BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
14
22 G
6 6M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

32'.4.E.28.

CONSILIA ET VOTA, SEV IVRIS RESPONSA

D. THOMAE GRAMMATICI
Patricij Neapolitani, V. I. D. Regij Conſiliarij, tam Ciuilia, quàm Criminalia in vnum volumen congeſta, & publicæ vtilitati ſtudioſorum omnium edita:

Quibus etiam acceſſerunt eiuſdem Queſtiones,

NVNC DEMVM SVMMA CVM diligentia, quàm vnquam antehac excuſa, cum Indice locupletiſsimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE
SOC. IESV BIB. COLL.

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iunctæ.
M. D. LXVI.
Cum priuilegio Regio.

14-12-5-6

THOMAE GRAMMATICI, NEAPOLITANI, IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR. CELEBERRIMI, CONSILIA

ſeu Iuris Reſponſa, adhibita in collaterali regio conſilio, ſuper cauſis fiſcalibus.

SVMMARIVM.

1 Teſtis vnus de viſu integer, facit ſufficiens indicium ad torturam.

2 Tortura datur in ſubſidium, quando veritas aliter haberi non poteſt: & non vbi conſtat de delicto. & iudex aliter faciens tenetur, ac ſi eſſet homicida: & tanquam crudelis tenetur in ſyndicatu.

3 Tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem retardetur id, quod pronunciatum fuerit: & ita ſeruat conſuetudo.

4 Teſtium numerus ſupplet defectum: non tamen in cauſa criminali.

5 Teſtium numerus ſupplet defectum etiam in cauſa criminali, vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles ſeu infames ſufficiunt: ſecus vbi tractatur de condemnando.

6 Teſtes de viſu delicti commiſſi deponentes, licet repellentur, tamen ſi remanent illeſi, alij teſtes deponentes de fama, plenè probabunt.

7 Teſtes contrarij ſeu diuerſi à depoſitione principali, an poſſint reduci ad concordiam ad euitandã falſitatem.

8 Teſtes vbi ſunt ſuſpecti de falſo, datur cautela, vt interrogentur ſuper circunſtantijs, ſi ipſi ſtabant, vel ſedebãt: & ſi aer erat nubiloſum vel obſcurũ, ſeu clarum eo die, & pariter de qualitate veſtium & de forma loquendi, & ſimilibus, ad ipſos intercipiendum, ſi verum dixerint. & num. 9.

10 Delicta commiſſa de nocte, ſunt difficilis inquiſitionis & probationis: & ideò rarò reperiuntur ſine tortura: quia ob tempus nocturnum, dicuntur clandeſtina. & nu. 11.

12 Teſti deponenti ſe pecunia corruptum, ne teſtimonium dicat contra aliquem, credendum eſt: & fortius credendum erit, ſi dixerit ſe tentatum de corruptela, ne deponeret. & num. 13.

CONSILIVM I.

TRemendi Dei ſuffragio poſtulato, Excellens domine Malferire, regens Regiam cancellariã digniſsime, quoniã hic Sabatinus cacace de Caruizano homicida, quæritat per friuolas appellationes ſui notorij criminis animaduerſionem diuertere: idcirco iura Regij fiſci aduerſus ipſum in præſentia Magnific. ſuæ cauſæ patroni concurrentis adducere non veritus, vt fortè ipſis per eius Magnific. rumiñatis liti cauſæ cedere non dedignetur. Et in primis reperio ex quinque teſtium depoſitionibus de viſu, liquere de ipſo homicidio patrato per eundẽ in perſonã quondam Hieronymi paraſcandoli, dum deponunt eundẽ Sabatinum armatum in præfato homicidio adſtitiſſe & interfuiſſe: & notiſsimi iuris eſt, † quòd teſtis vnus 1
ſolus de viſu, dummodo integer, facit indicium ſufficiens ad torturã. glo. eſt in l. maritus. ff. de quęſtionib. quam facit ſingu. Bald. in c. j. §. ſacramentum. de conſuetu. recti feud. Bartol. in l. j. §. iidem Cornelio. ff. de quæſtio. ſed cùm in caſu præſenti ſint multi, & quamplures teſtes, qui viderunt Sabbatinum pręfatũ armatum adſtitiſſe in homicidio præfato, ergo cautius torturæ ſubiicit poterit, vt de perpetrato facinore clarius per eius confeſsionem liquere poſsit. Nec obſtare poterit, quatenus ex aduerſo dictum fuerit, quòd cùm cõſtare videatur de delicto, id eſt, de homicidio, & ꝙ prope occiſum Sabatinus ipſe armis euaginatis adſtabat: & ſic ꝙ eo caſu procedi debeat ad condemnationem, & non ad torturam: cùm tortura detur in ſubſidium, & deficientibus alijs probationibus. † & 2
ſic quando veritas aliter haberi nõ poteſt: ſecus quando aliter de delicto clarè adparet: quia tunc non eſt locus torturæ. tex. eſt & ibi Bartol. in l. edictum. ff. de quæſtionib. ſequitur Ang. in tractatu malefic. in verſi. fama publica præcedente. folio. 4. verſic. nunc videamus de tortura. Gandin. in eod. tractatu malefic. ſub tit. de quæſtionib. & tortur. & ideò dicit Angel. in l. ſi certus. ff. ad ſil le. quòd malè facit iudex eo caſu ponere reum ad torturam: & tenetur in ſyndicatu, quando aliter adparet probatum de delicto: quia dum conſtat per teſtes de viſu, debet procedere ad condemnationem, & non ad torturã: vt dicit Bald. in l. qui ſententiam. C. de pœn. And. de Iſer. in cap. j. §. ſcire. ſi de feud. fue. contro. inter do. & fide. & in conſtit. regni, ſi damna clandeſtina. vij. col. vbi ſubdit, ꝙ iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficium defenſionis, id eſt, appellationis à iure permiſſum: & tenentur ac ſi eſſent homicidæ. Nam præallegatis reſpondetur dupliciter. Et primò, quòd adhuc nõ adparet, an ipſe Sabatinus Hieronymus præfatum occiderit: ſed quòd adſtetit armatus in tempore & loco homicidij commiſsi, ad ſciendũ ſi ipſe ſolus, an cum alijs occiderit. quo caſu etiam crimine plenè probato, torqueri poteſt inquiſitus ad ſciendum complices & fautores, aut alias qualitates: prout nos docet Bald. in l. ij. C. quorũ

appel.non recip. Secundò, ꝙ eo caſu, dum conſtat
per teſtes de viſu, nõ adhibetur tortura, vt aliter con-
3 ſtare debeat de delicto: † ſed ſolùm, vt fateatur deli-
ctum, de quo cõuincitur, ne per appellationem quod
fuerit pronuntiatum ſuſpendi contingat: & hoc per
doctrin. Bartol. in l. j. C. de iura. calumn. vbi ſubdit, ꝙ
ita iudices ſeruant de conſuetudine. refert & ſequitur
Paris de pute. in tractatu ſyndica. in verſic. tortura. in
cap. de repetitione torturæ. in ſecunda colu. & idem
tenet Bald. in dicta l. j. & ſubdit ſe credere, quòd iudi-
ces bene faciunt, quãdo habent certitudinem de ma-
leficio, procedere ad torturã: & idem reperio tenuiſſe
dom. Ant. de Alexan. in l. j. §. ſi quis vltro. ff. de quæſt.
in additionibus ſuis ad Bartolum, & ibi dicit forma-
liter hæc verba: & videmus aliquãdo quòd cauſæ ple-
nè probatæ per teſtes, tamen reus torquetur: ſecũdum
practicam communem, quam approbat Bald. in l. ij.
C. quorum appella. non recip. & ſubdit, quòd poterit
torqueri, vt interrogetur de ſociis, ſeu de aliis crimi-
nibus per eum commiſsis. & idem ipſemet dom. Ant.
de Alex. firmat opin. præfatam Bald. contra Cy. con-
trarium tenentem, in præalleg. l. j. C. de iura. calum.
iij. col. circa fin. ſubdens id fieri debere ad euitandum
calumnioſas appellationes: & amplius ſubdit forma-
liter hæc verba, videlicet, tene menti, tu qui vis pra-
cticare: quia ita communiter obſeruatur. arg. l. ſi quis
exhæredato. §. ſi quis. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſt. licet
cõtrarium dixerit Cy. & malè in l. obſeruare. C. quo-
rum appe. Nec ſuffragaretur allegare prout obiicitur,
quòd teſtes ipſi eo modo de maleficio deponentes, vi-
deantur aliquantulũ eliſi per repulſam aduerſus eoſdẽ
factam: quia ſi rectè aduertatur, nihil eis nocuiſſe nec
nocere adparet: tum etiam quia abſque veri præiudi-
cio, ſecus eſſet quando ſunt pares numero: quo caſu
etiam data aliqua inhabilitate ipſorũ, eo caſu nume-
rus ſupplet defectum teſtium. gl. eſt in l. iij. §. eiuſdem.
ff. de teſt. Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden.
& in cap. ſi quis teſtiũ. extrà de teſt. vbi dicit hoc eſſe
menti tenendum. Idem tenet Nic. de Neapol. in l. ex-
cuſatur. ff. de excu. tu. Alex. conſil. cxlix. ij. col. v. volu.
Sali. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. Fely. in capit. in
noſtra. de teſt. vbi ſubdit eſſe perpetuò no. Nec milita-
ret aduerſus præalle. reſpondere, quòd in præſentia-
4 rum ſumus in criminalibus, in quibus numerus † non
ſupplet defectum teſtiũ. prout notabiliter voluit Bal.
in cap. ad noſtram. extrà de proba. per tex. in cap. licet
cauſam. §. quidam verò. eod. tit. quod dictum Bald. re-
fert & ſequitur Fely. in cap. teſtimonium. v. col. in fin.
de teſtib. & conſuluit Deci. in ſuo conſi. cxxxiij. incip.
viſo proceſſu. in fi. iiij. col. vbi ad hoc alleg. Pet. de An-
cha. in ſuo cõſi. ccxlvij. incip. in cauſa agitata. & Ang.
in ſuo conſil. cxxviij & ſequitur Marſ. in ſuo ſing. ccc-
clxxvij. incip. in teſtib. Nam ad hoc reſpondetur, quia
dato ꝙ in cauſa criminali numerus non ſuppleat de-
fectum teſtium, id intelligi debet, vt numerus teſtium
præfatorum, non ſufficiat ad cõdemnationem inqui-
ſiti de crimine ſecus enim erit quo ad torturam: quia
tunc licet teſtes ipſi probentur infames, ſeu aliter in-
habiles, cum ſint plures teſtes, licet ad condemnandũ
5 non ſufficiat: † ſufficient tamen quo ad torquendum.
Ita voluit Bald. in l. cunctos populos. vj. colum. C. de
ſum. tri. & fid. catho. conſuluit Ludo. Roma. in conſil.
cccclj. incipien. quædam mulier &c. Franciſc. Bru. in
tractatu de indic. & tortu. iij. col. & ideò ad corrobo-
rationem præfatorũ, dixit pulchrũ Innocenti in cap.
præſentium. extrà de teſtib. quòd teſtes repulſati fa-
ciunt præſumptionem. Et hoc tantò magis cõceden-
dum eſt, cùm vltrà quòd præfati quinque teſtes ita de-
poſuerint, vt ſuprà, accedunt nonnulli alij teſtes de-
ponentes de fama publica, videlicet, quòd ita erat, &
inſurrexerat publica vox & fama inter maiorem &
ſeniorem partem populi, quod Sabatinus ipſe in ho-
micidio præfato interfuerat ad occidendum Hiero-
nymum præfatum: & ſic dato abſque veri præiudicio,
quòd teſtes ipſi fuiſſent aliqua repulſa accincti, atta-
men ex quo remanent alij teſtes deponentes de fama
illæſi, ex hoc ſolo præfati teſtes de viſu licet repulſa-
ti, plenè probabunt: † ita in propriis terminis notat 6
Iacobus Buttig. vt refert Alberic. in dicta l. iij. §. eiuſdẽ.
ff. de teſtibus. vbi formaliter dicit, quòd ſi maleficiũ
fuerit probatum per duos teſtes, quorum fidei detra-
hitur propter paupertatem, vel inimicitiã, vel aliam
ſimilem cauſam, & de delicto illo probatur per duos
teſtes, etiam de fama deponentes, tunc illi teſtes de
viſu, etiam ſi eſſent duo plenè probabũt. Idem in pro-
priis terminis, & in particulari conſulendo tenet, &
ſequitur Laurent. Calca. in conſilio ſuo cix. ſecunda
colum. incipiente, quia cauſa iſta &c. Præterea, ſi be-
ne conſiderantur verba teſtium productorũ per par-
tem inquiſiti, apparebit omnes eſſe falſarios ac men-
daces, per conſequẽs nullam probationem inducere:
nam inquiſitus ipſe, & principalis examinatus depo-
nit, quòd illa prima die Ianuarij nemo fuit de ſero in
eius domo, niſi quædam mulieres, quas nominatim
exprimit: & tamen quatuor teſtes per eundem pro-
ducti, depoſuerunt ipſomet omnes eodem ſero illius
diei fuiſſe vnà cum præfato Sabatino inquiſito in eius
domo, & adinuicẽ cum eodem alloquutos fuiſſe per
certum temporis ſpacium: quæ quidem contrarietas
ſeu diuerſitas inter ipſos teſtes, & principalem, non
video ad quantam & qualem cõcordiam reduci poſ-
ſit, etiam vt euitari poſsit falſitas quæ ineuitabilis eſt
eo caſu, data diſcordia, imò contrarietate inter prin-
cipalem † & teſtes: vt dicit Innocent. in cap. cùm con- 7
tingit. de officio deleg. Bal. in §. quibus. in prima con-
ſtitut. C. Floria. in l. cum de ætate. ff. de proba. Bartol.
Fulgo. & Paul. de Caſtro in l. ij. §. creditum. ff. ſi cer-
tum petatur. Abb. in capit. cùm Ioan. extrà de fide in-
ſtrument. Imò & plus, dum teſtes ipſi fuiſſent interro-
gati ad effectum eruendi veritatem ſuper multis cir-
cunſtantiis, nedum reperti fuerunt varij & contrarij
inter eos, & præfatum eius principalẽ, ſed etiam varij
& contrarij inter eoſdemmet teſtes: nam præfatus te-
ſtis interrogatus, quid fecerit poſtquam ingreſſus fuit
domum Sabatini præfatam, reſpondit, quòd cœpit
ſedere ſuper quodam ſcamno ligneo, ſe calefaciendo
prope ignem, & quòd cæteri tres eius ſocij præfati te-
ſtes ſtabant ſimiliter ſedentes ſuper eodem ſcamno,
prope ipſum teſtem, quouſque ibi morati ſunt, & ꝙ
omnes ipſi quatuor teſtes cecinerũt adinuicem quaſ-
dam cantilenas, prout eſt de more in illis diebus, &
hoc alta voce cantando. Item deponit, quòd dum
fuiſſent ingreſſi domum, omnes ipſi quatuor ſaluta-
uerunt Sabatinum inquiſitum in lecto iacentem, &
replicantem vulgariter: *ſi te li ben venuti accoſtatiue
alo fuco. femine fate li nore a queſti iuuem*. Secundus ve-
rò teſtis deponit, quòd inquiſitus ipſe dormiebat, &
nunquam ipſis ingredientibus & ſalutantibus reſpon-
dit

dit, nec aliquid loquutus fuit cum eis: & quòd teſtis
ipſe nunquam ſedit, donec ibi fuit, ſed ſemper adſte-
tit: & alter ex eiſdem teſtibus deponit, quòd ſemper
adſtetit prope cubile Sabatini. & alter ex eis deponit
ſtetiſſe ſedẽdo ſupra podium diſfabricatum. Item de-
ponit, quòd ipſe teſtis ſolus cantauit, & nullus ex aliis
cantauit: quia neſciebant cantare. alter ex eis depo-
nit, & eſt tertius teſtis, quòd duo ex eis adſteterunt
ſemper, & non ſederunt niſi ipſe teſtis ſuper bancho,
& alter ſupra podium fractum. alter verò quartus, &
vltimus teſtis deponit: *che vicisſum cantabant à duo à
duo*. Ex quorum depoſitionibus, maximè in circun-
ſtantiis prænarratis, adparet maxima diuerſitas, imò
contrarietas inter eoſdem teſtes, & principalem, nec-
non & inter eoſdem met teſtes. & iure cautũ eſt, quòd
vbi teſtes ſunt ſuſpecti de falſo, ad cautelam, vt erua-
tur ſi falſum vel verum depoſuerunt, interrogentur
8 ſuper circunſtantiis, † & ſic, vt percipiatur, ſi eis cre-
dendum ſit ita, vel ne. gloſſ. eſt not. in l. iij. teſtibus. ff.
de teſtibus. Azo in ſumma de teſtibus. penultima col.
gloſſ. in cap. cùm cauſam. in verbo, tempore. de teſtit.
Specul. in titulo de teſte. in §. quid iam de interroga-
toriis. Felyn. in cap. cauſam. extrà de teſtib. Alexand.
in conſil. xc. in quarto vol. vbi in ſpecie conſuluit te-
ſtes interrogandos eſſe, an ſtarent vel ſederent: & pa-
riter de qualitate veſtium ibidem intereſſentium, &
de ipſarum colore, & forma loquendi, & an ſimul vel
ſeparatim peruenerunt ad locum illum: & ſic de ſimi-
libus, & ſic data diuerſitate ſeu contrarietate eorum
dictis non ſtabitur. Benefaciunt not. per Bal. in dicto
cap. cùm cauſam. colum. quinta, vbi dicit, quòd huiuſ-
modi interrogationes nõ fiunt fruſtrà. Ex quo iudex,
9 † quando ſuſpicatur de teſte debet laborare circa hu-
iuſmodi interrogationes contra teſtes. & dicit obſer-
uari per Azo. in loco præalleg. multo magis in cir-
cunſtantiis pertinentibus ad actum, de quo quæritur.
refert & ſequitur Alexand. in præfato conſilio nona-
geſimo. & idem Alexand. in conſil. cliij. v. colum. in v.
vol. & conſilio cliiij. ſecunda col. eodem quinto vol.
Imò & plus in ſpecie dicit Bald. in ſua marga. in ver.
iudex. verſicu. cvij. incip. iudex debet laborare, quòd
iudex debet laborare vt intercipiat teſtem, ſi teſtis
ipſe ſibi ſuſpectus videatur, & ſubdit ita dixiſſe Inno-
cen. in capitulo cùm cauſam. in fin. de teſtib. & imò
tales teſtes ſuſpectos poteſt iudex interrogãdo de cir-
cunſtantiis, ipſos inuoluere, etiam in his, in quibus
ſubſtantia negotij non conſiſtit. Ita plenè Philip. De-
cius in regula, ea eſt natura. numero 4. & 5. char. xxxij.
ff. de regu. iur. & voluit originaliter Bald. in finali. in
10 vltimo verſic. C. de teſtibus. † Non obmittendum
arbitror præfatis ſuffragari, quòd delictum ipſum fuit
commiſſum de nocte: & ſic eſt difficilis probationis,
ſeu inquiſitionis: vt dicit Bald. in l. de quibus. penult.
colum. ff. de legi. gloſſ. in l. ſi cum exceptione. §. in hac
actione. ff. quod metus cauſa. quo caſu dicitur delictũ
ipſum eſſe clandeſtinum ob nocturnũ tempus: & ideò
11 rarò reperitur abſque tortura: † vt inquit Baldus in l.
cùm fratrem. de his, quibus vt indignis. Angel. in præ-
fata. l. ſi cum exceptione. & aliquid per Bald. in l. iij.
C. de epiſco. audien. Alexan. de Imo. in conſil. j. in iij.
volum. & ſubdit Angel. in dicta l. ſi cum exceptione.
quòd ea, quæ de nocte fiunt, dicuntur ſecretè fieri: &
idem dicit in l. j. §. occiſores. ff. ad Silleian. Et quòd de-
lictum commiſſum de nocte, ſit difficilis inquiſitio-
nis, vltra præalleg. tenuit Alexand. in conſil. xxiiij. in
ij. volum. Franc. de Aret. in conſil. xlvij. in fin. & ideò
dicit Angel. in l. fina. C. de probationib. quòd in de-
lictis ſecretis ob difficultatem probationum deueni-
tur ad torturam, & plerunque ad condemnationem:
& ideò in his caſibus ſufficiunt probationes per con-
iecturas: ita plenè Bartol. & Modern. in l. ſi quis ex ar-
gentariis. ff. de edendo. & in l. ſi quando. C. vnde vi. &
idem quod Angel. in dicta l. fina. C. de probationib. te-
net Bald. in l. quicunque. C. de ſeruis fugiti. Accedit
inſuper depoſitio Bartholomæi Cacace conſobrini
fratris eiuſdem inquiſiti, in qua deponit quòd ideò
tempore, quo citatus fuit, vt veniret ad deponendum
in præſenti cauſa, minimè venit, ex quo rogatus fuit,
vt nullatenus venire debuiſſet ad ſe examinandum: &
ſi fortè ſe examinaretur, debuiſſet negare eius depoſi-
tionem factam contra ipſum Sabatinum. quo caſu
credendum eſt eidem teſti † in eo, quod deponit. Ita in 12
ſpecie voluit Bald. in capit. primo. ſi de inueſtitu. lis
oriatur inter domin. & vaſal. dum dicit credendum
eſſe teſti deponenti ſe pecunia corruptum, ne teſti-
monium dicat contra aliquem. & idem voluit Bald.
in cap. fina. dicendo ibi eſſe text. mirabilem, & rarò
alibi reperiri, extrà de teſtibus cogendis. & ſequitur
Ludouic. in ſingular. incipien. *tu ſcis*. in ix. colum. idem
ſequitur Iaſon de Mayno in l. ſi non ſortem. ff. de con-
dictione indebiti. & in l. j. ff. de ſer. fortius ergo cre-
dendum erit huic Bartholomæo eius fratri conſobri-
no aſſerenti ſe tentatum, vt non deponeret, ſeu quòd
eius depoſitionem † in proceſſu informatiuo factam 13
reuocaret, ſeu negaret ita depoſuiſſe, prout ſcriptum
comperiebatur: & ſic cùm tentatus fuerit, vt ita face-
ret, ſeu diceret, & minimè aſſentire voluerit, ſed po-
tius reuelauerit, longè commendandus eſt. Ita in ſpe-
cie conſuluit Bald. in ſuo conſilio ccccxxix. incipien.
An mandatarius. in iiij. vol. alleg. tex. in l. ſi quis ſerno.
C. de furt. & idem in terminis cõſuluit Franc. de Aret.
in ſuo conſilio xiij. in xij. colum. vbi fortius videtur
tenere, quòd eo caſu præfato vnico teſti credendum
ſit. Ex quibus omnibus negari nõ poteſt, quin ad tor-
turã procedi non debet contra præfatum Sabatinum
ex probatis contra ipſum vt ſuprà, & ita exequutum
mediante decreto.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali,*
niſi in capite percuteret.
2 *Ex modico ictu in capite quis letaliter lædi poteſt.*
3 *Ex capitis percuſſione quis rarò liberatur.*
4 *Vulneratus ad mortem dicitur ille, qui ſecundum re-*
gulas medicinæ non poteſt euadere, vel cum magna dif-
ficultate.
5 *Quod vulneratus ſeu percuſſus in loco periculoſo non ſit*
mortuus ex vulnere, probatio huius negatiua eſt mul-
tum difficilis.
6 *Vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere, ſi non ob-*
ſeruauit regulas medici, & ſua culpa perit.
7 *Vulnus mortale dicitur, quando apparuit in vulnerato*
ſignum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies
& num. 8.
9 *Vulnerato ſi ſuperuenit febris poſt multos, & plures dies*
à die illata vulneris, adeò quòd moritur, dicitur ex febre

ſuperueniente mortuus, & non ex vulnere. numero 10. & 11.

12 *Febris licet ſit cauſata ex vulnere, non ex hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis.*

13 *Vulnus ex quo quis deceſſit ſi non adparuit de ſe mortale, debet ſaltem pœna mitigari.*

CONSILIVM II.

IN Ieſu Chriſti Redéptoris oomine, Amé. Ioan. Mancus agreſſus cum baſtono Iacobum tabernarium, eundémque io capite percutiendo cum ſanguinis effuſione vulnerauit, qui curatus per duos medicos ſpatio ſeptem dierum eundem incolumen reliquerunt. Vlterius deprebéditur apertiſsimè vulnus illud à principio fuiſſe ſatis periculoſum: ambo tamen deponere adparent, ꝙ continuò Iacobus ipſe meliorauit, & iuſtra ſeptem dies eundem Iacobum ſanum reliquerunt. verumtamen liquet, quòd infrà dictos dies ſeptem, Iacobus ipſe capite inuoluto exibat extra domum, eundo per ciuitatem, & laborando io ſuis occurrentiis tabernæ. dubitatum fuit inter magnificos Iudices magnæ Curiæ vicariæ, an per morté ipſius Iacobi ſubſequutam, poteſt Ioannes ipſe de occiſo puniri: & concurrente inter eoſdem diuerſitate, imò contrarietate votorum, ego, vt partes fiſci tuerer, Ioannem ipſum vltimo ſupplicio condemnandum prima facie infràſcriptis me-
1 diis comprobaui. † Et in primis dixi, quòd licet percutiens cum baculo non teneatur ex vulnere letali, cùm non præſumitur habuiſſe animum occidendi: vt inquit Baldus in procemio digeſtorum, tertia colum. id tamen non habet locum vbi percuſsio illa fieret in capite: ita dicit Augelus in l. prima. §. ſed ſi elaui. ff. de ſicariis. quem refert & ſequitur Felynus in cap. ſignificaſti. extrà de homic. & hoc quia ex hoc adparet per-
2 cutientem habuiſſe animum occidendi: † cùm ex modico ictu in capite quis letaliter lædi poſsit. dicto cap. ſignificaſti. de homicidiis. Ita etiam dicit Bartol. in l. vnic. C. de emenda. ſeruor. Angel. in tractatu maleficiorum. in verſiculo. ſcienter & doloſè. Antonius de Roſa in cap. conſuluit. ſecuoda quæſtione ſexta. Hinc voluit nota. Rapha. conſulendo in conſi. ſuo cxxxiiij. ꝙ percutere iu capite, eſt magis periculoſum, quàm in reliqua parte corporis. Hioc dixit pulchrè Baldus in capit. primo. §. ad hæc de pace iurament. firmanda. hoc procedere ratioue cerebri, quod eſt membrum diuioum, ſecundùm Philoſophum: & eo læſo omnes ſpiritus deficiunt: & ideò concludunt Antonius de Butri. & Ioannes de Anania in dicto cap. ſignificaſti.
3 quòd † ex percuſsione in capite, quis ratò liberatur. quod maximè dicunt vigere Bononię. Concurrit etiã depoſitio medicorum, quorum vnus deponit, vt ſuprà dixit, quòd ex vulnere deceſsit Sabatinus ipſe, & dictio, ex, ſignificat cauſam proaimam. l. prima. §. ex incendio. ff. de incend. ruin. & naufra. & not. per Bartolum & doctor. in l. non dubium. ff. de legib. & voluit in terminis Barthol. Cæp. in conſilio ſuo xxviij. col. quiuta. vode cùm præfatus medicus deponit, quòd ex vulnere illo præfatus Sabatinus deceſsit, ſatis videtur deponere vulnus illud fuiſſe mortale. quod inſuper corroboratum adparet ex depoſitione alterius ſocij medici aſſereotis vulnus à principio fuiſſe periculoſum: attamen non ex hoc neceſſariò infertur, vulnus
4 fuiſſe mortale: cùm ille dicatur vulneratus † ad mortem, qui ſecundùm regulas medicinæ non poteſt cuadere, vel cum magna difficultate: iuxta not. in l. ſi ab hoſtibus. §. fina. ff. ſoluto matrimon. & in l. Martius. ff. de loca. & voluit in ſpecie Baldus in cap. primo. §. fin. prima columoa. quibus modis feud. amit. ſed vulneratus in capite dicitur eſſe eiuſmodi, ex quo vulnus illatũ in capite, cõſueuit eſſe mortale: vt ſuprà dictum eſt: ergo &c. Et ideò dicit Baldus in titul. quibus mod. feud. amit. quòd probatio huius negatiuæ, videlicet quòd percuſſus in loco periculoſo, non ſit mortuus
ex vulnere, eſt multum difficilis: † ſed quia an vulnus 5
ſit mortale, ita vel ne, ſtatur iudicio medicorum, per text. in l. ſemel. C. de re mili. libro xij. & dicit Bartol. in l. ſi in rixa. in fin ff. de ſica. & in procemio digeſtorum in fio. princip. & ibi Cyn. & Baldus in tertia col. verſicul. & ideò an vulnus ſit mortale. Baldus in cap. primo. quibus modis feud. amit. verſic. ſed Abbas. & Antonius de Butri. in capit. prætereà. extrà. de cleric. percuſſo. Gandi. in rubrica de homicidi. Cùm ergo ex depoſitione dictorum medicorũ adpareat vulnus fuiſſe mortale, ergo Ioan. ipſe tenetur de homicidio: & ſucceſsiuè ad pœnam vltimi ſupplicij condemnandus. Sed quia aliter votando, quàm procuraodo concludendum eſt, præſertim cùm de vitæ periculo agitur, & enim homo ad imaginem Dei creatus, ſic de facili contra legitima inſtituta morti tradi contingat, io præſentiarum votando poſtquàm vobis Magni. Iudicibus ita placuerit, tanquam fiſci patronus, dico Ioan. ipſum mitiori pœna, quàm vltimi ſupplicij plectendum: vt infrà. Nam io primis liquidè adparet ex meritis defenſionum præfati Ioan. qualiter dictus Iacobus. poſt vulnus præfatum ſibi illatum publicè accedebat per ciuitatem Neapol. & adſtabat io eius taberna in eadem ſe exercendo, & die quadam ſatis elaborauit, voluendo & reuolueodo quandam quantitatem paleæ ſubtus ſuprà, vt reperiret enſem cuiuſdã Hiſpani eidem io accõmodam datum. Et notorium eſt ex communi obſeruantia. & præcepto medicorum, quòd percuſſus in capite, debet ſtare recluſus, nec intueri aërem: oedum noo exire extra domum, ſed ibidem clauſis feneſtris permanere, vnde negari non poteſt, quòd cùm Iacob. ipſe taliter fecerit, vt ſuprà, eius culpa non fuerit admiſta cum vulnere, quo caſu non dicitur mortuus ex vulnere: quia noo dicitur ex ſimplicibus prouenire, quod cum alio prouenit. l. prima. ff. de aqua quoti. & æſti. † & ſic coocludit, 6
quòd eo caſu vulnerans non debet puniri de toto: ſed de vulnere tantùm. idem refert & ſequitur Angel. in tractatu malefic. in verſic. ex interuallo dictus Titius. vnde cùm malam cuſtodiam Iacob. ipſe in vulnere ſibi adhibuerit, noo ex hoc debet Ioan. ipſe de occiſo teneri. l. qui occidit. in fine. & ibi Floria. & io l. ſi ex plagis. in principio. ff. ad leg. aqui. Secundò adparet manifeſtè, quòd ambo præfati medici per extenſum in eorum depoſitionibus cõcludunt vulnus noo fuiſſe mortale: ibi dum dicũt, quòd Iacob. ipſe bene ſtetit per ſeptem dies: adeò quòd ſe licentiarunt, & eundem validum & ſanum reliquerunt purgatum, & bene diſpoſitum. Iſta enim ſigna ſunt clariſsima ſanitatis & optimæ conualeſcentiæ, dearguentia vulnus non fuiſſe mortale: ex quo tunc vulnus dicitur eſſe mortale,
quando aliquid accidens, vel ſignum mortale † adparuit io vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos 7
dies: argumen. l. damni. §. Sabini. ff. de damn. infe. quia ſigna

ſigna accidentia maximè conferunt ad cognoſcendum quid iii.l.de minore.§.fin.ff.de quæſtioni.l.iubemus.C.de teſtamen.l.prima.§.fina.C.de ædil.edict.& ſigna quaſi cauſam demonſtrant. l.prima.ff.de ventr. inſpi. cap. primo, cum ibi not. extrà de proba. ita in ſpecie volut Barthol.Cæpo.in conſilio lxij.columna quinta.Ex quibus concluditur vulnus ipſum non fuiſſe mortale: & licet ſuprà dictum ſit propter authoritatem Bald. ſuprà alleg. quòd probatio iſtius negatiuæ ſit difficilis, videlicet, quòd vulneratus in loco periculoſo, non dicatur deceſsiſſe ex vulnere, dico enim quòd quando ſigna accidentia ſunt bona, & inferunt ad ſanitatem, ſatis dicitur adparere vulnus non fuiſſe
8 mortale. †Cùm tunc dicatur vulnus mortale, quando aliud accidens vel ſignum mortale adparuit in vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos dies: vt concludit Cæpo.in præfato conſilio lxij. Pro quo benefacit quod dicit Bart.in l.ſi in rixa.ff.de ſicar.quòd ſi vulneratus ex interuallo moritur, non præſumitur mortuus ex vulnere.concordat bene gloſ.in l.prima. C. de emendatio. ſeruorum. Tertiò & vltimò liquet ex meritis deductorum ad defenſam, quòd per multos, & quamplures dies poſt vulnus illatum, eidem Iacobo ſuperuenit febris: & ſic per paucos dies ante
9 mortem. †vnde non præſumitur mortuus ex vulnere, ſed ex febre præfata ſuperueniente: argumen.l.fauorabiliores.ff.de reg.iur.& in l.ſi de interpretatione.ff. de pœn.& in cap.in obſcuris.de reg.iur. in vj.Et quòd quis in dubio præſumatur mortuus ex cauſa ſuperuenienti, vt puta ex febre, & non ex vulnere, tenet con-
10 ſulendo † Barto.in ſuo conſilio: quæſtio talis eſt, Titius à ſempronio percuſſus. & do.Signo. de homodeis in conſi.ſuo incip.factum tale eſt, ſeu ſic ſe habet: quidam Simonellus &c. & ſic ſuperueniente febre confunditur dictum vulnus, nec permittitur ex dicta cauſa adparere, an ſit mortale: imò iudicatur vulnus non fuiſſe mortale: quia, vt ſuprà dictum eſt, omnia ſigna accidentia erant ſanitatis. Et quòd ſuperueniente alia cauſa, quæ confundit vulnus, non permittit adparere, an fuerit mortale ita vel ne, tex.eſt in l.huic ſcripturæ.§.primo.ff.ad legem aquiliam.per quem ita conſuluit Cæpo.in præfato conſil.lxij.colum. penult. Vnde concludendo ex præmiſsis, dico quòd quando verè præfatus Ioan.dictum homicidium commiſiſſet,
11 non ex hoc teneretur de occiſo, †ſed de vulnerato, ex quo mors ſuperueniens aliunde, quàm ex vulnere, puta ex febre, non reddit vulnus mortale. cap.ſignificaſti.de homi.& probatur in l.qui occidit.§.fin.ff.ad legem Aquiliam. & voluit Cæpo. in dicto conſilio lxij.
12 columna vij. †Nec militaret dicere Ioan. ipſum teneri de occiſo, ex quo licet febris ſuperueniat, attamen fuit cauſata ex vulnere præfato, per ea quæ alleg. ſuprà primo loco dicta ſunt.nam reſpondetur, quòd illa procedunt, quo ad effectum irregularitatis incurrendæ, ex quo ad hoc, vt quis facilius fiat homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio ſeculari, vt colligitur ex not. in cap.ad audientiam.& in c. petitio de homi. ita in ſpecie conſuluit Bartho. Cæpo. in conſilio xlj.columna vj. ſed in caſu præſenti non agitur de irregularitate contrahenda, ſed de punitione delicti, ergo &c.& potiſsimè, quia propter ſigna accidentia ſanitatis, quæ concurrebant ſeu adparebant in dicto vulnere, cùm eundem validum & incolumem medici ipſi reliquiſſe teſtati ſunt, non poteſt præſumi, quòd febris ipſa cauſata fuerit ex vulnere præfato: ſed potius ex corporis diſpoſitione, vel ex malo regimine ipſius Hieronymi: ſeu, vt rectius dicam, eiuſdem Iacobi defuncti. Et dato abſque veri præiudicio, quòd proceſſerit ex illo vulnere, †tamen quia vulnus non adparuit de ſe mortale, debet 13
ſaltem pœna mitigari. Ita dixit Bartolus in ſuo tracta. de percuſſo. circa fin. & quia non poteſt præfato Iacobo pœna truncationis manus imponi, cùm vulnus intulerit cum baſtono, prout voluit Andræas de Iſer. titu. conſtitutiones regni incipien. ſi quis cum armis. non concludo eundem Ioan. eſſe in perpetuum in inſulam deportandum, cum in triremibus deſeruire minimè poſſet, cùm vtraque manu debilitatus adpareat. & ſic in eandem ſententiam concurrerunt Magni.domi.Bernardinus marcheſius, & domi. Bernardinus galeota, eiuſdem magnæ curiæ iudices.& ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis tentatus ſeu requiſitus de delicto poteſt teſtificari contra tentantem, ſeu requirentem ipſum de delicto committendo, ſi illud committere recuſauit.*
2 *Teſtis dicens ſe pecunia corruptum, an & quando probet contra corrumpentem. & num.3.*
4 *Teſtis deponens de mandato & commiſſione ſibi facta, an ſit credendum.*
5 *Inimicitia indiciū, an ſufficiat ad torturam inter mandantem & offenſum.*
6 *Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.*
8 *Teſtis clericus deponens coram iudice laico abſque licentia ſui ſuperioris, probat in ciuilibus cauſis, intelligendo in clerico ſimplici: ſecus autem in religioſo.*
9 *Teſtis clericus licet non admittatur in cauſa criminali contra laicum debet intelligi quando non in ſubſidium, vbi veritas aliter adparere non poſſet. & num.10.*
11 *Teſtis prohibitus examinari per legem non reſiſtentem nec adſiſtentem actui: vt quia dicit, domeſticus teſtis non probabit: & tunc faciet indicium: ſed vbi reſiſtit, dicens, quòd talis non poſſit examinari, vel non admittatur, & tunc non faciet etiam indicium.*
12 *Dictio, nullatenus, importat nullitatem actus.*
13 *Clauſula decreti annullatiua, facit, vt iudex non poſſit in contrarium diſpenſare.*
14 *Teſtes inhabiles licet admittantur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici.*
16 *Indicium inimicitiæ ſolum, non ſufficit ad torturam.*
17 *Offerens in promptu probare teſtes examinatos contra ipſum & probantes delictum, eſſe ſuos inimicos capitales, audiendus eſt ſuperſeſſa tortura, quando aliàs de iure torqueri poſſet.*
18 *Regula: & quæ non proſunt ſingula, multa iuuant, habet locum, quando vnumquodque indicium eſſet plenè de per ſe probatum.*
19 *Iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere non præcedentibus legitimis indicijs.*

CONSILIVM III.

IN Ieſu Chriſti nomine, amen. In cauſa Regij fiſci aduerſus Ioannem Somado Hiſpanum inquiſitum de aſſaſsinio, in perſonam Capitanei Corſecti, vrgent depoſi-

tiooes Alphonſi Albarderij, necnon & fratris Petri
Hiſpani ordinis ſancti Franciſci, in quibus atteſtatur
Alphonſum ipſum à Io. præfato requiſitum de ſocie-
tate in præfato aſſaſsinio cõmittendo, oblata ſibi pe-
cunia: & inde ad certos dies ſequutum fuit dictum aſ-
ſaſsinium per præfatum Io. vt Alphonſus ipſe deponit
de confeſsione ipſius Ioan. fuit inſuper Ioan. ipſe viſus
alioqui cum Bernardo mandante præfatum aſſaſsiniũ
committi, à quo Ioan. ipſe faſſus eſt chlamydem, quã
deferebat, dono habuiſſe. Adparet inſuper, quòd qua-
dam nocte fracto enſe Ioan. ipſe domum rediit: & ea-
dem nocte commiſsi delicti enſem in loco delicti fra
ctam, comperierunt: concurrente inſuper inimicitia
inter Bernardum mandantem, & Capitaneum Cor-
ſectum: dubitatur ergo, an concurrentibus præfatis
poteſt Ioan. ipſe quæſtionibus & tormentis ſubiici: Et
prima conſideratione videbatur dicendum, quòd ſic:
cùm de dicti aſſaſsinij ordinatione clarè deponere vi-
deatur Alphonſus ipſe requiſitus à præfato Ioan. So-
mado, cuius depoſitioni non modica fides adhibenda
eſt, cùm requiſitus & tentatus de delicto poteſt eſſe
1 teſtis contra reotãtem: † quia ex quo non cõſenſit, ſed
potius reuelauit, ſatis commendandus eſt. ita ſingula-
riter dixit Bald. conſulendo in conſi. cccxxix. incip.
An mandatarius. in iiij. vol. allegat tex. in l. ſi quis ſer-
uo. C. de furtis. & idem in indiuiduo tenet Franciſ. de
Aret. in conſ. ſuo. xiij. col. vij. vbi videtur tenere, quòd
tali vnico teſti plenè credẽdum ſit. Pro quibus etiam
2 bene facit: † nam ſi creditur teſti aſſerenti ſe pecunia
corruptũ, & ſimiliter, Inquit Inno. in c. inquiſitionis.
de electio. quem refert & ſequitur Lanfranc. de Oria.
in c. quoniam contra. in ver. teſtes. col. xliiij. extrà de
probationibus. fortius erit credendum teſti dicenti
ſe pecunia tentatum: & non aſſenſiſſe. Ad quod etiam
accedat, quòd teſtis pecunia corruptus, poteſt produ-
ci contra corrumpentem, etiam quo ad plenam pro-
3 bationem. † text. eſt in c. fi. de teſtib. cogend. vbi Bald.
in fin. ad hoc dicit text. notab. & rarò alibi reperiri:
ſed habet conſimilem, quem ibi Bald. reputat mira-
bilem, in cap. j. verſic. j. ſi de inueſti. lis oria. inter do-
mi. & vaſal. idem ſequitur Felyn. in c. licet cauſam. iiij.
col. extrà de probationibus. Iaſ. in l. j. ff. de condict. ob
turp. cauſam. & in l. j. vj. col. ff. de feriis. & pro præfatis
bene facit, quòd creditur teſti deponenti de mandato
4 & commiſsione ſibi facta: vt dicit Bartol. in l. ex ſen-
tentia. ff. de teſta. tut. Baldus in l. iudices. C. de fide in-
ſtrumen. Alexand. in conſilio lxxxviij. in v. volumine.
Concurrit inſuper inimicitia capitalis præcedens in-
ter mandantem & offenſum, ex qua reſultare adparet
5 indicium ſufficiens ad torturam: † vt dixit Angel. in
l. fina. ff. de quæſtionibus. & videtur ſentire Bartol. in
l. fin. ff. eodem titulo. Spec. & Ioan. Andr. in additio. in
titu. de præſumptio. verſic. ſed pone. nam de inimico
lex præſumit omne malum. l. §. prætereà. in princip.
ff. de quæſtionibus: Concurrunt etiam cætera admi-
nicula in themate propoſita: ex quibus ſuccedit clara
iuris diſpoſitio, quòd ſi non proſunt ſingula, multa
iuuant. cap. prætereà. cum ſimilibus extrà de teſtibus.
l. ſpadonem. §. qui tura. ff. de excuſatio. tut. l. ſancimus.
in fin. C. de teſtamen. ita dixit Alexander de Imola. in
conſilio lxv. primo volumine. & conſilio xlj. in ſecun-
do volumine. & ideò voluit Rapha. Fulgo. in l. finali.
C. familiæ erciſcund. quòd licet ſingula indicia de-
beant probari per duos teſtes, vt per gloſſ. in dicta l.
fin. C. famil. erciſcun. & vnus teſtis de indicio remo-
to non probet, indicium hoc non habet locum, vbi
eſſemus in pluribus indiciis: quia etiam, quòd ſuper
eis teſtes ſingulares deponerent, attamen ex eorum
præfatis depoſitionibus reſultant plures præſumptio-
nes, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per re-
gulam præfatam. † & ſi non proſunt, &c. & ſecundum 6
iſtam opinionem conſuluit Soci. in conſil. liiij. in iij.
volumine. ſequuntur Moder. Senen. in tract. de indic.
& tortu. ij. colum. non omitto quod dixit Bald. in l.
excipiuntur. ff. ad Sillei. quòd ex multis indiciis re-
ſultat plena probatio. & idem Bald. in l. non eſt veri-
ſimile. ff. quod metus cauſa. quòd ex pluribus indiciis,
vel argumentis vehementibus poteſt in cauſa crimi-
nali iudicari. Ex quibus omnibus videtur prima fron-
te concludendum procedi poſſe ad torturam contra
præfatum Ioan. Somado inquiſitum, vt ore proprio
fateatur. Quibus omnibus bene ruminatis ac conſi-
deratis, licet ita fuiſſet concluſum, & decretum per
magnifi. Iudices magnæ curiæ vicariæ, quibus vt fiſco
fauorabilioribus adhærere debuiſſent: attamen fretus
ſinderesi, qui me ſtimulat, ac etiam quia aliquando fi-
lius non ſtat cum ſententia patris. l. iij. §. ſi quis. ff. de
condict. cauſ. dat. cauſ. non ſecut. Vbi Celſus filius te-
net contra patrem. idcirco præallegatis ac voto ma-
gnific. Iudicum non obſtantibus, contrariam ſenten-
tiam ex infrà dicendis arbitror de iure veriorem.

† Et in primis non obſtat depoſitio fratris Petri: 7
nam licet ſi clericus reperiatur protuliſſe teſtimoniũ
coram iudice laico abſque ſui ſuperioris licentia, ta-
lis depoſitio teneat in cauſis merè ciuilibus tantum:
vt dicit gloſſ. & Abb. in cap. primo. extrà de iuramen.
calum. & idem Abb. in cap. cùm nuntius. de teſtib. ta-
men illud habet locum in clerico ſimpliciter, non au-
tem in religioſo. ita diſcrepantes ab Abb. præalleg.
tenuerunt Franciſ. de Aret. & Felyn. in præfato. c. cùm
nuntius. † per optima fundamenta. & idem conſuluit 8
Franciſc. de Aret. in ſuo conſi. clx. vlt. colum. incipien.
longa eſt quæſtio, ſeu longa eſt conſultatio: idem ante
eum voluit Ang. in conſi. ccxxxiiij. quod fecit in ciui-
tate Senarum. & ante omnes Bald. in l. quoniam libe-
ri. in princip. C. de teſtib. quibus omnibus circunſcri-
ptis ſuccedit ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur
dictum clericum non admitti abſque eius ſuperioris
licentia: qua huius fratris Petri depoſitio caret omni-
no. † Sed non eundo per mendicata ſuffragia, in 9
præſentiarum ſumus in criminalibus, in quibus non
recipitur, nec admittitur clericus contra laicum. cap.
teſtimonium. xj. quæſtio. j. & tenet Innoc. in c. cùm. P.
manco. extrà de accuſa. Spe. & Ioan. And. tit. de teſte.
§. j. nu. 83. xvij. col. ver. item, quòd eſt clericus. Abb. in
c. de cætero. de teſtib. qui ſubdit hoc verum eſſe, niſi in
ſubſidium: quia tunc recipitur, eſt tamen aduertendũ,
quòd in ſubſidium recipiatur, intelligendũ eſſe quan-
do ex natura facti alij teſtes veriſimiliter adeſſe non
potuerunt: vt per glo. in c. tertio loco. & ibi Anto. de
But. de probatio. Alexan. conſi. lxv. ij. volu. ſed ſic eſt,
quòd teſtes qui non debent examinari, † ſi ſunt exa- 10
minati, non faciunt etiam indicium: vt dicit Bart. in
l. j. §. diuus. & §. Antonius. ff. de quæſtionibus. Bald.
in l. Imperator. ff. de ſtatu homi. Ange. in l. inter ſtipu-
lãtem. in §. Stichum. ff. de verborum obligationibus.
Ludouicus in conſi. ccelix. glo. in conſtitu. regni proſe
quẽtes, ſub rub. de pugna ſubla. And. de Iſer. in cõſti. ſi

damna

damoa clandeſtina. iiij.col. vbi in propriis terminis
decidit quæſtio. Alexand.in conſi.cxxvj.in iiij.vol. &
licet quorũdam opinio fuerit, quòd faciat indicium,
de qua plenè per Fely. in c.cùm dilecti.extrà de accu-
11 ſatio.† attamen pro concordia eſt dicẽdum, quòd vbi
lex nõ reſiſtit actui, vt puta examinationi teſtium, vt
quia dicit, domeſticus teſtis non probabit: tũc abſque
dubio, ſi eſt examinatus, facit indicium. vbi verò lex
reſiſtit, vt quia dicit, talis non poteſt examinari, vel
non ſit admittẽdus: & tunc non facit etiam indicium:
ita dixit eleganter Floria.in l.iij.§.lege Iulia.de teſtib.
& ſentit Bar.in l.fi.de his, quibus vt indignis. refert &
ſequitur magiſtraliter Fely. in præfato c.cùm dilecti.
penult.col. ſed in caſu præſenti vltra prænarratam iu-
ris diſpoſitionem habemus legem ritus magnæ curiæ
vicar. qua cautũ eſt, vt clericus in cauſis criminalibus
nullatenus ad teſtificãdum admittatur: & ſic adparet
12 quòd lex expreſsè reſiſtit. † Itẽ & plus ſtringit dictio,
nullatenus, quæ omninò importat nullitatem actus
ipſo iure. gl. eſt ſingula. in auth. ſi qua mulier. C. ad vel-
leianũ. de qua facit teſtum Cardina. in c. ſuper literis.
extrà de reſcriptis. Item talis dictio adpoſita in lege,
13 importat idẽ quod clauſula decreti annullatiua: † &
ſic tollit, quod iudex non poteſt in contrarium diſpẽ-
ſare: ita voluit Anto.de butr. & Imol.in clemen.j.de
ſequeſtra.poſſeſ.& fruct.per illum text.in verb.nulla-
tenus. vbi refert & ſequitur Cardina.in dicto §.ſi quis
autem.vj.quæſtio. Archidi.in c.quoniam.in verſi.nul-
latenus.de immunita. eccleſiar.in vj. & de iſta regula
facit teſtum Ioan.de ana.in cap.quia fruſtra. vj.col.de
vſuris. Ioan. And.in c.Romana.penul. col.de appella-
tionibus.in vj. & ibi etiam Geminia. & ita etiam per
plura tenet & ſequitur Iaſ.in l.fi. vj.col.verſic.iij.pro
eadem. ff. de feriis. Et ſic ex præmiſsis adparet, quòd
depoſitio fratris Petri in nihilum obſtat præfato in-
quiſito. Nec ex depoſitionibus fratris Petri & Alphõ-
ſi poſſet ad torturam procedi contra præfatum Ioan.
cum Ioan. ipſe in eius depoſitione aſſeruerit præfatos
Alphonſum & fratrem Petrum eſſe ſuos inimicos ca-
pitales, offerendo id velle probare: vnde ſuccedit, ꝙ
licet in magnis criminibus veluti in crimine læſæ ma
14 ieſtatis, † admittãtur teſtes inhabiles & infames, ſicut
etiam in crimine hæreſis & ſimoniæ. c. licet. de primo.
& c. per tuas. extrà de ſimoniis. argum. l. famoſi. & l. ij.
ff. ad legem Iuliam maieſtatis. & not. glo. in dicta l. iij.
§. lege Iulia. ff. de teſtibus. & plenè Alexander in con-
ſilio. xj. primo volum. tamen hoc non habet locum in
15 teſte inimico: † nam etiam in crimine læſæ maieſtatis
quod maius eſt, & longè repellitur, ſicut in tali cri-
mine, licet maximo, teſtes inimici non admittuntur:
ita dixit pulchrè Bartolus in l. in quæſtionibus. ff. ad
legem Iuliam maieſtatis. quem refert & ſequitur con-
ſulendo Alexander de Imola in conſilio cxxvj. in fine.
in quarto volumine. Speculator in titulo de accuſa-
tionibus. §. primo. verſi. finali. Paris de pute. in tracta.
de ſyndica. in verſicu. ſuſpicio. cap. fui ſemel interro-
gatus. ſecunda columna. licet de præfatis omnibus
mentionem non fecerit, niſi de aliquibus duntaxat.
16 † Quo verò ad inimicitiam, reſpondetur, quòd iſtud
indicium inimicitiæ tanquàm remotum à facto, non
eſſet ſufficiens ad torturam: vt dicit Imola in l. fin. ff.
de hæredibus inſtituendis. referens ita tenere Rayn.
Idem tenet Gandinus, in tractatu maleficiorum ſub
rubrica, de quæſtionibus & tormentis. verſic. quæ de-
beant præcedere quæſtiones. & iſtud communiter te-
netur: licet Speculator loco præallegat. ſuprà, videa-
tur tenere contrarium. Præmiſſam tamen opinio-
nem ſequutus etiam fuit Angelus in dicto tractatu
maleficiorum, in ver. fama publica. columna ſexta, &
duodecima. & ibi Auguſtinus, in additione. vbi ſub-
dit, quòd propter hoc ſolum indicium inimicitiæ
nunquàm poneret aliquem ad torturam. Idem tenet
Baldus in cap. literas. de præſumptionibus. ſed quid
opus verbis: cùm quicquid operaretur inimicitia, il-
lud eſſet contra Bernardum mandantem, cum quo
erant inimici: & non contra Ioannem de Somado,
cum quo nulla fuit allegata, nec probata inimicitia
cum præfato quæſito querelante. Et tanto magis pro-
cedere debent præallegata, cùm oblatum fuerit per
præfatum Ioannem Somado inquiſitum de inimici-
tia præfatorum teſtium & capitali cum eo, in prom-
ptu docere: & iuris diſpoſitione ſancitum eſt, quòd
cùm obiiciatur teſtibus inimicitia capitalis, offeren-
do de ea in promptu verificare, audiendus eſt ſuper
ſexta tortura. † textus eſt notabilis in §. ſi verò quis di- 17
catur. in authen. de teſtibus. & voluit Felinus in cap.
ex parte. vltima columna. extrà de teſtibus. & idem
tenet Andræ. de Iſer. in quæſtione regni humanitatis.
penultima colum. circa alia verò indicia, videlicet,
quòd de ſero exiuerint induti de Arbaſio cum ſocio:
id deponit Ioannes ipſe feciſſe, ne cognoſceretur:
quia ex ordinatione Illuſtriſsimi domini magni Ca-
pitanei fuerat prouiſum ipſos de perſona capi ex qua-
dam cauſa ſuæ illuſtriſsimæ dominæ. nota. Item de
chlamyde, pariter de plano faſſus eſt fuiſſe ſibi accom
modatam à præfato Bernardo, cum quo de nouo ami-
citiam contraxerat: & demum eandem eidem reſti-
tuerat. & ſic in poſſe eiuſdem Bernardi ſemper fuit, &
eſt. De enſe verò fracto, nihil adparet in proceſſu: li-
cet ita ſomniãdo figuretur: & ſic nedum obſtat, quòd
omnia prænarrata indicia ſunt remota à facto verè,
etiã quod nec concludenter probantur: & ad hoc vt
poſsint ſimul iungi, prout ſuprà allegatum fuit per re
gulam: † & ſi non proſunt ſingula, multa iuuant, 18
habet dicta regula locum, quando vnũquodque indi-
cium eſt de per ſe plenè probatum: vt notat Bal. in l.
ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. Alex. conſi. cxxxj. j.
vol. & conſ. xj. incip. ſi verò in dubiũ reuocari: & cõſi.
xix. incip. his quæ in themate. circa fi. in iiij. vol. & cõ-
ſil. cl. incip. in cauſa & lite vertente. circa fin. in v. vol.
Cæpo. in conſil. xxxij. col. ix. vbi plus ſubdit, ꝙ regula
ſuprà poſita non habet locum quo ad pœnam corpo-
lem infligendam: ſed cum ſit ſic, ꝙ nullum præfatorũ
indiciorum ſit ſufficienter de per ſe probatum: quia
autem probatur per vnum teſtem: aut per præfatos
prætioſos inimicos: aut per alios diuerſimode depo-
nentes, & præſertim cùm ſimus in caſu, in quo prætẽ
ditur de pœna corporali. Nec obſt. quatenus dicatur,
ꝙ magna curia vicariæ habet largas habenas in tor-
quendo, ex quo ex allegata inimicitia, de qua ſuprà,
quãdo eſſent indicia ſufficiẽtia ad torturam, debet in
tortura ipſa ſuperſederi: vt probat Felin. in loco præ-
allegato: & tanto magis, cùm eſſent in caſu præmiſſo
indicia legitima: ex quibus deueniri poteſt ad torturã
contra præfatum Ioann. & licet iudex habeat arbi-
trium à ſtatuto, vel à principe ſibi conceſſo in crimi-
nalibus, † tamen non ex hoc poterit quem torquere 19
non præcedentibus legitimis indiciis, voluit Paulus
de Lea

de Leaza. In commentu. cap. grauis. de depoſi. vltima
columna. Gandi. in tractatu maleſi. in rubrica, an po-
teſtas, qui habet arbitrium Alexand. in conſilio lxv.
incipien. habita ſuper col. ij. Iaſ. in l. prima, colum. j.
C. de ſacroſanct. eccl. vbi reputat iſtud perpetuò oot.
& in l. milites. C. de teſtamen. militar. & in §. in bonæ
fidei. colum. viij. Inſtit. de actio. Idcirco videtur mihi
præfatum Ioan. Somado eſſe audiendum ſuper obie-
cta inimicitia per ipſum aduerſus teſtes, nominatis
teſtibus in promptu per ipſum: & ſic pro nunc eſſe in
tortura ſuperſedendum, non obſtãte decreto de tor-
quendo interpoſito per vos Magnificos dominos iu-
dices: & ſic concludendo de iuris cenſura ſentio: & ita
executum fuit ſuperſeſſa tortura.

Thomas grammati. Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus ſi aliquis fuit pluribus vulneribus ſibi datis per plures, & moritur, nec ſcitur, cuius ictu perierit, facit omnes teneri de homicidio.*

2 *Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percuſſit, & occidit: ille qui intulit vulnus non letale, tenetur de ope præſtita vulneranti letaliter, & ſic occidenti.*

3 *Idem eſt habendum pro ſtatuto ſeu expreſſo, de quo ſi fuiſſet quis interrogatus, id eum reſpondiſſet ſeu ſtatuiſſet. & num. 4.*

5 *Diſpoſitio qualibet intelligi debet, vt minus lædat ius cõmune, quàm poſſit.*

6 *Si plures iuerunt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cæteri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiſo.*

7 *Plures ſi interfuerunt in homicidio, & vnus ex illis pluribus occidit, alij non poſſunt puniri tanquàm auxiliatores, ſi ad id non fuerunt principaliter coadunati.*

8 *Bart. authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipſa.*

9 *Ætas tantì temporis, nõ dicitur probata per teſtes, vbi reſiſtit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aſpectu adparet contrarium eius, quod probatur.*

10 *Aetas quando in caſu dubio non poteſt colligi ſi ſit maior vel minor, tunc oportet teſtibus probari.*

12 *Iudex, vbi videt aliquid ad procraſtinandum litem, debet ex officio occurrere.*

13 *Confeſſus crimen, eſt confeſtim condemnandus. & vbi cõſtat de maleficio, iudices debẽt eſſe proni, ſeu prompti ad puniendum: nec multũ ponderare omnes iuris ſolennitates: quia fauor publicæ diſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur. Homicida ſi inſtat aſcenſam, vt res protrahatur, debet interfici, & poſteà inquiri. 14. 15.*

16 *Malefico: non patiaris viuere ſuper terram.*

CONSILIVM IIII.

IN Ieſu Chriſti Redẽptoris nomine, amen. Excellens domi. Malferi. Regen. regiam cancellariam digniſſ. Innotuit veſtræ excellen. ſingularis ſermo eorum, quæ per magiſtrum dominum Pamphilũ monum. Vtriuſque Iuris Doct. eximium, ac conſummatiſsimũ, in mediũ adducta, facere ad releuationẽ præfati eius cliẽtis Cæſaris de marcianiſio ſaltim à pœna ordinaria homicidij. Volẽs tamẽ ego partibus fiſci fauere, vt neceſsitas officij expoſtulat, reperi adeò copioſè fuiſſe per magnifi. vtriuſque Doc. & certè præclarũ domi. Io. Marcheſium de Capua reſponſum ac ſatisfactũ, vt penitus mihi ab ipſo in collegã cauſæ requiſito iter vlterius allegandi præruptũ fuiſſe videatur: ſed ne videatur ob clientis querulãtis confidentiã, ita illotis manibus ad
cauſam acceſsiſſe, ideò veluti ſpicas poſt terga metẽtiũ glomerãdo, quid de iure ſentiã, ex infra dicendis faciliimè liquebit. Adparet namque per ipſius Cæſaris inquiſiti depoſitionem, quòd ipſe vna cum aliis eius ſociis percuſſerunt & occiderunt præfatum Andræã, adeò quòd ex dictis vulneribus illico deceſsit. vnde rectè procedit diſpoſitio legis, item Mella. §. ſi plures. & l. ita vulneratus. §. idem. ff. ad legem aquiliam. vbi Iureconſultus decidit. quòd vbi quis ex pluribus percuſsionibus deceſsit, non conſtito cuius ictu perierit,
facit omnes de homicidio teneri. † cõcordat optimè 1
lex prima. §. fina. cum l. ſequenti. de his, qui deiece. vel effude. & videtur expreſſè velle gloſſ. in præfata. l. ſi in rixa. ff. de ſicar. & ibi Bartol. & eſt bonus text. in l. qua actione. §. ſed ſi quis ſeruum ægrotum. ff. ad legẽ aquiliam quinimo, & fortius voluit Bartol. not. in allega. l. ſi in rixa. ff. de ſica. † quòd percutiens aliquem vulne-
ribus non letalibus, & alius vulnere letali, non teneri 2
de occiſo niſi qui letaliter percuſsit: tamen illi qui intulerunt non letaliter, poſſunt puniri tanquam præſtantes opem ad homicidium committendum, adſiſtẽdo illi, qui letale vulnus intulit. l. in actione. §. ope. ff. de fur. Bald. in l. ſi quis ſeruo. §. ſi. eod. tit. idem Bald. in l. non ideò minus. antepenulti. col. verſic. ſed iuxta hoc. de accuſa. Angel. in l. reos. in princip. de duobus reis. & in dicta l. ſi in rixa. & eadem ſimiliſque pœna erit in præſtante auxilium homicidio quæ in ipſo occidente. l. is qui opem. ff. de fur. §. ope. inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſcun. clementina prima, de pœ. l. nihil. ff. de ſica. l. j. & ibi Bald. C. de crimi. ſtellio. l. in furti. §. opem. ff. de furt. Bartol. & Angel. in l. is qui opem. ff. de fur. Cyn. & clarè Bald. & Angel. in l. j. C. de Nili agger. non rumpen. Ioannes Andr. in cap. dilectus. de pœ. Salycet. in l. j. C. de rap. virgi. Nec ſuffragabitur præfato Cæſari inquiſito, quòd conſtitutiones regni imponentes pœnam vltimi ſupplicij homicidæ, loquantur in perſonam: nam certe inficiari non poteſt, quòd ſuper hoc caſu non expreſſe deciſo per conſtitutiones debeat fieri interpretatio ſecundum ius com-
mune. cap. cùm dilectus. extrà de conſuetu. † & conſu- 3
luit Alexand. conſilio xlviij. in iij. volum. ij. colum. & conſilio v. ij. col. ij. volum. & probat bene text. in l. ij. de noxa. & in l. ita nobis pudor. cum ibi no. C. de adul. Alex. in conſi. xxxvij. pen. col. & conſil. ccix. ij. volu. & maximè, cùm ſi conditores conſtitutionum fuiſſent interrogati, veriſimiliter idem ſtatuiſſent in auxiliũ præſtante, quod ſtatuerunt in caſu expreſſo. gloſſ. eſt
no. in l. tale pactum. §. ſi. ff. de pact. † & not. illam Bald. 4
in l. j. C. quæ res pigno. Similis eſt glo. in cle. j. in verſi. præſidentes. de reſcrip. & in c. ij. in verſic. reus. de confeſ. in vj. text. in l. Titius. § Lucius. & ibi Pau. de Caſtr. no. ff. de liber. & poſthu. & ſic etiam diſpoſitio ſtricti iuris, prout ſunt conſtitutiones. l. conſtitutiones. ff. ad munici. l. vt gradatim. §. j. ff. de mu. & hono. & Neapo. Sebaſti. in conſue. Neapo. ſi quis vel ſi qua. ſemper extenditur ad caſum & perſonas, in quibus veriſimile eſt idem ſtatutum fore per diſponentes, ſi de hoc interrogati fuiſſent. idem tenet Alex. in conſ. cxv. ij. vol. viij. col. & conſi. xxiiij. xij. col. eu. vol. & præſertim hoc erit interpretandum, vt prædictum eſt, cùm quælibet
diſpoſitio intelligi debeat, vt minus lædat ius cõmu- 5
ne, quàm † poſsit. cap. irrefragabili. & ibi Doctores de offi. ordina. Abb. in c. dilectus. extrà de cleri. non reſi. Bal. in l. nõ ſine. C. de bonis, quæ lib. & præſertim hoc
firman

fit mandum eſt, vt ſuprà, enim ad homicidium ipſum
fuerint coadunati ipſe Cæſar inquiſitus, & ſocij ani-
mo & propoſito occidendi præfatum Andræam iam
occiſum, quo caſu attenta ipſa deliberatione, & pro-
poſito non contéplato, nec deliberato vulnere vniuſ-
cuiuſque, omnes qui interfuerunt in dicto homicidio
6 tenentur de occiſo. † Ita voluit Cy. & poſt eum Saly. in
l. quoniam multa facinora. C. ad leg. iuliam de vi publ.
in vltima quæſtione. Innoc. in cap. ſignificaſti. de ho-
mic. vbi non ponunt differentiam, ſi omnes percuſſe-
runt, vel ſi vnus ſolus percuſſit: quia omnes eodem
modo tenentur pœna capitis. idem tenet Gand. in ti-
tul. de homicid. & eorum pœn. §. pone. verſic. item hęc
omnia. Baldus in l. item Mela. §. ſed ſi plures. ff. ad leg.
aquiliam. & in l. ſi in rixa. & ibi Angel ff. de ſica. ſequi-
tur Auguſt. in addit. ad Angel in verſic. Andræam au-
xiliatorem. v. columna. & ideò dixit pulchrè Petrus de
Anchar. in conſilio cccvij. quòd ſi vnus ex pluribus
occidit, alij non poſſunt puniri tanquam auxiliatores
quando ad illud non fuerunt principaliter coaduna-
7 ti. † Et ſic concludendo ex præmiſsis allegat. per ma-
gnifi. collegam non puto recedendum ab opinio. Bar-
tol. & præfatorum ſequacium tenentium, quòd atten-
ta deliberatione & propoſito occidendi, omnes te-
neantur de occiſo: & per conſequens præfatus Cæſar:
maximè, cùm vltra alia, quæ de authoritate Bart. rela-
8 ta ſunt, potiſsimum † ſemper ferè in eius dictis ineſſe
clauſulam veritatis, & re ipſa patet. exclamat Roma.
in conſilio. ccccxvij. & ideo Bald. in l. rationes. C. de
probatio. non erubuit dicere Bartolum fuiſſe ſupre-
mum doctorem. & Angel. in conſiliis ſuis prope prin-
cipium, dicit Barto. fuiſſe iuris lucernam: & poſſet di-
ci, quòd in ſimili dixit vates vulgaris: *molti ocio che poſ-
ſe a far la lingua noſt. a:* & ita dixit Alexander, in conſi-
lio lv. antepenultima columna. patet ſuprà in quarto
volumine. & ideò in Hiſpania & in Luſitania decreto
Regio habent publica conſtitutione ſancitum, vt in
contrarietatibus doctorum ſeruetur opinio Bartoli,
tanquam principalior, & ſecundum illam iudicetur.
Ita dicit Ioannes Baptiſta, de Sancto Seue. in ſuo tra-
ctatu de modo ſtudendi: ſubdés ibidem plus, ſi Hiſpa-
ni tantum deferunt Bartolo, quid in Italia faciemus?
nos Itali intrepidè ſua ſcripta curemus habere, ſcire &
imitari: quia bonus bartoliſta, optimus iuriſta cenſen-
dus eſt. Quò verò ad ſecundum caput, inquantum poſt
terminum datum eidem Cæſari ad faciendum ſuas de
fenſiones, & iam elapſum, prætendat ſe admitti ad
probandum, quòd ſit minor decem & octo annis. Vl-
tra quòd maior & grandis ætatis, in magno exceſſu
appa[ret], etiam ſi ætatem minorem probaret, non eſſet
9 teſtibus de minori ætate † deponentibus, deferendum
ſeu credendum, reſiſtente probatione taliter oculari.
Ita voluit ſatis magiſtraliter Alberic. de Roſa. in l. ſi
minorem. prima columna. C. de in integrum reſtitut.
mino. vbi formaliter dicit, quòd licet alleganti ſe mi-
norem, incumbat onus probandi, per l. actor. C. de
probatio. cum vulga. hoc tamen limitandum erit, niſi
ex aſpectu fortè corporis aliud patenter induceretur.
abſurdum enim eſſet dicere, quòd aliquis quinquage-
narius haberet probare ſe minorem, vel quòd aliquis
octo annorum, vellet probare ſe maiorem: & ideò
aſpectus corporis multum operatur in talibus. l. mi-
nor xxv. annis. ff. de minorib. & ideò dicit Albericus
poſt Gulielm. & Petr. in l. de ætate. ff. de minor. quòd
aut præſumptio eſt ex aſpectu corporis, maioris vel
minoris ætatis, & tunc iudex poteſt transferre onus
probandi in eum, contra quem eſt pręſumptio: vt quia
ille, qui negatur eſſe maior, eſt barbutus, & grandis &
durus, ita quòd veriſimiliter eſt maior, prout hic Cæ-
ſar eſt. & tales præſumptiones coadiuuantur ex indi-
ciis, vt in l. etiam. ff. de probatio. & in l. ij. ff. de excuſat.
tuto. † & ſubdit, quòd in caſu dubio, quando ex aſpe- 10
ctu non poteſt colligi ſi ſit maior, vel minor, tunc
oportet teſtibus probari. d. l. ij. & propterea voluit idé
Alb. in l. minor xxv. ann. adito præſide. ff. de mino. quod
iudex poteſt ex aſpectu pronuntiare, cùm ſit commiſ-
ſum eius arbitrio in caſu dubio, vt quando quis eſt
xiij. ann. ſed eſt magnus, & videtur ex aſpectu maior:
nam hoc cómittitur iudici: vt per aſpectũ poteſt pro-
nũtiare, & ita etiã intelligitur ibi Iac. de are. vnde ad-
parenter tam magno exceſſu ætatis per aſpectũ ipſius
Cæſaris cõſtare videtur malitioſè. & per calumniam
dilationem præfatam petere. † & vbi calumnia partis 11
eſt euidens, iudex ex officio poteſt ipſam repellere.
gloſ. eſt in l. ſi quis cùm maior. §. ſi patris. de bonis lib.
Felyn. in c. dilecti. de iudiciis. Imò eo caſu iudex non
debet admittere proponentem, & minime, ſi contige-
rit appellare, de ipſa appellatione curare, voluit Imo.
in c. poſt electionem. de conceſsio. præben. & in c. ſu-
per eo. de appellat. Abb. in c. nullus. de præſumptio. &
ideò dixit Iac. Butr. in l. ij. C. de falſ. † quòd vbi iudex 12
vult aliquid fieri ad procraſtinandum litem, debet ex
officio occurrere. & idem voluit Paul. de Caſtr. in l.
properandum. ij. colum. C. de iudic. maximè, cùm ſi-
mus in confeſſo, cui poteſt defenſio denegari, cùm eo
caſu delictum ſit notorium. ita dicit Bald. in l. à præce-
dente. C. de dilatio. & præſertim cùm ſolenniter in iu-
dicio ſit cõfeſſus, per ea quæ habentur per Bal. in rub.
extrà de pact. penul. colum. & ideò dicit Bald. in l. ſe-
cunda. C. de cuſtod. reo. quòd vbi quis confitetur cri-
men, eſt confeſtim condemnandus. & alibi dixit pul-
chrè Bald. in l. ita vulneratus. ff. ad legem aquiliam.
† quòd vbi conſtat de maleficio, iudices debent eſſe 13
prompti ad puniendum: nec debent multum ponde-
rare omnes iuris ſolennitates: quia fauor publicæ di-
ſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur. Sed non eun-
do per mendicata ſuffragia, dico, quòd ſi homicida
inſtat ad defenſam, vt res protrahatur, debet homici-
da ipſe interfici, & poſteà inquiri. † Ita ſingulariter 14
voluit Bald. in capitulo quoniam contra. in antepe-
nult. columna. extrà de proba. refert & ſequitur Felyn.
in cap. paſtoralis. §. quia verò. de officio delegat. Et
quòd adpareat animo calumniandi & diffugiendi id
fieri, & vt res protrahatur, adparet quòd poſt com-
pletum terminum datum ad ſe defendendum, id pe-
tiit, quod in termino probare poterat. † & ſic litẽ ſe 15
arctando, audiri non debet: ſed procedi ad diffinitio-
nem contra ipſum homicidam. Ita in propriis termi-
nis dixit Bald. in l. j. penultima colum. C. qui accuſare
non poſſunt. & clarius Ioan. Andr. in additio. Specul.
in titul. de legat. verſicul. quid ſi in ſtatut. & incipien.
Oldra. & † quia ſcriptum eſt: maleficos non patiaris 16
viuere ſuper terram: vt habetur Exodi ij. c. & præſer-
tim homicidas, qui quod fecerunt, ſemper expectant:
iuxta text. in l. tertia. C. de epiſcop. audien. præcipiente
noſtro Saluatore, Petro. pone gladium in vaginam.
quia qui de gladio ferit, de gladio perit: maximè ac-
clamáre ſanguine innocẽtis corã domino vindictam,
domine

dnmine rettibue, vt ſcribitur in Apocalypſi. Ecce poſt hæc vidi animas interfector. clamantes,& dicentes, vſquequn domine non das iudicium,& vindicas ſanguinem noſtrum de interfectoribus noſtris, qui ſunt in terris? Idcirco concludo Cæſarem Ipſum aliter non audiendum,ſed pœna vltimi ſupplicij afficiendum.& ita iuris eſſe arbitror,ſaluo ſemper ſaniori iudicio,cui me ſubmitto.

Thomas Grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium commiſſum per plures,ſed ex cauſa vnius vulneris illati duntaxat,mediante auxilio aliorum, facit.vt omnes teneantur,ſi ignoratur percuſſor.*

2 *Occiſus ſi reperitur vnus ex quinque hominibus exiſtentibus in vna domo,& neſcitur à quo, poſſunt omnes torqueri,inchoando ab eis,qui eſſent malæ conditionis,& vitæ,& ibi de proijciente lapidem à domo, vbi erant quatuor homines,ex quo lapide præteriens occiſus eſt.3.4.*

5 *Varietas & contradictio inter plures in ipſorum dictis, facit,vt torqueri poſſint.*

6 *Mendacium facit indicium contra inquiſitum, ſeu magnam præſumptionem.*

7 *Indicium quando reſultat ex confeſſione,tunc iudex habet pluſquam indicium,& tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquiſitum.*

8 *Homicida ob ſolam culpam licet latam,non debet perſonaliter puniri prout doloſus homicida,ſed extraordinariè officio iudicis.*

9 *In opinionibus dubijs in iudicando circa delicta, ſemper mitior opinio eſt ſeruanda.*

CONSILIVM V.

REdemptoris Gentium ſuffragio repetito, Amen. In cauſa Antonij de carnago,& Iacobi de fundis de Neapo.cum Regio fiſco ſuper homicidio commiſſo in perſonam quondam Vincentij caſtagnole de Neapo. in cuius perſonam vnicum vulnus illatum adparuit,quòd debeat nedum ad torturam contra ipſos inquiſitos procedi,verùm etiam ad cõdemnationem, manifeſtè ex infrà dicendis liquebit. Conſtat namque ex meritis deductorum,& maximè ex eorundem inquiſitorum confeſsione, quòd iidem inquiſiti cum quatuor alijs ſimiliter inquiſitis eorum ſocijs,arma ſumpſerunt,& currendo acceſſerunt aduerſus Mareonum Spignolam noctis tempore,ac animo deliberato eundem occidendi:ſicque dando operam rei illicitæ ob noctis tenebras,& Vincentium ipſum cui obuiauerunt, credentes eſſe Marconum præfatum deciderunt,fuit ergo ſequutum homicidium ipſum ex vnico vulnere. verùm ignoratur à quo ex præfatis illatum fuerit: certè ex iuris diſpoſitione præſumendum eſt, fuiſſe illatum
1 ab vno ex eis,mediante auxilio aliorum, † & omnes veniunt puniendi: per text.in cap.ſicut dignum.extrà de homi.ita in proprijs terminis tenet Fely.in cap.ſignificaſti.el ſecundo.iij.colum. verſi.dicas tamen.extrà de homi.ita in proprijs terminis tenet Felyn. vnde ante punitionem in caſu præſenti eſſet ſubtiliter perſcrutandum & inquirendum,quis fuit ille, qui vulnus intulit.cùm ſemel adpareat ab vno ex eis occiſus. & videtur quæſtio iſta deciſa per Angel.in tract. maleſi.
2 in verſi.fama publica.& ibi per Auguſt. in ver. † quid autem ſi ſunt quinque:vbi multa allegat,& dicit,quòd ſi ſunt quinque homines in vna domo, & vnus ipſorum reperiatur interfectus,& ignoratur à quo: certè præſumendum eſt,quòd fuerit occiſus ab illis de quinque.allegat Dyn.in l.prima.§.hæc autem.ff.ad Sille.& idem tenet Ioan.Andr.in cap.ſignificaſti.de homicid. Bald.in l.tertia.§.primo.ff.de offic.præfecti vigil. Hoſtien.in ſumma de homicid.& ſubdit ibidem in loco præallegat. Auguſt.arimi.quòd ipſe non dubitaret in huiuſmodi caſu,quòd ſi eſſent aliqui malæ conditionis & vitæ, prout,adparet in caſu iſto, quod ab illis ſit tortura inchoanda. Sed quantum ad impoſitionem pœnæ, de qua ſuprà dixit Ludoui. Roma.in dicto §. hæc autem.ff.ad ſille.quòd in tali caſu quando deueniretur ita dubiè ad punitionem,non poſſent omnes capitali pœna puniri:cùm huiuſmodi pœna requirat indubitatas probationes. poſſent † tamen omnes tor- 3
queri. Ita dicit Ludouic & allegat Ioan. And.in additio.Specu.in titul.de homic.§.primo,verſic pone. vbi Specul.poſuit.quæſt.quòd ſi quatuor homines erant in vna domo,& vnus ipſorũ proiecit lapidem,qui prçtereuntem occidit,& nõ conſtat quis illorum proiecerit lapidẽ,eo caſu propter bonum regimen,& vt cæteri pertimeſcant,pœnam pecuniariam iudex imponet.tamen cùm in caſu iſto adpareat, quòd inquiſiti ipſi cõiurati,ac deliberati ad homicidiũ committendum acceſſerint,prout ex eorundem confeſsione liquet,ſequitur de neceſsitate,quòd ab vno ex ipſis mediante auxilio aliorũ occiſus fuit,& ſic poſſent omnes torturæ ſubiici,vt interfector reperiatur. Aut ſi vis tenere opinionem Ludouici,ad pœnam pecuniariá condemnari.nam licet non omnes percuſſerint,cùm vnicum vulnus duntaxat in eo adpareat, † tamen attẽto 4
propoſito & deliberatione omnes de occiſo tenentur: licet vnus fuerit,qui percuſsit ita dicit Gand. in titu. de homi.& cor.pœ.§.pone.verſ.item hæc omnia. Bar. in l.item mella.§.ſed ſi plures.ff.ad leg.aquil. Ang.in l. ſi in rixa.ff.de ſica. Augu.in addit.ad Ang. in verſ. Andræam auxiliatorem.v.col. Saly.in l. quoniam multa facinora.C.ad leg.Iul.de vi publ.& ibidem Cy. Inn.in c.ſignificaſti.de homi. Nec militaret reſpondere,ꝙ inquiſiti ipſi nõ habuerunt animum occidendi Vincentium:ex quo,licet ex hoc dici nõ poſsit fuiſſe in dolo: attamen cũ dederint operá rei illicitæ,non poteſt inficiari eoſdem non fuiſſe in lata culpa: maximè, quia non ſufficit delinquenti dicere, non putaui, quia debuit putare, vt dicit Bal.in l.cũ mandati.C.mádat. ſed in maleficiis lata culpa æquiparatur dolo.l.j.§.j.ff.ſi men.fal.mod.dixerit.& in l.j.§.non autẽ. ff.ſi quis teſtament.lib.eſſe iuſ.ergo &c. Et præſertim,debẽt inquiſiti iſti torqueri,ex quo dum primo loco fuiſſent examinati,negauerunt totũ factũ deponendo eodẽ ſero patrati homicidij nunquá exiuiſſe ab eorũ domibus,& demum poſt multos dies offerentes velle deponere veritatem,iteratim examinati variarũt à prædicta eorũ prima depoſitione, deponendo ipſoſmet interfuiſſe.& cucurriſſe aduerſus prçfatũ Mareonum,vt ipſum occiderent, quæ variatio † & contrarietas in 5
eorummet dictis,facit vt torturæ ſubiici debeant: vt dixit Bar.in l.ſi.ff.de quæſt.& idem Bar.in ſuo tract.de quæſt. Luc.de pen.in l.quoties.C.de dignit.lib.xij. vbi ſubdit,quòd licet And.de Iſer.in conſtit.regni: ſi dam na clandeſtina.tenuerit,quòd ex hoc ſolo non ſit inquiſitus torquendus,tamen ipſe Lucas credit contrariũ,ex quo ſi teſtis,cuius dictum nõ valet, ſi eſt varius, torquetur: vt in §.ſi verò.in authen.de teſti. fortius debet

bet principalis varius imò contrarius, torqueri: cuius dictum contra ſe valet, cùm in principali cadat varietas. c. ſuper his de pœn. c. cum in poſitionibus iureiu. & varietas in eo, appellatur iniquitas in extraiudicialibus. l. ſi quis poſt. de rebus credi. & ſequitur Par. de puteo in tract. ſynd. in verſi. tortura. c. viſo de indicijs. ij. colum. vbi recitata opinione And. de Iſer. dixit, quòd in hoc ſeruatur opinio Bart. in dicta l. fin. & optimè ſuffragatur, quia iſti inquiſiti redarguuntur mendaces ex eorum variatione, & contra mendaces vrget magna præſumptio, prout tenet Alexá. conſi. lxxvij. j. vo-
6 lumine. & in conſi. lxiij. † incip. in cauſa accuſationis. tertio volum. maximè, cùm ratione mendacij dicatur quis eſſe in dolo. l. ſeruus. §. ſi perſuaſeris. ff. de dolo.

Item, præfati inquiſiti fatentur interfuiſſe illo ſeco currendo aduerſus Marconum. & ſic eodem contextu interfuiſſe in loco delicti commiſſi in perſonam Vincentij præfati. vnde infertur, quòd cùm indicia reſul-
7 tent ex confeſſione † inquiſitorum, quo caſu iudex habet pluſquam indicia, tanto magis poterit procedere ad torturam contra ipſum. Ita dixit Bald. in l. vnica. C. de confeſs. in iiij. col. Lanfr. de oria. in c. quoniam contra. in ver. confeſſiones. prima charta. ver. iuxta præmiſſa quæro. extrà de prob. Idem tenet & ſequitur. d. Anto. de Alex. in additio. ad Bart. in l. j. §. ſi quis vltro. ff. de quæſt. quæ incip. pone, reus. Et ſic ex præmiſſis concludo, quòd aut omnes debent pœna pecuniaria puniri, aut omnes torqueri, & licet Bart. in l. reſpiciendum. §. delinquunt. in fi. ff. de pœn. videatur concludere quòd cùm præfati omnino videantur dare operam rei illicitæ, puniri debeant de occiſo. quæ Bartoli doctrina, quando caſus occurrit, ponit iudices maleficiorum in magno periculo, dum volunt deciſionem Bart. ſeruare. tamen verius eſt, quòd cùm iſti ſint ſolùm in culpa, & non in dolo vero, propter ſolam culpam, licet latam, non debet perſonaliter pu-
8 niri, prout dolo ſi homicidæ: † ſed ordinariè arbitrio iudicis. ita dicit Angel. & melius in dicto §. delinquũt. & in l. ſi cum ſeruo. ff. de iureiur. Flo. in l. ſcientiam. §. ſed ſi defendendi. ff. ad leg. aquiliam. & iſta vltima opinio. in iudicando eſſet tenenda, cùm in dubijs opinionibus in delictis ſemper mitior ſit ſeruanda, & ſequenda. l. interpretatione. & l. ſanctio legum. ff. de pœnis. refert & ſequitur Iaſon mayn. in l. prima. quarta colum. ff. de leg. ideò concludo de iuris cenſura, aut omnes torquendos eſſe, vt percuſſor quis fuit, reperiatur. aut omnes pecuniaria pœna plectendos, non obſtante doctri. Bart. & Andr. de Iſer. qui idem tenet in conſtitu. regni, terminum vitæ. ſub rubric. de homic. puniend. ſecunda colum. & quia diues, nunquam potuit habere locum tortura.

Thomas Grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio firmat regulam generalem.*
2 *Conceſſiones & beneficia principum, ſunt latiſſimè interpretanda.*
3 *Verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretari aut ſtrictè.*
4 *Illatio non ſit recta, ex diuerſis.*
Publicatio bonorum, ſpectat ad fiſcum.
Publicationem bonorum non habet ciuitas, niſi in priuilegio ſit conceſſum.
5 *Magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoſcit de cauſis regalibus de conſuetudine generali approbata.*
6 *Comes ſi conceſſit caſtellaniam militi, cum quarta omnium obuentionum, certè ſi aliquis debeat amittere bona, & offendit comitem, non debebit caſtellanus in illis bonis habere quartum: quia illud, quod in vindictam propter iniuriæ debetur, aliter non confertur.*
7 *Monetam falſam cudere, eſt crimẽ læſæ maieſtatis.*
8 *Magna curia vicaria poteſt componere de omni crimine, niſi de crimine læſæ maieſtatis, in quo nedum non poteſt componere, verum etiam nec à carceribus liberare abſque mandato regio.*
9 *Princeps generaliter concedendo, non videtur conceſſiſſe ſibi reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis.*
10 *Pœna maleficiorum fiſcalium ſpectant ad principem.*
11 *Confiſcatio bonorum, ſpectat ad principem.*
12 *Crimen falſæ monetæ, etiam de iure communi, eſt de criminibus exceptuatis.*
13 *Priuilegia ita interpretanda ſunt, vt minus lædant ius commune, quàm poſſint.*
14 *Exceptio licet firmet regulam in non exceptuatis, tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ alias in regula non includuntur.*
15 *Caſus non expreſſi non veniunt, nec de eis quis tenetur, niſi de expreſſis ſolum.*
16 *Exceptio licet firmet regulam generalem in caſibus non expreſſis, non ex hoc facit, quod ſub regula generali comprehendantur vltrà, quàm de ſui natura debeat regula, vel generalis diſpoſitio comprehendere.*
17 *Clauſula generalis ſubſequens refertur & reſtringitur ad præcedentia ſpecificata.*
18 *Principum conceſſiones & beneficia licet ſint latiſſimè interpretanda contra ipſum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mentem ipſius concedentis.*
19 *Id eſt habendum pro expreſſo, de quo ſi ſtatuens, vel diſponens fuiſſet interrogatus, ita reſpondiſſet.*
20 *In beneficijs & conceſſionibus principum licet ſit larga interpretatio, intelligitur in ijs & circa ea, quæ beneficium exprimit.*
21 *Item ſ. cus erit in priuilegijs in quibus debet fieri ſtricta interpretatio.*
22 *Item debet fieri ſtricta interpretatio, vbi adparet conceſſio facta ad poſtulationem partis ſecus ſi motu proprio.*
23 *Princeps concedendo iuriſdictionem alteri, ſeu ſibi cauſam committendo, non ex hoc videtur ſe priuaſſe poteſtate cognoſcendi in cauſa illa: ſed videtur cumulaſſe iuriſdictionem ipſam.*

CONSILIVM VI.

SVmmi opificis Præſidio repetito, Amen. In cauſa ciuitatis Capuæ cum regio fiſco dum vniuerſitas ipſa prætendit, quòd de cauſa falſæ monetæ, de qua imputantur multi nobiles, ac ciues, & plebei Capuani, non poſſint alij regij officiales cognoſcere, niſi capitaneus ipſius ciuitatis Capuæ, & hoc virtute priuilegiorum ſereniſ. quondam Regis Ferdinandi, primi quibus cauetur: quòd officialis vniuerſitatis præfatæ cognoſcat de omnibus cauſis ciuilibus & criminalibus ipſorum ciuium, etiam ſi ad inſtantiam Regij fiſci. Et quòd etiam cognoſcere poteſt de ſpreta defenſa de feudis quaternatis, & de quota parte feudi. Qua conceſſione ſic facta, prætenditur per ipſam vniuerſitatem in d. conceſſione includi caſus ſimiles: † licet non ſint ex- 1
preſſi, cùm exceptio firmet regulam generalẽ: prout allegat tenere And. de Iſer. in proprijs terminis in ru-

brica quæ ſint Regalia,& ſic cũ prællegati caſus con
ceſsi ſint reſeruati per cõſtitutiones Regni, ſtatuimus
ad magnam curiam vicariæ,per quam cõſtitutionem
ſimiliter reſeruatur eidem magnæ curiæ cognitio cri-
minis læſæ maieſtatis:& falſæ monetæ:ergo data con-
ceſsione aliorum præcedentium caſuum expreſſorũ
videtur etiam ſimiles caſus reſeruati conceſsi,licet nõ
expreſsi quod videtur probari per glo.in cap.ij.de of-
ficio vicar.in vj.& in c.qui ad agendum.de procur. in
vj.& præſertim,cùm conceſsiones & beneficia prin-
2 cipum ſint latiſsimè interpretanda:† vt per gloſ. &
Bald.in l.beneficium.ff.de conſti.princip. & maximè
in præiudicium ipſius concedentis.facit l.nec auus.
vbi Bald.C.de emancip.liber.& not. in l.cùm filius.
ff.de teſta.mili.& ſatis pulchrè & magiſtraliter Inno.
in cap.cùm dilectus.extrà de donatio.& in cap.cùm
olim.de verbo.ſignifi.& plenè Iaſon in prællegata.l.
beneficium.vj.col.& ideò dixit glo.not.in c.allegant.
3 xxvj.q.viij. † quòd verba generalia,quæ princeps po-
nit in ſuis priuilegiis,tu non debes tenaciter interpre
tari aut ſtrictè. Et per hoc etiam facit, quòd quando
ſtatutum non excipit aliquem caſum veluti iſtum, er-
go cùm excipiat aliquos, videtur in cæteris regulam
firmare;vt voluit Dyn.in rub.de regu.iur.in vj. & ha-
betur in l.quæſitum.§.denique. de fund. inſtruct.in l.
nam quòd liquidè.§.fin.de pe.leg.l.in ius.ff.de legi. Et
licet exceptio firmet regulam in non exceptis per pręſ
fatam iura,tamen ipſa exceptio non excludit ſimiles ca-
ſus ipſis exceptis.glo.eſt ſingul.in l.j.C.de condi.inde.
imò includit alios ſimiles exceptis:vt ibi cùm gloſ.&
voluit not.Abb.in cap.quoniam frequenter.vt lite nõ
contest.& in cap. cùm omnes.de conſtitutio.quinta
columna.& allegat pro illa glo.caſum in cap.dilecta.
extrà de confirma.vti.vel inutil.& idem dicit in cap.
paſtoralis.in princip.de reſcript.& ſequitur Alexand.
in conſilio cxxix.quarto volum.iij.colum. Ex quibus
omnibus,& ex aliis allegatis per Magnific.V.I.D.
Pamphilum mollum de capua, fundata intentione
vniuerſitatis præfatæ in ſacro Regio Conſil. Ego ta-
men partibus Regij fiſci adhærendo, ex infrà inſcri-
ptis oſtendam contrariam ſententiam eſſe de iure ve-
riorem,videlicet,quòd talis cauſa non comprehendi
tur in priuilegio Capuanis conceſſo:& debet cogno-
ſci per commiſſarium ſpecialiter deputatum per Il-
luſtr.dominum magnum Capitaneum &c. Et primò
non obſtat deciſio Andr.de Iſer.in d.rubr.quæ ſint re-
ga.ibi dum formaliter dicit,quòd cum enumeret ſpe-
cialia,videtur enumerare etiam ſimilia, quæ non ex-
primit,ſi non ſit in eis alia ratio:per text.in l.cùm pręſ
tor.de iud.dico enim quòd nedum in caſu iſto datur
alia ratio,ſed imò datur longè diuerſa:vt infrà oſten-
4 dam. † & ex diuerſis non recta fit illatio.l.naturali-
ter.§.nihil commune.ff.de acquir.poſſeſ.l.inter ſtipu-
lantem.§.ſacram.de verb.obl. Et quòd ſit diuerſus ca-
ſus & maior,& quòd ſic ſuccedat diuerſa ratio, patet:
nam in cæteris caſibus reſeruatis,& ſuprà enumeratis
in dicto priuilegio Capuano,non datur pœna capitis
& publicationis bonorũ:prout in crimine falſæ mo-
netæ,in quo crimen læſæ maieſtatis continetur.ergo
ratione maioris pœnæ prorſus diuerſa imò diuerſiſsi-
ma adparet ratio, maximè cùm in præfato crimine
falſæ monetæ veniat publicatio bonorum,quæ publi-
catio ſpectat ad fiſcum: cum fiſcus habeat bona, quæ
publicantur:vt in auth.vt nulli iudi.in fi. Vnde ſucce-

dit,quòd ciuitas Capuana non habet publicationem
bonorum,cùm priuilegium hoc non ſonet,& ciuita-
tes abſque priuilegio non habent hoc ius publicatio-
nis bonorum:argum.l.j.ff.de bon.vacan.ita dixit An-
dræ.de Iſer.in c.j.de pace ten. verſic.hæredes.ij.col.eo
maximè,cùm ciuitates non habeant fiſcum.l.j.C.de
bon.vacan.libro x.& Bal.in c.j.de pace tenen.& clau-
ſula contenta in dicto priuilegio,videlicet,etiam ſi de
fiſci præiudicio ſeu intereſſe verteretur. intelligitur
de aliis pœnis,mulctis,& prouentibus, quæ fiſco ac-
quiruntur,non autem de bonorum publicatione quæ
ad fiſcum pertinet.& præſertim admiſſa cum crimine
iſto,per quod Regis perſona offenditur, & imago:&
eſt de reſeruatis principi.& ideò de eo cognoſcere de-
bet magna & regia curia:non autem ordinarius loci
cùm in curia ordinarij cognoſcatur de cauſis perti-
nentibus ad ipſum ordinarium.dixit Innoc.& Hoſt.
in ſumma de re iudic.§.ſi quis debet.in verſi. ſed nun-
quid poſt tempus.ſed de cauſis Regalibus cognoſcit
magna & regia curia in † Regno Siciliæ,de conſuetu- 5
dine generali approbata. Ita dixit Andr.de Iſern.in l.
imperialem.§.penultimo, in ſecunda additione.de
prohib.feud.alien.per Feder.& propterea voluit in
propriis terminis Bald.in cap. j. de capi. qui curiam
vendidit.vij.colum.quòd ſi Comes conceſsit caſtella-
niam cuidam militi,cum quarta omnium obuentio-
num,certè ſi aliquis debet amittere bona,quia offen-
dit Comitem,non debebit caſtellanus in illis bonis
habere quartam:quia illud, quod in vindictam pro-
priæ iniuriæ † debetur,alteri non confertur.ff.de col- 6
la.bo. l.ij.ſed hoc crimen reſpicit iniuriam perſonæ
ipſius principis,ergo non venit in conceſsione.& fa-
ciunt plenè dicta per Lucam de penna.in l.fi.C.de ve
te.numiſm.poteſta.lib.xj.vbi plenè à quo,ſeu per quẽ
de huiuſmodi crimine cognoſcatur. Item in cæteris
prænarratis caſibus,qui conceduntur,non committi-
tur crimen aliquod aduerſus principem.& monetam
quis cudendo † offendit principem,cùm eo caſu com 7
mittat crimen læſæ maieſtatis.l.ij.C.de falſ.mone.gl.
in conſtitutione regni, Adulterinam monetam. Bald.
in l.ſi quis numos.C.de fal.mone.Bart.Cæpol. in con
ſil.xvij.in iiij.colum.ergo ratione perſonæ offenſæ ma
ius eſt crimen.& ſic diuerſa, imò diuerſiſsima ratio.
Item de cæteris caſibus reſeruatis habet magna curia
vicariæ facultatem componẽdi pœnas,ipſaſque per-
mutandi, † & abſoluendi.& tamen in hoc crimine 8
læſæ maieſtatis per capitula Regni,vbi quis pro dicto
crimine captus fuerit per iuſtitiarium,ſeu magiſtrum
iuſtitiarium,attamen non poterit demum à carceri-
bus liberari abſque mandato regio & ſic etiam magna
curia ipſa non poteſt ipſum excarcerare. Ita cautum
per c.Regni.incipiens:nuper apud Tranum.& mini-
mè poterit magna curia ipſa in huiuſmodi crimine,ſi-
cut nec etiam in crimine hæreſis componere:prout di
ſponitur per cap.Regni,quod incip. quandoque in ad-
miniſtratio.iuſtitiæ.& ſic ſi alia maior ratio non dare
tur in iſtis,quàm in aliis,non fuiſſet facta iſta reſerua-
tio. Item adparet clariſsimè inferri ex verbis Andr.de
Iſer.quòd dictum ſuum procedit, vbi princeps gene-
liter concederet Regalia,vel imperialia omnia, quæ
perſonæ principis cohærent:nam eo caſu videtur con
ceſsiſſe omnia,quæ ad eius vtilitatem tendunt.quod
ſecus eſt in caſu iſtorum priuilegiorũ,in quibus quæ-
dam ſpecialia duntaxat conceduntur,& exprimũtur.

Ad

Ad glo.in d.c.ij.de offi.ordina.in vj. reſpondetur illã
8 habere locum, vbi eſſet clauſula iſta, videlicet, & om-
nia alia quæ per nos poſſumus, etiam ſi mandatum exi
gant ſpeciale, quod non eſt in caſu iſto. Ad cap. qui ad
agendum de procur. in vj. reſpondetur, quòd ibi fuit
factum mandatum generale: hic verò non: & ſic ſtan-
te hoc ambiguo. Princeps enim in dubio, imò genera
9 liter concedendo, non † videtur conceſsiſſe ſibi reſer-
uata in ſignum ſupremæ poteſtatis. c. poſt tranſlatio-
nem. de offi. dele. l. j. in prin. ff. de offi. eius, cui mand.
eſt iuriſd. arg. l. obligatione generali. ff. de pign. & c. ſi-
cut vnire extrà de excel. prælat. & plenè per Specul.
in tit. de offic. deleg. §. nunc oſtendendum. per Bald. in
l. reſcripta. C. de preci. impet. offer. Lud. Ro. in conſil.
lviij. aliàs lix. incip. in Chriſti nomine, Amen. ad diſcu
tiendum veritatem facit optimè & ita etiã dicit Bald.
in l. procuratorem. C. mand. & in l. ſi aqua. C. de ſeruit.
10 & aqua. eo † maximè, cùm pœnæ maleficiorum fiſca-
lium ſpectent ad ipſum principem. l. mulctarum. C. de
modo mulct. Bal. in c. j. in verſi. item monetæ, quæ ſint
regal. præſertim monetæ. l. ij. cum vulg. C. de falſ. mo-
ne. Et cùm in huiuſmodi delicto incurratur etiam bo
11 norum confiſcatio, † quæ ad principem duntaxat per-
tinet: vt ſ. dictum eſt. l. ſi tutoris. C. ad l. iul. de vi publ.
l. tutelas. de capi. diminu. & Bald. in dicto verſi. item
monetæ. Quicquid tamen ſit, non omitto, quod pul-
chrè dixit Bal in d. c. j. in fin. quæ ſint regalia. quòd ibi
And. de Iſer. eſt nimis prolixus in verbis potius, quàm
in ſententiis. Prætereà, nullatenus concedendum eſt,
quòd de hoc crimine poſsit curia Capuana cognoſce-
re virtute priuilegij præfati id non exprimentis, ma-
ximè cùm huiuſmodi crimẽ ſit de exceptuatis, etiam
de iure communi. tex. eſt in c. quiſquis cum militibus.
12 vj. q. j. & inſtit. de publ. iudi. §. ij. † Et ita etiam in ſpe-
cie de crimine falſæ monetæ, quòd ſit exceptuatum,
tenet Spec. in tit. de accu. §. item. quod ſimul. in iij. &
iiij. col. & aliquid in vlti. col. in fi. & ſic cùm crimen
iſtud ſit de iure exceptuatum, debet intelligi, vt mi-
13 nus lædat † ius commune, quàm poſsit: cùm priuile-
gia ita interpretanda ſint, vt minus lædant ius com-
mune, quàm poſsit. c. irrefragabili. in fi. & ibi not. do-
cto. extrà de offi. ordi. Abb. in c. cùm dilectus. extrà de
cleri. non reſiden. & in c. quod dilectio. de conſang. &
affi. Bal. in l. non ſine. C. de bon. quæ libe. Alexand. in
conſi. xv. ij. vol. Franc. Curt. in conſi xiij. vlt. colum.

14 † Item, licet exceptio firmet regulam in non exce-
ptuatis. l. quæſitum. §. idem reſpondet. de fun. inſtruct.
tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ aliàs in
regula non includuntur: vt not. Bart. per illum text. in
l. generali. §. vxori. ff. de vſufru. leg. Abb. in c. in noſtra.
de ſepultu. & præſertim, cùm caſus iſte falſæ monetæ
15 non fuerit expreſſus. † & caſus non expreſsi non ve-
niunt, neque de eis quis tenetur, ſed de expreſsis ſolùm
ita in ſimili voluit Spe. in tit. de loca. §. nunc dicendũ.
in addi. magna, in verſ. adhuc ſcire debes. vbi refert ita
Odofr. determinaſſe. & infert ad eum qui poteſt tene-
ri de caſu fortuito. & certos caſus expreſsit, nam non
venient alij non expreſsi: nec ad eos quis tenebitur.
idem tenet Alex. in cõſi. iij. ij. col. in j. vol. Nec obſtat,
quòd exceptio firmet regulam generalem in caſibus
16 non expreſsis: quia non ex hoc facit, † quòd ſub regu-
la generali comprehendat vltrà, quã de ſui natura de-
beat regula. vel generalis diſpoſitio comprehendere.
tex. eſt & ibi not. Cy. & Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de
vſufru. lega. & in l. Lucius. §. pluribus. & ibi Ray. Bart.
& Ang. ff. ad trebell. & ibidem lo. de Imol. ſubdit eſſe
tex. ſing. not. Old. Bar. & Ang. in l. j. in fi. ff. de regu. iur.
Bart. in l. in ius. ff. de legi. Alex. in conſil. xxviij. j. vol. ij.
col. † Nec obſtat clauſula generalis ſubſequens, ibi: 17
etiam ſi ad inſtantiam fiſci noſtri: nam dicta clauſula
refertur, & reſtringitur ad præcedentia ſpecificata, &
ſic ad caſus expreſſos. l. ſi de certa. C. de tranſac. l. lega-
to. §. j. ff. de lega. ij. l. Aurelius. §. Sticho. ff. de libe. leg. l. ſi
ita quis. §. fina. ff. de verb. oblig. & ibi Bar. & doct. Bar.
in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. Iac. But. & Sali. l. age.
C. de tranſact. cano. in c. j. extrà eod. tit. Alex. in conſil.
cxvij. j. vol. Et licet beneficia principũ ſint latiſsimè
interpretanda, & ſic conceſsiones per ſ. allegata, † & 18
præſertim contra ipſum principem concedentem, nõ
tamen erunt interpretanda contra mentẽ ipſius con-
cedentis. ita not. voluit Fran. Cur. in ſuo conſi. xvj. xij.
col. nam certè mens ipſius ſereniſsimi Principis non
videtur fuiſſe, concedere curiæ Capuanæ cognitionẽ
criminis læſæ maieſtatis, ſeu falſæ monetæ: quia ſi id
concedere voluiſſet, bene expreſsiſſet. l. vnica. §. ſin au-
tem. C. de cad. toll. Et quod non fuit expreſſum, nõ de-
bet haberi pro expreſſo. l. Labeo. de ſupellect. lega. l. de
pretio. & ibi gl. de publi. in rem act. maximè quia con
cedendo prænarratos caſus in priuilegio contentos,
non videtur conceſsiſſe longè maiores caſus, imò ma-
ximos, cũ non valeat cõſequentia: cõceſsit id quod eſt
minus, ergo includitur id, quod eſt maius. Nec poteſt
aut debet caſus iſte haberi pro expreſſo, cũ ſi princeps,
qui conceſsit hodie interrogaretur, an caſum iſtum
in conceſsione prædicta incluſerit, & de eo ſenſerit,
certè reſponderet † quòd nõ: cũ id ſit habendũ pro ex- 19
preſſo & diſpoſito, de quo ſi ſtatuens eſſet interroga-
tus, ita reſpondiſſet, ſeu diſpoſuiſſet. glo. eſt in l. tale pa
ctum. de pact. tex. in l. fi. ſecundũ Bar. & Ang. ibi. ff. de
poſtu. hære. inſtit. tex. in l. Barbarius. & ibi Bal. ff. de
offi. præto. Bal. in l. j. C. quæ res pig. obl. poſ. Præter eà,
licet in beneficiis principum larga debeat fieri inter-
pretatio: vt l. fi. ff. de conſti. prin. l. ſi quãdo. C. de bon.
vac. lib. x. † tamen id verum eſt in eis, & circa ea, quæ 20
beneficium exprimit: nam nõ eſt putandũ dixiſſe Mæ-
uium, qui expreſsit Titium. & pariter qui dixit decem,
non dixit dena ita dixit pulchrè And. de Iſer. in c. im-
perialem. ij. col. de prohi. feu. alien. per Fed. Præterea,
ex alio non debet fieri extenſio ad caſus nõ ſpecifica-
tos, ſeu expreſſos in conceſsione, ex quo licet in cõceſ-
ſionibus & beneficiis principum, ſicut in donationi-
bus & ſimilibus fieri debet latiſsima interpretatio,
† tamen ſecus erit in priuilegiis: quia in iis fieri debet 21
ſtrictiſsima interpretatio. tex. eſt in l. fi. de conſti. prin.
l. ſi quando. C. de bo. vac. lib. x. l. ſi quãdo. in prin. C. de
inoffi. teſt. per quæ ita conſulendo tenet Alex. in conſ.
clix. ij. col. ij. vol. Item & vltimò non debet fieri extẽ-
ſio ad caſus non expreſſos in priuilegio, ex quo adpa-
reat ad ſupplicationem, & ſic ad poſtulationẽ Capua-
norum huiuſmodi priuilegium conceſſum fuiſſe. quo
caſu fieri † debet ſtricta interpretatio, cũ non motu 22
proprio, ſed ad poſtulationem conceſſum fuerit. Ita
voluit Io. And. in c. ij. ad fi. extrà de immu. eccle. & ibi
Abb. in pen. col. refert & ſequitur Iaſ. in l. j. iiij. col. C.
de ſacroſanc. eccle. & in l. fi. j. col. poſt Cy. ibi de con-
ſtit. prin. Iaſ. in l. imperiũ. vij. col. ff. de iuriſ. omn. iud.
Nunc autẽ dato abſque veri præiudicio, quòd in priui
legio præfato princeps cõceſsiſſet vniuerſitati Capua-

næ,ſeu eius curiæ cognitionem criminis læſæ maieſtatis,& ſic falſæ monetæ in ſpecie,& particulari ita exprimendo,attamen non videtur ex hac conceſsione ſeu priuilegio ſe priuaſſe,quin etiam ipſe ſi voluerit,
23 cognoſcere nō poſsit.rex eſt peregrinus † in propriis terminis in c.dudum.de præben.in vj.& pro hoc bene facit,quia princeps concedendo iuriſdictionē,ſeu cauſam cōmittendo alicui ſpecialiter,nō videtur auocaſſe ab alio ordinario ſuperiore,& multò fortius à ſe ipſo cognitionem,ſed accumulaſſe.vt eſt caſus not.in ſimili,in c.per hoc.de hær.in vj.& in l.j.C.de offi.præfe.vrb. vbi loquitur directè in officio præfecti vrbis,
24 cui nō videtur derogatum,ſi officiū certi generis cauſarum alij cōmittatur.idem conſuluit Pet. de Anc.in conſi.clxiiij.iiij.col.j.vul.Et dicit Pet.de Anc. in cōſi. xxviij.incip.rationes inductæ.per præallegatū tex. in c.dudū.de præb.in vj.q̄ ſemper remanet domino maior poteſtas & iuriſdictio,quàm transferat in alium. Ex quibus cōcludo nullatenus poſſe de huiuſmodi crimine per curiā Capitanei Regij ipſius ciuitatis Capuę cognoſci:ſed per magnā curiā vicariæ.& ita poſt lōgā diſcuſsionē decretū fuit per S.Regium Conſil. & exequutum. Thom.Gramm.Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Publicatione bonorum,veniunt etiam actiones.*

2 *Publicatione bonorum nedum veniunt bona præſentia, ſed etiam alia poſtmodum quæſita: cum fiſcus ſuccedat bannito,etiam in bonis quæſitis poſt bannum.*

3 *Publicatione bonorum applicantur fiſco actiones & obligationes,etiam conditionales.*

CONSILIVM VII.

IN Chriſti nomine,Amen.In cauſa Regij fiſci cum Excellen.Marchione montis arculi,ſuper executione ſententiæ latæ in fauorem dominæ Comitiſſæ Franciſcæ amitæ eiuſdē marchioniſſæ.prætendit enim,q̄ marchioniſſa ipſa tanquam eius neptis & proximior in gradu, tanquam filia magni ſeneſcalli fratris præfatæ dominæ Franciſcæ, venire poteſt ad eius ſucceſsionem, & ſucceſsiuè ad executionē ſententiæ præfatæ:fiſcus autē regius ſicut vniuerſalis ſucceſſor pręfati quondā magnifici ſeneſcalli,ob eius notoriam rebellionem in Regē Ferdinandum primū,glorioſæ memoriæ, prætendit ſimiliter præfatæ dominæ Franciſcæ ſuccedere.nam cùm præfatus magnifi.ſeneſcallus fuerit ob eius rebellionem omnibus ſuis bonis priuatus, in huiuſmodi
1 † priuatione,& ſic publicatione bonorum, veniunt etiam actiones.l.ſi ademptis.C.de ſen.paſſ.& dixit Albe.in l.j.ff.de ſtatu ho.Mart.de Laud.in tract.de priui.fiſc.in ſuo no.xlvij.Nam eo in caſu fiſcus ſuccedit loco hæredis,& eſt hæres.ita Bal.in l.j.C.de oper.liber. & dixit Matt.de Laud.in eo.tract.nu.87.& ſic in fiſcū, vt in hæredem tranſeunt iura.Bal.in l.tam mand.C. de non nume.pecu.& in rub.C.de pœ. Marti.in eod. tract.de fiſco no.ccxxvij.Vnde ſi hodie viueret magnificus ſeneſcallus,nulli dubium,quòd ipſe præfatæ dominæ Franciſcæ ſuccederet,vt ſuæ ſorori.Cur ergo Inficiari poſſet,quòd regius fiſcus tāquā ſucceſſor pręfati quondā magnifi.ſeneſcalli vniuerſaliter ſuccedere non poſsit?& licet actio illa reſtituendarum dotiū, in caſu ſoluti matrimonij præfatæ dominæ Franciſcæ, vel eius hæredi,& ſucceſſori nō eſſet adhuc ſortita effectum tēpore,quo viuebat præfatus magnific. ſeneſcallus:erat tamē iam ſtipulata:& in publicatione bonorum veniunt,& intelliguntur bona etiā poſtmodū quæſita: † cum fiſcus de iure ſuccedat bānito, etiā in 2
bonis quæſitis poſt bannū,tanquā vacantibus.Bal. in l.eius,qui.ff.de teſta.& idem Bal.in l.fi.C.de contrahen.empt.vbi plus dicit,q̄ cōditio obligationis non mutatur ex perſona fiſci ſucceſſoris.Item & ex alio fiſcus regius venit ad ſucceſsionē præfatā, videlicet ex capite ſtipulationis in caſu ſoluti matrimonij, morte præfatæ dominæ Franciſcæ comitiſſæ, cui non fuerat facta adhuc reſtitutio,nec conſignatio dotium ab hæredibus ſeu detentoribus bonorum viri.vnde neceſſariò infertur,q̄ ſi magnifi.ſeneſcallus hodie ſupereſſet proculdubio ſuccederet,& eidē veniret præfata dos reſtituenda remanente regio fiſco vniuerſali ſucceſſore,etiam ſuperueniente conditione ſoluti matrimonij,& ſic mortis appoſita in ſtipulatione, ſequitur q̄ fiſcus ipſe ſuccedat,cùm in publicatione bonorū applicētur fiſco, etiā actiones † & obligationes condi- 3
tionales,maximè prouenientes ex cōtractibus, prout in caſu iſto ita voluit Bar.in l.fi.de contrahen.emp.& ibi Bal.& in l.nam ad ea.de cond.& demon. & plenè Alex.in l.iij.§.illud.ff.quod quiſque iur.& in l.quoties. ff.de nouat.Et hæc breuiter mihi in præſenti valitudinario occurrunt pro nunc,cùm aliter libros reuoluere ex grauitate valitudinis nō cōcedatur.Suppleat ergo iuris ſcrinia, quæ in S. Regio Conſilio tanquam in principis pectore repoſita ſeu recondita ſunt.

Thomas Grammaticus Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, niſi delictum haberet tractum ſucceſſiuum,ſeu cauſam ſucceſſiuam ſecus ſi momentaneam.*

2 *Falſitatis imago eſt id,quod diſtat à veriſimili.*

3 *Delictum famuli imputatur domino ſcienti & non prohibenti.quod maximè procedit, vbi ſubeſt aliqua præſumptio,quòd fuerit factum domino mandante.& numero 4.*

5 *Diſcipulus in apotheca an obliget magiſtrum.*

6 *Dominus obligatur ex contractu factoris ſeu inſtitoris.*

7 *Fraus probatur ex coniecturis.*

CONSILIVM VIII.

IN Chriſti redemptoris nomine, Amen. In cauſa regij fiſci cū Bartholomęo freſcarola ſuper ſerico eiuſdem Bartholomæi intercepto,ex notificatione non facta regiæ doanæ,licet ibidem immiſſo,& poſtmodū extracto,nec aliter dato manifeſto ad effectum,vt per fiſcū prætenditur fraudandi regiā doanam. Videtur potiſſimè ex aduerſo fundari,q̄ dicta extractio à regiana doana abſque notitia credēceriorum ſeu doanarij nō fuerit facta ſciente præfato Bartholomæo, nec per ipſum,ſed per Andræam eius negotiorum geſtorē & inſtitorē,& ſic q̄ nō videatur ipſum Bartholomæum teneri de delicto ſeu fraude præfata cōmiſſa per præfatum Andręam eius inſtitorē:per multa,de quibus.ſ. proximè.nam huic reſpondetur, quòd licet regulariter dominus non teneatur de delicto famuli:tamē id limitatur non habere locum, † vbi delictū haberet 1
cauſam ſucceſsiuam:prout in caſu præſenti:ſecus ſi momentaneā:ita voluit Abb.in c.conſtitutus.de teſti. & in c.cū cauſam.el.j.e.tit.vbi multū ſe iactat de hoc intellectu.& idem anteā tenet Bal.in l.j.circa fi.C. ſi quacun.prædi.poteſt,& hoc ideò,quia in actu ſucceſſiuo pręſumitur ſcientia.ita dixit Pau.de Caſt.& Mod. in l.j.

in l.j.ff.ſi cer.pet.vnde non videtur cadere in iudiciū
rectè ſentiētis illud ſericum fuiſſe immiſſum in regia
doana,adeò maximi pretij & valoris duca.triummil-
le,& plus,per præfatum Andræam,& ꝙ ibi ſteuiſſet
per multos,& quā plures dies ignorante penitus præ-
fato Bartholomęo domino ipſius,& nil ſciente de im-
miſsione præfata:cùm nullatenus ſit veriſimile, quòd
ipſe Andræas inſtitor eiuſdem Bartholomæi,ſericum
ipſum immiſiſſet abſque ſcientia ipſius domini prin-
cipalis:per tex.in d.c.conſtitutus.& id quod diſtat à
2 veriſimili,eſt quædam † falſitatis imago.dixit Bal.in
l.j.iiij.col.C.de ſer.fugi.& in rub.C.de probat.Alex.
in conſi.xxvij.ij.vol.in cauſa & lite vertente.& in cō-
ſi.cxviij.in quarto vol.And.Barb.in c.ſignificante.ij.
col.extrà de pig.& ideò dicebat Pet.de Anc.in conſi.
incip.In Chriſti nomine,Amen.Extrà ordinem con-
tractuum.vlt.col.ꝙ iis,quæ non ſunt veriſimilia,iudex
non debet fidē dare.& idem voluit ipſe Pet.in alio cō-
ſi.incip.viſa facti narratione,& copia teſta.col.vij.in
fi.vbi ſubdit,ꝙ contra id quod non eſt veriſimile, nō
debet quis audiri.Et ſic cùm veriſimile ſit,& præſu-
mendum omnino,ꝙ præfatus Bartholomęus ſciuerit,
& non prohibuerit,erit ſibi imputandum:cùm ex iu-
3 ris diſpoſitione † delictum famuli imputari debet do
mino ſcienti,& non prohibenti factum à famulo:ma-
ximè in vtilitatem ipſius domini.voluit Barto.in l.de
pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.x.q.ff.de no.oper.nunt.
vbi ſubdit Lud.Rom.præſertim hoc militare,vbi ſub-
eſt aliqua alia præſumptio,vt dicatur factum domino
4 mandante:prout etiam conſulendo tenet † Fran.Cur.
conſi.xlj.pen.col.ſed in caſu,de quo agitur,non ſolùm
vna verum etiam & plures concurrunt præſumptio-
nes clariſsimæ,imò & probationes comprobantes id
fuiſſe geſtum opera ipſius Bartholomæi principalis do
mini.Et primò,quia ſericū ipſum fuit ibi immiſſum
nomine ipſius Bartholomæi.Secundò,quia per mul-
tos & quàm plures dies ſub eiuſdem nomine ibi ſtetit.
Tertiò,quia ipſe Bartholomæus erat ſolitus aliàs frau
dare iura regiæ doanæ.Quartò & vltimò,quia præfa-
tus Andræas erat,prout eſt,eius factor & inſtitor,&c.
gerit & gerebat eius negotia,contrahendo pro ipſo
Bartholomæo,acquirendo eidem Bartholomæo,& ſi-
bi nihil.Hinc voluit pulchrè Bal.in rubr.C.de conſti.
5 pecu.iij.col.quærendo ibi,an † diſcipulus obliget ma
giſtrum.& ponit exemplum in eo,qui portat pannū
ad domum magiſtri,& deinde vendit.& concludit
quòd ſi diſcipulus talis nihil aliud habeat in mandatis,
non obligat dominum.tamen ſi conſueuit negotiari
in apotheca conſentiente præfato ſuo magiſtro,& ſic
domino,cenſebitur inſtitor,& tenebitur:argum.l.fin.
ff.quod cum eo.Idem conſuluit Alexan.in conſi.xliiij.
in ij.volum.& ſic obligabit dominum ad pœnā pro-
uenientem ex natura cōtractus,non autem ad extra-
neam:vt ibidem ſubdit Bal.cui optimè ſuffragatur Iu
riſconſultus in l.j.ff.de inſtito.ibi:æquum prætori vi-
ſum eſt,vt ſicut commoda ſentimus ex actu inſtitorū,
ita etiam nos obligari ex contractibus ipſorum,& cō-
6 ueniri:& iſti factores,vt erat,& prout eſt † præfatus
Andræas,dicuntur hodie inſtitores:ita dicit Bart.in l.
eandē.vij.q.ff.de duo.re.vnde cùm prædictus Bartho-
lomæus aſſerat ſe ignorare,apparet id eum reuera frau
dulenter aſſerere,cōcurrentibus notabilib. & relatis
coniecturis,& præſumptionibus:& præſertim,cùm
7 fraus † ex coniecturis facillimè deprehendatur.c.j.&
ij.de renun.in ſexto.& præſertim data qualitate perſo
næ ſolitæ in ſimilibus:vt dicit Bal.in l.cū allegas.iiij.
oppo.C.de vſur.Cōcludo ſericum ipſum fuiſſe & eſſe
legitime interceptum.Fuit tandem dictum ſericum
diu detentum in regia doana,& habita certa concor-
dia cum regio theſaurario,fuit pro maiori parte re-
ſtitutū ipſi Bartho. Tho.Gram.Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Cogi nemo poteſt ad oſtendendum titulum ſuæ poſſeſſio-
nis etiam fiſco,cum nihil in eo ſit ſpeciale, niſi iure cau-
tum reperiatur,maximè quando poſſidet pro ſuo.nu.3.*

2 *Reus tenetur edere fiſco ad eius intentionem fundan-
dam,quod eſt ſpeciale in fiſco.*

4 *Edere tenetur vaſallus copiam inſtrumenti domino pe
tenti.*

CONSILIVM IX.

REdemptoris gentium præſidio petito,
Amen.Dum Laurentius de cāpulo,quod-
dam molendinum in aquis publicis exi-
ſtentibus in paludibus ciuitatis Neapol.
conſtrui feciſſet:ad iudicium regiæ cameræ ſumma-
riæ tractus,ad inſtantiam Regij fiſci,vt de eius iure do-
cere debuiſſet:quonā pacto in aquis publicis,quæ re-
gij fiſci ſunt,authoritate propria ædificaſſet:& ipſo re
luctante ac obiiciente minimè ad id adſtringi poſſe,
cùm ex iuris regula nemo cogi poſsit oſtēdere titulū 1
ſuæ † poſſeſsionis,per vulgat.l.cogi.C.de peti.hæred.
quod procedit,etiam fiſco petente:cùm nihil in eo ſit
ſpeciale,niſi iure cautum reperiatur.l.item veniunt.§.
in priuatorum.& ibi gl.ff.de peti.hæred.gl.in l.j.C.de
eden.ita etiam in ſpecie decidit conſti.regni incipiēs
vt ab omnibus.qua cauetur,vt nullus officialis præte-
xtu generalis dominij fiſci poſsit aliquem ex ſubditis
compellere ad oſtendendū titulum ſuæ poſſeſsionis.
Ego tamen ad tuitionem iurium Regij fiſci,dico non
obſtantibus præallegatis præfatum Laurentium ad id
compellendū,vt per quam regulam molendinum in
aquis publicis,quæ principis ſunt,ædificaſſe demon-
ſtret:& quòd aquæ publicæ ſunt Principis,vel baro-
num,quibus conceſſæ fuerunt per principes ſeu baro-
niis,tenet pulchrè Luc.de penna in l.vſum aquæ.C.de
aquæduc.lib.xj.& præterea ſecundū eſt in l.j.C.de man.
& colon.patri.lib.xj.nam licet vulgaris ſit regula,ꝙ
reus nō tenetur edere actori ad intentionem fundan-
dam,cū nemo ex domo rei arma ſumere poſsit attamē
ſecus erit in fiſco,cui reus omnino edere † tenetur ad 2
eius intētionem fundandā.tex.eſt in l.nec quicquam.
ff.de eden.per quā ita limitat ſingulariter Felyn.in c.j.
v.col.verſi.fallit ſecundò in fiſco.extrà de proba.& li-
cet lex ipſa,nec quicquā.duos habeat intellectus,vnū
videlicet,ꝙ ſit ſpeciale in fiſco:alium,ꝙ non:cùm nū-
quam præſumitur aliquid eſſe ſpeciale in fiſco,niſi lex
expreſſè dicat:prout & ex aduerſo fundatū eſt tamen
prædictus intellectus,videlicet,quòd teneatur reus
edere fiſco,reputatur ſingularior.ita dicit Fulg.in di-
cta l.nec quicquam:Bar.in l.ij.§.diuus Adrianus.ff.de
iure fiſc.& pulchrè Iaſ.in præfata.l.nec quicquam.idē
tenet Mart.Lau.in tract.de fiſco.in no.ſeu priuilegio,
ccxxxvij:vbi dicit ſpeciale eſſe in fiſco,vt reus tenea-
tur ſibi edere inſtrumentum ad fundandam eiuſdem
fiſci intentionem,dum agit:per tex.in l.iij.ff.de eden.
& not.in l.j.C.eod.tit.Item reſpondetur regulæ alle-
gatæ in contrarium,& alio modo.nam licet nemo
cogatur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis,id habet

3 locum,† quando talis poſsidēs poſsideret pro ſuo: ita
Bald.in l.ſi legatum.ff.de eden.& ibi dicit de emphy-
teuta,quòd non tenetur edere inſtrumentum inueſti-
turæ libellatiæ domino:ſecus ſi poſsideret,vt emphy-
teuta.idem voluit Specu.in titu.de emphyteuſ.§.nūc
aliqua.verſi.cxlj.vbi etiam tenet,quòd emphyteuta
tenetur edere copiam inſtrumenti emphyteutici,per
tex.in l.prætor ait.§.primo.ff.de edendo.dummodo
iuretur de calumnia,vt ibi in dicta l.prætor.refert,&
ſequitur Angelus.tenet etiam Baldus in additio. Spe-
cul.in titul.de loca.ix.columna.& idem eſt in vaſallo
qui tenetur edere copiam inſtrumenti feudi domino:
4 gloſſ.eſt in capitulo primo.§.illud.† & ibi doct.de
probibit.feudi alienatio.per Federic.& l.ſecunda.C.
quibus & quando quarta pars debe.libro decimo.&
Ludouic.in conſilio clxiij.incipien.conſtit.curiæ mer
cantiæ.vltima columna.ſed cùm molendinum non
adpareat poſſeſſum pro ſuo,cùm adpareat ſituatum in
aquis publicis,& in paludibus,quæ ſunt regij fiſci,&
tam territorium ipſarum paludum,quàm aquæ ibi
exiſtentes,ſunt particulariter regij fiſci:quinimo &
in foueo regali exiſtit,prout ita vulgariter nuncupa-
tur,ideò debet Laurentius ipſe remediis opportunis
compelli ad oſtendendum titulum ſuæ poſſeſsionis.
Nec videtur in aliquo obſtare conſtit.regni.ſuprà al-
1 lega.cùm illa prohibeat officiales,ne occaſione domi
nij generalis fiſci impetere habeant ſubditos ad oſten
dendum titulum eorum poſſeſsionis:ſed in caſu no-
ſtro aquæ publicæ ſunt ſub particulari dominio fiſci,
vt ſuprà oſtenſum eſt.Item dicta conſtitutio reſeruat
iura fiſci,ſed fiſco reus edere cogitur,per præallegata:
ergo Laurentius ipſe omnino cogendus eſt ad exhi-
bendum titulum ſuæ poſſeſsionis.& ita decretum &
exequutum fuit per regiam cameram ſummariè.

Thom.Gramm.Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus malè tractans vaſallos,debet feudo priuari.*
2 *Accuſatione pendente contra officialem de delicto com-
miſſo in officio,debet ei adminiſtratio interdici,& inte-
rim alius in eius locum ſubrogari.*
3 *Officialis ſyndicandus debet interim ab officio ſuſpendi,
ex quo aliàs adſtrueret teſtes ſcientes veritatem,vel illis
minaretur.*
Filius priuatur feudo ob delictum paternum.ibid.

CONSILIVM X.

IN Chriſti nomine,Amen.Per ſyndicos
Vrſi marſi dictum eſt in conſiſtorio regis
Cap.vt pendente accuſatione de pluribus
exceſsibus,criminibus & delictis & com-
miſsis per Quintum Peroctam,vtilem dominum
terræ Vrſi marſi,quòd interim interdiceretur ad-
miniſtratio iuriſdictionis filio ſucceſſori eiuſdem
Peroctæ,ſeu rectius dominium & poſſeſsio terræ
præfatæ exiſtens penes filium ipſius Peroctæ,vt te-
ſtes liberè,& abſque metu teſtificari potuiſſent ve-
ritatis teſtimon.ſuper querelis dudum expoſitis,&
porrectis in vita ipſius Peroctæ.Et pro intereſſe regij
fiſci dico ſuſpenſionem præfatam fieri deberē ex in-
frà ſcriptis.Et præſupponendo vnum,quod eſt in iure
veriſsimum,quòd dominus malè tractans vaſallos,
1 aûm ex hoc dicatur malè † verſari in feudo,quòd te-
net à domino.arg.c.ad apoſtolicæ de re iudi.in vj.&
not.in c.j.qualiter domi.proprie.feu.priu.dixit Albe,
in l.bene à Zenone.C.de quad.præſcrip.quòd talis do
minus poteſt priuari ab Imperatore,ſeu Papa.Et quòd
dominus malè tractans vaſallos,debeat feudo priua-
ri,tenet etiam Bal.in l.ij.ff.de iis,qui ſunt ſui vel alie.
iur.& allegat etiam Cyn.ibi ita voluiſſe,cùm ille qui
abutitur dominio,faciat ſe indignum dominari,dixit
Bal.in c.j.§.publici latrones.in tit.de pace tenen.&
eius viola.& in authen.ſtatuimus.C.de epiſco.& cler.
Paul.de Caſt.in auth.qui rem.C.de ſacroſan.eccle.fa-
cit bonus text.in c.ad apoſtolicæ.de re iudic.& quod
dicit Felyn.in c.cum nobis.ſecunda columna.circa
finem.de præſcript.& ſequitur Iaſon in dicta authen.
qui rem.col.ij.& in prælud.feud.columna xxviij.&
ibi Præpo.colum.xxij.Fran.Curt.in tract.feud.char.
liiij.colum.iij.verſic.quarto igitur in primis.Iacob.in
tract.de Homag.verſicu.marchio in Italia.columna
quarta & octaua.Bonus in ſuo tractat.nobili.in ter-
tia parte,nume.210.idem Bonus in v.parte dicti tra-
ctat.num.19.& 20.& ideo mirabilius dixit.S.Thom.
in ij.ſent.artic.penult.quòd licitum eſt ſubditis,imò
meritorium,talem dominum vaſallos opprimentem
occidere.Et quòd dnm abutitur dominio,faciat ſe in-
dignum dominari,dixit etiam Bald.in c.j.qualiter do.
propric.feud.priu.Iacob.de S.Georg.in tract.de ho-
mag.vlt.colum.& eſt tex.rectè ipſum intuenti in l.ij.
ff.de iis,qui ſunt ſui vel alie.iur.imò eo caſu dominus
ſuperior ex officio ſuo hoc facere debet,& eximere
vaſallos ab huiuſmodi dominio,etiam ſi vaſalli ipſi
oppreſsi non conquerantur.dixit Ioan.Fab.in §.ſi.in-
ſtit.de iis,qui ſunt ſui vel alie.iu.& ſequitur Guido Pa-
pæ in deciſio.parlamenti Grationopoli deciſ.lxij.in-
cipien.ſi quis baro.Iis ergo ſic præſuppoſitis,redeun-
do ad thema propoſitum,quòd poſsit ſuſpenſio præ-
dicta dominij & poſſeſsionis lite durante concedi,
præmittendo perpetrata per prædictum Peroctam
induxiſſe manifeſtam ac legitimam priuationem,re-
perio quòd Luc.de pen.in l.iudices.C.de digni.lib.xij.
tenet quòd pendente accuſatione contra officialem
accuſatum de delictis in officio,debet eidem admini-
ſtratio interdici,† & interim alius in eius locum ſub- 2
rogari:argu.l.eum quem.C.de ſuſpect.tutor.& l.decre
to.ff.eod.titu.& in §.ſi quis autem.Inſtit.eod.& in
cap.ſcripſit.vij.quæſtio.prima.& l.ſecunda.ff.de de-
cu.prout in ſimili etiam dicimus in prælato,vt in c.ve
nerabili.extrà de offic.deleg.& c.licet Heli.§.quia ve-
rò.extrà de ſimon.& cap.quia.tertia quæſt.ſecunda.&
plenè Luc.de Pen.in dicta l.iudices.C.de dignita.Par.
de pute.in tractat.ſyndi.in titul.de offic.ſyndi.in iiij.
char.vbi ſubdit in particulari,† quòd officialis ſyn- 3
dicandus debet interim ſuſpendi ab officio:quia di-
ſtraheret teſtes ſcientes veritatem vel minas inferret:
vt in cap.tam literis.§.j.extrà de teſti.& in c.conſtitu-
tus.extrà de exceſ.præla.& idem Paris.in eo.tract.ſyn-
dic.in verſic.accuſatus.j.column.vbi concludit hoc lo
cum habere tam in officiali temporali,quàm perpe-
tuo.& idem in ſpecie tenet Bart.in l.libertus.§.in quę-
ſtionibus.ff.ad munici.vbi in particulari tenet,quòd
quando accuſatur,qui deliquit in officio,interdici-
tur ſibi adminiſtratio:ſicut etiam in ſimili dicimus
de notario accuſato,vt in l.eadem.per Bart.ff.ad l.Iu-
liam,repet.& in ſuo conſilio incipien.ſer.Ioann.Et
idem in ſimili dicimus de tutore:vt in l.eum.de ſuſpe.
tuto.& ibi Barto.& Nico.de Neaco.in l.proponeba-
tur.de magiſtr.conuenien.& plenè Ludou.in ſuo con
ſilio cccxcvij.nam vltra,quod præfatus quondam Po-

roctæ

rocta multos, & quamplures eius vaſallos de terra prædicta multis, ac quampluribus intollerabilibus grauaminibus affecit, contra ius & iuſtitiam: quo caſu ipſius feudi priuatione dignum ſe fecit, vt in conſtit. regni, præſenti. rubr. de non opprimend. vaſall. à domin. perpetrauit & alia quæ honeſtatis cauſa probari potius quam propalari opus eſt. Nec militaret reſpondere præmiſſa locum habere contra Perocta̅m qui iam deceſsit, & non contra eius filium nunc dominum dictæ terræ. Nam ſi Perocta ipſe pater talia commiſit, per quæ omnino de iure priuatus erat, nedum priuandus feudo præfato, etiam aduerſus ipſum querelæ deductæ fuerant, ſequitur quòd omnino locum habere debeat ſuſpenſio prædicta in perſonam eius filij, cùm tractetur de ſimili eius intereſſe, ſcilicet ob paternum delictum, & ipſe quoque priuatus erat, vt plenè per glo. & And. de Iſer. & Præp. in c. j. ſi vaſal. feud. priue. quod maximè procedet in caſu præſenti, cum in priuilegio conceſsionis præfatæ terræ factæ eidem Perocta non mentionetur pro ſe & filiis: & ſic non fuit facta mentio de filio nominatim vt magiſtraliter per glo. & And. de Iſer. in dicto c. j. & idcò cum in caſu præmiſſo tractetur etiam de proprio intereſſe ipſius filij, ad hoc vt teſtes abſque metu aliquo deponere poſsint tam in proceſſu ordinariè fabricando, quàm in querelis expoſitis, de quibus non eſt capta informatio, debet omnino ſuſpendi. Et tandem ex gratia quondam regis capitanei non fuit aliter moleſtatus. Tho. Gram. Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Si inter duos inimicos eſt facta pax ſub promiſſione reciproca, ſub pœna, ne vnus alium offendat, ſi poſtmodum vnus primo loco alium offendit, offenſus poterit abſque metu ipſius pœnæ præfatum eius offenſorem offendere, & inſuper pœnam petere.*

2 *Contrahens qui contractum ſequutus non eſt, non debet ex eo commodum reportare.*

3 *Eſt in electione creditoris, an ex contractu, cui eſt contrauentum, velit petere pœnam vel rem.*

4 *Contractus pedagiorum ſeu gabellarum, licet ſonent in venditionem ad certum tempus, tamen eſt in veritate locatio, & non venditio.*

CONSILIVM XI.

IN Chriſti nomine, Amen. In cauſa Arrendamenti Salma. regij fiſci cum illis de humellinis, licet prætendatur pro parte regij fiſci, minimè in aliquo ex capitulatis contrauenisse, attamen quando, abſque veri præiudicio, ſecus eſſet, & quòd in aliquo ex capitulis contrauentum eſſet, ex iuris diſpoſitione, id regio fiſco licuiſſe liquebit. Conſtat namque prius ipſos de humellinis contrauenisse in non dando ſal rubeum, nec illius bonitatis & qualitatis, prout in capitulis ipſis promiſerant. & ſic extante priori contrauentione ex parte eorundem de humellinis licuerat ſecundo loco regio fiſco contrauenire: imò † & pœnam incurſam per eoſdem ex cauſa contrauentionis præfatæ petere, per id quod dixerunt Bart. Bald. & Imo. in l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. ſecundo. Quòd ſi inter duos inimicos eſt facta pax cum promiſsione reciproca, ſub pœna, ne vnus alium offendat, quòd poſtmodum primo loco vnus alium offendit, offenſus poterit abſque metu ipſius pœnæ prædictum eius offenſorem offendere, & inſuper pœnam per illum incurſam ex præambula offenſione petere: vt voluit Bald. in l. cùm proponas. C. de tranſ. & in l. is, qui ſi iem. ff. eodem titul. Paul. de Caſt. in l. ſemel mora. ff. ſolut. matrimon. Bart. in l. prima. §. cũ arietes. ff. ſi quad. paup. feci. dica. & plenè Felyn. in cap. peruenit. extrà de iureiurand. in tantùm, quòd remittendum erit arbitrio petentis pœnam, ſi vult pœnam ipſam petere, vel contractum reſcindere, & ſic facere, quod in plus ſe habet. accedat text. in l. apud Celſum. §. ij. ff. de doli except. & in l. prædia. ff. de act. empt. nam is qui contractum ſequutus non eſt, non debet ex eo commodum reportare. tex. eſt in dicta l. cum pater. §. libertis † & in l. ſtipulatus es opus. ff. de fideiuſ. ibi in fi. dum dicit: ea enim locatio, quam ſequutus non es, perinde eſt, ac ſi interpoſita non eſſet. imò & fortius, etiam ſi adeſſet clauſula, 2
videlicet rato tamen manente contractu, tamen erit in arbitrio petentis pœnam, an velit ipſam petere, † vel rem. prout in terminis voluit Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. verſ. xxxvj. vbi dixit, quòd ſi inter locatorem & conductorem actum eſt, quòd niſi conductor ſoluerit certam pœnam annuam, quòd ſoluat certam pœnam rato manente pacto ſeu contractu, quòd tamen conductor ceſſauit ſoluere, & voluerit ſoluere pœnam, & rem retinere: tamen locator poterit ipſum expellere, cùm ſit in eius arbitrio, an ad rem, an ad pœnam agere velit. Idem tenet Hoſti. in ſumma. §. pe. verſi. quid ſi emphyteuta. Et idem in emphyteuta tenet Bart. in præallega. l. cùm pater. §. libertis ff. de leg. ij. & optimè ſtringũt præallegata in hac materia, cùm loquantur in locatione, & iſtorum iurium fiſcalium & publicorum ſicuti gabellarum, pedagiorum, daciorum, †. & ſimilium, venditio, licet contractus ſonet in 3
venditionem ad certum tempus, attamen re vera eſt locatio, & non venditio. ita Bart. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de public. & clarius Pau. de Caſt. in l. inſulam. & ibi Iaſ. de May. ff. de præſcrip. verb. 4
Thom. Gramm. Regij fiſci proc.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes inimici non probant.*

2 *Teſtis inimicus licet non capitalis, tamen poteſt dici ſuſpectus.*

3 *Inimicitia contracta cum vno de familia, intelligitur extracta cum omnibus de familia: in tantum, quod extenditur vſque ad quartum gradum. & nu. 4. & 5.*

6 *Inimicitia ad hoc vt repellat, non requiritur quòd ſit iuſta, aut rationabilis.*

7 *Teſtis an poteſt eſſe mulier, in cauſa criminali.*

8 *Teſtes poſſunt eſſe conſanguinei & fratres vſque ad quartum gradum ad defenſam pro conſanguineo ſeu fratre ipſorum in cauſa criminali.*

9 *Inquiſitus ſi fuit conuictus per teſtes de viſu, & tortus negauit perſeuerando in negatione, ſi probationes ſunt vrgentes contra eum, non obſtante negatione, debet componi non autem pœna ordinaria puniri.*

10 *Inimicitia ad hoc vt dicatur probata, requiritur probari qualitas inimicitiæ: aliàs nõ dicitur probata inimicitia.*

11 *Teſtis ad hoc, vt tanquam inimicus repelli poſſit, requiritur probari euidens inimicitia & manifeſta.*

12 *Teſtis tenetur adſignare rationem eius dicti: quia ratio eſt illa, quæ validat & inualidat dictum teſtis.*

13 *Teſtis deponens ſecundum ſuum iudicium, & videre, an probet.*

14 *Teſti animosè deponenti, non eſt credendum.*

15 *Teſtis deponens ſuo iudicio, non premittendo rationem per accommodatum ſenſum corporis, non probat.*
16 *Teſtes mulier. in cauſa criminali, an probent. Et concluditur quod ſic.*
17 *Teſtes fratres ſeu conſanguinei, quòd admittantur pro fratre ſeu conſanguineo in cauſa criminali, eſt verum, quando producuntur ad meram defenſionem, & innocentiam inquiſiti: Secus ſi ad repulſam ſeu impugnationem alterius. & num. 18. 19. & 20.*
21 *Contumax & bannitus dum inquiritur de delicto, & nullo exiſtente indicio, poteſt torqueri.*
22 *Teſtis de viſu delicti, facit vt procedi poſſit ad condemnationem contra inquiſitum, & non ad torturam: quia tortura datur in ſubſidium, quando veritas aliter haberi non poteſt nu. 23.*
24 *Conuictus teſtibus licet neget, & in tortura perſeueret negando: attamen debet damnari. & nu. 25.*
26 *Teſtes conſanguinei non reprobantur ex hoc quòd probentur conſanguinei producentis, ſed debet probari, quod ſint coniuncti ex linea aſcendenti vel deſcendenti: Secus, ſi probarentur conſanguinei ex linea tranſuerſali.*
27 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulſam ipſorum, ſi inducti ſunt in teſtes pro agnato.*
28 *Teſtes ob magnam amicitiam in totum repelluntur.*
29 *Luſor teſtis eſt criminoſus, cùm ludus ſit crimen: & dicitur luſor malè vti ſubſtantia ſua: & teſtes luſores, & blaſphematores repelluntur à teſtimonio. & nu. 30.*
31 *Teſtes reprobatorios repellit repulſa leuis, nedum valida & vrgens.*

CONSILIVM XII.

TRemendi Dei ſuffragio petito, Amen. In
cauſa iſtorum fratrum de caſtiglione, que-
rulantium contra Bataglinum carceratum
pro homicidio commiſſo in perſonâ quô-
dam Amati eorum patris, nouit veſtra excellen. illu-
ſtriſ. domine Ludouice montalte, regens Regiam can-
cellariam digniſsime, quæ ex aduerſo per Magnific.
V. I. D. dominum Sigiſmundum de Lofredo, & domi
num Andræam Gatula, meos in hac cauſa concurren-
tes, pro defenſione Bataglini inquiſiti, in medium ad-
ducta fuerunt, fundando principaliter inimicitiam
productorum teſtium ad inſtantiam querulentium:
& ex notiſsima iuris diſpoſitione teſtes inimici produ
1 cti non probant contra eum, † quem odio maximè
capitali proſequuntur. gl. eſt. in c. quamuis. de procur.
in texto ver. inimicus. per quam addo, quod ſubdit ibi
Domi. de ſancto Gemi. quòd ille, qui non eſt inimicus
2 capitalis, poteſt tamen dici ſuſpectus. † & dictam glo.
ſequitur Ioan. And. in c. repellantur. extrà de accuſ.
Specul. in titu. de accuſat. §. quæ inimicitiæ. & in §. ſi
verò. in authen. de teſti. & ideò dixit Abb. in c. cum P.
Manconella. de accuſâ. quòd inimicitia contracta
cum vno de familia, præſumitur contracta cum om-
3 nibus de eadem familia, ſeu domo. † Idem voluit Bal.
in c. ſi vaſallus. el primo. in titu. ſi de feud. fuer. contro-
uer. & ibi dixit, quòd inimicitia contracta cum vno,
4 extenditur vſque ad quartum gradum. † & idem ad-
do fuiſſe relatum per Fely. in c. cum P. Manconella. &
in c. cùm oporteat. de accuſa. quinta colum. ſed quòd
inimicitia capitalis repellat teſtem, vltra plenè alle-
5 ga. per præfatos Magni. concurrentes, dico † idem vo
luiſſe Bald. in l. athletæ. in ver. dat remiſsionem. ff. de
excuſ. tutor. gloſſ. & doctor. in authentic. ſi dicatur.
C. de teſti. Alexand. de Imol. in conſilio xcix. primo
volumine. plenè Felyn. in cap. repellantur. & in cap.
cùm P. Manconella. de accuſa. & pleniſsimè in c. cùm
oporteat. poſt Hoſtien. & Ioann. Andræ. eodem titul.
& tamen in hoc plurimū verſabatur officium iudicis,
& arbitrium, vt dicit Maria. Sucin. in dicto capitul.
repellantur. octaua columna. & ibi ſubdit, quòd ad
hoc, † vt inimicitia repellat, non requiritur quòd ſit 6
iuſta & rationabilis. refert & ſequitur Felyn. in dicto
capit. cùm oporteat. quinta columna. Secundò, glo-
riabantur præfati Magnifici concurrentes, nihil dici
poſſe probatum in facto aduerſus præfatum Bagagli-
num, cùm probatio vulnerum, & ſucceſsiuè homici-
dij adpareat facta per teſtes mulieres, quibus in cauſa
criminali iura non deferunt: † imò prohibent mulie- 7
res admitti ad teſtificandum. text. eſt in capitul. forus.
extrà de verbor. ſignification. & idem procedere de
iure ciuili, tenet Iacob. de Aren. in l. qui teſtamento.
de teſtamen. prout refert Ioannes Andræ. in additio.
Specul. in titu. de teſte. §. primo. verſic. item quòd eſt
mulier, & plenè Fely. in cap. quoniam. prima colum-
na, extrà de teſtib. Tertiò adducebant non obſtare,
quòd inferri poſſet fuiſſe productos ad inſtantiam
ipſius inquiſiti nonnullos teſtes eius conſanguineos,
& alios affinitate propinquos, quorum examinatio
ac productio à iure permittitur ad inquiſiti defenſio-
nem, ſuper qua produci & examinari poſſunt etiam
fratres inquiſiti, ſeu delati: † & ſucceſsiuè alij eius cō- 8
ſanguinei, vſque ad quartum gradum, prout plenè te-
nent Bal. Saly. & cęteri in l. parentes. C. de teſti. Quar-
tò & vltimò, lætantes concludebant, quòd ſi qua ex-
titiſſent etiam vrgentia indicia contra præfatum Ba-
taglinum, illa fuerunt plenè euacuata per torturam
illatam eidem, qui tanquam innocens ſemper perſe-
uerando, negauit, & audacter. vnde quatenus in præ-
ſentiarum pœna aliqua ex meritis deductorum ple-
ctendus veniret quod non creditur, illa quidem habi-
ta ratione torturæ, eſſet minima & pecuniaria ſaltem
† prout ſatis pulchrè in propriis terminis allegarunt 9
conſuluiſſe Barthol. Cæpo. in conſil. xxxij. incipiente
Ruſtici Vicentini. Sic ex his omnibus concludebant
Bataglinum prædictum crimine homicidij delatum,
ac vergentiſsimis probationibus conuictum, inter-
parum & nihil plectendum fore. Sed intonante in
auribus meis text. l. tertiæ. C. de epiſcop. audien. ibi,
dum dicit, homicida, quod fecit ſemper expectat. qui
originem traxiſſe videtur ab obiurgabili, ac tremen
do verbo noſtri Redemptoris ad Petrum conuer-
ſi, ac dicentis: pone gladium in vaginam: quia
qui de gladio ferit, de gladio perit. idcirco qua-
tuor fundamentis ex aduerſo veluti quatuor ex ſe-
ptem peccatis mortalibus, cum ſeptem donis Spi-
ritusſancti infrà adducendis proſtratis ac profugatis
ſi delatus ipſe abſoluendus tanquam innocens, vel vt
reus condemnandus, veniat, ex eis facilimè ac breui-
ter veritate excuſſa ac trutinata adparebit. Et ſeriatim
reſpondendo, Quò ad primum non obſtat id
quòd de inimicitia ex aduerſo obiectum eſt, cùm mi-
nimè adpareat aliqua qualitas inimicitiæ particula-
ris probata, niſi ita leuiter, quòd erant inimici nulla
adiecta qualitate, † nec cauſa inimicitiæ: quo caſu non 10
adparet probata inimicitia. Ita ſatis nota. voluit Imo.
in capitul. Raynutius. de teſtam. vbi in ſpecie voluit,
quòd requiritur probari fuiſſe cōmiſſam cauſam ini-
micitiæ

micitiæ ad hoc, vt teſtis repelli poſsit vt inimicus. &
idem voluit Bald.in l.ſi quis teſtibus. in fi. C. de teſti.
vbi in ſpecie ſubdit, quòd requiritur qualitas & ſpe-
11 cies inimicitiæ probari: † nec ſufficit ita in genere.
idem ſequitur Iaſon.in l.j.quinta col.C.de teſtamen.
imò plus dixit Bald.in c.Rodulphus.extrà de reſcrip.
quòd ad hoc vt teſtis tanquam inimicus repelli poſ-
ſit, requiritur probari euidens inimicitia, & manife-
ſta: refert etiam & ſequitur Iaſ.in l.ſororē.vltima co-
lumna.C.de his, quibus vt indignis. Secundò adparet,
quòd teſtes ex aduerſo producti in redditione cauſæ
ſcientiæ nullam rationem ſaltim bonam in eorum di
ctis aſsignare videntur, vt ex facie depoſitionis eorun
12 dem teſtium eſt videre: † & tamen ratio eſt illa, quæ
validat & inualidat dictum teſtis, vt dicit Bal.in l.cō-
uenticula.C.de epiſco.& cler & ideò dicit Bald. in l.
edita.in repetitio.Paduana.C.de eden.quòd teſtis ſine
ratione deponens, dicitur vt pecus, & non vt homo
deponere: & præſertim in criminalibus, in quibus de-
bent teſtes etiam non interrogati, reddere rationem
de ſcientia: aliàs non probant.dixit Saly.in l.fina.C.
de probatio.Anton.de Butr.in c.fi.extrà de iureiuran.
Ludo.Roma.& Alexan.de Imo.in l.ait prætor.ff.de iu
reiuran.& conſuluit idem Alexand.faciens mentionē
de Salyc.duntaxat in conſi.xv.in v.columna.in primo
volumin. Tertiò adparet, quòd teſtes præfati ex aduer
ſo producti, deponunt de inimicitia præfata, ſecundū
eorum iudicium & videre, ſubdendo inſuper, ꝙ ex di-
cta inimicitia teſtes ipſi fecerunt mille iuramenta fal-
13 ſa contra delatum: † & certi ac indubitati iuris eſt, ꝙ
teſtis deponens ſecundum eius iudicium & videre, nō
probat: quia non dicitur eo caſu, vt teſtis deponere. l.
teſtium.C.de teſti.l.qui teſtamēto.§.fi.ff.de teſta. Bar.
in l.quid tamen.§.arbiter.ff.de arbi. & in ſuo tract.de
teſte.Bald.in leg.de quibus.xx.colum.de legi. & pul-
chrè Ange.in l.ſciendum. in repe. ſecunda columna.
ff.de verbo.oblig.& ſequitur conſulendo Alexand. in
conſilio xxiiij.in ſecundo volumine.& conſil. lxxiiij.
ſecunda colum.j.volum.& Franc.Curt.conſilio lv.in
viij.colum. Suffragatur inſuper, quia teſtes taliter de-
ponendo abſque aſsignatione rationis, dum ſubdunt
in ſuis dictis, ꝙ tales examinati ex aduerſo facerent
14 mille iuramenta falſa pro illo producente: † adparēt
ex hoc ſatis animoſè depoſuiſſe: & teſtibus animoſè
deponentibus ſtari non debet, per id quod habetur in
c.ij.extrà de in integrum reſtit.& in c.accedens.vt lit.
non conteſt. Ita conſuluit Alexan.conſil.cliiij.in v.vo
15 lum.in princ.vltima colum. † Accedit proximè di-
ctis, quòd quando teſtis deponit ſuo videre, ſeu ſuo iu-
dicio, vt ſuprà dictum eſt, non præmittendo rationē
per accommodatum ſenſum corporis, non probat: vt
ſuprà probatum extitit. Idem firmat Ioan.And.in ad-
ditio.Specul.in titul.de teſte.§.nunc autem tractan-
dum.prope finem. Nam videntur in præfatis caſibus
teſtes iudicare: & ſic excedere notiſsimos terminos
teſtis: quo caſu non probant modò aliquo. Ita in ſpe-
cie voluit Bar.in l.fi.C.de vſur.& conſuluit Franc. de
16 Are.in conſi.xxxviij.in ij.col. † Quartò quòd ad ſecun
dum obiectum non militare, clariſsimum eſt, quòd di
ctum fuit mulierum teſtimoniū in criminalibus non
admitti, cum id de iure canonico duntaxat vendicet
ſibi locum, vt adparet per tex.allega.in dicto c. forus.
ſecus enim de iure ciuili in foro Cæſaris: Ita dixit glo.
in verb.non fœmina.in dicto c.forus.de verb. ſignifi.
& tenet Spec.in tit.de teſte.verſ.quid ſi mulier.§.j.nec
ſit aliquod fundamentum in opi.Iac.de Are.ex aduer-
ſo adducta: cum in foro Cæſaris, & de iure ciuili mini-
mè locum habeat: vt voluit Alexan.in conſi.xcix.vlt.
column.j.vol.imò † magis communiter tenetur con- 17
trarium. videlicet quòd teſtimonium mulieris tenet
in cauſa criminali, per tex.in l.ex eo.ff.de teſti. & idē
etiam in ſpecie conſuluit Alexan.conſi.xj.pen.col.eo.
j.vol.ſubdens ſolùm eſſe ſpeciale in teſtamento, vt in
eo teſtis mulier eſſe non poſsit. Idem tenet Alexand.
conſilio.xxiiij.ij.vol.& ibi dicit, ꝙ in terris eccleſiæ
de iure canonico non probant: tamen hoc de facto nō
ſeruatur. Ita dicit ibi in iiij.col.& idem tenet idē Ale-
xan.in conſi.cxiiij.in quarta col.vbi plenè, in quarto
volum.Phili.Deci.in conſi.cxxxiij. in quarta colum.
pro corroboratione quorum opi.adduco tex. in ter-
minis in l.tertia.§.lege Iulia.ff.de teſti. vbi lex Iulia
prohibet mulierem, quæ ſui corporis quæſtum facit,
in accuſatione publici teſtificari: ergo ſi eſt mulier ho-
neſta, & quæ non faciat quæſtum ſui corporis, teſtifi
cari poterit.& idem tenet & ſequitur Iaſ.in repet.l.ad
monendi.xxx.char.de iureiur. Et quòd de iure ciuili
mulier ſit idonea teſtis in criminalibus, † tenet Ang. 18
in tractatu maleficiorum.in verſi.cōparuerunt dicti
inquiſiti & negauerunt.in tertia columna.verſic. vide
in muliere & inſuper aduertendum eſt, quia in ſuprà
allegato conſilio xxiiij.dicit do.Alex.de Imo. ſecun-
dum Ioan.Andr.& Spec.in tit.de teſte.§. j.in additio.
incip.fertur Iaco.de Aret.&c.quòd hoc de facto non
ſeruatur: quod ſecundum eum habet æquitatem, quan
do per mares veritas haberi non poteſt. Quintò, quò
ad ſecundum obiectum, quod minimè eidem Batagli-
no delato ſuffragari poteſt: nam licet fratres & ſucceſ-
ſiuè conſanguinei vſque ad quartum gradum admitti
debeant in cauſa criminali pro fratre, ſeu conſangui-
neo in teſtimonium producti: † tamen illud procedit 19
quando fuerunt inducti ad probandum ſimplicem ac
meram defenſionem, & innocentiam inquiſiti: ſecus
ſi fuerunt inducti ad reprobationem, & impugnatio-
nem alterius. Ita voluerunt Bald.& Salyc. ex aduerſo
allegati, ſi toruo oculo non inſpiciantur, in d.l.paren-
tes.& faciunt not.in l.lex cornelia.in princip.ff.de in-
iur.& per Bar.in l.qui teſtamento.§.j.ff.de teſtam. per
Cano.in c.cum oporteat.de accu.& ita in particulari
conſuluit Alex.conſilio quinto. in tertia columna,
primo volumine. vnde cum teſtes examinati ad de-
fenſam inquiſiti, non ſint inducti principaliter ad do-
cendum de innocentia ipſius, nec ad meram eius de-
fenſionem probandam, ſed ad impugnationem & re-
probationem teſtium productorum per querulantes:
ſequitur quòd huiuſmodi conſanguinei nullatenus
ſint idonei: nec probent pro ipſo delato.& præſertim
vendicat ſibi locū præfata fundamentalis ratio Bald.
& Saly.volentium, quòd conſanguinei admittantur,
quia producuntur contra fiſcum. nec enim pro hoc di
cuntur nocere fiſco, qui tractat de pœnali & odioſo
lucro cum alterius iactura: argu.eius quod not.ff. de
fur.l.ſi quis vxori.§.fina.& ideò cùm depoſitio fratris
ſeu conſanguinei pro inquiſito fratre ſeu conſan-
guineo, ei proſit, † & nemini noceat: tunc eius te- 20
ſtimonium valet, per text.not.in c.literas.extrà de
præſump. vbi in purgatione fratris de crimine hære-
ſis, admittitur teſtimonium fratris. & ideò ſubdit,
quod ibidem in d.c.literas, pulchrè dicit Fely.in ter-
tia

tia col.ſ.nttè præfata nnn procedere,vbi tractatut de
intereſſe alterius ,& ſic vbi procedit accuſatio ſeu
qnerela,prout in caſu,in qno ſumus,in quo querelan-
tes vltra querelam fecerunt partem in iudicio : ergo
concludendum eſt neceſſariò huiuſmodi teſtes nulla-
tenus admitti poſſe,nec debere. Sextò,quo ad quartũ
ab aduerſo fundatum obiectum,nec qnicquam tuetur
præfatum Bataglinnm delatum eius cõſtantia & per-
ſeuerãtia negationis in tortura:nam certum eſt quòd
omiſſa probatione teſtium de viſu,nec non & vrgen-
tiſsimis indiciis maximè de inimicitia capitali inter
defunctum & inquiſitum,& eius fuga à loco commiſ-
ſi delicti,cum roncha ſanguinolenta.& peſsima fama
ipſius,de quibus plene in proceſſu,fuit tandem dela-
tus ipſe pro huiuſmodi delicto citatus,& contumax
effectus,& bannitus more ſolito in tribunali : ex quo
ſolo banno & contumacia circunſcriptis aliis prægnar-
21 ratis indiciis † imò nullo exiſtente indicio aut proba
tione aliqua,poterat torturæ ſubiici .dixit Bal. in l.j.
iiij.col.C.de hæred.inſti.vbi refert idem tenere Nico.
de math.referunt & ſequũtur Mod.Senen.in tracta-
tu de indiciis & tortu.viij. char. ver. v. principaliter.
idem reperio tenuiſſe Ang.in l.iniuriam.§.ſi quis de-
creto.ff.de iniur.quem refert & ſequitur in hoc Amo.
de Iuſtin.in ſuo tracta.ſyndica.in vlt.char.tra.& idem
ſequitur Marſil.in l.pen.in vltimis verbis.ff. de quæ-
ſtionib.Paris de pute.in tractatu ſyndica.in verſicu.
tortura.in c.viſo.de repetit.Torti.vj.col.& in c. ſequi-
tur quæſtio.v.col.nullam de præallegatis authorita-
tibus,faciens mentionem . Prætereà ſuccedit , quòd
exiſtentibus tot & tantis contra prædictum inquiſi-
tum,& præſertim probationibus,imò teſtibus,de viſu
non debebat procedi ad torturam,ſed ad condemna-
tionem:cùm ad torturam minimè procedi poteſt ex
iuris diſpoſitione , ſtantibus teſtibus de viſu delicti.
22 † dixit Bald.in l.qui ſententiam.C.de pœn. Andr.de
Iſer.in c.j.§.ſcire.ſi de feud.fue.contro.inter domi.&
fidel.& in conſtit.regni,ſi damna clandeſtina.vij.col.
vbi ſubdit,quòd iudices crudeles aliter faciunt ad de-
negandum beneficium appellationis à iure permiſ-
ſum,& tenentur ac ſi eſſent homicidæ.Idem ſequun-
tur Moder.Senen.in tractatu de indi. & tortu. in viij.
char.in v.principali quæſito.in verſic.ſextò index con
ſiderare debet.& ibi alle.multos hic idem tenentes,
ſubdendo inſuper hoc verius eſſe. quibus ſuffragatur,
23 quia tortura datur in ſubſidium, † quando veritas ali-
ter haberi non poteſt:Secus ſi per aliam viam res ad-
pareat:quia tunc non eſt deueniendum ad torturam:
vt eſt tex.& ibi Bart.in l.edictum.ff.de quæſt. ſequitur
Angel.in tract maleficio.in ver.fama publica præce-
dente.In iiij.char.verſi.nũc videamus de tortura:idem
tenet Gandi.in tractatu de quæſtio.& tormen . & di-
cit Ang. in l.ſi certus.ff.ad Silleia.quòd eo caſu malè
facit iudex ponere reum ad torturam,& tenebitur in
ſyndicatu,ſi aliter probatum fuerit delictum : & ſic
quatenus præfatus Bataglinus tortus adparuerit,& ne
gauerit , huiuſmodi tortura non habet in aliquo ſibi
prodeſſe:ex quo licet de iure quis fuerit tortus , & in-
24 ſteterit ſemper in negando,purget indicia: † attamen
quando fuit conuictus teſtibus & probationibus,
prout iſte Bataglinus fuit , debet damnari , licet per
tormenta non confiteatur. Caſus eſt ſingularis in l.
qui ſententiam.C.de pœn.quem dicit eſſe ad hoc not.
Alexand.de Imo.in l.vnius.§.reus.ff.de quæſtio. Ludo,
in l.j.§.hoc reſcriptum.ff.ad Silleia. Paris de pute. in
tractatu ſyndicatus, in verſic. tortura. lo vltimo.in c.
quidam latro famoſus.prima columna.in penultima.
chart.tract.& ideò in propriis terminis dixit ſingula-
riter Bal.in c.ad noſtram.per illum tex. extrà de pro-
bationibus.quem ibidem ſequitur Felyn. quòd licet
quis ſemper perſeueret tam in tortura , quàm extra
torturam,pluries negando delictum perpetraſſe , ta-
men exiſtentibus probationibus legitimis contra
eum,poteſt condemnari ad mortem:& pariter ad mu
tilationem membri,non obſtante eius perſeuerantia
in negatione.ita Bald.in dicto cap.ad noſtram. circa
finem.in verſic.& not.idem refert & ſequitur Marſi,
præclarus doctor Bononi. in ſingu.ſuis in ſuo ſingu.
cviij.incip.aliàs fui interrogatus a quodam iudice ma
leficiorum iuuene & Tyrone. cui reſpondet,quòd in-
dubitanter poterat conuictum teſtibus, & in tortura
negantem,ad mortem condemnare , & quòd de hoc
eſt etiam text.in dicta l.qui ſententiam.quem miratur.
non fuiſſe à Bal.allegatum in dicto cap.ad noſtram.&
idem tenet Alexan.in l.repeti.§.vnius.ff.de quæſtio.&
per hoc adparet Cæpol in vanum conſuluiſſe: & con-
tra caſum in terminis dicta l.qui ſententiam . & con-
tra Bal. & ſuprà relatos authores non modicè fundan
do ex ſuo capite quaſdam rationes coloratas , iunctis
remotis deciſionibus,quæ ex ſui adparentia ſubſiſtere
non adparẽt. Septimò & vltimò quo ad quintum ob-
iectum,licet in replicatione omiſium,cum ex aduer-
ſo iure fundatum non fuerit,dicebatur in facto fuiſſe
plenè probatum omnes teſtes productos contra Bata-
glinum fuiſſe, & eſſe adſtricta conſanguinitate con-
iunctos querulãtibus hoc reſpondeo dupliciter:& pri-
mò,quòd multi & quamplures teſtes adparent a pa-
rentela præfata & conſanguinitate exceptuati : vt
patet in proceſſu:attamen poſito abſque veri præiu-
dicio,quòd ita non eſſet,adhuc dico minime adpare-
re ex eorum ſeu aliorum teſtium depoſitione , in quo
gradu querulatoribus ſeu querulantibus adiũgantur:
ſed ſolummodo deponunt: *quels ſon adſtreti parenti: &
carnali,ma non ſapemo in che grado.* & ideo ſuccedit au-
rea & peregrina iuris deciſio, † quòd ad hoc, vt teſtia 25
repelli poſsit vt conſanguineus,non ſufficeret in ge-
nere probare, quòd ut conſanguineus producentis:
ſed requiritur in ſpecie probari , quòd ſit adſtrictus,
ſeu coniunctus producenti ex linea aſcendenti vel
deſcendenti : nec ſufficeret , ſi probaretur de linea
tranſuerſali. Ita dixit † ſingulariter Innocent . & 26
Ioann.Andr. in capitul. nonnulli.extrà de reſ. riptis.
quod dictum pro ſingu.alleg.Angel.conſilio. cxciij.
incipiente viſis proceſsibus. refert etiam & ſequitur
Marſil.in ſingul.cxxxiij.incipiente affinitas. Et ex his
adparet ſufficienter ſatisfactum omnibus obiectio-
nibus ac motiuis Magnific. concurrentium .& præ-
fata etiam ſequitur Iaſon in repetition . admonen-
di.xix.chart.ff.de iureiurand. Qui Magnifici concur-
rentes & ſi omiſerint in medium adducere, quòd
omnes teſtes ad inſtantiam delati præfati teſtifican-
tes , ſunt omnes conſanguinei , videlicet eius patrui
carnales , item fratres conſobrini : & alij in arctiori
vinculo conſanguinitatis adiuncti, prout tacitum &
omiſſum dixiſſe non erubeſcam : vnde ſuccedit,
ſi exequeretur iuſtitia de præfato inquiſito , prout
omnino exequi debet , huiuſmodi iniuria eſſet in
vilipendium & dedecus maximum totius agna-
tionis

tionis,& parentelæ:& ſucceſſiuè præfatis conſangui-
neis in teſtes productis, & ſic vnuſquiſque ipſorum
27 † cenſeretur in cauſa propria teſtificari: cùm iniuria
facta vni ex cōſanguineis, cæteris de conſanguinitate
facta videatur,ac cenſetur:ita Bart.in l. lex Cornelia.
ff.de iniur. Benè facit lex vnica.C.de rap.virg. vbi pul
chrè Bald.in v.not hoc idem dicit.& hoc ideo, quia
agitur de proprio intereſſe,ex quo iniuria communis
eſſe videtur.ita in ſpecie conſuluit præclarus doctor.
Phil.Deci.in ſuo conſi.cxxxiij.j.vol.ij.col.nam dico,
quòd eo caſu videntur in cauſa propria teſtificari,vbi
adparet verſari vindicatio iniuriæ:idem reperio tene
re Anto.de But.in c.cùm oporteat.extrà de accuſatio.
Saly.in d.l.parentes.de teſtib.Socin. in conſil. xvij. in
iiij.col.j.volum.& tenet etiam Felyn.in d.c.cùm opor
teat.de accuſa.iij. col.& licet iniuria nō intelligatur
facta toti agnationi, quantū ad hoc, vt cuilibet com
petat actio iniuriarum:tamē cenſetur facta toti agna-
tioni, quantum ad hoc, vt nemo de agnatione poſsit
in illa cauſa pro agnato inquiſito de crimine teſtifica-
ri aut iudicare:per d.l.lex Cornelia. & ibi Barto. poſt
glo.ex præalleg.idem dixit Bald. in l.cùm ſcimus.C.
de agrico.& cenſi.lib.xj. Bal. in l.vnica. C.ſi quacum.
prædi.pote.& plenè Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſo-
gonus.penult.col. ff.de verb. oblig. Accedit inſuper,
quia nedum adparet verificatum per nos de conſan-
guinitate dictorum teſtium, cum inquiſito: verum
etiam quòd vltra conſanguinitatem ſunt eidem ami-
ciſsimi,& quadam neceſsitudine adſtricti, & aſsiduè
conuerſantur adinuicem. Et iure cautum eſt,quòd li-
cet amicitia non repellat teſtem, per caſum expreſ-
ſum in l.ſciendum.ff.de vlur.licet detrahit de fide, ſe-
28 cundum quantitatem amicitiæ: † attamen propter
magnam amicitiam ex toto repellitur.ita dixit Flori.
in l.iij.in prin.ff.de teſtib.poſt Spec. in tit. de teſte.in
princ.quem ipſe non alleg.Bal.in c.j.extrà eod. tit. &
conſuluit Lud.Rom.in conſi. ccccv. incit. quæro pro-
poſita.refert & ſequitur Felyn.in c.quoties.ij. col.ex-
trà,de teſtib. Vltimò,conſtat liquidò ex reuolutione
chartarum proceſſus,vltra quòd præfati teſtes ex ad-
uerſo producti ſunt eiuſdem delati cōſaguinei,& ami-
ciſsimi,vt ſuprà dictum eſt,ſunt etiam luſores, blaſ-
phematores Dei,ebrij,frequentatores tabernarum,&
aliis elidibus repulſis accincti:& tamen ſola proba-
tio quòd ſint luſores,& blaſphematores,ſufficeret,cū
29 ludus ſit crimen: † vt not.Bart.in §.illud.in proœ.di-
geſtorum.nam ludens præſumitur dilapidare bona
ſua, adeò quòd dicitur malè vti ſubſtantia ſua, dixit
Bald.in authen.quod locum.circa fin. C.de collatio.
& ideò in cauſa matrimoniali, cùm dicatur grauis
cauſa,non admittuntur, imò repelluntur teſtes luſo-
res & blaſphematores:ita conſuluit Alexan. in conſi.
clij.col.iiij.incipien.viſo proceſſu.v.vol.idem reperio
30 † conſuluiſſe Phil. Deci.in ſuo conſil.cxliij.incip.in
cauſa matrimoniali.ix.colum.idem tenet Lanfran. de
oria.in repet.c.quoniam contra.in verſic.teſtium. xlj.
colum.extrà de probat.& nihilominus teſtes præfati
producuntur ex aduerſo ad reprobationem teſtium
noſtrorum, quos quidem baptizauimus, vt ſuprà,&
expeditum eſt in iure,quòd nedum valida & vrgens
31 exceptio ſeu repulſa, † verum etiam & leuiſsima re-
pulſa repellit teſtes reprobatorios.Ita voluit pulchrè
Bald.in cap.cùm Ioannes.extrà de fide inſtrumen. &
conſuluit excellens doct.Franc.Curt.in ſuo conſil.lv.
ſecunda colum.vbi etiam ad hoc alleg.Bald. idem te
nere in l.optimam. C. de contrahen.& committen.
ſtipulatio.quòd quidem in libro mei Bald.in ſtampis
non reperio:& ſic ex præmiſsis ſuccîdo telam, quam
orſus ſum,rectè ſentiens,iudicaturus rectius iudicium
proferat: ſi quid tamen minus congruè dictum eſt,
ſupplex vt ignoſcas,oro,quoniam apud virum nedum
eminētis ſcientiæ,magniſque conſilij verum etiam &
ſingularis virtutis,huiuſmodi & futilia & nulla eſſe
videntur.dignetur ergo veſtra excellentia occurrere,
vt moleſta ac horrida vox ſanguinis interfecti accla-
mantis coram domino: vindictam domine retribue
de interfectore,deſinat acclamare:& tandem reuerſo
Baraglino in carcere,qui fuerat iam excarceratus per
magnam curiam,prætextu,quia tortus fuerat in duos
tractus:& iterum retortus per quatuor tractus in ca-
ſtro nouo in præſentia prædicti excellent.Regentis
cancellariam:& ipſo perſeuerante in negatione, fuit
condemnatus ad remigandum per quinquennium in
triremibus Regiis:ex quo licet eneruaſſet iudicia, at-
tamen probationes de viſu:licet læſerat per torturam:
attamen non in totum purgauerat.

Thomas Grammaticus. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Mora dicitur purgata ex ſubſequentibus actis dili-
gentiæ.*
2 *Animus & voluntas indicatur ex actis & geſtis: & ex
actu præcedente præſumitur animus, & quod plura de
animo.*
3 *Voluntas magis declaratur ex actis, quàm ex verbis.*
4 *Filium Guelfi, potest eſſe Gebellinum, & econtrà.*
5 *Filius natus ex parte partiali contra Regem, vel pro Re-
ge, eodem modo præſumitur, prout eius pater fuit. & mul-
ta de filio, quòd ſequatur mores & conditionem patris
plenè. & nu.6.*
7 *Præſumptio vna tollitur per aliam vrgentiorem.*
8 *Præſumptiones ſpeciales tollunt præſumptiones gene-
rales.*
9 *Præſumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna
eſt excluſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur
excluſiua.*
10 *Vaſallus ſi tempore guerræ notificat domino ſe impoten-
tem, aut inermem, vt ipſe dominus tranſmittat ad de-
tinendum caſtrum & dominus non curat, eo caſu
vaſallus excuſatur, ſi caſtrum fuit ſibi ereptum ab ho-
ſtibus.*
11 *Cuſtodia arcis etiam baronum, tempore belli ſpectat ad
regem.*
12 *Dominus ſeu cuſtos caſtri ſi tempore guerræ offert il-
lud adſignare Regi cuſtodiendum, non tenetur amplius
de eo, quod ſuccedit, ſi Rex non mittat ad eius cu-
ſtodiam.*
13 *Officiali in ſuo officio credendum eſt, maximè dum dicit
id ſibi à ſuperiore commiſſum. nu.14.*
15 *Teſti ſpectatæ fidei, licet vnico ſtandum eſt.*
16 *Hominis bonitas facit, vt recedatur ab omni iure, propter
eius bonitatem ſeu integritatem.*
17 *Teſtis licet non poſſit eſſe frater pro fratre, tamen ſi
eſſet religioſus & ſpectatæ fidei, nihil ſibi de fide diminue-
retur.*
18 *Minatus à conſueto minas executioni mandare, dicitur
eſſe in iuſto metu.*

Metus

19 *Metus iuſtus dicitur metus perditionis honoris: & pariter perditionis bonorum. & metus mortis, pariter iuſtus eſt nu.20. & 21.*

22 *Metus iuſtus dicitur, nedum cum inſtans eſt periculum, verum etiam cum ſuſpicatur, ne res ad id veriſimiliter tendat.*

23 *Metus iuſtam cauſam ſubeſſe ſufficit verificare, ad hoc vt dicatur iuſtus metus.*

24 *Metus iuſtus eſt, vbi iuſta ſuſpitio ineſt.*

25 *Paria ſunt quid fieri per metum, vel per probabilem ſuſpicionem metus.*

26 *Metus violentiæ inferendæ, dicitur iuſtus metus. & ideo non debet quis ſe ſubijcere periculo. & num. ſequenti.*

28 *Metus iuſtus armorum dicitur, etiam quod armis depoſitis geſtum eſt.*

29 *Metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur.*

30 *Vaſallus ſi quid fecerit contra dominum, per quod veniat feudo priuandus, ſi id per metum feciſſe docuerit, excuſabitur.*

31 *Vaſallus ſi reliquit dominum in prælio, metuendo vim hoſtium, excuſatur.*

32 *Vaſallus tenetur impendere auxilium domino ſalua ſua perſona, & vita, quã præponere debet ſaluti domini.*

33 *Vaſallus dimittens dominum in prælio, priuatur feudo, niſi periculum vitæ ſibi videatur imminere, vel propter valetudinem ſui: & ob parentum & affinium ſuccurſum: vel quia neſcit iuuare dominum.*

34 *Metum paſſus non tenetur aufugere, ſi periculum eſt in fuga.*

35 *Manens cum hoſtibus non in damnum domini, ſed vt euitaret periculum, & ipſe non ſit aptus ad arma excuſabitur.*

36 *Diſſimulandi animo quòd quis aliquid dixerit, vel fecerit, probatur per coniecturas.*

37 *Præſumptiones & coniectura non ſufficiunt ad quem condemnandum.*

38 *Hæres domini non poteſt vaſallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret, non reputauit rebellem.*

39 *Bona ſtabilia recuperata in bello, non fiunt occupantiũ ſed debent reſtitui prioribus dominis. & nu. ſeq.*

41 *Dominus tenetur in omnibus reddere vices vaſallo.*

43 *Vaſallus ſi in ſeruiendo pro domino expugnauit, & cepit aliquod caſtrum à poſſe hoſtium, licet in eo expenderit pro expugnatione, tamen ex quo tenetur ſeruire Regi, reſtituet caſtrum priori domino, & non recuperabit expenſas.*

44 *Rex ſi facit expenſas pro fortificando caſtrum vaſalli tempore guerræ, ſi demum illud reſtituit vaſallo, non poterit ab eo repetere expenſas factas, ſed debet gratis reſtituere.*

45 *Vaſallus ſi pro conſecutione gloriæ belligerando contra hoſtes, vt impetraret id, quod ab hoſtibus conſequeretur non obligat illum, in cuius ſubuentionem acceſſit.*

46 *Caſtrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet reſtitui priori domino gratis, & abſque aliqua ſolutione.*

47 *Metus iuſtus vel iniuſtus quando ſit, arbitrio iudicis committitur.*

48 *Metus iuſtus vel iniuſtus excuſat à culpa.*

Allegationes recitatæ pro maiori parte per me Thomam Grammaticum die.xxv. Octobris.1499. coram ſereniſſ. Rege Federico de Aragonia in ſolio regali ſedente, adſiſtentibus eiuſdem Maie. S. conſilio & auditoribus, reſpondendo domino Io. Thomaſio ianuario, & Petrucio de minodois, Vtriuſque Iuris Docto. concurrentibus. adſiſtente quoque meo collega domi. Diomede mariconda, qui peregregie etiam in cauſa ipſa allegauit.

CONSILIVM XIII.

IN Ieſu Chriſti Redemptoris Nomine, Amen. In cauſa Miloniana illius, tantam in dicendo Ciceronis felicitatem aliàs facilitatem deſtituiſſe accepimus, quod ego ipſius, nec, vt ſic dicã, fimbria in tam auguſtiſsimo ſapientiſsimi principis & legis animatæ conſpectu, procerúmque tantorum & Iuriſconſultorum cœtu pronuntiando attingam, apud quos quidem cauſæ grauitate accedente alterius profectò doctrinæ, excellentioris ingenij, ſublimioríſque eloquentiæ fuiſſet eligendus orator. Pia quidem ſuperari ſpero ab hoc diuino, ac ſereno tuæ Maie. vultu. vnde quanto grauior eſt ſarcina, qua premor, quanto maiori negotiorum faſce vrgeor, tanto maioris erit clementiæ mecum benignius agere. In præſenti Mag. Hectoris Zurli de Neapo. cauſa aduerſus excel. Comitem Pitigliani bauli, ac aui excel. Comitis Nolæ eius nepotis de terra Soloſre, quæ prætenditur ad Regiam curiam ob prætenſam rebellionem Hectoris deuolutam: & ſucceſsiuè per eandem ſibi conceſſam. Propoſitum primo loco fuit per Magnificos concurrentes ex multis, ac quampluribus rebellionis cauſis, eundem Hectorem tanquam rebellem debere puniri in amiſsione terræ præfatæ, bonorum, ac propriæ vitæ. Præſumatur primò, quia dum ſereniſsimus Rex Ferdinandus ſecundus, glorioſæ ac celebris memoriæ poſt eius receſſum à Ciuitate Neapo. & regno diuina ſibi fauente clementia, ad Ciuitatem Neapo. reuerſus Hector ipſe eius prauam exhibens intentionem nec valens ſuas animi paſſiones diſsimulare, fuit negligens redire ad ipſius Regis ſereniſsimi fidelitatem: licet requiſitus, vt ſe reduceret ab hominibus, & vniuerſitate eiuſdem ſuæ terræ, ſeu caſtri, reſpondens velle expectare reſponſum à Comite montis auri, eius patrui, partes Gallorum tenente, & duce certæ partis exercitus gallici. ob quod meritò per iura vulgaria rebellis reputari debet. Secundò, quia vltra conſanguinitatem habitam cum prędicto Comite montis auri, & cui literas deſtinauerat, adparet inſuper ſubſecutus effectus: quia adueniente præfato Comite cum eius exercitu, Hector ipſe nulla præmiſſa defenſione tanquam Baro, & qui partes ſereniſſ. Regis præfati inſequi tenebatur, ſtatim à fidelitate Regia defecit: & ſe, dictúmque caſtrũ ſuum, tradidit in manibus hoſtium, nulla per prius offenſione expectata. Tertiò & vltimò, quia tradita arce & terra prædicta in manibus hoſtium, inſuper cum eiſdem hoſtibus moram traxit: & cum eiſdem moram trahendo in prædicto caſtro nominabatur contra ſuos vaſallos Aragonenſes, dicendo: *non ve curati aragoniſaci traditori &c.* & ſic adparet, quòd nullum eſt maius mentis noſtræ teſtimonium, quàm qualitas inſpecta verborum: vt dixit Bald. in rubr. de teſtib. & in cap. ſuper literis, v. col. de reſti. & ideò dixit idem Bal. in l. voluntatis. in fi. C. de fideicom. quòd non credimus hominem velle, niſi illud, quod dicit, ex quo vox eſt mentis noſtræ euidentiſsimum argumentum. dixit Bald. in l. ea, quæ, circa princ. C. quomodo & quando iud. & dixit Bald. in c. ex tranſmiſſa. extrà de reſtit. ſpo. quòd vox eſt inſtrumentum datum homini ad ſignificandum per labia

bia cor & volũtatem : & ideò ſecundũ Philoſophum,
voces ſunt notæ earum, quæ ſunt io animo paſsionũ:
& idem dicit Bald.in cap. mandatum.j. col. de reſcri.
& in l. vnica.§. vbi autem. C.de cadu.tollen.ob quod
meritò rebellis reputandus eſt. Quibus non obſtanti-
bus ex infrà dicendis liquebit præfatũ Hectorem ple-
naria eiuſdem terræ ſeu caſtri reſtitutione dignum,&
in nullum caput criminis prætenſæ, nec alterius re-
bellionis ſeu feloniæ incidiſſe. Et in primis ex pro-
ceſſus meritis ſatis liquere adparet totum oppoſitum
eius, quod obiectũ eſt, cùm ſtatim audito feliciſsimo
reditu præfati quondã ſereniſsimi Regis ad Ciuitatem
Neapo.præfatus Hector eiuſdẽ Maie. inuictiſsima, ac
glorioſa vexilla, ſeu inſignia erexerit in dicta terra
Solofræ, vt animi ſui conſuetam fidelitatẽ exhiberet,
adienſq́; inſuper ſuam Maieſt.in ciuitate Neapo. reſi-
dentem, eidẽmque debitam fidelitatẽ,ac obediẽtiam
præſtando,promiſuruſq́; eandem pariter in futurum:
& demum redeundo ad terrã Solofræ, eandẽ vniuer-
ſitatem rogauit, vt attenta Regia neceſsitate in eius
ſubuẽtionem veluti fideliſsimã ſe exhiberet, aliquam
pecuniæ quantitatem erogando: prout quem plures
vniuerſitates fideles idem fecerãt: & inſuper dum ho-
ſtes Galli & Eluetij irruiſſent in noſtros in terra Ebu-
li degentes ſub Duce comitis Madaloni, Hector ipſe
io præſidiũ exercitus ſuæ Maieſt. tranſmiſit quinqua-
1 ginta pedites: † & ſic ſi qua mora modo aliquo po-
tuiſſet imputari eidem Hectori, q non ita ſtatim ad
Regẽ ipſum acceſſerit, ſatis ex præmiſsis purgata dici
poteſt: vt cõmemorat And.de Iſer. in cap.j. quo tem-
po.mil. Bald.in l.in ipſius. C.famil. erciſcund.& pro-
bant optimè not.Bal.in l.athletæ.ff.de excu.tuto.& in
l.filio,quem pater.& ibi Paul. de Caſt. ff. de liberis &
poſthumis. & ſic ex prænarratis executis & geſtis per
præfatum Hectorem ſatis adparet alterius intentio-
nis fuiſſe, quàm ex aduerſo propoſitum fuit: & ſic di-
2 uerſæ volũtatis & animi: † cùm animus & volũtas ex
geſtis inde ſequutis, iudicãdus ſit. l.reprehendenda.cũ
vulga.C.de inſtitut. & ſubſtit. cùm talis præſumi de-
beat animus, qualia ſunt facta: ſecũdum Ludouicum,
3 in conſil.xcvj.incip.ſuper eo, quod quæritur: † & ideò
dicit Alex.de Imol.in conſil.j. in iij.vol. quòd ex actu
præcedenti præſumitur animus. Idem dixit glo. in l.
Fulcinius.ff. ex quibus cauſis in poſ. eatur. Hioc dicit
Ludouicus in cõſil.cclxxj.quod magis eſt actu volun-
tatem declarare, quàm verbis: & fortiora ſunt facta
ad demonſtraodum animum, quàm verba, quæ ſæpe
proferuntur contra iotentionem proferentis.cap.di-
lecti.de appel.cap.eximant.xj.quæſt.iij.ſecundũ Abb.
in conſi.ccxxiiij.incip.illud de iure quæritur. Nec mi-
litat, quòd ſecundo loco obiectum fuit, vt ob conſan-
guinitatem cum comite montis auri publici rebellis,
4 † & hoſtis, præſumendum ſit cum eo coniuraſſe, ac
vnionem feciſſe, cùm filius Guelfi poteſt eſſe gebelli-
nus,& econtrà dicit Bal.in l.ſi filius.C. de ſuis & legit.
& præſertim, cùm pater ipſius Hectoris ſemper fuerit
ſereniſ. domus Aragonæ deuotiſsimus, vt plenè de-
5 mõſtratum exiſtit: † & ſic natus ex patre partiali pro
Rege, ſeu contra Regem, eodem modo præſumitur
eius filius eſſe. Ita cõſuluit Aod.Barba.in conſi.xxxiiij.
col.xxiij.in ij.volum.incip.præclarus optimus.verſic.
modò ſacratiſsimus Imper.refert dictum Angel. in l.
ſi fugitiui.C. de ſeru. fugiti.dicentis, q natus ex parte
partiali contra Regem, eodem modo præſumitur eius
filius contra Regem: & ſubdit ibidem Angel. q quis
tranſierit ad hoſtes, probatur ex eo, quòd ſit natus ex
progenie de hoc infamata: & facit pulchrè dictũ Ioã-
nis de Platea in §. inimicitias. vbi etiam Iaſ. Inſtitu.
de excuſa.tutor.& ideò dicit Specul.in proœm.Spec.
† quòd filius præſumitur geſta parentis imitari. ibi io 6
verſic.cæterum.& dixit Bal.in l.liberti libertæq́;.C.
de oper.lib.quòd filius præſumitur eiuſdem iotentio-
nis fuiſſe, qua & pater eius fuit. & vulgò dici cõſueuit:
talis filius, qualis pater: concordat glo.in cap.final.de
conſec.diſtinct.v.vbi text.dicit, quòd nõ poteſt filius
à ſe facere quicquam, niſi quod viderit patrẽ facien-
tem.concordat text.in auth. de referen.in fine ibi, ex
patribus quidem bonis.& ibi glo.not. idem gloſſ.in l.
quiſquis.ibi: in quibus paterni.C.ad legẽ Iuliã maieſt.
& ideò Bald.in l.j.C.loca.dixit,& in l.ſi quos. in fi. C.
de poſtlim.reuerſ.per dictũ.§. qui mancipia io l.quod
ſi nolit. ff. de ædilit. edict. quòd natus ex mala proge-
nie, eſt ſuſpectus, q ſit malus.& idem ibi hoc no. Ang.
idem not.glo.in l. cùm vnus.in princip.in verſic. do-
mum.ff.de alimen.& cibar.leg. vbi dicit, quòd oatus
ex bono patre, præſumitur bonus: & ideò dixit Alber.
de Roſa.in l.ij.§. quæ omnia. in verſic. antiqua ſtirpe.
C.de veter.iur.enuc.quòd ex eo quòd quis ab antiqua
ſtirpe procedit, præſumitur de eo: & ſi quis habuit
prædeceſſores alicuius artis peritos, & ipſe eadẽ arte
vtatur, præſumetur bene peritus in ea. Et præmiſſa in-
telligenda ſunt. q nedum in virtutibus, verùm etiam
& in vitiis ſolent filij ſimiles eſſe patribus. l.quiſquis.
C.ad leg.Iul.maieſt.l.quod ſi nolit.§.qui mancipia. ff.
de ædil.edict. ita dicit Neapol. Sebaſt. in conſuetud.
Neapol.& ſi teſtator, ſub rub. de ſuc. morien. ſine fil.
verſic.diſponere.in vj.col.& hioc dicunt doct.in dicta
l.quod ſi nolit. in §. qui mancipia. quod ad probatio-
nem bonæ famæ cõſueuit fieri capitulum quòd natus
eſt ex bonis parentibus: & ibi etiam ſubdit gloſſ. non
poſſe arborem malam fructus bonos facere, nec econ-
trà. Et tanto magis tollitur hæc præſumptio, cùm de-
mum Hector ipſe conuocatus à præfato Comite eius
patruo, ad eum accedere recuſauerit. ob quod Comes
ipſe eundem Hectorẽ capitali odio proſequutus, ca-
ſtrum ipſum Solofræ ipſius Hectoris à Gallorũ duce
ſibi impetrauit: vt plenè io facto doctum fuit: vnde
ſuccedit, q conſanguinitatis illa leuis præſumptio,
† ſit è medio ſublata, per iſtas præſumptiones vrgen- 7
tiores,& magis efficaces. ex quo vna præſumptio tol-
litur per aliam efficacem & vrgentem: ita Cyn. in l.ſi
cùm dotem.§.tranſgrediamur.ff. ſolu. matri.Bal.in l.
fin.C.de hæred.inſtit.Bar.in l.diuus.ff.de in integ.reſt.
Bald.in l.quamuis.C.de impub.& aliis ſubſtitu. Alex.
in conſil.lxxvij.j.vol. quod maximè procedit in caſu,
io quo ſumus, † vbi ſunt præſumptiones iſtæ ſpecia- 8
les, quæ tollunt illam præſumptionẽ generalem con-
ſanguinitatis. ita Bart.in l.cum de indebito.ff. de pro-
bat. Bald.in l.ſiue poſsideris.col.prima, eod.tit.vltim.
oppo.Alex.conſil. lxij. ioeip. in cauſa accuſationis. in
iij.vol. & maximè procedere debẽt hæ præmiſſæ præ-
ſumptiones, cùm tendant ad excluſionem delicti. Et
vbi duæ concurrunt præſumptiones, quarum vna eſt
excluſiua doli, ſeu fraudis, & ſic delicti, & alia inclu-
ſiua, ſemper attenditur excluſiua. ita conſuluit Ludo.
in conſil.lx.incipien.viſis. in primo poſitis † & huius 9
poteſt eſſe ratio, quia ſemper eſt capienda via, vt ex-
cludatur delictum: vt dicit Bart.in l.non ſolum. §. ſed

vt probari.ff.de noui oper.nuntia.Abb.in cap.in præ-
ſentia.de probat.Innocen.in cap.dudum.el primo.de
elect.& hoc ob notabilem præſumptionem, quæ eſt,
vt nemo delinquere præſumatur : vulga.l. merito.ff.
pro ſocio.cap.dudū.de præſump.cap.j.de ſeruit.quod
voluit Inno.in cap.dudum.vt eccle.benefi.Nec obeſſe
ei poterit tertium obiectum ex aduerſo, videlicet, ꝙ
prædictus Hector ſe cum hoſtibus gallicis concorda-
uerit, dando arcem terræ Soloſræ in eorū poſſe: nam
certum eſt, prout ex proceſſus meritis datur adpare-
re, quòd timens Hector ipſe hoſtium Gallorum po-
tentiam, nec valens aduerſus eandem ſe tueri, certio-
rauit Maieſtatem præfati ſereniſsimi Regis glorioſæ
memoriæ de literis minatoriis eidem Hectori tranſ-
miſsis per decem Gallorū, quas originaliter tranſmi-
ſit, in quibus præcipiebatur eidem Hectori, vt dedi-
tionem ad ipſos hoſtes facere debuiſſet infra certum
terminum : aliàs comminabatur ipſum Hectorem ad
pœnam ſanguinis & ignis, & pariter filios, declaran-
do inſuper Hector ipſe præfato ſereniſ. Regi eius im-
beciles vires, & impotentiam reſiſtendi, ſeu ſe defen-
dendi: ſupplicando inſuper ſuæ Maieſta. de opportu-
no præſidio ſuo loco & tēpore : & ſic huiuſmodi cau-
tela vſus excuſandus venit à futuro ſucceſſu, cùm ex
iuris diſpoſitione vaſallus noſcens ſibi vires ad reſi-
ſtendum hoſtibus non ſufficere, ſi notificat ſuo prin-
10 cipi, vt tranſmittat ad eius præſidium, & † princeps
ſeu dominus non curat, excuſabitur de omni ſucceſſu.
Ita pro cautela docuit nos Ludouic. Roma. in l. ſi mo-
ra.ff.ſoluto matrimo.Card. Alexand.tunc præpo.Me-
diola. in cap. j. §. quid ergo. de inueſtitu. de re aliena
fa. quod maximè procedere debet, cùm tempore belli
11 cuſtodia arcis pertineat ad Regem, † ſeu dominum
ſuperiorem vaſalli illius arcis. dixit Bald. in præfato
§.quid ergo. Angel. in l. fina. in fin. C. de litigio. & ſic
ex præmiſsis liquet præfatum Hectorem exemptum
12 à culpa: † & ideò voluit Bald. in capit. j. qui feud. dare
poſ. poſt Dyn. & Bart. in dicta l. ſi mora. quòd ſi tem-
pore guerrarum habens cuſtodiam caſtri, illud offe-
rat dare in poſſe domini cuſtodiendum, non tenetur
in aliquo, ſi poſt oblationem præfati caſtrum ipſum
fuerit ab hoſtibus captū. & ſic reſultat, quòd rebellis
minimè fuit, nec pro rebelli reputari potuit. Quod
maximè concedendum eſt, cùm habitat notitia per
præfatum quondam ſereniſsimum Regem de certio-
ratione ſeu Maieſtati facta per literas eiuſdem Hecto-
ris vnà cum litaris minatoriis Gallorum præmentio-
natis, ordinauerit reuerendo fratri Ludouico Carra-
fa, ordinis Hieroſolymitani ſuæ Maieſtatis intimo, vt
ſi ipſe Hector reſiſtere non valuiſſet, ſe cum hoſtibus
concordaret, ne deterius ſibi contingeret. Et quòd ita
eidem Hectori nomine ſuæ Maieſtatis reſcriberet,
prout reſcripſit: & per extenſum cū iuramento more
religioſorum depoſuit: cui, licet vnico, tanquam inti-
13 mo & ſecreto ipſius Regis credendum eſt, † ſaltem
ratione ſui officij: argument. l. ſi quis decurio. C. de
falſ. & in §. ſi verò moriantur omnes. in authen. de in-
14 ſtrumen. cau. & fide. † nam ſi officiali aſſerenti aliquid
ſibi commiſſum à ſuperiore, creditur, vt pulchrè con-
ſuluit Ludoui. in conſi. lix. iiij. colum. incipient. ad di-
ſcutiendum veritatem. multo fortius credendum erit
præfato reuerendo fratri Ludouico, tantum intimo
& ſecreto ipſius Regis: vnde prudētiſsimè Regia Ma-
ieſtas. V. clariſsimè percipit, quòd non omnia Maie-
ſtas. V. præcipit, nec exequitur: ſed per ſuos intimos ad
eius latus, & collaterales adſtantes ſuam voluntatem
ac iuſſa exequitur, prout ad decus Regium pertinet,
& conſueuit. Concurrente igitur religione, integri-
tate, ac nobilitate eiuſdē reuerendi fratris Ludouici,
ſtandum eſt eius dicto: licet vnico teſti: cùm teſti in-
tegræ fidei & probatæ vitæ † licet vnico, creditur. tex. 15
eſt no. in cap. nobiliſsimus. & ibi gloſſ. & Archi. xcvj.
diſtinct. vbi ſubdit hoc etiam tenere Gofre. & eſt tex.
ſimilis in cap. primo. viij. quæſtio. tertia. ibi, de mora-
ti viri teſtimonio quis dubitet. facit gloſſ. in l. Titio
fundus. ff. de condi. & demonſtra. & in capit. expedit.
xij. quæſtio prima. & facit text. in l. ſi à bonæ fidei. ff.
de rei vendi. & no. per ſcribentes in cap. in noſtra. de
renun. & in cap. primo. de noui ope. nun. & licet regu-
lariter vnico teſti minimè credendum ſit, tamen pro-
pter integritatem & fidem notam hominis, receditur
ab omni iure. † ita Bald. in l. ſed reprobari. in verſic. 16
valde diſciplinatos. ff. de excuſatio. tuto. Ludo. & Ale-
xand. in l. cum quid. ff. ſi certum petat. Hinc eſt, quòd
licet frater non admittatur in teſtem pro fratre, † ta- 17
men quando eſſet religioſus, ſeu ſpectatæ fidei, nihil
ei diminuitur de fide. ita dixit Ioan. de Imol. in capit.
cùm. R. canonicus. de offic. deleg. ſequitur Iaſon in l.
iubemus. C. de iudi. vbi facit regulam, quòd propter
legalitatem perſonæ receditur à regulis iuris. & ſic
patet quòd ſtantibus præfatis, prædictus Hector ſatis
excuſatus adparet: licet ſe & terram ipſam dederit in
poſſe Gallorum. Et optimè attentari poſſet plenè cre-
dendū depoſitioni præfati reuerendi fratris Ludoui-
ci, cùm depoſuerit de eo, quod ipſemet fecit: quo
caſu ſtādum eſt eius dicto, licet vnico: ita voluit Paul.
de Caſtro in l. quicunque. vltima colu. C. de ſer. fugi.
& in l. ſeruos. C. de reſtib. & conſuluit idem Paul. in
conſilio cccxxix. incipient. viſa petitione prædicta.
imò & plus dixit ſingulariter idem Paul. de Caſt. in l.
ſecunda. §. ſi abſens. ff. ſi ex noxa. cauſa agat. & ibidem
Alexand. in tantum eſſe credendum vnico teſti depo-
nenti de eo, quod ipſe fecit, quòd etiam ſi eſſet infa-
mis, de iure credi debet. & idem refert & ſequitur Ia-
ſon in l. cunctos populos. C. de ſumma trin. & fide ca-
tholi. penultima colum. Et quòd omnino excuſatus
adpareat Hector ipſe, manifeſtiſsimè demonſtratur,
cùm iuſtiſsimo metu ductus id feciſſe adpareat, ma-
ximè cùm minatus fuerit, & conſuetus minas crude-
les executioni mādare: quo caſu dicitur fuiſſe in iuſto
metu: † vt dicit Bald. in conſil. ſchiſmatis. ij. col. idem 18
Bal. in l. interpoſitis. C. de tranſact. & in l. metū. quod
metus cauſa. & ante eum Cyn. in l. j. C. ſi quis impera.
maledixerit. Barto. in l. metus. ff. ex quib. cauſ. maior.
vnde cùm Galli præconia voce eundē Hectorem, &
ſuos ad ſanguinem, & ignem, dum deditionem ad eos
non feciſſet, declaraſſent, dicitur cauſam iuſtiſsimi
metus & non vani habuiſſe. Eratq; inſuper prædictus
Hector in iuſtiſsimo metu honoris, cùm in eodem ca-
ſtro eius vxorem iuuenē, pariterque & ſororem reti-
nuiſſet, & metus perditionis honoris, † dicitur iuſtus 19
metus. l. iſti quidem. ff. quod met. cau. ita conſuluit Lu
douic. in conſilio xxx. ix. colum. & eſt bona gloſſ. in
capit. cùm dilectus. quod metus cauſa. & Baldus in l.
vt vim. ff. de iuſti. & iur. Fuitque inſuper Hector ipſe
in metu iuſtiſsimo mortis, qui etiam conſtantiſsimos
terrere conſueuit. Quis ergo tam fortis animi ſit, cui
mortis terrore propoſito non exanimetur? certè ne-

20 mo:† vt dixit Bald. in præallegato conſil. ſchiſmatis,
poſito poſt l.ſecundam.ff.ſi quis aliæ teſtam. prohibue.
Habuis & quartò prædictus Hector metum amiſ-
ſionis bonorum, qui iuſtus metus eſt, & æquiparatur
timori mortis. l. propter litem. ff. de excuſation. tut.
21 † per quam ita dixit Bart.in l.ſi ob turpem. ff. de con-
ditio.ob turpem cauſam. & conſuluit Alber. Brut. in
ſuo conſilio lxxxij. Nec ſuffragaretur parti aduerſæ
obiicere, quòd ex ſolis verbis minatoriis non debe-
bat moueri, etiam quòd Galli nondum venerant ad
obſeſsionem caſtri prædicti: nam huic reſpondetur,
quòd non debebat ſe periculo committere, & ſic ex-
pectare, quia iuſtus metus dicitur, nedum cùm inſtans
22 eſt periculum, verum etiam, cùm ſuſpicatur, † quòd
res ad id veriſimiliter tendat. dixit Bart. in prædicta
l.metum, quod metus cauſa.& ideò dixit Baldus in l. fin.
23 C. de iure deliberan. quòd † ſufficit probare ſubeſſe
iuſtã cauſam metus. idem voluit Alexand. in conſilio
cxliiij.in ſecundo volum.alibi dixit Bald. in præfata
l.finali prima colum. quòd iuſtus metus eſt, vbi iuſta
24 ſuſpicio ineſt, Idem dixit Innocen. in cap.cùm olim,
de electio: & ideò dixit Angel. in præfata l. metum,
quòd metus cauſa. quòd paria ſunt aliqui fieri per mo-
25 tum, vel per probabilẽ ſuſpicionem metus: † & ideò
conſuluit Alexand.de Imola, in conſil. xcix. in tertio
volum.incipiente, quoniam per excellentiſsimum.
quòd non debet quis ſe ſubiicere periculo, ex quo ti-
26 mor violentiæ inferendæ † dicitur iuſtus metus. Ac-
cedit etiam terror armorum, quem quis habens, dici-
tur eſſe in iuſto metu.l.iij.§.armis. ff. de vi & vi arma.
& ibi Bartol.& in l.continet. quod metus cauſa. cum
ſequenti.gloſſ.in l.prima. C. vnde vi. & Bald. in præ-
fato conſil.ſchiſmatis. Inde ſequitur, quòd licet non
ſit illatum bellum, tamen adhuc ſuberat timor infe-
27 rendi belli: † & peior eſt bello, iam timor ipſe bel-
li: & dixit Sene. in ſuis tragœd. quem refert, & ſequi-
tur Petrus de Anchorano in ſuo conſil. lxxxvij. & a li-
28 bi, dicitur etiam iuſtus metus armorum, † quod armis
depoſitis factum eſt, dixit Alexand. de Imo. in conſil.
29 xlv. in quarto volum. † Et ſic concludendo, iuſtus me-
tus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur. glo. in cap.
bonæ. el primo. de electio. & gloſſ. in cap. ad audien-
tiam. quod metus cau. & ſic ex præallegatis liquere
adparet; quod non debebat Hector ipſe hoſtes expe-
ctare ad eum appropinquare, ex quo proculdubio
eundem inermem captiuaſſent: & caſtrum diripuiſ-
ſent: & licet vaſallus committens cauſam priuationis
30 feudi, veniat feudo priuandus: † tamen ſi id per me-
tum feciſſe adparet, excuſabitur: vt dicit gloſſa, quam
communiter ſequuntur ſcribentes, præſertim Alua-
rot. & Præpoſitus in cap.primo.§.ſed quid de lato, quæ
fuit prima cauſa beneficij amitten. glo. in §. ſimiliter.
31 de conſuetud. recti feud. Hinc eſt; quòd ſi † vaſallus
reliquit dominum in prælio periclitantẽ, cauſa eui-
tandi periculum, metuendo vim hoſtium, excuſatur.
Ita voluit Iacobus de ardizo. quem refert Præpoſitus
in cap.primo.§.ſi eſt & alia, quæ fuit prima cauſa bene-
ficij amit. Ad quod bonus text. in l. Falcinius. ff. qui-
bus ex cau.in poſ. eatur, inde excuſati fuerunt ſubditi
Federici, qui ob ipſius Federici tyrãnidis metum, non
paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum ſuperior,
etiam in temporalibus, facit tex. in cap. ad apoſtolicæ.
& ibi Petr. de Ancha. de re iudi. in vj. Et hoc, ex quo
vaſallus tenetur impendere auxiliũ ſuo domino, dum-
modo propriam vitam & perſonam ſalubrem reddat,
† quam præponere debet ſaluti domini, cùm iurauc- 32
rit debitũ & poſsibile pro domino facere. prout dixit
And. de Iſer. in cap. primo. ij. colum. in princip. qui-
bus modis feu. amittat. & in cap. ſi à morte de aliena.
feud. pater. & ſic quòd vaſallus tenetur dominũ iuua-
re, debet intelligi ſi commodè poteſt: & id dicendum
eſt nos poſſe, quod commodè poſſumus. l. nepos pro-
culo. cum vulgari. ff. de verbor. ſignific. ita dicit And.
de Iſer. in cap. primo. §. ſed nunc quæ fuit prima cauſa
benefic. amitten. & in cap. ij. in fine. de feud. ſine culpa
non amitten. & ideò dixit Ioan. Blanchi, in ſua ſum-
ma feud. in ſecunda parte. in char. xj. in rubric. quibus
modis feu. amitta. colum. tertia. quòd vaſallus dimit-
tens dominum in prælio, priuatur feudo, † niſi peri- 33
culum vitæ videatur ſibi imminere, vel propter vali-
tudinem ſui, & ob parentum & affinium ſuccurſum:
vel quia neſcit iuuare dominum argument. l. iij. qui
cum vno. in fin. ff. de re milita. vnde cùm Hector ipſe
vt inermis aliter ſe tueri non valuiſſet, oblata prius
caſtri cuſtodia, cui Maieſtas Regia ordinaſſet: & de-
mum non tranſmiſſo ſibi aliter præſidio, iniuſtiſsimo
metu exiſtens, attenta hoſtium potẽtia & praua con-
ſuetudine, Soloſram dereliquit in poſſe hoſtiũ, iuxta
dicta per Bartolũ in l. prima, §. penult. ff. quod vi aut
clàm. & in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de no.
ope. nun. Nec aliquid firmamenti habet quintum ob-
iectum rebellionis ſignum: quòd ſcilicet Hector ipſe
cum hoſtibus conueniret, derelinquendo eis arcem,
& terram ipſam Soloſræ. & eadem dictis hoſtibus tra-
dita, non debebat amplius cum præfatis hoſtibus per-
manere, ſed recedere: nam dum Hector ipſe vereretur
offendi tam ab ipſis hoſtibus, quàm ab eius vaſallis
eius maliuolis, & ab aliis conuicinis, ibidem degit, &
iuris diſpoſitione tuetur: † ex quo metum paſſus non 34
tenetur aufugere, ſi periculum eſt in fuga: dixit Bald.
in l. prima: in fin. ff. de condi. ob tur. cau. Bald. in l. ſi
ob turpem. ff. eodem titu. Item non ſletit ibi cum ho-
ſtibus, vt eos adiuuaret, ſeu arma ſumeret in eorum
præſidium: cùm vt notoriũ eſt, Hector ipſe erat, prout
eſt inhabilis ad arma: item ibi moram trahebat non
in damnum domini: † ſed vt euitaret prænarrata, ne 35
offenderetur. quo caſu dicitur dolo caruiſſe. text. eſt in
l. fluminum. §. viduamus. & quod ibi not. ff. de dam. in-
fec. cap. cùm eccleſia. extrà de decimis. l. iam ibi & ibi.
& ibi Bartol. ff. de lega. j. not. in l. ſi fundum. §. ſi Titius.
eodem titul. Alexand. conſil. xiiij. ij. colum. in iij. vo-
lum: & ſic cum non potuiſſet ſe tutè Neapol. ad eius
domum conferre, excuſandus venit; vt per Paul. de
Caſt. ad excuſandum delictum, plenè in conſil. xviij.
in ij. volum. nono conſiliorum. & Alexand. in conſil.
primo, columna quarta in ſecundo volu. Et minimè
ſtare poſſe adparet ſextum ſignum rebellionis figura-
tum ex aduerſo, videlicet quòd dum Hector ipſe per-
maneret poſt eius deditionẽ cum Gallis in dicto ca-
ſtro Soloſræ, iratus contra ſuos vaſallos Aragonenſes,
dixerit: *nõ ve curate aragoni ſace traditori, nam* &c. Hoc
non adparet, quòd eis minabatur, vt Aragonenſibus:
ſed tanquam ſuſpectus & detẽtus ibi à Gallis id ſimu-
lare cogebatur. quod quidem ſatis probari videtur
ex coniecturis ſuprà relatis in contrarium, quòd id
ſimulauerit: nam quòd quis ſimulatè quid fecerit, vel
dixerit, probatur per coniecturas, † dicit Inno. in cap. 35
dilectus. quod metus cauſa. nam videtur eidẽ Hectori

licuiſſe ita dicere reſpectu metus vitæ, honoris, & bo-
norum ſe oſtendere hoſtibus obſequioſum: vt dicit
Bartol. in tractatu de tyran. colum. v. Angel. in l. liber
homo. ff. de hæredi. inſtit. & ſic vbi dolo caruerit, non
eſt cenſendus rebellis, cùm eo caſu non ſit in crimine
læſæ maieſtatis. l. prima. ff. ad l. Iuliam maieſtatis. An-
dreas de Iſer. in cap. primo. quibus modis feud. amit.
& conſuluit Soci. in conſilio xx. conſil. ix. inter con-
ſilia Curt. & ſic licet de malo animo ipſius Hectoris
aliter non adpareat, niſi per aliquas coniecturas pe-
nitus euacuatas tam in facto, quàm in iure: attamen
quando adhuc prædictæ coniecturæ obſiſterent, non
ex hoc poſſet Hector ipſe dãnari, cùm nemo ex con-
37 iecturis † ſeu præſumptionibus damnari poſſit. dixit
And. de Iſer. in cap. primo. § de viro. de contro. inueſti.
& quod voluit Bald. in l. ſecunda. C. de his quæ pœnæ
nomi. vbi dixit, quòd coniecturæ non ſufficiunt ad
pœnæ commiſsionem. ſequitur Iaſon de Mayno in l.
ſeruum fugitiuum. colu. iiij. C. de ſeru. fugi. ſubdens,
quòd etiã violenta præſumptio in criminalibus non
ſufficit ad quem condemnadum. Vltimò pro explo-
rata præfati Hectoris noſtri clientis victoria non o-
mitto, quòd dato, abſque veri præiudicio, quòd præ-
dictus Hector fuiſſet in rebellione aliqua, at ſi aſſertã
rebellio commiſſa fuit; adparet fuiſſe tempore glo-
rioſæ memoriæ sereniſſimi Regis Ferdinandi ſecun-
di, nepotis. V. Maieſtas: & in ipſius perſona ſi ita dici
poteſt, à quo quidem ſereniſſimo Rege nũquàm He-
ctor ipſe pro rebelle reputatus fuit: vnde ſuccedit, quòd
eo caſu nec veſtra prudentiſsima Maieſtas eundẽ He-
ctorem rebellem reputare poſſet, cum hæres ſeu ſuc-
ceſſor non poſſet reputare vaſallũ pro rebelle, quem
38 dominus in vita ſua rebellem fuiſſe tacuit: † ita dicit
Angel. in l. excipiuntur. §. primo. ff. ad ſille. Bal. in cap.
primo, colum. quarta, verſic. ſecundò quærit glo. qui-
bus modis feud. amit. Alexand. conſil. ix. ſecunda col.
in tertio vol. gloſſ. in l. omnimodo. C. de inoffic. teſta.
in princip. Ioan. And. in additio. Specul. in tit. de feud.
§. nunc dicamus. in addition. magna. Franc. de Are. in
conſilio xiiij. in fine. Nec in aliquo partem aduerſam
releuare, obiicere, quòd cùm caſtrum prædictum fuiſ-
ſet ab hoſtibus occupatum: & demum ab excellente
comite Nolæ belligerando, & ſuo ingenio, & opere
recuperatum, non poſſet eidem auferri: ex quo bona
ſtabilia recuperata in bello non fiunt occupantium,
39 † ſed debent reſtitui prioribus dominis. text. eſt in l. ſi
captiuus. §. expulſum. ff. de cap. & poſtlim. reuer. & in
l. ab hoſtibus. C. eodem titul. Bald. in tit. de pace Con-
ſtan. in verſic. poſſeſsiones. per illum text. & Mart. de
40 Laud. in tractatu de bello. in viij. no. † Et ſi obiicere-
tur, quòd caſtrum ipſum, quando veniret reſtituen-
dum, non deberet reſtitui, niſi refectis expenſis, cùm
vtiliter negotium ipſius Hectoris geſtum fuerit, dum
fuit eius caſtrum à poſſeſsione hoſtium recuperatum,
per id quod dicit Ang. in ſua diſputatione incipien. re-
nouata guerra. & maximè, quia eius mala cura & cu-
ſtodia ipſum amiſit: ideò tenetur ad reſtitutionẽ pre-
tij. nam reſpondetur certum vaſallum eſſe obligatum
ſeruire domino, ac teneri eidem auxilium impẽdere:
ita & econtrà dominum teneri vaſallo, cùm in om-
nibus tenetur dominus reddere vices vaſallo: per tex.
in capit. primo in fine. de for. fidelita. & not. Andr. de
Iſern. in cap. primo. qualiter dominus proprie. feud.
41 priue. † & ſic cùm præfata expugnatio Solofræ facta
fuerat per Comitem Nolæ pro ſtatu & ſeruitio Re-
gio, & qui tanquam Baro & vaſallus ac armorum Ca-
pitaneus id facere tenebatur ratione guerræ: † ita di- 42
xit Specul. in titul. de feud. §. quoniam verſic. ij. Bald.
in l. liberti. colum. quarta. C. de operis liberto. & in l.
penul. in fine. eodem titu. & in cap. ad hæc. colum. pe-
nult. in princip. de pace iuramen. tir. & in l. Meuia. ff.
de annuis lega. & cõſuluit Oldra. in conſi. ſuo cccxxij.
incipien. factum tale eſt. † ſed ſic eſt, quòd vbi aliquid 43
quis expendit ex neceſsitate, illud non recuperat: quia
non competit ſibi actio nego. geſto. dixit Bartol. in l.
eorem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. & in l. dam-
ni. § ſecundo. ff. de dam. infec. gl. in l. ſupra iter. §. caſ-
ſius. ff. de aqua pluuia arcenda. Ad confirmationem
præmiſſorum accedat, quòd etiam ſi præfatus ſereniſ-
ſimus Rex glorioſæ memoriæ feciſſet aliquas expen-
ſas ad fortificationem prædicti caſtri Solofræ, ne ho-
ſtes caſtrum præfatum ita de facili capere poſſent, eaſ-
dem expẽſas repetere non poſsit: † ſed debet caſtrum 44
ipſum gratis reſtituere proprio domino: ita dixit ſin-
gulariter Bal. in l. ſi in aliquam. ff. de officio procon-
ſul. & lega. refert & ſequitur Franciſ. de Aret. in ſuo
ſingulari xxv. incipiente, ſi princeps. Imò & aliud,
quod magis ſtringit, infeſtari: quia prædictus Comes
Nolæ acceſsit belligerando contra Gallos exiſtentes
in caſtro præfato: & ad eius obſidionem non animo
gerendi negotia prædicti Hectoris: ſed ſua propria, vt
conſequeretur gloriam & honorem, dum hoſtes ipſos
conculcaſſet: & vt impetraſſet caſtrũ præfatum, prout
impetrauit. quo caſu non obligatur eum † in cuius ſub- 45
uentionem acceſsit: ita dixit pulchrè Ioan. de Ligna.
in ſuo tractatu de Bello. in tertia parte. in xviij. capi-
tulo, verſic. reſtat videre: nam non poteſt agere actio-
ne mandati: quia illa non oritur. neque negotiorum
geſtorum, quia non acceſsit animo gerendi illius ne-
gotia, ſed propria. Et ſic ex prædictis liquet non com-
petere ſibi actionem aliquam repetendi expenſas. Ita
in terminis conſuluit Alexand. conſilio clxvij. in ſe- 81
cundo volum. incipiente, requiſitus vt breuibus di-
cam. † & plus dixit Baldus in l. prima in fin. C. de con- 46
dictione ob tur. cau. quòd caſtra occupata à non do-
mino, tempore guerræ, debent priori domino reſti-
tui gratis, & abſque aliqua ſolutione. Nec omitteam
ſuprà dictis meis de metu, quòd an dicatur iuſtus vel
iniuſtus metus, iudicis arbitrio relinqui conſueuit. l.
tertia in fin. ff. ex quibus cauſis maio. ibi: huiuſmodi
inquiſitio iudicis eſt. † Ita in ſpecie tenet Inno. in cap. 47
cùm dilectus. extrà quod me. cau. glo. in dicta l. inter-
poſitas. C. de tranſac. in verſic. cruciatu. Bald. in l. ij. C.
de his, qui per me. & in rubric. de reſcind. vendi. & in
conſil. ſuo. ccclxiiij. incip. quia quæſtio. in tertio vol.
Petrus de Anch. in conſil. ccxcix. incipient. viſa ſuprà
ſcripta facti narratione. colum. prima. Bald. in conſil.
xxvj. incipien. punctus; in tertio volum. & in l. ſi quis
in hoc genus. in verſic. adde tamen vnum. C. de epi-
ſcopis & clericis. Bartol. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi
prætori. ff. de noui operis nuntia. & tradit Alex. con-
ſilio xlviij. in quarto volum. incipiente, quoniam per
excellentiſsimum. idcirco ſatis poterit arbitrari ſa-
pientiſsima tua Maieſtas, cuius prudentia & ſapientia
per totum terrarum orbem hodie decantatur, adeò
vt externæ nationes & colant, & admirentur, illique
non immeritò Regium nomen, Regijq́ue culminis ac
ſolij Regalis ſceptrum auita atque patria huius Regni
corona

corona diuinitus conceſſa, Aſtræam ad ſuperos euolaram reduliſſe exiſtimantes, quæ pro ſuæ benignitatis & clementiæ cultu dignabitur prædictum Hectorem in iuſtiſsimo timore ac metu fuiſſe iudicare, cùm de iure metus iuſtus, vel iniuſtus excuſet à culpa. gloſſ. eſt in l. ſed & ſi quicunque. ff. ad l. aquiliam. & in l. iij. §. armis. ff. de vi & vi arma. & in §. recuperandæ. inſtitu. de interdic. Non poſſum ſapientiſsime ac ſereniſsime Rex permaximè hodie non lætari, gloriari, & incredibili gaudio affici: mihi licet indigno tyroni, ac minus diſcreto homini ex tuæ Maieſtatis innata humanitate, atque clementia licuiſſe coram ſua heroica Maieſtate in ſolio Regali ſedēte de re tam ardua verba facere. Quamobrem Deum immortalem bonorum omnium largitorem ſupplico, vt longæuos, proſperos ac feliciſsimos annos tuæ Maieſtati elargiri dignetur, vt ſuæ fidei, ac coronæ deuotiſsimi perpetua iuſtitia, ac innata clementia ſuæ ſereniſsimæ Maieſtatis fruantur. Et quia qui pluribus & inutilibus verbis vtitur, in iacturam temporis cadit, & mentes auditorum diſturbat, vt pulchrè inquit Albericus in l. quiſquis. de poſtula. idcirco Magnificus collega, mihi dominus, & præceptor obſeruandiſsimus dominus Diomedes marigdam, ac excellentiſsimi qui in hoc ſacro conſiſtorio Iuriſconſulti adſtant, ſupplere poterunt in omiſsis. Dixi ô decus Regum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *De furto ad hoc vt probetur, requiritur verificari, quod in illo loco, in quo prætenditur furtum commiſſum, fuerunt aliàs viſa extare bona illa, quæ dicuntur furto ſubtracta, & oſtium repertum fractum. & nu. 2.*

3 *Res furto ſubtracta, ſi reperitur penes leuem perſonam, facit indicium ad torturam contra eam.*

4 *Si de furto inquiritur contra aliquem, & ſocij ipſius inquiſiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquiſitum carceratum.*

Vxor non poteſt teſtificari pro viro.

5 *Teſtis eſſe non poteſt vxor pro viro, nec vir pro vxore, ſecundum communem opinionem.*

6 *Teſtis examinatus tanquàm principalis in ſe, & vt teſtis in alium, facit indicium ad torturam contra illum, contra quem depoſuit.*

7 *Indicia quando dicantur ſufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis.*

CONSILIVM XIIII.

Redemptoris gentium ſuffragio petito, Amen. In cauſa pulcherrimæ mulieris Violantis Portugallenſis, aduerſus Petrū Corberiam & Franciſcam eius vxorem, querelatos de furto commiſſo in bonis eiuſdem Violantis: Reperitur principaliter veſtis ipſius Violātis furto ſubtracta penes eoſdem coniuges querelatos, quæ ſimul cum aliis bonis aſcendentibus ad valorem ducat. trecentorum ſubtracta fuit. Et quando res furto
ſubtracta reperitur penes aliquem, non demonſtran-
1 do à quo ipſam habuerit, habet † indicium ad torturam contra ſe. dixit Bart. in l. fi. penul. col. ff. de quæſt. & in l. ij. & in l. milites. C. de quæſtio. Ang. in l. ancillę. C. de furt. Angel. Arct. in ſuo tract. malefic. in verſic. fama publica. ij. char. in verſic. quarto, an vnum indicium. & iſtud maximè procedit contra ipſum Corberiam hominem malæ famæ, vt probatum eſt: & aliàs carceratum pro furto in eadem magna curia: vt probat text. in l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. & voluit Bartol. in l. fi. de quæſtio. Spec. in titul. de præſump. §. ſpecies. Gandi. in titul. de præſumpt. in ij. indi. indubita. & in ſpecie in propriis terminis Alexan. de Imo. conſil. xciij. ij. colum. j. vol. Præterea, liquet ante omnia de furto commiſſo: videlicet quòd cōmiſſum eſt etiam eo modo & forma, prout iura requirunt: quia fuit repertū oſtium domus ſeu cameræ fractum: & quòd illa bona furto ſubtracta in eadem camera
conſeruabantur, ſeu † conſeruari conſueuerant: prout 2
docet nos Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. an hæredi. ff. de eden. & idem Bartol. in l. ſi quando. C. vnde vi. imò dixit Ang. in præfato. §. an hæredi. quòd non erit neceſſe probare res illas extitiſſe in domo. vnde non docto per prædictos inquiſitos, vnde veſtem ipſam habuerint, ſequitur de neceſsitate, quòd ipſi eandem furto ſubtraxerunt: & ſic reſultat indicium ad torturam ex prædictis contra ipſos coniuges, maximè cùm
non ſint perſonæ graues, † & maturæ, ſed leues, imò 3
leuiſsimæ: vt probatum eſt. Ita voluit glo. in l. incinilem. & in l. ciuile. & vtrobique Cyn. Bald. & Salyc. C. de furt. & maximè oritur ſiniſtra & magna ſuſpicio contra præfatum Corberiam, cùm fecerit veſtē eandem deuaſtari, ac transformari, & redigi in aliam nouam formam longè diuerſam à prima per quendam ſartorem. Præterea, poſt eiuſdē Corberiæ capturam, cæteri eius ſocij inquiſiti, & contra quos fuerat querelatum de furto præfato, aufugerunt, & amplius viſi minimè fuerunt: & licet citati fuiſſent, cōparere ne-
glexerunt. † & ſic reſultat aliud indicium contra præ- 4
fatos coniuges inquiſitos. Ita in ſpecie conſuluit Alex. in conſilio lxv. in j. volum. & ibi ſubdit, quòd ſi non proſunt ſingola, multa iuuant. l. ſancimus. in fin. de teſtamen. l. ſpadonē. §. qui iura multa. ff. de excuſa. tuto. cap. j. cum ſimil. extrà de reſtib. idem conſuluit Alex. in conſil. xlij. ſecundo volum. in vltima colum. Item, præfata vxor Corberiæ examinata, depoſuit qualiter præfatus Corberia eius vir, ſibi ordinauerat, vt veſtē ipſam abſconderet: quia furtum iam erat publicatum: & quòd omnino eandem veſtem deferret indutā ſuprà ſe extra domum ſubtus ſuam gonnellam, & alibi ipſam abſconderet, & quòd eius pediſſequa, quæ ſecum accedebat ad domum, ad quam acceſſura erat, remanere debuiſſet in parte inferiori domus pręfatę, quæ erat terinæ ſuæ commatris, cui fuerat veſtis ipſa data in cuſtodiam, & aſsignata, & penes eandem reperta, & pariter prædicta famula atteſtatur veſtem eandem ibidem remanſiſſe, vbi iam reperta fuit. Nec multabit ex aduerſo reſpōſum, videlicet ꝙ vxor non pōt contra virū teſtificari, pariter nec pro viro. nam ꝙ contra virum teſtificari non poteſt, non reperitur iure cautum, ſed quòd pro viro teſtificari non poteſt, tenet Bal. & Salyc. in l. ij. C. de teſtib. & ratio eſt, ſecundum eos, quia eſt domeſtica viri: & in eam videtur vir habere ſuperioritatem, & poteſtatem modicæ coercitionis, & ſic caſtigandi. & ideò pro viro teſtificari non poterit. ſed Specu. in tit. de teſtamen. §. j. verſiculo. nunquid deteriore dicit, quòd aliqua lege non prohibetur vxor pro viro teſtificari, ideò probabit, ſi talis mulier eſt, quę virum non pertimeſcat. & idem

tenet Abb.in cap.in literis.de teſti. communis tamen
opinio eſt in dubio, quòd nec vxor pro viro, nec vir
5 pro vxore teſtificari poterit: † quia non admittitur ad
teſtificandum vnus pro alio, & non eſt idoneum teſti-
monium. ita plenè conſuluit Socy. in ſuo conſil. xvij.
v. colum. j. volum. & allegat Spec. vbi ſuprà Bald. ſin-
gulariter in dicto cap. in literis. de teſtib. vbi ſubdit,
quòd etiam ſi eſſet expulſa à viro, non probat, ex quo
poſſet id fictè fieri & ſimulari. idem tenet glo. in §. ſa-
nè. in fi. C. de iis, qui ad eccle. confug. & alia glo. in §.
in teſtibus. inſtitu. de teſtamen. & facit quod not. in l.
parentes. C. de teſtibus. per quas glo. ita in ſpecie con-
ſuluit domi. Hierony. de gẽtilis de Nurſia doctor an-
tiquus, quem habeo in lib. meo diuerſorum conſilio-
rum ad pœnam. & idem reperio conſuluiſſe Alexan.
de Imo. in conſil. cliij. iij. col. in v. volum. ſed in caſu,
de quo agitur, ceſſat iſta ratio, retenta quauis opinio-
ne prædictorum, & iſta Franceſca vxor teſtificata eſt
contra virum, & non pro viro: item demum in eius
factum affrontata, & perſeuerauit in eius depoſitione,
& perſeuerat. vnde non poteſt ratio reddi, quare non
probet, ſiue dicamus quòd tã quàm ſocia & particeps
criminis ita depoſuerit. & cùm ſimus in furto, in quo
potuit interrogari de ſociis: & ſic valet & tenet eius
depoſitio contra ſocium ſiue participem, per gloſſ.
vulg. in l. fin. C. de accuſa. ſiue præſupponamus, quòd
præfata Franceſca fuerit examinata, vt principalis in
ſe, & vt teſtis in Corberiam eius virum: & tunc pro-
bat contra Corberiam, vt teſtis, & facit indicium ſuf-
6 ficiens ad torturam: maximè, † iunctis adminiculis, de
quibus ſuprà: vt dicit Cyn. in l. fin. & ibi plenè Salyce.
C. de accuſa. Moder. Senen. in tract. de indi. & tort. iij.
char. xj. col. & in vj. colu. ij. char. Sed quia quando di-
cantur indicia ſufficientia ad torturam, relinquitur
arbitrio iudicis, ſecundum Cy. in l. fi. de quæſtio. Ioan.
7 Andr. in regula, cùm in contemplatione. † de reg. iur.
Bald. in l. ij. C. quorum appel. Alexan. conſil. lxv. ideò
quis iudicabit præmiſſa non ſufficere etiam ad con-
demnationem: & ita iuri communi conformari ar-
bitror. Qui Corberia tandem tortus negauit, & ſe
concordauit cum prædicta Violante, & bona ſibi
reſtituit.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Conſtare minimè dici poteſt de delicto, nedũ per vnum
teſtem de viſu, ſed etiam ſi eſſent mille teſtes examina-
ti parte non citata: & ſic ex proceſſu informatiuo. & nu-
me. 2. 3.*
4 *Pœna pro delicto vbi imponenda v. ut, infra relegatio-
nem non poteſt tortura inferri.*
5 *Indicia ad torturam vbi extant contra aliquem pro de-
licto, debet etiam concurrere leuitas vitæ, ad hoc vt tor-
queri poſſit.*
6 *Tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur.*
7 *Confeſſio dicitur facta in tormẽtis, vt dum ipſis tormen-
tis adhibitis, verùm etiam, quando eſſet facta prope tor-
menta.*
8 *Confeſſio dicitur extorta metu tormẽtorum, dum iudex
fecit ipſum ſpoliari, vt torqueretur: & ille interim confi-
tetur.*
9 *Confeſſio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis
eſt deductus ad locum tormentorum; ſeu ligatus ad ipſa
tormenta.*
10 *Confeſſio non nocebit inquiſito, quando non præcedenti-
bus indiciis fuit proceſſum ad torturam, etiam ſi ſit per-
ſeuerata & ratificata. & num. 11.*
12 *Blaſphemans Deum non poteſt teſtes repulſare, niſi ex
capite inimicitiæ: vel niſi calore iracundiæ blaſphema-
uerit. & num. 13. & 14.*
15 *Iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis,
ſecundum vnam opinionem: ſecundum aliam tenetur
eadem pœna, qua carceratus punietur pro eo delicto,
pro quo tortus eſt. Item tenetur actione iniuriarum.
Quartò, ſecũdum aliam opinionem damnatur ad car-
cerem per certum tempus. & cum iſta pœna concordat
capitulum regni, quo datur carceratio biennalis, & pu-
blicatio tertiæ partis bonorum. & num. 16. & 17.*

CONSILIVM XV.

COnditoris machinæ mũdialis auxilio pe-
tito, Amen. Viſo proceſſu mihi trãſmiſſo
per magnific. ducalem gubernatorem ſta-
tus montis Fuſculi, & baroniæ vici, ſuper
querela torturæ indebitè, vt prætenditur, illatæ cui-
dam Franciſco de terra præfata per egregium Vin-
centium cutillum, iuris peritum, & aſſeſſorem curiæ
terræ præfatæ, in defectum ſemiplenæ probationis
vnius teſtis deponẽtis eundem Franciſ. blaſphemaſſe
omnipotentem Deum: ob quod eundem Franciſ. in
tormentis ligatum & alciatum per quatuor palmos,
manibus poſt terga reuinctis, ſuprà terram tandem
blaſphemaſſe Deum, confeſſus eſt, & ductus poſtmo-
dum ad bancum iuris, negauit querelando de indebi-
ta ac iniurioſa tortura, aduerſus præfatum aſſeſſorem.
Contingit igitur in præſentiarum de pluribus dubi-
tari. Et primò, an ex proceſſu informatiuo parte in-
audita potuerit inquiſitus ipſe torqueri? Secundò, an
poteſt dici tortus, cùm tantummodo alciatus fuerit?
Tertiò, an confeſsio prætextu huiuſmodi torturæ de
iure teneat? Quartò & vltimò, præſuppoſita indebita
tortura, qua pœna veniret prædictus iudex indebitè
torquens plectendus? † Et quòd ad primum, certum 1
eſt, quòd ex proceſſu informatiuo non poterat dici
ſemiplenè conſtare per vnum teſtem parte non ci-
tata receptum, nec in ſuis iuribus audita: vt inquit In-
nocen. in cap. dudum. extrà de præſumpt. Abb. in cap.
conquerente. extrà, de reſtitutione ſpoliatorũ. iij. col.
& in cap. ſi conſtiterit. & ibi etiam Felyn. extrà de ac-
cuſationibus. imò talis proceſſus informatiuus eſt
nullus, tanquàm contra formam iuris: iuxta cap. cum
dilecta. de reſcriptis. Idem tenet Abb. in cap. ſacro. v.
colum. extrà de ſententia excommunicationis. & ibi
etiam glo. & ideò dixit pulchrè Salyc. poſt Bar. in l. fi.
in fi. C. de quæſt. quòd teſtis receptus parte non citata,
non † poteſt facere indicium ſufficiens ad torturam. 2
idem voluit Ang. in l. ſi vacantia. C. de bonis vacan-
tib. Bal. lib. x. in l. cõgruit. in fi. ff. de offic. præſi. & plus
ſubdit Salyc. in loco prædicto, quòd cauti debeant eſſe
iudicantes, vt licet poſsint recipere teſtes parte non
citata, quo ad finem capiendi inquiſitos, ne inſtruan-
tur ad fugam. l. ait prætor. §. ſi debitorẽ. ff. quæ in frau-
dem creditorum. tamen antè quàm captus torquea-
tur, debent iterũ † examinari teſtes parte citata. Idem 3
refert & ſequitur Alexan. de Imo. conſil. clxxix. ſecun-
do volumine. imò etiam ſi eſſent mille teſtes recepti
parte non citata & inaudita, non poſſent facere indi-
cium ſufficiens ad torturam contra inquiſitũ. ata pul-
chrè

chrè conſulendo tenet Franciſcus de Aret. in conſilio
clxiij.ij. colum. incip. ſicut Io. in apocha. per textum,
in l. ſi quando. C. de teſtamen. & in cap. ij. extrà eodem
titulo. Vnde cùm ex proceſſu informatiuo duntaxat
adparuerit per vnicum teſtem de prædicta blaſphe-
mia, ſequitur quòd Franciſcus ipſe torqueri non po-
terat, nec debebat. Item, ex diſpoſitione conſtitutio-
num regni huius, cautum eſt blaſphemantem Deum,
puniri pœna truncationis linguæ: quam pœnam no-
toria ac inueterata conſuetudo, & practicata à tem-
pore, cuius initij in contrarium memoria hominum
non exiſtit, in perforationem linguæ cum acu ferrea
interpretata eſt: & quotidie videmus quæ quidem pœ-
4 na non excedit † pœnam relegationis, ſi rectè conſide-
retur. ſed vbi pro aliquo delicto non venit imponen-
da pœna vltra relegationem, non poteſt quis torturæ
ſubiici, per cap. regni, quod incipit: tormẽta. ergo mi-
nimè debebat præfatus inquiſitus torqueri. Præter-
eà, licet poſsit procedi ad torturam ſubſiſtentibus le-
gitimis indiciis contra aliquem, attamen requiritur
inſuper, quòd concurrat leuitas vitæ ipſius torquen-
di: aliàs nõ torqueretur. ita dicit pulchrè And. de Iſer.
in conſtitutione regni, ſi damna clandeſtina. ij. col. &
ibi etiam glo. ante Andr. ſed cum vltra diſpoſitionem
5 illius vnici teſtis, † qui indicium ſufficiens faceret in
proceſſu ordinario non eliſum, non concurrat leui-
tas vitæ ipſius inquiſiti, cùm de ea aliter nõ adpareat,
ergo minimè torqueri potuit. Circa ſecundum du
bium, an ex quo ligatus & alciatus fuit, & non tractus,
poſsit dici tortus: & certè dicẽdum eſt, quòd ſic. nam
6 tormentum dicitur illud, nec † quod corpus cruria-
tur, vel quocunque modo læditur. l. item apud La-
beonem. §. quæſtione. & §. quamuis. ff. de iniur. & in
l. j. §. quæſtionis. ff. ad ſillo. in quibus probatur, quòd
dolor corporis, & tormenta corporis idem ſunt: vt
eſt bona gloſſ. in clemen. j. de ſæte. in verſi. tormenta.
ita conſuluit Alexan. de Imo. conſilio xlvij. j. colum.
in iiij. volu. & conſil. xcviij. & xcix. in iij. volu. & ideo
dixit Abb. in c. cùm in contemplatione. v. col. de reg.
iur. quòd tormentum dicitur, quaſi torquens mẽtem,
à torqueo torques. & ſequitur Bologni. Lud. Bolog. in
additio. ad Guido. de Suza. in tract. de tormen. j. col.
vnde cùm præfatus Franciſ. fuerit ligatus, & alciatus
cenſerit corporis dolorem, & tormentum, ſic torturã
paſſum fuiſſe negare non poſſumus. Quò ad tertiũ,
an teneat confeſsio prædicti Franci. torti, quæ reſpe-
7 ctu torturæ præfatæ emanauit & nulli † dubium eſt,
quòd non, cùm fuerit metu ac dolore tormentorum
extorta. & dicitur confeſsio metu tormentorum ex-
torta, nedum adhibitis tormentis, verſi etiam quando
eſt facta prope tormenta, vel in loco tormentorum,
vel inquiſito ligato duntaxat in tormentis: ita dicit
Bart. in l. j. §. diuus Seuerus ff. de quæſtio. doct. in l. ij. de
cuſto. reo. & eſt tex. ſingu. quem not. Bart. in l. nouiſsi-
mè. ff. quod falſ. tut. author. etiam in propriis termi-
nis conſulendo tenet Franciſ. Cuc. in conſilio lix. viij.
colum. imò plus voluit Salyce. in l. iij. C. de cuſto. reo.
8 quòd ſi iudex fecit aliquem ſpoliari, † vt torqueret, &
ille interim confiteatur id, de quo interrogatur per
iudicem, certè dicetur cõfeſsio illa extorta metu tor-
mentorum. & ideò dicit Angel. in l. item apud Labeo-
nem. §. quæſtionis. ff. de iniur. quòd ductio ad tortu-
9 ram & ligatio, bene facit confeſsionem † videri ex-
tortam metu tormentorum. quia ibi ineſt terror eu-

dens in conſtantem virum: vt in l. interpoſitas. C. de
tranſa. idem voluit Gand. in tract. malefi. in rubri. de
quæſtio. in verſic. dictum eſt. vnde quando non præce-
dentibus legitimis indiciis fuit proceſſum ad tortu-
ram, non nocebit confeſsio inquiſito. glo. eſt in l. pen.
& ibi plenè Bart. † & omnes. ff. de quæſtio. Bart. in ſuo 10
tract. de quæſtio. Petr. de Ancha. in clemen. j. de homi.
Ioan. de Imol. in l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de acqui-
renda hæredi. vbi etiam allegat Gand. ita tenere in
tracta. malefi. & conſuluit Alexand. in conſi. clxxix. ij.
vol. imò plus, licet prædictus Franci. ductus ad banc. ſi
iuris, confeſsionem ipſam reuocauerit, attamen dato
abſque veri præiudicio, quòd huiuſmodi confeſsionẽ
ratificaſſet, & in ea perſeueraſſet, nihilominus ſibi
non nocuiſſet: cùm cõfeſsio extorta abſque legitimis
indiciis, etiam perſeuerata & ratificata, non obeſt in-
quiſito torto. glo. eſt ſingu. † & ibi Bart. in l. j. de quæſt. 11
Innoc. in c. cùm cauſam matri. de offic. delega. And. de
Iſer. in conſtitutione, ſi damna clandeſtina. iij. col. &
allegat conſtitutionem, tormenta, cum alia ſequent.
Idem tenet Par. de Put. in tract. ſyndi. in antepe. char.
libri, in verſi. ſequitur quæſtio quotidiana. iij. colum.
Ang. Ioan. de Imo. & Pau. de Caſt. in d. l. qui in aliena.
de acquiren. hæredi. Bar. in l. penulti. de condi. ob tur.
Petr. de Ancha. in conſil. xxij. Par. de Put. in tract. ſyn-
di. in verſi. tortura. in c. an ſtetur dicto torti. vj. col. &
in conſi. v. in j. volu. & conſil. lij. iij. volum. & conſilio
cxlij. in ij. volum. & hoc, ex quo ſemper præſumitur
ſubeſſe eadem cauſa iuſti timoris. & ideo non tenet
talis confeſsio. & idem plenè tenet Alexan. conſ. xciij.
j. volum. † Nec ſuffragatur dicere, quòd cum blaſphe- 12
mans Deum, non poteſt teſtes repulſare, arg. l. famoſi.
& in l. in quæſtionibus. & quod ibi etiam Bartol. not.
ff. ad legem Iuliam ma. & dixit Par. de Put. in tracta.
ſynd. in verſic. condemnatio. in c. an poteſtas. iij. col.
ſicut in ſimili dicimus in crimine læſæ maieſtatis, &
hæreſis; in quibus admittuntur infames, & alij inhabi-
les vt ibi dicit Bar. in loco prædicto. & plenè Alexan.
in conſil. xj. j. volum. attamen in ſimilibus non admit-
terentur teſtes inimici. Ita dicit † Specu. in tit. de accu. 13
§. j. verſi. ſi. Alex. conſi. cxxvj. in iiij. volum. in fin. vnde
cùm in eius petitione oblata Franciſ. ipſe petierit ſe
admitti ad ſuas defenſiones, ex quo potuiſſet fortè
probare teſtem illum productum contra ſe eſſe ſuum
inimicum, aut potuiſſet probare negatiuam coarcta-
tam loco & tempore, aut aliquam aliam ſpeciem
defenſionis, aut † quòd calore iracundiæ blaſphema- 14
uerit prouocatus: & ſic potuiſſet repulſare, vel facere
ſuas defenſiones; prout de hoc vltimo inquit pulchrè
domi. Ioan Franciſc. ponẽ inibi Placentinus in tra-
cta. de lamiis, in penulti. charta. tracta. ad limitatio-
nem Paris de Puteo vbi ſuprà, dicentis, quòd blaſphe-
mans Deum non poteſt teſtes repulſare: quia ſi calore
iracundiæ prouocatus, admitteretur ad ſuas defenſio-
nes, & ſic omnino ad eas admitti debuit, & torqueri
nullatenus poterat. Quartò & vltimò, qua pœna
veniat præfatus Hector plectendus: reperio textum
in l. decuriones. C. de quæſtionibus. † & ibi Baldum 15
dicentem, quòd iudex indebitè torquens aliquem,
tenetur pœna capitis: Secundò reperio textum in l.
nemo carcerem. C. de exactoribus tributorum. libro
decimo, quo cauetur iudicem iniuſtè torquentem
debere puniri eadem pœna, qua puniretur carcera-
tus vel tortus pro eo delicto. Tertiò, dicit Baldus in

rubrica de pœn.iudi. qui malè iudica. quòd iudex in-
debitè torquens, tenetur actione iniuriarum. l.iniu-
rum æſtimatio.ff.de iniur.Angel.tamen in dicta l.ne-
mo carcerem. dicit, quòd talis iudex indebitè tor-
quens, damnatur ad carcerem ad certum tempus.&
cum hac opinione Ang.concordare videtur c.regni,
incipien.ſi iuſtè.ſub rubric.quòd recipiatur appella.
16 à tormentis. † quo condemnatur iudex indebitè tor-
quens ad carcerem biennalem, & ad publicationem
tertiæ partis bonorum ſuorum, & cum hac diſpoſi-
tione præmentionati cap.regni,pertranſeo,conſulen
do partes magni ducalis gubernatoris ſtatus montis
Fuſculi eſſe in condemnando præfatum Vincentium
aſſeſſorem terræ prædictæ ad carcerem biennalem,
necnon & ad publicationem tertiæ partis bonorum.
& ita ſentio de iuris cenſura. Et ita exequntum fuit.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Minor confeſſus delictum, de quo aliter non adparet, niſi per dictam confeſſionem, debet aduerſus ipſum in integrum reſtitui abſque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem.*
2 *Confeſſio inuerisſimilis non nocet confitenti.*
3 *Iudex non verisſimilibus non debet fidem adhibere.*
4 *Confeſſioni ſola inquiſiti iudex non debet de facili credere: ſed debet verificare de veritate dicta confeſſionis, & mittere exploratores ad verificandum furta, ſeu homicidia confeſſata per inquiſitum. & num. 5.*
6 *Minor accuſans, poteſt demum reuocare accuſationẽ, ex quo non tenet accuſatio abſque curatore.*
7 *Confeſſio emanata à minore abſque curatore, eſt nulla. & nu. 8.*
9 *Mente captus ſeu furioſus, probatur ex ſuis dictis & geſtis.*
Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quòd quis ſit fatuus. nu. 10. 11. 12. 13. & per totum.
14 *Furioſus & fatuus, in quo differant. nu. 15. & 16. 17. 18.*
19 *Demens æquiparatur mortuo.*
20 *Confeſſio dementis contra ſe, non tenet. & nu. 21.*
22 *Mente captus æquiparatur minori & pupillo.*
23 *Confeſſus licet quis fuerit delictum contra ſe, ob quod condemnatus fuit per ſententiam, ſi demum adpareat de eius innocentia, non debet talis ſententia exequi, non obſtante confeſſione ſua.*

CONSILIVM XVI.

INcomprehenſibilis Dei ſuffragio itera-
to, Amen. In cauſa inquiſitionis formatæ
in magnifica curia vicariæ aduerſus Fran-
ciſcum notarij Nardi, ob eius fatuam con
feſsionem nefandi criminis carcerati, ex eis defenſio-
nibus liquet ipſum eſſe minorem. xviij. annis. Item,
quòd non aliter adparet de prætenſo delicto, ſeu cri-
mine, niſi per eius præfatam confeſsionem: & ideò
1 ſuccedit; † quòd vbi minor fatetur delictum, de quo
aliter non adparet niſi per eius confeſsionem, aduer-
ſus ipſum debet in integrum reſtitui, ſi læſus eſt, abſq;
alia probatione erroris: quia ex hoc ſolo, quòd ita
confeſſus eſt, adparet ipſum eſſe læſum. ita ſingulariter
dixit Ange. in l. certum. §. in pupillo. ff. de confeſſ. vbi
ad hoc allegat textum cum glo. in c. ij. de in integr. re-
ſtitu. in vj. & reputat Angel. hoc valde not. & quoti-
dianum, quod dictum exclamat conſulendo Alexan.
de Imol. in conſilio cxv. in iij. volum. incip. in cauſa
inquiſitionis formatæ contra dominam Helenam.
v lti. colum. vbi dixit hoc ſolum ſufficere ad defenſio-
nem illius minoris, xxv. ann. & in hoc dicit ſe facere
maximum fundamentum, & quod illud habet pro
tutiſsimo remedio. idem ſequitur Marti. in l. j. & in l.
de minore. in §. tormenta. ff. de quæſt. & ideò fuit per
nos petita reſtitutio in integrum, quæ eo caſu peti
poteſt abſque aliqua probatione erroris. idem tenet
Alex. in l. ſi is qui temporali. §. ſi minor. ff. de iureiur.
& ibidem pulchrè refert & ſequitur Iaſ. qui ſubdit di-
ligenter eſſe aduertẽdum pro defendendo adoleſcen-
tem in cauſa criminali. idem ſequitur Ludo. Bologni.
in conſ. ſuo xxxvj. iij. col. circa principium. vnde cùm
nihil ſibi obſtet confeſsio præfata per reſtitutionem
in integrum petitam, quæ ſibi permittitur abſque ali-
qua probatione erroris, multò fortius concedendum
eſt adparente de notorio errore, qui eſt, vt locus, in
quo faſſus fuit delictum ipſum commiſiſſe, non repe-
ritur eſſe, nec vnquam fuiſſe in rerum natura, vt mul-
ti teſtes atteſtãtur, & ſomniatum eſt, vt ex oculari in-
ſpectione dignoſci poteſt, vt petitum eſt, bene intueri
& perſcrutari, ſi talis locus per ipſum confeſſus, repe-
ritur, aut ſi vnquam fuit. & ideò cùm confeſsio ipſa
non adparente de loco confeſſato commiſsi delicti
minimè vera adpareat, ſequitur † quòd confeſsio ipſa 2
veriſimilis non ſit, & ſic non nocet confitenti: ſecun-
dum Bal. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſco. & cleri.
Petr. de Anchra. in conſi. xxiij. incip. viſa inquiſitione
formata. & facit tex. in cap. quia veriſimiliter. de præ-
ſumpt. & ideò voluit Petr. de Anchar. in conſ. ccxlvii.
incip. extra ordinem contractuum. † quòd iudex non 3
veriſimilibus eiſdem fidem dare non debet. & Bald.
in l. fin. in fin. C. de edend. dicit, quòd probatio debet
eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non eſt. & ideò ſatis
ad propoſitum dixit Bald. l. quoniam. de infami. quòd
iſtæ confeſsiones criminum debent eſſe cõformes, &
continentes veriſimilitudinem. & ideò aſſeſſores de-
bent cautè agere, & non de facili credere confeſsioni-
bus iudicialibus, niſi ipſis verificatis. Et inde eſt, † quòd ſi 4
quis fateatur occidiſſe hominem, & in tali loco tam
ſepultũ, cautela eſt, vt iudex mittere debeat ad talem
locum inſpiciendum, & ſi ibi ſit homo mortuus, vel
oſſa ſepulta. Idem ſequitur Paris de Puteo in tracta.
ſyndi. in verſi. confeſsio. circa medi. vbi etiam ſubdit,
quòd debet iudex inquãtum poteſt, verificare delictũ
confeſſatum, eſſe verum, per no. per Bar. in l. j. §. ſi ibi.
ff. ad Sille. & ideò in ſimili dixit Ang. in tracta. maleſi.
in verſic. & veſtem cæleſtem abſtulit. 7. charta. verſic.
quid ſi quis confitetur, quòd ſi reus confiteatur plura
furta, non erit confeſsioni prædictæ ſtandum, niſi ve-
rificentur † res ſubtractæ. & ideò iudex debet eſſe 5
bene cautus, ne damnet animã ſuam, & corpus ſuum,
& non credere talia confeſſata, ſed prius verificare
confeſsiones furtorum, & deputare nuntium ad ca-
piendum informationem de veritate, & ſi alienauit,
vel diſtraxit, vel pignorauit, vel quid fecit de rebus
ſubtractis, & ideò Iuriſconſulti, in l. j. ff. de quæſtio.
in verſic. neque adeò. ſtatuit confeſsioni factæ in tor-
mentis non eſſe paſsim credendum. & idem dixit in
§. ſi quis vltrò. & in §. quæſtioni. in ea. l. ex quo inter-
dum reperiuntur aliqui intantum timẽtes torturam,
quòd omnia etiam quæ nunquam fecerunt, fateantur. ob

hoc

hoc inquit pulchrè ſapientiſsimus Seneca, quòd etiam innocentes cogit dolo mentiri. idem tenet Par. de Put. in tract. ſyndi. in char. 99. in ver. tortura. & etiam in char. 30. j. col. & meminit de illo nobili inculpato, qui viſa tortura præ timore ſe amiſit, & digeſtionem emiſit: & tamen repertus fuit innocens, & quòd alius delictum illud commiſerat. Idem refert & ſequitur Martian. l. j. ff. de quæſtio. 3. char. & in tit. de proba. in ſua repe. imò ſubdit in d. l. j. ff. de quæſt. quòd vbi aliter non conſtat de delicto per proceſſum, ſed per ſolã confeſsionem inquiſiti, debet iudex tranſmittere exploratores ad verificãdum delictum eſſe commiſſum, per d. l. j. §. item illud. ad ſille. & quod ibi no. Barto. & alij, per no. per Bal. in auth. ſed nouo iure. C. de ſeru. fugit. ver. ſed pone, quod quis confitetur. & probant bene no. per Ange. in l. vnica. C. de confeſ. per Bald. in addit. Spec. in tit. de confeſ. in verſ. Titius. aliàs ſequeretur, quòd quis eſſet dominus membrorum ſuorum, adeò quòd abſque delicto poſſet facere ſe ad pœnam mortis damnari, contra l. liber homo. ff. ad leg. aquil. & l. non tantùm. & l. ſi non defendantur. ff. de pœn. & ideò dicunt ſoli confeſsioni ſtandum non eſſe. l. j. diuus. ff. de quæſt. & in l. inde Neratius. §. ſi. cum l. ſeq. ff. ad legem aquil. cum ſimi. debet enim confeſsio eſſe veriſimilis, vt ex ea quis damnari poſsit, inquit Bal. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cler. & conſuluit in terminis Alexãdo Imo. in conſi. xix. in vij. volum. & quòd non ſit ſtandum confeſsioni, & ex ea ſola quis damnari non poteſt, niſi aliter cõſtet de delicto, tenet etiam Felyn. multa referens in c. audiſtis. xvj. col. extrà de reſcri. Io. Franci. Põtanibus in ſuo tract. de latroni. in antepo. char. ver. vij. quòd licet. & ibi ſubdit ex prædictis propterea dicunt doct. quòd iudex debet inquirere de veritate confeſsionis, quia aliquando aliqui confeſsi ſunt delictum, & poſteà reperti ſunt non deliquiſſe, & idem cõſuluit Rapha. co. in conſi. cxxxviij.

Nec obſtabit in aliquo delatio ſeu depoſitio primo loco facta contra ipſum Franc. per Alonſicum Hiſpanum impuberem, & minorem nouennio, prout etiam ex eius aſpectu aliter iudicari non poſſet; cùm ipſomet Alonſicus depoſitionem ſuam præfatam reuocauerit, dicendo que ex metu ita cõfeſſum fuiſſe prout depoſuerat, licet mendaciter. & quòd talis eius depoſitio ſeu delatio contra præfatum Francil. delatum ſeu
6 inquiſitum non fuit, nec eſt vera. † Et ideò hinc ſuccedit, quòd ſicut minor accuſatus & cõfeſſus, aliter non probato delicto, niſi per eius cõfeſsionem, ſi ex ea duntaxat læſus adparet, debet in integr. reſtitui, cùm nihil ſibi noceat confeſsio: pariter etiam eſt diſpoſitum, ſi minor accuſauerit aliquem, quòd poterit reuocare, ex quo non tenet accuſatio abſque curatore. ita pulchrè conſuluit Bald. in conſi. lx. incip. factum ſic proponitur. v. volu. refert, & ſequitur præclarus doctor Marſi. in l. j. v. col. ff. de quæſt. aduerte, quia dictum conſi. Bal. in nouiſsi. impreſsione eſt in iij. vol. num. 408. Nec eſt omittenda notoria nullitas proceſſus attenta confeſſione prædicta emanata à minore, & abſque curatore, prout dicit Angel. in tracta. maleficio. in verſic. compa-
7 rens dictus inquiſitus. † in verſic. nec non, ſi bene cautus. idem allegãs voluiſſe Cynum in l. clarum. C. de auto. præſtan. Salyce. in lege vnica. C. de confeſsis. Alberi. de Roſa in quarta parte ſtatu. quæſt. lxxxij. Bald. in cap. j. §. item ſacramenta. de pace iur. firm. penulticulum. Angel. in prædicta lege vnica. C. de confeſs. Rapha. & Ang. in dicta l. clarum. & refert Rapha. Albericum dicere hoc de facto obtinuiſſe. & tenet Io. Alex. in dicto conſi. cxv. in ij. vol. & ſequitur Marſi. in dicta l. j. v. col. de quæſtio. Et hæc ſufficiant dicta quò ad minorem ætatem, & reſtitutionem in integr. quæ denegari non poteſt, etiam nulla data probatione delicti confeſſati, niſi per propriam cõfeſsionem. Nunc autem dato, abſque veri præiudicio, quòd delictum iſtud fuiſſet verè perpetratum, prout minimè in æternum adparebit, dico quòd ſatis liquidè probatũ fuit ipſum Francil. eſſe, ac fuiſſe ſemper dementem ac fatuum ex multis infrà dicendis. Et primò adparet ex copia infinitorum teſtium Francil. ipſum ſemper in præteritum vſque in præſentem diem oſtendiſſe pudibunda in publicum abſque aliqua verecundia, multis perſonis inſpicientibus ex conſuetudine illa, ac etiã alia potius animalis irrationalis geſsiſſe, ac protuliſſe, de quibus in proceſſu, ex quibus clariſsimè liquet de eius dementia, & ſenſuum carẽtia. nam ex geſtis & dictis adparet quem eſſe mente captum, aut fu-
8 rioſum, dixit Hoſtien. † & Cardina. in clemen. j. de homi. & plenè Alex. in l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. bene facit tex. in l. is, qui. §. diuus. ff. de tut. & cur. da. ab iis. & ibi Bar. idem Bar. in l. iij. C. de bo. poſ. infan. vel fur. dola. & plenè Lanfr. de ora. in c. quoniam contra. in ver. teſtes. ante pe. col. ver. vltra prædicta quæro. ex-
9 trà de proba. vbi ſubdit, † quòd probatur ex extrinſecis quem eſſe fatuum, vt ex factis quæ non cõtingunt hominem ſanæ mentis. Et ſi adpareret interdum fortè aliquid more hominis ſanæ mentis fuiſſe loquutum, tamen ex iuris diſpoſitione licet quis aliquando fatuè, & aliquando ſapienter loquatur, non ex hoc deſinit eſſe fatuus, ſeu furioſus. ita dicit Alex. in d. l. furioſum. & Barto. in tracta. de teſti. ver. oppoſita prudentiæ. & conſuluit Alex. conſ. lxxxv. & lxxxvj. ij. vol. Item conſtat ex meritis proceſſus, quòd ſi iudicis eidem Franc. nonne hoc ita eſt? & ipſe reſpõdet, quòd ſic: & ſi paulo momento, poſteà tu dicis ſibi contrarium ei aidem, quod per prius ſibi dixeras, ipſe quoque illud affirmat
10 nullam habendo memoriã præcedentis dicti. † Secũdò adparet, iunctis prædictis, & ex præmiſsis ipſum Frãciſcum habere memoriam inordinatam; quod eſt maximum ſignum dementiæ, tex. eſt ſecundum Dom. de ſan. Gem. in c. fin. de heret. in vj. quod dicit eſſe nopro teſtibus inductis ad probandum quem eſſe mente captum. idem etiam voluit Alex. in conſil. lxxxvj. iiij. col. ij. vol. & idem Alex. in l. cum ſeruus. §. conſtat. de lega. j. Tertiò, probant et conſuetudine prædictum Franciſcum lapides proieciſſe multis, ac diuerſis vicibus, more inſanorum, vt multi & quamplures teſtes
11 teſtantur: ob † quòd longè ſatis de eius dementia & furore oſtenſum eſſe inficiari non poteſt. l. ij. C. de iudæ. ita dixit Bal. in §. item furioſi. inſti. quibus nõ eſt permiſſum face. teſta. gloſſ. in l. ſicum dotem. §. ſi maritus in verſi. ferendus. & ibi Baldus & Angel. & Alexand. ff. ſoluto matrimo. & plenè Alexand. conſilio lxxxvj. in ſecundo volu. & plenius in conſilio lxiij. in primo volumine, & vtrobique ſubdit, quòd pariter dicitur furioſus ſeu fatuus, qui fatuorum more loquitur, ſeu ſi à patre, ſeu conſanguineis fatuus, ſiue demens publicè, & communiter reputatus fuerit, prout ſatis ple plenè oſtenſum fuit, quòd ita publicè & communiter reputabatur, & tenebatur ab eius parentibus, † & ab 12
omnibus exiſtẽtibus in eius conuictu ſeu contrata.

Ita

Ita dixit Bald. in prædicto §. item furioſi. per l. de minore in §. tormẽta. ff. de quæſtio. per l. Octaui. ff. vnde cogna. & tenet Alexand. in prædicto conſilio liiij. in j. volumi. & conſuluit preclarus doctor Philip. Deci. in conſilio lxxxvj. in vj. col. & tenet ante omnes Bartol. in tracta. de teſti. in verſi. oppoſita prudentiæ. & bene probat tex. in l. ſi furioſo puberi. ff. de cura. fur. & licet multa iura ex prædictis videantur loqui in furioſo,
13 attamen demens ſeu mente captus † dicitur furioſus: vt voluit Bald. in l. certum. x. colum. C. vnde cogna. idem Bald. in l. ij. C. de cura. fur. dicit mente captum furioſo æquiparari. & idem tenet Alexan. in prædicto conſilio liiij. primo volum. & Deci. in præfato conſil. lxxxvj. & probatur bene per text. in cap. fin. de ſucceſ. ab inteſta. vbi bona glo. dicit, quòd iſta affirmatiua, videlicet, Titius eſt furioſus, habet in ſe implicitam negatiuam, videlicet quòd Titius non eſt ſanæ mentis. idem voluit Lãfran. de oria. in repe. cap. quoniam contra. in ver. teſtis. antepe. colum. verſic. vltra prædicta. &c. & in hoc differũt, quia furioſus eſt cum rabie,
14 † ſed mente captus, eſt cui mens & conſilium deficit, tamen nullam rabiem furoris oſtendit: ſed extrinſecus in quoddam habitu mentis quietæ. ita voluerunt doct. maximè Bal. in l. ſi furioſi. C. de nupti. & in l. humanitatis. quarta colum. C. de impube. & ali. ſubſtitu. & in l. ſed & milites. ff. de excuſatio. tut. Ang. & Imol. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. colum. xliij. Alexand. in prædicto conſilio liiij. & plenè Iaſon in l. furioſum. C. qui teſtamen. face. poſſ. ſicque quòd Franciſ. ipſe ſit mente captus ac fatuus, inficiari non poteſt ex infinitorũ teſtium depoſitione liquidè aſsignatis congruis & concludentibus rationibus fatuitatis ſeu demen-
15 tiæ: † & in ſpecie omnes teſtes teſtantur Franciſ. ipſum communiter reputari fatuum ab omnibus communiter ipſum cognoſcentibus, quæ quidem probatio ſufficit ad oſtendendum ipſum non potuiſſe conficere actus, in quibus requirebatur intellectus, vt probatur in l. j. iunctis ibi not. per Bart. C. de teſtamen. & ibi Bald. in tertia quæſtio. & not. in l. cum quidam, §. qui dicitur. ff. de acquir. hæred. Bart. in l. de minore. §. ij. in ij. & vlti. col. ff. de quæſt. per Ange. in l. ad teſtium. §. j. ff. de teſta. Alexan. in conſilio xcij. penult. colum. in v. volum. Et tamen ſufficeret teſtes ſolummodo dixiſſe Franciſ. ipſum eſſe mente captum, quia ita viderunt.
16 Ita dixit Ang. in authen. † vt cum de appel. cogno. §. ſi quis cõcurrente: inſuper quia Frãciſ. ipſum ſic ſemper fuiſſe recordantur, tex. eſt in l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edict. & in l. his qui §. fi. ff. de tuto. & cura. dat. ab iis, & ibi Barto. & not in c. legimus. xciij. diſtinc. & Bald. in
17 dicto. §. item furioſi. † Quintò longè quoque demens adparet, cùm minimè intelligat quid ipſe dicat, quia ſi intelligeret, quid dicat non variaret. vt ſuprà cap. j. §. ſi vero de elect. in vj. & ibi ad hoc illum textum. no. Dominic. de ſancto Gemi. & Alexand. in dicto conſil. liiij. quod facit adparet probatum in iſto Franciſco conclu tenetur. & ideò dixit Barto. in l. qui ad certum. ff. locat. quòd demens non habet conſenſum: quia vbi adeſt furor, ſeu demontia, ibi intellectus abeſt. & not. in l. j. C. vnde vi. ſecundum Bald. in cap. clerici. extrà de vita & hone. cleri. Hinc Bald. in præfata. l. humanitatis. viij. columna. verſic. quarta differentia. dixit,
18 quòd demens æquiparatur mortuo. † Idem dixit Bal. in l. ſi quis alicui. ff. de acqui. hære. Alexand. & Iaſ. in dicta l. furioſum. ſed mortuus puniri non poteſt; nec debet in perſona, per text. in l. ex iudiciorum. ff. de pub. iud. & in l. j. & ij. C. ſi reus vel accuſ. moc. fue. & inde dicitur demons voce carere, quia cùm loquitur non intelligit quid loquatur, ſicut dormiẽs. dixit Bal. in l ſancimus. C. ad treb. Et idem ſanctiſsimè iura ſanxerunt mente captum non obligari † ex delicto, nec 19
pœnis à iure traditis affici, ſed excuſari. text. eſt in l. diuus. ff. de offi. præfic. præſid. Bartol. in l. congruit. ff. eod. titu. & in l. ex facto. vj. colum. ff. de vulga. & pup. Bald. in prędicta. l. furioſum. & in cap. j. an ille, qui interfec. fra. domini ſui. in vſi. feud. & ideò dementem ſatis ſuo furore ac dementia puniri, † & delicti per- 20
petrati voluerunt. l. pe. ff. de parri. l. diuus. prętallegata. attamen in caſu de quo agitur, nullum adparet perpetratum delictum, niſi per confeſsionem ipſius fatui ſeu furioſi, cuius confeſsio ſibi nullo modo præiudicat, cùm confeſsio dementis non teneat. regula in negotiis. ff. de regul. iur. & in l. ij. ff. de iure codi. ita voluit
† Specu. in titu. de confeſſ. §. ij. verſic. xiij. ſi facta eſt. 21
† Accedit inſuper, quia menteceptus ęquiparatur mi- 22
nori & pupillo; etiam quoad omnia priuilegia iuris: vt dicit Baldus in l. ij. C. qui admitti. cap. j. ij. columna de benefi. Iaco. in vſi. feu. Ioan. Andr. in addi. Specu. in rubric. de præſcriptio. Alexand. in l. Fulcinius. in §. adeò. ff. ex quibus cau. in poſſeſſ. ea. adeò quòd mente captus in integrum reſtituitur, ſicut minor. l. ſanctionis. & ibi Bald. C. de execu. tuto. l. ergo. & ibi Bartol. ff. ex quibus cau. maio. Paul. de Caſt. Bald. & Alexand. in l. Marcellus. de fideiuſ. Bartol. in l. j. de bono. poſſeſsio. infan. vel fur. dela. Bald. in l. fi. an. fin. C. qui admi. ſed ſic eſt, † quòd minor reſtituitur aduerſus propriam 23
confeſsionem delicti: vt ſuprà probatum eſt, etiam nullo allegato, nec verificato errore confeſsionis: ergo pariter & mente captus ſeu demens, qui tam ex capite minoris ætatis omnino reſtituendus venit, nec debet ſibi in aliquo obeſſe confeſsio criminis, de qua ſuprà ex præallegatis, maximè cùm poſt eius confeſſionem prædictam liqueat ex præfatis de eius innocentia. quo caſu & ſi eſſet lata ſentẽtia contra ipſum, non deberet, nec poſſet exequi: vt dicit Innocen. in c. quoniam. doct. ſequuntur in c. ſignificantibus, in fin. de purg. vulg. Bald. in cap. vnico. ſi in vltima columna, 24
de confeſ. Fely. in c. conſanguinei. col. de te iu. & plenè Marſ. in ſua prac. in ver. opportunè. iij. colum. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis, concludo præfatum Franciſcum debere liberari, tanquàm innocentem, & abſolui ab impetitione regij fiſci omnibus mora poſtpoſita: cùm ſatis grauatus longiſsimo carcere per trimeſtre, & vlterà fuerit. Et tandem licet communi voto magnific. iudicum ipſius magnæ curiæ vicariæ decretum fuiſſet eundem Franciſcum liberandum: & ægrè ferens illud exequi magni. miles dominus Franc. de tarſia, regens dicto capo de ferro, licet verè ex zelo iuſtitiæ, tamen ſuperuenientibus aliis duobus iudicibus intrantibus de menſe Martij, inter quos fuit magnific. Matthæus de Afflicto, & ſic voto & decreto ex iudicum publicato, ita exequutum fuit, & Franciſcus ipſe liberatus.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Fractura parietis ſeu ianuæ, aut caſſie facit præſumi furtum fuiſſe commiſſum reſpectu illius fracturæ.*
2 *Res furto ſubtracta, licet non appareat quæ fuerit, probato furto ſtabitur iuramento patroni.*

Furtum

3 *Furtum dum adparet de nocte fuiſſe cõmiſſum, eſt difficilis probationis & in ſecretis, & in ijs, quæ de nocte fiunt, ſufficit probatio per coniecturas. & nu. 4.*

5 *In delictis quæ ſecretè fiunt, iudex debet eſſe promptior ad torturam, & quæ de nocte fiunt, dicuntur ſecretè fieri, & occultè. & nu. 6.*

7 *Mutatio coloris in facie inquiſiti, erubeſcere, pallere, & inconſtanter loqui, ſunt ſigna malæ conſcientiæ: & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis. & nu. 8.*

9 *Mendacium inducit magnam ſuſpicionem contra inquiſitum: & poteſt torturæ ſubijci ex mendacio.*

10 *Fama publica de delicto contra inquiſitum an faciat indicium ad torturam.*

11 *Loci qualitas, ſatis attenditur ad reddendum quem ſuſpectum de delicto.*

12 *Teſtis pauper & malæ famæ non probat, ſed repellitur.*

13 *Teſtis aliàs carceratus pro delicto, vt vilis, propter carcerationem repellitur à teſtimonio.*

14 *Conuerſatio mala facit quem præſumi ſuſpectum: & econtrà bona conuerſatio, facit quem præſumi bonum.*

15 *Iura tranſgredi licet ex cauſa.*

16 *Delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem damnari poſſit, licet pro vnoquoque delictorum commiſſo ſi ille non poſſet pœna mortis puniri, ſed pecuniariter: vt quia pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda, ſed pecuniaria.*

17 *Torqueri poteſt de iure communi homo malæ famæ data limitate vita ipſius, maximè, vbi proceditur ex officio, & non ad querelam.*

18 *Indicium vnum bonum ſufficit ad torturam contra inquiſitum de crimine: & ita iudices maleficiorum practicant.*

19 *Fuga ſociorum facit indicium ad torturam contra carceratum.*

20 *Et ſi non proſunt ſingula, multa iuuant.*

21 *In indicijs nulla poteſt dari recta doctrina. & ideò indicia arbitrio relinquuntur, quando ſunt ſufficientia.*

CONSILIVM XVII.

Conditoris machinæ mundialis ſuffragio
petito, Amen. In cauſa furti Cuſentini cõ-
miſsi in apotheca Petri florenti. in ciuita-
te Cuſentiæ commorantis, per Bernard.
& Ioan. Baptiſtam inquiſitos, vltra ea. quæ deducta
ſunt in allegationibus mihi tranſmiſsis per magni.
V.I.D. Albericum poerium calabrum, aſſeſſorem cu-
riæ Cuſentinæ, in qua de cauſa prædicta tractatur, nec
non & vltra mihi in facto, & relata per Illuſt. Ferdi-
nãdum alarconum ipſarum prouinciarum Calabriæ
regium gubernatorem ſeu proregem. Conſidero in
primis furtum ipſum fuiſſe commiſſum cum fractu-
ra, prout ex cataracta reperta fracta die cõmiſsi furti
demonſtratur. & propriè de mane ſubſequenti, in no-
cte cuius præceſſerat furtum. Et quòd ex fractura ipſa
reperta præſumatur furtum, voluit Pau. de Ca. in l. ſi
1 creditor. C. de pig. acti. † quòd per prædictas mentio-
natas coniecturas, videlicet quòd oſtium fuerit aper-
tum, & caſsia ſit fracta, probatur furtum fuiſſe com-
miſſum. & plus ſubdit, quòd licet non adpareat de re-
2 bus furto ſubtractis, † attamen ſtabitur iuramento
querelantis, ſeu domini rerum ſubtractarum. dixit
Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi. ff. de eden. Cano. in
cap. bona fides. extrà de depoſi. & ibi ſatis no. Panor.
vbi etiam ponderat in præfatis, & in latrocinio de
nocte commiſſo, qualitatem perſonæ, & temporis &
ſimilium, & fracturam ſtationis, ſeu loci, vbi res erat.
Et vltra prædicta ſatis conſiderandum eſt, quòd fur-
tum ipſum tanquam factum cum fractura, maius eſt
aliis furtis, & inter caſus fortuitos connumeratur:
vnde habet ſpecialem titu. ff. de effrac. & expilato. ex
quo conſtat ſpeciale crimẽ eſſe, ex quo per ſpecialem
rub. voluit Iuriſconſ. illud denotare, & grauius illud
reputare, & non ponere in titu. generali de furtis, con
currente præſertim nocturno tempore. Inde eſt, quòd
effractores nocturni in perpetuum in metallum dam
nantur: fures autem diurni non in perpetuum: l. ſi. C.
de effrac. l. j. ff. de effra. † & expila. & multum ſuffraga- 3
tur præfatis furtum fuiſſe de nocte commiſſum, quo
caſu eſt difficilis probationis, & inquiſitionis: vt vo-
luit Bal. in l. de quibus. per colum. ff. de legib. & tenet
glo. in l. ſi cum exceptione. §. in hac actio. ff. quod met.
cauſa. quam ad hoc allegat Bald in cap. porro quæ fuit
prima cauſa beneficij amit. & plenè Alexan. in conſil.
xxiiij. iij. colum. ij. volum. & ideo in ſecretis, † & in iis 4
quæ de nocte fiunt, ſufficiunt probationes per coniec-
turas, dicit Bartol. in l. ſi qui ex argentariis. & in l. ſi
quando. C. vnde vi. & in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi præ-
tori. vij. quæſt. ff. de ope. noui nun. Fed. de ſen. in conſi.
cix. incip. nulli dubium. Hoſti. in c. ſi. quod me. cauſa.
Hinc dixit Bald. in l. iij. C. de epiſco. audi. quòd in de-
lictis quæ ſecretò fiunt, iudex debet eſſe promptior ad
torturam: & quandoque ad cõdemnationem, & idem 5
tenet Ang. in l. fin. C. de proba. † Et quæ de nocte fiunt, 6
debent occultè fieri & ſecretè: vt inquit Ang. in l. ſi cũ
exceptione. §. in hac actio. ff. quod met. cauſa. Bal. in l.
cum fratrem. in fi. C. de iis, quibus vt indig. Ang. in l. j.
§. occiſores. ff. ad ſil le. Secundò conſidero mutationẽ
coloris † ipſius inquiſiti in facie, prout in actis notatũ 7
comperio in affrontatione facta cum Franciſca mu-
liere teſte de viſu. & pariter perpendo eiuſdem inqui-
ſiti trepidationem & inconſtantiã in loquendo, quod
ſatis conſiderandum eſt, iuxta doctrinam Bart. in l. de
minore. §. tormenta. aliàs, plurium. ff. de quæſtio. & ibi
ſubdit, quòd iudex non debet parcere calamo, ſed omnia
in actis redigere: prout iſte magnific. aſſeſſor Cuſenti-
nus fecit, Idem voluit Luc. de Pen. in l. j. C. de cur. pu-
bli. & in l. quoties. C. de digni. libr. xij ſubdens † quòd 8
erubeſcere, pallere, & inconſtanter loqui, ſunt ſigna
malæ conſcientiæ. & ideò dicebat Inn. in c. quoniam
contra. extra de proba. quòd pallor vultus eſt ſignum
falſi teſtimonij. ad quod facit illud Virgilianũ: ô quam
difficile crimen eſt non prodere vultu. Tertiò, præ-
dictus Ber. inquiſitus adparet notoriè deprehenſus in
mendacio, maximè varius & vacillans dum interro-
gatus extitit, quot vicibus fuit carceratus, & ſi come-
dit in domo Lucæ Ioan. ex quo mendacio inducitur
magna ſuſpicio contra ipſum: † vt dixit Barto. in l. fin. 9
circa princip. ff. de quæſtio. Alex. in conſi. lxij. incip. in
cauſa accuſ. in iij. volum. Bart. in ſuo tract. de quæſtio.
Ludo. in conſil. viij. incip. viſo facto intantum quòd
mendax ex mẽdacio poteſt torturæ ſubijci. dicit Ang.
in tract. malefi. in ver. fama publica. in materia tortu-
ræ. ver. nonò quæro. & conſuluit Franc. Cur. in conſil.
xlj. in fin. verbis. Et quòd ex mendacio reſultet magna
ſuſpicio contra mendacem, tenet Felyn. in cap. literas.
extrà de præſump. in j. columna. † Quartò, accedit 10
publica fama contra ipſum inquiſitum, & ſocios de
furto præfato. ex qua reſultat indicium ad torturam:
vt not. Cyn. in dicta l. fin. C. de quæſtio. Bald. in cap. j.
viij. col.

viij.columna.de pace iur.fir. Bartol. in conſilio xcij.
incip.domino paci de burgo, & facit gloſſ. in l.iij.§.
eiuſdem. d: teſti. qui dixit, quòd fama facit ſemiple-
nam probationem. Quintò, conſideranda eſt qua-
litas loci, in quo fuit furtum commiſſum, & habita-
tionis ipſius Ioannis bapt. prope locum prædictum,
11 †& ideò dixit Bartol.in l.præſid.C.de cur.publi.libr.
xij.quòd qualitas loci ſatis attenditur, quo ad redden-
dum quem ſuſpectum de delicto. idem voluit Bartol.
in l.qui fiſcalis.C.de nauic.lib.xj.not.Iac.bur. & Bal.
in l.ſi quis non dicam rapere. C.de epi.& cler. Bald.l.
ſi fugitiui. C. de ſeru.fugi. & in l.cùm proponas. C.de
nau.fœnor. Sextò, ſuffragatur paupertas ipſius in-
quiſiti, iuncta eius mala fama, ac leuitate vitæ bene
probata, etiam in genere furtorum, quæ in ſpecie dici
12 poteſt probata & inde ſuccedit, † quòd teſtibus pau-
peribus & malæ famæ iura non deferunt, ſed ipſos à
teſtimonio repellunt. l.tertia in princip. de teſti.cap.
licet cauſam. de probatio. ita dixit pulchrè Hoſti. &
13 Abb.in cap.ſuper eo.el.ſecundo, de teſtib. †Septi-
mò, conſtat etiam de eius vitæ leuitate, vt dictum eſt,
& etiam vilitate, maximè ob eius carcerationē aliàs
reiteratam pro delictis. & ideò text. in §.item l.Iulia.
iuncta gloſſ.ſuper ver.in vinculis. quarta quæſtio, ter-
tia. repellit à teſtimonio illos, qui aliàs carcerati fue-
runt pro delicto. Ad idem text.in l.tertia. §.item lege
Iulia.ff.de teſti.vbi glo.dicit, quòd iſti vinculati repel
14 luntur. †Octauo, concurrit mala conuerſatio cum
lenonibus & leuioribus hominibus, ac malæ famæ, &
etiam furibus: & conuerſatio mala facit quem præſu-
mi ſuſpectum, Bart.in l.ſi plures.§.quamuis. & §.ſi pa-
rens.ff.de admi.tuto.c.ad hæc.& ibi Abb.de iudi.c.cle
ricus.lxxxj.diſt.in.cap.diffinimus.xviij.quæſt.ſecunda,
& pulchrè Cardi. in clemen.j.in quinto not. de con-
ceſ.præben.& ideò dicitur in pſalmo, Cùm bonis bo-
nus eris, & cum peruerſo peruerteris. & talis ſocietas
notificat homines vt not. in c.innotuit. de electio. &
ideò ex conuerſatione quam quis habuit, præſumitur
bonus vel malus. ij.quæſtio.vij. cap. peruenit. & cap.
ſæpe.xxvij. quæſtio.j. & l.ædiles. §.procuratoris. ff.de
ædil.edic.vbi glo.in verbo, conſeruorum, dicit: cum
bonis ambula.quàm ſequitur Gan.in titu. de quæſtio,
in ſecunda colum.in fin, per multa & pinguiora iura.

Nonò præcedit frequentia delictorum in ipſa ciui-
tate Cuſentiæ, & maximè furtorum tam præſenti an-
no, quam præterito, quæ quando ſuprà dicta ceſſarēt,
& aliàs non potuiſſet ad torturā procedi contra præ-
dictos, ſaltem ex cauſa præfata poſſet magnific. locum
tenens Cuſentiæ ad torturam procedere, cùm ex cauſa
15 liceat † iura tranſgredi: vt dicit Innoc.in c.j.de conſti.
Bal.in l.& ſi ſeuerior. & ibi Saly.C.de infa.vbi in ſpe-
cie dicunt vnà cum gl.pœnam augeri, vt multis graſ-
ſantibus ſit exemplum.& ideò dixit pulchre Bart.in l.
j.C.de ſuperexacto. lib. x. quòd ex frequentia delin-
16 quēdi quis ad mortem puniri poteſt, †vbi etiam aliàs
pro illis delictis pœna mortis non veniret ingerēda:
& probat etiam bene tex.& ibi Bart.in l.omnes.C.de
delato.lib.x.& licet Ludo.roma. ſolus dixerit eo caſu
conſulendum eſſe ſuperiorem per prius. cuius opinio
non tenetur, prout refert Iaſ.in l.j.C.de precib.impe-
ra. off-r. attamen prędictus magnific. locumtenens id
ſeruauit, ob quod fuit eidem reſcriptum per Illuſtriſ.
dominum Proregem generalē, & impartita ſibi præ-
eminentia magnæ curiæ vicariæ, qua etiam circum-
ſcripta potuiſſet ipſe locum tenens Cuſentiæ ad tor-
turam procedere ex proceſſu informatiuo prædicto,
data leuitate vitæ, ac mala fama inquiſiti: de qua in di-
cta informatione per ſupra dicta, etiam nulla data co-
pia indiciorum: † ita voluit Guid. de Suza. in tracta. 17
maleficio ſub rubr. qualiter fiat inquiſitio.in princip.
Gandi.in tracta.malefic.ſub rub.quomodo cogno. de
malefi.per inquiſitionem.ver.ſed quæro facta.& com
pleta. & idem tenet & ſequitur Auguſt.arim. in addi.
ad Ange.in ver. fama publica.in v.char. & ſic virtute
ſolius præeminentiæ præfatæ vltra iuris communis
diſpoſitionem, potuiſſet, prout potuit ad torturā pro-
cedere exiſtentibus tot præmiſſis prænarratis indi-
ciis, † vltra illa teſtem de viſu. Et tamen vnum bonū 18
ſolum indicium ſufficit ad torturam ad eruendum
confeſſionem, & ita iudices maleficiorum practicār,
vt dicit Specu.& Ioan.And.in tit.de probationib.§.fi.
Alex.in l.ſi.ff.de quæſtionib.& ibidem pulchrè Marſi.
vbi refert etiam Par.de put.in tract.ſyn.idem tenuiſſe
& nihilominus apparent tot indicia præceſſiſſe, inter
quæ non omittam, quòd præfatus inquiſitus nomina-
uit ſecum adſtitiſſe in eodem furto quatuor alios ſo-
cios ipſos in ſpecie nominando, qui ſocij cœpta inqui-
ſitione, & carcerato prædicto inquiſito fugam ſtatim
atripuerunt, & nō viſi amplius fuerunt: † vnde ex hac 19
fuga ſociorum reſultat quoque indicium: prout con-
ſuluit Alexan.de Imo.in conſi.lxv.j.vol.& ibi ſubdit,
quòd ſi nō proſunt ſingula, multa iuuant: & idē Alex.
in conſi.xlj.in ij.volum.vlt.col. Ex quibus reſultaret,
quòd quando abſque veri præiudicio, vnumquodque
de per ſe non eſſet ſufficiens indicium: attamē omnia
ſimul iuncta exuberarent & iungerent, iuxta not. per
Bart.in ſuo tract. de quæſtio.in fin.per Bald.in l.ſi quis
ex argentariis.in princ. ff.de eden. Abb.& cano.in c.
cum cauſam.de teſtib.& facit illud vulgatum, de quo
ſuprà. Et ſi non proſunt ſingula, multa iuuant.l.ſanci-
mus.in fi.C.de teſtamen.l.ſpadonem. §.qui iura † mul- 20
ta.ff.de excuſa.tuto. Ita dixit Alexand. in conſil.cl.v.
volu.in vlti.ver.& in præallegato conſi.lxv.& eſt tex.
in c.cum cauſa. & ibi not.de probat. Et maximè pro-
cedunt præmiſſa, cùm in indiciis nulla certa doctrina
dari poteſt. ideò iudicis arbitrio relinquuntur, quan-
do ſint ſufficientia, ita † volunt.not. Cyn.in l.fin.C.de 21
quæſtio.Bart.in l fin.ff.eod.tit. Bald.in l.ij.C.quorum
appel. non recip. Ioan.And. in c.cum in contempla-
tione.de regu.iur.Ludo.roma.in conſil.ccccxcj.incip.
quædam mulier. Ex quibus concludo fuiſſe de iuris
cenſura ad torturam proceſſum per curiam magnifi.
locum tenens ciuitatis Cuſentiæ, & vallis grati. Et ſic
fuit declaratum per magnam curiam vicarię, cum in-
teruentu excellen. domini Ludoui. montali regentis
cancel. in qua cauſa fuerat introducta per viam grauа-
minis per ipſum inquiſitum cauſam ipſam eſſe remit-
tendam, prout remiſſa fuit ad præfatam curiam Cu-
ſentinam: ex quo nullum fuerat grauamen illatum
per eandem.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Inſultatus eo ipſo, quòd fuit inſultatus ſi occidit inſul-
tantem, adparet homicidium ipſum ad offenſam fuiſſe
commiſſum.*

2 *Inſultatus occidens inſultantem, eo ipſo quòd probat ſe
inſultatum, euitat pœnam homicidij: imò & plus, ex
ſola præparatione ad offendendum, licet occidere præ-
paran*

paramtem ſe ad offe ıſionem. & numero 3.

4 *Si occidi venientem cum ınſe contra me, ſatis dicitur probatum me ad defenſam illum occidiſſe.*

5 *Homicida excuſatur ab homicidio, eo ipſo quòd probat ſe probabiliter dubitaſſe de offenſione contra ſe, ne occiſus ipſum occidiſſet.*

6 *Occidere licet nedum quando timeretur periculum mortis, verùm etiam ſi timeretur periculum iniuriæ perſonalis.*

7 *In homicidio pro exceſſu non imponitur niſi pœna pecuniaria, ſeu relegatio, quæ non poſsit inferri vltra quinquennium.*

8 *Pro homicidio culpoſo & non doloſo non poteſt dari niſi pœna relegationis temporalis, etiam ſtante ſtatuto, quòd pro homicidio imponitur mors. & hoc arbitrio iudicis circa tempus. Si inter duos corrixantes non adparet de initio quis primò rixam incœperit, præſumendum erit contra iuniorẽ, & ſic robuſtiorẽ, quod fuerit inſultator.*

CONSILIVM XVIII.

SAluatoris Mundi præſidio petito, Amen. In cauſa Petri ſiluagi inquiſiti, & carcerati pro homicidiu, cum regio fiſco, in perſonam Antonij Alguzerij magnæ curiæ vicariæ, cùm & ipſe quoque Petrus Alguzerius, ſic proponitur mihi in themate, quòd dum ex verbis iniurioſis inter eoſdem rixantes ad manus deueniſſent, præfatus Antonius iuuenis enſem euaginauit contra præfatum Petrum ſenem, qui Petrus præuidens eundem Ant. euaginato mucrone, aduerſus ipſum accedentem, cum quoddã baculo eundem Antoniũ in capite percuſsit, & tandem apprehenſi ad inuicem in terram ceciderunt, & dum ſubtus Petrum permaneret Antonius, ipſe idem Petrus apprehenſo prædicto Antonio per capillos percutiebat caput eiuſdem Anto. in terram, & tandem ægrotante Antonio præfato ex percuſsione ſibi data cum baculu per eundem Petrum, ex infirmitate ipſa deceſsit: ſicq́; fuit Petrus ipſe condemnatus per eandem magnã curiam ad deportationem perpetuam, & ſic ad remigandum eius vita durãte in triremibus regiis: à qua condẽnatione dum fuiſſet appellatum ad S. Regium Cõſilium, & excitatum fuiſſet de ſubſiſtentia condemnationis prædictæ, requiſitus à quibuſdam nobilibus vt conſulerẽ quid de condemnatione præfata ſentirem, ex infrà ſcriptis facillimè liquebit. Et omiſsis iis, quæ colorari poſſent pro dicti decreti fundamento, eundo per veras iuris cunclusiones, dico nimis properanter cum reuerẽtia, fuiſſe per dictam magnam curiam proceſſum in cauſa ipſa, prout ex infrà ſcriptis mediis patefiet. Nam eo ipſo, quòd adparet quem fuiſſe inſultatum, & ꝙ ipſe inſultatus occiderit inſultantem, liquidò conſtat ho-
1 micidium ipſum ad defenſam fuiſſe commiſſum. † ita voluerunt Bald. & Floria. in l. j. §. cùm arietes. ff. ſi quadru. pauper. feciſ. dica. licet ante ipſos idem voluerit glo. in verb. ſecularibus. in cap. perfodiens. de homici. quod maximè procedit, ſi incunıinenti fieret, prout in caſu præmiſſu fuiſſe compertum eſt. ita dixit Bald. in l. iij. C. ad leg. Cornel. de ſica. & conſuluit Alex. de Imo. in conſil. cl. in j. vol. hinc dixit Bald. in l. & ſi cer-
2 tus. §. ſi vnus. ff. ad Silleian. † quòd probato inſulto, euadit inſultatus pœnam homicidij: imò & plus, ex ſola præparatione ad offendendũ licet occidere præ-
3 parantem ſe ad offenſam: vt dixit † pulchrè Bald. in l. lege. in lectu. antiqua. ff. loca. referẽs ita fuiſſe de facto iudicatum. refert & ſequitur Iaſ. de May. in l. vt vim. ij. culum. ff. de iuſti. & iur. & ideò eo ipſo quòd probatum eſt, prout in caſu præmiſſo, videlicet † quòd An- 4
tonius veniebat cum enſe contra ipſum Petrum, dicitur manifeſtè probatum prædictum Petrum occidiſſe eundem Antonium ad ſui defenſionem: & erit prædictus Petrus excuſatus ab homicidio. ita voluit in propriis terminis Bart. in l. ſed et ſi quemcunque. in princip. ff. ad leg. aqui. Nec erit neceſſe probari, quòd aliter euadere Petrus ipſe non potuiſſet, ex quo lex præſumit, quòd ſi quis aſſurgit cum cultello contra aliquem, eundem omnino occidere velit, per tex. in l. is, qui cum telo. C. ad leg. Corn. de Sicar ita conſuluit Bart. in ſuo conſil. incip. Vanutius Petri. quem cnnſulendo ſequitur Alex. in conſil. cix. penul. col. j vol.

†Secundò dico quòd ad hoc, vt quis excuſetur ab 5
homicidio, ſufficit probari, quòd poterat probabiliter dubitari de offenſione. ita dixit Imo. in cap. ſi verò. extrà de ſenten. excommu. Angel. de Aret. in §. ius autem gentium. inſtitut. de iure natu. gent. & ciui. imò plus dico, quòd nedum licet occidere, quando eſt periculum mortis, verum etiam quando eſt periculum aliquod iniuriæ perſonalis: dixit Bartol. in l. j. C. vnde
vi. † & in prædicto conſil. Vanutius. Anton. de But. in 6
cap. olim. el primo. de reſti. ſpoliato. Alex. in prædicto cnnſil. cix. in primo volum. Iaſ. in præfata. l. vt vim. ij. colum. Et cùm in caſu de quu agitur minimè poſsit dolus imputari, ſed culpa duntaxat, & ſic exceſſus ex eo, quòd præfatus Petrus caput ipſius Antonij in terram pecuſſerit, dico minimè verificatum ex præfata percuſsione capitis in terram, fuiſſe mnrtuum: ſed ex percuſsiune cum baculo, cum quo licitè potuit ſe defendendo eundem Antonium offendere, & occidere. pro quo exceſſu, ſiue culpa non eſſet niſi pœna pecuniaria ſeu relegatio, quæ non poſſet dari vltra quin-
quennium. † ita dicit Azo in ſumma ad legem Corne- 7
liam de ſicariis. Paul. de Caſt. in l. j. C. vbi ſena. vel clari. Flor. in l. ſcientiam. ff. ad leg. Aquil. Sign. de homad. in ſua diſputa. incipien. quæſtio talis eſt. Cæpo. in conſiliis ſuis cunſil. xxix. & conſil. xxx. in fin. vbi ſubdit, quòd non poteſt eo caſu condemnari ad pœnam relegationis vltra quinquennium. Et quòd pro homicidio culpoſo & non doloſo, etiam ſtante ſtatutu, quòd homicidium puniatur pœna mortis, nun debeat dari
niſi relegatio temporalis arbitrio iudicis, † tenet Ra- 8
pha. Cuma. in conſil. cxxxiiij. incipien. viſis denun. in fi. Bald. in l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. vbi ſubdit, quòd aſſeſſores ignorantes inhærentes verbis ſtatuti conſueuerunt cuntrarium dicere. Paul. de Caſt. in dicta l. j. C. vbi ſe nat. vel cla. vbi ſubdit ſe ita pluries conſuluiſſe, ac defendiſſe quàmplures. & idem tenuit Bald. in l. quicunque. C. de ſeruis fugitiuis. Non omitto, quia non adparente de initio rixæ & inſultus, prout iam adparet contra ipſum Antoniũ, quòd primò incœperit, & inſultatus fuerit Petrum præfatum:
attamen dico, † ꝙ iuris præſumptio eſt cuntra ipſum 9
Anto. tanquàm iuuenem, & ſic robuſtiorem, ꝙ primò ipſo incœperit, & inſultauerit præfatum Petrum Sonen. vt dicit pulchrè Floria. puſt Ray. in l. j. §. cùm arietes. ff. ſi quadru. pauper. fecif. dica. & ſequitur Fely. in cap. capitulum. el primo. xvj. col. extrà de reſcriptis. & in cap. j. ij. col. ſeu in rubri. extrà da treuga & pace. & conſuluit Cæpo. in conſil. xxviij. & cunſiliu xxix.

incip. vnn &c. Ex quibus omnibus remanet concludendum ipſum Petrum minimè debuiſſe ad pœnam deportationis perpetuæ condemnari, ſed pœna duntaxat relegationis puniri ad tempus arbitrandum, ita quòd quinquennium non excedat. & vereor, quòd magna curia ita condemnando errauerit, ni fallor.

Thomas Grammaticus, Regij fiſci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula non adſtringens ſe &c. in articulis contenta, non adparet articulantem ſe voluiſſe adſtringere ad verificandum omnia in articulis contenta.*

2 *Teſtis deponens quid fuiſſe factum præſente Seio, poteſt eſſe, quòd fuerit Seius præſens, ſed quòd illud non viderit, ſed audierit.*

3 *Falſi probatio debet de neceſſitate concludere, & tali modo, quòd aliter res ſe habere non poſſit.*

4 *Teſtis etiam ſi ſcienter falſum deponit, non tangens illud falſum ſubſtantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet.*

5 *Falſitas non tangens negotium principale, in quo eſt ſubſtantia negotij, non facit quòd dicta teſtium reprobentur.*

6 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs diſcordent.*

7 *Teſtes licet ſint in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, diſcordes, adeò quòd contradicant inter ſe, ſi tamen in modico contradicant, non ex hoc ipſorum dicta reprobantur.*

8 *Falſum dici non poteſt, quod iuuatur primordio veritatis.*

CONSILIVM XIX.

Redemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa Vincentij ſpicę, cum Hieronymo Rubeo de Neapo. ſuper accuſatione falſi porrecta per eundem Hieronymum contra ipſum Vincẽtium, conſtat præfatum Vincentium poſuiſſe in ſuis articulis cauſæ ciuilis, ꝙ Baldaſar de Ceruinata habuerit ab eodem Vincẽtio apodiſſam, in qua cauit ceſſionem ſibi factam de quadam pecuniæ quantitate, minimè veram, ſed fuiſſe ſimulatè inter eos confectam: & hoc, quia licet in rei veritate Baldaſar eſſet eius debitor ex alia cauſa, attamen ex cauſa in ceſſione contenta nihil debebat: & Hyerony. ipſe debitor ceſſus promiſerat illico debitum exoluere: & tamen Vincentius ipſe examinatus deponit, vt principalis feciſſe dictam apodiſſam, ex quo Baldaſar non confidebat de eo, veritus ne in primam cauſam debiti, ſed in expreſſam in ceſſione facta vellet debitum præfatum intelligere. Secundò, quia teſtis vnus præfati Vincentij depoſuit, quòd præfatus Baldaſar & Vincẽtius facto computo inter eos, in domo Saluatoris billi, prædictus Baldaſar recepit certam pecuniæ quantitatem ab eodem Vincent. & quaſdam pecias zamello, quas à præfata domo eiuſdem Saluatoris detulerat vnà cum Franciſ. de Nicoleta: ipſe verò Franc. examinatus deponit dictas pecias zamello, adportaſſe ad domũ Saluatoris eiſdem prius receptis à domo præfati Vincentij venditoris ipſarum eidem Saluatori: & ſic videntur ad inuicem contrarij ſeu contrariari. Quibus non obſtantibus, dico nihil officere, quòd præfatus Vincentius videatur aliter depoſuiſſe, quàm in eius articulis poſuerit:
1 † nam per clauſulam non adſtringens ſe &c. poſitam in articulis, non adparet ſe voluiſſe adſtringere ad verificandũ contenta in eis, prout in ſpecie dicunt Doc. maximè Alex. in l. is, qui reus. de publi. iudic. gloſſ. & Bartol. in l. circa eum. ff. de probat. de quo etiam per Bart. in l. diuus. j. quæſt. in fi. & ibi doct. de re iudi. & in l. actor. C. de probat. Item nihil refert, quòd Iacobus Caſarizi non deponat ſe interfuiſſe in laceratione apodiſſæ, prout paſchalis alter teſtis atteſtatur, ꝙ Baldaſar dixerit Vincentio: *va, & recogli la ceſsion. che te ho fatta che te lacero la poliſa*: & ſic ipſam lacerauit. & licet adſerat Iacob. ipſum fuiſſe ſecum ibidem: non tamen deponit, quòd Iaco. intellexit, aut aliquid Iacob. ipſe dixerit, ex quibus potuiſſet comprehendi vidiſſe dictam lacerationẽ: aut quòd verba prolata per Baldaſarem intellexerit: & licet teſtis dicat aliquid fuiſſe factum, ſeu dictum ipſo teſte præſente, & intelligente:
† tamen quando deponit id fuiſſe præſente alio, non 2
intelligitur de præſentia cum intellectu: quia potuit ibi Iaco. adeſſe, & non intelligere, vel non aduertere. l. j. §. fin. & ibi hoc no. Bart. ff. de autho. tut. not. glo. & Bal. in l. ij. §. fi. ff. ſolu. matri. Ioan. And. in cap. præſentium. extrà de teſti. Bal. in cap. j. de contro. inter dom. & vaſal. Ang. & Bald. in l. hæredes palam. in princip. ff. de teſta. Alex. de Imol. in conſil. clxxix. incip. in cauſa Angelorum hebræorum. j. col. in ij. vol. Quo verò ad ſecũdum & vltimum omiſſum. compatibile enim eſt, quòd peciæ zamello captæ fuiſſent à domo Vincentij per prius, prout dicit Franc. & fuerint adportatæ ad domum Saluatoris, quæ iam prope erat, & de qua non fuit interrogatus Franc. quia ita depoſuiſſet, cùm ita veritas ſe habeat, & articulus nihil dicat de hoc. & pariter alter teſtis non excludit in eius dicto eaſdem pecias zamellot, per prius non exiuiſſe à domo præfati Vincentij: cùm duntaxat eaſdem viderit in domo Saluatoris: ob quod nulla falſitas colligi, aut conſiderari poteſt, cùm probatio falſi debeat de neceſſitate concludere: & tali modo, quo res aliter ſe
habere non poſſit. † Ita dicit Bald. in l. iuriſgentium. 3
§. quod fere. ff. de pact. Ang. & Baldus in l. Imperator. ff. de ſtatu hominũ. Salyce. in l. de tutela. C. de in integrum reſtitutio. & conſuluit Alexan. in conſil. lxxiiij in j. volu. Nec militat, quòd vnus teſtis dixerit, quòd dictæ peciæ zamellot fuerint reſtitutæ eidem Baldaſari per præfatum Vincen. cùm veritas ita ſe habeat, quòd reſtitutę fuerint Baldaſari pręfato, qui per prius eaſdem pignorauerat præfato Vincentio: & ſic quatenus teſtis ille de venditione depoſuerit, hoc enim Vincẽtius non articulauit, nec probauit, & licet ipſe ſolus teſtis ita fortè crediderit, & ex ſuo capite id depoſuerit, non obſt. cùm & ſi teſtis ſcienter falſum de-
ponit, † non tangens ſubſtantiam negotij principalis, 4
valet & tenet eius dictum: nec reputabitur falſum. voluit Ant. de Butri. in cap. cùm cauſam. in fin. de teſtib. vbi refert id cõtigiſſe in perſonam Ioan. And. & ante ipſum, ita tenet Specul. in titu. de teſte. §. primo, verſicu. item quod addit aliquid de ſuo. & rectè intuenti idem tenet Bart. in l. eos. ij. colum. de fal. Bald. & Imo. in l. his verbis. ff. de hæredi. inſtitu. & ideò dixit pulchrè Bald. quem ſequitur Saly. in l. penul. circa fin. C. de tranſact. quòd falſitas non tãgens negotium prin-
cipale, † in quo eſt ſubſtantia negotij, non facit, quòd 5
dicta teſtium reprobentur. Idem tenet Imo. & Ioan. de Ana. in cap. fraternitatis. de teſt. ſequitur & refert conſulendo Alex. in conſil. v. in j. volu. incip. in cauſa

inquiſit

inquiſitionis.ſequitur etiam præclarus docto. Philip.
6 Decius in conſil.c.in iiij.colum.† Sufficit enim teſtes
eſſe concordes in facto principali, vbi conſiſtit ſub-
ſtantia negotij, dato quod in alijs diſcordent. tex.eſt
in cap.dudum.& ibi glo.in verſic.ſubſtantia, extrà de
conuer.coniu.& in c.cùm eccleſia.& ibi glo.in verſic.
vacillaſſe, de cauſa poſ. & proprie. & in l. qui ſenten-
tiam.& ibi ad hoc not.Bar. & Angel. C.de pœn. & in
cap.nihil obſtat.& ibi not. Cano. extrà de verborum
ſignific.& conſuluit Alex.conſi.cv. incip. viſo ac dili-
genter conſiderato themate.vltima col. iiij.volum.&
pulchrè Ioan.de Ana.in conſi.lxxvj.incip. viſis & con-
ſideratis atteſtationibus: & ibi hoc ponit pro regula,
& ſubdit, quòd eo caſu videtur tunc teſtes melius de-
ponere,& non præmeditato ſermone: & ſic cõtra re-
gulam.l.iij.§.j.& ibi Bar.de teſti.imò & plus dixit ſin-
7 gulariter Ant.de But.in cap.ij. de reg.† ꝙ etiam ſi in
facto principali,in quo conſiſtit ſubſtantia negotij,
teſtes in modico contradicant adinuicem,non ex hoc
dicta teſtium reprobantur,nec cenſentur varij. Idem
tenet Alex.in præfato conſi.cv.incip. viſo ac diligen-
ter.in iiij.vol.& in conſil.v.in j.vol. refert & ſequitur
Iaſ.in l.ij.C.de bon.poſ.ſecundũ tabul.in vj.col.Fely.
in c.cùm tut.iiij.col. extrà de teſti.ſuffragatur inſuper
euidentiſsima rei veritas;nam liquet Hierony.præfa-
tum eſſe debitorem Baldaſari præfato per inſtrumen-
tum publicum in actis productũ: & ſucceſsiuè adpa-
ret Baldaſarem ipſum eſſe debitorem Vincentio præ-
fato in longè maiori ſumma: vnde inſpiciendum eſt
initium ac primordiũ veritatis: & ſic non poteſt dici
8 falſum † id quod iuuatur primordio veritatis. l. cum
filius.§.hæres de lega.ij.& l.iij.§. Iulianus. ff.de pecul.
aliàs eſt.§.ſed ſi filius ita dixit Neapol. Sebaſt. in con-
ſuetu.Neapol.ſi quis,vel ſi qua.in verſic. materna: &
ſic cõcludo nullã ineſſe nec figurari poſſe falſitatẽ:ſed
potius indeliberatum animũ ſoluendi,quod debetur:
& ſic fuit decretum non procedendũ in querela ipſa.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem verberari licet dixerit, vt non occi-
dat: tamen ſi ſequitur mors, tenetur de occiſo.*
2 *Mandans quem percuti alapa, vel ligno, & ille ferro
percuſſit, non tenetur, niſi de eo quod mandatum eſt: &
licet mandatarius illum occiderit, tamen mandans non
tenetur. num. 3.*
*Mandans tenetur ex genere inſtrumenti apti vel non
apti ad mortem inferendam.*
*Delictum commiſſum, vbi non tendebat ad illam ſpe-
ciem delicti, quod poſteà ſequutum eſt, non tenetur quis
de eo, quòd ſequutum eſt: vbi ſuprà num. 2.*
*Mandans non tenetur in delictis, vbi mandatarius ex-
ceſſit fines mandati.*
4 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali.*
5 *Delictum dicitur hab. ri per me ratum, quando fuit no-
mine meo geſtum, & ita dictum tempore actus geſti.*

CONSILIVM XX.

SVmmi rerum opificis adiutorio petito, A-
men. In cauſa Vincentij Maioni de Pani-
coculo cum Regio fiſco, prætenditur Vin-
centium ipſum mãdaſſe Ioanni eius cogna-
to vt Petrum baculo verberaret, nec eundem modo
aliquo enſe, vel ferro percuteret, ſic expreſsè inhibẽ-
do: qui Petrus demum, & non à præfato Ioanne cum
enſe percuſſus, deceſsit: licet quis ipſum percuſſerit
ignoret: & tandem carcerato præfato Vincentio in
magna curia vicaria allegantur intraſcripta pro eius
liberatione. Et primò, dato abſque veri præiudicio, ꝙ
Ioannes cognatus eiuſdem Vincentij præfatũ Petrum
cum enſe vulneraſſet: licet non probetur, dico ꝙ Vin-
centius ipſe non tenetur de vulnerato, nec de occiſo.
Conſtat nanque ex proprio fundamento Regij fiſci
ipſum Vincent. expreſſe inhibuiſſe præfato Ioan. ne
enſe aut ferro percuteret; & ideò voluit pulchrè Bal.
in l.ſi quis mihi bona.§.ſi coram.ff.de acquir. hære.ad
limitationem c.fi.de homi.in vj. in quo dicitur teneri
mandantẽ quem verberari, licet dixerit, vt non occi-
deret, † ſi tamen ille verberando modo aliquo occi- 1
dit: nam dicit Bal. mandantem alicui, vt quem percu-
teret alapa, vel ligno, non teneri, ſi ille ferro percuſ-
ſit: nam ex genere inſtrumẽti, quod veriſimiliter non
eſt aptum ad mortem inferẽdam, dominus ſiue man-
dans nõ tenetur licet ipſum mãdatarius occiderit cũ
baſtono: Ita dixit ſingulariter Bal.in l.cùm mandati.
circa finem.C.manda.limitando pulchrè textum in
dicto cap. fi. de homi.in ſexto. idem refert & ſequitur
Iaſon, de may. in l.j. §.charta. C.de ſer.fugiti. & ideò
dixit pulchrè Bart.in l.diuus.§.fin.ff. ad legem corne-
liam de ſicar.ad limitationem dicti. cap. fin.in ſexto,
quòd vbi delictum cõmiſſum non tendebat ad illam
ſpeciem delicti †quod poſteà ſequutum eſt, non tene- 2
tur quis de eo, ꝙ ſequutum eſt: & ideò voluit not. Bal.
in l.non ideò minus.penul.colum. ad finem. C.de ac-
cuſa.quòd mandãs non tenetur in delictis, ſi manda-
tarius exceſſit fines mandati:& hoc, quando veriſimi-
liter erat in poteſtate mandatarij, ne excederet: vt pu-
ta, mandaui, quòd percuteres pugno, alapa, vel ligno,
& tu ferro percuſsiſti & occidiſti: † nam eo caſu ego 3
mandans non teneor. idem ſequitur Ang.de Aret. in
tractatu maleficiorum.in verb. Sempronium manda-
torem, in xviij.quæſt. refert & ſequitur Iaſon in dicta
l.j.ſuprà allegata: idem tenuit Imo.in cap. ſicut dignũ.
de homicid.Fely.in cap. vniuerſitatis.extrà de ſenten.
excommu. Si autem non erat in poteſtate mãdatarij,
vt quia mandaui ego, ꝙ tu vulnerares tantùm, certè
ex quo vulnera non poſſunt inferri ad menſuram, ſi
occideres, mandans teneretur eo caſu de homicidio.
Ita dicit Bal. vbi ſuprà,& præallegati Docto.& ita in-
telligitur textus in præfato cap. finali, qui textus pro-
cedit, quando genus inſtrumenti, quo quis mandauit
percuti, erat aptum ad occidendũ: Secus, ſi cum claua,
vel alio inſtrumẽto, ex quo non cõſueuit deprehendi
animus occidendi: quia tunc non haberet locum tex.
in dicto cap. final.argu.l.j.§. ſed ſi claui. ff. de ſicar. ita
dixit Bald. in l.cùm mandat. C. mandat. & ideò dixit
idem Bald. in proœmio digeſtorum.iij.col. ꝙ † etiam 4
percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere mor-
tali.ſequitur Felyn.in cap.ſignificaſti.lo ſecundo, ter-
tia colum.extrà de homic.Item tex.in dicto cap.fi.de
homic.in vj.ſi rectè inſpiciatur, nõ loquitur de pœna
homicidij,ſed de pœna irregularitatis,quæ de iure ca-
nonico imponitur: non autem de pœna ſanguinis: in
quibus pœnis magna eſt differẽtia: vt per glo.& doct.
in dicto cap. ſignificaſti de homicid. el ſecũdo. in ver-
ſiculo. quid ſi diſcernatur. & ſequitur Alexan.in con-
ſilio cxl.ij.volum. Nec obſtat, quòd dum Ioannes ille
retuliſſet ferro, ſeu enſe occidiſſe, quòd Vincẽtius ipſe
reſponderit ipſum benefeciſſe: & ſic quòd ratum ha-

buerit dictum homicidium per prædictum Ioannem perpetratum: nam licet hoc non conſtet ſufficienter, cùm vnus ſolus teſtis depoſuerit de confeſſione ipſa prætenſæ ratihabitionis, tamen non probat ratihabi-
5 tionem ipſam, vt clarum eſt. † Item, quia ad hoc, vt ego dicar ratum habere tanquã nomine meo geſtum, requiritur, quòd ſit geſtum nomine meo. Item, & quod ego ratum habuerim: dixit Bart. l. prima. §. cùm quis. ff. de vi & vi arma. imò dixit pulchrè Saly. in l. non ideò minus. vltima colum. C. de accuſat. quod dicitur quid factum ſeu geſtum nomine meo. Idem ſequitur Angel. ſi illud gerens tempore actus geſti dixit ſe facere nomine meo. Idem ſequitur Angel. de Aret. ſuper dicto verb. Sempronium mandatorem. xviij. quæſt. Et ſic ex præmiſsis non video quonam iure Vincentius ipſe non debeat à carceribus liberari, ſaltim ſub fideiuſſoribus admitti ad faciendum ſuas defenſiones. & ita iuris eſſe arbitror, & executum extitit.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis poteſt in criminibus exceptis duntaxat de ſocijs interrogari.*

2 *Socius criminis etiam in criminibus exceptis de ſe confeſſus non aliter facit præſumptionem, quàm cum tormentum.*

3 *Socius criminis, etiam ſi eſſet presbyter, non probat contra ſocium, niſi in exceptis criminibus quando fortius, ſi eſſet malæ famæ & vitæ.*

4 *De ſocijs poteſt in illis criminibus quis interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id eſt, committentis, vt in furto, falſa moneta, & cæteris ſimilibus. Secus in his quæ committuntur principaliter in odium & offenſam alterius.*

5 *Confeſſus de ſe, ſi ſua ſponte alium nominat in ſocium, minimè ſuper eo interrogatus, talis nominatio ſuſpecta habetur à lege.*

6 *Teſtis ſponte ſe offerens, eſt ſuſpectus.*

7 *Socius criminis, ſi deponit contra infamatum de illo crimine, interrogatus facit indicium ad torturam.*

8 *Socius criminis etiam in exceptis, ſi deponit contra aliquem, ipſum nominando, non facit indicium ad torturam ſola eius nominatio, ſed ſolum operatur, vt inquiſitio formari poſſit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere.*

9 *Imò ſi nominatus eſſet malæ conditionis, & famæ, minimè ex ſola nominatione poſſet torqueri: unde iudex inquiret de fama & de conditione nominati, & non moueatur ex ſola confeſſione, etiam in exceptis. Et ſi reperiet ipſum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam: ex quo debent eſſe præſumptiones, & argumenta, & quòd nominatus ſit leuis vitæ, vt planè And. in c. inſtituentes, ſi damna. & num. 10.*

11 *Socij inculpatio ſeu nominatio in caſibus exceptis, quòd ſit ſufficiens ad torturam, debet intelligi, ſi alia adminicula ſeu indicia præcedant: & non aliter. num. 12. & 13.*

12 *Teſtis vnus de viſu delicti abſque alijs adminiculis non facit indicium ad torturam.*

13 *Indicium ad torturam in criminalibus nõ faciunt ea, quæ non faciunt ſemiplenam probationem in ciuilibus.*

14 *Quando ſumus in remotis à maleficio, requiruntur duo teſtes, vt faciant indicium ad torturam.*

15 *Tortus non debet retorqueri, niſi ſuperuenientibus nouis indicijs poſt torturam. Et quid debeant cauere iudices tanquam ab igne, repetere torturam abſque nouis indicijs, & numero 16.*

Et quid debet facere iudex poſtquam torſerit inquiſitum, & negauit.

17 *Torqueri quis non debet vltra tertiam vicem.*

18 *Torti confeſſio non præcedentibus indicijs, eſt nulla. numero 21. 22.*

19 *Teſtium tormentatorum depoſitiones abſque indicijs, nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*

20 *Indicia ſi ſuperuenerunt poſt torturam & confeſſionem, confeſſio eſt nulla.*

23 *Confeſſio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus, ſed etiam quando fuiſſet ligatus, vel conſtitutus in loco tormentorum, ſeu exhibitis tormentis ſibi.*

24 *Tormentorum probabilis ſuſpitio, idem operatur, ac ipſorum illatio.*

25 *Tortura non eſt repetenda non exiſtentibus nouis indicijs ſuperuenientibus, & niſi indicia præſata eſſent multum vrgentia.*

26 *Teſtis extra iudicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo, facit vt eius primum dictum ſit ſuſpectum.*

27 *Confeſſio inquiſiti tempore quo damnatur ad mortem, in qua excuſat aliquem per prius à ſe inculpatum, & etiam ſeipſum excuſando, creditur in excuſatione alterius, ſed non in propriam excuſationem.*

28 *Teſtes quãdo ſunt ſuſpecti, datur cautela, vt iudex ipſos interroget ſuper circumſtantijs ad effectum, vt cognoſcat ſi eis deferre debeat.*

29 *Varietas in principali non abeſt.*

30 *Indicia ſi ſunt ſufficientia ad torturam cõtra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium, illa eliſit, adeò vt torqueri inquiſitus non poſſit.*

31 *Ruſtici ſeu vaſalli angarij obligati ad ſeruitia perſonalia non poſſunt contra nobilem teſtificari.*

32 *Confeſſus aſſaſsinium contra ſeipſum, non probat contra mãdatorem, ſi aliter non adpareat per alia adminicula.*

CONSILIVM XXI.

Redemptoris gentium præſidio petito, Amen. In cauſa magnifici Barto. de tufo, Baronis tufi, inquiſiti de aſſaſsinio in perſonam quondam presbyteri Galeatij de auelleno occiſi prope tabernã ſalicis, & ob hoc carcerati in caſtro nouo, producuntur per Regiũ fiſcum mandatarij ipſius baronis, videlicet Franciſ. de altauilla, & Stephanus de monte mileto, deponentes tam extra tormenta, quàm in tormẽtis, homicidium perpetraſſe in perſonam præfati presbyteri ad inſtantiam ipſius baronis, eoſdem rogantis, vt illum occiderent: & ſic vt complacerent eidem baroni, id executi fuerunt. Conſtat igitur in primis, quòd nõ ſumus in his delictis de quibus poſſet particeps criminis de ſocijs interrogari: † cùm illa crimina ſint excepta per 1
glo. magiſtram in l. ſi. C. de accuſ. & in cap. j. extrà de cõfeſ. & vbi ſocius criminis nominat aliũ in ſocium, in caſibus non exceptuatis, per d. glo. nedum non probat, imò nec indicium facit. glo. eſt no. in l. ſi filium. in gl. magna in fi. C. de lib. cau. Cy. & Saly. in præfata. l. ſi. C. de accuſa. poſt glo. ibi. Ant. de Butri. & Imol. in cap. j. de confeſ. Rapha. fulgo. in conſi. clxxiij. incip. in cauſa

cauſa inquiſitionis formatæ.& ibi dicit notan.eſſe ſpe-
cialiter per d.Cyn.quòd interrogati rei criminum de
ſe confeſsi,in criminibus non exceptis, præſumptio-
nem non faciunt contra eum, contra quem minimè
interrogari potuerunt. quinimo, vt refert Alber. de
Pergamo commentator egregius, quidam doctor vo-
catus Gabriel de Oſoletis, in tractatu de fama tenet
optimis rationibus, quòd etiam in exceptis crimini-
2 bus de ſe confeſsi † reſponſio alterius criminoſa non
aliter facit præſumptionem, quàm cum tormentis:
quanto igitur magis erit in caſibus non exceptis di-
ctum de ſe confeſsi, contra aliquem, quem inculpet,
nullius erit momenti. & ita dicit tenere præfatos Ga-
bri. Alber. & Old. in ſuo tract. quem voluit Gandi. in
opere ſuo in titu. de quæſtioni. & torment. in §. nunc
3 reſtat formare. † & procedunt præmiſſa, etiam ſi con-
feſſus crimen proprium, eſſet presbyter, & fortius, ſi
aliàs eſſet malæ famæ & vitæ, vel non tãtæ dignitatis.
Ita dicit do. Abb. in cap. j. prima col. extrà de confeſ.&
idem prout conſultum fuit per Rapha. reperio conſu-
luiſſe Alexandrũ de Imol. in conſil. lxxxix. iij. vol.&
maximè, cùm in illis delictis poſsit inquiſitus de ſo-
ciis interrogari, quãdo principaliter committuntur
ad commodum committẽtis: vt eſt in furto, falſa mo-
4 neta, & in cæteris ſimilibus. † Secus in his, quæ princi-
paliter committuntur in odium & offenſam alterius,
vt eſt in caſu noſtro: quia tunc non poteſt de ſociis in-
terrogari. l. diuus. ff. de cuſto. reo. ita Barto. in l. repeti.
§. is, qui. ff. de quæſt. & ibi Bald. Cano. in cap. j. extrà de
confeſ. vbi etiam Bal. ibi dicit, quòd hæc opinio Bar.
eſt ſatis æqua: & idem ſequitur Alexan. de Imo. plura
alleg. in dicta l. repeti. §. is qui. & in coſil. lxx. ij. volum.
& in conſil. xcix. & conſil. lx. in iij. vol. & conſi. cxxvj.
in iiij. volum. licet ſi bene aduertatur in caſu, in quo
ſumus, Franciſ. præfatus examinatus in tortura, & in-
terrogatus an tranſierit vno *di de queſta ſeptimana de
quadrageſima paſſata per Baiano con la roncha in collo*,
& monitus pluries ſuper dicto interrogatorio, vt ve-
ritatẽ diceret certo modo, ſatis impertinẽter reſpon-
dit, quòd de ordinatione præfati baronis tuſi occidit
præfatum presbyterum Galeatium, & hoc nulla facta
eidem mentione de morte, nec de nomine præfati
presbyteri, nec de barone præfato. Et hinc ſuccedit
iuris diſpoſitio, quòd quando inquiſitus de ſe confeſ-
ſus ſua ſponte alium nominat, minimè ſuper eo inter-
5 rogatus, talis nominatio ſuſpecta † habetur. ita pul-
chrè dixit Mod. ſenen. in tracta. de indiciis & tortu. in
iij. char. xij. col. in vet. qualis autem ſit modus interro-
6 gandi, † ſicut aliàs dicimus in teſte ſponte ſe offerente,
quòd eſt ſuſpectus: vt no. glo. & Bar. in l. poſt legatum.
§. his verbis. ff. de his, quibus vt indigi. & ſic quatenus
abſque interrogatione nominet alios, & ſic deponit
de facto aliorum, non ſtabitur eius dicto, niſi alia præ-
cedant indicia contra nominatos, etiam in caſibus,
in quibus quis interrogari poteſt, voluit Guid. de Su-
za. in tract. de tormen. viij. colum. verſic. ſed quid de
quæſt. occurrente. ſed nunc dato abſque veri præiu-
dicio, quòd eſſemus verè in caſibus exceptuatis, per
dictam glo. in l. fi. adhuc dico, quòd etiam in illis caſi-
bus depoſitio ſocij criminis, licet in tormentis, non
probat, nec facit indicium ad torturam, ſed qualem-
qualem præſumptionem duntaxat, vt probat glo. in
dicta l. fi. & ibi firmat Salyc. & Ioan. de Imo. in cap. j.
de confeſ. licet quando concurreret infamia contra
nominatum de illo crimine, poſſet ſocius criminis
interrogari, qui ſi deponeret contra infamatum de
crimine illo, faceret indicium ad torturam, † vt dicit 7
Hoſtien. quem ſequitur Abbas in dicto cap. j. de con-
feſ. quod deficit in caſu, de quo agitur, cùm nulla præ-
cedat infamia contra baronem præfatũ: & dato abſq;
veri præiudicio, quòd eſſemus in caſu ſpeciali, in quo
quis de crimine interrogari poſſet, tamen eius depo-
ſitio non faceret indiciũ ſufficiens ad torturã, prout
dicit Angel. in l. & ſi certus. ff. ad ſille. in verſic. & not.
diligenter. ſed ſolùm operatur, vt inquiſitio formari
poſsit: † & idem tenet Saly. vbi ſuprà in dicta l. fi. col. 8
fi. & Philip. Corneus in conſil. lviij. primo vol. circa
fin. Alex. in conſil. xc. iij. vol. Fulgo. in conſil. clxxvij.
Philippus Decius in conſil. lxxxix. plene in vj. colum.
Gandi. no. ſub. rub. de quæſt. & tormen. in verſi. bonas
quæſtiones. concludit veram eſſe opin. Azo. in dicta l.
fi. quòd ſocius non faciat fidem contra ſocium, niſi in
certis caſibus ſpecialibus, enumeratis per glo. in dicta
l. fi. in quibus etiam, ſi non præcedãt alia indicia, non
creditur ſocio criminis. dixit Guido de Suza. in tra-
ctatu de tormen. viij. col. verſic. ſed quid. in fi. verbis.
& idem Guido in tractatu maleficiorum, ſub rubric.
qualiter reus ſubiiciatur tormẽtis. in fi. primæ col. vbi
pius ambo præfati docto. concludunt, quòd † etiam ſi 9
perſona nominata, eſſet malæ famæ & conditionis,
ob talem nominationẽ non poterit tormẽtis ſubiici.
Idem de præfatis omnibus tenet Aug. magnus practi-
cus, in addi. ad Ang. in tract. malefi. in verſic. fama pu-
blica præcedente. vij. col. vbi relatis opin. dixit, quòd
quicquid ſit in practica, ipſe nõ recederet à glo. dicta
l. fin. de accenſa. approbata & declarata ab illis ſummis
doctoribus, qui fuerunt magni practici in maleficiis:
videlicet Gandi. & Guido de Suza. ſubdẽs etiam bene
facere quod dixit dom. Abb. in dicto cap. j. de confeſ.
dum reprehendit in aliquibus Bart. in hac materia in
dicta l. repeti. & idem reperio conſuluiſſe Alexan. in
conſil. cxxvij. in fin. in iiij. volum. plenè And. de Iſer.
in conſtit. ſi damna. vbi præ cæteris melius loquitur.
& ibi ſubdit non facere, niſi qualemqualem præſum-
ptionem: † quia confeſſus eſt contra ſe: vnde iudex in- 10
quiret de fama & conditione huius ſocij nominati; &
non moueatur ex ſola confeſsione, etiam in dictis ca-
ſibus exceptuatis enumeratis per glo. in dicta l. fi. & ſi
inueniet ipſum eſſe bonæ famæ, talis confeſsio non
operabitur quicquã, ex quo pendent præſumptiones
ſuſpiciones & argumenta: & dicta conſtitutio, ſi dam-
na requirit, vt torquẽdus ſit leuis vitæ: imò ſubdit ibi
And. in v. col. quòd talis depoſitio ſocij torti erit ta-
lis, qualis præſumptio ſeu probatio, etiã ſi plures ſint
confitentes de nominato, & non valebit tantũ quan-
tum dictum vnius teſtis, quę facit torqueri: vt in l. ma-
ritus. de quæſtion. ſed ſolùm ex confeſsione plurium
videtur probatum, vt de indiciis detur eorum copia
parti, id eſt, nominato, vt iuuet ſe probando talia, per
quæ eneruetur efficacia confeſsionũ: quæ quidẽ ſatis
eneruata adparet non concurrentibus aliis probatio-
nibus, ſeu indiciis, & adparẽte notoriè ex proceſſu de
optima fama baronis, & nullà ſubſiſtẽte cauſa, ex qua
homicidium cõmitti mandare debuiſſet. Et ꝙ quando
nulla concurrit legitima præſumptio, ſeu indicium
contra ſocium nominatũ non ſit credendum illi no-
minanti, niſi ſolùm quo ad inquirendũ contra nomi-
natum, & non ad torturam; tenet do. de ſancto Gemi.

& Can.in c.clericos de ſen.excōmu.in vj.Bal.& Ang.
in l.& ſi certus.in princ.ff.ad ſille.& ibi ſubdit Roma.
ꝙ hæc eſt opin.communis.Salyc.in l.fin.C. de accuſa.
ſequuntur Moder.ſenen. in dicto tractatu de quæſt.&
tormen.iiij. char. xij.col. & licet Ang. in tractatu ma-
lefic.in ver.fama publica præcedente.in ver.decimò
quæro, an inculpatio videatur aliter velle, videlicet
11 †quòd in caſibus, in quibus poteſt interrogari de ſo-
ciis, talis inculpatio eſt ſufficiens ad torturam: tamen
illud intelligendū eſt, ſi alia indicia præcedant. Ita te-
net glo.in dicta l.fi.& conſuluit Alex.in conſi. lxxxix.
in iij.volum & ſequitur Lud.Bolo. in addi. ad Gui.de
Suza.in dicto tractatu de quæſt.& tormen.in viij.col.
vbi autem tenet præfatus Guido magnus practicus: &
ſubdit, ꝙ Ang.nimis longa verba effundit:& quod di-
cit contra tex.in l.j.C.de quæſt. Et quòd ſola inculpa-
tio mandatarij non ſufficiat, ſed requirantur alia in-
dicia, vt poſsit ad torturā procedi, facit ratio vrgen-
12 tiſsima: nam vnus ſolus teſtis de viſu maleficij, † non
facit indicium ad torturā abſque aliis indiciis:ex quo
vnus ſolus teſtis non facit ſemiplenam probationem
in ciuilibus abſque aliis indiciis. & ſic ea quæ non fa-
ciunt ſemiplenā probationē in ciuilibus, non faciunt
13 indicium ad torturam in criminalibus.† Ita dicit Cy.
in l.fi.C.de quæſt. ſequitur Alex. in conſil.cccxvj.in-
cip. viſo themate. in ij. colum. refert & ſequitur Iaſ.
in repe.l.admonendi.lxvij.col.ver.x. poſt regulam.ff.
de reg.iur.& faciūt dicta per Phil.Deci.conſi. xxxvij.
incip.in cauſa.iiij.colu. in princip.& ſequitur Marſi.
in ſing.ſuo.cccxlij.incip.quando teſtes.& in ſuo con-
ſil.cj. incip. illumina, quæſo, me ſeruum tuum.in ix.
char. Cùm ergo talis mandatarius ſit ſolus, & ſecum
alia non concurrant, ergo contra mandantem non
facit indicium ad torturam. Secūda ratio eſt talis:
mandatarius non deponit de dicto homicidio, quia
commiſſum ſit per baronem, ſed ſolum de mandato
ſibi facto: & ſic adparet deponere de remotis à male-
ficio, & non deponit de ipſo maleficio conſummato:
& ideo non probat.nam quādo ſumus in his quæ ſunt
remota à maleficio, requiruntur duo teſtes, vt reſul-
tet indicium ſufficiens ad torturam: vt dicit glo. no.
in l.fi.C.fa.ercíſc.quam ibi valde no. Bart. & doct. &
etiam in l.fin.ff.de quæſt. Tertia & vltima ratio, &
quæ præ cæteris aſtringit, eſt, ex quo ſi depoſitio ipſius
mandatarij eſſet ſufficiens ad torturam contra man-
dantem abſque aliis indiciis, ſequeretur maximū in-
cōueniens & abſurdū, ꝙ volens alicui obeſſe. propter
odium ſeu aliter, poſſet ipſum de facili necare. Et etiā
quos vellet deſtruere deponēdo, quòd talis ſibi man-
dauit, quòd hominem occideret, ſeu vulneraret, & ꝙ
ipſe noluit acceptare. Quod quidem non eſſet conce-
dendū ſeu tollerādum, cùm abſurditas ſemper ſit eui-
tanda.l.nam abſurdū.ff de bo lib.c.le.ij.de magi.cap.
cum ſit. de iure. & plenè Cur. in conſil.lx. incip. dux
Philippus.xiiij col.& malicus hominum eſt obuian-
dum.cap.ſedes apoſtolica.de reſcri.l.in fundo.ff.de rei
ven.Nec eſt aliquid permittendū, per quod quis inui-
tetur ad delinquendū: in l.conuenire.ff.de pac.dota.&
in l.ambiguitates.in fi.C.de indic. vidui. tollen. & ita
in ſpecie decidit Marſil.in ſua practica cauſarū crimi-
nalium.in §.diligenter.in iij.char.d.§.nu.40. vbi con-
cludit ex nonnullis præmiſſarum rationū, ſibi videri
dicendum, ꝙ non concurrentibus aliis indiciis, præ-
ſumptionibus, ſeu coniecturis contra mandantē, niſi

dictum mandatarij, ꝙ non reſultet ex eo indicium ad
torturā. & ſubdit Marſi.eſſe hoc tenendū menti: quia
ſæpe in facto iſta contingunt. Idem tenet Affli.noſter
Neapo.in dicta cōſtitutione regni, ſi damna.in v.col.
in iiij. char. dictæ cōſtitutio. & ibi ſubdit, ꝙ tunc ſo-
cius criminis facit indiciū contra ſocium, quādo con-
tra illum cōcurrit alia præſumptio, vel aliud indiciū,
ꝙ fuerit ſocius in illo crimine: aliàs ſola eius teſtifica-
tio non faciet indiciū ad torturā: licet aliud adſerant
aſſeſſores, ſecundùm Ang.in d.l.fi.C.de accu. & malè,
ſecundùm meum iudiciū, vt firmat Sali.in d.l.fi.& te-
net glo.xv.quæſt.iij.in cap. nemini.& ibi Arch. per l.
diuus.de cuſto.reo. imò etiam in aliis caſibus ſpeciali-
bus exceptis, in quibus licet interrogare de ſociis, &
mandantibus, & participibus, in quibus dictum ſocij
criminis facit indicium ad torturā, debet intelligi, ſi
cōcurrat alia præſumptio, vel indicium: aliàs dictum
ſocij criminis abſq; alio indicio, non ſufficit ad tor-
turam, etiam in criminibus exceptis, & poſitis in glo.
d.l.fi. Ita firmat Sali.in d.l.fi.& Alex.conſil.xxxviij in
iij.vol.incip.viſo themate.ij. col. & in conſilio lxix.ij.
col.ſecūdo vol.incip.viſa facti. & conſil. cxxxij.circa
fin.eod.vol. & ſubdit præfatus Afflictus, ꝙ incontin-
gentia facti vidit per plures ſapientes ita fuiſſe cōclu-
ſum in crimine læſæ maieſtatis, ꝙ principalius & ma-
gis graue eſt. Et præmiſſa omnia allegata par Franc.
vendicant ſibi locum in Stephano, cùm minimè de
iure ad depoſitionem Franciſci præfati nominantis
ipſum Stephanū in ſocium & participem criminis,
poterat Stephanus ipſe ita vt fuit inquā crudeliter tor-
queri, qui & ſi poſtquam fuit prima vice quinquies al-
ciatus & tortus, & per longiſsimū ſpacium pendens in
chorda interrogatur ſuper dicto homicidio, ſemper
in negando perſeuerauit, dicendo: *voliti mi fare di e la
buſiardo, non me ne parlate più: occaaitemi: fate mi quel che
volete, che le fate contra de iuſtitia.* & ſucceſsiuè eodem
die per ternas alias vices alciatus in tortura minimè
aliter depoſuerit, ſatis enacuata adparebat depoſitio
præfati Franciſci nominātis eundem Stephanū, cùm
ex ea ſolummodo inducebatur qualiſqualis præſum-
ptio, ex qua nedū non poterat reiterari ad torturam,
verum etiam nec primo loco torqueri: vt ex infra di-
cendis adparebit: cum etiā in caſibus, in quibus quis
torqueri de iure poteſt, non eſt tamē ei reiterāda tor-
tura, non ſuperuenientibus aliis indiciis.† & tamen in 14
caſu iſto, nec ante torturam erant indicia aliqua, nec
etiā ſequuta fuerunt, nec ſuperueneriūt poſt torturam.
Ita dixit Bart.in l.j.§.vnus.de quæſt.Bald. in l. milites.
C.eod.tit.Salic.in l.ij.in fi.C.de cuſto.reo. Ang.in tra-
cta.malefic.in ver.fama publica.verſic. iij. quæro, an
tortus.Rapha.cuma.in conſil.cxxxviij.j.colum.Alex.
conſi.clxxix.iiij.col. ij. volum. maximè, quia etiam,
quādo confeſsio illius Franciſci de alta villa induce-
ret ſufficiens indicium ad torturam, prout nullatenus
inducit vt tamē Stephanus ipſe fuerat plus quàm ſuf-
ficienter tortus: vt ſuprà, & ideò dicit Cyn. in leg. fin.
C. de quæſt. quòd adſeſſores repetentes torturam ſine
nouis indiciis & argumentis, non habent nec Deum,
nec legem præ oculis: & dixit Angel. in l. prima. §. ſi
quis moriens. ff. ad ſille. quòd cauere debent iudices,
ne iterum torqueant: †idem dixit Bald.in l. j. ſeptima 15
colum.C.de confeſ.& ideò dixit Ludo.Bolog. in addi.
ad Guid.de Suza. in præfato tractatu de tormen.in x.
colum.in verſic. licet dominus author, quòd iudicio
ſuo

16 ſun adſeſſores debent cauere † ſicut ab igne, proce-
dere ad repetionem torturæ abſque nouis indiciis. &
ideò dixit ſatis pulchrè Ang. in dicto tractatu malefi-
ciorum, in ver. fama publica. vlt. col. per not. per Bar.
in l. fi. ff. de quæſtio. quòd etiam quòd quis ſit legitimè
tortus ſi tamen non cõfitetur, debet tunc iudex ipſum
reponere carceratum, & expectare, ſi poſſet habere
noua indicia, & tunc ſi ipſa habebit, poterit ipſum tor
quere. Si autem debet aſsignare querulãti terminum
ad producendum quicquid voluerit cum commina-
tione, quòd niſi aliud produxerit ſufficiẽter eundem
relaxabit. & idem referunt & ſequuntur Mod. ſeuen.
in tracta. de indiciis & tortura. 11. char. col. xlv. ver. ſed
ponamus. Et hoc tantò magis concludẽdum eſt, quòd
vltra tertiã vicem quis torqueri nõ debet, nec poteſt,
quia eo caſu iudex vltrà torquendo, diceretur immo-
17 deratè procedere. † dicit Pau. de Caſt. in conſi. cxcvij.
incip. viſa inquiſitione. circa fi. arg. l. fideicommiſſa. §.
ſi quis decem. ff. de leg. iij. Idem refert & ſequitur Mar
ſil. in ſua pract. cau. crimi. §. quoniam. iij. col. & in l. re-
peri. v. col. ff. de quæſtion. vbi in ſpecie dicit, quòd reus
non debet vltra tertiam vicem torqueri. & refert idẽ
tenere Pari. de Put. in tract. ſyndic. in char. 108. iij. col.
18 & ſi rectè aduertatur, confeſsio dicti Stephani † taliter
per illicita tormenta extorta, & reiterata nullis præ-
cedentibus indiciis, ex quibus torqueri potuiſſet, eſt
ipſo iure nulla: nec poteſt obeſſe modo aliquo eidem
ſic cõfitenti: per l. pe. & ibi gl. ff. de quæſtin. & pariter
nec cõtra alium contra quem vt teſtis deponeret. Ita
in ſpecie dixit Bar. in præfata l. pe. & Bald. in l. fi. C. de
accu. Iacob. de belui. in ſua practica cauſarum crimi.
ſub rubri. de quæſtio. & quali. tor. col. xj. poſt princip.
ij. col. ſequitur Alex. in conſil. v. j. col. j. volu. & conſil.
lxxix. iiij. col. ij. vol. & ideò dicebat Deci. cõſi. lxxxix.
col. pe. quòd depoſitiones teſtium abſque indiciis tor-
19 mentatorũ, † nihil valent, nec faciunt indiciũ contra
illum, cõtra quem deponunt. Idem tenet Bart. in l. j. §.
iidem Cornelio. ff. de quæſtio. Marſil. in ſua practica
cauſarum crimi. §. diligenter. col. xxiij. in fi. & vendi-
cant ſibi locum præalle etiam ſi talis confeſsio eſſet
ratificata: imò etiã ſi poſt ipſam ſuperueniſſent noua
20 indicia, † non ex hoc deſineret eſſe nulla: & nihil præ-
iudicaret, nec ipſi confitenti, nec alteri. Ita Barto. in l.
maritus. ff. de quæſtioni. Bal. in l. fi. C. de accuſa. & in l.
ea quidem. C. eod. tit. penult. col. Ang. in l. vnica. C. de
confeſ. & in tractatu maleficiorum, in verſi. fama pu-
blica. in 4. char. verſi. aduertatur. & plenè Par. de Put.
in tractatu ſyndica. in ante pe. char. libri. verſic. ſequi-
tur. iij. col. & tenet etim And. de Iſer. in conſtitutione
regni, ſi damna. Alex. in conſi. j. in iij. volu. & in conſi.
clxxxvij. in ij. volu. & plenè Marſil. in l. penul. iij. col.
ver. modo redeundo. ff. de quæſtio. & ſic non exiſten-
tibus indiciis contra ipſum Stephanum, non poterat
torqueri: & ſic quatenus per torturam confeſſus, con-
feſsio ipſa ſibi non pręiudicat. Ita Ang. in trac. malefi.
in ver. fama publica. vlti. col. vbi latè per Aug. crimi.
Alex. in conſil. clxxv. viſo themate. ij. col. in j. vol. Sed
quid opus eſt ire per mẽdicata ſuffragia, cùm in facto
clariſsimè ex proceſſus meritis liqueat nullum indi-
cium, imò nec præſumptionẽ nec proximam nec re-
motam extitiſſe: aut extare aduerſus præfatum Fran-
ciſcum, ex quibus potuiſſet torturæ ſubiici: & ſucceſ-
ſiuè nec aduerſus præfatum Stephanum: & ideò qua-
tenus nullis præcedentibus indiciis fuerit illata tor-
tura, & extorta, huiuſmodi confeſsio ab ipſis inquiſi-
tis, † etiam quòd pluries ratificata fuiſſet, nihil habet 21
obeſſe aut præiudicare nec præfato Bartholomęo ba-
rono, nec ipſis inquiſitis. glo. eſt ſingularis, & ibi Bart.
in l. j. de quæſtio. Innoc. in c. cauſa matrimonij. de offi.
deleg. Ang. Imo. & Pau. de Caſt. in l. qui in aliena. ff. de
acquiren. hæred. Bar. in l. penul. de condi. ob turp. cau.
& conſuluit Pet. de Ancha. in conſi. xxij. & Alexan. in
conſi. lij. in iij. volu. & conſi. cxlij. in ij. volum. Ex quo
ſemper præſumitur durare, ac ſubeſſe eadem cauſa ti-
moris. † & ideò non tenet talis confeſsio licet ratifi- 22
cata. idem plenè ſequitur Alex. in conſi. xciij. j. volum.
And. de Iſer. in conſtitutione regni, proſequentes ſub
tit. de pugna. ſubla. & optimè per multa media, & ma
giſtraliter And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi dam-
na. iij. colum. verſi. vbi verò ſine indiciis. vbi plenè. &
ſubdit in v. col. quòd iudex abſque indiciis torquens,
non euadit pœnam legis Iuliæ: vt in l. lege. ff. ad legem
Iuliã. de vi publi. imò videtur dolo malo id facere, quo
caſu iudex torquẽs aliquem dolo malo, capite puniri
debet: arg. l. decurio. vbi hoc voluit Bal. C. de quæſtin.
Bald. in l. j. C. de prius. car. Ludo. Bolog. in dicto trac.
Guid. de ſuza. in trac. de tormen. in addi. quas ibi fecit.
in ver. licet dominus author. in viij. col. Nec mi-
litaret quatenus pro fiſco diceretur, quòd Franciſcus
ipſe non fuerit formiter tortus in tractus, prout mo-
ris eſt: nam non ex hoc inficiari poteſt, quin confeſ-
ſio ipſa dicatur extorta metu tormentorum: nedum
quando quis eſt formiter tortus, † ſed etiam quando 23
fuiſſet ligatus, vel conſtitutus in loco tormentorum,
ſeu demonſtratis ſibi tormentis: vt declarat Bar. in l. j.
§. diuus Seuerus. ff. de quæſtionib. not. Do. in l. ij. C. de
cuſto. reo. & eſt tex. not quem ibi not. Bart. & Bal. in l.
nouiſsimè. ff quod fal. tu. author. per quem dicit Bald.
in l. interpoſitas C. de tranſac. circa fi. quòd idem ope-
rabitur probabilis ſuſpicio tormentorum, † quod & 24
ipſorum illatio: ſecundum Dyn. Suffragatur inſuper,
quia Stephanus licet confeſſus in tormentis in tertia
tortura vltimo loco ei illata, nihilominus poſtmodũ
ipſam reuocauit: † & tamen non ſuperuenientibus aliis 25
indiciis, iterum fuit tormentis ſuppoſitus quod quidẽ
nullatenus fieri potuit: per l. vnius. §. j. ff. de quæſtioni.
ita Cyn. in l. fi. de quæſtioni. Bart. verò in d. §. j. diſtin-
guit, ſi indicia præfata eſſent multùm vrgentia. Tunc
enim eſſet repetenda tortura: ſin autem, minimè. & ita
dicit ſeruari in practica. idem tenet Salyc. in l. j. C. de
cuſto. reo. vnde cum aduerſus Stephanum nullum fue
rat indiciũ, nedum vrgens, verùm etiam nec ſimplex,
non poterat torqueri vt perſeueraret in ſua prima de-
poſitione abſque indiciis extorta. Opitulãtur inſuper
præfatę negationes pręfati Franciſci & Stephani ante
& poſt torturã abnegãdo & iurãdo etiã corã imagine
Crucifixi ſe eſſe innocẽtes, & minimè homicidiũ pręe
fatũ perpetraſſe: ſed dolore tormẽtorum ſeipſoſmet,
& præfatum Baronẽ mentita confeſsione ſeu depoſi-
tione peremiſſe: & ideo in ſimili dixit pulchrè Inno.
in c. prętereà. de teſtib. cogend. ꝙ ſi teſtis extrà iudiciũ
dixit contrariũ eius, ꝙ in iudicio depoſuerat, facit vt
primum eius dictum reddatur ſuſpectum. quod maxi-
mè procedit in caſu præſenti, † in quo primum dictũ 26
emanauit per torturam, & non præcedentibus legiti-
mis indiciis. & idem in propriis terminis occurrentis
caſus tenet And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi dam-
na. in tert. colum. vbi dicit, † quòd ſi inquiſitus depo- 27

ſuit contra ſe & alios, ſi antequàm damnetur, vel in
28 ipſa damnatione ſe & alios exculpet, † ſtabitur huic
vltimo dicto in fauorem aliorum, & non ſuiipſius.
ſicut idem dicimus in teſte: licet ſit minus, quam te-
ſtis: & ideò vbi non conſtaret aliud de delicto, non
poſſet de iure procedi contra illum, contra quem pri-
mò dixit: & poſteà negauit. plerunque enim inquiſiti
fatentur de alio, credẽtes ſe inde iuuari. l. ſi. de accuſa.
& ideò huiuſmodi confeſsiones pro exploratis faci-
noribus non habentur. Ita cõcludit And. de Iſer. poſt
multa in loco præfato, & quòd veriſimiliter huiuſ-
modi delictum inquiſiti ipſi minimè perpetrauerint,
& quòd eorum confeſsio ſit ſuſpectiſsima & falſa, ac
mẽdoſa: & ſicut Iudas ſchariolt, vltra reuocationem
præfatam ſuadent circunſtantiæ ſuarum confeſsionũ
diuerſiſsimæ inter eoſmet, imò contrariæ; nam Fran-
ciſcus deponit, quòd præfatus Baro Tuſi, ex cauſa ini-
micitiæ habitæ cum præfato quondam præsbytero
Galeatio reſpectu cuiuſdam mulieris eorum amaſiæ,
mandauit huiuſmodi homicidium cõmitti mediante
promiſsione pecunię ducatorum xx. de quibus ſoluit
ducatos duos pro quolibet: & ſic acceſſerũt per prius
ad ſalycem: & ibidem expectauerunt prædictum preſ-
byterum, qui ſuperueniens fuit occiſus ab eis. & in ſe-
cunda depoſitione dicit, quòd præfatus Baro eis ſol-
uit ducatum vnum pro quolibet, & in tertia depoſi-
tione in tortura incontinenti facta poſt afrontatio-
nem cum Stephano, deponit quòd ipſe Frãciſcus non
intulit aliquod vulnus præfato presbytero. Stepha-
nus verò in tortura deponit, quòd parum poſt ſalycẽ
iunxerunt ſe cum præfato presbytero: & primus in
vulnerando fuit Franciſcus præfatus, qui etiam poſt-
modum ipſum occidit: & quòd Baro eiſdem promi-
ſit dare xxx. aut xl. ducatos, ſeu quicquid voluiſſent: &
in vltima depoſitione facta poſt ratificationem depo-
nit, quòd Baro dicebat multum mereri occidentem
dictum presbyterum: quia erat leno miſerrimus, &
peſsimus homo: & ſic non adſignat eandem rationem
cum Franciſco, videlicet, quòd ex cauſa mulieris erat
inimicitia: & pariter extantibus tot prænarratis con-
trarietatibus, & diuerſitatibus inter ipſos in circun-
ſtantiis prænarratis, etiam in facto principali reddi-
tur eorum teſtimoniũ ſuſpectiſsimum; maximè cùm
ipſi etiam non interrogati, ita contrarij & diuerſi in
ſuis depoſitionibus deprehendãtur: & tamen quando
teſtes aliquo modo ſunt ſuſpecti, datur cautela, vt iu-
dex illos ſuper circunſtantiis interroget ad effectum
29 cognoſcendi, † ſi eis deferre debeat, ita vel ne. glo. eſt
no. in l. iij. §. teſtibus. ff. de teſtib. Azo in ſumma de teſt.
pen. col. glo. in c. cauſam, quæ in ver. tempore. de teſti.
& ibi plene Fely. Alex. in conſil. xc. in iiij. volu. vbi in
ſpecie conſuluit teſtes eſſe interrogandos, an ſtarent,
vel ſederent: & de qualitate veſtium, & de colore, &
de forma loquendi: & an ſimul vel ſeparatim perue-
nerint ad locum, & ſic data diuerſitate eorum depoſi-
tionibus non ſtabitur. Idem conſuluit Alexan. conſil.
cliiij. v. col. v. vol. Nec ſuffragatur fiſco dicere, quòd
Baro dixerit non cognouiſſe Stephanum præfatum,
nec cognoſcere, & ſic quòd certo modo videatur in
mendacio deprehenſus, cum viſus fuerit aliàs eum al-
loqui: nam non eſt inconueniens dicere, quòd non
cognoſcam hominem, cum quo alloquutus ſum, &
maximè nomine proprio; & tamen quando verè hoc
dici poſſet mendacium inexcuſabilę: tamen eſſet re-
motum à facto: & tamen varietas hodie in principali
non obeſt: † vt voluit And. de Iſer. in cõſtitutione Re- 30
gni, ſi damna. vij. col. & ſentit Barto. in l. ſi. de quæſtio.
quia varietas in principali, non facit indiciũ: vt ibidẽ
dicit And. Accedit inſuper, quia vterq; ex ipſis inqui-
ſitis deponit quõdam presbyterum Galeatium fuiſſe
cum Barone prædicto in eius domo Neapo. die præ-
cedenti ante homicidium commiſſum, qui actus ini-
micitiam non deſignat, imò amicitiam, & pariter Ia-
cobellus teſtis ad inſtantiam Regij fiſci examinatus
deponit, quòd nocte pręcedente ante eius mortẽ dum
presbyter ipſe ſecũ dormiret, ſibi dixerat, q; dum vo-
luiſſet expõdere ducatos quinquaginta in ornamẽtis
eccleſię ſuę, & rogaſſet Baronẽ, vt interueniret ſecum
in emptione præfata: idem Baro ſibi dixit; *che ſi guar-
daſſe che non li foſſe fatta qualche burla per dicti denari
che tenea*: & ſucceſsiuè Andreas de tuſo ſimiliter teſtis
productus pro fiſco, deponit quòd dum fuiſſet reuela-
tum Baroni præfato de morte dicti presbyteri, reſpõ-
dit: *ò pater de Dicals prete preuene m..n*: quę omnia ſatis
ſtringere videtur in fauorem ipſius Baronis, maximè
cùm ex informatione ad inſtantiam Regij fiſci colli-
gantur: & ideò quando in cauſa aliàs extarent indicia
contra inquiſitum ad torturam ſufficientia, tamen
vnumquodque. quod vrgeret in cõtrarium, illa ener-
uaret: † adeò vt virtute illorum indiciorum torqueri 31
non poſsit. Ita voluit Io. An. in regula, cum in contẽ-
platione. de reg. iur. Bal. in l. ſi. C. de proba. & in l. ij. C.
quo appel. ita conſuluit Alex. in conſi. clxxix. iij. col. ij.
vol. incip. in cauſa angelorum Hebræorũ. Vltimò nõ
omitto probatum fuiſſe præfatos Franciſcum & Ste-
phanũ eſſe villicos angarios, & ad perſonalia ſeruitia
obligatos eorum vtilibus dominis, quo caſu non poſ-
ſunt cõtra nobilem teſtificari, attenta eorum vilitate:
imò à pręfato teſtimonio repelluntur: † vt voluit pul- 32
chrè And. de Iſer. in conſtitutione regni, proſequẽtes.
ſub tit. de pugn. ſubla. ij. col. imò in ſpecie ſancitũ eſt,
per præalleg. conſtitutionem, vt nullus angarius, vel
villanus contra Baronem aut ſimplicem militem ca-
pitaliter accuſatum in teſtem poſsit induci: aut indu-
ctus fidem aliquam in iudiciis vel extra iudicia faciat:
ſed habeatur ac ſi non eſſet inductus: ſed cõtra præno-
minatas perſonas Comitis, Baronis, ſeu militis, mili-
tes tantũmodo & Burgenſes bonæ & honeſtæ opinio-
nis inducãtur in teſtes, ſeruato hoc ordine: vt cõtra Ba
rones, duo Barones probẽt, aut quatuor milites, loco
duorum Baronũ: & vice quatuor militũ octo Burgen
ſes: pauciores verò numero teſtes in perſonis præfatis
& cauſis, nullã omnino fidẽ inducãt. Ex quibus omni-
bus cõcludendũ arbitror præfatum Magnificũ Baro-
nẽ obiecti criminis innocẽtiſsimũ eſſe abſoluendũ, &
liberandum. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium. vt
oculi iudicantiũ veritatẽ reſpiciant, ne famelica quę-
rulantiũ voracitas inebrietur de ſanguine innocẽtiũ.

Thomas Grammaticus V. I. D.

Et ego Colutius copula, V. I. D. Minimus, concur-
ro cum præfato Magnific. do. Thoma collega in cau-
ſa: & ita iuris eſſe cenſeo.

Et in eandem ſentẽtiam accedo ego Io. Simon Pu-
ſanna V. I. D. & addo. quòd confitentes de aſſaſsinio
contra ſe ipſos non faciunt indicium contra mandan-
tem ab eis nominatum. Ita in propriis terminis tenet
Bald. in conſil. lxxxiiij. in iij. volum. incip. Beronus de
couo. ij. col. ver. nunc viſo: ſed ſecundum vltimam im-
preſsio

preſsionem eſt in conſ.xcviij.j.vol.& aliquid per eundem Bal.in conſil.incip.an mandatarius.in v.volum.

SVMMARIVM.

1 *Incendium ſi non adparet vnde habuerit ortum, non poteſt ſequi condemnatio.*

2 *Si de principio ignis clarè non conſtat; debet ſequi ſententia abſolutoria.*

3 *Incendium ſi habuit cauſam ab incerto authore, ſeu ex culpa incerti hominis, non debet imputari habitantibus.*

4 *Vniuerſitas tenetur reddere ſua loca tuta: alioſ tenetur reſarcire damna paſſis, niſi probet ſe ſummam diligentiam adhibuiſſe. num.5.*

6 *Qui minus benè facit, quàm facere potuit, vel debuit, ſi ex eo ſequatur damnum alicui, illud reſarcire tenetur.*

7 *Lucrari ſatis dicitur, quando quis voluntatem ſuam adimplet.*

10 *Teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus de iure admittuntur, procedit, vbi ex natura regulari illius facti, veriſimiliter alij teſtes actu & habitu haberi non potuerunt.*

Teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus de iure admittuntur, tamen eis non plenè creditur, nec trahit integri: & maximè quando ſupportant illi de vniuerſitate de communi onera litis. & ſi condemnarentur, ſimiliter in communi condemnarentur ibidem & num.8.

11 *Teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus inducti per vniuerſitatem probarent, intelligendum eſt; ſi alij teſtes ex aduerſo producti contrarium non deponerent: quia tunc contrarij præferuntur illis de vniuerſitate.*

Præſumptio vna tollit aliam.

Veriſimile tollitur per aliud magis veriſimile.

12 *Diligentia in caſu incendij excuſat præſumptionem culpæ.*

13 *Incendium ad hoc, vt præſumi poſſit contra habitantem, requiritur probari negligentia, aut deſidia ipſorum inhabitantium.*

14 *Doctoris dictum debet intelligi ſecundum iura quæ ipſe allegat.*

Incendiarius ſi reperiatur non ſoluendo, tenetur vniuerſitas emendare damnum.

15 *Coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clandeſtinis & occultis: maximè in his quæ de nocte fiunt.*

CONSILIVM XXII.

DIuini numinis Præſidio petito, Amen. In cauſa ſtrenui militis Rodorici Hiſpani de ſocietate Illuſtriſ. magni Capitanei, aduerſus vniuerſitatem, & homines terræ Præſenzani, ſuper incendio & combuſtione equi grauis armaturæ, pretij ducatorum quingentorum, vt prætenditur, & noctis tempore combuſti, videtur prima conſideratione dicendum vniuerſitatem ac homines eiuſdem de incendio prædicto minimè teneri, cùm minimè adparere videatur, vnde incẽdium ipſum

1 ortum habuerit: quo caſu videtur, † quòd ſequi non poteſt aliqua condemnatio: vt conſuluit Bal.in conſilio incipien. quidam de Cortona. Ang.in conſi.cxc.& ſequitur do.Anto.de Alex.in additio.ad Bart.in l.j.ff. de offic.præfect.vigil. Et quando clarè non conſtat de initio ignis, ſequi debet ſententia abſolutoria. con-

2 ſuluit Roma.in conſi.cccccj. † & pariter, ſi ex culpa incerti hominis, vt dicit Bal.in conſi.clvij.incip.punctus, ſuper quo conſilium petitur.in ij.volum.& alibi dixit Bald.in conſil.ccclxxiij.incip.quidam magiſter grammaticæ.in iij.volum, quòd quando ignis habuit cauſam ab incerto authore, non debet imputari habitanti, l.quæ fortuitis.C.de pigno actio. quòd certi homi-
nis factum probandum eſt. † faciunt bene collecta per 3
Afflictum in ſua deciſione lviij. Sed præmiſsis non obſtantibus, tanquam in ſuo caſu locum habẽtibus, contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem: cùm ſimus in delictis clandeſtinis. Adparet enim fundata intentio actoris præfati, cùm damnũ ſemel datum ſit, vnde ſuccedit diſpoſitio conſtitutionis regni: & ratione munitur à iure cõmuni, cùm teneatur vniuerſitas reddere ſua loca tuta: alias tenetur ad reſarciendum damna paſsis. Ita Bar.& Bald.in l.j.§.ſumma. ff.de his, qui deiece.vel effu.& Barto.in l.ne quid.ff.de incend. ruin.naufra.& quòd no.Cano.in c.j.de reſtit.ſpol.& ibi Antõ.de Butr.facit l.j.§.familie.& ibi Bar.ff.de public.
& hoc, quia intereſt † reipublicæ, vt ciuitates, villæ & 4
caſtra purgentur malis hominibus.l.iij.& l.congruit. de officio præſidis. Ad quod iudex debet eſſe valde pronus, nec conſiderare ſolennitates ſeu ſubtilitates. l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publica.& practica huiuſmodi conſtitutionis Regni ceſſante, de facili pateret aditus ad offenſas, & incendia, ob ruſticorum præſertim audaciam, in quibus facilitas veniæ eſt incentiuũ delinquendi: pro quo facit no.Bar.in l.j.§.occiſorum. ff.ad Sille.& Bald.in l.ſi ideò.ff.de his, quibus vt indignis. Adparet inſuper de negligẽtia, ac deſidia vniuerſitatis prædictæ in perquirendo, & inueſtigãdo incendiarios: ſuper quo omnis fuit omiſſa diligẽtia, & nulla vſa eſt vniuerſitas ipſa, nec particulares etiam vocari cùm ſcirent, vel ſcire debuiſſent damnũ ad eos pertinere: arg.l.j.C.de peric.tutorum.l.quidã decedens.§.ſi. cum l.ſequenti.ff.de adminiſt.tuto.& propterea conſuluit pulchrè Bart.in ſuo conſi.incip.Chariſsimè domine, iſti Nucerini. quòd vniuerſitas ad hoc † vt non 5
teneatur ex delicto, quod neſcitur à quo cõmiſſum ſit, neceſſe eſt, quòd probet ſummã diligentiã adhibuiſſe: & ſic quòd nodum fuit negligentia commiſſa in non perquirendo illico, ſed etiam quia accenſo igne, nullum præſtitũ fuit adiutorium: & culpa non caret, qui ſcit, & non prohibet. l.culpa caret, cum. vulgari. de regu. iur. maximè, quia non præſtãdo auxiliũ, ſeu non portando aquam ad extinguendũ, vel aliter ſe non intromittendo circa ignis accenſi extinctionẽ, igitur dam-
num emendare tenetur: † quia qui minus bene facit, 6
quàm facere potuit, vel debuit, ſi ex eo ſequatur damnum alicui, illud reſarcire tenetur. l.ſi ſeruum.§.ſi ex plauſtro. ff.ad legem aquil. & ſic ex huiuſmodi negligẽtia arguitur, vt quaſi ſecundum voluntatẽ ipſorum vniuerſitatis, & hominum incẽdium fuiſſe immiſſum. Pro hoc tex.in l.ſed ſi ex dolo.ff.de dolo.& quod not. Bal.in l.j.C.loca. vbi enim adeſt vtilitas, præſumitur dolus in illis. Satis enim dicitur quis lucrari, quando voluntatẽ ſuã adimplet. l.ſi.C.de vſu.& habi.l.penult. & ibi gl.ff.de cõdictio.ob cauſam.& in §.prætereà. inſtitu.de actio. † Concurrente odio ac inimicitia præ- 7
ſumpta aduerſus ipſos Hiſpanos ibidẽ hibernãtes per illos de vniuerſitate præfata, ob homicidiũ cõmiſſum in perſonam cuiuſdam ciuis Præſenzani occiſi à quibuſdam Hiſpanis militibus, dum ibi hoſpitarẽtur, vt probatum eſt: ac etiam concurrentibus modernis minis, ſeu nouiſsimis factis aduerſus milites conſocios prædicti Rodorici hoſpitãtes in burgo terræ præfatæ per homines de eadẽ terra, de quibus minis plenè per infinitos teſtes probatur, ex quorũ depoſitionibus cla

riſsimè

riſsimè liquet de odio ac inimicitia pręfata:ideò cùm
ignoretur quis incendium pręfatum immiſerit,pręſu-
mendũ erit omnino contra ipſos de vniuerſitate:per
no. in l.j.§.ſiquis in villa.ff.ad ſille.& ideò dixit Spec.
in ti.de præſum.§.j.ver.Sed pone,ꝙ reperitur, quòd ſi
reperitur aliquis occiſus in villa, qui ibi habebat ini-
micum, præſumendum erit ab ipſo inimico occiſus,
adeò quòd torqueri poteſt,etiam quòd ſimilia facere
non conſueuerit: attentis præſertim minis præfatis,
quæ multum conſiderandæ ſunt, cùm nemo præſu-
matur dixiſſe, quòd prius mente non agitauerit.l.La-
beo.in fi.ff.de ſupel.lega.l.ſi donationis.C.quod met.
cauſ.ibi.capitales.l.milites.C.quæſtioni.& ſic cùm de
incendio iam adpareat:& in burgo vniuerſitatis pre-
fatæ, & neſcitur à quo, concurrentibus ſuprà dictis,
præſumendum eſt fuiſſe factum per homines vniuer-
ſitatis præfatæ:& maximè concurrente inobſeruãtia,
& non paritione Regiæ commiſsionis,qua fuerat cau
tum milites in locis & domibus habitatis & cõmodis
hoſpitari:cuius contrarium probatum eſt, ſequitur ꝙ
vniuerſitas ipſa & particulares illi condemnari debẽt
ſaltem ad damni emendationem: cùm ex iſtis pluri-
bus præſumptionibus reſultat plena probatio, & iu-
dicari poteſt. c.illo vos.de pigno.c.ad noſtram.& ibi
Imo. extrà de emp.& ven.gl.Bart.& doct.in l.admo-
nendi.ff.de iureiur.gl.Albe. & Bart.in l.inſtrumenta.
C.de proba.Bald.in c.cùm cauſam. extrà de proba.&
ita in ſimili caſu repetio conſuluiſſe in proprijs termi
nis clariſ.docto.domi.Iacob.de Put. papien.in quodã
ſuo cõſilio incip.vẽtura &c.& idem pariter repetio
conſuluiſſe eximium docto.domi.Catho. Iaccuni,Co
mitem & militem, in conſilio ſuo incipien. & placet
ſuprà ſcripta concluſio.vbi firmat,& ſequitur præce-
dens conſilium præfati domin.Iacob.& ambo cõſilia
præmiſſa ſunt inter conſi.Calca.num.63. Et licet vni-
uerſitas ipſa & particulares nullatenus ſe releuare poſ
ſint in aliquo ob inobedientiam, & non paritionem
Regiarum commiſsionum, quibus cautum erat, &
mandatum, vt debuiſſent ſtipendiarij Hiſpani hoſpi-
tari in manſionibus habitatis & commodis cum alijs
prouiſionibus opportunis:vt patet ex ſchedula domi-
ni ſecretarij, & deponunt etiam teſtes in numero op-
portuno quibus commiſsionibus & mãdatis minimè
paritum fuit,ex quo vniuerſitas ipſa minimè permiſit
milites ipſos hoſpitari intus terram præfatã; ſed dun-
taxat in burgo ipſius, in quo dederunt manſiones eiſ-
dem ſtipẽdiarijs incõmodas,& inhabitatas, & abſque
vtenſilibus neceſſarijs: & qui non valentes aliter fa-
cere,in eiſdem hoſpitati ſunt: & ideò ſuccedit depoſi-
tio quàm plurimorum teſtium, & veriſimilis ac iuri
conſona, dum dicunt:*che quando dicti ſtipendiarij foſſe-
no ſtati allogiati inſtantiæ habitate intra la terra*, iuxta te-
norem commiſsionis *non ſaria ſucceſſo dicto incendio*.
quorum omnium dictorum teſtium depoſitione in
nihilum adparent eliſæ per probationes factas ex ad-
uerſo: tum quia remanent teſtes præfati omnes va-
lidi, & abſque repulſa: tum quia licet quicquid ex
aduerſo probatur, nihil ſtringit, & quicquid pro-
batur, probatur per teſtes vniuerſitatis: quibus non
eſt credendum per iura vulgaria, cùm tractetur de
eorum proprio intereſſe vniuſcuiuſque particula-
riter, & in ſpecie attenta emendatione damni, ad
quod tenentur.Et tamen in illis caſibus, in quibus te-
ſtes de vniuerſitate admittuntur in cauſa vniuerſita-
tis, † tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri 8
teſtes:ita voluit Alber.in l.in tantũ.§.vniuerſitatis.de
rerum diui. Anto. de Butr.in c.cum nuntius. extrà de
teſti.Alex.conſi.xliij.in iiij.volu.Iaſ. in l.in ius vocan.
§.patronum.ff.de in ius vocan. lo ij.vbi ſubdit ità eſſe
tenẽdum: & idem tenet & ſequitur do.Anto. de Alex.
in addi.ad Bart.in l.ſed ſi hac. §.qui manumittitur. ff.
eod.titu.& maximè procedunt præfata in caſu de quo
agitur, vbi ipſi de vniuerſitate ſupportant onera litis
cõmuniter:& pariter ſoluere habent de cõmuni qua-
tenus cõdemnarentur. † quo caſu licet non agatur de 9
magno præiudicio,tamen plurimum de fide ipſorum
diminuitur.gl.eſt in §.cogitandum. in auth.de mona.
Bald.in l.ij.ff.quod cuiuſque vni.& ibi Alber.Franciſ.
Curt.in ſuo conſi.xxiiij.iij.col.& ibi ſubdit,quòd tali-
bus teſtibus tanquam domeſticis multum de fide di-
minuitur.Itẽ accedit, quòd in caſibus præfatis in qui-
bus teſtes vniuerſitatis admittuntur, debet intelligi,
vbi ex natura regulari illius facti eo tempore veriſi-
militer alij teſtes actu & habitu intereſſe non potue-
runt:†voluit Anto.de Butr.in c.tertio loco.de proba. 10
per gl.ibi,quã conſulendo ſequitur Alex.Imo.in cõſi.
clij.viſo proceſſu.in v.volu.& conſ.cxlviij.eo.volu. &
in eo, ꝙ plurimum ſperat vniuerſitas ipſa circa pro-
bationem illorum trium vel quatuor, qui viderũt lu-
men intus domus, vt depoſuerunt.nam cõcludunt de
neceſsitate, ꝙ illud lumen fuiſſet candela:nam potuit
eſſe lumen lunæ ita reuerberans: potuit etiã eſſe prin-
cipium ignis impoſiti.Item, quando verè dicerent de
candela, adparet ꝙ teſtes ipſi ſunt de eadem vniuerſi-
tate,quibus non eſt credendum per pręmiſſa,maximè
cùm totũ cõtrarium adpareat pro parte ipſius magni.
Rodorici probatum,videlicet, ꝙ illi famuli prædicti
Rodorici,ex quo non potuerunt habere candelam:*ſe
colcaronno de di*:prout quamplures teſtes teſtantur:& ſic
ſuccedit,quòd in caſibus in quibus teſtes vniuerſitatis
producti adparent,ſi probarent, ſi tamen alij teſtes ex
aduerſo producti contrariũ deponerẽt,† præferuntur 11
illis de vniuerſitate ob veriſimilem affectionem, quã
ibi habent erga vniuerſitatem. Ita not. do.Abb. in c.
inſuper ſtatuimus. extrà de teſti. quem ibidẽ refert &
ſequitur Foly.in ij.fal.Nec militat obiicere, quòd in-
cendium præſumitur culpa inhabitantiũ, cùm iſta ſit
ſuſpicio duntaxat:vt dicit Ange.in ſuo conſi.cxcv.in-
cipien.incendium.per l.Imperator.de offic. præfect.
vigi.tamen in contrarium adparent prææallegata:nec
poterat incẽdium ipſum præſumi ex igne accenſo de
die intus cortinam,cùm ſit probatum, quòd diſtabat
per viginti paſſus à domo,& nõ potuiſſet euagari.tum
etiam,quia erat circundata muris,& ignis erat in qua
dam cornice,adeo:*che lo vento non lo haueria poſſuto me
nare intra la ſtancia*: maximè, *che fu extinto per lacqua
quale ſi miſe de continuo*, vſque ad noctem: & ſic cõcur-
rentibus ſuprà relatis,iſta eſt maior pręſumptio,quòd
fuerit ignis ſtudioſè immiſſus, quàm ſit dicta legis ſu-
ſpicio, quæ iam tollitur & eneruatur per ſuprà dicta,
per l.ſi qui adulteriũ.C.de adult.per text.in c. per tuas
literas.extrà qui filij ſint legitimi.& per id quod dicit
Bal.in l.ſiue poſsidetis.C.de proba.Bar.in l.diuus.ff.de
in integrum reſtit.ex quo vna præſumptio tollit aliã:
per d.l.diuus.& veriſimile tollitur per aliud magis ve
riſimile.d.l.ſi qui adulteriũ.ergo &c. Nec omittã,quæ
plenè probata ſunt de prudẽtia,diligẽtia,& ſollicitudi
ne illius Iacobi Lõbardi inhabitãtis cũ equo,& bonis
ea no

ca nocte, vt quàplures teſtes ſuper approbatione eiuſ-
dem producti teſtificantur: & ſic remanet omnis præ-
ſumpta culpa extincta, ſeu ſuſpicio ipſius Iacobi Lom
bardi inhabitantis: cùm diligentia extinguat preſum-
12 ptionem culpæ † & in caſu iſto incendij. ita Bald. in
conſilio incipient. quidam Riſcorus. quem refert &
ſequitur Alexan. in ſuo conſi. l. in j. volum. in fi. verbis,
duplicato in conſil. ccxvj. in ij. volu. & ſequitur idem
Alex. in l. ſi domos. ff. de lega. j. & pulchrè Iaſ. in l. ſed
& ſi quis. §. quæſitum. x. col. ff. ſi quis cau. Et ſic ex præ-
miſsis inficiari minimè poteſt, quin vniuerſitas ipſa
teneatur ad emendam damni equi præfati combuſti,
iam pretio ipſius liquidato, extante etiam diſpoſitio-
ne præfatæ conſtitutionis regni, & iuris communis,
vt ſuprà, circa princi. ex negligentia, quia res tua agi-
tur, paries cùm proximus ardet: & neglecta ſolent in-
cendia ſumere vires. Et præmiſsis accedat quòd nulla
fuit probata negligentia, ac deſidia ipſorum famulo-
rum præfati Rodorici prope ignem, quæ requiritur
in ſpecie probari tempore incendij, ad hoc vt præſu-
13 mi † poſsit contra inhabitantem. Ita Ang. & Auguſt. in
tracta. malefi. in ver. incendiario. Nec obſtat dictum
Alber. in ij. parte ſtatu. in quæſt. lxxx. quam etiam re-
fert. Augu. in addi. ad Ang. dum dicit Alber. quòd re-
quiritur probari immiſſum fuiſſe ignẽ ad hoc, vt vni-
uerſitas de damno teneatur, ſtante ſtatuto, quòd vni-
uerſitas teneatur de damno: quia reſpondetur quòd
dictum doctoris intelligi debet ſecundum iura, quæ
ipſe allegat, vt dicit Bar. in l. non ſolùm. §. ſi liberatio-
14 nis † verba. de lib. lega. ff. Bald. in auth. ſed iam neceſſe.
C. de donat. ante nu. Saly. in l. ſi ex cautione. C. de non
nu. pec. ſed ſic eſt, quòd Albericus non facit aliud fun-
damentum, niſi de textu in l. j. §. occiſorum. ff. ad ſill.
vbi dum text. dicit, ſeruos non teneri de morte domi-
ni, ſi ei opem ferre non potuerunt, vt ſi clam veneno
interiit, &c. & ſic adparet quòd loquitur textus in ho
micidio, quod Albericus equiparare intendit cùm in-
cendio clam impoſito, in quo cùm detur diuerſa ra-
tio vt infrà non recta ſit illatio cum reueren. conſtat
autem, quòd ſumus in diuerſis caſibus, tum ratione
maioritatis debiti, quia incendiarius imponẽdo ignẽ,
inſidiatur vitæ multorum: tum ratione maioritatis
pœnæ: quia flammis exuri debet incendiarius. & pro-
batur in l. eum, qui ædes. ff. de incen. rui. naufra. Item
in homicidio, ſi reperitur malefactor, nõ tenetur vni-
uerſitas: vt adparet in quæſtionibus & capitulis regni,
ſuper damnis clãdeſtinis, & homicidiis puniendis. ſed
in incendiario licet reperiatur, tamen ſi non eſt ſol-
uendo damnum, tenetur vniuerſitas ipſa: vt adparet
per c. regni, quod incipit, Carolus. ſub rubri. de non
imponendo ignem in reſtuchiis. ergo adparet quòd
tam virtute conſtitutionis regni, & capitulorũ, quàm
iuris communis & delictum & pœna incendij ſit gra-
uior, quàm in homicidio: non rectè igitur ſuccedit il-
latio Albe. maximo cùm ſimus in incendio clandeſti-
no, & occulto, & ratione clãdeſtinitatis pœna altera-
tur, de qua clandeſtinitate non loquitur Alber. & in
15 clandeſtinis & occultis † coniecturæ habentur loco
plenæ probationis, maximè in iis quæ de nocte fiunt.
ita plenè Bart. & Modet. in l. ſi quis ex argentariis. de
eden. & in l. ſi quando. C. vnde vi. Et quòd ob noctur-
num tempus dicatur clandeſtinũ, dixit Bald. in l. cùm
fratrem. C. de iis, quibus vt indig. Alex. in conſi. j. in iij.
volu. & maximè, cùm clandeſtinum & occultum di-
catur id, † quod probari non poteſt. dicit Card. in cle. 16
j. in ver. nota. extrà de hære. Fely. in c. ſcripturam. extrà
de fide inſtrumen. vnde ſufficit præſumptiuè demon-
ſtrari de dicti incendij immiſsione eo modo, quo me-
lius de iure poteſt, quod ſatis videtur probari ex præ-
cedẽtibus minis probatis, necnon ex præcedẽti inimi
citia ob homicidium in perſonam illius de vniuerſi-
tate commiſſum: ex quo ſatis adparere videtur ignem
fuiſſe dolo impoſitum. l. capitalium. §. qui ob inimici-
tias. ff. de pœn. & ita etiam dixit Ange. in tract. malefi.
& ibi etiam Argu. Arrimi. in addi. in ver. incẽdiario,
& ita de iuris cenſura ſentio ego: & tandem ſucceſsit
concordia inter partes antè, quàm lis dirimeretur.

Thomas Grammaticus I.V. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas actuum præſumenda eſt ad euitandum fal-
ſitatem, ſeu excludendum.*
2 *In falſi crimine probatio debet de neceſsitate cõcludere.*
3 *Teſtis poteſt vno tempore recordari, & alio tempore non
recordari, & econtra.*
4 *Falſitas ad hoc vt excludatur, debet in dubio præſumi
potius ignorantia quàm dolus.*
5 *Qualitas hominis multum operatur ad remouendum
præſumptionem falſitatis.*
6 *Ruſticus ſibi contrarius excuſatur à falſo.*
7 *Periurium non committitur abſque dolo.*
8 *Teſtis deponens falſum non in ſubſtantia negotij princi-
palis, non ex hoc irritabitur eius dictum. & nu. 9.*
10 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo con-
ſiſtit ſubſtantia negotij, dato quòd in alijs diſcordent.*

CONSILIVM XXIII.

REdemptoris gẽtium ſuffragio poſtulato,
Amen. In cauſa notarij Berardini caſtal-
di, cum nobili Alphonſo copula de Nea-
po. ſuper querela falſi porrecta per ipſum
Alphonſum contra Petrum Marchenſem, ruſticum
in teſtem productum per præfatũ Berar. ex quo præ-
tenditur prædictum Petrum primo loco depoſuiſſe,
quòd Alphonſus Copula pluries venit ad locum no-
minatum *le penete*, & in ſecũda eius depoſitione dixit
non vidiſſe præfatum Alphonſum, niſi ſemel ſecundũ
eius recordium: item in ſecunda eius depoſitione vi-
detur depoſuiſſe, quòd non agnouit do Carolum Co-
pulam, nec fuit ſibi nominatus: ſed dicebatur ibidem
hic eſt pater Alphonſi Copulæ: Dico quò ad primum
quòd ex huiuſmodi depoſitione nulla poteſt impin-
gi, aut figurari falſitas, imò nec contrarietas, ex quo
licet depoſuerit primo loco, quòd Alphonſus pluries
venerat ad locum Penetæ, non tamẽ concludit, quòd
ſemper quando Alphonſus venit teſtis ipſe eundem
Alphonſum viderit. nam ſtat poſsibile, quòd pluries
venerat, & tamen quòd ipſum ſemel tantum viderit,
prout de vnica viſura tantum deponit in ſecunda eius
depoſitione: & ſic licet in primo dicto dixerit, quòd
etiam loquutus fuerit pluries cum ipſo teſte, non ta-
men dicit in diuerſis vicibus: & ſic potuit eſſe eodem
die, quo ipſum vidit, maximè † cùm pluralitas actuum 1
præſumenda ſit, vt teſtes euitent falſum, vt inquit ple-
nè Felyn. in cap. cum tu. prima columna. extrà de
teſti. & hoc vt probatio ſit concludens per textum. in
cap. in præſentia. extrà de proba. & præſertim in cri-
mine falſi, in quo probatio debet de neceſsitate con-
cludere falſitatem: vt dixit † ſingulariter Bald. in l. 2

iuriſgentiũ. In §.quòd ferè.ff.de pact. vbi etiam dixit, quòd ſemper interpretatio fieri debet, vt falſum excludatur. & idem dicit Bal.in l.Imperator. ff.de ſtatu homi.col.iij.verſic.& not.& conſuluit Alexan. conſi. lxx ij.colum.j.volum.& in conſi.lxxiiij.incipien.viſo teſtamento.colum.pe.eod.volu.& conſi.xciij.colum. pe.v.volu.& quod not.Imol.in conſi.ciiij.incip.viſis.
3 Barb.in conſi.lxxvij.in iij.volu. † Præterea, poteſt teſtis vno tempore recordari, & alio non recordari, vel econtrà vno tempore non recordari, & alio recordari.dixit glo. vlti.in c.cum cauſam. de teſti.& gl. in c.cum cauſam.eo.ti.& ideò dixit Iaco.de Are.Bat. & Angel. in l.qui bona.§.ſi quis ſtipulatus. ff.de dam. infect.quòd ſi teſtis interrogatus de loco, dicat ſe non recordari, & iterum alio tẽpore interrogatus dixerit id fuiſſe certò: non ex hoc dici poteſt incurrere falſum: quia poteſt eſſe, quòd tempore ſecundi dicti de hoc habuit memoriam, & non tempore primi: & ſic nõ mutat, ſed potius addit. Idem probatur in c.j.quid ſit inueſtit.& ibi Bald.& Felyn.in c.præterea.extrà de teſti.vlti.col. vbi dixit, quòd ſi teſtis heri dixit, non credo.poteſt hodie dicere: credo.facit gloſ.in l.de tutela.C.de in inte.reſtit.mino.& quod ibi not. Bald.& Salv.præſertim, cum à prima depoſitione ad ſecundã defluxerit tempus duorum annorum cum dimidio,& plus: & minimè poteſt argui falſitas, aut contrarietas ex alia eius depoſitione, dum dixit, quòd non cognouit do.Carolum: *ne lo fu nominato a nome: ma quello dixero queſſo e lo patre de Alphonſo copula*. nam hoc non contradicit primæ depoſitioni, in qua depoſuit vidiſſe do. Carolum copulam patrem prædicti Alphonſi. nam potuit vidiſſe illum hominẽ ſibi exhibitum ſeu oſtenſum pro patre Alphonſi, & ab aliis per prius ſciuiſſe, quòd ipſe pater Alphonſi nominaretur Carolus copula, vel audiuiſſe aliàs illum ita nominari. & ſic non concludit iſta probatio de neceſsitate, quòd ab aliis quàm ab illis ibi exiſtentibus non potuiſſet ſcire ipſum nomen patris præfati Alphonſi, quòd nominabatur Carolus, & ſic cum omnino non concludat falſitatem, de neceſsitate debet ita intelligi, vt ſuprà
4 diffinitum ac declaratum fuit. † Quod maximè procedit, cùm in dubio ſemper præſumi debeat potius ignorantia, quam dolus, ad hoc vt falſitas excludatur. voluit Bar.in l.quoties.§.j.ff.de hęre.inſti.quem ſequitur Fran.de Are.in conſi.xlvij.viſis.v.col.& idem no. Bal.in l.j.col.fi.ver.quorum no.ff.de leg. dicens quòd in dubio potius præſumitur error, quàm malitia, con currente præſertim qualitate perſonæ ruſticæ, prout
5 iſte eſt: cùm † qualitas perſonæ mulùm operetur ad remouendum præſumptionem falſitatis. no.Bal.in l.ij. C.de falſ. & in l.quoties.§.ſed ſi non in corpore. ff.de hære.inſti.& maximè, cùm ruſticus excuſetur à dolo. tex.eſt in l.ſi quis id quod.ff.de iur.om.iudi.& in l.ij.ff. ſi quis in ius voc.non ier.& ideò dixit Ang.in auth.de
6 teſti.§.& licet. † quòd ruſticus ſibi contrarius excuſatur à falſo.& ſubdit, quòd ideò iudex multum aduer-
7 tere debet, ex † quo periurium non committitur abſq; dolo, vt dicit Pau.de Caſt.in l.fi.ff.qui ſatiſ.cog. Paul. de Caſtr.& Alex. in l.qui iuraſſe. ff.de iureiur. Alex.in conſ.xcij.in j.vol.& ideò concludendũ eſt, quòd cùm excuſetur à dolo, excuſatur etiã à periurio: cùm periurium abſque dolo committi nõ poſsit. Item aduertendum eſt, ſubſtantia negotij principalis cauſæ inter præfatos Alphonſum & notarium Berard.non conſiſtit, quòd do.Carolus fuerit cognitus, & viſus ab ipſo teſte, vel non cognitus, ſeu viſus, nec quòd Alphonſus ipſe pluries venerit: *a la peneta*. vel quod ſemel tãtum venerit: & ſic dato, quòd abſque veri præiudicio figurari poſſet aliqua falſitas, prout minimè excogitari poteſt in præfatis, attamen huiuſmodi prætenſa falſitas non eſſet in ſubſtantia negotij principalis: & ideò non irritabitur † dictum ipſius teſtis, vt dixit ſatis no. 8
Anto.de Butri.in c.cùm cauſam. in fin.de teſti.vbi refert id contigiſſe in perſonam Ioan.And. & ante eum idem tenuit Specu.in titu.de teſt.§.j.verſic.item, quòd addit aliquid de ſuo.& rectè intuenti idem tenet Bar. in l.eos.ij.col.de fal.Bald.& Imol. in l.his verbis.ff.de hære.inſtit.& ideò dixit pulchrè Bald.quem ſequitur Salyce.in l.pe.circa fin.C.de tranſ.† quòd falſitas non 9
tangens negotium principale, in quo eſt ſubſtantia negotij, non facit, quod dicta teſtium reprobentur. idem voluit Innocen.& Io.de Ana.in c.fraternitatis. de teſti.refert, & ſequitur conſulendo Alex.in conſ.v. in j.volu.& præclarus doctor Philip. Deci.in conſi.c. in iij.col.ſufficit enim † quòd teſtes cõcordent in fa- 10
cto principali, in quo cõſiſtit ſubſtantia negotij, dato quòd in aliis diſcordent.& eſt text.in c.dudum. & ibi gloſſ.in verſic.ſubſtantia.extrà de conuerſ.coniuga.& in c.cum eccleſia.& ibi gloſſ.in ver.vacillaſſe.de cau. poſ.& proprie.& in l.qui ſentẽtiam.& ibi ad hoc no. Bar.& Ang.C.de pœn.& conſuluit Alex.in conſil.cv. vlti.col.in iij.volu. Vltimò audio, quòd teſtis ipſe tam in ſecũda quam in tertia eius depoſitione, ſemper ſe retulit primæ ſuę depoſitioni, vt non erraret, prout ipſe in ſpecie dicit.& ideò cùm vſus fuit conſueta iuris cautela, ſemper eius primæ depoſitioni ſtandum erit, per iura vulgaria. Nec poterit ex hac cautela dici teſtis ſibi contrarius, aut falſus: & ideò ſileat, amabo, querelator.& ita firmiter teneo iudicandum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Notario adſerenti ſe aliquid ex errore ſcripſiſſe, ſtari non debet, etiam quòd fuerit, ſeu ſit bona fama.*
2 *Notarius dato quòd de errore adpareret, non poſſet ex ſeipſo non præcedente partis citatione, & iudicis authoritate, ac cauſa cognitione, corrigere ſeu emandare, maximè quando ſcripturam ipſam compleuit, & publicauit. & num.3.*
4 *Notarius variando notam contractus ſine iudicis authoritate, tenetur de falſo.*
5 *Falſitas præſumitur ex diuerſitate ſeu varietate ſcripturarum, & contrarietate.*
6 *Inſtrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipſis inſtrumentis probet.*
7 *Contractu completo & publicato, non poteſt error corrigi per notariũ, etiã quòd ipſius copiã non dediſſet. & nu.8.*
9 *Notarius dum adſignauit inſtrumentum parti, eſt adeò functus officio ſuo, quòd nec punctũ nec ſyllabã mutare poſſet.*
10 *Inſtrumẽtum vbi diceretur falſum, vel falſo fabricatũ, & ſic vbi non eſſet quæſtio erroris, ſed fidei, prout in dicto caſu, tunc etiam de mandato iudicis non poſſet corrigi.*

CONSILIVM XXIIII.

SAluatoris mundi nomine petito. In cauſa mag.Bernar.de S.Blaſio de Licio. V.I.D. cum magni. Io. Petro theotino de eadem ciuitate Licij ſimiliter. V.I.D. quatenus dubitari cõtingit ſuper falſitate contractus initi inter

eoſdem

eoſdem ſuper alienatione feudi, ex ij. ſcriptis apertiſsi-
me liquedit. Nam aut volumus præſupponere additio
nes in illis locis dico ſubſtantialibus, in quibus factæ
fuerunt, ex dolo proceſsiſſe, & erimus in claro, aut ꝙ
notarius prætendens erraſſe, ſe ipſum correxerit, aut
emendauerit: ita & in idem recidit, vt oſtendam. nam
volens notarius venire ad correctionem ſeu mutatio-
nem contractus, & neceſſe eſſet præſupponere ipſum
erraſſe, & de errore ipſo principaliter adparere deber
cùm minimè credi debeat notario adſerẽti ſe aliquid
1 ex errore † ſcripſiſſe, licet bonæ famę ſit. dixit Bald. in
2 l. cùm proponebatur. ff. de lega. ij. & in l. imperator. ff.
de ſtatu homi. ſubdens inſuper non ſufficere vnum te-
ſtem cum notario, imò nec etiam iuramentum ſup-
pletorium. Idem tenet Specu. in §. poſtremò. in tit. de
inſtrum. edi. in ver. ſed nunquid confecto. & ſequitur
2 Vital. in Clauſula. xxij. inci. reſtat videre attamẽ † qua-
tenus de errore adpareret non poſſet notarius ex ſe i-
pſo non præcedente partis citatione, & iudicis autho-
ritate ac cauſæ cognitione, corrigere ſeu emendare,
præſertim ea quæ ſpectant ad partes, & ſunt de circun
ſtantiis facti maxime poſtquam notarius ipſe ſcriptu-
ram compleuit, & publicauit: quia talis diuerſitas fa-
cit ipſum ſuſpectũ ſicut in ſimili dicimus in teſte, per
tex. in l. qui falſo. ff. de teſti. ita dixit Bal. in l. generali-
ter. verſi. vlt. imò not. ꝙ nõ poteſt. C. de non nu. pecu.
Bart. in l. ſi librarius. de reg. iur. Bal. in d. l. cùm propo
nebatur. & in d. l. imperator. de ſtatu homi. Alex. in l. ſi
vnus. C. de teſta. Imo. in c. ex literis. de fide inſtru. Vi-
ta in clauſula. lxj. inci. reſtat videre annota. & ideò di
3 xit Io. And. in data. vj. lib. ꝙ † poſtquam notarius fecit
contractũ, ceuere debet à correctione erroris cum ſe-
mel ſit functus officio ſuo: quia aliàs poſſet ei impingi
falſitas. & ita ſeruatur de facto. ſequitur Imo. in c. ex li
teris & in c. inter dilectos. v. col. extrà de fide inſtru. &
ideò voluit Io. And. in addi. Spec. in tit. de inſtru. edit.
§. poſtremò. ver. nunquid confecto. ꝙ in tantũ cõtra-
4 ctus eſt falſus, † ꝙ notarius ita variando notam con-
tractus ſine iudicis authoritate tenetur de falſo. idem
tenet Bal. in ſæpius allegata l. cũ proponebatur. & in
l. ſi. C. de eden. verſi. quartò. quæritur. & cõſuluit Alex.
conſi. lxxxix. incip. viſo themate. col. j. in iij. vol. & in-
ter cæteras opiniones ponderãda eſt iſta, quia magnif.
Bernar. ipſe expreſſe ſibi cauit nolle de euictione tene
ri, vt adparet ex tenore contractus, quem ipſe produ-
xit in actis. & tamen in alio contractu additionato ex
5 aduerſo producto, aliter cõtinetur. † vnde ſtante dicta
diuerſitate, imò contrarietate ſcripturarum, præſumi
tur falſitas in eis, per not. per Bal. in d. l. cum propone-
batur. de leg. ij. & in l. ſcripturæ. C. de fide inſtru. & in
c. imputari. extrà co. titu. & quod pulchrè dixit Franc.
de Are. in conſi. vij. inci. in Chriſti nomine Amen. Pro-
cedendum eſt breuiter. & ſic ſtante dicta diuerſitate,
imò contrarietate per vnam ſcripturam, derogatum
eſt fidei alterius. Ita Specu. in titu. de inſtrumen. edit.
§. poſtremò. verſ. ſed pone Bart. Bal. & Saly. in d. l. ſcri-
pturæ. Abb. & Fely. in c. imputari. in j. limit. adeò ꝙ
reſpectu repugnantiæ prædictæ neutrum ex dictis in-
6 ſtrumentis † probat, nec valet. Ita dicit Bal. in d. l. im-
perator. & conſuluit Alexan. in con. lxxj. j. volumine,
incip. viſo proceſſu. item conſtito de errore abſque ve
ri præiudicio, in eaſn de quo in præſentiarum agitur,
cùm ſemel fuerit data copia parti, videlicet eidem do
mino Bernar. non poterat notarius ipſe mutare, ſeu
corrigere contractum: nam completo contractu &
publicato, non poteſt error corrigi, etiam † quòd co- 7
pia data non ſit, vt rectè inquenti tenet Bal. in d. l. cum
proponebatur. & licet aliqui dixerint, quòd ſi non eſt
data copia, poteſt notarius mutare ſiue emendare, ta-
men id eſt intelligendum, vbi talis emẽdatio ſeu mu-
tatio fieret incontinenti: ſecus ſi ex interuallo: vt ſen-
tit Specul. in d. §. poſtremò. verſi. ſed nunquid. dum
vult, quòd illa diſtinctio, an ex interuallo vel inconti
nenti, procedat ante datam copiam parti. Et ſic ſentit
quòd poſt datam copiam, non poteſt dicta correctio
fieri, etiam incontinenti, & † quòd ſimiliter ex inter- 8
uallo fieri non poteſt, etiam ſi parti copia data non
eſſet. Vtrunque dictum firmat Alexand. in conſi. lxxj.
j. volum. incip. viſo proceſſu. Bal. in l. ambiguitatem,
in fin. de teſta. dum vult, quòd notarius bonæ famæ
exiſtens, poteſt ſe corrigere incontinenti: ſed non ex
interuallo. & ideò voluit ſatis not. Bal. in c. ex literis.
extrà de fide inſtrum. † quòd tradito inſtrumento 9
parti, notarius illud tradens eſt adeò functus officio
ſuo, quòd nec punctum, nec ſyllabam mutare poteſt.
refert & ſequitur Felyn. in d. c. ex literis. iiij. col. extra
de fid. inſtr. ſed quid opus eſt elaborare in correctione
ſeu emendatione erroris, vt ſuprà cùm non ad pareat
copiam contractus repugnantem alteri copiæ, fuiſſe
factam cauſa corrigendi errorem? quinimo nec ipſe
notarius hoc atteſtatur: & ſic ſimus in puris termi-
nis falſitatis, quo caſu non habet locum aliqua emen-
datio ſeu correctio. Hinc dixit ſingulariter Bal. in ru-
bric. de fide inſtru. in verſi. vnum ſcias. quòd vbi eſt
quæſtio non erroris, ſed fidei, vt quia diceretur inſtru-
mentum falſum, vel falſò fabricatum, tunc etiam † de 10
mandato iudicis non poſsit corrigi: cùm propter deli
ctum talis notarius ſit priuandus authoritate ſcriben-
di: & ſic ſuper eodem inſtrumento eſt ſibi impoſitum
ſilentium corrigendi, per tex. in l. ſi aliquid. C. de ſu-
ſcep. præpoſi. & archa. lib. x. refert & ſequitur Lanfr.
de oria. in repe. c. quoniam contra. in ver. inſtrumen-
torum, col. vj. ver. quæro de vtili quæſtione quotidia-
na, nunquid notarius &c. ad quod vltimum vltra cæ-
tera ſatis ſupponitur aduertendum eſſe, per S. Conſi-
lium cùm ita mihi viſum ſit de iure concludendum.
Thomas Grammaticus, Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Banna non comprehendunt, nec ligant forenſes ſeu exte-
ros, vbi exterus præſumitur ignorare bannum in regno
nume. 2.*

3 *Bannum non ligat abſentes, nec ignorantes.*

4 *Princeps vnius loci non poteſt imponere ſeu facere legem
ſibi non ſubditis.*

5 *Pœna hodie etiam per ſtatuta Italiæ locum non habet in
eo, qui voluit delinquere: nec ſufficit affectus, niſi ſequatur
effectus. & ſic non ſufficit voluntas, nec propoſitum.*

6 *Lupus qui exit ſyluam, non tamen dicitur exiuiſſe, ſicut
& qui vult aſcendere arborem non tamen dicitur aſcen-
diſſe. nec qui vult eligere, non ex hoc dicitur elegiſſe, &
numero 7.*

8 *Teſtis deponens per verbum, credo, licet non probet: tamen
aſſignando rationem probabit.*

9 *Portans rem contra decretum extra regnum, tamen ca-
ptus antè, quàm exiuiſſet regnum, non eſt in pœna.*

10 *Coniectura vbi capi poteſt, quòd non ſit dolus vel fraus, illa
capi debet.*

1 *Actus vbi poteſt ſe habere ad delictum, & non delictum, in dubio ſit interpretatio, vt delictum non committatur.*

CONSILIVM XXV.

REdemptoris Gentium ſuffragio iterato, Amen. In cauſa honorab. mercatoris Michaëlis de brani Mantuani, cum regio fiſco ſuper interceptione pecuniarum delatarum contra deuetum extra regnum, minimè adparet intentio regij fiſci fundata, quòd bannũ præfatum modo aliquo fuerit publicatum per tubicines, ſeu in
2 propatulum affixum, aut aliter relatum, vt conſueuit: nec aliter adparet de eius publicatione per aliquem teſtẽ, qui illud audiuiſſe atteſtetur. Secundò dato abſque veri præiudicio, ꝙ fuiſſet publicatum, dicitur ꝙ verba banni, ſeu deueti extenduntur duntaxat ad commorantes & habitantes in regno: & qui veriſimiliter tẽpore probationis banni in præſenti regno ſeu Neapo. degebant, non autẽ ad exteros tũc abſentes, prout
1 iſte Michaël, qui pridie Neapo. aduentauit. † & ideò bannum de iure non comprehendit forenſes ſeu exteros, cùm verba banni ita exprimant: ex quo forenſis ſeu exterus ex iuris diſpoſitione præſumitur illud ignorare, quod probatur eo ipſo, quòd de contrario nõ adparet, vt in l. verius. de probat. & concordat iuris regula, videlicet, quòd præſumitur ignorantia, vbi ſcientia non probatur, & inde, quòd ignorans delinquere non videtur: vt in l. ex maleficio. cum vulg. ff. de actio. & oblig. & alibi decreta ignorantes non ligant. l. fin. ff. de decre. ab ordi. faciẽ. vnde ſi hic, vt forenſis & exterus non deliquit, res ſuas amittere non debet: quia res & pecuniæ non deliquerunt: vt in §. oportet. in authen de man. princip. l. ſi quis poſt hanc. C. de ædi. priua. & ſic cũ ignorauerit, in aliquo non punitur. tex. eſt in l. iubemus. C. de teſta. & in d. l. fi. ff. de decre. ab ord. facien. Benefacit l. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. ff. mãda. & in l. fi. §. fi. ff. de leg. iij. ſed hic Ioan. Michaël erat, prout eſt Mantuanus, & ſic exterus, & de loco remoto & non trahebat nec trahit domicilium in regno, probabiliter præſumitur ignoraſſe: & ſic nõ debet amit-
3 tere pecunias † prædictas, per d. l. iubemus. C. de teſta. & d. l. fina. de decret. ab ordi. ita dicit Bart. & clarius Iaſon in l. cunctos populos. in repetitio. C. de ſumma trini. & fide catho. in xvj. colum. quia tunc præſumitur forenſis ſeu exterus ſcire, quando diu fuiſſet conuerſatus in loco illo: per tex. in l. ij. in verſi. degit. cum gloſ. in tertio intellectu. C. vbi de crimi. agi oportet. ita Bart. in d. l. cunctos populos, & Iaſon poſt ipſum. ſed cùm in ſpecie probatum fuerit per multos teſtes, præfatum Michaëlem eſſe exterum, & Mantuanum, & à duobus annis & minus ſolitum conuerſari in regno, id eſt, in aliquibus nundinis regni, cum cæteris exteris mercatoribus, cùm ſuis mercibus, & in eis tantum moræ trahebat, quandiu nundinæ permittebantur, & recolligebat pecuniam merciũ diſtractarum: & bannum fuiſſe emanatum, id eſt compilatum, ſunt iam quatuor anni elapſi, nec aliter adpareat de eius publicatione, ſequitur omnino præſumendum, imò concludendum Michaëlem ipſum fuiſſe, & eſſe in iuſtiſsima ignorantia, maximè cùm bannum ipſum nõ
3 liget abſentes, & ſic ignorantes. † ita dixit Andr. de Iſer. in conſti. regni, cùm per partes Apuliæ. per d. l. fi. de decret. ab ordi. facien. & præſertim cùm ſit conſtitutio noua, vt adparet ex eius data, per tex. in c. ij. extrà de conſti. Item adparet, prout etiam ſuprà dictum eſt, quòd deuetum ſeu bannum prædictum extenditur duntaxat aduerſus habitantes in regno, & in eodẽ moram trahentes: vt adparet ex eius tenore, & ſic non poteſt extendi contra exteros, cùm in illos non ſonet. & maximè, cùm princeps † non poſsit facere legem 4
non ſubditis. l. cunctos populos. C. de ſum. trini. & fide catho. l. fi. C. de inceſt. nup. l. iij. ff. de offi. præſi. & c. cũ à nobis. extrà de ſenten. excom. Item ex clariſsima iuris diſpoſitione pœna hodie locum nõ habet ex affectu, niſi ſequatur effectus. Nec ſufficiet propoſitum ſeu voluntas, vt ſancitum eſt etiam per huius regni conſtitutiones: † & hoc vltra conſuetudinem generalem 5
totius Italiæ: vt dixit Spec. in tit. de accuſat. §. j. verſic. quid ſi primò. & Cy. in l. is, qui cũ telo. C. ad leg. Cor. de ſicca. gl. in §. iniuria. de pace iur. fir. in vſib. feudor. Et ſic licet prædictus Michaël ex dicta pecunia omnino merces emiſſet in regno, quatenus ipſas reperiſſet prout ſemper conſueuerat, vt omnes teſtes teſtantur: attamen quando abſque veri præiudicio, fuiſſet ipſe propoſiti & intentionis exportandi pecunias præfatas extra regnum, tamen adhuc non appropinquauerat confines regni, ſed erat ſatis à longè ab eis, etiã per vnam dietam legalem, & plus: prout ex atteſtatione omnium ferè teſtium roboratur vltra depoſitionem nobilis Marchet regij capi. producti in teſtem per regium fiſcum, & qui ipſum Michaëlem cœpit, & duxit ad carceres, & deponit eundem cœpiſſe in taberna rociemontis draconis, qui diſtat à confinibus regni vltra vnam dietam, vt notorium eſt: & ſic non poteſt dici extraxiſſe pecuniam extra regnum, cũ regnum non exiuerit, † nec appropinquauerit ad confines: vt dicit 6
gl. in l. arboribus. §. idẽ. ff. de vſufr. de lupo, qui exit ſyluam, qui tamen non dicitur exiuiſſe: de qua gl. meminit Iaſ. in repet. l. admonendi. xxvj. char. ff. de iureiur. ſicut dicimus in ſimili, in eo, qui vult aſcendere arborem: nam non ex hoc dicitur aſcendiſſe. ij. gloſſ. in l. in emendis. C. de contrahen. emp. † nec qui vult eligere, 7
ex hoc dicitur elegiſſe: iuxta glo. in l. ſerui electione. in princ. ff. de lega. j. faciũt relata per Iaſ. in l. more. xiiij. col. ff. de iuriſd. om. iudi. & maximè, quia interim potuiſſet merces reperire in itinere, & illas emere: vel etiam ſe pœnitere exire regnum, ſi fortè deliberaſſet exire, & ſic excuſaretur, argum. l. qui falſam. ff. ad leg. Corn. de fal. & in l. ꝙ ita. in fi. ff. de ædil. edic. Et licet teſtes deponentes, ꝙ ſi præfatus Ioan. Michaël reperiſſet merces in itinere, illas emiſſet, videantur deponere per verbum, credo, videlicet, dum dicunt, ꝙ ita credunt ipſum feciſſe: tamen adſignant rationem concludentem, dum dicunt, † ꝙ ita ſemper prædictus Io. Mi- 8
chaël conſueuerat facere, & teſtis deponens per verbum, credo, licet nõ probet, tamen adſignando rationem probabit, dicit Cyn. in l. teſtium. v. quæſt. C. de teſtib. Io. And. in additio Spec. in tit. de teſte. §. j. ſuper verſ. item. Ant. de But. in c. quoties. de teſti. Alex. in cõſil. cix. in j. vol. in vj. col. Præterea bannum, ſeu deuetũ per quod prohibetur exportari pecuniæ extra regnum loquitur per verba præteriti perfecti, ſeu plus quàm perfecti, quo caſu requirunt actum conſummatum. l. j. §. hæc autem verba. ff. quod quiſque iur. † & ſic cùm 9
præfatus Io. Michaël fuerit repertus in via, non dicitur exportaſſe, per id quod paulò antè dixi de lupo. & ita reſpondet Gand. in tract. malefi. ſub rubr. de rebus non porta. contra deuetum. Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco. & cleric. & in l. ſi fugitiui.

C. de

C.de ſeruis fugit.Bal.in l.iiij.C.de nauti.fœno.& in l. non dubium.C.de legi.Fely.in c. ſignificauit.in fi. de iudi.& idem Iaſ.in l.ſi quis id quod.vj.colum.ff.de iuriſd.omn.iud.& plenè domi.Io.Franc.de ſancto Nazar.in ſuo tract.de peſte,poſt medium.char. liiij. verſ. ſeptimò quæro.an repertus in via. vbi plenè exordi-tur quæſtionem. Nec militat illud, in quo fiſcus multum ſe fundare videtur, videlicet quòd præfatus Ioan. Michaël fraudandi animo ſe gerens exportabat pecuniam intercalatam & abſconſam intus arcionum ſellæ conzeni, ob quod videtur eius intentio & animus fraudandi detegi: nam huic reſpondetur, nō ignotum de diſtantia itineris à ciuitate Neapo. vſque ad fauces regni: & pariter notorium eſt, quantum vigeat hodie in regno latronum & prædatorium incurſus: qui intantum quotidie vbique graſſantur, vt intra ciuitatum & locorum, in quibus degimus, exire non audeamus: quorum habita ratione non ab re prædictus Ioā. Michaël prudentiſs. ſe gerens circa delationem cautam, & ſecretam dictarum pecuniarum tam intra regnum, quàm extra, ſi alibi eam deferre voluiſſet: & ideò videtur omnino ceſſaret animus fraudādi, & ſic

10 dolus. † quia vbi poteſt capi alia conjectura, quàm fraudis ſeu doli, illa capi debet. Ita conſuluit Alex. in conſi.xviij.in ij.vol.& conſi.cxiij.in iiij.vol. Hinc Ludo.in conſi.lxviij.incip.in Chriſti nomine, Amen. Viſis mihi propoſitis.conſuluit, quòd vbi duæ concurrunt præſumptiones, quarum vna eſt excluſiua delicti & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua, ob notabilem præſumptionem, quæ eſt, vt nemo delinquere

11 præſumatur. l. meritò. cum vulg ff. pro ſocio. † Et facit, quia in dubio vbi actus poteſt ſe habere ad delictū, & non delictum, fit interpretatio vt delictum non cōtineat. ita Bart. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de noui oper.nūtia. Abb. in c. in præſentia. de probat. & Alex. in conſi.xv. in ij.vol.& conſi. cxj. eod. vol. Non omitto, quòd plenè per infinitos teſtes probatum eſt inter mercatores exteros ſemper conſueuiſſe, & practicatum fuiſſe, pecunias prouenientes ex mercibus per eos delatis ſemper fuiſſe exportatas per eaſdem extra regnum abſque aliqua contradictione, ſeu obſtaculo: & hoc à tanto tempore, cuius initij in contrariū memoria hominum non exiſtit. In cæteris ſuppleat excellent. dominorum regentium cancel. religio, ac cap. æquitas, cum capi. principis ac iuſtiſsimi vice fungantur. Et ita prout ſuprà per me conclusum eſt, iuris eſſe arbitror ego: & ita pronuntiatum fuit per regiam cameram ſummariè cum interuentu domini Lud. moncalri regentis cancel. in fauorem Michaëlis præfati. Thomas Gramm. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium licet poſſit inferri per copulam carnalem fuiſſe contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat, tamen id procedit, quando probatur, quòd poſt promiſſionem per verba de futuro fuiſſet copula carnalis ſubſecuta. & nu. 2.*

3 *In ſponſalibus probari requiritur mutuus conſenſus contrahentium.*

5 *Copula, conuerſatio, & habitatio inferunt concubinatum & non matrimonium. 24.*

6 *Matrimonium præſumitur ex conſuetudine inſimul cohabitandi in eodem lecto, & menſa. & nu. 7.*

8 *Matrimonij tractatus videlicet quòd ſe tractauerint vt coniuges in eodem lecto & menſa, concurrente etiam fama vicinia, non ſufficiunt ad plenam probationem matrimonij.*

9 *Matrimonium cum ſit maximi præiudicij, non debet induci ex leui præſumptione. 17.*

10 *Tractare quis non dicitur mulierem vt coniugem, ſi non tenet ipſam in lecto, & ad menſam in domo.*

11 *Fama non probatur, niſi dicant teſtes ita audiuiſſe per famam a maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, a quibus audierunt, videlicet quando non deponunt audiuiſſe a maiori parte populi vbi multa & plene de fama, quando dicatur eſſe probata. & nu. 12.*

13 *Melius eſt eſſe popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem mediocris caſtris.*

14 *Annuli delatio per mulierem non ſufficit ad præſumptionem matrimonij, niſi probetur, quod vidente & patiente viro illum mulier detulerit.*

15 *In matrimonio in poſſeſſorio recuperandæ, dato quòd probaretur verè & præſumptiuè de matrimonio, nunquam obtinebit agens poſſeſſorio, niſi ex. ludatur clandeſtinitas, vt quia in faciem eccleſiæ ſint contracta ſponſalia, emiſſis bannis, & ſeruatis contentis in cap. inhibitio. extra de cland.deſp.n.*

16 *Agens ex vna cauſa, & probans de alia, non poteſt in illo iudicio obtinere.*

17 *Matrimonialis cauſa eſt grauis & ardua. 47.*

18 *Mulier quando petit aliquem in virum, ſi non probat plenè de matrimonio, vir debet abſolui.*

19 *Probationes in cauſa matrimoniali ſunt neceſſariæ, quæ in cauſis criminalibus requiruntur, cum eis æquiparentur.*

20 *Teſtis allegans aliquem in conteſtem in actu, in quo conteſtis negat ſe interfuiſſe, non probat.*

21 *Teſtis vnus ſi contradicat alteri, neutri credi debet.*

22 *Teſtis ſingularis eſt, vbi non eſt numerus teſtium. vnde tantum probant mille, quantum vnus.*

23 *Teſtis mala fama & pauper repellitur à teſtimonio.*

25 *Teſtis criminoſus repellitur à teſtificando.*

26 *Teſtis inhoneſtæ ac reprehenſibilis vitæ, non creditur.*

27 *Teſtis ob inhoneſtatem eſt infamis.*

28 *Teſtis non poteſt eſſe ſeruus, etiam reputatus liber.*

29 *Teſtis ſeruus non admittitur pro domino abſque tortura.*

30 *Teſtes non poſſunt eſſe viles perſonæ in cauſa g. aui.*

31 *Teſtis domeſticus dicitur, nedum qui ſubeſt ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis, ſed etiam, qui cohabitat: vel aliquo modo eſt inferior, vel ſubiectus capiti familiæ: vt mercenarius libertus, & ſimiles.*

32 *Domeſtici teſtes etiam dicuntur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt.*

33 *Teſtes familiares & domeſtici nedum non probant, verum etiam nec indicium faciunt, nec præſumptionem.*

34 *Teſtes domeſtici in cauſa matrimonij, regulariter non probant.*

35 *Teſtes viles non probant.*

36 *Teſtes vbi ſunt ſuſpecti, & in circunſtantijs non concordant, non probant.*

37 *Teſtes de collegio, vel de eccleſia, vel de vniuerſitate, quando admittuntur, eſt verum in ſubſidium, videlicet quando ex natura actus alij teſtes non reperiuntur & quomodo hoc intelligatur.*

38 *Teſtes in ſubſidium quomodo, & quando ſunt admittendi licet inhabiles, & in quibus caſibus.*

39 *Teſtes domeſtici licet non probent, niſi in ſubſidium, tamen vbi agitur de dirimendo, vel probando matrimo-*

nium, non probabunt.

40 *Teſtis mater non repellitur in cauſa matrimoniali filiæ, vbi vir non ſuperat filiam in diuitijs, potentia, vel honore: & etiam ſi eſſent pares in conditione, teſtimonium matris eſt ſuſpectum. & nu. 41. & 42.*

43 *Teſtes conſanguinei non admittuntur in cauſa criminali pro conſanguineo tanto minus, quando inſimul habitarent.*

44 *Teſtis non poteſt eſſe filius pro matre. & 45.*

46 *Iuris canonici diſpoſitio attendi debet in cauſa matrimoniali.*

47 *Cauſa matrimonij eſt grauis & ardua: & æquiparatur criminali cauſæ.*

48 *Teſtes in cauſa matrimoniali requiruntur eſſe omni exceptione maiores, & non ſufficeret, quòd aliàs eſſent idonei.*

49 *Teſtes in cauſa matrimonij requiruntur eſſe probatæ vitæ optimæ opinionis, & fidelis conuerſationis, ita quòd non ſit veriſimile ipſos deierare ex cauſa aliqua.*

50 *Item debent eſſe præclara fama & conuerſationis.*

51 *Teſtes plures infames etiam de facto non probant, in cauſa matrimonij.*

52 *Teſtium numerus ſupplet defectum in cauſa graui, licet ciuili.*

CONSILIVM XXVI.

INcomprehenſibilis ac maximi Dei ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa matrimoniali vertente inter nobilem Hyppolitã mazeã de Nola, ex vna, & magnifi. Franciſcum ſcripandum de Neap. conuentum, & ſe defendentem ex altera, innititur præfata Hyppolita in eius depoſitione promiſsioni ſibi factæ per prædictũ magni. Franciſcum deducẽdo ipſam in vxorẽ: cuius promiſsionis virtute matrimoniũ legitimè poſtmodum per verba de præſenti ſubſequutum eſſe prætendis: & quòd deinceps poſtmodum quoque fuerit copula carnalis ſubſequuta: eodem Franciſco ex aduerſo negante: Videtur prima fronte de promiſsione matrimonij præfata in ipſa ſcriptura contenta per verba de futuro, necnon & de copula prædicta, & coniugali tractatu, ac fama publica matrimonij contracti ex diſpoſitione nonnullorum teſtium productorum per eandẽ, prout j. adparet, de quibus omnibus ſeriatim pertractando ad dilucidationem quæſtionis deueniri poterit. Adparet ergo in primis ſcriptura recognita per prædictum magni. Franciſcũ. in iudicio producta per prædictam dominam Hyppolitam, quæ vt ex eius calendario adparet, fuit ſcripta die. xvj. Febru. x. indi. virtute cuius prætenditur per prædictam do. Hyppolitã matrimoniũ ipſum contractum: de quo quidem nihil ſcriptura præfata loqui adparet de matrimonio de præſenti, ſed de contrahendo duntaxat. Nec ſuffragabitur prætenſa copula, per quam dici poteſt matrimoniũ ipſum confirmatum, ſeu omnino contractũ: quia licet per copulam carnalem inferri poſsit matrimo-
1 nium eſſe contractum, † quod per prius per verba de futuro fuerat, per tex. in c. veniens. el. ij. & in c. is, qui. de ſponſa. tamen illud habet locum, quando probaretur, quòd copula ipſa fuerit ſubſequuta poſt ipſam promiſsionem factam per verba de futuro: vt not. docto. maximè Ant. But. & Abb. in d. c. veniens. el. ij. & cõſuluit Alex. in conſi. clij. iij. col. in v. vol. in verſi. & ſi contra eã: cùm aliàs in dubio copula non probaret matrimonium. tex. eſt iuncta glo. in c. illud. extrà de præſumptio. Præpo. in c. ex parte. iiij. col. extrà de ſponſ. vnde cùm ipſa domina Hyppolita non probet in ſpecie, ꝙ poſt tempus prætenſæ promiſsionis matrimonij per verba de futuro coiuerit cùm præfato Franciſco, ſequitur ꝙ ex copula ipſa nihil infertur ad matrimonium præfatum, nec ex ea poſſet dici contractum. Accedat pro corroboratione copulæ præfatæ, & ſucceſsiuè matrimonij, quòd Hyppolita ipſa ex prædicto Franciſco filium procreauit de menſe Auguſti ſequentis, & propriè in die ſancti Laurentij, qui eſt in x. Auguſti eiuſdem anni, quo prætenditur facta promiſsio ipſa, quæ adparet ex ſui data die xvj. Februa. à qua die vſque ad xj. menſis Auguſti eiuſdem anni, in quo probatur filium peperiſſe, non adparet cucurriſſe legitimum tempus, ſeu ſpacium in partu. & tamen præſupponitur filium illum ſuperuixiſſe per multos ac quàm plures dies, & menſes: & ſic clariſsimè infertur, quòd ex copula ſubſequuta nõ poſſet dici hic filius genitus: ſed ex præcedenti: qui coitus non adparet præceſsiſſe: & tamen non ſufficeret quatenus dici poſſet, ꝙ præceſſerit, ſed requiritur, quòd ſubſecutus fuerit, vt dicunt iura præfata, quibus etiam accedit veriſimilitudo, ꝙ poſt dictam ſcripturam per mẽſes tres deuenerunt ad capitula matrimonij conditionata, & conditione defecta ex culpa & cauſa præfatæ dominæ Hyppolitæ non adimplentis ex parte ſua, matrimonium non potuit ſortiri effectũ: vt ex facie dictorum capitulorum ſubſcriptorũ per ambas partes liquidò claret, ex quibus etiam probatur de promiſsione matrimonij contrahendi per verba de futuro: quod non fuit nec per prius, nec per poſterius contractum & tamen cũ fundamentum prædictæ dominæ Hyppolitæ conſiſtat in tempore, ſcilicet, quòd poſt matrimonium contractũ per verba de futuro, copula fuerit ſubſequuta, debuit
illud probare, † per tex. in l. matrem. C. de probat. & 2
in l. cum actum. ff. de neg. geſt. & in l. ij. cum ibi not. C. de peti. hær. per Bar. in l. non ſolùm. § ſed vt probari. ff. de no. oper. nunt. ita conſuluit Alex. in conſi. cl. viij. col. v. vol. Præterea licet magni. Franciſcus fecerit dictam ſcripturam, dico ꝙ minimè ex ea adparent contracta ſponſalia per verba de futuro: cùm in eiſdem
† ſponſalibus requiratur ex iuris diſpoſitione mutuus 3
conſenſus contrahentiũ: per tex. in c. tuæ. extrà de ſpõſa. cum vulg. vnde cùm nõ adpareat Hyppolytã ipſam tunc temporis dictam promiſsionem acceptaſſe, & in ea conſenſiſſe, vel quòd alius pro ipſa dictam promiſsionem receperit: iuxta. l. generali. ff. de ritu nup. c. fin. de procu. in vj. quæ habẽt locum nedum de matrimonio de præſenti, ſed etiã in ſpõſalibus de futuro: vt ibi not. doct. cũ ergo nec ipſa, nec aliquis pro ipſa probetur promiſsionem ipſam recepiſſe, ſequitur ꝙ nullũ ius adparet, nec ſit in effectu quæſitum eidem Hyppolitæ, per no. in l. illud. C. de ſacroſanct. eccle. & in l. abſenti. & ibi Bar. ff. de dona. & conſuluit Alex. cõſi. clvj. circa fi. in v. vol. Nec obſtat, quòd Franc. ipſe fuerit viſus conuerſari cum prædicta Hyppolita in domo eiuſdem Hyppolitæ, & etiam in lecto cũ ea repertus: quia ex iis non infertur fuiſſe contractum matrimonium: tum quia non probatur id fuiſſe poſt promiſsionem præfatam factã per ſcripturã ipſius Franciſci: tũ quia
dato, † quòd ille actus in lecto, tendere videatur ad 4
inducendam præſumptionem copulæ carnalis. c. tertio loco. & c. literis. extrà de præſumpt. & not. in cap.
præterea. de teſti. quia † copula & etiã conuerſatio, & 5
habit

habitatio, inferunt concubinatum, & non matrimo-
nium.c.illud.& ibi ponderant doct.maximè Ant. de
But.extrà de præſumpt.& in c.j.iij.q.v.& ibi.not.& li-
cet teſtes producti ex aduerſo, videantur deponere, ꝙ
Franciſcus ipſe accedebat ad domũ Hyppolitæ Nea-
6 pol.tamen non deponunt, † quòd Franc.ipſe cõmu-
niter erat conſuetus eſſe in menſa, & in lecto commu
niter facere cum ipſa Hyppolita, & per longum tem-
pus, prout probari requiritur ad præſumendũ matri-
moniũ, ſecundum doct.in d.c.illud.de pręſump.& ple
nè Alex.in conſi.cl.iiij.col.in v.vol. Nec ſimiliter
in aliquo officere poteſt, ꝙ aliquis ex teſtibus depoſue
rit dominum Franciſcum nominaſſe eandem Hyppo
litam in vxorem, quia licet adpateat, ꝙ aliquis enun-
tiatiuè nominet mulierem in coniugem, etiam in in-
ſtrumento, quam ipſe carnaliter cognouiſſet, & cum
7 qua etiam cohabitaſſet, non induceretur † ſufficiens
præſumptio matrimonij contracti inter eos.text.eſt
eum gl.& ibi doct.in præfato.c.illud.& in l.neque ſi-
ne nuptiis.C.de nupt.quia vt dicit Innoc.in c.ex par-
te.extrà de reſtitu.ſpolia.vlti.col.quòd adulteri vt co-
operiant peccatum, quandoque ſe vocant coniuges:
& ſic non ſufficit copula, ſeu concubitus: & plus dixit
Hoſt.& Io.And.in præfato.c.illud.quẽ omnes ſequun
8 tur, † quòd etiam tractatus matrimonij, videlicet ꝙ
ſe tractauerint, vt coniuges, iacentes in eodem lecto,
& in eadem menſa, concurrente etiam fama viciniæ,
non ſufficiet ad plenam probationem matrimonij.
Idem ſequitur Io.de Imol.in d.c.illud.& ſubdit, quòd
Ant.de But.ibi malè refert Hoſt. aliter dicere, & hoc
idem tenet Abb.ibi per illum tex.& clarè Bal.in l.ij.
ix.col.C.de ſer.& aqua.in verſi.nunc de quinto pun-
cto.& in l.j.ff.de proba.in lect.antiqua.vbi dicit, quòd
quaſi poſſeſsio matrimonij non inducit præſumptio-
nem veritatis: hæc quaſi poſſeſsio non poteſt haberi
abſque vero titulo matrimonij, qui aliàs eſt concubi-
natus. Allegat not.per Inn.in d.c.ex parte. & pro hoc
eſt bonus tex.in c.ex tranſmiſſa.extrà de teſtitu. ſpol.
& idem in propriis terminis reperio per ſuprà dicta
conſuluiſſe Alex.in præfato conſil.cl.in v. vol. & ibi
9 ſubdit, † quòd cùm matrimonium ſit ſacramentum
maximum & maximi præiudicij, non debet iudicari
ex leui præſumptione.c.literas. de præſum.& c. licet
ex quadam.de teſti. Nec adparet modo aliquo proba-
tum, quòd prædictus Frãciſcus & Hyppolyta inſimul
habitauerint: imò adparet totum contrarium, videli-
cet quòd Franciſcus ipſe ſemper habitauit Neapo. &
prædicta Hyppolita, in ciuitate Nolæ, vt notorium eſt
ob quod excluditur prætenſus tractatus, vt maritus
10 † & vxor: quia non dicitur quis tractare mulierem vt
coniugem, ſi non tenet ipſam ſecũ in lecto, & ad men-
ſam in domo ſua: vt not.doct.maximè Ant. & Abb. in
prædicto cap.illud.vbi ſubdit Hoſt.Io.de Imo.& Ant.
de But.quòd ſi vir habet locum à muliere ſeparatum,
& ſimiliter ſi mulier habet locum ſeparatum à viro,
& vir quando ſibi placet, declinat ad locum mulieris,
& non ipſa ad locum viri, vt in caſu præmiſſo ex ad-
uerſo probatur, tunc non cenſentur vir & vxor, ſed
cenſetur inter eos committi ſtuprum. allegat id quod
habetur in c.aliter.xxx.q.v.concurrente inſuper diſpa
ritate probata, cùm adpareat prædictum Franciſcum
nobilem Baronem Neapol.& de ſedili Capuanæ &
Baronem Caſepuzanæ: & econtra adparet præfatam
Hyppolitam nolanam, & ſi de terra Baronis viduam
& vxorem aliàs quõdam Franciſci de Nola, ac etiam
declinantem ad ſenectutem, cùm liqueat ætatis ferè
quinquaginta annorũ, & cum modica dote, & multo
præcedente amore, ſeu actis amatoriis per prius inter
eos: & ſic præſumitur omnino ſtuprum, quatenus de
copula dici poſſet adparere: prout concludit † Alex. 11
in conſi.clj.iij.col.in v.vol.& conſi.cliij.in fin.verbis.
eo.v.vol.& conſ.clv.ij.col.eo.v.vol.& ſatis conſiderã-
dum arbitror, quod dixi, quòd vir ſit Neapolit. nobi-
lis de ſedili Capuanę, & demanialis, & vaſallus regius:
& mulier ſit Nolana, & ſubdita baroni: nã voluit pul-
chrè Philip.Deci.in c.clerici.col.vj.extrà de iudi. ꝙ
ciuis alicuius ſupremæ ciuitatis pręferri debet prima-
rio mediocris ciuitatis. quanto magis dicendum eſt in
tanta diſparitate, cùm ſit Franciſcus ipſe nobilis, & de
principalibus ſuæ ciuitatis. † Et facit bene quòd dixit 12
Bal.in l.j.C.de Alexan.primat.lib.xj. quòd melius eſt
eſſe popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem eſſe
mediocris ciuitatis.& ibi etiam Iac. Rebuff. & Io. de
Plate.& facit tex.in auth.de hære.& falci.in prin.col-
lat.j.& ſequitur Lud.Rom.in l.ſi verò.§.de viro. xj.fal
len.ff.ſolut.matrim. Nec poſſet militare pro præfata
domina Hyppolita prætenſa probatio famæ publicæ
dicti matrimonij contracti, vt prætẽditur: cùm nemo
concludenter ex teſtibus ſuper ea deponit, cũ non de-
poſuerint illam exortam fuiſſe à maiori parte populi:
vt not.gl.in l.iij.§.eiuſdem.ff.de teſtib. † & ibi docto. 1
Bart.in l.de minore.in §.ſi plurium.ff.de quæſt.& in l.
cùm quidam.§.quod dicitur.ff.de acquir.hæred.Inno.
& alij in c.veniens. de verb.ſignific.imò non ſuffice-
ret teſtes deponere famam ita eſſe, niſi exprimerent,
& declararent cauſam, vnde fama ipſa originem tra-
xerit, & à quibus audierint: vt ſic inſpici poſsit, an fue-
rit vana vox populi, cui non eſt credendum, vel an ſit
fama probabilis. ita concludit magiſtraliter Bart. in
d.l.de minore.vlt.col.Bal.in l.proprietatis.C.de prob.
& in l.diffamari.in princ.C.de inge.manũ.Ang.in l.ea
quidem.v.col.C.de accuſ.Abb.in c.cauſam, quæ inter
archiepiſcopum.j.col.de teſti.& ſic vt comprehenda-
tur, ne ſint vanæ voces populi, debent teſtes in ſpecie
dicere, à quibus audiuerunt, ſaltim quando nõ depo-
nunt ſe audiuiſſe à maiori parte populi. Ita Ant.de Bu
tri.in c.cùm oporteat.de accuſ.Angel.in præfata. l.ea
quidem.de accuſ.iij.col.Lud.in l.j.in princip.ff.de noui
oper.nunt.& ibi tenent quòd teſtes deponentes de fa-
ma, debent exprimere perſonas, à quibus audiuerunt,
etiam ſi nõ ſint interrogati.per not.Inn.in c.qualiter
& quando.el.ij.de accuſ. Ita conſuluit Pet.de Anch.in
conſi.cliiij.incip.in quæſtione presbyteri. Ang.in l.ſo
lam.C.de teſti.Alex.in conſi.lxxxiij.in iij.vol.& in cõ-
ſil.xxv.in iiij.vol.& conſi.cliiij.in fi.col.v.vol.ij.con-
ſil.clv.ij.col.eod.v.vol.ſed ſic eſt, quòd teſtes ipſi om-
nes ſeu per fama prætenſi matrimonij deponẽtes, aut
dicũt publicè audiuiſſe dici Nolæ, quòd etiam ab vno
ſolo potuerunt audiuiſſe hoc publicè dici: tamen non
erit probata fama: vt dicit Bar.in l.iij.§.eiuſdem.de te-
ſti.Bal.in addi.Spec.in tit.de ſentent.xxiij. col. circa
fi.Io.de Imo.in d.c.cùm oporteat. Aut deponunt à plu
ribus audiuiſſe de fama, quod verificari poteſt in duo-
bus vel tribus, vt in l.j.§.hoc reſcriptum.& ibi not. ff.
ad ſill.& not.in §.fi.inſtit.de iure perſo. Aut deponunt
quòd audiuerunt per publicam vocem & famam, non
declarando aliter apertè, nec per famam ſigillatim
cauſas, vnde fama ipſa originem traxerit: prout requi-

ritur:ergo nullatenus probat ita etiã conſuluit Alex.
conſi.clj.in v.vol.& ita communiter tenetur,vt dicit
Imo.in l.hæredes palam.in prin.ff.de teſtam.& tradit
etiam Alex.in conſi.ij.incip.in cauſa appellationis.in
vj.col.in iiij.vol. Nec elidere in aliquo poſſet de-
fenſiones præfati mag.Franc.id,quod probari videtur
per teſtes productos ex aduerſo,penitus repulſatos:vt
j.patebit,videlicet,quòd Franciſcus ipſe tranſmiſe-
rit anulum eidem Hyppolitæ:& licet non deponant,
che foſſe annello ò fede:ma che era con vna corniola: & mi-
nimè deponunt hoc fuiſſe poſt dictam promiſsionem
matrimonij contentam in ſcriptura,attamen non ad-
paret Hyppolitam ipſum nec illum,nec alium anu-
lum detuliſſe,aut deferre viſam fuiſſe,ꝙ etiam nõ ſuf-
ficeret,niſi probaretur Hyppolitam eundem portaſ-
ſe anulum ſciente,vidente & patiente ipſo Franciſco
viro:aliàs nõ infertur ad præſumptionem matrimo-
nij.ita concludunt Anto. de But.& Abb.in ſæpius al-
legato c.illud.extrà de præſump.cum multis concor.
14 † Præterea,licet magni.Franciſcus ipſe fecerit dictã
ſcripturã de promiſsione matrimonij cõtrahendi : at-
tamen non ex ea adparét contracta ſponſalia aliqua
per verba de præſenti,cùm requiratur mutuus cõſen-
ſus contrahentium:& non adparet ꝙ Hyppolita ipſa
tunc temporis aſſenſerit dictæ ſcripturæ,vt ſ.dictum
eſt.& in præſentiarum nõ adparet de matrimonio cõ-
tracto,& ſic non poteſt iudicari aut pronuntiari ma-
trimonium fuiſſe contractum,prout petitum eſt per
ipſam Hyppolitam in eius petitione.& ſic in petito-
rio,quod eſt deductum,conſtat præfatum magn. Frã-
ciſcum eſſe abſoluendum.tamen dato abſq; veri pręi-
udicio,ꝙ eſſet deductũ poſſeſſorium,& ꝙ petiiſſet ſe
reſtitui ad poſſeſsionem matrimonij,ſeu quaſi, quod
deductum nõ eſt,tamen fuiſſet neceſſe probari de ma
trimoniu contracto per conſenſum:vt in c.ex tranſ-
15 miſſa.& ibi glo.extrà de reſtit.ſpol. † Quinimò &
plus,in poſſeſſorio recuperandæ dato,quòd probare-
tur verè & præſumptiuè de matrimonio,nunquã ob-
tinebit agens poſſeſſorio,niſi excludatur clandeſtini-
tas,vt quia in facie eccleſiæ ſint contracta ſponſalia
emiſsis bannis,ſeruatis iis quæ habentur in c. inhibi-
tio,extrà de clandeſt.de ſpon.aliàs non ſolùm eccle-
ſia non faceret reſtitutionem fieri,ſed etiam ſi ſimul
habitarent.ſepararet ad tempus: ſicut faceret ſi cõtra
interdictum eccleſiæ contraxiſſent.d. c. cum inhibi-
tio.ita no.concludit Hoſtié.in c.ex parte.de reſtitut.
ſpol.quem ibi omnes ſequuntur.& eſt gl.ab ipſis non
allegata in dicto c.ex tranſmiſſa.in gloſ.prima, quam
ad hoc ponderat pro not.Io.de Imo.in d.c.ex tranſ-
miſſa.ſed hæc non ſeruata ſunt, nec deducta ; ergo ex
nullo capite obtinere poteſt prædicta Hyppolita. ita
in ſpecie dixit Alex.in d.conſi.cl.penul.col.v.volum,
16 † Item agens ex vna cauſa & probans de alia,non po-
teſt in illo iudicio obtinere.l.habebat. in princ. ff. dę
inſti.l.Bebius.ff.de pact.dotali.c.Abbate ſanè.de re iu
dic.in vj. Bart.in l.j.in princ.ff.de eden.Innoc. in c.ex
parte.de priuileg.ſed præfata Hyppolita egit contra
prædictum Franciſcum deducẽdo cauſam in petitio-
ne,ſcilicet quòd contraxerat cum ea legitimè matri-
monium verum per verba de præſenti, & ſic dato, ꝙ
probaret de alia cauſa, videlicet, ꝙ contraxerat per
verba de futuro,quod per copulam carnalem tranſie
rat in matrimonium præſumptum,iſtud eſt probare
aliam cauſam,quã deductam in petitionę ; ideò obti-
nere non poteſt.ita in ſpecie conſuluit Alex.in prædi
cto conſi.cl.in propriis terminis in v.vol.in penu. col.
† Suffragatur inſuper,quia cauſa matrimonij, de qua 17
agitur,eſt cauſa grauis & ardua,vt dicit gl.& ibi doct.
in c.mulieri.extrà de iureiur.& facit tex.in c. non de-
bet.extrà de cõſang.& affin.ita etiam dicit Abb. poſt
Ant.de Butr.in c.ſi pro debilitate.extrà de offic. dele-
gat.Alex.in conſi.clij.iiij.col.in vj.vol.& ideò de ſty-
lo curiæ plerunque epiſcopus committitur,vt dicunt
doct.in d.c.ſi pro debilitate.& not.Spec.in tit. de re-
ſcript.præſen.§.ratione formæ.ver.nunc ad inſtructio
nem.& refert Abb.in c.cauſam matrimonij.extrà de
offic.delega.Et ideò dicit præfata gl.no.in d.c. mulie-
ri.de iureiur. † quòd quando mulier petit aliquem in 18
virum,ſi non probat plenè matrimonium, vir debet
abſolui,ex quo agitur quaſi de ſtatu hominis, cùm ex
hoc ſeruitus in ipſo conſtituatur. Ita formaliter dicit
ibi glo.quam doct.ibi communiter ſequuntur. Anto.
de Butr.in c.fi.eod.tit.& Imo.in d.c.mulieri. Bal.in l.
in bonæ fidei.C.de rebus cre.Pau.de Caſtr. & Alex.in
l.iij.in princ.ff.de iureiur. Alex.in conſil.cxliij.in ſe-
cundo vol.vbi propter hoc infert. † quòd in tali cau- 19
ſa ſunt neceſſariæ probationes,quæ in cauſis crimina-
libus requiruntur,cùm cauſæ ipſæ matrimoniales eis
æquiparentur.not.Bal.in c.ad noſtram.j.col.extrà de
probatio.Ex quibus omnibus concluditur de matri-
monio ipſo minus ſufficienter adparere, & ſucceſsiuè
pręfatum magni.Franciſcũ abſoluendũ ab impetitio-
ne prædictæ dominę Hyppolitæ,eo ꝙ eius teſtes pro-
ducti eſſent in eorum perſonis,& dictis reprobati. Ve-
rum vt iudicare debentis religioni,nulla dubitatio in
abſoluendo prædictum Franciſ. oriri contingat, ſed
aperto tramite ad id procedi poſsit, vt iuris eſt, ideò
de qualitate teſtium ex aduerſo productorum, ac eo-
rum depoſitionibus ſuccinctè, quoad potero, verba
faciam,ſingulorum dicta diſcurrendo,& ponderãdo,
& qua repulſa attincti,eliſiq; reperiantur in medium
adducendo: quibus enarratis occurrentis quæſtionis
deciſio de facili & veritas clariſsima ac ſerena lique-
bit.Et incipiendo primò à teſte quadã nomine Clarel
la,quæ depoſuit ſe interfuiſſe tempore contracti ma-
trimonij inter prædictos magn.Franciſcũ & Hyppo-
litam per verba de præſenti,ſubdens duo ponderan-
da,ſcilicet,quòd id fuit præſente presbytero Baptiſta
filio donne Agnetis,& quod de dicto matrimonio cõ-
tracto præfata Hyppolita voluit ſcripturã manu pro-
pria ipſius Franciſci ad hoc, vt matrimonium ipſum
eſſet validum,& vlterius deleri non potuiſſet·quæ ſcri
ptura fuit ilico facta,& aſsignata prædictæ Hyppoli-
tæ.conſtat namq; ꝙ prædictus presbyter Baptiſta exa
minatus ad inſtantiam prædictę dominæ Hyppolitæ,
& interrogatus ſuper c.interrogato·producto per eun
dem Franciſcũ,reſpondet ſe neſcire de dicto matrimo
nio contracto:vnde ſuccedit depoſitionem prædictæ
Clarellæ eſſe ſuſpectiſsimam,& inualidam, cùm alle-
gauerit conteſtem interfuiſſe in actu, in † quo conte- 20
ſtis ipſe minimè interueniſſe,ſeu ſcire depoſuit. ita di-
xit pulchrè Bal.in c.cũ cauſam quæ inter archiepi-
ſcopũ.v.col.de teſti.per tex.in l.j.in fi.ff.quemadm.te-
ſta.aper.& conſuluit Alex.in conſi.xc. vlt. col.in iiij.
vol.& ideò propter contrarietatem, quia adparet ex
prædictis ꝙ vnus alteri cõtradicit,nemini ex ipſis cre-
dendũ eſt,ex quo quãdo vnus teſtis contradicit alteri,
neutri credi debet. † vt no.Io.And.& magis cõmuni- 21
ter

ter doct. in c. in noſtra. de teſti. Fed. de Sen. in cōſ. cxlij.
incip. domine Griffole. & cōſuluit in propriis termi-
nis Alex. in conſi. xxxiiij. vlt. col. in iij. vol. & idē Alex.
in conſi. xliij. in iiij. vol. Item deponit teſtis ipſe aliud,
videlicet ꝙ prædicta Hyppolita voluit ſcripturā ma-
nu ipſius Franciſci de præfato matrimonio contracto
pro eius cautela. adparet enim dictam ſcripturā pro-
ductam ex aduerſo, continere nudam promiſsionem
contrahendi matrimoniū per verba de futuro, quam
Hyppolita ipſa ignorare nō poterat, cùm peroptimè
ſciat legere & ſcribere, vt adparet ex ſubſcriptione
per eam facta, & recognita in capitulis matrimoniali
bus. & ſic cùm ſcriptura ipſa contrarietur depoſitioni
ipſius teſtis, & quam teſtis ipſe allegat, tanto magis cō-
cludendum erit præfatæ teſti nullatenus eſſe creden-
dum, & maximè ob eius ſingularitatem, cùm vnica te
ſtis ſit, & ſingularis in eius depoſitione, dum deponit
de dicti matrimonij contractu, & de fide, & oſculorū,
quæ cū cōteſtem nō habeat, non probat. c. bonę. el. j.
extrà de electio. c. licet cauſam. extrà de probat. Cùm
enim teſtis ſingularis eſt ibi, nō eſt numerus teſtium.
22 vnde tantum † probant mille, quantū vnus: vt dicit
Bal. in l. iuriſiurandi. col. iij. C. de reb. cred. & dicit ibi
Bal. ꝙ ſingularitas operatur, qđ minus probetur per
plures, quā per vnū: ſed cū ex iuris diſpoſitione omnis
probatio ſiue indiciū & præſumptio requiratur pro-
bari per duos teſtes ſaltem, vt nnt. gl. & doct. in l. ti. C.
fami. ercil. & declarat Bal. in l. eū circa. C. de iure dot.
Ang. in l. fi. ff. quod met. cau. ergo &c. Accedit etiam
quod probatū eſt ad repulſam ipſius Clarellæ, videli-
cet: ꝙ eſt paupertima, ac malæ famæ, & ob eius pau-
23 pertatem ſtat, ſeu morat ad ſeruitia aliena, & † teſtis
malæ famæ & pauper tanquam inhabilis repellitur à
teſtimonio. c. licet cauſam. de proba. l. iij. in prin. ff. de
teſti. not. Hoſt. & Abb. in c. ſuper eo. lo. ij. de teſti. & ita
in cauſa matrimoniali in ſpecie ex prænarratis quali-
tatibus teſtis redarguit, conſulendo Alex. in ſuo ſæpius
repetito cōſi. cl. iij. col. in v. vol. verſ. nūc diſcuriendū
& idem Alex. in conſi. clij. incip. viſo proceſſu. eo. vol.
in iiij. col. Quò verò ad primā teſtē in ordine produ-
ctam per prædictā Hyppolitā nomine Cubellam ro-
ſam, deponentem ꝙ dum moraretur ad ſeruitia præ-
fatæ Hyppolitæ in ciuitate Nolæ, quadā die de manę
vidit præfatū Franciſcū in lecto iacentem cū prædi-
cta Hyppolita, & ꝙ deinceps vidit ambos ſolos in
quodam retrecto ſpacio vnius horæ clauſus, & reſera-
tos, & ꝙ audiuit à quā pluribus tam in ciuitate Nolæ,
quàm Neapo. de cōtractu matrimonij inter eos. Ad-
uertendum tamē eſt, ꝙ in prædictis Cubella ipſa non
allegat aliquē conteſtē: & in eo quod dicit illos ſtetiſ-
ſe in retrecto ſolos, eſt vnica & ſingularis, & nihilomi
nus, ꝙ Franciſcus ipſe abſq; veri præiudicio fuerit vi-
ſus in lecto cum Hyppolita: ex hoc enim nō infertur
fuiſſe inter eos contractū matrimonium, dato ꝙ illę
actus tendere videatur ad inducendā præſumptionem
copulæ carnalis. c. tertio loco. & c. literas. extrà de prę
24 ſumptio. & not. in c. præterea. de teſti. quia copula † &
etiā habitatio inferūt cōcubinatū, & nō matrimoniū
d. c. illud. & ibi ponderāt doct. maximè Ant. de Burr.
extrà de præſum. & in c. j. iiij. q. v. & ibi not. & tamen
aduerſus prædictā Cubellā probatum eſt, ꝙ eōuocata
ante pręfatā eius depoſitionē per prędictū magn. Frāc.
corā fide dignis teſtibus, & interrogata, an ipſum Frā-
ciſcū cognoſceret, & ſi aliquid ſciębat de ipſo Frāciſc.
Hyppolita, reſpōdit præfatū Frāciſcū minimè cogno
uiſſe, nec cognoſcere. & pariter nihil ſcire de ipſo, nec
de Hyppolita prædicta. Probatur inſuper prędictā Cu
bellā fuiſſe, & eſſe mendacē, vilē, ac malæ famæ, adeò
ꝙ aliàs aufugit cū quodā famulo ipſius Hyppolitæ de
nocte ab eius domo: & ab eodē ſe carnaliter cognoſci
fecit dum ſtaret ad eiuſdē Hyppolitæ ſeruitia, & furto
ſibi ſubtraxit quandā chlamidē, & quædā linteamina
quæ ſecū exportauit, vt plenè doctū eſt. & ſic tanquā
† criminoſa de iure repellitur, & præſertim canoni- 25
co, à teſtificando, cui iuri canonico in cauſa matrimo
niali ſtandū eſt. c. fi. de ſecū. nup. Nec requiritur, ꝙ fue
rit dānata per ſententiā, vt in c. ſuper eo. el. j. & in c. te
ſtimoniū. extrà de teſti. Itē probatur inſuper eandem
Cubellā eſſe pauperrimā, & vilē, adeò ꝙ oſtiatim mē-
dicando incedit. & vltrà præallegata aduerſus Chia-
rellā, quæ etiā aduerſus prædictā Cubellā militare ad-
paret, occurrit ꝙ teſti inhoneſtæ ac reprehēſibilis vi
tæ nō creditur. c. teſtimoniū. de teſti. l. iij. in prin. ff. eo.
tit. † Alex. in cōſi. prædicto. cl. in iij. col. in v. vol. & ma 26
ximè, cōcurrente etiā paupertate, quæ facit, vt teſti nō
credatur: ſi aliàs nō ſit minus honeſtæ vitæ, vt in c. ſi
qui. & ibi not. de teſtib. & not. iiij. q. iij. in c. ſi teſtes. in
verſ. item teſtes & Spec. in tit. de teſte. §. j. verſi. item ꝙ
eſt pauper. vnde ratione vilitatis & paupertatis non
creditur: vt d. l. iij. in prin. de teſti. & in c. in literis. ex-
trà de teſti. & præſertim in cauſa matrimoniali, prout
iſta not. Hoſti. in c. ſuper eo. el. ij. de teſti. & ibi etiam
Abb. conſuluit in propriis terminis Alex. in ſępius al-
lega. cōſi. cl. in ver. nūc diſcutiendū. Et pariter eodem
morbo, quo præfatæ duæ teſtes, adparet laborare Sa-
bella Sauina, tertia teſtis, quæ deponit vidiſſe præfatū
Franciſcū cū dicta Hyppolita in lecto, & ꝙ die ſequen
ti volēs recederę donauit eidē Hyppolitæ anulum au-
reum, promittendo ad eandem redire, & tamen nihil
de matrimonio deponit: aduerſus quā Sabellam obie
ctum fuit, & probatū de extrema paupertate: & inſu-
per, ꝙ eſt leuis & inhoneſta perſona: & ſic omnino ex
præmiſsis deciſionibus repellitur: & cùm ſit pauper,
& inhoneſta, inhoneſtas eſt infamis ipſo iure, per l.
athletas in §. ait prætor. ff. de his qui no. infa. & ibi no.
† & cōſequenter nō eſt idonea teſtis. l. iij. §. lege Iulia. 27
ff. de teſti. l. Caſsius. & ibi not. ff. de ſenato. & plenè in
præfato. c. teſtimonium. extrà de teſti. & præſertim in
hac cauſa matrimoniali non probabit, vt dicit Hoſti.
in d. c. ſuper eod. el. ij. de teſti. & ibi Abb. & Alexan. in
præfato conſi. cl. in v. vol. Item conuincitur Yſabella
ipſa de mendacio per ſuos conteſtes: nam in eius depo
ſitione dicit, ꝙ præfatus Franciſcus in eius receſſu de-
dit anulum aureum præfatę Hyppolitæ promittendo
redire: & Helias alter teſtis eiuſdem Hyppolitæ depo-
nit quòd Franciſ. in eius receſſu dedit anulum aureum
ſibi, vt ipſum cōſignaret præfatæ Hyppolitæ & He-
lias ipſe habito anulo eundem cōſignauit Margaretæ
ſuæ vxori, vt illum conſignaret eidem Hyppolitæ ob
quorum diſcordantiam neutri credendum, per iura. ſ.
allega. aduerſus præfatam teſtem in ordine. Quo
verò ad præfatum Heliam quartum teſtem produ-
ctum ex aduerſo, qui in eius depoſitione atteſtatur ſe
vidiſſe præfatum Franciſcum pluries cum præfata
Hyppolita coire: & eoſdem adinuicem dormire, co-
medere, & bibere: & quòd ex eis genitus eſt filius
& multa alia: & præſertim, quòd Franciſcus ipſe
tranſmiſit anulum eidem Hyppol. per mediam per-

ſonam ipſius teſtis,quem teſtis ipſe dedit Margaretæ ſuæ vxori,vt eundē anulum præfatæ Hyppolitæ conſignaret.hic Helias teſtis, quantum ſinodalis exiſtat, ex multis,ac quāpluribus repulſis infraſcriptis quibus accinctus eſt,dignoſci poterit:& in primis adparet,ꝙ eſt maurus & ſeruus:vt in prin.ſuæ depoſitionis adparet,ac etiam ſuper ſecundo interrogatorio producto per eundem Magnific. Franciſc. in quo præfatus Helias profitetur ſe pauperem: licet ſubdat ſe in præſentiarum eſſe liberum,& libertati traditū per præfatam Hyppolitam,& Iuliūeius filium,de quo nihil adparet & tamen clarum eſt,ꝙ ſeruus etiā reputatus liber, te-
28 ſtis eſſe nō poteſt: † vt dicit Spe.in tit de teſte.§.j.ver. quid ſi tantum.Suffragatur inſuper,quia cū in rei veritate ſit ſeruus,nec adpareat de contrario,non admit-
29 titur pro domina abſque † tortura,vt dixit Bald.in l. milites C.de quæſtio.& melius in auth.ſi dicatur . vlt. col.ver.tertio caſu.C.de teſti.Item adparet ex teſtium depoſitione,ꝙ ſit vilis perſona tam ipſe quā eius vxor, nomine Margareta,ſimiliter teſtis producta ex aduerſo,& viles perſonæ non poſſunt teſtificari in cauſa gra-
30 ui in qua nos eſſe adparet,niſi cum tortura, † vt dixit pulchrè Bal.in dicta auth.ſi dicātur.vlt.col. de teſtib. ver.tertio caſu.& in d.l.milites.C.de quæſt.Prætereà adparet tam præfatus Helias , quàm Margareta eius vxor eſſe ſeruitores præfatæ Hyppolitæ in præſentiarum,ſicut per prius erant, commorantes in eius propria domo,ad eius ſeruitia,& ſic domeſtici domus: & dicitur domeſticus inter alios , nedum qui ſubeſt ratione patriæ & dominicæ poteſtatis,ſed etiam,qui cohabitat,ſeu alio modo eſt inferior,vel ſubiectus capiti
31 familiæ, † vt libertus,mercenarius & ſimiles,vt habetur per Bald.in l.ij.C.de teſti.Spec.in tit.de teſte.§.j.ſecunda col.ver.item quòd eſt domeſticus.eod.tit. Ioā. And.in c.fin.v.col.de verb.ſign.in vj.& dicuntur etiā domeſtici,qui viuunt ad vnum panem, & vnū vinum
32 dicit Bal.in c.in literis.extrà de teſti. † & pariter familiaris,dicitur domeſticus:quia quicunque eſt familiaris, dicitur domeſticus.patet in l.ij.ff.de in ius voc, iuncta.l.ſed & ſi quis.§.prætereà.quia familiaris & domeſticus dicuntur ſynonima,vt ſentit d.And.in d.c.in literis.de teſti.& ibi expreſsius Franc.de Are.& Felyn. & ſic cùm ſint ipſe Helias,& Margareta eius vxor familiares,& domeſtici præfatæ Hyppolitæ,& eius ſeruitores,qui veniuot adpellatione domeſticorum : vt not.per glo.io §.in teſtibus autē.in ver.ea re.in fin. inſtit.de teſtam.omnino reprobantur,& fidem non faciunt.voluit Bal.in l.etiam.v.col.C.de teſti.& io l.qui teſtamento §. quæcunque. ff.de teſtam.Bald.in l.ſeruos.C.de quæſtioni.& ideò admitti non debent , cùm onn probent;vt in ſpecie firmat Cy.& Bald.in l. ij. C. de teſti.& in c.in literis.extrà de teſti.Spec.in tit.de teſte.§.j.verſic.item quòd eſt domeſticus Angel. conſil. ccxxviij.incipien.in facto proponitur.Innoc. in cap. inſinuante,extrà de officio delega.& conſuluit Alex. in dicto conſi.cl.colum.vj.ver. non probat etiam. in
33 v.vol.imò † nedum oon probat,verum etiam nec indicium aliquod nec præſumptionem facit.Ita Bald.in l.in teſtimonium.in apoſtillis.ff.de teſti.alleg. Spec.in dicto ver.quid ſi teſtis domeſticus.& probatur in §.teſtes.iiij.q.iij.ibi,interrogari nō potuit,& voluit etiam Abb.in c.in literis.extrà de teſti. Bald.in l.ſeruos. in princ.per illum text.C.de teſtib.vbi dicit,quòd teſtis qui non facit indicium,oon debet interrogari, prout dicit tex.in dicto §.teſtes.iiij.q.iij.& quòd teſtes domeſtici in cauſa matrimoniali regulariter repellantur,
† tenet in ſpecie Car.Alexā. alias Præpo.in c.regulæ. 34
xxix.diſt.& inſuper accedit,quia vltra famulatū ſunt
viles perſonæ,quibus nullatenus † credēdum eſt : per 35
glo.in §.in teſtibus.inſtit.de teſta.in ver. ea re. & not. per Cyn.& Bal.io d.l.ij.C.de teſti.per Bart.in l.ſeruos. C.de quæſt.Bald.poſt Cyn.in l.qui teſtamento.§.quæcunque ff.de teſta.& ſ.in iure pleniſsimè demonſtratum eſt,& allegatum aduerſus alios teſtes. Non omitto notoria mendacia ipſius Margaretæ ,dum deponit præfatam Hyppolitam eſſe ętatis.xxv.annorum,quod eſt contra depoſitionem ſeptem teſtiū deponentium ipſam excedere ætatem xl.anno.& plus , prout etiam ipſamet Hyppolita in eius depoſitione non negare videtur,maximè dum dicit,quòd tempore quo remanſit vidua,erat ætatis.xxiij.an.& fluxerunt iam.xiij.anni à tempore mortis quondā Franciſci de Nola eius viri,vt ipſamet deponit:& ſic fatetur iogenue eſſe ętatis.xxxvj.ann.& teſtis adparet depoſuiſſe contra depoſitionem ipſiuſmet principalis:& ſic quantum eidem ſtari debeat,conſideretur:& pariter deprehenditur in mendacio alio,& conuincitur,dum deponit , ꝙ ſunt iiij.anni elapſi,quibus amplius Helias ipſe non ſtetit, nec ſtat io ſeruitiis præfatæ Hyppolitæ: & tamen ſex teſtes ſpectatę fidei deponunt contrarium : videlicet, quòd Margareta ipſa ſemper & vſque in præſentiarū ſtetit,& ſtat ad ſeruitia ipſius Hyppolitæ.item conuincitur,quia deponit,quòd illi nobiles,qui venerunt cū præfato Magnif.Franciſco Nola, acceſſerunt ad dormiendum extra domum illo ſero:& quòd Franciſcus ipſe ſolus remanſit in domo cum eius nepote: & tamē conuincitur per depoſitiooem eorundem nobilium, deponentium ꝙ ibidem dormierunt illa nocte : & à domo præfata nullatenus exiuerunt. Suffragatur inſuper,ꝙ inter præfatum Heliam,& eius vxorem Margaretam præfatam circa anulum datur cōtrarietas:quia Helias deponit anulum ipſum dediſſe eidem Margaretæ eius vxori,vt conſignaret præfatæ Hyppolitæ,& Margareta ipſa aliter deponit : videlicet quòd Franciſcus præfatus conſignauit anulum ipſemet præfatæ Hyppolytæ,cum quadam Corniola tempore quo receſsit à ciuitate Nolæ,eidem dicendo: *tenetene queſto da mia parte* : & ſic neutri credendum erit per iura ſuperius alleg. aduerſus primum teſtem in ordine allegationum.Nec militaret,quatenus allegare contigerit,quòd præfata contrarietas non videtur adparere in principali ſubſtantia facti , de quo agitur , ſed in circunſtantiis: & ſic quòd dictum teſtis vitiari non debeat,ſecundùm Innocen.& Panor.in cap. fraternitatis.extrà de hære.& Old.in ſuo conſilio cccvij. nam reſpondetur,quòd vbi ſubeſt aliqua ſuſpitio io teſtibus,prout in caſu præmiſſo,attentis ſuprà relatis, etiā
ſi in circunſtantiis ſint contrarij, eorum † dicto noo 36
ſtabitur.dixit Azo in ſumma de teſtib. gloſſ.in cap. cauſam,quæ.in verſicul. tempore. extrà eodem titul. Specul.in titul.de teſte.§.quid iam de interrogatoriis. & plenè Alexand.in conſilio xc.in.iiij.volumine.Nec obſtaret.quòd dici poſſet, quòd ſaltem io ſubſidium deberent teſtes ſuprà relati , ita viles & domeſtici admitti , maximè in cauſa matrimoniali : per id quod habetur in capitulo ſuper eo.el.ſecundo . de teſtibus. & in capit.videtur.extrà qui matrimo. accuſ. poſſ. & in l. conſenſu.C.de repud. & in l.ſerui.de teſtibus.

vbi

vbl etiam in ſubſidium admittitur pro teſte ille, qui
37 aliàs non admitteretur. † Nam reſpondetur per id,
quod no.gl.in c.tertio loco.de proba.in gloſ.ſecunda,
quam ibi multum no. Ant.de But.quòd illud quod di-
citur pro eccleſia admitti ad teſtificãdum illos de ec-
cleſia.vel pro vniuerſitate illos de vniuerſitate,hoc eſt
verum in ſubſidium,vt quando alij teſtes non reperi-
rentur veriſimiliter ex natura illius actus: & id quod
dicitur credendum eſſe teſti aliàs non ſufficienti,quã-
do alia deſicit probatio debet intelligi verum eſſe,
quando ex natura regulari illius facti alij teſtes veriſi-
militer accurrere non potuerunt: Secus ſi potuerunt
alij haberi,licet caſualiter non interfuerint. Vnde ad
probandum geſta in capitulo eccleſiæ, admittuntur
illi de eccleſia ſeu capitulo:quia ex natura regulari eo-
rum quæ geruntur in capitulo,eſt,ꝙ nõ ſolent intereſ-
ſe extranei.d.c.veniẽ.el.ij.in fi.de teſti.& ideo tales de
capitulo admittuntur,vt ibi:& ita illa gl. multum ad
hoc no. Ant.de But.in conſi.ſuo lncip.quæſtio hæc du-
bia habet vulgaria.vbi dixit,ꝙ iura præfata intelligũ-
tur in actibus,in quibus actu & habitu attento cõmu-
ni curſu de eo non potuerunt alij teſtes haberi, licet
fortè non habeantur actu:quia tunc non reperiuntur
teſtes non integri:aliàs ſemper teſtes nõ integri ſuffi-
cerẽt:quia pars alleg.illud eſſe factũ in domo, ſed ma-
trimonia communiter conſueuerunt palam ac publi-
cè fieri-ergo huiuſmodi teſtes non integri nullatenus
probare habent.Ita in propriis terminis & ſpecie con
ſuluit Alex.conſi.clj.ij.col.in v.vol.Io.de Imo. in d. c.
tertio loco.& ad hoc etiam tendunt, quæ no.d. Abb.
in c.fi.ij not.extrà de teſti.cogen.& idẽ cõſuluit Alex.
conſil.cxlviij.iij.col.in v.vol.& cõſi.clj.eo.vol. ij.col.
ſed ex natura regulari ipſius matrimonij nõ eſt,ꝙ ad-
hibeantur teſtes illius conditionis & notæ, cuius iſti
teſtes eſſe probantur:ſed potuerũt adhiberi teſtes opti-
mæ conditionis & famæ, ac omni exceptione maio-
res.Bene facit,quòd habetur in c.j.de conſang.& affi-
nit.& in c.j.xxx q.v.ergo non poteſt dici,ꝙ in ſubſidiũ
debeant admitti. Ita etiam conſulendo tenet Alex.in
conſi.clij.in v.vol.ſubdens,ꝙ poſito ꝙ extra dictũ ca-
ſum poſſet procedere id,quod dicitur in ſubſidiũ ad-
mitti teſtes,qui aliàs non admitterentur:poſſet eſſe ve
rum,quando tibi non poſſet imputari culpa, ſi nõ ad-
hibuiſti teſtes idoneos:vt quia fuiſti vulneratus coram
teſtibus,qui non eſſent omni exceptione maiores: &
38 tunc poteris in ſubſidium probare.ad hoc quod † legi-
tur & not.xiiij.q.ij.in c.quanquã.& in d.c.j.de teſti.co
gen.& quod not.Io.And.in addi.Spe.in tit.de teſte.§.j.
ver.item excipitur,ꝙ eſt impubes.ſuper vẽr.item, ꝙ
eſt mulier.cum ſi.ſed quãdo fuit in culpa,quia potuit
ad hibere teſtes idoneos ad actum,ad quem delibera-
tè,ſeu ex propoſito procedit:& tunc eſt ſibi imputan-
dum,ſi ſe nimium arctauit.l.ij.§.ſi quis tamen.ff.ſi quis
cau.leg.ſi fideiuſſor.§.j.ff.qui ſatiſda.cog. Debuit ergo
dicta domina Hyppolita,ſi volebat matrimoniũ con-
trahere cũ præfato Magni.Franc.adhibere teſtes qui-
dem idoneos:aliàs de facili teſtes inhabiles & ſuſpecti
poſſent admitti ad probandum id,quod nunquam fuiſ
ſet,dummodo allegaretur alios teſtes non interfuiſſe:
& ideò non debet aperiri via malitiis.l.in fundo.cum
ſimil.ff.de rei vendicat.& ſic prouiſio legis repellen-
tis teſtes ſuſpectos,& inhabiles, redderetur inanis &
eluſoria, contra id,quod habetur in l. ij.C. commu-
nia de lega.& in c.commiſſa.de elec.in vj. verba ſunt
hæc formaliter relata per Alex.in dicto conſil.clij.vij.
colum.in v.volum.in quo pro conſimili cauſa matri-
moniali ita conſuluit in iſtis propriis terminis. & ſic
nullatenus allegari poſſet teſtes ipſos fuiſſe receptos
in ſubſidium,maximè cùm Hyppolita ipſa in articu-
lis ſuis,& præſertim in articu.quinto, & xvij. adduxe-
rit & poſuerit,quòd Franciſc.ſæpè & ſepius confeſſus
fuerit coram teſtibus contraxiſſe ſecum matrimoniũ:
ergo non poſſet nunc dicere contrarium. l. cum pre-
cum.C.de libe.cauſa.l.ij.C.de inſti.& ſubſtit.l.ij.C.de
fur.Quinimò licet domeſtici vel familiares non ſint
idonei teſtes,niſi in ſubſidium in his,quæ domi agun-
tur,præſertim quando agitur inter virum & vxorem,
per tex.no.ſecundum Abb.in d.c.in literis.de teſti.Se-
cus enim erit,vbi ageretur de dirimendo vel proban-
do matrimonio:quia tunc non probãt.Ita voluit pul
chrè Abb.& poſt ipſum Fely.in d.c.in literis.vbi dicũt
eſſe not.caſum de hoc in d.c.in literis. † Quò verò ad 39
alium teſtem Iulium mazeum,filium ipſius Hyppoli-
tæ,minimè eius depoſitio eidem Hyppolitæ in aliquo
opitulari poteſt,inquantum deponere videtur ſuper
circũſtantiis matrimonij,& copula,maximè cũ ſuper
prætenſa copula habita,vt dicitur Nolæ inter ipſum
Franc. & Hyppolitam ſit teſtis ipſe ſingularis: tamen
etiam quia filius: ſicut dicimus econuerſo in matre,
† quòd licet teſtimonium matris non repellatur in 40
cauſa matrimoniali filiæ,quando deponit pro filia:ta-
men hoc eſt verum,ſi ille cum quo deponit filiã con-
traxiſſe matrimonium,non ſuperabat filiam nobili-
tate,diuitiis,potentia,vel honore:vt not.Io.And.Ho-
ſtien.& alij in c.videtur.extrà qui matr.accu. poſ.per
tex.ibl,& per tex.in c.ſuper eo.el.ij.de teſti.imò etiam
ſi eſſent pares in conditione, teſtimonium matris eſt
ſuſpectum: † vt dicit Hoſtien.in ſumma in titu.de te- 41
ſte.§.ſi quis poſſit.ver.vbi autem.quare Spec.in tit. de
teſte.§.j.verſi.item quòd eſt parens. Et multò magis
erit in filio,qui eſt inferior matre:& eiuſdem matris
honori deferre tenetur:& ſi matrimonium ipſum nõ
ſortiretur effectum ipſe quoque maxima iniuria affi-
ceretur,cùm iniuria facta vni de agnatione,toti agna
tioni facta videatur,intantum quòd à teſtificando re-
pellit agnatos,quantò magis † filium pro matre,dixit 42
Bart.in l.lex cornelia. per illum tex. ff. de iniur. poſt
glo.idem Bart.in l.eum ſcimus.C.de agri.& cenſi.lib.
xj.Bal.in l.vnica.C.ſi quacun.prædi.poteſt.Bal.in l.j.
C.de rap.virg. † Accedit inſuper,quia teſtis conſan- 43
guineus ſaltim in cauſa criminali non admittitur pro
conſanguineo:vt tenet Bart.in l.qui teſtamento. col.
fi.in §.quæcunque.ver.ſed quæro, quid in criminali-
bus.ff.de teſtamen.& probatur in c.accuſatores.iij.q.
v.& in c.j.& in c.abſens.lo.ij.iij q.ix.& not.Abb.in
c.literas.col.iij.extrà de præſump.Bal.in l.fi.ij. col.de
proba.vnde pariter & in cauſa matrimoniali repel-
lendus venit,quæ criminali ęquiparatur,vt ſuprà pro-
batum eſt.& infrà dicetur:& eo magis vendicabunt
ſibi locum præmiſſa, quando præfati conſanguinei
inſimul habitarent:quia eo caſu talis cohabitatio au-
get ſuſpicionem parẽtelæ: † vt not. Bal.in l.parentes. 44
ij.colum.C.de teſtib.Anto.de Bur.& Io.de Ana, in c.
cùm oporteat.de accuſ.Pet.de Anch.in conſi. cclxvij.
incipien.in cauſa agitata.ſecunda colum. Et quantò
magis dicendum erit in hoc Iulio teſte, qui filius eſt
ipſius Hyppolitæ:& ſi matrimonium præfatum non
ſortiretur ęffectum, prout nullatenus ſortiri poteſt
do

de iure Hyppolita ipſa non modica iniuria affecta re-
maneret, cùm articulauerit, & probauerit per ſuos te-
ſtes repulſatos ſe fuiſſe carnaliter cognitam à præfato
Franciſco, & ſic ageretur de proprio intereſſe ipſius
Iulij filij, quo caſu iniuria cõmunis eſſe videretur. Ita
in ſpecie conſuluit Philip. Dec. in conſi. cxxxiij. in ij.
col. & ſic eo caſu videtur Iulius ipſe in cauſa propria
45 teſtificari: † vbi adparet verſari vindicatio iniuriæ: vt
dicit Ant. de Bur. in c. cùm oporteat. de accuſat. Salyc.
in l. parentes. C. de teſtib. & conſuluit Soci. in conſil.
clxxiiij. col. ij. & Fely. in d. c. cũ oporteat. & plenè Iaſ.
in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. pen. colum. ff. de
verb. oblig. Et aduerte, quia Decius in dicto conſilio
cxxxiij. præallega. cõſuluit in particulari in cauſa ma-
trimoniali: & ſic remanet firma concluſio, quòd nul-
latenus præfatus Iulius tanquam filius in aliquo præfa-
tæ ſuæ matri teſtificando opituletur. Prætereà in ſuprà
relatis alijs teſtibus, in quibus difficultas probationis
matrimonij conſiſtere videtur, aduertendũ arbitror,
nos eſſe in cauſa matrimoniali, in qua attendi debet
46 diſpoſitio iuris canonici. † c. fin. de ſecund. nupt. cum
vulgati. Cuius notiſsimi iuris eſt, mulieres in cauſa cri
minali teſtificari non poſſe. c. forus. §. fina. vbi gloſ. in
ver. fœmina. extrà de verbo. ſignifica. c. mulierem. &
ibi glo. ver. nec teſtes. xxiij. q. v. & not. Hoſtien. in ſum-
ma de teſtib. §. ſi quis teſtis eſſe poſſit, in princ. & not.
glo. & doct. in c. quoniam aliqua. de teſtib. & ideò ſuc-
cedit conſequentia, quòd ſi mulieres in cauſa crimina
47 li in teſtes non admittuntur, pariter † nec admitti de-
bent in cauſa matrimoniali, quæ grauis eſt & ardua,
& cauſæ criminali æquiparatur. dicit Bal. in c. ad no-
ſtram. j. colum. extrà de probat. conſuluit Alex. conſi.
cxliij. in ij. vol. & ſuprà aliàs dictum eſt, concurrente
maximè ſuſpicione aduerſus mulieres præfatas ex plu-
ribus rationibus atque cauſis, de quibus ſuprà, quo ca-
ſu omnino repelluntur à probatione prætenſi matri-
monij, propter ſuſpicionem: vt not. per Hoſt. & Abb.
in d. c. ſuper eo. el. ij. de teſtib. & præſertim procedunt
præalleg. cùm in cauſa matrimoniali requirantur te-
48 ſtes omni exceptione maiores: † & non ſufficeret, ꝙ
aliàs eſſent idonei. text. eſt & ibi doct. in c. in literis. in
glo. fin. extrà de teſtibus. & in c. j. & ibi Præpoſi. extrà
de conſangui. & affini. quod vendicat ſibi locum, tam
quando agitur de probando matrimonium, quàm
quando agitur de infringendo: vt dixit And. Barba. in
ſuo conſi. liij. colum. iij. in fi. & in conſi. xlv. col. j. j. vol.
Decius in ſuo conſi. clxiij. vj. col. vbi plenè & tenet gl.
in d. c. j. de conſangui. & affini. & ibi Abb. Panor. per
illum tex. in ij. not. & conſuluit idem Phili. Decius in
conſi. cccx. & inſuper teſtes in cauſa matrimoniali de-
ponentes, requiruntur eſſe probatæ vitæ & optimæ
opinionis & fidelis conuerſationis: ita quòd non ſit ve
riſimile ipſos deierare ex aliquo reſpectu ſeu cauſa: &
49 ſic quòd in effectu ſint omni exceptione maiores: † vt
in c. licet. & in c. in literis. de teſtibus. & ita conſulen-
do in ſpecie tenet Alex. in conſi. xlvij. in iiij. vol. & con
ſil. xcix. in iij. vol. & conſi. clij. in v. vol. vj. col. & conſi.
clj. vlti. col. circa princ. col. v. vol. & tenet etiam Fely.
in rub. de ſponſa. in collectione priuilegiorum cauſæ
matrimonialis. in iiij. priuilegio. in ver. poſtremo. vj.
50 col. nullam de præalleg. faciens mentionem: † imò
debent teſtes producendi in cauſa matrimoniali eſſe
præclaræ famæ & conuerſationis, vt habetur in c. in-
ſuper. & ibi Præpo. extrà qui matri. accu. poſſ. Vltimò,
minimè ſe iuuare poſſet præfata do. Hyppolita de illa
generali regula gl. in l. iij. §. j. in ver. numerus. ff. de te-
ſti. videlicet ꝙ numerus habeat ſupplere defectũ teſtiũ
cũ hoc nõ habeat locũ in cauſa graui, prout eſt iſta: vt
claré ſentit Bal. in c. ad noſtrã. extrà de proba. vbi de-
terminat, ꝙ etiã ſi eſſent plures teſtes infames etiam
de facto, non probant: † & idem, vt infrà tenet Phil. 51
Decius in propriis terminis cauſæ matrimonialis, in
conſi. cxxxiij. pen. col. & ibi alleg. Bald. in loco præal-
leg. vbi Bal. determinat, quòd etiam ſi eſſent plures te-
ſtes infames etiam de facto, non probant: & hoc idem
de pluribus teſtibus domeſticis not. tradit Pet. de An-
cha. conſi. ccxlvij. & ibi dicit, quòd ea ratione, qua
vnus teſtis ſingularis non probat, ſimiliter vnus infa-
mis, vel domeſticus reprobatur: eadem ratione ſi ſunt
plures, omnes repelluntur: quia ratio repellendi, quæ
eſt in vno, eſt in pluribus. vnde concludit, quòd plu-
res teſtes inimici, & plures domeſtici, repelluntur:
† & quòd numerus teſtium non ſuppleat defectum in 52
cauſa graui, licet ciuili: ſicut nec etiam in cauſa crimi-
nali. tenet etiam Marſil. in ſua practi. cau. cri. in §. ex-
pedita. xiij. colum. verſi. iſtud tamen limita. Et conſu-
luit idem Hyppol. in ſuo conſi. cix. ij. col. vbi alleg. idẽ
tenere Fely. in c. teſtimonium. v. col. in fi. de teſtib. &
Ang. in conſi. cxxviij. & idem tenet ipſe Marſil. in ſin-
gul. ſuo cccclxxvij. incip. in teſtibus. nu. j. & ſic maxi-
mè concedenda ſunt præalleg. in præſenti cauſa ar-
dua & graui, concurrentibus tot & tantis defectibus
aduerſus præfatos teſtes, non poteſt dici de prætenſo
matrimonio, modo aliquo probatum legitimè adpa-
rere. Ex quibus præfatus Magni. Franc. ſerpanus venit
rationabiliter abſoluendus ab impetitione præfatæ
dominæ Hyppolitæ. In cæteris facundiſsima doctri-
na Magnifi. iudicantium ſupplere poterit: & ita vide-
tur mihi Thomaſio Grammatico V. I. D. eſſe de iuris
cenſura. Et ita prout ſuprà per me concluſum eſt, fuit
iudicatum per curiam Reuerend. Vicarij Archiepiſco-
pi Neapo. cum voto Magnifi. V. I. D. domini Colucij
coppulæ, & domini Franciſci de afflicto. V. I. D. de
Neapo. & domini Gabrielis de Blaſio, de beneuento
conſultorum electorum per dictam curiam, attenta
importantia cauſæ, & cõfidatorum per ambas partes.

SVMMARIVM.

1 *Talis qui vult admitti ad probandum vt talis, debet pri-
mo probare ſe talem.*
2 *Sequeſtrum fieri non poteſt, niſi conſtito prius de debito.
vbi dicitur etiam, quod debet conſtare per publicum in-
ſtrumentum.*
3 *Fideiuſſoria cautio de ſtando iuri, datur aduerſus ſeque-
ſtrum, id eſt, coram iudice competenti. & nu. 4.*
5 *Subditus alterius iuriſdictionis quis dici non poteſt, niſi
eius, ſub qua retinet domicilium in loco.*
*Forus domicilij eſt generalis & ordinarius: & concurrit
cum quolibet foro.*
6 *Iudex originarius poteſt citare ſubditum vbique ſiſten-
tem, Et in hoc differt à iudice loci delicti ſeu con-
tractus.*
*Iudex qui non eſt ratione domicilij vel originis, non poteſt
petere delinquentem ſibi remitti.*
*Criminoſus puniri poteſt per iudicem loci, in quo crimi-
noſus reperitur ipſe. cùm idem ſit in contractibus, tamen
hoc intelligitur, ſi ipſe delinquens reperitur ibi habere do-
micilium.*

Iudex

7 *Iudex loci delicti, quòd habet iuriſdictionem in delinquentem, intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti.*

8 *Accuſatio ſeu querela perit, ſeu extinguitur per lapſum viginti annorum.*

9 *Iudex loci delicti, vbi de crimine ciuiliter agitur, non poteſt ſibi accuſatum remitti.*

10 *Præſes in duabus prouincijs, non poteſt negotia vnius prouinciæ in alia prouincia expedire.*

11 *Fideiuſſoriam cautionem præſtans de ſtando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri ſeu puniri.*

12 *Teſtes in dubio præſumuntur conteſtes, & de eodem actu deponere.*

13 *Probatio plena reſultat ex pluribus coniecturis & præſumptionibus.*

14 *Probationes vbi ſunt difficilis probationis, veriſimiliter lex eſt contenta omni probatione, etiam per argumenta, & veriſimiles coniecturas.*

15 *Probatio vbi liquida & clara haberi non poteſt, ſufficit quòd iudex ex vehementi opinione ſe informet.*

16 *Iudex vbi habet præſumptiones, vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel ſuſpicionem, quod verum ſit prout dicitur, poteſt ex hoc ſolo iuramentum ſuppletorium deferre.*

CONSILIVM XXVII.

IRemendi Dei præſidio poſtulato, Amen.
In cauſa Magnifi. Nicolai Archietæ Hiſpani Regij alumni, cum honeſta & nobili muliere Hyppolita Pirocia de Neap. eſt principaliter fundandum pro ipſo Magni. Archieta, quòd præfata Hyppolita egit tanquàm hæres Anelli pirocij ac Simonis Ioan. Fran. & Diomedis fratrum, de quo quidem nihil adparuit, nec adparet: & ex vulgata iuris diſpoſitione, qui vult admitti tanquam talis, debet
1 primò † docere ſe talem eſſe: prout præſupponit. l. quidam referunt de iu. codicil. l. ſi quæramus. ff. de teſta. ita Bar. & Bal. in l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſ. & ideò qualitas, quæ eſt cauſa, vt quis audiatur, vel admittatur, probari debet. l. ait prætor. §. docere. vi bono. rapto. Bart. in l. id, quod pauperibus. C. de epiſc. & cler. & faciunt not. per Bart. & ſcriben. in l. Titius. de teſtamen. mili. Accedit & aliud, ꝙ non conſtito ꝙ hæres fuerit per magnam curiam vicariæ fuit proceſſum, licet indebitè, ad coërtionem perſonalem ipſius
2 Archietæ pro aſſecuratione iudicij: & † ſucceſsiuè ad ſequeſtrum, ad quod procedi non poterat, non conſtito de debito: & ſic de expoſitis ex aduerſo. Ita Bart. in l. litibus. C. de agri. & cenſi. lib. xj. & l. per banc. C. de erog. mil. ann. libr. xij. Bald. in cap. olim. ex literis. extrà de reſcrip. & Matth. in tract. de carce. vbi plus tenent, quòd requiratur de debito conſtare per publi-
3 cum inſtrumentum: † & maximè grauatus adparet Magni. ipſe Archieta, cùm declinatoriam fori allegat pro Indico patre ſuo, adſerens quòd ſi quid pars aduerſa prætenderit, illum in ius vocari faceret coram iudice competenti in partibus biſcaiæ, cùm ex vulgata iuris diſpoſitione, actor forum rei ſequi debeat. cap. cùm ſit generale, cum vulg. de foro compet. Offerendo inſuper cautionem quòd præfatus eius pater ſiſteret iuri in eius foro: licet ad eam præſtandam minimè teneretur: & tamen etiam, quando præfatus Magni. Indicus principalis hic Neapo. eſſet, & pro re mobili conueniretur, & ſuper ea peteretur ſequeſtrum oblata cautione de ſtando iuri coram iudice competenti, in foro ſuo, non poteſt res ſequeſtrata ſibi detineri, aut ſequeſtrari & maximè, quando eſſet res, quæ hic non eſſet perpetuò remanſura, niſi cauſa cuſtodiæ duntaxat ad tempus: prout in caſu de quo agitur. † ita in 4
propriis terminis dicit Bartol. in l. fina. C. vbi in rem actio. Angel. & Paul. de Caſtr. in dicta l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. ff. qui ſatiſd. cogan. & ibi loquuntur in tranſeuntibus per hanc ciuitatem cum rebus alienis. nā domini eas recognoſcentes obtinebunt ſequeſtrū, & data cautione de ſtādo iuri in foro tranſeūtis liberabitur: & erit iudex cōpetēs, iudex originis ſeu domicilij, qui reputatur ordinarius, ſuper cognitione obiecti criminis: prout dicūt Inn. in c. licet. de for. cōpet. gl. in cle. j. eod. tit. & hoc ex quo forus iſte domicilij, eſt generalis & ordinarius, & concurrit cum quolibet foro: prout dicit pulchrè Felin. in c. licet. ix. col. extrà de fo. compet. & intantum, ꝙ non poteſt quis dici ſubditus alterius iuriſdictionis, niſi eius, ſub qua retinet domi-
cilium † in loco. glo. eſt in cle. j. in ver. ſubditos. extrà 5
de fo. compet. quam ſequitur Mar. & Abb. in c. j. extrà eod. tit. Alex. in l. pen. ff. de iuriſ. omn. iudic. & in l. adſumptio. ff. ad municip. vbi plenè: & ideò dixit Abb. in c. nuper. ad fin. extrà de ſenten. excom. quòd forenſis non dicitur ſubditus ratione delicti, nec comprehenditur in ſtatuto loquente de ſubditis. Idem tenet Car. in cle. j. §. j. de fo. comp. & maximè, quia ſi Magni. Indicus pater deliquit, prout ex aduerſo præſupponitur, poteſt puniri in ſuo foro: licet præſupponitur in alieno territorio deliquiſſe. l. fin. & ibi Bal. C. de commer. & merca. & voluit Bart. in l. ij. ff. de offi. præſid. & Car. in cle. ij. §. denique. de re iudi. & §. rurſus. j. oppo. eod. tit. & hoc, quia vt dixi, iudex originis ſeu domicilij eſt generalis & ordinarius, intantum quòd delatus ſeu inquiſitus, non cogitur comparere in loco delicti, prout dicunt Inn. & doct. in d. c. licet. de for. compet. & tamen iudex originis poteſt citare ſubditum vbique ſi-
ſtentem: quia ſemper eſt ſubditus. † & in hoc differt à 6
iudice loci delicti, vel contractus. ita dicit Car. in clement. paſtoralis. de re iudi. in §. illud. pen. colm. Felyn. in dicto c. licet. xij. colum. in verſic. ſcias. de foro competen. & ideò ſucceſsit iuris diſpoſitio, quòd in delictis remiſsio peti non poteſt per iudicem, qui non eſt iudex ratione domicilij, vel originis: per text. in c. j. de priuileg. in vj. quem dicit ſingu. Franc. de Are. in d. c. licet. de fo. compet. & ſequitur ibidem Felin. in iiij. col. in verſic. ex dictis doctorum. & licet iure cautum ſit, quòd criminoſi puniri poſſunt, vbi reperiuntur: quia ſic eſt in contractibus, per ea quæ habentur in l. ij. C. de iuriſdict. omniū iudicum, vt dicit Plac. & gl. in l. j. C. vbi de cri. agi. oportet. tamen illud verbum, videlicet vbi reperiuntur, intelligendum eſt, vbi reperiuntur habere domicilium; ita declarat Saly. poſt gloſ. in dicta l. j. ij. col. C. vbi de cri. agi oportet. ſubdens quòd hæc opin. communiter approbatur, & id, quod dicitur quòd iudex loci delicti habet iuriſdictionem in delin-
quentem, intelligitur, † quando delinquens reperitur 7
in loco delicti: vt in c. poſtulaſti. & quod ibi dicitur, extrà de foro competen. ita dicit Abb. in dicto capit. licet. ij. colum. eod. tit. & ſic etiam eſt in iudice ratione contractus vel quaſi: nam quatenus reperitur in loco ſuo, ſeu ſibi ſubdito ratione iuriſdictionis, illum conuenit: per text. in l. hæres abſens. ff. de iud. cùm ſi alibi eſſet, remiſsionem petere non poſſet. eſt enim regulare, quòd in cōtractibus non fiat remiſsio: vt dicūt doctor.

ctor.in d.c.licet.& Saly.in auth.ſi verò criminis com
miſsi.C.ad leg.Iul.de adul.quia ſic inuitus non extra-
hitur quis de domo:vt in l.plerique.ff.de in ius voc.ita
nec de ciuitate propria,vel prouincia:ita Saly. ibi &
Felyn.in d.c.licet. Et inſuper aliud conſiderandum,
quòd prætenſum delictum ex aduerſo in memoriali
porrecto,enarratus fuiſſe commiſſum anno 1486. &
ſic ſunt decurſi anni xxv.vſq; in præſentem diem quo
caſu accuſatio non procedit,cùm ſit extincta per la-
8 pſum xx.ann.cùm accuſatio regulariter † viuat annis
xx.l.querela.cum vul.C.de fal.& hoc,quia delatos ſeu
accuſatos proſequitur ius fiſci,& iura fiſci ſpacio xx.
ann.præſcribuntur:vt not.in l.j.§.diuus.ff.de iure fiſc.
& not.per Cy.in authen.quas actiones.C.de ſacroſan.
eccleſ.& plenè Bald.in d.l.querela. & ſic quatenus ex
aduerſo prætenderetur ſibi licere proſequi præten-
ſum intereſſe ciuiliter,ſuccedit quòd vbi de crimine
9 ciuiliter agitur, † etiam in atrocioribus iudex loci de-
licti non petit ſibi delatum,ſeu accuſatum remitti: vt
not.Cald.in c.j.de rapto.Abb.in præfato. c.licet. viij.
colum.extrà de foro compet.Nec poſſet ſuffragari in
aliquo parti aduerſæ,quòd ſumus ſub eodem princi-
pe:cùm clarum ſit, quòd præſes habens iuriſdictio-
nem in duabus prouinciis, non poteſt negotia vnius
10 prouinciæ, † in alia prouincia expedire.gl.eſt in l.iij.
ff.de offi.præſi.quam ibi ſequitur Bald.per rationem
Titius glo.per tex.in l.penult.ff.de iuſti.& iur. & eam
referunt & ſequuntur Mod.Sabaudi.videlicet Claud.
de Seiſſel.in l.extrà territorium.ff.de iuriſd. omnium
iudic.& ibi ſubdens iſtam opinionem veriorem de iu-
re:licet aliqui aliter dicant:& ſic data incompetentia
ſuæ iuriſdictionis cognoſcendi de cauſa aduerſus præ-
fatum Magnificum Indicum patrem huius Nicolai,ſe-
quitur quòd ſi actrix ius aliquod habere prætendit,de-
bet illud experiri coram iudice ipſius Magni. Indici,
& in ſuo foro:maximè cùm Magni.Nicolaus ipſe ob-
tulerit cautionem præſtare, vt præfatus Indicus eius
pater in ſuo foro ſiſtat iuri,cum præfata actrice: & iu-
11 re cautum eſt, † quòd & vagabundus offerens ſatiſda
re de ſtando iuri in proprio domicilio, non poterit
alibi conueniri,ſeu puniri.gl.n.eſt in l.hæres abſens.in
princip.glo.magna.ff.de iudic.& ita etiam dicit Tho-
mas de foſli.magnus doctor,vt refert & ſequitur Bal.
in d.l.j.C.vbi de cri.agi oportet:& ibidem Cyn. & ni-
hilominus probauit Magni.Nicol. ipſas literas cam-
bij habitas tranſmiſiſſe eo modo, quo veriſimiliter
probari potuit,probauit enim habuiſſe literas præfa-
tas ante citationem ſibi factam, & confeſtim eodem
contextu & hora ſcripſiſſe literas eius patri:& ibidem
cum literis quæ ſcribebantur per ipſum poſuiſſe lite-
ras ipſas mercatorum:& inſuper ipſum proprius mo-
dicum ante dixiſſe velle literas ipſas cambij in Hiſpa
nia deſtinare,cùm ibi veniebat facienda ſolutio: vt
mercatores quoque examinati depoſuerunt: & eodē
quoque contextu viſus fuit ponere certas ſcripturas
intus literas ſcriptas per ipſum,& incontinenti tranſ-
miſſas cauallario recedenti,adeò quòd ſcripturæ ipſæ
non fuerunt amplius viſæ penes ipſum:& vnus in ſpe-
cie de teſtibus deponit de viſu:videlicet quòd vidit li-
teras cambij imponi intus literas ſcriptas per ipſum
Archietam,ſequitur quòd per alios teſtes pręfatos de-
poſitum & teſtificatum eſt, vt declaretur per ipſum
teſtimonium de viſu:prout dicit Bal.in l.de quibus.de
12 legib.Ex quo in dubio teſtes præſumūtur côteſtes:† &
de eodem actu deponere. dixit Bald.in l.ij.C. de bon.
poſſ.ſecundum tabulas.Abb.in c.cùm Io.extrà de fide
inſtrum.Iaſ.plenè in d.l.ij.& ibi ſubdit eſſe notādum.
quia valde quotidianū in practica.quamobrē ex plu-
ribus coniecturis & † præſumptionibus reſultat ple- 13
na probatio.glo.eſt in l.iij.§.ætas.ff.de excuſa.tuto.quā
exclamat Bal.in ſubs.de proba. tam Codicis, quàm
decreta.glo.in l.inſtrumenta.C.de proba.& in l.iij.§.
eiuſdem.de teſtib.Lud.Rom.in conſi.vij.Franciſ. Cur.
conſil.lxxvj.v.colum.quis ergo ex præmiſsis coniectu
ris,imo probationibus non arbitrabitur literas tranſ
miſſas fuiſſe,& quæ omnino tranſmittendæ erant, ra-
tione deſtinatæ ſolutionis.Et per vlteriores manife-
ſtas probationes, quòd fuerint tranſmiſſæ, probare
difficile eſt: quia tranſmittere literas ipſas, non erat
actus, in quo veriſimiliter de ſui natura requireret
multos teſtes:imò nec teſtes adhiberi: maximè, quia
id pluribus notificando, de facili potuiſſet in his fraus
adhiberi aliqua, contrafaciendo manum ſcripturæ
mercatorum,&c.& ideò in his,quæ veriſimiliter ſunt
difficilis probationis lex côtentatur omni probatio-
ne,etiam per argumenta,& veriſimiles coniecturas.
l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re militari. & pulchrè
Pau.de Caſt.in l.admonendi. ff.de iureiurando. † ta- 14
lis probatio per coniecturas ſufficiet pro plena proba
tione.Ita Bal.in l.quicunque.C.de ſeru.fugit.Angel.in
l.ſi quis ex argentariis.ff.de edendo.& ibi plenè Mod.
& ideò dixit pulchrè Bart.in l.in illa ſtipulatione. in
fine.ff.de verb.oblig.quòd in omnibus, in quibus non
poteſt haberi clara,ſeu liquida probatio,ſufficit quòd
iudex ex vehemēti opinione informationem habeat:
† & ſic ex præmiſsis præſumptionibus ſeu conie- 15
cturis poterunt,imò debent excellentiæ V.D.O.Mag.
domini Regentis Regiam Cancellariam,ex iuris diſ-
poſitione iuramentum ſuppletorium exigere ab eo-
dem Magni. Archieta:ex quo vbi iudex habet præſum
ptiones,vel aliquas coniecturas, per quas inducatur
ad opinionem vel ſuſpicionē,quòd res ita † ſit, prout 16
dicitur,poteſt ex hoc ſolo iuramentum ſuppletorium
deferre. Ita dixit Barto.rectè intuenti in l. admonen-
di.ff.de iureiuran.v.colum.poſt Iacob.de Aren. in l.ſi
fundum.de rei vendi.idem conſuluit Alex. conſil.liij.
in j.vol.incipien.in cauſa vertente inter Michaëlem
& ſequitur Iaſon in repetit. l. admonendi. xj. charta.
ſubdens hoc nunquam eſſe obliuioni tradendum. In
cæteris ſupplere poterunt veſtræ Excellentiæ: quibus
me commendo. Thom.Gramm. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Legans fundum, cuius dimidiam partem habet duntaxat, videtur illam partem quam habet duntaxat legaſſe.*

2 *Scriptura minus ſolennis producta in iudicio non probat etiam contra producentem.*

3 *Id eſt habendum pro expreſſo ſeu ſtatuto, de quo ſi quis fuiſſet interrogatus, ita reſpondiſſet, ſeu ſtatuiſſet.*

4 *Adſertioni principis aliquid adſerentis, ſtandum eſt.*

5 *Lis dicitur pendere per ſolam ſupplicationem oblatam principi: alias per ſolam citationem.*

6 *Inſtantia non currit, etiam ſi ſtaret per mille annos in his quæ fiunt ante litis conteſtationem.*

7 *Inſtantia perempta ad principem ſpectat eidem ſpiritum vitæ inſuflare.*

8 *Iudices ſi plures eſſe poſſunt contra inquiſitum de crimine, ſi vnus ipſorum aditus eſt, erit inquiſitus ipſe ab alio*

iudice

iudice tutus, cùm aliter præueniat. vbi vide pulchram cautelam Angel. quando inquiſitus affectat de ſe cognoſci per aliquem ex ipſis iudicibus.

9 *Dominus poteſt agere pro intereſſe ſeu iniuria ſuo vaſallo illata.*

10 *Præuentio non poteſt allegari virtute inquiſitionis formatæ, vbi non fuiſſet ſubſequuta citatio.*

11 *Inquiſitio ceſſat, tanquam remedium extraordinarium ſubſequuto remedio ordinario accuſationis.*

12 *In præuentionibus iudex realiter perueniens, præfertur.*

CONSILIVM XXVIII.

Iuſdem magni Dei ſuffragio petito, Amē. In cauſa eiuſdē Magnifici Nicolai Archietæ Hiſpani cum præfata Hyppolita prætendente Regias literas nouiſsimè productas, in nihilum eidem Archietæ ſuffragari, ſuper remiſsione cauſæ, quam cap. Rex mandauit remitti, & de iure attenta litis pendentia in partibus Hiſpaniæ: & hoc prætextu ꝙ prefatus Archieta expreſsit nanim ſeu carraccam venditam, eſſe ſuam, & in hoc nulla cadit dubitatio: cùm per inſtrumentnm in actis productũ, ex aduerſo adpareat, quòd nomine ſuo, ac nomine præfati Indici eius patris, carracam ipſam vendiderit: & ſic cùm adpareat pro medietate ſaltim ſua, minimè ſubreptitiè ac obreptitiè literas ipſas obtinuit, cùm reſpectu partis poterat dici ſua, per iura vulgaria. Nec opitularetur parti aduerſæ adſerta ratificatio præfati Magnifici Indici, vt prætenditur in actis producta, in qua enarrari dicitur carracā ipſam fuiſſe ſuam: nam illud adſerit ratione partis ipſum tangentis, cùm bene poſsit ſuam adſerere reſpectu illius partis: per text. in l. quæ de tota. de rei vendi. vbi
1 legans † fundum, cuius dimidiam partem habet, illam duntaxat legaſſe videtur. & idem, ſecundum ipſum in teſte, in terminis conſulendo tenet Ludo. Ro. in conſilio clxxx. incip. ſi admittimus, & nihilominus ſcriptura ipſa ratificationis adparet eſſe minus ſolennis, & minimè teſtibus ſubſcripta, prout requiritur in ſcriptura, quæ à longinquis partibus venit, ex diſpoſitione conſtitutionum huius regni, & ſic tanquam minus ſolenni & non probati nulla fuit fides adhibita, per excel. d. veſtrarum, vnde ſuccedit clara iuris
2 diſpoſitio, quòd † ſcriptura minus ſolennis producta in iudicio, non probat, etiam contra producentē. ita dixit Bald. in l. alia. ij. colum. C. de his, quibus vt indi. per l. ſi veritas. C. de fideicommiſ. & tenet Abb. in cap. cùm venerabilis. extrà de excep. Bartol. in l. j. §. ſi quis ita. ff. de verbor. obligat. Bald. in l. ij. C. de erro. aduo. Angel. in l. j. de præſcrip. xxx. anno. & tamen in eadem ſcriptura dicitur quòd Magni. Indicus ipſe ratificat, adprobat, & acceptat venditionem ipſam, cnm omnibus conditionibus & pactis in eadem adpoſitis: ſed in contractu venditionis fuit carraca ipſa vendita, tanquam propria eiuſdem Nicolai, necnon & præfati eius patris: ergo &c. & tamen ratio motiua domini noſtri Regis fuit reſpectu litis pendentiæ in partibus, & ideo ita reſcripſit, vt adparet ibi in literis, dum dicitur, & quāto, *ma chel dizoſu padre iratopleto in noſtro real conſeio:* & pariter infrà in literis præfatis dicitur ſuæ Maieſta. conſtare, ſeu legitimè conſtitiſſe hoc, ex qua probatione, & fide de litis pendentia in partibus Hiſpaniæ ſi fuiſſet ſuę Maieſt. expreſſum carraccam ipſam fuiſſe præfati magnifici Indici integrā, proculdubio attenta dicta litis pendētia, idem diſpoſuiſſet. per regulam vulgarem, quod vbi cœptum eſt iudicium, ibi finem capere debet. † & clarū eſt in iure, 3
ꝙ id habendum eſt pro expreſſo ac ſtatuto, de quo ſi ſtatuens eſſet interrogatus, idem ſtatuiſſet, ſeu expreſſiſſet. glo. eſt no. in l. tale pactum. ff. de pact. tex. in l. fin. ſecundū Bart. Bald. & Angel. ff. de poſthu. hære. inſtit. & in l. Barbarius. & ibi Bald. v. colum. ff. de offi. prꝗto. Nunc dato abſque veri præiudicio, quòd literę Regiæ præfatæ nihil probarent, ſaltim inficiari non poteſt, quin probent litis pendentiam in partibus, cùm Rex ipſe affirmet in ſuo regali conſilio ibi ſiſtente præfatum Magnificū Indicum fuiſſe compulſum dare fideiuſſoriā cautionem, prout dedit, quod quandocunque comperiretur ipſum Indicum aliqua bona cepiſſe ſereniſ. quondam Regis Ferdinandi, ſeu vaſallorum ſuæ Maieſt. illa reſtitueret, prout de dicta fideiuſsione atteſtatur idem dominus Rex ſibi legitimè conſtitiſſe.
† & notiſsimi iuris eſt, ſtandū eſſe adſertioni principis 4
in ſuis literis. cap. in memoriam. xix. diſt. clement. j. de proba. Bal. in l. ex his verbis. C. de teſtam. mi. Bald. in proœmio. in ix. col. & maximè, cùm circa eiuſmodi ſtetur literis cuiuſlibet priuati iudicis, vt clariſsimum
eſt. † & tamen litis pendentia in principe ſeu coram 5
eo, inducitur per ſolam ſupplicationem oblatam ipſi principi. l. j. & ij. C. quando libel. prin. da. aliàs per ſolam citationē, vt dicit glo. in c. vt debitus. de appel. & patet in clem. j. vt lit. pen. Nec poſſet fieri fundamentum ex aduerſo, ꝙ ob lapſum ſeu decurſum. xxv. an. à die cœpti iudicij prefati, ſit inſtātia perēpta, cū trienni operimatur. l. properandū. cum vul. C. de iud. Nam reſpondetur ſatis adparere inſtantiam non fuiſſe peremptā, cum lis minimè cōteſtata fuerit in cauſa ipſa, quod ſatis adparet ex verbis dictarum literarum, dum Rex enarrat, quòd data fideiuſsione præfata nihil amplius petitum fuit ex aduerſo, & ſubdit Rex in dictis literis *che ſi eſto agorra ſe pode a da eſſer a ca enel voſtro Real conſejo*, ex quibus verbis clariſsimè concluditur inſtātiam non fuiſſe peremptā, cùm lis minimè conteſta. fuerit: & princeps non præſumitur habere iuris ignorātiam, imò habere ſcrinia iuris in ſuo pectore, exiſtentibus præſertim præambulis prænarratis, ex quibus clarè patet de litis pendentia: & cùm conſtet nos eſſe in his, quæ fiunt ante litis conteſtat. in quibus etiam ſi quis ſtaret per mille annos, nunquam currit
† inſtantia, vt dixit Bald. in l. & poſt edictū. §. circunducto. ff. de iudic. ꝙ dicit eſſe not. & quotidianū Gui. 6
de cur. in l. properandum. C. eod. tit. Alex. & do. Ant. de Alex. & communiter ſcribentes in dicta l. properandum. & ideo dicit pulchrè Spec. in tit. de appel. §. breuiter. quòd cnm ipſe eſſet ætatis. xxiiij. ann. Romæ fuit ſibi quædam cauſa commiſſa, quæ fuerat inchoata ante eius natiuitatem: & tamen dato & non conceſſo, ꝙ adpareret de litis conteſtatione, prout minimè in æternum de ea adparere poterit, attamen ſatis adparet principi enarratum, quòd ſunt xxiiij. anni elapſi, & ſic ꝙ tempore Regis Ferdinandi primi id fuerit, prout etiam liquet ex tenore dictarū Regiarū literarū, & ſic princeps ipſe habens rectam iuris notitiam, prout de iure præſumitur, cùm ſibi incumbat litibus, ſeu inſtantiis litium peremptis viuā inſufflare, iuxta glo. in l. ab hoſtibus. ff. ex quib. cau. ma. ex certa ſcientia adparet litē ipſam reuixiſſe, † quatenus mortua dici poſſet, cuius contrariū eſt ex præmiſsis: vnde 7

cùm ibi per iudicem originis fuerit præuentũ, & ad
querelam eiuſdẽ partis, id eſt patris eius, quin in præ-
ſentiarum querulatur, nõ poteſt Indicus ipſe, nec eius
bona hoc in regno moleſtari, præſtita maximè per
ipſum fideiuſſoria cautione in partibus, vt ſuprà, ex
quo vbi plures ſunt iudices inquiſiti, ſi vnus aditus eſt,
erit inquiſitus ipſe ab alio tutus, cùm alter præuene-
8 rit. †voluit Inno. in cap. cùm M. Ferrarienſis. extrà de
conſti. Bald. in l. j. de offic. conſu. & pulchrè Ang. in l.
penul. ff. de petitio. hære. vbi dat optimã cautelam, ꝙ
ſi duo diuerſi iudices poſſunt cognoſcere de criminoſo,
ſi ipſe optat conueniri ſeu inquiri potius ab vno
iudice, quàm ab alio, ſupponat accuſatorem, qui eum
accuſet corã iudice deſiderato: quia eo caſu erit tutus
petendo ſe remitti ad priorẽ iudicem: & hoc per illud
dictum Inno. vt ſuprà, idem refert & ſequitur Fely. in
d. c. cùm. M. Ferrarienſis. xiij. col. Nec opitulabitur
parti aduerſæ, prout ab eadem inferri audiuit, in litteris
ipſis minimè enarrari Anellũ pirocium intentaſſe
dictã litem, ſed nomine Regis Ferdinãdi primi fuiſſe
intẽtatã per mediã perſonã ſui oratoris, ibi exiſtẽtis,
qui cõpelli fecit eundẽ Indicũ ad præſtandũ fideiuſ-
ſoriam cautionem, vt ſi adparuiſſet ipſum Indicũ cœ-
piſſe bona præfati Regis Neap. ſeu ſuorũ vaſallorum,
illa reſtitueret. Et ſic clarè adparet, ꝙ ad inſtantiam
querulantis, ſiue accuſatoris fuit iudex aditus. Item ex
9 ſuperabundanti adparet iure cautum † dominum ſeu
ſuperiorem agere poſſe pro intereſſe ſeu iniuria ſuo
vaſallo illata. dixit Bar. in l. ſancimus. C. de ſacroſan.
eccleſ. Card. in clo. j. extrà de reliqui. & vene. ſan. & in
clem. j. de reſcri. Bal. in marg. in verb. dominus. circa
fi. & ſic licet ſufficeret, ꝙ præcederet inquiſitio, iudi-
cem originis, vel quòd fuerit aditus iudex à quolibet
querulãte, qui ſit tam Nolæ regis, quam ſuorũ vaſal-
lorum, adparet in ſpecie ꝙ Regius orator querelam
expoſuit. Nec obſt. prehenſa capitula Neapo. ex quo
non extẽduntur ad lites pendentes in illis partibus, &
ſic extra regnũ: & ſic concludendum eſt, ꝙ cùm ibi lis
pendeat, & fideiuſſoria cautio ſit præſtita, non potuit
ipſe Archieta filius, prout nec Mag. Indicus eius pa-
ter hodie hic moleſtari in eius bonis quæ hic degerẽt:
& ſic debet iudiciũ aſſecuratum per præfatũ Archie-
tam hic deleri & caſſari: id eſt fideiuſſoria cautio pręſtita
hoc coactè, & maximè, cùm adhuc nihil adpa-
reat de inquiſitione hac fabricata, vt ex aduerſo fun-
datur aduerſus præfatũ Magni. Indicum, nec de cita-
tione aliqua virtute inquiſitionis, per quã dici poſſet
pręuenta iuriſdictio hæc, cum per inquiſitionem dici
non poſſit iudicẽ præueniſſe, niſi ſequuta citatione:
10 †vt dicit Bal. in l. j. viij. col. C. de cõceſ. quem refert &
ſequitur Alex. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. vio. attamen
per Regias literas adparet, ꝙ in partibus illis fuit In-
dicus ipſe accuſatus, & realiter cõpulſus in regali cõ-
ſilio Hiſpaniarum dare cautionem de ſtando iuri: vt
11 ſuprà, & †ſic ſubſecuta accuſatione, quod eſt remediũ
ordinariũ, ceſſat inquiſitio, quod eſt extraordinariũ.
ita voluit Bar. in l. ſiue contra. ij. col. circa fi. ff. de lib.
agno. & in l. poſt finitã. ff. de ſuſpec. tutor. Bal. in l. edi-
ta. xiiij. col. C. de eden. & maximè ſi ſequeretur accu-
ſatio ipſa coram alio iudice, quo caſu ceſſat inquiſitio
coram primo. dixit Inno. in c. ſuper literis. de reſcrip.
Bar. in l. iij. ff. de adult. Bald. in l. ea quidem. de accuſa.
Ang. in l. ſi vacantia. C. de bon. vac. lib. x. & ſic cùm
regale conſiliũ Hiſpaniæ præuenerit, realiter cõpel-
lendo Indicum præfatum ad cautionem, & ibi fuerit
res cœpta geri, vt literæ Regiæ teſtantur, ſequitur, ꝙ
hic nullatenus moleſtari poſſit, cum ratione præuen-
tionis realis ipſe †iudex realiter præueniens præfera- 12
tur. ita voluit Ang. in tract. malefi. in verſic. iudex cõ-
miſit. Alexan. in dicta l. ſepulchri violati. Barbar. in d.
cap. cum. M. Ferrarienſis. de conſtit. Bald. in l. ſenatus.
In fin. C. qui accuſa. non poſ. & in auth. ſed nouo iure.
C. de ſer. fugi. & ideo iudex realiter præueniens, præ-
fertur in cognoſcendo: & dicitur potẽtior: quia poteſt
ad eius libitũ executionẽ facere aduerſus delinquen-
tem, ſeu delatum, & præſertim cùm hodie de conſue-
tudine non fiat remiſſio: & ita Bar. & Alex. in dicta l.
ſepulchri. & Ang. in dicto tractatu maleficio. in verſi.
iudex commiſit. In cæteris ſuppleat prudentia, ac fa-
cundiſſima doctrina excellentiſſimorũ dominorum
Regentium Cancellariam, per quos tandem fuit cau-
ſa remiſſa, vbi cœptum iudicium fuerat, vt ſuprà.

Thomas Grammaticus V. I. D.

Schedula Magni Hieronymi Moro. regentis Can-
cellariam directa mihi Thomaſio Grammatico.

Magni. M. Thomaſio Grammatico, non obſtante *che ſiate iudice de la Vicaria non reſtarite impero de aduocare in la cauſa de Moſſen triſtan docto. perche al collateral Conſeglio piace, & ne contentamo che tal voſtro patrocinio ſi preſte, non obſtante che ſtare Iudice vt ſuprà Neapo. à xxj. de Marzo.* 1529.

Als piacerde. V. S.

Hieronimo Morono Regen.

Conſilia geſta per authorem, poſt quinquageſi-
mumtertiũ annum ſuæ ætatis, vſque ad ſexageſimum-
ſecundum: quo anno deſtitit à conſulendo, quia per
Cæſarem Carolum quintum Romanorum Impera-
torem, fuit adſumptus in Regium conſiliarium in
conſilio S. Claræ regni Neapo.

SVMMARIVM.

1 *Occidere mihi licet aggreſſorem, nedum inſtante mortis periculo, verum etiam ſi immineret periculum iniuriæ perſonalis.*

2 *Occidens aliquem ad hoc vt excuſetur, ſufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offenſione.*

3 *Metus iuſtus dicitur timor violentiæ inferendæ.*

4 *Metuendum eſt quod abſque periculo eſſe non poteſt.*

5 *Aggreſſus ſi veriſimiliter ſe tueri non poteſt abſque periculo iniuria perſonalis, licet ſe cum armis tueri & occurrere, non aliter conſiderato moderamine inculpatæ tutelæ.*

6 *Percuſſus cum pugno, poteſt occidere gladio, ſi euadere non poteſt ab iniuria perſonali, vt ab altero pugno: pro quo euitando, & pro qualibet iniuria perſonali, licet occidere.*

7 *Senex poteſt armis ſe defendere contra iuuenem ſe robuſtiorem licet inermem.*

8 *Prouocatus occidens prouocantem, præſumitur illum occidiſſe ad defenſionem.*

9 *Offendens præſumitur habere animum iterum offendendi.*

10 *Occiſus ab aggreſſo, & ſe defendente, præſumitur occiſus ab ipſomet magis, quàm ab aggreſſo. & nu. 11.*

12 *Si percutio te antè quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi, certè dicor feciſſe ad mei defenſionem.*

Inſulta

13 *Inſultatus ſemper præſumitur feciſſe id quod fecit, ad ſui defenſionem.*

14 *Inſultatus in dubio potius quicquid fecit, præſumitur feciſſe ad defenſionem potius, quàm ad vltionem.*

15 *Inſultatus habet præſumptionem iuris pro ſe, quòd quicquid fecit, ad ſui defenſionem fecit: quod maximè procedit, quando aggreſſor eſſet rixoſus.*

16 *Rixoſus præſumitur per prius aggreſſor, ſeu rixam incepiſſe, & ſubdit quòd præſumitur pro eo, qui eſt pacificus & quietus. & nu. 17.*

18 *Aggreſſor in dubio præſumitur, qui eſt iunior.*

19 *Occidendi animus declaratur ex coniecturis.*

20 *Percutiens in capite, præſumitur habere animum occidendi: quia eſt locus periculoſus: & ex vno ictu in capite quis letaliter lædi poteſt. & nu. 19.*

21 *Occidendi animus non præſumitur, vbi percuſſio fit in loco, in quo veriſimiliter percuſſio facta non facit periculum.*

22 *Occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percuſſerit, poteſt etiam adparere, vbi non conſtat quòd percutiens ſit rixoſus, vel frugi, & optimæ vitæ. & nu. 23.*

24 *Dolore iniuriæ vel metu promotus, non eſt in plenitudine intellectus: & ſic ei tollitur rectum iudicium deliberandi. & nu. 25.*

26 *Defendens ſe non poteſt habere ſtateram in manibus, & vulnera non dantur ad menſuram.*

27 *Minatus non debet expectare ſe percuti: ſed melius occurrere in tempore, quàm poſt tempus vindicare.*

28 *Minatus mortē alicui poteſt in illo actu a præfato minato occidi: quia non debet expectare ſe percuti.*

29 *Occidens aliquem ex ſolo terrore armorum ſeu inſultus excuſatur.*

30 *Iniuria vbi fit alicui, pro qua non ſolet adiri prætor ob conſeruationem honeſtatis, & iniuriatus reputaretur vilis ſeu cornutus, poteſt propria authoritate ſe vindicare, & iniuriam repellere: nec debet puniri, licet multum excedat ad propulſationem iniuriæ.*

31 *Honor debet cunctis rebus præponi.*

32 *Inquiſitus abſens ſi voluntariè comparet, & ſe ponit in fortiam iudicis ſeu in carcerem, videtur demonſtrare maximum ſignum innocentiæ.*

33 *Moderamen inculpatæ tutelæ quãdo non fuit exceſſum ex propoſito, nulla incurritur pœna.*

34 *Moderamen inculpatæ tutelæ non eſt in conſideratione, ſi inſultatus ind. liberatè, & accenſus furore iracundiæ exceſſit modum in defendendo: quia tunc non imputatur.*

35 *Teſtis deponens ſecundum eius iudicium & videre probat, vbi adſignat rationem.*

36 *Teſtis deponens de ſua credulitate ſeu iudicio ſuper re, quæ non ſubiacet ſenſui immediatè, ſed mediante diſcurſu intellectus, probat.*

37 *Teſtis de credulitate deponens id, actum ad defenſionem, probat.*

38 *Ad defenſionem quòd quid factum fuerit probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur.*

39 *Delictum capitale committens, ſi ſit ſtrenuus & vtilis reipublicæ, abolenda eſt ſibi pœna.*

40 *Delictum committens, ex quo fuit condemnatus ad mortem, ſi eſt homo vtilis reipublicæ, ſeu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis ſententiæ impedire.*

41 *Index debet moueri ex rationabili dicto, ſicut ſi allegaretur ſibi textus iuris.*

CONSILIVM XXIX.

INcomprehenſibilis Dei ſuffragio petito, Amen. In cauſa Magni. Triſtani doct. olim Regentis magnæ curiæ vicariæ cum Regio fiſco ſuper homicidio, vt prætenditur commiſſo in perſonã Magni. Ioannis de Maſſo, iudicis eiuſdem Magnæ curiæ, breuitati inhærendo, ſuperfluis reſecatis, breuibus quoad potero, me expediam. Et quia ex proceſſus meritis inficiari nõ poteſt per teſtes met productos ad inſtãtiam Regij fiſci, non adparere ꝙ dum Ioannes ipſe coram præfato Magni. Triſtano tunc Regent. & Magni. Iudicibus ac fiſci patrono irreuerenter ac impertinentiſſimè loqueretur: dicendo, *che tuto va come dio vole, e che le ſententie ſi danano in vicaria per li cantoni per vno iudice, & per lo regente e che ipſo regente culpana in queſto.* & dum Regens reſpondiſſet, dirigendo eius verba verſus fiſci patronum, dicendo: V.S. *vede la te merita di queſto vigliaco.* & iudex ipſe replicaſſet: *tu ne menti per la gola*: & inſuper manu violenta eripuiſſet bachetã, ſeu ſceptrum iuſtitię à manibus pręfati Regentis: & dum Triſtanus ipſe præuidens Ioannem ipſum iratum, & penè amentem contra ipſum, ne ſibi deterius cõtingeret, exiuiſſet foras extra ſticcatum, in quo degebat: ne offenderetur à præfato Ioanne exiſtente ſatis cholerico & animoſo contra ipſum, maximam vim faciendo, vt euaderet à manibus Alexãdri iudicis ſui collegæ, eundem Ioannem detinentis, ne ſticcatum exiret contra præfatum Triſtanũ, in quo ſticcato Ioannes ipſe tutiſſimè permanebat inter iudices, & fiſci patronũ, adeò vt offendi minimè potuiſſet. & inde eſt, quòd dum prædictus Triſtanus extraxiſſet enſem, tanquã debilior & ſenex, vt incuteret metum eidem Ioanni ſic irati, ne ipſum offenderet vlterius, cùm Ioannes ipſe exiſteret iunior & robuſtior, ita vt cum impetu & furioſè eundo contra præfatum Triſtanum, & ſic cum impetu euaſus à manibus præfati Magni Alexandri ſui collegæ iterũ contra præfatũ Triſtanum, vt ipſum offenderet prout ex multorum teſtium depoſitione cõprobatur, reperitur Ioannes ipſe vulneratus in ſcia, & ſucceſſiuè ex eodem vulnere infrà breuiſſimum ſpacium mortuus. Hæſitatur ergo an teneatur Magni. Triſtanus de homicidio, ſeu de aliqua culpa, vel an tanquã ad neceſſariam defenſionẽ innocens iudicãdus veniat. Et certò nulli dubium ex iuris diſpoſitione ſancitum eſſe, ꝙ nedum inſtãti mortis periculo liceat alium occidere: vulg. clem. j. de homic. & l. ij. C. de ſica. verum † etiam, 1
quãdo immineret aliquod periculum iniuriæ perſonalis. dixit Bald. in l. j. vj. col. C. vnde vi. ver. ſed pone. & ibi etiam optimè Bart. in ij. col. & idem conſuluit Bat. in ſuo conſil. incip. Vanutius. Ant. de Butr. in cap. olim. el primo. de reſt. ſpo. pen. col. & conſuluit Alex. ſuo conſil. lxxvj. in j. vol. & cõſil. cix. eod. j. vol. v. col. Ang. in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cor. de ſica. per glo. quam ibi reputat ſing. & melioẽ de mũdo. & ſubdit, ꝙ in practica erratur, & ꝙ ſi ſcias practicare, vt decet, lucraberis de pecuniis: & quòd ipſe in ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accuſatũ de homicidio. † Cõſtat autẽm, ꝙ ad hoc, vt quis excuſetur, ſufficit probari ꝙ probabiliter dubitari poterat 2
de offenſione, ita voluit Inno. in cap. ſi verò. de ſen. excom. & refert & ſequitur Ang. de Aret. in §. ius autem gentiũ. inſtit. de iur. natu. gen. & ciui. Et ꝙ imminebat periculũ iniuriæ perſonalis, ſatis liquet ex conditione

perſonæ ipſius indicis Ioannis rixoſi, & ſcandaloſi &
impetuoſi, ac cõſueti alios percutere, & vulnerare: vt
plenè probatũ eſt. Liquet autẽ ex his, quæ paucis die-
bus anteà Ioan. ipſe dixerat *che deliberana darn. le vna*
maniata intra la audientia: in qua ipſe occubuit, ſub-
dens: *che la era loco a ircio*, quaſi dicat: *che n in li porea*
ſcampare: & inſuper aliàs ſatis cholericè dixerat: *non*
ſia io Ioan. de Maſſo ſi auante la fine del officio non ne la
faccio vna altra anal. he di: vt deponit Ioan. Franciſc. co-
pula. xxx. teſtis, & Ant. de aturono. xl. teſtis in xlj. ex-
ceptione, qui plus ſubdit ipſum Ioã. dixiſſe: *che a a..mi*
la fine del officio li vole a fare cognoſcere chi ei a ipſo Ioan. &
hoc vltra alias atrociſſimas iniurias & minas, de qui-
bus per Magn. Ioã. de paſchalibus, vtiuſque Iuris Do-
ctor. quadrageſimũ vnum teſtem in xlj. exceptione, &
per Franc. Barbã. xxxix. teſtem ibidem: & ſic attenta
ſenili ætate ipſius Triſtani, ac nobilitate conditionis
& proſapiæ ipſius, exiſtenti ipſo Ioanne iuniore, ro-
buſtiore ac fortiore, ac humiliore cõditione, vt plenè
deductum adparet: & in tantũ aſſerunt teſtes, ꝙ ſem-
per eundem Triſtanũ ſuperaſſet, non debebat Magn.
Triſtanus ipſe expectare ſe percuti aut iniuriari: & ſic
3 ſe periculo cõmittere: maximè, † quia timor violẽtiæ
inferendæ iuſtus metus dicebatur: prout dicit Alex. de
Imo. in ſuo conſil. xcix. incip. quoniam per excellen-
tiſſimum. in iij. vol. Et quòd non debebat ſe periculo
committere, tenet Inno. & Bal. in c. j. quod me. cauſa
4 ex quo tenendũ eſt, ꝙ abſque periculo eſſe non † po-
teſt. c. j. de bapti. in cle. ſecundùm Bald. in iij. colum.
ibidem. ob quod ita ſenex & ſexagenarius exiſtens ve-
riſimiliter ſe tueri nõ potuiſſet abſque metu ſeu peri-
culo ſuæ iniuriæ perſonalis, quo caſu licebat eidem
Triſtano cum armis ſe tueri, & occurrere, non aliter
5 conſiderato moderamine inculpatæ † tutelæ, ſecun-
dùm Bar. in l. furem. ff. de ſica. Ant. de Butr. in c. olim.
de reſti. ſpo. qui ſubdit pro doctrina Bart. in dicta leg.
furem. ꝙ percuſſus cum pugno, poteſt occidere gla-
dio, ſi euadere non poterat ab iniuria perſonali, vt ab
6 altero pugno: † pro quo euitando, & pro qualibet in-
iuria, licet occidere, ſecundùm eos: quod eſt perpetuò
not. ita etiam in ſpecie tenet Bar. in præfata. l. j. C. vn-
de vi. in reper. vj. col. etiam conſuluit in propriis ter-
minis Alexan. in conſil. lxxvj. incip. viſa inquiſitione
contra fortimeriũ. penul. col. j. vol. quod maximè di-
cit procedere, vbi aggreſſor fuiſſet robuſtior, prout
eſt in caſu præſenti: quia tunc propter inæqualitatem
virium præſumitur, ꝙ aggreſſus non poterat aliter ſe
tueri, per not. in glo. magna, in dicta l. j. C. vnde vi. &
ſubdit Alex. in dicto conſil. lxxvj. ꝙ licuit fortimerio
aggreſſo facere illud, quod fecit, ne Ioan. Andrç eius
offenſor perſeuerares in ipſum offendendo: prout in
caſu, de quo agitur: & ſic præſuppoſito præfato Ioãne
iuniore, ac robuſtiore & fortiore, & præfato Triſta-
no ſeniore & debili, prout clariſſimè demonſtratum
7 fuit, licuit eidem Triſtano † armis vti. vt per gloſſ. &
Bar. in l. j. C. vnde vi. & ibi per Bal. in vj. col. & plenè
per Alexand. conſil. lxxvj. j. vol. vbi conſuluit in pro-
priis terminis in eo, qui ſe defendit cum armis contra
inſultantẽ ſine armis: quia licuit etiã eundẽ occidere,
prout occidit, cõcurrentibus qualitatibus prænarra-
tis: prout in propriis terminis cõcurrunt in præſenti
cauſa, etiam cum Ioan. ita nominato, prout in præfa-
to conſil. quinimò & filio Andreæ prout in caſu do.
Alex. in quo ille offenſor nominabatur Ioã. Andreæ,
& in caſu noſtro hic offenſus nominatur Ioan. filius
Andreæ de Maſſo: † & in ſatis adparet præfatũ Magn.
Triſtanũ fuiſſe prouocatum ab ipſo Ioanne, quo caſu
præſumitur eundẽ occidiſſe ad ſuam defenſionem ſe-
cundùm Bal. in l. j. §. cum arietes ff. ſi quadr. pau. feciſ.
dica. Gãdi. in tractatu maleficiorũ ſub rubr. de defen.
à reo facien. ij. col. ver. ſed ponamus, iu es. Bar. & Bal.
in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ff. ad leg. aqui. Augu. Ari.
in addi. ad Ang. in ver. & dictus Titius ſe defendendo.
ij. char. Et tantò fortius conſiderandũ eſt, quòd dictus
Ioannes iniuriauerat grauiter, vt ſuprà oſtenſum eſt,
eundem Triſtanũ, & diuerſimodè, ex quo præſumen-
dum erat, ꝙ habebat animum periſtendi. & ſimiliter
offendendi: † ita in particulari dicit Aug. Ari. in addi. 9
ad Ang. in tract. malefi. in dicto ver. & dictus Titius. in
ij. char. in j. addi. ij. col. poſt princ. dum dicit, quòd qui
primò percuſſit, videtur habere animũ iterum reper-
cutiendi. idem refert & ſequitur Marſi. in ſua pract.
cau. cri. in ver. quoniam. xiiij. col. ver. & tantò magis
hoc procedit. & ſic cum occiſus fuerit ab ipſo Magn.
Triſtano aggreſſo iam ab eo, & ſe defendẽte, dũ Ioan.
ipſe in ipſum Triſtanũ impetuoſè irrueret, † videtur 10
Ioannes ipſe à ſemetipſo occiſus, magis quàm à præ-
fato Triſtano aggreſſo. ita dicit Abbas in c. clerici. el
primo: poſt principiũ. de vita & ho. cleri. & ſequitur
prædictus Marſi. in præfata ſua pratic. in ver. quoniã.
xv. col. & hoc per rationẽ, quia occidens aliquẽ ſe de-
fendendo, non dicitur cõmittere maleficiũ: † ſecun- 11
dum Bal. in l. data opera. iiij. col. C. qui accuſ. non poſ.
& alibi occidens aggreſſorẽ ſe defendendo, non dici-
tur cõmittere maleficium, nec tenetur de occiſo: vt
tenẽt cõmuniter doct. in l. j. C. vnde vi. & in l. vt vim.
ff. de iuſti. & iur. & in l. j. C. quãdo licet ſine iudi. ſe vin-
di. & plenè Alex. in cõſil. cxix. incip. viſo proceſſu. iiij.
col. in vij. vol. vnde exeunte ipſo Ioan aduerſus præ-
fatum magni. Triſtanum ita cholericè & animoſè, vt
eundẽ offenderet, licuit eidem Triſtano percutere &
occidere, cũ ex iuris diſpoſitione ſi percutio te ante,
quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi,
† certè dicor feciſſe ad mei defenſionẽ. dixit Bart. in l. 12
ſi ex plagis §. tabernarius. ff. ad legẽ Aquil. refert & ſe-
quitur Ang. de Aretan §. iniuria. j. col. in inſti. ad leg.
Aquil. Ang. in l. quemadmodũ. ff. de inoffi. teſtam. Ant.
Cur. no. in ſuis in ver. metus Ang. in tract. maleficio. in
ver. & dictus Titius ſe defendendo. j. char. in ver. vti.
circa med. Et ex quo dominus Ioã ipſe tutiſſimè per-
manebat tuius ſticcatũ cum iudicibus, & fiſci patro-
no, vt ſæpius dictum eſt, nec ibi offendi poterat à præ-
dicto Triſtano. vt dictum eſt, non debebat igitur ipſe
Ioan. exire ad inſultandũ prædictum Triſtanũ: & ideò
cùm aliter fecerit, & inſultatus fuerit eundẽ Triſta-
num, potuit Triſtanus ipſe ad ſui defenſionẽ eundem
Ioannem percutere, & ſic occidere, prout occidit. ex
quo ꝙ quis occiderit ad defenſam, probatur ſtatim,
quòd adparet inſultatũ fuiſſe: ex quo inſultatus præ-
ſumitur feciſſe, quicquid fecit ad ſui defenſionẽ † lici- 13
tam. dixit Flor. & Bald. in prædicta. l. j §. cùm arietes.
glo. in c. ſi perfodiens. extrà de homi. Quod maximè
procedit, vbi incontinenti fieret, vt in caſu præſenti:
prout not. Bald. in l. iij. C. de ſica. & conſuluit Alex. in
conſil. cl. incip. viſis & opportunè conſideratis. in j.
vol. & dicit Bald. in l. multis. C. de lib. cauſa. quòd ſuf-
ficit probare, ꝙ aduerſarius ruit in ipſum. † Et quòd 14
inuaſus in dubio potius videatur feciſſe ad defenſio-

nem, quàm ad vltionem, conſuluit Cæpo. in ſuo con-
ſilio xxix. colum. v. & conſil. xlij. & xliij. cum ſequen.
Bal. in coſil. lxxxij. incip. quidã enim inſultatus. Ang.
& Augu. in d. ver. & dictus Titius. col. vij. & ſubdit, ꝙ
inſultatus habet præſumptionem pro ſe, quòd quic-
15 quid fecit, ad ſui defenſionem fecit: † quod maximè
procedit, quãdo ille qui aggreditur, eſt rixoſus, prout
dicit Cæpo. in præfato ſuo conſil. xxviij. in ij. col. Item
vltrà, ꝙ adparet ipſum Ioan. incœpiſſe rixam, verba
illa, vt ſic inquam temeraria proferendo contra præ-
dictum regentem, eleuando ſibi bachotam violẽter,
extat etiã iuris præſumptio, ꝙ ipſe incœperit rixam,
16 ex quo iura ſemper contra rixoſum præſumunt, † ꝙ
ipſe prouocauerit ad rixam: vt dicit Alber. de Roſa. in
dicta l. vt vim. Card. in cle. j. de homi. Cæpo. in d. con-
17 ſilio xxviij. in iiij. col. ad hoc facit, nam aliàs † atten-
ditur conſuetudo & qualitas hominis. l. vel vniuerſo-
rum. ff. de pig. act. l. qui ſemiſſus. ff. de vſur. l. non om-
nis. §. à barbaris. ff. de remili. & in c. illo vos. de pigno-
ri. & ſic concludit Cæpo. per prædicta eſſe econtra, ꝙ
præſumendum ſit pro eo, qui eſt pacificus & quietus
de quibus quidem contrariis in vtroque plenè oſten-
ſum eſt in facto, ꝙ præfatus Ioan. fuerit ſemper rixo-
ſus, & econtrà prædictus Triſtanus pacificus & quie-
18 tus. † Item etiam pręſumendũ erit contra ipſum Ioan-
nem tanquàm iuniorem & robuſtiorẽ, ita dicit Fely.
in c. j. col. xvj extrà de treuga & pace. Nec obſtaret
dicere, quòd ex præmiſsis non merebatur Ioãnes ipſe
occidi prima facie ita conſideráti. Nam dato pro nũc
abſque veri pręiudicio, quòd ita ſit, aduertendum eſt,
quòd prædictus magni. Triſtanus non videtur eun-
dem Ioannem percuſsiſſe animo occidendi, conſide-
rato loco percuſsionis: quia in ſcia, & non in capite
19 percuſsit: qui locus ſciæ non eſt locus periculoſus: † &
ſic ex coniecturis declaratur animus occidendi, vel
non. gl. in l. j. C. de ſica. & in l. Fulcinius. §. j. ff. ex quib.
cau. in poſ. ead. & in l. apud Celſum. in princ. ff. de doli
20 except. † vnde ſi voluiſſet occidere, percuſsiſſet in ca-
pite, in quo eſt locus periculoſus: & ex modico ictu
ſolet quis letaliter lædi, per text. in c. ſignificaſti. el. ij.
de homi. & Ang. in tract. malefic. in ver. ſciẽter & do-
losè. circa fi. An. de Roſ. in cap. conſuluiſti. ij. q. vj. per-
cutere enim in capite, eſt magis periculoſum, quàm
in alia parte corporis. dixit Raph. Cuma. in cõſi. cxx-
xiiij. Ant. de But. in dicto c. ſignificaſti. & ibidẽ Ioan.
de Ana. vbi ſubdunt, ꝙ percuſſus in capite, rarò libe-
ratur. & ideo in ſpecie conſuluit ipſe Franc. de Are. in
ſuo conſil. lxxx. in ij. col. per no. per Bar. in l. j. §. diuus.
de emen. ſeruo. & text. nota. in l. omne delictum. §. ſi
quis commilitonẽ. ff. de re mili. quòd vbi percuſsio fit
21 in loco, in quo veriſimiliter percuſsio facta nõ † facit
periculum, tunc non præſumitur animus occidendi:
aliàs ſecus. Item, ꝙ non percuſsit animo occidendi,
liquet: quia non adparet, quòd Triſtanus ipſe ſit rixo-
ſus vel ſcandaloſus, aut malæ vitæ, prout ſatis proba-
tum eſt de præfato Ioãne, imò plenè liquet prædictũ
Triſtanum eſſe frugi, ac optimæ vitæ, ita quòd veriſi-
22 militer talia attentare noluiſſe pręſumendum eſt: † vt
dicit Saly. in l. j. C. de ſicar. & conſuluit Cæpo. in con-
ſil. xxxj. col. iij & iiij. & conſil. xxxiij. col. iij. Nec te-
nebatur magnific. Triſtanus præuidens impetũ præ-
fati Ioannis cõtra ipſum aufugere, ſubſiſtente ſua no-
bilitate, maximè conſiderata infima ac tenui condi-
tione ipſius Ioannis, qui ſatis humilis proſapiæ erat, &

ſic fuiſſet eidem Triſtano magna verecundia, & de-
decus, ſi ex fuga euaſiſſet. vilis & crudelis eſt, qui ne-
gligit famam ſuam. dixit Cyn. in l. ſi ex plagis. §. taber-
narius. ff. ad legẽ Aqui. & in l. ſcientiam. §. qui cum ali-
ter. † eod. rit. in ſuis addi. refert & ſequitur Bald. in c. j, 13
vij. col. ver. dicunt quidẽ. de pace tenen. Ioan. de ana.
in c. porro. pen. col. verſic. refert etiam. de cle. pug. in
duello. Ang. in præfato verſi. & dictus Titius ſe defen-
dendo. ij. char. j. col. in fi. & in eodem tract. in ij. char.
eiuſdem ver. ij. col. ver. ex iis infert. vbi Bal. & eo ma-
ximè, cùm metus improuiſus inſtantis periculi tollat
rectum iudicium deliberandi. nam qui eſt immenſo
dolore illatæ iniuriæ † vel metu permotus, non eſt in 24
plenitudine intellectus. Bald. in cap. j. §. j. in fi. de pace
iur. firm. ſequitur Ang. Arim. in d. ver. & dictus Titius.
ij. char. & ſic non tenebitur de occiſo ex cauſa iuſti
timoris, cum Ioan. prædictus ita impetuosè in ipſum
irruerit, & ſic non voluntariè feciſſe præſumitur, ſed
coactè. ita inquit Ang. in l. quis ſi fugitiuus. † in princ. 25
per illum text. ff. de ædi. edic. ſequitur Mari. in l. j §.
præterea. col. v. ff. de quæſt. Et multò fortius præmiſſa
procedere adparent, cùm ictus ſeu vulnera non den-
tur ad menſuram: & ſe defendens non poteſt habere
ſtateram in manibus, & mẽſurare ictus ſeu percuſsio-
nes. † ita dicit pulchrè Bald. in d. l. vt vim. refert & ſe- 26
quitur Cæpo. in ſuo conſil. j. iij. col. Aug. arim. in addi.
ad Ang. in ver. & dictus Titius ſe defendendo. iij char.
in j. addi. Et nihilominus circumſcriptis ſuprà relatis,
habebat, prout habuit magnific. Triſtanus ipſe legiti-
mam cauſam eundẽ Ioan. occidendi vltra præmiſſa.
Et primò, ex quo pluries, & coram diuerſis perſonis
minatus eſt contra eundem Triſtanũ. Et ideò aduer-
ſus minas præfatas non debebat expectare ſe percuti:
† ſed melius eſt occurrere in tempore, quàm poſt tem- 27
pus vindicare. no. Bald. in l. j. C. quando licet ſine iudi.
ſe vind. Alber. de Roſ. in l. j. C. vnde vi. motus ratione,
quia difficile eſſet ſcire, an minas inferens velit per-
cutere ita vel ne, & quãdo. Idem voluit Ioan. Fab. in §.
ius autem gentium. inſti. de iure natu. gen. & ciui. vbi
dicit Aret. ſi minans erat potens ad occidendũ illum
minatum, & conſuetus percutere, ita ꝙ veriſimiliter
poterat timeri, tũc poteſt præueniri. ita declarat Pau.
de Caſt. in d. l. j. quando lic. abſque iud. Iaſ. in l. vt vim.
iiij. col. de iuſti. & iure. & ideò decidit Bal. pulchrè in
d. l. j. quòd minatus mortẽ alicui, poteſt in illo actu à
prædicto minato occidi: quia nũ debet expectare † ſe 28
percuti. Idem tenet Bal. ſuper ſtatutis, in ver. pax. in-
frà, in j. verſic. Ang. in l. quemadmodũ. ff. de inof. teſta.
quem refert & ſequitur Corſ. in no. ſuis. in ver. metus.
Vnde cùm pluries Ioan. ipſe minatus fuiſſet eundem
Triſtanũ, vt ex depoſitione plurimorũ teſtium robo-
ratur, & demũ irruiſſet in ipſum, vt eundem offende-
ret, & ſic minas ad effectum perduceret, extante eius
conſuetudine plenè verificata de pluribus exceſsibus
per eundem commiſsis, licet eidem impunè occidere
propter dictas minas & aggreſsiones: prout in ſimili
dicimus, ꝙ priuati milites, qui itinera frequentata in-
ſidiis. aggreſsionibúſque obſideant, licet vlciſcendo
interficere vt mortẽ, quam minabãtur, accipiãt: & ad
id quod incurrebant, occurrãt. dicit tex. in l. j. C. quan-
do lic. abſque iudi. & alibi, ſi occidero ſeruum mihi
inſidiantem, ſecurus ero, nec tenebor: quia aduerſus
periculũ naturalis ratio permittit ſe defendere. l. ita-
que. in princ. ff. ad legem Aqui. facit. l. deuotum. C. de

metalla.lib.xij.& cõſuluit Cæpo.conſil.xliiij.circa fi.
& ſecundum quoſdam ſufficit ſolus terror armorum,
29 †ſeu inſultus, licet percuſſus nõ fuerit. ita dixit Cæpo.
in ſuo conſil.xliij Præterea, ex alio potuit impunè occidi: videlicet propter atroces iniurias prolatas per prædictũ Ioannem contra præfatũ magn. Triſtanum, dum dixerat publicè, ꝙ prædictus Triſtanus erat publicus latro *ex tortore de la iuſtitia, cornuto e che era andato recuperãdo la muliere per li burdelli.* & iuris diſpoſitione ſancitũ eſt, ꝙ vbi fit iniuria alicui, de qua non ſolet adiri prætor, fortè propter conſeruationẽ honeſtatis, ſeu aliter, cùm prætor illã audiens fortè poneret rem in deriſum, & iniuriatus reputaretur vilis ſeu cornutus, tunc licet propria authoritate propulſare, & iniuriã repellere ob verecundiam, quam pati non poterat, & ſic iuſtã habuit cauſam. vnde nõ debet pu-
30 niri de tali † vindicta ad propulſationem iniuriæ: licet excedat multũ. ita conſuluit Paul. de Caſt. in cõſi. cxc. incip. In cauſa carceratorũ. per totũ illud conſilium. & ſequitur Aug. Arm. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. Andreã auxiliatorẽ. pen. col. in verſi. Andr. Armatus. in addit. ij. col. in ver. appenſatæ. in fin. verbis
31 vltimæ additionis. † & hoc maximè ob honorem, qui quibuſlibet rebus præponẽdus eſt. l. Iulian. vbi no. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſt. quem ad hoc alleg. Iaſ. in l. reprehendenda. C. de inſti. & ſubſti & in l. admonendi, col. xiiij. ff. de iureiu. Bal. in cap. ex ratione. ij. col. extrà de app. & ideò text. in § ſocer. in l. miles. ff. de adul. dicit, verecundũ eſſe honorẽ ſuum inultũ relinquere. & dicit tex. in cap. nolo. xij. q. j. ꝙ is crudelis eſt, qui famam ſuam ſpernit. & adeò honor & honeſtas habendi ſunt pretio, vt pari paſſu cũ vita ambulẽt. l. iuſta. ff. de manu. vindi. Nec puto omittendũ, ꝙ prędictus Triſtanus noſcẽs quanta cũ modeſtia & patientia ſe geſſerit circa eius defenſionẽ aduerſus importunas acceſsiones, imò temerarias cũ reuer. ipſius quondã Ioan. cui omnipotens Deus eius peccata dimittat, ſtatim poſt caſus contingentiã ſe cõtulit ad domũ illuſtriſ. domini Proregis, quẽ non reperiẽs, quia ad venandũ acceſſerat, ſe contulit ad domũ quondã excel. domini Ioan. de Vrbina, cui caſu propoſito cõparuit in eius libertate perſiſtẽs, vt eius innocentia pateficret, ſponte ſe præſentauit, & poſuit in carcere in caſtro nouo: quod quidẽ fuit & eſt maximũ indiciũ ſuæ innocẽtiæ, cùm nemo ſit ita fatuus & inſanus, qui noſcens ſe nocentẽ ac reũ criminis, velit ſe priuare libertate, & ponere ſe in carcere, putãs celare veritatem, quæ tandem conculcari non poteſt, niſi ſciat ſe innocentem. & loquor
32 vbi tractatur de pœna vitæ. † ita dicit Bart. Cæpo. in cõſil. xxxj. incip. ſuper homicidio iiij. col. ver. decima & vltima. refert etiam & ſequitur Marſi. in ſua prac. cauſarũ crimi. ver. diligẽter. in antepen. col. ver. aliud eſt indiciũ non debile. & ſubdit formaliter. j. ſcripta verba. Et verè ego multoties in diebus meis præſentaui multos ad carceres ſua ſponte, & ſemper reperti ſunt innocẽtes. & fuerunt abſolui & liberati: & non credo, ꝙ aliud cadere poteſt in capite ſani & prudentis viri, quam ꝙ talis ſe ſponte cõſtituens ad carceres ſit innocens. Nec ſuffragaretur fiſco diſcere, ꝙ in hoc caſu videtur exceſſus modus inculparę tutelę, per pręfatum Triſtanũ, cũ ſi ita dici poſſet, prout nullatenus dici poteſt, attamen adparet non fuiſſe ex propoſito: quo caſu tenendũ eſt in nullã pœnã incurriſſe. Dixit
33 ſingulariter † flor. in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ff. ad leg. aquil. vbi ita per illũ tex. dicit tenere glo. xiij. q. in ſumma ad fi. quod eſt ſing. dictũ, prout refert & ſequitur. do. Ant. de Alex. in addi. ad Bart. in l. j. C. vnde vi. idem cõſulendo tenet Alex. in conſil. cix. j. vol. vbi allegat etiã hoc tenere Petr. de Anch. in clem. j. de hom. & idem tenet Alex. in conſil. cxlij. vol. & cõſil. lxxvj. j. col. j. vol. & ſic cùm nõ ex propoſito, ſed iuſto dolore iniuriæ prouocatus, necnon ad euitãdum, ne vlterius offenderetur, cùm euaſus prædictus Ioannes per vim à manibus domini Alexandri iudicis ipſum detinentis, ne in eundem Triſtanũ irrueret, cauſa ipſum offendendi, vt teſtes omnes teſtantur, non videtur nec eſt alicui pœnæ obnoxius. Quod etiam cõprobatur, cùm moderamen inculpatę tutelę non ſit in conſideratione, ſi indeliberatè, & accẽſus calore iracundiæ inſultatus exceſsit modum in defendendo: † quia 34
tunc non imputatur exceſſus: quia ibi hoc caſu non poteſt vti hac moderatione, ex quo primi motus non ſunt in poteſtate noſtra: & ſic nõ poteſt tunc diſcerni verũ à falſo. c. ita. xj. quæſt. iij. ita voluit Abb. Panor. poſt glo. in c. ſignificaſti. de homic. vnde in rixa, prout iſta fuit, non poteſt conſiderari dictũ moderamen. l. j. in rub. ff. de excep. l. ij. ff. de dam. infect. licet totũ hoc ſit in arbitrio iudicis, ſecundum Abb. ſicu. & Ioan. de Ana. in dicto c. ſignificaſti. & nulli dubium, ꝙ conſiderata perſona ipſius magn. Triſtani nobilis, & de generoſa proſapia, necnon & eius ſenili ætate, ac debilitate. & dignitate officij in quo erat, & ſuperioritate in ipſum Ioannem, qui tunc erat iudex in ipſa magna curia, & Triſtanus ipſe regens, & econuersò inſpecta qualitate infimæ conditionis ipſius Ioan. plebeiiam iuuenis, & robuſtioris ac ſcandaloſi, & malè morigerati, vt plenè probatum eſt, nemo dubiũ arbitrari deberet moderamẽ inculpatæ tutelæ non eſſe in aliqua conſideratione. Et minimè militaret pro fiſco, quatenus obiiceretur, ꝙ teſtes deponẽtes præfatũ do. Ioannem irruiſſe in ipſum Triſtanũ cauſa eundem offendendi, non videãtur deponere certitudinaliter & pręciſè, ſed per verbum credulitatis, videlicet ꝙ ita credunt ſecundũ eorum iudicium & videre, ꝙ Ioannes ipſe irruebat cauſa illũ offendendi: nam cùm adſignauerint rationem eorum di[illegible] ſatis adparẽt probaſſe, quòd quondam dom. Ioannes intendebat prædictum Triſtanum offendere, & ſic plenè probant. † licet ita 35
ſecundum eorum credulitatem, ſeu iudicium & videre, depoſuerit. ita voluit Bald. in l. qui tamen. §. ſi arbiter. ff. de arb. Cyn. Bald. & Saly. in l. teſtium. C. de teſt. Bal. in l. conuenticula. C. de epiſco. & cler. Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de teſte. §. j. ſuper verſic. item, quòd depoſuit de ſua credulitate. Ant. de Bur. in cap. quoties extrà de teſtib. & aliquid per Alexan. in conſi. lxxiiij. j vol. quibus ſuffragatur potiſsima ratio, quòd eo caſu teſtes deponere adparent de re, quę non ſubiacetur ſenſui immediatè, ſed mediante diſcurſu intellectus. ita dicit in ſpecie Bartol. in ſuo conſi. incipien.
Ray. Petri, † quem allegat Alexan. in ſuo conſi. lxxvj. 36
aliàs. lxxvij. incip. viſa inquiſitione. in vltima col. in fin. j. volum. & in conſil. cix. vbi multa adducit, quæ maximè procedunt, cùm teſtes ipſi deponant ad defenſionem: † quo caſu probant, licet de eorum cre- 37
dulitate deponant. dixit Bald. in l. ſolam. C. de teſti. & ibi Saly. in iij. colum. vbi ambo allegant dictum conſilium Bartol. & facit bene text. quem ibi not. Anton. de Butr. in cap. vnico, extrà de ſeruti. vet. quantum humana

mana fragilitas. & præallegatum conſi. Alexan. lxxvij.
refert etiam & ſequitur Iacob. de S. Georg. in l. teſtes
eos. j. colum. ff. de teſt. vbi formaliter dicit, & amplius
dico vobis, quòd ſi ſum inculpatus de homicidio, &
ad probandum meam innocētiam, & quòd illud feci
ad defenſionem, ſi teſtes examinati deponant ſe cre-
dere, quòd feci ad defenſam, erunt boni teſtes: quia
an fecerim ad defenſionem, non poteſt videri per te-
ſtes, ſed bene poteſt cognoſci animus meus ex actibus.
Ita conſuluit Alex. vbi ſuprà, & facit inſuper optimè
dictum Baldi in l. vnica. xj. ſeu vltima col. C. de cōfeſ.
38 vbi ſingulariter dicit, † quòd feciſſe ad defenſionem
probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio com-
mittūtur. quod dicit eſſe no. dignum. Vltimò, licet
audacter concludi poſſet prædictum magn. Triſtanū
exemptum ab omni pœna & culpa ex præmiſsis, at-
tamen tanto magis ad id tenendum eſt, cum ſemper
inſeruierit cap. quondam regi glorioſæ memoriæ, &
ſucceſsiuè Cæſ. Maieſtati, tam de præterito, quam de
præſenti pro capitaneo in triremibus regiis regni Si-
ciliæ, in quibus diu inſeruiuit, proſequendo Turcas &
Mauros, ſæpè & ſæpius de eis trophæa ac victorias re-
portando in pluribus cōflictibus, & bellis nanalibus,
tum etiam de præſenti anno in obſidione ciuitatis
Neapol. & in claſſe maritima, vbi ſtrenuè ac fortiter
pugnauit contra Gallos, & inimicam ligam: & tandē
interempto Illuſtriſ. dno Vgono de moncada ſe pro
Prorege gerēte, ipſe quoque Triſtanus cum aliis pro-
ceribus regni captus fuit ab hoſtibus in triremibus
peſſundatis, in quibus ſtrenuè belligerando captiuus
effectus eſt: & tandem ſuo proprio ære ſe redemit: &
Neapol. rediens licet ſenex, & imbecillis, prout erat,
& vires ſuppetierunt continuò exiuit extrà vrbem
cum aliis militibus caſtra metando, ac prælijādo cum
hoſtibus vſque ad conſequutionem fœliciſsimæ victo
riæ: ob quòd quando verè culpa aliqua ſibi imputari
poſſet, prout minimè poteſt, cùm ſtrenuè ſemper ſe
geſſerit pro ſeruitio regio, & beneficio ac vtilitate rei
39 pub. abolenda † eſt: per no. per gl. & doc. in l. & ſi ſeue-
rior. C. ex quibus cau. infam. irrog. & in l. quid ergo. §.
pœna grauior. ff. eo. tit. & facit optimè text. in l. ad be-
ſtias. ff. de pœn. vbi not. per Dyn. quòd in huiuſmodi
40 caſu, quando eſſet delictum in † quo veniret pœna ca
pitalis imponenda, quilibet de populo poſſet talis ſen
tentiæ executionem impedire, reſpectu qualitatis ſi-
milis perſonæ, vt refert & ſequitur Ludo. in ſingu. ſuo.
cccclviij. & ccccxlj. incip. tu Senenſis. & tenet etiam
Nico. de Neapo. in l. hos accuſare. §. pen. ff. de accuſ. Et
quòd quis propter eius excellentiam, ſeu eminētiam
alicuius exercitij non puniatur ad mortem, vbi alius
puniri deberet ob commiſſum flagitium, vltra tex. in
d. l. ad beſtias. plenè Iaſ. in l. j. ij. col. ff. de legi. Bar. Chaſ-
ſane. in ſuo tract. gloriæ mundi. in x. parte. in xxx. con-
ſideratione. pen. col. char. xviij. Et hinc eſt, quòd licet
princeps non poſsit dānatum ad mortem abſque par-
tis iniuria liberare, tamen ſi eius liberandi perſona ſit
ſtrenua & vtilis reipublicæ, id facere poterit. Ita ex
aliquibus ex præmiſsis concludit Par. de Put. in tract.
ſyndi. in ver. pœna. ver. an iudex poteſt ad clamorem.
Quod maximè procedere dicendum eſt in caſu præ-
miſſo, cum Abiatar licet eſſet dignus morte, tamen
veniam obtinuit à Salomone, vt ſcribitur tertio Re-
gum. ij. c. ibi. Abiatar quoque dixit Rex, vade in agrū
tuum, & quidem vir mortis es, ſed hodie te non inter-
ficiam, quia ſuſtinuiſti laborē in omnibus, in quibus
laborauit pater meus. & pro hoc adduco optimā glo.
in ver. ob meritū in §. ſed & quod principi. ver. planè.
inſti. de iure natu. gen. & ciui. ab omnibus approbatā,
quæ dicit, quòd ſit remiſsio pœnæ, quando quis multū
ſeruierit principi. & ſic iuſta cauſa remittēdi pœnam
alicui etiam delinquenti, eſt propter ſeruitia multa,
quæ cōtulit principi vel reipublicæ. Ita etiam ibi nō.
hoc Ang. in d. §. ſed & quod. verſi. in glo. ob meritum.
refert etiam & ſequitur Bar. Chaſſan. in ſuo tract. glō-
riæ mundi. in vj. parte in xix. conſideratione. ij. col. &
in eadem. vj. parte in xxxviij. conſideratione in fin.

Nec omittendū cenſeo in præſenti cauſa ad inſtan
tiam ipſius magnific. Triſtani fuiſſe productos omnes
ferè teſtes Italos, & ſignanter Neap. qui in eius fauorē
veriſsimum teſtimoniū perhibuerunt, & non abſque
maxima conſideratione & admiratione, attento ca-
pitali odio inter Hiſpanos & Neapolitanos cōcepto
ex malis, imò prauis moribus armigerorum, qui tem-
pore obſidionis hoſpitati ſunt intus ciuitatem ipſam
Neapo. qui, & ſi veridicè aliquid deponere potuiſſent
in fauorem patris ipſius quondam Ioan. querelantis,
& contra præfatum magni. Triſtanum, equidem non
dimiſiſſent tanquam in Hiſpanum, & in fauorē partis
aduerſæ Italæ, & patriæ Neapo. cùm non poſsit in du-
bium refricari odium ac maliuolentia prędicta con-
cepta inter Hiſpanos & Neapo. præcedentibus tot &
tātis offenſionibus & iniuriis perſonalibus illatis per
eoſdem ſtipendiarios contra Neap. qui. & ſi teſtificari
potuiſſent contra prædictum magnifi. Triſtanū, pro-
culdubio non dimiſiſſent: prout ita de iure præſumē-
dum, quod quidem rationabile eſt dictū: † & ſic debet 41
mouere iudicē, ſicut ſi allegaretur text. legis. Ita dixit
pulchrè Andr. de Iſer. in procem. feu. in vlti. col. & ſe-
quitur Iaſ. in l. j. vij. col. C. de rei ven. & in auth. ſi quā
mulier. vij. col. C. de ſac. ſan. ec. maximè, quia quærere
text. vel legē, vbi habemus rationem, non eſt niſi infir
mitas mentis & intellectus, ſecundum Ariſt. quem ad
hoc allegat Ang. in conſil. cccxvij. incip. in q. vertente
inter illos principes. iij. col. & ideò tex. ſolennis, quem
ad hoc ponderat Bal. in l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de
excuſ. tut. dicit, quòd ſatis eſt allegare rationem natu-
ralem, & naturalē iuſtitiam. idem tenet Ang. in conſi.
cclxxiiij. incip. thema, ſuper quo conſilium petitur.
In reliquis ſuppleat excellen. dominorum. S. Colla.
Com. doctrina exactiſsima, integritas, æquitas maxi-
ma, ac ſumma & conſueta religio, quæ ab omni pœ-
na & culpa prædictum magnific. Triſtanum ex præ-
miſsis exemptum declarare dignetur. & ita iuris eſſe
arbitror ſaluo ſemper eorundem dominorum rectius
ſentientium iudicio, cui me ſubmitto.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

Et tandem facta relatione per magnifi. do. Io. Mar-
tialem, Illuſtriſsi. domino Proregi Principi Orangiæ,
ex ordinatione Suæ Illuſtriſsi. domi. fuit Magnifi. Tri-
ſtanus ipſe liberatus & tranſmiſſus pro caſtellano ad
caſtrum inexpugnabile inſulæ Brunduſij.

SVMMARIVM.

1 *Captura inquiſiti non debet concedi per iudicem, niſi per prius adpareat per informationem de delicto, de quo fit inquiſitio.*

2 *In falſi crimine ſemper debet fieri interpretatio, vt falſum excludatur.*

3 *Falſi probatio debet de neceſſitate concludere.*

4 *Probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in cauſa falſi ſunt neceſſaria.*

5 *Suſpicio ſola in cauſa falſi habetur pro veritate: intellige, vbi eſt ciuiliter mota: quia quando criminaliter fuit mota, requiruntur probationes, ſicut etiam in cæteris cauſis criminalibus.*

6 *Teſtium dicta debent interpretari, vt ſuſtineantur: & quòd nec falſum depoſuerint.*

7 *Teſtis ſi quid minus aduertenter depoſuerit, præſumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falſitas excludatur.*

8 *Teſtis non dicitur falſum deponere, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari.*

9 *Fama bona inquiſitorum de falſo, multum operatur ad excluſionem falſitatis: vbi qualitas perſonæ multum operatur ad remouendum falſitatem. & nu. 10.*

11 *Teſtis adſerens aliter depoſuiſſe, quàm ſcriptum eſt, ſi in ciuili cauſa, creditur magis notario: Si autem in criminali, magis creditur teſti, maximè in cauſa falſi.*

12 *Teſtis dictum ad hoc vt ſaluetur à falſo, ſufficit aliquid eſſe verum, vel non eſſe implicitè.*

13 *Falſum minimè dici poteſt id quod innatur primordio veritatis.*

CONSILIVM XXX.

INcomprehenſibilis Dei auxilio petito,
Amen. In cauſa Io. Thomaſij Piſciuindoli,
& Bartho. eius ſocij inquiſitorum de
falſo ad inſtantiam regij fiſci, & patris
querulantis cùm prætendantur falſum teſtimonium
protuliſſe aduerſus obligationé liquidam in actis magnæ
curiæ exiſtentem, in qua adparent obligati quondam
Anto. de philippel. & eius vxor, quæ prætendens
per vim & metum præfati quondam eius viri ſe obligaſſe,
produxit teſtes præfatos, deponentes prędictam
eius vxorem requiſitam ab eius viro, recuſaſſe ſe obligare:
& quòd lugendo receſſerat à præſentia eius viri
prædicti, redeundo ad eius cameram, intantum quòd
magiſter actorum, qui acceſſerat ad capiendum obligationem,
receſsit, dicendo quòd ipſe cepiſſet huiuſmodi
obligationem, non teneret: ob quod Antonius
ipſe eius vir gladio euaginato acceſsit iterum ad eam:
vnde reuocatus iterum magiſter actorum, qui receſſerat,
rediit, & dictam obligationem ſtipulatus eſt, adſerendo
ſponte vxorem ipſam pro præfato eius viro
ſe obligaſſe. Et ad fundamentum prætenſæ falſitatis
ſubditur, quòd cùm prædictus Anto. ſtipulatus fuerit
in eadem obligatione tam pro ſe, quàm pro parte
eius filij abſentis, & vnus ex prædictis teſtibus depoſuit
eadem met die ibidem vidiſſe prædictum eius filium
in prædicta domo prædicti Anto. eius patris, in
qua obligatio prędicta ſtipulata fuit, & ſic ex præmiſſis
duobus prætenditur ipſos teſtes falſo modo depoſuiſſe,
& ob id captos & carceratos. Conſtat namque
ad capturam, & ſucceſsiuè carcerationem prædictam
minimè de iure deueniri potuiſſe, nec poſſe nõ
præcedente prius informatione de prætenſa falſitate:
& ſic quòd adpareat prætẽſum delictum commiſſum
fuiſſe, vt inquit Salyce. in l. nullus. v. no. C. de exhibẽd.
1 reis. ſecundum † quem cõſuluit Deci. in conſi. clxxxix.
in fi. verbis incipien. lætatus ſum. vbi loquitur in proprijs
terminis in materia falſi. & licet non poteſt nedum
præſumi, verum imò nec ſuſpicari aliquid falſitatis
ex prædictis, attamen quatenus teſtis vnus depoſuerit
vidiſſe tunc temporis filium prædicti Anton. id
eſt eodem die in domo prædicta, pro quo tãquam pro
abſente promiſerat Antonius ipſe pater in prædicta
obligatione de rato: nam ſi rectè aduertatur, hoc non
habet implicare aliquid falſitatis, cùm vtrunque ſtet
pro poſsibili, videlicet ꝙ filius ipſe ſtaret hic Neapol.
& quòd fuerit viſus per eundem teſtem in domo die
prædicto: & pariter quòd prædictus Antonius pater
promiſerit pro præfato eius filio tunc à domo abſente,
vel fortè, quòd illum adhuc non induxerit ad eius
voluntatem, vt ſe cum eo obligaret: & hoc præſupponendum
eſt de neceſsitate, ex quo compatibile eſt, &
ſemper debet fieri interpretatio, vt falſum excludatur,
† & non ſit falſitas, vt inquit Bal. in l. iuriſgẽtium. 2
§. quod fere. ff. de pact. Bald. in l. Imperator. ff. de ſtatu
homi. Alex. in conſil. lxx. in ij. volu. & conſil. lxxiiij. in
iiij. volu. Imo. in conſi. ciii. viſis &c. ex quo probatio
falſi debet de neceſsitate concludere, vt dicit pulchrè
Bald. in d. §. quòd ferè: imò † in cauſa falſi requiritur 3
magis ſtricta & concludens probatio, quàm in aliis
cauſis. c. in præſentia. & ibi Bal. extrà de proba. & in d.
l. Imperator. Saly. in l. de tutela. C. de in integ. reſtitu.
minor. & ideò conſuluit Philip. Deci. in prædicto ſuo
conſil. clxxix. quòd clariores probationes quæ in criminalibus
requiruntur, † in cauſa falſitatis ſunt neceſſariæ. 4
& idem conſuluit Pet. de Anchar. in conſil. xxiij.
aliàs xxiiij. Fulgo. in conſi. clxxiij. & ideò non eſt ſimpliciter
verum decere indiſtinctè, † quòd in cauſa fal 5
ſitatis ſuſpitio ſola habeatur pro veritate, per ea quæ
habentur per glo. & doct. in c. in memoriam. xix. diſt.
nam illud procedit in cauſa falſi ciuiliter mota, non
autem quando criminaliter intentatur: quia eo caſu
requiruntur probationes, ſicut & in cæteris cauſis criminalibus,
imò & liquidiſsimè. ita conſuluit Fulg. in
conſi. clxxiiij. incip. ſuper eo, quòd quæritur. & latius
refert & ſequitur Philip. Deci. in conſil. clxxv. incip.
in cauſa falſitatis. & in prædicto conſi. clxxix. † Quod 6
maximè concedendum eſt, cùm dicta teſtium debeãt
interpretari, vt ſuſtineantur, vt dicit Barto. in l. ij. per
illum text. C. de iis, qui ex publi. ratioci. libr. x. Bart.
in l. Iul. ff. de hære. inſti. gl. in c. periculoſè. de pœniten.
diſtinct. j. imò ſi quid † minus aduertenter per teſtem 7
deponeretur, pręſumendum eſt potius ex ignorantia,
quã ex dolo, vt falſitas excludatur. Ita conſuluit Fran.
de Are. in conſil. xlvij. incip. viſis. ij. colum. Bald. in l. j.
ff. de leg. in fin. colum. & ideò dixit pulchrè Innoc. in
c. cauſam quæ. de reſcrip. quòd † teſtis non dicitur fal 8
ſum deponere, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione
verificari, per c. cùm tu. extrà de teſti.
& conſuluit Bald. in conſilio cccxxiij. in iiij. volum.
incip. præmittendum eſt ad euidentiam. imò improperiari
debent verba teſtium, vt concordentur l. ij. &
ibi Bart. C. de iis, qui ex publi. ratioci. lib. x. & Alexan.
in l. j. de operis no. nunt. Suffragatur inſuper in fauorem
iſtorum inquiſitorum bona fama, quæ multum
operatur in falſitatibus præſumendis vt dicit Bald. in
l. ea quidem. C. de accuſationibus. & conſuluit Capo.
in conſilio xl. incipien. Lucius. † & licet in ſpecie non 9
probentur, cùm adhuc non ſint datæ defenſiones, attamen
ſatis eſt quòd fiſcus non potuit aliquid probare
de mala fama contra ipſos: ergo de neceſsitate præſumitur
bona: cùm quilibet in dubio præſumatur
bonus. l. merito. ff. pro ſocio. cap. primo. de ſcruti. &
voluit Innocentius in cap. dudum. de præſumpt. fin.

ibi dum

ibi dum dicitur, cum prima facie preſumitur, quæ eſt,
10 vt nemo delinquere preſumatur. & ſic ſuccedit † quòd
qualitas perſonæ multum attenditur ad remouẽdum
falſitatis præſumptionem. dixit Bal. in l. ij. C. de falſ. &
l. quoties. §. ſi non in corpore. de hære. inſtitu. Item, in-
quantum reperitur ſcriptum prædictum Bartho. tan-
quam teſtem examinatum depoſuiſſe, quòd prędictus
quõdam Antoni. acceſſit cum gladio euaginato con-
tra prædictam eius vxorem eandem minando, vt ſe
obligaret, quod eſt contra tenorem obligationis, ibi
dum dicit, quòd ſponte & voluntariè reſpondit, quod
ibi in cauſa ciuili fuit idem Barthol. examinatus per
actuarium ſolum abſque interuentu iudicis: & in præ-
ſentiarum in iudicio criminali examinatus depoſuit
non ità dixiſſe de cultelo euaginato per Philippellum
contra vxorem, nec de vi aliqua, ſeu minis illatis per
ipſum contra eandem: ſed ſolùm quòd illa recuſauit
ſe obligare, & receſſit, accedẽdo ad eius cameram, re-
linquendo eundem Bartho. teſtem ac virum, & actua-
rium, qui acceſſerat cauſa capiendi obligationẽ: vnde
11 reſultat † quòd licet aliàs quando teſtis adſerit ſe ali-
ter depoſuiſſe, quàm ſcriptum reperitur, credendum
videatur magis notario actorum, quàm teſti: tamen
hoc non vendicabit ſibi locum in criminalibus. Ita in
ſpecie dixit Barto. in l. ſi quis legatum. pen. q. ff. de fal.
Specu. in tit. de teſte. §. j. verſi. quid ſi teſtis. Felyn. in c.
ad audientiam. de præſcrip. Abb. in c. cùm cauſam. de
teſti. & in cap. cùm tut. eod. tit. maximè quando prędi-
cta prima depoſitio, quæ non negatur per ipſum teſtẽ,
non fuiſſet facta iudice præſente, prout dicunt prædi-
cti doct. & idem tenet Specu. in prædicto tit. de teſte.
§. j. verſic. ſed pone, ecce iudex. & in titu. de inſtru. edi.
§. reſtat. ver. ſed quid ſi vnus, & ibi dixit, quòd omnes
doctores Bonon. in ſua priuata examinatione ita con-
cordarunt, quòd non credatur tabellioni contra te-
ſtem, quando teſtis fuit accuſatus de falſo, quia in cri-
minalibus debent eſſe probationes luce meridiana
clariores. per l. ſciant cũcti. C. de probati. quod etiam
ſequitur Ludoui. Roma. dicens eſſe verum dictum, &
ſingulare in l. j. §. ſi. ff. de verbo. obligat. & ſequitur Pa-
nor. in c. ad audientiam. extrà de præſcript. j. colum.
verſic. & facit iſte text. ad q. & in c. cauſam, quæ inter
archiepiſcopum. in fin. de teſti. vbi dicit iſtud dictum
Specu. eſſe multum nota. Idem tenuit Angel. & Imol.
in l. j. §. ſi quis neget. ff. quemadmod. teſta. aper. Imo. in
clemen. prima de hære. & ibi Cardi. in §. fin. Saly. poſt
Cyn. in l. ſi quis decurio. verſi. pone, quòd teſtis. C. de
fal. Alex. de Imo. in conſil. lxx. incip. viſo proceſſu in-
quiſitionis. in j. col. verſic. ij. reſpondeo. in j volum. &
in conſil. xlix. incip. viſis proceſsibus in cauſa inquiſi-
tionis formatæ. quaſi per totum. ij. volum. Idem refert
& ſequitur Thom. ferra. de Brixia, in caute. ſuis caut.
xxvj. ſub rubri. cautela ad euadendum teſtem falſariũ
à pœna falſi. Nec omittendum eſt, quòd prædictus
actorum notarius non negauit, imò annuit, & dixit
prædictam vxorem à principio recuſaſſe ſe obligare:
& quòd receſſit ad cameram, & ipſe notarius pariter
receſſit, & poſtmodum iterum vocatus fuit, & ſic re-
ceſſit, & poſtmodum iterum vocatus fuit, & ſic receſ-
ſus eſt, & cœpit obligationem præfatam, ex quo vxor
acquieuerat voluntati viri, & ſe obligauit: & ſic de-
poſitio ipſius actorum notarij conformatur, & non
in modico, depoſitioni ipſorum teſtium: & ad hoc
12 † vt dictum teſtis ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verum,
vel non eſſe implicitè. gl. eſt no. in c. ſi quando. in ver.
rationabili. & ibi But. in apoſtil. j. in recollectis. de
reſcrip. & firmat Bertha. in repe. ſuo, in verſic. impu-
gnatio. ij. col. in v. ver. Prætereà adparet, ex prædicta
depoſitione notarij actorum, quòd depoſitio dictorũ
teſtium iuuatur primordio veritatis, quo caſu falſum
dici minimè poteſt id, quod primordio veritatis iu-
uatur: dixit Bart. & Pau. de Caſt. in l. cùm filius. §. hęres
meus. ff. de lega. ij. vbi Pau. ſubdit, quòd id, quod habet
aliquid veritatis admiſtum, non poteſt dici falſum. &
idem conſuluit idem Pau. de Caſt. in conſil. cl. & And.
de Iſer. in conſtitutione, ſi damna in iij. col. Fran. Cur.
in conſi. lvj. v. col. incip. ſuper proceſſu inquiſitionis.
ex quibus debent inquiſiti prædicti nullatenus deti-
neri, ſed liberari: & ita executum fuit per magnam
curiam vicariæ viſo præſenti Conſilio.

Thomas Grammaticus I. V. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Hoſtis dicitur veniens contra proprium Regem, dum ſi-
bi præſtiterat iuramentum fidelitatis.*
2 *Recognoſcens alium in dominum petendo ab eo confir-
mationem feudorum, venit feudo priuandus.*
3 *Animus & voluntas datur factis intelligi.*
4 *Filius præſumitur geſta parentis imitari. & ibi multa
inſipita de hoc.*
5 *Filius præſumitur eiuſdẽ affectionis, ſicut & pater fuit:
& etiam, ſi pater fuit partialis contra Regem ſeu fidelis,
ita præſumitur & filius. & nu. 6.*
7 *Nullum maius meretis noſtra teſtimonium quam qua-
litas inſpecta verborum.*
8 *Teſtis deponens quòd in aliquo negotio Titius fuit ſecum
in tali loco, & Titius examinatus negat cum eo interfuiſ-
ſe, ibi teſtis talis non probat.*
9 *Præſumptionibus & coniecturis verificatur quòd quis
aliquid ſimulauerit, vel fictè ſcripſerit: & ſic ſimulatio
probatur per coniecturas.*
10 *Præſumptio vna tollitur per aliam.*
11 *Præſumptio ſpecialis tollit generalem.*
12 *Præſumptiones duæ vbi cõcur. unt, quarũ vna eſt excluſi-
ua dicti, & alia incluſiua, ſemper attẽditur excluſiua*
13 *Rex Francorum, ſi faceret confiteri vnam ciuitatem eſſe
ſuam, faciendo ſibi iurari fidelitatem, talis confeſſio &
etiam iuramentum præſtitum, non tenet.*
14 *Notarius ſi fecit inſtrumentum falſum, & omiſit in eo
apponere diem vel locum, ob quod inſtrumentum non
tenet, non tenetur pœna falſi.*
*Teſtis ſi depoſuit falſum vltra capitula, ob quod eius di-
ctum non valet, non punietur pœna contenta in ſtatuto,
ex quo factum per eum non valuit de iure.*
15 *Deliberatio colligitur ex præparatorijs & geſtis.*
16 *Credens verbis boni viri, ſeu magni, aut fide digni, ex-
cuſatur de ſucceſſu.*
17 *Seruiens de pecunia principi veluti ſoluendo, ad hoc
non tenebitur perſonaliter ſeruire.*
18 *Vaſallus debet de neceſſitate interpellari à domino, &
requiri de ſeruitio: nec tenetur vltrò ſe offerre.*
19 *Vaſallus infirmus non poteſt arctari, vt perſonaliter ſer-
uiat domino.*
20 *Bannum pœnale præbet iuſtam excuſationem. & nu. 21.*
22 *Metus perditionis bonorum, ſeu amiſſionis vitæ & ho-
noris, præbet iuſtum metum.*
23 *Bannum pœnale ſeu mandatum, licet effectum ſuum
contra aliquem ſortitum non fuerit, nihilominus metus*
illius

illius pœna excuſat.

24 *Metus ſuffi.it & dicitur iuſtus, vbi quis ſcit de facili ſe poſſe compelli.*

25 *Metus amiſſionis bonorum & mortis æquiparatur: & dicitur iuſtus metus. & num. 26.*

27 *Metus mortis dicitur iuſtus metus.*

28 *Rebellis dici non poteſt exiſtens cum hoſtibus, & qui originarius eſt terra occupata per hoſtes.*

29 *Accedens ad hoſtes, non vt eis auxilium impendat, ſed vt ſibimet proſit, & ne offendatur, dicitur dolo carere, & non eſt in pœna.*

30 *Homagium præſtans hoſti præcedente proteſtatione, quòd metu præſtabat, excuſatur.*

31 *Metus iuſtus dicitur timor violentiæ inferendæ.*

32 *Metus iuſtus dicitur, timero violentiam inuaſoris.*

33 *Metus iuſtus dicitur, nedum cùm inſtans eſt periculum verùm etiam cùm res ad id veriſimiliter tendit.*

34 *Metu paria ſunt quòd aliquid fiat, vel per probabilem ſuſpicionem metus.*

35 *Timere ſufficit ſaltim probabiliter, etiam ſi non iuſtè ad excuſandum quòd propter metum quid factum ſit.*

36 *Vaſallus committens cauſam priuationis feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen ſi id per metum fecerit, excuſabitur.*

37 *Vaſallus timens vim hoſtium, ſi tamen vt euitaret periculum dimiſit dominum in prælio periclitantem, excuſatur.*

38 *Vaſallus tenetur iuuare dominum ſalua ſua perſona & vita, quam præponere debet ſaluti domini.*

39 *Crimen læſæ maieſtatis non poteſt imputari carēti dolo.*

40 *Vaſallus accedens ad hoſtes de loco infideli ad infidelem, non poteſt dici transfuga, ſeu hoſtis.*

41 *In crimine læſæ maieſtatis non fit extenſio de vno caſu ad alium: ſed fit ſtricta interpretatio.*

42 *Metus iuſtus excuſat à iuramento fidelitatis præſtito alteri inuaſori, ſeu tyranno.*

43 *Metus iuſtus eſt, nedum compulſio, ſed timor coactionis*

44 *Metus iuſtus facit, vt vaſallus non perdat feudum, ſi ex metu ductus contrahat amicitiam cum hoſtibus: Secus, ſi in damnum ſui domini amicitiam præfatam contraxit.*

45 *Metus iuſtus ſiue iniuſtus excuſat à culpa.*

CONSILIVM XXXI.

TRemendi Dei præſidio petito, Amen. In
cauſa magni. Io. Bapt. de Abenabulo, cum
regio fiſco, audio tam ſubtiliter & copio-
sè fuiſſe allegatum per magnifi. Ioan. An-
gelum piſanellum. V. I. D. & collegam in cauſa, & qui
eandem vſque ad publicationem incluſiuè inſtruxit,
vt nihil melius, nihílque aptius pro explorata cliētis
victoria adduci potuiſſet: Attamen vt eidem clienti
morem geram, eius concluſionem velut veridicam &
iuri conſonam adprobo, & ne illotis manibus ad rem
ipſam acceſsiſſe videar, infrà ſcripta ad eiuſdem con-
cluſionis corroborationem ſubiiciam. Et in primis,
licet ipſe magni. Io. Bapt. iuramentum fidelitatis præ-
ſtitiſſe adpareat Duci Gallorum, & inimicæ ligæ do-
mino de Lotrecb: & literas ſuis vaſallis deſtinaſſe, in
quibus confirmationē, ſeu conſeruatoriū poſſeſsionis
ſuorum caſtrorū ab eodem belli duce obtinuiſſe ad-
ſerere videatur: quæ omnia prima facie In crimen re-
1 bellionis ſonare videntur, † & etiam hoſtilitatis: cùm
pro hoſte habeatur præſtans iuramentum fidelitatis
contra Regem proprium: per text. in c. j de noua for.
fideli, nam dicitur incurriſſe eo caſu in crimen læſæ
Maieſtatis, per l. quiſquis. C. ad leg. Iul. Maie. prout di-
cit And. de Iſer. in tit. quæ ſit prima cauſa. in §. tertius.
ij. col. & in l. hac edictali. de pac. iur. ſi. §. cōuenticulas.
& in l. iiij. in prin. ff. ad leg. Iul. maieſtatis. † quia reco- 2
gnoſcēs alium in dominum, petendo ab eo confirma-
tionem feudorum, & ipſam obtinēs, venit feudo pri-
uandus. ita dicit Abb. in c. cùm olim. de re iudi. & ſe-
quitur Iac. in tract. feudo. & intantum dicit præmiſſa
gerens, crimen læſæ maieſtatis incurriſſe, per tex. in l.
ij. ff. ad leg. Iul. Maieſta. ꝙ propter tale iuramētum fi-
delitatis hoſti præſtitū, veniat pœna capitali plecten-
dus: vt dixit Luc. de Pen. in l. deuotum. C. de meta. lib.
xij. attamē Magni. Io. Bapt. re ipſa, & facto contrariū
demonſtrauit, dum notoriè ſemper eius caſtra, & va-
ſallos ſub Cæſareis vexillis, licet ab eis abſens, morari
iuſsit, vt quem plurimorū teſtimonio roboratur: ma-
ximè cùm ita eos morari mandauerit, prout etiā vſq;
in hodiernū diem permanere adparent. & ſic videtur
contrariæ volūtatis † & animi fuiſſe, quam fiſcus præ- 3
tendat: cùm factis detur voluntas intelligi & animus.
l. reprehendenda. cum vulg. C. de inſtit. & ſubſt. quia
talis præſumitur animus, qualia ſunt facta: ſecundum
Lud. in conſ. xxvj. incip. in Chriſti nomine Amē. ſuper
eo, ꝙ quæritur. & alibi magis eſt actu voluntatē decla-
rare, quam verbis. dixit Ludo. in conſi. cclxaj. ij. col. &
fortiora ſunt facta ad demonſtrandum animū, quam
verba: quæ ſæpe proferuntur contra intentionē pro-
ferentis. c. dilecti. de appel. c. æſtimant. x. q. iij. ita dixit
Abb. in conſi. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. &
ibi ſubdit, ꝙ plerunque proferuntur cōtra intentionē
proferētis, prout fuerunt prolata ſeu ſcripta in dictis
literis tranſmiſsis. Quod etiam corroboratur de cæ-
teris probationibus exiſtentibus in proceſſu. conſtat
namque ipſum Io. Bapt. ſemper fuiſſe cordialiſsimum
Aragonēſem, & ſucceſsiuè Cæſareum, & ꝙ eius pater,
& eius patruus pariter, vt deuotiſ. Aragonenſes inſer-
nierūt ſemper perſonaliter Sereniſ. retro principibus
de domo Aragonum, & ſignanter quondam cap. regi
glorioſæ memoriæ, † & ſic ipſe vt filius geſta parētum 4
& prædeceſſorū imitatus extitit, prout ita de iure etiā
præſumendum eſt parentum geſta imitaſſe: vt inquit
Spec. in proœmi. Spec. ver. cæterùm. & ideò dicit Bal.
in l. liberti. ij. col. C. de oper. liber. quòd filius præſu-
mitur eiuſdem affectionis & voluntatis fuiſſe, ſicut &
pater fuit. Hinc eſt, † quòd ſæpè ſolet filius ſimilis eſſe 5
patri, ita in virtutibus, ſicut in vitiis. l. quiſquis. C. ad
leg. Iul. maieſt. l. quòd ſi nolit. §. qui mācipia. ff. de ædil.
edict. Idem dicit Neap. ſeba. in conſuetu. Neap. inc. ip.
& ſi teſtator. in ver. diſpo. ſub rub. de ſucce. mor. ſing.
fil. & ideò conſuluit Barba. in ſuo conſil. xxxiiij. in ij.
volum. xxiij. colum. incipien. præclarus optimus. ver.
modo ſacratiſsimus Imperator. † quòd natus ex patre 6
partiali contra regem, eodem modo præſumitur eius
filius. idem refert & ſequitur Alber. Bru. in ſuo conſil.
xiij. x. col. & ſic cùm non ex infecto ſanguine, ſed fide-
li digreſſus fuerit, ſuccedere debet præſumptio. l. non
omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. quòd non debet ad
dolū imputari, ſi quid ſucceſſerit contra id, quod fieri
debebat, iuxta nunc dicta per And. in c. j. §. porrò. quæ
fuit prima cauſa benefi. amitt. Item liquet ea proceſ-
ſus meritis, quòd tēpore obſidionis Neap. ipſe Magni.
Ioan. Bapt. demonſtrabat ſe ſatis triſtem, ac mœſtiſsi-
mum,

mum, emittendo tacitos clamores inter ſeipſum ac
ſuſpiria: exhibendo ſuam anxiam voluntatem, ac de-
ſiderium victoriæ Cæſareæ aduerſus Gallos, erogando
diuerſa potagia, referentibus proſperos ſucceſſus Cæ-
ſareı exercitus: & tandem ſubſequuta victoria, ſatis ſu-
pérque ganiſus extitit. Hinc eſt, quòd ſtatim eius ma-
gnifica vxor nudis pedibns comperta fuit accedere
ad propinquiorem eccleſiam, Deo gratias referendo:
prout ex infinito numero teſtium cõprobatur. Hinc
ſuccedit, quod pulchrè dixit Bal. in rubr. de teſti. & in
c. ſuper literis. v. col. de reſcrip. qnòd nullũ eſt maius
7 mentis noſtræ teſtimonium, † quam qualitas inſpecta
verborum. & dixit Bal. in l. volunratis. ad fin. C. de fi-
deicommiſ. quòd non credimus hominem velle, niſi
illud, qund dicit, ex quo vox eſt mentis noſtræ euiden
tiſsimum argumentum. dixit Bald. in l. ea, quæ circa
princip. C. quomodo & quando iud. Hinc dixit Bald.
in conſil. ſchiſmatis. xj. col. quòd lingua, eſt organum
intellectus, tuba, & eius præco: & quòd verbum voce
prolatum, eſt nuntius intellectus. idem dixit Bal. in c.
extranſmiſſa. extrà de reſti. ſpoli. quòd vox eſt inſtru-
mentum datum homini. ad ſignificandũ per labia cor
& voluntatem: & ideò ſecnndum philoſophum, voces
ſunt notæ earum, quæ ſunt in animo paſsionũ. & idem
dixit Bal. in c. mandatum. j. col. extrà de reſcri. & in l.
vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tollen. & eſt bonus tex.
in l. Labeo. §. idem Tubero. de ſupelle. lega. & vltra, ꝙ
quam plures teſtes depoſuerunt ita ſimulatè & fictè
ſcriptum fuiſſe in dictis literis repertis, quòd iam ob-
tinuerat conſeruatorium ſeu confirmationem: atta-
men contrarium ſuadere debent in animũ cuiuſlibet
ritè ſentiẽtis infrà ſcriptæ vrgẽtes pręſumptiones &c.
Prima. quia ſtante inimicitia & odio contracto cum
Leonardo Rumbo cognato Ferdinandi Malda, acerri-
mo aduerſario ipſius Io. Bapti. & qui obtinuerat pro-
uiſiones à prędicto Duce gallorum, fultus fauore prę-
fati eius cognati de capiẽdo poſſeſsionem caſtrorum
præfati Ioan. Bapti. & hoc opera prædicti Leonardi,
qui erat ſatis potens, & de ſupremis officialibus in
conſilio Gallornm. & ſic nullatenus potuiſſet Io. Bap.
ipſe nec confirmationem nec conſeruatorium obti-
nere. Secunda, quia tentus & reputatus prædictus Io.
Bapt. Cæſareus fuit deſtitutus à prædictis Gallis poſ-
ſeſsione ſui caſtri Sallncij, vltra dictam prouiſionem
expeditam in fauorem prædicti Ferdinandi Malda de
aliis caſtris in prouincia Calabriæ eius Ioan. Bapti.
Tertia, quia ſi confirmatio aliqua fuiſſet expedita, iam
reperta fuiſſet vna cum dictis literis, in quibus fiebat
mentio confirmationis prædictæ repertis iam penes
nobilem Ioan. Pepe & in quibus aſſerebatur, quòd
per eundem Io. Pepe tranſmittebatur. & tamen idem
Ioan. Pepe examinatus deponit nedum confirmatio-
nem prædictam non detuliſſe, imò nec vidiſſe, nec
ſcire fuiſſe expeditam. Vnde ſuccedit, quòd ſatis ad
propoſitum dixit Bald. in c. cauſam. quæ inter archie
piſcopum. v. colum. de teſtib. quòd ſi teſtis deponit,
quòd in aliquo negotio Titius erat ſecnm in tali lo-
co, & Titius examinatus negat ibi interfuiſſe, quòd eo
caſu inualidum erit teſtimoninm illius aſſerentis,
8 † quòd Titius ſecum fuerat: per text. in l. j. ff. quemad-
mo. teſta. aperi. Bene faciunt not. per Bald. & Salyc. in
l. teſtium. C. de teſtib. Idem etiam conſuluit Alexand.
in conſi. xc. vltima col. in iiij. volum. & conſil. xxxiiij.
in iij. volum. & ibi ſubdit, quòd huiuſmodi contrarie-
tas inter ipſos duos facit, vt nemini credatur ex ipſis;
vt habetur not. per Ioan. Andr. & docto. communiter
in cap. in noſtra. de teſti. Et ſic ex præmiſsis adparet,
quòd fictæ & ſimulatæ literæ procedebant, dum con-
tineretur in eiſdem confirmationem prædictam trã-
miſiſſe per medium ipſius Ioan. Pepe ex quo, quòd
quis aliquid ſimulauerit, vel † quòd fictè ſcripſerit, aut 9
fecerit, probatur per coniecturas & præſumptiones.
dixit pulchrè Innocen. in cap. cùm dilectus. quod me.
cauſa. & ſic eſt leuis præſumptio, videlicet, quòd ita
ſcripſerit, tollitur per præallegatas præſumptiones ma
gis vrgentes: maximè cùm † vna præſumptio tollat 10
aliam: vt dixit Bartol. in l. diuus. de in integrum reſtit.
Cyn. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſo. matri.
Bald. in l. fin. de hæredi. inſtitu. & in l. quamuis. C. de
impub. & ali. ſubſtit. & conſuluit Alexan. conſ. lxxvij.
& præſertim, cùm præmiſſæ præſumptiones ſint ſpe-
ciales, † quæ tollunt illas generales. dixit Bartol. in l. 11
cùm de indebito. ff. de probat. Bald. in l. ſiue poſside-
tis. j. colum. C. eod. tit. in vltima oppo. Alexand. conſi.
lxij. incip. in cauſa inquiſitionis. in iij. volum. & præ-
ſertim attendi debent præmiſſæ præſumptiones, cùm
ſint delicti exclnſiuæ. † & vbi duæ concurrunt præ- 12
ſumptiones, quarum vna eſt excluſiua delicti, & alia
incluſiua, ſemper attenditur excluſiua. ita Lud. in cõſi.
lxviij. incipien. in Chriſti nomine Amen. Viſis mihi
propoſitis. & hoc ex quo ſemper eſt capienda via, vt
excludamus delictum: vt dixit Barto. in l. non ſolùm.
§. ſed vt probari. ff. de no. oper. nunt. Abb. in cap. in
præſentia. de probatio. Innocen. in cap. dudum. el. j. de
ele. & in cap. j. de ſcruti. & hoc ob notabilem præſum-
ptionem, quæ eſt, vt nemo delinquere præſumatur:
vulg. l. meritò. ff. pro ſoci. & in c. dudum. de præſump.
& voluit Inno. in c. dudum. vt eccle. benefi. & hoc quo
ad literas ſcriptas per prædictum Io. Bapt. de quibus
videtur fieri caſus per fiſcum. Quo verò ad iuramen-
tum fidelitatis per eundem præſtitum Duci Gallorũ,
dicitur in primis iuramentum ipſum fuiſſe, & eſſe nul
lum & inualidum, per id quod dixit Bald. in l. nec ſi
volens. C. de libera. cauſa. vbi dixit, quòd ſi Rex Fran-
corum faceret confiteri † vnam ciuitatem eſſe ſuam, 13
faciendo ſibi iurare fidelitatem, talis confeſsio & iu-
ramentum non tenet. & facit dictum Bald. in l. ij. vlt.
col. in ver. vlterius quæro, quid ſi per metum iuraui.
C. quod me. cauſa. Idẽ refert & ſequitur Iaſ. in prælud.
feud. col. xvj. ver. no. etiam & ſępe venit in facto. & ſe-
quitur Coacta in memoria. ſuis, in ver. Imperator vel
papa. & idem refert & ſequitur Marſi. in l. quæſtionis
habendæ. quæ eſt lex pen. xiij. col. ff. de quæſtio. in ver.
pro qua opinione facit. & ideò pulchrè infert. d. Ant.
de Alex. in addi. ad Bar. in l. vnica. C. de confeſ. dicẽdo
not. contra Regem Francorum Carolum octauum,
qui vt tyrannus venit in hoc Regnum, & potentia
illud occupauit, & fecit ſibi præſtari iuramentum fi-
delitatis ab hac ciuitate Neapol. & à toto regno: &
hoc per dictum Bald. in dicta l. nec ſi volen. & ſic data
nullitate & inualiditate iuramenti prædicti, præſtiti,
non inciditur in pœnam, per id quod in ſimili dici-
tur de notario, qui fecit inſtrumentum falſum, & in
eo omiſit apponere diem vel locum, vel aliud ob
quod inſtrumentum non valet, vel aliquis depoſuit
falſum vltra capitula. † & ſic in hoc eius dictum non 14
valet: nam huic imponetur pœna contenta in ſta-
tuto, ex quo factum per eum non valuit de iure:
quia

quia nihil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum.l.j. in fi.ff.quod quiſque iur.l.ea quidem. C.ſi mancip.ita fue.alie.vt manumit.l.impuberem.§. ſed & ſi ei ſeruo.ff.de falſi.quæ eſt aurea deciſ. ad hoc, & quia inſtrumentum dicimus id, quod eſt validum & ritè perfectum, ſic etiam condẽnatum eſſe dicimus ritè condemnatũ.l.iiij.§.condemnatum. ff.de re iudi. Nec ſuffragaretur fiſco, dicere, quòd debebat Io.Bap. ipſe ſe conferre tanquàm fidelis, ſi ita erat, in ciuitate Neap. ſeu Caiet.& ibi perſonaliter ſeruire Cæſa.Maieſtati tãquam Baro ſeu feudatarius, ex quo vt oſtenſum eſt in facto, per ipſum non ſterit, & ex legitimo impedimento fracturæ ſtratarum ceſſauit, quo minus id faceret. nam trãſmiſerat omnia eius mobilia Caietam & Neap. & maximi pretij & valoris, vt ad eaſdẽ terras fideles, ſeu ad aliam ex eis ſe conferret: & ſic ex eius præcedentibus geſtis & præparatoriis cõſiderandum,
15 † imò iudicandum eſt id, quod exequi deliberauerat.l.& ſi amici.in fi.iuncta l.quod ait.in prin.& ibi glo ff.de adult.Bal.in c.tuæ.de procu.Decius in rubr. de iudi.ij.col.nec debebat aut tenebatur venire Neap. à qua omnes habitãtes, celeri curſu aufugere nitebantur: maximè ob verba Illuſtr.quondam don Hugonis Proregis adſerentis, quòd ſi milites Cæſarei venirent ad hoſpitandum intus ciuitatem Neap. eiſdem ingredientibus per vnam Ianuam, ipſe Prorex exiuiſſet per aliam, & receſsiſſet. & hoc ob prauos mores ipſorum ſtipendiariorum, maximè Heluetiorum, prout demũ magis veridicè in facto verificatum fuit: vt & noſtri Parthenopęi paſsi varias calamitates & langores, fide dignum teſtimoniũ perhibere poterunt.tex.eſt in l.fi. ff.de hæred. inſti. Ex quibus rumore & fama ſatis prædictus Io.Bapt.excuſandus venit.l.Titio fundus.ff.de condic.& demon. l.ſi à bonæ fidei. ff.de rei. vendi. & conſuluit Alex.in conſi.j.vj.col.in iiij.volu.Lud.ro.in conſil.cccciij.& lix. vnde ſi credendum fuit prædicto domino proregi, minimè ſibi imputari poſſe adparet
16 eius receſſus à priſtina deliberatione † veniẽdi Neap. cùm crediderit fide digno: per glo.d.l.Titio fundus.& ſequitur Alex.in l.j.col.j.ff.de eo, per quem fa.erit.& maximè, exiſtente ipſo tunc officiali & Prorege. ita Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.j.q.in fi.ff.de noui oper.nunt. Bald.in l.indicia. circa fi.ver.quartò quæro.C.de rei vendi. dum dicit adſertionem prouidi viri præbere iuſtiſsimum terrorem: & nihilominus circũſcriptis prædictis vltrà, quod ſoluit adoham requiſitum per regiam curiam, non tenebatur ſeruire
17 de perſona, reſpectu † electionis factæ per regiam curiam de adoha, & ſic de ſeruitio reali, vt dicit Andr.in d.c.§.firmiter. de probib. feud.alie. per Fed.Iacob. in tracta.feud.in clauſula, & promiſerunt.col.x.verſi.viceſimò quarto.& tamen dato abſque veri præiudicio, quòd adoham non ſoluiſſet, prout ſoluiſſe docuit, dicendum eſt, quòd non tenebatur perſonaliter ſeruire, niſi requiſitus fuiſſet per regiã curiã, vt perſonaliter ſeruire debuiſſet, prout requiri omnino tenebatur: aliàs non erat obligatus illud præſtare, id eſt, ſeruire perſonaliter: vt firmat And.de Iſer.in c.j.§.ſed nec eſt alia iuſtior.quæ fuit prima cauſa benefi.amitt.vbi dicit in ſpecie, de neceſsitate requiri, quòd feudatarius
18 requiratur, † ſeu interpellatur: nec tenetur vaſallus vltrò ſe offerre, niſi fuerit à domino interpellatus, ꝙ ſeruitium præſtet.idem voluit Iac.de belui.in c.j.§.ad hoc.per illum text.in tit. hîc finit Lex Corr. refert & ſequitur Iaſ.in prælud. feu. in 6.char. Et inſuper erat, prout eſt, Ioan.Bapt. ipſe inhabilis ad ſeruitium perſonale, cùm adpareat, imò ſit debilis ac infirmus, maximè in oculis, & longa infirmitate: & ſic minimè aptus armari, vt plenè doctum fuit. † quo caſu arctari 19
non poterat perſonaliter inſeruire: per text.cum glo. in c.ij.de feud.ſine culp.non amitten.ver.potuerit.gl. in c.j.in prin.quibus mod.feu.amitta. Nunc tamen redeundo ad iuramẽtum fidelitatis, inficiari non poteſt ipſum Magnific.Io.Bapt. nõ fuiſſe in iuſtiſsimo metu, tum ex cauſa bona notorij, & pœnalis ſub pœna rebellionis & confiſcationis bonorum, ſtante ipſo ac commorante in ciuitate Trani, cuius oriundus & habitator erat: & ſub dominio Gallorũ, in quo degebat, cum eius vxore, filiis & filiabus ex cauſa banni prædicti formidabilis excuſandus venit: vt dixit Bar.in tracta.de tyran.in v.col. † in medio, & non modo præco- 20
nium, ſed iuſtus quilibet metus excuſat ab omni culpa, & dolo in prohibitis.dixit Bal.in c.j.in ver.vel furtum.de pace iur.firm.Cy.in l.j.C.vnde vi.Afflic.in ſua deci.ccl. † Nam banno ſeu præconio eidem indu- 21
ctus eſt iuſtus metus.dixit Ang.in l.liber homo.in fin. de hære.inſti.Alex.conſi.lx.j.col.j.vol. & ſic ab huiuſmodi comminatione pœnarum à ſolitis minas executioni mandare, prout de more Gallorum, dicitur fuiſſe in iuſtiſsimo metu.firmat Cy.in l.j.C.ſi quis Impera.maledi.Bal.in conſi.ſchiſmatis.& in l.interpoſitas.C.de tranſac.& in l.metum.quod met.cau. Verba enim prolata in banno ſub pœna rebellionis, & perditionis bonorum, includebant iuſtum metum vitæ & honoris: † & ſic iuſtum metum inducebant. ita di- 22
cunt docto.in l.adinuidiam.C.quod met.cau. Alex.in conſi.xvj.in iij.vol. Et licet dici poſsit bannum ipſum minimè adparere, quòd contra aliquem executioni mandatum fuiſſet, non † ex hoc inferri poſsit Io.Bapt. 23
ipſum caruiſſe iuſto metu, vt dicit gloſſ.in l.habitatores.§.fi.ff.quod met.cauſa.& Alex. conſi.xcix.& ſeq.in iij.vol.ſtante maximè illa conſuetudine primi motus hoſtium, vt concludunt doctores in d.l.metum. quod met.cauſa.& Bar.in tracta.de tyran.in iiij.col.& Soci. in conſi.xxvij.in j.volu.& ſufficiebat metus ille, † vbi 24
qui ſcit ſe de facili poſſe compelli, Bart.in d.tracta.in v.col.ver.mihi autem videtur.& ſequitur Ana.in cap. ſicut.de ſimon. & in c.ij.xiij.col. de delic.puer. † Ha- 25
buit etiam Magnifi.Ioan.Bapt.iuſtum metum amiſſionis bonorum, qui metus æquiparatur timori mortis.l.propter litem.ff.de excuſa.tuto.per quem tex.ita dixit Bar.in l.ſi ob turpem.ff.de condict. ob turp.cau. & conſuluit Albe.in conſ.lxxxij. † Habuit etiam iuſtũ 26
metum amiſsionis honoris, reſpectu ſuæ vxoris iuuenis, nobiliſsimę & pulchræ, ac filiarum: & timor amiſſionis honoris, dicitur iuſtus metus. l.iſti quidem. ff. ff.quod met.cau.& conſuluit Ludo.roma.in ſuo conſ. xxx.in ix.col.& eſt bona gloſſ.in c cùm dilectus.quod met.cau.& Bald.in l.vt vim.ff.de iuſti.& iure. Habuit etiam iuſtum metum mortis, tanquam notorius Cæſareus, & ita reputatus à Gallis, vt probatum eſt. & ſic ſub eorum dominio ſubditus exiſtens, non præſtando fidelitatem, reputatus fuit rebellis à regni inuaſore, per quem ſpoliatus fuerat poſſeſsione ſui caſtri Gallucci, & quòd inſuper occideretur: & ſic eũ metus mortis etiam conſtantiſsimos terreat: quis enim tam fortis animi reperiri contigerit, † cui propoſito mortis 27
terrore non exanimetur: cùm etiam conſtantiſsimos terreat?

terreat? vt dicit Bal.in prædicto cõſil. ſchiſmatis. Vn-
de exiſtente ipſo in ciuitate Tiani eius originaria pa-
tria, quæ demum ad manus Gallorũ, & inimicæ ligæ
deuenerat, retrocedẽte Cæſareo exercitu ad ſe reclu-
dendum Neapo. nõ ex hoc dici poteſt prædictũ Ioan.
Bapt. ad hoſtes acceſsiſſe, qui cum hoſtibus erat: citra
28 tamen armorũ vſum, & opem † & ſic non poteſt dici
in crimen rebellionis aut læſæ Maieſt. incurriſſe. Ita
in ſpecie conſulendo tenet Oldr. in conſil. xliij. ij. col.
29 verſic. circa ſertam. † Et licet acceſſerit ad hoſtes
exiſtentes in caſtris contra Neapo. vbi hoſtes armati
aderant, dico ꝙ non in iacturam ſeu damnum Cæſa-
reum acceſſerat, ſed vt ſe releuaret, ne ex præmiſsis
offenderetur ab impetu Gallico: & ſic adparet dolo
caruiſſe: per text. in l. fluminum. §. item videamus. &
quod ibi not. ff. de dam. infec. & in cap. cùm eccle. de
deciſ. & in l. ſi mihi & tibi. & ibi Bart. ff. de leg. j. Alex.
in conſil. cxiiij. ij. col. in iij. vol. & maximè cùm præ-
cedente proteſtatione coram honeſtis perſonis, quòd
metuens banna pœnalia accedebat ad præſtandũ ho-
magium, ne pœnarum laqueis innodaretur: & ſic ex-
cuſatus venit ex præmiſſa proteſtatione, vt inquit in
cap. olim. ij. col. ver. in authen. de reſt. ſpo. cùm adpa-
reat per ea homagium ipſum potius metu præſtitum,
30 † quàm aliter, cùm ex proteſtatione præmiſſa adpa-
reat declarata voluntas, & ius conſeruatũ in futurũ,
vt declarat Luc. de Pen. in l. curiales. penul. col. C. de
prædi. Cur. lib. x. Bart. in tract. de tyran. j. & ij. q. quod
potiſsimè procedit eo tempore, quo viribus, armis ac
campeſtri exercitu carebamus, adeò vt aduerſus ho-
ſtes minimè videatur reſiſti poſſe: tum etiã ex inopi-
nato ſucceſſu necis Illuſt. proregis in bello nauali: &
ideò non debebat aliter morari, aut expectare, & ſe
31 periculo cõmittere: † quoniam timor violentiæ infe-
rendæ, dicitur iuſtus metus: vt dicit Alex. in cõſi. xcix.
incip. quoniam per excellentiſ. in iij. vol. Et ꝙ non de-
bet quis ſe periculo committere, tenet Innoc. & poſt
ipſum Bal. in cap. j. quod met. can. cùm timendum ſit,
quod abſque periculo eſſe non poteſt. c. j. de baptiſ. in
cle. ſecundum Bal. ibidem in iij. col. Et ꝙ talis metus
duret, donec durat iuriſdictio illius domini, tenet Cy.
in l. ij. C. quod me. cau. & Bald. in cap. j. & ea, quæ per
iuſtum metũ fiunt, excuſationẽ merentur: vt in c. fin.
32 de app. iuſtus enim metus † fuit, perhorreſcere poten-
tiam inuaſoris: vt in ſimili tenet Card. flor. in cle. pa-
ſtoralis. §. notorium. de re iud. & ideò dixit Bal. in c. j.
in verſi. pactiones. de pace Conſtan. ꝙ id, quod fit per
metũ principis, non valet; & inficiari nõ poteſt, quin
fuerit ipſe Ioan. Bapt. in metu iuſtiſsimo, cùm iuſtus
33 † metus dicatur, nedũ cùm inſtans eſt periculum, ve-
rùm etiam cùm res ad id veriſimiliter tendat. ita Cy.
& Bart. in l. metum. præalleg. & ideò ſufficit ſubeſſe
iuſtam cauſam metus. dixit pulchrè. Bald. in l. fin. C. de
iur. deli. j. col. & cõſuluit Alexan. conſil. cxliiij. ij. vol.
vbi dicũt ꝙ iuſtus metus eſt, vbi iuſta ſuſpicio ineſt. &
idem ante eum Innoc. in c. cùm olim. de elect. & non
ab re dicit Ang. in d. l. metũ, quòd paria ſunt, aliquid
fieri per metũ, † vel per probabilẽ ſuſpicionẽ metus.
34 & dixit glo. ſatis no. in c. bonæ. el. j. de elec. quòd iuſtus
metus ſufficit, licet eius effectus nõ ſequatur: & idem
dixit glo. in c. ad audientiã. extrà quod me. cau. & ideò
ſatis ad propoſitum dixit Luc. de pen. in l. ſi coloni. x.
col. C. de agri. & cenſi. lib. xj. ꝙ ſufficit timere ſaltim
probabiliter, etiam ſi non iuſtè. l. rectè. cum ibi no. C.

quod me. cau. & ſic concludendũ eſt, † ꝙ nõ debebat 35
modo aliquo ſe periculo cõmittere. Vnde licebat ex
cauſa metus amiſsionis vitæ & bonorum, cùm nullus
fuiſſet eo tẽpore ſalutis locus, niſi ſe hoſti obſequio-
ſum liberaliter ac promptè exhibere, vt dicit Bart. in
tract. de tyran. col. v. & Ang. in l. liber homo. ff. de hæ-
re. inſti. Accedat inſuper, ꝙ licet vaſallus commit-
tendo aliquã cauſam priuationis feudi, veniat feudo
priuandus: † tamen ſi id per metũ fecerit, excuſabitur, 36
ita firmat glo. quam ibi doct. ſequũtur, maximè Alua.
& Præpo. in c. j. §. item ſi delator. quæ fuit prima cauſa
benefi. amit. glo. in §. ſimiliter. de conſuc. recti feud. &
dicit Alua. in c. j. §. itẽ qui. quæ ſit prima cauſa benefic.
amit. ꝙ ſi vaſallus deſeruit dominũ non turpi de cau-
ſa, ſed fortè timendo vim hoſtiũ, ſeu crudelitatem ty-
ranni, excuſatur ab amiſsione feudi. Idem tenet Bart.
in l. ſi ob turpem. ver. idem dico. ff. de condi. ob tur.
cau. ſequitur Bal. in l. j. in fi. C. eod. tit. ſubdens, ꝙ non
eſt imputandũ metum paſſo, ſi non fugit ad aliã ciui-
tatem, vbi haberet arbitrij libertatẽ: idem firmat Ful.
& Saly. in d. l. ſi ob turpẽ. Hinc eſt, ꝙ ſi vaſallus timen-
do vim hoſtiũ, vt euitaret periculũ. reliquit dominũ
in prælio periclitantem, excuſatur. † voluit Bal. in c. j. 37
quibus modis feud. amit. & Iaco. de Ardizo. quem ſe-
quitur Præpo. in præfato. c. j. §. eſt & alia. quæ fuit pri-
ma cauſa benefic. amit. & Ioan. Blanchi in ſua ſumma.
in ij. parte. in char. xj in rub. quib. mod. feud. amit. col.
iij. ad quod bonus text. in l. Fulcinius. qui. ex cau. in
poſ. eat. & inde excuſati fuerunt ſubditi Federici Im-
peratoris, qui ob ipſius Federici tyranni timorẽ, non
paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum ſuperior,
etiam in temporalibus. tex. eſt in c. ad apoſtolicæ. vbi
etiam Pet. de Anch. de re iudic. in vj. & hoc ex quo va-
ſallus tenetur iuuare dominum, ſalua ſua perſona, &
vita, † quam præponere debet ſaluti domini, ex quo 38
iurat debitum, & poſsibile domino impendere. dixit
And. de Iſer. in c. j. ij. col. quibus mod. feu. amit. & in c.
ſi à morte. de alie. feud. paterni. & plus dicitur etiã ex
alio fuiſſe in iuſto metu, conſiderata hoſtiũ potentia,
& praua conſuetudine, vt inquit Bart. in l. j. §. pen. ff.
quod vi aut clam. & in dicta l. de pupillo. §. ſi quis ipſi
prætori. ff. de noui ope. nun. & ſic cõcurrentibus præ-
alleg. inficiari non poteſt eundẽ Ioan. Baptiſtã dolo
caruiſſe: & carenti dolo nõ poteſt crimen læſæ maie-
ſtatis † imputari. l. j ff. ad leg. Iul. maieſt. ita Andr. in c. j. 39
§. item, ſi fidelis. quibus mod. feud. amit. & conſuluit
Soci. in conſil. xx. & xix. inter conſil. Cur. & quatenus
obijci poſſet, ꝙ acceſsit ad hoſtes vltra ea, quæ ſuprà
dicta ſunt ad huius motiui confutationem, eſt aduer-
tendum, ꝙ non acceſsit de loco fideli ad infidelem ad
hoſtes, adeò ꝙ potuiſſet dici transfuga: vt in l. ſi quis
aliquid. §. trãsfugæ. ff. de pœn. l. poſtliminij. §. trãsfugæ.
ff. de capti. & etiã in §. filius. l. proditores. ff. de re mili.
& de hoc † acceſſu And. in §. rurſus. loquitur per iura, 40
quæ alleg. in l. ij. C. de ſeruis fugit. ita declarat Bartol.
Cæpo. in conſil. xvij. vnde dici non poteſt per talem
acceſſum crimen læſæ maieſtatis incurriſſe: vt dicit
Old. in ſuo conſil. xliij. ij. col. verſic. circa ſextam. &
tenet Bar. in extrauaganti, verſic. quoniã nuper. ver.
tenore. ibi dum dicit, ſi aliquis rebellat mutando lo-
cũ, hoc eſt recedendo de terris ſubiectis, & eundo ad
hoſtes: & in crimine læſæ maieſtatis non fit extenſio
de vno caſu ad alium: † ſed fit ſtricta interpretatio: 41
vt voluit conſulendo Decius in conſil. viij. in iij. col.

Andr.de Iſer.& Præpoſi.in c.j.§.item ſi fidelis. verſic.
turpiter luſerit.quib.mod.feud.amit.idem And. in c.
j.§. committentium crimen læſæ maieſtatis. col. xiij.
quæ ſint reg. Saly. in l.quiſquis. ad leg.Iuliam maieſt.
Vltimò non omitto, ꝙ ex præſtatione præfati iura-
menti fidelitatis ſeu homagij præſtiti per præfatum
Magnifi.Ioan.Baptiſtã prędicto Duci Gallorũ domi-
no delotrech, in nullã pœnã incurſum fuiſſe, cùm ex
metu ex præmiſsis ad id proceſſum fuiſſe præſumen-
dum eſt:ita in propriis terminis cõſulendo voluit Pa-
nor.in ſuo conſil.iij.in ij. vol.incip. nitar in præſenti
cauſa.in ver.facit, quod in ſimili not.de emphyteuta.
42 vbi concludit Squinatũ & Conſtantiã excuſatos † ob
iuramentũ præſtitum duci Aquitaniæ Regis Angliæ:
quia id fecerunt ob iuſtiſsimũ metum, timentes illius
potentiã: quia inuaſerat cum exercitu magno. Idem
in propriis terminis reperio conſuluiſſe Soci. in con-
ſilio xxxix.pen.col. incip. in quæſt. quæ vertitur.in j.
vol.impreſſo Bononiæ. Idem & Imol. in ſuo conſilio
xxxiiij.incip. viſis & ponderatis. Calca. in ſuo conſil.
lxxx.incip.in cauſa, quæ quæritur ſeu vertitur.col.iiij.
& mouetur Ab. in præfato conſil. iij.præſertim, quia
per illud iuramentũ fidelitatis metu præſtitum, nulla
iuriſdictio fuit in illum Regem, ſeu ducem tranſlata:
quia in iuriſdictione cõferẽda metus vitiat ipſo facto.
l.ij.de iudi.& not. Bar. quaſi in iſtis propriis terminis
in tract.de tyran.verſic.vj.& ſeq.& ideò dicit Petr.de
43 Anch. in d.c. ad apoſtolicæ. de re iud.ꝙ † iſti de regno
Siciliæ cõpulſi per Imperatorẽ debellare eccleſiam,
non perdunt feuda: quia per metũ id feciſſe ad parent
& nedũ actualis cõpulſio, ſed ſolùm metus coactio-
nis ſufficit, per tex.in l.nouiſsimè.quod fal.tuto.auth.
& ideò Mar.de Lau.in d.c.j.§.item, ſi fidelis. ver.not.
glo.quibus mod.feu.amit.dicit, ꝙ vaſallus non perdit
feudũ, ſi iuſto metu ductus, contrahit amicitiam cum
inimicis domini: & ſequitur Iaco. in quæſt. feud. poſt
44 lectu.ij.partis. ff. vete. in xv.q. Et † ſic ex metu futuri
mali & metu honoris, & metu amiſsionis bonorũ ac
vitæ acceſsit ad hoſtes, & non, vt læderet in aliquo
Maieſtatẽ Cæſareã, quod principaliter attendendum
eſt.Ita dicit Bal.in l.j.in fi.C. de priua. carc. quia tunc
crimen tale læſæ maieſtatis cõmittitur, quando prin-
cipaliter læditur publica Maieſtas. Sequitur Brut. in
ſuo conſil.lxix.ver. tertiò quæro. Nec ſilentio præte-
ribo id, quod in ſpecie dixit noſter Afflict.in conſti-
tutione regni, iuriſperitorum, &c. ſub ritu.de contu.
vniuer. in pen. & vlti. vbi nullam de præalleg. deci-
ſionibus, nec cõſiliis faciens mentionẽ, ponit forma-
liter.q.dicendo, pone, ꝙ venit magnus exercitus ali-
cuius domini potentis, de facto in territurio alicuius
ciuitatis: & ſi ipſa vellet reſiſtere, proculdubio de-
ſtrueretur, quod vt euitaret, venit contra iuramẽtum
præſtitum per prius regi: & dedit ſe illi domino po-
tenti: vtrum poſsit Ciuitas illa rebellis reputari apud
Regem, & dici, veniſſe contra iuramentũ fidelitatis?
Et tenet ꝙ non.alleg. Bart.in extrauaganti, quoniam
nuper.in verſic.rebellando.& ibi multa alleg. iura &
rationes ad hoc. † & ſic ex præmiſsis concludo præfa-
45 tum Magni.Ioan.Bapt.ab omni culpa & pœna excu-
ſari ex cauſa metus iuſtiſsimi, cùm ex iuris diſpoſi-
tione metus iuſtus ſiue iniuſtus excuſet à culpa.glo.eſt
in l.ſed & ſi quemcunque.ff.ad l.Aquil.& in l.iij.§.ar-
mis.ff.de vi.& vi arm.& in §.recuperandę inſti.de in-
terdi. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium, & oculi
iudicantium reſpiciant veritatem, & ipſum Magnifi.
Ioan.Bapt.nutu tiè Cæſareum nedum abſoluant, ſed
priſtino honori ac famæ reſtitutus noſtri beniguiſsi-
mi ac inuictiſsimi Cæſaris munificentiam conſequa-
tur Et ita de iuris cenſura reſpondendum cenſeo, ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *In rixa ſi Titius rixabatur cum Seio, & ſuperuenit frater Seij, & occidit Titium, quòd tamen Seius ipſe non tenebitur de homicidio.*

2 *Occidens aliquem me præſente & non præſtante auxilium, cùm poſſem, non teneor in aliquo, niſi aliàs probaretur me eſſe participem.*

3 *Homicidium ſi eſt commiſſum præſente Titio & armato ad hoc, vt poſſet procedi de homicidio contra Titium requiritur probari, ꝙ ibi erat præſens ex propoſito, & animo ſe immiſcendi in maleficio: ſecus, ſi caſualiter ex accidente, & in dubio præſumitur quòd caſualiter ibi ſe reperit. & nu.4.*

5 *Adſocians aliquem poſt delictum commiſſum, facit, vt magna præſumptio oriatur contra eum occulti auxilij, imò & conſilij, per quam præſumptionem coguntur inquiſiti probare contrarium.*

6 *Fuga ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam.*

7 *Fama publica cùm adminiculis aliquibus, facit indicium ſufficiens ad torturam.*

8 *Bannum ſeu contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam.*

9 *Confeſſio extraiudicialis facit ſemiplenam probationem in criminalibus.*

10 *Indicia multa licet probarentur per teſtes ſingulares, tamen ex talibus indicijs probatis reſultant plures præſumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam.*

11 *Teſtes conſanguinei, ſi teſtificantur in cauſa criminali pro conſanguineo inquiſito, quòd ſi reportarent ſententiam contrà, fieret iniuria conſanguinitati, eo caſu non probabunt.*

12 *Teſtes conſanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defenſam, maximè, vbi ex officio procederetur in cauſa: Secus ſi ad querelam. & nu.13.*

14 *Teſtes in cauſa criminali ſi ſunt plures, & reperiuntur repulſati, licet non ſufficiant ad condemnationem, ſufficient tamen ad torturam.*

15 *Teſtes ſi in cauſa criminali depoſuerunt de viſu delicti, & aliqui alij teſtes depoſuerunt de fama: ſi illi deponentes de viſu repulſantur, remanent alij de fama publica teſti, certè teſtes præfati de fama ſufficiẽt ad torturam.*

16 *Teſtes conſanguinei ad hoc, vt repelli poſſint in cauſa conſanguinei in criminalibus, requiritur quòd ſint conſanguinei de linea deſcendenti, vel aſcendenti: Secus ſi de linea tranſuerſali.*

CONSILIVM XXXII.

REdemptoris gẽtium auxilio petito, Amen, In cauſa mota ad querelam Antonij cioffi de ciuitate Cauæ, contra & aduerſus Alphonſum & Antonium de criſentiis, & Petrum colam de Anfora de eadẽ ciuitate, ſuper homicidio commiſſo per Baptiſtã de criſentio eorum fratrem abſentem mediante adſiſtentia, auxilio, & conſilio, ac fauore eorundem inquiſitorum ibidem adſiſtentia tempore homicidij præfati, & tenentiũ eundẽ occiſum per capillos nomine Syluestrũ de cioffi, filium

filium ipſius Anto. querelantis: videtur prima conſi-
deratione dicendum, eoſdem inquiſitos minimè de
dicto homicidio in aliquo teneri, cùm ibidem armati
non adſtiterint: ſed ex caſu ipſis rixantibus cũ pręfato
quondã Syluestro ac eundem Syluestrum tenentibus
per capillos & percutiẽtibus cum pugnis, ſuperuene-
rit Baptiſta eorũ frater cum enſe euaginato, & eundẽ
Syluestrum vulnerauerit & occiderit, vnde ſuccedit,
quod in propriis terminis dixit ſatis no. Bal. in l. data
1 opera, penul. col. C. qui accuſ. non poſ. vbi dixit, † ꝙ ſi
Titius rixabatur cùm Seio, & ſuperuenit frater Seij,
& occidit Titiũ: ꝙ tamen Seius ipſe non tenebitur de
homicidio præfato, ex quo frater non tenetur ex de-
licto fratris. l. ſancimus. C. de pœn. Nec principalis ex
delicto auxiliatoris, niſi mãdauerit, vel ratum habue-
rit. cap. cùm ad ſedẽ. extrà de reſti. ſpo. & iſta eſt veri-
tas, & no. xxiij. quæſt. j. c. ſi. in gl. nã homicida. & maxi-
mè, quia ille Seius non adſtabat cum præfato eius fra-
tre: nec in eius auxilio eundẽ inuocauit pro ſe: vt in l.
ſi familia. ff. de iuri. om. iudi. & ideò conſuluit Bal. ꝙ
fiat capitulũ per quod adpareat ordo facti, aliàs præ-
ſumeretur contra adſtãtem, vt det auxiliũ: arg. l. cùm
dominus. ff. ad ſille. & aliqui formant capitulũ verbis
negatiuis, & alij affirmatiuis, quòd res fuit abſque eo.
Ita dicit formaliter Bal. in d. l. data opera. in pen. col.
ibidem refert & ſequitur Alex. in addi. in l. ſi in rixa.
ff. ad l. Cor. de ſica. & ibi plenè Marſi. & maximè, cùm
regulariter occidens aliquẽ me præſente, & non præ-
ſtante auxiliũ, cùm poſſem, non teneor in aliquo, niſi
2 aliàs probaretur me eſſe participem, † aut ſocium cri-
minis. text. eſt, quem ibi ponderat Bart. ad hoc, quem
ſequitur Lud. in l. j. §. ſed in eod. ff. ad ſille. imò & plus
conſuluit ſatis pulchrè Petr. de Anch. in conſil. ccxvj.
incipien. nos Bart. de Saly. ꝙ etiam ſi præſens malefi-
cio ſtaret armatus, ad hoc, vt puniatur debet proba-
3 ri, ꝙ ibi erat præſens † ex propoſito, & animo ſe im-
miſcendi maleficio: Secus, ſi caſualiter, & ex accidẽti.
Imò plus dico, ꝙ in dubio præſumendum erit, ꝙ quis
4 caſualiter interfuerit maleficio. Ita † ſingulariter Bal.
in l. j. in lectur. antiqua. ff. de ſer. corru. & ſequitur Fe-
ly. in c. ſicut dignũ. iij. col. extrà de homic. & plus di-
cebat Petr. de Anchar. in præfato conſil. ꝙ in re dubia
debet inſpici id, quod naturę negotij cõuenit, & quod
careat ſuſpitione inimicitiæ: & ex his quæ rei a ptio-
ra, & vero proximiora putaueris eſſe. Sed præfatis nõ
obſtantibus, contrariam ſententiam arbitror de iure
veriorẽ: & in primis dico, non obſtare præallegatum
dictum Bald. ex pluribus infrà ſcriptis: & in primis
liquet ex proceſſus meritis, quòd parùm ante homi-
cidium perpetratum præfatus Baptiſta homicida in-
greſſus fuerat apothecam præfatorũ inquiſitorum, &
cum eiſdẽ alloquutus fuerat, & demũ ab eadem apo-
theca exeundo reperit præfatũ Petrum colam de An-
fora vnum ex inquiſitis, cùm quo pariter alloquutus
ſpoliando ſe ſaiono, quod deferebat, vt habilius ho-
micidium committere poſſet, illud adſignauit eidem
Petro Colæ, qui vna cum aliis inquiſitis eundem Syl-
ueſtrum tranſeunte cum cucurbitis in manu aggreſſi
ſunt, capiendo eundem per capillos, & pugillis ver-
berando, quouſque ſuperuenit præfatus Baptiſta, qui
eundẽ Syluestrum verberauit, & occidit enſe euagi-
nato, & ſtatim receſsit vnà cũ præfatis inquiſitis car-
ceratis: vnde manifeſtè adparet, ꝙ nedũ præſtiterunt
opem in homicidio præfato, detinendo eundẽ Syluе-
ſtrum per capillos, quouſque ad eos applicuit præ-
fatus Baptiſta armatus, & vulnerauit: ſed etiam eun-
dem adſociauerũt: & cum ipſo aufugerunt. vnde ſuc-
cedit, ꝙ contra adſociantes poſt delictũ commiſſum
oritur magna præſumptio occulti auxilij, † imò & 5
cõſilij: per quam præſumptionem coguntur inquiſiti
probare contrarium. Ita voluit ſingulariter Fely. in c.
ſicut dignũ. extrà de homic. dicendo ita ſe intelligere,
quod no. Bal. in l. non ideò minus. pen. col. C. de accuſ.
& idem ſequitur Marſil. in repet. l. vltimæ. C. de rap.
virgi. vj. char. nume. 85. in ver. & ratio non poteſt eſſe,
quia tunc. & etiam in char. x. in ver. no. etiã ſecundum
Bald. vbi latius. & idem Marſi. in ſua prac. cau. crim.
verſic. conſtante. in viij. char. in verſic. quartò limitat.
Secundò accedit fuga pręfatorũ inquiſitorum, in qua
perſeuerauerunt per annum cum dimidio, quæ fuga
ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium
ſufficiens ad torturã. voluit Bar. in l. cùm probatio. ff.
de probatio. & in l. admonẽdi. ff. de iureiur. Bart. in l.
lex Cornelia. † & ibi Doct. ff. ad ſille. Saly. in l. vnica. 6
C. de raptu virg. And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi
dãna clandeſtina. Tertiò, corroboratur intẽtio ipſius
querulantis ex fama publica, orta à maiori parte ho-
minum villæ Caſullariæ cythariæ, vbi delictũ ipſum
commiſſum fuit: † quæ fama cum aliquibus admini- 7
culis pariter facit indicium ad torturam. dixit Cy. in
l. fi. de quæſt. Bald. in cap. j. de pace iura. fir. Bart. in ſuo
cõſil. xcix. incip. domino Paci de Burgo. Quartò ſuf-
fragatur, quod dum perſiſterẽt in fuga, fuerunt citati
inquiſiti ipſi & ex quo minimè cõparuerunt, fuerunt
banno ſuppoſiti, & cõtumaces reputati, quod quidem
bannum & contumacia duntaxat circunſcriptis aliis
indiciis eſſet ſufficiens indicium † ad torturam. voluit 8
Nico. de Math. & poſt ipſum Bald. in l. j. C. de hæred.
inſtit. Ang. in l. iniuriarum. in §. ſi quis quòd decreto.
ff. de iniur. A mod. iuſti. in ſuo tract. ſyndi. in vlti. char.
Franc. Bru. in ſuo tract. de indic. & tortur. in viij. char.
concurrente maximè conſuetudine ipſorum inquiſi-
torũ in ſimilibus, vt liquet ex proceſſu. Quintò, opi-
tulatur confeſsio ipſorummet inquiſitorum extraiu-
dicialis, dum ſtarent Calabrię iam verificata per quã-
plures teſtes: nam adſerebant eos perſiſtere in fuga, ex
quo interuenerant in homicidio præfato, dicendo,
*duolo per done à Bapſtita che li poſſea dare ſolum due col-
tellate & non biſognaua occiderlo*, ex qua quidem confeſ-
ſione extraiudiciali reſultat ſemiplena probatio † in 9
criminalibus, vt in cap. ſi. de ſucceſ. ab inteſta. & not.
glo. in l. capite quinto. ff. de adult. quam ad hoc alleg.
Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. in ix. & iij. col. &
conſuluit Alex. in conſi. cxiiij. in iiij. vol. in iij. colum.
Sextò, fortificantur præmiſſa ex verbis prolatis per
Alphonſum vnum ex inquiſitis, aduerſus præfatũ Syl-
ueſtrum diebus præcedentibus, dum eidem dixit: *non
baſtaua che hieri ſera fuſtiuo ſine ad otio contra Baptiſta
& hogie lo haueite fatto peggio: me ghore ſaria ſtato che lo
haueſſino amazato*. Et pariter altera die dixit eidẽ Syl-
ueſtro: *de queſtione de Baptiſta con Ludouico non è nullo
che me voglia cacare piu carne ſalata de te di queſta cauſa
che te ce vas impattando. &c.* Item adparet, ꝙ die præ-
cedenti in rixa habita per Baptiſtam cum Allegrante
inquiſiti ipſi cucurrerunt in fauorem ipſius Baptiſtæ
contra Allegrantẽ, & ſic erant ſoliti impendere auxi-
lium eidem Baptiſtę. Item, quòd tempore quo Petrus
Cola ibat cum ſaiono Baptiſtæ in collo, ſibi obuiauit

quidam qui ſibi dixit, ſi volebat emere quoddam ſac-
cum bombacis, & diuidere inter eos: reſpondet ipſe
Petrus cola qui properanter accedebat *laſſame fare
queſto*. Ex quibus omnibus reſultare adparet tria alia
indicia ſeu quatuor, & ſi non probatur vnumquodq;
ipſorum per duos teſtes, prout requiritur, iuxta glo.
in l.fi.C.fami. erciſ. attamen quando eſſent multa in-
10 dicia, prout in caſu, de quo agitur, † & probarentur
per teſtes ſingulares, ſuccedit ꝙ ex talibus indiciis ſic
probatis reſultant plures præſumptiones, quæ faciunt
indicium ad torturam, poſuit Raph.Fulg. in dicta l.fi.
C.fami. erciſ. quem refert & ſequitur Soci. in conſil.
liiij. in iij. vol. & ſequitur Franc. Brut. in ſuo tracta. de
indiciis & tor. ij. col. Nec obſtaret obiicere, quòd
maior pars teſtium noſtrorũ deponentium ſuper cri-
mine & indiciis præfatis adpareāt repulſati per teſtes
quamplures inductos ad defenſam inquiſitorum, cùm
ſuper huiuſmodi repulſa fuerint producti pater, ſo-
cer, patrui, & fratres conſobrini præfatorum inquiſi-
torum, necnon & alij adſtricta conſanguinitate ad-
iuncti eiſdem inquiſitis, & ſic ſi inquiſiti ipſi venirēt
iuſtificandi, cederet in iniuriam totius agnationis, &
ſic eſſet iniuria cõmunis: quo caſu videntur in cauſa
11 propria teſtificari † in tantum, ꝙ non probant: vt fir-
mat Bar. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Bald. in l. j. C. de
raptu. virg. vt ex quo agitur de proprio intereſſe, in-
iuria communis toti conſanguinitati eſſe videtur. Ita
conſuluit præclarus doct. Philip. Deci. in ſuo conſil.
cxxxiij. iij. col. Bar. in l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſi.
lib. xj. Bal. in l. vnica. C. ſi quacunque prædi. poteſt. &
plenè Iaſon. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. pen.
col. ff. de verbo. oblig. Præterea, licet poſsit ex ad-
uersò fundari, quòd teſtes conſanguinei etiam fratres
12 admittantur † in criminalibus ad defenſam, per text.
in l. parentes. cum vulg. de teſti. & in c. literas. extrà de
præſum. attamen id vendicat ſibi locum, vbi ad me-
ram defenſam ac probationẽ innocentiæ induceren-
tur: ſecus vbi ad reprobationẽ teſtiũ eſſent producti,
prout in caſu, in quo ſumus, prout in terminis volue-
runt Bald. & Saly. in l. parentes. C. de teſti. & ſequitur
conſulendo Alex. de imo. in conſil. v. in iij. col. j. vol.
per not. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. & per not. Bart.
in l. qui teſtamento. ff. de teſtamen. Præterea regula l.
parentes. videlicet, ꝙ conſanguinei poſsint produci
in teſtes in cauſis criminalibus conſanguineorum ad
defenſim ipſorũ, & ad probationẽ innocentię, vendi-
cat ſibi locum fortè, vbi ex officio curiæ procedere-
13 tur † in illa cauſa ad inſtantiam fiſci, quia nec per hoc
diceretur nocere fiſco, qui tractat de pœnali & odio-
ſo lucro cum alterius iactura, arg. eius quod not. in l.
ſi quis vxori. §. fin. ff. de fur. vbi dicitur, ꝙ in intereſſe
non habetur ratio lucri, ꝙ perciperetur cum alterius
iniuria: vt ibi eſt glo. quæ non eſt alibi ſecundum Bal.
in l. parentes. C. de teſti. cum quo Saly. ibidem cõcur-
rit, & eſt aureum dictum ſecundũ Fely. in cap. literas.
extrà de præſump. in verſ. quintus caſus. vbi ſingula-
riter ſubdit hoc fortè nõ procedere, vbi in cauſa cri-
minali eſſet accuſator, quia tunc nedum ageretur de
præiudicio fiſci, ſed etiam partis, & eſt præiudicium
maximum. Nunc autem dato, abſque veri præiudi-
cio, quòd poſsit dici valida repulſa, & quòd proximè
alleg. non obſtarent, adhuc dico, quòd licet teſtes non
integri, ſeu repulſati non ſufficiant ad condemnatio-
nem, dum deponunt de crimine cõtra aliquem, atta-
men ſufficiant † ad torturam, dixit Bald. in l. cunctos 14
populos. C. de ſum. tri. & fide cath. & in l. j. ff. de quæſt.
Alb. de mane. in ſuo tract. de teſti. xxix. col. Ludouic.
Roma. in conſil. cccclx. incip. quædam mulier. Franc.
Bru. in ſuo tract. de indi. & tort. iij. col. quod maximè
dicendum eſt procedere in caſu, de quo quæritur, in
quo vltra teſtes deponentes in ſpecie de delicto, de-
ponunt tam ipſi, quàm plures alij teſtes, etiã de fama
publica, quo etiam caſu licet teſtes ipſi repulſati ad-
pareant, dico deponẽtes de viſu delicti, tamen rema-
nent alij deponentes de fama publica † non eliſi: quo 15
caſu procedi poterit ad torturam contra inquiſitum.
Ita in particulari voluit pulchrè Iac. But. vt refert &
ſequitur Alb. in l. iij. §. eiuſdem. ff. de teſt. & conſulen-
do ſequitur Calca. in ſuo conſil. cix. incip. quia cauſa
iſta pro victoria, &c. Nec obſtaret, quòd nonnulli ex
noſtris teſtibus aſſerantur conſanguinei noſtri, cùm
non adpareat ꝙ ex linea deſcendenti vel aſcendenti
adiungantur in cõſanguinitate ad hoc, vt repelli poſ-
ſent, ſed ex linea trãſuerſali, quo caſu in teſtimonium
producti in cauſa conſanguinei bene probant, nec re-
pelluntur: † Secus ſi eſſent ex linea aſcendenti vel de- 16
ſcendenti, prout noſtri non ſunt, prout latè nos docet
Inno. & Ioan. And. in cap. nonnulli extrà de reſcrip.
& conſuluit Angel. in conſil. cxciiij. Iaſon in l. admo-
nendi. in repet. xix. char. ff. de iureiuran. Marſi. in ſuo
ſingu. cxxxiij. & in ſing. incip. affinitas. Ex quibus cõ-
cludo debere intrepidè per eandem magnam curiam
vicariæ procedi ad torturam contra ipſos inquiſitos
ad ſciendum deliberationem præcedentem ipſorum
inquiſitorum tempore delicti commiſsi, & propoſi-
tum cum præfato Baptiſta homicida in necem pau-
peris interfecti. & ita de iure cenſeo.

Thomas Grammaticus V.I.D.

Nec valuit tantum bene cantare, vt ad torturam conuenire iudices inter ſe diſsidentes valuiſſent. Et tamen aliter fieri non poterat ex præmiſsis.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſi depoſuerunt maleficium fuiſſe commiſſum præ-
ſente Titio & Seio. & demum iterum interrogati quĩ
fuerunt præſentes, reſponderunt: quòd nullus: certè debet
intelligi, niſi exceptis prænominatis.*

2 *Teſtis ſi interrogatus ſuper aliquo facto, depoſuit quic-
quid ſciebat, ſi demum iterum interrogatus ſuper eo,
reſpondet, quòd neſcit, certè debet intelligi illud neſcire,
id eſt, aliter quam vt ſuprà dixerat.*

3 *Teſtis poteſt variare à primo dicto dummodo incontĩ-
nenti id faciat, non autem ex interuallo.*

4 *Teſtis ſi dicat aliquid factum tempore vindemiæ, dici-
tur bene probare, etiamſi id factũ probaretur parum
ante vindemiam: ſicut rectè dicitur factum tempore
guerræ quod fuit parum ante guerrã, & in ipſius guer-
ræ trepidatione & nu. 5.*

6 *Teſtis ſi dixerit aliquid fuiſſe factum ſimul, alius verò
depoſuit fuiſſe factum per prius, & ſic non ſimul, id eſt
eodem tempore, & ſic intelligitur ſimul, id eſt, eodem
die.*

7 *Teſtium dicta debent impropriari, vt ſuſtineantur.*

8 *Teſtes duo ſi videntur adinuicem contrariari, debent
reduci ad concordiam: Secus, ſi eſſet vnus & idem ſibi
contrarius.*

9 *In cauſa falſi ſemper debet fieri interpretatio, vt fal-
ſum excludatur.*

Et

10 *Et potius in teſte præſumenda eſt ignorantia, quàm dolus ad excluſionem falſi.*

11 *Falſitas teſtium non exiſtens in negotio principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij principalis, ſed in acceſſorijs, non facit, vt dicta teſtium reprobentur.*

12 *Contrarietas in teſtibus, etiam in facto principali, ſi modica eſt, non vitiat dicta teſtium.*

13 *Falſum dici non poteſt id, quod innatur primordio veritatis.*

14 *Falſarius non poteſt dici teſtis, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari.*

15 *Falſitatis probatio debet de neceſſitate concludere, & requiritur magis ſtricta & concludens probatio in falſitatibus, quàm in alijs.*

16 *In falſitatibus præſumendis attenditur multum qualitas perſonarum teſtium.*

CONSILIVM XXXIII.

Redemptoris gentium præſidio innocato.
In cauſa querelæ falſi porrectæ per Magn.
Galeotam carrafam de Neapo. nunc Comitem ſanctæ Seuerinæ, in magna curia
vicariæ, aduerſus nobilẽ Gurellum de ſimonello, necnon & Ioan. Baptiſtam fidelem de Auerſa, teſtes productos per Magni. Iac. de ruſo Comeſtabilẽ ciuitatis
Auerſæ in cauſa ciuili vertente in S. Regio conſil. inter præfatos Magni. Galeotam & Iacobum, ad verificandum iuriſdictionalia præfati officij Comeſtabilis
& capitaniæ, etiã in caſali Paſcarolæ, quod eſt ipſius
Galeo. & præſertim ad probandum plures executiones fieri feciſſe præfatũ Iaco. authoritate præfati eius
officij, aduerſus Macellatores carnium in caſali præfato Paſcarolæ, nobilis Gurellus ipſe teſtis productus
depoſuit, quòd tanquam Graſſerius ciuita. Auerſę plures executiones fecit, diuerſis tẽporibus aduerſus macellatores carnium in caſalibus eiuſdem ciuitatis, &
ſignanter Paſcharolæ, in quo vnicam executionẽ fecit contra quendam macellatorem non vendentem
carnem ſecundum aſsiſiam impoſitã per Graſſerios:
quos ius commune ędiles curules vocat. demum verò
in eodem contextu depoſitionis ſuper ſequentibus articulis examinatus, depoſuit plures executiones feciſſe in caſalibus Auerſæ: ſed in caſali Paſcarolæ nõ euenit caſus, ſeu non ſucceſsit caſus. & ſic videtur contrariari ei, quòd paulo antè dixerat. nam rectè intuenti
nulla adparebit contrarietas ſeu varietas, quia ſecundum eius dictum de iure intelligẽdum eſt, ꝙ in caſali
Paſcarolæ nõ euenerat aliter caſus, id eſt, niſi vt ſuprà
depoſuerat. Et ꝙ ita intelligi debeat, adducitur quòd
voluit ſatis no. Alb. in l. non erit. §. dato. ff. de iureiur.
vbi per glo. not. dicit ibi, quòd ſi teſtes depoſuerunt
maleficium fuiſſe commiſſum pręſente Titio & Seio,
1 † demum interrogati, qui fuerunt præſentes reſponderunt quòd nullus: certè debet intelligi, niſi exceptis
præfatis. Et refert, quod ita dicebat Pau. de Leaza. per
illam glo. & idem refert & ſequitur conſulendo Alex.
de Imol. in conſil. clxxx. in v. vol. Bart. ſoci. in conſil.
lvj. vlti. col. in iiij. vol. referens ita tenere Franciſ. de
Are. eius præceptorem in cap. cùm tut. extrà de teſti.
& ideo ſatis ad propoſitum inquit Bart. in l. de ætate.
ff. de minor. quod ſi teſtis depoſuit ſuper aliquo facto,
2 & ſucceſsiuè iterum † ſub eodem facto interrogatus
reſpondit, ꝙ neſcit, certè intelligi debet illud neſcire,
aliter quàm vt ſuprà dixerat: & idem ſatis plenè ſequitur & conſuluit excellens doct. Philip. Decius in
ſuo conſil. c. in j. vol. incip. in cauſa inquiſitionis formatæ. in iij. col. Prætereà, dato quòd poſsit modo aliquo dici, prout minimè conceditur, hunc nobilem
Gurellum teſtem variaſſe à primo dicto, ita deponendo vt ſuprà, dico ꝙ licuiſſet, cùm de iure poteſt teſtis
variare à primò dicto, dummodo incontinenti id faciat: non † autem ex interuallo. Ita docet nos Bar. in l. 3
quicquid adſtringendæ. ff. de verb. oblig. glo. in cap.
præthereà. de teſti. cogen. & dicitur incõtinenti, quando nondum dimiſſus eſt à iudice ab examinatione,
prout fuit in caſu præſenti. dixit Bald. in l. lecta. ff. ſi
cer. pet. Secundò, quo ad alium teſtem, videlicet Ioannem Andr. fidelem, inquantum prætendatur falſum
depoſuiſſe, dum dixit, quòd dum feciſſet executionẽ
aduerſus macellatorẽ in dicto caſali, fuit vocatus pro
parte vxoris præfati Galeotæ: ad quam acceſsit, & rogatus ab eadem ſe concordauit cum illo macellatore,
à quo pro concordia conſequutus fuit duas ſpatulas
porci, vltra quod macellator præfatus de ſpatulis
porci præfati conſignatis eidem teſti plenè fateatur:
ſicq́; prætenditur ex aduerſo teſtis ipſe falſarius, prætextu quòd tunc temporis Galeota præfatus non habebat vxorem: ſed longè poſtmodum eam duxit: nam
rectè intuenti teſtis iſte non depoſuit affirmatiuè Galeotam habere vxorem: ſed ſe vocatũ nomine & pro
parte vxoris: nec affirmat cognouiſſe illã, quæ ſecum
loquuta eſt, fuiſſe vxorem præfati Magni. Galeotæ. Et
minimè obſtat eidem teſti Ioan. Ant. inquantum depoſuerit, quòd facta executione præfata fuit vocatus
ad inſtantiam vxoris præfati Magn. Galeo. alius verò
teſtis depoſuerit, quòd dum voluiſſent facere executionem, fuerunt vocati pro parte vxoris præfatæ: &
ſic videtur prima facie inferri varietas, ſeu contrarietas adinuicem: quia vnus dicit facta executione, alius
verò videtur pręſupponere id factum ante executionem, quod nihil officit: prout ſatis pulchrè determinat Bal. in l. diuortio. in princ. ff. ſol. mat. vbi eſt text.
in ver. neque enim iuncta glo. dicente ex larga ſignificatione id fieri tempore vindemiæ, † quod factum 4
fuerit parũ ante vindemiã: & dicitur rectè id factum
tempore guerræ, quod factum fuit parum ante guerram: & in ipſius guerræ trepidatione, & ſic teſtem ita
dicentem, non incidere in falſum, quoniam ex larga
& impropria ſignificatione quod factum fuit parum
ante guerram, & in ipſius guerræ trepidatione, tempore guerræ † factum fuiſſe dici poteſt. Pro quo etiam 5
eſt text. valde nota. in l. Pædius. in princ. ff. de incen.
rui. naufrag. dum dicitur poſſe etiã dici ex naufragio
rapere ei, qui nondum naufragium fecit, ſi naufragij
trepidatione rapiat. ita etiam per præfata in propijs
terminis conſulendo ad euadẽdum teſtes à falſo, conſuluit Lud. Roma. in conſi. cccj. incipien. in propoſita
conſultatione. ij. col. in j. parte ſuorum conſiliorum.
pro quo etiam benefacit, quod voluit Bald. in titu. de
pace Conſtan. vetſi. die lunæ. ꝙ ſi dicitur inſtrumentum fuiſſe factum. xj die Ianuarij, & teſtes examinati
dicant, quòd illa die partes fuerunt abſentes, debent
reduci ad concordiam dicta teſtiũm & inſtrumentorum, vt intelligatur. xj. die Ianuarij, id eſt, exeunte † & 6
non intrante. Et faciunt bene dicta eiuſdem Bal. in l.
optimam. C. de contrahen. & commit. ſtipulat. Et ad
idem facit, quod voluit Bar. in l. in operis. ff. loca. dum
dicit, quòd ſi teſtis depoſuit aliquid fuiſſe factũ ſimul,

alius verò depoſuit fuiſſe factum per prius, & ſic non
ſimul, id eſt, eodem tempore, quòd intelligetur ſimul,
id eſt eadem die. & ſubdit Bar. hoc eſſe vtile ad defen-
dendum teſtes, ne incidant in falſum. Et pro hoc bene
7 facit, quia dicta teſtium debent †impropriari, vt ſuſti-
neantur. ita Bart. in l. ij per illum text. C. de his, qui ex
publi. ratioci. lib. x. Bart. in l. Iulianus. ff. de hære. inſti.
gl. in cap. periculosè. de pœniten. diſtin. j. & iſtud fun-
damentum eſt veriſsimum, quando eſſent duo teſtes,
prout in caſu noſtro, qui videntur adinuicem cõtra-
riari: nam debent reduci ad concordiam: ſecus ſi eſſet
8 vnus & idem ſibi contrarius. † Ita in ſpecie tenet Iaſ.
nullam de præalleg. faciens mentionem deciſionibus
in l. j. iiij. colum. ff. de noui oper. nun. Vnde ex præfatis
nõ poteſt aliqua falſitas dictis teſtibus Impingi, cùm
ex iuris diſpoſitione ſemper interpretatio fieri de-
beat, vt falſum excludatur. dixit Bald. in l. iuris gen-
9 tium. §. quòd ferè. ff de pact. & † in l. Imperator. ff. de
ſtatu homi. col. iij. & conſuluit Alex. in conſil. lxx. &
lxxiiij in j. vol. & conſil. xciij. in v. vol. & in dubio po-
10 tius præſupponenda eſt in teſte ignorantia, † quàm
dolus, vt falſitas excludatur. voluit conſulendo Franc.
de Aret. in conſil. xlvij. viſis &c. ij. col. Bald. in l. j. ff. de
leg. col. fi. & quando, dato abſque veri præiudicio, poſ-
ſet falſitas baptizari, prout nullatenus poteſt, illa non
eſſet in negotio principali, in quo conſiſtit ſubſtan-
tia negotij: quo caſu non facit, vt dicta teſtium repro-
11 bentur, † nec q; falſitas reputari poſsit. ita dixit Bald,
& Saly. in l. pen. circa. fi. verſic. item hoc verum. C. de
tranſac. vbi Saly. ſubdit, quòd ita in practica clamant
quotidie aduocati. idem not. Innoc. in c. fraternitatis.
vbi Ioan. de Ana. refert & adprobat, extrà de teſtib. &
conſuluit Alex. in conſil. v. in j. vol. & ibi ſubdit plu-
res teſtes hoc modo à cõtrarietate defendiſſe. & ſub-
dit eſſe ſingulare, & valde not. q; etiam modica con-
12 trarietas in teſtibus etiã in facto principali, † vbi con-
ſiſtit ſubſtantia negotij, ſi eſt modica, nõ vitiat. & al-
leg. ſing. dictum Anto. de But. in cap. ij. de reg. & con-
ſuluit etiam Philip. Dec. in ſuo conſil. c. in iij. colum.
Item Macellator præfati caſalis. p. de quo. ſuprà exa-
minatus fatetur dediſſe ſpatulas porci præfatis Graſ-
ſeriis, & ſic conformatur depoſitioni dictorũ inqui-
ſitorũ, quæ ſatis videtur ex præmiſsis iuuari primor-
13 dio veritatis: † & id, quod primordio veritatis iuua-
tur, non poteſt dici falſum. ita Bart. & Paul. de Caſt.
in l. cùm filius. §. hæres meus. ff de leg. ij. vbi Paul. ſub-
dit, quòd id quod habet aliquid veritatis admiſtum,
non poteſt dici falſum. Idem conſuluit Paul. de Caſt.
in conſil. cl. & And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi
damna. iij. col. & Franc. Cur. in conſil. lv. in v. colum.
Præmiſsis etiam adminiculatur, quòd ex iuris diſpo-
14 ſitione teſtis non dicitur falſum deponere, † quando
eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari:
vt in c. cùm tu. extrà de teſt. not. Inno. in cap. cauſam,
quæ extrà de reſcrip. & cõſuluit Bal. in cõſil. cccxxiij.
in iiij. vol. incip. præmittendum eſt ad euidentiam.
Suffragatur potiſsimè, quia probatio falſitatis debet
de neceſsitate concludere, & requiritur magis ſtricta
15 & concludens probatio in cauſa falſitatis, † quàm in
cæteris cauſis criminalibus. c. in præſentia. & ibi Bal.
extrà de prob. & in l. Imperator. vbi Bald. ff. de ſtatu
homi. Salyc. in l. de tutela. C. de in integ. reſtit. Et hinc
eſt, quòd clariores probationes, quæ in criminalibus
requiruntur, in cauſa falſitatis, ſunt neceſſariæ: vt in-
quit Phil. Deci. in conſil. clxxxix. incip. lectus ſum. &
conſuluit etiam Petr. de Anch. conſil. xxiij. & Fulgo.
conſil. clxxiij. Vltimò non eſt omittendum, q; in falſi-
tibus præſumendis ſuffragabitur multum conſidera-
tio qualitatis perſonarum teſtium, qui cum ſint nobi-
les, & optimæ famę, † prout etiã de iure pręſumuntur, 16
per l. meritò. cum vulg. ff. pro ſoc. non ad parente de
cõtrario, multũ operabitur bona fama ad remouen-
dum præſumptionem falſitatis: ita dixit Bal. in l. ij. C.
de fal. & in l. quoties. §. ſed ſi non in corpore. ff. de hæ-
red. inſtit. & conſuluit Decius in præalleg. conſil. &
quia ita magnum ſicut paruum iudicabis, prout etiam
diuinitus inſtitutum eſt, ex quo omnis ſpiritus laudat
dominum: Ideò intrepidè concludo præfatos inqui-
ſitos, licet indebitè, à dicta querela falſi abſoluendos.
& ita de iure ſentio ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

Et quia magna curia ipſos detinuerat in palatio,
ſicq; habito recurſu ad S. Conſilium per viam grauа-
minis, & audita relatione cauſæ ab aduocatis, tandem
ex præmiſsis fuit per S. Conſilium decretum ex præ-
miſsis non eſſe moleſtandos, ſed liberandos.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non poteſt remittere pœnam corporalem delinquentis in præiudicium partis: nec etiam id, quod intereſt parti pecuniariter abſque vrgẽti cauſa, & abſque partis voluntate: aliàs peccat mortaliter: cum id faceret de abſoluta poteſtate.*

2 *Princeps, quòd poteſt remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea quæ venit applicanda ſuo fiſco, non autem parti.*

3 *Principis mens præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet.*

4 *Princeps concedens aliquid, nec dicat motu proprio, præſumendum eſt ad partis poſtulationem conceſſiſſe: niſi dixerit ob eius benemerita conceſſiſſe.*

5 *Conſuetus delinquere quis dicitur, per binum actum.*

6 *Infamis ob delictum ſeu infamatus de delicto ſatis dicitur, vbi extat confeſſio ſua.*

7 *Princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo incurſam.*

8 *Princeps concedens inferiori aliquid de ſibi reſeruatis, in dubio videtur concedere, vt ea exerceat cum debita cauſæ cognitione, & non cum illa plenitudine poteſtatis, quam habet ipſe concedens.*

Reſtitutio ad famam fieri non poteſt, etiam per generalem vicarium imperatoris.

9 *Principi ſunt exprimendæ omnes cauſæ, ex quibus moueri poſſit ad non concedendum, vel difficilius concedendum: nec ſufficit in genere fieri expreſſionem, ſed requiritur notabilis expreſſio. num. 10.*

11 *Subreptio ſeu obreptio modica, vitiat reſcriptum.*

12 *Iudex poteſt ſe informare de fama alicuius abſque iuris & iudicij ordine, & etiam à teſtibus inhabilibus.*

13 *Tortura poteſt dari homini malæ conditionis & famæ ex proceſſu informatiuo.*

13 *Contumax bannitus ex ſola contumacia & banno aliis non exiſtentibus indicijs, poteſt torturæ ſubijci.*

15 *Princeps non conſueuit remittere pœnam delinquenti, niſi parte concordata, & de qua concordia conſtet per inſtrumentum.*

16 *Habendum eſt pro expreſſo id, de quo ſi ſtatuens fuiſſet interrogatus, idem reſpondiſſet,*

Tortura

17 *Tortura de facili adhibenda eſt in delictis nocturnis.*

CONSILIVM XXXIIII.

REdemptoris gentiũ ſuffragio petito. Quod Panatello de Nola non ſuffragetur indultus, ſeu abolitio criminum ſibi conceſſa per Illuſtriſ. ac Reueren. Cardinalem Columnam, locumtenentem generalem Cæſareæ Maieſtatis, adparet ex eiuſmet lectura, dum in eo dicitur. *per nonce eſſere interreſſe de parte.* quo caſu manifeſtè datur intelligi, quòd non aliter fuiſſet intentionis principis concedere, niſi parte concordata: cùm princeps non poſsit remittere pœnam corporalem delinquẽti: nec etiam, quod intereſt parti pecuniariter abſque
1 vrgenti cauſa, & ſine partis aduerſæ voluntate: † aliàs peccat mortaliter, cũ id faciat de abſoluta poteſtate: voluit And. de Iſer. in titu. quæ ſint rega. in verſi. committendum. & idem And. in cap. ſimiliter. de capi. qui cuti. vendi. & ſequi. Par. de Puteo, in tracta. ſyndica. in iij. char. in ver. compoſitio. in c. quia plures. in iiij. colum. & licet gloſſ. in l. reſcripta. C. de preci. impera. offe. videatur aliter dixiſſe, & in l. defenſionis. C. de
2 defenſo. ciui. ſimiliter tamen † gloſſ. præfatæ intelliguntur de pœna applicãda fiſco ſuo. id eſt, ipſius principis, & non parti: per l. venia. C. de in ius vocand. ſecundùm Bald. in l. fin. C. de precib. Imperato. offe. & in l. quicunque. C. de ſer. fugitiu. Sed hic non fuit aliqua partis remiſsio, aut cõcordia: ergo indultus ipſe, ſeu remiſsio non tenet: & ideò dicit pulchrè gloſſ. no. & ibi Bald. in dicta l. venia. C. de in ius vocand. & ibi Bald. quòd reſcriptum, in quo princeps ius partis læſæ remittit, eſt nullum. & ita conſulendo refert & ſequitur Bartol. Caſſen. in ſuo conſilio xxvij. in ſecunda columna. maximè cùm princeps nunquam præſumatur concedere non concedenda: vt dicit Bald. in
3 prælu. feu. in xj. colum. ex quo mens † principis præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet. dixit Bald. in l. ex facto. in iiij. not. & ibi Alexand. de Imol. ff. de vulga. & pupil. & facit l. quoniam. C. de nat. lib. & nihilominus viuit artifex, à quo poteſt de facili veritas eius intentionis haberi, maximè cùm antiqui moria fuerit Regis Cap. ac etiam noſtri Cæſaris, nunquam remittere delinquẽtibus niſi partibus per prius concordatis. quod multò magis ſeruandum eſt per eius vicarium. Item & tantò fortius, cùm huiuſmodi indultus nuncupatus adpareat eſſe quædam ſimplex chartula non emanata à Regia Cancel. nec cum ſubſcriptione dominorum Collate. conſil. nec alicuius ex eis: nec ſub nomine Regio expeditus, nec cum Regio ſigillo. Prætereà, ex productione ipſius indulti ſatis liquet Panarellum ipſum criminoſum, ac malæ famæ, imò peſsimæ, dum in eo adparet, quòd ad eius ſupplicationem eidem crimina expreſſa indulgẽrut: nec dicitur aliter quòd proprio motu: ſed ad ipſius poſtulationem: & tamen præſumitur etiam de iure, quòd ad eius poſtulationem, dum non exprimitur,
4 quòd proprio motu, † vel propter eius benemerita id fecerit. Ita dicit Gui. de Cu. in l. iij. §. ſi procurator. ff. quod quiſque iur. & ibidem Alexand. de Imol. quod reputat menti tenendum: & Albe. in l. j. in princip. v. colum. ff. quod quiſque iur. & exiſtente eius reiteratione tot & tantorum delictorum, infertur dicendum, quòd ſit ſolitus, & conſuetus delinquere, cùm per binum actum dicatur conſuetus. gloſſ. in cap. ita nos. xxv. quæſt. ij. & tenet Bald. in l. ij. C. de epiſc. audi.

& † ſic per tres vices eo caſu dicitur ſæpius deliquiſſe: 5
vt paret in l. ſeruos. C. ad legem Iuliam. de vi publ. & firmat Luc. de Pen. in l. j. C. de ſuperexact. & ibi ſubdit ſibi videri, quòd duæ vices ſufficiant: nam cùm dicitur ſæpiſsime, id ter agi ſatis eſt. cap. omnes decimæ. xvj. quæſt. vlti. & not. in c. ergo. ij. quæſt. vij. gloſſ. verò in authen. de teſtib. dicit quòd ſæpe duas aut tres vices requirit. idem not. Archi. in cap. ſæpe. de elect. in vj. Vnde reſultat, quòd cùm ex productione ipſius indulti adparet quòd confeſſus fuerit delicta, de quibus in
indulto, ſatis dicitur infamis, † & ſic infamatus de de- 6
lictis. Ita conſuluit Pet. de Anch. in conſilio clxxxix. incip. tribus de cauſis. vbi dicit in ſpecie, quòd ad hoc, vt quis remaneat infamis, requiritur confeſsio ipſius in iudicio, vel ſententia iudicis, &c. alleg. idem voluiſſe Ioan. And. in cap. ſi qui de præſcrip. in vj. refert & ſequitur Marſi. in ſua practica cau. cri. in ver. aggredior. xxj. colum. in lxj char. & facit bene: quia licet indulgentia criminum conceſſa remittat pœnam delictorum. non tamen remittit infamiam. l. fi. C. de gene. aboli. ita dixit Par. de Pute. in tracta. ſyndica. in verſi. tortura grauior eſt pœna. & ibi ſubdit, quòd licet indulgentia principis interueniat, tamen aggrauat noua delicta ad inueſtigationem veritatis per tormenta, ex quo illa cauſa criminalis remiſſa incaleſcit criminalitati, quo ad aggrauandum ad torturam, concurrente maximè, quia ex indulgentia principis non re-
mittitur infamia. † Ita pulchrè Alb. in l. quid ergo. §. 7
pœna grauior. ff. de infa. & ad quam infamiam pro ſuis præcedentibus ac reiteratis delictis iam diffamatus, pro quibus indultum obtinuit: nec adparet reſtitutus per huiuſmodi ſimplicem indulgẽtiam, abſque aliqua alia reſtitutione ad famam, vt eius verba ſonant: cùm ſolus princeps hoc facere poſsit, quando factum fuiſſet, prout non eſt: imò generalis vicarius
Imperatoris ad famam † reſtituere non poſſet: prout 8
conſuluit Pet. de Ancha. in conſi. cccxxvij. Incip. viſis diligenter actis & actitatis. iij. colum. vbi loquitur in ſpecie in domino Veronæ tunc generali Vicario Imperatoris. & alleg. cap. fin. de offic. vica. in vj. & in l. j. de offic. eius, cui man. eſt iuriſ. Idem refert & ſequitur Felyn. in cap. quæ in eccleſiarum. xij. colum. verſic. ſed hanc declarationem. extrà de conſti. Pro quibus facit
rationabilis & pulchra ratio, quòd † ita ſit, ex quo 9
princeps concedendo inferiori aliquid de ſibi reſeruatis, intelligitur ſemper conceſsiſſe, vt ea exerceat cum debita cauſæ cognitione: & non cum illa plenitudine poteſtatis, quam ipſe habet concedens: ſecundum Innocen. in cap. ad monaſterium. in gloſſ. niſi ex cauſa. in fin. extrà de ſtatu monac. & in cap. dudum. vltima columna verſi. item & ſi papa. extrà de elec. & in cap. veniens. in glo. extrà de fil. presby. Abb. in cap. at ſi clerici. §. de adulteriis extrà de iudi. Imol. in cap. de multa. extrà de præben. Et ſi dici poſſet, quod negatur, quòd princeps poſsit indulgere delictum criminoſo cum reſeruatione iuris partis offenſæ, intelligendum erit de ipſo proprio principe, & non de inferiore ab eo: & nihilominus a [illegible] patet quòd indulſit, ſi Ita indulſiſſe dici poteſt ad ſuggeſtionem ipſius Panarelli adſerẽtis nullum verti intereſſe partis: & ſic ſubreptitiè obtinens carere debet impetratis, maximè dum non expreſsit de infinitis delictis & criminibus reiteratis, de quibus ſi fuiſſet aliqua mentio facta, veriſimiliter princeps non conceſsiſſet: vel difficilius

conceſsiſſet: ex quo omnes qualitates ſunt exprimen-
dæ principi, ex quibus poſſet princeps moueri ad non
concedendum, vel difficilius concedendum. c. poſtu-
laſti. extrà de reſcrip. Bal. in c. cùm dilecta. co. ij. Abb.
in c. ſuper præſentia. & in c. cęterum. eo. tit. Lud. Roma. in
conſi. cccxxvj. & in conſ. xxxvij. vbi ſubdunt, quòd re-
quiritur notabilis expreſsio: nec ſufficit in genere fari
vt impetratio ſaluetur à ſubreptione ſeu obreptione.
10 †Nec ſufficeret generaliter exprimi factum, niſi ex-
primatur modus. gloſſ. in c. dilectus filius. extrà de re-
ſcrip. & tenet Old. conſil. xiiij. maximè, cùm modica
11 †ſubreptio ſeu obreptio vitiet reſcriptum. c. ſi motu
proprio. de præben. in vj Bald. in l. præſcriptione. C. ſi
contra ius vel vtil. pub. & in c. de cauſis. de re iudi. Be-
nedi. de plumb. in l. j. ff. de natal. reſti. Io. And. in addi.
Spec. ſub rub. qui fil. ſint legi. His ſic pręmiſsis clarum
eſt quòd diſpoſitio capitulorum regni, ſonat contra
illos, quos fama grauat, & cõtra ſæpius, frequentiúſq;
peccantes, vt verba ipſorum cantant, contra quos iu-
bent procedi omiſſo iuris ordine, & ex proceſſu in-
formatiuo: imò plus poterit iudex de huiuſmodi fama
ſe informare, etiam abſque iuris & iudicij ordine: &
12 etiam per teſtes inhabiles. †Ita pulchrè Bal. in l. qui te-
ſtamento. §. per contrarium. ff. de teſta. Inno. in c. cùm
in tua. extrà de ſponſa. refert & ſequitur Iac. de ſancto
Geor. in l. teſtium. §. eiuſdem quoque. iiij. colum. ff. de
teſtib. & benefaciunt verba literæ arbitralis: ſi cum
ſceleratis, &c. ibi dum dicitur, ſi tibi conſtiterit per
indicia, vocem, vel famam publicam, & circumſcri-
ptis capitulis regni: quando nunquàm fuiſſent dicta
capitula in rerum natura, nonne ex iuris communis
13 diſpoſitione † contra hominem malæ conditionis &
famæ poteſt iudex procedere ad torturam ex proceſ-
ſu informatiuo: & ſic non datis defenſionibus. certè
ſic ita ſingulariter tenet Guid. de ſuza. in tract. malefi.
ſub rubrica, qualiter fiat inquiſitio. in prin. Gandi. in
tract. malefic. ſub rub. quomodo cognoſcatur de ma-
lefic. per inquiſitio. ver. ſed quæro, facta & completa.
vbi alle. hoc voluiſſe Spec. de quo ibi per eum. Item
concurrit bannum, & contumacia aduerſus præfa-
tum Panarellum pro delicto vulnerum per ipſum il-
latorum al[illegible] curiæ Nolanæ. Ex quibus claudus
euaſus eſt in tibia, & vix deambulare poteſt: & de quo
crimine nulla extat concordia partis, & ſic ex ſolo
banno & contumacia circunſcriptis aliis probatio-
nibus, & indiciis rationabiliter quæſtionari potuit:
14 †& milies, iuxta doctri. Bal. poſt Nico. de matha. in l. j.
iiij. col. C. de hære. inſti. & ſequuntur Moder. Senen. in
tract. de indi. & tortu viij. char. Amod. iuſti. in ſuo tra-
cta. ſyndica. in vlti. char. Marſi. in l. pen. in vltimis ver-
bis: ff. de quæſtioni. & maximè non extante concor-
dia ſeu remiſsione partis offenſæ, & ex vulneribus de-
formatæ & claudæ: & princeps non conſueuit remit-
tere, ſeu indulgere delictum, niſi parte concordata
15 ſeu ſatisfacta, † de qua conſtet per inſtrumentum: vt
per glo. in l. venia. C. de in ius voc. cum ibi not. & vbi
aliter faceret, non teneret, & pars aduerſa poſſet age-
re: id eſt, offenſus: per no. Lucæ de pen. in l. j C. de de-
ſertio. lib. xij. in fi. & ſequitur Par. de Put. in tract. ſyn-
di. in ver. compoſitio. ij. colum. Nec ſuffragatur eidem
Panarello indultus ex alio, cùm non expreſſerit infi-
nita crimina, & reiterata per ipſum perpetrata, de
quibus princeps ſi informatus fuiſſet, veriſimiliter
non conceſsiſſet: cùm id ſit habendũ pro expreſſo, vel
ſtatuto, de quo ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati, † ita 16
reſpondiſſent ſeu ſtatuiſſent: vt dicit glo. in l. tale pa-
ctum. ff. de pactis. tex. in l. fi. ſecundum Bart. & Ang. C.
de poſthu. hære. inſtit. & in l. Barbarius. & ibi Bald. v.
col. ff. de offi. præto. & ſic recidiuando Panarellus ipſe
in pręſentiarum in nouiſsimo furto iumenti in ſtrata
publica, prout inquiritur, necnon in fractura oſtij
domus mulieris honeſtæ, ac maritatæ ſeu coniugatæ,
vt ipſam adulteraret, & de nocte, cùm tortura de fa-
cili ſit adhibenda in delictis nocturnis, † vt dicit Bal. 17
in l. nemo. C. de epiſco. audien. Moder. ſenen. in tract.
de indic. & tortu. in penulti. char. quis dubitabit non
fuiſſe niſi ſanctiſsimè proceſſum ad torturam per Ca-
pitaneum Nolanum, contra præfatum Panarellum?
& qui Capitaneus quando aliter feciſſet, & torturam
non adhibuiſſet, minimè iuris cenſuræ laqueos euaſiſ-
ſet: & ita intrepidè iuris dico ego,

Thomas Grammaticus V. I. Doctor.

Et ſic cauſa per remedium grauaminis pro parte
præfati Panarelli introducta in S. Conſilio fuit cauſa
ipſa remiſſa ad eundem Capi. Nolanum: quia non gra-
uauerat adhibendo torturam: & quia confeſſus fuit
ad vltimum ſupplicium condemnatus per eundem
Capitaneum: & ſuperueniente permutatione pœnæ
ex gratia præfati Illuſtriſ. locumtenen. generalis, fuit
tranſmiſſus ad ſeruitia Regiarum triremum ad remi-
gandum in perpetuum: & dum inde ad paucos dies
machinatus eſſet in occidendo patronum triremum,
fuit in eiſdem triremibus exiſtẽtibus in mole magna
laqueo ſuſpenſus, ordinatione eiuſdem Reuer. & Illu-
ſtriſ. locumtenen.

SVMMARIVM.

1 *Corruptela crimen in iudice eſt ſatis deteſtabile: intan-
tum, quòd reputatur inter magnas & capitales cauſas.*
2 *Corruptela crimẽ in pluribus adſimilatur crimini læſæ
maieſtatis.*
3 *Corruptela crimen committitur per iudicem, ſi pecu-
niam cœpit, vt ferat ſententiam iuſtam ſiue iniuſtam.
Item, ſiue vt iudicet, ſiue vt non iudicet. Item, ſiue pecu-
niam capiat, & nihil promittat: & pariter ſi ſibi dari
promittitur, etiam ſi promiſerit aliquid non facere,
quod tamen facit: & pariter, ſi ſibi promiſſum fuerit
aliquid debitum, ad quod tenebatur relaxari. nu-
mero 4. 5. 6. 7. & 8.*
9 *Pœna in iudice corrupto, quæ ſit.*
10 *Iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falſi: &
pariter punitur pœna exilij: id eſt, deportationis. & nu-
mero 11.*
12 *Pœna quando plures imponuntur pro vnomet delicto,
per diuerſa iura diuerſis temporibus facta, ſtant cumu-
latiuè: & vna cenſetur addita alteri: & ſic vel omnes
imponi poſſunt, vel poteſt iudex ipſe de omnibus pœnis
imponere illam, quam maluerit.*
13 *Corrumpens iudicem, tenetur pœna falſi, & etiam lege
Iulia repetundarum.*
14 *Corrumpens iudicem, & iudex corruptus, ſunt corre-
latiua: & diſpoſitum in vno, cenſetur diſpoſitum in alio,
etiam reſpectu pœnæ.*
15 *Corrumpens iudicem debet maiori pœna puniri, quàm
iudex accipiens.*
16 *Depoſitio correi ſeu ſocij criminis cum aliquibus ad-
miniculis, vt eſt conuerſatio & habitatio, facit indi-
cium.*

Proba

17 *Probationes contra iudicem debent eſſe clara & manifeſta. vbi ſubdit hoc procedere, quo ad condemnationem: Secus quo ad torturam: in qua ſufficient indicia concludentia in ſubſidium plenæ probationis: & ſubditur, quòd pro iudice præſumendum eſt, dum debito ordine procedit, & non aliter. & nu. 18. & 19.*

20 *Cōfeſſio ſocij criminis adminiculata facit indicium ad torturam.*

21 *Teſtes infames, licet non ſint habiles quo ad condemnationem, ſufficiunt tamen ad torturam.*

22 *Teſtis ſocius criminis in caſibus, in quibus non potuit interrogari de alijs, niſi de ſe tantùm, ſi eo caſu nominauit alios, talis nominatio ſuſpecta habetur à lege: ſicut dicimus in ſimili de teſte ſponte ſe offerente.*

23 *Socio criminis non ſtatur, etiam cum tortura, & etiam in caſibus exceptuatis, niſi alia concurrant: nec ſufficiet, ſi perſona per ipſum nominata, eſſet malæ conditionis & famæ: & etiam ſi eſſent plures confitentes de nominato: & ſi nominatus eſſet bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam. & nu. 24. 25. & 26.*

27 *Socius criminis in caſibus in quibus admittitur, debet intelligi in ſocio criminis, alias non infami, ſeu criminoſo.*

28 *Socius criminis non admittitur, vbi aliàs abſque illo crimine, in quo fuit particeps, pateretur etiam alios defectus.*

29 *Teſtis criminoſus repellitur à teſtimonio, ſi condemnatus de illo crimine incurreret infamiam.*

Crimina obiecta contra teſtes ipſos repellunt etiam ſi per prius non ſint conuicti, vel confeſſi.

30 *Teſtis conuictus de crimine per modum exceptionis, non poteſt puniri pœna ordinaria: quia ſatis eſt ipſum repelli à teſtimonio: maximè in cauſa criminali.*

31 *Teſtis falſus non probat, etiam ſi deponeret contra falſarium.*

32 *Teſtis, qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euadit infamis.*

33 *Teſtis vbi tractat de ſe onerando vel exonerando, non probat.*

Teſtis luſor propter ludū repellitur à teſtimonio. in fine conſilij, & ſubſcriptionis, maximè in criminalibus ibi.

34 *Iudex dum impetitur de corruptela, debet legitimis probationibus conuinci.*

35 *Teſtis omni exceptione maior, dicitur ille, qui ſuperat omnem friuolam exceptionem. & nu. 36.*

37 *Probationes multùm euidentes requiruntur contra officialem.*

38 *Teſtes vbi in aliquo caſu requiruntur eſſe optimæ opinionis, requiritur, vt optima ſit opinio, & quòd tales teſtes articuletur, & probetur ita ipſos eſſe: aliàs non poterit quis obtinere.*

Teſtium optima opinio vbi eſſet ipſa cauſa inductiua plenæ probationis, tunc de plena & optima opinione teſtium eſſet articulandum, & probandum.

Iudex dum impetitur de corruptione, debet conuinci per teſtes legitimos, & omni exceptione maiores.

39 *Teſtes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur eſſe omni exceptione maiores: aliàs non debent admitti.*

40 *Probatio vbi à iure legitima requiritur, non ſufficit probatio priuilegiata: vt eſt illa, quæ fit per iuramentum ſeu aliter ſimili modo. Et quæ dicitur priuilegiata probatio.*

41 *Iudex ſi impetitur de iniuſtitia vel damno debet probari euidens iniuſtitia vel manifeſta, & non occulta, nec præſumpta.*

42 *Adſerenti cum iuramento dediſſe aliquid officiali, credendum eſt. Hoc debet intelligi, quando officialis ipſe dum ſtaret in ſyndicatu, aufugiſſet: Secus autem ſi non aufugiſſet: quia tunc requiritur probatio teſtium.*

Iudex vt puniri poſſit de corruptela, requiritur, quòd is, qui dicit ſibi aliquid dediſſe, illud probet: aliàs debet puniri.

43 *Teſtes ſingulares probant de corruptela cōtra officialem: hoc tamen verum, conſiderata prius qualitate officialis, & eius fama, & conditione: & pariter fama illius adſerentis dediſſe officiali. & nu. 44. & 45.*

46 *Iudex dum impetitur de corruptione, facit vt ſtetur dicto tertij, qui in hoc fuiſſet mediator: & hoc ſi ciuiliter agatur contra officialem: ſecus ſi criminaliter. Et pariter minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis eſſet bonæ famæ.*

Probatio bonæ famæ elidit fidem indiciorum.

47 *Inquiſitio non procedit contra hominem bonæ famæ & vitæ.*

Si contra inquiſitum ſit vnum indicium ſufficiens ad torturam, ſi tamen ſit bonæ famæ, non procedit inquiſitio, nec poterit torqueri ex illo & nu. 48.

49 *Socio criminis ad hoc vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero teſtium, vel ex qualitate deponentium, vel ex perſona eorum contra quos deponitur, veriſimile ſit eos non mentiri.*

50 *Teſtes producti ſuper inquiſitione contra non diffamatum, licet deponant de ipſo crimine de viſu, tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant inquiſito.*

51 *Iudex non debet procedere ad examinationem inquiſiti, nec ad eius detentionem, niſi prius de delicto ipſo conſtet ipſi iudici.*

52 *Inquiſitio de crimine non poteſt formari ad dictum ſolius ſocij criminis: etiam & plus, ſi eſſent duo ſocij criminis.*

53 *Pœna exilij cum publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptela.*

54 *Pœna vbi imponitur pro delicto infra relegationem, non habet locum tortura.*

55 *Torqueri vbi quis non poteſt, minimè poteſt detineri.*

56 *Pœna ſtatutaria tollit pœnam iuris communis.*

57 *Lex noua vbi expreſſè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illam tollere: & ita Ianua obtentum per conſilium peritorum. vbi plenè ad ſatietatem.*

58 *Teſtes infames producti contra aliquem, non audiuntur, nec probant ſine tortura.*

CONSILIVM XXXV.

INcomprehenſibilis Dei ſuffragio petito, Amē. In cauſa Magni. Ant. Barnar. V.I.D. Siculi, ac vnius ex iudicibus delegatis in regno Siciliæ vltra farū cum regio fiſco, ſuper obiectis corruptelis, ac ſubornatione contra ipſum tranſmiſſo proceſſu cauſæ præfati excellenti domino Sigiſmundo de Ioffredo de Neapo. regenti Regiam Cancellariam per Illuſtriſ: Proregem præfati regni Siciliæ vltra farum, & requiſitus ab eodem excel. domino Regente in maioribus occupato, vt quid de ipſius caſus deciſione de iuris cenſura ſentirem, eidem Illuſtriſ. Proregi, ac duci montis Leonis reſcribere & conſulere debuiſſem: idcirco viſis his, quæ non minus ſubtiliter, quàm copioſè in iure ducta

dnƈta ſunt, per Magni. & eximium Montaltum Regij
fiſci patronum in regno præfato aduerſus præfatum
Magni. Anto. Barna. inquiſitum & carceratum: con-
ſideratis inſuper ac bene ruminatis iuſtificationibus
Magnifi. Iudicum magnæ ac Regiæ curiæ Regni præ-
fati in exonerationem præfati inquiſitj, videretur pri
ma conſideratione dicendum præfatum Magni. Ant.
debuiſſe torturæ ſubijci ex infrà ſcriptis: Et primò li-
quet hoc nefandum crimen corruptelæ, eſſe deteſta-
1 bile † in iudice. Hinc eſt, quòd reputatur inter magnas
& capitales cauſas: ſecundum Bald. ſatis no. in l. ob-
ſeruare. §. proficiſci. ix. q. ff. de offi. procon. licet etiam
in minimo committatur, iuxta no. per Bald. in l. tutti.
§. pactus. ff. de his qui not. infa. & tenet Par. de Put. in
2 tracta. ſyndi. in ver. bararatia. in verſi. in crimine † ba-
rataríæ. & in ver. fideiuſſor. ij. col. & in pluribus vide-
tur adſimilari crimini læſæ maieſtatis ſecundum eun-
dem Par. in ver. corruptio. in prin. & in verſi. teſtes. c.
ſui ſemel interrogatus. j. col. ver. in contrarium forti-
ter facit: & habet locum pœna criminis præfati, etiã
3 ſi iudex cepit pecuniam, vt ferat iniuſtam † ſentẽtiam
ſiue iuſtam. l. ij. in fin. cum ſeq. ff. de condi. ob tur. cau.
cum ibi not. per glo. & doct. & Pari. in ver. corruptio.
iij. col. Et pariter habebit locum pœna criminis præ-
fati, ſi iudex capiat, vt iudicet, ſiue vt non iudicet, vel
4 aliquid ad eius officium pertinens maius † vel minus
faciat. l. iij. cùm l. ſeq. & l. lex Iulia. in fin. princip. ff. ad
5 leg. Iul. reperun. & in l. j. ff. de calumn. ſiue etiam † prin
cipaliter capiat, nihil promittendo. l. j. ff. ad leg. Iul.
repetun. ita Par. in d. ver. corruptio. ij. col. in fi. in ver.
ſi quid datur iudici, & non dicatur. Et pariter in-
curritur in hoc crimen, ſi datur pecunia iudici, ſicut
ſi dari promittitur. l. lex Iulia. § hodie. ibi, vel licet
6 † non acceperint. ff. ad leg. Iul. repetun. l. iubemus. C.
eo. titu. ibi, vel vitio cupiditatis ingeſtam. cum verſic.
ſeq. & expreſsius in authen. ſed nouo iure. C. de pœn.
iudi. qui male iudica. & in conſtitu. regni corruptelæ.
& conſtitu. litigator. eo. tit. & l. generaliter. §. ſi igitur.
7 in fi. ff. de calum. † Et hoc vendicat ſibi locum, etiam
ſi iudex corruptus promiſerit aliquid non facere, &
tamen fecerit, vt ibi eſt text. no. & quòd ſola promiſ-
ſio pecuniæ facta iudici, ſufficiat, tenet expreſsè Par.
in prædicto verſi. corruptio. ij. col. Saly. in l. qui expli-
candi. j. col. C. de accuſ. & ibi adſignat bonam ratio-
nem. & Philip. Franc. idem tenet in diſcurſu, in c. j. de
8 teſti. in vj. & ideò dicit Par. in d. ver. baratarìa. † quòd
in hoc ſufficit ſola promiſsio: & æquiparatur crimini
aſſaſsinatus. Item committitur etiam crimen hoc, ſi
iudici fuerit aliquod debitum relaxatum, & alijs plu-
ribus modis, de quibus in l. ij. cùm ſeq. ff. de calumn.
quia nõ refert, qua ex cauſa improbitas vel corruptio
iudicis detegatur: quia in delictis non attenditur
modus, ſed effectus, per l. j. §. occiſores. ff. ad ſill. Et in
in terminis iſtis eſt tex. no. in d. l. iubemus. C. ad legem
Iuliam. repet. per quem ita tenet Iac. de bel. in §. ſi quis
autem. in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. ij. colum.
Item committitur hoc crimen, ſi iudici fuerit aliquid
mutuatũ: & tam ſi fuerit mutuata pecunia, quam aliæ
res. Ita videtur text. in l. quiſquis. vbi expreſsè Bal. C.
ſi cert. pet. vbi dixit, quòd in officiali pecuniam reci-
piente baratarìa præſumitur, licet admittatur ex ti-
tulo mutui. Et idem Bal. in l. j. per illum text. C. de ca-
lum. dixit, quòd mutuans pecuniam officiali, dicitur
eum corrũpere. ſubdens idem eſſe in alijs rebus. Idem
ſequitur Paris de Pute. in tracta. ſyndi. in ver. corrum-
pens. in c. an ſi tẽpore ſententiæ. ij. col. Sed quæ ſit pœ-
na in huiuſmodi delicto? dico † quòd vno modo eſt 9
extraordinaria iudicis arbitrio remiſſa vſque ad de-
portationem incluſiuè, vt dicit gl. in l. j. C. ad leg. Iul.
maieſt. quam ſequuntur Iac. But. Cy. & Saly. ac cęteri,
per d. l. lex Iulia. §. hodie. & l. j. §. j. vbi gl. no. ff. de calũ.
glo. ordi. in §. in ſumma. inſtit. de iniur. cum qua dicit
eſſe cõmunem Iaſ. in l. qui iuriſdictioni. j. col. ff. de iu-
riſdi. om. iudi. & de eius veritate latè Fely. in c. ex lite-
ris. de conſtitu. Par. in d. tract. ſyndi. in ver. pœna. c. an
ſi ſtatutum reliquit. Item & plus dicit gl. prędicta, † quòd 10
iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falſi,
per tex. in l. j. §. & qui iudicem. vbi eſt ſimilis glo. cum
ſeq. ff. ad leg. Cor. de fal. & tenet Bald. in l. fi. j. col. C. de
pœn. iud. qui malè iudi. & Par. de Pute. in eod. tracta.
in verſi. fideiuſſor. j. col. in prin. quę pœna eſt deporta-
tionis: vt in d. l. j. §. fi. ff. de fal. & ſequitur glo. prædicta
Marſi. in d. l. j. §. ſi quis. in fi. eo. tit. † De iure verò auth. 11
imponitur pœna exilij, id eſt deportationis, propriè
intelligendo. l. exilium. cùm ibi no. glo. in gloſſ. ff. de
interdi. & relega. ac etiam pœnam confiſcationis bo-
norum, & pœna corporis afflictiua: quia dicit text.
no. in. §. ſi quis autem. in authen. vt iudi. ſine quoquo
ſuffra. col. ij. confiſcationem & exilium ſuſtinebit: &
in corpus verbera atque ſupplicium. quem tex. ita in-
telligit Iac. de Belui. & ſcribentes ibi, maximè Ang. di
cens no. ex tex. iſto, pœnas officialium committentiũ
baratarias, id eſt, vendentium iuſtitiam auro: vt ipſe-
met Ang. declarat ibi in prin. ti. Nec obſtaret, quòd text.
in d. l. j. C. ad leg. Iul. Maieſt. dicat, quòd tenetur pœna
quadrupli, & in d. auth. ſed nouo iure. videtur ſtatutæ
aliæ pœnæ longè minores, per capitula illius regni
videlicet priuationis officij, inhabilitationis, ac per-
petuæ infamiæ, & publicationis tertię partis bonorũ,
vt patet in capitulis regis Alphonſi ſub rub. de ſalar.
iudi. & ſub rub. de ordinatione viceregis circa exactio
nem officialiũ ſeruandâ. Quia reſpondetur, quòd pœ-
na prædicta quadrupli imponitur, quando ciuiliter
agitur de crimine prędicto, ſecundum omnes in locis
præallegatis. † aliæ verò pœnæ ſtant cumulatiuè, cum 12
pœnis prędictis deportationis, & corporis afflictiuis.
& cenſentur additæ priſcæ ſeueritati. l. iij. C. de ſepulc.
viola. & plenè Bar. in l. ſanctio legũ. ff. de pœn. & ideò
vel omnes imponi poſſunt, ſecundum Iaco. de Belui.
in d. §. ſi quis autem. in iij. oppo. vel poteſt iudex infli-
gere de omnibus pœnis prædictis, quam vult: vt not.
voluit Abb. in c. ij. in fi. de emp. & vendi. per text. in c.
quoniam frequenter. §. fi. vt lite non conteſtar. & bo-
num tex. in l. quoties. de actio. & oblig. Prętereà pœnę
ſtatutæ per conſtitutiones & capitula regni, ſunt mi-
nores, quàm pœnæ iuris communis: ergo non tollunt
iura communia: ſed omnes pœnæ debentur, vt con-
ſuluit Cæp. in conſi. xiiij. In iiij. col. in fi. Et quando de
prædictis vna pœna eſſet infligenda, deberetur maior
pœna, & ſic illa, quæ magis timeretur. d. c. quoniã fre-
quẽter. §. fi. & c. prodeſt. xxiij. q. v. † Et ſimili modo di- 13
cẽdum eſt in corrũpente iudicem quòd pœna falſi tenea-
tur. l. j. §. & qui iudicẽ. ff. de fal. item tenetur lege Iulia
repetũdarum. l. fi. C. ad leg. Iul. repe. quorum criminũ
pœna eſt arbitraria, vſque ad deportationem incluſi-
ue. d. l. j. §. fi. de fal. & dicta l. lex Iulia. §. hodie. & l. j. §. j.
cum ibi no. in gl. & §. ſed & conſtitutio. ff de calumn.
Quinimò etiam quo ad aliàs pœnas contra iudicem

ſtatu

ſtatutas, ſunt etiam parificatæ. dicto §. ſi quis autem.
cum ibi no. per gl. & doc. in auth. vt iudi. ſine quoque
ſuffra. & licet Par. in ver. barataria. & in ver. corru-
ptio ij. col. & non immeritò, quia corrumpens iudi-
14 cem, † & iudex ipſe corruptus, ſunt correlatiua: & di-
ſpoſitum in vno, cēſetur diſpoſitum in alio, etiam re-
ſpectu pœnæ: ita Abb. in c. quia clerici. de iurepat. vbi
refert eſſe communem opinionem. & ſequitur Iaſ. in
l. ſi iiij. col. C. de indi. vidui. tol. Nec militaret dicere,
quòd ex diſpoſitione conſtitutionū, & ſucceſsiuè ca-
pitulorum illius regni, ſit impoſita pœna amiſsionis
cauſæ, & vnciarū quinquaginta: quia dictę pœnæ non
ſtant correctiuè ad iura cōmunia, ſed cumulatiuè vt
ſuprà dictū eſt contra iudicē. nec videtur obſtare tex.
in l. qui duobus. de fal. dum ibi dicit, quòd remiſsius
puniri ſolent: vt ad tempus relegentur. quia tex. dicit,
ſolent, non autem dicit, debent. & ſic importat arbi-
trium, non autem neceſsitatē, vt de neceſsitate debeat
remiſsius puniri. l. j. C. quomodo & quando iud. vbi
15 ad hoc eſt text. valde no. Et plus dico, † quòd vbi cor-
rumpēs & corruptus ſunt ambo ſeculares, debet cor-
rumpens maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens:
ſecundum Iacob. de belui. not. in d. §. ſi quis autem. in
authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. Præterea extat de-
poſitio Petri familiaris & domeſtici ipſius domini
Anton. inquiſiti, in qua adſerit habuiſſe ducat. c. vide-
licet quinquaginta ex eis pro ſe, & alios quinquagin-
ta, vt daret prædicto domino Anto. ſuo patrono: quos
eidem adſignauit: & ſic eſt correus & particeps cri-
minis cum eodem ſuo domino, & depoſitio ſocij cri-
minis cùm aliquibus adminiculis, prout eſt cohabi-
16 tatio, † & conuerſatio ipſius Petri cum ipſo domino
Anto. ſufficere videtur. ita pulchrè conſuluit Bald. in
ſuo conſil. xcv. incip. regula iuris eſt. in j. volum. Nec
ſuffragaretur quòd contra officialem debēt eſſe pro-
bationes claræ & manifeſtæ, vt dicit Bald. in l. obſer-
uare. §. proficiſci. ff. de offic. proconſulis. & in pluribus
17 Paris in d. ſuo tract. ſyndi. quia hoc poteſt † eſſe verum
quo ad condemnationem, quod eſt cōmune in omni-
bus criminibus, vt requirantur claræ probationes
quo ad eorum punitionem: ſed quo ad torturam, ſuf-
ficient indicia concludentia in ſubſidium plenæ pro-
bationis, vt toto tit. de quæſtio. in caſu, de quo agitur
tenent hoc doct. maximè Philip. Fran. in d. c. j. de teſti.
in vj. vt ſuprà dictum eſt, maximè cùm pro iudice præ
18 ſumendum † ſit, per text. in l. ij. C. de offic. ciuili. iud. l.
Hærennius. §. Caia Seia. cum ibi no. ff. de euict. Quare
reſpondetur hoc eſſe verum, vbi iudex cum debito
19 ordine proceſsiſſet, & non ita præcipitanter. † quia eo
caſu tollitur ab eo omnis bona præſumptio ſecūdum
Bald. poſt Cy. in l. ſancimus. in fi. C. de iud. quos ſequi-
tur Par. in ver. appellatio. in c. ſubiicio vnam pulchrā
quæſtio. Nec ſuffragaretur dicere, quòd prędictus Pe-
trus famulus tanquam ſocius criminis non poteſt te-
ſtificari, maximè dum criminaliter agitur, prout in
caſu pręſenti, per tex. in c. j. de teſti. in vj. & no. Bald. in
l. quoniam liberi teſtes. C. de teſti. quia reſpondeo, ꝙ
prædictus Petrus famulus non producitur vt teſtis ha
bilis ad condemnationem, ſed vt correus, & cum tor-
tura, & ideo eius confeſsio adminiculata facit indiciū
20 ad torturam, † ſecundū doct. in d. c. j. maximè Philip.
fran. in prin. iij. col. etiam quòd ſit vilis perſona, iuxta
not. plenè per doct. in l. ex libero homine. ff. de quæſt.
& ideò dixit Bald. in l. j. C. de ſum. tri. quòd licet teſtes
infames ſint inhabiles quò ad condemnationem,
† ſufficiunt tamen ad torturam. idem tenet Par. in tra- 21
cta. de ſyndi. in ver. teſtis. in c. fui ſemel rogatus. in pe.
col. & maximè in delictis, quæ ſecreto fieri conſue-
uerunt. & iſtud ſecundum Bart. in l. qui ea mente. ff. de
fur. nam in iis proceditur ex coniecturis & præſum-
ptionibus. Bal. in l. fi. C. de prob. & in l. ſi qui adulterij.
C. de adul. Ex quibus omnibus pro parte regij fiſci il-
lius regni videbatur concludendum poſſe aduerſus
prædictum Magnifi. Ant. Barnam carceratum ad tor-
turam procedi. Quibus quidem non obſtātibus, con-
trariam ſententiam arbitror de iure veriorem. Et
in primis, quòd confeſsio ſeu depoſitio prædicti Petri
famuli non ſufficiat ad torturam inferendam prædi-
cto magni. Anto. conſidero, quòd imò talis confeſsio
& nominatio nullius fuerit roboris & momenti: nam
non ſumus in caſibus, in quibus potuiſſet Petrus ipſe
de aliis interrogari, niſi de ſe tantum: quamuis non fue
rit iam interrogatus per curiam de aliis niſi de ſe tan-
tum: & ſic nominauit alios, quo caſu talis eius con-
feſsio ſuſpecta habetur à lege. Ita dixit † pulchrè Mod. 22
ſen. in tract. de indic. & tor. in iij. char. xij. colum. verſi.
qualis autem ſit modus interrogandi. ſicut aliàs dici-
mus in teſte ſponte ſe offerente, quod eſt ſuſpectus, vt
not. glo. & Bart. in l. poſt legatum. §. iis verò ff. de iis,
quibus vt indigni. & ſic quatenus abſque interroga-
tione aliqua eundem d. Anto. nominauerit, non ſta-
bitur eius dicto, non pręcedentibus aliis indiciis con-
tra ipſum ita nominatum. & hæc procedunt etiam in
caſibus in quibus quis interrogari poteſt. Ita tenet
Gui. de ſuza. in tracta. de tormen. viij. col. ver. ſed quid
de q. occurrēti. ſed nunc dico, & plus, quòd ſocio cri-
minis etiam in caſibus exceptuatis nō ſtaretur etiam
mediante tortura ad faciendum † indicium, niſi qua- 23
lemqualem præſumptionem: vt probat glo. in l. ſi C.
de accuſa. vbi idē in ſpecie format Saly. & tenet Gui.
de ſuza. vbi ſuprà, & idem Gui. in tracta. male. in rub.
qualiter reus ſubiiciatur. in fi. j. col. vbi plus ſubdit, ꝙ
etiam ſi perſona nominata eſſet malæ conditionis † & 24
famæ, propter talem nominationem nō poterat tor-
queri. Idē firmat Augu. ari. in additio. ad Ang. in tract.
maleſi. in ver. fama publica præcedente. ij. col. Alex.
conſilio cxxvij. in fin. in iiij. vol. & plenè ac magiſtra-
liter And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi dāna clan-
deſtina. vbi dicit non facere, niſi qualemqualem præ-
ſumptionem: quia confeſſus eſt contra ſe: vnde for-
maliter dat doctrinam, † vt iudex inquirat de fama 25
& conditione ſocij nominati, & non moueatur ex
ſola confeſsione, etiam in caſibus exceptuatis per di-
ctam gloſſ. in l. fi. C. de accuſ. & ſi inuenerit ipſum bo-
næ famæ, talis depoſitio non operabitur quicquam,
ex quo debent eſſe præſumptiones, ſuſpiciones, &
argumenta: & dicta conſtitutio requirit, quòd tor-
quendus ſit leuis vitæ. Ita ad literam dicit Andr. qui
plus ibidem ſubdit in quinta columna. quòd talis
depoſitio ſocij torti erit qualiſqualis præſumptio,
ſeu probatio, & quòd etiam ſi eſſent plures confiten-
tes de nominato, non valebit tantum, quantum di-
ctum vnius teſtis, qui facit torqueri, vt in l. maritus.
de quæſtionibus. ſed ſolum ex confeſsione plurium
videtur probatum, vt de indiciis detur copia nomi-
nato, vt iuuet ſe probando talia per quæ eneruetur
efficacia confeſsionis. & vendicant ſibi locum præ-
miſſa, etiam ſi confeſſus crimen nominando ſocium,
eſſet

eſſet presbyter.vt dicit Abb.in c.j.de confeſ. quæ ma-
ior qualitas eſt,& conſiderabilis,quam quòd ſit famu
lus,vt in caſu præmiſſo: & tamen de presbytero præ-
ſumendum eſſet,quòd mendaciũ non dixerit,per tex.
in c.abſit.xj.q.iij.ibi,abſit,vt quidquã ſiniſtrum de iis
arbitremur.& ſic non obſtabit cõſilium Bal.xcv.in j.
vol.dum adminiculũ,ſi erat domeſticus, vel habebat
conuerſationẽ cum nominato: nam ibi Bal.loquitur
in crimine hæreſis,quod eſt exceptuatũ.& ideò, quia
conuerſabantur adinuicem,præſumebatur non men-
tiri.concurrente ergo deteſtabilitate illius criminis,
non mirandum,ſi Bal.ita conſuluerit. At in caſu præ-
miſſo ſecus dicendum, cùm nominatio talis non fuit
de ſe ſola ſufficiens,ex quo eſt particeps criminis:& in
hoc differunt dicta teſtium, & dicta quæſtionatorum:
quia depoſitiones teſtium contra inculpatũ probant:
depoſitionibus verò tormentatorum abſque aliis in-
diciis non ſtatur, ſeu ſaltim abſque aliis adminiculis.
l.j.iiij.reſponſo.ff.de quæſtio.refert Alb.in d.l.fi.de ac-
cuſ.in prin.fi.col.qui cõcludit poſt multa, quòd in iis
caſibus,in quibus nominatio ſeu confeſsio confitenti
noceret,nunquam faceret indicium ad torturam,niſi
cõcurrerent alia adminicula & præſumptiones cõtra
nominatum.ita concludunt Saly.& omnes in d.l.fi.vt
refert & ſequitur Marſi.in l.j.§.diuus Anto.ff.de quęſt.
& in ſua practica criminali,in §.diligenter. maximè
concurrente,quia non ſumus in caſu,in quo potuiſſet
de aliis interrogari,cùm ſint caſus limitati, in quibus
depoſitio correi nocet nominato.de quibus per gl.in
l.fi.de accuſa.vt eſt in crimine hæreſis, falſæ monetæ,
ac læſæ Maieſtatis,quorum nullus eſt hoc in caſu præ-
ſenti.& doct.in d.l.fi.ſicut ſunt Bal.& Saly. & Albe.ac
etiam Par.de Put.in ſuo tracta.ſynd.in ver.tortura.in
c.confeſsio.intelligendo dictã gl.volunt,quòd quãdo
delictum non poteſt fieri ſeu cõmitti, niſi cum com-
26 plicibus,ſemper eſt licita interrogatio, †arg.l.prouin
ciarũ.C.de fer.vt latrociniis, aſſaſsiniis, & falſæ mo-
netę,vbi non ſufficit vnus ad perpetrationem delicti:
& quando furtum cum ſcalis reperiretur factum:quia
tũc accedit veriſimilitudo,quòd ſocij interuenerint.
at in caſu de quo agitur ſubornationis,quæ fit per cor
rumpentem,ex ſui natura non requiruntur plures. &
ideò confeſsio correi non faciet præſumptionem,nec
indicium aliquod,quia eſt nulla. vt cõcludunt omnes
in d.l.fi.& iſtam regulam ponũt doct.ibi. & quia ſunt
aliqui alij caſus vltra contentos in d.l.fi.vt eſt crimen
ſacrilegij, coniurationis & lenocinij, de quibus per
Salyc.in l.quoniam liberi.C.de teſti. & ideò Alber.in
d.l.fi.ponit illam generalem limitationem,quę eſt ad
inſtar regulæ,videlicet, ꝙ quãdo delictum non poteſt
fieri,niſi cum complicibus. & ponũt etiam cano.ma-
ximè Imo.in c.j.de confeſ.& ſic cùm caſus iſte non ſit
talis,qui cõplectatur in prędictis,ergo &c. Item in ca
ſibus exceptis,in quibus non ſumus, attamẽ in iis iura
diſponentia quòd particeps criminis in aliquo caſu
27 admittatur contra participem, intelligitur †in ſocio
criminis,aliàs non criminoſo, ſeu non infami ex alio
delicto:per doctrinam no.Ange.in l.qui iudicio.ff.de
accu. vbi dixit, quòd ſi ex forma ſtaturi debet credi
accuſatori damni dati, vel alterius criminis, quòd ſi
ipſe accuſator eſſet infamis infamia facti,ſibi non erit
credendum.& ſubdit Ang.quòd cum hæc quæſtio oc-
curriſſet de facto tempore ſuo,quòd ita fuit iudicatũ.
& ita per pręfatam doctrinã Ang.in particulari in ſo-
cio criminis cõſuluit Marſi.in ſuo conſi.lxxiiij.in iiij.
col.in j.vol.& de dicta doctrina Ang.meminiſſe repe-
rio.d.Ant.corte.ſiculum in ſingu.ſuis in verſi.integer.
Et pro corroboratione & ſuffragio præfatę opinionis
Marſi.ego nouiſsimè adduco.nam ſtante ſtatuto, ꝙ li-
bris mercatorũ plena fides adhibeatur pro ſcribente,
id intelligi debet niſi mercator aliàs eſſet infamis, vel
ſuſpectæ vitæ.ita dicit Bal. in repe.l.cunctos populos.
C.de ſum.tri.& fid.cath.in xv.col.ver.v.exẽplum.Bal.
in l.Caſsius.vlt.col.ff.de ſenato.ver. vltimò quæritur
ſi libro mercatoris.refert & ſequitur Iaſ.in repe.l.ad-
monendi.ff.de iureiu.ſed hic Petrus apparet aliis cri-
minibus,ſeu exceptionibus attinctus vt infrà & ſic in-
famis,ergo &c.Et præſuppono primò, ꝙ dum Petrus
ipſe depoſuerit conſignaſſe prædicto do. Antonio iu-
dici delegato pro cauſa coram eo vertente, eo caſu ex
huiuſmodi depoſitione incidit in crimẽ falſi, per tex.
in l.j.ff.ad leg.cor.de ſica.& tenet Bar. in l.ſi quis vxo-
ri.§.fugitiuũ.ff.de fur.bene verum eſt, quòd Iuriſcon-
ſultus in l.qui duobus.ff.eo.ti.de fal.dicit, †ꝙ in exiliũ 28
damnari ſolẽt,& ſic remiſsius puniri. †Quicquid ta- 29
men ſit,adſerendo pecuniã ſeu aliud dediſſe officiali,
reddit ſe criminoſum, & ſic à teſtimonio repellitur,
ex quo ex illo crimine quis à teſtificando repellitur,
ex quo ſi condẽnaretur,ex eo incurreret infamiã.dixit
Inno.in c.teſtimonium.extrà de teſti. & probat bene
text.in c.ſuper eo.extrà eo.tit.vbi põtifex reſpondẽdo
quæſtioni propoſitę dicit,quòd crimina obiecta teſti-
bus,ipſos repellunt, etiam ſi anteà non ſint conuicti
vel confeſsi.idem ſequitur Abb.in d.c.teſtimoniũ vbi
concludendo poſt multa,probat teſtes repelli à teſti-
ficando,quãdo criminaliter poteſt accuſari,& puniri
&,dicit facere tex.in c.j.in fi.vbi dicit, † quòd ſi teſtis 30
ennuincitur de crimine per modum exceptionis,non
poteſt puniri pœna ordinaria: quia ſatis eſt ipſum re-
pelli à teſtimonio.& idẽ tenet Alber.in tract.de teſti.
in iiij.char.ſub rub.quando teſtes repellantur ratione
criminis vel infamię.circa princip.vbi in ſpecie dicit
quòd teſtis de crimine conuictus ſeu confeſſus, repel-
litur,per text.in d.c.teſtimonium.quod potiſsimè ha-
bet locum in cauſa criminali, ex quo per illud crimẽ
efficitur vilis.l.j.C.vbi ſenato.vel clari. ita Bal.in au-
then.ſi dicatur. circa fi. C.de teſtib. & idem Bald.in l.
cunctos populos.viij.col.C.de ſum.tri. & fide cath.&
ibi etiam Iaſ.in fi.& tantò magis, cùm incurrerit cri-
men falſi,vt ſuprà, quo caſu minimè probatio aliqua
ex eius depoſitione induci poteſt, etiam ſi deponeret
contra falſarium, †quod plus eſt:vt not.voluit.Inno. 31
in c.j.extrà de confeſ.refert & ſequitur præcla. docto.
Steph. Aufre.in trac.de reproba.teſtium,in verſi.falſi-
tatis.& ſequitur Pe.de monca. in ſupplemento tract.
de teſti.d.Io.Croti.ver.circa iſtam quartã partem, in
v.ſeq.char.ver. ſecũdò fallit niſi amicitia ſit maxima.
in addit.magna in ver.maxima.in litera.b.circa fi.Itẽ
& plus aduertendum eſt †ꝙ pro cauſa prędicta Petrus 32
præfatus ſterit carceratus per multos dies & mẽſes, ex
qua carceratione dicitur infamis: & ideò etiã ex hoc
repellitur,à teſtimonio.cap.ſi teſtes.§.item lege Iulia.
iiij.quæſtio.iij.iuncta glo.ſuper ver.in vinculis.& tex.
in l.iij.§.item lege Iulia.ff.de teſti.vbi glo.dicit,quòd
iſti vinculati repelluntur.& idem tenet Specu. in tit.
de teſte.§.j.verſic.idem quòd accuſatus, contra quem
inducitur. refert & ſequitur Stepha. Aufre. in dicto
tracta.de reproba.teſtium.ver.canonicus. j.colum.&
tantò

tantò plus, cùm habilitatus ſub fideiuſſoria cautione
aufugerit, & contumax bannitus fuit. Item & ex alio
non eſt in aliquo ſtandum eius depoſitioni: quia adſe-
rendo ſe dediſſe id, quod ſibi adſignatum prętenditur,
tractat de ſe exonerando, & ſic de ſe liberando de eo,
quod recepit: quia ſi non diceret conſignaſſe, tenere-
tur reſtituere. & ſic vbi teſtis tractat de ſe exonerando
33 † vel liberando, non probat. voluit Imo. in c. ex lite-
ris, extrà de tranſ. Gemi. in c. fi. de iureiur. in vj. & in c.
fi. de teſti. in vj. Alber. in l. nullus. de teſti. Ant. de But.
in c. cum à nobis. extrà eo. titu. Alex. in conſi. xliiij. iij.
colum. in fi. ij. vol. & tenet in terminis Bart. in l. defer-
re. §. item decreuerunt. ff. de iure fiſ. ſequitur Alber. in
ſuo tract. de teſti. ſub rubr. quando teſtes repellantur
ratione affectionis. iij. col. & rectè intuenti videtur
Bart. loqui in propriis terminis, dum dicit, quòd ſi pe-
to à te centum ex cauſa mutui, quæ tibi per Titium
meum procuratorem conſignaui, non potero ipſum
Titium producere in teſtem, quoniam verſatur com-
modum ipſius Titij, quia ſi non adparet Titium con-
ſignaſſe ſeu numeraſſe pecuniam, remaneret mihi obli
gatus ipſe Titius, & ſic non poterit ipſemet teſtificari.
34 & idem comprobant omnes prææalleg. doct. † Nec ſuf
fragaretur dicere, quòd adparet nos eſſe in ſecretis &
occultis, in quibus videtur quòd veriſimiliter veritas
aliter haberi non poſsit, quo caſu viderentur ſufficere
teſtes inhabiles, per ea quæ plenè not. Ant. de Butr. in
conſi. ſuo incip. quæſtio hæc dubia habet vulgaria. nã
hoc nullatenus procederet, vbi teſtes illi paterentur
plures defectus, prout in caſu præſenti, in quo teſtis
iſte adparet conreus aliàs carceratus in carceribus, tra
ctans etiam de ſe exonerando, & ſic ſtantibus pluri-
bus defectibus, etiam in ſubſidium non poſſet, nec de-
bet admitti. ita conſuluit Sozi. in conſi. cxviij. incip. vi
ſis. in antepe. col. Barba. in conſi. lxv. ſapienter &c. in
iiij. vol. iiij. col. Mat. in conſi. cij. incip. pauc. ſunt. pen.
col. nume. 11. & 12. vnde ex præmiſsis. minimè dici poſ
ſet ipſum Petrum eſſe teſtem omni exceptione maio-
rem, prout omni exceptione maior eſſe requiritur ad
effectum, vt probationem inducat cõtra officialem,
35 vt lege plenius continetur: † cùm iudicatur omni ex-
ceptione maior, qui ſuperat omnem friuolam exce-
ptionem: vt dixit Alber. & Bald. in l. optimam. C. de
contrahen. & commit. ſtip. glo. in c. j. extrà de conſan.
& affi. Alexan. in conſi. xviij. in j. vol. tum etiam, quia
cùm affirmemus ipſum eſſe participem criminis, non
poteſt dici omni exceptione maior: vt dicit Alex. in
conſi. lxxxix. in iij. volum. Quod maximè procedit,
quando agitur criminaliter: vt not. glo. in l. ſi filium.
C. de liber. cauſa. & probatur in c. j. de teſti. in vj. & in
l. quoniam. & ibi not. de teſti. ita dicit Alexan. in præ-
36 fato conſi. lxxxix. † Item non eſt credendum ex alio
& quinto taliter adſerenti, ex quo contra officiales re-
quiruntur probationes multum euidentes, ſecundum
Bald. in repe. illius §. proficiſci. in x. q. ff. de offi. procõ-
ſul. cùm pro eis ſatis iura præſumãt: vt in l. ſiquis. aliàs.
la. ij. C. de offic. ciuil. iudi. ita quòd ab officiali ſemper
præſumitur abeſſe omnis dolus & fraus. l. j. C. de præ-
di. curia. lib. x. & in l. ſi quos. C. de decurio. Bald. in l.
pacta nouiſsima. C. de pact. Ita dicit Par. de pute. in
tracta. ſyndi. in tit. de offi. ſyndi. ij. col. & plenius in eo.
tract. in ver. probatio. in cap. contra officiales. & facit
l. Hærennius. §. Caia. ff. de euict. Et plus ſubdit in dicto
verſi. probatio. quòd ideò conſtitutio regni corrupte-
læ, ſub rubr. de pœna iudi. qui malè iudic. in verſi. con-
ſtiterit. requirit legitimas probationes in probatione
corruptelæ contra officialem, cùm eo caſu debeat of-
ficialis legitimis probationibus conuinci. l. iudices.
C. de digni. lib. xij. l. fin. & in autheu. † ibi poſita. C. de 37
pœna. iudi. qui malè iudi. vbi expreſsè cauetur, quòd
deferens iudicem de corruptela debet eam probare
per teſtes legitimè examinatos. c. primates. ij. quæſt. j.
& per duos aut tres. cap quoniam. xlviij. diſtinct. Ita
dicit Par. in dicto cap. contra officiales. vlti. column.
& ante eum eſt tex. in cap. regni, vulgaris famæ prælo-
quium, quo cauetur crimen ipſum eſſe probandum
per duos aut tres teſtes conditionis electæ & ſic legiti-
mæ. Vnde infero, quòd vbi ad probationem alicuius
caſus requiruntur teſtes optimæ opinionis, prout in di
cto cap. diſponitur, quòd teſtes eſſe debeant conditio-
nis electæ, eo caſu requiritur, † quòd articuletur & 38
probetur tales teſtes ita eſſe, aliàs non poterit quis ob-
tinere. Ita dicit Angel. & idem dixit idem Angel. in l.
vel negare. ff. quemadmod. teſtamen. aper. & ibi dicit,
quòd vbicunque optima fama teſtium, ſeu opinio eſt
cauſa inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena
non eſſet, tunc de plena & optima opinione teſtium
prædictorum eſt articulandũ, & probandum, & ideò
cùm ſtatutum Bonoñ. diſponat, vt ad probationem
mortis alicuius, qui extra territorium deceſſerit, ſuffi-
ciat probatio per tres teſtes optimæ opinionis & fa-
mæ, quòd hoc caſu ſi quis vellet probare mortem ali-
cuius, qui deceſſerit extrà territorium, & illam probet
per tres teſtes, quòd tamen non erit mors probata, ni-
ſi probetur illos teſtes deponentes eſſe optimæ opinio
nis & famæ. & ſequitur Alexan. conſil. lxxxij. in cauſa
vertente. in j. vol. iij. colum. & conſuluit Mari. in con-
ſil. xcvj. ij. volum. numero 3. & Cæpo. in conſi. lviij. in-
cipien. Franciſ. in l. prima. §. ſi quis neget. ff. quemad-
mod. teſtamen. aperian. & conſuluit Alexan. in conſi.
xliij. in iiij. volum. & idem vt ſuprà tenet & ſequitur
Afflict. in dicta conſtit. regni corruptelæ. vbi ſubdit
eſſe not. quòd non omnes teſtes admittuntur ad pro-
bandum corruptionem officialis: ſed debent eſſe te-
ſtes legitimi, & omni exceptione maiores. & quòd ita
tenet glo. in c. at ſi clerici. de iudic. in verſic. legitima
probatione. & tunc quando eſt probatum per teſtes
omni exceptione maiores, dicitur conuictus: vt di-
cunt Moder. in dicto c. at ſi clerici in princip. quod di-
cit menti tenendum pro officiali, cui opponitur de
corruptione, vt non admittantur contra ipſum niſi te
ſtes omni exceptione maiores. † Quod corroboran- 39
do, dico, quòd conſtitutio regni corruptelæ, requirit
expreſsè legitimam probationem: & illa dicitur legi-
tima probatio, quæ fit per teſtes omni exceptione ma
iores: per d. gloſſ. in dicto c. at ſi clerici. iuncto tex. Pro
qua faciunt optimè dicta per Abb. ibi dum dicit,
† quòd vbi lex vel ſtatutum requirit legitimam pro- 40
bationem, intelligitur de probatione omni exceptio-
ne maiore. & ideò dicit Ioann. Andr. in nouel. per
gloſſ. ſuam ibi in verſic. apertiſsimis documentis in
cap. pia. de excepi. in vj. quòd vbi requiritur legitima
probatio, non ſufficiet probatio priuilegiata, vt eſt
illa, quæ fit per iuramentum, iſtud etiam voluit in ter-
minis gloſſ. iuncto text. in l. cùm de indebito. in princ.
ff. de probatio. & ibi Flor. quam gloſſ. pro ſingul. alle-
gat Alexand. in conſilio cxix. incipien. teſtes quæſtio-
nis. iiij. colum. & tenent in ſpecie domini de Rota in

deciſ.cclvij.aliàs deciſ.vij.tit de probatio.incipien. ſi
quis dicat beneficium aliquod ſe canonice & legiti-
mè poſſediſſe,in nouis.vbi concludunt id dici legiti-
mè probatum, quod probatum fuit per teſtes omni
exceptione maiores, aut per inſtrumenta publica.
quod etiam tenent Hoſt.Inn.& Io.And.in c.fraterni-
tatis.de teſti.& ideò dixit Iaco.de belui,in auth.vt iu-
di.ſine quoquo ſuffra.§.ſi quis autem. in verſic.iniuſti-
tia.& in verſi.damnis.q. ſi iudex imputatur de iniuſti-
tia,vel damno,debet probari euidens iniuſtitia,& ma
nifeſta,& non occulta,nec præſumpta:vt in §.illud.&
dicitur etiã probatio priuilegiata illa, quæ fieret per
41 vnum teſtem:non † autem dici poſſet probatio legi-
tima.Ita Bal.in c.j.§.j.aliàs in princ.de contro.inueſti.
Bal.in c.j.§.ſacramentum.col.j.de conſue.recti feu. &
in c.j.§.ſi vaſallus.ſi de feu.fuer.controuer.& in c.j.§.ſi
vaſallus.ſi de inueſti.feud.lis oria.inter domi.& vaſal.
Alber.& Flor.in d.l.cũ de indebito.ff.de probat.Flor.
in l.patronus.ff.de probatio.Barba.ad hoc multa in-
ducens,in c.ſicut conſuetudo.col.xij.verſ.no.ibi,cùm
aliæ legitimæ probationes.de probatio.Iaſ.in repet.l.
admonendi.xxxviij.char.ff.de iureiur. col.iiij. verſic,
octauo.principaliter non defertur iſtud iuramentum
vbi lex requirit legitimas probationes.& idem, ſi re-
quiratur legitima probatio,& conſuluit Stepha.Ber,
in conſi.cclxxxij.vlt.col.in ij.vol.& licet gl.in d.auth.
vt iudi.ſine quoquo ſuffra.in §.oportet.aliàs in §. ne-
ceſsitatem.in ver.oſtenditur.ij.col. dixerit credẽdum
eſſe adſerenti cũ iuramento ſe aliquid dediſſe officia-
42 li,id tamen intelligi debet, quando officialis † dum
ſtaret in ſyndicatu,aufugiſſet:ſecus autem ſi non aufu
giſſet:quia tunc requiritur probatio teſtium:vt ſ. Ita
dixit pulchrè Angel.in §.oportet.lo.ij.ſuper dicta glo.
in d.auth.vt iudi.idem voluit Io.de plat.in l.ſi aliquid.
C.de ſuſceptor.lib.x.& ideò voluit Bal.in auth. nouo
iure.C.de pœna iudi.qui malè iudi.quòd ad hoc, vt iu-
43 dex puniri poſsit de corruptela,requiritur † quòd is,
qui dicit ſibi aliquid dediſſe,illud probet,aliàs puniri
debet.vt ibi in tex.& ideò ſi non probauerit, admitti-
tur iudex ad purgationem per ſolum eius iuramentũ,
quod etiam diſponit cap.regni incipiens : item quòd
in omni caſu quo cauetur.& concordat tex.in auth.vt
litigan.iur.§.ſi quis ex litigantibus.& aliud cap .inci-
piens:item q officialis inuentus.dicit, q contra offi-
cialem probatur per teſtes ſingulares,vt ſi ſunt multi
aſſerentes,quòd recepit ab eis,ſed cap.regni prædictũ,
vulgaris famæ,dicit aduertendũ eſſe qualitatem offi-
cialis,& eius famã,necnõ conditionẽ, & famam eius
44 qui † dicitur dediſſe officiali:& indicia quæ eſſent cõ-
tra officialẽ,qui dicitur accepiſſe ita magiſtraliter de-
clarat Par. de pute.in d.ver.probatio.in d.c.cõtra offi
ciales.& ideò ſubdit q officialis qui impetitur de cõ-
miſsis in officio,debet conuinci legitimis & diſertiſsi-
mis probationibus.c.epiphanium.v.q.vj.in fi. & d. c.
at ſi clerici.de iudi.ita in particulari tenet Luc.de pen.
in l.iudices.C.de dignit.lib.xij. Et licet quando agi-
tur contra officialem de corruptione, ſtaretur dicto
tertij,qui in hoc fuiſſet mediator in corruptela,vt cõ-
ſueuit allegari ita dixiſſe Ioan.mon.in c. j.de teſtib.in
vj.attamen dicit Par.quòd Io.mon.ibi loquitur, vbi
45 ciuiliter agetur: ſecus ſi criminaliter. † & nihilomi-
nus ſubdit Par.minimè hoc verum eſſe, quando offi-
cialis eſſet bonæ famæ,& ſolitus mundas habere ma-
nus:quia pro bono officiali lex ſemper præſumit; at-
gu.l.non omnis.ff.de re milita.ibi, quòd non præſu-
mitur contra inuentum in itinere,quòd vadat contra
deuetum,ſi aliàs eſſet bonæ famæ,& non aſſuetus in ſi-
milibus.Facit bonus tex.in l.iij.ff.de libe. exhiben. ſi-
cut dicimus in ſimili, † quòd probatio bonæ famæ eli 46
dit fidem indiciorum contra hominem bonæ famæ;
& econtrà,vt dicit Ang.in l.milites.de quæſt. & Bar.
in l.deſertorem.§.ex improuiſo.ff.de re mil.ita in par-
ticulari per prædicta & alia magiſtraliter ad literam
concludit Par.de pute.in prædicto tract.ſyndi.in ver,
teſtis.in c.fuit ſemel interroga. iij.col.& allegat di-
ctum cap.regni,vulgaris famæ,concordare in hoc. &
idem tenet ipſemet Par.in eod.tract.in verſic.proba-
rio.Quod corroboro in tantum eſſe verum id, quod
ſuprà dictum eſt de bona fama, quòd contra homi-
nem bonæ famæ & vitæ non procedit inquiſitio, ſed
corruit.Ita pulchrè conſuluit Rap.cu.in ſuo conſilio
cxxxv.incip.ad primum.ij.col.& allegat Bald.in l. ea
quidem.de accuſ.in antepen. col. verſic. item quæro
an infamatus.& in tantum hoc eſt verum, quòd licet
contra inquiſitum ſit vnum indicium ſufficiens ad
torturam,ſi tamen inquiſitus ſit bonæ famæ, non po-
terit torqueri: † dixit Bald.in l.ſi.in fi.vlti.col.in fin. 47
de proba.refert & ſequitur Alexand.in l.finali. iiij. &
penult.apoſtil.ff.de quæſtio.& idem Alexan. in conſi.
xc.viſo themate ante ſcripto.penult.col.in iij.volum.
Catald.in tract.ſyndi.in verſi. cxlij. incip. Adde quia
ſæpè Corne.in conſi.lviij.incip.viſa inquiſitione. iiij.
col.ij.volum.Cæpo.in conſi.xl.incip.Titius.ix.colum.
Deci.in conſi.clxxxix.incip. lætatus ſum. pen.colum.
vbi allegat Bald.in l.j.in fin.C.loca. dicentem, quòd
præſumptio delicti tollitur ex præſumptione bonæ
famæ.& plenè Marſi in ſua practi.cauſarum crimi.§.
diligenter. numero 196. imò huiuſmodi indicium
quando eſſet ad torturam ſufficiens,ſi adparet eſſe cõ-
tra hominem bonæ conditionis & famæ,extinguitur
in totum ob bonam famam. † ita Bald.& Ioannes de 48
Imo.in l.ſi.ff.de hæred.inſtitu.Saly.in l.fin.vltima co-
lum.de quæſt.Augu.in addit.ad Angel.in verſic.fama
publica.in addit.magna,incipien.tu autem in hac ma
teria,& plenè Marſi.in conſil.lxxiiij.in iiij.column.j.
volum.Prætereà,addendo præmiſsis,dico quòd in ſi-
mili crimine prout eſt ſimonia,quæ multum adſimi-
latur corruptelæ,quando in eo,ſeu ſuper eo agitur cri
minaliter,ſocius criminis ſeu correus non facit indi-
cium,& ſic eius confeſsio non præiudicat aliquo mo-
do nominato per ipſum:ſecus quando ageretur ciuili-
ter.ita dicit Salyc.in dicta l.quoniam liberi.verſic. in
crimine ſimoniæ. C.de teſtib.per text.in c.j.de teſtib.
in vj.Nec omitto,quod magiſtraliter dicit Franc. de
Are.in c.cùm p.manconella.vij.col.de accuſa.vbi au-
rea verba loquitur,dum dicit quòd ad hoc, vt creda-
tur ſocio criminis,vltra alia adminicula & coniectu-
ras,requiritur vel † quòd ex numero teſtium, vel ex 49
qualitate deponentium, vel ex perſona eorum con-
tra quos deponitur, veriſimile ſit eos non mentiri.ad
quod allegat caſum in c.fidei. §. fina. de hæred. in vj.
& ſequitur Marſi.in ſua practi.cauſarum crimi.§.dili-
genter.& in §.diuus.Sed cùm in caſu præmiſſo nulla
concurrat præſumptio, aut adminiculum contra
iſtum nominatum,niſi ſola confeſsio ipſius partici-
pis criminis,& contra doctorem & officialem, pro
quo ſatis & multum iura præſumunt,vt tenent docto-
res in cap. inter monaſterium. de re iudi.&, Par.de
puteo,

puteo,in ſuo tract.ſyndi.in ver.iudex.& in ver.ſenten
tia.Vnde ſatis ea prædictis coniecturari poteſt & præ-
ſumi,quòd prædictus Petrus ita adſerens, & eo modo
deponendo mentiatur.& ſic dictum Fran.de Aret.vbi
ſuprà optimè deſeruit caſui noſtro. Item vltra præmiſ
ſa de bona fama ob quam inquiſitio nonprocedat,ant
in totum extinguatur,corruit inquiſitio ipſa ex alio,
ex quo non adpπret,quòd contra prædictum do. Ant.
Barnæ inquiſitum præceſſerit mala fama,ſeu infamia
delicti præfati,vt habetur in c.qualiter & quando. el.
ij.extrà de accu & in c.j.& ij.eod.tit.in vj.& in c.licet
Heli.de ſimo.ita dicit Specul.in titul.de inquiſi.§.j.in
prin.Saly.in l.quod promulgatis.C.de offi.præfe.vrb.
Raph.Cu.in conſi.cxxxv.incip.ad primum. in princ.
& in tantum eſt verum,quòd inquiſitio non procedit
contra non diffamatum:quòd licet teſtes producti ſu-
per huiuſmodi inquiſitione probent crimen, de quo
50 tamen † inquiſitus non erat diffamatus,tamen tales te
ſtes illi inquiſito non præiudicant.Ita Spec. in tit. de
inquiſitione.§.nunc videndum.iij.col.in princ.refert
& ſequitur Bal.ibi in addit.in vlti.verbo.pro quo eſt
tex.expreſſus in c.inquiſitionis.§.tertiæ dubitationis.
de accuſa.idem.Spec.magis expreſsè in tit. de inquiſi.
§.nunc tractemus.xj.col.ver.nam ſi aliqua.& ideò di-
cit Bal.in c.j.de offic.ordi.quòd ſi ſtatutũ dictat,quòd
poteſtas in criminalibus liberè poteſt inquirere, ꝙ
tamen propter hoc non poterit inquirere non præce-
dente infamia.refert & ſequitur Iaſ.in l.milites.C. de
teſta.mili.vbi ſubdit,quòd licet Papa mandet inquiri
contra aliquos in genere:tamen hoc mandatum Papę
debet intelligi,& limitari infamia præcedente, & nõ
aliter.& idem,quod Bal.in d.cap.j.de offic.ordi. tenet
Ioan.And.in c.cùm oporteat.in prin.extrà de accuſa.
Quinimò non tenet ſtatutum ſuperioris mandans,
quòd poſsit inquiri contra non diffamatum. ita Car.
in clemen.j.vj.col.ver.nonò quarto.de offi.ord.& vl-
tra diffamationem,quæ de neceſsitate debet præcede-
re,non debet iudex procedere ad examinationem in-
quiſiti,nec ad eius detentionem,niſi prius de delicto
51 ipſo † conſtet ipſi iudici.ita pulchrè Fran.Bru. in ſuo
tract.de indic.& tortu.xiij.char.ij.col.& ante eũ Tácr.
de cor.in ſua compendi.xvij.q.Bartol in l.fina.j.col.
de quæſtio.Angel.in tract.malefic.in verſi.fama pu-
blica.xviij.char.verſi.xij.ver.an iudex.& idem in ſpe-
cie conſuluit Mar.in ſuo conſi.xij.numero 34.j.vol.&
conſi.xiiij.nu.13.& conſil.xviij.num.4.& in pleriſque
52 aliis. † Item,& ex alio dicta inquiſitio corruit, & non
procedit,cùm fuerit formata ad dictum ipſius Petri
ita adſerentis & correi,& ad dictum ſolius ſocij crimi
nis de iure non poteſt formari inquiſitio. dixit Raph.
Fulg.in conſi.cxxxvj.incip.in cauſa criminationis.vl-
ti.colum.verſi.nouiſsimè verò.& conſi.cvij.incip. ſu-
per eo.iiij.col.quem refert.& ſequitur Philip. Deci.
in conſi.clxxxix.incip.lætatus ſum. in v. colum.poſt
principium.Et idem in terminis conſuluit Marſil.in
conſil.lxxviij.incip.ſalus omnium.iiij.colum.in verſ.
53 quinimò dico vnum.vbi tenet,† quòd etiam ad dictũ
duorum ſociorum criminis non poteſt inquiſitio for
mari.& eſt in ij.volum.& quòd adſertio ſocij crimi-
nis non faciat etiam indicium ad inquiſitionem for-
mandam,tenet Fulgo.in dicto conſi.cvij.colum.iij.&
ſequitur Deci.conſilio clxxxix.Ex quibus omnibus &
vnoquoque ipſorum concluditur, non eſſe ſtandum
adſerenti donaſſe officiali prædicto & ſucceſsiuè in-
quiſitionem formatã corruere, nec eius virtute pro-
cedi poſſe in cauſa præfata,vt iuris eſt:imò nec potuiſ
ſe ad ipſius detentionem procedi, præſupponendo
vnum in iure veriſimile quod pro huiuſmodi crimi-
ne imponitur de iure communi pœna exilij,cum pu-
blicatione bonorum:per text.in authent.vt iudi.ſine
quoquo ſuffra.per quem dicit Bald.in authent.nouo
iure.C.de pœn.iudi.qui malè iudi. quod in hoc ſolo
habet ſimilitudinem cum crimine læſæ maieſtatis, in
quo bona publicantur,ſicut in ipſo crimine.text. ve-
rò in l.lege Iulia.§.hodie.ff.ad leg. Iul. repetund. pœ-
nam exilij duntaxat imponit,niſi talis iudex ob cor-
ruptelam condemnaſſet innocentem, ſeu abſoluiſſet
nocentem: † quia tunc imponeretur ſibi pœna depor 54
tationis,per tex.in dicta l.lege Iulia.ſed per text in cõ-
ſtitut.regni,corruptelæ.imponitur officiali corrupto
pœna,vt tantundem ſoluere debeat deferenti ipſum,
quantum accepiſſe probetur, aut quantum ſibi pro-
miſſum fuiſſet:demum ſuperueniente capitulo regni,
vulgaris famæ præloquium, quod fuit ad beneplaci-
tum:prout in eo continetur in fine.fuit per ipſum im-
poſita pœna,vt iudex talis triplum fiſco ſoluat.Vnde
ſuccedat quævis pœna ex præmiſsis,nulla ex eis erit
vltra relegationem in caſu,de quo agitur. & vbi pro
delicto non venit imponenda pœna vltra relegatio
nem, non habet locum tortura, per cap.regni tor-
menta.& per cap.de tormentis.& in tantum, quòd ſi
in criminibus non infligentibus pœnam vltra relega-
tionem iudex ad torturam proceſſerit, punietur pœ-
na carceris biennalis,cùm publicatione tertiæ partis
bonorum:vt in c.ſi iuſtè.ſub rubr.quòd recipiatur ad-
plicatio à tormentis.Nunc verò ſuccedit, † quòd is 55
qui non poteſt torqueri pro aliquo delicto, minimè
poterit pro eodem detineri:& hoc ex diſpoſitione ri-
tus magnæ curiæ vicariæ,qui incip. item ſi accuſatur
aliquis.ſub rubr.detinetur inquiſitus ſi incip. conſta-
re.vbi formaliter dicit.item ſi accuſatur aliquis, vel
ea officio,contra ipſum proceditur de aliquo crimi-
ne,ſtatim quòd conſtat per vnum teſtem contra eum
de viſu & perſona aliàs de fama publica, detinetur in
talibus tamen,in quibus ipſa curia conſueuit ponere
reum ad torturam.& ritus iſte eſt in vj. char. rituum.
Et quòd vbi quis non poteſt torqueri,non poſsit deti-
neri,tenet in ſpecie Augu.ari.in tract.malefi. ad Ang.
in additionibus ſuis,in addi.in verſi.fama publica.in
vj.char.in verſi.adde & intellige prædicta. † Quin- 56
imò & plus teneo, quòd nec pœna iuris communis
prænarrata,id eſt, exilij hodie locum habeat aduerſus
iudicem corruptum,ſed pœna ſuprà narrata in con-
ſtit.ſeu cap.regni,cùm tanquàm lex ſtatutaria in re-
gno adpareat tollere pœnam iuris communis: prout
tenet Bald.in l.data opera.vj.colum.verſic. item not.
C.qui accu.non poſ.& in l.j.in fine.C.de reb. cred. &
in l.qui ſepulchra.in fine.C.de ſepul.viola.& ibi plenè
Saly.in v.colum.Angel.in authen.de ſancti.epiſcop.
§.finali.Angel.de Aret.in §.quadrupli.colum.viij.ver
ſic. an autem. Inſtit. de actio. & ita aliàs diſputatum
fuit,& concluſum Ianuæ.& totus mundus ita obſer-
uat,dicit Albe.in j.parte ſtatuto.in viij.q.Paul.de Ca-
ſtro i.n l.j.§.dixerit aliquis.ff.de publi.vbi ſubdit,quòd
ita ſeruatur in practi.idem ſequitur Petr.Philip. Cor.
in ſuo conſilio cxiiij.incip.licet primo aſpectu. j. vol.
& videtur idem tenere Cu.in conſilio cliij. & idem
refert & ſequitur Philip.Decius in c.de cauſis.viij.col.

extrà de offic.deleg.qui ſubdit hoc minimè habere locum in Poteſtate, qui iurauit ſtatuta ſeruare, prout hodie iurant hic Regens & iudices, & ita credo iuratum in eadem magna curia regni Siciliæ. nam iurant ſeruare iura communia, conſtitutiones, & capitula regni, vt ſic ab illis recedere non debeant: vt not. Bald. in l.non eſt nouum.ff.de legib.& in l.quid ergo.§.pœna grauior.col.iij.verſic.iuxta hoc quæro.ff.de iis qui not.infa.& in l.j.C.ſi aduer.delic.& in authen.hodie. C.de iud.idem ſequitur Afflict. in conſtitut. regni, ſi quis aliquem.ij.col.quæ conſtitutio eſt vltima in libro per ipſum commentata.vbi alleg.Ioan.And.in addit. Spec.in tit.de pœna teme.liti.dixiſſe in fine.quòd per conſilium peritorum diuerſarum ciuitatum fuit Ia-
57 nuæ obtentum, † quòd ſi lex noua expreſsè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illá tollere.poſteà refert Guid.de ſuza.in dicta l.qui ſepulchra.dixiſſe, quòd ambabus pœnis puniri non debet: & tamen refert Deci. vbi ſuprà bene commendandum de bonis ſcientiæ.& in idem concurrit Alex. in l.qui rem.ff.vi bo.rap.poſt Bart.ibi, vbi formaliter dicit Bar.ſe putare tunc pœnam iuris cõmunis eſſe ſublatam per legem nouam, quando per dictam legé nouam expreſſa pœna imponitur: prout in caſu conſtitutionis prædictæ.& cap.regni. & ſic ſuccedat quæuis pœna, nulla ipſarum excedit relegationem, ſecũdum ius commune in præſenti caſu, circunſcriptis præalleg.& ſic nullatenus poteſt habere locum detentio.debet tamen ſe purgare per iuramentum tam ipſe officialis, quàm ille, per cuius manus dicitur recepiſſe: iuxta tex in §.ſi quis ex litigantibus.in auth.vt litig. iur. Ita dicit etiam cap.regni, incipiens: item quòd iuſtitiarij in omni caſu.& cap.regni, vulgatis famæ præloquium.& plenè Par.in d.tract.ſyndi.in ver. probatio. in c.contra officiales.ij.col.vbi allegat plura capitula regni. Nec militaret quod ſuprà dictum eſt pro parte fiſci, quòd licet nõ ſufficerent probationes teſtium repulſatorũ ad condemnationem.ſufficerent tamen ad torturã: quia hoc nõ habebit locum in officiali, aduerſus quem non exiſtentibus legitimis probationibus iura induxerunt iuramentum purgatoriũ, & tam iura communia, quàm cap.regni, quod nõ eſt in aliis delictis, nec in aliis perſonis, in quibus vendicant ſibi locum præmiſſa.Item & ex alio: quia à iuris diſpoſitione ſpecialiter inductum eſt, vt ſuprà plenè oſtenſum fuit, vt contra officialem, & ad ipſum conuincendum requirantur legitimæ probationes.& ideo ceſſant hæc remedia ſubſidiaria, prout eſt tortura, & pariter ceſſant probationes priuilegiatæ: vt ſuprà tum maximè, quia teſtes infames producti contra aliquem, nõ probant abſque tortura.tex.eſt in c.illi qui.v.q.v. & in c.
58 in primis. † ij.q.j.in fi.& voluit glo.in c.cum p. de accuſa.& in c.per tuas.de ſimo.Ita etiam conſuluit Alexand.in ſuo conſilio xj ij.col.in j.vol incip.circa principip.& latè Marſi.in ſua practi. cauſarum crimi.char. xlvij.& conſuluit Marſi.in ſuo conſi.lxxviij. incip ſalus omnium.iiij.col.Et licet dici poſſet, quòd in tortura prædictus Petrus id affirmauerit: nam dico, quòd ipſe Petrus primo loco examinatus, & interrogatus de ſe, & de prædicto domino Antonio, nihil dixit de prædicto domino Anton.& licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tortura.attamen ſtabitur primæ eius depoſitioni, licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis.Ita dixit Bart.in l. j. §. quæſtioni.per illum tex.ff.de quæſtio.Fran.de aret.in c.cũ in tua.col.v.extrà de teſti.& idem Are.in conſi.lxj.incip.in cauſa iſtorum.& conſuluit Philip.Dec. in conſi.clxxv.Ex quibus omnibus & eorum ſingulis conſulo partes illuſtriſ.domini Ducis montis leonis Proregis regni Siciliæ, eſſe in liberando prædictum magnifi.Ant.Barna à carceribus, præſtita fideiuſſoria cautione de ſtando iuri, & ſe præſentando in forma. & ita de iuris cenſura concludendum cenſeo.

Thomas Grammaticus V. I. Doct.

Demum tranſmiſſo Conſi.per quod fuit prædictus Magnificus Anto.Barna liberatus, vt ſuprà peruenit ad mei auditum prædictum Petrum eſſe luſorem ad ludos prohibitos, quo caſu à teſtimonio repellitur, maximè in criminalibus: vt inquit Lanfran. de oria. in cap.quoniam contra.in vertic.teſtium.xlvj.col. in fi.extra de probat. Alex.in conſi.clij.iiij.col.in v.vol. Deci.in conſi.clxiij.ix.col.cùm ludus ſit crimen.vt dicit Bart.in procem.Digeſtorum: & ludus fortunę producit multa, & perditionem proprij patrimonij: & facit homines venire in deſperationem, & eos prouocat ad blaſphemiam Dei, & ſanctorum, & ad periuria: vt dicit text.in authent.alearum vſus. C. de relig. ob quæ Deus prouocatur ad iram contra nos: vt in authen.cui relictum.C.de indi.vidui.tol.& ibi Bald.& licet text. videatur loqui de ludo alearum, attamen omnis ludus fortunæ dicitur ludus aleæ: vt dicit Azo in ſumma.C.de religio.& Odofr.in l.j.C.de aleato. In ſor enim ludendo dicitur agere turpem vitam: ſecundum Hoſtien.in ſumma, in titul.de exceſ. præla. Hinc eſt ꝙ aleatores ſunt exoſi legibus, vt inquit Alb in l. j.ff.de aleato.§.item no.quę maximè procedunt in hoc regno per conſtitut.mores diſſoluti.ſub rub.de aleato. vbi cauetur, quòd omnes ludentes, & qui de ludo viuunt & nulli alij officio vacant, ſunt infames, ita ꝙ non poſſunt eſſe teſtes, nec facere teſtamentum, nec admitti ad aliquod officium publicum.

SVMMARIVM.

1 *Affectus ita punitur in veneno non ſequuto effectu, ſicut in homicidio.*
2 *Veneni crimen, eſt grauius homicidio, & deteſtabile.*
3 *Venenum vendens & emens puniuntur, & veneni crimen habet admiſſam proditionem in ſe.*
4 *Mandatum licet in delictis non excuſet, tamen facit, vt delicti pœna leuetur.*
5 *Confeſſio in iuſſu de veneno alicui tradito, quòd ex hoc ſit mortuus, non præiudicat requiſito, vt ipſe ex tali confeſſo ne poſſit condemnari: & ideò capitulari debet quod dedit malum venenum. & nu.6.*
7 *Conſuetudo Italiæ & totius mundi eſt, vt affectus non puniatur, niſi ſequuto effectu.*
8 *Mandans non poteſt puniri, vbi mandatarius omiſit exequi mandatum.*
9 *Mandans non dicitur, quòd extraordinariè puniri debet, intelligitur procedere in mandante committi adulterium, vel ſtuprum, quæ delicta frequentius committuntur.*
10 *Furtum dicitur delictum atrox.*
11 *Obligatio quæ oritur contra mandantem, non oritur ex mandato, ſed ex delicto ſubſequuto.*
12 *Delinquens in delicto, in quo peruenit ad actum facti remotum, vel actum verbi, non punitur eadem pœna, ſed extraordinariè.*

13 *Venenare volens aliquem, ſi non fecit niſi præparatoria,*
nec peruenit ad actum facto proximum, non debet niſi
pœna extraordinaria puniri.
14 *Mandans delictum committi, non tenetur ex mandato,*
ſi mandatarius id non agat. & nu. 15.
16 *Delinquens non debet puniri pœna delicti conſummati,*
etiam vbi eſſet deuentum ad actum delicto proximum:
ſed minori pœna: & debet eſſe minor pœna mortis. & nu-
mero 17.
18 *Mandatum quantumcunque ſit res atrociſſima, tamen*
attenditur eius executio, & non ſuſceptio ſola mandati:
& tali caſu extraordinariè arbitrariè puniendum. &
numero 19.
20 *Etiam in atrocioribus delinquens licet venerit ad actū*
proximum effectui, non tamen punietur eadem pœna, li-
cet puniri poſſit eadem lege, qua punitur, qui conſum-
mauit delictum.
21 *Pœna quæ ex indicijs procedit arbitrio, non debet eſſe*
capitalis.
22 *Attentatus in caſibus in quibus punitur non ſequuto ef-*
fectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iu-
dicis in quo iudex debet eligere, & ſe inclinare in mitio-
rem pœnam. & non excedere relegationem.
23 *Pœna mortis quando veniret imponenda pro aliquo deli-*
cto, & ex aliqua cauſa venit pœna minoranda, tunc ta-
lis pœna minorata non debet eſſe corporalis, ſed pecunia-
ria, vel alia, quæ non ſit corporis afflictiua.

CONSILIVM XXXVI.

SVmmi opificis adiutorio petito, Amen. In
cauſa Camilli blandi de euccaro cum re-
gio fiſco, dum Camillus ipſe depoſuiſſet
de mandato Reue. protonotarij eius pa-
troni detuliſſe flaſcum plenum vino venenato, vt præ
dictus eius patronus ſibi dixerat, vt illud adſignaret
cuidam Ioanni Petro, cum quo Ioan. Petrus ipſe pro-
miſerat venenare nobilem Iſabellam deſcortiatis, de
gentem in monaſterio S. Claræ Neap. præuidens Ca-
millus ipſe alguzerios magnæ curiæ vicariæ verſus
ipſum venientes, vas, ſeu flaſcum ipſum in terrā pro-
iecit, ac fregit: & captus ab eis, tandem præmiſſa de
plano faſſus eſt, hæſitatur igitur in præſentiarum, qua
pœna plectendus veniat, maximè cùm magna curia
ipſa eundem Camillum ad ſeruitia regiarum trire-
mum ad ibi per luſtrum continuum remigandum cō-
demnauerit: & interpoſita per eundem appellatione
à decreto condemnationis præfatæ videretur prima
conſideratione dicendum prædictum Camillum pœ-
næ mortis obnoxium: cùm ita puniatur affectus, licet
1 non ſit ſequutus effectus in veneno, ſicut † & in homi-
cidio. nam qui detulit venenum, vt ipſum alicui tra-
deret, punitur pœna legis corneliæ de ſicariis: vt in l.
eiuſdem. ff. ad legem Corn. de ſicar. & eo modo, ac ſi
dediſſet. ita probat tex. in d. l. eiuſdem. & probat etiā
tex. & ibi Bart. in l. j. in fi. ff. de parri. & in l. j. C. de ma-
lefic. & mathe. & tenet Angel. de Aret. in tract. maleſi.
in verſi. ex interuallo dictus Titius. & idem tenet Au-
gu. in ſuis addit. ibi, vbi dicit Io. Fabr. in §. alia. inſtit.
de public. iudi. tenere hanc opinionem. & idem vide-
tur tenere Saly. in d. l. j. de maleſi. & mathe. & in l. j. §.
j. ff. ad leg. cor. de ſica. & in l. eiuſdem. ff. eo. tit. & in cō-
ſtitutione regni, quæ incip. mala & noxia. & in alia,
2 quæ incipit, quicunque toxicum. † & ideò dixit gloſſ.
inſtit. de publi. iudi. §. eadem lege. quòd plus eſt homi-
nem veneno occidere, quàm gladio extinguere, per
tex. in d. l. j. de maleſic. & mathe. Et ratio eſt, quia occi
dens veneno proditoriè, id agit, vt ille ſe defendere
non poſſit, quod ſecus eſt in eo qui gladio occiditur,
cùm ſe tueri poſſit. & ideò Bal. in l. nemo clericus. C.
de ſumma trinit. & fide catho. dixit, quòd venenās ali-
quem, dicitur ipſum proditoriè occidere. & idem in
c. j. vij. col. verſi. quid de rebus. quibus mod. feu. amit.
& in tantum execratur hoc delictum, † quòd ſ. dictæ 3
conſtitutiones regni, ſuprà allega. capitaliter puniunt
etiam vendentem & ementem maximè cùm habeat
in ſe admiſtum delictum proditionis: vt dicit Bald. in
l. cùm fratrem. C. de iis, quibus vt indig. & in l. nemo.
C. de ſumma trini. & fide catho. cū vulg. Quibus om-
nibus non obſtantibus rectius conſiderans in caſu de
quo agitur, contrariam ſententiam arbitratus ſum de
iure veriorem. † Et principaliter conſiderādo, quòd 4
hic Camillus mandato præfati eius patroni, & non ex
ſeipſo delictum ipſum perpetrauit: quod mandatum
licet in delictis non excuſet, tamen facit, vt eiuſmodi
delicti pœna leniatur reſpectu ipſius mandati. ita Bal.
& Saly. in l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. Alexan. in
l. non ſolùm. §. ſi mandato. ff. de iniur. vbi in ſpecie di-
cit, quòd etiam in grauioribus minoratur pœna reſpe
ctu mandati. & idem tenet Bal. in c. j. §. iniuria. de pa-
ce iur. fir. Socin. in fallen. ceij. & ibi ſubdit no. vt ſcias
adiuuare illos, qui interficiunt homines mandato do-
minorum. Idem tenet Deci. in regula, velle non credi
tur. & in regula, quod iuſſu. de reg. iur. Item eſt conſi-
derandum, quòd non adparet aliter de veneno impo-
ſito in vaſe, ſeu quòd ibi venenum fuerit adpoſitum,
niſi per cōfeſſionem præfati Camilli, videlicet, quòd
protonotarius ita ſibi dixerat. quo caſu non eſt ſtandū
ex quo non adparet probatum, quòd ibi venenum fue
rit: per id quod in ſimili, imò fortioribus terminis vo-
luit Alex. in conſi. ſuo cxvj. incip. in cauſa inquiſitio-
nis formatæ. in iij. vol. vbi dixit, ꝙ licet dicatur, ꝙ nul-
la ſit maior probatio, quàm partis confeſſio: † & in 5
confeſſos nullæ ſunt partes iudicis, niſi in cōdemnan-
do: vt in l. proinde. ff. ad leg. aquil. & l. ſi confeſſus. ff. de
cuſto. reo. Et ſatis eſt ad aliquem condemnandum, ꝙ
ſit confeſſus vel conuictus: vt habetur in c. nos in quē-
quam. & in c. multi. ij. q. j. & in c. Lotharius. xxxj. q. ij. &
in l. qui ſententiam. C. de pœn. attamen in caſu vene-
ni confeſſio rei inquiſiti de † veneno alicui tradito, 6
non præiudicat inquiſito, vt ipſe ex tali ſua confeſſio-
ne poſſit condemnari. Idem refert & ſequitur Marſil.
in l. j. §. j. pen. col. ff. ad leg. corne. de ſicar. Præterea, de-
ponendo Camillus ipſe, prout diſpoſuit, ꝙ prædictus
protonotarius eius patronus dixerat in prædicto vaſe
eſſe vinum venenatum, non ex hoc dixit toxicum, ſed
venenum: & tamen reperitur venenum bonum, & ve
nenum malum: vt per cōſtit. regni, mala noxia. & pro-
batur in l. ſæpè. §. veneni. ff. de contrahen. emp. & in l.
qui venenum. ff. de verbor. ſignifi. † & ideò conſuluit 7
Alexan. de Imo. in conſi. ccij. incip. ſuper themate. j. vo
lum. ꝙ debet capitulari & allegari, ꝙ dedit malum ve
nenum, & non ſimpliciter dicere, ꝙ dedit venenum:
quia in dubio intelligitur de bono veneno, vt exclu-
datur delictum. Idem ſequitur Matth. de Affli. in con-
ſti. præfata, mala & noxia. Præterea, liquet ex præmiſ-
ſo themate prædictum Camillum non eſſe in pœna,
cùm res non fuerit effectum ſortita, & hoc ſecundum
formam ſtatutorum Italiæ, & generalem totius mun-
di conſuetudinem, quæ eſt, vt affectus non puniatur,

niſi effectus ſequatur,& ſic adparet derogatũ.l.is qui
cum telo.ad leg.cor.de ſica.& etiam iuribus loquen-
tibus de veneno.Ita dicit Augu.arim.in addi.ad Ang.
in tract.maleſi.in verſi.ex internallo dictus Titius ex
dictis vulneribus mortuus fuit.in ver.aduertas, ne er-
res.& allegat Spec.in tit.de accuſa.j.parte.§.j.verſi.ſed
pone primò.aliàs,quid ſi primò.quod dictum Spe.ſe-
quitur Ang.in l.j.§.hæc verba.ff.quod quiſq; iur. Bal.
in l.iij.C.de ſer.fug.Ludo.in l.damni.§.Sabini.ff.de
dam.infect.refert & ſequitur Marſi.in l.eiuſdem.iij.
col.ff.ad leg.cor.de ſicar.& Affli.in d.conſtitutione re
gni,mala noxia.ij.col.Adducitur inſuper pro corro-
8 boratione præfatorum.nam † vbi mandatũ eſt omiſ-
ſum exequi,ibi mandãs puniri nõ debet: vt probatur
in l.is,qui rem.§.ſi tu Titiũ.& in l.ſi quis perferendũ.
ff.de fur.& in l.item apud Labeonẽ.§.ſi curauerit.ff.de
iniur.& in l.ſæpè.in fi.ff.de verb.ſig.ſed hic Camillus,
qui debebat deferre,& adſignare vas cũ vino præfato
illi Io.Petro aliàs non adſignauerat,nec delictum per-
fecerit,ergo &c.Et ſic vbi non eſt ſubſtantia,ibi deli-
ctum eſſe non poteſt:ibi qualitas,id eſt,mandatum cõ
mittendi delictum,vel qualitas non poteſt eſſe,vbi nõ
eſt aliqua ſubſtantia,ſuper qua cadat ipſa qualitas: vt
in l.eius,qui in prouincia.ff.ſi cert.peta.& no.in l.ij.C.
de bono.poſ.ſecundum tabulas. Nec obſtaret l.j.ff.
9 de extraor.cri.vbi videtur decidi, † q; mandãs extra-
ordinariè puniri debet:quoniam ibi loquitur in man-
dante adulterium, vel ſtuprum quæ delicta frequen-
tius committuntur:vt not.doct.in rub.de adul.nec di-
cãt Bartoliſtæ,q; illud operetur atrocitas delicti: quia
hoc non eſt verũ.nam furtũ,eſt atrox delictũ, ex quo
10 pro eo imponitur † pœna furcarum: vt in l.capitaliũ.
ff.de pœn.in §.famoſos.argu.ſumpto ab effectu,quod
validum eſt,vt not.in l.iij.C.de ſum.tri.& fide catho.
& in regula iuris:cuius effectus.ff.de reg.iur.& tamen
in furto non punitur mandans niſi furtum commiſ-
ſum fuerit:vt in d.l.ſi is qui rem.§.ſi tu Titium.& d.l.
ſæpè.Præterea,obligatio quæ oritur contra mandan-
tem,non oritur ex mandato,ſed ex delicto ſequuto;
vt probatur in l.prætor.§.hoc autem edicto.ff. vi bo-
11 no.rapt.& probatur † inſti.de obli.quæ ex delic.naſc.
§.ope.& l.j.§.perſuadere.ff.de ſer.corrupt.& per Bar.
in l.non ſolũ.§.ſi mandato.ff.de iniur.in verſic. quæro
vnde oritur obligatio.ſed hic nullũ delictum fuit ſe-
quutum:ergo nulla pœna ſequi debet.ita reperio in
particulari conſuluiſſe dominum Aitordinum de Al-
uaro de Padua,in fauorem cuiuſdam Cichi fante, in
ſuo conſi.incip.in Chriſti nomine, Amen. Super in-
quiſitione contra Cichum fante.quod conſilium ego
habeo ad pennam in libro meo diuerſorum conſilio-
rum,per me manu propria exemplatũ à libraria quõ-
dam domini Antonij de Alexandria, tunc exiſtente
in monaſterio S.Mariæ montis Oliueti, & volens ſe-
qui opinionem doctorum volentium prædictum Ca-
millum eſſe in pœna,dicendum eſt nullatenus puniri
poſſe,ac ſi dictum maleficium perfeciſſet : ſed extra-
ordinariè arbitrio iudicis:per text.in l.j.ff.de extraor-
dinariis crimin.in prin.§.qui puero.& l.ſi fugitiui. C.
de ſeruis fugitiuis.nam quandoquis peruenit ad actũ
12 facti remotum, † vel actum verbi,nõ punitur eadem
pœna,ſed extraordinariè:ſecundum opinionem vltra
montanorum: vt refert Cy.in dicta l.ſi quis non dicã
rapere.C.de epiſc.& cler.quam opin. videtur tenere
Bart.in dicta l.j.in princ,& ſi dicatur, quòd peruenit
ad actum facti,quia recepit venenum. certè dicitur
perueniſſe ad actum remotum,& non tenetur eadem
pœna ſecundum talem opinionem:tunc enim perue-
niſſet ad actum proximum,quando venenum dediſſet
ſibi bibere,vel comedere,licet mors non fuiſſet ſequu
ta.Præterea ſecundum aliam opinionem, quæ magis
mihi placet,quomodocunque quis peruenit ad actũ
facti præparatorium,non punitur eadem pœna, ſicut
ſi fuiſſet ſequutus effectus: vt d.l.ij.in princip.& voluit
hoc ſentire glo.ibi dum dicit, q; fuit peruentum ad
colloquia & baſia,quæ ſunt præparatoria præceden-
tia veneris:ſecus ſi aliquis perueniſſet ad actum proxi-
mum ipſius negotij principalis: quia tunc puniretur
eadem pœna,vt quia volo aliquem interficere, & fa-
cio arrotare gladium,& præparo me omnibus neceſ-
ſariis, † certè non debeo puniri de homicidio: vt d.l.j. 13
in princ.Secus ſi cum gladio admenauiſſem,licet non
interfeciſſem: quia tunc perueni ad actum proximum
ipſius facti principalis: vt C.ad leg.cor.de ſicar.l.is qui
cum telo,& ſic cum ipſe Camillus circa perſonã præ-
dictæ Iſabellæ quæ venenari ordinabatur, nihil fece-
rit niſi præparatoria,non debet pœna veneficij puni-
ri,ſed alia extraordinaria.Ita ex præmiſſis& quamplu
ribus aliis iuribus & rationibus reperio in propriis
terminis conſuluiſſe dominum Roſel.de Roſe.de Are.
Illuſtr.doct.in ſuo conſilio incip.in nomine domini,
Amen.hic eſt effectus inquiſitionis, pro cuius corro-
boratione adducitur.nam qui mandat delictum fieri,
non tenetur de mandato,vel propter eum, ſi manda-
tarius id non agat † quod mandatum eſt l.is,qui rem. 14
§.ſi tu Titium.ff.de fur.in fi.3.alleg.facit l.ſi pauonem.
& l.ſi quis vxori.§.neque verbo.co.tit.Nec obſtaret ad
hoc l.ſi quis id quod.verſ.ſed ſi alius.ff.de iuriſd.omn.
iud.ex quo ibi mandans non tenetur:quia quod man-
datum fuit,per mandatarium fuit executioni manda-
tum,ſed album prætoris corruptum,q; eſt meri facti,
nec facientis animum requirit, vt album corruptum
ſit;Secus autem eſt in furto,quod quidem nõ eſt in fa-
cto,nec eſſe poteſt ſine animo agentis.& illam ſolutio
nem ſentit ibi gloſ.in vlt.gl.Nec obſtat l.ſi quis vxo-
ri.in princ.de furt.quia ibi per vxorem fuit factũ fur-
tum,licet ipſa furti non teneatur : hic, quia mandans
non tenetur,nec probatur ratione,certum eſt † quòd 15
mandans delictum fieri,non tenetur ex mandato: vt
not.inſtit.de oblig.quæ ex quaſi delict.naſc.§.ope. in
gl.ſuper ver.nõ tenetur. no.doct.in l.ſi vt proponitur.
ff.de fideiuſſor.& ibi per Bar.ex quibus,& aliis ita te-
net in propriis terminis præſentis q.dominus Petrus
domini Albicis de Piſis, q; in caſu præmiſſo ille Ci-
chus non eſſet puniendus,pront in omnibus in ſimili
eſſet iſte Camil. & ſubdit, quòd præſuppoſito abſque
veri præiudicio, quòd mereretur aliquam pœnam,
quod quidem excludunt iura præmiſſa, non eſſet pu-
niẽdus pœna corporali:ſed ſi verum eſſet, quòd debe
ret puniri,pœna erit extraordinaria & arbitraria ex
forma iuris communis:ex quo in pœnis extraordina-
riis inter alia duo principaliter iudex debet attende-
re.Vnum eſt euentus delicti.l.aut facta.§. euentus. de
pœn.qui ſi conſideretur in iſto caſu, inueniet nullum
delicti effectum ſequutum,nec ad aliquem actum de-
licto quod intendebatur proximum, deuentum fore;
ex quo ſequitur,quòd Camillus iſte non poteſt dicti
delicti pœna puniri,quia etiam vbi foret deuentum
ad actum delicto proximum,non debet pœna delicti

conſ

16 conſummati imponi,ſed minor. † & iſta eſt regula &
doctrina doct.etiam in atrocioribus.not.Cyn.in l.ſi
quis non dicam rapere.de epiſc.& cler.& ibi doctor.
communiter.& idem tenet Ray.in l.qui ea mente. ff.
de fur.Bart.in lectu.ſua remittit ſe ad Cyn.& hoc pro-
batur optimè in l.finali.ff.de extraordi.crimi.vbi lo-
quitur in crimine adulterij,quod eſt atrociſsimum vt
not.gloſſ.in l.auxilium.ff.de minorib. & fuit deuen-
tum ad actum proximum effectui,ſecundum quod
gloſſ.ibi intelligit,& tamen non pœna adulterij, quæ
eſt mors,vt in l.quoniam. C.de adulter. ſed extraor-
dinaria pœna debet eſſe minor, quàm pœna mortis,
17 vt eſt gloſſ.† extrà de pœniten.diſtinct.j.cap.ſolicita-
tores.in gloſſ. ſuper verſic.extra ordinem. vbi dicta
lex eſt canonizata.hoc idem probatur eadem lege, &
in atrociſsimo delicto loquitur,vt patet ex l.cum vir.
C.de adul.& fuit deuentũ ad actũ & nõ perfectũ,non
pœna mortis vel ſanguinis,ſed aliter debet puniri,
ſi ergo talis pœna imponitur, vbi ad actum proxi-
mum etiam in atrociſsimis deuentum eſt, ergo in ca-
ſu præmiſſo, vbi non fuit deuentum ad aliquem
actum proximum, nec per dictum Camillum vltra
non tenebatur quàm adſignare Ioan. Petro illud vas
ſeu flaſcum eum vino venenato,iuxta formam man-
dati,quod erat demum porrigendum per præfatum
Ioan.Petrum.ſequitur quòd dato, quòd Camillus in
aliquo puniendus eſſet,deberet longè mitiori pœna
puniri,& pecuniaria, in qua conſideranda eſſet eius
perſona,quia pauper:per ea,quæ not.in l.pædius. ff.de
incen.rui.naufrag.Ita formaliter per prædicta conſu-
luit dominus Petrus domini Albicis de Piſis, qua-
dam ſua allegatione incipien.infrà ſcriptæ ſunt alle-
gationes domini Petri,domini Albicis de Piſis', quas
habeo in libro meo diuerſorum conſiliorum ad pen-
nam vnà cum ſuprà mentionatis ,& aliis antiquiſsi-
morum doctorum, & authoritatis non modicæ. &
ſubdit plus prædictus dominus Petrus conſideran-
dum eſſe,quòd maleficium non fuit commiſſum, id
eſt non habuit effectum,qui effectus conſideratur per
conſuetudines,vt nota.Cyn.in l.is qui cum telo. C.de
ſicar.Specul.in titu.de accuſ.§. primo. verſic. quid ſi
actum.quem Cyn.ibi allegat.& communiter practi-
catur per Italiam. & ſic concludit ex præmiſsis, &
aliis,ſimilem caſum non punibilem. & præſuppoſito
quòd foret puniendus, tamen de iure ſibi non vide-
tur per præfata,quòd eſſet pœna pecuniaria, & con-
uenienti reſpectu perſonæ,quæ pauper erat, & idem
reperio etiam tenuiſſe domi.Franciſ.de Alber.de Are.
in ſuo conſilio incipien.in Dei nomine amen. Quòd
Cichus fante,quod ſimiliter extat in libro meo diuer-
ſorum conſiliorum, & dictum conſilium allegatur
per Felyn.in cap.inquiſitionis.ſexta colum.de accuſa.
dum loquitur de glo.in §.in ſumma.& mouetur,quòd
quantumcunque mandatum ſit rei atrociſsimæ,tamen
quia attenditur executio,& non ſuſceptio ſola man-
18 dati:vt ff.de furt.l.quæ ſeruo.§.plus Pomponius.† &
l.item apud Labeonem.§.ſi curauerit.ff.de iniur.& l.
prima.in princip.ff.de extraord.crimi.nam ſicut man
dans non explicat delictum ex mandato abſque exe-
cutione mandati, vt dictis iuribus, eadem ratione
nec mandatarius,cùm non minus delinquat mãdans,
quàm mandatarius:ſed magis principalius delinquit,
qui primordialiter mandat,vt ff.de ſeruo corrupt.l.in
hoc.& l.ſi ego tibi.ff.quod vi aut clam.& ſic cum non
fuerit executus effectus mandati præfati,videlicet ve-
neficij,& necis præfatæ Iſabellæ,neque deuenium ad
actum proximum effectui, ſed remotum ab effectu,
cum non fuerit deuentum ad actum propinquum,igi-
tur de delicto conſummato non eſt puniendus, † ſed 19
extra ordinem arbitrariè: vt ff.de extraordi.crimi.l.j.
in fine.& §.fin.& l.ſi fugitiui.C.de ſer.fug.Nec obſt.l.
is,qui cum telo.C.de ſicar.& l.ſi quis non dicam ra-
pere.C.de epiſc.& cler.& l.j.§.diuus.ff.de ſicariis. quia
illa intelliguntur de eo, qui deuenit ad actum pro-
ximum,ex quo percuſsit & non occidit,vel actum ra-
pturæ inchoauit per actus propinquos, ſed effectum
non conſummauerit, & hæc eſt communis gloſſ.&
doct.ſententia maximè Pet.& Iacob.Butr.in l.ſi quis
non dicam rapere.& l.ſi fugitiui.C.de ſer. fugi. multò
minus venit Camillus ipſe puniendus ſecundum in-
tellectum & opinio.Moder.quam tenet Cyn. & Gul.
de Cun.in dicta l.ſi quis non dicam rapere. videlicet
†quod etiã in atrocioribus,is qui deuenit ad actũ etiã 20
proximum effectui,non puniatur eadem pœna, licet
puniatur eadem lege qua punitur, qui conſummauit
delictum,per l.j.de extraordi.cri.& l.aut facta.§.euen
tus.de pœ.& iura in contrarium allegata nolunt quòd
puniatur eadem pœna,ſed eadem lege,& idem repe-
rio conſuluiſſe Cæpol.in ſuo conſilio vlt.penul. colũ.
vbi hæc formalia refert ſic in manifeſto furto depre-
henſus,cùm neſciuiſſet ſomniare aut diuinare verba
formalia huius conſilij.& idem etiam voluit Andr.de
Iſer.in c.j.§.ſi verò.ſecunda colum.de capi. qui curiã
ven.& tamen in caſu præmentionati conſi.præfati,d.
Franc.fuerat iam adſignatum venenum illi, qui pro-
miſerat venenare,& fuerat etiam ſibi promiſſa pecu-
nia,& exhibita,& tamen non vult ipſum capitaliter
puniri,ſed arbitrariè extra ordinem, & nihilominus
ſubdit,quòd conceſsio ipſius arbitrij,intelligitur im-
portare rem non valde grauem,vel multum præiudi-
cialẽ.†Et idem id,quod ex iudicis depẽdet arbitrio,nõ 21
debet eſſe capitale.l.aliud eſt pœna.§.j.ff. de verb. ſig.
& not.Io.And.in c.ſæpè.extrà de verb.ſig.& ideò cõſu
luit Alex.de Imo.in cõſi.cxj.in j.vol.qđ in caſibus in
quibus punitur attentatus,non ſequuto effectu punie-
tur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis, in
qua iudex debet eligere,& ſe inclinare in mitiorem
partem: † & inclinando non exceder relegationem, 22
& conſuluit idem Alex.conſi.lxv. vlt. col.iij. vol. pro
quo eſt bonus tex.quem alle.Old.laud.in l.j.ff de fur.
& Bald.Et pro præfatis bene facit,quòd quando pro
delicto veniret imponenda pœna mortis,& ex aliqua
cauſa minorari deberet pœna,tunc talis pœna mino-
rata non deberet eſſe corporalis ſed pecuniaria, vel
alia,quæ non ſit corporis afflictiua. † Ita dicit Marſi. 23
in l.j.§.diuus Adrianus.numero 29.ff.ad leg.cor.de ſi-
car.char.lxxx.idem Marſi.in l.diuus Adrianus.de par-
ri.char.xxiiij.ita probatur in l.ſi adulterium cum in-
ceſtu.§.imperatores.ff.ad leg. Iul.de adult.& ibi doct.
& probatur in l.ſi quis in graui.§.ſi tamen maritus. ff.
ad ſill.& in l.lex Iul.§.ſi.ad leg. Iul.repetun.quam pro
no.alleg.Bald.in l.addictos.C.de epiſ.audi.& in l. j. v.
colum.C.ne de ſta.defun.Ange.in tract.maleſi.in ver.
præſente Caio,& appellante. ver. quid autem ſi non
obſtante l.j.idem Marſil.in d.l.diuus Adrianus v.col.
ad leg.cor.de ſic.& in l.diuus Adrianus ij.colum. ff.ad
leg.pomp.de parrici.Ex quibus omnibus ſiue tenea-
mus partem tenentium, quòd ſit in aliqua pœna, ſiue

non, vt ſ. cenſeo non bene fuiſſe per magnam curiam vicariæ pronũtiatum, vt ſ. ſed bene fuiſſe appellatum ad S. Regium conſilium, per ꝙ nihil dubitandum de retractatione decreti præfati, & huius ſentẽtiæ vt patet ex præmiſſis. Et ſic demum viſis præſentibus meis allegationibus per Magni. iudices eiuſdem magnæ curiæ, veriti fortè dicti decreti retractationem, eundem Camillum ad compoſitionem pecuniariam admiſerũt ducatorum xxv. vt pręfatus Camillus demum mihi retulit. Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM

1 *Teſtis vnus de viſu facit indicium ſufficiens ad torturam.*

2 *Contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus eſt vt quia ritè citatus, & contumax condemnatus & bannitus. & nu. 3.*

4 *Contumacia ſi fuit accuſata non ſeruato iuris ordine, eſt ipſo iure nulla.*

5 *Torqueri quis non poteſt ex ſola contumacia, niſi alia concurrunt.*

6 *Tortus abſque legitimis indicijs & confeſſus, facit vt eius confeſſio ſit ipſo iure nulla, nec praiudicet confitenti etiam ſi eſſet vtilliter ratificata, & etiam quòd demum ſuperuenirent indicia. & ſubditur quòd nec praiudicaret eidem confitenti nec alteri. & nu. 7.*

8 *Tortus licet confiteatur & in eadem confeſſione perſeueret ratificando, ſi tamen fuit tortura adhibita abſque legitimis indicijs non nocebit confitenti.*

9 *Metus in carcerato durare videtur quouſque durat eius detentio.*

10 *Tortura data abſque indicijs facit inſurgere præſumptionem violentiæ contra iudicem.*

11 *Confeſſio ſocij criminis contra aliquem ſi reperitur illum nominatum eſſe bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam.*

12 *Fama bona ſi quis fuit in præteritum ita quoque & hodie præſumendus eſt.*

13 *Vita præcedens inquiſiti, & indicia magnam partem conferunt ad præſumendum.*

14 *Socij criminis dictum non probat contra ſocium, niſi quo ad inquirendum duntaxat.*

Socius criminis non probat contra ſocium in furto latronis & furis differentia.

15 *Pœna relegationis ſimilis eſt pœnæ fuſtigationis, per quã corpus affligitur.*

16 *Tortura an habeat locum in furto minimo.*

17 *Tortura ſpecies eſt carceratio: & ideò carceratus confeſſus, poteſt talis confeſſio dici violenta, & non ſpontanea.*

18 *Confeſſio vt dici poſſit emanata metu carceris, ſufficit probare ipſam confeſſionem factam fuiſſe per detentum in carcere. & nu. 19.*

20 *Confeſſioni ſoli inquiſiti non eſt ſtandum de furto: ſed debet iudex mittere exploratores ad verificandum furta confeſſata fuiſſe commiſſa: & de rebus furto ſubtractis, quòd ibi erant. nu. 21.*

22 *Confeſſus habuiſſe tales res penes ſe, ſi tamen non adparet habuiſſe ſcientiam ipſas res fuiſſe furto ſubtractas, non tenetur.*

23 *Receptans furtum ad hoc vt teneatur furti ratione receptationis, requiritur quòd vltra receptationẽ furto ſcienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requirit ad commiſſionem furti, vt interuenerit animus lucrandi.*

24 *Tortura non poteſt dari homini bonæ famæ etiam ſi extiret vnum indicium ſufficiens ad torturã contra ipſum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum.*

CONSILIVM XXXVII. 1

CHriſti, ac eius almæ genitricis glorioſæ Mariæ auxilio implorato, Amen. Viſo proceſſu mihi tranſmiſſo per excellen. Comitiſſam Policaſtri, baliam excel. Comitis Policaſtri eius nepotis, in quo reperio quandam mulierem nomine Pentam de ariente, inquiſitam de participatione furti ducatorũ xl. commiſſi, vt prætenditur in bonis & pecunijs Catharinæ querulantis, & viduæ, detentam ſiquidem Pentam ipſam & carceratam ad depoſitionem Franciſci aliàs Capellani famuli Io. Petri de cantẽda, ad cuius ſeruitia pariter & pręfata Penta degebat: & qui Capellanus aliàs inquiſitus de furto quorundam grenearum grani ab area Sebaſtiani, qui dum conqueſtus fuiſſet de furto præfato, fuit pariter de nocte aggreſſus, & acriter verberatus: & tandem citatus, & contumax effectus: & adſtans de nocte extra ciuitatem capeus, & carceratus fuit: & examinatus per curiam Capitanei Policaſtri, confeſſus fuit verbera Sebaſtiano præfato per eum illata fuiſſe, ac etiam quòd de nocte pluries ingreſſus fuit per mœnia vrbis contra formam banni, prohibentis ne quis bannitus, aut rebellis curiæ, ita ingrederetur de nocte, ſub pœna torturæ, qui tandem ratione banni & contumaciæ, ac furti prætenſi in quoddam fauũ mellis, quod ſecum deferebat, tortus fuit: & in tortura interrogatus de furto præfato ducatorum xl. & bonorum Catharinæ præfatæ, furtum ipſum confeſſus eſt: & ex eo dediſſe ducatos iij. cum quadam corrigia argentea, & anulo aureo præfatæ Pentæ: & ſecundo loco examinatus, dixit dediſſe præfatos aureos xl. Ioan. Petro eius domino: cuius mãdato adſerit furtũ ipſum commiſiſſe, & reliqua remanſiſſe penes eandem Pentam, & ita pluries in tortura, & extra torturam ratificauit: verũ aſſeruit eadem Pentã nihil ſcire de furto: videlicet ꝙ bona ipſa fuerint furto ſubtracta: quæ tãdem carcerata in caſtro, & ibidẽ examinata per Magni. Vicecomitẽ, cõfeſſa eſt habuiſſe res pręfatas à pręfato Capellano: & ipſas poſuiſſe in quodam foramine domus, quo perquiſito ilico nihil compertũ fuit: & tandem lato decreto per curiam præfatam eandem Pentam debere tormentis, & quæſtionibus ſubijci: & interpoſita appellatione per eandem Pentam ad comitalem audientiam, hæſitatur in præſentiarum, an ob præfatam depoſitionem præfati Capellani ſocij criminis, poſſit Penta ipſa quæſtionibus & tormentis ſubijci: & ſic an bene vel malè fuerit per Vicecomitem ciuitatis præfatæ ſuper tortura ipſa interlocutũ? Certè prima facie videretur dicendum, ꝙ bene iudicatum ſit: † cùm ex vnius teſtis depoſitione reſultare 2 videatur indicium ſufficiens ad torturã: vt dicit Bald. in l. fin. C. famil. erciſc. Barto. in l. maritus. ff. de quæſtioni. cum vulga. quòd maximè procedere videtur in ſocio criminis deponente de furto: vt dicit gloſſ. Barto. & Salyc. & Angel. ac communiter ſcribentes in l. finali. C. de accuſ. & Cano. in capit. primo. extrà de confe. Sed præmiſſis non obſtantibus, ex pluribus infrà dicendis contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem, præmittendo principaliter ꝙ præfatus Franciſcus aliàs Capellanus, non fuit contumax:

&

& ſic non potuit contumax reputari, cùm die iij. Iulij
fuerit citatus: & die iiij. eiuſdem accuſata contumacia,
die vij. eiuſdem fuit effectus, ſeu habitus cõtumax: qua
die perdurante non poterat contumax reputari: ſed
vſque in diem ſequentem expectari, iuxta formam
ritus magnæ curiæ, ſub rubr. de contu. accu. incipien.
item ſeruat ipſa curia. & in alio ritu incipiente, item
ſeruat ipſa curia in primis citationibus, vbi dicit, quod
debet labi triduum: & ideò dum contumax dicatur
effectus iuris ordine non ſeruato, non debet, nec po-
teſt contumax reputari: ex quo contumax dicitur ille
2 qui ritè & rectè fuit contumax effectus: † ſicut illum
bannitum dicimus, qui ritè & rectè bannitus extitit.
Ita Bart. & Alex. in l. iiij. in §. condemnatum. ff. de re
iudi. & in l. nõ putauit. §. non quæuis. ff. de contra tab.
& ſic ad hoc, vt quis dicatur contumax, & condemna-
tus, ſeu bannitus, debet intelligi de eo, qui fuit ritè ci-
3 tatus, & contumax condemnatus, & bannitus: † Secus
ſi non rectè. Ita dicit Franc. Cur. in ſuo conſilio lx. in-
cip. pro aperienda veritate. viij. col. & alleg. Bar. in l. fi.
ff. de adul. & ſic dum non ſeruato iuris ordine fuerit
contumacia accuſata, certè eſt ipſo iure nulla: vt in c.
dilecta. de reſcri. ibi, contra noſtri reſcripti formam:
4 † & in c. examinata. de confir. vtili vel inutili. & te-
net Decius in c. prudentiam. de offic. deleg. & in c. de
appellationibus. extrà de appel. & ſic dum forma non
ſeruatur, actus redditur nullus. Ita Pet. de Anc. in con-
ſi. xxxvj. incip. viſa quadam petitione. j. col. Decius in
conſi. ccxxix. incip. ſtante conſtitutione. & latè Fely.
in c. cùm dilecta. verſi. geſta contra formam. Præ-
tereà, ex ſola contumacia quando verè incurſa fuiſſet,
non poterat torqueri, niſi concurrentibus aliis, vt vo-
luit Bal. poſt Nico. de mathe. in l. j. ff. de hære. inſtitu.
maximè, cùm vltra contumaciam requirebatur etiã
poni in banno, iuxta formam conſtitutionis grandis
5 vtilitas. † Ita Bal. in præfata. l. j. v. col. verſic. ſequitur
videre. quem ſequuntur Mod. ſenen. in tract. de indi.
& tortur. col. iij. refert & ſequitur Marſi. in l. j. num. 3.
ff. de quæſtioni. & in ſuo ſingulari. cxvij. incip. ad tor-
turam. quod maximè procedit in caſu de quo agitur,
cùm tortura ipſa nõ fuerit illata ad eruendam verita-
tem ex ore inquiſiti, concurrentibus indiciis ad eam:
ſed fuit tortura ipſa irrogata in pœnam banni, vt ſu-
prà: ex quo mœnia vrbis de nocte tranſcenderat,
contra formam banni, pœnam torturæ imponentis,
qua illata erat iam banno ſatisfactum: nec debebat ali-
ter vlterius interrogari: arg. tex. inſtitu. quibus mod.
colli. obli. in prin. iuncta glo. ibi. vbi dicit idem pro-
cedere in pœnis & obligationibus ex maleficio, vel
quaſi. quam refert & ſequitur Decius in regula, bona
fides. de regu. iur. vnde quatenus fuerit proceſſum ad
torturam contra præfatum Capellanum, id fuit abſ-
que indiciis ſaltem legitimis, & ſic ad torturam præfa-
tam procedi non poterat ad effectum ipſum interro-
gandi. l. maritus. ff. de quæſtion. cum vulga. & vltra ius
commune idem diſponit capitulum regni, quod inci-
pit, tormenta. vbi non aliter, quàm præcedentibus in-
diciis iubet tormenta adhiberi: & ſic quatenus abſque
legitimis indiciis fuerit Capellanus ipſe tortus, & per
6 torturam confeſſus, confeſſio inde emanata fuit, † &
eſt ipſo iure nulla: nec præiudicat confitenti. l. penul.
& ibi gloſſ. & Bart. ff. de quæſtion. Nec etiam præiudi-
cat præfatæ Pentæ, contra quam vt teſtis depoſuit. Ita
Bart. ibidem. Bal. in l. fin. C. de accuſ. Iac. de belui. in
ſua practica cauſarum criminalium. ſub rubr. de quæ-
ſtio. & quali. tor. col. xj. Alexand. conſi. v. colum. j. pri-
mo volum. & conſilio lxxiiij. in iiij. col. in ij. volum. &
ideò voluit conſulendo Decius in ſuo conſil. clxxxix.
colum. penul. quòd depoſitiones teſtium abſque indi-
ciis tormentatorum, nihil valent, nec faciunt indiciũ
contra illũ contra quem deponunt. Ita Bar. in l. j. §. idẽ
Cornelio. aliàs, ſeruus bona fide. ff. de quæſt. ſequitur
Marſi. in ſua practica. in §. diligenter. col. xxiij. in fi. in-
tantum, quòd confeſsio in ipſa tortura ſeu ex eius cau-
ſa, etiam millies ratificata, etiam ſi demum ſuperuene-
rint indicia, eſt † nulla: nec præiudicat confitenti nec 7
alteri. Ita Bart. in d. l. maritus. & Bal. in dicta l. ea qui-
dem. & in l. finali. C. de accuſa. Ange. in l. vnica. C. de
confeſ. Angel. de Are. in tractatu maleſi. in verſic. fa-
ma publica. iiij. char. in ver. aduertat. & ibi Ang. Ro-
ma. in conſi. clxvij. incip. Antonius accuſatus. Par. de
pu. in tractatu ſyndicatus. in antepe. char. libri. in ver-
ſic. ſequitur. iij. colum. hic dixit Matheſil. in nota. lv.
incipien. not. quòd quotieſcunque. quòd ſi iudex ali-
quem non præcedentibus indiciis torſit, omnis con-
feſsio extorta erit nulla: quia præſumitur illicitè extor-
ta, etiam ſi ex interuallo poſt dictam torturam confi-
teretur: quia præſumitur illicitè extorta, & metu tor-
mentorum præteritorum vel futurorum: argu. l. ſi cui.
§. eiſdem. ff. de accu. & idem firmat Ludouic. Roma. in
conſilio præfato. clxvij. ij. colum. Petr. de Anch. in cle-
men. j. de homi. Ange. Imo. & Pau. de Caſtr. in l. qui in
aliena. §. Celſus. ff. de acquir. hæred. Bar. in ſuo tractatu
de quæſtion. col. xij. verſi. quid ſi aliquis eſt tortus legi-
timis indiciis non præcedentibus. Saly. in l. ij. C. de cu-
ſto. reo. vltima colum. Petr. de Anch. in conſilio xxij.
incip. prouiſione facta in Philippum Flor. in rubr. &
in l. emptorem. ff. de proba. exclamans illum tex. iun-
cta gloſſ. ſubdens ſe per illum text. defendiſſe vnum à
morte. idem tenet Fely. in c. qualiter & quando. §. li-
cet autem. col. fi. verſi. xj. limita. de accu. idem Fely. in
c. ad noſtram. col. j. de probat. Andr. de Iſer. in conſti-
tutione regni, ſi damna. Alex. conſil. clxxx. col. penul.
in princip. ij. volum. & plenè Marſi. in dicta l. pen. co-
lum. iij. verſi. modò redeundo. ff. de quæſtion. & in ſua
practica, in verſi. ſecunda quæſtio. & plenè Alexan. in
conſi. clxxx. incip. in cauſa Angelorum. ij. volum. &
plenius in conſi. j. ij. colum. & iij. in vij. volu. Et quòd
ſi tortus non præcedentibus legitimis indiciis confi-
teatur: & in dicta cõfeſsione perſeuerauerit, † & eam 8
millies ratificauerit, quòd huiuſmodi confeſsio ſit nul-
la, nec præiudicet ipſi confitenti, eſt bonus text. iun-
cta gloſſ. vt ſuprà dixi in dicta l. pen. & in l. qui in alie-
na. §. Celſus. ſuprà alleg. & Augu. poſt Ange. in verſic.
fama publica. dicit ſe ita aliàs in facto obtinuiſſe. Mo-
der. ſenen. in tractatu de indic. & tortu. colum. xxxix.
verſicul. ſed ponamus. Iacob. de Belu. in tractatu de
quæſtionib. in titul. de quæſtion. columna xiij. Par. in
tractatu ſyndi. in verſic. tortura. c. an ex ſola confeſ-
ſione. Alexand. conſi. v. primo volum. incip. in cauſa
inquiſitionis. j. colum. & conſilio xliiij. ij. volum. inci.
poſt redditum. ij. colum. & in conſilio clxxx. aliàs
clxxxiij. in cauſa Angelorum. ſuprà alle. pen. col. & in
conſi. j. viſo proceſſu. iij. vol. ij. col. & conſi. lij. viſo the-
mate. fi. col. Ro. in conſi. clxvij. ſuprà plures alleg. &
Marſi. in d. l. pe. de quæſtion. quia quouſque perſonali-
ter detinetur, idem metus ineſſe videtur: † & refert ex 9
hoc plures euaſiſſe à pœna mortis. & idẽ Marſi. in ſua
pract

pract.§.expedita.nume. 16.cum ſequen.& firmat An-
dræ.de Iſer.& Moder.ſcribentes in dicta conſtitutio-
ne,ſi damna.xiij.colum.Decius in c.at ſi clerici.nume
ro 8.de iudi.& in eo caſu,dum iudex torſit non præce-
dentibus indiciis,erit contra ipſum præſumptio vio-
10 lentiæ. † Ita Par.in dicto ver.tortura. c.datur regula.
char.lxxxviij.iij.col.Alex.in additio.ad Bar.in allega-
ta.l.penul.& Marſi.ibi,qui refert & ſequitur omnia,
nume.26.Nec ſuffragaretur,quòd ſumus in furto, in
quo ſocius criminis probat contra ſocium : quia non
ſufficit ſolius ſocij dictum:ſed debent alia concurrere
maximè contra hominem bonæ famæ, contra quem
11 talis confeſsio ſocij criminis non operabitur † quic-
quam,vt dicit pulchrè Andr.de Iſer.in conſtitutione,
ſi damna.ſed ſic eſt,quòd probatum plenè fuit præfa-
tam Pentam inquiſitam fuiſſe ſemper in præteritum
bonæ,& optimæ famæ:ſequitur, quòd etiam in præ-
12 ſenti ita quoque eſſe præſumatur, vt olim,bona, † ita
quoque & hodie bona ſit.vt dicit pulchrè Bal.in con-
ſilio.lij.in v.volum.gloſ.in l.j.§.probatio.& §.ſi magi
ſtratus.vbi Bal.ff.de magiſt.conuenien.tex.& gloſſ.in
l.non eſt neceſſe.ff.de probatio.text.& gloſſ.in c.cùm
per bellicam.xxiiij.quæſtio.ij.nam ex præteritis iu-
dicatur de futuris.dixit Bonifacius de vital.in tracta-
tu maleficiorum,in titulo de indic. colum. fina. præ-
13 cedens enim vita,& indicia magnam partem † confe-
runt ad præſumendum.Bald.in l.j.v.colum.C.de con-
feſs.Gandi.in allegato titu.de præſump.& indic.dubi-
ta.j.col. Afflictus in conſtitutione, in quæſtionibus.
fin.colum.Par.in tractatu ſyndi.in char.lxxxviij.ij.co
lumna.& plenè Marſilius in l. de minore. §. plurium.
nume.24.ff de quæſtio.vnde exiſtente bona fama non
eſt tractandum de tortura:quo circumſcripto,quando
nunquam eſſet probata bona fama, regulariter ſocij
14 criminis dictum non probat contra ſocium, † niſi
quo ad inquirendum duntaxat: vt conſuluit Raph in
conſi.lxxxj.incip.in cauſa inquiſitionis.Saly.& Ange.
in l.fi.de accuſa.Alex.in l.repeti.ff.de quæſtio.Fely. in
c.cùm dilecti.de accuſa.Alex.in conſi.cxxxij.incip.vi-
ſa facti narratione.j.volu.Decius in conſi.clxxv.inci.
in cauſa falſitatis.colum.ij.& conſi.clxxxix. incip. læ-
tatus ſum.Præterea,nec eſt verum,quòd in furto ſo-
cius criminis admittatur contra ſocium, vt patet ex
ſuprà relatis per ſcribentes in materia.nam glo.in di-
cta l.finali. numerans omnes caſus, in quibus ſocius
criminis probat contra ſocium , non ponit furtum,
nec Spec.qui pariter omnes enumerat,in titul.de ac-
cuſa.minimè ponit furtum.pariter nec Gandi.in rub.
de quæſtioni.vbi tenet,quòd in crimine furti ſocius
interrogatur:quia Bar.non bene loquitur,ideò ipſum
non ſequitur Salyc.in l.finali.de accuſ.& probatur be
ne:quia dictum doctoris debet intelligi ſecundum iu-
ra quæ ipſe alleg.vt dicit idem Bart.in l.non ſolùm.in
§.ſi liberationis verba.ff.de libe.lega.Sed text. quem
alleg.Bart.in dicta l.repeti.eſt in l. diuus Adrianus. ff.
de cuſto.reo.qui loquitur in latronibus,& non in fu-
ribus, vt patet ibi in text.in verſi. latrones. nam la-
trones dicuntur,qui ſtratas publicas aggrediuntur: &
violenter homines deprædantur:ſed fures dicuntur,
qui clam bona auferunt: vt in l.capitalium. §.famo-
ſos.ff.de pœ.& voluit Salyc.in l. fina.ſecunda. colum.
de accuſ.vbi etiam dicit non mirandum,ſi interroga-
tur de ſociis:quia non poſſunt abſque ſociis commit-
ti latrocinia:ſecus in furtis,quæ clam committuntur:

& idem in particulari reperio conſuluiſſe Marſil.in
conſil.xxij.iiij.colum.j.volum.Nec militaret dicere,
quòd fuit Capellanus ipſe repertus cum furto faui
mellis.quod ſecum deferebat tempore, quo captus
fuit per curiam, & ſic legitimè tortus fuit.Nam huic
reſpondetur,quòd fauum illud non poterat excedere
valorem trium carleno.& ſic reſpectu modicæ quan-
titatis non poterat eidem Capellano imponi pœna
vltra relegationem:& vbi non venit imponenda pœ-
na vltra relegationem pro aliquo delicto, non ha-
bet locum tortura : † vt in cap.regni. tormenta.& in 15
cap.ſi iuſtè.nam pœna relegationis ſimilis eſt pœnæ
fuſtigationis,per quam corpus affligitur: cùm omnes
ſint de mero imperio paruo:vt tenet Bart.& doct. in
l.imperium.ff.de iur.omn.iud.Bal. in l. imperatores.
ff.de of.præfect.vigil.& tamen non dicitur eſſe maior
ſeu ſupra relegationem:& ſic per eam non poſſet de-
ueniri ad torturam per præfata regni capitula : & li-
cet Par.in d.ver.tortura.in c.an in cauſa pecuniaria.
dixerit,quòd † in furtis minimis, in quibus imponi- 16
tur pœna ſanguinis,poteſt deueniri ad torturam : ta-
men loquitur ſine lege.& expreſsè contra tenorem di
ctorum capitulorum. Vnde ſtante dicta tortura mi-
nus legitima confeſsio eius virtute emanata, & om-
nia acta demum ſubſequuta ruunt, vt plenè Par. in d.
verſi.tortura.in c.an confeſsio torti ſine indiciis.char.
lxxxvj.col.fi.& plenè Marſil.in d.l.pen.nu.28.verſ.vl-
terius amplia.ff.de quæſtionib.& in ſua practica. §. ſe-
cunda quæſtio.nume.7.& §.quoniam. nume.43. quod
procedit etiam contra ſocium nominatum, vt ſuprà
plenè deductum eſt:quia principali annullato, annul
latur & acceſſorium,& omnia inde ſequuta:prout ple
nè narrat Marſil.in d.l.penult.num.67.cum ſeq. Nec
opitulabitur eius confeſsio, dum fuiſſet ad caſtrum
foccæ adportata,& carcerata cum maximo impetu:
& ſic tanquàm muliercula ob ſexus fragilitatem me-
ticuloſa,confeſſa fuit omnia, de quibus interrogata
extitit: quo caſu videtur ex metu carceris, † & offi- 17
cialis ita confeſſa:cùm carceratio ſit ſpecies torturæ:
vt dixit Bald.in l.ij.ij.col.ver.quæritur.C.de epiſ.aud.
& ideò ſi carceratus confitetur aliquid ſine tortura,
talis confeſsio non dicitur ſpontanea, ſed violenta.
ita per doctr.Bald.præal leg.tenet Marſil. in ſua pra-
ctica,in §.expedita.& ſequitur Petr.in c.ſuper eo. el.
ij.de appellat.intantum,quòd ſufficit probare quem
fuiſſe detentum ad hoc,vt eius confeſsio dici poſsit fa-
cta metu carceris,vel torturæ. † Ita Bald. in l. falſus. 18
prope fin.C.de furt.Moder.ſenen.in tract.de indi. &
tor.colum.xxxviij.in fine.in verſic.quibus adde. Ca-
tal.in tracta.ſuo ſyndi. verſic.ccxij. in verſi. adde. an
poteſt probari tortura. & allegat Cyn. in l.ſecunda.
C.quod met.cau.Bald.in dicta l.falſus.& plenè Marſi.
in ſua practica,in §.expedita.numero 13. verſic. item
ſcias.& in §.attinguam.numer.28.cum ſeq. & † quòd 19
quando non præcedentibus legitimis indiciis quis
eſt confeſſus delictum , pro quo carceratus ſeu ca-
ptus fuit, & demum aſſerit ſe metu confeſſum,
quòd ex ſola carceratione ſeu captura ita præſumen-
dum ſit, conſuluit Alexan.in conſilio lij.incipien. vi-
ſo themate.in tertio volumine.ſicut in ſimili dici-
mus de eo,qui aſſerit ſe confeſſum deliquiſſe per tor-
turam id quod nunquam fecit : nam ſi non præceſſe-
runt indicia,nec ipſe probet de tortura : ſi tamen li-
quet ipſum eſſe detentum tempore ſuæ confeſsio-
nis,

nis,huiuſmodi confeſsio non ſuffi:iet ad condemnandum,quaſi non veriſimilis contra ſeipſum,per text.in l.j.§.diuus Seuerus.ff.de quæſti.ita Pet.de Anch.in cõſil.xxiiij.incip.viſa inquiſitione.j.col.quia veriſimile eſt,quòd non fuiſſet confeſſus contra ſeipſum,niſi ob terrorem iudicis habentis ipſum in fortiam i per not. Cy.& Bal.in l.nouiſsimè.ff.quod fal.tut.aut.& ibi ſubdit Bald.quòd præſumitur inferri metus ab officiali eius ſubdito,& præfatum dictum Pet.de Ancha.fuit originaliter Bald.in conſi.cccclxxix.in v.vol.incip.tres ſunt caſus.Par.in ver.tortura.c.quidam fuit tortus.& Marſi.in præfata.l.pen.Suffragatur inſuper huic inualidæ & nullæ confeſsioni veriſimilitudo,quòd menticuloſa fuit,& non vera:nam deſtinatis nuntiis curiæ,& exploratoribus ad capiendum bona per eandẽ confeſſata ab illo foramine,in quo confeſſa fuit,recondidiſſe,minimè aliquid reppererunt:& ſic adparuit de veritate ipſius mendoſæ,imò menticuloſæ confeſſionis.Inde datur pro cautela iudici,vt minimè ſtare debeat ſoli confeſsioni inquiſiti,ſed debeat mittere exploratorem ad verificandum furta,quæ confitetur
20 inquiſitus per ipſum fuiſſe commiſſa:† & debet etiam conſtare de rebus furto ſubtractis ſecundum Ang.in tract.malefic.in verſi.& veſtem cæleſtem abſtulit.vj.char.ver.quid ſi quis confiteatur,& ibi ſubdit,quòd in hoc iudex debet eſſe bene cautus,ne damnet animam & corpus ſuum:ſed debet deſtinare nuntium ad capiẽdum informationem de veritate,& ſic reperire furta confeſſata,ita quòd apparere poteſt,quæ diſtraxerit,& quæ pignorauerit,& quę penes ſe remanſerint:aliàs ſi hoc non faceret,ſæpe innocentes cõdemnaret.Idem voluit Par.de put.in tract.ſyndicatus,in verſi.confeſſio.vbi dixit in facti contingentia tota nocte vagaſſe in perquirendo loca,in quibus reus fatebatur furta recondita fuiſſe.& demum innocens repertus fuit ille,qui inquiſitus fuerat,& ex metu confeſſus fuerat id,quòd minimè fecerat.Idem tenet Augu.in addit.ad Ang.in dicto verſi.fama publica,Decius in c.dilecti.in prin.de iudi.ſequitur Marſil.in l.j.iiij.col.ſeu char.ff.de quæſtio.& in ſua practica cauſarum criminalium in char.iiij.& in conſil.ſuo viij.in j.volum.ij.colum.incip.in cauſa Magiſtri Ioan.Ferrarienſis,concurrente maximè veriſimilitudine,quòd non fuiſſet Penta ipſa ſponte confeſſa contra ſeipſam,niſi per terrorem iudicis detinentis eandem in eius fortiam:per no.Cy.& Bald.in l.nouiſsimè.ff.quod falſo tuto.aut.& ibi Bald.ſubdit,quòd præſumitur inferri metus ab officiali eius iuriſdictioni ſubdito.Item eſt & aliud non parui momenti,quia nullum probatur furtum ſaltem in genere fuiſſe commiſſum:nec adparet de aliqua fractura,aut conqueſtione,aut quòd furtum paſſa,& quæ fuerat paucis ante annis pediſſequa eiuſdem Petri patroni præfati Pentæ,veriſimiliter in bonis ſuis habere potuiſſet ducatos xl.in pecunia,& argento:& in eadem caſſa ſeu ſcrinio,à quo dicuntur fuiſſe furto ſubtracta,prout de his omnibus requiritur ad
21 probationem furti:† iuxta dicta per Ang.in d.verſi.& veſtem cæleſtem abſtulit,vbi ſuprà.& Marſil.in d.l.j.de quæſtion.Alex.plenè in conſi.liij.ij.vol.vbi plura præmittunt ad probationem furti,quæ hic penitus deficiunt.Sed quid opus eſt ire per mendicata ſuffragia,vbi nullum poteſt imputari delictum furti præfatæ Pentæ,dum expreſſè adparet dictum Capellanum depoſuiſſe eandem Pentam minimè notitiã aliquam habuiſſe,nec habere,quòd bona præfata fuerint furto ſubtracta:quod quidem etiam iuris diſpoſitione fulcitur per vulgatam iuris regulam,præſumitur ignorantia,&c.qua cauetur ignorantiam præſumi,vbi de ſciẽtia non probatur:& licet res ipſas confeſſa fuerit recepiſſe,non tamen ſcienter eaſdem recepiſſe adparet:quo caſu etiam ſi adpareret de veritate præfatæ ſuæ confeſsionis,ſtante eius ignorantia,quòd fuerint bona ipſa furto ſubtracta,in nihilum tenetur:prout dicit in ſpecie Bal.in l.ſi furti.C.ex quibus cauſis infa.irrog.Ioan.de Ana,in c.qui cum fure.j.col.extrà de furt.& plenè Afflictus in conſtitutione patarenorum.in verbo,ſequitur.verſi.quintò quæro.maximè.† quia 22
in dubio præſumitur ignorantia,dicit Roma.in conſil.cccclxxiij.incip.circa propoſitam.Augu.in addit.ad Ang.in d.ver.& veſtem cæleſtem.v.col.in ver.quid ſi furem.Quinimò & plus,ad hoc vt receptans furtũ,teneatur furti,ratione participationis,requiritur,quòd † vltra receptionem furti,ſcienter etiam de fur- 23
to præfato participauerit,ex quo requiritur ad commiſsionem furti,vt interuenerit animus lucrandi.l.j.ff.de furt.& plenè Marſil.in l.fi.ff.de ſicar.Non omitto optimam famam fuiſſe pleniſsimè probatam de præfata Penta,& pariter vitã tam præteritam,quàm præſentem:& iure cautum eſt,quòd licet contra aliquem vrgeat vnum indicium,quod ſufficeret ad torturam:tamen exiſtente inquiſito bonæ famæ non poterit torturæ ſubiici:† imò per ipſam bonam famam 24
huiuſmodi indicium euaneſcit,& in totum extinguitur.dixerunt Bal.& Io.de Imo.in l.fi.ff.de hæred.inſt.Saly.in l.fi.vlti.col.de quæſtio.Augu.in addit.ad Ang.in ver.fama publica.in addit.magna.incip.tu autem in hac materia.Alexand.conſil.v.incipien.in cauſa inquiſitionis.primo volum.& conſuluit plenè Marſi.in ſuo conſilio lxxiiij.in quarta colum.primo volumine.& quia ſcriptum eſt,ita magnum,ſicut paruum iudicabis;quia omnis ſpiritus laudat dominum:ideò ſum voti,malè fuiſſe pronuntiatum per Vicecomitem ciuitatis Policaſtri,circa inferendam torturam eidem Pentæ:ſed partes comitalis audientiæ eſſe,in declarando Pentam præfatam pro nunc eſſe à carceribus liberandum,& ita conſulo iuris eſſe ego,

Thomas Grammaticus V.I.Doct.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis in caſibus,in quibus poteſt interrogari de ſocijs,eo caſu eius depoſitio contra ſocium,facit indicium ſufficiens ad torturam,vt intelligendum eſt,ſi concurrant alia adminicula.& nu.2.*

3 *Socij criminis depoſitio ſola,non ſuffi.ad torturam contra ſocium,etiam ſi ſocius nominatus eſſet malæ conditionis & famæ.*

4 *Socius criminis tunc probat contra ſocium,vbi delictum non fuit principaliter commiſſum in odium alterius:ſed propter commodum committentis:vt eſt furtum,falſa moneta & his ſimilia,tunc ſocius depones contra ſocium,ex quo non interrogatur de ſocijs,facit indicium.*

5 *Teſtis perſiſtens in peccato mortali,repellitur à teſtimonio:& hoc quia propter peccatum excluditur à Deo:& ſic cum ſit Deo infidelis,præſumitur quòd nec hominibus ſit fidelis.& nu.6.*

7 *Teſtis de crimine conuictus ſeu confeſſus,repellitur à teſtimonio.*

8 *Teſtis repellitur à teſtimonio,dum eſt mala vita & fama.*

fame.

9 *Socius criminis licet in aliquibus probet contra ſocium, id tamen intelligitur in ſocio criminis aliàs non infamis ob aliud delictum.*

10 *Teſtis infamis regulariter repellitur à teſtimonio, nedum in cauſa criminali, verùm etiam in ciuili ardua.*

11 *Teſtis ex illo crimine à teſtificando repellitur, ex quo ſi condemnaretur, incurreret infamiam.*

12 *Teſtis dicitur inimicus capitalis propter minas: & ſic propter verba minatoria prolata.*

13 *Socius criminis, ſi probatur inimicus, non probat contra ſocium.*

14 *Teſtis, qui non poterat examinari, examinatus non facit indicium.*

15 *Socij criminis confeſſio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam. & nu. 16.*

17 *Delicti præſumptio tollitur ex præſumptione bonæ famæ.*

18 *Ad ſocij criminis ſolius dictum non poteſt formari inquiſitio.*

19 *Diffamatio vbi non præcedit inquiſitionem, corruit inquiſitio: & teſtes deponentes ſuper delicto, de quo fit inquiſitio, non præcedente diffamatione non probant. & numer. 20. 22. 23. 24.*

21 *Socij criminis ſola aſſertio non facit indicium, etiam ad inquiſitionem.*

25 *Statutum ſuperioris mandantis, quòd poteſt inquiri contra non diffamatum, non tenet. & nu. 26.*

27 *Inquiſitus quando habet aliqua indicia ſeu præſumptiones pro ſe, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipſum exſtiterent, intantum, quòd illa quæ contra ipſum eſſent ad hoc, vt attendi debeant, deberent eſſe magis vrgentia.*

28 *Teſtis allegans alium fuiſſe conteſtem, qui negat ſe interfuiſſe, facit vt neutri credatur: & ſic illius diſpoſitio erit ſuſpectiſſima.*

CONSILIVM XXXVIII.

IN Dei nomine Amen. Formata inquiſitione contra Matthæum racamatorē de Neapoli, de venenatione Nardæ ſuæ vxoris, & morte inde ſequuta præcedentibus indiciis contra ipſum, tortus & confeſſus fuit eandem venenaſſe: ex qua venenatione ſequuta fuit mors: & quòd id fecerat ex perſuaſione & conſilio magi. Leonardi azimatoris de caoa eius compatris, qui ſibi venenum ipſum porrexit & tradidit: & propriè *de la caſa de lo pane à la logia*: præſente eius concubina, nomine Violante: qui magiſter Leonardus ad defenſiones admiſſus, verificauit ſe optimum Chriſtianum, pium ac miſericordem: & quòd non auderet ex ſua pietate & charitate occidere etiam vnam muſcam, eundémque Matthæum miſerrimum, ac concubinarium, & publicè in concubinatu exiſtentem cum præfata Violante, io tanium quod occidit vxorem vt eandem Violantem in vxorem duceret: & quòd poſt eiuſdem Matthæi ratificationem ductus ad carceres ciuiles eodē Leonardo inſpecto, flexis genibus ab ipſo veniam quæſiuit, aſſerendo dolore torturæ eundem Leonardum inculpaſſe, licet indebitè: & quòd præfata Narda erat mulier honeſtiſsima & affinis Hieronymi eius filij intantum quòd Leonardus ipſe eandem ſummopere diligebat, ac viſitabat, vt affinem charisſimam. Hæſitatur igitur quid iuris: & certè nulla exiſtente ratione dubitandi, cùm ſimus in claris, dico præfatum Leonardum nedum excarcerandum ſub fideiuſſoria cautione, ſed penitus liberandum, ac abſoluendum, ex infrà dicendis:
& licet prima fronte † videatur dici poſſe, quòd in cri- 1
minibus, in quibus ſocius criminis poteſt interrogari
de ſociis, eo caſu ipſius depoſitio contra ſocium facit
indicium ſufficiens ad torturam: ſecundum Cyn. poſt
Petr. in l. fi. C. de accuſ. Pau. de Leaza in cap. grauis. de
depoſi. vbi ad hoc alleg. l. j. §. diuus Adrianus. & quod
ibi not. ff. de quæſt. Ant. de Butr. in c. j. de confeſ. & ita
poteſt intelligi gl. ibi dum dicit, talem aſſertionem
facere præſumptionem contra ſocios: vt dicit gloſ. in
d. l. fi. Specu. in tit. de accuſ. §. j. ver. item repellitur, qui
fuit ſocius. & conſuluit Alex. conſi. lxxxix. incip. viſo
themate. in iij. vol. & hoc intelligendum eſt cum aliis
adminiculis, aliàs de per ſe ſola etiam in caſibus exceptuatis,
in quibus † poterat interrogari, non faceret 2
indicium ad torturam: vt dicit Saly. in dicta l. fi. C. de
accu. Ioan. de Imo. in c. j. extrà de confeſ. & firmat conſulendo.
Alex. in conſi. cxxvij. incip. quoniam abundè
in iiij. vol. in fi. ver. ſed ſolùm facient qualemqualem
præſumptionem, vt probat gloſſ. in d. l. fi. vbi in ſpecie
idem tenet Saly. & ante ipſum Guido de Suza. in tract.
de tormen. viij. col. ver. ſed quid. in fi. ver. idem Guido
in tract. maleſi. ſub rub. qualiter reus ſubiici. in fi. j. col.
vbi plus ſubdit, quòd etiam ſi perſona nominata à tali
ſocio, eſſet malæ conditionis & famæ, † ob talem ſo- 3
lam nominationem non poterit torqueri. Idem firmat
Auguſt. in addit. ad Angel. in verſic. fama publica
præcedente. viij. col. attamen in caſu, de quo agitur dictum
ipſius Matthæi contra magiſtrum Leonardum
nihil probat, per doctrinam Bart. in l. reperi. §. fi. ff. de
quæſtio. vbi magiſtraliter dicit, quòd vbi delictum de
quo † quis inquiritur, non fit principaliter in odium 4
alterius, ſed propter commodum committentis, vt eſt
furtum, falſa moneta, & his ſimilia, tunc ſocius criminis
deponens contra ſocium, ex quo non interrogatur
de ſociis, facit indicium, licet ſit ſocius criminis.
Idem tenet Inn. in c. j. de confeſ. & conſuluit Alex. in
conſi. cxxvj. inci. viſa inquiſitione formata. vlti. col.
in iiij. volum. Saly. & alij in dicta l. fin. ſed ſic eſt, quòd
in caſu præmiſſo delictum tendit principaliter ad offenſam
alterius, id eſt, ipſius ſocij criminis ergo nihil
probat contra ſocium prætenſum. Secundò, vt in themathe
enarratum eſt, liquet ex meritis defenſionum
præfatum Matthæum eſſe miſerrimum, ac publicum
concubinarium, perſiſtentem in concubinatu, & ſic
in peccato continuo mortali, † in quo quis perſiſtens 5
repellitur à teſtimonio: vt dicit Franciſ. Zaba. in c. teſtimonium.
de teſtib. ſubdens. c. præfatum procedere
in quolibet peccato mortali: cùm generaliter loquatur.
& ſubeſt ratio, quòd per peccatum mortale quis à
Deo excluditur: & ſic cùm ſit Deo infidelis, præſumitur
† quòd nec hominibus ſit fidelis. Ita ibidem dicit 6
Abb. Panor. quinimò dicit Alberic. de Malet. in tract.
de teſtib. in char. iiij. ſub rubric. quando teſtes repellantur
ratione criminis, vel infamiæ. circa princip.
quòd teſtis de crimine conuictus † ſeu confeſſus, repel 7
litur à teſtimonio, per tex. in dicto cap. teſtimonium.
& maximè in cauſa criminali, ex quo per illud crimen
efficitur vilis. l. prima. C. vbi ſenat. vel clariſ. ita
Bald. in authen. ſi dicatur. circa finem. C. de teſtib. &
idem in l. conctos populos. column. viij. C. de ſumma
trinitate, & fide catholica. & ibi etiam Iaſon in fine.
Accedit optimè probatio plena de mala vita, &
fama eiuſdem Matthæi, quæ pariter ipſum † etiam 8

ſocium criminis non exiſtentem repellit cap. licet. de
foro compet. c. ſuper eo. & cap. teſtimonium. extra de
teſtib. Spec. in tit. de teſte. §. j. col. xxxv. ver. item quòd
eſt probatæ vitæ. & ſequitur do. Stepha. Aufr. in tract.
de probat. teſtium. in verſic. malæ vitæ. Alex. in con-
ſilio cl. iij. col. v. vol. & ſic ſi malæ vitæ exiſtens ſeu in-
famis, à teſtimonio repellitur, multò magis repelli
debet, vbi eſt ſocius criminis. Tertiò nihil probat
eius dictum ex alio: nam iura diſponētia in certis ca-
ſibus eſſe ſtandum ſocio criminis, maximè in caſibus
exceptis, debent intelligi in ſocio criminis, aliàs non
9 infami ex alio delicto. † & hoc per no. doctrinā Ang.
in l. qui iudicio. ff. de accuſ. vbi dixit, quòd ſi ex forma
ſtatuti debet credi accuſatori damni dati, vel alterius
criminis, quòd ſi ipſe accuſator eſſet infamis infamia
facti, nō erit ei credendum. & ſubdit Ang. quòd cùm
hæc quæſtio occurriſſet de facto tēpore ſuo, quòd ita
fuit iudicatum. & idem ſequitur Ant. Corſe. Sicul. in
ſingu. ſuo. in verſic. integer. idem in propriis terminis
reperio conſuluiſſe Marſil. in ſuo conſil. lxxiiij. iiij.
col. j. vol. & plenius conſulendo dixi in conſilio meo
xxxv. ſuprà. Vnde cùm præfatus Matthæus confeſſus
fuerit veneuaſſe vxorem præfatam, & vltra, ꝙ ipſam
veneno necauerat, id fecerat vt potuiſſet ducere præ-
fatam Violantem ſuam cōcubinam in vxorem, cum
qua in concubinatu exiſtebat, imò rectius in adulte-
rio: ſequitur quòd erat, & eſt infamis, qui regulariter
reppellitur à teſtimonio, nedum in cauſa criminali,
10 † verùm etiam & ciuili ardua: vt dicit Bald. in cap. ad
noſtram. extra de probationibus. in princip. Barbar.
in cap. teſtimonium. v. col. de teſti. Alex. in conſil. xl.
incipiente circa primum dubium. j. vol. & in conſil.
clxxx. incip. in cauſa Angelorum. & in conſil. iiij. in-
cipiente animaduerſi. ij. vol. Deci. in conſil. clxiii. in-
cipien. in cauſa. viij. col. Item quòd tanquàm infamis
à teſtimonio repellatur, adparet: nam ex illo crimine
quis à teſtificando repellitur, ex quo ſi condemnare-
tur, incurreret infamiam. dicit Innoc. in cap. teſtimo-
11 nium. extrà de teſtibus. & † probat bene tex. in c. ſuper
eod. extrà eod. titu. vbi pontifex reſpondendo quæ-
ſtioni propoſitę dicit, quòd crimina obiecta teſtibus,
ipſos repellunt, ſi anteà non ſint conuicti vel cōfeſſi.
& idem ſequitur Abb. in dicto c. teſtimonium. Quar-
tò, nullius eſt momenti depoſitio eiuſdē Matthęi con-
tra præfatum Leonardum, ex quo annis proximè de-
curſis, dum rapuiſſet Matthæus ipſe quandam mulie-
rem in ciuitate Neapolit. eandémque adſportaſſet ad
ciuitatem Canæ, & propriè ad domū ipſius Leonardi,
eodem Leonardo tunc abſente, & qui rediens domū,
& comperta muliere præfata, & habita dicti raptus
notitia, quàmprimum reuelauit magni. Capitaneo
Canenſi, qui ilico eundem Matthęum carceri manci-
pauit: nec aliter, & poſt multos dies ipſum excarce-
rare voluit, niſi prius habita cōpoſitione ducatorum
ſex ab eodem: & tandem ex præmiſsis ſentiens præ-
fatus Matthæus ſe grauiter offenſum, magnoperè cō-
queſtus eſt de ipſo magiſtro Leonardo, nō abſque plu-
ribus verbis minatoriis, ex quibus deprehenſus fuit
eius inimicus capitalis, quo caſu nō potuit Matthæus
12 ipſe teſtificari, † aut deponere contra præfatum Leo-
nardum. l. teſtium. in principio, ibi, vel inimicus. ff. de
teſtibus. & tenet Bartol. in l. j. §. cum quis. ff. de quæſt.
ita in particulari conſuluit Alexan. in ſocio criminis
13 inimico, quòd † non probet, in conſi. cxxvj. in iiij. vol.
quod conſilium exiſtens inter conſil. Alexand. eſt do-
mini Vincentij de palleotis, Illuſtr. docto. Bononien.
non modicæ authoritatis: & ibi ſubdit non poſſe in-
quiri contra quendam Ioan. vt ſocium criminis no-
minatum à quodam Thoma, cùm præfatus Thomas
eſſet inimicus capitalis præfati Ioan ex quo præfatus
Ioan. eundem Thomā accuſauerat de furto ſibi facto
de certa quantitate ſæpi, & aliis rebus, & ſic ſubdit
ſuccedere regulam, quòd teſtis qui non poterat exa-
minari, examinatus † non facit indicium. vt dicit Bar. 14
in l. j. §. diuus. & §. Antoninus. ff. de quæſtionibus. Bar.
in l. maritus. in principio eodem titulo. Bald. in l. Im-
perator. la ſecunda. ff. de ſtatu hominum. Angel. in l.
inter ſtipulantem. vt in §. Stichum. in principio de
verbor. obligationibus. Luc. in conſil. ccclix. vij. col.
Quintò adduco nullatenus debere, nec poſſe in ali-
quo ſtari depoſitioni ipſius Matthæi, cōtra præfatum
Leonardum optimæ famæ, conditionis & vitę, vt ple-
niſsimè probatum eſt: ex quo confeſsio ſocij criminis
contra hominem bonæ famæ non operabitur quic-
quam: † prout inquit in ſpecie Andr. de Iſer. in con- 15
ſtitutione regni: ſi damna. in quæſtione ipſa, quā pro-
lixius examinat, videlicet, an, & quando ſit ſtandū de-
poſitioni ſocij criminis contra nominatū per ipſum?
& idem tenet Alexand. in l. repeti. §. is, qui. ff. de quæ-
ſtionibus. & aliquid per Fely. in capit. dilecti. extrà de
accuſationibus. Raph. in conſilio lxxj. incip. in cauſa
inquiſitionis. Decius in conſil. clxxv. incip. in cauſa
falſitatis. ij. colum. & conſil. clxxxix incipien. lætatus
ſum. Sextò, dato abſque veri præiudicio, quòd depo-
ſitio præfati Matthæi, & ſic ſocij criminis, faceret in-
dicium ad torturam contra præfatū Leonardum no-
minatum per ipſum, dico quòd vnum tamen eſſet in-
dicium, dum aliud non adpareat per informationem
captam contra ipſum Leonardū, vt audio, niſi dictum
ipſius prætenſi ſocij criminis, & vbi cōtra inquiſitum
extat vnum indicium ſufficiēs ad torturam, ſi tamen
probatur ipſum inquiſitum eſſe bonę famę, indicium
ipſum tollitur, † & eneruatur ob famam bonam, in- 16
tantum quòd torqueri non licet. dixit Bald. in l. fina.
in fin. vltim. colum. de probation. refert & ſequitur
Alexand. in l. fin. in iij. apoſtil. ff. de quæſtion. Alexand.
in conſilio xc. viſo themate antèſcripto penult. col.
in iij. volumine. Catal. in ſuo tract. ſyndi. in verſiculo
cxlij. incipien. adde, quia ſæpè. Cæpo. in ſuo conſil. xl.
incip. Lucius. Angel. in l. milites. C. de quæſtionib. De-
cius in conſil. clxxxix. lętatus ſum. penult. colum. vbi
alleg. Bald. in l. j. in fin. C. loca. concludentem, quòd
† præſumptio delicti tollitur ex præſumptione bonæ 17
famæ, & plenè Marſi. in ſua pract. §. diligenter nume-
ro 196. imò huiuſmodi vnicum indiciū ad torturam
contra hominem bonæ famæ, extinguitur, † imò in 18
totum eliditur ob bonam famam probatā. ita etiam
conſuluit Marſi. in ſuo conſilio lxxiiij. iiij. col. j. vol.
vbi alleg. Bald. idem tenentem. & ibi Imol. in l. fin. ff.
de hæred. inſtit. Saly. in l. fin. vltima col. de quæſtion.
Auguſt. in addit. ad Angel. in ver. fama publica. in ad-
ditione magna incip. tu autem in hac materia adde.
Alexan. in conſil. v. in cauſa inquiſitionis. j. vol. Hinc
eſt quòd contra hominē bonæ famæ & vitæ non pro-
cedit inquiſitio, † ſed corruit, ſecūdum Raph. Cuma. 19
in conſilio cxxxv. incip. ad primum. ij. colum. alleg.
Bald. in dicta l. ea quidem. in antepen. col. C. de accu.
verſic. item quæro an infamatus. Septimò & vltimò

cùm ad dictum ſolius ſocij criminis adpareat inquiſi-
tio ipſa formata cõtra præfatum magiſtrum Leonar-
dum, inquiſitio ipſa non procedit, & ſic eius virtute
minimè procedi poteſt, cùm ex iuris diſpoſitione ad
dictum ſolius participis criminis non poſſet inquiſi-
20 tio † formari, vt coſuluit Fulgo. in conſil. cxxxvj. in-
cipien. in cauſa criminationis. vlti. col. verſic. nouiſ-
ſimè verò. & conſil. cvij. incip. ſuper eod. iiij. col. quem
refert & ſequitur Deci. in conſil. clxxxix. incip. læta-
tus ſum. v. colum. & idem in particulari ſequitur con-
ſulendo Marſi. in ſuo conſi. lxxviij. incipien. ſalus om-
nium. iiij. colum. quòd aſſertio ſocij criminis non fa-
21 ciat indicium ad inquiſitionem, † tenet etiam Fulg.
in conſilio cvij. ſuper eod. col. iij. quem ſequitur De-
cius in præfato conſil. clxxxix. Octauò & vltimò cor-
ruit inquiſitio præfata, cùm contra præfatum Leo-
nardum minimè præceſſerit aliqua diffamatio ſeu in-
famia prætenſi delicti, exiſtente maximè ipſo noto-
22 rio † optimę ac integrę famæ, vt oſtenſum eſt. vt habe-
tur in cap. qualiter & quando. el ſecundo. de accuſ. &
in cap. j. & ij. eodem tit. in vj. ita Specul. in titu. de in-
quiſit. §. j. in principio. Bartol. in l. congruit. de offic.
Salyc. in l. quod promulgatis. C. de offic. præfect. vrb.
Raph. Cur. in conſil. cxxxv. incipien. quo ad primum.
in princip. quod intantum eſt verum, vt contra non
23 diffamatum non procedat inquiſitio: quòd † licet te-
ſtes producti ſuper huiuſmodi inquiſitione probaſ-
ſent crimen de quo inquiſitus ipſe nõ fuerat diffama-
tus, tamen tales teſtes illi inquiſito non præiudicarẽt,
nec ex eorum dictis condemnari poſſet inquiſitus. Ita
Specul. in titulo, de inquiſit. §. nunc videndum. iij. col.
in princip. quem ibi Bartol. ſequitur in addit. in vlti-
mo verſic. idem expreſsius ipſemet Specul. in eodem
titu. in §. nunc tractemus. xj. colum. §. nam ſi aliqua. &
ideò dixit Bald. in cap. j. de offic. ordi. quòd ſtante ſta-
tuto, quod poteſtas in criminalibus liberè poſsit in-
quirere, tamẽ ob hoc non poterit inquirere, non præ-
24 cedente infamia. † Idem tenet Hoſtien. in capit. cum
oporteat. de accuſ. refert & ſequitur Iaſ. in l. milites.
C. de teſtam. mili. & ideo dixit Cardin. in clemen. pri-
ma. vj. colum. verſic. ix. quæro. de offic. ordi. quòd ſta-
tutum ſuperioris mandans quòd poſsit inquiri cõtra
25 non diffamatum, non tenet nec valet. † & ſubdit Iaſ.
in dicta l. milites. quòd licet Papa mãdet inquiri con-
tra aliquos in genere, tamen hoc mandatum intelligi
debet fama præcedẽte, & non aliter. Præterea, ad ma-
gis elidendum confeſsionem Mathæi præfati contra
præfatum Leonardum nullatenus veram, nec veriſi-
milem, adducuntur infràſcripta. & primò eius boni-
tas, pietas, & religio, de qua plenè doctum eſt. Item
affinitas inter præfatum Leonardũ & præfatam Nar-
dam venenatam. Item eius honeſtas & pudicitia, in-
tantum quòd præfatus Leonardus eandem, vt affi-
nem ſummopere diligebat. Item nulla ſubſiſtit ratio-
nabilis nec colorata cauſa, ob quam Leonardus ipſe
eandem venenari conſuluiſſet, aut perſuadere voluiſ-
ſet: & ideo ſuccedit quòd pulchrè, & aureis literis ſcri-
bendum dixit Franc. de Aret. in cap. cum. p. manco-
26 nella. in vij. col. extrà de accuſ. quod † ad hoc vt creda-
tur ſocio criminis, vltra alia adminicula, & cõiectu-
ras quæ concurrere debent, requiritur, quòd vel ex
numero teſtium, vel ex qualitate deponentium, vel
ex perſona eorum contra quos deponit, veriſimile ſit
ipſum non mentiri. ad quod alleg. tex. cap. fidei. §. fin.
de hæret. in vj. ſed in caſu præſenti, nec ex numero te-
ſtium, nec ex qualitate ipſius deponentis, nec ex per-
ſona præfati Magn Leonardi eſt veriſimile præfatum
Matthęum non mentiri: nam ſolus eſt, & ſic non extat
numerus teſtium. Item eius conditio & qualitas miſe-
ra, & infamiæ plena, probata per eiuſmet confeſsio-
nem, dum aſſerit decedente eius vxore Narda præfa-
ta ducere in vxorem præfatam Violantem eius con-
cubinam, & ideo eius confeſsioni contra præfatum
Leonardum nullatenus credendum eſt, maximè dum
vltimo loco faſſus fuerit indebitè eundẽ Leonardum
inculpaſſe, & præ dolore torturæ ita contra ipſum
depoſuiſſe, quærẽdo veniam à præfato Leonardo. Vn-
de infertur ex præmiſsis quòd quãdo inquiſitus habet
præſumptiones, ſeu indicia aliqua pro ſe, debilitantur
& eneruantur alia indicia, quæ cõtra eundem exiſte-
rent, intantum quòd illa quæ contra ipſum eſſent, ad
huc vt præualere poſsint, & magis attendi deberent,
eſſe multò magis grauia & vrgentia, ita quod prępon-
derent, dixit Barto. in l. j. §. ad quæſtionẽ. verſic. ſecun-
do not. in verſic. nec facile. ff. de quæſtion. ſequuntur
Mod. ſenen. † in tract. de indi. & tort. viij. char. col. xx. 27
Angel. in tract. malefic. in verſic. fama publica. v. col.
verſic. quid ſi teſtes. Roma. in conſi. clxvij. incip. Aot.
accuſatus. j. col. Item pro complemento liquet ipſum
Matthæũ deprehendi in mendacio non modico, dum
deponit Leonardum præfatum ſibi aſsignaſſe vene-
num Violante præſente, quæ Violans examinata ne-
gauit id fuiſſe in eius præſentia: verùm depoſuit id
fuiſſe ſibi relatum à præfato Matthæo: & ſic ſuccedit,
quòd talis depoſitio ipſius Matthęi remanet ſuſpectiſ-
ſima & inualida, cùm allegauerit cõteſtem interfuiſſe
in actu aſsignationis veneni, in quo conteſtis ipſe mi-
nimè interfuiſſe depoſuit. † Ita dixit pulchrè Bald. in 28
cap. cùm cauſam quę inter archiepiſcopum. v. colum.
extrà de teſtib. per tex. in l. j. in fin. ff. quemadmo. teſt.
ape. & conſuluit Alexan. in conſil. xc. vltim. colum. in
iiij. volum. & ſic eo caſu nemini ex ipſis credendum
eſt, cùm quando vnus teſtis contradicit alteri, neutri
credi debet, vt not. Ioan. And. & magis communiter
doct. in cap. in noſtra. de teſtib. Fede. in conſilio cxlij.
incip domi oæ Griffolæ. & idem conſuluit in propriis
terminis Alexand. in conſil. xxxiiij. vltima col. in iij.
volum. & in conſil. xliij. in iiij. volum. Ex quibus om-
nibus, & eorum ſingulis, concludo præfatum Magn.
Leonardum eſſe penitus tanquam obiecti criminis
innocentiſsimum, abſoluendum. Et ita iuris eſſe con-
ſulo ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Pœna delicti alleuiatur, & diminuitur ex diuturnitate temporis.*

2 *Prouocatus occidens prouocantem, non poteſt condemnari vera pœna homicidij.*

3 *Prouocatus non punitur de toto facto, ſed exceſſu tantũ.*

4 *Pœna mortis ſi venit imponenda pro aliquo delicto, ſeu corporis afflictiua: & ex aliqua cauſa ab ea receditur, tunc non imponetur minor pœna corporalis: ſed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur.*

5 *Prouocatus excuſatur de eo quod facit contra prouocantem.*

6 *Pœna vbi eſt arbitraria, eo caſu non grauior, ſed mitior*

pœna

pœna eſt imponenda.
7 *Iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando poſſit ſe extendere vſque ad pœnam mortis. & ibi vide pulchram diſtinctionem.*
8 *Pœna arbitraria ſeu extraordinaria non eſt pœna capitis: & vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis, non debet imponi pœna ordinaria, ſed mitior.*
9 *Pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non ſe extendit ad mortem, ſed ad illam pœnam, quæ pro ſimilibus culpis imponi conſueuit.*
10 *Et vbi non adparet de conſuetudine, quid faciendum.*
11 *Pœna vbi eſt commiſſa arbitrio iudicis, debet iudex ipſe ſeruare æquitatem.*
12 *Pœna mortis vbi veniret imponenda pro homicidio, & ex aliqua cauſa minorari deberet, tunc talis pœna minorata non debet eſſe corporalis, ſed pecuniaria, vel alia, quæ non ſit corporis afflictiua.*

CONSILIVM XXXIX.

SVmmi rerum opificis ſuffragio petito, Amen. In cauſa Andrææ Beſſe cum Regio fiſco ſuper homicidio cõmiſſo per Paulum eius ſocium in perſonam quondam Pauli Calabricum adſiſtentia ipſius Andrææ armati: Conſtat enim Andræam ipſum, & Paulum ſocium prouocatos fuiſſe ab eodem Calabro occiſo: dicendo eis, dum adinuicem rixarentur verbis, *vengate v.ngate cha v: voglio ambi da adoſſo, tanto ve eſtimo.* & arrepto enſe receſſit, qui Andræas & ſocij pariter receſſerunt, ſequendo iter ac veſtigia præfati Pauli Calabri prope ipſum, & dum per prius applicuiſſet ſocius eiuſdem Andrææ ad Paulum Calabrum præfatum, cœperunt armis euaginatis adinuicem digladiari, præfato Andræa ibidem armato exiſtente, nec aliter contra eundem Paulum Calabrum admenante, ſeu percutiente, prout vltra teſtes ipſemet Calaber in eius depoſitione antè quam decederet vulneratus à Præfato Paulo ſocio Andrææ atteſtatus eſt: ob quod Andræas ipſe captus per magnam curiam vicariæ tandem condemnatus extitit ad remigandum per ſeptennium in triremibus Regiis, & introducta cauſa per remediũ appellationis in S. Regio conſilio, dicebam malè fuiſſe iudicatum per magnam curiam vicariæ ex infrà ſcriptis. Et in primis præſuppono homicidiũ ipſum cum adſiſtentia præfati Andrææ inquiſiti fuiſſe perpetratum, ſunt anni elapſi octo, vt ex Calendario atteſtationum liquet. Ex quo tempore curſu, & diuturnitate ſuccedit pœnæ ipſius homicidij alleuiatio, etiam in vero occiſore. dixit Iuriſconſultus in l. ſi diuturno,
1 aliàs diutino. ff. de pœn. & loquitur † propriè in homicidio, vt dicit ibi glo. in verbo, reatu, id eſt homicidio. & quòd lapſus ſeu curſus tẽporis inducat alleuiationem pœnæ delicti, voluit in ſpecie in homicidio dominus Abb. in cap. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam poll. per adulterium. Secundò, præſuppono præfatum Andræam fuiſſe prouocatum à præfato Paulo occiſo: quo caſu dato abſq; veri præiudic. quòd Andræas ipſe occidiſſet, reſpectu prouo-
2 cationis præfatæ non † poſſet condemnari vera pœna homicidij: quoniam ignoſcendũ eſt ei, qui prouocatus deliquit. l. qui cum maior. §. ſi libertus. verſi. ignoſcendum eſt ei, qui prouocatus. ff. de bon. liber. & in clemen. j. de homi. Ita per præfata voluit Specu. in tit. de crimi. per modum except. oppo. §. in primis. verſic. ſed quære. Paul. de Caſtro in conſilio cxcij. incip. in cauſa carceratorum. colum. vlt. vbi no. ſequitur Gandin. in tract. maleſic. ſub rubr. de pœn. reor. xxiiij. col. Old. in conſi. liij. incipien. conſueuit. vlt. colum. & in alio conſil. lxxj. incip. nunquid. & ideò voluit Abb. in cap. dilecti filij. extrà de except. & ibi Felyn. in viij. col. verſic. ſecunda declaratio. quod † prouocatus non pu- 3
nitur de toto facto, ſed pro exceſſu tantùm. Idem tenuit conſulendo Marſil. in ſuo conſil. cv. penul. col. & Marſil. in ſua practica cau. crimi. in §. quoniam. xvij. colum. verſic. item ſcias. nu. 95. & ſic ſi non in totum, tamen minorabitur pœna. Idem voluit Abb. in cap. j. de iniur. & in cap. cùm te. xj. col. de re iudi. & conſuluit Marſil. in conſil. xxv. numero 22. j. vol. v. col. qui ſubdit in eadem col. nume. 28. quòd prouocatis ſemper iura fauent, per dicta Ioan. Andr. in c. ſignificaſti. el ij. de homic. vlt. col. & per Gandi. in tract. maleſic. in rubr. de pœn. reo. iij. colum. Modò ego habeo quòd quando pro delicto aliquo venit pœna mortis inferenda, ſeu corporis afflictiua, † & ex aliqua cauſa re- 4
ceditur à principali pœna capitali ipſius delicti, tunc non imponetur minor pœna corporalis, ſed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur. text. eſt in l. qui ædes. & in l. ſi fortuito. ff. de incen. rui. naufr. vbi hoc bene probatur. & voluit Bald. in l. data opera. ij. col. in fin. C. qui accu. non poſ. Et probat bene text. in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. imperatores. ff. de adulr. & in l. ſi quis in graui. §. ſi tamen maritus. ff. ad ſille. refert & ſequitur Marſil. in ſuprà alleg. practica, vbi ſuprà. & rectè intuenti probat bene tex. in l. lex Iulia. §. fin. ff. ad leg. Iul. repetun. quem pro not. alleg. Bal. in l. addictos. C. de epiſco. audien. & in l. j. v. col. C. ne de ſtatu defun. Angel. in tract. maleſi. in verſic. præſente Caio, & appellante. ver. quid autem, ſi non obſtante. el j. Sed cùm in caſu, de quo † agitur, tum ex diuturnitate & anti- 5
quitate delicti, tum ex prouocatione, cùm prouocatus excuſetur de eo quod facit contra prouocantem: vt per d. l. qui cùm maior. §. ſi libertus. ſuprà alleg. cõſuluit Marſil. in conſil. lxvij. viij colum. incipien. dominus Deus cæli Rex, veris exiſtentibus &c. primo vol. & conſil. lxviij. num. 6. & conſil. lxxiij. vj. colum. numero 56. tum etiam, quia Andræas ipſe non percuſſit, nec vulnerauit, nec admenauit, nec adparet acceſſiſſe ex propoſito, ſeu animo occidendi, nullatenus poſſet habere locum pœna mortis: nec naturalis nec ciuilis, vt ſuprà & infrà: ſequitur ergo quòd ſuccedere debet pœna arbitraria: cùm huiuſmodi pœna cõcurrentibus qualitatibus præfatis non reperiatur aliter à iure determinata: & ideò ſuccedit quod dicit Bald. in l. quicunque. vlti. col. C. de ſer. fugi. verſic. & ſciat, ꝙ in arbitrariis. ꝙ vbi pœna eſt arbitraria, non grauior,
† ſed mitior pœna eſt imponenda per iudicem, cuius 6
arbitrio commiſſum eſt. alleg. no. per glo. in c. de cauſis. in verſi. certa. de offic. deleg. Ita etiam not. Bald. in l. j. in fi. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & licet glo. reputata ſing. in §. in ſumma. inſti. de iniur. dixerit, quòd vbi iudex habet arbitriũ in pœnis imponendis, poſſet ſe extendere vſque ad pœnã mortis: † nam illud pro- 7
cedit. vbi tales erant circunſtãtiæ delicti, quòd pro eo veniebat de iure communi, vel ex conſuetudine imponẽda pœna mortis: aliàs ſecus, per præfata: arg. eius quod habetur in c. ſicut dignũ. de homic. Ita dixit pulchrè Ioan. de Imo. in c. inquiſitionis. ſuper gl. in verſi.

alioquin.extrà de accuſ.dando intellectum ad glo. re-
putatam ſingul. in dicto §. in ſumma. & eſt de. ingente.
Bal.id l.fin.in fin.ff.de verom. diui. & in l.4. in fin.C. de
his.qui ſacro.& in l.incredibile.C.de pœn. Ang. in l.ſi,
à milite.§.edict.qm.ff.de ædil.edi. Et cõſulunt in.ſpecie,
Alex.in conſil.cxj.j.vol. vbi ſubdit, q ſecundum hoc
ſaluatur illa glo.in l.ſacrilegij.la ij.in princ.in verſic.
conſiderandum.ff.ad leg.Iul.pecu.quæ ſenſit, q pœna
extraordinaria ſeu arbitraria non ſit pœna capitis.&
8 voluit etiam Oldr.in l.j.per illum tex.ff.de fur.† & di-
cit glo.In dicto c.inquiſitionis.in præfato verſic.alio-
quin. quòd vbi pœna venit imponẽda arbitrio iudi-
cis, non debet imponi pœna ordinaria, ſed mitior.&
tamen communis ſententia eſt, q debeat attẽdi qua-
litas delicti, & circunſtantiæ, ex quibus de iure com-
muni, vel de cõſuetudine certa pœna imponi poteſt,
vel debet. Ita refert Alex.in præfato conſil.cxj.vbi ſu-
prà.& ſubdit idẽ tenere Lud.Rom.in rubr.ff.de arbi.
circa medium fateor tamen q in caſu præſenti And.
ipſe non fuit abſque culpa, adſtãdo armatus in ſocie-
tate illius homicidæ, licet ad illius occiſi prouocatio-
nem: & ideo pro modo culpæ puniendus venit arbi-
trio iudicis extra ordinẽ, & non pœna capitali, prout
condemnatus fuit per magnam curiã per ſeptennium
ad remigandum: vt in l.hodie. ff.de pœn. & in l.cum
autem.ff.de ædil.edi. & debet eo caſu iudex imponere
9 pœnam, quæ † pro ſimilibus culpis imponi cõſueuit,
l.hodie.cum glo.fi.& ibi Bart.ff.de pœn. & not.in l.
quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa. & no.
Bar.in l.fin.de priua.delic. & vbi de cõſuetudine non
adparet, ſuo arbitrio hoc poſſet pro modo qualitatis
perſonarum, & culpæ iuxta l.nemo.C.de ſum.trinita.
& fide catho.& l.reſpiciendum.in princ.ff.de pœn.&
videmus interdum q pro homicidio culpa cõmiſſo,
cuius pœna eſt arbitraria, lex imponit † pœnam rele-
10 gationis in quinquẽnium: vt in l.lege Cornelia. §.j.ff.
de ſicar. bene poteſt iudex de ſimilibus ad ſimilia pro-
cedere.l.non poſſunt.ff. de leg.ſed ſemper in mitiorẽ
partem declinandũ eſt: vt in l.ſi præſes.& in l.ſi de in-
terpretatione.ff.de pœn.cap.pen.de regu.iur.in vj.ita
formaliter ad literam conſuluit Alex.in conſil.lxv.ij.
vol.& ideò dixit Ioan.And. in c.j.de conſtit. q in his
quæ ſunt commiſſa arbitrio iudicis, debet iudex ipſe
11 ſeruare æquitatem.† Ita voluit Ioan.Andr.in d.cap.j.
de conſtit.refert & ſequitur Felyn.in cap. quoniã fre-
quenter. vt lite non conteſtata. in §. porro. ij.colum.
& † quãdo pro delicto veniret imponẽda pœna mor-
12 tis, veluti pro homicidio, & ex aliqua cauſa minorari
deberet pœna; quòd tunc talis pœna minorata non
debet eſſe corporalis, ſed pecuniaria, vel alia, quæ non
ſit corporis afflictiua, tenet in particulari Marſil. per
multa iura in l. prima.§. diuus Adrianus. numero 29.
ff.ad legem Corne.de ſica.in v.columna. char. viij.&
idem Marſil.in leg. diuus Adrianus.ff. ad legem pom-
pe.de parri. ſecunda colum. Ex quibus concludo ma-
lè fuiſſe pronuntiatum per magnam curiam in con-
demnatione præfati Andreæ cõdemnati per ſepten-
nium ad remigandum: & tandem attenta eius perſo-
na, quia humilis conditionis.& alicuius famæ non in-
tegræ, fuit ex præmiſſis per ſacrum Regium conſi-
lium reformata ſententia præfata magnæ curiæ vica-
riæ,& abbreuiatum tempus ſeptennij, ad triennium
duntaxat.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Caſtellanus perdens caſtrum captũ ab hoſtibus nedum tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuiſſima: maximè de cuſtode caſtri mercede non conſequitur.*

2 *Caſtellanus tempore belli diuerſãs in caſtro, gaudet priuilegijs militaribus.*

3 *Iuris ordinẽ non ſeruato procedi poteſt contra inquiſitum ratione enormitatis criminis.*

4 *Iura tranſgredi licet propter enormitatem delicti.*

5 *Iudex in caſu arduo torquens inquiſitum ex proceſſu informatiuo eſt excuſatus.*

6 *Iura licet tranſgredi propter caſus terribiles.*

7 *Tortura poteſt inferri in proditionibus & tractatibus quæ fiunt ſecretè, ob probationis difficultatem.*

8 *Teſtes licet recipere parte non citata in cauſa aſſaſſinij, & prohibitos.*

9 *Clericus committens atrox delictum, poteſt abſque aliqua degradatione puniri.*

10 *Indultum ſeu abolitio criminum conceſſa delinquẽtibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum.*

11 *Nobiles licet furcis non ſuſpendantur, tamen in proditionibus ſuſpenduntur.*

12 *Nomen impoſitum malum reddit hominem ſuſpectum, & facit indicium iniquitatis.*

13 *Violenta præſumptio oritur ex confeſſione carcerati extorta ab ipſo, in qua fatetur delictum: quia præſumitur extorta.*

14 *Metus præſumitur durare, vbi durat eadem torquendi poteſtas in officiali.*

15 *Confeſſio emanata per torturam abſque legitimis indicijs, & ratificata, eſt valida, vbi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis.*

16 *Et ibi habes, quòd leuis tortura non eſt tortura.*

17 *Confeſſio per torturam non præcedentibus indicijs, licet ſit nulla, tamen quando fuit expreſsè perſeuerata, & non tacitè, tenet perſeueratio.*

18 *Confeſſio ſine cauſa eſt inefficax, tamen interueniente iuramento erit efficax.*

19 *Confeſſio extraiudicialis non præiudicat confitenti quò ad plenam probationem: tamen interueniẽte iuramento erit valida, & præiudicabit confitenti.*

20 *Confeſſio extorta abſque indicijs, licet poſſit dici nulla, attamen quando tam ante eam, quàm poſt extraiudicialiter emanauit eadem confeſſio, erit valida.*

21 *Torqueri poteſt teſtis, qui ſcit aliquid factum, & non vult reuelare, & hoc fieri poteſt abſque indicijs.*

22 *Metus omnis ac ſuſpicio ceſſat data præſentia iudicis, maximè ſuperioris. & ibi vide plenè.*

23 *Confeſſio ſecunda perſeuerata & ſpontanea poſt primã, purgat omne vitium extortionis in prima commiſſum per eum, in cuius fauorem fit confeſſio.*

24 *Confeſſus delictum, facit vt ſtetur eius confeſſionẽ, ſi perſeuerat, vbi præceſſerunt legitima indicia: & videtur perſeuerare eo ipſo, quòd non reuocat, & ſi appellat, non dicitur perſeuerare, ſed tacitè reuocare. & nu.25.*

26 *Solennitas iuris non curatur, vbi cõſtat de veritate facti, in tantum quòd ſit executio.*

27 *Executio facta perperam iudicis authoritate, non reuocatur ſed quod eſt ſolutum, adparet fore debitum.*

28 *Confiteri nemo præſumitur contra ſe, & ſic ſeipſum odio proſequi, maximè vbi tractatur de pœna vltimi ſupplicij, & non eſt veriſimile, quòd etiam per torturam velit fateri delictum ex quo eſt innocens.*

Confit

29 *Conſitentes in poſſe iudicis commiſiſſe d. delictum, non ſolent mentiri ſcientes maxime tractari de periculo eorum vita.*
Confeſſus ſi reuocat, & ratificauit non obſtante reuocatione prædicta, debet condemnari.
Confeſſio facta ſuper proceſſu nullo, eſt tanti vigoris, vt virtute confeſſionis ſequi poſſit condẽnatio. vide nu. 28.

CONSILIVM XL.

AEterni omnipotentis Præſidio petito, Amen. In cauſa Magni. Triſtani Doct. Hiſpani Caſtellani caſtri inſulæ Brunduſij, diſtantis ad fauces Turcarum per. lx. milliaria
duntaxat, cum ſociis eiuſdem caſtri, ſuper inquiſitione proditionis caſtri præfati & aliis, &c. Dum anno
proximo decurſo increuiſſet rumor bellorum inter
Regem Turcarum & noſtrum Cæſarem, & in eodem
caſtro degeret quidẽ ex ſociis ipſius, nomine Squarta
Senenſis pauperrimus, intantum ꝙ tempore, quo venit ad ſeruitia caſtri prædicti ſub mercede ducatorũ
duorum cum dimidio quolibet mẽſe, eius indumenta & enſis non applicabant ad valorem precij carlenorum ſeptem, vt plurimorum teſtimonio comprobatur, & morám traxiſſet in caſtro prędicto interpellaris vicibus per bienniũ, vt ipſemet faſſus eſt in præſentiarum non habere penes ſe, niſi vnam ſeptimam.
Probatur ex multorum teſtium depoſitione mutuaſſe à paucis diebus retrò actis, multis & quampluribus
ex ſociis caſtri prædicti nonnullam pecuniæ quantitatem, ꝙ ipſe expreſsè negauit, niſi duobus ex eis duntaxat, & duos tantummodo carlenos: & tamen conuincitur quam multos & plures carlenos mutuaſſe,
nedum duobus ex ſociis prædictis, verum etiam, &
quinque nominatis per teſtes id aſſeuerantes. Secundò, verificatur ꝙ exiſtens apud ianuam præfati caſtri,
qua magna pars ſociorum caſtri conuenire conſueuerat, Squarta ipſe largè ac ſponte offerebat cum pecunia in naſitergio, in eius manibus ſiſtente mutuare
pecunias cuicunque ex ſociis volentibus ab ipſo gratis mutuò accipere, vſque quo percipiſſent eorum pagam, pro eorum mercede ſeu ſalario, & hoc ſimiliter
à paucis diebus retrò, & præter eius conſuetudinem,
de quo ipſe interrogatus expreſsè negauit. Tertio, ꝙ
obiurgatus ex parte Magni. caſtellani ne id faceret,
ex quo dominus Caſtellanus vnicuiq; indigenti ſubueniret ante tempus, id ægrè tulit, replicãdo hoc non
eſſe peccatum in ſpiritumſanctũ: & quòd ex hoc non
deſiſteret mutuare. Quartò, ſimiliter contra eius ſolitum & conſuetum conuiuabat pluties ac diuerſis vicibus multos ex ſociis prædictis in eius domo intus
ciuitatem Brunduſij, ac etiam eius vxores, comedendo aſsiduè gracillas & columbas, prout magnates &
nobiles cõſueuerũt: & prout ita in ſpecie teſtes quamplures teſtati ſunt, & ſubdunt nõnulli ex eis, non modicum admirari de calidis & magnis ſumptibus prædictis ſubſiſtente paupertate ipſius Squartæ, & modico ſalario prædicto detinendo inſuper duas ex vxoribus ſociorum prædictorũ propriis eius ſumptibus,
per plures dies in eius domo prædicta. Quintò, inualeſcente fama, quòd habebat pecunias, & viſis in eius
poſſe per vnum teſtem ducatis duodecim, & repertis
quinque in eius poſſe per cuſtodem ianuæ caſtri perquireõtem quicquid deferunt exeunte à caſtro ducatos
xvij. aut xviij. intus naſitergium. Sextò & vltimò, in-
ſurgente ſermone inter ſocios de fortitudine arcis
prædictæ, quam omnes inexpugnabilem aſſeuerabãt,
Squarta ipſo in contrarium aſſerente expugnabilem,
& facilis deditionis, ſeu capturæ, quibuſdam coloratis rationibus, vt ſubductos ſocios magis ad proditionem incaleſceret, ac attraheret, peruentis præmiſsis
ad notitiam prædicti Magni. Triſtani, ſuper quibus
interrogans eundem Squartam, & omnia negantem,
ſicque mẽdax & conuictus in omnibus exiſtens. Magnifi. caſtellanus ipſe animaduertens, quòd caſtellanus perdens caſtrum, nedum tenetur de dolo & lata
culpa, verùm etiam de leuiſsima: per tex. † iuncta glo. 1
in l. qui mercedem. ff. loca. & maximè, dum de cuſtodia ipſius caſtri mercedem conſequitur. Ita per ipſum
text. in particulari tenet Marti. Laut. in ſuo tract. de
caſtella. in penul. verſic. incip. ſi caſtellanus noſceos,
etiam quòd tempore bellorum, dum ſtat in caſtro,
gaudet priuilegiis militaribus, cùm veriſimiliter non
habeat copiam teſtium & doctorum, vt conſulat per
tex. in l. j. in verſic. vigiles. ff. de bonor. poſſeſ. ex teſtamen. mili. † Et dixit idem Marti. in eod. tract. de ca- 2
ſtella. verſic. xxvij. & præuidens fortè, quòd propter
enormitatem criminis procedi poteſt contra inquiſitum iuris ordine non ſeruato, ſecundum † Pari. de 3
pute. plenè in tract. ſyndi. char. lj. ij. colum. in fin. quod
etiam refert & ſequitur Hyppo. in ſua pract. cauſarũ
crimi. in §. diligenter. in ix. char. colum. xxxj. ver. item
propter enormitatem delicti. & cõſuluit idem Hyppo. in conſil. cxxvij. incip. ſuperioribus annis conſultus. in iiij. colum. concurrente inſuper † quòd propter 4
enormitatem delicti liceat iura trãſgredi: vt dicit Innoc. & alij in cap. j. de conſtitu. Bald. in l. quid ergo. §.
pœna grauior. ff. de iis, qui not. infam. in iiij. col. & in
cap. j. vj. col. qui feud. dare poſſ. & in pleriſque locis.
tum etiam; quia in caſu arduo officialis torquens inquiſitum † ex proceſſu informatiuo eſt excuſatus: vt 5
conſuluit Alexan. in conſil. lxv. in j. vol. & conſil. xlj.
in ij. volu. incip. habita ſuper contentis. & ideò dicit
Bald. in l. obſeruare. x. quæſt. ff. de offic. proconſul. † ꝙ 6
propter caſus terribiles licitum eſt iura tranſgredi, &
excuſabitur iudex in ſyndicatu, concurrente maximè
quia in proditionibus & tractatibus, qui fiunt ſecretò, propter probationis difficultatem, poteſt deueniri
ad torturam ſine indiciis. † Ita adparet voluiſſe Bald. 7
in l. quicunque. C. de ſer. fugi. & ſequitur Franc. Brut.
Moder. ſenen. in tracta de indi. & tortu. in viij. char. in
verſic. quintò principaliter quæritur. & maximè concurrẽte, quia nedum tractabatur de proditione caſtri,
verum etiam de occidẽdo eundem Magnific. Caſtellanum, & eius vxorẽ. & hoc mediante pecunia, prout
multi ex teſtibus depoſuerunt, quo caſu perpetratum
adparet crimen aſſaſsinij, in quo licet ad eius probationem recipere teſtes parte nõ citata, & probabunt.
† Ita voluit Archid. in cap. vnico. de homicid. in vj. & 8
ibidem Gemi. in §. fin. refert & ſequitur Felyn. in cap.
quoniam frequenter. in princ. vt lite non cõteſt. penultim. idem tenet Hoſt. Lap. & Philip. Franc. in prædicto cap. vnico. & inſuper bene facit, quia enormia
delicta reperiuntur ab ordine & regulis iuris penitus
excluſa: ſicut dicimus in ſimili in clerico committente atrox delictum, † quod poteſt abſque aliqua degra- 9
datione puniri: vt dicit Ioan. Andr. in cap. cùm non
ab homine. extrà de iud. & in dicto cap. pro humani.
quod eſt primum. de homic. in vj. Petrus de Anch. in

conſil.clvij.incip. ex narratis in facto. v.colu.& alibi abolitio criminum conceſſa per ſtatutum delinquentibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum cri-
10 minum, ſecundum Angel.† in diſputatione ſua, exorta guerra. Ludo. Rom. in l. ſi quis in graui. §.ij. quoque. ff. ad Sylle.& alibi dixit pulchrè Bal. in c. cùm quidã.
11 extrà de iureiur. in fin.† quòd licet magnates & nobiles furcis non ſuſpendantur, attamen hoc locum non habet, vbi committerent proditionem: prout in caſu præſenti: quia cùm ſit enormiſsimũ delictum, ſuſpenduntur furcis, concurrente inſuper crimine aſſaſsinij: in quo non requiritur plena probatio: ſed ſufficiunt probabilia agumẽta: vt in ſpecie decidit ſummus Põtifex in dicto cap. pro humani.& plenè Par. de pute. in tract. ſyndi. vbi ſuprà. Et ſic ex præmiſsis concurrente
12 etiam malo nomine ipſius Squattæ,† & turpe nomen reddit hominem ſuſpectum: & facit indicium iniquitatis. Ita refert Ioan. And. hoc dixiſſe ſororem ſuam in c. cùm ſecundum. extrà de præben.& Maria ſoci. in c. cùm dilecta. extrà de exceſ. prælat.& plenè Fely. in c. j. vij. colum. extrà de conſtit. idem ſequitur Franc. Brut. Moder. ſenen. in ſuo tract. de indi. & tort. chart. xij. in iij. colum. ſubdens ita voluiſſe Ioan. And. prout retulit eius magiſter voce, in c. cùm in contemplatione. de reg. iur. refert & ſequitur Marſi. in l. j. xvj. colum. ff. de quæſt. licet pauca de præmiſsis alleget. idcirco Magn. Caſtellanus ipſe eundem Squattam ligari fecit, & altiari parumper, ob quod ſtatim proditionẽ ipſam patefecit: & pariter ſecundo loco belmonte, & alter ex ſocijs prędictis, cuius vxor per multos & quamplures dies in domo eiuſdẽ Squattæ paucis retro diebus morata fuerat, vt ipſemet Belmonte atteſtatur, ac etiam pluries in domo prædicta comediſſe cum eodem: & plus faſſus eſt, quòd in caſtro prædicto bis de nocte relicto loco ſibi deputato pro cuſtodia, quod eſt prohibitum relinquere, prout ipſemet fatetur, acceſsiſſe ad locum deputatum eidem Squattæ ad faciendum excubias in caſtro prædicto, & cũ eo ſtetiſſe ad loquendum per horas: ſuffragante inſuper depoſitione Ioan. vxoris eiuſdem Belmonte, quæ ſola ſufficeret ad inducendum indicium ad torturam contra prædictum Belmonte. Fuit igitur & ipſe Belmonte ligatus & altiatus parumper, & ſic integram proditionem & aſſaſsinium prædictum patefecit, & ſimiliter cæteri & quàmplures ex inquiſitis prædictis complicibus idem abſque aliqua tortura atteſtati ſunt. Et licet in præſentiarum, vt audio, eorum confeſsiones tanquam nullas, & per torturam non præcedentibus indicijs extortas, reuocauerint, per ea quæ habentur plenè per Bart.& alios in l. penul. ff. de quæſt. cum vulga. per rationem, maximè, quia ex huiuſmodi confeſsione ita extorta ab officiali, oritur præſumptio violentiæ in
13 officiali,† ſecundum Alex. de Imol. in apoſti. ad Bart. ibi: & plenè Pari. de pute. in tracta. ſyndica. iij. colum.
14 char. ciij. in verſic. datur regula.† Eſt & inſuper alia ratio vrgentior: quia intelligitur metus durare, vbicunque durat eadem torquendi poteſtas: ſecũdum Innoc. in cap. j. quod metus cauſa.& in c. cauſam matrimonij. de offic. deleg.& voluit Catal. de vixo in tract. ſyndi. in verſic. clv. incip. adde quod diximus in ſuperioribus. & ſic cõcludit, quòd etiam perſeuerata non tenet. nam huic pluribus modis arbitror reſpondendum. Et primò non eſſe verum ita ſimpliciter dicere, quòd abſque indicijs illata fuerit tortura; vt patet ex præmiſsis. ſed dato abſque veri præiudicio, quòd ita fuerit, dico quòd data eorũ ratificatione ſponte facta, & perſeuerata confeſsione, etiam coram Magnific. doctore & conſultore adſumpto, & qui propria manu ibidem in actu ratificationis ſe ſubſcripſit, tenet eorum prædicta confeſsio. Ita ſecundum vnam opinionem tenet Paul. de Leaza. in commen. cap. grauis. extrà de depoſi.† & idem tenet Bald. in l. vnica. v. col. 15
C. de confeſ.& hæc opin. minimè reſpuẽda eſt in caſu præſenti, in quo non magna fuit tortura, ſed modica. & tortus non erat infirmus, nec debilis: quo caſu data perſeuerantia, tenet & valet confeſsio.† Ita magiſtraliter per optima iura voluit Par. de pute. in tract. ſynd. 16
in verſic. tortura. in capit. an ex ſola confeſsione. pro quo optimè adduci poteſt: quia modicè tortus non poteſt dici tortus: vt dicit Bald. in l. obſeruare. j. col. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & conſuluit Marſil. in ſuo conſil. lxxx. in j. volum. incip. qui cuncta regit. & in conſil. clij. eod. j. volum. incip. in præſenti caſu inquiſitionis. iij. colum. & licet confeſsio per torturam non præcedẽtibus indicijs ſit nulla tamen ſi fuit expreſsè perſeuerata, & non tacitè, tenet perſeueratio:† vt dixit Par. in tract. ſyndi. in verſic. tortura. iiij. 17
char. in cap.& indicijs & inquiſitionibus. circa med. & ad id, quod dicitur de modica tortura, addo Bart. in tracta. de quæſtion. dum dixit, quòd leuis territio non eſt tortura. idem refert & ſequitur Par. de pute. in tract. ſyndi. in verſic. tortura. in cap. de reper. torturæ ſcias. in iij. colu. verſic. nec tibi iſta tormenta videantur.& idem Paris in verſic. ratificatio. in cap. ſequitur modò. ij. colum.& allegat Bald. in l. ij. C. quorum appel. dicentem, quòd leuis tortura non eſt tortura: per text. in l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edic. vbi text. de februla quæ non dicitur febris.& ibi Paris plenè, quòd poteſt quis terreri, licet non poteſt torqueri. Et tantò magis concedenda ſunt præmiſſa, cùm in perſeuerantia & ratificatione prædictorum inquiſitorum interuenerit iuramentum: & licet aliàs confeſsio ſine cauſa ſit inefficax, vt per glo. in l. prima. in fin. ff. de interrogat. actio. per. l. cùm de indebito. ff. de probation. tamen interueniente iuramento in ea, erit efficax† & 18
probabit. Ita ſingulariter tenet Rom. in cõſi. ccclxiij. in caſu propoſito. circa mediũ. idem voluit Ioannes Baptiſta de ſancto Seueri. in repet. l. admonendi. vij. char. ff. de iureiuran. ſicut & pariter dicimus in confeſsione extraiudiciali, quæ non præiudicat confitenti: vt in l. capite quinto. ff. de adult. dico, quo ad plenam probationem: tamen ſi interuenerit iuramentum: erit valida.† & præiudicabit confitenti. ita Bar- 19
tolus & Ang. in l. generaliter. vltima colum. C. de non nume. pecu.& melius Bartol. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. ff. de legat. iij. in l. Aurelius. §. fina. ff. de liber. lega. Antonius de Butr.& Baldus in capit. fin. de ſucceſ. ab inteſt. cùm iuramentum validet actum aliàs inualidum. capit. cùm contingat. extrà de iureiurand. & in authentica ſacramenta puberum.& ibi communiter doctor. C. ſi aduerſus vendi. cum infinitis ſimilibus. Item offerimus in promptu per plures teſtes verificare, quòd tam ante eorum capturam, quàm poſt inquiſiti ipſi extraiudicialiter, multoties confeſsi fuerunt deliberatam proditionem inter eos, necnon & aſſaſsinium prędictũ, quo etiam caſu in nihilum eiuſdem ſuffragatur obijcere confeſsiones eorum fuiſſe extortas abſque indicijs.† Ita colligitur ex glo. valde 20
not.

nota. in l. capite quinto. ff. de adulter. quam ad hoc
pro not. allegat Alexander in additio. ad Bartol. in l.
cum ſcimus. an viri. additio. poſt princip. C. de agric.
& cenſi. libro xj. Ioannes de Imol. in cap. at ſi clerici.
de iudic. Fely. in cap. cùm olim. v. colum. de reſcrip. &
ſequitur Marſil. in l. eos. penultima colum. ff. ad legẽ.
Cornel. de fal. & idem Marſil. in l. j. §. diuus Seuerus.
vlt. col. circa fi. ff. de quæſtio. & in l. j. §. quæſtioni. j. col.
& in l. penult. ix. col. verſi. vlterius teneas menti. eod.
titulo. Et quatenus contra prædictos inquiſitos fuerit
proceſſum, tanquàm contra principales, in ſe ſatis ad-
paret rectè proceſſum ex præmiſsis, tam contra tan-
quàm principales in ſeipſos, quàm vt teſtes in alios ad
ſciendum corrumpentes, & principales proditores,
ac ſubductores, pariter & legitimè proceſſum fuit ad
torturam, cùm eo caſu officialis poſsit teſtem ſcientem
21 † aliquod factum, & maximè arduum, & nolentem re
uelare, poterit abſque indiciis torquere: dummodo
vilis ſit: vt inquit pulchrè & in particulari Bald. in l.
milites. poſt med. C. de quæſtionib. & idem Bald. in l.
22 iij. C. ad l. Iul. de adulte. † Sed nunc dato abſque veri
præiudicio, quòd acta & proceſſus magni. Triſtani
eſſent nulla, ac nullius roboris & momenti, aduerten-
dum eſt, quòd cauſa ipſa, & eius cognitio fuit penitus
abdicata à cognitione & poſſe ipſius magnifici Triſta
ni, vnà cum perſonis carceratorum. & hoc per literas
Illuſtriſ. ac Reueren. quondam Cardinalis Columnæ,
Locumtenentis generalis: & tandem amotis inquiſitis
ipſis à caſtro præfato inſulæ Brundusij, in quo carce-
rati degebant, & ſic à poſſe & fortia ipſius Magni. Tri
ſtani; & ductis ac portatis à longe per milliaria xl. ad
caſtrũ Carpignani per Magnifi. & Reueren. commen
datorem Vtias principalem Caſtellanum arcis prædi
ctæ, & cui vltra eius ordinariam iuriſdictionem, fuit
cognitio cauſæ præfatæ ſimiliter commiſſa, & ſpecia-
liter per prædictum Illuſtriſ. Locumtenentẽ generalẽ
ex certa ſcientia, & ſub certa forma, videlicet vt cum
conſilio ſeu interuentu auditoris ſtatus Sereniſ. Regi-
næ Appoloniæ procederet in cauſa ipſa. Et ſic reperti
ris iterum ac examinatis inquiſitis præfatis in caſtro
Carpignani per prædictos commiſſarios commenda-
torem Vtias, & auditorem reginalem prædictos, ple-
niſsimè vt audio proditionem præmiſſam & aſſaſsi-
nium confeſsi ſunt, ita ſponte & voluntariè in eorum
confeſsionibus perſeuerando, etiam ij qui torti mini-
23 mè fuerunt per ipſum Triſtanũ. vnde reſultat, † quòd
hæc ſecunda confeſsio perſeuerata, & ſpontanea poſt
primã purgat omne vitium extorſionis in prima com
miſſum per eum, in cuius fauorẽ fit cõfeſsio. ita voluit
Ludo. Roma. in conſ. ccclxxxj. vbi etiam ſubdit idem
eſſe, quando eſſet iterata: prout dicit etiam Par. de Put.
in tract. ſyndi. in verſi. tortura. in cap. ſequitur quæſtio
quotidiana. in princip. ſecundæ col. & proptereà dixit
Bal. in l. vnica. C. de confeſ. quòd ſi præceſſerunt legitima
indicia & argumenta, quòd ſtatur confeſsioni, præſer
tim ſi perſeuerat. ſi tamen non præceſſerunt, ſed fue-
runt leuia, non facientia præſumptionem, non ſtetur
confeſsioni, niſi in ipſa perſeuerer, per gl. in d. l. vnica.
24 de confeſ. & in l. j. §. diuus. † de quæſtioni. quia videtur
perſeuerare eo ipſo, quòd non reuocat, quia iſte non
eſt iuſtus metus, eò quòd hoc operatur authoritas iu-
25 dicis propter executionẽ iuſtitiæ: per l. iij. † quod me.
cauſa. dicẽs, quòd ſi appellat. non dicitur perſeuerare, ſed
tacitè reuocare: per not. in l. ab eo. § vlt. de ap-
pel. ita ad literam dicit Par. de Put. in d. verſi. tortura
grauior eſt. x. char. in c. ſequitur quæſtio quotidianã.
iij. col. vnde fruſtra in præſentiarum obiicitur de præ-
tenſa violentia, & eundem metum durare ceſſante ac
deficiente poteſtate eiuſdem Magni. Triſtani, qui aſſe
rebatur metum ipſum intuliſſe: cùm ob præſentiã iu-
dicis, imò iudicum ſuperiorum per prædictũ Illuſtriſ.
dominum Locumtenẽtem generalem deputatorum,
omnis metus ac ſuſpicio ceſſare adpareat, ac exhauſta
eſt. dicit Bart. in l. frater à fratre. verſic. iij. quæro quid
de cõtractu emptionis. ff. de condi. inde. Ang. & Imo.
in l. j. §. fuit quæſitum. ff. ad trebel. Iaſ. de may. in l. trãſ-
actionem. la. ij. C. de tranſact. j. col. & ideò inquit Bal.
in l. pacta nouiſsima. C. de pact. quòd omnis metus &
dolus præſumitur ceſſare, quando interuenit præſen-
tia iudicis. idem refert & ſequitur Petr. Gerar. de petr.
ſancta, in ſuo ſingu. lvij. incip. qualiter tutores. & bene
facit, quia dicitur contractus bona fide fieri, quando
fit in præſentia iudicis. vt dicit Bart. in d. l. frater à fra-
tre. ſequitur Imol. in l. j. §. fuit quæſitum. ff. ad trebel.
iiij. col. & idem voluit Paris de Put. in tracta. ſyndi. in
verſi. iuſtitia. in c. iudex. in iiij. col. in verſic. iudex præ-
ſumitur. minimè de præallegatis deciſionibus faciens
mentionem. & ibi ſubdit, quòd iudex præſumitur iuſtè
facere, quæ facit. c. bonæ memoriæ. de elec. Bald. in l.
generaliter. C. de epiſ. & cleri. & not. in c. in præſentia.
de renun. quod dicit eſſe verum in iis quæ fiunt in iu-
dicio: ſecus in iis, quæ extra iudicium: vt not. Bal. in l.
ſancimus. C. de iudi. & not. in cap. fi. de eo qui furtim
ordi. ſuſcep. & ideò vbi authoritas iudicis interuenit,
præſumitur omnis metus & dolus abeſſe. l. ſi quis. C. de
prædi. curi. li. xj. & l. fi. C. quod met. cauſa. & ſic ſucce-
dit, quòd ſi perperam torti fuiſſent, quod minimè con
ceditur, extante eorum confeſsione, & imò potius ra-
tificatione vltimo loco facta, quatenus in præſentiarũ ſi
reuocaſſent, non obſtante eiuſmodi reuocatione, de-
bent condemnari: cùm in confeſſos nullæ ſint partes
iudicis, niſi in condẽnando. l. proinde. ff. ad leg. Aquil.
l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. l. qui ſententiã. C. de pœn.
† Et præmiſſa tantò fortius locũ habere debent, cùm 26
licet ex aduerſo aſſeratur præceſsiſſe torturam illegi-
timam, attamen inficiari non poteſt in veritate ipſos
inquiſitos non eſſe culpabiles, prout ipſimet ceſſante
metu, & fortia præfati Triſtani in actis prædicti reue-
rendiſ. Vtias, & auditoris reginalis regiorum delega-
torum, confeſsi ſunt, & ſic poſtquam verè ſe culpabi-
les fuiſſe fuerunt proditionem ipſam commiſiſſe, po-
terat contra eos procedi non ſeruatis iuris ſolennita-
tibus. argum. text. no. & quæ ibi habentur in l. fi. §. fi. ff.
quod metus cauſa. vbi adparet quòd tenet executio
contra debitorem, etiam ſi in ea non ſint ſeruatæ iu-
ris ſolennitates: † quando in veritate ille, contra 27
quem eſt facta executio, erat verè debitor. nam in cau
ſis criminalibus proceditur ad inſtar ciuilium. l. ab-
ſentem. ff. de pœn. ſed quando in cauſa ciuili conſtat
de veritate rei, non curantur ſolennitates, nec cura-
tur ordo iuris: ſed fit executio, non obſtante illorum
prætermiſsione, per textum, in dicta l. finali, quod
metus cauſa. ita & eodem modo in caſu præmiſſo,
poſtquam conſtat de veritate delicti prædicti, non
attentis ſolennitatibus iuris, poterunt ipſi confeſsi
capitaliter condemnari, & alij, contra quos indicia
imò probationes vrgent torqueri, vt fateãtur. Quod
etiam confirmatur author. Petri de Ancharano. in

conſi.xxix.incip.videtur prima facie. dum per ipſum
text.in dicta l.ſi.dicit, quòd executio facta iudicis au-
thoritate perperã interpoſita, non reuocatur, ſi illud
quod eſt ſolutũ, adpateat fore debitum. videtur enim
iuſtius, quod factum eſt per iudicem, licet perperam,
firmum cõfirmari, quam nouo iudicio inſtituto illud
idem conſequi: vt in c.Abbate ſanè. de re iudica.in vj.
Nam & iudex appellationis confirmat ſententiam
nullam, ſi ipſam ex nouis probationibus reperit con-
firmandam: vt not. Barto.in l.ſi expreſsim.ff.de appel.
Innocen.in cap.dilecto. extrà eod.tit. & tantò magis
procedunt præallegata, cùm ſatis dici poſsit eſſe pro-
batum de proditione prædicta quam inquiſiti ipſi cõ-
feſsi ſunt commiſiſſe. Et verificatum fuit ex pluribus
ſociis criminis prædicti, & indiciis vrgentibus, & ma
ximè, cùm nemo præſumatur ſeipſum odio habere,
& ſeipſum indebitè inculpare: maximè vbi tractatur
28 de pœna † vltimi ſupplicij: imò vnuſquiſque quantum
poteſt, nititur aufugere pœnam mortis: & quis vellet
potius omnia mala pati, quam mori. quoniam omniũ
terribilium terribiliſsimum eſt mors. pro quo facit
in argumen. illud, vt corpus redimas, ferrum patiaris
& ignes. & experientia rerum magiſtra, hoc docet.
Item nec eſt veriſimilè, quòd quis etiam vigore tor-
turæ dicere velit ſe commiſiſſe delictum, de quo ſit
innocens. & ſi contingat aliquando id confiteri, ta-
men in ratificatione poſteà ad bancum iuris, reuocat
illam confeſsionem, melius cognoſcens quòd tracta-
tur de periculo vitæ ſuæ: ideò non perſiſtit in ea, imò
vult potius iterum torqueri, & in tortura aliquantu-
lum pendere & ſtare, quàm in furcis continuò pen-
29 dere & ſtare, quàm in furcis continuo pendere. † Et
tantò magis quia confitentes in poſſe iudicis ſe com-
miſiſſe delictum, non cõſueuerunt mentiri, ſeu men-
dacium proferre, ſcientes tractari de periculo eorum
vitæ, ſed à communiter accidentibus tales confitentes
ſe deliquiſſe, dicunt veritatem. & ſi vnus reperiatur,
qui in tali caſu dicat mendacium, mille alij reperien-
tur dicere veritatem: vt experientia docet, quæ eſt re-
rum magiſtra. vt in c.quàm ſit. & ibi gloſſ. de elect. in
vj. & in cap.cupientes. in princip. eod. titu. Sed locus à
communiter accidentibus facit indicium indubita-
rum, ſecundum Bald.in additio. Spec. in tit. de ſenten.
& his quæ ipſam ſequun. in antepenult. colum. verſic.
incip. ad mortem. ergo ita in caſu noſtro ex tali con-
feſsione reorum, ex quo oritur indicium indubitatũ,
poterunt prædicti condemnari. vt tenet Specu. in tit.
de probatio. §. videndum. verſic.xiij. & ibi clarius lo.
Andr. Bartol.in l.ſecunda.ff.de fur. Salyce. in l.fina.C.
de proba. Ange.de Are.in tract. maleſi. in verſic. com-
parent dicti inquiſiti, & negant totum: tertia colum.
ita plenè ad literam & magiſtraliter prædicta refe-
rendo tenet Marſi. magnus ætate noſtra criminaliſta,
in ſua prac. cauſarum crimin. §. ij. quæſtio. in vij. & viij.
colum. Et ideò cùm inquiſiti ipſi iudicialiter confeſsi
ſint, ratificando etiam quòd alias depoſuerint, & co-
ram prædictis Magnific. regiis delegatis, licet in præ-
ſentiarum redierint ad negationem, non debent am-
plius torqueri, cùm tortura ipſa ob negationem tunc
demum locum haberet, ſi extraiudicialiter confeſsi
fuiſſent: vt dicit gl. & ibi Bart. in l. capite quinto. ff. de
adulter. quam ſequitur Ange. in tracta. maleſi. in verſi.
fama publica. verſic. quarto, an vnum indicium. Paul.
de Caſtr. in conſil.cxcvij. incip. viſa inquiſitione. poſt
principium. Petr. de Ancha. in conſi.clxxxvij. incip. ex
prædictis. Alexan. conſi.clxxx. incip. in cauſa Angelo-
rum in ſi.j. col.ij. volu. Fely. in c. de hoc. de ſimon. Bal.
& Ang. in l. vnica. C. de cõfeſ. imò & plus etiam, quòd
talis confeſsio iudicialis facta coram prædictis Ma-
gnific. delegatis, ſi fuiſſet facta ſuper proceſſu nullo,
eſt tanti vigoris & roboris, † quòd debet ſequi con- 30
demnatio, per doctrin. ſingul. Innocen. in cap. quali-
ter & quando. el ſecundò, extrà de accuſ. & idem Inn.
in cap. per inquiſitionem. extrà de elec. Abb. antiquus
in cap. Piſanis. extrà de reſtitutio. ſpoliator. Bald. in l.
edita. v. colum. C. de eden. verſic. ſed pone, quòd reus.
& in l.j. circa fin. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum.
& hoc dictum Innocent. magnificauit Angel. in l.j. ff.
de confeſsio. & ſic ſecunda confeſsio perſeuerata, &
ſpontanea poſt primam purgat omne vitium extor-
tionis, quod forte fuiſſet in prima commiſſum per
eum, in cuius fauorem ſit confeſsio: vt conſuluit Lud.
in conſ.cccclxxxj. ſuprà allega. & Paris in dicto verſi.
tortura. in c. ſequitur quæſtio quotidiana. Ex quibus
concludo prædi. Magnific. Triſtanum eſſe penitus ab-
ſoluendum: & facta relatione Illuſtriſsi. Proregi per
Excellentiſ. dominos Regentes, necnon & per ma-
gnam curiam vicariæ, fuit liberatus.

Thomas Grammaticus V.I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Furtum probatur ex coniecturis.*
2 *Furtum ex quibus probationibus adparere poſſit fuiſſe commiſſum. & nu.3.*
4 *Furtum, ex quo fit in occulto, ideò ad ipſius probationẽ admittitur probatio per coniecturas.*
5 *Obliuio cadit in teſte, per annos duos.*
6 *Teſtes ſi dicunt ſe non bene recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicunt, & non affirmatiuè. & nu.7.*
8 *Obliuiſci de præterito quis de facili poteſt, etiam de iis, quæ ipſe fecit.*
9 *Teſtium dicta ſunt impropriãda, ad euitandum falſitatem.*
10 *In falſitatibus ſemper fieri debet interpretatio, vt falſum excludatur.*
11 *Falſitatis probatio debet de neceſſitate concludere, & in ea requiritur magis ſtricta & concludẽs probatio, quàm in cæteris criminalibus.*
12 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in eo, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij principalis, de quo litigatur: licet in aliis ſint diſcordes. Nec ex hoc poſſunt cenſeri varij, aut reprobati. & nume.13.*
14 *Teſtes in præmiſſo caſu ita deponẽdo faciunt quòd eorum teſtimonium reddatur credibilius: quia non videntur eodem præmeditato ſermone depoſuiſſe.*
15 *In teſtibus contrarietas, etiam in ſubſtantia negotij, dummodo ſit modica, non facit eos reputari varios, ſeu falſos.*
16 *Commiſſio de examinandis teſtibus, fit de neceſſitate, quando teſtes non ſunt de iuriſdictione illius iudicis, coram quo cauſa ventilatur. & nume.18.*
17 *Teſtes in cauſa ardua ſunt examinandi per iudicem, qui eo caſu non debet cauſam committere: ſed mandare teſtibus, quibus præcipere poteſt, vt ad ſe veniant, ſi habet ipſos ſuſpectos.*
18 *Teſtes ſi ſunt in alia prouincia, eſt in arbitrio iudicis, ſi viderit iuſtam cauſam ſubeſſe, committere audientiam teſtium in cauſa criminali: nam vbi teſtes illius loci, in*

quo

quo degunt, conſueuerunt de facili deierare, & iudex ipſorum de ijs iuſtitiam non facit, eo caſu bonus iudex non committet: ſed interloquetur teſtes coram eo venire: & nu. 19.

CONSILIVM XLI.

Magni redemptoris auxilio poſtulato; Amē; In cauſa nobilis Iuſtinæ Brunæ de ciuitate Caietæ, cum Hieronymo Zancaghono de ciuitate Auerſæ, recedente exercitu Cæſareo ab vrbe Romæ verſus Regnum, in vltimo incurſu & inuaſione Gallorum, & dum ciuitates & loci conuicini, per quos exercitus ipſe pertranſire debebat, pertimuiſſent deprædationes bonorum; ne à tranſeuntibus ſtipendiarijs deprædarentur, prout paulò antè Romę fecerunt, intercelauerunt eorum bona in locis ſecretis, ac penetralibus domorum, & ſignanter prædicta Iuſtina perſiſtens in terra paleſtrini, eius bona, ſuppellectilia & mobilia valoris ducatorũ duorum millie, recondidit in quadam Grieta ſuæ domus, in qua hoſpitatus prædictus Hierony. die ſequenti cũ octo mulis oneratis, ab inde receſsit, & reperta ſtatim Ianua dictæ Grietæ diruta per eandem Iuſtinam, & bonis ereptis, conqueri & acclamare cœpit aduerſus eundem Hieronymum, qui tandem nondum in tempore ius reddendi receſsit, ſicque de furto præfato aduerſus eundem Hierony. ſtatim publica vox & fama inſurrexit: vnde hæſitatur, an ex præmiſsis furtũ ipſum probatum fuiſſe dici poſsit: & nulli dubium quòd ſic: cùm furtum ex coniecturis probari iura ſanxerunt, ſecundum † Barto. in l. ſi quis ex argentarijs. §.
1 an verò. ff. de eden. per text. in l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. & dicit quòd ita not. docto. in l. ſi creditor. C. de pigno. actio. & ſubdit in d. §. an verò. q tales præſumptiones dicuntur manifeſtæ, licet ex con-
2 iecturis † peruenire adpareant, arg. l. licet. ibi, euidens. ff. de legatis ſecundo. & l. ſi quis locuples. ibi, manifeſta. ff. de manu. teſta. refert idem & ſequitur conſulendo Alexand. in conſil. in l. incipien. viſis & opportunè conſideratis. v. col. j. volu. & in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. viri. colum. vbi etiam ad hoc allegat Barto. in l. ſi quando. C. vnde vi. Specu. in tit. de fur. in fin. & in titu. de pigno. §. j. verſi. & not. Bald. in rub. C. depoſit. & in l. j. & in l. certi. C. loca. & conſuluit idem Alex. in conſil. cxlvj. incip. viſo themate. in vj. volu. & plenè idem Alexan. in conſil. liij. in ij. vol. Et quòd adparet furtum ipſum fuiſſe commiſſum, deponunt in ſpecie teſtes ipſi de viſu, id eſt, quòd ibi fuerunt impoſita bona, & demum repererunt locum prædictum euacuatum bonis, & fractum ac diſcaſsiatum, & mulos octo oneratos, quorum duos dumtaxat attulerat, quando venerat die præcedenti: & mulierem ipſam
3 acclamantem † ac conquerentem. Ex quibus liquet furtum eſſe commiſſum. l. j. §. item illud ſciendum. ff. ad ſille. & quod voluit Bart. in l. fi. j. colum. ff. de quęſt. Bald. in authen. ſed nouo iure. ver. ſed pone, quòd quis confitetur. C. de ſeru. fugi. ſed in dicto caſu cõcurrunt plures coniecturæ quòd furtum prædictum commiſſum fuerit. nam ſtatim quòd dicta Iuſtina vidit locũ illum Grietæ apertum, & diſcaſsiatum, & bona quæ ibidem impoſuerat, non exiſtere, ſed erepta fuiſſe, clamoroſis vocibus conqueſta eſt, prout teſtes omnes affirmare adparet: ergo reſultat vna efficax coniectura furti prædicti commiſsi, per quam probatur de furto prædicto, vt dixit Barto. & alij vbi ſuprà. alia verò coniectura erit bonitas & legalitas, ac honeſta vita præteriti temporis, & præſentis præfatæ mag. Iuſtinæ, coniugis Magni. V. I. D. Theodori ac Gualderonibus, non ſolum notoria, vt exemplificat in coniecturis ad verificandum furtum fuiſſe commiſſum, do. Alexan. de Imo. in prædicto conſil. liij. incipien. viſo themate. ſecundo volum. & ſequitur Marſil. in ſua pract. cauſarum criminalium, eiuſdem in ver. primum. iij. col. de qua vita, & honeſtate ac bonitate in promptu venit teſtibus: & ex quo adhuc non fuit nobis datus examinator ad inſtantiam ſuam, prout pluries petitum fuit, ſed ſolum quoſdam recepti teſtes ad defenſam nequaquam reperirentur teſtes ſuos, nec quòd alij vltra examinatos in informatione reciperentur ad oſtenſam, licet pluries oblatum fuiſſet: ideò plenius probatum non fuit aliter de furto prædicto. nam furta communiter clam & occulte committuntur, vt notorium eſt: ſed vbi tractatur de probando clandeſtina & occulta, & illa quæ ſunt difficilis probationis, vt eſt furtum, admittitur probatio per coniecturas, † vt habetur in c. veniens. ij. de teſti. & voluit Bart. 4
in l. in illa ſtipulatione, ſi Calendis. ff. de verbo. oblig. & in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de nu. operis nunt. Feder. in conſilio cxix. incip. nulli dubium. Iaſ. late in l. cùm i ca. ij. colum. C. de tranſ. Alexan. in conſil. liij. incipien. viſo themate. in ij. volu. Nuper verò, ad diuertendum probationes querulantis, & vt teſtes metu diſtraherentur à teſtificando veritatem facti, fuit oblata petitio ex aduerſo, & antequàm teſtes prædicti fuiſſent examinati, in qua continebatur teſtes ipſos falſarios & ignotos, & ideò compellendos ad præſtandum fideiuſſoriam cautionem, aut carcerandos, & hoc, quia cùm ſint exteri à regno, fideiuſſores minimè in eo veriſimiliter reperire potuiſſent: quo caſu cùm veriſimiliter fideiuſſores præſtare non valerent, ſub iuratoria cautione remitti debuiſſent, prout in ſpecie tenet Hoſtien. in ſua ſumma de teſti. in §. quando ſunt producendi. in fi. verbis. & tamen eos enormiter grauando, fuerunt certo temporis ſpacio in regia camera perſonaliter detenti, vt fideiuſſoriam cautionem præſtarent, aliàs comminati q̃ carcerarentur, & ſic ex mera bonitate Reueren. nuntij apoſtolici, qui non permittentis vaſallos ipſos Romanæ eccleſiæ vexari eandem cautionem præſtari fecit, ex qua non modicum grauati dici poſſunt. per doct. Hoſtien. de qua ſuprà, imò quod deterius eſt poſt ipſorũ examinationem fuerunt maxima cum moleſtia reperti ad examẽ. & exhibito Hiero. prædicto cum quampluribus alijs ſigillatim, vnus poſt alium, eoſdem teſtes in præſentia vniuſcuiuſque exhibiti interrogando, ſi cognoſcerũt eundem Hiero. & ſi Hierony. erat vnus, ſeu alter ex illis exhibitis eiſdem teſtibus, reſponderunt eundem Hieronymũ non cognoſcere, ſi eſſet alter ex prædictis, & aliquis ex eis: dubitatiuè vnus teſtis ex ipſis aſſerebat forte eſſe ipſum Hierony. ex quo ſunt quinque anni elapſi, quòd ipſum non viderat, niſi tunc tempore furti prædicti, & ſemel eo die tantum, quem Hierony. minimè cognoſcere potuiſſent tum ex prædictis, tum quia à duobus annis retro habuit vulnus magnum in facie. Ex quo adparet longa cicatrix ab oculo incipiẽdo, vſque ad mẽtum, adeò quòd reddit ſibi oculum & faciem deformẽ: quod quidem tempore furti prædicti nõ habebat, nec multo poſt: & ſic huiuſmodi

ſumpta

ſumpta occaſione regia camera habuit teſtes ipſos de
falſo luſpectos, & ab eis fideiuſſoriam cautionem exo-
git, quod quidem mihi durum viſum fuit, & à iuris
tramire deuiare, cùm non receptis teſtibus fiſci, quàm
multi ac quàplures producendi ſunt, & oblati, vt exa-
minarētur, ita fiſco & eius iuribus deferatur, vt teſtes
ad defenſam contra fiſcum producti Sinodales repu-
tentur, & aduerſus teſtes fiſci falſitatis macula impin-
gatur ex præmiſsis, cùm non affirment eundem Hie-
rony. cognoſcere in præſentiarū poſt annos quinque:
certè non video, nec conſiderare poſſum, cur tanti le-
gum vertices, & in ipſa regia camera præſidentes, in
hanc concurrant ſententiam, niſi me oberrare potius
præſupponēdum ſit. attamen exemplo diui Hierony.
regiſtrati in c. ego ſolus. ix. diſtinct. non ideò verum
putem, quia ipſi dixerint, ſed quia per probabiles ra-
tiones, quæ à me non abhorreant, id mihi perſuadere
potuerunt. Nam ad clariſsimam excuſationē eorundē
teſtium dico, quòd licet ipſi non cognouerint in præ-
ſentiarum eundem Hiero. attamen in eorum depoſi-
tione facta antè affrontationem prædictam minimè
certitudinaliter depoſuerunt eundē Hiero. cognoſce-
re: ſed interrogati, vt mihi retulerunt, reſponderunt
dubitatiuè, videlicet quòd poſſet eſſe, quòd ipſum co-
gnoſcerent, & ꝙ non, ex quo ſemel eundem viderant:
& in terra paleſtrini: & ideò nimirum, ſi poſt annos
quinque poſſent eundem recognoſcere, & tamē poſt
lapſum duorum annorum potius dicetur res antiqua,
quam recens, infrà quòd temporis ſpacium, videlicet
duorum annorū, cadit obliuio in teſte, & etiam quan
doque in minori tempore, ſeu ſpacio biēnij: vt rerum
experientia docet, & maximè circa tēpus deponēdo,
quod plus eſt quàm recordari cognoſcere hominem
quem ſemel vna vice viderant vna die per tranſitum.
5 †Quoniam labilis eſt memoria hominum, vt in l. ij.
C. de vete. iur. enucle. & in l. peregrè. ff. de acqui. poſ.
Ita conſuluit Marſi. in ſuo conſ. l. xxvij. iij. col. ij. vol. &
eſt primum conſi. ſui ſecundi volu. & ideò cùm teſtes
ipſi dixerint neſcire, ſi cognoſcerent ipſum Hiero. re-
ſpectu tēporis quinquennij iam decurſi, quicquid cir-
ca ipſum dixerint, adparet dubitatiuè dixiſſe, nec affir-
maſſe, prout in ſimili conſuluit Ang. in ſuo conſi. xxv.
de quo meminit Alex. conſi. lxv. iij. col. in ij. volu. vbi
6 in ſpecie dixit, † quòd ſi teſtes dicunt expreſsè ſe non
recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt,
adparet quòd dubitatiuè dicant, & non affirmatiuè.
non poſſunt teſtes quodammodo ex temporis tractu
fidem variare. text. eſt in l. iij. §. duæ autem ſunt cauſæ.
7 ff. de Carbo edict. † cum hominū memoria labilis ſit,
& non de facili diuturna. l. ſi arbiter. ff. de probatio.
ita dicit Albe. de Gandi. in titu. de falſa. in ver. quæſtio
talis eſt quidam nota. in verſ. econtrà. vt maximè cùm
8 obliuiſci de præterito † quis facilè poſsit etiam de iis,
quæ ipſemet fecit, vt inquit Specu. in tit. de loca. verſi.
lxv. §. ſextò dicitur. Or quantò magis ita concedendū
eſt in caſu iſtorum teſtium, qui dum ſemel vna die vi-
derunt prædictum Hierony. ibi adſtantem, veriſimile
eſt poſt annos quinque, imò quaſi impoſsibile quòd
ipſius, ſeu de eo memoriam habere poſsint, maximè
quia nihil habuerunt commune cum ipſo, nec cum
eo aliter conuerſati ſunt, aut alloquuti. Quinimò &
prædictum Hiero. non aliter cognouiſſe depoſuerunt
per prius, niſi quòd tunc ipſum viderunt: & quòd ita
nominabatur. & nihilominus Hieron. ipſe non negat,
imò expreſsè affirmat tunc temporis in dicta terra Pa
leſtrini hoſpitaſſe in domo cuiuſdam mulieris, cuius
nomen ignorat, & die ſequenti receſsiſſe: nec depo-
nunt teſtes ipſi aliter vidiſſe eundem Hierony. furari,
niſi quod dicebatur publica voce & fama, eundem
Hieronymum, ſubtipuiſſe bona prædicta. Et ſic ex
præmiſsis omnis ſuſpitio ceſſare adparet contra ipſos
teſtes: & eadem ratione minimè poſſe aduerſus eoſ-
dem ſuſpicari prætextu quòd duo ex ipſis depoſuerint
vidiſſe eodem die, qua conquerebatur prædicta Iuſti-
na eorum cōteſtem tertium ibi ſtantem in loco, vbi
Iuſtina ipſa conquerebatur de dicto furto, & tamen
ipſe tertius e conteſtis examinatus depoſuit eodem die
furti commiſsi, & tempore quo ipſa Iuſtina conque-
rebatur ibi non interfuiſſe, ſed alia die, ſic. & tamen
teſtis ipſe dicit vidiſſe eandem Iuſtinam ſe conque-
rentem de furto prædicto. Nec eſt præſupponendum,
quòd cōqueſtio ipſius Iuſtinę fuerit vna die, ſeu vnica
vice duntaxat, ſed infinitis ac reiteratis vicibus &
diebus, & maximè in muliere, quæ omnes eius veſtes,
indumenta, & ſuppellectilia domus amiſerat. & te-
ſtium dicta ſunt intelligenda, † imò improprianda ad 9
euitandum falſitatem, vt dicit Bartol. in l. ij. C. de iis,
qui ex publi. ratioci. lib. x. & in l. Iulianus. ff. de hæred.
inſtitu. gloſſ. in cap. periculosè. de pœn. diſtinct. j. cùm
ſemper interpretatio fieri debeat, vt falſum excluda-
tur, dixit Bal. in l. iuriſgentium. §. quod ferè. ff. de pact.
& in l. † Imperator. ff. de ſtatu hominum. Alexand. in 10
conſilio lxx. & lxxiiij. primo volumi. & conſilio xcv.
in primo volu. & Franc. de Are. in conſilio xlvij. ma-
ximè cùm probatio falſitatis debeat de neceſsitate
concludere, † & in ea requiritur magis ſtricta & con- 11
cludens probatio, quàm in cæteris criminalibus. cap.
in præſentia. vbi Bald. extrà de probatio. & idem Bal.
in l. Imperator. ff. de ſtatu hominum. Salyc. in l. de tu-
tela. C. de in integr. reſtit. minor. & Deci. in conſilio
clxxxix. incip. lætatus ſum. Petr. de Ancha. in conſilio
xxiij. Item potuerunt teſtes ipſi ex curſu tanti tempo-
ris quinquennij prædicti non bene recordari: & obli-
uio enim non eſt lata culpa in teſtibus, quia licet eis
dum non recordantur, dicere ſe non recordari, prout
etiam ſuprà reſponderunt eſſe poſsibile, quòd Hiero-
nymum videndo recognoſcerent, ſeu quòd non reco-
gnoſcerent. ſufficit enim quòd teſtes recordentur de
eo, quod eſt ſubſtantia negotij, de quo litigatur, dato
quòd de aliis aſſerant ſe non recordari: vel dato quòd
in aliis ſint diſcordes. Ita expreſsè voluit Bald. in l. ij.
C. de bo. poſ. ſecundum tabu. † & in l. ij. poſt Cyn. C. de 12
don. ante nupti. vbi ſubdit, quòd facias longam ma-
num ad iſtud dictum Cyn. Et ſic licet teſtes ipſi de-
poſuerint furtum ipſum fuiſſe commiſſum in bonis
ipſius Iuſtinæ, & quòd ſciebant, quòd ſua bona ma-
gni valoris abſconderat in quadam Grieta in eius do-
mo ſiſtente, à qua fuerunt furto ſubtracta: vt publica
fama laborabat, & per Hieronymum Lancaglionum
de Auerſa, non tamen atteſtari ſunt vidiſſe prædictum
Hierony. ſubtrahentem bona illa, nec quòd eundem
Hiero. aliter cognouiſſent. Remanet ergo in iuris di-
ſpoſitione, ſi probatum dici poteſt furtum fuiſſe com
miſſum per eundem Hierony. ita vel ne, & maximè,
cùm omnes concordant in facto principali, ſcilicet,
furtum fuiſſe cōmiſſum: & ſic omnes cōcordant in eo
in quo cōſiſtit ſubſtātia negotij principalis: dato etiā
quòd in aliis † circunſtantiis diſcordarēt, non ex hoc 13
poſſ

poſſunt cenſeri varij nec reprobari, text. eſt in c. nihil
obſtat. & ibi cano. de verb. ſigni. & probat bene text.
cum glo. in ver. ſubſtantia. c. dudum. extra de conuer.
coniu. & in cap. cum eccleſia. iuncta gloſſ. in ver. vaci-
laſſe. extrà de cauſa poſ. & proprie. & eſt text. in l. qui
ſententiam. C. de pœnis. quam ad hoc no. Oldr. prout
refert Bal. in l. j. ad fin. C. ſi plures vna ſen. imò eo caſu
tunc melius teſtes deponere videntur, ne videantur
eodem præmeditato ſermone depoſuiſſe. Ita cõſuluit
Ioan. de Ana. in ſuo conſil. lxxxvj. dico lxxvj. incip. vi-
ſis & conſideratis atteſtationibus. & quòd teſtes diſ-
cordes in circunſtantiis non ſubſtãtialibus, ſi in ſub-
ſtantia negot. j concordent. faciant quòd eorum teſti
14 monium reddatur credibilius: † quia non videntur
eodem præmeditato ſermone depoſuiſſe. Ita inquit
Chriſo. ſuprà Matthæ. nam ſi in illis non ſubſtantiali-
bus omnes teſtes vnanimiter concordarent, videren-
tur eodem premeditato ſermone depoſuiſſe quicquid
tamen ſit, relinquitur arbitrio iudicis per illud iuriſ-
conſulti: tu magis ſcire potes. ita inquit. S. Tho. ij. par-
te. q. lxx. arti. ij. circa fi. refert & ſequitur Iac. de ſancto
15 Geor. in l. iij. iiij. col. in fi. ff. de teſtibus. † Nunc autẽ &
fortius dico, quòd dato abſque veri præiudicio, quòd
poteſt aliqua falſitas ſeu contrarietas etiam in aliqua
modica ſubſtantia negotij figurari, cùm ſit modica
contrarietas, ſeu varietas inter teſtes, ſi ita dici poteſt,
non ex hoc cenſerentur varij ſeu falſi: nec ex hoc re-
probari poſſunt: vt inquit ſingulariter Ant. de Bui. in
c. ij. de reg. per illum text. cum glo. & ſequitur Alex. in
cõſ. i. xxiiij. incip. animaduerſis. in ij. vol. & conſi. xlvij.
incip. abundè. verſi. nunc eſt vidẽdum. & conſil. cxxij.
verſi. non obſt. ſi dicatur in eod. ij. volu. Et tandem ex
prænarratis figuratis ſuſpicionibus falſitatis, prædi-
ctus Hiero. nixus eſt refricare in dubiũ teſtes non de-
bere examinari in partibus contra ipſum, potiſsimè
cùm cauſa ipſa ſit magna, & criminalis, quo caſu non
debet examinatio teſtium committi, ſed debet iudex
ipſe, coram quo cauſa vertitur, ipſos examinare, offe-
rendo ſalarium pro acceſſu iudicis deputandi ad exa-
minandum. Et per nos reſponſum fuit nos cõtentari,
vt iudex accedat: & adhuc ſunt elapſi dies. xxx. & mi-
nimè acceſsit, nec accedit. Et dum vltimo loco inſte-
terit ac inſtet, vt teſtes venire debeant huc Neap. à ter
ra paleſtrini, vbi degunt extra regnum, ad ſe exami-
nandum, cùm ipſe offerat expẽſas viatici: Diximus &
dicimus partẽ aduerſam minimè in hoc audiri poſſe,
nec debere, cùm in criminalibus licet debeat iudex
ipſe examinare teſtes, nec committere poſsit ipſorum
examinationẽ, prout tenet Spec. in tit. de teſte. §. qua-
liter. ver. poteſt etiam iudex. Bal. in rub. de cõtrouerſ.
inueſti. & eſt text. formalis in authen. apud eloquen-
tiſsimum. & ibi etiam Cy. & Saly. C. de fi. inſtr. And. de
Iſer. in cõſtitutione regni, inquiſitiones generales. at-
tamen quando teſtes non ſunt de iuriſdictione iudicis
16 coram † quo dicta cauſa vẽtilatur, tunc ex neceſsitate
fiet dicta commiſsio: quia non ſunt alij teſtes, quibus
ſit notum dictum delictum, niſi illi de illo loco, in
quo geſtum eſt, ſeu perpetratum, & non ſunt de iuriſ-
dictione ipſius iudicis: vnde non poteſt ipſos cogere,
vt ad ſe veniant. & ſic debet committi ipſorum exa-
minatio. Ita tenet Iac. de Are. & Nico. de Math. Cy. &
Bal. in d. authen. apud eloquentiſsimum. & ibi ſubdit
Bal. quòd ita ſeruat cõſuetudo, & idem tenet And. de
Iſer. in conſtitutione regni, in pecuniariis. & dicit, quòd
in magna curia vicariæ ſeruatur, quòd ſibi faciet præ-
ſentari teſtes: & defert eis iuramentum de veritate di-
cenda: & demum committit examinationem alicui
de curia. Et ſi teſtes ſint abſentes, & ſic nõ poſsit iurare
committitur etiam illud iuramentum: vt ibi latè per
ipſum And. & per eũdem in c. j. ſi de feud. lis ori. inter
do. & vaſal. & dicit Pau. de Caſt. in l. iudices. C. de fid.
inſtrument. quòd ſi cauſa eſt multum ardua, iudex nõ
debet committere examinationẽ teſtium, ſed debet
mandare teſtibus, quibus præcipere poteſt, vt ad ſe
† veniant, ſi habet ipſos ſuſpectos. Ita etiam tenet Io. 17
de Imo. in l. cum ab initio. ff. quẽadmod. teſta. aperian.
& idem ante eos voluit Azo in ſumma in tit. de teſte.
in §. producendi. & Archi. in c. præſentium. §. teſtes de
teſtib. in vj. & licet Albe. in d. auth. apud eloquentiſsi-
mum. poſt Odofr. ibi, dixerit quòd ſi teſtes ſint in alia
prouincia, eſt in iudicis arbitrio, ſi viderit iuſtam cau
ſam, committere dictam audientiam in cauſa crimi-
nali: nam hoc poterit locum habere. † vbi teſtes illius 18
terræ, in qua degunt teſtes de facili deierare cõſueue-
runt, & iudices de eis ibi iuſtitiam non faciunt: certè
eo caſu bonus iudex non committet, ſed interloque-
tur teſtes coram ſe venire debere. & in auth. vt defun-
cti ſeu fun. eorum non iniurieotur &c. §. illud etiam
recte. collat. v. ita formaliter dicit Hoſtien. in ſumma
de teſti. §. quando ſunt producendi. qui etiam ſubdit
diſtantiam locorum & ſcientiam, & famam iudicum
potius cõſiderandam, quàm qualitatem & famam te-
ſtium quod verius puto. & in eadem col. magis dicit,
quòd ſi iudex videret expedire, poteſt mittere perſo-
nas diſcretas, qui teſtimonium recipiant, puta iis, qui
ſunt in dignitate conſtituti: vel ſi ſunt matronæ, quæ
non debent ſe virorum cœtibus immiſcere: vt in l. ij.
C. de iure calum. in §. ſin autẽ. Et quòd in criminibus
capitalibus eſt committenda examinatio teſtium exi
ſtentium ſub aliena iuriſdictione, † & non ſub iudice, 19
ſub quo cauſa vertitur, tenet Cano. in c. conſtitutus.
de fideiuſ. Panor. in c. cauſam, quæ inter archiepiſco-
pum. pe. col. & vlti. & extrà de teſti. Spe. in tit. de teſte.
§. qualiter. Iaco. de ſancto Geor. in ij. §. item diuus. ff.
de teſt. Affli. plenè in conſtitutione regni: iuſtitiarios.
& in conſtitutione, in pecuniariis. & in conſtit. inqui-
ſitiones. Ex quibus datur intrepidè concludẽdum de-
ſtinandum eſſe commiſſarium, ſeu examinatorem ad
repetẽdum teſtes; necnon ad examinandum reliquos
teſtes in terra Paleſtrini. Quod quidem longè minus
eſt, quàm committere examinationem teſtium ordi-
nariis locorum: & maximè cùm ſint multæ mulieres
iam examinatæ, repetendæ ac etiam examinandæ: vt
liquet ex facie proceſſus informatiui. In cæteris ſup-
pleant Magnifi. delegati ſuperadditi per Illuſtriſ. do-
minum Proregem regiæ cameræ ſummariæ.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Iudex eccleſiaſticus non tenetur ſtare proceſſui iudicis ſecularis, dum ſibi remittitur clericus captus cum proceſſu predicto.*

2 *Clericus confeſſus delictum coram iudice laico, ſi demũ reuocat talem eius confeſſionem coram iudice eccleſiaſtico, illa confeſſio facta coram ſeculari, nihil operatur: nec faciet indicium ad torturam coram ec. licet in aliis perſonis confeſſio extraiudicialis faciat indicium.*

3 *Teſtimonium mulierum in cauſa criminali coram iudice eccleſiaſtico, nihil probat.*

Teſtis,

4 *Teſtis, qui non debuit examinari in aliqua cauſa, ſi tamen examinatus eſt, non faciet indicium. Vbi vide magiſtralem diſtinctionem. & nu.5.*

6 *Teſtes ſeculares regulariter in cauſis criminalibus contra clericos non admittuntur, niſi in defectum aliorum.*

7 *Aſſerens ſe occiſum vel vulneratum ab aliquo, non probat, nec facit indicium. Et ibi ſatis plenè, an & quando probet aſſertio vulnerati ſeu occiſi.*

8 *Teſtes ſuper fama deponentes vt probent, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt, etiam quòd de eis interrogati non fuerunt.*

9 *Teſtis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti ſui.*

10 *Teſtis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd depoſuerit famam inſurrexiſſe ante inquiſitionē inchoatam, alias non probat.*

Fama ad hoc vt probetur, requiritur quòd fama ipſa ortum habuerit à probabili & legitima cauſa: vt quia præceſſiſſet aliqua cauſa rixa ſeu inſultus, vel inimicitia inter eos.

11 *Amicitia ſemper præſumitur inter aliquos, & non inimicitia, niſi probetur inimicitia.*

12 *Amicitia ſatis probatur ex conuerſatione.*

13 *Fama vt probetur, requiritur quòd teſtes depoſuerint famam ipſam audiuiſſe à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc non fuerint interrogati.*

14 *Falſitatis imago eſt, id, quod diſtat à veriſimili.*

15 *Fama nullum facit indicium, ſed ſolùm confirmat alias probationes.*

16 *Fama probatio eſt minus quàm probatio indiciorum, maximè quando non probatur habuiſſe originem à iuſta ſuſpicione. & nu.17. & 18.*

21 *Fuga inquiſiti licet faciat indicium, attamen ſi inquiſitus ipſe citatus cõparuit, purgat omne indicium ipſius fugæ.*

22 *Iudex ante quàm procedat ad inquiſitionem, debet monere offenſum vel alium, cuius intereſt, ſi velit accuſare ſtatuendo etiam ſibi terminum ad deliberandum. Et iſta eſt magna cautela ad impediendum executionem per iudicem.*

23 *Iudex ante formatam inquiſitionem debet facere dictam interrogationē offenſo, alias non valeret inquiſitio.*

CONSILIVM XLII.

IN Ieſu Chriſti nomine Amen. Sunt iam anni elapſi ſeptem, quòd dum clericus Hieronymus Grammaticus filius meus acceſſiſſet Auerſam ad videndum lignarios, & fabricatores operantes in domibus, quas tunc inſtaurabam, & ad ipſum declinaſſet quondam Ioan. Anto. Martinus eius amiciſſimus, & ſecum certo ſpacio moratus apud ianuam domorum prædictarum, euenit, quòd dum hora ſecunda noctis Hier. ipſe tunc puer, & vix decimumquartum annum peragens, cùm in præſentiarum non excedat viceſimum, & incedendo ſolus per quandam ſtratam in confinibus ſuarum domorum, ſeu iuxta, prout iuuenes cõſueuerunt, fuit à parte poſteriori aggreſſus, & letaliter in capite vulneratus: & dum ſibi fuiſſet ex conſilio medici conſultum vt nullo appoſito medicamine capiti debuiſſet ilico reuerti ad gubernium ſuæ domus ad ciuitatem Neap. cùm ibi nullam retineret familiam in eius gubernio ſeu ſeruitio, & vulnere periculoſo extante, ita executus eſt. vnde per menſes duos inciſo capite in quatuor partes, & craneo, prout vulgariter dicitur, *la ſpera*, & ſemper prope mortem, in die verò ſequenti auditum fuit, quòd prædictus Io. Ant. Martina fuerat ſimiliter eadem nocte aggreſſus, & pluribus vulneribus confoſſus: ex quibus dicitur ſucceſſiuè deceſſiſſe. Formata igitur inquiſitione per curiam Capitanei Auerſani, & ſucceſſiuè per magnam curiã vicariæ aduerſus prędictũ Hieronymum demum remiſſum, tanquàm clericum ad iudicem eccleſiaſticum, videlicet ad curiam archiepiſcopalem Neap. prætẽduntur duo vegere aduerſus ipſum indicia: quæ in veritate ſunt remotiſſima, & nullius momenti. Et in primis extat depoſitio duarum mulierum, videlicet Philippelle torricelle, & troſoline Franciſc. &c. deponentium quòd redeunte domum præfato Ioan. Anto. Martina hora tertia vel circa noctis, ſe conquerendo de vulneribus ſibi datis, & interrogatus ab eiſdem, quiſnam eũdem vulneraſſet, reſpondit ſe vulneratum à Hierony. Grãmatice, & pariter Iaco. torricella examinatus depoſuit illum dixiſſe ſe vulneratum à filio domini Thomaſij Grammatici. Secundò prætenduntur quinque teſtes examinatos per actuariũ magnæ curiæ vicariæ depoſuiſſe de fama publica homicidij prædicti, aduerſus eundem Hieronymum, ſicut ſunt Blaſius campitelus, Beatrix barrenſis eius nurus, Sarta eius neptis, Bernar. ſiculus medicus, & iudex Hiero. de Maurello. Verùm quia curia ipſa eccleſiaſtica nunquã conſueuit fidem adhibere proceſſui fabricato in curia ſeculari, idcirco dico ex hoc capite nihil obſtare præallegata,
& quòd † de iure iudex eccleſiaſticus nõ teneatur ſtare 1
proceſſui iudicis ſecularis, dum ſibi remittitur clericus cum proceſſu. Prædicta tenet in ſpecie Philip. in c. at ſi clerici. iij. col. extrà de iudic. vbi ſubdit iſtã eſſe communem concluſionẽ omnium doct. quam etiam firmat Affli. in conſtit. regni, ſi damna clandeſtina. in nono no. in verſi. iiij. quæro. in iiij. col. ipſius noni not. Ex quorum dictis adparet hoc in tantum eſſe verum, quòd etiam ſi clericus fuiſſet confeſſus delictum, de quo inquiritur coram iudice laico, ſi demum reuocat
† talem cõfeſſionem coram eccleſiaſtico, illa cõfeſſio 2
facta in iudicio ſeculari, nihil operabitur. ita Ang. in l. vnica. vlti. col. C. de confeſ. Bal. in c. cùm ſuper. extrà eo. tit. vbi ſubdit quòd confeſſio clerici de delicto coram iudice laico, non faciet indicium ad torturam coram iudice eccleſiaſtico: licet aliàs confeſſio extraiudicialis ſufficeret in aliis perſonis. & idem tenet Ant. de But. in c. dilecti. de arbi. j. col. & in cap. fi. de confeſ.

Nunc autem redeundo ad obiecta, ſuper quibus poteſt aliquod fundamẽtum fieri, licet fragile, & nullius momenti, & in primis quo ad depoſitionem prędictarum duarum mulierum, dato abſque veri præiudicio, quòd eſſent repertæ in curia archiepiſcopali, cùm non ſint, cùm dicatur quòd deceſſerint, & idem depoſuiſſent, dico teſtimonium mulierum † in cauſa 3
criminali coram iudice eccleſiaſtico nihil probare: cùm mulier in cauſa criminali de iure canonico teſtis eſſe non poſſit. Text. eſt in c. mulierem. xxiij. quæſt. v. & in cap. forus. & ibi etiam gloſ. extrà de verbo. ſigni. Hoſti. in ſumma de teſtibus. §. ſi quis teſtis eſſe poteſt. & not. gl. & doct. in c. quoniam aliqua. de teſtib. Alex. in conſil. xix. in j. volu. & conſi. xj. iiij. colum. & conſil. xcix. iij. col. j. volu. & conſi. xxiiij. j. colum. ij. volum. & clxxv. eod. volum. & ſic quatenus reperiantur examinatæ, non faciunt indicium aliquod, nec probatio-

nem

4 nem: ex quo ſi in aliqua † cauſa non debet talis teſtis
examinari, ſi eſt examinatus, non faciet etiam indi-
cium, nec probat. dixit Bar. in l. j. §. diuus. & §. Anton.
ff. de quæſt. Bald. in l. Imperator. ff. de ſtatu homi. Ang.
in l. inter ſtipulantem. in §. Stichum. ff. de verb. oblig.
l. u. f. in conſil. ccclix. glo. in conſtit. regni, proſequen-
tes. ſub titu. de pug. ſubla. And. de Iſer. in conſti. regni,
ſi damna clandeſtina. in iiij. col. vbi in propriis termi-
nis decidit quæſtionem. & conſuluit Alex. in conſil.
cxxvj. in iiij. vol. maximè, cùm de iure canonico mu-
5 lier in cauſa criminali prohibeatur recipi. † & ſic lex
reſiſtat mulierem teſtificari in criminalibus contra
clericos, ex quo ipſa eſſe non poteſt id, quod clericus
eſt. ita dicit Ioan. de Turrecrem in dicto c. mulierem.
xxxiij. quæſt. v. & ſic vbi lex reſiſtit, vt quia dicit, talis
non poteſt teſtificari, vel non ſit admittendus, & tunc
receptus in teſtem, etiam indicium non faciet. dixit
Flor. in l. iij. § lege Iulian. ff. de teſtib. & rectè intuenti
ſentit Bar. in l. fi. de his, quibus vt indig. refert & ſequi-
tur Felyn. in c. cùm dilecti. penul. col. extrà de accuſa-
tion. Nec ſuffragatur depoſitio Iacob. Torricelle, qui
idem depoſuiſſe videtur: nam ſi rectè inſpiciatur, non
eſt conteſtis, cùm non deponit id fuiſſe præſentibus
prædictis mulieribus, & deponit etiã de diuerſa hora:
& minimè deponit, quòd fuit Hiero. Grãmaticus ille,
qui ipſum vulnerauit, ſed ſolũmodo dicit, quòd fuit
filius domini Thomaſij Grammatici: & tamen ſunt
tres filij: vt conſtat per informationem curię. Et vltra
6 prædicta adparet, † quòd prædicti teſtes ſunt laici: &
ſeculares regulariter contra clericos in cauſis crimi-
nalibus non admittuntur, niſi in defectum aliorum.
cap. de cætero. & ibi not. extrà de teſtib. Quod etiam
habet locum, vt etiam contra clericũ primæ tonſuræ
teſtificari non poſsint: ſecundum doct. in cap. ſicut ſa-
cerdotes. ij. quæſt. vij. Et probatur in dicto c. de cæte-
ro. in ver. clericũ. iuncto c. clericos. & ibi glo. in ver.
pſalmiſta. xxj. diſtinct. & idem ibi in dicto c. de cæte-
ro. refert & ſequitur Felyn. Sed circunſcriptis præfa-
tis, dato abſque veri præiudicio, quòd fuiſſent teſtes
admittendi, & etiam clerici, qui ita deponerent de
confeſsione prædicti quondam Ioan. Anton. Martina
defuncti, & quòd hodie ipſemet Ioan. Ant. viueret, &
diceret ſe vulneratum, ſeu occiſum ab eodẽ Hierony.
certè indubitati iuris eſt, quòd nihil probaret contra
ipſum Hierony. à ſemetipſo nominatum. Text. eſt in
7 l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens. ff. ad Sylleia. † quia
ad hoc, vt aliqua præſumptio ſumatur contra illum,
contra quem deponit, etiam ad formandum inquiſi-
tionem, prout dicit Bal. in l. ij. C. de calum. requiritur,
quòd licet in articulo mortis exiſtens, dixerit quòd
aliquis occidit ipſum, tamen talia verba non inducũt
inquiſitionem, quæ ſit ſpecies probationis, ſed ſolum
quandam vilem præſumptionem, quæ habet hunc ef-
fectum tantùm, videlicet quòd excuſabit à calumnia
accuſantem ex neceſsitate, non autem ex voluntate.
Pro hoc facit. l. noſtris. in ratione ſui & l. qui non pro-
baſſe. & l. fina. C. de calumnia. & talis aſſertio non fa-
cit indicium. ita Angel. in l. mater. C. de calum. & ſatis
pulchrè & magiſtraliter conſuluit Alex. in ſuo conſi.
xiij. incipien. ponderatis narratis. in iij. volum. & licet
Ang. in dicto §. ſi quis moriens. ff. ad Sylleia. tenuerit
aſſertionem vulnerati in mortis articulo probare: at-
tamen ipſemet grauius loquendo ſe correxit in dicta
l. mater. & idem tenuit Nicol. de Neapo. in dicto §. ſi
quis moriens. vbi Ang. refert ſemel vidiſſe de facto, ꝙ
ab vno mercatore quidam mercator Peruſinus fuerat
diffamatus de furto, & poſteà compertum fuit fuiſſe
ab alio commiſſum. & probat bene text. in dicto §. ſi
quis moriens. dum dicit non eſſe credendum domino
vulnerato, ſi moriens dixerit ſe fuiſſe à ſeruis ſuis vul-
neratum. & idem tenet ibidem Ludouic. & Gandi. in
tractatu maleficiorũ. in rubri. an pax facta de vulne-
re. in verſic. qui iudex ad probationem. & quòd aſſer-
tio vulnerati nõ faciat indicium, tenet idem Alexan.
in conſil. xliij. Iaſ. in l. de die. in princ. ff. qui ſatiſda.
cogan. & in l. j. in princip. ff. de eo, per quem factum
erit. Pat. de pure. in tracta. ſyndica. in verſic. tortura.
colum. xxxix. & ideò Bald. in l. ſi inſtituta. §. j. ff. de in-
officio. teſtamen. tenet quòd confeſsio vel excuſatio
vulnerati, videlicet quòd talis fuit, qui vulnerauit, nõ
prodeſt, nec nocet inculpato vel excuſato, etiam ſi
fuiſſet facta in mortis articulo: vt dicit Angel. in l. ra-
tiones. C. de probat. nam quandoque moriens menti-
tur, vt dicit Bal. in cap. literas. de præſumptio. & idem
vt ſuprà, tenet idem Angel. & Auguſt. in tracta. male-
ficiorum. in verſic. qui iudex ad probationem ſuæ in-
quiſitionis. & ideò reperio nouiſsimè fuiſſe cõſultum
per dom. Bartol. chaſſe. gallicum in ſuo conſilio lviij.
numero 28. in vj. col. in quo nonnulla, licet modica
de præmiſsis alleg. Quò verò ad prætenſam famam
aduerſus præfatum Hieronymum de homicidio præ-
fato, dico principaliter, quòd toto tempore vitæ meæ
nunquàm vidi proceſſum, † in quo potuiſſem reperi- 8
re probatam fuiſſe famam publicam: & hoc propter
multa, quæ requiruntur ad ipſius famæ probationem.
Et primò, teſtes enim deponentes de fama, ad hoc vt
probent, debent principaliter deponere, & nomina-
re à quibus famam præfatam audiuerunt, eoſdem in
ſpecie nominãdo, etiam quòd de hoc interrogati mi-
nimè fuerint. Ita dixit Innoc. in cap. qualiter & quan-
do. extrà de accuſat. & in cap. cùm oporteat. eodem
titu. Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtion.
Francil. de Aret. in cap. cùm cauſam. de teſtibus. Po-
tuit enim famã præfata traxiſſe originem à maliuo-
lis & odioſis, ac etiam à ſupradictis mulieribus & te-
ſtibus, qui ita de aſſertione prætenſa pręfati vulnerati
depoſuerunt: & ideò non haberet obeſſe, vt dicit Bar.
vbi ſuprà. Ang. in l. iij. ff. de Macedonia. Specul. in tit.
de inquiſi. §. nunc tractemus. verſi. ſuper probatione.
Abb. in cap. veniens. de teſtibus. & ideò nõ ab re dixit
Ang. in l. ea quidem. iiij. col. C. de accuſat. quòd teſtes
deponentes de fama, tenentur reddere † rationem de 9
ſuis dictis. idem tenet Panormi. in c. cauſam, quæ in-
ter archiepiſcopum. extrà de teſtibus. & in cap. conſu-
luit. lo j. de appellation. Alex. in conſil. xxv. in iiij. vol.
quod bene debet menti teneri. dicit Iacob. de ſancto
Geor. in l. iij. §. eiuſdem. de teſtib. vbi etiam ſubdit, ꝙ
debet exprimere etiã & declarare cauſam, vnde ori-
ginem traxerit fama præfata: vt ſciamus, an ſit pro-
bata fama, an verò vana vox populi, cui non eſt cre-
dendum. l. decurionũ filij. C. de pœn. ita Bart. in dicta
l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſtionib. Bald. in l.
proprietatis. C. de probationib. Bald. in l. diffamari.
C. de inge. manu. & dixit formaliter Innoc. in dicto c.
cùm oporteat. ꝙ teſtes deponentes ſuper fama, etiam
non interrogati, deponere debent à quibus audiue-
runt: alàs non probãt: quia non ſtat in arbitrio teſtis
iudicare, an illæ perſonæ à quibus audiuerunt, ſint

graues.& idem tenet Ioan. Andr. in dicto capit. cùm
oporteat. dicens ita ſeruari. quod etiam voluit Abb.
io cap.cùm cauſam.de teſtib. & ſequitur Alexan. in l.
de minore.§.plurium.ſuprà alleg.& conſuluit Marſil.
in conſil.ij.colum.viij.numero 4;. Nec ſufficit, quòd
nonnulli ex dictis teſtibus dixerint, quòd à multis ita
dici audiuerunt, cùm hoc non ſufficiat: vt conſuluit
Alex.in conſil.clj.v.vol.Secundò, requiritur ad famæ
probationē, quòd fama ipſa inſurrexerit ante inquiſi-
tionem inchoatam:& ita teſtes deponere debent, vi-
10 delicet id audiuiſſe ante ortam inquiſitionem: † aliàs
fama non probaretur: quia non adparent qualitates
neceſſariæ: videlicet, quòd fama præceſſerit inquiſi-
tionem inquiſiti:prout in ſpecie conſuluit Pet.de An-
char.conſilio cclilj.incip. in quæſtione præsbyteri. &
licet teſtes archiepiſcopalis curię, vt probent, debuiſ-
ſent ita deponere, attamen ex eorum lectura adparet
contrarium, videlicet quòd longè poſt dictam inqui-
ſitionē huiuſmodi fama inſurrexerit:& maximè, quia
dum examinati fuiſſent die ſequenti poſt vulnera, &
mortem præfatam, Blaſius campitellus, Beatrix eius
nurus,& Sarra neptis,& interrogati quiſnam diceba-
tur vulneraſſe præfatum Ioan. Antoniū, ac occidiſſe,
reſponderunt ſe neſcire, nec audiuiſſe dici: & demum
poſt octo dies iterum repetiti & examinati, depoſue-
runt ꝙ dicebatur, quòd præfatus Hieronymus illum
occiderat: & ſic ecce qualiter prætenſa fama orta fuit
poſt inquiſitionem: & non ante. Præterea & tertiò,
requiritur ꝙ fama ipſa traxerit ortum à probabili &
legitima cauſa, vt quia præceſsiſſet aliqua cauſa rixæ
ſeu inſultus, vel inimicitia inter eos, quo caſu etiam
probata non noceret: iuxta not. per Bartol. in dicto §.
tormenta.& Saly.in præalleg. l.ea quidem.de accu.&
Bald.in dicta l.diffamari.ſuprà alleg.Abb. poſt Anto.
de But.in cap. veniens. de teſtibus. vnde videtur po-
tius quædā vana vox populi, quæ inducitur de facili,
& ex abrupto inter leues homines: vt not. Bartol. in
dicta l.proprietatis.C. de probat. & ideò exaudiri nō
debet, iuxta illud quod voluit glo. reprehendens Pi-
latum, quòd propter vanas voces populi Chriſtum
condemnauit ad mortem: vt in l.decurionum filij. C.
de pœn. & nihilominus nedum nō adparet etiam in-
fra annos ſeptem, in quibus ſumus aliqua cauſa pro-
babilis ſeu legitima, per quam præſumi poteſt dictum
homicidium fuiſſe commiſſum ab ipſo, verum adpa-
ret expreſsè contrarium, attenta maxima amicitia in-
ter eos: prout ex quamplurimorum teſtium curiæ ro-
boratur depoſitione, vſque ad diem caſus contingen-
tis:& vltra teſtium præfatorum depoſitiones, & non
adparente aliter de contrario, quādo nihil adpareret
de amicitia, certè in dubio præſumenda eſt amicitia
11 inter eos, †& non inimicitia: vt in l. ſi quis teſtibus.&
ibi Bald. vlti.col.verſi. not.quòd ille.C.de teſtib.tum
etiam, quia adparet clariſsimè de amicitia:& ꝙ fuerat
eodem ſero cum ipſo Hieronymo ante domum ipſius
Hieronymi, loquendo cum eo,& cōuerſando. ex qua
12 conuerſatione ſatis liquet probata †amicitia. Bald.in
cap.j.de prohi.feud. alienat. per Feder. Alex. in l.non
ſolùm.§.qui alieno.de procura.Item & quartò, requi-
ritur ad famæ probationem quòd teſtes depoſuiſſent
audiuiſſe à maiori parte populi illius ciuitatis ſeu loci:
13 etiam quòd †de hoc nō fuiſſent interrogati. Ita Bart.
in dicto §.plurimum.v.colum.verſic. qualiter proba-
tur fama:& ibi ſubdit, quòd aliter nō probatur. Idem
tenet Angel.in l.quid ergo.§.quæſtione.ff. de infami-
bus.Bald.in rubr.C.de probation.& in l.ſolam. C.de
teſtibus.Florian.in l.ob carmen.in principio.ff.de te-
ſtibus.Abbas in cap.cùm cauſam.extrà eod. titu,& in
cap.conſuluit.el primo.de appellation.& Alexand.in
dicto conſil.clj. in v.volu. & licet iudex Bernardinus
vnicus teſtis ſolus depoſuerit id audiuiſſe à maiori &
ſaniori parte populi, nihil probat: quia ſolus & vni-
cus.Item, quia dicit non veriſimile, imò expreſsè fal-
ſum: ex quo dum caſus fuiſſet hora ſecunda ſeu tertia
noctis, iuxta eius depoſitionem, & ipſe teſtis fuiſſet
ſtatim ſuperueniēte die examinatus, & depoſuiſſet de
fama publica à maiori, ſeu ſeniori parte populi: hoc
quidem nō adparet verum: nec veriſimile, quòd tam
breui potuiſſet teſtis ipſe deambulaſſe per totam ciui-
tatem Auerſæ, magnam & populoſam: & audiuiſſe id
quod depoſuit, niſi fortè de nocte ambulaſſet: quod
non dicit ipſe: nec etiam de nocte potuiſſet audiuiſſe
tantū, quòd poſſet de fama publica teſtificari. Et ideò
probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non
eſt: dixit Bald.in l.fin.in fin.C.de eden. Et tenet etiam
Cæpol.in conſil.xxxij.colum. v.& conſilio ſequenti.
colum.penul.& ſic tanquam teſtimonium non veri-
ſimile. adparet eſſe ſuſpectum. Ita conſuluit Alexan.
in cōſil.lxxxiij.incipiente, circa primum dubium, in
iiij.volumine,& ideò cùm talis depoſitio eo modo vt
ſuprà facta, ſit inueriſimilis, † id quod diſtat à veriſi- 14
mili, eſt quædā falſitatis imago: dixit Bal.in l.j.iiij.col.
C.de ſeruis fugitiuis. & in rubrica de probationibus.
& ſequitur Alexand. in conſilio xxvij. in cauſa & lite
vertente.in ij.volum.& in conſil.cxviij.in iiij.volum.
ſequitur Barbatia, in cap.ſignificante. iiij. colu. extrà
de pignoribus.& ideò iura ſanxerunt teſtes non de-
ponentes veriſimile, minimè probare. l.iij. in princ.
& lege ob crimen.§. fin. ff. de teſtibus.& lege non eſt
veriſimile. ff. quod metus cauſa.& idem voluit Bald.
in l.teſtium.vltima colum.C.de teſtibus.& conſuluit
Alexand.in conſil.cxx. incipiente, ponderatis.& in
conſil.cliij.incipiente, viſis & narratis, colum. iij.in
v. volum. Sed nunc dato abſque veri præiudicio,
quòd fama eſſet plenè probata:& quòd pręmiſſa om-
nia ad probationē famæ concluderent, ſeu concurre-
rent, adhuc dico, quòd ex fama nullum reſultat indi-
cium: ſed ſolùm fama † confirmat alias probationes: 15
vt dixit Bartolus, in tractatu de quæſtionib. x.colum.
Baldus in l.milites. C.de quæſtio.Cynus in l. finali.C.
eodem titulo. Abbas in c.j. de purgatio. cano. Ant.de
Butrio, in cap.iij.loco.vj.columna de probationibus.
Ioannes Andr.in additionib.Specul.in titulo, de pro-
bation.§.videndum.gloſſ. Neapol.in cap. regni.quod
incipit tormentis.Gandinus, in tractatu maleficiorū.
in rubrica, de quæſt.& tormen.verſiculo, ſed de vno
quæro.& refert ita vidiſſe obſeruari per aſſeſſorem
Abbas, in cap.j.de depoſit.& ideò dixit pulchrè Bald.
in l.cunctos populos.v.colum. C.de ſumma trinitate.
quòd probatio famæ eſt minus, quàm probatio indi-
ciorum.quod maximè procedit, quando non †proba- 16
tur famam habuiſſe originē à iuſta ſuſpicione, prout
hic eſt.& voluit Angelus in l. fin.C.de quæſtionibus,
& Salycetus, in dicta l.ea quidem.in fine. Imol.in l.
fin.ff.de hæredibus inſtituendis.Baldus in l.j.iii verſic.
v.opponitur. C.de ſumma trinitate & fide catholica.
alleg.idem tenere Innocen. in capitulo ſicut.de ſimo.
Sed cùm in cauſa præſenti nulla adpareat probatio
alia

alia, ergo fama ipſa, quando verè probata fuiſſet, nullam habet confirmare probationem, cùm nulla reperiatur facta probatio: & ſic magna curia vicariæ nullum reperiens fundamentum in præfatis indicijs, tanquàm remotis, nunquam proceſsit ad aliquē actum, etiam citationis contra ipſum Hieronymum: licet ſit iudex rigoroſus, cogitans ac bene præuidens, quòd de iure procedere non poterat in cauſa, abſque partis iniuria: maximè cùm nulla præceſſerit diffamatio con-
17 tra ipſum inquiſitum de homicidio præfato. quo † caſo inquiſitio corruit, & eius virtute procedi non poteſt. capitulo qualiter & quando extrà de accuſ. cap. primo & ſecundo eodem titulo in ſexto. ita Speculat. in titulo de inquiſi. §. primo in princip. Bartolus, in l. cōgruit, de officio præſidis. Salycetus, bene in l. quod promulgatis. C. de offic. præfecti vrbis. Raphael Cumanus in conſilio cxxxv. incipiente, ad primum &c. & intantum hoc eſt verum, quòd contra non diffamatum non procedit inquiſitio, quòd licet teſtes producti ſuper huiuſmodi inquiſitione probarēt crimen,
18 de quo † inquiſitus ipſe non fuerat diffamatus, tamen tales teſtes illi inquiſito non præiudicant. Ita Speculator, in titulo, de inquiſi. §. nunc videndum. tertia columna, in principio. quem ſequitur Baldus ibidem in addition. in vltimo verſic. & clarius idem Speculat. in titulo, de inquiſi. §. nunc tractemus. vndecima col. verſic. nam ſi aliqua. & ita in propriis terminis conſuluit Marſil. in ſuo conſilio xxxv. nume. 6. in primo volumine, & in conſilio xxxx. numero 8. & conſilio quinquageſimo nume. 2. Dicebat tamen mihi pridie vnus ex conſultoribus veſtræ curiæ archiepiſcopalis, quòd cùm Hieronymus ipſe diſceſsiſſet à ciuitate Auerſæ, ſtatim poſt vulnus ſibi illatum, & veniſſet Neapolin, videtur fugam arripuiſſe: ex qua fuga reſultat indicium, per iura vulgaria: Ego reſpondi, notorium eſſe facti permanentis me ſemper deguiſſe, ac degere cum tota mea familia in ciuitate Neapoli ab annis quadraginta continuatis, & plus, & non Auerſæ: & præfatus Hieronymus iuſſu meo acceſſerat ad ciuitatem Auerſæ ad vidēdum fabricatores, & lignarios quid operarentur: & ſoluendum eiſdem mercedem præfatorum laborū: & ibi non habebat aliquam familiam, à qua potuiſſet infirmus gubernari, niſi à quodam ſeruulo: & tandem ex conſilio medici rediit Neapoli, antequā vulnus curari cœptum fuiſſet: aliàs non potuiſſet domum recedere abſque periculo ſuæ perſonæ. Item remeauit Neapoli ad eius domū, tanquam ad tutum refugium vniuſcuiuſque. vulg. l. plerique. de in ius vocando. item venit Neapoli, vbi viget caput. iuſtitiæ: & in ea palam & publicè ſemper per annos ſeptem continuos à die caſus præfati firmiter ſtetit, prout ſtat: & demum quàmprimum citatus fuit per eandem magnam curiam inſciis regente, & iudicibus, ac fiſci patrono, comparuit, & ſe remitti petiit, ac obtinuit ad hanc curiam eccleſiaſticā. Vnde quando verè dici poſſet ipſum aufugiſſe à ciuitate Auerſæ, prout minimè dici poteſt, per comparitionem poſt citationem præfatam euaneſcit omnis ſuſpicio præ-
21 tenſæ fugæ. † Ita in propriis terminis conſuluit Cæpola in ſuo conſilio xxxj. columna iiij. Bartolus, in l. quis ſit fugitiuus. §. primo. ff. de ædilitio edicto. Ioannes Baptiſt. de ſancto Seueri. in ſuo tractatu, de debit. fugit. in prima quæſtione. Paris in tractatu ſyndi. in verſiculo. fuga. circa princip. Item, pro complemento materiæ concludo, quòd ex alio etiam capite huiuſmodi inquiſitio ruit, & non tenet, ex quo cùm nullus vnquam apparuerit accuſator, debebat prius antequàm procederet curia ad inquiſitionem præfatam, mouere illos, quorum intererat ad ſciendum, an velint accuſare, etiam ſtatuendo ſibi terminum ad
deliberandum. † voluit gloſſa in capit. presbyter ſi à 22
plebe. ſecunda quæſtione quinta. de qua facit textum Baldus in l. Senatuſconſulto. C. qui accuſare non poſſunt. Et ita eſt magna cautela ad impediendum inquiſitionem per iudicem. Ita etiam tenet Romanus in ſuo ſingulari incipiente, de doctrina inquiſitionis: & in particulari idem tenet Cæpola in ſua cautela xxv. incipiente, tu ſcis. & vltra eum idem voluit Angelus, in authentica, de tēpore non ſolutæ pecuniæ. in principio. & in repetitione l. ſi vacātia. C. de bonis vacantibus. libro decimo. Alexander, in l. ſecunda. §. ſi publico. in ſecunda apoſtilla. ff. de adulteriis. Amodeus Auſtin. in ſuo tractatu ſyndicatus. in tertia charta, in iij. columna. poſt medium: & ideò iudex antè quàm for-
met inquiſitionē contra reum, † debet facere dictam 13
interrogationem offenſo: aliàs nō valeret inquiſitio. Ita in particulari dixit Marſilius, magnus criminaliſta in ſua practica cauſarum criminalium, in verſic. conſtante. vndecima columna, in verſiculo, primò interroget partem offenſam. numero 39. & conſuluit idem Marſil. in ſuo conſilio xxxv. columna iij. numero 7. in primo volumine, & ibi cōcludit, quòd ex quo curia non fecit talem interrogationem offenſo, non potuit formari inquiſitio, vt formata fuit: & ſic debet ſequi abſolutio. Ex quibus concludo cōtra præfatum Hieronymum minimè ex præmiſsis procedi poſſe in cauſa ipſa, niſi ad meram abſolutionem.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

Et tandem ex præmiſsis per curiam archiepiſcopalem per diffinitiuam ſententiam abſolutus fuit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis iuliæ de vi publica, eſt deportationis, & quæ ſit pœna deportationis.*

2 *Pœna violentiæ cum armis, eſt pœna portantium arma, & pœna legis iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur.*

Violentiam non dicitur committere, ſi vnus ſolus faciat iniuriam alicui ſine armis, niſi id faciat hominibus coadunatis.

3 *Vim faciens ſolus, ſine hominibus coactis, vel armatis, eodem edicto tenetur.*

4 *Arma tenens ad alium finem, quàm cauſa itinerandi, vel ſe tuendi, pariter erit & in eadem pœna.*

5 *Violentia qualibet, quæ ſit, punitur lege iulia de vi publica, ſi cum armis: & lege iulia de vi priuata, ſi ſine armis.*

6 *Crimen legis iuliæ de vi publica, incurritur, nedum ſi inſultus committitur cum cœtu, ſed etiam ſi ſine cœtu, etiam per vnum cum armis, & ſic tenetur communiter, maximè in curia vicariæ.*

CONSILIVM XLIIII.

REdemptoris gentium ſuffragio petito, Amen. In cauſa appellationis introductæ per remedium ipſius in Sacro Regio conſilio pro parte Magnifici Ludouici de Abenabulo, vtilis domini terræ Tricaſij à prouinciali

audientia Idrontina, ſuper decreto interpoſito per
eandem contra eius Capitaneum præfatæ terræ Tri-
caſij, declarando malè fuiſſe pronuntiatum per eun-
dem Capitá. dum proceſsiſſet ad bannum & contu-
maciam magnific. Pomponij de Tricaſio, Vtriuſque
Iuris profeſſoris: ex quo euaginato enſe inſultum fe-
cerat cōtra Antonium ſartorem, eundem proſequen-
do per præfatam terram: & hoc prætextu, quòd fuerit
in pœna portationis armorum duntaxat: quæ pœna
pecuniaria eſt per regni conſtitutiones: & non pote-
rat contumax reputari, dum per procuratorem com-
paruiſſet. Ego autem dicebam in ſacro Conſilio præ-
fato, quòd vltra delationem armorum Pomponius
ipſe extraxerat arma, & inſultum commiſerat, pro-
ſequendo eundem Antonium. qui licet querelam non
expoſuerit, perhorreſcens potentiam eiuſdem Pom-
ponij, qui nimis potens eſt in partibus illis, non ex
hoc euitare poterit pœnam legis Iuliæ. de vi publ. quæ
1 eſt pœna deportationis. † nam damnatos de huiuſmo-
di crimine olim aqua & igni interdicebatur, de iure
ffforum, in cuius pœnæ locum hodie pœna deporta-
tionis ſucceſsit, vt in l. tertia. ff. ad leg. Iuliam. pecu. ita
etiam dicit gloſſa in l. qui dolo malo. §. fina. in verſic.
aqua & igni. ff. ad legem Iuliam. de vi pub. & ſic pœna
ipſa ſubſiſtente, nulli dubium quòd poterat Capita-
neus ipſe ex officio procedere contra pręfatum Pom-
ponium. & quòd Pomponius ipſe cōmiſerat vim pu-
blicam alleg. in propriis terminis Andræas de Iſernia.
hoc tenentem in conſtitutione regni, intentionis. de
illici. por. armo. in prima columna. vbi dicit, quòd
2 quando quis impetitur † de violentia cum armis, po-
teſt exigi pœna portationis armorum, & pœna legis
Iuliæ de vi publ. & vna per aliam non tollitur. l. nun-
quam plura. ff. de priuat. deli. ita etiam ſequitur & re-
fert Afflictus in conſtitutione regni, ſi quis aliquem.
penultima columna. & idem Andręas in dicta conſti-
tutione regni, intentionis. & licet in contrarium vi-
deatur obſtare. l. ſi criminis. C. ad leg. Iuliam. de vi pu-
bli. vbi videtur probari, quòd ſi ſolus faciat iniuriam
cum armis, non incidit in legem Iuliam de vi publi.
Secus, ſi hominibus coadunatus. Nam rectè intuenti
text. in l. ſecunda. §. item ſi proponas. & §. damni præ-
tor inquit. ff. vi bono. rapt. vbi exponuntur dicta ver-
ba, videlicet hominibus coadunatis. & hoc fortè vo-
luit dicere dicta l. ſi criminis. quòd ſi vnus ſolus faciat
iniuriam alicui ſine armis, non dicitur committere
violentiam, niſi id faciat hominibus coadunatis. Et
hoc optimè etiam confirmatur per text. in dicta l. ſe-
cunda. §. dicto §. item ſi proponas. ff. vi bon. rapto. ibi,
hoc enim, quod ait hominibus coactis, ſic accipere
debemus, vt ſiue ſolus vim fecerit, ſiue etiam homi-
3 nibus coactis vel armatis, † vel inermibus, hoc edicto
teneatur: ſed circunſcripta pœna legis iuliæ de vi pu-
blic. dico quòd in caſu de quo agitur, nedum fuerit
pœna portationis ſeu delationis armorum, prout au-
dientia ipſamet declarat, verùm etiam & pœna inſul-
tus cum armis. Ita voluit Ludouicus Roma. in ſuo ſin-
gulari ccccclxviij. incipiente inſultus. vbi plus tenet,
quòd inſultus factus cum armis licet non extractis,
punitur ac ſi arma extracta forent. & factus inſultus
dicitur cum armis. l. tertia. §. armis. verſiculo. qui ar-
mati. ff. de vi & vi arma. & dicit Maria. ſoci. in capit.
qualiter & quando. extrà de accuſation. el ſecundo. in
articulo lx. ſe ita obtinuiſſe in facto. Et idem tenet

Albericus in ſecunda parte ſtatutorum quæſtio. xxx.
& pro præmiſſa opinione bene facit: nam eo ipſo, quòd
aliquis eſt in publico cum armis, etiam quod aliquem
non offendat, tenetur lege Iuliæ de vi publica. vt in l.
tertia. §. eadē. ff. ad leg. Iuliam. de vi publ. imò ſi tenet
arma ad alium finem, quam cauſa itinerandi, vel ſe
tuendi, pariter erit † & in eadem pœna, vt in l. prima. 4
ff. eodem titu. multò magis, ſi inſultauit aliquem cum
telo, ſeu inſidiatus fuerit. & teli appellatione venit
omne id quod manu mittitur, vt lapis, lignum, fer-
rum, vt in §. telum. inſtitu. de publi. iudi. & communi
vſu iudiciorum hodie tenetur, quòd committens in-
ſultum cum armis contra aliquem, tenetur lege Iulia
de vi public. Hoc videtur ſentire Mari. de caram. in
apparatu conſtitutionum regni, ſi quis aliquem. &
quod crimen legis Iuliæ de vi public. committatur,
nedum ſi plures cum armis inſultauerint in aliquem,
verùm etiam ſi vnus ſolus: & ita dicitur communiter,
& maximè in curia vicariæ. tenet etiam Nicolaus de
Petra, in conſtitutione, ſi quis aliquem. de pœna per-
cutient. & non occidentis. & quòd talis poteſt accu-
ſari lege Iulia de vi publi. tenet etiam Petrus de mon-
forte in conſtitutione iuſtitiarij. de officio iuſtitiaria-
tus. & licet quidam voluerint pœnam legis Iuliæ de
vi public. locum habere, quando violentia infertur
perſonæ, id dixerunt procedere, quando hominibus
coadunatis committitur: vt in præfata. l. qui dolo. §.
fin. & l. ſi criminis. eodem titulo. licet aliud ſit quan-
do committitur in rebus, vt in l. nec intereſſe. ff. ad l.
Iulian. de vi priua. tamen reperio quòd domin. Pam-
philus mollus de capua, contemporaneus domi. An-
ton. de Alexand. vt ambo mihi retulerunt in quibuſ-
dam ſuis recollectis ab antiquis doctoribus ſuper cō-
ſtitutione Regni, dicebat ſuper dicta conſtitutione
Regni, intentionis. hoc ſe non credere eſſe verum in
violentia quæ fit cum armis, quia vt dictum eſt, eo ipſo
quòd aliquis eſt in publico cum armis cauſa nocendi
alicui, tenetur lege Iulia de vi publica, vt dictum eſt,
nam † quælibet violentia, quæ fit punitur lege Iulia de 5
vi publica, ſi cùm armis. & lege Iulia de vi priuata, ſi
ſine àrmis. vt inſtit. de public. iudic. §. item lex. Iulia
de vi. vbi enim requiritur, quòd homines ſint coaduna-
ti, requiritur ad hoc, vt violentia pręſumatur, vbi non
conſtat: ſed ſi vnius factum interuenit, & conſtat de
violentia, credit quòd tenetur dicta lege, & ſpeciali-
ter quando cum armis, præfata ratione. Ad quod fa-
cit l. ſecunda. §. damni. ff. vi bonor. raptor. vbi expo-
nuntur dicta verba hominibus coadunatis. Nō enim
ſemper habet locum argumentum à contrario ſenſu,
vt C. de condition. inſer. l. ſecunda & hoc fortè voluit
dicere. l. ſi criminis. quia ſi vnus ſolus faciat iniuriam
alicui ſine armis, non dicitur facere vel committere
violentiam, niſi id faciat hominibus coadunatis: ſicut
& damnum poteſt dari ſine vi, tamen ſi detur homi-
nibus coadunatis, aliàs coactis, dicitur violētia, vt in
dicto §. damni. & §. dolo ead. l. Ita dicit tenere Lucius
de pen. in capit. regni, ſi quis cum roncha in lectu. ca-
pitulorum regni. quam ipſe dominus Pamphi. dicit ſe
ſolum ipſam habere, & ſic exhibitis præfatis recollo-
ctis Pamphi. cum eius opinione præfata in rota. ſacri
Conſilij Regij. & ſatis commendata pari voto Magn.
domini Cichi Viceprotonotarij, & præſidentis. ſacri
Regij Conſilij, ac cæterorum Regiorū Conſiliorum,
fuit decretum bene fuiſſe appellatum per dictum Ma-
gnificum

gnificem Ludouic. & malè iudicatum per audiētiam Idrontinam, & cauſam eandem eſſe remittendam ad Capitaneum præfati Magni Ludoui. &c. Demum per aliquos dies poſt præfatam. remiſsionem, voluendo plures codices ad alium effectum, reperi quandam apoſtillam antiquam in quibuſdam meis antiquiſsimis conſtitutionibus ad Pennam, in præfata conſtitutione, ſi quis aliquem. quæ ita formaliter dicit: notabile illud de quo ſæpe dubitatur, videlicet quòd crimē legis Iuliæ de vi public. incurritur, nedum ſi inſultus
6 committitur cum cœtu, † ſed etiā ſi ſine cœtu, etiam per vnum cum armis, & ſic tenetur communiter, maximè in curia vicariæ: & hoc per iſtam glo. licet nihil allegat: attamen poſſet alleg. pro ea l. ſecunda. §. hoc edicto. ff. vi bonor. raptor. volunt tamen quidam dicere, quod iſte percuſſor poſſet teneri lege Iulia de vi public. iſto caſu, ſcilicet vbi ego ſolus te aggredior armatus: & hoc dicunt, quia inſultus excogitatus connumeratur inter magna crimina, vt in conſtitutione inſtitiarij nomen, ſub rubrica, de officio iudic. Item, quia repútatur vis ſolùm habere arma vel portare, vt ff. ad l. Iuliam de vi public. l. ſecunda. multò magis debet teneri iſte. Sed ad hoc reſpondetur, quia lex illa eſt correcta per hanc conſtitutionem: quia portans arma tenetur aliter, & ideò non obſtat. Præterea, ſi hoc eſſet verum, quòd ſi vnus, & ſolus facit inſultum, teneretur lege Iulia de vi publica, eueniret magnum abſurdum, quòd ille qui percuſſit cum armis, tenetur pœna minus, vt in hac cōſtitutione: & ſi iſte, qui non percuſſit, tenetur lege Iulia de vi public. magis punitetur, qui non percutit, quàm qui percuſsit. ideò cogita, & ita formaliter dicitur in dicta apoſtilla.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſocij criminis non nocet, vbi non cōcurrunt alia adminicula. & nu. ſeq.*
2.
7 *Inimicitia ad hoc vt ſit conſiderabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in ſpecie.*
Nec ſufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec cauſa inimicitiæ, & ſic non eſt probata inimicitia.
8 *Inimicus teſtis ad hoc vt tanquam inimicus repelli poſsit, requiritur probari euidens inimicitia & manifeſta.*
9 *Inimicitia ex qua poſſit reſultare indicium, requiritur quòd fuerit capitalis, & ita probetur.*
10 *Teſtis varius & contrarius inter ſemetipſum, nihil probat.*
11 *Teſti periuro non eſt credendum.*
12 *Indicium ad torturam vbi exiſtit contra aliquem, vnumquodque quod vergit in contrarium illud elidit. & nu. 13.*
14 *Torquere non licet inquiſitum vltra tertiam vicem: quia eo caſu dicitur iudex immoderatè procedere.*
15 *Confeſſio per torturam extorta, ſi fuit reuocata licet millies repetita & ratificata, non obeſt: & ideò perſeuerantia debet fieri pluries, & diuerſo tempore.*

CONSILIVM XLIIII.

SAluatoris mundi ſuffragio petito. In cauſa Martini triparij cum Regio fiſco, ſuper aſſaſsinio commiſſo, vt prætenditur per ipſum committi mandato in perſonam quondā Bernardini toncinelli occiſi, confeſsione eiuſdem Martini ac ratificatione exiſtente, dico principaliter eius confeſsionem præfatam, & ſucceſſiuè ratificationem in nihilum ſibi obeſſe, tanquàm extortam per torturam illatam non præcedentibus indiciis: ex vulgata iuris diſpoſitione, de qua plenè per gloſſam. Bartolus & doctor. in l. penultima. ff. de quæſtionibus. & in primis adparet, quòd Bernardinus Calandra ſolus ſocius & particeps criminis, vt falſus eſt, eundem Martinum inculpat, aſſerendo quòd præcedenti die, dum rixatus fuiſſet cum eodem Roncinello, concluſerunt ad inuicem eundem interfecturos, & Martinus ipſe adſumpſit onus comperiendi aliquos, qui inferre debuiſſent eidem Bernardino duo vulnera, & debilitarent ipſum in brachio, & quòd Martinus ipſe ſolueret de pecunia ſocietatis, quicquid ſibi videretur ſoluendum. vnde talis inculpatio non habet ſibi nocere, cùm alia † non concurrant adminicula, prout requiritur ad concomitantiam confeſsionis ſocij criminis, ad hoc vt probet, vt concludit Salycetus in l. fin. C. de accuſationibus. Ioannes de Imola, in capitulo primo extrà de confeſ. Alexander in conſilio cxxvij. quoniam abundè. in quarto volumine. in fin. ſed ſolùm faciet qualemqualem præſumptionem, vt omnes præfati tenent. Item liquet ex defenſionibus Martini præfatum Bernardinum Calandram iam furcis ſuſpenſum, eſſe hominem malæ famę & vitę, ac furem, & de furto vnius equi, & vnius mantæ conuictum in hocmet proceſſu: & licet aliàs ſocius criminis in caſibus exceptis faciat iodicium ad torturam, † tamen hoc debet intelligi de ſocio criminis, 2
aliàs non infami ob aliud delictū: per not. doctrinam Angel. in l. qui iudicio. ff. de accuſationibus. vbi dixit, quòd ſi ex forma ſtatuti debet credi accuſatori damni dati, vel alterius criminis, quòd ſi ipſe accuſator eſſet infamis infamia facti, non creditur ei, & ſubdit Angelus quòd cùm hæc quæſtio occurriſſet de facto tempore ſuo: ita fuit iudicatum. & idem in propriis terminis in ſocio criminis. conſuluit Marſilius in conſilio ſeptuageſimoquarto, quarta columna in primo volum. Tertiò adparet inquiſitio præfata formata cōtra eundem Martinum ad dictum ſolius præfati quondam Bernardini furca ſuſpenſi ob delictum præfatum: quo caſu † non procedit inquiſitio præfa- 3
ta, cùm ad depoſitionem ſolius ſocij criminis non poſsit inquiſitio formari, vt conſuluit Raphael Fulgo. in ſuo conſilio cxxxvj. incipiente in cauſa criminationis. vltima columna, verſiculo. nouiſsimè verò. & in conſilio cvij. incipiente, ſuper eodem: quarta columna. refert & ſequitur idem conſulendo Decius in ſuo conſilio clxxxix. incipiente lætatus ſum. quinta columna. & idem in particulari ſequitur conſulendo Marſilius in conſilio lxxviij. incipiente, ſalus omnium. quarta columna. & ſubdit plus quòd talis aſſertio ſocij criminis, non facit iodicium etiam ad inquiſitionem. Idem ante eum conſuluit Raphael Fulgo. in præfato conſilio cvij. in tertia colum. Quartò & vltimò dico nō debuiſſe, nec debere in aliquo ſtari confeſsioni præfati quondam Calandræ contra præfatum Martinum optimæ famæ, conditionis & vitæ, bonum chriſtianum, pium, eleemoſynarium, & miſericordem, ac pacificum & quietum, & minimè rixoſum, vt plenè atteſtantur decem teſtes ſuper quarta quinta & ſexta exceptionibus ſuis: & confeſsio ſocij criminis † contra hominem bonæ famæ non operabitur quicquam, prout in ſpecie tenet Andr. de Iſer- 4

nia in conſtitutione regni, ſi damna. in queſtione illa,
quam prolixius examinat, an & quando ſit ſtandum
depoſitioni ſocij criminis contra nominatum per ip-
ſum: & ibi concludit, quòd etiam ſi plores eſſent con-
fitentes de nominato contra ipſum, non probant: ſed
ſolùm indicium faciunt ad inquirendum. Idem tenet
Alexander in l. reperi. ff. de quæſtionibus. in §. is qui:
& aliquid per Felynum in capitulo dilecti. extrà de
accuſationibus. Raphael in conſilio lxxj. incipiente
in cauſa inquiſitionis. Decius in conſilio clxxv. inci-
piente in cauſa falſitatis. & in præfato conſil. clxxxix.
incipiente lætatus ſum. Et nunc dato abſque veri præ-
judicio, quòd confeſsio ipſius quondam Calandræ
potuiſſet aliàs facere indicium ad torturam, prout
1 nullatenus poteſt ex præmiſsis contra præfatum Mar-
tinum per ipſum nominatum, dico quòd vnum ſo-
lum eſſet indicium ad torturam ſufficiens: ſi tamen
probatur inquiſitum ipſum eſſe bonæ famæ, reſultat
quòd indicium ipſum tollitur, & eneruatur ob illam
5 bonam famam: adeò quòd torqueri non poteſt. † Ità
voluit Baldus in l. fin. vltima columna de probation.
refert & ſequitur Alexander in l. fin. tertia apoſtil. ff.
de quæſtionibus. idem Alexander in conſilio xc. in-
cipiẽte, viſo themate antè ſcripto. penultima colum-
na. tertio volumine Catal in tractatu ſyndi. verſiculo
cxlij. incipiente adde, quia ſæpe. & Decius in præfato
conſilio clxxxix. penultima columna: vbi alleg. etiam
1 Baldum in l. prima. in fi. C. loca dicentem, quòd præ-
ſumptio delicti tollitur ex præſumptione bonæ famæ:
imò cùm ſit vnicum indicium, ex præſumptione bo-
6 næ famæ extinguitur: † imò eliditur in totum ob bo-
nam famã & vocem. Ita in particulari conſuluit Mar-
ſil. in conſilio lxxiiij. quarta columna. j. volumine. vbi
alleg. Baldum idem tenentem. & ibi Imola in l. fi. ff.
de hære. inſtito. vbi pulchrè ſatis loquitur in materia.
Idem voluit Saly. in l. fin. vltima columna. de quæſtio.
Augu. in additio. ad Angel. in verſiculo. fama publica.
in additio. magna incipiente tu autem. Idem conſu-
luit Alexander in ſuo conſilio v. incipiente, in cauſa
inquiſitionis, in primo volumine. Nec poſſet eidem
Martino in aliquo obeſſe aſſertum adminiculum: vi-
delicet quòd rixatus fuerit cum eodem Roncinello
ſero præcedenti, & parum antè quam fuiſſet aggreſ-
ſus, & vulneratus: & ſic quòd ex hoc inferri poſſet fuiſſe
effectos inimicos: nam inter eos tempore prætenſæ
rixæ, ſeu verborum habitorum inter ipſos, nullum
fuit verbum iniurioſum prolatum: nec aliqua inimi-
citia ex verbis prolatis inter eos veriſimiliter contra-
cta. & ad hoc, vt dici poſsit cõtracta inimicitia, requi-
ritur probari qualitas ipſius inimicitiæ in ſpecie: nec
ſufficit in genere, nulla adiecta qualitate nec cauſa
7 inimicitiæ: † Quo caſu non apparet probata inimi-
citia aliqua. Ita dixit ſatis not. Imola in capit. Ray-
nutius, de teſta. Baldus in l. ſi quis teſtibus. in fin. C. de
teſtibus. vbi in ſpecie ſubdit, quòd requiritur qualitas
& ſpecies inimicitiæ probari: nec ſufficit ita in gene-
re. & loquuntur de inimicitia teſtium ad hoc vt re-
pelli poſsint. Idem ſequitur Iaſon in l. prima. quinta
columna. C. de teſtament. & in ſimili dicit Baldus in
capitulo Rodulphus. extrà de reſcriptis. quòd ad hoc,
8 vt teſtes tanquàm inimici repelli poſsint, † requiritur
probari euidens inimicitia, & manifeſta. Refert & ſe-
quitur Iaſon in l. ſororem. vltima columna. C. de his,
quibus vt indignis. maximè, quia inimicitia ex qua
reſultare poteſt indicium, requiritur quòd ſit capi-
pitalis: † & ita probatur. Ita dixit Ludouic. Roma. in 9
l. prima. §. hoc reſcriptum. ff. ad Sillania. & not. Bart.
in l. tertia. ff. de adimen. lega. Et potiſsimè vendicant
ſibi locum præmiſſa omnia, concurrente varietate,
imò contrarietate ipſius quondã Bernardini Calan-
dræ inter ſemetipſum in eius confeſsionibus contra
præfatum Martinum, & Ioãnem Patazolam: nam in
prima eius depoſitione facta in tortura ſub data die
xix. Nouembris, & in alia ſequẽti eius depoſitione af-
frontatus cum Martino depoſuit, quòd Martinus vulne-
rari fecit Roncinellum per Ioannem Ant. vngarum,
& Anellum, & requiſiuit ipſum, ſi voluiſſet in hoc in-
teruenire. & ipſe remanſit contentus: & præfatus Mar-
tinus ſoluit pecuniam præfatis interfectoribus, & re-
tinuit ob hoc partem eidem Calandræ tangentem de
pecunia trippartita: & demum in alia eius depoſitione
facta ſimiliter in tortura, die vigeſimoſecundo No-
uembris. 1532. Calandra ipſe confeſſus eſt omnia fe-
ciſſe, & quòd ipſe Calandra acceſsit ad vocandum
Anellum, & Ioannem Antonium, & concertati ſunt
cum ipſo intus eccleſiam ſancti Eligij prope altare, &
eiſdem poſt vulnera illata dedit ducatos decem: &
quòd præfatus Martinus & Ioan. Patazola non fue-
runt alloquuti præfatos Ioannem Antonium, nec A-
nellum interfectorem: nec ante nec poſt vulnera il-
lata eidem Roncinello: & interrogatus ibidem, qua
de re depoſuerat per prius *hel prefat. Martino hauea*
tomicertato ogni coſa : reſpondet, *lo ho ditto per me mature*
Signor. vnde ſuccedit, quòd præfatus Calandra tan-
quam teſtis in Martinum examinatus, varius exiſtens,
& contrarius inter ſemetipſum, nihil probat contra
dictum Martinum: † vt habetur in l. qui falſa vel va- 10
ria ff. de teſtib. & in l. prima in princip. eodem titul.
& in capit. cùm eccleſia. de cau. poſ. & propric. & in
capitulo ſuper his. de pœn. & quarta quæſtio. tertia.
capit. ſi teſtes. § qui falſo. & latè Speculator in titul. de
teſt. §. primo verſiculo item, quòd teſtes ſunt varij. &
conſuluit Marſil. conſilio lj. vj. columna incipiente,
licet nondum plenè. & conſilio lxxviij. incipien. ſalus
omnium. tertia colum. & tantò magis ei credendum
non eſt, tanquam † periurio. l. tertia. ff. de teſtib. capit. 11
forus. de verbo. ſignifi. Specular. in titu. de teſte. §. pri-
mò. verſiculo. item excipitur, quòd eſt infamis. & in
eodem §. verſiculo, item, quòd eſt periurus. Innocen.
in capitulo fraternitatis. de hære. Baldus in l. ſi ex fal-
ſis. C. de tranſactio. Nec militaret, quatenus pro fiſco
diceretur accidere aliud adminiculum cum depoſi-
tione præfati Calandræ, videlicet depoſitio duorum
teſtium, videlicet Petri Anton. & Fonſi pantaleoni
deponentium, quòd dum Calandra veniret ad man-
dram dixit: *malè me ſape che Bernardino ſe more ſecondo*
lo medico me dicerio non diſſe a quelli che totalmente lo
amazaſſero: ma che lo ſtropiaſſero de vno braccio ra me in-
tendo me ſcappare me potea ſcappare: to piglia quelli de-
nari andamo & portamocelli ſi non che quelli lo potimo
ſcombogliare: & tu & lo ne ſtariamo male & tuſſi und..ro.
non tamen adparet Martinum acceptaſſe delictum.
Et inuitum accipere debemus, nedum qui diſſentit,
verùm & qui conſenſiſſe non probatur, vt in l. inui-
tus. C. de procurator. cum vulgaribus. tamen ex præ-
miſsis depoſitionibus clarè adparet Calandram id
principaliter factutum. † vnde reſultat, quòd Marti- 12
nus non poterat torqueri, ex quo vbi extat indicium
ad

ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illud elideret, adeò vt torqueri non poſſet. Ita Ioannes Andræas in regula, cùm in contemplatione, de regulis iuris. Baldus in l. fin. de proba. Alexander in conſilio clxxix. tertia columna. ij. volum. & adeò dicit Bald. in l. j. C. quorum appel. quòd licet vnus bonus teſtis faciat indicium ad torturam, id intelligitur, dummodo niſi alia coniectura reſulteret in contrarium. Idem conſuluit Alexand. in conſilio cxxiiij. in ſexto volum. & ideò quando torquendus habet aliqua indicia pro ſe, illa quæ contra ſe vrgent, debent eſſe magis grauia. dixit Bartol. in l. j. §. ad quæſtionem. de quæſtionib. & ſequuntur Mod. Senenſ. in tractatu de indiciis & tortura. in v. charta.

Item liquet ex meritis proceſſus, quòd præfatus
1 Calandra maximo odio proſequebatur Bernardinũ præfatum Roncinellum, ex quo dicebat, quòd præfatus Roncinellus habebat rem cum ſua ſorore: & quòd ipſe fuerat occaſio, ſeu cauſa, vt occideretur quidam eius frater conſobrinus, vt plenè deponunt, ij. & iij. teſtes ſuper qua exceptione, & x. teſtis ſuper ix. x. & xj. & ſubdunt, quòd præfatus Calandra minatus fuit velle eundem Roncinellum occidere, prout etiam deponit primus teſtis & tertius ſuper ix. & xj. exceptione vltra ſuprà dictos alios teſtes: & ſic adparet præfatum Calandram ex proprio odio occidiſſe, ſeu occidi feciſſe præfatum Roncinellum, prout in ſpecie conſuluit Cæpo. in ſuis cautelis, cautela xxxix. vnde adparet quòd ceſſat præſumptio contra præfatum Martinum ab ipſo Calandra mendaciter inculpatum. Nec prodeſſet fiſco, quòd Martinus ipſe ita confeſſus fuerit, & demum eandem ſuam confeſsionem ratificauerit: dum huiuſmodi confeſsio emanata fuerit in tormentis abſque legitimis indiciis: quo ca-
13 ſu etiam millies ratificata non obeſt. † per glo. Barto. & docto. in l. penult. ff. de quæſtio. maximè præcedente adeò immoderata tortura, nedum primo, ſecundo & tertio loco ſibi illata, verum etiam & quarto: & ex iuris diſpoſitione non licet vltra tertiam vicem tor-
14 quere: vbi † tamen ſufficerent indicia ad torquendum altiùs, iudex vltra torquẽdo, dicitur immoderatè procedere: dixit Paulus de Caſtro in conſi. cxcvij. incip. viſa inquiſitione. circa finem. arg. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de legatis tertio. & ſequitur Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus, in chart. cviij. in verſic. tortura. columna xxxviij. in cap. viſo. de repetitione torti. & ſequitur Marſilius in ſua practica cauſarum crimi. §. quoniam. iij. colum. & in l. repeti. iij. colum. ff. de quæſtionib. vbi in ſpecie ſubdit, quòd inquiſitus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Ex quibus reduco me ad iſtam concluſionem, quòd ſtante reuocatione ſuæ confeſsionis, ad quam minus legitimè ad torturã contra ipſum proceſſum fuit, & quę eidem
15 inferri non poterat, nihil habere † obeſſe eidem inquiſito, etiam ſi millies repetita & ratificata fuerit. Ita dixit Barto. poſt glo. ſingu. in l. j de quæſtionib. Inno. in cap. cauſam matrimonij. de offic. delega. & ideo ratificatio ſeu perſeuerentia debet fieri pluries, & diuerſo tempore. argu. gloſſ. in verſicu. niſi ei. in l. iiij. de pigno. act. Ita ad literam dicit Paris de Puteo in tract. ſyndi. in ver. tortura. cap. ſequitur quæſtio quotidiana in iij. colum. ſicque debet Martinus ipſe ſaltem ſub fideiuſſoribus liberari.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri dicenti ſe carnaliter cognitam ab aliquo, non debet ſtari.*
2 *Accuſator & teſtis quis eſſe non poteſt.*
3 *Conſanguinei & affines in cauſa iniuria illata eorum conſanguineo, vel affini, non probant: quia dicuntur in cauſa propria teſtificari.*
4 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta videtur.*
5 *Conſanguineus pro conſanguineo teſtis non admittitur, maximè ad offenſam.*
6 *Cohabitatio in teſte, auget ſuſpicionem parentelæ.*
Teſtis eſſe non poteſt maritus pro uxore.
Maritus & vxor dicuntur vnum corpus, & vna anima, & alter alterius debet eſſe particeps infortuniorum ſuorum.
7 *Teſtis dicens vidiſſe hominem de nocte, & non dicit accenſa candela ſeu lumine, aut lucente luna, non probat.*
8 *Iudex non veriſimili non debet fidem dare.*
9 *Teſtes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non poteſt: tamen debet per prius adparere quòd aliter veritas haberi non poteſt. & quando & quomodo hoc intelligendum ſit, quòd veritas aliter haberi non poteſt. vbi vide multas limitationes. & nume. 10. 11. 12. & num. 19. 23. 24.*
13 *Teſtes inhabiles, ac etiam criminoſi recipi poſſunt ad informationem iudicis, ſeu in cauſa inquiſitionis & nu. 14.*
15 *Teſtes affines in criminalibus repelluntur à teſtimonio, intantum, quòd ſi ſunt admiſſi, minimè probabunt.*
16 *Teſtis eſſe non poteſt ſocer pro genero, nec ſocrus pro nuru.*
17 *Teſtis cum quo ſubeſt cauſa inimicitiæ, licet aliter de ea non adpareat, & etiam ſi teſtis aſſerat nullam habere inimicitiam, tamen repellitur.*
18 *In teſtium receptione idem iudicandum eſt de inimico præſumpto, quod de inimico vero.*
Teſtes inhabiles quòd poſſint admitti, quando veritas aliter haberi non poteſt, non debet intelligi, quòd poſſint admitti in teſtes partes principales, aut inimici.
20 *Teſtis mulier in criminalibus de iure canonico licet non admittatur, tamen quando veritas aliter haberi non poteſt, admittitur.*
21 *Delictum ſi aliter probari non poteſt, niſi per minorem, ſi fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum.*
22 *Teſtes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur quando veritas aliter haberi non poteſt, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter.*
25 *Contumax bānitus ex ſola contumacia & banno poteſt de iure torqueri.*
26 *Contumax verus dici non poteſt, citatus domi: ſed qui perſonaliter citatus eſt. & num. 27.*
28 *Contumax dicitur ille, qui eſt cõdemnatus ex vera contumacia.*
29 *Contumax ſi tempore contumaciæ ſtabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari.*
30 *Teſtium defectus quòd numerus ſuppleat, non habet locum in cauſa graui, ſeu criminali.*
31 *Fama mala probata contra aliquem, vt ſortiatur effectum ſuum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali.*
32 *Infamis ex delicto, vel propter delictum, requiritur quòd delictum ipſum confeſſus fuerit, vel quòd propter*

 ſententiam

ſententiam condemnatus ſit: Nec ſufficeret crimen eſſe probatum.

33 *Principis mens præſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet.*

34 *Princeps nunquàm præſumitur concedere non concedenda.*

35 *Princeps mandare non poteſt, vt quis torqueatur non præcedentibus legitimis indicijs.*

36 *Confeſſus per torturam non præcedentibus indicijs, etiã ſi millies ratificauerit, non tenet confeſſio. & num. 37.*

38 *Iudex debet replicare principi ſibi mandanti, vt quid iniuſtum exequatur. vbi multa de hoc. & num. 39.*

40 *Teſtimonium virorum præfertur teſtimonio mulierum.*

41 *Auxiliator non tenetur eadem pœna qua principalis.*

42 *Delictum, in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda pœna mortis, eo caſu principalis ad ipſum condemnabitur; cæteri verè deportantur.*

43 *Tortus per tres vices, & non confeſſus, debet relaxari ſub cautione.*

44 *Confeſſioni facta in tormentis legitimè illatis ſtatur, ſi perſeueratum fuerit in ea, niſi indicia per quæ fuit tortura illata, fuiſſent leuia, quæ non facerent præſumptionem: quia non ſtaretur illi confeſſioni, niſi perſeueret in ea.*

45 *Confiteri delictum feciſſe, quod non fecit virtute torturæ non eſt veriſimile, ſi erat confeſſus innocens. & nu. 46.*

47 *Pœna minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando.*

48 *Iuſtitia vera eſt miſereri delinquentibus. Miſericordiam qui putant eſſe negandam peccantibus, & de iuſtitia ſua præſumunt, à domino percuſſi intereunt: quia iudicium ſine miſericordia erit illis, qui noluerunt facere miſericordiam delinquentibus.*

CONSILIVM XLV.

REdemptoris gentium præſidio petito,
Amen. In cauſa Santilli de panectaria,
cum Regio fiſco, ſuper prætenſa violen-
tia commiſſa in perſonam Cubellæ de
iorto, prætenſæ vxoris Saluatoris riſtaldi, necnon &
prætenſis vulneribus & alijs, prout in proceſſu for-
mato contra ipſum latius continetur, principaliter
eſt diſcutiendum, an confeſſio facta per eundem San-
tillum in tortura, & demum ratificata ſibi obſtare
poſſit: Et certè dicendum eſt, quòd non: cùm ad tor-
turam nullis præcedentibus indicijs proceſſum fue-
rit; ex quo aduerſus eundem Santillum non adparet,
niſi depoſitio ipſius Cubellæ principalis: necnon &
Saluatoris eius viri prætenſi, & ſucceſſiuè Beatricis
3 matris ipſius Saluatoris. † & incipiendo ab eadem
Cubella principali, dico, quòd dum eius aſſertio con-
tineat turpitudinem ſuam, dum aſſerit ſe fuiſſe car-
naliter cognitam ab ipſo Santillo, eidem ſtari non
debet contra ſeipſum, & nihil probat: vt habetur in
l. ſecunda. C. de condict. ob turp. cau. & in cap. non ſa-
nè. xiiij. quæſtio. quinta. & in cap. inter dilectos. extrà
de fide inſtrumen. ita Bertran. in ſuo conſilio cxlvij.
in tertio volum. Bald. in conſilio cccxxxvij. in v. vol.
& Marſil. in conſilio xx. per totum. concurrente ma-
ximè querela ipſius Cubellæ expoſita cõtra præfatum
Santillum, ex qua reſultat, quòd eſſe non poteſt accu-
2 ſator † & teſtis: vt per gloſſ. in l. is, qui in iudicio. ff. de
accuſa. Gand. in tracta. maleficiorum, ſub rubri. qui
accuſa. poſ. vij. colum. Marſil. in conſi. xxxiij. nume. 3.
& 4. quod maximè procedit in cauſa propria, in qua
nemo teſtis eſſe poteſt: vt habetur in l. omnibus. C. de
teſtib. & in l. nullus. ff. eodem titu. & iiij. quæſtio. iij.
cap. ſi teſtes. §. nullus. & voluit Specu. in titu. de teſte. §.
primo. verſic. item, quòd eſt teſtis in re ſua. ita in ſpe-
cie conſuluit Marſil. in conſilio xij. ſecunda columna,
vt in præſenti caſu, vbi loquitur in furto pecuniarum
commiſſo quibuſdam deponentibus furtum fuiſſe in
eorum pecunijs commiſſum per quendam Zanotam,
quòd nihil probant tanquàm in facto proprio depo-
nentes, per iura præfata. & conſuluit idem Marſilius
in conſilio ciij. incip. in præſenti caſu inquiſitionis.
nume. 46. & nedum prohibetur principalis in cauſa
propria teſtificari: † ſed etiam omnes conſanguinei & 3
affines, vbi prætenderetur illata iniuria cõſanguineo
ſeu affini, quia eo caſu videntur in cauſa propria teſti-
ficari: vt inquit Anto. de Butr. in cap. cùm oporteat.
extrà de accu. Salyce. in l. parentes. C. de teſtib. & con-
ſuluit Soci. in conſilio xvij. in iiij. colum. primo volu.
& tenet Felyn. in dicto cap. cùm oporteat. & plenè
Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Crylogonus. ff. de verb. obli.
& idem in ſpecie tenet Blaſius de morcono in conſti-
tutione Regni, maieſtati noſtræ. ſub rubr. de quæſtio-
ne fœminæ. in verſ. ſed an cõſortes de vno genere &c.
Ex quibus infero nihil probari ex depoſitionibus Sal-
uatoris prætenſi eius mariti: & ſucceſſiuè nec præfatæ
Beatricis eius matris, contra præfatum Santillum:
cùm adpareat in cauſa propria teſtificari. Et ſi quere-
la expoſita per ipſam Cubellam de violentia contra
ipſum Santillum, non ſortiretur effectum, cùm aſ-
ſeruerit ſe violatam ab ipſo, ageretur de proprio in-
tereſſe ipſius Saluatoris aſſerti mariti, & ſucceſſiuè
eius matris. quo † caſu iniuria communis eſſe videtur. 4
Ita conſuluit Decius in conſilio cxxxiij. iij. col. Mar-
ſilius in conſilio xxviij. nume. 9. Et facit bene, quia in-
iuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta vi-
detur. in tantũ, quòd à teſtificando repelluntur agna-
ti. dixit Barto. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. poſt gloſſ.
idem Barto. in l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. xj.
Bald. in l. vnica. C. ſi quacunque prædi. pote. & in l. j.
C. de raptu virgi. & inde iura ſanxerunt conſangui-
neum in cauſa criminali pro conſanguineo minimè
in teſtimoniũ admitti: maximè ad offenſam † alterius. 5
dixit Bart. in l. qui teſtamento. circa fin. in §. quæcun-
que. ver. ſed quæro quid in criminalibus. ff. de teſta. &
probatur in cap. accuſatores. iij. quæſt. v. & in cap. j. &
in cap. abſens. lo ij. iij. quæſt. ix. & not. Abb. in cap. lite-
ras. iij. colum. extrà de præſump. Bald. in l. fi. ij. colum.
de probatio. & tantò fortius in caſu præſenti, in quo
præfatus eius vir & mater degunt inſimul cum præ-
fata Cubella, quo caſu cohabitatio ipſa auget ſuſpi-
cionem parentelæ, † & ideò magis repellitur. dixit 6
Bald. in l. parentes. ij. colum. C. de teſtib. Anto. de But.
& Ioan. de Ana. in cap. cùm oporteat. de accuſa. Petr.
de Ancha. in conſilio ccxlvij. incip. in cauſa agitata.
ij. colum. & præſertim vendicant ſibi locum hæc in
marito, qui pro vxore teſtificari non poteſt, vt pro-
bet. dicit gl. iij. queſt. v. in ſumma. & in l. iij. C. de teſtib.
Alber. galeo. vt refert Spec. in tit. de teſte. §. j. verſi. ſed
quid de vxore. & ſic nec vir pro vxore, nec vxor pro
viro idonei teſtes eſſe poſſunt. Ita in ſpecie cõſuluit So
cin. in cõſi. xvij. v. col. incip. ſuprà dicta cauſę poſitio. j.
volu.

volum. maximè, cùm maritus & vxor ſint vnum cor-
pus, & vna anima: & ibi ſubdit tex. quòd alter alterius
debet eſſe particeps infortuniorum ſuorum. quinimò
iniuria facta vxori, dicitur facta viro. l. j. in fi. & l. ij. ff.
de iniur. & in §. patitur. inſti. de iniur. & dixit Marſi. in
conſi. j. nu. 18. iij char. & tantò magis, cùm ſi rectè con-
ſideretur depoſitio ipſius Cubellæ, non videtur veri-
tatem continere contra præfatum Santillum, dum
dixit ab eodem fuiſſe violatam, ſeu carnaliter cogni-
tam: nam deponit duos ex eis, qui habuerūt rem cum
ea, cognouiſſe, quos nominat in ſpecie. cæteros verò
binos alios ex quatuor, qui ipſam ita violauerāt, non
cognouerat. Verùm aſſerit cognouiſſe eundem San-
tillum tempore, quo exibat ab eius domo cum aliis:
& hoc ad lumen candelæ tunc accenſæ: & tamen per
prius dixerat cognouiſſe illos duos, quos nominat: &
quos extincta candela, prout ipſamet teſtatur, ſtante
noctis obſcuritate, cognoſcere non poterat. Vnde vi-
detur ſemetipſam conuincere de mendacio & falſita-
te, cùm fuerit, vt ipſa dicit, de nocte, & intus domum,
7 & candela prius extincta: quo † caſu non poterat co-
gnouiſſe eos, qui ſecum rem habuerant: iuxta not. per
Bal. & Ang. in l. ſi cum exceptione. ff. quod metus cau.
& Imol. in cap. j. §. porro. quæ fuit prima cauſa beneſi.
amit. & in l. Arethuſa. ff. de ſtatu homin. & in l. de qui-
bus. de legi. & in l. non ignorat. C. qui accu. non poſ. in
quibus locis refert Bal. Old. pro hoc euaſiſſe quēdam
inquiſitum de homicidio. Idem voluit Angel. in l. j. §.
Interdum. ff. ſi cert. peta. Iaſ. in l. ſi non ſpeciali. C. de
teſtamen. Ang. in conſi. rxciiij. viſis proceſsibus. Vnde
ſuccedit, quòd cùm huiuſmodi depoſitio diſtet à ve-
8 riſimili, iudex † non debet fidem dare. inquit Petr. de
Anch. in conſi. lvij. incip. ex ordine contractuum. vlt.
col. aliàs, clvij. incip. viſa facti narratione. & ideò di-
xit Inno. in c. auditis. de præſcri. quòd teſtibus depo-
nēribus non veriſimila non eſt credendum. & pleuè
Fely. in c. licet cauſam. de proba. Nec obſtaret qua-
tenus pro parte fiſci dici poſſet, quòd delictum fuit
commiſſum de nocte, & intus domum: & ſic vbi veri-
tas aliter haberi non poteſt, niſi per ipſos teſtes, ad-
9 mittuntur teſtes non integri, & aliàs non idonei: † vt
dicit Saly. in l. ea quidem. l. col. ver. ad quintā quæſt.
C. de accu. cum ſimi. nam id poſſet eſſe & procedere,
vbi per prius cōſtaret, quòd veritas aliter haberi non
potuiſſet: prout in caſu, de quo quæritur, & ſic quòd
aliæ probationes deficiunt, aliàs non debent teſtes in-
10 habiles admitti. † Ita conſuluit Alexan. in conſi. lxiiij.
incip. viſo themate. j. volum. vlti. col. vbi plura ad hoc
alleg. ſed hic non eſt facta talis probatio, meritò tales
teſtes non debent admitti. Ita in particulari cōſuluit
etiam Marſil. in ſuo conſil. xxxj. nu. 33. j. volu. & conſi.
xlj. num. 6. & conſi. lxxx. num. 62. Item & ſecundò de-
lictum ipſum prætenditur commiſſum in ciuitate
Neapolitana magna, & populoſa: item in domo, &
prope ſtratam publicam, immediatè & prope domos
magnatum, & præſertim dominæ Comitiſſæ Guliſa-
ni, in quibus locis aſsiduè magna turba hominum
confluit: & tam ipſa Cubella principalis, quàm Bea-
trix eius ſocrus depoſuerunt, quòd rumor præfatæ
violentiæ fuit auditus à talibus, & talibus vicinis: &
11 ſic id, quòd dicitur, quòd † teſtes inhabiles admittun-
tur, quando veritas aliter haberi non poteſt, intelli-
gitur habere locum, quando ex natura illius facti alij
teſtes veriſimiliter non potuerunt occurrere. Secus, ſi
alij teſtes idonei ex natura illius negotij potuiſſent
adeſſe, & occurrere: licet caſualiter non interfuerint.
Nam tunc tales teſtes inhabiles, ſeu minus idonei non
admittuntur, etiam ſi veritas aliter ſciri non poſſet.
Ita ſingulariter voluit Anto. de Butr. in c. tertio loco.
extrà de probat. & in conſil. ſuo. xxiiij. incip. quæſtio
hęc dubia habet vulgaria: & plus infert, quòd aliàs ſe-
queretur, vt teſtes non integri, ſed minus idonei ſuffi-
cerent: quia ſemper litigantes allegarent ſe alias pro-
bationes non habere: & ideò tales non admittuntur:
& idem conſuluit Marſil. in ſuo conſi. xx. incipien. vi-
ſis igitur in iiij. col. Item & tertiò non potuerunt
nec debuerunt teſtes ipſi admitti ſeu recipi, † cùm in 12
præſenti cauſa procedatur ad querelam: & teſtes in-
habiles recipiuntur, dum proceditur per inquiſitio-
nem, & maximè generalem: vt dicit Ange. in tractatu
maleficiorum. in ver. meritor. *de mal da. u.* j. colum. &
hoc poſt Innocen. quem ipſe refert in c. cum I. & A.
de re iudica. vbi Innocen. dicit, quòd in cauſa inquiſi-
tionis etiam criminoſi recipiuntur. † Et idem tenet 13
Ange. in eodem tractatu. in verſi. qui iudex ſtatuit ter-
minum ad opponendum. & firmat Marſil. in conſi. x.
in antepenult. colum. & ideò dixit gloſſ. in l. de proba-
tio. quòd iudex poteſt recipere teſtes inhabiles ad ſui
informationem: † & ſic ex officio. idem refert & ſe- 14
quitur Petrus de Monforte antiquus doctor in con-
ſtitutione regni, proſequentes. ſub titu. ſeu rubrica de
pign. ſubla. Item & quartò, præfata Beatrix mater
Saluatoris viri non potuit in teſtem recipi pro ipſa
Cubella eius nuru: & hoc reſpectu affinitatis præfatę,
cū in criminalibus teſtes affines repellantur à teſtimo-
nio. intantùm quòd ſi ſunt admiſsi, minimè probant
per textum. & † ibi communiter docto. in l. parentes. 15
& in l. eos. C. de teſtibus. & in l. teſtis idoneus. ff. eod.
titu. & voluit Specul. in titu. de teſte. §. primo. verſic.
item, quòd eſt parens. & ibi Ioan. Andræ. in additio.
Paulus de Caſtro, in l. fi. C. de proba. Barto. in l. aut af-
finitate. ff. de procur. Abb. in cap. coram. ſecunda col.
extrà de offic. delegat. & in cap. nonnulli. extrà de re-
ſcrip. Alexand. conſilio. xlv. in ſecundo volum. & con-
ſilio. xiij. primo volum. Marſil. in conſil. xxxj. num. 14.
& conſilio lxxvj. in antepenult. col. numero 27. Ioan,
de Imol. in l. qui teſtamento. ff. de teſtamen. & magis
in ſpecie cōdeſcendendo, dico quòd ſocer non poteſt
teſtificari pro genero: & ita nec ſocrus pro nuru: quia
parentis locum obtinet. Angel. in l. prima. §. ſi pater.
ff. ad ſillo. Bald. in l. prima. C. de epiſcop. & cleric. Flo-
ria. in l. teſtis idoneus. ff. de teſtib. Antonius de Butr. &
Imo. in cap. inſinuante. extrà de offic. delega. ſed † ſic 16
eſt, quòd ipſamet Beatrix ſocrus ad inſtantiam fiſci
examinata, deponit in ſua depoſitione ſe eſſe matrem
præfati Saluatoris viri præfatæ Cubellæ: ergo &c.

Item & quintò ex alio nihil probant; nec ipſa Cu-
bella, nec præfatus Saluator eius vir, nec Beatrix præ-
fata eius ſocrus pro ipſa Cubella, † cùm nedū veriſi- 17
militer, verùm etiam certitudinaliter adpareat ini-
micitia inter eos, & præfatum Santillum, dum depo-
nunt ipſum Santillum per vim ingreſſum fuiſſe do-
mum eorum: & per vim carnaliter cognouiſſe eandē
Cubellam: & ex iuris diſpoſitione quando ſubeſt cau-
ſa inimicitiæ inter teſtes & partem, contra quam de-
ponunt, ſemper repelluntur teſtes ipſi: licet aliter
non adpareat de inimicitia, etiam ſi teſtes ipſi atteſta-
rentur nullam habere inimicitiam. dixit Innocen. in
c. cùm

c.cùm I.&c. A.in fi.de re iudi.Bal.in l.præſcriptione.in
antepen.col.C.ſi contra ius vel vtili.publi.& in auth.
ſi dicatur.C.de teſti. Abb.in c.repellantur.& in c.cùm
oporteat.de accu.Bal.in conſi.cccvj.incip.præſuppo-
ſito.in iiij.volum.Alexan.in conſi.clxxiiij.incip.viſa,
inquiſitione.j.volu.& in conſi.xcix.eod.volu.& idem
18 iudicandum eſt de inimico præſumpto, quod † de ini-
mico vero, maximè in excipiendis teſtibus: in quibus
idem operatur inimicitia præſumpta, quod operatur
inimicitia vera: ſecundum Inno.in c.cùm I.& A.in fi.
de re iudi.Bart.in l.j.in fi.de his, quibus vt indignis. &
Bald.referens Inno.in d.l.præſcriptione.& in authen.
ſi verò dicatur.vlti.colum.C.de teſti.& in conſil. ſuo
cccxvj.Incip.præſuppoſito ſtatuto.j.col.iiij.volum.&
Abb.in d.c.repellantur.& in c.cùm oporteat.de accu.
Item ſextò, id quòd ſuprà dictum eſt, quòd quando ve-
ritas aliter haberi non poteſt, poſsint admitti teſtes
non integri, & ſic inhabiles, non debet intelligi, quòd
debeāt admitti in teſtes partes principales, aut inimi-
ci: & ſic huiuſmodi inhabilitate attincti, qui non poſ-
ſint de iure recipi: ſed intelligi debet de aliis inhabi-
litatibus ratione defectus perſonæ, ſeu infamiæ, ſeu
19 † criminis, aut ætatis, aut ſexus, & ſimilium: prout pa-
tet ex not.doctri.Saly.in l.ea quidem.l.col.verſic.ad
quintam.C.de accuſa.vbi dicit, quòd quando veritas
aliter haberi non poteſt à teſtibus integris, tunc ad-
mittuntur teſtes minus integri. Et ponit exemplum
in ludente in poſtribulo, & decepto per falſos taxil-
los: tiam vt veritas non lateat, poterit hoc probari per
lenones & meretrices, quòd ibi interfuerunt vetiſi-
militer: & ſic per infames. Idē refert & ſequitur Ang.
in præfato tractatu maleficiorum.in verſic. *metuer de
mal dadi*: & per Inno.in c.cùm I.& A.de re iud.& hoc
dictum Saly.refert & ſequitur Alexan.in conſi. lxiiij.
incip.viſo themate.j.colum.j.volu.& pariter vbi eſſet
minor xxv.ann. qui aliàs non debet admitti in crimi-
nalibus ad teſtificandum: vt in l.teſtium. ff.de teſti.ta-
men vbi veritas aliter haberi non poteſt, admittitur.
Ita Ioan. And. in addi.Specu. in titu.de teſte.§.j.verſi.
20 item excipitur, † quòd eſt impubes. & pariter in mu-
liere, quæ licet non admittatur in criminalibus, vt in
c.mulierem.xxxiiij.quæſtio.viij.& in c.forus.de verb.
ſigni. tamen quando veritas aliter haberi non poteſt,
admittitur. Ita voluit ibidem Ioan. And. in verſ.item,
quòd eſt mulier.& ſequitur Alexand.in d.conſi.lxiiij.
in j.volum. & pariter in laico contra clericum quòd
licet non admittatur contra clericum in criminali-
bus.c.laicos.& cap.ſeq.ij.quæſt.vij. & in c.veniens.el.
j.de teſti.tamen vbi veritas aliter haberi non poteſt,
poterunt laici teſtificari contra clericum. Ita dixit
Abb.in cap.de cætero.j.col.extrà de teſti.& hinc dixit
ſatis no.Albet.de Roſa.in l.in teſtimonium.ff.de teſti.
quòd ſi delictum aliter probari non poteſt, niſi per
21 minores, † quòd ſi fuerint examinati duo impuberes,
erit delictum probatum. Idem ſequitur Marſil.in l.
infans.x.col.ff.ad legem Cornel.de ſica. quod dicit
eſſe ſing.verbum, & ab aliis non tactum, quòd ipſe vi-
derit.& quòd hoc dictum refert ſimpliciter Berta.in
repet.ſuo in ver.teſtes, qui eſſe poſſunt.in vlti. charta.
in j.col.Item & ſeptimò dico, quòd in caſibus, in qui-
bus teſtes inhabiles, & à iure reprobati, admittuntur,
quando veritas aliter haberi non poteſt, tunc tales te-
22 ſtes non admittentur abſque tortura.dixit gl. † & ibi
Bal.in l.iij.§.lege Iulia.verſi.palam.ff.de teſti.pro quo
eſt text.in l.ob carmen.§.j.ff.eo.ita conſuluit Marſi.in
in conſi.cxxij.col.nu.25.Item & octauo clarum eſt, q
tam Cubella, quam Beatrix ſocrus patiuntur plures
exceptiones, quia deponunt in facto proprio, & de
violentia quidem illata: & ſic adparent principales in-
iuriati. Item ſunt mulieres, & in cauſa capitali, in qua
mulier, quæ ſui corporis quæſtum facit, prout in ter-
minis noſtris, non probat.in §.item.lege Iulia.de publi.
iudi.prout dictum eſt de ipſa Cubella præſertim, quo
etiam caſu dicitur Infamis, & eſt ſuſpecta de falſo. &
ſic vbi teſtes patiūtur plures exceptiones, non admit-
tūtur, etiam † quādo veritas aliter haberi non poteſt. 23
Ita colligitur ex dictis per Socioum in conſil.cxviij.
incip.viſa.in antepe.col. ver.poſtremò.j.vol. Barbat.
in conſi.lxv.ſapienter, &c.in iiij.vol.iiij.col. Marſi.in
conſi.cij.vlt.col.Item & nonò, quòd teſtes inhabiles
admittantur, quādo veritas aliter haberi non poteſt,
eſt verum, quo ad extraneas & tertias perſonas liti-
gantis: quia tales teſtes inhabiles poterunt teſtificari
de geſtis per eos, ne veritas eorū quæ fecerunt, pereat.
† Sed ſecus eſt, quando ipſi teſtes inhabiles deponunt 24
ſuper eo, quod ipſi fecerūt cum alio, quia tunc eorum
dicta non valent, & nihil operantur. Ita in ſimili mul
tum ſingulariter voluit Pet.de Anc.in conſil.xxij.in-
cip.viſa inquiſitione.j.col. & Marſi.in conſi.cij.nu.7.
Item decimò & vltimò, in caſibus in quibus teſtes in-
habiles admitti poſſunt, quando veritas aliter haberi
non poſſet, eſt intelligendum vt admittantur, non vt
plenè probent, † ſed ſolùm, vt faciant qualemqualem 25
probationem: vt no.gl.in l.etiam matris, C.de proba.
Anto.de But.in prædicto ſuo conſi.xxiiij.Alex.in ſuo
conſi.lxiiij.in j.vol.& plenè Marſi.in conſi.xxxj.xlj.&
lxxx.in j.volu.in quibus ſolum allegat Alex.in d.cōſi.
lxiiij. Nec militaret pro fiſco obiicere, q hic San-
tellus fuerit pro alio delicto prætenſi homicidij cita-
tus, & ex quo non comparuit, cōtumax effectus, & ſic
ſtante ſola eius contumacia, poterat de iure torqueri:
vt dicit Bal.poſt Nicol.de Matha.in l.j.C.de hered.in-
ſtitu. Iaco.de Belui.in ſua pract. cauſarum crimi. ſub
rub.de cri.remiſſo.Angel.in l.iniuriarum.§.ſi quis de-
creto.ff.de iniur.refert.& ſequitur Amod.iuſti.in tra-
cta.ſyndi.in vlti.char.Paul.de Caſt.in l.raptores.C.de
epiſcop.& cle.Marſi. in l.pen. de quæſt.ff.& in conſil.
cxvij.in ij.vol.Nam huic reſpondetur, q ex relatione
nuntij citantis adparet in calce citationis, Santellum
ipſum non fuiſſe perſonaliter citatum, ſed domi vir-
tute cuius citationis ad eius notitiā minimè peruenit,
prætenditur cōtumax reputatus: & ſic non poteſt ille,
qui domi citatur, dici verus contumax, † ſed fictus. Ita 26
Bert.in l.diuus.ij.colum.verſi.no.quòd hoc gloſſ.ff.de
in integ.reſtit.poſt glo.ibi.& plenè Barto.in l.fin.iiij.
colum.in verſic.fictus contumax eſt.eod.tit. Cùm ve-
rus contumax dicatur, qui fuit perſonaliter citatus,
† & non comparuit: ſecundum Batt.in l.j.in princip. 27
C.quorum appella. non reci. vel verius, qui dum ci-
tatur, reſpondit: nolo venire, ſecundum gloſſ. & doct.
in l.conſentaneum. verſic. contumacia.C.quomodo
& quando iud.& ibi Bartol.in tertia colum. Barto.in
l.ex conſenſu.§.fin.ff.de appell.& in l.primus.§.pœna.
iiij.quæſtio.ff.de libe.agnoſ.Bal.in l.falſus.iiij.colum.
C.de furt.Batt.in l.ſi finita.§.Iulianus. ff.de dam.infe.
& ideò non ab re videtur Bal.poſt Nico.de Matha.ita
tenuiſſe, quòd poteſt contra contumacem ad torturā
procedi, cùm contumax verus dicatur eſſe in dolo,
dum

dum citatus non comparet: & declaratur contumax.
l.non poteſt.de reg.iur.dicit Bart.in l.minor.la.j.ff.de
minor.& ſic præſumitur in malitia, donec cōpareat.
Ita Bald.in ſua marga.in verſi.contumax.verſi.iij.ſed
ſanè illud intelligendum eſt contra verum contuma-
cem procedere,non autem cōtra fictum, per id quod
in propriis terminis dicimus de diſpoſitione, ſeu ſta-
tuto loquente contra contumacem.nam intelligitur
de vero contumace, non autem de ficto. Ita in ſpecie
conſuluit Angel. in ſuo conſil.cxcv. de quo meminit
Alexand. in l.ait prætor.§.hæc verba.ff.de nego.geſt.
in vlt. verbis. Et quòd ſtatutum loquens de contuma-
ce,intelligi debeat de vero contumace,non autem de
ficto,tenet Bertac. in reperto.ſuo in verſic.ſtatuta in-
terpretantur,verſi.clx.incip.ſtatutum de contumace,
& benefacit, quia verba legis debent intelligi ſecun-
dum propriam ſignificationem: vt dicit Bart. in l.ita
vulneratus.§.ver.item not.quòd verba legis.ff.ad leg.
aquil.nam verba ſic indiſtinctè prolata, intelligi de-
bent cum quodam temperamento arbitrio boni viri.
dixit Florian l.ſi cui.ff. de ſeru.& in l.ſi ſeruus vetitus.
ff.de legat.j.abſurdum enim eſſet,& ab omni iure alie
num, quòd fictus contumax ex contumacia ipſa ſola
& ficta poſsit torqueri ex præmiſsis, concurrente in-
ſuper quòd vbi diſpoſitio aliqua, vel ſtatutum requi-
rit conſenſum,non verificatur in ficto conſenſu,ſed in
vero,voluit Bald.in l.ij.§.voluntatē ff.ſolu.mat.Alex.
poſt Bart. in l.apud Iulianum. §.fin.ff.ex quibus ca.in
poſſ.ea.& ideò dicit Bart. in l.j.ff.de fant. quòd ſtatu-
tum prohibens portātem peculas, non intelligitur de
fictis perulis.& dicit not. Bald.in l.tranſigere. iij.col.
C.de tranſac.quòd ſtante ſtatuto, quòd de omni deli-
cto poſsit fieri concordia, præterquam de homicidio,
quòd ſi quis fuerit cōdemnatus de homicidio ex con-
tumacia,& ſic ex ficta confeſsione, quòd poterit fieri
concordia.& ideò voluit pulchrè Abb. in cap.gratiæ.
de præhend. quòd diſpoſitio pœnalis non extenditur
ad caſum fictum. per text. in dicta l.ait prætor.§.hæc
verba. ff.de negotiis geſtis. & ideò dixit Baldus, in l.
28 diuus.ff.de in integrum reſtitutio.† quòd dicitur quis
condemnatus ex contumacia,quando eſſet verè con-
tumax.Nec cenſeo omittendum, quòd pro prætenſo
homicidio, pro quo inquiſitus ipſe prætenditur con-
tumax,fuit in rixa prædicta taliter vulneratus, quòd
ſtetit prope mortem, prout medici teſtati ſunt, aſſe-
rendo quòd miraculosè ſuperuixit,maximè quia gut-
ture inciſo exibat cibus à foramine vulneris exiſten-
tis in pectore, prout plenè dictum fuit. vnde non po-
terat ſubſiſtente tam grauiſsima infirmitate, adeò
quòd laborabat in extremis, ita contumax reputari.
29 vt dicit Baldus,in l.fin.vltima colum.verſic. † quæro.
an pater.C.de bonis quæ liber.maximè,cùm nec con-
tumax dici poſsit, qui fuit infirmus. l.ij.§.ſi quis in iu-
dicio.& ibi Docto. & Alexand. ff.ſi quis cautio. & ſic
cùm impeditus non comparuerit, excuſabitur à con-
tumacia præfata,ſaltem ope exceptionis. l.ij.§.j.& ibi
Alexand. ff.ſi quis cautio. Nec poſſet fiſco ſuffragari,
quòd numerus ſuppleat defectum teſtium,cùm ex præ
miſsis & vnoquoque ipſorum tum etiam quia talis
30 regula,videlicet † quòd numerus ſuppleat defectum
teſtium,nō habet locum in cauſa criminali, imò nec
in cauſa ciuili ardua.dixit not. Bal.in cap.ad noſtram.
de probatio.allegat text.in c.licet cauſam. in §.quidā
verò.de probatio.refert & ſequitur Fely.in c.teſtimo-
nium.v.col.in fi.de teſti.& conſuluit Deci.in conſilio
cxxiij.incip.viſo proceſſu.in fi.iiij.colum. vbi ad hoc
etiam allegat Petrum de Anchara. in cōſilio ccxlvij.
incip. in cauſa agitata. Angel.in ſuo conſilio cxxviij.
& ſequitur idem conſulendo Marſi.in ſuo conſil.cix.
nume.6. Nec militaret obiicere, fuiſſe legitimè pro-
ceſſum contra prædictum Santillum ad torturam ex
cauſa,quia infamis ex aliis delictis,de quibus inquiſi-
tus extitit, videlicet pro aliis vulneribus illatis, &
etiam pro prætenſo homicidio,ex quo ad hoc, vt ma-
la fama,ex qua quis infamis euadat,locum habeat,&
ſuum ſortiatur effectum,requiritur, † quòd præceſſe- 31
rit in eodem genere mali, non autem in diuerſo gene-
re.ita Barto.in l.Caſsius. de ſenato. Bald.& Imol.in l.
fin.ff.de hære.inſtitu.vltima colum. & ſubdit Ioan.de
Imol.dicta verba Bald.eſſe bene not.pro limitatione
dictæ regulæ,ſemel malus.& idem in ſpecie conſuluit
Alex.in conſil.v.ij.colum. in j.volu.incip. in cauſa in-
quiſitionis.& ſequitur Cocta in memorialibus ſuis in
verſi.ſemel malus. Item nec poteſt modo aliquo dici
diffamatus aut infamis, ex quo dicatur quòd quēdam
vulnerauerit,& quendam alium occiderit: quia diffa
matus ſeu infamis ex delicto, ſeu propter delictum,
requiritur † quòd delictum ipſum confeſſus fuerit, vel 32
quod per ſententiam condemnatus.dixit Petr.de An-
chara. in conſilio clxxxix. incipien. tribus de cauſis.
nec ſufficit crimen eſſe probatum. allegat ita tenere
Ioan.Andr.in cap.ſi quis.de præſcript. in vj.& ſequi-
tur Marſil.in ſua pract. cauſarum crimi. ſexta charta.
verſic. pro quo etiam facit. & in conſilio lij. numero
xvij.in primo volumine. Nec ſuffragaretur ad iuſtifi-
cationem ipſius torturę,dicere quòd tortura ipſa fue-
rit illata eidem Santillo ex mandato Illuſtriſsimi do-
mini Proregis.nam procul dubio ſua Illuſtriſs. domi-
natio non proceſsit, ſi proceſsiſſe adparet ad huiuſ-
modi mandatum, niſi præcedente relatione ſuæ Illu-
ſtriſsi.dominat.facta de meritis informationis captę
contra ipſum, & ſic de indiciis in ea contentis: & ſi
fuiſſet relatum non exiſtere indicia ſufficientia ad tor
turam, vt ſuprà demonſtratum eſt huiuſmodi man-
datum non emanaſſet: † cùm mens principis præſu- 33
matur ſemper fuiſſe talis, qualis de iure eſſe debet.
dixit Bald.in l.ex facto.in princip.quarto nota. & ibi
Alexander. ff.de vulga.& pupil. & ideò dixit Bald.in
præiu.feu.quòd princeps nunquam præſumitur con-
cedere non concedenda. quod maximè conſideran-
dum eſt in non mandando, † quod procedatur ad tor- 34
turam, non præcedentibus indiciis, cùm hoc de iure
facere non poſsit, prout in terminis voluit Andreas
de Iſer.magnus fiſcalis, & Euangeliſta in regno, in
conſtitu. proſequentes.ſub rubr. de pug.ſubla. † & li- 35
cet poſsit princeps ex cauſa excedere modum, quod
iudex facere non poteſt,vt teſtatur idem Andr.in con
ſtit.regni,in quæſtionibus.in fi.tamē non intelligitur
in his,quæ ſunt de iure diuino ſeu naturali,ex quo ipſe
princeps ligatur iure gentium,vel naturali,vt dicunt
omnes in c.j.de probatio.& idem And.in dicta conſt.
proſequentes.in fi.vbi in ſpecie tenet hoc principem
ipſum minimè mandare poſſe de poteſtate ordinaria:
& ſi id faceret de poteſtate abſoluta ſine cauſa, malè
faceret quia ſuam poteſtatem excederet, ex quo eſt
rex à regendo ſecundum iuſtitiam. cap. regum. xxv.
quæſtio.v.& idem dicit Andr.in cap.j. de pace tenen.
& ſequitur Afflic.in dicta conſtitu.proſequentes.& in
alia

alia conſti.regni incip. dira & dura. vbi ſubdit, quod
tempore Sereniſ. Regis Federici de Aragania dum
ſua maieſtas affectaſſet quendam nobilem torqueri
authoritate regia, abſque legitimis indiciis, & interro-
gaſſet ipſum Afflictum an id facere potuiſſet: reſpon-
dit quòd non, abſque legitimis indiciis. & hoc per præ
dictam deci. And. & inſuper ſubdit, quòd boni conſi-
liarij principis ſemper debent dicere principi verita-
tem, & non quod ipſi principi placeat. & Idem dum
caſus mihi occurriſſet de facto tempore deciminoni
anni officij mei iudicatus magnæ curiæ vicariæ exi-
ſtente d. Cardin. Colūna Locumtenente generali Cæ-
ſareæ Maieſt. ſimiliter reueren. ſuæ Illuſtriſſi. d. id mi-
nimè fieri poſſet. & ſic ex præmiſsis cùm fuerit tor-
tura ipſa illata indiciis non præcedentibus præfato
Santillo inquiſito, quæ ſaltim ſi eſſent in proceſſu or-
36 dinario, fuiſſent ſufficientia, reſultat †quòd confeſsio
inde ſequuta, etiā ſi millies ratificata foret, non tenet,
per text. vulg. in l. pen. & ibi gl. & Bar. & communiter
ſcribētes. ff. de quæſt. & in l. vnius. in §. in ea. ff. de quæſt.
vbi expreſsius Bart. & Imo. maximè concurrente tor-
tura tot vicibus reiterata, quæ in veritate habita ra-
tione profunditatis letalis vulneris, quod geſtabat in
pectore, prout medici teſtati ſunt, fuit pluſquam im-
moderata, etiam quando indicia ſufficientia fuiſſent,
non poterat, nec debebat vltra tertiā vicem torqueri
37 †& ideò quatenus fuit vltra tertiā vicem tortus, imò
vltra quartam, quintam, & ſextam tortus, dicitur ſa-
tis immoderatè tortus. Ita conſuluit Paul. de Caſt. in
conſi. cxcvij. incip. viſa inquiſitione. circa fi. ar. l. fidei-
commiſſa. §. ſi quis x. ff. de lega. iij. & ſequitur Paris de
Put. in tract. ſyndica. in char. cviij. in ver. tortura. col.
xxxvij. in cap. viſo de repetitione torti. & ſequitur
Marſil. in ſua pract. cauſarum criminal. §. quoniam.
iij. colum. & in l. repeti. iij. col. ff. de quæſt. vbi in ſpecie
ſubdit, quòd reus non debet vltra tertiam vicem tor-
queri. Et nihilominus cùm prædictus Santillus atten-
to profundo vulnere prædicto nouiſsimè ſaldato, non
valuiſſet ſuſtinere aliquam torturam, etiam leuiſsimā,
vt medici teſtati ſunt: ſequitur quòd nedum ita atrox
& immoderata, prout fuit, ſed & quælibet alia ſimpli-
ciſsima ſufficiens fuiſſet, quādo indicia præceſsiſſent.
ex quibus nulla poteſt, aut debet haberi conſideratio
ſuæ confeſsionis & ratificationis, & ſic magna curia
vicariæ pernoſcens huiuſmodi mandatum Illuſtriſſi.
Proregis fortè minus bene informati non procedere,
nec locum habere ex præmiſsis, debebat replicare,
38 iuxta text. in l. reſcripta. C. de preci. †Imperato. offer.
& ita legibus & canonibus expreſſum eſt, vt inquit
Petr. de Anchar. in conſil. cccxiij. incip. niſi legibus. &
dicitur in ſpecie de Theodoſio Imperatore, in c. apud
theſſalonicam. xj. q. iij. qui propterea fecit. l. ſi vindi-
cati. C. de pœn. & dicit Martin. Laud. in titu. de conſ.
princip. ver. vj. vt conſilij maximè notēt, quòd ſi prin-
ceps iracundia motus, abſque cauſæ cognitione, man-
dauerit crudeles vindictas contra ſubditos alicui iu-
dici, nō debet permittere executionem, vſque ad xxx.
dies, vt interim ceſſet ipſius principis iracundia, per
text. mirabilem in dicta. l. ſi vindicari. quem tex. dicit,
quòd eſſet auro pingendus. & ſimili dicit de Papa,
39 quando aliquid irrationabile mandat: †nam debet ei
reſcribi. c. ſi quando. de reſcrip. & text. cum gloſſ. in §.
deinde. in auth. de manda. princip. collat. iij. vbi gloſſ.
in verb. nuntians. inuehit contra miſeros prælatos,
qui in tantum timent literas Papæ, vt non audeant
illis contradicere, licet iniuſtis. & eſt ſimilis glo. in §.
fi. in authen. vt determi. ſit numerus cleri. collat. j. ver.
contradicere. & idem ſequitur Par. in tracta. ſyndi. in
tit. de exceſ. cōſilia. in v. char. & char. lxxxix. in c. man-
dauit ex. & ſic ex præmiſsis ſuccedit prædictum San-
tillum ſatis cōſiderandum, cùm maximam partē pœ-
næ pro ſui exceſſus qualitate aſſequutus fuerit. Re-
manet inſuper conſiderandum quòd contra prædictū
Santillum extat depoſitio prædictarum duarum mu-
lierum, videlicet Cubellæ, nurus, & principalis, &
Beatricis ſocrus, in qua deponunt prædictum Santil-
lum cognouiſſe intus earum domum poſt accenſum
lumen candelæ, ſed econtra in fauorem ipſius Santilli
examinati fuerunt tres teſtes, qui viderunt ipſum cum
aliis ingredientibus domum præfatæ Cubellæ & ipſo
Santillo remanēte extra domum, & ingredi nolente,
licet euocatus fuerit. † & ſic tanquam teſtimonium 40
virorū, præferri debet teſtimonio ipſarum mulierū,
imò & principalium, vt ſuprà dictū eſt. ita dicit Abb.
in cap. forus. de verbo. ſignifi. imò & tantò plus, cùm
tendat in fauorem ipſius inquiſiti, quo caſu etiam ſi
mulieres eſſent prædicti teſtes noſtri, prout ſunt viri,
dum deponunt in fauorem rei, deberent præferri. di-
xit Bellenz. in dicto c. forus. & hoc per gl. in c. clerici.
lxxxj. diſtinct. ſequitur Marſil. in l. vnius. §. in ea cauſa.
ff. de quæſt. in ij. col. & ideò dixit pulchrè idem Abb.
in cap. ad noſtram. de probatio. quòd licet teſtes acto-
ris ſint aliquantulum digniores teſtibus rei, quod ta-
men iudicandum eſt pro reo. Nec omittendū puto,
quod dum Alguzerius adportaſſet nouum de captura
ipſius Santilli eidem Cubellę, Cubella ipſa ęgrè tulit,
reſpondendo quòd noluiſſet ipſum fuiſſe captum, ex
quo Sātillus ipſe ſibi non diſplicuerat, ſed voluiſſet ca-
ptum fuiſſe principalem authorem delicti: videlicet,
Ioan. dominicum Ferrarium, qui ille erat eius inimi-
cus, & omnia perpetrauerat. ex quibus adparet iun-
ctis aliis præmiſsis, quòd Ioan. Dominicus fuerat prin
cipalis, & Santillus ipſe auxiliator: & ſic tenetur dun-
taxat de auxilio, & non eadem pœna, qua principalis,
†ſed mitius puniri debet. Ita dixit ſingulariter Saly. in 41
l. j. C. de rap. virg. quem ſequitur Cæpo. in ſuo conſilio
xxviij. incip. requiſitus. vlti. colum. refert & ſequitur
Marſil. in ſuo conſilio xxiiij. incip. viſo puncto. tertia
colum. & dixit in ſpecie Andr. de Iſer. in conſti. regni.
†Sub rubr. de violentia meretri. illa. vbi in proprijs 42
terminis tenet, quod principalis tenetur ad pœnam
vltimi ſupplicij, cæteri verò deportantur. Vltimò
pro complemento materiæ adparet quòd Santillus
ipſe confeſſus dolore tormentorum, dum fuiſſet por-
tatus ad bancum iuris, reuocauit, aſſerendo id præ do-
lore tormentorum ſe confeſſum fuiſſe. Secundò iterū
tortus, iterum confeſſus eſt, & delatus ad bancum iu-
ris, iterum negauit reuocando id, quod per torturam
ſe cōfeſſum fuiſſe aſſerebat, & non quòd illud feciſſet.
& tādem tertio loco tortus, idem affirmauit, & poſt-
modum reuocauit. & vltimò & quartò tortus, & ſic
immoderatè & per duos tractus, ratificauit: quo caſu
dum non potuiſſet vltra tertiam vicem torqueri, vt
ſuprà oſtenſum eſt, debebat fideiuſſoribus liberari.
†Ita in proprijs terminis tenet Paris de Puteo in trac. 43
ſyndi. in cviij. char. in iij. colum. & ſubdit ſe hunc ca-
ſum habuiſſe de facto, & finaliter ipſe talem reum li-
berauit ſub fideiuſſoria cautione: & hoc ex multis per
eum

eum allegatis. & præſertim, quia confeſsio erronea
etiam ſæpius repetita, poteſt reuocari. l. j. C. de erro. cal
cu. vbi dicit Bald. quod etiam ſi fuerit reiterata, poteſt
infringi probato contrario. l. cum falſa. C. de iur. &
fac. ignoran. & adducit Bald. in l. vnica. v. colum. C de
confeſ. verſi. ſed nunquid intelligitur, quòd confeſsio-
ni factæ in tormentis legitimè illatis, ſtatur, ſi perſeue-
rat in ea niſi indicia, per quæ fuit tortus fuiſſent leuia,
44 † quæ non facerent præſumptionem, quia non ſtabi-
tur illi confeſsioni, niſi perſeueret in ea, per glo. in l. j.
§. diuus ff. de quæſtio. Idem refert & ſequitur Marſ. in
l. reperi. v. col. char. lix. ff. de quæſt. & idem Marſi. in
ſua pract. cauſarum crimi. in §. quoniam. iij. col. verſi.
ſed ſucceſsiuè quæri poteſt. pone, quòd reus fuit poſi-
tus ad torturam, præcedentibus legitimis indicijs, &
ibi per multa idem concludit. & ideò dicit idem Mar
ſil. in eadem pract. in §. ij. vij. col. quia non eſt veriſimi
45 le, † quòd quis vigore torturæ dicere velit ſe commi-
ſiſſe delictum, de quo eſt innocens, & ſi aliquem ita
confiteri contingat, tamen in ratificatione poſteà ad
bancum iuris reuocat, melius cognoſcens quòd tra-
ctatur de periculo vitæ ſuæ, & ideò non permittit in ea;
imò vult potius iterum torqueri, & in torturam ali-
quandiu pendere, quàm in fureca continuò ſtare, &
in d. l. reperi. vbi ſuprà dixit ſe caſum iſtum habuiſſe
de facto. Nec arbitror omittendum, quòd prædicta
Cubella pernoſcens habere conſcientiam informa-
tam, quòd prædictus Santillus ipſam non adulterauit
ſed tantummodo interfuit cum alijs ad inferendum
violentiam in ingrediendo eius domum, ideò eidem
Santillo omnem iniuriam & violentiam remiſit: ex
qua remiſsione inhumanum quippe videretur proce-
di poſſe cõtra ipſum ad alterius pœnæ impoſitionem,
46 quam legis Iuliæ de vi publica, cuius pœna eſt † hodie
deportatio. tex. eſt in §. item lex Iulia. inſtitu. de publ.
iudi. & in l. j. ff. eodem tit. loco cuius pœnæ ſuccedit
bannimentum hodie. l. amiſsione ff. de capit. dimi. cũ
banniti noſtri temporis æquiparentur deportatis. gl.
in §. relegati. inſtitu. quibus mod. ius patr. pote. ſoluit. in
glo. j verſi. ſed bannitus. Bart. in l. aliſicitas. §. qui vnj-
uerſas. ff. de offic. præſid. Bald. in l. j. in j. q. ff. de hære. in-
ſtitu. & iſta quidem eſſet ſibi pœna conformis delicto
47 & qualibet alia eſſet ſeueriſsima: † & iudex in con-
demnando debet minorem pœnam eligere. l. pen. &
fin. ff. de pœn. ita Card. Alexan. in c. rurſus. extrà qui
cleri. vel vouen. v. col. & Cæpo. in l. ſi fugitiui. vj. & vij.
col. C. de ſerui. fugit. & facit vera no. Ioan. de Neuiza.
in ſua ſylua nupt. in vlti. char. j. col. cùm non ſemper
delinquenti ſit imponenda pœna mortis naturalis,
etiam lege permittente. iuxta illud:
Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
48 Et ideò dicit tex. in c. vera iuſtitia. xlv. diſt. † quòd ve-
ra iuſtitia eſt, miſereri delinquentibus. quem tex. allé-
gat ad hoc Franc. de Are. in conſi. clxv. ſicut Ioan.) &c.
vlti. col. & ideò dicit tex. in c. quia plerunque. §. his ita.
iij. q. vij. quòd qui putant miſericordiam negandam eſ-
ſe peccantibus, & de iuſtitia ſua præſumunt, à domino
percuſsi intereunt; quia iudicium ſine miſericordia
erit illis, qui nolunt facere miſericordiam delinquen-
tibus, quibus dicitur per Salomo. noli eſſe nimis iu-
ſtus, & alibi dixit gloſſ. in cap. ſerpens. de pœni. diſtin-
ctione j. quòd quis non debet eſſe nimis iuſtus, & ideò
dicit text. in cap. niſi cùm pridem. ante medium, de

renuntia. & ibi gloſ. quòd nimis iuſtus. quandoque in
ſua iuſtitia perit. allegat cap. de his. ij. q. vij. & dicto c.
ſerpens. & ita conſulo iuris eſſe. & ita Deum teſtor,
quòd ego faterem, ſi iudicarem in præſenti cauſa.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verum etiam ex ſola carceratione.*
2 *Carcerati per iudicem repelluntur à teſtimonio contra ipſum iudicem in cauſa ſyndicatus.*
3 *Teſtis repellitur à teſtimonio contra illum cum quo litigauit, ſeu litigat in cauſa criminali.*
4 *Teſtis inimicus dicitur ille, qui accuſat aliquem de crimine.*
5 *Teſtes inimici capitales non debent recipi in teſtes.*
6 *Teſtis nedum inimicus repellitur, ſed etiam ſuſpectus de inimicitia capitali.*
7 *Teſtis inimicus repellitur à teſtificando, etiam ſi iuſta cauſa fuerit inimicus.*
8 *Teſtis inimicus repellitur à teſtimonio, etiam ſi in vltimis conſtitutus tenens corpus Christi ita deponeret.*
9 *Teſtes inimici etiam in crimine læſæ maieſtatis repelluntur, vbi plenè licet infames eo caſu, & aliàs inhabiles admittantur.*
10 *Teſtis deponens protuliſſe falſum teſtimonium pro Titio, non probat contra ipſum Titium.*
11 *Teſtibus dicentibus, precibus & rogatu alterius falſum depoſuiſſe, non creditur.*
12 *Inquiſitio non poteſt formari ad dictum ſolius ſocij criminis.*
13 *Qualitas perſonæ multum confert ad remouendum præſumptionem falſitatis.*

CONSILIVM XLVI.

IN Christi nomine. In cauſa Magni. Triſta
ni Doct. cum regio fiſcó, vltra plenè alle-
gata in primis allegationibus meis, de qui
bus ſuprà in conſil. xl. pro iuſtificatione
capturæ & torturæ inquiſitorum de proditione & tra
ctatu aduerſus ipſum Magni. Triſtanum caſtellanum
caſtri inſulæ Brunduſinæ, audio quòd duo ex inquiſi-
tis & carceratis prædictis edocti de canibus quondam
ingenioſi Petri nauarri, vt eorum malè geſta non de-
tegerẽtur, cẽſentes ex infrà dicendis euitare tantæ no-
toriæ proditionis ſuppliciũ, dum aliàs examinati fuiſ-
ſent in teſtes, in quadam cauſa ciuili mota per prædi-
ctum caſtellanum contra ciuitatem Baroli, ad eius
inſtantiam depoſuerunt, quòd ad inſtigationẽ ipſius
Magni. Triſtani falſum teſtimonium in cauſa prædi-
cta depoſuerunt, contra ciuitatem, ſeu vniuerſitatem
prædictam Baroli: & quòd inſuper viderunt eundem
Triſtanum falſam monetam cudentem, & inciden-
tem bonam. hæſitat ergo quantà fides ſit teſtibus præ-
dictis adhibenda, extante inimicitia capitali inter eos
& prædictum Triſtanum: cùm ipſos carcerauerit, &
torturam intulerit: vt pluries ipſimet conqueſti fue-
runt in publica audientia, & coram Illuſtriſ. Prorege,
prout in memorialibus oblatis per eoſdem, & in pro-
ceſſu præſentatis continetur, & etiam ex meritis pro-
batorum, & iuris diſpoſitione cautum eſt, quòd ne-
dum ex tortura illata, verum etiam ex ſola carcera-
tione inimicitia capitalis inducta ſit inter ipſos & præ
dictum Triſtanum carcerantem: † & quæ inimicitia 1
ſemper durare præſumitur, niſi contrarium probetur:
ſecundum Bald. in l. non ignorabit. in fine. C. ad exhi-

b-n.& in l.ſeruus.C.fami.ercíſ.& in authen.ſi dicatur.
C.de teſtib.& Fely.in c.cùm oporteat.vj.colum.extrà
de ac uſ.& ideò dixit Bald.in l.in ipſius.C.fami.erciſ.
2 † quòd carcerati per officialem repelluntur à teſtimo
nio in ſyndicatu contra ipſum officialem.& hoc,quia
præſumitur ei odioſus,per illum tex.& conſequenter
non admittitur,ſed repellitur à teſtimonio: vt in au-
thent.de teſtib.§.ſi verò quis dicat odioſum.refert &
ſequitur Ano.Iuſtinus in tract.ſyndi.in verſ.ſupià di-
ctus dominus poteſtas.tertia columna.in verſi.aduer-
te inſuper,quia multi.& tantò fortius,cum de præſen
ti & ante & poſt prædictam eorum depoſitionem li-
tigauerint,& litigent de prædicta eorum carceratio-
ne & tortura illata eiſdem per prædictum Magni.Tri-
ſtanum in magna curia vicariæ:in qua eundem puni-
3 ri & caſtigari petierunt:ob † quod tantò fortius capi-
tales inimici cenſendi ſunt.dixit Barto.in l.teſtium.
ff.de teſti.Anto.de Butr.& Abb.in c.j.de iudic.& ple-
nè Alexand.de Imo.in addi.ad Barto.in d.l.teſtium.
in ver.hoc limita,niſi inimicitiæ ſuperuenerint,con-
currente maximè,quia ipſimet teſtes accuſarunt præ-
dictum Triſtanum de tortura prædicta,& falſificatio-
4 ne,† ac etiam inciſione monetæ:& ſic de crimine ca-
pitali,quo caſu dicuntur capitales inimici.Ita Barto.
in l.iiij.§.fin.ff.de adimen.leg.gloſſ.in l.iij.ff.de arbit.
Abb.in c.accedens.vt lite non conteſta.glo.inſtit.de
excuſa.tuto.§.item ſi propter.tum etiam,quia dum te
ſtificati ſunt in cauſa criminali,contra ipſum Triſta-
num,dicuntur etiam ex hoc capitales inimici.Abb.
in c.cùm p.in fine.de accuſa.Alexand.in l.in teſtibus.
ff.de teſtib.Marſi.in conſi.xxxj.iij.colum.j.volum.&
ideò tanquam capitales inimici non debuerunt reci-
5 pi in teſtes,† nec examinari.dixit Bartol.in authen.ſi
dicatur.C.de teſtib.Specul.in titul.de teſte.§.j.in prin
cip.gloſſ.& Bartol.in l.iij.ff.eod.titul Innoc.& doct.
in c.cùm oporteat.de accuſa.& in c.cùm p.manconel
6 la.eod.titu.& ibi ſubdit,† quòd nedum inimicum,
ſed & ſuſpectum de inimicitia capitali repelli,& re-
fert Bald.in d.authen.ſi dicatur.ſufficit enim adpare-
re de cauſa inimicitiæ,licet inimicitia ex animo non
probetur.dixit Innoc.in c.cùm I.& A.de re iudi.Bald.
in l.præſcriptione.C.ſi contra ius vel vtili.publi.&
Abb.in d.c.cùm oporteat.& plus dixit Anton.de But.
in c.vt debitus.extrà de appel.inimicum repelli à te-
ſtificando,etiam ſi iuſta cauſa fuerit inimicus:& in
7 tantum teſtis inimicus repellitur,† quòd etiam ſi in-
firmus ad mortem exiſtens,& reciperet corpus Chri-
ſti,ſibi non crederetur teſtificando contra inimicum.
voluit Bald.in titul.de pace conſtan.in verſic.vaſalli.
8 & ſic ex præmiſsis infertur,† quòd tanquam inimici
recipi minimè potuerunt,& recepti non probant ini
mici,etiam in crimine læſæ maieſtatis,in quo licet
admittantur teſtes inhabiles,& infames,ac crimino-
9 ſi.l.famoſi.& l.ij.ff.ad leg.iul.maieſta.† & not.gloſſ.in
l.iij.§.lege iulia.ff.de teſti.& plenè Alexan.in conſilio
xj.j.volumine.attamen teſtes inimici non admittun-
tur.dixit Barto.in l.in quæſtionibus.ff.ad leg.iuliam
maieſt.conſuluit Alexan.in conſilio cxxvj.in fine.in
iiij.volumi.Specul.in titul.de accuſa.§.j.verſic.finali.
Par.de pute.in tracta.ſyndi.in verſi.ſuſpicio.in c.ſemel
fui interro.ij.columna,licet de præallegatis deciſio.
nullam faciat mentionem.& idem conſulendo tenet
Philip.Decius in conſilio clxxv.incipien.in cauſa fal
ſitatis.iij.columna.Et tantò fortius circumſcriptis
prædictis minimè in teſtes admittendi ſunt,cùm ad-
miſsi non probent,nec eis credendum ſit ex pluribus:
& primò,quia ſocij criminis ſe faciunt & participes,
cùm dixerint ad inſtantiam prædicti Magnifici Tri-
ſtani falſum teſtimoniũ perhibuiſſe.Ita † in propriis 10
terminis conſuluit Petr.de Ancha.in ſuo conſil.xxiij.
j.columna.& quòd eo caſu in præiudicium prædicti
Triſtani non probant,idem conſuluit Fulg.in conſi-
lio clxxiij.incipien.in cauſa inquiſitionis.prima co-
lumna.vbi pariter concludit non eſſe credendum te-
ſtibus aſſerentibus ſe falſum depoſuiſſe precibus.† & 11
conſilio inquiſiti de huiuſmodi falſitate:& hoc per
regulam.quia ſocius criminis non debet interrogari.
l.finali.C.de accuſ.in l.quoniam liberi.C.de teſti.j.co-
lumna.& ibi dicit,quòd non eſt de caſibus exceptis,
in quibus dicta regula non procedit.& idem tenet
Fulg.in conſilio cvij.incipien.ſuper eodem.columna
tertia.vbi ſubdit,quòd talis depoſitio falſorum te-
ſtium non facit indicium etiam ad inquiſitionem for
mandam.Idem tenet Fulgo.in conſi.cxxxvj.incipien.
in cauſa criminationis.colum.fin.verſic.nouiſ.verò,&
pleniſsimè in propriis terminis præſentis caſus conſu
luit Deci.in conſil.cxxxix.incip.lætatus ſum.in v.col.
vbi quàmplures deciſiones,& conſilia ad idem addu-
cit.& præmiſſa maximè concedenda ſunt,cùm aliter
de prætenſa falſitate nedum non adpareat,verum etiã
nulla inſit ſuſpicio.Et ad dictum ſolius ſocij criminis
inquiſitio formari non poteſt,† vt tradit not.Fulg.in 12
conſil.cxxxvj.columna fin.ver.nouiſsimè verò.& De-
cius.in conſi.clxxxix.v.columna.verſic.v.principali-
ter.& idem ſequitur conſulendo Marſi.in conſi.lxxix.
incipien.ſalus omnium.iiij.columna.ij.volumi.con-
currente inſuper optima fama ac nobilitate prædicti
Magni.Triſtani,qui ſemper optimæ famæ tentus,&
communiter reputatus fuit,etiam per cap.Regem
glorioſæ memoriæ.& ſucceſsiuè per Proreges præſen-
tis regni:maximè circa adminiſtrationem iuſtitiæ in
principalibus ciuitatibus regni pluries ad earum offi-
cia reiteratus,ob eius bonam famam,& mores,ob
quod qualitas ſuæ perſonæ multum operabitur ad re-
mouendum præſumptionem falſitatis:vt not.Bald.in
l.ij.C.de falſi.& in l.quoties.§.ſed non in corpore.ff.de
hæred.inſtitu.Franciſc.de Aret.in c.cùm p.manconel-
la.de accuſ.& conſuluit Deci.in ſuo conſilio clxxv.
columna quinta.& ita iuris eſſe intrepidè conſulo,

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 Teſtes deponentes ſe aliter dixiſſe in ſuis depoſitionibus,
quàm per notarium ſcriptum fuit,dum de falſo agitur,
eſt potius ſtandum eorum dicto,quàm notarij.
2 Subſcribens ſe ſcripturæ per alium factæ,ſibi præiudi-
cat,ac ſi totam ſcripturam ipſam ſua propria manu
ſcripſiſſet.
3 Subſcribens ſe ſcripturæ alterius,ad hoc vt ſibi præiudi-
cet,requiruntur tria concurrere,ad hoc vt probent: vide-
licet primò quòd ita ſcriptum fuerit de eius voluntate.
4 Secundo,quod ſcripturam ipſam viderit.Tertio,quòd
ipſam legerit.& nu.4.
5 Teſtium dicta non poſſunt dici falſa,quando poſſunt ali-
qua interpretatione verificari.
6 Teſtis dictum vt ſaluetur,ſufficit aliquid eſſe verum,vel
non eſſe impliciè.
7 Poſſeſsio præſumitur ex perceptione fructuum,ſeu pen-
ſionum.

Teſtes

8 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs ſint diſcordes: quia non ex hoc poterunt reputari falſi ſeu varij, nec reprobantur.*

9 *Teſtes ſi contradicunt inter ſe in modico, & contrarietas etiam non eſſet concordabilis in ſubſtantia negotij facti principalis, non vitiantur eorum dicta, nec poſſunt ex hoc falſi reputari.*

10 *Pluralitas actuum in dubio præſumi debet ad euitandum falſitatem.*

11 *Interpretatio ſemper facienda eſt, vt falſum excludatur: & ideò datur cautela vt fiat interrogatio de vnoquoque actu. & nu. 12.*

13 *Contrarietas in teſte eſt excuſabilis ob decurſum temporis, etiam trium annorum, cùm infra tantum tempus de facili inducatur obliuio.*

14 *Obliuio præſumitur in teſte ex tractu temporis, in quo teſtes poſſunt quodammodo variare fidem.*

15 *Obliuiſci quis de facili poteſt de præterito, etiam de eo, quod ipſemet fecit.*

16 *Teſtis credens dicere veritatem, iurando ſic eſſe, non poteſt dici periurus, nec falſus, licet veritas fuerit in contrarium eius, quod dixerit.*

17 *Credulitas vehemens, habetur pro certitudine.*

18 *Indicium vnum ſufficiens ad torturam, euaneſcit ob bonam famam inquiſiti.*

19 *Perſonarum qualitas multum attenditur in facultatibus conſiderandis.*

20 *Obliuio cadit in teſte ſpatio duorum annorum: & quandoque minori tempore.*

CONSILIVM XLVII.

SVmmi opificis præſidio petito, Amen. In cauſa honorabiliũ Io. Ant. Suſſiuani, Marci de iuſtiriatio, Martini hiſpani, ac Loiſij teſtium productorum per Illuſtriſs. Marchioniſſam oyræ aduerſus Magni. Nicolaum de ſumma ſuper promiſſione de reuendendo domum cum apothecis facta eidem Marchioniſſæ, expoſita querela de falſo, contra teſtes prædictos per præfatum Nico. prætextu, quòd in lite mota contra illos de campora poſſeſſores dictæ domus & apothecæ tanquam habentes cauſam à prædicto Nicolao Io. Anto. ipſe & Marcus in teſtes producti depoſuerint, quòd domina Marcella mater Marchioniſſæ poſſederit quouſque apotheca prædicta peruenit in poſſe illorum de campora. Prædictus verò Marcus repetitus in magna curia, & pariter Io. Antn. dixerant, quòd fracto exercitu Gallorum apotheca prædicta, & domus peruenerunt in poſſe Ioan. de vrbina impetratoris ipſorum bonorum. Et demum Marcus ipſe dixit ſe neſcire, ad quem peruenerint. ſed credit perueniſſe ad eandem Marcellam, & ſucceſſiuè ad Marchioniſſam, attamen de omnibus ſe refert ſcripturis, & inſuper ambo prædicti depoſuerunt actuarium erraſſe, quatenus aliter ſcripſerit, & ipſi ſe ſubſcripſerunt, non lectis eiſdem per prius eorum depoſitionibus per prędictum actuarium præſupponendo quòd dixerint ſe aliter depoſuiſſe, quàm ſcriptum fuerat, & ſic potius dicto ipſorum, quàm actuarij aliter ſcribentis ſtandum erit, dum de
1 falſo querulati ſunt. Ita in particulari † voluit Specu. in titu. de teſte. §. j. verſic. ſed pone, ecce iudex. & in tit. de inſtru. edi. §. reſtat. verſic. ſed quid ſi vnos. & ibi ſubdit, quòd omnes doct. Bono. in ſuo priuato examine ita concordarunt, quòd non credatur tabellioni contra teſtem, quando teſtis accuſatur de falſo. & ſequitur Ludouic. Roma. dicens hoc eſſe verum dictum & ſingulare in l. prima. §. finali. de verbor. oblig. ſequitur Abb. in cap. ad audientiam. & ibi Felyn. extrà de præſcrip. & cap. cùm cauſam, quæ inter archiepiſcopum. extrà de teſtib. vbi ſubdit hoc dictum Specu. eſſe multum not. idem tenet Angel. & Imo. in l. j. & ſi quis neget. ff. quemadmo. teſta. aper. Salyc. poſt Cyn. in l. ſi quis decurio. de fal. & conſuluit Alexand. in conſilio lxx. viſo proceſſu. j. colum. in primo volumine. & conſilio xlix. incipien. viſis proceſsibus. ij. volum. Nec ſuffragaretur fiſco obiicere, quòd ipſi teſtes ſe ſubſcripſerunt, & ſic non poſſent replicare ſe non ita depoſuiſſe, cùm ſubſcribens ſe ſcripturæ per alium factæ, ſibi ita præiudicat, ac ſi ſcripturam ipſam totam eius
propria manu ſcripſiſſet: † vt dixit Bald. & Angel. in 2
l. emptor. §. Lucius. per illum text. ff. de pact. & plenè Iaſon in l. prætor ait. §. cogentur. iij. colum. ff. de eden. Ex quo ad hoc vt ſubſcribentis ſibi præiudicet, requiruntur plura concurrere. Et primò, † quòd ita ſcri- 3
ptum fuerit de eius voluntate. Secundò, quòd ſcripturam ipſam viderit. Tertiò, quòd ipſam legerit. text. eſt in proœ. inſtit. in §. igitur. ibi, vidimus, legimus, & recognouimus, & pleniſsimum conſtitutionum noſtrarum robur accommodauimus, &c. & quod ibi not. ſcribentes. text. eſt etiam in l. finali. C. plus val. quod agi. & quod ibi dicit Bald. qui in propriis terminis
decidit caſum iſtum, † & inſuper ſubdit, vt examina- 4
tor completo examine debeat legere depoſitionem factam ipſi teſti, ad hoc vt errores corrigi poſsint. & facit ad hoc not. conſilium Pauli de Caſtr. cccxlviij. incipien. de cauſa. & facit, quod not. Bart. in l. diuus. §. item ſenatus. ff. de falſi. quod tantò magis tenendum eſt, cùm articulatum fuerit actuarium ipſum non conſueuiſſe in cauſis, in quibus examinat, legere depoſitiones teſtibus examinatis per ipſum, & poſt lecturam ipſarum eoſdem ſubſcribi facere. Nunc autem dico, quòd ſtante depoſitione teſtium in paris terminis, etiam quòd non depoſuiſſent contra ſcripturam actuarij, aſſerendo non ita depoſuiſſe: negari tamen non poteſt, quin omnia bona prædictæ Marchioniſſæ & Marchionis coniugum non peruenerint in poſſe Ioannis de Vrbina impetratoris ipſorum. & ideò quatenus teſtes ipſi depoſuerint Marcellam ipſam poſſediſſe vſque ad tempus, quo peruenit apotheca prædicta ad illos de Campora, clarum eſt, quòd minimè Nicolaus ipſe de Summa poſſederat, ſed præfatus Ioannes de Vrbina impetrator ipſorum bonorum prædictorum coniugum, & quæ bona demum reſtituta fuerunt eiſdem coniugibus, tanquàm propria: & ſic
adparet ceſſare ſuſpicionem falſitatis teſtium, † cùm 5
de iure dicta teſtium non poſsint dici falſa, quando poſſunt aliqua interpretatione verificari, per text. in cap. cùm tu. de teſtibus. & not. Innocen. in cap. cauſam, quæ. extrà de reſcript. ita conſuluit Bald. in conſilio cccxxiij. in quarto volumine. incipien. præmittendum eſt ad euidentiam: nam dictum teſtis ad hoc
† vt ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verum, vel non eſſe 6
implicitè. dicit gloſſ. in cap. ſi quando. in verſic. rationabili. & ibi Butr. in recollectis & non in lectura, extrà de reſcrip. & ſequitur Bertachi. in reper. ſuo in verſicu. teſtium impugnatio. ſecunda colum. in. v. verſic. Nec militaret quatenus ex aduerſo diceretur, quòd

imò poſt Ioan.de Vrbins bona ipſa peruenerunt in
poſſe ipſius Magni Nicolai à quo cauſam habuerunt
illi de campora:& ſic adparet teſtes ipſos falſos modò
depoſuiſſe, dum depoſuerunt ſemper poſſediſſe domi-
nam Marcellam,& ſucceſsiuè dominam Marchioniſ-
ſam, quouſque bona ipſa peruenerunt ad illos de cam
pora.nam hoc clariſsimè ſoluitur ex depoſitione eiuſ-
demmet magni Nicolai,qui in facto conſilio exami-
natus tanquam principalis depoſuit, quòd Marchio
tenebat in affictum domum prædictam & apothecã:
& ſibi reſpondebat de affictu præfato:ergo neceſſariò
7 infertur, † quòd ipſe Marchio ſeu Marchioniſſa per-
cipiebant penſiones, & ex perceptione penſionis &
fructuum ſeu mercedis,præſumitur poſſeſsio,imò di-
citur poſſeſsio penes percipientem,& non penes aliũ:
per id quod habetur per gloſſ.& Bart.in l. qui vniuer-
ſas.§.qui per colonum.ff.de acquiren.poſſ. per Bar.in
l.libus.C.de agri,& cenſi.per Bar.& doct.in l.quam-
uis.ff.de acqui.poſſ.& in l.Celſus.ff.de vſucapio.& in
l.j.ff.ſol.mat.Bald.in l.ſi quis.C.fin.regun.& in l.poſt
ſententiam.C.de ſenten.& hoc veriſimiliter non po-
terat innoteſcere teſti,quòd Marchio ipſe tenuiſſet di-
cta bona affictata cùm per prius eundem recognouiſ-
ſent tanto tempore. Quo verò ad ſecundum caput aſ-
ſertæ falſitatis,cùm prædictus Ioan.Anto.depoſuerit,
quòd dum moraretur Marchioniſſa ipſa in domo il-
lorum de Paparis prope portam Nolanam,& voluiſ-
ſet petere eccleſiã diuæ Mariæ annunciatæ, teſtis ipſe
cum aliis ſeruitoribus,& ſignanter cum Martino &
Loiſio de Roſa ibidem degentibus,aſſociauerunt ean-
dem Illuſtriſs.dominam ad eccleſiam prædictam, in
qua eccleſia prædictus Nicolaus de Summa eidẽ Mar-
chioniſſæ retrouendere promiſit. Martinus verò depo
nit,quòd dũ veniſſet à terra Marigliani,& eſſet apud
eccleſiam prædictam annunciatæ,& propriè vbi exi-
ſtunt marmorarij obuiauit prædictæ Marchioniſſæ,
tunc accedenti ad eccleſiam prædictam & ſic ipſam
aſſociauit;vnde dicitur contrariari cum Ioan.Anto.
deponente aſſociaſſe vnà cum Martino à ſuprà di-
cta domo vſque ad eccleſiam prædictam. Item
Martinus deponit , quòd poſt promiſsionem prædi-
ctam de retrouendendo,factam per dictum Nicolaũ
reliquit eandem Marchioniſſam intus eccleſiam ,&
receſsit. Ioan.Anto. verò deponit eandem aſſociaſſe
vſque ad domum.nam rectè conſideranti non agitur
in præſentiarum,ſi Martinus obuiauerit Marchioniſ-
ſæ,vel aſſociauerit ipſam à domo:ſed agitur , an fuerit
probata promiſsio de retrouendendo per ipſos teſtes:
& ex iuris diſpoſitione ſufficit teſtes eſſe concordes in
facto principali, vbi conſiſtit ſubſtantia negotij, de
8 quo litigatur,licet in aliis ſint diſcordes. † nam non
ex hoc reprobantur,nec poſſunt falſi reputari.tex.eſt
in l.qui ſententiam.& ibi Barto.& Angel. C. de pœn.
quem ad hoc originaliter not.Oldr.vt refert Bald.in
l.j.in fine.C.ſi plures vna ſent.Ita conſuluit Ioan. de
Ana.in conſi.lxxvj. viſis & conſideratis atteſtationi-
bus.Idem conſuluit Alexan.in conſil.c v. vlti.colum.
in iiij.volum.& ſubdit Ioan.de Ana.in dicto conſilio
lxxvj.quòd tunc videntur teſtes ipſi melius deponere
nec videntur eundem præmeditatum ſermonem at-
tuliſſe.contra.l.iij.& ibi Barto.ff.de teſtib. & ideò di-
xit Bald.in l.teſtium,ſecunda columna.C.de teſtibus.
quod quando teſtes deponunt vnum & eundem ſer-
monem,præſumitur præmeditatus:& quòd ad inui-
cem fuerint inſimul alloquuti, vel quòd ſint ſubor-
nati.& ideò S.Tho in ſecunda ſecundæ.q.lxx. artic.ij.
circa finem,dicit,quòd in minimis non ſubſtantiali-
bus diſcordia teſtium facit,quòd eorum teſtimonium
redditur credibilius:vt inquit Chryſoſto. ſuper Mat-
thæum,quoniam ſi in illis non ſubſtantialibus teſtes
vnanimiter concordarentur,viderentur præmedita-
to ſermone deponere. Hinc voluit Spec.in titu.de te-
ſte.§.j.verſic.Item , quòd addit aliquid de ſuo,quòd ſi
teſtis ſcienter addidit aliquam falſitatem dicto ſuo
dummodo falſitas ipſa non tangat ſubſtantiam neceſ-
ſariam negotij principalis , ſuper quo deponit,quòd
tamen dictum eius valet & tenet. Idem ſequitur An-
ton.de Butr.in cap.cùm cauſam.in fine.de teſtibus. &
maximè concedenda ſunt præmiſſa, cùm contrarie-
tas ipſa ſit modica inter dictos teſtes.& de iure con-
trarietas modica etiam non concordabilis, etiam in
iis, in quibus conſiſteret ſubſtantia negotij princi-
palis,non vitiat dicta teſtium; nec poſſent reputari
falſi. † Ita in ſpecie tenet Anton.de Butr.in cap. ij. de 9
regular.& conſuluit Alexand.in conſilio xxiiij.inci-
pien.animaduerſis.in ſecundo volumine. vltima co-
lumna.& in conſilio cv. incipien.viſo ac diligenter
conſiderato,in quarto volumine. idem Alexand. in
conſilio v.in primo volumine.Felyn in cap.cùm tu.
extrà de teſtibus.quarta columna.verſic.ij.not.Iaſ. de
May.in l.bonorum.ix.columna.C.de bono. poſſeſ.ſe-
cundum tabul.ſubdens hoc alibi non legiſſe.& maxi-
mè cum de facili eſſe potuiſſet, vt alia vice Martinus
ipſe aſſociaſſet prædictam Marchioniſſam ab eius do-
mo ad eccleſiam prædictam,ad quam ſæpius ipſa de-
clinare conſueuerat : & ab eccleſia præfata ad eius
domum ; tanquam eius familiaris,ſeu ſeruitor:præſer-
tim cùm pluralitas actuum in dubio præſumi debeat
ad euitandum falſitatem teſtium. † text.eſt bonus in 10
cap. cùm tu.extrà de teſtibus. & clarum eſt in iure,
quòd ſemper facienda eſt interpretatio,vt falſum ex-
cludatur.dixit Bald.in l.iuris gentium. in §.quod fe-
rè.ff.de pact.& † in l.Imperator.ff.de ſtat.homin.Ale- 11
xand.in conſilio lxx.& lxxiiij.in primo volumine. &
conſilio xciij.in v.volumine.Philip.Deci. in conſilio
clxxxia.incip.lætatus ſum.& ideò inoleuit not.caute-
la ad euitandum , ne teſtes diſcordantes concorden-
tur per multiplicationem ſeu reiterationem actuum
vt potuiſſet eſſe in caſu præmiſſo.quòd fiat interroga-
tio de vnitate actus.Ita per tex.in cap.cùm † Ioannes, 12
de fide inſtrumen.docet nos Specul.in titul.de teſte.§.
iam de interrogatoriis. verſic. quid ſi vnus teſtis.&
ideò dicit Barto.in l.j.§.ſi quis neget.ff. quemadmod.
teſtamen. aperi. quòd quando eſt diſcordia inter in-
ſtrumentum & teſtes in eo non deſcriptos,debet fieri
articulus de vnitate actus.Idem tenent Bart. & Bald.
in l.ſecunda.C.de bono.poſſeſ.ſecundum tabul.vbi di
xit , quòd ex confeſsione aduerſarij poteſt probari
vnicum fuiſſe teſtamentum , etiam ſi probationes vi-
derentur inducere de diuerſis teſtamentis. Idem de
præmiſsis omnibus plenè refert & ſequitur Felyn.in
cap.cùm Ioan.eremita.iij.colum.extrà de fide inſtru.

Et præmiſſa maximè procedere debent in ipſis te-
ſtibus bonæ ac optimæ famæ, vt plenè probatum eſt
tam de eis,quàm de producentibus ipſos contra quos
quidem indicium contrarietatis eſt † excuſabile re- 13
ſpectu decurſus temporis trium annorum , cùm infrà
tantum tempus de facili induci poſsit obliuio in te-
ſte,

ſte,ex quo teſtes poſſunt quodammodo variare fidem
ex temporis tractu.text.eſt in l.iij.§.duæ autem ſunt
14 cauſæ.ff.de carbo.edict.† cùm hominum memoria la
bilis ſit,& non de facili diuturna.l.ſi arbiter.ff.de pro-
ba.ita dicit Gand.in titu.de falſa.in verſi.quæſtio talis
eſt:quidam notarius.& in verſic.econtrà videtur.&
15 ideò Spec.in titu.de loca.§.vj.verſi.lxv.dixit,† quòd
obliuiſci quis de facili poteſt de præterito,etiam de
eo,quod ipſemet fecit.& ſic quatenus Io.Antonius di-
xerit in eius depoſitione Martinum veniſſe à domo,
cum domina Marchioniſſa,& pariter cum ea ad do-
mum rediiſſe,& cætera ſupra dicta:credebat enim ve
ritatem dicere,& iurando ſic eſſe,non poteſt dici fal-
ſus nec periurus: licet veritas fuerit in contrarium
16 eius † quod dixerit.dixit pulchrè Bald.in l.ij.§.quod
obſeruari.C.de iura.colum.per illum tex.Petr.de An-
char.in c.ij.de iura.calum.in vj.refert & ſequitur Fe-
li.in c.j.circa fi.vt lite non conteſt.& conſuluit Mar-
ſi.in ſuo conſil.lxxvij.in ij.volu.Et licet Bal.videatur
17 ſentire id non procedere in teſte,† qui debet depone-
re de veritate,ſed tantum ſentiat hoc locum habere
in iuramento credulitatis,non videtur quòd bene di-
cat,ex quo ſi teſtis iurat aliquid verum eſſe ductus iu-
ſta credulitate,licet veritas ſit in contrarium,non de-
bet ex hoc argui periurus aut falſatius: quoniam ve-
hemens credulitas habetur pro certitudine: vt dicit
Imol.in c.fi.poſt med.de iura.calum.& in c.ex literis.
de iureiur.Archi.in c.beati.ij.q.vij.Io.de Imo.in l.in
repudianda.ff.de acquiren.hæred.Alex.in l.j.ff.ſi cer.
pet.Pet.de Anc.in côſi.ccxxxv.incip.viſis diligenter.
iij.col.& in conſil.cclix.incip.ſuper primo quæſito.
vbi dicit, quòd vehemens opinio conſona veritati
æquipollet certitudini.allegat glo.in l.ſi extraneus.§.
ſciendum.& ibi Bald.ff.de acquir.hæred.& ibi etiam
per Io.de Imo.& ſic hoc indicium.quòd reſultat con-
tra teſtes de prætenſa varietate in circunſtantiis,ener
uatur ac excluditur ob bonam & optimam famam
18 ipſorum teſtium:† cùm ex bona fama indicium v○ū
licet ſufficiens ad torturam,excludatur,& eneruetur
in tantum,quòd torqueri non poteſt homo bonæ fa-
mæ propter vnum indicium.ita voluit Bald.in l.fi.in
fine.vlti.colum.ff.de proba.refert & ſequitur Alex.in
l.fi.iij.col.ff.de quæſtio.& in conſi.xc.incip.viſo the-
mate antè ſcripto.pen.col.iij.vol.Catald.in ſuo tract.
ſyndi.ver.cxlij.incip.adde quia ſæpè.Ange.in l.mili-
tes.C.de quęſt.& conſuluit Deci.in conſil.clxxxix.in-
cip.lętatus ſum.pen.col.Quod maximè côſiderandũ
19 eſt hoc de bona fama in falſitatibus,cùm † qualitas
perſonarum multum operetur ad remouendum præ-
ſumptionem falſitatis:vt not.Bald.in l.ij.C.de fal.&
in l.quoties.§.ſed ſi non in corpore.ff.de hæred.inſti.
& facit quod not.Hoſtien.& Io.And.& Ant.de But.
in c.finem litibus.de dolo & contu.vbi dicunt, quòd
propter qualitatem perſonæ excluditur præſumptio
calumniæ:& not.Alex.in l.properandom.§.ſin autem
alterutra.C.de iudi.& quod not.Abb.poſt Anton.de
Butr.in c.poſtremo.de appel.& conſuluit in ſpecie
Philip.Deci.in conſi.clxxv.incip.in cauſa falſitatis.v.
colum.& ideò dum aliqua contrarietas in non ſub-
ſtantialibus conſiderari poſſet inter dictos teſtes,ex
obliuione potius proceſſiſſe adparet ſtante antiquita-
te facti,quòd antiquum dici poteſt factum,nedum ex
decurſu trium annorum,prout in caſu de quo agitur,
20 verùm etiam † & duorum annorum duntaxat:vt cla-
rum eſt,in quo temporis ſpacio cadit obliuio,& etiã
quandoque in minori tempore ſeu ſpacio,vt rerum
magiſtra experientia docet: quoniam labilis eſt me-
moria hominum.vt habetur in l.ij.C.de veteri iure
enucle.& in l.peregrè.ff.de acquiren.poſſ.& conſu-
luit in ſpecie Marſi.in ſuo conſilio lxxvij.incipien.in
cauſa aſſertæ falſitatis.in primo volum.& ita conſulo
eſſe de iuris cenſura.

Thomas Gramm.Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Oſculari mulierem per vim eſt pœna extraordinaria de iure.*

2 *Pœna extraordinaria imponenda,intelligitur illa quæ eſt conſueta imponi in ſimilibus,ſeu pro ſimilibus criminibus:& nihilominus iudex conari debet,vt in quantum minus poteſt.condemnet.*

3 *Diſpoſitio pœnalis pro aliquo crimine in ſpecie contra aliquam ciuitatem,& eius ciues,non extenditur ad villas ſeu caſalia eiuſdem ciuitatis:ſed ſolùm contra ipſam ciuitatem,& ibi exiſtentes.*

4 *Repreſaliæ ſi ſunt conceſſæ contra aliquam ciuitatem,vel eius ciues,non extenduntur ad villas ſeu caſalia eiuſdem ciuitatis.*

5 *Rapere viro nedum licet ſponſam ſuam,verùm etiam illam,cum quo fuit tractatus matrimonij:licet alias pœna raptus ſit capitalis.*

CONSILIVM XLVIII.

EIuſdem ſaluatoris nomine inuocato, Amẽ.
In cauſa Chriſtophori cautelam de villa
afragolæ pertinentiarum Neapo.cum re-
gio fiſco,ſuper oſculo per eundem illato
honeſtę mulieri,ac virgini Diamanti guerræ de ea-
dem villa:eſt videndum primò,quia pœna veniat ple
ctendus ille,qui per vim mulierem honeſtam deoſcu-
latus fuerit,& ſucceſſiuè,qua pœna affici debeat præ-
dictus Chriſtophorus.Quò ad primum,reperio † ꝙ 1
ex diſpoſitione iuris communis pœna oſculi eo modo
vt dictum eſt,erit pœna extraordinaria,prout inquit
glo.not.in l.j.ff.de extraor.cri.quam ſequitur & refert
Andr.de Iſer.in c.j.quibus mod.feud.amit.vbi narrat
de Valerio maximo referente,quòd Publius Mænius
occidit ſeruum ſuum deoſculantem ſuã filiam.Idem
quòd ſit pœna arbitraria,tenuit Cyn.in l.ſi quis non
dicam rapere.C.de epiſc.& cler.in vj.oppo.in ſua di-
ſtinct.& idem rectè intuenti tenet Bald.ibi in ſua di-
ſtinctione,dum dicit,quòd ſi peruenit ad actum re-
motum,vt oſculum:mitius punietur,& refert Bald.
gloſſ.prædictam,& Iac.Butr.ita tenuiſſe.& idẽ etiam
voluit Saly.in l.is,qui cum telo.C.ad legem corne.de
ſicar.& erit dicta pœna extraordinaria,ſecundum
quod conſueta fuit imponi in illo loco,vbi ius reddi-
tur,pro ſimilibus delictis:vt in l.hodie.in fi.cùm gl.ff.
de pœn.& facit quod not.in l.quid ergo.§.pœna gra-
nior.ff.de iis,qui no.infa.Ita not.dixit excellens doct.
Dominus Petr.do.Albicis de Piſis,in quibuſdam ſuis
allegationibus exiſtentibus ad pennã in libro meo di-
uerſorum conſiliorum antiquorum,quæ incipiunt.J.
ſcriptæ ſunt allegationes,&c.Quo enim caſu iudex
niti debet,vt quantuncunque minus poteſt,condem-
net,& ſic facere debet.gl.eſt no.in l.fi.ff.de prætor.ſti-
pul.† Ita conſuluit eximius doctor antiquus dominus 2
Dominicus de Viterbo in ſuo conſil.In nomine domi
ni,eiuſq; matris.in fi.quod eſt ad pennã in prædicto li-
bro meo diuerſorũ conſiliorũ.& facit ratio:nam ſtu-

prum quod eſt plus, conſummatum ſine vioſeotia, nõ
punitur capitaliter, ſed alia pœna: vt in §. item lex iu-
lia. inſti. de publi. iudi. ſed per ſolum attentatum ſtu-
pri, vbi ſolum fuit peruentum ad amplexum & oſcu-
lum contra virginem inuitam, non maculatur virgi-
nitas mentis nec corporis: ergo mitius arbitrariè pu-
niri debet: nec poterit tale arbitrium extendi ad mor
tem, iuxta gloſſ. in §. in ſumma. inſtitut. de iniur. quæ
voluit pœnam arbitrariam extendi poſſe vſque ad
mortem. quæ gloſſ. communiter reprobatur in hoc. &
contra illam tenet Bal. in l. qnicunque. C. de ſeruis fu-
gitiuis. Anton. de Butr. io c. de cauſis. de offic. deleg. &
in termiois glo. in c. inquiſitionis. extrà de accuſat. &
plenè Feli. io c. in literis. extrà de conſtitut. & omnes
concludunt, quòd pœna arbitraria erit illa, quæ pro
ſimilibus imponi conſueuit. De iure autem capi. regni
eſt in ſpecie capi. quod iocipit Robertus &c. vniuerſis
præſentis edicti &c. ſub rub. videlicet ſtatutum con-
tra Neapol. rapientes virgines, & parum infrà ſubdit,
3 in hac noſtra ciuitate Neapol. per quod cap. † quod
eſt locale in ciuitate Neapoli. imponitur pœna capi-
tis deoſculanti virginem: ſed certè diſpoſitio dicti ca-
pi. non extenditur ad villas, ſeu caſalia ciuitatis Nea-
pol. ſeu ibi, aut in eis degentes: licet qui de villa eſt, di-
catur eſſe de ciuitate: per textum in l. qui ex vico. ff. ad
municipa. cum vulga. cùm in materia odioſa appella-
tione ciuitatis vel ciuium non veniant, nec contineã-
tur villæ ſeu caſalia: vt voluit Bald. in titu. de pace cõ-
ſtan. §. imperialis. verſic. ſed hic dubitatur. & ibi ſub-
dit, quòd damnata ciuitate ad aratrum, oon includun
tur caſtra. Idem voluit Baldus, in l. j. §. j. ff. de offic. præ-
fect. vrbis. Angel. in l. ciues. C. de appella. Bald. in au-
thent. ſed omuino. ne vxor pro mari. vbi ſi ſunt repre-
ſaliæ conceſſæ contra ciuitatem vel ciues, non intel-
4 liguntur contra villas, vel caſalia. & † quòd diſpoſi-
tio pœnalis cootra ciuitatem vel ciues, non comple-
ctatur villas, vel caſalia, tenet Alexand. de Imol. poſt
alios in rub. ſolut. matrimonio, in ij. char. & ſequitur
idem copioſus doctor Ludouic. Bolog. in repet. extra-
uagan. Theodoſi. in vndecima parte, io verſicu. vel co-
mitatiuos. in iij. colum. & ita aliàs in facto reperitur
fuiſſe iudicatum in Sacro Regio Conſilio annis ela-
pſis io cauſa Santoli de caſoria, contra quem conſta-
bat de oſculo, & fuit liberatus ſub fideiuſſoria cautio-
ne, ex quo non veniebat ſibi impooenda pœna capi-
tis, ex quo erat de villa ſeu caſali, & non de ciuitate
Neapol. vt cõſtat per proceſſum penes honorabilem
Ioann. perocta ſcribam fiſcalem ipſius magnæ curiæ,
& in eius banca. & amplius repetio Aſſlict. in ſuis de-
ciſi. quas dicit eſſe S. Conſil. dicentem, quòd dum ſere
niſ. Rex Federicus voluiſſet ab ipſo & alus doctoribus
conſiliariis, & auditoribus ſuæ Maieſta. ſcire quæ pœ-
oa de iure imponeoda ſit viro deoſculanti virginem
inuitam, & ætate maturam in platea publica extra
Neapolim, fuit ſcriptũ ſuæ Maieſtati prædictum de-
oſculantem virginem contra eius voluntatem in ſtra
ta publica, & acclamantem contra ipſum eſſe punieo
dum pœna relegationis à ciuitate Sarni; coius erat ori
ginarius: & vbi fuerat delictum patratum per triginta
milliaria, & ad pœnam pecuniariam moderandam,
ſecundum eius diuitias & paupertatem; non tameo
imponit in dicta deciſione tempus præfinitum. & cre
do, quòd ob ſcoectutem oblitus fuit: & eſt aduerten-
dum hoc fuiſſe in ciuitate Sarni, & non in caſalibus
Neapol. tameo idem dicẽdum eſſet ex præmiſſis, cùm
capitu. illud odioſum & pœnale contra Neapol. non
comprehendat villas ſeu caſalia Neapol. & ſucceſſiuè
nec degentes io eis attamen io caſu præmiſſo dico, &
plus clariſſimè ex defenſionibus eiuſdem Chriſtopho
ri liquere in proceſſu, qualiter præfatus Chriſtopho-
rus, & Diamantes præfata pluries fuerunt in tractatu
matrimooij, & remanſerant iam contenti adinuicem
ſe matrimonio copulare. verùm ob impedimentum
patrui eiuſdem Diamantis, nullatenus volentis in di-
cto matrimonio aſſentire, ſuperſeſſum fuerat: ideò
cùm ſubtilis ſit iouentio mulierum, quæ promptio-
res ſunt ad Venerem, vt dicit Cy. in l. quiſquis. in ver-
ſiculo, ad filias. & ibi Salicet. C. ad legem Iuliam ma-
ieſtat. intelligi fecit eidem Chriſtophoro ac etiam plu
ries ſibi formaliter hæc propria verba dixit: *ſi me voi
pigliare per mogliere baſame in publico, altramente luij
mei mai mete daranno*: & ſic præcedente huiuſmodi
tractatu matrimonij, & voluntate ipſius Diamantis
Chriſtophor. ipſe eandem oſculatus eſt, dicendo: *ſtati-
me teſtimonij como io la baſo cha me è mogliere*: & ſic re-
ſultat † quod in fortioribus terminis voluit ſingulari- 5
ter domious Abbas in cap. cùm cauſa. extrà de rapto.
vbi dixit, quòd licet pœna raptus ſit capitalis, per tex-
tum, in l. voica. C. de rapto. virgi. adeò quòd de iure ci-
uili etiam ſponſam propriam rapere oon licebat.

Temen ſecus eſt de iure canonico, quod prævalet io
matrimoniis: per d. cap. cum cauſa. ex quo infertur, quòd
nedum ſponſam impunè liceat viro rapere, verùm
etiam eam, cum qua fuit tractatus matrimonij. Pari-
ter ergo & io caſu de quo agitur, in quo maior ratio
vrget, cùm ſit loogè minor pœua in oſculo, quàm io
raptu, vt ſuprà demonſtratum eſt, & tamen ſi raptus
ob præcedentem tractatum matrimonij impunibilis
eſt, multò magis propter præcedentem tractatum ma
trimonij erit & oſculum impunibile, præcedente præ-
ſertim ordioatione, & voluntate puellæ: vt ſuprà di-
ctum eſt. & hoc dictum Abb. in præallegato capitul.
cum cauſa refert & ſequitur pro oot. do. Anto. de Ale-
xan. Iuriſconſultorum in hoc Siciliæ & Neap. reguo
proculdubio ſuo tempore princeps. in addi. ad Bald.
in prædicta l. vnica. C. de raptu virgi. Ex quibus con-
cludo prædictum Chriſtophorum non eſſe in aliqua
pœna, & meritò liberandum, & ita conſulo iuris eſſe.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

Et ſic fuit prædictus Chriſtophorus abſque aliqua
impoſitione pœnæ liberatus, & matrimonium exe-
quutum.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio delicti vbi adparet, non eſt aliter curandum de forma inquiſitionis. & nu. 2.*

3 *Vulnus in dubio præſumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiſo, cùm euentus mortis ſequuta ad oſtendat, & tamen totum hoc conſiſtit in arbitrio iudicis.*

4 *Vulnus quando eſt in loco periculoſo, & medicus refert eſſe mortale, tunc probatio negatiua, videlicet, quòd non deceſſerit ex vulnere, eſt valde difficilis.*

5 *Vulneratus debet ipſe ſe curari facere, & ſi non adhibuit ſibi ſalutifera, non excuſatur.*

6 *Si ſuper vulnere medici examinati diuerſimodè deponunt, eo caſu iudicatur contra vulnerantem: & præſumitur ex vulnere deceſſiſſe.*

Pœna

7 *Pœna non mitigatur in ſeruo.*
8 *Seruus eſt, ergo fur: ſeruus eſt, ergo malus: tenet conſequentia.*
9 *Signum, quod quis aliquem animo occidendi percuſſit, adparet, quia cum gladio percuſſit.*
Animus occidendi comprehenditur, quando quis gladio percuſſit.
10 *Mortuus præſumitur ex vulnere, ſi infra paucos dies poſt vulnus deceſſerit, etiam ſi infra lx. dies deceſſerit, ſecus ſi infra octo menſes.*
11 *Vulnus ſi probatur fuiſſe mortale, non iuuant probationes, quòd ob malam curam vel negligentiam deceſſerit.*
12 *Interpretis vnius dicto ſtatur, quando alij non interfuerint.*
13 *Vulnerans ſi accuſatus fuit de vulnere, & petitum puniri, dicitur criminaliter actum: & videtur petitum de lege cornelia condemnari.*
14 *Homicida inquiſitus, quòd occiderit Titium, debet condemnari tanquam occiderit: licet Titius fuerit mortuus poſt finitam inquiſitionem, & ea pendente mors ſuperuenerit.*
15 *Iudex dum cognoſcit vel ſuſpicatur aliquid per calumniam petitum, poteſt petentem ex officio repellere, & exceptionem non admittere etiam ſi fuerit iuratum quòd non animo dilatandi factum ſit.*
16 *Iudex vbi nouit aliquid ad procraſtinandum litem fieri, debet ex officio occurrere.*
17 *Confeſſo crimen poteſt defenſio denegari, cùm ob confeſſionem dicatur delictum notorium.*
18 *Confeſſus delictum eſt confeſtim condemnandus.*
19 *Homicida dum inſtat ad defenſam vt res protrahatur debet interfici, & poſteà inquiri.*
20 *Terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in cauſa ſyndicatus: ſed debet grauamen allegans ex eiſdem actis & proceſſu illud iuſtificare, imò ſi ex nouis actis contingerit reuocari quod fecit, iudex non poterit dici malè iudicaſſe, nec quòd teneatur in aliqua.*
21 *Sententia ſi eſt iuſta ex primis actis ex quibus iudex iudicauit, debet iudex ipſe abſolui, licet ex nouis poſſit impugnari.*

CONSILIVM XLIX.

SVmmi rerum opificis præſidio iterato, Amen. In cauſa querelæ expoſitæ in ſyndicatu contra me & cæteros meos collegas, iudices magnæ curiæ vicariæ, per honorabilem Saluato. de yſopo de Neap. ſuper emendatione pretij ſui ſerui, ex noſtra ſententia vltimo ſupplicio cõdemnati, prætextu, quòd fuerit eidem ſeruo tortura illata contra formam capitulorum Neapolitania conceſſorum, ex proceſſu informatiuo. Item quòd nõ fuerit eidem ſeruo ſtatutus condecens terminus ad faciendum ſuas defenſiones. Item, quòd ille vulneratus per præfatum ſeruum deceſſerit non ex vulnere, ſed ex mala cura, & quòd fuerit per eandem magnam curiam, & ſic per nos ſanctiſsimè pronuntiatum. Conſtat enim per inquiſitionem formatam contra præfatum ſeruum, quòd ex cauſa, quòd ille pauper occiſus ilico ad ipſius ſerui requiſitionem ſibi non erogauerat duas armellinas, ſeu ſectinas ſibi debitas ex delatione carnium, quas ſeruus ipſe detulerat ad eius marcellum, eundem Nicolaum Franciſcum vulnerauit, ex quo quidem vulnere mors ſequuta fuit infra dies xij. vt hæc omnia ex meritis probatorum, & ſignanter

per ipſiuſmet ſerui confeſsionem adparet, ac ex eodemmet vulnere deceſsiſſe, vt deponunt Magnificus
Ioann. de Monticello medicus, & chirurgicus, vnà
cum duobus aliis expertis deputatis ad curam infirmorum venerandi hoſpitalis ſanctæ Mariæ annuntiatæ, in quo infirmus ipſe infelix deceſsit: prout etiam
adparet per partitam libri hoſpitalis præfati, in quo
deſcribuntur omnia nomina infirmorum, & etiam
decedentium in eo, cum die, anno & menſe, quo caſu
non eſt aliter curandum de forma inquiſitionis ſeu
accuſationis, † vt not. Innocen. in cap. cùm ſuper. ex- 1
trà de confeſsi. & in capit. per inquiſitionem. de elect.
& pulchrè Bald. in l. & ſi ſeuerior. C. de infa. vnde non
poterat ſeruus ipſe in eius depoſitione fateri præfatũ
Nicolaum Franciſcum vulneratum occidiſſe, ex quo
ſtatim non deceſsit, ſed infra dies xij. & quando nunquam probaretur per teſtes, prout probatur vulneratum ipſum ex vulnere deceſsiſſe, tamen vulnerans in
dubio tenetur de occiſo, quia vulnus præſumitur letale, ex quo † exitus mortis acta probat. l. rem non no- 2
uam. §. finali. C. de iudic. & in prima conſtitutione digeſtorum, & ſic euentus mortis oſtendit vulnus fuiſſe
mortale: argumen. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. ita
Bald. in c. primo. in verſic. ſextò quæritor. quibus modis feud. amitta. in vſibus feud. Qui enim negligentiam aut malam curam allegat, probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Ita inquit Floren. in l. qui
occidit. §. fina. ff. ad legem aquil. Alberi. in l. item mella. §. Celſus. ff. eodem titu. Salycet. in l. j. C. de emenda.
ſeruo. Gandin. in tractatu maleficiorum. in titul. de
homicid. in fine. & conſuluit plenè Socin. in conſilio
clxxviij. in primo volum. & ibi ſubdit quòd iſta eſt verior opinio. Et ita putat, quòd † totum hoc conſiſtat 3
in arbitrio iudicis conſiderare tempus, infra quod ſi
mortuus eſt, præſumatur ex vulnere, vel ex negligentia, ſecundum iudicium medicorum, per l. ſi ſemel.
C. de re militari. libro xij. & ita etiam tenet Bartol. in
l. finali. C. ad legem cornel. de ficar. Ioann. Andr. &
Moder. in cap. presbyterum. extrà de homicid. Abb.
in cap. ſecundo. de cler. percuſſo. Angel. in tractatu
maleficiorum. in verſicu. ex interuallo dictus Titius.
Alberic. in ſecunda parte ſtatutorum. in quæſtio. cxx.
& ideò dicebat pulchrè Bald. in dicto capit. primo,
quibus modis feud. amitt. quòd quando vulnus eſt in
loco periculoſo, prout in caſu iſto, quod fuit in capite.
prope ſpatulam & inde eſt quòd medicus retulit fuiſſe & eſſe mortale *i & che la ſpalla non tenea quaſi mente.*
nunc probatio negatiuæ, videlicet quòd non fuerit mortuus ex vulnere, eſt † valde difficilis, & ni- 4
hilominus in caſu iſto fuit allegata mala cura, & minimè probata, & ſic de nouo probari non licebat,
nec licet. imò rectè conſideranti liquebit, quòd ipſe
Saluator dominus ſerui præfatum Nicolaum Franciſcum vulneratum curari facere tenebatur, & † ſi me- 5
dicum, vel alia ſalutifera ſibi non adhibuit, non excuſabitur. & ſic ex prætenſa mala cura ipſe fuiſſet cauſa,
vt dixit Pau. de Caſtr. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir. ff. ſolut. matrimo. & plenè Soci. in conſilio clxxviij. incipien. primo aſpectu. primo volum. & plus ſubdit Bald.
in præfato cap. primo. quibus modis feud. amit. ſexta
columna. quòd quando dubitatur, an vulneratus fuerit ex vulnere mortuus, & ſunt plures medici examinati, diuerſimodè deponentes, quòd eo caſu iudicatur contra percuſſorem, ſcilicet, quòd ex vulnere de-

6 ceſſerit:& † ſic in duriorem partem iudicatur. & idē
ſequitur Fely.in d.cap.presbyterum. prima columna.
in fine.de homicidio.& Catal.in tracta.ſyndicatus. in
verſic.cclxxxvij.incipien.adde quòd quando.& ſequi
tur Marſilius in l.j.§.diuus.ff.ad leg.cornel.de ſicar.in
viij.char.pro quo dicto videtur text.in c.ſignificaſti.
el ſecundo,de homicid.§.fin.& præmiſſa præſertim ſi-
7 bi locum † vendicare debent in ſeruo,in quem pœna
non mitigatur. l.ſtatuliber.de quæſt.l. prima. & ibi
Barto.ff.de pœn.cùm valeat conſequentia,eſt ſeruus,
8 ergo fur:eſt ſeruus,ergo malus, † vt dixit Bald.in l.pe
nult.in fine.de liber.imò quando non fuiſſet præfatus
Nicolaus Franciſcus mortuus ex vulnere ſolo, tamen
attento & conſiderato,quòd per ſeruum & infidelem
hominem libero & Chriſtiano vulnus illatum fuerat
ex propoſito,& deliberatione,& pro re modica, po-
tuiſſet pœna ipſa alterari ex qualitatibus præfatis,ma-
ximè,quia iam conſtabat de animo illum occidendi
vltra effectum mortis ſubſecutum,& quando conſtat
de animo occidendi ex adparentibus indiciis, prout
in caſu præmiſſo,eo caſu alteranda eſt pœna, vt dicit
Salycetus,in l.is,qui cum telo.ff.ad legem corneliam
de ſicariis.penultima colum.in fine.vbi etiam allegat
Bartol.ita tenere.Et ſigna,ex quibus cognoſci datur,
quòd animo occidendi percuſſerit,ſunt:quia cum gla
dio percuſsit,prout inquit Specul.in titul. de accuſa-
tio,verſic. ſed pone. Item conſtat quòd per eiuſmet
9 confeſsionem, † præfatum occiſum ante ianuam pro
priæ domus appoſtaſſe & inſiluiſſe:& prout iam vul-
nerauit,& ſic vulneratus decedens in dubio præſumi-
tur ex vulnere deceſsiſſe, niſi adpareat de negligentia
vel mala cura.ita dixit Odofre.in l. qui occidit. §. pe-
nultimo.ff.ad leg.aquil.imò ſecundum iudicium me-
dicorum:etiam ſi deceſsiſſet infra xl. dies, præſumere-
tur ex vulnere mortuus,ſecundum Auguſt.in additio.
ad Angel.de Aret.in verſic.ex interuallo dictus Titius
Anton.de Butri.in c.prætereà.de cleri.percuſſo.& to-
tum hoc erit in arbitrio iudicis, vt dicit Auguſt.ibi.
imò dicit Ioan.Petr.de Ferra.in ſua practica Papien-
ſi, in titu. de forma inquiſitionis. quòd præſumitur
quis ex vulnere mortuus infra paucos dies, ſi infra ſe-
xaginta dies deceſsit.& ita allegat tenere medicos:Se-
10 cus † enim ſi deceſſerit infra octo menſes, quia tunc
non præſumeretur ex vulnere mortuus, niſi ſemper
malè ſe habuerit,quia tunc etiam dicendum eſſet ex
vulnere deceſsiſſe.Ita dixit ſingulariter Abbas in cap.
prætereà.de clerico percuſſo.& ſi probatur quòd vul-
11 nus fuit mortale, † non iuuant probationes quòd pro
pter malam curam vel negligentiam fuerit mortuus.
Ita dicit Baldus in conſilio incipiente, ſapientiſsimè
allegatum eſt. & Angelus in tractatu maleficiorum.
in verſiculo ex interuallo dictus Titius, & licet aliàs
dici conſueuerit,quòd an quis ex vulnere deceſſerit,
ſtari debeat iudicio medicorum,attamen in caſu de
quo agitur,in cura huius vulnerati defuncti vnus ſo-
lus fuit medicus, qui ipſum curauit videlicet domi-
nus Ioannes de monticello,qui cum iuramento in-
terrogatus depoſuit illum ex vulnere deceſsiſſe: &
quòd à principio vulnus fuit mortale. & idem depo-
ſuerunt alij teſtes. Et pariter licet conditio,& pau-
pertas extrema præfati vulnerati non requiſiuiſſet
plures medicos in eius cura & inde eſt, quòd ob ex-
tremam inopiam acceſsit ad ſe curandum in hoſpi-
12 tali Annuntiatæ: nihilominus ſtatur dicto † ipſius
interpretis,quando alij non interfuerunt, licet vnus
ſit.l.prima §.primo.ff.de verborum obligationibus.
ita Baldus in l.directas libertates. ff.de manumiſſ.te-
ſtamento.idem Baldus in proœmio digeſtorum. Et
plenè Marſilius in l.ſi in rixa. ff.ad legem corneliam
de ſicar.Vnde cùm non interfuerit curæ præfati defun
cti,niſi ſolùm medicus præfatus, & conditioni, ac
paupertati ipſius non requirebatur plures interfuiſſe
medicos,ergo dicto ipſius ſtādū erit,licet vnico.Nec
ſuffragaretur, quòd in querela non querelatur ſeruus
præfatus de morte,& pariter nec vulneratus quere-
lam expoſuit de morte,ſed de vulnere: quo caſu non
debuiſſet ad mortem condemnari:& ſic vltra petita.
Reſpondetur,quòd ſi vulnerans ſit accuſatus de vul-
nere, † & petitum ipſum puniri,dicitur criminaliter 13
actum,& videtur petitum de lege cornelia condem-
nari. Ita Specul.in titu. de accuſat. verſicul.ſed pone.
maximè,cùm fuerit querulatum eundem fuiſſe graui-
ter,imò letaliter vulneratum,quo caſu videtur actum
& querulatum de morte.Ita Bart. poſt gloſſ.& com-
muniter docto.in l.damni.in §.Sabini.ff.de damn. in-
fect.concurrente quoque,quòd in criminalibus non
habet iudex conſiderare modum concludendi in li-
bello:ſed qualiter lex concludat ſecundum qualita-
tem delicti,quod eſt not.dixit Bald.in l.& ſi ſeuerior.
in iiij.oppo.C.de infami.Sicut dicimus in ſimili econ
uerſo,quòd ſi inquiſitus de homicidio, quòd occiderit
Titium,debet condemnari tanquam occiderit: licet
† Titius fuerit mortuus poſt finitam inquiſitionem, 14
& qua pendente mors ſuperuenerit.Ita dixit ſingula-
riter Bald.in l.ſi rem.in fine.ff.de pigno. act.& idem
Bald.in dicta l.damni.§.Sabini.ſuprà alleg.vbi ſubdit
fuiſſe de facto in domino Odone, qui fuit poteſtas
Florentiæ:& fecit decapitari quendam, qui vulnera-
uerat alium,antè quam ille moreretur, & in ſyndica-
tu contra ipſum fuerat datus libellus perſonalis: ta-
men pro ipſo bene facit gloſſ.in l.qui Srichum.ff.de
confeſ.item licet non adpareat ſeruus ipſe interroga-
tus de morte, attamen inquiſitus eſt de morte, vt pa-
tet in proceſſu, in quo verificatur mors ſubſequuta
ob vulnus illatum: & ipſe Saluator dominus ſerui
comparens aduerſus inquiſitionem, reſpondet velle
probare,quòd vulneratus deceſſerit ex mala cura, &
non ex vulnere:& nihil probauit, nec ſe grauauit de
inquiſitione formata de morte: ex quo inquiſitio-
nem ipſam de morte non ignorauit: ſed vellet nunc
admitti iterum ad probandum de mala cura: & qua-
tenus allegauit teſtes tunc habere in nundinis lancia-
ni & Salerni,quæ nundinæ non fiunt die vij. Septem-
bris, prout non eſt, niſi notorium conſideratū fuit
per magnam curiam præfatum Saluatorem id ex ma-
litia expoſtulaſſe,& cauſa dilatandi ſupplicium ſui ſer-
ui,cùm nihil allegaſſet,nec produxiſſet,quòd ſeruum
ipſum releuare potuiſſet.Vnde ſuccedit.quòd quando
iudex nedum cognoſcit, ſed ſuſpicatur de malitia op-
ponentis ſeu calumnia, poteſt exceptionem præfa-
tam & ſimiles ex officio repellere. † Ita dicit Fe- 15
lynus in capitulo ex parte. ij. extrà de offi.delega.in
principio imò iudex vehementer præſupponit con-
tra opponentem exceptionem quantuncunque iu-
ſtam, poterit, nedum ipſam non admittere, ſed
etiam nec iuramentum, quòd non animo dilatan-
di id faciat exigere:imò procedere ad vlteriora, ſpre-
ta etiam appellatione,quatenus interponeretur.Ita
dicit

dicit Abb. in c. nullus. de præſumpt. in fi. & in d. c. ex parte. & ideò dicit Iaco. Bat. in l. ij. C. de fal. quòd vbi iudex nouit aliquid ad procraſtinandum litem, debet ex officio occurrere. & idem tenet etiam Pau. de Caſt.
16 in l. properandum. ij. colum. de iudi. † quòd maximè dicendum eſt procedere in iſto ſeruo, tanquam confeſſo, cum ex cauſa confeſsionis per ipſum factæ poteſt defenſio denegari, cùm eo caſu ob confeſsionem delictum dicatur notoriũ. Ita dicit Bal. in l. à procedente.
17 C. de dila. maximè, cùm ſolenniter ratificauerit, † & confeſſus fuerit in iudicio per ea quæ habentur per Bal. d. in rub. de pac. & alibi, vbi quis confitetur delictum, eſt confeſtim condemnandus. dixit Bald. in l. ij.
18 C. de cuſto. reo. & † ideò dixit ſatis pulchrè Bald. in l. ita vulneratus. ff. ad leg. aquil. & ſatis ad propoſitum noſtrum, quòd vbi cõſtat de crimine, iudices debent eſſe proni ad puniendum: nec debent multum ponderare omnes iuris ſolennitates: quia fauor publicæ diſci
19 plinæ ſuadet, † vt maleficia puniantur, & ideò dixit ſingulariter Bal. in c. quoniam contra. in antepe. col. ij. char. extrà de proba. quòd ſi homicida inſtat ad defenſam, vt res protrahatur, debet interfici, & poſteà inquiri. Idem refert & ſequitur Fely. in c. paſtoralis. §. quia verò. extrà de offi. deleg. Et ex his omnibus concludo fuiſſe bene ac ſanctiſsimè iudicatũ per magnam curiam vicariæ me referente in ea, & dum fuiſſet appellatum à Magnifi. electis ſyndicatoribus ciuitatis Neapo. ad S. Conſilium, ex quo dederant terminum ad probandum, qui dari non poterat in cauſa ſyndicatus, ſed debebat grauamen prætenſum illatum per iudices, vt aſſerebatur, iuſtificari ex eiſdem actis, & probationibus, & non ex nouis, per clo. appellanti. de appel. imò ſi ex nouis probationibus factis in cauſa ſyndicatus contra iudicem contingeret ſententiam reuocari tunc non eſt dicendum, quòd iudex qui dictam
20 ſententiã protulit, malè iudicauerit: † imò eò caſu nõ teneretur in aliquo argu. no. in c. cùm Ioannes eremita. extrà de fide inſtrumen. Ita in ſpecie tenet Paris de put. in tract. ſyndi. in titu. de offic. ſyndi. in c. an ſi poteſtas condemnauit colum. ver. & adde, quòd iudex nõ facit litem ſuam, & idem etiam tenet Amode. Iuſti. in alio ſuo tract. ſyndi. vbi multa alleg. in viij. char. in ver. ſic. item in eo, quòd plures innocentes. vj. colum. ver. ſed idem Bald. vbi formaliter dicit, quòd ſi ex primis
21 actis, ex quibus iudex iudicauit, ſentẽtia eſt iuſta, † debet officialis abſolui: licet ex nouis poſſet impugnari, & idem tenet Amode. in penultima char. dicti tract. & ſic reuocato termino per d. S. Conſilium pro honore dictorum magnificorum electorum, remiſſa fuit cauſa eiſdem magnificis electis ſyndicatoribus, dato eiſdem ſeu eorum conſultori prius ordine ut tenerent, vt ad abſolutionem meorum ſociorum iudicum, & meam procederent: prout ita ex meritis proceſſus, & actorum fieri debebat, & ita exequutum fuit cum conſilio magnifici domini Scipionis de Summa, eorum conſultoris, & aduocati vniuerſitatis, non obſtante nimia importunitate præfati Saluatoris querulantis, & ita iuris fuiſſe cenſeo ego, Thom. Gram. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa breuis & parua dicitur à duobus aureis infrà; hodie tamen in regno dicitur à duobus auguſtalibus. & numero 2.*
3 *Cauſa modica & breuis dicitur, quando pro re conſequenda plus expenderetur, quàm ſit valor cauſæ.*
4 *Res debitoris capta per creditorem, poteſt loco pignoris per ipſum creditorem detineri.*
5 *Famulus non tenetur furti, ſi dum ſibi ſalarium non ſoluitur, ſubtrahit tantum de rebus patroni, quod ſibi ſatisfiat.*
6 *Creditor quando accipit rẽ debitoris, vt ſibi ſatisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum.*

CONSILIVM L.

Aeterni ſaluatoris auxilio petito, Amen. In cauſa capitanei Caianelli & vaſallorum magni. Benigni de agidiis, detentorum in magna curia vicariæ, cum Regio fiſco, & querulantibus ſuper repreſaliis factis in iumento Petri de ca. ſancti Felicis, quòd dictæ repreſaliæ de iure ſubſiſtunt. I. oſtendam, præſupponendo vnum in facto veriſsimum, quòd dum Damianus de caianello pro ſuo ſalario debuiſſet cõſequi à patruo præfati Petri, & cuius præfatus Petrus eſt hæres, ducatum vnum pro eius ſalario, & pluries inſtetiſſet apud dominum ſancti Felicis ſuper recuperatione debiti præfati, tandem facta quadam executione Petro præfato, per præfatum dominum nulla ſubſiſtente cauſa, executionem eandem reſtituit, non ſatisfacto præfato Damiano, ob quod euidenter eundem Damianum grauando, indigebat Damia. ipſe auxilio ſuperioris, & ſic oportebat ſuperiorem ipſius Baronis adire pro conſecutione iuſtitiæ: ad cuius aditum conſequendum ſiue debitũ, plus expenſum fuiſſet, quã eſſet valor cauſæ. modò certum eſt, quòd † cauſa breuis & parua di- 1
citur à duobus aureis infrà vt dicit Bartol. in l. ſi oleum. §. meritò. ff. de dolo. & hodie in regno dicitur cauſa modica ſeu breuis, dum † eſt duorum auguſta- 2
lium. vt in conſtitutione, dilationes. ſub titu. de dilat. Item dicitur cauſa modica & breuis, quando pro re conſequenda plus expenderetur, quàm ſit valor cauſæ. Ita dicit Bartol. in l. mediterraneæ. C. de anno. & tri. libr. x. ſed vbi habendo recurſum ad ſuperiorem, expenderetur † pluſquam ſit valor cauſæ, tunc non 3
debet haberi recurſus ad ſuperiorem: & ſic non dicitur poſſe haberi recurſus: & ſic poſſunt fieri repreſaliæ. Ita in propriis terminis Bartol. in l. mediterraneæ. in vltima; addit. C. de ann. & tribu. libr. x. & Petr. de Anchar. in cap. vnico. extrà de iniuria & damn. dato. Vnde capto iumento pro repreſaliis, licet potuiſſet vt res obligata tanquam in bonis debitoris exiſtens loco pignoris per capientem detineri,
† prout dixit not. Bartol. in authen. ſed omnino. C. ne 4
vxor pro marit. attamen dictum iumentum cum bonis deſuper exiſtentibus præſentauit iudici, iuxta doctri. Bald. in dicta authen. & omnino. quamobrem ſatis adparet excuſatus à pœna furti: & ſic querela furti expoſita nullatenus procedit, præſertim cùm ſi famulo non ſoluitur ſalarium, ſeu merces ſibi debita, prout in caſu, de quo agitur, poteſt famulus ipſe ſubtrahere de pecunia ſeu rebus domini tantum, quod ſibi ſatisfiat: nec tenebitur actione furti, cùm ſolus animus
attendatur † in furto: & furtũ abſq; animo furãdi non 5
cõmittatur: vt in §. j. Inſti. vi bo rap. ibi, nec furti teneri, qui nõ eo animo capit. & probatur in l. ſi quis vxori. §. ſi quis aſinũ. in fi. ff. de fur. ibi; furti ita demũ teneri, ſi furandi animo id feciſſet. id ergo, qđ præfatus Damia. fecit, videtur nõ animo furandi feciſſe: ſed animo ſibi ſatisfaciẽdi, & ideò dixit Roſ. bñuẽ. in libellis ſuis

iuris

iuris ciuilis ſuper conſtitutione diui Marci, quæ eſt in
6 l. extat. ff. quod metus cauſa. circa finem, quòd † quando creditor accipit rem debitoris, vt ſibi de debito ſatisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum; quia nec rapinam voluit committere, & credidit ſibi licere: cùm voluntas & propoſitum diſtinguant maleficia. l. qui iniuriæ. circa principium cum vulgari. ff. de furtis. præſertim, cùm etiam fatua credulitas excuſet à pœna doli, ſecundum Angel. in l. j. ad finem princip. ff. de eo. per quem fac. erit. Et plenè Iaſon in l. ſi quis id, quod. viij. colum. de iuriſdictione omnium iudicum. & ſic quòd actione furti talis famulus non teneatur, ſed in ſpecie conſulendo Alex. de Imo. in conſilio cxxxv. incipiente, circa primum dubium. in primo volumine. idem refert & ſequitur domi. Anto. de Alexan. in additione ad Bartol. in l. extat. ff. quod metus cauſa. vbi etiam refert hoc dictum Goffre. & maximè hoc concedendum eſt, cùm quælibet cauſa etiam temeraria, & iniuſta excuſet quem à dolo. gloſſ. eſt in l. plagij criminis. & ibi not. Angel. C. ad l. flaui. de plagia. gloſſ. in l. j. in fine. ff. de abige. & ita requiſitus vt conſulerem, videtur mihi iuris eſſe. Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Officiali iniuſtè exequenti poteſt de iure reſiſti.*
2 *Officialis ſi perperam & iuris ordine non ſeruato mandat aliquem capi, qui ſe defendit & euadit manus officialis, quòd non dicitur eo caſu reſiſtere, ſed ſe defendere.*
3 *Reſiſtens officiali violenter, aut ſine ordine iuris exequenti, poteſt conuocare amicos & coniunctos, qui etiam abſque alia conuocatione concurrere poſſunt ad reſiſtendum.*
4 *Teſtes tres inſtrumentarij vel non inſtrumentarij probare poſſunt aliter fuiſſe dictum, & factum in inſtrumento, quàm in eo continetur: & pariter probare poterunt falſitatem inſtrumenti.*
5 *Teſtis vnus licet non reprobet inſtrumentum, tamen facit indicium ad torturam contra notarium.*
Teſtes duo vna voce deponentes contra inſtrumentum, præualere debent notario, data paritate conditionis inter eos & notarium.
Teſtes duo reprobant inſtrumentum, & vnus teſtis facit vacillare inſtrumentum.
6 *Carceratus iniuſtè poteſt à carceribus aufugere: & etiã vulnerare cuſtodes, aut occidere, ſi aliter euadere ſeu aufugere non poſſet. & nu. 7.*
8 *Fideiuſſio præſtita pro aliquo, illo abſente, & abſque eius interuentu nec ſe obligante vt principalis non tenet.*
9 *Cuſtodire in vinculis, & fideiuſſoribus committi ſunt diuerſa.*
10 *Carceratus iniuſtè ſi aufugit à carcere, nedum ipſe in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiuſſor.*
11 *Compoſitio ad hoc vt teneat contra criminoſum, requiritur conſtare de crimine.*
12 *Metus ſiue terror ſemper inferri præſumitur per officialem ſuo ſubdito.*
13 *Iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concuſſionem.*
14 *Iudicis verba nedum facta, inferunt iuſtum metum, & concuſſionem.*
15 *Iudex dicens ſubdito, grauabo te, ſeu carcerabo, niſi dederis mihi tantam pecuniam, committit concuſſionem, & nu. 16.*
17 *Metus iuſtus dicitur, metus cruciatus corporis & pariter terror armorum, vt ſi armatus quis adſtabat, licet ipſa arma extracta non fuerint. & nu. 18.*
19 *Teſtes certiorem deponentes aliquid fuiſſe ſponte factum, & duo dicentes per metum, vel vim factum, præferuntur illis centum.*
20 *Notarius dicens in inſtrumento quid ſponte factum, ſi duo teſtes aſſerant id fuiſſe & metu factum, præferuntur illi duo.*
21 *Notarij verba in inſtrumento conuenta, quòd quid ſponte & voluntariè geſtum ſit, & ſimilia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, ſed potius illum geminant.*

CONSILIVM LI.

SVmmi rerum opificis ſuffragio petito, Amen. In cauſa honorabilis Tragonectæ de puteolis, aduerſus magnificum Montoiam Hiſpanum olim Capitaneum eiuſdem ciuitatis, ſuper indebita exactione ducatorum quinquagintaquatuor, ex diuerſis cauſis, videlicet ducatos xvj. pro prætenſa reſiſtentia, item ducatos xx. pro pœna prætenſæ contrauentionis obligationis fideiuſſoriæ præſtitæ per Ioan. de compoſta, & ducat. viij. pro compoſitione delicti afferti in perſonam famuli Raphaëlis panararij, per Iacobum caualerium eius fratrem: & ex quo Iacob. ipſe per prius fuerat ad redimendum vexationem curiæ tantum compoſitus, non quòd delictum ipſum aliquo modo confeſſus fuiſſet: dicendum eſt namque primò, quòd quatenus de prætenſa reſiſtentia modo aliquo appareret, illa quidem fuiſſet iure permittente facta: nam ſi Iacob. caualerius eius frater de prætenſis delictis inquiſitus, fuerat per prius compoſitus per prędeceſſorem Capitaneum ciuitatis præfatæ Franciſc. carlinum nomine, vt conſtat ex depoſitione ferè omnium teſtium ſuper quarta exceptione, non poterat per ipſum Capitaneum ſucceſſorem, ſic de facto capi, ipſo prius non vocato & audito: maximè cùm ex actis adparebat de compoſitione iam ritè facta. vnde † Capitaneo ipſi de facto ac 1
iniuſtè procedenti ad capturam ipſius Iacobi, poterat de iure & impunè reſiſti. l. prohibitum. C. de iure fiſ. lib. x. & l. defenſionis facultas. eod. tit. voluit Dy. in regula, quòd quis. de regu. iur. in vj. per l. quoniam iudices. C. de appellat. Cyn. in l. j. C. vnde vi. Guliel. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iu. plenè Alexan. de Imo. in l. ſed eximendi. §. item ſi quis. ij. colum. in fi. ff. ne quis eum, qui in ius. & pulchrè Iaſ. de May. in l. j. §. quod prætor ait. ff. eod. tit. vbi refert etiam Rapha. ita tenere, in §. prætor ait. in d. l. ſed eximendi. & vltra alleg. pro hoc eſſe bonum tex. & ibi Bal. in l. j. §. fi. ff. eod. tit. & ſubdit ita eſſe tenendum. & proptereà dixit pulchrè Innoc. in c. ſi quando. de offic. deleg. quòd † ſi iudex perperam iu- 2
ris ordine non ſeruato, mandat aliquem capi, qui ſe defendit, & euadit manus curiæ, quòd ipſe non dicitur reſiſtere; ſed ſe defendere. l. prima. §. ſi ideò. ne vis fiat ei. & l. prima. §. Offidius. ne quis eum. & poteſt talis reſiſtentia fieri per quemliber, cuius intereſt, vt dicit Barto. in dicta l. prohibitum. & in l. deuotum. C. de meta. & Cyn. in dicta l. prima. C. vnde vi. & poterunt in huiuſmodi † reſiſtentia contra officialem 3
cõuocari amici & coniuncti, qui aliàs poſſent abſque conuocatione occurrere ad reſiſtendum: per not. Bartol. in l. ſi quis in ſeruitute. in fine. ff. de furtis. & quod not. in l. tertia. §. cùm igitur. de vi & vi arma. refert

fert & ſequitur Par.de Put. in tractatu ſyndica. in ver.
reſiſtentia.ij.colum. & ſic poſito abſque veri præiudi-
cio,præfatum Tragonectã , ſeu eius fratrem aliquam
reſiſtentiam commiſiſſe, id iure permittente com-
miſſum adparet, cùm nullum adpareat præfatum Ia-
cobum eius fratrem crimen commiſiſſe. Tum etiam,
quia quando adpareret de aliquo crimine , quod non
eſſet Iacob.ipſe culpabilis:ſed ad redimendum curiæ
vexationem ſe compoſuerat,vt ſuprà dictum eſt:& ſic
non poterat iterum ita de facto capi prçfatus Iac.ipſo
ſaltim per prius non citato. Nec obſtaret , quatenus
pro parte præfati Montoia exciperetur, quòd Iacob.
ipſe caualerius fuit compoſitus pro vulneribus illatis
illi famulo , & non pro morte poſtmodum ſubſequu-
ta ex cauſa dictorum vulnerum , vt adparet ex tenore
compoſitionis:nam huic de facili reſpondetur , quòd
ex depoſitione quatuor teſtium examinatorum ad-
paret præfatum Iacobum ſe compoſuiſſe cum præfa-
to Capitaneo de vulneribus, & morte,ac certis rebus
præfati famuli ablatis : per quos teſtes ſatis eliditur
ſcriptura præfata compoſitionis ſcripta per actuariũ
dictæ curiæ: cùm ex iuris diſpoſitione , per duos vel
tres teſtes probari poteſt aliter ſe habuiſſe factũ,quàm
4 in inſtrumento contineatur: † imò etiam falſitas in-
ſtrumẽti probari poteſt per duos aut tres teſtes, etiam
quòd non ſint de adſcriptis in inſtrumento,prout no.
in l.in exercendis.C.de fide inſtrum.& in l.j.§.ſi quis
neget.ff.quemadmo.teſtamen.aperian.Bald.in l.opti-
mam.C.de contrahen. & committen. ſtipulatio. Flo-
ria.in l.cùm de ætate.ff de probat.Aret.in §.item ver-
borum. Inſtitu.de inuti.ſtipulatio.Bald.in l.Impera-
tor.colum.iiij.ff.de ſtatu homi.& in cap.cùm Ioannes
eremita.extra de fide inſtrument.& ſic ſi hic alleg.
vendicant ſibi locum in inſtrumento, in quo interue-
niunt iudex notarius,& teſtes:multò fortius id dicen-
dum erit in dicta ſcriptura compoſitionis,ſcripta per
ſolum notarium non ſpectatæ fidei , aut multum co-
gniti,& abſque teſtium interuentu. Hinc voluit not.
Abb.in cap.tertio loco.extrà de probationib.colum.
iiij.quòd data paritate inter contradictionem nota-
rij & teſtium,duo teſtes vna voce deponentes præua-
lere debent notario,& plus voluit Bald.in conſi.xxix.
incip.probatus &c.in j.volumi.quòd licet vnus teſtis
5 non reprobet inſtrumentum, quòd tamen † facit in-
dicium ad torturam,& alibi dixit Franciſ.de curt . in
conſi.lv.columna j.quòd duo teſtes reprobant inſtru-
mentum: & vnus facit vacillare inſtrumentum . ſed
ſcriptura ipſa compoſitionis reprobatur per quatuor
teſtes:ergo &c.potuit enim ex errore plus fuiſſe dictũ,
& minus ſcriptum.quicquid ſit remitto me ſemper ve
ritati,& iudicio rectius ſentientis. Secundò , extante
prænarrata cauſa licita & permiſſa reſiſtendi,minimè
poterat præfatus Tragonecta capi , & carceribus de-
trudi:& quilibet ita indebitè captus pluries requiſiuiſ
ſet Capitaneum ipſum pro ſua liberatione: ipſum ſeu
eundem liberare recuſauit: † & ſic exiſtẽs indebitè ac
6 minus iuſtè carceratus , permittebatur ſibi de iure à
carceribus aufugere:nec ex fuga ipſa in aliquo tene-
tur:vt dixit Barto.in l.vis eius.C.de probationibus.
Alexand.in l.ſed eximendi. §.item ſi quis. præalleg.
ff.ne quis eum , qui in ius.idem Alexand.in conſilio
cxliiij.ſecunda columna,ſecundo volumine. refert &
ſequitur domi.Anton.de Alexand.patet omnium ob-
ſeruandiſsimus,in ſuis addit.ad Barto.in l.in eos.ff.de
cuſtod.reo.& intantum eſt licita fuga indebitè carce-
rato,quòd ſi aliter euadere nõ poteſt,vt fugiat,permiſ
ſum ſibi erit vulnerare cuſtodientes ipſum: † imò 7
etiam & impunè occidere,vt voluit not.Luc.de pen-
na in dicta l.prohibitum.verſi.ſed pone. C. de iure fi-
ſci.refert & ſequitur Par.de pute.in ſuo tracta.in ver-
ſic.reſiſtentia.in iij.colum. Tertiò,quòd Ioan.de com-
poſta fideiuſſerit pro præfato Tragonecta, quòd non
diſceſsiſſet à carceribus , in quibus carceratus exiſte-
bat:& ſic quòd ex cauſa contrauentionis præfatæ ſe
compoſuerit cum ipſo Capitaneo in loco præfati Io.
de compoſta pro duca.xx.ex cauſa fugæ: & ſic contra-
uentionis præfatæ fideiuſsionis. Adparet nanque ex
forma fideiuſsionis præfatæ, quòd fideiuſsio ipſa fuit
præſtita abſque interuentu aut ſaputa ipſius Tragone 8
ctæ, † imò eo inſcio & ignorante,ſicque ſe non obli-
gauit:nec interuenit, nec iurauit, nec interceſsit ali-
qua ſtipulatio.prout requiritur.l.Blanditus.C.de fide-
iuſſor.l.v.§.ſatis acceptio.& l.ſciendum.de verb. obli-
gat.& inſtitu.de fideiuſſ.in princip. Accedat inſuper,
quòd notiſsimum eſt,vt non data habilitate leuioris
ſeu ſacilioris carceris conſueto voluiſſe cautionem à
fideiuſſore ignoranti,& abſenti carcerato, quòd car-
ceratus ipſe non diſcederet à carceribus,in quibus de-
truſus degebat,ſub certa pœna &c.ſunt enim hæc di-
uerſa,in vinculis cuſtodiri,& fideiuſſoribus commit-
ti.l.j.ff.de cuſto.reorum.quem tex.ad † hoc alleg.Luc. 9
de penna.in l.ſi quis decur.C.de decur.lib. x. vbi plus
decidendo præſentis dubij diſceptationem,voluit, quòd
Iniuſtè carceratus aufugiendo à carcere , nedum ipſe
in aliquo non tenetur , verùm etiam nec eius fideiuſ-
ſor.& † faciunt not.Barto.& Bald.in l.qui in carce- 10
rem.ff.quod metus cauſa.Angel.in l.ſi mulier.§.ſi dos.
eodem titulo.qui dixit ,quòd factum ab eo , qui in-
iuſtè detinetur carceratus, eſt ipſo iure nullum, aut
ſaltim reſcindendum. Idem voluit Franciſc.de Are.
in conſilio xiiij.columna xiiij. de quo etiam per In-
nocent.in capit.cùm locum.de ſponſalib.per Bald.in
l.ab eo.columna tertia. C. quomodo & quando iu-
dex,qui voluit, quòd non valet conſtitutio procu-
ratoris facta ab indebitè carcerato , ad promitten-
dum aliquid detinenti,& præſertim cùm compoſitio
ipſa fuerit facta de omnibus præfatis per ipſum
Tragonectam iam exiſtentem in fortiam ipſius Ca-
pitanei detentum . vulg. l. qui in carcerem .quod
metus cauſa. & non conſtito de prætenſis crimini-
bus contra Iacob. caualerium , quod plus eſt , nec
per inquiſitionem,nec per accuſationem : quo caſu
fieri non poterat compoſitio,vbi de crimine non con
ſtaret,per cap. regni, quod incipit , habet literarum
tuarum:quia ſemper innocens ſaltim pecuniariter ve
xaretur,de quo etiam eſt obſeruantia magnæ curiæ
vicariæ,qua cauetur,quòd in nullo crimine publico
vel priuato poteſt procedi ad compoſitionem , niſi
probato crimine vel confeſſo : & † ſic vt habeat lo- 11
cum compoſitio,debet cõſtare de crimine contra in-
quiſitum ſeu accuſatum legitimè,iuxta formam con-
ſtitutionis:humanitate.& c.ab illo inchoãdum. & ſic
requiritur,quòd iuſtè quis fuerit carceratus,& compo
ſitus,ſeu ſaltim quòd ſemiplenè conſtet cõtra ipſum,
prout concludit Par.de put.in ſuo tract.ſyndi.in verſi.
compoſitio.vj.colum.c.an ſi facta compoſitio delicti.

Quartò & vltimò fuit facta compoſitio ipſa de no-
cte,& per impreſsionẽ,& terrorẽ ipſius Capitanei cũ

proba

probatum ſit clariſsimè ex plurimorum teſtium depo
ſitionibus de terribilitate & impetuoſitate eiuſdem
Capitanei,concomitante inſuper iuris diſpoſitione,
cùm in dubio ſemper præſumatur terror inferri per
12 officialem ſuo ſubdito: † vt dixit Bald.poſt Cyn.in l.
nouiſsimè.ff.quod falſo tuto.autho.& ibi ſubdit,quòd
præſumitur metus inſtare,ne iterum compellatur,
etiam ſi reus ſit relaxatus:vt ibi per eum,poſt Cyn. &
per Cyn.in l.ij.C.quod metus cauſa.Idem voluit Per.
de Ancha.in conſi.xxiiij.in Chriſti nomine, Amen.vi
ſa inquiſitione.& Alex.in conſi.lij.vlti.colum.iij.vo-
lumi.idem ſequitur Amod.Iuſti.in ſuo tracta.ſyndica.
in ver.ſuprà dictus dominus.iij.colum.& Par.de pute.
in tractatu ſyndica.in tit.de offic.ſynd.char.vij.in ver
ſicu.ſeu capitulo.ſyndicantur etiam officiales, ſi con-
cuſsionem fecerint.& alibi dicit tex.in l.ij.C.ne ruſti.
ad vllum offic.quòd officialis dicitur eſſe terribilis,
propter ſuum officium. Accedat,quòd clariſsimè ex
meritis proceſſus conſtare adparet in ſpecie per depo-
ſitionem quinque teſtium ſuper xij. articulo depo-
nentium apertiſsimè de violentia & metu,ibi dum di-
cunt,quòd hora iij. noctis Capitaneus ipſe eum ſuis
ſatellitibus armatis,& expulſis nonnullis ex his, qui
in palatio curiæ exiſtebant,& clauſis ianuis ad ſe con-
duci fecit eundẽ Tragonectam ſibi vulgariter dicen-
do:*io lo voglio che te compune:componete*: aliàs *te do la car-
da*:& replicante eodem Tragnnecta, & dicente: *vole-
teme componere per forza:o non me voglio componere*, &
replicante Capitaneo,*componete*,& extenendo manum
ad enſem,& dicẽdo:*componete, altramente te faccio vno
mancamento che mai lo h bbe neſcuna de toi*: & ſubdit
vnus ex dictis teſtibus:*che vna mano teneua alaſpata, è
l'altra in petto ad Tragonecta*:qui reſpondebat: *voi me vo-
lite componere per forza ſcriuelo maiſtro de acti che io melo
proteſto & pagate*.per quæ quidem verba clariſsimè &
manifeſtè adparet de compoſitione ipſa facta per vim
& metum ac concuſsionem:& ideò dixit Bart. in l.j.
C.de naui.lib.xj.quòd officialis inferens metum, vt
13 propter hoc † extorqueat pecuniam,dicitur commit
tere concuſsionem: per tex.in l.j.de concuſsio. & vi-
detur tex.& glo.in l.ſi quis concuſſerit. C.ad leg.Iul.
de vi.& in l.iubemus.eo.tit.quæ cõcuſsio dicitur quaſi
intimoratio,ſecundum Odof.in l.iubemus. C.ad leg.
Iul.repetun.Hinc eſt, quòd non ſolùm facta, verum
14 etiam verba officialis,inferunt † iuſtum metum & cõ-
cuſsionem.l.qui in aliena.§.Celſus.de acquirend.hæ-
red.& dixit Bald.in §.item ſacramenta.de pace iura-
menti firman.quòd triplex eſt concuſsio.Vna propter
minas potentum & per carcerem.Alia, per verba in-
carcerationis,& metus violentus ſuſpicionis: per d. l.
nouiſsimè.quòd fal.tu.author.& propterea dixit Par.
de pute.in tract.ſyndi.præallega.& in c.ſyndicantur.
in princip.paulò ante relato,quòd officialis dicendo
ſubdito ſuæ iuriſdictionis: carcerabo te, vel grauabo
te,niſi dederis mihi tantam pecuniam,committit cõ-
15 cuſsionem.l.j.ff.de concuſsio.iſta † quidem appellabi-
tur concuſsio,hoc eſt per vim pecuniæ extorſio:ſecun
dum Bart.in l.in eadem.§.eadem lege.ff.ad legem Iu-
liam de vi publi.& ſic recipiens tenetur reſtituere
quod recepit:& criminaliter punitur.l.quod cuitan-
di.de condict.ob turpem cauſam.& dixit Guliel. in l.
iij. ff. quod metus cauſa. quòd quando officialis per
metum extorſit,tenetur lege Iul.repetun.falſi,& con-
cuſsionis: vt ibidem eum refert & ſequitur Bald.&

plus dicit ibi Ang.quòd ſi † iudex dixit,niſi ſoluas, te 16
ſuſpendam:quia ita eſt illicita extorſio,per text. in tit.
de pace tenenda.in fi.& ſic verba hæc & ſuprà alleg.
ſatis adaptantur ad caſum noſtrum † ibi dum Capita 17
neus dicebat,eum velle torquere,per quod ſatis indu-
citur iuſtus metus,metus cruciatus corporis.c.cùm di
lectus. extrà quod metus cauſa. l. interpoſitas. C.de
tranſact.& l.metus.ff.ex quibus cauſis maio.quòd ſatis
eſt dicendum in officiali,cuius metus poſito in carce-
re ſemper inſtat,& ad torturam familiam. & alia in-
ſtrumenta ſemper in promptu habet,ita quòd poten-
tia torquendi & nocendi in habitu idem operatur,
quod potentia in actu:vt in c.non ſolùm.de appella,
in ſexto,& l.Labeo.de ſtatulibe.ita dixit Petr.de An-
char.in conſi.xxiiij. viſa inquiſitione. vbi ſubdit hoc
habere in ſe æquitatem.& idem operabitur probabi-
lis ſuſpicio tormentorum,quod & ipſorum illatio.di-
cit Dyn.in l.nouiſsimè.ff.quod falſo tuto. author. Bal.
in l.interpoſitas.C.de tranſact.& plenè dicta per Iaſ.
in l.ſi ob turpem.iij. colum.ff.de condi. ob turpem
cauſam.Concurrebat inſuper terror armorũ, ex quo
Capitaneus ipſe eum ſuis ſatellitibus armati extabãt:
† quorum terror iuſtiſsimum metum inducit: vt in l. 18
tertia.§.armis deiectum.cum §.ſequen.ff.de vi & vi ar-
mata.& not.gloſſ.in l.j.C.vnde vi.Bal.in cõſilio ſchiſ-
matis.iij.columna.Barto. in dicta l. iij.§.armis deie-
ctum.vbi ſubdit,quòd non refert,an extraxerit arma,
ita vel ne:dummodo ipſa ad latus habuerit:& ſic con-
cludendum eſt,quòd ex parte ipſius Tragonectæ dica
tur,quòd ſit paſſus metum,cùm metus cadat in patiẽ-
te tantùm:ex parte verò ipſius Capitanei appellabi-
tur vis:quia metus appellari non poteſt:cùm ipſe Ca-
pitaneus metum non habuerit,ſed intulerit.& ita de-
clarat Bart.in l.j.ff.quod metus cauſa.in verſicul.me-
tus,vel per metum.& probat etiã tex.ibi in fin.Quin-
tò & vltimò poſſet ex aduerſo attentari, quòd totum
oppoſitum eius,quod ſuprà dicitur de vi & metu, vi-
detur adparere ex inſpectione & forma ſcripturæ cõ-
poſitionis ibi,dum dicitur,quòd ſponte & voluntariè
ſe compoſuit:ergo ceſſare adparet id,quod dicitur de
vi & metu.Nam reſpondetur,poſito quòd eſſent cen-
tum teſtes deponentes quid fuiſſe ſponte factum, † & 19
duo ſolùm dicerent id fuiſſe factum per vim, vel me-
tum,certè ipſi duo præferuntur illis centum,vt inquit
pulchrè Innoc.in cap.ſuper hoc.de renun. in glo. quæ
incipit,& hoc vult:quia illi centũ teſtes videntur de-
ponere ſuper intentione,quæ ſoli Deo nota eſt:ſed illi
duo de violentia,vel metu deponunt id quod oculus
vidit:argumen.c.j.extrà quod metus cauſa. Idem vo-
luit Abb.in præfato c.j.quod metus cauſa.Bal.in con-
ſilio ſchiſmatis.Angel.in l.prima.C.quod metus cau-
ſa.& in l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad legem Iuliam de vi
publi.Ludouic.Roman.in repetitio.rubric.de arbi. in
vij.columna.& conſuluit Alexand.in conſilio clvj. ij.
columna.in v.volumine. & plus ſubdit ibi Innocen.
idem eſſe in inſtrumento notarij:quia licet notarius
dicat factum fuiſſe ſponte in inſtrumento,tamen præ-
feruntur duo teſtes deponentes de vi vel metu. & vo-
luit etiam Bartol.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi † præto- 20
ri.ff.de noui operis nunciatio. Bald.in l.obſeruare.§.
proficiſci.ff.de offic.proconſul.Par.de pute.in tracta.
ſyndi.in verſicul.tortura.cap.quia ſæpe iudices: & ſe-
quitur Amod.iuſti.in tracta.ſyndi.in verſiculo, ſuprà
dictus dominus ſecunda columna. in vndecima char.

tract

tracta.imò talia verba, quòd ſponte & voluntariè id
fecit, & ſimilia prolata tempote metus, nedum non
purgant metum, ſed potius illum geminãt.ſecundum
Bald. in dicto conſilio ſchiſmatis. argumen.l. doli. §.
21 diuerſum. ff. de noua. refert † & ſequitur Alexand. in
præfato conſil. clvj.in v.volum.Corroborantur præ-
fata,& actorum omnium progreſſus, qualiter & quo-
modo ſe habuerit per proteſtationẽ factam per Iaco-
bum caualerium tempore ſolutionis ducatorum xx.
pro aſſerta contrauentione fideiuſsionis, in qua aſſe-
rit, quòd animo repetendi ſoluebat hoc nomine, &
pro parte Tragonectæ ſui fratris, quæ reperitur ſub
data menſis Aprilis: partita verò compoſitionis fuit
ſub data menſis Maij xvj.die, in qua die ſe Tragonecta
ipſe compoſuit: & inde ad certos dies ſoluit, & tamen
in eadem ſcriptura notarius actorum ſcripſit, quòd
Tragonecta ipſe renuntiabat proteſtationi factæ per
Iacobum caualerium eius fratrem in ſolutione duca-
torum viginti, quæ longè poſteà facta fuit: & quaſi
quòd à Spiritu ſancto illuminatus prophetauerit de
proteſtatione ipſa futura in ſolutione faciẽda, & cre-
dens rem bene aptam, poſuit datam Aprilis in prote-
ſtatione qui præcedit menſem Maij. Sed non aduer-
tit, quia eo modo prius præcedit ſolutio compoſitio-
nis, & poſtmodum ſubſequitur compoſitio, quod im-
poſsibile eſt. vnde vltimo loco præuidens penitus er-
raſſe, ignorans nouum ſucceſſorẽ in actis exempl. ſſe
illius copiam originalem, proteſtationem ipſam ab
actis abſtulit, quam poſtmodum fuit neceſſe probare
per teſtes vltra exemplum ſumptum per nouum ma-
giſtrum actorum. In cæteris ſuppleat prudentia ma-
gnifici iudicantis, vt conſueuit, & innocentem rele-
uet oppreſſum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Annotatio ſeu deſcriptio bonorum inquiſiti fieri non poteſt, niſi prius ipſe citato, & contumace effecto.*

2 *Annotatione bonorum inquiſiti & contumacis factâ per curiam, debet fieri reſtitutio. & interim breuiter audire concurrentes ſeu prætendentes ius habere ſuper eis. & num. 3.*

4 *Vxor poteſt repetere dotes, id eſt, aſſecurationem dotium ſuarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando.*

5 *Vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus ſuis, & nedum pro dotibus. ſed etiam pro alimentis, præſertim quando mulier eſt pauper, & non habet vnde ſe alat: etiam quod nullam dotem dediſſet.*

6 *Vxor debet alimentari à viro, etiam quòd nullam ſibi dotem conſtituiſſet ſeu aſsignaſſet.*

7 *Vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro ſuis dotibus, propter dictam hypothecam competit ſibi electio in dictis bonis.*

8 *Fiſcus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum.*

9 *Fructus pendentes vel futuri, cenſentur eſſe pars ſoli.*

10 *Fructus & penſiones quæ nondum ceſſerunt tempore confiſcationis, ſi res immobilis confiſcatur, confiſcabuntur etiam & fructus, tanquam pars illius rei immobilis.*

11 *Fructus ſuos facit, qui non ſunt ſeparati à ſolo, ille qui habet proprietatem in re.*

CONSILIVM LII.

REdemptoris gentium præſidio poſtulato,
Amen. In cauſa nobilis mulieris Anton.
marzatæ, vxoris magnific. Marci Antonij
de Alexãdro, de Neapoli, delati de homi-
cidio, in perſonam Berardi de dura: cuius bona mo-
bilia omiſſa citatione & cõtumacia ipſius delati, fue-
runt per magnam curiam vicariæ annotata, & inſu-
per ſequeſtrata: ſicq; fuit ſuper eiſdem petita aſſecu-
ratio per eandem magnificam dominam Antoniam
pro certa parte dotium ſuarum ſoluta, contradicente
fiſci patrono, ſuper tertia parte dictorum mobilium,
ad quam fuerat demum ob contumaciam condem-
natus, nulla facta prouiſione ſuper aſſecuratione peti-
ta prætextu, quòd ſibi ſit cautum ſuper bonis immo-
bilibus ipſius Marci Antonij pro dictis dotibus, quæ
immobilia vxor ipſa nõ elegit. dico in pluribus meo
iudicio coniunctos, & etiam comparentes pro præ-
fata domina Antonia fuiſſe grauatos per eandem ma-
gnam curiam, dum magna curia ipſa proceſsit, licet
nulliter, cùm reuerentia, ad annotationem bonorum
mobilium, & eorum deſcriptionem, ad quam proce-
dere nullatenus poterat, niſi citato † præfato Marco 1
Antonio, & eo contumace effecto: vt dicit Bartol. in
l.j.ff.de requir.reis. Baldus, in l.j.C. de prohibit. ſeque-
ſtrat. pecuniæ. Angel. in authentica vt nulli iudic. §. ſi
quis verò. Baldus in l.abſentem. C.de accuſa. gloſſ. in
conſtitutione regni, incip. pœnam eorum &c. Item
grauauit in alio ipſa magna curia: quia bona ipſa poſt
annotationem detinuit penes ſe: & licet pluries fuiſ-
ſet petita reſtitutio ipſorum bonorum per cõiunctos
ipſius Marci Antonij, offerendo inſuper cautionem,
minimè eam reſtituere voluit: quod † facere non po- 2
tuit, cùm annotare duntaxat, & deſcribere debebat,
& poſtmodum reſtituere: vt inquit Bartolus in dicta
l.j.ff.de requir.reis. per textum.ibi: & per glo. in con-
ſtitutione regni præfata, & in conſtitutione præce-
denti: & interim breuiter audire concurrentes ſuper
dictis bonis, & ſuper eis prætẽdentes ius habere con-
tra fiſcum, prout etiam Felix de Nola prætendit: &
ipſos audire debebat abſque aliqua dilatione ſumma-
riæ cauſæ, & ita fieri debeat inter creditorẽ & fiſcum
† contendentes in ſimilibus cauſis: vt dixit Bart. in l. 3
res quæ. ff. de iure fiſci. Salycetus in l. ſi quis poſthac.
C. de bonis proſcript. & hoc quò ad coniunctos, &
ſucceſsiuè quò ad præfatam dominã, & vxorem, nulli
dubium, quòd principaliter poteſt petere & repeti-
tionem dotium & aſſecurationem: & quòd poteſt re-
petere, cùm vir ob aſſertum delictum vadat peregri-
nando, & exulet à patria. dixit in propriis † terminis 4
Bart. in l. ſi conſtante. ff. ſoluto matrimonio. Abbas in
cap. ex literis. ij. colum. extra de pignoribus. quia dici-
tur vir malè vti ſubſtãtia ſua: adparet enim bona ma-
riti eſſe pro vxoris dotibus hypothecata: † vulgata l. 5
aſsiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. l.j. §. &
vt plenius. & ibi Baldus. C. de rei vxor. actio. imò ne-
dum pro dote ſunt bona mariti hypothecata, verùm
etiam pro alimentis ipſius vxoris, præſertim quando
mulier eſt pauper, & non habet vnde aliunde ſe alat.
Ita tenet Speculat. in titulo, de dot. poſt diuort. reſti-
tuend. §. formaliter. verſic. ſed nunquid bona mariti.
Bartolus in tractatu alimentorum. Bartol. Alexand.
& doctor. in l. ſi cùm dotem. in §. ſin autem in ſeruiſsi-
mo. ff. ſoluto matrim. Paulus de Caſtro, in ſuo conſi. 8.

& conſuluit excellens doctor dominus Petr. de vbal-
dis, de Peruſio in ſuo conſilio incipiente, viſo præſa-
to, in hoc conſiſtit. quod conſilium eſt in libro meo
diuerſorum conſiliorum ad pennam, & ibi ſubdit, ꝙ
ſi mulier non habet aliunde, etiam quod nullā dotem
dederit, tenebitur maritus ad alimenta. Ita demum
6 reperi conſuluiſſe† Alexand. de Imola, in conſilio lvj.
tertia colum. in iiij. volum. & plus ſubdit Paulus de
Caſtro in præfato conſil. viij pręfata procedere, vide-
licet, ꝙ bona viri ſint obligata, & hypothecata pro
alimentis vxoris, nedum pro dote data conſtante ma-
7 trimonio duntaxat, vt in caſu de quo agitur. Et † ſic
ſuccedit, quòd cùm mulier habeat hypothecā. ipſius
eſt electio, cùm electio ſit creditoris habentis hypo-
thecam. text. eſt in authentica. hoc niſi debitor. & ibi
Bald. C. de ſolu. Baldus in l. vnic. §. & vt plenius. C. de
rei vxor. action. & ibi dicit, quòd habet ius prælatio-
nis. & quæ nota. in l. penultima. quando decre. opus
8 eſt. † Sed fiſcus non habet hypothecam in criminali-
bus, in bonis delinquentis ob delictum. Bartol. in l.
aufertur. §. fiſcus. de iure fiſci. Baldus in l. ſi quis poſt
hac. C. de bon. proſcri. Ergo præfertur mulier nedum
tanquam anterior creditrix, ſed etiam reſpectu hypo-
thecæ tanquam contra non habentem hypothecam.
textus eſt, & ibi Baldus in l. pro debito. C. de bon. au-
thori. iudi. poſ. in tantum, quòd vi hypothecæ poteſt
vxor defendere bona mariti confiſcata. Ita dixit Bar-
tachi. in repertorio ſuo in verſic. vxor hypothecam.
per text. in dicta l. ſi quis poſthac. Quinimo & plus
audio, quòd fuit mandatum colonis ſeu partionariis,
vt non vindemient abſque licentia curię, prætenden-
do etiam virtute præfatæ contumacię, & condemna-
tionis ad tertiam mobilium contineri ſeu complecti
fructus pendentes, quod eſt contra iuris diſpoſitionē.
9 † cùm fructus pēdentes vel futuri cenſeantur eſſe pars
ipſius rei immobilis, ex qua, vel in qua pendent. l. fru-
ctus pendentes. de rei vendi. l. fina. §. penult. quæ in
fraud. credi. Ergo fructus ipſi ſunt cenſendi tanquam
pars rei immobilis ex qua proueniunt, quæ res im-
mobiles non poſſunt confiſcari virtute capituli Nea-
politanis cōceſſi: pariter & eodem modo nec fructus
prouenientes ex ea, cùm eiuſdem naturæ reputentur,
vt dictum eſt. & hinc dixit Baldus in capit. primo de
pace tenen. circa finem commenti poſiti. in princip.
10 quòd fructus † & penſiones, quæ nondum ceſſerunt
tempore confiſcationis, ſi res immobilis confiſcatur,
confiſcabuntur etiam & fructus tāquam pars rei im-
mobilis, ex qua proueniunt. Item patet, quòd ille fa-
cit fructus ſuos antè quam ſint ſeparati à ſolo & agro,
qui habet proprietatem in re. text. eſt glo. & Bartolus
in l. ſi is, qui. §. ſi. ff. de furt. & conſuluit Franciſ. de Are.
11 in ſuo conſil. x. ij. colum. ſed † fiſcus non habet aliquod
ius virtute capituli præfati Neapolitanis conceſſi: er-
go &c. & ita iuris eſſe ſentio ego,

Thomas Grammaticus V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium ſi reperitur commiſſum in aliqua domo, præſumitur ab exiſtētibus ſub eodem tecto commiſſum.*

2 *Et in dubio præſumitur contra dominum domus de homicidio præfato.*

3 *Delictum vbi committitur in aliqua contrata, in dubio præſumitur contra vicinos & domeſticos: & ideò capi poſſunt, & torqueri vicini & domeſtici.*

4 *Indicia dum ſunt ſufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipſum allegantur talia, quæ ſi eſſent probata, non haberet locum tortura, ex eo erit ſuperſedendum in tortura.*

5 *Indicia ſi ſunt ſufficientia ad torturam contra aliquem, tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa eliderer.*

6 *Teſtis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, niſi aliqua alia coniectura reſiſteret in contrarium.*

7 *Exculpatio offenſi elidit indicia, quæ eſſent ad torturam contra inquiſitum exculpatum.*

8 *Moriens aſſerendo inculpatum de eius morte, non eſſe eius inimicum, facit. vt etiam exiſtentibus indiciis ad torturam contra ipſum minimè torqueri poſſit.*

CONSILIVM LIII.

TRemendi Dei ſuffragio petito, Amen. In
cauſa homicidij cōmiſsi in hoſpitio Seſti
Ianuenſis tabernarij intus ciuitatem Nea-
pol. in perſonam Nicolai Hiſpani, dum
fuiſſet per magnam curiam vicariæ proceſſum ad ca-
pturam, & carcerationem ipſius Seſti, ac eius vxoris,
& filiæ ac cæterorum famulorum degentium in ho-
ſpitio, ex quo præſumendum eſt homicidium ipſum
fuiſſe perpetratum ab exiſtentibus ſub eodem tecto.
Reſultare igitur adparet indicium ſufficiens ad tor-
turam contra eos, & principaliter contra dominum
domus. † & ſic aduerſus præfatum Seſtum, prout ple- 1
nè deciditur apud ſenatuſconſultum ſilla. in l. prima
per totum. ff. ad ſilla. Dico in primis non potuiſſe pro-
cedi ad capturam, & ſucceſsiuè nec ad carcerationem
vxoris, nec filiæ præfati Seſti tabernarij, cùm nihil ad-
pareat contra ipſas, cùm in dubio præſumatur con-
tra dominum domus, & non contra eius vxorem, niſi
data diuturna abſentia viri: quia tunc præſumptio
erit contra dominam domus abſente † viro, vt ſuprà. 2
Ita dixit Dyn. in l. prima. §. ſi quis in villa. ff. ad ſilla.
Barthol. Brixien. in quæſt. domini. prout refert Ioan-
nes Andræas in cap. ſignificaſti. de homi. el ſecundo &
ſequitur dominus Catho. ſaccus doctor & miles inter
conſilia Laur. Calca. in ſuo conſilio lxiij. incipiente,
& placet ſupraſcripta concluſio. & idem dom. Catho.
in conſilio lxj. incip. ventura & fratres. & ideo dixit
Baldus poſt Iacobum de Aren. in l. dominus horreo-
rum. ff. loca. quòd quando in aliqua contrata cōmitti
tur maleficium aliquod, debent potius vicini & do-
meſtici capi, & poni † ad torturam, & qui habent no- 3
titiam hominum, quàm qui non habent. Quò verò
ad præfatum Seſtum tabernarium fuit oblata petitio
proeodem die, quo captus & carceratus fuit, in qua
fuit oblatum, prout de nouo offertur, daris etiam no-
minibus teſtium, verificari in promptu per ſacerdo-
tem, qui tunc confeſſus fuit vulneratū, demum mor-
tuum, necnon & per ſex alios teſtes, coram quibus
paulò antè præfatus Hiſpanus occiſus ſua peccata cō-
feſſus fuerat, veritus fortè, ne de eius futura nece Se-
ſtus præfatus, aut eius familia innocens vexaretur, ſeu
moleſtaretur: adhibito præfato ſacerdote don Mari-
nello nomine, & ſex teſtibus ibidē adhibitis ad hoc,
declarauit ipſos innocentes, & quòd nihil mali con-
tra ipſum commiſerant. Vnde ſuccedit iuris diſpoſi-
tio, quòd licet † ſint indicia ſufficientia ad torturam 4
contra aliquem, ſi tamen allegantur talia, quæ ſi pro-
barentur

barentur, non haberet locum tortura, tunc talia alle-
gans, debet audiri ſuper leſſa tortura. voluit Gandin.
in tractatu maleſic. in rubri. quis ſit effectus quæſtio-
nis. in verſic. ſed quid erit de quæſtione de facto. ſub-
dens quòd ita ſuper hoc ſibi conſuluit dominus Lam-
bertus rampolus, Paul. de Leaza. in commen. c. grauis.
extrà de depoſi. in vltima col. Alex. conſil. lxv. volu. j.
& idem ante eum reperio tenuiſſe Bartol. de Capua
logotetam & protonotariũ regni huius. in capitulo,
regni incip. ſi iuſtè quis appellauerit. ſub titulo, quod
recipiatur appellatio à tormẽtis. & ratio ſuperſedẽdi
in tortura erit, quia ſi poſt torturã differretur defen-
ſio, nunquam poſt defenſiones factas poſſet recupera-
re detrimẽtum membrorum cauſatum per illam tor-
turam, & ſic ſerò daretur defenſio, ſi prius poneretur
ad torturam. vnde conſtito eidem magnæ curiæ de
declaratione præfata reſultaret quòd licet eſſent in-
dicia ſufficientia ad torturam contra aliquem, tamen
vnumquodque quod eſſet in contrarium, illa elide-
ret, adeò vt torqueri minimè poſſit. Ita voluit Ioan.
5 Andreas in regula, † cùm in contemplatione. de re-
gulis iur. Bald. in l. fin. de probat. Alexand. in conſilio
clxxix. tertia colum. ſecundo vol. & ideò dixit Bald.
in l. ſecunda, prima col. C. quorum appell. quòd licet
vnus bonus teſtis faciat indicium ad torturam, id in-
6 telligendum † eſt, niſi aliqua alia coniectura reſiſteret
in contrarium. Idem ſequitur conſulendo Alexander
in conſilio cxxiiij. incip. quoniam abundè deductum
eſt & alleg. ſecunda colum. in vj. volum. Et ſic data
pro vera probatione & declaratione præfata, de qua
in promptu fides fieri offertur, adparet clariſsimè de
exculpatione tabernarij, & eius familiæ facta per of-
fenſum. Vnde infertur, quòd ſtantibus indiciis ſuffi-
cientibus ad torturam contra aliquem, aduerſante
ex alia parte indicio aliquo innocentiæ, prout eſt ex-
7 culpatio offenſi in caſu præſenti, elidũtur † & eua-
cuãtur indicia præfata, adeò vt torqueri minimè poſ-
ſit. voluit Bald. in l. prima. verſic. pone, quòd teſtator.
& ibi plenè Iaſon. C. communia de lega. & tenet con-
ſulendo Alexan. in conſilio xxiiij. in ſecundo volum.
quinta col. idem Alexand. in conſilio primo. in tertio
volum. & in l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens. ff. ad
Sille. & cõſuluit in fortioribus terminis Cæpo. in con-
ſilio ſecundo in fi. vbi dixit, quòd moriens afferendo
8 quòd inculpatus non erat eius inimicus, videtur † ex
hoc taliter ipſum exculpaſſe, vt etiam exiſtentibus
indiciis ad torturam contra ipſum, minimè torqueri
poſſit. Oc quantò magis, ſi vulneratus declarauerit,
prout hic Hiſpanus vulneratus declarauit præfatum
Seſtum, & eius familiam perpetrati facinoris inno-
centem fuiſſe. Idem ſequitur Paris de Pute. in ſuo tra-
ctat. ſyndi. in verſic. tortura. in capit. ſequitur quæſtio
quotidiana, licet de pręallega. deciſionibus non me-
minerit, quia non viderat niſi Bald. vt ſuprà. & idem
ſequitur Petr. Gerar. de Perraſan. in ſingul. ſuo lv. in-
cipien. not. bene quòd ſi vulneratus. ſicq; debet pro-
cedi ad capiendum informationem præfatam, & de
expoſitis in noſtra petitione conſtito, ipſos coniuges
innocentes abſolui, & pro nunc à carceribus libera-
ri, & ita iuris eſſe conſulo ego,

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas nedum iuſti, verùm etiam iniuſti & fatuo excuſat à dolo, imò & à culpa.*

Dictum pro'i viri inducit iuſtam credulitatem.

2 *Iudex in ſyndicatu non tenetur in aliquo parti læſæ, vbi fuit in errore ex cauſa probabili.*

3 *Iudex dum non diffamatur de corruptione ſeu barattaria, non debet pati ſcrupuloſam inquiſitionẽ, cùm credatur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipſum ſubuenitur, & in memoriam præteriti offi. ij lex ſibi fauet.*

4 *Inquiſitio contra iudicem quando de mero iure ſcrupuloſa fieri poſſet, debet adparere quòd fuerit requiſitus, & neglexit iuſtitiam facere. Et dicitur inquiſitio ſcrupuloſa dum fit de negligentia.*

5 *Iudex quòd denegauerit iuſtitiam facere, debet liquidò probari in ſyndicatu.*

6 *Statutum imponens pœnam officiali non terminanti cauſam infra tempus, intelligendum erit ſi à parte petatur & non aliter.*

6 *Per iudicem ſtare non præſumitur, niſi fiat ſibi proteſtatio.*

8 *Iudex non conuincitur de negligentia, aut denegata ſeu retardata iuſtitia, niſi fuerit ter requiſitus ſeu interpellatus.*

9 *Iudices plures quando potuerũt pro eadem cauſa adiri, ſi vnus ex eis non fecit id, quod facere tenebatur in officio, præſumitur in dolo. Et ſi periit ius partis, facit litem ſuam. Sed ſi illa pars potuit idem conſequi ab alio officiali etiam eius ſucceſſore, tunc iudex ille primò aditus, non tenetur.*

10 *Sententia ſeu decretum iudicis licet fuerit iniquiſſima, ob quod iudex faceret litem ſuam, id habet locũ quando iudex ipſe exequeretur dictam ſententiam: ſecus ſi ſolum illam protulit, quia tunc non teneretur parti.*

11 *Officiales hodie in pluribus locis, ac etiam de conſuetudine, & per ſtatuta ciuitatum non ſyndicantur, niſi de furtis, pecunia accepta & malè ablatis, & de cæteris barattariis: non autem de iniquis decretis ac ſententiis malè latis. & nu. 12.*

13 *Inſtantia ſyndicatus eſt perempta quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulantis cauſa non fuit expedita. & nu. 14.*

15 *Cadit quis à iure ſuo propter ſuas procraſtinationes.*

16 *Querulans in ſyndicatu contra officialem, debet iuſtificare grauamen ex eiſdem actis & proceſſu: nec poſſet nouas probationes inducere contra officialem.*

17 *Mandatum ſuperioris irrationabile probari debet per ſcripturam authenticam, niſi ſuperior ipſe eſſet in loco: quia tunc ſtaretur dicto officialis aſſerentis ſibi fuiſſe ita mandatum à ſuperiore.*

18 *Excipiens ineptè, ſi ſuccubuerit in exceptione terminus ſibi currit & nu. 19.*

Terminus currit & imputatur ſuccumbenti in exceptione, vbi plura adducuntur.

20 *Appellans ſi produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, & ſuper hoc fuit diu litigatum, ſi appellatus obtinuit: quia interim fuit pronunciatum pro ſuo libello, interim non ſunt decurſa fatalia: Secus autem ſi ſuccubuiſſet.*

CONSILIVM LIIII.

IN chriſti nomine, Amen. In cauſa ſyndicatus cõtra me & magnif. Marium ſaxum collegam, tanquam olim iudices magnæ curiæ vicariæ in ann. 1534. fuit porrecta querela per Ambroſium palumbum: & fuit propriè

in anno mei iudicatus xx. prætextum, quòd decreto
noſtro fuiſſent excarcerati & compoſiti per eandem
magnam curiam Cæſar de lauro, & Petrus de natale,
inquiſiti, quòd interuenerant in fractura carcerum
capitanei Surrentini ad euadendum quoſdam inqui-
ſitos, qui interfuerunt ſunt anni quinque elapſi, in ho-
micidio quondam filij ipſius Ambroſij petendo nos
condemnari ad damna, expenſas, & intereſſe ex cauſa
præfata, per eundem paſſas, & paſſa, ex quo virtute de-
creti præfati fuerãt compoſiti & excarcerati ipſo ali-
ter non concordato, & ex quo magn. collega Marius
ſaxus relator ipſius cauſæ, in viſitatione magnæ curiæ
facta per magnifi. do. Regentẽ figoream, retulit ipſum
Ambroſium palumbum ſe concordaſſe, & pepercisſe
principalibus delinquentibus nobilibus, & primati-
bus Surrentinis. qui in dicta exemptione præfatorum
carceratorum, & fractura carcerum interuenerant.
Et hic accepta ab eiſdem certa pecuniarum quantita-
te, & pariter indulſiſſe ac pepercisſe ſimiliter & aliis
plebeiis eoſdem excoriando, ac phlebotomãdo vſque
ad ſyncopim, queritans Ambroſius ipſe in præſentia-
rum ſimiliter cum præfatis duobus carceratis merca-
ri, & qui non principales, ſed auxiliatores à præfatis
nobilibus conuocati acceſſerunt cum eis, neſcientes
ad quid acceſsiſſent cum illis: virtute cuius relationis
ex ordinatione ipſius excel. regentis figoreæ fuit præ-
fatum decretum interpoſitũ eoſdem carceratos fore
componendos, & liberandos: & ſic iuxta antiquum
ſtylum eiuſdem magnæ curiæ ſemper obſeruatũ, ipſe
magnifi. Marius tanquàm dictæ cauſæ relator, primo
loco ſe ſubſcripſit: & ſucceſsiuè ſecundo loco doctor
Quadra, & pariter ego vltimo loco me ſubſcripſi.
præfatus verò Palumbus contra præfatos Collegas,
maximè contra Quadram nihil dixit: & contra mag.
Marium, licet querelam expoſuiſſet, tamen repertum
eſt, quòd non in tempore præfixo ad porrigendũ que-
relas deſtitiſſe oportuit, & potius ex quadam ſpecie
fatuitatis ſeu rectius capitoſitatis greſſus ſuos contra
me ſolum vltimo loco dixerit: dico ex infrà ſcriptis
eundem in vanũ laboraſſe, & operam & oleum con-
ſumpſiſſe. Et in primis dico, quòd dato abſque veri
præiudicio, quòd prædictus magnifi. Marius defeciſ-
ſet in relatione, faciendo eandem erroneam, licet ve-
riſsimam fecerit, iam eſſet eidem relatori proculdu-
bio adſcribendum, & non mihi. cùm dictum probi
1 viri iuſtam credulitatẽ inducat, in tantùm † q eadem
credens excuſatur. Baldus in l. indicia. C. de rei vend.
verſic. glo. in l. Tirio fundus. ff. de conditio. & demon.
Bald. Ang. & Alexand. in l. j. ff. de eo, per quem factum
erit. & credulitas nedum iuſta, verùm etiam & fatua
& iniuſta excuſet quem à culpa: vt dixit Angel. in l. j.
in fin. ff. de eo, per quem factum erit. in l. prætor. in §.
hæc actio. ff. vi bon. rap. & in l. plagij. vbi bona glo. ad
leg. flaui. de plagia. Et adeò in particulari dixit Ca-
2 tald. de viſſo in tract. ſynd. in verſi. xxix. in fin. † quòd
error ex cauſa probabili, facit vt iudex non teneatur
in aliquo parti læſæ: vnde dum dimiſſo relatore de
cauſa informato, & qui proceſſum viderat, Palumbus
3 ipſe egerit cõtra me, ſatis adparet † quòd calumnioſè
procedat: & dum iudex non diffamatur de corruptio-
ne, aut barataria, non debet pati ſcrupuloſam inqui-
ſitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non
ita promptius contra ipſum ſubuenitur, per l. j. in fin.
ff. de magiſt. conuen. in tantum, quòd non licet ſinuto

officio eidem inferre conuicium, & aliter faciens pu-
niri debet. l. iudici. ff. de iniur. iuncta. l. illud. ff. de ap-
pellatio. & ibi Bartol. cùm in memoriam prædicti of-
ficij lex ſibi faueat, & in geſtis in officio habeat præ-
ſumptionem iuris pro ſe, & pro ipſo ſemper præſu-
matur, per text. ſing. in l. ij. C. de officio ciui. iudi. cùm
à iudice præſumatur abeſſe omnis dolus. l. j. C. de præ-
di. curia. libro x. & l. ſi quis decurio. C. de decurionib.
lib. x. Ita Bal. in l. pacta nouiſsima. C. de pactis. Si ergo
permitteretur contra officiales fieri ſcrupuloſa inqui-
ſitio, aut ipſos calumniari, maximè à vilibus & ple-
beiis, frangitur neruus iuſtitiæ, authoritas iudicum
deprimetur, & vileſcit, & in officio ſucceſſores lento
gradu, ſeu calle procedent. Ita plenè Par. de Pute. qui
per duas columnas in fauorem iudicum exclamat, in
ritu. de offic. ſynd. j. & ij. col. & idem tenet ante eum
Catal. de viſſo in ſuo tracta. ſyndi. in j. char. verſic. ix.
& ſubdit eſſe aduertendum, † quòd quando de mero 4
iure poſſet fieri ſcrupuloſa inquiſitio contra officia-
lem, debet adparere, quòd fuerit requiſitus, & negle-
xerit iuſtitiam facere: vt not. Archi. in cap. j. de iure-
iur. in princip. Bartol. in l. damni. in §. Sabini. ff. de
damn. infect. & dicitur etiam inquiſitio ſcrupuloſa,
dum inquiſitio fit de negligentia: ſecundùm Angel. in
tract. ſyndi. in j. char. & allegat. l. ſi ſeruus vetitus. ff. de
leg. primo. & idem tenet Catal. in ſuo tract. ſyndi. in
verſic. cxxxiiij. & ratio quare debeat adparere, quòd
officialis fuerit requiſitus, & neglexerit iuſtitiam fa-
cere, poteſt eſſe meo iudicio, quia † quòd iuſtitia fue- 5
rit per officialem alicui denegata debet liquido pro-
bari, & maximè in ſyndicatu. §. ſi quis autẽ. in authen.
vt iudi. ſine quoquo ſuff. in verſic. in iuſtitia. & in ver.
damni. §. illud. vbi hoc not. Iacob. de Belui. & niſi fiat
inſtantia coram iudice pro cõſequutione iuſtitiæ, non
habebit locum pœna negligentiæ: vt not. gl. in cap. ſi.
de reſcrip. & ideò dicit Anton. de But. in cap. cùm ſit
generale. de foro compe. † quòd ſtatutum imponens 6
pœnam iudici non terminanti cauſam infra tempus,
intelligendum erit, ſi à parte petatur, & non aliter.
Idem tenet Antonius de Butrio in cap. primo de ſup-
ple. negli. prælato. & ideò dicit Bartol. in prædicta. l.
damni. §. Sabini. † quòd non præſumitur ſtare per of- 7
ficialem, niſi fiat ſibi proteſtatio. Idem tenet canon. in
cap. licet. & in cap. ex parte. & in cap. ex tenore. extrà
de foro compet. & domi. Anton. in dicto cap. licet. &
non conuincitur iudex de negligentia, ſeu denegata,
† aut retardata iuſtitia, niſi fuerit ter interpellatus ſeu 8
requiſitus, & ſuperſedẽdo nõ prouidet. Ita dicit Ioan-
nes Andreas & Abb. in cap. ex parte. lo. vltimo. extrà
de appellat. ſecunda colum. vbi inſignis doctor Phi-
lippus Decius dicit, quòd hæc eſt communis opinio.
& ſequitur Præpoſit. in cap. ex ratione. nona col. verſ.
ſed operepretium. de appellat. in vj. ſicq; quando pars
aduerſa iuſtitiam foueret, ego nunquam proceſſum
ipſum vidi, nec requiſitus vt viderem, debebam meri-
tò ſtare relationi prædicti collegæ ex infrà ſcriptis.
Præthereà; dato abſque veri præiudicio, quòd inquiſiti
illi & carcerati fuiſſent minus debitè liberati, & com-
poſiti, prout ex aduerſo prætẽditur, nónne pro eadem
cauſa potuerunt adiri plures iudices, qui erant in ma-
gna curia, quorũ ex eis licet vnus non faciat id, † quod 9
facere tenetur in officio, præſumatur in dolo, ſecun-
dùm Bartol. in leg. tutor, qui repertorium. ff. de admi.
tutor. ſi. vbi dicit, quòd obligatur ad intereſſe: & ideò
ſi perit

ſi perit ius partis,facit litem ſuam: ſecundùm Bald.in
l.ſi quando.C.de teſti.Secus ſi non perit ius partis: ſed
ſi ipſa pars potuit illud cõſequi ab alio officiali etiam
eius ſucceſſore, tunc iudex ille primus aditus non te-
netur: ſecundùm Bald. in illo vulg.§.proficiſci. Bar-
tol. in l.quarta.§.ſi tam vicinum. ff. de damno infec.
Angel.in ſuo tracta.ſyndi. in prima colum. circa fi. &
ſequitur Catal.de viſſo in ſuo tract.ſynd. in verſiculo
lxxxij. vbi formaliter dicit, quòd iudex eo caſu non
tenetur, ſi poterat ab alio iudice idem poſtulari. Et ſe-
quitur Amod. Iuſtin. in ſuo tracta. ſyndi. quinta char.
ſub rubrica incipien. optima concluſio. & etiam, in
penult.char. dicti tracta. Præterrà, dato quòd decre-
10 rum prædictum fuiſſet iniquiſsimum, ob† quod iudex
faceret litem ſuam: id enim intelligi debet, quando
iudex qui ipſum protulit, illud executioni demãdauit:
quia tunc teneretur parti ad intereſſe: Secus enim, ſi
parti non intereſſit argu.l.lectos.ff. de pericul. & com-
mo.rei vendit.Ita tenet Par.de Pute.in tract. ſyndica.
in verſic.ſententia.& Amod. Iuſti.in ſuo tractatu ſyn-
dic.in ix.char. verſicul.inſuper ſi Poteſtas.& ante eos
Bartolus in l.penult.ff.de var. & extraordinar. cogni.
& firmat Baldus in dicto.§.proficiſci.xxj. quæſtione.
& in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. & in leg.
11 prima in fine. ff. quod quiſque iuris. † Item hodie de
conſuetudine ac etiam in pluribus locis per ſtatuta
ciuitatum officiales nõ ſyndicantur, niſi de furtis pe-
cunia accepta, & malè ablatis, & de cæteris baratta-
riis: non autem de iniquis decretis, aut ſententiis malè
latis: quia iudicando ſecundum leges, vel non, vix pro
bono regimine officiales ſyndicantur: per text.in au-
thentic.hodie.C. de iuramento calum. ita dicit Fran-
ciſcus accurtius in ſuo tractatu ſyndic: refert & ſequi-
tur Amod. Iuſti. in ſuo tractatu Syndi. charta octaua.
verſic.item non tenetur, ſi ſunt plures innocentes. in
verſiculo, item quòd ſunt plures innocentes. iij. col.
& ſubdit eſſe nota. & quòd minimè ſyndicantur de
negligentia niſi ſit diſſoluta: vt ſuprà dictum eſt. Præ-
tereà, poſt lapſum termini comminati in banno ad
porrigendum querulas à die decimo Auguſti, & ſuc-
ceſsiuè ad proſequendum, fuerunt & ſunt decurſi ferè
duo menſes, adeò quòd fuit petitum declarari perem-
ptam eſſe inſtantiam, & temerè querulantem con-
12 demnari in expenſis. † Dico, quòd regulariter prima
faciè inſtantia non poteſt dici perempta, per textum,
in l. prima. C. vt omnes iudic. per quem adſignatur
terminus ſyndicatori quinquaginta dierum ad iudi-
candum, & cognoſcendũ: attamen ſi ſyndicator iudi-
cauit poſt terminum prædictum, erit in pœna decem
librarum auri. Hoc autem locum habet, quando per
iudicem ſyndicatorem ſtetit, quo minus infrà quin-
quaginta dies non iudicauit. Secus, quando per par-
tem minimè actricẽ, cuius maior [contumacia eſſe] de-
bet, quàm rei: quia quãdo culpa partis nõ proſequen-
tis infra dictum tempus, non fuit cauſa ipſa expedita,
13 tunc procul dubio † inſtãtia erit perempta. ita in pro-
priis terminis dixit Albericus de Roſate in dicta l. j.
C. vt omnes iudic. & idem voluit Marian. Soci. in ca-
pitulo. venerabilis. in tract. ſuo quem fecit de inſtan-
tia, & eius perempti. ſeu frequentia. in ſexto articulo.
in ſeptima fallentia, extrà de iudiciis. vbi dicit ſe ita
bis cõſuluiſſe. & aliquid ibidem per Panor. & Card.
Zaba. & idem rectè inuenti adparet tenuiſſe Par. de
Put. in tract. ſyndica. in titulo de officio ſyndic. in c.

officiales. prima colum. ibi dum dicit, vbi autem iſte
querulans in ſyndicatu nõ probauit, vel cauſam non
compleuit, &c. & idem adparet tenuiſſe in verſic. in-
ſtantia. in cap. dicit conſtitutio regni. verſic. ſed quan-
do imponeret pœnam iudici. vbi expreſsè dicit, & lo-
quitur, quando culpa iudicis. & tunc non currit in-
ſtantia. Nam text. in dicta l. prima loquitur, quando
culpa iudicis. & probatur ibidem in fin. dum imponit
pœnam iudici non expedienti: ergo eius culpa, ſed
quando culpa partis actricis, † vt hic, tunc currit in- 14
ſtantia. Ita expreſsè ſentit idem Paris in verſic. inſtan-
tia. in cap. an ſi partes. vbi quærit, quid ſi partes quere-
lantes fuiſſent impeditæ facto officialis ſyndicandi,
qui per varias dilationes & ſuſpiciones cauſam diſtu-
lauit, propter quod tempora ſtatuta ad ſyndicandum
ſunt decurſa, an partes audiantur de cætero. & dicit
quòd ſic. ergo vbi ceſſat impedimentũ officialis ſyn-
dicandi, tempora ſtatuta currunt. & ſic cùm in caſu
præſenti ceſſauerit impedimentum iudicis ſyndican-
di, meritò tempora ad ſyndicandum ſunt decurſa: &
perempta eſt inſtantia. & vltra prædicta facit ratio
vrgentiſsima, videlicet, nam ſi quando culpa iudicis
cauſa non expeditur, non currit inſtantia, ſed ſyndi-
cator ipſe iudex punitur pœna x. lib. auri. ergo per ma-
gis erit, quòd ſi culpa partis querulantis pereat inſtan-
tia per tranſitum, ſeu lapſum termini præfixi ad ſyn-
dicandum, † quòd pars ipſa in aliquo non puniatur. 15
Quibus ſuffragatur, quòd cadit quis à iure ſuo propter
procraſtinationes ſuas: vt in §. ſi verò. in gl. in verſic.
quia lis. in fin. in authent. de litigio. Ita dixit Bald. in
l. prima. in vlti. verbis. C. qui accuſa. non poſſunt. Vn-
de cùm Palumbus ipſe poſt eius querelam oblatam
non proſequutus fuerit, nec proceſſum fabricatum in
cauſa ipſa, prout tenebatur, minimè produxerit ad
iuſtificandum allegata grauamina ex eiſdem actis, &
proceſſu, ex quibus decretum fuerit † contra ipſum, 16
per clemen. appellanti. de appellatio. prout dicit Par.
in titul. de offic. ſyndic. in cap. an ſi poteſtas condem-
nauit. v. colum. verſic. & adde, quòd iudex non facit
litem ſuam. Amod. in alio ſuo tract. ſyndi. in viij. char.
verſic. item in eo, quòd plures innocentes. vj. colum.
verſiculo, ſed idem Bald. ergo adparet euidentiſsimè
peremptam inſtãtiam ſui culpa, cùm proceſſum non
produxerit, & quem produxiſſe aſſerebat, & iactita-
batur; & tamen adparet ipſum non produxiſſe, niſi
quaſdam eius chartulas diminutas abſque principio,
medio, aut fine. omittendo primo dicere decretum,
de quo conquerebantur: quod quidem ipſum Palum-
bum cum ligone percutiebat in tibiis, dum tantum
cum interuentu, licentia, & ordinatione Excellentiſs.
regentis figaroe fuiſſe geſtum, quicquid executum eſt,
vt decretũ ipſum manu ſeu ſubſcriptione trium iudi-
cum cantat. Nec inficiari poteſt id non proceſſiſſe de
ordinatione ſuperioris prædicti, cùm magiſter acto-
rum ita in decreto prædicto atteſtetur: nec eſt de eo
dubitandum, cùm tres iudices ipſi ità atteſtentur in
eo, per eorum ſubſcriptiones. & licet de mandato ſu-
perioris, etiam ſi eſſet irrationabile, requiratur adpa-
rere ſcriptura authentica. l. vnica. † vbi Bart. & docto. 17
C. de manda. princip. & not. Bart. in l. vnica. per illum
text. C. de ſuperindic. libro x. hoc enim limitatur eſſe
verũ, niſi princeps ipſe reperiatur eſſe in illa ciuitate
ſeu loco, in quo officialis faceret irrationabile man-
datum, aſſerendo ſibi ità à principe iniunctũ, quia eo

caſu de facili poteſt haberi recurſus ad ipſum principem, dum eſt in loco, & haberi veritas mãdati præfati: quia eo caſu erit credendum officiali aſſerenti de mandato prædicto ſibi ita à principe ſeu ſuperiore iniuncto. Ita voluit pulchrè Specul. in titulo, de proba. §. videndum. in verſic. auditoribus. de quo ſatis lætatur Ludouic. Roma. in l. ſciendum. ff. de verbor. oblig. allegans pro hoc caſum in §. quia verò, in authent. vt litig. iur. refert & ſequitur Iaſon May. in l. ex quacunque. ſecunda colum. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. Vnde ad propoſitum redeundo, dum Palumbus ipſe aſſerebat in ſuis prolixis & vanis reſponſionibus, ac capitoſis produxiſſe proceſſum: & econtrà fuiſſet replicatum, quòd non produxerat integrum, ſed penitus & in pluribus diminutum, & maximè circa ſubſtantialia facientia contra ipſum, prout eſt decretum prædictum, & alia in eo exiſtentia, adparet quòd terminus ſtatutus per Magnific. ſyndicatores ad proponendum, & proſequẽdum diu eſt quòd fuit, & eſt elapſus ac decurſus. & ſic cùm ſua culpa decurſus fuerit, & ſuccubuerit in eius perfidia, non producendo proceſſum ac decretum, de quo querebatur, & nouiſsimè ad rogatum Magnific. electorum, magna curia ipſa noniter accommodauerit proceſſum ipſum Magnifi. conſultoribus ipſorum electorum longè poſt decurſum terminum ſyndicatui præfixum, & quem Palumbus ſuprà nucem exiſtẽtem non produxerat, & erant iam tunc tres menſes elapſi à die banni ſyndicatus
18 emanati. vnde adparet † quòd terminus ei cucurrit, cùm in ſua perfida exceptione ſuccubuerit: per l. ij. §. non ſolùm. ff. ad Tertul. per quem text. dicit ibi etiam Bartolus quòd dato termino xxx. dierum ad comparendum alicui, videlicet decem pro primo, decem pro ſecũdo, & decem pro tertio & peremptorio termino: quòd ſi aliquis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mandatum, & pendente dicta oppoſitione contra mandatum, trãſeunt illi xxx. dies, ſi tamen pronuntiatur mandatum non fuiſſe legitimum, illi duo termini cucurrerunt. Idem ſequitur Bald. in l. contra maiores. C. de inoffic. teſta-
19 mento. † vbi adducit bona ſimilia. Accedit prædictis quod voluit Baldus in authẽn. ei qui in princip. C. de
20 tempo. appel. vbi dixit, † quòd ſi appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, ſuper quo diu fuit litigatum, ſi appellatus obtinuit, quia interim fuit pronuntiatum pro ſuo libello, interim non ſunt decurſa fatalia: Secus autem ſi ſuccubuit. Tunc enim ex quo impedimentũ fuit fruſtratorium, bene currunt fatalia. Accedat inſuper deciſio dominorum de rota, cij. aliàs deciſ. xx. incip. fatalia, in titu. de appella. in nouis. vbi dixit, quòd ſi appellatur à diffinitiua, & appellans coram iudice à quo aliquid innouauit, & appellatus coram iudice ad quem, petat ante omnia reuocari attentata, & cõtingat ſuper hoc multo tempore litigari in reuocatione attentatorum, ſi quidem appellans obtinuit, interim non ſunt ſibi decurſa fatalia in cauſa appellationis. Secus ſi ſuccubuit. tunc enim ex quo ſua culpa præſtitit impedimentum, non excuſabitur; & currunt fatalia. Idem meminit Philip. Francis. in cap. ex ratione, verſi. circa tertium. de appella. Ex quibus omnibus concludo intrepidè declarari debere inſtantiam peremptam fuiſſe, & prædictum Palumbum volantem abſque pennis condemnandum in expenſis. Ita deciſum fuit per Magnific. ſyndicatores. & pendet appellatio ab omiſſa condemnatione expenſarum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Capi non poteſt inquiſitus de delicto, niſi prius aliquid conſtet de ipſo crimine, vel ſaltim ſit ſuſpicio contra ipſum.*
2 *Vis publica commiſſa dicitur, etiam ſi vnus ſolus inſultum commiſerit: & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publica. & nu. 3.*
4 *Pœna legis Iuliæ de vi publica, quæ ſit.*
5 *Pœna arbitraria, vbi venit imponenda, poteſt quis carcerari.*
6 *Carcerari poteſt inquiſitus de delicto, vbi dubitari poteſt, ne interim fugiat. & procedit etiam antè quàm conſtet de crimine.*
7 *Fideiuſſoribus non relaxatur inquiſitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria.*
8 *Pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non conſtaret, ſed ſolùm eſſet aliqua ſuſpicio contra inquiſitum, ſi vilis erit, carcerabitur: Si autem nobilis, debebit honeſto modo in palatio detineri.*
9 *Inquiſitus ſi fuit vulneratus, & ſic eſt infirmus, & non poteſt carcerari abſque periculo, debet ſaltim iudex ſe de ipſo aſſecurare per fideiuſſoriam cautionem, nec poſſet iudex ſe excuſare, ſi ab accuſato ſeu inquiſito non accepit fideiuſſorem: & ſic ſi non præſtat, debet ſibi adhiberi cuſtodia ſuis ſumptibus. & nu. 10. & 11.*

CONSILIVM LV.

IN Chriſti nomine, Amen. Proponitur dubium de caſu inter magnates, vt conſulere debuiſſem, quid de iuris cenſura ſentirem, ſi Titius aggreſſor vulneratus reperitur, & ex vulnere infirmatus, an poteſt pendente infirmitate ad fideiuſſoriam cautionem compelli de ſe præſentando quàm primum cõualuerit, & quid agendum foret, ſi ipſam non præſtiterit. Et in primis pro
euidentia præmitto, † quòd non debet quis capi pro 1
crimine antè, quàm aliquid conſtet de delicto, vel ſaltim ſit ſuſpicio contra ipſum, dixit Bal. in l. quod euitandi. ff. de condictio. ob turp. cauſam. Ioan. Andr. in cap. ſi clericus. extrà de ſententi. excommunica. & ſic aggreſſor fuit vulneratus ab inſultato, adparet vis pu-
blica commiſſa: † licet ſolus armatus inſultum com- 2
miſerit: vt dicit Andræas de Iſernia in conſtitu. regni,
intentionis. prima colum. vbi tenet † quòd poteſt exi- 3
gi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publ. & vna per aliam non tollitur. l. nunquàm plura. ff. de priua. delic. Idem refert & ſequitur Afflic. in conſtit. regni, ſi quis aliquem. penul. colum. & licet videatur in cõtrarium obſtare. l. ſi criminis. C. ad leg. Iulian. de vi public. nihilominus intelligitur, vt ibi. & vide omnino quæ ſcripſi circa hoc planè in conſilio meo xliij. ſuprà pro domino Ludo. de Abenabulo. ſed
ſic eſt, † quòd pœna legis Iuliæ præfatæ eſt hodie pœna 4
deportationis. Et licet olim aqua & igni interdiceretur inferenti vim publicam de iure digeſtorum, attamen in locum ipſius pœnæ legis Iuliæ de vi publica, ſucceſsit hodie deportatio, vt in l. iij. ff. ad leg. Iul. pecul. gl. in l. qui dolo malo. §. fi. verſic. aqua & igni. ff. ad
leg. Iul. maieſta. & ſic infertur, † quòd pœna corpora- 5
lis

lis imponi debet pro dicto crimine. & vbi quis pu-
niendus venit pro delicto, nedum pœna corporali,
ſed etiam arbitraria, debet carcerari, nec eſt fideiuſſo
ribus relaxandus. Ita Bart. in l. quoties. in fin. ff. de no-
xalib. la j. & maximè dum dubitari poſſet, ne fugiat
tunc, etiam antè quàm ſibi conſtet de crimine, poteſt
6 iudex ipſum capere † & carcerare. ita Ang. in authen.
de defen. ciuita. §. audiant. cùm in criminibus poſsit
iudex incipere à captura: per l. ij. C. de iis, qui latro. &
dixit Bart. in l. ſacrilegij. ff. ad legẽ Iuliam pecul. quòd
pro cauſa criminali indiſtinctè eſt licita captura. Idẽ
tenet Barto. in l. conſentaneum. C. quomodo & quan-
do iudex. & ſic dum venit pro crimine pœna corpo-
7 ralis, aut arbitraria, non † debet fideiuſſoribus relaxa-
ri. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. ita Bald. in
l. ij. & ibi Dyn. C. de exhiben. reis. & plenè Ludo. in l. fi.
de in ius vocan. & idem eſſet, ſi pro crimine veniret
pœna pecuniaria imponenda, & non conſtaret, ſed
8 ſolùm eſſet aliqua ſuſpicio: † nam ſi vilis eſſet, carcera-
bitur. Si autem nobilis deberet honeſto modo in pa-
latio detineri. & ita iudex arbitrari debet. l. j. ff. de cu-
ſtodia reorum. & ſi ſuſpectus eſſet tãtummodo de cri-
mine, ſi illud atrox eſſet, debet carcerari. Sin autem,
ſub cuſtodibus detineri in loco honeſto: vt dicta l. j.
Ita plenè Par. de Put. in tracta. ſyndi. in verſic. fideiuſ-
ſor. c. ſi iudex. ij. colum. & vbi timetur ne quis fugiat,
poteſt quis etiam in cauſis ciuilibus carcerari. dixit
Bald. in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud.
Bald. in l. fideiuſſor. §. fin. ff. qui ſatiſda. cogan. & in l. ſi
quis curialis. C. de epiſc. & cleri. Et ſi diceretur, quòd
cùm ſit vulneratus & infirmus, non poteſt carcerari
9 abſque periculo reſpectu vulneris: Reſpõdetur, † quòd
debet ſaltim iudex aſſecurari per fideiuſſoriam cau-
tionem, ex quo non poteſt iudex excuſari, qui ab ac-
cuſato vel inquiſito non accepit fideiuſſores. dixit pul
chrè Bald. in authen. generaliter in fin. C. de epiſco. &
clericis. vbi ſubdit, quòd in determinatis à iure, in
quibus non requiritur probatio facti, non poteſt iu-
dex excuſari, ſi facit contra ius conſtitutionis. & hoc
eſt not. contra aſſeſſores, qui per fatuitatem non reci-
10 piunt fideiuſſores ab accuſatis vel inquiſitis. † Et ſi al-
legatur non reperiri fideiuſſores ab accuſatis, vel in-
quiſitis, non ex hoc debet differri adhibitio cuſtodiæ
ſuis ſumptibus, donec recõualeſcat, cùm fiat pro eius
ſalute: ne ob carcerationem perire contingat. & ſic
dum traditur cuſtodibus pro eius ſalute, debet ipſe
11 inquiſitus ſoluere cuſtodes † adhibitos. argum. l. iij.
C. fini. regun. l. j. C. de ſtatuis & imag. ita latè Paris de
Pute. in tractatu ſyndica. in verſicu. carcer. in cap. an
carcerarius teneatur alimentare. & ita iuris eſſe con
cludo,

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Ad defenſionem, quòd quid factum ſit, ſufficit probari, quòd ſe defendens probabiliter dubitare poterat de ſui ſenſione.*
2 *Occidere vel vulnerare mihi licet volentem me offendere, nedum exiſtente mortis periculo, verùm etiam ſi immineret periculum iniuriæ perſonalis.*
3 *Timor violentiæ inferendæ, dicitur iuſtus metus. & numero 4.*
5 *Prouocatus ab armato veniente contra ipſum, licet illū prouocantem occideret & dicetur ad defenſionem feciſſe. & dicetur ille à ſemetipſo occiſus, & non ab aggreſſo.*
6 *Occidens aliquem ſe defendendo, non dicitur committere maleficium. & nu. 7.*
8 *Aggreſſus ab aliquo cum armis, ſi eundem aggreſſorem offendat, dicetur ad ſui defenſionem feciſſe.*
9 *Sufficit ad probandum quem eſſe in periculo vitæ, quòd quis armatus veniebat contra ipſum: cùm terror armorum ſufficiat.*
10 *Delictum ad hoc vt non puniatur, ſufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuiſſe licitè fieri. licet punctualiter non probetur factum iure licite.*
11 *Offendere mihi licet alium ex ſola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum.*
12 *Inſultatus non debet expectare, quòd vulneretur, ſed debet ipſe incipere.*
13 *Si percuſſi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum es in actu me offendendi, dicor ad defenſionem feciſſe.*
14 *Inſultatus quicquid feciſſe adparet contra inſultantem, præſumitur ad licitam defenſam.*
15 *Defendendo quid fuiſſe factum ſufficiet probare quòd aduerſarius offenſus ruebat in ipſum, & aggreſſus in dubis ſemper feciſſe videtur ad defenſam, quòd fecit.*
16 *Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuiſſe dicitur, quando non potuit aliter quis euadere periculum perſonæ, famæ ſeu honoris, vel rerum.*
17 *Excedens moderamen inculpatæ tutelæ. non tamen ex propoſito, ſed in rixa, non dicitur incurriſſe aliquam pœnam.*
18 *Moderamen inculpatæ tutelæ non eſt in conſideratione, dum inſultatus indeliberatè & accenſus furore iracundiæ exceſſiſſet modum in ſe defendendo: tunc enim non imputatur exceſſus.*
19 *Teſtes deponentes de credulitate, non probant, niſi aſſignauerint congruas rationes eorum dictis.*
20 *Teſtes deponentes ad defenſam, ſi deponant ſecundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt.*
21 *Defendendo ſeu ad defenſam quòd quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*
22 *Amicus æquiparatur illis, qui ſunt de ſanguine proprio, & alibi amici veri ſunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam alud.*
23 *Diſpoſitum inter coniunctos, habebit locum inter amicos magna amicitia.*
24 *Amicus poteſt accuſare pro iniuria illata amico.*
25 *Socius poteſt propulſare iniuriam ſocij, & nedum ſocij, verùm etiam & cuiuſlibet extranei aggreſſi: etiam ſi aggreſſus ille eſſet ſibi inimicus capitalis. & nume. 26. 27. & 28.*

CONSILIVM LVI.

REdemptoris gentium ſuffragio petito, A-
men. In cauſa inquiſitionis formatæ ad-
uerſus Magnifi. ac generoſos nobiles Ti-
tium & Sempronium, vt ſic eorum vera
nomina omittantur, ad inſtantiam regij fiſci ſuper
prætenſo inſultu & vulneribus illatis in perſonam
Magnifi. Caij, quam etiam ipſius Titij reperio ex pro-
ceſſu meritis fuiſſe, etiam per teſtes productos ad in-
ſtantiam regij fiſci plenè probatum, quòd prolatis
inter eos nonnullis verbis cholericis minimè hono-
rem aut iniuriam alterius ipſorum concernentibus,
& recedente eodem Titio cum Illuſtri quadam per-

 ſona,

ſona, prædictus Caius deſcendens ab equo, in quo
equitabat, euaginato enſe, & inuoluto chlamyde in
eius brachio, malo animo acceſsit verſus eundem Ti-
tium, adſiſtentibus cum eo quampluribus eius ſocijs,
qui pariter & ipſi arma euaginarunt: quod præuidens
Sempronius, qui retro remanſerat, tanquam ſocius &
amiciſsimus eiuſdem Titij, ne Titius ipſe offendere-
tur à prædicto Caio, à quo proculdubio fuiſſet offen-
ſus, niſi ipſe occurriſſet, ſimiliter enſem euaginando,
vt eiuſdem Caij acceſſum aduerſus Titium impedi-
ret. Quo inſpecto per prædictum Titium reuoluens
equum, quem equitabat eundo obuiam eidem Caio
malo animo venienti contra ipſum, & nonnullis icti-
bus enſium hincinde admenatis inter prædictos Caiū
& ſocios numero longè plures ſocijs Titij. qui duo
duntaxat erant, tandē rixa ſedata reperti fuerunt vul-
nerati tam prædictus Caius, quàm prædictus Titius,
nec adparet à quibus. Hæſitatur igitur in præſentiarū
quid de iuris cenſura iudicādum ſit. Et certè rectè ru-
minanti teſtium ſiſci depoſitio, nec ſigillatim vltra
repetitionem eorundem teſtium ad defenſam ipſorū
inquiſitorum indubitanter cōcludendum adparebit
prædictos Magni. don Sempronium & Titium peni-
tus, & omnino abſoluendos ab impetitione regij ſiſci,
ex infrà ſcriptis. Et primò, præſupponēdo vnum mihi
in iure veriſsimum, quòd ad hoc, vt quis excuſetur ab
eo, quòd diceretur feciſſe ſe defendendo, ſufficit pro-
1 bari, † quòd probabiliter dubitare poterat de offen-
ſione. dixit pulchrè Imo. in c. ſi verò. de ſenten. excom.
refert & ſequitur Ang. de Aret. in §. ius autem gētium.
2 Inſtitut. de iure natu. gen. & ciui. † Secundò præſuppo-
no, quòd nedum inſtante mortis periculo, licet alium
occidere ſeu vulnerare: vulg. cle. j. de homi. & l. ij. C. de
ſicar. verùm etiam quando immineret aliquod peri-
culum iniuriæ perſonalis. voluit Bald. in l. j. vj. col. C.
vnde vi. verſic. ſed pone. & ibi etiam optimè Barto. in
ij. colum. Idem conſuluit Bart. in ſuo conſi. incip. Va-
nutius. Ant. de Butr. in cap. olim. el j. de reſtitu. ſpolia.
penulti. colum. conſuluit Alexan. de Imol. in conſilio
lxxvj. j. volum. & conſilio cix. j. volu. v. colum. Angel.
in l. is, qui cum telo. C. ad legem Corneliam de ſicar.
per glo. quam ibi reputat ſingu. & meliorem de mun-
do, & ſubdit, quòd in practica erratur. & ſi ſic ſcies pra-
cticare lucraberis de pecunijs. & quòd ipſe in Ciuita-
te Venetiarum practicauit & defendit quendam ac-
cuſatum de homicidio. Et quòd imminebat periculū
iniuriæ perſonalis, ſatis liquet ex atteſtatione teſtium,
3 dum deponunt, † quòd prædictus Caius deſcendit ab
equo, & ibat retro ipſum Titium, euaginato enſe, &
chlamyde inuoluto, ac malo animo, & ſic non debe-
bat Titius ipſe expectare ſe percuti, aut aliter iniuria-
ri, & ſic ſe periculo committere: cùm timor violentiæ
inferendæ iuſtum metum inducat: vt dicit Alexan. in
conſi. xcix. incip. quoniam per excellen. in iiij. volum.
Et quòd non tenebatur ſe periculo committere, te-
nent Innocent. & Bald. in c. j. extrà quod metus cauſa.
ex quo timendum eſt, quod abſque periculo eſſe non
poteſt. cap. j. de bapt. in clemen. ſecundum Bald. in iij.
colum. & ſic dum à l parte Marcus Anton. ipſe prouo-
catus à præfato Iulio primo loco arma euaginante
contra eundem Marcum Anton. certè licuiſſet ipſi
Marco Anton. nedum eundem Iulium vulnerare, ve-
rum etiam & occidere. quia eo caſu id præſumendum
4 eſt † ad defenſionem feciſſe: ſecundum Baldum, in l. j.
§. cùm arietes. ff. ſi quadru. pauper. feci. dica. Gandinus
in tractat. malefi. ſub rubric. de defenſi. à reo facta. ij.
colum. verſic. ſed ponamus, tu es. Bartolus & Baldus,
in l. ſi ex plagis. in §. tabernarius. ff. ad legem Aquiliā.
Augu. arim. in addit. ad Angel. in verſic. & dictus Ti-
tius ſe defendendo. ij. charta. Et ſi Iulius ipſe vulnera-
tus fuiſſet à prædicto Marco Anton. aggreſſo iam ab
ipſo Iulio ſe defendente, dum in ipſum Titium enſem
euaginaſſet & acceſsiſſet, videtur Iulius ipſe à ſemet-
ipſo vulneratus magis, quam à prædicto Marco Anto.
aggreſſo. † ita dicit Abb. in cap. clerici. lo j. poſt princ. 5
extrà de vita & honeſta. cleri. & ſequitur Marſi. in ſua
pract. cauſarum crimin. in verſi. quoniam. xv. colum.
& hoc per rationem, quia occidens aliquem † ſe de- 6
fendendo, non dicitur committere maleficium: ſe-
cundum Baldum, in l. data opera. quarta colum. C. qui
accuſare non poſſ. & alibi, occidens aggreſſorem † ſe 7
defendendo, non tenetur de occiſo: vt tenent com-
muniter Doctor. in l. j. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de
iuſtitia & iure. & in l. prima. C. quando lice. ſine iudi.
ſe vindic. & plenè Alexander in conſil. cxix. viſo pro-
ceſſu. iiij. colum. in vij. volum. & ſubdit Bald. in dicta
l. vt vim. penultima colum. † quòd ſi aggreſſus ab ali- 8
quo cum armis, eundem aggreſſorem offenderit, di-
cetur ad ſui defenſionem feciſſe. Idem tenet Bartolus,
in l. ſed & ſi quęcunque. in princip. ff. ad legem Aqui-
liam. Baldus, in l. multis. C. de liberali cauſa Petrus de
Anchara. in clementi. prima, de homicid. Et ratio eſt,
quia ſufficit ad probandum quem eſſe in periculo vi-
tæ, quòd quis armatus veniebat † contra ipſum, cùm 9
terror armorum ſufficiat, prout per glo. communiter
approbatam in dicta l. j. C. vnde vi. docto. in l. ij. C. ad
legem Corneliam de ſica. gloſ. & Archidia. xxiij. quæ-
ſtione prima. gloſſ. in §. armorum. & ibi docto. inſtitu.
de interdi. Bartol. & Bald. in prædicto. §. tabernarius.
Archidia. in c. de iis. el j. 50. diſtinct. Bald. in l. iij. §. ar-
mis. ff. de vi & vi armata. & ideò Bart. in l. non ſolùm.
§. ſed vt probari. ff. de noui oper. nuncia. voluit, quòd
ad euitādum accuſationem, ita † quòd de delicto quis 10
non puniatur, ſufficit tale quid probare, ex quo adpa-
reat illud delictum potuiſſe licitè fieri: licet punctua-
liter non probetur, quòd factum fuerit iure licito. Et
illam doctrinam ſequitur totus mundus, vt refert ibi
Alex. vbi ſubdit, quòd ſufficit vt accuſatus de homici-
dio vel vulnere, probet † quòd vulneratus eum eſt ag- 11
greſſus cum armis: imò ex ſola præparatione ad offen-
dendum vel aggrediendum, licitum eſt offendere ſeu
occidere. dixit Bal. in l. in lege. per illum text. in lectu.
antiqua. ff. loca. ſubdens ita fuiſſe de facto iudicatum.
ſequitur Iaſ. in l. vt vim. iij. col. vbi ſubdit ſe putare hoc
eſſe per rationem, quia non debet inſultatus expecta-
re, † quòd vulneretur, ſed debet ipſe incipere: vt decla- 12
rat Bart. in dicta l. j. C. vnde vi. & ſubdit etiam, quòd
iſta pars tanquam humanior eſt amplectēda. Pro qui-
bus dictis accedat, † quòd ſi euaginato gladio te ve- 13
nientem contra me percuſsi, antequam tu me percu-
tias dum es in actu me offendendi, certè dicor feciſſe
ad mei defenſionem: vt inquit Bar. in dicta l. ſi ex pla-
gis. §. tabernarius. refert & ſequitur Ang. de Aret. in §.
iniuria. j. colum. in ſi. inſtitu. ad legem Aquiliam. & in
l. quemadmodum. ff. de inoffi. teſtamen. Anto. Corſe.
in ſingu. ſuis, in verſic. metus. Ange. in tracta. malefi. in
verſic. & dictus Titius ſe defendendo. j. charta. verſic.
vltimo. circa med. Ex quo inſultatus, quicquid feciſſe
adpa

adpareat contra inſultantem, præſumitur ad defen-
14 ſam licitam † feciſſe. dixit Floria. & Bald. in dicta l. j.
§. cùm arietes. gloſſ. in cap. ſi perfodiens. extrà de ho-
micid. quod maximè procedit, vbi incontinenti fie-
ret, prout in caſu noſtro: vt not. Bal. in l. iij. C. de ſicar.
& conſuluit Alexander in conſilio cl. viſis & oppor-
tunè conſideratis. in primo volum. & dixit Baldus, in
l. multis. C. de liberali cauſa. quòd ſufficit probari,
15 † quòd aduerſarius fuit in ipſum. Et quòd aggreſſus in
duoio potius videatur feciſſe ad defenſam, quàm ad
vltionem, conſuluit Cæpo. in conſilio xxix. colum. v.
& conſilio xlij. & xliiij. cum ſequen. Bald. in conſilio
lxxxij. incipien. quidam enim inſultatus. Angel. & Au-
guſtin. in dicto verſic. & dictus Titius. colnmna vij. &
& ſubdit, quòd inſultatus habet præſumptioné, quòd
quicquid fecit, ad ſui defenſionem fecerit. Nec mili-
taret pro fiſco obiicere, quòd cùm redierit Titius ipſe
biscum equo verſus prędictum Caium, videtur exceſ-
ſiſſe modum inculpatæ tutelæ, cùm licet id non ad-
pareat, niſi per depoſitionem vnius duntaxat teſtis: at-
tamen quando, abſque veri præiudicio, plures teſtes
idem deponerent, nihil obeſſent eidem Titio, præ-
ſupponendo id dici factum fuiſſe cum moderamine
16 inculpatæ tutelæ, quando non potuit aliter † quis eua-
dere periculum perſonæ, famæ, ſeu honoris, vel re-
rum. Ita Bartol. in l. j. C. vnde vi. & eſt de mente cæte-
rorum ibi ſcribentium, maximè Baldus idem tenet
Anto. de Butr. & Abb. in dicto cap. olim. de reſti. ſpol.
Bald. in cap. j. §. j. de pace tenen. in vſib. feud. Archid.
in cap. primo. xxiij. quæſt. iij. Item præſuppono aliud,
quòd ex proceſſus meritis non adparet modo aliquo
prædictum Caium à prædicto Titio nec Sempronio
eius ſocio vulneratum, & dato abſque veri præiudi-
cio, quòd ab ipſo vulneratus fuiſſet, quod negatur, ad-
paret id iure permittente licuiſſe. Nec ex præmiſsis
dici poſſet, quòd fuerit exceſſus modus inculpatæ tu-
telæ per ipſum Titium. & ſi ita dici poſſet, id non ad-
17 paret fuiſſe ex propoſito, ſed in rixa: † quo caſo dicen-
dum eſt in nullam pœnam incurriſſe. Ita ſingulariter
tenet Flor. in l. ſi ex plagis in §. tabernarius. vbi ita per
illum text. dicit tenere gloſſ. xiiij. quæſt. in ſumma ad
fin. quod eſt ſingu. dictum. prout refert & ſequitur do-
minus Anton. de Alexand. in addi. ad Bartol. in l. j. C.
vnde vi. Idem conſulendo reperio tenuiſſe Alexand.
in conſilio lxxvj. j. colum. j. volum. & in conſil. cxl. ij.
volum. & in conſilio cix. primo volum. vbi de Floria-
no nullam mentionem facit. Credo tamen, quòd non
viderit bene. tamen dicit idem tenere Petr. de Ancha.
in clemen. j. de homi. Accedat inſuper, quòd in caſu
præmiſſo moderamen inculpatæ tutelæ non debet
eſſe in conſideratione, dum inſultatus indeliberatè. &
accenſus furore iracundiæ exceſsiſſet modum in de-
fendendo: tunc enim non imputatur exceſſus, quia eo
caſu non poteſt vti hac moderatione, ex quo primi
motus non ſunt in poteſtate noſtra: & ſic non poteſt
tunc diſcerni verum à falſo. c. ita. xj. quæſt. iij. ita dicit
18 Abb. poſt glo. in c. ſignificaſti. de homi. † & ſic in rixa,
prout iſtafuit, non poteſt conſiderari hoc moderamé.
l. ij. in rub. ff. de excep. l. iij. ff. de dam. infect. Et minimè
ſuffragaretur fiſco, dicere quòd teſtes deponentes, quòd
ad defenſam Titius id fecit; ſecondum quòd ipſi poſ-
ſunt conſiderare, & ſic ſecundum eorum iudicium &
videre, & alij depoſuerũt, quòd ita cogitant: aſsignan-
do tamen rationem eorum dictus: alij dixerunt quòd

ita tenent pro firmo, & ſic non certitudinaliter, depo-
nentes teſtes de credulitate ſeu de eorum cogitatione,
& iudicio, non videntur audiendi, cùm non probent.
Attamen cùm † aſsignauerint congruas rationes eo- 19
rum dictis, plenam probationem inducunt. dixit Bal.
in l. quid tamen. §. ſi arbiter. ff. de arbi. Cy. Bal. & Saly.
in l. teſtium. C. de teſti. Bald. in l. conuenticulam. C. de
epiſ. & cle. Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de teſte. §. j.
ſuper verſic. item quòd depoſuit de ſua credulitate. Anto.
de But. in c. quoties. extrà de teſti. & facit ratio vrgen-
tiſsima, quia eo caſu teſtes deponunt de re, quæ non
ſubiacet ſenſui immediatè, ſed mediante diſcurſu in-
tellectus. ita dicit in ſpecie Bar. in ſuo conſi. incip. Va-
nutius Petri. quem allegat Alex. in d. conſi. lxxvj. viſa
inquiſitione. in vlti. col. in fi. in j. volu. & in conſil. cix.
vbi multa adducit. & præmiſſa maximè procedunt,
cùm teſtes ipſi ſint inducti ad defenſionem, quo caſu
probant, licet ſecundum eorum credulitatem ſeu vi-
dere depoſuiſſe adpareat. Ita † dixit Bal. in l. ſolam. C. 20
de teſti. & ibi Saly. in iij. col. vbi ambo allegant dictũ
conſilium Bart. & facit bene text. quem ibi not. Anto.
de But. in c. vnico. extrà de ſcruti. ver. quantum huma-
na fragilitas. facit bene dictum Bal. in l. vnica. vlt. col.
C. de confeſ. vbi ſingulariter dicit † quòd feciſſe ad 21
defenſionem probatur per cõiecturas, quæ iudicis ar-
bitrio committuntur. quod dicit eſſe nota. dignum,
Idem ſequitur Iacob. de ſancto Georg. in l. teſtes eos. j.
col. ff. de teſti. vbi ſubdit, quòd ſi inculpatus de homi-
cidio ad probandum eius innocentiam, & quòd fecit
ad defenſionem, ſi teſtes examinati deponunt ſe cre-
dere. quòd fecit ad defenſionem, erũt boni teſtes: quia
an fecerim ad defenſionem, non poteſt videri per te-
ſtes, ſed bene poteſt cognoſci animus meus ex actibus.
ita dicit conſuluiſſe Alex. vbi ſuprà. Quo verò ad præ
dictum Sempronium, qui volens defendere prædictũ
Magni. Titium eius ſocium, & amiciſsimũ ſeu rectius
ipſum adiuuare, ne à prædicto Iulio offenderetur, ne-
gari non poteſt quin ſibi licuerit, cùm ex iuris diſpo-
ſitione liceat amicum maximè ſtricta amicitia con-
iunctum, prout iſti erant adinuicem tueri, quia ſatis
amici æquiparãtur illis, qui ſunt de ſanguine proprio.
vt in l. cum alienam. C. de legat. † nam veri amici ſunt 22
vna anima in pluribus corporibus, ſecundum Ariſto.
ita dicit Bal. in præfata l. vt vim. ij. col. verſi. iij. quęrit.
& tantum quòd amicitia ipſa cenſetur quædam con-
iunctio, quæ præponderat coniunctioni ſanguinis. l.
cum aliàs. C. de caſt. pecul. libro xij. & facit l. ij. verſic.
amici. ff. qui petant tuto. ita in ſpecie firmant Cyn. &
Saly ce. in l. exigendi. C. de procurato. Gul. de Cun. in
l. ſed & hæ. ff. de procura. Io. And. in c. fi. de poſto. Cyn.
in l. inuitus. C. de procurato. & ideò id quod diſponi-
tur inter coniunctos ſeu propinquos, habebit locum
inter † amicos magna amicitia. no. gl. in c. requiſiuiſti. 23
iuncta gl. in c. ij. in glo. penul. in fi. de teſta. & expreſsè.
Panormi. in dicto c. requiſiuiſti. Hinc dixit Bald. in l.
j. C. qui accuſ. non poſſ. quòd amicus ſingularis venit
appellatione ſuorum. in xvj. colum. verſi. quid de ſin-
gulari. per gloſſ. in l. ij. C. in quibus cauſ. colon. cenſi.
libro xj. & dixit Barto. in l. Titia. ff. de verborum obli-
gatio. † quòd magna amicitia cenſetur quædam con- 24
iunctio. Textus eſt in l. latæ culpæ. §. amicus, cum glo.
ff. de verborum ſignificationibus. Item cenſetur quæ-
dam fraternitas. l. verùm. in principio. ff. pro ſocio. &
ideò quod diſponitur in coniuncto, dicit Bartolus in
dicta

dicta l. Titia. habebit locum etiam in multum amico. Idem volunt Bald. Cyn. & Salyce. & Paul. de Caſt. in dicta l. inuitus. C. de procura. & ibi Bartol. in ſecunda lectura, & Petr. de Ancha. in clemen. j. de procu. Hinc eſt, quòd amicus poteſt accuſare de iniuria ſua, quia ipſius iniuria dicitur: & ideò poteſt etiam ipſam proſequi ſine mandato. dixit Bald. in l. j. C. qui accuſa. non poſſunt. Alexand. in l. non ſolùm. §. qui alieno. ff. de procurator. Item accedit & aliud, quia erant, prout adhuc ſunt, ſocij chariſsimi ad inuicem. & videns Sem
25 pronius ipſe, † quòd niſi occurriſſet, Titius de facili fuiſſet offenſus à prædicto Iulio. & ſic licebat eidem defendere ſocium ac adiuuare, quia verecundia fiebat ſibi propter ſocietatem: & ideò poterat contumeliam ſuam propulſare. l. item apud Labeonem. §. tuetur. ff. de iniur. ita Bald. in dicta l. vt vim. in iiij. quæſt. ſecunda columna. Et quòd liceat ſocio propulſare iniuriam ſocij, habetur in cap. non inferenda, & in cap. fortitudo. xxiij. quæſtione iij. & not. Innocen. in cap. ſi vero. extrà de ſenten. excommu. & Alberi. in l. j. C. vnde vi. in verſic. ad defendendam, in verſic. ſed nunquid ſocius. nam dicit ſocietatem obtinere vicem fraternitatis. l. verum. ff. pro ſocio. & idem tenet Hoſtié. in ſum. de reſti. ſpol. §. primo, verſic. ſciendum autem eſt. & idem conſulendo reperio tenuiſſe Philippum Decium in ſuo conſilio cccclxix. in ſecunda parte. &
26 ibi ſubdit, † quòd nedum pro defenſione ſua, vel ſuorum liceat alium iuuare ſeu defendere, verùm etiam pro defenſione extranei offenſi, ne opprimatur, vt firmat Bartol. in l. ſi quis in ſeruitute. in fin. ff. de fur. vbi inquit, quòd ſicut quilibet poteſt me iuuare & defendere pro rebus, vt ibi nota. multò magis poteſt me iuuare ad defenſionem perſonæ. & idem concludit Bar. in dicta l. vt vim. penultima columna. verſiculo ego teneo, quòd etiam in aliis extraneis. ff. de iuſtit. & iure. vbi vtitur eodem argumento, quòd ſi hoc licet pro defenſione rerum alterius, ergo multò fortius pro corpore alterius tuendo. & dicit quòd hoc ibi tenet Guliel. de Cuneo, Petrus & Iacobus. in l. prima. C. vnde vi. & Alberi. ibi, in verſi. ad defendendam. in fin. Hoſtien. in ſumma de reſtitu. ſpol. §. j. in fin. verſic. ſed hodie hoc expreſſum eſt. Innocent. in cap. ſi verò. de ſenten. excommunicatio. vbi ęquiparat defenſionem ſuorum vel extraneorum: & idem reperio tenere Baldum in cap. fi. de re iudi. & in l. raptores. C. de epiſco. & clericis. & in cap. ſi verò. de ſenten. excommunica. imò procedit hoc, etiam ſi eſſet inimicus capitalis, li-
27 cet illum † offenſum adiuuare ſeu aggreſſum. Ita Bal. in dicta l. vt vim. in ſexta quæſtione. & ibi plenè Iaſ. quia eo caſu aggreſſor facit iniuriam reipublicæ, ergo quilibet de populo poteſt ipſam propulſare, etiam contradicente offenſo, nedum poſtulante auxilium. textus eſt in terminis in cap. dilecto. extrà de ſenten. excommunic. in vj. Nec omittam, quòd amicus nedum poteſt amicum defendere contra priuatum, ſed etiã reſiſtere officiali iniuſtè exequenti contra ipſum. dixit Bald. in l. prohibitum. in verſic. tertio not. C. de iure fiſ. lib. x. l. deuotum. & ibi Bart. in fin. C. de meta. libro xij. vbi etiam ſubdit quòd poteſt reſiſtere cuicunque inferenti vim amico. Vltimò adparet bene probatum in eadem rixa quamplures enſes fuiſſe euaginatas proiectis quampluribus & infinitis ictibus à multis, & diuerſis perſonis, nec adparet modo aliquo prædictum Magnificum Titium aut Sempronium vulneraſſe: ſed imò eundem Marcum Anto. vulneratum fuiſſe: vnde ſequitur incertitudo vulnerantis, & ſic per iura vulgaria ex præmiſsis de primo ad vltimũ veniunt prædicti Magnifi. ſocij, & amiciſsimi de plano abſoluendi ab impetitione regij fiſci. & ita de iuris cenſura concludo.

Thomas Grammaticus V.I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Aufugiens à carcere, ſi ſponte demum reuerſus eſt, purgat vitium fugæ, niſi diu abſens ſteterit: quia tunc habetur pro confeſſo crimen pro quo detinebatur. & numero 2.3.*

4 *Aufugiens à palatio officialis ſibi aſſignato pro carcere, dicitur à carcere aufugiſſe.*

5 *Contumacia ſola cum banno circunſcriptis alijs indicijs facit vt quis torqueri poſſit.*

6 *Inimicitia facit indicium ſufficiens ad torturam contra inimicum, & vide de eius veritate.*

7 *Inimicus capitalis dicitur, qui minatus fuit mortem alicui.*

8 *Inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum, etiam ſi de recenti fuiſſent viſi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis.*

9 *Inimicitia capitalis quæ ſit, & quæ non, remittitur arbitrio iudicis.*

10 *Pluralitas actuum in dubio præſumenda eſt, ad euitandum contrarietatem: & ideò ad euitandum, ne teſtes diſcordantes concordentur per multiplicationem actuum datur cautela, quòd fiat interrogatio de vnitate actus.*

11 *Teſtes dum diſcordant ab inſtrumento, in quo ſunt deſcripti, debet fieri articulus de vnitate actus.*

12 *Teſtium dicta non poſſunt dici contraria aut falſa, quando poſſunt aliqua interpretatione verificari.*

13 *Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur.*

14 *Aſſertio conſtituti in mortis articulo, quod fuerit aſſerens ab alio occiſus, ſeu vulneratus, an probet: & an tali aſſertioni ſit ſtandum: Et quòd non ſit ſtandum tali aſſertioni, niſi alia concurrant. & nu. 15.*

16 *Fama publica vehemens facit indicium ad torturam.*

17 *Fama ſola cunctis alijs adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis, facit plenam probationem.*

18 *Fama licet formaliter cum omnibus circunſtantijs requiſitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem teſtes, plenè probabunt famam, licet formaliter de requiſitis ad probationem famæ non depoſuerint. & numero 19.*

20 *Fuga ſocij criminis, facit indicium.*

21 *Iudicari poteſt in cauſa criminali ex pluribus indicijs, vel argumentis vehementibus.*

22 *Teſtis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locum, vbi eſſemus in pluribus indicijs: quia etiam quod ſuper eis teſtes ſingulares deponant, attamẽ ex eorum depoſitionibus reſultant plures præſumptiones, quæ benè faciunt indicium ad torturam.*

23 *In parricidij crimine ob eius immanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ, de qua infrà.*

24 *Torquendus quando habet aliqua indicia pro ſe, illa quæ vrgent contra ipſum, debent eſſe magis grauia ad hoc, vt torqueri poſſit.*

25 *Indiciorum materia eſt arbitraria.*

CONS

CONSILIVM LVII.

REdemptoris gentium ſuffragio petito, Amen. In cauſa mihi tranſmiſſa per excellentiſsimum dominum Ciccum de Ioffredo, Viceprotonotarium ac præſidentem. ſacri Regij Conſilij, vt Curiam Magnifi. Vicecomitis Sinopolis partium Calabriç cõſulere voluiſſem, quid de iuris cenſura ſentirem ſuper proceſſu inquiſitionis formatæ aduerſus Ioan. Carbonum, & Anton. eius filium, inquiſitos de homicidio commiſſo in perſonam, vt prætenditur quondam Iacobelli Carbini generi ipſius Ioan. ad querelam orbatæ parentis Caterinellæ de melicozza matris ipſius Iacobelli: & viſis ac beneruminatis deductis ac probatis per ipſius Curiæ comitalis coadiutorem, reperio principaliter ſex vrgentia indicia ex ipſius proceſſus meritis reſultare, & nulla legitima obiectione ac probatione pro parte dictorum inquiſitorum eliſa, vt infrà. Et primò adducitur fuga prædicti Ioan. inquiſiti, nec non & Anton. eius filij, qui Ioan. ſocer dum captus, & carceratus fuiſſet in caſtro terræ prædictæ ex cauſa præfata homicidij, à carcere prædicto fugam arripuit: nec adparet, vt per eius aduocatum in ſuis allegationibus dicitur, quòd comperto carcere aperto receſſerit. Et minimè ſuffragatur dum dicitur, quòd animo reuertendi, prout ad carcerem reuerſus fuit, receſſerit, ex
1 qua † ſpontanea reuerſione prætendatur minimè dici
poſſe, quòd aufugerit, prout dixit Bald. alleg. pro parte dicti inquiſiti. in l. prima. C. de ſer. fugit. & in l. j. C. de ædil. actio. Cui addo de hoc eſſe text. in l. deſertoré. §. primo. & ibi gloſſ. ff. de re mili. & in l. quis ſi fugitiuus. & ibi Barto. ff. de ædil. edict. nam dico hoc ſanè intelligendum, ſi breui reuerſus fuit: Secus ſi diu abſens ſterit, prout in caſu præſenti: quia tunc præſumitur,
2 † quòd animo aufugiendi, & non reuertendi ſe abſentauerit. dicta l. deſertorem. §. emanſor. & ibi gloſſ. & Bartol. qui hoc bene notant. & idem tenet Bald. in dicta l. j. C. de ſerui. fugit. vnde cùm aufugerit à carcere, fuga ipſa facit plenam probationem cõtra ipſum: quia faciet ipſum haberi pro confeſſo crimen ipſum, pro quo detinebatur: vulg. l. in eos. ff. de cuſto. reo. in
3 tantum, † quòd poteſt pronuntiari ſententia contra
aufugientem abſentem, ac ſi fuiſſet verè confeſſus in iudicio. Ita ſentit gloſſ. & Bart. in dicta l. in eos. & eſt text. in terminis in l. ſi apparitor. C. de coarta. lib. xij. Nec militat, quòd pro parte dicti inquiſiti obiicitur, quòd Ioan. ipſe ſtabat in caſtro, & non in aliquo carcere incluſus, cuius contrarium probatur per teſtes:
4 & dato abſque veri prçiudicio, † quòd ita foret, prout
prætenditur, dico quòd etiam ſi quis aufugeret à Palatio officialis, in quo detinebatur, idem dicendum eſt, ac ſi de carcere aufugiſſet: arg. tex. in dicta l. in eos. quia dicitur palatium eſſe de carcere, dum quis in eo detinetur mandato officialis: per text. & ibi ſcribentes, in l. prima. ff. de cuſto. reo. & quæ plenè ſcribit Ioannes Andræas in addit. Specul. in tit. de præſumptio. §. ſpecies. verſic. violenta. dum dicit, quòd etiam arreſtatus in ciuitate, aut in palatio pro crimine habetur pro confeſſo, ſi recedit ſeu aufugiat. Secundò accedit contumacia & bannum, ex qua ſola contu-
5 macia & banno circunſcriptis aliis, † imò nullis aliis
exiſtentibus, poſſet Ioan. ipſe torturæ ſubiici: vt dixit Baldus in l. j. quarta columna. C. de hæredi. inſtituen. vbi refert idem tenere Nicolaum de Mattar. referunt & ſequuntur Mod. ſenen. in tracta. de indic. & tortur. viij. charta. verſic. quintò principaliter. Idem voluit Angel. in l. iniuriarum. §. ſi quis quòd decreto. ff. de iniur. Iacob. de Bel. in ſua pract. cauſarum crimi. ſub rubric. de crim. remiſſo. in princip. vbi loquitur propriè de eo, qui aufugit, & contumax fuit. & idem ſequitur Amod. iuſti. in ſuo tractatu ſyndica. in vltima chart. refert idem & ſequitur Marſil. ſolùm de Baldo, faciens mentionem, in l. penult. in vltimis verbis. ff. de quæſtio. ſubdens eſſe not. in practic. & idem tenet in ſuo ſing. cxvij. incipien. ad torturam. & pariter firmat in ſuo conſilio cxvij. illumina quæſo domine. vl-
tima columna. † Tertiò, concurrit inimicitia inter 6
prædictum Ioannem Socerum, & quondam Iacobellum generum occiſum, dum litigantes adinuicem in curia Vicecomitis pluries rixati ſunt, vnus alium plerunque accuſando, ac denuntiando, cum diuerſis querelis & accuſationibus, & cum prolatione diuerſarum iniuriarum: vt quamplurium teſtimonio roboratur: adeò quòd adinuicem non loquebãtur. & multæ ac diuerſæ pœnæ per eoſdem ex prædictis denun-
tiationibus ſolutæ ſunt: † & tamen ex ſola prolatione 7
iniuriarum adinuicem adparet capitalis inimicitia inducta. dixit Bald. in cap. veniens. in fine extrà de iureiurando, per illum textum. & conſuluit Marſil. in l. j. §. præterea. viij. columna. ff. de quæſtionibus. vbi ſubdit eſſe not. quia iis ſuperioribus diebus euenerat ſibi in facto in cauſa ſatis vrgenti, & in qua fuit pro hac parte iudicatum. & idem conſuluit Marſi. in ſuo conſilio tertio. tertia columna, verſic. item etiam oritur.
Et † quòd longè capitalis inimicitia inter eos fuerit, 8
corroboratur ex minis inferendi mortem, prolatis inter prædictos generum & ſocerum, dico per ipſum ſocerum aduerſus prædictum generum, vt multorum teſtium depoſitione demonſtratur: cùm de iure ex ſolis minis de occidendo illatis, reſultet capitalis inimicitia. dixit gloſſ. in l. licet. de arbitri. Bartolus in l. iij. §. fin. ff. de adimen. legat. Cardin. in cap. cùm oporteat. de accuſ. Angel. in conſilio ccxlj. ponderandum, &c. Alexand. in conſilio xiiij. in tertio volum. vbi ſubdit, quòd etiam ſi de recenti fuiſſent viſi adinuicem alloqui, prout in caſu præſenti prætenditur, non ex hoc tollitur effectus inimicitiç, ob talem recenté reconciliationem. Idem ante eum tenet Innocen. in cap. cùm oporteat. de accuſa. quem omnes ſequuntur per text. clarum in cap. accuſatorem. tertia quæſtione quinta. ibi, nudius tertius ei inimici fuerunt. ſequitur Marſil. in l. j. §. præterea. ff. de quæſtionibus. viij. colum. & ibi ſubdit idem tenere Bartol. in l. iiij. §. fin. ff. de adimen.
lega. & nihilominus, † quæ dicatur inimicitia capita- 9
lis, & quæ non, arbitrio iudicis relinqui conſueuit. dicit glo. in cap. ij. iiij. quæſti. iij. Domi. de ſancto Gemi. in c. quanuis. de procu. in ſexto. ſequitur Fely. in dicto cap. cùm oporteat. & plus ſubdit Domini. in prædicto c. quanuis. quòd etiam qui non eſt capitalis inimicus, poteſt tamen dici ſuſpectus. Quartò ſuffragatur aſſertio eiuſdem Iacobelli percuſsi, qui coram excellente domino Comite, dum ſtaret proiectus in terram, interrogatus à præfato Comite, quis ipſum percuſsiſſet, reſpondet ſe percuſſum à prædicto Ioan. eius ſocero, necnon & ab eius cognato. & licet aliqui deponant de Anto. tantùm, non ex hoc implicatur cõtradictio, cùm coram pluribus aſſeruerit de vtroque, & coram aliis de vno, fortè inſtãte mortis cogitatione turbatus,

cùm

10 cùm ibidem eodem momento deceſſerit. † & ex iuris
diſpoſitione in dubio pluralitas actuum præſumitur.
ad euitandum contrarietatem: per optimum text. in
c.cùm tu.extrà de teſti.& ideò inoleuit notabilis cau-
tela ad euitandum ne teſtes diſcordantes cnucorden-
tur per multiplicationem actuum, quòd fiat interro-
gatio de vnitate actus.Ita per text. in cap.cùm Ioann.
extrà de fide inſtrumento.docet nos Specul.in titu.
de teſte.§.iam de interrogatoriis. verſic. quid ſi vnus
teſtis.& ideò dixit Barto.in l.prima.§.ſi quis neget.ff.
11 quemadmo. teſt. aperi. † quòd quando eſt diſcordia
inter inſtrumentum & teſtes in en non deſcriptos,
debet fieri articulus de vnitate actus. Idem tenet Bar-
tolus & Baldus in l.ij.C.de bono.poſſeſsio. ſecundùm
tab.idem ſequitur Felyn.in cap.cùm Ioann. etemita.
extrà de fide inſtrumẽto. maximè, cùm dicta teſtium
non poſsint dici cnntraria aut falſa, quando poſſunt
12 † aliqua interpretatione verificari: per text. in dicto
cap. cùm tut.not.Innocentius in c.cauſam quæ.extrà
de reſcript.ita Bald.in conſilio cccxxiij.in quatto vo-
lumine. nec eſſet inconueniens dicere, quòd Auton.
ipſe de mandato Ioannis ſui patris id perpetrauerit,
& ſic ex aſſertione prædicta reſultat indicium ad tnr-
turam: vt dixit Ange.in l.ſi quis in graui. ff.ad ſillei.in
§.ſi quis moriens.Pro quo facit ratio, quia nemo præ-
13 ſumitur immemor ſalutis æternæ: † & pauci reperiun
tur, vt experientia docet rerum magiſtra, qui in arti-
culo mortis mentiantur, imò communiter omnes
morientes laborant ad ſalutem animæ, & multi faci-
noroſi ac improbi in extremo vitæ exhibent ſigna
pœnitentiæ. & videmus multos vſurarios reſtituere
vſuras in vltimo vitę ſpiritu.& ſic validum eſt argum.
à communiter accidentibus. l.certi condictio.§.ſi nu-
mos. ff.ſi certum petatur, ergo non eſt credendum,
14 † quòd quondam Iacobellus in vltimis conſtitutus,
prope mortem exiſtens, voluerit ſocerum & cogna-
tum innocentes criminis inculpare. Ita per prælle-
gata & alia concludentia conſuluit Marſil.dictam aſ-
ſertionem factam per conſtitutum in mortis articu-
lo, facere indicium, in ſuo conſilio v.iij.colum.primo
volumine. & licet in rei veritate ita indiſtinctè opi-
nio hæc originaliter Ange.nō neſſet tuta, & commu-
niter non teneatur: & idemmet Angel. aliter tenuerit
firmando contrarium in l.mater.in fin.per illam glo.
C. de calumnia. & Nicola. in dicto §.ſi quis moriens,
15 † & ſequitur Paris de Put.in tractatu ſyndica.in verſi.
tortura. lo vltimo. in cap.officialis poſuit. iij.colum.
attamen ſubdit hoc eſſe verum, niſi concurrant alia,
vt quia inquiſitus eſſet inimicus percuſsi.& tamen
vltra inimicitiam hanc multa alia ſuprà allegata &
infrà concurrunt: aliàs ſi vltra aſſertionem alia non
concurrant, non erit ſtandum aſſertioni vulnerati ſeu
decedentis: prout dicit Angel. in dicta l.j.ſi quis mo-
riens.dum ſubdit vidiſſe aliàs de facto, quòd à quodã
mercatore quidam mercator Peruſinus fuerat diffa-
matus de furto, & poſteà compertum illud fuiſſe ab
alio cõmiſſum. & bene idem probat text. in dicto §.ſi
quis moriens.dum dicit non eſſe credendum domino
vulnerato, ſi moriens dixerit ſe fuiſſe à ſuis ſeruis vul-
neratum, & idem in terminis reperio cõſuluiſſe Alex.
de Imol. in ſuo conſilio xiiij.incipien. ponderatis.in
tertio volumine vbi concludit, quòd ſi teſti inimico
non creditur, & ſi ſtatim quòd dicit ſe vulneratum ab
aliquo, adparet quòd eſt ei inimicus, ergo ei creden-
dum non eſt. cùm teſti odioſo non credatur, etiam ſi
ſit in mortis articulo, & teneat corpus Chriſti in ma-
nu: quia non omnis qui moritur, eſt ſanctus Ioannes
euangeliſta, dixit Bald. in titulo de pace conſtant.in
verſic. vaſalli noſtri. in fin. & idem ſequitur Ludo.in
dicto §.ſi quis moriens.Gand.in tracta.male.in rubri.
an pax facta de vulnere.in verſic.qui iudex ad proba-
tionem.veri.ſed pone, quòd quidam vulneratus. An-
gelus & Auguſtinus ibidem Alexan. in conſilio xliiij.
ſecunda columna. Iaſ.in l.de die.in princip. ff.qui ſa-
tiſda.cogan. & in l.j.in princip.ff.de eo, per quem fa-
ctum erit. & conſuluit Marſil. in ſuo conſilio xx.in iij.
columna.licet de tot authoritatibus non meminerit.
† Quintò opitulatur contra ipſum Ioan. fama publi- 16
ca & vehemens, ex qua pariter reſultare adparet indi-
cium ad torturam: vt conſuluit Bart. in conſilio cxcj.
incipien.domino paci de burgo.ſacri Sepulchri.& ſe-
quitur Baldus in conſilio cxxxj. incipien. viſis dictis
articulis.in ij.volu. & in cap.j.§.iniuria.de pace iura.
firm.verſic.ſed nunquid ex tali confeſsione. Alexand.
in additin.in l.fin.de quæſtio.Felynus in cap.veniens.
de teſtib.& vbi vertitur difficultas probationis, fama
ſola iunctis aliquibus adminiculis, inducit plenam
probationem, † quæ ſufficit ad cõdemnationem. cap. 17
præterea.& ibi not.de teſti. Ita in terminis Anton.de
Butr. in cap.veniens. In primo de teſtib. Innocen. in
cap.veniens.de verbo.ſignific. Baldus in l.cum ſuper.
C.de rei vendi.& in authen.quas actiones.C.de ſacro-
ſan.eccleſi. Alexand.in conſil. xxiiij.in ſecundo volu.
Nec videtur ſuffragari poſſe eidem inquiſito, quod al
legatur pro eius parte, quòd debuiſſet probari, vnde
fama ipſa originem habuerit, & ex probabili cauſa: &
pariter † quòd ad famæ probationem requirantur 18
nonnullæ qualitates, quæ hic probatæ non adparent.
nam rectè intuenti fama hæc cõtra prædictum inqui-
ſitum ſatis, ſupérque ex probabili & rationabili cauſa
emanata ac fundata adparet potius, quàm fama pro
ipſo inquiſito probata, concurrentibus tot prælle-
gatis vrgentibus indiciis, & notoriis: ex quibus ratio-
nabiliter fama ipſa emanauerit, quæ non concurrunt
in fama pro inquiſito probata deueniente ex quadam
prætenſa confeſsione extraiudiciali, videlicet quòd
ceciderat in flumine Iacobellus ipſe, & tamen non
formiter probata: & nihilominus dico abſque veri
præiudicio, quòd licet teſtes deponentes contra in-
quiſitum de fama, non videantur deponere de omni-
bus circunſtantiis, vel requiſitis neceſſariis ad proba-
tionem famę, attamen † quia ſunt in maximo numero 19
& copioſo, plenè probabunt famam, licet informiter
deponent de ea: nam eo caſu, quando ſunt decem te-
ſtes duntaxat, licet non deponant de omnibus requi-
ſitis, ſi applicant ad numerum decem vel plurium te-
ſtium, remanet probata fama. Ita in ſpecie conſuluit
Franciſ.de crem. in conſilio incipien. in Dei nomine
Amen. In quæſtione præfata. cui conſilio ſe ſubſcri-
pſerunt Salyce. Flor. & nonnulli alij docto. refert &
ſequitur Alexand.in l.de minore. §.plurium in addit.
incipien.ſed quid ſi dixit. Barto.in l.tertia.§.eiuſdem.
de teſtibus. vbi in ſpecie dicit Bartol. quòd ſi produ-
cuntur decem teſtes vel plures ſuper fama, quòd fiet
probatio legitima, etiam quòd formiter non depo-
nant de omnibus circunſtantiis requiſitis: & minimè
ſufficiens cauſa ſcientiæ per eos reddatur: licet aliàs
ſi eſſent pauciores numero, exigerentur etiam & ra-
tiones

tiones & cauſæ ſufficientes. Ita conſuluit Socin. in conſilio iiij. penultima colum. verſic. poſtremò in tertio volum. Sextò & vltimò, accedunt minæ nec non recuſatio concordiæ, & pacis præfati Ioan. cum dicto Iacobello eius genero, quæ adminiculãtur prædictis indiciis. & vltra ſatis eſt conſideranda fuga præfati Anto. filij eiuſdem Ioannis ſimiliter inquiſiti, in quæ hucuſque in hodiernum diem perſiſtit. & ſic tanquàm ſocius criminis inquiſitus & querulatus, nunquàm amplius viſus fuit, licet perſiſtat in banno, & contumacia. & ſic ex ſocij criminis fuga, reſultat ſimi-
20 liter indicium contra ipſum Ioan. carceratum, † tanquàm criminis ſocium & participem: vt conſuluit Alexand. in conſilio lxv. in primo volum. & in conſil. xlij. in ſecundo vol. ſubdens, quòd ſi non proſunt ſingula, multa iuuant. l. ſancimus. in fin. C. de teſtamen. l. ſpadonem. in §. qui iura. ff. de excuſa. tutorum. & cap. præterea. cum ſimilibus. extra de teſtibus. & ideò ad propoſitum dixit Bald. in l. excipiuntur. ff. ad Sillcia. quòd ex multis indiciis reſultat plena probatio. Hinc dixit idem Bald. in l. non eſt veriſimile. ff. quod metus
21 cauſa. † quòd ex pluribus indiciis vel argumentis vehementibus poteſt in cauſa criminali iudicari. & ideò dixit Rapha. Fulgo. in l. fina. C. famil. erciſcun. quòd licet ſingula indicia debeant probari per duos teſtes, iuxta glo. in l. fin. C. famil. erciſcun. & vnius teſtis de indicio remoto non probet indicium, hoc non habet locum, vbi eſſemus in pluribus indiciis: quia etiam,
22 † quòd ſuper eis teſtes ſingulares deponant: attamen ex eorũ prædictis depoſitionibus reſultant plures præſumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per regulam prædictã. & ſi non proſunt ſingula, multa iuuant. & ſecundum iſtam opinio. conſuluit Soci. in conſilio liiij. in tertio volum. & ſequuntur Moder. Senen. in tract. de indi. & tortu. ſecunda colum. quod maximè concedẽdum eſt in caſu præmiſſo, data atrocitate criminis parricidij, in quo ſumus: per text. in l. prima. ff. ad leg. Pomp. de parri. & in l. prima. C. eod.
23 titu. in quo quidem delicto propter eius † immanitatem iura nouum genus pœnæ excogitarunt, videlicet quòd condemnatus de huiuſmodi crimine inſutus culeo cum gallo gallinaceo, vipera, & ſimia, & inter tales ferales beſtias comprehenſus proiiciatur in mari, vel in flumine, vt omnium elementorum vſu viuus careat, & ei cælum ſuperſtiri, & terra mortuo auferatur. & ſic iſtam pœnam ponit Imperator in delicto iſto parricidij, in §. alia. Inſtitu. de public. iudic. & in l. prima. C. ad leg. Pompe. de Parrici. Nec in aliquo ex defenſionibus præfati Ioan. inquiſiti adparent in aliquo indicia, de quibus ſuprà, nec aliquod ex eis euacuatum per prætenſas probationes, quæ prætenduntur factæ ad defenſionem ipſius inquiſiti: cùm aduerſus ipſum ſint, prout manifeſtè adparent indicia vrgentiora. & ideò dixit Bartol. in l. prima. §. ad quæ-
24 ſtionem. verſic. nec facilè. ff. de quæſtion. † quòd quando torquendus habet aliqua indicia pro ſe, illa indicia quæ vrgent contra ipſum, debent eſſe magis vrgentia, ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri poſſit. Idem referunt & ſequuntur Moder. Senen. in tracta. de indic. & tortur. in v. chart. in verſic. circa quintam quæſtionem. in ver. illud eſt bene not. Ex quibus omnibus, cùm materia indiciorum ſit arbitraria, vt dixit Bartol. in l. fina. ff. de quæſtionib. Bal.
25 in l. vnica. C. de confeſſis. col. vj. † Ioan. Andr. in cap. cùm in contemplatione. de regulis iuris. conſulo partes Curiæ comitalis terræ Sinopolis eſſe in ſubiiciendo prædictum Ioan. ſocerum, quæſtionibus & tormentis ad eruendam eius confeſſionem ſuper delicto prædicto, de quo inquiritur, iuris tamen forma ſeruata. Et huius voti ſum, prout ita iuris eſſe arbitror ego, Thomas Grãmaticus de Neapo. Vtriuſq; Iuris Doct. In cuius fidem propria manu ſubſcripſi, & ſigillo quo in ſimilibus vti conſueui, præſens Conſilium ſignatum tranſmitto.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis deponens ſe vidiſſe de nocte hominem committere maleficium, niſi adijciat ad lumen lunæ, vel accenſo igne, non probat.*
2 *Teſtis criminoſus, ſeu in peccato mortali, repellitur à teſtimonio.*
3 *Teſtes criminoſi aut infames non ita paſſim & indiſtinctè admitti debent, niſi cum tortura.*
4 *Teſtes alias non integri ſeu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter haberi non poſſet, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia ſit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non poſſet, niſi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc. & nu. 5.*
6 *Iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur: & agnati ipſi videntur in cauſa propria teſtificari. & nu. 7.*
8 *Inimicitia iuſta cauſa vbi ſubeſt, etiam quòd inimicitia non probetur in teſte, ſemper repellitur: etiã ſi teſtis ipſe atteſtarentur nullam ſubeſſe inimicitiam. & nu. 9.*
10 *Idem dicendum de inimico præſumpto, quod de inimico vero.*
11 *Teſtes viles & pauperes non probant. & nu. 12.*
13 *Verba geminata principis demonſtrant latiſſimam & enixam voluntatem ipſius.*
14 *Motu proprio dicitur conceſſum per principem id, quòd eſt propter benemerita conceſſum licet non fuerit expreſſa clauſula motu proprio.*
15 *Principis aſſertioni ſtatur, quòd conceſſerit aliquid propter benemerita: licet de benemeritis probetur.*
16 *Meretrix dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recepit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi teſtes deponunt ſe ſcire, quòd eſt meretrix.*
17 *Teſti deponenti de eo, quòd ipſe fecit, ſtatur, etiam ſi eſſet infamis. & nu. 18.*
19 *Reſcriptum ſeu priuilegium continens plura capita, quorum alterum eſt ſubrepititium, & alterum verum, ſuſtinetur ex capite vero: licet aliud fuerit ſubrepititium.*
20 *Conceſſum ſi fuit alicui quod maius eſt, videtur multò magis conceſſum id, quod minus eſt.*
21 *Princeps dum narrat ſe conceſſiſſe cum deliberatione ſui adſiſtentis conſilij, non poteſt cogitari, quòd error interuenerit.*
22 *Princeps tunc dicitur facere ex certa ſcientia, quando dictam clauſulam ponit in priuilegio.*
23 *Priuilegium principis non eſt abſurdè interpretandum ſeu obſcurè, ſed ſanè & propriè. & verba adpoſita per ipſum principem in priuilegio, non debent tenaciter interpretari: & ſunt conformanda æquitati: licet verba ipſius non patiantur. & nu. 24.*
25 *Principis beneficia ſunt latiſſimè interpretãda, maximè contra ipſum principem concedentem.*

CONSILIVM LVIII.

REdemptoris gentium ſuffragio petito, A-
men. In cauſa Ioã. dominici mele de Nea-
poli, inquiſiti de ingreſſu domus cuiuſdam
nobilis de nocte, & attentatę pudicitiæ Y-
ſabellæ filiæ naturalis tantum eiuſdem nobilis, pro-
ducuntur mater ipſius Yſabellæ querulantis, & Ca-
milla ſoror eiuſdem, in teſtes deponentes cognouiſſe
eundem Ioan. de nocte hora vj. noctis ad vocem: & ex
quo lucebat aër. liquet enim ex medicorum ſeu phyſi-
corum extante teſtium depoſitione, quòd eo tempo-
re contento in inquiſitione, & depoſitionibus teſtium
productorum ad inſtantiam fiſci, luna non lucebat:
nec per moltos dies anteà, nec pòſt: ſed noctes fuerant
1 obſcuræ: ex quo † ſuccedit non tenere depoſitionem
præfatorum teſtium, per not. per Bald. & Angel. in l.
ſi cum exceptione, §. in hac. ff. quod metus cau. & in c.
primo. §. porrò. quæ fuit prima cauſa benefic. amit. &
in l. Arethuſa. ff. de ſtatu homi. & in l. de quibus. ff. de
legib. & in repet. l. j. ff de his, qui ſunt ſui vel alien. iur.
& in l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſſunt. in qui-
bus Bald. refert pro hoc Oldra. euaſiſſe inquiſitum de
homicidio, ex quo teſtes depoſuerunt cognouiſſe ho-
minem illum inquiſitum de nocte. Idem tenuit An-
gelus in l. j. §. interdum. ff. ſi pars hæred. peta. Iaſon in l.
ſi non ſpeciali. C. de teſtamen. idem Angelus in conſi.
cxciiij. incipien. viſis proceſsibus. coſulū. iij. & in tra-
ctatu maleficiorum. in verſic. comparent. Cæpol. in
conſilio xxxij. columna iiij. Ioan. de Ana. in c. primo.
j. col. de ſorti. Præterea præfata mater nomine Mar-
tia, eſt concubina patris ipſius Yſabellæ querulantis,
2 & † ſic criminoſa, & in peccato continuato: & teſtis
criminoſus nõ admittitur in teſtem in criminalibus,
cùm propter crimen euadat vilis: l. prima. C. vbi ſen.
vel clariſ. ita Bald. in authen. ſi dicatur. circa finem. C.
de teſtibus. per Bald. in l. cunctos populos. j. colum. C.
de ſumma trinitate, & fide catholica. vbi etiam Iaſon
in fine. Abb. in cap. teſtimonium. de teſtibus. Et qua-
tenus diceretur, quòd criminoſus admittitur in ſubſi-
dium, quando veritas aliter haberi non poteſt, maxi-
mè in his, quæ fiunt de nocte, in quibus non conſue-
uerunt plures intereſſe: reſpondetur, quòd in caſu, in
quo teſtes infames ſeu criminoſi admittuntur, non ita
ſimpliciter & indiſtinctè admitti debẽt, niſi cum tor-
3 tura. † dixit Barto. in l. ob carmen. ff. de teſtibus. quem
ſequitur Franciſ. de Aret. in dicto cap. teſtimonium.
extra eodem titulo. & quando concurrit vilitas & in-
honeſtas, prout in caſu præſenti: & ſecus eſſet in eo,
qui non eſſet turpis ratione ſui delicti ſeu criminis.
Ita concordat Bartolus, in hoc ſibi contrarius. in l. ex
libero. ff. de quęſtionibus. & ideò dixit pulchrè Alber.
de Male, in ſuo tractatu de teſtibus. colum. xxv. quòd
inquantum dicatur, quòd teſtis infamis admittitur in
criminalibus in ſubſidium, debet intelligi cum gra-
no ſalis, videlicet cum tormentis. & idem voluit Sa-
lycet. in dicta l. conctos populos. & Alexand. in con-
ſilio xj. j. volum. Item & ſecundò regula ipſa, quòd
vbi veritas aliter haberi non poteſt, in ſubſidium ad-
mittantur teſtes aliàs non integri, ſeu inhabiles, debet
intelligi, dummodo ante omnia ſit articulatũ, quòd
4 † veritas aliter haberi non potuiſſet: aliàs nõ poſſent
teſtes inhabiles admitti. Ita conſuluit Alexand. in ſuo
conſilio lxiiij. incipiente, viſo themate. in primo vol.
vltima columna: vbi pulchra ad hoc adducit. & idem
conſulendo tenet Marſil. in ſuo conſilio xxxj. nu. 33.
primo volumine. & conſilio xlj. numero 6. & conſil.
lxxx. numero 62. ſed hic deficit huiuſmodi poſitio &
probatio, ergo &c. Item & tertiò ex alio non debue-
runt, nec potuerunt teſtes ipſi admitti: quia in cauſa
ipſa fuit proceſſum, & proceditur ad querelam: & vbi
proceditur per inquiſitionem, recipiuntur † teſtes in- 5
habiles: ſecus vbi proceditur ad querelã: vt dixit Ang.
in tracta. malefic. in verſic. *mettuer de mal dadi*, prima
colum. poſt Innoc. quem ipſe refert in cap. I. & A. de
re iudi. vbi dicit Innoc. quòd in cauſa inquiſitionis,
etiam criminoſi recipiuntur. & idem tenet Angel. in
tracta. malefic. in verſic. qui iudex ſtatuit terminum
ad opponendum. & conſuluit Marſil. in conſil. v. in
antepenul. colum. & ideò dixit glo. in l. etiam. de pro-
ba. quòd iudex poteſt recipere teſtes inhabiles ad ſui
informationem, & ſic ex officio. Idem refert & ſequi-
tur Pet. de Monforte, doctor antiquiſsimus in conſti-
tutione regni, proſequentes. ſub ritu. de pugna. ſubla.
Præterea & quartò, præfati teſtes non poſſunt, nec
debent admitti in criminalibus, in quibus ſumus ra-
tione affinitatis ſeu conſanguinitatis: † per tex. & ibi 6
communiter doct. in l. parentes. & in l. eos. C. de teſt.
& in l. teſtis idoneus. ff. eodem titu. & voluit Spec. in
titu. de teſte. §. primo. verſic. item, quod eſt patens. &
ibi Ioan. Andræas in addi. Paul. de Caſt. in l. fin. C. de
proba. Bartol. in l. aut affinitate. ff. de procur. Abb. in
cap. coram. ſecunda colum. extrà de offic. deleg. Alex.
conſilio xlv. in ſecundo volum. & conſil. xiij. j. volum.
Marſil. in conſilio xxxj. & conſi. lxxvj. primo volum.
Ioan. de Imo. in l. qui teſtamento. ff. de teſtam. maxi-
mè, quia † iniuria facta vni de agnatione, dicitur toti 7
agnationi facta, & iniuria communis dici poteſt. &
ſic videntur in cauſa propria teſtificari, vt probat be-
ne text. in l. vnica. C. de rap. virgi. vbi Bald. not. in v.
not. & tenet etiam Bartol. in l. lex cornelia. ff. de in-
iur. voluit Salyce. in l. parentes. C. de teſtib. Anton. de
Butr. & poſt eum Felyn. in capit. cùm oporteat. de ac-
cuſ. in tertia colum. & conſuluit Decius in conſilio
cxxxj. primo volum. & licet non videatur iniuriata
tota agnatio, quantum ad hoc, vt cuilibet competat
actio iniuriarum, tamen intelligitur facta toti agna-
tioni, quantum ad hoc, vt nemo de dicta agnatione
poſsit in cauſa ipſa teſtificari pro conſanguineo in-
quiſito, de crimine: per dictã l. lex cornelia. & ibi Bar-
tol. poſt glo. idem voluit Bartol. in l. cùm ſcimus. C. de
agri. & cenſi. libro xj. Baldus in l. vnica. C. ſi quacun-
que prædi. poteſt. & plenè Iaſon in l. ſi ita ſtipulatus. §.
Chriſogonus. ff. de verbor. obligationi. penul. colum.

Item & ex alio teſtes ipſi mater & ſoror non pro-
bant, cùm ſubſiſtat iuſta cauſa inimicitiæ † ex iniuria 8
prætenſa querulata contra præfatum Ioan. Domini-
cum inculpatũ de aggreſſura præfata in propria do-
mo de nocte, & vbi ſubeſt iuſta cauſa inimicitiæ, etiã
quòd non probetur inimicitia in teſtibus, ſemper re-
pelluntur teſtes, etiam ſi ipſimet atteſtarentur nul-
lam habere inimicitiam: † ita dixit Innocen. in cap. 9
cùm I. & A. de re iudi. in fin. Bald. in l. præſcriptione.
C. ſi contra ius vel vtili. public. penultima columna.
& in authen. ſi dicatur. C. de teſtib. Abb. in cap. repel-
lantur. & in cap. cùm oporteat. de accuſ. Bal. in conſi.
cccxvj. incip. præſuppoſito. in iiij. volum. Alexan. in
conſil. clxxiiij. incipien. viſa inquiſitione. primo vol.
& conſil. xcix. eod. volum. Et idem iudicandum eſt de

inimic

inimico præſumpto, quod de inimico vero: maximè in recipiendis teſtibus, in quibus idem operatur ini-
10 micitia præſumpta quod operatur, & † vera: ſecundum Innocent. in præfato cap. cùm I. & A. Bart. in l. j. ad fin. C. de his, quibus vt indignis. & Bald. referens. Innoc. in præfata l. præſcriptione. & in authen. ſi verò dicatur. C. de teſti. Item & ſextò, quòd teſtes inhabiles ſeu non integri admittantur, vbi veritas aliter haberi non poteſt in ſubſidium, debet intelligi, dummodo non ſint partes principales, aut inimici, & ſic huiuſmodi inhabilitate adſtricti, quòd non poſsint de iure recipi: Sed intelligi debet de alijs inhabilitatibus ratione defectus perſonæ, ſeu ætatis, infamiæ, aut ſexus: vt patet ex not. doctrina Salyc. in l. ea quidem. quinquageſima col. verſi. ad tertiam. C. de accuſ. vbi dicit,
7 quòd quando veritas aliter haberi non poteſt à teſtibus integris, tunc admittuntur teſtes minus integri. & ponit exemplũ in ludente in barataria ſeu in proſtibulo, & in decepto in ludo cum falſis taxillis. Nam, vt veritas adpareat, poterit id probari per lenones, meretrices, aut baratarios, qui ibi veriſimiliter interfuerunt. Idem tenet Angel. in tractatu maleficiorum: in verſic. *metiter de mal dadi*. refert & ſequitur Alex. de Imol. in conſilio lxiiij. incip. viſo themate. prima colum. j. volum. & pariter vbi induceretur teſtis minor viginti quinque annis, qui aliàs non debet recipi in criminalibus: vt in l. teſtium. ff. de teſtib. tamen in ſubſidium, & vbi veritas aliter haberi non poteſt, admittetur. Ita Ioan. Andreas in addition. Specul. in tit. de teſte. §. primo, verſiculo, item excipitur, quòd eſt impubes. & pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus, per capitulum mulierẽ. xxxiij. quæſtione quinta. & per cap. forus. de verborum ſignificatio. dico de iure canonico: tamen in ſubſidium admittitur. Ita Ioannes Andr. vbi ſuprà, in verſicu. item, quòd eſt mulier. & pariter in laico contra clericum in cauſa criminali. Nam licet non admittatur, per c. ſi qui. ſecunda quæſtione. vij. & cap. veniens. el primo de teſtib. tamen vbi veritas aliter haberi non poteſt, poterunt laici admitti contra clericũ. Ita voluit Abb. in cap. de cætero. j. colum. extrà de teſtib. & ita in particulari exemplificando, conſuluit Alexan. in præfato conſilio lxiiij. in primo volum. & plenè in conſil. clj. & cliij. vbi pleniſsimè in v. volum. & Franc. de Aret. in conſil. xiij. Vltimò liquet, quòd omnes teſtes præ-
11 fati, & alij examinati pro † querulante, contra præfatum Ioan. Dominicum, ſunt viles & pauperes, vt plenè probatum eſt: quo caſu eis credendum non eſt. l. tertia, in princip. ff. de teſtib. & in cap. in literis. extrà eodem titu. Specul. in tit. de teſte. §. j. verſic. item quòd eſt pauper. Ex quibus quidem clara reſultat cõcluſio,
12 quòd vbi teſtes patiuntur † plures exceptiones, eo caſu non admittuntur etiam in caſibus, in quibus veriſimiliter veritas aliter haberi nõ poſſet, quàm ab eis. Ita rectè intuenti adparet conſuluiſſe Soci. in conſil. cxviij. incipien. viſa in antepenultima col. verſic. poſtremò. j. volum. Barbat. in conſilio lxv. ſapienter. in quarto volum. Marſil. in conſil. cij. vltima colum. ſecundo volum. & quòd patiantur plures exceptiones, liquet: nam probantur viles & pauperes. Item conſanguinei & affines. item deponunt cognouiſſe homines de nocte luna non lucente, vt phyſici teſtati ſunt. Item adparent concubinarij, & ſic criminoſi. Item conuincuntur cum coartata, quòd ea nocte ibi Ioan.

Dominicus eſſe non potuit. Et hæc ſufficiant quo ad euacuationem inquiſitionis, quòd de nocte aſcẽderit per ſcalã, & ingreſſus fuerit domum & camerã ipſius querulantis puellæ. Quò verò ad priuilegium indultus Cæſarei eidem indultũ, pro pluribus delictis, aliàs commiſsis per præfatum inquiſitum, quod prætenditur impugnari per Regium procuratorẽ fiſcalem tanquam ſubreptitiè & obreptitiè obtentum, dum in eo expoſitum fuerit de vulnere illato illi de Ianarella, necnon & Ioan. Baptiſtæ lopes fuiſſe vim vi repellendo: & tamen dicitur illos fuiſſe aggreſſos per præfatũ Ioan. Dominicum: quod quidem licet non adpareat ita fuiſſe: attamen dato abſque veri præiudicio, quòd ita adpareret, dicitur quòd cùm totum hoc partes remiſerunt, & indultus etiam fundatur ſuper partium remiſsione ac ſeruitiis præſtitis per eundem Ioann. Dominicum in obſidione Neapol. contra Gallos, & inimicam ligam: & etiã in obſidione Florentiæ, necnon & in bello contra Turcas in partibus Alemaniæ, quo caſu dum Cæſar noſter deliberauerit gratificari eidem Ioan. Dominico, expreſsit inſuper in indultu præfato pluries reiteràdo, ſe concedere abolitionem dictorum criminum, & aliorum quorumcunque criminum: † debent verba ipſa latiorem effectum indu- 13
cere: quia oſtendunt ipſius principis diſponentis latiſsimam & enixam voluntatem: per textum valde ſingu. in l. baliſta. ff. ad trebellia. glo. in cap. ex eod. ver. vt omnia & ſingula de electi. in vj. gloſſ. in clement. j. in verſic. quibuſcunque. de iudic. glo. in l. cùm pœna. in glo. ibi dum dicit, quocũque modo. ff. de arbi. Inde ſuccedit, quòd cùm adpareat principem intuitu meritorum ſeruitiorũ præſtitorum per ipſum Ioan. Dominicum, conceſsiſſe dictum indultũ, videtur eo caſu etiam motu proprio ipſius principis conceſſum: licet
† motus proprius expreſſus non fuerit. Ita dicit Gulie. 14
de Cun. in l. iij. §. ſi procurator. ff. quod quiſque iuris. argum. l. ſi verò non remunerãdi. §. idem Papinianus. ff. mand. ſequitur Alex. reputando hoc menti tenendum in dicta l. iij. in princip. Alberi. de Roſa. in l. j. ff. eod. tit. in princip. v. colum. vnde infertur, quòd cùm videatur conceſsiſſe motu proprio, extenditur gratia vltra præſumptam intentionem ipſius principis concedentis. text. eſt in clemen. ſi romanus. de præbend. & in l. qui autem. ff. ſi quis can. Et eſt aduertendum, quòd quatenus indultus fuerit conceſſus propter ſeruitia, & ſic benemerita, ſtandum eſt aſſertioni ipſius principis concedentis. † & vltrà, quòd cùm in proceſſu li- 15
queat de ſeruitiis præfatis præſtitis, ipſis decurionibus aſſerentibus propter benemerita & ſeruitia alicui aliquid conceſsiſſe, ſtetur eorum aſſertioni. vt dicit Bartol. in l. ambitioſa. colum. xj. ff. de decret. ab ordin. facien. ſecundum quem conſuluit Deci. in conſil. cxcj. iij. colum. j. volum. & in conſilio xxxiiij. incip. conſultus. iiij. volum. ergo multò fortius ſtari debet dicto principis, propter ſeruitia aſſerendo ſe conceſſiſſe: clem. j. de probat. cũ vulga. Nec minimè ex præmiſsis poſſet de ſubreptione ſeu obreptione redargui prætextu violentiæ cõmiſſæ in Cubell. de nocte, cùm fuerit dictum violentiam commiſsiſſe cuidam ſcorto nomine Cubella: & tamen adparet, quòd erat coniugata, & virum habebat, & habet: & ſic non videtur, quòd ſit meretrix: Nam præmiſsis datur facilis reſponſio, videlicet quia ipſa Cubella adportatur ac defertur per eius honoratum virum cuicunque volenti ipſam

carnaliter cognoſcere, vſque ad proprias domos ean-
dem cognoſcere volentium, vt probatum eſt: & ſic
dum mulier nunc vnam domum, nunc aliam ingre-
16 ditur, dicitur meretrix: † ita dicit Ang. in l. ſi qua illu-
ſtris. C. ad orfi. cuius lecturam manu propria eiuſdem
Ang. teſtatur vidiſſe Bertha. in reper. ſuo in verſiculo,
meretrix. & maximè dum adparet ipſam Cubellam
recepiſſe pecuniam pro meretricio: vt dicit Bald. in
l. idem. ff. de condiction. ob turpem cauſam. & etiam
adparet per teſtes deponentes ſe ſcire, quòd eſt mere-
trix: vt dixit Baldus in l. j. C. de collu. dete. & licet ſit
vnus teſtis nobilis aſſerens, quòd ducta ad eius domũ
per eius virum, poſtquã cum ea coiuit, ſibi pecuniam
erogauit, adparet quòd ſit vnicus teſtis circa eroga-
tionem pecuniæ: attamẽ quia teſtificatur de eo, quod
17 ipſe fecit, ſtandum eſt eius dicto: licet vnico teſti. † Ita
voluit Paul. de Caſtro, in l. quicunque. vltima colum.
C. de ſeruis fugitiuis, & in l. ſeruos. C. de teſtib. & con-
ſuluit Paul. de Caſtro, in conſil. cccxxix. incipien. viſa
petitione præfata. imò plus, etiam ſi talis teſtis vnicus
deponẽdo de eo, quod ipſe fecit, eſſet infamis de iure,
18 adhuc ſibi credendum eſt. Ita ſingulariter † dixit Paul.
de Caſtro. in l. ij. ff. ſi ex noxa. cauſa agatur. in §. ſi ab-
ſens. & ibidem Alexan. & ſequitur Iaſon in l. cunctos
populos. C. de ſumma trinitate & fide catholica. pe-
nultima colum. Et ſic licet poſſet abſque veri præiudi-
cio, dici aliquod caput ſubreptitiũ ſeu obrepticium
in reſcripto ſeu priuilegio: attamen quando in eo ad-
paret aliud caput verum, ex illo capite vero ſuſtenta-
tur & validatur: nec vitiatur ex capite ſubreptitio vel
19 obreptitio. † text. eſt in cap. ſi eo tempore. de reſcri-
ptis. quem ad hoc extollit Abbas in cap. ſedes. de re-
ſcriptis in vj. & in cap. ceterum. eodem tit. lo ſecundo.
& ideò dixit Anton. de But. Imo. & Domi. in cap. con-
ſtitutus. de reſcript. quòd dum Papa reſcripſiſſet, vt
quidam admitteretur ad ſocietatem tertij ordinis in
hoſpitali de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur
ſibi de bonis hoſpitalis, tanquam vni ex aliis, ſi tamen
hoſpitale non habeat bona, tenebit tamẽ reſcriptum,
& recipietur ſeipſum alimentaturus. Item in dicto
priuilegio indultus caſſantur omnes contumaciæ, cri-
mina & forindicationes fortè ſequutæ, & tamen ma-
ior pœna nõ reperitur forindicatione, per quam bo-
na publicantur, & infamis forindicatus euadit. Et in-
ſuper poteſt impunè occidi per conſtitutiones regni:
& ſic cùm in priuilegio ipſo liqueat eſſe conceſſum
id, quod eſt maius, videtur etiam quod minus eſt fuiſ-
ſe conceſſum. regula l. in eo, quod plus ſemper ineſt
20 † quod eſt minus. ff. de regulis iuris. & facit bene, quia
qui poteſt id, quod eſt plus, poterit etiam id, quod eſt
minus. dixit Bartol. in l. ij. ff. de iur. omnium iudic. &
ſic concluditur, quod optimè ſuffragatur indultus,
cùm in eo longè maius quàm petitum fuit, cõceſſum
extiterit, & maximè adparente conceſſione ipſius in-
dultus facta ex certa ſcientia, & cum deliberatione
adſiſtentis cõſilij: quo caſu non poteſt cogitari, quòd
21 error interuenerit, † vt Bartol. & omnes in l. ſed & ſi
quis. §. fin. ff. ſi quis cautio. & in l. fin. de condict. inde.
Et dicitur tunc princeps ex certa ſcientia quid feciſſe,
quando ipſam clauſulam ex certa ſcientia poſuit in
priuilegio. glo. eſt in clemen. & ſi principalis. in glo. ſi.
de reſcript. & in cap. ſtatutum eod. titu. in vj. docto. in
cap. paſtoralis. de offic. delegati. & præſertim proce-
dunt præallegata, vbi in principe præſumi poteſt ali-
qua ſubſiſtentia cauſæ, vt dicit Ant. de Butr. & Imo.
in cap. nam concupiſcentiam. extrà de conſtitutio. &
† & ſic ſatis videtur cauſa ſubſiſtere in caſu de quo 22
agitur, dum propter merita & ſeruitia adpareat facta
conceſſio. & ideò non ab re dixit Bald. in l. ſecunda
quarto nota. C. de legibus. quòd † priuilegium princi- 23
pis non eſt obſcurè ſeu abſurdè interpretandum, ſed
ſanè & propriè. & alibi dixit gloſſ. in cap. allegant. in
verſic. tenax. xxvj. quæſtio viij. quòd verba poſita per
principem in priuilegio, non debent tenaciter aut
ſtrictè interpretari. hinc dixit glo. in capit. paratus. in
glo. tertia. xxiij. quæſtione j. quòd verba in priuilegio
principis poſita debemus conformare æquitati, licet
etiam verba hoc non patiantur. idem tenet Oldr. in
conſilio cclxviij. incip. quæſtio eſt, vtrum per priui-
legium. maximè quia † beneficia principum ſunt latiſ- 25
ſimè interpretanda, præſertim contra ipſum princi-
pem concedentem. glo. eſt not. & ibi Bald. in l. bene-
ficium. ff. de conſtit. princ. & in l. nec auus. & ibi Bald.
C. de emancip. lib. & in l. cùm filius. de teſtam. milita.
& pulchrè Innoc. in cap. cùm dilectus. de donat. & in
cap. cùm olim. de verborum ſignifi. Ex quibus omni-
bus & eorum ſingulis venit Ioannes Dominicus ipſe,
cùm ſatis grauatus fuerit, rationabiliter abſoluendus.
Et ita conſulo iuris eſſe ego,

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes coniurati admittuntur ad probandum coniura-
tionem.*
2 *Socius criminis an probet contra ſocium in furtis, vide
pro & contra. & tand. in quòd non. & nu. 3.*
4 *Latrones dicuntur, qui in ſtratis publicis aggrediuntur
homines, & ipſos violenter ſpoliant & furantur.*
5 *Teſtis & principalis in cauſa propria quis eſſe nõ poteſt.*
6 *Socius criminis confeſſus de alio, eius dictum non ſuffi-
cit ad torturam contra illum.*
7 *Teſtis interrogatus de ſe ipſo, & de alio, ſtatur prima
depoſitioni: licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in
tormentis.*
8 *Iudex debet in genere interrogare delinquentem, &
neminem ſibi nominare: aut ſi generaliter, nihil proba-
ret, quod reus diceret contra illum ſic nominatum.*
9 *Teſtator non debet interrogari per notarium, an faciat
talem heredem, ſed debet expectare notarium quod teſtator
ex ſeipſo heredem ſibi nominet.*
10 *Sileant qui ſcripta diſcurrunt, & propter frigiditatem
ſtomachi ea digerere non poſſunt. & nu. 11.*
12 *Teſtes inhabiles in caſibus, in quibus admitti poſſunt,
non eſt intelligendum, vt plenè probent, ſed ſolùm vt fa-
ciant qualemqualem probationem. & quando & quo-
modo teſtes inhabiles admitti debeant, quando veritas
aliter haberi non poteſt. vide vſque ad nu. 17.*
17 *Socius criminis probat plenè contra ſocium in latroci-
nio, non autem in furto.*
Coniurationis pœna eſt vnum libræ auri. ibidem.
18 *Separatorum ſeparata debet eſſe ratio.*
19 *Argumentum bonum & bonus modus arguendi in di-
ſputando allegationibus aduocatorum, dum reſponde-
tur, quod longè differt caſus noſter ab iſto, quẽ allegatis,
& maximè, vbi inter vnum caſum & alium ratio di-
uerſitatis reddi poteſt.*
20 *Coniurati admittuntur teſtes, volente illo, cui alias
communicatio nocet, & non aliter.*

Pars

Pars cui actus criminoſus nocet, poteſt inhabilitati teſtium renuntiare.

CONSILIVM LIX.

Redemptoris gentium præſidio petito, A-
men. Viſo præſenti proceſſu mihi tranſ-
miſſo per Illuſtriſ. Principiſſam Franchæ
villæ ſuper inquiſitione furti, formata
aduerſus Bartholomæum Ingaldum de ciuitate Iſcle,
de ſcutis ccc. venerabilis Capellani Illuſtriſ. do. Mar-
chioniſſæ Piſcarien. in qua capta informatione per
Capita. ciuita. Iſcle contra Anto. fratoppinum vnum
ex furibus & confeſſum, necnon & Ioann. Anton. de
Puteo, ſimiliter furem, fuit per eoſdem fures confeſ-
ſatum tam extra torturam, quàm in tortura, pecunias
præfatas furto ſubtraxiſſe, & partem eiuſdem pecu-
niæ dediſſe, ſeu accommodaſſe eidem Barthol. vide-
licet præfatus Fratoppinus depoſuit cõſignaſſe eidem
Barthol. Ingaldo, ſcutos xxviij. & præfatus Ioan. Ba-
ptiſta depoſuit ſimiliter dediſſe in cuſtodiam eidem
Bartholo. ducat. xxx. verùm nemo ex eis nominauit
alium, in conteſtem, ſed vnuſquiſq; deponit de ſeipſo,
nec adparet, aut nominant aliquem teſtem interue-
niſſe in aliqua ex præmiſsis conſignationibus: verùm
vnuſquiſque ipſorum perſeuerando in faciem præfati
Barthol. idem affirmarunt, & cùm aliàs reperiatur
tempore præterito Barthol. præfatus de vulnere com-
poſitus, ac etiam aliàs, quia de nocte repertus fuiſſet
armatus contra bannum, & ex hoc carceratus carce-
rem fregerat, & aufugerat, & compoſitus de præfatis
fuiſſet Magnific. Capita. Iſcle prætendens ex præmiſ-
ſis præfatum Barthol. malæ famæ, tum etiam fundan-
do, quòd vbi veritas aliter haberi non poteſt, admit-
1 tantur teſtes inhabiles & criminoſi: † & inde ſubdit
Capita. ipſe, quòd coniurati admittuntur ad proban-
dum coniurationem, per text. in cap. fin. de teſtib. co-
gen. & per Bald. in l. quoniam liberi. C. de teſtib. pro-
ceſsit ad torturam contra ipſum, ſicq; requiſitus ac
rogatus à præfata Illuſtriſsima domina Principiſſa, vt
quid ſuper caſu præmiſſo, ac illata tortura ſentirem,
ſuæ Illuſtriſ. dominationi reſcribere debuiſſem. Et
vltra præmiſſa alleg. per præfatum Capita. & V. I. D.
aprutinæ prouinciæ, allega. inſuper ad dictam tortu-
ram proceſsiſſe ex alio fundamento inſipido, & non
ſubſiſtente, videlicet, quòd ſi tres latrones virtute ca-
pituli Regni, ſufficiunt ad condemnationem nomi-
nati per eos, vt in cap. regni. quod incip. Carolus &c.
frequens & ineffrænata. ſub rubri. de teſtimonio pu-
blicorum diſrobatorum contra participes, &c. ergo
duo ſufficere debent ad illum nominatũ per eos tor-
quendum, ſicq; torſit: quæ quidem in caſu præmiſſo
perquam dura fuit ſententia, & nullatenus ad caſum,
de quo quæritur, adaptari poteſt ex infrà ſcriptis. Nã
licet aliàs ſocius criminis non probet contra ſocium:
2 hoc enim eſt ſpeciale in furtis, † vt dicit Bartolus in l.
repeti. §. j. ff. de quæſtion. bene tamen verum eſt, quòd
hæc eſt opinio non videtur vera in furto propriè lo-
quendo, ſed bene in latrocinio, vt infrà patebit. Et q̃
hoc ſit verum, patet per glo. in l. fin. C. de accuſat. quæ
licet enumeret caſus, in quibus ſocius criminis admit-
titur contra ſocium, inter eos non exemplificat fur-
tum, nec caſum furti, & pariter Specul. in titul. de ac-
cuſatio. §. j. & in titul. de teſte. in quibus locis enume-
rat caſus, vbi ſocius criminis admittitur contra ſociũ,
† & tamẽ nõ ponit caſum furti, nec alius doctor repe- 3
titur, qui id dicat, niſi Bart. & in trãſcurſu verborum.
Et quòd rectè intuenti ipſum intelligẽdo ſecundum
iura quæ ipſe allegat, prout ita intelligi debet, loquũ-
tur iura illa in latronibus, & non in furibus, vt paret
per text. in l. Diuus Adrianus. ff. de cuſt. reo. ibi in ver-
ſiculo, latrones. & multum differunt latrones à furi-
bus, † cùm latrones dicantur, qui in ſtratis publicis 4
aggrediuntur homines, & violenter ſpoliant, & fu-
rantur, aut occidunt: fures autem ſunt, qui occultè &
clam furta committunt, vt habetur in l. capitalium.
§. famoſos. ff. de pœn. & dixit Salyce. in l. fina. ſecunda
colum. C. de accuſat. & habetur in authen. ſed nouo
iure. & ibi per Bartol. C. de ſer. fugit. Abbas in cap. ex
parte. de teſtib. & ita intelligitur. l. prouinciarum. C.
de ſer. quæ vtitur verbo, latronum. Nec eſt mirãdum,
ſi latrones poſſunt de ſociis interrogari, ex quo eorũ
delicta non committuntur abſque ſociis, vt dicit Sa-
lycet. in dicta l. finali. Ita in propriis terminis conſu-
lendo tenet Marſil. in ſuo conſilio xxij. in iiij. colum.
incipien. gratia domini ne me deſerat, viſis igitur in-
quiſitione, &c. & optimè ſuffragatur præmiſsis capi-
tulum regni, ſuprà relatum, maximè in eius rubrica,
dum dicit, de teſtimonio publicorum diſrobatorum
contra participes &c. quod quidem applicari nõ po-
teſt ad caſum noſtrum, cùm fuerit ſimplex furtum
clàm & occultè cõmiſſum: & non fuit latrocinium.
Item & ſecundò & fortius adparet ex tenore capituli
præfati, quòd ad hoc vt latrones tres inducant pro-
bationem contra nominatum per eos, requiruntur
plura concurrere, & maximè principaliter, vt quili-
bet ipſorum latronum de confeſsione ſeu depoſitio-
ne alterius ſit ignarus, & notitiam aliquam particu-
larem minimè habuerit: & iſti, vt audio, nedum ſem-
per inſimul ſteterunt, ac permanſerunt in vno & eo-
dem carcere, verùm etiam in eiſdẽ met compedibus,
vnde potuerunt bene adinuicem concertari. Item
& tertiò requiritur ex tenore capituli præfati, vt fue-
rint inſimul bene concordes in eorum dictis, quod
non eſt in caſu præſenti, nam quilibet deponit de ſe-
ipſo, & de pecunia aſsignata per ſeipſum eidem Bar-
tholomæo, & ſic neuter ipſorum deponit de pecunia
aſsignata per alium ex ipſis, & ſic ſuccedit, quòd nemo
ex ipſis poteſt eſſe principalis, & teſtis in cauſa † pro- 5
pria. l. omnibus. C. de teſtib. l. nullus. ff. eodem titu. &
voluit Specul. in titu. de teſte. §. j. verſic. Item quòd eſt
teſtis in re ſua. nam vt ſuprà dictum eſt, vnus ex eis de-
poſuit dediſſe eidem Bartholomæo ſcutos xxviij. &
alius depoſuit, quòd ipſe aſsignauit eidem Bartholo-
mæo duc. xxx. Item & quartò requiritur ex tenore
capituli præfati, vt præfati latrones in eorum confeſ-
ſione perſeuerẽt: quod non fuit in caſu præſenti. nam
Ioã. Baptiſta per prius negauit dicendo ſe nihil dediſ-
ſe eidem Bartholomæo: & ſecundo loco examinatus,
depoſuit dediſſe eidem duca. tres: & demum tortus,
depoſuit in tortura dediſſe ducat. xxx. ſed non ſemper
ita perſeuerauit, imò ſemel alciatus vſque ad ſummũ
trabem, depoſuit nolle conſcientiam oneratam, ex
quo in rei veritate nihil dederat eidem Bartholom.
& ſic vltra quod facit ſe ſocium & participem crimi-
nis, tamen ad dictum confitentis crimen proprium
non poſſet nominatus per eum ſubiici torturæ, licet
† dicatur fuiſſe ſocius delicti, per text. in arg. in cap. j. 6
extrà de confeſ. & ibi plenè Abb. in princip. Ita ma-

giſtraliter firmat Andr. de Iſer. in conſtitut. ſi damna,
in iiij. colu. vbi etiam ſubdit, quòd etiam ſi plures eſ-
ſent confitentes de nominato, non probant contra
ipſum: attamen præfatus ita varius & contrarius ſibi-
met nihil probat; cùm teſti vario & cõtrario ex iuris
diſpoſitione credendum non ſit, per tex. in l. qui falſa
vel varia. ff. de teſtib. & in l. j. in princ. eod. titu. & in c.
cùm eccleſia. de cauſa poſ. & proprie. & latè Specu. in
titu. de teſte. §. j. verſi. item quòd teſtes. Præterea, nam
cùm quis interrogatur de ſeipſo & de alio, ſtari debet
7 primæ eius depoſitioni, licet † cõtrarium depoſuerit
ſecundo loco in tormẽtis, dixit Bar. in l. j. §. quæſtioni.
per illum text. ff. de quæſtion. Franc. de Aret. in c. cùm
in tua. v. colum. extrà de teſtib. & conſuluit idem Are.
in conſil. lxj. incip. in cauſa iſtorum. & ſequitur Deci.
in conſil. lxxv. maximè dum Magnific. Capitaneus in-
terrogauerit in ſpecie ipſos inquiſitos & criminoſos,
ſi dederant pecuniam eidem Bartholomæo: & ſic ſug-
geſſit eiſdem criminoſis nomen Bartholomæi, quod
eſt prohibitum de iure: nam non debet iudex reo ali-
quem ſpecificè nominare: ſed debet in genere inter-
8 rogare, minimè quempiam eidem ſuggerendo: † aliàs
non tenet eius depoſitio quicquid dixerit contra ſibi
nominatum, tanquàm per ſuggeſtionem extorta: per
text. in l. j. §. ad quæſtionem. ff. de quæſtion. Cui acce-
dant dicta doctorũ in l. iubemus. C. de teſtamen. dum
loquuntur de teſtatore, qui nõ debet interrogari per
notarium, an faciat talem hæredem, ſed expectare, ꝙ
9 teſtator ipſe ex ſe hæredem nominet: aliàs † non tenet
teſtamentum. Idem voluit Paulus de Caſtro, in lege.
hac conſultiſſima. C. qui teſtam. fa. poſſ. & plenè Alex.
in dicta l. iubemus, & quod deterius, pendente appel-
latione à tortura comminata, proceſſit Capitaneus
ipſe ad eam: & quòd magis indoleo, ex proceſſu infor-
matiuo, ex quibus vereor præfatum Capitaneum iuris
laqueos minimè euadere poſſe. Nec ſuffragaretur eidẽ
Capitaneo prætenſa mala fama præfati Bartholomæi,
vt aſſerit, cauſata ex cõpoſitionibus prænarratorum
delictorum: videlicet vulneris aliàs illati per ipſum,
& fuga à carcere, in quo detinebatur, quia captus de
nocte cum armis; nam prætenſa mala fama non de-
riuat ab eodem genere mali, prout requiritur, vt fa-
ma ſortiatur effectum ſuum: nec ſufficiat emanari à
diuerſo genere mali: vt dicit Bart. in l. Caſſius. de ſena.
Bald. & Imol. in l. fina. ff. de hæredi. inſtitu. vbi ſubdit
Imo. verba formalia Baldi eſſe bene notan. pro limi-
tatione regulæ: ſemel malus. idem conſuluit Alexand.
in conſilio v. ij. colum. in primo volum. & ſequitur
Cocta in memoriali. ſuis, in verſic. ſemel malus. Nec
opitulari poterit opinioni eiuſdem Capitanei, quòd
in huiuſmodi facto veriſimiliter alij teſtes interfuiſſe,
ſeu adeſſe non potuerunt: & ſic quòd eo caſu admitti
poſſint illi, qui aliàs de iure recipi prohibentur. l. con-
ſenſu. C. de repud. cum vulga. Et inde eſt, quòd coniu-
ratio poteſt probari per coniuratos: vt ſuprà, &c. Ve-
rùm, quia verba non ſunt intelligenda quo ad corti-
cem & ſuperficiem, prout Hebræi intelligunt, ſed me-
dullitius & in ſubſtantia, & ideò Capitaneus ipſe be-
ne ruminet, quæ alleg. & omnia ſibi notiſſima fient,
10 & ſic euitabit, quod pulchrè dixit † Saly. in l. ſi ex cau-
tione. penultima colum. C. de nõ nu. pecu. ibi: ſileant,
qui ſcripta diſcurrunt, & propter frigiditatem ſto-
machi ea digerere non poſſunt. idcirco aduertere de-
bet, quia huiuſmodi regula non ita indiſtinctè, prout

ſuprà, per Capitaneum recitatur, intelligenda eſt: ſed
vendicat ſibi locum in caſu, in quo ex natura illius
facti veriſimiliter actu & habitu veriſimiliter alij te-
ſtes occurrere non potuerunt, † attento cõmuni cur- 11
ſu: licet caſualiter non interfuerint: ſed vbi actu &
communi curſu ſic ſe habet, quòd potuiſſent alij te-
ſtes intereſſe, ſeu interuenire, licet fortè non interue-
nerint actu, tunc teſtes inhabiles non ſufficerent: aliàs
ſequeretur, quòd ſemper teſtes inhabiles ſufficerent:
quia ſemper allegaretur alios teſtes ſeu probationes
deficere: quod eſt abſurdum. Ita ſingulariter declarat
Anton. de But. in cap. tertio loco, extrà de probation.
& in ſuo ſolenni conſilio xxiiij. incipien. quæſtio hæc
dubia habet vulgaria. & idẽ in terminis proprijs con-
ſulendo tenet Alexand. de Imo. in conſilio lxiiij. in-
cipien. difficultas conſiſtere videtur. in j. volum. idem
Alexand. in conſilio clij. & clj. viſo proceſſu cauſæ. in
quinto volu. in verſic. non obſtat. & in conſil. clxxv.
in ij. volum. & conſuluit Franciſcus de Areti. in con-
ſilio xiij. & vtrobique exemplificat Alexan. hoc mo-
do, puta ad probandum ea quæ fiunt in capit. cano-
nicorum: nam ipſi canonici erunt idonei teſtes, cùm
alij adeſſe non potuerunt. capit. veniens. el ſecundo.
de teſtib. cum vulga. & pariter in his quæ fiunt intus
domum, probari non poſſunt niſi per eos, qui in do-
mo habitant: quia veriſimiliter nõ videtur dici poſſe
alios interfuiſſe. l. conſenſu. C. de repudi. ſuprà alleg.
& pariter in muliere, quæ regulariter in cauſa crimi-
nali de iure canonico non teſtificatur: per capitul. fo-
rus. de verborum ſignificat. tamen vbi veritas aliter
haberi non poteſt, admittitur: vt ibi. & idem in mino-
re, qui regulariter in criminalibus non admittitur.
tamen vbi veritas aliter haberi non poteſt, recipitur:
vt dicit Ioannes Andræas in additio. Specul. in titulo
de teſte. §. j. verſic. item excipitur, quòd eſt minor ſeu
impubes. & ſimiliter dicendum eſt de laico cõtra cle-
ricum in cauſa criminali, qui licet non admittatur, vt
in cap. de cætero. & ibi docto. extrà de teſtib. & pari
modo ego exemplifico in delicto cõmiſſo in baratta-
ria, ſeu in lupanari: nam veriſimiliter ex natura facti
actu & habitu non poſſet probari, niſi per lenones, ſeu
barattarios, qui ibi conuerſantur: nec poteſt per alios
veritas haberi: & ſic recipiuntur præfati inhabiles. Ita
pulchrè Saly. in leg. ea quidem. C. de accuſa. ſequitur
Ang. in tract. maleficiorũ. in ver. *metuor de mal a. dĩ.*
& ſic non eſt intelligendum de ſociis & participibus
criminum, qui de iure repelluntur, niſi in caſibus ex-
ceptis: per glo. & doct. in dicta l. fin. de accuſ. Præterea
& plus dico, quòd in caſibus, in quibus teſtes inhabi-
les admitti poſſunt, non erit intelligendum, vt plenè
probent, ſed ſolùm vt faciant qualemqualem proba-
tionem: † vt not. glo. in l. etiam martis. ff. de probat. ita 12
dicit Ant. de Butrio in præalleg. conſil. xxiiij. & Alex.
in dicto conſil. lxiiij. j. volum. & conſuluit plenè Mar-
ſil. in ſuo conſil. xxxj. xlj. & lxxx. in primo volum. in
quibus ſolùm Alexander in præfato conſilio lxiiij. al-
legat. Sed vt claudatur os præfato Capitaneo Iſcla-
no, nec amplius loquatur in cauſa, & contra paupe-
rem carceratum, ac cõtra omnia iura mundi tortum
illico liberet: & à me quæſo vt hoc diſcat: quia ſi non
ignoraſſet, non poſuiſſet dubium, nec ita executus
fuiſſet: quòd talis regula, videlicet, vt teſtes inhabiles
admitti debeant, vbi veritas aliter haberi non po-
teſt, ad hoc vt locum habeat in caſibus præmiſſis, ſeu

alijs

aliis debet intelligi, quando fuiſſet per prius articulatum & probatum, quòd aliter veritas haberi non
13 potuit: & ſic quòd aliæ probationes † veriſimiliter deficerent: alias non poſſent modo aliquo teſtes inhabiles admitti. Ita magiſtraliter conſuluit Alexander in preallegato conſilio lxiij. vltima columna. vbi multa allegat. & ſequitur Martil. in præfato conſilio xxj. xlj. & lxxx. ſed licet non ſimus in caſu, attamen dico quòd eſſemus, cùm non ſit facta huiuſmodi probatio: igitur teſtes præfati non poſſunt, nec debent modo aliquo admitti. Tertio in præſenti cauſa reperio fuiſſe proceſſum ad querelam, & non ad inquiſitionem: quia Capellanus illuſtriſ. Marchioniſſæ citra pœnam
14 ſanguinis, querulatus fuit de furto præfato: † & teſtes inhabiles ac non integri de iure recipiuntur, dum proceditur per inquiſitionem, ſecus ſi ad querelam: vt dicit Angel. in dicto tractatu maleficiorum in ver. *mentiter de mal dadi*. in prima columna poſt Innocen. quem ipſe refert in cap. cum I. & A. de re iudi. & idem voluit Angel. in præfato tract. in verſic. qui iudex ſtatuit terminum ad opponendum. & firmat Martil. in ſuo conſilio v. in antepenultima colum. & propterea dixit glo. in dicta l. etiam. de proba. quòd iudex poteſt recipere teſtes inhabiles ad ſui informationem: & ſic ex officio. & idem etiam tenuit Petrus de monforte antiquus doctor in conſtitutione regni: proſequentes. ſub tit. de pugna. ſub la. Quartò regula præfata, videlicet, quòd admittantur teſtes inhabiles, vbi veritas aliter haberi non poteſt, eſt vera quò ad extraneas,
15 & ſic tertias perſonas: † & ſic in cauſa aliorum litigantium: quia poterunt eo caſu inhabiles teſtificari de geſtis per eos, ne veritas eius, quod fecerũt, pereat: Secus enim foret, quando teſtis inhabilis deponeret de eo, quod ipſe fecit cum alio, prout in caſu præſenti: quia tunc eius dictum non tenet, & nihil operatur.
16 † Ita in ſimili multum ſingulariter tenuit Petr. de Anchara. in conſilio xxiij. aliàs xxiiij. incipient. viſa inquiſitione. vbi loquitur de inquiſito, qui dicitur induxiſſe eius precibus teſtes ad deponendum falſum: Nam ſi teſtes inducti ab ipſo, falſum perhibuiſſe teſtimonium dicerent, non probabunt. & idem ſequitur Decius. in conſilio clxxxix. incipien. lætatus ſum. quinta columna. & idem Decius. in conſilio ccxxxiiij. in effecta &c. & idem in particulari in propriis terminis ad limitationem regulæ præfatæ, tenet & ſequitur conſulendo Martil. in ſuo conſilio cij. numero vij. in ſecundo volumine. & circa regulam præfatam vide diffuſius & plenius dicta per me in conſil. Quò verò ad illud, quod Capita. ipſe dicebat, quòd
17 ad probandum coniurationem, admittuntur † coniurati: reſpondetur, quòd longa eſt differentia inter coniurationem & furtum: nam in furto non reperitur ſpecialiter prouiſum, vt depoſitio ſocij criminis probet contra ſocium, niſi duntaxat in latrocinio, in quo non ſumus: vt plenè ſuprà demonſtratum fuit. Sed in conſpiratione ſeu coniuratione fuit aliter prouiſum, per dictum cap. fin. de teſtibus cog. quæ ex natura facti veriſimiliter actu & habitu non poſſet per alios probari, cùm coniurationes iuratæ non fiant coram teſtibus: vt exemplificat Panor. in cap. fi. extrà de teſtib. cogend. & ſequitur Alexander in conſilio clxxv. viſo themate. vltima columna. Item in furtis datur pœna mortis, vt in præfato §. famoſos. de pœn. ſed in coniuratione eſt pœna vnius libræ auri: vt in conſtitutione Federic. de pace tenen. leg. hac edictali. §. conuenticulas. & ſic ratione minoris pœnæ ſufficit leuior probatio. vnde præmiſſa diuerſitate & pœnę & criminis, nõ recta ex dictis diuerſis fit illatio: vulg. l. Papinianus exul. ff. de mino. & in l. fina. ff. de calumnia. Et † ſic ſuccedit, quod ſeparatorum ſepara- 18
ta debet eſſe ratio. l. ſi maritus. la prima. & ibi Baldus ad hoc nota. C. de donatio. inter virum & vxorem. & ſic longè differt caſus furti à coniuratione: & diuerſimodè iura ſuper dictis caſibus diſponunt: & nulla conformitas dari poteſt. & hunc bonum modum arguendi allegationibus aduocatorum in cauſis, vbi poteſt reddi ratio diuerſitatis, cũ ndici poſsit, multum differt caſus noſter ab eo, quem allegatis: nos † docet Al- 19
bericus de roſate poſt Iacob. butriga. in l. non vtique. §. idem Iulianus. ff. de eo, quod certo loco. quos ibidẽ refert & ſequitur Iaſ. in ſecunda columna. Item coniurati admittuntur teſtes, cum grano ſalis, id eſt. volente illo, cui actus criminoſus nocebat: & non aliter: & hoc quia pars, cui dictus actus criminoſus nocet: poterit inhabilitati teſtium renuntiare, ſecundum Baldum in l. ſi quis teſtibus. in fine. C. de teſtib. & ideò nil mirum, ſi volente parte huiuſmodi teſtes admittuntur. Ita magiſtraliter declarat Felynus in dicto cap. fin. de teſtibus cogendis. Ex quibus concludo V. Illuſtriſsi. D. pauperem Bartholomæum iniuſtiſsimè tortum, eſſe omni mora poſtpoſita à carceribus liberandum.

Thomas Grammaticus V.I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Furtum probatur per coniecturas, vt per fracturam oſtij, vel ſerinee, vel quòd famulus aufugerit, & his ſimilibus.*
2 *Iudex non debet ſtare confeſſioni inquiſiti, dum confitetur delictum, de quo aliter non conſtat: ſed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confeſſionem de facto emanatam, & multa alia.*
3 *Furtum ſi dicitur fuiſſe commiſſum per aliquem vel homicidium, antè quam iudex inquirat, requiritur conſtare iudici ſaltem in genere illud furtum fuiſſe commiſſum, ſeu homicidium, aut vulnus illatum.*
4 *Carceratio, eſt ſpecies tortur.a.*
5 *Confeſſio carcerati emanata abſque tortura, non ex hoc dicitur ſpontanea, ſed violenta.*
6 *Confeſſum ſe fuiſſe metu allegans, vbi aliter non conſtat de delicto, ex ſola carceratione ſeu captura adparet quòd metu confeſſus eſt: ex quo præſumitur ſemper metu ferre motus ab officiali eum ſubdito. & nu. 7.*
8 *Confeſſiones criminum debent continere veriſimilitudinem: & ideò officiales debent cautè agere, & non de facili credere confeſſionibus iudicialibus, niſi ipſis verificatis.*
9 *Confeſſioni inquiſiti ſoli ſtandum non eſt.*
10 *Confeſſioni ſoli ſtari non poteſt, vt ex ea quis damnari poſſit, niſi aliter conſtiterit de delicto.*
11 *Confeſſio minoris de delicto, de quo aliter non conſtat facit, vt minor ipſe nullo probato errore aduerſus eā reſtituatur.*
12 *Confeſſio inveriſimilis nihil obeſt confitenti.*
13 *Minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, terreri: niſi in crimine læſæ maieſtatis. & nu. 14.*
15 *Torqueri de iure prohibitus, ſi fuerit tortus, & confeſſus delictum, confeſſio non tenet.*

CONSILIVM LX.

REdemptoris gentium præſidio petito, A-
men. In cauſa nuntij de montella, mino-
ris xviij ann. querulanti de forto ducato.
xvj. per Anto. Aoto. cuſtodē Regiæ doanę
Neapoli. eius patronum: & qui ab eodem acriter ver-
beratus fortum pręfatum commiſiſſe faſſus eſt coram
ſcriba fiſcali, ipſum interrogante in præſentia præfati
Antonij eius patroni: ſed ductus demum ad banchum
iuris, reuocauit aſſerendo id verberibus ac metu con-
feſſum fuiſſe: ob quod carceratus in carceribus crimi-
nalibus magnæ curiæ vicariæ, in quibus dum ſtetiſſet
per mēſes duos, frigus ac famem perſentiens, tandem
ſqualore præfatæ longæuæ carcerationis poſtmodùm
tortus, confeſsionem primam ratificauit. Hæſitatum
fuit, quid iuris. Et ſuper hoc rogatus à procuratore
pauperum, vt ſibi panderem quid ſuper ipſo facto de
iuris cēſura ſentirem, ruminato prius ac perlecto pro-
ceſſu. & eius meritis bene conſideratis, reperio mini-
mè ex eis adparere dictum furtum aliter fuiſſe com-
miſſum: nec aliquod indicium extare, ſaltem per veri-
ſimiles coniecturas: vt per fracturam oſtij, ſeu caſſæ
1. aut tegæ, † vel quòd famulus aufugerit, & his ſimilia:
de quibus per Alexand. de Imo. in ſuo conſil. liij. in ij.
volum. & per Marſi. in ſua practica cauſarum crimi-
nalium. in j. char. in iij. colum. vbi ponit debere adpa-
rere furtum fuiſſe commiſſum, ſaltem per veriſimiles
coniecturas, ſeu præſumptiones, & aliter non eſſet
ſtandum ſoli confeſsioni eiuſdem nuntij: ſed debet
aliter verificari furtum ipſum fuiſſe commiſſum: vt
docet nos Ang. in tractato malęficiorum, in verſic. &
veſtem cæleſtem abſtulit. vj. char. ver. quid ſi quis con
fiteatur. vbi ſubdit, quòd in hoc iudex debet eſſe bene
cautus: quia datur ſibi cautela, vt non ſtet nudæ con-
2. feſsioni inquiſiti: † ſed mittat exploratores ad verifi-
candum furtum, & ſic confeſsionem illam factam de
facto, quod cōfeſſus eſt quis commiſiſſe. aliàs ſi id non
faceret, ſæpe condemnaret innocentes, & damnaret
animam ſuam, & corpus ſuum. Idem ſequitur Par. de
Put. in ſuo tractatu ſyndicatus, in verſi. confeſsio. ſub-
dens in contingentia facti tota nocte vagaſſe in per-
quirendo loca, in quibus reus fatebatur furta recon-
dita: & deinde fuit ipſe inquiſitus innocens repertus,
& ex metu ita cōfeſſus id, quod minimè fecerat. Idem
tenet Auguſt. in addi. ad Ang. in tractatu maleficio. in
ver. fama publica. Philip. Dec. in c. dilecti. de iudiciis.
in princip. Marſi. in l. j. char. iiij. ff. de quæſtionib. & in
conſi. ſuo. viij. incip. in cauſa magiſtri Ioan. Ferrarien-
ſis. Et hinc eſt, quòd ſi dicitur furtum fuiſſe commiſ-
ſum per aliquem, requiritur quòd antè quàm iudex
3. inquirat, conſtet furtum illud fuiſſe commiſſum. † &
pariter ſi diceretur fuiſſe cōmiſſum homicidium ſeu
vulnus illatum. l. j. §. item illud ſciendum. ff. ad Silleia.
& quod voluit Bar. in l. ſi. j. col. ff. de quæſtionib. Bald.
in auth. ſed nouo iure. ij. col. verſi. ſed pone, quòd quis
confitetur cœpiſſe plura furta. C. de ſer. fugi. ita in ſpe-
cie cōſuluit Stepha. Bertran. in ſuo conſ. cclvij. iij. col.
ſuper proceſſu, &c. j. vol. & conſ. cclvij. in iij. vol. & hoc
potiſsimè concedendū eſt, cùm fuerit nuntius ipſe mi
nor xviij. annis, carceratus & poſitus in criminalibus
carceribus in quibus diu moram traxerat, & neminē
loqui permiſſum fuit: vnde nimirum, ſi puer inno-
cens, & ignarus & fame periens in carcere, & vltimo
ſi firmetur tortus in chorda, idem quòd primò
dixerat, contra ſeipſum ratificauerit: quia eo caſu ad-
paret metu carceris & torturæ confeſſus, † maximè 4
cùm nedum tortura, verum etiam & carceratio ſit
ſpecies torturæ: vt dixit Baldus, in l. ij. columna ſecun-
da. verſic. quæritur. C. de epiſcopis audiendis. & ideò
ſi carceratus confitetur, licet † etiam abſque tortura 5
confiteatur, non ex hoc dicetur ſpontanea confeſsio,
ſed violenta. Ita per præfatam doctrinam Baldi, tenet
Marſilius in ſua practica cauſarum criminalium. §.
expedita. intantum, quòd ſufficit probari quem fuiſ-
ſe detentum ad effectum, vt dici poſsit confeſsio facta
metu carceris vel torturæ. Ita Baldus, in l. falſus. C. de
furtis. & ſequuntur Moderni Senenſes. in tractatu de
indic. & tortu. charta xxxviij. & Catal. in ſuo tractatu
ſyndicatu. in verſic. ccxij. incipien. adde an poſsit pro-
bari. & plenè Marſilius in dicto §. expedita. numero
13. verſic. item ſcias. & in §. attingam. numero 28. cum
ſequen. & quòd quando non præcedentibus indiciis
quis confitetur delictum, pro quo carceratus fuit, &
demum aſſerit ſe metu confeſſum, quòd ex ſola carce-
ratione ſeu captura † ita præſumendum ſit, conſuluit 6
Alexander conſilio lij. viſo themate. in tertio volum.
ſicut in ſimili dicimus de eo, qui aſſerit ſe confeſſum
deliquiſſe per torturam id, quod nunquàm fecit: nam
ſi non præcedunt indicia, nec ipſe tortus probet ali-
ter de tortura, quòd fuerit ſibi illata, ſi tamen adparet,
quòd fuit carceratus tempore ſuæ depoſitionis, ſeu
confeſsionis, talis confeſsio ſua non ſufficit, quaſi non
veriſimilis contra ſeipſum: per text. in l. prima. §. diuus
Seuerus. ff. de quæſtionibus. ita inquit Petrus de An-
charano in ſuo conſilio xxiiij. viſa inquiſitione. prima
colum. quia veriſimile eſt, quòd non fuiſſet confeſſus
contra ſeipſum, niſi ob terrorem iudicis habentis
ipſum in forcia: per not. per Cyn. & Bald. in l. nouiſsi-
mè. ff. quòd fal. tut. authen. vbi ſubdit Bald. quòd præ-
ſumitur inferri metus ab officiali eius ſubdito. & † prę 7
dictum dictum Petr. de Anchar. fuit originaliter Bal.
in conſilio ccccLxxix. in v. volum. incip. tres ſunt ca-
ſus. & ſequitur Paris de Put. in tractatu ſyndicatus, in
verſic. tortura. cap. quidem fuit tortus. & ideò ſatis ad
propoſitum dixit Bald. in l. quoniam. ff. de inſa. quòd
confeſsiones criminum † debent continere veriſimi- 8
litudinem: & ideò aſſeſſores debent cautè agere, &
non de facili credere confeſsionibus iudicialibus, niſi
ipſis verificatis. & dicit Paris de Pute. in tractatu ſyn-
dicatus, in verbo, confeſsio. circa medium, quòd de-
bet iudex inquantum poteſt, verificare delictum con-
feſſatum eſſe verum: per not. per Bar. in l. j. §. ſed ſi ſibi.
ff. ad Sylleia. & ſi aliter fieret, ſequeretur quòd quis eſſet
dominus membrorum ſuorum, & quòd abſque quòd
delinqueret, tamen confitendo ſe deliquiſſe, poſſet ſe
facere ad pœnam mortis condemnari: contra text.
in l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. & l. non tan-
tum. ff. de appellatio. & ideò ſoli confeſsioni ſtandum
non eſt: † vt dicit Iuriſconſultus in dicta l. prima. §. 9
diuus. ff. de quæſtionibus. & in l. inde Neratius. §. fin.
cum l. ſequenti. ff. ad legem Aquiliam. & quòd non
ſit ſtandum ſoli confeſsioni aſſerentis ſe commiſiſſe
delictum. & quòd ex ea ſola quis damnari non poſ-
ſit, † niſi aliter conſtiterit de delicto, tenet etiam Fe- 10
lynus multa referens in cap. auditis. xvj. columna. ex-
trà de præſcriptio. & ſequitur Ioan. Franc. pouzoni-
bus in tractatu de lamiis. in antepenulti. col. ſeu char.
verſi. ſeptimo &c. Præterea pro claui materiæ po-
nendo

nendo gladium ad radicem, adduco quòd vbi minor
fatetur delictum, de quo aliter non conſtat, niſi per
eius confeſsionem, debet in integrum reſtitui aduer-
ſus ipſam, abſque aliqua probatione erroris: quia ex
ex hoc ſolo, quod ita confeſſus eſt, adparet ipſum eſſe
11 læſum.† Ita voluit pulchrè Ange. in l. certum. §. in pu-
pillo. ff. de confeſsis. vbi ad hoc allegat tex. cum glo. in
c. ij. extrà de in integrũ reſtitutio. in vj. & reputat Ang.
hoc valde notabile & quotidianum. quod dictum ex-
clamat & ſequitur conſulendo Alex. in conſil. cxv. iij.
volu. in cauſa inquiſitionis formatæ contra do. Hele-
nam. vbi ſubdit hoc ſolùm ſufficere ad defenſionem
illius minoris, pro quo ipſe conſuluit. ad quod ſubdit
ſe facere maximum fundamentum: & quòd illud ha-
bet pro tutiſſimo remedio. Et idẽ tenet ipſemet Alex.
in lect. in l. ſi is, qui temporali. §. ſi minor. ff. de iureiur.
& ibidem plenè refert & ſequitur Iaſ. ſubdens diligen
ter eſſe aduertendum pro defendendo adoleſcente in
cauſa criminali. Et idem ſequitur conſulendo Ludo.
Bologni. in ſuo conſi. xxxvj. ij. col. circa princip. vnde
cùm nihil ſibi obſtet confeſsio, cùm reſtituatur in in-
tegrum aduerſus ipſam abſque aliqua probatione er-
roris, multò fortius dum adparet de errore, cùm quo-
rela de furto præfato fuerit expoſita de duca. xvj. quos
minor ipſe modo, quo ſuprà cõfeſſus eſt furto ſubtra-
xiſſe: & tamen querulator ipſe patronus vltimo loco
dicit in rei veritate, non reperiſſe niſi duca. v. ſibi fuiſ-
ſe furto ſubtractos. & ſic ſequitur, quòd confeſsio ipſa
nedum non vera, imò nec veriſimilis fuit. Et ſic tan-
12 quàm inueriſimilis in nihilum obſtat confitenti.† Ita
Bald. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſcop. & cleri. &
Petr. de Ancha. in d. conſi. xxiiij. viſa inquiſitione, &c.
Præterea, vltimò adparet ex alio non tenere confeſ-
ſionem præfatã tanquàm extortam à minore, qui tor-
queri non poterat, vt dicit Ang. de Aret. in tracta. ma-
leficiorũ. in verſi. fama publica. xvj. char. verſic. ſextò
quarto. ex quo ſecũdum eum, debet minor ferula cedi,
13 per text. in l. excipiuntur. ff. ad Silleianum. licet † ipſe
corruptè allegat l. cum Silleianum. ff. ad Silleianum.
& facit bene tex. in l. j. & quæ ibi habentur. C. ſi aduer.
deli. & idem tenet Bart. in l. de minore ff. de quæſtioni.
dum dicit, quòd minor debet terreri vel ferula cedi.
idẽ tenet glo. & Bal. in l. fi. C. de his quibus vt indignis.
Idem tenet Io. de Ana. in c. j. penult. col. de deli. puero.
Par. de Put. in tract. ſyndica. char. cj. circa fin. Guid. de
ſuza. in ſuo tractatu de quæſtionibus. & tormen. j. col.
verſic. excipiuntur, Gandi. in tractatu maleficiorum
ſub rub. de quæſtionib. & tormen. viij. char. j. & ij. col.
vbi concludunt, quòd in crimine læſæ maieſtatis dun-
14 taxat † poſsit minor torqueri. & ſequitur plenè Marſi.
in l. edictum. ff. de quæſtionib. dum enumerat perſo-
nas quæ torqueri poſſunt. & in l. de minore. iij. colum.
ff. eod. tit. & ſic ex præmiſsis concluditur quòd prohi-
bitus de iure torqueri ſi tortus confitetur, talis con-
feſsio non tenebit. argum. glo. ſingula. in l. penultima.
ff. de quæſtionib. & eſt doctrina Franc. Tigri. in l. fi. ff.
de decurio. & tenet Marſil. in ſuo ſingulari clxxix. in-
cipien. viget communiter ſtatutum. & tenet in ſpecie
Bald. in l. Imperator. la ij. ff. de ſtatu hominum. dum
loquitur de confeſsione mulieris prægnantis. & plenè
Marſilius, in dicta l. penultima. ff. de quæſt. Ex quibus
omnibus & eorum ſingulis concludendum conſulo
præfatum nuntium eſſe penitus abſoluendum: & mi-
nus canonicè tam in detinendo, quàm in torquendo
fuiſſe proceſſum per aliquem ex Magnific. iudicibus
magnæ curiæ vicariæ contra ipſum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Socij criminis ſola confeſſio, licet in tormentis, etiam in caſibus exceptis, alijs non concurrentibus nullam probationem inducit.*

2 *Homicida teſtis in cauſa graui, repellitur à teſtimonio.*

3 *Socij criminis dicto in aliquibus licet ſtetur, non habet locum hoc in ſocio criminis aliàs infame.*

4 *Inquiſitus in ſua libertate exiſtens, ſi citatus ſponte comparuit, purgat certo modo inquiſitionem: & videtur per comparitionem habere indicium innocentiæ pro ſe, cùm nemo ſit adeò inſanus, vt noſcens ſe reum criminis, velit ſe præſentare ad carceres.*

5 *Accuſatus ſeu inquiſitus de crimine, dum conſtat contra ipſum per vnum teſtem de viſu, vel aliàs de fama publica, detinetur.*

CONSILIVM LXI.

REdemptoris gentium ſuffragio petito,
Amen. In cauſa egregij notarij Troiani
de ſancto Germano, inquiſiti de falſa mo
neta in magna curia vicariæ, producitur
aduerſus ipſum pro parte regij fiſci depoſitio inquiſiti
ſimiliter de falſa moneta, & interrogati de ſocijs in
tortura inter multos, & quã plures, nominauit ipſum
notarium Troianum, non quòd cuderit, ſeu fabrica-
uerit notarius Troianus ipſe falſam monetam, ſed ſibi
feciſſe quandam formulam cudendi ſi. octos annis ela-
pſis: & eandem eidem Troiano adſignaſſe: & pariter
in eademmet tortura multa crimina depoſuit perpe-
traſſe: & ſignanter interueniſſe in quodam homici-
dio, de quo inquiſitus fuerat. Hæſitatur in præſentia-
rum, quid iuris de præfato notario Troiano carcera-
to, cùm aliud non adpareat contra ipſum ſponte com
parentem in carceribus: & certè nulli dubium, quòd
ſola aſſertio dicti ſocij ſeu participis criminis, licet
† in tormentis, alijs minimè concurrentibus contra 1
ipſum, non habeat ſibi in aliquo obſtare, etiam in hoc
caſu exceptuato nullam probationem inducit contra
præfatum notarium Troianum, prout plenè firmat
Salyce. in d. l. fi. C. de accuſa. poſt glo. & latis magiſtra-
liter And. in conſtitutione regni. ſi damna clandeſti-
na. vbi ſubdit, quòd etiam ſi plures eſſent confitentes
de nominato, nihil probant, niſi ad inquirendum: &
hoc caſu iudex debet ſe informare de conditione &
fama inquiſiti, & non moueri ex dicto ſociorum cri-
minis. Et ſi reperierit ipſum bonæ famæ, talis depoſi-
tio ſeu confeſsio ſocij non operabitur quicquam. &
idem bene Abbas in cap. j. extrà de confeſs. Præ-
tereà eſt aduertendum, quòd præfatus prætenſus ſo-
cius, ita confeſſus in tortura acceptauit inſuper, &
confeſſus fuit multa delicta perpetraſſe, & ſignanter
quoddam homicidium, de quo aliàs inquiſitus fuerat
virtute cuius & aliorum criminum confeſſatorum
per eundem fuit vltimo ſupplicio condemnatus,
diuiſus in quatuor partes: & tamen ex ſolo homici-
effectus eſt infamis & vilis: adeò vt teſtis talis in ca
ſa graui, prout iſta, à teſtimonio repelli debet.†
dicit Baldus in authen. ſi dicatur. C. de teſtib. nam h.
micida teſtis repellitur à teſtimonio de iure ciuili
in cap. authenticum. §. notãdum. ij. quæſt. iij. Bar. p.

glo. in l.iij.§.lege Iulia ff.de teſtib. Spe.in tit.de teſte.
§.j.colum.xxxiiij.verſic.item quòd eſt homicida. hoc
verò nũc præſuppoſito, dico quòd licet aliàs dicitur di
cto ſocij criminis in caſibus exceptuatis: vt per glo.in
d.l.fin.tamen hoc ſanè intelligendum eſt in ſocio cri-
3 minis aliàs non infami ex † alio delicto. Ita in particu-
lari conſulendo tenet Marſi.in conſi.lxxiiij. in j.volu.
& hoc per notabilem doctrinam Angel. in l.qui indi-
cio.ff.de accuſa.vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto, quòd de
damno dato ſtari debeat iuramento damnum paſsi,
id intelligi debet, niſi paſſus damnum eſſet infamis ex
aliquo delicto: & ſubdit Ange. quòd cùm hæc quæſtio
ſibi contigiſſet de facto, quòd ita fuit iudicatũ. Et præ-
fatam doctrinam Ang. reperio comprobatam per in-
ſignem docto. Anto. Corſet. Sicul. in ſingulari ſuo. in
verſi. integer. Et pro fundamento ac corroboratione
præfatæ opi. Marſil. inſuper adduco: nam ſtãte ſtatuto,
quòd libris mercatorum plena fides adhibeatur pro
ſcribente, id intelligi debet, niſi mercator ille aliàs
eſſet infamis, vel ſuſpectæ vitæ. Ita dicit Bald. in repe.
l.cunctos populos. C.de ſumma trinit. & fide catho. in
xv.col. verſi. quintum exemplum. Bal. in l. Caſſius. vlt.
col. ff.de ſenato. verſi. vltimò quæritur, ſi libro merca-
toris. & ſequitur Iaſ. in repet. l. admonendi. char. cxvij.
ff.de iureiur. Vltimò eſt ſatis conſiderãdum, quòd
præfatus notarius Troianus in ſua libertate perſiſtens,
in eius patria ſancti Germani, citatus ad inſtãtiam re-
gij fiſci, per hanc magnã curiam vicariæ ad informan-
dum, illico ſponte venit. & ſe præſentauit ad carceres:
prout ſibi comparenti per eandem magnam curiam
iniunctum fuit, vt eius innocẽtia pateficeret, iuſſus ire
ad carceres, patienter tolerauit: Quod quidem maxi-
mum adparet eſſe indiciũ innocentiæ, cùm nemo re-
periatur ita fatuus & inſanus, vt videns ſeu noſcens ſe
reum criminis, velit ſe ſua libertate priuare, & ſponte
carcerari, putans fortè celare veritatẽ, quæ tandẽ con-
4 culcari non poteſt: † & hoc maximè, vbi de pœna mor
tis naturalis tractatur. Ita inquit Bartho. Cœpo. in ſuis
conſiliis crimi. conſi. xxxj. incip. ſuper homicidio. iiij.
col. in verſi. decimò & vltimò, quem ſequitur Marſil.
in ſua practica cauſarum criminalium. in verſic. dili-
gẽter. antepenultima col. verſi. aliud eſt indicium non
debile: & ſubdit quòd verè in diebus meis ego præſen-
taui multos ad carceres ſua ſponte, & ſemper reperti
fuerunt innocẽtes, & fuerunt abſoluti; & non credo,
quòd cadere poſsit aliter in capite ſani & prudentis
viri, quàm quòd tales fuerint innocentes. Et ſic ex præ
miſsis cum aliter non adpareat contra præfatũ Troia-
num inquiſitum, niſi depoſitio præfati infamis iuſti-
tiati aſſerentis in tortura dediſſe formulas, ſeu ſtigma-
tã aut cunea cudendi ſcutos, eidem notario Troiano;
nec aliter depoſuerit ſeu dixerit de cuſione falſæ mo-
netæ, ſequitur quòd excarcerari debet, & detineri nõ
5 poteſt, per ritum magnæ curiæ vicariæ, ſub rubrica,
quòd detinetur inquiſitus, ſi incipit conſtare; † & in
rigore dicitur, ſi accuſatur aliquo ex officio, & contra
eum proceditur de aliquo crimine, ſtatim quòd con
ſtat contra eum per vnum teſtem de viſu, vel aliàs de
fama publica, detinetur: ſed hic non conſtat de aliquo
delicto perpetrato per notarium Troianum, nec per
teſtem de viſu, nec de fama, ergo ſubſiſtente fideiuſſo-
ria cautione oblata, venit rationabiliter liberandus.
ita iuris eſſe conſulo ego,

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Veriorum ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis. Et quod diſtat à veriſimili, eſt quædam falſitatis imago. 2 contra id quod non eſt veriſimile, non debet quis audiri. & nume. 2.*

3 *Contra rixoſum eſt præſumptio, quòd ipſe incœperit rixam, ſeu ad eam prouocauerit: dum non adparet inter duos rixantes quis primò incœperit.*

4 *Conſuetudo & qualitas hominis attenditur.*

5 *Robuſtior præſumitur, quòd alium ad rixam prouocauerit, & incœperit, dum ſumus in dubio.*

6 *Inter rixantes ſi non adparet quis primò incœperit, præſumitur incœpiſſe is, qui magis grauiter percuſſus ſeu vulneratus reperitur, & quòd ipſe aggreſſor fuerit.*

CONSILIVM LXII.

Redemptoris gentium petito præſidio, Amen. In cauſa Michaëlis Arcellæ, cùm regio fiſco ad querelam Ioan. Anto. cuiuſdam aromatarij ſuper vulnere ſibi illato, vt prætenditur in brachio, de quo debilitatus remanſit, producũtur tres teſtes: ex quorum depoſitionibus liquet, quòd prædictus Michaël Arcella poſt quædam verba cholericè adinuicẽ prolata, fuit viſus exire cum enſe euaginato extra apothecam illius ſpatarij, intus quam ilico repertus fuit Ioan. Vincentius vulneratus. præfatus verò Arcella per duos teſtes productos ad eius defenſionem probauit ſe fuiſſe à præfato Ioan. Vincentio inſultatum cum enſe, & dum ab eodem fortiter detentus cum alio brachio enſem detinente percuteretur ſuprà dorſum, Arcella ipſe vim, quam potuit faciẽdo, ab eius manibus euaſit: & eodẽ contextu enſem euaginando aduerſus præfatum Ioan. Anto. in ipſum irruentem vulnerauit, vt ab eodem incolumis euadere potuiſſet. Adparet igitur in primis ex depoſitionibus eorundem teſtium productorum ad inſtantiam regij fiſci, ipſos minimè de initio rixæ deponere: prout teſtes producti ad defenſam inquiſiti pũctualiter depoſuerunt, & quibus ſatis concomitatur depoſitio ipſius Ioan. Vincentij principalis dum dixit, quod dum Arcella adſtando in apotheca prædicta, dixiſſet aduertendum per patronum apothecæ, ne quidem exterus, qui per apothecam ingerebat, aliquid ſubtraheret prædictus Ioan. Vincentius, cuius nihil intererat, reſpondit vulgariter dicendo, *queſto lo fanno li pari toi.* ſimili modo Arcellam iniuriando, nullo motus intereſſe alicuius amicitiæ aut conſanguinitatis cùm illo, & dum Arcella ipſe eundem Ioann. Vincentium mentiretur per gulam, Idem Ioan. Vincentius vt ipſemet ſubdit, ſtatim exiuit extra apothecam, vnde fuerat ab eodem Arcella vulneratus, & ſic ex eius loquela manifeſtè perpenditur quòd ipſe fuit author rixæ. nec eſt veriſimile, quòd mẽtitus voluiſſet exire, & recedere abſque rixa. † veriorum enim ſermonum eſt, 1
vt concordent rebus ſenſatis, & veriſimilibus. vnde id quod diſtat à veriſimili, eſt quædam falſitatis imago, dixit pulchrè Bald. in l.j.iiij.col. C.de ſeruis fugitiuis. idem Bald. in rubric. C.de probatio. de quo meminit Alex. in conſi. xxviij. in cauſa & lite vertente. in ij. vol. & in conſi. cxviij. in iiij. volum. Andr. Barba. in cap. ſignificante. ij. colum. de pign. & ideò conſuluit Pet. de Ancharano in conſi. clvij. incip. viſa facti narratione, & copia teſtamẽti. col. vij. quòd contra id quòd non eſt veriſimile, non debet quis audiri. & dixit Bal. in l. ſi. in

fin. C.

fin. C. de eden. quòd probatio debet eſſe veriſimilis:
aliàs ei ſtandum non eſt: & ibi plus ſubdit in præce-
2 denti conſil. † quòd etiam ſi in quæſtione fateatur deli-
ctum, de quo inquiritur, & dicta confeſsio non eſt ve-
riſimilis, non debet ſtandum. & alibi dicit Petr. de An-
chara in conſil. clxiij. extra ordinem contractuum &c.
aliàs incip. ex ordine contractuum. quòd iudex non
veriſimili non debet fidem adhibere. Corroborantur
prædicta ex qualitate perſonarum ipſius Arcellæ ac
prædicti Ioan. Vincentij, cùm ex proceſſu meritis li-
queat Arcellam ipſum ſemper fuiſſe, & eſſe iuuenem
pacificum, quietum, ac bene morigeratum: & econ-
trà Ioan. Vincentium prædictum ſemper fuiſſe & eſſe
inquietum, ac rixoſum, & ſcandaloſum: & iuris præ-
3 ſumptio eſt contra magis rixoſum, & † quòd ipſe per
prius rixam inceperit ſeu prouocauerit ad rixam: vt
dixit pulchrè Alber. de Roſat. in l. vt vim. ff. de iuſtitia
& iure. Cardin. in clemen. j. extrà de homici. in xxxiij.
quæſtione. Barthol. Cæpol. in conſilio xxviij. colum.
iiij. & econtrà præſumendum eſt pro eo qui eſt paci-
ficus & quietus: vt dicit Cæpo. idem in ſuo conſilio
xxix. columna iiij. & optimè ſuffragatur, quia aliàs at-
4 tenditur conſuetudo † & qualitas hominis. l. vel vni-
uerſorum. ff. de pigno. actio. l. qui ſemiſſes. ff. de vſur. l.
non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. & in cap. illo
vos. extrà de pign. Accedit inſuper in fauorem ipſius
Arcellæ eius minor ætas adparens, etiam probata,
cùm ſit minor, & puer xvij. an. & econtrà Ioan. Vin-
centius ipſe ætate maior ac grandior natu, & ſic ro-
buſtior: ſicut etiam & animoſior, conſiderata eius
conſuetudine in rixando: vt plenè demonſtratum eſt
5 in facto. † Et ex iuris diſpoſitione præſumitur contra
illum, qui eſt animoſior & robuſtior, quòd ipſe fuerit
aggreſſor. vt dixit pulchrè in cap. capitulum. lo j. col.
xvj. extrà de reſcrip. & idem Felyn. in cap. j. ij. column.
extrà de treuga & pace. Et mouetur per dictum Flor.
in ſimili in l. j. §. cum arietes. ff. ſi quadr. pauper. fecis.
dica. vbi dixit, quòd ſi in caſu illius legis non adparet
quòd ex duobus animalibus illis aliud aggreſſum fue-
rit, ſi vnum adparet robuſtius altero, præſumitur ab
ipſo robuſtiore inchoatum congreſſum. Vltimò
non omittam quòd dum prædictus Ioan. Vincentius
detinuiſſet ipſum Arcellam per pectus, & ipſum plu-
ries percuſsiſſet cum daga ſeu enſe, non tamen potuit
ipſum vulnerare: & ecõtrà Arcella ipſe ſe defendẽdo:
eundem Ioan. Vincentium vulnerauerit, & grauiter,
in tantum quòd brachio debilitatus adparet, reſultat
quod vbi præceſsit inſultus, ſeu aggreſſura inter duos,
& alter ipſorum reperitur magis grauiter percuſſus,
licet alius etiam adpareat vulneratus, præſumitur
6 tamen in dubio † quod ille, qui reperitur magis gra-
uiter vulneratus, fuerit aggreſſor. Ita voluit Cardina.
in clementina prima, de homicid. argumento le-
gis ſcientiam. §. cùm ſtramenta. ff. ad legem Aquiliam.
Alberic. de Roſa. de quo Cardina. non meminit in l.
vt vim. in tertia columna. ff. de iuſtitia & iure. & ſe-
quitur Ludouicus Bologn. per iſtud dictum Cardina.
& minimè de Alberi. mentionem faciens, in conſilio
ſuo xxxvij. in quinta columna. incipiente cor mun-
dum &c. licet aliàs in præſenti cauſa. Ex quibus omni-
bus & vnoquoque ipſorum ſentio de iure prædictum
Michaëlem Arcellam ab inquiſitione prædicta ab-
ſoluendum.

Thomas Grammaticus V. I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Dominus percuſſus ab alio cum baculo, ſi mandauit ſer-
uo, vt illum percuteret, intelligitur mandaſſe de pari
vindicta, & ſic vt illum ſimiliter baculo verberaret, &
non armis.*

2 *Defenſio permiſſa fratri in auxilium fratris ſeu al-
terius, intelligitur permiſſa cum moderamine inculpa-
tæ tutelæ.*

3 *Vulnerare non poſſum gladio inſultantem in cum ba-
culo, ſi poteram alio modo defendere, præſertim in dubio præ-
ſumendum eſt me aliter defendere poſſe.*

4 *Dominus ſi mandauit ſeruo quòd vulneret, ſeu percu-
tiat Baptiſtam, & ſeruus percuſſit Saluatorem, non te-
netur mandans de vulnere Saluatori illato.*

5 *Diuturnitas carceris inducit minorationem pœnæ
ordinariæ.*

6 *Pœna duplici quis puniri non debet.*

7 *Delinquens ſi eſt vir fortis & ſtrenuus, aut magnus ar-
tifex, aut multum vtilis reipublicæ, debet ſibi minorari
pœna capitalis, imò quilibet debet de populo eo caſu poſ-
ſet executionem ſententiæ capitalis impedire. & ibi mul-
ta alia circa hæc. & nu. 8.*

9 *Cauſa eſt intuenda in delictis, tam ad aggrauandum,
quàm ad minorandum pœnam.*

10 *Offenſus ſi ex interuallo occidit, ſeu vulnerat offenden-
tem, non tenetur de dolo, ſed de culpa. & de exceſſu ſo-
lum moderatæ tutelæ, & non de toto, ſed de tanto, & non
ordinaria pœna arbitrio iudicis, vt relegationis, & ſi-
milium.*

11 *Iniuriatus verbis iniurioſis ſi occidit iniuriantem, te-
netur vt culpabilis, & non vt doloſus: & ſolum tenetur
de exceſſu pœna extraordinaria relegationis.*

12 *Homicida inimicum occiſi, ſi mandatum fuit ab alio ſibi man
datum, vt illum occideret, & occidit, præſumitur potius
ex propria inimicitia, quàm ex mandato occidiſſe. &
numero 13.*

CONSILIVM LXIIII.

SVmmi rerum Opificis ſuffragio poſtulã-
to, Amen. In cauſa Ioan. *del comparatore*,
cum regio fiſco ſuper homicidio cõmiſ-
ſo per eius ſeruum in perſonam Saluato-
ris de roſa, dato abſque veri præiudicio, quòd ex meritis
proceſſus adpareret prædictum Ioannellum ipſum
mandaſſe ſeruo, vt Baptiſtã de roſa fratrem Saluatoris
prædicti adſtantẽ apud hoſpitium, ſeu apothecã ſuam
verberaret, attamẽ ex quo ſeruus ipſe tenebat baculũ
in manu, & per prius fuerat ſimiliter cum baculo ver
beratus ab ipſo Baptiſta, licet etiam ſeruus ipſe enſem
ad latus deferret, certè intelligendum erit mandatum
ipſum ſibi factum à prædicto Ioanne eius domino de
pari vindicta, id eſt, quòd illum baculo verberaret, & non
cum enſe, vnde ſi ſeruus illum occidit cum enſe, † Ioã.
præfatus non tenebitur de vulnere per ſeruũ illato, ex
quo cauſata fuit mors, nec de homicidio præfato ſe-
quuto. Ita dixit Rapha. Ludo. Roma. & Alex. de Imo.
in l. ſi quis mihi bona. in §. ſed ſi mandauit. iij. col. ff. de
acquiren. hæredi. tantò magis in caſu præſenti non te-
nebitur Ioan. ipſe ex quo ſeruus præfatus non verbe-
rauit baculo, nec enſe vulnerauit præfatum Baptiſtam,
ſed cùm ingreſſus fuiſſet apothecã Baptiſtæ, & adu-
ſus eundẽ ſeruum quondã Saluator frater Baptiſtæ n-
ruiſſet cum lãcea, ſeu iannecta, ſeruus ipſe extraxit ſeu
euaginauit enſem cõtra Saluatorẽ, eundẽmq; ad nec-
ſari.

ſatiam ſuam defenſionem, vulnerauit, & dato abſque
2 veri præiudicio † quòd licuiſſet eidem Saluatori de-
fendere prædictum Baptiſtam eius fratrem, attamen
id fieri debebat cum moderamine inculpatæ tutelæ,
videlicet cum alio baculo ſeu fuſte, & nō cum armis,
prout dicit Baldus & communiter doctores, in l. j. ff.
de iuſti. & iure. & in l. j. C. vnde vi. & plenè Angel. in
tracta. malefi. in ver. & dictus Titius ſe defendendo. in
3 x. colum. verſi. ex iis. vbi apertiſſimè tenet, † quòd non
poſſunt gladio offendere me inſultantem cum bacu-
lo, ſi aliter me defendere poteram, prout in dubio præ-
ſumendum eſt, me aliter defendere poſſe. & idem vt
ſuprà tenēt communiter doctor. in c. ſignificaſti. el ij.
extrà de homic. Vnde ſi minus licitè Saluator irruit
cum lancea contra ſeruum prædictum, potuit de iure
ſeruus ipſe cum enſe ſe tueri, & vulnerare Saluatoré,
prout vulnerauit, per nota. Bart. & aliorum in l. præ-
ſenti. C. de iis, qui ad eccleſia. confugi. & in dicta l. j.
C. vnde vi. & poſito, quòd non licuiſſet ſeruo prędicto
enſe prædictum Saluatorem percutere & vulnerare,
attamen mādatum factum ſeruo fuiſſet, vt Baptiſtam
percuteret, non autem Saluatorem: & ſic dum per-
cuſſerit Saluatorem, non tenetur in aliquo Ioan. ipſe
4 dominus de vulnere Saluatori illato: † ſecūdum Ang.
in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. & in l. j. ff.
ad leg. Corn. de ſic. Flor. in l. ſcientiá. §. qui cùm aliter.
ff. ad legem Aquil. & plenè Iaſ. in l. ſi pater. C. de hære.
inſti. Item accedit, quod prædictus Ioan. cùm fuiſſet
poſt vulnus illatum Saluatori, aſſecuratus ſub fide &
iuramento homagij à prædicto Baptiſta & Nicolao
eius fratre de non offendendo, nec offendi faciendo
ipſum, fuit tandem proditoriè à prædicto Nicolao
vulneratus in capite, pro quo vulnere curando, poſt
menſes duos curatus à quatuor medicis cum maximo
periculo, annuente Deo euaſit, licet perpetuò debili-
tatus, adeò vt vix os aperire poſsit, ob quod ſi in ali-
qua poſſet prætendi culpa, fuit nimium punitus, adeò
quòd de vulnere prędicto, & ſucceſsiuè morte ſequuta
dicti Saluatoris, non poſſet pœna ordinaria delicti pu
niri, ſed minoranda ſatis erit pœna ob dictum vulnus
per eundem Ioá. paſſum. Tum etiam, cùm ſteterit per
quadrimeſtre, & plus in carceribus magnæ curiæ in-
firmus, tum de prædicto vulnere ſibi illato, de quo in
carceribus ipſis infirmabatur, pro quo optimè ſucce-
dit glo. in l. ſi diutino. in verſi. in reatu. ff. de pœn. quæ
5 vult, † quòd illi, qui nimio ſeu diutino carcere graua-
tus extitit, debet minorari pœna ordinaria delicti;
per tex. in d. l. ſi diutino. & in l. reſpiciendū. in prin. ff.
de pœn. & in l. eum qui. ff. de iureiur. & in l. omnes. C.
6 de pœnis. & quia non debet † quis duplici pœna puni-
ri, vt in l. licet. §. fi. & in l. & ita. §. fi. nau. caupo. ſtabul.
Prętereà ſuffragatur eidem Ioan. quòd fuit, erat, &
eſt armiger ingentis roboris ac ſtrenuus, & vtilis rei-
publicæ, pugnauitque ſtrenuè pro regio ſeruitio con-
tra Gallos præclara facinora peragendo, de quibus in
proceſſu, fuitque caput ac præfectus quingentorum
peditum, ob quod vniuerſitas Neapo. per eius electos
ſupplicauit regiæ Maieſtati, pro eius liberatione, at-
tenta ſua ſtrenuitate & fortitudine. Ex quibus ingen-
ti robore & ſtrenuitate, dato abſque veri præiudicio,
quòd dici poteſt eſſe in pœna capitali; debet tamen
ſecum diſpenſari, per nota. per glo. & doct. in l. & ſi ſe-
uerior. C. de infami. & in l. quid ergo. §. pœnæ grauior.
eod. tit. & eſt tex. in proprijs terminis in l. ad beſtias.
ff. de pœn. vbi Iuriſconſultus dicit, quòd ſi condemna-
tus ad mortem ſit magni roboris, vel inſignis artificij,
qui eſſet vtilis reipublicæ, debet iudex principem cō-
ſulere, nec ſententiam ipſam condemnationis execu-
tioni mādare, & per dictam l. ibi dicit Dyn. quòd cùm
quidam inſignis faber percuſſiſſet ſocium, per quam
percuſſionem debuiſſet ſibi manus amputari, fuit ſibi
mitigata pœna per principem ratione ſui artificij. &
ſubdit ibidem Dyn. quòd in tali caſu vnuſquiſque de
populo poſſet impedire executionem ſententiæ capi-
talis latæ contra talem vtilem reipublicæ, vt refert
etiam & tenet Ludo. in ſuis ſingu. cccclj. incipien. in
Senenſis. & voluit etiam Nicol. de Neapo. in l. hos ac-
cuſare. §. penult. ff. de accuſatio. & ideò licet princeps
non poſsit damnatum ad mortem abſque † partis in- 8
iuria liberare, tamen ſi perſona ſit ſtrenua, & ſingula-
ris artificij, ac vtilis reipublicæ poterit ipſum libera-
re. arg. d. l. ad beſtias. Ita dixit Par. de Put. in ſuo tract.
ſyndi. in verſi. pœna. j. col. verſi. ab iudex poſſit. Ad-
ducitur inſuper, quòd ad aggrauandum ſeu minoran-
dum delictum, & ſucceſsiuè eius pœnam, eſt intuenda
cauſa, ex qua † quis motus eſt ad delinquendum, vt in 9
l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn. & cùm pluries prędictus
Baptiſta ante vulnus prædictum illatum Saluatori,
verberauerit baculo ſeruum prædictum, & pariter
à Nicolao fratre prædicti Baptiſtæ, aliàs fuiſſet ſeruus
ipſe vulneratus, non potuit continere, quin iuſto do-
lore commotus ex dictis prioribus offenſionibus in
ſeruum, per quas dominus intelligebatur etiam offen
ſus, & iniuriatus. vt inſtit. de iniur. §. ſeruus. cùm vulg.
quia dolus excluditur à iuſto dolore, vt nec dominus
nec ſeruus de dolo teneri debeat, † aut poſsit, niſi de 10
culpa & de exceſſu ſolùm moderaminis inculpatæ tu-
telæ, & non de toto, ſed de tanto, non ordinaria pœna
delicti, ſed arbitrio iudicis pœna extraordinaria, vt
puta relegatione: vt in l. ſi adulterium cum inceſtu. §.
Imperatores. ff. de adulte. vbi Ang. decidit iniuriatum
committendo homicidium ſe vendicando, debere vt
culpabilem, † & non vt doloſum puniri, & ſolùm de 11
exceſſu pœna extraordinaria duntaxat, id eſt relega-
tionis, vt eſt text. in l. Gracchus. C. de adulter. & ibi do
ctor. Anton. de Butr. & Abb. in c. olim. de reſtitu. ſpol.
Ang. in tract. malefi. in ver. & dictus Titius ſe defendē-
do. verſi. quęritur Titius vulnerauit in verſi. tu autē in
hac materia. Pau. de Caſt. in conſi. ccxc. in fin. Bald. &
Saly. in l. j. C. vnde vi. Bal. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure.
Flo. in d. §. qui cum aliter. glo. xiij. quæ. j. in gl. ſummæ.
Militat inſuper pro prædicto Ioá. quòd ſeruus ipſe in
eius depoſitione interrogatus, cur vulnerauerat præ-
dictum Saluatorem, reſpondet ex cauſa præcedentis
offenſionis ſibi factæ per ipſum, & ſic ex propria ini-
micitia & odio, quod habebat ſecū, & non ex pręam-
bulo mandato, vt prætenditur Ioannis eius domini:
† quo caſu ita tenendum & præſumendum eſt, & non 12
ex mādato, prout pulchrè voluit Cæpo. in ſuis caute.
in caute. xxxix. incip. vidimus quam plures caſus. &
quando adparet de inimicitia præcedente mandato,
præſumitur offenſa facta ſeu homicidium commiſ-
ſum ex cauſa præcedentis inimicitiæ, & non ex man-
dato ſubſequuto, iuxta no. per doct. in cap. ad audien-
tiam. de homici. per Bald. in cap. primo. §. iniuria. de
pace iura. firman. & Bald. in l. prima. C. de ſeruis fugi-
tiuis. & gloſſ. in l. fin. C. de fideiuſſo. Vltimò conſide-
randum ſatis eſt, quòd ſeruus vulnerauit Saluatorem,
& Ioan.

& Ioan. licet dicatur mandaſſe ſeruo, vt ingrederetur apothecam, & daret Baptiſtæ cum baculo quod tenebat in manu, & Baptiſta prius verberauerat baculo eundem ſeruum: ergo mandatum illud, vt verberaret, intelligendũ eſt de æquali vindicta, videlicet cum baculo, quod ſeruus in manu deferebat, & non de maiori vindicta, videlicet quod cũ enſe percuteret, maximè quia maior fuiſſet iniuria verberari Baptiſtam baculo à ſeruo quàm fuerat iniuria verberationis ſeruo prędicto factæ per Baptiſtam, & licet duo teſtes depoſuerint quòd Ioannes percuſsit Saluatorem cum enſe, licet vnus ſolus deponat de percuſsione: alius autem *che alzo la ſpata*. & non vidit percutere: attamen iſti fuerunt validiſsimè repulſati, tãquam inimici capitales Ioan. & inſuper tanquam infames infamia iuris & facti. Ex quibus omnibus concludendum arbitror prædictum Ioan. pro exceſſu duntaxat tanquàm dantem operam rei illicitæ, eſſe aut pœna pecuniaria, aut relegationis annalis plectendum.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 Teſtes examinati parte non citata non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam ſi eſſent mille teſtes.

2 Iudex vigore cuiuſcunque ampli arbitrij ſibi conceſſi circa maleficia non poterit aliquem inquiſitum torquere, non præcedentibus legitimis indicijs.

3 Iudex habens plenum & liberum arbitrium non poteſt denegare defenſionem contra indicia ad torturam.

4 Præeminentia magnæ curiæ vicariæ deriuat à capitulis regni, quatuor ſeu quinque: ex quorum diſpoſitione non indifferenter proceditur ad torturam: ſed contra diffamatos etiam reprobos ac reiteratores criminum.

5 Perſonæ induſtria præſumitur electa, vbi ſcribitur, tu ſolus, ſeu tu per te, & ſic per geminationem talis pronominis, adeò vt non poſſit actus per alium explicari.

6 Teſtes examinati per quos poteſt procedi ad torturam, ſi allegantur per inquiſitum inimici, debet ſuperſederi in tortura ſi offertur incontinenti probare de inimicitia.

7 Teſtes infames & criminoſi licet admittantur in crimine læſæ maieſtatis tamen dum allegantur teſtes inimici, non admittuntur.

8 Allegans velle probare talia, quæ ſi probata eſſent non haberet locum tortura, eo caſu eſt ſuperſedendum in tortura, & debet dari defenſio.

9 Tortura licet poſſit ex præeminẽtia aliqua adhiberi ex proceſſu informatiuo, attamen non poteſt repeti ex proceſſu informatiuo. & iſta eſt noua inuentio authoris. & numero 12.

Tortus etiam ex proceſſu ordinario, non poteſt repeti ad torturam, niſi ſuperuenerint noua indicia.

10 Tortus ſi in tortura fuit conſtans, conſtantia illa eneruat ac euacuat indicia, licet ſufficientia, & tollitur probatio contra ipſum, quaſi non vera fuerit.

11 Teſtes de viſu, vbi extant de delicto contra inquiſitum plures, debet conuinci per ordinarium proceſſum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et ſi iudex torquet, tenetur in ſyndicatu: & malè facit, & tenetur, ac ſi eſſet homicida.

CONSILIVM LXIIII.

SVpremi opificis præſidio poſtulato, Amẽ. In cauſa honorabilium Ioan. & Pauli de Petra pagana inquiſitorum de homicidio in magna curia vicariæ, contra quos audio fuiſſe proceſſum ad torturam ex proceſſu informatiuo, & habuerunt tres ictus chordæ pro quolibet, vt nouiter adſumptus ad eorum patrocinium percepi, & prætextu quòd indicia purgata non fuerint, prætendatur repeti tortura inſtante fiſco, conſultus an potuit eiſdẽ tortura inferri: & ſucceſsiuè an poſsit iterum & de nouo repeti: reſpondi quòd ad torturam præfatam nullatenus deueniri potuit, tum ex carentia indiciorũ, cum quia ſumus in proceſſu informatiuo, in quo ſunt examinati abſque partis citatione: & ſic non nocebãt eorum depoſitiones prædictis inquiſitis: vt dixit Bartol. in l. ſi quis adulterij. C. de adul. & in l. cuſtodias. ff. de publ. iud. & in l. fin. ff. de quæſtio. Abba. in c. præterea. de teſtib. cogen. Ange. in tracta. malefic. in verſic. fama public. columna quarta. Alexand. in conſilio, lxxx. in ſecundo volumine, incipient. in cauſa Angelorum, intantum, quòd ex depoſitione teſtium in proceſſu informatiuo, & ſic parte non citata, nullum reſultat indiciũ ſufficiens ad torturam contra inquiſitum: dixit Bartolus in l. fin. & in l. maritus. ff. de quæſtio. Angel. in l. ſi vacantia. tertia chart. C. de bon. vacan. libro decimo. Baldus in l. congruit. in fin. ff. de offic. præſid. & firmat Philippus Decius in conſilio lxiij. in primo volumine,
Hinc eſt, † quòd ſi eſſent mille teſtes recepti parte non 1
citata, non facerent indicium ad torturam contra inquiſitum. Ita pulchrè conſulendo tenet Franc. de are. in conſilio clxv. incipien. ſicut Ioan. in Apocalypſi, ſecunda columna, per text. in l. ſi quãdo. C. de teſti. & in §. ſecundo eodem titu. cum vulga. † Nec obſtat ſi dice- 2
retur, quòd magna curia vicariæ habet plenum & liberum arbitrium in maleficiis, nam dico, quòd vigore cuiuſcunque ampli arbitrij, quòd habeat poteſtas ſeu commiſſarius in maleficiis, non poterit quem torturæ ſubijcere, niſi legitima concurrant indicia: dixit Bald. in cap. j. prima columna, de offic. ordina. & melius Gandi. in tracta. malefic. verſicul. item quæro, vtrum poteſtas qui habet arbitrium. dum tractat de tormentis. Idem tenet Paulus de Leaza in c. grauis. penultima columna, de depoſi. Alexand. conſilio lxv. incipien. habita ſuper contentis. ſecunda columna. Rapha. conſilio lxix. incipien. ſuper quæſtione formata. Iaſon in l. j. prima columna. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi reputat iſtud perpetuò not. & in §. bonæ fidei. octaua columna, inſtitu. de actio. & in l. milites. ſecunda columna. C. de teſtamen. milita. vbi ſubdit hoc eſſe cordi tenendum: quia valde quotidianum, Hinc eſt, † quòd 3
iudex habens tale arbitrium, non poteſt denegare defenſionem contra indicia ad torturam. gloſſ. in clemen. ſæpe. in verſicu. defenſiones. de verbor. ſign. Bartolus in l. filius. de dona. & in l. j. de teſta. mili. Eſſet enim contra bonos mores, torquere, defenſiones denegando. clemen. paſtoralis. de re iudi. per not. Bald. in l. pacta. in princip. C. de pact. & in repe. l. ſolam ad fin. de teſtibus & in l. negãda. C. qui accu. nõ poſſ. Nec militaret dicere, quòd magna curia habet quandam præeminentiam torquẽdi ex proceſſu informatiuo: nam huiuſmodi præeminentia ſeu rectius regia vſurpatio, nullibi fundatur, niſi ab ea, quæ oritur à diſpoſitione capitulorum regni: vt pulchrè dicit Par. de Pute. in

tractatu ſynd. in verſic. tortura. in c. quia plerunque.
in verſi. ſi quis dixerit. ſecunda colum. in fi. & ibi ſub-
4 dit, † quòd rarò vtitur magna curia præeminentia
prędicta, niſi in latrones inſignes, & valde diffamatos,
& in notorios criminoſos, concurrente tamen leui-
tate vitæ, torquendi. & idem ſequitur Afflic. noſter Nea
pol. in ſuis deciſio. quas dicit eſſe S. Conſil. in deciſio.
cccacj. vbi in ſpecie teſtatur fuiſſe per S. Conſil. & per
iudices magnæ curiæ concluſum, quòd præeminentia
magnæ curiæ vicariæ vendicet ſibi locum contra la-
trones inſignes diſrobatores ſtratarum, incendiarios,
violentos raptores, & committentes grauia crimina,
& contra quos laboret infamia, & non aliter: ex quo-
rum capitulorum vnum incipit: in accuſatis autem.
aliud incipit: tormentis inſuper. aliud incipit, idem
prouiſa iuris ſanctio. aliud iuris cenſura. ſub titu. de ar-
bitrio conceſſo officialibus. & vltimum. quæ eſt lite-
ra arbitralis, incipien. ſi cum ſceleratis & reprobis.
quorum omnium capitulorum verba ſi rectè perle-
gintur, & ponderentur ex eis nullatenus inferri poteſt
quòd indifferenter poſsit procedi ad torturam per
eandem magnam curiam, niſi vt ſuprà, & incipiendo
à c. tormentis. ibi dum dicitur: ne quis tormentis ex-
ponatur, niſi in crimine læſæ maieſtatis: aut ſi viarum
diſrobatores iſtat: ita quòd contra tales publica fama
laboret, & ſufficientia præcedant indicia: & vbi eo-
rum leuis perſona fuerit. & in c. idem prouiſa iuris ſan
ctio, dicitur circa medium ibi, latrones & vulgariter
publicè diffamatos, qui in itineribus vel in mari vio-
lentias aut aggreſsiones perpetrant, necnon reos alio-
rum maiorum ſcelerum labe ſputatos, vulgari quo-
dam modo populi opinione grauatos, & labe factos
infamia. Et in alio ſequenti capit. incip. cenſura &c. ibi
enormiter notabiles & famoſi, contra quos commu-
nis laborat infamia, & ipſorum delictorum graſſantia
eos facit quodammodò manifeſtos. & in c. ſi cum ſce-
leratis, quæ litera arbitralis eſt, ibi, quos notabiliter
famà grauat, & crebra commiſsio criminum dat in-
ſignes, & hæc litera eſt, quæ magis apertè loquitur de
præeminentia prædicta. & tamen vt locum habeat;
requiritur, quòd notabilis præcedat infamia contra
torquendum, vel crebra criminum commiſsio: & di-
cta litera directa regenti magnæ curiæ dicitur: tu ſo-
lus contra quoſlibet notatos &c. & conſtito tibi per
teſtes, quos tantum ad tui informationem recipere te
volumus. videtur eo caſu electa induſtria perſonæ il-
lius Regentis: quo caſu nō poſsit actus ipſe per alium
ſucceſſorem explicari, per l. inter artifices, cum vul-
ga. de ſolorio. & l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tollen,
nam fuit dicta præeminentia conceſſa per dictam lite
ram arbitralem, & capitula illi inſigni militi regenti
Ioanni de haia ſeu achaia, & propter excellen. perſo-
næ ipſius cui fuerunt verba dictorum capitulorum
directa, cenſetur fuiſſe electa induſtria perſonæ: per
text. in l. prima. ff. de offic. præfecti prætor. nec egredie
5 tur † perſonā illius Regentis, cū adpareat litera ipſa
conceſſa ad beneplacitum, vt ex eius tenore liquet. &
maximè cùm ibi expreſſa dicatur: vt tu ſolus contra
quoſlibet notatos, &c. facit, quod in ſimili voluerunt
Bald. & Imol. in cap. ſi. de offic. deleg. vbi dixit, quòd
ſi in literis apoſtolicis dicitur, informes per te ipſum.
important, quòd delegatus debet ipſe propriè ſe infor
mare, nec teneret, ſi id per alium loco ſui faceret, & ſe
informaret: per text. in dicto c. ſi. & in cap. cùm dile-
cta. & ibi no. extrà de reſcrip. nam important iſta ver-
ba, ac ſi dictum fuiſſet perſonaliter te informes. per
text. in l. fideicommiſſa. §. fina. verſi. per ipſum id fieri.
ff. de leg. tertio. & conſuluit Alexan. in conſil. ccavij.
in ij volumine, vltima columna. Or quanto magis eſt
dicere, vt tu ſolus: adparet enim quòd ſolus ipſe & nō
alius ſucceſſor id facere poterat. & ſic cùm fuerit ſim-
plex litera arbitralis, vt ſuprà, licet incorporata inter
capitula regni, non poteſt, nec debet reputari capitu-
lum, & iam ſortita fuerit effectum ſuum in perſonam
illius regentis, & cum eius vita expirauit. Cætera verò
ſuprà narrata capitula non obſtant in caſu præſenti:
cùm vt adparet, ſolùm habeant locum contra viles
& diffamatos de crebra reiteratione delictorum, vt ad
patet ibi, in cap. idem prouiſa iuris ſanctio. dum dici-
tur ibi, frequentiúſque peccantibus. & pariter in cap.
creſcit culpa. ibi, aggreſsiones ingeminant. & vltimò
in litera prædicta: ſi cum ſceleratis. ibi: aggreſsiones
ingeminant. & quos crebra commiſsio criminum dat
inſignes. Quibus non concurrentibus in caſu de quo
in præſentiarum agitur, non potuit ad torturam pro-
cedi contra prædictos & maximè non adparente de
leuitate vitæ ipſorum, prout requiritur, ad hoc vt tor
tura locum habere potuiſſet in ipſos: prout dicit Par.
de puteo in loco præallega. ſecundum gloſſ. & Andr.
de Iſer. in conſtitutione regni, ſi damna clandeſtina.
maximè, nulla probata mala fama, prout requireba-
tur ex tenore capitulorum prædictorum, ad hoc vt 6
torqueri potuiſſent. † Præterea, nō potuerunt ea alio
exponi quæſtionibus & tormentis; quia fuit per eos
obiectum de inimicitia capitali teſtium contra ipſos
productorum, offerendo de ea in promptu verificare:
& minimè admiſsi fuerunt, prout admitti & audiri
debebant: per textum peregrinum in §. ſi verò quis di
cat. in authentic. de teſtib. & tenet in ſpecie Feli. Sand.
in cap. ex parte vltima columna, extrà de teſtib. And.
de Iſern. conſtitu. regni, humanitate. penult. columne.
Quibus optimè ſuffragatur, quòd dum allegaſſent ini-
micitiam capitalem dictorum teſtium, & de ea offe-
rendo in promptu verificare, allegabāt tale quid con
tra torturam eis inferendam: quòd ſi fuiſſet per eos
probatum, ceſſare debuiſſet tortura: cùm † teſtes ini- 7
mici non admittantur etiam in crimine læſæ maieſta-
tis, in quo aliàs criminoſi infames & inhabiles reci-
piuntur, ſicut etiam & in crimine hæreſis. inimici ve-
rò minimè admittuntur. dixit Bart. in l. in quæſtioni-
bus. ff. ad leg. iul. maieſta. & plenè Alexand. in conſi-
lio xj. in primo volumine. Specul. in tit. de accuſ. §. j.
verſic. fin. Alexan. in conſilio cxxvj. in quarto volum.
in fine Par. de put. in tract. ſynd. in verſic. ſuſpicio. cap.
fui ſemel interrogatus. tex. eſt etiam quem communi-
ter allegant doct. pro ſingu. in cap. per tuas. extrà de ſi-
mon. idem tenet Ludou. Roma. in l. ſi verò. §. de viro.
xxij. colum. verſi. quadrageſima. ff. ſolut. matrim. Abb.
in c. inquiſitionis. §. tertiæ. extrà de accuſation. & con-
ſuluit. Marſil. in conſilio xxviij. ij. columna. primo vo
lumine & tenet idem Marſil. in l. prima. §. præterea. in
princip. ff. de quæſtionibus. Sed ſic eſt, quòd allegans
talia, quæ ſi fuiſſent probata, non fuiſſet locus tortu-
ræ, eo caſu eſt ſuperſedendum in tortura, † & interim 8
debet cōcedi defenſio prædicta: vt dixit pulchrè Pau.
de Leaza in comm. cap. grauis. extrà de depoſi. Gandi.
in tractatu maleficiorum. in rubr. quis ſit effectus quę-
ſtionis, in verſic. ſed quid erit de quæſtione de facto.

ſubdens

ſubdens, quòd ita ſuper hoc ſibi conſoluit dominus
Lambertinus ramponus. Idem etiam conſulendo te-
net Alexan.de Imo.in conſi.lxv.in j. volum.& domi-
nus Barto.de cap.in c.regni.incip.ſi iuſte quis appel-
lauerit.ſub tit.quod recipiatur appellatio à tormen-
tis in additio.incip.ſed quoe.circa on. Et ratio ſuperſe
dendi in tortura, erit ſecundum eos, quia ſi poſt tortu-
ram differretur detentio, nūquam per appellationem
poſſet poſteà recuperare detrimentum membrorum.
& ſic tardè ſi probaret poſt illatam ſibi torturam, cū
illud grauamen poſteà non ſit reparabile.l.ij.ff.de ap-
pella.recipien.cum vulg.& ideò dixit in loco præal-
leg. prædictus dominus Barto.de capua, quòd ſero ap-
pellaretur, ſi prius poneretur ad torturam. Circa ſe-
cundum propoſitum in themate, an poſsit tortura
ipſa repeti ex eodem met proceſſu informatiuo? ſatis
liquet ex præmiſsis.& cogitare ꝙ aliter fieri poſſet,
eſſet quidem error nouiſsimus & peior priore. imò
9 etiam, † quòd legitimè ex proceſſu ordinario fuiſſet
proceſſum ad torturam, attamen non ſuperuenienti-
bus aliis nouis indiciis, non poſſet iterum repeti. Ita
voluerunt Iacob.Aren.& Cyn.in l. fi.C.de quæſtion.
Ioan.And.poſt Odofr.in regula, contractus.de regul.
iur.Bald.in l.milites.C.de quæſtion. Bald.in repetit.
l.vnicæ.C.de confeſ.Bald.in l.ij. C.quorum appellat.
vbi plus dixit, quòd tormenta non plenè impoſita nō
poſſunt repeti, niſi ex nouis indiciis.& ideò dixit pul-
10 chrè Alber.de Roſa.in l.edictum. ff. de quæſtion. † ꝙ
etiam ſi plenè eſt probatum contra aliquem, qui de-
mum tortus, fuit conſtans, euacuantur probationes &
indicia,& tollitur illa probatio, quaſi vera non fue-
rit. Idem voluit Angel.in tract.maleficio.in ver.com
paret dicti inquiſiti,& negauerunt. refert etiam &
ſequitur Cæpol.in conſi.xxxij.incip.ruſtici Vincenti-
ni.& ſubdit ita vidiſſe obſeruari Veronæ.& hoc, quia
per talem torturam negationem & perſeuerantiam
probationes quæ erant contra ipſum, ſunt debilitatę.
& magis videtur verum illud, quod dicit,& negat eū
perſeuerantia ipſe reus, qui melius ſcit an deliquerit,
quàm alius illud, quod depoſuerunt teſtes cōtra eum.
& idem ſequitur & refert Marſil.in ſing. ſuis in ſingu.
cclxij.incip.quod potui, nolui.& in d.l.edictum. ff.de
quæſtionib.& licet quæ ſit plena & moderata tortura
iudicis arbitrio committatur, vt dicit Bald.in l.ij.C.
quorum appel.& And.de Iſer.in conſtitu.ſi damna.ix.
colum.attamen nemo erit, qui poterit horum paupe-
rum torturam cum tribus ictibus ſeu tractis validiſ-
ſimis à loco altiſsimo, niſi immoderatam arbitrari,&
pleniſsimam, præſertim cùm vni ex ipſis ſit totaliter
propter tormenta ſeparata cortex à ſpatulis,& bra-
chio, adeò vt maxima & diligenti cura medicorū in-
digeat, prout nunc à duobus medicis curatur. Et mini-
mè ſuffragaretur regio fiſco dicere, quòd extantibus
contra ipſos probationibus per teſtes de viſu, de facili
poſſet repeti tortura: prout dicunt Cy.Rayn.& Bart.
in l.vnius.in §.reus.de quæſtionib.& plenè Alexand.in
conſil.v.in j.volumi.vbi dixerunt, quòd vrgentibus
indiciis poteſt tortura reiterari: moltò magis inferri
poſſet, vbi eſſent teſtes de viſu. Nam reſpōdetur, quòd
licet ſint eneruatæ probationes prædictæ per tortu-
ram, vt plenè in iore oſtenſum fuit: attamen adparet
etiam, quòd conuinci poteſt per proceſſum ordina-
rium, cùm ſint teſtes de viſu contra ipſos: quo caſu non
11 † debet modo aliquo torqueri: ſed conuinci,& conui-
ctus condemnari: non autem torqueri ad effectum
extorquendi confeſsionem per tormenta ad hoc, vt
appellari non poſsit. Ita in ſpecie tenet Bald. in l.qui
ſententiam.C.de pœn.Angel.in l.ſi certus.ff.ad Sillei.
& ibi ſubdit, quòd hoc caſu exiſtentibus probationi-
bus de viſu, ſi iudex torquet, male facit,& tenetur in
ſyndicatu. Idem voluit Ioan Andr.in c. cùm in con-
templatione.de regul.iur. in antiquis.Catal. de viſſo
in ſuo tracta.ſyndi.in quæſtio.cxxxij.& quæſt. ccix.&
ccx.& ccxj.Dyn.in tract.de quęſtionib.Moder.Seneo.
in tract.de indi.& tortu.in viij.char.& ibi ſubdit hoc
eſſe de iure verius Andr.de Iſern.in conſtitu.ſi dam-
na.in vij.colum.& ibi dicit, quòd iudices crudeles tor-
quentes illum, contra quem extant probationes de vi
ſu, vt confiteatur, ad hoc vt appellationis beneficium
ei denegetur, ipſum condemnando, eo modo tenen-
tur, ac ſi eſſent homicidæ: argumen.l.ſi ideò.§.fina. ff.
de euict.& l.in executione.§.vltimo.de verbo.oblig.
Vltimò non eundo per mendicata ſuffragia, conclu-
do quòd dato abſque veri præiudicio, quòd indicia
vel probationes contra ipſos inquiſitos non fuiſſent
penitus euacuatæ & eneruatæ, prout ſunt, adhuc non
poſſet repeti tortura illata ex præeminentia ipſius ma
gnæ curiæ. † & non de iure, cum fuerit illata ex pro- 12
ceſſu informatiuo,& ſic non datis prius inquiſito de-
fenſionibus. Nam talis præeminētia intelligenda eſt,
& ita interpretanda, vt vnica vice tantùm torqueri
poſsit:& ſic de primo actu tantùm: per text. in l. fidei-
commiſſa.§.ſi quis decem.ff.de legat. iij. & in l.cùm
pater.§.pater certam.in fine.de legatis ij.quod maxi-
mè procedit.cùm ex præeminentia prædicta induca-
tur odium, vt quis inauditus torqueatur, non datis ſibi
prius defenſionibus, quæ ſunt de iure naturali: & ideò
diſpoſitio ipſius præeminentiæ debet in primo actu
reſtringi.c.non poteſt.§.j.de præbend.in vj.& ſuffra-
gantur bene not.per Bald.in l.diuortio.§.quod in an-
no.ff.ſoluto matrimonio.& in l.licet.in iiij.quæſt. C.
loca.præſertim cùm agatur de graui pręiudicio, quòd
quis inauditus torqueatur: & ideò ad primam vicem,
ſeu de prima vice verificari debet, per optimè dicta
Anto.de Butr.in conſi.xxx.incipien.dubium ingerit.
colum.iij.& eſt bonus text.in l.boues.in §.hoc ſermo-
ne.ff.de verbor.ſignific.& faciunt optimè relata per
Iaſ.plenè in l.duobus.§.ſi ei qui.ff.de iureiurand. cùm
hoc ſit priuilegium contra ius, vt quis inauditus tor-
queatur, debet priuilegium ipſum intelligi, vt minus
lædat ius commune, quàm poſsit:& pariter vt minus
lædat ius alterius. Ita Baldus in l.non ſine. de bonis
quæ libe.& in l.ſi quis decurio.C.de falſis. c. quod di-
lectio.& ibi Panor.extrà de conſan. & affini. Panor.
in c.cùm dilectus.de cler.non reſid.Alex.in conſi.v.in
ij. volumi.& Franc.Curt.in conſi. xiij. vltima colum.
prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt oculi iudican-
tium reſpiciant veritatem, ne famelica luporum vo-
racitas inebrietur de ſanguine innocentium.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Excuſpatio offenſi aſſerentis ſe non offenſum à Titio, eli-
dit indicia ſufficientia ad torturam, quæ exiſterent con-
tra ipſum.*

2 *Teſtes plerunque extra iudicium deponunt aliquid, vt
complaceant partibus, de quo poſtmodum examinati
cum iuramento, aliter deponunt.*

3 *Torqueri non poteſt clericus, niſi cùm fuerit de crimine publicè diffamatus.*

4 *Torqueri vbi poteſt clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis & etiam eo caſu debet tortura moderari: quia in foro eccleſiaſtico non dantur tormenta, prout in foro ſeculari, ſed virgis tantum ſubijciuntur clerici in locum torturæ.*

5 *Suſpicio probabilis tormentorum idem operabitur ac ipſorum illatio.*

6 *Fama bona elidit plura indicia, ac euacuat.*

7 *Delinquens in foro eccleſiaſtico prima vice, potius expectandus & corripiendus eſt, quàm puniendus.*

8 *Tortus quando quis dici poſſit, vbi pluribus modis poteſt quis dici, quòd tortus fuerit.*

CONSILIVM LXV.

REdemptoris gentium auxilio inuocato,
Amen. In cauſa humilis Religioſi fratris
Iacobi Corti de Neap. accuſati de crimine
ſodomiæ in perſonam Petri de Andriella,
licet ex nonnullorum teſtium depoſitione videatur
adparere prædictum Petrum id publicè dixiſſe coram
nonnullis perſonis, demonſtrando ex hoc ſe valde offenſum
à prædicto fratre Iacobo: attamen demum
Petrus ipſe cum iuramento iudicialiter examinatus,
& interrogatus an id verum fuiſſet, expreſsè cum iuramento
contrarium depoſuit, aſſerendo quòd ſi quid aliter
dixerat contra prædictum fratrem Iacobum, id ad
ſuggeſtionẽ & perſuaſionem fratris Loyſij accuſatoris
fecerat, qui multa eidem pollicitus fuerat, vt ita diceret.
& ſic eo modo dixit extraiudicialiter, ſed cum
iuramento in præſentiarum dixerit veritatem. vnde
ſuccedit, quod voluit ſingulariter Bald. in l. j. C. com-
1 mu. de leg. † quòd licet contra aliquem adſint indicia
ſufficientia ad torturam de delicto, attamen ſi paſſus
delictum exculpauerit illum, contra quem vrgent indicia,
non poterit talis exculpatus eo caſu torqueri
per tex. in l. Paulus. §. j. de oper. liberto. quem refert &
ſequitur Iaſ. de May. in l. j. ij. colum. ff. de eo, per quem
factum erit. dicens hoc eſſe ſingulariſſimum. Idem ſequitur
Iaſ. in dicta l. j. commu. de leg. vbi dicit hoc eſſe
ſingulariter menti tenendum perpetuò, & nunquam
obliuiſcaris: quia vtile eſt ad euitandum aliquem à
tortura ſeu euadendum. & idem conſuluit Alexan. de
Imo. in conſi. xxiiij. incipien. animaduerſis. v. colum.
in ij. volum. quod maximè procedit, cùm prædictus
Petrus id iudicialiter, & cum iuramento depoſuerit:
2 † nam licet talis eius confeſsio extraiudicialis contraria
præceſſerit: attamen quia aſſertiones ipſæ extraiudiciales
ſæpè fiunt, vt complaceatur partibus
quarum intereſt, vt ita dicatur, ideò ſtandum erit ſecundo
dicto iudiciali, & maximè iurato. Ita pulchrè
firmat Felyn. in c. cùm in tua. iij. colum. circa finem.
extrà de teſtibus. dicens quòd iſta pars eſt communior
& verior. Nec obſtat eidem fratri Iacobo depoſitio
fratris Leonardi, & fratris Franciſci, aſſerentium ſe
aliàs tempore eorum pueritiæ fuiſſe ſtupratos à prædicto
fratre Iacobo: quia dum talia deponunt, ſe participes
criminis faciunt: & ſic eis tanquàm criminis
participibus nulla fides adhibenda eſt. l. fin. cum glo.
C. de accuſatio. cap. primo & ibi canon. extrà de confeſsis.
gloſſ. & doct. in c. veniens extrà de teſtibus. per
quam infert ibi Bald. quòd ipſe eſt caſus, in quo teſtis
infringit ſeipſum confitendo, quòd eſt particeps criminis,
nec etiam ipſius participis dictum facit indicium
ad torturam: vt dicit Anto. de Butr. in præallegato
c. j. gloſ. in l. ſi filium. C. de libera. cauſa. in gloſſ.
magna. Cyn. in l. fina. & ibi Salyc. C. de quæſtionibus.
Angel. in l. ea quidem. C. de accuſationib. Fulg. in conſil.
xxj. incipien. in cauſa inquiſitionis formatæ. & ſic
prædicti fratres Leonardus & frater Franciſcus deponendo
ſe aliàs fuiſſe ſuppoſitos, ſeu ſtupratos à prædicto
fratre Iacobo per ſodomiam, vt aſſerunt, redduntur
ex hoc eorum dicto infames, vt habetur in authen.
vt non luxur. contra natu. & in l. cùm vir in fœminam.
C. de adulter. & in c. clerici. extrà de exceſsibus
prælator. & in c. flagitia. & c. ſequen. xxij. q. vij. ſed infames
repelluntur à teſtimonio: vt dicit Specul. in titul.
de teſte. §. j. verſi. item quòd eſt infamis. Præterea,
audiri non debet, qui turpitudinem ſuam allegat: per
text. in c. cùm ſuper. de conceſ. præbend. & melius in
c. inter dilectos. extrà de donationibus. & in c. cùm ſuper.
de confeſsis. gloſſ. in c. ex tenore. de teſtib. & in l.
tranſactione finita. C. de tranſactio. & in l. filios. cum
gloſſ. C. de reuocan. iis, quæ in fraudem credit. Idem
refert & ſequitur in propriis terminis in cauſa inquiſiti
de ſodomia conſulendo Marſi. in conſil. xxviij. in
iij. col. incip. in cauſa inquiſitionis formatæ. vbi plus
ſubdit, quòd dato quòd delictum ſeu crimen ſodomiæ
eſſet de illis, de quibus ſocius criminis poteſt interrogari
de conſocio: attamen dicta prædictorum contra
prædictum fratrem Iacobum examinatorum non facerent
probationem aliquam, nec indicium contra
ipſum, per rationem: quia in prædictis caſibus, in quibus
ſocius criminis poteſt deponere contra ſocium,
tunc talis depoſitio de per ſe ſola, non producit ſufficiens
indicium ad torturam: vt conſuluit ſatis pulchrè
Alexand. in conſilio ccccl xxv. incipiente, quoniam
abundè. in fin. vbi allegat hoc tenere Salyce. in l. fina.
C. de accuſ. Io. de Imo. in cap. j. de confeſ. & idem tenuit
Gandi. in ſuo tract. maleſi. ſub rubr. de quæſtio. &
tormen. iiij. colum. in princip. verſi. ſed quid ſi perſona
Sed ſic eſt, quòd aliud non adparet ex meritis processus
contra prædictum fratrem Iacobum, niſi depoſitio
prædictorum duorum, ergo &c. Sed quid opus
eſt verbis, nedum ſi indicia, quæ iam euacuata ex proceſſus
meritis colliguntur, verum etiam ſi mille indicia
extarent contra prædictum fratrem Iacobum, nõ
† ex hoc poſſet modo aliquo poni ad torturam: cum 5
clericus non poſsit torqueri, niſi ſit de crimine illo, de
quo inquiritur, publicè diffamatus. Ita dicit pulchrè
Pau. de Leazar. in c. j. extrà de depoſito. & ibidẽ Abb.
antiqu. Io. And. in c. cùm in contemplatione. de reg.
iur. & ibi Panor. Ioan. de Ana. in c. j. vlti. col. de cler.
percuſ. concurrente maximè, cùm plenè doctum fuerit
eundem fratrem Iacobum fuiſſe, & eſſe hominem
bonæ famæ, ac optimum religioſum, & confeſſorem
probatæ vitæ & conditionis. † Ex quo per bonam fa 4
mam & vitam excluditur indicium, etiam ſufficiẽs ad
torturam exiſtens contra inquiſitum: vt dicit Bald. in
l. fi. C. de probat. Io. fi. ſequitur Alex. de Imo. in l. fi. in
apoſtil. ff. de quæſt. Idem Alex. in conſi. xc. viſo themate
anteſcripto. in iij. vol. Cæpo. in conſi. xl. incip. Lucius.
& plenè Bald. & Ioannes de Imo. in l. finali. ff.
de hæred. inſtituen. & Marſi. in conſi. lxxiiij. & licet
aliàs reperti ſint aliqui clerici torti, & ſic torturæ ſuppoſiti,
tamẽ illi fuerunt infamia notati, & viles: prout
fuit ille Belſiat. de quo in d. c. j. de depoſ. ſuper quo dixit

xit Abb. nunquam reperiri poſſe clericos torqueri,
niſi ſint reperti eſſe infames & viles. & nihilominus
eo etiam caſu debet quæſtio moderari, ſecundū Vgon.
5 † quia in foro eccleſiaſtico non adhibentur tormenta
prout in foro ſeculari: ſed virgis tantummodo ſubii-
ciuntur clerici in locum torturæ. c. ij. in fi. xxiij. quæ-
ſtio. v. dummodo enim ſeruentur incolumes. l. ij. ff. de
quæſtio. & facit cap. cùm beatus. xlv. diſtinct. & in c. in
archiepiſcopatu. & in c. prius. extrà de rapto. & tamen
in cauſa iſta Reuerendus pater Miniſter excedendo iu-
ris tramites, ex præmiſsis indiciolis, imò leuioribus
præſumptionibus, eundem fratrem Iacobum deferri
fecit ad locum torturæ, ibidémque ipſum ligari fecit
demonſtrando eundem torqueri velle: ſicque eidem
ei minas & metum clamoroſis vocibus incutiendo:
quo caſu ſi quid ſiniſtrum contra ipſum per prædicta
poſsit inferri fuiſſe probatum, ſatis ex dicto metu tor-
turæ, & eius perſeuerantia in negando purgatum fuiſ-
ſe adparet: cùm nihil contra ſe ipſum confeſſus fuerit,
6 ex quo probabilis ſuſpicio tormentorum † idem ope-
ratur, ac ipſorum illatio. dixit pulchrè Dyn. in l. nouiſ-
ſimè. ff. quòd falſo tuto. author. & Baldus, in l. interpo-
ſitas. in fine. C. de tranſact. & in c. j. de pace iuramento
firmand. & in c. ſi. in fine. de appell. Iaſ. in l. ſi ob tur-
pem. iij. colum. ff. de condict. ob turp. cauſ. Et ſic licet
non fuiſſet tortus, ſed ductus duntaxat ad locum tor-
turæ, & ligatus & minatus torqueri, certè tortus bene
7 dici poteſt: adeò † quòd ſi confeſſus fuiſſet contra ſe,
ſibi non præiudicaret: quia diceretur talis confeſsio
extorta per torturam, ſicut ſi realiter tortus fuiſſet:
quia talis metus & talis ſuſpitio torquendi æquipara-
tur torturæ. idem ſequitur & firmat Alexand. de Imo.
in l. j. §. diuus. ff. de quæſtio. quia eo caſu dicitur confeſ-
ſio emanata per torturam: quia paria ſunt confiteri
in tormentis, vel metu tormentorum. Ita vltra Bald.
in dicta l. nouiſsimè, tenet Barba. in cap. ſi conſtiterit.
penult. colum. extrà de accuſ. Catal. in tracta. ſyndi. in
verſic. clxv. Angel. in tracta. malefi. in verſic. fama pu-
blica. verſic. poſtquam aliquis. vbi in particulari te-
net, quòd ſi inquiſitus fuit ductus ante torturam, ſeu in
conſpectu torturæ, vel ligatus ad eam, vel ſi minæ de
ipſum torquendo interuenerint, quælibet confeſsio
exinde emanata dicetur facta metu tormētorum. Ita
dicit tenere Iacob. de Butr. Cyn. & Salycet. in l. ij. C.
de cuſt. reo. & Bartol. in l. prima. ff. de quæſtion. Gan-
din. in tractatu malefi. ſub rubr. de quæſtion. & tor-
men. in verſicu. dictum eſt ſuprà Innocent. in cap. re-
latum. extrà quod metus cauſa. & in cap. cauſam ma-
trimonij. extrà de offic. delega. Angel. in l. qui in alie-
na. §. Celſus. ff. de acquirend. hæredita. & dato abſque
veri præiudicio, quòd de huiuſmodi exceſſu modo ali-
quo poteſt dici adparere contra ipſum, prout nullate-
nus adparet, dico & maximè in foro eccleſiaſtico pro
cedere, quòd pro crimine ſemel commiſſo non debet
quis puniri, cùm etiam in foro Cæſaris crimina ſe-
mel duntaxat cōmiſſa, venia digna ſint. tex. eſt in l. uj.
in fine. C. de epiſcop. audientia. vbi ſingulariter dicit
Imperator remiſsionem veniæ crimina niſi ſemel cō-
miſſa non habeant. & alibi, obnoxium eſt virum ſta-
tim pro vno delicto puniendum: quia magis eſt ex-
8 pectandus † & corripiendus, quàm puniendus. capit.
plerique. lxv. diſtinct. & quilibet iudex terrenus debet
cæleſtem iudicem imitari, id eſt, Deum, vt in §. atri-
piat. in authen. vt omnes obediant iudici prouinc. &
præſertim iudex eccleſiaſticus: quia natura diuinita-
tis pia eſt, cap. quia diuinitatis. de pœniten. diſtinctio.
prima. & plene Paris de pute. in tractatu ſyndi. in ver-
ſicu. compoſitio. j. colum. Ex quibus concludo prædi-
ctum venera. fratrem Iacobum a carceribus liberan-
dum ex quolibet prædictorum, ac priſtino honori ac
famæ omni debito modo, quo fieri poteſt, reſtituen-
dum: cùm in veritate nimis grauatus extiterit, & in-
nocens & ita de iuris cenſura ſentio.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Nominatio facta ſponte per inquiſitum de ſocio criminis,*
non verè aliter interrogatum facit vt talis nominatio ſu-
ſpecta habeatur a lege.
2 *Socij criminis depoſitio contra alium, quem in ſocium cri-*
minis nominat, etiam in caſibus, in quibus de ſocijs inter-
rogari poteſt, non faciet indicium ad torturam: ſed ſolùm
operatur, vt inquiſitio formari poſſit.
3 *Socij criminis depoſitio, etiam in tormentis, & in caſibus*
exceptuatis, non faciet indicium ad torturam: ſed ſolùm
qualem qualem præſumptionem.
4 *Socius criminis nominando alium in ſocium eiuſdem cri-*
minis, etiam quòd ille nominatus eſſet malæ conditionis,
& famæ, non ex hoc poterit torqueri.
5 *Socius criminis dum nominat alium in ſocium facit vt*
iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis no-
minati & non moueatur ex ſola confeſſione, etiam in ca-
ſibus exceptis: & reperto ipſo bona fama, talis nominatio
non operabitur quicquam.
6 *Socius criminis dum alium nominat in ſocium ſi contra*
illum nominatum non concurrat aliqua legitima præ-
ſumptio ſeu indicium, non creditur nominanti, niſi ſo-
lùm ad inquirendum.
Quando non concurrit aliqua legitima præſumptio con-
tra ſocium nominatum, non creditur illi nominanti, niſi
ſolùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad
torturam.

CONSILIVM LXVI.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato,
Amen. In caſu de quo agitur Dominicus
de procita tortus, & in tortura interroga-
tus ſuper aſſaſsinio prædicto, vt audio ex ſe
ſua ſponte depoſuit, quòd de ordinatione ſeu mandato ho
neſtæ mulieris Hilariæ filiæ ipſius querulantis, id com
mitti fecerat: & ſic ſuccedit diſpoſitio iuris, † quòd quan 1
do inquiſitus de ſe confeſſus, alium nominat minimè
de eo interrogatus, talis nominatio ſuſpecta habetur à
lege. Ita dixerunt Moder. Senen. in tract. de indicijs &
tortur. iij. char. xij. col. verſ. qualis autem ſit modus in-
terrogandi. & ſic non ſtabitur eius dicto, niſi alia præ-
cedant indicia contra nominatum prædictum, etiam
in caſibus in quibus interrogari potuiſſet. Ita in ſpecie
tenet Gui. de Suza. in tract. de tormen. viij. col. ver. ſed
quid de quæſtione occurrenti. & idem tenet Saly. in l.
fi. C. de accuſ. Et dato † quòd eſſemus in caſu ſpeciali, 2
in quo quis de ſocijs interrogari poſſet, tamen eius de-
poſitio non faciet indicium ſufficiens ad torturam. di-
xit Ang. in l. ſi certus. ff. ad Sillenia. verſi. & nota diligen
ter. ſed ſolùm operatur, vt inquiſitio formari poſsit.
Idem tenet Saly. in d. l. fin. Alexan. in conſi. xc. in iij.
volu. Petr. Philip. Corne. in conſil. lviij. j. volu. Fulgo.
conſi. conſi. clxxvij. † Et quando eſſemus verè in caſi- 3
bus exceptis, adhue dico, quòd depoſitio ſocij crimi-

nis licet in tormentis nõprobet, nec faciat indicium ad torturam:ſed ſolùm qualemqualem præſumptionem vt probat glo.in d.l.fi.& idem hoc firmat Salyc. & Io.de Imo.in c.j.de confeſ.Gand.verò in tract. maleficio.ſub rubr.de quæſtio.& tormen.in verſi. bonas quæſtiones.concludit veram eſſe opinionem Azo. in d.l.fi.quòd ſocius non facit fidem contra ſocium, niſi in certis caſibus enumeratis ſeu exceptis:& ſi non præcedant indicia,adhuc etiam in illis non creditur ſocio criminis.Ita dixit Guido de Suza.in tract. maleficio.ſub rubr.qualiter reus ſubiiciatur tormentis.in ſi.
4 j.col.vbi plus ambo prædicti doct.concludunt,† quòd etiam ſi perſona nominata eſſet malæ conditionis & famæ,propter talem nominationem non poterit tormentis ſubiici.Idem de præallegatis omnibus tenet Auguſt. Arimi.magnus practicus in additio. ad Ang. in tract.maleficio.in verſi.fama publica præcedente. vij.col.vbi relatis opinionibus dicit, quòd quicquid ſit in practica,ipſe non recederet à gl.in d.l.fi. approbata & declarata ab illis ſummis doctoribus,qui fuerunt magni practici in maleficio:videlicet Gandi. & Guid.de ſuza.& idem conſuluit Alex.in conſi.cxxvij. in fi.in iiij.vol.& plenè Andr.de Iſer. in conſtitut. regni,ſi damna.vbi ſubdit dictum ſocij criminis non facere niſi aliqualem præſumptionem: quia confeſſus
5 eſt contra ſe.vnde ſubdit, † quòd iudex inquiret de fama,& conditione huius ſocij nominati, & non moueatur ex ſola confeſſione,etiam in dictis caſibus exceptis & enumeratis per d. glo.in d.l.fin.& ſi inuenerit ipſum bonæ famæ,talis confeſſio nihil operabitur ex quo debent eſſe præſumptiones, ſuſpiciones & argumenta.& dicta conſtitutio, ſi damna requirit lenitatem vitæ torquendi, imò ſubdit Andræ.ibidem, in quinta colum.quòd talis depoſitio ſocij tunc erit qualiſqualis præſumptio,etiam ſi plures ſint confitentes de nominato,non valebit dictum eorum,quantum dictum vnius teſtis,qui facit torqueri: vt in l.maritus. de quæſtio.ſed ſolùm ex confeſſione plurium videtur probatum,vt de indiciis detur eorum copia nominato,vt iuuet ſe probando talia,per quæ eneruetur efficacia confeſſionum. Et quòd quando non concurrit aliqua legitima præſumptio contra ſocium nominatum ſeu indicium,non credatur illi nominanti, niſi ſolùm ad inquirendum contra nominatum,& non ad torturam,tenet dom.de S.Gemi.& Capr.in c. clericos.de ſent.excom.in vj.Bal.& Aug.in d.l.& ſi certus. in princi.ff.ad ſille.& ibi.ſubdit Roma. quòd hæc eſt communis ſententia Saly.in d.l.fin. & Mod.ſenen. in tract.de indiciis & tortur.in iij. chart. & ita conſulo iuris eſſe ego Thom.Gram. Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis ſi in cauſa criminali dicat ſe aliter depoſuiſſe, quàm ſcriptum fuit, cui magis credatur ipſi teſti, vel notario, qui ſcripſit.*

2 *Teſtium examinatio in criminalibus non committitur: ſed debet fieri per iudicem.*

3 *Teſtium examinatio non committitur niſi alicui electo de voluntate ambarum partium.*

4 *Teſtium examinatio quando committitur de voluntate partium alicui tabellioni, debet conſtare de commiſſione ipſa per ſcripturam alterius notarij ſeu tabellionis.*

5 *Teſtis quando fuit non ritè,ſeu non rectè examinatus,poteſt etiam poſt publicationem iterum examinari.*

6 *Notarius obtinet vicem duorum teſtium pro ſuo inſtrumento.*

7 *Teſti,quando eſt perſona non leuis,ſed grauis,vt ſi eſt clericus,vel alius probatæ vitæ,ſi deponat non ſic depoſuiſſe prout tabellio ſcripſit creditur.*

8 *Teſtes non deſcripti in inſtrumento,ſi deponant aliquos teſtes interfuiſſe in inſtrumento, qui negauerant interfuiſſe,ſeu fuiſſe præſentes,ſtabitur eis.*

9 *Teſtes ſi depoſuerunt non recordari ſe interfuiſſe in inſtrumento,vel non recordari de contentis in eo,non ex hoc inſtrumentum redditur falſum.*

10 *Teſtium ſubſcriptio de iure non requiritur in inſtrumento.*

11 *Teſtes deſcripti in inſtrumento ſi deponunt pro inſtrumento,non vitiantur eorum dicta per alios teſtes ſupernumerarios non deſcriptos contrarium deponentes.*

12 *Teſtes duo ſi ſe affirmant interfuiſſe in inſtrumento dum celebrabatur ſeu ſtipulabatur,alij verò duo teſtes negant interfuiſſe, inſtrumentum probat, quia condemnatur ab illis duobus affirmantibus.*

13 *Teſtium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus, certè ſufficiunt duo teſtes, etiam ſi actus eſſet grauis & magni præiudicij.*

14 *Probatio inquiſiti quando reddit dubiam probationem querelantis ſeu fiſci exiſtentem contra ipſum inquiſitum debet inquiſitus ipſe abſolui:vnde probatio fiſci non ſolùm remanet dubia,ſed etiam eliſa.*

CONSILIVM LXVII.

TRemendi Dei præſidio petito, Amen. In cauſa notarij Petri inquiſiti,& carcerati de fabricatione falſi inſtrumenti prætenſæ renunciationis,prætextu, quòd duo teſtes in eodem inſtrumento deſcripti depoſuerint non recordari interfuiſſe primo loco,& demum certo temporis interuallo dimiſſo dixerint ſe interfuiſſe, & ex hoc referant ſe inſtrumento prædicto:nam clarum eſſet nos eſſe in cauſa falſi intentati,& ſic in criminalibus.& ex iuris diſpoſitione in ciuilibus licet credatur tabellioni contra teſtes aliter dicentes, † attamen ſecus erit in criminalibus,& maximè dum de falſo contenditur:quia tunc neutri credendum eſt,nec notario nec teſti.voluit Specul.in tit.de teſte.§.j.verſic.ſed pone.& in titu.de edit.inſtrumen.§.reſtat.verſi.ſed quid. quem refert & ſequitur Anto.de Butr.Panor.& plenè Fely.in c.ad audientiam.extrà de præſcrip. ij. colum. verſic.not.quintò.& in c.cùm cauſam.in fi. extrà de teſtib.lo primo.Angel.& Imol.in l.j.§.ſi quis neget. ff.quemadmo. teſtament. aperian.Cy.& Salyc.in l.ſi quis decurio.de fal.Ludo.Roma.in l.j.in fi. ff.de verb. obligat.& idem ſequitur conſulendo Alexan.in conſilio ſuo lxx.incip. viſo proceſſu inquiſitionis.ij.colum.primo volu.& in conſil.lxxiiij. viſo teſtamento. penul.col.verſi.fortificantur.eod.j.vol.& plus ſubdit Spec.in præallegato §.reſtat.de inſtrumen. edit.quod omnes doct.Bononiæ in ſuo priuato examine ita concordarunt,vt non credatur tabellioni contra teſtem, quando teſtes accuſantur de falſo,& ſequitur Ludo.in l.prima.in fine.ff.de verbor.obligat.ſuprà allegata dicens hoc eſſe verum dictum & ſingulare. & Felyn. in præallegato.cap.cum cauſam.dixit hoc dictum Specul.eſſe multum nota.& conſuluit etiam Alexand. in conſilio xlix.incipiente, viſis proceſsibus.in ij.volu. & plenè Marſil.in conſilio lxxiiij.ij.volum.& Franc. Curt.ſenior in conſilio lvj.ix.colum. Pro corroboratione

rione prædictorum bene facit, quod voluit Andr.de
Iſer.in conſtitutio.regni,in pecuniariis.& ibi glo.vbi
2 dixit, † quòd examinatio in cauſis criminalibus non
debet committi,ſed debet fieri per iudicem met:ſicut
etiam & in cauſa repulſæ,quæ incaleſcit criminalita-
ti,niſi de volũtate inquiſiti fieret,vel niſi eſſent teſtes
ſenes & valitudinarij, qui perſonaliter ſe conferre
non poſſent in curia.ita firmat Andræ. vbi ſuprà, ſed
quòd etiam de iure communi in criminalibus debet
iudex ipſe recipere depoſitionem teſtium,nec id face-
re per alium ſubſtitutum loco ſui, ita in particulari
conſuluit Marſilius in ſuo conſilio cxxx.in ſecundo
volumine. v.colum. incipiente, viſo & conſiderato
proceſſu.& ſubdit ita colligi ex clementina prima de
officio delegati.& ibi clarius gloſ.& Bald. in rubrica
de controuer.inueſtituræ.Tum etiam per id quod di-
ci ſolet,quòd probationes ſunt faciendæ iudici.l.quin
quaginta.ff.de probatio.& l. eos. & l. ſi quando.C. de
teſtibus.& l.doce ancillam.C.de rei vendicat. & ha-
betur in auth.apud eloquentiſſimum.C.de fide inſtru
ment.& v.quaſi.v.calli qui.imò plus dicit Andræ.de
Iſer.in dicta conſtitutione,in pecuniariis.quòd quan-
do in cauſa criminali committitur examinatio teſtiũ
alicui de conſenſu partium, requiritur inſuper quòd
ille cui committitur,ſit de curia,aliàs non tenet talis
commiſsio,nec examinatio,prout in caſu,de quo agi-
tur,ſumus,in quo per exterum à curia fuerunt teſtes
3 recepti, † non aliter conſentiente,nec requiſito præ-
fato carcerato. Quinimò & plus, etiam tabellioni
committi non poterit,niſi de conſenſu partium rece-
ptio teſtium,& de tali commiſsione debet adparere
4 per ſcripturam manu alterius notarij, quàm † illius,
qui examinabit teſtes virtute commiſsionis.dixit Bar
tol.in authent.apud eloquentiſsimum.C.de fide in-
ſtrumen.Angel.in l.iudices.eodem tit.Hoſtien. Ioan.
Andr.& Anto.de Butr.in c.quoniam contra.de pro-
batio.Feder.de Senis conſilio cxcix. quæritur, an di-
cta Margareta.& conſuluit Alexan.in conſilio ccxiij.
viſo & opportunè diſcuſſo. ſecunda colum. verſicul.
prætereà teſtes iſti in ij.volum.& plenè Fely.in c.cùm
cauſam.xvj.colum.extrà de teſtibus.& in c.ſi qui te-
ſtium.eodem titulo. Vnde cùm teſtes præfati aliter
fuerint.& à priuata perſona,& non de magna curia,
& non requiſito aut conſenſu inquiſiti,ergo &c. & de-
mum cùm fuerint iterum repetiti ad examen ritè &
rectè,prout requiritur,bene probant,vt dicit Bald.in
cap.primo.§. primo.quid ſit inueſtitu.vbi tenet quòd
quando teſtis non fuit ritè receptus poteſt etiam poſt
5 publicatum repeti.& idem voluit † Bart.in l.qui per
ſalutem.ff.de iureiur.& in authen.at qui ſemel.de pro-
batio.Io.Andr.in cap.cùm cauſam,quæ inter archie-
piſcopum.de teſtib.& Canoni.in cap.per tuas.de te-
ſtibus.Accedit inſuper ad concomitantiam depoſitio
nis ipſorum teſtium,qui bene recordati ſunt, depoſi-
tio presbyteri Franciſci manere, qui licet non fuerit
deſcriptus inter teſtes numeratios contentos in in-
ſtrumento,tamen fuit præſens in ſtipulatione contra-
ctus, & vocat præfatos duos teſtes interfuiſſe ibidẽ.
Concurrit inſuper authoritas notarij, qui vices duo-
6 rum † obtinet.c.cùm Ioannes.de fide inſtrum. & ſic
reſultat plena probatio,quòd teſtes ipſi interfuerunt.
& nihil obſtabit ſcriptura tabellionis, in quantũ can-
tat teſtes ipſos dixiſſe ſe non recordari,& datò abſque
veri præiudicio,quòd ita depoſuiſſent ſe non recorda-
ri,poſſunt tamen hodie teſtes dicere ſe recordari de
eo,quod pridie non recordabantur. Ita Bart.in l.qui
bona.§.ſi quis ſtipulatus.in princip.ff.de damno infe-
cto.& quod in ſimili dixit Bald.in l.de tutela.C.de in
integrum reſtitut.minor.Et facit pulcherrimus text.
in l.quidam tabulatum.ff.de furtis.ſecundum Angel.
ibi:quòd ſi teſtis vno tempore non eſt recordatus, &
alio tempore recordatur,non dicitur contrarius, nec
periurus,nec varius,concurrente maximè grauitate.
perſonæ teſtium,cùm ſint clerici, quibus magis defe-
rendum eſt,ſeu credendum,dum deponant nõ ita † di- 7
xiſſe,prout ſcriptum eſt, vt conſiderat Panor.in præ-
fato cap.ad audientiam.de præſcript.& ſic certè ſuc-
cedit quod voluit Anton.de Butr. quem ſequitur Fe-
lyn.in præfato capit.cùm Ioannes.extrà de fide in-
ſtrumentorum.in xvij.colum.in verſic.hanc amplia-
tionem limita,quòd quando probari poteſt per alios
teſtes nõ deſcriptos.in inſtrumento,quòd illi teſtes
qui negant ſe interfuiſſe,fuerint ibi præſentes, certè
ſtabitur eorum depoſitioni,quod † ibi præſentes fue- 8
rint,& ſic inſtrumentum remanebit verum,& abſque
ſuſpicione,prout ita dicendum eſt, in caſu noſtro ex
præmiſsis.Prætereà,vltra depoſitionem præfatorum
teſtium,extat confeſsio ipſius renunciantis,in qua di-
xit præfatam renunciationem feciſſe in poſſe eiuſdem
notarij Petri inquiſiti,& ſic non poteſt inſtrumentũ
ipſum prætendi falſum.nec ſuſpectum: & licet teſtes
depoſuiſſe aſſeratur,ſe non recordari interfuiſſe in in-
ſtrumento,ſeu non recordari de contentis in eo,† non 9
ex hoc dici poteſt inſtrumentum falſum. dixit Bald.
& Imola,in l.j.§.ſi quis neget.ff.quemadmodum teſta
menta aperian.Salycet. in l.in exercendis.C. de fide
inſtrumentorum.& Paul.de Caſtr.in conſilio ducen-
teſimo quinto,non multum videtur,&c.Innoc.Anto.
de Butr.& Imol.in ſæpius allegato c.cùm Ioannes.&c.

Et ſi dubitari contingeret,ſi inſtrumentum prædi-
ctum fidem faciat, cùm authoritate apoſtolica fa-
ctum adpareat,& non regia,licet hoc non ſit præſen-
tis diſcuſsionis,ſed ſolùm agitur in præſentiarum,ſi no-
tarius Petrus confecit dictum inſtrumentum, prout
confeciſſe probatur per duos teſtes inſtrumentarios:
& etiam per vnum alium presbyterum, & etiam per
confeſsionem partis: vnde nunc an inſtrumentum
prædictum probet,ita vel ne, hoc quidem ſpectat ad
iudicem, qui admiſit procurationem,ad renuntian-
dum: † ſed de iure non requiritur ſubſcriptio te- 10
ſtium in inſtrumentis, vt dicit Specul. in titulo de
inſtrumento.editio.§. inſtrumentum ergo.verſiculo.
Item, quòd teſtes, ſed ſolùm ſufficit, quòd nomi-
na teſtium exprimantur in principio inſtrumenti
per ipſum tabellionem, siue in fine, prout dicit
Baldus in titulo de pace Conſtant. in §. die lunæ.
in verbo,in præſentia. vel in fine, ſecundum Bald.
in l.hac conſultiſsima.prima columna. verſiculo, ve-
nio ad alia.C.qui teſtamentum facere poſſ. & plenè
Paul.de Caſtr.in conſilio cvj.incipiente, non mul-
tum.bene tamen fateor, quòd ſi eſſet inſtrumentum
Regali authoritate confectum, requireret teſtium
ſubſcriptionem per conſtitutionem Regni, inſtru-
mentorum robur. & quia in ore duorum vel trium
ſtat omne verbum,capit.in omni negotio.extrà de te-
ſtibus.Nec reperitur taxatus alius numerus teſtium
in procuratione prædicta, adparet ex præmiſsis ſatis
probatum inſtrumentum prædictum fuiſſe verè con-

fectum de voluntate Abbatis Andrææ in perſonam
prædicti domini Blaſij, ad renunciandum: quod qui-
dem ſatis ſufficit ad abſolutionem, & liberationem
ipſius notarij Petri inquiſiti, ex quo teſtes deſcripti in
inſtrumento deponentes pro eo, non eliduntur per ſu-
11 pernumerarios † non deſcriptos aliter dicentes. Ita
Bald. in l. ij. C. de quæſtio. & in additio. Specu. in titul.
de teſtibus. verſiculo, nihil prodeſt. Et ita concluden-
do tenet Ioannes de Imo. in dicto c. cùm Ioannes. &
in propriis terminis Bald. in l. in exercendis. C. de fide
12 inſtrumen. vbi in ſpecie decidit, † quòd dum duo te-
ſtes deponunt pro inſtrumento ſe interfuiſſe, licet alij
duo negent inſtrumentum, recipiet robur ab illis af-
firmantibus, & dicentibus ſe interfuiſſe: & hoc dicit
Baldus in dicta l. in exercendis. in verſiculo, venio ad
ſecundum membrum. in vltima colum. & idem Bald.
in l. hæredes palàm. verſi. extrà nos videmus. ff. de te-
ſtamen. & tantò magis, quia ipſemet dominus Fran-
ciſcus deponit omnes quatuor teſtes prædictos fuiſſe
præſentes in inſtrumento procurationis prædictæ, quod
ſufficit pro inſtrumento, & pro notario: licet illi duo
negent. ita Bald. in l. teſtium. verſicu. modo hic inſur-
git dubium. C. de teſtib. Bart. l. prima. §. finali. de au-
thori. tuto. & nihilominus quando in aliquo actu non
adparet taxatus numerus teſtium, ſufficient duo teſtes
13 etiam † in actu grauis præiudicij. cap. quoties. & ibi
Panormi. de teſtib. pro quo facit gloſſ. in c. præſul. ij.
q. iiij. quæ tenet, quòd ad omne crimen probandum
ſufficient duo teſtes, etiam ſi producerentur contra
pontificem ſummum. & idem tenet innc. ſuper eo. de
teſti. & in cap. per tuas. extrà de maiori. & obedien. &
plenè Felyn. in prædicto capitulo quoties & c. ex qui-
bus omnibus & eorum ſingulis concludendum con-
ſulo prædictum notarium Petrum omnino abſoluen-
dum tum maximè, quia probatio fiſci ex præmiſsis red
ditur dubia per probationes, ſeu defenſiones inquiſiti.
14 † quo caſu vbi probatio fiſci redditur dubia per pro-
bationes inquiſiti, debet inquiſitus ipſe abſolui: vt fir-
mat Bartol. in l. non ſolùm. §. ſed vt probari. ff. de no-
ui operis nunciatio. circa principium. Baldus in l. pri-
ma. C. an ſeruus ex ſuo fact. Salycet. in l. matrem. C. de
probatio. Petrus de ancha. in conſilio. cclxxxv. cano.
in c. auditis. de præſumptio. vnde cùm probatio fiſci
nedum remaneat dubia, ſed etiam penitus eliſa pro-
pter probationes factas per ipſum inquiſitum, ſucce-
dit quod in ſimili decidit Bartol. in l. admonendi. ff.
de iureiur. vbi dixit, quòd licet aliàs agentis ſeu acto-
ris probatio clara ſit, ſi tamen probatio rei ſit ſemiple-
na, debet eo caſu iudex procedere ad delationem iu-
ramenti ſuppletorij, & non condemnare, ſecundum
quod actor probauit. Ita Bartol. in loco præallegato:
ſecundum quem conſulendo tenet Alexan. in conſil.
cxxxiiij. in ſecundo volumi. & facit bene textus in l.
abſentem. ff. de pœn. vbi ex dubia probatione inqui-
ſentis, debet concedi abſolutio.

Thomas Gramm. Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Propoſitum & voluntas diſtinguunt maleficia.*
Amicitia inquiſiti cum vulnerato ab ipſo, facit ceſſare
omnem præſumptionem doli. ibid.
2 *Pœna corporalis ad hoc vt locum habeat in delicto, requi-*
ritur quòd doloſè commiſſum fuerit.
3 *Dolus quid ſit.*
4 *Conſanguineo licitum eſt conſanguineum ab alio aggreſ-*
ſum defendere: imò etiam & quemlibet alium extra-
neum aggreſſum. & nu. 5.
6 *Conſanguineus ſi defendendo conſanguineum ſuum in-*
ſultatum occiderit inuaſorem, non debet puniri.
7 *Clericus poteſt conſanguineum aggreſſum defendere, &*
aggreſſorem occidere, quando iniuria proximi non poſſet
aliter propulſari.

CONSILIVM LXVIII.

REdemptoris gentiũ ſuffragio perito, Amẽ.
In cauſa Petri apulienſis cum Franciſco
Calabro, dum adinuicem rixarentur ſtra-
cto enſe prędicti Franciſci. Franciſcus ipſe
aufugit, & inſequutus per prædictum Petrum euagi-
nato enſe, obuiauit Ioanni fratri prædicti Franciſci,
qui præuidens perſecutionem dicti eius fratris ſimili-
ter enſem contra ipſum Petrum proſequentem euagi-
nauit, ſicque demum reperitur prædictus Petrus in
brachio vulneratus: Conſultus an Ioannes ipſe puni-
tionem aliquam mereatur ex cauſa vulneris prædicti:
dixi iudicio meo non eſſe locum alicui pœnæ ex infrà
ſcriptis. Et primò liquet ex meritis probatorum Ioan-
nem prædictum à caſu ſuperueniſſe in rixa, obuiando
prædicto eius fratri, & ipſi Petro eundem euaginato
gladio proſequenti, & ſic caſualiter & non delibera-
tè, ſeu appenſatè arma extraxit, vt prædictum Franci-
ſcum eius fratrem defenderet, & non vt prædictum
Ioannem offenderet: cùm quo magna amicitia, imò
neceſsitudine adiunctus erat, ex qua amicitia euacua-
tur ac tollitur omnis præſumptio doli: per gloſſ. ſingu.
in l. prima. C. ad leg. corneliam de ſicariis. † ſecundum 1
quam conſuluit Cæpo. in conſilio ſuo. ij. penultima
columna. nam in animaduerſione delictorum atten-
ditur propoſitum & voluntas, quæ diſtinguũt malefi-
cia: vt in l. qui in iure. cum vulga. ff. de furt. nam vt pro
delicto pœna corporalis locum habeat, requiritur,
† quòd dolus interuenerit: vt dicit Bartolus. in l. pri- 2
ma. §. primo. verſicu. iuxta hæc quæro. ff. ſi quis teſta-
men. liber eſſe iuſſus fue. Bald. in l. data opera. verſic.
item ſtatutum. C. qui accuſare non poſſunt. ſicque ca-
rente ex præmiſsis dolo prædicto Ioanne, cùm dolus
diffiniatur, omnis calliditas, fallacia, † & machinatio 3
ad alium circumueniendum, fallendum, & decipien-
dum: vt in l. prima. §. dolum. ff. de dolo. ergo puniri nõ
poteſt aliqua pœna corporali: imò nec etiam ratio-
ne culpæ haberet locum mitior pœna aduerſus ipſum:
per l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. cum
Ioannes ipſe iure permittente id fecerit, attamen fra-
ternitate prædicti Franciſci aggreſsi inermis, ita fu-
gientis ne à prædicto Petro occideretur: qui Petrus
eundem Franciſcum gladio euaginato inſequebatur:
† cùm ex iuris diſpoſitione licitum ſit conſanguineo 4
alium ſibi conſanguineum oppreſſum ſiue inſulta-
tum defendere: vt tenet gloſſ. Barto. & communiter
doct. in l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure. Cynus, Baldus &
alij in l. j. C. vnde vi. Flor. in l. ſcientiam. §. qui cùm ali-
ter. ff. ad leg. aquiliam. Salycetus in l. prima. C. de ra-
pto. virgi. Innocent. & Canoni. communiter in cap.
ſi verò. lo primo. extrà de ſentent. excommunicatio.
Gandi. in tractatu maleficiorum, ſub titu. de defenſio.
à reo faciend. Aug. de Areti. in eodem tract. maleficio-
rum, in verſi. & dictus Titius ſe defendendo. & nedum
conſanguineũ, licet conſanguineo, dum inſultatur de-
fendere, verùm etiã † & quẽlibet extraneũ, vt inquit 5

Bart

Bartolus in l.ſi quis in ſeruitute.ff.de fur.Et eſt bonus
tex.in cap.dilecto.de ſenten.excommun. in ſexto. &
in capit.fortitudo.xxiiij.quæſt. iij. & ſequitur idem
Bartol.in dicta l.vt vim.penul.colum.verſ.ego teneo,
quòd etiam in aliis extraneis. vbi eodem argumento
vtitur,quo in ſuprà allegata l.ſi quis in ſeruitute . de
furtis. videlicet,quòd ſi pro defenſione rerum alicu-
ius,licitum eſt eundem aggreſſum,ſeu oppreſſum de-
fendere,multò fortius erit pro vita,ſeu corpore,aut ſa
lute alterius tuenda.& ſubdit quòd hoc ibi tenent
Gul.de cun.Petr.& Iacob.& in l.prima.C.vnde vi.&
Alberic.ibi.in verſicu.ad defendendam.in fine,& In-
nocent.in præallegato capitulo:ſi verò æquipatat de-
fenſionem ſuorum vel extraneorum.& idem tenet
Baldus in cap.finali.de re iudicata.in l.raptores.C.de
epiſcop.& clericis.& intantum adparet hoc eſſe ve-
rum,quòd etiam ſi aggreſſus ſeu offenſus eſſet mihi
inimicus capitalis,licitum mihi erit eundem adiuua-
re & defendere.dixit Baldus in d.l.vt vim.in vj.quæ-
ſtio.& ibi plenè Iaſ.ff.de iuſtitia & iure.quia eo caſu
aggreſſor facit iniuriam reipublicæ:ergo quilibet do
populo poteſt ipſam propulſare,etiam contradicente
offenſo, quod plus eſt, nedum poſtulante auxilium.
tex.eſt in terminis in c.dilecto.extrà de ſentent.excó-
municatio.in ſexto.imò & fortius, nedum licet ag-
greſſum defendere: ſed in defendendo offendentem
percutere,ita voluit Abbas in c.olim.de reſtitutio.
ſpoliatorum.ſeptima columna.verſicu.ſed nunquid.
Quinimò dixit Baldus in l.raptores.C.de epiſcopis &
clericis.quòd ſi quis aggreditur conſanguineũ meum
volens eundem occidere,& ego volens ipſum adiuua
6 re,occido inuaſorem, † ſeu aggredientem ipſum, non
ero in pœna aliqua:ex quo eſt habenda ratio affectio-
num.& ideò dixit gloſſ.in c.j.in verb. hactenus. xxiij.
quæſt.viij.non peccare, qui alium iniuriam patien-
tem defendit,etiam ſi homicidium faciat.Et idem te-
net Abbas in præfato capitu.olim.dicens ita ſentire
Innocen.in dicto capitulo,ſi verò.lo primo.de ſenten.
excommunicatio.Pro quo facit text.ſecundum eum,
in dicto capitulo olim. & in dicto capitulo dilecto.
& vigeſimatertia quæſtione tertia.capit.non inferen-
da.& cap.qui poteſt.Et iſtud etiam locum habet in cle
7 rico, † quando iniuria proximi aliter propulſari non
poſſet:quia tunc eidem clerico liceret aggreſſorem
proximi vulnerare & occidere.capitu.Maximianus.
vigeſimatertia quæſtione tertia.& capitu.qui poteſt.
Ita voluit Abbas in capit.clerici arma portantes.ex-
trà de vita & honeſtate clericorum.ſicque ex præmiſ-
ſis intrepidè concludendum de iure ſentio præfatum
Ioannem non eſſe in aliqua pœna: cùm ex iuris per-
miſsione id fecerit, quod fecit, per l.qui occidit.
& l.in hac. & l.qui foueas.& l.ſi putator.ff.ad le-
gem Aquiliam.& in capit.Ioannes.& in capit.finali.
de homicidio.& in capitu.ſi duo.quinquageſima di-
ſtinctio.& ſucceſsiuè, nec poſſe vlterius ad inſtan-
tiam Regij fiſci, nec partis inquietari: ſed à car-
cere liberari &c.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus ſponte ſeu in tormentis delictum, non ſolet ſta-*
tim per iudices iudicari ſeu condemnari: ſed dari te-
ſtet ad ſe defendendum, infra quem terminum poteſt re-
uocare confeſſionem, & probare ipſam erroneam. &
numero 2.

3 *Confeſſus ſimpliciter interfeciſſe hominem in iudicio, po-*
teſt ex interuallo interpretari confeſſionem ſuam, & il-
lud feciſſe ad ſui defenſionem.

4 *Reus poteſt plures exceptiones etiam contrarias, conditio-*
naliter & ſubordinatè proponere, & nedum in crimina-
libus, verum etiam in ciuilibus. & nu.5.

6 *Minæ operantur, quòd ſi aliquis eſt mihi minatus mor-*
tem, & ſit ſolitus minas executioni mandare, poſſum im-
punè eundem prauenire & occidere.

7 *Occidens venientem contra ſe gladio euaginato, vt of-*
fenderet, eſt excuſatus.

8 *Occidere ſeu offendere mihi licet aggreſſorem ex ſola ſua*
preparatione ad me offendendum, vel aggrediendum.

9 *Teſtes producti ad defenſionem, licet deponant per ver-*
bum, credo. probant.

10 *Ad defenſionem quodquid factum fuerit, probatur per*
coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.

11 *Teſtibus duobus affirmantibus, quòd alter gerebat arma*
ſtatur potius quàm mille negantibus. Et quomodo hoc in-
telligi debet contra iſtam præſumptionem iuris ex eo, quod
daret operam rei illicitæ.

12 *Defendendo animo quòd quis fecerit, ſtabitur eius iura-*
mento, concurrentibus maximè aliis coniecturis.

13 *Confeſſus homicidium feciſſe ad ſui defenſionem, licet*
ipſam non probauerit, non tamen poterit pœna ordina-
ria puniri ſed extraordinaria.

CONSILIVM LXIX.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato
Amé.In cauſa Benedicti de Melficto car-
cerati ex cauſa vulneris illati Iacobo con-
tadino,licet confeſsi ſe vulnus prædictum
intuliſſe,negari non poteſt quin in eius iuribus & de-
fenſionibus audiri non debeat,iuxta doctrinam Saly-
ceti in l.ſecunda.C.de cuſtodia reorum.quam magna
curia vicariæ, & cætera regni tribunalia ſemper in
practica obſeruarunt & obſeruant: vt ſponte ſeu in
tormentis confeſſum non ſtatim poſt confeſsionem
condemnent: ſed ratificata confeſsione terminum
aſsignent ad faciendum ſuas defenſiones, infra quem
ſi voluerit confeſſus reuocare ſuam confeſsionem, vt
erroneam, † & de errore demonſtrare id facere poſ 1
ſit:vt ibidem Salycetus teſtatur: aliàs fruſtrà daretur
talis terminus:tenetur tamen probare errorem: vt in
l.error.C.de iuris & facti ignorantia.& l.non fate-
tur.ff.de confeſsis.& vtrobique per doctores, ſed
cùm Benedictus ipſe præmiſſam eius confeſsionem
reuocauerit, & probauerit, quòd ad eius defenſio-
nem vulnus intulit, meritò abſolutio ſuccedere de-
bet. Et quòd potuit etiam ex interuallo dixiſſe, ac
etiam probaſſe, prout probauit id feciſſe ad ſuam
defenſionem, tenet ſingulariter Baldus in capitulo
primo.§.item ſi vaſallus.vltima columna.de con-
trouer. inueſtitu. vbi in ſpecie dixit, quòd ſi quis
ſimpliciter fuerit confeſſus in iudicio ſe interfeciſſe
hominem,poterit ex interuallo interpretari confeſ-
ſionem ſuam, † quòd fecit ad ſui defenſionem: per te- 3
xtum in c.cùm dilecti.extrà de accuſat.& idem tenet
Bald.in pluribus locis,vt refert & ſequitur Iaſ.in l.vt
vim.ff.de iuſtitia & iur.& licet conetur impugnare,
quaſi ſentiat Bald.voluiſſe ſtandum eſſe confeſsioni:
& quòd diuidi non poſsit.non eſt ratio aliqua haben-
da de dicta impugnatione: quia dato, quòd ſcin-
deretur

deretur confeſsio prædicta per dicta Bart.in l. Aure-
hus.§.idem quæ ſit.ff.de lib.lega.tamen huiuſmodi di-
uiſio operatur, quòd transfert onus probandi quali-
tatem in confitentem,quæ qualitas in caſu præſenti,
& ſic defenſio eſt probata optimè per teſtes.Et quòd
dicta interpretatio fieri poſsit,tenent omnes in prædi
cto cap.dilecti.vbi plenè per Felynum:& tamen nulli
4 dubium,quòd reus poteſt plures† exceptiones,etiam
contrarias conditionaliter & ſubordinatè propo-
nere:per tex.& ibi gloſ.& Bart.in l. ſiquidem.C.de ex-
ceptionibus Anton.de Butr.Cardina.Imol.& Abbas,
in c.cùm venerabilis.de exceptionibus.Bald.& Saly-
cetus in l.prima.C.de furtis.& hoc nedum procedit in
5 criminalibus,verùm etiam & in ciuilibus.† nam reus
negans ſe teneri ad debitorem:& ſe nunquam id quod
à ſe petitur,debuiſſe, licet conuincatur de mendacio
poterit demum allegare ſolutionem ſeu pactum de
non petendo,vel quamlibet aliam exceptionem con-
trariam primæ negationi, vel exceptioni, oppoſitæ.
textus eſt in l.nemo ex his.in principio.& ibi hoc te-
net gloſ.ff.de regulis iuris. & ibi Bartolus. bonus eſt
textus in l.nemo.ff.de exceptionibus.& ibi Bartolus,
qui altius materiam exorditur. Idem tenet Bartolus
in authen.contra qui propriam. C.de non numerata
pecunia.quicquid dixerit Dyn.in regula:nullus pluri-
bus.de regulis iuris,in vj.& licet Dynus pro ſua opi-
nione inducat text.in dicta authen. contra qui pro-
priam.& in l.cum de indebito.ff.de probationibus.ta
men Bartolus ibi dicit iura facere contra Dynum, &
pro opinione ipſius Barto.& licet Paulus de Caſtro
ibidem conetur ſaluare Dyni opinionem:tamen dicit
ipſe,quòd in iudicando non eſt recedendum ab opi-
nione Bartol.Hoc idem tenet Baldus in dicta authen
tica.contra qui propriam.per iura præfata:& facit be-
ne tex.in cap.finali.de ſolutionibus.& ibi Abbas. vbi
expreſsè Baldus ſubdit hoc eſſe tenendum regulari-
ter.licet ibi enumeret aliquos caſus, in quibus dicta
regula locum non habet,in quibus caſibus non com-
plectitur caſum præſentem,& tandem cum opinione
Bartoli contra Dynum,tenet etiam Alexand.in dicta
authentica,contra qui propriam.in additione ad Bar-
tolum in fine.cum qua etiam opinione Bartoli con-
tra Dynum tenet etiam Philippus Franchus in dicta
regula, nullus pluribus. & Socinus in dicta l.nemo,
quæ opinio tanto magis procedere debet, quando
ambæ exceptiones fuiſſent oppoſitæ ſimul & copula-
tiuè.quo caſu videntur propoſitæ diſiunctiuè: ſcilicet
vna in defectum alterius:& ſic caſu,quo vna non fue-
rit probata, alia videtur propoſita. vt not.voluit In-
nocentius & communiter Canoniſtæ, in cap. auditis.
de præſumptionibus.ad quod faciunt not.per Bartol.
in l.prima.C.de falſa cauſa adiecta lega.& ſuprà dicta
maximè procedere debent,vbi interpretatio præfata
vel declaratio non eſſet multum extranea: vt not. per
gloſſam & Bartol.in l.ab executore. ff.de appellatio-
nibus.in illo articulo. quando iudex poteſt interpre-
tari ſententiam ſuam.& per Alexand.de Imola in l.ſe-
cunda.ff.de liberis & poſthumis. & ſic cum Benedi-
ctus, ipſe confeſſus fuerit ex cauſa minarum mortis
inferendæ factarum per præfatum Iacobum,dicetur
legitimè factum,& ad ſui defenſionem iuxta tex.in l.j.
C.quando liceat vnicuique ſine iudi.ſe vindic.& ibi
Bald.vbi text.dicit melius eſſe in tempore occurrere,
quàm poſt vulneratam cauſam remedium quærere.&

Bald. ibi dicit licitum eſſe præuenire & occidere
† mihi minantem:& maxime, ſi ſolitus fuerat ſuas mi- 6
nas executioni mandare: vt ibi dicit Paulus de Caſtr.
Conſulendo inſuper præcauendum eſſe à minis præfa-
tis: de quibus plenè in proceſſu ad defenſam proba-
tum eſt etiam tempore inſultus, quod plus eſt: & ſic
eo ipſo,quòd probatur, quòd aliquis veniebat contra
mecum gladio, † vel enſe,& ego occido ipſum, ſatis 7
adparet probatum illud feciſſe ad mei defenſionem,
& ſum excuſatus. Ita magiſtraliter tenet Bartol.in l.
ſed & quemcunque.per illum text. ff.ad legem Aqui-
liam.Quinimò † & plus voluit Bald.in l. in lege. per 8
illum text.ff.locati.quòd ex ſola præparatione ad of-
fendendum vel aggrediendum,licitum eſt mihi offen
dere,vel occidere:& infinita alia referuntur ad hoc
per Iaſo.in præallegata l.vt vim.& plenius Felyn. in
cap.ſignificaſti.el ſecundo.in v.columna.cum ſequen
tibus.extrà de homicid.& plenè per Alexand.de Imo.
in conſilio cix.ij.colum.in primo volumi.& in conſi-
lio xiiij.vltima colum.in tertio volum.& per Bald.in
conſil.cv.j.vol.& licet teſtes deponentes id factū fuiſ-
ſe ad defenſionem ipſius Benedicti,id videantur depo
ſuiſſe per verbum,credo, attamen cùm depoſuerint
† ad defenſionem plenè probabunt.dixit ſingulariter 9
Bar.in ſing.ſuo,quod ſingulare incip. Vanutius. ſequi-
tur plenè Alex.qui multa refert in conſilio ſuo lxxvj.
in j.vol.& plenè Iaſ.in l.vt vim.ij.col.& ibi ſubdit, ꝙ
etiam probatur defenſio per coniecturas, quæ iudicis
arbitrio relinquuntur: vt ibi per eum. † & magis cre- 10
dendum erit duobus teſtibus affirmantibus, quod Ia-
cobus geſtabat arma, dum inſultatus fuit Benedictum
& cum maximo clamore minando quòd ipſum occi-
deret, quàm mille aliis teſtibus negantibus eundē Ia-
cobum,tunc arma † non detuliſſe. glo. eſt in l.diem 11
proferre.§.ſi plures.ff.de arbit.& eſt glo.elegans in c.
clerici.lxxxj.diſt.quam reputat ſingularem Bald. in l.
data opera.C.qui accuſ.non poſſ.Abb.in c. ad noſtrā.
de probat.& in c.cùm.P.manconella. de accuſat. vbi
pulchrè ad intellectum illius gl.& idem voluit Abb.
in c.quoties.& in c.inter.& in c.de teſtibus.de purga-
tio.cano.& præfata maximè procedunt in caſu præ-
miſſo,cùm teſtes examinari ad inſtantiam fiſci non
† deponant negatiuam coarctatam, videlicet, ꝙ Iac. 12
non deferebat arma tempore minarū & inſultus, nec
deferre potuiſſet, quin ipſi non vidiſſent: quia eo caſu,
quo credendū eſſet potius duobus affirmantibus, quā
mille negantibus,non haberet locum regula prædicta
quæ ſolùm haberet locum in negatiua credulitatis,vel
purgationis: ſecundum Abbatem in c.bonę memorię.
el primo.col.viij.de election.Bal.in c.ad noſtram.de
probationibus.vbi allegat gloſ.in dicto §.ſi plures. &
plus dicunt doct.quòd contra iſtam iuris præſumptio-
nem ex eo,quòd quis dedit operam rei illicitæ, & ſic
doloſè fecerit: quod imò quòd animo ſe defendendi
fecit,ſtabitur ipſius ſe defendentis iuramento, maxi-
me concurrentibus aliis coniecturis: prout pulchrè
voluit Bal.in c.bonæ.extrà de poſtulat. prælatorum.
el ſecundo. Vnde ſtante huiuſmodi confeſsione, quòd
ad defenſionem vulnus præfatum illatum fuerit per
præfatum Benedict.eidem Iacobo,etiam quòd in de-
fenſionibus id probatum minimè fuiſſet, adparente
hoc per ſolam ipſius confeſsionem, & cum qualitate
præmiſſa, ꝙ ad defenſam fecerit. non poſsit ex hoc Be-
nedictus ipſe pœna ordinaria vulneris puniri: † ſed 13
alia

alia extraordinaria: vt magiſtraliter voluit dominus Abb. in c. cum litis. extrà de præſcriptionibus. refert & ſequitur Iaſon aſſerens hoc dictum ſibi in actu practico feciſſe magnum honorem. in l. vt vim. quinta columna. ff. de iuſtitia & iure. idem tenet Socin. in l. j. in principio. ff. de vulgari & pupillari. & in l. j. in tertia columna. ff. ſi certum petatur. Alexan. in l. non ſolùm, §. ſciendum. ff. de noui operis nuntiatione. Felynus in cap. ſignificaſti. el ſecundo. extrà de homicid. & vltimo loco ſequitur Marſilius in ſingulari ſuo clxxxv. incipiente: confeſſio inquiſiti: licet Felynus dixerit in præfato cap. ſignificaſti, hoc dictum Abbatis eſſe ſtupendum, ſi verum eſt, non curo, propter authoritatem multorum illud ſequentium: & ita ſemper in practica obſeruatum. Ex quibus reſultat vera iuris concluſio, præfatum Benedictum eſſe omnino abſoluendum: & ita de iuris cenſura conſulo ego,

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à communiter accidentibus, eſt validum.*

2 *Confeſſio exiſtentis in articulo mortis, tenet & valet.*

3 *Aſſertioni vulnerati exiſtentis in mortis articulo, & dicentis ſe vulneratum à Titio, an ſtari debeat. & numero 4.*

5 *Exculpatio vulnerati, aſſerentis quòd Titius fuit, qui ipſum vulnerauit, non prodeſt: nec nocet inculpato vel exculpato: etiam ſi in mortis articulo talis exculpatio facta ſit.*

6 *Socius criminis ſi alium nominat in crimine illo, etiam in caſibus exceptis, ſi aliud non adparet contra illum nominatum, niſi dictum ipſius ſocij criminis, non faciet indicium contra ſocium.*

7 *Socius criminis dum deponit contra ſocium, debet iudex inquirere de conditione & fama inquiſiti nominati. Et ſi repererit ipſum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam, etiam ſi plures eſſent confitentes de nominato: nam eo caſu non debet iudex moueri ex ſola confeſſione.*

8 *Socius criminis in caſibus exceptuatis licet probet iunctis aliquibus alijs contra ſocium, id intelligendum eſt procedere in ſocio criminis, aliàs non infami, quàm ob illud delictum.*

9 *Teſtes etiam recepti in ſubſidium, vbi veritas aliter haberi non poſſet, ſi reperirentur pluribus repulſis attenti, non probarent.*

10 *Teſtes repulſati licet non ſufficiant ad condemnationem, vt quando eſſent inhabiles, quia infames, vel aliàs criminoſi, ſufficerent tamen ad torturam.*

11 *Teſtes infames ſeu aliter inhabiles, & criminoſi, quòd ſufficiant ad torturam, licet non ad condemnationem, intelligi debet, ſi ipſi met cum tortura id teſtificati ſint, & melius.*

CONSILIVM LXX.

AEterni numinis præſidio petito, Amen. In cauſa Cæſarelli de Placente de Neapoli, carcerati in magna curia vicariæ per annum & menſes, cum Regio fiſco, prætextu plurium delictorum, de quibus impetitus eſt: & in primis de homicidio commiſſo in perſonam Leonardi ſtaſerij prætextu, quòd Leonardus præfatus vulneratus aſſeruerit ſe à præfato Cæſarello vulneratum: nam licet Angelus in l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens. ff. ad Silletanum. tenuerit huiuſmodi aſſertioni vulnerati ſtandum eſſe contra nominatum ab ipſo, prout etiam ſequitur Marſilius in ſuo conſilio quinto, incipiente: in cauſa Ioannis Dominici. in ſecunda colum. vbi ſubdit eſſe huiuſmodi aſſertioni ſtandum: & hoc nouiſſimo fundamento, videlicet, quia aſſertio conſtituti in mortis articulo, probat contra offerdentem. ſaltem quo ad indicium: vt dicit Angelus vbi ſuprà. Et facit ratio; quia quilibet præſumitur memor ſalutis æternæ, & pauci reperiuntur, vt rerum magiſtra experientia docet, qui in articulo mortis mentiantur: ſed communiter omnes morientes laborant ad ſalutem animæ: & multi improbiſſimi homines in extremo vitæ oſtendunt ſigna pœnitentiæ. Et validum † eſt argumentum à communiter accidentibus. 1
l. certi condictio. §. ſi nummus. ff. ſi certum petatur. cum ſimilibus. Ergo non eſt credendum, quòd præfatus Leonardus in vltimo ſpiritu eius vitæ, eundem Cæſarellum odio, vel inimicitia ſeu alio ſiniſtro reſpectu inculpare voluiſſet, maximè contra veritatem. Item mouetur etiam ex deciſione Baldi in ſuo conſilio xxv. in primo volumine. ſecunda columna. dum dicit confeſſionem decedentis in articulo mortis, tenere: cùm non ſit præſumendum, quòd † talis confitens tunc 2
mentiri velit: prout etiam corroboratur authoritate gloſſ. ſingularis in lege finali, circa medium. in glo. finali. C. de falſa cauſa adiecta legato. quam ibi multum commendat Baldus dum dicit, quòd licet exceptio non numeratæ pecuniæ poſſit opponi per eum, qui eſt confeſſus mutuum intrà biennium: tamen vbi talis confeſſio de recepto fuiſſet facta per cõſtitutum in articulo mortis: quia tunc nec ipſe, nec eius hæres poterunt huiuſmodi exceptionem opponere. idem voluit Bal. in c. literas. extrà de præſumptionibus. & conſuluit Alex. conſi. xlv. habita ſuper his. in quarto. vol. Attamen præmiſſis non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem: videlicet, quòd aſſertioni vulnerati aſſerentis ſe vulneratum, & ſucceſſiuè occiſum ab aliquo, nullatenus ſtari debet: nam vltra quod Angelus in loco præallegato abſque lege & ratione loquatur, tamen † idem Ange. clarius & ve- 3
rius loquendo ſe correxit, & contrarium firmauit in 4
l. mater. in fi. per illam gloſ. C. de calumniat. vbi multis iuribus & rationibus hanc opinionem firmauit: & idẽ reperio tenuiſſe Nicolaum de Neap. in præfato. §. ſi quis moriens. vbi rectè intuenti eſt ibi textus formalis de caſu præfato: & idem in proprijs terminis conſulẽdo tenet Alex. de Imo. in conſi. xiiij. incip. ponderatis, &c. in iij. vol. & ibi concludit, quòd ſi teſti inimico non creditur, & ſi ſtatim quòd dicet ſe vulneratum ab aliquo, adparet quòd eſt illi inimicus: ergo ei credẽdum non eſt, cùm teſti odioſo non credatur, etiã ſi fuerit in mortis articulo: & teneat corpus Chriſti in manu: cùm non omnis qui moritur eſt ſanctus Ioan. euangeliſta: vt dixit Bal. in tit. de pace Conſtantiæ: in verſ. vaſalli noſtri & præfatam opinionem tenet etiã Lud. Rom. in d. §. ſi quis moriẽs. Gand. in tract. maleficiorũ, in rubr. an pax facta de vulnere. in verb. qui iudex ad probationẽ. in verſi. ſed pone, quòd quidã vulneratus. Ang. & Auguſt. in tract. malefic. in verb. qui iudex ad 5
probationẽ ſuæ inquiſitionis. Alex. in cõſ. xliiij. ij. col. Iaſ. in l. de die. in prin ff. qui ſatiſd. cogan. & in l. j. ff. de eo, per quẽ factum erit. & idem cõſulendo reperio nouiſſimè tenuiſſe domi. Stephanum Bertrã. in conſilijs ſuis. & Par. de put. in ſuo tractatu ſyndicatus, in verſio.

tortura.lo vltimo in c.officialis.iij.colum.& ibi ſub-
4 dit. † quòd concurrentibus aliis non videtur dubiũ,
quòd in caſu præſenti ceſſat, cùm nihil aliud concur-
rat, niſi nuda aſſertio vulnerati. Et ad præmiſſorũ con
firmationem dixit Bal.in l.ſi inſtituta.§.j.ff.de inoffi.
teſta.quòd confeſsio vel excul patio vulnerati aſſeren-
tis, quòd talis fuit, qui vulnerauit, non prodeſt, nec no
5 cet inculpato vel exculpato. † quod procedit etiam, ſi
dicta aſſertio fuiſſet facta in mortis articulo, vt dixit
Ang.in l.rationes.C.de probationibus. cùm quando-
que moriens mentiatur: vt dixit Bald.in c.literas.de
præſumptio.& eandem opinionem ſequutus eſt con-
ſulendo idem Marſilius, non recordatus de contraria
eius opinione præmiſſa, vt ſuprà in conſi.xx.in iij.col.
j.vol. Circa aliud homicidium in perſonam Seba-
ſtiani, vt ponitur, perpetratum in Bua Catalanorum,
in quo cum enſe euaginato eundem Cæſarellum ibi-
dem interfuiſſe teſtantur vnà cum Capitaneo Paciul-
lo Santillus de Panicteria & Alphonſus, qui ambo ſe
armatos inſequutos fuiſſe cum prædictis eundem Se-
baſtianum depoſuerunt, ſed quòd ipſi illum non vul-
nerauerunt: & ſic ſeipſosmet ſocios & participes cri-
minis faciunt & tamen adparet homicidium ipſum
in rixa commiſſum.& ſic nõ ſumus in caſibus, in qui-
bus poſsit, aut debeat ſtari dicto ſociorum: prout enu-
merantur per glo.in l.fi.C.de accuſationib. & plenè
per doct.in c.j.de confeſsis. Inter quos non enumera-
tur homicidiũ.& ideò quando ſocij criminis ſunt de
per ſe ſoli, & nihil aliud adparet concurrere de crimi-
6 ne ipſo contra † inquiſitum, nõ facient indicium con
tra ſocium, ita magiſtraliter Saly.in d.l.fi.in fi. de ac-
cuſation. Ioan.de Imo.in d.c.j.de confeſs. Gandi.in ſuo
tract.malefic.ſub rubric.de quæſtio.& tormentis. iiij.
col.verſic.ſed quid ſi perſona. Guido de ſuza in ſuo tra
ctatu de tormentis, verſic.ſed quid de quæſtione oc-
currenti.& ſequitur Marſilius conſi.lxxiiij. ij.col. &
tantò magis cùm nulla adpareat probata aliqua ma-
la fama contra eundem Cæſarellum: & ideò ſatis pul-
chrè magiſtraliter voluit Andræas de Iſern. In conſti-
7 tutione regni, ſi damna clandeſtina. iiij.col. † quòd
dum ſocius criminis deponit nominando alium in
ſocium, iudex debet inquirere, & ſe informare de
conditione & fama prædicti ſocij nominati; & ſi re-
pererit ipſum eſſe bonæ famæ, talis nominatio non o-
perabitur quicquam, etiam ſi plures eſſent confiten-
tes de nominato. nam eo caſu iudex non debet moueri
ex ſola confeſsione, ſed debent concurrere præſump-
tiones, ſuſpiciones & argumenta. Accedit inſuper,
quòd prædicti teſtes vltra quòd ſunt ſocij, & partici-
pes eiuſdem criminis, vt ipſimet ſe faciunt, ſunt etiam
criminoſi & infames ex alijs delictis, pro quibus diu
aliàs ſteterũt carcerati, vt plenè probatum eſt, & San-
tillus de Panicteria in ſpecie, vnus ex prædictis teſti-
bus propter eius crimina & ſcelera, fuit annis proxi-
mè decurſis furcis ſuſpenſus, & iudicialiter condem-
natus per magnam curiam vicariæ. vnde ſuccedit
quòd licet ſocius criminis in caſibus exceptuatis pro-
8 bet contra ſocium, † attamen id vendicat ſibi locum
in ſocio criminis, aliàs non infami ex alijs delictis: per
id, quod in ſimili dixit Angel. in l.qui in iudicio.ff. de
accuſationibus. vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto, quòd de
damno dato ſtari debeat iuramento damnum paſsi;
quod tamen ſi damnũ paſſus erat infamis, eo caſu eius
iuramento ſtari non debet. & ita dicit Ang. ſe in facti

contingentia pluries cõſuluiſſe, dum ſibi caſus occur-
riſſet.& ſic per hãc doctrinam Ang. reperio in proprijs
terminis conſuluiſſe Marſilium in ſuo conſi.lxxiiij. in
iij.col.j.vo. quòd licet aliàs debeat ſtari ſocio criminis
in aliquo caſu ex iuris diſpoſitione, id intelligendum
eſt de ſocio criminis aliàs non infami ex alio delicto,
per prædictam doctrinã Ang.in d.l.qui in iudicio. quã
reperi ſimiliter relatam per Antonium Corſetum in
ſingula.ſuis. in verſic.integer. Ad corroborationẽ cu-
ius rationabilis opinionis adduco vltra Marſilium,
quòd ſtante ſtatuto, vt libris mercatorum plena fides
adhiberi debeat proſcribente, id locum habere intel-
ligendum eſt, dummodo mercator ille, de cuius libro
agitur, non eſſet aliàs infamis vel ſuſpectę vitæ ita con-
cludit Bald.in l.cunctos populos.C.de ſumma trin.&
fide catho. in repetitione. in xv.colũ.verſi.v.exẽplum.
idem Bald.in l.Caſsius.vlti.col.ff.de ſenatoribus.verſi.
vltimò quæritur, ſi libro mercatoris. Iaſ.in repet.l. ad-
monendi. charta cxvij.ff.de iureiuran. Vnde cùm præ-
dictus Sãtillus vnus ex teſtibus ob eius demerita in di-
uerſis generibus maleficiorum fuiſſet ad mortẽ condem-
natus & furcis ſuſpenſus. quis enim eundem pluſquam
infamem & pariter eundem Ioannem Alphõſum eius
conteſtem non habuerit, vt acta & proceſſus notorij
in eadem magna curia vicariæ cantant. Ex quibus in-
fertur, quòd cùm teſtes ipſi pluribus criminibus attin
cti ſint ac conuicti, & plures exceptiones ac defectus
patiantur, vltra quod fateantur ſe participes & ſocios
in eodem crimine, de quo contra prædictum Cæſarel
lum depoſuerunt, dico quòd etiam ſi eſſent recepti in
ſubſidium, vt quia veritas aliter haberi non poſſet, at-
tamen non probarent. Ita conſuluit † Andræas Barba- 9
tia in ſuo cõſ.lxv. ſaptẽter & c.in iiij. col.iiij.vol. Idem
tenuit Socinus.incip.viſa &c.nu.cxviij.in antepenult.
col.verſic.poſtremò.& ibi ſubdit, quòd ſicut plura ad-
minicula ampliant probationem, iuxta ea, quę haben-
tur in l.admonẽdi.ff.de iureiur. ita plures defectus an-
nihilant & deſtruunt eam: quia contrariorum eadem
eſt diſciplina. Et quod operatur propoſitũ in propoſi-
to, id operatur & oppoſitum in oppoſito. l.fi vt propo
nis. C.de nup. Et idem conſulendo tenet Marſilius in
conſi.cij.nu.xij.penult.col. Pręterea, & prędicti teſtes,
etiã cæteri examinati ſuper inſultu & vulnere, vt præ-
tenditur, illato in perſonam Nicolai fuſtaioli per eun-
dem Cæſarellum, vltra quam probatum fuit, illud proceſ-
ſiſſe ad neceſſariam defenſionem ipſius Cæſarelli, fue-
runt & inſuper optimè repulſati, tanquam criminoſi
& infames, ac luſores & blaſphematores Dei, & ſan-
ctorum: quibus enim iura non deferunt, vt probatio-
nem inducant: vt dixit cõſulendo Alexan. in cõſi.clij.
col.iiij. incip. viſo proceſſu. in v. vol, & idem reperio
conſuluiſſe Philippum Decium in cõſi. cxliij. incip. in
cauſa matrimoniali. ix.colum.& idem tenuit Lanfran-
cus de oriano, in repetitione capituli: quoniam cõtra.
In verſic. teſtium. xlj.col. extrà de probatio. Et ad
† quod ſuper hoc pro parte regij fiſci dicitur, quòd li- 10
cet huiuſmodi teſtes non ſufficerent ad condemnatio-
nem, ſufficerent tamen ad torturã: vt dixit plenè Bald.
in l.cunctos populos.C. de ſumma trin.& fide cathol.
Bal.in l.j.§.quæſtio.ff.de quæſtionib. Alber.de male.in
ſuo tractatu de teſtib. Lud.Rom.in ſuo conſ.cccclj.in-
cip. quędam mulier.& Moderniores Senẽſes, in tracta-
tu de indicijs & torturis. iij.col. attamen ego dico præ-
miſſa procedere, quãdo † tales teſtes infames, ſeu aliter 11
repul

repulſati depoſuiſſent contra aliquem cum tortura: quia aliter abſque tortura admittendi non erunt, nec probant, per textum in cap. ſi teſtes. verſic. ſi autem ea rei conditio. iiij. quæſtion. iij. & in l. ob carmen. §. ſi ea rei conditio. ff. de teſtibus. Ita dixit Florent. in l. iij. in princip. ff. de teſtib. & in dicta l. ob carmen. ff. eod. tit. idem tenuit glo. & poſt eam Innoc. in cap. cùm. p. extrà de accuſ. Rapha. Fulg. in conſil. clxxiij. j. col. incip. in cauſa inquiſitionis. Alex. de Imol. in conſi. xj. incip. circa primum. nu. 3. verſic. quinimo. j. volum. & plenè Marſil. in conſilio cix. j. volum. in antepenul. colum. nume. 14. & ideò dixit pulchrè Albert. de male. in ſuo pulchro tracta. de teſtib. colum. xxv. quòd id, quod dicitur, quòd teſtes infames admittuntur in criminalibus in ſubſidium, debet intelligi, cum grano ſalis, videlicet ſi cum tormentis id depoſuerint. Et idem voluit Salyc. in dicta l. cunctos populos. & idem conſuluit Marſil. in ſuo conſil. lxxviij. incip. ſalus omnium. iij. colum. ij. volum. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis concludo prædictum Cæſarellum tandiu, & neſcio quomodo detentum, à carceribus liberandum.

Et ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei & amici citantur in actibus præiudicialibus, dum iudex vult procedere contra inquiſitum abſentem.*

2 *Citatus eo tunc quòd quis eſt, poteſt comparere, & dicere, ſeu contradicere, ſeu allegare quæ ſibi incumbunt, etiam quòd aliàs eſſet inhabilis ad comparendum.*

3 *Nuntius ſi ſimpliciter refert ſe domi citaſſe, talis citatio non tenet, ſed debet dicere ſe citaſſe domi ſolita habitationis.*

4 *Nuntius dum refert citaſſe quem domi, quoniã ipſum non reperit de perſona, debet dicere in relatione cui de domo intimauit citationem, aliàs non valet intimatio.*

5 *Nuntius debet citare in domo ſolitæ habitationis, vbi quis moratur cum vxore & familia, & debet exigere iuramentum à familiaribus ut quamprimum poterunt notificent citationem citato abſenti.*

6 *Nuntius debet referre perquiſiuiſſe citandum, & non reperiſſe perſonaliter, & ideo domi citaſſe, aliàs ſi omittitur talis perquiſitio, redditur citatio nulla.*

7 *Qualitas dum requiritur in aliquo actu, neceſſe eſt ante omnia de ea conſtare.*

8 *Citatio ſi redditur nulla, pariter & contumacia ex ea proueniens.*

Citationis defectus, eſt defectus iuris naturalis. ibid.

9 *Actus iudiciales nulli, nullum producunt effectum.*

10 *Nuntij relatio eſt de forma ſubſtantiali citationis.*

11 *Nuntij relatio debet eſſe certa & clara.*

12 *Nuntij relatio debet fieri iudici vel actuario. & numero 13.*

14 *Nuntij relatio debet eſſe ſcripta per actuarium cauſæ.*

15 *Annua contumacia ad hoc vt bona perdantur per inquiſitum, elapſo anno ad hoc vt poſſit procedi ad forindicationem, intelligitur incipere à die annotationis bonorum, & non à die prolatæ contumaciæ. & nu. 16.*

17 *Forindicatio ad hoc vt fieri poſſit, requiritur quòd bannum fuerit publicatum per loca publica ciuitatis, nec ſufficit publicatum fuiſſe voce præconia in curia.*

18 *Stylus contrarius, ſeu conſuetudo contraria conſtitutioni, non poteſt induci ſeu allegari. & nu. 19.*

20 *Stylus & obſeruantia ad hoc, vt ſeruentur, requiritur confirmatio authoritate principis, mediante ſua conſtitutione, ſeu ordinatione.*

Iudex quid debeat facere antequam procedat contra contumacem, & ipſum ab omnibus exceptionibus & iuribus excludat. ibid.

21 *Defectus in ſyllaba ſolemnitatum quæ requiruntur, vitiat in totum.*

22 *Et ſi ſecuta confeſſione per contumaciam nullam propter inordinatum proceſſum, non poteſt ſequi aliqua ſententia.*

23 *Iudex dum vult condemnare abſentem, debet conſiderare an abſentia proceſſerit ex metu vel ex conſcientia delicti, vel ſi accuſator cauſam fugæ dediſſet.*

24 *Si ex forma ſtatuti nemo in criminalibus debet admitti ad aliquas exceptiones, niſi perſonaliter compareat: tamen ſi eſt citatus clericus, poteſt implorare officium iudicis vt capiatur informatio qualiter inquiſitus eſt clericus, vel quòd occiſus ab eo erat bannitus, & ſic poterat impunè occidi.*

Si ex forma ſtatuti quis non admittitur ad excipiendum niſi ſatiſdet, poterit tamen implorare officium iudicis, cùm officium & exceptio differant realiter & eſſentialiter. ibid.

25 *Statuto dictante quòd in cauſa criminali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem ſeu declinatoriam opponendam, ſed debeat principalis perſonaliter comparere, poterit tamen procurator comparere implorando officium iudicis. & nu. 26.*

27 *Princeps laicus & iudex non poſſunt imponere legem perſonis eccleſiaſticis, quia non ſunt, nec eſſe poſſunt de eorum iuriſdictione.*

28 *Statutum laicorum in fauorem eccleſiæ non valet.*

29 *Iudex laicus etiam de conſenſu epiſcopi non habet iuriſdictionem in clericum, nec etiam de conſenſu Papæ.*

30 *Imperator non poteſt facere quòd clericus committens crimen læſæ maieſtatis, puniatur per iudicem laicum, tamen conuentum fuit inter regem regni & papam, ſeu Romanam eccleſiam in inueſtitura, quòd Rex nullam habeat iuriſdictionem in clericum, niſi ratione feudi. & nu. 31.*

32 *Clerici & eorum bona ſunt exempta à legibus imperialibus, nec earum legem pœnalem recipere tenentur. & numero 33.*

34 *Clericus citatus per iudicem ſecularem, ſi non declinat forum, debet puniri extraordinariè tanquam transgreſſor canonis.*

35 *Clericus citatus per iudicem laicum non tenetur comparere, nec contumax reputari poteſt. & nu. 36.*

37 *Clerici comparitio coram iudice ſeculari non eſt licita, nec poſſibilis prorogatio.*

38 *Citatus ſi non eſt de iuriſdictione citantis, non tenetur comparere.*

Proceſſus iudicis ſecularis contra clericum non tenet. ibidem.

39 *Reus licet non poſſit proponere defenſiones ſuas niſi perſonaliter compareat, tamen non ex hoc videtur prohibitum, quòd pro eius parte opponi poſſit de incompetentia iudicis.*

40 *Exceptio quòd quis ſit exemptus à iuriſdictione citantis, poteſt opponi per quamlibet etiam infamem, maximè quando talis exceptio eſt notoria, vt quia ex actis adparet.*

41 *Notorium eſt illud quod ex actis adparet. & nu. 42.*
43 *Statutum reijciens exceptionem nullitatis, non reijcit eam quæ ex actis apparet.*
44 *Clericus citatus per laicum non tenetur comparere, etiam ad allegandum priuilegium clericatus.*
45 *Exceptio incompetentiæ iudicis poteſt opponi per procuratorem. & nu. 46.*
47 *Exceptio nullitatis ex incompetentia iudicis, ſi de ea in promptu apparet, impedit executionem ſententiæ.*
Nullitas ex incompetentia iudicis, eſt maior quæ poſſit eſſe in mundo. ibidem.
48 *Exceptio nullitatis licet non admittatur contra tres ſententias conformes, tamen admittitur quando eſt ex incompetentia iudicis.*
49 *Defenſio quæ conſtat ex actis, poteſt allegari per quemlibet, etiam inhabilem, vt minorem & mulierem.*
50 *Qualitas quæ requiritur in aliquo facto ex diſpoſitione legis vel ſtatuti, non ſufficit probari factum, niſi probetur etiam qualitas. & nu. 51. & 52.*
53 *Qualitas quæ fundat & priuat iuriſdictionem, debet ante omnia conſtare.*
54 *Iudex debet eſſe certus, & non dubitare de ſua iuriſdictione.*
55 *Lex ſiue ſtatutum dicens: bannimus omnes aſſaſſinos ſeu latrones, habet locũ in illis qui ſunt culpati per ſententiam vel confeſſionem in iudicio factam, vel euidentiam facti, ſeu legitimis probationibus conuicti.*
56 *Iudex antequam procedatur contra contumacem, debet aduertere, quod ſi in eo ſit aliqua qualitas delictum aggrauans, quòd de illa qualitate verè conſtet.*
Inquiſitus vt poſſit foriudicari, requiritur quòd fuerit citatus per iudicem habentem iuriſdictionem in eum, tempore quo ipſum citauit. ibid.
57 *Lex faciens mentionem de aliquo actu faciendo per aliquem, intelligitur, dummodo ille fuerit habilis eo tempore, & non ex poſt facto. & nu. 58.*
59 *Aſſaſſinus quis dicatur.*
60 *Mandatorem homicidij ſeu aſſaſſinij, licet nõ requiratur pronuntiari incurriſſe pœnas, de quibus in capit. pro humani. de homicid. in vj. tamen requiritur quòd declaretur ipſum mandatorem ita mandaſſe, & illud eſſe probatum. & nu. 66.*
61 *Socius criminis licet in aliquibus caſibus probet contra ſocium mala fama, tamen intelligitur in ſocio criminis, aliàs non infami ex alijs delictis.*
Statuto extante, vt libro mercatoris plena fides adhibeatur pro ſcribente, intelligitur dummodo ille mercator ſit bona fama. ibid.
62 *Socius criminis in caſu quo poſſet recipi in ſubſidium, quia aliter veritas haberi non poteſt, tamen quando eſſet crimino ſus, non admitteretur.*
63 *Iudex, etiam nemine petente, debet ſe informare de conditione inquiſiti, quando nominatur per ſocium criminis, & ſi reperit ipſum eſſe bona fama, talis nominatio non operatur aliquid contra ipſum.*
64 *Teſtis examinatus parte non citata, nullum facit indicium.*
65 *Talis quis non poteſt dici niſi fuerit per prius pronuntiatus pro tali.*
66 *Banniti bannitionis pœnam patiantur ſi fuerint legitimis probationibus conuicti.*
67 *Argumenta quæ dicantur. & nu. 68.*
69 *Index debebat inquirere de innocentia inquiſiti, etiam abſentis. & numero 70. & 71.*
72 *Procurator & informator de defenſionibus abſentis poteſt interuenire in cauſa criminali.*
73 *Excuſpatio licet non proſit excuſpanti, prodeſt tamen excuſpato.*
74 *Conſtitutus in mortis articulo non præſumitur mentiri. & numero 75.*
76 *Exceptio declinatoria, quæ apparet notoriè ex actis, poteſt opponi per procuratorem, etiam in cauſa criminali.*

CONSILIVM LXXI.

INcomprehẽſibilis Dei ſuffragio repetito,
Amen. In cauſa magnifici & venerabilis
clerici Pyrrhi Loyſij citati ad allegãdum
cauſam, quare ad ſententiam foriudica-
tionis contra ipſum procedi non debeat, ex cauſa
cõtumaciæ, ſuper inquiſitione formata per magnam
curiam vicariæ de homicidio & aſſaſsinio, ipſo in
contumaciam perſiſtente per anni circulum. Cita-
tíſque igitur ipſo Pyrrho Loyſio in domo ac etiam
eius coniunctis † & amicis, prout de iure requiritur 1
in actis præiudicialibus, dum proceditur cõtra abſen-
tem, vt dicit glo. in clemen. prima de iudic. & in cap.
fin. vbi etiam Innoc. extrà, de eo qui mi. in poſſ. cau.
rei ſeruit. gloſſ. in capit. cauſam. extrà, de don. & cont.
& ibi Ioan. Aodr. Paulus de Leaza. in clemen. cauſam.
de elect. & probatur bene in l. ſi finita. §. Iulianus. ff.
de dam. infect. per dictum Hoſt. in dicto capit. fina.
de eo qui mit. in poſſ. & optimè Ionocen. & Panor. in
cap. conſuluit. de offic. deleg. Sicque comparente ma-
gnifico Antonio eius fratre, vno ex citatis, aduerſus
citationem prædictam ſibi & aliis coniunctis intima-
tam vt ſuprà, oppoſuit infraſcriptas nullitates, alle-
gando citationem primo loco factam, & ſucceſsiuè
contumaciam eius virtute ſecutam fuiſſe & eſſe nul-
lam, ex pluribus vt infrà. Præmittendo ante omnia,
quòd cùm Antonius ipſe citatus fuerit ad hoc ad in-
ſtantiam regij fiſci, habet legitimam perſonam com-
parendi & contradicendi aduerſus citationem præ-
dictam, cum eo ipſo quòd quis fuit citatus ſeu intima-
tus, † ſibi competit comparere & contradicere quæ 2
incumbunt, etiam quòd aliàs eſſet inhabilis. doctrina
eſt pulchra Angel. in l. filiusfamilias. §. ad defenden-
dum. ff. de procura. & clarius & melius in l. ſi ſuſpecta.
verſic. quando vocatur. ff. de inoffic. teſtamen. & Bal.
in l. ſecunda. circa fin. C. de pact. poſt Innoc. in capit.
cùm inter poſſeſſorem. extrà, de excep. ſequitur Mari.
Sozi. in cap. quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. ex-
trà vt lite non conteſta. ſicque allegantur per ipſum
fratrẽ infraſcriptæ nullitates. Et primò in calce ipſius
citationis, nuntius citans, † retulit ipſum domi citaſ- 3
ſe, nec dixit domi ſolitæ habitationis: prout requiri-
tur ex doctrina Bartoli in l. quarta. §. prætor ait. ff. de
damna. infect. & eſt conſtitut. regni citationis literæ.
& ibi Andræas de Iſernia. Lucius de Pen. in l. prima. C.
de curio. & ſtatio. libro xij. Et maximè in caſu præ-
ſenti in quo nuntius ipſe minimè expreſsit nomẽ ali-
cuius de domo, cui citationem ipſam notificauerit,
prout in alia præcedenti citatione obſeruauit, dicen-
do illam intimaſſe domi eius patris. & idem conſueuit
ſemper magna curia ipſa ſeruare, prout etiam obſer-
nauit in alia citatione ſuper eodem facto emanata cõ-
tra Federicum, † in qua nũtius refert ipſum citaſſe do-
mi ſolitæ habitationis. concurrente igitur iuris diſpo-
ſitione

4 ſitione,† vt in citatione domi facta, teneatur nuntius
referre & nominare cui de domo citationem ipſam
notificauerit, vt dicit Antonius de Butr. in capit. fiu.
extrà, de eo qui mittitur in poſſeſ. refert & ſequitur
Natta. Sozi. in tractatu, citat. articulo xvij. verſiculo,
circa ſeptimam ſpeciem. ſubdens ita ſeruari de con-
ſuetudine, prout etiam ſeruauit ipſa magna curia in
præcedentibus citationibus: & ideo non ab re ema-
nauit notorium decretum Sacri Conſilij. vt expri-
mi debeat nomen illius de domo, cui intimata ſit ci-
tatio pro abſente, alias citatio ipſa non teneat. Item
& tertia nullitas, nam ex diſpoſitione conſtitutionis
5 citationis literæ, † cautum eſt citationem domi fieri
poſſe, dum haberi non poteſt copia perſonæ citandæ:
quia tunc debet fieri citatio in domo vbi moram tra-
hit citãdus cum eius familia & vxore, recepto tamen
iuramento à familiaribus, vt quamprimum poterunt
notificabunt citato, prout eſt de mente Baldi in l.
diffamari. C. de inge. manumiſsis. in verſiculo, voci-
taſſe. & ideo dum in citatione continentur verba illa,
citet & referat in forma, recipiunt interpretationem,
vt nuntius perquirere debeat citandum, perſonali-
ter inuenire, & eo non reperto citare in domo ſolitæ
habitationis: ita ad literam Bartolus in l. quarta. §.
prætor ait. vbi etiam Alexander. ff. de damno infecto.
vbi Alexander ſubdit, hanc eſſe communem opinio-
nem. Idem voluerunt Antonius de Butrio. & Abbas
6 in cap. cùm cauſam. de dolo & cont. † Et ibi ſubdunt
citationem factam non ſeruata forma circa inquiſi-
tionem citandi non tenere. in tantum quòd tunc ſuf-
ficiet citatio facta domi, ſi nuntius facta debita per-
quiſitione vt ipſum perſonaliter citare potuiſſet, non
reperit. de qua perquiſitione nuntius ipſe relationem
facere debet in calce citationis, non reperiſſe de per-
ſona, & ideo domi citaſſe. Idem ſequitur Decius ma-
giſtraliter locutus in cap. cùm parati. extrà, de appel.
ſubdens, quòd citatio facta domi non tenet, niſi in
ſubſidium. Et ideo pulchrè dixit Paulus de Leaza. in
clemen. cauſam. de elec. quòd omiſsio talis perquiſi-
tionis ad perſonaliter citandum, vitiat & reddit pro-
ceſſum nullum. Idem conſuluit Abbas in ſuo conſilio
lxxxiiij. ſecundo volumine. & plene Alexand. in con-
ſilio ſecundo. tertio volum. circa primum. referens
ex præmiſsis annullaſſe quendã proceſſum. vnde cùm
nuntius ſimpliciter retulerit citaſſe Pyrrhum Loy-
ſium domi, nec apparet ſeruaſſe formam præmiſſæ
perquiſitionis, ideo huiuſmodi citatio, relatio & con-
tumacia indeſequutæ, ruunt, & ſunt nullæ, ex quo de
præmiſſa qualitate perquiſitionis perſonalis requi-
rebatur ante omnia apparere, ex quo dum in aliquo
7 actu requiritur aliqua † qualitas, neceſſe eſt per prius
de qualitate ipſa conſtare, vt dicit Angelus in l. prima.
§. ſi quis neget. ff. quemadmodum. teſta. aper. ſequitur
Alexand. conſilio lxxxij. ſecunda columna. primo vo-
lumine. & ſic data nullitate citationis, redditur con-
tumacia nulla, vt dicit Baldus, in l. prima. in fine. ff. ſi
quis ius dic. non obtemp. per l. vir bonus. ff. iudi. ſol.
8 & ideo vitiata prima † citatione non tenet proceſſus
in contumacia facta. ita Baldus in authentica. ſi om-
nes. C. vt ſe ab hæredibus abſt. Afflictus in conſti. cau-
ſas. in quinto not. in fine. defectus enim citationis, eſt
defectus iuris naturalis. clemen. paſtoralis. de re iudi.
Alexander in l. iuſtè poſsidet. ff. de acquiren. poſſeſ. &
ideo actus † iudiciales nulli, nullum producunt effe- 9
ctum, dixit Baldus in l. prima. C. ne ex delict. defunct.
& ideo citatio minus legitimè facta, habetur pro nul-
la, dixit Baldus in l. properandum. §. & ſi quidem. C.
de iudi. poſt Innocen. quem ipſe alleg. in cap. præte-
reà. de dilat. & ad præmiſſorum corroborationem,
† adducitur relationem nuntij eſſe de forma ſubſtan- 10
tiali citationis, vt dicit Bartolus in l. hæc autem. §.
primo. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. eatur. & melius in
l. multum intereſt. ff. de conditionibus & demonſtra-
tionibus. Philippus Franciſcus in cap. cùm parati. ex-
trà, de appellationibus. verſiculo, circa quartum. &
ibi præpoſitus, & quòd relatio præfata vt ſuprà facta
ſit nulla, apparet, quia relatio † debet eſſe certa & cla- 11
ra, vt dicit Alexander in dicto conſilio ſecundo. circa
primum. tertio volumine. & Sozi. in tractatu citatio.
articulo decimotertio. circa fin. numero 4. Quod ma-
ximè procedit & quartò, † cùm nõ appareat cui dicta 12
relatio facta ſit, ſi iudici vel actuario cauſæ, vt dicit
Bartolus in l. ſi finita. §. Iulianus. verſiculo. iuxta præ-
dicta quæro. ff. de damno infect. & ibi Ioãnes de Imol.
ſubdit opinio. iſtam Bartoli eſſe veram, & quòd eam
conſuetudo approbauit. & ipſam etiam tenet Salic.
in l. præcipimus. §. in his. C. de appellation. & ibi Bal-
dus in verſiculo. not. text. ibi excipere. Angelus in l.
cùm ſatis. C. de agri. & cenſ. Felin. & Abbas in capit.
quoniam † contra. extrà, de probation. Et minimè ap- 13
paret relationem ipſam fuiſſe factam iudici prout re-
quiritur. Angelus in dicto §. Iulianus. & conſtit. cita-
tionis literæ. ibi dum dicitur reſcribi. Item fuit, &
quintò, ex alio, cùm non appareat relatio ipſa ſcripta
per actuarium cauſæ, † nec apparet per quem ſcripta 14
fuerit, vt dicunt Salic. & Baldus in l. dies feſtos. C. de
fer. & ſequitur Alexander in l. prima. §. nuntiatio. ff.
de no. oper. nun. & Angelus ante eum in dicto §. Iulia-
nus. & Guid. papæ in ſuo conſilio xxxvj. in fin. verſic.
tertiò quæro. vbi ſubdit, quòd relatio nũtij debet ſcri-
bi per notarium in actis cauſæ, cùm ſit de proceſſu &
actis. Idem conſuluit Abbas in conſilio cxij. & ita ſer-
uat ipſa magna curia, prout in eadẽ met cauſa ſeruaſſe
apparet in relatione nuntij facta in calce citationis
factæ contra Federicum prætenſum ſocium criminis,
dum in relatione ipſa dicitur, quòd nuntius retulit
mihi Clementi copulæ actuario cauſæ ſe citaſſe præ-
dictum Federicum in domo. Circa ſextam, fuit inqui-
ſitus ipſe condemnatus ad tertiam partem bonorum
ſuorum, & declaratum omnia eius bona tam mobi-
lia, quàm ſtabilia ad opus Regij fiſci vſq; ad anni cir-
culum eſſe annotanda & deſcribenda: & tamen nulla
fuit facta annotatio ſeu deſcriptio, ad hoc, vt potuiſſet
ad foriudicationẽ procedi: ex quo vt poſsit quis foriu-
dicari, dum per annum † in contumaciam perſeuera- 15
uit, annus ipſe numerari debet, vt incipiat à die an-
notationis bonorum ipſius contumacis, vt dicit con-
ſtitutio regni, grandis vtilitas. ſub rubrica, de pœna
contuma. in cauſ. crimin. in verſiculo, annotationis.
vbi plenè Afflictus in ſexto not. declarat, & meminit
dictam cõſtitutionem dicere, quòd annus ad purgan-
dum contumaciam datus citato contumaci, incipit
currere à die factæ annotationis bonorum, & non à
die quo declaratur contumax, & quòd requiritur,
quòd dicta annotatio peruenerit ad ſui notitiam, ex
quo præſumitur perueniſſe eo ipſo quòd fuit citatus

perſnnaliter, vel in domn, iuxta conſtitut. citationis
literæ, & ita etiam firmat ibi gloſſa, ſuper dicto verſi-
culo, annotationis. & plus ſubdit Afflictus, in tantum
16 hoc procedere, quòd † ſi bannitus non haberet bona;
tamen curia debet ſcribi facere in actis, quòd non tue-
runt reperta bona, & ſic non potuit fieri annotatio;
& ſic ſi veniet in faciem, ſen fortiam curiæ, punietur
in corpore, vt in l. ſecunda. ff. de pœn. ita concludit
Afflictus in dicta conſtitut. grandis. quinta columna,
verſiculo. ſed quid ſi iſte. Septima, quòd poſt contu-
17 maciam † contractam & bannum & effectum vt quis
poſſit foriudicari, requiritur bannum ipſum publi-
cari per loca publica ciuitatis: vt tenet in ſpecie An-
dræas de Iſernia. in conſtitutio. regni. pœnam eni um.
vbi dicit, quòd ad hunc effectum non ſufficit publica-
tio banni in curia voce præconia, ſed debet publicari
per loca publica ciuitatis: & ita apparet pluries fuiſſe
obſeruatum per ipſam magnam curiam annis elapſis,
dum per ſedilia ciuitatis & alia loca publica, contu-
maces publicari faciebat, & forbanniebat, & demum
ob ſupinam ignorantiam, imo craſſam fiſci patroni
id non procurantis, à tanto bono opere dicta magna
curia deſtitit. Nec poſſet fiſcus aut querulator ſe tueri,
quòd interdum in magna curia ipſa non apparent ali-
qua ex præmiſsis fuiſſe ſeruata, cùm attendi non de-
beat quid interdum ſeruatum fuerit in præteritum,
ſed quid ſeruari debeat, vt dicit pulchrè Abbas in ca-
pit. cauſam. extrà, de electionib. vbi ſubdit hoc facere
contra fundantes ſe in obſeruantia, ſeu ſuper obſer-
uantia. Et ſi in aliquo caſu id ita fuiſſet vt prætendi-
tur, potuiſſet procedere, quia oppoſitum ſeu contra-
dictum non fuit, & nihilominus allegare incontue-
18 niens non eſt ſoluere: maximè cùm aduerſus † regni
conſtit. & Andræas de Iſernia. Euágeliſtam in regno,
allegari ſeu induci non poteſt abuſus ſeu conſuetudo,
aut obſeruantia in contrarium ipſis cõſtitutionibus,
per tex. glo. & Andræas in proœmi, ipſarum conſtitu.
§. cùm igitur. in verſiculo, conſuetudinibus. & ibi glo.
idem firmat. Andræas in conſtitut. in locis demanij.
& etiam in prælud. feud. in ſexta quæſtione. in fin. &
in ambobus locis expreſsè ſubdit, quòd conſuetudo
contraria conſtitutionibus regni, non tenet, nec ſer-
19 uari debet. & maximè cum huiuſmodi ſtylus † eſſet
contra ius: & ſic tanto magis ſeruari non debet, cum
non teneat, vt pulchrè dicit Alex. in conſil. xxxvj.
20 ſecundo volumine. Item ad hoc vt ſtylus † ſiue obſer-
uantia aliqua ſit ſeruandus, requiritur quòd ſit confir-
matus authoritate ſuperioris, mediãte ſua aliqua con-
ſtitutione ſeu confirmatione, vt inquit Albericus de
Roſa. in dictionario ſuo. in verſiculo. curia: vbi ſub-
dit non eſſe neceſſe allegare quòd ita ſeruet curia Ro-
mana, & ita ſeruandum ſit, niſi de hoc appareat per
modum declarationis & conſtitutionis procedere.
idem refert & ſequitur Iaſon ſatis magnifaciendo hoc
dictum, in l. prima. C. de ſum. Trinit. & fide catholica.
Felin. in cap. ſecundo. de reſcriptis. in verſiculo. ſtylus.
& in cap. Rodulfus. eodem titulo. & ideo dixit Baldus
in l. fin. C. quæ ſit longa conſuetudo. quòd practica
alicuius curiæ confirmata authoritate epiſcopi, aut
alterius ſuperioris dicitur ſtylus ſeu ritus. allegat idem
tenere Cyn. in dicta l. ſecunda. eodem titulo. Et ideo
ſatis pulchrè & prudenter loquutus excellens Doctor
Gulielmus Benedictus in ſua ſolenni reper. cap. Ray-
nutius. de teſtam. in verſicul. mortuo itaque teſtatore.
numero 160. in terminis proprijs quaſi prophetando
caſum hunc, inquit formaliter, quod antequam iudex
contra contumacem ad ſententiá procedat, & ipſum
conuictum & cõfeſſum de crimine habeat, & ab om-
nibus exceptionibus ipſum excluſum declaret, ſuper
omnia aduertere debeat vt rectè & bene fuerit ordo
edictorum, & ſic citationum ſeruatus & debite exe-
quutus, per l. quartam. §. prætor ait. & ibi Bartol. ff. de
dam. infec. & in l. ad peremptorium. cum ſequente, de
iudic. aliàs ſequi non poſſet condemnatio, cùm nihil
ſit immutandum ex ſolennibus, & ſi deficiatur † in ſyl- 21
laba, cenſetur defectum in tota cauſa, cum ea quę ſunt
de forma, mutari aut diminui non poſsint. Ex quo ex
ficta † & interpretata confeſsione ex contumacia ſur- 22
gente per inordinatum proceſſum, nulla poteſt ſequi
ſententia, & ſi ferretur eſſet nulla, ſecundum Baldum,
ſingulariter in addition. Speculator in titu. de accuſ.
§. & not. quòd action. & not. quòd ibi libellus. & facit,
quod ipſe dicit in l. errorum. in fine. C. de iur. & fact.
igno. Ita magiſtraliter monendo iudices in caſu præ-
miſſo, & propriè ac ſi eſſet regnicola, dicit Gulielm.
prædictus. & ibi plus ſubdit, quòd ſi reus citatus non
comparet, debet iudex † conſiderare ſi illa eius abſen- 23
tia fuerit voluntaria & metu pœnæ delicti ſe abſen-
tauerit, vel ſi ex alia cauſa receſſerit, quia tunc non
debet cenſeri contumax ex abſentia iuſta & excuſa-
bili, vt ſi accuſator cauſam fugæ dediſſet, vt pulchrè
conſuluit Petrus de Anca. in conſilio cccclx. probata
tãta ſæuitia. & ibi loquitur de viro, cuius ſæuitia vxor
aufugit, & demum ipſam de furto & adulterio & alijs
accuſauit. Idq́ue ſequutus querulator puer malè præ-
cinctus & peſsimè conſiliatus, querelam principali-
ter aduerſus propriam matrem de adulterio cum in-
ceſtu expoſuit, & ſucceſsiuè de homicidio cum aſſaſ-
ſinio in perſonam eius patris, vt matrem ipſam dote
propria ac iuribus dotalibus priuaret, prout in ſpecie
de priuatione prædicta litem mouit in ſacro regio
Conſilio, & pertinaciter proſequitur coram domino
Ioan. Martiali cauſæ commiſſario: & pariter quere-
lam de prætenſo homicidio expoſuit in eadem ma-
gna curia contra ipſum nobilem Pyrrhum Loyſium,
necnon contra nobilem Marcum eius patruum, ma-
tris eiuſdem fratrem: & ipſos ambos in vna eademq́;
citatione citari recepturos copiam capitulorum ſu-
per homicidio præfato obtinuit. Quibus citatis dum
comparuiſſet Marcus ipſe, fuit carceratus; quo audi-
to per ipſum Pyrrhum Loyſium cogitauit minimè ſe
committere periculo, id eſt, diſcretioni iudicum ma-
gnæ curiæ, habentium amplum & liberum arbitrium
procedendi ad carcerem & ad torturam, non datis
defenſionibus, ob quod querulator nouiſsimè nouam
querelam cõtra eundem Pyrrhum Loyſium, de adul-
terio cum inceſtu inculcauit, ac etiam de aſſaſsinio,
vt eundem timidiorem redderet, vnde ſumus in ſimili
caſu conſilij Petri de Anchara. qui concludit in pręal-
leg. conſilio cccclx. quòd talis ſententia lata in con-
tumaciam præfatę vxoris, fuit nulla, cum eius abſen-
tia ſeu fuga per metum proceſſerit: & ſic in propoſito
noſtro ex cauſa carcerationis prædicti Marci detenti
iam per bimeſtre & plus, & demum excarcerati ob
eius innocentiam, & ex eiſdemmet actis quibus car-
ceratus fuerat abſque alijs defenſionibus. Si Pyrrhus
Loyſi

Loyſius ipſe expectare debebat, ipſe quoque carcera-
ri vel accedere ad Cæſarem, prout eius excuſator in
petitione abſentiæ allegauit, & minimè auditus fuit,
ob quod nulliter proceſſum fuit per dictam magnam
curiam, reiecta petitione abſentiæ, & eundem con-
tumacē reputando: ob quod reſultare adparet octaua
nullitas, & validiſsima. Nona: Allegantur acta noto-
ria, fabricata in eadem magna curia & ibidem exi-
ſtentia, & iam deciſa, & quæ ad maioris cautela ſuf-
fragium reproducuntur, implorato inſuper officio
iudicis, vt ex documentis & actis in ea deciſis & cum
notorio eius decreto, & recuſatum fuit, acta ipſa re-
producta recipere, ſicque velit magna curia ipſa ſe
informare de bullis clericatus & beneficij ipſius Pyr-
rhi Loyſij, & de decreto remiſsionis ipſius, aliàs lato
per eandem magnam curiam ad iudicem eccleſiaſti-
cum Neapolitanum, ad quem fuit pro alia cauſa re-
miſſus per omnes quatuor iudices, etiam cum inter-
uentu fiſci patroni, quæ acta originalia, & decretum,
conſeruantur in bancha egregij Maſſenrij de Caro
ſcribæ fiſcalis tunc actuarij illius cauſæ. Ex quibus, &
decima nullitate præmiſſa, declarari debet citationes
prædictas & contumacias ſubſecutas ex eis eſſe nul-
las, nulliúſque roboris & momenti, vt infrà plenius
demonſtrabitur. Et licet acta notoria exiſtentia in
curia poſsint per quemlibet etiam inhabilem allega-
ri, vt infrà plenè in iure demonſtrabitur, fuit tandem
officium magnæ curiæ imploratum, prout nos docet
Angelus in l. planè. ff. de petit. hæred. & ideo ſi ex for-
24 ma † ſtatuti in criminalibus nemo debet admitti ad
aliquas exceptiones proponendas, niſi perſonaliter
compareat, quòd tamen ſi ille qui citatur eſt clericus,
poterit implorare officium iudicis, vt iudex ipſe ca-
piat informationem quòd ipſe inquiſitus eſt clericus,
vel quòd occiſus ab eo erat bannitus, & ſic impunè
occidi poterat. Idem reperio tenuiſſe Angelum met.
in l. filiusfamilias. §. veterani. ibi, aliud eſt. ff. de procu-
rator. & Baldus in l. tertia, verſiculo. ſed quæro tunc.
C. de accuſationibus. Ita etiam ſingulariter voluit Ia-
ſon in l. vbi pactum. C. de tranſactionibus. & in l. pri-
ma. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum. & plus ſubdit
Angelus in dicta l. planè. quòd ipſe fuit vſus dicta pra-
ctica infinitis vicibus, & allegat alios quāplures idem
tenentes, & maximè, quia ille qui ex forma ſtatuti
non admittitur ad excipiendum, niſi ſatiſdet. quòd
tamen poteſt implorare officium iudicis, cùm offi-
cium & exceptio differant realiter & eſſentialiter. &
ideo voluerunt Speculator & Ioannes Andræas, poſt
eum in titulo. de inſtrumen. edit. §. fina. verſiculo. ſed
25 quid ſi debitor, quòd ſtante ſtatuto † vt in cauſa capi-
tali nō admittatur procurator ad aliquam exceptio-
nem, ſeu declinatoriam opponendum, ſed debeat
principalis perſonaliter comparere, quòd tamen ſi
procurator compareat implorando officium iudicis,
procul dubio admitti debet. Idem tenuit Alberic. de
Roſa. poſt Iacob. But. in l. fin. ff. de pet. hæredit. Idem
in omnibus punctualiter reperio tenere Marſil. qui
multa ex prædictis allegat in repetitione. l. vnicæ. de
26 rap. virg. & ſic ex ſuprà relatis liquet, quòd † prohibi-
ta exceptione ſeu appellatione non impeditur im-
plorari officium iudicis, vt ſe informare debeat de
tali exceptione. & ideo aduocatus debet eſſe cautus
in hoc, ſecundum Angelum. Fulg. Moder. in l. nam &
poſtea. §. ſi damnetur. in fine. ff. de iureiurando. Idem
tenet Angelus. in l. fina. ff. de petitio. hæred. vbi ſubdit
hoc eſſe meum tenendum, & quòd nunquam exeat
de memoria. Nec ſuffragaretur fiſco, aut querulatori
ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur, vt clericus
citatus teneatur perſonaliter comparere ad allegan-
dum priuilegium clericatus, & curia ipſa cognoſcit
de clericatu allegato: nam non ex hoc non audet ri-
tus ipſe procedere, & non dicit, quòd ſi clericus non
cōpatet, poſsit magna curia procedere contra ipſum
citatum ad vlteriora, & contumacem reputare, cum
id minimè facere potuiſſet, ex quo nec iudex laicus,
† nec princeps poteſt imponere legem perſonis ec- 27
cleſiaſticis. cùm non ſint, nec eſſe poſsint de iuriſdi-
ctione laici, nec poteſt aliquid eis imponi contra li-
bertatem eccleſiæ, vt dicit Panor. in capitulo, graue.
de ſenten. excommunicatio. & in capit. nouit. & in
capit. quæ in eccleſiarum. de conſtitut. maximè, quia
iuriſdictio non poteſt exerceri in non ſubditum. cap.
per venerabilem. extra qui filij ſint legitimi. & firmat
Felyn. in dicto capitulo, quæ in eccleſiarum. verſiculo,
tertia declaratio. gloſſa in capitulo, dudum. de rebus
eccleſ. non alie. in ſexto. & ideo non valet ſtatutum
† laicorum etiam in fauorem eccleſiæ: quia Cano- 28
niſtæ non concedunt vt laici imponāt falcem in meſ-
ſem eorum, vt not. in capitulo, eccleſia ſanctæ Mariæ.
de conſtitution. & tradit Archid. in capitulo primo.
decima diſtin. & ideo text. in capitulo decimę. xcvj.
diſtin. inquit clericum non poſſe ſupponi diffinitio-
nibus laicorum, vt latè ſcribit Hoſtien. in ſumma, de
iudic. §. quæ ſit materia. & ibi concludit, quòd etiam
de conſenſu † epiſcopi non poſſet iudex laicus habere 29
iuriſdictionem in clericum, vt in capitulo. decerni-
mus. & in capitulo, quanto. de iudicibus. imo & plus
etiam papa minimè id facere poſſet, vt clerici conue-
niantur in curia ſeculari, & ſi faceret, minimè poſſet
eo caſu iudex ſecularis de clericis cognoſcere. ita di-
cit Cardin. & Abbas in capitulo, perpendimus. in re-
petitio. de ſenten. excommunication. refert & ſequi-
tur Romanus in ſing. ſuo, in verb. papa. in verſiculo,
quæro nunquid. ex quo clerici ſunt exempti à legibus
temporalibus. capitulo, cùm eccleſia. extrà. de conſti.
ſecundum Baldum, in capitu. clericus. de pace tenen.
& ideo princeps laicus, imo nec Imperator † nullam 30
habet iuriſdictionem in perſonas eccleſiaſticas, nec
poteſt condere legem, quòd clericus committens cri-
men læſæ maieſtatis puniri poſsit per iudicem ſecu-
larem, ita Baldus: vbi ſuprà. & hoc quia l. diuina cau-
tum eſt: Nolite tangere Chriſtos meos, id eſt, clericos,
vt nota. in authentica, de non aliena. in princip. idem
firmat Andræas de Iſernia, in conſtitutione regni, in-
cipiente, de perſonis: ſub rubrica: vbi clerici, in ma-
leſ. conuen. deben. & alleg. conſtit. Feder. incipiente,
ſtatuimus. poſitam ſub titulo. C. de epiſcop. & cleri.
& licet illa non loquatur quando clericus † commi- 31
ſit crimen læſæ maieſtatis: tamen conuentum fuit in-
ter Regem regni & Romanam eccleſiam in inueſti-
tura, quòd Rex nullam aliquo caſu habeat iuriſdi-
ctionem in clericos, niſi ratione feudi. & tenet etiam
Abbas, in capitulo: cùm non ab homine. circa prin-
cip. extra de iudi. & ita de cōuentione prędicta in par-
ticulari dictat capitulum regni, incipiens, Item ſta-
tuimus quòd clerici. ſub rubrica. de non trahen. cleri.

ad iudicia ſecularia. niſi pro bonis feudalibus. & hoc
dicit dictum capitulum Caroli eſſe ex conuentione
habita inter ſanctam Romanam eccleſiam, & domi-
num patrem noſtrum, & eſt capit. Caroli principis
Salerni primogeniti regis. Et facit bene quòd cleri-
cus legem pœnalem regis recipere non tenetur, vt
dicit Innocentius, in capitulo, auditis. in principio.
32 extrà, de † in integ. reſtit. & quòd nedum perſonæ cle-
ricorum, verum etiam & eorum bona ſunt exempta
à legibus Imperialibus. dicit Baldus in authent. licet
nulla communitas. C. de ſacroſanctis eccleſ. & nota.
in cap. quanquam: de cenſibus. in ſexto. Panor. in cap.
33 ij. extrà, de immunit. eccleſ. & ideo clerici † leges do-
mini temporalis etiam in eorum fauorē diſponentes
recipere non tenentur, niſi per eccleſiam Romanam
approbatæ reperiantur, vt tradunt Ioannes Andr. &
Ioan. Calde. in cap. j. de noui operis nunciat. Innoc.
in cap. nouit. & in dicto capitu. eccleſia ſanctæ Mariæ.
Alexander in conſil. centeſimoquinto. in quarto vo-
lum. præſertim, quia perſonæ eccleſiaſticæ non iudi-
cantur ſecundum leges ciuiles, ſed ſecundum Cano-
nes, vt nota. in capitulo, quòd clericis. extrà de foro
competen. & in capitulo, clerici. de iudi. & facit di-
ctum Euangelij, ibi: ſecundum legem veſtram iudica-
34 te eum. Quinimò & plus, ſi clericus † citatus per iudi-
dicem laicum non declinaret eius forum, puniri de-
bet pœna extraordinaria, quaſi ſit tranſgreſſor cano-
nis, ſecundum Baldum, in l. prima. in fine. C. de indic.
vid. tollen. & ſubdit procedere, etiam ſi ſtatutum pro-
hiberet declinare forum ſub pœna. ex quo tale ſtatu-
tum non valet. refert & ſequitur Bertachinus in ſuo
tractatu de epiſcopo, in quinta parte quarti libri, in
verſiculo, quadrageſimonono quæro. in fine dicti ver-
ſiculi, in verbo, iuxta præmiſſa ſciendum eſt. Mani-
feſtiſsima igitur adparet nullitas citationis contuma-
ciæ & proceſſus iudicis laici contra clericum, cum
35 non poſsit nec teneatur clericus citatus † per iudicem
ſecularem coram eo comparere, nec poteſt contu-
max ſi non comparet reputari, ex quo contumacia
ipſa non tenet, vt dicit Ioannes Andreas, Antonius de
Butrio, & Abbas in capitul. ſi diligenti. de foro com-
peten. & contumacia ſit delictum. & ideo non poteſt
36 iudex † ſecularis pœnam contumaciæ in clericum in-
fringere. capitulo primo. extrà, de clericis coniug. in
ſexto. Bald. in l. generaliter. la ſecunda. C. de epiſcop.
& clericis. & in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic. & con-
ſuluit Bartolus in ſuo conſilio ccxxv. clericus ſub no-
mine laici. & plenè Decius, in ſuo conſilio ccxlj. ij.
volumine. ſcripſi aliàs &c. Iacob. de ſancto Georgio.
in l. non videtur. ff. de iudic. & ideo in propriis ter-
minis voluit dominus Aegidius de Mendalbertis an-
tiquus doctor in ſua diſputatione, quæſtio talis eſt. quæ
eſt inter diſputationes Pauli de Leaza. reſpondendo
ad Bartol. in dicta l. non videtur. de iudic. quòd cleri-
37 cis † coram iudice ſeculari non eſt licita comparitio,
nec poſsibilis prorogatio, per dictum cap. ſi diligenti.
& omnia iura deteſtantur quòd laicus modo aliquo
animaduertat in clericum. capit. nullus iudicum. xj.
quæſtio prima. & ideo cum conſtet citatum non eſſe
38 de iuriſdictione citantis, † non tenebatur compare-
re, vt nota. in capitulo fina. extrà, de appellationib. &
conſuluit Alexander in conſilio lxxvij. in tertio volu-
mine. & faciunt optimè nota. per Andream de Iſer-
nia, in cap. primo. §. præterea. quæ ſit prima cauſſa bo-
ne. amit. & tenet etiam Henricus Boyc. in ſuo ſingu.
xxviij. citatus &c. & idem ſequitur, & tenet Guido pa-
pæ in ſua deciſione, parlamen. Grationopolit. cccel.
an multæ declaratæ &c. & in particulari tenet Ioan-
nes And. in regul. ſcienti. in mercuria. vbi ſubdit non
tenere proceſſum iudicis ſecularis cōtra clericū cita-
tum per ipſum, & non comparentem ad allegandum
priuilegium clericatus, nec valet in principali cauſa
nec in pœnam contumaciæ: & minimè obſtabit ban-
num. licet ſub nomine laici, cùm non teneat, nec va-
leat, vt dicit Baldus in l. prima. ff. ſi quis in ius vocat.
non ierit. Alexander in conſil. ſexageſimoquinto. ter-
tio volumine. & ideo dixit Baldus in l. ſi quis ex con-
ſenſu. verſiculo, deinde nota. C. de epiſc. aud. quòd ci-
tatus per iudicem incompetentem, ſi non comparet
& ſit contumax, & ob contumaciam iudex illum po-
nat in banno, ex hoc non debet timere: quia ex quo
acta ſunt nulla, tanquam facta coram iudice incom-
petente, ex illa vera contumacia non orietur, nec ali-
quis pœnæ effectus. Vndecima nullitas, & vigeſimaſe-
ma liquet: nam dum prætendatur valida contumacia
ipſius inquiſiti ſub colore quòd inquiſitus fuit ſuper
prætenſo aſſaſsinio, vt infrà: nam cùm adpateat ex fa-
cie citationum nunquam fuiſſe expeditā citationem
aliquam contra ipſum ſuper aſſaſsinio, & ſucceſsiuè
nec ſuper aſſaſsinio citatum fuiſſe, ſequitur de neceſ-
ſitate quòd citationes ſuper homicidio prætenſo, &
ſucceſsiuè ſuper adulterio, fuerunt nullæ, & pariter
contumaciæ inde ſecutæ: vnde citatis conſanguineis
ad allegandum cauſam, quare ad ſententiam fonudi-
cationis procedi non debuiſſet contra ipſum cleri-
cum Pyrrhum Loyſium, comparuit eius patruus Mar-
cus, vnus ex citatis: & præmiſſas nullitates omnes al-
legauit, & quæ etiam in promptu per authentica do-
cumenta demōſtrat, & vltra quòd notoriè adpareant
ex actis eiuſdē magnę curiæ, denegari non poteſt quin
admittatur, cū ex iuris diſpoſitione omnino admitti
debeat, prout ſingulariter dixit Bal. in l. reos. C. de ac-
cuſ. vbi dixit, † quòd licet reus non poſsit proponere 39
defenſiones in cauſa capitali virtute ſtatuti, niſi per-
ſonaliter comparеat, non ex hoc adparet prohibitus
per alium proponere exceptionem incompetentiæ
iudicis. Idem refert & ſequitur Franciſcus de Areti.
in capit. veniens. extrà, de accuſa. & ibidem Mari.
Sozin. not. de cauſis. & ibi ſubdit, † quòd admittitur 40
excuſator ad allegandum cauſas abſentię iuris, vt quia
citatus ſit exemptus à iuriſdictione citantis non tan-
tum, quòd ſi exemptio illa patet ex actis, admittitur
etiam infamis ad allegandum ipſam, & hoc quia di-
citur notorium id, quod ex actis adparet, & in eo ad-
mittitur excuſator etiam abſque mandato: & quòd
illud quòd † patet ex actis iudicij, dicatur eſſe noto- 41
rium, firmat Innocent. in capitulo 1 ex inſinuatione.
de appellatio. & in capitulo, per tuas. de teſtibus. glo.
in cap. euidentia. de accuſatio. text. in cap. cùm olim.
de verb. ſignificatio. Ita in materia nullitatis oppoſi-
tæ, quæ ex actis adparet, quòd acta † ipſa inducant no- 42
torium, in propriis terminis tradit Alexander: ita
conſulendo, in conſilio lxxvij. ſecundo volumine. &
in conſilio xxxiiij. primo volumine. Idem tenet gloſ.
ſing. in cap. ſignificauerunt. & ibi Felynus de teſt. qui
dicit id procedere, quando eſt concluſum in cauſa
multò

multò fortius dicendum ergo erit, quando fuit ſen-
tentiatum in cauſa: prout in caſu præſenti, cum ſuper
clericatu & remiſsione prædicta appareat pronun-
tiatum per decretum ipſius magnæ curiæ in alia cau-
ſa criminali, eundem clericum remittendo, prout
realiter etiam remiſſus fuit, & ab eadem magna curia
eccleſiaſtica ſententiã abſolutoriam, de qua in promp-
ptu, tanquam innocens reportauit. Et ideo voluit
ſatis not. Bald. in l. ſecunda. C. vt nemo priuatus, quòd
admittitur quis ad allegandum notorium in cauſa
capitali: & dicitur notorium quod patet ex actis, vt
43 ſuprà. hinc patet quòd ſtatutum † reiiciens exceptio-
nem nullitatis, non intelligitur reiicere illam nul-
litatem, de qua euidenter conſtat ex actis, per id quod
notat gloſſ. magna in l. vbi pactum, C. de tranſac. per
not. per Innocentium in cap. primo. de offic. vica. ita
Alexander in dicto conſilio lxxvij. ſecundo volumi.
Hinc eſt quòd ſtante ſtatuto, quòd in aliquo caſu nul-
la poſsit opponi exceptio, poterit tamen opponi ex-
ceptio notoria non obſtante ſtatuto. ita conſuluit
Abbas in conſilio xliiij. in præſenti. quæſtione ſecun-
da. dubio. gloſſ. in cap. ex quæſtione. vbi Abbas in vl-
timo notabili. de reſtit. ſpol. gloſſ. in l. prima. §. primo.
verſic. imperfectum. de tab. exiben. & quod de noto-
ria nullitate not. Bald. in l. prima. ne liceat ter. prouo.
Aretinus in l. naturaliter. §. nihil commune. ſexta col.
ff. de acquirenda poſſeſ. quòd licet præcisè regulari-
ter exceptio vel allegatio alicuius iuris excludatur,
nunquam excludi intelligitur ſi talis allegatio noto-
ria ſit. tenet etiam Caldericus in conſilio viij. in fin.
de re iudicata. Petrus de Ancharano in conſilio ccxij.
de iure communi. in fine. Alexander in conſilio cxiij.
44 viſis. in quinto volum. Et ideo quando iudex † laicus
citat clericum, non tenetur clericus comparere co-
ram ipſo ad allegandum ſuum priuilegium, vt tradit
Archidiaconus in cap. ſecundo. xv. quæſtione quarta.
ſuper gloſſ. & facit gloſſ. & ibi Dominicus in cap. ſi
epiſcopus. xxxiiij. diſtinctione. Specul. in titu. de ci-
tatio. §. contra citantem. in fine. & plenè Felynus in
cap. cum ordinem. vj. columna. de reſcriptis. ita etiam
concludit Afflict. in conſtitutione priuilegia an quar-
to notabili. hinc dixit Innocentius in dicto cap. ve-
45 niens. de teſtibus. quòd exceptio † incompetentiæ iu-
dicis in cauſa capitali opponi poteſt per procurato-
rem. & ſequitur pul. hic Baldus & magiſtraliter in l.
ſeruum quoque. §. publicè. ff. de procuratoribus. quod
ſubdit eſſe menti tenendum. & idem reperio in pro-
prijs terminis conſuluiſſe Caſſandrum in conſilio
primo. folio 3. & 4. in verſicu. ſed nec in totum. & in
verſic. nunquid autem prædictus. in verbo; contra-
rium, tamen licet nihil de prædictis alleget, ſed per
optimas rationes ſe fundat. & idem ante Baldum te-
nuit Bartol. in l. pen. [illegible] §. crim. en. de pub. iudi. vbi
formaliter dixit, quòd ſi in cauſa capitali comparent
procurator, & proponat hoc modo, ego dico quod
libellus iſte non procedit, ſeu quòd tu non es iudex
meus, illa quidem opponi poſſunt per procurato-
rem, ex quo non ſumus in exceptione, per quam cri-
men examinatur. & ſubdit plus ibidem Bartol. poſt
Iacobum de Arena, quòd ſi notorium eſt, exceptio-
nem illam eſſe veram, procurator admittitur: aliàs
ſecus, argum. l. Fulcinius. §. cum actum. quib. ex cau. in
poſſeſ. & ſubdit idem tenere Cyn. in l. reos. C. de accu.

& Iacobus de Beluiſo in quadam quæſtione, quam
diſputauit. & idem conſuluit Franciſcus Tigri. Cyn.
& ipſemet Bartol. in ciuitate † illa etiam, & addidit 4
rationem aliam, quia quando eſt notorium, quòd
non debet procedi per ipſum iudicem, iudex ipſe ex
ſe etiam nemine petente id facere debet, per l. cum
maior. §. libertus. & quòd ibi not. C. de bon. quæ lib.
& quod not. in l. vbi pactum. C. de tranſact. Et ſic cum
in cauſa, de qua agitur, nulliter fuerit proceſſum ad
citationem, & ſucceſsiuè ad contumaciam, & præ-
ſertim ob clericatum prædictum, de quo, vt dictum
ſuprà fuit, conſtat per acta notoria, & decretum ipſius
met magnæ curiæ, apertiſsimi iuris eſt, quòd nulliter
hucuſque proceſſum eſt, & omnia acta † ſunt nulla: & 47
de hac nullitatis exceptione ex eiſdem actis ipſius ma
gnæ curiæ liquet, quo caſu etiam ſi eſſet lata ſententia
impediretur eius executio, maximè dum non requirit
altiorem indaginem, ſed in promptu liquet ex ea, vt
tradit Barto. in l. quarta. §. condemnatum ff. de re iud.
Bald. in authen. quæ ſupplicatio. C. de preci. imp. off.
& in l. vnica. C. ne lice. vnicu. ſibi ius di. Ange. in l. fal-
ſam. C. ſi ex fal. inſtrum. & in tantum, quòd in mun-
do non poſſet eſſe maior nullitas, quàm incompeten-
tiæ iudicis, vt dicit Gulielmus Benedic. in repetitio.
cap. Raynutius. in verſic. mortuo itaque teſtatore. nu-
mero 212. & ideo licet contra tres † ſententias confor- 48
mes non habeat locum exceptio nullitatis, per clem.
primam. de re iudicata. tamen illa nullitas quæ inſur-
git & procedit ex incompetentia iudicis, admittitur
in quacunque cauſa etiam ciuili, & recipitur ante-
quam tres ſentẽtiæ licet conformes exequantur. Imo
impedit illarum executionem, vt tenet gloſſ. ſing. in
cle. prima. in fin. de ſequeſtra. poſſeſ. & fruc. pro qua
eſt bonus text. in l. ſcire oportet. in fin. ff. de excuſatio.
tuto. & in l. fin. C. ſi à non compet. iud. & tenet Bald.
in l. exceptionem circa finem. C. de probationibus.
Decius & Moderni, in cap. ex parte. de offic. delega.
Bald. in l. ſi quis filio. §. quod ſiquid. ff. de iniuſto rup.
& irri. teſta. Alexander in l. de pupillo. §. qui opus. ff.
de noui operis nunciatio. Nec reputo omittendum,
quòd in † defenſione quæ notoriè reſultat ex actis, 49
quilibet, etiam inhabilis vt minor & mulier cenſen-
tur eo caſu habiles, vt not. Innocen. in dicto cap. ve-
niens. de accuſ. Ange. in l. filiusfa. ff. qui ſatisda. cogan.
Ludo. in dicta l. de pupillo. §. ſi procurator. ff. de noui
oper. nunc. Paulus de Caſtro. in l. exigendi. C. de pro-
cura. cum quãdo quis venit ad defenſionem eius quod
patet ex actis, talia dicuntur notoria, vt dicit Innoc.
in dicto cap. ex inſinuatione. de appel. Angel. in l. fi-
liusfa. præalleg. & in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. Nec
omitto ſatis ad propoſitum, quòd quando ex forma
legis, vel ſtatuti procedi poteſt contra aliquem reum
contumacem ad condemnationem, tunc admittitur
procurator. Ita Cynus in l. reos. tertia quæſtione. C. de
accuſat. vbi ſubdit, quòd ita conſuluit Dynus ſuper
hoc. & idem voluit Iacob. de Aret. in l. ante accuſa-
torem. ff. de pub. iud. Ioannes Andreas in addit. Spec.
in tit. de procura. §. primo. verſic. Item quòd ex cauſa.
Ioann. de Imo. in §. actionem. de pub. iudi. Alexander
in conſilio cxvj. animaduerſis. ſecundo volum. & ple-
nè Martilius in ſua practi. cauſarum criminalium cir-
ca medium. & in conſilio l. v. ſermonem rectum. Item
poterit & aliter reſpondere ad prædictum ritum ma-

gnæ curiæ, dum dictat, quòd clericus citatus per eandem
teneatur perſonaliter comparere, & curia ipſa
cognoſcet de ſuo clericatu, ſed cùm magna curia ipſa
diu eſt quòd in alia cauſa criminali cognouit de clericatu
ſuo, & ipſum remiſit vt ſuprà dixi ad archiepiſcopalem
curiam Neap. tãquàm clericũ & beneficiatum,
vt decretum ſuper hoc cantat, ſicque non eſt
opus noua comparitione nec cognitione clericatus
ſuper eo, quòd iam plenè cognitum & ſententiatum
fuit, maximè cum ſtante ſtatuto, vt in aliquo caſu
nulli poſsit opponi exceptio, non intelligitur prohibita
illa exceptio, quæ patet ex ſententia, & ſic ex decreto
remiſsionis ipſius magnæ curiæ. Ita voluit Antonius
de Butrio, in cap. cum Bertoldus. verſic. quintus
caſus. de re iudi. Caldericus in conſilio viij. de re
iudi. Baldus in l. ſi non ſortem. §. primo. verſi. ſed quid
ſi inſtrumentum dicit. ff. de condictio. indeb. Angelus
de Aretino, in l. fin. ff. à quibus appel. non licet. Decius
& Moderni, in cap. ex parte. de officio delegati. Nec
poterit in aliquo obeſſe figuratio prætenſi aſſaſsinij
abſque colore, & ſapore, cum de dicta qualitate aſſaſ-
50 ſinij † tribuentis iuriſdictionem eidem magnæ curiæ,
debebat ante omnia conſtare antequam proceſsiſſet
ad citationem, & ſucceſsiuè ad contumaciam: & vbi
51 lex † vel ſtatutum requirit aliquid cum certa qualitate,
non ſufficit probare illud, niſi etiam & qualitas
illa probetur. l. Fulcinius. §. ait prætor. vbi Bartolus
not. ff. ne quid in loco publ. l. Fulcinius. §. cum hoc.
& ibi gloſſ. & Bartol. not. ff. quibus ex cauſis in poſſeſſioné
eatur. l. prætor. §. docere. & ibi not. Paul. de Caſtro.
ff. ne quis eum qui in ius voca. Abbas in cap. licet
cauſam. de probatio. & not. Ioannes Andræas in cap.
pro humani. de homicid. in ſexto. in nouell. vbi ſubdit
reſpectu qualitatis non probatæ ſe de facto euaſiſſe
quendam prælatum à pœna impoſita de iure prælato
facienti aſſaſsinari Chriſtianum. & ibidem eſt text.
nam ibi bene fuit probatum, quòd prælatus fecerat
aſſaſsinari quendam hominem, tamen non fuit probata
dicta qualitas quòd ille erat Chriſtianus, & ex
hoc euaſit illum prælatum. Idem ſequitur Baldus in l.
ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcopis & clericis.
Alexand. in conſilio j. viſo proceſſu, in tertio volum.
& in conſilio clxxij. ſecundo volum. viſis &c. & idem
Alexander in conſilio vltimo. viſo proceſſu. ſecundo
volumine. & in conſilio xlj. viſis. iiij. volumi. Decius
in conſilio xiij. primo volum. & iſtam regulam ampliando,
dico procedere, etiam ſi ageretur de intereſſe
publico: vt dicit Abbas in cap. licet cauſam. de
probat. & hoc ex dicto Cyni in l. ſecunda. de probat.
nam ibi agitur de vtilitate publica, vt delicta puniantur,
tamen abſoluitur reus, ſi de qualitate deducta
non adparet: quod procedit etiam ſi reus confiteretur
delictum ſine qualitate, quia non poterit puniri.
Ita Ioannes Andræas in rubrica de accuſatio. Romanus
in conſilio clxvij. Accuſatus Antonius Signoro,
52 in conſilio x. Maximè quia qualitate † illa non probata
non diceretur legitima probatio, ſecundum Iacobum
de Aretino, & Cynum in dicta l. ſecunda. C. de
probatio. Ioannes Andræas in additio. Speculat. in
titu. de accuſation. & inquiſitio. in rubric. gloſſ. in
l. actum. ff. de negotiis geſtis. Bartolus in l. denunciaſſe.
§. quid tamen. ff. de adulter. Baldus in l. prima.
C. qui accuſa. non poſſunt. & in l. edita. in repetitio.
C. de edend. Concurrente præſertim qualitate † ipſa, 53
quæ fundat & priuat iuriſdictioné, de qua antè omnia
plenè conſtare debet, vt in l. ſecunda. §. ſi dubitetur. de
iudic. & ibi doctores & maximè Baldus, & in l. ſi quis
ex alienatio. eodem titulo. Bartol. & Baldus in l. præſcriptione.
C. ſi contra ius vel vtil. pub. & in l. ſecunda.
ff. ſi quis in ius voca. non ierit. Abbas & Canon.
in cap. ſuper literis. extrà de reſcript. nam iudex † de- 54
bet eſſe certus, & de ſua iuriſdictione non dubitare.
dicta l. ſecunda. §. ſi dubitetur. & in l. is qui. de acquir.
hæredi. & ibi docto. communiter. & ideo facit quòd
magiſtraliter dixit Baldus in l. prima C. de hæredibus
inſtitu. quòd ſi iudex vel lex dicit: bannimus omnes
latrones vel aſſaſsinos, tunc ita demum pœnam † & 55
effectum banni patiuntur aliqui, ſi ſunt de tali facto
inculpati per ſententiam, vel per confeſsionem in
iudicio factam, vel per euidentiam facti, vel legitimis
probationibus conuicti de latrocinio vel aſſaſſinio,
ſicut de infamia & excommunicatione, & ſic
vt iudex laicus poſsit punire clericum aſſaſsinum,
debet intelligi, vt qualitas aſſaſsinij probata adpareat,
& concludenter ex præmiſsis, & maximè per
Ioannem Andræam in dicto cap. pro humani. & ideo
dixit ſatis ad propoſitum præſentis caſus Gulielmus
Benedictus in dicto capitulo Raynutius. folio 368.
in verſiculo mortuo itaque teſtatore. in verſic. quintò
aduertere debet † iudex, vt antequam pronunciet 56
contra contumacem, quòd ſi in eo ſit aliqua qualitas
delictum aggrauans, quòd de illa qualitate verè
conſtet, quia licet ſtatutum fingat contumacem pro
confeſſo quo ad actum principalis criminis, puta
homicidij, vel fornicationis, non tamen fingit qualitates
principale delictum aggrauantes, imo opus
eſt eas verè probare. ita concludit prædictus excellens
doctor. Et ſi dicerent ex aduerſo, quòd licet à
principio nihil fuiſſet probatum de prætenſo aſſaſſinio,
attamẽ poſtmodũ inde ad octo menſes quidam
Matthæus de ſumma ſceleſtiſsimus criminoſus, &
per viginti homicidia & alia atrocia delicta ad vltimum
ſupplicium condemnatus, certo modo interrogatus
in tortura, nullis exiſtentibus indiciis
contra ipſum de homicidio prædicto, depoſuerit de
prætenſo aſſaſsinio, licet minimè concludenter, vt
audio, aſſerendo ſibi & ſociis fuiſſe factam promiſſionem
vnius ronzeni ſeu equi pro quolibet: id quidem
nihil pro nunc obeſſe poſſet eidem clerico inquiſito
quo ad annullationem citationum contumaciarum
& banni, quæ nullæ ſunt, antequam de
aliqua qualitate aſſaſsinij prætenſi adpareret, ſeu dici
potuiſſet adparere: quæ qualitas probata tribueret
iuriſdictionem eidem magnæ curiæ in ipſum,
ex quo vt poſſet procedi ad foriudicationem, requirebatur
probari quòd inquiſitus fuerit citatus per
iudicem habentem iuriſdictionem in ipſum citatum,
aliàs non tenet citatio nec proceſſus. l. quarta. §. condemnatum.
ff. de re iudicata. & tamen nulla nedum
qualitas, verùm nec ſcintilla figurati aſſaſsinij tempore
dictæ citationis & contumaciæ inerat, in qua
potuiſſet fundari iuriſdictio iudicis laici in clericum.
& inde eſt quòd nulla citatio fuit expedita
ſuper prætenſo aſſaſsinio: & ſic data nullitate citationis
ſuper homicidio prætenſo, & ſucceſsiuè contumaciæ,
prædictum bannum redditur nullum: ſe-
cundum

eundum Baldum, in l. prima. in fin. ff. ſi quis iur. dicat.
non obtemp. Sicut dicimus in ſimili, quòd quando
57 lex † facit mentionem de aliquo actu faciendo per ali-
quem, intelligitur dummodo ille ſit habilis ad illum
actum eo tempore, & non ex poſt facto, vt plenè per
Dynum, in regula, non firmatur. libro ſexto. facit l. ſi
filius. §. in eius. ff. de teſtamentis. & in l. ſi minor. ff. de
ſeruis expor. & ideo dicit Angelus in l. quòd dicitur.
ff. de acquirenda hæreditate. quòd ſententia lata per
carentem iuriſdictione, non confirmatur per ſuper-
uenientiam iuriſdictionis, ſecundum Innocentium
in cap. prudentiam. de officio delegat. in glo. incipien.
quid ſi iudex. Idem Angelus in l. obſeruare. §. fin. ff. de
officio proconſulum. Baldus in l. fin. §. fin. C. de ap-
pellationibus. vbi dixit, quòd ſi teſtator legauit alicui
veſtes ſuas, intelligitur de veſtibus quæ erant ſuę tem-
pore teſtamenti, & non de ſuperuenientibus, vt de ac-
quiſitis poſteà. l. ſi ita. ff. de auro & argento legato. &
58 ideo ſubdit, † quòd legatarius tenebitur probare,
quòd tales veſtes erant teſtatoris tempore teſtamen-
ti, quia eſt fundamentum intentionis ſuæ, per dictam
l. ſi ita. iuncta regula. l. enim actum. ff. de nego. geſt. &
ſequitur Ludouicus in l. ſciendum. ff. de verborum
obligationibus. in additio. & in l. alla. eodem titu. Et
ſic iſta nullitas banni, nulli dubium quòd etiam per
procuratorem allegari poteſt, & pariter iniuſtitia
banni in cauſa capitali, cùm ventiletur ſeorſum à de-
licto, & ſic cauſa principali: ita pulchrè Angelus in l.
ſicut. §. ſi procurator. C. quib. mod. pign. vel hypot. ſol.
& Franc. Cur. in ſuo tracta. de teſti. in xxviij. concluſ.
Ex circunſcriptis præmiſsis abſque veri præiudicio
vereor, quòd querulans adhuc ignoret quis dicatur
aſſaſsinus, vt ex tenore expoſitionis ſuæ querelæ de-
59 monſtratur: cum is dicatur aſſaſsinus † qui pretio ac-
cepto vel aliqua pecunia ad maleficium committen-
dum inductus eſt. l. Cicero. & ibi Bartol. ff. de pœn. &
conſuluit Alexander in conſilio clxvj. ſeptimo volu.
attamen dato abſque veri præiudicio, prædictum
quondam Matthæum de ſumma fuiſſe aſſaſsinum,
prout ſe aſſeruit, & ſic aliqua promiſsione motum
fuiſſe ad ſuſcipiendum mandatum alicuius in dicto
homicidio interuenire: attamen antequam probetur
de mandato prædicto à quo factum ſit, & qui dictum
Matthæum promiſsione aliqua induxerit, non ha-
bent locum pœnæ dicti capituli, pro humani. & plus
tenent Archidiaconus, Ioannes Andræas & omnes
ibi communiter, quòd quamuis non requiratur pro-
60 nunciari † ipſum mandatorem incurriſſe pœnas, de
quibus ibi in text. tamen requiritur quòd per iudi-
cem contra dictum mandatorē declaratum ſit ipſum
mandatorem ita mandaſſe, & illud eſſe probatum,
per id quod habetur in cap. inquiſitionis, poſt prin-
cipium. & in cap. cùm ſecundum. de hære. in ſexto.
& not. per Baldum in cap. primo. de feudo ſine cul.
non amit. & in authentica, at qui ſemel. C. quomodo
& quando iudex. & in l. ſi quis maior. C. de tranſactio.
ita ex præmiſsis formalibus in particulari conſuluit
Alexander in dicto conſilio clxvj. in ſeptimo volum.
quod maximè procedit in ipſo Matthæo tot reitera-
tis ac infinitis homicidiis & aliis delictis atrocibus
conuicto & confeſſo, ex quibus ſuas miſerabiliter luit
pœnas, & vltimum ſupplicium paſſus eſt. hinc ſucce-
61 dit quòd licet in caſibus † exceptuatis ſocius criminis
probet contra ſocium malæ famæ, tamen id habet locum in ſocio criminis aliàs non infami ex aliis delictis, per id quod in ſimili dixit Salycetus, in l. in iudicio. ff. de accuſa. vbi dixit quòd ſtante ſtatuto quòd de damno dato ſtari debeat iuramento damnum paſſi, quòd tamen ſi damnum paſſus erit infamis, eo caſu eius iuramento ſtari non debet. ita dicit Angelus ſe in facti contingentia conſuluiſſe pluries, dum ſibi caſus occurriſſet. & ſic per hanc doctrinam Ange. reperio ita in propriis terminis conſuluiſſe Marſilium magnum criminaliſtam, in ſuo conſil. lxxiij. primo volum. vbi formaliter dicit, quòd licet aliàs in aliquibus caſibus ſtari debeat dicto ſocij criminis, id intelligendum eſt de ſocio criminis, aliàs non infami ex alio delicto, per dictam doctrinam Angeli, in dicta l. qui in iudicio. quam reperio ſimiliter relatam per inſignem Antoniū Corſe. Siculum in ſingu. ſuo, in verbo integer. ad corroborationem cuius rationabilis opinionis ego ſum ſolitus adducere, quod ſatis not. dixit Baldus in l. cunctos populos. C. de ſumma Trinitate & fide catholica. quòd ſtante ſtatuto, vt libro mercatorum, plena fides adhibeatur pro ſcribente, id locum habere intelligendum eſt, dummodo mercator ille, de cuius libro agitur, non ſit aliàs infamis vel ſuſpectæ vitæ. Idem tenet ipſe Baldus in l. Caſsius. vltima columna. ff. de ſenato. verſic. vltimò quæritur ſi libro mercatoris. refert & ſequitur Iaſon in repetitio. l. admonendi. folio 117. ff. de iureiuran. vnde cum prædictus Matthæus ex tot inculcatis & reiteratis homicidiis ad mortem condemnatus, & diuiſus in fruſta miſerabiliter interierit per ſententiam magnæ curiæ, quis ergo eundem adeo grauiſsimè criminoſum, pluſquam infamem viliſsimum & abiectum non reputauerit, vt proceſſus diuerſi in eadem curia cantant? vnde infertur, quòd cum ipſe Matthæus & demum Ioannes Antonius alius prætenſus ſocius & longè deterior maleficus, ſimiliter vltimo & eodem ſupplicio affectus, licet diuerſimode ab ipſo Matthæo & non concorde teſtatus fuerit interueniſſe in homicidio prædicto ad requiſitionem eiuſdem Pyrrhi Loyſij, qui ambo Matthæus & Ioannes Antonius, tanquam de enormiſsimis & infinitis delictis conuicti & confeſsi infinitos defectus patiuntur, de quibus iam adhuc in alio ſeculo rationes reddiderunt, vltra quòd ſe participes criminis fateātur. dico quòd etiam
ſi eſſemus in caſu in quo aliter veritas † haberi non 62
potuiſſet, niſi per participes criminis: attamen tales criminoſi non probarent. ita ſatis egregiè conſuluit Andræas Barbatius in ſuo conſilio lxv. ſapienter &c. quarto volumine. & idem conſuluit Sozinus, in conſilio cxviij. viſa. primo volumine. in verbo, poſtremo. & ſubdit quòd ſicut plura adminicula ampliant probationem iuxta ea quæ habentur in l. admonendi. ff. de iureiurando. ita plures defectus annihilant & deſtruunt eam, quia contrariorum eadem eſt diſciplina: & quod operatur propoſitum in propoſito, id operatur oppoſitum in oppoſito. l. ſi vt propoſuis. C. de nuptiis. Idem in propriis terminis conſulendo refert & ſequitur Marſilius in conſilio centeſimoſecundo. numero 12. quod maximè procedit in caſu præmiſſo, in quo inculpatur clericus ipſe Pyrrhus Antonius nobilis, & optimæ famæ & vitæ. Hinc dixit magiſtraliter Andræas de Iſernia in conſtitutione re

ne regni, ſi damna. qui euangeliſta in regno dicitur,
63 quòd dum † particeps criminis nominauerit alium
in ſocium, iudex debet inquirere & ſe informare de
conditione & fama ipſius nominati: & ſi eundem bo-
næ famæ compererit, talis nominatio contra ipſum
non operabitur quicquam, etiam ſi plures eſſent con-
fitentes de nominato, nam eo caſu non debet iudex
moueri ex ſola confeſsione, ſed debent concurrere
præſumptiones, ſuſpiciones & argumenta. Nec ad
aliquod propoſitum audio fuiſſe allegatum per ma-
gnificum magiſtro iudice fiſci patronum, vt eius mo-
ris eſt, ſemper ita impertinenter loqui; dum dixit,
quòd in cauſa aſſaſsinij teſtes examinati etiam parte
non citata probant, per allegata per Felynum in cap.
In nomine domini. in quinta limitatione extrà de te-
ſtibus. vereor enim, quòd ſua magnificentia non vidit
Felynum ibi, nec rectè ſenſerit cum eo, cum Felyn.
totum contrarium ibi dixerit, ſi rectè conſiderentur
eius verba, nam in præcedenti. columna in verſicu.
64 collige ſecundò ex iſto textu dixit, quòd † teſtis exa-
minatus parte non citata, nedum non probat, ſed nec
etiam indicium facit, ſecundum Bartol. in l. maritus.
ff. de quæſtionibus. pro quo dicit hic Abbas eſſe text.
ibi, in verbo: nullius momenti. & ſubdit, quòd imò
etiam ſi iudex procederet ex officio, neceſſe eſſet vo-
care partem, contra quam procedit. Ita ſingulariter
dicit Ioannes Andræas, in additio. Specul. in titu. de
teſte. §. nam tractandum. in princi. dicens ita voluiſ-
ſe Guil. de Suz. in l. iuriſiurandi. C. de teſti. & demum
in dicto verſic. quintò limita. dicit hæc intelligi, niſi
eſſet caſus in quo lex vel ſtatutum non exigeret ple-
nam probationem, ſed contentaretur ſolis argumen-
tis, quia poſſent tunc teſtes recipi ſine citatione par-
tis. Ita Hoſtien. & Lap. in cap. vnico. de homicid. in
ſexto. vbi etiam Domi. ſubdit per hoc limitari iſtum
textum. Sed aduerte, dicit Felyn. quia tenendo, quod
dixi ſuprà in prima ampliatione. iſta limita. non eſt
vera, ſecundum dominum meum hîc, qui fuit Franc.
de Areti. pro quo facit, quia videtur quòd etiam præ-
ſumptio debeat probari per idoneos teſtes, & legiti-
mè, vt traditur per Bartol. in l. fina. C. fam. erciſcun.
quia hîc concurrit duplex ſpecialitas circa idem, con-
tra l. j. C. de dot. promiſ. Item eſt etiam aduertendum
& bene, quòd Hoſtien. qui originaliter hôc dicit, non
firmat pedes, ſed loquitur per dictionem fortè, ſeu
forſan, dum formaliter dicit, quòd forſan propter
periculum valebunt teſtes recepti parte non citata.
idem dicit Domi. in dicto cap. pro humani. vbi ſubdit
poſt Hoſtien. & Bald. ibidem, qui idem dixerunt hæc
verba, & pro tanto non dixit teſtibus: ſed dixit proba
bilibus argumentis, & debet tamen iudex attendere
qualitatem perſonæ infamatæ, & alias circunſtantias.
Et minimè videtur ſuffragari, quòd text. in dicto cap.
pro humani. dixerit probabilia argumenta ſufficere.
Nam dico, quòd dicitur de dicto delicto conſtare per
probabilia argumenta, quando de eo conſtaret per
indicia indubitata. Ita dixit Felynus in cap. afferte. in
verſic. tertiò limita. extrà de præſumptio. pro quo ad-
ducit quod voluit Romanus. in l. excipiuntur. ff. ad
Syllan. per l. ſciant cuncti. de probatio. quòd id, quod
dicit ibidem Bald. in verbo, particeps. quòd ex mul-
tis indiciis ſimul iunctis reſultet plena probatio, etiã
ad quem criminaliter condemnandum, debet intel-
ligi, ſi talia indicia eſſent indubitata. Item conſidero
eſſe aduertendum, prædicta verba eſſe intelligenda
circa cognitionem delicti, & dum de ipſo delicto co-
gnoſcitur per eius iudicem competẽtem ordinarium:
ſed in caſu, de quo agitur, ſumus coram iudice laico,
qui vult cognoſcere de clerico, & qui non poteſt eſſe
aliàs iudex competens, niſi per prius probata fuerit
qualitas aſſaſsinij, de qua ante omnia plenè conſtare
debet, vt ſuprà clarius demonſtratum fuit in iure: &
ſi aliter dicere vellemus, eſſet abſurdiſsimum, quia
cõcurrerent duo ſpecialia circa idem, videlicet, quòd
probabilia argumenta ſufficerent ad cognoſcendum
de delicto prædicto, & etiam ad puniendum. Item,
quòd probabilia argumenta ſufficerent ad fundan-
dum iuriſdictionem iudicis laici contra clericum,
vt poſsit de eo cognoſcere, quæ duo ſpecialia circa
idem concurrenda non ſunt, quia contra dictam l. j.
C. de dot. promiſ. Nam non † poteſt dici, quòd quis ſit 65
talis, niſi per prius fuerit pronuntiatus pro tali, vt di-
cit Specu. in titu. de inſtru. edit. §. reſtat. verſic. quid ſi
tabellio. veſic. quid ſi confectum. Paulus de Caſtro in
conſilio ccxij. omiſſo ordine. in fin. verbis, in nouiſsi-
ma impreſsione Petrus de Ancharano, in conſilio
ccxlj. per prædicta. circa finem. Sozin. in conſilio lj.
primo volumi. præſtantiſsime Doctor. Sicut etiam
dicimus, quòd non eo ipſo, quòd quis accuſatur, eſt
reus, ſed qui conuincitur. Ita textus in cap. fin. in fin.
xv. quæſtione octaua. & in cap. nonne. octaua quæſtio.
quarta. & in cap. eorum. xj. quæſtione tertia. & in cap.
laudabilem. vt lite non conteſta. ita Specu. in titu. de
aduoc. §. ſequitur. circa principium. Et ideo ſatis ad
propoſitum dixit Baldus, ſuprà allegatus, in dicta l.
prima. ff. de hæredibus inſtituendis. quòd ſi lex vel ſta-
tutum dixerit, bannimus omnes latrones vel aſſaſsi-
nos. ita demum inculpati de prædictis & banniti, pœ-
nam bannitionis patiuntur, ſi fuerint legitimis pro-
bationibus conuicti vel inculpati per ſententiam,
vel confeſsi in iudicio de latrocinio vel aſſaſsinatu &
inde ſuccedit, quòd licet † non requiratur per iudi- 66
cem pronuntiari mandatorem incurriſſe pœnas, de
quibus in dicto cap. pro humani. tamen requiritur
quòd contra mandantem per iudicem declaratum
ſit mandatorem ita mandaſſe, & illud eſſe probatum,
per id, quod habetur in cap. inquiſitionis. poſt prin-
cipium. & in cap. cùm ſecundum. de hære. per not. per
Baldum, in cap. primo. de feud. ſine cul. non amit. &
per eundem Baldum in authen. qui ſemel. C. quomo.
& quando iud. & in l. ſi quis maior. C. de tranſact. ita
in particulari conſuluit Alexander in conſilio clxvj.
in ſeptimo volum. idem refert & ſequitur præclarus
Doctor dominus Philippus probus, in addi. ad Ioan.
Mon. in dicto cap. pro humani. quod maximè conce-
dendum eſt, cùm in huiuſmodi caſu poteſt mandans à
quolibet priuato impunè offendi & occidi, per iura
vulgaria. Et inquantum ſuprà dicatur in huiuſmodi
crimine ſufficere probabilia argumenta, non videtur
omittendum, † quòd argumenta dicuntur perſpicuæ 67
præſumptiones, vt dicit Innocentius in cap. cùm in
diœceſi. in gloſſ. in verſicu. argum. de vſur. Baldus in
margar. in verbo: argumenta. & alibi argumentum
dicitur ratio rei dubiæ, faciens fidem per quaſdam
circunferentias. Ita dixit Baldus in l. ſecunda. in fin. C.
quorum appel. non recip. & Ioan. Cal. in c. veſtra. de
cohab.

cohab.cleri. & muli. Et alibi diffinitur argumentum,
quòd ſi propoſitio ex aliquibus exiſtentibus, reſul-
tans ad propoſitum oſtendendum ſeu cõcludendum.
Vnde quando plura indicia, vel plures propoſitio-
nes, vel plures ſuſpiciones, vel plures teſtes, ad vnam
conclusionem ad aliquid probandum copulantur.
iſtud ſic copulare, dicitur argumentari, ſiue argumen-
tum: quod eſt collatio plurium ad vnam concluſio-
nem, vt in l.tertia.§.idem Diuus. ff.de teſtibus.& in l.
Diuus.de cuſto.reorum. Ita magiſtraliter inquit Bal.
in l.ea quidem. C.de accuſa.& ſic ex præmiſsis con-
cludo, quòd vt habeat locum diſpoſitio. cap. pro hu-
mani. nedum debet cõſtare per argumenta, ſed etiam
requiritur, quòd argumenta illa ſint probabilia: & ſic
68 ſi rectè conſideretur, adparet † quòd talia argumenta
requiſita videãtur excedere probationes ordinarias,
quæ in aliis delictis à iure requiruntur: & nimirum,
cum ſimus in odioſis, vt iudex laicus cognoſcat de
clerico in criminalibus, & ideo vigentiores & ple-
niores requiruntur probationes contra ipſum. Nunc
autem redeundo ad primum propoſitum, Matthæus
ipſe ſocius prætenſi criminis, demum confeſſus ſua
peccata ſacerdoti, & bene contritus, parum antè,
quàm ad eius patibulum, & ſic vltimum ſupplicium
duceretur, poſt eius condemnationem corá multis &
quàm pluribus ſynodalibus teſtibus declarauit, ex vi-
ginti delictis & pluribus homicidiis per ipſum con-
feſsis perpetraſſe, in omnibus veritatem depoſuiſſe,
præterquàm de tribus homicidiis, in quibus nullo
modo ipſe interuenit, nec aliquam notitiam habuit
ſed penitus ignorauit & ignorat, maximè dum depo-
ſuit interfuiſſe in aſſaſsinio prædicto ſub promiſsione
ſibi facta, cum ita dixerit dolore tormentorum ſibi
illatorum, & non quòd verum fuerit, & quòd tam
præfati Pyrrhus Anton. quàm cæteri nominati per
ipſum fuerunt, & ſunt innocentiſsimi: de qua quidem
declaratione & reuocatione, & tali tempore facta,
dum per magnificos aduocatum & procuratorem
pauperum & carceratorum, fuiſſet inſtanter peti-
tum, eandem in ſcriptis redigi pro cautela inculpa-
torum & exculpatorum abſentium, antequam mor-
ti traderetur, quod quidem magna curia ipſa ex pro-
prio officio etiam nemine petente facere teneba-
tur, & ſic veritatem indagare, cùm ex iuris diſpoſi-
69 tione † de innocentia inquiſiti iudex ſollicitè inqui-
rere debeat: etiam pro contumace abſente: ſecun-
dum Bartolum, in l.abſentem. de pœnis. per textum.
in illo §.fin. per ipſum alleg. dum dicitur iudicem de-
bere quærere defenſionem rei ex quadam humani-
tate, & naturali æquitate. & facit bonus textus in l.di-
uus. de in integ. reſti. ibi: & ſi nihil facile immutan-
dum eſt ex ſolennibus: tamen vbi æquitas euidens
expoſcit, ſubueniendum eſt. & conſuluit Bartol. in
conſilio xcviij. dominus Cynus de Piſtorio de Bono-
nia, in deciſione xlj. dubij. & in conſil. cv. viſis omni-
70 bus. Et quòd † iudex etiam parte abſente debeat ſup-
plere de innocentia partis, ſe informando, vbicun-
que poteſt deuenire ad diffinitiuam ſententiam par-
te abſente: tenet idem Bartol. in l.prima. C.vt quæ
deſunt aduo. etiam ſi non interſit reipublicæ. Bartol.
in l.ampliorem. in princip. C.de appel. & in l.quarta.
§.hoc autem. ff.de damn.infect. & in diſpu.ſua, incip.
iudex maleficiorum & in l. & ſi non defendantur. ff.
de pœn.& in l.prima.§.ſi quis vltrò. ff.de quæſtionib.
imò ſubdit Bartol. quòd tenetur ex proprio officio id
facere, in authen. at qui ſemel. C.quomodo & quan-
do iud. ibi: perquiſita veritate. & ideò dixit Iaſon in
l.ſecunda. C.qui teſtamen. fac. poſ. quòd ſi iudex ex
mero officio non obſtante, quòd quis ſit habitus pro
confeſſo, nec obſtante, etiam quòd ſit concluſum
in cauſa, non ſolùm poteſt, imo tenetur aſſumere in-
formationem innocentiæ abſentis, per iura prælleg.
quantò magis debet admittere, quando compareret
tertius excuſator pro tali abſente. Idem refert & con-
ſuluit Barthol. Caſſander in conſilio primo. Et quòd
† teneatur iudex ex proprio officio ſe informare de 71
Innocentia inquiſiti, licet abſentis, & etiam nemine
petente: ſequitur Paris in ſuo tractatu ſyndicatus, vbi
multa allegat. in verſic. tortura. in cap. an ſtetur dicto
torti. in verſic. iudex maleficiorum. numero 29. & 30.
vbi pulchrè. & loquitur in regno, in quo ſumus. &
idem dixit Ioannes de Imol. in cap. veniens. refert
& ſequitur conſulendo Marſilius in conſilio lx. ſer-
monem rectum. Et ideo voluit Ioannes de Imol. in
cap. veniens. extrà de accuſationib. quem ibi refert &
ſequitur Ioannes de Anania. vbi dicunt omnes do-
ctores tenere † quòd in caſu criminali poteſt inter- 72
uenire procurator & informator, ſeu inſtructor de
defenſionibus abſentis: quia etiam iudex tenetur ex
ſe ipſo informare, per dictam l. & ſi non defendan-
tur. & ideò ſubdit Ioannes de Imo. ſe aliàs feciſſe por-
rigi capitula iudici, & nominari teſtes, qui ſuper eis
poterant informare iudicem, cum proteſtatione,
quòd vellet ſuper eis inquirere veritatem: cùm ad id
teneatur, etiam nemine petente: & ſi hoc non face-
ret, poterit ei imputari in ſyndicatu. & per hoc dicit
Ioannes de Imol. ſe euaſiſſe vnum à ſententia banni.
& idem teſtatur & firmat Ioannes de Anania. prædi-
ctum Ioannem de Imo. euaſiſſe vnum à ſententia ban
ni in dicto cap. veniens. verſic. nunquid autem. & ſe-
quitur conſulendo Marſilius in conſilio vj. numero
24. quòd maximè procedit. cùm exculpatio † facta 73
per prædictos, licet in eorum fauorem nihil opere-
tur, prodeſt tamen exculpatis. licet per prius ab eiſ-
dem inculpatis: vt magiſtraliter firmat Andræas de
Iſernia in conſtitutione regni: ſi damna. pro quo fa-
cit, cùm à communiter accidentibus, quilibet vi-
dens ſe de proximo moriturum, non præſumatur
mentiri, aut Deum offendere, maximè eo tempore,
quo breui ſeparanda eſt anima à corpore. & experien-
tia quotidie comperimus facinoroſos tunc temporis
ad maximam contritionem & pœnitentiam reda-
ctos: ob quod pulchrè refert diuus Hieronymus, quòd
facile omnia contemnit, qui cogitat ſe breui mori-
turum, & minimè ſe euadere poſſe exiſtimat: & ſic
aſſerens † quem conſtitutum in mortis articulo men- 74
tiri, diceret contra veriſimile: contra quod quis ve-
niens audiri non debet: ſecundum Petrum de Ancha-
rano, in conſilio clj. viſa facti narratione. Nec poſſet
in aliquo obſtare dictum Bald. in titu. de pace Con-
ſtan. verſic. vaſalli. dum dicit, quòd non omnis, qui
moritur, eſt ſanctus Ioannes euangeliſta: quia ex hoc
non tollitur, quin maior pars morientium non nita-
tur mori abſque onere conſcientiæ, vt à commu-
niter accidentibus comperimus. quòd quidem va-
lidum eſt argumentum, & non à rarò contingen-
tibus: vt in leg. certi condictio. §. ſi numos. ff. ſi cer-
tum petatur. l. palàm. ff. de ritu nuptiarum. & leges
adaptan

adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt. l.nam
ad ea.ff.de legi.maximè, cùm conſtitutus in mortis ar
75 ticulo, non † præſumatur mentiri: vt dixit Baldus,
in conſilio xxv. caſus, ſuper quo. primo volumine.
cùm nemo præſumatur immemor ſalutis æternæ.l.
fina.C.ad legem Iuliam repetun.cap.ſancimus.prima
quæſtione vij.& maximè, dum cogitat breui eius ani-
mam à corpore ſeparari. Idem in proprijs terminis
reperio conſuluiſſe Marſil. in conſilio cix. numero
30.31. vbi extendit hoc dictum, etiam ſi fuiſſent plures
ſocij criminis, qui inculpaſſent, & demum exculpa-
rent. & Romanus in conſilio cxiij. pro deciſione. &
hoc ob not. præſumptionem, quæ eſt, vt quilibet præ-
ſumatur bonus & fidelis. l.meritò. ff. pro ſocio. l.non
omnis. §.à barbaris. ff.de re milita. Hinc in ciuitate
Mediolani viget decretum ducale, quòd vltimæ con-
feſsioni reorum factæ ſuper furcis, vel quando vo-
lunt decapitari, ſtandum ſit in delictis circa ſocios,
ſeu mandatores, ſeu auxiliatores in delicto, & talis
depoſitio habetur pro plena & pleniſsima probatio-
ne. Ita refert & ſequitur Marſil. in rubric. de fideiuſſo.
ſubdens ita vidiſſe pluries practicari in ciuitate præ-
dicta, dum ibi moram traheret cum illuſtriſsi. Duce
Ioanne Galeatio, tunc duce Mediolani: quod decre-
tum (dicit) habet rationem in ſe: quia conſtitutus in
mortis articulo, cognoſcens ſibi de proximo animam
à corpore ſeparari, non præſumitur aliqua præſum-
ptione velle delerare & mentiri: nam moriens, & ſic
proximus morti, in eo quod agit, magis arguit deſi-
derium ſalutis, quàm fraudem: de qua in extremis
laborantes non videntur cogitare, ſed ſolùm ſalu-
tem. Ita punctualiter inquit Felynus in cap. in præ-
ſentia. de proba. vbi dicit, quòd ſolùm imminentia
mortis potius arguit deſiderium ſalutis, quàm frau-
dem: de qua in extremis laborantes non videntur co-
gitare, ſed ſolam ſalutem, quod ſequitur Decius ibi.
verſic. quid autem. circa fin. ſequitur & refert conſu-
lendo Pariſius nunc Cardin. digniſs. in conſilio xiiij.
primo volum. numero 15. & 16. pro hoc adduco etiam
præſumptionem maximam, cum quilibet præſuma-
tur innocens à peccato. l. abſentem. ff.de pœn. l.qui
accuſare. C.de eden. ſicut etiam quilibet præſumitur
alienus à dolo & culpa. l.dolum. C.de dolo. l.ſi credi-
tor. C.de pign. actio. l.quoties. §.qui dolo. ff.de proba.
vbi Floria. & plenè Alcia. in tracta. ſuo de præſumpt.
in quarta præſumptione. & pro hoc bene facit, quòd
licet aliàs confeſsio ſine cauſa non valeat. l.ij. §.circa.
ff.de doli exceptio. fallit, niſi ſit facta in mortis arti-
culo: quia tunc valet, nec poterit reuocari. Ita Anton.
de Buttrio, in cap. ſi cautio. extrà de fide inſtrumento.
& hoc per gloſſ. in l.prima. in fin. in verſic. apud iudi-
cem. ff.de interroga. actio. quam ad hoc facit ſingula.
Barbat. in repe. rubric. de fide inſtrumen. Item vbi
capi poteſt duplex intellectus, & ex vno inducatur
delictum, & ex alio non, in dubio debet ſumi ille, per
quem non dicatur deliquiſſe. doctrin. eſt Bartol. in l.
non ſolùm. §.ſed & probari. ff.de noui operis nuntia-
tio. quam doctrinam refert & ſequitur Abbas in cap.
auditis. de præſcript. & Roma. in dicto conſilio cxiij.
pro deciſione. Et ad vberiorem cautelam, quæ obeſſe
non conſueuit, comparuit pater eiuſdem inquiſiti,
76 allegando † inquiſitum prædictum eius filium eſſe
clericum, ita forum declinando, & demonſtrando
per acta notoria eiuſdem magnæ curiæ de clericatu
prædicto, ob quem aliàs remiſſus fuit pro alia cauſa,
ad quam declinatoriam admitti debet, cùm non ve-
niat ad plenam defenſionem cauſæ. Ita firmat Baldus,
in l.reos. C.de accuſa. & idem adparet tenere Bartol.
in l.ij. C.eo.tit. Ex quibus, & nullitatibus, & aliis præ-
miſsis, & ex vnoquoque ipſorum intrepidè conclu-
dendum eſt, minimè procedi poſſe per eandem ma-
gnam curiam in cauſa prædicta, ſed ipſam remitten-
dam ad Curiam Archiepiſcopalem Neapolitanam,
eius iudicem competentem: nec aliter de iuris cenſu-
ra fieri poſſe arbitror,

Ego Thomas Grammaticus V.I.Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Papa vel princeps concedendo iuriſdictionem alicui in aliquibus caſibus, non ex hoc videtur abdicaſſe a ſe iuriſdictionem & poteſtatem de his cognoſcendi, quando vult, imò maior remanet poteſtas penes ipſum. & numero 2.3.4.*

5 *Iuriſdictio dum conceditur alicui, ſemper authoritas ipſius concedentis præſeruatur illæſa, & in eo ſemper reſidet ſuprema poteſtas & inſeparabilis. & nu.6.7.*

8 *Iuriſdictio conceſſa cum verbis taxatiuis: vtputa, ipſe duntaxat, vel ſolus ipſe cognoſcere poſſit, intelligitur excludere alios iudices pares illi, cui conceditur iuriſdictio, non autem, qui eſt maior & generalis ordinarius. & numero 9.10.*

11 *Superior ſemper in conceſsione iuriſdictionis excipitur, ne ſibi legem imponere videatur. & num.12.*

13 *Perſona loquentis non comprehenditur in generali ſermone.*

14 *Promittens accommodare turrim ſeu arcem principi contra omnem hominem mundi, non intelligitur contra ſeipſum, etiam ſi cõtra ſeipſum accommodare promiſiſſet. & nu.15.*

16 *Papa poteſt tollere & derogare & diſpenſare contra capitula ſeu ſtatuta omnium quatuor conciliorum, etiam ſi eſſent in corpore iuris clauſa. & nu.17.*

18 *Papa non poteſt in aliquibus canonibus quatuor Conciliorum aut aliorum diſpenſare in his, quæ pertinent ad articulos fidei, ſeu ad generalem ſtatum vniuerſalis eccleſiæ. Secus in alijs. & nu.19.*

20 *Papæ diſpoſitioni ſunt relicta ea, quæ decreuerunt ſancti patres de iure poſitiuo. & ea poteſt mutare & diſpenſare, ſecundum opportunitatem negotiorum & temporum. & nu.21.*

22 *Papa dum ex certa ſcientia aliquid ordinat ſeu mandat contra ſtatutũ alicuius concilij vel papæ, non debet reprehenſibile reputari: & præualet eius ordinatio ſeu conſtitutio.*

23 *Papa eſt ſupra omne concilium, & ſupra omne ſtatutum.*

24 *Papæ ſententiæ ſtandum eſt, etiam ſi contradicat eccleſia vel concilio. Nec licet de eo diſputare, vel ab eo appellare. & nu.25.*
Et ideò ad obſeruantiam eorum, quæ ſunt ſtatuta in concilijs non ligatur ibid.

26 *Iuriſdictio temporalis dependet ab eccleſia, ex quo eccleſia reſeruata ſibi ſubſtantia, remiſit Imperatori exercitium.*

27 *Papa an poſsit diſpenſare in his quæ pertinent ad articulos fidei.*

28 *Papa poteſt in omnibus diſpenſare, niſi vbi adparet ſibi prohibitum, & ſi ſine cauſa diſpenſaret, valeret diſpen-*
ſatio;

ſatio: licet ipſe remaneret oneratus: & teneretur Deo rationem reddere, cùm dicatur Deus in terris.

29 *Papa poteſt diſpenſare contra apoſtolum, dummodo abſque laſione fidei.*

30 *Papa poteſtas, nullis legibus ac regulis coarctatur.*

31 *Papa vicario Ieſu Chriſti & conditori canonis, eſt ſubdita omnis creatura: & ideò diſpenſare poteſt ſecũdum velle ſuum. & nu. 32.*

33 *Papa cum redemptore noſtro facit vnum tribunal: & non puri hominis, ſed veri Dei vices gerit in terris, & eſt ſuper omnia.*

34 *Papa non ligatur legibus poſitiuis, & ſi aliter facit, quam promiſerat, tenet actus.*

35 *Papæ authoritas tanta eſt, quòd poteſt ſolo verbo abſoluere: & iudicat ſecundum conſcientiam & non ſecundum allegata & probata: & eius dictam habetur pro lege. & numero 36.*

37 *Papa poteſt diſpenſare nedum contra ius poſitiuum, ſed etiam contra legem Euangelicam.*

38 *Papa eſt omnia iudicaturus, & à nemine iudicandus. nam Deus voluit aliorum cauſas per homines iudicare: ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio.*

39 *Papa ſolus legibus ſolutus eſt: & dummodo non faciat contra fidem, poteſt facere quicquid vult, & ſibi placet: etiam auferendo ius ſuum, cui vult: & nemo dicere poteſt ſibi, cur ita facis.*

40 *Papa poteſt etiam omne ius alteri tollere & contra ius diſpenſare: quia non habet ſuperiorem, niſi Deum.*

41 *Papa eſt caput omnium, quo ad maioritatem, nam & vnus Deus tantùm eſt caput noſtrum, dominus ſpiritualium & temporalium.*

42 *Appellare nemo poteſt à papa: & fas eſt ei de omnibus iudicare.*

43 *Papa ſolus diſpenſat circa canones pœnam irrogantes in enormibus delictis, vt cum homicida, vel ſimoniaco.*

44 *Papa tanquam maior reuocat ſtatuta conſilij, cùm ſit maior conſilio: quia ei præbet authoritatem. & numero 45.*

46 *Papa ſolus eſt vti claue in quibuſlibet: quia eius poteſtas non eſt limitata: ſed omnes fideles ad eius iuriſdictionem pertinent ordinariè.*

47 *Papa concurrit cum quolibet ordinario, & non habet poteſtatem limitatam: & eſt ordinarius cunctorum, & totus mundus dicitur eius diœceſis.*

48 *Papa non tenetur ſeruare geſta ſuorum prædeceſſorum, nec ſubijcitur conſtitutionibus, aut ſtatutis ipſorum.*

49 *Diſpenſatio quid ſit.*

50 *Papa licet contra ius non diſpenſet ſine cauſa: tamen poteſt pro libito voluntatis diſpenſare.*

CONSILIVM LXXII.

REdemptoris gentium præſidio petito, Amen. In cauſa venerabilis Clerici Pyrrhi Loyſij prædicti inquiſiti de prætenſu aſſaſſinio per magnam curiam vicariæ, & per ſummum pontificem indultati, inſurgit dubitari, An
1 conceſſa† iuriſdictione iudici laico cognoſcẽdi contra clericũ de hoc particulari crimine aſſaſsinij, poſſit ſummus pontifex ipſe cognoſcere. Et quibuſcunque coloratis rationibus procul pulſis, intrepidè dicendum eſt, quòd ſic: cùm ex conceſsione huiuſmodi
iuriſdictionis, de qua in capitulo, pro humani. de homicid. in vj. non adparet pontificem à ſe abdicaſſe iuriſdictionem & poteſtatẽ cognoſcendi de eo, quando vult, nec ſe aliter priuaſſe: per text. ſatis nota. in capit. dudum. de præben. in ſexto. & per caſum nota. in capitulo, per hoc. de hæretic. in ſexto. vbi conceſſa
†iuriſdictione alicui ſpecialiter per principem ſeu a
papam, non ex hoc cenſetur auocata cauſa ab alio ordinario ſuperiore, & multò fortius à ſemetipſo cognitio: & idem adparet in l. prima. C. de offic. præfect. vrb. cui non videtur derogatum, ſi officium certi generis cauſarum, alicui committatur. Idem conſuluit Petrus de Ancha. in conſilio clxiiij. primo volumine. & idem Petrus in conſilio xxviij. rationes inductæ.
& hoc per text. in dicto capitulo, dudum. † & quòd 3
ſemper remaneat ipſi domino maior poteſtas & iuriſdictio, quàm illa, quam in alium tranſtulit. Et ideò conſuluit Baldus in conſilio cccxxvj. quod incipit Rex Romanorum. in ſing. verb. in primo volumine.
quòd papa †committens iuriſdictionem alicui, vide- 4
tur maiorem penes ſe reſeruaſſe: & potiſsimè dum in bulla indultus prædicti derogauerit omnibus, & quibuſcunque conſilijs ſynodalibus, conſtitutionibus, ſiue ſtatutis. Et ideò voluit multum ſingulariter Bald.
in l. qui ſe patris. C. vnde liber. † quòd in conceſsioni- 5
bus iuriſdictionum, ſemper authoritas ſuperioris concedentis præſeruatur illæſa, cùm citra eius authoritatem nequeat exerceri, & in eo ſemper reſideat ſuprema poteſtas inſeparabilis: vnde poteſt aliorum iuriſdictionem ſupprimere: allegat. nota. per Doctor. in l. prima. C. de ſumma Trini. & fide cathol. & ideò bene
facit quòd †licet princeps alicui baroni merum im- 6
perium concedat in baronia non ex hoc ſe denudaſſe videtur ſua iuriſdictione & imperio: & ſic videtur iuriſdictio ipſa conceſſa baroni abſque præiudicio ſuæ regiæ iuriſdictionis, vt inferior gradus meritum ſuperioris cognoſcat. Text. eſt ſingu. in l. prima. C. de offic. præfect. vrb. ſuprà allegat. & accedit bene text. in capitulo, cùm epiſcopus. de offic. ordin. in ſexto. & quod nota. Bartolus in l. ſi quando. C. de bon. vacan. libr. x.
vnde licet † alicui iudici ſpecialiter tributa ſit aliqua 7
iuriſdictio, non ex hoc derogatur iudici ordinario, vt dicit Bartolus in dicta l. prima. per illum text. quem ſimiliter Bald. ad hoc allegat. & inducit in l. prima. verſiculo, extrà quæro. ff. de offic. conſu. vbi loquitur de poteſtate ciuitatis, cuius iuriſdictioni non derogatur: licet alteri ſpecialiter in aliqua cauſa iuriſdictio concedatur. & idem latè conſuluit Romanus in con-
ſilio cxciij. præſens cõſultatio. & hoc † procedit, quod 8
eſt fortius, etiam ſi per verba taxatiua ſpecialiter alicui iudici iuriſdictio concedatur: vt per dictionem: tu tantùm, vel, tu ſolus. & ſimiles. Ita probat text. in l. viros. C. de diuerſis offic. libro xij. & in leg. fina. C. vbi cauſæ fiſcal. refert etiam & ſequitur Deci. in ſuo conſilio tertio, primo volumine. Et diligenter pro tenui facultate. ſuffragatur inſuper pulchrum conſil. Bald. ccclxxxv. viſis omnibus. in quinto volumine. verſic.
ſed prædictis obſtare videtur. vbi inquit, quòd† dictio 9
taxatiua, quæ adponitur in conceſsione iuriſdictionis, facta alicui ſpecialiter, intelligitur excludere alios iudices pares illi, cui tribuitur iuriſdictio, non autem, qui eſt maior & generalis ordinarius. Bene facit text. in l. fina. cum gloſſa, in verſiculo, examen.
C. vbi cau. fiſca. Et bene facit inſuper, † quia in dubio 10

iuriſdictio debet ad ordinarium transferri. gloſſa eſt
not. in l. prima. in gloſſa prima. in fine. ff. de iu. li. Cyn.
in l. ſi quis ex conſenſu. C. de epiſco. audi. & quod not.
Federic. de Sen. in conſilio cxxx. factum tale eſt, quæ-
dam domus. vnde bene conſiderandum eſt, quòd per
conceſsionem factam per ſummum Pontificem cum
concilio Lugdunenſi iudici laico in dicto capitu. pro
humani. de homicid. in ſexto. non præſumitur voluiſ-
ſe papam à ſe abdicare iuriſdictionem, & ſic ſibi præ-
11 iudicare, cùm id non † expreſſerit, & iuris diſpoſitio-
ne non præſumitur per ſuum actum voluiſſe ſibi præ-
iudicare, niſi quatenus ſit expreſſum: argum. capitulo,
ſuper eo. de offic. delega. Ita inquit Antonius de Butr.
in capitulo, cùm dilectus. de appellationib. & conſu-
luit Alexander, in conſilio lxxxvj. primo volumi. in
12 fine. Nam † princeps ipſe ſupremus ſemper excipitur,
ne ſibi legem imponere videatur. capitulo primo, in
fin. de probi. feud. alien. per Federic. maximè, quia in
omni diſpoſitione intelligitur excepta perſona ipſius
principis: vt dixit Nicolaus de Neap. in l. Imperato-
res. ff. ad municip. argumen. capitulo, conſtitutus. de
reſcript. & capitulo, veniens. de iureiurando. Idem re-
fert & ſequitur Antonius Corſet. Sicul. in ſuo tracta.
de excellentia Regia. in verſiculo, quarto xxvij. tum
13 maximè, quia in generali ſermone † non comprehen-
ditur perſona loquentis, imò ſemper exceptuata in-
telligitur. l. Paulus. §. fina. vbi Bartolus, cum aliis con-
cord. ibi per gloſſam, allega. ff. de pignoribus. Bartol.
in l. conſulari. ff. de ſenato. Cynus, & Baldus in l. cùm
acutiſsimi. C. de fideicomm. hinc pulchrè Albet. in l.
14 frater à fratre. ff. de condi. inde. quòd promittēs † prin-
cipi accommodare turrim vel arcem contra omnem
hominem mundi, non tenebitur illam accommoda-
re contra ſe ipſum, imò etiam ſi promiſiſſet accom-
modare contra ſe ipſum, non teneretur illud ſeruare.
ita Baldus in capitulo, Imperialem. §. fina. de probi.
feud. alie. per Federicum: & ideò dixit Bald. in l. pri-
ma. C. ſi quis ob mi. cau. teſt. per l. inquiſitio. C. de ſolut.
† quòd in generali ſermone non venit perſona ipſius
15 loquentis, nec videtur cōſenſiſſe in his, quæ ſunt con-
tra ſe. Item, quia quis non poteſt ſe ipſum ligare. l. po-
nultima. ff. de arbi. l. prætor. ff. de tutor. & curat. dat. ab
his: & ideò ſtatuentes in dubio non videntur ſe ipſos
ligare: ſecundum Baldum, in l. conſul. ff. de adoption.
Et ſic redeundo ad propoſitum, cùm papa derogaue-
rit omnibus & quibuſcunque conciliis, ſynodalibus
conſtitutionibus, ſiue ſtatutis: prout in caſu præſenti
in indulto conceſſo prædicto Pyrrho Loyſio per pon-
tificem, continetur, quod facere potuit & poteſt: cùm
16 † poſsit ſummus Pōtifex tollere, derogare, & diſpen-
ſare contra capitula ſeu ſtatuta, etiam quatuor con-
ciliorum. Textus, eſt cum gloſſa, in capitu. ſicut ſancti
Euangelij. xv. diſtin. nota. gloſſa, in capitulo, cùm ad
monaſterium. extrà de ſtatu mona. & ibi Innocent. &
cæteri. Abbas in capitulo, per venerabilem. qui filij
ſint legit. Petrus de Anchara. in conſilio cxxiiij. circa
bigamos. refert etiam & ſequitur recitando nonnulla
ex prædictis dominus Petrus de Mōte, epiſcopus Brix.
in ſuo tractatu, monarchiæ conciliorum, verſiculo,
quarta concluſio. & eſt in ſexto volumine tractatus
nouiter impreſſorum. qui plus ibidem ſubdit in ru-
17 brica, de Cardin. nulli eſſe dubium, papam † poſſe in
totum tollere ſtatutum omnium quatuor concilio-
rum, etiam in corpore iuris clauſa, quod patet in nam
inferior xx. annis, poteſt fieri ſubdiaconus, aut xxv.
diaconus: vel xxx. ſacerdos: erat expreſsè prohibitum
per concilia generalia: vt habetur lxxvij. diſtinct. ca-
pitulo, ſubdiaconus. & capitulo, placuit. ea diſtinct.
de canone concilij Carthaginenſis. & capitu. epiſco-
pus. & capitulo, in veteri l. de canone concilij Tole-
tani. quæ omnia ſunt ſtatuta conciliorum generaliū,
vt patet ex eis: & tamen papa omnia illa ſubſtulit, vt
patet in clementina, generalem, de ætate & qualitate,
& ibi nota. in gloſſ. dum formalier dicit, hic corrigit
canones. lxxxiiij. diſtinctio. in cap. peruenit. lxxviij.
diſtinctio. capitulo primo. & xviij. diſtinctio. capitu.
de his. in quibus dicitur, quòd habens viginti ann.
ſubdiaconus, & diaconus xxv. & ſacerdo xxx. fieri po-
terit. Item, quòd bigamus promoueatur, ſicut habe-
tur in capitulo, lator. xxiiij. diſtinctio. & quòd preſ-
byter fornicarius non deponatur: vt in capitulo, preſ-
byter. diſtinctione ſecunda. & ſic adparet, quòd ſtatu-
ta multorum ſummorum pōtificum ſucceſſores ſum-
mi pontifices reuocarunt, & omnino tollunt, & ſic
quotidie experimur. ita etiam arguēdo plene ad par-
tes referens nonnulla ex præmiſsis, firmat & ſequitur
Ioannes de Turre Cremata, Cardinalis ſancti Georg.
in dicto capitulo, ſicut ſancti. xv. diſtinctio. vbi plus
ſubdit id, quòd † dicitur papam non poſſe in aliqui- 18
bus canonibus quatuor conciliorum vniuerſalium
aut aliorum diſpenſare, intelligendum eſſe in his, quæ
pertinent ad articulos fidei, ſeu ad generalem ſtatum
vniuerſalis eccleſiæ, vt dicitur in gloſſ. dicti capituli,
ſicut. & ſubdit idem tenere Archidia. in rotario, dum
† formaliter dicit: fateor in his quæ ad fidem perti- 19
nent, & generalem ſtatum eccleſiæ, ſed in aliis poteſt
contra ſtatutum conciliorum venire. & ideò refert
ſanctum Thom. in ſuo tractatu, contra impugnantes
religionem: dicere verum eſſe, quod hic dicitur: in
illis enim, quæ ſtatuta ſanctorum patrum decreue-
runt de iure diuino, ſicut ſunt articuli fidei, † qui de- 20
terminati ſunt per concilia: ſed ea, quæ ſancti patres
decreuerunt de iure poſitiuo, ſunt relicta diſpoſitioni
ſummi Pontificis, vt ea poſsit † mutare, vel diſpenſa- 21
re ſecundum opportunitatem negotiorum & tempo-
rum. & ideò concludo, quòd papa habet omnimo-
dam poteſtatem ſuprà ius poſitiuum: capitu. propo-
ſuit, de conceſ. præben. capitu. innotuit. de elect. cle-
men. prima. de immun. eccleſ. capitulo, in noſtra. ex-
trà de iniur. & dam. dato. Idem firmat Barba. in ſuo
tractatu, de præſtan. Cardi. verſiculo, quoad primum
correlarium. in ſexto volumine tractat. nouiter im-
preſſorum, & ante ipſum Innocentius in capit. cùm
ad monaſterium. de ſtatu monac. quem ibi omnes ſe-
quuntur. Petrus de Ancha. in prædicto conſil. cxxiiij.
circa bigamos. Hinc eſt † quod dum papa ex certa 22
ſcientia aliquid ordinat ſeu mandat contra ſtatutum
alicuius concilij vel papæ, non debet reprehenſibile
reputari, & præualebit eius ordinatio ſeu conſtitutio:
argumen. capitulo, quoniam quidem. xviij. diſtinct.
cùm papa † ſit ſuprà omne concilium, ſuprà omnem 23
ſtatutum, vt in capitulo, ſignificaſti, de elec. & eius
facta excuſantur, etiam ſi videantur iniuſta. capitulo
primo. xlj. diſtin. Ita plenè ſcripſit Catal. de Boncom-
pag. in ſuo tractatu, de tranſlat. concil. Baſil. ad ciuita-
tem Ferrar. & de poteſtate papæ, verſiculo, ſed præ-
miſsis nequaquam obſtantibus. in tertio volumine,
tractatuum. & ibi plus ſubdit poſt Ioan. Andr. in dicto
capit

24 capitulo,ſignificaſti.ſuper verbo,robur, quòd † papæ
ſententiæ ſtandum eſt, etiam ſi contradicat eccleſiæ
vel concilio,vt in capitulo,in iſtis.v. diſtin. & capit.
penultimo.xxix.diſtin.& capitulo, nemo. ix. quæſtio
tertia,nec licet de papa alicui diſputare, vel ab eo ap-
pellare:capitulo,ſi quis.xvij. quæſtio quarta, & nona
25 quæſtio tertia,cap.cuncta per mundum.& ideo † ſta-
tutis in concilio ad eorum obſeruantiam non ligatur,
quia papa ipſe eſt ſupra omne cõcilium, & ſupra om-
nia ſtatuta conciliorum, illa enim corrigit & immu-
rat,vt latè Ionnes Andræas,in dicto capitulo, ſignifi-
caſti. & pleniſsimè Catald. vbi ſuprà, & poteſt etiam
26 ſuffragari ratio † quia iuriſdictio temporalis depen-
det ab eccleſia, ex quo eccleſia reſeruata ſibi ſubſtan-
tia remiſit Imperatori exercitium in temporalibus.
Ita inquit Iacobus Butr. in procemio. C. refert & ſe-
quitur Alexander, in conſilio ſecundo, primo volu-
mine,an legitimatus. & quod ſuprà dictum eſt de po-
27 teſtate papæ,modificari debet † non procedere, dum
eſſemus in articulis fidei,& præceptis vtriuſque teſta-
menti, & in illis, quæ ſpectant ad generalem ſtatum
eccleſiæ.Ita magiſtraliter dicit Ioan. de Turre Crem.
in capitulo,domino ſancto. l. diſtinct. & ideo non ab
re dixit Speculator, in titu. de lega. §. nunc breuiter.
poſt Innocentiũ, in capitulo, quantò.de conſuetu. &
28 ibi Hoſtien. quòd † papa poteſt in omnibus diſpenſa-
re, niſi vbi adpareret ſibi prohibitum, & ſi ſine cauſa
diſpenſaret, valeret diſpenſatio, ſed ipſe papa rema-
neret oneratus, & teneretur Deo rationem reddere:
& ideò in terminis conſulendo tenet Petrus de An-
char.in ſuo conſilio cxxiiij. quòd papa contra legem
canonicam indiſtinctè diſpenſare poteſt, etiam con-
tra legem diuinam, dummodo nõ nutriat peccatum,
& nimirum cùm dicatur Deus in terris:vt inquit Bal.
29 in l.fi.C.ſenten.reſcin.non poſ.& poteſt etiam † diſpen-
ſare contra Apoſtolum, dummodo abſque læſione
fidei,vt dicit Abbas,in capitulo,propoſuit. de conceſ.
30 præb.& ideò † eius poteſtas nullis legibus ſeu regulis
coarctatur: vt dicit Bal.in capitulo primo.ſi de inueſt.
lis oria.inter domi. & vaſal. Hinc dixit Innocentius,
31 in capitulo primo.de conſtitu. † quòd conditori Ca-
nonis vicario Ieſu Chriſti ſubdita eſt omnis creatura:
& ideo diſpenſare poteſt ſecundum velle ſuum, cùm
poſsit etiam adæquare quadrata rotundis, vt inquit
32 Hoſtien.in capitulo, nouit. de iudi.cùm † papa gerat
vices Ieſu Chriſti in terris.capitulo,vt noſtrum.vt ec-
cleſia benef.& dicit Hoſtien. in capitulo, quantò. de
33 tranſlat.epiſcopi. † quòd papa cùm Redemptore no-
ſtro facit vnum tribunal. & in capitu. cùm veniſſent.
de iudic. dixit, quòd non puri hominis, ſed veri Dei
vices gerit in terris,& eſt ſuper omnia, vt etiam dicit
Baldus,in l.Barbarius.de offic.prætor.in fin.Et intan-
34 tum † papa non ligatur legibus poſitiuis, quòd ſi ali-
ter faceret,quàm promiſerit,tenet actus factus: capi-
tulo,ſola,cum §.ſequen.ad fin.xiiij.quæſtione iij. cap.
ſi papa.xl.diſtinct. & quod ibi nota. prima quæſtione
ſeptima.§. niſi rigor. xij. quæſtione ij. capitulo, non
licet.Ita punctualiter per nonnulla ex præmiſsis iuri-
bus tenet Catal.in prædicto ſuo tractatu, de poteſtate
35 papæ.verſiculo,plus dico,quòd etiam † authoritas pa-
pæ tanta eſt,quòd poteſt ſolo verbo abſoluere. Ita di-
cit Speculator,in titulo,de cita.§.quinto. verſic. quid
ſi iudex. iuxta illud: quodcunque ligaueris ſuper ter-
ram,&c.refert & ſequitur Ludouicus Bolog.in addit.
ad dictum tract.Catald. in verſic. vlterius papa regit.
Et † intantum extenditur eius poteſtas, quòd iudicat 36
ſecundum conſcientiam ſuam, & non ſecundum al-
legata & probata: vt dicit Bartolus, in l.vnica.C. vt
quæ deſ.aduoc.& ibi ſubdit Theologos ita tenere, &
hoc ex quo eius dictum habetur pro lege. imò & for-
tius tenet Paulus de Cit.in ſuo tractatu,de iure patro.
verſiculo,pro ſexta cauſa quarto. in quinto volumine
tractatuum,quòd papa † poteſt diſpẽſare nedum con- 37
tra ius poſitiuum, ſed etiam contra legem Euangeli-
cam, quod etiam per multa comprobari poteſt. Do-
minus enim omnipotens omnia commiſit Petro, &
ſucceſſoribus ſuis, vt dicit Hoſtien. in ſumma, extrà
qui filij ſint legitimi.§. qualiter & à quo. verſic. ergo.
Ideóque omnia iudicaturus, à nemine † iudicandus. 38
capitulo,nemo.ix.diſtinct. aliorum hominum cauſas
Deus voluit per homines iudicari: ſed ſedis iſtius præ-
ſulem, ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. nona
quæſtione ſecunda.capitulo fin.& capit. aliorum. Ita
dicit Vgo in ſuo tractatu, de offic. quatuor prælato-
rum.in titu.de papæ ſuperiorit.circa princip. in ſexto
volumine tractatu. Nam papa † ſolus legibus ſolutus 39
eſt.l.princeps.ff.de leg.licet de honeſtate leges ſeruare
debeat.l.digna voa.C.de leg.capitu. licet. de ſupplen.
negligen. prælato. Ex quo habet plenitudinem pote-
ſtatis, capitulo, quo ad honorem. extra de vſu pal. &
dummodo non faciat contra fidẽ, poteſt facere quic-
quid vult, & ſibi placet, etiam auferendo ſuum cui
vult,quia non eſt,qui ei dicere poſsit,cur ita facis: ca-
pitulo,in memoriam.xix.diſtinct.cùm apud ipſum ſit
pro ratione voluntas.§. ſed & quod princip. inſtit. de
iure natur.gen.& ciu.poteſt † etiam omne ius tollere, 40
& contra ius diſpenſare: quia non habet ſuperiorem,
niſi Deum. vt in capitulo, licet. de electíon. ſed ipſe
ſuper omnes eſt, & non poteſt ab aliquo iudicari: ca-
pitulo,in nouo.vigeſima diſtinct.& in capitulo, nunc
autem. habet enim cœleſte arbitrium. l. prima. C. de
ſumma Trinitate,& fide catholica, habet enim cœle-
ſtis & terreni iura Imperij,vt in capitulo primo. xxij.
diſtinct.ita formaliter inquit Speculator, in titulo, de
lega.§.nunc oſtendendum. verſiculo lxxxix. Eſt enim
papa † caput omnium, quò ad maioritatem: nam & 41
vnus Deus tantùm eſt caput noſtrum, dominus ſpiri-
tualium & temporalium,quia ipſius eſt orbis, & ple-
nitudo eius.capitulo, tua nobis. extrà de decim.cap.
ſolitæ.extrà, de maior. & obed.capitulo, ſignificaſti.
extrà de elect.in fin.hinc dicit tex.in capitulo, cuncta
per mundum.ix.quæſtione iij.quòd fas eſt ei de omni-
bus † iudicare,& ab eo appellari minimè licet, & ſine 42
ſynodo poteſt contra ſynodum ſtatuere. & nimirum
videatur id ab eo agi, agit enim pro ſuo principatu,
quem beatus Petrus Apoſtolus domini tenuit ſem-
per, & tenebit.& in capitulo ſequenti dicitur, quòd
ipſa † ſedes beati Petri ius habet reſoluendi quorum- 43
libet ſententiis ligata pontificum: & ideò videmus
quòd papa ſolus diſpenſat circa canones pœnam ir-
rogantes, in enormibus delictis, vt cum homicida,
vel ſimoniaco, in ordine vel beneficio, prout magi-
ſtraliter tradit Antonius de Roſel. in ſuo tractatu, de
concil.in verſicul. ſolus etiam poteſt. in quarto volu-
mine tracta.allega.nota.in capitulo, poſt tranſlatio-
nem. in fine. de renuntiatio. & facit capitul. at ſi cle-
rici.extrà de iudic. §. primo. Et ſic non obſtaret qua-
tenus diceretur de capitul. pro humani. quod nedum

emanauit à papa ſolo, ſed etiam à cócilio Lugdunenſi.
Ex quo in idem reincidit, vt ſuprà: cùm papa tâquam
44 † maior reuocet ſtatuta concilij, per text. in capitulo,
cuncta per mundum. viij. quæſtione iij. & capit. non
debet. de conſangui. & affinit. capitulo, cor epiſcopi.
lxviij. diſtinct. & in capitulo, non licuit. xvij. diſtinct.
& ſic ſi papa præbet authoritatem concilio, ſequitur,
quòd ipſo maior eſt, qui authoritatem præſtat, quàm
ille, cui præſtatur. Ita per hoc decidit gloſſa, in capit.
vbi periculum. de electio. in ſexto. in verſiculo, con-
cilio. refert & ſequitur Antonius de Roſell. in præal-
lega. ſuo tract. de poteſta. Imperato. & papæ, in quar-
to volumine tracta. in verſiculo, circa primum dicen-
45 dum videtur. Et quòd papa † dicatur eſſe maior con-
cilio. probat text. in dicto capitulo, ſicut ſancti. & in
capitulo, non licuit. xvij. diſtinct. clem. ne Romani. §.
ſiuè. de electio. capitulo, electionem. & cap. ſtatutum.
extrà de ſentent. excommunica. Ita conſuluit Carald.
de Boncompag. in dicto ſuo tractatu, de pote. papæ.
verſicul. apoſtolicum. quem habeo ſeparatum ab aliis
46 tract. Nam ſolius ſummi pôtificis † eſt, poſſe vti claue
in quibuſlibet: quia eius poteſtas non eſt limitata, ſed
omnes fideles ad eius iuriſdictionem pertinent ordi-
nariè. capitulo, cuncta per mundum. xiiij. quæſtio. iij.
cum ſequent. Et dicit ſanctus Thom. in iiij. diſtinct.
47 xix. quæſtione. articulo ij. Et ideò cùm † papa poteſta-
tem limitatam non habeat, ſed concurrat cum quo-
libet ordinario, vt refert & ſequitur Cardin. Alexand.
in prædicto capitulo ſicut ſancti. xv. diſtinct. & cun-
ctorum ordinarius ſit, & totus mundus dicatur eius
48 diœceſis, vt in capitulo, hortámur. lxxj. diſtinct. † non
teneiur geſta per ſuos anteceſſores ſeruare, cùm de
iure non ſubiiciatur conſtitutionibus aut ſtatutis ſuo-
rum prædeceſſorum, nec etiam ſuis propriis, per tex.
in capitulo, propoſuit. de conceſſ. præben. quia par in
parem non habet imperium, vt in capitulo, innotuit.
de electiõn. Ita punctualiter firmat Ioannes de Salua-
galli, in ſuo tractatu, de iureiurando, in quarta parte,
in princip. in verſiculo, tertiò papa. in decimo volu-
mine tracta. Idem tenet Ioannes Randi. in ſuo tracta.
de caſibus, in quibus ſummus pontifex non poteſt aut
non debet diſpenſare, de quo ſuprà. & nihilominus in
caſu, de quo agitur, papa non tollit nec deſtruit ſtatu-
ta, nec ipſis derogat conſtitutionibus, aut capitulis
conciliorum, ſed ſolùm diſpenſat: & diſpenſatio eſt
iuris communis, ſeu rigoris relaxatio, vt in capitulo,
ſicut quædam. xiiij. diſtinct. & prima. quæſtione ſepti-
ma. §. niſi rigor diſciplinæ. in gloſſ. & Hoſtien. dicit,
49 quòd diſpenſatio † eſt rigoris iuris per eum, ad quem
ſpectat miſericors facta relaxatio. refert & ſequitur
Ioannes de Turre Crema. in dicto capitulo, ſicut quę-
dam. xiiij. diſtinct. & intelligitur de rigore iuris anti-
quo ſui prædeceſſoris, vbi id exprimit, vt in capitulo,
eccleſia. ij. de electiõn. & in capitu. priſcis. lv. diſtinct.
50 & ibi ſubditur, quòd contra ius commune † licet papa
non diſpenſet ſine cauſa, tamen pro libito voluntatis
diſpenſare poteſt, per capitul. propoſuit. de conceſ.
præben. ita concludit Cardinal. Alexander, in dicto
capitulo priſcis. lv. diſtinct. Et ex præmiſsis ad laudem
omnipotentis Dei ſuccido telam, quam orſus ſum.
Rectius ſentiens iudicaturus, rectius iudicium profe-
rat, cui me ſubmitto: ſi quid enim minus congruè di-
ctum ſit, ſupplex ignoſcendum, & coniunctionis affe-
ctioni aſcribendum rogo: quoniam viris tam ampliſ-
ſimi Cæſarei conſiſtorij, non ſolùm authoritatis ma-
ximæ, eminentis ſcientiæ, magnique conſilij, verùm
etiam & ſingularis virtutis, huiuſmodi nugæ næniò-
læque leues eſſe videbuntur.

Thomas Grammaticus V. I. D.

QVAESTIONES EIVSDEM D. THOMÆ GRAMMATICI.

SVMMARIVM.

1 *Creditor ſecundus ſi exegit à debitore debitum ſuum in pecunia, quam per eum habitam conſumpſit, an poſſit anterior creditor vendicare ipſam à ſecundo creditore.*

2 *Creditores quando ſunt plures, ille eſt potior, cui primò ſoluitur.*

3 *Pecunia ſoluta ſecundo creditori, eſt hypothecata primo creditori, & an ea ſibi competit hypotheca, vel conditio indebiti, vel conditio ſine cauſa, vel ex lege.*

4 *Creditor primus ſi poſſet vendicare à ſecundo creditore pecuniam perceptam à debitore, & iam conſumptam, totus mundus eſſet in lucubus, & mercatores ceſſarent, & amitterent commercium.*

5 *An habens generalem hypothecam anteriorem, in qua etiam venit pecunia debitoris, ſi reperit pecuniam ſibi hypothecatam ſolutam poſterioribus creditoribus, & per illos bona fide conſumptam, poſſit eam ab illis aliquo remedio recuperare ſeu auocare. Iſtam quæſtionem ſic formauit Anto. de Alex.*

6 *Pecunia ſoluta in genere, poſt quàm conſumpta eſt, facit extingui dominium ipſius apud quemcunque exiſtens, & impedit vendicationem, quæ competebat ratione dominij.*

7 *Primus creditor tunc demùm poſt ſolutionem reuocat conditione ex lege, quando ſecundus quod conſumpſiſſet, habuiſſet ex cauſa lucratiua.*

Secus, ſi onéroſa: quia tunc poſt conſumptionem creditor qui recepit, non poteſt inquietari.

8 *Titius obligauit mihi omnia ſua bona, & demum res aliqua ſua peruenit ad Caium, qui eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium, an poſſim, & quo iure.*

9 *Primo creditori non competit hypotheca pro pecunia data ſecundo creditori per debitorem, quando eſt bona fide conſumpta.*

QVÆSTIO I.

FVit diu apud me & quàplurimos ſapientes ſatis dubia quæſtio, Si ſecundus † cre- 1
ditor exegit ab eius debitore debitũ ſuum in pecunia, quam habitam conſumpſit, an poſsit anterior creditor petere dictam pecuniam à ſecundo creditore, vt eandem ſibi reſtituat, tanquam per prius ſibi obligatam virtute inſtrumẽti cum conſtitutione precarij in forma, ſub hypotheca & obligatione omnium bonorum. Super quo dubio licet plures voluiſſem codices & membranas, ſtante varietate opinionum, & hæſitando cui adhærere debuiſſem, expectabam inter tot varias lites aſsiduè occurrentes in Sacro Regio Conſilio, caſum hunc contingere, vt decidi per tot præſtantiſsimos patres communi voto potuiſſet, prout cæteri ſuprà ſcripti, ſed quia
adhuc

adhuc duobus luſtris tranſactis, à die quo in Regium
Conſiliarium aſſumptus fui, & minime caſus ſucceſ-
ſit, & quando contingere potuiſſet ignoro, ideò arbi-
tratus ſum iudicio meo caſum ipſum decidere, nec
vlterius ſuper deciſione ipſa morari, quia teſte cele-
berrimo Petrarca. La vita fugge, & non ſe arreſta vn
hora. Et la morte vien drieto à gran giornate. Et le
coſe præſenti, & le paſſate Mi damno guerra, & le fu-
ture anchora. Et in primis reperio, quòd Afflict. in ſua
deciſ. clxxxix. incip. pulchrum fuit dubium. dicit hoc
contigiſſe in perſonam Magdalenæ creditricis Fran-
ciſci in caſsias cum Gulielmo, pro cuius Gulielmi
conuenti parte dicebatur contra eum agi non poſſe
hypothecaria ad pecuniam prædictam iam conſum-
ptam per ipſum, poſtquàm acceperat, per iuris regu-
a lam, quòd † quando plures ſunt creditores vnius debi-
toris, ille eſt prior, cui primò ſoluitur: per l. & ſi non
expedit. ff. de bon. autho. iud. poſ. quia ſolutio facta à
communi debitore mihi ſolerti, non retardatur per
alium creditorē negligentē in non petendo: per text.
in l. pupillus. ff. quæ in frau. credi. & ibi per rationem:
quia vigilantibus & non dormiētibus &c. Pro parte
verò contraria in fauorē primi creditoris ſatis ſtrin-
3 gere videtur, † quòd pecunia ſoluta ſecūdo creditori, ad-
paret primo loco hypothecata primo creditori, & ſic
in ea ſibi competit hypotheca, vel condictio indebiti,
vel condictio ſine cauſa, vel ex l. vt dicit gloſſ. in dicta
l. & ſi non expedit. & Bartolus in dicta l. pupillus. &
in ea. l. & ſi non expedit. §. primo. & tādem per quin-
que alia fundamenta Afflictus ipſe indutus indumen-
tis excellen. ac præclariſſ. domini Antonij de Alexan.
4 tacito authore vt infrà ſubdam, † concludit, quòd ſi
poſſet primus creditor vendicare à ſecundo credito-
re pecuniam perceptam à debitore, & conſumptam,
totus mundus eſſet in litibus, & mercatores ceſſarent
& amitterent commercium. & ideò in hoc verſatur
æquitas Sacri Regij Conſilij. vnde in præſenti articu-
lo ſubdit Afflictus ipſe, ita fuiſſe deciſum per Sacrum
Conſilium, in quo tunc præſidebat dominus Anto-
nius de Alexand. Ioannes Baptiſta de Bentiuoglis Bar-
tholomæus de Verino, Nicolaus Antonius Orilia,
Andræas Mariconda, Antonius de Ianuario, & Fran-
ciſcus de Anna. qui domini Conſiliarij prædicti com-
muni voto ita pronunciarunt contra Conſilium ſeu
allegationes in ſimili cauſa ſubſcriptas, & præſenta-
tas in Sacro Regio Conſilio, per dominū Angelum de
Gambil. de Aret. tunc Ferrariæ legentem, Alexandrū
de Imol. Franciſcū de Aret. Benedictum de Medicis,
de Luca, Cici Antonium Guindacij de Neapo. Troyli
de Acciayolis de Firmo: Antoni imet de Alex. & Ni-
colai Anton. Orilie, & vltra deciſ. Afflicti præmen-
tionatam reperi, quòd prædictus excell. dominus An-
tonius de Alexand. in dicta l. pupillus. ff. quæ in fraud.
cred. in ſuis additionibus, quas facit ad Bartol. quas
integras ego ſolus habeo ad pēnam exemplatas à Bar-
5 tolis ſuis. vbi formaliter † dicit fuiſſe quæſtio de facto,
an habens generalem hypothecam anteriorem, in
qua etiam venit pecunia debitoris, vt in l. idémque.
in fine. ff. qui potio. in pignorib. habe. ſi reperit pecu-
niam ſibi hypothecatam, ſolutam poſterioribus cre-
ditoribus, & per illos bona fide conſumptam, an poſ-
ſit eam ab illis aliquo remedio recuperare ſeu aduo-
care. Bartolus in dicta l. pupillus, prima fronte vide-
tur ſentire, quòd ſic, dum dicit, quòd ſi ſoluitur genus,

quia perire non poteſt, non habet locum per eum di-
ſtinctio ſuprà tradita. & clarius hoc firmat Ioannes
Andræas, referens Iacobū de Aret. in addit. Specula.
in titulo, de ſolut. ſuper rubr. in verſiculo, videamus
generaliter, an vnus creditor &c. & vide conſil. cele-
berrimorum Doct. videlicet domini Angel. de Aret.
domini Alexan. de Imola, domini Franciſ. de Aret. &
aliorum, cui me ſimpliciter ſubſcripſi, qui hoc firmāt
per verba Bartoli, hic, quando ſcilicet pecunia ſolui-
tur ad numerum: vel quantitas, quę perire non poteſt.
Sed aduertendum, quòd Ioānes Andræas, hoc firmat,
ſiue in genere, ſiue in quantitate ſit facta ſolutio. Sed
Bartolus, in dicta l. pupillus. tenet contrarium, niſi in
eo, quod ſupereſt primò recuperanti ex cauſa lucra-
tiua, ſoluto eo, quod ſibi debebatur. Idem tenet Spe-
culator. & ſequaces, id eſt, quia idem videntur tenere
Bartolus, & Baldus in l. mater. C. de rei vendic. & ita
declaratur text. ſentiens contrarium indiſtinctè in l.
fina. §. ſi verò hæredes. C. de iure deliberan. & in l. pri-
ma. de diſtract. pigno. cum gloſſ. & expreſsè Ioannes
Fabr. inſti. de action. §. Item, ſi quis in fraudem. verſic.
vnum non prætermittam. vbi allegando l. pecuniam.
C. de priuil. fiſci. videtur expreſsè ſentire, idem eſſe in
pecunia ſoluta ſecundo creditori, & per eum conſum-
pta bona fide. quod nota. pro quæſtione ſuprà dicta.
licet Bald. in dicta l. prima. C. de diſtra. pigno. in lectu.
antiqua, dixerit oppoſitū, referens quęſtionē de facto:
& ſi hoc eſt verum, ergo idem dici deberet in pecunia
ſeu quantitate, & in genere ſoluta, quia non poteſt
reddi ratio diuerſitatis: illa enim ratio, quia genus vel
quātitas perire non poteſt, eſt friuola: ſecundum Ra-
phaël. in dicta l. pupillus. vide rationes ſuas optimas,
quia dicit opinionem contrariam eſſe abſurdam &
impracticabilē. & facit pro opin. Raphaël. vbi ſuprà,
† quòd pecunia ſoluta in genere, poſtquàm cōſumpta 6
eſt, facit extingui dominium ipſius pecuniæ apud
quemcunque exiſtens, impedit vendicationem, quæ
competebat ratione dominij. l. ſi alieni. de ſolu. l. cùm
fundus. §. ſeruum tuum imprudens. ff. ſi certum peta.
Ergo fortius debet extinguere hypothecam, quæ eſt
debilior dominio. & hanc partem tenet Ioannes Fab.
inſtit. de actio. §. Item, ſi quis in fraudem. dicens idem
in pecunia, quod in alia ſpecie ſoluta, dum dicit ita
eſſe intelligendam l. pecuniam. de priuileg. fiſci. † vi- 7
delicet, quòd tunc demum poſt ſolutionem primus
creditor reuocat condictionem ex l. quando ſecun-
dus, qui conſumpſiſſet, habuiſſet ex cauſa lucratiua:
ſecus, quādo concurrit cum ſuo debito oneroſo, quia
tunc poſt conſumptionem creditor, qui recepit, nul-
lo pacto poteſt inquietari. Non obſtat l. pecuniam. de
priuileg. fiſc. quia intelligi debet, ſecundum prædicta,
ſecundum Ioannem Fabr. Nec obſtat. l. fina. de iur.
delibe. quia eo modo debet intelligi, ſi pecunia extat,
vel ſi creditor eam receperat ex cauſa lucratiua: puta
ex donatione, vel condictione propter nuptias, vel
aliàs ſimili, vel quatenus erat vltra ſuum debitum. &
ideò text. ibi dicit, quòd primus creditor poterit ſe-
cundum leges reuocare, id eſt, ſecundum alias iuris
regulas. Non obſtat diſtinctio Bartoli, hîc inter ge-
nus & ſpeciem, quia vel Bartolus errauit, vel loquitur
in priuilegiato creditore, reuocante ratione priui-
legij, quod non cohæret rei ſolutæ, ſed actioni vel cau-
ſæ. l. priuilegia. de priuile. creditorum. Ita non diſtin-
guitur cum re: vbi non reuocat ratione hypothecæ,

certè hypothecata cohæret rei ſiue in genere, ſiue in ſpecie ſoluta: ideò quando ratione hypothecæ reuocatio ſit, in hoc membro Bartol. non facit diſtinctionem inter genus & ſpeciem ſolutam. Cogita in hac vltima reſponſione. & ſic pro hac parte fuit in facto iudicatum inter dominum Gulierimum de lo monaco, & Magdalenam Caſtias in Sacro Regio Conſilio, me præſidente in eo. & plus ſubdit præfatus dominus
8 Antonius de Alexand. in ſimili, Pone † quòd Titius mihi obligauit omnia eius bona, & demum res aliqua ſua peruenit ad B. ex cauſa lucratiua B. eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium, quæritur an poſſim, & quo iure. & videtur quod hypothecaria vtili, vel in factum: vt ff. eodem. l. qui prior. & ff. de re fiſc. l. res. §. primo. & C. de iure delib. l. fina. §. ſin autem. ff. de bon. autho. iudi. poſ. l. ſi non expedierit. §. primo. argum. contra quòd non poſſum: quia pretium non fuit in obligatione: ſuprà quib. mod. pig. vel hypot. ſol. l. quamuis. ff. qui pot. in pignor. habe. l. idémque. §. primo. ff. de furt. l. qui vas. §. fin. dicit, quòd res ſi non extat in ſubſidium, poſſum petere per conditionem vel actioně in factum, vel iudicis officium: vt nota. in ſolutione contrarij. ff. de diſtract. pignor. l. prima. ff. qui potio. in pign. habe. l. ſi prior. quæ leges vidětur cőtrarię. Sed ſi poſſeſſor haberet cauſam onerosam, non teneretur aliqua actione: vt nota. ff. de rebus non alie. l. prima. & l. ſi cùm ſeruum. ff. ſi certum petatur. Et inquantum inter cætera fundamenta adducta per Afflictum, in præallegata eius deciſ. ponit
9 † quòd pecunia data ſecundo creditori per debitorem, non competit hypotheca primo creditori, quando pecunia eſt bona fide conſumpta, & nihil allegat. ego tamen reperi Pariſium, nunc Cardi. digniſſ. ita tenentem, & pro hac parte conſulentem in ſuo conſil. lxix. ſi iuris & ubi idem concludit per multa iura, & rationes. & cőmemorat hanc deciſ. Afflict. præallega. & pariter ex tot iuribus & deciſionib. ſicut coruus Philomelam imitando, concurro in eandem ſententiam, tanquàm veridicam & iuri conſonam.

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſe facturum & curaturum, ſi fecit quicquid potuit, an ſit excuſatus.*
Iuramentum operatur illam clauſulam expreſſam: ſe facturum & curaturum. ibidem.
2 *Promittens factum alienum, cum clauſula, ſe facturum & curaturum: an ſi feciſſet omnem ſuum conatum, excuſetur a pœna. & nu. 4.*
3 *Diffi. ultas excuſat a pœna.*
5 *Fideiuſſor qui promiſit ſe facturum & curaturum ſub pœna, excuſatur ab ea, ſi fecit quicquid potuit.*
6 *A pœna quis excuſatur propter diffi. ultatem, quia difficultas impedit pœnam committi.*
7 *Promittens facere aliquid cum iuramento, euitat periurium & pœnæ commiſſionem, ſi fecit quicquid potuit. ibidem.*
8 *Et licet multi teneant, quòd poteſt peti pœna, tamen Canoniſtæ communiter tenent, quòd nullatenus committitur pœna.*

QVAESTIO II.

1 NOtabilis & quotidiana quæſtio ſe offert, an † promittens ſe curare & facere cum effectu, ita quòd faciendo poſſe ſuum non excuſetur, quòd vxor ſua ſeu filius vel alius renuntiet, vel conſentiat, ſeu ſe obliget in aliquo contractu alicui, ſi id adimplere nő potuit, ſed fecit quicquid potuit, excuſetur à pœna, & reperio quòd Afflict. in ſua deciſione cclxxxv. dicit. quæſtioně hanc contigiſſe de facto in perſonam Magnifici Trolij de Abenabulo, qui promiſerat, quòd eius vxor ob dotem receptam ab Alphonſo Carracciolo eius fratre, renuntiaſſet bonis paternis & maternis eidě Alphonſo: & dum cum ea feciſſet, quicquid potuit pro conſecutione renuntiationis prædictæ, vſque ad minas, illa ſemper recuſauit: vnde hæſitatum fuit in Sacro Conſilio, an prædictus Trolius, qui ita promiſit, teneatur ad pœnam: & refert, quòd nonnulli de Sacro Regio Conſilio dicebant Trolium prædictum ſaltem à pœna non excuſari, per l. ſtipulatio iſta, habere licere. in princ. ff. de verborum obligation. per l. quoties quis. eodem titu. maximè, propter iuramětum, quod operatur illam clauſulam expreſſam: ſe curaturum & facturum, vt dicit Ludouicus, in dicta l. ſtipulatio iſta. allegando text. in capitulo, literis. lo ſecundo: & in capitulo, ſicut. cum ibi nota. de ſponſa. & idem dicit Baldus, in l. fina. C. de non numera. pecu. Alij verò domini de conſilio, cum ipſo Afflicto dicebant, † præ- 2
dicta procedere, quando dictus Trolius non feciſſet omnem ſuum conatum, vt illa renuntiaret, quia tunc teneretur ad pœnă: & ſic nobis viſum fuit, quòd non teneatur ad pœnam, per text. in l. ſi vehenda. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhodiam de iactu. vbi quădo quis promiſit factű, & abſque eius culpa adimplere nequiuit, excuſabitur à pœna: vt ff. de doli exception. l. apud Celſum. & videtur gloſſa, in capitulo, ſicut ex literis. de ſponſa. & multa alia allegat Afflictus, quæ breuitatis cauſa omitto, cùm multa alia ſubſtantialia vltra ipſum infrà ſubdam, quę ipſe licet ſtudioſiſſimus non vidit, refert tamen quòd dominus Antonius de Alex. vir quidem eminentiſſi. ſcientiæ, & qui me, tunc iudicem magnæ curiæ vicariæ exiſtentem, ipſe præſidens & viceprotonotarius Sacri Regij Conſilij ob ſuam bonitatem innatam, vti filium diligebat, dicebat tunc vt Afflict. refert, quòd ſemper ipſe de iſta quæſtione dubitauit, ſed bene ſibi videbatur, quòd iſta opinio erat ſatis æqua, & facta relatione de ea reginali Maieſtati per Sacrum Regium Conſilium, fuit dictum, quòd prædictus Trolius non moleſtaretur. & in ſimili caſu fuit ſimiliter deciſum in perſonam magnifici Ioannis Baptiſtæ Cicinelli, qui promiſerat curare & facere cum effectu, quòd eius filius cőſentiret in quodam contractu, & quia conuentus docuit feciſſe quicquid potuit, nő fuit aliter moleſtatus. Et inſuper ſubdit, quòd caſus iſte, quaſi continuo ſuccedit, & non ſpecificè eum doctores tangunt, ideo ſcripſiſſe voluit, ſed ſalua eius reuerentia dico, quòd doctores quamplures luculenter, & ſpecifice caſum hunc examinauerunt, & in pluribus & diuerſis locis cumulatè ſcripſerunt, ſed Afflictus ipſe iam in decrepita ætate conſtitutus, vxorem duxit iuuenculam, credens ſe poſſe & vxori & iuribus ſatisfacere, ſe deceptus remanſit,
† ſed quòd obligans ſe facturum & curaturum, poſſit 3
ſe ita obligare; & ſi fecit, quicquid potuit, ſit excuſatus: quia difficultas excuſat à pœna: per l. ij. ff. ſi quis cautio. & not. in l. continuus. § illud. ff. de verborum obligatio. & vltra Antoniű de But. in cap. gemma. de ſponſa. allegatum per Afflic. addo, quòd idem plenius
tenet ibidem Abb. & facit optima ratio, † quia licet 4
promiſ

promiſsio facti alieni teneat, quando pœna interue-
nit: tamen ex quo promittitur factum, quod non con-
ſiſtit in poteſtate promittentis, ſequitur quòd facien-
do ſuam diligentiam, & omne id, quod poteſt, euitat
pœnam: & idem voluit Abb. in cap. ſignificantibus. in
fin. per gloſſ. ibi de officio delega. Franciſ. de Are. in l.
ſi ſtipulatus fuero te ſiſti. ff. de verborum obligatio. in
§. poſſum. vbi ſubdit, quòd iſta opin. eſt communis, &
quòd in practica ſeruaretur. Idem tenet Felyn. in cap.
ex reſcripto. verſic. & not. quòd promittens factum
alienum. extrà de iureiur. nam talis pœna committi-
tur, dum quis promittens fuiſſet in mora faciendi: vt
not. Bartol. in l. ſi duo. §. hæc verba. ff. de conſtitu. pec.
& in l. ita ſtipulatus. vij. oppoſi. primæ partis. ff. de ver-
borum obligatio. & Alexan. ibidem idem tenet, vnde
ſi interpellatus fecit quicquid potuit, non poterit ſibi
mora imputari, ſi facere vlterius non potuit. & pro-
batur in l. quod te. ff. ſi certum petatur. & ibi Bart. de-
clarat. Hoc idem in ſimili tradit Abb. in conſilio ix.
volu. primo. videtur quòd fideiuſſores. vbi conſuluit
5 † quòd fideiuſſores, qui promiſerunt ſe facturos & cu-
raturos ſub pœna, non incurrent pœnam, ſi fecerunt
quod potuerunt, quia difficultas impedit pœnam
committi. idem firmauit Bartol. in conſilio cxxavj.
6 Martinus † promiſit ſe facturum & curaturum, quòd
Bertha contrahat matrimonium ſub pœna. & con-
cludit, quòd ſi fecit quicquid potuit, excuſatur à pœ-
na. Idem conſuluit Federic. de Sen. in conſi. cxxij. quia
7 ſicut promittens † facere cum iuramento aliquid, eui-
tat periurium, ſi fecit quod potuit, per gloſſ. in cap. ex
literis. & in cap. ſicut de ſpon. ergo eodem modo de-
bet euitare pœnæ commiſsionem. & hanc opinio-
nem vti communem, ſequitur & approbat Aret. in
conſilio cxliij. ex facto proponitur. verſiculo: venio
igitur ad primum. & iſtam eſſe communem opinio-
nem inquit Aret. in l. ſi ita ſtipulatus. §. poſſum. ff. de
verborum obligationibus. & idem conſuluit Decius
in conſilio ccaiij. ſecundo volumine. promiſit domi-
nus Ioann. & licet idem Decius videatur conſuluiſſe
contrarium in ſuo conſilio cccxav. in caſu propoſi-
to, attamen ibi in promiſsione concurrerunt alia ver-
ba, vt ibi Iaſ. in dicta l. ſtipulatio iſta, habere licere,
videtur eſſe in eadem opinione ibi, verſiculo: ſed iuſta
8 hoc cadit ſolennis. vbi ſubdit † quòd ſi caſus accideret,
ipſe conſuleret quòd poſsit peti pœna: licet omnis
diligentia adhibita foret. fatetur tamen, quòd Cano-
niſtæ tenent contrariam opinionem. & quòd pœna
nullatenus committatur, tenet Thomas Ferracius in
cautela xliij. anno præterito, &c. dando cautelam ad-
hibendi diligentiam. & idem conſuluit Gozadinus in
ſuo conſilio xavij. in cauſa conductorum. & idem De-
cius in conſilio aaxvij. nume. 8. in ſecundo volum. &
plenè nouiſsimè Pariſius nunc Cardinalis digniſsi-
mus in ſuo conſilio lxxvj. ſer Sergius in tertio volu-
mine. & hanc ſequor opinio. tanquam veridicam &
iuri conſonam.

SVMMARIVM.

1 *Iudex promittens impunitatem delicti delinquenti, ſi delictum ipſum fatebitur, an teneatur talem promiſſionem obſeruare.*
2 *Iudex prohibetur à iure remittere pœnam corporalem delinquenti, cùm ad ſolum principem ſpectet id facere.*
3 *Iudex poteſt punire delinquentem, non obſtante ſecuritate ſibi data, & ideo ſi dedit ſaluum conductum homicide, & demum fecit ipſum decapitari, bene facit.*
4 *Iudex licet non teneatur obſeruare promiſſionem impunitatis delicti in foro contentioſo, attamen in foro conſcientiæ tenetur obſeruare.*
5 *Papa Alexander tertius promiſit impunitatem ſimoniæ cuidam epiſcopo ſimoniaco, & ſibi ſecretè confeſſo, ſi idem confiteretur coram Cardinalibus, & quia confeſſus eſt, ipſum depoſuit.*
6 *Iudex promittens delinquenti remittere delictum, ſi illud confitebitur, ſi tamen confitetur illud, poterit ipſum damnare.*
7 *Perſona publica tenetur ſuam promiſſionem & fidem ſeruare cuicunque perſonæ.*
8 *Confeſſus delictum, poterit ſuam confeſſionem reuocare, ſi in ea ſponte non perſeuerauit.*
Iudex omnino tenetur ſuam promiſſionem impunitatis delicti obſeruare ibidem.
9 *Inquiſitus, qui ad perſuaſionem iudicis confeſſus eſt delictum perpetraſſe, ſi reuocat confeſſionem per ipſum factam modo prædicto, aſſerendo fuiſſe extortam per iudicem, qui confiteri ſibi perſuaſit ob honorem curiæ, vel ob aliam cauſam, & quòd de pœna non timeret, quia ipſum liberaret, aliàs quòd torqueretur, poterit bene reuocare nec condemnari poterit.*
10 *Confeſſus delictum ad perſuaſionem iudicis, qui promiſit impunitatem ipſius delicti, ſi confitebitur non poterit, ſi reuocat confeſſionem ipſam, virtute talis confeſſionis condemnari.*

QVÆSTIO III

NOtabilis & pulchra quęſtio ſe offert, cuius
virtutẽ hucuſque decidere auſus non ſum.
An † iudex habens aliquem inquiſitum de 1
crimine in eius fortia, ipſum perſuaden-
do & inducendo, vt crimẽ fateretur, quia eidem illud
indulgeret, & liberaret non obſtante confeſsione, ſi
demum perſuaſione huiuſmodi inductus delictum
confeſſus eſt, poſsit iudex ipſum punire, non obſtante
promiſsione impunitatis eidem facta. Et certè prima
fronte videretur dicendum, iudicem ipſum non ar-
ctari ad obſeruantiam ſuæ promiſsionis prædictæ. per
tex. in cap. non eſt obligatorium cõtra præſtitum iu-
ramentum. & in cap. in malis promiſsis, fidem non
expedit obſeruari. de regulis iuris. in vj. maximè, cùm
ſit contra bonum publicum, ſecundum quod malefi-
cia non debent inulta pertranſire. l. per omnes. C. de
defenſo. ciuit. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquiliam.
Hinc eſt, quòd pacta contra publicam vtilitatem,
etiam ſi iuramento vallata ſint, minimè ſeruari de-
bent, vt dicit Bartol. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ.
& in l. j. §. j. ff. de dolo. concurrente præſertim iuris di-
ſpoſitione, † per quam prohibetur iudex remittere 2
pœnam corporalem delinquenti, cùm id pertineat
ad ſolum principem, per l. finalem, in fin. ff. de quæ-
ſtionibus. cum ibi relatis per glo. & in l. ſecunda. C. de
deſerto. lib. aij. & in l. ſecunda. C. de commerc. & in l.
ſecunda. C. ne ſan. baptiſ. reite. Ita dicit Andræas de
Iſer. in conſtitutio. regni, Si quis in poſterum. & refert
etiam & ſequitur Paris de Put. in ſuo tracta. ſyndica.
in verbo, tortura, in verſiculo, eſt aduertendum quòd
iudex. & idem Paris in eod. tracta. ſyndica. in vltimo
verbo: tortura. in cap. ſequitur quæſt. quotidiana. ſub
finem dicti tracta. & idem ante ipſum tenuit Cynus,
in l. præſenti. de his, qui ad eccleſ. confug. & ibi dixit,

3 †quòd poſſit iudex punire delinquentem, non ob-
ſtante ſecuritate ſibi data, per l. primam. ff. de dolo. &
ibi ſubdit Cynus, quòd iudex, qui dedit ſaluum con-
ductum homicidæ, & deinde fecit ipſum decapitari,
bene fecit. per gloſſ. in authen. de manda. princip. §.
hominibus. & refert idem Paris in eodem tracta. ſyn-
dica. in verbo, ſaluus conductus. ſubdit tamen, quòd
alij tenent contrarium. quia debet ſibi dari ſecuritas,
per l. is, qui reus. ff. de pub. iudi. Bald. in l. j. ff. de dolo. &
idem tenet Raphaël in dicta l. præſenti. referendo di-
ſputationem Oldra. ſecundum Alber. ibi. & idem te-
net Cotta. in memo. ſuis in verbo: dolum bonum. &
dicit Imo. in l. is, qui reus. ff. de publ. iudi. quòd licet
4 †non teneatur iudex ſeruare dictam promiſſionem
in foro contentioſo, per id, quod habetur in l. ius pu-
blicum. ff. de pactis. & facit gloſſ. in cap. cupientes. in
verbo: malignantium. de electio. in vj. tamen in foro
conſcientiæ putat oppoſitum, quia non licet mentiri.
cap. j. xxij. quæſtio. ſecunda. & ideo dicit mirabiliter
Archid. poſt Vgutium in cap. vtilem. xxij. quæſtio. ij.
5 quòd † Alexander Papa tertius, promiſit impunita-
tem cuidam epiſcopo ſimoniaco ei ſecretè confeſſo, ſi
idem confiteretur coram Cardinalibus: quòd cùm
prædictus epiſcopus feciſſet, fuit depoſitus per prædi-
ctum Papam Alexan. nec excuſatur à dolo ſecundum
ipſos, per dictum text. vbi vtilis ſimulatio laudatur:
quod videtur procedere, etiam ſi iudex iuraſſet non
punire, vt dicit Paris in dicto verbo, tortura. & in
cap. quia plerúnque. & in cap. aduertendum eſt. vbi
dicit, quòd non tenetur ſeruare iuramẽtum, maximè
homicidæ. & idem citat idem Paris, in verbo, ſaluus
conductus. Eandem opinio. tenere videtur Felyn. in
cap. accedens, lo ſecundo. vt lite non conteſta. & in
cap. afferte. de præſumptio. vbi refert idem de Papa
Alexandro tertio. & facit quod not. Domi. poſt Vgu-
ti. & Archi. in cap. nos in quemquam. in fin. ij. quæſtio.
6 prima. dicentes † quòd iudex promittens delinquenti
remittere delictum, ſi illud confitebitur, ex tali con-
feſſione poterit ipſum damnare, & excuſabitur iudex
à tali ſimulatione, per prædictum cap. vtilem. tamen
ſubdit ſe vidiſſe aliquos iudices, qui execrantur talem
ſimulationem. Sed quòd teneatur iudex dictam pro-
7 miſſionem ſeruare, † adduco, nam publica perſona
tenetur ſuam promiſſionem & fidem ſeruare cuicun-
que perſonæ, etiam hoſti, per doctrinam Bartoli &
omnium in l. conuentionem. ff. de pactis. & ibi expreſ-
sè Iaſ. ſed iudex dicitur perſona publica, ergo &c. &
quòd teneatur iudex dictam promiſſionem ſeruare,
firmat Iaco. de Belui. in ſua practica cauſarum crimi-
nalium in rubric. de quæſtio. Dynus in ſuo tracta. de
quæſtio. vbi admonet iudices abſtinere à præfatis per-
ſuaſionibus in ſpecie, ſed generaliter interrogent, qui
crimen commiſerint, per text. in l. j. §. quæſtionem ha-
bituros. ff. de quæſtio. vbi dicit text. quòd videtur ma-
gis extorquentis, & ſuggerentis, quàm requirentis. &
facit l. j. §. perſuadere. de ſeruo corrupto. & l. prius.
cum ibi not. ff. ad Sillanianum. & ſequitur rectè in-
tuenti Paris in prææallegato verbo: tortura. in verſic.
ſequitur. quæſt. quotidiana. vbi concludit, quòd pote-
rit † taliter confeſſus reuocare huiuſmodi confeſſio- 8
nem, ſi in ea ſponte nõ perſeuerauerit. Et quòd omni-
no teneatur iudex dictam ſuam promiſſionem im-
punitatis ſeruare, conſuluit Ioan. de Imol. in ſuo con-
ſilio cix. viſa inquiſitione præfata: ex quo virtute talis
confeſſionis doloſè extortæ non poterit condemna-
ri. & faciunt benedicta Nicol. Mili. in reperto. ſuo, in
verbo: confeſſio perſuaſione aduerſarij. Idem tenet
Paris in eod. tracta. in verbo: ſaluus conductus. Mar-
ſilius in l. j. §. quæſtione. ff. de quæſtio. & in ſingul. ſuo
ccj. in confeſſum. ſubdens, quòd non meminit hoc di-
ctum aliàs vidiſſe. & eſt ſingul. & aureum, & quòd non
tenet talis confeſſio. & tenet idem Marſil. in ſua pra-
ctica cauſarum crimi. pro qua doctrina facit in argu.
text. not. in l. ſi ſuprà de conſtitu. pecu. & idem Marſi.
in §. poſtquàm. & ideo ſi † inquiſitus reuocat confeſ- 9
ſionem per ipſum factam modo prædicto, aſſerendo
ipſam extortam per iudicem, qui confiteri ſibi per-
ſuaſit ob honorẽ curiæ, vel ob aliam cauſam, & quòd
de pœna nõ timeret, quia ipſum liberaret, aliàs quòd
torqueretur: & ſic dicit confeſſionem extortam per
deceptionem iudicis, dicit quòd poteſt reuocare. ita
firmat Dynus, vt ſuprà, admonendo iudices. & idem
ſequitur Marſilius in l. ſi quis obrepſerit. ff. ad legem
Cornel. de falſ. & in rubric. de probat. & idem con-
ſuluit in ſuo conſilio xiiij. & in conſilio xxxij. quia iu-
dex, qui taliter obripuit dicto inquiſito, nihil egit, vt
dicit Ioannes de Imo. in prææallegato ſuo conſilio: vbi
etiam ſubdit, quòd † virtute talis confeſſionis, ita do- 10
loſè extortæ, non poterit condemnari. Et iſta opinio
videtur verior, prout refert & firmat per multa De-
cius in reg. ea, quæ. ff. de regulis iuris. Ob cuius præcla-
riſſimi viri authoritatem, eandem opinionem ample-
ctor, mihi viſam veridicam & iuri conſonam, & ma-
gnam æquitatem continentem ex præmiſſis &c.

EIVS

EIVSDEM THOMAE GRAMMATICI NEAPOLITANI IVRISCONSVLTI CLARIS. VOTA IN REGIO COLLATERALI CONSILIO.

SVMMARIVM.

1 *Torqueri an poſſit inquiſitus ſtantibus teſtibus de viſu delicti commiſſi contra ipſum.*
2 *Iudex an torquendo inquiſitum vbi conſtat de delicto per teſtes de viſu teneatur in ſyndicatu.*
3 *Torquetur inquiſitus ex communi obſeruantia, ad euitandum calumnioſas appellationes: licet per teſtes de viſu conuincatur.*
4 *Torqueri an poſſit Doctor, & pariter Miles, & ibi, quid ſi ſit actu legens. & dicitur contigiſſe de facto.*
5 *Doctor actu legens dicitur eſſe in dignitate.*
6 *Doctor dicitur perſona illuſtris: & gaudet omnibus priuilegijs conceſſis militibus.*
9 *Doctores dicuntur quaſi radij ſolis, & per Doctores quaſi luminoſas candelas vniuerſum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut ſydus irradiat matutinum.*
10 *Doctores, veluti ſplendor, fulgent firmamenti: & ipſorum ſcientia mundus illuminatur: & niſi fuiſſent Doctores, eſſemus in tenebris. & nu. 11.*
12 *Conſuetudo inducens, quòd Doctores ſeu perſonæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet.*
13 *Torqueri non poteſt, qui alias fuit Conſiliarius ciuitatis ſuæ, ſiue poteſtas, licet hodie non ſit: & hoc in memoriam priſtinæ dignitatis. Et Marti. de Fan. euaſit condemnatus ad mortem, ex quo confeſſus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat. & num. 14.*
15 *Officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, poteſt ei reſiſti.*
16 *Officialis, qui fuit alicuius ciuitatis non poteſt torqueri per ſyndicatores.*
17 *Electus qui fuit ſeu prior ciuitatis ſuæ, non poteſt torqueri, licet functus fuerit officio. & nu. 18.*
19 *Decurio dicitur, qui de ordine varia officia terræ adminiſtrat: vnde non eſt decurio, qui ſententiam non tulit vel curiam non participauit. & nu. 20.*
21 *Quod dicitur in iure de decurionibus, ſeu priuilegijs ipſorum, obſeruabitur in conſiliarijs ciuitatis, & conſulibus ipſius, cum ſint loco ipſorum ſubſtituti: & hodie loco decurionum habentur. ibidem numero 22. & 23. & 28. Vbi intelligitur de conſulibus ciuitatum & magnarum locorum, non autem oppidorum.*
26 *Torqueri non debent honeſti viri, nec vilibus pœnis affici.*
29 *Conſiliarij ciuitatum hodie habent eandem poteſtatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiam finito officio minimè torqueri non poſſint.*

VOTVM I.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa magnifici Antonij de Aleſandro de Neapoli, vtriuſque Iuris Doctoris cum Regio fiſco, ſuper vulnere illato in faciem Petri Copulæ fidici, & aliis de quibus in inquiſitione formata contra ipſum, facta relatione in Regio collaterali conſilio; & coram Illuſtriſsimo ac reuerendiſsimo do. Cardinali Columna, locumtenente generali: dum fuiſſet inſtatum pro parte Regij fiſci præfatum Magnific. Anto. eſſe torturæ ſubiiciendum: dubitatum fuit, an torqueri † potuiſſet extantibus teſtibus de viſu contra ipſum 1
ad veritatem eruendam: & hoc vt ore proprio fateretur. Et certè dubium faciebat quòd non, ex quo vbi de crimine non conſtat per teſtes, & ſic vbi inquiſitus conuincitur per probationes liquidas, non poteſt torturæ ſubiici, ſed cõdemnari: per tex. in l. qui ſententiã. & ibi Bald. C. de pœnis. And. de Iſer. in c. j. in §. ſcire. ſi de feud. fue. contro. inter dom. & fidel. in conſti. regni; ſi damna clandeſtina. vij. col. vbi ſubdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandũ beneficium appellationis à iure permiſſum, & tenentur, ac ſi eſſent homicidæ. Idem tenẽt & ſequuntur Mod. Senenſes in tract. de indic. & tortu. in viij. char. in quinto ſpeciali quæſito. in verſi. vj. iudex conſiderare debet. & allegat multos idem tenẽtes. & ſubdit hoc verius eſſe. imò eo caſu malè facit iudex torquendo, † & tenebitur in ſyn- 2
dicatu. dixit Ang. in l. & ſi certus. ff. ad ſillani. Catal. de viſſo, in tra. ſyndica. in verſi. adde, quando. & idem tenet Auguſt. Arimeneñ. in additio. ad Ang. in ver. fama publica. in xv. char. verſi. ij. quæro. & Gandi. in tracta. malefic. in rubr. de quæſtio. & tormen. in princ. & hoc quia tortura datur in ſubſidium, quando veritas aliter haberi non poteſt: ſecus, ſi per aliã viam res adpateat: quia tunc non eſt deueniendum ad torturam. text. eſt & ibi Bar. in l. edictum. ff. de quæſtio. & ſequitur Ang. in dicto verſic. fama publica. iiij. char. verſic. nunc videamus de tortura. † Sed quia ex communi obſeruan- 3
tia ad euitandum appellationem proceditur ad torturam contra inquiſitum, licet per teſtes conuincatur. ex quo crimina patentia ſunt punienda: nec debet dari occaſio appellandi: & ideò iudices bene faciunt torquere ad eruendam confeſſionem. Ita dicit Bald. contra Cyn. aliter tenentem in l. ij. C. quorum appel.

& idem

& idem Bald. in l.j.C.de iura.calum. vbi ſubdit, quòd
ita iudices ſeruant. & idem ſequitur do. Anto. de Alex.
olim patruus eius Magnifici Antonij inquiſiti, & Iu-
riſconſultorum Princeps, in prædicta. l.j. C. de iura.
calum. in iij. column. circa fin. & ibi ſubdit hoc fieri ad
finem eiurandi calumnioſas appellationes: & ſubdit
formaliter: hoc tene menti, tu, qui vis practicare: quia
ita communiter obſeruatur: arg. l. ſi quis filio exhære-
dato. §. ſi quis. ff. de inoff. rup. & irri. teſta. licet con-
trarium dixerit Cy. & malè in l. obſeruare. C. quorum
4 appel. † Et ideò nunc reſidet hæſitandum, an poſſit
Magnificus Antonius ipſe torqueri, cùm ſit Doctor:
& Milites armatæ militiæ torqueri non poſſunt. l. de-
ſertorem. §. j. ff. de re milita. l. milites. C. de quæſtio. ita
& eadem ratione debet fieri extenſio ad aduocatum,
ſeu Doctorem, ſecundum Cyn. not. in dicta l. milites.
& ibi Bart. & Alex. & Cyn. in l. iiij. C. ad legem Iuliam
maie. Barto. in l. omnes. C. de decurio. lib. x. & in l. j. C.
de aduoca. diuer. iud. Roma. in ſingu. ſuo incipiente:
milites Doctores. Ang. in tracta. maleſi. in verſi. fama
publica. in xvj. char. Ioan. Andr. in c. cùm in contem-
platione. de reg. iur. Alexand. in l. centurio. de vulg. &
pupil. quod maximè procedere debet in ipſo Magnifi-
co Antonio inquiſito, actu legente in ſtudio generali
Neapolitano, lecturam ordinariam ſub ſtipendio Re
giæ curiæ: & Doctor actu legens, † dicitur eſſe in digni
5 tate: vt not. Bald. in j. conſtitu. Codicis. §. j. & in l. fi. C.
de Iudæis. Abb. in c. quanto. de magi. patriæ. in l. pro-
uidendum. C. de poſtula. & facit ratio vrgentiſſima:
quia ſicut vtilitas publica, eſt cauſa priuilegiorum mu-
litarium. l. j. & l. milites. C. de teſta. mili. l. fi. C. de reſti.
mili. ita ſimiliter verſatur publica vtilitas circa exer-
citium Doctorum & aduocatorum: vt not. gloſſ. in l.
prima. C. de ſtudi. liber. art. vrb. Romæ. in fin. & not.
Dyn. Bartolus & alij in l. j. ad fin. ſolu. matrimo. Nam
6 Doctor dicitur perſona † Illuſtris: ſecundum Baldum
in proœmio fforum per illud rubrum, & Alexand. in
dicta l. centurio. iij. col. & eſt bonus text. ibi in rubri.
procemi. & alibi dicitur Doctor vir illuſtris: vt C. de
Iuſti. codi. confir. §. ad iſtum enim laborem. quoniam
7 & miles non poteſt torqueri ex iuris † priuilegio. &
tamen non eſt in dignitate: vt not. Barto. in l. ex eo. de
teſtamen. mil. quod vendicat etiam hodie ſibi locum
in militibus noſtri temporis: vt not. Sali. in l. j. v. quæ-
ſtione. de iur. & fact. ignorant. & ante eum Gul. de Cu-
gneo in l. penult. ff. ex quibus cauſis maio. ergo idem
deberet eſſe in Doctore, etiam non actu legente, nec
in dignitate poſito, ſed in caſu præſenti hæc ceſſant,
cùm præfatus dominus Antonius ſit actu legens: quo
8 † caſu non inficiari poteſt, quin gaudeat omnibus pri-
uilegiis conceſsis militibus. Ita in propriis terminis
dixit Bar. in l. medicos. C. de profeſſo. & medi. libro x.
& ſequuntur Moder. Senen. in tract. de indi. & tortu.
in vij. charta. Iaſ. in l. de quibus. ff. de legibus. Hyppo.
Marſil. in l. edictum. ij. colum. ff. de quæſtio. dominus
Antonius de Alexand. patruus prædicti inquiſiti, in
additio. ad Bartol. in l. milites. C. de quæſtio. vbi ſub-
dit contigiſſe de facto in perſona quondam domini
Simionis de campo Baſsio. Idem firmat Iacob. Rebuf
fi. in l. grammaticos. C. de profeſſo. & medi. libro de-
cimo. vbi multa bona allegat. & inter alia dicit for-
maliter, quòd Doctores habent priuilegium, ne quæ-
ſtionentur. nam milites qui non habent dignitatem,
eo priuilegio gaudent: per dictam l. milites. multò ma

gis Doctores, cùm habeant dignitatem. Nam vltra
† præfata, dicuntur Doctores quaſi radij ſolis: vt in 9
cap. multi. de pœniten. diſtinctione ſecunda. & in cap.
ſi quis. prima quæſtione lxxj. velut luminaria ſplen-
deſcere dicuntur. & probat bene text. in cap. primo.
de reli. & venera. vbi quòd per Doctores, quaſi lumi-
noſas candelas vniuerſum corpus orbis terrarum te-
nebris profugatis, velut ſydus radiat matutinum. &
text. in cap. ſuper Specula de magiſt. dicit, quòd Do-
ctores veluti † ſplendor fulgent firmamenti: & dicit 10
gloſſ. not. in cap. cùm eo. de electio. in vj. quòd aduo-
cati non minus prouident humano generi, quàm ſi
armis patriam defenderent. Et quòd Doctorũ † ſcien- 11
tia mundus illuminetur, dicit Salic. in authen. habita.
C. ne filius pro patre. quòd mundus illuminatur Do-
ctoribus: & niſi fuiſſent Doctores, nos eſſemus in te-
nebris, intantum † quòd conſuetudo inducens, quòd 12
Doctor ſeu perſonæ priuilegiatæ torqueantur, non
valet, nec tenet. text. eſt in l. omnes iudices. per quam
ita determinat Bartol. C. de decurio. libro decimo. &
tenet Ludouicus Bologni. in additio. ad Guidonem
de ſuza. in tracta. de tormen. tertia colum. in princip.
& ante eum Ludouicus Roma. in ſingul. ſuo in verſi.
tortura. & firmat Par. de Puteo in tractatu ſyndic. in
verſicu. tortura. in vij. charta. in cap. mandauit rex. in
ſecunda columna. & Iaſ. in l. de quibus. ff. de legibus.
Secundò, minimè ex alio poſſet Magnificus Anto-
nius ipſe ſubijci † torturæ, ex quo anno proximo præ- 13
terito fuit Iudex magnæ curiæ vicariæ, & ſit Regius
Conſiliarius: & qui ſemel fuit Conſiliarius, etiam fi-
nito officio in memoriam priſtinæ dignitatis, non
torquetur. text. eſt in terminis propriis, in l. fina. ff.
de decurio. in verſiculo, non eſſe torquendum in me-
moriam priſtinæ dignitatis. & ibi refert Franciſcus
Tigri. per illum textum. Marti. de Fan. euaſiſſe, † con- 14
demnatum ad mortem, ex quo confeſſus fuerat per
tormenta, & non poterat de iure torqueri: quia Con-
ſiliarius ciuitatis ſuæ fuerat, quod eſt bene not. ſecun-
dùm Andræam Barba. in cap. ſedes apoſtolica. quinta
columna, extrà de reſcript. Et quòd priuilegium di-
gnitatis non finitur finita dignitate: ſecundùm Bal-
dum in cap. ſedes. de reſcriptis. qui ad hoc allegat In-
nocentium. refert etiam & ſequitur Hyppolitus de
Marſil. in ſingula. ſuis ſingula. clxxix. incipien. Viget
communiter ſtatutum. & idem Hyppoli. in ſua pra-
ctica cauſarum criminalium. in verſiculo, expedita.
octaua columna. & tenet clarè Baldus, in l. impera-
tor. la ſecunda. ff. de ſtatu. homi. dum loquitur de con-
feſsione mulieris prægnantis tortæ. & idem Marſil.
in ſingula. cvij. incipiente, priuilegium dignitatis. &
in ſingu. xxxv. incipiente: ille, qui nunquàm. & idem
Marſil. in l. edictum. ſecunda & quarta columna. ff.
de quæſtionibus. vbi ſubdit hoc intantum eſſe verum,
quòd † ſi officialis aliter facere vellet, poſſet ei de iu- 15
re reſiſti: vt habetur in dicta l. omnes. C. de decurio.
libro decimo. & probatur in authentica. quomodo
oportet Epiſcopum. §. fina. & idem refert & tenet in
prædicta practica cauſarum criminalium prædictus
Marſilius & in l. edictum. ſecunda columna. ff. de quæ-
ſtionibus. & ideò dixit pulchrè Bartolus in prædicta
l. milites. C. de quæſtio. quòd cùm quidam miles fuiſ-
ſet † poteſtas, & ſtaret ad ſyndicatum, & eſſent con- 16
tra ipſum multa indicia, adeò quòd ſyndicatores de-
creuerant ipſum torquere, conſuluit ipſe Bart. ſyndi-
cato

catoribus prædictis, quòd torqueri non poterat; quia
decuriones in memoriam priſtinæ dignitatis non tor
quentur. dicta l. diuo Marco. C. de quæſtio. quia offi-
cialis fuerat Ciuitatis. gloſſ. in l. fin. de incol. & tenet
etiam Paris in tractatu ſyndicatus. in tit. de offi. ſyndi.
nullam de prædictis faciens mentionem. in ſecunda
17 columna. † Tertiò & vltimò non poterit Magnificus
hic Antonius torturæ ſubiici, ex quo fuit decurio, id
eſt, vnus ex electis Ciuitatis Neapo. ſimiliter anno
præterito. & qui fuit decurio, non poteſt torqueri. l.
nihil. & l. milites. C. de quæſtionib. & in dicta l. diuo
Marco. Salice. in l. j. & ibi Iaſ. prima columna. verſic.
vnum tamen nota. C. de iur. & fact. ignoran. Bartol. in
allegatio. l. milites. Alexand. in dicta l. centurio. Et ne-
18 dum decurio, verùm † etiam qui fuit prior ciuitatis
ſuæ, non poteſt torqueri. Ita dicit Bald. in prædicta l.
19 nihil. C. de quæſtio. & dicitur decurio, † quia de ordi-
ne curiæ officia terræ adminiſtrat: vnde non eſt de-
20 curio, qui ſententiam non tulit, vel curiam † non par-
ticipauit. Secundò, quidam vocantur patres ciuitatis,
vt C. de his qui ſpon. munera propria ſuſcepe. l. tertia.
Ita dicit Iſido. in quæſtio. etymologiarum. & Luc. de
Pen. in rubric. de decurio. lib. x. Attento cùm hodie
non ſint decuriones, id quod in dictis legibus dicitur
21 de decurionibus, obſeruabitur in † conſiliariis ciuita-
tis: vt ſi ciuitas habeat conſiliarios, idem erit. Nam
conſiliarij ciuitatum, decurionum inſtar obtinent;
vt nota. in rubri. de decurio. libro x. Ita dixit Luc. de
Pen. in l. nominationum. ſecunda columna. C. de de-
22 curio. lib. x. Nam conſules ciuitatum † ſunt hodie loco
decurionum: vt nota. in dicta rubri. de decurio. & ibi
Iaco. Rebuffi. & ſubdit, quòd cum ſint loco ipſorum
23 ſubſtituti, habent idem priuilegium, † quod & ipſi
decuriones: argu. l. filiæ. §. fin. de conditio. & demon.
& l. ſi donatę. §. ſponſus. ff. de dona. inter virum & vxo
24 rem. † Item, licet nomine vnius officialis mutetur
lex, non per hoc mutatur eius officium, vel effectus.
vt C. de mancip. & colon. l. ij. libro xij. & in authen.
vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. illud. collat. ij. Item no-
25 biliores † & honeſtiores eliguntur ad conſulatum: vt
in authen. de defenſor. ciui. §. interim. & ff. eo. l. hono-
26 res. in princip. ſed honeſti † viri non debent torqueri,
nec vilibus pœnis ſubiici. l. capitalium. §. omnes. ff. de
pœnis. l. nullus. C. ad legem Iuliam maieſt. quod ma-
27 ximè † intelligit ibi Iacobus Rebuffi. de conſulibus
ciuitatum, & magnorum locorum, & nobilium: non
autem de conſulibus oppidorum: argum. l. athletæ. §.
primo. iuncta l. propter magiſtratum. C. eod. titu. &
de excuſat. tuto. ff. & C. Et quòd conſules ciuitatum
28 † noſtri temporis habeant idem priuilegium, quòd &
decuriones, vt non quæſtionentur, tenet etiam Salyc.
aſſerens ita tenere Doctor. in dicta l. diuo Marco. C.
de quæſtionib. Et cùm conſules ipſi ſuccedant hodie
loco decurionum: vt dicit gloſſ. in dicta rubrica. C. de
decurio. libro x. & in l. ij. eod. titu. & in l. nulli. ff. quod
cuiuſque vniuerſi. nomi. & in l. aliud. §. refertur. ff. de
regu. iur. & in l. ſi ex dolo. §. primo. ff. de dolo. vnde iſti
29 conſiliarij ciuitatum hodie habent † eandem poteſta-
tem, & priuilegia, quæ olim decuriones habebant.
Ita dicit etiam Ioannes de plate. in præallega. rubri.
30 de decurio. & quod inter cętera habent † priuilegium,
vt etiam finito officio minimè torqueri poſsint in
reuerentiam priſtinę dignitatis, per text. in præalleg.
l. fi. ff. de decurio. & gloſſ. in rubri. C. de decurio. lib. x.
& ibidem Ioan. de Platea. Ex quibus omnibus & eo-
rum ſingulis ſum voti minimè procedi poſſe ad tor-
turam contra præfatum Magnificum Antonium: &
in hanc ſententiam inclinauerunt omnes domini de
Collaterali conſilio, approbante quoque eodem illu-
ſtriſs. do. locumtenente generali.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem, an poſſit condemnari ſeu torqueri, reiecta qualitate defenſionis. & plenè nume. 4.*

2 *Confeſſio qualificata an poſſit in parte negari, & in parte ſperni.*

3 *Confeſſus homicidium, verùm ad ſui defenſionem, ſed non probat, an poſſit pœna mortis naturalis puniri.*

5 *Delicta præſumuntur principaliter perpetrata animo nocendi.*

7 *Ad torturam deuenitur in ſubſidium, deficientibus probationibus.*

Probationes debili contra inquiſitum de crimine, purgantur per tormenta. & num. 9.

8 *Appellatio non admittitur a ſententia lata contra homicidam, in magna curia vicaria.*

10 *Appellatio, eſt iuris remedium aduerſus grauamen.*

11 *Pœna duplici non poteſt quis puniri pro eodemmet crimine.*

12 *Bald. doctri. in l. vnica. ne confeſſis. vbi vult torqueri confeſſum ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem, impugnatur ſuper ipſa qualitate defenſionis. Limitatur pulchrè in nume. 13.*

14 *Iudex debet interrogare ſuper circumſtantijs, vbi habet teſtes ſuſpectos, quòd falſum depoſuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur.*

16 *Iudex debet laborare, vt intercipiat & inuoluat teſtem ſi ei ſuſpectus videbitur etiam in his, in quibus res ſubſtantia non conſiſtit.*

17 *Teſtium maiori numero etiam à me productorum ſtandum eſt: licet minor numerus aliter, videlicet contrarium depoſuerit.*

VOTVM II.

SVmmi rerum opificis præſidio iterato, A-
men. In cauſa Coſmæ Nauclerij de Neap.
cum Regio fiſco, ſuper homicidio com-
miſſo in perſonam Ferdinãdi Bubuli, aliàs
Mareſcha per ipſum Coſmam. qui de plano faſſus eſt
eundem Ferdinandum occidiſſe, verùm ad ſui defen-
ſionem, id verificare ſe offerens: hæſitatum fuit, an re-
iecta qualitate defenſionis probandæ, poſsit Coſma
ipſe torturæ ſubiici, cùm confeſſus ſemel fuerit homi-
cidium commiſiſſe. nam eo caſu ſi bene † conſidere- 1
tur, poſſet condemnari, quod plus eſt; per doctri. Bar.
not. in l. Aurelius. §. idem quæſiit. de libe. legat. vbi
apertè dixit eo caſu confeſſum poſſe condemnari per
iudicem virtute ſuæ confeſsionis, ex quo inquantum
dixit occidiſſe, ſtatur ſuæ confeſsioni: ſed quòd ſubdit,
ad ſui defenſionem id feciſſe, non eſt ei credendum,
ex quo habet iuris præſumptionem contra ſe: per l. j.
& ij. ff. de ſicariis. & per cap. primum. de præſumptio-
nibus. † quia tunc confeſsio qualificata poteſt in parte 2
acceptari, & in parte ſperni. Ita dixit Baldus vbi ma-
giſtraliter loquitur in l. vnica. C. de confeſsis. octaua
colum. verſic. denuo quæro de quæſtione quotidia-
na. & in l. ſecunda. C. de donatio. ante nupt. & bene
Abb. in cap. bonæ. el ij. de poſtulatione prælatorum.

& Ale

& Alexander in l.prima.§.ſi quis ſimpliciter.verſic.ex
prædictis infertur.ff.de verborum obligationibus. ve
rum tamen eſt, quòd non poſſet pœna mortis natu-
3 ralis † puniri: prout pulchrè tenuit Abb.in cap.audi-
tis.penultima colum. extrà de præſcriptio. verſic.ſed
contra prædicta. aſſerens hoc alibi non reperiri, &
apud modernos eſſe in ſummo cultu. ſequitur Felyn.
in c.venerabilis.quarta colum. extrà de exceptionib.
verſic.ij.nota. vbi idem repetit. & in cap. ſignificaſti.
el.ij.quinta colum.extrà de homicid.& in cap.afferre.
quinta column.verſic. reſponderi poteſt. de præſum-
ptionibus. dicens ſimiliter iſtud dictum eſſe ſingula-
riſsimum. ſequitur Alexand. in l.non ſolum.§.ſcien-
dum.ff.de operis noui nunciatione. vbi dixit hoc di-
ctum eſſe ſignanter notand.& ſequitur Soci.in repet.
l.prima. quarta colum.de vulga.& pupilla. vbi dicit
extollendo hoc dictum eſſe multum notandum. ſe-
quitur etiam Iaſ.in l.vt vim. ff.de iuſtitia & iure.iiij.
colum.ſubdens in practica hoc dictum ſibi feciſſe ma
gnum honorem. Verùm in præſentiarum reſidet du-
bitari,an poſsit ex prædictis præfatus Coſma torturæ
ſubiici,vt veritatem explicitè deponat reiecta quali-
tate defenſionis:& an interfecerit eundem Ferdinan-
dum:& an acceſsiſſet deliberato animo,vt occideret,
4 an verò ad eius defenſionem neceſſariam? † Et prima
facie dicendum videretur, quòd torqueri poſsit:cùm
ita in particulari tenuerit Baldus, in dicta l.vnica.C.
de confeſs. quem ſequitur Lanfran.de Oria.in repeti.
cap.quoniam contra.in ver.confeſsiones.prima cbar.
verſic.iuxta præmiſſa quæro.extrà de probationibus.
& idem etiam reperio tenuiſſe dominum Antonium
de Alexand.ætate noſtra Doctorem excellētiſsimum,
in additio. ad Bar.in l.prima.§.ſi quis vltro.ff.de quæ-
ſtionib.quæ additio incipit,Pone,reus.vbi ſubdit eſſe
nota.quod aliàs ipſe dubitauit.Et pro iſtius opinionis
5 corroboratione adducitur, † quòd delicta in dubio
præſumuntur principaliter perpetrata animo nocen-
di,& offendendi:vt not.gloſſ.in l.ſi non conuitij.C.de
iniuriis.quam pro not. allegat Cæpol.in conſil. xxix.
incipien.Viſo proceſſu curiæ ſuper homicidio. prima
colum.Floria.in l.prima.§.cùm arietes. ff.ſi quadru-
pes pauper. feciſ.dica.& omne maleficium præſumi-
tur in dubio iniuſtè factum, ex quo eſt de genere pro-
hibitorium: vt in l.prima.§.de ſicariis.& in cap.j.de
præſumptionib.& ponit Bald.in cap.ſicut nobis.in fi.
de re iudica. Alexand.in conſilio cxj.incipien. pon-
deratis verbis. prima colum. in primo volu. Vlterius
tamen & rectius conſideranti cõtraria opinio verior
6 adparebit.& primò,nam certum eſt,quòd † ad tortu-
ram deueniri non poteſt, niſi deficientibus probatio-
nibus,& ſic in ſubſidium probationum: vt not.Paul.
de Caſtr.in l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſcopis & cle-
ricis. Bald.& Alber. de Roſa.in l.obſeruare.quorum
appella.nõ recipiun. Baldus, in l.milites.C.de quæ-
ſtionib.& plenè Cæpol.in conſilio xxij.incipien.qui-
dam ruſtici Vicentini. ix.colum. vbi ſubdit, quòd eo
caſu, ſi iudex torqueret illum, contra quem ſubſiſte-
rent probationes, & ille perſeueraret in negando,
7 quòd huiuſmodi probationes † contra ipſum purga-
rentur per ipſa tormenta.& licet Bald. in dicta l.ob-
ſeruare.& in l.prima. C.de iuramen. calumn.dicat,
quòd imò iudex poteſt ſubiicere reum tormentis, li-
cet crimen ſit clarè probatum, & hoc vt ore proprio
fateatur, & appellare non poſsit, tanquam confeſſus
& conuictus, per textum, in dicta l.obſeruare. nam
reſpondet Cæpol. quòd hodie talis cauſa non debet
mouere iudicem, cùm per totam Italiam communi-
ter ſit prouiſum per ſtatuta terrarum, vt à ſententiis
capitalibus non liceat appellare: quòd maximè dico
vegere in hoc regno in † homicidiis, in quo per ritum 8
magnæ curiæ vicariæ cautũ eſt, vt à ſentẽtia lata con-
tra homicidam non admittatur appellatio: & eſt ſub
rubrica in quibus cauſis appellare non liceat. † Item 9
& ſecundò, præſuppoſito quòd per torturam proba-
tiones per teſtes de viſu poſsint purgari & eneruari,
prout plenè Alberic. & ſucceſsiuè Moder. in l.edi-
ctum. ff.de quæſtionibus. dicitur, quòd eo caſu reſul-
taret abſurdum, videlicet quòd eſſet in facultate iu-
dicis abſoluere delinquentem, & ipſum liberare per
indirectum, dum ipſum hortaretur ad tollerandum
torturam patienter ſibi inferendam: quia fortè non
grauiter ſibi inferret: quia eo caſu licet conuictus fue-
rit per teſtes, liberabitur. † Item & tertiò, cùm ap- 10
pellatio ſit iuris remedium aduerſus grauamen, vt
in cap.ſuggeſtum. & in cap. cùm ſpeciali.§.porro. de
appellationibus. eo caſu ipſum non admittendo, ſe-
queretur quòd iudex poſſet ſic indirectè & violenter
hominem necare, auferendo eidem beneficia appel-
lationis à iure conceſſa, quod permitti non debet:
iuxta ea quæ habentur per Bartol. in l.ſecunda. ff.de
re iudicata. per Abbat. & Philipp.Franc. in cap.cum
ſit Romana.de appellationib. † Quartò & vltimò, 11
quia de eodem met crimine non poteſt quis duplici
pœna puniri, cùm pœnæ qualitas debeat culpæ com-
menſurari: per textum, in l.ſancimus. C.de pœnis. &
in cap.quæſiuit.in fine de iis, quæ fiunt à maiori parte
cap.ita dixit Baldus in authent. vt omnes peregrini.
in vltimo notabili.C.communia.de ſucceſsio.& ſic
cùm pœna homicidij ſit capitalis: vt in l.nemo. C.
de epiſcopis audiendis. cum vulg. eo caſu homicida
confeſſus duplicata pœna affligeretur, videlicet pœ-
na capitis & pœna torturæ: quod non eſt dicendum.
Ita etiam in ſpecie dixit Tancred.de Corne. in ſua
compendioſa, in rubrica de quæſtionibus, circa ma-
teriam probationum. in vltima quæſtio. & ita etiam
in propriis terminis † recedendo ab iſta doctrina Bal. 12
in dicta l.vnica. reperio fuiſſe doctrinæ prædictæ re-
ſponſum per Magnificum dominum Tho. de Ferra-
tus de Brixia, in ſuis cautelis, in cautela quinta. in or-
dine. Sed quia ad tollendum omne dubium, fuit in-
ſtanter petitum per ipſum Coſmam ſe audiri in eius
iuribus, ex quo offerebat docere ad eius defenſionem
neceſſariam occidiſſe præfatum Ferdinandum: quo
caſu non habet locum doctrina Baldi in dicta l.vni-
ca.cùm ibi loquatur, vbi ſimpliciter quis confeſſus
fuiſſet homicidium feciſſe ad ſui † defenſionem, & 13
non offerendo aliter demonſtrare, quòd ad defenſio-
nem fecerat: ſed vbi quis obtulit verificare homici-
dium ad defenſionem perpetraſſe, tunc audiri debet.
Ita ad literam voluit idem Baldus, in cap.dudum. pe-
nultima columna. extrà de electio. vbi magiſtraliter
loquitur. & ſic licet aliqui de concilio Collaterali
fuiſſent alterius voti: attamen quia Baldus in dicta l.
vnica. de confeſsis, dum tenet poſſe procedi ad tor-
turam, præſupponit id locum habere, datis defen-
ſionibus, & ſic dato termino ad probandum, & non
euacuata confeſsione: vt ipſe Baldus clariſsimè lo-
quitur. Ideò ſectati tutiorem viam per hanc doctri-
nam

nam Bald.in prædicto cap.dudum.me exiſtente rela-
tore cauſæ,& ita votante,videlicet eundem Coſmam
admittendum ad ſuas defenſiones,fuit dictum meum
votum ſequutum per cæteros iudices ipſius magnæ cu-
riæ:& ſic fuit admiſſus præfatus Coſma ad faciẽdum
ſuas defenſiones.Quibus demum peractis,& publica-
to proceſſu,compertum fuit teſtes ad defenſam ipſius
Coſmæ productos,difformes in eorum diſpoſitioni-
bus,imò diuerſos & contrarios inter ſeipſos.nã aliqui
ex ipſis interrogati ſuper exceptione per ipſum poſi-
ta,in qua aſſerebat Ferdinandum occiſum per prius
euaginaſſe enſem contra ipſum Coſmam: reſponde-
runt, quòd præfatus Ferdinandus ſequebatur præfa-
tum Coſmam proiiciẽdo plures ictus aduerſus ipſum
cum enſe,ita quòd præfatus Coſma retrò cedebat: &
Ferdinandus proſequebatur ipſum , prout proſequu-
tus fuit vſque ad locum in quo Ferdinandus ipſe fuit
occiſus à prædicto Coſma. Alij verò teſtes eiuſdem
Coſmæ contrarium dixerunt,deponendo quòd præ-
dictus Coſma mortaliter proſequebatur,ſeu inſeque-
batur ipſum Ferdinandum , admenando plures ictus
aduerſus ipſum,vſque quo peruenit ad locum, in quo
prædictum Ferdinandum occidit. Item aliqui ex di-
ctis teſtibus depoſuerunt,videlicet vnus ex eis , quòd
Ferdinandus euaginauit enſem à principio , vſque ad
medietatem enſis,& impoſuit ſibi partem chlamydis
in brachio,ipſam aduoluendo in brachio. Alius verò
teſtis depoſuit,ꝙ prædictus Ferdin.ilico euaginauit to
tum enſem aduoluendo ſibi integrã chlamydẽ in bra-
chio.Itẽ aliqui depoſuerunt initiũ rixæ fuiſſe ante apo
thecã vicariæ.aliqui verò ante apothecã aromatariæ.
Ex quibus cõtrarietatibus inter eoſdẽ teſtes,& ab ipſo
met Coſma productos,cauſatur non modica ſuſpicio
contra ipſos,& potiſsimè contra ipſum Coſmã eoſdẽ
14 producentẽ.vnde † ſuccedit optima iuris diſpoſitio,
quòd vbi teſtes ſunt ſuſpecti,quòd falſum depoſuerint
debent pro cautela ſuper circunſtãtiis interrogari,vt
perpendatur an verum vel falſum depoſuerint : & ſic
vt eis credatur,vel non.glo.eſt no.in l.iij.§.teſtibus.ff.
de teſti.Azo in ſumma de teſtibus. penultima colum.
gloſſ.in cap.cauſam,quæ.verſic.tempore.de teſti. Spe-
cul.in titul.de teſti.§.quid iam de interrogatoriis.Fe-
lyn.in capitulo cum cauſam.extrà de teſtib.conſuluit
Alexander in conſilio xc.iiij.volumine. vbi in ſpecie
15 conſuluit,quòd dum iudex ſuſpicatur de falſitate † te-
ſtium debet teſtes ipſos interrogare , ſi ſtarent vel ſe-
derent tempore eorum depoſitionis , & de qualitate
veſtium illorum de quibus deponunt,& colore, & de
forma loquendi:& an ſimul vel ſeparatim peruene-
rint ad locum,& ſic de ſimilibus:& ſic data diuerſita-
te,eorum dictis non erit ſtandum:& bene faciunt no-
ta.per Bald.& Salycet.in l.teſtium.C.de teſtibus.per
Bald.in d.c.cùm cauſam.colum.quinta.& ibi ſubdit,
quòd huiuſmodi interrogationes non fiunt fruſtrà:
quia imò iudex quando ſuſpicatur contra teſtem de
falſitate,debet laborare circa huiuſmodi interroga-
tiones contra teſtes.& dicit honorari per Azo.in lo-
co prædicto.& idem tenuit Bal.in ſua margari.in ver-
ſicu.iudex.verſicu.cvij.& propriè.in verſic.iudex labo
16 rare debet.vbi formaliter inquit,quòd † iudex debet
laborare,vt intercipiat teſtem, ſi ei ſuſpectus videbi-
tur.& dicit ita velle Innocen.in cap.cauſam.in fine.
de teſtibus.imò eoſdem teſtes interrogando de cir-
cunſtantiis,licet inuoluere etiam in iis,in quibus ſub-
ſtantia rei non conſiſtit.Ita concludit Decius in reg.
ea quæ natura.de regulis iuris,numero 4.& 5.nume-
ro 32.vnde multò magis erit interrogandus in circun
ſtantiis pertinentibus ad actum, de quo quæritur. Ita
etiam conſulendo tenet Alexand. in prædicto conſi-
lio nonageſimo.& idem Alexand.in conſilio cliij.v.
colum.in v.volum.& in conſilio cliiij.ij. colum. eod.
v.volum.& dixit Bald.in l.fina.in fine commenti. C.
de teſtibus.quòd quando iudex habet teſtes ſuſpectos
debet eos capere,& inuoluere verbis:nec dare eis dila
tionem ad eorum malitiam inſtruendam : & allegat
Azo.in ſumma eiuſdem titul.& idem tenet Baldus, in
l.j.§.editiones.ff.de edendo.refert & ſequitur Iacob.
de ſancto Georgio in l.qui falſa.in fine. ff.de teſtibus.
Ex quibus omnibus per me allegatis,ac apertis libris
exhibitis,viſum fuit communi voto Magnificorum
iudicum ſociorum meorum eſſe producendum ad tor
turam contra præfatum Coſmam inquiſitum , vt ex-
plicitè veritatem deponere debuiſſet ſuper homici-
dio per ipſum commiſſo,ſtante dicta diuerſitate, imò
contrarietate maxima inter teſteſmet per ipſum pro-
ductos.Sed quia quampluresteſtes depoſuerant,quòd
primo loco Coſma ipſe inſultatus fuerat à prædicto
Ferdinando,& proſequutus eundem Coſmam vſque
ad locum,in quo occiſus fuit Ferdinandus præfatus ab
eodem Coſma;& iuris diſpoſitione ſancitum eſt ſtan-
dum eſſe † maiori numero teſtium à me producto- 17
rum:licet minor pars contrarium probet,ſeu dicat vt
dixit pulchrè Bartol.in l.prima.ff.de ventr. inſpicien.
& conſuluit Alexan.in conſilio.lxiiij.in ſecundo volu
mine.Cyn.in l.prima.C.de iureiurando.& Barto.vbi
ſuprà ,dicit quòd eſt quæſtio pulchra & quotidiana
multum:attamen concurrente maxima perſeuerantia
ipſius Coſmæ in tortura ,ſemper aſſerendo quòd ad
defenſionem occiderat:& quòd ipſe Ferdinandus eun
dem Coſmam proſequebatur cum enſe:& ipſe Coſma
ſemper retrocedebat,& reculabat ſe defendendo:fuit
tandem arbitratum per illuſtriſsimum ac reuerendiſ-
ſimum dominum Cardinalem Columnam,Locumte
nentem generalem Cæſareæ maieſtatis , præfatum
Coſmam eſſe condemnandum ad remigandum in tri
remibus Regiis eius vita durante : prout ita per ſuæ
reuerendiſsimæ dominationis ſchedulam condemna-
tus fuit:& certè prudentiſsimè,& cum maxima circun
ſpectione:adeò ꝙ meo iudicio quilibet merus Iuriſcõ-
ſultus aliter melius arbitrari non potuiſſet : maximè
cõcurrẽte partis offenſę remiſsione in actis producta.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriuſque
Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Crimen veneni deteſtabile & execrandum , & longè grauius homicidio:& vendens & emens venenum , puniuntur:licet mors non ſequatur.*

2 *In criminibus occultis,quæ vt plurimum per vnum ſolum committuntur,lex contentatur facilioribus indiciis.*

3 *Præſumptiones & coniectura ſufficiunt loco plenæ probationis in criminibus occultis,ad torturam,veluti in crimine veneni.*

4 *In his,in quibus liquidæ probationes haberi non poſſunt, ſufficit,quòd iudex ex vehementi opinione ſe informet. Et coniectura habentur eo caſu loco probationis.& numero 5.*

6 *Socius criminis probat contra ſocium in criminibus*

occidiis.

7 *Fides torti augetur per torturam.*

8 *Ratione enormitatis criminis licet iura tranſgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia inquiſito & comparentibus pro eo, etiam aduocato. Nobiles licet regulariter furcis non ſuſpendantur: tamen ratione enormitatis criminis ſuſpenduntur, & in altioribus furcis.*

9 *Ex cauſa enormitatis criminis ex proceſſu informatiuo proceditur ad torturam.*

10 *Crimina atrocia non comprehenduntur in diſpoſitione generali. Et indultus ſeu abolitio criminum non extenditur ad crimina ſeu grauiorum criminum, nec ad crimen falſi. & num. 11.*

12 *Vna præſumptio tollitur per aliam, & vnum indicium tollitur per aliud: & vna coniectura per aliam. & numero 13. & 14.*

15 *Confeſſio damnati ad mortem, dum tranſmittitur ad ſupplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipſum, ſi tunc ipſum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem. & nu. 16. & 17.*

18 *Seruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet.*

20 *Indicia ad torturam contra aliquẽ eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium.*

21 *Teſtis vnus bonus facit indicium ad torturam, niſi alia coniectura reſiſteret in contrarium.*

22 *Torquendus ſi ex proceſſu haberet aliqua indicia pro ſe, indicia quæ extarent contra ipſum debent eſſe magis vrgentia.*

Prima limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ, vide in præced. nibus nu. 20. 21. & 22.

23 *Inquiſitus, contra quem extant indicia ad torturam, ſi allegaret talia, quæ ſi probaret, non torqueretur, debet ſuperſederi in tortura.*

24 *Secunda limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ. Præeminentia magnæ curiæ habet locum contra valde diffamatos, & in notorijs criminibus concurrente leuitate vitæ torquendi.*

25 *Quando homo interfecit hominem, omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maieſtatem.*

26 *Contra homines malæ conditionis & famæ poteſt procedi ad torturam, non data copia indiciorum, etiam de iure communi.*

27 *Tertia limitatio ex præmiſſis, quòd præeminentia præfata non habeat locum contra hominem bonæ famæ.*

28 *Præſumptio delicti, tollitur ex præſumptione bonæ famæ.*

29 *Quarta limitatio præeminentiæ ibid.*
Allegans teſtes contra ipſum productos, eſſe ſibi inimicos capitales offerendo verificare in promptu, eſt audiendus, & ſuperſedendum in tortura.

30 *Teſtes inimici non admittuntur etiam in crimine læſæ maieſtatis, nec hæreſis.*

31 *Quinta limitatio ad præeminentiam prædictam, ibid.*

32 *Ad hoc, vt procedi poſſit contra inquiſitum, requiritur quòd ante omnia præcedat infamia contra ipſum, aliàs teſtes deponentes ſuper dicta inquiſitione, non probant, ſed corruit inquiſitio.*

33 *Iudex poteſt ſe informare de infamia ſeu bona fama à teſtibus etiam inhabilibus ſine ordine & forma iudicij receptis, & ſine ordine iudiciario.*

34 *Longè deterius eſt hominem veneno necare, quàm gladio occidere.*
Sexta limitatio eſt in d. nu.

35 *Septima limitatio eſt, quòd non habet locum præeminentia niſi præcedat infamia.*

36 *Quæ requirantur ad hoc, vt quis dici poſſit infamis per delictum.*

37 *Talis quis non dicitur, niſi ſit pronunciatus pro tali.*

39 *Induſtria perſonæ eſſe talis dicitur electa, vbi dicitur in commiſſione, tu per te cognoſcas.*

40 *Informes per teipſum, ſi dicitur in literis apoſtolicis, non poterit alteri ſubdelegari.*

42 *Iudex in criminalibus debet ipſe examinare teſtes: nec notarius alterum hoc facere poteſt, niſi ſibi committatur.*
Præeminentia præfata non habet locum, quando teſtes non fuerint examinati per magnam curiam: & ſic erit octaua limitatio.

43 *Nona limitatio eſt, vt non habeat locum præeminentia præfata, vt ſi ſemel eſt data tortura poſſit reiterari.*

44 *Priuilegium contra ius debet intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm poſſit.*

VOTVM. III.

AEterni numinis præſidio pia mente, ac recto corde inuocato, Amen. In cauſa inquiſitionis formatæ aduerſus honorabilem Galienum de Ciuitate Cauæ, mercatorem ex vna, & Regium fiſcum inquirentem ex altera, ſuper venenatione & morte indeſequuta in perſonam quondam Iulij Longi in Ciuitate Licij, præſentato proceſſu Regij Capitanei Licienſis introducto per appellationis remedium in prouinciali audientia Idrontina, inſtante orbato parente præfati quondam Iulij, appellante, ac interpoſito decreto per eandẽ audientiam, minimè indicia contra ipſum fuiſſe purgata per torturam illatam quondam Antonio inquiſito, tanquam mediatore veneni traditi, & nihil confitente. Quamobrem reiterata tortura in eundem Antoniũ licet à principio negaſſet, tandem prædictum Iulium, venenaſſe aſſeuerauit mãdato eiuſdem Galieni, à quo venenum ipſum, ſeu arſenicum recepiſſe affirmauit, & impoſuiſſe in cyatho ſerupi traditi eidem Iulio tunc infirmo: quod quidem per prius in curia eiuſdem Capitanei negauerat impoſuiſſe, prætextu quòd tenebat mannam in manu tradendam eadem nocte honorabili Perrello ſimiliter infirmo: & quòd venenum præfatum præfatus Galienus ſibi conſignauerat in quodam cartocio, eodem prius triturato per eundem Galienum: & hoc præſente quodam ſeruulo ſeu mancipio eiuſdem Galieni, qui ſeruus examinatus depoſuit ambos ipſos trituraſſe quandam rem albam, qua aſſignata per præfatum Galienum eidem Antonio paulatim inſimul receſſerunt vſque ad ianuam domus adinuicem interloquentes. Galienus ipſe in ſua depoſitione aſſeuerat dediſſe rem albam in cartocio eidem Antonio, quæ erat manna ſumenda per Petrellum infirmum in medela ſibi danda eadem nocte, ac deferẽda per præfatum Antonium: bene verum, quòd trituraſſe negauit, cùm manna non trituretur, id probare ſe offerens vnà cùm ætate ſeruuli præfati nunc non excedentis ætatem vndecim annorum. Et tandem vltimo loco introducta cauſa per remedium appellationis ſimiliter in magna curia vicariæ per præfatum Galienum, & querulante, ac fiſci patrono inſiſtentibus debere ad torturam procedi contra præfatum Galienum; concurrente inſuper prætenſa inimicitia

micitia inter ipſum querulantem, & præfatum Galie-
num annis elapſis tere decem ex cauſa quarundam in-
iuriarum prolatarum adinuicem: Hæſitatum fuit, an
torqueri poſsit. Et habita ordinatione ſuper puncto
præfato eſſe votandum coram reuerendiſsimo, & Il-
luſtriſsimo domino Cardinali Columna Locum te-
nente generali Cæſareæ maieſtatis, dixi prima conſi-
deratione dicendum videri, quòd ſic præſuppoſita cri
1 minis enormitate veneni, † quod deteſtabile & exe-
crandum eſt, per text. in l. j C. de maleſi. & mathe. & in
l. prima. §. primo. ff. ad legem Corneliam de ſicar. in-
tantum, quòd eſt longè grauius homicidio: per text. in
dicta l. prima. de maleſi. adeò quòd in regno vendens
& emens venenum, puniuntur: licet mors non ſequa-
tur: per text. in conſtitutio. regni. Quicunque toxi-
cum. maximè cùm habeat ſecum admiſtum crimen
proditionis, vt inquit Bald. in l. cùm fratrem. C. de his
quibus vt indig. & in l. nemo. C. de ſumma trin. & fide
2 cathol. & maximè, cùm ſimus in † delictis occultis, &
quæ vt plurimum per vnum ſolum committuntur: &
ideò lex eſt contenta facilioribus indiciis ad torturam
quàm in aliis. Ita Bald. in l. nemo. C. de epiſco. audi. &
in dicta. l. cùm fratrem. & conſuluit Alexand. conſilio
lxxvij. primo volumine. & conſilio lxij. in tertio volu-
mine. & Moder. Senen. in tractatu ſyndica. in verſic.
tortura. Item in occultis criminibus ex eorum natura
veluti in veneneatione, nedum ex iuris diſpoſitione ad
torturam, verùm etiam ad cõdemnationem præſum-
3 ptiones, & coniecturæ ſufficerent in locum † plenæ
probationis. c. Michael. extrà de fili. presbyter. cap. ve-
niens. el ſecundo. de teſtib. Anton. de Butr. & cæteri in
cap. tertio loco. extrà de probatio. & plenè Iaſ. in l. ſi
quis ex argentariis. §. prætor ait. de eden. & conſuluit
Alexand. conſilio xxiiij. in ſecundo volumine. & ante
eum Pau. de Caſtr. in conſilio cclxxviij. Viſo proceſ-
ſu. & ideò dixit Bald. in l. in illa ſtipulatione, ſi Calen-
dis. in fine. ff. de verbor. obligat. quòd in omnibus in
4 quibus † claræ, & liquidæ probationes haberi non
poſſunt, ſufficit quòd iudex ex vehementi opinione ſe
informet. & alibi dixit ſatis ad propoſitum Angel. in
dicta l. ſi quis ex argentariis. quòd vbi difficile eſt pro-
5 bare veritatem † facti, coniecturæ habentur loco ple-
næ probationis. Primò adparet in caſu de quo quæri-
6 tur, nos eſſe in delictis occultis, in quibus † ſocius cri-
minis probat contra ſocium, per text. in cap. fina. ex-
trà de teſti. cogen. Ita dixit Bald. & Saly. in l. quoniam
liberi. C. de teſti. Anto. de Butr. in cap. quoniam. extrà
eodem tit. Franciſ. de Are. in conſilio lxj. & maximè
ſtante eius depoſitione, id eſt, ipſius Antonij, facta in
7 tortura, & ſic magis augetur fides torti, † vt no. in l. ex
libero. ff. de quæſtio. ita dixit Bartol. & Baldus in l. pri
8 ma. C. de ſum. trinit. & fide catho. † Vltimò non ob-
mittendum cenſeo, quòd concurrente criminis enor-
mitate, iura tranſgredi liceat, per text. in l. per omnes.
C. de defen. ciuita. vbi ratione enormitatis delicti in-
quiſito, & pro eo comparentibus, interdicitur audien
tia. per quem text. dixit pulchrè Angel. in tracta. male-
fic. in verſic. & veſtem cæleſtem abſtulit. in verſicu.
non obſtante, quòd pro inſignibus malefactoribus iu-
dex interdicit officium aduocato. Hinc voluit Bald.
in cap. obiectus. qualit. olim. feud. alie. pote. quod pro-
pter caſus terribiles licet iura tranſgredi. Hinc dixit
Bald. in cap. cùm quidam. in fine. de iureiurand. quod
licet nobiles furcis non ſuſpendantur, tamen concur-
rente enormitate criminis ſuſpenduntur, & altiori-
bus furcis. Vnde ſtante criminis immanitate, videre-
tur dicendum poſſe procedi ad torturam ex proceſſu
informatiuo contra præfatum Galienum, per textum
in cap. pro humani. de homi. in vj. † ibi in verſicu. pro- 9
babilibus argumentis, per quem ita tenet Hoſtien.
Ioan. Andræ. & Geminia. ac Philipp. Franc. ibidem. &
ſequitur Hippol. Marſil. in l. prima. in princip. ix. co-
lum. ff. de quæſtionibus. Alexand. in conſilio lxv. pri-
mo volumine. & in conſilio xlj. ſecundo volumine.
maximè vigente in loco copia falſorum teſtium, vt
ibidem meminit Alexand. & optimè etiam conſuluit
Andræas Barba. in ſuo conſilio penultimo. primo vo-
lumine. † Maximè, cùm in qualibet diſpoſitione nun- 10
quam de iure intelligantur crimina. & delicta atro-
ciora incluſa, nec contineri prout in ſimili ponit glo.
in l. ſecunda. ff. arbor. fur. cæſa. quòd propter immani-
tatem criminis reus mortuus, poteſt dari beſtiis la-
niandus in cibum, licet in aliis debuiſſet humari. &
alibi dixit gloſſ. in §. per contrarium. inſtitut. de hære-
di. quæ ab inteſt. defer. quod propter enormitatem cri
minis fama defuncti damnatur. Hinc Ludouic. in l. ſi
quis in graui. §. hi quoque. ff. ad ſillan. dixit, quod ſi per
ſtatutum conceditur abolitio, ſeu indultus delinquen
tibus, non attenditur ad criminoſos grauiorum crimi
num. & dixit Barto. in l. Lucius. in fine. ad Turpillia.
† quod eo caſu non comprehenderetur crimen falſi 11
in remiſsinne ſeu indultu. Quibus non militantibus
ſum voti contrarij, & contrariam ſententiam arbi-
tror de iure veriorem. Et imprimis conſidero, quòd
contra eundem Antonium, dum fuiſſet formata in-
quiſitio veneneationis præfatæ, fuit compertum, quòd
in magazeno, in quo ipſe degebat, adſtabat quoddam
mortarium marmoreum, abſconſum ſubtus gradus,
in quo paulò ante fuerat audita trituratio, ſeu ſonitus
per vicina ſeu à vicinis, & ipſo mortario viſo ac inſpe-
cto per plures expertos, repertum fuit toxicum, ſeu ar-
ſenicum fuiſſe in eo trituratum, concurrente maximè
querela vxoris defuncti venenati, in qua aſſerit ipſum
Antonium trituraſſe venenum in mortario prædicto
exiſtente in magazeno, ob quod Aſſeſſor curiæ capi-
tanei Licienſis cum magiſtro actorum acceſsit ſuper
loco, & comperto mortario prædicto illud exhibuit
expertis iam examinatis, & atteſtati ſunt, vt ſuprà.
Concomitatur etiam prædictis venenum compertum
fuiſſe emptum per eundem Antonium à Leone ſagi-
ſta aromatario, vt verificatum eſt, ad inſtantiam eiuſ-
demmet curiæ coadiutoris, qui etiam produxit in te-
ſtem Robertum famulum præfati quondam Iulij, de-
ponentem de malo animo prædicti Antonij aduerſus
Iulium, & inſuper, quòd per Diomedem patrẽ ipſius
Iulij fuerat ſcriptum eidem Iulio, vt ſub pœna male-
dictionis paternæ eundem Antonium dimitteret ab
eius ſeruitiis. vnde ſuccedit iuris diſpoſitio, † ꝙ vna 12
præſumptio tollitur per aliam. dixit Barto. in l. diuus.
C. de in integ. reſtit. Cyn. in l. ſi cum dotem. §. tranſ-
grediamur. ff. ſoluto matrimonio. Bald. in l. fina. de hæ
redi. inſtitu. & in l. quamuis. C. de impuber. & aliis ſub
ſtitut. & conſuluit Alexand. conſilio lxxvij. vbi dicit
† quòd vnum indicium tollitur per aliud, & probat 13
bene textus in capit. auditis extrà de crimi. falſi. & c.
tuam. & ibi gloſſ. extrà de ſponſalib. Ioann. de Ana. in
conſilio xix. incipiente, Viſis inſtrumentis. in tertia
columna. Alexander in conſilio ciij. incipiente, vide-

tur.ſeptima columna,primo volumine.& habetur in
l.maret.& ibi Angelus & Salic.C.de calumn. & idem
14 dicimus in coniecturis. † quòd vna coniectura tolli-
tur per aliam.Bald.in conſilio cccij.incipiente, pro-
ponitur.in ſecundo volumine.Fulgo.in conſil.clxxiij.
incipiente,in cauſa,&c.Angelus in l.iniuriarum.in §.
ſi quis de honoribus. ff. de iniuriis.Accedit inſuper,
quòd dum præfatus Antonius delictum iam confeſſus
fuiſſet,tranſmiſſus ad ſupplicium, & propriè eo tem-
pore,quo eius peccata confeſſus fuerat ſacerdoti, &
exibat à carcere, vt duceretur per miniſtrum , ſeu
executorem iuſtitiæ ad patibulum furcarũ, qui etiam
& poſt in itinere,& vſque ad locum patibuli,& mor-
tis inſtantis ſemper aſſeruit,& aſſerebat ſe falsò incul
paſſe prædictum Galienum ad alicuius ſuggeſtionem,
& quòd Galienus fuerat innocentiſsimus.quo caſu li-
cet ſtetur contra ſeipſum , confeſsio tamen prædicta
15 ſua ad exculpationem ipſius Galieni probabit , † &
proficiet eidem Galieno.Ita in propriis terminis vo-
luit Andræas de Iſernia in conſtitut.regni, ſi damna
clandeſtina.Et idem etiam voluit Hippo.Marſil.nul-
lam de Andr.faciens mentionem,in ſua pract. crimi-
nali.in §.reſtat.in quarta columna. Pro quorum opi-
nionum corroboratione facit ratio à communiter
accidentibus,cùm quilibet videns ſe de proximo mo-
riturum,non præſumatur mentiri,aut Deum offende-
re:& maximè tali tempore,quo anima diſceſſura eſt à
corpore: & experientia quotidie comperimus ſica-
rios,ac facinoroſos tunc temporis ad maximam con-
tritionem & pœnitentiam redactos.ob quod pulchrè
refert diuus Hieronymus,quòd facilè omnia contem
nit,qui cogitat ſe moriturum,& multò fortius,qui re-
peritur in inſtanti periculo mortis,& minimè euade-
re poſſe præuidet:& ſic aſſerens quem conſtitutum in
16 mortis articulo, † mentiri,diceret contra veriſimile,
contra quod veniens,audiri non debet. Ita dicit Pe-
trus de Ancharano in conſilio clvij. incipiente, viſa
facti narratione.in ſeptima columna. Nec militaret
dicere,prout dicit Baldus in titulo,de pace Conſtan.
in verſicu.vaſalli. quòd non omnis qui moritur, ſit
ſanctus Ioannes Bapriſta ſeu Euangeliſta,nam ex hoc
non tollitur,quin maior pars migrantium ab hoc ſe-
culo, non nitatur mori abſque onere conſcientiæ:
vt à communiter accidentibus compertum eſt: quod
eſt validum argumentum: & non à rarò contingen-
tibus. l.certi condictio.§.ſi numos.ff.ſi certum peta-
tur.l. palam. ff.de ritu nuptia.& leges adaptantur ad
ea,quæ frequentius accidunt. vulgar.l.nam ad ea.de
17 legibus. † & maximè cùm conſtitutus in mortis arti-
culo, non præſumatur mentiri.ita Baldus in conſilio
xxv.incipiente,caſus,ſuper quo.ſecunda columna, in
primo volumine.cùm nemo præſumatur immemor
ſalutis æternæ.l.finali.C.ad leg.Iul.repetund.cap. ſan-
cimus.prima quæſtione ſeptima.& maximè dum la-
borat.in extremis: quia eo caſu non præſumitur men-
tiri,dum cogitat eius animam breui ab eius corpore
ſeparari.& idem reperio conſuluiſſe eundem Marſil.
in ſuo conſilio cix. penultima columna. numero 30.
& 31. Nec militaret depoſitio olim ſeruuli ipſius Ga-
lieni,de qua ſuprà,dum depoſuit vidiſſe triturari quan
dam rem albam per ambos,& quòd demum illa appo
ſita in cartocio per præfatum Galienum eandem aſ-
ſignauerat eidem Anton.accedendo cum eo vſque ad
ianuam domus,in qua adſtitit per certum temporis
ſpacium,cum eo ſecretè alloquendo. Antonius ve-
rò nihil de trituratione prædicta, nec per ſe, nec per
Galienum facta depoſuit,nec quòd ſteterit poſt habi-
tum cartocium cum ipſo aliter loquendo: ſed ſolùm
depoſuit, quòd aſsignato ſibi cartocio dixerat ſibi,
va mo che e andato Roberto per lo ſeruppo, & ponencello
dentro, & ſic ipſe receſsit:quod quidem non adparet
eſſe abſque diuerſitate,imò contrarietate inter eos:&
tamen circunſcriptis prædictis abſque veri præiudi-
cio,depoſitio illius ſeruuli contra dominum non te-
net,quando verè ſeruulus ille fuiſſet maior ætate, niſi
alia concurrerent indicia contra † dominum, vt di- 18
cit Bartol.in l.inter omnes.in §.rectè.ff.de furt. Bart.
in l.quæro.in fine.ff.de ædil.edict.& in l.cùm proba-
tio. ff. de probatio. & conſuluit Alexander in conſi-
lio.xxiiij.in ſecundo volumine.imò etiam ſeruus, qui
liber reputaretur,teſtis eſſe non poteſt,dicit Specu.in
titulo,de teſte.§.primo.verſiculo,quid ſi tantum.ma-
ximè, † cùm dicatur vilis perſona, & ſic non poteſt 19
in cauſa graui,imò grauiſsima,prout eſt iſta, teſtifica-
ri,niſi cum tortura .Ita voluit Baldus in l. milit. C.de
quæſtionibus.& melius in authent.ſi dicatur. vltima
columna.verſiculo,tertio caſu.C.de teſtibus, & inde
ſatis ad propoſitum ex præfatis ſuccedit magna, imò
maxima eliſio indiciorum præfatorum. & iure cau-
tum eſt, quòd vbi extarent indicia ſufficientia ad tor-
turam † contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat 20
in contrarium,illa elideret,intantum quòd torqueri
non poſſet vigore illorum indiciorum : voluit Ioan.
Andr.in regula,cùm in contemplatione. de regul.iu-
ris.Bald.in l.finali.C.de probatio.& in l.prima.ad fi-
nem.C.communia de leg.ita in ſpecie conſuluit Ale-
xand.de Imo.in conſilio clxxix.tertia columna,ſecun
do volumine.& ideò dixit in ſpecie Bald.in l.ſecunda.
prima columna.quorum appella.quòd licet vnus bo-
nus teſtis faciat indicium ſufficiens † ad torturam, id 21
intelligendum eſt, niſi aliqua alia coniectura reſiſte-
ret in contrarium.Ita etiam conſuluit Alexander in
conſilio cxxiiij.incipiente, quoniam abundè dedu-
ctum & allegatum eſt in ſecunda colum.in ſexto volu-
mine.& ideò non ab re dixit Barto.in l. prima.§. ad
quæſtionem.verſic.nec facilè.ff.de quæſtio.quod quã-
do torquendus † habet aliqua indicia pro ſe, indicia 22
quæ vrgent contra ipſum , debent eſſe magis grauia,
ita quòd præponderent,adeò vt ad torturam deueniri
poſsit.Idem referunt & ſequuntur Moder.Senenſes in
tracta.de indi.& tortu.v.chart.in verſicu. circa quin-
tam quæſtionem. verſicul. illud eſt bene not. & iſta
erit prima limitatio ad præeminentiam magnæ cu-
riæ vicariæ,& eius virtute procedi non poſſit ad tor-
turam,quando aliquid vrgeret contra indicia, vt ſu-
prà:ſeu quando aliqua coniectura reſiſteret in contra-
rium:ſeu quando in informatione capta contra inqui
ſitum eſſent aliqua indicia pro ipſo inquiſito,id eſt,in
eius fauorem,& illa quæ adparent contra ipſum, non
eſſent longè magis grauia:per ſuprà dicta.& licet poſ-
ſet per prædicta dici eſſe tres limitationes ad præemi-
nentiam præfatam:attamen quia reflectuntur in vnũ,
ego poſui pro vna tantùm. item adducitur,quòd Ga
lienus ipſe allegauit ſeu obiecit ſeruum illum eſſe
impuberem, & minorem vndecim annorum , & tem
pore lati teſtimonij ſunt iam duo anni elapſi , erat
iam minoris ætatis vndecim annorum , offerendo il-
lud verificare, quod tantò magis eſt: offerendo inſu-

per

per ſe probaturum rem illam albam, quam dederat Antonſo, fuiſſe mannam, eidem erogatam pro medela Petrelle præfati, vt ſuprà. Ex quibus videtur talia in
23 medium adducere, † quæ ſi probaret, ceſſare deberet tortura. & ideò eo caſu audiendus eſt ſuperſeſſa tortura. Ita in propriis terminis tenet Gand. in tract. malefic. ſub rubrica, quis ſit effectus quæſtionis. in verſi. ſed quid erit de quæſitio. de facto ſubdens, quòd ita ſuper hoc ſibi cõſuluit do. Lambertinus Rampolus. & idem voluit Paulus de Leaz. in commento. c. grauis. de depoſi. circa vltimam colum. Et idem in propriis terminis reperio conſuluiſſe Alexan. in conſilio. lxv. in primo volumine. Et idem in regno tenet in ſpecie dominus Bartol. de Capua, in cap. regni, incipiente: ſi iuſtè quis appellauerit. ſub tit. quòd recipiatur appellatio à tormentis. in additione incipien. ſed pone. circa fi. & ratio vrgentiſsima ſuperſedêdi in tortura, erit, vt ipſi dicũt, quòd ſi poſt torturam differretur defenſio, nunquam per appellationẽ poſſet poſteà recuperare detrimẽtum membrorum: & ſic poſt ſibi illatam torturam tardè probaret, cùm iſtud grauamen poſteà non ſit reparabile. l. ij. ff. de appellat. recipien. & idem probat præfatus dominus Bartholomeus de Capua vbi ſuprà, dicens quod ſerò appellaretur, ſi prius poneretur ad torturam. Et iſta erit ſecunda notabilis, & menti tenenda limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ. Nec reſpectu enormitatis criminis vendicaret ſibi locum præeminentia prædicta in caſu præmiſſo, cùm illa ortum ſumpſerit à capitulis regni: & præſertim à cap. in accuſatis. à cap. tormentis. à cap. iuris cenſura. à cap. prouiſa iuris ſanctio. & à litera arbitrali, ſi cum ſceleratis &c. quæ melius & clarius cæteris loquitur. Ex quorum capitulorum & literatum diſpoſitione adparet conceſſa dicta præeminentia torquendi eidem magnæ curiæ ex proceſſu informatiuo: vt dicit Par. de Puteo in tracta. ſyndic. in verſi. tortura, in cap. quia plerunque. in verſic. an ſi quis dixerit. ſecunda colum. vbi ſubdit, quòd raò vtitur magna curia præeminentia prædicta, niſi in latronibus inſignibus
24 † valde diffamatis, & in notoriis criminibus: concurrente tamen leuitate vitæ torquendi. Et idem ſequitur Afflict. noſter Neapolitanus in ſuis deciſio. quas dicit eſſe ſupradicti conſilij in deciſio. cccxcj. vbi in ſpecie teſtatur fuiſſe in ſupradicto conſilio dictum & concluſum tam per iudices magnæ curiæ vicariæ, quàm per ſupradictum conſilium, quòd contra latrones inſignes diſrobatores ſtratarum, incendiarios, violentos raptores, & cõmittentes grauia crimina, contra quos laborat infamia, contra iſtos procedi poteſt iuris ordine non ſeruato, & ſic ex proceſſu informatiuo ad torturam, ſed ſi inquiritur contra vaſallum regis bonæ famæ, de aliquo delicto non notorio, tunc non eſt iuſtum, quòd procedatur ad torturam ex proceſſu informatiuo: quia eſſet tollere defenſionem, quod iura abhorrent: & ita demum ſubdit vidiſſe ſeruatum: & hoc reſpectu ſtyli in ipſa magna curia: qui ſtylus ſeruari debet. Ita in particulari conſuluit Alexand. de Imol. in conſilio xlj. incipiente, habita ſuper contentis. vltima columna, in ſecundo volumine. vbi etiam dicit, quòd ſtylus & conſuetudo poſſunt derogare ſolennitati citationis: vt dicunt Bartolus, & Salycet, in authentic. ſi quis in aliquo. C. de edend. & idem reperio conſuluiſſe Alexand. in ſuo conſilio lxv. in primo volumine, quod maximè intelligendum eſt cum grano ſalis, vbi agitur de vita hominis: cùm ad Deum ſpectet, quando velit hominem mori: quia vt dicit Hermogenes Philoſophus, vt refert Ariſto. in libro de regimine principis. ante. de regis iuſtitia. quòd
quando creatura interficit † creaturam, omnes vir- 25
tutes cælorum clamant ad diuinam maieſtatem, dicentes, domine ſeruus tuus vult eſſe tibi ſimilis: & Deus reſpondet, ipſe interficit & interficietur, mihi vindictam, & ego retribuam, & ideò quando iudex ritè & rectè aliquem condemnat ad mortem, hoc facit tanquam miniſter Dei: ſecus quando non ritè nec rectè: & ideò ſatis aduertendum. Et vltra prædictam præeminentiam & capitula regni, & ex quibus ſtylus
ſeu præeminentia præfata dicitur emanaſſe: extat 26
etiam iuris communis † diſpoſitio, vt contra hominem malæ conditionis & famæ poſsit iudex procedere ad torturam, non data copia indiciorum. Ita tenet ſingulariter Guido de Suza, in tractatu maleficio. ſub rubrica, qualiter fiat inquiſitio. in princip. Gandi. in tractat. malefic. ſub rubrica, quomodo cognoſcatur de malefic. per inquiſitionem. in verſiculo, ſed quæro facta & completa. & ibi allegat hoc voluiſſe Specul. de quo ibi per eum. & ita etiam præfatos Doctores referendo, tenet Auguſti. Ari. in additio. ad Angel. in tractat. maleficio. in verſicu. fama publica. in quinta chart. in verſicu. item aduertas. in addit. incipiente, tu autem in hac materia adde vnam ſingularem limitationem. Verùm limitat procedere; quando iudex ex officio procederet: ſecus ſi ad poſtulationem partis: quia tunc eſſet danda copia. & idem refert & ſequitur Hyppoli Marſil. in l. prima. octaua columna, verſicu. & inquantum, ff. de quæſtio. & ideò ex ſuprà ſcriptis elicio tertiam limitationem ad præeminentiam magnæ curiæ, vt non habeat † locum contra hominem 27
bonæ famæ, etiam quòd contra ipſum exiſteret indicium ad torturam ſufficiens: vt pulchrè voluit Baldus in l. finali. in fine. de probatio. vbi in ſpecie dicit, quòd licet contra inquiſitum ſit indicium ſufficiens ad torturam, ſi tamen ſit bonæ famæ, non poterit torqueri. Idem refert & ſequitur Alexand. in l. finali. in apoſtil. ff. de quæſtion. & idem Alexand. in conſilio nonageſimo incipiente, viſo themate ante ſcripto. penultima columna, in tertio volumine. Catald. de Viſſo, in tractatu ſyndi. in verſiculo cccccxlij. incipien. adde, quia ſæpe. Cornel. in conſilio lviij. incipient. viſa inquiſitione. quarta columna, ſecundo volumine. Cæpol. in conſilio xl. incipien. Lucius. nona columna. Alexander in l. finali. ff. de quæſtionib. quarta & penult. apoſtil. Philip. Decius conſilio clxxxix. incipient. lætatus ſum penultima columna. vbi allegat Baldum in l. prima, in fine. C. de loca. dicentem, quòd præſumptio de-
licti tollitur ex præſumptione † bonæ famæ: imò ex 28
bona ſama indicium tale ſufficiens ad torturam extinguitur. voluit Baldus & Ioan. de Imol. in l. finali. ff. de hæredib. inſtitu. Salicet. in l. finali. vltima columna. de quæſtion. Auguſt. in additio. ad Angel. in verſic. fama publica. in additio. magna. incipient. tu autem in hac materia. & idem pulchrè conſulendo ſequitur Hypp. Mar. in ſuo conſilio lxxiiij. quarta columna. primo volumine. Præterea allegauit præfatus Galienus nonnullos teſtes examinatos contra ipſum eſſe ſuos inimicos capitales. & ideò limito & quartò non habere locum præeminentiam præfatam, vt quis torqueri poſsit ex proceſſu informatiuo, vbicunque tor-

29 quendus dixerit teſtes examinatos † contra ipſum,
eſſe ſibi inimicos capitales, id probare ſe offerens in-
continenti: quia eo caſu debet audiri: nec poteſit ad
torturam procedi: ſed interim differri. text. eſt in §. ſi
verò quis dicat. in authen. de teſti. ita in particulari
voluit Felin. in c. ex parte. vlti. colum. extra de teſti. &
idem ante eum voluit Andreas de Iſer. de quo Felin.
non meminit in conſtitu. regni, humanitate penulti.
30 colum. † quod comprobando, dico quòd licet in cri-
mine læſæ maieſtatis admittantur teſtes inhabiles &
infames, ſicut etiam in crimine hæreſis: vt inquit Bar-
to. in l. in quæſtionibus. ff. ad leg. iul. maieſt. plenè Ale-
xand. in conſil. xj. in j. volum, attamen non admitten-
tur teſtes inimici: vt dicit Bart. in d. l. in quæſtionibus.
& ante ipſum Specul. in titu. de accuſa. §. j. verſic. fin.
Alexand. conſilio cxxvj. in iij. volumine. Pat. de pute.
in tracta. ſyndic. in verſicu. ſuſpicio. vbi nullam de
præallegatis deciſionibus mentionem facit. Item. hu-
iuſmodi præeminentia ſumpta ex præfatis capitulis
regni, non ita nudè & indiſtinctè locum habere in-
telligenda eſt, & indifferenter, ſed contra diffama-
tos & reprobos: vt patet ex verbis dictæ literæ arbi-
tralis: ſi cum ſceleratis &c. ibi, dum dicitur, quos nota-
biliter fama grauat. & infrà ibi, aut infamatos. Item
habebit locum contra infamatos grauiorum ſcele-
rum, & vulgari quodammodo populi opinione gra-
uatos. Item vendicat ſibi locum iuxta mentem & ver
ba ipſorum capitulorum, videlicet contra reiterato-
res criminum. Quod ſatis ponderandum eſt, vt adpa-
ret in cap. prouiſa iuris ſanctio. ibi: frequentiuſq; pec-
cantibus. & in cap. creſcit culpa. ibi: aggreſsiones in-
geminant. & in cap. ſi cùm ſceleratis, quod literæ arbi
tralis eſt ibi: quos crebra commiſsio criminum dat
inſignes. & ſic adparet, quòd non indiſtinctè contra
quemlibet delinquentem ſeu inquiſitum de crimine,
niſi concurrente mala conditione & fama, quæ non
concurrunt aduerſus præfatum Galienum mercato-
rem legalem, & optimæ famæ: & ſic cùm non adpa-
reat de diffamatione ſeu infamia contra ipſum, quæ
31 ante omnia † præcedere debet, corruit inquiſitio ipſa:
& ſic quintò limito non habere locum præeminen-
tiam præfatam, vt habetur in cap. qualiter & quando.
el ſecundo. de accuſ. & in cap. j. & ij. eod. tit. in ſexto. &
in cap. licet heli. de ſimo. ita dicit Spec. in tit. de inqui-
ſit. §. primo. in principio. Salic. in l. quòd promulgaris.
C. de officio præfect. vrb. Rapha. Cuma. in conſilio
cxxxv. incipiente: ad primum in principio. & intan-
tum hoc eſt verum, quòd inquiſitio non procedit con
tra non diffamatum quòd licet teſtes producti ſuper
huiuſmodi inquiſitione probent crimen, de quo ta-
32 men inquiſitus non erat diffamatus: † tamen tales te-
ſtes illi inquiſito non præiudicant. Ita Specu. in tit. de
inquiſitio. §. nunc videndum. iij. colum. in prin. refert
& ſequitur Bald. ibi in additio. in vlti. verſi. & idem te-
net Specu. expreſsius in titu. de inquiſi. §. nunc tracte-
mus. xj. col. verſ. nam ſi aliqua. & eſt text. intuenti tex.
expreſſus in c. inquiſitionis. §. tertiæ dubitationis. de
accuſa. & ideò dicit Bald. in cap. primo. de offic. ordi.
quòd ſi ſtatutum dictat, quòd poteſtas in criminali-
bus liberè poſsit inquirere, quòd tamen propter hoc
non poterit inquirere non præcedente infamia. &
idem tenet Ioan. Andreæ. in capitulo, cùm oporteat. in
princip. de accuſationibus. refert & ſequitur Iaſ. in l.
milites. C. de teſtamen. milita. vbi ſubdit, quòd licet
Papa mandet inquiri contra aliquos in genere: tamen
hoc mandatum Papæ debet intelligi & limitari infa-
mia præcedente, & non aliter. & idem tenet Cardina.
in clement. prima. in ſexta columna. verſiculo, nonò
quæro. de offic. ordina. vbi in ſpecie dicit, quòd tenet
ſtatutum ſuperioris, mandans quòd poſsit inquiri con
tra non diffamatum: & ſic erit quinta limitatio ad
præeminentiam præfatam. Non tamen omittendum
cenſeo tanquam pulchrum & ſubſtantiale dictum in
hac materia, quòd † ad probationem infamiæ ſeu dif- 33
famationis, aut bonæ famæ, poteſt iudex ſe informare
ſine ordine iudiciario, ac ſine ordine in forma iudi-
cij recepto: & etiam per teſtes inhabiles. Ita pulchrè
Bal. in l. qui teſtamento. §. contrarium. ff. de teſtamen.
allegat Innocen. in capitulo, cùm in tua. extrà de ſpon
ſalib. & faciunt bene nota. per Panormit. in c. primo.
in ſi. commenti. extrà de poſtulat. prælator. refert &
ſequitur Iacob. de ſanct. Georg. in l. teſtium. §. eiuſdem
quoque. iij. colum. ff. de teſt. Nec ſuffragaretur fiſco
dicere, quod hic Galienus aliàs fuit infamatus de ho-
micidio, iam iam multi anni elapſi, & ſic arguitur ma
læ famæ, quo caſu videtur habere locum præeminen-
tia præfata. Nam reſpondetur, quòd licet de hoc tali-
ter non conſtet, ex quo poſſet mala fama inferri: atta-
men illa non eſſet in eodem genere mali, id eſt, in ve-
nenando: cùm longè deterius ſit hominem veneno
necare, quàm gladio † occidere: per text. in l. j. de ma- 34
lefic. & mathe. & ad hoc, vt mala fama ſortiatur effe-
ctum ſuum, & locum habeat, requiritur, quòd fuerit
in eodem genere mali: non autem in diuerſo genere.
Ita dixit Barto. in l. Caius. de ſenato. Bald. & Imo. in l.
vltima. ff. de hæred. inſtit. vlti. col. & ſubdit Ioan. de
Imo. verba Bald. eſſe bene not. pro limitatione dictæ
regulæ: ſemel malus. & idem conſuluit in ſpecie Ale-
xan. de Imo. in conſilio v. in ij. colum. primo volumi.
incipien. in cauſa inquiſitionis. & ſequitur Cotta in
memorialibus ſuis. in verſiculo, ſi ſemel malus. & iſta
erit ſexta limitatio ad præeminētiam præfatam. Item
& ſeptimò limito non habere locum præeminentiam
præfatam, niſi præcedat † infamia in perſonam tor- 35
quendi: vt omnia ſupradicta regni capitula expreſsè
loquuntur. & tenet Andreæ. de Iſer. in conſtitut. ſi dam-
nandum dicit, quòd requiritur leuitas vitæ torquendi,
vt tortura ipſa locum habeat: & in hoc ſatis eſt bene
aduertendum: quia ad probationem infamiæ non ſuf-
ficit, quòd ita dicatur, vel quòd ita dictum ſit, niſi etiā
conuictus fuerit. Ita ad literam dicit Andr. de Iſernia
in titulo de pace tenenda. in verſicu. publici latrones.
& probatur bene per tex. in l. ictus fuſtium. & ibi Bar.
& Doct. ff. de infami. & ideò dixit Petrus de Anchar.
in conſilio clxxxix. incipiente tribus de cauſis. quòd
† ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum, ſeu cri- 36
men, requiritur eius confeſsio in iudicio, vel ſenten-
tia iudicis: nec ſufficit probatio criminis. allegat ita
voluiſſe Ioan. Andr. in cap. ſi quis. de præſcript. in ſe-
xto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemen. reli-
gioſi. extrà de ſententia excommunicatio. & refert &
ſequitur Hyppol. Marſi. in ſua practica cauſarum cri-
minalium. in rubr. in verſic. aggredior. verſicu. Pro quo
etiam facit: nam non ſtatim quòd quis accuſatur de
crimine, reus eſt, aut dici poteſt, ſed qui conuincitur.
text. eſt in capitulo fina. in fine. xv. diſtinctio. in vlti.
quæſtio, & in cap. nonne. viij. quæſtione iiij. & in cap.
eorum. xj. quæſtione tertia. & in capitulo laudabilem.
vt

vt lite penden. & tenet Specu.in titu.de aduoc.§.ſe-
quitur.circa princip.& conſuluit Hyppol.Marſi.con-
37 ſi.lij.numero 17.in primo volumine. † Nam quis non
dicitur talis, donec ſit pronuntiatus pro tali.dixit Spe-
cula.in titulo de inſtrument.editio.§.reſtat.verſiculo,
quid ſi tabellio.in verſiculo, quid ſi confectum. Soci.
in conſilio lj. incipiente: præſtantiſsime Doctor. iij.
columna. Pau.de Caſtro conſilio xxxij.in fine verſic.
Petr.de Anchar.conſilio cxlj.incipiente, per præfata.
& idem Hyppoli.Marſi.in conſilio lxiiij.numero 15.
& conſilio lxxiiij.numero 35.& conſil.lxxxij.num.28.
in ſecundo volumine. & conſil. xciij.numero 34.& 35.
eodem volumine. Item proceſſus curiæ præfatæ non
fuit fabricatus in magna curia vicariæ, ſed in curia ca-
pitanei Licienſis, ac etiam in prouinciali audientia
Idrontina: & hæc præeminentia conceſſa fuit magi-
ſtro iuſtitiario per verbum, tu, & tibi committi-
38 mus: vt adparet in ſupradictis capitulis. † & clarius
in dicta litera arbitrali, ſi cum ſceleratis & ibi in ver-
ſic.tu ſolus.& magis infrà: ſi tibi conſtiterit. & infe-
rius, ſi tibi conſtiterit per teſtes, quos tantùm ad tui
informationem recipere te volumus, clariſsimè li-
quet, quòd regens & iudices debent ipſi capere infor-
mationem, & videre & cognoſcere teſtes, quomodo
& qualiter deponant contra inquiſitum, ad hoc, vt ſit
locus torturæ: iuxta illud, tu magis ſcire potes, & ma-
ximè cùm tractetur de maximo præiudicio torquen-
di ex proceſſu informatiuo: & ipſe debet proſpicere
omnia, iuxta mentem dicti capituli. & non confidere
de vita & honore hominis vni ſcribę fiſcali, præſertim
cùm d. litera arbitralis hoc expreſsè præſupponat in
verſicul.tu ſolus.& ideò ſuccedit quod dixit pulchrè
39 Bal.& Imo.in cap.ſi.extrà de offic.deleg.quòd † ſi eſt
mandatum officiali per hæc verba, tu per te cogno-
ſcas.eſt electa induſtria perſonæ: vt non poſsit per aliū
explicari.& tamen magis eſt dicere: tu ſolus, vt hic,
iunctis etiam verbis ſubſequentibus, & pariter pro-
pter excellentiam perſonæ & dignitatem, cui fuerunt
verba dictorum capitulorum directa, cenſetur electa
40 induſtria perſonæ.l.j.ff.de offic.præfect.præto. † Item
ſi in literis apoſtolicis dicitur, informes per teipſum.
important hæc verba, quòd debeat per ſeipſum infor-
mare, & non per alium ſubſtitutum loco ſui: & ſic nō
poſſet alteri ſubdelegare, vt in capitulo finali.de offi-
cio delegati.capitulo, cùm dilecta. & ibi nota.de re-
ſcriptis. l.vnica.§.ne autem.C.de caducis tollendis.
nam important iſta verba, ac ſi dictum fuiſſet perſo-
naliter te informes: vt in l.fideicommiſſa.§.finali.ver-
ſiculo, per ipſum id fieri.ff.de legatis iij. ita conſuluit
Alexand.in conſilio ccxvij.in ſecundo volumine. in
vltima colum. vnde † cùm non fuerint recepti teſtes
41 per magnam curiam, nec in magna curia, adparet nō
eſſe locum præeminentiæ prædictæ, maximè cùm
virtute illius geminationis illius pronominis, tu tu,
ſeu tu, per te, &c. non poteſt alteri ſubdelegari. & iſtud
dictum dicit eſſe ſingulare, & nouum, & paucis cogni-
tum, Iaſon May.in l.prima.ſeptima columna.in ſepti-
ma limitatione.ff.de officio eius. Idem Iaſon in l. pe-
nultima.ad finem.C.de pactis.& in l.prima.§.primo.
in primo notab.circa finem. ff.de acquirenda poſſeſ-
ſione.& ſequitur Barb.in conſilio primo, incipiente:
ex ſacris.col.xxv.ver.& eſt ponderandus.in j.volu.&
Corne.in cōſi.lxvij.incipiente, plenè quidem & egre-
giè.ij.col.vbi plura ſimilia reaſſumit.& ſic prædicta allega-
ta procedere debent in caſu præmiſſo, cùm non fue-
rint examinati teſtes per ipſam magnam curiam, nec
etiam per capitaneum Licienſem: aut auditorem pro-
uincialem, ſed per notarium actorum capitanei; quo
caſu nō poteſt procedi ad torturam, niſi quando per
iudicē fuiſſent teſtes † examinati. Ita tenet Hyppoli. 42
marſil.in l.j.iiij.col.ver.ſeptimò requiritur.ff.de quæ-
ſtio.vbi dicit, quòd in cauſis criminalibus debet iudex
ipſe recipere & examinare teſtes nec notarius hoc fa-
cere poteſt abſque commiſsione iudicis, & ex cauſa.
Ita colligitur ex not.in cle. j.de offic.deleg.& ibi cla-
rius gl.& Bal.in rub.de cōtrouer.inueſt.ij.col.& facit
tex.in auth.apud eloquentiſsimum.C.de fide inſtru.&
ibi doct.& Spec.in tit.de teſte.§.j.ver.itē, quòd eſt crimi-
nalis.& tenet in ſpecie gl.Bal.& Pau.de Caſt.in l.hac
conſultiſsima.§ ſi.ver.depoſitiones.C.de teſtam.& ſic
iſta erit viij.limitatio ad dictam præeminentiam, vi-
delicet, vt locū non habeat, quandò teſtes nō fuerunt
examinati in eadē magna curia.& ita ſemper vidi ſer-
uatum, maximè quando non fuerunt examinati per
actuarios eiuſdē magnæ curiæ. † Nonò & vltimò limi 43
to præeminentiam prædictam minimè locum habere
poſſe, vbi ſemel fuiſſet tortura illata inquiſito ſeu ac-
cuſato, non datis ſibi prius defenſionibus ex proceſſu
ſic informatiuo. Nam nō poterit iudicio meo ex pro-
ceſſu informatiuo reiterari: cùm talis præeminentia
intelligi debeat de prima vice tantùm, & ſic de primo
actu: per tex.in l.fideicōmiſſa.§.ſi quis decē.ff.de legat.
iij.& in l.cùm pater.§.pater certā.in fi.de leg. ij. quod
maximè procedit, cùm iſtius præeminentiæ materia
ſit odioſa, quòd quis nō datis ſibi prius defenſionibus quæ
ſunt de iure naturali, torqueatur. & ideò diſpoſitio
ipſa debet in j.actu reſtringi. c.non poteſt.§.j.de præ-
ben.in vj.& facit quod no.Bal.in l.licet.in iiij.q. C.lo-
ca.& in l.diuortio.§.quod in anno.ff.ſolut.matri.cùm
agatur de graui præiudicio, quòd quis inauditus retor-
queatur: ideò tantò magis nō debet habere locum rei-
teratio: ſed debet præeminentia ipſa de j.actu intelligi
ex cauſa grauiſsimi præiudicij, per ea quæ not. Ant.de
Butr.in conſi.xxx.incip.dubium ingerit.col.iij.& eſt
bonus tex.in l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſign.&
faciunt optimè relata per Iaſ.plenè in duobus.§. ſi ei,
qui.ff.de iureiur.cùm hoc ſit priuilegium contra ius,
vt inauditus † torqueatur debet priuilegiū ipſum in- 44
telligi, vt minus lædat ius commune, quā poſsit: & pa-
riter, vt minus lædat ius alterius. Ita Bal.in l.non ſine.
de bonis, quæ lib.c.quod dilectio.& ibi Panor.de con-
ſanguinitate & affinitate. Panorm.in c. cùm dilectus.
de clericis non reſid. Alex.in conſi xv.in ij. vol. Franc.
Curt.conſi.xiij.vlti.colum. Et cùm pluries magnifi-
cus fiſci patronus importunaſſet iudices ſuper reitera-
tione torturæ ex proceſſu informatiuo, ex prædictis
ſemper mihi durum, imò crudele viſum fuit, cùm iu-
ris cenſura non ſuadeat. Vnde ex præmiſsis ad laudem
omnipotentis Dei patris, ſpiritus ſancti, Ieſu Chriſti
eiúſque genitricis intercedentis glorioſæ Mariæ ſit fi-
nis impoſita huic intelligentiæ interpretationi, ac de-
clarationi præeminentiæ magnæ curiæ vicariæ. His
fimbriis ita dilatatis, ad quas tot diui legum patres re- 45
gnicolæ minimè aduerterunt: ſed ſicco pede pertranſ-
eundo, nobis poſteris materiam inueſtigandi dimiſe-
runt. Ego Thom.Gram.Iudex magnæ Curiæ vicariæ.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriuſ-
que Doctor.

SVMMARIVM.

1 *In ſchemate concubina dicitur animi deſtinatio & proteſtatio, quæ faciat mulierem concubinam.*

2 *Concubinatus an præſumitur exiſtente diſparitate perſonarum, non adparente de voluntate amborum, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente proteſtatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breuis durauerit conuerſatio.*

3 *Diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus ſtuprum: & præſumatur concubinatus.*

4 *Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perſeuerantia abſque vlla proteſtatione præſumitur concubinatus.*

5 *Obſcuro loco nata, quæ dicatur: & an baſtarda ita dici poſſit. & nu. 22.*

6 *Ad iuſtificandum concubinatum eſſe, oportet plura concurrere: imò ſeptem requiſita. de quibus & nu. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*

Virgo, nec vidua honeſta vita poteſt eſſe concubina: quia cum eis contraheretur ſtuprum, & non concubinatus: niſi ab initio interceſſiſſet proteſtatio.

17 *Habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mulieris non perdiderat, committit ſtuprum.*

18 *Virgo vel vidua poſtquam fuit ſtuprata, & ſic à principio fuit delictum ex cohabitatione continuata, non purgatur, ſed augetur delictum.*

20 *Mulier baſtarda nuptui tradita viro honeſto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti. & nume. 21.*

23 *Cognoſcens carnaliter virginem vel viduam, abſque violentia, & ſine armis, non habet locum pœna raptus: ſed ſi eſt nobilis, amittit dimidiam partem bonorum.*
Si autem vilis, debet corporaliter puniri, ſed non mori: ſed ſi abſque vi cognouerit, eo modo punietur: tamen pœna talis non excedet relegationem, ſi mulier honeſta cognita fuerit, quia habebit locum talis pœna, ſiue volens ſiue nolens: quia præſumitur ſeducta bonis verbis.

Pœna ſtupri, eſt pœna dimidiæ partis bonorum, cum relegatione. & num. 24.

Vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto, ſi non habet in ære, luat in corpore.

VOTVM IIII.

Redemptoris gentium ſuffragio petito,
Amen. In cauſa honorabilis mercatoris
Bartholomei Fontana Placentini, cum
Adriana Argenta querulante, muliere ho-
neſtiſsima ex altera, & Regio fiſco ſuper prætenſo ſtu-
pro commiſſo per eundem Bartholomeum in perſo-
nam præfatæ Argentæ, eſt videndum, an poſsit firma-
ri ſtuprum fuiſſe commiſſum per eundem, ita quòd
pœna ſtupri puniri poſsit? Et prima conſideratione
dubium faciebat, quòd non, ex quo retenta fuit in do-
mo per eundem Bartholomeum in ſchemate concu-
binæ: vt in §. ſi quis in authen. quibus modis natural.
34 effi. ſui. & in cap. is qui. [redacted] diſtinct. & cap. ſequen. &
1 dicitur in ſchemate † concubinæ animi deſtinatio, &
proteſtatio, quæ faciat mulierem concubinam. l. pe-
nultima. ff. de concubi. Liquet enim multoties & co-
ram pluribus eundem Bartholomeum dixiſſe ipſam
Adrianam in concubinam tenere. Et pariformiter
Adrianam eandem dixiſſe ſe cõtentari in concubina-
tu permanere cum prędicto Bartholomeo & alibi di-
citur in ſchemate concubinæ, id eſt, in habitu: vt in §.
conſideremus. in authent. de trien. & ſemi. verſic. nunc
Item præſumendum eſt etiam, quòd Adriana ipſa fue-
rit concubina præfati Bartholomei reſpectu impa-
ritatis perſonarum: cum probatum fuerit præfatam
Adrianam eſſe ſpuriam, & ipſum Bartholomeum eſſe
de principalibus & honoratis ciuibus Placentiæ: quo
caſu, ſi dici poſſet non adparere de voluntate ipſorum
volentium contrahere concubinatum: & ſic voluntas
eſſet dubia reſpectu imparitatis perſonarum, non prę-
cedente proteſtatione concubinatus: tunc etiam indu-
bitanter præſumitur concubinatus, etiam † proteſta- 2
tione omiſſa. l. donationes in concubinam. ff. de dona.
l. in liberę. ff. de rit. nupt. & præſertim, dum non breui
durauerit conuerſatio, ſed temporis continuatio in-
ter omnes proceſsit: nec præſumptum poteſt cadere
matrimonium in regno, propter ſolennitatem omiſ-
ſam, obuiante ſibi conſtitutione regni: & tunc magis
in regno præſumitur concubinatus, ſecundum Iaco-
bum de Belui. qui ſic tenuit in quadam ſua diſputatio
ne incipiente, Regia conſtitutione cauetur. Ita in pro-
priis terminis tenuit Lucas de Penna in l. ſi coartalis.
C. de coarta. lib. xij. Ludouic. de Sard. in ſuo tracta. le-
gitim. in prima chart. in iiij. & v. colum. vbi forma-
liter meminit de dicto Iacob. de Belui. præallegato. &
de regia conſtitutione præfata prout Lucas: licet de
Luca nihil dixerit: bene ſubdit, quòd ſi diu cohabita-
uerint, † tunc purgabitur vetus ſtuprum, & præſumi- 3
tur concubinatus: vt inquit gloſ. in authen. quibus mo-
dis natural. effi. ſui. §. eos. colum. ij. vnde licet dici poſ-
ſet, quòd cùm non adpareat expreſſe de conſenſu con-
cubinario, ſit res dubia: quo caſu reſultat, quòd nõ eſt
concubinatus, ſed ſtuprum, niſi ſit obſcuro loco nata.
Nam iſto caſu in dubio præſumitur concubinatus
conſenſus: per tex. in l. in concubinatu. ff. de concubi.
Ita magiſtraliter loquitur præfatus Ludouic. de Sard.
in tract. prædicto. in j. char. pen quo facit l. j. ff. de con-
cubi. in glo. & l. iij. & §. item eadem. l. Iulia. inſti. de pu-
bli. iudi. loquitur in vidua vel virgine honeſtæ vitæ,
vel in vidua ſtuprata non præcedente proteſtatione
concubinatus. Verba ſunt originaria And. de Iſer. in
conſtit. regni, ſi quis rapere. de rap. virg. j. col. & plus
ſubdit Luc. de pen. in d. l. ſi coartalis. quòd ſi mulier ha
beret liberum † arbitrium, prout iſta habet, ac etiam 4
poteſtatem eundi & redeundi, & animum retineret
cum viro & vult concubinatum, & non contradicit,
ex tali perſeuerantia abſque vlla proteſtatione præſu-
mitur concubinatus: argu. l. poſtliminium. ff. de capt.
& poſtlim. reuer. in §. fi. & l. ſi captiuus. & l. ſi quis in-
genuam. & l. non omnes. §. ſi captus. ff. de re mili. & l.
penultima. ff. de concubi. Et ad præſumendum omni-
no eſſe concubinatũ, ſatis dici poteſt obſcuro † loco 5
nata, cùm ſit baſtarda, imò ſpuria: quo caſu dicitur vi-
lis perſona. tex. eſt in l. humilem. C. de inceſt. nupt. Ita
dicit Alex. in conſi. xlviij. in iiij. vol. in ij. col. Item li-
cet non adpareat de aliqua præcedenti proteſtatione
concubinatus, attamen cùm alio modo adpareat de
concubinali conſenſu, vt probatum eſt ipſam dixiſſe
ſe contentari: ergo non fuit commiſſum ſtuprum. Ita
Bal. in l. eam, quam. viij. col. C. de fideicõ. verſic. denuò
dubitatur, an noua proles &c. ſicq; attentis præmiſsis,
prima facie dicendum videretur nõ eſſe dubitandũ de
concubinatu, & præfatũ Bartholomeum nullã incur-
riſſe

riſſe pœnã ſtupri,cùm lege permittente fecerit. Qui-
bus non obſtantibus rectè conſideranti contrariam
ſententiam arbitror de iure veriorem,ex pluribus in-
6 frà dicendis. † Et primò ad hoc vt iuſtificari poſsit
concubinatus,oportet plura concurrere,& principa-
liter quòd ſit talis,cum qua poſsit conſiſtere matrimo
nium,vt in authen.vt lic.matri & auiæ. §.ad hæc.&
quod no.in l.j.verſic.committit.ff.de concubi. Cuius
contrarium Bartholomeus ipſe nixus fuit probare,
7 probando diſparitatem. † Secundò requiritur, quòd
ſit vnica concubina,& in domo retenta & palam. in
authen.quib.mod.natu.effi.ſui.§.ſi verò effuſa.& cap.
Chriſtiano.xxviij.diſtinct.nam ſicut vnica debet eſſe
vxor,ita & concubina.capitulo is,qui.xxxiiij.diſtinct.
& cap.ſequent.& voluit Azo.in ſumma eodem titulo.
quod quidem Bartholomeus ipſe non articulauit,nec
8 probauit. † Tertiò requiritur.ꝙ ſit retenta in domo
in ſchemate concubinæ:vt in c.ſi quid autem.eodem
titulo & dicto cap.is qui.& cap.ſequenti,quod eſt, vt
præcedat proteſtatio.quæ faciat mulierem concubi-
nam. l.penultima. ff.de concubin. Et quòd intendit
ipſam tenere in ſchemate concubinæ,id eſt,in habitu:
vt in §.conſideremus.in authent.de trien.& ſemiſ.ver
9 ſic.nunc.& quæ proteſtatio requiritur † de neceſsita-
te,quòd facta ſit à principio:nec ſufficeret ſi ex poſtfa
cto fieret:prout dicit glo.in l.in concubinatu.ff.de cõ-
cubin. & tenet Bartolus, in l.pacta nouiſsima.in ſe-
cunda lectura.C.de pactis.Nicol.de Neapoli.Rayn.de
Forli.& Alberic.in dicta l.in concubinatu . & dicitur
ſchema,quaſi imago vel figura,ſcilicet quaſi rectè te-
neatur.& tamen dicit lex proteſtationem eſſe facien-
dam,quòd pro concubina teneatur,per l.in concubi-
natu.præallegatam.Ita concludit Ioannes lupi de pa-
latiis in repetit. rubricæ capituli,per veſtras.extrà de
donatio.inter virum & vxorem.in verſic.idem dicen-
dum in clerico.quarta columna.in xix.char. Et idem
tenuit ſatis magiſtraliter Neapoli.Sebaſtia.in conſue-
tu.Neapo.incipiente,ſi quis,vel ſi qua.in verſic. præ-
terquam.in ſexta columna.verſicul.ſed quid in matre
10 naturali tantum. † & ibi ſubdit,quòd aliàs ſine prote
ſtatione non licet habere concubinam : ſed oportet
ipſam in vxorem habere, vel ſtupro teneri : vt d.l.in
concubinatu, & ideò dicta proteſtatio requiritur à
principio.Quartò requiritur,quòd ducatur à viro in
11 domum ſuam,& publicè cum ipſa cohabitet: † vt in
dicto §.conſideremus.in authent.de trien.& ſemiſ. &
in §.ſi quis autem.in authent.quibus modis naturales
efficiuntur ſui.& gloſſ.ff.eodem.l.penult. & ibi Dyn.
& Bart.intelligendo ſiue ad domum viri, ſiue mulie-
ris,dummodo inſimul habitent.gloſſ. ff.eodem. l. pe-
nult. Et patet etiam in dicto §.conſideremus. verſicu.
quod hic dicimus.facit gl.ff.de adult.l.nec in ea. §. ius
occidendi.hæc enim habitatio talis eſſe debet, vt in
ſimul viuant.& ſic commenſales ſint vt in l.Maſurius.
ff.de verb.ſignifi.Nam aliàs non dicuntur cohabitare.
l.ſi quis ita.ff.de conditionib.& demonſtra.& no. per
Bartolum & Bal.in l.prima.C.de legi.Et poteſt reddi
ratio cohabitationis:quia cùm debeat inter eos dubi-
tatus eſſe effectus,per hanc cohabitationem indubita-
12 tiſsimus retinetur. † Concubina enim,licet ſine dota-
libus inſtrumentis,publicè tamen dicitur ſicut vxor:
& ab vxore in alio,quàm in dignitate non differt. l.
item legato.§.patui. ff.de leg.tertio. & in ſolennitate:
quia vxor cum ſolennitate ducitur.concubina autem
ſine ſolennitate:vt not.Archid.& Hugon. In dicto c.
is qui ducitur.vnde Agar & Cethura,quæ concubinæ
fuerunt Abraam,etiam illius vxores dictæ ſunt: vt ait
Auguſt.decimoſexto,de ciuitate Dei , capitulo trige-
ſimoquarto. † Quintò requiritur,quòd ſit circa perſo- 13
nas impares, videlicet quòd vir ſit illuſt. aut magnus
mulier verò inferioris conditionis. Ita de his omni-
bus requiſitis concludit & firmat Luc.de penna,in d.l.
ſi coartalis.ſuprà allegata.C.de coarta.lib.x.imò plus
ſi non adparet quòd interuenit conſenſus concubina-
rius,ſi interuenit,& eo caſu non eſt cõcubina,ſed erit
ſtuprum:vt optimè & magiſtraliter declarat Ludoui-
cus præfatus in d.tract.legitima.in j.char.quod maxi-
mè dicit procedere, vbi mulier eſt honeſta , & libera,
prout in caſu,de quo agitur:& tunc vbi concurrunt ſu
prà dicta requiſita,præſumitur concubinatus : & ſi nõ
adparet,quòd fuerit vnica,& in domo retenta, vt ſu-
prà, præſumitur, imò erit ſtuprum commiſſum. Et
quòd ita intelligitur text.in l.ſi vxor.ff.de adulter.ver-
ſic.ſed in ea,qui videtur contradicere illi legi, in con-
cubinatu. † Nam ad præſumendũ concubinarum,re- 14
quiritur conſenſus concubinarius,& expreſſus, quan-
do mulier eſt honeſtæ vitæ,& ingenua prout in caſu,
de quo agitur:per text.in d.l.in concubinatu. † Sextò 15
& vltimò requiritur,quòd ſit talis mulier , cum qua
non committatur ſtuprum : vt ff.eodem.l.prima.§.j.
Ideò nec virgo,nec vidua honeſtæ vitæ poteſt eſſe con
cubina:quia cum eis contraheretur ſtuprum. l.ſtuprũ.
ff. de adulteriis.l.inter.§.primo.eodem titul. & in hoc
multi falluntur,dicit Ludouic.præfatus:quia credunt
ſufficere,quòd ſit ſolutus cum ſoluta. quod tamen in-
telligendum eſt,niſi ab initio fiat proteſtatio , † quòd 16
velit eam habere in concubinam : vt ſuprà oſtenſum
eſt: per dictã l. in concubinatu.cum gloſ.idem firmat.
Andreæ.de Iſer.Euangeliſta in regno,in conſtitutione
regni,ſi quis rapuerit.ſub rubrica de rapt. & violen.
quem etiam refert & ſequitur Ioannes Baptiſta de ſan
cto Seuerin. in l.ſi qua illuſtris. C. ad ſenatuſconſul.
Orfician.in decima columna.vbi refert verba origi-
nalia ipſius Andreæ.& plus ſubdit, quòd habens rem
† cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mu- 17
lieris non perdiderat,committit ſtuprum,& punitur,
licet ille aliàs eſſet perſona vilis.l.inter liberas. & l. ſi
vxor.ff.de adulteriis.& ibi doct.& plus infert Ludoui.
vbi ſuprà,quòd poſtquàm ſtuprata fuit virgo † vel vi 18
dua,& ſic ab initio fuit delictum,ex continuata coha-
bitatione non purgatur,ſed augetur.c.non ſatis. in fi.
& c.cùm in eccleſiæ.extrà de ſimon.& cap.cùm habe-
ret.de eo,qui duxit in matrimonium,quam per adult.
pollu.Item vltra,quòd debebat talis conſenſus inter-
uenire à principio,requiritur † etiam quòd fuiſſet cõ- 19
ſenſus manifeſtus. d.l.in concubinatu. ſed in caſu , de
quo agitur ſolùm tacitus præſupponitur:ergo nõ con-
firmatur,per regulam iuris:quod ab initio. & allegãs
concubinatum,ſe fundat ex tacito conſenſu præſum-
pto à lege,& probando ſolùm diuturnam cohabita-
tionem, non ſufficit ad præſumendum nouum conſen-
ſum,ſed præſumitur antiquum conſenſum durare.l.in
verbis.§.vltimo.ff.de preca.& in capi.fina.de coniug.
ſeruo.vbi not.& ſic non militabit dicere,quòd ſi non
interuenit proteſtatio.dummodo aliter adpareat de
concubinali conſenſu , non erit ſtuprum . per l. ſi
quis viduam.ff.de quæſtio. & dicto.§. conſideremus.
in authentica, de trien.& ſemiſ.ita Baldus in l.eam,
quam

quam.C.de fideicommiſ.& Ioannes Lup.in repet. rubricæ,extrà de dona.inter virum & vxorem.in verſiculo,idem eſt dicendum in clerico.in quarta colum. xix.chat.nam cùm non fuerit conſenſus manifeſtus, diuturna cohabitatio,& extra domum,non eſſet ſufficiens,per ſuprà dicta.Nec obſtabit, quod ſuprà dictum eſt,præfatam Adrianam eſſe baſtardam,ſeu ſpuriam,& ſic vilem perſonam,per l.humilem.C.de inceſt.nupt.& Alexan.in conſilio xlvij.in quarto volumine.& ſic videatur obſcuro loco nata:nam cùm ante eius viduitatem fuerit nuptui tradita honorabili quondam Ioanni Suprano legitimo & naturali ac optimo ciui,prout notorium eſt,ipſa quoque Adria-
21 na effecta eſt legitima † ob qualitatem mariti præfati,cùm capacitas præfati eius viri primi ad vxorem porrigitur. vt not.Baldus in l.ſi quis.per illum text. C.de natu.liber.Ita tenet & ſequitur Philip. Decius in l.fœminæ.ff.de reg.iur.Item nec dici poteſt obſcu-
22 ro loco nata, † ex quo eſt baſtarda:ſed illa,quam quis cognouerit.ſeu tenuerit damnatam ex adulterio, vel de vili genere,& abiecto natam,vt ex arenario,vel ſimili,vel eam,quæ ſui corporis quæſtum fecit: vt in l. in concubinatu.ſecundum Angel.in dicta l.§.primo. de concubi.Ita inquit Ioan.Bapti.de ſanct.Seue.in dicta l.ſi qua illuſtris.xj.colum.Nec opitulabitur depoſitio duorum teſtium atteſtantium, quòd ipſa Adriana dixerat ſe contentam ſic morari in concubinatu cum eodem Bartholomeo: quia ipſam euaſerat à malo itinere, & fortuna, ex quo vt ex eorum depoſitionibus mer liquet,deponunt ſe ſeruitores & domeſticos ipſius Bartholomei,& eius fratris,& demonſtrant ex eorum verbis affectare victoriam cauſæ pro eodem
23 Bartholomeo,& non concordantur adinuicem.† Vltimò non omitto, quòd magiſtraliter loquitur Guliel.de Cugneo in l.raptores.ij.colum.C.de epiſcopis & clericis.ibi dum dicit,quòd ſi quis cognouit virginem,vel viduam ſine violentia,& ſine armis,non habet locum pœna raptus,ſed ſi eſt nobilis debet amittere dimidiam partem bonorum. Si autem eſt vilis, debet corporaliter puniri:non tamen vt moriatur:vt in §.ſecundo.inſtitu.de publicis iudi.vbi dicitur in litera,ſi ſine vi cognouerit iſta pœna puniatur.& non excedet talis pœna relegationem, quod eſt verum, dicit ipſe,etiam ſi mulier honeſta volens cognita fuerit:quia habebit locum talis pœna,ſiue volens ſiue nolens,quia præſumitur ſeducta bonis verbis.l.prima.§. primo.C.de raptu virgi.& idem tenuit Andr.de Iſer. in titulo,quæ ſint regalia.in verſic.contrahentium inceſtas nuptias.iiij.colum.in verſiculo, multis videtur hoc eſſe verum.& ibi ſubdit idem eſſe,ſi interpellaſſet vel ſolicitaſſet,vel odioſis actibus circumueniſſet, licet poſteà volentem hoc ipſum velle mulieris eſt. Nam ſicut poteſt rapere ipſa virum:ita etiam poterit velle ſine voluntate viri ſe ſtuprari,& tunc ad publicationem dimidiæ partis bonorum, quantumcunque quidem voluerit mulier ſexu infirma, vir diſcretior non debet totaliter impudicè ſe commiſcere ſibi: & ideò punitur publicatione dimidiæ partis bonorum: & voluntas mulieris excuſat tunc à tanto. Ex quibus omnibus dixi eundem Bartholomeum eſſe pœna ſtupri puniendum. Verum,quia depoſuit ſe nihil habere nec poſsidere,dum interrogatus fuiſſet quidnam haberet in bonis:attamen ex ſuperabundanti facta perquiſitione in eius domo per apparitores curiæ quicquam repertum extitit,& non abſque notoria fraude, cùm ab initio eius capturæ,& carcerationis multa,& quamplura bona ac merces extitiſſent & in domo,& in apotheca ſubtus domum,& nõ tenuis valoris.Ideò cùm ex iuris diſpoſitione ſancitum ſit, quòd data inquiſito impotentia ſoluendi pœnam † pecuniariam: 24
prout eſt in ſtupro,in quo eſt pœna publicationis dimidiæ partis bonorum cum relegatione, per §. Item lege iulia.inſtitu.de publi.iudi. debeat inquiſitus ipſe pœna corporali affligi: vt in c.finem litibus.extrà de dolo & contumacia.& in l.fina.ff.de in ius vocan.ita dixit Panormit.in cap.ad liberandam. de iudæ. in ij. not.quod † maximè procedit,vbi tale debitum proce 25
deret ſeu dependeret ex delicto,quo caſu non habens in ære,luat in corpore,vt dicit gloſ.in cap.j.xv.quæſt. vj.Bald.in l.fina.§.& ſi præfatam.ij.colum.C.de iure delibe.Alberi.in dicta l.fina.de in ius vocan.licet de gloſ.prædicta non meminerit.ideò ſum voti præfatum Bartholomeum eſſe per triennium in inſula relegandum caprarum, & ita executum fuit per magnam curiam conſenſu omnium.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis deponens falſum in iudicio contra fiſcum, qua pœna veniat plectendus.& nu.2.*

3 *Quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis,ſed ex aliqua cauſa minoratur,pœna illa non debet eſſe corporalis,ſed pecuniaria.*

4 *Teſtis deponens contra fiſcum ad defenſionem alterius, non eſt pœna ordinaria plectendus.*

VOTVM V.

SAluatoris mũdi ſuffragio inuocato, Amé. In cauſa honorabilis Lucæ de Lando de Neapoli,cum Regio fiſco ſuper eius falſa depoſitione facta in fauorem magnifici Antonij de Alexandro,qui eundem Lucam ad eius defenſionem in teſtem produxit contra fiſcum, hæſitatum fuit in magna curia vicariæ,& in Regio collaterali conſilio,qua pœna veniat Lucas ipſe plectendus cùm id confeſſus fuerit.† Et prima facie videretur dicendum,ꝙ pœna capitali,ex quo falſum in cauſa capi 1
tali depoſuit:& doloſè teſtimonium perhibens in cauſa capitali debet puniri pœna legis corne.de ſicariis. l.j.§.j.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.per quam dixit ſingu. Bald.in c.j.ix.colum.in verſi.Item quod falſo.de pace tenen.in vſib.feud.quòd teſtis falſus ſuſtinet eandem pœnam qua puniretur inquiſitus de crimine intentato,ſi crimen fuiſſet verè probatum. Idem voluit ipſe Bald.in l.presbyteri.C.de epiſcop.& cler.ſecunda colum.verſic.ex qua materia.& in c.primo.§.iniuria. in fine.verſi.de pace iura.fir.& in c.ſicut.extrà de teſtib. & ibi Doctor.& Felyn.in iij.nota. & ſequitur Ioann. de Anan.in capit.primo.de crimine fal.Nec videtur eſſe in conſideratione, quòd depoſuerit in fauorem accuſati, & contra fiſcum: cùm falſitas ita committatur,ſi teſtis dixerit falſum contra fiſcum,ſicut ſi contra inquiſitum: quinimo grauiori pœna videretur plectendus, ex quo ſi deponendo in perniciem priuati deberet pœna capitali puniri: multo fortius dicendum videretur, quando contra fiſcum deponeret, ſiue contra rempublicam, vt iuſtitia ſuum debitum non ſortiatur effectum.argumento authent. multo magis.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Quibus non

obſt

obſtantibus rectius conſiderando contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem: videlicet, quòd non
2 debeat pœna capitali, nec corporali affligi † ex quo ſi quis depoſuerit falſum contra fiſcum, nihil realiter au fert fiſco, nec dicitur fiſco nocere: qui tractat de pœnali & odioſo lucro cum alterius iactura: prout dicit valde ſolenniter Bald. in l. parentes. C. de teſtibus. ſequitur & refert Fely. in c. literas. tertia colum. de præſump. ſed ſi falſum deponit contra inquiſitum, ponit ipſum in diſcrimine vitæ, ſeu amiſſionis membrorum nonobſtante eius innocentia: & ideò dum deponit contra fiſcum, non debet eo caſu puniri, ac ſi depoſuiſſet contra priuatũ. quod videtur ſatis probari ex text. in l. prima. §. j. ſuprà allegato. verſic. quo quis publico iudicio damnaretur. & ſic vendicat ſibi locum text. ipſe in caſu, in quo quis condemnaretur. vnde videtur excludere alios caſus. l. cùm prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procura. ita in ſpecie reperio tenere Hyppoli. Marſil. in dicta l. prima. §. primo. ij. colum. vbi ſubdit ſe credere verius, quòd talis ſit puniendus de periurio, & non pœna mortis. Quod corroboro: nam
3 quando pro aliquo delicto venit imponenda † pœna mortis, & ex aliqua cauſa minoratur pœna, vt in caſu de quo agitur, quia contra fiſcum, huiuſmodi pœna minorata non debet eſſe corporalis, ſed pecuniaria, vel alia, quæ non ſit corporis afflictiua, vt probatur in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. imperatores. & ibi doct. ff. de adulte. & in l. j. §. fi. ff. de ſicar. & in l. ſi quis in graui. §. ſi tamen. ff. ad ſillan. & in l. lex iulia. ff. ad leg. iul. repet. §. fi. quam pro not. allegat Bal. in l. addictos. C. de epiſco. aud. & in l. j. C. ne de ſtatu defun. Angel. de Are. in tract. malefic. in verſi. præſente Caio & appel. verſi. quid autem, ſi non obſtãte. el primo. & plenè Hyppoli. in l. j. §. diuus Adrianus. v. colum. ff. de ſicar. & in l. diuus Adrianus. j. col. ff. eo. tit. Sed quid opus eſt ire per mendicata ſuffragia? ego dico & teneo pro conſtanti, quòd in caſu, de quo agitur, Lucas ipſe non depoſuit contra fiſcum in cauſa, in qua veniat imponenda pœna mortis, nec mortis naturalis nec ciuilis, ſed depoſuit falſum examinatus ad defenſionem præfati domi. Anto. de Alexandro ad euitandum, ne de vulnere, vt prætenditur per ipſum illato Petro copulæ, puniretur quo caſu cùm contra fiſcum deponat non venit pœna ordinaria plectendus. Ita in particulari † per optima
4 iura & fundamenta conſuluit domi. Alexan. de Imol. in ſuo conſilio lv. in fi. in vij. vol. & ante eum in propriis terminis ita reperio voluiſſe Gul. de Cun. de quo Alexan. aliter non meminit, cùm ipſum non viderit, vt arbitror, in l. presbyteri. C. de epiſ. & cleri. Ex quibus omnibus concludo præfatum Lucam non eſſe pœna ordinaria periurij puniendum. Et tandem facta relatione per magnam curiam in regio collaterali conſilio, fuit præfatus Lucas condemnatus ad ſeruitia Regiarum triremium ad remigandum ad tempus, licet per prius aliter vmtaſſet, & ipſum condemnaſſet ad manus mutilationem.

Thomas Grammaticus Neapolitanus I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſeu nominatio ſocij criminis in caſibus, in quibus noceret, nunquam facit indicium ad torturam, niſi habeat alia adminicula contra nominatum. & ita communiter tenetur. & nu. 2.*

3 *Et vnum ex adminiculis eſt, ſi talis nominans habebat conuerſationem cum nominato.*

4 *Inimicitia reſultat ex verbis iniurioſis prolatis. & nu. 5.*

6 *Inimicus teſtis vt repellatur, vt non poſſit contra aliquem deponere, non eſt neceſſe, quòd ipſe teſtis ſciuerit illum contra quem deponit, ſibi feciſſe aliquam iniuriam, dummodo cum effectu ſit facta.*

7 *Confeſſus delictum, non præcedentibus indicijs tortus & confeſſus, etiam ſi perſeueraſſet, & ratificaſſet, eius confeſſio prædicta non erit valida. & nu. 8. 9. 10. & 13.*

8 *Confeſſus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs, non tenet talis confeſſio. Id tamen intelligendum eſt, vbi magna fuiſſet tortura, & tortus fuiſſet debilis aut infirmus: ſecus ſi tortus fuiſſet robuſtus: & tortura fuiſſet modica ſeu parua: quia tunc valebit confeſſio.*

9 *Confeſſio per tormenta extorta, non præcedentibus indicijs, eſt ipſo iure nulla, nedum contra ſe, ſed etiam contra alios, contra quos, vt teſtis depoſuiſſet.*

10 *Depoſitiones teſtium tormentatorum abſque indicijs, nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*

11 *Confeſſio extorta per tormenta abſque indicijs, non tenet etiam quòd poſt ipſam ſuperuenirent indicia.*

14 *Paria ſunt, confiteri in tormentis, vel metu tormentorum.*

15 *Vbi fuiſſet aliquid mandatum alicui, non tamen in atrocibus, licet acceptaſſet mandatum non ſequuto effectu, non eſt in aliqua pœna.*

16 *Tortus ſi contradicit ijs quæ cum iuramento dixerat, tanquàm periurus, non creditur ei.*

17 *Torqueri quis non poteſt vltra tertiam vicem. & numero 18.*

19 *Depoſitio teſtis ſeruitoris ſeu domeſtici, nullum indicium facit contra dominum.*

20 *Si inquiritur de mandato ad homicidium contra aliquem qui erat capitalis inimicus occiſi, certè præſumendum eſt potius ex proprio odio occidiſſe, quàm ex cauſa mandati.*

In cauſa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites aut quatuor Barones, aut octo milites, aut ſexdecim burgenſes. & idem procedere dicitur in filio comitis. & nu. 21.

22 *Filius dicitur poſſidere feudum, etiam viuo patre. & numero 23.*

VOTVM VI.

SVmmi opificis præſidio petito, Amen. In cauſa excellentis Comitis noye necnon & Magnifici Pirrhi Antonij eius filij, cũ Regio fiſco, ſuper homicidio commiſſo in perſonam quondam Magnifici Sergij Carrani, Iuris vtriuſque Doctor. de ciuitate Tarenti: Producitur in primis pro parte Regij fiſci, depoſitio Iacobi de Sabia domeſtici ac ſeruitoris præfati Comitis: qui licet pluries interrogatus in tortura, ſemper negauerit: attamen diuerſis vicibus iteratus ad torturam, tandem confeſſus eſt præfatum Magnificum Pirrhum Anto. filium præfati Comitis vnà ſecum, cum alijs in homicidio præfato interueniſſe de ordinatione & mandato præfati Comitis: licet vltimo loco aſſeruerit caſu ibidem in loco perpetrati homicidij reperiſſe pertrãſeũdo per ſedile portę nouæ, dũ accederet ad maritimã trãſmiſſus per excellentẽ dominã Comitiſſam, vt emeret quaſdã tabulas: & ſic non aliter interueniſſe, vt per prius depoſuerat in perpetratione homicidij præfati: verũ deponit ſibi fuiſſe à præfato Comite iniunctũ, vt aliq

aliquem qui Sergium ipſum interficeret,comperiret,
etiam mediante pecunia: quo caſu licet depoſitioni
1 † torti abſque aliis adminiculis non ſtetur, l. j.iiij. re-
ſponſo.ff.de quæſt.vt refert Albe.in l.fi.C.de accuſ. in
princip.fin.colum.qui concludit poſt multa, quòd in
caſibus, in quibus noceret nominatio & confeſsio
2 † correi, nunquàm facit indicium ad torturam, niſi
habeat alia adminicula contra nominatũ. Et ita com-
muniter tenetur, prout refert Marſil.in l.j.§.diuus An-
toninus.ff.de quæſtio.& in ſua practica,in verſic.dili-
genter.& vnum ex adminiculis erit,ſi talis nominans
3 † habebat cõuerſationem cum nominato.Ita conſu-
luit Baldus in conſilio xcv. in primo volumi. regula
iuris eſt &c.ſed hic Iaco.erat famulus:ergo &c. Con-
4 currente inſuper † inimicitia capitali inter Comitem
& Sergium,in qua indicium non leue reſultare adpa-
ret:vt inquit Ludo.in l.prima.§.hoc reſcriptum.ff.ad
ſillan.quem refert,& ſequitur Angel.in l. fin.penult.
columna.C.de quæſtio.& in tracta.maleſi.in verſi. fa-
ma publica.ſeptima charta.verſic.quæro,quid ſi repe
riantur.& huiuſmodi inimicitia ſatis adparet contra-
cta ex iniurioſis verbis prolatis in memoriali porre-
cto per ipſum Sergium contra eundem Comitem : vt
5 inquit † Baldus in cap.veniens.in fin.per illum text.
de iureiurando.maximè,cùm in eo deferatur Comes
per ipſum Sergium de crimine læſæ maieſtatis:ex quo
magis odioſa, & capitalis adparet reſultare inimici-
tia:vt tenet Bart.in l.iiij.§.fin.ff.de adimen. lega. gloſ.
in l.licet autem.ff.de arbit.& in §. item , ſi propter.in
verſiculo,capitales.inſtitu.de excuſat. tuto. Bartolus
in l.j.de his quibus vt indig. Abbas in cap.accedens.vt
lite non conteſt.Nec obſtaret dicere, quòd huiuſmo-
di memoriale continens dictas iniurias,non fuerit in-
timatum eidem comiti,& ſic Comes ipſe ignoraſſet
ſe accuſatum in dicto memoriali , quod præſumẽdum
eſt,niſi probetur contrarium l,verius.de probatio, ca-
pitul.ignorantia.de regu.iuris.in ſexto.not. per Ang.
in l.ij.ff.ſi quis in ius voca.non ierit.ergo perinde eſt,
ac ſi non fuiſſet accuſatus à præfato Sergio:cùm paria
ſint,non eſſe,vel eſſe & non adparere.l.in lege.de con-
trahen.empt.l.duo ſunt titij.ff.de teſtamen.tutel. l. iij.
§.ſi duobus.ff.de adimen.leg.Ex quo ad repellendum
6 teſtem,vt inimicum vt non poſsit † contra aliquem
deponere,non eſt neceſſe quòd ipſe teſtis ſciuerit il-
lum,contra quem deponat,ſibi aliquam feciſſe iniu-
riam,dummodo ſit facta: vt eleganter dixit Barto.in
l.j.in fine.ff.de his quibus vt indigni.& Innoc.in cap.
cum I.& A.de re iudi.Baldus in l.præſcriptione. C.ſi
contra ius vel vtili.public.antepenultima columna.
Lud.in rubric.de arbit.ix.col.Et licet dici poſſet non
eſſe ſtandum in aliquo depoſitioni ſeu confeſsioni præ
fati Iacobi in tortura,cùm nullus præcedentibus indi
ciis tortus fuerit,per multa,quæ infrà dicentur,maxi-
mè per tex.ſing.in l.penult.ff.de quæſtio. vbi expreſsè
7 Bartol.& Imo.tenent,quòd etiam perſeuerata † & ra
tificata huiuſmodi confeſsione in tortura facta , non
erit valida,cùm indicia nullatenus contra ipſum præ-
ceſſerint,ex quibus contra ipſum ad torturam proce-
di potuiſſet.Ad idem eſt text.in l.vnius. §. in ea. ff.de
8 quæſtio.attamen id locum habere poterit, † vbi ma-
gna fuit tortura:& maximè,ſi tortus fuiſſet debilis: ſe-
cus ſi parua aut modica fuiſſet tortura,& tortus fuiſſet
robuſtus:quia tunc valebit eius confeſsio , nulla eius
futura perſeueratione attenta.Ita dixit Bar.in l. j.§.di-

uus.& §.ſi quis vltrò.& in l.penult.de quæſtio.& Bal-
dus in l.vnica.C.de confeſs.ſequitur Par.de puteo in
verſicul.tortura.in c.in indiciis & inquiſitionibus. ſe-
cunda columna. Sed rectius conſiderans arbitratus
ſum contrariam ſententiam de iure veriorem,præſup
ponendo,quòd dum Iacobus de Sabia ipſe valetudi-
narius,& morbo gallico correptus , ſemper negaſſet
tam in tortura,quàm extra torturam : & tandem per
plures vices fere ſeptem ad chordam alciatus , vltimo
loco depoſuiſſet, vt ſuprà nullis præcedentibus indi-
ciis,confeſsio taliter per tormenta extorta fuit ,&
eſt ipſo iure nulla , nec ipſi confitenti præiudicium
aliquod generare poteſt, per præallegatam l.penult.
& † ibi gloſſ. ff. de quæſtionibus. nec contra alium 9
contra quem vt teſtes deponunt. Ita in terminis pro-
priis voluit Barto.in dicta l. penult.& Bald.in l.fina.
C.de accuſationibus.Iacobus de Belui.in ſua practi.
cauſarum criminalium. ſub rubrica de quæſtion. &
quali.tormen. columna vndecima. poſt princip. co-
lumna ſequenti.& conſuluit Alexander in conſilio v.
columna prima.in primo volumine.& conſil.lxxix.
quarta columna,ſecundo volumine. & ideò dicebat
Deci.conſilio clxxxix.columna penultima, quòd de-
poſitiones † teſtium abſque indiciis tormentatorum, 10
nihil valent,nec faciunt indicium contra illum,con-
tra quem deponunt.Et tenet etiam rectè intuenti Bar
tol.in l.j.§.idem Cornelio. ff. de quæſtio.& Hyppo.
Marſi.in ſua pract.cauſarum criminalium. §. diligen-
ter columna vigeſimatertia,in fine. & vendicant ſibi
locum præallegata, etiam ſi talis confeſsio emanata
per torturam abſque indiciis,eſſet ratificata, & etiam
quòd demum poſt torturam ipſam ſuperueniſſent in-
dicia, † non ex hoc deſineret eſſe nulla, & in nihilum 11
eidem confitenti ſeu alteri præiudicare. dixit Barto-
lus in l.maritus.ff.de quæſtio. Baldus in l.fi.C.de accu-
ſat.in l.ea quidem.penult.columna.eod.titu.Angel.in
l.vnica.C.de confeſſ.& in tract.maleſi. in verſicu. fa-
ma publica.in iiij.char. verſic. aduertat. &c.& plenè
Par.de pute.in tract.ſyndi.in antepenult.chart. libri,
in verſicu.ſequitur.iij.columna.& tenet Andr.de Iſer.
in conſtit.ſi damna. Alexan.in conſilio j.in tertio vo-
lumine. & clxxxvij. in ſecundo volumine.& plenè
Hyppo.Marſil.in l.pen.iij.colum.verſi.modò redeun-
do.ff.de quæſtion.& ſic non exiſtentibus indiciis con-
tra ipſum Iacobum , non poterat torqueri,nec de de-
licto ipſo in tortura interrogari. † Vnde ſi abſque in- 12
diciis tortus confeſſus ſit huiuſmodi confeſsio ſibi nõ
nocebit.voluit Angel,in tracta.malefic.in verſicul.fa-
ma publica.vltima columna.vbi latè per Auguſt.ari-
mi,& Alexan.in conſilio cclxxv.viſo themate. ſecun-
da columna.j.volum.vnde ſic bis & ter tortus, duran-
te eodem metu & formidine tormentorum,qui inſta-
re præſumitur:vt dicunt doct.& maximè Ang.in l.qui
in aliena.§.Celſus.de acqui.hære.& Alex.in prædicto
conſilio,confeſſus ſit ſe interfuiſſe in homicidio præ-
dicto,ſequitur de neceſsitate ꝙ talis confeſsio eſt nul-
la,cùm per torturam non præcedentibus indiciis etiã
† ratificata non teneat.gl.eſt ſing.in l.pe.ff.de quæſtio. 13
quam ſequitur Bar.& Ang.in l.vnica.C.de cõfeſ.Gan.
in tract.maleſi.in rubr.de quæſt.vj.col.verſi.Item po-
ne.Per.de Anch.in clem.j.de homic.Saly.in l.ij.C.de
cuſt.reor.vlt.col.Ang.in l.ij.C.quorum appel.non re-
cip.quia ſicut non valet confeſsio per torturã,ita etiã
quæ facta fuit metu torturæ,cùm æquiparentur,ſecun-
dùm

dùm Bald.in l.Interpoſitas.C. de tranſactio. circa fin.
quem ibi ſequuntur Moder.& Alexand. in l.prima.§.
14 diuus de quæſt.Hinc dixit Bald.in l.nouiſsimè.†quod
falſ.tutor.autho.quòd paria ſunt confiteri in tormen-
tis,vel metu tormentorum.quod etiam voluit Barba.
in cap.ſi conſtiterit.quarta colum.de accuſa. Catal.in
tractatu ſyndic.verſicu. clxv. & maximè quando eſſet
apud torturam ductus, & cum minis de torquēdo.ita
Angel.in dicto verſiculo,fama publica.vbi ſubdit ita
voluiſſe Iacob. Butri. Cyn. & Sal. in l. ſecunda. C.de
cuſto.reo.& Bartol.in l.prima. §.diuus. ff.de quæſtio.
Nam in rei veritate aduerſus Iacobū prædictū nullū
aderat indicium, per quod potuiſſet torturæ ſubiici:
& licet And.de Amadeo,depoſuiſſet contra ipſum,di-
cendo ſe ab eodem requiſitum, vt repetiret aliquem,
qui verberaret Sergium: attamen Andræas ipſe recu-
ſauit tale mandatum acceptare: nec ipſum fuit aliter
executum, & nullus fuit ſequutus effectus.& tamen
quando verè Andræas acceptaſſet tale mādatum,non
15 eſſet in aliqua conſideratione, † ex quo non ſumus
in atrocioribus: & ideò non eſt in aliqua pœna non
ſequuto effectu.voluit glo.in l. præſenti. in verſiculo,
cogitatione.C.de his, qui ad eccle. confugi.& in cap.
nullus epiſcopus.prima quæſt.prima.Bald. in l.ſi quis
non dicam rapere.ſecunda colum.C.de epiſc.& cleri.
Cardi.in cap.primo.de eo,qui mitt.in poſſeſ. & plenè
Feli.in ſuo tracta.conatus.nec in aliquo eſt conſide-
rāda depoſitio præfati Iacobi de Sabia,cùm in eadem
adpareat in pluribus varius & contrarius, quo caſu
nec indicium nec probationem inducet: per tex. in l.
qui falſa. ff.de teſtibus. & in l.eos. ff.ad leg. corne.de
fal.& ibi glo.& Docto.ponit Specul. in titul.de teſte.
§.primo, verſic.item, quòd eſt varius. nam in prima,
ſecūda & tertia tortura Comitē ipſum,nec eius filium
eſſe in aliqua culpa atteſtatus eſt: & quatenus quartò
tortus, aliter dixerit, ſimiliter cum iuramento tan-
quàm periuro, & veniente contra eius primas gemi-
16 natas & triplicatas confeſsiones,ſeu depoſitiones† iu-
ratas, non eſt in aliquo credendum: per cap.ſicut.de
teſtibus. per quē text. ibi dicit Felinus, quòd ſecunda
depoſitio cōtra primam iuratam non facit nec indi-
cium nec præſumptionem.& probat etiam bene tex.
in capitulo,teſtimonium.eodem titu.de teſtibus.cum
vulg.tum maximè,concurrente tortura reiterata per
17 octo aut nouem vices, & vltra † tertiam vicem tor-
queri non poterat: quia eo caſu iudex vltrà torquen-
do, diceretur immoderatè procedere. dixit Paulus de
Caſtro,in conſilio cxcvij. incipiente, viſa inquiſitio-
ne.circa finem.argumento.l. fideicommiſſa. §. ſi quis.
decē.ff. de legatis tertio. idem refert & ſequitur Mar-
ſil.in ſua practi. cauſarum criminalium. §. quoniam.
iij.col.& in l.reperi.v.col.ff.de quæſtion. vbi in ſpecie
dicit,ꝙ reus non debet vltra tertiam vicem torqueri.
18 & refert idem tenere† Par.de Pureo in tract.ſyndicat.
in charta cviij.tertia colum.in verſic.tortura.colum.
xxxviij. in cap. viſo de repetitione torti.& ſi rectè ad-
uertatur, præfatus Iacobus nullum indicium facit
19 contra præfatum Comitem,cùm ſit† eius ſeruitor &
domeſticus:per tex.in l.pridem.C.de quæſtionib. vbi
gloſſ.& docto.intelligunt, imò extendunt illum text.
in quolibet familiari.per tex.in l.fina.C.de iis, qui ad
eccleſ.confug.Ita Angel.in tractatu malefic.in verſic.
fama publica præcedente. col. v. Nec videtur in ali-
quo officere obiecta inimicitia inter ipſum quondam
Sergium & Comitem,cauſata vt prætenditur,ex ver-
bis prolatis in memoriali per eundem quondam Ser-
gium contra præfatum Comitem:cùm in rei veritate
non adpareat fuiſſe aliter intimatum ſeu notificatum
eidem Comiti:nec adpareat eundem Comitem noti-
tiam aliquam de eo habuiſſe: imò ſi rectè conſidere-
tur,potius præſumendum eſt,quòd fuerit Sergius ipſe
occiſus à Ioanne Franciſco de nuſco eius capitali ini-
mico: & quoniam menſibus elapſis ad eiuſdem Sergij
querelam apud Cæſaream maieſtatem Bononiæ fa-
ctam carceratum fuiſſe non negatur, & probatur in
homicidio prædicto interfuiſſe, & ex tunc fugam ar-
ripuit, & minimè amplius viſus eſt: & licet moram
traxiſſet certo tempore in domo præfati Comitis: ta-
men potius præſumitur ex proprio odio prædicto &
inimicitia cum ipſo exiſtēte, quàm ex inimicitia cum
præfato Comite eundem Sergium occidiſſe, & non
ex mandato aliquo ipſius Comitis: & ſic non eſt in
conſideratione aliqua prætenſum mandatū:nec man-
dans eo caſu teneretur, † quando proprium odium 20
vrgeret. Ita dicit ſingu. Cæpo. in cautelis ſuis, caute.
xxxix. incipien. vidimus quamplures caſus. licet ante
ipſum idem dixerit Bald. in cap. primo.§. iniuria. de
pace iura. firma. Vltimò, omnis probatio aduerſus
præfatum Comitem & eius filium,tanquàm informi-
ter facta, & tanquàm nulla ceſſare videtur, imò nul-
lius eſſe roboris aut momenti: cùm per regni conſti-
tutiones ſit data certa forma, dum inquiritur contra
Comitem aut Baronem, maximè † in cauſa capitali: 21
cùm cōtra Comitem duo Comites quinquies de ſub-
ſtantia ſint requiſiti, ſeu quatuor Barones, aut octo
milites, ſeu ſexdecim burgenſes teſtimonium profer-
re debent:pauciores autem numero, nullam omnino
fidem inducant.& pariter quòd nullus vilis cōditio-
nis contra Comitem aut Baronē ſeu militem induci
poſsit in teſtem: & inductus contra præfatos, fidem
aliquam in iudiciis vel extra non faciat: ſed perinde
habeatur,ac ſi non eſſet inductus, niſi ſint milites aut
burgenſes honeſtæ & bonæ opinionis. Ita in propriis
terminis iubet conſtitutio regni: proſequentes. ſub
rubrica,ſeu titulo, de pugnis ſublatis.& ibi plenè An-
dræas de Iſernia,& idem Andræas,in capitulo, ſimili-
ter.ponit de cap.qui curiā vendi.in ſecunda addition.
& ſubdit † vtrobique pariter eſſe dicendum in filio 22
Comitis vel Baronis, ꝙ huiuſmodi priuilegio dictæ
conſtitutionis gaudeat, ex quo mortuo patre eſt Co-
mes vel Baro:& viuo patre filius dicitur Comes,ſicut
etiam dicimus, quòd filius viuo patre poteſt dici feu-
datarius: vt dicit Bald. in cap. primo. Vltima colum.
circa fin. an mutus vel imperfectus. ex quo dicitur ea-
dem perſona cum patre. Et inde eſt, quòd poſt mor-
tem patris, non dicitur ſuccedere ſeu acquirere, ſed
retinere.& ante Bald.idem dicit gloſſā. notab. in cap.
vltimo.ad fi.de feud.cognitio.quæ vult,quòd filij poſt
mortem patris non acquirant feudum, ſuccedendo
patri:ſed iam in vita acquiſitum capiunt cum liberio-
ri adminiſtratione, & illam glo. ad hoc ibi ponderat
& commendat Bald.ante fi.& Iaſon in l.in ſuis.ij. col.
ff.de liberis & poſthumis. & pro valde ſing. exclamat
Barba.in repet.rubricæ,qui admitt.xiiij.colum. verſi.
ſecundò,niſi. Et ideò dixit ſingulariter Bald. in l.cùm
in antiquioribus.de iure deliberand.col.vj.verſic.de-
cimò ſic.quòd filius dicitur poſsidere feudum,†etiam 23
viuo patre, ac etiam inueſtitus dicitur de eo: & ideò

ſine alia inueſtitura continuatur in eum poſſeſsio. refert etiam & dicit deciſionē prædictam Bald. ſingula. Iaſon in l. ſi fortri. ad quē. C. de iure deliberan. Nunc facto hoc diuerticulo corroborando prædicta, reperio quòd eandem conſtitutionem commendat dominus Bartholomeus de Capua, ibidem, dicens eſſe not. quòd citius epiſcopus, quàm Comes cōuincitur. Nam ad condemnationem epiſcopi, ſufficiunt duo teſtes, vt in cap. j. & ſecundo. ſecunda quæſtione quinta. Sed ad condemnationem Comitis, debent eſſe multi & quamplures, vt in conſtitutione prædicta, per quam requiritur dictus determinatus numerus teſtium ad inducendum probationem cōtra Comitem & Baronem: & de cōſtitutione prædicta etiam meminit Luc. de pen. cap. Regni, creſcit. & ibi quærit, an dicatur hęc conſtitutio æqua. & idem Luc. in l. j. C. de reis poſtula. libro x. & in l. veterani. ſecunda colum. C. de vetera. libro xii. Quamobrem ex præallegatis, ſum voti præfatum Comitē & eius filium eſſe ſub fideiuſsionibus relaxandos. Et in hanc ſententiam inclinauit rota magna curia. & licet Collaterale conſilium idem ſentiret, tamē viſum fuit pro tunc è carceribus ad domum propriam liberari: & ita executum fuit: & infra paucos dies fuerunt ambo liberati ſub cautione, in forma iuxta votum præfatum.

Thomas Grammat. Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat ſe erraſſe in facto.*

2 *Confeſſus delictum, ſi perſeuerando in confeſsione fuerit condemnatus, probando de innocentia, ſibi ſubuenietur, etiam poſt ſententiam.*

4 *Confeſſus crimen, poteſt ſuam confeſsionem reuocare, & audietur, licet in hoc iudices ſe reddant difficiles & rigoroſos, etiam ſi iuraſſet.*

5 *Reus criminis non poteſt renūtiare defenſionibus, etiam volens.*

VOTVM VII.

Diuini numinis præſidio petito, Amen. In cauſa nobilis Fabricij Serſalæ, de ciuitate Surrenti, ſuper homicidio commiſſo in perſonam Primicerij de magiſtro iudicis ſurrentini: qui Fabricius in tortura faſſus eſt præfatum Primicerium vulneraſſe, & ex prædicto vulnere deceſsiſſe, & demum ductus ad banchum iuris, confeſsionem prædictā expreſsè reuocauit, tanquàm erroneam, & dolore tormentorum extortam, offerens probare de errore, fiſci patrono in contrarium aſſerente non poſſe, nec debere per eandem magnam curiam ad docendum de errore huiuſmodi cōfeſsionis admitti ſed reiterari torturam cōtra ipſum, vt in ſua prima confeſsione perſeueret; ſicque habita matura diſcuſsione inter me, & magnificum collegam Antonium Baraptutium de zeano ipſius cauſæ relatorem,
1 dixit quòd nullatenus † fateri dicitur, aut videtur, ſe erraſſe allegans, & maximè in facto, vt in l. non fatetur. ff. de iud. imò huiuſmodi error minimè obeſſe cōſueuit, vſque ad ſententiam. l. error. C. de iur. & fac. ignoran. & facit l. ij. C. quorum appel. non recipiun.
2 imò plus, ſi quis perſeuerauerit in confeſsione, † adeò vt condemnatus fuerit, probando de innocentia, ſubuenitur ei, etiam poſt ſentētiam: per tex. in l. j. §. ſi quis vltrò, ff. de quæſtio. & ideò à fortiori debet allegans erraſſe, audiri † offerendo ante ſententiam de eius errore verificare. 3
Ita etiā in ſpecie dixit Guid. de ſuza, magnus practicus & criminaliſta, in ſuo tract. de torment. in xj. col. ver. ſed de quæſtione. & conſuluit Bal. in conſil. clxxj. incip. tres ſunt caſus. in v. vol. & idem Bald. in l. fi. j. col. C. de probat. in l. in bonæ fidei. j. col. C. de reb. credi. Pet. de Anchar. in conſil. xxiij. incip. viſa inquiſitione formata contra Philippum. vbi refert in contingentia facti obtinuiſſe, quòd quis poteſt
† in criminalibus reuocare confeſsionem ſuam: licet 4
ſecundum eum in hoc iudices ſe reddant difficiles, & rigoroſos, credentes vileſcere ſe in conſpectu hominum per abſolutionem, contra l. abſentem. ff. de pœn. & idem firmat glo. in c. romana. §. ſin autem. de appel. in vj. Ioan. de Imo. in l. conſtitutiones. ff. de appel. Bal. in l. minoribus. C. de his, quib. vt indig. glo. in cap. ex literis. extrà de diuor. Card. in conſil. cj. incip. in cauſa appellationis. Roma. in conſil. cccxcvj. incip. in caſu propoſito. & conſil. cccxcj. incip. vt propoſita: circa medium. & in conſi. cccccxx. incip. circa propoſitam. iij. col. Par. in tracta. ſyndi. in char. cij. ij. col. verſi. teſtis fuit tortus. & hæc intelligenda ſunt, quòd etiam confeſsio ipſa licet iurata, reuocari potuit. Ita Bald. in l. iubemus. circa med. C. de iudi. & in l. vnica. C. de confeſ. xv. colum. verſic. ſed pone minor. Roma. in conſil. cccxcj. incip. vt propoſita. circa med. Aut. de Bu. in c. fin. de confeſ. Idem Roma. in l. ſi verò. §. de viro. xxxj. fal. ff. ſol. matri. Et facit ratio vrgentiſsima: nam certum eſt, quòd reus criminis non poteſt † renuntiare 5
defenſionibus ſuis: per gloſſ. ſingul. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. quam dicit ſing. Bal. in d. l. vnica. de confeſ. xv. col. Barb. in c. cùm dilecti. de accuſ. iiij. col. & ſequuntur omnes in dicta l. tale pactum. vnde ſuccedit, quòd ſi non poteſt expreſsè renuntiare, multò fortius poteſt reuocare quod erroneè & perperàm
contra eius ſalutem † confeſſus extitit: ſed non eundo 6
per mendicata ſuffragia, reperio in propriis terminis idem firmaſſe And. de Iſer. Euangeliſtam in regno, & qui fuit magnus fiſcalis, in conſtitutione, ſi dāna clandeſtina. in iiij. col. & idem in ſpecie reperio tenuiſſe etiam Hypp. Marſil. in l. j. §. ſi. xviij. col. ff. de quæſt. nullam mentionem faciens de Andr. ex quibus omnibus ſum voti, concurrente etiam præfato meo Collega, præfatum Fabriciū eſſe audiendum ſuper probatione ſuæ erroneæ confeſsionis allegatæ reclamāte fiſci patrono conſobrino Primicerij occiſi vſque ad cœlum, & aliter obtinere minimè valente, ſed ſeipſum rumpente, cū minis & clamoribus, quibus abundare cōſueuit. Et tandē receptis teſtibus ad defenſam per pręfatum dominū Baraptutium meum collegā in ciuitate Surrenti demonſtratū fuit de errore confeſsionis: & ꝙ per tormenta ita cōfeſſus fuerat: & ſic præfatum Primicerium ab alio fuiſſe vulneratum & occiſum.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ Neapo. Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinus clericus propter aſſaſſinium, dicitur omni priuilegio exutus.*

2 *Aſſaſſinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege.*

3 *Aſſaſsinus tanquàm ab omni populo diffidatus, poteſt impunè occidi, nedum à iudice, verùm etiam à parte.*

4 *Aſſaſsinus licet ſit clericus, poteſt tamen cognoſci, & iudicari per iudicem laicum.*

5 *Contra aſſaſsinum proceditur iuris ordine non ſeruato;*

nec

non exigitur plena probatio: ſed probabilia argumenta: & poteſt ex mero officio procedi, & de facto nu.6.

7 *Aſſaſſinio poteſt ex cauſa pœna minorari.*

8 *Licet in aliquo caſu pro delicto conſummato & perfecto lex imponat pœnam aliquam determinatam, ſi contingit delictum illud fuiſſe attentatum, non tamen perfectè conſummatum, ſi lex ſpecialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet.*

Sed ſi non reperitur ſpecialiter determinata, mitius punietur ibidem & extra ordinem ex arbitrio.

10 *Attentans delictum quod tendat ad mortem, ſi non eſt ſecutus effectus, & euentus, poterit iudex ex hoc pœnam minuere.*

11 *Affectus punitur in atrocioribus, licet non ſequatur effectus: id intelligendum eſt, vt puniri debeat eadem lege: ſed non eadem pœna ſed mitius.*

12 *Etiam in atrocioribus is qui deuenit etiam ad actũ proximum effectui, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadẽ lege, qua punitur qui conſummauit delictum.*

13 *Iura punientia affectum, licet non ſequatur effectus, non habent locum, attenta conſuetudine Italia.*

14 *Pœna capitales de conſuetudine Italia non imponuntur pro delictis imperfectis.*

15 *Affectus quando punitur non ſecuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria.*

16 *Actus grauius puniuntur ex delicto cõſummato, quàm inchoato.*

17 *Solus tractatus etiam in atrociſſimis non puniretur, quando non eſſet proceſſum ad aliquem actum ordinatum ad ipſum factum.*

18 *Crimen aſſaſſinij ad hoc vt puniri poſſit pœna mortis, licet ſit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit conſummatum: aliàs ſecus.*

19 *Delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in conſtitutionibus regni, & iuribus municipalibus, niſi delicta ipſa ſint conſummata & perfecta.*

20 *Mandans homicidiũ committi mediãte pecunia, ſi non fuit ſequutum homicidiũ, non erit pœna mortis: ſed pœna criminis ſtellionatus ſeu pecuniaria. & nu.21.*

VOTVM VIII.

Conditoris marchiæ mundialis præſidio petito. In cauſa reuerendi Protonotarij Capuani inquiſiti de aſſaſſinio, cùm pecunia mediante mandauerit homicidium committi in perſonã Galeatij Lombardi eius inimici: & acceptato mandato per mandatariũ, ac detecto tractatu non fuit ſequutus effectus: Hæſitatum fuit in magna curia Vicariæ qua pœna veniat præfatus Protonotarius in eadẽ carceratus plectẽdus? Item an poſſit de aſſaſſinio ipſo cognoſci per eandem magnã curiam, attenta perſona priuilegiata ipſius, cùm ſit clericus, & in ſacerdotali dignitate cõſtitutus. Et omiſſo primo, ad quod redeã, vt infrà, inficiari non poteſt, ꝙ attenta verificatione præfati aſſaſſinij, de quo plenè liquet, præfatus Protonotarius nõ dicatur omni pri-
1 uilegio † exutus: per text. in cap. pro humani. de homi.
in ſexto. per quẽ prima facie concedendũ eſſet ipſum poſſe vltimo ſupplicio cõdemnari: & licet in tex. ipſo expreſſè pœna mortis non cõtineatur, cùm à canone ſit incognita, tamen in eo continetur, vt aſſaſſinus ſeu mandans homicidiũ committi per pecuniam, ſit dif-
2 fidatus ab omni populo: & ſic † cõtra diffidatũ à lege
notoriè bellum indictum eſt: vt in l. reos. & ibi Cy. C. de quæſtionib. argum. l. ſi ſeruus. C. de his, qui ad eccle. confug. in tantum, ꝙ diffidatus à lege, poteſt à quolibet impunè occidi. l. j. C. quando licet vnicuique ſine iudi. ſe vindi. l. iij. §. trãsfugas. ff. ad leg. corne. de ſica.
† & propriè in aſſaſſino tanquã ab omni populo dif- 3
fidato, quòd poſſet impunè occidi, voluit Cy. in prædicta l. reos. Ang. in conſi. xiiij. incip. nos Carolus. vbi ſubdit, quòd nedum à iudice, verumetiam à parte poſſet impunè occidi. Idem tenet Gemin. in dicto c. pro humani. refert & ſequitur do. Bartho. Soci. inter conſilia Franciſ. Curt. conſil. xx. xviij. col. incip. dominus labia mea, ſæpenumero animo reuolui. Sed nunc re-
deundo ad primum, an tanquam aſſaſſinus, † licet ſit 4
clericus, poſſit per iudicem laicum, & ſic per ipſam magnã curiã cognoſci & puniri abſque aliqua actuali degradatione. & certè dicendum eſt ꝙ ſic: per d. c. pro humani. Ita etiam in ſpecie tenet do. Stephan. Aufreri. in repet. clemen. ſæpe. de offic. ordin. in tractatu quem ibi ponit de poteſta. ſecula. ſuper eccleſi. & perſonis eccleſiaſticis. iij. chart. dicti tractatus, in xviij. fallent. & Paris de Put. in ſuo tracta. ſynd. ij. charta ij. col. circa finem. vbi dicit idem tenere Lapum in prædicto c. pro humani. Ex quo ipſo iure videtur degradatus, & data vnicuique poteſtas ipſum capiendi. c. j.
de ſchiſmati. in vj. & per ius clericus aſſaſſinus † vide- 5
tur ſpoliatus omni priuilegio clericali: vt ibi per Docto. & contra aſſaſſinos de facto proceditur: vt dicit Bart. in l. non ſolùm. §. ſi mandato. ff. de iniur. & idem Par. in tract. ſyndi. in xxxj. chart. j. colum. verſic. ideò dico. & plus ſubdit ibidem Par. in ij. col. quòd contra aſſaſſinum poteſt iudex procedere ex mero officio: & propter immanitatem ipſius criminis, proceditur
† iuris ordine non ſeruato. & alleg. Bart. in prædicto. 6
§. ſi mandato. & dicit, quòd plus dicunt canon. in prædicto. cap. pro humani. ꝙ in tali crimine non exigitur plena probatio, ſed ſufficit conſtare per probabilia argumenta. & alleg. etiam Calderi. in ſuo conſil. iiij. in titu. de dilatio. & rectè intuenti idem dicit text. in dicto c. pro humani. Et idem de omnibus prænarratis ſequitur & refert Hyppoli. Marſil. in ſua practi. cauſarum criminalium in verſic. examinanda. in iiij. col. & idem Marſil. in ſua practi. prædicta. in verſic. diligenter. in ix. char. in numero 166. Et ſic licet poſſit iudex talem aſſaſſinum vltimo ſupplicio condemnare, po-
terit tamẽ † ex cauſa pœnam minorare: vt dixit And. 7
de Iſern. in titu. quæ ſint rega. in verſic. & bona. in iij. col. & plenè Feli. in c. qualiter & quando. §. ad corrigendos. extrà de accuſa. Et cauſa conſiderari poteſt, quando delictum non fuit perfectè conſummatum, iuxta ordinem mandantis: vt in caſu præmiſſo, in quo Protonotarius præfatus volebat ipſum Galeaciũ occidi: & homicidium minimè ſequutũ fuit, nec vulnus,
nec inſultus: & ideò ſuccedit iuris diſpoſitio, † quòd 8
quãuis pro actu conſummato & perfecto lex imponeret pœnam aliquam determinatã, & poſteà contingat delictum illud fuiſſe attentatum, tamen non perfectè conſummatũ, ſi reperitur, ꝙ lex ſpecialiter imponat eandem pœnã, vel aliam limitatam, debet illa imponi: vt in l. j. C. ſi quacunque prædi. pote. l. is, qui cum telo. C. de ſica. ſed ſi non reperitur ſpecialiter determinata, mitius punitur & extra ordinẽ, arbitrio iudicantis. vt probatur in l. j. in princip. ff. de extraordi. crimi. & not. Ray. Bal. & Ang. in l. j. §. hæc autẽ verba. ff. quod quiſque iuris. quæ verba reputat Bald. ibi not.

Cùm ergo tractata & attentata per ipſum Protono-
tarium non fuerint executa, & ad effectum finalẽ per-
9 ducta, †debet mitius puniri. Ita ex pręallegatis conſu-
luit Alex. de Imo. ita formaliter loquendo, in conſil.
cxj.iij. col. in j. vol. & ideò voluit Iacob. de rau. vt re-
fert Bar. in l.j.§. diuus. ff. ad leg. cor. de ſica. quòd licet
attentans delictũ, quod tendat ad mortem, puniatur
pœna legis corneliæ de ſicar. tamen quando non eſt
10 ſequutus effectus &† euentus, qui conſideratur in de-
lictis, per l. aut facta. §. euẽtus. ff. de pœn. poterit iudex
ex hoc pœnam minuere. Pro hoc videtur text. in d. l.j.
de extraordi. criminib. in verſic. ibi, perfecto flagitio,
capite punitur: ſed imperfecto in inſulã deportatur.
per quem text. dicit Guli. de Cuneo in l. ſi quis non di-
11 cam rapere. C. de epiſc. & cleri. † ꝙ licet in atrociori-
bus puniatur affectus, licet non ſequatur effectus, id
intelligendũ eſt, vt puniri debeat eadem lege, ſed non
eadem pœna, ſed mitius, per d. l. primã. ff. de extraor.
crimin. & in d. §. euentus. Idem tenet Cyn. in d. l. ſi quis
non dicã rapere. C. de epiſc. & cler. Idem reperio cõ-
ſultum fuiſſe per do. Franciſc. de albergo de arerio in
conſi. ſuo incip. in Chriſti nomine, Amen. Quòd Cic-
cus fante. ij. col. quod habeo ad pennam in libro meo
diuerſorũ conſiliorum diuerſorum doctorũ, vbi for-
maliter & magiſtraliter loquitur, dicendo ꝙ quan-
tuncunque mandatũ ſit rei atrociſsimæ: tamen atten-
ditur eius executio, & non ſuſceptio ſola mandati; vt
ff. de furtis. l. ſi quis ſeruo. §. idem Pompo. & de iniur. l.
item apud Labeonẽ. §. ſi curauerit, & de verb. ſignifi. l.
ſæpe. l. fi. & de extraordina. crimi. l.j. in princip. Nam
ſicut mandans non explicit delictũ & mandato, abſq;
executione mandantis, vt dictis iuribus: eadẽ ratione
nec mandatarius, cùm non minus delinquat mãdans,
quàm mãdatarius: ſed magis principaliter delinquit,
qui primordialiter mandat: vt ff. de ſeruo corrup. l. in
hoc. & quod vi aut clam. l. ſi ego tibi. Aut dices eum
capitaliter puniendum, ex quo mãdauit occidi vene-
no, quod tradidit exhibendum mediante pecunia: Et
concludendũ eſt præfatum Ciccum non debere capi-
taliter puniri, cum non fuerit ſequutus effectus man-
dati præfati, videlicet necis, quam curauit inferre, ne-
que deuenit ad actum proximũ effectui, ſed remotũ,
qui velut de delicto conſummato, vel pœna delicti
conſummati non eſt afficiendus, ſed extraordinaria,
vel arbitraria puniendus: vt ff. de extraor. cri. l.j. §. fin.
in fin. & C. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. multò minus venit
dictus Ciccus capitaliter puniendus, ſecundum intel-
lectum & opinionem Modern. quam tenet Cynus &
Gulielmus de Cug. in d. l. ſi quis nõ dicam rapere. †vi-
12 delicet, quòd etiam in atrocioribus is qui deuenit ad
actum etiam proximũ effectui, non puniatur eadem
pœna, licet puniatur eadẽ lege, qua punitur, qui con-
ſummauit delictũ: per d. l.j. de extraord. cri. & de pœn.
l. aut facta. §. euentus. Ita etiam formaliter conſuluit
Bartho. Cępo. in ſuo cõſil. vlti. referendo ſuprà ſcripta
formalia, quæ reputo furto ſubtraxiſſe à prædicto do.
Franciſ. de Alberg. Et plus ſubdit Cæpo. hæc maximè
eſſe vera præſuppoſita conſuetudine, quæ dicitur eſſe
13 per totam Italiã, ꝙ licet iura puniant affectum, †licet
non ſequatur effectus, non habent locum, attẽta dicta
conſuetudine vniuerſali. Ita dixit glo. in §. iniuriarũ.
x. colla. de pace iura. fir. quam Bart. & alij attribuunt
Spec. vt ipſe Bart. not. in l.j. §. diuus. ff. de ſica. & ideò
dixit Spec. in titu. de accuſat. §.j. verſic. quid ſi primo.
& Cyn. in l. is, qui cum telo. C. ad leg. corne. de ſica.
quòd †pœnæ capitales de generali cõſuetudine Italiæ 14
non imponũtur pro delictis imperfectis: & quia hoc
eſt ſatis de æquitate naturali, quam maximè debent
ſeruare habentes arbitrari: per l. quod ſi Epheſi. ff. de
eo, quod cer. loco. ita refert & ſequitur Felin. in c. in-
quiſitionis. vj. col. extrà de accuſatio. idem tenet Ioan.
And. in regula, in pœnis. in mercu. Bald. & Sali. in l. ſi
quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. vbi dixit,
quòd † quando punitur affectus non ſequuto effectu, 15
debet puniri pœna extraordinaria. & idem tenẽt Præ-
po. & And. de Iſer. in cap. j. §. ſi verò de capita. qui cur.
vendi. & iſta eſt communis opinio, prout refert Ang.
in tract. maleſi. in verſic. Sempronium mãdatorem. j.
& ij. col. & plenè Alexan. in l. qui ea mente. ff. de fur. &
dicũt in ſpecie præfati Aud. de Iſer. & Ang. vbi ſuprà,
ꝙ licet in atrocioribus & enormibus aliqualis actus
ſufficiat ad effectum, vt puniatur; vt d. l. ſi quis non di-
cam rapere. licet in aliis non tam enormibus, etiam
ſi perueniatur ad actum, non tamen ad effectum per-
fectum, non noceat: vt in d. l. qui falſam. ff de fal. atta-
men & grauius puniuntur actus ex delicto conſum-
mato, †quàm inchoato. d. l.j. de extraordi. cri. & plus 16
dico, ꝙ licet in atrocioribus delictis puniatur affe-
ctus, illud intelligendum eſt, quando proceſſum fuiſ-
ſet ad aliquem actum ordinatum ad ipſum factum: ſe-
cus autem, quando non eſſet proceſſum ad aliquem
actum: † nam tunc ſolus tractatus etiam in atrociſsi- 17
mis non puniretur. Ita dixit Bal. in l. non ideò minus.
vij. col. verſic. vj. quæritur. C. de accuſa quem refert &
ſequitur Feli. in ſuo tract. conatus. ij. col. verſic. fallit
tertiò. & in eodem tract. penul. col. poſt princi. & pro-
bat bene tex. in l. qui falſam monetam. ff. ad leg. cor-
nel. de falſi. vbi Hyppo. Marſil. tenet eandem opinio-
nem ibi in ij. col. Et quòd † ad hoc, vt huiuſmodi deli- 18
ctum committens puniri poſsit pœna mortis, licet ſit
de atrocioribus, requiritur quòd fuerit conſummatũ:
ſecus ſi non ſit conſummatũ. Ita conſuluit Bal. in con-
ſil. incip. in Chriſti nomine, Amen. Scire oportet quis
teſtis per l.j. §. fin. in fin. ff. de eff. acto. & inſuper hoc
facit, ꝙ quando delictum punitur per ſtatutum, non
habebit locum talis pœna, niſi delictũ fuerit conſum-
matum: & tamen ſtatuta ſtrictiſsimè interpretantur,
ex quo attentare, eſt fictè facere, & ſtatutũ non exten-
ditur ad caſum fictũ. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. geſt.
& ſic hodie non fit punitio pœnæ impoſitæ† per con- 19
ſtitutionẽ regni delinquentibus, niſi delicta ſint con-
ſummata & perfecta: vt dicunt Ang. & Paul. de Caſt.
in l.j. ff. quod quiſque iuris. Lud. in l. damni. §. Sabini.
ff. de damno infecto. Alex. in conſil. xv. j. vol. Ioan. de
Imo. in l.j. de publi. iudic. Cy. & Bal. in d. l. is, qui cum
telo. Ang. in tract. maleſi. in verſic. & veſtem cęleſtem
abſtulit. & ibi moder. Vltimò non eundo per mendi-
cata ſuffragia, dico ꝙ interrogatus ab illuſtriſsimo &
reuerendiſsimo Cardinali Columna locũtenente ge-
nerali Cæſar. maieſtatis, qua pœna veniret præfatus
Pronotarius plectendus, in præſentia magnificorum
Regentis & iudicum, reſpondi non poſſe capitaliter
puniri ex cauſa illius mãdati de occidendo mediante
pecunia: ex quo ita in particulari & in propriis ter-
minis†voluit Dyn. & poſt eum Angel. in l. item apud 20
Labeonem. in §. ſi curauerit. ff. de iniur. & idem voluit
Gandinus in tract. maleſic. in titulo de homicidiis &
eorum pœna. iiij. col. licet concludat, ꝙ ipſe putaret
iudicem

iudicem nõ delinquere, ſed bene agere, ſi in caſu præmiſſo puniret ipſum mandantẽ crimine ſtellionatus, & idem ſequitur Auguſt. Arim. in additio. ad Angel. in verſic. Sempronium mandatorem. iij. col. & etiam allegat Ang. in conſi. xiiij. incipien. nos Carolus. dicentem, quòd ſi homicidium non ſit ſequutum, licet aſſaſſinus debebat decapitari, quia peruenit ad actũ proximum: tamen ex quo delictum non fuit conſummatum in morte, quia mors non fuit ſequuta, bene faciet princeps, ſi commutet pœnam in pecuniã. & eandem opinionem, videlicet quod non ſequuto homicidio in aſ-
21 ſaſsinio † delictum ipſum non dicatur cõſummatum, & quòd eo caſu veniat imponenda pœna pecuniaria, firmat Amode Iuſti. excellens Doctor in ſuo tractatu, ſyndi. in verſic. item in eo, quod dicti ſocij milites. in iiij. col. vbi etiam ſubdit ſe aliàs conſuluiſſe in ciuitate Senarum in fauorem capitanei & militis, cui carceratus aufugerat pro crimine aſſaſsinatus qui tenebatur carceratus in loco conſueto in compedibus, & ſic ex quo attenta cauſa ipſa aſſaſsinij, pro qua detinebatur, veniebat imponenda pœna pecuniaria, reputari debuit diligens cuſtodia, & fuga eius non imputabitur ipſis officialibus. Quam ob rem reſpondi præfato illuſtriſsimo & reuerẽdiſsimo domino Cardinali præfatum Protonotariũ poſſe pecuniariter puniri, quod placuit ſuæ illuſtriſsimæ dominationi, & etiam præfatis Magnificis Regenti, & Iudicibus præfatæ magnæ curiæ meis collegis. & ita executũ fuit. & ſoluit reuerendiſsimæ curiæ pro pœna ducatos quadringentos, & ſic ad compoſitionem præfatam admiſſus fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinus dicitur, qui per pecuniam ſeu aliquo ſibi dato delinquit.*
2 *Aſſaſſinus an dicatur, qui per aliquam promiſſionem ſibi factam crimen committit.*
3 *Et an ſi quis delictum committit, vt complaceat alteri, dicatur commiſſum crimen aſſaſſinij.*
4 *Aſſaſſinus dicitur diffidatus ab omni populo Chriſtiano, ob quod poteſt impunè occidi, nedum per iudicem, ſed à quolibet priuato.*
7 *Delictum quando punitur pœna ſtatuti, non habet locum pœna præfata, niſi delictum fuerit conſummatum: ſecus ſi attentatum.*
8 *Affectus quòd non puniatur, niſi ſequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus.*
9 *In atrocioribus per ſolum attentatum, dicatur conſummatum delictum.*
10 *In atrocibus ſi deuentum eſt ad actum proximum, debet inquiſitus puniri pro delicto conſummato concurrente dolo.*
11 *Aſſaſſinus ſi ſemel deliberauit committere aſſaſſinium, & demum ſe pœnituit, talis pœnitentia non excuſabit.*
12 *Aſſaſſinij delictum eſt crimen atrox, & exceptuatum, imò equiparatum crimini læſæ maieſtatis & ſimilibus.*
13 *Vbi agitur de pœna criminali imponenda ex ſolo conatu, quis mitius punitur arbitrio iudicis: Secus vbi lex in tali caſu ſpecificaret quantitatem pœnæ.*
14 *Conatus in atrocioribus punitur, & ibi de monachis, qui fuerunt conati dare venenum abbati ſancti Petri.*
16 *Pœna poteſt per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam ſi per indicia adpareat.*
17 *In aſſaſſinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non ſeruato.*
18 *Aſſaſſinus clericus tanquam ipſo iure degradatus, punitur per iudicem laicum.*
19 *Iura licet tranſgredi in enormibus.*
20 *Aſſaſſinus ſi poſt receptam pecuniã deuenit ad actum proximum homicidio, habetur, & punitur ac ſi occidiſſet.*
21 *Contra aſſaſſinos ſemper ſolet pœna augeri.*
22 *Et licet de generali conſuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictũ, debeat quis pœna mortis naturalis puniri, attamen non habet locum in crimine aſſaſſinij.*
Delinquendi conſuetudo inducitur per binum actum.
23 *Geminans delictum, non debet ſperare de venia.*
24 *Excarcerandus die veneris ſancti, ſi reiterauit delictũ, non debet excarcerari.*
25 *Furta plura committens, licet parua, debet mori; licet pro vnico furto non magno mortem debeat.*
26 *Reiteratio delictorũ etiam ſi pro eiſdem, vel quolibet delictorũ veniret imponenda pœna pecuniaria, attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri.*
27 *Reiteratio delicti facit, vt illud, quod aliàs non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter.*
28 *Pœna cap. pro humani. de homici. in vj. habet locum tam in mandante, quam in mandatario.*
29 *Conſtitutio quæ loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium.*
30 *Statutum pœnale non comprehendit mandantem.*

VOTVM IX.

REdemptoris gentium poſtulato ſuffragio. Nicolaus Anellus de Cecca Caytanus, paruo munere vnius paris caligarum corruptus ab Alphonſo de Aquino, vt magiſtrum Laurentium interficeret, maximo impetu in ipſum euaginato enſe percutiendo irruit: quod nec perficere, aut vulnerare valens, aufugit: & paucis inde diebus elapſis iterato depoſita pecunia duos hiſpanos, vt Laurentium ipſum, ac etiam magiſtrum Auguſtinum ad inſtantiam Andreæ Banderolæ vxoris ipſius amore capti, interficeret, cõduxit, eiſque acutum mucronem ad id facilius perficiendum, conduxit: quo detecto & Nicolao Anello ipſo in fortiam curiæ perueniente, ab illuſtriſsimo Conſaluo Ferdinando regni Siciliæ Prorege, quid ſuper ipſius inquiſiti pœna de iuris cenſura ſentirem, ex infra ſcriptis breuiter facillimè adparebit. Et principaliter dicendum eſt præfatum Nicolaum Anellum crimen aſſaſsinij commiſiſſe, cùm ex cauſa caligarum habitarum ab Alphonſo de Aquino homicidiũ ipſum perpetrare deliberauerat in perſonam magiſtri Laurentij, ex quo aſſaſsinus dicitur, qui per pretium, † ſeu aliquo ſibi dato delin- 1
quit. ita dicit Bar. in l. Cicero. ff. de pœn. Alex. de Imo. in l. j. §. hæc actio. ff. de eo, per quem fam. erit. & ideò dixit Bar. in l. non ſolum §. ſi mandato. ff. de inin. quòd ſi aliquis facit, vel fieri facit mediante pecunia, dicitur aſſaſsinus. & alibi dixit Angel. in l. j. de ſepul. violato. quòd hi ſunt aſſaſsini, qui pecunia corrupti, delicta faciunt: & in hoc caſu nedum ipſi puniuntur, verum etiam, qui mandant. idem dicit Par. de Puteo, in tract. ſyndi. in verſic. inquiſitio. in c. dicit conſtitutio regni. & alibi dicit Angel. in tracta. malefic. in verſic. Sem-

pronium mãdatorem. in princ. quòd accipiens man-
datum pro pecunia, dicitur aſſaſsinus, & ibi parum
infrà ſubdit, quòd in vtroque, id eſt, in aſſaſsinio &
mandante eſt delictum atrocius ob pecuniam & ideò
grauior pœna. vt in dicto cap. primo. de homic. in vj.
& ideò pulchrè conſuluit Franc. Curt. in conſil. xx. in
2 v. char. quòd † per promiſsionem factam alicui, vt de-
lictum committat, dicitur eſſe commiſſum crimen aſ-
ſaſsinij. & alibi dixit pulchrè Ioan. And. in cap. penul.
3 de cler. non reſiden. quòd † nedum pro pecunia, ſed
etiam, ſi vt quis complaceat alteri. delictum commit-
tat, dicitur perpetratũ delictum aſſaſsinij. modò cla-
4 rum eſt, quòd † aſſaſsinus dicitur diffidatus à populo
chriſtiano. ob quod poteſt impunè occidi, nedum per
iudicem, ſed etiam à quolibet priuato: vt dicit Cyn. in
l. reos. C. de accuſa. Gemi. in c. pro humani. de homic.
in vj. Angel. in conſil. xiiij. incip. nos Carolus. & plenè
Alex. de Imo. in l. j. §. transfugas. ff. ad leg. corne. de fal.
& Franc. Cur. in præfato conſil. xx. quod conſilium in
rei veritate fuit Barthol. Soci. in eius ſubſcriptione
liquet in v. chart. Et licet præfatus inquiſitus eundem
magiſtrum Laurentium cum enſe percuſſerit, non ta-
men vulnerauit: reſultare videtur, ꝙ cùm effectus ho-
micidij non fuerit ſequutus, debeat excuſari ab huiuſ-
modi pœnae cùm hodie in Italia per ſtatuta nõ inſpi-
5 ciatur animus & affectus, † ſed euentus, & ſic effectus,
ad hoc vt habeat locum pœna homicidij, prout voluit
Spec. in tit. de accuſ. Bar. in l. j. §. diuus. ff. ad leg. corn.
de ſica. & in regno viget conſtitutio, aſperitatem. quæ
corrigit ius cõmune, & ſuccedit loco ſtatuti, & quan-
6 do delictum punitur per ſtatutum, non punitur † pœ-
na ſtatuti, niſi delictum ſit cõſummatum: Secus ſi at-
tentatum: quia attentare eſt fictè facere. & ſtatutum
non extenditur ad caſum fictum. l. iij. §. hæc verba. ff.
7 de neg. geſt. & ſic hodie non imponitur † delinquenti-
bus pœna impoſita per conſtitutionem regni, niſi de-
licta ſint conſummata & perfecta, vt dicunt Angel. &
Paul. de Caſt. in l. j. ff. quod quiſq; iur. Lud. in l. damni.
§. Sabini. ff. de dam. infec. & Alex. in conſil. xv. in j. vol.
& Ioan. de Imo. in l. j. ff. de publ. iudi. Cyn. & Bal. in l.
is, qui cum telo. C. de ſica. Ang. in tract. malefi. in verſi.
8 & veſtem cæleſtẽ. & ibi Mod. † Nam præfatis reſpon-
detur, nam quòd effectus ſeu conatus non punitur, niſi
ſubſequuto euentu, non habet locum in delictis enor-
mibus. voluit glo. ordi. & not. in l. j. in verſi. putamus.
& ibi Lud. Roma. ff. quod quiſque iur. vbi Bal. ibidem
tam intelligit in delicto aſſaſsinij, quod eſt enorme.
& Bald. in l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugi. Idem in ſpecie
tenet Bertachi. in reperto. ſuo in verſic. affectus. præ-
ſertim cùm in atrocioribus per ſolam attentationem
9 † ſeu attentatum, dicatur delictum conſummatum, vt
in l. ſi quis non dicam rapere. & ibi Bal. C. de epiſc. &
cleri. idem Bald. in l. non ideò minus, C. de accuſa. Et
1 quòd delictum iſtud aſſaſsinij ſit atrox, & eiuſmodi,
quòd pœna augeri debeat, voluit in ſpecie Bar. in l. nũ
ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. in verſi. venio ad con-
ductorem. de quo dicit eſſe tex. in dicto c. pro human.
Idem voluit Ang. in tract. malefi. in ver. Sempronium
mandatorem. j. col. Et procedunt potiſsimè præalle-
gata, cùm ſit deuentum ad actum facti proximum &
immediatum, ex quo præfatus Nicolaus Anellus ex-
traxit arma & percuſsit: quo caſu propter talẽ actum
10 proximum, † debet inquiſitus ipſe puniri pro delicto
conſummato, cõcurrente dolo. Ita dixit pulchrè Bal.

in l. ſi quis non dicam rapere. vlti. col. C. de epiſ. & cle.
& in l. non ideò minus. vij col. verſic. xxj. quæritur. de
accuſa. Fel. in tract. conatus. tertia fallentia, in fi. Abb.
& Fel. in c. j. extrà de treuga & pace. maximè cùm per
ipſum non ſteterit illum occidere, & perficere non
valuit, quia non potuit: imò ſi ſemel deliberauit id
perficere, & poſteà ſe pœnituit, talis † pœnitẽtia ipſum 11
non excuſabit. Ita dixit Gemin. in prædicto cap. pro
humani. & præſertim puniendus eſt attentatus, cùm
ſimus in delicto, quod poteſt trahi ad exemplum: per
tex. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. Et quod delictum aſ-
ſaſsinij ſit atrox, & exceptuatum, imò æquiparatum
† crimini læſæ maieſtatis, & ſimilibus, tenet Gemin. 12
prædicto cap. pro humani. & Fel. in d. tracta. conatus,
in vj. fallentia. & licet vbi agitur de pœna criminali
imponenda ex ſolo conatu † quis mitius & extraor- 13
dinariè puniatur iudicis arbitrio, vt probatur in l. j.
ff. de vari. & extra ordi. cog. iuncta l. quãuis adulterij.
C. de adul. in fi. hoc tamẽ procedit, vbi lex in tali caſu
non ſpecificat quãtitatem pœnæ: nam vbi lex ſpecifi-
cat, ſtatur illi legi, licet delictũ non ſit vndique con-
ſummatũ. ita dixit Bal. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. &
probat bene tex. in l. j. C. ſi quacun. præd. poteſt. & in
l. is, qui cum telo. C. de ſic. per quæ iura ita in terminis
concludit Alex. de Imo. in l. j. §. hæc autẽ verba. ff. quòd
quiſque iuris. ſed quia ſumus in delictis atrocioribus
vltra diſpoſitionẽ d. capituli, pro humani. in quo ex-
preſsè deciditur caſus iſte, dico ꝙ ratione atrocitatis
affectus ille & conatus occidẽdi, & cum fecerit quan-
tum potuit, habetur pro effectu. ita Bal. in prædicta l.
ſi quis non dicã rapere. ij. col. & Card. in c. j. de eo, qui
mit. in poſ. & Domi. in c. gratia. j. q. j. vbi formaliter
dicunt, ꝙ † iura punientia conatũ, loquuntur in atro- 14
cioribus. ſentit glo. peregrina. in l. præſenti. in verſic.
cogitatione. C. de his qui ad eccle. confug. & ideo di-
cebat Bar. in l. j. ff. de parri. quòd † monachi, qui conati 15
fuerunt dare venenũ Abbati S. Petri, debebant plenè
puniri, licet non fuerit delictũ conſummatum & per-
fectum ad mortẽ. Idem voluit Bart. & Sal. in l. j. C. de
male. & mathe. Ang. de Are. & Angel. de Are. in tract.
maleſi. in ver. & veſtem cæleſtẽ abſtulit. ix. col. ver. ſed
aduertas. eo maximè; cũ ſemel cõſtet de animo ipſius
Nicolai Anelli de occidendo præfatum Laurentium
poſsit pœna per iudicẽ alterari etiam ſi adpareat † per 16
indicia. Ita dixit Saly. in prædicta l. is, qui cum telo. &
potiſsimè concedẽda ſunt præallegata in caſu, in quo
ſumus in crimine aſſaſsinij, in quo procedendum eſt
† iuris ordine nõ ſeruato vt dixit Hoſti. Lap. & Domi. 17
in d. c. pro humani. & dixit Bal. in prædicto §. ſi man-
dato. ꝙ contra aſſaſsinos de facto proceditur. Et hinc
eſt, quòd aſſaſsinus ſi ſit clericus tanquàm ipſo iure de-
gradatus per crimen † aſſaſsinij, poteſt puniri per iu- 18
dicem ſecularem, cùm eo caſu per aſſaſsinium ſit om-
ni priuilegio exutus: vt dicit Lap. in dicto cap. pro hu-
mani. & Franc. Curt. in prædicto conſil. xx. & Par. in
tract. ſynd. in verſic. inquiſitio. in cap. dicit conſtitu-
tio regni. & rectè quidem, non abſque miniſterio iura
diſponunt, vt in enormibus † liceat iura tranſgredi: 19
vt dicit Innoc. in cap. j. extrà de conſti. Bald. in l. j. C.
de preci. impera. offer. & in l. obſeruare, §. proficiſci. ff.
de offic. proconſul. & in l. j. C. de iura. calum. & in l. &
ſi ſeuerior. & ibi Sali. C. de infa. & ideò non ab re ex
iuris diſpoſitione licet delictũ inceptũ & nõ perfectũ
non puniatur tanquàm conſummatũ, fallit in aſſaſsi-
nio, cui

no,cui ſi fuit pecunia data,ſeu promiſſa, vt hominem
20 occideret,ſi deuenit ad actum † proximum, prout in
caſu pręmiſſo,puniendus eſt,ac ſi occidiſſet:vt legitur
& not.in c.j.de homi.in vj.& tenet Io.And. in mercu.
in regula, in pœnis. vbi enumerat multos caſus, in
quibus attentatum delictum punitur vt conſumma-
tum.& per Bal.& alios in prædicta l.ſi quis nó dicam
rapere.& in l.is,qui cum telo.ad legem Corne.de ſica.
& idem in regno tenet & ſequitur per prefatã deciſio.
Io.And.do.Matthe.de Afflic.in conſtitutione, ſi quis
aliquem.ſub rubrica,de percuſſ.illici.cum armis. in vi
col.in ij.chat.in x.q.& ibi ſubdit contigiſſe iis diebus
in quodam aſſaſsino, qui traxit dardum ſeu ſagittam
cum baliſta,& dedit in arzono equi, & non percuſsit
hominem, aduerſus quem traxerat: nam fuit punitus
ac ſi occidiſſet.& ita dicit vidiſſe determinatũ & poſt-
21 eà exequutum:quia contra iſtos † aſſaſsinos ſemper ſo-
let augeri pœna,vt Bart.in l.non ſolum.§.ſi mandato.
iij.col.ff.de iniur.& in l.Cicero.ff.de pœn. & ibi con-
cordan.in apoſtil.Alexan.& idem,vt ſuprà, videlicet
quòd nemo debet decapitari niſi propriè occiderit
alium,nec ob malum animum,nec propter conatum
tantum debet pœna mortis puniri naturalis:& de ge-
nerali conſuetudine totius mundi derogatum e.t di-
ctis legibus,vt dicit Spec.in titu.de accu.prima parte.
§.j.verſ.ſed pone.& ſequitur Ang.in l.j.§.hæc verba.ff.
quod quiſque iuris.& in l.j.§.ſi iniuria.ff.de var.& ex-
22 traordi.crimi. Nam hoc fallit, † & non habet locum
in crimine aſſaſsinij,ſecundum Ang.in trac.maleſi.in
ver.ex interuallo.iij.char.allegat Bal.& Ange.in l.j.§.
hæc verba.ff.quod quiſque iur.& idem refert & ſequi-
tur idem do.Matthe.de Affli.in conſtitu. mala noxia.
ij.col.& ſub rubrica de malis noxiis ſeu medica.Et po
tiſsimè militabunt pędicta ob conſuetudinem ipſius
Nicolai Anelli circa crimen iſtud aſſaſsinij,cùm alpa
ſeat iteratò per medium hiſpanorum nedum prætatũ
Laurentium occidere,verumetiam & Andream Ban-
derolam:& ſic conſuetudo iſta delinquẽdi liquet in-
ducta per bioum actum:gl.in c.ita nos.xxv.q.ij.Bal.in
l.iij.C.de epiſco.audien.& Ang.in d.conſ.xiij.Et plus
23 ſubdit Bal.in d.l.iij.quòd † geminãs delictũ,non debet
ſperare de venia.Idem dixit Spe.in tit.de contuma.§.
iiij.ver.ſed pone,iudex.& alibi dixit gl.in l.quicunq;
C.de ſer.fugi.ꝗ ex reiteratione delicti augetur pœna.
& idẽ dixit Inno.in c.nouit.de iudi.& Bald.in marga.
in verſic.crimen.& ideò dixit Bal.in prææallegata l.iij.
24 C.de epiſco.au lien.† quòd excarcerandos die veneris
ſancti,ſi reiterauerit delictũ,nõ debet excarcerari am
plius.Idem ſequitur Ludo.in l.ſi vero.§.de viro. xxij.
fallen.ff.ſol.ma.glo.in l.lex Cornelia.ff.ad ſilla.Hinc
dixit Bal.in c.de appellationibus. extrà de appella.ꝗ
25 licet pro vnico furto non magno quis mori † non de-
beat,tamẽ ſi commiſit plura furta,licet ſint parua, ob
ipſorum reiterationem debet furti ſuſpendi. Idẽ vo-
luit And.de Iſer.in conſtitu.regni incipiẽte: ſuper in-
ciſionibus arborum.& eſt ſub rubri.de homici.clãde.
Idem etiam tenet Fely.in c.ſignificaſti.el primo extrà
de homici.Hinc ſummus pontifex in c.ad abolẽdam.
extrà de hereti.prima vice parcit hæretico: ſed reite-
ranti dat pœnas, & ipſum nullatenus admittet. Hinc
Iuriſconſultus in l.ſi plures.ff.de re milit.iuſſit tyroni-
bus deſertoribus militia prima vice indulgẽdum: ſed
reiterantibus minimè.& idem in l.non omnes.§.de-
ſertor.eod.titu. vbi ſi deſertorem contingat in vrbe
reperiri,capite punitur:alibi verò ex prima apprehen
ſione reſtituitur,iterum deſerendo,capite puniendus
eſt.& quod delictũ reiteratum plus puniatur, eſt text.
in c.peruenit.xxvij.queſt.j.& quod longe maiori pœ-
na teneatur,voluit Saly.in l.ſeruos.C.ad leg. Iul.de vi
pub.& ideò dixit pulchrè And. de Iſer.in verſi.& bo-
na committentium.in tit. quæ ſint rega. quòd ſi prin-
ceps ſemel delinquẽti indulget,facinoroſo autem ha-
benti in conſuetudine parcere minimè deberet; † & 26
ideò notab.voluit ſingulariter Ange.in l.j.C.de ſuper-
exacto.lib.x.vbi eſt text. etiam formalis in fine in ver
ſiculo,perſeuerer.quòd reiterator criminum,etiam ſi
pro eiſdem ſeu quolibet ex eis veniret imponẽda pœ-
na pecuniaria,tamen propter reiterationem debet pu
niri pœna mortis naturalis. Idem voluit imperator
in l.omnes. C.de delato. eod. lib.x.& ibi patet, quòd
iura non punientia crimina capitaliter,non extẽdun-
tur,vbi crimina ipſa fuiſſent reiterata per eundẽ cri-
minoſum: & ſic delictum illud, quod aliàs capitale
† non erat ex reiteratione efficitur capitale. quod eſt 27
nõ.ſecundum Roma.in l.ſi verò.in §.de viro.xiij.caſu.
ff.ſolu.matri.idem tenet Bart.in l.licitatio.§.quod il-
licitè.circa princip. ff.de publican. refert.& ſequitur
Anto.Corſe.inſignis Doctor, in tracta. de pote. & ex-
cellen.Regia,in ſuo tractat.de verbis gemi. vij. col.in
verſic.liij.& idem tenet Luc.de pen.in d.l.j.C.de ſuper-
exac,Ioan.de Pla.in l.omnes iudices.C.de delato.lib.
x.& idem tenet Par.de Put.in tract.ſynd.in verſi.pœ-
na.in cap.quia multa occurrere in verſi.iudex poteſt
criminoſum propter conſuetudinem: & ſubdit per
text.in l.omnes.C.de delato. quòd ſi iudex eo caſu ca-
pitaliter puniret ob cõſuetudinem delinquendi, non
tenebitur in ſyndicatu. licet Par. de præallegatis de-
ciſionibus nullam mẽtionem fecerit;nec credo quòd
viderit,niſi Ang. in d.l.j.de ſuperexact. vbi dat formã
procedendi cõtra tales reiteratores,vt aſſeſſores,dum
volunt illum capitaliter punire, debent inquirere
contra ipſum tanquam contra conſuetum talia crimi
na committere,& in eis perſeuerare: & ſic ipſum con
uictum ſecurè poſſunt condemnare ad mortem non
obſtante quòd talia crimina de ſui natura non ſint ca
pitalia.quod eſt menti tenendum:dicit Ang. Et quod
pœna † dicti cap.pro humani. locum habeat tam in 28
mandante,quam in mandatario:voluit Ang.in pręal-
legato trac.maleſi.in verſi.Sempronium mandatorẽ.
in princ.ibi dum dicit, quòd in vtroque propter in-
teruentum pecuniæ delictum eſt atrocius per text. in
d.c.pro humani.& idem voluit Ang.in l.de ſepul.vio.
refert & ſequitur Par.de Put.in prædicto tracta.ſynd.
in ver.inquiſitio.ſuprà allegat.& quia in ſacra pagina
cautum eſt ex ore tremendi Dei, maleficos non patia-
ris viuere ſuper terram:vt habetur Exodi ij.cap.ideir-
co concludo reſpectu enormitatis criminis,ac ipſius
reiterationis, præfatum Nicolaum Anellum vltimo
ſupplicio eſſe de iure condemnandum. & ita iuris eſſe
conſulo veſtræ Illuſtriſ.ac inuictiſsimę Dominationi:
cui aſsiduè poſt veſtrarum manuum oſcula me com-
mendo. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnę cu-
riæ Vicariæ,Veſtræ Illuſtriſsimę Dominationi ſeruu-
lus obſequentiſsimus. Aduertendum arbitror, ne
curſim legenti videatur præcedẽs votum contrariũ à
proximo præcedenti conſilio ſeu voto, cùm in præ-
cedenti conſuluerim de pœna pecuniaria in aſſaſsinio,
& in hoc de pœna mortis naturalis, ne mihi dici poſ-

ſit, cur tam variè. dico quòd longè diuerſus eſt caſus iſte à præcedenti, ex quo in præcedenti tractatur de pœna impoſita mandanti aſſaſsinium committi: ſed hîc tractatur de pœna impoſita mandatario, qui fecit quod potuit, vt illum occideret: & ſic perficere non valuit, quia per ipſum non ſtetit: vnde non ſic eſt in
29 mandante per conſtitutionem, † ſi quis aliquem. ſub rubr. de percuſ. illi. cum armis. per quem puniuntur delicta cum armis, pro eo, quod executum eſt: & ſic non comprehendit mandantem, ſed facientem. nam ille qui mãdat delictum committi, non dicitur quòd ipſe verè faciat, ſed fictè: licet mandatum ſit illicitum: & ſic dicta conſtitutio non debet interpretari, vt cõprehẽdat caſum fictum: niſi mandatum fieret illi, qui de neceſsitate deberet obedire, vt ſeruo, & ſimilibus: vt tenet Bar. in l. ſed ſi vnius. §. ſeruus. vet. quæro circa
30 hanc legem. ff. de iniur. Et quòd ſtatutum † non comprehendit mandantem, tenent multi antiqui Docto. quos refert Alber. de Roſa. in tertia parte ſtatutorum. q. lv. vbi dicit Bononiæ fuiſſe deciſum, quòd ſtatutum pœnale non comprehendat mandantem. & idem tenet Sali. in l. non ideò minus. in verſicu. ſi quæro. C. de accu. & Signo. de homod. in conſilio ſuo ccxliiij. incipiente, quia per ipſum Laurentium. Item & ſecundò datur diuerſitas caſus: quia hîc reiterauit, ibi non: quod not.

Thomas Grammaticus Neapolitanus V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Animus & voluntas datur ex factis & geſtis intelligi.*
Magis eſt actu voluntatem declarare, quàm verbis.
Facta ſunt fortiora ad demõſtrandum animum, quàm verba.
2 *Iuſtus metus dicitur timor violentiæ inferendæ.*
3 *Timendum eſt id, quod abſque periculo eſſe non poteſt.*
4 *Periculo non debet quis ſe committere.*
5 *Iuſta cauſa metus ſufficit, & ibi dicitur iuſtus metus, vbi iuſta eſt ſuſpicio.*
6 *Metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur.*
7 *Timere ſufficit ſaltem probabiliter, etiam ſi non iuſtè.*
8 *Metus iuſtus, vel iniuſtus ſit nec ne, & an ſufficiat ad excuſationem, committitur arbitrio iudicis.*
9 *Timens futurum malum, debet clàm proteſtari coram honeſtis perſonis, vt habeat iuſtam excuſationem.*
10 *Actus qui potest interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum, quod intellige, quando actus ille non ſonat in delictum.*
11 *Ortus in aliqua ciuitate in qua eius parentes non degebant, propter hoc acquirit ciuilitatem in ea: ſed ſequitur parentum originem.*
12 *Homicida habens gratiam de homicidio, quod perpetrauit, ſi deinde commiſit aliud homicidium, & ſimiliter habuit gratiam non faciendo mentionem de primo, in ſecunda gratia, præfata ſecunda non ſuffragatur.*
13 *Ciuitates ut homagium per ſuos ſyndicos; & ſic vniuerſi ſinguli & vniuerſi de ciuitate per ſyndicos fidelitatem iurant.*
14 *Natus in aliqua ciuitate ſortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam.*
15 *Ciuis quis fit in eo loco, vbi natus eſt.*
16 *Ciuilitati originis quis renuntiare non poteſt.*
17 *Ciuilitas originis, eſt potentior, quàm alia cauſa ex priuilegio.*
18 *Duo non poſſunt eſſe domini inſolidum eodem iure, imò eſt impoſſibile.*
19 *Vaſallus habens duos dominos, tenetur primo domino perſonaliter ſeruire: Nec poſſet replicare primo domino, & dicere, tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam ſum obligatus. nu. 20.*
21 *Credulitas, etiam fatua, excuſat quem à dolo.*
22 *Committens crimen, etiam iniuſta cauſa motus, ex quo venit imponenda ſibi pœna corporis afflictiua, non tenebitur ad eam, reſpectu illius cauſæ licet iniuſta.*
23 *Cauſa qualibet etiam iniuſta, excuſat quem à pœna. & nume. 29.*
24 *Periurium non poteſt committi abſque dolo.*
25 *Periurus quis non eſt ceſſante dolo.*
26 *Cauſa iniuſta cùm excuſet à dolo, pariter & à periurio excuſabit.*
27 *Animus alicuius, quòd cum dolo vel abſque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonſtrauit dixiſſe extra iudicium.*
28 *De conſiſtentibus in animo, ſtatur dicto ipſiuſmet, concurrente eius iuramento.*
30 *Coniectura vbi capi poteſt alia, quàm delicti ſiue doli, illa capi debet.*
31 *Actus quando poteſt ſe habere ad delictum, & non delictum, capienda eſt via, vt excludatur delictum.*
32 *Crimen leſæ maieſtatis non committitur niſi à ſubdito.*
33 *Confeſſio erronea licet geminata per ratificationem ſubſequutam, poteſt nihilominus tanquàm erronea reuocari etiam ſi eſſet iurata, ibidem nu. 34. Etiam, quòd fuiſſet iudicialis, ibidem num. 35.*
36 *Rebellis poteſt impunè occidi vt hoſtis.*
37 *Hoſtis captus in bello, poteſt detineri vt ſeruus: & pariter eius bona.*
38 *Hoſtis poſtquàm captus eſt, non poteſt occidi, ſed ſeruari.*
39 *Condemnari non poteſt quis vltimo ſupplicio ex præſumptionibus.*
40 *Contra condemnatum per præſumptiones moderanda eſt multum ſententia.*
41 *Pœna omnis in principe eſt arbitraria.*

VOTVM X.

CÆleſtis curiæ princeps nobis gratiam ſui roris infundat: mihique filio intelligẽtiam ſenſus aperiat, vt quæ vera ſunt, & vtilia, ſequar: & quæ vetanda, refugiam. Stante illuſtriſsimo magno Capitaneo Conſaluo Ferdinando locumtenente generali cap. Maieſtatum, regis & reginæ Hiſpaniarum cum exercitu recluſo & obſeſſo ab exercitu Gallorum in terra Baroli, quidam Baro regni generoſæ proſapiæ, quem ex honeſtate taceo, transfugit ad hoſtes. Potiſsimum eſt ergo illa percunctare ac ruminare, requiſitus ab eodem illuſtriſsimo domino, vt meum votum in ſcriptis conſignem, per quæ præfati Baronis fulciatur defenſio, & Regij fiſci fundetur intentio: quæ fundari prætenditur ex confeſsionibus ipſius inquiſiti met, ex quibus percipitur iuramentum ligij homagij præſtitiſſe præfato illuſtriſsimo magno Capitaneo, nomine cap. Maieſtatũ, & ſub eiuſdem ſtipendio militaſſe: & demum transfugiſſe, aſſerti metus prætextu, ac rebellaſſe terram ſuimi frigidi, contra cap. Maieſtatum, & contra earundẽ exercitum arma ſumpſiſſe in prouincia Calabriæ, licet ſe excuſare appareat bene & legaliter ſeruiuiſſe in

præte

prçteritum,& non doloſè,nec malo animo aufugiſſe.
Conſtare námque videtur ex geſtis per eum poſt fu-
1 gam de eius animo, cùm arma erexerit, † & ſic ex fa-
ctis & geſtis datur animus & voluntas intelligi.l.re-
prehendenda. cum vulg. C.de inſtit.& ſubſtit. & talis
præſumitur animus,qualia ſunt facta. dixit Ludoui.in
conſi.xcvj.incip.in Chriſti nomine, Amen. Super eo,
quod quæritur.& alibi magis eſt actu voluntatē decla
rare,quàm verbis.Ludo.in conſi.cclxxj.ij.col. & pro-
pterea dixit do.Abb.in conſil. ccxxiiij.incip. illud de
iure quæritur. ꝙ fortiora ſunt facta ad demōſtradum
animum,quàm verba, quæ ſæpè proferuntur contra
intentionem proferentis,& licet probetur,quòd ſibi
fuerat nuntiatum ſecretè,ꝙ erat contra ipſum præpa-
rata captura ſuæ perſonæ, & ſic erat ſibi violentia in-
ferenda.vnde videbatur eſſe in iuſto metu, quoniam
2 timor † violentiæ inferendæ,dicitur iuſtus metus: vt
voluit Alex.de Imo.in conſi.xcix.incip. quoniam per
excellentiſsimum.in iij.vol.& metuēdum erat, quod
3 abſq; periculo eſſe non poterat.† vt in cle.j. de baptiſ.
ſecundum Bal.ibidē in iij.col.nec debebat expectare,
4 & ſe periculo † committere: vt dicit Inno.poſt Bal.in
5 in c.j.extrà quod met.cau.& ideò videbatur † ſibi ſuffi
cere iuſtam cauſam metus ſubeſſe: vt dixit Bal.in l.ſi.
C.de iur.delib.j.col.& conſuluit Alex.conſi.cxliiij.in
ij.vol.vbi dicunt,quòd iuſtus metus eſt,vbi iuſta ſuſpi
cio ineſt. & idē dixit Inno. in c.cùm olim. de electio.
& præſertim,cùm dicat glo.in c.bonæ.el j.de elect. in
6 verb.metuebant.quòd iuſtus metus † ſufficit.licet eius
effectus non ſequatur.& idem voluit gl.in c.ad audiē-
tiam.extrà quod met.cauſa. & ideò ſatis ad propoſitū
voluit Luc.de Pen.in l.ſi coloni.x.col. C.de agrico. &
cenſi.lib.xj.quòd ſufficit timere ſaltem probabiliter,
7 † etiā ſi non iuſtè.l.rectè.cum ibi not.ff.quòd met.cau.
attamen rectè conſideranti ex eo,quòd Cornelius ſibi
dixerat andiuiſſe de ſua captura de proximo, non vi-
detur poſſe arbitrari,quòd fuerit talis metus, qui po-
tuiſſet cadere in conſtantem virum, prout ad excuſa-
tioné requiritur:maximè cùm an metus ſit iuſtus, vel
8 iniuſtus,& an ſufficiat ad excuſationem,† iudicis arbi
trio relinquatur.dixit Innoc. in c.cùm dilectus. extrà
quod met.cauſa.Bal.in l.ij.de his.qui per metum.& in
rub.de reſcin.vend.& videtur etiam de mente gl.in l.
interpoſitas. C.de tranſac. nec excuſationem merere
videtur,cùm illicentiato hoſpite transfugiendo receſ
ſerit:vel minimè ſaltem proteſtatus fuerit coram ho-
9 neſtis perſonis, ſeu ſacerdotibus, † aut aliis pro eius
excuſatione verificanda: vt pulchrè dicit Abb.Panor.
in c.olim.ij.col.verſi.an autem. de reſti.ſpo. cùm pro-
teſtatio ipſa declaraſſet eius voluntatem, & conſer-
uaſſet ſibi eius ius in futurum: vt dicit pulchrè Luc.de
Pen.in l.curiales. pen.colum.C.de præd.curi.lib.x. &
Bar.in tract.de tyran.in j.& ij.q.tamen quia malo ani-
mo receſsiſſe videtur,demōſtratur:quia deſerto exer-
citu transfugiendo receſsit:& licet in dubio vbi actus
10 poteſt † interpretari,& trahi ad bonum, & ad malum
intelligi debeat ad bonum:tamen id ſecus eſt,quando
actus ille ſonat in delictum. Ita voluit Ioan. de Ana.
quem refert & ſequitur Felyn. in c.dilecti. in iiij.col.
extrà de accu.ſed quia transfugere ad hoſtes, & exerci
tum deſerere,ſonat in delictum,ergo &c. Adparet in-
ſuper Baro ipſe ligius, & debito fidelitatis adſtrictus
cap.Maieſtatibus,tanquàm Calaber reſpectu paternç
& auitæ ac ſuorum prædeceſſorum originis; licet ipſe

ortus fuerit in ciuitate Neapol. in qua eius parentes
domicilium non trahebant: † & ſic non ſortiebatur 11
ciuilitatem Neapolitanam, ſed parentum originem:
cùm licet quis naſcatur in aliqua ciuitate, in qua pa-
rentes non degebant,tamen non acquirit ciuilitatem
illius ciuitatis, ſed ſequitur parentum originem. Ita
dixit Bal.& Ang.in l.huiuſmodi.§.legatum.ff.de lega.
j.& ibidem Nico.de Neapo.Abb.in c.Rodulphus.ex-
trà de reſcri. quod videtur etiam eſſe de mente Bart.
in l.filios.C.de municip. & origi.lib.x. Vnde cùm pa-
ter & alij anteceſſores ipſius Alphonſi fuerint Cala-
bri, & ita originaliter reputati, & prouincia Cala-
briæ aderat,prout eſt.ſub dominio cap.Maieſtatum,
ſequitur,quòd præfatus Baro erat ligius: cum etiam
in ſpecie ipſe perſonaliter ligium homagium præſti-
tiſſe ſalſus ſit in ſua depoſitione, illuſtriſsimo magno
capitaneo nomine & pro parte cap.Maieſtatū, à quo
quidam reatu periurij minimè euadere poſſe videtur,
cùm ei contrauenerit. Nec ſuffragari eidē poſſet cùm
fuerit poſt eius capturam in bello campeſtri per illu-
ſtrem do.Hugonem de Moncada ductorem exercitus
in prouincia Calabriæ,dimiſſus ad taleam: quia non
videtur ſibi remiſſa niſi illa captura duntaxat, & po-
teſtas quam habebat ille illuſtris do. Hugo. eundem
Baronem detinendi, carcerandi, ac malè tractandi,
cùm ipſum tanquàm hoſtem ceperat: contra quem
multa permiſſa ſunt: vt infrà ſubdam: non autem vi-
detur remiſiſſe delictum per prius commiſſum, con-
tra cap.Maieſtatum & exercitum derelinquendo, &
aufugiendo ab eo, quod eidem do.Hugo. qui tunc de
recenti venerat in Calabriam à partibus Hiſpano-
rum,erat penitus incognitum, & minimè notum: &
ſic gratificatus Baro à præfato do.Hugo.de dicto de-
licto hoſtilitatis, & ad taleam ductus non facta men-
tione præcedentis delicti transfugæ & rebellionis,
non ſuffragatur quo ad primum dicta remiſsio: per id
quod † in ſimili voluit Gulielmus de Cu.in l.iij.C.de 12
epiſco.andien.vbi dixit, quòd habens gratiam ſeu re-
miſsionem de homicidio, quod aliàs perpetrauerat,
ſi contingat aliud homicidium reiterare,de quo ſimi-
liter habuit gratiam, non facta mentione præceden-
tis homicidij, in nihilum ſibi gratia ſeu remiſsio ſuf-
fragatur. Idem tenet & ſequitur Andræas Barba.in
cap.ſuper literis. xxiiij.colum. extrà de reſcript. ſub-
dens ex hoc Bononiæ vidiſſe quendam decapitari:
quia non fecerat mentionem in remiſsione ſecundi
homicidij de gratia obtenta de præcedenti homici-
dio. Idem refert & ſequitur Iaſon de Mayn. in l.præ-
ſcriptione. C. ſi contra ius vel vti. publi. & in l. nec
damnoſa.C.de procib. impera.offe. Felyn. in cap.po-
ſtulaſti. extrà de reſcript. Et hæc ſunt breuiter, quæ
mihi ad fiſci intentionem fundandam ſeu corrobo-
randam occurunt, quæ ſtringere videntur. Ex quibus
aliàs dixeram, prout in præſentiarum adhuc ſentio,
Baronem ipſum à pœna non eſſe exemptum. Pro
parte verò ipſius Baronis non inficiatur, cùm ex pro-
ceſſus meritis colligi poteſt in aduentu Gallorum ci-
uitatem Neap. per ſuos ſyndicos iuraſſe ligium homa
gium in manibus domini de Obegni locūtenentis ac
ducis belli Regis Francorū: in quo quidem homagio
ligio ſatis adparet incluſus & apprehēſus præfatus Ba-
ro originarius eiuſdem ciuitatis Neap.cùm in ciuitati
bus per ſyndicos fidelitatē † iurent maiores ſinguli & 13
vniuerſi: vt dixit Bal.quem refert & ſequitur Præpoſi.
in cap.

in c.j.qun tẽpore miles.Idem Bal.in c.j.§.fin.per quos
fiat inueſti.Archi.in cap.ſi tibi domino.xliij.diſt.licet
etiam certn modn prnbatum adpareat nomine ipſius
Baronis fuiſſe quoque ligium hnmagium præfatum
prę̃ſtitum:in qun non me aliter fundn.Sed quòd Barn
ipſe tanquàm nrtus in ciuitate Neapol.ſnrtiatur ciui-
14 litatem Neapolitanã,vnluit Imn.& Paul.de Caſt.†in
lect.Padu.& etiam Alex. in l.huiuſmndi.§.legatum.ff.
de leg.j.& Fely.in c.Rndulphus.extrà de reſcrip.in v.
cnnclu.vbi dicit nnn procedere dictum Abb.ſuprà al
legatum in prędicto c.Rodulphus.&ſecundũ hoc fuit
practicatum in factn:vt refert Paul.de Caſt.in d.§.le-
gatum.& vltra ciuilitatem paternã,cnnſequitur quis
ciuilitatem ex nrigine propria:vt dicit Rapha.in l.cæ
tera.§.fi.ff.de leg.j.ſubdens ſe ita cnnſuluiſſe: ac etiam
idem tenuiſſe Chriſtopho.de Caſtellin.per tex.in l.aſ-
ſumptin.ff.ad municipa. Idem etiã refert & ſequitur
Ludo.Bolog.in reperi.extrauag. Theodnſi.xj.parte in
verſi.natura ſuos ciues. vbi dicit, quòd quis fiat ciuis,
15 vbi nrtus eſt, † prnpter natiuitatẽ eſt veritas.& quod
Bar.in l.filios.de municip.& nriginar.lib.x.non ſe fir
mat,& non ſine quare. Vnde redeundn nunc ad pro-
poſitum,clarum eſt, quòd potentior eſt ciuilitas nri-
ginis, quàm quælibet alia:& intantum attenditur ci-
16 uilitas originis, quòd † quis ei renuntiare non poteſt:
nec poteſt ſua vnluntare ſe ab ea liberare. Caſus eſt in
l.nrigine.C.de municip.& nriginar.lib.x.& in l.aſſum
ptio.ff.ad municip.& cnnſuluit Alex.de Imo.in cnnſ.
xxxiiij.in ij.col.in v.vnl.incip.ſi venientes de noun ad
habitandum.& ſequitur Ludo,Bolng.in locn prȩalle-
gatn:qui etiam adducit,quòd etiam ciuilitas nriginis
17 eſt potentinr,quàm alia cauſata ex priuilegio.†Alle-
gat Io.de Imnl.in cnnſil.xxxv.incip. viget iamdiu pa-
ctum.& ſic præſuppoſitn præfatum Barnnem iuraſſe
per prius ligium hnmagium Regi Gallorũ, tanquàm
ciuẽ Neapolitañ.per ſyndicos Neapolitanos:ſub qun
iuramentn ipſe quoque complectitur, vt ciuis origi-
narius,certè adparere videtur ligatus Franciæ,& eidẽ
legalitatem promiſiſſe ſupra omnes, ſecundum Spec.
in tit.de feud.§.quoniã.Bal.in l.vnica.C.de cadu.tnll.
Aluar.in prælud.feud.gl.in clemen. paſtnralis.§.rur-
ſus.de re iud.& ſic exiſtens ligius Francię,nnn videba-
tur poſſe demum cõſtitui ligius.Cap.Maieſtatũ: cùm
nemn poſsit eſſe ligius dunrum dnminnrum, prout di
cit Bal.ibidem in iij.diui.& Alua.in xiij.diui.in prælu.
feu.& ante omnes Spe,in prædictn tit.de feu.d.§.quo-
niam.verſi.x.& plenius Iaſ.in prælud.feud. & hoc per
18 ratinnem:quia impoſsibile eſt duos eſſe dnminos†in-
ſnlidũ eodem iure. l.ſi vt certo. §.ſi duobus. ff.cõmod.
licet Inan.And.in addi.Spe.in d.§.quoniam. ſequutus
Hoſtien. teneat, quòd poteſt quis eſſe ligius ſecundi
dnmini,ſaluo iure primi, prout etiam tenet idem Io.
And.in nouel.& in c.recnlentes.de ſtatu mona.& in
hoc vim nnn facin, nec inſiſto: quia in idem recidit:
Vnde exiſtente prius ligin Regis Francnrum receden
do ab exercitu cap.Maieſtatum.licet malè & peſsimè
ſe geſſerit:quia potuiſſet licentiatus recedere, & nnn
aufugere:non tamen concedendum erit abſque cauſa
receſsiſſe,cũ fuerat obligatus debito fidelitatis prinri
dnmino in tempore: & ſic authrice iuris regula, qui
prinr in tẽpore, potinr & in iure.ex qun primo domi-
nn tenebatur perſonaliter inſeruire,ſecundũ Spec.in
19 præd.tit.de feud.§.qunniam.verſi.xij.& fidelitas †illa
ſua poterat contra poſterinres dominos extendere vi-
res ſuas.per tex.in l.imperialem.de probi.feu.ali.& in
l.in nperis.ff.loc.& quod no.glo.in tit.de noua fnr. fi-
deli.in prin.ita dixit Bald.in prælle.l.vnica. §.ne au-
tem.C.de cadu.tollen. Iaco.de Ardi.in tit.quib. mod.
feud.amit. ſub rubricella, vbi ſunt plures dnmini:
quos refert & ſequitur Præpoſi.in c.j.§.fi.in vlt.verbis
hîc finitur lex Cnrra. & idem Præpoſi. in c.j.§.aliud
quoque.de prnhib.feud.alie.per Federi. nec poſſet re-
pticare ligius ipſe primn dominn & dicere, † tu vadis 20
cnntra alium dominum meum, cui etiam ſum nbliga
tus.Ita dixit Bal.in conſi.clij.in j.vnl.ſuffragari etiam
videtur fugę prædictę metus ille,de qun ſuprà ad hnc,
ne adpareat nbnnxius metu pœnæ transfugæ: quia ti-
muerat carcerari ſeu capi:prnut ita ex relatinne ipſius
Cornelij & alinrũ credebat: quæ credulitas licet non
fuerit ſufficiens ad iuſtificandum metum,ſaltem cor-
rnbnrare videtur etiam iuſtificatinnem ſeu excuſatio-
nem,vt doln caruiſſe cogitetur: & ſic quòd nnn dnlo-
sè aufugerit:& hoc quia credulitas†etiam fatua,quem 21
à doln excuſat.Ita dicit Ang.pulchrè in l.j.ad fin.ff.de
eo per quem fac.erit: & in l.plagij criminis accuſatio.
C.ad legem flauia.de plagiariis. & idem vnluit Ange.
in l.prætnr.§.hæc actio.ff.vi bnn.rap. & Iaſ.in l.ſi quis
id,quod.ff.de iuriſdictinne nmnium iudicum. x.col.
vbi etiam ſubdit, quòd fatua credulitas excuſat etiam
à pœna doli.Hinc in ſpecie dixit no. Ang.in prȩalle-
gata.l.j.de eo,per quem fac.erit. quòd vbi aliquis ali-
qua cauſa etiam iniuſta motus, † crimen committit, 22
ex quo veniret ſibi imponenda pœna corporis affli-
ctiua,non tenebitur ad eam reſpectu illius cauſæ,licet
iniuſtæ.idem vnluit etiam Ale.de Imn.in conſi.cxxvj.
in iiij.vnl.& Fran.Cur.in conſil.lxix.vlti.col. quibus
attentis videtur etiam releuari à rignroſa pœna tranſ
fugę:cùm quęlibet cauſa etiam iniuſta,excuſet†quem 23
à pœna,etiam in iis, quæ ſunt de genere prohibitorũ.
gl.in l.j.in fi.gl.magnæ.ff.ſi quis ius dicen. nnn obtẽp.
gl.in l.ſatis.de in ius voc.gl. in l.j.in fin. in verſi.iuſtis.
ff.de abig.Bald.in l.deberi.C.de fideicom. liber.& ita
pet prædicta iura conſulendn tenet Alexan. de Imnl.
in prædicto conſi.cxxvj.in iiij.vnl.cùm quælibet cau-
ſa etiam iniuſta,excuſet à dolo.Text. eſt in l.iiij.§.fin.
de libe.cau.& facit l.iij.§.ſi quis ignnrans. ff.ad ſillan.
& ſequitur Iaſ. in l.j.§.hoc iudicium. ff.ſi quis ius dic.
non obtemp.& in l.ſi quis id,quod.ff.de iuriſ.om.iud.
Alexand.de Imn.in cnnſi.lxxiij.vlti.cnl.iij.volum. &
conſi.ccxj.in ij.vnl.& cnnſi.xcij.in j.volum. Et ex hoc
quoq; videtur ſe releuari poſſe ab illn nexu ſeu reatu
periurij,reſpectu iuramenti perſnnaliter præſtiti illu-
ſtriſsimn magno capitaneo: ex quo periurium † nnn 24
poteſt committi abſque doln:vt dixit Pau. de Caſt.&
Alex.in l.qui iuraſſe.ff.de iureiuran. Bal.in l.obſerua-
re.§.prnficiſci.iij.cnlum.ff.de nffic. procnnſul. vbi in
ſpecie dicit, quòd ceſſante doln † quis non eſt periu- 25
rus.Idem Pau.de Caſtr. in l.fin. ff.qui ſatiſdare cogan.
referens ita etiam tenere Bald. in vna lectu. idem te-
nuit Alex.de Imo.in conſ.xcij.in j.volum. incipiente,
perſpectis iis,quæ in themate. ſed ſic eſt, quòd quæli-
bet cauſa etiam iniuſta,†excuſat à dnlo,vt dictum eſt: 26
pariter etiam excuſat & à periurio, & ipſius pœnæ:
cùm periurium cnmmitti non pnſsit abſque dolo. Ita
magiſtraliter vnluit Iaſon in l.videamus.ij.cnlumna.
ff.de in litem iurand. & idem Iaſnn in præallegata l.
qui iuraſſe. ff.de iureiurand. & idem rectè intuenti
tenet Alex.de Imo.in prædicto cnnſilio xcij. penulti.
cnlum.

colum.j.volu. Accedit quoque excuſationi ipſius Ba-
ronis illa demonſtratio boni animi inſeruiendo cap.
Maieſtatibus in terra Baroli contra Gallos, ac etiam,
dum reuelauit illuſtriſsimo magno capitaneo illum
nuntium ſibi tranſmiſſum, cum literis à caſtris Gallo-
rum. Ex quibus quidem videtur perpēdi præſumptio
boni animi: & ideò dixit Bartol. poſt gloſſ.j. in l.Ful-
cinius. ex quibus cauſ. in poſſ. eatur. quòd animus ali-
27 cuius, quòd † dolo vel abſque dolo aliquid fecerit,
probabitur per ea, quæ demonſtratur dixiſſe extra iu-
dicium: probatur necnon per eius diſpoſitionem iu-
ratam: necnon per nouam eius oblatam petitionem,
in qua iterum ſe offert velle cum iuramento declara-
re aufugiſſe ex metu, ne carceraretur: prout ſibi reue-
latum fuerat. Et hoc, ex quo de his, quæ in animo con-
28 ſiſtunt, † ſtandum eſt dicto ipſiuſmet, cōcurrente eius
iuramento. gloſſ. eſt in §.aliæ. inſtitu. de actio. & in l.ſi
cui. §.iiſdem. de accuſa. Bartol. in l.Celſus. de vſuca.
Bald. in l.prima. de ſerui. & aqua. Sed ex verbis ipſius
adparet, quòd ex metu & non animo transfugiendi
29 receſsit: ergo &c. † ita etiam conſulendo & propriè in
delictis voluit Alex. in conſilio toties repetito. cxxvj.
in iiij. volu. & videtur etiam tenere Iaſ. in l.cùm quæ-
dam. ij. col. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. vbi
ſubdit eſſe no. ad euadendū quem à pœna mortis, cùm
eius iuramento ſtari debeat de his, quæ ex animo de-
30 pendent. † non omitto, quòd vbi capi poteſt alia con-
iectura, quam delicti ſiue doli, illa capi debet. dixit
Alex. in conſi. xviij. in iij. vol. & conſi. cxiij. in iiij. vol.
Hinc dixit ſingulariter Ludo. in conſil. lxviij. incip. in
Chriſti nomine, Amen. Viſis mihi propoſitis &c. quòd
vbi duæ concurrunt præſumptiones, quarum vna eſt
excluſiua delicti, & ſic doli, & alia incluſiua, ſemper
attendi debet excluſiua, ob no. præſumptionem, quæ
eſt, vt nemo delinquere præſumatur. l.merito. ff. pro
ſocio. cap. dudum. de præſump. & dixit gl. magna. in l.
iuriſgentium. §.quod ferè. ff. de pact. & ideò quando
31 actus poteſt ſe habere ad delictum, † & non delictum,
capiēda eſt via, vt excludatur delictum. Bart. in l.non
ſolum. §.ſed vt probari ff. de noui oper. nuntia. d. Abb.
in c.in præſentia. extrà de probatio. per id quod vo-
luit Inno. in c.dudum. de elect. cum ſimi. & tenet Ale.
in conſi. xv. in iij. vol. & conſi. iij. eod. volu. cùm rei fa-
uorabiliores ſint. regula, fauorabiliores. de regu. iur.
& c. ex literis. de probat. & in l.Arrianus. de actio. &
obliga. & ſic præſupponendo Baronem ipſum ſubdi-
tum regis Gallorum ex præcedenti obligatione non
videtur commiſiſſe crimen læſæ maieſtatis aduer-
32 ſus cap. Maieſtatum: † cùm crimen ipſum non niſi à
ſubdito committi poſsit. gl. eſt in cle. paſtoralis. & ibi
Ioan. de Imo. extrà de re iud. idem no. Bal. in l.ij. C. de
fal. mone. idem Bal. conſi. cxxxix. j. volu. Old. in conſi.
xliiij. vbi in facto ita conſuluit. & tenet Alex. in addi.
ad Bartol. in l.j. in verſic. vlti. not. ff. ad leg. Iul. maieſt.
probare videtur etiam errorem ſuæ confeſsionis, in-
quantum ipſam reuocat in eo, quòd dixit feciſſe re-
bellari terram fuimi fridi, contra cap. Maieſtatum, ex
quo probauit quòd iam reperit ipſam rebellatā tem-
pore, quo eam introiuit: & longè per prius ſe rebella-
uerat. & ideò licet huiuſmodi eius confeſsio fuerit ge-
33 minata † per ratificationem ſubſecutam, nihilominus
potuit ipſam tāquam erroneam de iure reuocare. Ita
reprobata gl. in c. ex literis. extrà de diuor. & ſequaci.
tenet Bal. in c.fi. vj. col. de confeſ. Idem Bal. in l.iuſiu-
randum & ad pecunias. ff. de iureiur. vbi plenè Ludo.
in l.ſi verò. §.de viro. xxxj. fallen. ff. ſolu. matri. ſubdēs
ſe ita in facto conſuluiſſe Florentiæ. & idem Ludo. in
conſi. cccxcj. incip. vt propoſita conſultatio: non ob-
ſtante etiam, quòd talis confeſsio fuerit iurata, ſecun-
dum Bal. in l.error. C. de iur. † & fac. ign. penult. col. & 34
in l.de tutela. C. de in integr. reſti. minor. & etiā quòd
† talis confeſsio fuerit iudicialis. ita Ioan. And. in fi. de 35
iureiur. in vj. d. Ant. poſt Archi. in c.fi. extrà de confeſ.
& Bal. in d. l.iuſiurandum. & ad pecunias. Nec tamen
præallegatis cōceſsis poſſet meo iudicio Baro ipſe im-
munis ſeu impunis euadere à crimine hoſtilitatis, ſeu
rebellionis, in quo exiſtens poteſt quis impunè occidi
† & offendi. l.proditores. ff. de re mil. l.iij. §.fi. ff. ad leg. 36
Corne. de ſica. poterat namque aliàs hoſtis poſt captu
ram detineri, vt ſeruus. l.transfugam. ff. de acquir. rer.
do. & eadem † ratione poſſunt eius bona capi: vt inquit 37
Bar. in extrauag. qui ſint rebel. in verſi. rebellādo. ver.
de pœna eorum &c. & facit quòd no. Bar. in l.vt vim.
ff. de iuſtit. & iur. & ita etiam in ſpecie voluit Alex. de
Imo. in conſi. cliij. in iij. col. in j. volu. non tamen talis
poſtquam captus eſt, † occidi poterit: ſed ſeruari debet 38
l.libertas. in fi. ff. de ſta. ho. ita dicit Dy. Iaco. de Are. &
Bart. in l.iij. §.transfugas. ff. ad leg. Corne. de ſica. ſub-
dens Bart. poſt ipſos talē determinationē ſibi placere.
Idē voluit Bar. in l.in laqueū. ff. de acqui. rer. do. Quid
ergo ex aliis dicendū præallegatis hincinde cōcurren-
tibus, quibus angor, Non quidem innocens Baro ipſe
iudicādus eſt. Caſus quidem mihi tyroni nouus eſt: &
quoniā minimè aliàs contigiſſe reperio. Concurrenti
bus igitur tot vrgentibus præſumptionibus contra
ipſum, an vltimo ſupplicio plectendus veniat, ſeu qua
pœna afficiēdus: & quidem iura, mens, conſcientiaq;
† me mordēt: cum ex violentis etiā præſumptionibus 39
nemo vltimo ſupplicio condēnari poſsit: vt dicit ſin-
gulariter Inno. in c.quia veriſimile extrà de præſump.
Io. Anto. de But. & Mod. in c.afferte. eod. tit. Bal. in l.fi.
de proba. Spec. & Io. And. in tit. de præſump. §.fi. ver-
bo in ſumma. Bal. in l.non eſt veriſimile. ff. quod met.
cauſ. & ſentit gl. in c.inter. de purga. cano. in fi. per quę
iura idem conſuluit Alex. de Imo. in conſil. cxv. in iij.
vol. & idem tenet And. de Iſer. in c.j. §.ſi verò. de con-
trouer. inue. & in conſtit. regni, intentionis. iij. col. de
illici. porta. armo. & ideò voluit do. Abb. in c.auditis.
vlt. col. de præſcrip. † quòd eo caſu moderāda eſt mul- 40
tum iudicis ſententia: & non debet ad pœnā corpora
lem condēnare. Idē tenet Bal. in d. l.fi. de proba. & gl.
in præfato c.inter. refert & ſequitur Iaſ. de May. in l.j.
ix. col. C. de ſeruis fugi. Sicque omnibus ſuprà relatis
hincinde exiguo meo iudicio pōderatis ac bene rumi
natis, † cū omnis pœna ſit arbitraria in principe: vt di 41
cit Bal. in l.cunctos populos. in lect. ordi. circa vij. col.
verſi. vlti. opponitur. C. de ſumma trini. & fide catho.
Felin. in c.qualiter & quando. §.ad corrigendos. extrà
de accu. & ſequitur Iacob. de ſancto Georg. in tracta.
feud. verſi. princeps pedemōtium. iij. col. idcirco ſum
voti præfatum excellentem Baronem fore & eſſe ad
pœnam arbitrio cap. Maieſtatum, ſibi imponendam:
citra tamen vltimum ſupplicium. Siquidem ego bene
dixero, Deus laudetur, & comprobetur: ſin autem er-
rauero, prout humanum eſt, mea quidem hæc opi. al-
terius rectius ſentientis iudicio eneruetur, cui me ſub
mitto, & correctionem meruiſſe contentus ero.

Thomas Grāmaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVM

collegas iudices replicatū, aut ſialiter votatum fuiſ-
ſet fortè in contrariū, & qua ratione. Quibus non
obſtātibus, dum maior pars ipſorum in hanc ſenten-
tiam inclinare viſa fuiſſet, attamen ego contrariam
ſententiam arbitror de iure veriorem, Conſiderando
in primis id, quod magiſtraliter dicit Bald. in l. j. C. de
hæredi. inſtitu. vbi formaliter inquit, ſi iudex vel lex
4 dicit: Bannimus † omnes latrones, vel aſſaſſinos, tunc
ita demum pœnam, & effectum bānitionis patiuntur
aliqui, ſi ſunt de tali facto inculpati per ſententiam,
vel per confeſsionem in iure factam: vel per eviden-
tiam facti, vel legitimis probationibus conuictis de
latrocinio, vel aſſaſsinatu: ſicut de infamia & excom-
municatione, vt ff. de infa. l. j. & l. ictus fuſtium. & ex-
trà de ſenten. excommuni. c. cùm olim. & ſic vt iudex
5 laicus † poſsit punire clericum aſſaſsinum, debet in-
telligi, dūmodo qualitas aſſaſsinij probata adpareat
concludenter, vt dicit Ioan. And. in d. c. pro humani.
quem refert & ſequitur ibidem. & conſuluit Philip.
Deci. in conſi. xiij. incipien. pro tenui facultate. ij. col.
& in cap. ij. extrà de reſcrip. & ibi allegat Ioan. And. in
6 dicto c. pro humani. † Quibus ratio ſuffragatur, quia
vbi à lege vel ſtatuto profertur aliquid cum aliqua
qualitate, nedum ſtatutum illud probari debet, ſed
qualitas etiam. l. prætor. §. docere. ff. vi bon. rap. l. j. §.
ait prætor. & ibi Bart. ff. ne quid in flumi. publi. aliàs
qualitate illa nō probata, nō diceretur legitima pro-
batio: ſecundū Iac. de Are. & Cyn. in l. ij. C. de probat.
Ioan. And. in additio. Specu. in tit. de accuſ. & inquiſi.
in rub. glo. in l. eum actum. ff. de neg. geſt. Bart. in l. de-
nuntiaſſe. §. quid tamen. ff. de adulte. Bald. in l. j. C. qui
accuſare non poſſ. & in l. edita. in repe. C. de eden. &
maximè cùm ſimus in qualitate, quæ fundat & priuat
7 iuriſdictionem † de qua antè omnia debet plenè con-
ſtare, vt in l. ij. §. ſed ſi dubitetur. de iudic. & ibi per
Docto. & maximè per Bald. & alios. & in l. ſi quis ex
aliena. eodem titu. Bar. & Bald. in l. præſcriptione. C. ſi
cōtra ius vel vtili. publi & in l. ij. ff. ſi quis in ius voca.
non iet. Abbas & Cano. in c. ſuper literis. extra de re-
ſcrip. nam iudex debet eſſe certus de ſua iuriſdictione,
& non dubitare. dicta l. ij. & d. §. ſi dubitetur. & in l. is,
qui. de acqui. hære. & ibi per Docto. cōmuniter. Item
vltra prædicta reperio Panor. in c. at ſi clerici. de iudi.
in xiij. col. vbi poſtquam in præcedēti colum. dixerat
de crimine aſſaſsinatus, & de aliis atrocibus, formali-
8 ter dicit, † ꝙ poterit iudex laicus contra clericū talia
committentem procedere, & eius epiſcopum in ſen-
tentia, & proceſſu præuenire, & eo non degradato le-
gali pœna punire, maximè ſi talia delicta ſint ita no-
toria, quòd non poſsint aliqua tergiuerſatione celari.
licet Abb. ibi ſubdat hoc ſibi durum videri, quod ante
degradationē ſecularis iudex ſe intromittat in huiuſ-
modi cognitione. Nec obſtabit præfato presbytero
Thomaſio præfatorum trium teſtium depoſitio, nam
licet Bald. dixerit, ꝙ teſtis pecunia corruptus, probet
contra corrumpentem, loquitur tamen, quando exa-
minaretur † ſuper corruptione prædicta. nam in hoc
9 productus per eum, cōtra quem corruptus fuerat pe-
cunia, ne teſtimonium diceret, credetur ei, ſuper hoc
duntaxat, quòd receperit pecuniā ab illo, ne teſtimo-
nium diceret. Ita dicit clarius Bal. in præfato c. j. ſi de
inueſti. lis oria. & ſequitur Ludo. Roman. in ſingu. ſuo
incip. *tu ſu.* ix. col. Hyppo. Marſil. in ſuo ſingu. incip.
in ore duorum. Fely. in c. licet cauſam. iiij. colum. de
proba. ſubdens, † quòd teſtes corrupti poſſunt pro- 10
duci contra corrumpentem, etiam ad plenam proba-
tionem volente illo, cui actus criminoſus nocebat. &
idem tenet Lanfr. in præfato c. quoniam cōtra. ſuprà
allegato. & ibi ſubdit, ꝙ intantum nocebit produ. eti
præfati teſtis depoſitio, dicentis ſe corruptum, quòd
depoſitioni ſuæ nō ſtabitur. Nec ſuffragatur depoſitio
ipſorum teſtiū prætextu, ꝙ depoſuerint ſe tentatos, &
non corruptos: nam licet Bald. in d. conſil. ccccxxix.
incip. an mandatarius. dixerit tales teſtes cōmendan-
dos, cum id reuelauerint, & minimè delicto aſſentire
voluerint, non tamen cōcludit, quòd tali vnico teſti
ſtari debeat, aliis non cōcurrentibus. Et pariter mini-
mè militare videtur conſilium Fran. de Are. xiij. cùm
nihil alleget, ꝙ † dicto illius Vanninæ ſit credendum. 11
& dictum doctoris debet intelligi ſecundū iura, quæ
ipſe allegat. dixit Bar. in l. non ſolùm. §. ſi liberationis
verba. ff. de libe. lega. & in authen. ſed iam neceſſe. C.
de donat. ante nup. Saly. in l. ſi ex cautione. C. de non
nu. pec. & ideò dixit pulchrè Archid. in c. nolite. xj. q.
iij. † quòd non eſt credēdum doctori, licet magno, niſi 12
eius dictū probet per authenticam ſcripturam. & fa-
cit ante eum tex. in c. ego ſolus. ix. diſtin. imò glo. quæ
eſt adeò ſummæ † authoritatis, nō eſt credendū, quan- 13
do iura non allegat. dixit pulchrè Bal. in l. res publica.
C. ex quib. cau. maio. refert & ſequitur Iaſ. in l. illam.
C. de colla. ij. col. & intantū hoc eſt verum † ꝙ licitè 14
iudicatur contra communem opi. doct. & etiam glo.
quādo illa opi. iure non probatur. Ita dixit ſingulari-
ter Ioan. And. in c. j. extrà de conſtitut. Abb. in c. tua
nos. ij. col. extrà de vſur. Vnde cùm Franc. de Are. pro
fundamento dicti ſui iura nō alleget: nec ratione eius
dictum aliter cōprobet, minimè eius authoritati cre-
dendum arbitror in hoc, adeò quod procedi nō poteſt
contra ipſum presbyterū Thomaſium nedū ad con-
demnationem, verùm etiam nec ad torturā: præſer-
tim, cùm clericus nunquā torqueri poſsit pro crimine
de † quo inquiritur, etiā ſi contra ipſum vrgerēt mille 15
indicia, niſi de crimine ipſo eſſet publicè diffamatus.
Ita voluerunt Paul. de Leaz. & Abb. Anti. in c. j. extrà
de depoſi. Ioan. And. in c. cùm in contēplatione. extra
de reg. iur. & ibi Panor. & voluit etiā Ioan. de Ana. in
c. j. extrà de cler. percuſ. Prætereà, minimè militat eo-
rundem teſtiū depoſitio ex alio: nam vnus ex eis no-
mine Felix, nō fuit legitimè receptus, cùm fuerit exa-
minatus parte non citata † ad videndū iuramenta te- 16
ſtium. & licet Lap. & Domi. quos etiam ſequitur Phi-
lip. Franc. in prædicto c. pro humani. de homi. in vj. te-
nuerint, quòd in crimine aſſaſsinij probēt huiuſmodi
teſtes examinati parte non citata, prout etiam refert
Fel. in c. in nomine domini. extrà de teſtib. in verſic. v.
limita. attamen Fely. ibidem hoc referendo reprobat
omnino, & nullatenus tenet: ſed vult teſtes ipſos eo
caſu nullatenus probare. Nec obſtabit depoſitio Fa-
bricij & Felicis teſtium examinatorum contra præ-
fatum inquiſitum, cùm plenè doctum fuerit eoſdem
† fore capitales inimicos eiuſdem: & iure cautum eſt, 17
teſtes inimicos etiā in crimine læſæ maieſtatis repel-
lendos: vt inquit Barto. in l. in quæſtionibus. ff. ad leg.
iul. maieſt. & conſuluit Alex. de Imo. in conſil. cxxvj.
in fi. in iiij. vol. & tenet ante ipſum Spec. in titu. de ac-
cuſ. §. j. verſi. fin. ſequitur Par. de Put. in tract. ſyndi. in
verſic. ſuſpicio. c. fui ſemel interrogatus. ij. col. licet de
Alex. non meminerit: & idem tenet idem Alexand. in

conſil.xj.in j. volu. & minimè ſuffragabitur depoſitio
Gaſparis Zarrili pariter ſe tentatum aſſerentis de aſ-
ſaſinio: cùm poſt eius damnationē ad vltimum ſup-
plicium, vt ſuam conſcientiā exoneraret, ſupradictā
18 eius depoſitionem reuocauerit: & ſic non † obſtabit
præfato presbytero Thomaſio, prout ita in ſpecie te-
net And.de Iſer.in conſtitutione, ſi damna. Et tamen ſi
rectè cōſideretur non adparet probatum quòd teſtes
præfati ita tentati, prout aſſeruerunt promiſerint de-
lictum prædictū committere. Nam imò aſſerunt po-
tius recuſaſſe, nec aſſenſiſſe: vnde reſultat, quod minimè
firmari poteſt crimen aſſaſsinij fuiſſe perpetratū, non
interueniente cōuentione: ſed ſimplici pollicitatio-
19 ne † & oblatione nec acceptatione ſecuta. Ita in ſpecie
in propriis terminis conſuluit Bal.in ſuo conſi. lxxxij.
incip. Betonus de Corio.in iij.vol. qui in effectu con-
ſuluit, quòd interueniente cōuentione de occidendo
præcedente promiſsione vel pacto, incurritur cri-
men aſſaſsinij; licet poſteà homicidium non ſequatur.
& idem reperio fuiſſe conſultū per inſignem do. Fran.
de Alb.de Are.in ſuo conſil.incip. in Dei nomine, A-
men.quòd Ciccus fanté. quod eſt in lib. meo diuerſorum
conſil. quod cōſilium alle. Fel. licet ad aliud propoſitum.
& in alio capite eiuſdem in c.inquiſitionis. in vet. iij.
limitatio eſt, extrà de accuſ.vltimò liquet ex proceſſus
meritis illum in cuius perſonam prætēdebatur committi
mitti aſſaſsinium, tandē fuiſſe occiſum. vt probarunt
querulantes licet occiſum per alios, quā per ipſos ten-
tatos, & ob illorū occidentium propriū odiū ac ini-
20 micitiam: quo † caſu non eſt in cōſideratione aliqua,
nec aſſaſsinium nec mandatū: quia tunc mādans non
teneretur. Ita dixit ſingulariter Cępól.in ſuis cautelis.
cauſ. xxxix. incip. vidimus quam plures caſus, in qui-
bus &c. Licet ante ipſum idem dixerit Bald. quem ipſe
ſequitur in c.j.§.iniuria, de pace iura.firman. Nec poſ-
ſet inferri aduerſus prædictum inquiſitum, quod ex quo
aliàs tentauerat dictū aſſaſsinium committi per eos,
qui hoc vt ſuprà depoſuerunt, quod ex hoc tanquā in præ-
dictis aſſuetus præſumatur, & illius quoque occiſores
21 alios iterato conduxiſſe ad occidendū, ex quo † quāuis
conſuetudo inferendi iniuriā probet contra aliquem
delictum ſaltē præſumptum: vt in c.fi.de appella.& in
l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de noui oper.nun-
tia. hoc tamen vendicaret locū, quando ciuiliter age-
retur: ſecus ſi criminaliter: prout in caſu iſto. ita dixit
Bart.in l.j.§.ſi quis tamen. ff. quod vi aut clàm. quem
refert & ſequitur Franc.de Are.in c.conſtitutus.extrà
de teſtibus. † Et minimè firmari poſſet, quod in huiuſmo-
22 di crimine aſſaſsinij per præſumptiones ſeu probabi-
lia argumenta probatio ſufficiat: quia hoc vendicat
ſibi locum, quando talia probabilia argumēta eſſent
indubitata, & non aliter. ita nouiſsimè reperio fuiſſe
magiſtraliter declaratū per Felin.in c. afferte. in tertia
limitatione. extrà de præſumpt. Ex quibus omnibus
licet non eſſet os in cœlū ponere, declarare prædictū
presbyterū Thomaſium eſſe ad eius iudicē eccleſia-
ſticū remittendū: attamē in hoc pro nūc ſuperſeden-
do, ſum voti, ipſum eſſe fideiuſſoribus datis, liberan-
dum à carceribus. & ita iuris eſſe cēſeo, & vt iuri con-
ſonum, executū fuit cōmuni voto Magnificorū iudi-
cum: approbante quoq; excellēte do. Hieronymo de
colle regente Regiam Cancellariā, ibidem præſente.
Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ
Neapoli, Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente ſuper cauſa ſtatus, vt quia quis prætendat*
ſe liberum, ſemper pro libero haberi debet.
2 *Dominus prætendens aliquas ſeruitutes ſibi deberi à va-*
ſallis, incumbit ſibi onus probandi de ipſarum præſtatio-
ne, & per tantum tempus, cuius initij contrariū me-
moria hominū non exiſtit. Nec ſufficeret longæuus vſus
ſeu conſuetudo, etiam cum titulo allegatione.
Et in talibus non ſufficit longæuus vſus, aut probari cur-
ſus longi temporis, niſi etiam & titulus probetur. ib.dem,
numero 2.& 3.
4 *Ex conſuetudine acquiritur ius in publico, vndecunque*
cauſetur, etiamſi ius ex priuato cauſetur.
6 *Conſuetudo ſe habet ad ius cōmune & vniuerſale: præ-*
ſcriptio verò ad particulare priuatum: & ſic licet per
actus geſtos à priuato poſſit induci conſuetudo, id eſt ve-
rum, quando per illos actus acquiritur ius in publico:
Secus ſi priuato, quia tunc erit præſcriptio.
7 *Ius quando acquiritur contra quemlibet ſingulariter,*
dicitur eo caſu ius quæſitum per præſcriptionem: Si verò
non ſingulariter, ſed communiter contra omnes, tunc
dicitur acquiſitum per conſuetudinem.
8 *Ius exigendi ſeruitia ſeu angarias à ſubditis non poteſt*
præſcriptione acquiri, niſi eſſet probatio tanti temporis,
cuius initij in contrarium memoria hominum non ex-
ſtit. & numero 9.
10 *Domini non poſſunt exigere à vaſallis, niſi conſueta*
grauamina: nec poſſunt eos compellere ad præſtandum
ſibi angarias ſeu collectas.
11 *Domini extorquendo ſimilia in conſulto principe, te-*
nentur in quadruplum.
Et ſi conſulto principe exigant plus permiſſo, punientur
in duplum.
12 *Princeps imponens angarias ſeu collectas ſine cauſa,*
diceretur rapinam committere, cùm bona ſubditorum
auferat.
14 *Res eccleſiæ poſſeſſa per alium per viginti annos ſciente*
eccleſia, & non contradicente, præſumuntur omnes ſo-
lennitates interueniſſe, & ſatis erit ipſas allegare: Atta-
men ſi ex inſpectione inſtrumenti conceſſionis adparet,
quòd ſolennia nō interuenerint, ceſſat dicta præſumptio.
15 *Dominus, ſi allegat ſe eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi*
ſeruitia ſeu angarias à ſubditis, non auditur: cùm ex
quaſi poſſeſſione non inducatur ius exigendi ſeu poſſi-
dendi.
16 *Vbi de libertate tractatur, ſemper pro ea præſumen-*
dum eſt.
17 *Seruitia & angariæ ſemper præſumuntur extorta per*
metum potius, quàm ex debito per dominos, & præſer-
tim à ruſticis.
18 *In hoc regno Siciliæ ſolus rex eſt dominus perſonarum in*
eo degentium.
19 *Poſſeſſio iniuſta ſeu violenta, nullum ius tribuit poſ-*
ſeſſori.
21 *Vaſallus prætenſus Baronis, qui confeſſus etiam cum*
iuramento teneri ad ſeruitia perſonalia ipſi Baroni, &
quòd ipſa ſibi præſtitit: & etiam quòd de hoc ſe obliget
abſque aſſenſu Regio, non tenet talis confeſsio, nec obli-
gatio.
22 *Confeſsio contra propriam libertatem non tenet: vbi*
ſubditi & facti contra Regem Francorum, dum faceret
confiteri aliquam contrà eſſe ſuam, & iurare fidelis-
tatem à ciuibus, non tenet talis confeſsio.

Baro

24 *Baro ſeu dominus non poteſt compellere vaſallos ad præſtandum ſibi ſeruitia extra diſtrictum.*
25 *Vaſalli ſoluentes onera fiſcalia regi, non tenentur ad ſeruitia perſonalia erga Barones ſeu dominos.*
26 *Sequeſtri medicina, in dubio eſt ſidendum.*

VOTVM XII.

REdemptoris gentium ſuffragio iterato, Amen. In cauſa Magnifici Gurelli Brãcacij de Neapo. cum vniuerſitate & hominibus Villæ Caſolæ Valenzanæ, & eius vaſallis, in qua prætendit eoſdem ſibi teneri ad præſtandum ſeruitia perſonalia, & etiam extra eius diſtrictum: & in huiuſmodi poſſeſsione, ſeu quaſi ſe eſſe ex longæuo vſu exiſtentes ac ſeruitia ipſa ab eiſdem exigẽdi, abſque aliqua mercede: & econtrà prætendẽtes homines ipſi nullatenus ad præmiſſa teneri: ſed manuteneri, in quaſi poſſeſsione libertatis, prout liberi à natura eſſe præſumuntur de iure. Gurellus ipſe pro conſeruatione ſuæ prætenſæ poſſeſsionis, recuſantes ſeruitia prædicta præſtare, carcerauit, & carcerat, & ab eiſdem pœnas per ipſum comminatas vt præſtent ſeruitia à recuſantibus exigit: & ſic re in iudicio magnæ curiæ deducta, & inhibito Gurello ſuper carceratione prædicta & pœnarum exactione, & eodẽ Gurello ſe grauante ac petente ſe manuteneri in quaſi poſſeſsione prædicta, quòd illis obijcientibus ſe conſeruari in eorum libertate, fuit tandem per me diſcuſſo negotio inter iudices collegas impartita dilatio octo dierum vtrique parti ad probandum, quicquid voluiſſent ſuper eorum, & vniuſcuiuſque ipſorum quaſi poſſeſsione oretenus allegata per dictas partes. Et quòd carcerati ob cauſam prædictam liberarentur præſtita cautione de ſoluendo, quicquid fuerit iudicatum; & hoc
1 ex eo, † quia pendente lite ſuper cauſa ſtatus, ſi quis prætẽdit ſe liberum, ſemper pro libero haberi debet. l. ordinata. in princ. ff. de libe. cau. l. ſi is, qui. §. ſi ſeruus. ff. de vſucap. & conſuluit Bartho. cauſſa. in conſil. liiij. circa princi. de quo ſentiens ſe Gurellus ipſe grauatũ, habuit recurſum ad ſuprà ſcriptum conſilium, per quod fuit decretũ bene fuiſſe per me pronunciatum: & vltimo loco recurſum habuit ad illuſt. do. Viceregem, & Collaterale conſilium, coram quo cauſa ipſa grauaminis introducta pro iuſtificatione decreti, & ſic voti mei, & ſucceſsiuè confirmationis de eo factæ per ſuprà ſcriptum Conſilium, deducuntur infrà ſcripta. Et primò conſtat quòd domino ad verificandum prætenſas ſeruitutes ſibi deberi per vaſallos incum-
2 bit verificare † de ipſarum præſtatione per tantũ tempus, cuius initij in contrarium memoria hominum non exiſtit: nec ſufficeret longæuus vſus, ſeu conſuetudo, etiam cum tituli allegatione: vt dicit pulchrè Archidi. in cap. ſeruitium. xviij. quæſt. ij. quem refert & ſequitur Luc. de Pen. in l. litibus. iij. col. C. de agri. &
3 cenſi. lib. xj. vbi in ſpecie dicit, † quòd in talibus non ſufficit probari curſus longi temporis, niſi etiam & tituli probetur. per cap. quia cognouimus. x. quæſt. iij. cum multis alijs ibi alleg. per eum. Nec poteſt ſuper hoc dici inducta conſuetudo, ſed potius præſcriptio: cùm ad eſſe conſuetudinis requiratur animus & conſenſus totius populi, ſeu maioris partis, per l. de quibus. de legi. ſed in præſcriptione ſufficit ſolus conſenſus præſcribentis, & ſic ſolum præiudicat ei, contra quem præſcribitur, per l. naturaliter. ff. de vſucap. iiii.

† Item ex conſuetudine acquiritur ius in publico vndecunque cauſetur, etiam ſi ius ex priuato cauſetur, l. venditor. §. ſi conſtat. ff. com. prædio. Ex præſcriptione autem ius priuato acquiritur: ergo dici poteſt lex, cùm communis non ſit. Ita dicit magiſtraliter Abb. in cap. fin. extrà de conſue. & antè eum Bald. in rubr. ff. de rerum diui. colum. j. circa fi. & ideò dicit Feli. in cap. ad aures. x. co. de præſcrip. verſic. iiij. & vlti. declaratio. quòd conſuetudo ſe habet ad ius commune † & 5 vniuerſale: præſcriptio verò ad particulare priuatum; & ſic licet per actus geſtos à priuato poſsit induci conſuetudo. id eſt verum, quando per illos actus acquiritur ius in publico: ſecus ſi priuato: † quia tunc erit 6 præſcriptio. Ita conſuluit Franc. de Are. conſil. xxiij. incip. in præſenti conſultatione, in fi. & ſic ſi per tales actus exactionis ſeruitiorum eſſet inductum commodum priuato, & non in publico, non ex hoc particulari commodo ipſius Gurelli aliquid publicæ vtilitatis inoleſt in villa Caſolæ. & ſic patet quòd eſſemus in mera præſcriptione, non autem in conſuetudine. & quando acquiritur ius contra quemlibet † ſingulari- 7 ter, dicitur eſſe taliter ius quæſitum per præſcriptionem: ſi verò non ſingulariter, ſed communiter contra omnes, tunc dicitur acquiſitum per conſuetudinem. Ita dixit Pet. & Cyn. in l. ij. C. quæ ſit long. conſue. & ſequitur Alber. in rubrica eiuſdem tituli. Sed hoc ius exigendi ſeruitia, ſeu angarias à ſubditis † non poteſt 8 præſcriptione acquiri per dominos: vt dicunt Petrus & Cynus & Alber. vbi ſuprà: & ſequitur Iacobus de ſancto Georgio in tractatu de homag. x. colum. ſi ergo nec dici poteſt per conſuetudinẽ, cùm nõ contra omnes communiter, ergo prædicta ex ſola præſcriptione non poſſunt dici eidem Gurello quæſita, quando de præſcriptione verificari contingeret, vt Gurellus ipſe prætẽdit: cùm in ſimilibus requiratur probatio † tan- 9 ti temporis, in cuius contrarium memoria hominum non exiſtat: cùm illud habeat vim priuilegij: vt conſuluit Alexan. de domino Azone, in ſuo cõſilio xxxv. in ij. vol. dum voluit dominus Azo exigere collectas à ſuis ſubditis. nam ſibi conſuluit, vt probare debuiſſet de conſuetudine tanti temporis, vt ſuprà. quibus etiam ſuffragantur, quæ conſuluit idem Alex. in præfato conſilio xxxv. † ibi dum dixit, barones ſeu domi- 10 nos non poſſe exigere à vaſallis, niſi conſueta grauamina. Et idem tenet idem Alex. in conſi. cxlvj. in eo. ij. vol. Hinc voluit Bal. in l. cũ multa. C. de bon. quæ libe. quòd domini non poſſunt cõpellere ſubditos ad ſibi præſtandum angarias ſeu collectas, imò ipſas † ab eis 11 extorquendo inconſulto principe puniuntur in quadruplũ: & ſi conſulto principe, puniuntur in duplum, ſi plus exigant permiſſo à principe, ſecundum Ioan. de Plat. in l. placet. ſecũdo nota. C. de excuſ. mune. lib. x. imò quando talia imponeret princeps ipſemet ſine cauſa, † diceretur rapinam committere, ex quo bona 12 ſubditorum auferre diceretur. Ita dicit Andreas de Iſer. in cap. j. verſic. flumina. quæ ſint regalia. multò magis erit in dominis inferioribus à principe qui arctiores habenas habere dicuntur. & ideò debẽt à prædictis Barones abſtinere: & contenti eſſe † muneribus 13 & angariis impoſitis tempore conceſsionis feudi, nec vltra ſubditos grauare. l. cum ſatis. §. caueant. C. de agri. & cenſi. libro xj. per quem ita dicit Iac. de ſancto Georgio, in tractatu de homag. x. colum. circa me. & ſic cùm tempore cõceſsionis priuilegij de feudo villæ

prædictæ conceſſæ prædeceſſoribus prædicti Gurelli,
minimè adpareant etiam ex ipſius priuilegiorum te-
nore impoſita onera aliqua ſeu grauamina per prin-
cipem, ergo nec ipſe Gurellus illa quidem exigere po-
tuiſſe, nec poſſe videtur. Et cùm ſic ſit, quòd ex potue-
rit fuiſſe in poſſeſsione prædicta, virtute ſuorum pri-
uilegiorum, quibus inſpectis nulla ex præfatis adpa-
rebat conceſſa angaria in ipſos vaſallos: ſuccedit igi-
tur, quòd pulchrè & ſatis ad propoſitum præſentis de-
ciſionis conſuluit Alexand. in conſil. xlv. in fin. in iij.
14 volum. † vbi dixit, quòd ſi res eccleſiæ ſunt poſſeſſa per
decennium, vel viginti annos per alium, ſciente &
patiente eccleſia, & non contradicente, eo caſu præ-
ſumuntur omnes ſolennitates interueniſſe, & ſatis
erit ipſas allegare: prout etiã latè ſcribit Feli. in cap.
ſicut. de re iudi: attamen hoc non vendicabit ſibi lo-
cum, vbi ex inſpectione inſtrumenti cõceſsionis præ-
dictæ adpareret, quòd ſolennia non interuenerunt.
Ita ſatis pulchrè conſuluit Paulus de Caſten. in ſuo
conſil. incip. in Chriſti nomine, Amen. in cauſa, quæ
vertitur inter reuerendum: refert & ſequitur Alexan.
in conſil. primo, vj. colum. in iiij. vol. Nec audiendus
eſt prætextu, quòd ſeruitia prædicti exegerit, cùm ex
15 quaſi poſſeſsione non inducatur ius † exigendi ſeu poſ-
ſidendi: ſecundum Mat. de Aſflict. in addit. ad Bart.
in l. litibus. C. de agri. & cenſi. lib. xj. etiam ſi præſtan-
tes ſeruitia ſpatio decennij præſtitiſſent, non ex hoc
ſufficeret ad probãdum ius vaſallagij, & maximè cùm
prætenſa poſſeſsio ſit contra libertatem, qua omnes
16 liberi & non ſerui præſumuntur. † & vbi de libertate
tractatur, ſemper pro ea præſumendum eſt. l. lege in-
ſtia. ff. de manu. l. inter pares. ff. de re iud. maximè, cùm
in ſimilibus præſcriptio non procedat. Ita etiam in
ſpecie voluit Luc. de Pen. in l. hac l. prima colum. C.
de aquæduc. libro xj. vbi plus ſubdit, quòd talia præ-
17 ſumuntur ſemper † potius per metum, quàm ex debito
extorta. dicta l. litibus. & præſertim per potentes à ru-
ſticis præſumuntur huiuſmodi ſeruitia indebita, per
metum extorta. dixit Bald. in titulo, de pace Conſtan.
in verſic. pactiones, ſed ante eum Ioan. Andr. in cap. j.
de præſcriptionib. in vj. in nouel. refert & ſequitur
Alexan. in l. iuſiurandum. ff. quarum rerum actio non
dat. Idem tenet conſulendo Franc. de Aret. in conſilio
xiiij. incipiente. Viſo & diligenter conſiderato. x. col.
& dominus Stephanus Bertrandus in conſil. xlix. in-
cipien. cùm multa dudum. in j. volum. Paris de Puteo
in tractatu ſyndi. in titulo de offic. ſyndic. viij. charta.
verſic. ſyndicantur etiam officiales. ij. colum. licet de
præallegatis nullam mentionem fecerit. idem tenet
Iaſon in §. quadrupli. inſti. de actio. Iacobus de ſancto
Georg. in tract. de homag. viij. colum. Luc. de Pen. in
dicta l. litibus. iij. col. verſic. item quia talis collecta.
C. de agri. & cenſi. ſubdens, quòd in talibus nõ ſufficit
probari curſum temporis, niſi & titulus etiam probe-
tur, per capitulum, quia cognouimus. x. quæſtion. iij.
18 quæ maximè procedunt in hoc regno, in quo † ſolus
rex eſt dominus perſonarum. vt in cap. ad regale faſti-
gium. & in capit. finis præcepti, charitas. & in conſti-
tutione regni, quia frequenter. ſub rubrica de homi.
non teneu. vbi princeps decidit ſe nolle perſonas va-
ſallorũ abſque ſuæ ſerenitatis aſſenſu ſeruitiis perſo-
nalibus obligari: vnde ſuccedit, quòd talis allegata
19 poſſeſsio non † ituat poſſeſſorem, niſi probet de priui-
legio, vel alio legitimo titulo. Ita dixit Barto. in l. vis
eius. C. de probatio. & idem Bartolus in l. ij. C. de ſen-
ten. cùm poſſeſsio iniuſta ſeu † violenta non habeat 20
tueri poſſeſſorem. dixit Andræas de Iſernia in tit. quæ
ſint rega. verſi. extraordinaria. Nec militabit pro ipſo
Gurello depoſitio vnius ex carceratis, deponẽtis alias
præſtitiſſe ſeruitia eidem compulſus: ſed ad ea non te-
nebatur, cùm huiuſmodi confeſsio etiam iurata, nil
obſtet: cùm etiam volens ſe ad præfata obligare non
poterat, etiam † volens abſque Regio aſſenſu: vt patet 21
in conſtitu. & capitulis regni ſuprà proximè allegatis.
niſi fuiſſet libertus. l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. l. vt
iuriſiurandi. ff. de oper. liber. cùm opera liberi homi-
nis non tribuat ius in perſonis. l. prima. ff. de oper.
ſeruo. quòd eſt nota. Ita dixit Luc. de pen. in dicta l.
cùm ſcimus. iij. colum. & ideò ne homines in aduer-
ſam fortunam trahantur, ſanxerunt iura nec ſcriptu-
ras nec proprias confeſsiones eis nocere, dum contra
† propriam libertatem fatentur. dicta l. cùm ſcimus. 22
& idem voluit gl. in l. nec ſi volens. C. de libe. cauſa.
& ibi Bald. nota. dixit, quòd † confeſsio facta contra 23
propriam libertatem, non tenet. & ſubdit cõtra Re-
gem Francorum, quòd ſi confiteri faceret aliquam
ciuitatem eſſe ſuam, & inde iurari fidelitatem à ciui-
bus, non tenebit talis confeſsio. Idem ſequitur Iaſon
in prælud. feud. & in l. ſecunda. C. de iure emphyteo.
& iſtud dicit dominus Antonius de Alexand. in ad-
ditio. ad Barto. in l. vnica. C. de confeſsis. eſſe notan.
contra Regem Carolum octauum, qui tanquàm in-
uaſor venit ad regnum hoc: & fecit ſibi iurare fideli-
tatem ab vniuerſitate Neapolitana, & à toto regno.
Nec omittendum, quòd amplius volebat ſibi ſeruitia
ipſa præſtari etiam extra diſtrictum † feudi: quo caſu 24
etiam ſi eſſent angarij, non tamen tenerentur extra
diſtrictum. Ita per multa bona concludit Afflictus in
conſtitutione, iuſtitiarij non per Calendas. in tertia
colum. Eſt etiam conſiderandum, quòd virtute Regiæ
pragmaticæ, vaſalli ſoluentes iura fiſcalia regi, non
tenentur ad ſeruitia perſonalia eorum dominis: quæ
pragmatica adparet † ſumpta à medulla iuris text. l. 25
vnicæ. C. ne operæ à colla. exig. libro x. vbi ſoluentes
tributa Cæſari, iubet Imperator minimè poſſe ad per-
ſonalia ſeruitia compelli: ſicque vt iuris diſpoſitioni
pariterque præfato Gurello ſatisfieret, fuit decretum
carceratos liberandos præſtita fideiuſſoria cautione
de ſoluendo, quicquid fuerit iudicatum: & hoc cùm
ex prædictis hinc fuerit res in dubium deducta: ne præ-
iudicium eidem fieret circa cõmodum prætenſæ poſ-
ſeſsionis in iſtis incorporalibus: nec eiſdem vaſallis
in eorum allegata libertate: & ideò ſi contingat do-
minos grauare vaſallos, & econtrà ipſos ſubditos ſeu
vaſallos poſſe calumniare Baronem, vniuſcuiuſque
partis res in dubium deducetur: & in dubiis fideiuſsio
eſt medicina ſequeſtri: & ideò adinuentum fuit anti-
dotum fideiuſsionis † de reſtituendo in caſu retracta- 26
tionis, id eſt in caſu, in quo fuerit iudicatum, ſeu de
iudicato ſoluendo: iuxta doctri. Baldi in l. prima. C.
de prohib. ſequeſt. pecu. & facit. l. fin. C. de ordi. cogni.
& in dicta l. litibus. C. de agric. & cenſi. vbi videtur
caſus deciſus in dicta l. fina. quòd reſtituuntur bona
ablata ſeruo ſiue ei, qui ad ſeruitutẽ vocatur, ſi ſaluam
rem futuram per idoneos fideiuſſores promiſerit: &
ſic cùm ſanctè ac iuſtiſsimè votauerim, & votũ meum
comprobatum fuerit, & ſucceſsiuè per magnam cu-
riam vicariæ ita iudicatũ, vt ſuprà: & idem per ſuprà
dictum

dictum Regium conſilium comprobatum: & ex mea inuentione prædictorum fuit confirmatum per ſuprà ſcriptum conſilium: & cauſa ſuprà dicta remiſſa fuit ad eandem magnam curiam, ex quo non grauauit. & vltimo loco per collaterale conſilium illuſtr. domi. Viceregis, ipſo quoque adiſtente, fuit etiam cum meo interuentu deciſiuè pronunciatum ipſos vaſallos non teneri ad ſeruitia perſonalia, maximè abſque mercede, prout Gurellus ipſe expoſcebat. Et ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus Index magnæ Curiæ Vicariæ, Neapol. Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Tortus ſuper furto, de quo inquiſitus eſt, & confeſſus, non poterit de iuris ſubtilitate de alijs furtis interrogari, de quibus nulla exiſtunt indicia. Vbi ſubdit hoc eſſe verum, de iure: licet de generali conſuetudine Italiæ ſeruemus contrarium. & nu. 2.*

Et quòd conſuetudo de qua in præcedenti, non teneat. ibidem.

3 *Conſuetudo ſi allegatur per aliquem Doctorem, an ſit ei credendum. ibidem. vbi concludit, quòd etiam pluribus & pluribus Doctoribus de conſuetudine affirmantibus non eſt ſtandum.*

4 *Tortus ſuper furto, ſi eſt malæ famæ, & eſt confeſſus, poterit de alijs delictis interrogari, licet non extent indicia.*

VOTVM XIII.

TRemendi Dei, qui cuncta facit, qui cuncta gubernat, auxilio pia mente, puróque corde inuocato, Amen. In cauſa Terragnoli de villa Iugliani pertinentiarum Aueiſæ, inquiſiti de homicidio, & iam confeſſi cum qualitate defenſionis: ex quo per fiſcum prætēdebatur alio tempore furtum, & in ſtrata publica commiſiſſe ad vadum de pecora, cum nonnullis alijs: Hæſitatur in magna curia, an præcedente confeſſione homicidij prædicti poſſit ad torturam procedi contra ipſum ſuper obiecto furto, non exiſtentibus talibus indicijs, quæ habeant mouere mentem iudicis ad torquendum, prout Magnificus fiſci patronus inſtāter expoſtulauit. Et certè mihi prima facie viſum fuit, quòd non: cùm
1 recordabar, † quòd ſi quis fuerit præcedentibus indicijs ſuper furto tortus, & confeſſus, non poterit de iuris ſubtilitate interrogari de alijs furtis, de quibus nulla exiſtunt indicia. ita tenet Angel. de Aret. in tractatu malefic. in verſic. fama publica. in vltimo verſi. Alexand. conſil. cclxxv. incip. viſo themate. ij. colum. argum. eorum, quæ no. per Albert. de Gandi. in rubrica de quæſtio. & tormen. in iiij. & v. colum. cùm abſque indicijs nemo torque[n]dus ſit: vt in l. prima. ff. de quæſtion. & in l. maritus. ff. eodem titulo. licet de generali
2 † conſuetudine Italiæ continuò ſeruemus cōtrarium: vt ibi Gandi. teſtatur. & ſpecialiter in furtis, quæ magis frequentantur: quæ conſuetudo inuari poteſt per l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. in l. congruit. ff. de offic. præſi. & conſuluit Cardi. in conſil. xlv. & Bartol. Cæpol. in conſil. xl. & ideò cùm minimè confeſſus ſit de furto, ſed de homicidio, non videbatur poſſe de furto, de quo inquirebatur, torqueri, non præcedentibus indicijs: & in ſpecie magis ad hoc mouebat per not. dictum Auguſt. Arimi. in addition. ad Ang. in verſic. fama publica. in vltima col. vbi dicit expreſsè huiuſmodi conſuetudinē Italię non † valere, 3
tanquam irrationabilē, prout etiam per optima iura comprobat. Et tantò fortius dicerem egò, quādo non confeſſus eſſet alia furta, prout in caſu, de quo quæritur, non eſſet procedendum ad torturam. & eandem opinionem reperio tenuiſſe Hyppo. Marſil. in l. repert. in fine. ff. de quæſtio. & in ſua practi. cauſarum crimi. in §. conſtante. iiij. columna, dicendo, quòd ſi nedum Gandi. verumetiam & glo. quæ eſt maioris authoritatis, dicat aliquid de conſuetudine ſeruari, tamen talis conſuetudo probari debet, ſi eſt contra ius commune. ita Bal. in l. ſi is, qui. in lectu. antiqua. ff. de pignori. & in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud. in v. oppo. & dicit Alex. in l. poſt dotem. ſol. mat. quòd ſi plures & plures Doctores affirmarent in lecturis ità de conſuetudine ſeruari, non eſt eis credendum. idem ſequitur Soci. in ſuo conſilio xcvij. præſens conſultatio &c. Reperi demum, quòd Ang. in tracta. malefic. in verſic. fama publica præcedente, in fin. verbis, dicit quòd talis cōſuetudo ſeruatur, † etiam in alijs delictis, 4
quàm in furtis. & idem quod Angel. tenet Odofr. in ſuo tractatu, de quæſtionib. in xj. quæſtio. incipien. ſed quid de quæſtione quotidiana. & ibi dicit, quòd de generali conſuetudine Italiæ ita ſeruatur. & ſequitur Cæpol. in præfato conſilio ſuo xl. in viij. colum. hoc tamen ſanè ego intelligerem procedere, vbi talis inquiſitus de huiuſmodi delicto aliàs eſſet malę famę. Ita dicit Gandi. in titu. de præſump. & indi. indubita. v. colum. verſiculo xij. ſi iſte. iuncta glo. præced. verſic. ſexta ratio. & idem reperio etiam tenuiſſe Boniſa. de Vitalli. in titu. quæ debeant præcede. tortu. ij. colum. vbi dicit, quòd de conſuetudine contrarium ſeruatur per multos aſſeſſores, & malè, vt ipſe putat. Et cùm in caſu præmiſſo præfatus Terragnolus confeſſus fuiſſet homicidium, per vnum ex iudicibus in tortura interrogatus de furto prædicto, de quo nulla extabant indicia, & confeſſus fuiſſet, & ſic ex hoc aliquantulum ego ſtarem perplexus ac dubius, cùm hucuſque mihi caſus in facto non accideri: licet per annos duodecim in eadem magna curia iudicauerim: dubitabam eundem vltimo ſupplicio condemnare: cùm ex ſolo homicidio qualificatè probato non veniſſet condemnandus, & dum ſuperueniſſet in eadem magna curia excellēs dominus Hieronimus de colle. Regens Cancel. & coram eius dominatione proſequeretur diſcuſſio de caſu præmiſſo inter me & Magnificum patronum, tandem ſua excellentia inclinauit inquiſitum ipſum potuiſſe interrogari de furto prædicto: vnde viſum & pariter mihi fuit in eandem ſententiam concurrere: in quam licet alter ex ſocijs mecum inclinaſſet: communi tandem voto fuit idem Terragnolus vltimo ſupplicio condemnatus: & adhuc ſynderesis ſtimulus me ſtimularet, niſi quia lata ſententia contra ipſum: iterum de plano in tribunali antè quàm, eſſet dimiſſus ad ſuſpendium, ſpōte declarauit de plano in tribunali interfuiſſe in furto prædicto cum alijs ſocijs nominatis per ipſum, demptis duobus ex eis, qui minimè interuenerunt, & ipſos mendaciter inculpauerat.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ Neapoli, Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Minor delinquens non poteſt puniri pœna ordinaria.*

2 *Minori delinquenti index tenetur pœnam delicti minuere: cùm minor ætas ſit cauſa intrinſeca legis minuentis, &c.*

3 *Minori ſe alleganti, incumbit onus probandi, niſi aſpectus corporis aliud patenter induceret.*

4 *Minori æ ætate & aſpectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis.*

5 *Minor ætas, vel maior ſi aſpectu corporis præſumatur, quàm illa, quæ allegatur: tunc index debet transferre onus probandi in eum, contra quem eſt præſumptio: vt quia ille, qui negatur eſſe maior, adparet quòd eſt barbatus, grãdis, & durus, ita quòd verſimiliter adparet, quòd eſt maior.*

6 *Minor, quod quis ſit vel maior, quando ex aſpectu non poteſt colligi, tunc oportet teſtibus probari.*

Et eo caſu in dubio index poteſt ex aſpectu pronuntiare, cum ſit commiſſum eius arbitrio in caſu dubio.

8 *Teſtibus non veriſimilia deponentibus index non debet fidem dare.*

9 *Probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non eſt.*

10 *Teſtimonium non veriſimile eſt ſuſpectum.*

11 *Id quod diſtat a veriſimili, eſt quædam falſitatis imago.*

12 *Vbi timetur ſubornatio teſtium, licet iura tranſgredi.*

13 *Index poteſt euidentem calumniam ex officio repellere: nec debet admittere ipſam proponentem: imò ſi ex non admiſſione appellaret, nõ debet appellationem curare.*

14 *Index vbi nouit aliquid fieri ad procraſtinandum litem, poteſt ex officio occurrere, imò debet.*

16 *Confeſſo delictum poteſt defenſio denegari.*

17 *Confeſſus crimen, eſt confeſtim condemnandus.*

18 *Index vbi ſibi conſtat de maleficio, debet eſſe promus ad puniendum: nec debet multum ponderare omnes iuris ſollennitates: quia fauor publicæ diſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur.*

19 *Homicida ſi inſtat ad defenſam, vt res protrahatur, debet interfici, & poſteà inquiri.*

20 *Index vbi videt teſtibus etiam clarè deponentibus non eſſe fidem adhibendam, poterit ſi ſibi videbitur, non adhibere ex cauſa: cùm in eius arbitrio ſit: & debet exprimere cauſam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in ſyndicatu. & nu. 21. & 22.*

VOTVM XIIII.

TRemendi Dei Præſidio petito, Amen. In
cauſa Regij fiſci cum Calzareta inquiſito
de pluribus vulneribus, ac furtis, & aliis in
perſonam diuerſarum perſonarum, ten-
tatur à pœna mortis naturalis excuſari, ex cauſa præ-
tenſæ minoris ætatis: dum certo modo per teſtes pro-
bauerit ipſum eſſe ætatis annorum ſexdecim, & non
plus: & iuris diſpoſitione cautum eſt iudicẽ non poſſe
1 †minori delinquenti pœnam ordinariam imponere
ipſius delicti, quod commiſit, per notata in l. & ſi ſe-
uerior. C. quibus ex cauſis infamia irrogatur. etiam ſi
id petitum non fuiſſet, ſecundum veram concluſio-
nem Doctorum, de quo plenè per Salicetum in dicta
l. ſi & ſeuerior. & ibi Alexand. de Imola. & plenius do-
minus Antonius de Alexãdria ibidem. vbi etiam ſub-
2 dit prædictus Alexand. † quòd iudex obligatur mi-
nori delinquenti pœnam delicti minuere: cùm mi-
nor ætas ſit cauſa intrinſeca legis minuentis delictum.
& not. Doct. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de in-
fami. & conſuluit Ludoui. Bolog. inſignis Doctor in
ſuo conſil. xxxvij. incip. cor mundum. licet aliàs &c.

Sed præmiſſis non obſtantibus, dico quòd cùm ex
confeſſione eiuſdẽ inquiſiti adpareat, quòd ſunt iam
ſex anni vel circa elapſi, quòd ipſe accedebat vnà cum
Colle famoſo latrone, diſrobando per nemora: & ſic
iuncta huiuſmodi probatione minoris ætatis, colligi-
tur, quòd cum tẽpore, quo erat ſocius præfati inſignis
latronis vix erat annorum decem, quod falſiſſimum
reputatur, concurrente eius aſpectu & corporis fa-
ctionibus, ac phiſonomia, ex quibus deprehenditur
eundem inquiſitum excedere ætatem viginti anno-
rum: vt quamplures legaliſſimi viri nobiles ac nota-
rij, & magiſtri actorum curiales ad excludendum hu-
iuſmodi repugnantem veritati & minus veriſimilem
probationem, teſtati ſint, ipſo inquiſito prius bene
inſpecto per eoſdem, & conſiderato: imò aliqui ex
prædictis depoſuerunt ipſum eſſe ætatis xxv. anno-
rum: & ideò † licet alleganti ſe minorem, incumbat 3
onus probandi: per l. actor. C. de probatio. cum vul-
ga. tamen hoc eſt verum, niſi fortè aſpectus corporis
aliud parenter induceret. Abſurdum enim eſſet dice-
re, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare
ſe minorem, dato quòd actor eſſet: vel aliquis octo
annorum, vellet probare ſe maiorem. Sed vbi eſſet
dubium, actori probationem incumberet, ſiue affir-
matiuè ſiue negatiuè proponat: vt puta, quia peteret
pronuntiare pubertatem finita tutela, & diceret: ne-
go te pupillum: quia talis negatiua habet implicitam
affirmatiuam. Perinde enim eſt, ac ſi diceret, dico te
puberem: & ideò probare cogitur, niſi aſpectus cor-
poris, ſicut dixi, aliud euidenter demonſtraret: quo
caſu poteſt iudex probationis onus transferre, ſicut
ſibi iuſtum videretur. aſpectus enim corporis † mul- 4
tum operatur in talibus: vt ff. de minor. l. minor vi-
gintiquinque annis. Ita formaliter dicit Albericus de
Roſa. in l. ſi minorem. prima col. C. de in integ. reſti.
minor. & ideò dixit idem Alber. poſt Gul. & Pet. in l.
de ætate. ff. de minor. † quòd aut præſumptio eſt ex 5
aſpectu corporis maioris vel minoris ætatis, tunc
iudex poteſt transferre onus probandi in eum, contra
quem eſt pręſumptio: vt quia ille, qui negatur eſſe ma-
ior, eſt barbatus, grandis & durus: ita quòd veriſimile
eſt, quòd eſt maior: & tales præſumptiones coadiu-
uantur ex indiciis: vt in l. etiam. ff. de probation. & in
l. ij. ff. de excuſa. tuto. & ſubdit, † quòd in caſu dubio, 6
quando ex aſpectu non poteſt colligi, ſi ſit maior vel
minor, tunc oportet teſtibus probari: vt dicta l. ſecun-
da. vnde cùm inquiſitus ipſe adparuerit, prout adpa-
ret ex aſpectu maior, grandis & durus: & vltrà confeſ-
ſus ſit ſex annis retro iuiſſe per nemora cum Colle
diſrobando, & tot facinora perpetraſſe: ſatis adparet
probatum de eius maiori ætate. & ideò dicit † idem 7
Alberi. in l. minor xxv. annis adito præſide. ff. de mi-
nor. quòd iudex poteſt ex aſpectu pronũtiare, cùm ſit
cõmiſſum eius arbitrio in caſu dubio, vt quando quis
eſt quatuordecim annorũ, ſed eſt magnus, & videtur
aſpectu maior: nam hoc committitur iudici, vt per
aſpectũ poſſit pronuntiare. Et ita etiam intelligit ibi
Iac. de Are. & ſic magna curia ipſa dubia de probatio-
nibus ſeu depoſitionibus trium teſtiũ deponentiũ de
minori ætate, & notoriè affectantiũ ſalutem ipſius in-
quiſiti eorũ alumni, & familiaris, & qui notoriè vaca-
bant defenſioni ipſius inquiſiti, vt conſtat magiſtro
actorũ curiæ, & eius ſcribis fiſcalibus: ideò inſpici &
conſiderari fecit inſtante fiſco eundem Calzaretã per
quàm

quàm plures nobiles, ac notarios & magiſtros actorũ
ipſius magnæ curiæ: qui omnes vno cõtextu eundem
Calzaretã eſſe maiorẽ teſtati ſunt: cùm tres illi teſtes
8 contra veriſimile deponebant: quo caſu iudex † non
debebat eis fidem dare. Ita conſuluit Petrus de Anch.
in conſilio incipien. in Chriſti nomine, Amen. extra
ordinem contractuum. vltima colum. & idem tenet
in alio conſilio incipien. viſa facti narratione, & co-
pia teſtamenti. colum. vij. in fi. vbi dixit, quòd contra
id, quod non eſt veriſimile, non debet quis audiri.
Hinc ſancitum eſt per Iuriſconſultum in l. iij. in prin-
cipi. & in l. ob carmen. §. fin. ff. de teſti. & in l. non eſt
veriſimile. ff. quod metus cauſ. quòd deponens veriſi-
mile, non probat. & idem voluit Baldus in l. teſtium.
vlti. colum. C. de teſtibus. & conſuluit Alexand. conſi.
cxx. incipien. ponderatis. & in conſi. cliij. incipien. vi-
ſis & narratis. colum. iij. in v. volu. & ideò dixit idem
9 Bald. in l. j. in fin. C. de edend. † quòd probatio debet
eſſe veriſimilis: aliàs ei ſtandũ non eſt. & voluit etiam
Cæpol. in conſilio xxxij. colum. v. & in conſi. ſeq. col.
10 penult. conſtat autem teſtimonium non † veriſimile
eſſe ſuſpectum vt conſuluit Alexan. conſi. xciij. incip.
circa primum dubium. in iiij. volum. Veriorum enim
ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis & veriſi-
11 milibus. Hinc eſt, † quòd id, quod diſtat à veriſimili,
eſt quædam falſitatis imago. dixit pulchrè Bald. in l. j.
col. iiij. C. de ſeruis fugitiuis. & in rubrica C. de pro-
bationibus. & meminit Alexan. conſi. xxvij. incipien.
in cauſa & lite vertente. ij. volumi. & in conſil. cxviij.
in iiij. volum. Barbat. in cap. ſignificante. ij. column.
de pigno. ad quod etiam accedit praua admodum cõ-
ſuetudo falſorum teſtium, & vſus ſubornandi in iſtis
12 partibus: † de quo vtinam mentiremur: quo caſu lici-
tum eſt iudici iura tranſgredi: prout in ſpecie conſu-
luit Alexand. de Imol. in conſilio lxv. j. volumi. Et ſic
ex prædictis omnibus ſuprà relatis, quatenus probare
conetur inquiſitus ipſe ſe minorem, adparet ex ſuprà
13 ſcriptis eſſe in euidenti † calumnia, quam iudex ex
officio repellere poteſt. gloſſ. eſt in l. qui cùm maior.
§. ſi patris. de bon. liber. Felin. in cap. dilecti. de iudi-
cijs. imò eo caſu iudex non debet admittere propo-
14 nentem: † & etiam ſi appellaret, minimè debet de ap-
pellatione curare. voluit Innocen. in cap. poſt electio
nem. de conceſſio. præben. & in c. ſuper eo. de appella.
& Abb. in cap. nullus. de præſumptionibus. & ideò ſa-
tis ad propoſitum voluit Iacob. Butr. in l. ij. C. de fal-
15 ſis. † quòd vbi iudex nouit aliquid fieri ad procraſti-
nãdum litem, poteſt ex officio occurrere, imò debet.
Idem ſequitur Paul. de Caſtr. in l. properandum. ij.
16 colum. C. de iudic. maximè, † cùm ſimus in confeſſo,
cui poſſet defenſio denegari: ex quo per confeſſionem
dicitur delictum notorium. dixit Bald. in l. j. à proce-
dente. C. de dilatio. maximè, cùm ſolenniter fuerit in
iudicio confeſſus, per ea quæ habentur per Bald. in
rubrica, extrà de pactis. penul. colum. Hinc voluit
17 Bald. in l. ij. C. de cuſto. reo. † quòd vbi quis confitetur
crimen, eſt confeſtim condemnandus. & ideò dixit
ſatis pulchrè Baldus in l. ita vulneratus. ff. ad legem
18 Aquiliam. † quòd vbi conſtat de maleficio, iudices
debent eſſe proni ad puniendum: nec debent mul-
tum ponderare omnes iuris ſolennitates: quia fauor
publicæ diſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur.
Sed non eundo per mendicata ſuffragia, concludo
quòd ſi homicida inſtat ad defenſam, vt res protra-
hatur, debet homicida ipſe interfici, † & poſteà inqui- 19
ri. Ita ſingulariter voluit Bal. in cap. quoniam contra.
antepenult. colum. extrà de probatio. quem refert &
ſequitur Felin. in cap. paſtoralis. §. quia verò. de offic.
delega. & quia vbi iudex viderit, teſtibus etiam clare
deponentibus † non fore fidem adhibendam, poterit 20
ſi ſibi videbitur, non adhibere fidem ea cauſa. dixit
pulchrè Barto. in l. Lucius. iuncta glo. ff. de infami. vbi
ſubdit, vt exprimat cauſam, quare fidem non adhi-
beat, vt euitet ſyndicatum. idem ſequitur ibidem Pau
lus de Caſtr. in prædicta l. Lucius. & idem Paulus in l.
admonendi. ff. de iureiuran. refert & ſequitur Bartho.
Socinus in ſuo conſilio xcviij. in antepenulti. colum.
in iiij. volum. vbi dicit prædictam doctrinam Barto.
ſingularem. idem tenet & ſequitur Paris de Put. in tra
ctatu ſyndica. in verſic. arbitrium. in verſicu. ſi iudex
viderit. ij. colum. dicti verbi, nam in arbitrio iudicis
† eſt adhibere fidem teſtibus, vel non adhibere: per 21
text. in l. iij. verſic. tu magis ſcire potes. ff. de teſtibus.
ita Bartol. in dicta l. Lucius. idem refert & ſequitur
Barba. inter conſilia Calcanei, conſi. lxiiij. in viij. col.
incipien. præclarè ſcripſit Apoſtolus. & ſubdit hoc
dictum Bartol. eſſe ſtupendum. & ſequitur idem Par.
de Put. in tracta. ſyndica. in verſicu. poteſtas. ſecunda
columna. verſicu. conſulo &c. vbi ſubdit, quòd cùm
cauſa ipſe conſuluit, vt hoc fiat: ne demum iudex ipſe
in ſyndicatu teneatur. & idem tenet Baldus in l. cùm.
magiſtratus. C. quando prouo. non eſt neceſſ. † & ideò 22
debet ſcribi facere in actis vel in ſententia, videlicet,
nullam adhibendo fidẽ teſtibus prædictis, ex tali cau-
ſa. & ideò in caſu, de quo agitur, nullam adhibendo fi-
dem teſtibus prædictis ex cauſis prænarratis. quia in
lege diuina ſancitum eſt, maleficos non patiaris viue-
re ſuper terrã, maximè homicidas: qui quod fecerunt,
ſemper expectant: iuxta text. in l. iij. C. de epiſ. audien.
Idcircò ſum voti, non obſtantibus probationibus præ
dictis ſuper prætenſa minori ætate ipſum Calzaretam
eſſe vltimo ſupplicio condemnandum. Et ita idem ſe-
quuti ſunt cæteri Magnifici iudices mei conſocij: &
executum fuit, & etiam à maioribus comprobatum.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ
vicariæ, Neapolitanus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Receptans delinquentẽ ideo poſt delictũ cõmiſſum vide-*
tur non minus delinquere, quàm ille, qui crimẽ cõmiſit.
2 *Inimicitia facit indicium ſufficiens ad torturam.*
3 *Aſſerens ſeu atteſtans de mandato & commiſſione*
ſibi facta ſtatur. & nu. 2.
4 *Tortura regulariter non datur nobilibus.*
5 *Nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur*
pœna corporali.
6 *Statutum puniens aliquid facientem, non extenditur*
ad mandantem fieri. 8.
7 *Mandans non dicitur verè facere, ſed interpretatiuè.*
9 *Ex percuſſione cum fuſte vel lapide regulariter non ve*
nit pœna corporis afflictiua, & ibi quomodo puniatur
percutiens cum baculo. & nu. 10. & in nu. 11. fit diſtinctio
an congregatis hominibus ſeu excogitato conſilio id fa-
ctum ſit.
12 *Tortura non habet locum in regno vbi in cauſa non ve-*
nit et imponenda pœna vltra relegationem.
13 *Mandans verberari non tenetur pœna legis vel ſtatuti*
punientis verberantes.

14 *Vbi quis condemnatur ex indicijs debet ſententia minorari multum.*
Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicatur probatio perſpectiua, & quæ pleniſſima ad torturam, committitur arbitrio iudicis.nu.15.
16 *Promiſſoria poteſt inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in ſatisfactionem partis offenſæ,& altera curiæ.*

VOTVM XV.

OMoipotentis Dei auxilio inuocato,
Amen. In cauſa nobilis Ioannis de
Thomaſio de ciuitate Capuæ cum Re-
gio fiſco ſuper verberibus illatis de eius
ordinatione, & mandato vt prætendi-
tur nobili Nicolao Maria de racta, producũtur ſuper
probatione huiuſmodi delicti quamplura. Et primo
2 depoſitio Zaccagnini Auerſani qui verberauit præ-
fatum Nicolaum Mariam cum baculo, in qua depo-
nit de mandato & ordinatione ipſius nobilis Ioann.
3 Thomaſij id feciſſe. †Et iuris diſpoſitione cautum eſt
credendum eſſe alicui atteſtanti de commiſsione &
mandato ſibi factis. dixit Bald. in l.iudices. C.de fide
inſtrum. Bart.in l.ex ſententia. ff.de teſtamen.tute. &
conſuluit Alex.conſi.lxxxviij.in v.volum. Item & ſe-
cũdò adparet, quòd tam ante prędictum maleficium,
quam poſt, prædictus Ioannes de Thomaſio eundem
4 verberantem in eius domo retinuit, ac recepraut,
nulla adparente coniunctione, nec familiaritate cum
eo contracta: quo caſu non videtur minus delinque-
2 re, quàm illemet, † qui huiuſmodi crimen committit.
arg.ff.& C.de iis qui latro.l.j.& ff.de receptato. Ita di-
xit in ſpecie Gandi.in tract.maleſi.in tit. de præſump.
& indic.indubita.v.col.ver.tertia ratio eſt.& iudiciũ.
& idem tenuit Boniſac.de vitalli.in rubric.de indici.
3 j.columna. † Tertiò & vltimò concurrit inimicitia
inter prædictos nobiles Ioannes de Thomaſio, & di-
ctum Nicolaum mariam, quo caſu reſultare adparet
magnum indicium, quòd videtur ſufficere ad tortu-
ram, vt voluit Ang. in l.fi.C.de quæſtio.& videtur ſen
tire Bart.in l.fi.ff.eo.tit.Spec.& Ioan.And.in additio.
Spec.in titu.de præſumptio.verſicu.ſed pone. nam de
inimico lex præſumit omne malum.l.j.§.prætereà.in
fi.ff.de quæſtio. Et tandem, cùm ex prænarratis pro-
ceſſus meritis facta relatione in collaterali conſilio,
& coram illuſtriſsimo domino Prorege fuiſſet per
quendam commiſſarium cauſæ, & qui proceſſum in-
ſtruxerat, votatum procedi poſſe ad torturam aduer-
ſus prædictum inquiſitum, & cauſa ipſa fuiſſet remiſ-
ſa decidenda per magnam curiam vicariæ, præmiſsis
non obſtantibus, maturè præcogitando deueni ad
infraſcriptorum conſiderationem. Et primò, Quod
prædictus Ioannes de Thomaſio eſt nobilis, & aduer-
ſus nobiles non ita de facili ad torturam proceditur,
4 cùm regulariter nobilis † de iure non torqueatur, vt
dicit Odofre. in tracta. de quæſtio. quem refert & ſe-
quitur Franciſc.brun. in tracta.de ind. & tortu. viij.
colum.in princ.& maximè, cùm ſimus in caſu, de quo
non veniret talis pœna imponenda, per quam poſſet
habere locum tortura: cùm pro verberatione cum ba
culo non veniat quis corporali pœna plectendus,
5 maximè in caſu de quo agitur, in † quo nobilis æquè
nobilem verberauit, quo caſu priuatur nobilitate, &
exulabit extra regnum per annum, Text.eſt in conſti.
regni, vt dignitatum.& ſic non venit imponenda pœ-
na vltra relegationem. Nec etiam in caſu, de quo agi-
tur veniret imponenda pœna prædicta contenta in
dicta conſtitutio. vt dignitatum. cùm conſtitutio ipſa
loquatur in perſona verberantis, & non in mandan-
tis verberari, † & ſtatutum puniens faciẽtem aliquid 6
perſonaliter, non extenditur ad mandantem illud fie-
ri.gloſſ.eſt not. in clementina j.verſic. publico. extrà
de vita & honeſta. cleri. quam reputat ſingu. Abb. in
cap.mulieres. de ſententia excommunicatio. † Nam 7
ille, qui mandat non dicitur verè facere, ſed interpre-
tatiuè vt in l.j.§.deieciſſe.in glo.ff.de vi & vi armat. &
ideò dixit Bart.in l.hæc verba. ff.de adult. quòd † ſta- 8
tutum pœnale loquens in perſonam delinquẽtis, non
comprehendit mandantem ex propria verborum ſi-
gnificatione. Idem tenet Bart. in l.ſi quis id quod. §.fi.
ff.de iuriſdictione omnium iudicum. maximè, cùm
regulariter ex percuſsione † cum fuſte, ſeu baculo non 9
veniat pœna manus, & ſic corporis afflictiua: vt dicit
Andræas de Iſer. in conſtitutione, ſi quis cum armis.
ſub Rubrica de illici.portat.armorum. voluit tamen
dominus Bartholomæus de capua, in dicta conſtitu-
tione, ſi quis aliquem. quòd percutiens † cum baculo, 10
debet puniri in ducatis decem parti, & viginti iudici,
per text.in §.ſi quis aliquem.de pace tenen.ſed ille tex.
qui hoc formaliter decidit, loquitur de libris auri, &
non de ducatis. & fortè dominus Bartolus ſic fuit in-
terpretatus, ex quo tempore illius tex. Italia longè ſa-
tis ſuperabundabat auro: & ideò puniebantur delicta
in libris auri, & libra auri, fuit interpretata in ducato
aureo. Idem tenet Marinus de caraman.in dicta con-
ſtitutione, ſi quis aliquem. Reperio inſuper quòd do-
minus Matthæus de Afflic. noſter Neapolitanus in di-
cta conſtitutio.ſi quis aliquem. dicit, quòd ipſe arbi-
trariè puniret, iuxta qualitatem perſonarum, loci, &
temporis: & vltrà prædicta attente in materia perqui-
rendo, ac voluendo plures codices, reperi in quibuſ-
dam meis antiquiſsimis cõſtitutionibus ad pennam,
quandam antiquam additionem, quæ vix legi poteſt,
vt patet ad oculum, & eſt gloſſ.ſeu additio Ioan. Gril-
li ſuper conſtitutio. iuſtitiarij nomen & normam. in
verſicu.inſultus excogitati. vbi dicit, quòd ſi quis eſt
bannitus ex cauſa, quia cum baculo quem percuſsit,
ſi quidem † congregatis hominibus, ſeu excogitato in- 11
ſultu, poteſt ſententia foriudicationis arceri: quia de-
portationis pœnam ex tali percuſsione noſcitur in-
curriſſe. At vbi abſque congregatione hominum ſiue
turbæ, excogitato inſultu pateoter aliàs non commiſ-
ſo proceſsit ipſa percuſsio, reus culpæ deportationis
ſententia non punitur, & per conſequens foriudica-
tionis ſententia non grauatur. Et ſic ecce qualiter
non adiuncta qualitate turbæ, non venit imponen-
da pœna vltra relegationem: vnde ſuccedit, quòd
vbi † non venit imponenda pœna vltra relegatio- 12
nem, non habet locum tortura in hoc regno, per ca-
pitulum regni, tormenta. quod eſt in viridi obſeruan-
tia. Concurrente quoque maximè ipſius nobilitate, vt
ſuprà, & etiam quòd non ipſe perſonaliter ſeu actuali-
ter verberauit, ſed verberari mandauit, quo caſu † non 13
habet locum pœna iuris ordinaria, ſeu ſtatuti loquen-
tis in perſonam: quia illa non ſe extendit ad man-
dantem verberari. Ita in propriis terminis in ſpecie
propriè in mandante verberari, quòd non teneatur
pœna ſtatuti ſeu iuris municipalis, quæ loquitur in
verbe

verberantę, tenet Baldus in l.non ideò minus: in v. colum. C.de accuſationibus. Verùm quia ex prænarratis indicijs clariſsimè demonſtratur ex eius mandato fuiſſe delictum commiſſum, & ſic illum nobilem verberatum, ex quibus indicijs pręnarratis non dubito abſque vlteriori probatione poſſe ad condemna-
14 tionem †procedi licet moderanda ſit multum iudicis ſententia, vbi per indicia ad condemnationem procedit. Nam non poterit eo caſu ad pœnam corporalem tranſitum facere, ſeu ſe extendere. Ita dicit dominus Abb. in c.auditis. de præſcriptionibus. vltima col. glo. in cap. inter. de purgatione canonica. & Innoc. in cap. quia veriſimile. de præſumptio. Ioannes And. Antonius de Butr. & Moder. in cap. afferte. extrà eodem tit. in §. fin. in verſic. in ſumma. Bald. in l.non eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa. & conſuluit plenè Alex. in conſi. cxv. in iij. volum. & bene Andræas de Iser. in cap. j. §. ſi verò. de controuerſia inueſtituræ. & idem Andræas in conſtitutione regni, intentionis iiij. col. de illici. portat. armorum. & tenet Iaſ. licet de prædictis non meminerit, in l.j. ix. colum. C. de ſeruis fugitiuis. & idem melius cæteris concludit Bald. in l. fina. C. de probatio. vbi refert formaliter hæc aurea verba ad hoc propoſitum, circa probationem in criminali. Conſidera, quòd triplex eſt probatio, ſcilicet reſpectiua, ſiue intuitiua: videlicet quando teſtes de viſu facti eſſent in numero ſufficienti, & qualitas ipſorum teſtium eſt approbata in iure: & iſtam dicimus eſſe probationem pleniſſimam: & ideò ſi conſtat de crimine per hunc modum, non reſpicitur negatiua probatio, vt extrà de probationibus. cap. ad noſtram. Quædam eſt probatio, quæ in ciuilibus non multum nec valde ponderoſis eſt communiter ſufficiens, & coniuncta ſemiplenam probationem excedens, tunc ſi cum iſta iungatur confeſsio, efficitur probatio plenior, quàm in ciuili requiratur: & ceſſat appellatio, vt C. quorum appella. non recip. l.ij. & plena ſit punitio ſecundum exigentiam naturæ delicti: ſi autem non
15 adiungitur †confeſsio, vel quia qualitas perſonæ non patitur, vel quia cùm hodie ſit commiſſum arbitrio iudicis, non vult torquere: vel quia reus abeſt, vel ſtatutum prohibet: & tunc non poteſt imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationum minuitur pœna, hoc eſt, quia non poteſt plus punire in criminali, quàm condemnaret in ciuili. & hæc eſt ſententia Innocen. quòd vbi proceditur ex præſumptione, imponitur minor pœna. Idem etiam tenet Nicol. de mata. Ita formaliter dicit Baldus in prædicta l.fin. Quam ob rem rectéque conſiderando, vt parti offenſæ de iuris remedio omnino conſultum videatur, adhærendo me gloſſ. nota. & magiſtræ in titulo de pace tenen. & iuram. firmand. in verb. iniuria. qua cauetur
16 poſſe †inferri duplicatam pœnam, videlicet pecuniariam & corporalem pro iniuria, & vnam ipſarum arbitrabitur prætor pro curia ob vindictam publicam, aliam verò in ſatisfactionem contumeliæ partis offenſæ, & ideò ſum voti prædictum nobilem Ioannem de Thomaſio eſſe condemnandum ad pœnam vnciarum centum ſoluendam Regio fiſco. Et in recompenſam contumeliæ partis offenſæ ad exilium biennale extrà ciuitatem Capuæ & eius diſtrictum. Et in hanc ſententiam inclinarunt cæteri Magnifici Iudices mei collegæ, & à Magnificis Regentibus cancellariam, vt iuri conſonam non improbatam. Et tandem ita decretum & executum fuit, & gratia Illuſtriſsimi domini Proregis fui admiſſus ad moderationem pœnæ prædictæ, & ſolnit ducatos quadringentos duntaxat Regio fiſco.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnę curię vicariæ, Neapoli. Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Si contra inſtrumentum guarantigiatum ſtatutum non permittit opponi certas exceptiones, hoc enim non habebit locum quo ad tertium, cum quo non eſt confectum inſtrumentum.*

2 *Verba enunciatiua licet inter contrahentes plenè probent, hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enunciatur: ſed ſi principaliter, illa non ſufficiunt.*

3 *Si in inſtrumento dico, quòd conduxi fundum tuum à te, & demum tu illum vendicas à me: illud verbum, tuum in inſtrumento locationis enuntiatiuè adiectum, non probat dominium tuum.*

4 *Si in inſtrumento enuntiatiuè narretur ſocietas contracta inter nos: demum principaliter mouetur quæſtio de ſocietate, per illa verba non probatur contracta ſocietas.*

5 *Verba enuntiatiua inducunt diſpoſitionem, quādo ſuper eis fuiſſet interpoſitum iuramentum.*

6 *Confeſsio etiam iudicialis reuocatur, & admittitur reuocatio, dum conſtat de errore confeſſionis.*

7 *Confeſsio iudicialis ad hoc, vt noceat, & reuocari non poſſit, requiritur quòd inſtante actore fuerit aſsignatus terminus ad eam confitendum.*

8 *Confeſsio facta poſt terminum datum ad deliberādum, non poteſt prætextu erroris reuocari.*

9 *Impugnans aliquid non poteſt de eo ſe iuuare.*

10 *Confeſsio ad hoc vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem, ſed debet expreſsè acceptari.*

11 *Confeſſus dato ſibi termino ad deliberatè confitendum, adhuc poteſt confeſsionem ſuam reuocare.*

13 *Confeſsio erronea facta datis inducijs deliberatorijs ad reſpondendum libello, poteſt vt erronea reuocari.*

14 *Confeſsio perſonalis poteſt per procuratorem reuocari.*

VOTVM. XVI.

Conditoris machinæ mundialis adiutorio petito, Amen. In cauſa illuſt. Ducis Adrię, cum Franci. Ferdinando, dum nobilis Antonius Brancacius fuiſſet carceratus tanquam debitor inſtrumentarius ad inſtantiam præfati Franciſci Ferdinandi virtute inſtrumenti publici pręſentati iuxta formam ritus: & prætenderet Dux ipſe debitum prædictum eſſe ſuum: id eſt, quòd ipſe Dux ad illud tenebatur, & non prædictus Antonius: licet inſtrumentum in faciem ipſius Antonij cantet. Et ex conuentione inita cùm prædicto Franciſco tempore, quo de maxima ſumma Dux ipſe eidem ſatisfecit, fuiſſet conuentum, quòd ſi quid defeciſſet, vel quòd eſſet debitor vnus ipſorum alteri, deuenirent *al conto logio*: & ſic ceſſaret via executiua: & dum per Franciſcū ipſum inficiaretur eſſe debitum prædicti Ducis, ſed prædictum Antonium nomine proprio, & non pro dicto Duce obligatum in eodem inſtrumento: & fundaret ſe Dux ipſe ſuper quadam confeſsione eiuſdem Franciſci facta in quinto regio conſilio: in quo conuento ipſo Franciſco per ipſum Ducem, eundem Ducem reconuenit in diuerſis ſummis, virtute publico-

rum in

rum inſtrumentorum, inter quæ produxit etiam in-
ſtrumẽtum ſuprà dictũ ſtipulatum cum præfato An-
tonio:& ſuper eo videtur quoque reconueniſſe eundẽ
Ducẽ, dum aſſerit in ſupplicatione oblata ipſum eſſe
debitorem in ſummis, & quantitatibus in inſtrumen
tis productis contentis: inter quæ inſtrumenta fuit
productum inſtrumentum prædictum: Et dum inſta-
retur ea hoc, ſuper eacarceratione ipſius Antonij, eſt
principaliter videndum, an poſsit Dux ipſe audiri in
præſenti iudicio aduerſus inſtrumentum publicum
contra prædictum Antonium præſentatum. Et certè
nulli dubium quòd ſic. Ita in ſpecie dixit Ioa. de Imo.
in clemen. j. iiij. colum. de re iudica. vbi voluit, quòd ſi
1 contra inſtrumentum guarẽtigiatum ſtatutum † non
permittit opponi certas exceptiones: hoc enim non
habebit locum quo ad tertium, cum quo non eſt con
fectum inſtrumentum, per id quod ſentit glo. in dicta
clementina prima. verſic. contra ſe. Idem in propriis
terminis conſuluit Alex. per multa ſimilia, & optima
media in conſilio lxxxij. penul. colum. in iij. volu. ve-
runtamen conſiderandum quòd in iudicio prædicto
intentato in dicto v. conſilio, non principaliter age-
batur de debito prædicti inſtrumenti, ſed aliorum
longè maioris ſummæ & importantiæ. Item agèba-
tur, ſeu excipiebatur per viam reconuentionis, & non
principalis petitionis: & ſic talis confeſsio eiuſdem
Franciſci non principaliter probata fuit, ſed inciden
2 ter. Vnde † ſuccedit ad propoſitum, quòd licet verba
enunciatiua inter contrahentes plenè probent, limi-
tatur quando agitur incidenter de eo, quod enuncia-
tur: puta ſi in inſtrumento fit mentio enunciatiuè ma-
trimonij, probant matrimonium incidenter probari
requiſitum ad dotem conſtituendam: ſed ſi principa-
liter in dubium ipſum matrimonium, & de eo litige-
tur, & idem in aliquo actu enunciato per verba enun
ciatiua, tunc illa non ſufficiunt, etiam inter ipſos con
trahentes. Ita dixit Anto. de Butrio in c. illud. de præ-
ſumptio, per nota, eiuſdem Antonij in c. ſi. antepenul.
col. de ſucceſſ. ab inteſta. & Bal. in l. ad probationem.
3 C. locati. vbi dicit, † quòd ſi dicitur in inſtrumento,
quòd ego conduxi fundum tuum à te, & demum tu il-
lum vendicas à me, illud verbum, tuum, in inſtrumen
to locationis enuntiatiuè adiectum, non probat do-
minium tuum; & ideò cõcludit Alex. in conſi. cxxxiij.
incip. ſuper quæſitis de quibus in themate, in v. volu.
4 † quòd ſi in compromiſſo narro enunciatiuè ſocieta-
tem contractam inter te & me, deinde principaliter
mouetur quæſtio inter nos de ſocietate: per illa verba
non probatur contracta ſocietas. & idem de prædictis
verbis enunciatiuis tenet Mattheſi. in ſuo nota. xxxiij.
incip. nota quòd ſi in poſitione. & notab. lxxia. incip.
nota quòd quotieſcunque in inſtrumẽto. ſequitur do-
minus Alex. in conſi. cxxxvj. incipiente: viſo & exami-
nato, col. ij. in j. volum, & conſi. ccij. ſuper cauſa & lite.
ij. colum. ij. volum. Abb. in conſ. xxiij. incipiente, illa
quinque dubia. colum. penul. ij. volu. & plenè Philip.
Decius conſilio cccxj. incipiente, viſis diligenter. Et
quòd dictum eſt de verbis enuntiatiuis, limitatur non
5 procedere † quando ſuper eis eſſet interpoſitum iura-
mentum: quia tunc talia verba inducerent diſpoſitio-
nem abſque dubio ſi iuraretur omnia & ſingula in in-
ſtrumento contenta, eſſe vera. Ita conſuluit Alexan. in
conſi. xvij. in iij. volu. At in caſu noſtro nedum non iu
rauit Franciſcus ipſe, ſed etiam reuocauit confeſsionẽ
in eo, quod dixit in iudicio facti conſilij dictum debi-
tum conſequi debere ab illuſtriſſ. Duce: & ſic proban-
do rem aliter ſe habere, prout oſtendit ex tenore in-
ſtrumenti prædicti, in quo Dux ipſe nullibi mentio-
natur, admittendus eſt ad reuocationem huiuſmodi
confeſsionis, tanquam erroneæ. † Text. eſt iuncta glo. 6
& ibi doctor. in l. de ætate. §. fina. ff. de interroga. actio.
Bartol. in l. non fatetur. ff. de confeſſ. & tenet Socinus
in regula. lxix. qui plus ſubdit, quod ad hoc vt talis cõ-
feſsio † noceat, requiritur quòd inſtante actore fuerit 7
aſsignatus terminus ad ita confitendum: quia tunc ta-
lis confeſsio reuocari non poterit. Ita dixit ſingulari-
ter Angelus de Aret. in §. ſi minus. inſtitu. de actio. &
idem ante eum voluit Baldus in l. error. C. de iuris &
facti ignorantia. quem Socinus non vidit: & ideò in
terminis dixit glo. in cap. ex literis. in verbo, † admo- 8
nita. de diuortiis. quam pro ſingu. allegat Baldus in l.
cum precum. C. de liber. cauſa. in fi. & in l. vnica. C. de
confeſſ. in x. colum. quod confeſsio facta poſt terminũ
datum ad deliberandum, non poteſt prætextu erroris
reuocari. Et præſertim procedit reuocatio prædicta,
cùm inſtrumentum prædictum, licet tunc præſenta-
tum in ſuprà ſcripto Regio conſilio per ipſum Ferdi-
nandum contra Ducem in eo minimè mentionatum
non fuerit acceptatum per ipſum Ducem: & ideò ex
eo, quod dixit ipſe non acceptauit, † imò impugnauit 9
non videtur in præſentiarum ſe iuuare poſſe: per re-
gulam, ex eo. de regulis iuris in ſexto. & ita voluit pro
priè in contractibus dominus Alex. de Imo. in l. cum
proponas. la ſecunda. C. de pact. cum vulga. † Et ideò 10
ex iuris diſpoſitione ad hoc, vt confeſsio noceat con-
fitenti, nedum non debet impugnari per aliam partẽ,
ſed debet expreſsè acceptari. Ita dixit Cyn. & Salice-
tus in l. vnica. ſexta quæſtione. C. de confeſ. & idem Sa-
licetus in l. generaliter. C. de non numerata pecunia.
vbi refert ſe ita conſuluiſſe dominus Richar. de Salic.
mouetur maximè: nam confeſsio idem eſt, quod ſimul
faſsio. Nam deriuatur à faris vel fare, fatur: & iuncta
cum iſta dictione non importat ſimultatem conſen-
ſus: vt habetur in l. conſenſu. ff. de actio. & obligatio. &
idem tenet ipſemet Salicet. in l. iubemus. C. de liber.
cauſa. & videtur idem tenere Bald. ſi rectè conſide-
rentur eius verba, in l. iij. verſiculo, ſecundò. notab.
C. de repudian. hæreds. & ſequitur dominus Alexan-
der in conſilio xx. incipiente, in cauſa appellationis.
in quarto volumine. & ideò ſuccedit cautela. vt dica-
tur, quòd confeſsio emanauit † præſente Titio, & ac- 11
ceptante: quia ſi teſtes deponerent Sempronium con
feſſum præſente Titio, & non dicerent, & acceptan-
te, non probarent quòd Titius intellexerit. voluit
Bartolus in l. j. §. fin. ff. de authori. tuto. Baldus & Sali-
cetus in l. teſtium. C. de teſti. Bald. Angel. & Imol. in
l. hæredes palàm. in principio. ff. de teſtamen. imò
plus ſuprà relatis non obſtantibus dicẽdum eſt, quòd
etiam ſi eſſet aſsignatus terminus ad deliberatẽ † con- 12
fitendum, ſeu reſpondendum alicui, & ille confitetur
ſeu refert, adhuc poteſt reuocare confeſsionem erro-
neam, voluit Ioan. Andreas in cap. fin. in nouel. extrà
de iureiu. in ſexto. Bald. in l. error. penultima colum.
de iur. & fact. ignoran. Antonius de But. in cap. ſi. extrà
de confeſ. Baldus in l. iuſiurandum & ad pecuniam.
ff. de iureiuran. & rectè confirmatur: nam dantur con
uento induciæ deliberatoriæ vt libello reſpondeat,
per authent. offeratur. C. de litis conteſta. tamen ſi
reſpon

13 reſponſio fuerit erronea, poterit conuentus ipſe eandem reuocare: vt habetur in dicta l. error. & ita in practica ſeruaretur hæc opin. Ioan. And. & ſequacium. Ità refert & ſequitur Iacob. de ſancto Georg. in l. vnica, quam ipſe legit. C. de erro. calcu. in ij. colum. Et cum ex facie dicti inſtrumenti adpareat manifeſtus error, iunctis aliis inſtrumẽtis productis, in quibus Dux ipſe obligatur vnà cum præfato Antonio Brancatio, & aliis, & in inſtrumẽto prædicto Antonius, & alij obligantur, & non Dux: nec in aliquo Dux ipſe mentionatur, ſequitur de neceſsitate reuocabilem eſſe confeſsionem velut erroneam: cùm virtute inſtrumenti prædicti præſentati contra Antoniom prædictum in nihilum poterat agi contra ipſum Ducem non nominatum, nec expreſsè nec tacitè in ipſo inſtrumento præſentato contra Antonium. Nec militaret obiicere, quòd Franciſcus Ferdinandus ipſe principalis produxit inſtrumẽtum prædictum, tanquam de facto ſuo informatus, & ille, qui in præſentiarum errorem allegat, & reuocat confeſsionem, eſt eius procurator. Nam de iure procurator poteſt reuocare confeſsionẽ
14 †ſui principalis domini, per text. in l. ſi hominem. ff. manda. Ita dixit Bald. in d. l. error. in vlti. verbis. C. de iur. & fact. ignoran. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis ſum voti, quòd firma remanente detentione ipſius Antonij Brancatij virtute prædicti inſtrumenti præſentati contra ipſum Antonium, procedatur in cauſa ad inſtantiam ipſius Illuſtriſ. Docis ad actus incumbẽtes: & ita ſequuti ſunt cæteri Magnifici iudices ipſius magnæ Curiæ mei conſocij.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ vicariæ Neapol. Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſtupri eſt in honeſta perſona publicatio dimidiæ partis bonorum: in humili verò ſeu vili perſona, eſt pœna coërtionis corporis & relegationis.*

2 *Vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari, ſed pœna ſtupri ſuprà dicta puniri. ſubdit in hoc eſſe aduertendum: quia multi iud. cc errant.*

3 *Stuprans virginem ſeu viduam honeſtè viuentem non debet pœna capitali puniri.*

4 *Confeſſus pluries commiſiſſe adulterium cum Berta vxore Titij non tamen ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna.*

5 *Furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis.*

Stupra plura committens, debet puniri pœna mortis. iſta eſt noua opinio authoris.

6 *Honor præfertur commodo pecuniario.*

7 *Pœna augetur ex reiteratione delicti.*

8 *Geminans delictum, non debet ſperare de venia, vbi delictum reiteratum plus punitur.*

10 *Princeps ſi ſemel delinquenti indulſit: facinoroſe autem habenti conſuetudinem, minimè parcere debet.*

11 *Princeps ſi reiteranti homicidium indulſit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commiſſi, non valebit indultum.*

12 *Delictum pluries reiteratum, etiam ſi pluries fuit punitum, ſimiliter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commiſſum.*

13 *Conſuetudo delinquendi operatur, vt quis poſſit ad mortem puniri licet aliàs non puniretur pro illo delicto.*

14 *Pœna pecuniaria ſi venit imponenda pro crimine, tamen ſi ſit inquiſitio contra eum, nẽ tanquàm talia fuerit conſuetum, & de hoc fuerit conuictus. poteſt tamen capitaliter puniri propter conſuetudinem delinquendi. & numero 15.*

16 *Adulterium maius peccatum eſt, quàm ſtuprum.*

17 *Pœna corporalis quantumcunque minima, eſt maior qualibet pecuniaria.*

Perſona eſt dignior rebus.

18 *Sicut pro pluribus furtis habet locum pœna mortis, ita ego infero nouiter eſſe debere pro pluribus ſtupris.*

Iniuria qualibet perſonalis eſt grauior qualibet reali.

19 *Qui poteſt id quod plus, poterit etiam facere quod eſt minus.*

20 *Publica vtilitas vbi verſatur, non attenditur intereſſe priuati.*

21 *Conſuetus delinquere dicitur quis per binum actum.*

22 *Deliquiſſe quis dicitur ſæpius, ſi per tres vices deliquit.*

23 *Sæpiſſimè cùm dicitur, ad ter agi ſatis eſt.*

24 *Sæpe, duas aut tres vices requirit.*

VOTVM XVII.

SVmmi opificis præſidio petito, Amen. In cauſa Regij fiſci, cũ Antonio de lo roſſetto inquiſito de ſtupris; cùm quinque mulieres honeſtas in vxores duxerit, & omnes ſuperuiuentes, Hæſitatum dum fuiſſet in magna Curia, qua pœna veniret plectendus? dicebã prima conſideratione, quòd pœna ſtupri; quæ in honeſta perſona 1
eſt publicatio dimidiæ partis bonorum: † in humiliore autem, prout in caſu de quo agitur, in quo verſari adparet vilitas perſonæ, eſſet pœna coërtionis corporis, & relegationis: vt in §. item eadem lege Iulia. inſti. de publi. iudi. Et idem in ſpecie tenet Angel. in tracta. malefic. in ver. *che me hai adulterata la mia donna.* & ibidem Gand. & Augu. in viij. col. Ange. in ver. aduertas, quia vidi. & ſubdit ibi Ang. quòd cùm ſemel caſus ſibi cõtingeret, noluit illum, qui duas duxerat vxores, decapitari; ſed alia pœna afflixit, videlicet pœna ſtupri. & † idem etiam tenet Sali. in l. eum, qui duas. C. ad 2
legem Iul. de adult. & plus dicit eſſe aduertẽdum: quia ipſe vidit multos iudices errare in intellectu d. l. eum, qui duas. Nam puniunt capitaliter eum, qui actualiter habet duas vxores: quia ipſe Angelus non credit hoc de iure procedere: quia d. l. eum, qui duas. dicit, quòd commiſit ſtuprum, quæ non eſt pœna capitis in caſu, de quo agitur: vt d. §. item lex Iulia. Inſtitu. de public. iudic. & quòd non imponatur pœna capitalis ſtupranti virginem vel viduam honeſtè viuentem, tenet Matheſi. in nota. ſuis no. xcix. incip. nota tex. quem pauci ſciunt. & hoc dicit ipſe, niſi ſit vilis & infamis de iure, vel de facto: quia tunc relegabitur vel fuſtigabitur. Idem ſequitur Augu. Atimi. in addit. ad Ang. in verbo prædicto *che me hai adulterata la mia donna.* colum. xiij. verſi. tu autem in hac materia de multiplici modo peccandi &c. Nec videtur poſſe obſtare eidem inquiſito reiteratio eiuſmodi delicti, per id quod dicit Barto. in l. vulgaris. ff. de fur. & in ſuo conſilio ccxxij. incipien. Antonius commiſit adulterium. vbi dixit, † quòd ſi reus confeſſus eſt pluries commiſiſſe adulte- 3
rium cum Berta vxore Titij, non ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta veniat pœna multiplicanda: ſed vnica pœna pro omnibus vicibus imponenda venit. & idem not. Bartol. per gloſſ. ibi in l. nunquam plura. ff. de priuatis delictis. & conſuluerunt Ioannes Caldericus & Ioannes de Ligna. in conſiliis

vno

vno, incipiente. inquiſitionis huius thematis. & allo in
cipiente, an multiplicanda pœna. Sed præmiſsis non
obſtantibus dico contrarium eſſe de iure verius in ca
ſu præmiſſo: & pondero principaliter, quòd ſi pro
pluribus minimis furtis damus ex iuris diſpoſitione
5 † pœnam mortis: vt dixit Bal. in c. de appellationibus.
extrà de appella. & And. de Iſer. in cõſti. regni, in con-
ſtitutione incipiente: ſuper inciſionibus arborum. ſub
rubrica, de malefic. clandeſti. circa fi. & Felyn. in c. ſi-
gnificaſti. el j. de homicid. Multò quidem magis pu-
niendus venit, qui pluries reiterando quamplura ſtu-
pra commiſit: & tot virginum ac matronarum decus
violauit, doloſéque fœdauit. Et ſic ſi pro pluribus fur-
tis, in quo de pecuniario duntaxat quomodo agitur,
quis pœna mortis affligitur: multò magis dicendum
eſt, vbi de honore tractatur: quia honor commodo pe
6 cuniario † præferendus eſt. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ.
cauſa teſtamen. l. reprehendenda. C. de inſtitut. & ſub-
ſtitutio. & voluit Cardi. in clemen. lj. in princ. de pœn.
Item commiſit hic malus homo quatuor ſtupra, poſt
primum matrimonium cõtractum: vt liquet ex actis,
& ex eius confeſsione iam verificata per teſtes: & ſic
licet pœna ſtupri eſſet ei imponẽda pro qualibet mu-
liere ſtuprata ex prædictis quatuor, attamen ex reite-
7 ratione † ipſius delicti debet pœna reiterari & augeri.
Tex. eſt in l. quicunque. C. de ſeruis fugi. & facit tex. in
8 l. iij. C. de epiſco. audien. vbi dicit Bal. quòd † geminãs
delictum non debet ſperare de venia. & idem voluit
Spe. in tit. de contu. §. iiij. verſi. ſed pone iudex. & ideò
dixit in ſpecie glo. in præallegata l. quicunque. quòd
9 ex reiteratione delicti augetur † pœna. & idem voluit
Inno. in cap. nouit. extrà de iudic. & Bal. in marga. in
verſi. crimen. Et quòd delictum iteratum plus punia-
tur, eſt tex. in c. ita nos. xxv. q. ij & in c. peruenit. xxvij.
q. j. cum vulga. Et quòd reiterator criminis longè ma-
iori pœna teneatur, tenet Sali. in l. ſeruos. C. ad legem
Iul. de vi publ. Hinc eſt, quòd † princeps ſi ſemel delin
10 quenti indulget, facinoroſo autem habenti † in con-
ſuetu dine, minimè parcere debet, per tex. in d. l. iij. ita
dixit And. de Iſer. in tit. quæ ſunt regal. verſic. & bona
committentium. j. col. & ideò dixit pulchrè Bal. poſt
Gulıel. de Cun. in l. nemo. in verſi. no. ibi. C. de epiſco.
11 audi. quòd † ſi princeps reiteranti homicidium indul-
ſit, non facta mentione reiterationis, & ſic de priori
homicidio, non valebit ſibi indultum, ex quo primũ
aggrauat ſecundum delictum. & ideò ſi inquiſitus Pa-
duæ de delictis quæ commiſerat alibi, alia delicta illa
faciunt aggrauare pœnam delicti commiſsi Paduæ, vt
acrius puniatur: quia ſuſpendetur, per tex. in prædicta
l. iij. & in l. ſeruos. C. ad legem Iul. de vi publi. & voluit
12 Abb. in c. j. per glo. ibi de clerico percuſſo. † quòd de-
lictum pluries reiteratum etiam ſi fuerit punitum, ſi-
militer pluries aggrauat: tamen idem peccatum vlti-
mò commiſſum, licet aliàs pro primo furto debeat
ſuſpendi. Idem tenet Bal. in authen. ſed nouo iure. ver.
ſi dubitatur. C. de ſeruis fugiti. Pet. de Ancha. in c. fi. de
foro compe. & ibi latè per And. Barba. in xix. col. ibi,
& in quãtum Pet. de Ancha. & facit quod voluit Abb.
in c. veritatis. ij. not. extrà de dolo & contu. Sed quid
opus eſt verbis, & ire per mendicata ſuffragia? cùm
13 ob conſuetudinem delinquendi † quis puniri poſsit
ad mortem: vt dicit Bartol. in l. j. C. de ſuperexacto.
lib. x. vbi plus in ſpecie dixit Angel. per text. ibi, qui
14 optimè id probat in verſic. perſeueret. quòd † præſup-
poſito, etiam quòd de crimine aliquo pœna pecunia-
ria veniat imponenda, tamen ſi fit inquiſitio contra
hominem, tanquam talia facere conſuetum. & de hoc
fuerit conuictus: attamen capitaliter puniri poteſt:
& ideò aſſeſſores dum volunt aliquem decapitari fa-
cere, quia multa crimina commiſit, & pluribus vici-
bus, ex quibus criminibus venit pœna pecuniaria im-
ponenda, inquirunt contra eum tanquam talia cri-
mina committere conſuetum, & in eis perſeuerare: &
ſic ipſum conuictum ſecurè poſſunt ad mortem dam-
nare: non obſtante, quòd talia crimina de ſui natura
non ſint capitalia. Quod tenendum eſt menti. dicit
Ang. quia etiam pro hoc habes text. in l. omnes. §. dela-
tores. C. de collat. eod. lib. † vbi quis propter conſue- 15
tudinem punitur pœna mortis: & ibi patet leges deli-
cta aliàs capitaliter non punientes, non extendi ad
caſum, ex quo illa ſunt reiterata pluries: quia delictũ
illud, quod aliàs capitale non erat, ex reiteratione ef-
ficitur capitale: quod eſt not. ſecundum Roma. in l. ſi
verò. §. de viro. xiij. caſu. ff. ſol. matr. Idem tenet Bart.
in l. licitatio. §. quòd illicitè. circa princ. ff. de publicã.
Idem tenet & ſequitur do. Anto. Corſe. Sicu. inſignis
doctor in tract. de poteſta. ac excellentia Regia, in tit.
ſeu tract. de verbis gemi. vij. col. in verſic. lij. & proba-
tur. in l. j. C. de ſuperexact. vbi idem tenet Luc. de Pen.
& idem etiam voluit Ioan. de plat. in l. omnes iudices.
C. de delato. lib. x. Idem tenet & ſequitur Par. de Pute.
in tract. ſyndi. licet de præallegatis nullam mentionẽ
faciat, in verb. pœna. in c. multa poſſunt occurrere. in
verſic. iudex poteſt crimınoſum propter conſuetudi-
nem. & ſubdit per tex. in d. l. omnes. C. de delato. quòd
ſi iudex eo caſu capitaliter puniret ob conſuetudi-
nem, non tenebitur in ſyndicatu. Nec obſtat quod
ſuprà deductum eſt, quòd ſi pluries quis commiſerit
adulterium, ex huiuſmodi reiteratione non patietur
niſi vnam pœnam: & vnum erit delictum: vt per glo.
ſingu. & ibi per Barto. in l. vulgaris. quæ gloſſ. incipit:
imò videtur. ff. de furt. Nam illud procedit, quia pro
adulterio imponitur pœna mortis, per text. in l. quã-
uis. C. de adult. & ſic iſta pœna non poteſt reiterari,
cùm vnica ſit mors, & non plures: & † adulterium 16
maius peccatum eſt quàm ſtuprum, & grauius: vt di-
cit Ioann. de turre crema. in c. adulterij. ij. quæſt. vij &
eſt crimen publicum. Vltimò conſiderãdum eſt, nam
ſicut pœna corporalis, quantumcunque † minima, eſt 17
maior qualibet pecuniaria, per l. in ſeruorum. ff. de
pœn. cum vulga. Ita & iniuria perſonalis exiſtiman-
da eſt plus quàm † quælibet res pecuniaria, ſeu com- 18
modum pecuniarium. Ita Alexand. de Imo. in conſil.
lxxvj. penult. colum. j. volu. Pro cuius dicto Alex. ad-
duco, quòd perſona eſt dignior rebus. l. in pecudum.
inſti. de rer. diuiſi. Et ideò quælibet iniuria perſonalis
eſt grauior quauis alia reali: per l. in ſeruorum. ff. de
pœn. ita dixit Bartol. in l. non ſolùm. §. ſi mandato. ij.
colum. ff. de iniu. ſed ſic eſt, quòd pro minimis furtis
pluribus habet locum pœna mortis: ita & à maiori
dicendum eſt, quòd pro pluribus ſtupris, ex quibus
tam maxima iniuria afficitur ſtuprata, habeat locum
pœna capitalis. Nam ſi conceditur iudici, vt pro mi-
nimis furtis pœnam mortis inferre poſsit, quod mi-
nus eſt: ita intelligitur conceſsiſſe, quòd pro multis
ſtupris, quod maius eſt, † idem facere poſsit. Nam qui 19
poteſt quod eſt plus, poterit etiam id, quod eſt minus.
dixit Bartol. in l. ſecunda. ff. de iur. omnium iudicum.

eum vulg. quod maximè coocedendum eſt, cùm pu-
20 onitio delictorum † fiat ad vtilitatem publicam:& vbi.
verſatur publica vtilitas, noo attendiiur intereſſe pri-
uati.l.ſi quis in graui. §.vtrum. ff. ad ſylla. Et quòd per
21 vnum actum dicatur quis † conſuetus delinquere, eſt
gloſſ. io cap. ita oos.xxv.quæſtio.ij.& tenet Baldus in
22 præd.l.iij.C.de epiſ.aud. Et plus dico, ꝙ ſi † per tres vi-
ces quis deliquit ad minus, dicetur ſæpius commiſiſſe
delictum: vt patet in l.ſeruos.C.ad leg.iul.de vi publi.
Ita dicit Luc.de Pen.io d.l.j.C.de ſuperexacto.vbi ſub-
23 dit videri ꝙ duæ vices ſufficiant. † Nam cùm dicitur
ſæpiſſimè, id ter agi ſatis eſt.c.omnes decimæ.xvj.q.
vlti.& not.in c.ergo.ij.q.vij.gl.verò io auth.de teſti.di
24 cit, ꝙ ſæpè, duas † aut tres vices requirit. Idem not. Ar-
chid.in c.quia ſæpè.de elect.in vj. Ex quibus omoibus
& eorum ſingulis concludo prædictum Antooiũ hu-
milem, ac abiectam perſonam eſſe vltimo ſupplicio
condemnandum:& huius voti nemine diſcrepante ex
præallegatis meis iuribus,& rationibus fuit tota ma-
gna curia. Et ita executum fuit. Ego Thomas Gram-
maticus Iudex magnæ curiæ, Neapol.I.V.Doct.

SVMMARIVM.

1 *Quis dicitur eſſe in numero illorum, de quorum numero in veritate non eſt, propter facti ſimilitudinem.*

2 *Citatus non tenetur comparere, quando certum eſt citatum non eſſe de iuriſdictione citantis.*

3 *Subditus, cui aliquid dubium præcipitur à ſuperiore, debet parere.*

4 *Clericus ſi citatur à laico iudice, & neſcitur an ſit clericus & minimè allegatur, quia interim habebitur pro laico, valet proceſſus.*

5 *Exceptio quæ reddit iudicium retro nullum, poteſt quandocunque opponi.*

6 *Citatio à non ſuo iudice, eſt nulla, ſicut & ſententia.*

7 *Iudex laicus quòd poſſit iuriſdictionem exercere in clericum, vel modo aliquo animaduertere, iura omnia deteſtantur.*

8 *Comparere quis non cogitur ad citationem à iure improbatam.*

9 *Clericus litigando coram iudice laico, nec tacitè nec expreſsè poteſt in ipſum conſentire.*

10 *Clericus citatus à iudice laico, ſi non comparuerit, & fuerit eff. ctus contumax, & bannitus, non valebit bannum, nec contumacia.*

11 *Clericus ſi ſit condemnatus per ſententiam à iudice laico, etiam quòd non appellaſſet, poteſt dicere proceſſum & ſententiam nullam.*

12 *Clericis coram iudice ſeculari non eſt licita comparitio: nec poſſibilis prorogatio.*

Ritus magnæ curiæ, quòd clericus citatus, tenetur comparere in ea cùm priuilegio clericatus, non tamen dicit, quòd ſi non comparet, ſit contumax, vel quòd poſſit contumax reputari, & banniri ab eadem.

13 *Clericus ſemper poteſt dicere de nullitate ſententiæ iudicis laici lata contra ipſum, & ipſam docto de clericatu, annulare.*

14 *Clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium ſui clericatus, an debeat condemnari in expenſis.*

16 *Clericus permittens ſe condemnari à iudice ſeculari, & inſuper committi executionem, ſi demum allegauit priuilegium clericale, cùm eſſet clericus coniugatus debet condemnari in expenſis, in quibus fatigauit actorem retardando exceptionem clericatus opponere.*

17 *Clericus pro talibus expenſis non poteſt in eis condemnari per iudicem ſecularem.*

18 *Clericus nullo modo poteſt iudicari à iudice ſeculari, nec principaliter nec incidenter.*

19 *Clericus dum citatur à iudice laico, cautela eſt, vt non opponat de clericatu: ſed patiatur fieri proceſſus: & in fine cauſæ, aut in ſententia poterit dicere de nullitate: & ſic de facili annullato proceſſu poterit trahere actorem ad concordiam. Tamen dicitur, quòd licet iſta cautela ſit bona: non tamen erit tuta in foro conſcientiæ.*

VOTVM XVIII.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato,
Ameo. Io cauſa nobilis Ioaonis Thoma-
ſij de ſilueſtris de ciuitate Auerſæ, io ius vo
cati, in magna curia vicariæ ſuper iecco-
gnitione ſcripturæ ducatorum 50. dum cõtumax fuiſ-
ſet, ac paſſus executionem ex primo decreto ſcriptu-
ram ipſam recognouit:& dato termino ad ſoluẽdum,
eodémque elapſo iterum fuit contra ipſum Ioanoem
Thomaſium in bonis mobilibus executum de ſtylo in
ſcripturis maous propriæ: & inſuper proceſſum ad
ſubhaſtationem booorum executorum: & dum fuiſ-
ſet vltimo loco comparitum per præfatum Io. Tho-
maſium, & allegatum ac verificatum ſe eſſe clericum
& beneficiatum, & per conſequens perperàm ſeu oul-
liter proceſſum contra ipſum: Hæſitatum igitur fuit
io magna curia, an tenuerit contumacia cõtra ipſum:
& ſucceſſiuè acta inde ſecuta, tanquàm contra cleri-
cum tacito de clericatu. Secuodò ao veniat retractan
da executio prædicta. Tertiò, an teneatur clericus
Ioan. Thomaſius ipſe ad refectionem expenſarum ta-
ctarum per creditorem in actis ſuprà mentionatis ob
culpam ipſius Io. Thomaſij tacentis, & non oppooen-
tis ab initio de clericatu. Et circa primum, videtur pri
ma conſideratione dicendum huiuſmodi contumaciá
tenuiſſe, ac tenere aduerſus eundem nobilem Io. Tho
maſium, ex quo in habitu & tõſura clericali minimè
incedendo, ſed vt laicus communiter, & generaliter
pro laico tenebatur & reputabatur. & hoc ex quadam
conformitate, quæ cooformat moribus & actibus lai-
corum, propter quod laicus cenſeri debet. Nam pro-
pter facti ſimilitudinem quis dicitur eſſe in oumero
illorum, † de quorum numero in veritate noo eſt, c. 1
quod autem.xxxvij.q.j.& in c.vlti.xxvij.diſtinct.& io
c.digoum. extrà de biga. Condecens quidem eſt, vt
qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſen-
tiaot io legibus diſciplinam.c.recolentes.extrà de ſta
tu monacho.& ſic iſte Io. Thomaſius reputatus laicus
pro laico cenſeri debet.& optimè facit quod dicitur
de illo, qui reputatur paterfami.cùm nõ ſit: & de alio
qui liber reputatur, cùm ſeruus ſit, vt in l.ij.ff.de ma-
numiſ. & iij.q.viij.§.verum. Præterea, quando certum
eſt citatum non eſſe † de iuriſdictione iudicis citantis, a
citatus comparere non debet coram ipſo, ſed vbi eſſet
dubium. ſicut in l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.& oot. in
c.ſi epiſcopus.iij.q.ij.& in c.ſuper literis. extrà de re-
ſcript.gloſſ.in c.conuenior.xxxiij.q.viij.& not.Hoſt.
in ſumma de iud.§.quæ ſunt neceſſaria.verſi. quod au-
tem dixi. Item accedit, quia ratione dubij debuit pa-
rere ſuperiori citanti, & cõparere: ſicut enim in ſimili
dicimus de ſubdito, cui ſi quid dubium † præcipitur 3
à ſuperiore, io dubio debet parere. xxiij. quæſt.j.cap.
quid culpatur & not.Ionocen.in cap.ad aures.extrà

de tempo.ordi. Et hinc ſucceſsit ritus magnæ curiæ vi
cariæ, quo cauetur clericum citatum debere compa-
rere in eadem magna curia in habitu & tonſura, cum
titulo clericatus: & eadem magna curia de ſuo cleri-
catu cognoſcit: & ideò dixit pulchrè Cardi.in clem. j.
4 §.j.ſecunda oppo.de exceſ.præla. † quòd ſi citatur cle-
ricus, & neſcitur an ſit clericus, & minimè allegat:
quia interim habebitur pro laico, & valet proceſſus.
ita Cardi.in clemen. j. §. j.ij.oppo.de exceſ.prælator.
Alex.de Imo.in l.ij ff.de app.reci.& ſi non comparet
mulctatur, & patitur primum decretum: vt tædio af-
fectus compareat ad allegandum priuilegium ſuum:
ſed qui non dicitur latitare, non patitur ſecundum de-
cretum, ſecundum Bartol.in l.non videtur. ff. de iud.
Alexan.in l.ij.ff.ſi quis in ius voca.non ierit.& in l. ij.
de app.recip. Io.And.in regula, ſcienti.in mercuriali.
in vj Pet.de Ancha.in clement. prima. de exceſ. præ-
la. Sed præmiſsis non obſtantibus, aliter mihi videtur
de iure dicendum ex infrà ſcriptis. Et primò certum
5 eſt † quòd exceptio, quæ reddit iudicium retro nul-
lum, poteſt quandocunque opponi etiam poſt ſenten-
tiam: vt communiter tenent doct.in c.in noſtra. extrà
6 de procur. † Item citatio à non ſuo iudice eſt nulla, ſi-
cut & ſententia.argumen.c.paſtoralis.§.item cum io-
rum.extrà de offic.delega. Si ergo nulla, quonam mo-
do poterit conualeſcere ex eo quòd non venit: nam
quod ab initio nullum eſt, tractu temporis conuale-
ſcere non poteſt. l.quod ab initio.ff.de regu.iur. maxi-
7 mè, cùm iura omnia deteſtentur, † quòd laicus iuriſ-
dictionē exerceat, vel modo aliquo animaduertat in
clericum.c.nullus iudicum. aj. quæſt. j.c. ſi diligenti.
extrà de foro compet. Ergo benè eius citatio reproba-
8 tur à iure: ſed ad citationem à iure improbatam, † nō
tenetur quis venire, etiam vt alleget priuilegiū ſuum:
vt not.in c.bonæ memoriæ S. Cremonenſis. in fine.
extrà de election.concurrente præſertim, cùm cleri-
9 cus litigando coram iudice laico nec tacitè † nec ex-
preſsè poſſet in ipſum conſentire: vt legitur & notatur
in c.ſi diligenti.prædicto.& ita in ſpecie dicit Specu.
in titu.de citatio.§.j.verſi.ſed pone.& ibi ſubdit, quòd
10 etiam ſi non comparuerit citatus à iudice laico, † &
fuerit contumax, ſeu bannitus, non valebit bannum.
Ita etiam tenet & ſequitur Bald.in l.generaliter.ſecū-
1 da colum.C.de epiſcop.& cler. vbi ex multis rationi-
bus & iuribus ita concludit: & etiā hoc extendēdo in
fortioribus terminis, videlicet quòd etiam ſi eſſet pro
11 ceſſum † contra clericum per iudicem laicum diffi-
nitiuè ipſum condemnando, & à ſententia illa non ſit
per ipſum clericum appellatum: quòd nihilominus ſi
demum comparet clericus, cum inſtrumento clerica-
tus, dicendo de nullitate proceſſus, & ſententiæ, quòd
omnino eſt audiendus: & proceſſus & ſententia erit
nulla, ex quo veritas eſt, quòd talis allegatio procedit
2 & reddit iudicium retro nullum ex defectu iuriſdi-
ctionis. Ita dicit formaliter Bald.in d.l.generaliter. &
in l.prima.C.ſi à non competent.iudi. quia defectus iu
riſdictionis, quando deficit ipſo iure iuriſdictio, ſem-
per opponi poteſt, etiam ſi ſtatutum, vel conſtitutio
dictaret generaliter, quòd non poſſet opponi de nul-
litate ſententiæ: vt not.in c.j.de ſequeſtra.poſ.& fruct.
12 in cle. vbi eſt gl.ſingul.concurrente præſertim, † quia
clericis coram iudice ſeculari non eſt licita compari-
tio, nec poſsibilis prorogatio: vt in c.ſi diligenti.extrà
de foro compe. Ad iura ſuprà in contrarium adducta

patet reſponſio ex præmiſsis, cùm non vendicent ſibi
locum in clericis, ſeu contra clericos, in quibus non
cadit prorogatio iuriſdictionis ex præmiſsis: nec vllo
modo, etiam volentes poſſunt conſentire in iudicem
ſecularem, per ſuprà allegata. Nec militat ritus ma-
gnæ curiæ ſuprà allegatus: quia licet ille dicat, quòd
tenetur clericus comparere, & quòd curia ipſa cogno
ſcit de ſuo clericatu: attamen non vltra procedit, vi-
delicet quòd ſi non comparet, poſsit clericus ipſe con-
demnari, † ſiue contumax reputari, ſeu banniri: & q̃ 13
bannum ſeu contumacia teneat, aut ſententia aliqua
lata contra clericum per iudicem ſecularem: vnde re-
manet illæſa diſpoſitio iuris communis, qua cauetur
per prællegata, quòd ſententia ſeu bannum latum, ſeu
lata contra clericum tanquàm laicum, ipſum non af-
ficiat: & quòd poſsit ſemper dicere de nullitate docen
do de clericatu, & ipſam annullare. Ita in ſpecie † vl- 14
tra Bald.in prællegata l.generaliter.conſuluit Bart.
in ſuo conſil.ccxv.lib.j.incip.clericus non ſub nomi
ne.& idem in terminis in ſpecie conſuluit Philip. De-
cius licet de Bart.mentionem non faciat in conſilio
ccxlj.incip.ſcripſi aliàs breuiter. & idem in proprus
terminis diſputauit dominus Aegidius de Mādelberts
In quadam ſua diſputatione incipiente: quæſtio talis
eſt, iudex ſecularis. quæ eſt admiſta cum quibuſdam
diſputationibus domini Pauli de Leaza. ex quibus ſa-
tis apertè liquet de nullitate ipſius proceſſus & acto-
rum, tanquam contra clericum reputatum laicum, &
ſucceſsiuè executionis factę: & idem tenet plenè Feli.
licet de prædictis non meminerit, in capit. cùm ordi-
nem.in antepenulti.columna.extrà de reſcriptis.

Reſtat nunc tertium & vltimum dubium. an tenea
tur prædictus clericus Ioan. Thomaſius ad refectionē
expenſarum, quouſque ſe clericum docuit? Et prima
facie dicendum videtur, quòd differendo allegationē
ſui clericatus, prout † diſtulit, & iudicis incompeten- 15
tiam, debet condemnari in expenſis. arg. tex. not. in c.
exceptionem.extrà de except. vbi reus, quià princip.
noluit actori exceptionem excommunicationis op-
ponere, vexaretur litibus & expenſis, ſi poſteà oppo-
nit, cogetur actori expenſas reficere. & Bald.in d.l.ge-
neraliter. voluit idem eſſe in eo, qui vſque ad finem li-
tis differt producere inſtrumenta, vt cogatur expenſas
ſoluere. Ita in proprijs terminis tenet Aegidius Bella-
mera in deciſio.ccxxvj.incip.in cauſa mea. vbi in ſpe-
cie dicit, quòd clericus, qui permiſit ſe condemnari
† à iudice ſeculari, & committi executionem, poſteà 16
allegauit priuilegium clericale, cùm eſſet clericus cō-
iugatus, debet condemnari in expenſis, in quibus ex-
penſis fatigauit actorem retardando prædictam exce-
ptionem clericatus. Idem tenet Feli. qui hoc ſequitur
in dicto capitulo, exceptionem. circa principium. ex-
trà de except. verum dicendum eſt, quòd iudex ſecula-
ris non poterit in huiuſmodi condemnatione ſe intro
mittere, cùm nullam habeat poteſtatem de talibus
expenſis clericum condemnare: quia nec etiam de iis,
quæ incidenter veniunt contra perſonam clerici, ha-
bet poteſtatem. Text. eſt in cap. ſi iudex laicus. de
ſent. excom. in vj. Et quia tali caſu agitur. de excom. in
vj. Et quia tali caſu agitur de condemnatione perſo-
næ clerici, & ſic de re eccleſiaſtica, & ſpirituali. vt ibi
dicitur. & ideò dicit Domi. quòd iudex ſecularis non
eſt iudex, etiam incidenter per viam exceptionis: vt
not. Abb. poſt gloſſ. in cap. tuam. de ordin. cogni. &
in

in capitulo, latoꝛ. qui filij ſint legiti. & idem Abb. in capitulo, ſi diligenti. colum. penulti. de foro compet.
18 vbi concludit, quòd † ſecularis iudex nullo modo poſſet eſſe iudex contra clericum, nec principaliter nec incidenter. Et ita in propriis terminis reperio fuiſſe conſultum per inſignem doctorem Phi. Dec. in conſi. ccxl. incip. diligenter pro tenui facultate. vbi etiam recitat pulchram diſtinctionem, & rationabilem, nõ procedere prædictam condemnationem expenſarum quando ſtatim facta fide de clericatu ipſe actor non deſtitiſſet à lite. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis concludo proceſſum, & acta geſta per magnã curiam vicariæ aduerſus prædictum clericum Io. Thomaſium eſſe nullum, & nulla. Et inde datur pulchra cautela, ſecũdum Bal. & Paul. de Caſtr. in l. ſi per errorem. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. quòd quando eris aduocatus rei, quem actor facit conueniri coram iudice incompetenti, credens quòd eſſet iudex competens
19 rei: † Nam cùm compares pro reo, non debes opponere exceptionem iudicis incompetentis; prout faciunt procuratores non cauti: quia hoc modo inſtrues actorem, vt conueniat te coram iudice competẽti: vnde nihil opponas ſuper incompetentia iudicis, ſed patiaris, quòd fiat proceſſus: & ſic quandocunque opponere poteris, quòd proceſſus eſt nullus. ex hoc text. in verſic. nihil valebit quod actum eſt. nec hic cadit prorogatio: cùm requiratur conſenſus vtriuſque: vnde error ex parte actoris impedit prorogationem, ſecundum glo. in d. l. ſi per errorem. & ſic concludunt, quòd hoc modo poteris trahere actorem ad concordiam: dicunt tamen, quòd licet iſta cautela ſit honorabilis, tamen in foro pœnitentiæ eſt abſtinendum. Ita dixit Cyn. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduoca. refert & ſequitur Iaſon in d. l. ſi per errorem. Et ex prædictis concluditur executionem factam contra prædictum clericum Ioannem Thomaſium eſſe retractandam, & ſibi reſtituendam, & ſuper refectione expenſarum prædictarum eſſe adeundum iudicem eccleſiaſticum, qui prouidere habet ſuper refectione ipſarum quas actor fecit vſquequo de clericatu oppoſuit. Et de communi conſenſu Magnifici Iudices prædicto meo voto adhærendo diffinitiuè vnà mecum iudicarunt.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Tumultum popularem facientes puniuntur pœna capitali, niſi tumultus accidentaliter eueniſſet ob aliquod factum, vt ex ciuili diſſenſione, & ſimilibus. nu. 2.*
3 *Ordinatio ſola ſeu tractatus etiam in atrocioribus, non punitur, niſi fuerit inſuper proceſſum ad aliquẽ actum de per ſe ordinatum ad ipſum factum.*
4 *Legibus punientibus conatum eſt hodie derogatum per contrariam conſuetudinem.*
5 *Pœna incendiariis impoſita, ad hoc vt habeat locum, requiritur quòd nedum domus combuſta ſit, verùm etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit.*
6 *Contra ingreſſum domum alterius per vim, non competit accuſatio criminalis, ſed datur actio iniuriarum.*
7 *Attentare, non eſt verè facere: ſed tamen illud habetur pro facto ex quadam fictione,*
8 *Violentia aliud eſt, & aliud eſt actus violentiæ.*
9 *Pro violentia expulſiua non reperitur prodita accuſatio criminalis ſed iniuriarum, vel ſimilis.*
11 *Pœna legis iuliæ de vi publica eſt deportationis, & loco deportationis ſuccedit hodie bannimentum.*
12 *Banniti noſtri temporis æquiparantur deportatis.*
14 *Aggreſſus ſi inſequitur aggreſſorem ex interuallo, & ipſum ob calorem iracundiæ occiderit, mitius punitur.*
15 *Iracundiæ calor erit iuſta cauſa minuendi pœnam.*
16 *Cauſa qualibet, etiam iniuſta, excuſat a pœna delicti, etiam in iis, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
17 *Crimen committens motus etiam ex iniuſta cauſa, ex quo venit ſibi pœna corporalis imponenda, tamen non tenebitur ad pœnam prædictam reſpectu cauſæ prædictæ licet iniuſtæ.*

VOTVM XIX.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. Auditum eſt mihi Illuſtriſſime domine fuiſſe relatum hunc Iulianum Paſſarum de Neap. de quo verbum fit in hoc S. Regio collaterali conſilio, fuiſſe in crimine ſeditionis ſeu tumultus: de quo nihil quidem ex proceſſus meritis liquere adparet. Conſtat namque † tumultum 1
popularem facientes pœna capitis plectendos eſſe. l. j. cum vulg. C. de ſeditio. l. aut facta. §. j. ff. de pœn. Ita Io. And. & Antõ. de Butr. in c. venerabilis. quod eſt ſi. extrà de teſti. cogen. Verùm illud intelligendum eſt, vbi principaliter ex eo tractatus præceſſit ſeditionem, ſeu tumultum popularem committendi: † ſecus ſi ſeditio 2
ſeu tumultus accidentaliter euenerit ob aliquod factum, vt ex ciuili diſſenſione & ſimilibus: quia tunc non punitur, per text. ſingularem in l. ſi quis ingenuã. §. in ciuilibus. ff. de capti. & ideò dixit Bald. in l. j. §. ſi. ff. de iuſti. & iur. quòd ſi ſtatutum puniret capitaliter turbantem quietum ſtatum ciuitatis, intelligitur ſi principaliter dictam turbationem faceret, non autem ſi in conſequentiam alterius delicti: ex quo attenditur id quod principaliter agitur, per text. in l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cert. pet. ſed cùm Iulianus ipſe non principaliter cauſa ſeditionis aut tumultus committendi, ſed vlciſcendi ſe de fratre ſuo interempto id perpetrauit, ergo &c. concurrente maximè, quia licet loquaci, ac mordaci lingua, impetuoſóque ſermone multa effuderit, attamẽ quicquam maxima pœna dignum executus minimè extitit, & ideò ſola ordinatio † ſeu tra- 3
ctatus etiam in atrocioribus imò atrociſſimis non punitur, niſi fuerit inſuper proceſſum ad aliquem actum de per ſe ordinatum ad ipſum factum. Ita dixit eleganter Bal. in l. non ideò minus, vj. col. C. de accuſa. & ſequitur plenè Fely. in ſuo tract. conatus. & aliquid per Iaſ. in l. j. §. hæc autem verba. vlti. col. ff. quod quiſque iur. & ſequitur idem Fely. plenè in ſuo prædicto tract. conatus. & optimè in c. j. extrà de præſump. & ideò dixit pulchrè Spe. in tit. de accuſa. §. j. ver. quid ſi. in fi. legibus punientibus † conatum hodie eſſe derogatum 4
per contrariam conſuetudinem. quæ verba multum not. Pau. de Caſt. & Ang. in l. j. ff. quod quiſque iuris & ideò dixit Bar. in l. j. ff. ad leg. corn. de ſicar. quòd ratio quare per Italiam non punitur conatus, eſt, quia quaſi omnia delicta puniuntur ſecundum ſtatuta, & idem tenet Imo. in l. j. ff. de publi. iudiciis, Abb. in cap. mulieres. extrà de ſenten. excommunicatio. Innoc. in c. inter ſolicitudines. extrà de purg. can. Nec magnifacienda eſt immiſſio ignis impoſiti in vno trochio de fœno

quem in manu deferebat ante ianuam domus eius qui
paulò antè fratrem ſuum occiderat: quia nihil combuſſit, nec ianuam, nec domum, quod de neceſsitate
requiritur ad hoc vt habeat locum pœna incendia-
5 riis impoſita: vt nedum domus † combuſta ſit verùm
etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit. Ita dixit Andr. de Iſer. ad intellectum conſtitutio.
regni, ſub rubrica, de incendiariis. Nec militabit ad
pœnam corporalem, quòd prædictus Iulianus aggreſ-
6 ſus fuerit domum dicti Albencij homicidæ: † & eandem per vim ingreſſus fuerit, ſeu ingredi fecerit: quia
ex hoc non competit accuſatio criminalis, ſed datur
actio iniuriarum duntaxat, vel alia ciuilis. Tex. eſt for
malis in l. lex cornelia. ver. domúmve. ff. de iniur. & tamen nō fuit ipſe ingreſſus, ſed hi qui ſecum ibant, ipſo
tamen mandāte: vnde cùm in effectu nullum malum
ſortitum fuerit ex prædictis eius vocibus clamoroſis,
& clangoribus niſi malum exemplum, ex huiuſmodi
attentatu duntaxat non venit tanta rigoroſa pœna
7 plectendus: cùm attentare, nō ſit verè facere: † ſed ius
illud habet pro facto ex fictione quadam. Ita dixit pulchrè Felin. c. primo. ij. colum. in fine. extrà de præſum-
ptio. & ideò conſuluit Pau. de Caſt. & non ab re in ſuo
cōſilio cccLxxx. incip. viſa inquiſitione. quòd violentia ad domum pro violanda muliere, nō dicitur compulſiua nec ablatiua: ſed aliud erit violentia, & aliud
8 actus violentiæ † quia hoc caſu dicetur ſolum attentatio violentiæ, & ideo non videtur propriè dici poſſe
violentia, ſeu vis publica, ex prædictis: tum etiā, quia
non fuit aliqua facta in perſonam, ſed in domo, & ſic
dicenda eſt violentia expulſiua, quæ ſolùm habet locum in re immobili, vel in his, quæ erant in illa re pro
qua violentia non reperitur prodita accuſatio crimi-
9 nalis: ſed iniuriarum, † vel ſimilis, vt ſuprà dixi. Ita
etiam magiſtraliter dicit Bart. in l. extat. ff. quod metus cauſa. Nunc autem dato abſque veri præiudicio,
quòd poſſet figurari pœna legis iuliæ de vi publi. ex
10 quo cum armis fuit ingreſſus domum alienam, † &
ſic reſpectu armorum, pro qua, ſeu quibus venit de iure imponenda pœna contenta in §. item lex iulia. inſtit. de publi. iudi. & in l. j. ff. ad leg. iul. de vi publi. cuius criminis pœna deportatio eſt, per tex. in d. §. item
lex iulia. loco cuius pœnæ deportationis, ſuccedit hodie bannimentum: iuxta l. amiſsione. ff. de capi. diminut. Nam banniti noſtri temporis æquiparantur deportatis. glo. eſt in §. relegati. inſtitu. quibus modis ius
patriæ poteſta. ſolui, in glo. prima. verb. ſed bannitus.
Bart. in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offi. præſi. Bal.
in l. j. in j. quæſt. ij. col. C. de hære. inſti. quod maximè
procedit, quando quis bānitur pro crimine, cuius pœ-
13 na eſt deportatio de iure communi: † prout in caſu
iſto. ita Bal. in l. j. viij. col. verſi. ſcias autem. C. de hæredi. inſtit. Attamen iuſto dolore necis eius fratris occiſi ante eius oculos, commotus ad id faciendum, ſatis
excuſabitur, per id quod in ſimili dicimus de aggreſſo
quòd ſi inſequitur aggreſſorem, licet ex interuallo, tamen ob calorem iracundiæ occiderit, minuitur ſibi
14 pœna. † Ita Anton. de Butri. in cap. olim. vlti. colum.
extrà de reſtitutio. ſpolia. Signo. de homode. in diſput.
ſeu q. ſua incipiente, quæſtio talis eſt, Sempronius ſimplicitatis amicus. Bald. in l. vt vim. vltima colum. ff. de
iuſti. & iur. Cæpo. in conſil. xliij. Fely. in cap. ſignificaſti. el ſecundo. extrà de homicidio. vbi ſubdit, quòd tali caſu pœna erit arbitraria: & ſic mitius punitur, reſpectu doloris. Idem voluit Angel. in tract. maleficio.
verſic. & dictus Titius. Alexand. conſilio lxxvij. primo
volumine. & quòd calor iracundiæ ſit iuſta cauſa minorandi pœnam, probatur ex l. j. C. ſi quis impera. maledixe. & in l. famoſi. ibi, lubricum linguæ. ff. ad leg. iuliam maieſtatis. & in c. ſi quis iraſcitur. xiij. q. ij. & in c.
inebriauerunt. xv. q. j. Et ſic ex prædicta cauſa commotus, huiuſmodi crimina commiſit: & quælibet cauſa
etiam iniuſta excuſat à pœna delicti, etiam in iis, quæ
† ſunt de genere prohibitorum. glo. in l. j. in fin. gloſſæ 16
magnæ. ff. ſi quis ius dicen. non obtempe. & in l. j. ff. de
abig. & in l. ſatis. ff. de in ius vocan. & conſuluit Alex.
conſilio lxxiij. in iij. volu. & ideò voluit ſatis pulchrè
Angel. in l. j. ff. de eo per quem fact. erit. quòd vbi aliquis aliqua cauſa etiam iniuſta motus, crimen commiſit, † ex quo ſibi pœna corporalis venit infligenda, q. 17
tamen non tenebitur ad eam reſpectu illius cauſæ, licet iniuſtæ. Idem conſulendo refert, tenet & ſequitur
Alexand. de Imo. in conſil. cxxvj. in iiij. volumine. &
Franc. Curt. conſilio. lxix. vlti. colum. Quare ex prædictis concludo ex cauſa doloris prædicti eſſe cum præfato Iuliano diſpenſandum, & idem eſſe pœnam exilij. per triennium in propinquiorem inſulam irrogandam. Et huius voti ſum ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ. Et ita vt ſuprà, in eandem
ſententiam inclinauerunt cæteri mei collegæ, & executum fuit per Illuſtriſsimum dominum Proregem
don Raymundum de cardona, concurrentibus quoque votis pariformiter excellentiſsimorum dominorum Regentium Cancellariam.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinus ab omnibus eſt diffidatus, & impunè poteſt occidi. 1.*

3 *Iudex ex cauſa poteſt pœnam diminuere, vbi aliàs non poſſet, quando eſſet à iure ſtatuta.*

5 *Attentata & tractata ſi non fuerint perfectè ad exitum perducta, debet mitius attentans puniri.*

6 *Iura punientia affectum, licet non ſequatur effectus, non habent locum ſecundum conſuetudinem vniuerſalem Italia.*

In atrocioribus quòd puniatur affectus, licet non ſequatur effectus, debet intelligi, vt puniri debeat eadem lege, ſed non eadem pœna. nu. 7. & 8.

9 *In atrocioribus & enormibus aliquales actus ſufficiunt ad effectum, vt puniatur: licet in alijs non tam enormibus etiam ſi perueniatur ad actum, non tamen ad effectum non noceat. Attamen & grauius punitur actus ex delicto conſummato, quàm inchoato.*

10 *Pœna amputationis manus pro vulnere non habet locum in non conſueto delinquere, vbi vulnus non deformaret perſonam vulnerati.*

12 *Mandans homicidium fieri non tenetur effectu non ſequuto, pœna homicidij. & nu. 13.*

VOTVM. XX.

REdemptoris gentium auxilio petito, Amē. In cauſa magiſtri Leonardi de Conſtantia, ſartoris, inquiſiti de aſſaſsinio in magna curia vicariæ, prima facie videretur
dicendum ipſum magiſtrum Leonardum debere vltimo ſupplicio condemnari, & ex diſpoſitione capitu.
pro humani, de homicid. in ſexto. in quo licet expreſſe non fuerit declarata pœna mortis, cùm à canone

ſit

ſit incognita,dicitur tamen in eo,vt ab omni popu-
lo ſit aſſaſsinus ſeu mandãs aſſaſsinium committi,diſ-
fidatus:& ſic contra diffidatum à lege notoriè bellum
1 indictum † eſt l.reos.& ibi Cyn.C. de quæſtio. argu-
mento l.ſi ſeruus.C.de his qui ad eccleſ.confugi.intan
tum,quòd diffidati à lege,poſſunt à quolibet impunè
occidi.l.j.quando licet vnicuique ſine iudic.ſe vindi.
l.iij.§.trãsfugas.ff.ad leg.cornel.de ſica.& propriè in
2 aſſaſsino loquendo tanquã de diffidato † ab omni po
pulo,quòd poſsit impunè occidi,dixit Cynus in d. l.
reos.C.de quæſtio.Angel.in conſilio xiiij. incipi . nos
Carolus.vbi ſubdit,quòd nedum à iudice,verum etiã
parte poſsit impunè occidi.Et idem dicit Geminia.in
dicto c.pro humani.refert & ſequitur pulchrè excel-
lens doctor dominus Bertholomeus Socinus , inter
conſilia Franciſ.Cur.conſilio xx.in xviij.colum. inci-
pien.dominus labia mea.&c.ſæpenumero animo re-
uolui. & ſic licet poſsit iudex talem vltimo ſupplicio
condemnare:attamen non neceſsitatur à iure: & tan-
to magis,cùm in caſu de quo agitur , legitimæ ſubſint
cauſæ pœnam prædictam diminuendi:quo caſu poſ-
ſit iudex ex cauſa pœnam diminuere , vbi aliàs non
3 poſſet, † quando eſt à iure ſtatuta. Ita voluit Andreas
de Iſern.in titu.quæ ſunt regal.in verſic. & bona . ter-
tia colum.& plenè Fely.in c.qualiter & quando.§.ad
corrigendos.extrà de accuſa.& cauſæ quibus inducor
ad pœnam,de qua infrà,aduerſus prędictum Nardum
fomentum capiunt ex atrocibus iniuriis,& ſucceſsiuè
ex aſsiduis inceſsibus ipſius querulantis cum homini-
bus armatis , ante apothecam eiuſdem Nardi , certo
modo minando,& ſignis peſsimis demonſtrando vel-
le ipſum offendere ibi expectando armatos per can-
tones ſtratarum diuerſis vicibus,ob quòd minimè au-
debat Nardus ipſe exire ab eius domo abſque comiti-
ua,ne offenderetur:conſiderata quoque leuitate dicti
ipſius Paſcareli vulnerati.ſicque viſum fuit ſibi in tem
4 pore potius † occurrere:per tex.in d.l.vnica . quando
licet ſine iu.& ideò voluit ſimiliter Bald.in l. in lege.
per illum tex.ff.loca.in lect.antiqua,referens ita fuiſ-
ſe de facto iudicatum,quòd ex ſola præparatione ad
offendendum vel aggredientium,licitum eſt mihi of-
fendere,vel occurrere.refert & ſequitur Iaſon in l.vt
vim.ff.de iuſti.& iure. Secundò aduertendum cenſui
delictum ipſum non fuiſſe perfectè conſummatum iu
xta ordinem mandatris,ex quo non fuit ſequutum ho
micidium mandatum:& ideò ſuccedit iuris diſpoſi-
tio,quòd quamuis pro acto conſummato & perfecto,
lex imponeret aliquam pœnam determinatam , &
poſteà contingit delictum illud fuiſſe attentatum , &
tamen non perfectè conſummatum:ſi reperitur,quòd
lex ſpecialiter imponat eandem pœnam,vel aliam li-
mitatam,debet illa imponi:vt in l.j.C.ſi quacum.præ-
di.pote.l.is,qui cum telo.C.de ſica.ſed ſi non reperi-
tur ſpecialiter determinata , mitius punitur, ſcilicet
extra ordinem arbitrio iudicantis:vt probatur in l.j.
in prin.ff.de extraordinariis criminibus. Ita not.Ray.
Baldus & Angelus in l.prima.§.hæc autem verba.ff.
quod quiſque iuris.quæ verba reputat Baldus ibi not.
Cùm ergo attentata & tractata per ipſum Leonardum
5 non fuerint perfectè ad exitum perducta, † debet mi-
tius puniri.Ita ex prædictis conſuluit Alexander ita
formaliter loquendo de delicto perfectè conſumma-
to, in conſi.cxj.tertia columna in primo volumine. &
ideò voluit Iacobus de Ra.vt refert Barto.in l.prima.

§.diuus.ff.ad legem corneliam de ſicariis. quòd licet
attentans delictum,quod tendit ad mortem , puniā-
tur pœna legis corneliæ de ſicariis,tamen quando nõ
eſt ſequutus effectus , & euentus, qui conſideratur in 6
† delictis:per l.aut facta.§.euentus. ff. de pœn. poterit
iudex ex hoc pœnam minuere.pro hoc videtur text.in
prædicta l.prima. ff. de extraordinariis criminibus.
ibi : perfecto flagitio capite punitur : ſed imperfe-
cto deportatur. per quem textum dicit Gulielmus
de Cugneo in l. ſi quis non dicam rapere. C. de
epiſcopis & clericis. quòd † licet in atrocioribus 7
puniatur affectus , licet non ſequatur effectus, id in-
telligendum eſt,vt puniri debeat eadem lege,ſed non
eadem pœna: ſed mitius , per dictam l.primam.ff.de
extraordi.crimi.& d.§.euentus.& hoc etiam tenet Cy.
in d.l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop.& cler.
Idem refert & ſequitur conſulendo Barthol.Cæp. in
ſuo conſilio vlti.pen.col. vbi ſubdit hæc eſſe maximè
† vera , præſuppoſita conſuetudine , quæ dicitur eſſe 8
per totam Italiam:quæ eſt,quòd licet iura puniant af
fectum,etiam ſi non ſequatur effectus:non habent lo-
cum ſecundum conſuetudinem vniuerſalem Italiæ.&
hoc fuit dictum originaliter gloſ.in x.colla.de pa.iur.
firman.§.iniuria.quam Bart.& alij attribuunt Specu.
vt in ſpecie not. in l.j.§.diuus.de ſica.& idem, quòd di-
cit Guliel.de Cug.vbi ſuprà & Cæpo.in dicto conſilio
reperio conſultum fuiſſe per do. Fran. de Albergottis
de Aret.in cõſi.ſuo incip.in Dei nomine,Amen. quòd
Ciccus fante.in ij.colum.quod eſt in libro meo diuer-
ſorum conſilio.& vereor,quòd Cæpola eius formalia
verba ſubtraxerit : vt adparet ex ſui conſilij tenore:
† & licet in atrocioribus enormibus aliqualis actus 9
ſufficiat ad effectum , vt puniatur:vt d.l.ſi quis non di
cam rapere,licet in aliis non tam enormibus,etiam ſi
perueniatur ad actum non tamen ad effectum,non no
ceat: vt dicta l.qui falſam.ff.de fal.attamen & grauius
puniuntur actus ex delicto conſummato,quàm inchoa
to,vt d.l.j.de extraordi.crimi.Ita magiſtraliter voluit
And.de Iſer.in c.j.§.ſi verò voluerit.ij.colum.de capi-
ta.qui cur.vendi.Ang.in tract.maleficio.in verſ.Sem-
pronium mandatorem.Tertiò & vltimò conſideran-
da eſt partis remiſsio,& bona fama inquiſiti proba-
ta:& quòd minimè aliàs delinquere cõſueuerit, quod
multum conſiderauit c.regni,ad peruerſorum:intan-
tum quòd permutat pœnam amputationis † manus, 10
quæ aliàs ſtatuta eſt pro vulnere illato. Quibus inſu-
per ſuffragatur,quod nullibi expreſſum reperitur,per
text.ſeu gloſſas in hoc delicto, non ſubſequuta morte
debere imponi pœnam mortis naturalis.Et ita in ſi-
milibus conſuetudo pœnæ in regiis tribunalibus in-
terpretata eſt.& quia prętenditur per fiſcum delictum
ipſum reiteratum fuiſſe in eandem perſonam percuſ-
ſi:& quod bis ſoluerit pecuniam Leonardus ipſe, vt Pa-
ſcarelus ipſe occideretur. Et quòd reiteratio aggrauat
quando delictum eſt reiteratum in eandem perſo-
nam: † intantum quòd vltimum ſupplicium imponi 11
poſsit, non memini me legiſſe. Ideò nonnunquam per
mendicata ſuffragia, reperio quòd ſi mando tibi me-
diante pecunia, vt occidas hominem : & tu non occi-
das, † non teneor ego de homicidio, ex cauſa illius
mandati. Ita in ſpecie determinat Dy. quem refert &
ſequitur Angel.in l.item apud Labeonem.§.ſi curaue-
rit.ff.de iniur.& idem voluit Gandi.in titu.de homici.
& eorum pœn.iiij.col.licet concludat, quòd ipſe pu-

taret iudicem non delinquere, ſed bene agere, ſi in
caſu prædicto puniret ipſum mandantem pœna ſtel-
lionatus.& idem tenet Auguſt.Arimi.in addi.ad Ang.
in ver.Semprenium mandatorem.iij.colum.& alle-
gat etiam Ang.in conſilio xiiij.incip.nos Carolus.di-
centem,quòd ſi homicidium non ſit ſequutum, licet
aſſaſsinus debeat decapitari, quia peruenit ad actum
proximum:tamen ex quo delictum non fuit conſum-
13 matum in morte,quia mors † non fuit ſequuta, bene
faciet princeps ſi commutet pœnam in pecuniam: &
eandem opinionem,videlicet quòd non ſequuto ho-
micidio in aſſaſsinio delictum non dicitur cóſumma-
tum:& ſic quòd veniat eo caſu imponenda pœna pe-
cuniaria,tenet & firmat do.Amod.iuſt. excellens do-
ctor,in ſuo tractatu ſyndicatus,in verſic. Item in eo,
quod dicti ſocij milites. in iiij. col.vbi etiam dixit ſe
aliàs conſuluiſſe in ciuitate Senarum in fauorem Ca-
pitanei & militis ſocij: qui carceratus aufugerat pro
crimine aſſaſsinatus:quia tenebatur in loco conſucto
in compedibus. Et ſic ex quo attenta cauſa, pro qua
detinebatur,veniebat imponenda pœna pecuniaria
reputari debuit diligens cuſtodia:& fuga eius non im-
putabitur ipſis officialibus. Ex quibus omnibus &
eorum ſingulis concludo prædictum magiſtrum Leo-
nardum eſſe ad ſeruitium triremium regiarum in
perpetuum deportandum: & huius voti veritati &
æquitati inhærendo,ſum Ego Thomas Grammaticus
Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Et licet aliqui ex iudici-
bus magnæ curiæ vicariæ,& etiam ex dominis colla-
teralis conſilij diſſenſiſſent à voto prædicto:tamen il-
luſtriſsimus Prorex don Ramundus de Cardona man
dauit ita exequi,vt concluſum eſt, maximè concur-
rente cum meo voto ſupradicto,etiam voto excellen-
tis domini Hieronymi de colle regentis cancellariā.

Thomas Grammaticus,Neapolitanus,Iuris Vtriuſ
que Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Alguzerij cùm ſint bernarij & viles perſonæ, non pro-
bant.*
2 *Teſtes dicentes cognouiſſe homines de nocte ad vocem, non
dicendo,quòd lucebat luna:vel quòd erat lumen accen-
ſum,non probant.*
3 *Alguzerij probant vbi examinantur à iudice ad inquiſi-
tionem & famam ad ſuas aures reuerberantem: ita
quòd quodammodo ſub diſsimulatione pertranſiri non
poteſt:ſecus autem vbi procedit ſuper denunciatione.*
4 *In delicto commiſſo de nocte ſufficiunt leuiores probatio-
nes,imò coniecturæ.*
5 *Quæ de nocte fiunt dicuntur occultè & ſecretè fieri.*
6 *In nocturnis ob difficultatem probationum, ſæpius iudex
procedit ad torturam.*
7 *Portans arma præſumitur habere malum animum.*
8 *Ex violentis præſumptionibus nemo damnari poteſt vl-
timo ſupplicio:ſed temperanda eſt ſententia,10.*
9 *Tortura regulariter non infertur nobilibus.*
11 *Pœna capitalis tunc pro homicidio imponitur, quando
illud fuit dolo commiſſum:ſecus ſi culpa:& tunc debetur
minor pœna.& numero.12.vt relegatio, & non minor
quinquennio.nu.13.& 14.& etiam ſi occidens fuerit in
lata culpa.nu.15.*
16 *Qualitas perſonæ attenditur ad cognoſcendum an do-
lo vel culpa homicidium ſit commiſſum, & nume-
ro 17.*

VOTVM. XXI.

SVmmi opificis præſidio inuocato, Amen.
In cauſa inquiſitionis formatæ aduerſus
nobiles de caraciolis,quorum nomina ho-
neſtatis cauſa omittuntur,ſuper inſultu &
homicidio patratis in perſonam regiorum Alguze-
riorum,& ipſorum comitiua:tria principaliter addu-
cuntur ad eorum defenſionis fundamenta,ex quibus
intentionem regij fiſci penitus euacuaſſe aſſerentes:
abſolutionem ab impetitione regij fiſci expoſtulant.
Et primum eſt,quòd teſtes fiſci aduerſus ipſos produ-
cti minimè probationem inducunt,ſicut † Alguzerij 1
& ſic viles perſonæ, per l.diuus.& quæ ibi habentur
per Bar.& doct.ff.de cuſto.reo.& in l.ea quidem.de ac
cuſa.& in l.j.C.de cur.& ſtatio.lib.xij.Secundum, de-
ponunt teſtes ipſi vnum ex prædictis nobilibus ad vo-
cem cognouiſſe,& de nocte,non aſsignando congruā
rationem:vt quia per lumen accenſum,ſeu lucente lu
na:quo caſu ex iuris diſpoſitione non probant: † iu- 2
xta no.per Bal.& doct.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſta-
mentis. Ita dicit ſingulariter Bal.minimè allegatus,
in c.j.§.ſi inſtrumentum.de notis feud.Franc. de Are.
in c.propoſuiſti.de probatio.& in c. cùm cauſam.de
teſti.Alex.in conſi.lxv.in j. volu.Tertium, quia teſtes
eorundem inquiſitorum ipſos exculpant, dum depo-
nunt ſe interpoſuiſſe, ac vociferaſſe aduerſus eorum
domeſticos,ſe cum armis à curia defendétes,vt retro-
cederent,dicendo vulgariter: *non mas,non mas*.Ex qui-
bus omnibus culpa nedum carere, verū & præmium
conſequi mereri à regia curia inſtantiſsimè aſſerebāt.
Quibus maturè conſideratis,& dimiſsis ſuperuacuis,
prout iudicio recti iudicis conuenit,quo ad primum,
reperio concluſiuè doctores loquutos fuiſſe circa iſtos
Alguzerios in teſtes productos:nam diſtinguendo de-
cidunt,quòd aut iudex ſuper denuntiatione inquirit,
ob denuntiationem, † & famam ad ſuas aures rever- 3
berantem:ita quòd quodammodo ſub diſsimulatione
pertranſiri non poteſt: & tunc huiuſmodi Alguzerij
in teſtes recepti fidem facient; aut verò procedit ſu-
per denuntiatione,& tunc denuntiator habebit pro-
bare per teſtes idoneos,& non per ſe. Ita dixit Salice.
in l.ea quidem.de accuſat.refert & ſequitur Alexand.
in additio.ad l.diuus.iij.colum.ff.de cuſto.reo: Quod
ſuffragabitur delictum commiſſum noctis tempore,
in quo reſpectu † nocturni temporis ſufficiunt leuio- 4
res probationes, imò etiam per coniecturas: vt not.
Bart.in l.ſi quis ex argentariis.§.pen.ff.de eden. & ibi
not.Doct.& in l.ſi quando.C.vnde vi.& in l.de pupil-
lo.§.ſi quis ipſi prætori.viij.q.ff.de noui oper. nuncia.
Feder.de Sen.conſi.cix.incip.nulli dubium.Alexand.
in conſil.xxiiij.in ij.volu.maximè,quia quod fit de no
cte,eſt difficilis probationis & inquiſitionis: vt dixit
Bal.in l.de quibus.ff.de legi.& not.glo.in l.ſi cum ex-
ceptione.ff.quod met.cauſa.in §.in actione. quam ad
hoc allegat Bald.in cap.primo.§.porrò.quæ fuit pri-
ma cauſa benefic.amit.& plenè Alexand.in prædicto
conſilio xxiiij.tertia columna,ex quo † quæ de no- 5
cte fiunt,dicuntur occultè & ſecretè fieri.Dixit Ang.
in l.ſi cùm exceptione.prædicta.& Baldus in l.cùm
fratrem. in fine.C.de his, quibus vt indig.Angel.in
l.prima.§.occiſorem.ff.ad Sellania.& ideò ob difficul-
tatem probationum in nocturnis ſæpius iudex proce-
dit ad torturam,& quandoque ad condemnationem.
Ita dixit Baldus in l.quicunque.penultima columna.
C.de

C. de ſeruis fugit. & Angel. in l. finali. C. de probatio.
Quo verò ad ſecundum, cùm non negetur eoſdem in-
quiſitos in prædicto inſultu interfuiſſe, licet probaue-
runt, quòd ſe interponebant ad ſedandum rixam &
inſultum, fruſtrà obiicitur contra teſtes eoſdem no-
minantes, cùm omnino ipſi ibidem interfuerint: &
dari poteſt pro vero, quòd dicta verba protulerint ad-
uerſus eorum famulos aggreſſores, dicendo: *non mai,*
non mai: quaſi dicat, quòd id, quod fecerant, iam ſuffi-
ciebat: vel quòd ſe pœnituerunt rem ad tantum pro-
ceſsiſſe. Ex quibus verbis inferri poteſt inquiſitos
ipſos non habuiſſe animum occidendi, nec propoſi-
tum: attamen quia de nocte, & cum comitiua arma-
torum etiam cum armis adſtatis per ciuitatem, & abſ-
que lumine itinerabant contra decretum, & banna, ex
7 delatione illa armorum, & tempore † nocturno, præ-
ſumuntur malum animum habuiſſe: vt dicit gloſſ. in
authen. de pace tenen. & eius viola. in §. mercator. &
ſic deueniendo ad manus & arma cum famulis curiæ,
negari non poteſt, quin ipſi non adſtiterint in vulne-
re, & ſucceſsiuè morte illorum potius ex quadam la-
ſciuia, quàm ex propoſito occidendi: & dato abſque
veri præiudicio, quòd teſtes fiſci in aliquo remane-
rent eliſi reſpectu obiectorum, intantum quòd ex eo-
rum depoſitionibus non reſultaret plena probatio:
attamen ex meritis proceſſus inficiari minimè poteſt
quin non reſultent violentæ præſumptiones contra
ipſos inquiſitos, quòd ibi cum eorum familia armati
non adſtiterint: & ex iuris diſpoſitione licet ex violen
8 tis præſumptionibus nemo damnari † poteſt corpo-
raliter vltimo ſupplicio: vt dixit Innoc. in c. quia non
veriſimile. de præſumption. Bald. in l. non eſt veriſi-
mile. quod met. cauſa. & Andr. de Iſern. in conſtit. in-
tentionis. iij. columna. ſub rubrica de illicita porta.
armorum. & Alexand. conſilio cxv. tertio volumine.
& maximè, vbi amplecti vellemus opinionem illam,
9 quòd nobilibus regulariter non ſit inferenda † tortu-
ra: prout dicit Odoff. in tracta. de quæſtionibus. refert
& ſequitur Franciſ. Brun. qui ſatis egregiè ſcripſit in
materia torturæ, in tractatu de indic. & tortu. octaua
columna. in princip. attamen omnino pœna venit
10 inferenda, vbi ex violentis præſumptionibus † proce-
ditur: ſed moderatur iudicis ſententia in aliam mitio-
rem pœnam. Ita voluit Abb. in cap. audictis. vltima co-
lumna. de præſcriptio. Bald. in l. finali. de probatio. &
Iaſ. in l. prima. ix. colum. C. de ſeruis fugit. Item conſi-
dero, quòd tunc pro homicidio imponitur pœna ca-
pitalis, quando fuit illud dolo commiſſum: ſecus, ſi ex
11 culpa. † Ita tenet Ioan. Andr. in cap. ſignificauit. de
pœniten. & remiſſio. in nouel. Bald. in cap. primo. §. j.
in fine. de pace iuramen. firmand. & in cap. primo. in
princip. columna. ij. de pace tenenda. Ioann. Andræas
12 in additionibus Spec. in rubrica de homicidiis. † vbi
in ſpecie dixit, quòd tenetur alia mitiori pœna. Idem
tenet Floria. in l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. ad legem
Aquiliam. vbi dicit, quòd eo caſu debet imponi pœ-
na pecuniaria, vel relegatio ad tempus, puta ad quin-
quennium. Idem tenet Azo in ſumma ad leg. Cornel.
de ſicar. Pau. de Caſtr. in l. prima. C. vbi ſena. vel clariſ.
Cæpo. in conſilio. xxix. & xxx. dom. Signo. de homo-
de. in diſputa. ſua. incipien. quæſtio, talis eſt. & ſubdit
13 ibi Capol. quòd talis relegatio non debet eſſe † maior
quinquennio, imò plus, ſi per ſtatutum pro homici-
dio imponitur pœna capitalis, debet intelligi in ho-
micida doloſo, non autem culpoſo: ſed in commiſſo
ex propoſito occidendi: quia tunc † punitur arbitrio 14
iudicis inſpecta qualitate culpæ, vt relegatione tem-
porali vel alia, iudicis arbitrio. ita in ſpecie conſuluit
Raphaël Fulgo. conſil. cxxxiiij. incipien. viſis demen-
tia. in fine. & tenet Bald. in l. data opera. C. qui accuſa-
re non poſſunt. in vj. colum. ſubdens, quòd aſſeſſores
ignorantes conſueuerunt dicere contrarium, inhæren
tes verbis ſtatuti ſimpliciter loquentis. & idem con-
cludit Pau. de Caſt. in l. j. vbi ſena. vel clariſ. referens ſe
ita pluries conſuluiſſe, & à morte aliquos defendiſſe.
idem conſuluit Paul. de Caſt. in conſil. cxcj. † Ex præ- 15
miſſa dico procedere, etiam ſi occidens fuiſſet in lata
culpa: quia vbi tractatur de pœna corporali, lata
culpa non æquiparatur dolo. Ita Barto. in l. j. §. non au-
tem. ff. ſi quis teſtamen. liber eſſe iuſſus. Salic. in l. ſena-
tuſconſulto. C. de his qui ſibi aſcripſe. Petr. de Anchar.
in clement. j. de homicid. Ang. in tractatu maleficior.
verſic. ſcienter & doloſè. Alexand. in conſil. cx. in pri-
mo volumi. & conſi. cxl. & cxliiij. in ij. volu. & quòd
non fuerit ex propoſito, & ſic in dolo, conſidero duo:
& primò prohibitionem factam famulis armatis, ne
vltra procederent ſe interponendo, & vociferando.
Item ex qualitate perſonarum ipſorum nobilium;
quia non rixoſi, non ſcandaloſi, aut malæ vitæ: † ita
quòd veriſimiliter talia attentare ex propoſito voluiſ- 16
ſent: quod ſatis conſiderandum eſt ad excludendum
dolum. ita voluit Sal. in l. j. C. de ſicar. Cæpo. in conſil.
xxxj. colum. tertia. & conſil. xxxiij. Quibus ſuffraga-
tur, quòd verè occidens per laſciuiam, † non tenea- 17
tur lege Cornelia. de ſicar. ad pœnam corporalem. vo
luit gloſſ. in l. & ſi ſeuerior. C. de his, qui not. infa. &
ibi Bal. glo. in l. prima. ad leg. Corne. de ſicar. Floria. in
l. dolo malo. ff. de ſeruo corrup. & ſic iſto caſu delin-
quens debet banniri. † dicit Pau. de Caſtr. in dicta l. 18
& ſi ſeuerior. & in l. nemo deinceps. de epiſco. audien.
& in prædicto conſilio cxcj. Ex quibus omnibus con-
cludo, quòd cùm præfati nobiles non adpareant prin
cipales in occidendo, nec vulnerando, videlicet quòd
ipſi vulnerauerint, vel occiderint: ſed quòd armati
adſtiterunt non ex propoſito, quòd condemnentur in
exilium per triennium in inſulam propinquiorem. &
huius voti ſum Ego Thomas Grammaticus, iudex ma-
gnæ curiæ vicariæ: & ita fuit communi voto iudica-
tum & executum: licet exequutio exilij durauerit per
breues dies ſic volente Illuſtriſſimo don Ramundo de
Cardona prorege.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriuſ
que Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Indicium debet probari per duos teſtes.*
2 *Teſtis deponens non veriſimile, non probat: vbi multa de non veriſimili.*
3 *Teſtis luſor repellitur à teſtimonio: teſtis criminoſus ſimi liter. & nu. 4.*
5 *Blaſphemator repellitur à teſti. monio & melius, nu. 6.*
7 *Mala vita & fama repellit teſtem.*
8 *Teſtis pauper ſi non probatur bona vita, repellitur à teſtimonio*
9 *Teſtis valde amicus repellitur à teſtimonio.*
10 *Inter corrixantes ſi non adparet quis primò inceperit, præſumptio eſt contra magis rixoſum, ſeu conſue-*

 tum

tum rixari.
11 *Et econtrà præſumitur pro eo, qui eſt pacificus & quie tus.*
13 *Conſuetudo & qualitas hominis attenditur in præ miſſis.*
14 *Robuſtior præſumitur aggreſſor, dum non adparet quis primò inſultauerit.*
15 *Inſultator ſi non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquem, ex eis præſumi poteſt quis fuerit.*
16 *Voluntas datur ex verbis intelligi, vbi multa cumulata circa hæc.*

VOTVM XXII.

Altiſsimi Dei adiutorio inuocato, Amen. In cauſa honeſtæ mulieris Santæ de labarra, cum Diana tabernaria querulantis de vulnere in capite cum cultellatio: Producuntur ad probationem querelæ plures teſtes, inter quos eſt Ioannes de Adornata deponens audiuiſſe ipſam Santam dicentem aduerſus Dianam: *non te curare: va cum Dio: che non te ho poſſuto tagliare lo naſo: che per te lo tagliaro de la facie te ho dato ma non me è andato impara. Impero non me ſi aperai.* Secundò depoſuit Ioannes Siculus, quòd dum Santa dixiſſet certa verba contra Dianam: vir eiuſdem Santæ reſpondebat: *non lo dire cum diabolo che li hai dato ma di che non li hai dato.* Tertiò depoſuit Franceſca ſtantione: *che le trouo ambe due afferrate ad capilli*: & Diana tenebat cultellatium: & nepos eiuſdem illud expoſcebat à Diana ipſum tenente in manu & Santa iniiciebat lapides contra Dianã, Pacella depoſuit, quòd vidit Santam exire à caſalenis ſcapillatam, & ſic ſparſis crinibus: & inſequebatur ipſam Dianam prædictam vulneratam in capite: & Santa proiiciebat lapides, ſed non percuſſit cum eis. Et circa primum teſtem videlicet Ioannẽ de adornata, licet nil deponat de actu ipſius delicti, taliter quòd concludat de viſu, niſi genericè de aſſertæ cõfeſsione: tamen vnicus eſt, & ſingularis in dicto ſuo: nec habet
3 cõteſtem, ex quo poteſt indicium reſultare: quod † indicium requiritur ſaltem per duos teſtes probari: vt dicit gloſ. ſingul. in l. ſi. ff. quod met. cauſa. parique modo non habet obſtare depoſitio Ioannis Siculi, qui ſimiliter ſingularis eſt in ſuo dicto: nec habet cõteſtem: nec ſi rectè conſideretur eius depoſitio, loquitur ad aliquod propoſitum: ſed diſtat à veriſimili, quòd vir Santæ voluiſſet publicè & fortiter dicere eidem Santæ: *non dire che li hai dato: ma di che non lo ai dato.* ex quo minimè dicta Santa dixerat percuſſiſſe Dianam: vt ex eiuſdem depoſitione liquet: & ſic extra propoſitum videretur, quòd vir ex ſe talia verba dicere voluiſſet ita publicè eidem Dianæ: & ſic licet ſit ſingularis in ſuo
2 dicto, attamẽ † tanquàm deponens non veriſimile, nõ probat. l. iiij. in prin. & in l. ob carmen. in §. fi. ff. de teſtib. & in l. non eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa. vnde reſultat, quòd iudex teſti inueriſimile deponenti non debet fidem dare. Ita conſuluit Petr. de Ancha. in ſuo conſi. incip. extra ordinem contractuum. vlti. col. & in alio conſil. incip. viſa facti narratione, & copia teſtamenti. vbi dicit, quòd contra id, quod non eſt veriſimile, non debet quis audiri. & alibi dicit Alex. conſilio xcv. in iiij. volumine. quòd teſtimonium non veriſimile, eſt ſuſpectum: nec dato abſque veri præiudicio, quòd aliquod indicium poſsit inferri ex mendacibus eorum depoſitionibus reſultaſſe, dico quòd ſatis ſufficientiſsimè ad ipſorum repulſam probatum eſt eoſdem eſſe viliſsimos, malæ famæ & vitæ, pauperrimos, luſores, blaſphematores Dei & ſanctorum: &
† iure cautum eſt luſores à teſtimonio repelli. dixit 3
Lanfran. de oria. in c. quoniam contra. verſic. teſtium. colum. iiij. in fine. de probat. & ob blaſphemiam adparet teſtis criminoſus: † & criminoſus non admitti- 4
tur in teſtem, per c. teſtimonium. de teſtib. & maximè in criminalibus: quia per crimen quis efficitur vilis. l. j. C. vbi ſenato. vel clariſ. ita dixit Bald. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. circa finem. Bald. in l. cunctos populos. C. de ſumma trinit. & fide catho. & Abbas in prædicto c. teſtimonium. de teſti. † Item cùm blaſphema- 5
tor ſit in peccato mortali, & peccatum mortale repellit à teſtimonio, dixit Franc. Zaba. in cap. penultimo, de teſtibus. ſubdens dictum capitulum procedere in quolibet peccato mortali, cùm generaliter loquatur: & ſubeſt ratio, quia per peccatum mortale quis à Deo excluditur: & ſic cùm ſit Deo infidelis, præſumitur quòd nec hominibus ſit fidelis. Ita etiam tenet Abbas in dicto c. penult. nec præſumitur emendatus de crimine, niſi probetur de emendatione per ipſum criminoſum: vt plenè per Ioann. de Imol. poſt alios in c. teſtimonium. de teſtib. circa vltimam columnam. eò quia repulſam teſtem ex crimine habet fundatam intentionem ſuam, per capitu. ſuper eo. el primo. de teſti. Ergo ſi excipitur de emendatione, eſt neceſſe probare de ea. l. ij. ff. de probatio. ſiue delictum ſit occultum, ſiue manifeſtum, ſecundum eum. Et eſt de mente Hoſti. & Io. And. in d. c. teſtimonium. Ita etiam in ſpecie conſuluit Alex. de Imo. conſi. clij. iiij. col. in v. vol.
vbi dixit, quòd luſores † & blaſphematores repellun- 6
tur à teſtimonio. & idem conſulendo tenet Philipp. Deci. in conſi. clxiij. incip. diuino implorato præſidio. in cauſa matrimoniali &c. in nona colum. verſic. xiij.
opponitur. † Accedit inſuper eorum mala vita & fa- 7
ma, quæ pariter ipſos repellit à teſtimonio. c. licet. de foro competenti. c. ſuper eo. & c. teſtimonium. de teſti. Ita dicit Specu. in titulo de teſte. §. primo. columna. xxxv. verſicu. item, quòd eſt probatæ vitæ. & ſequitur etiam domi. Stepha. aufreri. in tracta. de reprobatio. teſt. verſicu. malæ vitæ. & conſuluit etiam Alex. de Imol. conſil. cl. iij. columna. in quinto volumine.
† Et maximè concurrente paupertate, quæ facit vt te- 8
ſti non credatur, ſi aliter bonæ vitæ non probetur: vt in c. ſi qui, & ibi glo. ſi. de teſti. ita Specu. in titulo de teſte. §. primo. verſicu. quòd eſt pauper. & ſic exiſtens malæ famæ & pauper, repellitur à teſtimonio. cap. licet cauſam. de probatio. l. iij. in princip. ff. de teſtib. notat Hoſtien. & Abb. in capit. ſuper eo. el ſecundo. de teſtib. Quo verò ad Franceſcam ſtantione teſtem productam, inquantum depoſuit, quòd Diana volebat eripere ſeu auferre cottellatium à manibus Santæ ſub prætextu, quòd erat ſuum: hoc nõ habet obeſſe eidem Santæ; tum quia teſtis ipſa eſt ſingularis in dicto ſuo, nec habet conteſtem: tum quia hoc non dixit prætata Santa; tum etiam, quia Franceſca ipſa probatur amiciſsima eiuſdem Dianæ: & vltra amicitiam magnam, frequentat, & conuerſatur cum ea comedendo & bibendo in eius taberna & domo: & indubitati iuris
eſt magnam amicitiam † repellere teſtem à teſtimo- 9
nio. dixit Specul. in titulo de teſte. in princip. Bald. in cap. primo. extrà de teſtib. & conſuluit Roma. in conſilio cccc v. incipiente: quæſtio propoſita. Felyn. in cap.

cap.quoties.ij.columna.extra de teſtib. & intantum-
probatur magna amicitia inter eas, quòd teſtes depo
nunt ſe credere: *che ſeno tuis vna coſa inſieme.* & quòd
Franceſca præfata iuraret falſum pro dicta Diana.
Econuersò producitur,ac plenè probatur ad inſtan-
tiam ipſius Santæ,de eius optima fama,conuerſatione
& vita:& quòd conſueuit pacificè viuere: & econtra
probatur,quòd prædicta Diana eſt tabernaria, & vi-
lis perſona,ſcandaloſa,& conſueta cum pluribus rixa-
ri, & iniurias ac conuitia inferre:quod multum in iu-
re conſideratur in delictis,vbi non adparet quis pri-
10 mò incœperit. † Nam eo caſu præſumitur contra ma
gis rixoſum ſeu ſolitum rixari,quòd primò prouoca-
uerit ad rixam:vt voluit Alberic.de Roſa.in l.vt vim.
ff.de iuſtitia & iur.Card. in clemen.j.de homicid.in
xxxiij.quæſt.Cæpol.in conſi.xxviij.col.iiij.& econtrà
præſumitur pro eo,qui eſt pacificus & quietus: vt di-
12 xit Cæpol.in conſi.xxix.col.iiij.† Ad quod facit,nam
aliàs attenditur conſuetudo,& qualitas hominis.l.vel
vniuerſorum.ff.de pig.actio.l.qui ſemiſſes. ff.de vſur.
13 l.non omnes.§.à barbaris.ff.de re milita.† Item,vbi
delictum reperitur perpetratum inter duos, & vnus
eſt magis grauiter percuſſus quàm alius, præſumptio
eſt,quòd ille qui fuit grauiter percuſſus fuerit aggreſ-
ſor.Ita dicit Cardi.in d.cle.j.de homicid.argu.l.ſcien-
tiam.§.cùm ſtramenta.ff.ad l.aquiliam.Alber.de roſa.
in l.vt vim.ff.de inſtit.& iur.& ſequitur Lud.bologni.
in ſuo conſi.xxxvij.v.col.vnde cùm Santa fuiſſet mo-
dicum percuſſa in capite ſeu facie, vt depoſuit Tho-
mas cognamiglio de reſina: & prædicta Diana graui-
ter fuerit percuſſa: ergo ſequitur, quòd ipſa fuerit ag-
greſſor & inſultatrix:quòd probatur potiſſimè in fa-
cto & in iure.In facto enim deponunt infiniti teſtes,
quòd prædicta Diana eſt grandis ſtaturæ & de ſimili-
tudine gygantis: & econtrà,Santa eſt paruæ ſtaturæ,
debilis,& ſatis iuuenis.Imò plus deponũt teſtes, quòd
de prædicta Diana fierent tres Santæ: & quòd Diana
ipſa eſt robuſtior & fortior Santa: & ideo ſuccedit
alia iuris diſpoſitio, quòd non adparente quis ex duo-
14 bus † fuerit aggreſſor,præſumendum eſt contra eum,
qui adparet robuſtior,quòd ipſe fuerit inſultator. Ita
voluit Fely.in c.capitulum.el j.xvj.colum.de reſcrip.
& in c.j.ij.col.extrà de treuga & pace.Item corrobo-
ratur hoc ex alio,quia prædicta Diana tempore inſul-
tus perpetrati dicebat contra Santam: *non te curare*
che me te hep·ſta tre volte ſotto & ſi non era per tuo nepota
te hauria ſcannata, ita depoſuit Thomas ſcognami-
glio.& Oliuerius ſcognamiglio teſtes producti per
ipſam Santam.Ex quibus verbis adparet animum ha-
buiſſe offendendi dictam Santam.& ſic ſumitur con-
15 iectura alia,quòd ipſa fuerit inſultatrix. † Ita voluit
Bartho.Cæpo.in d.conſi.xxix. col. iiij.quod corrobo-
16 ro:quia verbis † datur animus & voluntas intelligi:
quia vt inquit Philoſophus,voces ſunt notæ earũ paſ-
ſionum,quæ ſunt in anima.& ſequitur Bal.in c. man-
datum.penult.col.de reſcrip.& in conſilio ſchiſmatis.
in viij.col.& ideò dixit idem Bal.in l.voluntatis.C.de
fideicom.quòd non credimus hominem velle,niſi il-
lud,quod dixit.& dixit idem Bal.in c.j. vj.col.de con-
ſtit.quòd vbi habemus ſonum verborum,non egemus
interprete.& alibi Bal.in c.ex tranſmiſſa.de reſti.ſpo.
dixit,quòd vox eſt inſtrumentum datum homini ad
ſignificandum per labia cor & voluntatem: & ideò
non ab re quamplures teſtes deponunt attenta robu-
ſticitate & magnitudine perſonæ ipſius Dianæ,nulla-
tenus credere poſſe, quòd prædicta Santa eandem
Dianam percuſſerit:ſed quòd Diana ipſa ita furibun-
da irruendo ſemetipſam vulnerauerit.Nec obſtaret,ſi
allegaretur ex aduerſo Salic.dicere in l.ſi.C.de proba-
tio.quòd ſi inter duos rixantes vnus reperitur percuſ-
ſus,quòd licet omnino fuerit viſus percuti, quòd ta-
men præſumitur à corrixante ſecum percuſſus ſeu
vulneratus.Nam hoc per ſupradicta intelligi debet,
data æqualitate inter rixantes:ſecus vbi adpareret al-
ter corrixans robuſtior & fortior altero:vel vbi adpa-
reret alter conſuetus rixari,per ſupradicta iura. & ra-
tiones:quia eo caſu iura præſumunt contra ipſum vul
neratum,quòd fuerit aggreſſor:& ſic concurrunt in
excuſationem alterius:& nihilominus minimè in rei
veritate probatur,quòd fuerint viſi rixari ſeu ſe per-
cuti adinuicem:vt ſ. Ex quibus concludo præfatam
Santam penitus innocentem abſoluendam:& ita pro-
nuntiatum fuit per Magnificum V.I.Doct.dominum
Coluccium Copulam,auditorem Comitis ruborum,
cuius prædictæ mulieres erant vaſallæ, & ſub eius iu-
riſdictione.

Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris
Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

2 *Percutiens cum baculo,licet non habuerit animum occi-*
dendi,attamen quando percuſſit in capite, præſumitur
habuiſſe animum occidendi.

3 *Famulus ſeu famula dum reperitur in domo mortua,*
præſumitur à domino domus occiſus,vel à domina,ſi do-
minus eſt abſens.

Percuſſio in capite eſt magna & periculoſior,quàm in re
liqua parte corporis.

4 *Præſumptio vna tollit aliam.*

5 *Percutiens cum baculo non videtur habuiſſe animum*
occidendi.

6 *In percutiente animus occidendi,vel non,præſumitur ex*
genere armorum.& nu.7.

8 *Factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demon-*
ſtrationem voluntatis ex verbis.

10 *Percutiens cum baculo,dum potuiſſet percutere cum fer-*
ro,& occidit,non punitur vt homicida.

11 *Damnari quis non poteſt ad mortem,nec pœna ordina-*
ria imponi,dum quis ex præſumptionibus damnatur,ſed
alia mitior pœna.

12 *Præſumptio vna tollit aliam:& pariter vnum indicium*
tollit aliud:& vna coniectura tollit aliam.

13 *Occidens aliquem vltra propoſitum,& non ex delibera-*
tione præcedenti, vt verberauit cum baculo ſeu aliter,
non tenetur de occiſo,ſed mitiori pœna.

Pœna delicti eſt temperanda alicui, dum iuſto dolore
commotus crimen commiſit.

15 *Iniuriam ſi mihi feciſti dicto vel facto,& ego prouocatus,*
ſimiliter intuli tibi iniuriam,non ſum condemnandus,
ſed mitius puniendus.16.

17 *Iniuriam ſi mihi verbis feciſti,& ego gladio te offendi,de*
mitiori pœna erit mihi ſubueniendum.

19 *Pœna capitis ſi quis pro aliquo delicto venit plectendus,*
iudex tamẽ poteſt ex cauſa pœnam prædictam minuere.

20 *Pœna mortis quando venit imponenda pro homicidio,&*
ex aliqua cauſa minuatur pœna,eo caſu pœna nõ poteſt
extendi,vt ſit corporalis,ſeu corporis afflictiua, ſed pecu-
niaria,vel alia dummodo corpus non affligatur.

21 *Pœna homicidij licet ſit pœna mortis, tamen eſt in fa-*

cultate

cultate iudicis ipſum non condemnare ad mortem, ſed
deportare ſi vult.
22 *In pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quàm po-*
pularis: & ſic nobilitas alleuiat pœnam delicti.
23 *Pœna corporalis qualibet eſt maior qualibet pecunia-*
ria.
24 *Delinquens quando non fuit aſſuetus delinquere, nec pro*
batur aliàs deliquiſſe, niſi ſemel tantum, poterit eo caſu
iudex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere.
25 *Homicida quilibet non decapitatur, ſed is demum qui*
eſt humilioris vitæ: qui verò eſt honeſtioris vitæ, deportan
tur.

VOTVM XXIII.

CONditoris machinæ mundialis præſidio
poſtulato, Amen. In cauſa magnificæ Laui-
næ de Annychino cum Regio fiſco, ſuper
homicidio commiſſo in perſonam Argen
tinæ eius Alumnæ; Liquet enim ex proceſſus meritis,
quòd competta prægnante Argentina prædicta ex no
bili Antonio Catnago, vt aſſerebatur, & viro eiuſdem
Lauinæ; & quam Argentinam Lauina ipſa præmaxi-
mè diligebat: præ nimio dolore, ac diſplicentia com-
mota eandem Argentinam baculo pluribus ictibus
verberando percuſsit, & vltimò in capite percuſſa ce-
cidit: & tandem mortua eſt. Hæſitatum fuit igitur,
qua pœna nobilis Lauina ipſa plectenda veniret? Et
licet prædicta Lauina ſemper negaſſet, licet pluries
examinata ſuper homicidio prædicto per eandē com-
miſſo, attamen quia famula ipſa fuerat occiſa in eius
domo, ex iuris præſumptione præſumebatur ab eadē
domina domus interfecta, ſtante abſentia diuturna
eius viri. Ita voluit Dynus, in l. prima. §. ſi quis in vil-
la. ff. ad ſylla. Bartholomeus Brixienſis in quæſtioni-
bus dominicalibus: vt refert Ioannes Andræas, in ca-
pitulo ſignificaſti. de homicid. & idem Calcaneus in
conſilio ſexageſimo incipiente, ventura & fratres.
quarta columna. & conſuluit dominus Catho ſaccus
Comes, & Miles, inter conſilia Calcanei, conſilio ſe-
xageſimo tertio, quod incipit, & placet ſuprà ſcripta
concluſio. Attamen ex prædicta præſumptione & aliis
indiciis, dum per magnam curiam fuiſſet mandatum,
vt accedere debuiſſet ad caſtrum nouum confeſſa eſt
ſponte, prout ſuprà in themate præmiſſo. Et certè pri-
ma facie dicendum videretur, quòd pœna mortis, quę
ob homicidium inferri debet, per textum in l. tertia.
C. de epiſcopali audientia. cum vulgar. & maximè,
cùm in capite percuſſerit. Et licet conſideranda ſit
qualitas inſtrumenti offenſiui, prout eſt baculum, at-
2 tamen quia cùm ipſa percuſſerit † in capite, præſu-
mitur habuiſſe animum occidendi. textus eſt & ibi
Doctores, in capitulo ſignificaſti. el ſecundo. de homi-
cidio. in fine. & voluit Bart. in l. j. §. diuus Adrianus. ff.
ad leg. cornel. de ſicar. Angel. in tractatu malefic. in
verſic. ſcienter & doloſè. in verſiculo, & dictus Titius
ex interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit. verſi-
culo, ſed aduertas ne erres: maximè cùm caput ſit
membrum diuinum, ſecundum Ariſtot. & de facili eo
læſo omnes ſpiritus ab eo deſcendentes deficiunt;
prout refert Baldus in cap. primo. §. ad hæc, quarta
3 columna. de pace iuramento firmanda. † Accedit in-
ſuper, quia percutere in capite, eſt magis periculo-
ſum, quàm in reliqua parte corporis, dixit Raph.
in conſilio cxxxiiij. Antonius de Butrio, & Ioannes
Andræas in dicto cap. ſignificaſti. el ſecundo. qui ſub-
dunt, quòd ratò liberatur, qui percutitur in capite,
quod maximè dicunt vigere Bononiæ. Sed præmiſsis
non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de
iure veriorem ex infrà ſcriptis. Et de primò: nam licet
percutiens cum baſtono in capite, præſumatur habe-
re animum occidendi per ſupradicta, tamen hæc pre-
ſumptio poteſt tolli per aliam præſumptionem, † cùm 4
vna præſumptio tollat aliam. l. diuus. ff. de in inte-
grum reſtitutio. cap. auditis. extrà de crimi. falſi. capi-
tulo tuam. & ibi glo. de ſponſa. & voluit Bald. in l. Pa-
cumeius. ff. de hæredibus inſtituendis. Ioannes Andr.
in ſuo conſilio. xij. incipiente, viſis inſtrumentis. tertia
columna. Alexan. conſilio ciij. incipiente, videtur. vij.
colum. primo volumine. & quòd præſumi non debeat
habuiſſe animum occidendi. oſtendi poteſt, † nam 5
verberauit ſeu percuſsit cum baculo: quo caſu non vi-
detur habuiſſe animum occidendi. Ita dixit Bald. in
in proœmio Digeſtorum. tertia columna. & ibi dicit,
quòd percutiens cum baculo non tenetur de vulnere
lerali, ex quo ceſſat animus occidendi. pro quo fa-
ciunt in argumentum dicta per eundem Bald. in l. ſo-
lam. quinta colum. C. de teſti. Et quod † ex genere ar- 6
morum deprehenditur animus occidendi, tenet Fran-
ciſ. de Aret in conſilio xxxij. incipiente, ſic dicit. quar-
ta columna. & conſilio cxlvij. incipiente, viſa conſul-
tatione. ſexta columna. Alexander conſilio cxl. in ſe-
cundo volumine. & conſuluit etiam Socin. conſilio
clxxix. incipiente, primo aſpectu eſt. Nam ſatis qui-
dem eſt dum animus † occidendi colligi adparet ex 7
genere armorum, quo quis percutit, per text. in l. pri-
ma. ff. de ſicar. & in c. ſignificaſti. de homicid. & not.
Bar. in l. diuus. ff. ad leg. corneliam de ſica. Cyn. in l. is,
qui cum telo. & in l. eum qui. C. de ſicar. & in l. j. & ibi
Bald. & doct. C. de emendatione ſeruorum. Secunda
præſumptio eſt, nam domina Lauina ipſa videns Ar-
gentinam cecidiſſe, ſtatim, vt teſteſmet producti per
Regium fiſcum deponunt, ſatis ægrè tulit, dicendo eiſ-
dem teſtibus, quòd non credebat tantum offendiſſe
prædictam Argentinam: & ſic deſcendit ad cameram
capiendo ſaccarum cum aqua, vt eidem ſuccurreret.
Ex quibus verbis & factis ſatis demonſtratur eius ani-
mus, & quòd non animo occidendi percuſſerit: & q
factis detur voluntas † intelligi, eſt tex. in l. reprehen- 8
denda. cum vulgari. C. de inſtitution. & ſubſtitution.
talis enim præſumitur animus qualia ſunt facta, ſecun
dum Ludouic. conſi. xcvj. incipien. in Chriſti nomine,
Amen. Super eo quæritur. Hinc ergo eſt, quòd prædi-
ctæ dominæ Lauinæ valde indoluit, poſtquam cū ſac-
caro & aqua acceſsit, & non valuit illam adiuuare: &
ideò ſe triſtem exhibens, dixit: *che non cre de ua hauere
lo fatto tanto male*. & ideò ſatis ex verbis & geſtis per-
penditur eius animus. Nam mens eſt radix verborum,
& eius ſubſtantia prima, & cor, eſt imperator linguæ,
& habet eam, ſicut mancipium ſub ſua iuriſdictione,
& quòd lingua cedit cordi, & ſub iugo mentis verba
exiſtunt tanquam ſub ſuo imperio originali. Ita dicit
egregiè Bal. in c. mandatum. prima columna. extrà de
reſcriptis præſumitur enim quis velle, quod verbis ex-
preſsit. Nam verba ſunt notæ earum, quæ ſunt in ani-
mo paſsionum, l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de ſuppel-
lec. lega. ita dicit Baldus in capitulo primo. de teſti. &
in c. ſuper literis. quinta columna. de reſcriptis allo-
gando Caſsiodorum dicētem, quòd nullum eſt maius

mentis

mentis noſtræ teſtimonium, quàm qualitas inſpecta
verborum.& idem voluit Baldus in l.voluntatis.in ſi.
C.de fideicommiſſ.& ſubdit, quòd non credimus hominem velle niſi id quod dicit. & ideò dixit Bal. in l.
ea, quæ.circa principium.C.quomodo & quando iudex.quòd vox eſt mentis euidentiſsimum argumentum.& alibi, lingua, eſt organum intellectus, ſeu nuntius intellectus.ita dicit Baldus in conſilio ſchiſmatis,
poſito ſub rubr.C.ſi quis aliquem teſtari prohibuerit.
& ideò dicit Bald.in cap.primo.extrà de conſtitutio.
quòd vbi habemus ſonum verborum, non egemus interprete.& Bald.in c.ex tranſmiſſa.de reſtitutio.ſpoliatorum.dicit, quòd vox eſt inſtrumentum datum homini ad ſignificandum per labia cor & voluntatem.
Tertia præſumptio erit: Nam nulli dubium, quòd prędicta domina Lauina erat in eius domo, in qua non
deficiebant enſes & gladij, & alia arma offenſibilia,
cum quibus facillimè potuiſſet eandem Argentinam
occidere, ſi voluiſſet, aut ſi aliter necare decreuiſſet: &
ſic cùm potuiſſet ferro percutere, & percuſsit cum ba
10 culo & occidit, † non ex hoc puniri debet, vt homicida.Ita in propriis terminis concludit per pulchra media concludentia domi.Hyppoli.Marſil.in l.prima.§.
diuus Adrianus.v.col.ff.ad leg. corneliam de ſicariis.
Ex quo præſumptio quæ reſultat ex percuſsione in capite, tollitur ex præſumptione armorum, cum quibus
ille percuſsit, ſicut è contrariò præſumptio armorum
cum quibus percuſsit, tollit præſumptionem ex percuſsione capitis.imò dicit ipſe dicẽdum eſſe quòd iſta
præſumptio armorum, cum quibus illa percuſsit, debet magis tollere contrariam præſumptionem, quàm
econtra: quia in dubio promptiores & faciliores debemus eſſe in abſoluendo, quàm in condemnando, vt
in regula, in pœnis.de regulis iuris in ſexto.& in l.ſemper.de iure immunita.& in l.merito.ff.pro ſocio.& in
l.fauorabiliores de regu.iuris.Quarta & vltima præſumptio eſt.Nam ex percuſsione in capite, præſumetur habuiſſe animum occidendi.hoc eſt, quòd ita præ
11 ſumendum eſſet: † ſed quia ex præſumptionibus nemo poſſet ad mortem damnari, nec imponi delinquẽti pœna ordinaria delicti, ſed alia mitior: vt dixit Innoc.in cap.quia veriſimile.de præſumpt.Bal.in l. non
eſt veriſimile.ff quod metus cauſa.Abbas in c.auditis.
extrà de præſcriptio.Antun.de Butr.& Abbas in cap.
quanto.extrà de præſumptionibus.Petrus de Anchar.
12 in regula, ſemel malus.de regulis iuris libr.vj. † Vnde
cùm vna præſumptio tollat aliam.& pariter vnum
indicium tollat aliud, vt conſuluit Alexander conſilio.lxxvij.incipiente, in cauſa accuſationis.primo volumine.vltima colum.& vna coniectura tollat aliam,
vt conſuluit Baldus in conſilio xxxij.ſecundo volumine. incipiente, proponitur. & Fulgoſius conſilio
clxxiij.in cauſa &c.Angelus in l.iniuriarum. §. ſi quis
de honore.ff.de iniur.non adparet, quòd animus occidendi interuenerit, imò nullatenus ex propoſito id
perpetraſſe dicendũ eſt, conſiderata qualitate perſonæ in proceſſu producta, quę probatur pia, clemens &
ſatis miſericordioſa ſuis famulabus, & in ſpecie erga
ipſam Argentinam, quam præ cæteris diligebat, tan-
13 quam ſuam alumnam, vt omnes teſtes teſtantur, † &
ideò ex iuris diſpoſitione ſancitum eſt, vt ſi quis vltrà
propoſitum aliquem occiderit, & non ex deliberatione præcedenti, eundem cum baculo verberando,
& contingat percuſſum ex ipſa percuſsione mori,
quòd tamen de occiſo non tenebitur, ſed alia minori
pœna puniri debet, cùm vltra eius animum & propoſitum deliquiſſe pernoſcatur. Ita ſingulariter conſuluit Paulus de Caſtro in conſilio cxcij. incipiente, in
cauſa carceratorum.vbi reſpondet ad omnia obſtacula quæ adduci poſſent.& ſequitur Auguſt.Arimi.in additio.ad Angel.in tract.maleficior.in verſi. appenſatè.in fine.in verſi.& dictus Andræas Atmatus.ſequitur Hyppo.Marſi.in ſingula.ſuis in ſingu. clxxv. incipiente, voluntas.Præterea, conſiderandum eſt, prout
etiam teſtes fiſci deponunt, quòd audito nouo prægnationis præfatæ Argentinæ per eandem Lauinam: &
quòd ex eius viro concepiſſe dicebatur, ſatis ſupérque
liquet exiſtente illa eius alumna & clariſsima, quòd
fuerit iuſto dolore commota, ſeu turbata, & quærendo certiſsimè ſcire ex quo conceperat, eandem verberare cœpit.vnde ſi iuſto dolore commota ſeu turba-
ta id contingit, † debet pœna delicti temperari. per 14
l.ſi adulterium cum inceſtu.§.imperatores.ff.de adulteriis.& per dictum Speculatoris in titu.de accuſationibus.§.primo.verſic.quid ſi me vocaſti latronem.vbi
ſingulariter dixit, quòd ſi dicto vel facto feciſti mi-
hi iniuriam, † & ego prouocatus ex hoc ſimiliter in- 15
tuli tibi iniuriam, quòd ex hoc non ſum condemnandus, ſed mitius puniendus.& idem tenet Flor.
in l. prima.§.cùm arietes.ff.ſi quadrupes pauperiem
feciſſe dicatur.vltima columna.& Angelus in tractatu malefic.in verſiculo verba contumelioſa.in ſecun-
da charta. verſic. quid ſi aliquo dicto † vel facto. Et 17
ſi cum verbis iniurioſis me offendiſti, & ego gladio
te offendi, de minori pœna erit mihi ſubueniendum. Ita pulchrè & ſingulariter Angelus in dicto
§.imperatores.& ſequitur Auguſt.Arimi.in dicto verbo, verba contumelioſa. verſiculo, & idem Titius ſe
defendendo. Vnde ſuccedit, quòd cùm commiſerit
homicidium maximo dolore commota, nõ debet Lauina ipſa ex huiuſmodi homicidio ad mortem damnari, reſpectu ipſius doloris, concurrente quoque
eius honeſtate ac nobilitate, & vtilitate ipſius Ar-
gentinæ, eius pediſſequæ: † & ſic iuſto dolore com- 18
mota non debet vt homicida puniri: ſed minori
pœna, per textum in dicta l. ſi adulterium.§.imperatores. quem pro ſingulari allegat Angelus in tractatu maleficiorum. in verſiculo & dictus Titius ſe
defendendo.tertia columna.Paulus de Caſtro in præallegato conſilio centeſimononageſimoſecundo, in
cauſa carceratorum. vltima columna. Franciſcus de
Aretin.in conſilio centeſimoſexageſimoquinto.incipiente, ſicut Ioannes Apocalypſi. vltima columna.
gloſſ.in l.nec in ea.§.finali.ff.de adulteriis. Abbas in
capitulo dilecti filij.extrà de reſcriptis.& in capitulo primo.extrà de iureiurando. Ludouicus in l.cùm
mulier. trigeſimatertia columna. verſiculo, aduerte
tamen, quòd etiam offenſa.ff. ſoluto matrimonio,
& hoc per dictum. §. imperatores. cùm difficillimum ſit magnum temperare dolorem. Præterea, licet pro delicto veniat quis pœna capitis plecten-
dus, attamen † ex cauſa iudex poteſt huiuſmodi pœ- 19
nam mitigare. Ita probat textus in l.prima.ff.ad legem corneliam de ſicariis. Et ideò licet dici conſueuerit iudicem non debere eſſe clementiorem lege,
per textum in l.reſpiciendum.ff.de pœnis.& in l.finali.C.ne mancipium Chriſtianum.nihilominus poterit iudex ex cauſa pœnam minuere ſeu augere.Ita voluerunt

luerunt Doctores communiter in l.hodie. ff. de pœ-
nis.& in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his, qui no-
tantur infamia.Bal.in l.& ſi ſeuerior.C.de infamibus.
Bal.& Lud.in l.quod Seruius ff.de condictione ob cau
ſam.iuxta textum in l.iij.C.de epiſcopali audientia.
Modò ſic,quando pro homicidio venit de iure impo-
nenda pœna mortis,& ex aliqua cauſa minoraretur
pœna,eo caſu pœna prædicta non poteſt extendi vt ſit
20 † corporalis,ſeu corporis afflictiua, ſed pecuniaria,
vel alia:dummodo corpus non affligatur. Ita proba-
tur in d.l.ſi adulterium.§.imperatores.& ibi Docto-
res.& probatur in l.ſi quis ingraui.§.ſi tamen maritus.
ff.ad ſyllan.& in l.Gracchus.C.de adulteriis.& in l.
lex iulia.§.finali.ff.ad legem iuliam. repetundarum.
quam pro nota.alleg.Bald.in l.addictos. C.de epiſco-
pa.audientia.& in l.prima.v.colum.C.ne de ſtatu de-
fun.Angel.in tract.maleficiorum. in verſiculo, præ-
ſente Caio & appellāte.verſic.quid autem ſi non ob-
ſtante,el primo. Accedit inſuper,quia licet homicida
quod facit,ſemper expectat:iuxta tex.in l.iij.C.de epi
ſcopali audient.attamen eſt in facultate iudicis ipſum
21 non condemnare, † ſed deportare,ſi vult; & præſer-
tim,quando ex iracundia motus id fecit,etiam ſi eſſet
orta aliter,quàm ex facto offenſi,per tex.in l.lex iulia.
§.finali.ff.ad legem iuliam repetundarum,& voluit
Ludouicus in præallegata l.cùm mulier.xxxij.colum.
ff.ſoluto matrimonio.quam legem pro valde not. al-
legauit Bal.in l.addictos. C.de epiſcopali audientia.
Pau.de Caſt.in d.conſi.cxcij.& pro mirabili refert &
ſequitur Fely.in c.dilecti filij.ix.col.ver.ſecunda decla
catio.extrà de except.& ita etiā dixit Ang.in tract.ma
lefic.ver.præſente Caio & appellante ver. quid autē.
& ſequitur Hippo.Mar.in ſing.ſuo.cxxx.inci.homic.
& in alio ſingulari ſuo 100.incip.occidens. & ſic con-
22 ſiderando,etiam quòd præfata Lauina eſt † de nobili
genere nata:& in pœnis corporalibus mitius punitur
nobilis,quàm popularis per textum in l.nemo. & ibi
per Cyn.C.de ſumma trinitate & fide catholica. & fa-
cit l.hac edictali.§.primo.de pace iur.firman. & tenet
Alber.de Roſate in l.presbyteri.C.de epiſcopis & cle-
ricis.& Luc.de pen.in l.j.C.de conductorib.& procu-
ratoribus.lib.x.& idem Lucas in l. mulieres. C. de di-
gnitatibus.libro xij.ſecunda colum.verſi.vltimò not,
& Paris de Puteo,in tractatu ſyndica.in verſi.iuſtitia,
& eſt textus in propriis terminis in capi.finali.de pœ-
nis.& bene etiam facit textus in l.capitalium.§.v. ne-
narij.ff.de pœnis.& ibi glo.& ſic nobilitas facit alle-
uiari pœnam: vt dicit textus in capi.qui contra.xxiiij.
quæſtione j.& in cap.fina.extrà de pœnis.& probauit
ſe optimam chriſtianam,ſatis piam, & miſericordio-
ſam. Aduertendum cenſeo ad qualitatem pœnæ ſibi
imponendæ,cùm in pœnis habeatur reſpectus ad di-
23 gnitatem perſonarum & cōditionem; †. nam viliores
durius puniuntur:& inde eſt, quòd illud,quod dicitur
quòd quælibet pœna corporalis, eſt maior qualibet
pecuniaria: per l.in ſeruorum. ff.de pœn. Bartolus in
l.prima.§.finali.ff.eodem titu.hoc enim, prout dici-
tur,habet locum in perſonis nobilibus:non autem in
perſonis vilibus.& idem poſt Bart.tenet Salicet. in l.
ſi ſeuerior.ſecunda colum.C.ex quibus cauſis infamia
irroga.& Alexan.in dicta l.prima.in fine.ff.de pœnis.
concurrente quoque honeſtate & bonitate maxime
ipſius nobilis Lauinæ probata:& quòd ex iuris diſpo-
ſitione,quando perſona inquiſita eſt honeſta, & non
aſſueta delinquere,nec probatur aliàs deliquiſſe, niſi
ſemel tantum,poterit eo caſu Iudex † pœnam ordi- 24
nariam minuere,imò & indulgere: vt in l.ſi poſsido-
nium.C.ex quib.cauſis infa.irrog.& in d.l.& ſi ſeue-
rior.& in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his,qui no-
tantur infamia.& in l.in ſeruorum.§.penultimo.& in
l.reſpiciendum.ff.de pœnis. Ita per prædicta iura &
alia voluit in ſpecie Gandinus in additionibus ad An
gelum in tractatu maleficiorum, ſub rubrica, vtrum
pœna poſsit augeri.prima columna.& dicit in ſpecie
Salicetus in l.is,qui cum telo.in vltima columna.cir-
ca medium.C.ad legem corneliam de ſicariis.quòd
de iure communi non omnis occidens decapitatur:
† ſed is demum,qui eſt humilioris vitæ: qui verò eſt
honeſtioris vitæ,deportatur.vt in l.qui cædem.§.fina-
li.ff.ad legem corneliam de ſicariis. & idem conſuluit
Cæpola in conſilio xxxviij.ſecunda columna.& alle-
gat etiam text.in l.prima.& ibi Bartolus.ff.ad legem
corneliam de ſicariis.& facit bene textus in l. prima.
C.de emendatione ſeruorum. vbi dominus percu-
tiens ſeruum,etiam ſi ex percuſsione moriatur, non
punitur,niſi occidendi animo id fecerit.Et ſic ex præ-
miſsis ſum voti prædictam dominam Lauinam eſſe
per ſeptennium in inſulam deportandam: & in eo-
dem voto fuerunt cæteri Magnifici Iudices ipſius ma-
gnæ Curiæ,approbante vniformiter Regio Collate-
rali Conſilio,coram Illuſtriſsimo Prorege aſsiſtente,
& nemine diſcrepante ita executum fuit. Thomas
Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Tho-
maſius Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriuſque
Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus dicitur, etiam qui habet cauſam inimi-*
candi.
2 *Confeſſus homicidium, aſſerendo illud feciſſe ad ſui de-*
fenſionem, poteſt torqueri, vt explicitè deponat.
3 *Offendens aliquem primo loco, cenſetur etiam denuò*
velle offendere.
4 *Robuſtior & fortior, præſumitur aggreſſor.*
5 *Rixoſus præſumitur rixam incæpiſſe, & prouocaſſe.*
6 *Arma deferens præſumitur habere malum animum.*
7 *Vulnus tunc dicitur mortale, quando ſecundum regulas*
medicinæ percuſſus non poteſt euadere mortem, vel cum
magna difficultate.
8 *Vulnus an ſit mortale necne, non poſſunt hoc deponere,*
niſi medici.
9 *Infirmitas dicitur cauſata ex vulnere in eo, qui deceſſit,*
ex quo effectus, id eſt, mors, cauſam oſtendit.
10 *Vulneratus, quòd deceſſerit ex vulnere, probatur ab effe-*
ctu; videlicet, quòd mortuus eſt: & ſic exitus acta
probat.
11 *Vulneratus, ſi adhibuit medicum ignarum, & bibit vi-*
num purum, & alia contra regulam medicinæ fecit dum
vulnus eſſet in capite, facit, vt vulnerans non teneatur
de morte ſecuta.
12 *Vulnus poteſt iudicari mortale & non mortale, ex iudi-*
cio medicorum.
13 *Vulneratus ſi facit ordinatum vitium, facit vt mors ſecu-*
ta ſibi imputetur.
14 *Mortuus ſeu offenſi exculpatio in fauorem alicuius in-*
culpati, contra quem exiſtunt indicia, facit præſumere
iudicem innocentia.
15 *Prohibitio morientis, per quam prohibiti ſunt hæredes*
querulari

querulari contra inquiſitum, facit vt ſit impoſita neceſ-
ſitas heredibus, vt contrauenire non poſſint diſpoſitioni
decedentis.
16 *Iudex licet procedat ex officio in caſu in quo non pote-*
rat, contra aliquem inquiſitum, & inquiſitus ipſe non
opponit ante litis conteſtationem, tamen non impeditur
poſteà opponere, & proceſſum irritare.
17 *Iudex vbi procedit ad querelam, & ad inquiſitionem*
facit proceſſum nullum.
18 *Homicida licet regulariter ſit pœna mortis puniendus,*
tamen poterit Iudex ex cauſa ipſam pœnam mitigare,
& diminuere ab eadem.

VOTVM XXIIII.

REdemptoris gentium ſuffragio iterato, Amen. In cauſa Nicolai Iacobi de Mõtella, cum regio fiſco, ſuper homicidio commiſſo in perſonam presbyteri Troiani, dum negaſſet homicidium prædictum ſe commiſiſſe: ſed ſi commiſſum fuiſſe adpareret, illud ad ſui neceſſariam defenſionem feciſſe. Contingit ergo hæſitari, an concurrente cauſa inimicandi, & remiſsione inſtrumentaria prædicti presbyteri Troiani, producta per eundem Nicolaum Iac. poſsit ad torturam procedi, vt explicitè deponat. Ita extante declaratione inſtrumentali facta per ipſum presbyterum Troianum, in qua fatetur quòd ipſe per prius offenderat eundem Nicolaum Iac. & nunc iterum quærebat eundẽ offendere: & ideò ſibi remiſit: quia ex iuſta cauſa ipſum vulnerauerat. Concurrente quoque, quòd vulnus non fuit mortale: ſed ex mala curatione medici, ac ex malo regimine ipſius defuncti: qua pœna veniat Nico. Iaco-
1 bus ipſe plectendus? † Et circa primum nulli dubium, quòd habens cauſam inimicandi, dicitur inimicus: dixit ſingulariter Bartol. in l. j. ff. de his, quibus vt indig. & idem Bald. referens Iuno. in l. præſcriptione. antepenultima colum. C. ſi contra ius vel vtilitatem publi. & in conſilio ſuo cccxvj. incipien. præſuppoſito ſtatu. j. colum. in iiij. volum. Abbas in c. repellantur. & in c. cùm oporteat. de accuſationibus. Cõcurrente quoque inſtrumento remiſsionis prædicto, ex quo inficiari nullatenus poteſt, quòd delictum ipſum non fuerit commiſſum per eundem Nicolaum Iacobum: & ſic præmiſſis ſic prædictis extantibus, exiſtente eius cõfeſsione, quòd ſi feciſſe probaretur, id fecit ad ſui defenſionem, euitari
2 non poterit, quin ſubiiciatur quæſtionibus † & tormentis. vt explicitè deponat. Ita in ſpecie dixit Bald. in l. vnica. C. de confeſ. x. colum. verſi. ſi tamen Iudex. vbi dixit quòd ſi Iudex vult cautius procedere, ne incidat in opiniones Doctorũ, mediantibus tormentis, cogat reum ſimpliciter confiteri: quia poteſt, ex quo habet plus quàm indicia. Et iſtam deciſionem Baldi refert & ſequitur dominus Ant. de Alex. in additio. ad Barto. in l. j. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtion. quæ incipit: pone reus. vbi ſubdit eſſe not. & quòd aliàs ipſe dubitauit: & idem pro cautela, quòd in huiuſmodi caſu iudex ponat reum ad torturam, tenet Lanfran. de Oriano in repetition. c. quoniam contra. verſic. confeſsiones. prima charta. verſic. iuxta præmiſſa quæro. extrà de probationibus. & per prædicta ductus prædictus Nicolaus Iacobus ad locum torturæ, cõfeſſus fuit explicitè eundem presbyterũ Troianum vulneraſſe, dum eundem Nicolaum Iacobum inſequeretur: & quòd ab eodem per prius aggreſſus fuerat intus quandam domum, in qua captus per ipſum, & denudatus, fuit oleo calido ac feruentiſsimo decoctus. quo quidem etiam probato per teſtes Curiæ reſultat præſumptio qua coniecturatur, quòd præfatus Nicolaus Iacobus ipſum presbyterum Troianum ſecundo loco aggreſſus fuerat: argu. text. in l. ſi cui. ff. de accuſa. † Nam qui 3
primo loco offendit, cenſetur etiã denuo velle offendere: vt patet per regulam, ſemel malus. de regulis iur. lib. vj. & in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & in l. vel vniuerſorum. ff. de pignor. actio. Secundò, cõſidero ex defenſionibus ipſius inquiſiti liquidò conſtare eundem eſſe imparem viribus eidem presbytero Troiano: & ſic ipſum presbyterum Troianum eſſe
fortiorem, ac robuſtiorem † ipſo Nicolao Iacobo: ob 4
quod reſultat ex iuris diſpoſitione, quòd ipſe presbyter Troianus fuit aggreſſor. Ita concludit Flori. poſt Rayne. in l. prima. §. cùm arietes. ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. & tenet Felinus in cap. capitulum. el primo. xvj. colum. extrà de reſcript. & in cap. j. ſecunda columna. extrà de treug. & pace. & conſuluit Barth. Cæpola in conſil. xxviij. & xxix. incip. vno &c. Tertiò, ex meritis eiuſdemmet proceſſus compertum eſt ipſum presbyterum Troianum fuiſſe, dum viueret, ſatis ſcandaloſum, ac rixoſum: & ecõtrà præfatum Nicolaum Iacobum ſatis longè pacificum, & morigeratum: ex quibus reſultat, quòd per prius presbyter Troianus ipſe tãquam rixoſus eundem Nicolaum Ia-
cobum † ad rixam prouocauerit: & ſic quòd per prius 5
ipſe aggreſſor fuerit. Ita dixit Cardina. in clemen. prima. de homicid. in xxiij. quæſtio. vbi concludit, quòd repertis duobus ad inuicẽ rixantibus, & neſcitur quis primò incœperit alium inſultare, præſumẽdum omnino erit contra magis rixoſum, reſpectu ſuæ conſuetudinis per text. in prædicta l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. ita in ſpecie conſuluit Cæpo. in præallegatis duobus ſuis conſiliis: & ante eum idem in terminis reperio tenuiſſe Albericum de Roſate, in l.
vt vim. ff. de iuſtitia & iure. † Quartò, conſtat prædi- 6
ctum presbyterum Troianum, die qua vulneratus extitit, arma, ſcilicet enſem, detuliſſe: ex qua armorum delatione, liquet ex iuris diſpoſitione habuiſſe malum animum, & præcogitaſſe de inſultu ſeu rixa, per gloſſ. nota. in titul. de pace tenen. in §. mercator. gloſſ. in l. licet. C. de pactis. Bald. in l. raptores. C. de epiſcopis & clericis. Innocent. in cap. continentia. extrà de clerj. percuſſo. & ſic quòd ipſe fuerit prouocator: dicto §. cùm arietes. & ibi Floria. Bartol. in l. ſi ex plagis. in §. tabernarius. ad legem aquil. Angelus de Aret. in §. ius autem gentium. inſtitu. de iure naturali gent. & ciuil. Sali. in l. ſecunda. C. ad legem corneliam de ſicariis. Cæpol. in dicto conſilio xxviij. & xxix. & eò magis, cùm arma offenſibilia ſint clericis interdicta, etiam contra hoſtes & prædones: per tex. in cap. ſi. de cleric. percuſſo. & in l. is. qui cum telo. C. ad legem Corneliam de ſicariis. Quintò conſidero, quòd vulnus illatum præfato presbytero Troiano, non fuit mortale:
ex quo tunc dicitur † vulnus mortale in homine, quã- 7
do ſecundũ regulas medicinæ ille percuſſus non poteſt euadere mortẽ, vel cum magna difficultate. iuxta not. in l. ſi ab hoſtibus. §. finali. ff. ſoluto matrimonio. & in l. martius. ff. loca. & voluit in ſpecie Bald. in cap. primo. in fine primæ col. quibus modis feud. amitta. Sed in caſu de quo agitur, depoſuerunt duo magis experti medici: inter quos eſt quidam magiſter Ioan.

magni nominis & famæ in tota illa prouincia: qui
dixit, quòd ille chirurgicus qui curauit vulnus, mira-
biliter errauit, extrahendo per vim vnico contextu
oſſa à capite: & quòd illud vulnus non erat mortale:
& quòd poſt vulnus illatum, & impoſita medela, quæ
vulgariter dicit: *la ſtoppata*, non debuiſſet vulnus di-
ſcooperiri, nec aliter videri ſeu mederi vſq; ad vigin-
tiquatuor horas: ipſe verò tanquam ignarus & ruſti-
cus, ac minus expertus, cum neſciat legere, nec ſcribe-
re, & intra tres horas poſt vulnerationem, & mede-
lam diſcooperuit iterum vulnus. Item & plus, quòd
vulneratus poſt vulnerationum prædictam fecit ma-
ximum motum, & contra regulas medicinæ: quia di-
ſceſsit à terra leonum poſt tres dies à die illati vulne-
ris, & acceſsit ad terram Montellæ. Item, quia ipſe
vulneratus ſemper voluit bibere vinum & purum: &
ſubdit vnus ex teſtibus, ꝙ dum debuiſſet bibere aquã,
bibit vinum purũ: & licet aliqui depoſuerint vulnus
fuiſſe mortale, attamen ſunt idiotæ, & non chirurgici,
nec periti in arte: & ſic eorum dictis nulla eſt adhi-
bẽda ratio: cùm ſuper hoc an vulnus ſit mortale nec-
8 ne, non † poſſunt deponere, niſi medici; vt dixit An-
dræas de Iſernia, in conſtitut. regni, ſi damna clande-
ſtina. & ideò potius ſtari debet dicto medicorum de-
ponentium, vt ſuprà: vt voluit Bartol. in l. prima. §.
primo. de ventre inſpici. & in l. ſi in rixa. ff. de ſicar.
Bald. in l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Cano. in cap.
propoſuiſti. de probat. intantum, quòd ſi periti dixiſ-
ſent vulnus eſſe mortale, & peritiores dicerent con-
trarium: ſtandum erit peritioribus. voluit Bartolus &
Doct. in proœmio digeſtorum. & maximè, dum red-
dunt optimas cauſas ſcientiæ, prout in caſu præſenti:
& illi contrarium aſſerentes, ſunt merè idiotæ, & nul-
lam reddunt rationem: & ſic ſtandũ erit potius teſti-
bus rationem & cauſam reddẽtibus, quàm aliis ipſam
non aſsignantibus. Ita dicit Bald. in l. presbyteri. vlti.
colum. C. de epiſc. & cler. Ludo. in l. prima, in princip.
ff. de oper. noui. nunt. Nec militaret replicare, quòd
dicta infirmitas ſit cauſata ex vulnere prædicto: &
9 ideò † prædictus inquiſitus tenetur de occiſo: quia ef-
fectus, id eſt, mors ſequuta, cauſam oſtendit: vt in l.
prima. C. de ſicar. ita dixit Bald. in proœmio digeſto-
rum. in princ. colum. iiij. & ſentit etiam Bald. in cap.
primo. quibus mod. feud. amit. Angel. Sali. in l. prima.
C. de emenda. ſeruo. & Cæpo. in conſilio xxiij. vbi de-
10 clarat, † quòd aliquẽm eſſe mortuum ex vulnere, pro-
batur ab effectu, videlicet, quòd mortuus eſt: & ſic
exitus acta probat. & ita etiam dicit Bartolus in ſuo
tractatu de percuſſo. nam reſpondetur, quòd præalle-
gata procedunt quò ad effectum irregularitatis con-
trahendæ; quia quò ad hoc, quis facilius ſit homicida,
quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudi-
cio ſeculari: vt colligitur ex notatis in cap. ad audien-
tiam. & in cap. penult. de homi. Ita in propriis termi-
nis tenet Bartho. Vero. in ſuo conſilio xlj. colum. vj.
ſed hic non agitur quò ad effectum irregularitatis: er-
go &c. Verùm cùm ex prænarratis appareat prædictũ
presbyterum Troianum habuiſſe medicum ignarum
& imperitum, & quòd ſemper bibit vinum & purum:
11 vt dicunt teſtes, & contra regulas medicinæ, † dum
eſſet in capite vulneratus: & alia prænarrata fecit: ſe-
quitur, quòd non tenetur de morte ſequuta. Ita dixit
Feli. in cap. presbyterum. prima colum. extrà de ho-
mici. & ibi ſubdit idem eſſe, ſi vulneratus inordinatè
vixit poſt vulnus. & alleg. Bald. idem tenere in l. qui
occidit. ff. ad leg. Aqui. & ibi Floria. & adducit etiam
Baldum in l. ſi non ſimpliciter. iiij colum. C. de ædili.
actio. vbi dixit, quòd vitium medici, vel malitia me-
dicinæ, excuſat vulnerantem: & idem tenet Alber. de
Roſa. in ſecunda parte ſtatu. quæſt. xxxvj. incip. item
quid ſi aliquis. & Cæpol. in conſilio lxij. incip. magni-
fice ac generoſe. & Soci. conſilio clxviij. incip. primo
aſpectu. imò plus dicit Angelus in l. quòd ſi nolit. §. ſi
mancipium. ff. de ædil. edic. quòd ſi ex iudicio medi-
corum poteſt vulnus iudicari ad vitam, † & ad mor- 12
tem, eo caſu ſi adhibetur medicus ignarus, & moritur
vulneratus, non erit imputandum vulneranti. & ideò
Bart. in l. ſi ab hoſtibus. ff. ſolu. mat. innehit aduerſus
adhibentem medicum, qui neſcit vnam literam: &
propterea ſatis pulchrè dixit Baldus in additio. Spec.
ſuper rubrica de homici. † quòd ſi conſtat de inordi- 13
nata vita infirmi, mors ſuperueniens ſibi imputabi-
tur. & faciunt latè dicta Floria. in l. ait lex. §. primo. ff.
ad leg. Aquil. & ideò eſt concludendum, quòd licet
poſsit inferri vulnerãtem dediſſe cauſam morti, non
ex hoc videtur dediſſe mortem, adeò quòd puniri de-
beat de morte. & ideò prædicta regula non debet ita
generaliter & indiſtinctè intelligi: ſed eſt intelligen-
da, quando cauſa de per ſe fuit apta naturaliter ad in-
ferendum damnum: Secus, ſi non de per ſe fuit apta ad
damnum inferendum: ſed ipſe damnum paſſus, pro-
duxit cauſam ad effectum, ſeu ad ipſum damnum, vt
in prænarratis exemplis & doctrinis. Vltimò, mul-
tum liquere videtur per inſtrumentum remiſsionis
in actis productum de innocentia ipſius inquiſiti, in
quo prędictus presbyter Troianus remiſit omnem of-
fenſam, & vulnus ſibi illatum per præfatum inquiſi-
tum, etiam ſi mortem ſequi contingeret, aſſerendo
maximè, quia eundem inquiſitum offenderat: & ite-
ratò nunc quærebat ipſum offendere: & ſic per excul-
pationem ipſius presbyteri Troiani, qui in dicta re-
miſsione eundem Nicolaum Iacobum exculpat, † re- 14
ſultat indicium innocentiæ pro prædicto Nicolao. Ita
dixit Baldus in l. prima. verſic. pone, quòd teſtator. C.
communia de lega. per l. Paulus. de bon. liber. quam
ibi ſequitur Iaſon, & idem conſuluit Alexand. in con-
ſilio xxiiij. in ij. volum. v. colum. & idem Alexand. in
conſilio primo. in iij. volum. & idem Alexand. in l. ſi
quis ingraut. §. ſi quis moriens. ff. ad ſyllan. Cæpo. in
ſuo conſil. ij. in fi. Par. de Put. in tracta. ſyndi. nullam
de prædictis faciens mentionem, in verbo: torturam.
verſic. ſequitur quæſtio quotidiana. v. col. Pet. Gerar.
de petra ſancta, in ſuo ſingulari. xxv. Et quia inſuper
in dicto inſtrumento remiſsionis & exculpationis fa-
ctæ per præfatum presbyterum Troianum, prohiben-
tur expreſsè matres, & frater ipſius presbyteri Troia-
ni, & cæteræ coniunctæ perſonæ querulari, ſeu que-
relas aut denuntias proſequi contra eundẽ Nicolaum
Iacobum: & ſic imponitur neceſsitas prædictis eius
ſucceſſoribus ſeu hæredibus ſuæ prædictæ voluntati,
aut diſpoſitioni † conſentire: & nullatenus contrauo- 15
nire, per id quod voluit Bald. in dicta l. j. circa fin. C.
communia de leg. per quod infertur, quòd noua que-
rela expoſita per eius fratres in audientia prouinciali
principatus, non ſubſiſtit, & facta non tenet: nec pro-
ceſſus inde ſequutus virtute querelæ prædictæ. Tum
etiam, quia ſtante nullitate querelæ prædictæ non po-
tuit ex audientia ipſa ex eius mero officio procedere:
nam

nam licet in homicidio clandeſtino poſsit ex officio
procedi: tamen requiritur legitimus denunciator: &
proceſſus aliter factus, eſt inualidus & nullus: vt patet
in cap. regni. incipien. vt delatas. quod capitulum ir-
ritat proceſſus aliter fabricatos. Corroboratur inſu-
per, quia licet iudex procedens ex officio in caſu, in
quo non poterat contra aliquem inquiſitum, ſeu de-
nunciatum, inquiſitus ipſe nõ opponat ante litis con-
16 teſtationem, tamen † non impeditur poſteà oppone-
re, & proceſſum irritare. Ita voluit Andræas de Iſer.
in præallegata conſtitutione, ſi damna. columna iiij.
Fede. de ſenten. in conſil. ccxx. incip. veritatis amica,
ad quod bene facit tex. cum ibi not. in cap. j. & ij. extrà
de accuſatio. in vj. & quod notat Franc. de Are. in cap.
fraternitatis. poſt medium, extrà de teſtibus. Accedat
inſuper, quia in caſu præſenti fuit proceſſum ad que-
17 relam & inquiſitionem: quo † caſu pari modo proceſ-
ſus eſt nullus. voluit pulchrè Baldus in l. edita. in re-
petitio. Padu. xxij. colum. verſic. decimò quærto. C. de
eden. quem refert & ſequitur Iaſon de May. in l. pri-
ma. vltima colum. in vltimis verbis. C. de ſeruis fugi.
Quibus bene ruminatis, licet homicida regulariter
pœna mortis ſit de iure puniendus, per tex. in l. tertia.
C. de epiſco. audientia. & in l. prima. ff. ad legem cor-
18 neliam de ſicariis. † tamẽ poterit iudex ipſam pœnam
ex cauſa mitigare, & diminuere. Ita probat textus, in
prædicta l. prima. de ſicariis. & ita concludunt com-
muniter Doct. in l. hodie. ff. de pœnis. & in l. quid ergo.
in §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infamia.
Bald. in l. & ſi ſeuior. C. de infamibus. Bald. & Ludo. in
l. quod ſeruius. ff. de condi. ob cauſam. Concurrente
quoque eius bona fama probata, ſum voti ipſum Ni-
colaum Iacobum condemnandum ad pœnam duca-
torum centum, perſoluendam regio fiſco, moderan-
dam tamen per eandem magnam Curiam, quatenus
eidem magnæ Curiæ viſum fuerit: necnon ad exilium
biennale extra Ciuitatem Neapolitanam, & terram
Montellę. & in eandem ſententiam concurrerunt cæ-
teri Magnifici Iudices mei Collegæ: & ita exequutum
fuit.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ
Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes infames licet non ſufficiant ad condemnandum, ſuffi. ſunt tamen ad torquendum.*

2 *Doctor non poteſt torqueri: & an ſit hoc ſimpliciter verum: & an requiratur, quòd ſit certus doctus, vel quòd ſit actu legens, vel actu aduocans.*

3 *Conſuetudo inducens quòd perſona priuilegiata torqueantur, non tenet.*

4 *Doctor licet de iure non poſſit torqueri: tamen de conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, torqueri poteſt. Et quòd talis conſuetudo, quòd poſſit torqueri, nunquam viſa fuit ſeruari.*

5 *Doctor impetitus de crimine falſi, poteſt torqueri.*

6 *Iudex corruptus punitur pœna pecuniaria per conſtitutionem regni, corruptela.*

Sed per ius commune ſoluit triplum fiſco: & cingulo dignitatis priuatur: in criminalibus verò punitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & tenetur etiam crimine falſi: & ſubditur, quòd conſtitutio regni prædicta, & etiam capitulum regni loquuntur vbi ciuiliter agitur & nu. 7.

8 *Iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum, vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non puniuit, vel innocentem punit, capite punietur: vel in inſulam deportabitur.*

9 *Falſans literas principis ad hoc vt capite puniatur, requiritur quòd nedum falſauerit ipſas literas, verùm etiam & ſigillum principis.*

10 *Falſans literas delegati, qui gerit vices Papæ, non debet ita acriter puniri, ac ſi falſaret literas ipſius Papæ.*

11 *Iudex recognoſcens ſuperiorem non poteſt concedere Guidaticum ſeu ſaluum conductum delinquenti ſeu bannito: & hoc, niſi iudex ipſe faceret ex cauſa, & eſſet ille met iudex, qui delinquentem banniuit.*

12 *Notarius faciens falſum inſtrumentum aliàs nullum, non punietur pœna falſi: & pariter in eo, qui ſcienter depoſuit falſum vltra capitula: cuius depoſitio non tenet. & ibi ſubditur, quòd inſtrumentum eſſe dicimus, quod eſt validum: & condemnatum eſſe dicimus, ritè condemnatum iudicem. Et ſic concluditur, quòd talis notarius, & talis teſtis non tenentur pœna falſi, ſed alia extraordinaria.*

13 *Pœna falſi erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem eſt ſublata pœna publicationis: & eſt ſolum deportatio.*

VOTVM XXV.

INdiuiduæ trinitatis auxilio inuocato, A-
men. In cauſa nobilis Donati de Falconi-
bus de ciuitate Licij vtriuſque Iuris Doct.
cum Regio fiſco, ſuper ſubornationibus,
ſeu corruptelis per ipſum receptis, exiſtentem regium
auditorem in prouinciis Calabriæ: & ſignanter ſuper
corruptela Ducatorum ſexaginta, quos recepit à Vin-
centio Siculo foriudicato, vt ipſum dimitteret, ſeu
relaxaret: & aliorũ Ducatorũ octoginta, quos pariter
recepit ab aduerſario eiuſdẽ Vincentij, vt Vincẽtium
ipſum remitteret ad eius iudicem Inſulæ Siciliæ, vt
ipſum foriudicatũ iam iuſtificaret, prout iuſtificauit.
Necnon ſuper falſitate Guidatici, à quo abradi fecit
alterius nomen, & nomen eiuſdem foriudicati appo-
ni, ad hoc vt ſi dimiſſum fortè fuiſſet per eundem au-
ditorem, id iure licito, & tanquam Guidatum per gu-
bernatorem prouincialẽ dimiſiſſe demonſtraret. Du-
bitatum igitur principaliter fuit, an exiſtentibus pro-
bationibus, & ſic teſtibus de viſu ſi condemnari de
directo non poſſet ex cauſa repulſæ contra teſtes, quia
infames, vt prætenditur: an ſaltem poſſet nobilis Do-
natus ipſe, cùm ſit Doctor, quæſtionibus & tormentis
ſubiici. Secundò, ex quo antè quàm fuiſſet deuentum
ad torturam, Donatus ipſe confeſſus exiſtit factum de
plano: quæ pœna veniet ſibi de iure imponẽda. Et cir-
ca primum, eundo per veras iuris concluſiones rectè
procedendo, nulli dubium, quò ad hoc delinquens
torqueatur, non requiri † quòd teſtes examinati con- 1
tra ipſum, ſint omni exceptione maiores: nec etiam
quicquam refert an ſint infames, ſeu aliter inhabiles,
ſecundum glo. in l. fin. C. de his quibus vt indig. Ludo.
plenè in conſil. cccel. incip. quædam mulier. ij. colum.
Bald. in l. cunctos populos, C. de ſumma triuit. & fide
catho. vj. col. Franc. Brun. in tracta. de indi. & tortu.
iij. col. ſed cùm ſit Doctor & nobilis, an habeat in eo
locum tortura? Cyn. & Ang. in l. j. C. de quæſt. legem
ipſam prohibentem milites † torqueri, extendunt ad 2
Doctores: per l. aduocati. C. ad aduoca. diuerſ. iudi. idẽ
tenet Bart. in d. l. omnes iudices. C. de decurion. lib. x.

Veſùm loquitur de aduocatis habentibus dignitatem.
& idem tenet Ludouicus in l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.
matrimo. vt ſi eſſent de primo gradu, prout ſunt ad-
uocati, qui certo ordini adſtricti ſunt, aliàs non ſunt
in dignitate: vt not. Petrucius, in l.prouidendum.de
poſtulan.ſicut Doctores non legentes, non ſunt in di-
gnitate:vt not.Bal.in prima conſtitu.C.Abbas in cap.
quanto.de magi.Petru.in dicta l.prouidendum.ſed de
Doctore ſimpliciter non legente nec aduocato certi
ordinis,non reperitur Doctor,qui dicat ꝙ non poſsit
torqueri.Ita dixit dominus Anto. de Alex. in dicta l.j.
C.de quæſt. & allegat etiam Bart. in l.medicos. C. de
proceſſo.& medi.dicentem, quòd ad hoc vt Doctor
conſequatur iſta priuilegia, & alia multa, debet eſſe
actu legens, vel actu aduocans: licet aliàs indiſtinctè
Cyn.in l.iiij.C.ad legem iuliam maieſtatis.dixerit ꝙ
nec miles nec Doctor poterit torqueri, etiã exiſten-
tibus legitimis indiciis: prout etiam plenè recitat &
ſequitur Iaſon in l.de quibus.vj.char.ff.de legi. in ver.
non tut.in præſenti materia.imò & plus dixit Bartol.
in l.omnes iudices.C.de decurioni.lib.x. per text.ibi-
dem,†quòd conſuetudo inducens, quòd perſonæ pri-
3 uilegiatæ torqueantur, non tenet. ita etiam tenet &
ſequitur Ludo. Bologni. in additio. quas facit ad Gui-
do.de Suza.in tractatu de tormen. in tertia colum.in
princip.reperio tamen, quòd Odofre.in ſuo tracta.de
quæſtio.exordiendo quæſtionem hanc ad partes,con-
cludit quòd licet de iure Doctor non poſsit torqueri,
tamen de conſuetudine,†quę eſt optima legum inter-
4 pres,bene torqueri poteſt.Idem tenet & ſequitur Pau.
de Leaza.in cap.grauis.extrà de depoſit. Ang.in tract.
malefic.in verſic.fama publica.col.xxj.verſic.vj.quæ-
ro.& idem ſequitur Franc. Brun. in prædicto tractatu
de indi.& tortu.vj.chart.verſic.quid autem de Docto-
ribus.vbi ſubdit aliquos Modernos ita tenere, dicen-
tes nunquam vidiſſe talem conſuetudinem obſeruati:
& quòd ita putat ipſe tenendum in iudicando & con-
ſulendo,etiam ſtante dicta conſuetudine, quæ de iure
non valeret:per dictũ Bart.vt ſuprà: nec eſſet ſeruan-
da:prout tenet etiam Ludouicus in ſingul.ccclxxj. in-
cip.milites & Doctores.refert etiã & ſequitur Auguſt.
A rimi.in eodem tractatu maleſic. in verſic.fama pu-
5 blica. verſic.vj. quæro. † Attamen prædicta non ven-
dicabunt ſibi locum, vbi Doctor impeteretur de cri-
mine falſi:per tex.in l.ſi quis decurio.C. de falſi. quia
eo caſu torquebitur. Ita dicit Franc. Brun.ibidem.vbi
pariter dicit de nobili: quia licet aliàs non torquea-
tur de iure:prout dicit Odofre.in prædicto ſuo tract.
de quæſtionibus. hoc tamen ceſſabit in crimine falſi,
per dictã l. ſi quis decurion. Supereſt ergo videre, qua
pœna veniat ex hoc crimine falſi, & ſubornationum
ſeu corruptelæ plectẽdus. Et quò ad crimen corrupte-
læ dico,quòd licet ſit crimen publicum,& cuilibet de
6 populo cópetat accuſatio tamen pro huiuſmodi † cri-
mine non imponitur pœna capitalis, ſed pecuniaria,
per conſtitutionem regni, corruptelæ.& idem tenet
Azo in ſumma inſtitu.de publi.iudi.dum allegat.l.ſe-
cundam.ff.de publi.iudi. Et quòd ſi crimẽ publicum,
declarat glo. in conſti.regni,vſurariorum. verſic.cri-
men publicum.& pœna,quæ imponitur per conſtitu-
tionem regni prædictam,eſt, vt accuſans tantundem
ab officiali recipiat, quantum illi officiali datum, vel
promiſſum fuiſſet: & ſic pœna pecuniaria. Et pariter
virtute capituli regni, vulgaris famæ præloquium.
diſponitur, ꝙ ſi recipit iudex à ſponte ſoluente nulla
concuſsione præcedente, aut violentia, ſi fuerit data
pecunia pro faciendo vel non faciendo negotio, tri-
plum fiſco exoluendum erit: & parti reſtitutio dati
denegabitur,niſi pro redẽptione ſanguinis fuerit: nec
iuri communi datur derogatio. De iure autem com-
muni per authen.nouo iure.C. de pœn. iudi. qui malè
iudi.in ciuilibus,id eſt:dum in cauſa pecuniaria iudex
†corrumpitur,ſoluet triplum fiſco, & cingulo digni- 7
tatis priuabitur:in criminalibus verò imponitur pœ-
na exilij, & publicationis bonorum omnium: & cri-
mine falſi tenetur.l.iij.ad fi.ad legem iuliam repetu-
darum. & poterit puniri ex eodem proceſſu ciuiliter
& criminaliter, per tex.in authen.vt iudi ſine quoquo
ſuffra.§.oportet.quod eſt ſpeciale in iudice, qui delin-
quit in officio: & iudex talis, qui condemnatus eſt de
corruptela, erit infamis: vt dicunt Bar. Ang. & Ioan.
de Imo.in l.j.ff. de public. iudi. Conſtitutio autem re-
gni.& c.loquuntur, quando ciuiliter actũ eſt:genera-
liter tamen, quãdo iudex mundas manus non habue-
rit, per legem iuliam repetun.extraordinariè punitur
exilio,vel durius, prout deliquerit: vt ſi ob hominem
necandum vel non† necandum pecuniam acceperit, 8
vel quem plectere non deberet, punierit: quia tunc
capite punitur: vel in inſulam deportabitur: vt pro-
batur per tex.in l.ij.iij.& iiij. ff. ad legem Iuliam rep.
Ita dixit pulchrè Paris de Puteo, in tracta.ſyndica.in
titu.de officio ſyndi.vj.char. verſi. ſyndicantur etiam
officiales habẽtes officium. in quo caſu videtur fuiſſe
præfatus Donatus:dum ob hominem necandum, vel
non necandum in vtroque caſu pecuniam accepiſſe
fateatur, vt non remitteret in poſſe ſui iudicis compe-
tentis foriudicatum, quem omnino necauiſſet, prout
necauit: & demum ab aduerſario pariter pecuniam
accepit, vt ipſum foriudicatum ad ſuum iudicem tra-
deret, prout tradidit.& idem ſequitur Matth.de Affli.
in conſuetud. regni, apud iuſtitiarios, ſub rubrica,vt
iuſtitiarij & vniuerſi &c.in vltimis verbis. & ibi dicit,
quòd punitur exilio vel extraordinariè: imò pœna
deportationis in inſulam, prout iudici videbitur: vt l.
lex iulia.§.hodie.ff. ad legem iuliam repetun. & etiam
punitur pœna arbitraria arbitrio Regis, per conſtitu-
tionẽ regni, volumus. Quò verò ad crimen falſi, cum
Guidaticum iuſtitiarij prouinciæ, ſeu Gubernatoris
falſauerit, abradendo vnius perſonæ nomen, & illud
nomen illius Foriudicati imponendo, videtur prima
conſideratione dicendum, quòd cùm literas gerentis
vices principis falſauerit, pœna capitis plectendus ve-
niat per conſtitutionem regni, qui literas &c.† Atta- 9
men dico, ꝙ ad hoc, vt pœna capitis locum habeat,
nedum requiritur ꝙ falſauerit literas, verum etiam &
ſigillum principis.dicit pulchrè Andr. de Iſer. in con-
ſtitu.regni, qui literas.& melius idem Andr. in cap.j.
de vaſal. qui contra conſti. Lotha. Multò minus ergo
dicendum eſſet in caſu præmiſſo, in quo literas iuſti-
tiarij prouinciæ falſauit, qui longè inferior eſt à prin-
cipe. Vnde ſuccedit quod pulchrè voluit Abb. in cap.
cùm olim.de reſcriptis.in primo not. vbi ex illo tex.
ſumendo argumentũ optimum, dicit ſe colligere, † ꝙ 10
licet delegatus papæ gerat vices ipſius papæ, non ta-
men debet ita acriter puniri falſans literas delegati,
ſicut ſi falſaſſet literas papæ. Idem ſequitur Felin. in c.
ij.verſic. ſtylus curiæ circa fin.extrà de reſcrip. & Ma-
ria.Soci.in capit.ad falſariorum. extrà de crimi. falſi.

11 †Inſuper eſt aduertendum, quòd iudex recognoſcens ſuperiorem, non poteſt concedere Guidaticum, ſeu ſaluum conductum delinquenti, ſeu bannito: vt dicit Iacob. de Belui. in auth. de manda. princip. in v. quæſt. de bannito. Idem tenet Bald. in l. reos. vj. col. C. de accuſa. niſi iudex id faceret ex cauſa, & eſſet idem et iudex, qui delinquentem banniuit. Ita dixit Bart. in l. ſi, qui reus. ff. de publi. iudi. & ibi. Ioan. de Imol. Bal. in l. ſed ſi hac. §. & ſi pœna. ff. de in ius voc. & ſic quatenus inferior à principe Guidaticum, ſeu prædictũ ſaluum conductum conceſſerit, illud fuit nullum, & non tenuit: per ſuprà allegata, ex defectu poteſtatis ipſius iuſtitiarij, & qui ſaluum conductũ illud minimè concedere poterat. Vnde ſequitur, ꝙ prædictus Donatus falſificauit ſaluum conductum inualidum & nullum:

12 †& ideò ſuccedit, quod in ſimili dicimus de notario, qui fecit falſum inſtrumentũ, & in eo omiſit apponere diem vel locũ, vel aliud, propter quod inſtrumentum non valet: vel aliquis ſcienter depoſuit falſum vitra capitula: & ſic in hoc eius dictum nõ valet, nunquid puniuntur prædicti pœna falſi contenta in ſtatutis: & certè dicendum erit, quòd non: ex quo factũ per eos non valet de iure: quia nil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum. l. j. in fin. ff. quod quiſque iur. l. ea quidem. C. ſi mancipi. ita fuer. alie. ne proſtitua. & in l. impuberem. §. item ſi ei ſeruo. ff. de falſ. quæ eſt aurea lex ad hoc. & quia inſtrumentum dicimus, quod eſt validum, & ritè perfectum: ſicut etiam condemnatum eſſe dicimus, ritè condemnatum. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. ita in ſpecie determinat & concludit etiam per multa alia Alber. de Roſa in ij. parte ſtatutorum. quæſt. cxlvij. incip. item quæro, tres quæſtiones. & ibi allegat Gandi. dicentem, ꝙ eo aſſidente Bononiæ conſulti fuerunt Lamber. de Rampo. & Blandonus de Malnoltis, qui deliberato cõſilio dixerunt tales teſtes debere puniri pœna extraordinaria, ſaltem ſtellionatus. l. iij. in princip. ff. de crimi. ſtellio. verſic. vt generaliter. & l. hodie. ff. de pœnis. dixit tamen tenuiſſe contrarium, dum legeret. ff. de fal. l. ſi quis patris. quòd talis notarius & teſtes deberent puniri de falſo: quia quò ad eos, conſummatum eſt delictum: nec per eos ſtetit. Et quantum ad notarium & teſtes, perfecta eſt falſitas: licet deficiat intrinſeca ſolennitas: & voluntas & propoſitum faciunt maleficium. l. diuus. ff. de ſicariis. & ſubdit ibidem Alberic. ꝙ iſtas quæſtiones diſputauit Richar. Malumb. & Ioan. Andr. in mercuria ſub titulo, de crimi. falſi. etiam in regula, non eſt ſine culpa. de regu. iur. & per Cyn. in l. prima. C. de ſepul. viola. & communiter dicit vidiſſe teneri in quæſtionibus ſuprà dictis, & ſimilibus, quòd teſtes & tabellio non puniantur pœna falſi, ſed alia extraordinaria: vt ſuprà dictum eſt. Vltimò cõſidero, quòd ex iurisdiſpoſitione licet pro crimine falſi veniat deportatio, & publicatio bonorum, per tex. in l. j. §. fi. ff. ad legem corne. de falſ. & in §. item lex cornelia. Inſtit. de public. iudic.

13 †tamen hodie pœna publicationis omnium bonorum ſublata eſt, vbi datur pœna deportationis: vt dicit gl. in l. j. §. fi. ff. de falſis. per tex. in authen. vt nulli iudi. §. fi. Attamen cõcurrente qualitate facti adeò turpiſſima: & quòd ab vtraque parte ita impudenter ſe corrũpi procurauit; & multas alias corruptelas perfecit, & ſubornationes recepit, de quibus conuictus eſt: & ex meritis proceſſus liquidò conſtat, falſitati quoque prædictæ taliter ſe immiſcẽdo is, qui falſitates & corruptelas, vt regius auditor in illis partibus punire debebat: ideò recedendo à ſententia Magnifici votantis de pœna capitali, & mortis naturalis, ſum voti eundem dominum Donatum eſſe condemnãdum ad publicationem omnium ſuorum bonorum, & in perpetuum in inſulam deportandum, eodem prius cingulo doctoralis dignitatis priuato: & huius voti fuit tota magna Curia, dempto cauſæ relatore, qui vt ſuprà votauit, approbante quoque regio Collaterali Conſilio corã Illuſtriſsimo Pio rege tunc adſiſtente: & ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *In teſtibus indefinita non æquipollet vniuerſali.*

2 *Teſtis dictum ſimpliciter deponentis, facit vt dictum eius intelligatur ſecundum articulum, ſuper quo examinatur.*

3 *Inſtrumentum, in quo continetur, quòd Canonici talis eccleſiæ, tale quid fecerunt, non intelligitur de omnibus Canonicis.*

4 *Teſtes dicentes Titium poſſediſſe talem fundum, ſi non deponerent de toto, non probarent concludenter: ex quo in materia probatoria indefinita non æquipollet vniuerſali.*

5 *Teſtes dicentes, quòd illi de tali caſata, quid fecerint, non intelligitur de omnibus de illa caſata: cùm illa verba, illi de illa caſata, poſſint verificari in duobus de ipſa caſata.*

6 *Teſtes ſi ſe referent ad articulum, & in articulo contineretur quòd omnes de illa caſata id fecerint, & ſe retuliſſent ad articulum: tunc indefinita æquipolleret vniuerſali: & intelligeretur de omnibus.*

7 *Priuilegium eccleſiæ Camaldulenſis, in quo Papa concedit monaſterium ſancti ſepulchri cum toto Burgo intelligitur, id eſt, cum tota parte Burgi, quæ ratione rerum aut perſonarum eſt ordinis Camaldulenſis.*

9 *Teſtis non dicitur falſum deponere, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari.*

10 *Teſtis dictum ad hoc vt ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verum vel non eſſe simpliciter.*

11 *Falſum dici non poteſt id, quod habet aliquid veritatis admiſtum.*

12 *Falſum dici non poteſt id, quod habet primordium veritatis. & ſemper facienda eſt interpretatio, vt falſum excludatur.*

13 *Argumentum de toto ad partem, eſt permiſſum.*

14 *Falſitas non eſt, ſi teſtes ſunt contrarij inter vnam partem & aliam, niſi aliter probetur falſitas. Verùm datur materia iudici ad inquirendum in alterutrum. & numero 17.*

16 *Teſtes inſtrumentarij ſi de directo contradicant contentis in teſtamento, nemo poteſt propterea de falſo puniri, nec notarius propter teſtes, nec teſtes propter inſtrumentum.*

VOTVM XXVI.

SAluatoris mũdi ſuffragio inuocato, Amen. Exorta lite inter nonnullos particulares de terra Roccæ Bimontis ex vna, & Magnificum Hectorem Piſcicellum de Neapoli, vtilem dominum Roccæ prædictæ ex altera, ſu-

per eo, quod prætendebant particulares ipſi de domo
turtura, prout prætēdūt eſſe vaſallos monaſterij ſancti
Ioannis,& ſucceſſiuè Trinitatis Cauenſis,& nō ipſius
Magnifici Hectoris, & ſic te in iudicium deducta in
ſuprà ſcripto regio conſilio, dum ibidem per quam-
plures teſtes probaſſent, quòd illi de caſata turturæ,
ſunt vaſalli monaſterij prædicti, & econtrà præfatus
Hector per multos & quàplures teſtes probaſſet eoſ-
dem ab antiquo eſſe ſuos vaſallos:& prætendens teſtes
productos per ipſos particulares depoſuiſſe falſum,
ipſos de falſo accuſauit in magna Curia Vicariæ, cui
fuit reſcriptum per illuſtrē Viceregem de cauſa præ-
dicta ſibi relationem fieri debere in Collaterali con-
ſilio: & ea facta cum voto dixi, ex præmiſsis duobus
minimè falſitatē aliquam impingi poſſe. Conſtat au-
1 tem,† ꝙ indefinita in teſtibus non æquipollet vniuer-
ſali: vt per Innoc.& Doct. & maximè Panor. & plenè
Fely.in c.auditis.de præſcrip. & conſuluit Alexan. in
conſil.cviij.col.pen.incip.in cauſa & lite.ij.volum.&
Philip.Decius in conſil.c. vj.col.& Franc.de Curte,
in conſil.xvij.in iiij.col.in verſic.decimum facio fun-
damentū.in conſilijs feudalibus: nec etiam articulus
ſeu poſitio continere adparet, ꝙ omnes de domo, ſeu
de caſata prædicta ſint vaſalli monaſterij ſancti Ioan-
2 nis,† & ſic quando teſtis ſimpliciter depoſit, dictum
eius intelligitur ſecundū articulum ſeu capitulū,ſuper
quo examinatur, vt pulchrè dicit Bar.in l.Labeo.ver-
ſicu.ſed quæro, quid ſi teſtis.de ſupel. lega.& idem di-
cunt eſſe in probationibus, in quibus pariter ſicut &
in teſtibus indefinita non æquipollet vniuerſali: &
3 ideò ſi in inſtrumēto diceretur† quòd Canonici talis
eccleſiæ quid tale fecerunt, non intelligetur de om-
nibus Canonicis. Ita dicunt Petrus de Anch. & Imol.
in c.quanto.de his, quæ fiunt à præla.ſine conſen. cap.
& ita voluit etiam Alex.in l.reſcriptum. ff. de pactis.
& in conſi.cx.incip.viſis acutiſsimis.col.j. primo vol.
Philip.Decius conſil.cxlvj.vj.colum.& ibi dicit Alex.
in dicto conſil.cx. quòd ſi teſtis depoſuit Titium poſ-
ſediſſe talem fundum,& non diceret de toto, nō con-
cludenter probaret,per illam rationem, quia in ma-
4 teria † probatoria indefinita non æquipollet vniuer-
ſali. Et idem tenet Alexand.in conſil.lxviij.incip.viſo.
ij.vol.& conſi.cviij.in cauſa & lite.eod.vol.& ſic con-
cludendum eſt, quòd illa indefinita non æquipollet
5 vniuerſali, vt intelligatur pro omnibus de illa† caſa-
ta, quia illa verba, illorum de illa caſata, poſſunt veri-
ficari in duobus de ipſa caſata. Ita dixit Oldo. in ſuo
conſil.c.in princip.primi dubij. Alexan. in conſil. vij.
incipien.ſuper hac dubitatione.in fine, primo vol.&
in conſil.cx.incipiente, viſis acutiſsimis.colum.j.eod.
j.volu.& plenè Philip.Decius in conſil. cccxxj.iij.col.
bene fateor quòd ſi in articulo, ſeu cap.contineretur
ꝙ omnes illi de caſata illa ſint vaſalli eccleſiæ ſancti
6 Ioānis,& teſtes ipſi ſe retuliſſent ad articulum,† tunc
indefinita æquipolleret vniuerſali, & intelligeretur
de omnibus.Ita dicit Ludo.Roma.in l.Celſus. de vſu-
cap.Franc.de Are.in l.ſerui electione.de lega.j.& ante
eos Bal.in l.ſi non defendātur. ff. de interro. actio.ſed
in articulo non dicitur, quòd omnes de illa caſata,
ergo &c. Et nihilominus quando ita teſtes dixiſſent,
quòd omnes de dicta caſata ſunt vaſalli ſancti Ioānis,
ad ſaluādum dictos teſtes, conſuluit pulchrè Ludouic.
Roma.in conſilio clxxx.incipien. In Chriſti nomine,
Amen.ſi admittimus totum Burgum,&c.in ij.colum.

† quòd cùm Papa dixerit in priuilegio cōceſſo eccle- 7
ſiæ Camaldulenſi, monaſteriū concedimus ſancti Se-
pulchri cum toto Burgo:intelligitur, id eſt, cum tota
parte Burgi: quæ ratione rerum aut perſonarum eſt
ordinis Camaldulenſis: nec à mente iuris extranea ad-
parere debet præmiſſa interpretatio, cùm & alibi iu-
ris interpretatione vniuerſalis directò reducatur ſo-
lùm ad comprehenſionem particularium, vt patet ex
gloſſ.in l.prima. C.de ſac.ſanc.eccle.& in l.qui certo
loco. ff. de condict. indebi. & præmiſſa interpretatio
maximè † aſſumenda eſt, tanquam abſurditatem nol- 8
lens, quæ ſequeretur, ſi aliter intelligeretur. Ita con-
cludit Ludo. in prædicto conſilio clxxx. & ideò dixit
Imo.in cap. cauſam quæ de reſcrip. † quòd teſtis non 9
dicitur falſum depoſuere, quando eius dictum poteſt
aliqua interpretatione verificari: vt in cap. cùm tu.
de teſtib.& not. Innoc. in capit. cauſam quæ, extrà de
reſcrip. Ita conſuluit Bald. in conſil. ccccxxiij. in iiij.
volum.incipien. præmittendum eſt ad euidentiam.&
pro ſuprà dicto conſilio Ludo. ego etiam vltra ipſum
& præællegata poſt ipſum adduco, quòd dictum teſtis
† ad hoc vt ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verū, vel non 10
eſſe implicitè: dicit glo.in cap. ſi quando. in verſic.ra-
tionabili. & ibi Butr. in recollectis & non in lectura.
extrà de reſcrip.& ſequitur Berta.in repert. in verſic.
teſtium impugnatio.ij.colum.in v.verſic.quod maxi-
mè concedendum eſt, cùm minimè falſum dici poſſet
id, quod† habet aliquid veritatis admiſtū, prout con- 11
ſuluit Paulus de Caſtro in ſuo conſilio cl. & in l. cùm
filius.§. hæres meus.ff.de legatis ſecundo.& voluit etiā
Andræas de Iſer.in conſtit.regni. ſi damna. tertia col.
& ideò dixit Bartol. & Paulus de Caſt. in dicta l. cùm
filius.§.hæres meus.quòd † non dicitur falſum, quod 12
inuatur primordio veritatis:maximè, cum ſemper fa-
cienda ſit interpretatio, vt falſum excludatur. Bald.in
l.iuriſgentium.§.quod ferè.de pactis. & in l. Impera-
tor.ff.de ſtatu homi. Alexand.in conſilio lxx. & lxxiij.
in j.volum.& in conſilio xciij.in v. volum. & Philip.
Decius in cōſil.clxxix.incipien.Lætatus ſum.& ideò
dicit pulchrè tex.in l.quæ de tota.ff.de rei vendi.quòd
legans fundum, cuius ſolùm dimidiam partem habet,
videtur legaſſe illam partem duntaxat, quæ ſua eſt: ar-
guendo de toto ad partē.† Quod permiſſum eſt argu- 13
mentum.dixit Bartolus in l.ſerui electione.§. & cùm
fundus.ff.de leg.j. Nec ſuffragaretur eidem Magnifico
Hectori allegare, quòd teſtes ad ſui inſtantiam pro-
ducti, & longè in maiori numero, deponant illos de
caſata prædicta, omnes eſſe ſuos vaſallos: ob quod te-
ſtes ipſorū particularium numero pauciores viden-
tur falſum depoſuiſſe: nam ex huiuſmodi contrarie-
tate inter teſtes vtriuſque partis, non reſultat ex hoc
falſitas, per id † quòd dixit Baldus in l. duobus reis.§. 14
idem Pomponius. ff. de iureiuran. quòd ſi duo iurant
contraria, quamuis alter debeat eſſe periurus, tamen
propter incertitudinem nemo eorum poteſt de per-
iurio puniri. Idem notat Bald. in l. ſed ſi poſſeſſori. §.
ſed ſi verum. ff. de iureiurando.& in l.præſes.C.de ſen-
tentiis. & ideò dixit dominus Alex. de Imola in præ-
dicto §. idem Pompon. quòd quando teſtes hincinde
inter partes litigantes examinati, ſunt cōtrarij in ſuis
depoſitionibus, † nullus ipſorū poteſt de falſo puniri. 15
& allegat Bald. in locis præællegatis. & idem in pro-
priis terminis conſulendo tenet, & ſequitur idē Alex.
in conſi.clxxix.in ij.volum. & idem ſequitur & tenet
Iaſon

Iaſ.licet prædicto conſi. Alexand. mentionem non faciat, in d.l.duobus reis. §.idem Pompo. & ſubdit ibi
16 bene facere optimũ ſimile, quòd † ſi teſtes inſtrumentarij de directo contradicant contentis in teſtamento, nemo poteſt proptereà de falſo puniri, nec notarius propter teſtes, nec teſtes propter inſtrumentum: prout pulchrè tenet Spec. in tit. de teſte. §.j. verſic. ſed pone, ecce iudex. in tit. de inſtru. editio. §. reſtat. verſi. ſed quid ſi vnus ex teſtibus. Anto. de Butr. & Panormi. in cap. ad audientiam. de præſcriptio. & in c. cùm parati. de appellationibus. Panormita. in cap. cùm cauſam. el primo de teſti. Angel. & Imo. in l.j.§.ſi quis neget. ff. quemadmo. teſtamen. aperian. Roma. in l.j.§.ſi. ff. de verborum obliga. Alex. in conſilio lxxiiij. incip. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ. ij. col. & in conſi. lxxiiij. incipiente, viſo teſtamẽto. lo. penul. col. j. volu. Ex quibus omnibus concluſum fuit per præallegata
17 minimè dici poſſe teſtes productos, ita vt ſuprà deponentes, falſum depoſuiſſe. † Verùm ex eorundem depoſitionibus dari materiam iudici ad inquirendum in alterutrum. Ita concludit Bald. in l. teſtium. v. col. in j. quæſtio. C. de teſti. & dicit hoc fuiſſe de facto Paduæ, eo tunc legente. & idem tenet Franciſ. de Are. in conſilio lxxj. incipien. Diligenter & maturè perſpectis. in v. colum. refert & ſequitur Iaſon de Mayno in prædicto §. idem Pomponius. Et huius voti fui, concurrentibus vna mecum cæteris iudicibus meis conſociis, approbante Collaterali regio Conſilio coram Illuſtriſsimo Prorege, nemine diſcrepante.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex contumacia incumbit onus probandi defectum iuriſdictionis.*
3 *Iuriſdictio nunquam intelligitur prorogata ex contumacia, ſi iudex erat ipſo iure incompetens: ſecus ſi per exceptionem.*
4 *Contumacia clerici coram iudice ſeculari non tenet, nec ex ea poteſt exigi pœna.*
5 *Contumacia eſt delictum.*
Contumaciæ pœnam non poteſt exigere iudex ſecularis à clerico.
6 *Clerici comparitio coram iudice laico, non eſt licita: nec prorogatio poſſibilis.*
7 *Citatus non tenetur comparere, ſi conſtat non eſſe de iuriſdictione citantis.*

VOTVM XXVII.

IN diuiduæ Trinitatis præſidio iterato, Amen. Dum fuiſſet inquiſitus & carceratus in magna Curia Vicariæ clericus Frãciſcus de Anaſtaſio pro pluribus delictis tanquam laicus, & contumax in omnibus reputatus exiſtens, & priuilegium clericatus minimè allegaſſet vſque ad eius carcerationem: demum docto de clericatu prædicto, ac declarato per magnam Curiam ipſum eſſe remittendum ad Curiam Archiepiſcopalem Neapolitanam, fiſci patrono inſiſtente ante realem remiſsionem prædictam eundem clericum compellendum ad ſolutionem pœnæ contumaciarum, vt prætendit incurſarum, cùm de clericatu non excepit, & contumax fuerit effectus: & dum altercatum & hæſitatum fuiſſet ſuper prædictis per tres ex iudicibus meis conſociis, & me reluctante, ac expreſsè contradicente decretum fuit eundem clericum teneri ad ſolutionem pœnæ contumaciarum prædictarum regio fiſco. & hoc per dictum Bartol. in l. non videtur. ff. de iudiciis. † vbi dixit, quòd ſi ex forma cita- 1
tionis adparet, quòd citatus non tenetur comparere, vt quia in ea citatur per iudicem laicum talis clericus, ſeu presbyter, vel ſi citatur talis de Florentia cum citetur apud iudicem Peruſinum de eo quod alibi factum eſt, & tunc ire non tenetur, nec citatio ipſum arctat: & ideò Officiales quando procedunt contra aliquem clericum licet malè faciant, omittunt ponere in citatione, vel proceſſu aliquam demonſtrationem, ex qua demonſtretur clericus: vt ſic propter dubium teneatur ire ad allegandum priuilegium ſui fori: tu potes dicere, quòd ſi eſt dubium reſpectu iudicis, vel actoris, ſi tamen veritas eſt in ſe, quòd præſens iudicium ſuſcipere non compellitur, non videtur latitare. vt ibi: & in l. vir bonus. iudi. ſol. quæ hoc expreſsè probat: & ſic nõ poteſt perueniri ad ſecundum decretum: nec ad aliud, quod paret plenum præiudicium: bene tamen poterit mulctari, vel ad primum decretum perueniri: vt in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudiciis. & in l. ij. ff. ſi quis in ius vo. non ierit. Ego verò
dixi contrarium eſſe verius: † nam ex contumacia 2
nunquam videtur iuriſdictio prorogata: verum tamẽ eſt, quòd ex contumacia incumbit onus probandi defectum iuriſdictionis declinanti forum, ſecundùm Baldum in l. licet. C. de procura. Ange. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. Innocen. in cap. fina. de dilatio. Bald. in l. geſta. de re iudicata. Bald. in l. ſi quis ex conſenſu. tertia colum. C. de epiſcopali audientia. quod maximè procedit, & dicit Bald. eſſe ve-
rum, † quòd ex contumacia nunquam videtur proro- 3
gata iuriſdictio, ſi iudex erat ipſo iure incompetens: ſecus, ſi per exceptionem. idem tenet Innocen. in cap. præterea. de dilatio. Angel. in l. ſecunda. §. fin. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. Sed quid opus eſt verbis? dico, quòd in caſu propoſito, in quo prædictus Franciſcus citatus non comparuit in magna curia, & ideò fuit contumax, contumacia ipſa non valuit: & ſic
non poterat, nec poteſt exigi † pœna ex ea, per ipſam 4
magnam Curiam tanquam iudicem laicum, coram quo fuit contumax. Ita in propriis terminis voluerũt Ioannes Andræas Antonius de Butr. & Abbas Panormitanus, in cap. ſi diligenti. in penultima columna,
extrà de foro competen. † ex quo contumacia eſt de- 5
lictum: vt dicit gloſſ. in l. ſi filius. ff. de interroga. actio. ideò iudex ſecularis non poterit pœnam contumaciæ infligere contra clericum. cap. primo. extrà de clericis coniugatis. in ſexto. idem refert & ſequitur Iacobinus de ſancto Georgio in dicta l. non videtur. ff. de iudiciis. Baldus in l. generaliter. la ſecunda. C. de epiſcopis & clericis. & in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudiciis. Et idem in propriis terminis conſuluit in ſpecie Bart. in ſuo conſilio ccxxv. incipien. clericus ſub nomine. & Philippus Decius in conſilio ccxlj. incipien. ſcripſi aliàs. & idem in propriis terminis quæſtionis noſtræ tenuit magnus Doctor, dominus Ægidius de Mandalbertis in ſuis diſputationibus, in diſputatione incipiente: quæſtio talis eſt. & eſt inter diſputationes Pauli de Leaza. Et ad Bartolum vbi ſuprà reſpondetur,
quòd clerici coram † ſeculari non eſt licita compa- 6

ritio, nec poſsib illis protogatio, per cap.ſi diligenti. de foro competenti. & omnia iura deteſtantur, quòd laicus modo aliquo animaduertat in clericum. cap.
7 nullus iudicum. xj. quæſtione prima. † & ideò cùm conſtiterit citatum non eſſe de iuriſdictione citantis, non tenebatur comparere: vt notat Innocentius in cap.ſi.extrà de appellatio.& tenet Henricus Bouerius in ſingularibus ſuis in ſingulari xxviij.in verb.citatio & peremptorium.incipiente, citatus. & idem reperi nouiſsimè fuiſſe deciſum per Guidonem Papæ præſidentem Parlamenti Grationopolitani, in ſua deciſione cccc l.ſub rubrica, an mulctæ declaratæ contra clericum antequam ſe allegaret clericum. Ex quibus concludo contumaciam non ſubſiſtere: & collegæ mei vereor, quòd grauiter errauerint. Demum functo officio, fuit habitus recurſus ad ſacrum Regium Conſilium, per quod fuit remiſſa cauſa nouis iudicibus ſucceſſoribus: inter quos longa facta diſcuſsione, fuit tandem votatum contumaciam non tenuiſſe: & pignora depoſita per ipſum clericum, & aurea in poſſe perceptoris, aliàs actualiter non fuiſſet remiſſus ad iudicem ſuum eccleſiaſticum, fuerunt eidem clerico reſtituta mandato ipſius magnæ Curiæ.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 Magna Curia Vicaria virtute cõſtitutionis regni mandat Officialibus in regno, vt intra duos menſes cauſam expediant: alias ipſam aduocant ad magnam curiam. Et nedum hoc ſit Officialibus Regis, verum etiam Officialibus Baronis.nu.1.

3 Princeps concedens iuriſdictionem alicui Baroni in vaſſallos, non videtur à ſe eximere iuriſdictionem, quin poſſit & ipſe quoque princeps cognoſcere, ſi vult.

4 Princeps concedendo iuriſdictionem ſeu delegando cauſam alteri ſpecialiter committendo, non videtur ipſam abdicaſſe ab alio ordinario ſuperiore: & multo fortius à ſemetipſo cognitionem, ſed ipſam accumulaſſe.

5 Principi ſeu domino ſemper remanet maior poteſtas & iuriſdictio, quàm in alium transferat.

6 Iuriſdictio regulariter videtur conceſſa accumulatiuè per principem: & per conceſſionem alteri factam, non videtur ſublata ſeu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat: ſed vt vtrique competat.

7 Imperator concurrit in iuriſdictione cum quocunque ſuo ſubdito.

8 Princeps ſi ſe de cauſa intromittat, eandem ad ſe, vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipſe principe inconſulto poteſt ſe in ea intromittere, quaſi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iuriſdictione.

9 Princeps poteſt ad ſui libitum iuriſdictionalia reuocare: & tollere quando vult.

10 Princeps concedens alicui iuriſdictionem ad vitam, non ex hoc videtur abdicaſſe à ſe poteſtatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi.

11 Princeps poteſt ſupprimere iuriſdictionem nedum ſingularium perſonarum, ſed etiam ciuitatum.

12 Iuriſdictiones fluunt à Rege, & refluunt ad Regem.

13 Princeps ſi in præmium bonorum ſeruitiorum conceſſit priuilegium iuriſdictionis alicui, non ita reuocare poſſet ſine cauſa.

14 Princeps ſi conceſſit aliqua in præiudicium ſuæ dignitatis, ſeu authoritatis ſupremæ, poteſt reuocare: & non tenetur obſeruare. Et ſubdis hoc verum, etiam ſi non eſſet enorme priuilegium.num.15.

16 Cardinales ſi ante creationem Papæ aliquid ſtatuunt, & promittunt: quilibet ipſorum, ſi fuerit electus. illud obſeruare, ſi talis promiſſio cederet in præiudicium dignitatis ſeu authoritatis ſuæ, non tenebitur ad ipſius obſeruantiam.

17 Princeps tempore ſuæ creationis, ſi promittat aliquid ſibi præiudiciale, non tenetur ſeruare.

18 Principis donatio facta alicui tempore guerræ, vel in principio ſuæ acquiſitionis regni, non valet.

19 Princeps ſucceſſor poteſt indiſtinctè priuilegium gratiæ Regis ſui prædeceſſoris facta alicui remittere.

20 Princeps ſi confirmat tale priuilegium, erit gratia: & ſi denegetur confirmatio, erit iniuria.

21 Iuriſdictio ordinaria poterit reuocari per principem concedentem ad libitum.

22 Princeps ſemper poteſt cauſam inferioris ad ſe aduocare.

23 Principis atteſtationi ſtandum eſt.

24 Princeps nõ poteſt reuocare priuilegium, quod tranſiuit in vim contractus.

25 Deus non ſubiecit contractus ſub poteſtate Principis.

26 Princeps ſucceſſor poteſt reuocare iuriſdictiones amplas conceſſas per prædeceſſorem in præiudicium ſuæ iuriſdictionis regni: vt ſunt iuriſdictiones ſecundarum cauſarum conceſſæ Baronibus: quia Rex non habet ibi niſi iuriſdictionem in habitu.

28 Dominus abutens iuriſdictione ſibi conceſſa per principem, poteſt de facili priuari iuriſdictione prædicta.

VOTVM XXVIII.

MAximi opificio ſuffragio iterato, Amen. Dum ad querelam cuiuſdam pauperis interfecti per quendam homicidam de terra ſancti Seuerini reſcriptum fuiſſet per Illuſtriſsimum dominum Proregem magnæ Curiæ Vicariæ, vt ſuper denegata, & retardata iuſtitia allegata, debitè prouidere debuiſſet de iuſtitia: & ſucceſsiuè per eandem magnam Curiam fuiſſet comminatum Officiali dictæ terræ, quæ eſt illuſtris Principis Salerni, vt intra certum terminum expreſſum cauſam ipſam expedire debuiſſet iuſtitia mediante: aliàs per viam retardatæ & denegatæ iuſtitiæ eſſet ad eãdem magnam Curiã aduocata: prout iam fuit elapſo termino comminato prædicto Illuſtri Principe reclamante ad ſacrum Regium Conſilium propter clauſulas in ſuis priuilegiis contentas: maximè in priuilegio ſereniſſimi quondam Regis Ferdinandi primi, quòd non poſsit committari, nec per viam retardatæ aut denegatæ iuſtitiæ cauſas ab eius officialibus aduocari. Hæſitatum igitur fuit in eodem ſacro Regio conſilio, an potuerit cauſa ipſa committi eidem magnæ curiæ per Illuſtriſſ. Proregem obſtantibus priuilegiis ipſius Illuſtriſ. principis: & an obſtantibus clauſulis priuilegij prædicti potuerit cauſa ipſa ab eodem aduocari. Ego dixi, quòd abſque dubio proceſsit ipſius cauſæ cognitio ſuper retardata ſeu denegata iuſtitia, commiſſa eidem magnę Curię iudici regio, & vniuerſali in toto regno: & qui tanquam vicarius & vices principis gerens, procedit in toto regno ſuper adminiſtratione iuſtitiæ: maximè, vbi prætenditur in iuſtitia retardata, ſeu denegata, reſcribit officiali retardanti vel deneganti, vt prætenditur: vt infra duos menſes † cauſam 1

expe

experiar:vt in conſtitutio. regni, ſtatuimus.ſub rubri
ca de offici.magi.iuſtitia.& in conſtitutione, iuſtitia-
rij nomen & norman.dicitur,quòd ſi cauſa commiſſa
per ſuperiorem,vt ſuprà,intra duos menſes non expe-
ditur,quòd eo caſu dicitur iuſtitia retardata,& aduo-
catur ad ſuperiorem:& idem erit in Barone, cui Prin
ceps reſcripſit, vt faceret alicui iuſtitiam, ſi cauſam
2 ipſam nõ expedierit:†niſi cauſæ neceſsitas requireret
longiorẽ terminum:quod cõſtare debet,vt ibi. Ita di-
xit Paris de Put.in tracta.ſyndica.in tit.de officio ſyn-
di.viij.char.verſ.qualiter autem probabitur iuſtitiam
denegatam.in fi.dicti verſicu.Nam ex huiuſmodi pri-
uilegij tenore non videtur Princeps ipſe concedens
3 †ſe excluſiſſe, ſeu à ſe iuriſdictionem abdicaſſe ſupre-
mam, quin & ipſe quoque cognoſcere non poſſet, ſeu
potuiſſet interdum,de quibuſlibet vaſallis ſeu ſubditis
in regno,quando vult.Text.eſt ſingu.& peregrinus in
proprijs terminis,in cap.dudum.de præben.in ſexto.
4 †& pro hoc bene facit, quia Princeps concedendo
iuriſdictionem ſeu cauſam alteri ſpecialiter commit-
tendo,non videtur abdicaſſe ipſam ab alio ordinario
ſuperiore:& multò fortius à ſemetipſo cognitionem,
ſed accumulaſſe:vt eſt caſus not.in ſimili in c.per hoc.
de hære. in vj.& in l.j. C.de offic.præfec.vrb.& ibi lo-
quitur text.de officio præfecti vrbis, cui non videtur
derogatum,ſi officiũ certi generis cauſarum alij com
mittatur.& idem conſuluit Per.de Anch.conſi.clxiij.
in iiij.col.in prima parte.& dixit idem Per.de Ancha.
in conſi.xxviij.incip.rationes inductæ.per prætallega-
5 tum text.in c.dudum.de præben.in vj. † quod ſemper
remanet domino & maior iuriſdictio,& poteſtas,quã
transferat in alium: & pro hoc benefacit, quia regu-
6 lariter iuriſdictio videtur†conceſſa accumulatiuè, &
non priuatè : & per conceſsionem alteri factam non
videtur ſublata ſeu adẽpta ab illo, qui per prius illam
habuerat:ſed vt vtrique competat:vt per optima iura
comprobat Felin.poſt alios in c.paſtoralis.de offi.or-
dinar.quod tantò magis procedit in Imperatore, qui
concurrit in iuriſdictione cum quocunque ſuo ſub-
dito:vt dicit Bal.in c.j.in tit.quis dica.dux vel march.
circa principium.& in c.j.in princ.qui feud.dare poſ.
vbi etiam loquitur de Papa. Hinc eſt, quòd licet in
priuilegio prædicto contineatur,quòd non poſſit cõ-
minari : non tamen dicit Princeps, quòd huiuſmodi
comminatio fieri non poſſit à ſe,ſeu ſuas vices geren-
te,licet ab alio ordinario:quia perſona ipſius loquen-
tis excepta intelligitur.vulg.l.inquiſitio. C.de ſolut.
& ipſe Imperator non poteſt dici Iudex ordinarius,
vel delegatus, cùm ab ipſo ordinariæ & delegatæ iu-
riſdictiones deriuare ac emanare adparẽt:& ipſe creet
ac faciat iudices ordinarios & delegatos.l.j.ff.ad legẽ
Iuliam de ambi.l.j.§.cum vrbem.ff.de offi.præfec.vrb.
& no.in l.more.ff.de iuriſdictione omnium iudicum.
& in cap. cum ab eccleſiarum.de officio delegati. &
8 ideò ſuccedit, quòd † ſi princeps ſe de cauſa intro-
mittat, eandem ad ſe, vel eius delegatum trahendo,
nemo amplius ipſo Principe inconſulto poteſt ſe in
ea intromittere : quaſi huiuſmodi cauſa fuerit exem-
pta ab ordinaria iuriſdictione : vt patet in cap.vt no-
ſtrum.de appellatio.& in cap.ſignificaſti.de offic.de-
lega.& in dicto cap.paſtoralis.& facit l.iudicium ſol-
uitur. ff.de iudic.quod maximè concedendum eſt in
iſtis iuriſdictionalibus, quæ Princeps ipſe poteſt pro
9 ſuo libito†reuocare:vt dixit Bald. in l.reſcripta.C.de
preci.Imperato.offer.Andræas de Iſer.in conſtitutio.
ea,quæ.ſecunda colum.ſub rubrica, quòd nullus præ-
latus; comes, vel baro. & idem Andræas in conſtitut.
priuilegia. in fine primi libri. in tit.de caſſa. priuileg.
& ibi ſubdit, quòd tollit quando vult : & ideò ſi con-
cederet alicui iuriſdictionem ad vitam, non ex hoc
videtur abdicaſſe a ſe poteſtatem ad libitum reuocan-
di, & alteri concedendi. not.Angel.in l.prima. ff.de
offic.eius.& dixit ſatis pulchrè Bald.in l.j.C.vnde lib.
quòd poteſt princeps ſupprimere iuriſdictionem †ne- 11
dum ſingularium perſonarum, ſed etiam ciuitatum.
& idem ante eum tenet Innocentius in cap.quæ in ec-
cleſiarum.de conſtitu. Cardin. in cap. perpendimus.
extrà de ſenten. excom. Abb.in cap.nouit. de iudic.&
hoc,quia iuriſdictiones†fluunt à Rege,& refluunt ad
Regem.Bald.& Docto.in cap.j.§.ad hæc. de pa.iu.fir. 12
& fluunt,id eſt,per confirmationes, conceſsiones, &
commiſsiones, vt dicunt præfati docto. Bene tamen
verum eſt quòd ſi Princeps in præmium bonorum
†ſeruitiorum cõceſsiſſet huiuſmodi priuilegium,non 13
ita reuocare poſſet ſine cauſa. Ita pulchrè & ſatis ma-
giſtraliter Andræas de Iſer. in præallegata conſtitu,
ea,quæ ſub rub.quòd nullus prælatus,comes.& tamen
in caſu illo non reuocat, licet de cauſa cognoſcati
ſed cauſa reuocationis eſſet in caſu, de quo agitur, &
potiſsima in principe, dum concedendo, quòd non
poſſit à principe Salerni, ſeu eius officialibus cauſæ
aduocari per remedium retardatæ ſeu denegatæ iu-
ſtitiæ:nec etiam comminari,vt iuſtitiam faciant:hoc
enim longè ſatis præiudiciale eſt authoritati & di-
gnitati ſupremæ ipſius principis : & ex iuris diſpoſi-
tione†Princeps ſi aliquid conceſsiſſe adparet in præ- 14
iudicium ſuæ authoritatis, & dignitatis, ad volunta-
tem reuocabit:nec ad eius obſeruantiam tenetur, ſeu
obligabitur. voluit Andræas de Iſernia, in cap.impe-
rialem.de prohibita feud.aliena.per Federicum.verſi.
circa hoc videtur. imò etiam minimè teneretur illud
ſeruare in præiudicium ſuæ authoritatis. Ita dixit do-
minus Abbas in cap.ſicut. el ſecundo. per textum ibi
extrà de iureiurando. & ſubdit, quòd ſi Cardinales
†ante creationem Papæ aliquid ſtatuunt, & promit- 16
tunt quilibet ipſorum ſi fuerit electus, illud obſerua-
re,ſi talis promiſsio cederet in præiudicium dignita-
tis, ſeu authoritatis ſuæ, non tenebitur ad ipſius ob-
ſeruantiam.& idem not.conſuluit Calderinus in con-
ſilio tertio. in titulo de iureiurando. & facit textus in
cap.cùm veniſſent.in verſic.ipſe non timens.extrà de
inſtitutionibus.& idem ſequitur Felin.in cap.primo.
quarta columna. extrà de probationibus. vbi ſubdit
formaliter hoc eſſe bene not. ad infringendum pro-
miſsiones factas per Principes in principio eorum
creationis:† quia ſi ſunt præiudiciales, non tenentur 17
illas ſeruare : & ita dicit aliàs diffusè conſuluiſſe. Et
idem etiam in particulari tenuit dominus Ioannes
Lupi in rubrica, extra de donationibus inter virum
& vxorem. charta xliij. vbi formaliter dicit, quòd
donatio per Regem facta tempore guerræ, vel in
principio †acquiſitionis ſtatus & regni, non valet: 18
& eundem etiam refert & ſequitur Ioannes Neuizan.
in ſua ſylua nuptiali, in vltima charta.penultima co-
lumna, vbi enumerat caſus in quibus non eſt paren-
dum principi reſcribenti : ſed expectari debet ſecun-
da iuſsio: & tanto magis, quia non ſumus in ipſo Re-
ge, qui conceſsit : ſed in ſucceſſore, qui indiſtinctè
poteſt

19 poteſt tale priuilegium gratiæ factum † per ſuum præ
deceſſorem remittere. per textum in cap. ſi is, cui. de
præbendis in ſexto. ita dixit Cynus & Albericus de
Roſate in l. digna vox. tertia columna. C. de legibus.
& idem voluit Baldus in titulo, de pace conſtantiæ.
in verſic. amplius. & melius Franciſcus de Aretio in
cap. nouit. de iudiciis. per textum in cap. ſuggeſtum.
de decimis. & idem firmat ibi Felinus in ſeptima &
octaua columna. licet Baldus in ſuo conſilio cclxxvj.
in tertio volumine dixerit, quòd de iſta quæſtio. nun-
quam fuit facta pax inter ſapientes. & alibi idem Bal-
dus in conſilio, xcvj. in eodem tertio volumine, dicit,
20 quòd ſi confirmetur tale priuilegium, erit gratia: † &
ſi denegetur confirmatio, erit iniuria: & ſic reſidebit
in pectore ſucceſſoris. Et pro hoc bene facit, quia iu-
riſdictio ordinaria poteſt reuocari per principem
21 † concedentem ad libitum. vt in l. meminiſſe. ff. de of-
ficio proconſu. & lega. & ideo Imperator Federicus
fecit reuocationem priuilegiorum, quæ conceſſerat
certis ciuitatibus regni, vt homines ipſarum non po-
tuiſſent citari per iuſticiarios: & ſi citarentur, non
tenerentur comparere: vt dicit conſtitutio, priuile-
gia. in rubrica. ideo dicit Bartolus in l. non ambigi-
tur. ff. de legibus. poſt Guilelmum de Cunabi, quòd
populus Romanus qui conceſsit iuriſdictionem Im-
peratori, poſſet illam reuocare: per l. ij. §. exactis. ff. de
22 origine iuris. Nam ſemper Princeps poteſt † cauſam
inferioris ad ſe aduocare. cap. vt noſtrum de appella-
tionibus. & iſte eſt vnus de modis, per quem iuriſdi-
ctio finitur. vt dicit Hoſtienſis in ſumma de officio
ordi. verſic. & qualiter finiatur. bene verum eſt, quòd
dici poſſet, quòd iuriſdictio & merum imperium
prædictum fuerunt conceſſa ipſi principi, & ſuis præ-
deceſſoribus propter benemerita & ſeruitia: vt liquet
ex tenore priuilegij ipſius Principis: cuius atteſtatio-
23 ni ſtandum eſt: † vt in cap. porro, de priuilegiis. & in
clementina prima. de probationibus. ita dixit Lucas
de Penna in l. ſecunda. C. de mancipiis & colonis pa-
trimonialibus. libro xj. Nam eo caſu non poteſt tale
priuilegium reuocari per Regem: vt dicit Andræas
de Iſernia in conſtitutione regni, ea quæ ad decus &c.
quia ſicut datum per Regem, non poteſt reuocari ſine
cauſa: vt in l. prima, & ſecunda. C. ne fiſc. rem, quam
vendic. euincat. libro decimo. ita non poteſt merum
imperium, quod conceſsit reuocare; quia iura incor-
poralia quaſi traduntur: vt in l. ſeruus. §. incorporales,
ff. de acquirend. rerum dominium. & benefacit, quòd
quando priuilegium tranſit in vim contractus, non
24 poteſt per principem † reuocari ſine cauſa, per textũ
in l. fundi. C. de fundis patrimonialibus. libro xj. &
in cap. primo, de feudo ſine culpa non amittendo. &
plus dixit Bal. in l. prima. C. de conſtitutionibus prin
cipum: quòd conceſſa per principem inter contra-
ctus, non poſſunt nec per eundem principem, nec per
eius ſucceſſorem reuocari. Ita dixit Petrus de Ancha-
rano, in cap. quoniam. de conceſsione præbend. in
ſexto: Alexander in conſilio cxcij. iij. colum. in ſecun
do volum: nam cùm princeps contrahit, tenetur ad
ipſius contractus obſeruantiam, niſi ex iuſta cauſa: vt
conſuluit Alexander in conſilio primo. ſexta colum.
25 in ſecundo volum. Ex quo Deus non ſubiecit † con-
tractus ſub poteſtate principis. dixit Baldus in cap.
primo. de natura feud. vnde non poterit reuocare,
niſi ex cauſa: vt quando ſibi non adimpletur, quod

adimpleri debet ſecundum Baldum in l. penult. C. de
dona. inter vir. & vxo. & Baldus in additio. Specu. in
tit. de ſenten. colum. xxiij. verſi. ſententia quoque. Pet.
de Ancha. in reperi. c. canonum ſtatuta. quæſt. xiiij. in
ij. col. extrà de conſti. Fulg. in conſil. ccxv. incip. nec
arguendi ſumus. in ij. volum. & in conſil. j. ij. colum. j.
volum. Roman. in l. ſi verò. §. de viro. xxiiij. fallen. ff.
ſolu. matri. & in conſil. lxvij. & cclv. & ccl. & dicitur
ſatis poſſe reuocare cum cauſa, dum adparet à ſe abdi-
caſſe ius ſuperioritatis per tales clauſulas: quo caſu
non poteſt ſe expropriare omni iuriſdictione & ſu-
perioritate. Ita concludit Baldus in prælud. feud. iiij.
colum. in fin. & ſequitur Marti. Laud. in cap. j. in fin. v.
col. qui feu. dare poſſ. Car. in prælud. circa med. x. col.
& Iaſ. ibidem, xxv. col. & Alex. in l. filio, quem pater.
ff. de liber. & poſthu. Imo. in rubrica, ff. de verb. oblig.
& in conſil. cclxxuiij. Bald. in conſi. ccciij. poſt princi-
pium. in iij. vol. Hinc dixit Affli. noſter Neapo. in præ
lud. conſtitu. regni quas facit ante proœmi. & propriè
in xxiiij. q. in ij. col. quòd quidam magnus aduocatus
fiſci tempore Gallorum, ꝙ ex quo tempore Regis Al-
phonſi primi fuit cõceſſum merũ & miſtum imperiũ
Baronibus priuatiuè ad magnã curiam vicariæ, quod
eſt ius regale ipſius regis: vt in c. j. quæ ſint rega. & con-
ſtitu. regni, ea quæ ad decus. propter quod ita conceſ-
ſum, Barones ſunt ſicut Reges in terris ſuis, maximè
illi, qui habent etiam ſecundas cauſas: & Rex ibi non
habet niſi iuriſdictioné in habitu: & faciunt quicquid
volunt: & ideo quia ex poſtfacto incipit lædere coro-
nam, † & regnum, & ſtatutũ publicum, ꝙ ſucceſſor in 26
regno poſſet reuocare: prout tenet Fran. de Are. in c.
nouit. de iudi. per text. in c. ſuggeſtũ. de deci. & firmat
Feli. in d. c. nouit. in vij. & viij. col. & in c. j. de probat.
ita dicit Affli. vbi ſuprà. & hæc maximè concedenda
ſunt procedere in hoc regno, in quo ſolus Rex eſt do-
minus perſonarum † in regno ipſo degentium. vt dicit 27
tex. in c. regni, ad regale faſtigium. & in c. finis præce-
pti, charitas. & in conſtit. regni, quia frequenter ſub
rubrica de homi. non tenendis ratione terræ &c. vnde
maximum præiudicium inferretur principi & eius di
gnitati, ac prærogatiuæ, ſi de iuſtitia retardata aut de-
negata ſubditis, quorum ipſe eſt principalis dominus
etiam perſonarum, non poſſet ſe intromittere, cogno
ſcere, & prouidere circa bonam adminiſtrationem
iuſtitiæ: ex quo præſupponendum eſt de neceſsitate,
quod iuriſdictio fuerit conceſſa per ipſum ſupremum
principem præfato quondam Illuſt. Roberto & ſuc-
ceſſoribus, vt bene ipſa ac canonicè vtantur in vaſal-
los, nec abuterentur: cùm eo in caſu dominus abutens
† iuriſdictione ſibi conceſſa poſſet ea de facili priuari. 28
dixit Bal. in c. j. qualiter domi. proprieta. feu. priue. &
plenè Iacob. de Sancto Georgio in tractatu de homa-
giis. per ſex colũnas. Ex quibus omnibus & eorum ſin-
gulis concludo minimè refrænandam ſupremi prin-
cipis poteſtatem, ac authoritatem: ſed iure licito po-
tuiſſe ac poſſe cognoſcere, & cõminari ob iuſtitiam
retardatam, aut denegatam regnicolis, ſeu quibuſcun-
que in regno iſto degentibus, non obſtante priuilegio
prædicto. Quod quidem debet cum grano ſalis intel-
ligi & practicari, claue diſcretionis non errante, &
quia res cepit exitum per alia media, & pars offenſa
concordata, non fuit aliter deciſa.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ
Vicariæ.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Cuſtos carceris etiam pro leuiſſima culpa tenetur criminaliter.*

2 *Carcerarius tenetur de negligentia: & debet ſtare per annum in carceribus: & bona eius publicantur: & hoc de iure conſtitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam. & nu. 3.*

4 *Negligentia magna, culpa eſt: & magna culpa, dolus eſt.*

Carcerarius tenetur prævidere locum carceris, & principaliter ianuam, & ſingula neceſſaria prævidenda.

5 *Carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delicto in compedibus & cippis.*

6 *Cuſtos carceris, tenetur de lata culpa, ſicut alius de dolo & capitaliter: & ita punitur.*

7 *Carcerarius adhibens in cuſtodia omnem ſuam diligentiam neceſſariam, ſi ex caſu aufugerint carcerati, non tenetur ipſe: licet in dubio fuiſſet præſumptio contra cuſtodem.*

9 *Officialis tenetur de culpa cuſtodis, quem adpoſuit: ac etiam de negligentia, ſi captiuus aufugit.*

10 *Officialis exhibendo cuſtodem carceris, non euadit pœnam. & nu. 11. & 12.*

14 *Carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri: vt ſi dolo vel pretio corruptus fuit: & ſi negligentia vel culpa eius, pariter puniendus eſt: licet culpa & negligentia fuerint ſine dolo.*

16 *Tria ſunt ſpecialia contra poteſtatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit: primò, quòd incumbit ſibi onus probandi diligentiam, quòd carceratus caſu aufugit. Secundo quòd non liberatur exhibendo cuſtodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis.*

VOTVM XXIX.

SVmmi opificis ſuffragio petito, Amen. In cauſa honorabilium Antonij & Hieronymi de Carnago de Neap. fratrum, cum Regio fiſco, ſuper petita priuatione officij cuſtodiæ carcerum ipſius magnæ curiæ, quod eſt ipſorum inquiſitorum: & hoc ex cauſa duorum carceratorum degentium in eiſdem carceribus, pro criminibus capitalibus: vt prætenditur per Regium procuratorem fiſcalem, ex culpa & negligētia ſubſtituti ipſorum, cùm reperto hoſtio aperto receſſerint: pro eo quòd Antonius Puluerinus ſubſtitutus per eoſdem fratres in dictis carceribus fatetur reſeraſſe oſtium prædictum: verùm non præuiderat catenacium oſtij non fuiſſe ingreſſum foramen, vt conſueuerat, ad reſerandum. Hæſitatum igitur fuit inter iudices ipſius magnæ Curiæ, meos collegas, an huiuſmodi culpa & negligentia cuſtodis, habeat officere eiſdem fratribus principalibus dominis ipſius officij, maximè cùm eundem Antonium Puluerinum eorum ſubſtitutum exhibuerint carceratum magnifico fiſci patrono, & etiam procuratori. Et præmittendo quòd in priuilegio conceſsionis officij prædicti facto per quondam Sereniſsimum Regem Ferdinandum primum, quondam honorabili Bernardino Carnago genitori prædictorum Hieronymi & Antonij, eſt expreſſa clauſula, quod poſsit in dicto officio inſeruire per ſubſtitutum: ſed quòd de eius culpis & defectibus ipſe principaliter teneatur: ſic & eius hæredes & ſucceſſores in 1 eodem officio. †Succedit, quòd leuiſsima culpa non puniatur criminaliter: vt dicit Cyn. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſ. & cleri. tamen erit hoc ſpeciale in cuſtode carceris. Ita dixit Bald. in l. ſi cius rei. §. de præteritis. aliàs, denique. ff. de vſufruct. & ſequitur Paris de Puteo, in tract. ſyndicatus, in ver. incipiente: carcer. cap. an ſi plures. ij. col. vbi ſubdit, quòd de iure conſtitutionis regni cuſtodes, quod corrigit ius commune, carcerarius tenetur † de negligentia: & debet 2 ſtare per annum in carceribus, bonis eius publicatis: & ſi fraude dimiſerit carceratos abire, tenetur pœna capitali: nam aliàs de iure ciuili cuſtos † negligens re- 3 mouebatur ab officio duntaxat. l. carceri. & l. fin. ff. de cuſto. reo. & conſuluit Paul. de Caſtr. in ſuo conſi. xlij. quòd carcerarius, eſt quidam depoſitarius carceratorum: argumento l. primæ. in princ. & l. Lucius. verſic. quòd aliud. pro quod qui officium in cuſtodiam habet, à publico ſalarium & mercedem pro cuſtodia alicuius rei accipit, is illius rei periculum præſtare tenetur l. qui mercedem. ff. loca. vbi glo. dicit, quòd de omni culpa tenetur. l. videamus. eod. tit. & late per gl. & Barto. in l. eum qui. §. ſi epiſtolam. ff. de fur. vbi qui ſuſcipit rei cuſtodiam & pretium, tenetur de periculo ſuccedente, & quod fuerit in culpa: & propterea teneretur: nam carcerarius tenetur de negligentia, vel culpa, vt in præallegatis iuribus. nam magna negligentia, culpa eſt: † & magna culpa, dolus eſt. l. ma- 4 gna. de verborum ſignificatio. & aliàs magna negligentia, eſt quaſi dolus. l. merces. §. culpæ. ff. loca. & l. quòd ſi nolit. ff. de ædil. edict. §. culpa. & l. ſi quis fundum. ff. locati. §. Imperator. Et ideò ſuccedit, quòd omne reprehenſibile, eſt culpa: argumento l. ſi per imprudentiam ff. de euictio. & cuſtodem non præuidere, ſi oſtium carceris eſt reſeratum, vel apertum, dum clauem eripit ab ipſo oſtio: quis enim hoc non reprehenſibile & impunibile arbitrabitur? certè nemo: cùm carcerarius teneatur præuidere locum carceris: & principaliter ianuam, & ſingula neceſſaria præuidenda: prout tenetur quotidie facere: per textum in l. ij. C. de cuſto. reorum. & non faciendo, fuit in culpa. l. quæ actione. §. ſi quis. & l. ſi ex plagiis. §. in cliuo. ff. ad legem aquiliam. Nam ex quo prædicti captiui qui aufugerunt, erant in caſu pœnæ corporis afflictiuæ & condemnationis: imò alter ipſorum erat in perpetuum condemnatus in triremibus, debebat eoſdem cuſtos ipſe diligentius cuſtodire. l. ſi quis filio. §. eius, verbo diligentioris cuſtodiæ. ff. de iniuſto rupto & irrito teſtamento. Et ideò debebat ipſos tenere in manicis ſeu cippis ferreis, maximè quia non ignorabat cuſtos ipſe, quòd tanquam tuto & magis fido carceri ibidem conſueuerant delinquentes grauiorum criminum detrudi: vt demum in tortura, quæ de proximo ibidem detruſis infertur, & inferebatur, vt veritatem delicti faterentur: & ideò vulgariter carcer veritatis communi vocabulo nuncupatum extitit: & ſic infertur, quòd † debebat cuſtos ipſe vti diligentia, & 5 eoſdem carceratos in compedibus & cippis detinere: vt dicit text. in l. ij. C. de cuſtod. reo. ſecundum Bald. vbi ſuprà, allegatum in prædicto §. eius. vbi etiam ſubdit, quòd dicitur diligēter cuſtodire, qui aliquem ligatum tenet manibus & pedibus: cùm ſit ſpeciale in cuſtode carceris, qui de lata † culpa tenetur, ſicut alius 6 de dolo & capitaliter: & ideò ita punitur. l. milites. ff. de cuſtod. reo. ſecundum Ludouicum in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. ita formaliter tenet Paris de Put.

Put.in tractatu ſyndicatus,in verſiculo carcer.cap.an
ſi plures carcerati.ſecunda columna. & inſuper alle-
gat Bald. in l.ad commentarienſem. C.de cuſto. reo.
dicere,quòd cuſtos carceris ratione culpæ tenetur ca-
pitaliter : quia in ſua fide cuſtodiendos recepit. Hinc
debuit eſſe ſumpta conſtitu. regni , cuſtodes ; & ideò
7 ſubdit Par.ipſe ſe putare diſtinguendum,quòd † ſi car-
cerarius adhibuit in cuſtodia carceratorum omnem
ſuam diligentiam neceſſariam: vt quia retinebat car-
ceratum cùm ferris & cippis,ſeu catenis in carcere,
ſecundum qualitatem & exigentiam delictorum car-
ceratorum , ac ætate & robuſticitate ipſorum : iuxta
text.in l.j.de cuſto,reo.& aufugerint : & tunc non te-
netur carcerarius : quia non eſt in culpa , qui adhibet
diligentiam , quam debet. vt not.in l.ſi negotia. ff.de
nego.geſt.quia adhibuit diligentiam,quam debuit:vt
in l.ſi vt certo.§.nunc videndum.ff.commoda.licet in
8 dubio † ſit præſumptio contra cuſtodem: per l.penult.
C.de cuſtod.reo.& per l.ad commentarienſem.& idẽ
tenet Angel, in l.milites. ff.de cuſto.reo. Ex quo dici-
tur quem diligenter cuſtodire aliquem , dum tenet
ipſum ligatum bono ligamine ; & quòd officialis te-
9 neatur de culpa cuſtodis,quem appoſuit,† ac etiam de
negligentia,ſi captiuus aufugit :tenet in ſpecie Flo. in
l.ſi fornacarius. aliàs in l.ſi quis inſulam.§.ſi fornaca-
rius. ff.ad legem Aquiliam. Nec ſuffragaretur prædi-
ctis fratribus allegare,quòd prædictus Antonius Pul-
uerinus eorum ſubſtitutus , fuit per eos exhibitus in
magna curia vicariæ magnifico fiſci patrono. & pro-
10 curatori:.& eſt iam in carceribus eiuſdem † ad ipſorũ
inſtantiam: quo caſu videntur ipſi liberati ; prout di-
cimus in ſimili de domino , cuius familia deliquit;
quòd eam officiali exhibendo liberatur; quia hoc ve-
rum eſſet in eo,qui gereret officium publicum:ſecus ſi
11 priuatum: † quia eo caſu tenebitur ex delicto familiæ;
& non liberatur exhibendo familiam, Ita dicit Bart.
in l.prima.§.familiæ.ff.de publica. per not.in dicto §,
familiæ. & non liberatur exhibendo eam, idem not,
Barto.in prædicta l.prima.§.quod nouiſsimè.quod ſe-
quitur ad dictum §.familiæ. per not.in prædicto §.fa-
miliæ. & ibi omnes Doctores ſequuntur Bartolum.&
idem tenet Abbas poſt alios in cap.j. extrà de reſtitut,
ſpoliatorum.ſolus tamẽ Raphaël in prædicto §.quod
nouiſsimè. ff.de publicanis. dicit dictum Bartol,non
habere rationem , quare magis in officio publico de-
beat teneri præcisè abſque facultate exhibendi : cùm
in publicis officiis gerendis maior diligentia requira-
tur in eligendis , & exercendis probis hominibus : &
adducit Bartol. in l.ſi cum exhibuiſſent. §.penultimo,
ff.de public. qui dicit , quòd nulla poteſt reddi ratio
quare ita prætor ſtatuit in hoc edicto,niſi quia ita ſibi
placuit : attamen in ſubſtituto cuſtodis carceris, in
quo in præſentiarum ſumus , deputato ad cuſtodiam
carceris.cuius culpa captiuus aufugit, principalis car-
cerarius eundem ſubſtituens,tenetur; per regulam di-
12 ctæ l.primæ.§.familiæ.nec per exhibitionem † ſubſti-
tuti liberatur;per textum in dicta l.ad commentarien
ſem. quem ibi pulchrè ſummat Angel.ibi , dum dicit
principales carcerum ſumma diligentia debent cu-
ſtodiri facere carceratos , ne fugiant, ſubituri pœ-
nam fugientis : nec liberantur exhibendo cuſtodem
deputatum. qui text. videtur deſtruere omnes præal-
legatas doctrinas. Et hoc , quia fuit in culpa minus
idoneum ſubſtituendo in dicto officio ; per gloſſ. in

dicta l.ad commentarienſem. Ita concluſiuè reperio
tenuiſſe excellentem dominum Antonium de Alex.
in additionibus ad Bartolum , in dicta l.j. §.familiæ.
ff.de publicanis. vbi ſubdit , quòd eſt pulchra limita-
tio ad hæc dicta: & quòd aliàs fuit defacto in fuga An-
tonij Iacomini de Florentia: & idem poſt prædictum
dominum Antonium reperio tenuiſſe domin.Amod.
Iuſtin.in ſuo tracta.ſyndica.in verſi.item in eo,quòd
dicti ſocij milites fuerunt negligentes. lvj.charta.in
tracta. vbi formaliter dicit , vt caueant & prudenter
attendant milites , quibus cuſtodia carceratorum &
carcerum commiſſa eſt , ne carceratus pro crimine
capitali aufugiat: quia ipſi eadem pœna venirent pu-
niendi:per dictam l.ad commentarienſem. quod qui-
dem intelligendum † eſt, ſi dolo vel pretio corrupti 13
fuerint ; per textum in l.fina.ff.de cuſtod.reor. ſi verò
negligentia vel culpa ipſius cuſtodis aufugiat , etiam
& ipſe cuſtos eadem pœna puniri debet, per dictam l.
ad commentarienſem.ibi: & ſi reus aliquo modo fue-
rit lapſus, ipſum cuſtodem volumus eadem pœna te-
neri. & ideò ſubdit formaliter in vulgari , dicendo:
non te fidare de pregione ſer gaſpare ſi non vuole che te ſia
moza la teſta. & plus ſubdit , quòd nec propterea libe-
ratur poteſtas exhibendo militem, vel alium familia-
rem,quem deputauerat ad cuſtodiam carceris : vt di-
cit ibi text.& eſt caſus ſpecialis ſecundum glo. & Bal.
quòd de † culpa & negligentia ſine dolo,poteſtas , mi- 14
les, ſocius , cuſtos carceris, tenentur pœna capitis.&
ideò iterum dicit; *guarda bene el pregione ſer Gaſpar:* re-
gulariter autem contrarium eſt : quia in lege Corne-
lia de ſicariis.vbi non eſt dolus,non imponitur pœna
capitalis:vt no.in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.
& facit l.fin.ff.de cuſto.reo. vbi text. dicit ad literam,
non facilè committi debet cuſtodia carceris tironi,
id eſt,nouo officiali;quia vt ſubdit ibi text. ſi carcera-
tus aufugit , mala electio aſcribitur culpæ poteſtatis
eligentis cuſtodem:verum ſi carceratus pro qualitate
delicti & conditione perſonæ detineatur in carcere
conſueto, & in vinculis , & aufugit , parcitur officiali
† & militi : dummodo ipſe probet caſum fugæ ſine 15
culpa ſua:vt eſt text. dictæ l.fin.in verſic. ergo ſine ca-
ſu:& ſic eſt ſpeciale, quòd ipſi cuſtodi incumbit onus
probandi,quòd ſine culpa ſua aufugit : quia officium
eius erat cuſtodire diligenter ; ideò debet probare di-
ligentiam:aliàs alleganti culpam incumbit onus pro-
bandi:vt not.Barto.in l.ſi quis ex argentariis.§.fina.ff.
de edendo.& ſic per prædicta ſubdit ſe aliàs conſuluiſ-
ſe in ciuitate Senarum , in fauorem capitanei militis
ſocij, cui aufugerat carceratus pro crimine aſſaſsina-
tus : quia tenebatur in loco conſueto in compedibus
& ligatus; & nihilominus aufugit : quod ex quo deli-
ctum non fuerat conſummatum,& ille eo caſu venie-
bat plectendus pœna pecuniaria , quod bene dicebā-
tur carceratus eo modo , vt ſuprà : & ſubdit etiam ita
fuiſſe conſultum per multos alios Doctores , & iudi-
catum per eius ſyndicatores: quia ſi detinetur ligatus,
dicitur ſub fida cuſtodia detineri.l.prima.§.fin.in glo.
in verſic. permittitur. ff.de ſer.fugiti. & ſic cuſtos ex-
cuſatur.& idem not,Innocen.in cap.nuper.in princi.
de ſententia excommunicationis, & hæc dicit eſſe
menti tenenda prædictus domin. Amode. & inſuper
vltimò concludit tria eſſe ſpecialia contra poteſta-
tem , cui carceratus pro crimine † capitali aufugit. 16
Primum, quòd incumbit ſibi onus probandi diligen-
tiam:

tiam:& quòd carceratus caſu aufugit:non autem allegans negligentiam, hoc caſu tenetur eam probare.l. cùm ita.§.ſpecies.& ibi not.ff. de legat. ij. licet regula ſit in contrarium, in l.ij.ff. de probationibus. Secundum ſpeciale eſt, quòd non liberatur exhibendo militem, ſeu cuſtodem carceris: ſed tenetur etiam ipſe pœna capitali: dicta l.ad commentarienſem. regulariter autem contrà, in l.ſi cùm exhibuiſſent.ff. de publica. Tertium ſpeciale eſt, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis: dicta l.ad commẽtarienſem. regulariter autem contrà, dicta l.in lege cornelia.ff. de ſicar. ſed licet Bald. hoc firmet in dicta l. ad commentarienſem.tamen text.ibi: in dicta l.fin.ff.de cuſto.reo. videtur dicere, quòd ſi non eſt in dolo, punietur pro modo culpæ arbitrio iudicis: quod ſubdit eſſe tenendum menti perpetuò: & ideò cùm nulla diligentia probata fuerit per prædictos cuſtodes, imò conſtat de negligentia, qua mediante carcerati aufugerunt: & licet per conſtitutionem regni, cuſtodes talis pœna ſit publicationis bonorum omnium vltra perſonalem detẽtionem, vbi ob negligentiam cuſtodis captiuus aufugerit, attamen conſiderando, quòd non principaliter ipſi fratres principales cuſtodes deliquerunt, niſi quia minus idoneum ſubſtituerũt; ideò prædictos Ant. & Hieronymum de Carnago fratres, & principales cuſtodes pœnam priuationis prædicti officij carcerum incurriſſe duntaxat, voti ſum: inhærendo iuris communis diſpoſitioni, tãquam mitiori, qua cauetur cuſtodem negligentem ab officio remouendum, in quo neglig ẽtiam commiſit, per l.carceri. & l.fi.ff.de cuſto. reo. intelligendo de ipſis cuſtodibus diligentem, & idoneũ ſubſtituere, cùm aliter in dolo non fuerit, vt pœna etiam corporali afficiendi venirent. Et ita in hanc ſententiam ex meis præallegatis iuribus inclinauit tota magna curia, nemine diſcrepante: & fuit lata ſecundum eam diffinitiua ſententia, vltima die Auguſti, qua officio dictæ magnæ iudicaturæ functus ſum in anno M.cccccxxv.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Delictum veneni,eſt occultum; & ideò in eo debet iudex eſſe promptior ad torturam.*

2 *In enormibus licet iura tranſgredi.*

3 *Mendax de iure torqueri poteſt.*

4 *Trepidatio & inconſtantia, & titubatio, facit indicium contra inquiſitum.*

5 *Erubeſcere, pallere, & inconſtanter loqui, ſunt ſigna malæ conſcientiæ.*

6 *Inimicitia an ſit ſufficiens indicium ad torturam.*

7 *Teſtes parte non citata non probant; nec ex eis reſultat indicium etiamſi eſſent mille teſtes ita examinati. & numero 8.*

9 *Princeps non poteſt tollere defenſiones inquiſito, in cauſa criminali: cùm defenſio ſit de iure diuino, quam princeps tollere non poteſt. & nu.10. & 11.*

12 *Princeps poteſt tollere defenſionem de iure ciuili competentem: ſed non eam, quæ competit de iure naturali.*

13 *Princeps non poteſt mandare de poteſtate ordinaria, quòd quis torqueatur abſque indicijs.*

15 *In enormibus quòd licet iura tranſgredi, non eſt ita ſimpliciter verum. Item intelligitur in cauſis arduis, in quibus incurritur ſtatus reipub.ca.*

16 *Mendacium, quòd non ſit indicium ad torturam.*

17 *Inconſtantia, trepidatio, & pallor, requiritur quòd copulatiuè concurrant, vt faciant indicium. Et tamen multi ob periculi magnitudinem, ſeu cordis debilitatem ſimilia peragunt: & tamen ſunt innocentes.*

18 *Inimicus probata conuerſatione præſumitur reconciliatus.*

19 *Inimicitia cauſam culpa eius, qui ipſam allegat, an ſit imputanda.*

20 *Inimicitia indicium non eſt de per ſe ſufficiens ad torturam.*

21 *Iudex licet habeat arbitrium liberum: tamen non poteſt ex hoc torquere non præcedentibus legitimis indicijs: nec poteſt negare defenſiones contra indicia; licet liberum arbitrium habeat. nu.22.*

23 *Præeminentia magnæ curiæ vicariæ ſumpta à capitulis regni, non permittit contra quemlibet indifferenter procedi ad torturam: ſed ſolùm contra publicè diffamatos, & reprobos, & publicos latrones, & diſrobatores ſtratarum, leuéſque perſonas.*

25 *Diffamatus ſeu infamis quis non eſt ex eo, quòd ita eſſe dicatur: niſi etiam conuictus fuerit de eo, quod diffamatur.*

27 *Infamis ex delicto vt quis dicatur, requiritur, quòd confeſſus fuerit delictum in iudicio: vel quòd proceſſerit ſententia iudicis: nec ſufficiet probatio criminis ipſius.*

28 *Fama mala ad hoc vt quis dicatur ad effectum, vt pro alio delicto de quo inquiritur, dicatur eſſe mala fama, requiritur quòd talis mala fama fuerit in eodem genere mali: nec ſufficeret, ſi de alijs criminibus diuerſis mala fama procederet.*

29 *Teſtis varius ſeu contrarius ſibiipſi, nihil probat.*

30 *Tortura ceſſat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium.*

31 *Ad torturam non proceditur extantibus indicijs: vbi allegatur talis defenſio quæ ſi eſſet probata, ceſſare debet tortura: ſed eo caſu debet differri.*

VOTVM XXX.

Redemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen: Illuſtriſsime Prorex, in cauſa inquiſitionis formatę aduerſus magnificum Hieronymum de Sancto Seuerino, & nobilem Sanciam dentice coniuges, de venenatione & morte quondam excellentis Comitis Saponariæ & fratrum, eorundémque nepotum, ad querelam orbatorum parentum, in qua cum cæteris excellentibus & magnificis collegis in cauſa, & mihi dominis obſeruandiſsimis interfui. Inter cætera indicia, quæ ex informatione capta colligi videntur, & quibus ſatis adhærent querulantes, vltra alia ſunt iſta ruminanda meo iudicio ac enucleanda. Et primò præſupponitur † delictum veneni, quod eſt occultum: & ideò in eo 1
iudex debet eſſe promptior ad torturã per plenè deducta in allegationibus oblatis, & maximè per dicta Bal. in l.iij. C.de epiſ.aud. & Alex.de Imol. in conſil.lxij. in iij. volum. † Secundò proponitur enormitas cri- 2
minis, & venenationis, & patricidij: & in enormibus licet iura tranſgredi, per not. dictum Innocen. & ibi plenè relata per Felynum in cap.j.de cõſtitutionibus. Tertiò demonſtratur, quòd inquiſitus ipſe adparet in aliquibus ſuis reſponſionibus mẽdax, & maximè dum depoſuit eius coquũ non præparaſſe epulas pro cœna ipſorum dominorum qui deceſſerũt, ſed coqui eorun-

demmet dominorum, necnon & quędam alia, ex qui-
bus adparet de mendacio conuictus per multos teſtes:
3 & mendax de iure torquetur: † vt dixit Bartolus in l.
fin. circa principium. ff. de quæſtionibus. Ang. & Saly-
cetus in l. finali. C. eodem titulo. Bartol. in ſuo tracta-
tu de quæſtionibus. cum vulga. dicunt tamen prædicti
Docto. quòd inducitur magna ſuſpicio ex mendacio
contra mendacem, non tamen exprimunt ad tortu-
ram ſufficiens. & idem tenet Alexand. in conſilio lxij.
tertio volum. tamen quòd poteſt torturæ ſubiici, te-
net Angel. in dicta l. fin. C. de quæſtionibus, & Angel.
in tractatu maleficiorum. verſic. fama publica. in ma-
teria torturæ, verſiculo ix. quæro. Ludouic. Roma. in
conſilio viij. Lucas de Pen. in l. quoties. C. de digni.
libro xij. Alexand. in conſilio lxxxvij. in tertio volum.
Paris in tractatu ſyndi. verſic. tortura. Franciſc. Curt.
in conſilio xlj. in fin. verbis: de quibus Moder. nec de
Luca vlla fit mentio in allegationib. porrectis. Quar-
tò fundatur, quòd dum Hieronymus ipſe incœpiſſet
interrogari per iudicem, fuit viſus certo modo tre-
pidare, & inconſtanter loqui, & aquam vt biberet
4 quæſiuit: & ſic videtur reſultare ex trepidatione † ipſa
& inconſtantia aliud indicium contra ipſum, per id,
quod dicit Bartolus in l. fina. ff. de quæſtionibus. & in
l. de minore. in §. tormenta, eodem titulo. dum vult,
quòd iudex eo caſu debet omnia ſcribi facere in actis.
& pro hoc etiam adduco Lucam de Pen. in l. euectio-
nes. C. de cur. publico. & in dicta l. quoties. de dignit.
libro xij. vbi ſubdit, quòd erubeſcere, pallere, & in-
5 conſtanter † loqui, ſunt ſigna malæ conſcientiæ, & fa-
cit illud Ouidianum:

O quàm diffi.ile eſt crimen non prodere vultu.

Quintò, dicitur probatum eſſe de inimicitia præce-
denti inter ipſum inquiſitum, & querulãtem patrem
6 defunctorum: & de inimico lex præſumit † omne ma-
lum. l. prima. §. præterea. ff. de quæſtionibus. & inde
eſt, quòd inimicitia videtur ſufficere ad indicium tor-
turæ inducendum: vt dixit Angelus in l. fin. C. de quæ-
ſtionibus. & videtur etiam ſentire Bartolus in l. fina.
ff. eodem Specul. & Ioan. Andræas in additio. Specul.
in titulo, de præſumptio. verſi. ſed pone. Sextò & vlti-
mò videtur probatum de diffamatione, ſeu infamia
ipſius inquiſiti de aliis criminibus & delictis per te-
ſtes certo modo de auditu & fama, licet non conclu-
denter, prout requiritur, deponentes ipſum Hierony-
mum, licet vxoratum aliam duxiſſe vxorem ſuperui-
uente prima, quam habet: & inſuper eundem eſſe ma-
lis moribus imbutũ, & muliebria paſſum: & ſic præ-
narratis & aliis indiciis in inquiſitione cõtentis con-
currentibus contra ipſum Hieronymum, tãquam diſ-
famatum & reprobatum procedi poſſe ad torturam
ex proceſſu informatiuo ex diſpoſitione capitulorum
regni: concurrentibus maximè multis & quampluri-
bus ſignis venenationis: prout medici & alij quam-
plures teſtati ſunt. Cæleſtis ergo curiæ princeps mihi
gratiam ſui roris infundat, intelligentiamque ſenſus
aperiat, vt quæ vera ſint, ſequar: & quæ vitanda, refu-
giam: & quia apud tam illuſtriſsimum proregem Cæ-
ſaream maieſtatem repræſentantem non eſt niſi con-
ſultiſsimè quoad fieri poteſt procedendum: ideò ve-
ſtram Illuſtriſsimam Domin. non pigeat Hieronymi
veſtigia ſectari, dicentis. Non te moueat dicentis au-
thoritas, non quis loquatur, ſed quid loquatur, atten-
das. Idcirco indiciis propoſitis bene ponderatis ac ru-
minatis, occurrſit infrà ſcripta. Et principaliter con-
ſiderando primum obiectum circa crimen veneni,
quod ex quo atrox eſt, & occultè committitur, iudex
debeat eſſe promptior ad torturam, non enim ex di-
ſpoſitione iurium id dicentium, & nullibi cautum
reperiri poſſe arbitratus ſum hæc inauditis inquiſitis
in eorum defenſionibus, & ex proceſſu informatiuo:
& ſic reſultat intelligendum eſſe omnino id legitimè
fieri debere, & datis defenſionibus: non ex depoſitio-
ne † teſtium parte non citata, nullum ſit indicium 7
ſufficiens ad torturam, dixit Bartolus in l. finali. in l.
maritus. in fine. de quæſtionibus. Angel. in l. ſi vacan-
tia. tertia charta. C. de bonis vacant. libro x. Baldus in
l. congruit. in fine. de officio præſidis. & ſequitur con-
ſulendo Franciſcus Curtius in conſilio lv. intantum,
quod eorum depoſitiones ita factæ non obſunt inqui-
ſitis. Bartolus in l. ſi qui adulterij. C. de adulte. & in l.
cuſtodias. ff. de publicis iudiciis. Abbas in capit. præ-
tereà. de teſtibus cogendis. Angelus in tractatu malefi.
in verſiculo, fama publica. columna quarta. & conſu-
luit Alexander conſilio clxxix. in ſecundo volumine.
in cauſa Angelorum &c. Et ideò etiam ſi eſſent mille
teſtes recepti ita parte non citata, non facerent † in- 8
dicium ad torturam contra inquiſitum. Ita conſuluit
Franciſcus de Aretio in conſil. clxv. incipiente: ſicut
Ioannes in Apocalypſi. ſecunda colum. per text. in l. ſi
quando. C. de teſtibus. & in capitulo ſecundo, extrà
eo. cum vulgar. Et intãtum hæc vera ſunt, quòd Prin-
ceps non poſſet in contrarium † decernere, & defen- 9
ſiones tollere inquiſito in cauſa criminali, voluit in
ſpecie Andręas de Iſernia in conſtitutione regni: item
dira & dura, ex quo defenſio eſt de iure naturali: & na-
turalia princeps tollere non poteſt. vt in §. fin. inſtit.
de iure naturali gentium & ciuili. & maximè, cùm
defenſio ſit de iure diuino, † vt patet Actuum c. xxv. 10
& ius diuinum princeps minimè tollere poteſt, l. fin.
C. ſi contra ius vel vtili. public. & idem voluit & ple-
nius idem Andræas in capitulo primo. verſicu. bona
committentium, in titulo, quæ ſint regalia. & ideò
dixit Geminianus in capitulo, non ſolùm. de appella-
tionibus, in ſexto. quòd papa non poteſt † tollere de- 11
fenſionem introductam de iure naturali: licet poſsit
variare modum defenſionis, vt dicit Angelus in l. ſi ſic
legatum. ff. de legatis primo. & alibi dixit Baldus in l.
tertia. §. ſi is, pro quo. ff. quod quiſque iuris. quòd in
cauſa criminali princeps non poteſt alicui tollere de-
fenſionem. Idem tenet & ſequitur Felynus in capitulo
dilecti filij. extrà de exceptionibus. & ideò dixit Pe-
trus de Ancharano in capitulo paſtoralis. de re iudi-
cata. nota. xxiiij. quòd princeps poteſt tollere defen-
ſionem de iure poſitiuo competentem: ſed non eam,
quæ competit de iure naturali. & idem tenet ipſe in
capitulo primo. extrà de reſcriptis. & ideò † in ſpecie 12
voluit Andræas de Iſernia in conſtitutio. regni, pro-
ſequentes &c. quòd † princeps non poteſt mandare de 13
poteſtate ordinaria vt quis torqueatur abſque indi-
ciis, & non data ſibi copia defenſionis: cùm defenſio
ſit de iure diuino & naturali, quo princeps ipſe liga-
tur, per tex. in capitulo primo de probationibus. cùm
vulga. Quòd verò ad ſecundum, quòd in enormibus
liceat iura tranſgredi, circumſcriptis præallegatis &
quæ de iure militare adparẽt, non reputo hoc dictum
Innocen. originaliter vſquequaque verum, maximè,
† cum Ludouicus Roma. cuius authoritas magna eſt 14

in l.

in l.ſi verò.§.de viro.xlvj.fallentia.ff.ſol.ma. non te-
neat illud:ſed dicat principem eo caſu conſulendum.
Item hoc dictum, quòd in enormibus liceat iura trãſ-
15 gredi, intelligendum arbitror procedere † in cauſis
arduis, in quibus incurritur ſtatus reipublicæ. Ita in-
tellexiſſe reperio Salice. in authentica, hodie. C. de
iudicijs. & eſt de mente Baldi in cap.tertio. ad finem.
de ſententia & re iudicata. & facit quod voluit idem
Bald. in capitulo primo. §. ſi quis quinque. per illum
textum, de pace tenẽda. Circa tertium indicium, quòd
inquiſitus ipſe conuictus adpareat de mendacio: cen-
ſeo quòd verè dici poſſet conuictus, quod dicere ve-
reor, non exiſtente proceſſu ordinario, ex quo per te-
ſtes in eo examinatos conuictus dici poſſet: attamen
mendacium non reperio eſſe ſufficiens indicium ad
16 torturam ex communi concluſione. Et quòd † non
ſufficiat, tenuit Andræas de Iſer. euangeliſta in regno,
in conſtitutio. regni, ſi damna. & ſentit rectè intuenti
Bartolus in l.finali.de quæſtionibus. & bene ſuffraga-
tur, quòd varietas in principali, non facit indicium
ad torturam: vt dixit idem Andræas in prædicta con-
ſtitutione. ſi damna. poſt ritum magnæ curiæ vica-
riæ: ergo multò minus & mendacium. Quò verò ad
quartum indicium, conſiderandum puto trepidatio-
nem & inconſtantiam minimè obeſſe: nam licet Bar-
tolus in prædicta l.fina. de quæſtionibus. videatur in-
17 ferre, quòd trepidatio, † inconſtantia, & pallor de-
beant copulatiuè concurrere ad faciẽdum indicium:
prout etiam magis apertè ſequitur Auguſtinus in ad-
ditionibus ad Angel. in tractatu maleficiorum. in ver-
ſiculo, fama publica. columna trigeſima. & Lucas de
Penna in l.quoties. C.de dignita. libro xij. & ibi ma-
giſtraliter loquẽdo dicit, quòd reperiuntur nonnulli,
qui periculi magnitudine, vel ob cordis debilitatem,
aut puſillanimitatem hæc & ſimilia peragunt: & alle-
gat Tullium, in quarto Rhetoricorum: & ideò dixit
Paris de Puteo in tractatu ſyndicat. in verſic. tortura.
columna ix. quod in facto ſibi contigit, vt quidam
nobilis inculpatus de magno crimine, cum introiuiſ-
ſet aulam prætoris, in qua aderat chorda vbi tortura
datur: ea viſa, ſtatim cecidit in terram: minxit ſe, &
egeſtionem emiſit: & tamen demum compertum ex-
titit ipſum fuiſſe innocentẽ obiecti criminis. Ex quin-
to quoque indicio inimicitiæ minimè firmare audeo
inferri poſſe indicium ſufficiens ad torturam, tum ex
ſuprà deductis aduerſus primum indiciũ: tum etiam,
quia illis circũſcriptis per eoſdem teſtes ad informa-
tionem pro parte fiſci, ſeu querulantium receptos,
colligi adparet, quòd magnificus Hugo, & eius filij
conuerſabantur adinuicem per literas & internun-
tios cum eodẽ Hieronymo inquiſito: & inde eſt, quòd
adinuicem vltimo loco perſonaliter ſe iunxerunt ad
turrim de mari venandi & recreandi gratia ad ter-
ram Montis Albani locum, in quo ipſe Hieronymus
prætor erat, vt plurimum moram trahebat: & ſic quate-
nus de aliqua inimicitia, ſeu de aliqua præſumpta cau-
ſa inimicitiæ in præteritum adparere dici poſſet, ex
conuerſatione prædicta liquet ex iuris diſpoſitione
18 † reconciliata: prout dicit pulchrè Baldus in authen-
tica, ſi dicatur. C. de teſtibus. & plenè Abbas in capit.
repellantur. de accuſationibus, & nihilominus adpa-
ret de huiuſmodi inimicitia ex proceſſu informatiuo,
& parte inaudita, & amplius vt ex informatione ipſa
rectè intuẽti colligi poteſt, adparet meo iudicio cau-
ſata culpa, & defectu ipſius domini Hugonis impe-
trantis bona paterna: & ideò non videtur imputanda
eidem Hieronymo inquiſito: nec ex ea argui poſſet in-
dicium contra ipſum, per id quod † ſingulariter dixit 19
Paulus de Caſtro in l. cùm te. C. de inofficioſo teſta-
mento. cui optimè accedat, quod voluit Bartolus in
l.cùm in tabulis.§.primo.ff.de his, quibus vt indignis,
vbi dixit, quòd licet ob inimicitiam ortam inter te-
ſtatorem & legatariũ inducatur reuocatio legati: hoc
tamen non procedit, vbi inimicitia proceſsit culpa
teſtatoris. Idem tenet & ſequitur Andræas Barba. in
capitulo finali. columna ſecunda. de donationibus. &
in capitulo, inſinuante. columna penultima. de offi-
cio delegati. & in ſuo tracta. de Cardina. in tertia quæ-
ſtione quintæ partis. in fi. ſequitur Iaſon in l.ſi filiam.
C. de inofficioſo teſtamẽto. & nihilominus indicium
inimicitiæ non eſt ſufficiens † de per ſe ad torturam, 20
tanquam remotum à facto. dixit Imola in l.finali.ff.de
hæredibus inſtituendis. & ibi refert ita tenere Rayn.
& voluit etiam Gandinus in rubrica de quæſtionibus.
in tractatu maleficiorum. in verſic. quæ debeant præ-
cedere quæſtiones. & iſtud magis communiter, & te-
net etiam Angelus in tractatu maleficiorum. in ver-
ſiculo. fama publica. columna ſexta & duodecima. &
ibi Auguſtinus in additionibus. & Baldus in cap. lite-
ras. de præſumptionibus. Et ſic ex præmiſsis infertur
dicendum aduerſus prædictum inquiſitum nõ eſſe lo-
cum torturæ ex proceſſu informatiuo, & ipſo inaudi-
to: cùm ad torturam procedi non poſsit, non præce-
dentibus legitimis indiciis: etiam ſi ex forma ſtatuti
iudex † habeat liberum arbitriũ in criminalibus. vo- 21
luit Paulus de Leaza. in capit. grauis, vltima columna.
extrà de depoſit. Gandi. in tractatu maleficiorum. in
rubrica, an poteſtas, qui habet arbitrium. Alexander
in conſilio lxiij. incipiente, habitis ſuper iis. ſecunda
columna. primo volumine. Iaſon in l. & militibus. C.
de teſtamento militari. vbi ſubdit eſſe cordi tenendũ:
quia valde quotidianum. & idem Iaſon in l. j. prima
columna. C. de ſacroſanctis eccleſiis. vbi reputat iſtud
perpetuò not. & conſuluit Raphaël conſilio lxix. in-
cipiente, ſuper quæſtione formata: & non ab re iudex
habẽs huiuſmodi arbitrium non poteſt denegare de-
fenſiones contra indicia. † gloſſa eſt in clement. ſæpè. 22
in verſic. defenſiones. de verborum ſignificat. Barto-
lus in l.filiusfamiliâs. de donationibus. & in l. prima.
de teſtamen. militari. Et quatenus dicatur pro ſexto
& vltimo in caſu præmiſſo poſſe ad torturam ex pro-
ceſſu ita informatiuo procedi, virtute plurium capi-
tulorum regni: quorum vnum incipit, in accuſatis,
aliud, tormẽtis. aliud, prouiſa iuris ſanctio. aliud, iuris
cenſura. aliud, ſi cum ſceleratis & reprobis. Ex quibus
capitulis & litera arbitrali adparet emanaſſe præemi-
nentiam magnæ Curiæ vicariæ: vt teſtatur Paris de
Puteo in tractatu ſyndi. in verſiculo. tortura quia ple-
runque. in capitulo ſecundo. an ſi quis dixerit. ſecun-
da colum. in fin. Attamen ex tenore prædictorum ca-
pitulorum non cauetur contra quoſlibet indifferen-
ter procedi poſſe † ad torturam: ſed ſolùm contra pu- 23
blicè diffamatos, & reprobos, & publicos latrones, &
diſrobatores ſtratarum, leuéſque perſonas: & contra
quos communis laborat infamia: & ipſorum delicto-
rum graſſantia eos facit quodammodo manifeſtos: vt
vtar formalibus verbis. capit. iuris cenſura. Item ha-
bent locum contra reiteratos criminum, vt in capit.

prouiſa iuris ſanctio. ibi dum in eo dicitur: frequen-
tiúſq; peccantibus: & in c. creſcit culpa, ibi, aggreſſio-
nes ingeminant: & in cap. ſi cum ſceleratis. ibi, quos
continuò fama grauat, & crebra cōmiſſio criminum
dat inſignes: vt qui leges ex quadam aſſiduitate dila-
cerant, ipſarum legum præſidio ipſos non defendant.
& ideò ſubdit præfatus Par. de Puteo vbi ſuprà, quòd
rarò vtitur magna curia dicta præeminētia: quia non
debet torqueri ex proceſſu informatiuo, niſi in male-
24 ficiis inſignibus, † & in latrociniis, & in latronibus
valde diffamatis, & in notoriis criminibus, concur-
rente tamen leuitate vitæ torquendi: ſecundum gloſſ.
& Andræā de Iſernia in conſtit. regni, ſi damna clan-
deſtina. & idem tenet Affli. diu Regius Cōſiliarius, &
iudex etiā dictæ magnæ curiæ in ſua deciſione cccxcj.
dicēdo ita pluries fuiſſe votatum in ſacro Regio con-
ſilio per regios Cōſiliarios, vnà cum iudicibus ipſius
magnæ Curiæ. Item vt vendicent ſibi locum capitula
prædicta, requiritur leuitas vitæ torquendi, vt ſuprà:
& quòd inquiſitus ſit homo diffamatus & conſuetus
delinquere: vt prædicta capitula cantāt: & cùm teſtes
de infamia prædicti Hieronymi inquiſiti de auditu
duntaxat & aliter minus concludenter de aliquibus
criminibus atteſtentur, non poteſt dici diffamatus ex
25 eo quod dictum eſt: vel quòd † ita dicatur, niſi etiam
conuictus fuerit. Ita ad literam in terminis tenet An-
dræas de Iſernia in titulo de pace tenenda. in verſic.
publici latrones. & probatur bene per textum in leg.
ictus fuſtium. & ibi per Bald. & Doct. ff. de infamibus.
nam non ſtatim, quòd quiſque accuſatur de crimine,
reus eſt, aut dici reus poteſt: ſed qui conuincitur. tex-
tus eſt in capitulo finali. in fine. decimaquinta diſtin-
ctione. in vltima quæſtione. & in capitulo. nonne.
octaua quæſtione quarta. & in capit. eorum. vndeci-
ma quæſtione tertia. & in capitulo, laudabilem. vt lite
penden. Ita Speculator in titulo de aduoc. §. ſequitur.
26 † circa principium: & conſuluit Hyppolitus Marſi-
lienſis in conſil. lij. in primo volumine. nam quis non
poteſt dici talis, niſi fuerit pronuntiatus pro tali: vt
dicit Speculator in titulo de inſtrument. edi. in §. re-
ſtat. verſiculo quid ſi tabellio. verſiculo quid ſi con-
fectum. Socī. in conſilio ij. incipiente: præſtantiſſime
doctor. tertia columna. Paulus de Caſtro in conſilio
xxxij. in finalib. verbis. Petrus de Ancharano in con-
ſilio cxlj. incipiente: per prædicta. & idem Marſilien.
in conſilio lxiiij. numero 15. & conſilio lxxiiij. nume-
ro 35. eodem volumine. Et plus dico, quòd ad hoc, vt
quis dicatur infamis ob delictum ſeu crimen, requi-
27 ritur eius confeſſio in iudicio, vel ſententia † iudicis:
nec ſufficiet probatio ipſius criminis. Ita conſuluit
Petrus de Ancharano, in conſilio centeſimo octuage-
ſimo nono incipiente: tribus de cauſis. & allegat ita
voluiſſe Ioannē Andræam in cap. ſi quis. de præſcrip.
in ſexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemen.
religioſi. extrà de ſententia excommunicationis. re-
fert & ſequitur Marſil. in ſua practica cauſarum crim.
in ſexta charta, in verſiculo, aggredior. verſic. pro quo
28 etiam facit &c. † Item ad hoc, vt quis dicatur malæ
famæ, ideò quòd torqueri poſſit, requiritur q̃ huiuſ-
modi fama ſeu diffamatio delictorū fuerit in eodem
genere mali: nec ſufficeret, ſi de aliis criminibus di-
uerſis mala fama præcederet, ad hoc, vt habeat locum
tortura. Ita dixit Bartolus in l. Caſſius de ſena. Bald.
in l. fin. ff. de hæredibus inſtituendis. & ibi Imol. Ioan.

Andræas, In regula, ſemel malus. de regulis iuris. in vj.
Alexander de Imola in conſilio v. ſecunda columna.
primo volum. & conſilio clxv. vij. colum. eodem vol.
Nec vim aliquam facio de his, qui torti inculparunt
ipſos inquiſitos, cùm eodem contextu variauerint ſi-
bi ipſis contradicendo: & demum ſufficienter ac ple-
nè reiterati ad torturam, ipſos inquiſitos exculpaue-
rint: licet Nicol. de Biſignano pluries varius & con-
trarius ſibimet in multis ſubſtantialibus in tortura,
& extra torturam ipſos inculpauerit, & exculpauerit:
quo caſu neutrius dicto ſtandum erit. maximè dum
nullam cauſam aſſignauerint, quare contrarium de-
poſuerint eius, quod † primò dixerant. Ita probatur 29
in l. prima. ff. de teſtibus. & in l. qui falſa vel varia. eo-
dem titulo. & in capit. cùm eccleſia Sutrina. de cauſa
poſſeſſio. & proprietatis. & in capitu. ſi teſtes. quarta
quæſtione tertia. verſic. qui falſa. ita tenet etiam Spe-
culat. quem ibi ſequitur. Ioannes Andræas in titulo de
teſte. §. primo. verſicu. item, quòd teſtes ſunt varij. &
verſic. quid ſi idem teſtis. & ſequitur & refert Hyppo-
litus Marſilien. in l. ex libero homine. quinta colum.
ff. de quæſtionibus. Vltimò, ſatis aduertendum conſi-
dero, quòd teſtes ad inſtantiam querulantium & fiſci
producti, & examinati deponunt, quòd potuit vene-
num ipſum ſumi in vno de tribus locis, ibi expreſſis:
in quibus prædicti Comes Saponariæ, & fratres co-
mederant. videlicet in ciuitate Tarenti: in ciuitate
Motularum: & in terra Montis Albani, aſſignando
cauſas probabilis ſuſpicionis vniuſcuiuſque locorum
prædictorum: & plus ſubdit dominus Iacob. Phyſicus
excommunicatus pro fiſco, quòd dicere venenū fuiſſe
proceſſum à domino Hieronymo patruo prædictorū
nepotum defunctorum, eſſet diabolicū credere: ma-
ximè, quia Hieronymus ipſe demonſtrabat ſatis dili-
gere prædictos ſuos nepotes. Item, eſt adhuc quoque
potiſſimè conſiderandum, quòd partes querulantes
ſubminiſtrauerūt ferè omnes teſtes; qui aliquid ſtrin-
gere videntur in cauſa eorum, domeſticos, familiares,
ſeruitores & vaſallos: vt ex eorū lectura liquet. Item
ſuffragari ſatis adparet præmiſſis, q̃ medici & philo-
ſophi primates huius vrbis collegialiter diſcuſſo ne-
gocio vnà cum protomedico, habita notitia ſigno-
rum infirmitatis prædictæ, ac relatione ipſius, retule-
runt, communi voto tāquam experti eundem quon-
dam Comitem & fratres decedere potuiſſe ex vene-
no cauſato ab intus ex malo eorum regimine: ſeu q̃
per aërem tranſiuerint peſtiferum itinerando per lon-
gum iter, ſeu aliter: ſicut etiam ex miniſterio hominis
venenati fuerint: ergo &c. Et quod potuerit contin-
gere ex veneno cauſato ab intra ſeu intus: vt ſuprà me-
dici atteſtantur, ſuccedit quod † ſatis pulchre voluit 30
Ioan. Andræas in cap. cùm in contemplatione. extrà
de regulis iuris. qui dixit, quòd ſi cōtra indicia aliquid
vrgeat in contrarium, eo caſu non proceditur ad tor-
turam. Idem voluit Bald. in l. fina. j. colum. de proba-
tionibus. & in l. ij. C. quorum appella. & in l. prima. ad
finem. C. communia de leg. & conſuluit Alexander in
conſil. clxxix, tertia colum. in ij. volum. imò nedum ſi
adparet ex proceſſu, verum etiam, ſi allegaretur talis
defenſio, qua probata ceſſare deberet tortura: pariter
etiam eo caſu debet tortura † differri. ita voluit Paulus 31
de Leaza. in reperi. cap. qualis. extrà de depoſi. & con-
ſuluit Alexand. in conſil. lxv. in j. volum. & ideò bene
facit, quod voluit Ioan. And. in prædicto cap. cum in
contem

contemplatione. quòd licet vnus bonus teſtis faciat indicium ſufficiens ad torturam, tameo hoc non habet locum, vbi aliqua alia coniectura reſiſteret. Idem etiam conſuluit Alex. in conſilio cxxiiij. circa finem. incipiente, quoniam abundè. in vj. volum. Vnde obſtantibus circunſtantiis ſuprà deductis io cõtrarium, & etiam cæteris, quæ breuitatis cauſa omitto: & exiſtentibus prædictis coniugibus perſoois qualificatis, & de nobili & generoſa proſapia: & cum aduerſus ſimiles perſonas imò ſimplices nobiles à tẽpore xxxv. annorum, quo prima vice creatus fui iudex in magna curia, & io qua interpolatis anois iudicando tria ferè luſtra pertranſij, nunquam nec antè nec pòſt vidi, aut audiui, quòd ipſa magna curia vſa fuerit ſua præeminẽtia ex proceſſu ioformatiuo aduerſus perſooas oobiles inquiſitas de quibuſuis crimioibus: idcirco ſemitam rectam, tutam, ac iuri cooſonam ſectatus ex hoc informatiuo proceſſu, cùm ſi ordinarius eſſet, aliter fortè ſentirem: ideò ſum voti prædictum magnificum Hieronymum de ſancto Seuerino eſſe admittendum ad ſuas defenſiones in carceribus: indulta eidem breui dummodo cõpeteoti dilatiooe, infra quam veriſimiliter ſe defendere, id eſt, ſua iura & teſtes producere poſsit. Verùm quòd teſtes ad eius inſtantiam examinandi recipiantur, cum interuẽtu alicuius ex magnificis delegatis io cauſa. Qoo verò ad oobilẽ Saociam coniugem, eaodem eſſe excarcerandam ſub eadem fideiuſſoria cautiooe, in qua, ſeu ſub qua degit, renouanda & habilitanda per cioitatẽ Neapolitanam, & eius diſtrictum: quæ cioitas & diſtrictus eidem loco carceris aſsignetur, quouſque aliter fuerit prouiſum: & ita iuris eſſe cenſeo.

Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriuſque Iuris Doctor, & commiſſarius, ſubmittendo me ſemper iudicio cuiuſlibet rectius ſentientis.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantia perimitur lapſu biennij in criminalibus, & abſoluitur reus ab obſeruatione iudicij.*
2 *Aduerſus lapſum inſtantiæ in criminalibus, non datur reſtitutio.*
3 *Omnimodo, hæc dictio, omnimoda comprehendit omnem caſum.*
4 *Omnimodo hæc dictio neceſſitat, & rem præciſam facit.*
5 *Accuſator dum patitur labi inſtantiam, & ſic hoc modo tacitè deſiſtit, non poteſt de nouo accuſare.*
6 *Inſtantia per lapſum biennij nedum perit, ſed omne ius.*
7 *Omnimodo, hæc dictio dum apponitur in aliqua diſpoſitione, excludit facultatem diſpenſandi in contrarium, & facultatem retractandi.*
8 *Omnimodo hæc dictio, intelligitur, id eſt, ipſo iure, & non per ſententiam.*
9 *Iudex proferens ſententiam, etiam poſt lapſum inſtantiæ debet puniri.*
10 *Iudex impeditus multitudine cauſarum, ſi non potuit cauſam expedire, facit vt competat reſtitutio parti ſeu fiſco aduerſus lapſum inſtantiæ, ſi tranſiuit biennium.*
11 *Inſtantia perit, quando ſtat per iudicem quòd cauſa non fuit expedita: & ſubdit infra, quòd non competit reſtitutio.*
12 *Inſtantiæ tempus currit, etiam ſi ſtetit per iudicẽ, quòd cauſa non fuerit expedita. Et iſta eſt communis opinio, & hoc, dummodo partes non adpareant negligentes. numero 13.*
14 *Accuſator ſi non requiſiuit iudicem cum inſtantia, vt cauſam expediret, non auditur amplius: ſi autem requiſiuit, & probationes fecit, & tunc non ipſe, ſed iudex punitur.*
15 *Inſtantia perit per lapſum biennij, vbi fuiſſent probationes factæ: & debet reus diffinitiuè abſolui: ſed ſi non fuerunt probationes productæ ſeu factæ, tunc abſoluitur ab obſeruatione iudicij.*
16 *Inſtantia an perit per lapſum biennij, quando fuit proceſſum in cauſa per inquiſitionem.*
Iudex ſeu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege inſtantiæ.
17 *Sententia lata in conſiſtorio principis perempta inſtantia, eſt nulla.*
19 *Teſtes varij, diuerſi & mendaces, nihil probant.*
20 *Iudex poteſt torquere teſtem abſque aliquibus indicijs, dum ſuſpicatur quòd ſciant veritatem, & nolunt reuelare, vt veritatem dicant.*
21 *Iudex quando eſt dubius, vtile eſt inquiſitum diffinitiuè non abſoluere à crimine, ſed à proceſſu duntaxat.*

VOTVM XXXI.

INcomprehenſibilis Dei præſidio petito, Amen. In cauſa eiuſdem Magnifici Hieronymi de ſancto Seuerino, cum Regio fiſco ſuper prætenſa venenatione perſonarum quondam excelleotis Comitis Saponariæ, necnon & quondam Sigiſmundi, & Aſcanij de ſancto Seuerino ſuorum nepotum: cùm à die dati termini & litis conteſtationis factæ cum eodem Hieronymo, ſint elapſi ſeptem anoi, & ferè octo: fuit pro parte eiuſdem Hieronymi in cauſa ipſa obiectum ad vlteriora procedi non poſſe: cùm fuerit † in ea perempta inſtantia, oedum per lapſum biennij à die litis conteſtatę, ſed etiã 1
triplicati, imò quadruplicati biennij: & hoc per text. formalem in l. fin. C. vt infra certum tempus. vbi tex. formaliter dixit, criminales cauſas omnimodo infra duos annos à conteſtatione litis cooournerandos, finiri cẽſemus: nec vlla alia occaſione ad ampliora produci tempora: ſed poſt biennij exceſſum minimè vlterius lite duraote, accuſatum abſolui. vbi ſubdit glo. in verbo abſolui, id eſt, ab obſeruatione iudicij. & idem tenet ibi Ioannes Fab. & etiam Bald. vbi in ſpecie dicit, quòd debet ferri ſentẽtia abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſeu proceſſus: ſed abſolutoria ſeu cõdemnatoria ſuper crimine, non tenet. Reperio inſuper, quod idem Bald. in l. arbitrio. §. dolo cuius. ff. de dolo. dicit, quòd ſi nulla negligentia poteſt imputari parti, vel tempora non currerent, vel daretur reſtitutio, & hoc in ciuili: † ſed in criminali non datur reſtitutio: per l. 2
auxilium. ff. de minoribus. Iacobus autem de Aren. dicit in dicta l. fina. quòd nullomodo debet prolongari cauſa criminalis vltra biẽnium. Ego autem dico hoc poſſe optimè comprobari ex verbis text. dictæ l. fina. maximè per illam dictionem, omnimodo infra duos annos. † Nam dictio, omnimodo, comprehendit om- 3
nem caſum: vt dicit glo. & Bar. in l. ſi cum exceptione. §. quatenus. ff. quod metus cauſa. Dynus in l. græcè. §. illud. ff. de fideiuſſoribus. imò virtute dictionis prædictæ, debet indiſtinctè, & in omni caſu intelligi. Ita dicit Alex. in l. precibus. C. de impuber. & aliis ſubſtitutio. alleg. glo. prędictam in l. j. cum glo. C. quomodo & quando iudex ſententiam debeat proferre. gloſſa, iuncto textu in cap. ex parte el primo. extrà de officio

delegati.glo.in l.vbi autem non adparet.ff.de verbor.
obligation.§.ſi.& alibi dixit Salicet.in authen.hę res.
4 C.de ſecundis nuptiis.† quòd iſta dictio, omnino, ne-
ceſsitat, & rem præciſam facit. Salicetus autem in l.
properandum.§.fin.C.de iudic.dixit, quòd perempta
inſtantia cauſæ principalis,ius & actio ſalua remanẽt,
& hoc in ciuili:in criminali verò ille, cui inſtãtia pe-
riit,amplius nõ auditur.l.abolitionem. C.de adulter.
quod nota.quia dicit Salicetus ſe intelligere, ſi ex ne-
gligentia:vt idem firmauit ipſe in l. qui de crimine. in
quarta oppoſitione.C. de accuſationib. & idem dixit
Baldus in dicta l.abolitionem. C. de adulteriis. dum
5 dixit, † quòd accuſator,ſi patitur labi inſtantiam, &
hoc modo tacitè deſiſtit, non poteſt de nouo accuſa-
re:licet ſecus ſit in cauſa ciuili, vbi finito tempore in-
ſtantiæ, poteſt de nouo agere per nouum libellũ. Ta-
6 men ſecus eſt in criminali: quia per lapſum † biennij
nedũ perit inſtantia,ſed omne ius. Et quòd perempta
inſtantia accuſator amplius nõ admittatur, tenet etiã
Iacob. de ſancto Georgio in authentica. ſi verò. C. de
iudiciis. & ibi dicit ſe conformare in eandem ſenten-
tiam noua ratione,id eſt,per dictionem, omnimodo,
7 poſitam in text. dictæ l. finalis. Ex quo quando † iſta
dictio apponitur in aliqua diſpoſitione, excludit fa-
cultatem diſpenſandi in contrarium, & facultatem
retractandi. gloſſa eſt ſingularis in clementina, vt hi
qui.extrà de ætate & qualitate ordinandorum. quam
gloſſam ad hoc allegat Angel.& Imola in l.qua ætate.
ff.de teſtamentis.& alibi dictio,omnino, intelligitur,
8 † id eſt,ipſo iure,& non per ſententiam:gloſſa,eſt in l.
prima.§.ſi pecuniam.ff.depoſiti. Angelus & Alexand.
in l.ſi inſulam.ff.de verborum obligation.& in l. Im-
perator. de iure fiſci. & ideò non abs re voluit Petrus
de Ancharano,in cap. vnico.de reſtitut. in integrum.
in ſexto, in vltima colum. quòd iudex proferens ſen-
9 tentiam,etiam iuſtè,poſt lapſum terminum † inſtan-
tiæ,debet puniri. refert etiam & ſequitur Hyppolitus
Marſil.in ſua practica cauſarum crimina. in §. ſucceſ-
ſiuè. in ſecunda colum. & ideò dixit Baldus in conſil.
ccxxxiij. incipiente, quæritur in fine. in primo volu-
mine.quòd iudex præſumitur doloſus, quando tranſ-
greditur leges. Pro parte autem Regij fiſci prætendi
poſſet, quòd per ipſum, nec per partem querelantem
ſteterit, quo minus cauſa expediretur: ſed quòd ſtetit
per iudices: quorum aliqui deceſſerunt, alij verò im-
pediti multitudine cauſarum, prout excellens domi-
nus locumtenẽs Regiæ Cameræ, vt notorium eſt, non
potuit collegas delegatos in cauſa conuocare toties,
quoties opus fuiſſet: licet pluries conuocaſſet, vt cau-
ſam ipſam expedirent: quo caſu competit reſtitutio
10 parti, ſeu fiſco aduerſus † lapſum inſtantiæ: prout ita in
ſpecie poſt multa concludit Felinus in capitulo vene-
rabilis,de iudiciis.in verſiculo, ſecunda concluſio, ſe-
cunda columna, Sed quòd etiam non currit inſtantia
ſtante impedimento iudicis ob multitudinem agen-
dorum ſeu cauſarum: tenet gloſſ. & poſt ipſum Angel.
in l.ſenatus. ff. de officio præſidis. & ibidem Alexand.
& eo caſu dabitur reſtitutio parti. Ita etiam voluit
Abbas ante Felin. ſuprà allegatum in prædicto capit.
venerabilis.Ludouic.in l.ſi verò.§. de viro. quadrage-
ſima quarta fallentia.ff.ſoluto matrimonio.& hoc per
rationem, quia reſtitutio datur in ſubſidium ex quo
parti non poteſt eſſe conſultum contra iudicem. Sed
præmiſsis non obſtantibus, dicendum eſt, quòd hoc
vt aduerſus lapſum inſtantiæ detur reſtitutio, eſt ſpe-
ciale in minore: ergo in contrarium eſt ius commu-
ne:& ſic concludendum erit,quòd omnino pereat in-
ſtantia. Ita in particulari inquit Salicetus in dicta l.
properandum.§.ſin autem vtraque.vbi in ſpecie dicit:
quòd † quando ſtat per iudicem, perit inſtantia: licet 11
aliqui dicant, quòd non, & malè. & Gulielmus tenet
oppoſitum & bene.& licet gloſſa, ibi dicat, quòd re-
ſtituetur,per l.ſed ſi per prætorem. ff.ex quibus cauſis
maiores. tamen Salicetus dicit, quòd in hoc malè di-
cit:per textum,in eadem l.properandum.§.finali.vbi
minor non reſtituitur,niſi in ſubſidium:ergo nec ma-
ior.& idem tenet Franciſcus de Aretio,quem ſequitur
Felinus in prędicto cap.venerabilis.de iudiciis.in ver-
ſicu. ſecunda concluſio. Et quòd non ſit concedenda
reſtitutio,tenent Iacobus Butrig.Petrus Cynus,Saly-
cetus, & Raphaël Fulgoſius in dicta l. properandum.
qui mouentur: quia ſi minoribus reſtitutio non con-
ceditur, multo minus debet concedi maioribus. Et
iſta opinio eſt verior de iure, prout refert & ſequitur
Iacobus de ſancto Georgio, in dicta l. properandum.
in §.ſin autem vtraque. Et quòd † tempus inſtãtiæ cur- 12
rit,etiam ſi ſtetit per iudicem, eſt communis opinio:
prout tenet gloſſa,in dicto §. ſin autem vtraque. & ibi
Bartolus, Baldus, & Docto. Bartolus in dicta l. arbi-
trio.§.dolo.ff.de dolo.ſed tamen dabitur reſtitutio. Ita
conſuluit Socinus in conſilio xxxj. primo volumine.
vbi bis ex interuallo dicit, quòd iſta opinio eſt com-
munis: licet aliquando gloſſa aliter ſenſerit: & etiam
Bartolus variauerit: & hæc intelligo ſubſiſtente iuſto
impedimento iudicis:vt quia ob multitudinem agen-
dorum nõ potuit terminare: quia eo caſu deficit om-
ne remedium in ſyndicatu contra iudicem. Ita Ludo-
uicus Romanus in repetitione. l. ſi verò. §. de viro.ff.
ſoluto matrimonio. reperio tamen ita demum præ-
miſſa procedere, ſi partes non adparent negligentes.
Et ideò † datur conſilium, vt partes faciant multipli- 13
ces proteſtationes iudici ad hoc, vt eis detur reſtitu-
tio,per doctrinam Baldi,& Salyceti in prędicto §.ſin-
autem vtraque.& ibi Alexander,& Iaſon,& dominus
Abbas in capitulo plerunque.de reſcriptis. prima co-
lum. verſiculo, ego dico. & tales proteſtationes ſunt
neceſſariæ.& debent adparere in actis,ſecundum Bal-
dum in dicto §.ſin autem vtraque.& ibidem Salic. vbi
ita dant pro conſilio, vt multiplices proteſtationes
fiant iudici: imò plus requiritur vt dictæ proteſtatio-
nes fiant inſtanter,inſtantius,& inſtantiſsimè, ad hoc
vt dicatur ſtare per iudicem. per text.in l. finali. C.de
tempor.appellatio. Baldus in additionibus Speculat.
in titulo de appellationibus.§.mero. Ioannes de Imo.
& Philippus Franciſc. us in capitulo ex ratione. de ap-
pellationibus. & Iaſon in dicto §. ſin autem vtraque.
Et ideò dixit pulchrè Salicetus in l. qui de crimine. in
quarta quæſtione.de accuſationibus. quòd perempta
inſtantia in criminalibus, licet communiter dicatur,
quòd non audiatur vlterius, tamen ſibi videtur pro-
babilius dicendum, quòd aut accuſator non cum in-
ſtantia † requiſiuit iudicem, & tunc amplius non au- 14
diatur: aut requiſiuit & ſuas probationes fecit: & tunc
non ipſe, ſed iudex punitur: vt C. de accuſationibus.
lege finali. Et reus eo caſu abſoluitur ab obſeruatio-
ne iudicij: vt ibi not. gloſſa. & ſubdit Salicetus, quòd
credit ipſum accuſantem ex integro audiri. Audiui
inſuper quòd Angelus de Aret. & Antonius de Prato

veteri

veteri, conſuluerunt in quodam ſolenni eorum con-
ſilio, in fauorem cuiuſdam domini Iacobi, intantum
per l. ipſum biennij eſſe inſtantiam peremptam, quòd
nihil amplius quæri poſsit: & pro eodem domino Ia-
cobo in dicta cauſa conſuluiſſe reperitur Andreas
Barbatia in ſuo conſilio ſexageſimoſecundo. in pri-
mo volum. in xiiij. columna. ſed vt nihil intactum re-
15 linquatur, reperio quòd † Petrus de Bellapertica in
dicta l. finali. C. vt intra certum tempus quæſtio ter-
minetur. fuit in alia opinione, videlicet quòd per bien
nium perit inſtantia, quando non fuerunt producti
teſtes in cauſa per actorem. Nam eo caſu debet con-
uentus abſolui ab inſtantia iudicij, vt in dicta l. pro-
perandum. Si verò ſunt producti teſtes, & proceſſus
agitatus, tunc tam in cauſa criminali, quàm in cauſa
ciuili debet reus diffinitiuè abſolui: quod dicit eſſe
magni effectus: quia quando abſoluitur diffinitiuè,
non poterit vlterius abſolutus accuſari nec inquiri:
Secus verò quando abſoluitur ab obſeruatione iudi-
cij. Et iſtud procedit, ſiue in cauſa fuerit proceſſum
16 per inquiſitionem, † ſiue per accuſationem: vt con-
cludit Salicetus in dicta l. fina. vt intra certum tem-
pus quæſtio terminetur. licet Marianus Socinus, in
cap. venerabilis. de iudiciis. & in cap. qualiter & quan
do. de accuſationibus. tenuerit contrarium, videlicet,
quòd ſi eſt proceſſum per inquiſitionem non pereat
inſtantia: quod bonis iuribus minimè fundatur: &
idem quod Petrus de Bellapertica reperio conſultum
fuiſſe per dominum Ioannem de Amicis, moderniſſi-
mum Doctorem, in conſilio ſuo nouiter impreſſo
cxxxix. penultima columna. & certè mihi viſa fuit
hæc Petri opinio ſatis æqua, & rationabilis: & in
cauſa de qua in præſentiarum agitur, adaptari poſ-
ſet, niſi occaſio, de qua infrà non repugnaret. Vlti-
mo excellens Locumtenens Regiæ Cameræ colle-
ga in præſenti cauſa mouebat, dicendo cauſam ipſam
nobis delegatam agitari coram principe: cùm ſibi
& nobis viuæ vocis oraculo ipſam delegauerit: &
princeps habet liberum arbitrium: & qui habet li-
17 berum arbitrium, non ligatur † lege inſtantiæ: ſe-
cundum Bartolum, in l. ſi in lege. in principio. ff. lo-
cati. & firmat Alexander, in conſilio quinquageſimo
incipiente: viſis actis curiæ. in ij. volumine. reſpondi,
quòd etiam in conſiſtorio principis currit inſtantia,
18 & perit: intantum quòd † ſententia lata in conſiſto-
rio principis, perempta inſtantia, eſt nulla. gloſſ. eſt in
authentica, vt ſponſa. larg. §. hoc quoque. in authenti-
ca, de appellationibus. §. ad hæc. imo gloſſ. in dicta au-
thentica, de appellationibus. §. ſi quando. & in authen
tica, vt ſponſali. larg. verſic. præuidendũ. tenent, quòd
etiam coram Regibus currat inſtantia: Dicebat tamẽ
dominus Ioannes Carrafa, maximus Doctor & nobi-
lis Neapolitanus, vt refert dominus Matthæus de Af-
flict. in conſtitutio. regni, hac lege, in iij. colum. quòd
in conſilio Regis eſt dare inſtantiam: quia conſilium
non habet liberum arbitrium, ſicut habet Rex: ſed
coram Rege non eſt dare inſtantiam: quia habet libe-
rum arbitrium: ſicut etiam nec in cauſis eccleſiaſticis:
vt in cap. penult. de iudiciis. Sed quia in cauſa iſta de-
poſuit quidam Aymar, quòd Nicolaus de Biſignano
dixerat ſibi per magnificum Hieronymum prædictũ,
& dominam Sanciam eius coniugem fuiſſe aſsigna-
tum venenum album eidem Nicolao. vt conſignaret
illud Roberto coquo, vt immitteret in epulis come-
dendis per præfatos dominos defunctos: & demum
ambo prædicti reuocarunt, quo ad dominam San-
ciam, & Aymar reuocauit, quò ad vtrunque, aſſerens
per tormenta eundem inculpaſſe eo modo, ſcilicet,
quòd in rei veritate erant & ſunt innocentes. Nico-
laus verò perſiſtit in inculpatione Hieronymi: ſed
exculpat Sanciam: & ſic ſuccedit, quòd cùm in tortu-
ra & extra ita reuocauerint, tanquam varij & diuerſi,
ac mendaces † nihil probant. l. j. in princip. de teſti- 19
bus. & cap. cùm eccleſia. de cauſa poſſeſsionis & pro-
prietatis. l. qui falſa vel varia. ff. de teſtibus. Specula. in
titulo de teſte. §. primo. verſiculo, item quòd ſunt va-
rij. & Docto. in l. ex libero. ff. de quæſtionibus. & va-
rietas in teſte eſt tanti vigoris, quòd eius virtute † iu- 20
dex non poteſt ferre ſententiam pro eo pro quo teſti-
ficatus eſt, ſeu teſtificati ſunt. Ita dixit Innocen. in cap.
præterea. extra de teſtibus cogendis. dominus Anto-
nius in cap. cùm in tua. vltima columna. de teſtibus.
Angelus conſilio clxxv. incipiente, quædam domina
Margareta. Alexander, conſilio ccclxiij. incipiente:
in cauſa appellationis. & Hyppolytus Marſilien. con-
ſilio lxxxviij. in ſecundo volumine. & licet Nicolaus
de Biſignano aliter non reuocauerit quò ad Hiero-
nymum, attamen adparet mendax & varius, imò con
trarius ſibiipſi, quò ad Sanciam. Item, quod plus eſt,
deponit vidiſſe Robertum verberantem illam char-
tulam in coquina, quod fuit vnica vice: & tamen eſt
varius in eius depoſitione in hoc, & in pluribus: imò
contrarius & mendax: nam dicit, quòd Aymar im-
poſuit puluerem, id eſt toxicum in flaſco: & prima
vice die decimanona Auguſti, Milleſimo quingen-
teſimo vigeſimotertio, deponit quòd non vidit pro-
priè, quando Aymar impoſuit puluerem in flaſco: &
die decimaquinta Octobris Milleſimo quingenteſi-
mo vigeſimotertio, deponit contrarium: & quòd vi-
dit Aymarem imponentem puluerem: & quòd fuit
præſente Apetiſerno: & ſubdit, quòd Apeti audiuit
etiam quando Aymar dixerat de ordinatione domi-
ni Hieronymi impoſuiſſe toxicum in flaſco: & in fo-
lio centeſimoſeptimo proceſſus, deponit quòd ipſe
Apeti non audiuit verba prędicta: & ipſe quoque Ape
ti cum tortura & abſque tortura depoſuit nihil vi-
diſſe, nec audiuiſſe de prædictis. Iaconecta quoque
licet multa dixerit ob nimiam torturam: attamen
omnia reuocauit: ſic eſt millies ſibimet contrarius
& varius: qui teſtes viles & domeſtici ipſius Hierony-
mi, & qui ſuſpicabãtur poſſe ſcire veritatem aliquam
de prætenſa venenatione, & nolebant teſtificari, po-
tuerunt de iure torqueri; licet non præceſsiſſent indi-
cia, prout præceſſerunt: † vt dicit pulchrè Baldus in l. 21
milites. C. de quæſtionibus & idem Baldus in l. tertia.
C. ad legem Iuliam de adulteriis. Et licet ſit in conſi-
deratione, quòd tredecim ſeruitores de ſocietate ipſo
rum dominorum eodem tempore, & eiſdem ſignis,
& de eadem infirmitate infirmati ſunt: vt quamplu-
res teſtes producti per fiſcum teſtantur, & minimè
mortui: & pariter quòd multi & quamplures de eo-
dem vino flaſci eo tempore, quo Comes & fratres
pariter biberunt, & minimè mortui: & pariter, quòd
potuit venenum ipſum contigiſſe non miniſterio ho-
minis, ſed ex malo regimine: vel quòd per aërem pe-
ſtiferum trãſierint: vt medici teſtantur: vel quòd aliunde
venenum ipſum ſumpſerint: attamen quia Robertus
coquus, quem Nicolaus de Biſignano, necnon & Ia-

conecta & Aymar incolpant de impoſitione veneni
in epulis, ſtetit ſemper in fuga; & ipſe quoque Aymar
à carceribus aufugit: & etiam in fuga reperitur Ioan.
de Cola Vecchio, ſimiliter inculpatus, non viſum fuit
eoſdem coniuges inquiſitos diffinitiuè abſoluere, ſed
ab inſtantia iudicij, ſeu obſeruatione ipſius duntaxat:
& non à crimine, iuxta doctrinam glo. & Bald. & cla-
rius Salic. in l. ſi qui. C. ad legem Iuliam de adulteriis.
vbi formaliter dicit Sali. ex iſta glo. ſume conſilium,
22 quòd † vtile eſt diffinitiuè non abſoluere reum, quan-
do iudex eſt dubius: & hoc ex iuſta cauſa; & ſic con-
clodit Salicetus, & Baldus, quòd poteſt abſoluere à
proceſſu, & non à crimine: vnde cũ Robertus coquus,
& Aymar, ac etiam Ioannes de Cola Vecchio, exiſten
tes in fuga, potuiſſet fuga ipſa cauſari tam ex conſcien
tia ſceleris perpetrati, quàm etiam ex metu torturæ il-
latæ eidem Aymari ac cæteris ſociis; & mens ius di-
centis redditur dubia: concurrente igitur peremptio-
ne inſtantiæ fuimus & ego ex præmiſsis voti, & ſic pa-
ri voto prędictos Hieronymum & Sanciam coniuges
abſoluendos ab inſtantia iudicij prædicti, & ex dedu-
ctis minimè moleſtandos: ſed excarcerandos ſub fide-
iuſſoria cautione de ſtando iuri, & ſe præſentando:
quod placuit illuſtriſsimo domino Proregi ibidem
præſenti; & intelligenti ſigillatim votum vniuſcuiuſ-
que noſtrûm: & licet quidam magnus vir Collatera-
lis conſilij dixiſſet interim ipſos coniuges minimè ex-
carcerandos: quia ſic dicebat quidam Modernus Do-
ctor Baronus Hiſpanus: Ego dixi, quòd in ſpecie do-
minus Bartholo. de Capua in conſtitut. regni, huma-
nitate, determinat contrarium dum dixit, quòd ſi fa-
cto proceſſu contra inquiſitum & carceratum, repe-
ritur quòd eſt nullus, interim carceratus non debet
detineri: ſed fideiuſſoribus liberari. & ita communi
voto executum fuit mediante noſtro decretó.

Thomas Grammaticus, Regius delegatus.

APPENDIX.

Concurrente quoque, quòd medici ipſi teſtati ſunt
potuiſſe venenum ipſum fuiſſe ſumptum in ciuitate
Tarenti, cum qua vniverſitate & particularibus præ-
fatus dominus Hugo litigabat, vbi fuerunt ſibi dona-
tæ quædam ecopulæ: vel in loco Baronis palizanelli,
cùm quo ſimiliter litigabat, vel notulæ, vel in monte
Albanee & ſuſpicari contra Hieronymum patruum,
eſſet res Diabolica: prout præfatus medicus deponit,
expreſsè.

SVMMARIVM.

1 *Mandato principis ſeu papæ licet duro, obtemperan-*
dum eſt: nec ſibi replicari poteſt, cur ita faciat.
2 *Iudex ſi non præcedente cauſa cognitione, tamen ex*
principis mandato aliquem ſuſpendat, ſeu vltimo ſup-
plicio afficiat, poteſt illud abſque peccato exequi.
3 *Princeps quod facit, præſumitur legitimè facere.*
5 *Princeps ita vult, hoc dicere ſufficit.*
6 *Princeps non poteſt mandare vt non ſubſiſt. iubus indi-*
ciis homo bona fama torqueatur.
7 *Princeps licet poſſit excedere modum, quod iudex face-*
re non poteſt: tamen non intelligitur id facere poſſe in
his, quæ ſunt de iure diuino ſeu naturali: ex quo ipſe
princeps ligatur iure gentium vel naturali. Matthe. de
Afflictis dicit ſe ita reſpondiſſe regi Federico volenti vt cui-
dam nobili tortura daretur. & num. ſeq.
Veritatem præhonorare ſanctum eſt, & quòd magnus
eſt Cæſar: ſed maior eſt veritas.
23 *Priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate.*
24 *Iudex torquenti conſtitutum in dignitate, vel torquen-*
do quem non poterat in memoriam prætereta dignitatis,
poteſt de iure reſiſti.
25 *Iudex ſeu officialis ſi pro honore Regis non exequitur*
ipſius regis mandatum, non poteſt dici quòd malè egerit,
ſeu fecerit.

VOTVM XXXII.

REdemptoris humani generis auxilio peti-
to, Amen. Succedente homicidio in per-
ſonam excellentis quondam Comitis Po-
licaſtri, qui noctis tẽpore prope domos il-
luſtriſsimi principis Biſignani fuit à pluribus aggreſ-
ſus, & letalibus vulneribus confoſſus: inde ad modicũ
temporis ſpatium deceſsit, & capta informatione, quę
haberi potuit per magnam curiam vicariæ, & carce-
ratis nonnullis inquiſitis, & præſertim magnifico Pau-
lo Pulderico, contra quem nulla vrgebant indicia, il-
luſtriſsimus Cardinalis Columna Locumtenens ge-
neralis in præſenti regno, aſſerens ſe habere conſcien-
tiam informatam prædictum Paulum in homicidio
prædicto interfuiſſe cum aliis interfectoribus in præ-
ſentia Magnifici domini Vincentij Serſale, vtriuſque
Iuris Docto. & fiſci patroni, mihi mandauit, vt debuiſ-
ſem procedere ad torturam cõtra prædictum Magni-
ficum Paulum: vt ore proprio fateretur ſe in dicto ho
micidio participem. Hæſitatum fuit inter me & præ-
dictum fiſci patronum, an huiuſmodi mandato pare-
re deberem? Et prima facie videbatur dicẽdum, quòd
ſic, arguendo à maiori, id eſt, de principe & papa licet
ſimus in eius vices gerente: nam mandato principis
ſeu Papæ † licet duro, obtemperandum eſt: nec ſibi 1
replicari poteſt, cur ita faciat. c. in memoriam. xviij.
diſtinctione. & ideò officialis ſeu poteſtas, qui in offi-
cio ſibi commiſſo non paruit ſuperioris mandato,
tenetur l. j. C. de officio præfecti. in fine. & l. j. C. vt di-
gnitatum ordo ſeruetur. vbi dicitur, quòd tenetur
pœna ſacrilegij. & Bartolus in l. is, cui bonis. ff. de ver-
borum obligationibus. allegando capitulum primũ.
de maioritate & obedientia. vbi dicitur, quòd qui
non obedit principi, morte moriatur. Idem dixit Par.
in tractatu ſyndicatus. in verſiculo, tortura. cap. man-
dauit Rex. nam iudex dum ſibi mandatur † per prin- 2
cipem: vt etiam non præcedente cauſæ cognitione
aliquem vltimo ſupplicio afficiat, poteſt illud abſ-
que peccato exequi, cùm princeps ſit lex animata in
terris. vt in authentica, de conſul. in §. finali. collatio-
ne quarta. maximè cùm ea quæ fiunt per principem
præſumantur legitimè † geſta l. ex facto. ff. de vulgari 3
& pupillari. ita per prædicta voluit in particulari
Cynus in l. reſcripta. C. de precibus Imperatori offe-
rendis. quem ſequitur Abbas in cap. quanto. extrà de
iureiurando. pro quo facit ratio de qua ſuprà primo
loco, † quia non eſt qui principi dicere poſsit, cur 4
ita facis? capitulo quamuis de pœnitent. diſtinctione
tertia. & Baldus in præludiis feudorum. maximè, quia
error principis facit ius. l. tertia. §. fin. ff. de adimen-
dis legatis. & in §. ſed quod principi. Inſtituti. de iu-
re naturali gentium & ciuili. nec inferiori compe-
tit † authoritas diſcutiendi de ratione; nam ſufficit
dicere, ita princeps vult; quia ratio erit in mente 5
eius retenta, ex quo iuſta præſumitur, vt dicit Fran-
ciſcus

ciſcus de Aretio.in l.prima, in principio. ff.de acqui-
renda poſſeſsione. & eſt text. in l.dubium non eſt. C.
de repudiis. & in l.humanum. C.de legibus. Quibus
non obſtantibus reſpondi ſuæ Illuſtriſsimæ Domina-
tioni beneeſſe, vt de prædictis conſuleret Conſilium
collaterale, ſibi datum à Cæſarea maieſtate: cùm pri-
ma facie mihi videbatur id nullatenus de iure ſubſi-
ſtere poſſe: vt non ſubſiſtentibus indiciis, & præſertim
legitimis, princeps poſsit mandare vt homo bonæ fa-
6 mæ † torqueri poſsit, dum de crimine quouis inquiri-
tur: cùm ita in ſpecie tenuerit Andræas de Iſet. Euan-
geliſta, & magnus Fiſcalis in regno in conſtitutio. re-
7 gni, proſequentes. ſub rubrica, de pugnis ſublatis. † &
licet poſsit princeps ex cauſa excedere modum, quod
Iudex facere non poteſt: vt teſtatur idem Andræas in
conſtitutione regni, inquiſitionibus. in fine. tamen
non intelligitur in his, quæ ſunt de iure diuino ſeu na-
8 turali, † ex quo ipſe princeps ligatur iure gentium,
vel naturali: prout dicunt omnes in cap.j. extrà de
proba. & idem Andræas in prædicta conſtitutione re-
gni, proſequentes in fine. vbi in ſpecie tenet hoc prin-
cipem ipſum minimè mandare poſſe de poteſtate or-
dinaria. & ſi id faceret de poteſtate abſoluta ſine cau-
ſa, malè faceret, quia excederet ſuam poteſtatem, ex
quo eſt Rex à regendo ſecundum iuſtitiam. cap. re-
gum. xxiij. quæſtio.v: idem dicit Andræas in cap.pri-
mo. de pace tenenda. Et inſuper conſiderare debet
Rex, quòd eſt homo, & Deo ſubiectus. & ſi ſua poteſta-
te contra iura excedit, parum regnabit: vt quotidie
experientiam comperimus. & idem quod Andræas vt
ſuprà, refert & ſequitur Afflictus noſter Neapolitanus
in dicta conſtitutione: proſequentes. & in alia conſti-
9 tutione incipiẽte, dira & dura. vbi plus ſubdit, † quòd
tempore Regis Federici Arragonei, dum ſua Maieſtas
affectaſſet quendam Nobilem torqueri authoritate
Regia, & ipſum interrogaſſet, an id facere poſſet: re-
ſpondit, id fieri minimè poſſe abſque legitimis indi-
ciis per præfatam deciſionem Andrææ, & inſuper ſub-
dit, quòd boni Conſiliarij principis ſemper debent
dicere principi veritatem, & non quod ipſi principi
placitum eſt, moderatè tamen: vt dicit Apoſtolus ad
Titum cap. ſecundo. ibi: cum modeſtia corripientem
eos, qui reſiſtunt veritati. Indè dicitur Exodi capitulo
vigeſimoquarto: non declinabit Iudex à veritate pro-
10 pter coniudices votantes contra veritatem. † & ibi
dicit Nicolaus de Lyra, ſanctum eſt præhonorare ve-
ritatem, vt dicitur primo Ethicorum. & ideò dicebat
Baldus in l. Æmilius. ſecunda charta. ff.de minoribus:
magnus eſt Cæſar, ſed maior eſt ratio & veritas. Et
pro præmiſſorum corroboratione, adduco quod di-
cimus in ſimili de reſcriptis Papæ & Imperatoris,
11 quæ eſſent obtenta contra iuris diſpoſitionem: † nam
debent talia reſcripta ab omnibus iudicibus refutari.
l.reſcripta. C.de precibus Imperatori offerendis. & ita
legibus & Canonibus expreſſum eſt: dixit Petrus de
Ancharano in conſilio cccxlij. incipiente, in Chriſti
nomine, Amen. incipiente: niſi legibus. & inquantum
abſorbent ius tertij, præſumuntur per importunita-
tem obtenta: & ideò nulla ſunt. l.ſecunda. C.de peti-
tionibus bonorum ſubla. libro decimo. l.quoties. C.
12 de precibus Imperatori offerendis. † nam omnes aſsi-
ſtentes in officiis debent ſuo ſuperiori reſiſtere, ſi in-
iuſtè agat. l.omnes iudices. C.de appellatio. & ibi no-
tatur de ſubditis prælatorum. l.per hanc. C.de aduoc.
diuerſorum Iudicum. & in l.j. in fine. C.de præpoſitis
ſacri ſcrinij. & ideò † princeps aliquando per iracun- 13
diam, aut aliter inaduertẽter ordinat, ſeu iubet, quod
demum ſibi dolet fuiſſe executum: vt dicit Pontanus
in ſuo tractatu de obedien. libro quarto. in rubrica,
an parendum ſit decreto, quod iniuſtum videtur. vbi
refert plures Principes antiquos, & Modernos in ira-
cundia quoſdam iuſsiſſe interfici, quos poſteà deſide-
rauerunt. & latè deciditur in cap. ſi quando. ſecundo
notabi. extrà de reſcript. & dicitur in ſpecie de Theo-
doſio Imperatore, in cap.cum apud Theſſalonicam.
xj. quæſtio.iij. qui propterea fecit l.ſi vindicari. C.de
pœnis. & dicit Marti. de laud. in tractatu principum.
in ſexto verſiculo, quòd conſiliarij maximè notent,
quòd ſi princeps iracundia motus ſine cauſæ cogni-
tione † mandauerit crudeles vindictas contra ſubdi- 14
tos alicui iudici, non debet permittere executionem
vſque ad triginta dies: vt interim ceſſet iracundia
principis: per textum mirabilem in l. ſi vindicari. C.
de pœnis. qui textus dicit, quòd eſſet auro pingendus.
& ſimile dicit eſſe de papa, quando aliquid irratio-
nabile † mandat: nam debet eidem reſcribi. cap. ſi 15
quando. de reſcriptis. & etiam de prædictis bonus
textus cum gloſſa. in §.deinde. in authentica de man-
daris principum. collatione tertia. vbi gloſſa inuehit
contra miſeros prælatos, qui intantum timent literas
Papæ, ſeu Imperatoris, vt licet iniuſtas, non audeant
illis contradicere: & eſt ſimilis gloſſa in §.finali. in au-
thentica vt determina. ſit numerus clericorum. col-
latione prima. in verſiculo, contradicere. & idem in
præmiſsis ſequitur Paris in tractatu ſyndicatus, in tit.
de exceſsibus conſiliar. in quinta charta. & in charta
octuageſimanona. verſiculo mandauit rex &c. Et ideò
dixit pulchrè Ioannes de Turr. Crem. in cap. quanuis,
vigeſimaprima diſtinctione, in quarta colum. quòd
principes ſunt conſtituti ad hoc, quòd † bonum pro- 16
curent ſubditis: & ſi aliter faciunt, abutuntur princi-
patu: & talis primatus, ſiue principatus ſeu domina-
tus introductus fuit à Chriſto apoſtolis, dum ait: non
erit ita inter vos: vnde Beatus Chriſoſtomus ſuper
Matthæum, pertractans hoc verbum, ita inquit, prin-
ceps mundi ita fiunt, vt dominentur minoribus ſuis:
& miniſtrent eis quæcunque acceperunt à Chriſto.
Nec obſtabunt prællegatis dicta Cyni vbi ſuprà in
dicta l.reſcripta. ex quo illa † procedunt, quando prin- 17
ceps ipſe cum conſilio conſiliariorum ſuorum & pro
cerum proceſſit ad ita mandandum ſeu dicendum.
Secus autem, ſi de ſeipſo tantum illud mandauit ſeu
fecit. Ita in ſpecie voluit Baldus in l.humanum. C.de
legibus. refert & ſequitur excellens Doctor Ioannes
Igne. Aurelianenſis, in quæſtio. illa, an Rex Franciæ
recognoſcat Imperatorem. quadrageſimaoctaua co-
lumna. maximè quia torquere ex proceſſu informati-
uo hominem nobilem & optimæ famæ, non eſſet niſi
tollere † defenſiones inquiſito: quod quidem princeps 18
facere non poteſt, etiam de plenitudine poteſtatis.
Ita ſingulariter inquit Baldus in l.iij. §.ſi is, pro quo.
ff.quod quiſque iuris: idem refert & ſequitur Felynus
in cap. dilecti. ſexta columna. de exceptionibus. & in
cap. cùm olim. vltima columna. de re iudicata. Soci-
nus in conſilio. cxx. incipiente: memini me aliàs con-
ſuluiſſe. nona columna. verſic. tertius caſus. in tertio
volumine. idem firmat Bartol. in l.filiusfamilias. ſe-
cunda columna. verſi. ſed an tunc. ff.de donationibus.

Aretin.

Aretin. in conſilio cxv. ſicut Ioannes. xiij. colum. verſicu. ad obiecta. Socinus in conſi. cxliiij. viſa bulla. vij. col. verſic. quando princeps & in conſi. clxvj. incip. in cauſa. xx. colum. verſi. tertius caſus. & ibi ſubdit, quòd omnes Doctores tenent hanc doctrinam Baldi: & dum nullatenus mandatum prædictum exequi deliberaſſem, die ſequenti prædictus illuſtriſsimus dom. Cardinalis per medium Magnifici fiſci patroni, iuſsit mandari magnificis Regenti & iudicibus magnæ curiæ in genere, & mihi cum eis, vt abſque vlteriori mora procedere deberemus ad torturam prædictam: reſpondi vltra præallegata minimè modo aliquo id fieri poſſe, etiam ex alio capite, ex quo iſte Magnificus Paulus eſt in præſentiarum electus huius inclytæ ciuitatis Neapolitanæ. & qui fuit prior ſuæ Ciuitatis torqueri non poteſt. Ita Baldus in l. nihil. C. de quæ-
19 ſtionibus. imò † nedum qui hodie eſt conſiliarius ciuitatis, verùm etiam qui aliàs fuit, attamen in memoriam huius prætertæ dignitatis, torqueri non poteſt. dicta l. nihil. & l. milites. C. de quæſtionibus. & in l. diuo Marco. Salicet. in l. prima. & ibi etiam ſequitur Iaſon prima columna. verſic. vnum tamen not. C. de iuris & facti ignorantia. Bartolus in prædicta l. milites. ſic enim dicuntur, imò vocantur patres ciuitatis: vt C. de his, qui ſpon. mune. propria ſuſcep. l. iij. ita dicit Iſidorus in quæſtionibus Etymologiarum: & Lucas de Penna in rubrica de decurionibus. libro x. verùm Doctores & iura præmiſſa loquuntur in decurionibus: ſed cùm hodie non ſint decuriones: id quod in dictis iuribus dicitur de decurionibus, habebit locum
20 † in conſiliariis ciuitatum: vt ſi ciuitas habeat conſiliarios, idem erit; ex quo conſiliarij ciuitatum decurionum inſtar obtinent, vt nota. in rubrica de decurionibus. libro x. Ita dicit Lucas de Penna in l. nominationum. ſecunda columna. C. de decurionibus. lib. x. nam conſules ciuitatum ſunt hodie loco decurionum; vt not. in dicta rubrica de decurionibus. & ibi Iacob. Rebuffi. qui ſubdit, quòd cùm ſint loco ipſo-
21 rum ſubſtituti, habent idem priuilegium, quod † & ipſi decuriones habebant: argumento l. filiæ. §. fina. ff. de conditionibus & demonſtrationibus. l. ſi donatæ. §. ſponſus. ff. de donationibus inter virum & vxorem. Et quòd conſules vrbium noſtri temporis, teneant idemmet priuilegium, quòd decuriones habebant maximè vt non poſsint torturæ ſubiici, voluit in ſpecie Salicet. ſubdens ita tenere docto. in dicta l. diuo Marco. C. de quæſtionibus. cùm conſules ipſi ſuccedant hodie in locum ipſorum decurionum: vt dicit gloſſ. in prædicta rubrica de decurionibus. libro x. & in l. ſecunda. eodem titulo. & in l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuerſita. & in l. aliud. §. refertur. ff. de regulis iuris. & in l. ſi ex dolo. §. primo. ff. de dolo. & ideò dixit Ioannes de Platea in prædicta rubrica de decurioni-
22 bus. quòd † conſiliarij ciuitatum hodie habent eandem poteſtatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera habent hoc priuilegium, vt etiam finito officio minimè torqueri poſsint in reuerentiam priſtinæ dignitatis, per textum, qui hoc formaliter dicit in l. fina. ff. de decurionibus, in verſic. ibi, non eſſe torquendum in memoriam priſtinæ dignitatis: & ideò plus ibi refert Franciſcus Tigrinus per illum textum, Martinum de Fanto. euaſiſſe condemnatum ad mortem, qui tortus fuerat, & per tormenta confeſſus: & non poterat de iure torqueri: quia conſiliarius ciuitatis ſuæ fuerat: quod dicit eſſe bene notan. Andræas Barbatia in capitulo ſedes apoſtolica. quinta columna, extrà de reſcriptis. cùm priuile-
gium dignitatis † non finiatur finita dignitate: ſecun- 23
dum Baldum in dicto capitulo ſedes. de reſcriptis. qui ad hoc allegat Innocentiũ. idem refert & ſequitur Hyppolytus Marſilic. ſis in ſingularibus ſuis: in ſingulari clxxix. incipiente: viget ſtatutum communiter. & in ſingulari. cvij. incipiente, priuilegium dignitatis. & in ſingula. xxxv. incipien. ille, qui nunquam. & in ſua practica cauſarum criminalium. in verſiculo, expedita. octaua columna. & in l. edictum. ſecunda & quarta columnis. ff. de quæſtionibus. & ſubdit intantum hoc eſſe verum, quòd ſi iudex procederet † ad tor- 24
turam, poſſet ei de iure reſiſti: vt habetur in l. omnes. C. de decurionibus. libro decimo. & probatur in authentica: quomodo oportet epiſco. §. finali. & tenet idem Hyppolitus Marſilic. ſis in prædicta practica cauſarum crimina. & in l. edictum. ſecunda columna. ff. de quæſtionibus. ex quibus concludendo dico minimè dici poſſe officialem non bene facere, ſi pro ho-
nore † Regio non exequitur ipſius Regentis man- 25
datum. dixit pulchrè Baldus in l. finali. C. de negotiis geſtis. & conſuluit Alexander de Imol. in conſilio cvj. in ſecunda charta, ſecundo volumine. & eſt textus in cap. cùm teneamur. de præbend. vbi cauetur quòd ſi iuſta cauſa ſubeſt non adimplendi mandatum ſuperioris, æquanimiter ſuperior debet ſuſtinere ibi: ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequẽdum. & ſic replicando eidem illuſtriſsimo domino iterum multa ex præmiſsis breuiter tangendo patienter tolerauit, ac ſe iuſtitiæ remiſit, eundem Magnificum Paulum eodem die excarcerauit: ac fecit eum comitiua nobilium ac magnatum ad eius domum aſſociari, & non abſque excreſcentia amoris ac beneuolentiæ erga me, aſſerendo me optimè præſciuiſſe ſuæ indignatæ voluntati obſiſtere: & furorem executionis iuſtitiæ pro beneficio reipublicæ temperare.

Egò Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericum ſe prætendens, & incedens ſine habitu & tonſura, & tentus vt laicus, ac repulſus, poteſt capi & puniri per iudicem laicum, abſque metu excommunicationis.*
2 *Clerico ex prima corona an conferatur ordo.*
3 *Clericus in minoribus, lato ſumpto vocabulo, dicitur eſſe in gradu ſacro, id eſt, in ordinibus ſacris.*
4 *Clericorum appellatione in materia fauorabili, veniunt etiam in minoribus conſtituti.*
5 *Clericus primæ tonſuræ non poteſt per laicum accuſari.*
6 *De clericis non licet iudicare Regi, nec alteri ſeculari perſonæ: dixit Papa Cæleſtinus tertius.*
7 *Clericatus eſt de iure diuino: & ideò penitus clericus eſt exemptus à poteſtate Imperatoris.*
8 *Clericus non poteſt conſentire, vt iudex laicus de ipſo cognoſcat.*
9 *Clericorum appellatione, quicunque clerici etiam in minoribus conſtituti, continentur.*
10 *Clericus in minoribus conſtitutus, nullo modo poteſt ſortiri forum iudicis laici.*
11 *Clericus recedens à clericatu aſſumpto, abijciendo tonſuram & veſtes, ſeculariter viuendo, vel incedendo non*

perdit

perdit priuilegium clericatus, nisi fuerit monitus. & nume.11.

12 *Clericus vt perdat priuilegium ob inobseruantiam tonſuræ & habitus, debet moneri trina monitione: nec ſufficit vna pro omnibus. & num.13.*

14 *Clericus licet im miſceat ſe enormitatibus, non amittit priuilegium clericale: licet amittat priuilegium canonis, ſi quis ſuadente diabolo xvij.q.iiij. non amittit priuilegium fori: & ibi. niſi fuiſſet inueteratus in aggreſſurie ſanis & enormitatibus.15.*

16 *Clerici priuilegium fori emanauit à iure diuino, & à Deo.*

17 *Clericus ſine habitu & tonſura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori.*

20 *Clericorum familiares non deferentes habitum nec tonſuram, tamen gaudent priuilegio clericali.*

21 *Clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem.*

22 *Clericus remouens tonſuram clericalem, & habitum, & immiſcēs ſe enormitatibus, & perſeuerādo in illis deprehenſus fuerit, nō ex hoc poterit iudex laicus de eo cognoſcere.*

VOTVM XXXIII.

Redemptoris gentium ſuffragio petito, Amen. In cauſa clerici Hieronymi Martina de Neapoli inquiſiti de homicidio cōmiſſo in ciuitate Aueſſæ in perſonam cuiuſdam de eadem ciuitate, dum citatus fuiſſet Hieronymus, ipſe comparuit in habitu & tonſura, iuxta formam ritus ipſius magnæ Curiæ, & forum eiuſdem magnæ Curiæ declinando, petit ſe tanquam clericum remitti ad eius iudicem Eccleſiaſticum. Hæſitatum igitur fuit, an eſſet locus remiſsioni petitæ? & dubium prima facie faciebat quòd non, maximè cùm in præteritum non adpareat ipſum in habitu clericali inceſſiſſe: ſed vt merus laicus, ſemper tentus & reputatus
1 fuerit: † quo caſu poteſt capi & puniri per iudicem laicum abſque metu excommunicationis. Text. eſt in cap. ex parte. de priuileg. & in cap. j. de apoſta. & licet text. in cap. cùm contingat. de ætate & qualitate. vi-
2 deatur præſupponere quòd † in prima corona confeatur ordo ſecundum omnia iura in iſto caſu loquentia: & prima corona ſine aliis minoribus non eſt, nec dicitur propriè ordo clericalis: nam clericus de prima corona tantùm, nullū in Eccleſia Dei habet exercitium ſeu officium ſibi deputatum: ſicut habent cæteri conſtituti in minoribus & aliis ordinibus: vt in c. acolytus. cùm aliis quatuor ſequentibus xxiij. diſtinctione. & ideò non poteſt propriè dici ordo. Ita voluit magiſter ſententia. in quarto ſentent. vigeſimaquarta diſtin. vbi poſtquam nominauit ſeptem ordines, ait: corona enim ſignaculum eſt, quo ſignatur in partem ſortis miniſterij diuini. Et idem quòd non ſit ordo tenet beatus Thomas in ſumma tertiæ partis quæſtione xxxv. articulo ij. & in eadem tertia parte, quæſt. iiij. articulo ij. & ibi ſubdit, quòd corona habet vlterius aliquod ſpeciale, quod ei reſpondet, ſicut ſignarum ſigno: ſed hæc non eſt aliqua ſpecialis poteſtas: & ideò in corona non imprimitur character. & hinc Hieronymus ſcribens ad ſuum leuitam in cap. duo ſunt. xij. quæſt. j. videtur præſupponere, quòd corona in capite ab inſtitutione eccleſiæ fuit, vt ſit ſignum clericatus: & ſic videtur eſſe ianua ordinum, vt oſtendat animum & intentionem recipientis coronam, eſſe clericandi: licet ipſa per ſe propriè non contineat ordinem, nec exercitium ordinis: vt ſuprà. Hoc probat tex. in c. j. xxv. diſtin. vbi ſanctus Iſidorus ſcribens ad Ludifredū, officium Epiſcopi, & cęterorū in eccleſia Dei, ponit, videlicet oſtiariū, exorciſtam, acolytum, lectorem, Subdiaconum, Diaconum, & presbyterum, & epiſcopum: inter quos non ponit clericum de prima tonſura, ſeu corona: quia nullum habet in eccleſia Dei à iure exercitium. Et quòd prima tonſura non dicatur ordo, facit bene text. in cap. cleros. in principio, xxj. diſtinctione. vbi text. dicit, generaliter clerici nuncupantur omnes, qui in eccleſia Chriſti deſeruiunt: vt ſunt oſtiarius, pſalmiſta, & cæteri præmentionati: inter quos non mentionatur clericus de prima tonſura, ſcilicet de prima corona. Et idem text. in cap. de perſona. §. ne verò. xj. quæſt. j. vbi ponuntur, qui veniant appellatione clericorum. & tamē non ponitur clericus de prima corona tantùm. Et ita etiam videtur conſuluiſſe Ioannes Andræ. in quodam ſuo conſilio, incipiente: quia ſępiſsimè dubitari contingit. & reperitur in ſine tractatus maleficiorum domini Bonifacij de vitalinis. Sed ego dictum conſilium reperi inter conſilia Alexan. de Imola, nu. 61. in iiij. volum. vbi ſubdit in fina. verbis, quòd dominus Beccarius de Beccaria, dicit quòd ipſe ſcripſit domino Ioanni Andreæ: & petiit, nunquid verba prædicta dicti conſilij eſſent ſua? & prędictus dominus Ioannēs Andræas ſibi reſpondit, quòd ſic. Quibus non obſtantibus contrarium videtur de iure tenendum: nam
nulli dubium eſt, quòd † clericus in minoribus lato 3
ſumpto vocabulo, dicitur eſſe in gradu ſacro, id eſt, in ordinibus ſacris. Glo. eſt ſingu. xxxij. diſtinct. in ſumma. & Dominicus de ſancto Geminiano in cap. ſicut ſacerdotes. ij quæſt. vij. Hinc eſt, quòd in materia fa-
uorabili appellatione † clericorum veniunt etiam in 4
minoribus conſtituti. Ita voluit Abb. in rubrica de vita & honeſtate clericorum. & probatur in cap. cleros. xxj. diſtinctione. cum ſimilibus. & ſequitur Antonius Corſe. in ſingularibus ſuis. in ſingula. incipiente: accuſatio. & ibi dicit etiam poſt Domini. in dicto c. ſicut ſacerdotes. quòd laicus non poteſt accuſare cle-
ricum † primæ tonſuræ. & in cap. cùm non ab homi- 5
ne. de iudiciis. † Cæleſtinus tertius interrogatus, an li- 6
ceat regi vel alicui ſeculari perſonæ iudicare clericos cuiuſcunque ordinis, ſiue in furto, ſiue in homicidio, ſiue in periurio: reſpondit, tales ante depoſitionem & incorrigibilitatem iudex ſecularis iudicare ſeu puni-
re non valet: & ſuffragatur optimè, † quia clericatus 7
eſt de iure diuino: vnde eo ipſo, quod quis eſt clericus, eſt penitus exemptus à poteſtate imperatoris. Ita dixit pulchrè Abb. in c. ſolitæ. extrà de maioritate & obediētia. imò nec ſi ipſe clericus à iudice laico cognoſci
† vellet, non poſſet ſuo priuilegio renunciare: per tex. 8
in cap. ſi diligenti. & in cap. ſignificaſti. de foro competenti. & in cap. contingit. de ſententia excommunicationis. Et quòd appellatione clericorum quicun-
que clerici etiam in minoribus † conſtituti, contineantur, 9
vt gaudeant priuilegio clericali, videlicet fori & canonis in criminalibus: volunt expreſsè Docto. in dicto cap. cum non ab homine. de iudiciis. & facit text. in cap. ij. quaſi per totum. de foro competenti. imò etiam comprehenderentur clerici coniugati, dummodo cum vnica & virgine, dummodo tonſuram & veſtes clericales deferant; per textum in cap. vnico. de

clericis

clericis coniugatis. in ſexto. & facit textus in cap. ne-
mo. & in cap. clericum. & in cap. continua. quali per
10 totum. xj. quæſt. j. & ſic quòd † clericus conſtitutus in
minoribus nullo modo ſortiri poteſt forum iudicis
ſecularis, probatur bene in cap. ij. & ibi ad hoc pon-
derant text. Docto. de foro cnmpetenti. & in dicto c.
cùm non ab homine. & conſuluit in ſpecie Alexand.
in dicto conſilio ccix. ij. volum. & idem tenet And. de
Iſer. in conſtit. apoſtatantes. de apoſta. vbi formaliter
dicit, quòd quando quis recedit à clericatu aſſumpto,
11 † quantumcunque contrarium faciat, abiiciendo ton
ſuram, & veſtes, ſeculariter viuendo, vel incedendo,
non perdit priuilegium cap. ſi quis ſuadente. niſi ſit
monitus: & tunc ſi poſt monitionem non deſiſtat, in
omnibus laicaliter ſe habebit: ante admonitionem
nihilominus erit de foro eccleſiaſtico: nec iudex ſecu-
laris mittet manus in eum: poſt verò monitionem
erit de foro ſeculari, niſi eſſet in ſacris vel profeſſus
in monaſterio. Et idem etiam ſequitur Luc. de Peu. in
l. iudices. la ſecunda. in iiij. col. C. de digni. lib. xij. vbi
ſubdit, quòd licet clericus non ſit in ſacris: & ſe im-
miſceat ſequis, & alia damnabilia exerceat, non ex hoc
perdit priuilegium clericale. Et ideò non ſuffragare-
tur fiſco allegare, ſeu obiicere de dimiſsione habitus
clericalis & tonſuræ, & quòd in ſæuis ſe exercuerit;
12 nam iſta nihil officiunt ad amiſsionem † priuilegij cle
ricalis: niſi prius fuerit à diœceſano ſuo monitus trina
canonica monitione, vt à prædictis deſiſteret: & ha-
bitum reaſſumeret: vt in cap. ad audientiam. extrà, de
ſententia excommunicationis. & in cap. ſi iudex. eod.
13 tit. lib. vj. Nec ſufficeret vnica monitio † pro omnibus:
vt dixit dnminus Abb. in cap. contingit. In ſecundo.
de ſententia excommunicationis. imò nec ſufficeret
monitio fieri vno contextu: ſed per interualla tempo-
rum, & pluriũ dierum: nec etiam ſufficeret vna cum
interuallo dictum: vt dicit gloſ. in clementina prima.
in verſi. iij. de vita & honeſtate clericorum. Innocen.
in cap. ex literis. eod. tit. gloſſ. in cap. ſi verò. §. j. de ſen-
tentia excommunicationis. & in cap. ſine ornatu. v.
quæſtio. iiij. & Archidia. in cap. ſi. lx. diſtinc. Ita etiam
vt ſuprà, conſuluit Alexand. in conſilio viij. j. volum.
& idem conſuluit Socinus in conſilio xij. incipiente:
quem in præſentiarum. & in conſilio cxxij. in iij. vol.
Specula. in tit. de ſenten. §. j. verſi. ſed quæritur, vtrum.
& ibi Ioannes Andræas & optimè Hyppolytus Mar-
ſilienſis in conſi. lxvij. viij. colum. num. 59. Lau. Calca.
in conſil. lx. incipiente: pro dicto Nicolao. & in conſi.
xij. incipien. quia ante quæſitum. xix. colum. verſic. in
contrarium, quòd imò, & tenent omnes præfati con-
ſulentes, quòd nihil obeſt ipſi clerico primæ tonſuræ,
14 quòd non incedat in habitu & tonſura: & quòd † ſe
immiſceat enormitatibus: nam non ex hoc perdit pri
uilegium clericale. & licet amittat priuilegium ca-
nonis. ſi quis ſuadente diabolo. xvij. quæſtione iij. non
tamen amittit priuilegium fori. vt eſt tex. & ibi Ioan
nes Andræas do. Anto. & Abb. in cap. ij. de foro com-
petenti. Archidia. & Ioann. Andræas in cap. nullus. de
tempor. ordi. in vj. Innocen. in cap. j. de apoſta. & in
cap. nouit. de iudi. Bald. in Margar. in verſic. clericus.
verſic. xix. Cardin. in clemen. ij. §. j. de ſepultu. & tenet
Spec. in tit. de ſenten. §. j. verſic. ſed quæritur. & voluit
Ioan. And. in c. perpendimus. de ſenten. excommuni.
15 vbi ſubdit, niſi fuiſſet inueteratus † in aggreſſuris ſæuis
& enormitatibus. & idem ſequitur Abb. vbi refert &
ſequitur Socinus in dicto conſil. xij. vbi etiam ſubdit
hanc opinionem probari ex eo, quia difficilius amit-
titur priuilegium fori, quàm canonis: † ex quo priui- 16
legium fori emanauit à iure diuino, & à Deo: iuxta il-
lud: noli tangere chriſtos meos: vt probatur. xcvj. di-
ſtinctione. cap. ſi imperator. not. Hoſtien. & Innoc.
in cap. ij. de maiori. & obedien. ſed priuilegium cano-
nis emanauit à iure poſitiuo: vt habetur plenè in dicto
cap. perpendimus. & pariter probatur dicta opinio in
c. cùm non ab homine. de iudi. & in c. ſi iudex laicus.
de ſentent. excommunica. in vj. nam cùm ibi clericus
reperiatur ſine habitu & tonſura, repertus in flagran-
ti † crimine, non amittit priuilegium fori: quantò ma 17
gis clericus, qui non reperitur in flagranti crimine,
non debet tale priuilegium amittere. Idem in ſpecie
tenet & ſequitur Marſil. in prædicto ſuo conſil. lxvij.
vlti. colum. nec militat, quòd † non inceſſerit in habi- 18
tu & tonſura: quo caſu non videretur ſibi clericatus
ſuffragari: per ea, quæ habentur in cap. j. de cleri. con-
iuga. in vj. & in cap. Ioannes. eodem tit. in antiquis. &
Bald. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſco. & cleri.
Nam reſpondetur hoc non eſſe indiſtinctè verum:
† ſed requiritur, quòd præcedat trina monitio: vt ſu- 19
prà dictum eſt: iuxta ea quæ habentur in cap. fina. de
vita & honeſt. clerico. Et patet etiam tangibili exem-
plo: nam familiares † clericorum non deferentes ha- 20
bitum nec tonſuram, tamen gaudent priuilegio cleri-
cali ex perſona ipſorum clericorum: ſecundum Doct.
in l. ij. C. de epiſco. & cleri. quantò fortius ipſi clerici:
quibus principaliter eſt priuilegium prædictum con-
ceſſum, non debent illud perdere, dum habitum non
deferunt ſeu tonſuram? Et ad illud obiectum, quòd
prima tonſura non ſit ordo, non videtur ſic ſimplici-
ter verum: nam Innocen. quartus in cap. cùm contin-
gat. de æta. & quali. tenet, quòd † ſit ordo: vt probat 21
bene text. in cap. j. de apoſta. ibi: ordine dimiſſo. Et ad
ſuprà dictum obiectum, quòd prima tonſura non ſit
ordo, prout dixit Magiſter ſententiarum, & Sanctus
Thomas ſuprà allegati, reſpondetur, quòd verum eſt,
vt in expoſitionibus ſcripturarum ſtari debeat dictis
ſanctorum: ſed in deciſionibus cauſarum ſtandum eſt
ſummis pontificibus: quia ipſis & non ſanctis data fuit
poteſtas legis condendæ: vt voluit gloſſ. xx. diſtinct. in
ſumma. & etiam in cap. j. ibidem. & plenè Ioannes de
Tur. Crem. ibidem in dicto cap. & Panor. in cap. ne in-
nitaris. in fin. extrà de conſtitu. & ideò dixit pulchrè
Sanctus Thomas in ſecunda ſecundæ quæſtio. xj. arti.
ſecundo, quòd contra authoritatem Romani pontifi-
cis nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſa-
crorum doctorum ſuam ſententiam defendit. Et ad
cap. ex parte. el iij. de priui. reſpondetur, quòd illud
capitulum ſecundum glo. & docto. ibi, procedit quan
do non conſtabat eos eſſe verè clericos: licet aliquan-
do aſſumpſerint habitum clericalem, & tonſuram: &
demum eam depoſuerint, ſeu reliquerint; nam ex hoc
non poſſunt tueri, vt clerici, ſi in delicto deprehenſi
fuerunt: & prius communi opinione non reputaban-
tur clerici: etiam ſi deinde voluerint aſſumere habi-
tum & tonſuram. Sed in caſu noſtro adparet illum
eſſe verè clericum per adparentem titulum ſeu bul-
lam clericatus. Ad cap. j. extrà de apoſta. licet pluribus
modis reſponderi poſsit: attamen præ cæteris melius
reſpondet Hoſtien. ibi, quòd ad hoc, vt clericus con-
ſtitutus in minoribus, conuerſans vt laicus, perdat
priui

priuilegium fori abſque aliqua monitione, requiritur
quòd exerceat actum omnino contrarium ordini cle
ricali: vt quòd duxerit vxorem corruptam: vel ſe fece-
rit militem: & exercuerit ſæua: per id, quod habetur
in c. quiſquis. lxxxiiij. diſtin. & in c. j. de biga. in vj. ſe-
cus ſi exercuerit actum non omnino contrarium: vt
quia duxerit vnicam & virginem: vel effectus eſt mi-
les: & non exercet ſæua, iuxta id, quod habetur in c. j.
de cler. coniuga. & c. finali. in antiquis. & idem voluit
Petr. de Anch. in dicto cap. j. de apoſta. in diſputatione
22 ſua. ibi expreſsè concludit, quòd † clericm qui tennit
tonſuram & habitum clericalem, & immiſcet ſe enor
mibus, & perſeuerat in illis, & quòd hæc faciendo fue-
rit deprehenſus, iudex laicus nõ ex hoc poterit ipſum
punire: ſed debet mittere ad iudicem eccleſiaſticum:
niſi monitio, de qua ſuprà, præceſſerit, per dictum c. ſi
inſta. & per not. per glo. in dicto c. ex parte. vnde cùm
iudex laicus non habeat poteſtatem inquirendi nec
procedendi contra clericum: & ſi procedit, debet ſta-
tim interpellatus deſiſtere ſub pœna excommunica-
tionis: & ipſum remittere iudici eccleſiaſtico. c. ſi iu-
dex laicus. de ſententia excommunic. in vj. & habetur
in c. at ſi clerici. in princ. de iudic. & dum pluries con-
tigiſſet caſus in perſonam diuerſorum clericorum pri
mæ coronæ inquiſitorum de diuerſis delictis: ſicut fuit
in perſonam Alphonſi riſponi ſcribæ fiſcalis magnæ
curiæ Vicariæ inquiſiti de furto: & in perſonam Pyr-
rhi Loyſij nauclerij inquiſiti de ſtupro: necnon in per
ſonam Pauli de Lãberto, inquiſiti de violentia & fur-
to boum tempore iudicatus mei in eadem magna cu-
ria anno M. ccccccv. & M. cccccuij. & M. cccccxxx.
cùm docuerint ſe clericos de prima corona. median-
tibus decretis magnæ curiæ vicariæ, necnon & ſuprà
ſcripti Regij conſilij fuerunt remiſsi ad iudicem ec-
cleſiaſticum: & pariter tanquam patronus in cauſa cle
rici Matthæi Pontoni inquiſiti de furto in ciuitate
Auerſæ: ex quo non incedebat in habitu & tonſura,
denegata remiſsione per capitaneum Auerſanum, de-
creto eiuſdem magnæ Curiæ fuit remiſſus ad iudicem
eccleſiaſticum: & dum appellaſſet, capitaneus ipſe ad
ſuprà ſcriptum Regium conſilium, ſimiliter decreto
ipſius ſuprà ſcripti conſilij fuit remiſſus: & nouiſsimè
præſenti anno M. cccccxxxiij. de menſe Ianuarij,
dum clericus Hieronymus de Iorio de prima corona
gerens ſe pro laico in habitu & tonſura fuiſſet inqui-
ſitus de falſa moneta, tanquam laicus: & conſtito per
bullas clericatus de prima corona, communi voto
magnificorum iudicum eiuſdem, fuit remiſſus ad iudi-
cem eccleſiaſticum: & ſic pari voto iudicatum & de-
cretum fuit prædictum clericum Hieronymum Mar-
tina remittendum ad ſuum iudicem eccleſiaſticum,
prout remiſſus fuit, vt iuſtitiam faceret tanquam eius
competens iudex.

Thomas Grammat. Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Amicitiæ reconciliatio præſumitur ex conuerſatione, & colloquio ſubſequutis.*
2 *Aſſertioni mandatarij, & dicto creditur contra aſſaſsinum mandantem, concurrentibus alijs.*
3 *Fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur, quòd teſtes deponant ſuper ea, vt probent.*
4 *Inimicitia vera & conſiderabilis quaſit vt faciat indicium ad torturam. §. 7.*
8 *Mala vita & fama exiſtens repellitur à teſtimonio.*
9 *Socio criminis in caſibus in quibus creditur, debet intelligi in ſocio criminis, aliàs non infami ex alio delicto. 10.*
11 *Reus interrogatus de ſe, & de alio, ſtatur primæ eius depoſitioni, licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis.*
12 *Reus non debet per iudicem ſpecialiter interrogari, nominando ſibi aliquem, aliàs diceretur ſuggerere: nec probaret id quod deponeret.*
18 *Præſumptio vna tollitur per aliam.*
19 *Indicia ſi ſubſiſtunt ad torturam contra inquiſitum, illa eneruantur per alia, quæ extiterunt in contrarium pro inquiſito.*
20 *Indicia ſi exiſtunt ad torturam contra aliquem vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illa elideret, adeò vt torqueri non poſſet.*

VOTVM XXXIIII.

Tremendi Dei petito præſidio, Amen. In
cauſa nobilis mulieris Sabbæ, de ſancto
Mango, cum Regio fiſco ſuper inquiſitione
aſſaſsinij commiſsi in perſonam quondam
Felicis fundatarij eius cognati, producuntur ad proba
tionem prætenſi aſſaſsinij per Regium fiſcum infrà
ſcripta. Primò, inimicitia contracta anno elapſo in-
ter eos ex cauſa cuiuſdam maſſariæ, ſuper qua filij eiuſ
dem dominæ Sabbæ habent proprietatem. & idem
quondam Felix vſumfructum, dum viueret: ſuper qua
maſſaria, aliàs deuenerunt ad verba vnà cum eorum
famulis: & rixati ſunt adinuicem: ex quibus fiſcus ini-
micitiam fuiſſe contractam prætendit. Vnde ſubſe-
quuta morte præfata videtur dicendũ aduerſus ipſam
magificam Sabbam vrgere indicium inimicitiæ: cùm
de inimico lex præſumat † omne malum. l. j. §. præ- 1
tereà. ff. de quæſtionib. & ideò videtur ſufficiens indi-
cium ad torturam: vt voluit Angel. in l. fin. C. de quæ-
ſtion. Spec. & Ioan. Andr. in titu. de præſumptio. verſi.
ſed pone. & videtur ſentire Bart. in l. finali. ff. de quæ-
ſtionib. Secundò accedit depoſitio ipſiuſmet Hiero-
ny. bacti homicidæ aſſerentis in tortura, quòd median
te ordinatione & mandato eiuſdem dominæ Sabbæ
promittentis ſibi dare optimum potagium, ipſum mi-
ſerum Felicem occidit: cui Hierony. aſſaſsino concur
rentibus de quibus ſuprà & infrà, de iure credendum
† eſt contra ipſam Sabbam mandantem: vt firmat Sa- 2
licet. in l. fina. C. de accuſ. Ioan. de Imol. in c. j. de con-
feſ. & conſuluit Alex. in conſilio cxxvij. incipien. quo-
niam abundè. in iiij. volum. & probat bene gloſ. in di-
cta l. finali. & tenet etiam Guido de Suza. in tractatu
de tortu. viij. colum. & idem Guido in tracta. malefic.
ſub rubrica, qualiter reus ſubiiciatur. Tertiò concur-
rit, quòd ſtatim perpetrato delicto inſurrexit publi-
ca vox & fama, † quòd prædictus Hieronymus occi- 3
derat prædictum Felicem: quæ fama publica, ſecun-
dum Cyn. in l. finali. C. de quæſtion. facit indicium ad
torturam. Idem tenuit Bart. in ſuo conſilio cxcj. inci-
pien. Domino paci de Burgo pulchro, legum Doctori.
Et facit gloſſ. in l. iij. §. eiuſdem. ff. de teſti. dum dicit, fa-
mam facere ſemiplenam probationem, Quartò & vl-
timò, videbatur ſatis conſiderandum, quòd mortuo
ipſo Felice vſufructuario extinguebatur penſio ſexa- 1
ginta Ducatorum, quæ annuatim eidem Felici ſolui
debebat per filios Sabbæ. Quibus omnibus conſide-
ratis videtur veriſimilis confeſsio prædicti Hierony.

mandatarij aduerſus prædictam Sabbam: & quibus
concurrentibus videtur dicendum, prima facie pro-
batũ de huiuſmodi crimine aſſaſsinij aduerſus ipſam.
Et tandem ipſis non obſtantibus in caſu præmiſſo
contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem ex
infrà ſcriptis. Et quò ad primum dico principaliter
inimicitiam, de qua ſuprà, nonobſtare, ex qua vt poſ-
4 ſit dici vera † & conſiderabilis inimicitia requiritur
probari qualitas inimicitiæ in ſpecie: nec ſufficit ita
in genere non adiecta qualitate, & cauſa inimicitiæ:
quo caſu non dicitur probata inimicitia. Dixit pul-
chrè Imola in cap. Raynutius. de teſtamentis. Bal. in l.
ſi quis teſtibus. in fine. C. de teſtib. ſequitur Iaſ. in l. j. v.
5 colum. C. de teſta. maximè, quia inimicitia, † ex qua
reſultare poſſet indicium, requiritur quòd fuerit ca-
pitalis. Et ita probatur, vt inquit Ludo. Roma. in l. j. §.
hoc reſcriptum. ff. ad ſylla. & bene probant not. per
Bart. in l. iij. ff. de adimen. lega. & nihilominus pleniſ-
ſima reconciliatio, & infrà paucos dies poſt habita
verba adparet ſubſecuta. Nam fuerunt poſtmodum
viſi conuerſari, imò inhabitare & colloqui: ex qua cō-
6 uerſatione † & loquela probatur amicitia & recon-
ciliatio, quatenus inimicitia præceſsiſſet. Ita voluit
Abb. in c. repellantur. de accuſa. & Bald. in authent. ſi
7 dicatur. C. de teſti. † Accedit inſuper, quòd iſtud indi-
cium inimicitiæ, vt remotum à facto non videtur ſuf-
ficere ad torturam: vt dixit Ioan. de Imo. in l. fina. ff. de
hæredib. inſtituen. & ibi refert idem Rayn. & idem te-
net Gandin. in tract. malefic. in rubric. de quæſtion. &
tormen. in verſic. quæ debeant præcedere quæſtiones.
& hoc magis communiter tenetur: licet Specul. ſuprà
relatus ad partem contrariam, videtur renuiſſe con-
trarium. ſed cum Ioann. de Imol Gand. & Bald. tenet
etiam Angel. in dicto tracta. malefic. in verſicu. fama
publica. colum. vj. & xij. & ibi Auguſt. in addi. vbi di-
cit, quòd propter hoc ſolùm nunquam poneret ali-
quem ad torturam. & idem tenet Bald. in c. literas. de
præſumptionibus. Quò verò ad ſecundum circa depo
ſitionem ipſius Hierony. aſſerentis de mandato, & or-
dinatione prædictæ Sabbæ, vt ſuprà, clarum eſt quòd
ſe ſocium & participem criminis facit: in quo crimi-
ne licet cum aliquibus aliis iura deferant, vt ſuprà: at-
tamen adparet probatum eundem Hierony. fuiſſe, &
8 eſſe malæ vitæ & famæ: & de aliis † criminibus attin-
a ctum & diffamatum: quo caſu à teſtificando repelli-
tur. c. licet. de foro competenti. c. ſuper eo. & c. teſti-
monium. extrà de teſtib. voluit Specul. in tit. de teſte.
§. j. colum. xxxv. verſic. item quòd eſt probatæ vitæ. ſe-
quitur domi. Stephan. aufre. in titul. de proba. teſti. in
verſic. malæ vitæ. & Alexan. in conſilio cliiij. colum.
in v. volum. & ſi vt malæ vitæ & infamis, à teſtimo-
nio repellitur, multò magis dum eſt ſocius criminis.
Quòd maximè concedendum eſt, cùm prædictus Hie-
rony. deprebendatur attinctus in aliis criminibus, ma
ximè ſodomiæ & furti: quo caſu licet credendum ſit
9 ſocio criminis in caſibus exceptuatis: † attamen id
intelligendum eſt procedere in ſocio criminis aliàs
non infami ex alio delicto. & hoc per not. doct. Ange.
in l. qui iudicio. ff. de accuſ. vbi dixit, quòd ſi ex forma
ſtatuti debet credi accuſatori damni dati. vel alterius
10 criminis, quòd ſi ipſe accuſator † eſſet infamis infa-
mia facti, non erit ſibi credendum. & ſubdit Angel.
quòd cùm hæc quæſtio occuriſſet ſibi de facto tempo-
re ſuo, ita fuit iudicatum. Idem refert etiam & ſequi-
tur Anton. Corſe. Sicul. in ſuis ſing. in ſingu. In verſic.
integer. Et ita per prædictam doctrinam Ang. reperio
in particulari conſuluiſſe Hyppolitum Marulienſem
in ſuo conſilio lxxiiij. iiij. colum. j. volum. Præterea,
ex alio nihil adparet militare pro fiſco depoſitio præ-
dicti Hierony. Bacti, cùm tanquam principalis in tor-
tura, & extra torturam primo loco interrogatus, mi-
nimè aliquem nominauerit, nec inculpauerit in deli-
cto prædicto: & tandem dum pluries altiatus in tor-
tura interrogaretur ſæpe ſepius: *como ſo ammazato ſeu ſuffocato lo dicto Felice & che e quello che ne ſape*: ipſo depo
ſante. reſpondit: *ſignore i non ne faccio altro*. & dum ei dice
retur: *tu non lo voi decere per non fare diſpiacere ad ma damma Sabba*. reſpondit. *e ſignor: epſa non me e fore ad me: e che mi e ad me*: & tandem impatiens doloris tor-
turæ, ſuggeſto ſibi nomine prædictæ Sabbæ ipſam in-
culpauit. vnde ſuccedet, quòd quando quis interroga
tur † de ſe & de alio, ſtatur primæ depoſitioni: licet 11
contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis. Di
xit Bart. in l. j. §. quæſtioni. per illum tex. ff. de quæſtio-
nib. Franc. de Aret. in capi. cùm in tua. colum. v. extrà
de teſtamen. & idem Aret. in conſilio lxj. incipien. in
cauſa iſtorum. & idem conſuluit Philip. Decius, in cō-
ſilio clxxv. pro quibus adduco, † quòd non debet reus 12
per iudicem ſpecialiter interrogari, nominando ſibi
aliquem, ſed debet in genere interrogare minimè ali-
quem ſuggerendo: aliàs non tenet eius confeſsio, tan-
quam per ſuggeſtionem extorta. text. eſt in dicta l. j. §.
qui quæſtionem. ff. de queſtion. & faciunt dicta docto-
rum in l. iubemus. C. de teſtamen. Vbi de teſtatore, quòd
† non debet interrogari per notarium, an faciat talem 13
hæredem, ſed expectare, vt teſtator ex ſe hæredem no-
minet: aliàs non tenet teſtamentum. Idem dixit Paul.
de Caſt. in l. hac conſultiſsima. C. qui teſtamen. facere
poſſunt. & plenè Alex. in dicta l. iubemus. & etiam in
ſeruo hæc locum habent, dixit Bart. in præfato §. qui
quæſtionem. Circa tertium de fama, quæ inſurrexerit
poſt perpetratum delictum, reperio quòd ad proba-
tionem famæ requiritur, quòd teſtes depoſuerint à
quibus audiuerint dictã famam, illos in ſpecie nomi-
nando, etiam quòd † de hoc interrogati minimè fue- 14
rint. Ita dicit Innoc. in c. qualiter & quando. de accu-
ſa. & in c. cùm oporteat. eodem tit. & ibi ſubdit, quòd
ideò etiam interrogati tenentur reſpondere ſeu depo-
nere, à quibus audiuerunt: aliàs non probant. Et hoc
ex quo non ſtat in arbitrio iudicis iudicare, an illæ per
ſonæ à quibus teſtis audiuit, ſint graues. & idem voluit
Ioan. Andr. in dicto c. cùm oporteat. dicens ita ſerua-
ri: quod etiam voluit Abb. in c. cùm cauſam. de teſtib.
ſequitur Alexan. in l. de minore. §. plurium. de queſtio-
nibus. & conſuluit Hippol. Martilienſis in ſuo conſil.
xxviij. colum. numero xliij. Alexand. in conſil. xxv. in
iiij. volum. Abb. in c. conſuluit. lo primo. de appella. &
idem ſequitur Franciſcus de Are. in dicto c. cùm cau-
ſam. de teſti. Potuit enim dicta fama traxiſſe originem
à maliuolis & odioſis: & ideò non haberet obeſſe ipſi
inquiſito. vt dicit Bart. vbi ſuprà. & Angel. in l. iij. ff. ad
macedon. Specul. in titulo de inquiſitio. §. nunc tracte
mus. verſicu. ſuper probatione. Abbas in c. veniens. de
teſtibus. & hoc quidem dicit eſſe bene menti tenen-
dum Iacobinus de ſancto Georgio in l. iij. §. eiuſdem.
de teſtibus. vbi etiam ſubdit, † quòd debet exprimere 15
& declarare cauſam, vnde traxerit originem fama
ipſa, vt ſciatur, an ſit probabilis fama, an verò vana
vox

vox populi,cui non eſt credendum. l.decurionum fi-
lij.C.de pœn.ita Bart.in dicta l.de minore.§.plurium.
ff.de quæſtinnibus.Bald.in l. diffamari. C. de ingenu.
16 manumiſſ. † Item requiritur ad famæ probanonem
teſtes depoſuiſſe,quòd audiuerint à maiori parte po-
puli illius ciuitatis ſeu loci,etiam quòd de hoc inter-
rngati non fuiſſent.Ita Bart. in prædicto §. plurium.
quinta columna.verſic.qualiter probetur fama:& ibi
ſubdit,quòd aliter nnn probatur. Idem ſequitur An-
gel.in l.quid ergo.§.quæſtionem.ff.de infamibus. Bal.
in rubric.C.de probationibus.& in l.ſnlam.C.de teſti-
bus. Flnria. in l.ob carmen.in princip. ff.de teſtibus.
Abbas in cap.cùm cauſam.extrà eodem titulo. Præ-
tereà,requiritur ad famæ probationem quòd fama
17 ipſa præceſſerit de delicto prædicto † ante inquiſitio-
nem formatam,& nnn poſt:aliàs non poteſt dici fa-
ma probata. Ita conſuluit pulchrè Petrus de Anchar.
in conſilio cliij.incipiente: in quæſtione presbyteri.
vnde cùm nnn fuerit probatum,quòd ante fnrmatam
inquiſitionem prædicta fama inſurrexerit, ergo &c.
Et nihilominus liquet ex defenſionibus prædictæ do-
minæ Sabbæ,quòd alia fama inſurrexit de homicidin
prædicto contra Domin. famulum prædicti quon-
dam Felicis quòd ipſum occiderit:ſtante quoque cnn
tra illum maiori veriſimilitudine,cùm reperiatur au-
fugiſſe ſtatim perpetratn delicto à camera prædicti
qunndam Felicis, vbi ipſe Dnminus dormiebat: in
qua repertæ ilico fuerunt caſsiæ ſeu ſcrinea eiuſdem
Felicis fracta,& nmnibus bonis euacuata:& Felix ipſe
occiſus ibidem. Item & ſi cnntra aliquem vltra præ-
dictum famnlum aliquod ſiniſtrum cogitari poſſet,id
potius contrà Ioannem Antonium filium eiuſdem
Sabbæ,præſumendum foret,quàm contra ipſam Sab-
bam,ſtante pariter fuga & contumacia ipſius Ioan-
nis Antonij:tum etiam, quia ipſe Ioannes Antonius
& eius fratres tenebantur ad illam annuam penſio-
nem ſexaginta Ducatorum,eidem Felici eius vita du-
rante, & non ipſa Sabba:cùm ceſsin & renunciatio
bonorum facta fuerit per eundem Felicem, eidem
Ioanni Antonio,ac cæteris eius nepotibus,& non præ
dictæ Sabbæ: & ſic de eorum intereſſe principaliter
agebatur, & non ipſius Sabbæ: vnde ſuccedit,quòd
18 † vna præſumptio tnllitur per aliam. dixit Bartolus,
in l.diuus.ff.de in integrum reſtiturin.Cyn.in l.ſi cùm
dotem.§.tranſgrediamur.ff.ſoluto matrimnnio. Bal.
in l.finali.ff.de hęredibus inſtituendis.& in l.quamuis.
C.de impuber.& aliis ſubſtitutionibus.& conſuluit
Alexander,conſilio lxxvij.lib.j.& ſic ſuccedit, quòd
19 quando inquiſitus † habet aliqua indicia pro ſe,ſeu
præſumptiones,eo caſu debilitantur & eneruantur
alia indicia,quæ contra eundem exiſterent:intantum
quòd illa,quæ contra ipſum cnncurrerent, deberent
eſſe multò magis vrgentia,ita quòd præponderent.Ita
dixit Bart.in prædicta l.j.§.ad quæſtionem.verſiculo,
nec facile.ff.de quæſtionibus.ſequuntur Modern. Se-
nenſes in tractatu de indici.& tortur.viij.charta. co-
lumna vigeſima.Angelus in tractatu maleficiorum.in
ver.fama publica.v.columna.verſic.quid ſi teſtis.Ro-
manus in conſilio clxvij.incipiente:Antonius accuſa-
20 tus.j.columna. † Et ſic ex præmiſsis infero,quòd vbi
exiſterēt indicia ad torturam contra aliquem,vnum-
quodque quod vrgeret in contrarium,illa elidit,adeò
vt tnrqueri non poſsit.dixit pulchrè Bald. in l. finali.
de probationibus.& ante ipſum Ioan.Andr.in c.cùm
in contemplatione. de regulis iuris.& conſuluit pul-
chrè Alexander in cnnſilio clxxix.in iij.columna ſe-
cundo volumine.& ideò vbi virtute indiciorum pro-
cedendum eſſet ad torturam cnntra aliquem, ſi ille
inquiſitus haberet in proceſſu aliqua indicia pro ſe,
certè illa quæ exiſterent in contrarium contra ipſum,
deberent eſſe magis grauia & vrgentiora.voluit Bart.
in l.j.§.ad quæſtionem.ff.de quæſtionibus. Franciſcus
Brun.in tractatu de indic.& tortur.quinta charta.&
ideò dixit pulchrè Bald in l.ſecunda.C.quomo.appel.
non reci.quòd licet vnus bonus teſtis faciat indicium
ad torturam: tamen intelligi debet, niſi aliqua alia
eoniectura † reſiſteret. & idem conſulendo ſequitur 21
Alexander in conſilio cxxiiij. in ſexto volumine.Ex
quibus optimè infertur & concluditur,quòd cùm tot
prænarrata reſiſtant & præſumptiones & indicia.non
poteſt eſſe locus torturæ contra prædictam Sabbam:
& ſucceſsiuè ſi torqueri non poteſt.ergo † & minimè 22
detineri,prout hucuſque detenta fuit: per not. domi.
Lucæ de Pen.in l.quoties.C. de dignita.libro xij.
† Nec ſuffragaretur fiſco dicere,quòd ſumus in cri- 23
mine aſſaſsinij,quod eſt enorme: & in enormibus li-
cet iura tranſgredi: vt dicit Innocen.& alij in capit.
primo.de conſtitutinnibus.Bald. in l.quid ergn. in §.
pœna grauinr.ſexta columna.ff.de his, qui notantur
infamia.idem Baldus in capitulo primo.ſexta colum.
qui feudum dare poſſunt.Nam prædicta regula habet
locum in puniendo,videlicet, quando conſtat reum
eſſe verum delinquentem: Secus autem in proce-
dendo, quia in proceſſu nondum verè ſcitur, an
accuſatus vel inquiſitus ſit verus delinquens necne.Ita
in particulari tenet Hippolytus Marſilienſis in ſua
practica cauſarum criminalium in §.diligenter.trige-
ſimaquinta columna.vbi in numero 175. dicit quòd
in crimine enormi debent ſeruari ſolennitates,quæ &
in aliis criminibus ſeruantur,nam patet,quòd in cri-
mine læſæ maieſtatis,quod eſt enormiſsimum crimen
tamen indicia debent præcedere torturam, ſicut in
criminibus non enormibus.Text.eſt nota.& ibi gloſ.
Cynus & Baldus & Salycet.in l.ſi quis alicui.C.ad le-
gem iuliam maieſtatis.quod etiam voluit Angelus de
Areti.in ſuo tractatu maleficiorum. in verſiculo, *che
hai tu tradita la tua patria*. in primis verbis. Franciſc.
Brun.in ſuo tractatu de indici.& tortu. ix. charta. ter-
tia columna poſt medium.& ſic concludit ſatis adpa-
rere per iura & rationes præmiſſas, quòd in enormi-
bus criminibus requiruntur indicia ſolennia, & aliæ
ſolennitates,quæ requiruntur in aliis criminibus non
enormibus.Et ſic ſum voti prædictam Sabbam eſſe à
carceribus liberandam,ſaltem ſub fideiuſſoribus: &
in hanc ſententiam concurrit tota Magna Curia, &
ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vi-
cariæ.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitiones non debent cum omnibus indifferenter fie-
ri pro delictis:ſed cum his duntaxat, de quibus ſperatur
quòd amplius in eiſdem criminibus non incident:& cum
his qui ſemel tantùm deliquerunt.*
2 *In compoſitionibus multa ſunt conſideranda vt teneant:
de quibus & nu.6.*
4 *Pœna debita non debet pretio dimitti,ſicut nec vitio cu-
piditatis inferri:& non recipies pretium ab eo,qui reus*

eſt ſanguinis.5.

8 *Princeps non remittit pœnam delicti niſi parte concordata, & ſi fieret, non tenet.*

9 *Compoſitio contra formam iuris & conſtitutionem regni, eſt nulla.*

10 *Princeps, etiam quòd parti pecuniariter intereſſet, remittere non poteſt.*

VOTVM XXXV.

TRemendi Dei præſidio petito, Amen. In cauſa Helyzei Sagatarij de Caſtro Mari de Bruca cum Regio fiſco ſuper vndecim homicidiis per eundem Helyzeum diuerſis temporibus patratis in perſonam diuerſarum perſonarum, & diuerſorum locorum, & obtentis indultis, & primò ab excellente Comite Burelli pro quatuor eius vaſallis per eundem occiſis, & pariter à Comitiſſa Policaſtri pro homicidio commiſſo in perſonas duorum eius vaſallorum: & impetrato pariter indultu vltimo loco de homicidiis commiſsis in perſonas quinque vaſallorum venerandi Hoſpitalis & eccleſiæ ſanctæ Mariæ annuntiatæ de Neapoli vtilis dominæ prædicti Helyzei. Hæſitatum fuit in magna Curia vicariæ an huiuſmodi reiterati indultus mediantibus compoſitionibus pecuniarum, poſsint aut debeant eidem Helyzeo ſuffragari? Et licet prima facie videretur dicendum, quòd ſic, attento mero miſtóque Imperio cõceſſo eiſdem Baronibus, & vnicuique ipſorum per retro ſereniſsimos Principes cum facultate componendi, ac permutandi pœnas corporales in pecuniarias: Attamen ex infrà ſcriptis contrariam ſenten-
1 tiam arbitror de iure veriorem. † Et in primis dico quòd regulariter compoſitiones non debent cum omnibus indifferenter fieri de delictis commiſsis: ſed cum his duntaxat, de quibus ſperatur quòd amplius in eiſdem criminibus non incident, & qui erroris commiſsi facilè ſe emendabunt: & cum illis, qui ſemel tantùm in crimen inciderunt: non autem cum illis, qui delinquendi conſuetudinem contraxerunt. l. iij. in fine. C. de epiſcop. audient. vbi ſingulariter dicit
2 Imperator, remiſsionem † veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa non habeant, nec in eis liberalitatis auguſtæ referatur humanitas, qui impunitatis veteris admiſsi non emendationi potius, quàm conſuetudini deputauerint. Nam abſque rationabili cauſa compoſitio de criminibus permiſſa non eſt, nec fieri poteſt. l. aut facta. §. finali. & l. capitalium. §. ſolent. ff. de pœnis. cap. ſicut dignum. de homicidio. in compoſitionibus namque criminum ſeu pro criminibus indulgen-
3 dis multa ſunt † conſideranda, maximè perſonæ conditio, vt ſi aliàs ſit nobilis & honeſta: & ſi in ſimilibus aliàs non incurrerit: & ideò ſi reperitur criminoſus, vel aliàs aſſuetus in ſimilibus, non ei dimittitur compoſitio, ſicut non admittitur diſpenſatio: vt in cap. finali. de tranſactionibus. & l. tranſigere, C. eodem titulo. & l. finali. C. de abolitio. & l. tertia. in fine. C. de epiſcopali audientia. Item conſideranda erit qualitas facti, ne ſit de atrocioribus: vt eſt crimen læſæ maieſtatis, & ſimilium. Item tempus, locus, intentio delinquentis, ætas &c. Item ſexus, vt quia mulieri facilius ignoſcitur ob ſexus fragilitatem, dummodo non ſit mulier maligna, aut rixoſa, aut in ſimilibus aſſueta: quia non erit digna legis largitate, id eſt principis, nec legis benignitate. dicta l. iij. in fine. Facilitas enim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. xxiij. quæſtione iiij. cap. cùm iniuſta. in fine. & in cap. vt clericorum. extrà de vita & honeſtate clericorum. l. j. C. de emendatione propinquorum. Specul. in titulo de aduocat. §. & conſequenter. in fine. & plenè dominus Paulus Grilan. in tractatu de hæreticis & ſortilegiis. in rubrica, de pœnarum compoſitionibus. tunc enim homines ex iuſtitiæ adminiſtratione ab iniuria defenduntur, cùm delinquẽtes pœnas ob eorum crimina luunt: tunc enim magnum ſacrificium Deo offertur, cùm mali, qui in ſuam & aliorum perniciem debaccãtur, vigore iuſtitiæ, compeſcuntur. cap. quali nos. xxiij. quæſtione quinta. vnde ſi negligenter ea quæ malè vſurpantur, omittimus, exceſsibus viam aliis aperimus. cap. peruenit. nonageſimatertia diſtinctione. §. ad nos. in fine. & ideò inquit Ariſtoteles quinto Ethicorum, quòd pœnæ, medicinæ ſunt. Et ideò non relinquit locum delinquenti, qui non pepercit excedenti. capitulo facientes. lxxxvj. diſtinctione, & per totum facit capitulum primum. eadem diſtinctione. & cap. loci. xxxv. quæſtione ix. & ideò non eſt ſeueritas, ſed pietas pro Deo, punire crimina. capit. legi. vigeſimatertia quæſtione octaua. & in l. j. §. j. ff. de obſequiis libertorum, quia proprium legis eſt, malis pœnam & bonis præmia conſtituere iuſtitia ſuadente. cap. non vos. vigeſimatertia quæſtione quinta. in princip. Item quòd pœna legis aut præmio vita moderatur humana. cap. vltimo. tertia diſtinctione. & quod ibi notant Doctores. Ad hoc enim factæ ſunt leges, vt humana coërceatur audacia, & appetitus noxius ſub iuris regulis limitetur. cap. factæ ſunt. iiij. diſtinct. Multũ enim ad coërcendam audaciam valet propoſitum punitionis exemplum: cùm ipſa miſeri præſens forma viuentis ad recordationem admonet conſocios: & ad conſiderationem cogit ignaros: dicit Oroſius, vbi ad Auguſtinum. Nam ad terrorem quippe viuentium mortua corpora, aliquando moritura permittuntur. cap. ſi hæres. xxiiij. quæſtione iij. Ita plenè, Lucas de Penna in l. omnes. C. de annonis & tributis lib. x. vnde concludendo non debet pretio interueniente debita pœna dimitti, † ſicut nec vltio cupiditatis inferri. vt 4
in l. iubemus. ff. ad leg. iuliam repetundarum. Ex quo non in pecunia, ſed in corpore debent delinquentes puniri: cùm eſſe debeant pœnæ proprio dignæ facinore. l. ſi excepta. C. de maleficiis & mathematicis. & pro admiſsi menſura. l. ſaccularij. §. in Aegypto. ff. de extraordinariis criminibus. Nam à lege diuina indictum eſt, vt iuxta menſuram culpæ eſſe debeat plagarum modus. oculum enim pro oculo, manum pro manu, dentem pro dente, Exodi vigeſimo primo. & Deuteronomij decimonono. & † alibi Numero. vige- 5
ſimoquinto: non recipies pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis. & ideò dixit diuus Gregorius in regiſtr. libro primo. cap. xvj. quòd in perſonis eſt excedentium non in eorum commodis vindicandum: quia in perſonis non in facultatibus ſunt crimina vindicanda. capit. illud. decimaſexta quæſtione ſexta. ſic & ſalubris legum prouiſio circa reipublicę conſeruationem pleniorem conſequitur effectum, ſi relaxatio pœnarum de facili non procedat. cap. grauem. in fine. extrà de præbendis. Scelestorum enim graſſatur iniquitas, ſi eorum præſumptio tranſit impunis, & ideò rigidè in eis permittenda eſt exerceri iudicialis authoritas, ne amplius creſcat eis ſpes talia committẽdi, iudicum

coërc

coërcionibus reprimenda. cap. relegentes. xxiij. quæſtione v. & cap. regum eſt. eadem quæſtione. ideò Iuriſconſultus in §. hæc autem. in rubrica procœmij digeſtorum, inquit: quòd per pœnæ impoſitionem delinquentes à delinquendi conamine repelluntur. Pro indulgentia enim criminum datur occaſio & licentia iterata flagitia committendi. c. de iis. quinquageſima diſtinctione. & l. ſi apparitor. in fine. C. de coartal. libro xij. ita plenè Lucas de Penna in l. j. C. de coartal. libro xij. & in l. prima. C. de numera. eodem libro. & l. j. C. de irenarchis. in verſic. poſt ſecundam gloſſ. eodem libro. & in l. iij. in verſiculo rector. C. de annonis & tributis. lib. x. & l. j. C. de fabricen. in verſic. facultate. eodem libro decimo. Nam vt ſuprà dictum eſt, quando ad compoſitionem pro pecunia deuenitur, id non abſque mediante legitima cauſa fieri debet:
6 † vt ratione nimiæ ſenectutis vel iuuentutis, vel quando ſine dolo deliquit, vel ratione publicæ vtilitatis, per l. ad beſtias. ff. de pœn. & c. ſententia. ij. quæſtione vij. Item propter filios nutriendos. cap. ij. extrà de his qui fili. occide. & l. qui in prouincia. ff. de ritu nuptiarum. Item ratione dignitatis, & perſonæ, vel huiuſmodi: vt in cap. euphemium. §. notandum. ij. quæſtione iij. & quod ibi notat Archid. Nam iuxta ordinem dignitatum, pœnæ ſunt imponendæ. cap. contumaces. quinquageſima diſtinctione. Imperator enim non ſolùm debet eſſe contentus delictorum punitione: ſed etiam timorem iuſtum tranſgreſſoribus inferre. vt in authent. de depoſit. poſt principium. Ad idem vigeſimaquinta quæſtione quinta. cap. ſi nos. Ex quo princeps tenetur de omnibus, ex quo omnium author eſſe videtur: quia cùm omnia poſsit corrigere, eorum meritò particeps eſt, quæ noluit emendare. Ita plenè Lucas de Penna in l. j. C. de irenarc. lib. x. ſecunda columna. vnde Boëtius de conſolatione, in quarto. bonus rector mundum regit: tunc autem bene regit, cùm delicta corrigit. l. congruit. de officio præſid. ſic rex rectè faciendo regis nomen tenet. Illatum quippe delinquentibus ſupplicium, reliquos ſaluos facit: vt in §. homicidia. in authent. de manda. princip. & quod ex delicti qualitate, & loci & temporis, & cauſæ, ſit licita compoſitio, ac etiam ex ætate, vt ſuprà dictum eſt, firmat etiam Archidiaconus in c. ſi quis diaconus. quinquageſima diſtinctione. & Paris de Puteo in tractatu ſyndi. in verſic. compoſitio. in prima columna. Quæ omnia præmiſſa fortius procedere debent in caſu præmiſſo contra prædictũ Helyzeum: cùm de nonnullis ex homicidiis prædictis nulla inſit, nec adpareat concordia partia: & ſic prædicti indultus obtenti parte non concordata à prædictis dominis in nihilum ſibi ſuffragantur: cùm etiam Rex minimè remittere conſueuerit parte non concordata: nec indulgentiam alienam facere criminoſo, pace prius non habita cum
7 parte: & † conſtet per publicum inſtrumentum, per gloſ. in l. venia. C. de in ius vocando. cum ibi notatis. vbi faceret indulgentiam, non teneret: † & pars offen- 8
ſa poſſet agere, per nota. per Lucam de Penna in dicta l. prima. deſerto. C. nam abolitio criminis fieri non poteſt parte contradicente, & accuſatore: argumento l. penult. ad turpillia. per gloſſ. in dicta l. venia. & probat bene Innocent. & alij in cap. niſi extrà de officio delegati. & in cap. in noſtra. de iniuriis. & in cap. quæ in eccleſiarum extrà de conſtitutionibus. Bartol. in l. finali. C. ſi contra ius vel vtilitat. public. & in procœmio digeſtorum, in principio. Et eſt notorius ritus in
magna curia vicariæ. † & ſic quando compoſitio de 9
crimine fieret contra formam iuris, & conſtitutionum regni, eſſet nulla. argumento l. adoptionem iure. de adoptio. & l. ſi cum nulla. de re iudica. & l. cùm bi. §. ſi prætor. de tranſact. Ita etiam concludit Paris in dicto tract. ſyndica. tertia columna. in verſic. compoſitio. circa finem. & ideò nedum prædicti vtiles domini, qui indultus prædictos conceſſerunt, verùm etiam nec princeps potuiſſet tot reiteratos indultus concedere, permutando pœnam corporalem parte non concordata: imò nec remittere potuiſſet, quod parti pecuniariter intereſſet abſque vrgenti cauſa: imò ſi id
faceret, peccaret mortaliter: cùm id non iure, ſed † de 10
abſoluta poteſtate faceret. Ita dixit Andræas de Iſern. in titulo, quæ ſint regalia. in verſi. committentium. & idem Andræas in cap. ſimiliter. de capitaneo qui curiam vendidit. & licet gloſſ. in l. reſcripta. C. de precibus Imperatori offerendis. videatur tenere contrarium. & ſimiliter in l. defenſionis. C. de defenſoribus ciuitatum, tamen gloſſ. prædictæ intelliguntur de pœna applicanda fiſco ſuo, id eſt, ipſius principis & non parti: per l. venia. C. de in ius vocando. ſecundum Baldum in l. finali. C. de precibus imperatori offerendis. & in l. quicunque. C. de ſeruis fugitiuis. & ideò dicit pulchrè dicta gloſſ. & poſt eam Bald. in dicta l. venia. quòd reſcriptum, in quo princeps ius partis læſæ remittit, eſt nullum. Idem refert & ſequitur conſulendo dominus Bartho. Chaſſen. in ſuo conſilio xvij. ſecunda columna. vnde cùm non adpareat in pluribus ex dictis vndecim homicidiis remiſsio partium, nec aliqua concordia, ſequitur quòd indultus ſibi conceſsi per prædictos vtiles dominos interemptorum, euaneſcunt: & eidem Helyzeo minimè in aliquo opitulantur. Vnde concurrente maximè tanta reiteratione delictorum & homicidiorum, præſertim concluſum fuit ac decretum per magnam Curiam eundem eſſe vltimo ſupplicio condemnandum: & ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

Votorum Thomæ Grammatici
Neapolitani Iuriſconſulti clariſsimi,
FINIS.

CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS CONSVMATISSIMI DOMINI THOMÆ GRAMMATICI NEAPOLITANI, *ac Regij Conſiliarij meritiſsimi, Conſilia Ciuilia, Nunc primùm in lucem edita, fœliciter Incipiunt.*

SVMMARIVM.

1 *Maris iter incertum eſt, & periculoſum.*
2 *Mare homini crudeli æquiparatur.*
3 *Cato de tribus rebus pœnitentiam egit.*
4 *Citatus licet habeat breuius iter, ſeu viam veniendi per mare ad locum ad quem comparere debet, & breuiorem ad comparendum, tamen tenetur ire per terram, & non per mare.*
5 *Periculo ſe exponens iuſtè perit.*
6 *Nauigare per mare eſt prohibitum à menſe Octobris vſque ad menſem Aprilis. & nu. 7.*
8 *Caſus fortuitus tunc dicitur, quando hominis prouidentia reſiſtere non poteſt.*
9 *Caſus fortuitus non dicitur, ubi diligentiſſimus præuidere potuiſſet.*
10 *Nauigans tempore prohibito dicitur eſſe in culpa.*
11 *Caſus fortuitus qui de iure excuſare poteſt habentem cuſtodiam rei, debet eſſe talis, qui præuideri non poſſit.*
12 *Teſtis dicens ſe ſcire quia ſcit, quia ratio eſt eadem cum dicto, non tenet eius dictum.*
13 *Pluralitas præſumitur in rebus, niſi probetur identitas.*

CONSILIVM PRIMVM.

1 SAluatoris gentium auxilio inuocato, Amen. In cauſa magiſtri Pauli Bictini contra Didacum Lopes ſuper petitione ducatorum centomquinquaginta virtute obligationis penes acta magnæ curiæ prætextu amiſsionis inſtrumentorum, ſatis adparet fundata intẽtio eiuſdem Pauli, dum adparet in ea obligatus prædictus Didacus, quòd ſi infrà terminum duorum menſium non conſignaſſet in vrbe Romæ inſtrumenta prædicta ei cui deſtinebantur, quòd pro intereſſe ipſius Pauli, necnon & pro expenſis in reaſſumi faciendo iterum inſtrumenta prædicta, & aliis, eidem Paulo ſoluiſſet ducatos centumquinquaginta

Quo termino duorum menſium elapſo, prætenditur per Conſaluum patrem, necnon & fideiuſſorem eiuſdem Didaci, eundem Didacum vnà cum inſtrumentis prædictis paſſum fuiſſe naufragium in mari, & ſic occubuiſſe: ideo per ipſum non ſtetiſſe adimplere contenta in obligatione prædicta: ſed ex iuſtiſsimo impedimento impeditus, & morte præuentus eadem deſtinata in Rota non præſentauit, prout ſe obligauit, cùm naufragio periclitauerit, videtur vt de caſu fortuito iudicandum per iura vulgaria. Sed quòd aliter ex iuris diſpoſitione dicendum ſit, adduco: nam dum prædictus Didacus ſe obligauerit petere Romam, & ſecum inſtrumenta prædicta deferre, & ſe cum eis præſentare in Rota pro recolligendis debitis in eiſdem contentis, debuit petere Romam per terram,
& non per mare: † cùm iter maris incertum ſit, & 1
periculoſum: text. eſt not. & ibi Bald. in l. ij. C. de
naut. fœnor. Hinc inquit pulchrè Seneca, quòd na-
uigia quæ de mane lucebant, de ſero ſorbentur: † ex 2
quo mare homini crudeli æquiparatur. text. eſt not.
in l. tertia. ff. de donatione cauſa mortis. ibi dum dici-
tur, aduerſæ enim procellæ nemini parcunt, & inexo-
rabiles ſunt. † Hinc Plutar. in vita Catonis, de quo 3
meminit Iaſ. in l. prima. ff. ſi quis cauti. refert ipſum de
tribus rebus per omnem vitam pœnitentiam egiſſe.
Primò, ſi quod arcanum mulieri tradidiſſet. Secundò
ſi per aquam traieciſſet quò poterat per terram per-
tranſire. Tertiò, ſi aliquam diem per incuriam omi-
ſiſſet. † Et præmiſsis ſuffragatur quòd dicitur de cita- 4
to habente duas vias, vnam per mare breuiorem, &
aliam per terram longiorem: nam debet venire per
terram, & non per mare, licet ſit breuior. ita decidit
Hoſti. & Ioan. And. in c. olim. de except. Anto. de But.
Imol. & alij in c. nonnulli. de reſcript. Imo. in l. conti-
nuus. §. cùm ita. ff. de verbor. oblig. & eſt bonus tex. in
l. ſecunda. §. penult. ff. ſi quis cauſ. Et ideò voluit Luc.
de Pen. in l. quotis. C. de naufra. libr. xj. † quòd iuſtè 5
perit, qui periculo ſe exponit. & ideò Iuriſconſul. in l.
item Mela. ff. ad leg. Aquil. quòd imputatur ei qui va-
dit in loco periculoſo, & ibi perit: cùm deboiſſet per
prius præuidere, & non accedere: & ſimiliter dicit
text. in l. ſi putator. ff. eod. tit. ad leg. Aquil. quòd impu-
tetur

tetur illi, ſi tranſeundo per locum periculoſum ibi pe-
rit: quia debuit hoc præuidere, & abſtinere: ſicut im-
putatur illi qui habuit parum prudentem electio-
nem, & incidit in damnum: vt per gloſſ. in verb. præ-
iudicium. in l. finali. C. de acquir. poſſeſ. Et potiſsimè
præmiſſa procedunt à fortiori, cùm Didacus ipſe ne-
dum iuerit per mare, quo citius poterat proficiſci,
6 † verùm etiam iuerit tempore prohibito nauigari,
videlicet de menſe Februarij: prout teſtes ad eius in-
7 ſtantiammet producti deponunt: † quo quidem tem-
pore eſt prohibita nauigatio, cùm à menſe Octobris
vſque ad menſem Aprilis ſit nauigare prohibitum: vt
dicit bona gloſſ. in l. prima. C. de milit. veſte. lib. xij.
l. quoties. C. de naufra. lib. xj. & optima gloſſ. iuncto
text. in l. qui petitorio. ff. de rei vend. vbi in terminis
dicit text. quòd culpæ reus eſt, qui nauem à ſe peri-
tam aduerſo tempore nauigarum miſit, ſi naufragio
perempta eſt. & dicit eſſe aduerſum tempus ibi gloſſ.
finali. à menſe Octobris vſque ad menſem Aprilis.
Hinc videmus in ſynodalibus præſertim celebratis
in cœna domini, Nauigium huiuſmodi tempore pro-
hiberi: imò nauigantes eo tempore excommunicari.
Quinimò & plus adparet ex meritis proceſſus, & pro-
priè ex depoſitione teſtium ex aduerſo productorum,
quòd dum diſceſsiſſet per mare à ciuitate Neapo. tem-
peſtas maris adeo vrgebat, quòd pluries coactus fuit
Didacus ipſe reuerti ad portum: & tandem delibe-
rans ſe ſummo periculo exponere, petiit Caietam, vbi
ſimiliter procellis inſtantibus, ac imminente maris
tempeſtate, receſsit à ciuitate Caietæ Romam verſus
periclitauit, ac ſe ſubmerſit: ob quod datur manifeſtiſ-
ſimè intelligi, quòd eius culpa interitus proceſsit, &
ſubmerſio, quæ ſui prouidentia euitari potuiſſet, ac
præuideri: & ſic non poteſt iudicari caſus fortuitus:
8 prout in themate præſupponitur: † cùm tunc dicatur
caſus fortuitus, quando hominis prouidentia reſiſte-
re non poteſt, & non quando culpa hominis præceſ-
ſit: ita Bald. & Doctor. in l. quę fortuitis. prima colum.
C. de pignoratitia actione. per text. in l. ſi vendita.
ff. de periculo & commodo rei venditæ. & tunc dici-
tur caſus fortuitus, quando hominis prouidentia reſi-
ſtere non poteſt. l. ſecunda. §. ſi eo tempore. ff. de admi-
niſtratione rerum ad ciuitates pertinentium. & in di-
cta l. quæ fortuitis. & in c. Ioannes. de homicidio. &
plenè Alexand. de Imo. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum.
9 ff. ſi quis cautionibus. † Alibi enim non dicitur caſus
fortuitus, cui diligentiſsimus præuidere valuiſſet. di-
cto cap. Ioannes. de homicid. & Alexand. in l. quòd
nerua. prima colum. ff. depoſi. Et ſic nedum diligen-
tiſsimus, imò nec & diligens nedum non nauigaſſet
tempore prohibito, vt ſuprà, verùm etiam nec iuiſſet
per mare, dum potuiſſet per terram pergere: cùm ma-
ris iter ſit periculoſum: ſed iuiſſet per terram: maximè
cum inficiari non poſsit, quin nauigans tempore pro-
hibito non dicatur eſſe in culpa: vt plenè dicit Excel.
doctor Ioan. igne. in rep. l. contractus. de regul. iur. &
etiam in iiij. char. † dicit, quòd leges loquentes de ca-
10 ſu fortuito, qui excuſare poteſt habentem cuſtodiam
11 rei, debet eſſe talis, qui præuideri non poſsit, † & cui
reſiſti non poſsit. l. in iudicio. C. loc. doc. in dicta l. quę
fortuitis. C. de pign. action. aliàs ſi poſſet huic reſiſti,
& impediri, caſus tunc non excuſaret. tex. eſt in l. j. §. ſi.
verſic. non tamen ſemper. ff. ad ſyllan. Præterea poſſet
& non rugato ſupercilio attentari, quòd dicta inſtru-

menta non naufragauerunt, ex quo non probatur con
cludenter ipſum Didacum ipſa inſtrumenta ſecum
aſportaſſe: cùm duo teſtes ſuper eo examinati depo-
nant ſcire Didacum prędictum detuliſſe ſecum quod-
dam cannolum plumbeum, intus quod aſſerebat de-
ferre inſtrumenta prædicti magiſtri Pauli: nullam
aliam rationem aſsignando, niſi quòd ita ſciebant: &
ratio ſcientiæ teſtis aſſerentis ſe ſcire, † quia ſcit, non 12
tenet nec valet, cùm aſsignet eandemmet rationem
cum dicto: & ideò non probat. ita dicit Bart. in l. qui
interrogatus. ff. de pet. hæred. & idem firmat Bal. in l.
ſolam. ij. col. C. de teſti. vnde ex verbis teſtium. dicen-
do ſe ſcire, quòd in illo cannolo plumbeo erant ſcri-
pturæ & inſtrumenta magiſtri Pauli, quantum tamen
neceſſariò concludant, iudicantis diſcretioni relin-
quo cogitandum: præſertim cùm ſi forſan fuerint ibi
viſæ chartæ, potuerint fuiſſe aliæ quàm illæ: cùm iden-
titate non probata præſumenda ſit pluralitas ſcriptu-
rarum, ſeu inſtrumentorum: † cùm in rebus in dubio 13
præſumitur pluralitas, niſi probetur identitas, per
not. per Iac. Butr. & Bald. in l. j. ad finem. quemad. teſt.
aperi. & in l. demonſtratio. in princip. ff. de condi. &
demonſtr. per quæ in ſpecie ita conſuluit Alexand. de
Imo. in conſilio cxviij. j. volum. Cano. in c. auditis. de
præſcrip. vbi in ſpecie Ioan. Andr. ponit quæſtionem
de bidello, cui mortuus fuit equus conductus in iti-
nere & ſuccubuit, ex quo licet probauerit equum ſibi
fuiſſe mortuum in itinere, non tamen probauit in
ſpecie fuiſſe illum equum quem conduxerat: & ſic
non identitatem rei. & idem voluit ibidem Anton. in
pen. char. & Abb. in ix. Vnde cùm in ſpecie minimè
fuerit doctum prædictum Didacum ſecum aſportaſſe
eadem inſtrumenta, per aliquod medium neceſſariò
concludens, non bene adparere videtur de ſubmer-
ſione ipſorum: cùm etiam potuerit eadem per prius
tranſmiſiſſe per terram eius fratri Romam degenti: &
eum quo etiam fuerat conuentum cum eodem magi-
ſtro Paulo de recolligendo debita prædicta: vt ex fa-
cie alterius abſolutionis in actis magnæ curiæ adpa-
ret. Vltimò liquet prædictum Didacum expreſsè
promiſiſſe, & obligaſſe ſe teneri de amiſsione prædi-
ctorum inſtrumentorum: & exinde depoſuit pignora:
& cauit in obligatione, quòd caſu quo in termino
prædicto promiſſa non adimpleuerit, pro intereſſe
prædicti Pauli, & reaſſumptione prædictorum inſtru-
mentorum promiſit ſoluere dictos ducat. cl. & ſic ad-
paret in ſpecie promiſiſſe teneri de amiſsione: vnde
iudicari debet etiam æquitate concurrente prædi-
ctum Conſaluum patrem, & fideiuſſorem ipſius Di-
daci teneri ad quantitatem prædictam in obligatione
contentam: & ita cenſeo iuris eſſe, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Precarium vbi confertur per poſſeſſorem poſt eius mor-
tem, & conſtituit ſe precario nomine poſſidere, nihil ope-
rabitur precarium.*

2 *Poſſeſſio ſi traditur ſub conditione, nõ transfertur incon-
tinenti, ſed ſolùm eueniente conditione, ſi tempore eue-
nientis conditionis extrema ſunt habilia.*

3 *Precarij conſtitutio tanquam acceſſoria ex iuris diſpo-
ſitione regulatur ſecundum naturam principalis contra-
ctus cui accedit.*

4 *Prohibitus alienare extra familiam, poterit tamen
ea lege alienare, vt incontinenti reſtitui debeat*

familiæ, quia non dicitur tunc alienatio fieri extra familiam, quæ momento eſt penes illum duratura.

5 *Vaſallus alienans feudum abſque aſſenſu domini, vt confeſtim redeat, non dicitur alienaſſe, abſque aſſenſu, nec patitur pœnas alienantis eo modo.*

6 *Momentum temporis non curatur. & ibi multa de geſtis per momentum temporis, quæ non ſunt in conſideratione.*

7. *Feudi bona præſumuntur data ſeu conceſſa vaſallo ſub conditione, vt à feudo ſeu terra non recedat.*

8. *Vaſalli perſonaliter obligati non poſſunt deſerere terram Baronis, & recedere.*

Vaſallus dicitur pars feudi.

9 *Spoliatus non dicitur qui alium ſpoliauit, & incontinenti deiectus eſt.*

10 *Poſſeſſio iuſtificata multum prodeſt ad victoriam nudæ poſſeſſionis.*

11 *Poſſeſſio non eſt reſtituenda ſpoliato, vbi notoriè conſtat de non iure ſpoliati.*

12 *Eccleſia eſt in facultate difficilis conueniendi.*

13 *Eccleſia connumeratur inter potentiores.*

14 *Emphyteoſis non poteſt alienari in eccleſiam tanquam in potentiorem.*

15 *Dominus poteſt reuocare vaſallum ſuum contumacem qui aufugit à feudo, & poteſt etiam eius bona capere.*

Dominus poteſt reuocare ad feudum vaſallum ſuum, qui alibi ſe contulit ad habitandum, etiam ſi fuiſſet effectus conuerſus, vel oblatus.

16 *Dominus poteſt ab eius vaſallo inobediente, & contumace eius bona auferre: & maximè exiſtentia in eius iuriſdictione.*

CONSILIVM II.

Tremendi Dei ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa mota aduerſus magnificum Iacobum de tufo per œconomos Hoſpitalis venerabilis eccleſiæ ſanctæ Mariæ annunciatæ de ciuitate Auerſæ ſuper prætenſo ſpolio quorundam bonorum feudalium titulo donationis tranſlatorum in eandem eccleſiam per Minicum de paulo de villa Ceſæ vaſallum eiuſdem magnifici Iacobi, qui à facie ipſius domini, & habitatione eiuſdem villæ aufugiendo receſſit ad Hoſpitale prædictum, ſe oblatum bona offerendo in eadem eccleſia, eidémque vſumfructum ſuorum bonorum eius vita durante reſeruando: de quibus bonis habita manus iniectione per eoſdem œconomos eodem die, & contextu perueneto ad notitiam prædicti Iacobi, bona ipſa in feudum tenta per prædictum vaſallum propria auctoritate apprehendit, etiam virtute pœnarum ex contumacia incurſarum per eundem, ex cauſa receſſus ipſius Minici, & ſubtractionis à ſeruitiis perſonalibus debitis per eundem feudo prædicto villæ Ceſæ: ob quod œconomi ipſi ſuſpicantes ſe legitimè repelli poſſe, receſſeruot à poſſeſſione prædicta, claues domus aſsignando eidem magnifico Iacobo: vnde poſſeſſione ipſa ſic momentanea derelicta, dubitatur in præſentiarum an eis competat interdictum recuperandæ nouiſsimè intentatum in regia audientia nomine Hoſpitalis prædicti. Et certè dicendum eſt quòd non: nam facta donatione per prædictum Minicum cum reſeruatione vſusfructus eius vita durante, apparet actum poſſeſsionis virtute donationis prædictæ, & eius effectus per retentionem vſusfructus fuiſſe collatum in Hoſpitale prædictum poſt mortem ipſius Minici: ſed † ita eſt quòd vbi poſſeſſor confert 1
precarium poſt eius mortem, & conſtituit ſe precario nomine poſsidere, nihil operabitur precarium: ita voluit ſatis ſingulariter Angel. in l. quamuis. §. ſi conductor. ff. de acquirenda poſſeſsione. & quia confertur in tempus mortis, quo poſſeſsio defuncti extincta eſt l. qui vniuerſas. §. quòd per colonum. ff. de acquit. poſſeſsion. cum vulg. vnde cùm prædictus Minicus expreſsè declarauerit ſibi reſeruare vſumfructum in inſtrumento donationis prædictæ adpatet quòd noluit ipſo viuente poſſeſsionem in dictum Hoſpitale, ſeu eccleſiam transferri. facit. l. qui abſenti. §. primo. & l. ſi me in vacuam. ff. de acquiren. poſſeſs. vbi ſi poſſeſsio traditur ſub conditione, non transfertur incontinenti, ſed ſolùm eueniente conditione, † ſi tempo- 2
re euenientis conditionis extrema ſunt habilia: ſed cùm ipſe Minicus conſtituens conſtituat ſe poſsidere nomine dicti hoſpitalis in inſtrumento, non transfert poſſeſsionem ex tali conſtituto, niſi præcedat cauſa habilis: ita Bartol. in l. quod meo. ff. de acquiren. poſſeſsion. per not. per gloſſ. in l. ei à quo. ff. de vſucapionibus. ſed ſic eſt quòd ad transferendum poſſeſsionem ante mortem Minici nulla interueniebat cauſa habilis, atteota præmiſſa reſeruatione vſusfruct. per ipſum facta: ideò nullatenus dici poteſt translatam fuiſſe poſſeſsionem in hoſpitale viuente ipſo Minico, qui expreſſe ſibi vſumfructum reſeruauit: † præter- 3
tim cùm conſtitutio precarij tanquam acceſſoria ex iuris diſpoſitione reguletur ſecundum naturam principalis contractus cui accedit: vt not. Baldus in l. ex teſtamento. C. de fideicommiſsis. & in capitulo ſecundo, de feudo dato in vicem legis commiſſariæ reprobando. Ergo cùm principalis diſpoſitio eiuſdem Minici fuerit ſibi vſumfructum reſeruare eius vita durante, ſequitur de neceſsitate quòd fuerit poſſeſſio ipſa collata in hoſpitale poſt eius mortem: & ita etiam intelligitur collatum precarium: vnde cùm reſiſtente titulo virtute cuius œconomi ipſi ſe intromiſiſſe in poſſeſsione prædicta aſſerunt: prout adpatet ex tenore reſcripti ex aduerſo obtenti in principio litis & ex quo lis primordium ſumpſit, cùm ſe in poſſeſsione prædicta intromiſerint, ſequitur quòd in nihilum poſſeſsio prædicta eiſdem ſuffragari poſsit: tum etiam quia poſſeſsio ipſa fuit momentanea: imò & paucisſimi momenti: vt adpatet ex meritis probatorum: & de momento temporis non curatur. l. finali. & ibi Baldus. C. de bonis quæ liberis in poteſtate conſtitutis, ex matrimonio, vel aliter adquiruntur: & eorum adminiſtratione. Baldus in l. ſi pater. quæſt. viij. C. de inſtitut. & ſubſtitut. Bartol. in vltima. ff. de condi. inſtit. Angel. in l. voluntas. in fine. C. de fideicommiſ. † vbi infert, quòd prohibitus alie- 4
nare extra familiam, poterit tamen ea lege alienare, vt incontinenti reſtitui debeat familiæ: quia non dicetur tunc alienatio fieri extrà familiã, quæ momento eſt penes illum duratur: arg. prædictæ l. vltimæ. §. finali. & bene Iaſ. in l. filiusfamilias. §. diui. ſecunda lect. verſicu. quarto limita. columna x. & ſequitur Barb. in l. iiij. §. Cato. colum. xxj. de verbor. obligat. & idem de

vaſallo

5 vaſallo alienante feudum, † vt confeſtim redeat, quòd
non dicitur alienaſſe: vt plenè per Cardi. Alex. in c. j.
in tit. quid iur. ſit, ſi poſt alien. feu. vaſ. id recup. Angel.
in conſi. xxxiiij. Conſtantinus. col. j. vbi adducit mul-
ta ſimilia: & Paulus de Caſtro & poſt ipſum Iaſo. in
l. frater à fratre. colum. ij. ff. de cond. indeb. & ideò di-
xit Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in repet. col.
penult. ff. de his qui not. infa. quòd de momentis non
eſt curandum: vt eſt text. in l. non ſolùm. §. fi. C. de bo-
nis quæ lib. Et ideò ſatis pulchrè Iuriſcon. in l. lex corne-
lia. §. ſi tamen. verſic. cæterum. ff. de iniur. diſpoſuit le-
gem corneliam non habere locum, ſi quis intrauerit
6 domum in qua per momentum inhabitauerit. † Et
ideò pulchrè Flo. in l. quoties via. ff. de ſeruit. dixit,
quòd poſſeſsio acquiritur per miſsionem in poſſeſsio-
nem, ſi vſus poſtea ſequatur: ſed magnificus Iacobus
ipſe poſſeſsionem ipſam dictarum domiorum & bo-
norum legitimè adeptus eſt cum literis executo-
rialibus ſui officialis ex cauſa incurſionis pœnarum
7 prædicti Minici: † tum etiam quia bona ipſa ſunt red-
ditita feudo ipſius magnifici Iacobi, & ſic ſunt feu-
dalia: & per receſſum prædicti Minici deuoluun-
tur eidem domino feudi: cum præſumantur bona
feudalia data vaſallis ſub hac conditione, vt à terra,
ſeu feudo non diſcedant: & etiam ſi non exprima-
tur conditio prædicta: quia communiter conſuetum
eſt ſic dari, pro expreſſo habendum eſt l. cùm quid.
ff. ſi certum petatur. l. ſi is qui. §. finali. ff. commodat.
ita in propriis terminis voluit Andræas de Iſernia, in
conſtitutione ſi quis de burgenſi ſub titulo, de reuo-
cand. tranſeun. ad alien. habita. & etiam in reperto-
rio ſuo. in verſiculo vaſalli. accedit etiam capitulum
Honotij Papæ quod incipit, ad nonas comminan-
8 tias: † vbi dicitur, quòd vaſalli perſonaliter obliga-
ti non poſſunt deſerere terram Baronis ratione obli-
gationis. cui bene ſuffragatur, quia vaſallus dicitur
pars feudi: argument. l. quemadmodum. C. de agri-
colis & cenſitis. libro xj. ita dicit Andræas de Iſernia
in conſtitutione regni, probationum defectus: & ali-
bi vaſallus æquiparatur liberto: vt in capit. primo.
quibus modis feudum amittatur. & ſic concurrenti-
bus prædictis non valentes œconomi prædicti adipi-
9 ſci poſſeſsionem dictorum locorum, † nō poſſunt ali-
quo modo dicere ſe ſpoliatos: nec eis competit reme-
dium intentatum recuperandæ poſſeſsionis: maximè
cùm incontinenti, & eodem momento deiecti fue-
runt: vt in l. prima. §. vim vi. ff. de vi & vi armata. l.
ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem aquiliam. glo.
nota. in capitulo olim. el primo de reſtitutione ſpo-
liatorum. maximè concurrente iuſtificatione poſſeſ-
ſionis ipſius Iacobi à iure cauſata: iuxta ea quæ de-
clarat Bald. in repetitione l. data opera. C. qui accuſa-
10 re non poſſunt. † quòd ad victoriam nudæ poſſeſ-
ſionis multum prodeſt iuſtificata poſſeſsio, & idem
dixit in capitulo licet cauſam. de probationibus. An-
gel. poſt Iacob. de Are. in l. quoties. C. de rei vendica-
tione & ſic cōcludendo cùm præſumptio iniuſtæ poſ-
ſeſsionis aduerſarij ſit fundata de iure communi con-
tra ipſos œconomos agentes poſſeſſorio recuperandę
licet ſpoliatos poſſeſsio eiſdem reſtitui non debet,
nec poſsit. per textum in capitulo ad decimas. de re-
11 ſtitutione ſpoliatorum in vj. † maximè in caſu no-
ſtro, in quo notoriè conſtat de non iure ſpoliatorum:
ita dixit Imol. & Baldus in l. naturaliter. §. nihil com-
mune. ff. de acquirenda poſſeſsione. Innocen. in capi-
tulo cùm eccleſia ſutrina. de cauſa poſſeſsionis & pro-
prietatis. & ibi Abb. in verſicul. ſed circa prædicta
quarto: & quòd not. Innocent. in cap. conſtitutus. extrà
de ſi. presby. Item ex quo œconomi ipſi, prout ex teno-
re regiarum literarum liquet aſſerunt ſe fuiſſe ſpolia-
tos poſſeſsione dictorum locorum, quam virtute do-
nationis factæ per Minicum eandem aſſequuti fue-
rant: verùm quia huiuſmodi donatio ruit, cùm ſit de
re feudali, & facta in eccleſiam abſque ipſius domini
conſenſu, cum ſit domino multum præiudicialis, ex
quo eccleſia nunquam moritur: † & ſic nunquam eſ- 12
ſet ſpes quòd res ipſæ feudales poſſent ad dominum re-
uerti: quod non ita eſt in priuato: iuxta text. in cap. j.
& quæ ibi habentur, de alien. feu. præſertim cùm eccle-
ſia ſit in facultate difficilis conueniendi, cùm ſit priui-
legiata: vt not. in l. j. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & in
l. ij. ff. qui ſatiſ. cog. † & faciunt not. per Bart. in l. j. in 13
fi. ff. de alien. iud. mut. cau. fa. & in l. j. de his qui poten.
nom. Bal. in l. qui ſtipendia. C. de procu. & in l. per di-
uerſas. pen. quæſt. C. mand. Succedit inſuper, quia red-
ditur ius domini deterius, † ex quo dicta donatio 14
cùm ſit facta in eccleſiam adparet quòd eſt facta tranſ-
latio in potentiorem: cùm eccleſia numeretur, ſeu
aſcribatur numero potentiorum. dixit bona gloſſ. in
verb. prohibentur. in c. potuit. extrà de loca. Bar. in l. j.
de his qui poten. nom. & inde eſt quòd emphyteuſis
non poteſt per emphyteutam alienari in eccleſiam
tanquam in potentiorem: vt conſuluit Alex. in conſil.
cxx. in j. vol. refert & ſequitur d. Ant. de Alex. in l. ij. in
addi. ad Bar. C. de iure emphy. Et potiſsimè procedit
captura dictorum bonorum facta per prædictum ma-
gnifi. Iacobum, cùm bona ipſa ſint feudalia, vt præ-
miſi: & ex aduerſo non poteſt inficiari, quòd Minicus
ipſe ſit vaſallus ipſius Iacobi, & notorius contumax,
ac inobediens: quo caſu cùm dominus ipſe habeat iu-
riſdictionem in ipſum vaſallum, ſicut in cæteros va-
ſallos villæ prædictæ Ceſæ licito iure potuit & licuit
ſibi propria auctoritate ad ſe capere bona prædicta
feudalia: & à prædicto eius vaſallo inobediente, ac
contumace auferre: imò cùm à prædicta villa, & ſic
feudo aufugerit, & receſſerit: & ita extra diſtrictum
caſalis, & territorium perſiſtat, ac moretur poteſt ma-
gnificus Iacobus ipſe eundem Minicum iuris reme-
diis opportunis coërcere, & reducere ad villam præ-
dictam, in qua degebat: ita in ſpecie tenet Luc. de pen.
in l. prima. C. de colonis paleſtinis. lib. xj. † & ſi præ- 15
tendit ſe liberum, grauiter coërcendus erit: ſicut dici-
mus in ſeruo: vt in l. iij. ff. de ſeruis fugitiuis. id eſt, quòd
ponitur in carceribus; vt eſt text. ibi: & idem tenet
Luc. de pen. in l. j. C. de colonis illyricanis. lib. xj. & eſt
bonus text. in l. ij. in princip. & in fine. C. de natura-
libus liberis. vbi quis tenetur ad ſeruiendum, licet à ſe
abdicauerit beneficium: & hoc quando eſt feudata-
rius Regis: vt ſcribunt Moder. in capitulo primo de
vaſallo qui contra conſtitutionem Lotharij benefic.
alienauit. & idem in terminis tenet Bart. in l. incola.
ff. ad muni. quòd dominus poteſt reuocare vaſallum,
qui alibi ſe contulit ad habitandum, etiam ſi fuiſſet ef-
fectus conuerſus vel oblatus: & idem voluit Bal. in c. j.
extrà de maio. & obe. & tenet gloſ. in auth. de man.
prin. §. ſed etiam ſuſcipientes. circa finem. col. iij † & 16
quòd dominus poſsit ab eius vaſallo inobediente & con-
tumace, eius bona auferre, voluerūt etiā Iac. de bel. &
Bald.

Bald.in c.ad hæc.in fi.de pace iura.firmand.& ſic iſta compulſio fiat viribus præturæ: videlicet per manus iniectionem ad bona etiam patrimonialia vaſallo ipſo exiſtente in contumacia non redeundi, per text. in conſtitu. Regni, ſi vaſallus.de fideiuſ.dom.à vaſal. nam ſi bona exiſtunt in iuriſdictione ſua, poterit Baro bona retinere, vtendo retentione pro ſuo intereſſe, & ſeruitiis, quibus dominum ſpoliauerat: per nota. in l.prima.C.de pignor.vbi gloſſ.& plenè Par.de put. in tract.ſyndi.in tit.de exceſ.baro.v.columna.in verſic.ego verò non memini legiſſe. Ex quibus omnibus concludo prædictos conomos nedum non audiendos, ſed imò in expenſis condemnandos eſſe:& ita ex præmiſsis arbitror declarandum: ego

Thomas Grammaticus,

SVMMARIVM.

1 *Perſonæ induſtria dicitur electa, vbi in commiſſione ſeu diſpoſitione aliqua dicitur, per te videas ſeu, per te cognoſcas, & ſimilia.*

2 *Notarius iuſto impedimento impeditus, poteſt ſcribere inſtrumentum per manus alterius notarij, dummodo ipſe ſe ſubſcribat, & in ea faciat mentionem de impedimento infirmitatis, ſeu alterius impedimenti. & numero 3.4.*

5 *Notarius ſcripto inſtrumento eo modo, vt ſuprà manu alterius, debet illud ſtipulari & publicari partibus, aliàs non probat.*

6 *Notarius licet ſe ſubſcribendo inſtrumento ſcripto per alium, inſtrumentum illud probet, id intelligi debet, dummodo fidem faciat quòd impeditus ipſe alteri commiſerit vt ſcriberet.*

Et etiam alia requiruntur in inſtrumento ſcripto manu alterius, vt ſuprà, ob impedimentum, de quibus ibid. plenè videas.

7 *Inſtrumentum ſcriptum manu alterius notarij quàm illius qui ſtipulatus fuit, propter aliquod impedimentum, debet fidei in eo fieri de impedimento notarij rogati in ſubſcriptione quam facit. Vbi datur forma qualiter fierj debet.*

CONSILIVM III.

Redemptoris gentium Præſidio repetito, Amen. Illuſtriſ. domini Regentes regiam Cancellariam digniſsimi, in præſenti cauſa mota per Magn. Don Triſtanum de acunea, & Commendatorem Roſa, vt prætenſos procuratores Illuſt. Duciſſæ terræ Nouæ, aduerſus Excell. domi. Ioannem de tuſo, debent prætenſi procuratores probare ſe tales, quales ſe fecerunt. quod quidem ex aſſerta chartula per eoſdem producta nulla & inualida non demonſtratur mandatum aliquod procuratorium allegatum: nam dicitur in eo inter cætera circa finem ſuper quibus omnibus &c. ſuprà dictæ dominæ petierunt per me infrà ſcriptum notarium ſibi fieri publicum inſtrumentum:& demum ſubſequitur fides modo infrà ſcriptor. Et ego Martinus Sanchus publicus notarius: quia omnia & ſingula prædicta vidi, & audiui ſic vt præmittitur, fierent, & agerentur, vnà cum prædictis teſtibus interfui rogatus, ideò præſens publicum inſtrumẽtum manu ſiquidem alterius ſcriptum, me autem aliis occupato negociis ad hanc publicam redegi formam: vbi me ſubſcripſi. Sed quòd mandatum aſſertum ſit nullum, quia non ſeruata debita forma, adparet, ex quo dicitur in eo quòd petierunt, vt per me infrà ſcriptum notarium fieret publicum inſtrumentum:& ſic dum fuiſſet electa induſtria perſonæ ipſius notarij, vltra quòd fuerat rogatus, vt adparet per illam clauſulam, per me non poterat per alium eius ſubſtitutum fieri, etiam de eius commiſsione: licet etiam de commiſsione minimè verbum fiat. nec notarius ipſe atteſtetur, per ea quæ pulchrè dicunt Imo.& Bald.in cap.finali.extrà de offic.deleg.de importantia huius clauſulæ, per te, ſeu per me, quæ vbi apponitur, videtur perſonæ induſtria electa; † nec poteſt actus per alium explicari:& videtur 2
clarus caſus in cap.cùm dilecta.de reſcrip.& in l.vnica.C.de cad.tollen.& conſuluit Alexand. in conſilio ccxxvij.in ij.volum. Secundò non adparet quòd de prætenſo inſtrumento fuerit facta aliqua ſcriptura, ſeu nota per ipſum notarium, qui ſe ſubſcripſit, cùm id nullibi ipſe notarius atteſtetur; nec † quòd ex ſua commiſsione ſcriptum fuerit per alium: & quòd ex eius nota prædicta ſumpta fuerit: prout pulchrè dicit Angel.in authen.de tabellio.in princip.per text.in l.j. & quod ibi not.doct.C.de offic.conſul.& ibi plus ſubdit hoc fieri poſſe dummodo notarius qui ſe ſubſcripſit, fuerit iuſto impedimento impeditus: & rogatio ipſa ſit completa in eius protocollo: † & nihilomi- 3
nus debet in ſpecie facere mentionem de impedimento infirmitatis, abſentiæ aut alterius impedimenti: prout dicit Bald.in l.vnica.C.de caduc.tollend. Angel.& Paul.de Caſt.in l.quædam.§.nihil intereſt. ff.de eden.quæ omnia ceſſant in caſu iſto, cùm nulla fuerit facta mentio, quòd aliqua nota ſeu ſcriptura per prius facta fuerit per ipſum notarium ſubſcribentem, nec quòd inſtrumentum ipſum fuerit ab eius originali penes ſe exiſtente extractum:& ſi volumus dicere quòd notarius ipſe fortè commiſerit eidem ſcriptori, vt pro eo ſcriberet dictam originalem notam, cùm non meminerit, ſeu atteſtetur, quòd ipſe ſcripſerit, dico principaliter quòd de ipſa commiſſione non adparet aliqua mentio facta in eo, nec potuiſſet notarius ipſe hoc facere, etiam ſi fuiſſet impeditus: ita voluit Bald.in rubrica, extrà de fide inſtrum. in xij.columna, † Et nihilominus hoc ceſſat: quia nul- 4
la ſit atteſtatio quòd fuerit ſumptum ex nota, ſeu protocollo eiuſdem notarij ſe ſubſcribentis: nec quòd fuerit de eo facta aliqua nota. & ſic nullum. Tertiò non adparet quòd poſt ſcriptum aſſertum inſtrumentum fuerit illud modo aliquo lectum, aut ſtipulatum, ſeu publicatum eidem Illuſtriſs. dominæ Duciſſæ: † quo caſu nihil probat, & nullum eſt: dixit glo in l. 5
fideicommiſſa.§.primo.& ibi Bart. ff.de leg.iij.Cyn. in l.contractus.C.de fide inſtrumen.Luc.de pen. l. rura.C.de omni.ag.deſer.lib.xj.Alexand.in conſi.lxxvij. primo volumine. cùm nulla ſit in eo mentio de ſtipulatione, aut publicatione eidem dominæ Duciſſæ facta de ipſa ſcriptura manu alterius facta: ergo &c. Et licet dicatur per prædictum notarium in eius fine, dum ſic vt præmittitur fierent, & agerentur: debet intelligi de prænarratis in eodem, id eſt, de ſcriptura ſcripta per alium; & de rogatione eiuſdemmet, notarij; non autem de nota, quæ non atteſtatur facta nec de publicatione, aut ſtipulatione, aut lectura ipſius facta eidem Illuſt.dominæ de prætenſo inſtrumento: ergo &c. † Et ideo ſuccedit quod ſatis not. di- 6
xit

xit Ioan.de Imo.& Cardi.zaba.in c.fin.de offi.delega. quòd licet notarius ſe ſubſcribendo inſtrumento ſcripto per alium, inſtrumentum illud probet, illud debet intelligi dummodo fidem faciat, quòd impeditus ipſe alteri commiſerit, vt ſcriberet. Item & ſecundò, quòd inſpecta prius per ipſum ſcriptura præambula diligenter inſtrumentum ipſum concordauit cum originali:& ſic fidem faciet, & non aliter: idem conſuluit Alexan.in conſilio cxxix.primo volumine. vnde cùm vtrunque deficiat nedum vnum ex prædictis requiſitis,ergo &c.Et ideo dixit Angel.& Pau.de Caſtro in l.quædam.§.nihil.ff.de edend.quòd extante impedimento notarij rogati ob quod non poteſt in-
7 ſtrumentum redigere in publicam formam, † ita demum poterit per alium notarium redigere, ſi ipſe rogatus ſe poſteà ſubſcribat, & in ſubſcriptione fidem faciat de impedimento: & ita ſecundum Angelum debet intelligi text. in §.in his. cum gloſſ. in verbo, ſed per alium. in authent.de inſtrument. cauſ.& fin. & expreſſè firmat Ioannes de Imol.& Cardin. vbi ſuprà in capitulo finali. de officio delegati. vbi expreſſè dicunt, quòd quando notarius rogatus facit ſcribere inſtrumentum per alium, & poſteà ſe ſubſcribat, vt valeat inſtrumentum, tamen requiritur ſecundum eos quòd notarius ſe ſubſcribens dicat in eius ſubſcriptione ſe examinaſſe diligenter ſcripturam, & ipſam inueniſſe concordare cum ſuis originalibus: & quòd inſuper ipſe notarius impeditus alteri ſcribendum commiſit. Ita etiam conſuluit Alexander in præalleg. conſilio cxxix. tertia columna, primo volumine. idem conſulendo tenuit dominus Bartholomeus Socinus in ſuo conſilio xxiiij.in primo volumine. incipiente, viſis ac diligenter & maturè. Nec obſtat, quòd pridie allegabatur, & minus aduertenter cùm reueren.Alexand.de Imol.dicere in l.quædam.§.nihil intereſt.ff.de edend. nam cum reuerentia non dicit illud ad quòd fuit allegatus: ex quo relatis opinionibus doctor. ipſe poſtmodum formaliter hæc verba dicit, Vltimò puto concludi poſſe quòd notarius non poteſt per alium primam ſcripturam conficere, niſi ille alius fuerit de contractu rogatus, ſed ſi notarius ſcripſit per ſe primam ſcripturam: tunc etiam ſi ſit omnino impeditus, non videtur quòd ſine commiſſione iudicis alius notarius poteſt ſumere inſtrumentum ex illis protocollis non interueniente ſubſcriptione notarij rogati de contractu. quòd ibi exemplificat Ioannes Andreas & dominus Antonius etiam in notario ad quem ex voluntate primi notarij rogati tranſlatæ ſunt rogationes: vt quia titulo legati, vel aliter: ſed ſi primus notarius ſe ſubſcribat, etiam ſi non ſit impeditus, poteſt per alium ſumi facere inſtrumentum ex ſuo protocollo: ita formaliter dicit Alexander ex aduerſo allegatus: & ſic ecce qualiter ex hoc inſtrumento non adparet quòd fuerit ille ſcriptor non nominatus, qui inſtrumentum ſcripſit, de dicto inſtrumento aliter rogatus. Item non adparet quòd de dicto inſtrumento fuerit facta prima ſcriptura, ſeu nota per notarium ſubſcribentem, ſeu per alium, ex quo nulla ſit mentio de hoc, nec quòd dictum inſtrumentum fuerit à nota ſeu protocollo aliquo extractum: nec vnde extractum fuerit, prout requiritur, aut per quem conſeruetur originalis nota. ad quod ſatis aduertendum rogo attenta cauſæ arduitate, & importantia: & ſic adparet quòd dominus Alexander in noſtri fauorem loquutus eſt, & non contra nos: & ita iuris eſſe cenſeo ego,

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non agit contra procuratorem.*

2 *Procurator generalis ſeu ſyndicus, etiam habens ſpeciale mandatum, non poteſt rem auferre ab vno poſſeſſore, & alteri dare, ſi primus poſſeſſor tantundem offerat, quantum alius obtulit.*

Emphyteuta finita emphyteuſi non poteſt amoueri offerendo tantundem eius quod alius offerret.

3 *Filius præſumitur eiuſdem intentionis fuiſſe, ſicut & pater fuit: & præſumitur geſta ſui parentis imitari.*

4 *Prouiſio ſpecialis ſpeciale in derogationem requirit.*

5 *Procuratori ſub quacunque magna poteſtate ſibi conceſſa in mandato non venit quòd poſſit dolum committere.*

6 *Maior pars quòd attrahat ad ſe minorem, debet intelligi, dummodo conuocati vniti fuerunt inter eos ad illum actum.*

7 *Maior pars attrahit ad ſe minorem, quando non faceret id, quod eſſet iuri contrarium, aliàs non attraheret.*

8 *Maior pars attrahit ad ſe minorem, vbi minor pars non habet iuſtam cauſam contradicendi.*

9 *Opiniones vbi reperiuntur variæ, amplecti debemus rationabiliorem & æquiorem.*

10 *Aequitas vbi locum habere poteſt, errant homines diſcedentes ab æquitate, ſequendo ſubtilitates: & ideò præ-*
11 *cauendum eſt, ne aduocati, ſeu iudices, cùm ſequi poſſint æquiorem ſententiam, rigoroſam amplectantur, quia per minus agitur. num. 21.*

12 *Opinio etiam antiquorum doctorum, licet multorum, ſi iure improbatur, iuſtè ſperni poteſt.*

Opinio noua etiam vnius doctoris contra communem teneri poteſt, imò debet, quando melioribus rationibus fundaretur.

13 *Iudex inter vota diſcordantia debet eligere meliorem & æquiorem partem.*

14 *Credi tamen plurium ſententiæ caſu quo ſtari debet maioris partis ipſorum, tamen vbi minor pars crediderunt oſtenderet quòd ſententia illorum continet iniquitatem, poterit reclamare coram ſuperiore, & cum tanſarum cauſa, & ſic probabitur maiorem partem illud facere. & ſi factum fuerit aliter, reuocabitur.*

15 *Maior pars creditorum quòd attrahat ad ſe minorem non procedit, quando minor pars eſſet diſcretior, vel ſenior, aut prudentior.*

16 *Haberi debet pro expreſſo, id de quo ſi eſſet interrogatus quis, ita veriſimiliter reſpondiſſet.*

17 *Depoſitum principalis ſi quis ſtare ſe offert, denegari non poteſt quin examinetur, nec ſufficeret replicare, quod adeſt procurator cum libera bene infirmatus, & quod principalis eſt in longinquis partibus. & nu.18. & ita aliàs obtinui pro Illuſt. quondam magno Capitaneo contra Marchionem quarate. & nu. ſequen.*

21 *Exceptiones omnes ſi ſunt excluſæ poſt lapſum termini virtute ſtatuti, & pariter probationes non ex hoc aufertur facultas faciendi articulos ad effectum examinandi principalem.*

22 *Procurator non poteſt à ſeipſo vendente emere nomine domini.*

Dux

23 *Duo iura quando concurrunt in perſonam vnius, idem eſt iudicandum, ac ſi in perſonam duorum concurrerent.*
24 *Vendens ſibipſi palam, publicè, & bona fide, tenet & valet venditio, ex quo auctorari quis poteſt in facto proprio, vbi ius alterius non læditur, ibid. nu. 25.*
26 *Tutor rem pupilli palam & bona fide emere non prohibetur.*

CONSILIVM IIII.

EIuſdem Saluatoris mundi ſuffragio repetito, Amen. In cauſa eadem magnifici Ioannis de tufo, cum mag. don Triſtano, & Cõmendatore Roſa, vt prætentis procuratoribus Illuſt Duciſſæ terræ Nouæ & Sueſæ, Quæritant feſtinanter procuratores aſſerti reemere terram Flumaris, necnon & terram caſtellis & vallatæ à prædicto magni. Ioanne, & eius coniuge, virtute pacti de retrouendendo. & hoc prætextu quòd maius pretium offeratur pro emptione ipſarum à barone Gaietæ, & ab Alphonſo carac. non obſtantibus oblationibus maioris precij per alios factis: & hoc prætextu clauſulæ cõtentæ in mandato: videlicet, quod ſi in præmiſsis in eo oriretur diſcordia inter tres procuratores conſtitutos inter quos eſt idem dominus Ioan. de tufo, vota duorum præferantur, ita quod maior pars attrahat ad ſe minorem. defenditur prædictus magnif. Ioan. ex infrà ſcriptis: & primò quòd aſſertis inſtrumentis productis ex aduerſo nulla fides danda eſt, ex quo contra regni conſtitutiones, & in viridi obſeruantia, dum inſtrumenta producuntur ab extra ciuitatem Neapo. ad hoc vt probẽt, debent produci in charta pergamena, aliàs non probant, nec fidem aliquam faciunt. Secundò idem magn. dominus Ioann. eſt procurator prædictæ Illuſt. dominæ Duciſſæ ſicut & ipſi actores ſe prætendunt: & credunt per alia mandata quibus non fuit derogatum per nouiſsimum, quòd nunc prætenditur: ſed etiam virtute eiuſdem prætenſi mandati exhibiti ex aduerſo, principaliter nominatur ipſe magnifi. Ioannes procurator; & iuris diſpoſitione cautum eſt quòd
1 procurator contra procuratorem non agit, † niſi illud in mandato expreſsè contineatur. dixit Iuriſcon. in l. qui proprio. §. ſi duobus. cum l. ſeq. quæ incipit, qui duos. ff. de procur. Tertiò dato abſque veri præiudicio quòd agere poſſent, prout nullatenus poſſunt; attamen facta nedum conſimili oblatione per prædictum mag. Ioan. ſeu rectius per eius coniugem, quantum alij obtulerant, verùm etiam & longè maiore, prout facta fuit, non poſſunt terræ prædictæ ab eo, ſeu ab eius coniuge auferri. prout in ſimili, & pene in proprijs terminis decidit Bar. in l. cotem ferro. §. agri publici. ff. de publica. vbi dixit in ſpecie quòd procurator generalis, ſeu ſyndicus etiam habens ſpeciale mandatum non poteſt ab vno poſſeſſore rem auferre, & alteri dare, ſi primus poſſeſſor tantundem offert quantum alius obtulit, per l. penult. & fin. C. de loca. præd. ciui. lib. xj. quòd ſubdit eſſe no. idem voluit. Bal,
2 in marg. in verbo. procurator ſeu ſyndicum † Et idem in ſimili in emphyteuta quòd non poteſt amoueri à poſſeſsione finita emphyteuſi, tantumdem offerendo quàm quilibet alius. tenet Salycet. in l. finali. & ibi plenè Iaſ. C. de iure emphyt. & conſuluit Paul. de Caſtr. conſilio lxiij. incipien. videtur dicendum &c. & plenè Franciſ. Curt. conſilio xlvij. aliàs xlviij. incipien. ſuper controuerſia vertente inter Lanternlnum. lij. colum. vnde cùm nedum æqualis, verùm etiam & longè maioris pretij oblationes factæ fuerint pro parte ipſius domini Ioan. & eius vxoris, & filij: quas vltra illam in actis apparentem per fide dignisſimos teſtes comprobare offerimus, prout pluries obtulimus; non poterunt terræ prædictæ ab eis amoueri, & in alios alienari: vt fieri ex aduerſo prætenditur, præter & contra voluntatem, imò & contra commodum & beneficiũ prædictæ Illuſtriſs. dominæ Duciſſæ. Quartò prætenduntur terræ prædictæ venditæ per prætenſos procuratores perſonis, & aliis nominatis vltra ſuprà enumeratos, vt liquet in actu requiſitionis ex aduerſo factæ: quarum aliquæ ex eis ſunt proculdubio minus acceptæ, imò odioſæ prædictæ Illuſtriſs. Duciſſæ, & à quibus terræ ipſæ quas emere prætendunt, aliàs ademptæ, & reemptæ fuerunt ex ordine quondam Illuſtriſ. domini magni Capi. eius viri: prout per authenticas eius literas in actis demonſtratum extitit, & iam recognitas & acceptatas. Nonnullæ verò ex perſonis prædictis aliàs detentrices earundem terrarum adeò peſſimè vaſallos ipſos tractauerunt, vt opus fuerit imò neceſſarium virtute pacti, terras ipſas reemere de propria pecunia eiuſdem dominæ Vincentiæ coniugis ipſius domini Ioan. quamobrem animo ſe vindicandi de pauperibus vaſallis, ad quorum querelam dictæ terræ redemptæ fuerant, & contra quos publicè minati ſunt velle eos caſtigare, ac malè tractare, vt oblatum eſt incontinenti verificari, terras ipſas, iterum reemere nituntur; alij verò minus habiles ad regendum vaſallos ad emptiones prædictas properant: de perſonis verò odioſis, & minus acceptis conſtat per prædictas authenticas literas prædicti quondam Il-
lustr. domini magni Capi. † cuius Illuſtr. filia Duciſſa 3
principalis præſumitur geſta, & voluntatem paternam imitari; vt dicit Spec. in procem. Spec. verſic. cæterum. ex quo præſumitur filius eiuſdem intentionis, & animi fuiſſe, ſicut & eius pater fuit; dicit Bal. in l. liberti. ſecunda columna. de oper. liber. & maximè cum ſpecialiter prouiſum fuerit, & ordinatum terram ipſam Flumaris, ad quam Baro Gaietæ aſpirauit, & aſpirat, vehementer detineri per ipſum dominum Ioan. ſeu eius vxorem; vt liquet per præmiſſas authenticas literas prædicti quondam Illuſtr. domini, & auferri, ſeu amoueri ab ipſo Barone Gaietæ: vnde ſpecialis hæc prouiſio, & prohibitio, ſpecialem derogatio-
nem † requirebat, prout requirit: vt tenet Salycet. in 4
l. finali. C. ſi contra ius vel vtili. publi. Ioann. de plate. & Barto. in l. finali. C. de cano. frumen. vrbis Romæ lib. libro vndecimo. Quintò cùm interſit vaſallorum minimè dominos ſæpè mutare nulla legitima cauſa ſubſiſtente, & pariter prædictarum dominarum pro earum commodo, & vtilitate, quòd terræ prædictæ vendantur maiori pretio oblato: ſequitur quòd quatenus contrarium prætenſi procuratores exequi nitantur, ſit in damnum notorium prædictæ Illuſtriſs. dominæ, ſeu dominarum: quòd id facere non poſſunt: cùm procurator non poſsit, nec debeat conditionem domini deteriorem reddere, ſed meliorem facere. text. eſt in l. ignorantis. ff. de procuratoribus. cum vulgar. quòd procedit etiam ſi procuratores ipſi magna fulſiti poteſtate fuiſſent, &
maiori quàm prætendant: etiam ſi dictaret † quòd 5
vendere poſſent pro minori pretio: quia eo caſu

non

nnn venirct,vt poſsint dolum cōmittere: vt dicit pul-
chrè Lanfran. de Oria. in tractatu de arbit. in prima
parte.xiiij.columna.& faciunt pro præmiſsis nor. per
Bartol. in l. ſi procurator rui libera. de procur. Quis
enim negaret dolū abeſſe,dum facta oblatione trium
milium ducatorum pluſquā ab aliis fuerit oblatum,
& per ipſum domiosi Ioannem amiciſsimum, ac cha-
riſsimum ſeruitoré prædictorum dominorum, prout
literæ Ducales productæ atteſtātur,& quæ longè poſt
dictum mandatum emanauerunt , vt ex earum calen-
dario liquet , in tāium quòd pro longè minori precio
perſonis odioſis , & aliis malè tractantibus vaſallos,
ac inhabilibus ad ipſos regendum,venundentur:& ab
eodem mag.Ioaone,& eius coniuge redimaotur:& ſic
amoueantur. Sextò ner ſuffragabitur eiſdem clau-
ſula contenta in mandato: videlicet , quòd in caſu di-
ſrordiæ inter proruratores ipſos,maior pars ipſorum
6 attrahat ad ſe minorem: quia † illud intelligitur dum-
modo ronuocari , & vniti inter eos fuerint ad illum
actum,& diſcordauerint : quia tunc præfertur maior
pars: quòd non fuit in caſu prædicto,in quo nunquam
de prædictis loquuti fuerint adinuicem inter eos: quo
caſu maior pars non attrahit ad ſe minorem. per tex.
in l. ſi duo ex tribus.ff.de re iud. vbi apparet non tene-
re ſententiam duorum tertio abſente , & irrequiſito.
ita etiam in ſpecie tenet Bartol.in l.omnes populi.de
iuſti.& iur. Abbas in cap.venerabilem.de elec.ex quo
tertius potuiſſet alios trahere in eius ſentētiam.ſequi-
tur etiam dominus Anton. de Alex. in addit. ad Bart.
in l.quòd maior.ff. ad munic. & ibi ſubdit , ꝙ debent
7 inſimul adeſſe,& non ſeparatim. † Item maior pars
tunc attrahit ad ſe minorē, quādo ipſa maior pars nō
faceret id, quod eſſet iuri rontrarium: aliàs non attra-
heret ad ſe minorem: ita voluit Innocen.in capit.hu-
milis.extrà de maio.& obed.Cyn.& Bartol.in dicta l.
omnes populi.in ij.quæſt ff.de iuſt.& iure. & ſequitur
Barthol.Soci.in regu. cxliij. in iiij.fallen. Et ſatis ap-
paret ipſos velle facere id quod eſt iuri rontrarium,
dum vendere inīēdunt pro longè minori precio eius
quod offertur ab aliis: quòd facere non poſſunt : cùm
procurator teneatur facere conditionem ſui princi-
palis meliorem,non autem deteriorem: vt dicit Iuri-
ſconſul.in l.ignorantis ff.de procur. quòd procederet
etiā ſi procurator quacunque ſuffultus poteſtate fuiſ-
8 ſet: vt ſuprà, plenè dictum fuit. † Item quòd maior
pars attrahat ad ſe minorem , intelligi debet niſi mi-
nor pars iuſtam habeat rauſam condicendi: dixit glo.
in capit.cupientes.de elec.in vj.in §.ſecundo.aliter in
dicta l.quod maior.ff.ad municip. Felyn. in cap. rum
omnes.x.rolum. de conſtitut. vbi dicit , quòd geſtum
à maiori parte tenet, niſi per minorem partem oſten-
deretur de irrationabilitate. Hinc dixit Ioannes An-
dræas,& Hoſti. in capitulo ſecundo. de cogna.ſpirit.
9 † quòd vbi ſentētiæ ſeu opiniones ſuot varię, amplecti
10 debemus rationabiliorem & æquiorem. † & in tan-
tum hor eſt verum , quòd errant homines diſcedentes
ab æquitate, vbi æquitas locum habere poteſt,ſequen-
do ſubtilitates,ſecūdum Petrum de Bel. pertic. quem
refert & ſequitur Franciſcus Curtius in conſilio lij.in
x.columna.& ideo pręcauendum eſt,ne aduocati,do-
ctores,& iudices cùm ſequi poſsint æquiorem ſenten-
11 tiā, rigoroſam amplectantur: † quia pernitioſè agunt:
ita nos monet Angelus per text. in l.ſequitur. in prin-
cip.ff.de verbor.obligat. † Et quando opinio , ſeu ſen- 12
tentia etiam multorum & antiquorū doctorum iure
non probaretur , poſſet licitè ſperni : vt dicunt An-
tonius de Butrio , & Abbas in capit. ſecundo de vſur.
quia non debemus habere electionem perſonarum,
ſed magis credere opinioni illius qui melioribus ra-
tionibus fundatur. ita voluit. dominus Abbas in rap.
capellanus. de fer. & ideo dixit Ioannes Andræas in
capit.primo. de conſtitut. & in dicto cap. capellanus.
† quòd teneri debet noua opinio etiam vnius docto- 13
ris contra rommunem, quando eſt melioribus ratio-
nibus:& ideo inter vota diſcordantia iudex debet eli-
gere meliorem , & æquiorem partem : vt pulchrè vo-
luit Baldus in l.prima.C.de nupt. Bartolus in l.finali.
ff.de appel.recip.vbi formaliter dixit , quòd caſu quo
ſtari debet ſententiæ plurium creditorum, iuxta l.
maior.ff.de pact. † vbi minor pars creditorum oſten- 14
deret quòd ſententia illorum continet iniquitatem,
poterit reclamare roram ſuperiore & cum cauſarum
inſertione : & ſic prohibebitur maior pars illud face-
re : & ſi factū fuerit , reuocabitur. idem ſequitur Bal-
dus in l. in coniunctione. ſecunda colum. C. de nupt.
vbi allegat Bartol. † Item quòd maior pars attra- 15
bat ad ſe minorem , id quidem ſecus erit , quando mi-
nor pars eſſet diſcretior , vel ſanior aut prudentior:
voluit Imola in l.Pompo.aliàs incipit , ſi vni. ff. de re
iudicata. capit. primo. & ibi Abbas , de his quæ fin. à
maior.par.cap. & ſequitur Alexander in dicta l.quòd
maior.ff.ad munic. Quis enim dubitabit de inæquali-
tate maxima circa maiorem diſcretionē , & pruden-
tiam, ac ſanius iudicium ipſius domini Ioannis , qui
tam diu per continuata tempora tot prædeceſſorum
Sereniſsimorū Principū huius regni in eorum aula,
& audientia , vt Regius auditor , plurimum conſilio,
& auctoritate polluit. quod non eſt dicendum de iſtis
magnificis. qui penitus à rebus gerendis alieni, vix ali-
quantulum bellorum furoribus incubuerunt. vt ſic
concurrentibus prædictis , & eorum ſingulis , & quæ
plenè verificare obtulimus in termino probatorio,
quem expreſsè petiuimus, licet etiam nonnulla iam
ex eis verificata appareant: ſi de eis haberetur notitia,
ſeu cōſultarentur prædictæ Illuſtriſsimę dominæ , ſeu
altera ex eis, veriſimiliter nedum contradicerent, ve-
rùm etiam expreſsè ſub formidabili pœna inhiberent
prædictis prætenſis procuratoribus, ne talem redem-
ptionem facerent , aut prædictis ex aduerſo minori
precio vendereot : † ex quo id eſt habendum pro ex- 16
preſſo , de quo ſi diſponens eſſet interrogatus , ita ex-
preſsiſſet, ſeu veriſimiliter reſpondiſſet. gloſſa eſt in l.
tale pactum.ff.de pactis. text. eſt in l. finali. ſecundum
Bartolum, Bald.& Angelum. ff. de hær. inſtitu.& in l.
Barbarius. & ibi Baldus. v. rolumna. ff.de offic. prætor.

Et ideo non ab re fuit oblatum ſtari depoſitioni,
& declarationi prædictarum Illuſtriſsi. Duriſſatum
principalium: ex quo non ignoramus earum volun-
tatem eſſe in cōtrarium , prout per earundemmet de-
poſitiones verificare obtulimus: maximè rum offe-
ramus earundem depoſitioni ac declarationi ſtare.
† quod quidem denegari nullatenus poteſt. l. manife- 17
ſtæ. ff. de iureiurando. & ibi Paulus de Caſtro. & in l.
iuſiurandum & ad pecunias.§.ait prætor.eodem titul.
& Alber. in l.in bonæ fidei. capitulo , de rebus credit.

Nec ſufficeret allegare , quòd ſit præſens procura-

tor generalis, etiam ſi eſſet cum libera, quia non po-
teſt denegari, quin principalis tanquam melius in-
formatus deponat: ita Baldus in l. generaliter. §. his de
28 præſentibus. C. de rebus credit. † etiam ſi principalis
eſſet abſens in longinquis partibus, prout in caſu no-
ſtro, dummodo interim inſtantia non depereat. dixit
pulchrè Salycetus in dicta l. generaliter. præallegata.
19 quod etiam corroboratur, † quia licet ſtatutum re-
ſtringat modum probandi etiam per inſtrumentum,
non poteſt denegari depoſitio principalis: ita volue-
runt doctores communiter, maximè Felinus in capit.
primo. de probation. quòd procederet etiam in iudi-
cio quantumcunque ſummario: & etiam ſi requirere-
tur eius depoſitio, vel confeſsio ſuper nouo articulo:
& etiam poſt concluſum in cauſa. voluit Antonius de
Butr. Imola, & Abbas in clemen. ſæpè. de verb. ſignifi.
20 † Quinimo ſi ex forma ſtatuti poſt lapſum terminum
eſſent excluſæ omnes exceptiones, ſeu probationes,
21 non ex † hoc aufertur facultas faciendi articulos ad
effectum examinandi principalem: ita Baldus in au-
thentica, ſed nouo iure. C. ſi certum petat. & Ludoui.
Romanus in l. admonendi. antepenultima columna.
ff. de iureiurando. & Moder. in rubrica. de probatio.
Non omitto quòd cùm maxima animi paſsione, &
mente odioſa ad id proceditur per prætenſos procu-
ratores: nam vt conſtat excellẽtibus dominis Regen-
tibus regiam cancella. dum anno elapſo altercaretur
in regia audientia inter Marchionem quarat, tunc &
nunc Baronem Flumaris, cum quo etiam in præſen-
tiarum certatur de tentione dictæ terræ Flumaris ex
vna, & prædictum magnificum Ioannem de tuſo, ex
altera, vt procuratorẽ eiuſdem Illuſtriſsimæ duciſſæ,
ſuper reemptione dictę terrę quam idem marchio re-
uendere recuſabat, Marchio ipſe tunc fuerit per diffi-
nitiuam ſententiam reuendere cõpulſus eidem mag.
Ioan. procuratori &c. in eademmet lite produxit in
teſtes prædictum reuerendum commendatorem Ro-
ſa: & quondam Capitan. Galiecum, ad teſtificandum
voluntatem eiuſdem Illuſtriſsimi domini magnifici
Capitanei eſſe in contrarium: id eſt, quod dicta terra
Flumaris non reemeretur ab eodem Marchione: &
ſatis fuerit inſtatũ pro receptione depoſitionis ipſo-
rum, vt liquet per acta, quę in promptu producuntur:
& tamen venit declaratio eiuſdem Illuſtriſsimi Do-
mini per eius literas, quibus iniungebatur omnino
terram Flumaris redimi à prædicto Marchione: ob
quòd prædictus Reuerendus commendator venit, ac
ſatagit ſupplere in eo quod tunc deficit. Nec mili-
tat requiſitio facta eidem magnific. Ioan. per præten-
ſos procuratores, vt ſe conferret Neap. & cum eiſdem
procuratoribus adeſſe ad contractandum ſuper præ-
miſsis: quia ad hoc non arctabatur ipſe magnifi. Ioan.
ex forma prę́ſentis mandati: & maximè in memoriam
præteritæ dignitatis, & officij: tum etiam ex tenore
literarum prædictæ Illuſtriſsimæ Duciſſæ terrę nouæ
productarum & exhibitarum eidem domino Ioanni,
in quibus apparet eiſdem prætenſis procuratoribus
iniunctum, vt ſe conferre debuiſſent ad eundem do-
minum Ioannẽ, vbicunque reperiri contigerit. Et ſic
fruſtrà procedit requiſitio prædicta. Nec omitẽdum
eſt ex tenore requiſitionis prædictæ, & per nos pro-
ductæ, apparere ſignificatum eidem magnific. Ioan-
ni, quòd ipſi volebant reemere omnes terras ven-
ditas aliis: & eaſdem maiori precio iterum vendere:
& demum illas terras duntaxat quæ detinentur per
vxorem ipſius domini Ioannis reemere intendunt
omiſſa reemptione aliarum, de quibus longè maius
precium reperitur. Ex quibus omnibus conſtat de be-
niuola intentione ipſorũ, & qua charitate ducti ſint.

Et quia inſuper audio ſuſurrari huiuſmodi vendi-
tiones factas prædictæ dominæ Vincentiæ non ſubſi-
ſtere, prætextu quòd ipſemet dominus Ioann. vt pro-
curator prædictæ Illuſtriſsimæ Duciſſæ, vendiderit
ſibiipſi, dum eius vxori vendit: † & ex iuris diſpoſi- 22
tione procurator non poteſt emere à ſe ipſo venden-
te nomine domini: vt in l. ſi in emptione. §. finali. ff.
de contrahen. emption. quia debet inter contrahen-
tes eſſe diſtinctio perſonarum: vt traditur in l. ſecun-
da. ff. de ſtipulationibus ſeruorũ. Nam ad hoc reſpon-
detur dupliciter in iure, & alio modo in facto: quia
venditio fuit facta vxori, & non ſibiipſi, & ſic datur
diſtinctio perſonarum: vt ſuprà. item vẽditiones fue-
runt factæ eidem dominę Vincentiæ vxori ipſius ma-
gnifici Ioannis procuratoris prædictarum domina-
rum: & ſic in rei veritate, nedum iuris fictione repu-
tantur duæ perſonæ contrahentes, verum etiam cum
effectu ita ſunt: nam inquantum eſt vxor procurato-
ris repræſentantis perſonam domini, eſt vna perſona:
inquantum verò eſt vxor ipſius magnifici Ioannis: re-
præſentat aliam perſonam iuris fictione: ſed † quando 23
duo iura concurrunt in perſonam vnius, idem eſt iu-
dicandum, ac ſi in perſonis duorum concurrerent. ar-
gumẽtum eius quòd habetur in l. tutores. ff. de his qui-
bus: vt indig. ita concordat Cynus in l. cùm ipſe. C. de
contrahend. emptio. vbi hoc voluit glo. in vna ſolu-
tione. ad idem text. & ibi gloſſa. & Bartolus in l. pu-
pillus. §. ſanè. ff. de admitten. tuto. vnde cùm in rei ve-
ritate ſit diuerſa perſona ab ipſo procuratore ſuo vi-
ro, tanto magis procedunt venditiones prædictæ. Et
ſi diceretur quòd procurator non poteſt nocere do-
mino contrahendo, ſeu contrahenti, cùm ipſemet ſit
procurator: vt eſt caſus in dicta l. ſi in emptione. Re-
ſpondetur nunc in iure, † quòd quando propriè ven- 24
didiſſet ſibiipſi, quòd ex quo talis venditio fuit facta
per medium theſaurarij ducalis ſubſtituti procurat.
palam, publicè, & bona fide, potuit optimè huiuſmo-
di venditio fieri, & tenet, & valet. caſus eſt, & ibi glo.
& omnes nota. in dicta l. cùm ipſe. C. de contrahenda
empt. gloſſa, & Salyce. ibidem in §. finali. & eſt text.
& ibi Bart. in d. l. pupillus. §. ſanè. Item & ſecundò
terræ ipſæ fuerunt redemptæ per prædictã dominam
Vincentiã pro eodẽ precio, pro quo venditæ fuerant,
& plus: & ne laberetur terminus reuẽditionis facien-
dæ: & ſic in nihilum fuit ius principalis læſum & vbi-
cunque † ius alterius non læditur, poteſt quis in facto 25
proprio auctorari: voluit Ioannes Andreas in regul.
qui tacet. in fine. de regulis iuris. in ſexto. in mercuria.
bene facit textus in clementina vnica, extrà de con-
ceſsis. præbendis. Item & tertiò adduco in termi-
nis conſilium Bald. numero 60. in quarto volumine.
incipiente. ſolut. matrim. vbi dicit in materia, an quis
poſsit auctoritatem præſtare in facto proprio, diſtin-
guit, quòd aut quis auctoratur in facto proprio bona
fide, & tunc ſit vera opinio illorum dicentium, quòd
poteſt quis auctorari in facto proprio: aut auctoriza-
tur in fraudem, & tunc ſecus. vnde cùm in caſu de quo
agitur

agitur nulla fraude ſubſiſtente fuerit dictus conſen-
ſus præſtitus bona fide: ergo &c. quòd ſatis probatur
per textum in l. cum ipſe. C. de contrahenda emptio.
36 † vbi tutor rem pupilli palam, & bona fide emere mi-
nimè prohibetur. & pulchrè refert Ioannes Andræas
in addition. Speculator in titulo, de his quæ fi. à prela.
Et ſic ex prædictis, & eorum ſingulis liquet nihil ſuf-
fragari parti aduerſæ hominis inuentio: & penitus a-
liena ab intentione, & voluntate prædictarum illu-
ſtriſsimarum dominarum, tanquam contra propria
commoda ipſarum.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Verba indifferenter prolata debent intelligi in potiori ſi-
gnificatu.*
2 *Ciuis verè dicitur ille, qui eſt originarius ciuis.*
3 *Ciuilitas originaria dicitur vera ciuilitas, & potentior;
& quæ mutari non poteſt: & præfertur cuicunque alteri
ciuilitati, cum naturalis ſit.*
4 *Verba vbi poſſunt ciuiliter & naturaliter intelligi, de-
bent naturaliter intelligi.*
5 *Diſpoſitio hominis debet intelligi prolata in caſu vero,
& non ficto.*
6 *Priuilegium debet intelligi, vt minus lædat ius com-
mune quàm poſſit.*
7 *Statutum loquens de ciue, intelligitur de vero & natu-
rali ciue.*
8 *Priuilegio intelligitur iam præiudicatum, nedum per
non vſum, ſed etiam per contrarium vſum.*
9 *Priuilegia ſors duo ſi quis habet, attenditur illud priui-
legium fors quod eſt maius.*
*Ciuis cognoſcitur in participatione munerum, & one-
rum.*

CONSILIVM V.

SVmmi opificis præſidio iterato, Amen. In
cauſa magnifici ac ſtrenui militis Loyſij al-
phonſi de ſylua, mei compatris honorandi,
ſuper officio capitaneatus ciuita. Capuæ,
prouiſo in eius perſonam, per Cæſaream maieſtatem,
reluctante vniuerſitate Capuæ, prætextu capituli Ca-
puanis conceſsi, quòd nullus admittatur ad officium
Capitanei regij in ciuitate ipſa, *quale ſia meno de vinte
meglia diſtante da dicta cita de Capua*: ſed cùm Loyſius
alphonſus ipſe ſit Neapolitanus, cùm habeat vxorem
Neapolitan. & domum propriam, & ibidem moram
traxerit per annos fere vigintiquinque. & trahat, ergo
prætenditur minimè admitti debere ad prædictũ of-
ficium. Quibus non obſtantibus contrariam ſenten-
tiam dico de iure veriorem: nam vt ſuprà, in themate
præſupponitur, & in facto liquido, conſtat prędictum
magnificũ Loyſium alphonſum eſſe originarium Hi-
ſpanum, & propriè de Portogallo. Et licet verificetur
habere vxorem Neapolitanã, & domum propriam,
non ex hoc inferri poteſt quòd ſit ciuis Neapolitan.
non tamen ſequitur quòd ſit de ciuitate Neapolitana
propriè, & cum effectu, ita quòd intelligi poteſt de
ciuitate Neapolitana, & ſic verè ciuis: nam verba ca-
pituli prædicti debẽt intelligi neceſſariò de vera ciui-
litate: & ſic cum effectu. l. prima. §. hæc autem verba.
quòd quiſque iur. in gloſſa, & Cardin. in clemen. pri-
1 ma. de deciſion. † & maximè quia verba indifferenter
prolata debent intelligi in potiori ſignificatu; ita
Baldus in l. prima, circa med. de ſucceſsionib. edic. &
gloſſa in clemen. ſi. de cenſi. † His præſuppoſitis liquet 2
quòd verè ciuis dicitur ille, qui eſt originarius: quod
non eſt ſic in aliis ciuibus. l. aſſumptio. ff. ad municip.
in principio l. origine. C. de municip. & orig. libro x.
† vbi apparet, quòd ciuilitas originaria dicitur vera 3
ciuilitas, & potentior, & quæ mutari non poteſt: imò
dicitur naturalis: vt ibi, & ideo præfertur cuicunque
alteri ciuilitati: vt dicit gloſſa in dicta l. aſſumptio. &
in l. ciues. C. de incol. libro x. & conſuluit Alexander
conſilio trigeſimoquarto, in quinto volumine. † & vbi 4
verba poſſunt ciuiliter & naturaliter intelligi, debẽt
certè naturaliter intelligi. l. finalis. C. de his qui vend.
ætat. impetra. capit. ſuſceptum. extra de reſcript. in
ſexto. & conſuluit Alexander in conſilio iiij. in quar-
to volumine. vnde cùm cæteræ ciuilitates appareant
eſſe fictæ, & non verè naturales, prout eſt ciuilitas ori-
ginis, quæ naturalis eſt, ſuccedit quòd huiuſmodi ca-
pitulum ſeu priuilegium Capuanis conceſſum debet
intelligi in caſu vero, & non ficto. † Ex quo in dubio 5
diſpoſitio hominis debet intelligi prolata in caſu ve-
ro, & non ficto. l. ex eadẽ parte. §. in inſulam. cum ibi
nota. de verborum obligat. & voluit Baldus, & Imola
in l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthu.
Imola in l. prima. §. lex falcidia. ff. ad leg. falcidi. maxi-
mè cùm verba in dubio debeant accipi propriè. l. non
aliter. cum vulga. de legatis tertio. l. prima. §. ſi is qui
nauem. ff. de exercito. † Et potiſsimè concedenda 6
ſunt præallegata, cùm priuilegium debeat intelligi,
vt minus lædat ius commune quàm poſsit: dixit Bal-
dus in l. non ſine. C. de bonis quæ liber. capit. quod di-
lectio. & ibi Panormit. de conſangui. & affinitate, &
conſuluit Alexander conſilio xv. ſecundo volumine.
Sed cùm quilibet idoneus & exercitatus, prout eſt hic
magnificus Loyſius alphonſus, admittẽdus ſit ex iuris
diſpoſitione ad officia prædicta, de quibus agitur: &
tantum dicatur in priuilegio prædicto quòd non ad-
mittatur ad dictum officium qui diſtaret minori nu-
mero viginti miliarum à ciuitate Capuæ, debet intel-
ligi de ciue vero & originario, vt minus lædatur ius
cõmune. Et ideo in propriis terminis poſt prædicto-
rum conſiderationem per me factam, reperio in ter-
minis tenuiſſe Baldũ in l. tertia. §. hæc verba. ff. de neg.
geſt. † vbi in ſpecie dicit, quòd ſtatutum loquens de 7
ciue, intelligitur de vero & naturali ciue, & non de
eo qui ad ciuilitatem receptus eſt per priuilegium: vt
conſuluit Alexander de Imola in conſilio clx. incip.
an ille qui non poſsidet. in quinto volumine. & ſequi-
tur Ludouicus Bolog. in ſua repet. extrauag. Theo. in
verbo, nec ſuos ciues: in quarta columna. in xj. parte.

Item liquet ex proceſſus meritis, nedũ plures ciues
Neapolitanos fuiſſe in officio capitaniæ prædictæ ad-
miſſos, non oriundos Neapolitanos, ſed etiam in ſpe-
cie idem magnifi. Loyſius alphonſus, tunc ciuis, prout
in præſentiarum Neapolit. fuit aliàs præcedentibus
annis admiſſus in officio Capitaniæ prædictæ in eadẽ
ciuitate Capuę ob quòd ſatis apparet priuilegio præ-
dicto præiudicatum per non vſum prædictum, † imò 8
per contrarium vſum: & ſic per actum contrarium
clarè liquet priuilegio prædicto renunciatum, imò
prædicatum, quatenus de eo legitimè appareret: vt
dicit Innocentius in capit. accedentibus. & in cap. ſi

de terra.de priuilegiis. Baldus in margarita.in verbo,
ſtatutum. Angel.in l.vſum aquæ.C.de aquęd.libro xj.
Iacobus Rebuffus,poſt Bartolum in l.prima.C. de his
qui ſponte mune. public. ſuſcep. libro x. Et dicimus
etiam in ſimili,quòd ſi quis habet duo priuilegia fori,
9 attenditur priuilegium fori† quod eſt maius: ita Bal-
dus in authen. habitat.C. ne filius pro pat. & Lucius
de Penna in l.ne ad diuerſa.C.de ſilen.libro xij. Et ma-
ximè,quia ſi rectè aduertatur, minimè poteſt hic ma-
gnificus Loyſius alphõſus dici ciuis Neapolitanus ex
probatis ex aduerſo: cùm ciuis in muneribus & hono-
10 ribus cognoſcatur. l.ciues. C. de incolis.libro x. † qui
ergo non participat de muneribus & honoribus ciui-
tatis, non dicitur propriè ciuis: quia non tractatur vt
ciuis,in eo quod eſt primum, & maximum. dixit for-
maliter Baldus in l.ſi non ſpeciali. C.de teſtam. Vnde
cùm hic nobilis per tot annos in quibus morã traxit
in ciuitate Neapolitana, nunquam fuerit creatus ele-
ctus in vrbe ipſa,nec Capitan.Plateæ,nec ad conſilia,
ſeu congregationes ciuitatis conuocatus: nec ad ali-
quod publicum munus vrbis,ſeu officium,prout ſatis
liquet re ipſa,cùm cõtrarium non probetur: ſed ſem-
per fuit reputatus aduena, & Hiſpanus, vt omnes te-
ſtes atteſtantur; ergo &c. Nec aliquid videtur ob-
ſtare fides Regiæ Duhanæ,per quam apparet eundem
magnificum Loyſium alphõſum fuiſſe tractatum im-
munem in ea:ex quo in eadem fide nominatur caſtel-
lanus caſtri Capuanæ: & ſic tanquam Caſtellanus ap-
paret immunis tracta. Item liquet etiam quòd eſt re-
ligioſus, & commendator de ordine Chriſti: vt ex
longæua Crucis, & habitus delatione demonſtratur
per continuata tempora: ſicque poteſt tam ex cauſa
caſtellaniæ prædictæ, quam ex religione, huiuſmodi
immunitate gauiſum fuiſſe, ac gaudere. In reliquis
suppleat ſupremum ingenium, religio, & doctrina
Excellent. dominorum Regentium Regiam Cancel-
lariam: & S. Collateralis Conſiſtorij: & ita de iuris
cenſura cenſeo ego:

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

*1 Prior conceſſio attenditur in conceſſionibus princi-
pum.*
*2 Princeps concedens rem alteri conceſſam ad hoc,vt te-
neat ſecunda conceſſio, debet illi primæ conceſſioni dero-
gare cum clauſula, non obſtante.*
*3 Princeps ſi daret caſtrum alicui quod ſecundo loco alius
impetraret, talis ſecunda impetratio eſſet obreptitia &
nulla.*
4 Gratia qualibet principis poteſt appellari priuilegium.
*5 Conceſſio principis primo loco facta ſemper tenet: quo-
niam variatio, & inconſtantia in principe reprobatur,
cùm in eo tanquam in fonte iuſtitiæ debet eſſe conſtans
voluntas. & principibus conuenit illud verbum, ſemel
loquutus eſt Deus.*
*6 Princeps ſi reuocaret id quod per prius fecit, fingitur eo
caſu circumuentus, adeo vt contrarium probari non
poſſit.*
*7 Princeps quod vult fieri,habetur pro facto,& quod dari
mandat, habetur pro dato.*
*8 Maior temperantia præſumitur in ſeniore quàm in
iuuene.*
*9 Seniores præferuntur in conſequendis priuilegiis.
Et pariter in honoribus & dignitatibus. nu.10.*
11 Electio dum fit, debet fieri de digniore.
12 Dignitatibus præferuntur munera patria.

CONSILIVM VI.

REdemptoris gentium Suffragio iterato,
Amen. Magnificus Antonius de Bononia
prouiſus per Capitaneũ Maieſtatis Regis
Catholici de primo officio præſidentis
Regiæ cameræ, vacaturo in eadem regia camera, re-
ſcripſit illuſtriſſi. Proregi, vt dicto officio vacante
quamprimũ eundem prouideret: ac certioraret ean-
dem Capitan. Maieſta. ex quo priuilegium expediri
mandaretur: demum dum vacante officio prædicto
per mortem Antonelli de ſtephano, vnus ex pręſiden-
tibus ob multitudem agendorum non recordatus for-
tè Capitanei Regis,dictum officium concedit magni.
Marino ſpinello,mediãte priuilegio nulla facta men-
tione de præcedenti conceſſione, nec cum clauſula,
non obſtante; dubitatur quid iuris. Et certè dicen-
dum eſt prędictum magnificum Antonium præferen-
dum in officio prædicto: † ex quo iure cautũ eſt,quòd 1
ſi princeps alicui conceſſit aliquam gratiam, ſeu be-
neficium,quam per prius alteri conceſſerat: qui prior
fuit in tempore, potior erit in iure. l. in concedendo,
ff.de aqua pluuia arc. capit. primo. qui ſucced. ten. ita
in ſpecie inquit Baldus in titulo.de pace conſtant.co-
lumna trigeſimaprima. verſiculo, poſsideant. ſed cùm
per prius fuerit conceſſum officium primò vacatu-
rum eidem magnifico Antonino, & ſecũdo loco fuit
conceſſum prædicto domino Marino abſque clauſu-
la non obſtante, meritò venit Antoninus ipſe præfe-
rendus in eo: † ex quo princeps concedens rem alteri 2
conceſſam per ipſummet, debet illi primæ conceſsio-
ni derogare, faciendo de ea expreſſam mentionem: &
cum clauſula non obſtante, aliàs non tenet ſecunda
conceſsio: ita voluit Bartolus in l. finali. per text. ibi
C. de locatio. prædiorum ciuil. libro xj. & plenè con-
ſuluit Ludouic. conſilio ccxcviij. incipien. circa præ-
miſſam dubij conſultationem. refert & ſequitur ple-
niſsimè Iaſon in l.ſi reus. penultima colum. ff. de pact.
& ideo dixit pulchrè Baldus. Fulg. & Paulus de Caſt.
in l.ſecunda.C. de legit. in tertio not. quòd ſi princeps
daret vnum caſtrum alicui, quod caſtrum demum a-
lius impetraret, † certè talis ſecunda impetratio eſſet 3
obreptitia, & nulla. Nec obſtaret quatenus pro parte
ipſius Marini ſecundo loco prouiſi obiiceretur, non
fuiſſe expeditum priuilegium per eundem magnific.
Anton. ſicut ipſe iam obtinuit: & ſic quòd tanquam
magis diligens in expediendo priuilegiũ veniat præ-
ferendus, prout in particulari poſt longas argumen-
tationes concludit Lucius de Penna in l. prædia. C.
de locatio. prædior. ciuili. vel fiſcal. libro vndecimo.
Ex quo ſufficit principem primo loco gratiam con-
ceſsiſſe: † cùm quælibet gratia principis poſsit appel- 4
lari priuilegium, cùm ita cenſeatur. dixit Ioãnes An-
dræas in capitulo, olim. de verbor. ſignific. in nouel.
Baldus in capitulo ſecundo, de not. ſoi. fin. † tum ma- 5
ximè quia ſemper prima conceſsio principis pręferri
debet: quoniam variatio & inconſtantia in principe
reprobatur; cùm in eo tanquam in fonte iuſtitiæ, de-
bet

bet eſſe conſtans voluntas: & principibus conuenit
illod verbum, ſemel locutus eſt Deus. Iob vigeſimo-
tertio. Et, quòd ſcripſi ſcripſi. Ioannis decimonono.
Et alibi ſcribitur in Pſalmo lxxxviij. quæ procedunt
de labiis meis non faciam irrita. vnde debet princeps
immobilis eſſe. ſicut lapis angularis, & ſicut Polus in
cælo: prout ſatis eleganter inquit conſulendo Bald. in
ſuo conſil. cclxxix. incipiente, pridie enim conſului.
libro tertio. & ibi concludit, quòd etiam ſi motu pro-
6 prio † princeps reuocaret quod prius fecerat, fingitur
eo caſu circumuentus, adeo vt contrarium probari
non poſſit. hinc conſulunt Ludouicus Roman. in con-
ſilio ccxviij. circa primam &c. quòd ſi princeps fece-
rit aliam nouam cōceſsionem contrariã alteri quam
per prius fecerat, talis conceſsio ſecundo loco facta
diuerſæ perſonæ non tenet: idem conſuluit Paulus de
Caſtro in conſil. clvj. viſo & examinato puncto. Ale-
xander in conſilio tertio. in quinto volumine. ex his
quæ in themate. & in conſil. vigeſimotertio, viſo pro-
ceſſu. columna tertia. eodem quinto volumine. Nec
militaret aduerſus eundem magnificum Antoninum
allegari, quòd adhuc minimè fuerit ſibi facta conſi-
gnatio officij prædicti, & ſic adhuc non ſit in eum of-
7 ficium prædictum tranſlatũ: † ex quo clarum eſt quòd
id quod princeps vult fieri, habetur pro facto. l. apud
eum. ff. de manu. & id quod princeps dari mãdat pro
dato habetur. l. finali. C. de ann. ciui. libro vndecimo.
ita dicit Lucius de Penna in l. finali. C. de loc. prædio.
ciuil. libro vndecimo. concurrente maximè grauitate
ætatis ipſius magnifici Antonin. & fere lxx. annorum:
8 quod non eſt in prædicto Marino: † & ideo in eodem
Antonino tanquam ſeniore, maior temperantia præ-
ſumitur ratione ſenilis ætatis: teſtante philoſopho ſe-
cundo ethic. & probatur in l. clarum. C. de author.
præſtan. & in l. finali. §. filij autem. C. de bon. quæ lib.
Et pariter maior in ſene ineſt grauitas: vt probatur
in capitulo, quorundam. in princip. trigeſimaquarta
diſtinct. & in præallegat. l. finali. Et ſimiliter datur in
ſeniore ratione ætatis maior conſtantia: vt l. ex libe-
ro. §. primo. ff. de quæſtionibus. ita etiam notat Albe-
ricus de Roſa. in l. cùm quid. vltima charta, circa prin.
ff. ſi certum petatur. Et pariter in ſene præſumitur
maior feruentia in fide, & deuotione, ac ſpiritu: vt
probatur in capitulo primo, extrà de renunt. & facit
textus in capitulo ſecundo, de pœnit. diſtinct. prima.
in tantum quòd ſemper pro ſenili ætate præſumitur:
argumento capituli, fraternitatis. trigeſimaquarta di-
ſtinctione. & notat gloſſa in capitulo, cùm in iuuen-
tute. de præſumptio. & ideo non ab re ſenex magis ſa-
piens præſumitur; nam teſtatur Cato maior ſub his
verbis, temeritas eſt florentis ætatis: prudentia verò
ſenectutis. canicies enim ſapientiam deſignat. habe-
tur octuageſimaquarta diſtinctione, capitulo, porro.
& ideo habet ſenectus plus auctoritatis quàm labo-
ris: vt dicit Cicero in libro de ſenectute. † Et ideo ſan-
9 ctiſsimè prouiſum eſt ex iuris diſpoſitione in conſe-
quendis priuilegiis ſeniores anteferri: textus eſt in l.
penultima, ibi, vel in conſequendis cunctis conſulum
honoribus, & priuilegiis. C. de conſulibus. libro duo-
decimo. & in l. & qui originem. §. finali. ibi, ſecundum
ætates. ff. de muneribus & honoribus. & pariter in præ-
latioris collatione. capitul. iuuenculas. vigeſima quæ-
ſtione prima. & notat Archidiaconus in capitulo, diſ-
tin. 1
ſinimus. decimaoctaua quæſtione ſecunda. & hinc eſt
quòd textus in l. præclaram. ibi, pollicetur ſenectus.
C. de primicerio. lib. duodecimo. diſponit vt in con-
ſequendis honoribus, & dignitatibus, † & ſic ad ali- 10
quem dignitatis gradum prius admittatur, & præfera-
tur ſenior: idem dicit textus in l. penultima. C. de con-
ſulibus. eodem libro duodecimo. & concordat gloſſa
in l. cum quid. ff. ſi certum petatur. & ideo Licurgus in
duodecima & vltima lege, quam Lacedemoniis tradi-
dit maximum honorem non diuitum, nec potentum,
ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Accedit in-
ſuper quia magnificus Antonin. ipſe eſt miles: & cum
maximo honore cingulo militię inſignitus per quon-
dam Sereniſsimum bonæ memorię Mathiam, Regem
Vngariæ, tempore quo aſſociauit ad partes Vngariæ
Sereniſsimam eius coniugem à ciuitate Neapolitana
filiam Sereniſsimi quondam Regis Ferdinandi primi
de Aragonia felicis recordationis, nomine Beatricē.
qui Rex Mathias vltra militaria inſignia quæ ſibi cō-
tulit, eidem quoque multa & quamplura dona elar-
gitus fuit: vt quamplurimorum teſtium adhuc ſuper-
ſtitum atteſtatione in continenti corroborari poteſt.
Ex quo ſuccedit, vt ex hoc quoque reſpectu omnino
veniat præferẽdus in adeptione officij prędicti: † cùm 11
in electione de aliquo facienda dignior præferendus
veniat: vt in capitulo, dudum ad audientiam. extrà
de electio. & notat gloſſa in capitulo miramur. ſe-
xageſimaprima diſtinctione. & ideo dixit dominus
de ſancto Gemin. in capitulo, grandi. de ſupplenda
negligentia prælatorum. in principio, quòd in dan-
dis dignitatibus ſecularibus põderatur dignitas. hinc
dixit gloſſa in §. ordinatione in authentica de mona-
chis in fine. in verſiculo, ſuffragantem. quòd dat fauo-
rem perſonæ auctoritas dignitatis: & ideo gloſſa in
capitulo miramur. ſexageſimaprima diſtinctione, in
verſiculo, inordinatum. tenet eligi debere eum qui
eſt in maiori ordine conſtitutus. ſic & Imperator in l.
ad ſubeunda. in verſiculo, digniſsimis. C. de decurio-
nibus. libro decimo, iuſsit patrię munera dignioribus
conferenda. † Quamobrem Baldus in l. prima in fine. 12
C. de naturalibus liberis. appellat magnatem homi-
nem in dignitate poſitum. Et alibi textus cum gloſſa
in capitulo, lex eſt. ſecunda diſtinctione: vult homi-
nes in dignitate poſitos eſſe maiores. Ideo ex præmiſ-
ſis, & quolibet præmiſſorum concludo ſuffragante
ætate, maiori dignitate, ac militia ipſius magnifici
Antonini ipſum eſſe omnino præferendum in admiſ-
ſione officij prædicti: & ita conſulo ego,

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emptoris ius an ſit reſolutum oblato precio ab eo cui in-
fra certum tempus fuit promiſſa reuenditio.*
2 *Venditor ſi cauit in contractu inito cum emptore, quòd
emptor ipſe non poteſt in alium alienare, non ex hoc
impedietur alienatio.*
3 *Pacta legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem, im de-
mum operantur reſolutionem contractus, quando fia-
rent per verba directa, vt quia diceretur quòd res ſit
inempta, & ſimilia, ſecus ſi per verba obliqua impertantia
factum primi emptoris, vt quia eſſet oppoſitum in con-
tractu, quòd teneretur retrouendere eum.*

Promiſſio de vendendo reuendendo ſi ſit facta, verùm etiam ſi fuerit iuratum nemini alteri vendere, tamen ſi hoc non obſtante venderet, & traderet, emptor ipſe ſecundus non obſtante iuramento prædicto cõſequeretur rem venditam: ex quo iuramentum non habet vim impediendi tranſlationem dominij.

5 *Vendere aliud eſt, & aliud promiſſio de vendendo.*

6 *Inſtrumentum non habet vim impediendi tranſlationem dominij.*

7 *Bona prohibita alienari, poſſunt alienari in remunerationem meritorum.*

8 *Præſumptio vna tollitur per aliam.*

Coniectura vna euacuatur per aliam.

9 *Coniectura, ſeu præſumptio doli ſiue fraudis vbi capi poteſt, quòd non ſit fraus vel dolus, ita capi debet.*

10 *Præſumptiones, ſeu coniecturæ duæ ſi concurrunt, quarum vna eſt excluſiua dicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua dicti.*

CONSILIVM VII.

IN comprehenſibilis Dei præſidio repetito, Amen. Bellus terribilis de lucerta paganorum dum pro ſe & fratribus à quondam Nicolao Angelo de marinis, & Simona coniuge, quandam terram in loco vbi dicitur, *le camere*, titulo emptionis habuiſſet: & infrà annos quindecim, eandem reuendere publico documento cauiſſet: ſuperueniente poſtmodum diuiſione communionis inter eos, terra ipſa in portionem Manſij terribilis fratris Belli obuenta; & per eundem Manſium Iacobo Andreæ infanti, & Bernardino impuberi eius nepotibus ex prædicto Bello fratre donata, ac tradita reperitur. Contingit ergo hæſitari, an ſtante pacto de retrouendendo iurato facto eiſdem cõiugibus, donatio prædicta tenuerit in præiudicium prædictæ Simonæ nunc ſuperſtitis, & offerentis pretium pro conſequenda reuenditione præmiſſa.

Secundò, an habita ratione pacti de retrouendendo, & coniunctionis ſanguinis donatariorum, ac breuitatis temporis donationis poſt diuiſionem, necnon & retentionis dominij, & poſſeſſionis eiuſdem terræ penes eundem Bellum, & prætenſæ confeſſionis Belli, & fratrum, quòd eandem terram in pignus ceperant, præſumatur donatio ipſa in fraudem. Et circa primum non eundo per mendicata ſuffragia, ſed per veras iuris concluſiones, licet Paulus de Caſtro in l. ſi cùm venderet. ff. de pigneratitia actione, tenuerit oblato precio reſolui ius emptoris ab eo, cui infrà cer-
1 tum tempus fuit promiſſa reuenditio: † attamen veritas ſe habet in contrarium: quia in dicta l. ſi cùm venderet, per quam Paulus de Caſtro, ſe mouet, eſt pactũ legis commiſſoriæ: ſed in caſu de quo agitur, eſt pactum de retrouendendo, l. ſecunda, & tertia. C. de pactis inter emptorem & venditorem, non fuit pactum reſolutiuum contractus, prout requiritur, per gloſſam & doctores in l. prima. ff. de donationibus.

Item & ſecundò, quia textus in dicta l. ſi cùm venderet, loquitur in caſu, in quo debitor non tranſtulerat à principio dominium in creditorem poſteà vendentem: ſed in caſu de quo agitur, in ipſum Bellũ fuit ab initio tranſlatum dominium per venditionem, & traditionem eidem & fratribus factam à prædicta Simona & quondam eius viro ex cauſa venditionis, & traditionis. l. traditionibus. C. de pactis. cum vulg. & ideo Manſius, in quem etiam fuerat tranſlatum dominium, & poſtea donans prædictis eius nepotibus filiis Belli, tranſtulit dominium in dictos donatarios non appoſito illo pacto, de quo in dicta l. ſi cùm venderet. ergo tranſlatio dominij in ipſos non fuit impedita:
† cùm eam impedire non potuit pactum de retrouendendo initum inter ipſam Simonam & eius virum, ac prædictum Bellum: & poſtea facta oblatione poſt donationem factam prædictis donatariis: quia etiam ſi actualiter vendidiſſet prædictæ Simonæ offerenti, & aſsignanti pretium, antequam ſibi traderetur, & fuiſſet poſteà donatio prædicta facta, & traditio ſubſequuta, prout fuit, adhuc eſſet trãſlatum dominium, l. quoties. cum glo. in verbo, priori. C. de rei vendicatione. l. qui tibi. C. de hereditate, vel actione vendita: non enim conſonat rationi plus operari pactum de retrouendendo, quàm actualis venditio. Tertiò, quia textus in dicta l. ſi cùm vẽderet, loquitur in venditore, qui non erat dominus, ſed in creditore qui vendendo non videtur transferre dominium, ſed ius pignoris, quæ mẽs creditoris colligitur ex pacto facto per creditorem eo tempore quo vendidit, dum cõuenit quòd debitori offerenti precium liceret recipere rem ſuam. qui textus ibi dicit, rem ſuam: & ita colligitur ibi, quòd voluit transferre ius pignoris, non autem plenum dominium. ita voluit Raphael Cuneo in l. prima, in fine. ff. de donationibus. ſubdens idem eſſe de mente gloſſæ & doctorũ in l. ſecunda. C. de pactis inter emptorem & venditorem. & ideo voluerũt Bartolus & Baldus in l. ea lege. C. de condictione ob cauſam. & in l. ſi ita quis. §. ſi quis ea lege. ff. de verborum obligationibus. quòd etiam ſi venditor cauiſſet in contractu inito cum emptore, quòd emptor ipſe non potuiſſet in alterum alienare, non ex hoc impeditur alienatio: † quia id quod quis facere non poteſt, non debet præſtare cauſam, vt alius non faciat, l. ſi ſeruum. circa principium, de verborum obligationibus. l. in lege locationis. cum vulgari. ff. locati. quia ſecundum Baldum in prædicta lege. tranſlatio dominio ex venditione & traditione, per l. traditionibus. C. de pactis, pactum ſolum de non alienãdo non debet poſſe auferre facultatem alienandi: quia potentior fuit venditio cauſata ex conſenſu & traditione: imò plus voluit gloſſa in l. prima. C. de pactis inter emptorem & vẽditorem. quam cõmuniter ſequuntur doctores. quòd etiam pacta legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem, ita demum operantur reſolutionem contractus, quando fiunt per verba directa:
vt † quia diceretur, quòd res ſit inempta: & ſimilia, ſecus ſi per verba obliqua importantia factum primi emptoris: vt quia eſſet appoſitum in contractu, quòd teneretur retrouendere: idem etiam voluit Angelus in l. ſecunda & tertia. C. de pactis inter emptorem & venditorem compoſitis. & ita per ſingula ex præallegatis deciſionibus, & aliis concludentibus mediis ac ſolutionibus reſpondendo ad dictam l. ſi cùm venderet, & ad Paulum de Caſtro conſuluit Alexander de Imola in ſuo conſilio decimo. in primo volumine. & idem in propriis terminis conſulendo poſt prædictũ dominum Alexandrũ tenet præclarus doctor Franciſcus Curt. ſenior in conſilio duodecimo. incipiente Lucius Ti-

tius

tius. Quibus accedat, in tantum prædictorum Illuſtriſsimorũ Doctorum concluſioné veriſsimam eſſe, & iuri conſonam, quòd nedum ſi fuerit facta promiſsio de reuendendo, vt ex præallegatis concludenter probatur: verum etiam ſi fuiſſet promiſſum & iuratum alteri nemini vendere: tamen ſi hoc non obſtat, venderet, & traderet, emptor ille ſecundus,
5 † non obſtante huiuſmodi iuramento conſequitur rem venditam: ita voluit Ioannes de Imola in repetitione cap. cùm contingat. extra de iureiurando. verſic. quantum autem ad ipſam rem. quem refert & ſequitur Iaſon in l. quoties. nona columna. C. de rei vendicatione.
6 † quia iuramentum non habet vim impediendi tranſlationem dominij: vt conſuluit pulchrè Baldus in conſilio cccccvj. in quinto volumine. in noua impreſsione incipiente, in tres Marchiones: vbi ſubdit, quòd ad tranſlationem dominij ſufficit ſola voluntas domini tradentis: & transfertur dominium & inde eſt quòd aliud eſt vendere, & aliud promiſsio de vendendo. l. in bonæ fidei. ſecundum vnam lecturam. ff. de eo quod certo loco. & notat gloſſ. in capit. penultimo. in gloſſ. fin. de electione. in ſexto. Bartolus in §. ſi pupillus. ff. ad legem Falcidiam. Alexander in conſilio ſeptuageſimotertio. ſecundo volumine. & in conſilio ſeptuageſimoſexto. iij. columna. in quinto volumine. Circa ſecundum, in quo videntur prima facie concurrere nonnullæ præſumptiones ad præſumendum donationem in fraudem fuiſſe factam de quibus ſuprà conſideranda ſunt quamplura, ac multa vrgentia in contrarium: & primò, quia prædictus Manſius donator erat, prout eſt iam ſenex. Secundò quia ſolutus, & carens vxore, & filiis: nec obtinet propinquiores, aut chariores ſucceſſores. Tertiò, quia vt probatum eſt, prædictos eius nepotes donatarios quamplurimum diligebat. Quartò, benemerita Belli fratris ipſius Manſij, ac patris donatariorum verſus ipſum Manſium: quæ quidem benemerita taliter probata apparent
7 † ſufficientia ex iuris diſpoſitione ad alienandum, imò donandum alias prohibita alienari: prout dicit Bart. in procœmio ff. orum. in vlt. col. & in l. ambitioſæ. prima columna. ff. de decretis ab ordine faciendis. Quintò conſiderandum eſt odium capitale, quod erat inter ipſum Manſium, & alterum eius fratrem, & cognatam ex eodem, reſpectu malorum verborum, verberum, & iniuriarum ab eiſdem habitarum. Sextò, reiteratæ requiſitiones eiſdem fratribus factæ, vt ad diuiſionē deuenire debuiſſent, & ſibi eius ratam conſignare: ex quo volebat & aſſerebat potius morari cum dæmone quàm cum eis. Septimò, quòd plures diuerſis temporibus dixerat velle recognoſcere, habere partē ſibi tangentem, ex quo intendebat viſitare limina apoſtolorũ, & accedere ad ſanctũ Iacobum de Galitia. Octauò, quòd filij Belli donatarij ſunt pueri, & infans vnus ex eis: adeò quòd indiget auxilio, & gubernatio paterno. Nonò & vltimò, quia ex iuris diſpoſitione pater eſt legitimus adminiſtrator bonorũ ſuorũ. Quibus omnibus prælibatis pleniſsimè ea proceſſus meritis apparentibus, benè ruminatis, ſatis apparebunt eneruatæ, ac penitus excluſæ coniecturæ & præſumptiones in contrarium ſuprà adductæ: vnam & quamlibet ipſarum cum altera ex aduerſo præſupponendo:
8 † cum vna præſumptio tollatur per aliam. l. illius. ff. de in integrum reſtitutionibus. l. ſine poſſidetis. C. de probationibus. & alibi vna præſumptio, ſeu coniectura euacuatur, & purgatur aliis præſumptionibus, ſeu argumentis. gloſſ. eſt ſingularis in l. penultima. C. de fideiuſſoribus. Baldus in l. prima. in fine. C. communia de legatis. Ludouicus Bolognenſis in ſuo conſilio trigeſimoſeptimo. quinta columna.
† vnde ad propoſitum. vbi capi poteſt alia coniectu- 9
ra quàm fraudis, illa capi debet. l. meritò. ff. pro ſocio. l. ſi cum aurum. ff. de ſolutionibus. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignoratitia actione. & conſuluit Alexander in conſilio decimooctauo. in tertio volumine. & in conſilio centeſimodecimotertio quarto volumine. & ideò vbi duæ ſunt præſumptiones quarum
vna eſt incluſiua fraudis, † alia verò eſt excluſiua, 10
ſemper attenditur excluſiua. l. prima. C. ad legem Corneliam de ſiccariis. iuncta gloſſ. l. ſecunda. C. de petitione hæreditatis. ita conſuluit Ludouicus Roma. conſilio ſexageſimooctauo. ſecunda columna. & ex his concludo vt ſuprà ſuccidendo telam quam orſus ſum: rectius ſentiens rectius iudicium proferat: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps ſi concederet aliquid cum intereſſe, ſeu præiudicio tertij, id expreſſe dicendo in conceſſione, debet intelligi quando eſſet paruum præiudicium: ſecus ſi magnum.*

2 *Princeps non præſumitur per ſuum actum voluiſſe ſibi præiudicare, niſi quatenus ſit expreſſum.*

3 *Princeps ſemper excipitur, ne ſibi legem imponere videatur.*

4 *Princeps poteſt conſtitutionem antea obſeruatam habere pro infecta, & facere factum pro infacto.*

5 *Principis perſona videtur excepta in omni diſpoſitione, imò etiam & iuramento.*

6 *In ſermone generali non venit perſona ipſius loquentis: nec videtur conſenſiſſe in iis quæ ſunt contra ſeipſum.*

7 *Princeps ſi conceſſit iuriſdictionem alicui, non ex hoc videtur a ſe ipſam abdicaſſe, imò maiorem ſibi reſeruaſſe, quàm conceſſerit.*

8 *Princeps ob remunerationem ſeruitiorum poteſt rem ſuam alteri auferre, & dare illi benè merenti. ibid. nu. 9. Idem facere poteſt ciuitas. vbi multa de materia.*

10 *Principis deliberata voluntas apparet ex reſcriptorum geminatione.*

11 *Princeps apponens clauſulam, motu proprio, in reſcripto, excludit omne vitium ſubreptionis, & obreptionis. & num. 24.*

12 *Gemina conceſſio præſumitur emanata motu proprio concedentis.*

13 *Princeps quod reſcripſit cum clauſula ex certa ſcientia, tenendum eſt, nec debet in dubium refricari. ibid. nu. 14. Imò videtur illud geſſiſſe de plenitudine poteſtatis, ideò vt de eius viribus, & validitate diſcuti non poteſt.*

15 *Princeps cum clauſula ex certa ſcientia, poteſt rem alterius concedere, & derogare iuri alterius.*

16 *Geminatio reſcriptorum facit præciſam certificationem & omnimodam ſuperioris deliberationem, & maximè in principe præſumi poteſt aliqua ſubſiſtentia cauſæ. nume. 17. & 18.*

19 *Omnes qualitates ſunt exprimendæ principi, ex quibus moueri poſſet ad non concedendum, vel difficilius concedendum.*

20 *Impetratio vt ſaluetur à ſubreptione, vel obreptione, re-
quiritur quòd notabilis expreſſio facta ſit non tàm in ge-
nere, nec ſufficit generaliter exprimi factum niſi expri-
matur modus facti. num. 21.*

21 *Subreptio, ſeu obreptio modica vitiat reſcriptum.*

22 *Princeps videtur conceſſiſſe motu proprio, vbi concur-
runt benemerita, & ſeruitia. ibid. num. 23. Et licet
aliter ſonarent verba, videlicet quòd ad poſtulationem
partis fuiſſet facta, tamen non excluditur quin etiam
motu proprio facta non fuerit.*

24 *Conceſſio motu proprio principis facta excludit omne
vitium ſubreptionis, & obreptionis.*

25 *Subreptio in vna parte reſcripti non vitiat reſcriptum,
ſi adeſt alia pars in eo non ſubreptitia.*

26 *Reiteratio actus facit præſumere deliberationem.*

27 *Deliberatio plena præſumitur, vbi interuenit ſecunda
conſideratio.*

28 *Geminatio actuum validat actum priorem, licet inua-
lidum.*

29 *Princeps vbi aliquid concederet in præiudicium digni-
tatis ſuæ, licet non enorme, non tenetur illud ſeruare. vbi
multa circa prædicta.*

CONSILIVM VIII.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato,
Amen. Super puncto literarum produ-
ctarum pro parte Illuſtrium Duciſſarum
terræ nouæ, & Sueſſæ, vltra alias præce-
dentes, mandatur tranſmitti informatio ſuæ capit.
Maieſt. de cauſis ipſarum quæ agitantur, & de perſo-
nis quæ ipſas intentarunt, & de eorum prætenſis iu-
ribus: & interim in eiſdem minimè procedi: imò
admirata ſua Maieſtate, qua de re non fuerit ſuis præ-
cedentibus literis delatum, iterum mandat ſuæ Ma-
ieſtati referri, qua de re obſtantibus dictis primis li-
teris fuerit in cauſis ipſis proceſſum: & interim nec
ex prædictis, nec ex alio reſpectu minimè in eis pro-
cedi, quouſque habita plena Informatione, aliter ſua
Maieſtas mandauerit; non obſtant. qualibet informa-
tione ſeu cōſultatione trāſmiſſa ſuæ Maieſtati. Nec
obſtant capitula Neapo. conceſſa, quòd ſuperſeſſoriæ
non teneant contra Neapolitanos: cùm ſint conceſ-
ſa per quondam capitulum Regem glorioſæ memo-
riæ, & minimè adhuc confirmata per Cæſarem, ob
quod poſsit dici obligatus ad ipſorum confirmatio-
nem, ſeu obſeruantiam, Et quando abſque veri præ-
iudicio, ipſemet Cæſar noſter conceſsiſſet capitula
prædicta: & quòd ſuperſeſſoriæ aliquæ ad inſtantiam
cuiuſuis perſonæ obtentæ non teneant contra Nea-
politanos, etiam vbi verteretur intereſſe Regij fiſci;
dico quòd illud fortè intelligendum eſſet de aliquo
intereſſe pecuniario, ſeu alio leuiori; non autem ſo-
ret quando pro ſuo aliquo regio ſeruitio; quod con-
ſiderare non poſſumus: prout in literis expreſsit: ita
ſuo regio ſeruitio compelere: & quòd intelligi de-
beat de modico præiudicio, non autem de magno,
ſeu conſiderabili: adduco quòd dixit gloſſ. in l. ſed
cùm ab hærede. in gloſſ. fin. ff. ad trebellianum. quam
ad hoc ponderat Iaſ. dicendo perpetuò attende &c.
3 †dicens, quòd ſi princeps expreſsè diceret ſe aliquid
concedere, & cum intereſſe, ſeu præiudicio tertij;
id debet intelligi, quando eſſet paruum præiudicium
illius tertij: ſecus ſi magnum: ita ponderat illam gloſ-
ſam Iaſon in l. beneficium. ſexta columna. ff. de con-
ſtitutione principum. & facit quòd dicit gloſſa in l.
ſeruitutes. §. publico. in verſic. incommodo. ff. de ſer-
uitute legata. ita notat Cardinalis in cap. mandatum.
de reſcriptis. per illum textum. & Barthol. veronenſis
in titulo, de aquæductu. idem voluit Ludouicus bolo-
gnienſis in repetione extrauagan. Theodoſius decima
parte. verſic. & hæc ad poſtulationem. ſecunda colum.
non autem intelligendum eſt ſe priuaſſe, non poſſe
quando opus erit reſcribere pro aliquo ſuo regio ſer-
uitio: quod conſiderare non poſſumus cùm illud in
dictis literis non exprimat: & nunquam præſumitur
†quòd princeps per ſuum actum voluerit ſibi præ- 2
iudicare: niſi quatenus ſit expreſſum: argumento ca-
pituli ſuper eodem de officio delegati dixit Antonius
de Butrio in capit. vt debitus. de appellationibus. &
Alexander in conſilio lxxxvj. in primo volumine. in
fine, nam princeps ipſe ſupremus ſemper † excipitur, 3
ne ſibi legem imponere videatur. capit. primo. in fine
de prohibita feudi alienatione per Federicum. poteſt
enim princeps conſtitutionem ante obſeruatam ha-
bere pro infecta. gloſ. communiter approbata in cle.
j. in verſic. pro infectis. de immunitate eccleſiæ. † & 4
poteſt facere factum pro non facto. cap. his qui fidem.
extrà de ſponſalibus. † maximè cùm in omni diſpo- 5
ſitione, imò & iuramento intelligatur excepta per-
ſona ipſius principis, & ſuperioris. ita Nicolaus de
Neapoli, in l. imperatores. ff. ad municip. argumento
capituli conſtitutus. de reſcriptis. & capit. veniens. de
iureiurando. ita pulchrè dixit Antonius Corſetus. in
tractatu de poteſtate & excellentia princip. in verſic.
quarto &c. ſecunda columna. † nam & in generali ſer- 6
mone non venit perſona ipſius loquentis: nec vide-
tur conceſsiſſe in his quæ ſunt contra ſeipſum. ſecun-
dum Baldum in l. j. prima columna. ſi quis omiſſa cau-
ſa teſtamenti. per l. inquiſitio. C. de ſolutionibus. Nam
princeps per ſuum actum nunquam videtur voluiſſe
ſibi aut ſuæ dignitati præiudicare, niſi quatenus ex-
preſsit. argumento capituli ſuper eodem de officio
delegati. Ita dixit Antonius de Butrio. in capit. vt de-
bitus de appellationibus. Alexander conſilio octua-
geſimoſexto. in fine. primo volumine. item quia quis
non poteſt ſeipſum ligare. l. penultima. ff. de arbitrio.
& l. prætor. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab his
qui ius dandi habent. & ideo ſtatuentes non videntur
in dubio ſeipſos ligare, ſecundum Baldum in l. ſi con-
ſul. ff. de adoptionibus. maximè quia quando, abſque
veri præiudicio, noſter Cæſar prædicta capitula con-
ceſsiſſet, prout minimè conceſsit. non tamen videtur
abdicaſſe poteſtatem ſeu facultatem quin pro ſuo re-
gio ſeruitio non potuiſſet reſcribere aliter, quando
ſibi expediret. text. eſt ſing. in cap. dudum. de præben.
in vj. imò maior poteſtas remanſit penes ipſum prin-
cipem, quàm conceſſerit; ita conſuluit Petrus de An-
chara. in ſuo conſi. xxviij. †Nec ſunt huiuſmodi ca- 7
pitula ipſa quæ poſsint dici tranſiuiſſe in contractum,
cùm non ex cauſa onęroſa, ſed ex gratia appareat con-
ceſſa: ob quod non poſsit Rex, nec Cæſar ſucceſſor
dici aſtrictus ad eorum obſeruantiam; tum quia lon-
gè per prius præcedit priuilegium primo loco conceſ-
ſum de ipſa terra Gyoye, & Baronia ſancti Georgij,
Illuſtri quondam magno Capitaneo, in remunera-
tionem

tionem ingentium, & notoriorum ſeruitiorum: vt
ex actis liquet. quibus non reperitur per dicta capitu-
la in ſpecie, nec in genere derogatum, nec ipſi priui-
legio, aut eiuſdem authenticis, & ampliſsimis clau-
ſulis derogatum, per quam remunerationem nedum
poteſt princeps in dilatione conſultationis habendæ
partem grauare, imò quod maximum eſt, poteſt do-
8 minium rei ſuæ alteri auferre: † vt not. Bartolus in
proœmio ffforum, columna tertia. per l. ſi priuatus. ff.
qui & à quibus. l. venditor. §. ſi conſtat. ff. commu.
prædio. cum ſimilibus. & iuſta cauſa dicitur, quando
reſpicit vtilitatem publicam: vt notat Barto. in l. qui-
cunque. in fine. C. de inte fiſc. libro x. & notat Baldus
in l. reſcripta. colum. fina. C. de precib. impe. offeren.
& tradit Alexand. conſilio xcliij. colum. penultima.
quinto volumine. & in ſpecie in propoſito latè ſcribit
Romanus in conſilio cccx. in caſu propoſitæ conſul-
tationis. vbi pluribus mediis concludit etiam ciuita-
tem poſſe rem priuati auferre ex cauſa remuneratio-
nis factæ alicui, qui ſit benemeritus de republica: al-
legat l. item ſi verberatum. §. item ſi fortè. ff. de rei
vendi. & l. Lucius. ff. de euictio. & in l. ſi quis in graui.
§. ij quoque. ff. ad ſillc. & in cap. in noſtra. de iniur. &
ibi plura ſimilia adducit, in quibus à communi regu.
receditur ob remunerationem eius qui de republica
bene meritus ſit. & idem pro tali remuneratione con-
cludit Paulus de Caſtro in conſilio cv. incipien. do-
natio prædicta. in fine. & facit quòd not. Bartol. in l.
ambitioſa. colum. xj ff. de decre. ab ord. facien. & Ale-
xander conſilio xxxiiij. incipiente: conſultus aliàs in
quarto volumine. & idem in ſpecie conſuluit Philip-
pus Decius in conſilio cclxxj. tertia colum. Vlterius
dico, quòd ſi rectè conſiderentur capitula ipſa Nea-
politanis conceſſa, apparebunt loqui in mera ſuper-
ſeſſoria: quod non eſt in caſu de quo agitur, cùm in eo
non fuerit ſimpliciter reſcriptum eſſe ſuperſedẽdum:
ſed quòd vult Cæſar ipſe informari pro ſuo regio
ſeruitio, vt prouidere poſsit. Et ita aſſerit in literis,
9 ſuo ſeruitio compelere, ita geminando in eiſdem. † Ex
quarum geminatione apparet enixa ac deliberata vo-
10 luntas, ſeu mens noſtri Cæſaris reſcribentis: † vt in
ſpecie per multa conſuluit Alexander in conſilio cj.
decima columna. primo volumine. per textum valde
ſing. in l. Baliſta. ff. ad trebellianum. per not. per gloſſ.
in clemen. prima. in verſic. quibuſcunque. de iudi. &
conſuluit etiam in ſpecie Philippus Decius in conſil.
cxcj. quibus accedit quòd geminatio reſcripti habet
vim clauſulæ non obſtante. dixit Antonius de Butrio
in cap. j. columna quarta. verſic. ſaluari. de reſcriptis.
& in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtitu. penultima
columna. verſic. quandoque eſt dubium. imò habet
etiam vim clauſulæ, motu proprio: dixit Bald. in l. nec
damnoſa. C. de precib. impe. offer. quam extollit Lud.
in l. ſi verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. ſolu. matrimonio.
Præpoſi. in cap. per tuas. quarta colum. extrà de diuor.
Alexander in l. tertia. in principio quòd quiſque iur.
11 † Ex qua clauſula, motu proprio, excluditur omne vi-
tium ſubreptionis & obreptionis. cap. ſi motu pro-
prio. cum ibi notatis in gloſſ. de præbendis. in ſexto.
& pulchrè Baldus in l. fin. de crimine ſacrilegij. & no.
Dominicus in cap. vltimo. de confirmatione vtilita-
tis vel inutilitatis. Bartol. in l. conficiuntur. de iure
codicil. Alexander conſilio xlj. vltima colum. quinto
volum. Et alibi geminatio reſcripti habet vim clau-
ſulæ ex certa ſcientia. text. eſt cum glo. in cap. ſi quan-
do. de reſcrip. gloſſ. in cap. primo. in ver. noſcatur. de
conſtitutione in ſexto. & ideò dixit pulchrè Ioannes
Andreas, quem communiter ſequuntur doctores in
cap. porrecta. de confir. vti vel inuti. † quòd geminata 12
conceſsio intelligitur emanata ex certa ſcientia con-
cedentis: & quando princeps ex certa ſcientia reſcri-
pſit, credendum eſt ei. & illud quòd aſſerit, tenendum
eſſe verum, nec debet in dubium refricari. dixit Bart.
in l. conficiuntur. de iure codicil. Innocentius in cap.
innotuit. extrà de electio. Bal. in l. fin. C. ſenten. reſcin.
non poſſ. Et intantum quòd vbi reſcribitur cum di-
cta clauſula in literis, videtur clarè illud gerere de
plenitudine poteſtatis: adeò † quòd de eius viribus & 14
validitate non poteſt in dubiũ refricari: idem conſu-
luit Old. in conſilio clvij. incip. factum tale eſt, domi-
nus Nicolaus papa quartus. Baldus in l. eos. C. de app.
Imol. in l. quidam conſulebant. ff. de re iudi. Alexand.
in conſilio ccxiij. nec arguendi ſumus. ſexta columna.
in ſecundo volum. Imò plus quando princeps vtitur
dicta clauſula, apparet voluiſſe præiudicare illi, cui
erat ius quæſitum: ita tenet Paulus de Caſtro in ſuo
conſilio cv. incipiente: donatio prædicta. allegando
glo. in cap. ad hæc. de reſcript. & Idem conſuluit Ioan.
de Ana. in ſuo conſil. lxxxj. viſo inſtrumento. vbi ſub-
dit, quòd cum dicta clauſula poteſt princeps rem al-
terius concedere, & pariter derogare iuri alterius.
† & ideo ad effectum & propoſitum geminationis vo- 15
luit ſatis pulchrè Baldus in titu. de pace conſtant. in
ver. caſſetis, irritetis. quem ſequitur Cardinalis Alex.
aliàs Præpo. in cap. quoniam. in princip. xviij. diſtinct.
† quòd geminatio ſapit præciſam coarctationem, & 16
omnimodam ſuperioris deliberationem: & potiſsi-
mè procedunt ſuprà dicta, vbi in principe poteſt præ-
ſumi aliqua ſubſiſtentia cauſæ: vt dixit pulchrè An-
tonius de Butr. & Imo. in cap. nam concupiſcentiam.
extrà de conſtitut. ſi ergo cauſa eſt quæ ſubſiſtit, nemo
eſt qui ignoret notoria, ac ingentia ſeruitia præſtita
per Illuſtriſsimum quondam magnum Capitaneum
in remunerationem quorum fuerunt bona de quibus
lis vertitur, conceſſa: vt priuilegia in actis producta
cantant. quæ remuneratio vltra prædicta facit, vt bo-
na aliàs prohibita alienari, poſsint etiam ſi eſſent bo-
na eccleſię, concedi in remunerationem: vnde ad pro-
poſitum. Conſtat namque ad inſtantiam ipſarum
Illuſt. Ducíſſarum fuiſſe reſcriptum per Cæſa. maieſt.
Illuſtriſ. domino Proregi, nedum per geminatas, imò
quadruplicatas iuſsiones, vt eandem ſuam Cæſaream
maieſt. informaret de perſonis litem mouentibus, &
de iuribus eorum prætenſis, & de quibus rebus litiga-
tur, vt habita informatione prouidere potuiſſet: ex
quo ita complebat ſuo ſeruitio: & quòd interim ſu-
perſederetur in eis: & vltimo loco de menſe proxi-
mo præterito certiorata ſua Maieſtate de obſeruan-
tia prædictarum literarum, ſatis commendat id ſer-
uatum fuiſſe: & de nouo idem ſeruari, ac ſuperſederi
mandauit, vt literæ clariſsimè cantant: & ſic quate-
nus prætendatur fuiſſe tot geminatis literis per vlti-
mas ex aduerſo obtentas derogatum, ſatis ſupérque
ſatis aduertendum eſt: nam vltimæ literæ ex aduerſo
obtentæ nullam mentionem faciunt de prædictis ge-
minatis, imò triplicatis, & quadruplicatis literis: nec
de

de contentis in eis circa informationem tráſmitten-
dam eidem Cæſareæ maieſtati, de tot ſupraſcriptis
particularitatibus, nec quòd ſemper reſcripſerat, ita
complere ſuo ſeruitio: ſed ſolùm fundatur in ſuppli-
catione electorum ciuitatis Neapolitanæ in qua ex-
ponebatur in hoc verſari maximum præiudicium
vniuerſitatis prædictæ: & vltra præallegata de gemi-
natione reſcriptorum, & quòd per ipſorum ingemi-
nationem præſumatur deliberatio, eſt text. in cap. ſi
17 quis iratus. ſecunda quæſtio. j. † Et ideo vbi interuenit
geminatio, præſumitur plena deliberatio; ita dicit
Baldus in conſilio ſchiſmatis, per textum in authen.
18 vt nulli iudi. §. ſi verò iubemus. & ibi ſubdit, † quòd
contra id quod quis geminatè fecit, minimè contra-
uenire poterit: idem refert & ſequitur Antonius Cor-
ſetus in ſuo tractatu de ver. geminatis, poſito ſub tra-
ctatu de poteſtate & excellentia princip. Et ideò pro-
pter geminationem reſcriptorum declaratur mens
ipſius principis: ita conſuluit Socinus in conſilio iij. in
iiij. columna. in primo nouiſſimo volumine, nouiter
in lucem edito: & ſic cùm in literis obtentis ex aduer-
ſo in die receſſus regij à partibus Hiſpaniarum, in illo
conflictu negociorum, in quibus mandauit in cauſis
procedi ſine aliqua conſultatione, non fiat mentio
aliqua de qualitatibus, & clauſulis noſtrarum litera-
rum maximè regij ſeruitij: & informatione quam
princeps ipſe per tot literas, & iuſſiones petierat, ap-
paret clariſſimè de literarum partis aduerſæ notoria
19 ſubreptione & obreptione: † cùm ex iuris cenſura
omnes qualitates ſunt exprimendæ principi, ex qui-
bus poſſet princeps ipſe moueri ad non conceden-
dum vel difficilius concedendum. cap. poſtulaſti. de
reſcrip. Abbas in cap. in præſentia. & in cap. cæterum.
eodem titulo. Baldus in cap. cùm dilecta. de reſcrip.
Ludouicus conſilio cccxxvj. & conſilio xxxviij. vbi
ſubdunt, quòd requiritur notabilis expreſsio; & non
ita in genere, vt impetratio ſaluetur à ſubreptione,
20 vel obreptione: † imò dico & plus, quòd ad hunc ef-
fectum nedum etiam ſufficit generaliter exprimi fa-
ctum, niſi exprimatur modus facti. glo. eſt not. in cap.
dilectus filius, extrà de reſcrip. & tenet Old. in ſuo con-
21 ſilio xiiij. † nam modica obreptio ſeu ſubreptio vi-
tiat reſcriptum cap. ſi motu proprio. de præbend. in
vj. Baldus in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil.
publi. & in cap. de cauſis. de offi. deleg. & pulchrè Be-
nedictus de plumb. in l. j. ff. de nata. reſtituen. Ioannes
Andræas in additio. Specu. in rubrica qui filij ſint le-
gitimi. Et ideo interim ex præmiſsis præferendæ ſint
literæ reſcripti mádantes informari ſuam Cæſaream
maieſtatem de tot qualitatibus pro intereſſe eius re-
gij ſeruitij, vt in eiſdem literis aſſerit. & interim ſu-
perſederi præſertim cùm dicantur emanatæ motu
proprio ipſius principis: tum ob illam clauſulam, vi-
delicet, quòd ita fieri complet ſuo ſeruitio Regio: tum
etiam concurrentibus benemeritis, & ſeruitiis ipſius
Illuſtri. quondam magni. Capitanei de quibus in ge-
nere fit in literis ipſis mentio: & ex iuris diſpoſitione,
vbi concurrunt benemerita & ſeruitia, cenſenda eſt
impetratio motu proprio proceſsiſſe. dixit Guliel. de
Cune. in l. iij. in §. ſi procurator. ff. quod quiſque iuris.
22 † & ibidem Alexan. reputat menti tenendum. & idem
tenet Alber. de Roſa. in l. j. eo. tit. Et licet primæ literæ
videantur conceſſæ ad poſtulationé ipſarú illuſt. Du-

ciſſarum, tamen non ex hoc excluditur quin etiam
fuerint motu proprio conceſſæ, ita dicit ſimpli. iter
Baldus in cap. niſi. de offic. delega. & conſuluit Decius
in conſilio lj. ij. colum. † & ideò infertur, quòd cùm 23
dicantur literæ prædictæ conceſſæ motu proprio, ex-
cluditur omne vicium ſubreptionis & obreptionis.
cap. ſi motu proprio. cum ibi not. in gloſſ. de præben.
in vj. Baldus pulchrè in l. fin. de crimin. ſacrileg. † not. 24
doctores in cap. vltimo. de confirmatione vtili. vel
inuti. Innocen. in cap. examinata. eodem tit. Alexand.
conſilio xlj. colum. vltima in v. volu. Nec opitula-
bitur parti aduerſæ quòd priores noſtræ literæ fuerint
fundatæ ſuper regia pragmatica, extrà quam nos eſſe
apparet. nam reſpondetur quòd licet dictæ primæ li-
teræ faciant mentionem de regia pragmatica, tamen
in eis Cæſar noſter aſſerit, ita complere ſuo regio ſer-
uitio, vt tranſmittatur ſibi informatio. & dato abſ-
que veri præiudicio, quòd quantum ad caput expreſ-
ſionis regiæ pragmaticæ eſſet ſubreptio, attamen ſub-
reptio in vna parte reſcripti non viciat † reſcriptum, 25
ſi eſſet alia pars in eo non ſubrepta: textus eſt in cap.
ſi eo tempore. de reſcriptis in ſexto. quem ad hoc ex-
tollit Abbas in cap. ſedes, de reſcript. & in cap. cæte-
rum. eodem titulo. & ideo dixit ſatis not. Antonius de
Butr. Domin. Abbas & Imola in cap. conſtitutus. de
reſcript. quòd dum Papa reſcripſiſſet, vt quidam ad-
mitterentur ad ſocietatem tertij ordinis in hoſpitali
de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur ſibi de bo-
nis hoſpitalis tanquam vni ex aliis: certè ſi reperi-
tur quòd hoſpitale non habeat bona, valebit tamen
reſcriptum, & recipietur in ſocietatem ſeipſum ali-
mentaturus: quòd maximè concedendum eſt in ca-
ſu præſenti, in quo per geminatas literas, in quibus
reſcriptum fuit, ita complere ſuo ſeruitio regio ſuam
Cæſaream maieſtaté informari: & ſic in actu iſto tan-
quam reiterato, & geminato, non cadit error, ſed
præſumitur ex certa ſcientia: vt dicit gloſſ. in cap. ex
literis. in ver. admonita. de diuor. quia vbi actus reite- 26
ratur, ibi præſumitur deliberatio: † prout dicit Bald.
in conſilio ſchiſmatis. xviij. columna. verſic. ſuprà al-
lega. reſpondeo ſæpè in matrimonio. dum dicit, quòd
vbi interuenit ſecunda conſideratio, ibi præſumitur
plena deliberatio. per textum cum gloſſ. in authen.
vt nulli iudicum. in §. & hæc verò iubemus. columna
nona. per quem dixit, quòd † qui facit actum bis, non 27
videtur contra illum poſſe opponi: vnde dato abſ-
que veri præiudicio, quòd primæ literæ eſſent fun-
datæ ſuper cauſa non ſubſiſtente, ex ſecundis & ter-
tiis iuſsionibus Cæſareis ſubſequutis cóualidarentur:
cùm geminatio actuum validet actum priorem, † li- 28
cet inualidum. l. talis ſcriptura. & ibi docto. & Ange.
ff. de legatis primo. l. legata inutiliter. & ibi Bart. eo-
dem titulo. & Baldus in dicto conſilio ſchiſmatis. de-
cimaoctaua columna. Vltimò conſidero, quòd ſi
huiuſmodi conceſsio capitulorum, videlicet, quòd
nulla ſuperſeſſoria teneat contra Neapolitanos, obli-
garet in tantum Regem concedentem, quòd mini-
mè poſſet pro ſuo regio ſeruitio reſcribere ſe infor-
mari de negociis aliquibus, & interim ſuperſederi
in eis, eſſet ſatis ſupérque ſatis in ſui honoris & digni-
tatis regiæ præiudicium, vnde ſuccederet in eis nota-
tis diſpoſitio, quòd vbi princeps aliquid concede-
ret in præiudicium dignitatis ſuæ regiæ, † licet non 29
enorme,

enorme, non teneretur illud ſeruare: ita inquit dominus Abbas in cap. ſicut. el ſecundo. per text. ibi, extrà de iureiur. vbi ſubdit, quòd ſi Cardinales ante creationem Papæ aliquid ſtatuunt, & promittat quilibet ſi fuerit electus illud obſeruare, ſi eſt in præiudicium dignitatis ſuæ, non tenetur electus ad illius obſeruantiam: idem not. Calder. in titu. de iureiur. conſilio iij. facit cap. cùm veniſſent. in verſic. ipſe non timens: extrà de inſtitutio. idem ſequitur Felynus in cap. j. iiij. colum. extrà de probati. ver. ſubdit: & hoc bene not. ad infringendas promiſsiones factas per principem in principio ſuæ creationis: quia ſi ſint præiudiciales, non tenetur ad ipſarum obſeruantiam. & ita dicit diffusè aliàs conſuluiſſe: & ideo voluit Andræas de Iſernia in cap. imperialem. de prohibi. feu. aliena. per Federi. in verſi. nec dominus feudi. ſecunda columna. verſic. circa hoc videtur. quòd ſi in graue pręiudicium Regalis dignitatis ipſe princeps aliquid faceret, adeò vt dignitas Regia læderetur, non valet illud quod fecit. Et ſic ex his omnibus, & eorum ſingulis conſulo literas Regias obtentas ex aduerſo, nullatenus admittendas, tanquam ſubreptitias & obreptitias: & obtentas ad inſtantiam prædictarum Illuſtriſ. Duciſſarum in eorum robore, & firmitate permanere.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ſi fuit litem conteſtatus cum ipſo ſemper procedi poteſt, & non cum domino, cum quo non fuit lis conteſtata.*

2 *Sententia lata cum procuratore cum quo non fuit lis conteſtata, eſt ipſo iure nulla.*

3 *Sententia lata cum procuratore qui fuit litem conteſtatus, ſed non citatus ad vidẽdum iuramenta teſtium, pariter eſt nulla, imò nec principalis dominus, nec alius nouus procurator poſt litis conteſtationem poteſt in iudicio comparere, niſi omnia acta renouentur. 4.*

5 *Dominus præſumitur habere iuſtam cauſam ignorantiæ eorum quæ ſunt geſta per procuratorem. 6.*

7 *Dominus poſtquam eius procurator fuit litem conteſtatus, non poteſt ipſe de per ſe in illo iudicio comparere in abſentia dicti procuratoris.*

CONSILIVM IX.

SVmmi opificis ſuffragio repetito, Amen. Super puncto, an ſi fuerit conteſtata lis cum procuratore, teneat ſententia lata contra principalem, aliter procuratore non citato ad ſententiam? Et dicendum eſt quòd non: nam ex iuris diſpoſitione lite conteſtata cum procuratore, etiam cum domino principali procedi non
1 poſſet: † ſed ſemper citari requiritur ipſe procurator,
cum quo lis fuit conteſtata: dixit Bartol. in l. procuratoribus. ij. lectur. C. de procurato. & in l. mutari. ff. eodem titulo. vbi etiam Bartol. & Bald. in l. ſi quando. C. de teſti. & maximè in caſu præſenti, in quo non eſt clauſula inſolidum: & ita quòd non ſit melior conditio occupantis: & ſic ſuccedit quòd ſententia lata non cum procuratore cum quo fuit lis conteſtata, eſt
2 ipſo iure nulla. † Barto. in l. prima. ſecunda columna,
verſic. breuiter pro huius declaratione. C. de ſenten. & interlo. vbi formaliter dicit requiri, quòd ille in quem fertur ſententia, habeat ius inſtantiæ: aliàs periretur ſententia lata ſine inſtantia, quæ eſſet ipſo iure nulla: vt in l. prolatam. C. de ſenten. idem voluit magiſtraliter Bartol. in dicta l. procuratoribus. & in dicta l. mutari. in fina. verbis. ff. de procurato. vbi formaliter dicit, quòd debet citari ille qui erat dominus inſtantiæ: aliàs ſententia eſt nulla: & ſubdit quòd ita determinauit dominus Lamber. de rampo. & ibi etiã ſubdit aliud quod vrget in præſenti cauſa, quòd pariter erit nulla ſententia ſi procurator qui fuit litem conteſtatus non fuiſſet citatus ad videndum iuramen
ta teſtium, † ſed dominus ſeu alius: ita etiam in hoc 3
vltimo tenet Baldus in l. ſi quando. C. de teſti. penult. columna. in vij. quæſtione. Bartol. in l. furioſo. ff. de re iudica. & ideo dicit Bartol. in prædicta l. procuratoribus. quòd procurator qui conteſtatus fuit litem, ſemper debet citari ad omnes alios actus, & non do-
minus: † imò plus dico, quòd nec principalis domi- 4
nus, nec alius nouus procurator poſt litis conteſtationem poteſt in iudicio comparere, ſeu interuenire, niſi omnia acta renouentur: ita magiſtraliter, & quomodo fieri debeat, tradit Bartol. in dicta l. mutari. ff. de procuratoribus. ſubdens ibidem hoc tenere gloſſ. & inquantum fuit allegatum prædicta eſſe de ſolennitate, quæ videntur ſublata per cap. deteſtãtes. iuxta ea quæ dixit Bartolus in verſic. figura. in extrauag. ad reprimendum. Reſpondeo, quòd rectè intuenti Bart. non loquitur in his terminis: maximè cùm in regno, licet ſint cauſæ ſummariæ, tamen in eis non proceditur ſine figura iudicij. prout in terminis Bartol. item Bartol. loquitur in his quæ ſunt inducta pro ſolenni-
tate iudicij: † ſed in caſu iſto ſumus in his quæ ſunt in- 5
ducta pro ſubſtantialitate iudicij, & non ſolennitate: ita pulchrè dixit Baldus in l. prima, ſecunda column. C. de ſentent. & interlocut. vbi ſubdit, quòd cùm procurator ſit effectus dominus litis, ergo nec dominus, nec alius nihil haberet facere in iudicio exercendo: quia plures inſolidum domini eſſe non poſſunt.

Nec eſt verum cum reuerentia, quòd dominus, ſeu eius principalis procurator ſciuerit, & ſic paſſus fuerit ei quæ geſta ſunt per alios procuratores: cùm de huiuſmodi ſcientia & patientia non appareat: & in dubio per regulam iuris vulgatam, præſumitur ignorantia, vbi ſcientia non probatur: quod maximè dicendum eſt in caſu præſenti: ex quo agitabatur lis in audientia, quæ degit in ciuitate Cuſenteræ, & ibi vt plurimum regitur: diſtante à comitatu militi, vbi principalis permanet, per multas & quamplures
dietas: † & nihilominus ex iuris diſpoſitione domi- 6
nus præſumitur habere iuſtam cauſam ignorantiæ eorum quæ geſta ſunt per procuratorem. l. quod vulgo. ff. pro emptio. & notant gloſſ. & doctores. in l. ſi res. ff. de legatis primo. & conſuluit Alexander in conſilio ſexageſimonono. in tertio volumine. & tamen quando poſſet apparere de huiuſmodi ſcientia, non
ex hoc ſibi præiudicium afferre poſſet: † cùm etiam 7
ipſe dominus poſt litis conteſtationem per procuratorem non poſſet ipſe de per ſe illo abſente in cauſa ipſa procedere ad actus incumbentes, per ſupraſcripta, multò minus ſubſtituere alios procuratores. Et ita tenendum conſulo aduerſus Illuſtriſsimum dominum Vgonem demoncada Gubernatorem prouinciæ Calabriæ, & pro excellentiſ. domina Ioanna de piccolominibus, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ratificatio venditionis inualidæ ex defectu ſui conſenſus, confirmat actionem, & non nouam producit.*

2 *Promittens vendere rem immobilem, deceſſit relicto filio pupillo, ſi demum pupillus fecit ipſam venditionem non requiritur decretum iudicis, quia non eſt alienatio ſed executio promiſſionis defuncti de alienando.*

3 *Ratificans venditionem non alienat, & ideò ſi pupillus factus maior ratificat alienationem, non requiritur decretum in ratificatione.*

4 *Aſſenſus regius requiritur in compromiſſo de re feudali, ſed non in laudo.*

5 *Idem eſt iudicium de his quæ veniunt in conſequẽtiam, quod eſt de ipſo principali.*

6 *Alienatio rei feudalis licet fieri non poteſt abſque aſſenſu domini nec directè, nec indirectè, tamen quando fieret in augmentum feudi. valeret abſque aſſenſu.7.*

8 *Alienatio tenet abſque aſſenſu domini, quando non præiudicaret reipublicæ nec ipſi domino.*

9 *Alienatio feudi ſi fieret in augmentum ſeruitij, vt quia fieret in perſonam eius qui melius ſeruiet, valet, & tenet ſine aſſenſu domini.*

10 *Contractus alienationis rei eccleſiæ licet nullus abſque aſſenſu prælati, & alijs requiſitis per cap. ad audiẽtiam. de rebus eccleſi. non alien. tamen ſi cedit in vtilitatem eccleſiæ valet.*

11 *Pupillus licet non poteſt abſque authoritate curatoris ſpecialiter obligari, dico efficaciter, tamen quando obligatio eſt facta in eius commodum, valet & tenet. num.12. & idem in minore, ſi ex ſtatuto non poſſet ſe obligare abſque præſentia conſanguineorum. & idem in muliere.13.*

14 *Reuocatio alienationis rei feudalis fieri poteſt propria authoritate ante impetratum aſſenſum virtute conſtitutionis Regni, quæ debet intelligi quando Princeps requiſitus denegauit: aliàs non.*

15 *Reuocatio alienationis feudi non poteſt fieri ita paſſim & indiſtinctè, niſi appareat fraudem præceſſiſſe, & quòd venditio dolosè facta ſit.*

16 *Arbitrandi poteſtas cõceſſa alicui intelligitur pro vna vice tantùm.*

17 *Arbitris ſi fuit conceſſa facultas prorogandi terminum compromiſſi, intelligitur pro vna vice tantùm. num.18. vbi infinita adducuntur.*

CONSILIVM X.

REdemptoris gentium ſuffragio iterato, Amen. In cauſa nobilis Petri vetrani de Neutono cum Tutio de perſona ſuper feudo temetani, prætenditur per ipſum Tutium virtute reuocationis factæ per eundem de venditione feudi prædicti, facta eidem Petro, cõtractum ipſum venditionis de feudo prædicto inter eoſdem minimè ſubſiſtere: cùm obtentus appareat Regius aſſenſus poſt ipſam reuocationem: attamen poſt reuocationem prædictam Tutius prædictus iterum venditionem ipſam ratificauit: annullando ante omnia
1 præcedentem reuocationem: † & ſic non poteſt dici noua venditio, quæ nouum requirat aſſenſum: vt probat text, in l. mater tua. C. de rei vendicatione. vbi ratificatio venditionis inualidæ ex defectu ſui conſenſus confirmat actionem, & non nouam producit: & ex antiqua deſcendente ex primo contractu agitur ad pretium. Accedat inſuper quod habetur in l. ſi prædium. C. vbi decret. opus non eſt. & in l. prima. §. primo. & in l. magis puto. §. ſi pupillus. & in l. fina. ff. de
rebus eorum. † vbi ſi ille qui promiſit vendere rem 2
immobilem, mortuus eſt relicto pupillo, ſi pupillus vendidit, in tali venditione non requiritur decretum iudicis: quia non eſt alienatio, ſed executio promiſſionis factę per defunctum de alienando: & ideò dixit gloſſa, in l. Lucius Titius Caium. ff. de adminiſtratione tutorum. quam ad hoc allegat Baldus in l. finali. §. ſi autem. in fine. C. de bonis quę liberis. quòd ſi pupillus factus maior venditionem factam ratificauit,
non requiritur decretum in ratificatione: † nam ille 3
qui ratificat alienationem, non alienat: ita Baldus in in l. cùm pater. §. libertis. ff. de legatis ſecundo. Vnde ex prædictis optimè infertur, quòd non requiritur in dicta ratificatione alius Regius aſſenſus: quia dicta in præcedentibus dicuntur repetita in ſequentibus. l. item quia. §. idem Iuliano. ff. de pactis. & ideo dixit pulchrè Andræas de Iſernia in conſtitutione Regni, diuæ memoriæ. quòd in compromiſſo de re feudali
requiritur aſſenſus Regius, & non in laudo: † quia lau- 4
dum eſt executio compromiſſi, & ex compromiſſo deſcendit: & ideo Paulus de Caſtro in l. inſtitor. §. non tamen. ff. de inſtitori. dixit, quòd idem eſt iudicium de his quæ veniunt in conſequentiam, vel ſequelam,
† quod eſt de ipſo principali. l. ſi quis ex argentariis. 5
§. rationem. in fin. ff. de edendo. & faciunt plenè dicta Alexan. in conſilio cxlvj. quinto volumine. & in conſilio iij. verſiculo, ſextò. in quarto volumine. Item liquet ex proceſſus meritis ipſum Tutium eſſe vilem, & humilis conditionis, filium cuiuſdam inciſoris lapidum: & eundem Tutium eſſe tabernarium, ac brentatorem vini: & inſuper apparet ſatis diminuiſſe feudum prædictum, & eius redditus, ac introitus eiuſdem feudi territoria diſtrahendo, ac alienando diuerſis perſonis: adeo quòd vix ex eo percipiebat ducatos viginti annuatim. & econtra probatur prędictum Petrum eſſe nobilis proſapiæ, armigerum, ac bene in exercitio armorum inſtructum, & aptum, & habiliſsimum ad præſtandum militare ſeruitium, prout feudatariis incumbit: & aliàs vtiliſsimè inſeruiſſe cap. Maieſta. in occurrentibus neceſsitatibus in prouincia Ydrontina pro regio ſeruitio: ex quibus neceſſariò infertur alienationem ipſam factam fuiſſe per eundem Tutium in augmentum feudi, tum reſpectu perſonæ ipſius Petri, vt ſuprà, non habentis filios, nec vxorem, ac maioris ætatis ipſo Tutio iam vxorato, & iuniore: tum etiam cùm multa, & quamplura bona occupata ipſius feudi Pettus ipſe tam breui reintegrauerit, & eidem feudo vniuerit, quę Tutius ipſe diſſipauerat, & amiſerat: adeo vt in præſentiarum redditus ipſius feudi ex xx. ducatis quos Tutius annuatim vix percipiebat. nunc excedant ducatos ſexaginta de fertili ad infertile. & ſic conſtat venditionem eandem ceſſiſſe in augmentum feudi. Et licet aliàs alienatio feudi fieri non. poteſt abſque aſſenſu domini
feudi, † nec directè, nec indirectè: tamen quando fie- 6
ret in augmentum feudi valeret abſque aſſenſu: ita voluit Andræas de Iſernia in cap. primo. §. præterea. in prima additione. de capitulis corradi. & melius in cap. imperialem. ſeptima columna in principio. de prohibita feudi alienatione per Federicum: vbi in
ſpecie dicit Andræas formaliter, † quòd ſi melioraret 7
condi

conditionem domini feudatarius, ſecus erit eius quod
continetur in dicta conſtitutione diuæ memoriæ pro-
hibet alienationem feudorum, ne diminuantur feu-
da: & dicitur fieri melior conditio domini, vt ſi feu-
datarius habens filios vendat feudum non habenti fi-
lios: vel ſi iuuenis vendat ſeni, qui iuris præſumptio-
ne non præſumitur tantum viuere: & ſic citius poſſet
feudum aperiri domino: argumento. ff. ad legem fal-
cidiam. l. hereditatum: vel ſi pro præſtatione ſerui-
tij aptior eſſet is in quem alienatur: quæ omnia & ſin-
gula ſatis apparent manifeſtè procedere in caſu præ-
ſenti, in quo probatur Titium iuniorem, & haben-
tem filios, & vxorem, quos Petrus non habet, item ap-
paret Titium minime aptum in exercitiis militari,
& Petrum in armis expertiſſimum: vt experientia
docuit, cùm pluries eloſtas fugerit per Gubernatorem
prouincialem caput equitum leuis armaturæ tempo-
re bellorum. Item Titium vilem, Petrum autem no-
bilem: & idem tenet Andræas in dicto capitulo im-
periſſem. quarta columna poſt medium ibi, dum di-
cit, vel eſſet inutilis ad ſeruitium is in quem aliena-
tur, non ita vtilis: & ideo debet dominus ſcire cùm
læderetur, vel lædi poſſet: vt C. de auctoritate præſtan-
da. l. fina. & ideo ſemper attenditur ne fiat ex aliena-
tione præiudicium domino. & ideo dixit idem An-
dræas in dicta conſtitutione, diuæ memoriæ: quòd
alienationes tenent, quando non præiudicant reipu-
8 blicæ, nec ipſi domino: † quia eo caſu non eſt aliena-
tio. & idem tenet gloſa in dicta conſtitutione, diuæ
memoriæ. in verbo, minuendis. ibi, dum dicit, ſecus
ſi pro eis accreſcendis: & quod ſi feudi alienatio fie-
ret, & tenderet in augmentum ſeruitij, vel quia fieret
in perſonam eius, qui melius ſeruiret, valeat, & teneat
9 † etiam ſine aſſenſu principis: & non haberet locum
prædicta conſtitutio, diuæ memoriæ; tenet in ſpecie
illuſtriſsimus doctor dominus Antonius de Alexand.
ſuper dicta conſtitutione, diuæ memoriæ. in quadam
apoſtilla ſua propria manu ſcripta, quam exemplaui,
& poſui in conſtitutionibus meis: & allegat Andræ.
de Iſernia in titulo, de prohibita feudi alienatione
per Federicum: tertia columna: & in titulo de capi-
taneo qui curiam vendidit. & in capitulo primo. §.
præterea. de capitulis corradi. & eundem Andræ. in
dicta conſtitutione. in ſecunda columna. accedit præ-
10 dictis, † quòd licet contractus alienationis rei immo-
bilis eccleſiæ celebratus abſque aſſenſu prælati, &
aliis requiſitis ſit nullus. iuxta textum, & quæ ibi ha-
bentur, in capitulo ad audientiam. de rebus eccleſiæ
non alienandis. id tamen non habet locum. quando
ceſsiſſet in vtilitatem, & ſic in augmentum eccleſiæ:
dixit gloſſa, Gulielmus, & Baldus in l. cùm hi. §. eam
tranſactionem. ff. de tranſactionibus. Baldus in l. qui-
cunque. per gloſſam, ibi. C. de bonis quæ liberis. idem
Baldus in l. contra iur. ff. de pactis. Iaſon plenè in l.
potuit. ſecunda columna. C. de iure deliberandi, ſub-
dens ita eſſe: & idem Iaſon in l. non eo minus: ſecunda
11 colum. C. de procuratoribus. † Et pro hoc etiam bene
facit, nam licet pupillus non poſſit abſque auctorita-
te tutoris efficaciter obligari, tamen quando obliga-
tio eſt facta in eius commodum, & augmentum, te-
net. ita voluit gloſſa ſingularis in l ſecunda. ff. de acce-
ptilatione, quam Bartol. & Angelus, ibi multum not.
& ideo cõſuluit pulchrè Ludouicus in conſil. cccclilj.
incipiente, viſa principali conſtitutione † quòd ſtan- 12
te ſtatuto quòd minor non poſſit cõtrahere ſine præ-
ſentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium
ex ſuis conſanguineorum, tamen ſi contraxerit in eius
vtilitatem, valebit contractus abſque præmiſsis. Iam
accedit quòd probat textus in l. neque. C. de contra-
henda emptione. quem memoriæ commendat Baldus
ibi, ad hoc, quòd ſtante ſtatuto, quòd contractus mu-
lierum non teneant, niſi interueniente conſenſu pro-
pinquorum: † quòd tamen ſi mulier contraxerit vtili- 13
ter, contractus erit validus; quia tale ſtatutum habe-
bit locum in contractibus damnoſis, & non in vtili-
bus & tendentibus in augmentum mulierum. & idem
ſequitur Panormit. licet de Baldo nullã faciat men-
tionem, in capitulo, relatum, el primo: ſexta colum-
na: de teſtamentis. Idem tenent Angelus & Imola in l.
multum intereſt. ff. de acquirenda hæreditate. & ta-
men ſumus in ſtatutis, quæ ſunt ſtrictiſsimi iuris, &
ſtrictè interpretari debent. † Item nec eſt ita indi- 14
ſtinctè verum, quòd huiuſmodi reuocatio iure pro-
prio fieri poſsit, niſi quando princeps fuiſſet inter-
pellatus, vt aſſentiret, & expreſsè renuerit aſſentire:
quia tunc non obſtante iuramẽto reuocatio fieri po-
teſt: quia iuramentum videtur habere tacitam condi-
tionem, videlicet, ſi dominus alienationi conſentiat:
argumento capituli. venientes. extrà de iureiurando.
Ita determinat Lucas de Penna in l. nulli. C. de fundis
patrimonialib. libro vndecimo. & ſic antequã prin-
ceps ſit requiſitus an velit conſentire, & antequam
recuſet conſentire erit prohibita reuocatio eidẽ con-
trahenti: vt ſuprà. Item nec ita paſsim, & indiſtin-
ctè erit prohibita reuocatio alienationis feudi, imò
nec permiſſa, niſi apparet fraudẽ præceſsiſſe. † & quòd 15
dolosè facta fuerit venditio, vt eſt de mente gloſæ in
dicta conſtitutione, diuæ memoriæ. in verbo, reuoca-
re. & ſequitur Afflictus in ſua deciſione tertia: vbi re-
fert quòd antiqui practicãtes, videlicet dominus An-
tonius de Alexand. & dominus Andræas marieunda
dicebant vidiſſe, quòd de huiuſmodi reuocationibus
præcedentibus regium aſſenſum interdum non fuit
habita aliqua ratio, ex quo videntur in fraudem factæ:
nec debet aperiri via huiuſmodi fraudibus: aut per-
mitti quòd pluries quis poſsit reuocare contractus
alienationum feudorum, & venire cõtra factum pro-
prium: maximè cùm diſpoſitio ipſius conſtitutionis,
diuæ memoriæ. permittẽtis reuocationes, non debet
intelligi, aut extendi, vt pluries eidem met perſonæ ſit
ipſa reuocatio circa eandẽ rem permiſſa: per id quod
in ſimili dicimus, quòd ſi fuerit conceſſa alicui facul-
tas arbitrandi, intelligenda erit pro vna vice tantùm,
quòd poſsit arbitrari, & non plus: † & ſic quòd ſemel 16
tantum arbitrari habeat: voluit Baldus in l. ſi vt pro-
ponis. la prima, ad finẽ. C. quomodo & quando iudex.
Innocentius in capitulo veniens. de iureiurando. &
ideo dixit Abbas Siculus in ſermone habito in Con-
cilio Baſilienſi incipiente, maximum. vigeſima quar-
ta columna: quòd facultas data patribus Concilij ge-
neralis de eligendo locum in Concilio, intelligitur
de prima electione tantum: † & ideo dicit Baldus in 17
§. finali. decima columna. de conſuetudine recti feudi.
& in capitulo olim. de reſcriptis. quòd ſi eſt data fa-
cultas ſimpliciter arbitris, vt poſsint prorogare ter-
minum comptomiſsi, intelligitur de vna prorogatio-

ne, & ſic vna vice tantùm : & quòd quælibet ſimplex
iuris diſpoſitio verificetur in vna vice tantùm, & non
pluribus, cumulat infinita ſimilia Iaſon, in l. duobus
18 reis. §. ſi ei qui. ff. de iureiurando. † Ex quibus concludo
quòd facultas iſta reuocandi virtute dictę cõſtitutio-
nis, diuæ memoriæ. debet intelligi in caſu permiſſo,
& pro vnica tantùm vice, & non pluries : prout fecit
iſte Tutius qui bis reuocauit tam primum cõtractum
alienationis dicti feudi, quàm alium ſecundũ ratifi-
catum per eundem : & ſucceſsiuè debet iudicari con-
tractũ alienationis prædictæ ſubſiſtere, nec reuocari
poſſe. Et ita de iuris cenſura eſſe arbitror ego

Thomas Grammaticus.

Et tandem in ſacro Regio Conſilio referente ma-
gnifico domino Ioãne Loyſio de artaldo Regio Con-
ſiliario, & cauſæ prædictæ relatore: qui multũ fauebat
prædicto Tutio, domeſtico magnifici Ioãnis Baptiſtæ
de dulce, cum quo commiſſarius ipſe affinitatẽ con-
traxerat; fuerunt enim in votando vota diſparia: nam
domini Antonius capice, & Ioannes marcialis, &
Ciccus de loffrido votauerunt contractum validum,
nec potuiſſe reuocari. prædictus verò dominus Ioan-
nes Loyſius. & dominus Antonius de palmerio, & Ni-
colaus Maiorana tenuerunt contrarium: magnificus
præſidens ſtetit per tres dies, & demum applicuit vo-
to commiſſarij, & ſequacium, contra præallegata.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum non dicitur inſtrumentum ſi non eſt*
factum ſecũdum formam: & ideo aliud eſt dicere, quòd
contra contractum dotis nulla admittatur probatio in
conſilium, & aliud quòd contra inſtrumentum.
2 *Quòd contra inſtrumentum nulla admittatur proba-*
tio virtute ſtatuti, vel conſuetudinis, debet meo iudicio
intelligi. quando quis vellet probare contra vigorem in-
ſtrumenti ibidem.
3 *Inſtrumentum virtute iuramenti habet executionem*
paratam.
4 *Inſtrumentum quòd virtute iuramenti nullam admit-*
tit exceptionem, intelligi debet quando eſſet exceptio,
qua contrariaretur iuramento oppoſita per illum, qui
iurauit: ſecus ſi compatitur cum iuramento.
5 *Contra inſtrumentum quòd nulla admittatur probatio*
in contrarium, intelligendum eſt, quando agitur con-
tra illum cum quo fuit celebratum inſtrumentum: ſecus
ſi contra heredem ſeu alium.

CONSILIVM XI.

INdiuiduæ Trinitatis auxilio recto corde
inuocato. Soluto matrimonio inter no-
bilem Andræam curialem ex vna & Lau-
ram Miraballem ex altera: & ob mortem
ſubſequutam ipſius Andrę̨æ factus caſus reſtitutionis
dotium, producitur cõtractus dotalis in charta bam-
bacina aduerſus Iulium filium & hæredem dicti An-
dreæ, obiicitur de donatione antifati facta per ean-
dem Lauram prædicto Iulio communi filio, & etiam
de dilatione conceſſa per eandem mulierem ad ſol-
uendum dotem duorũ annorum vltra annum à con-
ſuetudine introductum: offerendo vtrumque proba-
re. Replicando obiicitur de conſuetudine Neapoli-
tana qua cauetur; vt contra inſtrumentũ dotale nulla
probatio admitti poſsit in contrarium, & ſic conti-
git hæſitari an iſto caſu dari debeat terminus ad pro-
bandũ obiecta & allegata, ita vel ne. Et certè nulli
dubium quòd omnino terminus dari debet ex pluri-
bus: & primò præſuppono in facto, † quòd conſuetu- 1
do Neapoli. dictat, vt contra inſtrumentum dotale
nulla admittatur probatio in contrarium : & ſic re-
quiritur quòd ſit ſecundum formam, aliàs non eſſet
inſtrumentum: ita dicit gloſſa Neapolitana, in eadem
conſuetudine, in verbo, inſtrumentum. vnde aliud eſt
dicere quòd contra contractum dotis non admitta-
tur probatio in cõtrarium, aliud eſt dicere quòd con-
tra inſtrumentum dotis nulla admittatur probatio in
contrarium: ita diſtinguit Bald. in l. finali. C. de falſa
cauſa adiecta legum. Probatur rectè intuenti, con-
ſuetudo non dicit quòd contra inſtrumentum dota-
le non admittatur probatio in contrarium : ſed illa
particula contra, intelligitur, id eſt, præter: nam con-
ſuetudo dicit formaliter hoc modo: Dos, & quartuſa
peti non poſſunt abſque inſtrumẽto dotali : & inſtru-
mento quo Neapolitan. quartula nuncupatur: & ſub-
dit immediatè, contra inſtrumentum autem dotale
nulla admittitur probatio in contrarium. ſuper qua
particula in verbo contra, dicit Neapod. contra, id
eſt, præter inſtrumentum dotale non admittitur pro-
batio in contrarium : & ſic exponitur contra, id eſt,
præter: quaſi dicat concordando ſe cũ principio con-
ſuetudinis, quod mulier petendo dotem, & quartam:
illam petere non poſsit abſque inſtrumẽto dotali : &
præter inſtrumentum dotale nulla probatio admit-
tatur. Præterea quando verus eſſet intellectus par-
tis aduerſæ, quod contra inſtrumentum dotale nulla
admitteretur probatio in contrarium, illud eſſet ve-
rum, quando quis vellet probare cõtra vim † & vigo- 2
rem inſtrumenti: vt in l. prima. §. primo. ff. quę ſenten-
tiæ ſine appellatione reſcindantur. & in l. certa ratio-
ne. C. quãdo prouocare non eſt neceſſe. Ita dicit Nea-
poda. in dicta conſuetudine, Dos & quarta. in verſic.
contin. in prima columna: pro quo bene facit quod
voluit Bartolus in l. iuſiurandum. la prima. ff. de iure-
iurando. & ibi Fulgoſius & Alexander de Imola : vbi
dicunt † quòd inſtrumentum virtute iuramenti habet 3
executionem paratam. Idem tenet Bartolus in l. ſed
ſi poſſeſſori. §. finali. ff. eodem titulo. & ibi Salycetus,
Fulgoſius, Alexander, & Angelus, & Ludouicus. † Mo- 4
do ego habeo quòd licet contra iuramentum præſti-
tum nulla exceptio oppoſita admittatur per eum qui
iurauit; illud eſt verum, quando contrariatur iura-
mento, & ſic detegitur periurium: ſecus ſi compatitur
cum iuramento. Ita notabiliter declarat Bartol. in l.
eum qui. §. finali. ff. de iureiurando. & ibidem Iaſon.
Vltimò quando verus eſſet intellectus partis aduer-
ſæ ſuper conſuetudine Neapolitana, videlicet, quòd
contra inſtrumentum dotale nulla admittatur pro-
batio in contrarium: hoc ſanè intelligendum eſſet,
† quando ageretur contra illum cum quo fuit cele- 5
bratum inſtrumentum: ſecus enim in caſu noſtro, in
quo agitur contra hæredem eius, cum quo factum fuit
inſtrumentum. Ita determinat Ioannes de Imola in l.
finali. ff. qui & à quo appellandum ſit. in antepenul-
tima columna in charta magna, in verſiculo aduerte
tamen

tamen vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto quod contra inſtrumentum publicum non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, tale ſtatutum habet locum quando agitur contra illum cum quo factum eſt inſtrumentum; ſecus ſi ageretur contra aliã perſonam. Ita dixit Ioannes de Imola in loco præallegato: per textum in l. ſi vnus ex argentariis. §. ante omnia. ff. de pactis. Idem Ioannes de Imola in clementina prima, in quarta columna de re iudicata. & optimè Angelus in prædicto. §. ante omnia. & idem voluit Iaſon per quamplura media id comprobando in l. certi condictio. §. quoniam. quarta columna. ff. ſi certum petatur. vnde cùm in caſu de quo agitur, exceptio iſta remiſsionis antifacti, necnon & dilationis prorogatæ ad ſoluendum dotem ſe compatiantur cum iuramento, cùm non ſit contra iuramentum, nec contra inſtrumentum dotale, non video quomodo denegari poſsit quòd non admittatur probatio ipſa, concurrente maximè quia non agitur contra perſonam nominatam in particulari in inſtrumento dotis, ſed contra aliam perſonam, ibi non mentionatam: & ita de iuris cenſura eſſe cenſeo ego.

Thomas Grammaticus.

Et ita prout concluſum eſt, fuit iudicatum per Sacrum Conſilium: & datus terminus ad probandum, referente magnifico Iacobo de la quadra Regio conſiliario, & cauſæ relatore.

SVMMARIVM.

1 *Vaſalli non poſſunt obligari ad ſeruitia perſonalia perpetua eorum vtili domino, ſeu alteri, abſque aſſenſu Regecum ſolus Rex ſit dominus perſonarum in præſenti Regno &c. nu. 2.*

3 *Id quod non apparet eſſe in alicuius bonis, cenſendum eſt ad generale dominium Principis pertinere.*

4 *Amiſſio ſeu perditio regiſtrorum qualiter ſit probanda. ibidem.*

5 *Amiſſa ſeu deperdita quòd ſit res, quando eſt cauſa actionis eius qui agit, id probare debet manifeſtis probationibus.*

6 *Teſtes deponentes ſuper aliquo facto, quòd non ſit memoria hominum in contrarium, qualiter deponere debeant.*

7 *Teſtes deponentes quòd nõ ſit memoria hominum in contrarium non ſolùm debent deponere de auditu, verùm etiam de fama & nu. 8.*

9 *Poſſeſſio à iure damnata non iuuat poſſeſſorem, niſi probet de priuilegio, vel titulo.*

10 *Teſtibus paucis affirmantibus magis creditur, quam mille negantibus.*

11 *Teſtibus deponentibus ſe conformando cum diſpoſitione iuris, magis creditur, quam alijs.*

12 *Lex, ſtatutum, vel pragmatica non obſeruata tollitur, & abrogatur per contrarium vſum.*

13 *Aſcriptitij per curſum temporis libertatem præſcribunt. ibidem.*

14 *Lex licet per non vſum non tollatur, tamen tollitur per contrarium vſum tacitum vel expreſſum.*

15 *Supplicans regulariter fateri videtur omnia contenta in ſua ſupplicatione porrecta & nu. 16. 17.*

16 *In genere non ſufficit aliquid proponere, quando quælibet ſpecies generis illum non ſequitur effectum, ad quem proponitur.*

18 *Teſtes angarij & perangarij non probant pro domino ipſorum in teſtes producti.*

CONSILIVM XII.

Svmmi Opificis adiutorio repetito, Amen.
In cauſa vniuerſitatis & hominum Cutrofiani cum magnifico Hieronymo de dulce
eorum vtili domino: prætendit Baro ipſe
prædictos eius vaſſallos eidem teneri ad ſeruitia perſonalia, & etiam abſque mercede: & ſic quòd tãquam
angarij, & perangarij minimè recedere poſsint à terra
Cutrofiani: & ſe alibi transferre, virtute conſtitutionis Regni, ſi quis de Burgen. permittentis Baronem
reuocare poſſe vaſſallum ad alienam habitationem
transmigrantem: & cõſtitutionem clarè loqui apparet in vaſallis ad perſonalia ſeruitia obligatis: † cùm 1
aliàs reſiſtente iuris communis diſpoſitione, etiam
pacto expreſſo ſe ad ſeruitia perſonalia obligare nequeant abſque Regis aſſenſu, per conſtitutionem Regni, † quia frequenter ſub titulo, de homin. non ten. 2
cùm princeps in hoc Regno Siciliæ ſit dominus perſonarum omnium in prædicto Regno degentium, vt
ibi. & in capitulo Regni, ad regale faſtigium coniuncta etiam ratione exiſtente in conſtitutione, probationum defectũ. in fine: videlicet, generalis domini
Principis: quæ & in ſimili adducitur in conſtitutione
Regni, prædeceſſorum de occupatis &c. † vbi quod 3
non apparet eſſe alicuius, cenſeri debet ad generale
dominiũ Principis pertinere: & ſic erit aſſenſus Principis de ſubſtantia, prout eſt etiam in feudorum alienatione; quo ceſſante actus ruit; ergo &c. Præterea
intentio prædicti Baronis eſt per prædictam conſtitutionem, quiſquis ſub titulo, de reuocand. tranſeun.
quæ requirit deberi ſeruitia perſonalia, vt ſuprà: &
quòd ipſi ad ea obligati appareant: vt quia teneantur
ſubire officia erarij, baiulij, & ſimilium: & ideo excipitur quòd hæc non habentur ad inſtar operarum, ſed
ſunt munera ad tempus. Vlterius non apparet ex meritis probatorum ex quo in dicta terra ſit aliquis, qui
acceperit aliquam terram ab ipſo domino: quo remoto remouetur id quod ſentit Andreas in dicta conſtitutione: videlicet, quòd dum dominus dat terram
vaſſallo, videtur dare ea conditione ne abinde diſcedat: & etiam ſi non exprimatur, ſubintelligitur hæc
conditio: & ideo cùm de hoc aliquid non conſtet,
imò potius appareat de contrario, ſcilicet, quòd in
ipſa terra Cutrofiani libera ſit ipſis vaſſallis dominis
ſuarum terrarum, & prædiorum alienandi facultas,
abſque aliquo Baronis aſſenſu, vt ex meritis proceſſus
liquet: ſequitur quòd intentio ipſius Baronis non ſit
in aliquo fundata contra ipſos conuentos. Nec militabit pro ipſo domino prætenſa combuſtio ſcripturarum allegata, ſeu priuilegiorum, cùm ex eius ſcripturis & priuilegiis multa producta appareãt in actis:
& præſertim cùm non conſtet ibidem in loco incendij extitiſſe, ſeu conſeruari priuilegia ipſa, ſuper quibus ſua fundatur intentio: tum etiam quia huiuſmo- 4
di priuilegia ſolent, ac conſueuerunt, ſemper in cancellaria Regia regiſtrari, & pariter in Regia camera
ſummariæ: & deperditio ipſorum regiſtrorum pro-

banda eſſet eo modo, quo traditur per doctores in l.
ſicut. & in l. emancipatione. C. de fide inſtrumento-
rum. doctores in capitulo. cum olim: el primo, extrà
de priuilegiis. & in l. ſi quis ex argentariis. §. penulti-
mo. ff. de edendo: & ibi etiam cautum eſt, quòd quan-
do rem eſſe amiſſam eſt cauſa actionis, qui agit, debet
5 probare manifeſtis probationibus. † Nec ſuffragatur
eidem vtili domino inquantum prætendit probaſſe
tales ſeruitutes ſibi deberi, & præſtitas fuiſſe à tanto
tempore, in cuius initij contrarium memoria homi-
num non exiſtit, quod habet vim priuilegij; & ſicti-
tuli: per ea quæ habentur in capit. ſuper quibuſdam.
de verborum ſignification. & in l. ſi arbiter. ff. de pro-
bationibus. Nam aduerſus teſtes quatuor hoc depo-
6 nentes apparet validiſſima repulſa. † Et nihilominus
minimè teſtes ipſi deponunt, quod ſemper viderint,
& audierint ita eſſe: & quod unquam viderunt, ſeu
audierunt contrarium: & præſertim quòd communis
opinio ita ſit, memoriam non extare in contrarium;
prout requiritur de neceſſitate quòd teſtes deponere
debeant ad hoc vt probent. Ità dicit gloſſa fin. & ma-
giſtra. & ibi doctores, in capitulo primo. de præſcri-
ptionibus in ſexto. textus in dicta l. ſi arbiter. ff. de pro-
bationibus: notat Bartol. in l. ſecunda. §. item Labeo.
ad finem, de aqua pluuia arcenda: Baldus in l. conuen-
ticulam. C. de epiſcopis & clericis. Innocentius in ca-
pitulo, venientis. de verborum ſignificatione. Alexander
in conſilio cxxxvj. ſexta columna, in principio ſecun-
do volumine: imò plus dicit pulchrè Franciſcus de
Aretio in capitulo, licet ex quadam. prima columna:
7 de teſtibus, † quòd in huiuſmodi caſu teſtes ad hoc, vt
probent, non ſolum debent deponere de auditu, ve-
rùm etiam de fama. Idem refert & ſequitur Felynus
in capitulo, ſi diligenti. penultima columna. extrà de
8 præſcriptionibus. † Et ideo dixit pulchrè Baldus in l.
vs eius. C. de probationibus. in fine. & in l. ſecunda.
verſiculo, quæro nunquid. C. de ſententiis quod poſ-
ſeſſio à iure damnata non iuuat poſſeſſorem, niſi pro-
bet de priuilegio vel titulo: & ideo dixit Andreas de
Iſernia in titulo, quæ ſint regalia. §. extraordinaria.
9 † quòd poſſeſſio iniuſta, ſeu violenta non habet poſ-
ſeſſorem tueri: & nihilominus probatur per teſtes vni-
uerſitatis ſuper decimaoctaua exceptione, quòd ipſi
de Cutroſiano exercentes huiuſmodi officia habent
mercedem de exercitio dictorum officiorum quæ ge-
runt pro domino: vnde cùm prætendamus nos liber-
tatem, & pars aduerſa ſeruitutem eſſe abſque merce-
de, & prædictus dominus neget mercedem eiſdem de-
beri, quæ æquipollet negatiuæ: & nos probamus ſolu-
tiones quamplures dictæ mercedis nobis factas per
dominos qui pro tẽpore fuerunt; vt etiam per ipſum-
met magnificum Hieronymum, per teſtes noſtros
10 hoc affirmantes vidiſſe ſolui: † certè prædicti teſtes,
ita affirmantes, præferri debent: prout in propriis
terminis tenet gloſſa in capitulo primo: de præſcri-
ptionibus, in ſexto: in vltimis verbis. & facit, quia plus
creditur paucis affirmantibus, quàm mille neganti-
bus: vulgata gloſſa in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de
11 arbitris. cum ſimilibus: † & maximè cùm teſtes noſtri
deponant ſe conformando cum diſpoſitione iuris cõ-
munis: quod tanto magis confert, vt aliis negantibus
ex aduerſo præferri debeant: ita in ſpecie tenet Inno-
centius in capitulo, additis. de præſcriptionibus. Bal-
dus in capitulo primo: de controuerſia inueſtiturę.
Petrus de Ancharano, & dominus Antonius in capi-
tulo primo: de præſcriptionibus, in ſexto. & Ludoui-
cus Romanus in repetitione rubricæ de arbitris.

Item ex ſuperabundanti liquet ex meritis proba-
torum ſemper cõſueuiſſe in prouincia vaſſallos quo-
rumcunque Baronum dictæ prouinciæ, & ſignanter
homines dictæ terræ Cutroſiani recedere ad eorum
libitum: & tranſmigrare cum eorum domiciliis ad
aliena loca, & nouas comunántias abſque aliqua con-
tradictione, ſeu obſtaculo eorum vtilium domino-
rum illorum locorum vnde recedũt: adeò quòd con-
ſtitutio, ſeu pragmatica Regia non reperitur admiſ-
ſa, nec obſeruata, aut recepta in eadem prouincia; &
quatenus fortè reperiretur recepta, prout minimè
apparere poterit in æternum, † reperitur abrogata per 12
contrarium vſum quod de iure procedit, per plenè
relata per Felynum in capitulo primo: extrà de treu-
gà & pace. quæ videre poterunt illi quos quorum
multitudo delectat. † Suffragatur inſuper quod etiam 13
aſcriptitij per curſum temporis libertatem præſcri-
bunt. l. cùm ſatis. C. de agricolis & cenſitis, libro vn-
decimo: & pariter ſerui: vt in l. prima. C. de ſeruis fu-
gitiuis. & ibi Baldus, quærit de vaſſallo. & textus con-
iuncto final. ibi in l. prima. C. de longi temporis præ-
ſcriptione, dicit non præſumi quem eſſe malefidei,
eò quòd aliquando fuerit ſic: & ſi ibi non fuiſſet con-
feſſio propria, non præſumeretur mala fides per il-
lum textum, iuncta gloſſa: vnde cùm probatum fue-
rit quòd per longum tempus vaſſalli Baronum in di-
cta prouincia ſint conſueti transferre ſecum eorum
domiciliis à locis eorum originis ad alienas habita-
tiones, ſcientibus & patientibus eorum dominis, vi-
detur ex prædictis dicendum, aut conſtitutionem re-
gni, ſeu pragmaticam Regiam à principio non fuiſſe
receptam: aut receptam, & poſteà abrogatam: & ideo
benè dicit Felynus in dicto capitulo primo: de treuga
& pace. quod ſecundum Ioannem Andream in ca-
pitulo, Ioannes de clericis coniugat. † vbi exempli- 14
ficat de hermaphrodito. & Bartolus in prœmio di-
geſtorum: quòd licet per non vſum non tollatur lex,
tamen ſecus eſt per deſuetudinem, quæ diuertit à vero
vſu legis: & ſic per contrarium vſum tacitum, vel ex-
preſſum circa aſſertos quinternos productos quate-
nus dici poſſet contra facere nihil probant: ex quo
non in forma publica, ſecundum quod requirit Re-
gni conſtitutio, publica documenta fieri: nec ſunt
libri authentici: ſed ſcripturæ priuatæ abſque teſti-
bus: item ſunt propriæ, quia factæ per ipſum Baro-
nem ad ſui commodum: & ſic notoriè fidem non fa-
ciunt ex his quæ vulgariter habentur per Salycetum
& docto. in l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. & la-
tè per moderniores in l. admonendi. ff. de iureiuran-
do. & in capitulo ſecundo. & in capitulo, cùm dilo-
ctus. extrà de fide inſtrumentorum. Præterea fate-
tur ipſe Baro in ſuis articulis, prout etiam quamplu-
res eius teſtes atteſtantur, quòd omnes de dicta terra
Cutroſiani ſunt angarij: & ſibi ſeruire perſonaliter
obligati abſque mercede &c. & tamen contrarium
apparet per confeſſionem in ſcriptis quondam do-
mini Nicolai de dulce ſui prædeceſſoris, & fratris in
quibuſdam originalibus prouiſionibus, & memoria-
libus regiæ Cameræ per nos in actis productis, in
quibus

quibus demonſtratum eſt eundem magnificum Nicolaum ſupplicaſſe Regi, enarrando habere in dicta terra Cutroſiani aliquos ex eius vaſſallis angarios: & ſic non omnes angarios eſſe enarrauit: & regulariter ſupplicās videtur fateri omnia contenta in precibus
15 porrectis, † & expreſſa: vulgata. l. vnica C. de confeſſis. l. cùm precum. de liberali cauſa. & in l. alia. & ibi Bald. de his quibus vt indignis. & conſequenter ex generali probatione, quòd omnes de Cutroſiano ſint angarij, debet ſuccumbere ex illa iuris diſpoſitione, videlicet, quòd non ſufficit in genere aliquid proponere, quando qualibet ſpecies generis illum non ſe-
16 quitur effectum, ad quem proponitur: † vt plenè probant iura de quibus per gloſſam in capitul. pia. de exceptionibus. in ſexto. contra iſtos particulares præſertim conuentos de vniuerſitate prædicta non concluderet generalis probatio obſtante cōfeſſione prædeceſſoris Baronis in precibus ſuis, quòd non omnes
17 ſint angarij: † cùm ex particularibus nil inferatur: vt dicit Bartolus in l. non videtur. C. de in integrum reſtitutio. Paulus de Caſtro in l. Labeo. quæ eſt ſecunda. ff. de pactis. quia non ſequitur, dicit Paulus ibi, Titius currit, Sempronius currit, ergo tu curris, quia homo.
18 † Item conſidero quòd ſeruitia perſonalia vaſſallorum quæ ex aduerſo prætenduntur, aut habent cauſam, & conditionem aſcripititiorum, aut libertorum, aut per ſtipulationem debentur, cùm ſeruorum dici non poſsint caſu iſto. ſi ergo aſcripititiorum, oportet pro ſubſtantia actus vt appareat ſcriptura. l. cùm ſcimus. C. de agricolis & cenſitis, libro vndecimo: gloſſa in authentica de nuptiis. §. aſcripititio. collatione quarta. quod in caſu iſto indubitanter credo deficere. ſi libertorum, niſi conſtet per plenam probationem non poteſt dici fundata intentio actoris: cùm quilibet præſumitur liber iure naturali primæuo. Si autem per ſtipulationem, conſtat quòd operæ quæ debentur per ſtipulationem, poſſunt delegari, & per alium fieri: Baldus in l. liberti. C. de operis libertorum. & ſic ſequitur promiſſorem alibi vbicunque eſſe, quòd per alium ſeruire poteſt. Vltimò pro complemento huius materiæ apparet ex tenore depoſitionis teſtium Baronis, ipſos eſſe de dicta terra Cutroſiani. & ſic aut ipſi tanquam de terra prædicta non ſunt angarij, aut perāgarij, vt dominus ipſos eſſe prætendit: & eo caſu habemus intentum noſtrum, aut ſint angarij & perangarij, vt ipſe aſſerit: & eo caſu non probant in eo quòd deponunt pro eorum domino, in teſtes producti pro ipſo: ita in propriis terminis tenet Andræas de Iſernia in conſtitutione Regni,
19 proſequentes. † & ita fuit aliàs iudicatum per Sacrum conſilium in cauſa Baronis de Machia, quòd vaſſalli angarij in teſtes adducti per eorum vtilem dominum, non probent. Et faciunt optimè dicta per Alexandrum in conſilio nonageſimo. in quarto volumine. vbi dicit, quòd teſtis mercenarius, vel qui operat alicui ſub diurna mercede, non probat: & quod ita fuerat deciſum in conſilio in præmentionata cauſa, commemorat Afflictus in ſua deciſione trecēteſimaquarta: & fuiſſe in Anno M.D.XV.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Vaſſallus non iurans fidelitatem non poteſt dici homo ligius tantummodo quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempore reddit aliquem vaſſallum, niſi præcedat cauſa obligationis, vt pro laborerio quod tenet a domino, & ſimilibus.*

2 *Seruitium præſtans alicui per decennium, præſtatio ipſa non eſt ſufficiens ad probandum eum vaſſallagij.*

3 *Status perſonæ non inducitur ex diuturna præſtatione, nec ex cauſa quod quis degat in terra, ſeu baronia alicuius ad hoc vt dici poſſit eius vaſſallus.*

4 *Poſſidere quilibet præſumitur pro ſuo, & non alterius nomine, & nu. 5.*

Nec vt vaſſallus, nec vt emphyteuta nemo poſſidere præſumitur.

5 *Seruitia perſonalia poſſunt deberi, nedum ex conditione libertorum, ſed colonariæ conditionis aſcriptitia, vel cenſualis, vel pretij participandi cauſa obligationis ſequuta, & etiam ex contractu locationis, & conductionis. & numero 6.*

7 *Probatio dubia ſemper contra producentem interpretabitur, & nu. 8.*

9 *Confeſſus ſe teneri ad ſeruitia perſonalia, non concludens certam cauſam ipſius obligationis, non nocet ei confitenti, nec huiuſmodi confeſſio ſine alijs titulum conditionem probaret.*

10 *Nemo loquens præſumitur ad impugnationem propriæ ſententiæ, & ſuæ defenſionis.*

12 *Articulans non videtur fateri ea quæ in articulis continentur.*

13 *Confeſſio propria ciuis dici non poteſt ſi facta ſit per vniuerſitatem, cùm vniuerſitas ſit non ex omnibus perſonis conſtituta. & nu. 14.*

15 *Confeſſio procuratoris non obeſt in alio iudicio domino: quia non dicitur vera confeſſio domini illa quæ eſt facta per procuratorem, ſed ficta & interpretata.*

16 *Priuilegium in quo conceditur caſtrum cum angarijs, & perangarijs, iſta verba, cum angarijs &c. non diſponunt inducendo obligationem, & cauſam obligatoriæ perpetuæ ſeruitij, ſed inducit conceſſionem iuriſdictionis in angaria & perangaria, quæ non competunt baronibus, niſi concedantur ex priuilegio.*

17 *Dictum doctoris ſemper debet intelligi ſecundum iura quæ allegat ipſe.*

CONSILIVM XIII.

IN Chriſti nomine, Amen. In eadem materia præcedēti cauſa Cutroſiani cum magnifico Hieronymo de dulce eius vtili domino, vt recta ſuccedat conſideratio, nec reſideat in ipſius cauſæ deciſione materia dubitandi, pinguius allegare nō ſum veritus. Et primo nulli dubium quòd ad ipſum dominum incumbit principaliter demonſtrare pro ſuæ intentionis fundamento, quòd vaſſalli contra quos ipſe egit, ſint eius vaſſalli reſpectu feudi ab eo, ſeu eius prædeceſſoribus recepti eum præſtatione iuramenti homagij, ſeu fidelitatis, conſtituendo ſe homines concedentis feuda: & cum obligatione ad ſeruitium: vt in vſibus feudorum habemus: &

in Speculo de feudis.§. quoniam fere in vſibus feudorum. vbi ſubdit, quòd vaſſallus non iurans fidelita-
1 tem non poteſt dici homo ligius, in tantum † quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempore reddit aliquem vaſſallum: niſi præcedat cauſa obligationis: vt pro laborerio quod tenet ab aliquo, & ſimilibus: ſecundum Bartolum in l. cùm de in rem verſo. circa finem ff. de vſuris. & ibi doctores: & cæteros ſcribentes in l. ſolent. ff. de officio proconſulis. Bartolus in l. litibus. in verſiculo, & ex hac litera. C. de agricolis &
2 cenſitis. libro vndecimo † dum ibi dicit, quòd præſtás alicui ſeruitium per decennium, quòd ipſa præſtatio non eſt ſufficiens ad probandum ius vaſſallagij, cùm ageretur per hoc de mutatione ſtatus perſonæ, quæ non mutatur ex diuturna præſtatione, nec ex cauſa quòd quis degat in terra, caſtro, ſeu baronia alicuius efficiatur ex hoc eius vaſſallus: vt dicit Cardinalis in clementina; paſtoralis. in verſiculo, denique: de re iu-
3 dicata. adeo † quòd de iure feudorum ſecũdum ipſum ibidem, dominus non habet iuriſdictionem in perſonam vaſſalli: nam reſpectu domicilij non probatur quem eſſe vaſſallum ex eo quòd de iure non præſumitur aliquem poſsidere bona, tanquam ſibi vel prædeceſſoribus ſuis in feudum conceſſa. capitulo finali. de leg. corradi. capitulo vaſſallus. ſi de feudo fuerit con-
4 trouerſia. † & allegantí quòd ſit in feudum conceſſa incumbit onus probandi: cùm quilibet in dubio præſumatur poſsidere pro ſuo, vt dominus illius rei. l. filiusfamilias. §. diui. verſiculo, iidem Principes. in fine.
5 ff. de lega. primo. † & ibi Angelus notat illum textum ad hoc: & doctores in l. certia. ff. de ſolutionibus. & Baldus per illam legem: in l. ſecunda, quæſtione nona. C. de ſeruitutibus, & aqua. gloſſa & doctores in l. ſecunda. C. de acquirenda poſſeſsione. Nemo enim præſumitur poſsidere, nec poſſediſſe alieno nomine, ſeu alterius contemplatione. l. tertia. §. ex contrario. ff. de acquirenda poſſeſsione. ſed quòd non poſsidet tanquam vaſſallus, vel emphyteuta, & ſimiles: vt in dicto §. ex contrario. & in l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. commodati. requiritur enim in feudis inueſtitura. vt in titulo, ſi de inueſtitura inter dominum & vaſſallum. in vſibus feudorum. & homagium pro fidelitate: capitulo grauem: de exceſsibus prælatorum. capitulo finali: de regulis iuris. & vtrobique nota. cum concordantiis, de quibus omnibus prænarratis, tanquam requiſitis ad fundandum intentionem, erit aduertendum ſi teſtes aliqui deponerent de ſeruitiis perſonalibus: ſi ex prædictis apparent in eorum depoſitionibus concludere in cauſa ſcientiæ: ex quo quòd aliqua res ſit in feudum data, vel quòd ex ea debeatur ſeruitium perſonale, ex quo dici poſsit non præſtari tanquam pro feudo, nec iure obligationis: nam in hoc teſtis habet deponere per rationem ſui dicti de obligatione tanquam à vaſſallo per alteram ex ſenſibus corporis: vt quòd fuit præſens inueſtituræ factæ per annuli traditionem: per dicta in capitulo cùm cauſam. extra de teſtibus. & in capitulo cum oporteat. de accuſationibus. Bartolus, & doctores in l. ſolam. C. de teſtibus. Baldus in l. penultima. in fine. C. de ſententiis quæ ſine certa quantitate. & in l. cùm hi. §. ſi integra. ff. de tranſactionibus. & in l. conuenticula. C.
6 de epiſcopis & clericis. † Et huiuſmodi perſonalia ſeruitia poſſunt deberi non ſolùm ex conditione libertorum, ſed colonariæ conditionis, aſcriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi cauſa obligationis ſequutæ: & etiam ex contractu conductionis & locationis, prout pulchrè ponit Azo in ſumma in titulo. C. de agricolis & cenſitis, & colon. libro vndecimo, in principio: declarando colonos de quibus ibidem eſſe diuerſos ab aliis. dicit quòd tractatur ibi, de agricolis, vel de colonis, non autem de illis quorum ſit mentio ſub titulo locati: ſed de alligatis, ſeu deuinctis cenſit. conditioni, qui cenſum, vel fructum dantes domino colonaria quadam conditione à dominis eorum detinentur. Si ergo in huiuſmodi tam diuerſis, vſque ad contractum meræ voluntatis, vt locati & conducti, qui cognoſcitur præcipuè ex mercede conſtituta, licet modica, cùm plures poſsint eſſe vtilitatis cauſæ modicæ mercedis, & reſpectu loci, & reſpectu conditionis perſonæ locantis operas, vel donationis, vel deceptionis, cùm contrahentes inter ſe decipi iura non prohibeant: non tamen mutare naturam contractus, vt eſt videre ex materia tractata per doctores in l. ſecunda. C. de reſcindenda venditione. ſi ergo teſtis non deponeret, cauſam eius dicti aſsignãdo etiam non interrogatus, certè concludenter non diceretur deponere: & ſic tanquam probatio non concludens non releuaret. l. neque naturales. C. de probationibus. capitulo in præſentia: extrà eodem titulo. vbi doctores dicunt quòd probatio dubia ſemper contra producentem interpretabitur: & videtur in tantum dubia: † quod etiam de obligatis ad ſeruitia perſonalia 7
in locis, in quibus de perſonali obligatione legitimè conſtaret, poſſet inferri, quòd eſſet de non redeundo, ſeu non ſtando in certo loco, etiam ratione promiſsi ſeruitij perſonalis: vt in operis libertorum, qui non coguntur ratione operarum ſtare in loco cum dominis ſuis. l. penultima. cum gloſſa ibi, & doctores. C. de operis libertorum. & ideo Andræas de Iſernia in conſtitutione illa, quiſquis. ſub titulo de reuocandis tranſeun. oppoſuit de illa l. vt infrà: † & ſic infertur non 8
ſufficere probari quòd ſeruitium perſonale ſit præſtitum ad finem, vt illud præſtans detineatur in certo loco, niſi probetur cauſa concludens neceſſarium ſeruitium, & operas: & ex cauſa concludente homines illos teneri ad ſtandum, ſeu morandum in certo loco: vt ſi eſſet in conditione aſcriptitia, ſeu colonaria malæ fortunæ: vt dicunt doctores, & Bartol. in prædicta l. litibus. C. de agricolis & cenſitis. qua conditione homines in aduerſam fortunam trahãtur iura prohibent, etiam contra eorum propriam confeſsionem: dummodo abſque alio adminiculo eis minimè officeret dicta l. cùm ſcimus. C. de agricolis & cenſitis: & quæ conditio huiuſmodi perſonarum non poteſt abſque terra data ad colendum perpetuo per ſe, & poſteros ſuos. l. cùm ſatis. eodem titulo: vt per Azonem in ſumma ibi, ex quo ex obligatione ipſa apparent conſtitui tanquam pars rei ad perpetuam agriculturam veluti coloni ad agriculturam ipſam, & ſic non ſolùm ſimplex probatio, verùm etiam nec ſola ſcriptura, imò nec propria confeſsio ſine aliis probat huiuſmodi virorum conditionem: † quod maximè 9
conſiderandum eſt fauore libertatis. l. nec ſi volens. & l. liberos. & l. interrogatam. C. de liberali cauſa. Quibus ſuffragatur quòd apparente re immobili in feudum data ſimpliciter, non ex hoc induceretur ſeruitium

uitium perſonale: ſed poſſet quandocunque refutari: vt dicit Bartolus in l.ſi cum quo. ff. de aqua pluuia arcenda. Cardinalis in clementina paſtoralis. verſic.
10 denique. de re iudicata. & ſic † nec confeſsio propria per quam aſſereret ſe teneri ad ſeruitia perſonalia, veluti non coludens certam cauſam ipſius obligationis, non obeſſet confitenti: maximè cùm nemo præſumatur loqui ad impugnationem proprij ſui ſermonis, & defenſionis. gloſſa in conſtitutione Regni:
11 † priuilegia à cur. Capu. prout in caſu de quo agitur: rum etiam quia non ſubeſt cauſa permanendi in certo loco: vnde datum eſt, & conceſſum à iure confitentibus aliquid, quod diuerſimodè intelligi poteſt, quod ipſimet confitentes poſsint eorum confeſsionem exponere: ad id etiam quod non indicat obligationem, vel pœnam. capitulo, cùm dilecti. extrà de accuſationibus. quanto magis & iudices fauore libertatis interpretantur confeſsionem ad non obligationem iuxta intentionem agentis. vt perpetuò per-
12 maneat perſona libera in loco: † & licet poſſet concedi ſeruitium perſonale, tamen non tale per quod inducatur obligatio in loco certo permanendi, vt in operis libertorum: imò poſſet dari inſtantia de ſeruitio perſonali, ex titulo locati & conducti temporaliter, iuxta naturam contractus: vt ſuprà; & parui facienda eſt prætenſa confeſsio conuentorum prætextu quod facta fuerit in alia inſtantia inter vniuerſitatem met Cutroſiani, & prædeceſſorem Baronem immediatum: nam dicitur vniuerſitatē ipſam articulaſſe de ſeruitiis perſonalibus duplici ex ratione: ſcilicet, quia quilibet articulans non videtur fa-
13 teri ea quæ in articulis continentur: † vt dicit Ioannes Andræas in capitulo finali. extrà de iureiurando, in ſexto. in nouella. Antonius de Butrio in capitulo quoniam. nona columna. extrà de probationibus. Alexander in conſilio octuageſimo. examinato proceſſu querelæ: vltima columna, in ſecundo volumine.
14 Et inſuper dicitur quod non † poteſt dici propria confeſsio ciuis, ſi facta ſit per vniuerſitatem; cùm vniuerſitas fiat non ex omnibus perſonis ciuitatis: & iſti particulares conueniuntur tanquam alibi domicilium habentes in alienis locis: & vniuerſitas eſt nomen iuris non perſonarum. Bartolus in l. aut facta. §. finali. ff. de pœnis. Innocentius in capitulo grauem, extra de ſenten. excommunicationis. Si verò conſiderantur perſonæ cùm maximè verteretur præiudicium, & dedecus ſingularium perſonarum, deberet de perſonis ſigillatim quæ interuenerunt, conſtare. argumento eodem. quæ habentur in capitulo cùm omnes. extrà de conſtitutionibus. & maximè in caſu ſeruitutis ingerendæ ex libertate: prout limitauit illam regulam, quod maior pars. dominus Alexander de Imola in l. quod maior. ff. ad municipalem. Moderni in dicto capitulo cùm omnes. & eſt textus ſingularis in l. ſi quis hac lege. §. quoties. ff. qui & à quibus manumiſsi liber. non fiant. conſiderando maximè quod conuenti alibi inhabitent, vt intendit dominus ipſe; & ideo ſibi incumbit onus probandi certas perſonas quæ proprio ore confeſſæ fuerant: cùm regulariter vltra prædicta confeſsio vnius alteri non nocet. & accedit inſuper quòd confeſsio aſſerta vniuerſitatis non probando perſonas certas, ſed procuratoris in cauſa, prout facere conſueuerunt vniuerſitates, comparere ſcilicet per procuratores: de iure confeſsio procuratoris non nocet in alio iudicio, maximè domino principali: ita Compoſtelanus & doctores communiter in capitulo per inquiſitionem. extra de electionibus: per rationem quam adducunt doctores & Abbas ibi: quia per procuratorem non poteſt præiudicari domino, niſi in illa lite in qua eſt procurator. per capitulum cum olim. extra de officio delegati: concurrente inſuper quia ceſſat ratio ſuper qua ſe fundat capitulū per tuas. extrà de probationibus. & l. generaliter. C. de non numerata pecunia: ſcilicet quod quiſque voce ſua dilucidè &c. Copulata & alia ratione per doctores ibi: quia confeſsio procuratoris non eſt vera confeſsio domini, ſed ficta & interpretata: quæ propterea non poteſt præiudicare in alio iudicio. & adducit dominus Abbas ibidem Bartolum in l. cùm filius. ff. de verborum obligationibus, & in l. eius qui delatorem. ff. de iure fiſci. & ſic nulla haberi debet ratio de confeſsione prædicta, tanquam facta per procuratorem, ita & minimè de prætenſo priuilegio cum conceſsione vaſſallorum, & cum angariis & perangariis: quia vltra quòd verificari debent concludenter perſonæ vaſſallorum conceſſorum, & quæ fuerint, vel ſint in loco velut vaſſalli rationibus & cauſis ſupraſcriptis. ad hoc ergo vt poſſint compelli ad redeundum ad locum habitationis, deberet apparere, & conſtare aliter quàm probatum extitit de cauſa & obligatione ad ſeruitia perſonalia, quàm per verba huiuſmodi priuilegiorum ob fauorem libertatis: vt per ſcripturam neceſſariam cum aliis &c. & non ſolùm per quam conſtet de conſtituta conditione aſcriptitia, & colonaria in principio factæ obligationis: vel de obligatione curiali, vel decurionali: cùm aliàs non eſt ſeruitium perſonale, quod arctet aliquem perpetuò in loco certo permanere etiam in conditione libertorum, qui non ſunt obligati iure propter operas debitas in loco certo permanere, præallegata l. penultima. C. de operis libertorum. Imò nec propria verba confitentium ſe ſeruituti obnoxios nocet ipſis, per iura præallegata. l. nec ſi volens. l. interrogatam. & l. liberos. C. de li-
berali cauſa. cum ſimilibus. † Ex quo huiuſmodi con- 15
feſsiones ſecundum gloſſam. in dicta l. nec ſi volens. ſunt quaſi contraria: vnde legiſlator princeps & compilator ſacrarum conſtitutionum huius Regni, in conſtitutione: quia frequenter. ſub rubrica, de homicidio non tenen. ratione terræ vel feudi. iuſsit neminem obligari perſonam, ſeu de perſona ſeruitiis aut conditionibus perpetuis abſque ſuo aſſenſu: conſiderando conuentionem in principio obligationis ibi, conuentione qualibet, quauis iuris ſolennitate vallata perſonam perpetuam aliquibus ſeruitiis obligare &c. Et ſic huiuſmodi verba in priuilegiis, videlicet, cum angariis & perangariis, non diſponunt inducendo obligationem, & cauſam obligationis,
perpetui ſeruitij: † ſed inducunt conceſsionem iu- 16
riſdictionis in angaria & perangaria: quæ non competunt baronibus tanquam regalia: niſi concedantur ex priuilegio. ita voluit Baldus in l. cùm multa. C. de bonis quæ liberis. circa finem. & ideo Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus, dixit, angaria & perangaria tanquam regalia principem ſolum exigere poſſe: ſed cùm interdum in priuilegiis baronum de ca-

ſtris emptis apponantur iſta verba, videlicet, cum regalus, angariis & perangariis, eo caſu poſſunt ipſi Barones eas extorquere ex cauſa talis iuriſdictionis eis conceſſæ: ſicut & ipſe princeps concedens poſſet, cùm aliàs barones ex ſe non poſſent: non autem intelligi debet quòd per huiuſmodi verba in priuilegiis contenta, videlicet cum angariis & perangariis, ſit conſtituta per principem obligatio perſonarum in conditione aſcriptitiorum & colonorum, ſeu libertorum non apparente cauſa à principio voluntariæ obligationis perſonarum ad prænarratas conditiones: & ideo Andræas de Iſernia in dicta conſtitutione regni, quiſquis de Burgen. in rubrica, de reuocand. tranſeun. ad alien. habitation. poſt gloſſ. ibi, in verbo, minimè. intellexit illam l. in terminis ſuis: vt reuocari poſsint propter ſeruitia perſonalia de perſonis obligatis per cõditiones malæ fortunæ aſcriptitiorum, colonorum, & curialium. dum allegauit ibi gloſſ. ſuper illo verſic. conſtitutionis. in texto de perſonalibus ſeruitiis, minimè allegauit gloſſ. in l. coloni. cum l. ſequenti. C. de agricolis & cenſitis. libro vndecimo. & l. generali. C. de decurionibus. lib. decimo, & dictum doctoris ſemper intelligi debet ſecundum iura quæ ipſe allegat, ſeu ſecundum mentem
17 ipſorum iurium. capitulo cum nuncius. †& ibi Ioannes Andræas: extrà de teſtibus. Bartolus in l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. ff. de liberatione legata & ideo in iſta quæſtione, dixit Andræas vbi ſuprà, quòd illa diſpoſitio videtur contra libertatem, cùm etiam & liberti habitant vbi volunt: niſi conditio fuerit appoſita tempore manumiſsionis, quòd non diſcedant à patrono; & ſic apparet quòd Andræas intendit reſpicere cauſam, & principium obligationis: nam ſi aliud diceretur, ſi licitum eſt in iure argumentum ab abſurdo prætendere: vnde eſſe ſyndicum loci, item camerarium in loco, item dare plauſtrum cum hominibus in curſu publico, & ſimilia, per iſta induceretur ſeruitus perſonalis, & perpetua obligatio in locis permanendi: ex quo nemo de iure excuſari poteſt à talibus muneribus curſus publici: & ſimiliter etiam perſonæ in dignitate conſtitutæ, imò nec perſonæ eccleſiaſticæ exceptuatæ minimè reperiuntur: & vbique in ciuitatibus inſignibus, & illuſtribus principes faciunt officiales ſuos, & dohanerios ſecretos portulanos ſyndicos in ciuitatibus, & camerarios, & ſimiles; ita quòd nemo ex prædictis excuſari poteſt, per l. nullus. C. de curſu publico & angariis & perangariis. l. maximarum. C. de excuſationibus munerum. libro decimo. l. neminem. C. de ſacroſanctis eccleſiis. & ſic ex cauſa dictorum verborum videlicet, cum angariis & perangariis conſuetis in priuilegiis vt plurimum apponi, induceretur debitum ſiue obligatio ſeruitiorum perſonalium: vt perpetuò ex his quis cogeretur in loco permanere, non eſſet aliqua perſona hic Neapoli, Romæ, & alibi, nec in quibuſuis inſignibus ciuitatibus, in quibus iſta officia, & publicus curſus qui quotidie per principes indicuntur, quòd non ſint aſcriptitiæ conditionis & colonariæ inductio. ad colendos fundos per agriculturam ex ſpeciali contractu, & promiſsione, & libertorum factorum ex ſeruis obligatorum ad operas perſonales, quæ nec cum dominis etiam morari tenentur, propterea vt ſuprà: & ideò prædictus dominus Paris in dicto tractatu ſyndicatus in §. excedunt etiam Barones. circa finem, in verſiculo, quia & ideo hodie Barones. dicit apertiſsimè quòd huiuſmodi conatus eſt illegitimus, & hominum pertinacium, & excedentium freno, & temporis iuris non ſe comprimentium: ex quibus omnibus concluditur minimè prædictum dominum Hieronymum baronem poſſe, nec debere prædictos eius vaſſallos reuocare: vt redeant ad commorandum in dicta terra Cntrofiani: & ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Sententia allegata nulla ex defectu in ea exiſtente, ſeu in concernentibus ipſam ſententiam, & non in reliquis ſubſtantialibus proceſſus reformari poteſt in melius.*

2 *Iudex nullitatis poteſt ſententiam ipſam nullam in melius reformare, nec eſt neceſſe per prius pronunciari ſuper reformatione, ſed procedi ad vlteriora ad ſententiam. nu. 3.*

4 *Sententiam nullam quia lata parte non citata, poteſt iudex appellationis confirmare, ipſam pronunciando parte citata.*

5 *Sententia quando reſpicit acta, & ſententiam vniformiter, vt ſi litigatum fuerit cum minore non habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari, & pariter ſi procedit ex inepto libello, vel ex litis cõteſtatione.*

CONSILIVM XIIII.

SVmmi opificis præſidio iterato, Amẽ &c. In cauſa Antonij cagnal. ſuper planca nouiter per ipſum conſtructa in foro veteri ciuitatis Neapoli. in eius domibus, fuit allegatum de nullitate ſententiæ latæ per Magnificos electos ciuitatis Neapolita. prætextu quòd Magnific. Capita. Spes contradictor, & pars aduerſa, non fuerit citatus ad audiendum ipſam ſententiam: ex cuius citationis omiſſæ defectu prætenditur per prædictum Capitaneum Spes, dictam ſententiam declarari nullam per ſacrum Regium Conſilium, coram quo fuit cauſa per remedium appellationis introducta. dubitatur ergo quid iuris. †Et ne incaſſum formando 1
obſtacula membranas occupem, reperio communem concluſionem ſcribentium tenere quod quando ſententia allegatur nulla ex defectu exiſtente in ipſa ſententia, ſeu in concernentibus ipſam ſententiam, & non in reliquis ſubſtantialibus proceſſus, ex quibus ſententia ipſa emanauit, reformari poteſt, per l. j. §. ſed ſi huius. ff. quæ ſententiæ ſine appellatione reſcinduntur. ita dicit Innocentius in cap. cum contingat. in gloſſ. magna. ff. de officio delegati. Bartol. in l. ſi vt proponis. la prima. C. quomodo & quando iudex. vbi dicit, quòd ſicut cauſa appellationis deuoluit totam cauſam, & totum negocium ad iudicem appellationis, ita quòd poſsit primam ſententiam reformare. l. fin. ff. quòd cum eo. †ita etiam facit cauſa nullitatis 2
quòd poteſt ipſe iudex cognoſcens de nullitate ipſam ſententiam reformare, cum totum negociũ deuoluat ad eum: & ſubdit Bartol. hoc dictum eſſe notandum & menti tenendum formaliter dicendo, nota & tene

menti

menti hoc dictum: quia à me amplius non audiniſti tale verbum. & idem tenet ipſemet Bartol. in l. prima. C. quando prouocare non eſt neceſſe. & in l. ſi expreſſim. de appellatio. circa penulti. colum. Antonius de Butrio. & Abb. in cap. dilecto. de appellatio. & conſuluit Alexander de Imola in conſilio lxxix. ſecunda columna. ſecundo volumine. vbi in fi. concludit poſt Bartol. quòd non erit neceſſe: vt prius pronuncietur,
3 an ſit reformanda vel non: † ſed ſatis eſt procedere ad vlteriora, id eſt, ad ipſam reformationem, & ſententiam. l. à procedente: & ibi not. Bartol. C. de dilationibus. cap. ex parte el tertio. extrà de appellationibus.
4 † & in ſpecie quando ſententia eſſet nulla, vt quia lata parte non citata, prout in caſu iſto, poteſt iudex appellationis ſententiam ipſam confirmare ipſam pronunciando, parte prius citata: quia tunc ceſſare apparet cauſa nullitatis primæ ſententiæ ex cauſa citationis omiſſæ: ita conſuluit Alexander in conſilio lij. prima columna. circa medium in quinto volumine. & talis iudex appellationis ſententiam ipſam nulliter latam confirmabit ex eiſdem actis, quando cauſa nullitatis reſpicit ſolùm ſententiam: prout in caſu præſenti: vt quia lata parte non citata ad eam audiendam, vel die feriata, prout ſuprà: ita dicit gloſſ. in l. ſi vt proponis la prima. C. de appellationibus. præallegata: & quod notatur in dicta l. ſi expreſſim. eodem titulo. & voluit Bartolus in dicta l. ſi vbi proponis la prima. C. de appellationibus. vbi magiſtrali-
5 ter loquitur. † Sed quando reſpicit acta, & ſententiam vniformiter: vt ſi litigatum eſſet cum minore non habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari: & pariter ſi nullitas proueniret ex inepto libello; ita Bartol. in dicta l. ſi vt proponis. Bald. in l. ſecunda, decimaquarta quæſtione. C. de reſcindenda venditione ſentit etiam Bartol. in l. quando prouocare non eſt neceſſe. in l. iudex poſtquam. ff. de re iudicata. Et quan-
7 do defectus nullitatis procederet ex litis conteſtatione & aliis ex primordio litis, tunc debent omnia acta ex integro fieri: & ita intelligitur Innocentius dum ex aduerſo allegari contingat: prout dicit Alexander
8 in l. cùm quærebatur. ff. de re iudicata. & ita conſulo iuris eſſe ego
Thomas Grammaticus, Iuris Vtriuſque Doctor, & tandem per ſacrum Regium Conſilium confirmata fuit ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Res minoris poteſt alienari abſque decreto, vbi apparet de debito.*
2 *Decretum non requiritur in alienatione rei minoris, vbi apparet in inſtrumento cum quodam patre minoris data facultas pro debito in eo contento ingrediendi propria authoritate, & ideo eo caſu tutores & curatores poſſunt intromittere manum ad quam rem velint, quia non requiritur decretum.*
3 *Decretum vbi venit interponendum in alienatione rei minoris, requiritur ſolemnitas, & ideo vbi ceſſat interpoſitio decreti, ceſſat ſolemnitas.*
5 *Pro ſententia præſumitur, quando eſt antiqua, & lata partibus præſentibus, & non contradicentibus, quia tunc pro ea præſumitur etiam quo ad acta, licet de eis non conſtet.*
6 *Sententia facit vt in tantum pro ea præſumatur, quòd ſi eſt lata poſt lapſum biennij exequi poteſt, etiam non productis actis, quia per lapſum biennij præſumitur pro eius rectitudine. num. 7.*
8 *Decretum præſumitur interueniſſe in alienatione rei eccleſiæ, quando fuit alienata ex contractu defuncti longi temporis, licet de eo non appareat.*
9 *Tempus longum in præmiſſis dicitur decennium, id eſt in alienatione rei eccleſiæ & ſimilium.*
10 *Minoris res quando alienatur in alium per ſententiam, non eſt neceſſarium decretum.*
11 *Decretum non requiritur in alienatione rei minoris, quando fit alienatio ex contractu defuncti qualitercunque defunctus contraxerit.*

CONSILIVM XV.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, Amen. In cauſa Magnifici Alphonſi galga. cum Marco ſaxo & fratre, prætenditur per prædictum Marcum, quòd extante ipſo pupillo non potuit per eius tutorem fundus, de quo lis intentata eſt in ſacro cõſilio, alienari in quondam nobilem Diomedem patrem ipſius Alphonſi abſque decreto: maximè cùm aſſerat tunc temporis multa mobilia extare in eius bonis, de quibus potuiſſet eidem quondam Diomedi tunc creditori ipſius pupilli ſatisfieri: vt aſſerit ex inuentario prætenſo, licet minus legitimè in actis producto liquere: licèt minimè probentur bona in ipſo aſcripta tunc temporis extitiſſe, ſeu extare; & licet in eo ſint multa bona mobilia deſcripta: attamen longè maiora ſunt debita quæ exolui tenebantur ipſi hæredes pupilli mercatoribus de Medicis, & aliis contentis in dicto in-
uentario. Et ſubintrando materiam † dico quòd ex 1
quo pro vnciis quinquaginta per dictum quondam notarium Rennam patrem Marci debitis prædicto quondam Diomedi, cum poteſtate propria apprehendendi, in ſolutum habendi, alienandi &c. & cum conſtitutione precarij, iuxta formam l. tertiæ. C. de pignoribus. cum ſua materia: & ex quo in dicto contractu demum inito inter Diomedem ipſum creditorem, & Marcellam vxorem dicti notarij Rennæ, ac Petrum, & Matthæum Saxi illius filios de ipſa venditione, ſeu in ſolutum datione, & præſtatione terræ prædictæ pro perfectione contractus prædicti, & ſatisfactione debiti prædicti inſtrumentalis, non erat neceſſarium præſidiale decretum propter ipſius notarij Rennæ patris voluntatem: ex cuius bonis prædictis dicta terra ad prædictum quondam Diomedem peruenit. text. eſt in l. magis puto. §. ſi pupillus. verſiculo, ſed ſi pater. cum ſequentibus. ff. de rebus eorum. & in l. prima. §. primo. eodem titulo. & ibi gloſſa, in verbo, cauerint; quia tunc ſufficit forma in contractu paterno data, per l. tutelam. C. de adminiſtratione tutorum. & eſt text. in l. tertia incipit, prædium ruſticum. C. quando decreto opus non eſt. vbi gloſſa per illam legem dicit: quòd propter voluntatem patris, vel de-
functi, † & ideo propter formam in inſtrumento da- 2
tam, tutores & curatores, & ſimiles perſonæ poſſunt mittere manum ad quam rem velint: & cùm ita ſit, quòd non requirebatur decretum, & per conſequens etiam potuerunt mittere manum ad quam rem vo-

lue

luerunt, neceſſario ſequitur quòd non requirebatur aliqua alia ſolennitas, nec inquiſitio, an tunc ſuberant bona mobilia vel immobilia minus vtilia: ſicut regulariter requiritur in aliis alienationibus minorum iuxta l.lex quæ tutores. C.de adminiſtratione tutorum. cum ſimilibus. & ſic ceſſat primum & ſecundum
3 dubium. Accedit † prædictis, quòd in alienatione minorum, vbi venit interponendum decretum, requiritur ſolennitas: vt probatur in l.ob æs. C.de prædiis minorum. vbi permittitur alienatio ob æs alienum: & ſimpliciter loquitur de decreto: quaſi velit inducere, quòd ſolennitates præuiè & tacitè ad interpoſitionem decreti veniunt: & ideo quæritur an ſi conſtito de decreto in alienatione minorum, omnia tanquam tacitè incluſa in eo videatur ſolénniter acta: prout latè ponit Speculat. ad quem ſemper recurritur in tit. de emptore & venditore. §. nunc dicendum. ſecunda columna. verſic. hoc quoque. cum verſic. ſequenti, & breuiter per Alexand. latiſſimè in conſilio quinquageſimoſecundo. primo volumine. & conſilio octuageſimo. & nonageſimoſecundo. in quinto volumine. igitur cùm in caſu præſenti ceſſet interpoſitio decreti, ceſſare debet præuia ſolennitas ad ipſius interpoſitionem: & ſufficit, vt dictum eſt, quòd ſolum ſuberat cauſa alienandi: videlicet dictum debitum inſtrumentale de quo notoriè conſtabat propter voluntatem patris, iuxta formam datam in ipſo inſtrumento, per prædicta. Confirmantur præmiſſa, quia in omnibus iuribus poſitis in titu. prædicto, videlicet quando decreto opus non eſt. ponuntur vniformiter caſus cum interpoſitione decreti: & tamen in l.fin. illius titu. ponitur quòd alienatio veſtium detritarum, & ſuperuacuorum animalium fit abſque decreti interpoſitione: & nihiloſominus ex hoc vult lex, quòd non requiratur aliqua ſolennitas in dicta alienatione: vt in dicta l.lex quæ tutores. in fin. & cùm ſuprà proximo verſic. iam ergo regulariter dixerit, quòd aliàs venditio tutoris nulla eſt abſque interpoſitione decreti exceptis &c. quia tunc validatur venditio tutoris: igitur conſequens eſt dicere, quòd idem ſit in caſu noſtro de quo in dicta l.tertia. eodem titulo. quando decreto opus non eſt. vt valeat alienatio, ex quo non requirebatur decreti interpoſitio: & per conſequens nec præuia ſolennitas: vt ambo dicti caſus poſiti ſub eadem regula pariformiter determinarentur. concludendum igitur erit, quòd non requirebatur ſolennitas: & per conſequens tenuit alienatio, ſeu in ſolutum datio, & acceptio dictæ terræ pro debito paterno iam dicto, cùm fuerit ſeruata in inſtrumento debiti data, per præmiſſa. Præterea conſideretur in præſenti cauſa actum fuiſſe in dicto conſilio actione tutelæ aduerſus tutores vendentes, ſeu in ſolutum dantes: & demùm contra prædictos conuentos: ita quòd ſi dicta alienatio fortè vt figuratur, eſſet nulla, à dictis tutoribus omne & totum quicquid eorum intereſt, conſequetur; pro certo non poſſet vendicare ab ipſis conuentis dictam terram: & contractus fortè aliàs inutilis conualeſcit: vt eſt text. cum ibi plenè not. in l.illicitè. ff. de rebus eorum. Vltimò quando prædicta ceſſarent, dato abſque veri præiudicio, eſt aduertendum quòd vlterius ad vendicandum non admittitur: quia ſuper dicta venditione, ſeu in ſolutum datione, circa dationem & aſſignationem poſſeſſionis vacuæ & expeditæ, fuit data ſententia dicto conſilio & dictis conuentis licuiſſe tempore executionis dictæ ſententiæ reſtituere, & aſſignare eidem Diomedi vncias quinquaginta ab eo receptas: iuxta formam inſtrumenti venditionis apud acta producti, partibus præſentibus, & non contradicentibus, quæ poſtea in rem iudicatam tranſiuit, & fuit executa, & capta poſſeſſio virtute executorialium: ideò præſumendum eſt quòd ſciuerunt validam venditionem prædictam, vel ſaltim quòd ei ſtaretur cum illa qualitate iam ſinita: quia pro ea præ-
ſertim tanquam antiqua lata partibus † præſentibus, 5
& non contradicentibus, præſumitur etiam quo ad acta, licet de eis non conſtet, nec producantur: & maximè quia ſit in ea mentio de dicto inſtrumento venditionis: ita dicit Cynus & omnes doctores in l.emancipatione. vbi de ratione. C.de fide inſtrumentorum. Bartol. in l.admonendi. ff. de iureiurando. verſic. quid ſi reperiuntur dicta teſtium. Innocentius in cap. quoniam contra. de probationibus. & in cap. cùm in iure. de officio delegati. & in cap. bonæ. de electionibus. Abbas in cap. cùm inter. tertia columna. verſic. not. vltimò. de re iudicata. & in cap. ſicut. ſecunda column. verſic. & ex his. eodem titulo. & in caſu non ſuffragatur ex quo ſumus poſt biennium: prout dicit Hoſtienſis in dicto cap. cùm inter. & Baldus in cap. primo. de milite vaſallo qui contumax eſt. verſic. quæro quid ſi appareat: vbi allegat Ioannem Andr. in cap. in præſentia. de renunciatio. in nouel. & voluit Alexander
in l.illud. ff. quando appellandum ſit. vbi † dicit tunc 6
poſt biennium poſſe exequi ſententiam etiam non productis actis. quod etiam voluit Antonius de Butrio in cap. quoniam contra de probationibus. verſi. conuenio ad illam opinionem: & apud omnes eſt communis: & idem tenet & ſequitur Felynus in cap. Albericus. de teſtibus. nam pro ſententia ipſa præſumi-
tur, & pro eius rectitudine & certitudine; † & ſufficit 7
etiam ſi acta non producantur. not. in cap. cùm inter. & ibi doctores & præſertim Abbas in tertia column. de re iudicata. & idem Abbas in cap. ſicut. verſic. nota
vltimò. eodem titulo. & ſic † ex lapſu longi temporis 8
etiam in alienatione rei eccleſiæ præſumitur decretum interueniſſe, licet non appareat: ita pulchrè conſuluit Petrus de Ancharano conſilio centeſimo trigeſimoſexto incipiente, ex conſilus excellentium doctorum. Et ideo ſi emptor rei eccleſiæ poſſedit longo tempore rem alienatam per eccleſiam, licet in inſtrumento de ſolennitate adhibita nil dicatur, tamen præſumitur interueniſſe. ita dixit Antonius & Imola in cap. cùm noſcitur. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſen. cap. idem Antonius de Butr. in cap. cura. ſecunda columna. de iure patr. & ſequitur Felynus in cap. Albericus. de teſti. ſecunda columna. vbi dicit eſſe diligen-
ter not. & ibi ſubdit, quòd in propoſito † dicitur lon- 9
gum tempus decennium citat etiam ante eum voluit Antonius de Butrio & Imo. in cap. illud. de præſump. in cap. ſecundo. extrà de in integr. reſtit. Et ſaltem tenendo opinio. quorundam quòd ſit arbitrarium in pectore per l.j. de iure delib. pro certo nullus iudex arbitrabitur, quòd pro ea non præſumatur, maximè apud Illuſtriſſimos dominos dicti Regij conſilij.
Conſiderandum eſt inſuper ex alio reſpectu mi-
nimè fuiſſe neceſſarium decretum: nam quando † per 10
ſentent

ſententiam alienatur prædium minoris in alium, non
eſt alia ſolennitas neceſſaria: text. eſt not. in l. ſed ſi pe-
11 cunia. §. primo. de rebus eorum. Præterea † quan-
do fit alienatio ex contractu defuncti, qualitercun-
que defunctus contraxerit: ita quòd ex eo contractu
perueniri poteſt ad alienationem: & actum eſt in iu-
dicio, prout in caſu noſtro, poſſunt bona quæ fuerunt
patris ſui capi, & vendi: nec requiritur aliquod decre-
tum. text. eſt nota. in l. apud Iulianum. in fin. quibus ex
cauſis in poſſeſ. ea. Nam vt inquit text. not. per hæc
verba formalia referendo Marcellum: Marcellus au-
tem not. perquam iniquum eſſe eum qui nihil cum
pupillo contraxit expectare eius pubertatem: quæ ſen
tentia, dicit text. habet rationem: ideóque contractus
cum ex perſona patris deſcendat, dicendum erit non
eſſe expectandam pupilli pubertatem. Et ita iuris eſſe
conſulo, ego Thomas Grammaticus de Neapo. Iuris
Vtriuſque Doctor. Et in eandem ſententiam concur-
ro cum Magnific. collega, vt ſuprà allegata in cauſa.

Pamphilus molius de Capua Vtriuſque Iuris Do-
ctor.

SVMMARIVM.

1 *Renunciari non poteſt iuri publico.*
Iuramentum ex parte iurantis eſt perſonale.
2 *Ciuitas ex ſe, & iure ſuo defendit ciuem ſuum: ex quo vniuerſitas habetur loco domini in ciuem ſuum. & ideo poteſt petere quòd fiat emenda ſubdito ſuo, maximè quando reſpicit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipſius vniuerſitatis. nu. 3. & eo caſu agit nomine proprio ſuo. num. 4.*
5 *Iuramentum contra publicam vtilitatem non eſt obligatorium.*
6 *Priuilegia principum ſunt latiſſimè interpretanda.*
7 *Iuramentum priuati non arctat ipſam vniuerſitatem & ciues.*

CONSILIVM XVI.

REdemptoris gentium Auxilio poſtulato,
Amen. Super puncto dilationis morato-
riæ conceſſæ vniuerſitati Brunduſij per
priuilegia retro ſtrenuorum Principum
huius regni, quibus cauetur, quòd debitores quarum-
uis perſonarum confugientes ad eandem vniuerſita-
tem ſint tuti, quòd infrà quinquennium moleſtari
non poſſint ab eorum creditoribus, inhabitando ta-
men per dictum quinquennium in eadem ciuitate
Brunduſij: Contigit dubitari, an huiuſmodi priuile-
gium extendatur ad debita iurata: per ea quæ plenè
referuntur per Iaſon in l. quoties. C. de precibus Im-
peratori offerendis. ex quibus concludi apparet re-
ſcripta & priuilegia principum non extendi ad de-
bita iurata per infinitas quotas ibi per ipſum relatas.
Ego tamen aliter de iure ſentiendum arbitror:
conſiderans maximè quòd priuilegium ipſum fuit
conceſſum ciuitati Brunduſij, non autem debitori-
1 bus priuatis: qui † propterea non poſſent renunciare
iuri publico, per doctores Bart. & Baldum in l. ſi quis
in conſcribendo. C. de pactis. vbi Bartol. diſtinguit,
quòd quando eſt ius publicum, & continet principa-
liter vtilitatem publicam, licet in conſequentiam
priuatam, non poterit priuatus præiudicare vtilitati
publicæ: quando maximè non poteſt ſeparari ſine
præiudicio publicæ vtilitatis, vt in caſu iſto: in quo
ceſſaret ipſum priuilegium, conſequenter & publica
vtilitas ſi non admitterentur ciues aliunde debitores:
cùm hoc ſit conceſſum ipſi ciuitati: & ideo alterius
renunciatio præiudicare non poteſt: pariter nec al-
terius iuramentum, per rationem quia iuramenta ex
parte iurantium ſunt perſonalia. Innocentius in cap.
veritatis. extra de iureiurand. & ideo ſi iurauit debi-
tor, non aſtringitur ipſa ciuitas: cùm ſit iuramentum
perſonale: vt ſuprà. Accedat † quòd ciuitas ex ſe, & 2
iure ſuo ſibi innexo defendit ciuem debitorem poſtea
factum ciuem, & priuilegium ſuum: ex quo vniuerſi-
tas habetur loco domini in ciuem ſuum. l. de iure.
ff. ad municipalem. & l. generaliter. C. de decurioni-
bus. & propterea petit vniuerſitas, quòd fiat emenda
ſubdito ſuo vigeſimaquarta quæſtione ſecunda, cap.
dominus. & not. Innocentius capit. ſi iudex. extrà de
ſenten. excommu. lib. ſexto. † & maximè quando re- 3
ſpicit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipſius
vniuerſitatis: † quo caſu agit nomine ſuo proprio. 4
Hoſtienſis in cap. vt famæ. extrà de ſententia excom-
municationis. & in ſumma eodem titu. §. ſed qualiter
hæc abſolutio. & quod not. in cap. cùm deſideres. ex-
tra eodem tit. facit cap. ſecundum. extrà de foro com-
petenti. & cap. ſi diligenti. extra de ſententia excom.
ex quibus remanet concluſio, quòd ipſa ciuitas vtitur
priuilegio ſuo nomine, iuréque proprio, non obſtan-
tibus iuramentis debitorum: & maximè cùm priui-
legium ſit conceſſum pro tutela, & conſeruatione to-
tius Regni: & pro ſtatu Regio, cùm permaneat ad fau
ces Turcarum inimicorum fidei: & conſiſtat in mo-
dicis habitatoribus, indigeátque permaximè repleri
pro ſubſidio fidei chriſtianæ contra Turcas: qui de fa-
cili poſſint vniuerſitatem ipſam populoſam non re-
pertam expugnare: & ſic cùm priuilegium ipſum fue-
rit conceſſum eidem vniuerſitati ex cauſa publica, vt
ſuprà niſi reciperet debitores exteros in ciues, non
eſſet vtilitas aliqua ex hoc priuilegio: † & iuramen- 5
tum contra publicam vtilitatem principaliter non
eſt obligatorium. Bartol. in l. ſi quis pro eo. in ſecun-
do membro ſuæ diſtinctionis. ff. de fideiuſſorib. Item
vniuerſitas ipſa cuius principaliter vertitur præiudi-
cium, non aſtringitur iuramento alterius debitoris
in vtendo ſuo priuilegio, admittendo ciues exteros
debitores indiſtinctè, largè interpretãdo priuilegium
ratione publicæ vtilitatis: cùm de iure communi ſem
per vtilitas publica præferatur priuatæ: & pariter de
iure communi priuilegia † ſunt latè interpretanda: vt 6
dicit domin. Antonius in cap. olim tibi. extrà de ver-
borum ſignificatio. & plenè Iaſon in l. fin. C. ſi contra
ius vel vtil. publi. & in l. reſcripta. C. de precib. impe.
offer. & in l. beneficium pleniſſimè. ff. de conſtitutio.
princi. † Et facit etiam, quia iuramentum priuati non 7
arctat ipſam ciuitatem, ſeu vniuerſitatem, & ciues per
doctrinam Baldi in l. non dubium. columna penulti.
decimaſeptima oppoſitione. C. de legi. vbi formaliter
dicit, quòd quando agitur de efficacia iuramenti re-
ſpectu iurantis ſunt vera præmiſſa per ipſum: vt ſu-
prà ſed quando prohibitio concernit alium quàm iu-
rantem, iuramentum valus alij obeſſe non poteſt: vt
not. in l. fin. C. de bonis quę lib. in §. filius autem. & ita
videtur mihi conſulendum de iure.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ætas plenè probatur per vicinos, & conterraneos.*
2 *Ætas etiam probari poteſt per aſpectum, & ſic oculari inſpectione.*
3 *Minor læſus reſtituitur in integrum, maximè in contrahendo, in quo præſumatur læſus, niſi probetur per creditorem quòd ex tali contractu minor ipſe factus effectus locupletior.*
4 *Minor pro alio ſe obligando dicitur circumuentus, & ſic reſtituitur.*
5 *Filiusfamil. in poteſtate conſtitutus iuuatur ſenatuſconſulto macedoniano.*
6 *Inſtitor dicitur, qui præponitur certæ adminiſtrationi quæſtuariæ, & vniuerſali.*
Procurator autem dicitur qui conſtituitur ad vnum actum, & non inſtitor ibidem.
7 *Procurator contrahens pro domino ipſum dominum obligat, & non ſe, niſi expreſsè ſe obligando diceret, obligo me & hæredes meos, ex quo per clauſulam hæredes extenditur in notiſſimis terminis officij.*
Nuncius dicitur ille qui ad certam perſonam mittitur.
Inſtitor vlterius promittendo non videtur contrahere animo ſe obligandi.
8 *Diſpoſitio iuris qualibet generaliter loquens, non extenditur ad minores, & in cauſa pia, & fauorabili.*
9 *Confeſſio creditoris ad liberandum debitorem præiudicat creditori, etiam ſi fieret tertio qui nomine abſentis reciperet talem confeſſionem ſtatim.* 10
11 *Debitor pro modico debito non poteſt iurari ſuſpectus.*
12 *Confeſſio facta ad liberandum abſentem debitorem per creditorem, non poteſt reuocari prætextu erroris.*
13 *Debitoris deterioratio per quam inducatur ſuſpicio fugæ, requiritur quòd ſuperuenerit poſt contractum debitum.*
14 *Debitor vt capi poſſit tanquam ſuſpectus, plura requiruntur.*
15 *Suſpicio fugæ id eſt, cauſa ſuſpicionis, requiritur quòd de nouo ſuperuenerit, nec ſufficit ſi per prius inerat.*

CONSILIVM XVII.

IN Ieſu Chriſti nomine, Amen. Andræas de Niſi de Sicignano diſcipulus in apotheca magiſtri Thomæ librarij, tranſmiſſus ad nundinas Lanzani per prædictum eius magiſtrum, vt ibidem quandam librorum quantitatem ad ſummam ſeptuaginta duca. aſcendentem à magiſtro Franciſco mercatore in creditum caperet infra ſex menſes ſoluendam: in aſsignatione quorum librorum voluit prædictus creditor apodiſſam ab eodem Andræa, vt etiam nomine proprio ſolutionem prædictam promitteret: & tandem ſubſequuta fuga prædicti magiſtri Thomæ fuit Andræas ipſe iuratus ſuſpectus, & carceribus mancipatus ad inſtantiam eiuſdem Franciſci creditoris: quod minimè fieri potuit ex infrà dicendis: imò tanquam indebitè captus, & detentus liberari. †Et in primis liquet ex meritis proceſſus ipſum Andræã eſſe minorem xviij. ann. vt doctum eſt per vicinos, & conterraneos eiuſdem Andræa habentes plenam notitiam de eius ætate, quibus plenè credendum eſt: vt dicit Bartol. in l. de ætate. ff. de minoribus. Bald. & Salyc. in l. ſi minorem. C. de in integrum reſtitutione. Bartol. & Bald. in l. de tutela. C. eodem titulo. Bal. in l. teſtium, ff. de teſtibus. concurrente maximè aſpectu Magnificorum Iudicum ipſius magnæ curiæ Vicariæ, qui eundem Andræam inſpexerunt; ex qua oculari inſpectione inducitur alius modus probandi ætatem: vt dicit Bartol. in prædicta l. minor. ff. de minoribus xxv. ann. Bald. in l. deo nobis. C. de epiſcopis & clericis. † Et minori 2
læſo aduerſus obligationem per ipſum factam, ſuccurrendum eſt, & in integrum reſtitui debet: vt in l. denique. §. vnde illud. ff. de minori, & in l. minoribus. ff. eodem. & in l. acta. §. contra indefenſos. ff. de re iud. & in l. j. ff. de minoribus. & in l. quod ſi minor. & in l. non omnia. ff. eodem titulo. & conſtitutio regni, minorum iura. & alia incipiens, obſcuritatem; maximè quia minor in contrahendo præſumitur lædi, niſi probetur per creditorem, † quòd ex tali contractu minor 3
ipſe fuerit effectus locupletior. bonus eſt text. in l. j. C. ſi aduer. credi. & ibi ſignanter Baldus & doctores, qui ſubdit, quòd præſumitur minor in contrahendo læſus, niſi probetur contractum per minorem verſum in rem minoris: & apparet omnino læſus: quia in hoc nihil quæſiuit: ſed operi ſe implicuit: quo caſu non obligatur: ſed eidem ipſo iure abſque aliqua reſtitutione ſuccurritur, per textum. not. in l. non omnia. ff. de minoribus & in l. quod ſi minor. §. non ſemper. ff. eod. titu. præſertim dum non modicè læſus extitit. ita pulchrè declarat Andræas de Iſernia in conſtit. incip. minorum iura. Secundò patet ex veriſimilibus, imò vrgentibus coniecturis, quòd Andræas ipſe pro ſuo magiſtro prædicto contraxit: ſed ſui facilitate ductus ſcripturam illam confecit, ſe obligando eidem magiſtro Franciſco, dum nihil haberet, nec poſsideret: vt plenè demonſtratum extitit: *& mal da, chi non ha: hoc dicit la campana de ſan Piero*: dicit Barto. in l. vniuerſæ. C. de legi. bene facit l. traditio. ff. de acquirédo rerum dominium. vnde dicendum eſt quòd prædictus Franciſcus eidem Andræa tanquam diſcipulo, ſeu famulo eiuſdem magiſtri Thomæ, dictos libros conſignauerit: prout aliàs conſignare conſueuerat: & ſi ipſum obligauerit pro ſuo magiſtro, tanquam obligatio per minorem facta, nulla eſt: † ex quo minor pro alio ſe 4
obligando dicitur circumuentus, bonus eſt textus in l. ait prætor. §. non ſolum iuncta gloſſ. ff. de minoribus. & in l. ſi Titius & Seia. ff. de fideiuſſoribus. bene facit text. in l. quoties. iuncta gloſſ. ff. qui ſatiſdare cogantur. & in l. de die. eod. tit. Et dato abſque veri præiudicio, quòd minor ipſe pro ſe dictos libros recepiſſet, & non pro eius magiſtro: certè imputandum erit ipſi creditori committenti tot librorum quantitatem minori: & quod deterius, filiofamilias in poteſtate patris conſtituto; † qui tutus ſenatuſconſulto Macedoniano eun- 5
dem creditorem à poteſtate dicti debiti excludat: vt dicit glo. in l. penultima. ff. ad ſenatuſconſultum Macedonianum. pro qua eſt text. in l. iij. in fin. ff. ad Macedonianum. Nec obſtat ſi diceretur, quòd erat Andræas ipſe inſtitor eiuſdem magiſtri Thomaſij: cùm id minimè dici poſſet: † cùm inſtitor dicatur ille, 6
qui præponitur certæ adminiſtrationi quæſtuariæ & vniuerſali. l. ſi cum villico. ff. de inſtito. & dixit Baldus in l. mandati. C. mandatoria. Paulus de Caſtro in l. inſtitor. ff. de inſtitoria. & ibi ſubdit de eo eſſe text. ſed ſi prædictus Andræas mutaſſet nomen diſcipuli, ſeu nuncij, potius in dicto contractu nuncupandus eſſet

eſſet procurator,quàm inſtitor, cùm fuerit conſti-
tutus ad vnum actum, videlicet , capiendi libros à
prædicto Franciſco:& conſtitutus ad vnum actum
dicitur procurator,& non inſtitor : vt not. per In-
noc.in c.fi.extra de fideiuſ.ita dicit Bart. in l. ſi in-
ſtitorem.ff.ſi cer.pet & tamen cùm ſit procurator,
& minor,obligat dominũ non autem ſe.l.cum mã-
dato.ff. de minor.ita Pau.de Caſt.in l. ſi inſtitor.§.
ſi ab alio.ff.de inſtito. & ſic non poterit Andr. ipſe
dici inſtitor : ex quo ad hoc vt inſtitor dici poſsit,
requiritur quòd fuerit præpoſitus vniuerſali nego
tiationi : nam ſi vni tantũ præpoſitus fuit , inſtitor
dici nõ poteſt: vt probatur in l.cuicunque.§.ſi quis
pecuniis.iuncta glo.de inſtito.dicetur ergo procu-
rator, vt ſuprà.& qui quando contrahit pro domi-
no,ipſum dominũ obligat , & non ſe, niſi expreſsè
ſe obligando diceret, obligo me, & hæredes meos:
7 * ex quo per verbum hæredes, excedit à notiſsi-
mis terminis officij : ita not.Bald.in l.ei qui.ij.col.
C.quòd cũ eo. & ſic clarè infertur quòd ſi eſt pro-
curator nõ obligatur:& minimè ſi eſt nũcius:quia
non videtur ipſe cõtrahere , ſed dominus : vt dicit
gl. not.in l.ei qui.C.quòd cum eu. & ibi Bal. in l.li-
cet.ff.de conſt.pec.& præſertim cũ nuncius ſit ille,
qui ad certã mittitur perſonam : vt in caſu præſen-
ti.dicit gl. in d.l.ei qui. & ſic tanquam nuncius do-
minum obligat,& nõ ſe:vt dicit Bal. in l. ſi pupilli.
§.ſi procuratori.ff.de neg.ge. & maximè quia dato
ꝙ Andręas ipſe potuiſſet dici inſtitor,nequaquam
obligatus eſſet:ex quo inſtitor promittendo nõ vi-
detur cõtrahere animo ſe obligandi: vt dicit in ter-
minis Paul.de Caſt.in l.fi.de inſtit.vbi dicit de hoc
eſſe ibi text. valde notab. Nunc autem dato abſq;
veri præiudicio, quòd omnino præfatus Andræas
potuiſſet dici inſtitor , dico quod negari nõ poteſt
quin ſit minor: & quando aliquo caſu inſtitor te-
neretur pro domino,non habebit locum in mino-
re:ex quo magis ætatis,quàm edicti, & ſic iuris diſ-
poſitionis ratio habenda eſt.ſicut in ſimili dicimus
quòd magis ætatis, quàm ſenatuſconſulti ratio ha-
betur.l.verum.§.fin.ff.de minor.glo.iuncto text.in
in l.iij.ff.ad ſenatuſconſul. Macedon.glo. in l. pen.
iuncto tex.ff.eod.tit.& ideo lex ætati minori defe-
rens,quamplura in minorum fauorẽ induxiſſe vo-
8 luit. * Et ideo quælibet iuris diſpoſitio in aliquo
caſu etiam generali diſponens , non extenditur ad
minores,etiam ſi loqueretur per dictionem quibuſ-
cunque,quæ alterat naturam actus:ita inquit gl.ſin
gul.in l.promittendo.ff.de iure dotium:quam glo.
pro peregrina & ſingul.exclamat Iaſ.in l. ſi fideiuſ-
ſor.§.prætor ait.ff. qui ſatiſda. cog. & tamen ibi lo-
quitur in cauſa dotis,quæ pia eſt, & fauorabilis: vt
in l.cum his. §. mulier.ff.de conditione indebit.&
not.Bart.in l.ſi conſtante. nona quæſtione. ff.ſolu.
matrimo. Et pro complemento materiæ , vt nihil
deficiat , probatũ apertiſsimè cõperio, quòd dum
ſtaret Andręas ipſe carceratus,& alloqueretur ad-
inuicem cum præfato Franciſco creditore , credi-
tor ipſe de plano confeſſus eſt ſibi fuiſſe ſatisfa-
ctum de dicta ſcriptura ab eodem magiſtro Tho-
ma eius principali,ſed quòd ab ipſo Andræa inten
debat ſolùm recuperare tarren. ſex in vna manu,
& alios quatuor tarren. in alia manu: quæ confeſ-
ſio ſatis apparet præiudicaſſe eidẽ Franciſco in de-
bito per eundem à prædicto Andræa petito,per gl.
in l.non ſolùm. §. ſi liberationis verba. ff. de liber.
lega.& textus in l.publia.ff. depoſi. * Et intantum 9
præiudicat dicta confeſsio ad liberandum , quod
dicit Bart.in dicto §.ſi ſi liberationis:quòd nedum
ſi debitor in fauorem cuius facta eſt cõfeſsio præ-
dicta , verùm etiam ſi alius tertius eandem recipe-
ret nomine abſentis , obeſſet confitenti. * & idem 10
tenent Canoni. in c. ſi cautio.de fide inſtrumento-
rum.maximè dum facta fuerit ipſa parte præſente,
& acceptante : * quo caſu etiam prætextu erroris 11
reuocari non poſſet per ipſum confitentem, vt di.
Bald.in l.gallus.§.quidam rectè.ff.de libe.& poſth.
Ludo.in l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de verborũ obli-
gatio. Alexander in conſilio xc.incipiente, omnis
fere vis.lib.j. * vnde ſuccedit quod pro tam mini- 12
mo debito non poterat Andræas ipſe iurari ſuſpe-
ctus,aut carcerari: vt dixit Cyn.& Bald.in authen.
ſed iam neceſſe.per gloſſam ibi.C. de donatio.ante
nupt. quos refert & ſequitur Ludo. Roma. in con-
ſilio cccxx.incipiente , hæc iſtorum quinq; capte-
ra:& in l.j.ff.ſi certum petatur. Item nec ex alio po
terat iurari ſuſpectus,aut carcerari:quia non con-
ſtitit ipſum deterioraſſe conditionem ſuam , cùm
in eodem ſtatu in præſentiarum permaneat, prout
erat tempore dicti contractus. * Et deterioratio 13
in debitore per quam inducatur ſuſpitio fugæ, re-
quiritur quod ſuperuenerit poſt contractum de-
bitũ: vt dicit Angel. in l.ſi ab arbitrio.ff. qui ſatiſd.
cogan.& ſubdit ibid. Ludo.quòd debet eſſe magna
calamitas quæ ſuperuenerit , vt poſsit debitor ſu-
ſpectus iurari : vt in l.ſi fideiuſſor.§.fin. ff.qui ſatiſ-
da.cogan.& in glo. quæ dicit de magna egeſtate:&
ſubdit Angel.in dicta l.ſi ab arbitro. quod requiri-
tur vt poſt contractum ſuperuenerit deterioratio,
ſeu calamitas magna, & non parua:& quòd nõ diu
creditor tacuerit paupertatem quæ ſuperuenit : ſe-
cundum Bart.in l.ſi is à quo.§.fin.ff. vt in poſſe. le-
gato.Angel. in l.nemo carcerem.C.de exactor.tri-
buto.libr.x.& ideo iudex non debet de facili pro-
cedere ad capturam perſonæ:niſi creditor probet,
quòd ſuſpicio fugæ emerſerit poſt debitũ contra-
ctum : vt voluit Angelus in l.damni.§.de illo.ff.de
damno infecto.* Cùm imò & plura alia requirun- 14
tur ad hoc , vt debitor ſit ſuſpectus, vt capi poſsit.
Et in primis requiritur , quòd tempore quo debi-
tum fuit contractum , debitor ipſe erat idoneus,
& ſoluendo:aliàs imputandum erit creditori, qui
cum minus idoneo contraxerit.l.cum mandato.in
princip.ff. de mino. quòd non fuit in caſu noſtro:
quia à principio fuit , prout eſt,filiusfam.minor,&
nihil poſsidens. Secundò requiritur , quòd debi-
tor ipſe poſt contractum debitum mutauerit con-
ditionem ſuam : quod hic non probatur. Tertiò,
quòd ipſi debitori ſuperuenerit deterioratio con-
ditionis,& ſic calamitas,& magna. Quartò,quòd
creditor de prædictis faciat apparere per ſumma-
riam informationẽ. Quintò & vltimò, quòd præ-
miſsis prædictis iuret debitorem ſuſpectum:& niſi
omnia præmiſſa copulatiuè interueniant, captura
debitoris non tenet : & debet carceratus talis rela- 1
xari. Ita de præmiſsis omnibus requiſitis decidit
Angel.in dicta l.nemo carcerem.C.de exact.tribu.
lib.x.Imol.in l.ij.in principio, in vltima colum.ff.

15 ſoluto matrimoni. * & quòd requiratur cauſam ſuſpicionis de nouo ſuperueniſſe, eſt tex. in l. qui bona. & ibi Bart. ff. de dam. infect. in §. de illo. Bart. in l. ait prætor. §. ſi debitoré. ff. quæ in frau. cred. & in l. quæſitum. ff. de pignorib. Bald. & Paul. de Caſt. in l. apertiſsimi. C. de iudic. Abb. in c. quemadmodú. extrà de iureiur. & in c. ij. extrà de ſequeſtr. poſſeſ. & fru. vnde cùm defecerit creditor ipſe in ſalutari ſuo, debet Andræas ipſe liberari, & abſolui: & creditor ipſe in expenſ. damnis, & intereſſe proculdubio condemnari. Et ita de iure conſulendum arbitror ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatores naturæ ſeu eorum quæ à natura proueniunt, eſſe non debemus.*

2 *Vitium paternum non nocebit filio, ſi filius virtuoſus fuerit.*

3 *Baſtardum quem eſſe non eſt vitium naturæ.*

4 *Baſtardum quem eſſe ſi alicui dicatur, tu es baſtardus, eſt infamia, & iniuria.*

5 *Baſtardus eſt infamis infamia facti.*

6 *Hæreditas quòd non deueniat ad infamatam prolem cuiuſcunque intereſt, vt dignitas, & fama conſeruetur illæſa.*

7 *Et ſi non proſunt ſingula, multa iuuant.*

8 *Iuramentum ſuppletorium defertur etiam concurrentibus pluribus coniecturis.*

9 *Aequitas & non rigor eſt ſeruandus in negotiis mercantilibus.*

CONSILIVM XVIII.

IN Christi nomine Amen. Vertente lite inter honorabilé Hieronymum de Fulgore, de ciuitate Aerſæ ex vna: & honeſtam mulierem Hippolytam relictam quondam Bernardini Strolati ex altera, in curia Regij Capitanei eiuſdem ciuitatis ſuper debito ducat. quadraginta per prædictum Hieronymum petito: ad quod probandum vltra nõnullas probationes produxerat vnú teſtem, nomine Ioannem de valla, qui in rei veritate erat, prout eſt, baſtardus: & in eius defectum petebatur per prædictum Hieronymum ſibi deferri iuramétum ſuppletorium. ecoutra reſpondebatur non poſſe deferri: cùm ex iuris diſpoſitione ad hoc vt in defectum ſemiplenæ probationis deferri poſsit iuramétum ſuppletorium, requiratur quòd de illa ſemiplena probatione appareat per teſtem omni exceptione maioré: & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obiici poſsit, per gl. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. ſtipulat. vulga. ſicque re in dubium deducta requiſitus à Magnifico Capitaneo ciuitatis Auerſæ, vt ſibi reſcriberé quid in præſenti caſu de iuris cenſura ſentirem, ex infraſcriptis apparebit. Et prima facie videtur de iure dicendum huiuſmodi maculam teſti prædicto, & ſucceſsiuè prædicto Hieronymo

1 actori non officere: * ex quo quem eſſe baſtardum, licet videatur eſſe vitium naturæ, tamen nos non debemus eſſe accuſatores naturæ: ſeu eorum quæ à natura proueniunt. tex. eſt in l. maximum vitium. C. de libe. præte. ibi, qui enim tales differentias inducunt. Alibi text. in l. fluminum. §. quamquam. ff. de dam. infect. dicit parcendum eſſe vitio naturali: & ideo Cyn. Alber. & Angel. in d. l. maximum vitium. ſuprà allegata, dicunt, quòd in his quæ beneficio naturæ obueniunt, neminem laudari, aut vituperari decet: * præſertim cùm vitium patris, ſi 2

filius virtuoſus fuerit, non nocebit in aliquo ipſi filio: cùm multi pontifices, & viri clariſsimi fuerint ſpurij & baſtardi. c. & ſuis. & c. vndecunque. & c. nunquam. lvj. diſtin. vbi dicitur, quòd vndecunque filius naſcatur, non obeſt ſi vitium patris non ſequitur. * Sed præmiſsis non obſtantibus di- 3

co principaliter, quòd quem eſſe baſtardum, ſeu ſpurium, non videtur eſſe vitium naturæ, nec eſt defectus naturæ: vt dicit Andr. de Iſern. in c. j. §. iniuria. ij. col. in addit. de pa. iura. firman. verum dixit Bart. in l. turpia. ff. de leg. j. in fi. * quòd videtur 4

infamia & iniuria ſi alicui dicatur, tu es baſtardus, ſeu ſpurius. Quia quanto magis hoc erit, ſi cum veritate dicitur: attamen * quòd baſtardus ſit infamis 5

infamia facti, tenet Azo in ſumma. ff. ex quib. cauſ. infami. irroga. in prin. & facit l. fratris. C. de inoffi. teſta. Adde quòd per depoſitionem vnius teſtis ſpurij non poteſt deferri iuramentum ſuppletorium producenti in defectum ſemiplenæ probationis. ita voluerunt Rom. & poſt ipſum Ioan. baptiſta de ſancto Seuer. in repe. l. admonendi. col. 60. ff. de iureiur. & hoc cùm ſpurius ſit infamis, & vilis. & idé tenet Fran. Curt. ſenior in ſua repetitione eiuſdem l. admonendi. in ij. col. & ſequitur Marſil. in ſuo ſingul. cclxiij. notiſsimum eſt in iure. poſt princip. plus ſubdunt prædicti Ioan. bapt. & Curt ſenior. in dicta l. admonendi. quòd eadem ratione non deferretur tale iuramentum ſpurio principali in defectum ſemiplenæ probationis factæ per alium teſtem. quod not. & tenet Alex. in conſil. lx. & lxxx. & c. iiij. in ij. vol. idem conſuluit Bal. in conſ. cxl. ij. vol. & in l. j. C. de iure aureo. annulo. & in l. generaliter. §. cùm autem. C. de inſtitu. & ſubſtit. & cuiuſcunq; intereſt hæreditatem ſuam non deuenire ad infamatam prolem: * vt dignitas & fama eius con- 6

ſeruetur illæſa: vt plenè proſequitur Angel. in ſua diſputatione incipié. nobilis quidam genere. idem ſequitur Barba. in rubrica, extrà de fide inſtru. col. lvj. & Bal. in conſil. cxl. in ij. volu. Martin. de laude, in tract. ſup legitimatio. ij. col. Alex. in conſil. ij. viſis codicillis. nu. 5. conſil. xxv. circa primum. nu. 4. & conſil. lxvij. conſideratis his quæ in primo themate. nu. 5. in j. vol. & in cõſ. clxxij in vij. vol. & ibi dicit, quòd ita not. Azo in ſumma. C. ex quib. cauſ. infami. irro. circa princi. & ſequitur tandem Iaſ. de may. in l. fratres. vlt. colum. C. de inofficio. teſtam. Verùm quia vltra depoſitionem prædicti teſtis baſtardi, concurrunt multæ aliæ coniecturæ & indicia pro ipſo Hieronymo actore, prout eſt, quia mercator, & bonæ famæ: item concurrit partita prædicta ſcripta in eius libro ſunt iam duo anni elapſi, & in medio multarum partitarum: & ſic non in loco ſuſpecto: & ante ipſam & poſt ipſam ſunt infinitæ partitæ deſcriptæ: Item accedit confeſsio ipſius Hippolytæ, licet abſente Hieronymo ipſo de debito prædicto: ex quibus omnibus ſimul iunctis ſuccedit regula, * &, ſi non proſunt ſingula, 7

multa

multa iuuant.l.ſpadonem.§.qui.iura.ff. de excuſat.
tut.l.ſancimus.in fin.C.de teſtamen.& in c.primo.
8 de teſtib. * vnde concurrentibus coniecturis prædictis & indiciis ſum voti deferendum eſſe iuramentum ſuppletorium prędicto Hieronymo: cùm ita concludat Bald.in l.j.C.de ſumm.trinit. & fide cathol.glo.in c.literis. de teſtib.gloſſ.in l.iij.§.j. de mino.& in l.non veriſimile.ff. quod met.cau. quas ad hoc allegat Ludo. Roma. in l. admonendi.ff.de iureiur.& ibi dicit, quòd licet in cauſa criminali hoc locum non habeat, tamen in ciuili poteſt dari iuramentum ſuppletorium concurrentibus pluribus indiciis: Nec omitto quod dixit Bart.in l.ſi fideiuſſor.ff.manda quem ſequitur Bertha.in reper.
9 ſuo in verbo, mercatores. * qui dixit, quòd in negotiis mercantilibus non eſt ſeruandus rigor, ſed æquitas. Et quòd ex pluribus coniecturis aut indiciis poſsit deferri iuramentum ſuppletorium, conſuluit Alex.de Imo.in ſuo conſil.liij. incip. in cauſa vertente.iiij.col.in j.vol. Thomas Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Vendere ſi quis promiſerit alicui rem ſi eundem requirat, vt emat, ſequuta negligẽtia & mora poſt dictam interpellationem per duos menſes liberatur à promiſſione vendendi, & poteſt vendere cuicunque voluerit.*

2 *Mora vbi purgari poteſt, intelligitur, ſi fiat infra modicum tempus: quia poſt longum interuallum mora purgari non poteſt. ibidem.*

3 *Dies vbi eſt expreſſa in obligatione, etiam ſi tacitè inſit ex diſpoſitione legali, tunc non poteſt purgari mora, niſi infra modicum tempus.*

4 *Emptor ſi fuit in mora in implemento ex parte ſua contractum, poteſt moram purgare infra modicum tempus.*

5 *Vendere ſi quis tenebatur ad tempus, ſi elapſo termino requirit eum qui debebat emere, quòd ſoluat preciũ, ex quo paratus eſt vendere, non adiecto aliquo termino infra quem ſoluere debeat, intelligitur, dum tamen infra modicum tempus moram purgando ſoluerit.*

6 *Mora purgatio non admittitur, ſi in præmiſſo caſu fieret proteſtatio cum comminatione, quòd de cætero eſſet in facultate ipſius proteſtantis ſi volebat vendere, ita vel ne.*

7 *Mora purgatio fundatur ſuper æquitate.*

8 *Mora purgari non poteſt, vbi ita conuentum eſt inter partes.*

9 *Mora purgatio non admittitur poſt litis conteſtationem.*

10 *Mora purgari non poteſt re non exiſtente integra.*

11 *Mora purgatio nõ admittitur in præiudicium tertij, & ſic vbi agitur de præiudicio tertij.*

CONSILIVM XIX.

IEſu Chriſti ſaluatoris ſuffragio iterato. Amen. In cauſa Ioannis Frãciſci, & Vincentij victicani ſuper diuiſione domus paternæ, quam pro cõmuni, & indiuiſo poſsident cum eorum fratribus conuentis in hoc iudicio diuiſorio: quia clarum eſt dictã prętenſam conuentionem per quam aſſeritur dictos actores promiſiſſe ratam eis tangẽtem in dicta domo dictis eorum fratribus vendere: præſuppoſito quòd hoc ſit probatum, prout in veritate non eſt, ſublatũ eſſe per proteſtationẽ factam à dictis actoribus, per quam requiſiuerunt dictos eorum fratres quòd prædictam domum, ſeu eorum partem emere debuiſſent: quia ipſi parati erant vendere iuxta conuentionem initam: ex quo facta proteſtatione prædicta dicti fratres fuerũt negligentes in emendo, & ſoluendo pretiũ debitum ex cauſa prædicta
per plures annos. * Et ſic ſuccedit, quòd ſi obliga- 1
tus vẽdere alicui, ſi ipſum requirat vt emat, ſequuta neglig ẽtia, & mora poſt dictã interpellationem per duos menſes, liberatur à prędicta promiſsione: & impunè vendere poteſt cuicunque voluerit. caſus in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff. de ver.oblig.vbi hoc not.cõmuniter doc.Ang.& Saly. in fi.C.de iu. emphyt.vbi ſubdit Angel.hoc eſſe vtile pro eo qui promiſit non vendere niſi tali: nam ſecundũ eum, ſi ille non vult emere, conſiliũ eſt quòd ſibi fiat denunciatio, ſeu proteſtatio: & expectetur proteſtatus per duos menſes: quibus elapſis poterit ſecurè promittere nõ obſtante promiſsione, & vendere cuicunq; voluerit: & dicit ꝙ ita ſemel fecit practicari: ſequitur Lud.in ſuis ſing.in ſing. dcclxv. incipiente, facio tibi pactũ ꝙ ſi voluero vendere &c.in ſuo cõſ.xxvij.viſo themate.col.ij.& in cõſ.clxxxij. in caſu propoſito.in fi.ſed quia poſſet dubitari, an in caſu præmiſſo mora pnſsit purgari offerẽdo pretium, & offerendo velle emere: prout in terminis voluit Paul.de Caſt.in d.§.cohæredes.in fi.ver.quẽ refert & ſequitur Alex.ibi: & voluit Io.And.in addit.Spec.in tit.de emphyt.§.nunc aliqua.verſi.centeſimoquinquageſimoprimo. Iaſ. de may.in l.fi. C. de iu.emphy. col.clxxix. ideo diſcutiendũ eſt an in terminis noſtris dicti fratres poſsint dictã eorum morã purgare? & breuiter dicendũ eſt ꝙ non, infra
ſcriptis rationibus: & * primò, vbicunq; mora pur- 2
gari poteſt id intelligitur, ſi fiat infra modicũ tempus: quia poſt longũ temporis interuallũ mora purgari nõ poteſt: vt voluit Bal.in l.& ſi poſt tres.in repet.col.viij.ff.ſi quis cautio.& ibi etiam Iac. but.& Ang.in vlt.col.Bar.in l.ſi inſulam.ff. de verb.obli. Pet.& Cyn.in l.ſi maior annis.C.de tranſa.& in l.ſi pacto quo pœnã.C.de pac.facit tex.in d.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cautio.& regula quæ vult, quòd paria ſunt aliquid fieri in termino, vel incontinẽti poſt. gl.eſt no.in l.Pomponius.§.rati.ff. de procu. quam reputat ſing.Imo.in l.ex conſenſu.§. eũ qui. vj.col. ff de appel.& eſt ſimilis in l.ij.in prin.in ver.narrationem.C. de iur. calum. & prædicta opi.ſine dubio procedit in actore: licet in reo videantur eſſe opiniones: vt voluit Guil.de cu.in dicta l. & ſi poſt tres.Saly.in d.l.ſi pacto.Ang.imol. Roma. & Alex. in d.l.ſi inſulam.Bart. Rapha.in l.ita ſi quis.§.Seia. de verb.oblig.quod maximè procedit, vbi dies eſt expreſſa in obligatione, etiam ſi tacitè inſit ex diſ-
poſitione legali: * quia tunc indubitanter non po- 3
teſt purgari, niſi infra modicum tempus, per text. in l.ſi ſi in lege.§.colonus.ff.loc.& in c.propter ſterilitatem. in fin. & in in ca. potuit. de loca. voluit Bal.& Angel.Rapha.& Paul.de Caſt.in d.l.ſi inſulam.vbi etiam Alex.in iiij.colum. qui dicit, quòd

iſta opinio ſeruaretur in practica propter auctoritatem prædictorum doctorum: & plus ſubdit in pen. colum quòd illud procedit, maximè in actore; qui habet aliquid offerre: quia debet moram purgare infra modicum tempus, per textum in dicto §. Seia. vbi videtur eſſe caſus queſtionis noſtræ: ſed in propoſito ſumus in actore habēte offerre ex parte ſuæ pretiū pro dicta emptione facienda: iuxta textum in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. Item ſumus in obligatione, in qua ineſt dies: quia facta dicta proteſtatione ex iuris diſpoſitione ineſt tempus duorum menſium, per quos debet expectari is cui facta fuit proteſtatio: iuxta textum in dicta l. fina. C. de iure emphyt. per quem ita dicunt doctores in dicto §. cohæredes. & alij præallegati. item non ſumus infra modicum tempus: quia iam elapſi ſunt quinque anni, vt ex calendario proteſtationis apparet: prout arbitrio iudicare debentis diſcerni poteſt: ad quem ſpectat interpretari quid dicatur longum, & breue tempus. l. j. in prin. de verborum. obligationi. l. ij. §. eum igitur. de vi & vi arma. per quæ iura ita in terminis voluit Frāc. de Are. in dicto §. Seia. in princ. ergo non eſt locus purgationi moræ: ad quod accedat quod voluit Baldus in l. ij. in vij. quæſtione. C. quando licet ab
4 empt. diſce. qui dicit, * quòd ſi emptor fuit in mora in implendo contractū ex parte ſua, poteſt moram purgare infra modicū tempus: & ſic non poſt longum tempus: facit etiam quod voluit Ludo. in conſil. xxvij. qui dixit, quòd ſi is qui tenebatur vendere ad tempus, elapſo termino requirat eum qui debebat emere, quòd ſoluat pretium, quia pactus eſt vendere nō adiecto aliquo termino infra quem
5 ſoluere debeat, intelligitur, * dum tamen infra modicum tempus mora purgando ſoluerit. allegat gl. quam ad hoc ponderat ibi Bart. in l. Æmylius Largianus. ff. de mino. Et hoc maximè procedit in caſu propoſito, ex quo in dicta proteſtatione fuit expreſsè appoſita dies, infra quam debuiſſent dicti fratres ſoluere pretium: & emere ſi voluiſſent: & ſic in iſta obligatione inerat dies tacita ex diſpoſitione legali: & etiam dies expreſſa in dicta proteſtatione: & per conſequēs tantò difficilius mora purgari poteſt, per id quod voluit Bar. in d. l. Æmylius Largianus. vbi dicit cautius eſſe, quòd in proteſtatione tempus apponatur: maximè quia terminus appoſitus in huiuſmodi requiſitionibus, & actibus extraiudicialibus in dubio iudicatur peremptorius. voluit Angel. in l. ſi tempora. C. de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca. libro x. præcipuè quia terminus prædictus præfixus in dicta proteſtatione, cum comminatione quòd de cætero eſſet in facultate ipſorum fratrum proteſtantium ſi volebant ven-
6 dere ita vel ne: * quo caſu non admittitur moræ purgatio: vt ſingulariter voluit Pau. de Caſt. & clarius Franc. de Aret. in d. §. Seia. licet ſecus ſit in termino ſtatuto à iudice: quia etiam ſi ſtatuatur cum dicta comminatione, tamen admittitur moræ purgatio: vt voluit Bald. in l. ſi quis hæres inſtituatur. §. j. ff. de hered. inſtituen. alleg. Innocen. in c. cùm in tua. extrà qui matri. accuſa. poſſ. quia cùm præceptum iudicis debeat magis fundari ſuper æquitate. l. quòd ſi Epheſi. ff. de eo quod certo loco: magis de
7 facili debet admitti moræ purgatio: * cùm purgatio moræ ſit fundata ſuper æquitate. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. de verborum obligatio. ad quod not. per Bart. in l. mancipiorum. ff. de optio. legat. per Bald. in l. diffamari. C. de ingen. manu. in l. ſi ca. C. qui accuſar. non poſſ. in authent. ad hæc. C. de vſuris. per Modern. in l. finali. cum concord. ff. de fer. Accedit etiam ad prædicta quod voluit Angelus in conſilio cxcix. incipiente, Titius rem quam emit &c. qui dixit, quòd ſi promitto tali reuendere rem infra certum tempus, elapſo termino non teneor amplius vendere, ſi non fuit oblatum pretium tempore congruo: allegat textum in l. ſecunda. C. de pactis inter emptorem & venditorem: ad quod etiam facit quod voluit Baldus in repetitione dictæ l. Æmylius Largianus. in viij. colum. qui dixit, quòd emptor non poteſt purgare moram, vbi in contractu emptionis & venditionis eſt appoſitum pactum legis commiſſoriæ: ex quo lapſus termini
contractum abſorbuit: * Item mora purgari non 8
poteſt, vbi ita conuentum eſt inter partes: vt voluit Baldus per illum textum in l. ſancimus. C. de fideiuſſoribus. ſed in dicta proteſtatione fuit comminatio quòd poſt lapſum termini in ea præfixi nō potuiſſet mora purgari: vt ex verbis ſuis rectè intelligenti colligitur: cùm proteſtationi videntur dicti fratres tacitè conſentiſſe ei non reſpondendo: per id quod volunt Angelus & Paulus de Caſtro in l. ſi fideiuſſor. in principio. ff. qui ſatiſdare cogantur. Bartolus in l. non ſolùm. §. morte. ſexta colum. ff. de noui operis nunciatione. & in l. finali. §. finali. ff. nautæ, caupones, ſtabularij. Canon. in c. cùm M. ferrarienſis. extrà de conſtitutionibus. &
præcipuè Imola. ibi. * Confirmatur prædicta opi- 9
nio, nam vbicunque poteſt mora purgari, procedit, ſi lis non eſt conteſtata: quia poſt litis conteſtationem non admittitur purgatio moræ: vt eſt textus in dicta l. ſi inſulam. vbi hoc ibi firmant omnes doctores. & in dicto §. Seia. ſed in propoſito dicti conuenti paſsi fuerunt nedum litem conteſtari, ſed etiam fabricari totum proceſſum: ergo ſerò veniūt ad dictam moræ purgationem: & ideò
repelli debent. * Inſuper & tertiò re non exiſten- 10
te integra non poteſt mora purgari: vt in terminis quæſtionis noſtræ voluit Paulus de Caſtro, & Alexander in dicto §. cohæredes. & alij doctores præallegati: ſed in propoſito res non eſt integra, pro eo quia poſt dictam proteſtationem, & moram commiſſam fuit deuentum ad nouam conuentionem, per quam promiſerunt dicti fratres alter alteri partem quam habent in dicta domo non vendere abſque alterius conſenſu: prout conſtat publico documento in cauta & ſolenni forma, er-
go &c. * Vltimò non omitto quòd vbi agitur de 11
præiudicio tertij, nunquam admittitur purgatio moræ in præiudicium tertij: vt voluit Abbas in conſilio cccxxx. incipiente, in cauſa in quam vertitur &c. in ſecundo volumine: colum. ſecunda: allegat notab. in capitulo quamuis. ſed hîc agitur de præiudicio tertij ratione dictæ obligationis initæ ex poſt facto, vt ſuprà dictum eſt, ergo &c. Et ſic ex his clariſsimè apparet prædictos conuentos admitti non poſſe ad dictæ moræ purgationem: quo ſubſiſtente remanet ſublata dicta prætenſa conuentio per iura ſuperius allegata: & per conſequens

deueniendum eſt ad dictam diuiſionem iudicio expertorum. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emens rem à tranſeunte nomine veri domini non amittit pretium, ſi reperitur ſubtracta, & quando hoc, & quomodo locum habeat, & quomodo intelligitur. nu. 2.*

3 *Emens rem à tranſeunte, ſeu incognito tunc demum recuperat pretium à vero domino, ſi emit rem nomine veri domini, & minus quàm res ipſa valebat: aliàs non cõpetit ſibi vtilis actio negotiorum geſtorum ad repetendum pretium. & idem firmat Anton. de Alexand. in l. ſi pretium. C. de procuratoribus.*

CONSILIVM XX.

IN Chriſti nomine. Amen. Dum Do-
minicus de vito ponte latrone emiſ-
ſet quoddam iumentum à tranſeun-
te ducatis ſex, nomine veri domini,
quod iumentum non maioris pretij,
aut valoris erat: reperitur iumentum fuiſſe, & eſſe
honorabilis Angeli de lo burdo de ciuitate Auer-
ſæ: & eidẽ furto ſubtractũ fuiſſe: moto iudicio per
prædictum Angel. in curia regij Capitanei ciuita-
tis Auerſæ aduerſus prædictum Dominic. Requiſi-
tus à prædicto Magnifico Capitaneo in defectũ ſui
aſſeſſoris, vt ſibi conſulerẽ quid faciendũ ſuper the
mate propoſito debuiſſet: reſpondi quòd de hoc eſt
cautela Barthol. Cepo. nu. x. incip. ſi quis emit rem.
in qua tenuit quòd emẽs nomine veri domini, pre
1 tium non amittat. * Ego tamen dixi hoc non eſſe
ita indiſtinctè verũ: ſed ita demũ ſi iumentũ ipſum
fuiſſet emptum per ipſum Dominicũ minori pre-
tio quàm valuiſſet: ex quo eo caſu ſibi competeret
vtilis actio negotiorũ geſtorũ ad repetendum pre-
2 tium prædictũ: * cùm vtiliter geſſerit negotiũ prę-
dicti Ang. emẽdo à trãſeunte: & minori pretio veri
valoris: per tex. in l. ij. in fi. cum concord. ff. de neg.
geſt. & facit tex. in l. neſennius. eo. tit. & in l. pro ſo-
cio arbiter. ff. pro ſocio. ita in propriis terminis, &
in particulari decidit Pet. de Anch. in regula, non
remittitur peccatũ. de reg. iu. in vj. licet ante ipſum
non ita particulariter & diſtinctè tenuerit in ſpe-
cie Hoſtien. in tit. de pœnit. & remiſ. §. fi. Et ſucceſ-
ſiuè maſtrutia in verbo reſtitutio: & ita quotidie
practicatur, præſertim in magna curia vicariæ: &
rectè intuenti eſt tex. ad literam in l. ſi pretium. C.
de procur. & ibi pulchrè excellens doctor do. An-
3 tonius de Alexã. vbi formaliter dicit: * & ſic not.
quòd licet emptor rei furtiuæ teneatur illam reſti-
tuere domino nõ recuperato pretio, vt in l. inciui-
lem. C. de fur. illud verũ, niſi pretiũ fuerit conuer-
ſum in domini vtilitatẽ. q. perpetuo no. vnde cùm
empto iumẽto prędicto quãti valebat, & nõ mino-
ri pretio ſui valoris, nõ fuerit actũ vtiliter negotiũ
ipſius Ang. domini iumẽti prædicti nõ poteſt cõpe
tere eidẽ Dominico vtilis actio negotiorũ geſto-
rum: ideóq; cõſulo partes Magnifici regij Capita-
nei Auerſani eſſe in cõdemnando prædictũ Domi-
nicum. ad tradendũ prædictum iumentum eidem
Angelo pretio aliter ſibi non reſtituto: & huius vo-
ti ac conſilij ſum ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1. *Conſummatio copula cum puella non viripotenti non tranſit in matrimonium tanquam immaturum.*

Donatio facta per virũ vxori minoris ætatis duodecim annorum, tenet & valet.

2 *Maritus cognoſcens carnaliter vxorem minorem duodecim annorum, tenetur de ſtupro de iure ciuili: quod ſecus eſt de iure canonico.*

3 *Mulier minor xij. annis tanquam non viripotens non habet velle, nec nolle. nu. 4.*

5 *Matrimoniũ plenè cognoſci poteſt in x. anno: quia tunc dicitur matrimonium valere, cùm mulier ſit viripotens, id eſt, cùm pati poteſt ſe à viro cõgnoſci.*

6 *Pupilla deſponſata & tradita ſponſo debet induci apud ſponſum, nec ab eo amoueri, niſi eſſet minor ſeptennio, maximè vbi eſſet nupta æquali ſuæ conditionis & cum interuentu legitimæ perſonæ pro ea. nu. 7.*

8 *Pupilla nuptui tradita ſi reperitur alibi quàm penes virum, poſſet per virum vendicari: & donec de aptitudine diſcuteretur, eſſet viro reſtituẽda.*

9 *Sponſalia præſumuntur ratificata per pupillã per eius acceſſũ ad habitãdum cũ viro ad eius domũ.*

11 *Præſentia cõſanguineorum puellæ facit ceſſare præſumptionem deceptionis & læſionis.*

12 *Pupilla ſi virtute ſtatuti non poteſt ſine auctoritate tutoris ſui contrahere, & tamen matrimonium contraxit, tutor eius non poteſt illud dirimere: etiam ſi ſtatutum diceret, quòd nullum contractum facere poſſit pupilla abſque conſenſu tutoris.*

CONSILIVM XXI.

COnditoris machinæ Mundialis auxilio repetito. In facti contingentia proponitur quòd honeſta virgo Frãciſca Capocetaro pupilla decem annorum reperitur nuptui tradita honorabili Ioanni Franciſco follerio de Neapo. cum interuentu Vincentij Capocefari eius patrui, ac proximioris in agnatione: nec non & aliorum conſanguineorum, & affinium puellæ prædictæ. Pendente iudicio tutelæ inter auiam maternam ipſius pupillæ & ipſum Vincentium eius patruum, quis ipſorum præferri debeat in tutela prædicta: Et tandem infra paucos dies per prædictum eius virum ad eius domũ cohabitandũ traducta extitit: ex quibus præmiſsis plura inſurgere videntur dubia. Et primò an matrimoniũ prædictum, ſeu ſponſalia tenuerint, præſuppoſito defectu cõſenſus propter pupillarem ætatem: cùm ſit ætatis x. ann. vt prætenditur per ipſam auiã: & ſic habens ampliſsimũ patrimonium tanquã læſa & decepta ad huiuſmodi matrimonium ſit inducta. Secundò ſtante dubietate eius conſenſus in matrimnnio prædicto, vt de eius libera Intentione liqueat, an debeat prædicta eius auia audiri in eo quòd petit pupillam eſſe in aliquo monaſterio, ſeu penes tertiũ deponendã. Tertiò, an poſsit matrimoniũ prędictum retractari per prædictam auiam, vt tutricem, ſeu ad quam fortè tutela deferenda venit. Et circa primũ inquantum

prætédatur Franciſcam ipſam non excedere ætatē
annorum decem: & ſic de defectu eius conſenſus
dubitari cõtingat: & ſic reſpectu ætatis dici poſſet
1 dictum matrimonium immaturum, * & per con-
ſequens couſummatio copulæ ſubſequutá, ex quo
matrimoniũ immaturum non dicitur, nec dici po
teſt matrimonium. l. cùm hic ſtatus. §. ſi quis ſpon-
ſam. ff. de dona. inter virum & vxorē. cum vulgari-
bus. intantũ quòd ſi donatio fieret per virum mu-
lieri huius ætatis minoris xij. annorum, valet, & te-
net ob inualiditatē matrimonij. l. quod vir ei. ff. de
2 donat. inter virum & vxorem. * & intantum quòd
vir cognoſcens huiuſmodi vxorē minorem carna-
liter, teneretur de ſtupro: vt not. in §. j. institut. de
3 nupt. in principio. Et adeo * ætas duodecim anno-
rum eſt de ſubſtantia ad matrimonium, quòd mu-
lier prædicta ætate minor, tanquã nou viripotens,
non habet velle, nec nolle contrahendi matrimo-
nium. l. pater Seuerinam: primo reſponſo. eum vul-
garibus. ff. de condit. & demonſtr. Nam præmiſsis
reſpondeo procedere de iure ciuili: ſecus enim di-
cendum eſt de iure canonico, quòd in matrimo-
niis præualet: vt dicit gl. ſingularis in l. j. C. de ſe-
cundis nuptiis. & ibi Cyn. & in authentica de ec-
cleſiaſti. titu. §. j. Bald. in l. j. C. de inſtiturio. & ſub-
ſtitutio. Bart. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccle.
Baldus in l. ij. ff. quemadmodum teſtamenta ape-
riantur. Ioannes de Imola in l. quoties. ff. ſoluto
matrimonio. Vnde malitiæ puellæ minoris duo-
4 decim annis cognitæ ſupplet ætas: * & ideo pro-
pter carnalem copulam perficitur matrimonium:
ergo non committitur ſtuprum, per textum in ca-
pitulo puberes. & ibi Hoſtienſis extrà de deſpon-
ſa. impuber. per textum in capitulo, continebatur:
& ibi ibi Innocentius: & in capitulo, de illis. & in
capitulo finali. eodem titulo. ita ad literam in pro-
priis terminis obiectis reſpondendo ſatis notàter
inquit Neapolitanus Sebaſtianus in conſuetudine
Neapolitan. quartam. xvj. columna, ſub titulo de
iure quartæ. & ante ipſum Andræas de Iſernia, in
conſtitutione regni, in aliquibus: & pro ipſo ego
allego textum in capitulo finali, extrà de eo qui
5 cognouit conſanguineam vxoris ſuæ. * vbi de-
ciditur, quòd in decimo anno pleuè matrimo-
nium cognoſci carnaliter poteſt: & ideo Iuriſcon-
ſultus in l. penultima. ff. quando dies legati cedat.
& ibi plenè gloſſa dicit, quòd tunc dicitur matri-
monium valere, cùm mulier eſt viripotens: id eſt,
cùm pati poteſt ſe à viro cognoſci, ob quod atten-
tari poteſt quod etiam de iure ciuili mulier, decem
annorum ſi poteſt pati ſe cognoſci à viro, dice-
tur viripotens. Circa ſecundum, an ſtante dubie-
tate conſenſus debeat penes tertium, ſeu in mona-
ſterio deponi, vt exploretur de libera eius volun-
6 tate. * Et certè dicendum eſt quòd non: cùm pu-
pilla deſponſata & tradita ſpouſo, debet educari
apud ſponſum, nec ab eo amoueri: vt dicit Ange-
lus poſt Baldum in l. prima. ff. vbi pupillus educari
debeat. & Bartol. in ſuis quæſtionibus, in quæſtio-
ne decimaſexta. incipiente, quæritur vtrum iu-
dex debeat iuſtè decernere. & hoc niſi ſit minor
ſeptennio: quo caſu ſponſalia etiam non valerent:
vt etiam pulchrè Baldus in l. prima. C. de nuptiis.
quæ maximè procedunt, cùm appareat nupta con-

digno, & pari ſuæ conditionis: ac cum interuen-
tu legitimæ perſonæ pro eius parte: & maxime præ-
dicti Vincentije ius patrui carnalis, & de propria
agnitione: necnon & aliorum conſanguineorum.
vt in propriis terminis tenuit Angelus poſt Bal-
dum in dicta l. prima. ff. vbi pupill. educari debet.
quem ibidem refert & ſequitur Alexander de Imo-
la: & conſuluit idem Alexander in conſilio cente-
ſimoſexageſimoprimo: vltima col. in quinto volu.
& Bartolus in l. prima. C. de nuptiis. idem ſequitur
Bertachinus in repertorio ſuo, in verbo, pupilla
deſponſata. verſicu. quadrageſimooctauò: licet de
præallegatis omnibus meutionem non faciat. &
idem in ſpecie reperio nouiſsimè conſuluiſſe Cur-
tium iuniorem in conſilio nonageſimoquarto. &
Baldum conſilio quadringenteſimooctuageſimo-
ſeptimo: quinto volu. ſer Franciſcus &c. * Quin- 7
imò & plus, ſi talis vxor pupilla reperiretur in præ-
ſentiatum alibi quàm penes virum, poſſet per ip-
ſum vendicari, & ſibi reſtitui deberet: textus eſt
in capitulo ex parte, eum ſimilibus, extrà de reſti-
tutione ſpoliatorum. Nec militaret ſi obiiceretur,
ratione ætatis non eſſe aptam ad copulam: & quòd
ideo non deberet fieri reſtitutio: ex quo donec de
aptitudine diſcuteretur, eſſet * interim viro reſti- 8
tuenda, ſaltem quo ad alia obſequia præſtanda
per vxorem viro: ita ſatis pulchrè voluit Ioannes
de lignano, quem refert & ſequitur Abbas in præ-
dicto capitulo, ex parte. iij. columna. Et præmiſſa
maximè procedere debent per acceſſum ipſius pu-
pillæ de domo propria ad cohabitandum cum vi-
ro, & ad domum ipſius viri: per quod ceſſare ap-
paret falſum fundamentum, videlicet, quòd ma-
trimonium fuerit contractam contra eius volun-
tatem: * quia per dictum acceſſum ad cohabitan- 9
dum cum eius viro, apparent ratificata ſponſalia:
textus eſt in capitulo vnico. & ibi Geminianus in
medio, & in fine. de deſponſation. impuberum. in
ſexto. & tanto magis militant præallegata, cùm
liqueat iam de matrimonio conſummato; ob quod
datur manifeſtè intelligi matrimonium iſtud ef-
fectum iam indiuiduum in omnem euentum, nec
quouis quæſito colore ſubtiliter inueſtigato, vt
ſuprà, ſeparari poſſe, per textum in capitulo, ex
publico. extra de conuerſatio. coniugato. ita dixit
Baldus in l. Deo nobis. tertia columna. C. de epi-
ſcopis & clericis. Ioannes porc. in rubrica. ff. ſolu-
to matrimonio. quarta columna. vbi plus ſubdunt,
quòd vbi conſummatum reperitur matrimonium
etiam cum diſpenſatione ſummi pontificis mini-
mè ſeparari poſſet: maximè cùm fuerit per eius pa-
truũ carnalē tradita ſponſ. & diſtat à veriſimili ma
trimonium prædictum fuiſſe contractum contra
voluntatem pupillæ prædictæ, cùm appareat pu-
blicè, & palàm cum interuentu penè omnium con
ſanguineorum pupillæ fuiſſe contracta ſponſalia,
aſsiſtēte ſacerdote parrochiali: & cum annuli ſub-
arrhatione: * & cum verbis ipſius pupillæ expri- 10
mentis liberum, & expreſſum conſenſum: ob quod
dubitari non poteſt de eius validitate: prout di-
cit Innocentius, de quo meminit Archidia. prout
refert & ſequitur Geminianus in dicto capitulo
vnic. § porro. de deſponſatione impuberum. libro
vj. Et ſic nequaquam prætendi poteſt læſio, ſeu de-
ceptio

ceptio ipſius puellæ: & quòd decepta fuerit, vt amia aſſerit ad contrahendum: ex quo data præſentia proximiorum, & conſanguineorum contraxit.
11 *Et præſentia prædicta facit præſumptionem deceptionis & læſionis ceſſare: ita Bartol. & ſatis pulchrè Salycet. in l. tranſactionem. C. de tranſaction. quem ſequitur & refert Iaſon in l. pactum dotali. quarta colum. C. de collation. vbi dicit de hoc eſſe proprium textum in dicta l. tráſactionem. & quod ibi eum ad hoc notant doctores, idem Iaſon in l. Polla. ſecunda colum. C. de his quibus vt indignis. Et per hoc apparet reſponſum ad ſecundũ dubium propoſitum. Circa tertium, an poſsit auia vt nutrix legitima matrimonium prædictum retractari facere, & ſic infringere: & dicendum eſt quòd non, per textum in l. ſi puellæ. & ibi expreſsè Bartol. ff. de
12 ſponſali.* Et hoc non procederet, etiam ſtante ſtatuto, quòd pupilla non poſsit ſine auctoritate tutoris contrahere: argumẽto eius quod voluit Bal. in l. in copulandis. C. de nuptiis. vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto quod adulta non poſsit facere nullum contractum abſque aſſenſu curatoris, poterit tamen abſque ipſius conſenſu matrimonium contrahere: & tenebit matrimonium: & idem erit in pupilla: quia adulta curatorem habens æquiparatur pupillæ: vt dixit Bald. in loco præallegato in caſus poſitione. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis conſulo dubiis præmiſsis enucleatis, ac dilucidatis, matrimonium ipſum ſubſiſtere: nec poſſe pupillam ipſam à domo eius viri amoueri: nec aliter deponi penes tertium: ſed quod fœlicibus annis adinuicem fruantur: & ita matrimonium firmum remanſit.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Euictione promittens videtur promiſiſſe, ſi de iure res fuerit euicta: ſecus ſi de facto.*

2 *Euicta re empta per compromiſſum, & non per ſententiam iudicis ſed per laudum arbitrorum, non tenetur promittens euictionem.*

3 *Euictionem promittens non tenetur ſi res non fuerit euicta per ſententiam rite & rectè latam, adeo quòd ſi per imperitiam, vel alio modo malè lata fuiſſet, non haberet locum euictio.*

4 *Euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur vt lata fuerit ſententia contra emptorem præſente ipſo emptore, & defendente cauſam, alias ſi ipſo abſente, præſumetur lata contra eum, quia cauſam non defendit.*

5 *Euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur quòd emptor defenderit cauſam cum bono procuratore, & aduocato, adeò quòd ſi ex imperitia ipſorum cauſam amitteret, non haberet locum euictio.*

6 *Euictionem promittens non tenetur ſi de facto res fuerit euicta, & ſi fuiſſet promiſſum de facto, & cum armis defendere, niſi fuiſſet ſuperior qui poſſet promittere etiam cum armis defendere. num. 7.*

8 *Euictionem promittenti debet denunciari tempore quo lis mouetur ſeu aliquid fit ſuper re empta, vt poßit illam defendere.*

CONSILIVM XXII.

Redemptoris gentium auxilio poſtulato, amen. Caſus ſuper quo conſilium petitur, talis eſt. Ioannes tortiçella de Aueſa Barbitonſor, in venditione quorundam boum interceſſit, ac promiſit emptori ipſorum teneri de euictione infra octo dies *ſi ſe ſen leuari*: an ex his verbis, *ſi te ſen leuari*, videatur promiſiſſe ſi de iure, vel de facto *ipſi foſſero leuati*. Et certè neſcio quis dubitare poteſt, quin per illa verba non videatur promiſsio facta ſi de iure tantum boues ipſi fuiſſent euicti: & per decretum ſeu ſententiam iudicis: * ex quo pro- 1
mittens de euictione ſimpliciter, videtur promiſiſſe ſi de iure res fuerit euicta, & per iudicis ſententiam: vt eſt textus cum ibi notatis per gloſſ. & doctores in l. prima & ſecunda, iuncta l. non tamen, & l. habere licere. ff. de euictio. & quod in eis notatur: & bonus eſt text. & ibi Bald. in l. finali. C. de actione empti. * adeò quòd ſi dicti boues fuiſ- 2
ſent euicti per compromiſſum, non teneretur promiſſor euictionis: textus eſt in l. ſi dictum. §. ſi compromiſſor. ff. de euiction. Et plus ad hoc vt quis teneatur de euictione, non ſolum ſufficeret rem fuiſſe euictam per ſententiam, ſed requiretur talem ſententiam fuiſſe rite & rectè latam: * adeò 3
quòd ſi per imperitiam iudicis, vel alio modo lata fuiſſet, non haberet locum euictio: text. eſt in l. ſi per imprudentiam. in principio, & quòd ibi nota. per gloſam & doctores. ff. de euiction. & per Baldum in l. exceptione. ff. de fideiuſſo. Quinimò ad hoc vt promittens de euictione teneatur, requiritur vt ſententia lata contra emptorem fuerit lata, emptore præſente, & defendente cauſam: * ex quo 4
ſi fuiſſet lata eo abſente, præſumitur magis lata contra eum, quia cauſam nõ defendit, quàm quod malam cauſam habuerit: vt eſt text. in l. ſi ideo. in principio, & ibi Bartol. ff. de euictio. quem communiter ſequuntur doctores.* Accedat & fortius quòd, 5
ad hoc vt emptor habeat regreſſum de euictione, requiritur quod defenderit rem emptam cum bonis procuratoribus, & aduocatis, adeo quòd ſi propter imperitiam aduocati cauſam amitteret, non haberet regreſſum de euictione. gloſ. eſt ſingularis in l. quòd ſi nolit. §. ſi mancipium. ff. de ædili. edict. ſed cùm ex proceſſus meritis non appareat boues fuiſſe per ſententiam euictos; neque aduerſarium prædicti Ioannis ſe geſsiſſe modo aliquo iſtorum, defendendo dictos boues, Ioannes ipſe non apparet ad euictionem obligatus: maximè cùm liqueat boues ipſos fuiſſe de facto, & per vim ereptos à Barburo Francigena.* Et promittens de euictione, nõ 6
tenetur, ſi de facto res fuerit euicta, etiam ſi promiſiſſet de facto, & cum armis defendere rem venditam: vt dixit Bartol. in l. ſtipulatio iſta. ff. de verbo. oblig. quem cõmuniter ſequuntur doctor. maximè Modern. Idem voluerunt Cyn. Bald. & Salycet. in l. fina. de action. empti. & facit vrgens ratio, quia talis promittendo de facto videretur promittere factum alienum, quòd eſt vltra naturam contractus: & ſic non valeret ſtipulatio: vt in d. l. ſtipulatio iſta. & quia iſte eſt caſus fortuitus non venit ex natura contractus emptionis. l. Lucius. ff. de euicti.

nec eſt ſpecialiter enumeratus, vt in l.ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio. quod certè mihi ſatis rationabile videtur. idem tenuit Bald. in l.non ſolum.ff.de procurato. & in l.prima. in lectura antiqua.ff.de euictio. Petr. de Anchar. & Ioã. de imo. in c.ſi.de empr.& ven. Iaco.but. in ſuo conſilio incipiente, in Chriſti nomine, amen, quæſtio proponitur ſub his terminis. idem conſuluit Angel. in conſil.incipiente, præmittendum, &c. & Petr. de Ancharano in ſuo conſilio incipiente, omiſſo dubio limitando ſatis pulchrè hoc procedere in pri-
7 uato, ſecus in ſuperiore, * & ſic qui poſſet hoc facere: quia talis promittendo teneretur: argumento eorum quæ habentur in c.ij.de officio deleg. & not. per doctores in c.pro illorum.de præbendis. quòd rectè intuenti ſatis æquum videtur. * Accedit inſuper, quia tempore quo fuerunt erepti boues prædicti ab emptore, per prædictum Barbatum francigenam, non fuit hæc captura ſeu ereptio denunciata eidem Ioanni, vt potuiſſet boues prædictos io tempore defendere: & ad hoc vt habeat locum euictio, debet tempore quo quis inquietatur ſuper re empta, denunciare illi qui promiſit, ſeu tenetur de euictione, ad hoc, vt eius ius ſit ſaluum: & poſſit ille qui tenetur de euictione, facere defenſiones ſuas: vt in l. ſi rem. §. finali. & ibi gloſ. & Bartolus. ff. de euictio. bene facit textus, & ibi Bartol. Bald. & Saly. in l. prima. C. de periculo & commodo rei venditæ. quinimò tenent, quòd debet fieri denunciatio per quædam verba ordinata, de quibus per Barto. in d.l.prima. & in l.non ſolum. & ibi doctores. ff. ſoluto matrimo. & in l.non ſolum. §. morte. de operis noui nunci. Et niſi per illa verba fiat denunciatio, ipſa non valebit: vt per Bartol. in locis prædictis: & plus debet plenariè inſtruere de lite mota, & re euicta: vt per copiam libelli, &c. Ita dixit Bartol. Bald. & Saly. in l.empti.actio. C.de euictio. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis conſulo eundem Ioannem torricellæ minimè de euictione teneri: ſed abſoluendum ab impetitione prædicti emptoris: ego Thomas Gramma.

SVMMARIVM.

1 *Habitandi animum alibi quàm in propria patria quis habere præſumitur, dum ab ea diſceſſit, & alibi acceſſit.*
2 *Ciuis dicitur nedum originarius, ſed etiam is qui contrahit domicilium in aliquo loco: & ſtatutum loquens de ciuibus, comprehendit etiam contrahentes domicilia in loco.*
3 *Ciuis etiam dicitur, qui ſubit onera vel munera ciuitatis. & num. 4. & 5.*
6 *Ciuis propriè appellatione non continetur niſi ciuis originarius: ſed dicitur incola, & dicetur ſemper incola non obſtante ſua longa habitatione. numero 7.*
8 *Conceſſa per principem, & non motu proprio, ſed ad partis poſtulationem, debent ſtrictè interpretari.*
9 *Priuilegium conceſſum per Principem priuans legem communem debet ſtrictè interpretari.*
10 *Ciuis appellatione venit etiam comitatenſis, quod intelligendum eſt in priuilegiis, & conceſſionibus conceſſis ſecundum ius commune: ſecus in priuilegiis factis per principes. num. 11.*

CONSILIVM XXIII.

IN Ieſu Chriſti redemptoris nomine, amen. In cauſa vertente inter Ioannem de Florentia ex vna, & Nicolaum de caſa de Roma de Salerno ex altera, ſuper dilatione moratoria obtenta per ipſum Ioannem debitorem ad ſoluendum infra quinquennium eidem Nicolao creditori ducatos ducentum, ad quos ſibi tenetur: Nititur idem Nicolaus, vt ciuis Neapolitanus, vt aſſerit, ſibi non obſicere virtute capituli Neapolitanis conceſſi: quòd non poſſint huiuſmodi dilationes moratoriæ concedi per principem ad inſtantiam exterorum contra Neapolitanos. pro parte autem ipſius Ioannis dicitur, quòd imò ipſe eſt ciuis Neapolita. & non exterus: vt ex aduerſo obiicitur, imò Nicolaus ipſe eſt de Salerno. Et licet Nicolaus ipſe conetur probare ſe ciuem Neapolitanum per habitationem decennij in eadem ciuitate Neapolita. & plus, attamen virtute regiæ pragmaticæ Sereniſsimi quondam Regis Ferdinandi primi, ex quacunque longæua habitatione non ſortitur quis forum ciuilitatis Neapolitanæ niſi habuerit vxorem, & domum propriam in ciuitate prædicta: quòd non apparet in prædicto Nicolao creditore. Et tamen quantumcunque Ioannes ipſe probetur originarius Nolanus, attamen diſceſsit à ciuitate Nolæ ſunt quamplures anni elapſi cum ſuis rebus vxore, & familia: & venit huc Neapo. ad habitandum: & hîc in præſentiarum contrahit domicilium: prout etiam per multos, & quamplures annos contraxit. * Et vbi quis diceſsit à ſua patria, 1
vel loco, vbi deguit, dicitur habuiſſe, & habere animum alibi mutandi domicilium: dicit Bartolus in l.aſſumptio. §. iuris. & in l.domicilium. ff. ad municip. & conſuluit Alexand. in conſil. xxxiiij. ij. col. in v. volu. incipiente, viſis & ponderatis. num. 4. verſic. & in dubio cùm quis recedit. & ſic trahendo hic domicilium dicitur ciuis, ex quo non ſolùm originarius, * ſed etiam qui contrahit domi- 2
cilium in loco aliquo dicitur ciuis illius loci gloſſ. eſt not. in c.ſtatutum. §. cùm verò. in verb. eiuſdem ciuitatis. de reſcrip. in vj. quam ſequitur ibi Domi. de ſancto Geminiano: & plus in ſpecie ſubdit per eam probari, quod ſtatutum loquens de ciuibus, comprehendit etiam habentes ſimpliciter domicilia in loco. idem etiam per prædicta conſulendo tenet Alexand. in conſi. xvj. iiij. columna. in v. volum. incipien. in cauſa & lite inter magnificam communitatem. verſicul. præterea etiam dictum inſtrumentum. vnde cùm prædictus Ioannes hic domicilium trahat, ſubeundo inſuper onera realia & perſonalia, prout cæteri ciues, vt ex proceſſus meritis clarius apparet. * Et vbi quis ſubit onera 3
vel munera ciuitatis, dicitur ibi ciuis: licet ibi ortum non habuerit. l.finali. C. de munici. & origi. libro decimo. l.ciues. cum ibi notand. C. de incol. l.incola. la ij. ff. ad munici. ita dicit Bartolus in l. prima. ij. columna. in verſiculo, ad declarationem huius quæſtionis eod. titu. & idem Bar. in lege fi. §. Item reſcripſerunt: & in l.aſſumptionis d. Anto. in

cap-

capitulo accedens. el ſecundo, vt lite non conte-
4 ſta. * Et inſuper fuit Ioannes ipſe gauiſus munerí-
bus ciuitatis: quia fuit receptus vt ciuis in re-
gia dohana: & maiori fundico ciuitatis Neapoli. vt
per ſcripturas authenticas regiæ dohanæ iam exhi-
bitas in actis liquet, quod ſemper tanquam ciuis
Ioan. ipſe tractatus fuerit immunis: ſequitur quòd
debet teneri pro ciue, cùm gauiſus fuerit munerí-
bus ciuitatis: ita dixit Bald. in l. ſi non ſpeciali. ſe-
cunda columna, in verſi. quæro hic dicitur. C. de te-
ſtamentis. & pariter ſuſtinuit onera, vt ſic receptus
5 *vt ciuis, oneráque ſubiectis dicitur ciuis illius ci-
uitatis, dixit Bart. in ſuo conſil. incipiente, quidam
eſt effectus ciuis. Bald. in l. ſiue poſsidetis. C. de pro-
batio. Bal. in titulo de pace conſtau. in verbo, com-
munia. Pet. de anchara. in repetitione capituli, ca-
nonum ſtatuta. in verſiculo, ſecundò pono. de con-
ſtitutionibus. Vlterius aduertendum rogo, nam in
rei veritate, tam Nicolaus, quàm Ioannes ambo
impropriè dici poſſunt ciues Neapolitani largè ſu-
mendo: ſed non ſtrictè, cùm non ſint oriundi Nea-
6 poli. * nam propriè appellatione ciuis non conti-
netur, niſi ciuis originarius. l. ciues. vbi hoc expreſ-
ſius dicit Bal. C. de appellatio. l. ciues. C. de incolis
lib. x. & eſt gloſ. nota. in l. prima. in fine. ff. de tuto. &
curatn. da. ab his. quam ad hoc allegat, & ſequitur
Bald. in authen. ſed omnino. C. ne vxor. pro mari.
7 * vnde cùm iſte Nicolaus non ſit originarius, non
dicitur propriè ciuis: ſed dicitur incola, non ob-
ſtante ſua longa habitatione: nam licet quis diu ha-
bitauerit in aliqua ciuitate, nõ ex hoc dicetur verè
ciuis in ea, ſed incola: ita glo. in prooemio conſuet.
Neapo. in verbo, ciuitate. quam refert & ſequitur
ibi Neapo. pro qua videtur benefacere text. in ter-
minis in l. ciues. cum vulga. C. de incol. ſed capitu-
lum ex aduerſo allegatum Neapolitanis conceſ-
ſum, ne dilatio moratoria impetrari poſsit contra
Neapolitanum, debet intelligi ſtrictè: id eſt, vt non
poſsit impetrari contra veros & originarios ciues,
& non alios: cùm veri ciues, vt ſuprà demõſtratum
eſt, dicantur originarij: ex quo huiuſmodi capitu-
lum ſeu priuilegium eſt ſtrictè interpretãdum, cùm
fuerit conceſſum ad poſtulationem Neapolitano-
rum: vt ex ſerie capitulorum conceſſorum Neapo-
litanis clarè patet. Et ea quæ non fuerunt conceſſa
8 per principem motu proprio, * ſed ad poſtulatio-
nem partis, debent ſtrictè interpetrari: vt voluit
Ioan. And. in c. ij. in fi. de immuni. eccleſi. & ibi do-
minus Abbas in penul. colum. vbi in ſpecie dixit,
quòd priuilegia principum conceſſa motu pro-
prio, ſunt ſeruanda ſicut ſonant: ſecus ſi ad poſtula-
tionem fuerint obtenta: quia tunc bene ſtrictè in-
terpretantur. Quinimò debet ex alio conceſsio ca-
pituli prædicti ſtrictè interpretari, vt locum ha-
beat in originariis, & ſic veris ciuibus, ex quo di-
cta conceſsio eſt contra legem communem permit-
tentem ceſsiones bonorum, & dilationes morato-
9 rias: * & priuilegium conceſſum per principem
priuans legem communem, debet ſtrictè interpre-
tari: vt dicit Anto. de but. in c. olim tibi. de verbo-
rum ſignificatio. quem refert & ſequitur dominus
Iaſon de may. in l. beneficium. vij. columna. ff. de
10 conſtitutio. principum. Accedat *etiam præmiſsis
quòd appellatione ciuis, venit etiam comitaten-
ſis: vt eſt tex. in l. qui ex vico. ff. ad munic. per quem
ita in terminis dicit Bartol. in l. non dubito. ff. de
capti. & poſtli. reuer. idem Bartol. in l. ſi quis. C. de
natura. libe. & in l. nulli. C. de epiſcop. & cler. Bald.
in l. j. C. quæ ſit longa conſuetudo. Nicol. de nea-
poli. in l. ſed reprobari. ff. de excuſa. tuto. Petr. de
ancha. in c. felicis de pœn. domin. Anton. in prooe-
mió decreta. Bartolus in conſilio cxcvj. incipien-
te, ciuitati Camerini, libro j. hoc tamen quod di-
ctum eſt, quòd appellatione ciuis venit etiam co-
mitatenſis, habet locum in priuilegiis, & conceſsio-
nibus conceſsis ſecundum ius commune: dixit Io-
an. de imol. in rubrica ſolut. matrimo. ſed * in con- 11
ceſsionibus ſeu priuilegiis factis per principem
contra ius commune, appellatione ciuis non ve-
niet comitatenſis: ita dicit Baldus in l. finali. ff. de
conſtituta pecunia. & in l. prima. §. primo. ff. de of-
ficio præfecti vrb. ſed plenius Ioan. Andræ. & Pe-
trus de ancharano in capitulo ſi ciuitas. extra de
ſententia excommunicatio. in ſexto. Ioa. de imo. in
in l. ſi finita. §. ex hoc. ff. de damno infect. & in capi-
tulo rodulphus. de reſcriptis. Ludouicus Romanus
in dicta. l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. Baldus in ti-
tulo de pace conſtant. in verbo, communia. in ver-
bo nos: verſicu. ſed hic dubitatur: & idem Baldus
in capitulo primo: in titulo de capitaneo. qui cu-
riam vendidit. tertia columna, in vſibus feudo-
rum. Alexand. in rubrica. ff. ſoluto matrimonio.
vnde pariter dicendum erit, & in caſu præſenti,
cùm capitulum huiuſmodi Neapolitanis conceſ-
ſum, ſit contra ius commune; permittens dilatio-
nes, & moratorias, concedi per principes, cùm in
modico parti officiant, per iura vulgaria, debet
ſtrictè interpretari: & ſic non comprehendere, niſi
veros ciues, & ſic originarios. & cùm prædicti Io-
annes debitor, & etiam Nicolaus creditor, licet di-
cantur ciues, non tamen propriè ciues: cùm origi-
narij non ſint, non poterit inter eos capitulum
prædictum militare: maximè quia prædictus credi-
tor non poteſt gaudere ciuilitate Neapolitana:
cùm non habeat vxorem, nec domum propriam,
iuxta tenorem regiæ pragmaticæ: vt in principio
ſuprà dictum eſt. Et ſic aut ſunt æqualiter priuile-
giati, & non poterit vnus obiicere de priuilegio
aduerſus alium: aut ambo reputari, ſeu haberi de-
bent, vt priuati: & ceſſat capitulum prædictum:
& habet locum ius commune, vt ſuprà dictum
fuit: ſicque conſulo Ioannem ipſum debere gau-
dere moratoria, ſeu dilatione ſibi conceſſa non
obſtante contradictione prædicti Nicolai credi-
toris.

Thomas Gramma.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio erronea poteſt prætextu erroris reuoca-
ri, & non ſolùm ſemel, ſed etiam pluries. numero
ſecundo.*

3 *Confeßio erronea poteſt prætextu erroris reuocari,
etiam ſi fuiſſet ſtatutus terminus confitenti ad de-
liberandè reſpondendum.*

4 *Confeßio etiam vera poteſt prætextu erroris re-
uocari.*

5 *Capta in bello in diſcurſu territorij ſiunt capien-
tis.*

6 *Inim*

6 *Inimicus meus ſatis dicitur contrahens amicitiam cum inimicis meis.*

7 *Vaſallus contrahens amicitiam cum inimico domini poteſt ſeudo priuari.*

8 *Officiali ſeu eius literis credendum eſt in pertinentibus ad eius officium. 11.*

9 *Perſona nobiliſſima, ſeu clariſſima credendũ eſt aſſerenti aliquid ſibi commiſſum à principe: quod maximè procedit, dum Princeps eſt in loco, & ſic de facili explorari poſſet. numero 10.*

11 *Officiali credendum eſt in ſuo officio.*

12 *Teſti notabili, & probatæ vitæ, licet ſoli, credendum eſt.*

CONSILIVM XXIIII.

Redemptoris gentium præſidio iterato, amen. Et quia nihil ita abſque labore manifeſtam facit veritatem,
quàm breuis, & pura narratio: vt inquit philoſophus: idcirco in cauſa
Montis rubei Ianuenſis contra Malpago Ianuenſem, ſimiliter breuibus me expediam: & antequam
vltra progrediar, tria mihi occurunt principaliter
demonſtrare pro defenſione Montis rubei: & partis aduerſæ ſilentio. Et primò, quod confeſsio prædicti Montis rubei tanquam erronea, poteſt per ipſum reuocari, prætextu erroris, & per conſequens
admitti ad probandum errorem confeſsionis prædictæ. Secundò, quòd præda per ipſum exiſtentem
ſub vexillis ſereniſ. Regis Federici primi in inſula
Iſclæ capta in bonis exeuntibus à ciuitate Neapo. tunc exiſtẽte ſub dominio Gallorum fuit iuſta: nec
aliquo modo ad eius reſtitutionem teneri. Tertiò,
quod aſſertioni literarum Illuſt. Comitis montis
Odoriſij Viceregis inſulæ Iſclæ eſt ſtandum: nec ab
eis recedendum. quibus tribus enucleatis partes
Magnifici Iudicis Iſclæ non poterunt in eundem
1 Muntem rubeum abſoluendo negari.* Et in primis quòd confeſsio prædicti Montis rubei erronea poteſt prætextu erroris reuocari, reprobata opinione glo. in c. ea literis. extrà de diuor. & ſequacium, tenet Baldus in c. fin. in ſexta col. in fine, de
confeſ. Bald. in l. iuliurandum, & ad pecunias. ff. de
iureiurando. Bart. in l. error. ff. de iuris & facti ignoran. Ludo. Roma. in l. ſi verò. §. de viro. 11. fallentia
ff. ſoluto matrimonio. vbi dicit hoc ſe de facto conſuluiſſe Florentiæ, & eſt in ſuo conſi. trecenteſimo-
nonageſimoprimo incipiente: vt propoſita conſultatio. & non ſemel quis erroneè confeſſus admittendus eſt ad reuocandum errorem ſuæ confeſsio-
2 nis:* verum etiam & pluries confeſſus. tex. eſt optimus in l. prima. & ibi Baldus & Modern. ad hoc
3 norant. C. de errore calculi.* Quinimò etiam ſi eſſet ſtatutus terminus ad deliberatè reſpondendum
& confitendum, poterit quis prætextu erroris admitti ad ſuam confeſsionem deliberatè factam reuocandum: ita tenet Iaſon de may. in d. l. error. circa finem. & hoc quia in deliberando poteſt etiam
quis errare, per tex. in d. l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de
interroga. actio. & videtur ſentire Ioannes Andr.
in addit. Specul. in titu. de depoſi. §. 9. verſic. ideo in
additione, quæ incipit, videtur dubitari: & procedit nedum præmiſſa opinio in confeſsione ſim-
plici,* verum etiam & iurata: vt in caſu præſenti 4
ſecundum Bal. in d. l. erro. Anto. de but. in c. ſi. xiij.
col. de conſe. Lud. Rom. in d. §. de viro. xxxj. fallen.
& in d. conſil. 391. ex quibus præmiſsis negari non
poteſt quin admitti non debeat ad probandum errorem ſuæ confeſsionis, cùm dixerit id fuiſſe tempore quo ciuitas Neapolitana erat ſub rege Ferdinando ſecundo Aragoneo: & in rei veritate fuerat
tẽpore, quo erat ſub dominio Gallorum: id eſt, tempore regis Caroli. viij. regis Frãciæ. Vnde ipſe Mõs
rubeus exiſtens in inſula Iſclę ſub dominio Aragonum licitè, & iuſto bello potuit deprædare bona
de Mal Pago: quæ tunc exiuerant à ciuitate Neapolitana iam rebelli, ſeu hoſti Aragonenſibus: & vehebantur per mare ſub vexillis prædicti Regis Gallorum: & Principis Salerni, tunc rebellis: & ſic talis
pręda iuſtè capta per ipſum efficitur ipſius Montis
rubei:* & ipſi acquiſita dicitur, tanquam capta in 5
diſcurſu: ita dicit Saly. in l. ab hoſtibus. C. de capt.
& poſtl. reuer. Barto. in l. ſi quid in bello. ff. eo. titu.
& Bald. in l. ſi quis pro redemptione. C. de donat.
Angel. in ſua diſput. incipien. renouata guerra. Et
licet poſſet dici bona prædicta non fuiſſe Neapolitanorum, ſed ipſius Mal pago, qui erat Ianuenſis:
dico, quòd in illa naui in qua vehebantur bona
prædicta, aderant vexilla regis Gallorum, & Principis Salerni, tunc rebellis, & hoſtis: ob quod ſatis
bona inimicorum, ſeu hoſtium dici poterant, aut
erant. Et exeundo nauis prædicta à portu Neapoli.
vbi bona ipſa onerauerat abſque aliquo guidatico,
ſeu ſaluo conductu, ſatis apparuit adhæſiſſe ciuitati prædictę Neapol. & hominibus in eadem degentibus, cum quibus diu ſteterat, vt probatum eſt: &
cum eiſdem amicitiam contraxiſſe.* Et ſatis dici- 6
tur inimicus meus ille, qui contrahit amicitiam cũ
inimicis meis, tex. in l. liberti. C. de inof. teſt. ſecundum Bal. & Saly. ibi: qui ſubdunt, quòd ſatis dicuntur inimici mei cõfœderati cum inimico meo: quia
præſumuntur eſſe eiuſdem intentionis. bene facit
tex. in c. repellantur: & in c. cum oporteat. de accu.
& ibi Cano. idem tenuerunt Cy. & Bal. in l. ſi quis
teſtibus. vlti. col. C. de teſti. hinc dixit ſatis not. glo. 7
in d. l. liberti.* quòd vaſſallus faciens amicitiam
cũ inimico domini ſui, poteſt feudo priuari: & eſt
iuſta cauſa priuandi: idem ſequitur Bal. & Saly. ibi.
pro quibus vltra eos facit text. in terminis in c. j.
quot teſtes ſunt neceſ. ad probandũ ingratitudinẽ.
concurrente maximè quia tunc etiam Ianuenſes erant alligati cum rege ipſo Gallorũ, & eiuſdem confœderati: ex quibus clarè patet dictam prędã fuiſſe
iuſtè captam: & ſic apparet ſecundum dubium propoſitum iam euacuatũ, concurrente inſuper probatione, quòd bona prædicta fuerunt conſumpta in
ſeruitio ſereniſ. regis Ferd. ſecundi Aragonei, prout
liquet per literas, ſeu ſaluum conductũ productum
manu excel. Comitis montis Odoriſij tunc proregis inſulæ Iſclæ, quarum literarum aſſertioni ſatis
ſtari debet de iure, tã inquãtum aſſerit ſibi ita fuiſſe ſibi à prædicto Sereniſ. Rege Ferdinan. commiſ-
ſum, quàm vt teſti ita aſſerenti.* Cùm credendũ ſit 8
literis officialium in pertinentibus ad eorum officium: per ea quæ tradunt doc. in c. poſt ceſsionem.
de prob. Inn. in c. j. de fide inſtr. Ioan. And. in tit. de
inſtru. edi. §. nunc dicendum. verſicul. ſecundum

ſupple

ſupplementum.Bal.in rub.C.dè fid.inſtru. colum. pen.Pau.de Caſtr. in conſi.xxxiij. incip.priuſquam &c.iij.col.& Philip.Deci.in ſuo conſi.lxix.v.colū.
9 * Et maximè cùm prædictus Illuſt. Comes Montis Odoriſij ſit clariſsima perſona,merito de commiſſione ſibi facta à principe ſuo ſolo verbo credi debet,per tex.in c.nobiliſsimus.xcvij.diſt. & c. cùm olim.extrà de priuileg. cum ibi not. ſicut dicimus in ſimili de legato aſſerēte ſibi commiſſum aliquid à ſummo Pontifice viuę vocis oraculo:vt per Spe. in tit.de le.§.ſupereſt.ver.ſed ſi.per Io.Andr.in c.j. de offi.leg.in vj.& Lap.in alle.ſuis,all.xxxiiij.& ita in propriis terminis ex aliquibus præmiſſorū conſuluit Ludo.Roman.in ſuo conſi.lix. ad diſcutiendum veritatem:refert & ſequitur Lud.bolog.in repet.extrauag.Theo.in viij.parte:in verſi. dominus vel poteſtas:in ij.colū. quòd potiſsimè concedendum,
10 * vbi princeps eſſet in loco, & non longè abſens: & ſic poſſet de facili explorari, ſi ita iuſſerit: quia dato quòd non ſit credendum officiali aſſerenti ſibi aliquid commiſſum à principe, maximè quando eſſet valde in præiudicium alterius:ſed requiritur apparere de huiuſmodi commiſsione per literas,& ſic in ſcriptis apparere:vt in l.j.C. de mā. prin.& l.j.& l.prohibitum.C.de iure fiſ.lib.x. & l. ſi qua per calumniam.vbi per Bal.C.de epiſ. & cle. tamen vbi princeps non eſſet abſens, ſed in loco vbi de facili recurri poſſet ad ipſum,etiam in præiudicialibus, officiali ita aſſerenti credēdum erit: ita voluit pulchrè Specu.in tit. de proba.§. videndum.in verſi.auditoribus: de quo ſatis lætatur Ludoui.Roma.in l.ſciendum.ff.de verbo.obliga.allegans pro hoc caſum in §.quia verò.in authenti. vt liti.iur.refert & ſequitur Iaſo.de may. in l.ex quacunque.ij. colum.ff. ſi quis in ius voca.non ierit &
11 etiam * quòd officiali credēdum ſit in ſuo officio, tenet Barto.in l.ſi librarius.ff.de regul.iur.Et ſic ex præmiſsis conſulo prædictum Montem rubeum minimè moleſtari poſſe à prædicto mal pago:& probat bene tex.in l.ſi quis decurio.de fal.C. & in authenti. de inſtrument.cau.§. ſi verò moriantur.
12 * Et tanto magis, quia etiam vt teſti debet credi prædicto excellen.Comiti: cùm teſti notabili, & probatæ vitæ,prout ipſe,ipſi ſoli credendum eſt de eo quòd ipſe dicit.glo.eſt ſatis not.& peregrina.in l.Titio fundus:quam ibi Bar.commēdat.ff. de conditio.& demon.& facit text. rectè ponderanti in l. ſi à bonę fidei.ff. de rei vendic.& not. per ſcribentes in c.in noſtra.de renunciatio.& in c.j. extrà de noui opera.nunciatio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio à iuramento contractus,in quo fuit iuratum non petere abſolutionem à iuramento, attamen peti poteſt non obſtante iuramento:& debet primò peti ab ipſo ſecundo iuramento ad effectum agendi, vt demum peti poſsit à primo iuramento ſimilis abſolutio ad reſcindendum contractum.*

2 *Per clauſulam, ius & iuſtitiam miniſtrari omni meliori modo, &c. videtur omne remedium, & ius competens introductum.*

3 *Renunciatio per quam renunciatur non petere abſolutionem à iuramento, ipſa non obſtante peti poteſt abſolutio.*

4 *Salutis æternæ nemo immemor eſſe præſumitur.*

5 *Obligatio nulla oritur quando ius reſiſtit actui.*

6 *Cogitatum non intelligitur de inſolitis.*

7 *Iuramentum non operatur extenſionem ad incogitata.*

8 *Iuramentum non trahitur ad id,de quo veriſimiliter tempore iuramenti non cogitauit.*

9 *Renunciatio inſolita reddit contractum ſuſpectū.*

Renunciaſſe quis non videtur iuri quod ignorabat ſibi competere.

10 *Cautelatio vbi eſt abundantior, ibi euidentior eſt fraus.*

11 *Iuramentum licet ſit obligatorium ex parte iurantis,tamen vbi altera pars incideret in peccatum, tenetur ad relaxationem iuramenti.*

12 *Iurans non denunciare malefactorem facit, vt iuramentum iſtud non teneat.*

CONSILIVM XXV.

REdemptoris gentium Suffragio repetito. Amen. In cauſa honorabilium Michaelis Alamagna,Iaymi viues,Michaelis campi rotundi, & ſociorum, aduerſus Bernardum viues, & Ioannem plecamans,ſolum pro nunc videndum audio an prædicti mercatores, & ſocij poſsint abſolui à iuramento, cuius abſolutioni vltra iuramentum appoſitum in contractu renunciauerunt, & iurauerunt non petere: & ne contra doctri. Philippi plura ſint extra opera,quàm opera,quod illis contigit,qui à principali themate diuertentes, vt longos faciant commentarios, verborum prolixitate in præcipitium deueniunt, idcirco omiſsis quæ hinc inde adduci poſſent,aliter per mendicata ſuffragia non eundo. * Quòd huiuſmodi abſolutio peti poteſt à iuramento, in quo fuit iuratum abſolutionem non petere, tenet in propriis terminis Bal.in.l.iuſiurandum.in repe.xlij.col.ff.de iureiur. vbi magiſtraliter dicit,quòd licet huiuſmodi iuramentum de non petendo abſolutionem teneat, tamen agi poteſt,vt relaxetur,& abſoluatur: quo relaxato petetur abſolutio alterius iuramenti de ſoluendo appoſiti in contractu:vt in c.j.extrà de iure iur. quia tot ſunt neceſſariæ relaxationes, quot & iuramenta:& ex fine vnius relaxationis alterius petitionis origo proficiſcitur l.Iulianus. in fi.de condi.inde.Idem tenet Bal.& Imo.in l.hæc ſcriptur.ff.de condit.inde.Imo.in.c.j.iij.colum.extrà de iureiur. Fely.in.c.debitores.vj.column. extrà de iuraiuran. Eadem opinio.rectè intuenti reperio tenuiſſe Abb. in.c.j.v.colum.in verſicul. quid dicendum in tanta varietate:& patet.ſ.in ea.col.extrà de iureiur. & idem Abb.in c.cùm contingat.xxiij.col.in ver.vndecimus caſus.eod. titu.vbi ſe refert ad c.j.in loco præalleg.ideo in ſpecie voluit gl.ſing. in verſi.deſiſtere.in c.tuas dudum.extrà de vſur. per text. in c. quemadmodum.extrà de iureiur.quam glo.ſing.facit Imo.in.c.quintauallis.de iureiu.& idē meminit Fely. in. c. conſtitutus.in verbo, auctoritas papæ: extrà de reſcriptis, vbi allegat idem conſuluiſſe Ludouicum Romanum, in ſuis conſiliis. Et licet prædicta

prædicta glo. & Ludoui. loquantur per verbum denunciare, & ſic quòd per viam denũciationis hoc fieri poteſt: tamen quomodocunque huiuſmodi iuramentum relaxetur, id petitum per nos euidenter apparet tam in prima petitione, quàm in reſponſione: vbi ſufficienter fuit iudicis officium imploratum de opportuno remedio melius ſibi viſo ad dicti iuramenti relaxationem: quod eligere debet ipſe iudex per clauſulam in petitione poſitã, om-
2 ni meliori modo ius & iuſtitiam, &c. * ex ſubſtantia quorum verborum videtur omne ius & remedium competens introductum, ſeu deductum: vt dicit Imo. in l. ſed cùm nulla. ff. de re iudi. Io. cald. & Abb. in c. cum dilectus. de ordi. cogni. & in c. fi. de offi. ordi. Anto. de But. & Abb. in ca. j. in verbo, iuſtitiam exhiberi. de offic. deleg. Angel. de Aret. in §. ij. Inſti. de actio. Et quod omnino huiuſmodi abſolutio peti poſsit non obſtante renunciatione de
3 ipſam non petẽdo,* adduco: nam ea facilitate qua quis inducitur ad iurandum, eadem facilitate inducitur ad renunciandum: ſicut dicimus in ſimili de eo qui confitetur ſpe futuræ numerationis pecuniam recepiſſe. & inſuper renũciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, non ex hoc ſibi præiudicaret: quia ea facilitate qua quis inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renunciandum. l. fi. C. de non nume. pecu. ita dixit Cyn. & doct. in l. ſi ex cautione. C. de non numer. pecu. facit etiam quòd in ſimili voluit Bartol. in d. l. ſi ex cautione. quem pro ſingu. ſequitur & commendat Imo. in c. ſi cautio. de fide inſtrum. vbi dicit, quòd ſi debitor tempore quo per contractum confitetur recepiſſe mutuo, diceret, plus facio hanc cõfeſsionem, quia verè recepi, & non quòd ſperem recipere, his non obſtantibus poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. Et militant præmiſſa præſertim in caſu præſenti, In quo licet fuerit dictum ſuper corpore, & naulis: tamẽ dictum cambium fuit rei veritate aſſecuratum ſuper mercibus vehendis per dictam nauim: & non in mercibus prohibitis: videlicet, lanceis, & telis vehendis ad partes Tuniſij: & ſic ad locum infidelium: quod quidem ſi prædicti mercatores ſciuiſſent, certè nedum iuramentum hoc, & renunciationem minimè feciſſent, verum nullo modo dictum cambium aſſecuraſſent propter periculum imminens animæ ex conuerſione cambij prædicti ſuper mercibus prohibitis,
4 necnon & amiſsionis bonorum:* cùm nemo præſumatur immemor ſalutis æternæ. per textum in l. fina. C. ad leg. Iul. repet. per quem ita dixit Petr. de bella perti. quem ſequitur Cyn. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. cùm anima quibuſcunque rebus præponenda ſit. l. ſancimus. C. de ſacroſanc. eccle. c. præcipimus. xi. q. j. & text. in ca. Matthæus. in fi. de ſimo. tum etiam quia nemo præſumitur iactare ſua. l. cùm de indabito. ff. de probs. cum vulgar. quòd quidem ſatisfeciſſent prædicti mercatores, ſi dictum cambium ſcienter aſſecuraſſent: quia vt dixi, arma vehebantur ad infideles: quod etiam per canonicas ſanctiones prohibitum eſt: quia contra bonum animæ, & conſcientiam: & poſſent impunè capi, & ipſi delatores puniri: & ſic cùm prohibitum ſit arma ad infideles deferre: & mercatores ipſi id ignorauerant; cùm de iure ignorantia præ-

ſumenda ſit, cùm de ſcientia nõ probetur, per vulga. iuris regulam, non ſunt in aliquo obligati ex
ſucceſſu:* quia ius prohibendo reſiſtit: & quando 5
ius reſiſtit actui, nulla ex eo oritur obligatio. l. ſi non ſortem. de condictio indebi. l. cum lex. vbi ita not. Barto. ff. de fideiuſſo. ita fundamentaliter dicit Petr. de bella perti. in l. cùm quis. C. de iur. & facti ignor. vnde ſi dicti mercatores & ſocij hoc cogitaſſent, nullo pacto huiuſmodi renunciationem de non petẽdo abſolutionem feciſſent: maximè cùm inſolitum ſit deferre arma infidelibus: imò prohi-
bitum: vt ſupra dixi.* & de inſolitis non intelligi- 6
tur cogitatum. l. Mela. §. primo. de ali. & ciba. lega. l. ſi prius. §. placuit. verſicu. non enim: vbi caſus ad literam. de aqua pluuia arcenda. Et licet fuerit inſuper iuratum, tamen quia hoc incogitatum fuit, iuramentum huiuſmodi ad incogitata non exten-
ditur:* ex quo iuramentum non operatur, vt ea 7
quæ aguntur, ad incogitata extendi poſsint. glo. eſt in c. ad noſtram. el ij. de iureiuran. Inno. in c. debitores eodem titulo. & melius Barto. in l. ſciendum. ff. de verbo. oblig. quem ſequitur & refert Alexan. in l. ſi quis prneo. in verſic. prædicta quæ dixi. ff. de fideiuſ. Et alibi iuramentum non trahitur ad illud, de quo quia veriſimiliter tempore iuramenti non cogitauit. bonus eſt tex. in l. fi. ff. ad municipalem. Et ſic ſi prædictus Ioan. plecamans, ſeu Bernardus, aut alter ex ſocijs dictum cambium aſſecurari ſuper prædictis prohibitis mercibus prædictis mercatoribus notificaſſent, certè dictam ſecuritatem minimè feciſſent per ſupradicta: imò nedum hoc eis notificare neglexerunt, verùm etiam eos circumueniendo, vt ita dicam, cum ſimilibus clauſulis, & renunciationibus inſolitis obligari voluerunt: ob quod magis dictus ſecuritatis contractus ſuſpectus redditus eſt: & hoc ob præmiſſam inſoli-
tam renunciationem:* vt dicit glo. not. in l. ſi quis 8
ſub conditione. de condi. inſtitutio. quam not. facit Bald. in l. emptione. C. plus valere quod agi. idẽ dixit Bal. Salycetus, & Paulus de Caſtro in l. teſtamentum. C. de teſtamentis. Bald. in l. etiam. ſecunda colum. C. de executio. rei iudic, & in l. cùm de conſuetudine. & in l. nam ad ea. ff. de legibus, & in capi. j. ad finem princip. de feu. dato in vicem legis commiſſo. & not. in additio. Specu. in titu. de arbitris. in verbo, nimia cautela: Imo. in c. ad noſtram. de emptio. & venditio. xij. colum. & plus in ſpecie dixit Bal. in c. tertio loco. vltim. colum. de probat.
per iſtam gloſ. * quòd ex renunciationibus inſoli- 9
tis præſumitur inſtrumentum ſuſpectum: & ſic ita ignorantes mercatores ipſi non videntur eorum iuri ignorato præiudicaſſe, nec renunciaſſe: ex quo iuri quod quis ignorat, nunquam renunciare intelligitur. l. mater decedens. cum vulgari. ff. de inofficio. teſtamen. l. fina. §. ſi autem. & ibi Barto. & Bal. C. de furtis. præſertim cum prædictis inſolitis clauſulis & cautelis: & quæ clauſulæ inſolitæ, & nimiæ cautelæ quæ potius cauillationes dicuntur, faciũt præſumere dolum: ita formaliter dicit Bal. in cap. quia veriſimile. de præſumptio. inde dixit idem Bald. in c. ex literis. ſecunda colum. in fin. de conſuetud. quòd vbi abundantior cauillatio, ibi eui-
dentior fraus.* Et ſic licet iuramentum ſit obliga- 10
torium ex parte iurantis, tamen vbi altera pars in

pecca

peccatum prætenditur, tenetur ad relaxationem
iuramenti: vt conſuluit Fed. de ſen. in conſ. cclxij.
11 *quem refert & ſequitur Abb. in ca. cùm contin-
gat. iiij. colum. extrà de iureiurān. ſed cùm pars ad
cuius inſtantiam fuit ita iuratum, peccet, meritò
tenetur ad relaxationem iuramenti: maximè cùm
1 ex præmiſsis ita inuitaretur ad delinquendū frau-
12 dando proximum: *quo caſu tale iuramentum ſer-
uari non debet: bene facit l. conuenire. ff. de pactis.
& quod voluit Inno. in ca. ad noſtram. extrà de iu-
reiuran. quem refert & ſequutus Bald. in c. primo.
§. item ſacramenta. vltim. colum. de pace iuramen.
firm. vbi ſubdit in ſpecie, quòd iurans non denun-
ciare malefactorem, facit vt iuramentum huiuſ-
modi non valeat: ita etiam voluit Iaſ. de may. in l.
ſi quis. §. illud nulla. ff. de pactis. vnde cùm in caſu
præſenti inducantur prędictus Ioānes Plecamans,
& ſocij ad delinquendum, prædictos honorabiles
mercatores ità fraudando cùm prædictis renun-
ciationibus tacito de mercibus prædictis prohibi-
tis deferri ad Mauros, tenentur omninò ad relaxa-
tionem iurameti prædicti: & ſtante potiſsimè cùm
nihil amiſerint, & fuerit ſibi plenè de dicto cam-
bio ſatisfactum. Et licet prædicta de mercibus &
ſatisfactione veniant in facto verificanda, indulta
competenti, imò breui dilatione, præmiſſa omnia
pluſquam verificare offerimus.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Notarium, qui venit cauſa faciendi teſtamentum alienum expellens, videtur factionem teſtamenti prohibuiſſe.*
2 *Inſtitutus hæres in primo teſtamento, ſi demum prohibuit fieri aliud teſtamētum per teſtatorem: facit vt primum teſtamentum factum in nihilo ſibi ſuffragetur, & ſic non tenet inſtitutio de ipſo facta, ſed venit ſucceſſio deferenda venienti ab inteſtato. nu. 3.*
4 *Impediens ne quis inſtituatur hæres per teſtatorem, tenetur ad intereſſe.*
5 *Impediens aliquem quominus cōſequatur aliquam commoditatem, etiam ſi ad illam non competeret aliquod ius agendi, tenetur tamen ad totale intereſſe.*
6 *Impediens ſeu prohibens aliquem teſtari, tenetur in duplum habenti intereſſe in eo.*

CONSILIVM XXVI.

Redemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In facti contingentia proponitur, prout etiam ex proceſſus meritis apparet, quòd dum domina Smiralda de ciuitate Liparis teſtamento inter viuos condito Bernardinum eius legitimum, & naturalem filium vniuerſalem hæredem inſtituiſſet, præterito Preſto bonanno altero filio: demum decurſo certi temporis ſpacio infirma euadens, præuidénſq; minus debitè dictum alterum eius filium præteriiſſe, conſcientia ducta, aliúdque teſtamētum facere intendens, & ambos filios vniuerſales hæredes relinquere, vocatiſq; ad eam notario, iudice, & teſtibus id propalando, ſuperueniēte prædicto Bernardino cum impetu, & furore notarium ipſum, iudicē, ac

teſtes expulit à domo: aſſerendo teſtamentum id fuiſſe alias factum. Dubitatur ergo an ex præmiſſis dici poſsit prædictum Bernardinum eandem teſtari prohibuiſſe. Item, an ex hoc teſtamento condito inferatur præiudicium prædicto Preſto bonanno: conſtito modo præmiſſo de prædicta teſtatricis voluntate. Circa primum, liquet ex meritis proceſſus pleniſsimè quòd Smiralda ipſa intendebat teſtamentum mutare: & quòd ipſe Bernardinus prohibuit teſtamenti factionem, * cùm nota- 1
rium expulerit: ex quò ſatis demonſtratur de prohibitione iam d. l. j. in prin. ſi quis aliqu. teſt. prohib. l. Marcellus. in fi. ad treb. l. cum qui. in fi. de his quibus vt indig. per quam duo plenè apparet de prohibitione cōſtare: ita dixit Bar. in l. fi. ff. ſi quis aliq. teſt. prohib. vlti. col. Bal. in l. j. C. eo. titu. Et ſic ſtante dicta prohibitione prędicti Bernardini facit, vt prædicta Smiralda ſic de nouo teſtari impedita, penitus à primo teſtamento per eam condito receſſiſſe dicatur: & ſic quòd dictum teſtamentum in ni-
hilum ſuffragatur prædicto Bernardino: * ſed ab 2
eius inſtitutione omnino remotus exiſtat. bonus eſt textus in l. ſi ſcriptis hæredibus. ff. de his quibus vt indig. & in l. ij. ff. ſi quis aliqu. teſt. prohi. & in l. ij. C. eo. tit. & in §. cauſas. in authenti. vt cum de appellatione cognoſci. Et ſic ſucceſsio prædictæ Smiraldæ venit deferenda prædicto Preſto bonanno tanquam filio, & venienti ad ſucceſsionem prædictam ab inteſtato: & tanto plus quòd dictus Bernardinus impediendo prædictam teſtatricem teſtari, videtur ipſam cogere, vt relinquat venientibus ab inteſtato. l. conficiuntur. in prin. & l. ſi quis cum
nullum. ff. de iure codicil. * Ita dicit not. Bar. in l. 3
fi. ff. ſi quis aliq. teſta. prohibu. Ad propoſitum ergo de quo ꝫ. prædictus Bernardinus nihil percipere debet de dicta hæreditate: prout etiam dicit in ſpecie glo. not. lo d. l. ſi ſcriptis hæredibus. ſuprà alleg. quòd talis inſtitutus impediens teſtatorem de nouo teſtari, nihil habebit, nec percipiet ex teſtamento, in quo inſtitutus fuit: ex quo ei omnis actio denegatur: cùm videatur dolo teſtamentum prædictum impediuiſſe de nouo fieri. l. j. §. fin. & l. ij. ff. ſi quis aliq. teſta. prohibu. accedat etiam prædictis quòd voluerunt in ſpecie Pau. de Caſtr. & Alex. de Imol. in l. dedi. §. quanquam. ff. de conditi. ob cauſ.
*vbi dixit, quòd ſi aliquis volebat me inſtituere: & 4
tu impediuiſti, certè teneris ad intereſſe. ita etiam voluit gloſſ. not. & poſt eam Cyn. in l. quicquid. C. arbi. tute. glo. not. in l. Lucius. §. Sempronia. in ver. actionem. ff. de leg. ij. glo. & doct. in l. Titio. in verſ. incidiſſet. ff. ad munici. quinimò & plus, impediēs in aliquem quominus conſequatur aliquam com-
moditatem, etiam ſi ad illam ei non * competeret 5
aliquod ius agendi, tenetur ad totale intereſſe: ita voluerunt Rayn. Paul. de Caſtr. & Alexand. in d. §. quanquam. Or quanto magis ei cui ius competit: vt in caſu de quo hîc: tum propter expreſſam voluntatem, vt probatur, prædictæ Smiraldæ volentis teſtamentum mutare: & ambos filios vniuerſaliter in eius hęreditate inſtituere: tum etiam quia ex iuris diſpoſitione præſumitur æqualitatem voluiſſe inter filios ſeruare: quod eſt præſumendum in matre & patre. l. cùm pater. §. pater pluribus. & §. dulciſsimis. ff. de lega. ij. & in §. illud: in authē. de trien.

& ſemi.& not.in authenti.ex teſtamento.C.de col-
latio.Et alibi inter filios debet fieri diuiſio hęredi-
taria,& rerum æqua lance.l.inter filios.C.familiæ
erciſc.ibi, æquo iure.l. ſi maior.in fin.C.communi
diui. & hoc ad remouendum odium quod poſſet
oriri inter fratres,& ſic filios,ex inæqualitate ſer-
uata ob hoc quòd vnus haberet pluſquã alius abſ-
que cauſa.l.cùm oportet. in prin.vbi eſt text. ſing.
C.de bonis quæ lib. ita dixit Petr. de Ancharan.in
6 conſi.xxxij.ante omnia. * Vlterius attentari poſſet
prædictum Bernardinum ob tale impedimentum,
ſeu prohibitionem teneri in duplum prædicto Pre
ſto bonanno per tex.in auth. vt nulli iudic.§. pen.
& gl.in d.l.ij.C.ſi quis aliq.teſt.prohi. & licet text.
in d.§.pen.loquatur in adminiſtratore ciuitatis,at-
tamen non ſolùm in adminiſtratore, verum etiam
in quocunque alio impediẽte quem teſtari locum
habet:ita voluerunt glo.Bar.& Imo.in l.Lucius.§.
Sempronia.ꝫ.alleg.ff.de leg.ij. eandem opinionem
tenent Fulg.& Ang.in l.ij.C. ſi quis aliq.teſta. pro-
hib.& ne plura ſint extra opera,quàm opera, quòd
illis cõtingit, qui à principali themate diuertẽtes,
vt longos faciant commentarios, verborum pro-
lixitate in præcipitium deueniunt:idcirco ex præ-
miſsis conſulo prædictum Preſto Ioan.filium prę-
dictæ quõdam Smiraldæ ſuæ matris venire ad eius
ſucceſsionem excluſo prædicto Bernardino, ob
prohibitionem prædictam,ego Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *Turpe eſt aliorum ſcripta referre, vbi nihil habes aliquid additione dignum.*
2 *Citatio ad videndum iuramenta teſtium omiſſa, reddit proceſſum nullum. quod locum habet nedum vbi proceditur ad querelam, verùm etiam vbi procederetur ad inquiſitionem.*
3 *Proceſſus in quo proceditur per inquiſitionem, & per accuſationem.*
4 *Teſtis dictum inualidatur ob malam redditionem cauſæ ſcientiæ ipſius teſtis.*
Teſtis ratio ſi eſt friuola, & non cõcludens, deſtruit dictum teſtis.
5 *Pluralitas præſumitur vbi non probatur identitas.*
6 *Teſtes mulieres in criminalibus contra presbyterum ſeu clericum non probant.*
7 *Teſtes mulieres in foro canonico in criminalibus non probant, etiam contra laicum, niſi in ſubſidium, quando veriſimiliter ex natura facti alij teſtes adeſſe non potuerunt.*
8 *Teſtis aſſignans eandem rationem cum dicto, vt dicens ſe ſcire, quia ſcit, non probat.*
9 *Iudex non veriſimili non debet fidem dare.*
10 *Trahi ſeu intelligi quæ poſſunt in malum, & in bonum, maximè aduerſus ſacerdotem, ſemper in bonum trahenda ſunt, cùm ſemper capiẽda ſit via, vt excludamus delictum.*
11 *Indicium licet ſufficiens ad torturam, vbi non eſt niſi vnum, ſubſiſtente bona fama inquiſiti, ſeu delati, euacuatur, & eneruatur.*

CONSILIVM XXVII.

REdemptoria gentium Præſidio iterato,
amen. In cauſa vertente inter venera-
bilem presbyterum Marcum Iulianum
de Auerſa ex vna, & eremitam denun-
ciantem, ac etiam curiæ epiſcopalis Auerſanæ co-
adiutorem ex altera, ſuper inquiſitione formata
contra prædictum presbyterum Marcũ,de mixtu-
ra vini: licet per Magni.collegã qui cauſam ipſam
inſtruxit, fuerit optimè in iure, & in facto allega-
tum, in eo quòd dixit:tamen quia fortè in maiori-
bus occupatus aliqua neceſſaria præteriit. * Cùm 1
Turpe ſit, aliorum ſcripta referre, vbi nihil habes
aliquid additione dignum: vt dixit præclarè Bald.
in l.j.in repe.in fi.C. de ſacroſan.eccl.& Ioan.Fab.
in §.adeo.anſtitu.loca idcirco neceſſaria adducen-
do quæ omiſſa fuere, & demum dictis, & allegatis
per eum addendo, paucis vt conſueui, quoad po-
tero, debitum exoluam pro explorata cauſę victo-
ria:& clientis ſatisfactione. Et primò antequam
ad probatorum merita deueniam, videtur meo iu-
dicio proceſſum fabricatum contra prędictũ preſ-
byterum Marcum, fuiſſe & eſſe nullum: & ſucceſ-
ſiuè ſententiam ex eo contra ipſum latam, & pluri-
bus nullitatibus laborare. Et in primis apparet
ipſum bresbyterum Marcum minimè citatum, aut
monitum fuiſſe ad videndum iuramenta teſtium:
cuius citationis omiſsio reddit proceſſum nullũ.
tex.in c.ij.extrà de teſti.tex.in l.ſi quando.C.de te-
ſti.& in §.ſancimus.in auth.de teſti.§. pen. & facit
l.iudices.C. de fi.inſtru. & ſic ſi huiuſmodi citatio
fuerit omiſſa, nihil valet quòd geſtum eſt, per d.c.
ij.ita in ſpecie dixit Alber.in tract.de teſti.in verſi.
videndum eſt principaliter de ſolennitatibus: * & 2
non ſolùm hoc procedit vbi proceditur ad quere-
lam, verùm etiam vbi ad inquiſitionem: ita dixit
Iaco.But.& Bar.in l.ij.§.ſi publico.ff.de adul.Bald.
in l.iiij.§.j.ff.de condi.ob tur.cau.per c.inquiſitus.
de elect.& ibi ſentit Innoc.per tex.in c. paſtoralis.
de re iudi.in clemẽt.* accedit inſuper & alia nulli- 3
tas, quia in proceſſu prędicto procedit per accuſa-
tionem,& per inquiſitionem:ex quo ſimiliter red-
ditur proceſſus nullus: vt voluit not. Bal. in l.edi-
ta.xxij.col.verſi.x.quęro.in repe.padua.C.de eden.
idem Bal.quem refert & ſequitur Iaſo.in l.j.in fin.
C.de furt. Et ſic ambobus præmiſsis exiſtentibus,
nemo eſt ſani iudicij qui de proceſſus nullitate du-
bitare poſsit. Nunc autem ſubiuttando proceſſus
merita, nihil habent obſtare eidem donno Marco
depoſitiones Pedochynæ, Sperantiæ, & Mideæ te-
ſtium productarum per denuntiantem, ſeu accu-
ſantem. Pedochyna quidem non reddit aliam cau-
ſam ſcientiæ ſuo dicto, niſi quòd affrontauit dictũ
vinum cum quadam ſua acquata: & ſi talis affron-
tatio ſit ſufficiens ad probandum mixturam vini,
de quo dictus Marcus ipſe inquiritur abſque ali-
quo alio guſtu vini prædicti, cuiuſlibet iudicio
committẽdum non vereor, maximè iudicantis di-
ſcretioni. Sperantia verò deponit, ꝙ audiuit ere-
mitam conquerentem de vino. Midea autem depo
nit, quòd ſe reperit in domo eremitæ. quando mu-
lieres detulerant vinum à domo donni Marci, vt
aſſerebant: & ſubdit vinum non eſſe bonum. De
primis duabus non eſt in aliquo verendum ob ma
lam reditionem cauſæ ſcientiæ eorum dicta cor-
ruere: cùm mala ratio ſit illa, * quæ inualidat di- 4
ctum teſtis: cùm in teſte ſolum ratio attendatur:
ita vltra allegata per Magnificum prædictum ad-
uocatum in cauſa principali, voluit Bal. in l.con-
uentiu

uenticula.vj.colum.C.de epiſc.& cler.& ibi dixit,
quòd ſi ratio teſtis eſt friuola, & non concludens,
deſtruit dictum teſtis:ex quo tota virtus probatio-
nis ſtat in ratione teſtis. Idem tenet Bald. in l. ſo-
lam.C.de teſti.quem ſequitur & refert Alexand.in
conſi.xc.colum.iij.& conſi.lxxxv.in ij.volum.viſo
themate,&c. Et idem dicendum eſſet de Midea &
Andræa celẽtano teſtibus,dum dicunt reperiſſe in
domo eremitę tinellos onuſtos vino empto à preſ-
bytero Marco: aliam rationem eorum dicto non
aſsignando quomodo ſcirent illud fuiſſe de vino
donni Marci: vnde potuit illud eſſe aliud vinum,
& aliunde aſportatum, quàm à domo donni Mar-
ci: poſtquam teſtes nihil dicunt vndę vinum præ-
dictum ibi delatum fuerit: & cùm non probetur
de identitate vini,potuit illud eſſe aliud vinum:&
5 ita præſumendum eſt: * cùm in dubio identitate
nõ probata præſumatur pluralitas rerum, & ſic vi-
ni:per nota.per iac.but.& Bal.in l.j.ad fin.ff.quem-
admo.teſta.aperian. & in l.demonſtratio.in princ.
ff.de condi.& demonſtr. per quæ ita in ſpecie con-
ſuluit Alexan.de imol.in conſilio ſuo cxviij.idem
voluerunt Canoni.in ca.auditis. extrà de præſcri-
prio.& ibi in ſpecie Ioan.Andr.ponit quæſtionem
de bidello ,cui mortuus fuit equus conductus in
itinere Bononiæ: & tamen ſuccubnit:ex quo licet
probauerit equum ſibi mortuum fuiſſe, nõ tamen
verificauit fuiſſe illum quem cõduxerat:& ſic non
probauit de identitate equi. idem voluit ibidem
Anton.de Butr.in penult.char.& Abbas in ix.pręe-
dictis etiam accedit maximum adminiculum, cui
neſcio quonam modo reſponderi poſsit: quod de
eodemmet vino prædicti presbyteri Marci exiſtẽ-
te in palmento, ſeu vſitorio, à quo plores vegetes
exiuerunt,emit etiam honeſta mulier Soriana in te
ſtem producta:prout ipſemet eremita depoſuit,ac
etiam eademmet Soriana, quæ examinata dicit,ꝙ
eodem contextu inſimul cum eremita, & Petro,
cæpit vnam vegetem vini prædicti & palmento
prædicto, & fuit optimum: & idem deponit Pe-
trus,& alij teſtes. Præterea quando mulieres præ-
dictæ deponentes contra prædictum dominũ Mar
cum optimè in eorum depoſitionibus conclude-
rent,nihil probarent contra eundem,nec fidem fa
cerent, ex quo ſunt mulieres: & productæ in cri-
6 minalibus contra presbyterum & ſacerdotẽ:*quo
caſu mulieres non probant contra clericum pro-
ductæ.text.eſt not.& peregrinus in c. ipſi apoſtoli.
ij.quæſtion.vij.gloſ.not.in capit.mulierem.iuncto
text. xxxiij.quæſt.v.gloſ.in cap.forus.extrà de ver-
7 borum ſignificatio. * imò & fortius mulieres non
ſolùm contra clericum, verùm etiam contra lai-
cum in criminalibus non probant in foro cano-
nico,in quo ſumus:vt dicit gloſ.in dicto capitulo.
forus.& ibi communiter docto.Ioan.Andr. in ad-
dit.Specul.in tit. de teſt. §.j.verſiculo.item excipi-
tur. niſi in ſubſidium: & quando alij teſtes veriſi-
militer actu & habitu interuenire non potuerunt:
ita Ioannes Andreas in loco præallegato:quem re-
fert & ſequitur Alexand.de Imo.in conſilio xxiiij.
libro ſecundo incipien.animaduerſis.& conſi.lxv.
incipient.vilis proceſsibus.in fin.eod.lib.item in-
ualidatur & alio modo dictum Andreæ de celen-
tano,videlicet ob malam rationem, quam aſsignat
in eius dicto, dum interrogatus quonã modo ſcirę
reſpon.quia ſcit: quo caſu non probat: quia vide-
tur eandem rationem cum dicto aſsignatet vt in
ſpecie dicit Bartol.in l. qui interrogatus. de petit.
hære.vbi dixit,* quòd ſi teſtis aſsignãdo rationem 8
dicto ſuo, nihil aliud dicat, niſi ſe ſcire nulla alia
aſsignata ratione cauſæ ſcientiæ,non probat.idem
tenet Bald.in l.ſolam.ij.colum.C.de teſti.Bar.Bal.
& Alber.in l.curatores.ff.de offi.pſor u.cæſ.& hoc
per text.ibi,qui quotidie allegatur ad hoc,quòd ra
tio aſsignanda per teſtem non debet eſſe eadem
cum dicto.idem voluit gloſſ. in l. Labeo Neratius.
ff.de vſucap.glo.in l.j.ff.de exce.text.in l.qui inter-
rogatus.& ibi Bartol.ff.de peti.hæred.Bal.in l.non
omnium.ff. de legibus. Præterea capiunt præmiſſa
incrementum ex alio:nam omnes teſtes ſuper ter-
tia exceptione deponunt dictum vinum eremitæ
fuiſſe repoſitum in duabus vegetibus:& in vna ve-
gete euaſit vnum vinum melius quàm in alia. quis
ergo aliud diceret hoc malum ex culpa niſi vege-
tum perueniſſe, & non vini? certè nemo prout
etiam clariſsimè deponunt prænominati teſtes in
iiij. exceptione:quòd veriſimilius eſt: * cui veriſi- 9
mili debet iudex fidem dare potius quàm non ve-
riſimili.l.iij.in princip.& l.ob carmen.§.fina.ff. de
teſti.l.non eſt veriſimile.ff.quòd met.cau.cap. quia
veriſimile.de præſump.& voluit Bald.in l.teſtium.
vltim.colum.C.de teſti. Alexan.in conſi.cxx.pon-
deratis,&c.& in conſ.cliij.viſis & narratis,colum.
iij.v.volumi.Petr.de Ancharan.in conſi. lvij.extra
ordinem contractuum.vlti. colum. & in alio con-
ſilio.clvij.viſa facti narratione.Et procedunt pre-
miſſa in caſu preſenti,vbi impingitur crimen preſ-
bytero & ſacerdoti, contra quem nihil ſiniſtrum
putandum eſt cap.abſit.xj.q.iij.& hoc verum dicit
gloſſ. ibi, in his quæ poſſunt trahi ad malum & ad
bonum: * nam ſemper in bonum interpretanda 10
ſunt.per text.in capi.j.xij.diſtinctio.& in c.eſtote.
de regulis iuris.hinc voluit not.Innocen.in ca.du-
dum eccleſia.de electiõ. quòd ſi probatum fuerit
per teſtes contra prælatum, quòd concedebat ec-
cleſiaſtica ſub annuo cẽſu, quòd propter hoc non
poterit puniri tanquam committens ſimoniam:
quia fiet interpretatio in partem benigniorem, ob
notabilem præſumptionem quæ eſt, vt non delin-
quat prælatus:& intelligetur quòd cõcedebat tem
poralia eccleſiaſtica ſub annuo cenſu,& non eccle
ſiaſtica ſpiritualia: vnde pariter & in caſu noſtro
interpretandum & intelligendum erit malitiam
vini procedere ex vegetibus,& nõ ex vino,ex præ-
miſsis,& maximè per gloſſ. in prædicto.capi.abſit.
cùm capienda ſit ſemper via, vt excludamus deli-
ctum eſſe:vt dicit Bartol. in l. non ſolùm. §.ſed vt
probari.ff.de noui oper.nuncia. quem refert & ſe-
quitur Abb.in capi.in præſentia. de probat.per id
quod voluit Innocent.in capi.dudum.el primo:de
electio.* Vltimò concludendo dico,quòd ſi quod 11
indicium reſultaret ex adductis cõtra prædictum
do.Marcum,illud fuit plenè eliſum per eius defen
ſiones, de quibus ſuprà: & pleniſsimè euacuatum
per optimam vitam,conditionem & famam ipſius
donni Marci: vt dicit Bartolus in l. deſertorem.ff.
de re milit. quem ſolùm allegat Magni. collega.
addo quòd idem tenet Bartolus in l. non omnes.

§. à barbaris. eod. titul. Bald. in l. fi. vltim. colum. de proba. in l. j. C. de fur. idem Bald. in l. j. C. loca. & in l. ea quidem. C. de accuſat. circa antepe. colum. Angel. in l. milites. C. de quæſtio. Gand. in tract. maleficie. in rubr. de indic. iodubi. circa fin. & Angel. in tract. maleſi. in verbo, fama publica. colum. iiij. ex quibus omnibus, & eorum ſingulis ſentio de iuris cenſura fuiſſe per curiam reuerend. epiſcopi Auerſani iniquè cum reueren. pronunciatum contra prædictum venerabilem presbyterum Marcum, imò & quodammodo voluntariè ni fallor: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei eccleſiæ ad hoc vt teneat, requiritur quòd eccleſia vtiliter contraxerit.*

2 *Vtilitas contractus alienationis ſatis apparet eo tunc quòd de contrario non liquet.*

3 *Eccleſia licet poſſit venire contra contractum geſtum omiſſis ſolennitatibus, licet vtiliter contraxerit, cùm eo caſu contractus non teneat: id tamen intelligendum eſt, quando ex illo contractu eccleſia modo aliquo læderetur: ſecus ſi vtiliter contraxiſſet.*

4 *Eccleſia poteſt ſibi facere contractum fauorabilem abſque aliqua ſolennitate canonica, vel legali.*

5 *Pupillus licet non poſſit abſque auctoritate tutoris efficaciter obligari, tamen quando talis obligatio venit ad ſuum commodum, tenet obligatio.*

6 *Minor ſi virtute ſtatuti non poteſt contrahere abſque præſentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius conſanguineorum, tamen poterit facere contractum ſibi vtilem: & valebit abſque tali ſolennitate à ſtatuto requiſita.*

7 *Minor & eccleſia æquiparantur.*

8 *Mulierum contractus ſtante ſtatuto quòd non teneant, niſi cum interuentu conſenſus propinquorum, intelligendum eſt de contractibus damnoſis: ſecus, de vtilibus ipſis.*

9 *Interpretatio in ſtatutis regulariter fit ſtrictiſſima cùm ſint ſtricti iuris.*

10 *Conſenſus patris non præſtitus in iudicio filij reddit proceſſum nullum, tamen quando ſententia proferretur pro filio, & ſic eſſet proceſſus vtilis filio, valebit abſque conſenſu patris.*

11 *Id putare debemus pro expreſſo, de quo ſi quis fuiſſet interrogatus, idem reſpondiſſet.*

12 *Conſuetudo tollens ſolennitatem in alienatione rerum eccleſiaſticarum non tenet, niſi eccleſia id longo tempore conſueuiſſet.*

13 *Decretum iudicis requiritur in alienatione rei minoris: tamen induci poteſt per longa tempora, vt non requiratur.*

14 *Conductor eccleſiæ antiquus offerens tantundem penſionis, quantum nouus, non debet à conductione amoueri: imò non debet augeri penſio oblata per alium colonis eccleſiæ nu. 15.*

16 *Conductor rei à fiſco ſi eſt ſibi aucta penſio conductionis per alium, & ipſe offerat tantundē quantum nouus conductor, poteſt compellere fiſcum, vt ſibi locet tanquam antiquo conductori.*

17 *Emphyteuta ſi expulit antiquum conductorem fundi, cùm bonus eſſet, debet priuari emphyteuſi.*

18 *Emphyteuſis ſi ſit finita morte, & dominus velit de nouo emphyteuſim concedere, deſcendentes primi emphyteutæ poſſunt petere quod eis confirmetur emphyteuſis, & hoc de facili impetrabūt. Et ſi eiſdem denegabitur, poſſunt appellare ad ſuperiorem. nu. 19.*

20 *Conductor in locatione non habet dominium, nec poſſeſſionem, ſed nudam detentationem.*

21 *Emphyteuta ſi cecidit à iure ſuo, & eccleſia tamen ſingulis annis recepit penſionem ab ipſo, & non proteſtatur de caducitate, ex hoc videtur caducitatem remiſiſſe.*

CONSILIVM XXVIII.

Redemptoris gentium Præſidio iterato, amen. In cauſa venerabilis monaſterij ſancti Sebaſtiani de Neapo. cum Vincentio nobile ſuper petita reſciſſione contractus locationis domus, factę patri eiuſdem Vineentij de quinquennio ad quinquēnium, ad renouandum ad annos xv. cum pacto, quòd in fine xv. annorum non poſsit amoueri, ſi tantundem penſionis offerret, quātum quilibet alius nouus conductor comparens. Dubitatur an dicta locatio teneat, cùm facta fuerit ad longum tempus, vt prætenditur, & contra tenorem Paulinæ: & maximè cùm præſupponatur facta non adhibitis debitis ſolennitatibus à iure requiſitis. Et certè proculdubio dicendum eſt dictam locationem tenere, & viribus ſubſiſtere ex infraſcriptis: cùm monaſterium ipſum ſatis vtiliter contraxerit: * quòd 1
principaliter attendendum eſt in alienatione ſeu locatione rei eccleſiaſticæ. bonus eſt text. in clem. j. de reb. eccl. non alien. & in c. ſine exceptione. xij. q. ij. cum vulg. * Et de vtilitate ipſa conſtare appa- 2
ret, eo tunc quòd de contrario non probatur, & ſic ex iuris diſpoſitione: vt dieit gloſ. notab. in l. in pupillo. ff. de ſolutio. quam refert & ſequitur Lauren. de rodulph. in repetitio. capi. ſine exceptione. ix. colum. xij. quæſtione. ij. Secundò liquet ex probatorum meritis de d. vtili contractu monaſterij: & quòd monaſterium ipſum eo modo vt locauit, vtiliſsimè contraxit pro eo: vnde dato abſque veri præiudicio, quòd aliquæ ſolennitates defeciſſent, tamen contractus non deſinit eſſe validus. * Quia 3
licet aliàs eccleſia poſsit venire contra cōtractum celebratum omiſsis ſolennitatibus, cùm reputetur inualidus: iuxta text. & quæ ibi habentur in cap. ad audientiam. de rebus eccleſ. non alie. & in capi. j. de in integ. reſtit. illud tamen intelligitur, quando monaſteriū ſeu eccleſia ex illo cōtractu eſſet damnificatum: vt in prædictis iuribus: ſecus enim quando vtiliter contraxiſſet, licet aliæ ſolennitates non interuenerint: ita voluerunt gloſſ. Guili. & Bald. in l. cùm ij. §. eam tranſactionem ff. de tranſa. Bal. in l. quicunque. per gloſſ. ibi. C. de bon. quæ lib. * ſub- 4
dens in ſpecie, quòd eccleſia poteſt facere ſibi contractum fauorabilem abſque alia ſolennitate canonica, vel legali. idem in ſpecie tenet Baldus in l. contra iuris. ff. de pact. & ſequitur Iaſo. de may. in l. potuit. ij. colum. C. de iur. deliber. vbi ſubdit ita eſſe. & idem Iaſo. in l. non eo minus. ij. columna. C. de procur. cùm ad hunc finem adhibeantur ſolennitates,

tates,& tractatus,& alia,vt liqueat de vtilitate ec-
cleſiæ cuius res diſtrahitur.ſed vbi vtilitas eſt no-
toria,non eſt opus coniecturis.l.continuus.§.cùm
ita.ff.de verb. obliga. ita propriis terminis conſu-
luit Petr.de Anchatan.in conſi.cxcvij.incipiente,
5 ſubtiliter & ad plenũ * Quibus ſuffragatur,quòd
licet pupillus non poſſit abſque auctoritate tuto-
ris efficaciter obligari, tamen quando talis obliga
tio ſpectat ad ſuum commodum,valet & tenet:vo
luit gloſſ.in l.ij.ff.de accepti.quam Bartol. & Ang.
6 ibi multum notant.* Et alibi in ſimili ſtante ſtatu-
to, quòd minor non poteſt cõtrahere abſque præ-
ſentia officialium mercantiæ,& auctoritate trium
eius conſanguineorum : tamen hoc non obſtante
7 poterit minor facere contractum ſibi vtilem : * &
valebit abſque alia ſolennitate requiſita à ſtatuto.
& tamen videmus quòd minor & eccleſia æquipa-
rantur:& pari iure cenſentur:Bartol. in l. ſi pupil-
lorum.ff.de re.eod.Spec.in titu.de loca.§.vj. verſi.
xiiij.& ſeq.c. auditis.& c.j.de in inte.reſtit.& Car-
dina.in Clement.j.eod. titul. Et præmiſſis accedat
quòd dicimus de ſtatutis dictantibus , quòd con-
tractus mulierũ non valeant,niſi interueniat con
8 ſenſus propinquorum : * nam nihilominus dicta
ſtatuta vendicabunt ſibi locum in contractibus
damnoſis,non in vtilibus:ita probat text. in l.ne-
que.C.de contrahend.empt. quem memoriæ com-
mendat Bald.ibi ad hoc.& ſequitur Panor.licet de
Bald.non meminerit in cap.relatum.el j.vj.colum.
de teſta. huic opin.etiam accedat quòd voluerunt
Ange.Imo.& Mod.in l.mutum.ff.de acquiren. hæ-
red.vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto quòd mulier nõ
poteſt ſe obligare ſine conſenſu duorum propin-
quorum, quòd tamen ſi ſit delata hæreditas mulie-
ri ſine onere,poterit tamen eam adire ſine ſolenni-
tate dicti ſtatuti:& valebit aditio,cùm fuerit vtilis
9 mulieri. * Et fortius eſt aduertendum quòd præ-
miſſa relata ſunt ex diſpoſitione ſtatuaria , quòd
fortius eſt:ex quo in ſtatutis regulariter ſit ſtrictiſ-
ſima interpretatio: cùm ſtatuta ſint ſtricti iuris : vt
dixit not.Bartol.in l.quicquid aſtringendæ. in fin.
princi.ff.de verbo.obliga.gloſa & Bartol. in l. non
dubium.iij.col.iij.q.C.de legi.Iaſ.de may. in l. qui
ſe patris xxx.colum.C.vnde lib. & tamen non ob-
ſtante ſtricta & propria ſignificatione ſeu interpre
tatione quæ debet fieri in ſtatutis , contractus vti-
les aliter facti tenent :quod ſatis relinquo Magni.
10 iudicanti ponderandum. * Vltimò non omitten-
dum cenſeo, quod in ſimili dicimus , quòd licet a-
liàs conſenſus patris non præſtitus filio agenti in
iudicio,vel conuento , reddat proceſſum nullum:
tamen fallit quando filius obtineret in illa cauſa:
quia tunc proceſſus teneret etiam non adhibito pa
tris conſenſu.ex quo in ſui vtilitatem:ita voluerũt
Cyn.Salycet. & Rapha.in l.non ideo minus. C.de
procur.& ſequitur Alexand.in conſil.lix. in ij.vo-
lumin.& ſic cum monaſterium vtiliter contraxe-
rit,non poteſt nunc contra ſuum contractum ve-
nire,& petere ſe in integrum reſtitui : prout habe-
tur in cap.cùm vos.de his quæ fi.à præla. ſine con-
ſen.cap.& in cap.cùm dilecti. de emptio. & vend.
& latius per Hoſt.in ſum.de rebus.eccleſ. nõ alie.
maximè cùm principale propoſitum ſummi Pon-
tificis prouidentis ſolennitatem ſeruari , fuerit ne
eccleſiæ læderentur , ſed ꝙ vtiliter contraherent:
quod principale propoſitum attendendum eſt.vul
go.l. ſi quis nec cauſam.nec propoſitum.ff. ſi certũ
peta. Et ſi ſummus Pontifex hodie interrogaretur,
an ſi eccleſia contraxerit cum eius magna vtilita-
te, licet abſque ſolennitatibus , contractus ille ſit
validus : certè indubitanter & omnino reſponde-
ret quòd ſic.quia id putare debemus pro expreſſo,
de quo ſi quis eſſet interrogatus,* ita reſpoodiſſet, 11
ſeu reſponderet.gloſſ.eſt not.in l.tale pactum.ff.de
pact.& tamen loquitur in ſtatuentibus : quòd for-
tius eſt.text.eſt etiam in l.fin. ſecundum Bart. Bal.
& Ange.ibi.C.de poſt.hære.inſtituen.tex.in l. Bar-
barini.& ibi Bald.vltim.colum.ff.de offi. præto.&
iſta etiam quòd ſi vtiliter contrahit , tenet contra-
ctus vt ſuprà, apparet eſſe de intẽtione Paulinæ ibi
dum dicit,& cum eccleſiarum euidenti vtilitate. 12
Præterea * liquet ex proceſſu pleniſſimè monaſte-
rium prædictum conſueuiſſe longiſſimo tempore
ſimiles locationes facere:& licet aliàs conſuetudo
tollens ſolennitates in rebus eccleſiaſticis non te-
neat,tamen fallit quando eccleſia illud conſueuiſ-
ſet longo ſeu longiſſimo tempore : prout in caſu
noſtro.gloſſ.eſt not.in l.diuturna.ff.de legi. gloſ.&
Bald.in rubric.C.quæ ſit long.conſuet.gloſſ.in au-
thent.hoc ius porrectum.in fin.C.de ſacr.ſanc. ec-
cleſ.Paul.de Caſtr.in l.etiam.ff.ſoluto.mat. * ſicut 13
in ſimili dicimus de minore.Nam licet aliàs requi
ratur decretum iudicis in alienatione rei minoris:
tamen per longam conſuetudinem induci poteſt,
vt poſſit alienari abſque aliquo iudicis decreto:di
xit Angel.in d.l.diuturna.& allegata.Bald.in ca.j.ꝑ
colum.per quos fiat inueſtit. Præterea demonſtra-
tur etiam oculari inſpectione prædictum Vincen-
tium feciſſe,ac erogaſſe multas, & quamplures ex-
penſas vtiles & neceſſarias dictæ domui : quæ iam
erat ruinoſa, & in collapſum:adeo quòd ex prædi-
ctis expenſis meliorata,nimirum ſi penſio venit au
genda : & ideo de ea nunc maior penſio reperitur:
& tamen Vincentius ipſe offert tantundem quan-
tum alius obtulit : quòd denegari non poteſt:tum
ex tenore contractus initi inter ipſas partes, quòd
pro ſimili penſione non poſſit expelli:tum quia ap
paret illud augmentum penſionis fuiſſe cauſatum
propter expenſas erogatas in refectionem domus
per eundem Vincentium , ad quas minimè obliga-
tus erat:& ſic quòd fauore ſui geſtum eſt,redunda-
ret in eius odium : quod non eſt dicendum.vulga-
ta l.quòd fauore.de legi. & pariter contra iuris re-
gulam ex ſuo beneficio quis damnum pateretur:
& ſic incideret in euangelij dictum , de bono ope-
re lapidamus te:quòd eſſe non debet ex præmiſſis:
tum virtute pacti initi in contractu : tum etiam ex
iuris communis diſpoſitione , qua cauetur quòd 14
antiquus* conductor offerens tantundem penſio-
nis,quantum nouus , non debet à locatione amo-
ueri.text.eſt not.in l.congruit. C. de loca. prædio.
ciui.libr.xj.Salycet. in l.fin. C. de iure emphyt. re-
refert & ſequitur Iaſ.ibidem.in quæſtio.an emphy
teuta alienans irrequiſito domino. idem in pro-
priis terminis conſuluit Paulus de Caſtro in con-
ſilio lxiij.incipien. videtur dicendum. vbi fortius
tenet, * quòd non debet augeri penſio oblata per 15
alium colonis eccleſiæ. & idem conſuluit Petr. de

Ancharan.in conſi.cxxxiij.plenè & ſubtiliter. Lu-
douic. Roma.in conſil. xxij. vbi dicit ſe ita habere
communem opinionem. Bal.in c.in præſentia. vij.
colum. de probat. & plenè in particulari Franciſ.
Cur.in conſi.xlvij.incipien.ſuper controuerſia. &
Alexan.in conſi.x.in iij.volu. & idem tenet Alexã.
16 in l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de publica.* vbi
fortius dixit, quòd etiam fiſcus compelli poteſt, vt
locet antiquo conductori, ſi tantũ vult dare quan-
tum nouus.& hoc per prædicta iura: adeo quòd di-
xit not.Barto.in l.cognouimus.C.de manci.& co-
17 lo.lib.xj. * quòd ſi emphyteuta expulit antiquum
conductorem ſeu colonum fundi, cùm bonus eſ-
ſet, debet priuari emphyteuſi, per rationem: quia
fit iniuria primo conductori. quòd pati nõ debet.
Hinc voluit Bartol. in l.j.§. permittitur. per illum
18 text.cum glo.not.ff.de ſeruit.& aqua.* quòd ſi em-
phyteuſis ſit finita morte, & dominus vult de no-
uo emphyteuſim concedere, deſcendentes primi
emphyteutæ poſſunt petere quòd eis confirmetur:
& hoc de facili impetrabunt: & eſt iniuria eis, ſi
non refirmatur, adeo quòd ſi eis non refirmaretur,
poterunt dicti deſcendentes appellare ad ſuperio-
19 rem, vt cogat dominum emphyteuſis,* quòd eis re-
firmet.per text.in c.bonæ memoriæ.de poſtul. prę-
la.idem tenet Barto.in l.j.in fi.ff. de priuileg. cred.
quòd tamen fortius à maiori hoc procedit in caſu
noſtro: cùm ex emphyteuſi transferatur vtile do-
minium: quòd non videtur in locatione, in qua con-
ductor non habet dominium, nec poſſeſsionem,
20 * ſed nudam detentationem: vt dicit bona gl. in ſ.
allegata.l.congruit.C.de loca.prædio. ciui.libr.xj.
in verbo poſſeſſores. & ſic à maiori poterit prædi-
ctus Vincentius hoc petere, tum vigore contra-
ctus, cùm pater ipſius ſtipulatus fuerit pro ſe & hę-
redibus ſuis: tum etiam ex iuris communis diſpo-
ſitione: cùm mortuo patre ſciente, & patiente mo-
naſterio permanſerit in dicta locatione: per quod
videtur cum eiſdem conditionibus reconduxiſſe.
per l.item quæritur.§.qui impleto.ff.loca.& in l.in
rebus.§.fin.ff. de preca.& in l. legem. cum ibi not.
maximè per Baldum.C.loca. Nec obſtat quòd di-
citur ex aduerſo, quòd cùm ipſe Vincentius non
renouauerit infra terminum. xv. annorum, & la-
pſus fuerit terminus, quòd excluditur à commo-
do renouationis: nam reſpondetur quòd dato abſ-
que veri præiudicio, quòd non fuerit facta reno-
uatio, tamen in contractu inito inter prædictum
monaſterium, & patrem ipſius Vincentij, non fuit
appoſita pœna, vt caderet à locatione non facta
renouatione infra tempus prædictum. xv. annorũ:
& ideo etiam quia aliquo iure hoc non cauetur.
Item infra decimumquintum annum, & ante eius
lapſum prædictus pater Vincentij deceſsit: & Vin-
centius ipſe vt filius, & hæres habuit veriſimilem
ignorantiam contractus prædicti initi cum eius
patre: quia qui in alterius locum ſucceſsit, iuſtam
habet ignorantiæ cauſam per vulg. regul. qui in al-
terius. cam vulg. de regul. iur. Vltimò licet Vincen
tius ipſe non reuocauerit, & tamen ſingulis annis
ſoluit liberaliter: & monaſterium ſemper recepit
penſionem, & nunquam proteſtatum fuit de ca-
ducitate, ſeu de eius iure, ob renouationem non fa
ctam: per quod videtur ſibi in illo iure præiudicaſ-
ſe, ſi quod ſibi competeret. per id quod in ſimili, &
in fortioribus terminis dicimus de emphyteuta
qui cecidit à iure ſuo: & eccleſia ab eo recepit pen-
ſionem, & non proteſtatur de caducitate: nam per
hoc videtur caducitatem remiſiſſe: ita voluerunt
Cyn. & Salycet.in l.ij.C.de iure emphyt. Iacob. de
Are.& Alb.ibidem.quos refert & ſequitur Iaſ. ibi-
dem.Petr.de Anchara.& Cardi.Flor. in ca.potuit.
de loca.Iaſ.in l.ſeruus.C.de pac. Ex quibus ſum vo-
ti prædictum Vincentium eſſe admittendum ad
petitam renouationem, dum offerat tantundem,
quantum nouus conductor: & ita conſulo Iuris eſ-
ſe, nec aliter dici poſſe, maximè cùm eccleſia de-
beat eſſe cultrix iuſtitiæ & æquitatis.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator ſi reliquit aliquid arbitrio alicuius, ſi per annum ille non declarauit ſuum iudicium, expirat arbitrium, & maximè in vltimis voluntatibus. nume. 2.*

3 *Verbum,* fa come te pare, *videtur commiſiſſe arbitrio boni viri.*

4 *Conſcientia alicuius ſe remittens, intelligitur de conſcientia legibus munita, adeo quòd non poteſt iura tranſgredi.*

Vbi multa de commiſſis conſcientia.

5 *Anima quibuſcunque rebus præponenda eſt.*

6 *Salutis æternæ nemo immemor eſſe præſumitur.*

7 *Conſtitutus in vltimis, & ſic vicinus morti, præſumitur habere bonam conſcientiam.*

8 *Clericus tanquam publica perſona poteſt alteri ſtipulari. intellige tamen in cauſa vſurarum, & ſic in concernentibus magnum præiudicium ſpirituale: quod eſt quando quis promiſit ſacerdoti reſtituere vſuras omnibus quibus debet: quia poterit ſacerdos ſtipulari nomine omnium.*

9 *Sacerdos ad hoc vt poſſit alteri ſtipulari pro reſtitutione vſurarum, requiritur, quòd in actu confeſſionis ſtipuletur.*

10 *Sacerdotis ſtipulatio non probaret in foro iudiciali, cùm fiat in actu cõfeſſionis, cùm cenſeatur Deo facta. & ſecundum aliquos requiritur quòd ſit ſacerdos parochialis.*

11 *A regulis iuris eſt recedendum propter periculum animæ.*

CONSILIVM XXIX.

IN Chriſti nomine Amen. Viſo pro-
ceſſulo mihi tranſmiſſu per Magnifi-
cum Capitaneum inſulæ procitæ in-
ter Nuccium Scopam actorem ex
vna, & Paduanam filiã, & hæredem
quondam Bernardini ſcopæ prædictę ex altera, ſu
per petitione ducatorum xxv.eſt videndum an di-
ctus Nuccius ſit modo aliquo in probatis, per ver-
ba prolata per quondam Bernardinum teſtatorem
in perſonam presbyteri Ioannis, dum eidem dixit,
loquendo de dictis duca.xxv. *va & fa come te pare.*
fa come te par à te: & nunquam fuit aliter factum:
nec declaratum per prædictum presbyterum Ioan
nem: ob quod fuit cauſa ipſa deducta in pręſenti iu
dicio. Ex quo elapſis quampluribus annis à tẽpore
dati arbitri prædicti, & non aliter arbitrato, ſuc-
cedit in præſentiarum iudicium Magnifici Capi-
tanei

tanei ipſius inſulæ: Ex quo vbicunque eſt reli-
ctum per teſtatorem, ſeu in vltimis conſtitutum
1 aliquid iudicio alicuius, ſeu arbitrio, * certe ſi
per annum ille non declarauit ſuum iudicium, ex-
pirat arbitrium prædictum: ita conſuluit Barto-
lus in ſuo conſilio incipiente: talionis. vbi in ſpe-
cie dixit, quòd poteſtas arbitratoris tacentis an-
no finitur: argumento l. nonnulli. C. de epiſcopis
2 & clericis. & in l. finali. §. j. C. com. de lega. * Et præ-
ſertim procedit hoc in vltimis volũtatibus, prout
in executione voluntatis defuncti: quæ non de-
bet teneri in ſuſpenſo ſed celeritatem deſiderat: vt
magis in ſpecie tenet Baldus in l. finali. iij. colum.
C. de contrahend. emption. Vnde prædictus Ber-
nardinus quondam, reſpondendo prædicto preſ-
3 bytero Ioanni, * & idem dicendo, *fa come te pa-
re:* videtur ſe commiſiſſe iudicio ſeu arbitrio ip-
ſius, vt arbitrio boni viri. arbitrium ergo boni vi-
ri debet eſſe in iure fundatum. l. vir bonus. ff. iudi.
4 ſol. * Et pariter eſſet ac ſi prædictus quondam Ber-
nardinus ſe commiſiſſet conſcientiæ eiuſdem preſ-
byteri Ioannis: quia nequaquam poſſet iura tranſ-
gredi: & intelligeretur de conſcientia legibus mu-
nita, non autem priuata: ſecundum Baldum in
quadam ſua diſputatione incipiente, ſtatuto caue-
tur quòd fœnerator. vlti. colum. quem refert & ſe-
quitur Alexander de Imo. in conſilio ccclix. inci-
piente, viſis verbis teſtamenti. iij. colum. Hinc eſt
quòd qui habet poteſtatem diſponendi & proui-
dendi ſecundum conſcientiam ſuam, debet ſequi
conſcientiam publicam legum, & non priuatam.
text. eſt iuncta glo. in cap. iudicet, iij. quæſtione vij.
ita dixit Cynus in l. quiſquis. C. ad legem iul. maie.
Bald. in l. j. C. qui accuſa. non poſſ. & ſi per illa ver-
ba præſupponatur dictum Bernardinum ſe com-
miſiſſe arbitrio illius presbyteri Ioannis, ſiue con-
ſcientiæ ipſius, vnum & idem important: cùm ar-
bitrium boni viri, & conſcientia idem ſint. dixit
Baldus in l. fina. in fin. C. de iur. domi. impetran. &
patet ex not. per glo. & doctores in clemen. prima.
in verbo, veniamus. de iure patrona. ſed cùm in ca
ſu propoſito nulla de iure appareat probatio debi-
ti prædicti, meritò venit Paduana ipſa abſoluen-
da, per regulam iuris vulgatam, vt actore nõ pro-
bante reus abſolui debeat. Præterea accedat præ-
dictis, quòd ſi prædictus quondam Bernardinus
fuiſſet omnino debitor in dictis ducatis viginti-
quinque prædicto Nuccio, proculdubio pro exo-
neratione animæ, & conſcientiæ ſuæ illud expreſ-
ſiſſet videns ſe in vltimis conſtitutum, & de proxi-
5 mo moriturum: * ex quo anima quibuſcunque re-
bus præponenda eſt. l. ſancimus. C. de ſacr. ſanct. ec-
cle. §. ſi verò liberi. in fin. in authent. de ſanctiſ. epi-
ſcop. c. cùm infirmitas. in fin. de pœnit. & remiſsio.
6 * cùm nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ.
l. fin. C. ad leg. iul. repetun. per quam ita dixit Petr.
de bell apert. quem refert & ſequitur Cyn. in l. ge-
7 neraliter. C. de non nume. pecu. * ſubdens hoc per-
maximè locum habere in vltimis conſtituto: quia
cùm ſit vicinus morti, præſumitur habere bonam
conſcientiã: & facit bene illud in ca. Matthæus. de
ſimo. in fin. dum dicit, quid enim prodeſt homini
ſi vniuerſum mũdum lucretur, animæ verò ſuæ de-
trimentum patiatur? Nec ſuffragaretur dicto Nuc-
cio allegare prædictum quondam Bernardinum
fuiſſe confeſſum debitum prędictum ex illis verbis
prolatis verſus presbyterũ Ioannem: cùm nullo pa
cto per verba ipſa ita ambiguè prolata dici poſsit
debitum prædictum confeſſatum. Et dato abſque
veri præiudicio, quòd poſsit dici certo modo ac-
ceptatum: non ex hoc apparet ius aliquod acqui-
ſitum Nuccio prædicto vigore ſtipulationis præ-
dictæ, per regulam vulga. quòd alteri ſtipulari ne-
mo poteſt: & maximè cùm clericus non reperia-
tur numeratus in numero perſonarũ quæ poſſunt
alteri ſtipulari: de quibus habetur in §. ſi quis alteri.
inſtitu. de inuti. ſtipu. Et licet bene verum ſit, quòd
clericus tanquam publica perſona poſsit alteri ſti-
pulari, * tamen illud habet locum in reſtitutione 8
vſurarum: & ſic in concernentibus magnum præ-
iudicium ſpirituale: vt in exemplo, quando quis
promitteret ſacerdoti reſtituere vſuras omnibus à
quibus accepit: nam hoc caſu poterit ſacerdos ſti-
pulari nomine omnium quorum intereſt, & vale-
bit ſtipulatio, per textum in capit. quamquam. de
vſuris, in ſexto. ita declarat magiſtraliter Bartolus
in l. prima. §. huius ſtudij. ff de iuſtitia & iure. idem
tenet Anton. de but. in prœmio decreta. penulti.
colum. Ioannes Andr. in cap. ſicut. ne cler. vel mo-
nach. Panor. in cap. finali. de ſepultu. videtur text.
in c. dudum. & ibi Innoc. Hoſtien. & Panor. in vlt.
colum. de conuerſio. coniuga. * Quinimò & plus 9
requireretur, quòd talis ſacerdos in actu confeſ-
ſionis ſtipularetur dictam reſtitutionem vſurarum:
ita voluit Specul. in tit. de inſtrumen. edit. §. nunc
videndum. verſic. ſed pone. & ibi plenius Ioannes
Andr. in addit. & Bartolus in d. §. huius ſtudij. Bal-
dus in l. rationes. ad finem. C. de probationib. Abb.
in dicto c. fin. de ſepultu. * Quinimò talis ſtipula- 10
tio non probaret in foro iudiciali: cùm confeſsio
facta ſacerdoti cenſeatur facta Deo: & ſic non pro-
deſt in foro iudiciali. cap. ſi ſacerdos. de offic. ordi.
& notanter Baldus in l. archigerontes. C. de epiſc.
audien. Imò & plus ſecundum aliam opinionem
doct. ad hoc vt ſacerdos poſsit alteri ſtipulari mo-
do prædicto, requiritur quòd ſit ſacerdos parro-
chialis: ita dominus Abb. & Panorm. in c. dudum.
de conuer. coniu. quæ omnia ceſſant in caſu de quo
agitur. Vltimò concludendo ſtimulatur ſinderesis
per verba prædicta ipſius teſtatoris ipſum eſſe in
aliquo debitorem prædicto Nuccio: licet non in
toto debito prædicto vt opinor: attamen non re-
perio modum vt poſsim me inclinare ad modera-
tionem debiti prædicti in aliqua particulari quan-
titate: idcirco pro exoneratione animæ defuncti
quatenus æs alienum detineret, cùm propter peri-
culum animæ, * quòd eſt damnum irreparabile, ſit 11
à regulis iuris communis recedendum: vt dixit ſa-
tis not. Alexand. de Imol. in l. fi. §. donec. C. de iur.
delibe. Ideo ſum voti prædictam Paduanam fore
& eſſe abſoluendam ab impetitione prædicti Nuc-
cij, ſaluo iure eidem Nuccio cogendi prædictum
presbyterum Ioannem remedio competenti, vt
declaret, ſeu arbitretur ſuum arbitrium, iuxta vo-
luntatem teſtatoris: neutram partium in expenſis
condemnando: & ita conſulo iuris eſſe vobis Ma-
gnifico Capitaneo inſulæ Procitæ, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſi ex vna parte ſunt mulieres, & mares ex altera, præferuntur mares.*

2 *Teſtes rei & actoris ſi ſunt numero pares, præferuntur teſtes rei.*

Ratio eſt illa quæ dat eſſe rei, id eſt, teſtimonio.

3 *Teſtis non aſſignans rationem dicto ſuo, dicitur vt pecus, & non vt homo deponere.*

4 *Paria ſunt non aſſignare rationem, & aſſignare non bonam, ſeu non concludentem.*

Teſtis dictum debet de neceſſitate concludere, & præſumptiuè. ibidem.

5 *Teſtes reddentes rationem eorum dicto præferuntur ipſam non reddentibus. nu. 6.*

7 *Teſtibus deponentibus veriſimilia & conſona veritati, magis ſtandum eſt.*

8 *Teſtium probatio illa præfertur, in qua datur exceſſus.*

9 *Teſtibus etiam clarè deponentibus ſi iudici videbitur non ſore fidem adhibendam, poterit non adhibere, ſed debes exprimere cauſam quare fidem non adhibeas.*

10 *Pro ſententia ſemper præſumitur, cùm iudex potuerit ſe ex multis informaſſe.*

11 *Teſtes vbi ſunt pares numero, eo caſu iudex poteſt iudicare, prout ſibi videtur, & præſertim pro actore.*

CONSILIVM XXX.

IN Chriſti nomine, Amen. In cauſa
Vincentij cum Paulo de donno Santillo de ciuitate Aurerſæ ſuper corrigia argentea, quam prætendit idem
Vincentius eſſe ſuam: prætenditur
probatum per prædictum Paulum per pares teſtes
numero dictã corrigiã eſſe ipſius Pauli: & data paritate probationis inter actorẽ & reum, reus venit
abſoluendus: vt in c. ex literis. & in c. licet cauſam.
extrà de proba. Item & ex alio dicitur apparere, quod
teſtes ipſius Pauli ſunt omnes mares: & econtra teſtes prædicti Vincentij actoris ſunt omnes mulieres: & quando ſunt teſtes mares ex vna parte, & te-
1 ſtes mulieres ex altera, * teſtes mares præferuntur
teſtimonio mulierũ: vt dicit Bal. in l. ſi. ff. de ſi. inſtr.
& in l. in multis. ff. de ſta. ho. ad quod. l. j. ff. de ſena.
2 & quod ibi not. per Bart. * Accedat prædictis proximè, quod quando teſtes rei & actoris ſunt numero
pares, potius pro reo præſumendũ eſt, quàm pro actore: gl. eſt not. in c. in noſtra. de teſti. in ſi. Bart. in
ſuo conſil. xliij. incip. in q. d. Cioli. & quod not. Bar. in
l. j. §. ſi. in ſi. vt in poſ. Inno. in c. j. extra de eo qui mit.
in poſ. in vj. & quod not. in l. pro legato. ſecundum
vnam lect. ff. pro legat. & ita dixit perpetuò not. &
quod ita practicauit Alex. de Imo. in l. ſi duo. ff. vti
poſſi. Pro parte verò prædicti Vincentij obiicitur, quod licet prima facie videatur data paritas probationis inter prædictos actorẽ & reum: attamen
rectè intuenti datur exceſſus in probatione ipſius
actoris: ex quo teſtes pro eius parte producti aſſignant optimã, & concludentem rationem eorũ dicto: & ratio eſt illa, quæ dat eſſe rei: id eſt, teſtimonio: vt not. in l. ſolã. C. de teſt. * & teſtis nõ aſſignãs
3 rationẽ eius dicto, non dicitur vt homo, ſed vt pecus deponere: dixit Bal. in l. edita. xxxij. col. in repe.
Padua. C. de eden. Et teſtes pro parte prędicti Pauli producti, licet videãtur aſſignare rationẽ, tamen
non aſſignant concludentẽ: ex quo vnuſquiſq; ipſorum deponit cognoſcere dictã corrigiam eſſe dicti Pauli: quia interfuit & vidit &c. quę rationis aſſignatio quantũ generalis ſit, & nihil concludens,
vniuſcuiuſq; iudicio me ſubmitto: * & tamen paria 4
ſunt non aſſignare rationem, & aſſignare non bonam, ſeu non concludentẽ. dixit Spe. in tit. de teſt.
§. j. ver. item quod interrogatos. maximè cùm dictũ teſtis debeat in ratione cõcludere neceſſariò, & pręſumptiuè, per tex. in l. nũ hoc. C. vnde cogna. vt inquit Bar. in l. j. ff. ſi cer. pe. Bal. in l. ij. C. quãdo fiſ. vel
priua. Ang. in auf. de hære. & falc. collat. j. ſed quia
teſtes dicti Vincẽtij reddunt concludentẽ, & optimam rationẽ, dum dicũt dictã corrigiã conſtare
bene in poſſe vxoris prędicti Vincẽtij, cũ qua quotidie cõuerſabantur: *& tanto piu che ce ſtauano cinq; appõtatori: & doue ſi aſibiaua ce era vno per ſue e:* vt ad
oculũ hæc omnia in dicta corrigia reperiuntur: ſequitur de neceſſitate teſtes prædicti Vincẽtij præferendos eſſe teſtibus prædicti Pauli rationẽ minimè aliter aſſignantibus. * Ex quo de iure teſtes red 5
dentes rationẽ præferũtur ipſam nõ reddentibus.
ita dicũt Iac. but. & Bal. in l. presbyteri. C. de epiſc.
& cle. Nec militat, quod teſtes prædicti actoris fuerint
mulieres: nam in caſu de quo agitur, in rei veritate
præferri debẽt maribus: ex quo agitur de corrigia
muliebri, & quæ per mulierẽ, & ſic vxorẽ prædicti
Vincentij deferebatur: & ſic magis veriſimile eſt
corrigiã ipſam cognoſci per mulieres cõuerſantes
cum vxore prędicti Vincẽtij ipſam deferẽte, quàm
per mares nullã habentes conuerſationẽ cũ ipſa: &
ſic tanquã deponẽtes veriſimilius, * & conſonũ ve 6
ritati ſtandũ potius eſt mulieribus prædictis: vt dicit elegãter Inn. in c. auditis. extrà de pręſcri. Bal. in
c. j. de cõtro. inueſt. Pet. de Anch. & d. Ant. in c. j. de
præſcrip. in vj. & faciũt bene not. in l. ob carmẽ. ff.
de teſt. & in c. in noſtra. e. ti. & iiij. q. iij. cau. ſi teſtes.
ver. nõ enim. vnde extãte probatione dicti Vincẽtij per teſtimoniũ mulierũ, quæ magis præſumũtur
in ſimilibus cognoſcere dictã corrigiam, quam homines, meritò præferẽda eſt probatio ipſius Vincẽtij. Itẽ datur exceſſus in probatione prædicti Vincentij, ex quo eius teſtes aſſignãt rationẽ, vt ſuprà
dictũ eſt, optimã reddẽdo cauſam ſciẽtiæ: ob quod
pręfertur probationi ipſius Pauli, * & eius teſtibus 7
rationẽ non reddẽtibus: ita dicit ſingulariter Iac.
but. in quadã ſua diſputatione de qua meminit Bal.
in l. presbyteri. C. de epiſc. & cle. Bald. in l. ſed & ſi
quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cau. & in l. obſeruare. §.
proficiſci. de offi. procon. & ſic habita præmiſſorũ
ratione apparet omnino dari exceſſum in probatione prædicti Vincẽtij actoris: * & ſic illa proba- 8
tio præferenda erit, in qua datur exceſſus: vt in c.
in noſtra. & in c. j. extrà de teſt. ita etiã dixit gl. in c.
cũ eccleſia ſutrina. de cauſ. poſ. & prop. & in c. j. de
præſcrip. in vj. & in l. ob carmen. §. fin. ff. de teſt. Et
ſic dato quòd daretur paritas probationis teſtium,
tamen præualere debent ij teſtes qui cõcludentem
rationem aſſignant: prout ſunt teſtes ipſius actoris: ita Baldus not. in c. fina. §. item ſacramentum. de
conſuetu. recti feud. quem refert & ſequitur Iaſon
in l.

in l.cùm ij.§.vult ergo.iiij.colum.ff.de tranſactio.
Ex quibus videtur mihi optimè fuiſſe pronuntia-
tum in fauorem prædicti Vincētij per curiam Ma-
gnifici Regij Capitanei ciuitatis Auerſæ: maximè
cùm iudex ſi ſibi viſum fuerit teſtibus vnius partis
9 etiam * clarè deponentibus non eſſe fidem adhi-
bendam, id facere poteſt, & fidem non adhibere.
ita Bartolus & poſt eum Paulus de caſtro. in l. Lu-
cius.ff.de infam. quem communiter ſequuntur do-
ctores vbi ſubdit, quòd debet exprimere cauſam
quare fidem non adhibeat. & idem tenet Paulus in
l.admonendi.ff.de iureiurā. & conſuluit Socin. in
conſilio xcviij.antepenl.colum.in iiij. volum. vbi
ſubdit hanc doctrinam Bartol. eſſe ſingular. idem
ſequitur Barba.inter conſil. Calc. conſilio lxiiij.j.
col. præclarè ſcripſit apoſtolus &c. & ſubdit hoc
dictum Bart.eſſe ſtupendum Bald. in l. cùm magi-
ſtratus.C. quando prouoc. non eſt neceſ. ſequitur
idem Par.in tract.ſyndic. in verſic. poteſtas.ij.col.
verſ.conſulo.vbi ſubdit quòd cùm cauſa ipſe con-
ſulit, vt hoc fiat, ne iudex teneatur in ſyndicatu fa-
ciendo ſcribi in actis, vel in ſententia hoc modo,
videlicet nullam adhibendo fidem teſtibus ex tali
cauſa, ipſam exprimendo: idem ſequutus ſum in
votis meis in voto xiiij.in fin. vbi plenè ſcripſi. &
idem ſequutus eſt Par.de pu.in tract.ſyndic. in ver-
bo, arbitrium. cap. ſi iudex. vbi ſubdit ſe hoc aliàs
practicaſſe: quòd vbi vidit teſtibus in proceſſu
productis non fore fidem adhibendam, ex verbis,
& redditione cauſæ ſcientiæ: hoc quinimò expreſ-
ſit in ſententiis: quod etiam ſequutus bonus aſſeſ-
ſor Auerſanus idem obſeruauit, & bene: & ita opti-
mè iudicatum conſulo ego Thomas Grammat.

Et maximè potuit Magnificus aſſeſſor bene iu-
dicaſſe pro prædicto Vincentio: cùm præſumendū
10 ſit omnino pro ſentētia iudicis: cùm * iudex potuit
ſuum animū ex multis informaſſe, per text. in c.in
præſentia. de renū. & in c.bonæ.cum ſimil.de elect.
ita inquit dominus Abb. in cap. cùm ad ſedem. de
reſtitu.ſpolia.circa finem. Et plus in caſu præſenti
patet licitè iudex iudicaſſe pro prædicto Vincen-
11 tio actore, * ex quo, licet detur paritas teſtium in
numero, tamen iudex debet iudicare prout ſibi vi-
detur, præſertim pro actore: ita dicit Baldus in l.
cùm magiſtratus.in fi.C. quando prouoca. non eſt
neceſſe. vbi ſubdit, quòd debet facere ſcribi in a-
ctis, quare adhæſit parti actoris.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Patronus iuris patronatus licet poteſt in electione per ipſum facta de capellano variare, tamen illud intelligitur cumulando primo, non autem prorſus à primo recedendo.*

2 *Patronus ſi plures capellanos præſentauit vnū poſt alium, poteſt Epiſcopus inſtituere quem vult, & ſic gratificare, maxime eum qui maioribus meritis innitetur.*

3 *Donationes inofficioſas in extraneum licet ius reuocet in coniunctum, tamen pro parte reuocat, & non in totum.*

4 *Legatum rei alienæ tenet, quando legatur conſanguineo, ſed quando legatur extraneo, non tenet.*

5 *Teſtamenta duo ab eodem confecta, quorum primo loco factum eſt validū, & ſecundum inualidum, verum in ſecundo ſint inſtituti coniuncti, & in*

6 *primo extranei, ſecundum tenebit fauore coniunctionis.*

7 *Affectio maior habetur ad agnatos quàm ad extraneos.*

8 *Promittens habere quid ratum & firmum, nec de facto, nec de iure contrauenire, non poterit demum contrauenire.*

10 *Minor excluditur à beneficio reſtitutionis in integrum per iuramentum: quia ad iuramentum quis præſumitur accedere certioratus. & nu.11.*

12 *Iuramentum ſecundum contra primum iuramentum non ligat iurantem: quia ſolum primum valet.*

13 *Iurans non reuocare procuratorem ſi demum reuocat, tenet reuocatio, tamen iurans eſt periurus.*

14 *Contra iuramentū quæ ſiunt, an valeāt, & quæ ſint.*

15 *Ad periurandum quis non admittitur, vbi eſt alterius quæſitum, vel quærendum.*

16 *Baldi auctoritas multum vrget in practica.*

17 *Bal. nihil in iure ignorauit.*

18 *Iurans ſe non repetere reſtitui ad beneficium quo ſpoliatus fuit, non poteſt amplius petere reſtitutionem.*

19 *Minor licet promiſerit non venire contra alienationem rei ſuæ venditæ, & pariter mulier cōtra alienationem rei dotalis, cōtrauenire poſſunt: tamen ſi iurauerunt in alienatione non cōtrauenire, impediuntur agere, & venire contra iuramentum.*

20 *Iurans ſe non accuſare non poteſt contrauenire iuramento.*

21 *Periurus eſt infamis.*

22 *Præſentatio ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi valet, & tenet.*

23 *Ius patronatus ex ſola præſentatione acquiritur.*

24 *Præſentatio facta de duobus, vnus poſt alium, facit, vt primus præferatur.*

25 *Poſſeſſio non attenditur in beneficialibus, ſed qui primò præſentationem, ſeu collationem habuerit, præfertur.*

26 *Mulier dotata quæ excluditur à ſucceſſione virtute conſtitutionis regni, ſeu ſtatuti, intelligitur à ſucceſſione ipſius dotantis.*

CONSILIVM XXXI.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. Vincentius, Neapolis, & Violans filij & hæredes Chriſtophori de laierno de Neapo. habentes vocem præſentandi capellanum in capella ſanctæ Mariæ nouæ de porchiano, præſentauerunt presbyterum Confortum eorū fratrē conſobrinū, vnà cum Santutia de laierno ſimiliter patrona capellæ prædictæ: iurando dictā præſentationē habere ratā, & firmā, & nō contrauenire, nec variare. Demū decurſo certo tēporis ſpacio prorſus recedendo à præſentatione prædicta, nulla ſaltē legitima cauſa ſubſiſtente, prædicti Vincentius & Neapolis vnà cum duabus aliis eorū ſororibus minoribus ſeptennio, ſuaſu tutoris ipſarū ſecundo loco præſentauerunt presbyterū Andr. Scolareia, filiū tutoris prædicti: hæſitatur ergo quis ipſorū præſentatorū præferendus ve

dus veniat: & an potuerint à primo præſentato
prorſus recedendo variaſſe: & præſertim obſtante
iuramento. Et certè nulli dubium quòd non: ex
1 quo licet patronus poſsit in electione variare, * ta-
men illud intelligitur cumulando, non autem
prorſus à primo recedendo: vt probatur in cap.
cùm autem. & in cap. paſtoralis. de iure patron. ita
in ſpecie tenet Ioan. Andræas in regula, in re com-
muni in mercur. domi. Abb. in cap. quod autem. in
ſecundo notab. & in cap. cùm autem. extrà de iure
patrona. & hoc per rationem quia ſi patronus poſ-
ſet ex toto recedere à priori, non daretur facultas
Epiſcopo inſtituendi quem vellet: prout in prædi-
cto cap. clarè apparet: & præſertim in dicto cap. ita
cum autem. & ibi per gloſ. & Abba. dicentes quòd
pluribus exiſtentibus præſentatis vnus poſt alium,
2 poteſt Epiſcopus gratificare * cui vult inſtituendo,
vnum ex præſentatis: & præſertim eum qui maiori-
bus meritis iuuaretur. ita Abb. in prædicto ca. cùm
autem. per text. in cap. ſi fortè. lxiij. diſtinctio: ibi,
præferendus eſt is, qui maioribus meritis iuuatur:
ſubdens pro hoc videri tibi text. in cap. quoniam.
de iure patrona. prout in caſu de quo hic præferri
debet prædictus presbyter Confortus: cùm vltra
alia conſanguinitatis merita cum præſentantibus,
accedit, quia eſt eis frater conſobrinus, vt ex præ-
ſentationis inſtrumentu, iunctis etiam teſtium de-
poſitionibus, manifeſtiſsimè liquet: & conſangui-
nitatis intuitu multa reperiuntur à iure fauorabi-
3 lia inducta, quæ aliàs nũ fuiſſent introducta. * Hinc
eſt quòd licet donationes inofficioſas in extraneũ
ius in totum reuocet; in coniunctum tamen pro
parte reuocat, & non in totum: textus eſt in l. pri-
ma. iuncta l. ſi vnquam. C. de reuocand. donation.
& dixit Archidiaconus in capitulo finali. vltima
4 quæſtione finali, & alibi, * licet legatum rei alie-
næ teneat, quando legatur conſanguineo, tamen
quando legaretur extraneo, non teneret, l. cùm
alienam. C. de legatis. l. vnum ex familia. §. ſi rem. ff.
de legat. ij. Et alibi, ſi ſunt duo teſtamenta ab eo-
dem cõfecta, quorũ primo loco factũ eſt validum,
& ſecundum inualidum: verum in ſecundo ſunt
5 coniuncti inſtituti, & * in primo extranei, ſecun-
dum tenebit: & hoc fauore coniunctionis: voluit
Bartolus in l. milites. §. veterani. ff. de teſtamento
militari. & in l. filius. ff. de liberis & poſthumis. &
eſt textus in l. hac cõſultiſsima. §. fi. C. de teſtamen-
6 tis. & * facit, quia maior affectio habetur ad agna-
tos, quàm ad extraneos: dixit Baldus in l. precibus.
C. de impuberum & aliis ſubſtitutionibus. Et ali-
bi, ſi ſit legatum factum Titio non expreſſo cogno-
mine, duo ſunt Titij, quorũ vnus eſt teſtatori con-
7 iunctus, alter non: * certè intelligitur illi coniun-
cto factum legatum, & eidem deberi: & hoc fauore
coniunctionis: & probatur in l. ſi fuerit. à contra-
rio ſenſu. ff. de rebus dubiis. ita etiam voluit Affli-
ctus in ſua repetitione conſtitutionis, ſancimus. de
iure protom. vj. colũ. vbi plenè cumulat materiam
coniunctionis præferendæ: quæ quidem non mo-
dicum ſuffragari apparent prædicto presbytero
Conforto: quando dato abſque veri præiudicio, à
pari cum prædicto presbytero Andræa procede-
ret: ſed quia vt ſuprà demonſtratum extitit, præ-
dicti patroni non potuerunt niſi cumulando va-
riare; non autem prorſus recedere. apparet igitur
primam præſentationem tenere, & non ſecundam:
* maximè cùm in inſtrumento ſe obligauerint, nec 8
de facto, nec de iure contrauenire: ſed ipſam tene-
re ratam & firmam: & dixit Bartolus in l. metum.
§. volenti. ſecunda columna. in verſiculo ratum. ff.
quod metus cauſa. & in l. id quod pauperibus. C.
de epiſcopis & clericis. Alexander in l. ſi quis ma-
ior. C. de tranſactionib. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis
fortè. ff. de verborum obligatio. Accedit inſuper,
quia fuit in ſpecie expreſſa clauſula & non contra-
uenire, per quam minimè cõtrauenire potuerunt:
vt dicit Bartolus in authentica, ſacramenta pube-
rum. C. ſi aduerſus vendi. * Et vltra prædicta ſtrin- 9
git, imò vrget iuramentum, cùm fuerit iuratum
per prædictos patronos non contrauenire, nec
variare &c. quo caſu etiã quando abſq; veri præiu-
dicio fuiſſent prędicti patroni minores, vt prętten-
ditur ex aduerſo, tamen iuramentũ eos maiores re-
pręſentat. tex. eſt in prædicta authentica, ſacramen-
ta puberum. gloſſa in l. ij. C. de reſcindenda vendi-
tione. & in capitulo penultimo, de emptione &
venditione. Bartolus in l. ſi duo. §. Iulianus. ff. de
iureiurando. & in l. ſciendum. ff. de verborum obli-
gationibus. inde eſt quòd per iuramentum * exclu- 10
ditur minor à beneficio reſtitutionis in integrum:
ita Bartolus; Angelus, & Paulus de Caſtro in prę-
dicta l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. Bartol. An-
gelus Rapha, & Roma. in prædicta l. ſciendum. Ar-
chidiaconus & Ioannes Andræas in cap. ij. de pa-
ctis. in ſexto: argumento illius text. Baldus in l. j.
de rebus creditis. & in l. j. C. ſi aduerſus vend. Paul.
in l. fi. §. ſi. ad velleianum. * & præſertim, quia per 11
iuramentum præſumitur quis deliberatè accedere
ad actum cap. ex reſcripto. de iureiurando. Hinc
infertur, quòd per talem actum, licet iuratum, non
potuit, nec poteſt reuocari, & annullari primus a-
ctus præſentationis prædicti presbyteri Conforti,
cùm fuerit iuratus: * ex quo iuramentum ſecun- 12
dum contra primum de non reuocando non ligat
iurantem: quia ſolum primum valet. gloſſa eſt ſin-
gularis in cap. licet mulieres. & ibi Hoſtienſis ante
eam, extrà de iureiurando. in vj. textus in cap. ve-
niens. & in cap. intellecto. extrà de iureiurã. Card.
in Clem. j. §. j. extrà eodem titulo. Alexander in l.
ſtipulatio hoc modo concepta vij. colum. ff. de ver-
bo. obligat. & ibi dicit, quòd iuramentum filiæ de
nõ renunciãdo ſucceſsioni paternæ impedit poſt-
eà renunciationẽ ipſius filiæ, etiam cum iuramen-
to factam: & hoc per dictam gloſſam, de qua me-
minit idem Alexander in l. mæuia. ff. ſoluto matri-
monio. Poſſet tamen ex aduerſo vnũ inferri, quòd
prima facie videtur obſtare, videlicet id quod di-
cit glo. in cap. finali. de procuratorib. in vj. * Nam 13
dicit ibi, quòd ſi ego promitto & iuro non reuoca-
re procuratorem, ſi tamen poſteà reuoco, reuoca-
tio tenet: tamen ego ſum periurus. & ſic idem vi-
detur dicendũ in caſu præſenti, ꝙ dicta reuocatio
primi præſentati teneat: tamen quòd patroni reuo-
cantes ſint periuri. nam huic & ſimilibus breuiter
reſpondetur, prout magiſtraliter reſpondet Spe-
culũ iuris canonici, Io. And. in regula, in re cõmu-
ni, in mercurialib. vbi dixit, ꝙ ideo in caſu de quo
loquimur, procurator poteſt à domino reuocari:
quia

quia fauore ipſiuſmet reuocantis conſtitutus eſt,
non autẽ tertij. Vel reſpõdeo & aliter, prout idem
Io. And. & ſatis pulchre in regula, quòd ſemel. pen.
colum. eodem titu. vbi dixit, quòd ſunt aliqua quæ
non requirunt miniſterium hominis, vt eſt iudi-
cis: ſed de per ſe ſortiuntur effectum: vt bapti-
ſmus, matrimonium, profeſsio, teſtamentum.
14 &c.* & in his valent quæ fiunt cõtra iuramentum.
Ea autem quæ requirunt miniſterium hominis, vt
reuocatio rei alienatæ minoris, vel dotalis, que-
rela inofficioſi, & his ſimilia: & in his denegat mi-
niſterium ſuum, ne aperiat viam periurio: & in his
non valent quæ fiunt contra iuramentum: vnde
pariter in caſu de quo hîc dicendum eſt. Vel & ter-
tiò reſpondeo prout pulchrè Baldus in l. pactum
dotali. xviij. quæſtione. C. de collatio. vbi notanter
15 dixit, quòd * vbi eſt alteri ius quæſitum, vel quæ-
rendum, non admittitur quis ad periurandum: &
plus ſubdit, quòd id quod dicitur in dicta gloſſa
16 capituli fin.* non eſſe verum, prout eſt in caſu iſto,
cui multum confert iſta auctoritas Bald. cuius Bal.
auctoritas ſatis viget in practica: vt dicit Alex. de
Imo. in l. gallus. §. ille caſus. ff. de liberis & poſthu-
mis. quem refert & ſequitur Iaſon de may. in repe-
17 titione l. admonendi. c v. col. ff. de iureiur.* quem
Baldum nihil in iure ignoraſſe, dixit idem Iaſon
in l. lecta. nona colum. ff. ſi certum petatur. pro quo
facit quod voluerunt domini de Rota in deciſion.
nouis, in deciſione cccc j. aliàs eſt deciſ. xviij. inci-
piente, ſi agenti interdicto vnde vi. titu. de reſtitu.
18 ſpoliat. quòd * iurans ſe non petere reſtitui ad be-
neficium, quo ſpoliatus eſt, non poteſt amplius
petere ſe reſtitui. & facit quia tanta eſt vis iura-
19 menti, * quòd licet permittatur minori venire cõ-
tra alienationem rei ſuæ: & pariter vxori contra
alienationem fundi dotalis. l. j. de rebus eorum. &
in l. lex iulia. ff. de fundo dotali. & l. vnica. C. de rei
vxor. actione. tamen ſi iurauerunt in alienatione,
proculdubio eam reuocare impediuntur. l. j. C. ſi
aduerſus venditionem. & in dicta auth. ſacramen-
ta puberum. cap. cùm contingat. extra de iureiu-
rando: capitulo ſecundo. eodem titulo. & capitulo
quamuis. de pactis. in ſexto. & ſic attento iuramen-
to apparet dictam reuocationem fieri nõ potuiſſe:
& præſertim cùm iuramentum quod ſine interitu
ſalutis æternæ emanatum eſt, ſeruari debet. cap. ſi
verò. extrà de iureiuran. c. cùm dilecti. quod metus
cauſa. cùm ſit de iure naturali, & ex præcepto obli-
get. capitulo, ſi peccatum. xxij. quæſt. j. c. & ſi Chri-
ſtus. de iureiurando. cap. magnæ. de voto. & præſer-
tim cùm nihil fuerit in eo illicitum, ob quod re-
uocari mereatur. pro hoc etiã bene facit, nam qui
ſemel ſepulturam in aliqua eccleſia ſibi elegit, &
iurauit aliam non habere, ſeu non contrauenire,
certè ratione iuramenti non poterit ſibi aliam eli-
gere: textus eſt in capitulo primo. & ibi Archidia-
conus, de ſepulturis, libro ſexto. Sicut in ſimili di-
20 cimus de eo, qui iurauit te non accuſare. * Nam ra
tione iuramenti amplius te accuſare impeditur. ca
pitu. veniens. de accuſa. capitu. quemadmodum. de
iureiuran. & voluit Specula. in titulo de accuſat. §.
item quòd iurauit. Prædictis omnibus ſuffragatur:
nam clarum eſt quòd quamprimum prædicti pa-
troni contrauenerunt primæ præſentationi, ſunt

effecti periuri: * & tanquã periuri ſunt iam infames 21
effecti, & quaſi. capitulo infames: ſexta quæſtione
prima: cum ſequen. capit. conſtituimus. tertia quæ-
ſtione quinta. cap. querelam. & ibi Abbas antiquus.
extrà de iureiuran. Bartolus & Angel. in l. Lucius.
ff. de infami. Baldus in margarita, in verbo, periu-
rium. ſed patroni præſentãdo dicuntur legitimum
actum exercere: & actus legitimi ſunt infamibus
interdicti, per cap. licet. lo ij. de teſtib. & regula
infamibus. de regulis iuris in ſexto. ergo apparet
quòd prædicti patroni dictum presbyterum An-
dræam tanquam periuri ex contrauentione primæ
præſentationis, quem iurauerunt non reuocare,
ipſum præſentare non potuerunt modo aliquo: &
ſic non valet dicta pręſentatio ſecundo loco facta:
& ſi aliter diceremus, eſſet viam periuriis, & ini-
quitatibus aperire: quod concedendũ non eſt: cap.
ſi vero. extrà de iureiur. cap. verum. & cap. mulieri.
& cap. cùm contingat. eod. tit. & tex. in l. j. C. ſi ad-
uerſus venditionem. & in cap. iiij. extrà de diuor-
tiis. & voluit Specula. in tit. de offic. omn. iudic. §.
poſtremò. verſic. vj. ibi, quærendum. Et vltrà præ-
miſſa apparet presbyterũ Cõfortum habere etiam
præſentationẽ Santutiæ filiæ Roſæ de laierno: quæ
etiam habet ius præſentandi in dicta capella: & eſt
in poſſeſsione, ſeu quaſi præſentandi: * quo caſu 22
valet, & tenet pręſentatio ab exiſtẽte in quaſi poſ-
ſeſsione præſentandi: ita dicit Butri. poſt gloſſam
in ca. ex literis. de iure patronatus. & ibi dominus
Abbas in c. conſultationibus. eod. titu. * præſertim 23
tùm ius patronatus ex ſola præſentatione acqui-
ratur. Innoc. in c. quoniam. de iure patronatus. &
Baldus in margarita in verbo, ius. & ſic tanquam
potior apparet prædictus presbyter Cõfortus pre-
ferendus: argum. cap. ſi à ſede. de præben. in ſexto.
& dixit dominus Antonius in cap. paſtoralis. de iu-
re patronatus. non diſcedo tamen ab eo quod in
terminis tenuit Ioannes Andræas, quem commu-
niter ſequuntur in regula, in re communi. in mer-
curia. * quòd duobus præſentatis vnus poſt alium 24
primus præfertur: prout eſt in presbytero Confor-
to: qui primo loco fuit præſentatus. Nec ex hoc
ſuffragatur prædicto presbytero Andrææ ſua quaſi
poſſeſsio: cùm obſtante iuramento primo loco
præſtito non poterat præſentari: & ſucceſsiuè nec
inſtitui, exiſtente maximè inhibitione, & manda-
to Curt. Reuerendi domini Vicarij: & præſertim
cùm in beneficialibus nõ attentatur poſſeſsio: * ſed 25
quis primò præſentationem ſeu collationem ha-
buerat: quoniam ipſe primus præfertur, licet ſe-
cundus poſſeſsionem obtinuerit. c. capitulum ſan-
ctæ crucis. vbi plenè not. de reſcriptis. c. quia cun-
ctis. & cap. ſi tibi. de conceſ. præbend. in vj. & cap.
ſi tibi. & cap. duobus. de reſcriptis. in ſexto. & ra-
tio eſt, quia in eis nõ requiritur traditio, vel quaſi.
vt plenè not. Dyn. in reg. qui prior. de reg. iur. in vj.
Nec opitulatur presbytero Andrææ allegare quod
Violans fuerit dotata, & ſic excluſa à ſucceſsione,
per conſtitutionem regni, in aliquibus. & ſic ve-
lut excluſa non habet aliquod ius in præſentan-
do. nam reſpondetur ipſam Violantem fuiſſe do-
tatam de bonis maternis, & non paternis: vt ple-
nè probatum eſt. vnde ſuccedit quòd mulier dota-
ta quæ vigore ſtatuti, ſeu cõſtitutionis excluditur à
ſucceſs

16 ſucceſsione,* certè intelligitur à ſucceſsione do-
tantis, & non alterius:prout conſuluit Pet.de An-
chara in conſilio cclxxxviij. Baldus in l.mater.C.de
iure dot.& in l.j.C.de legit.hæred. idem conſulen-
do tenuit Angel.in conſilio cxxiij. incipien.in no-
mine domini,teſtamenti factio. Alex.conſil. xxix.
incip.quoniam abundè &c.j.volu. & in conſil.clj.
ij.volu.& Ioan.bapt.de ſancto Seue.in repet.l. om-
nes populi.col. cxx.ff. de iuſtit.& iure.& in ſpecie
in regno,And.de Iſern.in dicta conſt.regni, in ali-
quibus.& in capitulo j. de natura ſucceſsio. feudi:
in reliquis ſuppleat Magnifici iudicantis religio,
& ſuo ſaniori iudicio. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ius vbi alteri quæſitum eſt,non admittitur quis ad deierandum.*

2 *Præſentato in iure patronatus acquiritur ius ad remouendum malum inſtitutum.*

3 *Paria ſunt aliquid non eſſe factum, vel factum eſſe, & perperam.& nu 4.*

5 *Præſentatus ſe ingerens adminiſtrationi iuris patronatus ante inſtitutionē,perdit omne ius quod habet ex præſentatione.*

6 *Præſentatus in iure patronatu à maiori parte patronorum præfertur.*

7 *Præſentare non poteſt in iure patronatus qui reperitur minor ſeptennio.*

9 *Poſſe quid aliquis facere intelligendum eſt, dum de iure poteſt,& non aliter.*

11 *Doctor intelligi debet ſecundum iura quæ ipſe allegat.*

12 *Doctori licet magno credendum non eſt,niſi dictum ſuum probet per authenticam ſcripturam.*

13 *Gloſæ,licet ſummæ auctoritatis,credendum non eſt, quando leges non allegat.*

14 *Singulares opiniones non ſunt ſequēdæ in iudicando. imo Bartolo non eſt credendum in ſua noua fantaſia.nume.15.*

16 *Regula tenaciter eſt ſeruanda, vbi in contrarium diſpoſitio ſpecialis non apparet. Et multa de regula,& eius obſeruantia,vide ibidem per extenſum in fine conſilij.*

CONSILIVM XXXII.

INcomprehenſibilis Dei præſidio repetito,Amen. In eadem cauſa presbyteri Cōforti cum presbytero Andræa Scoloreia vltra allegata per me in præcedentibus allegationibus, cenſui neceſſariò fore infraſcripta ſubiicienda.Et in primis clarū eſt quòd prædicti patroni præſentantes promiſcuot,& iurauerunt non variare:vnde quæſito iure ex præſentatione prædicta prædicto Conforto, non potuerunt patroni prædicti in eius præiudicium deierare: * iuxta doctrinam Bal.allegatam in præcedentibus allegationibus in l.pactū.dotali.xviij.q.C.de collat.vbi dicit, quòd vbi eſt alteri ius quæſitū vel quærendum,non admittitur quis ad deierandum. Et quòd ex præſentatione ſit ius quæſitum prædicto Conforto, apparet: quia ex præſentatione tribuitur ius præſentato:vt dicit Ioan.And, in c.dilectus.de offi.deleg. Archi.in c.j.de inſtit.in vj.Spec. in tit.ne ſede vacan.in tertia forma libe. Abb.in c. cùm vos.de offic.ordi.vlt.col.& in c.pe.de poſtul. prælato,& non dicitur ei acquiſitū ius in re, ſed ad rem,dicit d.Abb.in c.cùm Bertoldus.de re iudicata. idem tenet in ſpecie Steph.de gaeta,magnus can.in repe.c.quoniā.de elect. in vj.xlv.col. vbi plus ſub-
dit, * quòd acquiritur ius præſentato ad remouen- 2
dum malum inſtitutum.idem voluit ante eum Hoſtien.in ſumma de poſtul.præla.§.fin.verſi.ſimile in præſentato.Domi.in c.ij.de offi.vica.poſt Io.And. in c.quia diuerſitatē.de cōceſ.præ.quod quidē ſatis ſuffragatur prædicto presbytero Cōforto ad remouendū prædictū presbyterū And. malè inſtitutum:
*ex quo non præcedente edicto,& abſq; cauſæ co- 3
gnitione fuit inſtitutus:quo caſu irrita & nulla fuit inſtitutio.tex.eſt in propriis terminis in c.quoniā. de elect.in vj.Abb.in c.poſtquā.extra de elec.Imo. in c.ij. de iure patron.refert & ſequitur prædictus d.Stepha.in loco prędicto.vlt.col.Quinimmò & fortius ita malè inſtitutus ipſe presbyter Andr. ſe intromiſit in adminiſtratione, & ſic poſſeſsione dicti iuris patronatus:vt ipſemet articulariter confitetur,& probat:quo caſu apparet ac ſi ſine inſtitutione ſe intromiſerit,vel cum mala,vel nulla inſtitutione:iuxta illud, paria ſunt aliquid non eſſe factum,vel eſſe factū,& perperam, ſeu nulliter.ff.eo. no.in l.ij.ff.de aucto.tuto.l.quāuis.§.ſi conuenerit. & ibi Bart.hoc nōt.ff.ad velleia.& in l.nō putant. §.non quæuis.ff.de contratab.vnde apparet ex diſpoſitione præallegati c.quoniā. inſtitutionem non
præcedentem edicto factam eſſe nullam:* cùm ni- 4
hil & inualidum æquiparētur.l.ſi aut nullum.& ibi Bal.not.C.de legit.hære.ita voluit etiā Iaſ.de may. in l.ſi auiæ frater.C.de ſucceſſ.edic.& in l. quotiēs. ij.col.ff.qui ſatiſ.cog.Et plura ſimilia allegat,vt paria ſunt vitioſè ſatiſdare,& nō ſatiſdare:paria ſunt nō adire,vel nulliter adire.modò ego habeo quòd ſe ingerens adminiſtrationi iuris patronatus ante
inſtitutionē,perdit omne ius * quod habet ex præ- 5
ſentatione.Frāciſc.in c.cùm iam dudū.ij.col.de præben.& in c.noſti.& in c.qualiter.de elect.docto.in c.auaritiæ.eod.tit.lib.vj.& ibi Dom.in ſi. Hoſtien. in ſumma de iure patronat.in ver. pœna:& prædictus d.Stepha. in repetitio.d.c.quoniam.xliiij.col. vnde cùm prædictus presbyter Andræas nulliter ſe intromiſerit cum mala & inualida inſtitutione, habetur ac ſi nō fuiſſet inſtitutus:& per conſequēs cadit à ſua præſentatione,& perdit omne ius quod ex ea habuit.Accedit prędictis pro explorata victo-
ria ex vno latere poſitis,* nam presbyter Cōfortus 6
apparet præſentatus à maiori parte patronorum: quo caſu præfertur.Pet.de Anch.in c.j.de arbitris. Abb.in c.venerabili.& in c.in geneſi. de elect.Imo. in cle.ij.de iure patr.Nam apparet ꝙ Santoria, vt filia Ruſæ præſentat pro vna parte, & ſic pro medietate reſpectu Roſæ,quæ erat in poſſeſsione præſentandi, vel quaſi, cuius exiſtentis in poſſeſsione
* præſentatio valet & tenet.Abb.in c.conſultatio- 7
nibus de iure patronatus.Ant.de butr.in capitulo, cùm Bertoldus.de re iudic.Feder.in conſil. ccxxvj. Extat & alia præſentatio Violantis, quæ minimè reuocata apparet per eam: ſed ſolùm illi duo mares reuocauerunt. Habet necnon prædictus preſbyter

byter Andreas duas alias voces duarum puella-
8 rum, * quæ ſunt minores ſeptennio: vt probatum
eſt: quo caſu præſentare non potuerũt: quia minor
ſeptennio non poteſt præſentare. Abbas in ca. fina.
de conceſſ. præben. Nihil obſtat conſilium domini
Alexan. xvj. in iij. volu. qui in terminis concludere
videtur, actus factos contra iuramentum tenere:
& quòd præſentatio ſecunda teneat non obſtante
iuramento: nam dicit ipſe hoc modo, Aut ſumus in
actu qui non poteſt cadere in laicũ, & tunc factum
contra primum iuramentum non tenet. Aut ſumus
in actu ſpirituali, vel quaſi, qui poteſt in laicum ca-
dere, vt in electione, præſentatione & ſimilibus, &
tunc tenet actus factus contra iuramentum. Re-
ſpondeo, ſalua eius pace, ſuum fundamentum eſſe
9 falſum cũ exemplificatione præſentationis.* Nam
patet quòd verbũ poteſt, intelligi debet quatenus
de iure qui poteſt. tex. eſt in c. cùm teneamur. & ibi
bona gloſ. de præbendis. & in clementina ſæpe. de
verb. ignifi. & in l. nepos proculo. ff. eodem titu. &
in c. exceptionem. & ibi Ioan. Andr. Anto. de Butr.
& Pet. de Ancha. extrà de exceptio. ſed ius præſen-
tandi competit ea gratia ſedis apoſtolicæ laico, &
non de iure, vt. no. in capitu. Adrianus. lxiij. diſtin.
10 Felyn. & docto. in capit. quanto. extrà de iudi.* er-
go cum competat de gratia, apparet quòd non de
iure: & ſic inepta, cum reuerẽtia, videtur exempli-
ficatio præſentationis facta per dominum Alexan.
Præterea clarum eſt, quòd gratia videtur eſſe quid
extraordinarium iuris: quia ſi eſſet de iure, fruſtrà
imploraretur de gratia: ſed id quod quis facit per
remedium extraordinarium, non dicitur quòd de
iure id poteſt: per id quod dicimus de reſtitutio-
ne in integrum, quod eſt remedium extraordina-
rium: nam quòd quis facit per beneficium reſtitu-
tionis in integrum, non id de iure facere poteſt. vt
dicit Cardinalis in clementina prima. xiiij. quæ-
ſtione. de cauſa poſſeſſ in. & proprieta. & Bertarchi.
in repertorio ſuo, in verbo, poteſt. verſiculo. viij.
ergo apparet. propterea non procedit exemplifica-
tio domini Alexandri dum dicit, quòd præſenta-
tio poteſt cadere in laicũ, non diſtinguendo quòd
ea gratia cadat, & non de iure. Præterea ex alio ca-
pite apparet non eſſe attendendum id quod dicit
11 dominus Alexander: * ex quo nihil allegat, quod
ſit ſuæ opinionis fundamentum: & doctor debet
intelligi ſecundum iura quæ ipſe allegat. Bartol. in
l. non ſolum. in §. ſi liberationis verba. ff. de liberis
legat. Bald. in authentica, ſi omnes. C. vt ſe ab hære-
ditate abſtin. & in authenti. ſed iam neceſſe. C. de
donationib. ante nuptias. Salycet. in l. ſi ex cautio-
ne. C. de non numerata pecunia. Albi dicit pul-
chrè Archidiacon. in capitulo nolite. vndecima
quæſtione tertia, quòd non debemus credere Do-
12 ctori * licet magno, niſi dictum ſuum probet per
authenticã ſcripturam. & facit ante eum tex. in ca-
13 pitu. ego ſolus. ix. diſtinct. imò gloſſæ * quæ eſt ſum-
mæ authoritatis credendum non eſt, quando le-
ges non allegat. dixit Bald. in l. res publica. C. ex
quibus cauſis maior. quem refert & ſequitur Iaſo.
de May. in l. illam. iij. columna. C. de collat. intan-
tum quòd licitè iudicatur cõtra communem opi-
nionem doctorum, & etiam gloſſæ, quando illa
opinio iure non probatur. voluit ſingulariter Ioan.
Andr. in capit. primo. extrà de conſtit. Abb. in cap.
tua nos. ij. colum. extrà de vſur.* Præterea tertiò 14
& vltimò apparet Alexan. eſſe in ſingulari opinio-
ne: & certum eſt quòd in iudicando non debemus
ſequi ſingulares opiniones. tex. eſt in l. prima. de ſe-
natori. ff. vbi Bald. in vltimo nota. arguit per illum
tex. cõtra ſingulares, & peregrinas opiniones: imò
diceretur iudex per imperitiam iudicare, ſi inhæ-
reret ſingulari opinioni. idem tenet Alex. in conſi.
ccxxvij. viſis proceſſibus. ſecunda colum.* Quin- 15
imò, & fortius etiam Bartol. credendum non eſſet
in ſua noua fantaſia, dixerunt Paulus de Caſtro. &
Bald. in l. fina. C. de inſtitu. & ſubſtit. Et ſic ex præ-
miſſis apparet minimè credendum domi. Alexan.
ſalua eius reuerentia: cum eius dicta circa hoc non
iure, nec authoritate fulcita dicantur, extante re-
gula de qua ſuprà, quòd iuramentum quod abſque
interitu ſalutis æternæ emanatum eſt, ſeruari de-
bet. vulg. cap. cùm contingat. cum vulgat. de iure-
iuran. & regula tenaciter eſt ſeruãda,* vbi in con- 16
trarium diſpoſitio ſpecialis non apparet. ſecũdum
Bald. in l. ſi tutor. in fine. C. de ſeru. pig. dat. manum.
Et ideo dixit Bald. in capit. iij. colum. de alien. iud.
mutan. cauſa fac. quòd pro regula ſemper eſt iudi-
candum, niſi probetur in contrarium. ita dicit elé-
ganter notari. in l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. Et
dixit Alberic. de roſa. in ſecunda parte ſtatut. quæ-
ſtio. clix. incipiente, ſi ex forma ſtatuti. quòd ſtan-
dum eſt regulæ donec de exceptione doceatur. &
ideò dixit Bar. in l. quoties. ff. ſi quis cau. quòd non
dicitur eſſe dubium, de quo eſt regula iuris: vnde
cùm regula ſit, vt iuramentum ſit ſemper ſeruan-
dum, vbi non vertitur interitus ſalutis æternæ: cer-
tè ſeruari debet, ne præſertim via periuriis aperia-
tur: vt in aliis præcedentibus allegationibus dictũ
fuit contra formam capit. ſi verò. & cap. verùm. &
cap. mulieri. extrà de iureiuran. concurrente maxi-
mè deciſ. Ioan. Andr. de qua ſuprà, in mercur. quæ
ſatis in propriis terminis adaptari poteſt ibi, dum
dicit: nam quædam ſunt quæ poſſunt expediri ſine
iudicis miniſterio, vt matrimonium, profeſsio, te-
ſtamentum, & ſimilia: & tunc valent facta contra
iuramentum. Quædam verò quæ non poſſunt ex-
pediri ſine iudicis miniſterio, vt reuocatio rei alie-
natæ minoris, querela inofficioſi, & his ſimilia: &
tunc iudex denegat miniſterium ſuum, ne aperiat
viam periurio: & eo caſu non tenent facta contra
iuramentum. in reliquis ſuppleat religio Magni.
iudicantis.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Pater tenetur alimentare filium baſtardum.*
2 *Pater tenetur præſtare alimenta prædicta in domo eius matris, dũ baſtardus ipſe fuerit minor trien-nio: quia indiget auxilio materno.*
3 *Alimenta quæ debentur in domo alicuius, debentur etiam extra domum, & hoc quatenus expende-ret in ſua domo pro illis.*
4 *Filius infra triennium indiget auxilio materno.*
5 *Nouerca ſemper conſueuit eſſe odioſa priuigno.*
6 *Nouerca non cogitur habitare cum priuigno, & po-teſt accuſari de furto ab eo, ſi eius expilauit he-*

reditatem, & repellatur à tutela priuigni.
7 *Alimentarius cui alimenta debentur, ſi ob ſiniſtram*
ſuſpicionem eius qui tenetur ad ea, non poſſet in
eius domo habitare, an poſſit petere alibi ſibi præ-
ſtari.
Alimenta relicta per teſtatorem vxori, vt in domo
habitaret, & illa non poteſt in domo teſtatoris
commodè habitare, poſſet vbi permanet alimen-
tari.
8 *Filius baſtardus non eſt in poteſtate patris.*
9 *Alimenta petuntur abſque libello, & ſolennita-*
te: & etiam coram iudice eccleſiaſtico peti poſ-
ſunt.

CONSILIVM XXXIII.

Redemptoris gentium Suffragio re-
petito, amen. In cauſa dominæ Io-
annæ Dyas, Hiſpanę habentis filium
à quodam ſuo amaſio, à quo petit
ipſum alimentari, hæſitatur de duo-
bus. Et primò an prædictus amaſius teneatur ad
alimenta prædicti eius filij baſtardi. Secundò, da-
to quòd ad ea teneatur, an tenetur ipſa præſtare in
domo prædictæ eius matris, prout ipſa iam petiit.
1 * Et quò ad primum nulli dubium quòd pater ex
iuris diſpoſitione tenetur ad alimenta prædicto
eius filio baſtardo, per tex. in authen. licet patri. §.
hi ergo. & ibi Bart. & docto. C. de natura. liber. Bal.
in authen. res quæ. C. commu. de lega. tex. in c. cùm
haberet. de eo qui dux. in matrimo. quam per adul-
pollu. Et hoc per vrgentem rationem, quia dene-
gare alimenta filio prædicto, eſſet ipſum necare:
quod non licet per tex. in c. dicat aliquis. xxxij. q. ö.
iiij. per text. in l. necare. & ibi Barto. ff. de libe. agno-
ſcen. vnde debet pro hoc omnino eum alere. ita in
ſpecie dixit Ioan. Bapti. de ſancto Seueri. in repet.
2 l. ſi qua illuſtris. penul. colum. C. ad orficia. * Quò
verò ad ſecundum, quòd teneatur dicta alimenta
in domo prædictæ eius matris præſtare, adduco:
nam mater infrà triennium inuito patre filium pe-
nes ſe retinere poteſt. gl. eſt ſing. in l. j. circa princi.
in verbo, iuſtiſsima cauſa. de libe. exhiben. ita con-
ſuluit Ludoui. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæ-
3 uiſsimo. ff. ſoluto matrimo. * Secundò adduco cer-
tum eſſe, quòd alimenta quæ debentur in domo
alicuius, debētur etiam extra domum: & hoc qua-
tenus expendiſſet in domo, vt dicit Barto. in conſi.
ccxj incip. quidam ſibi filios. in ij. dub. lib. j. & con-
ſilio iiij. & v. lib. ij. per text. in l. libertis. §. primo. ff.
de alimen. & cibar. lega. & in l. j. C. de lega. Et licet
Bartol. videatur loqui in alimentis quæ debentur
ex diſpoſitione teſtatoris, & ſic hominis, nihilomi-
nus habet locum hoc etiam ſi eſſet ex diſpoſitione
iuris: cùm rectè procedat argum. de diſpoſitione
hominis ad diſpoſitionem iuris. l. non impoſsibile.
ff. de pact. l. fina. C. de fideiuſſ. & §. diſponat. in au-
then. de nupt. & not. gloſ. in rub. C. de decre. decur.
lib. x. & gloſ. in l. domini prædiorum. C. de agric. &
cenſi. libr. x. Et ſic cùm alimenta de iure nō poſsint
denegari à patre filio baſtardo, videtur quòd poſ-
ſit ea in domo eius matris in qua moratur pete-
4 re, quia cùm adhuc filius ſit infra triennium * &
ſic in tempore ablactationis, & hoc ſugit, ma-
ximè indiget auxilio materno: vt magiſtraliter do-
cet Abb. in dicto ca. cùm haberet. ſecunda colum.
Et alimentarius cui alimenta debentur, debent ſibi
præſtari vbi vult: dixit Bart. in l. libertis. §. Lucius.
in fin. ff. de alim. & ciba. lega. & in l. iij. ij. col. ff. eo. &
in l. diuortio. j. col. in fin. in verſi. quarto quid ſi mu-
lier. ff. ſolu. mat. modò ſi filius loqui ſciret, & inter-
rogaretur extante nouerca in domo ſui patris, ſi
vellet ibidem alimēta ſuſcipere, vel morari in do-
mo eius matris, proculdubio reſponderet, quòd in
domo matris, cùm eius auxilio indigeat ratione
ætatis: quia nemo præſumitur velle lupo pecudem
obiicere: & ſic iactare ſua vulgata. l. cùm de inde-
bito. ff. de proba. & c. non eſt veriſimile: de præſum-
ptio. Ex quo accedendo ad domum patris ibi no-
uercam comperiret, quę omni æuo longè priuignis
conſueuit eſſe odioſa: & econtra: iuxta textum no-
tabilem in l. non eſt conſentiendum. ff. de inofficio.
teſtam. Hinc Virgil. in buccoli. Eſt nāque mihi do-
mi pater, eſt & iniuſta nouerca. ad quod ſatis legum
latores animaduertere. Hinc voluit Bal. in authen-
tica, hoc locum. C. ſi mulier ſecundò nupſe. * quòd 5
nouerca non cogitur habitare cum priuigno: idem
voluerunt Bald. & Ange. in l. ij. ff. vbi pupil. educa.
debet. vnde æqualitate ſeruata idem econuerſo vi-
detur concludendum, nequaquam priuignum co-
gi poſſe ad habitandum cum ea: cùm rectè à con-
trario ſenſu procedat argumentum: iuxta notabi-
lem textum in l. inter ſocerū. §. cum inter. ff. de pa-
ctis dotalibus. & in l. Pomponius. §. ſed is qui. cum
vulgaribus. ff. de procurato. * Hinc huius antiqui 6
odij non immemores Imperatores nouercis terro-
rem, & meritò, incutiendo, voluere nouercam hæ-
reditatem viri expilantem, quæ ad priuignos per-
tinet, furti actione teneri: vt eſt textus in l. de his:
& ibi Barto. C. de furtis. Hinc etiam Iuriſconſulti
fraudum non inſcij, quæ ob odioſum animum no-
uercarum in priuignos poſſet exerceri, eas à priui-
gnorū tutela penitus profugare iuſſerunt: ſic quod
id habendum eſſe debet pro expreſſo, de quo veri-
ſimiliter ita reſpondiſſet interrogatus. gloſſ. in l.
tale pactum. ff. de pactis. tex. in l. fin. ſecundum Bar-
tolum, Baldum, & Angel. C. de poſthum. hæred. in-
ſtituen. text. in l. Barbarius: & ibi Bald. quinta co-
lum. ff. de offic. præto. Et ideo ſuccedit quòd in par-
ticulari videtur dixiſſe Bald. in l. j. C. de lega. * quòd 7
ſi ille cui debentur alimenta, ob ſiniſtram ſuſpitio-
nem ea dare debentis non poſſet in eius domo ha-
bitare, poſſet ea alibi petere ſibi præſtari? idem ſe-
quitur Alexand. in additio. ad l. Caio. ff. de alimen.
legat. & pro hoc adduco quòd voluit Bartol. in d.
ſuo conſi. ccxj. incip. quidam ſibi filios. lib. j. qui di-
xit, quòd extra domum non debentur alimenta, ſi
alimētarius poſſet in domo commodè inhabitare.
ergo recta ſit illatio, quòd ſi ibi non poteſt, alibi
debeantur. & hinc in ſpecie dixit Bar. in l. Caio. §. j.
ff. de alimen. & ciba. lega. quòd ſi ex diſpoſitione te-
ſtatoris relinquerentur alimenta vxori, vt in domo
habitaret, & ibi illa non poſſet commodè inhabi-
tare, poterit tamen vbi degit alimenta petere. per
textum in l. penul. vbi pup. educa. debet. * Prætereà 8
conſidero quòd pater baſtardi minimè poteſt filiū
ipſum ad ſe aduocare à prædicta eius matre aufe-
rendo, cùm non ſit in eius poteſtate tanquam ba-
ſtardus.

ſtardus.per text.in §.fina.inſtitu.de nuptiis.& in l.
vulgo concepti.ff.de ſtatu hominum.& dixit Abb.
in c.ex literis. de conuerſ.infidel.ij.col. Et ſic cùm
pater omnino ad ipſum filium alimentandum te-
neatur,nec poſſet filius ipſe in domo patris morari
nouerca exiſtente:& maximè cùm propter ætatem
materno auxilio indigeat: ſum voti patrem ad di-
cta alimenta præſtandum penes matrem cogi poſ-
9 ſe, *etiam ſine libello, & ſummariè, & abſque ali-
qua iuris ſolẽnitate: vt ſatis no.dixit Guil.de mon-
te laod.& poſt eum Petr.de Anch.in clem.j.de iure
patronat.Bart.in l.j.§.fin.ff.de præto.ſtipula. Alex.
in l.ſi quis à liberis.ff.de libe.agnoſcen. Adito ta-
men pro conſequutione dictorum alimentorum
iudice eccleſiaſtico,& non ſeculari: prout ſingula-
riter conſulendo nos docet Franc. de Aret.in ſuo
conſi.xlvij.Et ita de iuris cenſura conſulo ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Subſcribens ſe ſcripturæ per alium ſcriptæ, habetur ac ſi totam ipſe ſcripſiſſet.*

2 *Principalis quando non poteſt conueniri prætextu exceptionis ſibi competentis, exceptio ipſa denegabitur fideiuſſori, quia ipſi non competit modo aliquo.*

Creditor quando certum eſt non poſſe conſequi à debitore, & habet regreſſum contra fideiuſſorem,
● *exceptionem diſcuſſionis non habet, nec ſibi competit diſcuſſio, quando notorium eſt debitorem non eſſe ſoluendo.*

CONSILIVM XXXIIII.

IN Chriſti nomine amẽ. In cauſa Ga-
ſparis Coſtæ cũ Magnifi. V.I.D. Ga-
briele de riſio, ſuper recognitione
ſubſcriptionis propriæ manus in ſcri
ptura Ioannis Pauli marzati, in qua
ſcripſit dare ipſum dominum Gabrielem in prin-
cipalem promiſſorem,& inſolidum obligatũ: non
video cur per dictam ſuam ſubſcriptionem non
poſſit prædictus dominus Gabriel, vt principalis,
& in ſolidum conueniri: cùm ad hoc ſit conditus
titulus de duobus reis: & non aliter appareat ipſe
obligatus quam prædictus Ioannes Paulus vigore
ſuæ ſubſcriptionis in ſcriptura ipſius Ioãnis Pauli.
1 *Et ſe ſubſcribens ſcripturæ per alium factæ, ita
æquè ſibi præiudicat obligando, ac ſi totam ipſe
manu propria ſcripturam feciſſet: textus eſt not.in
l.fideiuſſor.§.j.ff.de pignorib.& in l.ſi quis ex argẽ-
tariis.§.j. verſi.ſubſcribere.ff.de eden.& in authen-
tica,quòd ſine.C.de teſtamentis.ita in propriis ter-
minis voluerũt Bar.Salv.Pau.de Caſt.Ang.& Fulg.
in l.emptor.§.Lucius Titius.ff.de pact.Ange.Paul.
Saly.& Alex.in l. cum antiquitas.§.cum autem.C.
de teſtamentis. & in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chriſogo-
nus.ff.de verb.oblig.& conſuluit idem Alex.conſi.
cxlvij.põderatis his de quibus.lib.ij.vnde cùm ipſũ
dom.Gabriel ſe ſubſcripſerit huiuſmodi ſibi præiu-
diciali ſcripturæ,videtur ac ſi totã ſcripturã ipſam
ſua propria manu ſcripſiſſet:& per conſequens in-
ſolidum obligatus vt principalis tenetur: & cõue-
niri poteſt ſuper ipſius ſcripturæ recognitione vt
principalis.Sed nunc dato abſque veri præiudicio,
quòd fuiſſet vt fideiuſſor ibi ſubſcriptus, adeo quòd
ex hoc prætenderet exceptionem diſcuſſionis ſibi
competere, cùm non fuerit renunciatum authen.
præſenti. C. de fideiuſſoribus. dico, quòd ex quo
prædictus Ioannes Paulus qui principalis præten-
ditur, quaſdam regias literas ſibi dilationem cõce-
dentes ad certum tempus ſoluendi impetrauit; ob
quod eſt huiuſmodi dilatione tutus, non poterit
eidem domino Gabrieli dicta exceptio moratoriæ
competere,nec diſcuſſionis:* ex quo quando prin 2
cipalis non poteſt conueniri prætextu alicuius ex-
ceptionis,ſeu priuilegij ſibi competentis,exceptio
ipſa, ſeu beneficium diſcuſſionis fideiuſſori dene-
gatur:nec ſibi aliquo modo competit.ita in termi-
nis tenet Bar.in l.iij.§.ſi is pro quo.ff.quod quiſque
iuris.Hinc dixit ſignanter gl.in l.niſi hoc actũ.ff.de
pact.quòd quando certum eſt creditorem nõ poſſe
debitũ conſequi à ſuo debitore, & habetur regreſ-
ſus in fideiuſſorem,tunc nõ habet locum exceptio
diſcuſſionis:ita vltra gl.reperio tenere Ange.in au-
thentica,præſenti.C.de fideiuſſorib.Bart.in l.Mar-
cellus.circa finem.ff.eo.titu.& in l.fi.circa princi-
pium.ff.de verb.obli.& in d.l.iij.præallegata. Con-
firmo per id quod not.dixit in ſpecie gl.& Bar.in l.
fi.ff.ſi cer.pet.qui dixit,quòd quando notorium eſt
principalem nõ eſſe ſoluendo,& agitur cõtra fide-
iuſſorem, nõ poterit fideiuſſor exceptionẽ diſcuſ-
ſionis opponere:& ſic ex præmiſſis negari non po-
teſt dictã exceptionẽ minimè poſſe prædicto d.Ga-
brieli competere cũ ſaltẽ volẽdo ob ſuã ſubſcri-
ptionem ſeruare prædictũ Gaſparẽ indemnem mi-
nimè apparet exceptionem prædictam competere
poſſe,per id quod in ſpecie ſatis no.voluit Bar.in l.
quæro. in prin.ff.loca. Et ita conſulo iuris eſſe ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ineptè factum id quod à lege facere non arctabatur, non ex hoc vitiatur actus.*

2 *Sententia ſuper cauſam in qua ſunt duo capita, vnum pertinens, aliud autem impertinens, ſi iudex in ſententiando expreſſit impertinẽs ſuper eo ſe fundando, non ex hoc vitiatur ſententia. vbi multa ſimilia.*

3 *Teſtis ſi aſsignat cauſam ſcientiæ cum dicto, non tenetur amplius aſsignare ipſam.*

4 *Teſtes ſuper æſtimatione deponentes, ſi non addant illa verba, ſcilicet communi æſtimatione, tamen validatur eorum dictum: quia videntur omnino de communi æſtimatione ſenſiſſe.*

5 *Iudex de qualitate rei, & communi æſtimatione poteſt à teſtibus informari ex officio, etiam ſi de ſingulari æſtimatione teſtes ipſi ſenſerunt, dum dixerunt quòd ipſi tantum darent.*

6 *Pluralitas non præſumitur in actibus hominũ, nec ſententiarũ, nec teſtamẽtorũ nec in nomine proprio.*

CONSILIVM XXXV.

REdemptoris gentiũ Suffragio poſtu-
lato, amen. In cauſa Baptiſtæ cũ Ni-
colao Franciſco de abitabulo ſuper
liquidatione precij muli, audio du-
bitari an fuerit probatum precium

valoris muli per teſtes deponentes, *che era bono, & graſſo: & che valea trenta ducati de oro*: & quòd ipſi
teſtes tanti emiſſent. Et proculdubio dicendum
eſt probatum fuiſſe precium, ac valorem muli præ-
dicti: nec obſt. in aliquo dum dicitur teſtes ipſos
non depoſuiſſe de communi æſtimatione, ſed de
ſingulari: vt ibi dum dicunt, quòd tanti emiſſent
ipſi: nam rectè intuenti iam videntur in primo eo-
rum dicto reditionem optimam cauſæ ſcientiæ aſ-
ſignaſſe, ibi dum omnes fere dicunt de bonitate, &
qualitate muli formaliter: vt ſuprà & ſic videntur
deponere de valore huiuſmodi aſsignatis rationi-
bus, vt ſuprà & licet demum adiiciant, & tanti ipſi
emiſſent, certè non ex hoc dictum eorum corruit:
quia ſemel aſsignata ratione valoris muli per eos,
1 licet demum ſubiiciant, * quòd tantum ipſi darēt,
non ex hoc eorum dictū inualidatur: ex quo quan-
documque quis non teneatur à lege quid facere, ſi
tamen illud faciat, & ineptè, illud non vitiat actū.
tex. eſt in l. j. C. de rei vxo. act. in. & ideo teſtes quòd
mulus erat bonus, fortis, & pulcher, & eſt valoris
xxx. aureorum. videntur ex illa ratione bonitatis,
& pulchritudinis ſe inferre ad preciū prædictum,
ſeu valorem: & licet demum ſubdant, quòd tanti
ipſi teſtes emerēt, non ex hoc habēt vitiare eorum
dicta: quia dicta ſecunda ratio non eſt nociua: &
ideo non vitiat. ita in terminis de teſte ſubdēte in
eius dicto inualidam rationem vltra ſuam bonam
aſsignatam, dixit Iaſ. de May. in l. curatorem. ff. de
offic. procur. cæſ. pro cuius opinione adduco quòd
voluit Innocen. in ca. in præſentia. de renun. quem
refert & ſequitur Bal. in l. ij. ff. de his qui not. infam.
vbi dixit, quòd ſi in aliqua cauſa ſunt duo capita,
2 vnum pertinens, & aliud impertinens: * ſi iudex in
ſententiando expreſsit impertinēs, ſuper eo ſe fun
dando, non ex hoc vitiabitur ſententia: cùm de ne-
ceſsitate illud in ſententia non requirebatur: huic
etiam accedat quòd voluit Ioā. And. in c. quia pro-
pter. de elect. vbi dixit, quòd ſi in aliquo actu debēt
ſolùm vocari canonici, ſi in eo fuit vocatus ali-
quis, qui non erat canonicus, nō ex hoc vitiabitur
ille actus. Prædictis etiam ſuffragatur gloſ. ſingu. in
l. vinum. ff. ſi certum petat. quæ dicit, quòd ſi in ali-
qua cauſa non requirebatur libellus, ſi tamen por-
rigatur, & ineptus, iudiciū valet & tenet. concor-
dat gloſſ. ſingula. in verbo, in tranſitu. inſtitu. de li-
berti. quam pro ſing. allegat Bal. in l. conſentaneū.
C. quomodo & quando iudex. & quod ibi dixit
Ange. & ſic ſi dicti teſtes fuiſſent in ſpecie interro-
gati de ratione magis in ſpecie, adhuc eā bene red-
didiſſent. Nec obſtat ſi diceretur, quòd hoc caſu
etiam non interrogati eam reddere tenentur, cum
deponant ſuper æſtimatione: prout dicebat Barto.
3 in tract. de teſti. * Nam illud intelligitur, quando
opus eſſet magno diſcurſu rationum: vt verbigra-
tia, in æſtimatione fundi, in quo eſt diſcutiendum
de redditibus fundi, & circunſtantiis, quarum re-
rum non eſt communis notitia: ſecus enim erit in
æſtimatione aliarum rerum, prout hîc: ita dixit
Bald. in l. ſolam. de teſtib. quem refert & ſequitur
Alexan. in l. precia rerum. ff. ad legem falcid. Præ-
tereà poſſet etiam attentari, quòd ſemel admiata
cum dicto fuerit ratio aſsignata ibi, *che lo mulo era forte, bello, & graſſo*: non tenebantur ad vlteriorem
rationem aſsignandam: ex quo quando teſtis vnà
cum dicto aſsignat cauſam ſcientiæ, non tenetur
amplius ad vlteriorem aſsignationem: adeo quòd
ſi etiam interrogatus eam non reddat, non vitiabi-
tur eius dictum: quia iam in eius dicto eſt expreſ-
ſa: ita Innocen. Bald. & domi. Anton. & Imo. quos
refert Felyn. in capit. cùm cauſam. ſecunda colum.
extrà de teſtibus. Nec militaret obiicere, quòd te-
ſtes ipſius Baptimi non videantur depoſuiſſe de
communi æſtimatione, prout requirit Barto. in l.
ſecunda. C. de reſcind. vendi. * Nam in rei veritate 4
non communiter eius dictum tenetur: cùm aliter
apparet tenuiſſe Nico. de Matth. quem refert & ſe-
quitur Bal. in dicta l. ij. & ibi in ſpecie dicunt præ-
dicti docto. quòd etiam ſi teſtes ſuper æſtimatione
deponentes, non addant illa verba, ſcilicet, pro
communi æſtimatione, quòd tamen validatur eo-
rum dictum: quia videntur omnino depoſuiſſe de
communi æſtimatione, quòd homines præſumun-
tur facere id quod communiter fit. l. ſi pactum. ff.
de probatio. & facit ratio de qua in l. cùm de inde-
bito. in princip. eodem titu. Et fortius procedunt
præmiſſa in caſu præſenti, in quo teſtes non ſim-
pliciter omnes deponunt quòd ipſi tanti emerent:
ſed ſubdunt, quòd tantum darent: *quando ne haueſſero biſogno*: quòd ſatis apparet ponderandum: quia
non videntur de ſingulari affectione deponere: &
eo magis, cùm ſint tot & tanti teſtes hoc aſſeren-
tes: & quādo fortè dubitaretur an de ſingulari æſti-
matione teſtes ſenſerint: poterit iudex ex ſuo offi-
cio de hoc à prædictis teſtibus ſe informare: * cùm 5
poſsit iudex de qualitate rei, & ipſius æſtimationis
ſe informare, per tex. not. in l. fina. in fine C. de iure
domi. impetr. per textum optimum in l. ſi quod ex
pamphila. & ibi Barto. ff. de lega. ij. ita voluit etiam
Bartol. in l. prima. ad finem de reſcin. vend. Abb. in
capitu. cum cauſam. el ſecundo. de teſtib. Prætereà
ſuffragatur huic liquidationi, & valori depoſitio
ipſiuſmet principalis aduerſarij in obligatione ex
aduerſo met præſentata, in quo Franciſcus ipſe aſ-
ſeruit reperiſſe ducatos viginti pro mulo prædi-
cto, ſi ipſum vendere voluiſſet. Et licet poſsit at-
tentari quod non probetur identitas muli, & ſic
quòd præſumatur alius mulus: Nā huic obiectio-
ni duplex datur reſponſio: prima, quòd ſicut pars
aduerſa nixa eſt probare eo tempore habuiſſe alios
mulos, & beluas: ita etiam probaſſet, ſi potuiſſet
probare habuiſſe alium mulum dicti coloris, ſeu
pili caſtanei. Secundò reſpōdeo, quòd cùm id mi-
nimè probauerit dicto tempore alium mulum ha-
buiſſe dicti pili, in dubio præſumitur ꝙ ille idem
mulus fuerit: ex quo in dubio non præſumitur plu-
ralitas, ſed identitas, ſicut dicitur quòd in dubio
non præſumitur pluralitas actuum: vt dicit Bal. in
l. teſtium: quinta columna. in fin. C. de teſtib. Saly.
in l. ſecunda. C. de errore aduocat. & alibi dicit Bal.
in l. neque natales. ſecunda columna. C. de probat.
* quòd non præſumitur pluralitas in actibus homi- 6
num, niſi probetur: ſicut nec etiam præſumitur plu-
ralitas in nomine proprio: ſecundū Bar. in l. ſi rem.
ff. de rei vend. do. Anto. in c. ij. de libelli obla. Alibi
enim dixit Bal. in l. ij. C. de erro. aduoc. quòd in du-
bio non præſumitur pluralitas ſententiarū nec te-
ſtamentorum: vt in l. omnium. iuncta glo. in verbo,
compro

comprobatur.C.de teſtamentis.&in l.fin.C.ſi cer.
per.bonus eſt tex.in c.in præſentia.el ij.& ibi Ant.
de but.hoc no.expreſſe,extrà de probat.& idem ex
præmiſsis voluit Iaſ.de May.in l.bonorum.vj. col.
C.de bono.poſ.ſecundum tabulas.vbi plus ſubdit
per binas vices in eadem col.reiterando, ſe nō pu-
tare verum illud quod in contrarium dixit Alexā.
nullam faciens mentionem de prædictis, in conſi.
cxxxiiij.incip.in cauſa & lite vertēte inter Alber-
tinum de Maynardis.ij.col.lib.ij.& plus ſubdit Ia-
ſon quòd doctores relati per Alexandrum.pro ſua
opinione contra iſtam, illud non dicunt:hoc con-
tra morem do.Alexandri dicit ipſe:in cæteris ſup-
pleat Magnif.iudicantis religio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emens à tranſeunte rem nomine veri domini, tunc recuperabit precium à domino, quando apparet rem ipſam emiſſe minuſquàm valebat: ſecus ſi tantundem quantum emit, vel plus valebat.*

2 *Teſtis qui bene depoſuit circa ſubſtantiam negocij principalis, licet in alijs diſcordet, non ex hoc reputari poteſt varius, aut reprobari.*

3 *Teſtis etiam quòd ſcienter addat aliquam falſitatem dicto ſuo, quæ non tangit ſubſtantiam negocij principalis, tamen eius dictum valet.*

4 *Teſtes dato quòd contradicerent ad inuicem, ſi talis contradictio eſſet in modico, etiam quòd eſſet in eo ſuper quo conſiſtit ſubſtantia negocij principalis, non ex hoc eſſent varij, nec ex hoc reprobarentur.*

5 *Teſtium dicta ſunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda.*

6 *Teſtes contra quos opponitur quòd ſint domeſtici, vel infames, vel alia elidibili exceptione attincti, non ſufficit ita indiſtinctè, & ſimpliciter opponere, ſed in ſpecie articulari, & probari quòd ita fuerint tempore eorum depoſitionis.*

7 *Teſtis conditio inſpicitur ſecundum tempus productionis teſtium, & præſtiti iuramenti.*

CONSILIVM XXXVI.

Eiuſdem Redemptoris nomine repetito, amen. In eadem cauſa Baptimi
rubei cum Ioānello de Aulina ſuper
mulo: certè negari non quin dictus
mulus ſit litigioſus: adeo quòd reſti-
tui nō debeat prædicto Baptimo, nedum ex forma
vulg.c.Regni.conuētus rei vend.&c.verùm etiam
ex iuris communis diſpoſitione: iuxta text.in l.iij.
C.de litigio.& in l.j.ff.eo.tit.cum vulga.& præſer-
tim apparente manifeſta fraude, ac dolo ipſius Frā-
ciſci in detinendo poſsidere mulum prædictū, eun-
dem in prædictū Ioannellū transferendo: qui Ioan
nellus mulum ipſum nomine domini emit à quo-
dam tranſeunte ſuppoſito: & ſic cùm ex ſententia
magnæ curiæ latam in fauorem Baptimi mulus erat
ſibi reſtituendus, fruſtrà videtur cogitatū in alium
transferri, ad euitandum executionem contra for-
mam dicti capituli Regni: nec cautela quòd nomi-
ne domini emeris ſibi, ſuffragari poteſt eidē Ioan-
nello, cùm nō vtiliter negocium prædicti Baptimi
geſſerit: ex quo ſibi cōpetere poteſt vtilis actio ne-
gotiorum geſtorū prout requiritur: vt cautela ipſa
locum habeat: & ſic quòd minus emiſſet precio de-
bito: * quod nō fuit caſu præmiſſo: ita magiſtraliter 1
decidit Pet.de Anch.poſt Hoſt.per ipſum relatum
in regula, nō remittitur peccatum.de reg.iur.in vj.
ſed Hoſt.id dicit in §.fi.de pœnit.& remiſ. Nec ob-
ſtat quòd ex aduerſo aſſeritur, nō fuiſſe fundatā in-
tentionem ipſius Baptimi prætextu quòd Michaël
teſtis per eundem productus depoſuerit dictū mu-
lum fuiſſe in poſſe prædicti Franciſci per quinque
vel ſex menſes: & donec fuit venditū: & ſic patet ꝙ
intentio teſtis prædicti fuit dicere, prout dixit, ꝙ
mulus ſtetit penes ipſum Franciſcū tempore litis
motæ & conteſtatæ: & ſic tempore ſubſtantiali: &
poſtea ſubdit, & donec fuit venditū: vnde licet de-
mū dixerit, vel antea, quòd ſtetit per quinque men
ſes in poſſe dicti Franciſci: non enim illud erat de
ſubſtantia exprimi: & ſic ſuccedit diſpoſitio, quòd
teſtis qui depoſuit bene circa ſubſtantiam negocij
principalia, * licet in alijs diſcordet, nō ex hoc re- 2
putari poteſt varius, nec reprobari. tex.eſt in ca.ni-
hil obſtat.& ibi cano.de ver.ſig.& facit tex.in c.cū
eccleſia.iuncta gl.in verbo, vacillaſſe.de cau.poſ.&
propri.& in l.qui ſententiam.ſecundū Bar.& Ang.
C.de pœnis.& illum tex.ante eos no.Old.quem re-
fert, & ſequitur Bal.in l.j.ad fi.C.ſi plures vna ſent.
ita etiam tenet Io.de Ana.hoc per regulam firman-
do in conſi.lxxvj.viſis & conſideratis atteſtationi-
bus.vbi plus ſubdit, ꝙ eo caſu teſtes vidētur maio-
ris fidei: quia vidētur melius deponere: & nō appa-
rent depoſuiſſe præmeditato ſermone. * Quinimò 3
& plus, ſi teſtis ſciēter addidit aliquā falſitatē dicto
ſuo, dūmodo illa falſitas non tangat ſubſtantiā ne-
gocij principalis neceſſariā, tamen eius dictum va-
let: vt dicit pulchrè Anto.de But.in c.cauſam.in fi.
de teſti.poſt Spec.in tit.de teſte.§.j.ver.idem quòd
addit aliquid de ſuo.& refert ita contigiſſe in per-
ſonam Io.And.& ſequitur etiam ibi Ioan.de Imo.
* Accedat & fortius, quòd etiam ſi teſtes contradi- 4
cant ad inuicem, & talis cōtradictio eſſet in modi-
co, etiam ſuper eo in quo conſiſtit ſubſtantia nego-
cij principalis, non ex hoc eſſent varij: nec per hoc
reprobarentur eorum dicta. ita dicit Ant.de But.in
c.ij.de regula.per illū tex.& Alex.in cōſil.v.inci.in
cauſa inquiſitionis.nu.10.lib.j.cōſi.24. inci.anim-
aduerſis his quæ tam per teſtes.col.fi.nu.43.lib.ij.&
conſi.xlvij.nu.5.& conſi.cxxlj.incip.viſo proceſſu
vtriuſque cauſæ.nu.10.eo.lib.ij. * Et pro præmiſsis 5
facit, quòd dicta teſtium ſunt interpretanda ad bo-
num intellectū, & non calumnianda: ſecundū Bal.
in c.cauſam quę.vlt.col.de reſcri.& in c.ij.de cōſti.
quinimò eorum dicta debēt ſemper coadiuuari, &
non calūniari: vt plenè per Bal.in l.de quibus.vlti.
col.ff.de legi, & in c.cùm dilectus.in fi.de cōſue.&
vltra dictum teſtem idē atteſtantur alij duo teſtes
ſequentes: & vltra eos prædictus Frāciſcus, qui non
poſſet exceptione aliqua elidi ex aduerſo: cùm re-
ctè intuenti omne id quod ipſe deponeret in fauo-
rem prædicti Baptimi, eſſet in eius proprium detri-
mentum: cùm ipſe ſit primus autor muli prædicti,
& tenetur de euictione. Et minimè eidē Ioannello
ſuffragatur repulſa aduerſus teſtes ipſius Baptimi

prætextu domeſticitatis ipſorum teſtium: nam re-
ctè intuēti non apparet articulatū, nec probatum,
quòd teſtes prædicti tēpore lati teſtimonij in præ-
6 ſenti cauſa fuerint domeſtici prædicti Baptiſtæ:* &
ex iuris diſpoſitione opponens contra teſtes præ-
textu quòd ſint domeſtici, vel infames, vel alia cli-
dibili exceptione attincti, non ſufficit contra eos
ita ſimpliciter, ac indiſtinctè opponere: ſed debet
in ſpecie probari, quòd tempore depoſitionis ita
ille teſtis fuerat: voluit in ſpecie Ang. conſulendo
in conſi. j. incip. porrecta fuit petitio. ij. colū. Idem
Ang. in conſi. cccviij. factum tale eſt &c. Imò plus
dico, quòd minimè obſtarent dicta teſtium, ſi de-
poſuiſſent quòd dicti teſtes fuerunt, & ſunt dome-
ſtici: quia illud verbū fuerunt, poteſt intelligi poſt
7 teſtificatum: ita dicit Angel. in prædicto conſi.* Et
hoc, quia cōditio teſtis inſpicitur ſecundū tempus
productionis teſtium, & præſtiti iuramenti, per l. ſi
arbiter. C. de ſenten. Idem voluit Bar. in l. j. per tex.
ibi, C. de teſtam. quem refert & ſequitur ibi Iaſo. de
May. & idem conſuluit Ang. in cōſi. ccxcvj. in pro-
poſita quæſtione. Spec. in tit. de teſte. §. j. ver. quòd
ſi teſtis erat. Archi. in c. conſtituimus. in q. v. alleg.
Floria. in l. iij. in prin. ff. de teſti. Bal. in l. ſi iure. ff. de
teſt. mili. & ne per longa pergam itinera, his paucis
& breuibus effuſis ſit finis. Cum ſcriptū ſit, Sapien-
ti pauca. In reliquis ſuppleat religio veſtræ Magni-
ficen. apta ad dolum repellendum. Tho. Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Procurator debet admitti in cauſa in qua pro crimi-
ne venit pœna pecuniaria.*
2 *Pœna corporalis vbi fieret pecuniaria per ſtatutū,
poteſt & eodem modo procurator interuenire.*
3 *Procurator debet admitti in omni crimine, in quo
venit imponenda pœna minor relegatione.*
4 *Procurator debet admitti vbi cauſa criminalis in-
cidit cum ciuili. Et ideò Ang. dat cautelam, vt in
citatione dicatur, vt compareat perſonaliter, &
non per procuratorē, tamē loquitur vbi dubiū eſt,
an poſſit interuenire procurator ibi. & nu. 5.*
6 *Procurator debet admitti vbi dubium eſt an ſit ad-
mittendus in cauſa.*
7 *Eiectus ſi quis eſt nomine meo à poſſeſſione per fa-
miliam meam, & ego mandaui, vel ratū habui,
ego teneor.*
*Vbi multa ad intellectū Bart. in l. pen. §. ad crimen.
ff. de publi. iudic. vbi materia iſta digeritur. ibid.
nu. 8. & 9.*
10 *Maior pars teneri debet ſtante diuerſitate opinio-
num inter doctores.*
11 *Excuſator comparens in quocunque crimine pro in-
quiſito abſente admitti debet. Et iſta eſt vera &
communis ſententia. & nu. 12.*
13 *Iudex parte cōtumace abſente poteſt de cauſis eam
releuantibus ſe informare. Multo magis ſi com-
pareat excuſator afferens illas verificare. ibidem.*
14 *Vis tunc dicitur cum armis inferri, quando conſtat
quòd ad offendēdum alium quis arma teneat. &
ſic qui allegat quòd cauſa offendendi arma deſe-
rebat probare debet.*
15 *Vis publica tunc dicitur inferri, quando arma in-
teruenerunt ad offenſionem accuſantis.*

CONSILIVM XXXVII.

Diſputatio coram domino Illuſtr. Cardinali Ara-
goneo, tunc præſidente S. Regij conſilij tēpore Se-
reniſsimi Regis Federici.

REdemptoris gentiū præſidio poſtu-
lato, amen. Illuſtr. ac Reueren. domi-
ne, quantò ex ſui præſentia grauior
fit ſarcina, qua tyrunculus ego pre-
mor, quantò maiori negociorū faſce
vrgeor, tantò maioris erit clementiæ mecū beni-
gnius agere. Et ex veſtræ Reuerend. dominationis
iuſſu replicatione omiſſa non obſtat, quòd ex ad-
uerſo per Magnificum concurrentē obiectum fue-
cit, cauſam ipſam eſſe criminalem: & per conſequēs
quòd procurator in ea interuenire non poterat:
& ſic remanet iuſtificatum decretum Capit. vgen-
ti, ſuper contumacia prædicti Bernardini citati:
& ſucceſsiuè aliud decretum prouincialis audien-
tiæ cōfirmatorium decreti prædicti, à quibus am-
bobus appellatum extitit ad hoc S. Regiū Conſi-
lium coram, quo apertiſsimè demonſtrabo de no-
torio grauamine, & quòd Bernardinus ipſe nulla-
tenus condemnari potuerit ex infrà dicendis.* Et 1
primò cōſtat quòd vbi ex crimine venit imponen-
da pœna pecuniaria, eo caſu procurator admitti
debet: text. eſt formalis in l. j. ff. an per alium cauſa
appel. ita per illum tex. voluerunt etiā Iac. But. Iac.
de Are. Odof. Bar. & Bal. in l. pen. §. ad crimen. ff. de
publ. iud. Abb. in c. veniens. de accuſ. Imo. in c. tuæ.
extrà de procu.* Hinc eſt, ꝙ vbi per ſtatutū pœna 2
aliàs corporalis fit pecuniaria, admittitur procu-
rator: voluit Bal. in l. ſeruū quoque. §. publicè. ff. de
procu. Saly. in l. reos. vlti. col. C. de accuſ. Imo. in d.
c. tuæ. Et quòd pœna imponēda prædicto Bernar-
dino, & ſociis, quando abſq; veri præiudicio ſe ex-
cuſare nō poſſent, eſſet aut nulla, aut modica pecu-
niaria: oſtendo authoritate iuris cōmunis, authori-
tate cōſtitutionis Regni, quæ incipit, violētias no-
ſtrorum ſubditorū. vbi datur pœna quadrupli: au-
thoritate etiā capitulorum inclitæ ciui. Neapo. cō-
ceſſorū, & viridis obſeruātiæ. Et primò authorita-
te iuris cōmunis oſtēdo, per tex. in l. ſi. in fi. vec. ff. de
vi & vi arma. vbi datur actio ei cuius intereſt con-
tra violentū poſſeſſorē. & magis ſtrictè probat tex.
no. in l. j. C. de appe. ibi, prius de poſſeſsione pronū-
ciari oportet, & ita crimē violētiæ excutere præſes
prouinciæ debuit: aliàs iuſtè ab eo prouocatū eſt.
ꝙ ſatis in particulari adaptatur ad caſum noſtrū, in
quo prætēditur vterq; dominus, & vterque poſſeſ-
ſor: & ſic tractatur de dominio & poſſeſsione. Se-
cūdò authoritate conſtitutionis Regni prædictæ.
Tertiò authorita. capitulorū Neapo. cōceſſorum,
quibus mandatur magiſtris actorū fiſcalibus ſub
pœna priuationis officiorū, ne capiant querelas,
vbi de poſſeſsione, ſeu dominio alicuius terræ, vel
domus quæſtio verteretur. & ita inconcuſsè ſerua-
tur, & iudicatur quotidie, ne ſub clipeo fiſci, & cu-
riæ delati ſeu accuſati vexētur. Prætereà quòd tan-
quam cōtumaces nō potuerūt Bernardinus ipſe, &
ſocij cōdēnari, aut cōtumaces reputari, per Ca. ter-
ræ vgēti, cùm debuerit omnino procuratorē per
eos conſtitutū admittere: ex quo quādo poſſet ali-
qua violētia eiſdē delatis imputari, illa eſſet minor
relegatione: & hoc clarū eſt: & vbi venit imponēda

*pœna

3 *pœua à relegatione.j. procurator admitti debet:
tex.eſt in præal.l.j.ff.an per aliũ cau.appel.gl.no.in
l.ſeruũ quoque.§.publicè.ff.de procur.& in præal.
§.ad crimen.& ibi Iac.But.& Guil.de Cun.idẽ vo-
luit Fede.de Sen.in ſuo conſi.xciij gl. Hoſt.& do.
Abb.in c.veniens.iiij.col.extrà de accu.vbi ſubdit
do.Abb.ſecundũ hanc opi.fore conſulendũ. Præ-
tereà & ex alio grauauit & Ca.Vgétinus,& audiẽ-
tia prouincialis,in nõ admittendo procuratorẽ:ex
quo dato quòd cauſa ipſa poſsit aliquo modo cri-
minalis figurari, attamẽ negari nõ poteſt , quin nõ
ſit admixta cũ ciuili : cùm pars petat ipſos delatos
puniri,& ſibi poſſeſsionẽ ablatã reſtitui:& per con
ſequẽs eſt videndũ ſi fundus erat ipſius delati : & ſi
potuit dominus mandare ſuæ familiæ accuſatæ, vt
poſſeſsionẽ terræ prædictæ cõtinuarẽt,& quatenus
opus eſſet de nouo apprehenderent: ſed in iure ex-
peditũ comperimus Illuſt.ac Reueren. domine , ꝙ
4 vbi*cauſa criminalis incidit cũ ciuili , debet in ea
procurator admitti:dixit Domi.de ſanc.Gemin.in
c.ex antiquis.ij.col.in verbo,not.j. liiij.diſt. refert
& ſequitur Felyn.in c.meminimus.v. col.extrà de
accu.vnde cùm hic tractetur de priuatione domi-
nij,ſeu poſſeſsionis vi admixta, debuit procurator
admitti.& pro hoc benefacit quòd voluerunt do-
mini de Rota in deciſ.ccccxx.aliàs eſt deciſ.xxxv.
inci.ſi cõmittatur auditori.tit.de procur.in nouis.
quòd vbi tractatur de priuatione beneficij admit-
titur procurator : quia hoc caſu cauſa non dicitur
criminalis. Nec militat quòd dicebat Angel.vt ex
aduerſo allegatur,in tract.malefic.in verbo,qui iu-
dex.& ibi Auguſti.ibi dũ dicit , quòd quando erat
dubiũ an admitti debebat procurator, ipſe vteba-
tur cautela,quòd citabat principalẽ , vt tãquã me-
lius informatus perſonaliter,& nõ per procurato-
rem cõparere debuiſſet.per gl.in l.fi.C.de procu.&
5 ibi plenè per doct.quæ dicit,*quòd etiã in cauſa in
qua procurator debet admitti , tamen principalis
cogi poteſt perſonaliter cõparere:& ibi Bar.appro
bat illã gl.& ſubdit,quòd aſſeſſores rarò vel nũquã
admittunt excuſationẽ per procuratorẽ , etiã ſi ha-
beat ſpeciale mandatũ : quia per aſpectũ iudex po-
teſt cognoſcere quo vultu,qua trepidatione, & in-
conſtãtia &c. Nam ego dico,quòd iſta practica &
cautela Ang.nihil habet prædictis obſtare, nec cõ-
tradicit:ex quo ponderãdo eius verba dicit, quòd
ipſe vtebatur iſta cautela,vbi erat dubiũ,an procu-
rator admitti debuiſſet : ſed nos ſumus in caſu cla-
ro:vt ſuprà dixi , & demonſtraui quòd admitti de-
beat omnino.Et dato,abſq; veri præiudicio, quòd
hoc nõ demõſtraſſem,dico quòd hæc cautela Ang.
nõ ſapit rationem , & videtur eſſe cõtra cõmunem
regulam doctorũ: ex quo vbi eſt dubiũ , an procu-
6 rator ſit admittẽdus,veluti ſi eſſet dubiũ,* an vul-
nus ſit mortale ita vel ne , certè debet eo caſu pro-
curator admitti:ita dixit Bartol.in l.prætor ait.in
prin.ff.de dam.infe.Bal.in l.elegãter.§.pen.per illũ
tex.ff.de dolo.& in l.pen.§.ad crimen ſuprà allega-
ta. or quantò magis dicẽdum eſt in hoc caſu claro.
Nec militat id quod dicit dicta gl.& Bart.in d.l.fi.
ꝙ ſi iudex citauit vt perſonaliter, & nõ per procu-
ratorem quis cõparere debuiſſet,quòd in caſu tan
quã melius informatus teneatur perſonaliter com
parere , vt inſpiciatur quo vultu , trepidatione , &
inconſtãtia &c.* Nã huic reſpondeo dupliciter:& 7
primò id procedere quando adeſſent indicia,& eſ-
ſemus in cauſa in qua poſſet deueniri ad torturam:
ita dixit Bald.in l.ſeruum quoque.§.publicè.ff. de
procur.Alber.Bald.& Alex.de Imo.in d.l.fin.C.de
procura. prout ibi etiam Iaſon refert & ſequitur.
quòd quidem longè diſtare apparet à caſu in quo
ſumus , in quo etiam per procuratorem iam fate-
tur accuſantem,*ſeu deferentem deieciſſe à poſſeſ- 8
ſione illa mandato domini dictæ terræ:qui quidem
dominuſmet atteſtatur idem in proceſſu:& ipſe te-
netur de eo quòd bene , vel male geſtum fuiſſe ap-
parebit.per tex.in c.ſæpè.extrà de reſtitu.ſpolia.&
in l.j.§.deieciſſe.ff.de vi & vi arma.ibi, familia mea
voluntate mea deiecit , ego deieciſſe videor. ita in
ſpecie dixit etiam Hoſtien.quem refert & ſequitur
dominus Abb.in cap.j.de reſti.ſpoliat.& ita in ſpe-
cie tenet Andr.de Iſern.in conſtit.circa violentia-
rum.v.colum.*vbi formaliter dicit,quòd ſi nomi- 9
ne meo eſt facta deiectio,& ego mandaui, vel ratũ
habui , teneor.Prætereà reſpondeo & aliter ad glo.
& Bartol. quòd dictum eius procedit in illis cauſis
criminalibus , in quibus procurator nullo modo
poteſt interuenire.hoc patet ex illis verbis,quo vul
tu,trepidatione,& inconſtantia.quæ videntur cla-
riſsimè,& de neceſsitate hoc inferre : ſecus in cri-
minalibus illis in quibus procurator interuenire
poteſt: quia in eis dominus nullo modo per aliqua
verba poteſt à iudice compelli , vt perſonaliter
compareat : ita voluit Salyce.in l.reus.C.de accuſ.
in fin.& Imol.in d.§.ad crimen.refert & ſequitur,
Alexan.in d.l.fin.& mouentur ratione vrgentiſsi-
ma dicendo , quòd ſi aliter eſſet beneficium à iure
conceſſum,vt in certis cauſis criminalibus expreſ-
ſis in iure quis poſsit per procuratorem compare-
re,eſſet eluſorium : & iudex ſemper poſſet illud be-
neficium auferre dicendo principalem eſſe melius
informatum , contra regulam, indultum.de regul.
iur.in vj.& ſic ita diſtinguendo remanent euacua-
ta in contrarium adducta.Et ſuffragatur præmiſsis,
quòd licet iſtæ diſtinctiones rationabiliter proce-
dant ,tamen coadiuuantur eis:quia ſtante præmiſſa
diuerſitate inter doctores,debet * iſta pars tanquã 10
mitior amplecti,& ſequi.per tex.in l.ſanctio legum.
& in l.ſi de interpretatione.de pœn.ita dixit glo.in
c.de cauſis.extrà de offic.delega. Accedit inſuper,
quia vltra procuratorem comparuit excuſator.ſeu
defenſor ad allegandum cauſas abſentiæ , offerẽdo
inſuper de innocentia delatorum demonſtrare: &
minimè fuit auditus, ſed prorſus repulſus per præ-
dictum Capitaneum:& clariſsimi iuris eſt , * quòd 11
qualecunque ſit crimẽ,& comparet excuſator pro
inquiſito abſente,admitti debet:regula eſt in l.ſer-
uum quoq;.§.publicè.de procu:ſecundũ intellectũ
Barto.peregrinum.& idem voluit Bartol.in d.§.ad
crimen.vij.col.& in extrauag.ad reprimendum.in
verbo,legitimè.Innocen.in c.meminimus.extrà de
accuſa.& licet aliqui modicæ authoritatis contra-
dixerint , tamen iſta eſt vera,& communis ſenten-
tia : vt refert Iaſo.in l.ſi is.C.qui teſtamẽ.face.poſſ.
*quam etiam amplectitur Franc.de Areti.in conſi. 12
cxlvij.iij.colum.Bened.de plum.in d.§.ad crimen.
& hoc per rationẽ à fortiori:quia certũ eſt,* quòd 13
iudex parte contumace & abſente poteſt de cauſis

eam releuãntibus ſe informare. l. properandum.
§.ſin autem.de iudic.& in authen.at qui ſemel.C.
quomodo & quando iudex.ergo multò magis ſi
comparet excuſator, & etiam offerat ad verificare.
& ideo ſubdit ibidem Benedi.dc plumbi. quòd iu-
dex debet ſuper talibus ad informationem proce-
dere, & omnino veritatem inquirere. Vltimò non
poteſt modo aliquo dici, quòd violẽtia aliqua fue-
rit cum armis illata:& tunc dicitur vis cum armis
inferri, quando conſtat quòd ad offendendum ali-
14 quẽ quis arma teneat:& ſic qui allegat * quòd cau-
ſa offendendi arma deferebat, illud probare debet:
ita dixit And.de Iſer.in conſtit.regni, incuſionis.
ſub rub.de illici.porta.armo.& ſic cùm non appa-
reat arma aliqua fuiſſe delata ad offenſionem, ergo
15 &c. * Præterea tunc dicitur vis publica inferri,
quando arma interuenerunt ad offenſionem accu-
ſantis.l.fina.C.ad legem iuliam de vi public.ſed hic
interuenerunt pro aptanda clauſura, vt teſteſmet
curiæ deponunt, quòd trucidabant quaſdam porta-
rias ſilueſtres: ergo &c. præſertim cùm illud non
ſit genus armorum principaliter aptũ ad pugnan-
dum:nec obſtat capitulum Regni, ſi quis cum ron-
cha accepta vel manaria &c.nã ibi loquitur ſi per-
cuſsit: quòd non fuit in caſu de quo agitur. Et ſi Il-
luſtr.domine fimbrias dilataui pluſquàm decebat,
tuæ reueren.dominationis humanitate incredibili
fretus, ac vt cliẽti morem gerã, erraui:ſi quid enim
minus congruè dictum eſt, ſupplex vt ignoſcas, ro-
go: conſiderans pleruncque ſummum rerum opifi-
cem per nos quamplura perperàm geſta tolerare:
animaduertens nõ animo malè gerẽdi proceſsiſſe.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Succeßio per ordinem debitum qualiter deferatur.*
2 *Legitima ſucceßio ceſſat in fœminis.*
3 *Pupillus debet dari ſub tutela auiæ, non autem alterius, qui ſuccedit.*
4 *Agnati proximiores in gradu ſuccedunt charioribus deficientibus.*

CONSILIVM XXXVIII.

IN Christi nomine amen. In facticõ-
tingẽtia proponitur quòd defuncto
Macciulo calabria de Cirigliano ſu-
perſtite Bernardino calabria eius fra-
tre conſobrino, necnon & Domini-
ca auia materna prædicti Macciuli proximioribus
in gradu, cæteris in æquali gradu, ac charioribus
deficientibus ab inteſtato; dubitatur quis ipſorum:
an prædictus frater cõſobrinus, an autem auia ma-
terna in eiuſdẽ Macciuli ſucceſsione præferatur?
& certè proculdubio dicendum eſt prædictũ Ber-
nardinum calabria tanquam legitimum ſucceſſo-
rem, & proximiorem agnatum præferendũ ſecun-
1 dum ordinẽ legitimæ ſucceſsionis: * qui eſt, vt ſuc-
ceſsio legitima primo loco filiis in poteſtate defe-
ratur, per tex, in l.in ſuis.ff.de lib.& poſthu.& in §.
ſui.inſtit.de hæred.quali.& diffe. Ceſſantibus verò
filiis ſecundo loco nepotes, & pronepotes ex filiis
admittuntur: vt in §.j.& in §.admonendi.inſti.de
hære.quæ ab inteſt.defer.& in §.poſthumorum.In-
ſti.de exhæreda.lib.& in l.poſthumorum.ff.de iniu.
rup.& irri.teſt. Tertio autem loco parentes, & alij
deſcendentes per lineam maſculinam turbato or-
dine ſuccedunt.l.nam & ſi parentibus.ff.de inoffi.
teſta.l.octaui.ff.vnde cog.l.cùm ratio.ff.de bo.dam.
Quarto verò loco admittuntur omnes agnati, hoc
eſt qui per lineam maſculinã coniunguntur: prout
eſt in caſu iſto.tex.eſt in l.legitimis.ff. vnde cog.&
inſtit.de legiti.agna.ſucceſ.in prin.& parum infrà
in §.item patruus fratris.vbi decidit in ſpecie ca-
ſum iſtum, dicendo, quòd deficientibus iſtis tribus
locis ſucceſsionum ſuprà relatis, admittuntur alij
agnati per lineam maſculinam: prout ſunt illi fra-
tres patrueles: ideſt, conſobrini: & ſic ceſſantibus
omnibus prædictis ſucceſsionibus ita in ordine
relatis meritò ſuccedit prędictus Bernardinus præ
dicto Macciulo ſuo fratri cõſobrino excluſa præ-
dicta Dominica eius auia tanquam in gradu pro-
ximior, & legitimus ſucceſſor: non ſic enim dici
poteſt in auia in qua legitima ſucceſsio ceſſat, * cũ 2
in fœminis ex iuris diſpoſitione ceſſet legitima ſuc-
ceſsio. inde eſt quòd quamuis mater admittatur ad
ſucceſsionem filij, & econtra filius ad hæreditatem
matris per Senatuſconſultum, & ſic de iure: tamen
exceptis filiis alij liberi vel deſcendentes non ve-
niunt per aliquod Senatuſconſultum: & ſic in eis
ceſſat legitima ſucceſsio: & ideo plures nepotes in
hæreditate aui materni, vel auiæ maternæ non ſuc-
cedunt, nec econtra: & ſic in eis ceſſat legitima ſuc-
ceſsio de iure ciuili.l. nepotibus.cũ gl.C. vnde leg.
& inſti.ad ſenatuſconſul.orfi.in prin.cum gl.ibi in
verbo, liberi vocantur. & hoc vt dictum eſt de iure
ciuili procedit; ſecus autẽ de iure prætorio: vt ibi-
dẽ. quo quidẽ iure licet permittatur nepotes auiæ
ſuccedere poſſe, & ſortè econtrà, attamen nõ præ-
iudicatur legitimæ ſucceſsioni agnatorum: nec ex
hoc facit eas præcedere: vt ex inſpectione ipſorum
iurium eſt apparere: & in eis patet, quòd cùm ne-
potibus fuiſſet incognita ſucceſsio auiæ, & ecõtrà
de iure ciuili per aliquod ſenatuſconſultum, de iu-
re tamẽ prætorio fuit prouiſum, vt ſuccedere poſ-
ſent. Nec * poſſet ſuffragari prædictæ auiæ, quòd de 3
iure auia præferatur patruo in tutela: meritò & in
ſucceſsione præferri deberet: quia illud quod præ-
feratur in tutela, eſt reſpectu educationis pupilli;
vt penes ipſam debeat educari, cùm tutius perma-
neat penes ipſam auiam quæ ad eius ſucceſsionem
non venit: non autẽ eo reſpectu ꝙ ipſa ſuccedat ex-
tantibus proximioribus agnatis. Hinc eſt prouiſio
l.ſi.C.vbi pupil.educa.debet. ſecundum cõmunem
intellectũ, ꝙ nepos pupillus detur ſub tutela auiæ,
nõ autẽ alterius in quẽ eſt ſuſpicio ſucceſsionis: &
hoc quia timeretur inſidiari vitæ pupilli pro ſuc-
ceſsione: & ibi dicũt doc.& ſic iſte eſt vnus ex caſi-
bus, in quibus penes vnũ eſt tutela, & penes aliũ eſt
ſucceſsio: & vt meis detur audacia verbis, ꝙ debeat
omnino prædictus Bernardinus præferri in ſucceſ
ſione prædicta, ſuffragatur authoritas veteris teſta-
menti quæ traditur nu.27.ca.* vbi dicitur, ꝙ cha- 4
rioribus agnatis deficientibus proximiores in gra-
du agnati ſuccedant: de qua authoritate meminit
Ang.in conſi.cxc.incip.ſuper puncto videtur pri-
ma fronte.in vlti.col.& ſic ex præmiſsis concludo
prædictum

prædictum Bernardinum præferendum in ſucceſſione prędicta ipſius Maciuli excluſa omnino prędicta Dominica eius auia materna : & ita conſulo iuris eſſe ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio nuda operatur, quòd ſi ex ipſius obſeruantia quis damnum conſequeretur, tunc promittens tenetur ad emendam damni. & nu.2.*

3 *In promiſſione nuda quando deducitur id, ad quod quis de iure tenebatur, tunc ex dicta promiſſione tanquam à iure fomentata, actio competit.*

Teſtium dicta non ſunt calumnianda, ſeu cauillanda, ſed interpretanda ad bonum intellectum.

4 *Teſtium dicta intelligi debent ſecundum ſubiectam materiam.*

5 *Teſtium dicta concurrendo ad ſubſtantiam negocij principalis per diuerſa verba inter eos, maior fides adhibenda eſt eis, quia videntur non præmeditato ſermone dixiſſe.*

6 *Teſtium contrarietas ſeu diuerſitas inter eos etiam quòd eſſet in ſubſtantia negocij principalis, dummodo modica, non inualidat dicta teſtium.*

7 *Teſtes diuerſimodè deponentes probant, ſi ad concordiam reducuntur.*

8 *Teſtis iuratus dicere veritatem in cauſa, ſi quod dixit extra articulum fuit ad cauſam, valet & tenet eius dictũ, quia deponit ſuper eo, ſuper quo iurauit nu.9.*

10 *Teſtes producti ſuper certis articulis, non videtur pars eorum productionis renunciaſſe ſuper eo quòd teſtes ſciunt in cauſa.*

11 *Teſtis licet aliàs non poßit deponere ſuper non contentis in libello efficaciter, tamen poteſt deponere ſuper circunſtantijs petitorum.*

12 *Pluralitas actuum præſumitur in dubio, & maximè vbi tractatur de concordandis teſtibus.*

13 *Hæres quis præſumitur ex poſſeßione domus hæreditariæ ſeu aliorum bonorum hæreditatis. & nu. ſequenti.*

15 *Poſſeſſor bonorum habetur pro domino ipſorum bonorum.*

16 *Nemo cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis.*

17 *Ex retentione rei venditæ ſeu donatæ poſt alienationem præſumitur contractus ſimulatus, niſi fuerit donatio omnium bonorum nu.18.*

CONSILIVM XXXIX.

REdemptoris gentiũ Præſidio poſtulato, amen. In cauſa Ioãnelli aduerſus Fráciſcum ſoptanum de ciuitate Ariani, philacteriarum fimbrias ſuccidendo, quod expedit in cauſæ fundamento tangam. Et inprimis videtur per omnes patronos cauſæ Ioannelli redargui modus agendi dicti Franciſci, cùm eidem non cõpetat actio mandati, nec ex ſtipulatu, nec alia: & per cõſequẽs tanquam carens actione experiri non poteſt: Ego verò dico, quòd quando ipſorum fundamentum abſque veri præiudicio eſſet verũ, ſaltem nõ poteſt negari, quin iſta dicatur nuda promiſſio, & in rei veritate cum cauſa vt demonſtrari neceſſariò oſtẽditur reſpectu probati furti : & licet aliàs promiſſio nuda ſine cauſa ſit inefficax, per l. vulga. cum indebito. ff. de proba. & in c. ſi cautio. extra de fide inſtru.* tamen cũ cauſa promiſſio licet nuda, valet & tenet: ita probant tex. prælle. à contrario ſenſu: & dicũt expreſsè omnes in d. ca. ſi cautio. vt refert & ſequitur Fely. ibidẽ. & quòd hæc ſit cauſa expreſſa, apparet tam in poſitionibus principalis, quam in depoſitionibus teſtium : & in hoc eſt aduertendum per eos qui omnia curſim, & properãter tranſmittũt, memoriam in alphabetis habentes, nec deguſtantes quòd opus eſt, quòd promiſſio hæc tenet & valet ex alio, quia ſi non obſeruãretur dicta promiſſio, Paulus ſoptanus cõſequeretur damnum, amittẽdo id quod eidem circa hoc ex hæreditate prædicta ſibi deberetur: & quando ex inobſeruãtia nudæ promiſſionis ſeu pacti nudi ille cui facta eſt, cõſequitur damnum, tunc promiſſor ſaltẽ ratione ſui doli tenetur ad damnũ: deciſio eſt ſing.* quæ iuris angulos, & non fundamenta petentibus eſt incognita. Ange. in ſuo conſi. j. Alex. in cõſi. xlj. viſo puncto: & his quæ. ij. col. lib. iij. & videtur de mẽte Bal. in l. cũ mora. iij. col. C. de trãſact. & voluit Archi. in c. quicunque ſuffragio. in fin. xij. q. ij. dicens, quòd licet apud catelanos nõ detur actio ex promiſſo, tamen catelanus qui detinet quẽ variis promiſſionibus, licet nudis, tenetur ei: alleg. ita tenere Vincentium Hiſpanum in procœ. decretal. quem etiam ibi refert Io. And. ſuper verbo, fratrem Raymundum. refert & ſequitur Iaſo. de Mayn. in l. lecta. viij. colum. ff. ſi cer. petat. Præntereà ſtringit & aliud quod minimè deguſtatum cõperio,* quòd quando in promiſſione nuda deducitur id, ad quod quis de iure tenebatur, tunc ex ea promiſſione tanquam à iure fomentata actio competit: ita colligitur ex gl. no. in l. legitima. circa prin. & ibi clarius no. Bar. Ang. & Mod. ff. de pac. ſed ex deductis in proceſſu patet do. Leonardum teneri de iure ad dictam reſtitutionem ſeptuaginta ducatorũ, meritò & eius ſucceſſores: iſta ergo ponderanda ſunt ſtricto ore, & auribus arreptis: & non ita effuſo ſermone, prout occurrit, verba emittere. Nec videntur teſtes ipſi de aliqua diuerſitate ſeu contrarietate redargui poſſe: vt proponitur tam inter eoſmet quàm etiam inter eos, & articulum : nam teſtes pro maiori parte formaliter dicũt illum dixiſſe, *che Leonarde me laſſo li denari: che io li reſtituiſca per mane de le Guardiano:* & teſtis ille qui parti aduerſæ diuerſus videtur, deponit : *che la mentione mia: e de Leonarde mio fratro: ſi è che ve ſiano reſtituiti: andate al Guardiane &c. che ipſi da parte mia: et de dicto Leonarde &c* Ecce ergo qualiter neceſſariò infertur per omnes teſtes inſimul, quòd reſtitutio erat facienda per manus Guardiani pro parte prædicti Fráciſci, & Leonardi : & ſic patet quòd teſtes contrarietatem ſeu diuerſitatem minimè implicare videntur cum articulo, nec inter eos, ita bene intelligendo prout intelligi de iure debent: ex quo teſtium dicta non ſunt calumnianda, nec cauillanda, ſed ſunt interpretãda ad bonum intellectum: ſecundum Bal. in cap. cauſam quæ. vlti. colum. de reſcrip. & hoc vt actus magis valeat, quàm pereat : vulg. l. quoties. de reb. dub. Nec debent dicta teſtium recipere interpretationẽ ceruonicam

ſeu erro

ſeu erroneam tranſgredientem terminos ſuos: ſe-
cundum Bald.in capitu.primo.vij.colum.de con-
ſtitu.quinimò ſemper debent eorum dicta adiuua-
ri,& non cauillari:prout plenè per Bal.in l.de qui-
bus.vlti.colum.ff.de legi.& in capit.cùm dilectus.
4 penul.colum.in fin.de conſuetu.* quia eorum di-
cta debent intelligi ſecundum ſubiectã materiam,
& ſic ſecundum articulum:dixit Bald.in l.ſi vno.§.
5 j.ff.loca.& licet * omnes teſtes vnica & eadem at-
teſtatione id non deponant: tamen circa ſubſtan-
tiam negocij rectè ponderanti apparebit in idem
concurrere: & ſic concurrendo ad ſubſtãtiam ne-
gocij per diuerſa verba inter eos, ex hoc datur in-
telligi maior fides in eis: ex quo non videntur vno
eodem & præmeditato ſermone deponere. ita di-
xit Ioan.de Anania in ſuo conſi.lxxvj.viſis & con-
ſideratis atteſtationibus.vbi dicit, quòd tali caſu
teſtes videntur maioris fidei deponentes non per
eadem verba:& idem conſuluit Alexand.in conſil.
ccccxcvij.viſo & diligenter examinato proceſſu.
vltim.col & ſic patet quòd teſtes ipſi non poſſunt
modo aliquo varij ſeu contrarij reputari inter eos:
prout etiam maximo fundamẽto roboratur ex ad-
uerſo pro parte Ioannelli:& licet abſque veri præ-
iudicio teſtes poſsint reputari aliquantulum varij,
ſeu contrarij: attamen ſi id dici modo aliquo poſ-
ſit, eſſet in modico ſubſtantiali,quod quidem non
6 inualidat* dicta teſtium etiam ſi in ſubſtantialibus
contrarietas, ſeu diuerſitas eſſet, dummodo eſſet
modica:ita ſingulariter tenet Anto.de Bur.in ca.ij.
de regula.per illum textum.ſequitur Alex.in conſi.
xxiiij.animaduerſis &c.lib.ij.& in conſil.ccvij.viſis
proceſsibus.ij.colum.& conſil.ccxlvij. Reuerende
domine:& quòd teſtes diuerſimode deponentes
probent,ſi ad concordiam reducuntur,not.domi.
7 Anto.in cap.in noſtra.extrà de teſti.Bart.in l.Gal-
lus.§. ille caſus.ff. de liber.& poſthu.& in l.ſi inſu-
lam.§.j.ff.ſoluto matrimonio. Imo.in l.inter ſtipu-
lantem.§.ij.ff.de verborum obliga.& ſentit gloſſ.in
can.ſi teſtes.iij.quæſtio.iij.& præſertim hoc proce-
dic, cum ſint inæquales: quia plures dicunt vno
modo quàm alio: videlicet, *che Leonardo me ha laſ-
ſati li denari:* nam plures teſtes ita dicunt:& ſic ma-
ior numerus:ita dixit Barto.in dicto.§.ille caſus.&
voluit Ange.in l.in ambigua.ff.de legi.& Bal.in ru-
bric.C.ſi ex falſ.inſtrument.& ſentit gloſ.in dicto
capitulo,in noſtra.dominus Antonius in dicto ca-
pitulo, in literis.vltima columna.extrà de ſponſa.
Nec obſtat obiectum,quòd teſtes videantur in hoc
caſu extra articulum deponere: nam imò ſatis ap-
paret conformis eorum depoſitio cum articulo, ſi
rectè ruminabitur,cùm tendant in eundem rei fi-
nem: tamen poſito abſque veri præiudicio, quòd
ita eſſet,dico, quòd dicti teſtes optimè in eorũ di-
8 ctis probarent: * ex quo teſtis includit in ſe ea per
quæ peruenitur ad ipſum directè,vel indirectè: vt
dicit Bald.in l.non nudis.in fine.C.de probatio.&
hoc fundamentaliter attentatur, cùm teſtis pro-
ductus in cauſa videatur productus vt omnia quæ
ſcit; in veritate exprimat: & præſertim hoc in re-
gno procedit, in quo proceditur in cauſis facti ve-
ritate inſpecta, & ſummarie,per capit.deteſtantes.
9 * Nunc habeo quòd teſtis iuratus in cauſa dicere
veritatem, ſi illud quod dicit extra articulum fa-
cit ad cauſam, valet & tenet eius dictum: quia de-
ponit ſuper eo ſuper quo iurauit: vt dicit Specul.
in titulo de teſte.§.primo, verſicu.item quòd de-
ponit.Bartol.in l.ſi duo patroni. §.idem Iulianus.
ff. de iureiurand. * Et poteſt eſſe potiſsima ratio, 10
quia pars producendo ſuos teſtes ſuper certis arti-
culis,non videtur renunciaſſe eorum productioni
ſuper eo quòd teſtes ſciunt in cauſa: vt dicit domi-
nus Ant.in c.de teſtib.extrà de teſtibus. Et pro iſta
opinione bene facit,quod licet aliàs teſtis non po-
teſt deponere ſuper non contento in libello effi-
caciter,* tamen poteſt deponere ſuper circunſtan- 11
tiis petitorum:& facit bene quòd illud quod eſt de
appẽdiciis,dicitur ad propoſitum, & pertinens ad
articulum:ita Bal.in l.teſtium.iij.col.C.de teſtibus.
Ange.in l.iam dubitari.ff.de hæred.inſtit.Et poſſet
inſuper audacter attentari, quòd in dubio dictus
actus fuerit reiteratus: & ſic quòd illi duo teſtes
depoſuerint de vno tẽpore,& alij tres de alio tem-
pore:& præſertim cùm non appareat omnes fuiſſe
cõteſtes:*& in dubio præſumatur pluralitas actuũ. 12
ita Alex.in conſi.cclxxvj Canoniſt.in c.auditis.de
præſcriptio.per quem text.dicit ibi Ioã.And.fuiſſe
determinatum contra quendam bidellum,qui con
duxerat equum,qui equus in itinere perierat,& ita
probant,ſed nõ in ſpecie, quòd perierat ille equus
quem conduxerat: & ſic ſuccubuit, quod eſt bene
not.ad inſtructionem aduocatorum iuuenum: &
idem ſequitur Anto.de Butr.in penultima colum.
& Panormit.in ix.Alexan.conſil.cxviij.in cauſa &
lite vertente.& maximè cum ſimus in confeſsione
quæ eſt actus reiterabilis: vt dicit gloſ.in l.ob car-
men.ff.de teſtibus.& Inno.in c.qualiter & quando.
de accu.& in c.licet ex quadam.de teſtibus.& præ-
miſſa præſertim procedere debent in caſu præſen-
ti,in quo * agitur de concordandis dictis teſtium 13
contrariis, ſeu diuerſis:ita dicit Fely.in c. cũ Ioan-
nes.v.colum.extrà de fide inſtrumentorum.& hoc
dicit ipſe per capitu.cùm tu.extrà de teſtibus. qui
text.ſecundum Cardina.ibi in princip.& ante fin.
ponit caſum ſingul.in quo præſumitur pluralitas
actuum:& hoc quia ita ſuffragantur,ac ſuadẽt con-
iecturæ ſtantibus dictis cõtrariis teſtium, qui non
præſumuntur falſum dicere: vnde vna præſumptio
tollit aliã:& illum modum ſaluandi teſtes declara
ſecundum ibi dicta.quibus adde Bald.in l.in exer-
cendis.quarta columna.verſicu adde in iſta mate-
ria.C.de fide inſtrumentorum.vbi dicit,quòd pro-
pter diſtinctionem temporum vel locorũ in actu
reiterabili ſaluantur probationes, niſi per confeſ-
ſionem partium vel teſtium conſtet de vnico actu.
Aliud eſt ergo ſubſtãtiale in cauſa,an ſit prædictus
Ioãnellus hæres,& an apparet hæreditatem adiuiſ-
ſe: & certè non video cur non probatum appareat:
& primò ex poſſeſsione domus hæreditariæ quam
ipſe vt hæres tenet & poſſidet: vt dicit Bald.in l.de
his.C.de furtis.* quòd ex poſſeſsione domus hære- 14
ditariæ apparet hæreditas adita:& eſt text.rectè in-
tuenti in l.gerit. ff.de acquirenda hæreditate. pro-
batur inſuper per detentionem rerum quæ reman-
ſerunt à defuncto.dixit Bartolus in lege ex annuo.
ff.de donationibus inter virum & vxorem. maxi-
mè dum

mè dum teſtes deponunt: *che tremolo caldaro capoſichi: & altre robbe:* & ad ſe cœpit: & licet obi-
15 ciat quòd illa bona erant Ioannelli, * non tamen id probanit: quamobrem præſumuntur fuiſſe detentoris ipſorum bonorum, & ſic Franciſci fratris: ex quo poſſeſſor habetur pro domino. gloſ. Bartol. & docto. in l. quidam in ſuo. ff. de conditio inſtitutio. Baldus. in l. apud antiquos. C. de furtis. in verſi. item not. hinc eſt quòd poſsidens dicitur dominus poſſeſsionis etiam in ſtatuto loquente de domino: & tamen eſt ſtricti iuris: vt dixit Bald. in l. prima. ff. de relig. Alexan. in conſilio cxxix. in ſecundo volumi. Butr. in cap. j. de poſtulatio. præla. & ſic ſi dicta booa fuiſſent prædicti Ioannelli, prout dixit, potuiſſet de facili demonſtrare de ſuo dominio: ſed quia non apparẽt eſſe de ſuis bonis, meritò præſumuntur detentoris ſeu poſſeſſoris ipſorum. per textum in ſpecie in l. tertia. ff. de acquiren. rerum domin. & ſentit Bartol. in l. ſi duo. in principio. ff. vti poſsidet. hinc eſt quòd nemo cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis. l. cogi. & ibi Bal. de petitio. hæredita. Innocen. in cap. cum cauſam. eodem titu. Panlus de Caſtr. in conſilio quadrageſimoprimo.
16 * Hinc dicitur quòd etiam prædo tuendus eſt in ſua poſſeſsione, in tantum quòd poſſeſſor præſumitur. vulg. ca. licet. epiſcopus. de præbendis. Ponderanda igitur bene ſunt præmiſſa omnia: quia alia ſunt quàm membranas in caſſum occupare: & non quam metam petere. Nec militat dicere, vt audio, quòd Ioannellus poſſedit domum titulo donationis: imò talis donatio apparet ſimulata, ex quo probatur donantem poſt donationem retinuiſſe dominium, & poſſeſsionem penes ſe: cùm locauerit pluribus annis dicti domum, & penſionem perce-
17 perit: & expeditũ eſt in iure,* quòd ex dominij rei donatæ, ſeu venditæ retentione poſt alienationem præſumitur contractus ſimulatus. dixit Spe. in titulo. de donatio. §. j. verſiculo, item pone. Dyn. in l. omnes. §. lucius. ff. de his quæ in fraudem creditorum. Pan. de Caſt. in conſilio lxx. & conſi. lxxxviij. & conſil. cccxxx. in cauſa mota per dominam Doroteam. Cyn. & Ange. in l. ſecunda. de repudia. hæredita. & aliquid per Alexan. poſt Bart. in l. ſicuti. §. ſuperuacuum. ſecunda columna. ff. quibus modis
18 pign. vel hypothe. ſolu.* ſecus eſſet ſi fuiſſet donatio omnium bonorum: quia tunc ex retentione dominij penes donantem non eſſet contractus ſimulatus: ita dixerunt domini de Rota in deciſio. cccclxxxiij. aliàs deciſ. j. incip. extra rotam. titu. de donatio. in nouis. Butr. in capitu. primo: de poſtulatione prælatorum. & tamen contractus ſimulatus habetur pro non facto. ita Paul. in conſilio ſeptimo: per l. imaginaria. de regulis iuris. imò nec etiam ſi iuramentum interueniſſet fuiſſet validus. gloſſ. & doctores in l. emptione. C. plus vale. quod agitur. Bald. in l. nec patronus. & in l. prima. circa medium, de operis libertorum. Pau. de Caſtro in l. ſi quis pro eo. de fideiuſſoribus. Butr. & Imo. in capitulo, cùm contingat. octauo membro, extrà de iureiuran. Et ex præmiſsis concludo cum iſto reubarbaro rege medicinarum cui nihil obſtat medicina tua cum aſſerto antidoto porrecto in allegationibus, egregie doctor, quiſquis es, qui ita effuſo ſermone loquutus ſis: & ſi in vnum quenquam maledicis, ne mireris aliorum inter maledicentiam.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis ſi iudicium mouere intendit contra vniuerſitatem ſuã, debet petere veniam antequam illam in ius vocet.*

2 *Rempublicam dicuntur habere villæ & caſtra.*

3 *Materia ex parte perſonarum quæ debent in ius vocari præcedente venia, eſt fauorabilis, & per conſequens extendenda.*

4 *Filius vocans in ius patrem ſine venia, ſi vellet ſoluere pœnam, non ex hoc poſſet cõualidare proceſſum.*

CONSILIVM XL.

IN Chriſti nomine Amen. Viſo præſenti proceſſu mihi tranſmiſſo per Magnificum Capitaneum terræ Grictæ Minardæ ſuper cauſa vertẽte inter vniuerſitatem Grictę prędictæ ex vna, & Franciſcum ſabinum de eadem terra ex altera, ſuper oppoſita nullitate proceſſus prædicti: cùm Frãciſcus ipſe in ius vocauerit vniuerſitatem prædictam eius patriam abſq; venia. Et antequam ad deciſionem propoſitæ nullitatis deueniam duo dubia oriri videntur. Primò, an ciuis vniuerſitatis, & patriæ in ius vocãs eandem teneatur de iure veniam petere. Secundò, an ſi omittat dictam veniæ petitionem, reddatur ex huiuſmodi omiſsione proceſſus nullus. Et quò ad primum nulla oriri poteſt dubitatio, quòd ciuis vniuſcuiuſque vniuerſitatis, & dũ ipſam in iudicio euocare intẽdit, debet præcedente veniæ * petitione ipſam in ius vocare; ita 1
dicit Ang. in l. generaliter. ff. de in ius voca. Ang. de Aret. in §. pœnales. vij. col. inſti. de actio. per rationem, quia ciuitas in qua quis eſt oriundus, loco parentis habetur. text. eſt in l. j. § & quia. ff. de vent. in poſſeſ. mitten. & in l. veluti. ff. de iuſtit. & iure. & facit quod not. glo. in l. iiij. §. j. in glo. ij ff. eodem titu. quem refert & ſequitur dominus Alexander in dicta l. generaliter. & eandem opinionem tenuit Bertachinus: in ſuo repertorio, in verbo, venia. Et licet loquantur hi vltimi Modern. in republica, tamen terræ Grictæ dicitur habere rempublicam:
* quia caſtra & villæ dicuntur rempublicam habe- 2
re: ita dixit Andreas de Iſern. in principio conſtitutio. per textum in l. fin. C. de diuerſ. reſcrip. in fin. Nec obſtat quòd videtur prima facie ſubſiſtere in contrarium, videlicet, quòd vniuerſitas non ſit de perſonis enumeratis in edicto prætoris: vt patet ex not. in §. pœnales. ſuprà allegato: & iſtæ prohibitiones pœnales non habent locum niſi in caſibus expreſsis, ex quo pœnalia non ſunt extendenda.
*Nam reſpondetur quòd iſta materia ex parte per- 3
ſonarum quæ debent in ius vocari, eſt fauorabilis, & per conſequens extendenda: ita dicit in l. ſed ſi hac. in §. prætor. ff. de in ius vocan. gloſſ. & doctores in l. venia. C. eodem titulo. gloſſ. in l. qui bona. §. ſi alieno. ff. de damno infecto. gloſſ. in lege apud Celſum. §. ſi aduerſus. ff. de dotis exceptione. Vltra

quos

quos eandem opinionem ſequutus adduco: nam ex iuris præcepto ſancitum eſt vt patriæ, & parentibus pareamus: imò præponitur patria parentibus: & ſic iudicandum eſt: prout de correlatiuis iudicamus, quòd diſpoſitio ſuper vno emanata, cenſeatur in alio: & tanto magis patriæ cui magis tenemur: & hæc quo ad primum. Quò verò ad ſecundum an ob carentiam petitionis veniæ proceſſus dici poſsit nullus: & dicẽdum eſt quòd ſic. vt dicit in ſpecie Bar. in l. quamuis. ff. de in ius vocan. quem refert & ſequitur Alexand. in l. qui in poteſtate. C.
4 eo. titu. * in tantum quòd ſi filius qui vocauit ſine venia patrem, vellet ſoluere pœnam. l. penul. ff. eo. nõ propterea ex hoc valeret proceſſus. l. exceptiones. vltima col. inſtit. de exceptio. ſecundum Cynũ Rayn. Alber. Fulgo. & Mod. in d. l. qui in poteſtate. Cy. in l. ſi per alium. §. in eum. ff. ne quis eum qui in ius. Ioã. fab. in l. venia. C. de in ius vocan. & no. iiij. quæſtione ſecunda. cap. ſi teſtes. §. item liberti. & licet Barto. alibi videatur tenere contrarium, tamen iſta opinio videtur melior: prout refert, & ſequitur Iaſo. ibidem: & quam ego quoque intrepide ſectatus dico meo iudicio partes Magnifici Capitanei terræ Grictæ Minardæ eſſe in declarando proceſſum prædictum abſq; petitione veniæ intentatum & proſequutum, fore & eſſe nullum: & ita conſulo iuris eſſe ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis habens conſimilem cauſam, nedum non probat, verum etiam à teſtificando repellitur. numero. 2.*

3 *Teſti deponenti ſe releuãdo, & ſic pro ſuo intereſſe, non creditur. & nu. 4.*

5 *Teſtis eſſe non poteſt particeps litis, quia ratione affectionis dicitur habere ſimilem cauſam.*

6 *Teſtis eſſe non poteſt qui fuit procurator, ſeu aduocatus in illa cauſa.*

7 *Teſtis idoneus eſſe non poteſt habens veriſimiliter affectionem ad cauſam.*

8 *Teſtis conditio & ſtatus inſpicitur tempore depoſitionis, & non poſt. Et ideo opponens contra teſtem, quòd ſit infamis, vel non omni exceptione maior, erit inepta exceptio: quia debet dicere quòd tempore iuramẽti, ſeu depoſitionis, ita erat, nume. 9.*

10 *Iudex poteſt vſque ad ſententiam interrogare ad clarificandum dubia circa merita cauſæ, & præſertim circa ea quæ acta ſunt ante concluſionem.*

11 *Iudex poſt concluſum in cauſa poteſt ad omnem finem ex proprio officio interrogationes facere: quia ſibi non ligantur manus in ordinarijs, in ſummarijs autem etiam ad partis inſtantiam poteſt hoc facere.*

12 *Iudex poſt concluſum in cauſa poteſt facere interrogationes non ſolùm ad declarandum dubiã probationem, ſed etiam ad fundandum intentionem aduerſarij.*

13 *Teſtis licet eſſe poßit frater pro fratre in ciuilibus, tamen ſi cohabitat cum fratre non poterit eſſe teſtis pro eo.*

14 *Cohabitatio aliquid operatur, & ex ea acquiritur maior amicitia, dilectio, & affectio, quæ inducit præſumptionem quòd frater ſemper teſtificaretur in commodum fratris.*

15 *Iuramentum ſuppletorium non defertur, niſi probãti per teſtem omni exceptione maiorem.*

16 *Teſtis omni exceptione maior dicitur ille, cui nulla exceptio obijci poteſt, ſeu qui ſuperat omnem friuolam exceptionem. ibid. nu. 19.*

17 *Probatio ſemiplena impeditur per modicum defectum in teſte. ibid. nu. 19.*

18 *Teſtes non ſunt idonei fratres in cauſa, vbi requirũtur teſtes omni exceptione maiores.*

CONSILIVM XLI.

IN Ieſu Chriſti redemptoris nomine, amen. Et quia ex inordinata proceſſus præpoſteratione non ita facillimè in maioribus occupato abſq; labore facti continentia datur intelligi, idcirco caſu breuiſsimè propoſito ad meæ prolationis fundamenti cauſam deuenio. Dum Vincentius de thoro inæqualem portionem bonorum paternorum obtinuiſſet, facta diuiſione intereum, & Donatum, Ioannem, Franciſcum, & donnum Vitum fratres: & ex eorum conuentione, ac concordia Vincentius ipſe in duodecim ducatis pro quolibet creditor remanſiſſet: ipſos tandem in ius vocãdo, ſatis feciſſe obiiciunt: idque vnuſquiſque per vnumquenque ipſorum probare nixus fuit: & ſic vnus frater pro alio teſtificando. dum igitur iuramentum ſuppletorium ab eiſdem fratribus, & vnoquoque ipſorum peteretur, denegaui: & ex infraſcriptis motus prædictos fratres conuentos ad ſoluendum prædicto Vincentio actori condemnaui. Et in primis indubitati iuris eſt, quòd prædicti fratres conuenti in conſimili cauſa vnus pro alio teſtificari oſtẽditur: cùm conſimilem cauſam, imò eandem cum prædicto Vincentio habeant: prout ex depoſitione ipſorummet tam in cauſa principali, quàm in repulſa affirmari demonſtratur. * Et te- 1
ſtis enim qui conſimilem cauſam habet, nedum ſemiplenè non probat, verum etiam à teſtificando
repellitur. tex. eſt notab. in capitulo, perſonas. extrà 2
de teſtibus. & in cap. ſi teſtes. §. liberi teſtes. quarta quæſtione tertia. & in l. quoniam. C. de teſtibus. facit tex. in capitulo, cauſam. de iudiciis. & Alexand. in conſi. xlv. ij. volu. & videtur tenere Specu. in tit. de teſte. §. j. verſi. item quod habet. & tenet in particulari Albe. de maner. in ſuo tracta. de teſti. in titu. quando teſtes repellantur ratione affectionis. vbi plus ſubdit in fine, concludendo poſt relationem Ioan. And. aſſerentis ſe hoc relinquere arbitrio iu-
dicis, * quòd concludendum eſt ſi verſatur com- 3
modum, vel intereſſe teſtis habentis conſimilem cauſam, ille nõ erit idoneus teſtis. & hoc etiã ſubdit ipſe quod voluit Ioannes And. in prædicto capitulo, perſonas. & nedum dicitur repellendus ha-
bens cauſam conſimilem, * verùm etiam habens 4
conſimilem litem, vt in caſu iſto. ita tenet gloſſ. in dicto ca. perſonas. per textum in prædicto cap. cauſam. de iudic. & plenè Specu. in dicto titulo, de teſte. §. j. in fin. in verſicu. item qui habet conſimilem cauſam.

cauſam. & ſequitur in ſpecie Felynus in prædicto
c.perſonas. vbi plus ſubdit referendo Ioan. Andr.
& Abb.ibidem, quòd ſi iudicium ſimilis cauſæ ali-
bi penderet pro tali teſte producto, non probat:
prout eſt in caſu præſenti de donno Vito ex di-
ctis fratribus in teſtem producto, qui pro eadem
& conſimili cauſa litigat cum prædicto Vincentio
in Curia epiſcopali: vt patet ex depoſitionibus te-
ſtium productorum per eoſdem met conuentos in
cauſa repulſæ: & ſic prædictus donnus Vitus repel-
litur. Et quòd ſit conſimilis cauſa, apparet: quia
de eadem re lis eſt, & eodem iure agendi: apparet
necnon per affectionem quam vnuſquiſque ipſo-
rum veriſimiliter in caſu iſto præſumitur habere ad
cauſam: quia vnus idem pro alio teſtificando rele-
uari ſe ab onere ſoluendi prædicto Vincentio præ-
tendunt: & ſic commodum & intereſſe ſentiunt:
4 * & teſti deponenti pro ſuo intereſſe, & præſertim
ſe releuando non creditur. l. deferre. in §. item de-
creuerunt. ff. de iure fiſci: & ibi Bartol. in princip.
Innocen. in c. non ſine. & glo. ſua in verbo, clerici.
de arbit. Bald in margar. in verbo, teſtis. iij. colum.
& quòd habeant affectionem prædicti rei conuen-
ti ad cauſam, ſuadet aliud vrgens & manifeſtum:
nam apparet ex petitione prædicti Vincentij, nec-
non ex atteſtatione eorundem conuentorum om-
nes ipſos conuentos reos, & litis participes eſſe:
cùm vnum ſit corpus debiti, pro cuius rata vnuſ-
quiſque ipſorum in ducatis xij. conuenitur: & ſic
vnus pro alio teſtificádo eſt reus pro correo teſti-
ficari: quòd quantum ſit probabile, ne longior ſim,
iuribus vulgaribus me ſubmitto: non tamen omit-
tendo vnum dictum Bal. in l. dictantibus. C. de te-
5 ſtamentis. ver. quatuor enim modis. vbi dixit * ꝙ
particeps litis teſtis eſſe nõ poteſt. & ſic ratione af-
fectionis dicuntur ſimilem cauſam habere: ita di-
xit Felynus in dicto c. perſonas. referens ita tenere
Imol. & Abb. ibidem. & Bald. in d. l. dictantibus. &
Feder. de ſent. in conſilio lxij. Et quòd habeant di-
cti fratres affectioné ad cauſam, patet, quia ſi vnus
ex eis reportat victoriam ad depoſitioné alterius,
alter etiam reportaret: & ſic veriſimiliter affectio-
nem prætendũt. pro iſta opinione bene facit quod
voluit Bartol. in l. deferre. in §. item decreuerunt.
6 ff. de iure fiſci. * vbi dixit ꝙ qui fuit procurator vel
aduocatus in cauſa, vel proxeneta, licet commo-
dum cauſæ non ſpectet ad eos, tamen non poſſunt
eſſe teſtes: & hoc quia veriſimiliter habent affectio-
nem ad cauſam. ita Bart. & etiam glo. in loco præ-
7 dicto: * imò qui fuit procurator in cauſa principa-
li, non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis: &
hoc propter affectionem. ita textus in cap. romana.
de teſtib. in ſexto. & ibi gloſſ. Baldi, in cap. ſi inter
pares. de lege corra. Innocentius, Ioannes Andr. &
alij in cap. inſuper. de teſtibus. glo. in cap. ſtatutum.
in verbo, vel cognitor. ſecunda quæſtione ſexta. &
quòd veriſimiliter habens affectionem ad cauſam
non ſit idoneus teſtis, concludit in ſpecie Iaſon de
may. in dicta l. dictantibus. penultima colum. C. de
teſtamentis. Nec militat quatenus dicatur de Fran
ciſco effecto monacho, qui liti ceſſit: & ſic non vi-
detur habere affectionem ad cauſam, cùm nullum
ſperet commodum ob ceſsionem factam; nam re-
ſpondetur, quòd ceſsio litis apparet facta poſt-

quàm fuit ipſe in teſtem productus ab aliis fratri-
bus: quo tempore, & ipſe quoque reus conuentus
erat: & ſic eandem affectionem, & conſimilem cau
ſam habebat cum ipſo Vincentio. Item apparet
dictam ceſsionem factam poſt ſuam diſpoſitionem
ad inſtantiam ſuorum fratrum prædictorũ in præ-
ſenti proceſſu: & clarum eſt in iure, * quod condi- 8
tio & ſtatus teſtis inſpici debet tempore teſtifica-
tionis, & non poſt: ita in ſpecie dicit Lanfran. de
ori. in repe. cap. quoniam contra. in verbo, teſtium.
xvj. colum. extrà de probatio. & alibi Bartolus in l.
prima. C. de teſtamen. ponendo formam exceptio-
nis contra teſtes dicit inſpiciendum eſſe tempus
in quo tulit teſtimonium: & ideo dixit ſingulari-
ter Angelus in ſuo conſilio primo: incipiente, por-
recta fuit petitio. ſecunda columna. quòd ſi ſit op-
poſitum contra teſtes, quòd non ſunt omni exce-
ptione maiores, vel quòd ſunt infames: * iſta exce- 9
ptio eſt inepta: quia debet dicere, quòd tempore
iuramenti teſtis, & depoſitionis ipſius ita erat: ex
quo conditio teſtis inſpicitur tempore depoſitio-
nis. & iuramenti. per l. j. C. de teſta. & l. ſi arbiter.
C. de ſent. idem & notabilius tenet idem Angelus
in conſil. cccviij. incipiente, factum tale eſt: Chri-
ſtophorus &c. Et quòd Franciſcus teſtificatus fue-
rit ante ceſsionem litis per ipſum factam de præ-
ſenti cauſa, apparet per eius depoſitionem vltimo
loco factam: vbi ex officio curiæ interrogatus ſi
ante, vel poſt ceſsionem prædictam fuit teſtifica-
tus, reſpondet quòd ante ceſsionem. Nec dubitan-
dum eſt an ex iudicis officio fieri potuerit: * cùm 10
poſsit iudex vſque ad ſententiam interrogare ad
clarificandum dubium, ſeu dubia circa merita cau-
ſæ: & præſertim circa ea quæ acta ſunt ante con-
cluſionem: licet ad vtilitatem priuatam illud fa-
ciat: textus eſt in cap. cùm Ioannes. & ibi expreſsè
ſolenniter Innocentius extrà de fide inſtrum. vbi
etiam dom. Card. qui ſubdit hoc eſſe ignotum di-
ctum: & quòd ſæpe vidit eos qui reputabantur in
iure peritiſsimi, hoc ignorare: & non eſt alibi: &
ſubdit plus eſſe ſingulariter ſignandum. idem vo-
luit Specu. in titu. de poſitio. §. iij. verſi. ſed ſi ante,
Baldus in l. per hanc. circa princip. C. de tempo. ap-
pellat. & ibidem Pet. de Ancbara. dicens ſe ita con-
ſuluiſſe in cap. primo. prima colũ. de confeſ. in ſex-
to. Ludo. roman. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff.
de damno infe. Card. in conſilio lxxiiij. & ſequitur
Iaſ. de may. in repet. l. admonendi. xxx. col. ff. de iu-
reiu. vbi in particulari dicit, quòd iudex poſt con
cluſum in cauſa poteſt ad omnem finẽ ex proprio
officio interrogationes facere: * quia ſibi non li- 11
gantur manus: & hoc in ordinariis locum habet:
in ſummariis etiam ad inſtantiam partis poteſt hoc
facere. glo. eſt not. iuncto text. in clementina ſæpe.
de verborum ſignifi. ver. interrogabit. quam Ludo.
roma. in repetit. d. l. reputat ad hoc ſingul. Addit
aliam Iaſ. ibidem in cap. quoniam contra. de pro-
batio. in verbo, interrogationes. & ibi latè doct. &
plus dicit Anton. de but. ſe in facti contingentia
conſuluiſſe, in cap. primo. de iudic. * quòd iudex 12
etiam poſt concluſionem in cauſa poteſt facere in-
terrogationes non ſolùm ad declarádum dubiam
probationem, ſed etiam ad fundandam intentio-
nem aduerſarij. per regulam l. vbicunque. ff. de in-

terrogat.actio.& l.generaliter.§.primo.C.de rebus
credi.eandem opinionem ſequitur Ioan. de Imol.
in prædicto cap.primo.de iudic. Anton.de butr.&
Ioannes de Imola.in cap.cùm cauſam. de iuramen.
calum.& in terminis Bald.in l.ampliorem.C.de ap
pellat.& l.per hanc.C.de tempo.appellat.& in l.ſe-
cunda.§.quod obſeruari.vj.col.C.de iura.cal.Imo.
in l.iiij.§.hoc autem iudicium.de dam.infec.ita di-
cit Iaſon in loco præallegato communiter teneri:
& præſertim hoc locum habet in cauſis ſummariis:
prout omnes ſunt hodie ſummariæ in regno,per ca
pit.deteſtantes.ita vltra Iaſ.allego Domini. de ſan.
Geminiano idem per prius tenuiſſe in cap. primo.
penultima columna:de confeſsis,in ſexto.& in ca-
pitulo ſecundo.vltima colum.de in integr.reſtitu-
tio.Imo.in l.hactenus.§.fin.ff.de aqua pluu. arcen.
Præterea alio iure motus iuramentum non detuli:
quia vltra ſimilitudinem cauſæ,& affectionem, in-
ſimul cohabitant omnes fratres prædicti ſeorſum
à prædicto Vincentio actore: prout ex eorundem-
met depoſitione ſuper interrogatoriis in repulſa
23 apertius demonſtratur: * licet in ciuilibus frater
poteſt teſtificari pro fratre, tamen ſi frater coha-
bitat cum fratre, non poterit tunc alter pro alte-
ro teſtificari:dixit Baldus in l.prima.in verbo,ope-
ratur.C.de epiſcopis & clericis. quem refert & ſe-
quitur Felynus in cap.literas.ſecunda colum.extrà
de teſtibus cog. verſicu. & hoc quia idem Felyn. in
cap.tertio loco.ſexta colum. extrà de præſumptio.
24 * Et hoc, quia cohabitatio aliquid operatur, & ex
ea acquiritur maior amicitia, dilectio & affectio,
quæ inducit præſumptionem, quòd frater ſemper
teſtificaretur in commodum fratris. ita pulchrè di
cit Bald. in l.parentes.C.de teſtibus.per caſum ſin-
gula.in l.ſi vt allegas. C. de caſtren. pecu. libro xij.
idem voluit Baldus in l. prima. C. de epiſcopis &
clericis.& in tracta.de duobus fratribus. ide tenet
Ioan.de Imo.in conſil. decimotertio, aliàs cxxxiij.
quem refert & ſequitur Barba. in capitulo, repel-
lantur.extrà de accuſat. & ſic ſi ex præmiſsis repel-
li debent, & ſic fidem non faciunt, ot quantò ma-
gis non poteram iuramentum ſuppletorium defer-
25 re,cùm non deferatur, niſi probanti per teſtes * o-
mni exceptione maiores:ita Bartol. Alber. Baldus,
& Angel.in l.admonendi.ff. de iureiurando. & di-
citur omni exceptione maior, cui nulla exceptio,
neque macula impingi poteſt.gloſſa in §. item ver-
borum.inſtitu.de inuti.ſtipulatio.& in cap.primo.
verſic.maiores.vbi cano. de conſangui. & affinita.
26 * Alibi dicitur omni exceptione maior, qui ſupe-
rat omnem friuolam exceptionem: not.Bald. in l.
optimam.C. de contrahenda & cõmittenda ſtipul.
Abb.in c.at ſi clerici.col.xvj.de iudiciis.Alex.con-
ſilio xviij.in j.vol.Andr.de Iſern.in c.j.ſi de inueſt.
fue.controuer.idem Andr.in conſtit.regni, ſi quis
27 in poſterum. * Et modicus defectus impedit ſemi-
plenam probationem: conſuluit Alex. in conſilio
xxxij.in primo vol.Franciſ.cur.in tracta. de teſtib.
in trigeſima concluſione, vbi plenè: & intantum
28 hoc eſt verum, quòd modicus defectus impedit in
teſte,vt non poſsit parti illum producenti deferri
iuramentum ſuppletorium:ita Baldus multum no.
in cap.j.§.ſacramentum.colum.ij.de conſuet. recti
feudi.ſequitur & refert Marſil.in ſingu.ſuo.cxcvij.
incipiente, quo ad hoc. Sed quid opus eſt ire per
ambages, aut per mendicata ſuffragia,vbi in parti-
culari deciditur, * quòd vbi requiruntur teſtes o- 18
mni exceptione maiores,tunc fratres non ſunt ido
nei teſtes. voluit Baldus in l.fi.ij.colum. C. de pro-
bario.refert & ſequitur Fely.in c. literas.ij.colum.
extrà de teſtib.cogen.idem Felyn.in cap.tertio lo-
co.vj.colum. de præſumptio. & præſertim quia vt
ſuprà etiam dixi, modicus defectus vitiat teſtem,
qui requiritur quòd ſit omni exceptione maior:di-
xit etiam Baldus in cap.cùm Ioannes. extrà de fide
inſtru.quem ibidẽ refert & ſequitur Felyn. in xvij.
col.verſicu.quintò declara.* vbi plus ſubdit,quòd 19
ille dicitur omni exceptione maior,qui ſuperat o-
mnem friuolam exceptionem,adeò quòd nulla ex-
ceptio vera vel legitima opponi poteſt:vt etiam di
cit Baldus in ſuprà allegata.l.optimam.& in hoc ta
men multum verſatur officiũ iudicis:vt dicit Abb.
in dicto cap.cùm Ioannes. quem ibidem refert Fe-
lyn. Et ſic ex omnibus ſuprà relatis ſuccido telam
quam orſus ſum declarando tanquam Vicedux ci-
uitatis Ariani, & generalis auditor totius ſtatus il-
luſtriſ. Ducis Ariani, nullatenus eſſe deferendum
iuramentum ſuppletorium petitum: ego in anno
1498. Thomas Grammaticus.

Et dum fuiſſet appellatum à ſupradicto meo de-
creto,& cauſa appellationis per prædictum Illuſtr.
Ducem commiſſa Magnifico domino Honofrio
de auáragiis de manfridonia, reuocauit decretum
meum motus ex infraſcriptis ſuis allegationibus:
verùm non viderat præallegatas meas allegatio-
nes,& iuſtificationes decreti per me interpoſiti.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa conſimilis dicitur quando eſt idem medium concludendi,& eadem cauſa obtinendi.*

2 *Res inter alios acta, probata, vel iudicata nullum aliis praeiudicium infert.*

3 *Lis ſi cum vno ex coharedibus agitatur pro parte ſua, cum aliis coharedibus, rectè agetur: quia cauſa vnius cenſetur alia, & diuerſa à cauſa alterius.*

4 *Collegatarius productus in teſtem per legatarium probat.*

5 *Teſtis conſimilem cauſam habens admittitur, ſed non adhibetur ſibi plena fides.*

Quòd capi. perſonas. de teſtib. inhabilitans teſtem habentem conſimilem cauſam, habet locũ in cauſa criminali,nu 6.

7 *Teſtium inhabilitas ſuppletur per numerum teſtium.*

8 *Teſtium reprobatio non admittitur in ſummariis reſpectu perſonarum.*

CONSILIVM XLII.

ET quòd non dicatur cõſimilis cauſa
in caſu de quo agitur,oſtendo:* nam 1
conſimilis cauſa dicitur quando eſt
idẽ mediũ concludẽdi, & eadẽ cauſa
obtinẽdi:ita not. in l.à ſententia.ff.de
appel.quæ loquitur de habẽre conſimilem cauſam:
adeo quod ex victoria & condẽnatione vnius reſulta-
ret

ret cómodum, vel intereſſe alteri, ita ſentit gl. in l.
à ſentẽtia. & in l.iij.§.ibidẽ. & in l. Titia. de carbo.
edi. & in l.ſi quis libertatẽ. de pet.hær. vel ſaltẽ qua-
lequale præiudiciũ, per exempla quæ ponit in d.l.à
ſentẽtia. facit l.ſi duo. de iure patro. cùm ergo dicti
fratres ſeparatim cõueniantur ex diuerſis obliga-
tionibus, & diuerſis ſummis, vnuſquiſq; pro parte
ſua diuidua, nõ dicitur conſimilis cauſa ad finẽ re-
pellẽdi teſtẽ vnũ pro alio: quia dicitur cauſa vnius
diuerſa à cauſa alterius: & non eſt eadem cauſa de-
fenſionis, & idẽ medium cõcludendi facit l.ſi qui
ſeparatim.§.ſi.ff.de appel. in verſic. ita demum pro-
bandum eſt, ſi vna eadémq; cauſa fuerit defenſio-
nis: cæterũ ſi diuerſa, alia cauſa eſt. clarè perpendi-
tur quòd ſi vnus ex fratribus probaret ſatisfeciſſe
ratam ſuam, nõ propterea relevaret alium fratrem
2 prætendentẽ ſatisfeciſſe: * cùm res inter alios pro-
bata, vel iudicata, nullum aliis præiudicium faciat:
vt dicit text. in l.j. de except. rei iudic. & in l.ſæpè.
de re iudic. & ad hoc vt iudiciũ cum vno agitatum
aliis afferat pręiudicium, inſpiciendum eſt, vt dicit
Iuriſconſultus, an idem corpus ſit, an eadem quan
titas, idem ius, eadẽ cauſa petendi, & eadẽ conditio
perſonarum: & quòd omnia concurrant, aliàs non
dicitur eadem cauſa. l.cùm quęrit nr. cum duab.ſe-
quen. de exce. rei iudicatæ. Et de iure expeditũ eſt,
quòd ſi cum vno ex cohæredibus agatur pro parte
3 ſua, cum aliis cohæredibus rectè agetur: * quia cau-
ſa vnius cẽſetur alia, & diuerſa à cauſa alterius. tex.
eſt in l. ſi cum vno. ff. de exceptione rei iudic. cùm
ergo ſint diuerſæ ſummæ petitæ, & diuerſæ obliga-
tiones, & diuerſæ perſonæ cõuentæ, nõ poteſt dici
eadẽ, nec conſimilis cauſa: cùm ex facto vnius nul-
lum alteri afferatur præiudicium, & commodum.
dicta l. ſi cum vno. & l. ſi qui ſeparatim. ſicut dici-
mus in duobus ſtipulantibus, ſeu promittentibus
vnus decem, & alius ſimiliter alia decem ex inter-
uallo: quo caſu non poſſunt dici duo rei credendi,
vel debendi: nam tunc duæ obligationes, & diuer-
ſæ ſummæ: licet ſit æqualitas in quantitate, quo ca-
ſu factum vnius ſiue ſit in condemnatione, ſiue in
abſolutione, non nocet, nec prodeſt alteri. l.j. C. de
duobus reis. Inſtit. eodem titulo, in principio. l. ex
4 duobus. vbi per Bartol. ff. de duobus re. * & pro-
pterea dicimus, quòd ſi legatarius producit colle-
gatarium in teſtem contra hæredem: licet prima fa
cie videatur habere conſimilem cauſam, attamen
admittitur in teſtem: vt nota. in §.ſi legatarius. in-
ſtitut. de teſtamentis. & in l. dictantibus. C. de te-
ſtamentis. Vnde cùm non ſit medium cõcludendi,
quia factum vnius ex dictis fratribus non prodeſt,
nec nocet alteri fratri in cauſa prædicta, nõ eſt idẽ
medium concludendi, nec eadem cauſa defenſio-
nis: quia non poteſt dici eadem, nec conſimilis cau
ſa: & per conſequens ceſſat ratio repellendi dictos
teſtes, qui fuerunt conuenti, vt ſingulares perſonæ
& quilibet pro rata: & in quantitate diuerſa: quod
fieri potuit vno libello: vt not. per Bartol. & alios
in l. edita. in materia cumulationis. C. de eden. & in
l. ſecunda. C. ſi plures vna ſententia. non propterea
in ciuilibus repellerentur omnino à teſtificando:
nam licet glo. in dicto capitulo perſonas. de teſti-
bus. quam ſequuntur Ioannes Andr. & Specu. ibi-
dem. in titu. de teſte. §. primo. teneat quòd teſtis ha-
bens conſimilem cauſam repellatur à teſtimonio,
tamen Hoſt. & Ant. de but. ibi tenent contrarium:
& Abb. * pro concordia dicit ſic debere intelligi 5
quòd admittitur, ſed non adhibetur plena fides: &
hoc approbat: & propterea conſuluit Franciſc. de
are. conſilio octuageſimoſecundo. In Chriſti no-
mine, Amen. factum ſuper quo petitur. Præterea
ſubiungit quòd d. cap. perſonas. inhabilitãs teſtem
habentem conſimilem cauſam, loquitur in cauſa
criminali: & facit quod dicimus de teſte infame,
cui diminuitur ſolùm de fide: * & facit ratio, quia 6
edictum de teſtibus eſt prohibitorium: quando te-
ſtis non reperitur prohibitus teſtificari à iure, de-
bet admitti. l. prima. §. primo. de teſtibus. & habens
conſimilem cauſam nõ reperitur in ciuilibus pro-
hibitus teſtificari: & materia probationis non eſt
anguſtanda. l. quoniam. C. de hæreti. facit, quia cau-
ſa de qua agitur non eſt ardua: imò modicæ quan-
titatis: quo caſu ſufficiũt probationes quæ aliàs in
cauſis arduis non ſufficerent, per not. in l. admo-
nendi. ff. de iureiurãdo. & in l. in bonæfidei. C. eod.
titu. * Accedat, quia teſtes tales ſunt vltra nume- 7
rum biennarium requiſitum ad plenam probatio-
nem: quò fit vt licet aliqua inhabilitas ſit in teſti-
bus, ſuppletur per numerum teſtium ſuperfluum:
vt not. in l. ſi quis ex argentariis. ff. de edendo. & in
l. ob carmen. ff. de teſtibus. facit, quia in regno ſunt
omnes cauſæ ciuiles ſummariæ hodie: & debet at-
tendi pura veritas per Regias pragmaticas: & in
* cauſis ſummariis non admittitur reprobatio te- 8
ſtium reſpectu perſonarum: vt dicit ſingulariter Io-
annes Andr. quem ſequuntur Modern. in capitulo,
veniens. lo ſecundo, de teſtibus. refert & ſequitur
Franciſcus de aret. in dictis ſuis conſiliis in ordinẽ
lxj. in cauſa illorum &c. & frater in cauſa fratrum
ratione affectionis non repellitur: quia par eſt af-
fectio ad vtrunque litigantium. l. penult. §. de vno.
de ritu nuptiarum. nec ratione domeſticitatis: quia
quando domeſtico non poteſt imperari in pari ra-
tione patriæ vel dominicæ poteſtatis: vt quia mer-
cenarius ſeruus, vel libertus, vel ratione ſtatus per-
ſonæ præeminentiam habentis in domo, cui debe-
retur reuerentia: tunc omnino non repellitur do-
meſticus: ſed quanta fides adhiberi debeat, eſt in iu
dicis arbitrio: ita dicit gloſſ. in capitulo, in literis.
de teſtibus. & Abb. ibi: & Salycet. in l. etiam. C. eod.
titu. & ibi Bart. ex quibus concludo iuramentum
ſuppletorium eſſe omnino deferendum ipſis fra-
tribus conuentis: & huius voti ſum ego

Honofrius de Anantagiis de manfrido-
nia Iuris vtriuſque Doctor.

Et tandem interpoſita ſimiliter appellatione à
prædicto ſimiliter decreto domini Honofrij; &
fundato voto meo cum præcedentibus meis alle-
gationibus in ciuitate Ariani fuit per prædictum
Illuſtriſ. Ducem tranſmiſſus proceſſus Magnifico
Ioanni Loyſio de artaldo regio conſiliario, & do- 9
ctori præclariſsimo, per quem adhibito ſecum Ma
gnifico V.I.Doct. domino Antonio Vitaia Siculo
reginali conſiliario ſuo vicino, & ruminatis alle-
gationibus vtriuſque decreti declauerũt bene per
me fuiſſe iudicatum: & malè decretum per prædi-
ctum magnificum Honofrium.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas reſultans ex incompetentia iuriſdictionis etiam ſi fuerint latæ tres ſententiæ conformes,*
2 *debet talis exceptio admitti, quod maximè procedit quando aliter probari non requiritur, ſed apparet ex actis met. ibidem. & nu. 2.*
3 *Exceptio nullitatis reiecta per ſtatutum, non videtur reiecta, ſi conſtat ex actis met.*
4 *Nullitas contra ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam, licet ex actis non appareat, ſi tamen in promptu probatur etiam aduerſus executionem dictæ ſententiæ admitti debet. ibidem.*
5 *Iudex appellationis an poteſt ſuper nullitate cognoſcere.*

CONSILIVM XLIII.

IN Chriſti nomine, Amen. In cauſa
Abbatis Florilli dum fuiſſet pro eius
parte à ſententia lata per Vicarium
Salernitanum de nullitate dictum,
tanquam lata à iudice incompetēti,
declinato foro per ipſum vt capellano ſummi Pon
tificis, tandem decurſis fatalibus, ſeu quia in termi-
no Apoſtoli petiti non fuerant, fuit ſententia ipſa
confirmata per Vicarium Nolanum: & vltimò per
remedium appellationis deuoluta coram Reueren
do Epiſcopo Liparenſi ſedis Apoſtolicæ delegato:
Hæſitatur in præſentiarum an lata ſententia ipſa &
confirmata poſſet in præſentiarum de eius nullita-
te diſcuti & tractari: & ſic an perdictus Reueren-
dus Vicarius tanquam iudex appellationis poſsit
de nullitate cognoſcere & iudicare. Et quò ad pri-
mum reperio quòd etiam ſi fuerint latæ tres ſen-
tentiæ conformes, & ſic oppoſitum de nullitate re-
ſultante ex incompetentia iuriſdictionis, certè ad-
1 mitti debet talis exceptio: * ex quo huiuſmodi nul
litas nunquam videtur excluſa. glo. eſt ſing. ſecun-
dum Canon. in clementina vnica. de ſequeſtratio.
poſſe. & fru. Cui addo tres alias de iure ciuili, vnā
in l. tamen ſi. ff. ad macedonianū. aliam in l. ab exe-
cutione. in glo. exc. dat. C. quorum appell. non re-
cip. vltimam. in l. j. C. de iur. & facti ignoran. & fa-
ciunt nota per Baldum in l. prima. C. ne lice. tertiò
2 prouoc. * quòd præcedit præſertim quando nulli-
tas aliter probari non requiritur, ſed ex actis appa-
ret: nam ſemper executio etiam trium ſententia-
rum conformium impediretur: ita conſuluit. Ol-
drad. in conſilio centeſimoſeptimo incipiēte, quòd
literæ executoriæ. idem voluit Salycetus in l. pri-
ma. C. ne lice. tertiò prouoca. Ludo. roma. in l. ſi ve-
rò. §. de viro. vigeſimaſecunda fallentia. ff. ſoluto
matrimonio. & in l. ſi feriatis. ff. de feriis. faciūt no-
ta. per Baldum in l. vnica. verſic. denuo. C. ſi de mo-
ment. poſſeſſ. fuer. app. & nota. per Bart. in l. prima.
tertia colum. verſicu. opponitur. ff. ne quis eum qui
in ius. & ideò dixit pulchrè Petr. de Ancharano in
ſuo conſilio ducenteſimoſeptimo. In Chriſti no-
3 mine, Amen. * quòd ſtatutum reiiciens exceptio-
nem nullitatis nunquam videtur reiicere illā nul-
litatem, quæ conſtat iudici ex actis, per nota. in l.
vlt. pactum. C. de tranſactionibus. & in capitulo
primo de officio vicar. Et plus voluit Bartolus in
4 l. quarta. §. condemnatum. de re iudicata. * quòd ſi
opponitur nullitas contra ſententiam quæ tranſ-
iuit in rem iudicatam, licet ex actis non appareat,
ſi tamen in promptu probatur etiam aduerſus exe-
cutionem dictæ ſententiæ admitti debet. & hoc
quo ad primum. Quò verò ad ſecundum, an iu-
dex appellationis poſsit ſuper nullitate cognoſce-
re, * & ſic iudicare. & certè nulli dubium quòd 5
ſic. textus eſt in l. quidam. & ibi Bartolus. ff. famil.
erciſcun. idem voluit Bartolus in l. finali. ff. de iure
patron. & ſentit idem Bartolus in l. abſentem. C. de
accuſat. Baldus in ſua marga. in verbo, appellatio:
verſic. penult. in fin. Innocentius in cap. dilecto. de
appell. Archid. in cap. cordi. eodem tit. in vj. & per
hæc videtur ſatis ſufficienter probari quòd Reue-
rendus dominus Epiſcopus Liparen. Vicarius Nea
polit. & ſedis apoſtolicæ delegatus, poteſt de dicta
nullitate cognoſcere, & iudicare: & ita conſulo
ſuæ Reueren. d. ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Opinio illa eſt bona, quæ plurimorum teſtimonio roboratur.*
2 *Sententiæ iniquitas ſi apparet per facti euidentiam, nunquam tranſiuit in rem iudicatam.*
3 *Ocularis inſpectio omnes alias probationes antecedit. nu. 4.*
5 *Pluralitas in rebus præſumitur in dubio, vbi non probatur identitas.*
Pluralitas non præſumitur in actibus hominum, ſicut nec in teſtamentis, nec in ſententiis, niſi duntaxat in rebus quibus præſumitur pluralitas, niſi probetur identitas.
6 *Aſsiſtentia dum petitur, requiritur probari quòd obligans bona illa tēpore obligationis poſsidebat illam rem ſuper qua aſsiſtentia petitur.*
7 *Tempus quando eſt fundamentum intentionis alicuius, debet in ſpecie probari.*
8 *Hypothecæ iuri præſcribitur per tertium poſſeſſorem ſpacio decennij.*

CONSILIVM XLIIII.

REdemptoris gentium poſtulato ſuffra-
gio, Amen. Viſo & ruminato proceſſu
cauſæ vertētis inter Pucellam de Cay-
uano cum Angelillo capaſſo & fratri-
bus, licet ſuperabundantia ſuppletione non indi-
geat, cùm per originalem Magnificum Aduoca-
tum, qui cauſam inſtruxit ad metam, petitum fue-
rit: * tamen quia illa eſt bona opinio, quæ pluri- 1
morum teſtimonio roboratur. l. prima. verſic. ſane
& crebrior. & ibi ad hoc not. Baldus ff. de officio
quæſto. textus in cap. nouimus. in verbo, opinio:
& ibi Anton. de butr. extrà de verborum ſignifica.
textus in capitulo prudentiam. & ibi pulchrè do-
minus Abb. extrà de officio delegati. idcirco eam-
dem ſententiam veluti iuri conſonam, ac veradi-
cam ſequutus dico vltimæ declarationi teſtium ſu-
per loco deponentium ſtandum eſſe ob ocularem
inſpectionem, quæ cæteris probationibus præfer-
tur. Hinc eſt, quòd vbicunque per facti euiden-
tiam poteſt conſtare de iniquitate ſententiæ latæ,
certè talis ſententia nunquam tranſit in rem iudi-
catam, * quia ſemper retractari poſsit: ita dixe- 2
runt

runt Innoc.& cano.in cap. fraternitatis. per illum
textum extrà de frig.& maleſi.Bald.in l.j.C.ſenten.
reſcind.non poſſ.Alexand.conſilio lxiij. ſtantibus
his quę ſuprà narrata ſunt.viij.colum.lib.iiij.Hinc
eſt, quòd licet poſt didicita teſtificata non admit-
tatur quis vlterius ad probandum, tamē ſi per eui-
dentiam facti, & ſic ocularem inſpectionem vo-
luerit aliquid probare, certè admitteretur:ita Bal. in
l.ſi quis teſtibus. in fine.de teſti. Iaſ.in l.eum qui.§.
in popularibus.iij.colum.ff.de iureiurādo.vbi plus
3 ſubdit referendo Bal.in rubrica de probat. * quòd
allegans ocularem inſpectionē poteſt petere quòd
accedatur ſuper loco per iudicem:& ſic petere à iu
dice vt ſe cōferat ad videndū locum. Et quòd ocu-
laris inſpectio præualeat cunctis probationibus,
tenet pulchrè Alexand.poſt Ludoui. in l.qui bona.
§.qui damni.ff.de dam.infe.& pulchrè idem Iaſ.in
l.fina.ff.de in litem iuran. Et ſic videtur præferen-
da teſtium depoſitio ſuper loco facta: cùm non de
identitate eiuſdem terræ de qua depoſuerant, per
ipſorum declarationē ſuper loco appareat. Quare
ſequitur quòd de alia terra videantur in eorū de-
poſitionibus depoſuiſſe, quàm de terra prędicti An
4 gelilli & fratrum. * Ex quo in rebus idētitate non
probata, pluralitas præſumitur:vt conſuluit Alex.
de Imo in cōſilio cxxxiiij.ſecundo volumine:aliàs
cclxvj. in cauſa vertente inter Albertinū de mai-
nardix.& idem Alex.in conſi.lxxxviij.v.col.v. vol.
& conſi.cxviij.primo volum.cum ſequen. vbi latè
5 concludere videtur,* quòd licet in actibus homi-
num, vt in teſtamentis, ſententiis, & ſimilibus non
præſumatur pluralitas niſi probetur, per textum in
c.in præſentia.§.verum.el ſecundo. & ibi Anto. de
butr.decimaſeptima col. de probatio.Bal.Salycet.
& Iaco.but.in l.ij.C.de erro.aduoc.tamen in rebus
præſumitur pluralitas, niſi identitas probetur. pro
quo adduco tex.in c.auditis.verſi.ſi per illa conſti-
terit, quòd vallis ſit ille locus.de præſcript. Acce-
dat bene quod pulchrè dicit Ioan.And. in dicto c.
auditis.ſe practicaſſe in ciuitate Bononiæ, & obti-
nuiſſe contra quendam bidellum, qui conduxerat
equum ad vecturam pro eundo ad certum locum,
& probauit per ſocios itineris quod equus quem
equitabat, naturaliter periit:nam hæc probatio, di-
cit Ioan.Andr. nihil eum releuauit: quia non pro-
bauit, quòd fuerit ille equus quē conduxerat, quod
probare debebat per ſigna &c. & ſic alius potuit
eſſe equus: & idem ibi ſequitur Ant.de butr.in pe-
nult.colum.& Panorm. in ix. & ſubdunt quòd iſta
ſunt vtilia ad inſtructionem aduocatorum iuue-
num: & ſequitur Alex. in conſil.cxviij.in cauſa &
lite vertente inter peregrinum.vlt.col.lib.j. Et da-
to quòd abſq; veri præiudicio, præmiſſa non pro-
cederent: ſuffragatur eidem Angelillo potiſsimè
quod prædicta Pucella non probauit id quod ei de
neceſsitate probari incumbebat:id eſt, de tēpore,
videlicet quòd tēpore contracti matrimonij Phi-
lippus eius vir poſsidebat terram ipſam, ſuper qua
6 aſsiſtētia petitur:& poſtmodum alienauit: * prout
fundamentaliter requiritur, per tex.in l.cùm res.&
ibi not.Bart.in fina.verbis.C.ſi alie.res pigno.data
7 ſit. * Et quando tempus eſt fundamentū intentio-
nis alicuius, debet tempus in ſpecie probari, gl.n.eſt
ſing.ſecundū Bal.ibi in l.ij.C.de petitin.hære.Bart,
in l.matrem.C.de probatio. Bal.in l.ampliorē.§.ſi.
C.de appel.& in l.ſi minorē.C.de in integ.reſtit.&
quod in ſimili dixit Bal.in l. poſt dotem. in fine.ff.
ſoluto matrim.& latè Bart.in l.non ſolùm §.ſed &
probari.ff.de operis noui nuncia.& conſuluit An-
gel.in conſil.cxvj.incipiente, de monaſte. priuato:
& in conſi.cxciiij.incip.de quadam ſententia.& in
conſi.clxxvj.incip.de ſtatuto diſponente:& Alex.
de Imo.conſi.clxxij.in ij.vol.incip.an calligarij:&
in conſil.iij. incip. ſuper proceſſu cauſæ in iij.vol:
& in conſil.xvj.v.volu.xiij.col.incip.de effectu pa-
cis conſtantiæ. Accedat inſuper quod quando abſ-
que veri præiudicio, ipſa eadem eſſet terra illa de
qua litigatur, apparet prædictos tertios poſſeſſores
conuentos ipſam poſſediſſe vltra x.annos: * & ſic 8
hypothecæ intentatæ per prædictam Pucellam ap-
paret eſſe præſcriptū cum titulo & bona fide. l.j.&
ij.C.ſi aduer.cred.cum vulga.quia ſemper ſubintel
ligitur inſtrumentū hypothecariū vel precarium:
ſecundum formam l.quod meo. in princ.& l.inter-
dum.ff.de acquir.poſſ. Nec etiam apparet intenta-
tum remedium.l.ſi.C.de acquir.poſſ. quia præſcri-
ptum eſt. Nec intelligitur præſcriptionem proce-
dere à tempore mortis Philippi viri Pucellæ, ſed à
tempore alienationis:quæ ſatis poterat ſibi præca-
uere Pucella ipſa dum viderat eius virum prædi-
ctum ad inopiam vergere, ac malè vti ſubſtātia ſua:
iuxta l.vbi adhuc. in princ.C.de iure dotium.& in
l.ſi conſtante.in princ.ff.ſol.mat.& ſic ex præmiſsis
liquet prædictum Angelillum & fratres abſoluen-
dos à petita aſsiſtentia:& ita iuris eſſe conſulo ego.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mina facta per ſolitum minas executioni mandare, probant factum ſubſequutum.*
2 *Coniectura habentur loco plenæ probationis in his, quæ ſunt difficilis probationis.*
3 *De nocte facta dicuntur ſecretè & occultè fieri, & ſufficit in his probatio per præſumptionem.nu.4.*
5 *Secretè fieri dicitur quod probari non poteſt.*
6 *Coniectura habentur loco plenæ probationis in clandeſtinis, & occultis.*
7 *Filius præſumitur geſta parentis imitari, & præſumitur eiuſdem voluntatis, ſicut & pater fuit.*
Homo mortuus ſi reperitur in ſtrata & neſcitur à quo, præſumitur occiſus ab eo qui in illa ſtrata conuerſari conſueuerat ibidem.
8 *Loci qualitas ſatis attenditur ad præſumendum quem ſuſpectum.*
9 *Singula ſi non proſunt, multa iuuant.*
10 *Sententia iudicis venit temperanda, dum iudex iudicare habet ex indiciis.*

CONSILIVM XLV.

REdemptoris gentium iterato præſidio, Amen. Viſo ac bene diſcuſſo præſenti proceſſu mihi tranſmiſſo per illuſt. Ducem Ariani, licet res ſit de modico, attamen quia ſua illuſt.dominatio ita in magno ſicut in modico vnicuique ex ſuis ſubditis æqua lance jus tribui deſiderat: iuxta illud, ita magnum ſicut paruum iudicabis: quia omnis ſpiritus laudat Do-

miuum:idcircò meſitis cauſæ ruminatis plura re-
perio quæ pro victoria Iacobi Sabatini contra Da
nielem de celillo de Marigliano ſe offerunt. Et in
primis minæ factæ ſero præcedenti iuncta proba-
ta conſuetudine eiuſdē Danielis probata ex quam-
plurimorum teſtiū depoſitionibus, quæ minæ per
5 conſuetū eas executioni mandare, * & ſic ſimilia
facere, optimè factum ſubſequutum probant: vt di
cit Bald. in l. fin. de hæred inſtit. relatus per Magni-
ficum allegantem in cauſa, qui alleg. etiam d. Anto.
de Alexand. in l. metū. C. quod metus cauſa. Addo
ante d. Anto. idem voluiſſe. Bal. in prædicta l. metū.
Angel. in l. j. C. ſi quis impera. maledi. Imol. in præ-
dicta l. fi. de hær. inſt. Iaſ. de may. in l. j. xv. col. de of-
fic. eius cui mād. eſt iuriſd. & quæ habētur per Pau.
de Caſt. in l. j. C. quando licet ſine iud. ſe vindi. Se-
cundò apparet dictū iumentū fuiſſe interemptum
extra terrā Marigliani: videlicet in ceſina, quo caſu
apparet eſſe difficilis probationis verificare à quo
2 interemptum ſit.* & in his quæ ſunt difficilis pro-
bationis coniecturæ habentur loco plenæ proba-
tionis: dixit Ang. in conſil. ccxviij. incipiente. viſa
facti narratione. Paul. de caſt. in conſil. cclxviij. vi-
ſo proceſſu. & in conſi. cccxxvj. incip. in cauſa mo-
ta. Alex. in conſil. xxiiij. in ij. vol. animaduerſis his,
&c. Spec. in tit. de pign. §. j. verſi. & nota. Accedit
inſuper, quia præſupponitur id fuiſſe de nocte per-
petratum: vt ex facie querelæ iunctis teſtium depo-
ſitionibus, dum deponunt de minis prædicti Da-
nielis de occidēdo iumentū: & quòd nocte ſequen-
3 ti fuit interemptum: * & ea quæ de nocte fiunt, di-
cuntur ſecretè & occultè fieri: dicit Angel. in l. ſi
cum exceptione. §. in actione. ff. quod metus cauſa.
Bal. in l. cùm fratrem. C. de his quibus vt indig. An-
4 gel. in l. j. §. occiſorum. ff. ad ſillen. * Et in his quæ de
nocte, vel ſecretè fiunt ſufficit probatio per præ-
ſumptiones. not. Bar. in l. ſi quis ex argentariis. §. pe.
ff. de eden. & in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori.
ff. de oper. noui nuncia. Federi. de ſen. in conſil. cix.
5 nulli dubiū &c. * & dicitur ſecretè fieri, quod pro-
bari non poteſt. Card. in clem. prima, in verbo, no-
tari: ſecundo not. extrà de hære. & ibi de hoc dicit
eſſe tex. ſing. & ideo dicit diuus Tho. in ſecunda ſe-
cundæ. q. lxvij. articulo primo: in fin. quòd non di-
citur omnino ſecretū id, quod per teſtes ſufficien-
tes probari poteſt. & iſtud ſatis vendicabit ſibi lo-
cum in caſu de quo hic, tanquā clandeſtinè & oc-
6 cultè facto: * quo caſu ſufficient coniecturæ: vo-
luit Bal. in præallegata l. ſi quis ex argentariis. §. pe.
Bart. in l. ſi quando. C. vnde vi. cano. in c. fina. quod
met. cauſa. Hinc dixit Bart. in l. in illa ſtipulatione,
ſi calendis. in fi. ff. de verborum obligatio. quòd in
his quæ non poſſunt liquidò probari, ſufficiat pro-
batio ex vehementi præſumptione ſeu opinione.
7 per l. non omnes. §. à barbaris. de re mil. * Accedat
prædictis quòd nedum ipſe Daniel conſueuit ſimi-
lia facere, verum etiam eius pater: & iuris præſum-
ptione cautū eſt filium geſta parentis imitari. Bal.
in l. liberti. ij. colum. C. de operis liberto. Et alibi
præſumitur filius eiuſdem mētis eſſe, ſicut & pater
fuit: dixit Specu. in procœmio Spec. in verbo, cæ-
terùm: & vulgo dici conſueuit, talis filius qualis
pater. Suffragatur prædictis quod ipſe Daniel con-
uerſabatur in ceſina ſua: & ex eiuſdemmet depo-
ſitione perpenditur quòd nocte præcedēti ibidem
fuerat. Et in ſimili dicimus, quòd ſi repetitur ho-
mo mortuus in ſtrata, & ignoratur à quo: certè
præſumitur occiſus ab eo qui per illā ſtratam con-
ſueuerat pertranſire. per id quod dixit Ray. Aug. &
doct. in l. iuſto. ff. de vſucap. ad quod not. per Bart.
in l. ædiles. ff. de via public. & in l. nequid. ff. de in-
cen. rui. naufra. & per Angel. in tracta. maleficio. in
verbo, fama publica. colum. decimatertia. * Con- 8
currit etiam qualitas loci, quæ ſatis attenditur ad
reddendum quem ſuſpectum. not. Bart. in l. præſi-
dibus. C. de cur. publico. libro duodecimo. & in l.
qui fiſcales. C. de nauicul. libro vndecimo. not. Ia-
cob. but. & Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de
epiſcopis & clericis. & in l. ſi fugitiui. C. de ſeruis
fugit. Adminiculatur vltimò inſpectio teſtium ſu-
per loco, necnō ocularis inſpectio curiæ, quæ ocu-
laris inſpectio quantum præualeat, eſt text. in §. ha-
ctenus. inſtit. de grad. cogna. Baldus in l. ciues. C. de
appellatio. & in rubrica de probatio. C. & in auth.
at qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. & ple-
nè Iaſon in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iure-
iuran. & ſic ſuccedit diſpoſitio illius vulgaris, * & 9
ſi non proſunt ſingula, multa iuuant. l. ſancimus. in
fine. C. de teſtamentis. l. ſpadonem. §. qui iura mul-
ta. ff. de excuſatio. tutorum. & in cap. præterea. cum
ſimilibus. extrà de teſtibus. * Sed quia dum iudica- 10
tur ex indiciis ſententia iudicis eſt temperanda, vt
voluit Innocent. in cap. ſicut. de ſimon. Baldus in l.
non eſt veriſimile. quod metus cauſa. & in l. exci-
piuntur. ff. ad ſillanianum. Abbas in cap. auditis. de
præſcriptio. & hoc dico, quia pars petit ipſum pu-
niri & caſtigari conſtito quòd iumentum interfe-
cerit. Et quia inſuper teſtes deponentes de valore
iumenti prædicti non ſe retulerunt ad communem
æſtimationem, prout requiritur ad hoc vt probētur
iuxta textum in l. precia rerum. ff. ad legem falcid.
& ibi Bart. & doctor. glo. & Bart. in l. ij. de reſcin-
denda vendit. Bart. in l. vnica. de ſenten. quæ pro eo
quod intereſt. vltima colum. idcirco ſum voti Da-
nielem prædictum fore cōdemnandum ad ſoluen-
dum, & emendandum prædicto Iacobo Sabatino
iumentum prædictum, ſeu precium ipſius, & valo-
rem liquidandum, neutram partium &c. ex cauſa
eundem Danielem abſoluendo à qualibet impeti-
tione Curię ex cauſa prædicta. Et ita refero Vtriuſ-
que Iuris Doctor, ac conſulo iuris eſſe: cui me com
mendo &c. ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Falſa grammatica, ſeu falſa latinitas reſultans ex vitio ſcriptoris in reſcripto, vel ex nimia occupatione, non vitiat reſcriptum.*

2 *Mutatio literæ loco alterius nō reddit reſcriptum nullum.*

3 *Culpa maior ſeu defectus committitur in faciendo, quàm in omittendo.*

4 *Reſcriptum magis redditur ſubreptitium propter expreſſionem, quàm propter omiſſionem.*

Falſitas tacendo non committitur, niſi à teſte, & ſic non poteſt præſumi falſitas ex omiſſione.

5 *Falſitas eſt mutatio veritatis.*

6 *Reſcriptum ſuſtinetur vbi apparenter non conſtat de falſa latinitate.*

Reſcrip

7 *Reſcriptum nõ vitiatur ex latinitate imperfecta.*
8 *Falſitas dici non poteſt, vbi conſtat de primordio veritatis.*
9 *De corpore vbi conſtat, etiam ſi ſit erratum in reſcripto in nomine, non ex hoc vitiabitur reſcriptum, ſed tamẽ erit validum.*

CONSILIVM XLVI.

IN Chriſti redemptoris nomine amen.
Viſo reſcripto commiſsionis cauſę vo
bis venerabilib. Pyrrho Thomaſio gal-
gana decano, & Melchioni de donato
canonicis Auerſanis: viſis quoque iurium allega-
tionibus vtriuſque partis ſuper validitate, & nul-
litate ipſius reſcripti, vt prætenditur ex cauſa o-
miſsionis literę, id eſt, quia vbi debebat dicere Mel
chioni in datiuo: dicitur Melchion: in primis non
eſſet os in cælum ponere, firmare quòd hoc nomen
Melchion ſit indeclinabile: tamen vt magis iuris
clypeo quàm grammatici tutamur, pręſertim cùm
diſceptatio de nominibus proprijs ſit pertinaci-
bus relinquenda: iuxta textum in l. fi. cum glo. ff. ad
municip. dicendum arbitror ex deficientia illius
literæ, i. huiuſmodi reſcriptum nõ vitiari, cùm vna
duntaxat litera deficiat. text. eſt not. in cap. ex par-
te extrà de fide inſtr. vbi optima glo. Et licet vnus
ex magnificis aduocatis in cauſa aſſerat, quòd ſi re
ctè aduertatur, dicta glo. dicit, quòd ſi eſſet falſum
latinum, etiam quòd deficeret vna litera, quòd vi-
tiaretur reſcriptum: ego tamẽ dico quòd ſalua pa-
ce ſi rectè verba gl. ponderentur, contrarium po-
tius innuit: nam apertiſsimè ſentit dicta glo. quòd
vbi falſum latinum reſultat ex alio, quàm ex defe-
ctu vnius literæ, tunc vitiatur reſcriptũ: aliàs cum
omiſsio vnius literæ ſit modicus defectus, ſi in cæ-
1 teris appareat reſcriptum legitimum, * cum ex vi-
tio ſcriptoris id proceſſerit, vel ex nimia occupa-
tione, non vitiat: & hoc in effectu dicit gl. rectè in-
tuenti. & idem ſequitur Fely. in d. c. ex parte. de fi-
de inſtru. vbi plus formaliter ſubdit, quòd genera-
liter in omni defectu ſiue ſyllabæ, ſiue dictionis, ſi
ſenſus ſcribentis non mutatur, literæ ſortiuntur ef
fectum ex ipſa bulla, pro cuius ſolennitate conſti-
to de conſenſu tales defectus non ſunt in conſide-
ratione: & ca. ad audientiam. reſtringitur, quando
falſa latinitas procedit ex alio defectu, quàm vnius
literæ: quia talis exiguus defectus poteſt continge-
re etiam ſi ſæpè inſpiciatur vnum reſcriptum: &
idem ſed non ita clarè videtur tenere Felyn. in d. c.
ad audientiam. ij. colũ. de reſcri. quem in vtroque
refert & ſequitur Cardin. in conſi. xcv. incipiente,
nobilis & præſtans amic. Cui deciſioni Card. ex re-
ſponſione magnifici Aduocati prædicti minimè ſa
tisfactum comperio: ibi dum dicit in illa particu-
la in verſi. duraturis, cùm debuiſſet dicere duratu-
2 ras: * quod potuit ex tráſcurſu pennæ eueniſſe: &
mutatio literæ loco alterius nõ reddit reſcriptum
nullum: prout dicit Panor. quem ipſe allegat in d.
c. ex parte. cuius auctoritas ſatis pro ſuſtentatione
dicti reſcripti ſe offert: nam ſi ex mutatione vnius li
teræ loco alterius, vel ex tranſcurſu pennæ non vi
tiatur reſcriptum, ergo multo minus vitiari debe-
ret ex omiſsione vnius literæ: cũ maior ſit defectus
3 * & culpa qui committitur in faciendo, quàm qui
committitur in omittendo. gl. eſt not. in l. ſi mora.
ff. ſol. matr. & in l. quod autẽ. in prin. ff. quæ in frau.
credit. & in l. diuus. ff. ad ſill. & in l. ij. & in l. in lege.
ff. eo. tit. & in l. alienationis. de verb. ſign. & And. de
iſer. in proœ. conſtit. vj. col. Suffragatur bene. quia
reſcriptum magis redditur ſubreptitium propter
expreſsionem, quàm propter omiſsionem. Inde eſt
quòd nõ redditur ſubreptitium ex eo omiſſo, quòd
Papa potuit ſcire ex diſpoſitione iuris: ita dixerũt
do. de Rota in deciſi. cccclxviij. aliàs deciſi. xxxij.
tit. de reſcript. in nouis incip. extra rotam. * Et fa- 4
cit bene, quia falſitas non poteſt præſumi ex omiſ-
ſione: cùm falſitas tacendo nõn committatur, niſi
à teſte. gl. eſt not. in c. ne quis arbitretur. ad fi. xxij.
q. ij. Alex. in l. qui romę. §. duo fratres. vij. char. ff. de
ver. obl. & ſic minus debet reſcriptum vitiari ex o-
miſsione, quàm ex mutatione literæ. * Et magis de- 5
bet iudicari falſa grãmatica in mutatione, quàm in
omiſsione: cùm falſitas ſit mutatio veritatis, & ſic
in mutatione vnius in alterũ conſiſtat: ita Spec. in
tit. de aduoca. §. vtriuſque. verſi. nam falſitas. Azo
in ſumma de crimi. falſi. & eſt tex. in auth. de inſtr.
caut. & fide. in prin. & tamen licet ſit mutata litera
in aliqua parte reſcripti, quæ tamen falſam grãma-
ticam contraheret: ſi tamen conſtat de mente ſum-
mi Pontificis, * ex quo non apparenter conſtat de 6
falſa latinitate, ſuſtentatur reſcriptũ: dixit pulchrè
Panor. in d. c. ex parte. in fi. verbis: poſt Inno. quem
ibidem ſequitur Fely. idem Fely. in c. ad audiẽtiam.
de reſcriptis. * Accedit inſuper, quia ex ſcriptura 7
ſeu latinitate imperfecta non vitiatur reſcriptum,
dum tamen conſtet de mẽte ſcribentis. l. ſi quis te-
ſtamento. & ibi Dy. ff. de lega. j. & facit tex. in l. qui
habebat. de manumiſ. teſtamen. Et quòd conſtet de
mente, apparet ex primordio veritatis: quia cauſa
cõmittitur Pyrrho Thomaſio decano, & ipſi Mel-
chioni canonico: nec alius eſt qui ita canonicus
vocetur in dicta eccleſia Auerſana nec diœceſi.
Quis ergo abneget aliter ſummum Põtificem ſen-
ſiſſe: & id ex ſcriptoris vitio nõ proueniſſe extante
veritatis primordio, quod inſpiciendũ eſt: vt dixit
nor. Neap. Sebaſt. in conſue. Neap. incipiẽte, ſi quis
vel ſi qua. in ver. materna. * & alibi non poteſt dici 8
falſum, quod iuuatur primordio veritatis. l. cum fi-
lius. § hæres meus. & ibi Bar. ff. de lega. ij. & in l. iij.
ff. de pecu. lega. §. idem Iulian. aliàs. §. ſed ſi filius. &
Pau. de Caſt. in ſuo conſ. cl. & Neap. in loco prædi-
cto. Et quod de mente Pontificis omnino liqueat
prædictum Melchionem fuiſſe delegatum, apparet
per clauſulam ibi, Canonico Auerſano: & ſic quia
nominat eum ſub nomine canonicatus, & ſic offi-
cij, ſeu dignitatis: ſi ita dici fas eſt, quo caſu cùm cõ
ſtet de corpore ſub nomine canonicatus: * & nemo 9
alius appareat canonicus in eccleſia prædicta, non
poteſt reſcriptum redargui vitioſum: dixit Bart. in
l. qui habebat. ff. de reb. dubiis. Bal. in l. ſi Fortidia-
num. C. de legat. Imò plus quando conſtat de cor-
pore, etiã ſi eſſet erratum in nomine, quòd plus eſ-
ſet, non vitiaretur reſcriptum: voluit Hoſti. in ſum
ma de reſcript. præſentati. §. quæ poſſunt. iiij. colũ.
Spec. eod. tit. §. fi. verſi. quid ſi indubitatè. idẽ Spec.
in tit. de libe. cõcept. §. iuxta propoſitionis ordinẽ.
verſi. quid ſi hominẽ. & ſentit Bar. in l. patronus. §.
libertis. ff. de le. iij. & voluerũt do. de Rota in deciſ.

decimaſexta.in non. in titulo de reſcript. & in antiquis in decilio.xlviij.j.colum.ibi:quia conſtat de certo corpore.& eſt etiam in tit. de reſcript.in xij. antiquis.Ex quibus omnibus concludo non obſtantibus oppoſitis eſſe per vos dominos delegatos procedendum ad vlteriora in cauſa, declarando ante omnia vos iudices competentes.Et ita conſulo de iuris cenſura vobis dominis Pyrrho Thomaſio,& Melchioni delegatis. Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *Regnum hoc Siciliæ dicitur de patrimonio Petri, & eiuſdem Regni Rex eſt feudatarius eccleſiæ.*

2 *Rex huius regni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum, Ducum, & Baronum ipſius,& ipſi habent vtile.*

In regno Siciliæ ex pacto inito cum eccleſia, primogenitus ſuccedit in Regno,& ſi poſt mortem Regis non extat primogenitus, Regnum denoluitur ad eccleſiam,licet poſtmodum dicta conceſſio fuerit ampliata fauorabilior.

3 *Rebellis punitur in amiſſione bonorum,& vita.*

4 *Pœna non habet locum,niſi præcedat per prius declaratio.*

5 *Declaratio non requiritur in facto notorio.*

6 *Declaratio non requiritur in eo qui notoriè tenuit caſtrum rebellatum.*

7 *Rex poteſt filium ſuum Regem cõſtituere in vita.*

8 *Rex non poteſt feudum publicatũ ob delictum Baronis ad ſe reuerſum detinere pro ſe, ſed tenetur illud alteri concedere.*

9 *Dictio præſertim, comprehẽdit caſum expreſſum.*

Pater præſumitur æqualitatem voluiſſe ſeruare inter filios.

10 *Cauſa ceſſante ceſſat & ipſius effectus.*

11 *Præſentia coniunctarum perſonarum excludit omnem præſumptionem doli, & fraudis in contractu inito per minorem,ſeu mulierem.*

12 *Mulieres facillimè ſubducuntur minis, & blanditiis.*

CONSILIVM XLVII.

IN Ieſu Chriſti nomine amen.Excellens Magnus huius Regni Seneſcallus Petrus Iuara ob notoriam eius rebellionem in Aragoneum Ferdinandum primum huius Regni Siciliæ Regem, cæterorum procerum rebellionem ſequutus,omnibus eius bonis,& ſtatu priuatus extitit:decedente poſtmodum prædicto rege, ex pacti & iuris diſpoſitione ſucceſsit Rex Alphonſus eius filius,approbatus & coronatus ab eccleſia:cui denique ſucceſsit in vita Rex Ferdinandus ſecundus eius filius à Pontifice approbatus per paternam renunciationem eidem factam: qui Rex Ferdinãdus ſecundus inter alia reperitur alienaſſe ciuitatẽ Ariani Illuſt. Alberico Carrafe, nunc Duci Ariani: & ex quo adueniente Chriſtianiſsimo Rege Carolo viij. in Regno aſſeritur conceſsiſſe ſtatum prædicti quondam magni Seneſcalli Illuſtr.do.Meneſcial de gie prætextu matrimonij contrahendi inter ipſum & do.Camillã filiam prædicti quondam magni Seneſcalli:dubitatur an poſsint prędicti Illuſtriſ.domini vnuſquiſque pro eius ea. alienationem per prædictum Regem Ferdinandum ſecundum factam infringere:Et proteſtatione præmiſſa quòd ſi quid poſtea ex j. dicendis aduerſus prædictos Sereniſsimos retro Reges, & ſignanter Chriſtianiſsimi Regis Caroli octaui nunc regnãtis, inferri,quòd minime congruè,vt decet de Principibus magnis loqui:illud pro non nedum dicto, verum nec cogitato habeatur: ſed pro cauſæ & Illuſtriſ.clientis defenſione duntaxat interrogationi propoſitæ reſpondẽdo dicto habeatur. Et præmitto primò quòd poſt conuocationẽ factam per Reginam Ioannam Regis Alphonſi primi ſubſequuta inueſtitura, ac approbatione eccleſiæ Romanæ, omnes pariter præmentionati eius ſucceſſores fuerunt inueſtiti,approbati,& coronati de regno prędicto ab eccleſia,à qua regnum hoc in feudum recognouerunt,cum dicatur eſſe de patrimonio Petri:* & Rex eius dicitur feudatarius eccleſiæ:text. 1
eſt in c.ad apoſtolicæ.§.præter.de re iudi.in vj.glo. & Cardi. in Clem. j.§.j. de iureiur.in vj.& in c.rolatum x.q.iij. Idem dixit Bald. in l.j.C. ſi plu. vna ſenten.Bald.& Alex.in l.j.C.vnde cogn. Bald. in l. j.C.de cõfeſ.*vbi plus ſubdit,quòd Rex huius Re- 2
gni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum,vel Baronũ:& ipſi domini habent vtile. idem tenet Bald.in c.j.de fili.nat.ex matri.contracto ad morganat. vbi in ſpecie. dicit, quòd in regno Siciliæ ex pacto inito cum eccleſia, primogenitus ſuccedit in regno:& ſi non extat primogenitus poſt deceſſum regium ſeu Regis, regnum deuoluitur ad Papam:licet poſtmodum dicta conceſſio fuerit ampliata,& lõgè fauorabilior: prout dicit idem Bald.in l.cum in antiquioribus.C. de iure delibe. vbi commemorat quaſdam conuentiones initas inter Papam Clementẽ,& Regem Carolum. refert & ſequitur Nicol.de peruſ.in ſuo tracta.ſucceſ.xlvij.col. Et ſic cum prædicti Reges regnũ hoc recognouerint ab eccleſia, dicti ſunt veri Reges: vnde ſequitur quòd notoria rebellio prædicti magni Seneſcalli in eos minimè domus Franciæ adhærendo,*facit vt iuſtè potuerit ſtatu & bonis pri- 3
uari:cùm rebelles regię Maieſt. nedum poſsint bonis omnibus,& quibuſcunq; priuari,verum etiam pœna capitis plecti: imò vltimo ſuplicio condemnari.tex.eſt in l.iij.§.fi.ff.ad le.Corn.de ſica.& in l. proditores.de re mili.l.amiſsione.de capi.dimi.l.ſi quis aliquod.§.trãsfugæ.ff.de pœn.& in l.pen.& fi. ad le.Iuliã maieſt.& plenè.Bar.in verbo, rebellando.in glo.ſua,in tit.qui ſint rebel.Et ſi diceretur,ꝙ nulla præceſsit declaratio de rebellione prædicta: & ſic de pœna ipſius rebellionis incurſa per prædictum magnum Seneſcallũ:& iura imponentia pœnam ipſo facto non habent locũ*niſi præcedat de- 4
claratio ipſum incurriſſe pœnam:vt dicit pulchrè Domi.in c.j.de homi.§.fi.in vj.Bal.in ca.j.de feu.ſine culpa nõ ami.& in auct.at qui ſemel.C.quomodo & quando iu.& ſic conſequenter non exiſtente dicta declaratione pœnæ incurſæ alienatio iamdicta non videtur ſubſiſtere,per id quod in ſimili dixit Lap.in ſuis alleg.alleg.cxxvij.quòd beneficium quo quis eſt priuatus ipſo iure, non poteſt alteri conferri, niſi præceſſerit declaratio: nam præmiſſis facillimè reſpondetur,ꝙ rebellio iam dicta prędicti magni Seneſcalli fuit adeo notoria,quòd nulla indiguit declaratione:* ex quo in facto notorio 5

non requiritur declaratio:ita in terminis tenet do.
Abb.in c.cùm non ab homine.extrà de iudic.& in
clem.præſenti.de cenſi.Bald.in l. iubemus.la ij.§.j.
C.de ſac.ſanct.eccl.dum dicit, ſi factum reuocatur
in dubium, requiritur declaratoria ergo in facto
notorio ſecus:& ſic non obſt. quòd dicit Lapus in
ſua allegatione prædicta: & tanto plus quòd in rei
veritate ſatis intricatè loquitur, & eius dictum nō
eſt omnino verum. & contrarium tenet glo.aucto.
non modicæ,in c.commiſſa.in verbo,iuſto.in fi.de
electio.in vj.& faciunt dicta Spec.in tit.de loca.§.
item aliqua.verſi.xlij. non omitto quòd in particu
lari decidit Aud. de iſern. in c. ſancimus.lo ij. quo
6 tēp.mil.* vbi dicit, quòd in eo qui notoriè tenuit
caſtrum rebellatum nō requiritur alia declaratio:
prout in caſu de quo agitur, in quo nedū caſtrum,
verum etiam & totum ſtatum ſuum conſiſtens in
ciuitatibus, terris, & caſtris quampluribus tenuit
prædictus quondam magnus Seneſcallus rebella-
tum contra prædictum Regem Ferdinandum pri-
mum: Reges ergo prædicti fuerunt inueſtiti, appro
bati & coronati ab eccleſia: per quæ ſatis apparet
eiſdem fuiſſe conceſſa regalia: vt dicit Bal.in c.j.in
fi.vltimo not.quę ſint rega.& per conſequens ſuos
Barones rebellionem committentes rebelles repu-
tare,& priuare: & ſignanter prædictum magnum
Seneſcallum rebellem notoriū:& ſic licuiſſe etiam
dicendum eſt prædicto Regi Alphonſo ſecundo
7 Ferdinādum filium ſuū Regem conſtituere*: cùm
Rex poſsit filium ſuum Regem conſtituere: dixit
Archi.in c.obbiicitur.ij.q.j. qui Rex Ferdinandus
ſecundus vltra renunciationem regni ab eius pa-
tre ſibi factam, etiam ob dicti eius patris mortem
in regno ſucceſsit. Et ſic ſequutus quòd auus & pa-
ter fecerunt ciui. Ariani in ipſum Albericum Du-
cem alienauit eidem regi, & prædeceſſoribus de-
8 uolutam: vt ſuprà:* & ad quam alienationem de iu
re accedere debebat: cùm rex non poteſt feudum
publicatum ob delictum Baronis ad ſe reuerſum
penes ſe retinere: ſed debet illud alteri concedere:
ita Bal.in c.j.§.ſi verò vel in totū. quali.feud.olim
pote.alien. Et ſic prædicto magno Seneſcallo ita le
gitimè, & de iure priuato minime in aliquibus iu-
ribus poterat eius filiæ ſucceſsiſſe: maximè domi-
na Helionora, per cuius ſucceſsionem ſubingredi-
tur in præſentiarum Illuſtriſſ. dominus de Alagni
virtute Capitulorum initorum inter ipſum,& do-
minam Iſottam vxorem prædicti quondam magni
Seneſcalli,& matrē prædictæ Helionoræ: cùm prę-
dicta Iſotta promiſerit in dotem eidem Illuſtr.do.
de Alagni bona omnia ſpectantia, & pertinentia
eidem Helionoræ ex ſucceſ. paterna & materna:&
ſignanter ſtatum quondam Principis Altemuræ q
replicauit, & reiterauit per duplicia capitula: qui
ſtatus eſt longè maioris redditus,& valoris, quàm
ſtatus prędicti magni Seneſcalli: vnde dato abſque
veri præiudicio quòd rebellio prædicta ceſſaret,
promiſſa dote de ſtatu prædicto per dictionē, præ-
ſertim, ſatis apparet quòd ſtatus duntaxat princi-
pis Altemuræ ſit obligatus pro dictis dotibus: cùm
dictio præſertim, comprehendat caſum expreſſum
tātum.tex.eſt in c.j.de excep.& in c.diſcretionem.
de eo qui cogno.conſang.vxor.ſuæ. Et ſic videtur
inferri ſtatum magni Seneſcalli fuiſſe reſeruatum
pro domina Camilla, alia eius filia,& ſorore prædi
ctæ Helionoræ propter æqualitatem ſeruandam
inter filios: cùm præſumantur parentes æqualita-
tem velle ſeruare inter filios, ad euitandum odium
*quod inter eos oriri poſſet ex inæqualitate ſerua- 9
ta.tex.eſt ſingu.in l.cum oportet.in prin.C. de bo-
nis quæ lib.l.cùm pater pluribus.§. dulciſsimis.de
leg.ij.& in §.illud.in auth.de trien & ſemi. & not.
in auth.ex teſtamēto.C.de colla.& in l. inter filioſ-
fami.erciſc.& in l.ſi maior.C.communi diui.& ita
dicit Pet.de Ancha.conſulendo in conſil. xxxij.in
Chriſti nomine amen, ante omnia. Nec obſtare po
teſt modo aliquo prædicto Duci aſſerta donatio
facta prædicto Illuſtr. Meneſcial de gic: quia pro-
teſtatione præmiſſa ſemper loquēdo, donatio præ-
dicta fieri non potuit per prædictum Regem Caro
lum in præiudicium prioris, & anterioris inueſti-
turæ regni factæ primo loco per eccleſiā prædicto
Seneriſsi. Regi Ferdinando ſecundo: cuius appro-
bati, & tollerati in regno geſta tenent & valent.l.
Barbarius.de offi.prætor.& in l.ſi arbiter.C.de ſen
ten. Accedit inſuper, quia donatio ſeu conceſsio
præmiſſa præſupponitur facta prætextu matrimo-
nij contrahendi cum prædicta Domina Camilla:
quę cauſa cùm ceſſauerit, & matrimoniū effectum
non habuerit, ceſſat & conceſsio prædicta.ca.cum
ceſſante.de app. c. cum infirmitas.de pœnit. & re-
miſ.& in l.adigere.§.quāuis.de iure pat.* quinimò 10
do.Camilla prædicta cùm matrimoniū prędictum
minimè executum fuerit, cum alio ſe matrimonio
copulauit, & dotata fuit in ducat. tribus mille de
propria Regis Federici pecunia: do.Regina Iſabel-
læ eius conſorte intercedēte, tanquam eiuſdē con-
ſobrinæ: contemplatione cuius matrimonij,& do-
tis receptæ cum interuentu prædictæ dominæ Iſot
tæ, matris, & prædictæ Sereniſsimæ Reginæ eius ſo
roris omnibus iuribus ſibi fortè competētibus, ac
ſpectātibus ſuper ſtatu prædicto renunciauit, tam
prædicto Sereniſsimo Regi, quàm habentibus cau
ſam à ſua Maieſtate: vnde in præſentiarium mini-
mè allegare poteſt ſe ſubductā ad renunciandum:
cùm interuentus prædictæ eius matris,* & Reginę 11
ſororis, vt proximiorū, & coniunctarum perſona-
rum, excludat omnem ſubductionem,& metū, per
tex.in l.tranſactionē.C.de tranſact. ſecūdum Saly.
& doct. communiter ibidem. Hinc eſt quòd licet
actus reſcindi poteſt ob metum reuerentialem, ta-
men hoc non procedit, quando interuenit pręſen-
tia coniunctarum perſonarū: ita Bar.in l.fi.j.col.ff.
ſi quis aliquem teſt.prohib.Bal.in l.fi.C.eo.tit.Ant.
de Butr.in c.cauſam matrimonij. & ibidem Felyn.
de offic.deleg. Et ideo rationabilia ſunt ſtatuta,&
æquiſsima diſponentia, vt in contractibus mulie-
rum vel minorum interueniat præſentia coniun-
ctorum ad excludendum omnem præſumptionem
metus,& doli: cùm mulieres* facillimè ſubducan- 12
tur minis vel blanditiis: ita dixit Bart.in d.l.tranſ
actionem.Bal.in l.ij.circa fi.per illū tex.C.de ado-
ptio.& in l.ij.in decima quæſtione. C. de reſcind.
vendi. Ex quibus concluditur his ſic in facto præ-
miſsis, neutri prædictorū Illuſtr. dominorum ius
aliquod cōpetere aduerſus prædictū Illuſtr. Albe-
ricū Carrafam Ducē Ariani ſuper ciuitate Ariani
prædicta: & ita ſentio de iuris cenſura: ſaluo ſem

ſentiens

ſentiens rectius iudicium proferat:& illud inſtitię
emolumentum attuliſſe contentus ero,ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium lite pendente obtentum non ſuffragatur impetranti.*

2 *Impetrare lite pendente eſt innouare.*

3 *Priuilegium poſt ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam impetratum, non valet.*

4 *Lis dicitur pendere, etiam per ſententiam à qua fuit appellatum.*

5 *Priuilegium tacens de reſcripto præcedenti non valet.*

6 *Priuilegium tacito de reſcripto, ſeu proceſſu facto cum impetrante non tenet.*

7 *Principis de intentione non præſumitur eſſe, velle præiudicare iuri alterius ſibi incognito.*

8 *Principi debet exprimi qualitas, qua expreſſa, aut ipſe non concederet, quod petitur, vel difficilius concederet, aliàs non tenet conceſſio.*

9 *Poſſidens iniuſtè beneficium ſi impetrat literas ad illud, non facta mentione de ſua poſſeſſione, literæ erunt ſubreptitiæ.*

10 *Reſcriptum ſeu priuilegium obtentum non facta mentione de ſententia lata contra impetrantem, nec de condemnatione expenſarum non tenet. Et ſimiliter ſi non meminit de tranſitu in rem iudicatam. & nu. 11.*

12 *Reſcriptum ſeu priuilegium non faciens mentionem de appellatione interpoſita à ſententia lata, non tenet.*

13 *Baſtardus ſeu ſpurius eſt infamis, & de ipſo requiritur fieri expreſſa mentio, ut reſcriptum, ſeu priuilegium teneat.*

14 *Princeps ad hoc ut dicatur promouiſſe ſciẽter inhabilem, oportet quòd de certa eius ſcientia apparuerit, aliàs non præſumitur.*

15 *Clauſula, ſupplentes omnes defectus, ex plenitudine poteſtatis non tollerentur defectus concernentes perſonam, ut ſi ille eſſet ſpurius, vel baſtardus.*

CONSILIVM XLVIII.

REdemptoris gentium Præſidio repetito, ameo. In cauſa venerabilis clerici
Iacobi de tufo aduerſus Marcum Antonium de Riccardis de Auerſa, com-
miſſa cauſa Reuerẽdo capellano maiori ad inſtan-
tiam ipſius Marci Antonij, fuit contra eundẽ agen
tem lata ſententia etiam cum condemnatione ex-
penſarum, à qua in rem iudicatam tranſacta, fuit
per eundem Marcum Antonium appellatum:nec-
non à taxatione expenſarum ad S. regium Conſi-
lium:& ſic appellatione ab vtroque pendente præ-
tenſum priuilegium ſuper collatione iuris patro-
2 natus S. Mariæ Magdal. de quo lis agitur ſuper poſ-
ſeſſorio, ab illuſtriſsim. do. Protege, licet obreptitiè
ac ſubreptitiè impetrauit innouando ſicque ante
omnia fuit petitum innouata & atentata ad priſti-
1 num reſtitui:*ex quo in pręiudiciũ prędicti Iacobi
huiuſmodi priuilegium lite pendente impetratum
non ſuffragatur eidem Marco Anto. tex. eſt not. in
c. cauſamque. lo ij. extrà de teſti. & ibi docto. com-
muniter;& ibidem optima gl. in verbo, nouiter. &
tex. in c. vlt. vt lit. pen. & in ca. dudum. extrà de pri-
uileg.* Ex quo lite pendẽte impetrare eſt innoua- 2
re: dicit gl. optima in cle. ij. vt lit. pend. Et in ſpecie
* quòd priuilegium poſt ſententiam quæ tranſiuit 3
in rem iudicatã impetratum, non valet, eſt tex. in l.
j. C. vt lit. pend. gl. in c. fi. extrà eo. titu. & bene pro-
batur in rub. ibi, dum dicitur, vt lite pend. vel poſt
prouocationẽ, vel poſt ſententiã non licet ſuppli-
care.* Et pariter quòd per ſententiã à qua fuit ap- 4
pellatum, dicatur lis pendere, eſt gl. not. in clem. ij.
in verbo, poſtquam:& ibi etiã Cardi. vt lit. pend. &
iſta eſt veritas. Et præſertim cùm huiuſmodi priui-
legium, vt ex eius exemplo accepimus, fuerit ſub-
reptitiè & obreptitiè obtentum: vt ex eius tenore
datur clarius apparere. Hinc eſt quòd nullo pacto
ipſum amplius exhibere, aut in actis relaxare intẽ-
dit:& quòd ſit ſubreptitium, & obreptitium appa-
ret in primis tacitum in impetratione ipſa de pri-
mo reſcripto, per quod cauſa fuit commiſſa Reue-
rendo capellano maiori, cuius taciturnitas vitiat
dictum priuilegium:* ex quo priuilegium tacẽs de 5
reſcripto præcedenti non valet: vt dicit pulchrè
Abb. in c. j. in fin. de reſcript. Fely. in c. cæterùm. iij.
col. eo. tit. & præſertim procedit in literis ad bene-
ficia: prout in caſu in quo ſumus, in quibus tacitur
nitas ſtatuti vel reſcripti, ſeu alterius iuris vitiat:
voluit Imo. in d. c. j. de reſcript. Philip. in c. dilecto.
de appellati. & hoc per rationem: quia tales literæ
creant ius de nouo: & ideo facilius inualidantur
dixit pulchrè Imo. in c. cum ordinem. de reſcript.
iij. col. quem refert & ſequitur Felyn. in prædict. c.
j. x. colũ. Et nedum tacere voluit de reſcripto, ſed
etiam de proceſſu fabricato ſuper eo.* Quamob- 6
rem minimè eidem dicta impetratio opitulatur,
per tex. in c. inter monaſterium. de re iudi. & eſt bo
na gl. in c. ſuper literis. de reſcript. & vbi reſcriptũ
præcedit priuilegiũ, quia priuilegiũ tunc non pre-
dominatur reſcripto, nõ nocet cauſæ inchoatę, niſi
fiat mentio proceſſus: voluerunt Butri. Domin. &
Imo. & Abb. in c. j. de reſcrip. per tex. in c. dilectus.
vt lit. pen. & in c. cauſam. lo ij. extrà de teſtibus. Ac
quanto magis in caſu iſto, vbi extat proceſſus, &
ſententia: ex quibus apparet de iuribus prædicti Ia
cobi: de quo quidem nec de eius iuribus prędictus
aduerſarius nullam fecit mentionẽ:& certè nõ eſt
de intẽtione principis præiudicare iuri alterius ſi-
bi incognito: vt dicit Io. de ana. & Domi. in c. ſi mo
tu. de præben. in vj.* & pręſertim cùm in ſpecie di- 7
xerit in priuilegio prædicto, iuribus alienis ſem-
per ſaluis: & ſic ſuccedit ꝙ expreſsis illis difficul-
tata fuiſſet impetratio priuilegij, & gratia fuiſſet
nulla, per tex. in c. poſtulaſti. de reſcript. cum vulg.
Item & tertiò minimè prędictus aduerſarius noti-
ficauit Principi, ꝙ ipſe ſpoliauit prædictum Iaco-
bum: quod quidẽ ſi Principi ipſi fuiſſet expreſſum,
non conceſsiſſet,* vel difficilius cõceſsiſſet, ſi qua- 8
litatem hãc ſciuiſſet: videlicet ꝙ impetrator alium
ſpoliaſſet: cùm hoc tacere vitiet gratiã. Ita in pro-
priis terminis voluit pulchrè Felyn. in c. in noſtra.
v. colũ. extrà de reſcri. per tex. in prællega. c. poſtu
laſti. Ad idem quod not. Calde. in tit. de reſcri. cõſ.
xiij. in ti. de præbẽ. conſ. xj. vbi dixit, ꝙ ſi poſsidens
iniuſtè beneficium impetrat literas ad * illud, non 9
facta mentione de ſua poſſeſsione, eo modo literæ

impe

impetratæ dicuntur ſubreptitiæ:idem refert & ſe-
quitur Fely.in prædi.c.in noſtra.v.colum. Item &
quartò in dicto priuilegio nulla fuit facta mentio
de ſententia lata & contra ipſummet impetrátem
20 etiam in expenſis condemnatum:quo etiam * caſu
dicta impetratio non ſubſiſtit:arg.c.inter dilectus.
extrà de fi.inſtru.& l.vlti.C.ſenten. reſcin.non po.
ita in ſpecie per prædicta iura tenet gl.communi-
ter approbata in cap.ſuper literis.in verbo,literas.
21 extra de reſcrip.imò* & plus,minimè fuit dictum,
quòd erat ſententia ipſa tranſacta in rem iudicatá.
ex quo etiá capite clarius apparet impetrationem
prædictam minimè tenere:vt dicit gl. in d.c. ſuper
literis.de reſcrip. in verbo, literas. bonus eſt text.
& ibi doct.in c.expoſita.de arbi.gloſ. in c.j.in ver-
bo,finita:de lit.conteſt.in vj.& l.impetrata.C.ſen-
ten.reſcin.non poſſ.Card.in c.cùm olim.ad finem.
de præſcript.referens ita conſuluiſſe:& eſt dictum
conſi.lxvij. idem referendo tenet & ſequitur Fely.
in c.j.x.colum.extrà de reſcript. & in prædic.c.ſu-
per literis.ix.colum eod.tit. Item & quintò tacuit
etiam pars aduerſa appellationem à ſe fuiſſe inter-
22 poſitam: * ex quo etiam redditur impetratio præ-
dicta obreptitia:vt dicit gl. pluries allegata in pre-
dicto capit.ſuper literis per text.extrà de reſcript.
idem voluit Rota de reſcriptis. xxv. incipiente, ſi
reus.in nouis:refert & ſequitur Fely. in d.ca. ſuper
literis. viij.col. Vltimò vrgentiſsimè obſtat prædi-
cto Marco Antonio parti aduerſæ defectus nata-
lium:cùm fuerit,& ſit natus ſpurius, & filius ſacer
dotis, & per conſequens infamis, ſecundum Azo.
in ſumma.de his qui not.infam.Bald.in l.generali-
ter.§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſti. & in l.j. pri-
ma colum. C. de iure au.anul. Hoſti. in ſumma in
titul.de fil.presbyt.in §. quæ eſt cauſa. & Nicol.de
vbal.in tract. ſucceſ.ab inteſt.xxvj.colũ. in quarta
ſpecie. Fely. refert & ſequitur Iaſ. in l.fratres.vlti.
colum.C.de inoffic.teſta.ſed infamis repellitur ab
omni officio , & dignitate eccleſiaſtica : vt dicit
Bal.in l.Caſsius.de ſenat.& Fely. in ca.j.iij.colum.
extrà de teſti. coge. imò ſi indignus patitur ſe eligi
ignoranter,de ſua indignitate ſi conſentit electio-
ni punitur:dicit Bal.in d.l.Caſsius.& Fely. in loco
prædict. Nec apparet quòd illuſtriſ.dominus Pro-
rex ipſum ſcienter promouerit , cùm nulla appa-
reat facta mentio de ſpurietate prædicta:nec quòd
aliter ſuper ea diſpẽſatum fuerit. Et ad hoc vt prin
ceps dicatur ſcienter promouere inhabilem,opor-
tet quòd de certa eius ſciẽtia apparuerit:aliàs non
præſumitur.Rota in concluſ.cccxxij.incipi. ſi ro-
mana Curia informis.per Bald.in c.j.ij.colum.per
quos fi.inueſt.refert & ſequitur ita in ſpecie Felyn.
in d.ca.prætereà.iij.colũ.de teſtibus cog.& in tan-
tum requiritur quòd dicta ſpurietas notificetur
principi,quòd etiam ſi Princeps apponeret clauſu
lam,ſupplentes omnes defectus,ea plenitudine po
teſtatis non tolleretur defectus concernens per ſo
23 nam:* vt ſi ille eſſet ſpurius.voluit Specu. in tit.de
lega.§.nunc oſtendendum.verſicu.xvj.& ibi Ioan.
Andr.in addi.qui pro hoc allegat tex.in c.paſtora-
lis.de re iudic.& ſequitur Alexan.de imo. in l.qui-
dam conſulebant.ij.colũ.ff.de re iudic.imò & plus
etiam per clauſulã,motu proprio, non tollitur vi-
tium cõcernens perſonam:ita dicit gl.& ibi Ioan.
Andr.in c.ſi motu.de preben.in vj.Bald.in l.fin.de
crimi.ſacrileg.& Alexand.in d.l. quidam conſule-
bãt.In reliquis ſuppleat ampliſsima ſacri Chriſtia-
niſsimi Conſiſtorij religio,ac conſueta iuſtitia.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta aliis non præiudicat.*

2 *Statuto exeante quòd ſententia contra vnum lata poſſit exequi contra alium,non tenet.*

3 *Sententia lata contra vnum , licet præiudicet tertio, debet intelligi non præiudicare , quando ille tertius fuiſſet in cauſa ipſa citatus.*

4 *Sententia lata contra vnum , licet poſſit tertio nocere,id tamen non habet locum . quando ille tertius fuiſſet abſens,& ignoraſſet dictã ſententiam, nec ad eam citatus fuiſſet.*

5 *Sententia non poteſt exequi niſi conſtet de præſentia partis in ſentẽtia,vel quòd fuerit citata pars tempore lata ſententia.*

6 *Sententia ſi eſt lata contra aliquẽ, qui demum moritur non facta executione contra ipſum,non fiet demum contra heredem , niſi ipſo harede citato, & cognoſcatur ſummarie an ſua interſit. num.7.*

8 *Executio ſententia non poteſt fieri contra heredem condemnati,niſi heres ipſe citetur,& in ipſa cauſa cognitione liquidetur, an heres habeat cauſam à condemnato.*

9 *Statutum,quòd inſtrumentum guarentigiæ poteſt mandari executioni contra heredem defuncti, ſicut ſi eſſet ſententia, oportet quòd per prius citetur heres,& liquidetur,an ſit heres:& idem erit, ſi debet fieri contra tertium poſſeſſorem , ſeu detentorem.nu.10.*

11 *In executione licet non requiratur citatio , maximè vbi ſit in eadem re, de qua eſt facta condemnatio,tamen fallit vbi ſit cõtra ſucceſſorem,quia debet citari.*

12 *Tertius poſſeſſor vbi fuiſſet citatus in iudicio, eo caſu poſſet exequi contra ipſum.*

CONSILIVM XLIX.

Redemptoris gentium Repetito ſuffra-
gio,amen. In facti contingentia pro-
ponitur, quòd clericus Loyſius caye-
tanus de Neap. producit executoria-
les literas diu etiam expeditas ſuper abbatia ſancti
Ioan. maioris de Neap. contra quendam abbatem
Franciſ.ciminum,tunc dictę abbatiæ Rectorem,in
eius cõtumaciam tenente nunc & poſsidente Ab-
bate Carolo folletio,recuſante expreſsè eiſdẽ lite-
ris obtẽperare, tanquam in eiſdẽ minime ipſo Ca-
rolo poſſeſſore cõprehenſo,nec nominato. Hæſita-
tum igitur fuit an poſſent exequi cõtra ipſum ab-
batem non citatũ,nec vocatum,aut nominatũ,ſeu
comprehenſum in eis. Et certè intrepidè dicẽdum
eſt quod non:incipiẽdo in primis à vulgaribus,* cùm 1
res inter alios acta aliis nõ præiudicet. vulg.l.ſępè.
cùm.vulg.ff.de re iudi.& plenè Alex.de imo.ibidẽ
in iij.col.c.quáuis.extrà eo.ti.vbi ſententia contra
vnũ lata nõ nocet tertio. & hoc ex naturali ratio-
ne:quia geſta debent ad authores ſuos reſtringi, &
nõ extendi.l.ſancimus.C.de pœn.c.quęſiuit.de his
quæ fi.à maior.par.cap.ij.Anton. & Abb.in capit.
penulti. extrà eod. titulo: * Imò etiam ſi ſtatutum 2
dictaret

dictaret quòd ſententia contra vnum lata poſsit exequi contra alium, huiuſmodi ſtatutum non teneret: ita Alexand. in præallegata. l. ſæpè. & præſertim quia prædictus Abbas Carolus non fuit modo aliquo nec in iudicio, nec in ſententia prædicta
3 citatus.* Et licet in aliquibus caſibus ſententia lata contra vnum præiudicet tertio, tamen id habet locum quando fuiſſet ad eam citatus ille tertius: prout tenent Imol. & Ioan. Andræ. in capi. ſi. vt lit. pend. in vj. in nouel. quos refert & ſequitur Alexã.
4 in præallega. l. ſæpè. iij. colum. * Et licet in aliquibus caſibus ſententia lata contra vnum poſſet tertio nocere, tamẽ illud non habet locũ, quando tertius fuiſſet abſens, & neſciuiſſet dictam ſentẽtiam, ſed ipſam ignoraſſet, nec ad eam citatus fuiſſet. l. qui repudiantis. C. de inofficio. teſta. Bart. in l. cùm filius. de verbo. obligati. Alexand. in l. licet. §. idem ſcribit. ff. de pecu. Hinc eſt, quòd ſententia non poteſt exequi, niſi conſtet de præſentia partis in ſen-
5 tentia, vel * quòd fuerit citata pars tempore latæ ſententiæ: ita dicit Guliel. de cun. in l. j. ff. de in ius vocan. Inno. in c. cùm in iure. in gloſ. ſua, in verſic. de mandato. de offic. delega. & Bald. in marga. in verb. ſententia. colum. v. poſſet ex aduerſo inferri quòd in caſu de quo hic, vltra ſententiam fuerunt diu eſt expeditę literę executoriales aduerſus quõ-
6 dam Abbatem Franciſcum ciminum: * & ſic non rectè infertur, quòd poſsint exequi in præſentiarum contra prædictum Abbatem Carolũ non nominatum in iudicio, nec in ſententia, nec præcedente aliqua cauſæ cognitione contra ipſum Abbatem Carolum, aut intimatione, ſeu citatione aliqua. ita dicit ſingulariter Ion. in c. quia V. extrà de iudi. quem ibidem referunt & ſequũtur do. Anto. & Cardin. Abb. in c. abbate ſanè. de verbo. ſignific. Angel. in l. j. C. ſi vnus ex plur. & in l. ſi bion. & ibi Bald. & Imol. ff. de iniu. rup. & irri. teſt. Bald. in l. ſi pro te. C. de do. promiſſ. & plus dicit Innocent. in
7 loco prædicto, * quòd ſi contra aliquẽ eſt lata ſententia, & moritur non facta executione, quæ ſola reſtabat fieri, certè executio talis non fiet contra hæredem, niſi citetur & cognoſcatur ſummariè, añ ſua interſit: facit pro hoc optimè doctrina Bartol.
8 in l. creditores. C. de pigno. * vbi dicit, quòd etiam contra hæredes condemnati poteſt fieri executio, niſi citetur: & in iſta cognitione liquidabitur an hæres habeat cauſam ab eo, qui fuit cõdemnatus. Accedat bene, quòd ſi ex forma ſtatuti inſtrumentum guarentigiæ non poteſt mandari executioni etiam contra hæredem defuncti; ſicut ſi eſ-
9 ſet ſententia, oportet quòd prius citetur hęres, * & quòd liquidetur an ſit hæres, & talis perſona contra quam fieri poteſt executio: prout dixit Bald. in
10 l. per diuerſas. vj. colum. C. mand. * tamen iſtud eſt verũ non ſolùm quando debet fieri executio contra hæredem, ſed etiam ſi deberet fieri contra tertium detentorem: ita dicit Franciſc. de Aret. in d. ca. quia V. de iudic. referens ita ſingulariter dicere Bartol. in l. j. ff. ſi mulier ven. nomi. Bald. in l. j. C. de executio. rei iudi. Adduco & fortius quòd voluit Angel. in l. j. in repetit. in ij. chart. C. de iudic. quem refert & ſequitur Felyn. in d. cap. quia V. vbi dixit, quòd licet in executione nõ requireretur citatio, & maximè vbi ſit in eadem re de qua eſt facta condemnatio: vt dicit Inno. in ca. ex ratione. extrà de appell. doct. in l. à diuo. Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. * tamen fallit vbi executio ſit contra ſuc- 11
ceſſorem, quia debet citari: nec videtur poſſe obſtare quòd prædicto Abbati Franciſco fuerunt datæ plures dilationes, tamen ſucceſſori adhuc dabitur vna alia: vt dixit Ange. in l. oratione. ff. de teſt. Ange. & Imo. in l. iiij. §. ex conuentione. ff. de re iudic. Barto. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Imola in l. intra dies. ff. de re iudic. & tamen prædictus Abbas Carolus non fuit immediatus ſucceſſor prædicti Abbatis Franciſci. Poſſet vltimò ex aduerſo attentari, quòd eſſemus in caſu litigioſi: & propterea videretur permiſſa executio cõtra prædictum Abbatem Carolum, licet tertium poſſeſſorem: prout videtur de mente Bald. in l. j. C. de alien. iudi. * nam reſpondeo, quòd iſtud vendi- 12
cat ſibi locum, quando Abbas Carolus, vt tertius poſſeſſor, fuiſſet citatus in hoc iudicio: ita Bald. in loco prædicto: & ante ipſum Inno. in prædicto ca. quia V. de iudic. Philip. in ca. ex ratione. I. colum. de appel. Et hæc pauca raptim data temporis anguſtia ſcripſiſſe volui: in cæteris ſuppleat ſuprema facundia tot patrum conſcriptorum S. Regij Conſilij.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier attenta ſexus fragilitate & inconſtantia citius delictum confitebitur, quàm homo: cùm habeat cor inſtabile propter ſexum fragilem. numero 2.*

3 *Tormentorum probabilis ſuſpicio idem operatur, ac ipſorum illatio.*

Teſti tortolongè maior fides per torturam adhibetur ſibi.

Teſtis qui aliàs non faceret indicium, ſi tortus bene probat.

4 *Crimen ſeu peccatum licet aggrauet delictum, tamen illud procedit in peccato continuato, ſecus in tranſitorio.*

5 *Fornicatio eſt crimen ſine quo pauci inueniuntur.*

6 *Teſtis ſi conuincitur de crimine, non tamen notorio, ſeu manifeſto præſumitur emendatus, niſi aliud in oppoſitum probetur.*

7 *Teſtis & alius quauis crimmoſus, ſi bene vixit per triennium, præſumitur emẽdatus, licet per prius malè vixerat: & ſic mali mores præteriti præſumuntur purgati, ſi per triennium continuauit in bonis moribus.*

8 *Status vltimus rei conſiderandus eſt.*

9 *Ex præterito non præſumitur in præſenti, nec in futuro.*

10 *Teſtes meos approbare poſſum, quos aduerſarius meus reprobauit.*

11 *Teſtes meos probare poſſum bonæ famæ, quos aduerſarius probauit malæ famæ.*

12 *Teſtis pauper non repellitur ex hoc, quòd ſit pauper.*

13 *Teſtium defectus ſuppletur in numero eorundem.*

14 *Teſtes inhabiles probant, vbi ex natura facti veriſimiliter alij teſtes adeſſe non potuerunt.*

15 *Coniectura in caſibus clandeſtinis, & occultis habentur loco plenæ probationis.*

Occultè

16 *Occultè factum dicitur, quando non eſt perueniens ad notitiam illius, cuius intereſt nu. 17.*

18 *Probatio per coniecturas ſufficit in ſecretis.*

19 *Secretum non dicitur, quod per ſufficientes teſtes probari poteſt.*

20 *Teſtes pro matrimonio filia poſſunt eſſe mater puellæ, & conſanguinei licet plebeæ, aduerſus nobilem amore ipſius puellæ captum.*

Paritas cõtradictionis ſi apparet probata, multum operatur in matrimonio inter coniuges. ibidem.

24 *Mendacium facit magnum indiciũ contra mendacem, & magnam ſuſpicionem.*

25 *Cauſa matrimoniales æquiparantur cauſis criminalibus.*

26 *Indicia plura coniunguntur ad perficiẽdum vnam integram probationem.*

27 *Probatio plena reſultat ex multis indiciis iunctis ſimul.*

28 *Teſtes ſufficit eſſe concordes in ſubſtantia principalis negocij, licet in aliis diſcordent: quia ex hoc non poſſunt reputari varij, ſeu ſuſpecti.*

29 *Teſtes varij qui in diuerſum eunt, non probant vt ſingulares, ſed ſi conferunt in eundem rei finem, dicuntur conteſtuales, & conferentes in vnam concluſionem Et eo caſu videntur tunc teſtes ipſi melius deponere.*

30 *Teſtes etiam quòd in ſubſtantia negocij in modico contradicant adinuicem probabunt.*

31 *Teſtes poſſunt hodie recordari de eo, de quo pridie non recordabantur.*

32 *Teſtes poſſunt per iudicem repeti, vt addant eorum dictis.*

33 *Teſtis poteſt addere eius dicto id, de quo non habuit memoriam in primo dicto, ſi cum primo dicto ſe compatitur. Et an & quãdo ſit permiſſum teſti addere. nu. 34.*

35 *Teſtis varius reducendus eſt ad concordiã in quantum poteſt, vt probet. nu. 36. 37.*

38 *Teſtium dicta non ſunt cauillanda, ſed reducenda ad bonum intellectum nu. 39.*

40 *Teſtium dictis ſatis eſt quòd non reperiatur varietas inexcuſabilis.*

41 *Teſtium dicta debent impropriari, & latè intelligi. vt ſuſtineantur.*

42 *Teſtes licet non dicant formiter, prout in articulo continetur, probant: reprobata opinione Anton. de Butr. quæ ſola intelligitur in verbis teſtatoris, vel vbi ſe aſtrinxit ad probandum verba formalia [illegible] nu. 43. & 44.*

44 *Iudicandum in dubio ſemper eſt pro matrimonio.*

45 *Opinio vnius doctoris pro matrimonio eſt ſequenda, & ſecundum eum iudicandum, licet multorum opinio ſit in contrarium.*

CONSILIVM L.

IN Ieſu Chriſti redemptoris nomine, Amen. In cauſa Nicolai Franciſci mercatant. de Neap. cum Iacoba cicada ſuper matrimonio, vt prætenditur contracto inter eos. Difficultas conſiſtit, an ex probatorum meritis appareat matrimoniũ prædictum fuiſſe contractum. Et dubium faciebat quòd non, [illegible] repulſa teſtium in ſpecie de matrimonio iam contracto deponentium: prout infra ſigillatim demonſtrabitur, tam circa impugnationem, quam releuationem ipſorum. Et concluſiuè audacter, ac iuridicè teneo teſtes ipſos remãſiſſe illæſos omnes, & minimè repulſa aliqua attinctos ex infrà dicendis. Et in primis quò ad Andriellam de Cipriano teſtem productam, quę accuſata de falſo in magna Cur. Vicariæ, & carcerata, ac demum ducta ad locum torturæ, & monita per regentem & iudices, reſpondit verum eſſe dictum matrimonium fuiſſe contractum inter ipſos: & tandem ligata manibus poſt terga reuinctis, idem monita affirmauit: & pluries & verbis: & minis monita in idem perſeuerauit: licet etiam fuiſſet irato vultu alguazeriis iniunctum, vt ipſam altiarent, & torquerent: ex quibus quidem ſatis apparet torta: maximè attenta mulierum fragilitate & inconſtantia, quæ citius confitentur: * cùm habeant cor inſtabile. l. filia. de inoffic. teſta. c. forus. de verbo. ſignifi. l. deferre. & ibi Bart. de iure fiſci. Ita ex præmiſſis dicunt 1
Modern. in tracta. ſyndi in verbo, tortura: lo iij. in c. officialis iij. colum. in ver. & quando patet: & in verbo, tortura. lo ij. in c. officialis. iij. col. & in c. viſo de iudiciis. vbi melius not. l. in multis. ff. de ſtatu hominum. * & his poteſt ratio aſsignari, cùm 2
mulierum ſexus fragilis ſit: vt dicit Spec. in tit. de acto. verſic. item opponitur contra actorem. & maximè cùm idem operetur probabilis ſuſpicio tormentorum, * quòd & ipſorum illatio, vt dicit pul- 3
chrè Dyn. in l. nouiſsimè. ff. quod falſ. tut. auct. Bal. in l. inter poſitas. in fi. C. de tranſa. & in c. j. §. item ſacramenta. de pace iura. firman. & in c. fin. in fi. de appel. & plenè Iaſ. in l. ſi ob turpem. iij. colum. ff. de cõdi. ob turp. cauſ. Et ſic ſuccedit ſatis eſſe credendum teſtimonio prædictę Andriellæ tanquam tortæ: cùm teſti torto longè per torturam ipſam fides augeatur: vt not. Dy. & Bal. in l. fi. C. de quæſti. & in l. data opera. C. qui accuſa. non poſſ. & in l. j. C. de fur. vnde teſtis qui aliàs nõ faceret indicium, tortus bene probat. dixit pulchrè Bal. in ſuo conſilio lxxij. quem referunt & ſequuntur Modern. in l. admonendi. fol. xiiij. ff. de iureiur. * Accedit inſuper 4
& Lucia alia teſtis, quæ repelli ex aduerſo nititur prætextu quòd ſemel ſe carnaliter cognoſci paſſa fuit. Dico enim, quòd nõ ex hoc repelli debet, nec poteſt: quia licet crimen, ſeu peccatum aggrauet, tamen illud procedit in peccato cõtinuato ſecus in tranſitorio, quia illud non tantum: aliàs pauci teſtes reperirentur: quia ſepties in die cadit iuſtus, & nunquam in eodem ſtatu permanet. c. ſepties. de pœn. diſt. iij. & facit illud, ſi dixerimus quòd peccatum non habemus &c. & aliud, nemo ſine crimine viuit: facit c. quia tua. l. diſtin. ibi, ſine quo pauci inueniuntur: & loquitur in ſpecie de crimine * for 5
nicationis: ita etiã ſentit Innoc. in c. teſtimonium. de teſti. quem refert & ſequitur Fely. ibidem. in iiij. colũ. Quibus addo quòd ſatis apparet Lucia prædicta emẽdata de fornicatione prædicta: quia quãdo producitur teſtis, & non in cauſa criminali, tũc ſi conuinceretur de aliquo crimine, * non tamen 6
notorio, ſeu manifeſto, prout in caſo præſenti, præſumitur in dubio emendatus, niſi aliud in oppoſitum probetur. not gloſſ. ij. q. vij. capi. ipſi apoſtoli. Specu. in titu. de teſte. §. j. verſicu. item opponitur.

Pau.de lexza in comméto c.teſtimonium. de teſti.
vt refert ibi Anto.de Butri.& cõſuluit in proprijs
terminis Alex.de Imol.in conſil.cxlix.in v.volu.ij.
colum. Suffragatur præmiſsis, quòd Lucia ipſa ab
annis quinque, imò ſex elapſis, quo tempore in fo-
ueam dictæ fornicationis, & ſemel duntaxat ceci-
dit, ſemper poſtmodum vitam duxit caſtiſsimam:
& bene ac optimè vixit vſque in præſentiarum ab
annis ſex elapſis: quo fit vt nedum ſi per quinquen-
nium, verum etiam ſi poſt triennium à die commiſ
7 ſi criminis quis bene vixit,* mali mores præteriti,
& ſic crimen ipſum intelligitur purgatum: ita in
terminis dixit pulchrè Saly.in l.ſi minorem. C. de
in integ.reſti.idem voluit Iaſ.de may.in l.ſi prius.
col.xiiij.ff.de nou. ope. non attribuens hoc ſibi di-
ctum & de Salyc.non meminit, quem credo quòd
8 non viderit: & hoc corroboro:* quia vltimus ſta-
tus rei eſt conſiderandus: vt dicit Fely.in c.eam te-
9 pen.colũ.de reſcri.* & ideo ad illud iudex aduer-
tere debet, & non ad præteritum: maximè cùm ex
præterito non præſumatur in præſenti, nec in futu
rum: vt inquit Bar.in l.in confirmãdo.ff.de confir-
man.tuto.& ibi dicit, ꝙ iſta præſumptio nõ eſt de
neceſsitate: quia non ſequitur, olim fuit talis, ergo
hodie præſumitur talis: vt conſuluit Alex.in conſi.
xlvij.col.v.j.volu.& in conſi.lxxlj.eo.vol.& plenè
Fely.in c.cùm deputati.de iudi.& in c.ſcribam.de
præſump. Concomitatur præmiſsis, quia licet Pe-
trillus Cicada pater prædictæ Iacobæ nixus fuerit
teſtes prędictas repulſare, tamen ſatis eaſdẽ appro-
baſſe apparet, permittẽdo eas aſsiduè cõuerſari cũ
prædicta eius filia in eius domo, & extra domum,
accedendo aſſociatæ cum prædicta Iacoba per ci-
uitatem Neap.in pleriſque locis: quinimo eaſdem
admiſit ad habitandum, & morandum in eius do-
mo exiſtente ad latus propriæ habitationis ipſorũ
Petrilli patris, & Iacobæ filiæ: ob quæ ſatis videtur
eas approbaſſe: & pręſertim cum iura ſpecialiter ſe
coarctent in teſtium approbatione quo modo re-
quiratur, ſeu intelligatur. Accedit & aliud, quia di
cti teſtes licet fuiſſent repulſati eo modo per præ-
dictum Petrillum, attamen per prædictum Nico-
10 laum Franciſcum fuerunt approbati in ſpecie,* &
cum maxima approbatione: cùm de iure poſsim te
ſtes meos approbare, quos aduerſarius meus repro-
bauit: vt dicit do. Abb.in ca.teſtimonium.de teſti.
quem ibidem refert & ſequitur Fely.in vlt.colum.
11 & pariter probare poſſum* teſtes meos eſſe bonę fa
mæ, quos aduerſarius eſſe malæ probauit: dicit Ar-
chid.in c.omnibus.ij.q.v.Spec.in tit.de inquiſitio.
§.nunc tractemus.verſi.quid ſi teſtes. Barto. in l.de
minore.§.tormenta.ff.de quæſt. Abb.in c. cũ opor-
teat.extrà de accuſa.Fely.in c.in noſtra.vlti.col. de
teſti. Et pariter eodem modo illæſa remanet depo-
ſitio Franceſcæ, quæ, vt pauper probata repelli ex
aduerſo prætenditur: quæ quidem minimè ex hoc
12 repelli poteſt:* ex quo paupertas non facit quòd
teſti non credatur, ſi aliter non ſit minus honeſtæ
vitę: vt in c.ſi qui.& ibi not.de teſti.& in c.ſi teſtes.
iiij.q.iij.Spec.in tit.de teſte.in verſi. item quod eſt
pauper.& conſuluit in ſpecie Alex.in cauſa matri-
moniali, in conſi.cxlix.ij.col.verſi.nõ obſtat etiam
ſi dicatur.in v.volu. Nunc autẽ poſito abſque veri
præiudicio, quòd teſtes prædicti omnes non fuiſ-
ſent approbati, prout pleniſsimè approbati fuerũt:
attamen attento numero ipſorum,* cùm ſint qua- 13
tuor, plenè probabũt: cùm numerus ſuppleat defe-
ctum teſtiũ: vt dicit gl.no.in l.iij.in verſ.numerus.
ff.de teſti.quam ibi not.ſequitur Iac.Bur.Bal.in l.ſi
quis ex argẽtariis.§.j.ff.de edendo. & in ca.ſi qui
teſtium.pen.colum.extrà de teſti.& ibi dicit per il
lam gl. quòd teſtes licet non ſint multum boni, ta-
mẽ quòd deficit in fide, ſuppletur in numero. idem
voluit Fely.in c.in noſtra. vlti. colum. extrà de te-
ſti. dicens hoc perpetuò not. Ioan.Andr.in addi.
Spec.in tit.de teſte crimi.§.fama.in additio.incip.
allegato &c.& no. Nico.de Neap.in l. excuſantur.
in prin.de excuſa.tut. Bald.in l.j.iij.col.C. de teſti.
Salyc.in l.in bonæ fidei.xiij.colum.de rebus credi.
Ioan.de Imo.in l.qui teſtamento.in prin.j. colũ.ff.
de teſta. Alexã.in prædicto conſi.cxlix.ij.colũ.viſo
proceſſu cauſæ &c. vnde conſiderandum venit, ꝙ
attenta conuerſatione teſtium prædictorum cum
ipſa Iacoba, Iacoba ipſa confidere voluit veriſimi-
liter in eis, cùm in alios exteros non confidiſſet, ex
quo intendebat clandeſtinè, & in abſentia patris
contrahere cum prædicto Nicolao Franciſco ma-
trimonium, prout contraxit: & ſic ex natura ipſius
facti veriſimiliter alij teſtes honeſtiores non in-
teruenirent:* & vbi ex natura facti veriſimiliter 14
alij teſtes interuenire non potuerunt, teſtes etiam
quòd ſint inhabiles, probant: vt ſingulariter volue
runt do. Anto.& Imo.in c.ij.loco extrà de proba-
tio.quem do. Abb. & cæteri ſcribentes ſequuntur:
& veriſimiliter tenendum eſt pędictam Iacobam
voluiſſe potius ſe confidere de illis mulieribus, tan
quam vicinis, & ſecum aſsiduè conuerſantibus, &
habẽtibus notitiam de amore prædicto inter præ-
dictos coniuges, quàm de aliis exteris teſtibus: &
maximè dum deliberaſſet ita clandeſtinè, & occul
tè contrahere: quòd abſque teſtibus prædictis id
commodius exequi non potuiſſet: & ſic in caſibus
clãdeſtinis* & occultis, nedũ ij teſtes, verum etiam 15
coniecturæ habentur loco plenæ probationis: vt
inquit Bar.in l.ſi quando.C. vnde vi.Cano. in c.ſi.
quod met.cauſ.Iaſ.plenè in l.cum ea quæ. ij.col.C.
de tranſact.* & ſatis dicitur occultè factum, cum 16
in abſentiam parentũ quorum intererat, id factum
fuerit:* & ſic non peruentum ad notitiã illius cu- 17
ius intereſt.doctri.eſt Bartol. in l.j.C. de his qui ex
propri.tatio.lib.x.quam refert & ſequitur Felyn.in
c.porro.extrà de ſent.excom.* Et idem dicendum 18
eſt, cũ fuerit in ſecretè factũ: & in ſecretis par tes
ſufficiant probationes per coniecturas: dixit Bart.
in l.ſi quis ex argẽtariis.§.pe.& ibi doctor.de eden.
& in l.de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori.viij.q.ff. de
oper.nou.nunc.Fede.in conſi.cix. nulli dubiũ &c.
Alex.conſi.xxiiij.ij.volu.animaduerſis.&c & dici-
tur ſecret factum, quòd probari non poteſt. Car-
din.in Clem.j.in verbo, notari.ij.not.per illũ text.
de hæreti.& ideo dixit bea.Thom.ſecũda ſecundę.
q.lxvij articu.j.in fin.* quòd non dicitur omnino 19
ſecretum, quod per ſufficientes teſtes probari po-
teſt.& faciunt bene dictæ Baldi in tit.de pace con-
conſtan.in verſi.in nomine Chriſti ad denotãdum
omnino: & ſic dum ſecretè contrahere voluiſſet,
fecit vt prædictus Nicolaus Franciſcus de nocte
ingrederetur domum prędictarum teſtium, in qua
matri

matrimonium contractum fuit. Accedat inſuper
quòd pleniſsimè probatum eſt prædictã Iacobam
ſtetiſſe per triennium, & plus, captam amore præ-
dicti Nicolai Franciſci: quinimò adinuicem plu-
ries viſi fuerunt alloqui tam à vicinis, quàm ab a-
liis tranſeuntibus, & actus amatorios adinuicẽ fa-
cere: prout generaliter inter amaſios conſueuit, de-
ſignantes maxima & intrinſeca amoris ſigna: quæ
quidem ad verificãdum matrimonium fuiſſe con-
tractum, & potiſsimè coniectura amoris multum
20 attenditur. * Hinc eſt quòd eius reſpectu teſtimo-
nium matris puellæ & conſanguineorum probat
pro matrimonio filiæ plebeiæ aduerſus nobilem a-
more captum prædictæ filiæ. iuxta tex. in ca. ſuper
eo. extrà de teſti. vbi pulchrè id tenet Abb. & Ioan.
de Imo. originaliter tamen ibidem Hoſti. quem re-
fert & ſequitur Fely. in vlti. col. in verſi. in ea. gloſ.
21 in fi. ſubdens hoc exemplum eſſe bene not. * Acce-
dit inſuper paritas cõditionis inter prędictos con-
iuges, quę multum conſideratur in matrimonio eo
modo contracto per text. in d. c. ſuper eo. & ibi do
cto. imò probatur quòd prædictus Nicolaus Fran-
ciſcus eſt longè melioris conditionis & parentelę:
& ex dicto matrimonio nullũ honorẽ, ſeu adeo in-
22 crementum conſequitur, * ex quo poteſt veriſimi-
liter dubitari: & quando ex contractu matrimonij
cum filia, ſeu filio, honor, vel incrementum non
23 accreſcit, mater, * & ſic parentes ſunt idonei te-
ſtes, qui alias eſſent inhabiles: iuxta text. in l. paren-
tes. cum vulgaribus. C. de teſti. & eſt not. dictum
Abb. in præallega. c. ſuper eo. in verſic. not. quartò:
vnde pariter eſt dicendum in propoſito, vt dato
abſque veri præiudicio, quòd teſtes ſuprà relati eſ-
ſent inhabiles, tamen admitti deberent, & debent,
cum nullum honorem ſeu incremẽtum Nicolaus
Franciſcus ipſe conſequatur. Concurrit & aliud,
nam prędicta Iacoba negauit ſe captam fuiſſe amo
re ipſius Nicolai Franciſci. & ſic conuincitur de
24 mẽdacio: quod * quidem etiam in criminalibus eſt
maximum indicium contra mendacẽ: vt dixit Bar.
in l. fi. de q. per l. vnus. §. teſtes. eod. titu. & per c. lite
ras. de præſumptio. Alexã. conſi. lxij. lib. j. & in tan-
tum quòd torqueri poteſt mendax: Ange. in tracta.
malefi. verſi. fama publica. verſic. nonò quæro. Lu-
doui. Roma. in conſi. viij. viſo facto. Bat. in ſuo tra-
cta. de quæſtio. vbi dicit, quòd inducitur magna ſu
ſpicio ex mendacio: & conſuluit Franciſc. Curt. in
conſi. xlj. in fi. & tenet Fely. in c. literas. de præſum-
25 ptio. j. col. * & cùm cauſæ criminales & matrimo-
niales æquiparẽtur: vt inquit Bal. in c. ad noſtram.
extrà de probatio. j. col. & Alex. conſi. cxliij. ij. vo-
lumi. ſuccedit quòd ſtantibus teſtium depoſitioni-
bus quatuor de matrimonio prædicto, & coniectu
ra maximi amoris, & antiqui, & triennalis inter
26 eos, & paritatis perſonarum, * & mendacij, ſaltim
vt plura indicia cõiungi debent ad perficiendum
integram probationem: vt not. Bald. in l. ſi quis ex
argentariis. §. j. ff. de eden. Alex. in conſi. cxxxj. j. vo
lumi. & conſi. xj. ſentio in dubium reuocari. & con
ſil. xix. his quæ in themate. circa fi. in iiij. volumi. &
27 Cap. in conſil. xxxij. colum. ix. * & quòd ex multis
indiciis ſimul iunctis reſultet plena probatio, vo-
luit Bald. in l. excipiuntur. ff. ad ſillani. vbi dixit ibi
eſſe text. meliorem de iure, iuncta gloſſ. in l. partici-
pes. & facit bene illud vulgatum, & ſi non proſunt
ſingula, multa iuuant. l. ſancimus. in fin. C. de teſta.
l. ſpadonem. §. qui iura multa. ff. de excuſ. tutorum.
& in c. præterea. cũ ſimilibus de teſti. Nec aliquid
officere habet ꝙ ex aduerſo infertur, teſtes ipſos eſ
ſe ſuſpectos: cùm non videantur in formalitate ver
borum ſe conformare: iuxta textum in c. nihil ob-
ſtat. de verborum ſignifi. cum vulga. nam nulli du-
bium eſt ſufficere teſtes eſſe cõcordes in facto prin
cipali ſuper eo, in quo conſiſtit ſubſtantia negocij
principalis, * licet in aliis diſcordent: nam non ex 28
hoc reputari poſſunt varij, ſeu ſuſpecti. text. eſt. in
dict. c. nihil obſtat. vbi docto. communiter. & in c.
dudum. & ibi optima gloſſ. in verbo. ſubſtantia. de
conuer. coniuga. & in c. cum eccleſia. iuncta gl. in
verbo, vacillatiẽ. de cauſa poſſeſ. & propriet. & in l.
qui ſententiam. & ibi Bar. & Ange. expreſſè not. de
pœn. Bald. poſt Old. in l. j. C. ſi plures vna ſent. vbi
ſubdunt ſatis eſſe quòd concurrant in eundem rei
finem, per d. l. qui ſententiam. & idem repetit Bal.
poſt Oldra. in c. cum cauſam ij. colum. de probati.
& ibi dixit, * ꝙ teſtes varij qui in diuerſum eunt, 29
non probant, vt ſingulares: ſed ſi conferunt in eun
dem rei finem, dicuntur conteſtuales, & conferen-
tes in vnam concluſionem. Quinimò hoc in ſpe-
cie pro regula tradit. Io. de Ana. conſi. lxxvj. incip.
viſis & conſideratis. quòd imò tunc teſtes viden-
tur melius deponere, nec videntur eundem præ-
meditatúmque ſermonem attuliſſe, contra l. iij. §. j.
& ibi Bart. ff. de teſti. cum vulga. Imò & plus etiam 30
ſi in facto principali in quo conſiſtit ſubſtantiam
negocij teſtes in modico contradicerent, adeo ꝙ
illa contrarietas etiam non eſſet cõcordabilis, non
ex hoc deberent tales teſtes, nec debent reputari
varij, nec reprobari: ita ſingula. voluit Anto. de Bu
tri. in ca. ij. extrà de regula quem refert & ſequitur
Fely. in c. cùm tu. v. colũ. extrà de teſti. & ſequitur
Alex. conſulendo in mille locis: prout refert & ſe-
quitur Iaſ. in l. bonorum. pen. col. C. de bonorum.
poſſeſ. ſecundum tab. Nec militat quatenus dican-
tur apparere duo teſtes diuerſi in ſecunda eorum
depoſitione à prima: nam verba ipſorũ rectè pon-
derando apparebunt concordata. & primò quò ad
Luciam, quæ primo loco examinata dixit, *E lo dit-
to Cola Franciſco diſſe a Iacoba, voi me per marito? &
la dicta Iacoba diſſe voglio: e lo pradicto Cola Franciſ
co diſſe, & io te voglio per megliere.* In ſecunda verò
depoſitione dixit, *che Cola Franciſco diſſe a Iacoba
che me has fatto venire a fare qua? e la ditta Iacoba
diſſe, che the voglio per marito: & lo ditto Cola Fran-
ciſco replico, & io te voglio per megliere: & coſi ſe de-
dero la fede:* quibus ſic ſtantibus verbis ex prima
depoſitione non ex eis neceſſariò concluditur;
quòd Nicolaus Franciſc. primò fuerit alloquutus:
ex quo ſolùm dixit: *Cola Franciſco diſſe:* & mini-
mè de neceſsitate infertur, *che Iacoba haueſſe reſpo-
ſto:* ex quo dicit, *& Iacoba diſſe: io te voglio per mari-
to:* & ſic apparet quòd ab vtroque fuerit prolatum
verbum volo: prout requiritur ad ſubſtantiam ma
trimonij: nec apparet quis primò dixerit, vel re-
ſponderit: & ſic liquet manifeſtè dictum teſtis con
cordabile de ſe ipſo ad ſe ipſum. Et licet in ſecun-
da depoſitione addiderit quòd Nicolaus Franciſ-
cus dixerit, *per che me has fatto venire qua?* non ex

hoc infertur varietas, ſeu contrarietas aliqua in
depoſitione ipſius teſtis: cùm melius recordata ali
quid addiderit dicto ſuo non contrarium ſuæ pri-
mæ depoſitioni: imò conforme cum cæteris teſti-
31 bus: * quia poſſunt teſtes hodie recordari de eo
quod pridie non recordabantur: vt dicit gloſ. vlti.
in c. cùm cauſam. de teſtibus. gl. ſecunda. in c. cum
32 cauſa. eod. titu. * Hinc eſt quòd iudex poteſt teſtes
repetere, vt addant eorum dicto: ita Fely. in c. cùm
clamor. ij. colum. verſi. prima eſt. vbi ſequitur glo.
prædictas: & ſic teſtis habuit memoriam de eo in
ſecundo dicto, & addidit de quo in primo memor
33 non fuerat: quòd quidem* teſtibus permiſſum eſt
de iure, quando ſecundum dictum ſe cum primo
compatitur, & non eſt contrarium: prout in ſimili
dicunt Imo. & Roma. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipu-
latus. ff. de damno infecto. per id quod ibi not. Ia-
co. de Are. Bartol. & Angel. dicentes, quòd ſi teſtis
interrogatus de loco, dixerit ſe non recordari, &
iterum alio tempore interrogatus dixerit id fuiſ-
ſe in certo loco: ipſe non ex hoc incurrit falſum:
quia poteſt eſſe quòd tempore ſecundi dicti de hoc
habuit memoriam: & ſic non mutat, ſed potius ad-
dit: idem probatur. in ca. primo. quid ſit inueſtitu.
& ibi Bald. facit illum text. ſingu. ad hoc in verbo,
reminiſci. & Ange. in l. quidā tabularum. ff. de fur.
& plenè Felyn. in ca. prætereà. extrà de teſti. cogen.
34 * & tanto magis cum addere dicto ſatis ſit permiſ-
ſum teſtibus, & quandiu atteſtationes ſunt clauſæ:
ita not. glo. fin. c. cum cauſam. extra de teſti. etiam
ſi ex tanto interuallo in quo potuiſſent cum parti
bus loqui: ſecundum Innocent. domin. Anton. &
Imola & Abb. in c. prætereà. de teſtibus cogendis.
& hoc, quia memoria labilis eſt c. præteréa. cum ſi-
milibus. xxiij. diſtinctio. Et pariter erit dicendum
circa depoſitionem Andriellæ que etiam hoc vlti-
mo addidit ſuo dicto. Et præmiſſa omnino conce-
denda ſunt ad euitandum varietatem, ſeu contra-
rietatē in teſte: & ſic vt reducatur ad concordiam
35 ad effectum, vt probet: quod * ſemper fieri debet,
quando teſtis apparet varius, ſeu contrarius: ita ex
preſsè firmat Bald. in pulchra quæſti. in l. dara ope-
ra. xvj. colum. verſicu. ſed hìc quæro. C. qui accuſa.
non poſſ. Bald. in l. ſi defenſor. ff. de interroga. a-
36 ctio. & hoc quia diuerſitas * ſeu contrarietas quæ
reperitur in actis, proceſſu & teſtibus, debet redu-
ci ad concordiam quantum eſt poſsibile. capitulo
cùm tu. de teſti. ita Bartol. in l. inter ſtipulantem.
§. primo. de verborum obligatio. cum ſimili. Bald.
poſt Cy. & Petr. in l. falſa. C. de iur. & fac. ignoran.
& ibi bene Iaſo. in fina. verbis. Et bene facit, quia
ſicut eadem ſcriptura reducitur ad concordiam
vt fidem faciat. capit. inter dilectos. §. cæterùm. de
fide inſtrumentorū. idem eſt dicendum & in teſte:
argu. l. in exercendis. de fide inſtrument. ita in par-
ticulari tenet Felyn. in capit. cùm tu. extrà de teſti.
vbi refert idem firmare dominum ſuum Franciſc.
de Are. qui ſubdit in prædictis multum verſari of-
37 ficium iudicis, * vt bene conſideret qualitatem di-
38 ctorum, & difficultatem concordiæ. * Et maximè
militant præmiſſa, cùm dicta teſtium non ſint ca-
uillanda, vel calumnianda: vt dicit Bald. in c. præ-
preterea. de teſtibus. per illum textum in verbo, fa-
ma viciniæ. Item quia verba teſtium ſunt interpre

tanda ad bonum intellectum, & non calumnian-
da: ſecundum Bald. in capi. cauſam quæ. vltima co-
lumna. de reſcriptis. nec debet recipere interpre-
tationem extraneam, vel ceruonicam, ſeu tranſgre
dientem terminos ſuos. dixit Bald. in capi. primo.
ſeptima columna. de conſtitut. & ſic debent adiu-
uari: dixit Bald. in l. de quibus. vlti. colum. de legi.
& in c. cùm dilectus. penultima columna. in fin. de
conſuetu. * & ideo ſunt adiuuanda & adaptanda, 39
ad id quod teſtes deponunt ſe ſcire: vt inquit Bal.
in l. ij. C. de tēpo. appel. * vnde ſatis eſt quòd in eo- 40
rum dictis non reperiantur varietates inexcuſabi-
les: ita dicit conſulendo Alexand. conſilio cxlix.
in tertia columna. primo volumin. * Et facit bene 41
quia teſtium dicta debent improprieri, & latè in-
telligi, vt ſuſtineatur eorum dictum. gloſſ. eſt in l.
ſtipulario iſta. §. hæc quoque. ff. de verborum obli-
gatio. cum multis concordan. quas ibi ſignat dom.
Alexand. ad idem eſt text. & ibi Barto. ad hoc not.
in l. ij. C. de his qui ex public. rationi. libr. decimo.
Bartol. in l. prima. in fin. C. de vſufruct. Iaſo. in l. ſi
tibi pecuniam. ij. colum. ff. ſi cert. peta. & præſert im
cum in omnibus aliis, tam inter eoſmet, quā etiam
inter alios conteſtes concordantur ad ea, in qui-
bus vera ſubſtantia matrimonij plus conſiſtit: ma-
ximè dum dicūt, *che ſe donaro la fede, & che ſe baſaro*:
quòd maximum ſubſtantiale fuit. Quo vero ad id
quod dictum fuit ſuprà, quòd teſtes non videntur
formaliter depoſuiſſe, prout in articulo contine-
tur, contra dictum capi. nihil obſtat. de verborum
ſignifica. * de quo ſupra in themate, dico quòd hu- 42
iuſmodi deciſio ita indiſtinctè non eſt omnino ve
ra: cùm ſit nimis dura: prout pulchrè decidit inſi-
gnis doctor Matheſi. in prædicto ca. cùm tu. extrà
de teſti. qui dixit, quòd cùm dicta deciſio Anton.
de Butr. ſit nimis dura, non ſeruatur in practica Bo
noniæ: & contra eam bene facit dictum Bartol. in
l. mutum. ff. de acquirend. hæredit. verſic. ſed quali-
ter hoc probaretur: dum dicit quòd ſatis eſt pone-
re effectum, licet non verba. & quòd dixit Bald. in
l. prima. octaua queſtione. C. de teſtibus. & de hoc
ca contrarium tenet glo. in c. dudum. in verbo, ſub
ſtantia veritatis de conuerſ. coniuga. Et ita ego in
practica contra ſupradictam deciſionem obtinui
proximis diebus elapſis in magna Cur. Vicariæ in
fauorem reuerendi Epiſcopi Liparenſis, & Vicarij
Neapo. authenticari teſtamentum quondam domi
ni Nicolai carduini eius patris de quodam legato
facto eidem Epiſcopo, ſuper quo teſtes formaliter
omnes de verbis teſtatoris prædictis formalibus
non deponebant, ſed diuerſimode: tamen idem in
ſubſtantia ad eundem rei finē cōcurrentes, quę al-
legationes infra ſcribētur. Et quatenus deciſio præ
dicta poſsit retineri pro vera per illos qui ipſam
ſequuntur, illa ſanè intelligi deberet, * vbi produ- 43
cēs teſtes videretur ſe omnino reſtrinxiſſe ad pro-
bandum verba formalia teſtatoris: prout pulchrè
tenet Butr. in cap. cùm eccleſia. §. nos igitur. de cau
ſa poſſeſsio. & proprieta. Alexā. in l. tertia. §. idem-
que. ff. de teſtibus, vnde ſecus in caſu de quo hic, ſu
per quo principaliter teſtes ſunt ad probandum
matrimonium inducti iam contractum, in quo
etiam quo ad ſubſtantiam ius nō curat: nec refert
quis primò an mulier vel vir loquutus ſit: vt decla-

rat

rat Abb. in ca. ſi inter virum. extrà de ſponſali. Secundò reſpondetur dictum capi. nihil obſtat. procedere in teſtatore, & in eo qui ſe aſtrinxit ad probandum verba formalia teſtatoris, in quem multa ſpecialia concurrunt, cùm eius vnquã amplius redeat arbitrium: vt dicit tex. in l. prima. C. de ſacroſanctis eccleſ. & præſertim in hæredis inſtitutione: prout loquitur Anto. de Butr. in quo conſiſtit caput, & ſubſtantia teſtamenti: nam ibi erant duo teſtes deponentes quòd teſtator dixerat, inſtituo te hæredem: & duo alij, quòd dixerat, facio te hæredem: & ſic non fuerunt probata verba formalia teſtatoris articulata, & ad quæ pars ſe aſtrinxerat. Et quòd dicta deciſio locum habet ſolũmodo in verbis teſtatoris, ſatis apparet ex exemplificatione doctorum allegantium deciſionem prædictam: quia omnes ponunt exemplum in ſe aptante ad verba formalia teſtatoris: prout dicit Iaſon in prædicta l. bonorum. penulti. colum. C. de bonorum poſſeſſio. ſecundum tabula. & Felyn. in capitulo, licet ex quadam. iiij. columna. de teſtibus. Secus enim eſſet
44 dicendum in caſu iſto matrimoniali, in quo * procedi debet ſecundum puram veritatem, & æquitatem, expulſis terminis rigoroſis: vt dicit Anton. de Butr. in capi. cùm in tua. de teſtibus. tertia colum. & Cardina. poſt Lapum in clementi. ſæpè. de ver-
45 borum ſignificatio. * maximè cùm in dubio ſemper ſit iudicãdum pro matrimonio: vt in capitulo licet ex quadam de teſtibus. & in capitul. fin. extrà de re iudicata. & dixit domin. Abb. in capitulo ex
46 literis. extrà de ſpõſ. * Hinc eſt quòd opinio vnius doctoris pro matrimonio eſt ſequenda, & ſecundum ipſam iudicandum: licet multorum opinio ſit in contrarium. dixit not. Hoſtien. in capi. ſuper eod. de cogn. ſpit. & Abb. in capitulo duobus. de ſenten. & re iudi. quòd quidem matrimonium ſatis apparet probatum vltra dictos teſtes de viſu, adeo vt de eo plenè conſtare dici poſsit ex paritate conditionis inter eos, & longo amore, de quo infiniti teſtes teſtantur. In reliquis ſuppleat religio iudicare debentis, ne quos Deus coniunxit contra ipſius tremendi Dei iudicium homo ſeparet: & ita conſulo iuris eſſe, nec aliter fieri modo aliquo poſſe ſecundum iuris cenſuram, ego

Thomas Grammaticus.

Audi & cordi fige diſcrete lector magnum Dei iudicium ſuper hoc caſu: Lata fuit ſententia in fauorem prædicti Nicolai Franciſci mei cliẽtis pro matrimonio de conſilio magnificorum domini Collutij Copulæ de Neapoli. conſultoris Curtiæ Archiepiſcopalis Neapolita. necnon & eximij domini Pamphili molli de capua. Vtriuſque iuris doctor. & auditoris Illuſtriſsimi Principis Roſſani tunc Neapoli commorantis: & pariter conſultoris electi per eandem Curiam in præſenti cauſa. quod pater prædictæ Iacobæ moleſtiſsimè ferens appellauit, & quamprimum ipſam cum alio marito copulare tentauit: quod ego præſentiens conſului interdici per mandatum dictæ Curiæ ne cauſa appellationis pendente cum alio contraheret. Die verò ſequenti contra interdictum eccleſiæ contraxit: Et tandem corrupto prædicto Nicolao Franciſco pecuniarum copia, opera præſertim cuiuſdam magni Domini, cuius ſecũdus contrahens alumnus erat, renunciauit liti & cauſæ appellationis ex aduerſo interpoſitæ declarando eam nolle amplius in vxorem. Demum infra paucos annos magnus Dominus ille, vir quippe prudens, ac ſagax, veneno interiit, dimiſſo iam alumno prædicto diuite: cùm multa & quamplura bona eidem condonauerit: vereor tamen quòd Dei iudicio facultatibus penè omnibus, & dote ampla vxoria penè conſumptis, nec valens, proſequutus à creditoribus, vrbi, nec propriæ domui tutè permanere, in paupertate interiit: filius autem ex matrimonio prædicto, ſi ita dici poteſt, ſuſceptus, & maior effectus, anno proximo decurſo M. D. xxxvj. quandam puellam nobilem, & ſuę conditioni longè imparem, patre ac proximioribus abſentibus, & ignorantibus, ſibi matrimonio copulauit: quo perueniente ad aures patrui puellę ſequenti die eundem gladio interemit. vltimò Nicolaus Franciſcus ipſe vera vxore, ac legitima repudiata, vt ſuprà, aliam pulchriorẽ ſuperduxit, quæ certis annis cum eo commorata occubuit: & tandem ipſo quoque nedum pecunia, vt ſuprà, ſed etiam morbo gallico corruptus, aliàs correptus, ad egeſtatem perueniens infeliciter deceſsit: & vt opinor Dei iudicio, ne tantum facinus inultum reperiretur.

SVMMARIVM.

1 *Mater tranſiens ad ſecunda vota poteſt petere quem maluerit dare tutor filio ſuo.*

2 *Auia in tutela præfertur cæteris agnatis poſt matrem volentem.*

Et id quod dicitur, quòd ſicut agnati in ſucceſſione præferuntur, ita, & in tutela. procedit in cæteris agnatis, vel cognatis, quibus tutela contemplatione ſucceſſionis iniungitur:

Secus in matre, cui tutela non defertur eo quòd hereditas ei deferatur, ſed quia mater eſt. & numero 3.4.5.

6 *Matri non datur tutela contra eius voluntatem. ſed ſi velit ſibi permittitur.*

7 *Mater & auia excludunt agnatos etiam patruos in tutela.*

8 *Auia præfertur cæteris legitimis tutoribus, & datiuis. nume. 9.*

CONSILIVM LI.

IN Chriſti nomine amen. Ex themate propoſito eliciam duo: an mater tranſire intendens ad ſecunda vota poſsit petere tutorem dari filiæ ſuæ pupillæ: item & an exiſtentibus aliis agnatis, debeat auia in eius tutela preferri. Super præmiſsis igitur quid de iuris cenſura ſentirem à partibus longinquis rogatus, & in maioribus occupatus extemporis anguſtia, alias fimbrias non extendens veritatis concluſionem breuibus eliciam. Et circa primum dubitari non opus eſt, * quòd mater tranſiens ad ſecunda vota poſsit petere, & eligere quem maluerit tutorem dari filiæ ſuæ: vt voluit gloſſ. not. in l. ſi quis ſub conditione. 1

in gloſſ. magna in fin. verbis. ff. de teſta. tutel. &
teat. in l. omnes. C. ad Tertullian. & tenet Specu-
lat. in titulo de tutoribus. §. nunc dicendum. verſi-
culo, quid ſi nondum. & hoc quò ad primum.
Quò verò ad ſecundum, quòd concurrentibus a-
2 lus agnatis * auia veniat cæteris præferenda poſt
matrem in tutela, eſt text. vulgar. in authentica,
matri & auiæ. C. quando mulie. tutel. offic. fungi
poteſt. Nec obſtaret quod dicit Bartolus in l. pri-
ma. in principio. ff. de legiti. tutel. quòd ſicut agna-
ti in ſucceſsione præferuntur, ita & in tutela: nam
3 illud procedit in cęteris agnatis, vel cognatis, * qui
bus tutela contemplatione ſucceſsionis iniungi-
tur: quia eo caſu præſumuntur bona ipſorum pu-
pillorum melius conſeruari ob ſpem futuræ ſuc-
ceſsionis per dictos agnatos: vt dicitur in dicta l.
prima. quod quidem non eſt in matre, quæ non
ſperat, imò abhorret luctuoſam filij hæreditatem.
l. fiua. C. de inſtitution. & ſubſtitutio. ſub condit.
4 fac. & inſtitu. ad Tertullia. in principio. * & idem
dicendum eſt in auia, cùm authentic. illa de vtra-
que loquatur. ad idem non omitto quòd pulchrè
tenet Salyce. in dicta authenti. matri & auiæ. quin-
ta columna. verſiculo nono quæro. vbi dicit, quòd
ſi ſtatutum excludit matrem à ſucceſsione ſui filij
impuberis, & alium præfert, cùm ipſa mater de iu-
re communi præferebatur, an & ſimili modo ex-
5 cludenda veniat à tutela: & arguit quòd * ſic, cùm
tutela hæreditatem ſequatur, per authenti. ſicut. C.
de legi. tutel. attamen contrarium firmauit: ex
quo non defertur tutela matri eo quòd ei hæredi-
tas deferatur, ſed quia mater eſt: & dictum Barto-
lum. de quo ſupra. poteſt dici procedere in agna-
tis, quibus onus tutelæ etiam inuitis imponitur
propter commodum ſucceſsionis: & ita proce-
dunt & loquuntur iura allegata per Bartol. ſecus
in matre, cui tutela contra eius voluntatem non
6 datur: * ſed ſibi permittitur, ſi velit ratione affe-
ctionis, & charitatis præſumptæ à lege, vt ſupra di-
7 ctum eſt. Et ſic concluſio firma remanet, * quòd
mater excludat agnatum etiam patruum in tutela:
Et ea quæ dicta ſunt in matre, per omnia locum
habent in auia cùm in iſta materia pariter iura lo-
quantur de matre & auia, in dicta authentica, ma-
tri & auiæ: ita in particolari conſulendo formali-
ter tenet Philippus Decius in ſuo conſilio decimo
8 ſexto. in tertia columna. * Et quòd auia præferatur
cæteris legitimis tutoribus, & datiuis, tenet gloſa
in l. ſi quis ſub conditinne. circa medium. ff. de te-
ſtamenta. tutel. & clarius ibidem Bartolus in ter-
tia cnlumna. in verſiculo, tertiò eſt immutatum. &
in hoc ſanctiſsimè iura aduerterunt ad euitandum
inſidias vitæ pupillorum, ne ad agnatos proxi-
miores aſpirantes ad ſucceſsionem ipſorum tutela
deferretur: ne auiditate ſucceſsionis ſiniſtrum
ſuccederet: prout dicit textus. in l. prima. circa fi-
nem. ff. vbi pupill. educ. deb. ibi, vt ſine vlla mali-
gna ſuſpicione. & in l. ſecunda. C. eodem titulo. &
quòd mater & auia cæteris cognatis, & agnatis
præferantur: conſuluit in ſpecie Bald. in conſilio
ccclxxviij. viſo prædicto puncto in ſecundo vo-
lumine. & idem Baldus in conſilio lxxxv. in quin-
to volumine. & ſic concludendo in præſenti con-
ſultatione idem de iure breuiter mihi conſulen-
dum occurrit: cùm veritas in paucis conſiſtat. in
cuius fidem manu propria me ſubſcripſi, & cum
ſigilli quo in ſimilibus, impreſsione & munimine:
ego. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes deponentes ſuper verbis teſtamenti debent eſſe concordes, aliàs non probant.*

2 *Teſtes non requiruntur eſſe conteſtes in ſenſu proprio, ſed in re quam ſenſu percipiunt:*

Niſi pars ſe reſtrinxiſſet ad probandum verba formalia. nu. 3.

4 *Teſtes licet vnus ipſorum dicat quod alius non dicit, non ex hoc ſunt varij.*

5 *Teſtes aliqui licet non deponant ſuper aliquo, vel non recordentur, tamen ſi alij conteſtes, qui ibidem interfuerunt, id deponant, plenè probant.*

6 *Teſtes duo ſufficiunt in teſtamento condito à patre inter liberos.*

7 *Teſtes omnes ſi præmeditato ſermone deponant, non carent ſuſpicione.*

CONSILIVM LII.

IN Chriſti Saluatoris nomine amen.
In cauſa Reuerendi ac Magnifici V-
triuſque iuris doctor domini Iaco-
bi Carduini Epiſcopi Liparenſis, &
Magnifici Andreæ eius fratris ſuper
examinatione teſtium in publicatione teſtamenti
quondam domini Nicolai Carduini, eorum pa-
tris, contigit dubitari per magnificos Iudices ma-
gnæ Curiæ Vicariæ ſuper depoſitione duorum te-
ſtium, quorum vnus depoſuit, quòd prædictus
quondam Nicolaus Carduinus pater teſtando re-
liquerat prædicto domino Epiſcopo, & Andreæ
quoddam feudum ruſticum ſuum in pertinentiis
Auerſæ: alter verò dicit, quòd reliquerat quod-
dam feudum dictis fratribus: & quoddam aliud
feudum domino Ioanni Carduino alteri fratri:
ſed non recordantur de cognomine feudi. Inſur-
gebat * ergo dubium quòd teſtes ſuper teſtamen- 1
to deponentes debeant eſſe concordes omnino,
& in aliqun non diſcordes in eorum dictis, aliàs
non probant: vt dicit Antonius de Butrig. quem
refert & ſequitur Abbas in capitulo. nihil obſtat.
extra de verborum ſignificatione. vbi dixerunt,
quòd ſi ego volo probare me hæredem inſtitutum
per verba formalia teſtatoris, & per duos teſtes
probaui quòd teſtator dixit, facio te hæredem: &
per alios duos probaui, quòd teſtator dixit, inſti-
tuo te hæredem, huiuſmodi inſtitutio non eſt
probata: nam huic facillimè reſpondetur: & pri-
mò quòd huiuſmodi deciſio non eſt omninn vera,
cùm ſit nimis dura: prout refert Matheſi. vir non
modicæ auctoritatis in capitu. cùm tu. extrà de te-
ſti. vbi dixit, quòd talis deciſio eſt nimis dura, &
non ſeruatur in practica Bononiæ: & contra eam
facit benedictum Bartol. in l. mutum. ff. de acqui-
renda hæreditate. verſicul. ſed qualiter hoc proba-
retur. dum dicit, quòd ſatis eſt ponere effectum,
licet

licet non verba: & quòd dixit Bald.in l.j.viij.q.C.
de teſta. dicens oon requiri teſtes eſſe conteſtes in
2 ſenſu proprio: * ſed in re quam ſenſu percipiunt:
& rectè intuenti contrarium videtur in ſpecie te-
nere gloſſ. in cap.dudum. in verbo, veritatis ſub-
ſtantia.extrà de conuerſio. coniugat. Et quando
abſque veri præiudicio talis deciſio eſſet vera, &
mereretur in practica ſeruari, illa ſanè procedit,
3 & intelligi debet,* vbi producens teſtes prædictos
ſe reſtrinxiſſet ad probandum verba furmalia teſta
toris: quia tuoc verbis illis formaliter non pro-
batis, ſed diuerſimodè, habebit locum deciſio pręallegata.
dixit nota.Butr.in cap.cùm eccleſia.§.nos
igitur.de cau.poſſ.& propric.Alex. de Imo. in l.iij.
§.idcóque.ff.de teſtib.& ſentit Iaſ.in l.ij.C.de bon.
poſſeſ. ſecundum tabu.bene facit gloſſ. in cap.du-
dum.in verbo,veritatis. extrà de conuer.coniuga.
vnde ſecus in caſu de quo agitur: nam in eo fue-
runt inducti teſtes ad probandum principaliter le
gatum ſeu relictum feudi de Auerſa fuiſſe factum
dictis fratribus: quòd quidem ſatis probatum eſſe
apparet ex depoſitione duorum teſtium id in ſpe-
cie deponentium: & licet alij duo examinati non
recordentur, & ſic non deponant ſuper eo: tamen
ſe referunt ad ſcripturam teſtameoti, in quo ipſi
ſe ſubſcripſerunt, & eorum inſcriptionem reco-
gnouerunt: & ſic ſuccedit, quòd licet vnus teſtis
dicat quod alius non dicit: & ſic licet plus vel mi-
4 nus vnus, quàm alter * deponat, non ex hoc po-
teſt varius reputari, vt dicit Ant.de butr.quem re-
fert & ſequitur Imo.io cap.j.iuncta gloſſ. extrà de
officio delega. Alexander in l.ob carmen.§.j. ff.de
teſtib.& idem Alexand. conſil.ccxxiiij. in ij.volu-
mine. Et pariter vendicant ſibi locum in caſu præ-
ſenti, in quo licet teſtes aliqui non deponant ſuper
aliquo, vel oon recordentur, tamen ſi alij conte-
ſtes qui ibidem interfuerunt, illud deponunt, ple-
5 nè probabunt: ita in particulari in * teſtibus pro-
ductis ſuper teſtamento tenet Cynus in l.ſi prę́ſidi.
in fine.& ibi Baldus.C. de donationib. ante nupt.
vbi ſubdit Baldus hoc eſſe bene notan. idem tenet
Alexander in l. cùm antiquitas. C. de teſtamentis.
6 * & tanto magis in teſtamento huiuſmodi condi-
to à patre inter liberos, in quo duo tantum teſtes
ſufficiunt.l. hac conſultiſsima.§. ex imperfecto. &
ibi Bartolus & Doctores.C.de teſtamentis. cùm in
eo attendatur ſolum ius gentium: gloſſ. eſt in au-
thentica, qnod ſine.& ibi Baldus & alij.C.de teſta-
mentis.glo. in §.quod ſæpè. in authentica de trien.
& ſemi.bona gloſſ.in l.fina.C.famil.erciſcnn. vnde
cùm teſtes prædicti, idem videantur deponere, ſa-
tis apparet probata intentio dictotnm fratrum: li-
cet oon omnes ita concordes videantur adeſſe. gl.
eſt notabilis in capitulo, cùm eccleſia. in verbo,
vacillaſſe.de cauſa poſſeſ.& proprieta.quam ſequi-
tur dominus Antnn. in capitulo, quoniam in ple-
riſque.de officio ordinarij. imò plus, ſi omnes te-
7 ſtes eodem ſermone depoſuiſſent. * certè vt præ-
mediato inter eos ſuſpicione elidibili non care-
rent: iuxta textum in l. tertia.§.tu magis ſcire po-
tes.& ibi Bartolus in §.ideóque.ff. de teſtibus. Bal-
dus in titulo de pace conſtant.in §.hæc ſunt nomi-
na.Bal. io l.teſtium.in verſic.venio ad examioatio-
nem.C.de teſtibus.Specula.in titulo de teſte.§.pri-
mo.verſiculo, item quòd teſtis. & ſic eo modo deponendo videntur melins probare, vt ad eundem finé concurrentes per diuerſa: ita conſuluit Ioan. de Anan.in ſuo conſilio ſeptuageſimoſexto. Et eo magis, quia omnes teſtes ſe remittunt ad dictam ſcripturam teſtamenti, quam recognouerunt cnm eorum ſubſcriptionibus munitam: & cantantem de dicto feudo de Auerſa relicto dictis fratribus: ſicque non remanet dubitari. In reliquis ſuppleat doctrina Magnificorum Iudicum magnæ Curiæ, ac conſueta religio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Volo, verbum hoc, an inducat diſpoſitionem in contractibus, & an in vltimis voluntatibus. nume.2.& 3.& melius in nu.5.*

4 *Verborum geminatio multum operatur, quia demonſtrant enixam voluntatem.*

6 *Teſtes ſuper teſtamento diuerſimodè deponentes non probant.*

7 *Teſtis deponens extra articulum non probat.*

8 *Notarius vbi debet interuenire, vt quia alia ex partibus dixerit,* portate lo notario domane, &c. *non dicitur perfectus contractus quouſque non venerit notarius.*

9 *Filia ſi non ſuccedit virtute ſtatuti exiſtentibus maſculis, ſi fuerit dotata, & moritur remanentibus maſculis, qui patri ſucceſſerunt, ſi aliquis ipſorum moritur, ſoror ipſa ei ſuccedit.*

10 *Filia ſi tempore quo maritatur renunciat hereditati patris, ſi pater moritur, & ſuccedunt fratres, ſi demum moritur aliquis ex eis, ſoror ſuccedit, licet renunciauerit, quia deſierunt illa bona dici paterna, & dicuntur fraterna.*

11 *Filia ſi renunciauit hereditati paternæ, & in illa hereditate ſit feudum, filia non poterit ſuccedere feudo ob ipſam renunciationem factam, ſi tamen moritur pater, & feudum perueniat ad fratres, ſi moritur aliquis ex fratribus, quia deſinit eſſe feudum patris, & dicitur feudum fratris.*

CONSILIVM LIIII.

IN Ieſu Chriſti Saluatoris nomine, Amen. In cauſa hæreditatis honeſtæ quondam Simonæ concurrit mooaſterium ſanctæ Catarinæ de formela ex vna, magiſter Cæſar nepos prædictæ Simonæ ex altera: & nepotes quondam viri ipſius Simonæ. Prætendit monaſterium prædictum hæreditatem & bona Simonæ prædictæ ad ſe ſpectare prætextu aſſertæ donationis cauſa mortis, ſeu inter viuos ſibi factæ per Simonam prædictam: nepotes viri ipſam prætendunt tanquam bona prędicti olim eorum patrui mariti virtute conſuetudinis Neap.ſi quis vel ſi qua. magiſter Cæſar prætẽdit venire ad eam, vt nepos Simonę, & proximior: & ad quem iudicio meo ſpectare apparet. Et ad excluſionẽ monaſterij quod magis infeſtat, dico ꝙ dicta bona ſiue in vltima volnntate, ſiue donationis

cauſa mortis, vel inter viuos titulo præſupponeré-
tur relicto prędicto monaſterio, apparét relicta per
verbum, volo relinquere, ſeu volo donare: dicta
aſſerta donatio fuit facta eo modo: & ſic ſumus in
verbo volo, iuncto infinito, quod reſpicit actum
explicandum ab ipſo proferente: & qui explicari
1 poteſt ſola voluntate proferentis: * quo caſu cùm
ſimus in contractibus diſpoſitionem aliquam non
inducit: ita mirabiliter dicit diſtinguendo tenet
Bartolus in l.j.C.de ſumma trinit.& fid.cath. Bart.
2 & glo. in l. ſerui electione. ff. de legatis j. * vbi ſub-
dit ſecus eſſe ſi eſſemus in vltimis volũtatibus: quia
tunc diſpoſitionem induceret. textus dicit ipſe in l.
3 Pampbilo. §. propoſitum. ff. de lega. iij. * Ego tamen
dico, quòd ſiue ſimus in contractibus, ſiue in vl-
timis voluntatibus, verbum, volo relinquere, ſeu
donare, diſpoſitionem aliquam non inducit: quia
ſicut in contractibus verbum volo, iunctum infi-
nito nihil diſponit, pariter eſt dicendum & in vl-
tima voluntate: cùm bona ratio diuerſitatis reddi
non poſsit. ita contra Bartolum tenuerunt Imol.
Paulus de Caſtro, & Alexand. in dicta l. ſerui ele-
ctione. Paul. de Caſtr. & Modet. in d.l.j.C. de ſum-
ma trinit. vbi ſubdunt quòd merito in hoc Bartol.
reprehenditur. Nec obſtat textus in dicto §. propo
ſitum. quia ille textus decepit diuinum ingenium
Bart. quia in illo text. multa ſpecialia concurrunt,
quæ faciunt diſpoſitionem valere: & in primis ad-
erat ibi conuocatio amicorũ facta ad illum finem:
vt probat textus ibidem in verbo, accerſitis ami-
cis. ex qua conuocatione apparet deliberatio: vt
dicit idem Bartolus in l. gerit. ff. de acquirenda hæ-
reditate. & in l. fina. de teſtamentis. Secundò erat
ille miles, & contubernalis: vt apparet ex textu. &
ſic videtur in perſonam dilectã veriſimiliter. Ter-
tiò erat teſtator infirmus, & prope mortem: vt di-
cit text. ibi, in vitæ diſcrimine conſtitutum: cuius
voluntati, vt arbitror, lex multum fauet, per tex-
tum in l.j.C. de ſacroſanctis eccleſiis. ibi in verbo,
quod vnquam amplius redit arbitrium. & facit
bene l. libertus. ff. de operis liberto. Quartò con-
ſidero & fortius, quòd in dicto textu concurrit
carentia cognatorum, cui iura ſatis indulgent: ex
quo non ita conſiderant diſpoſitionem bonorum,
vbi extant coniuncti, quibus magis bona noſtra
debentur. per textum in l. cùm ratio. ff. de bonis da-
mnatorum. & in l. in ſuis. ff. de liberis & poſthumis.
& quod aderat carentia cognatorum apparet bene
ex textu ibi in verbo, non haberent liberos, vel
cognatos. Quintò interuenit etiam ſcriptura fa-
cta ad inſtantiam dicti Caij Seij, cui relinqueban-
tur prædia: vt optimè exprimitur in dicto textu,
in verbo ibi in teſtatione Caium Seium redegiſſe.
quorum verborum vis eſt, vt importent ſcriptu-
ras continentes dicta teſtium: vt in l. damus. C. de
fallen. & in l. acceptam. C. de vſuris. & in l. qui Ro-
mæ. §. cohæredes de verborum obligationibus. &
in l. in eadem § igitur ſciendum. ff. ex quibus cauſis
maior. quaſi dicat: & vere dicit quòd ſcripta fue-
runt ea prædia præſentibus, & vocatis teſtibus.
Sextò interuenit nedum geminata, ſed etiam trina
diſpoſitio teſtatoris: & primò præambula quædam
voluntas teſtantis, licet non perfecta: quia dixit
quòd vellet relinquere Caio Seio prædia: ſecundò
interuenit ſtatim nominatio prædiorum diſtinctè:
& interuenit dictæ denominationi ſcriptura facta
per illum Caium Seium: * quorum verbo rum ge- 4
minatio multum operatur: quia demonſtrant iam
euixam voluntatem. l. baliſta. ad trebell. argumen.
l. ſi mulier. C. ad Velleia. quod pro ſingulari dicit
Bartolus in l. cùm ſcimus. in fine. de agricolis &
cenſitis. libro vndecimo. Septimò & vltimò inter-
uenit poſteà interrogatio ex parte dicti Caij Seij
ſcribentis erga dictum teſtatorem dicentis an ea
prædia dixiſſet primò, vt Caius Seius ſcripſerat:
vt patet ibi in verbo: & ipſo teſtatore interrogato
an ea dixiſſet: & ſic patet in textu dicti §. propoſi-
tum. omnia ſuprà dicta ſpecialia concurrere, quæ
faciunt diſpoſitionem illam valere: quæ quidem
longè diſtant à caſu de quo hîc: vnde ſtat vera &
firma concluſio, * quòd tam in contractibus quàm 5
in vltimis voluntatibus verbum volo, iunctum
infinito nihil diſponat. ita etiam rectius loquutus
tenet Bartolus in l. finali. C. de teſtamentis. & in l.
gerit. quem ibi doctores ſequuntur. ff. de acquiren-
da hæreditate, quarta columna, verſiculo quæro
quid ſi conuocatis. Nec obſtat quatenus dicatur,
quòd ſumus in cauſis piis, in quibus verba enun-
ciatiua videntur diſpoſitionem inducere: nam cla
rum eſt plura eſſe genera verborum enunciatiuo-
rum, ex quibus poteſt diſpoſitio induci in cauſis
piis: ſed in his verbis prolatis per verbum volo,
iunctum infinito, diſpoſitio non inducetur: vt ſu-
prà demonſtratum eſt. ergo ex illo dicto generali
quòd verba enunciatiua diſponant in cauſis piis,
non rectè infertur ad verba prolata per verbum
volo, iunctum finito, ſuper quo in ſpecie docto-
res præallegati volunt diſpoſitionem non induce-
re: & ſic eſſet opus docere de ſpeciali fallentia hu-
ius verbi, volo, in cauſis piis diſpoſitionem indu-
cere. Et minimè obſtare poſſet, ſi diceretur ex ad-
uerſo, quòd imò ſunt & alij teſtes, qui dicunt, quod
dum prior alloqueretur dictam Simonam, ipſa re-
ſpondit *vna volta le robbe: ſo le voſtre portarete do-
mane ouer amente poſt domane lo notario: che faremo lo
inſtrumento*: nam certè ſatis apparet quod in hac
cauſa teſtes fuerunt producti pro monaſterio ad
probandum verba formalia ipſius Simonæ teſta-
tricis, & in vltimis conſtitutæ: * & ſic teſtes diuer- 6
ſimodè deponendo non probant: vt pulchre te-
nent Canoniſtæ, maxime Anto. de but. & Abbas
in capitulo, nihil obſtat. de verborum ſignificat.
& Iaſon in l. ſecunda. C. de bonorum poſſeſsion. ſe-
cundum tabul. vbi dant exemplum in eo qui pro-
bauit per duos teſtes, quòd teſtator dixerat inſti-
tuo te hæredem: & per alios duos, quod teſtator
dixerat, facio te hæredem: nam huiuſmodi teſtes
ita varij fuerunt irritati. Accedat inſuper, quia in
articulis rectè inueniri non fuit ſuper eo articula-
tum, ſuper quo teſtes d. monaſterij deponunt: ob
quod apparet dictos teſtes deponere extra articu-
los, quo * caſu minimè probant. gloſſ. eſt notab. in 7
cap. de teſtibus. & ibi doctores extrà de teſtibus. &
voluit Bartolus in l. ſi quis libertatem. v. colum. ff.
de petit. hæred. facit etiam, quia quilibet teſtis ſeu
plures teſtes prædicti monaſterij deponunt, quòd
Simona reſpondebat, *portate lo notario: non do-
mane: che è lo mercato: ma poi domane: che faremo*
lo inſtr

lo inſtrumento : & ſic ſe referebat ad notarium:quo
caſu nunquam dicetur perfectus contractus, niſi
venerit notarius i vulg. l.cōtractus.& ibi Baldus &
doctores.C.de fide inſtrum.Hinc optimè ſubduot
8 Modern.in dicta l.j.C.de ſummatrinita. * quòd ſi
animus deliberatus eſſet ſic relinquere, noo dice-
ret, ſeu dixiſſet, volo relinquere: ſed dixiſſet, re-
linquo. pariter & in caſu iſto ſi Simona voluiſſet
relinquere, non dixiſſet primò, volo relinquere:
& minimè dixiſſet, *portate domane lo notario: ſeu
poſt domane* : ſed dixiſſet, *portatelo mo: ſeu al preſen-
te* : & ſic apparet quòd teſtes producti pro mona-
ſterio omnes inter ſe ſunt varij, & diſcordantes
inter eos, & ab articulis & quando abſq; veri præ-
iudicio huiuſmodi diſpoſitio valeret, non valeret
niſi pro medietate: quia dicta Simona non potuiſ-
ſet diſponere niſi pro medietate.cùm prædicta bo-
na ſibi obuenerint ex hæreditate ſui filij: vt pro-
bant teſtes producti per coniunctos quondam viri
Simonæ, quo caſu cùm ei obuenerint à coniun-
ctis, non potuiſſent diſponere niſi pro medietate:
& hoc per conſuetudinem Neapolitanam inci-
pientem, Et ſi tenor.in titu.de ſucceſſ.mori.ſine fi-
liis. Quò verò ad coniunctos quondam viri Si-
monæ clariſsimum eſt minimè ipſos venire poſſe
ad ſucceſsionem dictorum bonorum virtute con-
ſuetudinis Neapolitanæ ſi quis vel ſi qua. cùm in
ſpecie Neapodan.ſuper dicta conſuetudine in xij.
colum.verſi.item quæro circa medium, quid ſi eſt
controuerſia.limitat in ſpecie,quòd vbi mater ſuc
cederet filio in bonis paternis: & ſic in eo caſu ceſ-
ſet dicta conſuetudo, vbi mater ſuccederet filio.
& ſic apparet etiam ex diſpoſitione iuris commu-
nis,quòd dicta bona non dicuntur amplius pater-
na,& ſic mariti Simonæ : ſed filij cui ipſa ſucceſsit
in his bonis tanquam exiſtentibus in bonis filij, &
non eius viri, quia deſierunt eſſe prædicti ſui viri,
& ſunt effecta bona filij. Hinc voluerunt Ludou.
Roma.& Alexand.in l.j.§.veteres.ff.de acquirend.
9 poſſe.* quòd ſtante ſtatuto,quòd exiſtentibus ma-
ſculis filiæ fœminæ non ſuccedant, ſi fuit filia do-
tata, & moritur pater remanentibus maſculis,qui
patri ſucceſſerunt, ſi aliquis eorum moritur, certè
ſoror ei ſuccedet: quia hæreditas illa non dicitur
amplius paterna, ſed fraterna: idem tenet Baldus
in cap.j.§.cùm etiam. in vſibus feudorum. Secun-
dò adducitur quod in ſimili conſuluit Angelus in
10 ſuo conſilio lij.dominus Gilius. * vbi dixit, quòd
ſi filia tempore quo maritatur à patre, renunciat
hæreditati patris, ſi pater demum moritur, & ſuc-
cedunt fratres, & ſic filij patris ſi demum morian-
tur aliqui ex eis, ſoror veniet ad ſucceſsionem, li-
cet renunciauerit: quia renunciatio extenditur ad
bona patris, & nunc deſierunt eſſe paterna, & di-
cuntur fraterna:cui ſucceſsioni ſoror non renun-
ciauit: licet fratres non habuerint in bonis alia,
quàm bona patris: quia ſemel eſt effectum patri-
monium fratrum. ita etiam conſulendo ſequitur
Ludo. Roman. conſilio clxviij. incipiente, circa
primum,quo quæritur an renunciatio. Tertiò &
vltimò adduco, quod in ſimili voluit Baldus in l.
j.& ij.ff.de rerum diuiſione. dum dixit, quòd ſi fi-
11 lia renunciauit hæreditati paternæ, * & in illa hæ-
reditate adſit feudum, filia non poteſt ſuccedere
illi feudo per renunciationem factam. ſi tamen mo
ritur pater, & feudum perueniat ad fratres, ſi mo-
ritur aliquis ex fratribus, filia, & ſic ſoror ſucce-
deret in illo feudo: quia deſinit eſſe dici feudum
patris: & dicitur feudum fratris. idem voluit An-
dreæ.de Iſer.in c.j.nona col.de natura ſucceſ. feudi.
Lud.de peo.in l.ſi.C.quibus & quando quarta pars
deb.libro x.vbi refert quòd idem tenet vir magni
ingenij dominus Ioannes de lando.In cæteris ſup-
pleat almi Regij conſiſtorij religio: ego Tho. Gra.

SVMMARIVM.

1 *Locationis & conductionis cauſa ſummaria eſt, & breuis, & in ea abſque libello proceditur ad implorationem partis, & dicitur cauſa breuis. numero 2.*

3 *Cauſa alicuius rei magna dum agitur de eius poſſeſſione, ſeu detentione dicitur breuis. nu.4.*

5 *In locatione communis domus ſolitæ locari, ſi vnus ex ſociis vult ipſam locare, alter recuſat, præfertur volens locare. nu.6.*

In domo communi conſueta locari ſi alter ex ſociis vult inhabitare, alter autem vult vt locetur, præfertur volens locare.

7 *Volens pro vſu proprio domum communem inhabitare inuito ſocio præfertur, vbi non haberet aliam habitationem pro vſu proprio, ita quòd vſus fuerit inopinatus.*

CONSILIVM LIIII.

IN Chriſti nomine, Amen. In cauſa
Benedicti Florentini aduerſus Fran-
ciſcum Comū ſuper relocatione do-
mus prędicti Franciſci, eſt videndum
an appareat relocatio facta, & qua-
tenus non appareret, an tenet relocatio Leonardi
Comi fratris ipſius Franciſci facta eidem Benedi-
cto: cùm domus ipſa ſit communis pro indiuiſo
vtriuſque. Et quò ad primum nulli dubium liquere
ex proceſſu de relocatione iam facta per prædictū
Franciſcum eidem Benedicto: vt deponit in ſpecie
prædictus magnificus Leonardus frater ipſius Fran
ciſci: qui licet vnus ſit teſtis, tamen plenè pro-
bat in caſu de quo agitur, cùm ſit in cauſa locatio-
nis & conductionis, quarum cauſarum ſummaria,
& breuis eſt natura. Hinc eſt * quòd in his iudex 1
abſque libello, & ad implorationem partis proce-
dit: vt dicit Baldus in l.æde.C.loca. Et alibi opti-
mè poteſt cauſa hæc breuis dici, cùm plus ſit ex-
penſum in eius ſcripturis, * quàm ſit valor cauſæ: 2
vt datur ex proceſſu colligi: voluit pulchrè Bart.
in l.mediterraneæ.C.de ano.& tribu.libro x. bona
gloſſ.in cap. de appellationibus. extrà de appellat.
Accedit inſuper ad corroborandum antecedens
* quòd licet ſuper re, vel de ipſa re dicatur cauſa 3
magna: tamen quando agitur de eius poſſeſsione,
cauſa ipſa breuis dicitur: dixit Bartolus in l.ad-
monendi.ff. de iureiurando. Ioannes Andreas in
cap.ex inſinuatione. de procuratorib. Ant.de butr.
in cap.ſi.viij.col.extrà eodem titu. refert & ſequi-
tor Iaſ.in repetitio. l. admonendi. ff. de iureiuran.
pariter in caſu de quo hîc cùm agatur de poſſeſsio-
ne, ſeu

ne, ſeu rectius detentatione, quòd minus eſt quàm poſſeſsio, cauſa ipſa breuis, & breuior dicenda eſt.
4 * Sed nunc habeo quòd in cauſis breuibus ſtatur dicto vnius teſtis: vt voluit expreſsè Mathe. in ſuis notab. in ſecundo notab. Anto. de butr. in cap. veniens. lo ſecundo. & in cap. j. extrà de de appella. & eſt de mente Bartol. in l. de minore. §. tormenta. de quæſtionib. refert & ſequitur Iaſ. in d. repet. l. ad monendi. xxij. charta. Accedit inſuper vltra depoſitionem prædicti Magnifici Leonardi fratris, confeſsio eiuſdem Franciſci, probata per Baptiſtam baronum teſtem productum per ipſummet Franciſcum in præſenti cauſa. adeſt & inſuper Iuliana teſtis domeſtica eiuſdem Franciſci, quæ deponit audiuiſſe menſibus elapſis in domo relocationem dictæ domus fuiſſe factam eidem Benedicto. imò & plus idem Franciſcus examinatus vt principalis, deponit quòd petente ipſo Benedicto ab ipſo relocationem prædictam, reſpondit: *Io vederò ſe io la poſſo locare*: & ſubdit, *per che allhora era lo meſe de Marſo:* vnde ſuccedit illud vulgatum. Et ſi non proſunt ſingula, multa iuuant. l. ſpadonem. §. qui iura multa. ff. de excuſat. tuto. Nunc autem dato abſque veri præiudicio quòd non appareret de relocatione domus prædictæ facta per eũdem Franciſcum: dico quòd cùm Leonardus frater eiuſdem pro communi & indiuiſo tenens domum ipſam cum prædicto Franciſco, eandem prędicto Benedicto relocauerit, locatio ipſa tenet: nec poterit Benedictus ipſe conductor amoueri
5 etiá reluctante prædicto Franciſco: * ex quo dum vnus ex ſociis, ſeu fratribus habens rem communem vult ipſam locare, maximè rem ſolitam locari, prout erat, & eſt ipſa domus, & alter frater diſcrepat, prout propriè in caſu de quo agitur, ille qui vult ipſam locare, præferẽdus eſt, cùm vtiliter faciat præſertim rem conſuetam locari. ita in propriis terminis voluit Baldus in l. j. C. qui teſta. face. poſſ. Bartolus in l. hæc diſtinctio. §. fundum. ff. de loca. & ibi Paulus de Caſtro Baldus & Angelus in l. duo fratres. ff. de acquirend. hæred. Baldus in cap. cùm omnes. de conſtit. & in cap. primo. §. ſi quis de manſo. de controuer. inueſti. Nec obſtaret quatenus diceretur, quòd prædictus Franciſcus domum ipſam vult habere pro vſu proprio: prout dicit Bal. in l. Sabinus. in vltimis verbis. ff. commun. diuid. & ibi Alberi. & ſic non potuit Leonardus eo inuito locare, nam huic pluribus modis reſpondetur: & primò quòd ſi domus eſt ſolita locari, & vnus ex
6 duobus fratribus, * ſeu ſociis habentibus ipſam in communi, vult ipſam inhabitare, & alius verò ſocius ſeu frater vult ipſam locare, certè præfertur volens locare: ita dixit doctor veritatis dom. Petrus de vbal. de perus. in ſuo tractatu de duobus fratribus in quinta parte: in nona quæſtione refert & ſequitur Iaſon in repetitione l. quominus. xxvj. quæſt. ff. de flumin. Secundò reſpondeo quando volens pro vſu proprio domum communem, non ha-
7 beret aliam habitationem: * ex quo quòd quis domum propriam poſsit reuocare à conductore pro vſu proprio, intelligi debet quando indigeret illo vſu; ita dixit Bald. in dicta l. æde. v. colum. C. loca. vel quia ipſe duxiſſet vxorem, vel eius filius. Tertiò intelligi debet, vt talis vſus fuerit inopinatus, & quòd ſuperuenerit, cùm tempore quo prędictus Leonardus locauit, non appareat Franciſcum contradixiſſe: & in dubio non præſumitur contradixiſſe, niſi appareat: dixit Baldus in l. in famil. erc. ij. colum. verſic. quæro quid in dubio. C. famil. ercis. glo. in l. nemo ex ſociis. ff. pro ſoc. doct. in l. j. C. qui teſtamen. fac. poſſ. Vnde cùm ex meritis probatorum appareat prædictũ Franciſcum habere in communi cum ipſo magnifico Leonardo alias magnas, & palaciatas domos, in quibus poſſet cum longè maiori familia quàm habet, inhabitare: & hoc vltra habitationem quam habet conſiſtentem in vna ſala, & tribus cameris, coquina, ſtabulo, & duobus cellariis, concurrente etiam conſuetudine locandi domum prædictam de qua agitur: & quia geſtum eſt negotium vtile in locando per prædictum Leonardum, apparet conditionem Leonardi fore potiorem in locando. Et minimè ſuffragaretur Franciſco oblatio penſionis pro rata ſua eidẽ domino Leonardo: cùm talis oblatio facta fuerit longè poſt locationem factam per prædictum Leonardum: & ſic longè poſt ius quæſitum per conductionem prædicto Benedicto, abſq; aliqua contradictione ipſius Franciſci. Ex quibus omnibus concluditur ſanctiſsimè fuiſſe pronunciatum per magnam Curiam Vicariæ: & merito confirmadum.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor confeſſus in instrumento recepiſſe pecuniam, poteſt non obſtante lapſu biennij negatiuam probare, id eſt, nõ habuiſſe pecuniam, dummodo in ſe aſſumat onus id probandi. nu. 2. 3. 4.*

5 *Et maximè vbi id probare vellet per confeſsionem ipſiusmet creditoris.*

6 *Sententia quæ tranſiuit in rem iudicatam, licet dicatur habere præſumptionẽ iuris, & de iure pro ſe, nihilominus poteſt in contrarium probari per confeſsionem partis met principalis.*

7 *Iuramentum præſtitum inter certas perſonas non nocet aliis, nec prodeſt.*

8 *Iuramentum & ſententia æquiparantur.*

9 *Inſtrumentum confeſsionatum, licet habeat executionem paratam, id intelligi debet ad inſtantiam ſtipulatoris principalis, & ſic promiſſoris creditoris. non autẽ tertij etiã quòd ſua interſit.*

10 *Inſtrumentũ ſi virtute ſtatuti habet executionem paratam, id intelligitur ad inſtantiam creditoris, non autem tertij etiam cuius intersit.*

11 *Exceptio aliqua ſi virtute ſtatuti opponi non poteſt contra inſtrumentum, certè intelligi debet contra illum cum quo confectum eſt inſtrumentum, & ſtipulatum, non autem contra tertium.*

12 *Exceptio certa ſi non permittitur opponi contra inſtrumentum virtute ſtatuti, non habebit locum contra tertium cum quo non eſt confectũ inſtrumentum.*

CONSILIVM LV.

IN Ieſu Chriſti Saluatoris nomine, Amen. In cauſa nobilis Nicolai Bernardini tirocti de Auerſa, aduerſus magnificum Scipionem buzucum audio dubitari, an poſsit elapſo Biennio allegare aduerſus

uerſus ſuam confeſsionem inſtrumẽtalem non ha-
buiſſe dicta bona ab Hebræis, in quorum locum
1 Magnificus Scipio ipſe ſucceſsit. * Et proculdu-
bio dicendum eſt quòd ſic: ex quo debitor etiam
elapſo biennio poteſt negatiuam probare, & non
habuiſſe pecuniam, quam confeſſus fuit ſibi nume-
ratam: ita Bald. in l. in contractibus. C. de non nu-
merata pecunia. Felyous in cap. ſi cautio. extrà de
fide ioſtrumen. xviij. colum. & ideo poteſt non ob-
2 ſtante lapſu biennij * onus hoc probãdi in ſe aſſu-
mere: ita Bartolus & doctores in l. ſi ex cautione.
C. de non numerata pecunia. Et licet de iuris rigo-
re aliud eſſet dicendum, tamen de æquitate ſecus:
vt dicit Dynus in regu. locupletari. de reg. iuris in
ſexto. Angelus in conſilio cliiij. prima fronte. Bal.
In dicta l. ſi ex cautione. xiiij. colum. & in repet. l. ij.
xxiij. char. ff. de iureiuran. vbi ſubdit, quòd debito-
ri volenti aſſumere huiuſmodi onus probãdi, non
obſtat lapſus biennij. Idem pro commu. opinione
tener Imol. dicens eſſe communem opinionem in
cap. fina. de ſolut. & Salycetus in l. contractibus. C.
de non numerata pecun. & ſuadet ratio, nam quòd
biennium excludat debitorem volentem excipere,
eſt, quia præſumptione iuris præſumitur habuiſſe
id de quo excepit per lapſum tanti temporis. Sed
contra iſtam iuris præſumptionẽ admittitur pro-
batio in contrarium, ita in particulari Bald. in l. ſi
ex cautione præallegata. Imo. in c. ſi cautio. de fide
3 inſtrum. * Et ceſſantibus præmiſsis abſq; veri præ-
iudicio negari non poteſt, quin huic debitori mo-
leſtato poſt biennium non competat officium iu-
dicis etiam poſt biennium: vt dicit Baldus in l. illi-
citas. ff. de officio præſidis. Bald. in d. l. ſi ex cautio-
4 ne. in ix. q. ſuperà allegata. * Et hoc per rationẽ, quia
prohibitus agere, ſeu excipere, non prohibetur im-
plorare officium iudicis. Bartolus in l. j. §. & parui.
ff. quod vi aut clam. Baldus in l. iij. §. nouiſsimè. ff.
nautæ, caupones, ſtabularij. Petr. de Ancha. in cle-
5 ment. j. de cauſa poſſeſ. & proprieta. * Et præſertim
volens probare confeſsione creditoris, prout in
caſu præſenti: ita dixit Hoſtienſ. & Abb. in dicto
cap. ſi cautio. quinimò ampliatur etiam ſi iuraſſet
talis debitor: vt dicit ſatis not. d. Anto. in cap. quia
pleranque. de immunitate eccleſiarum. & Felyn. in
dicto cap. ſi cautio. de fide inſtrumentorum. ſicut
6 dicimus in ſimili * in ſententia, quæ eſt tranſacta
in rem iudicatã: nam dicitur habere præſumptio-
nem iuris & de iure pro ſe: & nihilominus poteſt
in contrarium probari per confeſsionẽ partis met
principalis: ita dixit dominus Anto. Imola, & Ab-
bas in cap. quoniam contra. de probation. & Inno-
centius in dicto cap. quia plerique. de immunitate
eccleſiarum. & gloſſ. in authentica de æqualitate
dotium. §. aliud. Præterea poteſt inſuper debitor
ipſe non obſtante curſu biennij excipere de fraude
& dolo aduerſus creditorem repetentẽ pecuniam
non numeratam, & ſic rem non datam: voluit
Hoſtien. & Abb. in dicto cap. ſi cautio. prout ibi-
dem refert & ſequitur Felynus & Baldus in dicta l.
7 ſi ex cautione. * Nec obſtat iuramentum, modo
aliquo, tum ex prædictis, tum quia præſtitum in-
ter certas perſonas non obeſt, nec prodeſt aliis. l.
iij. ff. de iureiurando. l. j. C. ſi muli. ven. no. in poſſeſ.
8 mitt. * & hoc per rationem, quia certum eſt quòd
iuramentum & ſententia æquiparantur. l. ſed ſi poſ-
ſeſſori. §. finali. ff. de iureiuran. cum vulga. & tamen
ſententia inter duos lata aliis non præiudicat. l. ſæ-
pè. ff. de re iudicata & res inter alios acta aliis non
præiudicat &c. Hinc eſt quòd licet inſtrumentum
confeſsionatum habeat executionem paratam, ta-
men illud intelligitur ad inſtantiam ſtipulatoris
principalis, * & ſic promiſſoris creditoris, nõ au- 9
tem tertij, etiam quòd ſua interſit: ita voluit Iaſ.
in l. ij. vlti. colum. ff. de iureiur. pro quo faciunt di-
cta Bald. in l. ſi pro te. C. de do. promiſſ. vbi dixit,
quòd licet ex forma ſtatuti inſtrumentum habeat
executionem paratam, * tamen illud intelligitur 10
ad inſtantiam creditoris, non autem tertij etiam
cuius interſit. Et pro hoc bene facit, nam ſi ex diſ-
poſitione ſtatuti contra inſtrumentum non poſsit
opponi aliqua exceptio, videlicet talis exceptio
ſpecificata, * certè id intelligitur cõtra illum cum 11
quo confectum, & ſtipulatum eſt inſtrumentum,
non autem cõtra tertium: ita voluit Ioan. de Imol.
in l. fina. ff. à quibus appella. non lice. antepen. char.
Angel. in l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. * Et ſi 12
contra inſtrumentum non permittantur opponi
certæ exceptiones, nõ habet ſtatutum locum con-
tra tertium, cum quo non eſt confectum inſtru-
mentum: voluit Ioan. de Imol. in clem. j. de re iud.
In iiij. colum. per gloſſ. ibi. In reliquis ſuppleat in-
tegra doctrina Magnificorũ Iudicum magnæ Cu-
riæ Vicariæ. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Uxor vbi præſumeret de morte viri, qui acceſſerat ad longinquas regiones, & diu abſens ſtetiſſet, per ſolam famam publicam de eius morte poſſet proculdubie ſecundo nubere. nu. 2. & 4.*

3 *Mulier bona fide contrahens quaſi certificata de morte viri, ſi contraxit cum alio, & demum conſtat de vita prioris viri, tunc tenetur redire ad priorem.*

5 *Mulier eo caſu data abſentia viri, dum hæſitatur de eius morte, qualitercunque conſtaret veriſimiliter de morte mariti, ſufficeret, vt ſecundo loco nubere poſſit. nu. 6.*

7 *Et in tantum quòd ſuperueniente primo viro, proles ex ipſo ſecundo matrimonio non poteſt dici illegitima.*

8 *Matrimonium quomodo dicitur contrahi in facie eccleſiæ.*

9 *Filius & hæres quòd quis ſit, non requiritur quòd probetur de veritate matrimonij, ſed ſufficit quaſi poſſeſſio celebrata.*

CONSILIVM LVI.

REdemptoris gentium præſidio poſtula-
to, Amen. In cauſa honeſtæ mulieris
Vincentiæ de biſante vxoris honorabi-
lis Mendotiæ aromatarij, ſunt vt ar-
bitror duo diſcutiẽda. Et primò an poteſt ex pro-
ceſſus meritis inferri, quòd Angela eius mater
fuerit adeò certiorata de morte Ioannis ſui prio-
ris viri, quòd merito ei licuiſſet ad ſecunda vota
conuolare: & Loyſello ſuo ſecundo viro patri
Vincen

Vincentiæ prædicta ſe matrimonio copulare. Se-
cundò eſt videndum, an poſito abſque veri præiu-
dicio quòd Ioannes primus vir poſt ſecundum ma-
trimonium cõtractum probaretur ſuperſtes, & ſic
viuere ignotante prædicta Angela, an ex hoc Vin-
centia ipſa filia prædicti Loyſelli ſecundi viri poſ-
ſit cenſeri illegitima: & per cõſequens excludenda
à ſucceſsione eiuſdem Loyſelli patris. Et quoniam
apud tam almum Chriſtianiſsimum conſiſtorium,
& legum diuos iurium diſpoſitiones inſcribere ſu-
perfluum eſt: & nihil aliud niſi benignis eorum
mentibus tædium afferre; & vt coruus Philome-
nam cantu imitari; idcirco ad pauperculæ clien-
tis ſatisfactionem breuibus infraſcriptis conten-
tus ero. Et quo ad primum eundo per veras iuris
concluſiones, non negatur quòd de morte primi
viri venit nouum ab Inſula Regni Siciliæ, in qua
ipſe degebat dum viueret, etiam per tranſmiſsio-
nem literarum delatarum per famulum Chriſto-
phori de aquila eius conſanguinei, ſimiliter ibi-
dem degentis: prout de hoc in ſpecie quatuor pri-
mi teſtes depoſuerunt ſuper tertio articulo, qui
plus ſubdunt quòd Ioannes ipſe receſsit à tempo-
re Regis Alphonſi primi à ciuitate Neapolit. Sici-
liam: & nunquam amplius reuerſus fuit Neapol.
quia ſi reuerſus fuiſſet, ipſum vidiſſent extante ip-
ſorum conſanguinitate & fraternitate. Inſurre-
xitque inſuper de morte prædicta vox, & fama pu-
blica, ſubſequuto poſtmodum communi luctu, ac
lugubribus veſtibus eiuſdem vxoris, & conſan-
guineorum, ac affiniũ; prout ſorores & fratres eiuſ-
dem defuncti atteſtati ſunt. Et ex iuris diſpoſitio-
ne cautum eſt, quòd vbi maritus exiſteret in lon-
ginqua regione, & vxor ſimiliter de eius morte
præſumeret per ſolam famam publicam, concur-
1 rente longa abſentia * dicti viri, poſſet proculdu-
bio ſecundò nubere: iuxta textum in ca. quoniam
frequenter. §. ſi autem. & ibi gloſſ. in verbo, præſu-
matue. extrà vt lite non conteſtata: per quem ita
in propriis terminis tenet Stephanus de caye. ma-
gnus canoniſta, & qui diu reuerendam Curiam ar-
chiepiſcopalem Neapolitanam rexit, donec vixit,
in ſuo ſolenni ſacramẽtali opere, in titulo de ſacr.
ma. quæſtione ccj. vbi allegat Piſan. ita tenere, &
etiam Hugo. & ſubdit quòd de facto contrahens
2 ante certificationẽ mortis prioris viri, * ſi tamen
fama publica habeatur, quòd mortuus ſit, redde-
re poterit debitum, ſed non exigere: ex quo tale
matrimonium non dirimitur; licet contra inter-
dictum eccleſiæ ſit contractum. facit c. dominus
extrà de ſecundis nuptiis. ſecundum fratrem Ni-
colaum in addition. ad Piſan. & per Hugonem in
ſumma de ſponſa duo. §. an liceat habere. idem vo-
3 luit Præpoſi. in dicto cap. dominus. ij. colum. * vbi
dixit formaliter, quòd ſi vxor bona fide contra-
xit quaſi certificata de morte, ſi demum conſtet de
vita prioris viri, tunc debet redire ad priorẽ: quòd
quidem non ſuperuenit in caſu præſenti, cùm nun-
quam eidem Angelæ conſtiterit de vita ipſius pri-
mi viri; & prout apparet potiſsimè roboratum ex
4 * depoſitione trium teſtium productorũ ex aduer-
ſo: vt magiſtri Babuiij, magiſtri Nicolai ſuper xix.
articulo deponẽtium, quòd licet prædictus quon-
dam Ioannes primus vir poſt matrimonium con-
tractum cum ſecundo viro venerit Neapol. venit
tamen ſecretè & occultè cauſa interficiendi præ-
dictam Angelam, & Loyſellum coniuges: vnde ad-
uentus huiuſmodi, ſeu reditus prædicti Ioannis ad
ciuitatem Neapolita eo modo, non potuit veri-
ſimiliter eidem Angelæ innoteſcere. Inde eſt quòd
omnes teſtes producti per prędictam Angelam, in-
ter quos ſunt fratres, & ſorores, & aliæ coniunctæ
perſonæ eiuſdem met Ioannis primi viri, vltra no-
uum quod venit, & literas, & luctum de morte
prædicta, teſtantur quòd prædictus Ioannes eo-
rum pater à tempore quo receſsit, nunquam am-
plius reuerſus eſt Neapolim: quia ſi rediſſet, om-
nino eum vidiſſent attenta fraternitate, & con-
iunctione eorum prædicta. Et plus ſubdit prædi-
ctus dominus Stephanus in loco præallegato, q
quatenus non haberetur certus nuncius de morte
viri, ſufficerent literæ: prout in caſu iſto: & qua-
tenus abſque veri præiudicio non interueniſſent
literæ, ſufficeret aliqua iuſta probatio, * imò qua- 5
litercunque conſtaret veriſimiliter de morte ma-
riti, ſufficeret: ita etiam ante do. Stepha. tenet do.
Anto. in cap. in præſentia. de ſponſalib. quem refert
ibidem, & ſequitur Præpo. ſuper glo. in verbo, cer-
tum nuncium. adeo enim quòd ſola fama ſufficit,
ſi mortuus aſſeratur in loco, de quo non poteſt li-
quidò probari: vel ſi vltra mare, prout in caſu præ-
ſenti: & pariter ſi in longinqua parte: ita dicit do.
Anto. in loco præallega. & poſt eum Præpoſi. ibi- 6
dem. in v. colum. * vbi plus ſubdit idem eſſe ſi ma-
ritus ſtetiſſet abſens longo tempore, prout in caſu
præſenti, per not. per Innocentium in c. veniens.
extrà de verborum ſignifi. & hæc quo ad primum.
Quò verò ad ſecundum, an proles orta ex huiuſ-
modi matrimonio ſecundo cenſeatur legitima, &
ita haberi poſsit: & quidem dictum eſt quòd cum
mulier ipſa Angela ignorãs habere primum virum
ſuperſtitem. ſtantibus prænarratis, & pariter Loy-
ſius ſecundus vir credens primum virum minimè
viuere, vel credens eandem Angelam viro carere:
ita adinuicem publicè, palam, & in faciem eccle-
ſiæ ſe matrimonio iunxerint, non poterit dici eo-
rum proles illegitima: * & ſignanter ipſa Vincen- 7
tia nata poſt matrimonium contractum. textus eſt
bon. in c. ex tenore. extrà qui fil. ſint legit. & in ſpe-
cie glo. & Angel. in l. miles. §. mulier. in verſicu. nu-
ptiis. ff. ad leg. iul. de adul. & ſubdit, quòd licet vir
primus poſsit vxorem repetere, tamen filij nati in-
terim ex ſecundo viro ſunt legitimi. Et dicitur in
faciem eccleſiæ contractum matrimonium, iuxta
textum in prædi. c. ex tenore, * vbi vocatis amicis 8
quis publicè contraxit: prout in caſu iſto; vt dicit
Ioan. And. & Abb. in cap. qui fil. ſint legit. & ſequi-
tur Præpo. in præd. c. ex tenore. ij. col. vbi etiã Præ-
poſi. ipſe ſuper. v. no. ibidem dicit hæc formalia ver
ba, ex quibus clariſsimè in propriis terminis appa-
ret deciſio præſentis cauſæ: videlicet. Not. quintò
quòd opinatum matrimonium coloratum aucto-
ritate eccleſiæ. & bona opinio alterius parentum
etiam dempta veritate matrimonij propter vitium
alterius vinculi prolem legitimat proditam ex eo.
Et ſic dicit ipſe, ſubdens quòd ad legitimationem
prolis non exigitur veritas matrimonij: * ſed ſuffi- 9
cit quaſi poſſeſsio colorata: & non ſolũ ſi color le-
gitimat

gitimat prolem,non eſt matrimunium inualidũ reſpectu proprietatis propter vitiũm cõſanguinitatis,ſed etiam propter alterius coniugij vitium: & nõ ſolùm operatur hæc bona fides vtriuſq; parentum,ſed etiam bona fides alterius tantũ:ita formaliter ſuprà dicta not.verba refert ipſe Præpo.mediol.& nũc Card.Alex.maximæ authoritatis: licet ante ipſum videatur idẽ tenuiſſe do.Abb.in d.c.ex tenore.Et quòd Vincentia ipſa fuerit nata ex Loyſio poſt matrimoniũ contractum cũ Angela,deponunt ſeptem teſtes in ſecundo beneficio producti per ipſam Vincentiã:licet idem Præpo.in c.tanta.qui fil.ſint leg.videatur etiam clarè decidere,quòd etiã nati ante matrimonium ſint legitimi: & optimis rationibus meo iudicio.Nõ omitto quòd prædictus Loyſius tempore contracti matrimonij erat pauperrimus:vt clariſsimè probatum eſt:& ſic omnia,quæ reliquit,quæſita apparẽt ex ſuis operibus, & induſtria, quo caſu ceſſantibus ſine veri præiudicio præallegatis,potuit ipſe diſponere,iuxta formã conſuetudinis Neap.In reliquis ſuppleat Chriſtianiſsimi Conſilij ampliſsima æquitas, ac religio ſolita,& conſueta.ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Relictum ſeu legatum pro maritagio puellæ,facit vt expectari non debeat tempus nubilis ætatis: ſed legatum ipſum tanquam penitus purum illicò deberi.*

2 *Legatum pro dote licet ſit conditionale,tamen ſecus erit in legato relicto occaſione dotis: quia illud tanquam purum ſtatim debetur.*

3 *Legatum relictum pro maritando. ſeu ad maritandum,ſeu pro maritagio quando debeatur.*

4 *Sanguinis ratio eſt cauſa finalis legati. & melius in nume 8.*

5 *Cauſa impulſiua quæ dicatur,& quæ finalis:& 6.*

7 *Relictum tanta neceſſitudine tenti atque coniunctis,ampliorem meritò ex dilectionis,& charitatis affectu admittit interpretationem,& vberiorem legati cauſam facit.*

8 *Legatum pro maritagio peti poteſt præſtita cautione de nubẽdo. & 9.& etiam ſtatim ante nubilem ætatem.nu.10.*

11 *Legatum pro maritagio puellæ, ſi non reperitur eſſe nubilis ætatis,omne commodum, & lucrum proueniens ex tali legato ſpectabit ad legatarium.*

12 *Legatum pro maritagio dum teſtator dixit, lego Catarinæ centũ pro ipſius dote,& in his eam hæredem inſtituo,videtur eo caſu legatum purũ, & ſtatim peti poteſt: dummodo præſtetur cautio de nubendo.& 13.*

14 *Precij quantitas facit diſcernere contractum emptionis & venditionis à contractu locationis, & conductionis.*

15 *Legatum pro dote vbi eſt conditionale ſi contigit legatariam decedere antequam nubat,legatũ non tranſmittitur ad matrem, ſed remanet apud hæredem grauatum.*

16 *Legata pecunia pro dote ſi teſtator diſponit, vt ſi nuptiæ non ſequerentur, fieret unum altare,nõ ex hoc videtur voluiſſe huiuſmodi legatum eſſe conditionale, ex quo hoc non dixiſſet, ſi voluiſſet purè relinquere.& 17.*

18 *Legatũ dotis ſi habuit vna ex ſororibus,quia nupſit, & alia deceſſerunt ante contractas nuptias, dictum legatum tranſmittitur ad eorum hæredes, vt inter eos æqualitas ſeruetur.*

19 *Legatum dotis eſt adeo pium,quòd in eo nõ eſt locus detractionis falcidiæ.*

20 *Legatum pium detrahitur vt æs alienum, ante cætera legata.*

CONSILIVM LVII.

Redemptoris gentiũ ſuffragio poſtulato, amen. Proponitur in themate per Perõctam vilagut, an legatũ pro dote mulieris, vel pro ipſa maritanda,ſeu ad maritandum ſit conditionale,vel modale,an purũ: & ſic ſi ſit expectandum tempus nubilis ætatis, vel ſtatim exolui debeat, an tẽpore contracti matrimonij. Et quia doctores in diuerſis locis diuerſimodè loquuti ſunt,prout Iac. Butr.Salyc.& Pau.de Caſt.in l.quoniam in prioribus.C.de inof.teſta.Cy.Bal.& Salyc.in l.ſancimus. C.de nupt.Bal.& Fulg.in l.ſi pater.C. de inſtitu.& ſubſti.Bart.Bal.Ang.Rapb.& Pau.de Caſt.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condi.& demon. Bal.nouel.in ſuo trac.dot.in j.par.ſpecialium dotis in lxxvj.priuil.Alexã.in conſi.cxxxix.j.volu.& lv. in ij.vol.ſicque inhærẽdo veræ cõcluſioni præſentis conſultationis, præmitto quòd in caſu de quo quæritur, legatũ fuit relictum pro maritagio puel-
læ:* quo caſu videtur dicendum nõ eſt neceſſe ex- 1
pectare tempus nubilis ætatis:ſed tanquam penitus purũ,illico deberi:cùm verba illa ,pro maritagio, videntur ſignificare cauſam remotam, & impulſiuam, & quandã demonſtrationem factam fauore legatarij,non autem cauſam finalem,aut conditionalem.per d l.Titio centũ.cùm impulſiua dicatur cauſa reſpiciens fauorem legatarij.l.ſed ſi mors.§.fi. ff.de do.inter vi.& vxo.l.ij.in fi.ff.de dona.& idem conſuluit Bal.in conſi.ccvij. Titius in teſtamento &c.iij.volu.quòd licet legatum pro dote ſit conditionale, tamen ſecus erit in legato relicto occaſio-
ne dotis:quia illud tanquã purum ſtatim debetur:
* ex quo verba illa,occaſione dotis, indicant cau- 2
ſam remotã,& impulſiuam: quod procedit in caſu præmiſſo:quia licet legatum factũ pro maritando, ſeu ad maritandum cauſam legandi finalem ſignificet eſſet ipſam maritare:vt dicit Fulg.in ſuo conſi. xix.tertiò principaliter &c.& Lud.in cõſi.cxxxiiij.
pro declaratione &c. * ſaltem peti nõ poſsit ante 3
nubilem ætatem:id tamen ſecus erit in legato relicto pro maritagio: ex quo illa verba denutare apparent cauſam impulſiuam & remotam,ex quo gerundium illud, ad maritandum,vel pro maritãdo, videtur inducere quandã neceſsitatem futuri matrimonij ſecundum naturam ipſius gerundij:iuxta no.per glo.& doct.in rub.de eden.ff.& C.vt ſic neceſſe ſit ſequi matrimoniũ,vt legato locus ſit:quod quidem ceſſat in legato relicto pro maritagio: ſuadet etiã perſona legatarij,& eius qualitas, ꝙ cauſa matrimonij fuerit impulſiua & remota dicti lega-
ti,*ex quo eſt neptis teſtatoris:& ſic ratio coniun- 4
ctionis & ſanguinis fuit cauſa finalis legati prædi-

ĉti,quæ præualet multũ: arg.l.pen.quòd fal.tut.au.
& l.quintus.§.fina.ff.de ann.leg.quæ iura & alia ad
hoc alleg.Vber.de cre.in ſua diſp.incip.teſtator le-
5 gauit:* & ſic cùm cauſa maritagij præſumatur im-
pulſiua.l.cum tale.§.falſa.ff.de condi.& demon.&
in l.ij.§.fin.ff.de dona.per quæ iura id tenet prædi-
6 ĉtus doĉtor.* Nam impulſiua cauſa dicitur, quæ
occaſionem remotam præſtat,in qua non fundatur
effeĉtus:ſed finalis cauſa eſt per quam principaliter
quid conceditur: vt declarat Bald.in l.generaliter.
7 col.vij.C.de epiſ.& cleri.* relictum igitur tãta ne-
ceſsitudine tentis atque coniunctis ampliorẽ me-
ritò ex dilectionis & charitatis affectu admittit in-
terpretationem, & vberiorem legati cauſam facit.
l.Quintus.in fi.ff.de au.& arg.leg.mouere ergo de-
8 bet charitas * perſonarũ, quibus teſtator reliquit:
quia eſt neptis:vt dixi.l.qui filiabus.§.j.& quod ibi
no.in gloſ.in prima ſolutione ad contrarium. ff.de
leg.j.& l.ſi quis Titio.§.fin.de leg.ij.Ita ex præmiſ-
ſis reperio conſuluiſſe Fulg.in conſi.xl.dominus te-
ſtator &c.col.ij.ideo bene facit quod voluit Bald.
in l.fina.in fi.C.de ſen.quæ ſine certa quan.& Pau.
de Caſt.in conſil.cxcviij.qui dixerunt,quòd ſi tale
legatum pro aliqua maritanda eſt relictum ei quæ
iam eo tẽpore maritata erat, quòd nihilominus ta-
le legatum debetur. per quod apparet quòd cauſa
maritagij non eſt finalis cauſa ipſius legati. Et præ-
miſſa non procederent vbi legatum eſſet factũ pro
maritanda ab eo,qui non neceſsitaretur maritare,
aut dotare,ſeu legitimam relinquere:nam tunc ad-
9 ueniente tempore perfectæ ætatis nubendi, * tunc
etiam nuptiis non ſequutis poſſet tale legatũ peti,
præſtita tamen prius cautionẽ de nubendo:ita Bar.
in d.§.Titio genero.in fin.Bal.in l.qui filius.ff. vbi
pupi.educ.deb.Ang.Are.in §.fuerat.inſtit.de actio.
Et plus voluit Bal.in d.l.ſancimus.C. de nup.quòd
iſto caſu huiuſmodi legatum peti poſſet ſtatim etiã
ante nubilem ætatem.quàm opinionẽ videtur am-
10 plecti Vber.de cremo.in ſua diſpu.incip.* teſtator
legauit ſuprà allegata.de quo Vber.meminit Bald.
in d.l.j.ix.col.verſi.& no.quòd occaſione priuilegio-
rum dotis.C.de priuil.do.dicens ſe libenter ipſum
allegare:ex quo fuit de primis qui rexit cathedram
in ciuitate Peruſij per priuilegia Bonifacij: prout
dicit audiuiſſe à ſuis maioribus. Verùm eo caſu
quo nubilis ætas expectanda eſt, omne commo-
11 dum & lucrum * quod medio tempore percipien-
dum venit ex tali legato,ſpectabit ad legatariũ,per
tex.in l.ſi ita relictum.§.Pegaſus.de leg.ij.& in l.in
fideicommiſsi.§.cum Pollidius.ff de vſur. per quæ
iura conſulendo ita tenet Paulus de Caſt.in conſil.
cxxxvj.viſo teſtamẽto &c.col.ij. Tertiò aduerten-
da ſunt in caſu de quo agitur,verba legati, cùm te-
ſtator non dixerit ſimpliciter lego pro maritagio,
ſed dixit,volo & ordino ꝙ dentur Lucretiæ quin-
genti aurei pro eius maritagio. Et ſic per talia ver-
ba videtur teſtator voluiſſe legatum ipſum ſtatim
deberi,cùm non appoſuerit aliquod tempus,cõdi-
tionem,vel modũ:aliàs verba illa, ordino,& volo,
ꝙ dentur.nihil operarentur:quòd non eſt dicendũ
per l.ſi quando.in prin.de leg.j.Et ideo ſatis ad pro-
poſitum voluit Pet.de Anch.in conſi.ccxxxiij.ſub-
tiliſsimè.&c.vbi dixit, quòd ſi legatũ eſt relictum
pro iſta forma,videlicet lego Caterinę quadragin-
ta pro ipſius dote:& in his eam doto,* & hæredem 12
inſtituo, videtur teſtator voluiſſe facere legatum
purũ:ex quo aliàs dicta verba nihil operarentur: &
plus ſubdit ibi ſingulariter prædictus doctor, ꝙ ſi
teſtator prohibuit legatarium plus petere,quòd ex
hoc videtur ſimiliter voluiſſe vt legatum relictum
pro dote ſtatim peti poſsit: vnde ſi dicta prohibi-
tio,vt plus petere non poſsit, operatur iſtum effe-
ctum, vt legatũ relictum pro dote ſtatim peti poſ-
ſit,vt dictum eſt, multò fortius hoc debẽt operari
illa verba,volo & ordino ꝙ dentur &c.ex quo iſta
verba fuerunt poſita in augmentum: & illa prohi-
bitio fuit facta in diminutionem: iuxta not.in l.le-
gata inutiliter.ff.de lega.j.maximè quia prædictus
doctor loquitur in legato relicto pro dote: & nos
ſumus in legato relicto pro maritagio,quòd minus
ſolet importare cõditionem & modum, vt poterit
perpẽdi ex præmiſsis:& maximè ex dictis per Bart.
in prædicto §. Titio genero.cum aliis concordan.
conſtituentibus differentiam inter legatũ, & reli-
ctum pro dote:& ad maritandum &c. Quartò ha-
benda erit ratio pecuniæ legatæ: ex quo ſunt quin-
genti aurei tantùm minimè ſufficientes pro mari-
tagio Lucretiæ prædictæ, inſpecta conſuetudine
Neapo.& cõditione ſuę perſonæ:maximè cùm hu-
iuſmodi dos quingentorum aureorum hodiernis
temporibus nõ ſufficit etiam inter humiles, & vi-
les perſonas:& ſic præſupponendum eſt quòd non
poteſt intelligi relictum legatũ ipſum pro dote, vt
ſic cauſa dotis,& maritagij ſit finalis cauſa dicti le-
gati: * vnde ſequitur ipſum ſtatim deberi præſtita 13
cautione de nubendo:vt optimè inquit Paulus de
Caſt.in d.§.Titio genero.limitando eo modo Bart.
ibi:& ideo dixit glo.in l.j.§.j ff.de ſuperficie.quòd
precij quãtitas facit diſcernere cõtractũ * emptio- 14
nis & vẽditionis à contractu locationis & condu-
ctionis:& ipſam refert Bar.magni faciẽdo in l.cotẽ
ferro.§.qui maximos.ff.de publi.& in ſua diſpu.in-
ci.publicanus quidã.& ſuccedũt bene no.per eun-
dẽ Bar.in l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur.
Vltimò aduertẽda ſunt vltima verba legati, in qui-
bus teſtator dixit, ꝙ caſu quo Lucretia ipſa dece-
deret,ſibi ſuccederet Serena eius mater:& ſic clarè
& euidenter percipitur voluiſſe legatũ prædictum
eſſe omnino purum:& certè ſuccedere nõ potuiſſet
mater ipſa,ſi teſtator voluiſſet legatũ eſſe conditio-
nale:ex quo defecta conditione legatũ remanſiſſet
apud hæredem grauatum. Et ideo vbi legatum pro
dote eſt conditionale, ſi contingat legatariam de-
cedere antequam nubat, legatum non tranſmitti-
tur ad matrem, * ſed remanet apud hæredẽ graua- 15
tum:ita dicit Paul.de Caſt.in l.quoniam in priori-
bus.col.iij.C.de inoffi.teſt.vbi refert ſe ita pluries
conſuluiſſe.idem Pau.in authen.nouiſsima.eo.titu.
vbi refert ita vidiſſe pluries conſultũ:& conſuluit
idem Pau.in conſi.cvj.ſuper eo &c.& in conſi.ſeq.
Angel.in conſi.xxiiij.de quo etiã per Pet.de Anch.
in d.cõſi.ccxxxiij.Lud.in cõſi.lxiiij.inci.In Chriſti
nomine amen:Hæc quantitas &c.Alex.in cõſi.xiij.
circa primũ:in iij.vol.& aliquid per And.de Iſer.in
conſti.Regni,in aliquibus. Nec in aliquo obſtaret
dictũ Ang.in ſuo cõſi.xxx.inci.ſuper prædicto.dũ
dixit; quòd ſi de pecunia relicta pro dote teſtator
diſponit,vt ſi nuptiæ non ſequerentur,fieret vnum
altare,

altare,non ex hoc videtur voluiſſe huiuſmodi lega-
16 tum eſſe conditionale: * ex quo hoc non dixiſſet,
ſi voluiſſet purè relinquere. Nam huic de facili re-
ſponderi poteſt,quòd Ange.loquitur vbi teſtator
diſponit in caſu , in quo nuptiæ ſequutæ non fue-
rint,per quod ſatis colligitur voluiſſe facere lega-
tum conditionale:ſed in caſu de quo quæritur , te-
ſtator non diſponit in euentũ in quem nuptiæ non
ſequerentur , ſed in caſu mortis eiuſdem Lucretiæ:
qui caſus poteſt ſuccedere etiam nuptiis ſequutis:
dumtamen moreretur abſque prole ſuperſtite:aliàs
ſecus,per tex.in d.l.cùm acutiſsimi.C.de fideicom.
Quinimò Ang.loquitur vbi teſtator diſponit cir-
ca id,quod contingere non potuiſſet,ſi legatũ fuiſ-
ſet purũ,vt patet ad ſenſum:ex quo ſi legatũ fuiſſet
purũ,fuiſſet trãſmiſſum ad hæredes legatarij,& per
conſequens de eo non fuiſſet conſtructum altare:
ſed in propoſitò teſtator diſponit ,quòd mortua
Lucretia ſuccedat eius mater: quod quidem conti-
giſſet,ſi legatum fuiſſet purum:ex quo fuiſſet tranſ-
miſſum ad dictam eius matrem , quæ minimè ſuc-
cedere potuiſſet, ſi legatum fuiſſet cõditionale:per
ea quæ ſuperius dicta ſunt:& ideo liquidò conſtat
per dicta verba teſtatorẽ voluiſſe dictũ legatũ eſſe
purũ,& nõ conditionale.Et ſic illa verba, pro ma-
ritagio,nõ videntur appoſita in fauorẽ hȩredis,cũ
teſtator vltra proceſſerit diſponẽdo de legato poſt
mortem legatariæ: vnde nullatenus poſſet legatum
ipſum remanere penes hæredẽ : ſicque cõcludendũ
eſt ipſum legatũ eſſe omnino purũ ,& ſtatim debe-
17 ri: * quia vbicũque dicitur legatũ relictũ pro dote,
vel ad maritandũ,eſſe conditionale , procedit niſi
aliud appareat fuiſſe de mente teſtatoris:quia tunc
erit purũ ſecũdũ voluntatẽ ipſius teſtatoris:ex quo
volũtas teſtatoris eſt illa quæ regit, & diſponit cõ-
ditionẽ.l.in conditionibus primũ locum.in princ.
ff.de cõdi.& demon.ita in particulari tenet Pau.de
Caſt.in cõſi.cxxxvj.viſo teſtamento.Pet.de Anch.
in conſi.ccxxxiij.Ange.in conſi.cxxiiij.viſis prædi-
ctis &c.ſubdens ꝙ eo caſu legatum erit purũ ſecun
dum voluntatẽ teſtatoris ſpreta omniũ verborum
ſignificatione.Nec omittendũ cenſeo,quòd prædi-
ctus teſtator de bonis hæreditariis remanentibus
deducto prius legato prædicto quingẽtorũ aureo-
rum,reliquit etiã dotes filiabus prædicti Petri gar-
riti,arbitrio ipſius Petri,& eius vxoris:& ſic legatũ
hoc medio tẽpore remanet penes dictũ Petrũ tan-
quam patrẽ,& legitimũ adminiſtratorẽ dictorum
hæredum.Et ſic ſimiliter dictũ legatum debet inte-
rim remanere penes dictũ Petrũ tanquam patrem ipſius
Lucretiæ,cùm ſit eadẽ affinitate cõiunctus eidẽ te-
ſtatori,ſicut Petrus prȩdictus:& hoc cauſa ȩqualita
tis ſeruãdæ:& vt inæqualitas quæ eſt legibus odio-
ſa,euitetur:l.cùm pater.§.euictis.ff.de lega.ij.inter
iſtos qui ſunt in eodẽ gradu affinitatis cõiuncti te-
ſtatori, per id quòd pulchrè dixit Petr.de Anch.in
18 conſi. cccxxiiij.iſta omnia &c. * qui dixit,ꝙ ſi vna
ex ſororibus habuit prælegatũ dotis , quia nupſit,
& aliæ deceſſerent ante contractas nuptias , quòd
dictum legatũ tranſmittitur ad eorum hæredes: vt
inter eas æqualitas ſeruetur : & ſic vlteriori tẽpore
non expectato legitimũ prædictũ ſtatim dictæ Lu-
cretiæ aſsignari debet ex præmiſsis : quibus nõ ca-
dit reſponſio,ex quo maximè cùm ſit relictum pro

maritagio, dicitur priuilegiatũ,in tãtum quòd de-
trahi poteſt ante omnia tãquam æs alienũ : vt dicit
Bar.in l.quæſitũ.§.ſi ſpõſa.ff.de priuil.cre.Bal.No-
uel.in ſuo trac.de dot.xix.priuileg.Mod.in l.ſi quis
teſtamento.§.apud Iulianũ.de leg.j.Folg. in conſi.
xl.poſt prin.* Et bene accedit,quòd huiuſmodi le- 19
gatum cenſetur pium,in tantũ quòd in eo non eſt
locus detractioni falcidiæ:vt dixit Ange.in tracta.
de teſta.in ver.reliquit centũ pro puellis maritan-
dis.Bal.Ang.& Pau.de Caſt.in l.cùm is.§.ſi mulier.
ff.de cõdi.inde.* ſed ſic eſt quòd legatum pium de- 20
trahitur vt æs alienum ante cætera legata : vt eſt de
mente Bal.in l.ex aſſe.in prin.ff.ad Treb.& Mod.in
prædi.§.apud Iulianũ.quia &c.ex quibus omnibus
concludo legatũ prædictum quingentorũ ducato-
rum abſque vlteriori mora eidem puellæ Lucretiæ
omnino deberi,in cæteris ſuppleat facundiſsima
doctrina iudicare debebit.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis dictum debet intelligi ſecundum articulum, ſeu interrogatorium.*
2 *Cauſa iuſta imò etiam iniuſta excuſat à dolo.*
3 *Periurium non committitur abſque dolo.*
4 *Ruſticitas excuſat à dolo , an tantum quòd ruſticus ſibi contrarius in depoſitione ſua nõ erit periurus, & ſic ſi excuſatur à dolo , excuſabitur & à periurio.*
5 *Teſtis ſibi contrarius debet ſaluari quãtum poteſt, ne incidat in periurium.*
6 *Probatio falſi debet de neceſſitate concludere.*
7 *Teſtium dicta ſunt interpretanda, vt euadant periurium, & ſuſtineantur eorum dicta.*

CONSILIVM LVIII.

IN Ieſu Chriſti nomine amen.In cau-
ſa pauperculi ruſtici Lucæ Petrachæ
in qua per Magn.Gubernato. ciuita-
tis Auerſæ præſupponitur periurus,
prætexto ꝙ examinatus vt teſtis ſu-
per xiij.capi.oblato Ruſſo caſtaldo de afragola, an
Ruſſus ipſe acceſſerit ad domũ ipſius Lucæ animo
furandi,& ibidẽ in flagrãti captus fuerit ,& Lucas
ipſe reſpondit ſe neſcire : & demũ poſt biduum re-
petitus ad examẽ ſuper dictis capitulis & tota cau-
ſa,& quicquid inde ſit,reſponderit ꝙ iam erãt qua-
tuor anni elapſi , quòd exeundo cortilium ſuæ do-
mus reperit Ruſſum ibidem noctis tempore : & ab
eo interrogatus quid ibi faceret,reſpondit quòd ſe
intercelauerat proſequutus per Cur.capit.Auerſa-
ni:& ſubdit plus,quòd laborat fama de multis fur-
tis cõtra prædictũ Ruſſum : ex quo reperitur quòd
Lucas ipſe per prius dixerat notario Gabrieli quòd
non libẽter ſe examinabat cõtra dictũ Ruſſum,ex
quo erat eius cõpater,eſt igitur videndũ,an ex hoc
prædictus Lucas redarguatur periurus. Et quòd nõ
poteſt modo aliquo dici falſus,nec periurus,addu-
co expeditũ eſſe in iure,* ꝙ dictum teſtis debet in- 1
telligi ſecundũ articulũ,ſeu interrogatoriũ : vt di-
cit Bal.in l.Lucius.ff.de infa.Bald.in l.ſi defenſor.§.
qui interrogatus.ff.de interroga.act.Fely.in c.cũ tu.

iij.colũ.extrà de teſti.vnde ſi prædi.Lucas interro-
gabatur an Ruſſus vnquã acceſſerit animo furandi
ad eius domum,& ſi ibidem per ipſum fuerit in fla-
granti captus,licitè potuit reſpondere ſecundum
interrogata:& veritatem dicere, dicendo ſe neſci-
re, cum ignoraſſet illum acceſsiſſe animo furandi:
prout etiam hodie ignorat: & quòd minimè ipſum
2 cœpit,* & ſic iſta iuſta cauſa, imò etiã ſi fuiſſet in-
iuſta,excuſat ipſum à dolo glo.eſt in l.plagij crimi-
nis.ff.ad l.faui.de plagi.gl.in l.j.ff.de abige.& vide-
tur text.in l.iiij.ff.de liber.cauſa.imò etiam iniuſta
credulitas excuſat à dolo :ſecundum Angel.in d.l.
plagij criminis.& in l.j ff.de eo per quem fac.erit.
& in l.prætor.in §.hæc actio.ff. vi bo.rap.Iaſ.in l.ſi
quis id quod.ff.de iuriſd.om.iud.& in l.qui iuraſſe.
3 ff.de iureiur.* ſed certum eſt quòd periorium non
cómittitur abſque dolo : vt inquit Pau.de Caſt.in
prædic.l.qui iuraſſe.& Paul.de Caſt.in l.ſi ff.qui ſa-
tiſda.cog.& ibi Bal.in aliquibus lecturis.Bald.in l.
obſeruare.§.proficiſci.ff.de offi.procon.Alexan.in
conſi.xcij.in j.vol.perſpectis his quæ in themate.er-
go ex hac cauſa quia ignorabat,prout adhuc etiam
ignorat illum veniſſe animo furãdi, vel quòd non
ita credebat,iuſtiſsimè excuſatur.Et præſertim cum
Lucas ipſe ſit ruſticus & ſimplex , & habitat in vil-
la,cuius quidẽ ruſticitas excuſat ipſum à dolo, per
tex.in terminis in d.l.ſi quis id quod.ff. de iur.om.
iud.& in l.ij.ff.ſi quis in ius voc.non ierit. & ideo
in propriis terminis dixit Ang in §.& licet.in au-
then. de teſti.quòd ruſticus ſibi contrarius in eiuſ-
met depoſitione non erit periorus quo ad pœnam,
niſi ex malignitate id depoſuerit.in quo iudex mul
4 tum aduertere debet.* Et ſic ſi ex præmiſsis excu-
ſatur à dolo , excuſabitur pariter & à periurio.ita
nouiſsimè conſiderãdo voluit Iaſ.in præd.l.qui iu-
raſſe.vbi ſubdit excuſari à pœna periurij qui à do-
lo excuſatur.& hoc intrepidè dicẽdum eſt cùm te-
5 ſtis ſibimet contrarius debeat ſaluari * quantũ poſ-
ſit,ne incidat in periuriũ:vt dicit Bart.in l.j.§.nun-
ciatio.ff.de oper.no.nun.& in l.eos.de fal.& in l.j.
in fi.de vſuf.Ant.de But.& Abb.in c.cùm tu.de te-
ſtib.Iaſ.in l.j.iiij.col.ff.ſi cer.per. Et potiſsimè ven-
dicant ſibi locum prææallegata,cùm periuriũ ſit fal-
6 ſum iurare:tex.eſt in c.j.xxij.q.ij.* & vbi quid po-
teſt eſſe falſum,& nõ falſum, interpretari debet vt
non ſit falſum : ex quo probatio falſi debet de ne-
ceſsitate concludere.Bal.in l.iuriſgentium.§.quod
fere.ff.de pact. Ang.& Bal.in l.imperator.ff.de ſtat.
ho.Salyce.in l.de tutela.C.de in inte.reſtit. minor.
Alex.in conſi.lxxiiij.viſo teſtamento Ioãnis penult
col.j.vol.Iaſo.in l.ſingularia.xxj.col.ff.ſi cer.per. Et
ſic interrogatus prædictus Lucas , *ſi mai lo Ruſſo è
ſtata in caſa ſua per arrobare & ſi ee è ſtato pigliato
per ipſo*, reſpondit quod nõ,nõ non ex hoc de neceſ-
ſitate ſequitur,*che dicto Ruſſo non ſia ſtato mai in caſa
ſua ad altro effecto* prout fuit: nec ſuffragator dice-
re id,quod ipſe dixit notario Gabrieli , quod nõ li-
benter ſe examinabat contra Ruſſum , ex quo erat
ſibi compator:nam illud dixit ad euitandũ, né ipſe
deponeret de mala fama,& publica furtorum, quæ
laborabat cõtra ipſum Ruſſum:prout ipſe depoſuit
in ambabus eius depoſitionibus. quòd quidem ita
intelligendum eſt ad excuſandum ipſum Lucam à
periurio : prout ſuprà dictum eſt, quinimò impro-
prianda ſont dicta teſtiũ,* vt euadant periurium, 7
& ſuſtineantur eorum d.glo.& doct.in l.ſtipulatio
iſta.§.hæc quoque.ff.de verb.obli.cum concor.ibi
per do.Alex.ſignatis:& Bar.in l ij.ff.ſi cer.per.& in
l.j.de vſuf.cano.in c.cùm tu.de teſtib.Iaſ.in l.ſed ſi
poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff. de iureiur. vlti.col.
& in l.ſi tibi pecuniam.ff.ſi cer.peta. Tho. Gram.

SVMMARIVM.

*1 Mendacium in principali inducit non modicã ſuſpi-
cionem,imò indicium ad torturam.*

*2 Fama publica facit indicium ad torturam,& pari-
ter inimicitia.nu.3.*

4 Confeſſio extraiudicialis facit indiciũ ad torturam.

5 Fama mala facit indicium ad torturam.

6 Singula ſi non proſunt,multa iuuant.

*7 Contrarietas ſeu diuerſitas quæ reperitur in actis,
& proceſſu in teſtibus, debet quãtum poſſibile eſt
reduci ad concordiam.*

*Varietas in principali non inducit indicium ad tor-
turam,& nu. 8.& 9.*

*10 Fama publica non probatur per teſtes dicentes de
fama,niſi reddant rationem eorum dictis.Et de-
bent dicere à quo audiuerunt,ad hoc vt probent.
nume.11.*

*12 Fama vt faciat indicium debet præcedere inquiſi-
tionem. Item debet habere originem à legitima,
& probabili cauſa,aliàs non probat.nu.13.*

*14 Fama publica probata non facit indicium , ſed con-
firmat alias probationes.*

*15 Inimicitia vt faciat indiciũ requiritur quòd ſit ca-
pitalis,vel omnium bonorum.*

*16 Teſtes nõ poſſunt eſſe mulieres in criminalibus, ma-
ximè de iure canonico.*

*17 Teſtis omni exceptione maior dicitur ille , cui nulla
exceptio obijci poteſt.*

*18 Teſtes omni exceptione maiores requiruntur in cri-
minalibus.*

*19 Confeſſio extraiudicialis vt faciat indicium contra
confitentem,requiritur quòd facta fuerit præſen-
te parte.*

*20 Confeſſus crimen extra iudicium ſibi nõ præiudicat,
niſi aliter crimen ipſum eſſet notorie commiſſum
ab ipſo.*

*21 Confeſſio minoris de crimine extra iudicium poteſt
abſque aliqua probatione erroris reuocari , & in
integrũ reſtitui, & ex hoc ſolo apparet eſſe læſum,
quia minor.*

22 Confeſſio filij contra patrem non præiudicat patri.

23 Minoris dictum in criminalibus non probat.

*24 Filius non poteſt cõfiteri contra patrem in ciuilibus,
multò minus in criminalibus.*

*25 Bona vita et fama operatur,ne inquiſitus ex indicijs
torqueri poſſit ,ex quibus aliàs torqueri potuiſſet.*

26 Indicium debet probari per duos teſtes.

*27 Viſus in loco homicidij redditur ſuſpectus , adeo vt
torqueri poteſt,quãdo conſuetus eſt ſimilia facere,
& vndẽ conuerſari,& ſi eſſet malæ famæ. nu.28.*

*29 Teſtes repulſati ſeu prohibiti examinari operãtur,
vt ex eis quis non torqueatur.*

*30 Præſumptio vna tollitur per aliam , & vnum indi-
cium tollit aliud.*

31 Præſumptiones duæ ſi concurrunt , quarum vna eſt

exting

excluſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua.

32 *Singula ſi non proſunt, multa iuuãt. habet locũ hæc regula quãdo vnumquodq; indicium eſt de ſe ſufficienter probatum: quia tunc iunguntur plura indicia.*

33 *Iudex habẽs plenum & liberum arbitrium, non poteſt quempiam torquere ſine legitimis indicijs.*

CONSILIVM LIX.

IN Ieſu Chriſti redemptoris nomine amen. In cauſa Maſij cudutæ & Ioãnis eius filij de Sancta Agata inquiſitorum de homicidio: quinque ſunt quę prima facie videntur cõtra prædictos Maſium, & Io. vrgere. Et in primis videntur inquiſiti ipſi deprehẽdi in mẽdacio: nã interrogatus Io. filius per Cur. qua hora fuiſſet Iac. ſaccõ. interfectus, reſpõdet neſcire, niſi *che ſtando in la ſua poſſeßione ad aqua viuola con ſuo patre inteſe che era morto.* Maſius pater interrogatus de hoc, reſpõdet nihil audiuiſſe, nec ſcire, dum ibi ſtaret vſque ad mane quo rediit caſtrũ, & ibi audiuit: & ſic non videtur ſtare quòd filius id audiuerat, & pater non: dum ad inuicem ſtarent.
2 * vnde videntur in mendacio deprehẽdi, per quod inducitur non modica ſuſpicio cõtra ipſos ad torturam: vt dixit Bart. in l. fi. in prin. ff. de quæſt. Alex. in conſi. lxij. in cauſa actionis. in iij. vol. Bart. in ſuo tract. de quæſt. qui licet attribuatur Bartolo, tamen re vera fuit Gand. vt refert Auguſt. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in ver. fama publica. col. v. Alex. autem in cõſi. v. in j. vol. dicit ſe aliquando dubitaſſe, an ille tractatus eſſet Bartoli. tamen quòd mendax poteſt torturæ ſubiici, tenet Ang. & Saly. in d. l. fin. C. de quæſt. Ang. in d. ver. fama publica. in materia torturæ. in verſi. nonò quæro. Felyn. in c. literas. de præſump. j. colum. Fran. Cur. in conſi. xlj. in fi. verb. Lud. in conſi. viij. Luc. de penna, in l. quoties. C. de digni. lib. xij. Alex. in conſi. lxxxvij. iij. volu. Pari. in ſuo tract. ſyndi. in ver. tortura. Secũdò videtur poſt mortem ipſius Iacobi ſacconi famã publicam inſurrexiſſe contra ipſum Maſiũ, & Ioan. eius filium,
2 quòd ipſum interfecerant: * ex qua fama ſimiliter reſultare apparet indiciũ ad torturam: vt no. Cy. in l. fi. C. de quæſt. Bal. in c. j. ix. col. de pa. iur. fir. Bar. in conſi. excj. lib. j. ioci. domino Paci de Burgo, ll. docto. & probat bene gl. in l. iij. §. eiuſdem. de teſti. dũ dixit, quòd fama facit ſemiplenam probationem:
3 quod plus eſt. * Tertiò apparet probata inimicitia inter prædictos Maſium & Iaco. ſacconum defunctum, ex qua ſimiliter inſurgit ſimiliter indicium ad torturã: vt dicit Ang. in d. l. fin. C. de quæſt. & videtur ſentire Bal. in l. fi. ff. eo. tit. Spec. & Io. And. in addi. Spec. in tit. de præſump. verſi. ſed pone. Nam de inimico lex præſumit omne malũ. l. j. §. prætereà.
4 in princi. ff. de quæſt. * Quartò videtur apparere de cõfeſſione extraiudiciali ipſius Ioã. qui dũ rixaretur cũ Petro Iorgino, aſſeritur eidẽ dixiſſe, *Io fare pegio a te che non ficimo a Ia. ſaccone*: & aliqui deponũt, *che non ſe mio patre a Iaco. ſaccone*. Ex quibus verbis apparet iã de cõfeſſione extraiudiciali prædicti Ioannis inquiſiti, quæ videtur facere indicium ad torturam: vt dicit gl. in l. capite quinto. de adulter. idem tenet Abb. in c. at ſi clerici. extrà de iudi. & in c. cum olim. j. col. de reſcri. etiam quòd facta fuerit parte abſente, per l. athletę. §. dat remiſsionẽ. ff. de excuſ. tutor. ita ſequitur Pari. de put. in tract. ſyndi. in verſi. tortura licet. ij. col. * Quintò & vlti- 5
mò apparet probatum de mala fama, & vita prædictorum Maſij, & Ioannis, quæ concurrere requiritur vltra ſemiplenam probationem, vt poſsit ad torturam procedi: prout tenet And. de Iſer. in conſti. reg. ſi damna clandeſtina. & ſi non quodlibet ex præmiſsis indicijs ſufficeret, ſuccedet regula, * & ſi 6
non proſunt ſingula, multa iuuant. l. ſpadonem. §. qui iura multa. ff. de excu. tutor. l. ſancimus. in fi. C. de teſta. & in c. præterea. cum ſimilib. de teſti. & cõſuluit Alex. in conſi. cl. in v. vol. in vlti. col. probat bene tex. in c. cum cauſa. & ibi not. de probat. & in c. fin. de ſucceſ. ab inteſt. ita etiam firmat Alexan. in conſi. lxv. in fin. in j. volu. Et præmiſſa ſunt quæ pro parte querelantiũ adduci poſſunt; Quibus non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem. Et quò ad primum non obſtat prætẽſum figuratum mendacium inter eos, cùm de facili poſſit in eorum dictis dari concordia: nã ſtat pro poſſibili quòd Maſius intellexit de mane de morte Iacobi ſacconi, *à la terra de ſancta Agata*; prout ipſe depoſuit: & q; Ioan. poſtmodum id ſciuerit *a la ſua poſſeßione de aqua viuola*: & quia licet Ioan. depoſuerit, quòd id ſciuerit ad aqua viuola, non tamen dicit illo ſero, vel mane ſequente, vel quãdo id ſciuit, ſeu audiuit: & hoc concedendum eſt ad euitandum mendacium prædictum, ſeu contrarietatem, aut diuerſitatem: cùm contrarietas, ſeu diuerſitas quæ reperitur in actis, * & proceſſu, ſeu in teſtibus, 7
debet quantum eſt poſsibile reduci ad cõcordiam. c. cùm tu. de teſti. ita Bar. in l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de verb. oblig. cum ſimilib. Bal. poſt Cy. & Pet. in l. falſa. C. de iu. & fac. ign. & ibi Iaſ. plenè in fi. verb. Nam ſatis eſt quòd in eorum dictis non reperiantur varietates inexcuſabiles, prout in ſimili de teſtibus dixit Alexand. conſulendo in conſi. cxlix. in v. volu. Et tamen ſi rectè aduertatur, nemo ex ipſis patre & filio poteſt dici conuictus de mendacio aliquo. Et quatenus abſque veri præiudicio aliter dici poſſet, * ex quouis mẽdacio ſeu varietate prin- 8
cipalis non poteſt inferri indiciũ ſufficiens ad torturam: vt voluit Andr. de Iſer. in conſtitu. regni, ſi damna. & ſentit Bart. in l. fin. de quæſtionib. Et minimè obeſt ſecundum indicium famæ publicæ: * ex 9
quo omnes fere teſtes ſuper ea deponentes dicunt audiuiſſe id publicè dici: & alij ex ipſis dicũt, quòd eſt vox, & fama publica: & ſic non probant: vt voluit pulchrè Bart. in l. de minore. §. plurimum. ver. quid ſi teſtis. ff. de quæſtio. quia talis depoſitio non concludit de neceſsitate, quòd ipſi hoc audiuerint dici à maiori parte ipſius ciuitatis: prout requiritur ad eſſentiam famæ: quia ſtat pro poſsibili, quòd vnus dũtaxat id publicè dixiſſet. idem voluit Bart. in l. iij. §. eiuſdem. ff. de teſtib. & in l. Labeo. ff. de ſupel. leg. Bal. in addit. Specu. in titu. de execu. ſenten. colum. xxiiij. Imol. in l. hæredes palam. in princip. de teſta. Angel. in l. iij. ff. ad macedonia. Floren. in l. ſi arbiter. ff. de probat. Salycet. in l. ea quidem. C. de accuſ. Alexan. in conſi. ccxij. viſis & diſcuſsis. in ij. volu. & in conſi. xx. incipiente, in cauſa appellationis. in iiij. volumi. & in conſi. clj. repetitus in cauſa.

in v.volum. vnde ſuccedit doctrina Bartol.in d.§.
plurimum.v.colum. verſi.qualiter probetur fama.
10 * quòd teſtis deponens ſuper fama nõ probat, niſi
reddat rationem ſui dicti, dicendo quòd ita audi-
uit à maiori parte populi illius ciuitatis:etiam ſi de
hoc non fuerit interrogatus.ita etiam voluit Bald.
in l.leuia.ff.de accuſat.& Angel.in l.quid ergo.§.
quæſtionem.ff.de infami.Bald.in rubric.C.de pro-
bat.& in l.ſolam.de teſtib.Flore.in l.ob carmen.ff.
de teſtib.Ludo.in l.j.ff.de oper.no.nunc.Abb.in c.
11 cùm cauſam.de teſtib.* Præterea non apparet ex
alio probatum de fama publica, cùm teſtes ipſi
non ſpecificent à quo, ſeu à quibus audiuerint:
quòd etiam non interrogati dicere debent: aliàs
non probant:vt dicit Innocen.in capit.qualiter &
quando.& in ca.cùm oporteat.de accuſa.Barto.in
prædicto §.plurimum.Franciſ.de Aret.in cap.cùm
cauſam.de teſti.& in titu.de inquiſit.§.nunc tracte-
mus. Ex quo potuit fama ipſa traxiſſe originem à
querelãte,& etiam à fratribus defuncti, & ab aliis
de eorum domo: & ſic videtur potius quædam dif-
famatio quàm fama, vt not.dixit Bal.in l. diffama-
12 ri.C.de inge.manumiſ.* Itẽ & plus cùm teſtes ipſi
non declarent an fama ipſa ſucceſſerit ante forma-
tam inquiſitionem, an traxerit originem poſt fa-
ctam inquiſitionem, dicta probatio non eſt con-
cludens:quia non ſunt probatæ qualitates neceſſa-
riæ,videlicet,quòd fama præceſſerit inquiſitionem
aduerſus dictum inquiſitum: vt in propriis termi-
nis conſuluit Pet.de Ancha.in conſi.incipiente.in
13 q.presbyteri.* Item cùm non appareat dictam fa-
mam habuiſſe originem ex legitima, & probabili
cauſa, probatio prædicta non obeſt: iuxta not.per
Bartol.in d.§.plurimum.& Saly.in d.l.ea quidem.
& Bald.in d.l.diffamari.Abb.poſt Anton.de Butr.
prædicto c. veniens.vnde iſta videtur potius quæ-
dam vana vox populi quæ inducitur de facili,& ex
abrupto inter leues homines: vt not.Bart.in l.pro-
prietatis.C. de probatio.& ideo exaudiri non de-
bet, iuxta id quod voluit gloſ.reprehendens Pila-
tum, quòd propter vanas voces populi Chriſtum
cõdemnauit: vt in l.decurionum filij.C.de pœnis.
Datóque in præſentiarum abſque veri præiudicio,
14 quòd * fama prædicta eſſet ſufficienter probata,
tamen non eſſet ſufficiens indicium ad torturam,
cùm fama publica non faciat indicium, ſed ſolùm
confirmet alias probationes: vt dicit Gandin. in
rubric. de quæſtio.& tormen.referens ita vidiſſe
obſeruari per aſſeſſores: & ex ſuprà relatis appa-
ret nihil officere eidem Maſio.idem voluit Bald.
in l.milites.C. de quæſtio. Cyn.in l. fina.C. eodem
titulo. Antonius de Butr.in capitulo tertio loco.
vj.columna.de probation. Abb.in capitu.primo.de
purg.canon.gloſſ.Neapod.in capit.regni quòd in-
cipit, tormentis Gandi.in tracta.maleficiorum:in
rubri.de quæſtio.& tormen.referens ita vidiſſe ob-
ſeruari per aſſeſſores. Et ſic ex eiſdem ſupra relatis
liquet minimè officere prædicto Maſio id quod di-
cit ipſe generaliter audiuiſſe dici, quòd Iacob.ſac-
conus fuerat occiſus ab ipſo: licet in rei veritate
non ita interrogetur in dicta eius depoſitione. Et
minimè obſtat tertium indicium inimicitiæ præ-
tenſæ cùm de ea ſolùm deponit Michus ſacconus
frater carnalis defuncti: necnon & Cubellus ini-
micus prædictus Manſio & Ioanni, vt probatum
eſt: * tum etiam quia prædicti duo teſtes non de- 15
ponunt de inimicitia capitali, vel omnium bono-
rum: prout requiritur, & declarat Ludouic.in l.
prima.§.hoc reſcriptum.ff.ad ſillania.ad quod not.
per Bartol.in l.tertia.§.finali.ff.de adimen.lega.ſed
ſolùm deponunt prædicti quòd ex cauſa depoſi-
tionis Iacob.ſacconi aduerſus Maſium ſuper dif-
ferentia cuiuſdam terræ, Maſius habebat ipſum
pro inimico:nec ita rectè dicuot. Nequaquam ſuf-
fragatur quartum indicium, videlicet confeſsio
extraiudicialis prædicti Ioannis filij ipſius Maſij:
ex quo de confeſsione prædicta deponunt mulie-
res teſtes duntaxat: quæ quidem in criminalibus
non admittuntur: * maximè de iure canonico.ca- 16
pitulo mulierem. xxij.quæſtio.quinta. & capit.fo-
rus.extra de verborum ſignificatione.& not.Ioan.
Andreas.in additio.Specu.in titu.de teſte.§.primo.
verſicu.item.Gandi.in tracta.maleficiorum.in titu.
de pœna furum: licet aliud ſit de iure ciuili.l.ex
eo.ff.de teſtibus.tamen negari non poteſt quin mu-
lieres non ſint omni exceptione maiores: ex quo
teſtimonium ipſarum eſt varium & mutabile.dicto
capitu.forus.* & tamen is dicitur omni exceptio- 17
ne maior, cui nulla exceptio obiici poteſt: quin-
imò qui ſuperat omnem friuolam exceptionem,
adeo quòd nihil ei poteſt opponi: vt not. Bald.in
l.optimam.C.de contrahen.& committenda ſtipu-
latio.gloſſ.in l.prima.extrà de conſangui.& affini.
Abb. in capitu.at ſi clerici. xvj.colum.de iudic.&
gloſ.in §.item verborum inſtitu.de inutil.ſtipula.
ita in propriis terminis tenuit Cæpol.in ſuo conſi.
xxxij.columna tertia.* præſertim cùm in crimina- 18
libus requirantur teſtes omni exceptione maiores:
vt dixit Bald.in lege finali. colum.ij. de probatio.
Præterea ad hoc vt confeſsio extraiudicialis fa-
ciat indicium contra confitentẽ, requiritur * quòd 19
facta fuerit præſente parte, prout firmat Franciſ.de
Aret.in capitu.at ſi clerici.de iud.vbi ſatis miratur
de Abb.aliter ibi dicente: idem refert & ſequitur
Felynus in prędicto capit.at ſi clerici.& ibi multos
refert: & multas limitationes ad hoc.Item eſt, &
aliud ad maiorem excluſionem huius indicij, quòd
illemet Petrus Iorginus aduerſus quem aſſerit Ioã-
nem protuliſſe dicta verba, fuit interrogatus, &
examinatus,& depoſuit cum iuramento ad inſtan-
tiam Cur.productus, quòd prædictus Ioã.dum de-
ueniſſet ad verba cum ipſo Petro Iorgino, dixit ſi-
bi hæc formalia verba, videlicet *ſi tu non te leui de
qua te faccio pegio: che non fice ad vno altro: non nomi-
nando a chi*: & ſic videtur dictæ teſtes mulieres con-
uinci de mendacio ſuper eo quod depoſuerunt.
*Item & ex alio non obſtat dicta confeſsio extra- 20
iudicialis: quia confeſſus crimen extra iudiciũ ſibi
nõ nocet, niſi aliter crimẽ illud eſſet notoriè com-
miſſum ab eo:ita voluit pulchrè Specul.in titu.de
confeſ.§. nunc videndum. verſi.nunc dicẽdum re-
ſtat.per rationem optimã de qua ibi per eum. Item
& ex alio nihil obſtat dicta cõfeſsio ob reſtitutio-
nem in integrum competentem minori xxv. annis.
& in Regno xviij.ann.confeſſus extraiudicialiter
delictum, * cùm reſtituatur minor aduerſus ſuam 21
confeſsionem delicti abſque aliqua probatione er-
roris: quia ex hoc ſolo apparet ipſum eſſe læſum,
cùm

cùm ſit minor.xxv. an.pront eſt iſte minor. avіij.
annis.ita ſingulariter tenet Ange.in l. certum.§. in
pupillo.ff. de conſeſſ. vbi ad hoc allegat text.cum
gloſ.ſecunda.in capitulo ſecundo.de in integrum
reſtitutione.in vj.& reputat Angel.hoc valde no-
tandum & quotidianum: & illud dictum eacla-
mat dominus Alexand.& ſequitur in conſil.ccccl-
xaa.aliàs conſil.cxv.lib.iij.incip. in cauſa inquiſi-
tionis formatæ contra dominam Elenam. & idem
voluit idem Alea.io l.ſi is qui.§.ſi minor.ff.de iure-
iuran.in ix.colum.vbi reputat hoc eſſe diligentiſ-
ſimè no.refert & ſequitur ibidem Iaſo.ſubdens di-
ligenter eſſe aduertendum pro defendendo adole-
ſcente in cauſa criminali. Item minimè confeſsio
prædicta Ioãois prædicto Maſio patri obſtare poſ-
ſet,per tex.in l.ſi vnus.§.ante omnia.de pactis.& l.
ſæpè.ff.de re iudicata.Ita dicit Alexand.de Imo.in
conſilio xxaix.iij.colum.quinto volumine. quòd
22 confeſsio filij non præiudicat patri: * tum etiam
quia Ioannes ipſe ea prædicta ſua depoſitione fa-
ceret ſe ſocium, & participem criminis, quo caſu
vt particeps non probaret in homicidio. per tex-
tum in l.fina.cum gloſſ.C.de accuſat.l.quoniam li-
beri.& ibi doctores.C.de teſtib.capitu.j.& ibi Ca-
non.de confeſſ. Quinimò etiam ſi iudicialiter ſo-
cius criminis deponeret contra ſocium,non face-
ret indicium ad torturam:gloſ.in l.ſi filium in gloſ.
magna.C.de liber.cau.Anto.de Butri.in capit.j.de
confeſ.Cy.in l.fina.in vlti.quæſtio.& ibidem Saly.
in vlti.colum.C.de quæſtio.Fulgo.in conſil.xxj.in
cauſa inquiſitionis formatæ.Angel.in l.ea quidem.
C.de accuſa.& in l.j.§.ſi certus.ad Sillan.Item & ex
alio minimè poſſet cõfeſsio prædicta obſtare: quia
Ioã.ipſe eſt minor xviij.ann.vt ſuprà dixi:ob quod
23 etiam * ſi in iudicio id aſſeruiſſet, non probaret:
cùm dictum minoris in criminalibus non probet.
l.in teſtimonium.ff.de teſti.l.inuiti.vbi gloſ.in fin.
eodem titu.& iiij.q.iij.can.ſi teſtes.verſicu.in teſti-
monium. Et præſertim cùm ſibimet non præiudi-
cet: vt ſuprà dictum eſt, multò minus præiudica-
bit Maſio patri: & eo magis cum ſi in ciuilibus fi-
lius non poteſt per confeſsionem ſuam patri præ-
24 iudicare: * vt dicit Specul.in tit.de confeſ.§.nunc
videndum.verſi.vltimò quæritur.multò minus de-
bet poſſet in criminalibus præiudicare. Vltimum
indicium de mala fama apparet proſtratum, cùm
de ea ſolùm deponant Michus frater carnalis de-
functi: & Cubellus notorij inimici prædictorũ in-
quiſitorũ: imò plus per quinq; teſtes probatur to-
tum oppoſitum: & quòd inquiſiti ipſi ſunt optimæ
famæ, conuerſationis, & vitæ fideliter & pacificè
25 viuere conſueti: * & ſic ſuccedit, quòd probatio
bonæ vitæ & famæ operatur ne inquiſitus ex indi-
ciis poſsit torqueri: ea quibus aliàs torqueri po-
tuiſſet:vt dicit ſingulariter Bald.in l.prima.§.ſi pa-
ter.ff.de re milita.Bald.in l.fina.C.de proba.& in l.
j.C.loca.Ange.in l.milites.de quæſtio.Bal.& Imol.
in l.fin.C.de hæred.inſtituen.& plene Iaſo.in l.j.in
vltimis verbis.C. commu.de lega. Nec erit alicu-
ius roboris dictum Catarinæ teſtis, dum diait vi-
diſſe eo die prædictos patrem & filium inquiſitos
ire equeſtres ſupra illam ſtratam vbi fuit homici-
dium per vnum ictum baliſtæ à longe à loco vbi
iacebat occiſus Iaco.ſacconus: cùm ſit teſtis vni-
ca & ſingularis in eius dicto non facit indicium:
* quia ad probandum indicium requiruntur ſal- 26
tem duo teſtes: vt dicit gloſ.reputa.ſingu.in l.fina.
C.famil.erciſcun.& in auth.de teſta.imperfec.cir-
ca principium colum.viij. Bartol.in l.admonendi.
x.colum.de iureiur. Ange.in l.fi.quòd metus cau-
ſa. Salyc.in l.fi.C.de quæſtio. tum etiam quia non
deponit illum vidiſſe in eademmet ſtrata, ſed in
alio loco, ſeu ſtrata ſuperiori: * & tamen ad facien- 27
dum indicium requiritur ꝙ fuerit viſus in eadem-
met ſtrata, ſeu in eodemmet loco commiſsi homi-
cidij: vt dixit Ange.& Salyc.in l.fi.de quæſtio.qui
dixerunt, quòd redditur ſuſpectus ſi quis viſus fue-
rit in loco commiſsi delicti, ſeu homicidij: adeo
quòd poterit torqueri: idem tenuit Luc.de pen.in
l.euictiones.C.de cur.libro xij.vbi dicit ſecus eſſe
ſi reperitur in loco remoto. Et minimè obſtaret
quòd dicti inquiſiti ſint cõſueti in dicto loco con-
uerſari ob dictam poſſeſsionem quam ibi habent:
nam quòd quis ſit ſolitus conuerſari in loco com-
miſsi delicti, tunc facit indicium ad torturam,
quando conſueti ibidem conuerſari eſſent malæ
famæ: * & ſoliti ſimilia facere: vt in terminis pro- 28
priis tenet Ludo.in l.prima.§.hoc ſenatus.ff.ad Sil-
lani.Ange.& Auguſt.in tract.malefic.in verſicu.fa-
ma publica.colum.xiij.& ideo communiter repro-
batur Ang.in l.fi.de quæſtio.aliter tenens.Hinc di-
ait Bar.in l.fi.circa fi.ff.de quæſtio.quòd indicium
conuerſationis in loco non eſt ſufficiens ad tortu-
ram, niſi talis conuerſari ſolitus eſſet malæ famæ
& conditionis. Item Angel.in dicta lege finali. de
quæſtion.loquitur quando viſus in loco homici-
dij non erat ſolitus pertranſire per illam ſtratam,
& fuit tunc ibi repertus: quòd ſecus eſt in caſu
præmiſſo: nam ex cauſa dictæ eorum poſſeſsionis
conſueuerant illuc ire. Et ſic cum indicia prænar-
rata ex præmiſsis claudicare, & ſatis grauiter ap-
pareant, & probentur per teſtes repulſatos, & exa-
minari prohibitos, nullum præiudicium afferre
poſſunt prædictis inquiſitis, per id * quod voluit 29
And.de Iſer.in conſti.Regni,ſi damna clandeſtina.
vbi diait, quòd quando delictum probatur per te-
ſtes prohibitos examinari, quis torqueri non po-
teſt.ad quod not.per Bart.in l.maritus.de quæſtio.
& præſertim cùm indicia ipſa reperiãtur eliſa per
probationem bonæ famæ ipſorum inquiſitorum,
per ea quæ ſuprà allegata in iure fuerunt. Concur-
rúntque inſuper in fauorem prædictorum inquiſi-
torum infraſcripta videlicet, Quòd Iacob.ſaccon.
mortuus non reperitur in corpore vulneratus, &
erat ſenex excedens annos laxx. Item quòd ea die
laborauit in area ſua, & luctauit cum aliis, & per
binas vices fuit proſtratus ad terram: & ſic de fa-
cili potuit crepuiſſe cadens. Item quòd patieba-
tur aſsiduè morbo matroni: adeo quòd quan-
do ſibi ſuperueniebat dicta infirmitas, habeba-
tur pro mortuo. Item quòd eodem anno fuerunt
quamplures iuniores ſubitanea morte præuenti
eodem morbo. Item fuit repertus mortuus in loco
lapidoſo, & pendinoſo, in quo quilibet ſi cecidiſ-
ſet, ſe offendiſſet propter lapides. Or quanto ma-
gis in ſene. Item quòd ob frequentiam hominum
qui ibidem aſsiduè conuerſabantur, & pertranſ-
ibant, ſi ipſe aggreſſus vociferaſſet, de facili au-

 ditus,

ditus, & viſus fuiſſet ab ibidem prope moram tra-
hentibus, & coouerſantibus. Ex quibus omnibus
præſumptionibus & coniecturis eliduntur, ac tol-
lūtur aliæ leues præſumptiones, ſeu coniecturæ ex
30 aduerſo pro parte Cur. conglutinatæ: *cū vna præ-
ſumptio tollatur per aliam: vt dicit Bar. in l. diuus.
ff. de in integ. reſtit. Cyn. in l. ſi cum dotem. §. tranſ-
grediamur. ff. ſol. matri. Bal. in l. fin. C. de hære. inſti.
& in l. quamuis. C. de impub. & aliis ſubſti. Et pari-
ter vnum indicium tollitur per aliud indicium: vt
dicit Alex. conſi. lxxvij. in cauſa accuſationis. vlti.
col. j. volu. & vna coniectura tollit aliam: ſecundū
Bal. in conſi. cccij. proponitur. ante fio. ij. vol. Ang.
in l. iniuriarum. ff. de iniur. Et præſertim cum præ-
31 ſumptiones iſtæ ſint delicti excluſiuæ: *& vbi con-
currunt duæ præſumptiones quarum vna eſt exclu
ſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur illa
quæ delictum excludit: ita conſuluit Lud. in conſi.
lxviij. viſis & propoſitis &c. & hoc, quia ſemper eſt
capienda via vt excludamus delictū: vt dicit Bart.
in l. non ſolùm. §. ſed vt probari. ff. de no. oper. nun.
Abb. in c. in præſentia. de proba. & idem Abb. poſt
Innoc. in ca. dudum. el ij. de electio. penul. col. Nec
puſſent omnia ſuprà relata coaceruari, & ſimul iū-
32 gi, & verificari regula ſuprà poſita, * Et ſi non pro-
ſunt ſingula, multa iuuant: ex quo de iure tunc iun-
guntur plura indicia ad faciendum integrā proba-
tionē, quando vnumquodque indiciū eſt de ſe ſuf-
ficienter probatum: vt no. Bal. in l. ſi quis ex argen-
tarijs. §. j. ff. de eden. Alexā. in conſi. cxxxj. j. volu. &
in conſi. xj. ſentio in dubium reuocari. & in conſi.
xxj. repetito in cauſa Metici. in princip. in iiij. vol.
ſed ſic eſt quòd in caſu de quo agitur, nullū dicto-
rum indiciorum eſt ſufficienter de ſe probatū: quia
aut vnumquodque ipſorum probatur per vnū te-
ſtem, aut per teſtes inhabiles, & repulſatos, vt dictū
extitit, ergo &c. Et ex præmiſsis infero quòd mini-
mè poſsit magna Cur, ipſa ex dictis indiciis proce-
dere ad torturā contra prædictos inquiſitos, etiam
33 ſtante eius magno & pleno arbitrio, * cùm iudex
habens plenum & liberum arbitriū non poteſt ad
torturam procedere non exiſtentibus legitimis in-
diciis: vt tenet Pau. de Leaza. in c. grauis. vlti. colū.
de depoſi. Gandi. in tract. maleſi. in rub. an poteſtas
qui habet arbitrium. Alexā. in conſi. lxv. habita ſu-
per bis. col. ij. Iaſ. de Mayn. in l. j. C. de ſacroſan. ec-
cle. vbi reputat iſtud eſſe perpetuò no. & idem Iaſ.
in §. in bonæfidei. col. viij. inſtit. de actio. & in l. &
militibus. C. de teſta. mili. & eo magis cū arbitrium
magnæ Curt. Vicariæ vt patet per multa capitula
Regni, ſit conceſſum contra famoſos homicidas, &
latrones, ac diuerſorū criminū, & vulgari quodam-
modo populi opinione grauatos: & præſertim in-
fames: vt clariſsimè dicti regni capitula cantant. In
cæteris ſuppleat Magnifi. Indicum religio: vt inno-
centes ad Dei ſimilitudinem formati præſeruentur
illæſi: reiecta aduerſariorum querelantium voragi-
ne: ac ſanguinem humanum ſitiente: & ita ex præal-
legatis conſulo iuris eſſe. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex poteſt compellere habentem vxorem, & de-
tinentem concubinam, vt ipſam concubinam di-
mittat, & ad vxorem redeat.*

2 *Conſuetudo praua, inqua, & temeraria excuſat à
pœna temporali.*

3 *Conſuetudo notoria non eſt opus allegari.*

4 *Fama non probatur ex quo teſtes deponant id pu-
blicè audiuiſſe, niſi dixerint audiuiſſe à maiori
parte populi illius loci.*

5 *Fama ad hoc vt probetur per teſtes, requiritur quòd
multa concurrant, de quibus plenè in nu. 6. 7.*

8 *Pœna ſacrilegij eſt extraordinaria.*

9 *Indicia ſunt arbitraria.*

10 *Torqueri licet in aliquibus caſibus quis non poteſt,
poterit tamen terreri.*

CONSILIVM LX.

IN Chriſti nomine amē. In cauſa Na-
talis de caua inquiſiti de ſodomia, ac
raptu mulierū, & lenocinio: de furto
cuiuſdam Cirij: viſo proceſſu mihi
trāſmiſſo per Magnificum Guberna-
torem ciui. Auerſæ circa raptum non reperio ver-
bum aliquod, niſi de lenocinio duntaxat, quòd vi-
detur eundem Natalem iam vxoratum prima facie
grauare: in hoc non videtur modo aliquo inſiſten-
dum: cum fornicatio ſit de iure ciuili in concubi-
natu permiſſa, per titulum de concubinis: & licet
peccatum ſit de iure canonico, non tamen eſt pu-
nibile in foro Cæſaris: ſed eo caſu cōtra vxoratum
poteſt officialis * ipſum compellere, vt concubi- 1
nam dimittat, & ad vxorē redeat: ita dixit pulchrè
Alb. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iure. vbi refert q dum
Martinus de fano eſſet poteſtas in ciuitate Romā-
diolæ, & quidam nobilis habens vxorem declina-
bat etiam ad concubinam, compulit ipſum per l.
præallegatam, vt cōcubinam dimitteret: & ſic ho-
neſtè viueret: & hoc vt obſeruaret iuris præcepta
ibi, honeſtè viuere &c. idem refert & ſequitur Iaſo.
in d. l. iuſtitia. Circa verò lenocinium quod videtur
eſſe contra regiam pragmaticam, & pœnalem, cùm
fuerit de præterito, & a multo tempore mulierem
aliquā penes ſe non retinuerit, ſuffragatur ſibi no-
toria, & tacita tolerantia lenonum tot annis con-
tinuatis in regno, contra quos nunquam fuit pro-
ceſſum pro obſeruantia dictæ regiæ pragmaticæ:
* & ſic huiuſmodi tolerantia & praua conſuetu- 2
do quantuncunque temeraria, iniqua, & iniuſta
debet à pœna excuſare. gl. eſt not. in c. cùm venera-
bilis. in gloſ. j. in fine. de conſuet. quam Abb. ibi in
j. colum. multum extollit: & gloſ. in c. denique. iiij.
diſtin. quæ not. limitat procedere à pœna tempo-
rali, nō autem diuina: prout in caſu præſenti. idem
voluit Alexan. de Imo. in conſi. cvij. pro inueſtiga-
tione prædictorum. penul. colum. libro ij. & conſil.
viij. nume. 9. lib. vj. & conſil. ccxl. nume. 5. eo. lib. vj.
Iaſ. in l. ſingularia. xxij. col. ff. ſi cer. pet. * & ſic cùm 3
conſuetudo prædicta fuerit iam notoria, etiam al-
legari opus nō fuit nedum probari: vt dicit ſingu-
lariter Bart. in l. ij. xxv. quæſtio. C. quæ ſit long. con-
ſuetu. Bal. in l. prima. in fin. C. ad velle. & quòd not.
idem Bal. in l. ſecunda. colum. ij. C. quando prouo.
non eſt neceſ. idem Bald. in l. vnica. in vna addit.
quam libri antiqui non habent. C. vt quæ deſunt
aduoc. Eritque ergo diligenter aduertēdum ſuper
furto Cirij, an videatur taliter per indicia inquiſi-
tus ipſe conuictus, vt torqueri poſsit: nam contra
ipſum

ipſum apparent plures teſtes deponentes de furto prædicto publicè audiuiſſe:& quòd ipſe Natalis furto ſubtraxerat Cirium prædictũ ab eccleſia: ex qua teſtium depoſitione non videtur apparere de probatione famæ contra ipſum: ex quo poteſt eſſe
4 quòd vnus vel duo id publice dixerint:* & tamen non ex hoc erit fama probata: quia talis depoſitio non concludit de neceſsitate, quòd ipſi hoc dici audiuerint à maiori parte populi illius loci, prout probari requiritur ad eſſentiam famæ: vt dicit pulchrè Barto. in l. de minore. §. plurimum. verſic. quid ſi teſtis. ff. de quæſt. in. idem Bar. in l. iij. §. eiuſdem. ff. de teſti. & in l. Labeo. de ſupel. lega. Bal. in addi. Spe. in titu. de execu. ſenten. col. xxiiij. Imo. in l. hæredes palam. in princip. de teſta. Flori. in l. ſi arbiter. ff. de proba. Alexand. in conſi. xx. in cauſa appellationis. iiij. volu. & conſil. xv. repetitus in cauſa. in v. volu. Apparet igitur quòd teſtis ſuper fama taliter deponens debet dicere, ꝙ ita audiuerat à maiori parte populi, etiam ſi de hoc interrogatus non fuerit: ita dixit Bal. in l. leuia. de accu. & Ang. in l. quid ergo. §. quæſtionem. ff. de infami. Bal. in rub. C. de proba. & in l. ſolam. de teſti. Flor. in l. ob carmẽ. ff. de teſti. Ludo. in l. j. ff. de oper. no. nunt. Abb. in c. cùm cau-
5 ſam. de teſtib.* Item & ex alio teſtes ipſi non probant, deponentes id publicè audiuiſſe: quia non nominant ſpecificè aliquem à quo id dici audiuerint, & ideo non probant: quia etiam non interrogati debent teſtes dicere à quo audiuerant: vt dicit Bart. in prædicto §. plurimum. colum. vj. Inno. in c. qualiter & quando. de accu. & etiã in c. cum oporteat. eo. tito. Fran. de Are. in c. cum cauſam. de teſti. & in titu. de inquiſitio. §. nunc tractemus. Et dato nunc abſque veri præiudicio quòd fama dici poſ-
6 ſet aliquo modo probata, dico * quòd fama nõ facit indicium, verum confirmat alias probationes, vt dicit Bar. in tract. de quæſtio. x. col. Bal. in l. milites. C. de quæſtio. Cy. in l. fin. eo. titu. Ant. de Butr. in c. tertio loco. vj. col. de proba. Abb. in c. j. de pur. canon. Gand. in tract. maleſi. in rubr. de quæſtio. & tot. vbi refert ita vidiſſe per aſſeſſores ſeruari. Nec poſſet fundari tortura huius inquiſiti ex depoſitione Stephani, deponentis emiſſe ceram à prædicto Natali, & quòd tũc ſuſpicatus fuerit de furto contra ipſum. Et pariter nec ex depoſitione Gulinſi teſtis deponentis vidiſſe prædictum inquiſitum liquefacientem ceram: ex quo neuter ipſorum facit indicium, cùm vnuſquiſque ipſorum deponat ſu-
7 per diuerſa qualitate facti, & indicij: *& tamen vnumquodque indiciũ requiritur probari ſaltem per duos teſtes. gl. eſt reputata ſingu. in l. ſi. C. famil. ercis. & in authen. de teſta. imperfe. circa principiũ. col. viij. Bar. in l. admonendi. x. col. ff. de iureiuran. Ang. in l. ſi quod met. cau. Salyc. in l. fin. de quæſtio. Et præſertim procedũt præmiſſa cũ ſimus in furto parui pretij: quia vt ex proceſſus meritis colligo, Cirium prædictum erat valoris xxv. carlenorum, quo caſu deciſa eſt pœna quando probatum eſſet delictum: & quæ quidem pœna eſt minor relegatione: & vbicunque ex delicto reſultat pœna à relegatione infrà, eo caſu non poteſt ad torturam procedi: ſed ſolùm vbi imponitur pœna vltra relegationem: vt apparet per capit. regni: quòd incipit, tormenta. & licet inferri poſſet hoc eſſe ſacrilegium, quando probaretur Cirium ipſum fuiſſe ab eccleſia furto ſubtractum, * attamen pro ſa- 8
crilegio non imponitur niſi pœna extraordinaria. l. ſacrilegij. ff. ad leg. Iul. pecul. cõſiderata qualitate rei, & perſonæ: ita communiter concludunt doct. & melius cæteris Salycet. in rubri. C. de crimin. ſacrileg. Sed quia videtur etiam inquiri de ſodomia: & maximè quia ſciens ipſe quondã Marcum aliàs habuiſſe rem cum illo Petrutio, permiſit tacitè ipſos Marcum & Petrutium aſtare in domo ſua: licet demum aſſerat prohibuiſſe: apparet necnon de eius confeſsione quòd dormiuit in vno, & eodem cubili cum eodem: ob quòd animus meus non conquieſcit aduerſus ipſum:* & cùm indicia 9
ſint arbitraria prout plenè Ioã. Andr. in c. cùm in contemplatione. de regu. iur. Bar. in l. ſi. ff. de quæſt. Bal. in l. ij. j. col. C. quo. ap. Alex. cõſi. lxxvij. j. volu. in cauſa accuſationis. & interdũ licet quis nõ poſſit torqueri, poteſt tamen terreri, vt inquit Bald. in l. ij. C. quorum appellat. Bald. in l. de minore. ff. de quæſtio. circa princip. * idcirco concurrentibus 10
præmiſsis ſum voti partes Magnifici Gubernatoris Auerſani eſſe in terrendo prædictum Natalem concurrente vtilitate vitæ ipſius, eundem ligari faciendo ad cordam, & aliquantulũ etiam alciãdo, vt aliquid doloris ſentiat ad eruẽdam veritatem: nec aliter torqueatur, niſi vt ſuprà. Et quòd iudex licet non poteſt torquere delinquentẽ, poteſt tamen terrere: ſequitur etiam Pari. de put. in tract. ſyndic. in verſicu. contumacia. prima colum. nam imò ſi leuiter torqueret, non poteſt dici tortus: ex quo leuis tortura non dicitur tortura, per ea quæ plenè conglutinat Marſil. in ſua practi. cauſ. crimi. in §. quoniam. ij. colũ. & in §. & quia. & in l. furtem. ff. de lieat. & in ſuo conſi. lxxx. ij. volu. & conſi. cuius vbi multa ſimilia.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per teſtes de ætate deponentes ex aſpectu eſt fallax.*
2 *Minoris geſta tenent, dum apparet, quòd ſit publicè diligens, & induſtrioſus.*
3 *Minor dum doloſè ſe gerit, reſtituere tenetur ea quæ doloſè conſequutus eſt ab alio.*
4 *Minor in delictis non reſtituitur.*
5 *Minor poteſt defendi per maiorem, qui ſit ſibi coniuncta perſona.*
6 *Minor litigans in iudicio per procuratorem ab ipſo minore conſtitutum, cum iuramento, valet, & tenet iudicium.*

CONSILIVM LXI.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa pauperculi magiſtri Petri ſartoris eſt videndum ſuper validitate iudicij, & proceſſus geſti cum minore deficiente curatore: & ante omnia occurrit in facto non videri probatam fuiſſe minorem ætatem Ioannis Baptiſtæ ex aduerſo principalis opponentis de nullitate proceſſus, & iudicij: cùm

eij : cùm teſtes ſuper ſuo ſexto articulo mino-
ris ætatis producti , deponunt de minori ætate ſe-
cundum eorum iudicium,& videre , referẽdo ſe ad
aſpectũ,cuius dicti ratio fallax eſt:iuxta illud quin-
quaginta annos nondũ habes , & Abraham vidiſti:
prout refert & concludit Bartol.in l.de ætate.ff.de
1 minoribus.*& ſic non eſt modus probãdi ætatẽ ex
aſpectu,quia fallax : vt ſuprà & potiſsimè cùm hu-
iuſmodi probatio ſatis appareat eliſa per teſtes pro-
ductos per eundem magiſtrũ Petrum ſuper quarto
articulo,deponentes ꝙ prædictus Ioan.Bap.ex ſui
præſentia,& exhibitione veſtiũ quas deferebat, de-
monſtrabat *eſſere homo da bene : & de autorita : & homo de facende.* Et ſic ſi tot teſtibus prædictis mi-
nor apparuiſſet , nõ depoſuiſſent ipſum videri ho-
minem negociatorẽ.Et dato nunc abſque veri pręi-
iudicio,quòd minor ætas in eo probata appareret,
dico tamen quòd talis prætenſus minor apparebat
publicè , prout publicè diligens , & induſtrioſus.
Hinc eſt quòd tenebatur in fundico, ſeu apotheca
pannorũ, & ſerici ditiſsimo per honorabilẽ Albe-
ricũ terracina:& ibi pannus,& ſerica publicè ven-
debat : & in maxima quantitate: vt plenè probatũ
eſt:& ipſemet principalis in ſuis poſitionibus arti-
culauit. Et ſic apparente minore prætenſo publicè
diligente,& induſtrioſo valent & tenent geſta per
ipſum licet minorem.gl.eſt ſing.& ibi Bar.in l.j.C.
2 qui & aduerſus quos.& licet d.gloſ.& Bart.* loqui
videantur in contractibus, tamen de contractibus
ad iudicia licita eſt argumẽtatio. ſemper allegatur
tex.in l.omnem.ff.de iudic.l.iij.§.idem ſcribit.ff.de
pecul.Et potiſsimè procedere debent præallegata
cùm Ioã.Baptiſta prædictus circa prædicta callidè
& doloſè verſatus ſit,aſſerendo bona prædicta eſſe
ſua:& accedendo apud prædictũ magiſtrum Petrũ
bene indutus,& cum anulis aureis in digitis more
mercatorũ, ad effectũ vt ipſe magiſter Petrus eme-
ret pannos,& ſerica per ipſum furto ſubtractos,vt
prætenditur: vnde eo modo delinquẽdo reſtituere
tenetur omnia quæ ita doloſè conſequutus eſt à
3 prædicto magiſtro Petro ,* etiã quòd minor eſſet,
vt prætẽditur.tex.eſt peregrinus in l.j.C.de reputa.
quæ fiunt in iudi.& no.in l.ꝗ ſi minor.§.reſtitutio.
ff.de mino.& in ſpecie dicit tex.in d.l.j.quę eſt vniſ-
ca , quòd ſi minor vendẽdo aliquid dolo cõſequu-
tus eſt,reſtituere tenetur:& eo magis,quia deferen-
do prædictus Io.Bapt.veſtes optimas,& anulos au-
reos ſupra dorſum ſuũ quãdo accedebat ad vẽden-
dum, videbatur velle oſtendere ſe maiorem : vt ſic
circumueniret cõtrahentes ſecũ:& ſignãter prædi-
ctum magiſtrum Petrum: vnde ſuccedit diſpoſitiõ
legis,ſi alterius.in prin.C.ſi minor.ſe maio.dixe.&
4 ſic delinquendo eo modo non * poſſet petere ſe in
integrũ reſtitui,cùm minor aduerſus ſuum delictũ
non reſtituatur.l.j.C.ſi aduer.deli.l.auxiliũ.§.in de-
lictis.ff.de min.& And.de Iſer.in cõſti.regni,obſcu-
ritatem.& conſtit.minorũ iura. Apparet inſuper ex
reuolutione chartarũ proceſſus prædictum Ioan-
nem Baptiſtã fuiſſe plenè in eius iuribus & defen-
ſionibus auditum,ac defenſum per egregium Nar-
5 dum Andream fronda eius patruum, *cum qua ſic
coniuncta perſona iudicium procedit, quãdo ma-
ior eſt , poteſt intereſſe in iudicio pro minore ſibi
coniuncto.Bal.in l.exigẽdi.in fi.& ibi etiam Bar.C.
de procu.Bar.in l.ſed hæ.in princ.ff.de procur.Bar.
in l.ſi actor.C.de appella.& in l.tutores qui poſt.&
ibi gloſ.ff.de adminiſt.tuto.Sed quid opus verbis?
Nardus Andreas nedum vt coniuncta perſona,
verum etiam vt procurator ipſum Ioannem Bapti-
ſtam defendit:vt liquet per authenticũ mandatum
procuratorium factum per eundẽ Ioannem Bapti-
ſtam in perſonã ipſius Nardi Andreæ in actis præ-
ſentis cauſæ nouiſsimè productum. & expeditũ eſt
in iure,quòd minor litigans in iudicio per procu-
ratorem,quem ipſe cum iuramento conſtituit, * ſi 6
lædatur,nõ debet reſtitui:& hoc propter iuramen-
tum appoſitum in conſtitutione procuratoris : ita
ſingulariter voluit Bar.in l.minor.xxv.anno.omiſ-
ſam.ff.de mino.tradens hoc pro cautela , vt minor
ad ſui cautelã nõ defendatur in iudicio per procu-
ratorẽ,quem cõſtituit cum iuramẽto:quia eo caſo
nõ poterit reſtitui:ſed interſit in iudicio per cura-
torẽ: quia eo caſo reſtituitur. & idẽ videtur tenere
Panor.in c.cùm veniſſent.extrà de in integrũ reſti.
verſic.ij. principaliter.vbi dicit , quòd minor liti-
gans per procuratorem non reſtituetur: quia pro-
curator eſt voluntarius adminiſtrator: ſecus ſi per
tutorem vel curatorem : quia eſt neceſſarius.idem
tenuerunt Iacob.de Rau.Ioan.Fab.Barto.& Salyc.
in authen.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.vendi.
quæ ſecundum eos eſt fauorabilis animæ : & ideo
habet locum in quaſi contractibus: idem etiam ſe-
quitur Petr.Iacob.in titu.de actio.tutel.contraria
quando in defen.ſuſce.lib.Et ita ſeruat etiam curia
parlamenti Delphin.per ſtylum ipſius curiæ refert
& ſequitur Guido papæ in deciſio.parlamenti gra-
tionopol. in deciſ.ſeu q.xxxv.incipiẽte,ſi adultus.
vbi ſubdit ita fuiſſe declaratum in conſilio parla-
menti prædicti die iiij.menſis Septembris.M.cccc.
xlix.& idem ſequitur Iaſo.de May.in d.authen.ſa-
cramenta puberũ.ex quibus & ex vnoquoque ipſo-
rũ debet prædictus magiſter Petrus abſolui ab in-
debita impetitione prædicti Ioannis Baptiſtæ : &
ipſe Ioã.Baptiſta in expenſis condemnari: & ita iu-
ris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio ſeu quaſi præſentandi in iure patronatus acquiritur per vnicum actum præſentationis,qua fuit ſortita effectum nu.5.*

2 *Præſentatio eſt fructus iuris præſentandi. numero 3.& 4.*

6 *Confirmatio ſola tuetur præſentantem , vt dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quia præſentauit , & præſentatus per ipſum fuit inſtitutus, etiam ſi poſſeſſor eſſet malafidei.*

7 *Præſentatus ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi præfertur præſentato à vero patrono.*

8 *Patronus ſufficit quòd credatur patronus , & ſit in quaſi poſſeſſione : quia præſentauit , & præſentatus per ipſum fuit inſtitutus etiã ſi poſſeſſor eſſet malafidei.*

9 *Ius patronatus poteſt haberi per baſtardum.*

10 *Poſſeſſio diutina in præſentando demonſtrat quem habere ius patronatus in eccleſia,etiam quòd non appareat de aliquo titulo.*

Præſcrip

11 Præſcriptio in iure præſentandi ſatis apparet ſi compatronus patitur, & permittit alium ſecum præſentare capellanum.

12 Præſentatis duobus capellanis, ſeu pluribus, ſi vnus excedit alium in literis, in idoneitate, moribus, ætate, conuerſatione, & vita præfertur.

13 Patronis duobus exiſtentibus vno mare, & alia fœmina, diſcordantibus ipſis præfertur præſentatus à maſculo.

CONSILIVM LXII.

Redemptoris gentium iterato præſidio, amē. In cauſa venerabilis preſbyteri Antonij cū presbytero Franciſco, & presbytero Vincentio de falco ſuper iure patronatus capellæ
ſancti Angeli pendini: apparet nanque per binas
ſententias inſtitutionis diuerſis temporibus promulgatas
ab annis quinquaginta elapſis, nobilem
quondam Audinum de cōſtantio præſentaſſe vnà
cum domina Catina Bonifacia duos capellanos in
capella prædicta: vnde ſuccedit iuris diſpoſitio,
1 * quòd per vnicum actum tantùm præſentationis
quæ fuerit ſortita effectū, acquiſita fuit quaſi poſſeſsio
prædicto Audino præſentanti: vt plenè not.
in c. cùm eccleſia. extrà de cau. poſ. & proprie. & in
c. cum olim. & ibi relata per d. Abbatem poſt alios
eo. tit. & facit tex. in c. cum de beneficio. de præbē.
in vj. cùm ergo Audinus ipſe fuerit in ipſa poſſeſſione,
ergo tenenda & reputanda: vt tenent omnes
ſcribentes, & maximè Abb. in c. nobis. de iure pat.
& in c. poſtulaſti. eo. titu. & faciunt ea quæ habentur
in c. querelam. de elect. & ibi Abb. ita etiam in
ſpeciæ refert & ſequitur Alexan. in conſi. lxxviij. in
2 iiij. volu.* Et potiſsimè prædictis ratio ſuffragatur,
quia præſentatio eſt fructus iuris præſentandi. ca.
conſultationibus. de iure patron. & iſte fructus ſequitur
ſuum poſſeſſorē: & eo ipſo quòd aliquis eſt
in quaſi poſſeſsione iuris præſentādi, habet fructus
ipſius iuris, qui ſunt ipſa præſentatio: & ideo dicit
tex. no. in prædicto c. cōſultationibus. quòd ad validitatem
præſentationis ſufficit præſentantem eſſe
in quaſi poſſeſsione iuris præſentandi, & ſequitur
3 poſſeſſorem, & nō proprietarium:* & ad hoc quotidie
allegatur ille tex. ſecūdum do. Ant. de But. ibi.
refert & ſequitur Alexan. in conſi. lxxiiij. in eo. iiij.
4 vol. v. col.* Et ideo ex ſola præſentatione quæritur
ius patronatus. vt dicit Inn. in c. quoniam. de iure
patr. & Bal. in marg. in ver. ius. & potiſsimè in caſu
de quo agitur, in quo prædicti Audini præſentatio
5 fuit per binas vices confirmata.* Et tamen ex iuris
diſpoſitione poſſeſsio iuriſpatronatus probatur
per vnicam præſentationem confirmatam: vt dixit
6 Bal. in c. j. §. ſi verò. quid ſit inueſti.* ex quo ſola cōfirmatio
tuetur præſentantē, vt dicatur eſſe in poſſeſsione,
ſeu quaſi præſentandi: iuxta not. per Hoſt.
in ſumma de iu. patr. §. quid iuris. & Fede. in conſi.
7 lvj. In Chriſti nomine amen. vacante &c.* Hinc eſt.
quòd præſentatus ab exiſtente in poſſeſsione præſentandi,
præfertur potius quàm ſi eſſet præſentatus
à vero patrono: ita dixerunt Abb. & doc. in prædicto.
cap. cōſultationibus. & Fede. de ſen. in conſi.
ccxxvj. ſuper primo pūcto: & Cardi. in cle. j. de iure
pat. in viij. q. ſufficit enim quòd patronus credatur
patronus, & ſit in quaſi poſſeſsione: vt quia præſentauit,*
& præſentatus per ipſum fuit inſtitutus etiā 8
ſi poſſeſſor eſſet malæfidei: ita voluit Cardi. in c. ex
literis. de iure patro. & in d. c. conſultationibus. refert
& ſequitur dominus Stepha. de Caye. magnus
canon. in ſua repet. c. quoniā. de elect. in vj. in antepen.
chart. & ſic tam ex poſſeſsione quàm etiam ex
tenore ſententiarum inſtitutionis apparet ꝙ prædictus
nobilis Audinus, & prædicta domina Catina
æqualiter præſentauerunt: ſequitur quòd vnuſquiſque
ipſorum pro medietate, & ſic pariter, & eo
modo præſentatio ipſa defertur Nicolao de conſtantio
ſucceſſori prædicti do. Audini, qui in præſentiarum
præſentauit presbyterum Antoniū ceſſante
maximo fundamento prædicti presbyteri
Franciſci & Vincentij ex aduerſo: in quo tota eorū
ſpes, curáque aderat: videlicet quòd prædictus Audinus
fuerat baſtardus. Nā eo dato ſine veri præiudicio,
apparet ipſum Audinum tanquam patronū
præſentaſſe per binas vices: & ſic quoties caſus ſuo
tempore occurrit: & ideo negari non poteſt quin
ſit in poſſeſsione, ſeu quaſi ipſius iuris patronatus:
præſertim cùm nullibi cautum reperiatur baſtardum
eſſe incapacem, ſeu inhabilem iuris patronatus,
& ſic iuris præſentandi: cùm ius patronatus ſit
ius quoddā, quod non eſt in bonis: & ſic poteſt dubitari,
an intelligatur facere hæreditatem locupletiorem:
& ideo cùm ſit quid indiuiduū, baſtardus
poteſt ipſum retinere, ſeu habere: * & ideo ius pa- 9
tronatus tranſit in baſtardum: vt inquit pulchrè
Bald. in l. ea quam. C. de fideicom. in fin. Corroboratur
inſuper clariſsimum ius ipſius Audini per
plures præſentationes per ipſum factas, vt ſuprà
dictum eſt à xl. annis citra, & plus, ob quod ſatis
dicitur apparere de ſuo iure patronatus in capella
prædicta per huiuſmodi eius diutinam poſſeſsionem
præſentandi, etiam * quòd illa eſſet abſque 10
aliquo titulo: ita dixit ſingulariter Bald. in l. cùm
ſuper. C. de rei vendi. & Franc. de Aret. in repeti.
rub. de cau. poſſ. & proprie. refert & ſequitur Ant.
Corſe. in ſingu. ſuis in ſingu. incipien. per antiquam
poſſeſsionem. Non omittam vltra præmiſſa apparere
Audinum prædictum præſcripſiſſe dictum ius
præſentandi præſente domina Catina Bonifacia
compatrona * patiente, & permittente eundem 11
inſimul cum ipſa præſentare capellanos quoties
caſus occurrit: ob quod ſatis apparet inducta præſcriptio:
vt dixit Domini. de ſancto gemin. in capitulo
primo. in princip. de iure patronat. in princip.
in vj. per c. querelam. de elect. & per Ioannem
Andream plenè in reg. quòd alicui. in mercur. Suffragatur
inſuper huic presbytero Antonio idoneitas:
cùm ex proceſſus meritis appareat ipſum
eſſe magis idoneum presbytero Franciſco, & antiquiorem,
& literatum: & ſic licet plures capellani
præſententur à pluribus patronis, & voces
ſint pares, tamen non ſemper cum honeſtate poterit
epiſcopus gratificare: quia debet præferre præſentationem
magis rationabilē factam, & attēdere
quis ex præſentatis * capellanis excedat alium in li- 12
teratura, idoneitate, moribus, & ætate, vita, &
conuerſatione: & ſecundū prædicta iudicare vnum
alio

alio ſufficientiorem : vt dicunt domini de Rota in
deciſ.cclxx.aliàs eſt deciſ.viij.titu.de proba.in no-
uis,incipien.item ſi mandatur auditori.& faciunt
dicta doctorum in c.j.de iure patro.& ita fieri de-
bet.ſequitur & refert formaliter præmiſſa præfa-
tus dom.Strepha.de Caye.in d.ſua repe.c.quoniam.
de elect.in vj.pen.char.ſubdens iſta habuiſſe de fa-
cto.Nec ſilētio prætereo , q hic presbyter Anto-
13 nius fuit præſentatus à maſculo:* & ſic venit præ-
ferendus prædicto presbytero Franciſco præſen-
tato à fœmina : ex quo diſcordantibus inter ſe pa-
tronis habētibus æquale ius in præſentādo, ſi vnus
fuit præſentatus à patrono maſculo , alter autem à
patrona fœmina , præfertur præſentatus à maſcu-
lo : ita tenet Bald.in l.j.ff.de ſena.domini de Rota
in deciſ.eorum in deci.cccciiij.in prin.in nouiſſi-
mis:Franc.de Aret.& Felyn.in ca.quoniam.in vlti.
verb.extrà de teſtib.ex quibus omnibus & eorum
ſingulis conſulo prædictum presbyterum Anto-
nium inſtituendum &c.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias obligatur ex omni contractu præter-quam ex mutuo,& voto.*

2 *Filiusfamil.non poteſt renunciare Senatuſconſulto Macedoniano etiam cum iuramento.nu.3.*

4 *Iuramentum appoſitum in obligatione , ſeu inſtrumētum in quo confitetur quis mutuum recepiſſe, infra biennium poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ non obſtante iuramento.nume.5.*

6 *Scriptura notarij non creditur niſi habeat teſtes.*

7 *In ſcripturis quæ fiunt apud acta requiruntur ſaltim duo teſtes.*

In ſcriptura actorum notarij non requiruntur teſtes.

8 *Teſtes duo requiruntur in his quæ ſunt de actis, nec fiunt coram iudice, prout eſt procuratio , contractus,& his ſimiles.*

9 *Solennitatis omiſſio inducit præſumptionem doli,& falſitatis.*

10 *Inſtrumentum quando caret ſolennitate debita, non caret ſuſpitione falſi.*

11 *Obligatio penes acta abſq; teſtibus , & capta extra curiam non tenet.nu.12.*

13 *Fraudibus hominum obuiandum eſt.*

14 *Iudex non debet ſedere de nocte.*

15 *Filia quādo aliquo caſu exit poteſtatem patris ; ceſſante illo caſu reincidit in patriam poteſtatem.*

16 *Filia maritata exit poteſtatem patris,& ſubintrat poteſtatem viri quo ad debitum carnis.,& operas obſequiales,in cæteris remanet ſub patria poteſtate.*

CONSILIVM LXIII.

REdemptoris gentium auxilio repe-
tito, amē.In cauſa pulcherrimæ mu-
lieris Diamātis aduerſus Nicolaum
Ioan.de monte,vltra quod executio
non potuit fieri cōtra ipſam pro di-
ctis ducatis quinquaginta in bonis datis in dotem
eius viro , & de quibus vir ipſe ſemel eſt effectus
dominus,per iura vulgaria , attamē quamplura vr-
gent in eius fauorem , quæ eidem Diamanti explo-
ratam dictæ cauſæ victoriam promittūt. Et in pri-
mis apparet ex proceſſus meritis , quòd Diamans
ipſa eſt filiafam.& ſic tuta exceptione Senatuſcon-
ſulti Macedoniani:cùm prætenſa obligatio cantet
in mutuum:& filiuſfami.obligatur ex * omni con- 1
tractu præterquàm ex mutuo,& voto.l.tam in con
tractibus.ff.de iudi.l.filiuſfami.cum vulg.ff.de act.
& obli.l.j.per totum.ff.ad Maced.* Cui quidē Ma- 2
cedoniano non poteſt filiuſfami.renūciare.l.ſed &
ſi pater.in fin.ff.ad maced.gloſ.& Abb.in c.ſi d[illegible]
genti.iij.col.extrà de foro compet.Bal.in [illegible] tamen
ſi.in lect.antiq.ff.ad maced.gloſ.in l.fin.& ibi Cy.in
v.quæſtio.C.eod.titu.Imò & plus etiam cum iura-
mento non poterit * filiuſfami. Senatuſconſulto 3
Macedoniano renunciare : ita ſingulariter voluit
Bald.in repe.l.iuſiurandum.liij. colum.verſi.venio
ad ſecundum, & dico.ff.de iureiuran. Secundò ap-
paret,quòd prætenſa obligatio ſonat in confeſsio-
nem de recepto,nō autem in præſentialem nume-
rationem:& adhuc ineſt tempus opponendi exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ,* prout oppoſita 4
eſt:cui exceptioni non eſt derogatum per prætenſum iuramentum : text.eſt in l.fin.& ibi Bald.C.de
non nume.pecu.quem ſing.facit idem Bald.in cap.
quæ in eccleſiarum.de conſtitu.& Butr.in cap.j.de
iudic.& ſequitur Iaſo.de Mayn.in l ſi pecuniam.ij.
colum.ff.ſi cer.petat.quia iuramentum interpreta-
tur ſecundum naturam preambulæ obligationis;
vt dicit ibi Bald.idem voluit Imo.in cap.j.de iudi.
& optimè Fely.in c.ad noſtram.v.colū.extrà de iu-
reiuran.adeò quòd à tali iuramento non eſt neceſ-
ſaria abſolutio; ſecundum Bald.in dicta l.fi.ex quo
habet tale iuramētum tacitam cōditionem, ſi mihi
fidem ſeruaueris; & ſic creditor non numerās non
ſeruat fidem debitori.l.ſi voluntate.C.de dot.pro-
miſ.ita voluit etiā in ſpecie Felyn.in c.ſi cautio.xv.
colum.ver.amplia primò.extrà de fide inſtrumen-
to.Imò & plus etiam ſi talis confeſsio recepti mu-
tui fieret penes acta curiæ vt iam facta præſuppo-
nitur in caſu præſenti, non ex hoc impeditur dicta
exceptio : vt dixit Bald.Inſtitu.de litera.obliga.in
§.fi.vlti.colum.Saly.in l.in contractibus.C.de non
nume.pec.* & rectè intuenti videtur idem tenere 5
Bal.in d.l.in cōtractibus.in fi.prin.refert & ſequi-
tur Felyn.in loco præallegato.ea.colum. Tertiò &
vltimò apparet quòd dicta obligatio fuit capta
abſque interuētu teſtium , ac etiam extra magnam
Curiam,vt apparet ex tenore verborum ipſiuſmet
obligationis ibi dum dicitur , cōſtituta coram me
notario Bartholomeo Bonæ actorū magiſtro &c.
* Et expeditum eſt in iure quòd ſcripturæ notarij 6
non creditur,niſi habeat teſtes: tex.eſt in authē.de
tabel.in princip.in auth.de inſtru.cau.& fid.§.ſed
& ſi.gloſ.& doct.in l.iuriſgentium.§.quòd fere.ff.
de pact.Alexan.conſil.xiij.incip.ex his quæ in the-
mate:& conſi.xcvij.in j.volum.colum.v.gloſ.in l.
generali.C.de tabul.lib.x.adeo quòd in Regno ſe-
cundum formam conſtitutionis ad inſtrumento-
rum robur nedum requiritur interuentus teſtium,
* ſed etiam ſubſcriptio ſaltem duorum vel trium 7
teſtium. Hinc magis in ſpecie dixit Bald.in l.ſan-
cimus.

cimus.colum.j.verſi.item oota.C. de teſtam. quòd
in his quæ fiunt apud acta, requiruntur duo teſtes.
idem voluit Baldus in rubrica C. de fide inſtrum.
colum.xij & Franci.de Are.in cap.poſt ceſsionem,
de probat. & licet dici conſueuerat quòd ſcriptu-
ra actorum notarij non requirat teſtes, prout oot,
in cap. quoniam contra. extrà de probat.& in l.in
donationibus.C.de donat.gloſſ.in l.fin. de re iudi.
tamen illud procedit in his quæ ſunt propriè de
actis: vt eſt litis conteſtatio, & ſimilia, quæ cùm
fiant coram iudice coram quo præſumitur adeſſe
multitudo perſonarum, non requiruntur teſtes
propter auctoritatem iudicis: ſed ſecus in his quæ
ſunt de actis, nec fiuor corá iudice: prout eſt procu
8 ratio, & contractus quæ fiunt apud acta: * nam eo
caſu requiruntur ſaltem duo teſtes. ita notaoter
voluit Baldus in dicta l.ſancimus. & iſtud eſt de ſo
9 lenuitate: * & omiſsio ſolẽnitatis inducit præſum-
ptionem doli & falſitatis. not. in l.iubemus.C. de
teſtamen.& in l.ſi poſt diuiſionem.C.de iur. & fac.
10 igno.Bart.in l.nulli.C.de actua.& nume.li.xij.* vbi
dixit, quòd quando inſtrumentum caret ſolenni-
tate debita, non caret ſuſpicione falſi: idem vo-
luit Paulus de Caſtro in conſil.ccxiij.incip.ad pri-
mum quæſitum. quod maximè procedit quando
deeſt debita ſolennitas ſubſtantialis, vt eſt in pro-
poſito: vt voluit Pet.de Anch.in conſi.clxxviij.tria
principaliter &c. Et dato quòd ex imperitia, vel
errore notarij talis ſoleonitas fuerit olim omiſſa,
tamen dicta obligatio ſaltem eſt nulla, & vitiatur.
not.Cyn.Bald.Ang.& Saly.in l.ambiguitates.C.de
teſta.Bal.in l.fin.C.de temp.appe.in fi.in prin. & in
l.imperator.in fi.de ſtatu homi. Ang. in l.fin.§. fin.
11 autem.de hæred.inſtit.* Imò vbi ſubſtantialia ſunt
omiſſa, vel neglecta, etiam ceſſante dolo non va-
let quod ſcriptum eſt. Baldus in cap. ex literis. de
fid.inſtrum.alleg.glo.& Cyn.in dicta l.ambiguita-
12 tes.* Et quòd huiuſmodi obligatio abſque teſtibus
& extra curiam non teneat, tenet in ſpecie Luc. de
pen.in l.ij.C.de iu.fiſc lib. x. vbi formaliter dicit,
quòd ſi qua cõſuetudo eſt in contrarium, dicitur
potius corruptela: ex quo promiſcuis actibus re-
rum turbantur officia, contra iuta præmiſſa: & ma
teria datur ſcripturas plerunque falſas abſq; iudi-
13 ciali * & debita examinatiooe in iudiciis produ-
cendi: quòd remoueodum eſt: inſti. vi bo.rap.§.ſed
nedum talia. fraudibus quoque hominum obuian-
dum eſt.ff.de rei ven.l.in fundo. melius autem ob-
uiari non poteſt quàm ſi facultas fraudãdi adima-
tur. C. de fabri.l.j.& ad præmiſſa facit ſatis apertè.
C.de diuer.offi.l.hac ſanctione.poſt prin. vbi patet,
quòd exemplaria monumentorum originaliũ quæ
in iudicio producũtur, debent habere ſubſcriptio-
nem iudicis, quamquam debeant ſcribi ipſæ pro-
ductiones ſicut & cætera, quæ aguntur in iudicio.
extrà de probatio. cap. quoniam. Cæterùm arguen-
dus eſt mos ille, quo plures actorum notarij abu-
tuntur: videlicet huiuſmodi ſcripturas ad eorum
recipiẽtes hoſpitia ſiue domos, & apud acta curiæ
illas fore oblatas poſtmodum aſſereutes: nam ſine
præſentia, mandatóque iudicis acta non fiunt: vt
prædictum eſt. Inde acta vocantur publica monu-
menta. dicta l.in donationibus. & hoc pro eo, quia
ibi ſemper adeſt homioum multitudo: & ideo non
eſt neceſſe teſtes propterea adhiberi: vt ibi oot. &
C.de re iudi.l.geſta. inde etiam dicuntur acta pu-
blica, quia non in domo ſecretè, ſed in publico
fiunt: & ſemper ibi multi adſuor.cap.exceptionem.
extrà de excep.§.fin.in gl.not.iſtud & in loco iudi-
cij.ff.de iuſti.& iur.l.pe.§.fi. C.de ſenten.l.cùm ſen-
tentiam.inde etiam dicitur publicũ teſtimonium.
C.de cuſt.re.l.ij.dicitur quippe iudex quodammo-
do lux, & aures publicas cenſetur habere.C.de epi.
& cle.l.nulli.in fi.qui ergo vult acta iudiciaria non
in publico agere, nõ dicetur habere hanc lucẽ, neq;
ſectari lucẽ veritatis, de qua.ff.de teſt.l.ob carmẽ.in
fi.ſed amplecti potius tenebras, quas bonus vir effu
gere debet, cũ aptæ ſint ad opera mala.l.j.ff.de vẽt.
inſpi.§.mulier.cum ibi not.ver. aptiores. & * ideo 14
iudex non debet ſedere de nocte, ſed ante ipſius te-
nebras perficere quod incumbit.cap.conſuluit.ex-
trà de offic.delega. & ſicut præſes prouinciæ extra
ſuæ prouinciæ terminos exiſtens, priuatur. ff. de.
officio præſid.l.ij.ita & actorum notarius exiſtens
abſque iudice, ac extra ſolitum locum iudicij eſt
priuatus habendus: de hoc ſcripſi plenius C. de de-
curi.l.duumuirum. inde etiam dicũtur fieri publi-
cè, quæ fiunt coram magiſtratu.l.j.§.vnuſquiſque.
ff.de fur.hæc formaliter dicit Luc. de pen.in locn
ſuprà allegato, quæ tranſcripſiſſe mihi viſum fuit,
vt eradicare poſſem à mente iudicum huiuſmodi
prauam conſuetudinem veniæ impartiendę actua-
riis, vt poſsint oblationem extra magnam Curiam
recipere: prout corruptè introductum comperio.
* Nec militat quatenus obiiciatur non habere lo- 15
cum exceptio macedoniani: ex quo hæc Diamans
fuit aliàs maritata alteri viro: & per conſuetudi-
nem Neapolitanam fit ſui iuris, & exit à poteſtate
patris. nam hoc licet ſit verum, tamen quando ali-
quo caſu filia exit poteſtatem patris, ceſſante illo
caſu reincidit in patriam poteſtatem: vt pulchrè
dicit Specu.in titu. de tuto. §. quid ſi mulier.lo ij.
& idem Specu.in ſuo aureo repe. in ver. patria po-
teſtas. nec eſt ſimpliciter verum de iure * quòd fi- 16
lia maritata exeat poteſtatem patris, & ſubintret
poteſtatem viri: nam illud ſolum intelligitur quo
ad debitum carnis, & operas obſequiales: in cæ-
teris autem remanet ſub patria poteſtate.gloſſ. eſt
oot.in §.j.inſtit.ad tertul. & in §. itaq;. inſti. de in
iur. & ſemper erit in patris poteſtate, niſi fuerit
emancipatus: ſecundum gl.& doct.in l. ſi vxorem.
C.de condit.inſer. Felynus in cap. ſuper eo.lo ij.ij.
colum.extrà de teſtib.intantum quòd acquirit bo-
na aduentitia patri quo ad vſumfructum, & non
viro: ita dixit Bald.in l.j.C.de bonis quæ lib. Abb.
in cap. literas. in fin. de teſtib. In cæteris ſuppleat
Magnificorum iudicum ipſius magnę Curiæ Vica-
riæ religio, aduertendo quòd non licet ponere in
corbano, quia precium ſanguinis eſt: nec famelici
lupatini voracitas de noui matrimonij contracti
per eandem fœdere inebrianda eſt. Thom.Gram.

SVMMARIVM.

1 *Vtsis timetur inferri in poſſeſſione poteſt adiri iu-
dex, & abſque libello peti vt obuietur fraudi-
bus, ſeu ne iniuria committatur.*

2 *Timens ſe turbari in ſua poſſeſſione poterit petere ſe*

defendi per iudicis officium.
3 *Si poſſeſſio turbari dubitatur, poteſt cogi, vt ille de quo timetur, caueat de non turbando.*
4 *Poſſeſſio inordinatè capta confirmatur.*

CONSILIVM LXIIII.

IN Chriſti nomine, Amen. Poſsidentibus domina Vincentia, & dominâ
Lucretia archamona ſororibus per ſe;
ſeu per Magnificos Gentilem de rolſa,
& Anibalem de capua corũ coniuges omnia bona:
quæ remanſerunt poſt obitum eorum communis
matris, & demum proceſſum ad diuiſionem non-
nullorum mobilium inter eaſdem, & recollectis
fructibus ac penſionibus immobilium concordi-
ter: prout in promptu productis teſtibus in ma-
gna Curia Vicariæ hæc, & maiora verificata appa-
rent creſcente auiditate bonorum, vt inter mor-
tales conſueuit, Magnificus Anibal ipſe prætextu
cuiuſdam aſſerti inſtrumenti poſſeſsionis intendit
ipſam Magnificam Vincentiam in pacifica poſſeſ-
ſione prædictorum bonorum turbare: accedendo
clandeſtinè ad locum poſſeſsionis armata manu.
Quo detecto magnificus Gẽtilis ipſe nomine quo
ſuprà, vſus iuris remedio adeundo magnam Cu-
riam prouideri ſibi petiit ſuper vi prædicta: imò ſe
defendi in prædicta ſua poſſeſsione: ex quo vbi ti-
metur vis inferri alicui in ſua poſſeſsione, poteſt
5 adiri iudex, & ab eo abſque aliquo libello peti, vt
obuietur: * ne iniuria committatur: prout pul-
chrè dixit Baldus in l.j.§.ſi quis.ff.de offic. præfect.
vrb. Baldus in l. ſi ſuper poſſeſsione.C. de tranſact.
Imol. in dicto cap. in præſentia. de probation. & in
2 tantùm quòd ſi probabiliter quis turbari timeat
in ſua poſſeſsione, * poterit petere ſe defendi per
iudicis officium: dixit Bald. in l. ſi ſeruus.C. quòd
cum eo. Franc. de Aret. in cap. in præſentia. iiij.col.
extrà de probat. Baldus in l.fin.ij.colum.C.de edi.
diui Adria.tollend. adeò quòd eo caſu poterit quis
agere non intentando petitoriũ nec poſſeſſorium,
ſed ſolũ vt inhibeatur aduerſario ne turbet alium
in poſſeſsione: ita voluit Pau. de Caſtr. in ſuo con-
ſil.v. quem ſequitur Felynus in rubr. de treu. & pa.
in vij. colum. circa princip. ipſius colum. & ibi ple-
nè exorditur materiam de qua ſuprà. & idem Fely.
in cap. in præſentia. extrà de prob. Et ideo aptè ſuf-
fragatur prædictis quod voluit Spec. in tit. de lega.
§.ſequitur. ij.col. verſic. porro. quòd nedum ſi quis
actu non turbat iuriſdictionem delegati, ſed ſolùm
3 ſi eſt dubitatio de turbatione, poterit delegatus ip-
ſum cogere, vt caueat * de non turbando: idem
voluerunt dominus Anton. & Imol. in c.j. de offic.
delegat. vnde cùm prædictus magnificus Anibal ſe
ita clandeſtinè intromiſerit abſente prædicta ma-
gnifica Vincentia, ſeu Gentili eius viro, prout ap-
paret ex facie inſtrumenti poſſeſsionis: talis actus
poſſeſsiuus, ſi ita dici poteſt, reuocari debet. Cùm
timens grauari ex facto alterius poſsit officium iu-
dicis implorare, vt iudex ante factum inhibeat. l. ſi
pater. C. qui bo. ce. poſ. quòd alibi non reperitur ita
expreſſum ſecundum Baldum ibi. pariter & poſt
factum debet reuocari. l. ob maritorum. & ibi ple-
nè nota. C. ne vxor pro marit. ſecundum Baldum
ibi, quem etiam refert Felynus in rubrica de treu-
ga & pace. in vj. colum. præſertim cùm fuerit ita
clandeſtinè factum, imò & quamprimum inno-
tuit prædicto magnifico Gentili, ſuam poſſeſsio-
nem continuauit, ob quod ſatis apparet de ipſius
contradictione: & ſic poſſeſsio prætẽſa ipſius Ani-
balis venit de iure infirmanda, * cùm ita inordina- 4
tè capta appareat: prout pulchrè decidit Bald. in
præallegat. l.fin.C. de edicto diui. in ver. vij. oppo.
cuius dictum bene probat textus in dicta l.fin. vbi
illa miſsio in poſſeſsionem ſcripti hæredis in bonis
defuncti requiritur fieri à iudice cõpetenti, oſten-
ſo ei teſtamento, & nemine contradicẽte. Quibus
ſic exiſtentibus petitum fuit, vt caperetur infor-
matio de poſſeſsione ipſius dominæ Vincentię, ſeu
domini Gentilis coniugis eius nomine, ac de aliis
præmiſsis: concurrente quoquè deciſione Bald.
in l. æquiſsimum.ff. de vſufr. & in l. ordinarij. C. de
rei ven. In reliquis ſuppleat facundiſsima doctrina
magnifici domini Diomedis Maricondæ, domini
mei collegæ ac præceptoris obſeruandiſsimi, cui
& mihi religio vt conſueuit excellentiſsimorum
patrum conſcriptorum in hoc almo ſupremi Prin-
cipis conſiſtorio degentium non deerunt.

Thomas Grammaticus.

Conſilia omnia, ac allegationes præmiſſæ ema-
nârunt à me Thomaſio Grammatico V.I.D. à tem-
pore quo adoleſcens doctoratus dignitate inſigni-
tus fui: & propriè in anno M. cccxcv. in ætate vi-
gintiduorum annorum, vel circa exiſtens, vſque
ad tempus fœliciſsimi aductus quondam Illuſtriſ-
ſimi ac inuictiſsimi magni Ducis Conſalui Ferdi-
nandi de corduba, cum exercitu quondam Regis
Cap. ad recuperationem huius Regni, demptis ſe-
cundis & tertiis allegationibus in ordine factis
contra pretenſos procuratores ſuę illuſtriſsimæ fi-
liæ, & vxoris: & pro eius ſeruitio, & conſeruatio-
ne ſeruitorum, poſt diſceſſum eiuſdem magni Du-
cis à Regno cum Capu. Rege glorioſæ memoriæ,
imò eodẽ anno quo ipſe magnus Dux ex huius ſe-
culi peregrinatione apud Granatam migrauit: cu-
ius mors omnibus & Italis, & Hiſpanis vehemen-
ter indoluit. ingreſſo demum prędicto magno Du-
ce ciuitatem Neapol. cum exercitu Hiſpanorum
confractis Gallis apud Citignolam, & Calabriam
in anno domini ſequenti die ſui ingreſſus me ad
ſupremum Tribunal iudicatus magnæ Curiæ Vi-
cariæ euocauit: in quo tempore quondam Sere-
niſsimi Regis Federici aragonei per binos annos
præfueram: & dum ibi triennio continuo iudicaſ-
ſem, vltimò eiuſdem triennij me quoque in patro-
num cauſarum Regij fiſci aſſumpſit: & demum ite-
ratus in iudicem eiuſdẽ tribunalis per Regẽ Cap.
glorioſæ memoriæ, & ſucceſsiuè per omnes fere
ſuos Proreges poſt eius receſſum à regno præſenti
per annos xxvj. tribunali prędicto iudicaſſem, licet
interpollatos cõpertus vſq; ad tẽpus quo per lite-
ras Cæſareas ad hoc S. conſiſtoriũ huius Regij cum
filij Neap. licet indignè euocatus ſum in anno M.
D.xxxv. die iij. Iunij: & tẽpore interpollato quo ab
officio prædictæ mag. Curiæ vocabã, in ſcriptas al-
legationes, & conſilia congreſsi ad laudem omni-
potentis Dei eiuſq; filij Ieſu Chriſti redemptoris.

SVMMARIVM.

1 *Electio magiſtri actorum cauſa facta per delegatum, perpetuat eius iuriſdictionem.*

2 *Obligatio penes acta recipi poteſt per actuarium cauſa abſque interuentu teſtium: & bene probat non obſtante quòd aliter teneat Luc. de pen.*

3 *Stipulatio non requiritur in loco obligationibus penes acta.*

4 *Pluralitas non præſumitur in actibus hominum.*

5 *Pluralitas ſi arguitur per contrarietatẽ ceſſat præſumptio unitatis. Et ideo ut poſſit conſtare de unitate actus, requiritur fieri poſitio, & probatio quòd ſemel tantùm: & eodem tempore, & loco fuerit. nu. 6.*

7 *Actus quòd unicus ſit factus, ubi non conſtat, ſaluantur probationes, quia quando apparet factus ſub duplici forma præſumitur iteratus.*

8 *Teſtium dicta debent de neceſſitate concludere, ſicut quælibet alia probatio.*

9 *Teſtium dicta quando neceſſariò non concludunt, ſemper contra producentem interpretantur.*

10 *Probatio non concludens nedum non releuat producentem, verùm etiam non facit rem dubiam.*

11 *Tempus quando eſt fundamentum intentionis debet præcisè probari.*

12 *Falſi probatio debet de neceſſitate concludere.*

13 *Falſitas non eſt præſumenda, imò potius varietas loci, & temporis, ut ſaluetur, & excludatur falſitas inſtrumenti.*

14 *Probatio tendens ad infringendum inſtrumentum debet eſſe concludens, & neceſſaria.*

15 *Veriſimile ſi quid non eſt, iudex non debet fidem dare.*

Audiri quis nõ debet contra id quod non eſt veriſimile: quia probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non eſt, ibidem.

16 *Falſitas non poteſt committi abſque dolo.*

17 *Falſum dici non poteſt id quod non eſt nociuum, nec aptum ad nocendum.*

18 *Notarij dicto ſtandum eſt, dum deponit de pertinentibus ad eius officium.*

19 *Teſtis deponens de actu à ſe geſto ſtatur eius depoſitioni.*

20 *Falſum dici nõ poteſt, quod innatur primordio veritatis.*

21 *Protocollũ inſpicitur, & ad ipſum recurritur ſtante diuerſitate inter ſcripturas, & notas.*

22 *Ad protocollum ſemper recurritur, & ei datur plena fides.*

23 *In notario præſumitur error potiuſquàm dolus.*

24 *Notarius nedum poteſt nouum inſtrumentum facere quando primum non fuit ſortitum effectum, verùm etiam poteſt illud factum emendare, & corrigere etiam ſi copiam dederit parti.*

25 *Pro notario præſumptio capienda eſt in eius fauorem, ut excuſetur à falſo.*

CONSILIVM LXV.

REdemptoris gentium iterato præſidio, Amen. Et quia docente Philoſopho nihil ita abſque labore facit veritaté manifeſtam, quàm breuis & pura narratio: idcirco omiſsis longæuis capitibus defenſionum ex aduerſo, tria repetam principalia fundamenta: quibus omnibus excluſis cætera neglecta apparebunt: & obligationem ipſam fideiuſſorum veriſsimam demonſtrabunt. Primùm principale fundamentum eſt, quòd obligatio prædicta capta fuerit à non magiſtro actorum, aut aliqua auctoritate fungente: quia non poterat creari à Nugno de campo nulla fungente auctoritate ſaltem iudiciali. Secundum principale fundamentum eſt, quia eo die quo prætenditur facta dicta obligatio, aliqui ex fideiuſſoribus fuerint abſentes, & non interuenerunt in dicta obligatione, licet ibi nominati: & aliqui requiſiti ſi volebant fideiubere expreſsè recuſauerunt. Tertium principale fundamentum eſt, & iſtud primum in ordine eorum, quia apparent duo diuerſa inſtrumenta, ſeu obligationes manu eiuſdem notarij Alphõſi, ob quod imminere videtur ſuſpitio falſitatis. Quò ad primum vltra iuriſdictionem ordinariã prædicti Magnifici Nugni caſtellani caſtri noui, de qua clariſſimè ex meritis proceſſus conſtat, apparet inſuper quòd pro magiſtro actorum eidem Nugno de campo inſeruiebat notarius Alphonſus prædictus: conſtat inſuper in ſpecie de commiſsione illuſtriſsimi magni Capitanei in perſonam prædicti Magnifici Nugni ad capiendum, ſeu capi faciendum dictam fideiuſsionem domini Iulij de ſcortiatis: ob quod ſolùm licebat eidem Nugno cõmiſſario notarium actorum eligere, deputare: cùm intantum ſit permiſſum delegato eligere notarium actorũ, * quòd 1
ex ſola eius electione ſuam iuriſdictionem perpetuat: vt dicunt Ioannes Andræas & Hoſtienſis in capitulo, gratum. extrà de officio delegati. Hoſtienſis & Ioannes de lig. in capitulo, licet vndiq; eodem titulo. refert & ſequitur Iaſon de mayn. in l. more. decimatertia colum. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. ſicque notarius Alphonſus ipſe vt magiſter actorum prædicti Nugni commiſſarij, fideiuſsionem prædictam per obligationem penes acta delegati cœpit: quæ legitimè capta dici debet abſque aliquorum teſtium interuentu: vt plenè in facto de ſtylo & obſeruantia probatum eſt etiam in contradictorio iudicio obtentum, non obſtante quòd aliter in contrarium tenuerit Luc. de pen. & malè obſeruatum in l. hac parte. C. de proxim. ſacri ſcrin. libro xij. quòd etiam ex iuris diſpoſitione corroboratur: * cùm in his quæ fiũt penes acta 2
non requiratur teſtium interuentus. text. eſt in l. in donationibus. C. de donat. per quam dixit ibidem Baldus, quod conſuetudo mundi ita obſeruat. glo. in l. finali. de re iudicata. & voluit Iaſon de may. poſt Paulum de Caſtro & Rapha. in l. omnium. vj. colum. C. de teſtamentis. idem tenet Baldus. dominus Anto. & Imola. & Abbas in cap. quoniam contra. extrà de probationib. per dictam l. in donationibus. quinimò etiam * ſtipulatio non requiritur: 3
prout ex aduerſo inficiatur non interueniſſe: nam de iure taciturnitas apud acta habet vim ſtipulationis. Bartol. in l. j. ff. de verborum obligationib. & in l. fina. ff. de præto ſtipulatio. idem Bartolus in l. cùm quis decedens. in princip. ff. de legat. iij. & in l. j. ff. à quib. appel. non licet. Baldus in repetitione l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. Quo verò ad ſecundum fundamentum, videlicet, quòd

die geſtæ obligationis fideiuſſoriæ aliqui ex prædi-
ctis fideiuſſoribus ibidem nominatis nō interfue-
rant, ſed erant abſentes: & aliqui qui ibidem aſ-
ſeruntur obligati, expreſſè recuſauerunt fideiube-
re: reſpondetur nullibi probatum apparere quòd
eodē die, ſeu tempore, vel contextu quo obligatio
ipſa fuit habita à prædictis fideiuſſoribus aliqui ex
eis recuſauerint, vel abſentes fuerint: nam vt no-
uerunt Magnifici dominat. veſtrarum nullibi de
neceſsitate ex depoſitionibus teſtium apparet con-
cludi: cùm illi qui prætenduntur eodem die fuiſſe
abſentes, potuerint eodem die ſe obligaſſe: & ante
vel poſt obligationem geſtam ſe abſentaſſe: cùm
non appareat eodem die geſtæ obligationis à mane
vſque ad ſero, vel continuatis horis abſentes fuiſſe:
nec in loco tam remoto ſe abſentaſſe, quin potue-
rint ſe obligare, & demum eodem die ſe abſenta-
4 re.* Et pariter illi qui vna vice requiſiti ſemel fi-
deiubere recuſauerunt, potuerunt alia vice requi-
ſiti ſe contentari, & obligare. Et licet ex iuris diſ-
poſitione in actibus hominum non præſumatur
pluralitas in dubio: vt per Baldum in l. neque na-
tales. C. de probationibus. quia actuum pluralitas
non præſumitur: & per eundem Bald. in l. teſtium.
C. de teſtibus. Salycetus in lege ſecunda. C. de er-
rore aduocatorum. tamen quando agitur de con-
cordando, contraria debet præſumi pluralitas: ita
Cardinalis in cap. cùm tu. extrà de teſtib. per tex-
tum ibi: & in capi. cùm Ioannes. extrà de fide in-
ſtrumentorum. Et ibidem pulchrè Felynus & ma-
ximè quia non probant teſtes ipſi ex aduerſo pro-
ducti de certo & determinato tempore recuſatio-
nis & obligationis: ideo præſumi debet quòd alio
tempore recuſauerint, & alio ſe obligauerint:* ex
5 quo quando contrarietas argueret pluralitatem,
facit ceſſare præſumptionem vnitatis: cùm vna
præſumptio tollat aliam. l. diuus. ff. de in integrum
reſtitutione. & facit dictum cap. cùm Ioannes. ita
dixit Iaſon in l. ij. C. de bonorum poſſeſsione ſe-
cundum tabulas, & rectè intuenti clarè apparet
quòd non fuerit vnicus actus, videlicet tempus
obligationis prædictæ, & probatio ex aduerſo: id
eſt, quòd eo tempore quo notarius ſcripſit eorum
obligationem, ipſi recuſauerint ſe obligare, &
non ſe obligauerint: ex quo ad hoc vt conſtet de
6 vnitate actus, requiritur * quòd fiat poſitio, &
probatio quòd ſemel tantum, & eodem tempore,
& loco fuerit: voluit Speculator in titulo de teſte.
§. iam de interrogatoriis. Felynus in capitulo cùm
Ioannes. extrà de fide inſtrumentorum. tertia co-
lum. vbi ſubdit perpetuo eſſe notandum tanquam
optimam cautelam: & faciunt notata per Iacobum
butri. Bartolum & Baldum in l. ſecunda. de errore
aduocatorum. Bartolus in l. prima. §. ſi quis neget.
quemadmodum teſtamenta aperiantur. & in l. ij. C.
de bonorum poſſeſsione ſecundum tabulas. & in
l. prima. C. ſi vnus ex pluribus. Et tenuit conſulen-
do Alexandrum in conſilio centeſimoquinto, Re-
nerende domine. ſecunda columna, ſecundo volu.
Et ideo vbi non conſtat quòd fuerit vnicus actus
7 tantùm, ſaluantur probationes: * quia quando
actus apparet factus ſub duplici forma, præſumi-
tur reiteratus: dixit Baldus in præallegato capitu.
cùm Ioannes. per textum ibi in verſi. hoc autem. &
ibi dicit quòd textus ille non habet conſimilem in
iure: refert & ſequitur ibidem Felynus. & faciunt
dicta Bald. in l. in exercendis. C. de fide inſtrumen-
torum. & ſic apparet quòd teſtes eo modo depo-
nentes, prout ex aduerſo, non concludunt de ne-
ceſsitate: & dicta teſtium debent de neceſsitate
concludere, * ſicut quælibet alia probatio. gloſſa 8
eſt in l. non hoc. C. vnde legitim. textus in cap. in
præſentia. de probationibus. & in cap. fina. de ſuc-
ceſ. ab inteſtato. & in cap. fina. de cauſa poſſeſsion.
& proprieta. & in l. penultima. & ibi Bartolus no-
ta. ff. ne quis eum qui in ius. Hinc eſt, quòd quan-
do neceſſariò * non concludunt, ſemper contra 9
producentem interpretamur: gloſſ. eſt in dicto ca-
pitulo, in præſentia. Baldus in l. quoties: ff. de hæ-
redibus inſtituendis. Bartolus in l. inter ſtipulan-
tem. §. primo. ff. de verbo. obligat. & in l. ſi quis in-
tentione ambigua. de iudiciis. & ideo dicit Baldus
in l. ſecunda. C. de bonorum poſſeſsion. ſecundum
tabulas, * quòd probatio non concludens nedum 10
non releuat producentem, ſed etiam non facit rem
dubiam de iure, vel de facto: & ſic cùm ex aduerſo
prætendatur probari fideiuſſores ipſos aliquos re-
cuſaſſe fideiubere, & non ſe obligaſſe, nec fideiuſ-
ſiſſe, ſequitur de neceſsitate quòd eos oporteret
probare eodem die, & tempore quo prætendun-
tur obligati, noluiſſe ſe obligare, vel recuſaſſe: &
ſic quòd notarius aliter ſcripſerit: * ex quo quan- 11
do tempus eſt fundamentum intentionis, debet
tale tempus præcisè probari: aliàs ſuccumbitur:
gloſſa in l. eum actum. quam Bartolus ibi multum
nota. ff. de negotiis geſtis. gloſſ. in l. qui iuraſſe. §. ſi
pater. el ſecundo. ff. de iureiurando. Bartolus & alij
in l. non ſolùm. §. ſed vt probari. ff. de noui operis
nunciatione. not. Baldus & Salycetus in l. fina. C.
an ſeruus ex ſuo facto. & plenè Iaſon in rubrica. C.
qui admitti. ſecunda & tertia columna. vnde cùm
probata ſit obligatio ipſa, quòd ſit capta certo die,
& non appareat eliſa, ſequitur quòd probatio ip-
ſa certi temporis ſit præferenda probationi incer-
tæ ex aduerſo per textum notabilem in l. de rebus.
& ibi Baldus. C. de donationibus ante nuptias. Et
potiſsimè procedunt præallegata cùm ex aduerſo
prætendatur falſitas in dicta obligatione: * & pro- 12
batio falſi debet de neceſsitate concludere: gloſſa
Baldi & Angeli in l. iuriſgentium. §. quod fere. ff.
de pactis. Baldus in l. imperator. ff. de ſtatu homi-
num. Salycetus in l. de tutela. C. de in integrum re-
ſtitutio. minor. Et adeo falſitas non præſumenda,
quòd potius licet præſumere varietatem loci, &
temporis, vt ſaluetur inſtrumentum, * quàm vt 13
præſumatur falſum: ita Baldus in l. imperator. præ-
allegata. Alexander in dicta l. iuriſgentium. idem
Alexander in conſilio ſeptuageſimo, & in conſilio
ſeptuageſimoquinto: primo volumine. Iaſon in l.
ſingularia ff. ſi certum petatur. * præſertim proba- 14
tio tendens ad infringendum inſtrumentum: nam
debet eſſe concludens & neceſſaria. Abbas in ca-
pitulo, tertio loco. extrà de probationibus. Et li-
cet aliqui ex fideiuſſoribus obligati die xxvj. xxvij.
xxviij. Auguſti conantur probare fuiſſe requiſitos
à domina Sicilia de menſe Septembris, ſi fideiube-
re voluiſſent, id quidem non concludit de neceſ-
ſitate, ita vt inferri poſſet ex hoc quòd non fide-
iuſſer

runt:quia potuit data opera id præcogitari ad eui-
tandum pœnam in quam fideiuſſores ipſi ex con-
trauentione principalis incidere potuiſſent,prout
inciderunt. item potuit eſſe quòd dato illo nomi-
ne quòd Nugnus commiſſarius expoſcebat fide-
iuſſores mercatores, & domina Sicilia ipſa requi-
rebat eos pro maiori ſumma:item potuit eſſe quòd
præcogitata fraude futuræ fugæ domini Iulij prin
cipalis, pro quo fideiubebant tam inter ipſam do-
minam Siciliam pro ſuo intereſſe, quia indemni-
tatem promiſerat, quàm inter illos fideiuſſores eo
tempore requiſitos, qui vt complacerent domino
Iulio ſe obligauerunt, hoc factum fuiſſet: quod
quidem præſumendum eſt concurrente legalitate,
ac bonitate notarij: & confeſsione plurimorum
ex prædictis fideiuſſoribus, qui cum iuraméto in-
terrogati fideiuſiſſe fatentur ſponte: ac nonnul-
lorum, qui fuerunt iam conuicti per eorum con-
feſsiones: concurrente inſuper quòd teſtes ex ad-
uerſo circa præmiſſa deponentes omnes aut affi-
nes, aut perſonæ coniunctæ aut famoli ſunt, & do
meſtici eiſdem fideiuſſoribus, & perſonæ viles ad
reprobandum actum geſtum per notarium bonæ
famæ, & quamplurimorum principalium confeſ-
ſionibus comprobatum adducuntur:& præſertim
cùm nullatenus verum, nec veriſimile deponant:
cùm diſtet à veriſimili quòd teſtes non requiſiti
in ſpecie de tempore poſsint infra nouem menſes
recordari de actu geſto, nouem menſibus retro ta-
li die præciſa fuiſſe geſtum: & de menſe Septem-
bris ſeu Auguſti: præſertim qoòd fuerit geſtus in
vltimis diebus Auguſti: & ideo cùm veriſimiliter
non deponant, non debet eis fides adhiberi.l. ter-
tia.in principio: & in l. ob carmen. §. finali.ff. de
teſtibus.l. non eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa.
Et ideo dixit Petrus de Ancharano in conſilio cc-
lvij.extra ordinem contractuum: vltima colum-
15 na.* qoòd his quæ non ſunt veriſimilia Iudex non
debet fidem dare.& alibi dicit idem Petrus de An-
charano in conſilio clvij.viſa facti narratione, &
copia teſtamenti. ſeptima columna. quòd contra
id quod non eſt veriſimile, non debet quis audiri:
& ideo dixit Baldus in l.fi.in fi.C.de edendo.quòd
probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum
non eſt.idem conſuluit Capo.in conſi.32.co.v. &
conſilio ſequenti columna penultima. & aliquid
per Alexandrum in conſilio cxx.& cliij.in v.volu-
mine.columna tertia. Quò verò ad tertium & vl-
timum fundaméntum de diuerſitate obligationum,
ex quo falſitas prætenditur ex aduerſo: & dicitur
veriſimilem & veram eſſe depoſitionem prædicti
notarij Alphonſi in hoc, quòd ex mandato Ma-
gnifici Nugni de campo commiſſarij obligatio-
nem cœperit ex cauſa &c. Et quòd ſcriptura ipſa
primo loco facta non fuit ſtipolata, nec effectum
ſortita: quod etiam ex atteſtatione eiuſdem ma-
gnifici Nugni comprobatur. ſuadét inſuper idem
plures coniecturæ vrgentiſsimæ: nam ſi notarius
Alphonſus voluiſſet dicere illam primam notam,
ſiue minutam ſtipulatam fuiſſe: bene potuiſſet, &
non oportuiſſet facere aliam ſecundo loco fa-
ctam: cùm nullum præiudicium inferretur eiſdem
fideiuſſoribus plus ex ſecunda quàm ex prima ob-
16 ligatione: ob quod * apparet eundem notarium
Alphonſum dolo carere: & falſitas non poteſt
committi abſque dolo.l. nec exemplum.& ibi Cy-
nus & Doctores.C.de fal. Roffre. in quæſtione xl-
vij.Paulus de Caſtro in conſilio cl. Alexander in
conſilio lxx.v.columna. primo volumine. & con-
ſilio lxxiiij.eodem volumine. Et ſic cùm illa nota
primę obligatioois facta hac declaratione per* no 17
tarium non ſit nociua, nec apta ad nocendum, ſe-
quitur quòd caret falſo: vt notatur in l.damus.C.
de fal. gloſſa penultima in cap.quanto. & ibi Do-
ctores ponderant, extrà de iureiurando. gloſſa in
l.fundus.in fine. ff. de euictio. Ioannes de Anania
in cap.primo. de crim. fal. Alexander in prædicto
conſilio lxxiiij. Cui quidem declarationi * & di- 18
cto notarij ſtari debet: cùm deponat de pertinen-
tibus ad eius officium, dum aſſerit dictam ſecun-
dam obligationem fuiſſe ſtipulatam duntaxat, &
de ea ipſum fuiſſe rogatum: nam de his tanquam
ad eius officium pertinentibus eius dicto ſtari de-
bet: vt dicit Bartolus in l. ſi librarius.ff. de regulis
iuris l.j.§.ſi quis neget. & ibi Bart.ff.quęadmodum
teſtam.aper. Bartolus in l. ſi quis decurio.C. de fal.
& Alexander de Imola in conſilio cv.ſecundo vo-
lumine.pro quo facit, quia * ſtatur depoſitioni te- 19
ſtis deponentis de actu à ſe geſto.l.quarto.ff.de ædil.
edicto.Paulus de Caſtro in l. quicunque.C. de ſer.
fugit. vbi ſubdit ita pluries conſuluiſſe. Præterea
coadiuuatur obligatio prædicta primordio veri-
tatis: cùm multi ex ipſis principalibus fideiuſſo-
ribus obligatis fateantur fideiuſiſſe de plano: &
quamplures alij ſimiliter vltra ſcripturam obliga-
tionis per eorum propriam confeſsionem fideiuſ-
ſiſſe conuincũtur:* vnde obligatio ipſa falſa dici 20
non poteſt, ex qoo cùm quid iuuatur primordio
veritatis, non poteſt dici falſum.l.cùm filius.§.hæ-
res meus.& ibi Bart. ff.de legat.ij.& in l.iij.§. idem
Iulianus: aliàs.§.ſed ſi filius.ff.de pecu.leg. Paulus
de Caſtro in conſilio cl.prædicto. Neapolit. Sebaſt.
in conſuetudine Neapolitana, ſi quis vel ſi qua.in
verbo,materna. Suffragatur inſuper, quia illa pri-
mæua nota, ſeu rectius minuta, tanquam non ſor-
tita effectum ſuum non fuit appoſita in protocol-
lo per ipſum notarium: ſed bene fuit appoſita alia
obligatio ſecundo loco facta: & ſic ſtante diuerſi-
tate ac diſcordia inter dictas ſcripturas, & notas,
recurrendũ eſt ad protocollum: * licet ſit de obli- 21
gatione ipſa aſsignata copia authentica parti: ita
pulchrè conſuluit Alexander in prææallegato con-
ſilio centeſimoquinto: in ſecundo volumine. Ex
quo protocollo ſemper ſtandum eſt. gloſſa in cap.
vt veterum. nona diſtinctione. gloſſa. in cap. ieiu-
nium. vigeſimaſexta diſtinctione. & pulchrè Pe-
trus de Ancharano in conſilio cxxxiiij. viſis de
viribus. dominus Abbas in capitulo, cùm ex li-
teris. de in integrum reſtitutione. Bartolus in l.
Sempronius Proculo.ff.de legatis ſecundo. Bald.
in l.ea quæ.C. commi. vel epiſto. gloſſa & Angelus
in §.finali.verb.protocollum. in authentica de ta-
bellio. Ioann.Andr. in data.vj.libro.* Ex quo ſem- 22
per ad protocollum recurritur, & ei datur plena
fides: vt in cap. quoniam contra.extrà de proba.
& not.gloſſ.in prææallegata authent.de tabellió. ita
etiam voluit Cardi.in cap. inter dilectos. extrà de
fide inſtrumentorum. vbi plus ſubdit, quòd dum

Florentiæ protocnllum & inſtrumentum diſcordarent: quia in vno dicebatur, legatum eccleſiæ ſanctæ Mariæ: & in alio dicebatur, legatum societate ſanctæ Mariæ, conſultum fuit ſtandum eſſe protocollo: & ſic ex errore & inaduerteotia fuit illa nota prima, id eſt, minuta prima relaxata in manibus domini Iulij: nec aliter recuperata, ſeu lacerata: cùm in notario potius error quàm dolus
23 præſumi * debeat: vt dicit Bartolus in dicta l. ſi librarius. de regulis iuris. argumento l. quoties. §. qui dolo. ff. de probationibus. Et ſic licuerat eidem notario, cùm illa minuta prima non fuerit ſortita effectum, facere aliam notam: quæ poſtmodum fuit ſtipulata: cùm notarius nedum poſſet nouum inſtrumentum facere, quando primum noo fuit ſortitum effectum: verùm etiam poteſt illud fa-
24 ctum emendare & corrigere, etiam ſi dederit * copiam parti. ita voluit Baldus in prima conſtitutione. G. Ioannes Andr. in data ſexti lib. Specul. in tit. de inſtrumen. edit. §. inſtrumentum. & tenet conſulendo Alexandrum in conſilio nonageſimo. vltima colum. volum. iij. & in conſilio cv. præallegato: in ſecundo volum. Et potiſsimè procedunt præal-
25 legata, * cùm omnis præſumptio ſit capienda pro notario, & in eius fauorem, vt excuſetur à falſo: prout pulchrè conſuluit Franciſc. curt. in conſilio lv. viſo proceſſu inquiſitionis. vj. colum. & faciunt plenè relata per Alexandrum in conſilio ſeptuageſimo, & ſeptuageſimoquinto. in primo volumine. Et quòd dicta minuta quæ prima nota ex aduerſo vocatur, fuerit eo modo inaduertenter relicta in manibus prædicti domini Iulij, & non data pro copia ipſis fideiuſſoribus, apparet manifeſtè cùm nullus ex ipſis aſſeruerit ipſam habuiſſe ab ipſo notario. Quis ergo erit, qui dicere audebit ex eis à prædicto notario, ſeu ab alio nomine ipſius notarij ipſam minutam habuiſſe: & laudabimus eum. In reliquis ſuppleat religio Magnificorum iudicare debentium, & valeat veritas: nec ſub iſtis nubibus obumbretur.

Thomas Grammaticus. V.I.D. & Regij fiſci cauſarum patronus.

Allegationes contrariæ præmiſsis in fauorem prędictorum fideiuſſorum domini Iulij de Scotciatia factæ per magnificos V.I.D. dominũ Diomedem Maricondam de Neapol. & dominum Collucium copulam ipſorum aduocatos eximios recitatæ pro maiori parte per eundem dominum Diomedem in publica concione, diſputando cum ipſo domino Thomaſcio, fiſci patronn in choro eccleſiæ, ſeu monaſterij ſancti Dominici de Neapol. coram excellentibus, & Magnificis præſident. S. Regij Conſilij. domino Antonio de Ianuario, V.I.D. necnon & excellente Comite Triuenti locumtenente Regiæ cameræ ſummariæ & omnibus Regiis conſiliariis S. Regij conſilij, ac præſidentibus ipſius Regiæ cameræ ſummariæ: & aliis in numero copioſo.

SVMMARIVM.

1 *Caſtellanus habens iuriſdictionem intelligitur illam habere in concernentibus officium caſtellani, & circa perſonas deputatas ad illud exercitium.*
Camerarius & conſules, ſeu rectores artium non habent iuriſdictionem, niſi in concernentibus exercitium eorum artis, adeò quòd in aliis aduerſus perſonas artis non poſſunt cognoſcere, ita etiam quòd talis iuriſdictio limitata in dictis cauſis, & perſonis non poteſt prorogari. ibidem.
2 *Iuriſdictio limitata non poteſt prorogari.*
3 *Iuriſdictionis defectus magis vitiat quàm alius defectus.*
4 *Iuriſdictionis defectus opponi poteſt contra inſtrumentum guarentigiatum, contra quod nulla exceptio opponi poteſt virtute ſtatuti.*
Nullitas ex defectu iuriſdictionis proueniens, nunquam excluſa intelligitur. ibid.
5 *Index poteſt alterum notarium conſtituere in concernentibus eius iuriſdictionem.*
6 *Actorum notarius vnius tribunalis non poteſt conficere acta in alio tribunali.*
7 *Procuratorem conſtituens videtur eidem mandare quòd faciat ea quæ ſunt de conſuetudine fieri per procuratorem.*
8 *Diſpoſitio qualibet vltimarũ voluntatũ, ſiue contractuũ recipit interpretationẽ à conſuetudine.*
Exceptio ſi non poteſt opponi contra inſtrumentum guarentigiatum virtute ſtatuti, poterit tamen opponi quòd is qui fecit inſtrumentum, non erat notarius.
9 *Exceptio falſitatis admittitur etiã contra inſtrumentum habentem executionem paratam.*
10 *Suſpicio ſola habetur pro veritate in crimine falſi.*
11 *Solemnitatis omiſſio inducit præſumptionem doli, & falſitatis.*
12 *Solemnitas omiſſa in inſtrumento per notariũ ſeu in obligatione ex imperitia, vel errore tabellionis, reddit actum nullum.*
13 *Subſtantia inſtrumenti ſi ſunt omiſſa, etiam ceſſante dolo non valet quòd ſcriptum eſt, tanquam imperfectum.*
14 *Teſtes non requiruntur in actis quæ fiunt per actorum notarium, vt ſunt de actis quæ cõſueuerunt fieri coram iudice, vt litis conteſtatio, & ſimilia: ſecus in his quæ non ſunt de actis nec fiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus, & ſimilia quæ fiunt apud acta nume. 15.*
16 *Notarius requiſitus edere primã imbreuiaturam, ſeu matricem quam feciſſe aſſerit de inſtrumento, ſeu obligatione, & ipſam exhibere recuſans, aſſerendo amiſiſſe, præſumitur falſarius, & intantum quòd ex hoc ſolo poſſet torqueri.*
17 *Notarius tenetur oſtendere ſuam imbreuiaturam, aliàs tenetur de falſo.*
18 *Notarius non poteſt conficere inſtrumentum, niſi de his quæ vidit, & audiuit, & quæ fiunt in ſuâ præſentia.*
19 *Falſitas inſtrumẽti probari poteſt per duos vel tres teſtes, etiam ſi non ſint de deſcriptis in eo.*
20 *Teſtes duo vna voce dicentes præualere debent notario.*
Stipulatio requiritur in fideiuſſione ibidem.
21 *Teſtis vnus non reprobat inſtrumentum, tamen facit indicium ad torturam.*
22 *Fideiuſſor nunquam obligatur, niſi per obligationem tacitam vel expreſſam. & nume. ſeq.*

Teſtis

25 *Teſtis inſtrumentarius ſi ea die qua fuit nominatus teſtis in inſtrumento per notarium, probat ſe illa die fuiſſe extra ciuitatem, ita quòd non poterat interfuiſſe contractui, ſi opponitur quod inſtrumentum eſt falſum, erit ſufficiens indicium ad torturam contra notarium.*

26 *Fideiubere aliud eſt, & aliud promittere de fideiubendo, & aliud eſt locare, ſeu vendere, & aliud promittere de vendendo.*

27 *Falſitas etiam committitur in omittendo verum ſcribere, ſicut in exprimendo falſum. nu. 28.*

29 *Notarium ſi dicatur aliud ſcripſiſſe quàm fuerit à partibus dictum, ex hoc ſolo non præſumitur falſitas, ſed quod in dubio præſumitur error: ſecus ſi ex aliis circunſtantiis poteſt apparere de falſitate: quia tunc non præſumitur error, ſed falſitas, maxime vbi notarius eſt ſolitus ſimilia facere.*

30 *Inſtrumentum vbi eſt falſum in vno capitulo ex vitio notarij committentis falſum in ſubſtantialibus inſtrumenti, in totum vitiatur inſtrumentum. & nu. 31.*

Etiam ſi eſſet in verbis narratiuis. nu. 32.

33 *Notarius ſi in inſtrumento deſcripſit vnum teſtem vltra numerum teſtium interuenientium ibi, vitiatur inſtrumentum in totum.*

34 *Scriptura pro parte falſa, reputatur in totum falſa ſicut ex vno inſtrumento falſo propter vitium notarij reſultat ſuſpicio falſitatis etiam reſpectu aliorum inſtrumentorum eiuſdem.*

35 *Notarius licet antequam ſit priuatus officio poſſit inſtrumenta conficere, licet deliquerit falſum committendo, tamen attendatur fides aliorum inſtrumentorum poſteà confectorum per ipſum.*

36 *Voluntas præſumitur durare.*

37 *Pluralitas actuum non præſumitur, & ideo fiat cautela quòd ille actus fuit ſemel celebratus. & nu. ſeq.*

38 *Probationes ſaluantur in actu reiterabili propter diſtinctionem temporum, vel locorum.*

39 *Sermones debent verificari ſecundum communem opinionem hominum habentium intellectum, quia veriorum ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis & veriſimilibus.*

40 *Actuum multiplicatio facit vt concordia non procedat, quando actus eſt inſtantaneus, & non reiterabilis.*

41 *Teſtes deponentes ad reprobationem inſtrumenti debent eſſe omni exceptione maiores, & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obiici poteſt. & nu 42.*

43 *Teſtium defectum ſupplet numerus.*

44 *Teſtes inhabiles admittuntur in geſtis in domo, ſeu ſecretè*

45 *Teſtium approbatio facta per iudicem alias reiiciendo non poſſunt demum reiici prætextu affinitatis, vel alterius qualitatis, qua non facerent eos eſſe omni exceptione maiores.*

46 *Teſti non deponenti de tempore, vel dubitatiuè deponenti magis creditur, cùm veriſimiliora videatur deponere propter obliuionem temporis, quæ de facili contigit.*

47 *Teſtis de die non eſt interrogandus.*

48 *Teſti tractanti de ſui exoneratione, ſeu exculpatione in ambiguum credi debet.*

49 *Nota eſt priuata ſcriptura nullius fidei quæ nulli nocere poteſt.*

50 *Contrarietas inter duas ſcripturas inducit præſumptionem falſitatis.*

Contrarietas ſeu repugnantia inter duas ſcripturas facit vt vna deroget fidei alterius ibidem.

51 *Notario aſſerenti ſe aliquid ſcripſiſſe ex errore in eo quòd ipſe viua voce, & non ſcriptura loquitur quantumcunque ſit bonæ famæ, non creditur.*

52 *Error vnius inſtrumenti probatur per aliud inſtrumentum, vbi vnum inſtrumentum eſt reducibile ad aliud, vt quia in vno continetur minus, & in alio plus.*

53 *Contrarietas in inſtrumentis facit vt neutrum valeat.*

54 *Notarius non poteſt corrigere ex ſe errorem factum per ipſum in inſtrumento, niſi de mandato iudicis, & parte citata, & cauſa cognita, vbi error eſt in ſpectantibus ad partes, & mutat ſubſtantiam facti: ſecus vbi eſt erratum in ſpectantibus ad officium notarij.*

Notarius varians notam, & mutans tenetur de falſo, ſi id faciat ſine auctoritate iudicis ibidem.

55 *Notarius poteſt errorem ſuum corrigere, ſi nondum erat mota quæſtio erroris inter partes, & copia non erat data parti. ibidem nu. 55.*

Et debet talis correctio fieri incontinenti, ſecus ſi ex interuallo. nu. 56.

Et ibi etiam quòd in actu in quo de neceſſitate requiritur ſcriptura, non poteſt error corrigi, etiam cum licentia iudicis. ibid.

57 *Notarius poteſt corrigere errorem prouenientem ex inaduertentia, ſed non ex falſitate, quia ex hoc ipſo erat priuandus auctoritate ſcribendi.*

58 *Stante veritate ſcripturarum inſtrumenti ſtandum eſt protocollo, niſi contrarietas reperiatur inter protocollum, & copiam inſtrumenti traditam à notario.*

59 *Notarius vbi reputatur vilis, & abiectus vacillat fides ſui inſtrumenti.*

60 *Iudex detinens carceratum poſt habitam fideiuſſoriam cautionem, videtur fideiuſſores reuocaſſe.*

61 *Per prorogationem termini factam principali ſunt liberati fideiuſſores.*

62 *Fideiuſſor ſe obligans ad certum tempus elapſo tempore non tenetur.*

63 *Mandatum alicui factum, & demum tacitè reuocatum, ſi mandatarius ex interuallo id faciat, mandans non tenetur.*

64 *In ſtipulatione prætoria & iudiciali non ſeruatur rigor, ſed æquitas.*

65 *Fideiuſſor datus de præſentando aliquem pro aliqua cauſa, ſi demum ille fuit iterum captus, & carceratus pro eadem cauſa, ſi poſteà aufugiat è carcere, ille fideiuſſor non tenetur, quia iudex illum capiendo pro eadem cauſa, & detinendo videtur liberare fideiuſſorem.*

66 *Carceratus indebitè ſi aufugit, eius fideiuſſores in aliquo non tenentur.*

67 *Iuramento proprio ſtatur in his quæ dependent ab animo.*

68 *Promiſſio quælibet intelligi debet rebus in eodem ſtatu permanentibus.*

69 *Licitans primo gabellam ſi dedit fideiuſſorem, &*

demum alio licitante dicta prima licitatio non habuit effectum, quod licet primo loco licitet, & gabella penes eum remaneat, tamen primi fideiuſſores ſunt liberati.

70 *Ratificari faciens generaliter promiſſiones, & pacta contenta in inſtrumento abſque ſpeciali ſpecificatione dictorum pactorum, dolo verſatur, vnde talis ratificatio nil nocet ibidem.*

71 *Subſcriptio & ſigilli appoſitio facta non lecto tenore inſtrumenti, nec dato ſibi ad intelligendum non præiudicat.*

72 *Fideiuſſor non tenetur, ſi principalis aufugit per metum ſibi à ſuperiore illatum.*

73 *Promittens teneri de caſu fortuito non tenetur, ſi contigit culpa partis cui eſt facta promiſſio.*

74 *Pœna conuentionalis videtur eſſe adiecta propter intereſſe ſtipulatoris, adeo quòd vbi ceſſat intereſſe, non committitur ſtipulatio ad pœnam.*

75 *Intereſſe quòd interfuerit à principio non ſufficit, ſi poſt factum deſinit intereſſe.*

76 *Intereſſe non conſideratur in pœnis vbicunque debet ſeruari æquitas, inde videmus quòd in pœnis iudicialibus, vel prætoriis conſideratur, an interſit, aliàs non poſſunt exigi ibidem. & nu. ſeq.*

77 *Conſiſtorium principis debet æquitatem amplecti, & ſecundum illam iudicare.*

78 *Princeps debet iudicare, vt Deus eſſet iudicaturus.*

79 *Princeps, imò & quilibet iudex debet ſequi æquitatem in iudicando, licet aliquando non ſequatur oculo iudicantis cæcigante.*

80 *In pœnis conuentionalibus non conſideratur an interſit, quando illa obligatio pœnalis non fundatur ſuper aliqua cauſa finali, ſed vbi fundatur ſuper cauſa finali, ſi in illa non verſatur intereſſe, talis pœna exigi non poteſt.*

81 *Hæres non petendo inueſtituram infra annum, & diem poſt mortem feudatarij, nec ſoluendo releuium, pœnam priuationis feudi incurrit, tamen per munificentiſſimos Reges ſectantes potius æquitatem quàm rigorem, ſuit cõſuetum tales pœnas remittere.*

CONSILIVM LXVI.

INdiuiduæ Trinitatis ac Glorioſæ Mariæ Virginis nominibus inuocatis. Quia intentio Regij, & reginalis fiſci contra aſſertos fideiuſſores magnifici domini de ſcottiatis, prima facie videtur eſſe fundata vigore aſſertæ obligationis ipſorum ex aduerſo præſentatæ ſic apud acta facta, prout de iure fieri poſſe atteſtatur Bart. in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. & eſt bon. tex. in l. cùm oſtendimus. in fin. ff. de fideiuſ. tuto. Ideo infraſcriptis mediis clariſſimè oſtẽdam falſitatem, nullitatem, & inualiditatem obligationis prædictæ: ex quibus luce clariùs apparebit aſſertos fideiuſſores contra omne iuris debitum impetitos, & moleſtatos fuiſſe: & eos prorſus diffinitiuè liberãdos, & abſoluendos fore. Primò namque adducitur nullitas obligationis prædictæ inſpecta perſona magnifici Nugni del cãpo Caſtellani, apud cuius acta obligatio prædicta reperitur facta: attento

quòd ipſe nullã habuit, nec habet iuriſdictionem,
ſaltẽ contra prætenſos fideiuſſores: & poſito quòd
ipſe aliquam iuriſdictionem habuiſſet tanquam
Caſtellanus Caſtri Noui, talem iuriſdictionem ſolùm
habere potuiſſet in concernentibus dictum
officium, & circa perſonas deputatas ad * illud 1
exercitium: iuxta id quod voluit Bald. in l. & ita. §.
eodem modo. ff. nau. cau. ſtabu. & in l. fin. C. de iuriſd.
omnium iudi. & conſuluit Ludo. Roman. in
conſi. ccc. in caſu propoſito. vbi dixit, quòd camerarij,
& cõſules, ſeu præpoſiti, vel rectores artium
non habent iuriſdictionem, * niſi in concernenti- 2
bus eorum artis exercitium: adeo quòd etiam in
aliis aduerſus perſonas artificum non poſſunt cognoſcere:
& cùm prędicta iuriſdictio fuerit taliter
limitata in dictis cauſis & perſonis, nõ potuit prorogari
etiam partibus conſentientibus: cùm regulariter
iuriſdictio limitata prorogari non poſſit:
vt voluit Bald. in l. certa. C. quando prouo. non eſt
neceſ. & in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epi. audien.
Cyn. in l. j. C. de iuriſ. omnium iudic. Bald. in l. teſtamenta
omnia. columna ſecunda. C. de teſtamen.
qui loquuntur in iuriſdictione diuiſa per portas,
vel quarteria: quod non eſt ſecundum eum: quia
cùm iuriſdictiones ſint à iure publico, forma eis
data non poteſt partium conſenſu mutari: & conſequenter
ſtante defectu iuriſdictionis prædicti
magnifici Nugni, dicta obligatio penitus corruit:
* cùm nullus defectus magis inficiat quàm defe- 3
ctus iuriſdictionis, per gloſſ. reputatam ſingul. in
Clement. j. de ſequeſtra. poſſ. & fru. adeo quòd talis
nullitas ſic ex defectu iuriſdictionis proueniens
nunquam videtur eſſe excluſa: vt dicit ibi gloſſ. &
doct. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. & ideo
dicebat Benedict. de Barc. in ſuo tract. guarantig.
columna lvij. quòd licet ex forma ſtatuti non poſſit
opponi aliqua exceptio * contra inſtrumentum 4
guarantigiatum, quòd tamen defectus iuriſdictionis
opponi poteſt. Secundò dicta obligatio eſt nulla
ex defectu notarij eam recipientis, attento quòd
non eſt actuarius, ſeu actorum magiſter alicuius
curiæ, & tribunalis regij, vt notorium eſt: & dato
quòd ipſe fuiſſet electus actorum magiſter à prædicto
domino Nugno, & quòd eligi potuiſſet: attamen
talis electio non potuit valere, niſi circa ea
in quibus ipſe Magnificus Nugnus iuriſdictionem
habebat: quia tunc tanquam iudex potuiſſet magiſtrum
actorum conſtituere: vt voluit Bald. & communiter
doctores in cap. quoniam contra. de probatio.
* Ex quo ſequitur quòd prædictus notarius 5
tanquam magiſter actorum prædicti magnifici
Nugni non potuit recipere dictam obligationem,
ad quam ſe non extendebat eiuſdem Nugni iuriſdictio,
vt prædictũ eſt: ſed ſpectabat ad magiſtrum
actorum aliarum regiarum & reginalium curiarum
talem obligationem recipere. ad quod accedat
elegans deciſio Bald. poſt Guil. de cun. in l. repetita.
C. de epiſcopis & cleri. * qui dixit, quòd a- 6
ctorum notarius vnius tribunalis non poteſt conficere
acta ſpectantia ad aliud tribunal, etiam ex
partium prorogatione. idem voluit Bald. in l. j. in
prin. ff. de iudic. in l. prima. in princ. ff. de offic. proconſu.
in l. quos prohibet. ff. de poſtulã. in l. prima.
ff. de offic. præfect. vrbi. Anton. de Butri. in capit.
primo.

primo,de offic.deleg. Debuit ergo dicta obligatio
recipi per aliquem magiſtrum actorum magnæ Cu
riæ Vicariæ,vel S. cõſilij:prout hactenus fieri con-
ſuetum eſt in aliis carceratis in caſtro Nono ,qui
fuerunt retroactis temporibus liberati ſub fideiuſ-
ſoribus, nam fideiuſſores ſe obligauerũt penes ma-
giſtros actorum dictarum curiarum , & tribuna-
lium etiam tempore Capit.maieſtatum , prout no-
torium eſt: & ex depoſitione multorum teſtium
deſuper examinatorum colligi poteſt. Et ſic dato
quòd prædictus Nugnus habuiſſet ſpecialem com
miſsionem ab Illuſtriſsimo magno Capitaneo ca-
pi faciendi dictam fideiuſsionem, debuit id facere
ſecundum morem ſolitum , & conſuetum , ſecun-
dum quem dicta commiſsio ſibi facta intelligi de
inre debet:iuxta textum in l.quod ſit nolit.in §.qui
aſsidua.ff.de ædili.edicto. not. Bald. in l.fin. per il-
lum text.C.de fideiuſſo.Bart. in l.nemo eſt qui ne-
ſciat.ff.de dnobus reis. Abb.in c.cum M.ferrarien-
ſis. extrà de conſtitu. Inde eſt quòd ſi conſtituo te
7 procuratorem,videor expreſsè mandare*quòd fa-
cias ea quæ ſnnt de conſuetudine.l. ſi pignore.§. fi.
verſiculo nam vſu.& ibi notant doctores.ff. de pi-
gnoratitia actio.not.Bartolus in l.ſi procurator.in
principio. ff. de iure fiſci.& in l.fina. ff. de his quæ
in fraudem creditorum. Ad quod nota.in l.bene à
Zenone.C.de qnadrien.præſcriptio.& facit textus
in capitu.cæterum.in verbo,terræ conſuetudo. de
donatio.Ad quod etiam facit, nam inſtrnmentum
confici debet ſecundnm quod conſuetum eſt: vt
not. Bartol.in l. ſi prius.§.rectè placuit. ff. de aqua
pluui.& not.in l.ex ea.in prin.ff.de verbo.oblig.&
Alexand.in conſilio ccv.Reuerende domine.in ij.
volumi.Et dicit Innocen.in cap.olim in princ. de
verbo.ſignifi.quòd omnis diſpoſitio legalis ſine vl
timatnm voluntatnm , ſiue contractuum recipit
8 interpretationem * à conſuetudine: & ſequitur
Abb.in cap.certificari.in princi.de ſepul.& quan-
do contra prædicta adducerentur literæ commiſ-
ſionales prędicti Illuſtriſ.magni Capi.in perſonam
prædicti Nugni , eſt eo caſu aduertendum qnòd
prædictæ literæ à principio non fuerunt præſenta-
tæ,& exhibitæ : vnde quæ ratio de eis habẽda con-
ſcientias veſtræ dominatio.oneramus:quæ poterũt
rectè perpendere continentiam , & tenorem præ-
dictarum literarum:& quomodo prędicto Nugno
dabatnr facultas eligendi notarium pro capien-
do dictam fideiuſsionem , non autem magiſtrum
actornm:& conſequenter intentio Illuſtriſ. domi-
ni videtur fuiſſe , vt dicta fideiuſsio caperetur per
notarium cum interuentu iudicis & teſtium : pro-
ut ſolent notarij contrahere in Regno. ex defectu
ergo poteſtatis dicti notarij oſtenditur nullitas
dictæ obligationis: quæ quidem exceptio ſimiliter
opponi poteſt. Nam vbi contra inſtrumentũ gua-
rentigiatum ex forma ſtatuti aliqua exceptio op-
poni non poteſt,tamen poteſt opponi,quòd is qui
conficit inſtrumentum,non erat notarius:vt dicit
Bald.in l.diuus.ff.de teſta.milit.& Bened. de barc.
in d.tra.guarentigiæ.colum.lvij.Ang.& Rapha. &
Iaſ.in l.iuriſgentium. §. qnod fere. ff. de pact. cum
aliis concord. de quibus ibi.Secundò principali-
ter contra aſſertam obligationem adducitur ex-
ceptio falſitatis,quæ ſimiliter admitti ſolet : prout
not.in l.ſi docneris.& in l.ſatis aperte.C. de falſ. &
voluit Bald.in l.ſi veritas.in princ.C. de fideicom:
quòd procedit etiam in inſtrumento, * quòd ha- 9
bet executionem paratam:vt voluit Bald. in addi.
Specu.in tit.de exe.ſent.verſi.& not. & Abb.in ca.
de cætero:de re indi.& Bene.de barc.in tract. gna-
rentigiæ.col.lxj. quòd ſine dubio procedit in caſu
noſtro : attento quòd ſuper hoc fuit datus termi-
nus ad probãdum: & dicta falſitas eſt iam detecta,
& certificata,ſeu verificata:vt ſtatim clariſsimè o-
ſtendam. Ad quod adducuntur infraſcriptæ eui-
dentiſsimæ coniecturæ quæ habentur pro veris &
legitimis probationibus:maximè cùm in crimine
falſi ſola ſuſpicio habeatur pro veritate: vt dicit
Archidi.& Gemi.in capi. in memoriam xix.diſtin.
* vbi enumerat multa ſpecialia quæ ſnnt in crimi- 10
ne falſi,de quibus meminit Alexand. in conſi.lxij.
in cauſa actionis:colum xv.in iij.volnmin. In pri-
mis namque adducitur quòd dicta obligatio ca-
ret ſolennitatibns debitis:& inter alias ſolennita-
tes inſtrumenti eſt interuẽtus & appoſitio teſtium:
vt not.gl.in l.generali.C.de tab.lib.x.& ſecundnm
formam conſtitutionis Regni ad inſtrumẽtorum
robur nedum requiritur interuentus teſtium , ſed
etiam ſubſcriptio ſaltem duorum vel triũ teſtinm.
ſed ſic eſt quòd in prætẽſa obligatione nullus pro
teſte aſcriptus fuit,nec aliquis teſtis ſe in ea ſubſcri
pſit : & agitur de ſumma vigintiquinqne milium
ducatorum , & vltra:ergo talis obligatio tanquam
carens ſolennitate debita , præſumitur eſſe falſa:
quia omiſsio ſolennitatis * inducit præſumptio- 11
nem doli & falſitatis:vt not.in l.iubemus.C.de te-
ſta. & in l. ſi poſt diuiſionem.C. de iu.& fa. ign. &
idem dicebat Bald. in l. nulli. C. de actu. & nume.
lib.xij.quòd ſi inſtrumentum caret ſolennitate de-
bita , non caret ſuſpicione falſi.idem etiam voluit
Paul. de Caſtr. in conſilio ccxiij. quo ad primum
quæſitum. quod maximè procedit , quando deeſt
debita ſolennitas & ſubſtantialis : vt eſt in propo-
ſito:vt volnit Petr.de Anchara.in conſi. cclxxviij.
tria principaliter &c. * Et dato quòd ex imperitia 12
vel errore tabellionis dicta ſolennitas omiſſa fue-
rit,tamen ſaltem dicta obligatio eſt nulla,& vitia-
tur:vt not.Cyn.Bald. Ange.& Salyc. in l.ambigui-
tatem.C. de teſta. Bald. in l.fin.C.de tempo.appel.
in fin.princip.in l.imperator. in fin.ff. de ſta.homi.
Angelus & Imola in l.prima §. ſi autem. ff. de hæ-
redi.inſtitu.& propterea dicebat Bald.in c.ex lite-
ris.extrà de fide inſtrum. * quòd vbi per errorem 13
ſubſtantialia ſunt omiſſa,vel neglecta,etiã ceſſante
dolo nõ valet qnod ſcriptum eſt, tanquam imper-
fectum : & allegat gloſſ. & Cynus in dicta l. ambi-
guitatem.ad qnod accedit quòd ſcripturæ tabellio
nis non creditur,niſi habeat teſtes:vt in authentic.
de tabellio.in principio.& in auct. de inſtrument.
cauſ.§.ſed & ſi.glo.& doct.in dicta l.iuriſgentium.
§.quod ferè. Alexander in conſilio decimotertio.
ex his quæ in themate. & in conſilio xcvij. co-
lnmna quinta.in primo volumine.* Et licet ſoleat 14
dici,quòd in ſcriptura actorum notarij non requi-
runtur teſtes,prout not.in dicto.capitnl.quoniam
contra. tamen hoc procedit in his quæ ſunt pro-
priè de actis : prout eſt procuratio, litis cõteſtatio,
& his ſimilia,quæ non fiunt coram iudice, coram
quo

quo præſumitur adeſſe multitudo hominum:ideo
propter hoc, & etiam propter auctoritatem iudi-
cis non requiruntur teſtes:& ſecus in his quæ non
ſunt de actis,nec fiũt coram iudice: prout eſt pro-
15 curatio, & contractus qui fiunt apud acta: * nam
eo caſu requiruntur ſaltem duo teſtes: ita not. vo-
luit Bald. in l. ſancimus. colum. j. verſi. item nota. C.
de teſta. Bal. in rubr. C. de fi. inſtru. colum xij. Fran.
de Aret. in c. poſt ceſsionem. de proba. Et ſic cùm
in propoſito ſimus in his quæ nõ ſunt de actis, nec
acta fuerunt in præſentia alicuius iudicis, ſed per
plateas huius ciuitatis Neapo. itinerando: vt no-
torium eſt, & fatetur tabellio in eius depoſitione,
meritò requirẽbatur interuẽtus teſtium:& ſic cum
aliqui teſtes aſcripti non fuerint, aſſerta obligatio
tanquam carens ſolennitatibus debitis, habet pre-
ſumptionem iuris & de iure contra ſe, quod ſit fal-
ſa, aut ſaltem quòd ſit nulla & inualida. Secundò
adducitur, quòd cùm prædictus notarius Alphon
ſus pluries requiſitus fuiſſet per plures petitiones
oblatas pro parte dictorum conuentorum, quòd
debuiſſet edere primam imbreuiaturam, ſeu matri-
cem ſcripturæ quam dicit feciſſe tempore quo in-
teruallatis diebus itinerando per ciuitatem Nea-
po. recipiebat dictas obligationes, illam exhibere
recuſauit, dicendo ipſam perdidiſſe, & non habere
penes ſe: prout ex actis apparet: ex quo reſultat alia
magna ſuſpicio falſitatis: adeo quòd propter hoc
ſolum poſſet procedi contra ipſum ad torturam:
16 * & ſic poſſet exponi quæſtionibus, & tormentis:
vt voluit Bald. in rubr. C. de fi. inſtrũ. in verſic. quę-
ro dixit ſuperius, quòd licet non inueniatur pro-
tocollum. Lanfran. in repe. ca. quoniam contra. in
verſi. inſtrumentorum. colum. vj. quia de more eſt,
vt notarius exhibeat matricem, vt poſsit de veri-
tate & falſitate inſtrumenti videri: vt dixit Angel.
in l. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. nec ei cre-
ditur ſi dicat eam non habere, cùm præſumatur il-
lam eſſe apud eum: vt voluit Pau. de Caſtr. in d. l. ſi
quis ex argentariis. §. prætor ait. Et prædictis acce-
dat quòd voluit Bal. in l. fin. vlti. colum. verſi. ſexto
quæritur. & verſi. octauo quęritur. C. de eden. & in
l. eum qui. C. de fal. & Lanfrã. in repe. d. c. quoniam
17 contra. verſi. inſtrumentorum. qui dixit, * quòd no
tarius tenetur oſtendere imbreuiaturam: aliàs te-
netur de falſo: quinimò ſi non reperitur imbreuia-
tura, inſtrumentum non probat: vt dicit Bal. in d.
rubr. C. de fi. inſtru. colum. vj. verſi. quæro. Barto. in
l. ij. in prin. ff. quẽad. teſta. ape. Pau. de Caſtr, in con-
ſilio xxiij. quantum ad cõtenta. Tertiò adducitur,
nam notarius non poteſt conficere inſtrumentum
de his quæ non vidit: ſed ſibi nota ſunt per relatio-
nem aliorum: vt dixit Bald in l. prima. §. editiones.
verſ. & adde. ff. de edendo. Franciſ. de Aret. in con-
ſilio lv. in antepenult. colum. quia non poteſt con-
ficere inſtrumentum neque de his quæ fiunt in ſui
præſentia: vt dixit Innocentius in capit. primo. de
fide inſtru. & Pau. de Caſtr. in conſi. iiij. colum. vij.
& in conſi. cccxcvij. In cauſa quæ vertitur: colum.
ij. poſt princ. verſi. item per inſtrumentum: nec no-
18 tarius debet rogari * niſi de his quæ vidit vel audi-
uit: vt dixit Bald. in l. cum precibus. C. de proba. &
in auct. ſed nouo iure. C. ſi cert. peta. Innoc. in cap.
fraternitatis. de hæretic. Sed in propoſito noſtro
notarius prædictus ſcripſit obligationem aliquo-
rum ex prædictis aſſertis fideiuſſoribus abſque ali-
quo eorum interuentu, ſolum ad relationem do-
minæ Siciliæ ei dicentis illos promiſiſſe ſibi fide-
iubere: vt particulariter in memoriali in facto de-
ductum eſt, ergo talis obligatio eſt manifeſte falſa.
Quartò regulariter per duos aut tres teſtes proba-
tur falſitas inſtrumenti, * etiam ſi tales teſtes non 19
ſint de deſcriptis, ſeu aſcriptis in inſtrumẽto: pro-
ut not. in l. in exercendis. C. de fid. inſtru. & in l. j.
§. ſi quis neget. ff. quemad. teſt. aper. Bald. in l. opti-
mam. C. de contrahen. & commit. ſtipul. Flor. in l.
cùm de ætate. ff. de proba. Aret. in §. item verbo-
rum. inſtit. de inuti. ſtip. Bal. in l. imperator. colum.
iiij. de ſta. bo. & in c. cum Ioannes eremita. extrà de
fi. inſtru. vnde ſi iſtud habet locum in inſtrumento
in quo interuenerũt notarius, iudex, & teſtes, mul-
tò fortius idem dicendum in aſſerta obligatione,
in qua non interuenit niſi prædictus notarius: &
maximè data vilitate dicti notarij. Quinimò ita
dixit nota. Abbas in cap. tertio loco. de proba. co-
lum. iiij. quòd data paritate inter conditionem no
tarij & teſtium, duo teſtes vna voce deponentes
præualere debent notario * Et plus voluit Bald. in 20
conſilio xxix. in j. volu. quòd licet vnus teſtis non
reprobet inſtrumentum, quòd tamen facit indi-
cium ad torturam. & alibi dixit Franciſc. de Curt.
in conſil. lv. colum. j. * quòd duo teſtes reprobant 21
inſtrumentum, & vnus facit vacillare. ſed ſic eſt
quòd vltra duos teſtes probatur: licet decreto ca-
meræ fuerit ſubtracta facultas examinãdi presby-
teros, & alios teſtes iam citatos de * prædictis no- 22
titiam habentes: & inter alios eſt Magnificus Pau-
lus caracciolus, & Magnifica Alphonſina ſtorren-
te, qui idem depoſuiſſent, quòd dicti aſſerti fideiuſ
ſores non ſe obligauerũt, nec iurauerunt: * nec in- 23
teruenit aliqua ſtipulatio: prout requiritur. l. blan-
ditus. C. de fideiuſſ. l. v. §. ſatis acceptio. & l. ſcien-
dum. de verbo. obli. & inſtit. de fideiuſſ. in princ. &
voluit Paul. de Caſtr. in conſi. iiij. tria quæ fuerunt
&c. colum. ſecunda. & dixit Bald. in d. l. blanditus.
quòd * nũquam fideiuſſor obligatur, niſi per obli- 24
gationem tacitam, vel expreſſam. alle. tex. in l. cùm
oſtendimus. in fin. ff. de fideiuſ. tuto. Sed aliqui pe-
nitus fideiubere denegauerunt, aliqui nullo mo-
do requiſiti fuerũt: quia eo tempore abſentes erant
à ciuita. Neap. & probatur negatiua coarctata lo-
co & tẽpore: iuxta text. in l. optimam. C. de contra-
hen. & commi. ſtipul. & quòd not. Bartol. in l. pri-
ma. §. ſi quis neget. ff. quẽadmo. teſt. ape. vbi refert
Alexander in additio. vidiſſe conſultum, quòd ſi
vnus ex teſtibus inſtrumentariis probat ſe illa die
fuiſſe extra ciuitatem, ita quòd * non poterat in- 25
tereſſe contractui, ſi opponitur quòd inſtrumen-
tum eſt falſum, illud eſſet indiciũ ſufficiens ad tor
turam. in l. hæredes palam. in fin. de teſta. & in l. j. in
prin. ff. de ven. inſpi. Bar. in l. j. §. j. ff. de iti. act. priua.
gl. & Ang. in §. ſi verò abſunt. in auth. de hær. & fal.
gloſſ in ca. clerici lxxxj. diſtin. Abb. in c. ex literis.
de probatio. & in capitu. in noſtra. de teſti. Aliqui
promiſerunt velle fideiubere cùm fuerint requiſi-
ti, quos nullo modo poteſt prætendi fideiuſsiſſe:
cùm aliud ſit fideiubere, * & aliud promittere de fi 26
deiubẽdo: ſicut aliud eſt vẽdere, & aliud promitte-
re de

re de vendendo: quia contractus ex promiſsione
faciendi nō eſt factus l.iu bonæfidei.ff. de eo quod
cert.lo.& ibi glo.quam ad hoc not.Matheſ.in not.
xlvij.& propterea dixit gl.in l. Titius.in gl.fi.ff. de
pign.act.quòd aliud eſt dare pignus in ſolutum, &
aliud eſt promittere de dando:idem voluit Ange.
in l.j.C.de pact.pigno.& Bal.in l.fin.C.commu.de
leg. Item aliqui promiſerunt fideiubere infra cer-
tam diem,& certis aliis conditionibus,& qualita-
tibus, quæ minimè reperiuntur ſcriptæ in aſſerta
obligatione:ex quo etiam reſultat falſitas:cùm fal-
27 ſitas etiam cōmittatur in omittendo * verum ſcri-
bere:ſicut in exprimendo falſum.ca.j. de cri.fal.&
in l.presbyteri.& quòd ibi no.C.de epiſc.& cleri.
& aliqui cùm prædictus notarius voluiſſet eos ſcri
bere in liſta, illum penitus prohibuerunt, ne ali-
quid de eis ſcriberet: ex quo ipſi non intendebant
fideiubere, niſi habita prius cautione indemnita-
tis: prout particulariter & diſtinctè in memoriali
in facto deductum eſt: meritò falſitas aſſertæ obli-
gationis tergiuerſari non poteſt. Et licet ſoleat di-
ci,quòd ſi aliter reperitur ſcriptū à notario, quàm
28 fuerit dictum à partibus, * quòd per hoc ſolum
non præſumitur falſitas,ſed quòd in dubio præſu-
mitur error:vt voluit Bar.Bal.& Imn.in l.quoties.
§.j.ff.de here.inſti.Bal.in l.j.ff.de legi.Ange.in l.iu-
riſgentium.in §. quod fere.ff.de pact. Bartol.in l.ſi
quis obrepſerit.ff.de fal.Bal.in l.errore.C.de teſta-
men.Bartho.cæp.in conſi.xxj.Ego Bartholomeus.
col.xx.in tertio dubio.tamen iſtud procedit in ca-
ſu dubio:nam tunc cum poſsit præſumi error,non
præſumitur falſitas.& ita propriè loquuntur doct.
in locis præallega.nam vt dixit Bart.in l.pen.C.de
his qui ſibi aſcrib.per illum tex.regulariter.vbicū-
29 que error eſt tolerabilis,præſumitur* magis error
quàm malitia: & ideo dixit Bartol.in d.l. quoties.
aliud eſſe ſi ex aliis circūſtantiis appareret de falſi-
tate:quia tunc præſumitur potius falſitas quàm er-
ror. Quinimò Bart.in d.§.ſi quis neget.vult quòd
imòetiam in dubio præſumitur falſitas, ſi reperi-
tur aliter ſcriptum quàm ſit dictum:& ſic cùm in
propoſito non ſumus in caſu dubio,quia ex multis
rerum argumentis apparet de dicta falſitate, meri-
tò ceſſat dicta præſumptio erroris: maximè cùm
hic nedum reperiatur aliter ſcriptū quàm dictum:
ſed ſcriptum contrarium eius quod dictum exti-
tit:quia recuſantibus aliquibus ex prædictis fide-
iubere,prædictus tabellio ipſis aſcripſit in fideiuſ
ſores.Item ij qui nullo modo fuerunt requiſiti,ſed
erant abſentes tunc temporis à ciuitate Neap. re-
periuntur aſcripti in fideiuſſores: & ſic etiam vbi
nihil fuit dictum,reperitur eſſe ſcriptum.per quod
apparet quòd dicta deciſio nullo modo poteſt ada
ptari ad caſum noſtrum: & potiſsimè inſpecta qua
litate ipſius notarij, qui ſolitus eſt ſimilia patraret
& eſt perſona vilis,& abiecta:nam prout dicit Bal.
in d.l.quoties.circa hoc debet conſiderari nimium
30 qualitas notarij:*quia aliàs ſi fuit malus,præſumen
dum eſt quòd malè ſcripſerit: & ſic non ex errore:
Idem conſuluit Rapha. cuma. in conſil. cxxxv. ad
primum ſatis exploratum.columna prima in fin.al.
lega. not. in l.ſi quis ex argentariis. §.ij.ff. de eden.
& in l.iubemus.C.de probat.& tex. in argumētum
in l. non omnes. §.à barbaris. ff. de re milit. Idem
etiam voluit Franciſc.de Aret.in conſilio xlvij.in-
cipiente. In Chriſti nomine amen. diligenter pon-
deratis.Cæpo.in d.conſilio xxj.Ex quibus ſequitur
quòd aſſerta obligatio fuit in totum falſa: & dato
quòd ſolū appareret falſa quò ad aliquos ex dictis
fideiuſſoribus, nihilominus dico ꝙ vitiatur quò
ad omnes fideiuſſores: & quò ad omnes præſumi-
tur falſa:cùm communis concluſio legiſtarū & ca
noniſtarum ſit, * ꝙ vbi inſtrumētum eſt falſum in 31
vno capitulo ex vitio notarij committētis falſum
in ſubſtantialibus ipſius inſtrumenti, inſtrumen-
tum in totum vitiatur: quia cùm inſtrumentum
dependeat à fide notarij:vt not.gl.in l.ſi quis ex ar-
gentariis.§.j. ff. de eden. & per talem falſitatem fi-
des notarij diminuitur.l.ſi aliquid.C. de ſuſcepto.
& Archidia. libro decimo. merito fides totius in-
ſtrumenti vitiatur,& diminuitur. & iſtam opinio-
nem firmat Bartol.& communiter docto. in l.ſi ex
falſis.C. de tranſactio. Bartol. in l.quintus.de aur.
& arg.leg.Imol.in l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de ver-
borum obligation. Salycet. in l.in exercendis. co-
lumna antepenulti. in fin.C. de fi.inſtrumen.Flor.
in l.cùm de ætate.colum.penul.ff.de proba. Gand.
in ſuo tract.malefi.in tit. de fal.Innoc. in capi.fra-
ternitatis.de hære.Lanfran.in repe.capi.quoniam
contra.verſicu.inſtrumentorum.colum.viij.extrà
de proba.Anton. de Butri. in ca.cùm Ioannes ere-
mita.extrà de fid.inſtru.xvij.colum.& in cap.cùm
olim.colum.xxvj.de cenſi.Innoc.in c. cùm in iure
peritus.ante fin.de offic.deleg.Ioan.Andr. in c.ec-
cleſia.de elect.Rota in deciſi. cxlj.incipiente.item
nota.generaliter. in antiquis.gloſſ.in capit.ſi ad ſa-
cros.ix.diſtinctio.in gloſſ.magna in fin. & in capit.
quid ergo.in verſicu.falſum.xxxij.quæſtio.iij.Spe-
cul.in titu.de inſtrum.edi.§. inſtrumentum. verſi-
culo.quid ſi aliter. Tancre. de corne. in compen-
dioſa ſua in rubri.v.quæſt.x. Old.in ſuo conſi.xxx-
vij.ad primam quæſtionem.Alexā.in conſi.xxxiiij.
viſis & ponderatis.in iiij.volumi.quòd * procedit 32
etiam ſi falſitas eſſet in verbis narratiuis notarij:vt
in appoſitione confinium loci, in quo fuit factum
inſtrumentum,vel in alia narratione facta ab ipſo
notario non à partibus:vt voluit Inno.in d.c.cùm
in iure peritus.Archidia.in ca.ſi papa.de priuile.in
vj.& voluit Alexand.in d.l.ſi ex falſis.& Fely. in d.
cap.fraternitatis. * Quinimò ſi notarius in inſtru- 33
mento deſcripſit vnum teſtem vltra numerum te-
ſtium interuenientium ibi,vitiatur inſtrumentum
in totum. text. eſt quem ad hoc ponderant ibi do-
cto.in cap.quanto.de his quæ fi.à præl. ſine conſen.
capit. Ad quod accedat quod voluit Bald. in l.nec
exemplum.C. de fal. qui dixit, quòd ſcriptura pro
parte falſa reputatur in totum falſa.* Quinimò ex 34
vno inſtrumento falſo propter vitium notarij re-
ſultat ſuſpicio falſitatis etiam reſpectu aliorum
inſtrumentorum eiuſdem notarij.d.l. ſi aliquid.C.
de ſuſcepto. & archa. libro x.not. doctor.maxime
Raynu.Cyn.& Bartol.& Alexander in dicta l.ſi ex
falſis & Felyn.in d.cap.fraternitatis. Et licet nota-
rius antequam ſit priuatus officio poſsit * inſtru- 35
menta conficere, non obſtante quòd deliquerit:
vt not.Bald.in l.& militibus.C.de milit.teſta.& in
l.cunctos populos.C.de ſum.tri.& fid.cath. Barto.
in l.eadem.ff.ad leg.Iulia.repetū. tamen ſi deliquit
in of

in officio, committendo aliquam falſitatem, dimi-
nuitur, & attenuatur fides aliorum inſtrumento-
rum poſtea ab eo confectorum, per d.l. ſi aliquid.
ita in ſpecie voluit Paul. de Caſtr. in conſil. ccv. ſu-
per primo. Nec dici poteſt quòd iſte eſt actus rei-
terabilis: & quòd poteſt dici quòd vna die quis re-
cuſauerit velle fideiubere, & quòd poſtea conten-
tus remanſerit: tum quia quis durare præſumitur
36 in eadem * voluntate etiam poſt longum tempus.
l. ſi ſancimus. C. de teſta. l. iij. & l. eum qui volunta-
37 tem. ff. de probat. * tum etiam quia non præſumi-
tur pluralitas actuum: vt not. in cap. cum Ioannes
eremita. de fi. inſtru. & voluit Anto. de Butr. in ca.
in præſentia. colum. xxiiij. per illum text. in verſic.
verum cum conſtet vis &c. de proba. Bal. in l. ij. C.
de erro. aduo. Bald. in l. j. C. quando prouo. non eſt
ne. colum. ij. & in l. neque natales. C. de proba. & in
l. conuenticulam. C. de epiſ. & cleri. Imol. & Lodo.
in l. ſcire debemus. in fin. princ. ff. de verbor. oblig.
glo. ordi. in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iure-
38 iuran. * Sed ſi dicerent, quòd ad euitandum falſi-
tatem præſumitur pluralitas actuũ: quia vna præ-
ſumptio tollit aliam, vt voluit Cardi. in c. cum tu.
in princ. de teſti. & ibi etiam Mod. maximè Fely. in
d. ca. cùm Ioannes eremita. in ij. limitatio. & dice-
bat Bal. in d. l. in exercendis. colum. iiij. de fi. inſtr.
quod per diſtinctionem temporum vel locorum
in actu reiterabili, ſaluantur probationes, niſi per
confeſsionem partium vel teſtium conſtet de vni-
co actu: idem voluit Spec. in ti. de teſt. §. iam de in-
terrogatoriis. verſi. quid ſi vnus. vbi dixit eſſe cau-
telã, quòd pars faciat vt iudex interroget an actus
de quo quæritur, fuerat tantùm ſemel geſtus: & ſi
conſiteatur de vnitate actus, ceſſabit dicta concor
dia: idem dicit Bar. in d. l. j. §. ſi quis neget. ff. quem-
ad. teſta. aper. qui dixit, quòd quando teſtes nõ de-
ſcripti in inſtrumento deponunt contra inſtru-
mentum, debent dicere fuiſſe præſentes in illo lo-
co. & tempore, quo fuit celebratus cõtractus: aliàs
non concluderent: quia poterunt fieri diuerſi con-
tractus diuerſorum tenorum: & ideo cautela eſt ſe
cundum eum, quòd fiat articulos quòd ille cõtra-
ctus ſemel fuit celebratus: idem voluit Areti. in d.
§. item verborum. in fi. & Barto. & Bald. in l. ij. C. de
de bon. poſ. ſecundum tabu. Alex. in conſi. ccv. Re-
uerende domine. in ij. volum. attamen in caſu pro-
poſito talis ſubauditio & concordia per multipli-
cationem actuum nullo modo admitti poteſt, tan
quam non continens aliquam veriſimilitudinem:
quia non eſt veriſimile, quòd ille qui ſemel dene-
gauit fideiubere, poſtea fideiuſſerit: vt prædictum
eſt. maximè cum appareat aliquos ex prætenſis fi-
deiuſſoribus poſt tempus adiectum in dicta obliga
tione fuiſſe requiſitos. & penitus fideiubere recu-
ſaſſe: prout dicto memoriali apparet: & per conſe-
quens nullo modo talis concordia tolerari poteſt:
cùm ita demum admittatur, ſi talis multiplicatio
actuum eſt non ſolum poſsibilis, ſed etiam veriſi-
milis: vt voluit Bald. in l. ſcripturæ. colom. ij. C. de
fid. inſtru. vbi exemplificat in duobus inſtrumen-
tis factis eodem die in diuerſis locis, in quibus ſe-
cundum diſtantiam loci poſsibile fuiſſet eodem
die dicta inſtrumenta conficii: ſed non communi-
ter accidentibus: & ſic erat alienum à veriſimili.

propter quod patet quòd iſta multiplicatio debet
eſſe nedum poſsibilis, ſed etiam veriſimilis. prout
not. Mod. in d. cap. cùm tu. Ad quod accedat quod
eleganter voluit Bald. in l. j. C. de ſer. fug. qui dixit,
*quòd ſermones debẽt verificari ſecundum com- 39
munem opinionem hominum habentium intelle-
ctum: quia experimentum & natura veriorum ſer-
monum eſt, vt concordent cum rebus ſenſatis, &
veriſimilibus, teſtante Philoſopho: nam quòd di-
ſtat à veriſimili, eſt quædam falſitatis imago. idem
voluit Bald. in l. teſtium. pen. colum. C. de teſti. &
in rubr. C. de proba. Alexan. in conſi. cx. in iiij. vo-
lumi. Præterea dicta concordia per multiplicatio-
nem actuum non procedit, * quando actus eſt in- 40
ſtantaneus non reiterabilis: prout not. glo. in l. j. C.
qui accuſ. non poſ. & Fely. in d. cap. cum tu. colũ.
iij. Et in propoſito ſumus potius in actu extraneo,
quàm reiterabili, cùm fideiuſsio ſemel præſtita, vel
denegata non ſoleat eſſe reiterabilis: vt patet ad ſen-
ſum ergo. &c. Præterea quando dicta ſaluatio per
multiplicationem actuum admitteretur nedum ad
finem euitãdi falſum, ſed etiam ad finem proban-
di, prout de vera admitti non debet, nihilominus
iſtud nullo modo adaptari poſſet reſpectu eorum
qui tempore aſſertæ obligationis fuerũt requiſiti,
& fideiubere recuſauerunt: de quibus apparet in
dicto memoriali: quòd ſolum ſufficit pro falſitate
dictæ obligationis: cùm ſi ſolum reperiretur falſa
in vno ex aſſertis fideiuſſoribus, in totum annulla-
retur, & præſumeretur falſa reſpectu omnium: vt
ſuprà dictum eſt. Et ſi dicerent, quòd teſtes depo-
nentes* ad reprobationem inſtrumenti debent eſ- 41
ſe omni exceptione maiores, vt eſt text. ſecundum
Bald. ibi in l. j. §. ſi quis neget. ff. quemad. teſt. ape. &
Alex. in conſil. xl. viſis & ponderatis. colum. vij. in
iiij. volom. Bal. in conſil. xxix. in j. volu. Et quòd te-
ſtes examinati ad inſtantiam dictorum conuento-
rum non ſunt tales, cùm ſint amici, & conſangui-
nei ipſorum pro maiori parte: & conſequẽter non
ſunt omni exceptione maiores: quia ille dicitur
omni exceptione maior, contra quem nulla poteſt
opponi exceptio: prout not. gloſſ. in §. item verbo-
rum. in verſi. idoneos. ſ. allega. & gl. in c. j. extrà de
conſang. & affinita. inde eſt * quòd teſtis multum 42
amicus, & conſanguineus non dicitur omni exce-
ptione maior: vt voluit Barto. in l. admonendi. co-
lum. ix. verſi. & venio ad tertium. ff. de iureiurand.
Anto. de Bur. in c. fin. eod. tit. Alex. in conſil. xiij. ex
his quæ in themate. & in conſi. xviij. viſo proceſſo.
in j. volum. Reſpondeo, quòd quando prædicta eſ-
ſent vera, prout minimè ſunt, in dubio teſtes præ-
ſumuntur eſſe omni exceptione maiores: vt dicit
Franciſc. de Curte in ſuo conſil. lv. in fin. colum. j.
nihilominus in caſu propoſito dicta probatio om-
nimodo admitti debet, * tum propter numerum 43
ipſorum teſtium, cùm ſint vltra tres: & clarum
eſt quòd numerus ſupplet defectum teſtium: adeo
quòd vbi duo teſtes coniuncti, & amici maxima
amicitia non ſufficerent, ſi producerentur, tres ſuf
ficerent: vt voluit glo. & Iac. Butr. in l. j. in prin. ff.
de teſti. facit l. ſi quis ex argentariis. in princi. cum
ibi not. per Ange. & Bald. ff. de eden. & Alexand. in
d. conſi. xliij. col. antepe. tum etiam inſpecta quali-
tate ipſorum teſtium, cùm inter eos ſint nonnulli
merca

mercatores,& alij homines notæ & probatæ fidei:
quo caſu admittitur teſtimonium affinis etiam in
caſu in quo aliàs de iure non admitteretur : vt in
terminis voluit Iaſ.in repe.d.l.admonendi.colum.
lxxviij. Suppletur eius fides teſtis propter dignita-
tem,& auctoritatem ipſius:vt dixit Alex. in conſi.
lxxix.incip.in cauſa & lite vertente.colum.iij.in j.
volumi. maximè cùm ſimus in his quæ pro maiori
parte fuerunt facta in domo,& ſecretè : ita quòd
ſtante difficultate aliorum teſtium admitti debẽt
44 teſtes*aliàs inhabiles:vt eſt glo.ſing.& ibi Albe.de
Roſ.in l.in teſtimonium.ff.de teſti.& Alex.in conſ.
xxiiij.animaduerſis.colum. v. in ij.volu. cùm poſ-
ſit dici , quòd ex natura negocij habitu & actu alij
teſtes veriſimiliter,nec alij haberi potuerunt:iuxta
not.per Anto.de Butr.in d.c.tertio loco.de proba.
& in conſilio ſuo xxiiij. incipi. quomodo hęc du-
bia habet vulgaria. Abb. in ca.fin.de teſti.cog.in ij.
not.& Alex.in conſil.lxiiij.viſo themate &c. lib.j.
Præterea cùm de hoc à principio non fuerit oppo
ſitum,dicti teſtes videntur fuiſſe approbati : maxi-
mè cum fuerit oppoſitum contra alios teſtes veri-
ſimiliter citatos,qui fuerunt reiecti,& decreto ca-
45 meræ denegata eorum examinatio:*& ſic ſtante di
cta approbatione teſtes prædicti repelli non poſ-
ſunt prætextu dictæ aſſertæ affinitatis : vel alterius
qualitatis,quę non faceret eos eſſe omni exceptio-
ne maiores:iuxta not.per Cyn.in auct.ſi teſtis.vlti.
q.C.de teſti.Ioan.Andr. in tit.de teſte.§.ſæpè.circa
princi.& in propriis terminis voluit Iaſ. in repe. l.
admonendi.ij.not.lxxvij.col. Nec obſt.depoſitio-
ni dictorum teſtium quòd non deponunt præciſè
de certa die : ſed ſolùm de menſe & anno : nam te-
ſtis non deponens de tempore probat:pro eo quia
tempus de facili labitur de memoria hominis:vt di
xit Bald.in l.presbyteri.colum.j.C.de epiſc.& cle-
ri.Inno. in cap.qualiter & quando.el ij.de accuſa.
doct.in c.ex tenore.& in c.cùm cauſam.de teſti. &
Spec.in ti.de teſte.§.iam de interrogatoriis.Quin-
imò dixit Ang.in cõſi.xxix. pro deciſione quæſtio-
nis:& Alexan.in conſil. lxiij.viſis proceſsibus. co-
lum.penul.in ij. vol. quòd magis creditur teſti qui
46 non*deponit de tempore, vel dubitatiuè deponit,
quàm qui certitudinaliter deponit, cùm veriſimi-
liora deponere videatur propter obliuionem tem-
47 poris , quæ de facili contigit : * quinimò teſtis de
die non eſt interrogandus:vt voluit glo.in l.prius.
in verſi.mandante.in fin.ff.ad ſillani.Bartol.in l.ij.
§.idem Labeo.el ij.colum.j.ff. de aqua plu. arcend.
Vlterius vltra prædictas vrgentes falſitates addu-
citur alia euidentiſsima falſitas, quæ colligitur ex
alia copia eiuſdem obligationis in actis præſenta-
ta,quæ eſt in multis contraria, & repugnans alteri
copiæ dictæ obligationis pro parte fiſci præſenta-
tæ :ex qua contrarietate colligitur notoria falſitas
ipſius notarij Alphõſi : qui licet conetur in ſua de-
poſitione per quædam fundata in aëre ſe excuſare,
& ſaluare:tamẽ rectè intuenti magis videtur ſe ac-
48 cuſare:*licet ei in nihilũ credi debeat, cũ tractetur
de ſui exculpatione,per nota. per Bar.in l.deferre.
in §.idem decreuerunt.ff.de iu.fiſ.& per Anton.de
Butr.in c.cùm à nobis.de teſti.Alex.in conſi.xliiij.
& in conſi.lxxxvj.circa fin.& in conſi.cc.in ij. vo-
lumi. & quod not.in l.ſi quis decurio. C. de fal. &
per Bal.in l.iuriſiurandi.C.de teſti. qui dixit, quòd
notario non creditur, ſi ſit aliqua ſuſpicio de eo:
maximè cùm minimè credatur notario dicenti ſe
aliquid ſcripſiſſe ex errore:vt j.patebit.Nec obſtat
quòd voluit Barto.in d.§.ſi quis neget.dum dicit,
quòd creditur notario : non loquitur quando du-
bitatur an ſcriptura ſit eius manu ſcripta : & Bart.
in l.ſi librarius.ff. de regul.iur. loquitur in his quæ
ſpectant ad officium notarij: nam quo ad iſta vult
quòd ſibi credatur:& ita etiam loquitur Alexã. in
d.conſ.ccv. Reuerende domine.in ij.volu.ſed non
ſunt iſti termini noſtri : nec prædictæ doctrinæ lo-
quuntur data ſuſpicione notarij:prout eſt in pro-
poſito : quia tunc in nihilum credi debet notario,
vt prædictum eſt. & tanto magis hoc procedit in
caſu propoſito,cùm ipſe atteſtetur contra propriã
ſcripturam ,dicendo illam non fuiſſe ſtipulatam:
cuius contrarium in ea dicitur: & ſic tanto minus
ei credi debet:vt dixit Bald.in d.l.imperator.colũ.
iiij.ad quod accedat quòd voluit Petr. de Anchar.
in conſi.xliij.ij. colum. qui dixit quòd non credi-
tur notario aliquid atteſtanti extra id quod conti-
netur in ſcriptura. Præterea ipſe dicit, quòd dictã
copiam fecit pro nota , vt illam traderet prædicto
Nugno volente illam tranſmittere ad Illuſtriſ.ma
gnum Capitaneum : quòd oſtenditur re ipſa mani-
feſtiſsimè falſum: * nam nota eſt priuata ſcriptura 49
nullius fidei,quæ nulli nocere poteſt : vt in termi-
nis dixit Alexan.in conſil.lxxj. viſo proceſſu.circa
fin.& in conſi.lxxv.viſo teſtamento.col.vj.in j.vo
lumin.allega.Tancre. de Corn.ita tenentem in ſua
compendioſa in rubr.viij.in x.q. vnde cùm illa co
pia dicatur eam fuiſſe ſtipulatam , & extractam à
ſuo originali:& in ea fuit appoſita fides, & ſignum
notarij:ergo quomodo poteſt dici quòd fuit facta
pro not.certè ridiculum eſt audire:potiſsimè cùm
dicta copia fuerit præſentata in actis pro parte re-
gij fiſci:& vigore ipſius proceſſum fuit ad primam
citationem : licet poſt hæc certo modo fuerit can-
cellata, & dimiſſa penes Angelum ciſam,ſuper cu-
ius exhibitione pluries fuit inſtatum,& inſtatur:&
ſic ſtante dicta contrarietate & repugnantia, am-
bæ dictæ ſcripturæ præſumuntur falſæ: maximè
cùm à dicta contrarietate nullo modo ſaluari poſ-
ſint:iuxta not.per Bald.in l.cùm proponeretur. de
leg.ij.& in l.ſcripturæ.C.de fid.inſtrum.& in c.im-
putari.eod.titu.& conſuluit Fran.de Aret.in conſ.
vij.incip.procedendũ eſt breuiter &c.& cùm pro-
pter talem repugnantiam, & contrarietatem dicta
rum ſcripturarum vna deroget fidei alterius , eli-
duntur probationes vtriuſque : & conſequenter,
quia actor non videtur fundaſſe intentionẽ ſuam,
ſequi debet abſolutoria,etiam ſi ſcripturæ contra-
riæ producantur à diuerſis perſonis: vt in propoſi-
to & in terminis voluit Spec. in tit.de inſtr.edi.in
§.poſtremò.verſi. ſed pone,produco.Bartol.Bald.
& Saly.in d.l.ſcripturę. Anton.de Butr.Abb.& Fe-
lyn.in d.ca.imputari.in j.limita.gloſ. & Bald. in d.
l.optimam. & Flor.in l. cùm de ætate. colum.vj.ff.
de proba. * Et ſi diceretur quòd copia dictæ obli- 50
gationis præſentata per aſſertos fideiuſſores pro-
ceſsit ex errore tabellionis:& quòd ipſe poſteà tã-
lem errorem correxit, & emendauit : prout conti-
netur in alia obligatione producta pro parte fiſci:

&c ideo non poſsit argui falſitas aliqua: quia error
ſcribentis non innoluit eum in crimine falſi, nec
derogat veritati. l. nec exemplum. C. de fal. Reſpó-
deo quòd talis correctio nullo modo fieri potuiſ-
ſet: tum quia de tali errore non conſtat: nec credi-
tur notario dicẽti ſe aliquid ex errore ſcripſiſſe in
51 eo quòd ipſe viua voce, * & non ſcriptura loqui-
tur, quantumcunque ſit bonæ famæ: vt voluit Bal.
in d. l. cùm proponeretur. & in l. imperator. ff. de
ſta. ho. qui plus voluit, quòd non ſufficeret vnus te
ſtis cum notario: & quòd nec iſto caſu poſſet de-
ferri iuramentum ſuppletorium. Idem etiam not.
in d. l. errore. & voluit Spec. in titu. de inſtru. edict.
§. poſtremò. verſic. ſed nunquid confecto. & Vita.
in ſuo tract. clauſ. in clauſ. xxij. incip. reſtat viden-
dum qualiter notarius. & alibi dixit Bald. in d. l.
nec exemplũ. C. de fal. quòd talis error debet pro-
bari per confeſsionem partium. Nec poteſt dici
quòd iſte error colligitur ex diuerſitate dictarum
copiarum, per id quod voluit Bald. in d. l. impera-
tor, colum. pen. qui videtur velle quòd per vnum
52 inſtrumentum probatur error alterius: * nam iſtud
procedit vbi vnum inſtrumentũ eſt reducibile ad
aliud: vt quia in vno continetur minus quàm in a-
lio. & ita propriè loquitur Bald. ibi. & Alex. in l. ſi
quis ante cõduxerit. ff. de acqui. poſ. & in cõſi. ccv.
ij. vol. ſed ſecus eſt vbi inſtrumẽta ſunt omnino cõ
traria, & repugnãtia: vt in propoſito, quia tũc neu-
trum valet. & ita expreſſè determinat Bald. in d. l.
imperator. & Alexá. in conſi. lxxj. viſo proceſſu. in
53 j. volu. * tum etiam quia ſi de errore appareret, non
poterat notarius illum ex ſe ipſo corrigere abſque
iudicis auctoritate, & partis citatione, & cauſæ co
gnitione, vbi non eſt erratum in his quæ ſpectant
ad officium notarij: prout eſt annus domini, & no
men imperatoris: ſed in his quæ ſpectãt ad partes,
& mutant ſubſtantiam facti, vt eſt in propoſito, ſi
notarius ſcripturam cõpleuit, & publicauit, quia
talis variatio reddit eum ſuſpectum, ſicut in teſte.
l. qui falſò vel variè. ff. de teſtibus & ideo debet id
fieri mandato iudicis parte citata: & ratio quia vt
dixit Bald. in d. l. cùm proponeretur. & in d. l. im-
perator. colum. ij. & in l. generaliter. in vlti. not. C.
de non nu. pec. Bart. in l. ſi librarius. ff. de reg. iur. &
in d. l. errore. C. de teſta. Alexand. in l. ſi vnus. eod.
titu. Imo. & Cano. in c. ex literis. de fid. inſtru. Lan-
fran. in repe. c. quoniam contra. extrà de proba. in
verſi. inſtrumentorum. colũ. xij. Ludo. in quodam
ſuo tract. de tabell. quẽ habeo inter ſingularia ſua,
colum. xiiij. & Vita. in clauſu. lxj. incipi. reſtat vi-
dendum an notarius. Bart. in conſi. ccviij. ex facto
proponitur. lib. j. Ioan. And. in dataſexti, colum. vl
tim. vbi ſubdit, quòd cauere debet notarius ab hu-
iuſmodi correctione erroris, cùm ſemel ſit functus
officio ſuo: quia aliàs poſſet ei impingi falſitas: &
ita ſeruatur ſecundum eum. & quòd notarius no-
54 tam varians, * & mutans, tenetur de falſo, ſi id fa-
ciat ſine iudicis auctoritate: voluit Ioá. And. in ad-
di. Spec. in titu. de inſtrum. editio. §. poſtremò. ver-
ſicu. nunquid confecto. allegat l. eos. ff. de fal. Bal.
in d. l. cùm proponeretur. & in l. fin. C. de eden. in
verſicu. quartò quæritur. Alexand. in conſil. lxxxix.
viſo themate. columna prima. in tertio volumine.
Et licet Bald. in rubric. C. de fide inſtrument. co-
lumna decima. dicat, quòd ſi nondum erat mota
quæſtio erroris inter partes, & copia non erat data
parti, quòd poteſt notarius errorem ſuum corrige-
re: tamen idẽ Bald. videtur aliter ſentire in d. l. cùm
proponeretur. dum loquitur per verbum forrè, &
videtur velle ſufficere, quòd notarius compleue-
rit, & publicauerit ſcripturam: & ita etiam tenent
præalleg. doct. * Et dato quòd illa opinio eſſet ve- 55
rior, prout non eſt, illa poſſet procedere vbi talis
correctio fieret incontinenti: ſecus ſi ex interual-
lo. & ſentit Spec. in d. § poſtremò. verſ. ſed nũquid.
dum vult, quòd illa diſtinctio, an ex interuallo vel
incontinenti, procedat ante datam copiam parti:
& ſic ſentit quòd poſt datam copiam non poſſet
dicta correctio fieri etiam incontinenti: & quòd
ex interuallo ſimiliter fieri non poſsit, etiá ſi parti
copia data eſſet. & vtrunque dictum firmat Alexá.
in conſi. lxxj. j. volu. viſo proceſſu. & voluit etiam
Bal. in l. ambiguitatem. in fi. C. de teſta. dum dicit,
quòd notarius bonæ famæ poteſt ſe corrigere in-
continenti, * & nõ ex interuallo. & alibi dixit not. 56
Bald. in d. c. ex literis. de fi. inſtrum. quòd reſtituto
inſtrumẽto notarius eſt adeo functus officio ſuo,
quòd nec punctum, nec ſyllabam intellectualiter
mutare poteſt, niſi iudicis mandato: ſed in propoſi-
to ſumus in his quæ ſpectant ad partes: & mutant
ſubſtantiam facti: item poſt datam copiam parti, &
etiam ex interuallo, ergo &c. Prætereà in actu in
quo de neceſsitate requiritur ſcriptura, non poteſt
error corrigi etiam cum licentia iudicis: vt voluit
Bartol. & Salyce. in l. contractus. C. de fi. inſtru. &
in l. gallus. §. idem credendum. de libe. & poſthum.
Bald. in d. l. imperator. & And. Barba. in repe. rubr.
extrà de fi. inſtru. col. lxvj. Sed in propoſito nos ſu-
mus in obligatione facta penes acta, in qua de ne-
ceſsitate requiritur ſcriptura, ſicut in actis iudicia
riis. l. geſta. & ibi not. C. de re iudic. & in l. emanci-
patione. C. de fid. inſtru. & d. c. quoniam contra. de
proba. Quinimo prædictæ doctrinæ de correctio-
ne erroris non videntur poſſe adaptari ad caſum
propoſitum: cùm hic minimè appareat dictam co-
piam ſic contrariam, & repugnantem alteri copiæ
fuiſſe factam cauſa corrigendi errorem alterius co
piæ: nec etiam ipſe tabellio hoc atteſtatur in dicta
ſua depoſitione: & ſic ſumus extra terminos corre-
ctionis erroris: & ſumus in materia falſi: quo caſu
non habet locum aliqua correctio: quia prout no-
ta. dixit Bal. in rubr. C. de fi. inſtrum. ij. colum. verſ.
tu ſcis vnũ &c. quòd notarius poteſt corrigere er-
rorem ſuum ſurgentem ex inaduertentia, ſed non
ex falſitate: * quia ex hoc ipſe eſſet priuandus aucto 57
ritate ſcribendi: alleg. tex. in d. l. ſi aliquid. C. de ſuſ-
cep. & arch. lib. xij. de quo meminit Lanfran. in re-
petit. d. c. quoniam contra. in fi. in verſi. inſtrumen-
torum. colum. xij. Et ſi diceretur quod ſtante dicta
varietate, & contrarietate prædictarum ſcriptura-
rum, debet ſtari protocollo: iuxta not. per Bart. in
l. Sempronius Proculo. de lega. ij. gl. in auth. de ta-
bellio. §. penultim. Angel in l. publicari. C. de teſta.
Bartol. & Mod. in l. ſi quis ex argentariis. §. prætor
ait. ff. de eden. Bald. in dicta l. imperator. Lanfran.
in d. reper. capi. quoniam contra. in verſicu. inſtru-
mentorum. columna ſexta. & Petr. de Ancharan. in
conſil. cccc xxxij. præmiſſa ſine allegationibus re-
ſpond

ſpondeo quòd iſtud procedit, vbi contrarietas re-
58 peritur eſſe inter protocollum & copiam * inſtru-
menti traditam à notario: quia cùm protocollum
ſit originalis ſcriptura, potius ei ſtari debet: & ita
loquuntur doct. præalleg. ſed vbi repugnantia re-
peritur inter duas copias traditas ab eodem nota-
rio, non eſt recurrendũ ad protocollum: quia cùm
ambæ dictæ copię præſumũtur falſæ, neutra fidem
facit: vt 3. dictũ fuit: alias enim fruſtra prędicti do-
cto. dicerẽt, quòd neutra fidem facit, ſi recurri de-
beret ad protocollum: cùm illa quæ reperietur cõ-
formis cum protocollo fidem faceret: adducitur
etiam ad oſtendendum dictam falſitatem, qualitas
ipſius notarij, vilis & abiecta perſona, ſolita com-
mittere ſimiles falſitates: ex quo reſultat non me-
diocris ſuſpicio falſitatis: per id quod voluit Spe-
cu. in tit. de procura. §. ratione autem formæ. verſi.
item quòd non ſunt factæ. & Ang. in cõſ. cclxxxiij.
præmitto ad euidentiam. qui dixit, quòd vbi nota-
59 rius vilis & abiectus reputatur, vacillat fides * in-
ſtrumentorum ipſius: alleg. text. in d. l. ſi quis ex ar-
gentariis. §. cogẽtur. verſi. quid ſi humilis & deplo-
ratus. ff. de eden. per quem text. dixit Bald. in d. l. iu-
bemus. in fi. C. de proba. quòd multum reddit ſcri-
pturam ſuſpectam perſona ſcribentis, quæ eſt hu-
milis, & deplorata: & quòd eo caſu oportet vt ſcri-
ptura coadiuuetur nimia teſtium depoſitione: idẽ
voluit Bal. in l. fi. C. de fideicom. Multum enim at-
tenditur qualitas notarij: quia ſi eſt malus, prępſumi
tur quòd malè ſcripſerit: vt dixit Bald. in d. l. quo-
ties. ff. de hære. inſti. Rapha. cuma. in d. conſ. cxxxv.
& Fran. de Are. in d. conſi. xlvij. & Bartho. cæpo. in
alleg. conſil. xxj. Sed poſito abſque veri præiudicio
quòd aſſerta obligatio eſſet valida, & non conti-
neret aliquam falſitatẽ: adhuc audeo dicere quòd
minimè aſſerti fideiuſſores tenerentur ad aliquam
pœnã. ex tribus principaliter. Et primò quòd poſt
aſſertam obligationem prædictus magnificus Iu-
lius nõ fuit modo aliquo liberatus: ſed fuit deten-
tus carceratus circa menſes ſex: per quod videntur
aſſerti fideiuſſores liberati: nam iudex detinendo
carceratum poſt præſtationem fideiuſſorum vide-
60 tur fideiuſſores reiecisſe: * cùm hæc ſint diuerſa, in
vinculis cuſtodiri, & fideiuſſoribus committi. l. j.
ff. de cuſto. reo. quem ad hoc propoſitũ allega. Luc.
de pen. referendo And. de iſer. in l. ſi quis decurio.
C. de decur. lib. x. in illa. q. an fideiuſſor de præſen-
tando toties quoties, ſeu in forma curiæ conſueta
præſentando principalem, qui poſteà fuit carcera-
tus, & in vinculis poſitus, liberetur ſequuta eius
fuga. & licet quò ad dictam quæſtionem principa-
lem decidit contra fideiuſſores, quòd non ſunt li-
berati: tamen contrarium firmat Bald. in l. qui cri-
men. x. q. C. qui accuſ. non poſſ. Ioan. Andr. in addi.
Spec. in tit. de accuſa. §. ſequitur. in addi. incipi. O-
doſ. Lud. & Mod. in l. ſtipulatio iſta. §. inter certã.
ff. de verbo. oblig. & Andr. Barba. in rubr. extrà de
fideiuſ. & ſecundum prædictam opinionem repe-
ritur etiam quædam apoſtilla Illuſtriſ. doct. domi.
Barth. de capua: ſecundum quam ita aliàs de facto
obtinui in S. regio Conſilio. ad quod etiam facit
61 quod dicitur in ſimili, * quòd per prorogationem
termini factam ad ſoluendum principali debitori
videntur fideiuſſores liberati, quaſi ſit facta noua-
tio: vt voluit Spec. in tit. de fideiuſ. de quo per Bal.
in l. tam mandatori. C. de non nume. pecu. & ple-
nius per Mod. in l. j. C. de iudi. ſi ergo per prorogationem
termini ad ſoluendum factam principali
fideiuſſores liberentur, ergo multo fortius dilata
& prorogata liberatione principalis: maximè cùm
in propoſito aſſerti fideiuſſores nedum tacitè, ſed
etiam expreſſe videantur fuiſſe reiecti: attẽto quòd
expreſsè fuit dictum vxori domini Iulij ex parte
Illuſtriſsimi magni Capitanei, quòd ſua Illuſtriſ.
dominatio non contentabatur de aſſertis fideiuſſo
ribus: & quòd volebat, vt darentur alij noui fide-
iuſſores magis idonei, & legales: per quam ordina-
tionem capiendi nouos fideiuſſores videntur tan-
to magis dicti primi fideiuſſores liberati: iuxta no-
ta. per Bart. & doct. in l. Valerianus. ff. de præto. ſti-
pul. & in l. iiij. §. ſi ex conuentione. ff. de re iudic. &
per Ludo. in l. qui bis idem. ff. de verb. obl. dum di-
cunt, quòd datis nouis fideiuſſoribus primi ſunt li
berati. Et prædicta magis optimè procedunt ſine
dubio in Fabritio de ſcortiatis, vno ex prętenſis fi-
deiuſſoribus, qui expreſsè proteſtatus eſt, quòd ſi
pro illo ſero domin. Iulius fuiſſet liberatus, * cùm 62
nulli dubium ſit, quòd fideiuſſor qui ſe obligat ad
certum tempus, elapſo tempore non teneatur: vt
not. voluit Bar. in l. Lucius. in §. Paulus. ff. de admi.
tut. Angel. & Mod. in l. ſi vnus. in princi. ff. de pact.
dicens iſtud eſſe vtile pro caſtellanis, qui dederunt
fideiuſſores vſque ad certum tempus, quòd ſi vltra
illud tempus remanẽt, fideiuſſores vltra illud tem-
pus non tenentur. ad quod etiam not. per Bald. in
l. ſi cum Hermes. C. loc. & per Bald. in l. Titius: in
prin. ff. de excuſ. tut. Prædictis etiam accedit quod
voluit Bart. in l. non ſolum. §. ſi mandato. in verſi.
quæro mandaui, vt delinqueres. ff de iniur. qui di-
xit, quòd ſi mandatum alicui factum fuit tacitè re-
uocatũ, ſi ille poſteà * ex interuallo id faciat, man- 63
dans non tenetur: idem voluit Barto. in l. j. colum.
iij. C. de ſer. fugi. Barto. in l. qui in aliena. §. ſi is qui.
ff. de acqui. hæred. ergo ad propoſitum cùm poſt di
ctam tacitam reiectionem aſſertorũ fideiuſſorum
cauſatam ex dicta retentione in carceribus prædi-
cti domini Iulij, & ex aliis prædictis, fuerit ex in-
teruallo ſubſequuta eius liberatio, non propterea
debent teneri prædicti fideiuſſores. Nec prædictis
obſtat vulgata regula l. ſancimus. C. de teſtament.
& l. præcipimus. in fi. C. de appe. quod nõ mutatur,
quare ſtare prohibetur: quæ regula etiam locum ha
bet in actibus inter viuos: & voluit Bal. & Pau. de
Caſtr. & Mod. in d. l. ſancimus. & illud aliud vul-
gare dictum, quòd tempus nõ poteſt eſſe cauſa in-
ducendi vel tollendi obligationem. ff. de action. &
obli. l. obligationum fere. §. placet. & §. tẽpus. nam
hic nedum interuenit lapſus temporis, ſed etiam
retentio principalis in carceribus: quinimò & mu-
tatio carceris de loco ad locum: per quod vidẽtur
dicti fideiuſſores fuiſſe reiecti, vt ſuperius dictum
eſt. Item prædicta regula non habet locum in ſtipu-
latione iudiciali, & prætoria, * in qua non ſeruatur 64
rigor, ſed æquitas: vt voluit Bartol. in l. penulti. C.
de fideiuſſ. & ſic cùm in propoſito ſit iudicandum
ſecundum æquitatem, & non ſecundum rigorem:
prout inferius ſubdam, merito &c. Eſt etiam aduer
tendum quòd ex dicta mutatione carceris facta de

vno carcere, in quo erat tempore prętenſę fideiuſ-
ſionis, ad arctiorem carcerem: prout deponunt te-
ſtes in xxvij. exceptione: & hoc eſt notorium, quòd
cum prædictus dominus Iulius ſtetiſſet antea car-
ceratus in camera Miſię vice caſtellani, fuit de di-
cto menſe aſportatus in carcerem arctiori, vbi erant
detenti domi. Thomas vaſallus, & Baro de Roças
Romana, & multi alij, ſequitur ergo iuris diſpoſi-
tio, quæ eſt, quòd ſi prætenſi fideiuſſores fideiuſſiſ-
ſent, prout nõ fideiuſſerunt, ſi de menſe Septemb.
dictus dominus Iulius fuit poſitus in dicto arctio-
ri carcere, prædicti fideiuſſores, quando prædicti
apparebant dati, fuiſſent ipſo iure, aut ope exce-
ptionis liberati. iſta eſt clariſsima deciſio Io. Andr.
in addi. Spec. in tit. de accuſ. §. ſequitur videre. vbi
decidit quòd ſi eſt datus fideiuſſor de aliquẽ præ-
ſentando in iudicio, & poſtea ille qui debebat prę-
ſentari fuit captus, & carceratus à curia pro dictą
cauſa, pro qua fideiuſſor promiſerat ipſum pręſen-
65 tare, ſi demum ille carceratus fugiat * à carcere, fi-
deiuſſor non tenetur: quia curia ipſum capiendo
pro dicta cauſa, & detinendo videtur liberare fi-
deiuſſorem. & dictam deciſionem Io. Andr. ſequi-
tur Ludo. in conſil. cxxxvi. ita in propoſito iſto ſi
dicti fideiuſſores fideiuſsiſſent, prout nõ fideiuſſe-
rũt, ſi tamẽ poſtea regia & reginalis curia ipſum re-
tinuit penes ſe, & poſuit in arctiori carcere, ergo
videntur ſaltim ope exceptionis liberati fideiuſſo-
res, quando dati apparerent: & iſtud eſt maximum
fundamentum pro illis qui fuiſſent confeſsi fide-
iuſsiſſe. Et plus ſubdit Luc. de pen. in d. l. ſi quis de-
curio. quòd ſi principalis eſſet indebitè carcera-
tus, & aufugit, quòd eius fideiuſſores in aliquo nõ
tenẽtur. ad quod not. per Bal. & Bal. in l. qui in car-
cerem. ff. quod met. cau. per Ang. in l. ſi mulier. §. ſi
dos. eo. tit. qui dixit, quòd factum ab eo qui iniuſtè
& de facto detinetur propter potentiam aduerſa-
rij, eſt ipſo iure nullum, aut ſaltim reſcindendum.
idem voluit Franciſ. de Are. in conſi. xxiiij. viſo &
diligenter conſiderato. colum. xiiij. de quo etiam
per Bart. in l. qui à latronibus. ff. de teſta. in prin. &
Imo. in ca. cùm locum. de ſpon. & per Bald. in l. ab
eo. colum. iij. C. quo. & quando iud. qui dixit, quòd
non valet conſtitutio procuratoris facta ab inde-
bitè carcerato ad promittendum aliquid detinen-
ti. quę deciſio an poteſt in aliquo deſeruire ad pro-
poſitum, conſideret ſumma peritia, ac religio cla-
riſsimorum iudicantium. Et ex prædictis patet ſo-
66 lutio ad tex. in d. l. pen. C. de fideiuſ. quia eſt ſpecia-
le in fideiuſſore de iudicio ſiſti, qui interceſsit pro
cauſa publica, vel fiſcali: vel qui ſcriptura median-
te interceſsit: quòd tenetur etiam ſi per duos men-
ſes lis non fuerit inchoata: nam aliud eſt in fideiuſ-
ſore de iudicio ſiſti, qui datur pro lite futura: & a-
liud in fideiuſſore dato pro liberatione alicuius
carcerati: quia primo caſu negligẽtia in inchoan-
do litem non repugnat dictæ fideiuſsioni præſtitæ:
& ideo nimirum ſi talis fideiuſſor nõ liberatur per
lapſum dicti temporis: & ita loquitur text. in d. l.
pen. C. de fideiuſ. ſed vbi datur fideiuſſor pro libe-
ratione alicuius carcerati, ſi adhuc ipſe retinetur
in carceribus, iſta retentio videtur continere in ſe
aliquam repugnãtiam cum dicta fideiuſsione præ-
ſtita: quia vt dictum eſt, iſta ſunt diuerſa, in vincu-
lis cuſtodiri, & fideiuſſoribus committi: & ideo
iſto caſu indubiè debet liberatio fideiuſſorum, potiſ-
ſimè quia iſto medio tempore prædictus dominus
Iulius ſe compoſuit in x. ſeu xij. mille ducatis, & il-
los ſoluit, & ex dominium ſuum patrimonium: adeo
quòd non erat idoneus de cætero cautelã dare, ſeu
eos fideiuſſores pro ſumma xx. mille ducatorum,
pro qua petebatur dicta cautio, propterea ſine
dubio ſi dicti aſſerti fideiuſſores de nouo fuiſſent re-
quiſiti tempore liberationis ipſius domini Iulij
pro renouanda dicta fideiuſsione, prout fieri con-
ſuetum eſt, quando ſimiles carcerati non liberan-
tur ſtatim præſtita fideiuſſoria cautione, de qua cõ-
ſuetudine atteſtatur Marinus tuta optimus practi-
cus, & teſtis ſynodalis, & pro maiori parte recuſaſ-
ſent fideiubere: prout quatenus opus eſt mediante
eorum iuramento offerunt verificare: cùm ſimus
in dependẽtibus * ab eorum animo: iuxta not. per 67
gl. in §. alię. Inſti. de actio. per Bar. in l. inter omnes.
§. rectè. ff. de fur. cum alijs concord. maximè cùm
prædicti fideiuſſores obtulerũt magis verbo quàm
re ipſa fideiubere: prout experientia compertum
extitit, quando fuerunt vocati ad caſtrum pro di-
cta fideiuſsione ſtipulãda: quia nemo præter duos
ex eis ibi acceſsit, vt patet. Secundò principaliter
adducitur, nam dicta obligatio fuit, vt prætẽditur,
facta ex cauſa liberationis ipſius domini Iulij: quæ
liberatio cùm non fuerit ſubſequuta ex cauſa fi-
deiuſsionis præſtitæ, vt patet, tum ex diuturnitate
& interuallo temporis, quod occurrit à tempore
aſſertæ obligationis vſque ad tempus liberationis
prædictæ: argu. l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuile.
credi. cum alijs cõcor. tum etiã conſiderata fœlici
victoria tũc ſubſequuta cõtra Gallos: qui penitus
fugati, & interempti fuerunt: ob quam victoriam
multi alij carcerati liberati fuerunt etiam ſine ali-
qua fideiuſsione, vt notoriũ eſt: & liquet ex actis,
meritò cum dicta liberatio fuerit ſubſequuta po-
tius præ lętitia victoriæ prædictæ ſuperuenientis,
quàm ex cauſa dictæ fideiuſsionis præſtitæ, ſequi-
tur quòd prædicti fideiuſſores minimè teneantur,
tanquam cauſa ob quam promiſerunt, non fuerit
ſubſequuta: quia licet cauſa ob quam aliquid pro-
mittitur, vel datur, fuerit ſubſequuta, ſi tamen non
fuit ſequuta ob illam cauſam, ob quam dicta pro-
miſsio facta fuit, habet locum condictio ob cau-
ſam, proinde ac ſi talis cauſa nunquam adimpleta
fuiſſet: text. eſt in l. iij. §. ſed ſi ſeruus. ſecundum ſum-
marium Bart. ibi. ff. de condict. ob cauſ. & quod no-
tat Bal. in l. cùm ſeruus. ff. de verb. obli. * facit, quia 68
quælibet promiſsio debet intelligi rebus in eodem
ſtatu manentibus. l. qui ſeruum. cum ibi not. ff. de
verbo. oblig. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. &
in l. ſi extraneus. ff. de condict. ob cauſ. & c. cùm in-
ter p. de renun. & quælibet obligatio quãtumcun-
que præciſa intelligitur niſi noua cauſa ſuperuene-
rit. l. filiusfami. §. procuratorem. ff. de procur. quòd
habet locum nedum in ſimplici promiſsione, ſed
etiam in iuramento. l. ſi. ff. qui ſatiſ. cogan. cap. bre-
ui. de iureiur. & not. glo. in c. quemadmodum. eod.
tit. & ad hoc accedit quòd ſatis ad propoſitum vo-
luit Andr. de Iſern. in titu. quæ ſint reg. in verſi. ve-
ctigalia. qui dixit, quòd ſi primò licitans gabellam
det fideiuſſores, & demũ alio licitante dicta prima

licita

licitatio non habuit effectum, quòd licet primo lo
co licitans iterum licitet, & gabella penes eum re-
69 maneat, quòd nihilominus* primi fideiuſſores ſunt
liberati, & de cætero non tenentur, ex quo gabella
penes eum remanſit non ex cauſa primæ licitatio-
nis, ſed ſecundæ: quod eſt ſatis not. Inſuper eſt ad-
uertendum, quòd non apparet aliquem ex prædi-
ctis aſſertis fideiuſſoribus fuiſſe certioratum, &
plenariè informatum de omnibus promiſsionibus
expreſsis in obligatione prędicti domini Iulij prin
cipalis: & proinde inferri poteſt aſſertam obliga-
tionem ipſorum non tenere, nec eis in aliquo ob-
ſtare, per id quod voluit Paul. de Caſtr. in conſilio
70 cccxlviij. incip. de cauſa præſenti.* qui dixit, quòd
in dolo verſatur is qui facit ratificare generaliter
promiſsiones, & pariter contenta in inſtrumento
abſq; ſpeciali ſpecificatione dictorum pactorum:
& quòd talis approbatio ſiue ratificatio nil nocet,
nec etiam iuramentum: cùm iſta non extendantur
71 ad ignorata & ſuppreſſa: *. imò etiam ſubſcriptio,
& ſigilli appoſitio facta non lecto tenore inſtru-
menti, nec dato ſibi ad intelligendum, non præiu-
dicat. l. fi. & ibi Bald. C. plus vale. quòd agi. Paul. de
Caſtr. in l. ne in arbitris. C. de arbit. & in l. ij. C. de
rebus alie. non alien. not. in l. emptor. §. Lucius. ff.
de pactis. & in l. ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de
verbo. oblig. ad quod tex. cum glo. in l. Caius. ff. de
pigno. acti. & in l. j. §. ſi mandato. ff. quòd iuſſ. faciūt
not. per Bart. in l. diuus. §. item ſenatus. ff. de fal. de
generali ſubſcriptione quòd non noceat ſubſcri-
benti. Non omitto etiam quòd ex quo prædictus
dominus Iulius receſsit ob metum ſibi illatum de
ipſo iterum carcerando, prout ex actis colligi po-
teſt, quòd ob huiuſmodi receſſum, ſeu fugam, non
debeant teneri aliquo modo aſſerti fideiuſſores,
per id quod in proprijs terminis voluit Par. de put.
in ſuo tract. ſyndi. in verſi. fideiuſſor. in q. incipiē.
ſubiicio ſubtilem & vtilē q. qui dixit, quòd ſi prin-
cipalis aufugit propter metum ſibi illatum à ſupe-
72 riore, quòd fideiuſſor non tenetur: * ex quo talis ſu
perior videtur dediſſe cauſam dictæ fugæ ratione
73 dicti metus: ad quod facit * quod dicitur de reci-
piente in ſe caſum fortuitum, quòd non tenetur,
vbi talis caſus occurrat ex culpa partis aduerſæ: vt
eſt text. per quem ita voluit Bald. in l. cùm propo-
nas. C. de nau. fœno. Io. de Ana. in c. nauiganti. de
vſur. & Franciſc. de Are. in conſi. ccxj. in fin. Tertiò
principaliter adducitur, nā regulariter pœna con-
uentionalis videtur eſſe adiecta propter intereſſe
74 ſtipulatoris, * adeò quòd vbi ceſſat intereſſe, non
committitur ſtipulatio ad pœnam: vt dixit Bald. in
l. ij. colum. pen. C. de epiſco. audi. & ideo ille cuius
non intereſt, non admittitur ad agēdum. l. ij. §. item
ſi in facto. & ibi nota. ff. de verbo. obli. l. fi. C. de rei
vendi. l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſer. vendi. l.
poſthumus. §. ſi quis ex his. & ibi Barto. & alij. ff. de
inoffi. teſt. bonus eſt text. in l. ſi patroni. §. qui fidei-
commiſſam. ff. ad trebel. quem tex. not. ibi Ange. &
Mod. in practica aduocatorum, & procuratorum
tota die excipientium contra agentes, quòd non
ſunt audiendi, quia eorum non intereſt: nam iſta
exceptio repellit agētem: ſed in propoſito nullum
reſultauit, nec reſultare poteſt, aut poterit intereſ-
ſe regiæ curiæ ex receſſu prædicti domi. Iulij: Non
ratione pecuniarium, quia compoſitio ab eo facta
fuit iam ſoluta: non etiam ratione ſtatus: nam fa-
tuum eſſet dicere, quòd abſenti domini Iulij poſsit
in aliquo obeſſe ſtatui Capi. Maieſtatū: abſit enim
tantus error: monſtruoſum quippe iam foret, ſi ele
phas nudus pulicem curaret: & ideo cùm non ad-
ſit aliquod intereſſe, minimè poteſt dici quòd ſit
commiſſa obligatio ad pœnam. Et dato quòd à
principio tempore aſſertæ obligationis potuiſſet
in hoc conſiderari aliquid intereſſe propter guer-
ram tunc imminentem in Regno, attamē ſatis eſt,
quòd tempore receſſus ipſius domini Iulij ceſſa-
bat omne intereſſe: & clarum eſt, * quòd non ſuf- 75
ficit quòd ab initio interfuerit, ſi ex poſtfacto de-
ſinit intereſſe. l. fi. §. j. ff. ad leg. Rhod. de ia. & not. in
l. qui autem. §. illud. ff. ſi quis cautio. Et licet ſoleat
dici quòd in pœnis non conſideratur intereſſe. l.
ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verbo. obligat. attamen
iſtud * non habet locum, vbicunque debet ſeruari 76
æquitas. Inde videmus quòd in pœnis iudiciali-
bus vel prætoriis cōſideratur an interſit: aliàs non
poſſunt exigi: text. eſt in l. ij. §. fin. & ibi Angel. ff. ſi
quis in ius voca. non ie. eſt glo. ordi. in §. alteri. in-
ſtitu. de inuti. ſtipu. voluit Bald. in l. & ſi poſt tres.
columna iij. ff. ſi quis cau. & hoc propter magnam
æquitatem prætoris, qui nō vult pœnam exigi poſ-
ſe, quando non intereſt. quicquid dixerit gloſſ. &
Barto. in d. l. ij. §. fin. ad quod not. per Barto. in l. qui
eum. in prin. & per Alexan. in §. qui iniuriarum. in
fin. ff. ſi quis caut. & idem etiam in curia mercato-
ris, vt no. voluit Ang. in cōſi. ccxxix. arbitrator di-
ctam pœnam. colum. ij. Fran. de Aret. in l. iiij. §. Ca-
to. col. j. ff. de verbor. obliga. quia aliàs eſſet contra
æquitatē, quæ ſeruari debet in curia mercatorum.
l. Quintus. & ibi Bar. ff. mand. & ita etiam de æqui-
tate canonica per cap. ſuam. de pœn. per quem tex.
ita in proprijs terminis conſuluit Petr. de Ancha.
in conſi. xlvj. pro clariori deciſione. ſed in propo-
ſito nulli dubium eſt quòd debet iudicari ſecun-
dum æquitatem, cùm hodie in omnibus tribunali-
bus, & curiis regiis reſpectu pœnarum ſeruetur il-
la æquitas canonica. d. ca. ſuam. adeo quòd nedum
in pœnis iudicialibus & prætoriis, ſed in conuen-
tionalibus etiam non ſolent exigi pœnæ: niſi qua-
tenus cum intereſſe concurrant, prout notorium
eſt: ergo ceſſante intereſſe aliqua pœna exigi non
poteſt: * maximè cùm huiuſmodi cauſa ventiletur 77
in conſiſtorio Principis, qui debet æquitatem am-
plecti, & ſecundum illam iudicare: iuxta not. per
Bart. in l. præſenti. C. de his qui ad eccleſ. confug.
qui ſatis not. dixit, quòd melius eſt regi ſub iuſto
Rege, quàm ſub iuſta Lege: quia in ſingulis iudicat
ſecundum bonam æquitatem, prout ſibi videtur: &
alibi dixit not. Bal. in l. j. C. de iu. aure. annul. quòd
princeps æquitatem non ſcriptam præferre poteſt
in iudicando rigori ſcripto: & ſimiliter dixit Bald.
in l. Aemilius Largianus. ff. de mino. & in capitulo
primo. de forma fide. quòd princeps debet iudica-
re ſecundum veritatem, * & non ire per ambàges: 78
quia iudicat vt Deus: vt dixit Bald. in l. ſancimus.
C. de iudic. & quia quicquid facit iudex, facit vt
Deus, qui eſt veritas: & ideo non fallit, nec fallitur.
verba ſunt elegantia Bald. in capi. ſecundo. de not.
for. fide. Quinimò nedum Princeps, ſed quilibet

iudex debet in iudicando ſequi æquitatem, licet a-
79 liquando non ſequatur, oculo* iudicantis caligante: dixit not. Bald. in l. inter filios. C. famil. ercis. facit text. in l. quod ſi ephesi. ff. de eo quod cert. loco: ibi, æquitatem ante oculos habere debet iudex. & text. in l. 15. §. item Varus. ff. de aqua plu. arc. ibi, & hoc æquitas ſuggerit etiam ſi ſtricto iure deficiamus: Præterea tunc in pœnis conuentionalibus non
80 conſiderarur an interſit, quādo* illa obligatio pœnalis nō fundatur ſuper aliqua cauſa finali; ſed vbi fundatur ſuper cauſa finali, ſi in illa non vertitur intereſſe, talis pœna exigi non poteſt: ita in individuo ad limitationem dictæ regulæ conſuluit Petr. de Anchar. in conſ. xlvj. ſed ſic eſt, quòd dicta aſſerta obligatio pœnalis fundatur ſuper illa cauſa finali, quæ eſt, ne prædictus dominus Iulius diſcedat à ciuitate Neap. merito cùm in dicta cauſa nō vertatur aliquod intereſſe regiæ curiæ, vt dictum eſt, pœna prædicta exigi non poterit: & ideo non immeritò retroactis temporibus cùm ſimiles caſus occurriſſent, per retro ſereniſſimos Reges huius regni, ſimiles pœnæ contra ſimiles fideiuſſores exigi non conſueuere: prout euenit in fideiuſſoribus quondam magni. Michaëlis Ricij: & domini Antonij Colæ villani: qui in præteritis bellis Regis Caroli dederant ſimilem fideiuſſoriam cautionem de non diſcedendo à ciuitate Neapo. & demū contradeniendo receſſerunt: & licet eorum fideiuſſores fuerunt aliquantiſper moleſtati, tamen minimè aliqua pœna contra eos exacta fuit: prout notorium eſt: & ſic poteſt dici, prout in ſimili dixit
81 Andr. de Iſern. in c. ſancimus. quo temp. mil.* quòd licet ex iuris diſpoſitione hæres non petendo inueſtituram poſt mortem feudatarij infra annum, & diem, nec ſoluendo releuium, pœnam priuationis feudi incurrat: quòd tamen per munificos Reges in regno ſectantes potius æquitaté quàm rigorem, conſueuerunt huiuſmodi pœnas remittere: de quo meminit glo. Neap. in capi. regni, prouiſum eſt &c. apud quod pręmaximè, & ſummopere ſpectādum eſt in hoc piiſſimo, iuſtiſſimo, & indulgentiſſimo domino capto Regum, quorum toto terrarum orbe vulgatiſſima celebritas nomine clementię illuſtratur, & qua clementia ſummáque æquitatis laude imitando antiquorum ſententiam nil propius, nil magis congruum: nil aptius, nil vtique conuenientius regali culmini, vt ſic vllus vnquam Rex, vllus vnquam Princeps tam hodièrna, quàm præterita tempeſtate ſua regna tali æquitate, ac mirifica iuſtitia moderatus appareat.

Diomedes Mariconda, V.I.D. licet indignus.

Colucius Coppula, V.I.D. licet indignus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio procuratoria poſt concluſum in cauſa opponi non poteſt nu. 2.*

Imò etiam per litis conteſtationem tollitur, ſi oppoſita non fuit ibidem.

3 *Mandatum ſi fuit in actis productum per procuratorem, & non fuit oppoſitum contra ipſum, non poteſt vlterius opponi.*

4 *Confeſſio procuratoris non facta per modum contentioſæ iuriſdictionis, non præiudicat eius principalibus.*

5 *Procurator licet vnum confiteatur, tamen ſi probatur rem aliter ſe habere, non nocebit domino talis confeſſio.*

6 *Proceſſus contra minorem abſque curatore eſt nullus: ſecus ſi eſt in eius fauorem.*

7 *Confeſſio procuratoris ad hoc vt noceat domino, requiritur quòd inſtante actore ſit aſſignatus terminus ad ita confitendum: tunc talis confeſſio reuocari non poterit.*

8 *Confeſſio facta poſt terminum datum ad deliberandum, non poteſt prætextu erroris reuocari.*

CONSILIVM. LXVII.

IN Chriſti nomine amen. Quòd dominus Iacob Hebræus tardè venerit ad opponendum exceptionem procuratoriam: cùm nedum illam oppoſuerit poſt concluſum in cauſa, ſed etiam poſt duas ſententias latas, vnam per arbitros, & aliam per S. Conſilium.* Et indubitati iuris eſt, quòd 1 poſt concluſionem in cauſa talis exceptio opponi non poteſt: vt dicit Bald. in l. quamuis indubitati. vltima columna. C. de adul. ſequitur Alexander de Imol. & do. Anto. de Alexand. in l. licet. C. de procur. Item nedum per concluſionem in cauſa,* ſed 2 etiam per litis conteſtationem tollitur exceptio procuratoria. l. ita demum. C. de procu. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. eod. titu. quia per litis conteſtationé legitimatur perſona procuratoris: quia per eam fit dominus litis, ſecundum Barto. in l. elegauter. §. ſi quis. ff. de condi. inde. & ſal. in l. cautio rati. C. de procur. Et tantò magis quia fuit productum mandatum in actis, & nunquam fuit oppoſitum de mandato contra ipſum Chriſtophorum:
* quo caſu non poteſt vlterius opponi: ita Ang. in 3 §. & hæc inſuper. in authentic. de ſponſ. largi. ij. columna. vbi formaliter dicit, quòd ſi inſtrumentum procuratorium fuit productum apud acta, & fuit cum perſona illa litigatum tanquam cum procuratore, non poterit poſteà opponi exceptio, quòd non ſit verus procurator, ſi apparet de productione inſtrumenti apud acta: ſed ſi non apparet dicta productio, tunc ſemper obijci poteſt: ita etiam conſuluit Alex. in conſi. lxxij. in iiij. vol. Nec obſt. quòd procurator ipſe cōfeſſus fuerit in actis, quòd actores eius principales ſint pupilli: nam in rei veritate licet aſſerat aliquem ex prædictis eſſe minorem, prout ita eſt, & verificari in promptu offertur, & ſic æquiuocauerit de minore ad pupillum, cùm ſit idiota non habens notitiam differentię inter minorem & pupillum, attamen dato abſque veri præiudicio quòd ita confeſſus ſit, talis confeſsio procuratoris cùm minimè facta fuerit per modum contentioſæ iuriſdictionis, * non præiudicat eius 4 principalibus. l. certum. §. ſed an ipſos. & ibi no. ff. de confeſ. & voluit Anto. de But. in c. j. vt lite non conteſt. in iiij. colum. & conſuluit Alexā. in conſil. lxxxvj. ij. volumi. iij. colū. Præterea licet proceſſus cum minore abſque curatore ſit nullus, tamen intelligitur quando eſt contra minorem, per ea quæ plenè dixit Felyn. in capit. inter dilectos. extrà de fi. inſtru.* ſed proceſſus iſte eſt pro minore, & non 5

contra

contra minorem, ergo &c. Item licet procurator ita dixerit, ſeu confeſſus fuerit, attamen probando rem aliter ſe habere, talis confeſsio reuocari poteſt: & ſic remanet vana: textus eſt cum gloſſa, & doctores in l. de ætate. §. fin. ff. de interroga. ac. Bart. in l. non fatetur. ff. de confeſ. & tenet Socinus in regul. lxix. qui plus ſubdit, quòd ad hoc vt talis confeſsio noceat, requiritur quòd inſtante actore fue-
7 rit aſsignatus terminus ad ita confitendum: * quia tunc talis confeſsio reuocari nõ poterit: vt voluit, ſtris ſingu. Ang. de are. in §. ſi minus. inſti. de action. & idem ante eum voluit Bald. in l. error. C. de iur. & fac. igno. quod dictum Bald. Socin. non allegat. Et ideo in propriis terminis dixit gloſſ. not. in c. ex literis. in ver. admonita. extrà de diuor. quam pro ſingu. allegat Bald. in l. cùm precum. C. de libe. cau.
8 in fin. & in l. vnica. C. de confeſ. 2. col. * quòd confeſsio facta poſt terminũ datum ad deliberãdum, non poteſt prætextu erroris reuocari: ſicque langueſcat hebraica perfidioſa ſuperbia dom Iacob, vt amplius non loquatur de procuratoria exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Baro dicitur qui tenet ſub ſe ſubfeudatarium habentem feudum quaternatum ab ipſo domino.*
2 *Baronia eſt caſtrũ quod habet ſub ſe feudum quaternatum quod alius tenet.*
3 *Lex ſuperueniens quæ deuiat à iure communi, intelligenda eſt, vt minus lædat ius commune, quàm poſſit.*
4 *Baro debet dotare filiam ſuam de propriis bonis, nec debet grauare ſuos ſubditos in hoc: cùm nec mater teneatur dotare filiam, nec frater ſororem, & pariter, nec vaſſallus filiam domini ſui.*
5 *Filiam dotare eſt officium paternum, & ideo ad id vaſſalli non tenentur.*
6 *Verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus.*
7 *Epiſcopus ſi petat contra vnam eccleſiam quartam decimarum, & rector alleget quòd omnes eccleſiæ, & rectores earum de conſuetudine non ſoluerunt decimam, & rectores aliarum eccleſiarum ita depoſuerunt: quòd quamuis in conſequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipſorum, tamẽ probabunt.*

CONSILIVM LXVIII.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, Amen. In cauſa vniuerſitatis & hominum villæ Gricignani pertinentiarum ciuitatis Auerſæ, cum Magnifico Ioan. Loyſio ſcagliono eorũ vtili domino, ſuper petitione ſubſidij maritagij eius filiæ ſecundo genitæ virtute conſtitutionis regni. Nititur Magnificus Ioannes Loyſius ipſe probare, quòd tanquam Baro caſalis prædicti poteſt ſubſidium maritagij pro prædicta ſecundogenita petere: cùm iam pro primogenita conſequutus fuerit. Ex quo Barones regni conſueuerunt illud tanquã eis debitum exigere, & conſequi ab eorum vaſſallis. Nam dico meo iudicio ni fallor, ex pluribus infra dicendis, & vnoquoque ipſorum huiuſmodi maritagiũ minimè peti poſſe per prædictum Magnificum Ioannem Loyſium. Et in primis liquet ex tenore conſtitutionum Regni incipiente, Comitibus, Baronibus &c. & etiam ex conſtitutione præcedenti, quamplurium. ſub rubrica, de adiutoriis exigendis, diſponentium ſubſidiũ maritagij prædicti peti poſſe, illas loqui in fauorem prælatorum eccleſiarum, necnon Comitum, & Baronum: & pariter articulauit, & verificauit idem Magnificus Ioannes Loyſius in facto per quamplures teſtes, ita conſtitutiones ipſas ſeruari: & ſeruatas fuiſſe inter Barones regni, ſeu per Barones, inter quos ipſe certè connumerari non poteſt; cùm talem ſe minimè probauerit: dicitur enim ille Baro, * à quo ca- 1
ſtrum ſeu feudum quaternatum tenetur, vt dicit Andræas de Ifernia in conſtitutione, ſi aliquis Baro, ſub rubrica, de ſtatu donationis, vbi formaliter dicit, quòd Baro eſt ille qui habet baroniam: & baronia eſt caſtrum, vel feudum habens ſub ſe feudum quaternatum, quod alius tenet. idem tenet ipſe Andræas de Ifernia in conſtitutione Regni, poſt mortem. ſub rubrica, de denunciatione mortis Baronis, & plenius idem Andræas in capitulo primo. §. ſimiliter poteſt. tertia & quarta columna: in titulo, de capitaneo qui curiam vendidit: vbi magiſtraliter ita dicit, & formaliter:
* Baronia nanque eſt caſtrum ſeu feudum, quod 2
habet ſub ſe feudum quaternum; quod alius tenet. vt in conſtitutione, poſt mortem. vnde baronia eſt nomen vniuerſitatis continens ſub ſe plura feuda: ſicut territorium eſt vniuerſitas agrorum. l. pupillus. §. territorium. ff. de verborum ſignificatione. dum tamen feudum teneatur ſub eo. Quia ſi vnus dominus haberet plura feuda, non tamen ex hoc eſſet Baro: vt innuitur expreſsè in præcedenti conſtitutione, ſi aliquis. & ideo ſi quis haberet plura feuda det vnum alij cum conſenſu Regis, vt ſub eo teneatur: & ſic erit Baro: vnde nobilis feudatarius non eſt miles, quantuncunque habeat multa & magna feuda, & viueret militariter: & tunc eſt conſilium, vt militet: vel faciat ſe Baronem, dando vnum feudum alij, vt ab eo teneatur: vt dictum eſt: & plus dicit ibidem, quòd Baro eſt pluſquam miles. vnde cùm ſit articulatum, & ex aduerſo probatum, Barones regni exigere poſſe maritagium à vaſſallis pro filia maritanda: & idem dicat conſtitutio regni, & Magnificus Ioannes Loyſius ipſe non ſit Baro, ergo minimè illud petere poteſt: quòd maximè procedit, cùm illud exorbitet à iure communi: & ideo ſuccedit regni conſtitutio, quæ tanquam deuians à iure communi debet intelligi in caſu ſuo. * Et ſic 3
in expreſsis per eandẽ: & vt minus lædat ius commune quàm poteſt. ita Baldus in l. ooo ſine. C. de bonis quæ liberis. Panormitanus in capitulo dilectus. extrà de clericis non reſidentibus. Alexander in conſilio decimoquinto: ſecundo volum. Franciſcus Cort. in conſilio decimotertio: vltima col. Et quòd ſit contra ius commune, patet, quia dicit Paulus de caſtro in l. fina. C. de ſtatu. & imagi. & in l. neminem. C. de ſacroſanctis eccl. quòd dominus debet dotare filiam de ſuis propriis bonis, * non 4
autẽ in hoc grauare ſubditos. pro quo vltra ipſum

facit, nam mater non tenetur dotare filiam: vt habetur in l. mater. C. de iure dotium, item nec frater tenetur dotare ſororem. l. cùm plures. §. penult. ff. de adminiſtrat. tuto. ergo multo minus & ſubditus non debet teneri ad maritagiũ filiæ Baronis. Item quia officium paternum eſt dotare filiam. l. fina. C. de dotis promiſſio. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. ſi ergo eſt officium paternum dotare filiam, er-
5 go vaſſalli nõ debent ad hoc teneri. * Ita dicit pulchrè Ioannes Andreas. in addition. Specula. in titulo, de feudis. §. quoniam, verſiculo, & noc. quòd vaſſalli comitum &c. vnde cùm talis petitio maritagij à vaſſalis ſit contra ius cõmune, debent conſtitutiones taliter diſponentes intelligi in perſonis, in quibus loquuntur: nec vltra extendi, vt minus lædant ius commune quàm poſſint. Et tantò magis nõ debent, nec tenẽtur vaſſalli ipſi cõtribuere in maritagio petito: cùm tale maritagium petatur pro maritanda filia ſecundogenita: cùm de primogenita iam maritagium exoluerit. & ſi rectè aduertatur, maritagium ipſum virtute dictarum conſtitutionum regni peti poteſt pro vna filia duntaxat: cùm conſtitutio ipſa regni, quam plurium loquatur in numero ſingulari pro filia maritanda: item capitulum papæ Honorij idem dicit:
6 pro aliqua ex filiabus maritanda. * Et facit bene, quia verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus, per textum in l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verborum ſignificatione. Et quæ plenè referuntur per Iaſonem in l. duobus reis. §. ei qui, ſecunda columna. ff. de iureiurando. Et idem per dictam l. boues. repetio in ſpecie fuiſſe deciſum per dominum Guidonem papæ in deciſione parlamenti Gratianopoli. deciſione quinquageſimaſeptima in fin. vbi expreſsè dicit vaſſallos non teneri ad contributionem maritagij pro alia filia ſecundogenita. & ſubdit quòd ipſe exegit à ſuis vaſſallis pro ſua primogenita Franceſca: ſed quòd vaſſalli ipſi non tenentur ad dictam ſubuentionem pro ſecundogenita. Et dum alias ſimilis caſus mihi occurriſſet in cauſa vniuerſitatis Cutroſiani cum Magnifico Hieronymo de dulce eorum vtili domino, petente ſubſidium maritagij pro ſecundogenita ſua filia, habito per me colloquio cum antiquioribus, & periti ſſimis viris Magnifico domino Iacobo de gello præſidente Regiæ cameræ ſummariæ: dom. Maczeo da afflicto doctore conſummatiſſimo, & ſeptuagenario, necnon & domino Diomede Mariconda: qui omnes in teſtes producti ad inſtantiam vniuerſitatis, mea opera in S. Regio conſilio, coram quo cauſa ipſa vertebatur, depoſuerunt quòd ipſi teſtes nunquam viderunt determinatum pro pluribus filiabus deberi: & quòd neſciunt quonam modo fuerit in præteritum dicta conſtitutio obſeruata. Bene tamen credunt quòd de iuſtitia debeat intelligi pro vna filia tantùm, attento tenore capituli papæ Honorij, dictante, pro maritanda ſorore ſua: vel aliqua ex filiabus, vel neptibus ſuis: vel qualibet alia de genere ſuo. Capitulum Regis Roberti quod incipit, pro parte vniuerſitatis viri. loquitur ſimiliter in ſingulari numero: & ſubdit dominus Maczeus quòd non vidit aliquem doctorem Regnicolam qui auſus fuerit dictam quæſtionem determinare per ſententiam. Magnificus dominus Diomedes Mariconda vltra prænarrata ſubdit, etiam in eius depoſitione, quòd ipſe credit conſtitutionem Regni prædictam intelligi debere pro vna filia tantùm: attento dicto capitulo papæ Honorij: & quòd de hoc vidit aliquas poſtillas antiquas idem dicentes: tamen ſe remittit iudicio rectius ſentientis: prout hæc omnia patent in actis dictæ cauſæ Cutroſiani cum Hieronymo de dulce penes Angelum Ceſa. magiſtrum actorum Sacri Regij conſilij, & dictæ cauſæ, intantum quòd Sacrum Regium conſilium, aut parte non ſolicitante, aut indebitè petente cauſam piam, non determinauit. Et pariter in præſenti cauſa fuerunt examinati in teſtes Magnificus vtriuſque Iuris doctor dominus Gaſpar de leo, & dominus Leo Follerius vtriuſq; Iuris doctor. & Magnificus dominus Hieronymus carbonus Baro vaſſallorum, & literatiſſimus, qui omnes pariter depoſuerunt quòd dictæ conſtitutiones Regni fuerunt practicatæ & interpretatæ, vt vaſſalli Baronum tenerentur ad contributionem maritagij pro filia primogenita tantùm: & quòd ita fuit obſeruatum. Item fuit allegata immunitas, ac exemptio villarum, & caſalium Auerſanorum: & ſitorum in territorio ciuitatis Auerſæ non ſoluendi maritagium eorum vtilibus dominis pro filiabus maritandis: & ex aduerſo nõ fuit probatum contrarium: imò quamplures vtiles domini, qui eorum filias maritârunt examinati, inter quos eſt Magnificus dominus Ioãnes de ruſo, vtilis dominus caſalis Ceſæ, depoſuerunt de immunitate prædicta: & quòd ideo nunquam petierunt, nec exegerunt maritagium à prædictis eorum vaſſallis. * Et ideo ſuccedit quod optimè ſcribit Ioan 7
nes Andreas in regula, ſine poſſeſſione. columna penultima, de regulis iuris. in mercuria. in ſexto. quòd ſi epiſcopus petat contra vnam eccleſiam quartam decimarum. & Rector illius alleget quòd omnes eccleſiæ, & rectores earum de conſuetudine non ſoluerunt decimam: & rectores aliarum eccleſiarum illud depoſuerunt examinati: quòd quamuis in conſequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipſorum, tamẽ probabunt. idem ſequitur dominus Alexander in ſuo conſilio quadrageſimoprimo: columna ſecunda, in quarto volumine: vbi ſubdit ad idem facere quod notat Angelus in diſputatione ſua Aſtenſis miles. prima charta: verſiculo, de primo dubio. Et tamen in caſu noſtro maior eſt ratio: quia prædicti vtiles domini Caſalium deponunt, vt ſuprà, contra eorum proprium commodum. Et ſic cùm Magnificus Ioannes Loyſius ipſe vt principalis depoſuerit, quòd filia primogenita diu eſt quòd fuit maritata, & deceſſit: & nunc petat maritagium pro alia filia ſecundogenita, ſequitur quòd defecit in ſalutari ſuo ex vnoquoque capite prædictorum. In reliquis ſuppleat religio, ac prudentia Magnificorum domini locumtenentis, Præſidentium ipſius regiæ cameræ ſuper puncto tam arduo, adhuc minimè in contradictorio iudicio deciſo: quòd innoteſcat.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Vectigalia noua violenter exercẽs tenetur lege Iulia de vi publica.

2 Vectigal nouum constituens tenetur lege Iulia de ambitu. nu. 3.

Et ibi dicitur pœnam eſſe centum aureorum, & ubi ultra conſuetum exegerit abſque aſſenſu principis, datur pœna perpetui exilij. nec ſufficeret conſenſus, imò nec decretum totius vniuerſitatis.

4 Vectigal nouum dicitur aut illud quod de nouo imponitur, aut illud quod ultra conſuetum augeretur, vel diminueretur.

5 Vniuerſitates regni pro commodiori ſolutione fiſcalium functionum virtute regia pragmatica Sereniſſimi Regis Ferdinandi primi, poſſunt ſibi imponere datia ſeu gabellas pro eius arbitrio.

6 Collecta differt à gabella: cum collecta imponatur perſonæ pro rebus, datium verò ſeu gabella imponitur pro rebus mobilibus, fructibus, vel induſtriis.

7 Villa qualibet poteſt dictam gabellam imponere.

8 Vniuerſitas ex cauſa iuſta poteſt gabellam imponere abſque principis licentia.

9 Vniuerſitas non poſſet gabellam imponere etiam quòd de ea vellet facere donum principi, ſeu eius officialibus.

10 Gabella nulla noua imponi poteſt etiam per principem in odium ciuitatis.

11 Lex vel ſtatutum prohibens aliquid in fauorẽ alicuius, & beneficium, habet tacitam cõditionem, vt non intelligatur prohibitum, ſi voluerit uti in beneficium.

12 Gabella poteſt imponi mercatoribus exterũs declinantibus ad ipſam ciuitatem, & non perſonæ, ſed induſtriæ eorum.

13 Immunitatis allegatio de præterito ad futurum in tangentibus impoſitionem collectarum negatiuè nulla cadit, vt ſi diceretur, non teneor, quia non fui ſolitus ſoluere talem collectam in præteritum, quando impoſita non erat.

14 Area mea ſi per mille annos ſtetiſſet iuxta palatiũ tuum, & in ea nunquã fuiſſet, nec per prædeceſſores, nec per me ædificatum, non ex hoc poteró à te impediri ex eo quòd per mille annos aër feneſtrarum palatij tui fuit liber.

15 Gabella nulla dici poteſt ſemper certa, ſed variabilis pro voluntate imponentis, & nemo ſe ab ea exemptum dicere poteſt.

16 Repreſaliis ſi vna terra vti incipit cõtra aliam terram conuicinam, poterit & illa conuicina ſimiliter impunè uti repreſaliis contra ipſam.

17 Fraude licet uti, & cauillatione contra fraudes aduerſarij, quia dolus cõtra dolum non eſt dolus.

18 Ciuitas vna ſi ſtatueret quòd homines alterius ciuitatis fierent ſerui capientium, poſſet ex eadem ratione, & illa idem ſtatuere.

19 Nil Iudæus Iudæo, nil Catilina Cethego.

20 Prouocatus quoties infert æqualem iniuriam, vel maiorem, fit compenſatio, & omnino euitatur pœna.

21 Si ſubtraxi furto tibi equum, & tu indignatus ſimiliter ſubtraxiſti mihi mulã, ambo punimur.

22 Qualitas expreſſa in libello ubi mutat ſpeciẽ actionis, & variat naturam condemnationis, ſi non niſi per actorem probetur, ſemper reus abſolui debet.

23 Vectigal nouum inſtituens eſt in pœna legis Iuliæ de ambitu, etiam quòd non exegerit.

24 Vectigal nouum eſt meri imperij, & ſolus princeps imponere poteſt.

25 Vectigal nouum imponens ciuitas, vel priuatus ſine licentia Principis, ex quo aſſumit quod eſt Principis, capitaliter punitur tanquam uſurpator regiæ iuriſdictionis.

26 Vniuerſitas vel priuatus ſi habet ex antiqua conſuetudine ius imponendi collectas, ſeu nouas gabellas, ipſas imponere poteſt.

27 Vniuerſitas qualibet ſeu caſtrum poteſt imponere gabellam animalibus delatis cauſa commercij. & numero 28.

Et pariter animalibus tranſeuntibus per eius territorium.

29 Gabellam ubi imponere poteſt ex priuilegio Principis, eam ſemper imponere poterit ad eius arbitrium, cùm ſit in eius mera facultate, nec cadit præſcriptio.

CONSILIVM LXIX.

REdemptoris gentium Præſidio inuocato, Amen. In cauſa Magnificæ vniuerſitatis Monopolis, cuius patrocinium gero vniuerſale aduerſus vniuerſitatẽ Polignani, ſuper impoſitione gabellæ, ſeu datij, vulgariter dicta, *de la bardella*: à qua homines ipſi de Polignano ſe exemptos prætendunt: & inde expoſuiſſe querelã in magna Curia Vicariæ contra eandem vniuerſitatem Monopolis ſuper indebita impoſitione gabellæ prædictæ. Eſt igitur videndum an dici poteſt vniuerſitatem ipſam Monopolis, ex cauſa impoſitionis dictæ gabellæ in aliquam pœnam incurriſſe? Et pro parte affirmatiua videtur dicendum quòd ſic: * ex quo ex diſpoſitione legis 1
Iuliæ de vi public. violenter noua vectigalia exercens tenetur eadem lege. per textum in l. fina. eod. titu. & pœna legis prædictæ dicitur capitalis, per l. pen. ff. eod. titu. * & conſtituentes nouum vectigal 2
tenẽtur lege Iulia de ambitu. l. j. §. j. ff. ad legem Iul. de ambitu. & ibi dicitur pœnam eſſet centũ aureorum: & ubi nouum vectigal ultra cõſuetum, * vel 3
Principis aſſenſum imponitur, datur pœna perpetui exilij. l. fina. C. no. vectig. inſtit. non poſſ. nec ſufficeret cõſenſus, imò nec decretum totius vniuerſitatis: vt dicit textus in l. vectigalia noua. C. eo. titu, ſed requiritur aſſenſus regius. l. j. & iij. C. eod. & ſi quid exactum fuiſſe apparebit, reſtitui debet: vt in d. l. iij. & reſtitutio ipſa infamabit, & inducit pœnam: vt ibi per gloſſ. & Scrib. & in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. * Et dicitur nouum vecti- 4
gal, aut illud quod de nouo imponitur, aut illud quod ultra conſuetum augeretur, vel diminueretur. l. vectigalia. in princip. de public. & plenè per Azonem in ſumma. C. eod. titu. & per Salycetum in dicta l. vectigalia. C. eo. & ibi an Rex, & an Baro poteſt imponere nouam gabellam: & latiſsimè per Bertachi. in prima parte ſui tract. de gabel. Et potiſsimè in regno hoc, vbi viget capitulũ regis Caroli ſecundi ou. xxviij. itẽ iuſtificari &c. vbi cauetur nullam

nullam ciuitaté poſſe hodie ſibi imponere nouam
collectam abſque licentia ſeu mandato regio, ma-
ximè vbi nulla ſubeſſet neceſsitas: vt ibi dicitur in
rubr. prout etiá in ſimili dicit Luc. de pe. in l. iij. C.
de quibus mune. lib. x. car. cxix. quæſt. xxv. vnde in-
ferur illos de Polignano audiẽdos in eorum que-
rela, & ſucceſsiue Monopolitanos plectendos.
Sed præmiſsis non obſtantibus contrariam ſen-
tentiam arbitror de iure veriorem: immò quòd vni-
uerſitas ipſa Monopolis legitimè, ac iure permit-
tente gabellam prædictam aliàs per eandem im-
poſitam, & exactam iterum imponere, ac reno-
uare potuit: nedum virtute priuilegiorum per Se-
reniſsimos retro Reges, & Gallos & Aragoneos ei-
dem vniuerſitati conceſſorum, ſed etiam ex gene-
râli pragmaticæ ſanctione editę per Sereniſsimum
Regem Federicum primum Aragoneum, ſub ru-
brio. de datiis imponendis generaliter. vbi permit-
5 tit Princeps ipſe pro * commodiori ſolutione fi-
ſcalium functionum vniuerſitates regni poſſe im-
ponere ſibi datia & gabellas pro eius arbitrio: &
de qua regia pragmatica meminit Afflictus in ſua
deciſione cccc. verſiculo his præmiſsis: & ex tunc
initium ſumpſerunt regni vniuerſitates, vt audiui,
è medio tollere collectas, quæ vulgò nominan-
tur *le colte*: & per datia, & gabellas, prout hodie
6 ſeruari apparet. * Et longè differunt collectæ à ga-
bellis: cùm collecta imponatur perſonæ pro re-
bus: vt dicit Bartolus in l. prima C. de mulier. &
in quo loco. libro decimo. & in l. j. C. de indict. eo.
lib. Datium verò ſeu gabella dicitur illud, quod
imponitur pro rebus mobilibus, fructibus, vel
induſtriis: & idem eſt quòd vectigal à vehendo: vt
per Salycetum & ſcribentes in dicta l. vectigalia.
& Bertha. in dicto ſuo tractatu de gabel. in prima
parte. Et quæſtio tacta eſt, an quælibet vniuerſitas
poteſt ſibi imponere nouá collectá, ſeu gabellam:
prout eſt iſta de bardella impoſita contra forenſes,
quæ eſt, vt omnes ingredientes portam dictæ vni-
uerſitatis teneantur ad ſolutionem dictæ gabellæ.
Et reperio Alexandrum de Imo. in propriis termi-
nis quæſtionem iſtam decidentem, conſulendo in
ſuo conſilio lij. viſis his &c. in v. volumine. vbi ad
id allegat Andr. de Iſer. in tit. quæ ſint rega. in ver.
7 plauſtrot. vj. col. * quòd imponere poteſt: & idem
firmat Bald. nouel. in l. iiij. §. actor. ff. de re ind. & al
legat Angel. qui hoc dicit in terminis in §. ſi quis
igitur. in fin. in authent. quibus modis nat. effic. ſui.
& idem Angel. in l. j. ff. quod cuiuſque vniuerſitat.
no. & videtur etiam tenuiſſe Bartol. in dicta l. j. C.
de mulie. & in quo loco. Et ſic ſi quælibet villa po-
terit dictam gabellam imponere, multo fortius di-
cendum erit quòd poterit & ipſa vniuerſitas: ma-
ximè tot priuilegiis decorata: & quòd vniuerſitas
8 ex cauſa iuſta poteſt indiſtinctè gabellam * impo-
nere abſque principis licentia: tenet etiam Luc. de
pen. in dicta l. iij. in xxiiij. quæſt. C. de quib. muner.
vel præſtatio. dum quærit an præſes prouinciæ po-
teſt imponere: & allegat ibi Bart. in dicta l. j. C. de
mulie. & demum concludit quòd etiam pro cauſa
ſuæ modicæ vtilitatis poſſet abſq; principis licẽtia
gabellam imponere: & ſubdit etiam ibi Andr. ad
intellectum d. c. Regis Caroli xxxviij. quòd illud
capitulum debet intelligi, & practicari ſecundum
formam l. placet. C. de excuſa. mune. lib. x. vbi man
datur quòd nulla imponatur collecta ſine licentia
principis. quod intelligitur eſſe verú in damnum,
& præiudicium ciuitatis: vt ſi de eà vellet facere
donú principi, ſeu eius officialibus: * quia eo caſu 9
non poſſet: vt in d. c. regis Caroli. xxxviij. deq̃ua-
tum ad d. l. placet. ſed ſi vellet vniuerſitas in ſui com
modum, & beneficium collectam imponere, pro-
culdubio poſſet, nec ſibi erit modo aliquo inter-
dictum: & ſubdit Andr. vbi ſuprà in verſi. ſed cer-
tè. quod ipſe Bartol. non fuit de regno: & quòd il-
lud c. Caroli, non emanauit in odium ciuitatum,
ſed in fauorem, vt tolleretur facultas omnibus ci-
uibus donãdi ſuperioribus officialibus: * & intan- 10
tum quòd in odium ciuitatis nulla poteſt imponi
noua gabella, etiam per ipſum regẽ: vt firmat idem
Luc. in l. ſi diuina domus. C. de exac. trib. iiij. col. li-
bro x. in l. j. C. de indict. & huiuſmodi prohibitio
fundata ſuper capitulis papæ Honorij, vt ipſe di-
cit, inducta in fauorem vniuerſitatú huius regni,
non poteſt contra eas operari odium: vulg. l. quòd
fauore. de leg. & ponit plenè Iaſon l. nõ eo minus.
C. de procu. vbi adducit regulam, quòd quando lex
vel ſtatutum prohibet aliquid in fauorem, * & be- 11
neficium alicuius, habet tacitam conditionem, vt
non intelligatur prohibitum ſi voluerit vti in be-
neficium: vt bene per Bald. in l. maximum vitium.
C. de lib. præte. Accedit etiam qualitas, & natura
gabellæ prædictæ omnino iuſtæ: & in multis, ac
quampluribus vniuerſitatibus regni conſueta im-
poni: quia non dicitur impoſita perſonæ forenſis,
ſed bardellæ equi venientis ad negociandú in ipſa
ciuitate: quod de iure licet: vt in his terminis fir-
mant Scrib. in l. reſcripto. §. fi. ff. de mune. & hon. &
per And. de Iſer. in d. verſi. plauſtrorú. Et ſicut mer-
catoribus exteris * declinantibus ad ipſam ciuita- 12
tem Monopo. poteſt imponi gabella, & dicitur im-
poni non perſonæ eorum, ſed induſtriæ eorum, vt
ponit Luc. de pen. in d. l. iij. in xx. q. & etiá in xxv.
& etiam per doct. in d. §. fin. Et quatenus ex aduer-
ſo aſſeratur fuiſſe ſemper in quaſi poſſeſsione liber-
tatis intrandi cum bardella in ciuitate ipſa abſque
aliqua ſolutione: reſpondetur quòd in his tangen-
tibus impoſitionem collectarú negatiuè nulla ca-
dit allegatio immunitatis in prę terito ad futurum,
dicendo ſe ideo non teneri, quià non fuit ſolitus
ſoluere talem collectam in præteritum; * quando 13
illa impoſita non erat: vt per doct. in l. comperit. C.
de præſcrip. xxx. anno. & per Cano. in c. ad audien-
tiam. & in cap. ſi diligenti. de præſcript. quia alle-
gatio præſcriptionis in gabellis non habet locum,
niſi in præteritis: non autem in futurum imponen
dis de nouo: vt dicit Luc. in d. l. iij. quæſt. xxv. Et
pro hoc facit glo. in l. qui luminibus. in fi. ff. de ſer.
vrb. prædio. & Cæpola in tractatu de ſeruitu. eod.
titu. de ſolo ſiue area, quòd ſi per mille annos area
mea ſtetiſſet iuxta palatium tuum, & in ea nec per
me, nec prædeceſſores meos fuiſſet vnquam ædifi-
catum, * non propterea potero per te modò impe- 14
diri, ex eo quià per mille annos retro aër feneſtra-
rum palatij tui fuit liber, & abſque impedimento:
ex quo facultas ædificandi in area mea ſemper re-
manſit libera in potẽtia, licet non in actu: ſicut etiá
dicitur de vſufr. formali & cauſali: vt per eundem

Cæpo

Cæpo. in titulo de vſufru. Et ſic data facultate ei-
dem vniuerſitati virtute priuilegiorum imponen-
di datia, ſeu gabellas in ſuo territorio variando &
mutando, cum nulla gabella dici poteſt ſemper
certa, ſed variabilis pro voluntate imponentis: vt
15 per Luc. in dicta l. iij. & in l. j. C. de ſuperind.* Poſt-
quàm ergo eſt impoſita, nemo ſe ab ea exemptum
aſſerere poterit: vt per eundem Luc. in l. j. C. de ſu-
perindict. quanto fortius allegare id poterunt ex-
teri venientes cum bardellis pro eorum commo-
do, & lucro in dictam ciuitatem ad contrahen-
dum cum ciuibus ipſius. Et quatenus illi de Poli-
gnano præſumpſerint ab annis tribus retro impo-
nere inſolitum, & iniquum vectigal paſſagij ſu-
per curribus, & animalibus tranſeuntibus per
eorum territorium, moti ea ratione, quia tale
paſſagium ſolet etiam exigi per caſtrum ciuitatis
Bari: & per alia antiqua caſtra prætendentia id ex
ſpeciali priuilegio: tamen ipſi nec priuilegium,
nec caſtellum aliquod habentes, niſi quandam tur-
rim parietum vniuerſitatis ſuper portam id facere
præſumunt, aſſerentes turrim illam gaudere pri-
uilegio caſtelli, violenter propterea exigendo à
Monopolitanis, auferendo porcos, & vaccas:
prout in querelis: vnde abſque dubio licuit eidem
vniuerſitati Monopolis redire ad impoſitionem
gabellæ prædictæ de bardella: cùm omni alia ra-
tione ceſſante hæc ſola ſufficeret, per ea quæ in
ſimili decidit Angelus in conſilio cxxij. quia de-
bitum &c. vbi dicit, quòd licet regulariter repræ-
ſaliæ ſint prohibitæ: & quilibet creditor tenetur
ſequi forum ſui debitoris, & adire ſuum iudicem:
tamen quando vna ciuitas incipit vti repreſaliis
16 contra terras conuicinas, poterunt * & conui-
cinæ ipſæ terræ vti etiam repreſaliis, & impunè
contra eam: & ita conſuluit quòd facere debuiſ-
ſet ciuitas Tuderti contra Fulginenſes, qui ince-
perant vti contra eas repreſaliis: ex quo omnis iu-
ris æquitate dictatur ius iniquum retorquendum
contra illum qui cœpit facere quòd non decebat:
& talis retorquens non dicitur dolo facere, cùm
potius videatur fraudem aduerſarij impingere: vt
dicit textus in l. cùm pater. §. Titio fratri. ff. de le-
gatis ij. nec dicitur delinquere, qui prouocatus fa-
cit. l. j. §. cùm arietes. ff. ſi quadrupes pauperiem fe-
ciſſe dicatur. & dicit gloſſ. in cap. cupientes. in ver.
malignantium. de elect. in ſexto. quòd licitè poteſt
aduerſarius vti cauillatione, & fraude contra frau-
17 des aduerſarij: * quia dolus contra dolum non eſt
dolus, ſed ſolertia. l. j. ff. de dolo. & dicunt docto-
res in cap. cùm omnes. de conſtitutionibus, quòd
illa æquitas reſultans ex titulo quòd quiſque iur. di
citur vtilior & neceſſarior, quàm alia quæ ſit in to-
to corpore iuris ad æqualitatem ſeruandã in mun-
do: quia non debet vni licere quod alteri non li-
ceat. l. non debet. ff. de regulis iuris. cum ſimilibus.
vnde ſi ipſis de Polignano viſum eſt eis poſſe lici-
te imponere illam gabellam paſſagij, quæ dicitur
nedum noua, ſed omni iure prohibita, & odioſa
vt in capitulo innouamus. de cẽſibus. & illam exi-
gere à nolentibus contractare cum eis: ſed à tranſ-
euntibus per tranſitum ſtratæ publicæ: & quod de-
terius, violenter, & cum armis. Ita in legem Iu-
liam: de vi public. incidendo, ſicque iure magis
licito debet poſſe vniuerſitas ipſa Monopolis im-
ponere dictam gabellam de bardella: quæ dicitur
omni iure permiſſa: vnde cùm non habeat hoc
ex priuilegio vniuerſitas Polignani, illud facere
non poteſt: & dato quòd impetraſſet priuilegium
ſuper hoc, contra impetrationem talis priuilegij
impetrati contra vicinos haberent & ipſi vicini
ius retorquutionis: quia ex eadem æquitate poſ-
ſent & ipſi vti eadem paritate contra eos: per ea
quæ adducit Bartolus in l. fina. C. de fructuum &
litis expenſis, per Innocentium & alios in cap. man
datum. de reſcript. & ponit Abbas in cap. pruden-
tiam. iij. colum. de mutu. per. doctores l. penulti. §.
quod autem. quòd quiſque iur. Hinc dixit Felynus
in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutionibus.
colum. lviij. quòd vna ciuitas poteſt facere ſtatu-
tum, quòd ciues alterius ciuitatis conuicinæ de-
beant tractari intra ipſam ciuitatem, prout illi tra-
ctant eos intra eorum ciuitatem: quia nemo de-
bet indignari contra ſe pati quod ipſe in alium di-
xit: vt in dicta l. j. ff. quod quiſque iur. vnde ſi vna
ciuitas ſtatueret * quòd homines alterius ciuitatis 18
fierent ſerui capientium, poſſet ex eadem ratione
& illa hoc ſtatuere contra eos, per text. in l. poſt-
liminij §. in pace. ff. de cap. & poſtli. reuerſis. & pul-
chrè per Gem. in c. ſancta. ij. quæſtione vij. quia vbi
non ſeruatur æqualitas, neceſſariò deuenitur ad
inconueniens. l. ratas. & ibi gloſſ. C. de reſcind. vend.
Et ſic ex præmiſsis liquet quòd cùm ipſi de Poli-
gnano per prius offenderint Monopolitanos, au-
diri non debent in eorum querela: cùm paria deli-
cta, ſi ita dici poſſunt, mutua compenſatione tol-
lantur l. ſi ambo. ff. de compenſa. & ibi per Paul. de
Caſtr. & alios. glo. in l. ſi duo. ff. de dolo. * quia nil 19
Iudæus Iudæo, nil Catilina Cetego: vt ibi; & glo.
in l. quoniam. in verb. introducere. C. de hæret. &
plenè per doctores in l. viro atque vxore. ff. ſoluto
matrimon. & in l. cùm mulier. ff. eod. titu. & plenè
per Abba. in cap. ſignificaſti. de diuor. & in cap. vlt.
& fina. de adult. & ideo pars aduerſa minimè audi-
ri debet, quia per prius prouocauit vicinos ad fa-
ciendum contra eum nouum vectigal iniquum, &
prohibitum: ſed aliud honeſtius & modeſtius: li-
cet ſi feciſſent iniquius, iure feciſſent: vt plenè
per Ludo. Rom. in d. l. cùm mulier. col. xxviij. ver-
ſi. & ex his deciditur quæſtio quotidiana. qui dicit,
quòd quoties prouocatus infert * æqualem iniu- 20
riam, vel maiorem, fit compenſatio: & omnino
euitatur pœna, per tex. in l. qui cùm maior. §. liber-
tus. verſi. ignoſcẽdum eſt ei qui prouocatus vlciſci
voluit. ff. de bon. lib. & not. gloſſ. in c. cùm inter. de
excep. ponit Angel. in tract. maleſi. in ver. verba in-
iurioſa. per Alex. in l. ij. ff. de lib. & poſth. per Ioan.
de Ana. in conſil. xliiij. vbi dicit Specul. ita tenere.
Nec militaret dicere prædicta locum non habere
dum criminaliter agitur: nec quando circa diuer-
ſa: vt ſi ego ſubtraxi furto tibi equũ, & tu ob iram
indignatus ſimiliter furto ſubtraxiſti mulã meam:
* quia ambo puniremur per doct. ibi: & clarius 21
Abb. in c. intelleximus. in gloſſa, in verbo, mutua
compenſatione. de adulte. & Innoc. in cap. ſicut. el
ij. de iureiuran. cum ſimil. Quia ad id reſpondetur
quòd licet ambo veniamus puniendi, tamẽ longè ma-
gis punitur qui prius prouocauit: & qui grauius
deliquit

deliquit, vt ibi dicitur. Nec obſtant primo loco
ſuprà adducta de vi publica per l.ſi.ff. de vi publi.
quia ad hoc vt diſpoſitio de vi publica locum ha-
beat probari oportet quòd cum telis & armis fue-
rit illud ablatum, per textum ibi & in l.iij. §.j.& in
l.qui dolo.§. fina. ibi, conuocatis hominibus vim
fecerit.& accuſans de vi publica cogitur præciſè
probare qualitatem, ob quam dicitur illud cri-
men incurri, aliàs neceſſariò debet ſuccumbere,
vt concludit Cæpo. in conſilio lxiij.ij. colum. ſed
ante eum Bald.in l.j.iij.col.verſic. do tibi regulam.
22 C.de condit.indeb.* qui dixit, quòd vbi qualitas
expreſſa in libello mutat ſpeciem actionis, & va-
riat naturam condemnationis, tunc niſi per acto-
rem probetur, ſemper reus debet abſolui: vt eſt tex.
nota.in l.denunciaſſe.§.quid tamen.ff.de adul. po-
nit Gand.in tract.maleſi.in ſexta rubrica, ergo &c.
Nec obſt.l.j.ad leg.iul.de ambi.quia vt dicit gl. ibi
in illo §.j.lex illa procedit.& locum habet pro ſola
inſtitutione, contra illos qui inſtituũt nouũ vecti-
gal, etiam ſi poſtea illud nõ fuerit exactũ: ſed ſi fue-
rit per vim exactũ, ſuccedit pœna d.l.ſi.de vi publ.
verũ quando ſine vi, ſuccedet pœna dictæ l.fin.oo-
23 ua vectigalia. * & vna pœna tollitur per aliã.vt ibi
per Salycetum & ſcriben. & hoc ex quo nouum ve
ctigal imponere eſt meri imperij, quod ſolus prin-
ceps imponere poteſt: vt dicit ibi Salycetus.& in
l.fin.& in l.non ſolent.C.oo.vectigal. & ibi cæteri
24 ſcribentes:* & ſic quando ciuitas vel priuatus ten-
tat imponere oouum vectigal, non obtenta licen-
cia Principis, videtur velle ſibi aſſumere quod eſt
principis: vt dicit And. in d.titu.quæ ſint regal. in
25 verſi.plauſtrorum.* & ideò nimirum ſi capitaliter
punitur tanquam vſurpator iuriſdictionis regiæ,
& eorum quæ ad principem ſpectanr, vt in con-
ſtitutione regni, cum ſatis.in tit.qua pœna vniuer-
ſitates teneantur: & in cap.regni, contra effrena-
tam. cum ſimilibus. verùm vbi præmiſſa fierent ex
conceſſione priuilegij principis, tũc apparet quòd
Rex ipſe facit, per not.in c.ſuper quibuſdã. §. præ-
terea.de verb.ſignifi.& pulchrè Bald. in l.ſi plures.
pen.colum.C.de condi.inſer.Specul.in tit.de cauſ.
poſ.& proprie.§.j.verſ.quid de colligentibus. quia
omnia noſtra facimus, quibus auctoritatẽ noſtram
impartimur: vt in c.ſi apoſtolicæ.de prębend.in vj.
& in l.j.§. omnia.C.de vete. iure onucle. & regalia
quædam concedi poſſunt ex priuilegio, licet non
omnia: vt plenè ſcrib. in cap.licet. de voto.& per
26 Luc.de pen.io l.ij.C.de iure reipub.lib.x.* Et idem
eſſet, ſi appareret in loco ex antiqua conſuetudine
vniuerſitatem, ſeu priuatum conſuetas impouere
collectas, ſeu nouas gabellas, & ipſas exegiſſe: &
ſic fuiſſe in quaſi poſſeſsione: vt bene per Bart.io
repetitione l. vectigalia. & in l. ſi publicanus. §. in
omnibus.ff.de publica.per d.§.prætetea.ſuprà alle.
& per prædictum c.innouamus.de cenſi.& poteſt
huiuſmodi conſuetudo induci ex præſumptione,
abſque aliqua licentia principis, vt ibi per omnes:
& per Bart.in d.§.in omnibus.cum ſimil.hinc con-
ſuluit Petrus de Anch.in ſuo conſilio cclxiiij.præ-
27 mittendum eſt &c.* quòd quælibet ciuitas ſiue ca-
ſtrum poteſt imponere gabellam equis delatis cau-
ſa commercij, per tex. in dicta l.ſi publicanus.§.j.&
io l.fin.§.quoties.ff.de publica.& in c.quamquam.
de cenſ.in vj.& vltra eum per ea quæ not.glo. Bar-
tolus & doctores in l.cùm io plures. §. vehiculum.
ff.loca.& per Socin.in cooſilio ccxlvij. circa prin-
cipium.ij.col.verſic.& pro declaratione. Ad idem
bene facit quod conſuluit Abb. in conſil. lxxxiij.
diſponente ſtatuto.ij.volum.vbi dixit, quòd quæ-
libet ciuitas, ſeu caſtrum poteſt imponere * gabel 28
lam animalibus trãſeuntibus per eius territorium.
Nec poſſet per illos de Polignano allegari pręſcri-
ptio aduerſus dictam gabellam nõ impoſitam per
plures annos: cùm ſtante priuilegio poteſt quan-
docunque imponi ad * arbitriũ priuilegiati: cùm 29
ſit in eius mera facultate: & ſic non cadit præſcri-
ptio.glo.eſt in c.vt priuilegia.de priuileg.quam ſa-
tis commendat ibi Anto.de bur.Ioan. Andr. Io.de
lign.& Modern.in cap.finali.de cooſuet.& conſu-
luit Cald.in c.j.de præſcrip.& in conſil.xix.de pręe-
ben.& plenè Fely.in cap.cùm acceſsiſſent. xij.col.
verſic.limita ſecundò.de conſtitu.ex quibus omni-
bus, & eorum ſingulis concludo vniuerſitatẽ Mo-
oopolis, & particulares abſoluẽdos à querelis pręe-
miſsis: & Polignanenſes condemnandos in expen.
tanquam temerè querelantes: & ita de iuris cenſu-
ra iudicandum arbitror per magnam Curiam Vi-
cariæ. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Notario actorum, ſeu actuario eſt credendum de actis coram ipſe geſtis.

2 Obligationis ſcripta tenor ſi negaretur pro vna parte, & non adeſſent teſtes, credendum eſt ſoli notario magis quàm teſti aliter aſſerenti, & ſibi fides daretur quouſque de cõtrario nõ appareret.

3 Copia inſtrumenti ſeu obligationis exemplata ab eo qui originale confecit, probat. & nu.3.& 4.

Et hoc quando auctoritate iudicis exemplata fuiſſet.nume.5.

Et maximè vbi conſtaret notarium ipſum eſſe bonæ famæ.ibidem.nu.6.

6 Scriptura notarij præſumitur vera, & emanare à protocollo, licet protocollum non appareat quia illa ſcriptura poteſt eſſe protocollum.

CONSILIVM LXX.

IN Chriſti oomine, Amen. Super the-
mate propoſito per veſtram magnifi-
centiã Magnifice ac clariſsime Doct.
reſpondeo ſtandum eſſe ſc ripturæ do-
nec de contrario probatũ oon fuerit, per oot. per
ſcribẽtes.in l.ſi quis decurio.C.ad leg.corn.de falſ.
& in c.albericus.de teſti. * cùm credendũ ſit noto- 1
rio de actis coram eo geſtis etiã abſq; aliis teſtibus:
vt dicunt plenè doct.in c.ad audientiã. de præſcri.
& in l.in donationibus.C.de don. Imò etiã ſi non-
dum ſit redacta in actis, ei ſoli credendum eſt: ita
Spec.in tit.de ſent.§. viij.verſ.ſed pone &c.Lanfrã.
de oria.in ſua repe.c.quoniã contra.de prob.* Imò 2
ſi negaretur tenor obligationis ex vna parte & nõ
adeſſent teſtes, ſoli notario crederetur magis quàm
teſti aliter aſſerenti: & ſibi fides daretur quouſq; de
contrario nõ appareret: vt oot.Inooc. in c.audien-
tiam.de præſcri.Cy.in d.l.ſi quis decurio.de falſ.Et
ſic

ſic ex ſola ſcriptura illa producta cum fide notarij apparet fundata ipſius actoris intẽtio. Et ſic reſpõdetur, quòd dicta ſcriptura eſt copia: & ideo non probat, per authen. ſi quis in aliquo documento. C.
3 de eden. Reſpõdetur,* quòd dicta copia fuit exemplata ab eo qui originale confecit: & ideo optimè probat: prout ſingulariter limitat Alex. in d. authẽ. ſi quis in aliquo. in iij. fallen. quem omnes ſequuntur: ex quo quando facta eſt copia ab eodem nota-
4 rio, qui originalem ſcripturã ipſam confecit,* illa poteſt dici copia, & etiã poteſt dici originale: quia pertinet ad eius officium, cùm ipſe fuerit originaliter rogatus: vt dicit Barto. in l. vnum. ff. de leg. j. & in l. Semptonius proculo. de leg. ij. ſequitur Spe. in
5 titu. de inſtru. editio. §. iiij. in princip.* Et licet recurri debeat ad originale per capit. fina. de probat. hoc habet locum vltra prædicta, quãdo copia non eſſet exemplata iudicis authoritate: vel eſſet ſcripta manu alterius, qui originalem ſcripturam geſſit: vt dicit Specu. in titu. de inſtru. editio. verſi. iiij. colũ. ij. ſed hic fuit Iudicis mandato: vt iudex ipſe depo-
6 nit.* Et ſi conſtat notariũ eſſe bonæ famæ: & quòd ſcriptura fuerit ſua manu ſcripta, valet, & eſt legitima, & ſolennis: licet protocollũ non inueniatur: quia in dubio præſumitur vera, & emanare à protocollo: licet protocollum non appareat: quia illa ſcriptura poteſt eſſe protocollum, vt cõſuluit Bal. in conſi. cxxx. incip. dubitatur an dicta ſcriptura. & idem Bal. in rubr. de fide inſtru. verſicu. iiij. quæro. Fely. in c. cùm p. tabellio. j. colum. verſic. ij. quæritur. extrà eodem. Pau. de Caſt. in conſi. ccxxx. dubitatur &c. in j. volu. penult. colum. verſi. nonò dubitatur. allegans Bald. & Nico. de mata. in rubric. prædicta. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Fraus inter coniunctos facillimè præſumitur.*
2 *Pater ſi quid promiſerit, etiam videtur promiſiſſe pro filio ſuo hærede, & ſic factum filij hæredis promiſiſſe, etiam ſi fuiſſet appoſita dictio tantùm.*
3 *Promittẽs factum ſuum tenetur etiam de facto ſucceſſoris.*
4 *Filius non poteſt cõtrauenire contra factum patris, ſi in conuentione ipſa pater inciderit in periurium.*
5 *Loquens nemo præſumitur ad impugnandum ſua indicia ad incommodum proprium.*
6 *Teſtis dicens credo, quia vidi, mutat naturã ſuam illud credo, & ponitur affirmatiuè, & non dubitatiuè.*
7 *Verbum vnum non poteſt mutare veritatem eius quod geritur.*
In collegij rebus in his quæ fiunt ex mera voluntate, & non ex neceſſitate, vnus ſolus poteſt omnibus reſiſtere.
8 *Contradictio vnius deſtruit actum, quando ad plures ſpectat negocium, vt ad ſingulos, non vt ad vniuerſos, quia tunc omnium eſt requirendus conſenſus.*
9 *Vniuerſitatis maior pars non poteſt ſtatuẽdo tollere ius ſemel vniuerſitati quæſitum, nec aliquod inferre præiudicium.*
10 *Vniuerſitatis maior pars non poteſt ſtatuere cõtra id quod prius concorditer ordinatum fuit ab omnibus.*
11 *Vniuerſitas tota nõ poteſt procedere ad derogationem illius ordinationis quæ fuit facta in honorem, & vtilitatem eccleſiæ, ſiue vniuerſitatis.*
12 *Decretum ſeu actus ſine rationabili cauſa nõ tenet. Decreta doctrinam vniuerſitatum per quæ dimatur, non tenent, & ſunt ambitioſa. ibid.*
13 *Exceptio competens vniuerſitati prodeſt, & competit ipſis conciuibus.*
14 *Exceptio competens pluribus, & ex perſona vnius tantùm poteſt opponi.*
15 *Prælatus poteſt venire contra factũ ſuum proprium ex parte eccleſiæ ſuæ.*
16 *Vniuerſitas non obſtante iuramento ſui ciuis poteſt etiam ipſo iurante eundem defendere, vt non fiat præiudicium vniuerſitati.*
17 *Error toleratur etiã in facto proprio, dum quis certat de damno vitando, & cum aduerſarius de lucro captando.*
18 *Quod vna via prohibetur, non debet alia via concedi.*
19 *Ignorantia toleratur in facto proprio, vbi tractatur de damno vitando, & non cum alterius iactura.*
20 *Filius non poteſt venire contra factum patris iuratum: & ideò detegendo turpitudinem patris non eſt aliter audiendus.*
21 *Inſtrumentum quod apparet diuiſer euidens, & notorium.*
22 *Inſtrumentum continens errorem non tenet.*

CONSILIVM LXXI.

REdemptoris gẽtium præſidio iterato, amẽ. In cauſa vniuerſitatis & hominum terræ Caſarani cum magnifico Gurello eorũ vtili domino: necnon & cum eius filio primogenito, quem Gurellus ipſe promiſit, quòd cùm peruenerit ad perfectam ætatẽ faciet, & curabit cum vero effectu, vt ſtatim & incontinenti ratificabit, & acceptabit tranſactionem initã inter ipſum & vniuerſitatem prædictã in omnibus, & per omnia, in tantùm quòd non poteſt excuſari, allegando ſuũ poſſe feciſſe quòd promiſit & iurauit in forma ſub hypotheca, & obligatione omnium ſuorũ bonorum; etiam cum interuentu regij aſſenſus; peruento in præſentiarum eius primogenito prædicto ad ætatem perfectam, & adimpleta tranſactione inita ex parte vniuerſitatis prædictæ per ſolutionem xxv. voc. de præſenti differt ſub varijs coloribus ratificationem prædictam adimplere, prætextu quòd filius recuſet id facere, qui cùm nũquam negauerit, nedum præceptis patris prædicti, imò nec & ipſius nutui obtemperare;* non niſi manifeſta fraude in 1
præſentiarum deneget, quæ inter cõiunctos facillimè præſumenda eſt. l. poſt contractum. & ibi per ſcrib. ff. de donat. cum vulg. & cùm pater ipſe promiſerit, ex * iuris diſpoſitione videtur etiã factum 2
filij hæredis promiſiſſe, etiam ſi fuiſſet appoſita dictio tantùm. Bal. in l. fi. ver. ſed pone. C. de act. emp. & no. in l. ſtipulatio iſta. in prin. in verſi. ſed ſe obligat. ff. de verb. obli. & ibi plenè per Alex. firmãtem, * quòd promittens factum ſuum tenetur etiam de 3

facto ſucceſſoris: & tamen in caſu de quo agitur
Gurellus ipſe promiſit ſe curaturũ eius primogeni-
tum prædictum ratũ habiturum: & quòd excuſari
non poteſt, vt ſuprà vnde omnino præcisè adim-
plere tenetur cõcurrente maximè iuraméto: vt per
Alex.& doct.in d.l.ſtipulatio iſta.imò dum quis ſe
obligat eo modo, tenetur de facto omniũ quos co-
gere poteſt, vel prohibere.l.fluminum.§.quamquã.
ff.de dam.infe.l.ſi fundus.ff.loc.doct.in d.l.ſtipula-
tio iſta.& in l.inter ſtipulantem.eo.tit.imò qui po-
teſt prohibere, & nõ prohibet, conſentire videtur.
xxiij.q.iij.cap.vlti.docto.in l.j.C.vnde vi.& in l.vt
vim.ff.de iuſti.& iur.not.in c.dilecto.extrà de ſen.
excom.in vj.vnde in hoc caſu pater incidit in per-
iuriũ, & pœnas inſtruméti permittendo etiã filium
agere, & cõtrauenire promiſsis per ipſum patrem:
& tamen filius ipſe contrauenire non poteſt cõtra
factũ patris: maximè ſi ex ipſa contrauentione pa-
ter incideret in periurium:argu.l.cum oportet.C.
de bon.quæ lib.& in l.diui fratres.ff.de iure patro.
vbi eſt gl.quòd licet tale ius quod patri acquiritur,
eo viuente filius repellitur:& fructus, obuẽtiones,
& actiones ſpectãt ad patrẽ:imò nec ipſe filius pro
4 ipſis * maximè poteſt eſſe in iudicio abſque aſſenſu
patris in rebus ad patrẽ ſpectantibus.l. cum opor-
tet.§.neceſsitatem.C.de bon.quæ lib. Nec obſtaret
dicere quòd promittẽs non exigere ſub pœna, non
incidit in pœnã, ſi recipit à ſpõte ſoluente: nã hoc
nihil facit ad caſum, ex quo eſt factũ vniuerſitatis:
& cauſa, & per inſtrumentũ quòd nouiſsime factũ
prætenditur de donatione, & mandato vniuerſita-
tis aliquibus ſub hac forma, videlicet, ad intereſ-
ſendũ nomine ipſorum cõſtituentium iam cũ præ-
dicto domino Scipione filio, quàm domino Gu-
rello eius patre ac cum eis paciſcendũ, & concor-
dandũ ſuper aſſenſu, & ratificatione facienda per
prædictũ dominum Scipionẽ filiũ primogenitum,
& ipſis donandũ, & promittendũ ducatos trecen-
tum &c. nã per hæc verba non poterũt prẽtẽſi pro-
curatores ſimpliciter donare nullo facto per eos
tractatu, & parlamento cõcordiæ cũ cauſæ diſcuſ-
ſione cum vtroque, propter illa verba, ad paciſcen-
dum, & concordandũ. Conſtat autẽ quòd illa ver-
ba, ad donandũ, & promittendũ, nõ importãt ſim-
plicem donationẽ: ſed ſi cauſa ſubſit tractanda per
pactum.& concordiã: cùm non ſit præſumendum
quòd ipſi mandãtes voluerint ad illorũ, & vniuer-
ſitatis incommodũ, & damnum, caſſum, & irritum
5 primum contractum tranſactionis: ex * quo nemo
præſumitur loqui ad impugnandum ſua iudicia ad
incommodũ proprium, per tex. in l.iij.ff.de mili.te-
ſta.& tenet And.de Iſer.in cõſti.regni, ſi quis in po-
ſterum.col.iij.de defen.in poſ.Item verbum enim
adiunctum verbo mutãt naturã ſuam: Bal.in l.qui
6 quinque.ff.de lega.j.& * ibi dicit, quòd ſi teſtis di-
cat credo, quia vidi: illud verbũ credo, mutat natu-
ram ſuam, & ponitur affirmatiuè, & nõ dubitatiuè:
dixit Andr.de Iſer.in c.j §.donare.in titu.qualiter
olim feud.alie.pote.allegat.l.ſed ſi adiiciatur.ff.pro
ſoc.arg.ff de au.& arg.lega.l.qui lapcę.& idẽ in c.j.
de vaſſa.decre.æta.& Bald.in l.imperator.ff.de ſta.
7 ho.dicit, quòd * vnũ verbum nõ poteſt mutare ve-
ritatẽ eius quod geritur. Cõſtat enim ex inſpectio-
ne duorũ inſtrumentorũ primæ tranſactionis, per
quam tenetur pater ratificare facere filiũ ob pecu-
niam receptam pactis & iuraméto, vt ſuprà, inter-
uenientibus:& alterius mandati facti ab aliquibus
vniuerſitatis prætenſæ. quòd tractari debeat cauſa
ipſius vniuerſitatis de qua in dicto primo inſtru-
mento primæ tranſactionis, videlicet, vt ratificet
filius primogenitus: ſi illi mandatarij fines mãdati
exceſſerunt, ſimpliciter donando, non recognito
primo inſtrumento trãſactionis, per quod teneba-
tur ipſe pater ex cauſa receptæ pecuniæ, & bonorũ,
virtute tranſactionis: nã obligauerunt mandantes
vulgariter: quia exceſſerunt fines mandati: cauſam
autem propriam non erant acturi:& ideo ſuccedit
iuris diſpoſitio, quòd in rebus collegij, in his quæ
fiunt ex mera volũtate, & non ex neceſsitate, vnus
ſolus poteſt omnibus reſiſtere: ſecundum Abb.in
c.cùm omnes.de conſti.col.iiij.Ant.de But.in c.ſi.
extrà de maio.& obed.ſubdit, quòd ſi vnus contra-
dicit, deſtruit actũ quando ad plures ſpectat nego-
cium vt ad ſingulos, non vt ad vniuerſos: * quia tũc 8
omnium eſt requirendus conſenſus: ita etiã in ſpe-
cie decidit Roma.in ſuo cõſi.cclij.Spiritus Sancti
gratia &c.quæritur primò.& ibi dicit, * quòd ma- 9
ior pars vniuerſitatis non poteſt ſtatuendo tollere
ius ſemel vniuerſitati quæſitum: nec aliquod infer-
re præiudicium: & ibi multa allegat: & inter cæte-
ra Bald.in l.veterem.C.de auth.præſtan.notantem,
quòd maior pars vniuerſitatis non poteſt ſtatuere
contra * id, quod prius concorditer ordinatũ fuit 10
ab omnibus: adducit & aliud quod nedum maior
pars vniuerſitatis, * ſed etiam vniuerſitas tota non 11
poteſt procedere ad derogationem illius ordina-
tionis, quæ facta eſt in honorem, & vtilitatem ec-
cleſiæ, ſiue vniuerſitatis: alleg.Inno.in c.accedenti-
bus.extrà de priuileg.argu.c.j.extrà de his quæ fiu.
à maio.par.cap.vbi dicit eſſe expreſſum, maiorem
partem vniuerſitatis minori parte contradicente
nihil ordinare poſſe, quod tẽdat contra vtilitatem
vniuerſitatis, ſeu eccleſiæ.& ſic firmat concluſionẽ
hanc, quòd maior pars vniuerſitatis nõ poteſt tol-
lere ius quæſitum minori parti: comprobat per id
quod dicitur, quòd etiam nec princeps poteſt tol-
lere ius alterius ſine cauſa: & concludit quòd id
quod ſemel ordo decreuit, reſcindi non poteſt niſi
ex cauſa, id eſt, ſi ad publicam vtilitatem fiat reſciſ-
ſio prioris decreti:& dicit de hoc eſſe caſum rotũ-
dum.ff.de decre.ab ordi.fac.in l.quod ſemel ordo.
& dicit l.illam eſſe canonizatam.xxv.q.ij.l.inſtitu-
tionis.& in c.cùm piæ.in quo ſunt pulchra verba.
Et ſic in hoc caſu quæſito ſemel iure Vniuerſitati
per trãſactionem iamdiu factam, & ſolutionẽ vnc.
xxv.inde ſequutam cum prædIIs, non erat vlterius
ad iteratam ſolutionem moleſtanda. Et ideo nedũ
multi, ſed fere omnes contradicũt ne bis ſoluatur
propter idem eiſdem patri & filio:& vltra cõtradi-
centes ſunt multi, & quamplures qui nunquam in-
teruenerunt in mandato prædicto:& maximè cen-
ſendum eſt actus ſiue decretũ tale nullus, vel nul-
lum, tanquam ſine rationabili cauſa, vt dicit Rom.
in prædicto ſuo conſi.quatenus prætenditur nu-
per donationem factam contra ius ſemel vniuerſi-
tati quæſitum ex prima tranſactione. * Quia decre- 12
ta decurionum vniuerſitatum per quæ donatur,
ſunt ambitioſa, & ideo nulla.l.ambitioſa.& ibi Bal.
& doct.

& doct.ff. de decret.ab ordin.fa. Accedit inſuper,
quia nulla fuit facta nouatio primi inſtrumenti
tranſactionis præcedentis: & niſi nouatio fiat ex-
preſsè, non intelligitur facta nouatio.l.fina.C. de
nouat. Et ſi non inficiatur primum inſtrumentum,
per quod apparet ipſum magnificum Gurellũ obli-
gatum in tranſactione prædicta in eo contenta: &
quòd tenetur ratificari facere ſuum primogeni-
tum, ergo ad quid, ſeu ex quo capite excuſari po-
terit, ne ad id compelli poſsit: & ſi diceretur, in
præſentiarum non agitur per ipſum cõtra vniuer-
ſitatem: ſed contra illos nouem, qui ſe modo obli-
gauerunt in promittendo & donãdo: qui ideo ipſi
cogendi ſunt, & arctandi ex eorum promiſsione:
ſed hoc dictum nõ ſapit iuris rationem: ex quo iſti
nõ eorum proprio nomine, nec ex facto ipſorum,
ſed vniuerſitatis promiſeruut, & ad mandatum
vniuerſitatis vt ratificetur tranſactio præcedens
per ipſum filium facta per patrem: licet ipſi man-
datarij fines mandati non cuſtodierint, non tra-
ctando, non paciſcendo, & non recognoſcentes
ſcripturas præcedentis tranſactionis: vt ſuprà &
cùm ita geſſerint ipſi, etiam actus per illos geſtus
eſt nullus ex præmiſsis: & ſic exceptio competens
13 vniuerſitati, competit * & prodeſt ipſis conciui-
bus pro eadem, & in eadem cauſa vniuerſitatis ad
quam egerunt: dixit Pau. de Caſt. in l. & poſt rem.ff.
de tranſact. quòd exceptio competens vni ex cor-
reis debendi prodeſt alteri: & Bald. in l.ſi cui.C. de
14 non numer.pecu.* quòd exceptio competens plu-
ribus etiam ex perſona vnius tantùm poteſt oppo-
ni: & Barto. in l.ex duobus.in fin.ff. de duo.reis.di-
cit, quòd exceptiones vni correorum competen-
tes proſunt cæteris: & maximè apparent vt fideiuſ-
ſores: & in hoc caſu quo ipſi intendebant ad alio-
rum mandatum, & cauſam vniuerſitatis non pro-
priam, niſi tanquam cõciues tractare: imo & aliud
prodeſt ipſis mandatariis ex eorum propriis perſo-
nis contra prædictum Baronem & illius filiũ: quia
contrauenire poſſunt nũc ex perſona, & parte vni-
15 uerſitatis:* prout & prælatus facit veniendo con-
tra factum ſuum proprium ex parte eccleſiæ ſuæ.c.
noſti.extrà de elect.c.cum ſuper.extrà de conceſſ.
præb.c.ſi quis presbyterorum.extrà de reb.eccleſ.
non alie.&c. & vniuerſitas & eccleſia æquiparãtur
ad iſta: ſecundum Roman. in d.ſuo conſi. licet & in
multis aliis æquiparentur: & maximè quando fa-
ctum epiſcopi ſeu decurionum, & officialium eſt
ipſo iure nullũ: vt per iura ſuperius allegata: & alia
in prædi.conſi.Ludo. Et facit ad prædicta tex. in l.
ſi tibi liberam.C. de euict.xxxv.qõ.c.quòd quis. &
tex. cõiuncta gl. in c.cum dilecti.extrà de maio. &
16 obe.* vbi nõ obſtãte iuramento vniuerſitas inuito
iurante defendet vt nõ fiat præiudiciũ vniuerſita-
ti: vnde in caſu de quo quæritur, decreta decurio-
num per quæ donatur non ſubſiſtente cauſa donã-
di, vt in præſenti caſu, ſunt ambitioſa, & per con-
ſequens ipſo iure nulla: vt per Barto. in dicta l.am-
bitioſa. Et ſic non debet pati Baro ipſe, vt filius
iterum de nouo agat contra tenorem tranſactio-
nis iuratæ, & regij aſſenſus ſuffultæ, detegendo
turpitudinem ſuam: & ſic ei obſtabit exceptio do-
li.l.ſecunda.§. & generaliter. de doli except. inde
ſumpta eſt regula, quòd vbi petitur aliquid quod

exceptione doli elidi poteſt, obſtat exceptio doli.
l.ſed ſi me putem.ff. de conditione indeb. vbi Bart.
& doct. dicunt, quòd toleratur error etiam in fa-
cto proprio, ſi reus certat de damno vitando,* ad- 17
uerſarius autem de lucro captando: vt in hoc caſu,
quo ſuppoſita perſona filij vult ipſe Baro bis ex ea-
dem cauſa lucrari: & ideo * quòd vna via prohibe- 18
tur, non debet alia via concedi: vt in regula iuris:
& do.Abb. in c.ad hæc.poſt gl.ibi, extrà de teſta. &
ignorãtia ſemper præſumitur, niſi probetur ſcien-
tia.l.verius.ff. de probat. & in regula.ignorantia.de
regu.iur.in vj. ex qua regula præſumitur.eo.titu. &
d.regu.ignorantia. Dyn. & Ioan. Andr. ibi in mer-
cur. concludunt, * quòd toleratur ignorantia in 19
facto proprio, ſi agitur de damno vitando: & non
cum alterius iniuria: & in hoc caſu cùm non ſit ad-
huc bis ſolutum parti, vt ſatagit, poteſt ab ea con-
dici promiſsio ſecundò facta.l.j.§.qui autem.ff. de
condi.ſine cauſa. Suffragatur prædictis, quia ſi peti-
tur ab ipſis particularibus prætenſis procuratori-
bus iuramenta præſtita per ipſos ſeruari, poſſunt
iidem reflectere, quod & ipſe Gurellus Baro quo-
que iuramentum obſeruet, ne ſit periurus cum tur-
pitudine ſua, ſupponendo perſonam filij, & nõ ra-
tificari faciendo licet acceperit & pecuniã, & bo-
na: vt in primo inſtrumento tranſactionis. Et ideo
in pari cauſa turpitudinis potior eſt conditio poſ-
ſidentis: licet ipſe poſsit de iure defendere, quòd
cauſa eſt vniuerſitatis, & ſemel vniuerſitati ius quę-
ſitum ex prima tranſactione, per quam apparet non
debere plus ſolui, quàm ſemel quòd ſolutum fuit
cum promiſsione & obligatione iurata de ratifica-
ri faciendo filium ipſum:* qui non poterit venire 20
contra factum patris iuratum: & ideo detegendo
turpitudinem patris nec filius eſt aliter audiendus.
l.filios. & ibi Bartol.C. de reuoc. his quæ in fraud.
cred.l. venditrici.C. de reb.alie. non alienan. cum
concor. Et filius vna perſona eſt cum patre ſuo: vt
de pœni.diſtin.iij. & l.fi.C. de impub. & aliis ſub-
ſtitut. vnde dedecus eſt patri ſi filius ducat igno-
minioſam vxorem: vt ff. de contratabu.l.iij.§.ſed ſi
emancipatus. facit de mune. non continuan.l.j.C.
item filius eſt pars patris: philo.j.ethi. Sanguis enim
eius eſt l.non enim.ff. de inofficio teſtamen. Et vox
patris eſt tanquam vox filij, & econtra. de inuti.ſti-
pul.§.ei qui. & in hoc caſu quæretur ex re patris: &
viuo ipſo intenditur quæri & bis ex eadem cauſa:
vt ſuprà in hoc maximè caſu viuente patre: & non-
dum facto caſu ſucceſsionis paternæ: imò ipſo pa-
tre ſuperexiſtente, & obligato: vt ſuprà concludi-
tur ergo ex præmiſsis ꝙ nec iuris ratio, nec æqui-
tas patitur, vt per colluſionem ipſam inter patrẽ &
filium ipſi locupletẽtur cum iactura ipſius vniuer-
ſitatis, volendo ex eadem cauſa bis exigere, contra
dictum Spec. in titu. de inſtru.edic.§.xiiij.verſic. de
nouo. dum dicit, quòd exactiones bis fieri non pa-
titur bona fides. imo ſuccedit condemnatio pœnæ
& expenſarum, ac intereſſe: iuxta ſtipulationem in
inſtrumento prædictæ trãſactionis, & etiam expen-
ſarum litis: iuxta plenè tradita per doct. in l.prope-
randum.§.ſin autẽ.C. de iudi. & eſt regula, bona fi-
des.ff. de regu.iur. iuncta gl.ibi allegat concord. &
extendit quòd etiam à diuerſis nõ conſequitur niſi
idem ſemel. allegat inſti. de legat.§.ſi res aliena. vbi

duæ lucratiuæ cauſæ in eundem hominē,& in eandem rem concurrere non poſſunt:& extendit, nec ab alio qui habet cauſam ab eo idē bis exigi poſſe: quod adaptatur quò ad perſonā filij & perſonā patris. item de perſona vniuerſitatis ad ciuem ſuum: cùm cõtingit maximè cauſam vniuerſitatis,per iura allegata per Old.in cõſi.ſuo.lxvj.an ex delicto adminiſtratorū.verſi.an pro iniuria facta:& quòd perſona patris & filij ſunt vt ſuprà:& Bart.in trac.repreſal. in ij.parte prin.verſi.ad ſecūdum.dicit, quòd vniuerſitas agit pro ciue ſuo. Accedit inſuper quòd licet ſit inſtrumentum publicum, per quod prædictus filius Baronis Gurelli de conſenſu eiuſdem Gurelli cum aliàs nec in iudicio eſſe poſſet de re patris,& patre viuente,& ideo cõſideraretur quòd contra publicum inſtrumentum nulla exceptio opponi poteſt,per ritū magnæ Curię:tamen multa ſunt quę adaptari poſſunt ad pręſentem caſum,poſita per Bartnl.in l.j.§.& parui.ff.quod vi aut clam & in concord.per Alex.ibi:& Bal.in l.generaliter. C.non num.pec.Imo.in c.cùm contingat.extrà de iureiur.fol.xxiij.maximè quia Bart.in d.§.& parui. dicit, quòd nūquam videtur reiecta exceptio quæ euidenter apparet: vt in hoc caſu, quo per inſtrumentum primæ tranſactionis collatū ad ſecundum inſtrumentum,apparet non deberi aliud ſolui plus ex cauſa ratificationis faciēdæ quàm fuit ſolutum tempore tranſactionis: & ſic id quod apparet per inſtrumentum non ſolùm eſt euidens,vt dicit Bar.
21 in d.§.& parui.ſed etiam notorium.* Quia inſtrumenta faciunt notorium:ſecundum Anto.de But. in c.veſtra.de cohabit.cle.& mulie.per c.cùm contingat.extrà de reſcri.& in c.iij.loco.extrà de probat.& in c.j.de lit.conteſt.Et corroboratur ex alio, quod ponit Barto.in d.§.& parui. Quòd exceptio contra perſonam,& exemplificat, quia eſt minor, & non poteſt eſſe in iudicio,poteſt opponi contra inſtrumentum, in hoc poteſt opponi prout oppoſitum eſt,quòd filius non poteſt eſſe in iudicio ſine aſſenſu patris: item non poteſt contra factū patris periuriū patris detegēdo venire: item nec de re ad patrē ſpectantē patre viuente agere. Corroboratur ex eo quod ſuprà dictū eſt: quia præſumitur ignorātia per iuris regulam,iuris ignorantia.in vj.& ibi Dy.& Io.And.maximè in hoc caſu,quo fuerūt alię perſonæ in ſecundo inſtrumento quàm fuerint in primo:& perſonæ idiotæ:& poſt longum temporis interuallum annorum: vnde bene adduci poteſt
22 *quòd inſtrumentum continens errorem non tenet. Bal.in l.j.C.plus vale.quod agit.facit l.ij.§.circa.ff.de dol.excep.vbi eſt gl.quod ſi non ineſt cauſa ſoluendi,obſtat exceptio doli etiā in pari cauſa:& maximè vt euitetur damnum cum iactura aliena alterius partis locupletatio: vt in hoc caſu, vt in tex.in l.ſi ſeruum.§.ſeq.ff.de verbo.obligat.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium obtentum lite pendente nil ſuffragatur impetranti.*
2 *Lite pendente impetrans dicitur innouare.*
3 *Priuilegium tacens proceſſum fabricatum in cauſa ſuper qua eſt obtentum,nil iuuat impetrantem.*
4 *Teſtis corruptus probat contra corrumpentem, pariter & ſortius notarius,& teſtis.*
5 *Notario aſſerenti feciſſe falſum inſtrumentum, ſiu teſti aſſerenti protuliſſe falſum teſtimonium non creditur,etiam ſi eſſet in mortis articulo: maximè quando eſſet quæſitū ius parti per ſententiam. ibid.nu.4.5.*

CONSILIVM LXXII.

REquiſitus ab excellente domino Ludouico Montalto Regente regiā cancella.vt raptim inſcriberem quid ſuper iuſtificatione nuper factæ ad inſtantiam Excellentis Comitis Marerij aduerſus magnificam Lautam cantelmam mihi occurreret ſuper impetratione aſſenſus quam iure pretendit ſuper feudalibus ipſius Comitis. Sunt Excellen.dominæ quamplures anni decurſi quibus ipſa magnifica Lauta conueniri fecit in S.regio Conſilio eūdem Comitem, ſuper reſtitutione ſuarum dotium virtute aſſerti inſtrumenti dotalis: & fabricato proceſſu vſque ad publicationem incluſiue liquidò apparet de notoria falſitate eiuſdē inſtrumenti per confeſsionem eiuſdem notarij, qui ipſum cõfecit,necnon & per teſtium qui interfuerunt depoſitiones: ob quòd magnifica Lauta ipſa ex tunc aliter deſtitit:in præſentiarum conuolauit ad impetrationem priuilegij aſſenſus lite pendēte, quòd etiam ſi aſſenſum ipſum aſſequuta fuiſſet, nil
ſibi opitularetur:* cùm priuilegium obtentum li- 1
te pendente nihil ſuffragetur impetranti.text.eſt in c.cauſamque.lo ij.extrà de teſti.& ibi docto.communiter poſt gl.ibi: & tex.in c.vlti.vt li.pend.& in
c.dudum.extrà de priuileg.* Et alibi lite pendente 2
impetrare dicitur innouare:vt dicit glo.optima in clem.ij.vt lit.penden.& ſic ſi ex eo ſe tueri nō poſſet,quādo impetraſſet, multo fortius in præſentiarum ſibi concedendum non eſt:& maximè tacito de proceſſu fabricato in cauſa ipſa, per tex.in cap. inter monaſterium.de re iudic.gloſ.in c.ſuper litoris.de reſcript.cum vulg.tacita etiam dicta falſitate, de qua in proceſſu clariſsimè conſtat per eoſdē teſtes,& notariū,quibus ex iuris diſpoſitione ſtandum eſt: nam ſi ſtatur depoſitioni teſtis corrupti contra corrumpentem: vt dicit Bald.in c.fin.extrà de teſti.cog.& in c.j.ſi de inueſti.lis oria.inter domi.& vaſſal.vbi reputat mirabile.& ſequitur Iaſo. in l.j.ff.de condi.ob tur.cau.& Fely.in c.licet cau-
ſam.iiij.col.extrà de proba.* fortius ſtari debet te- 3
ſtibus & notario id affirmantibus. Nec obſtat ſi diceretur ex aduerſo,quòd non debet ſtari notario dicenti inſtrumentum fuiſſe falſum: ſicut nec teſti dicenti protuliſſe falſum teſtimonium: nec etiam iudici aſſerenti protuliſſe falſam ſententiā in arti-
culo mortis in præiudiciū* tertij,qui ſententiā ob- 4
tinuit: vt dicit Bart.in l.ſi quis in graui.in §.ſi quis motiēs.ff.ad ſillē.& Bal.in auth.ſi dicatur.C.de teſti.cum vulg.nam prædicta intelliguntur, vt apparet,quando ex ſententia,ſeu teſtimonio, ſeu inſtrumento eſſet quæſitum ius parti per ſententiam:iuxta tex.in c.fin.de teſti.cog.Secus in caſu de quo res integra exiſtit.Item reſpondetur & aliter,præmiſſa procedere quando vnus iudex, ſeu teſtis ita deponeret,

neret, aut notarius: & ſic in ſingulari numero: vt
prææallegata iura loquuntur, cui tanquam vni teſti
non eſſet de iure fides adhibẽda:& maximè quæſito
iure parti:ſecus enim erit in caſu de quo agitur, vbi
notarius ipſe, & teſtes ſe falſos aſſerunt, & etiã in-
ſtrumentum, concurrente inſuper quia ſatis longè
ante tempus ſolutionis dotium faciẽdæ apparet de
confeſsione receptarum dotium facta per olim do.
Ioãnem de mareriis virum Magnificæ Lauræ præ-
dictæ quæ liberalitas in debitore ſoluere longè an-
te tempus promiſſum rariſsime cõperitur: ſed imò
teſtes & notarius aſſerunt id fuiſſe factum ad frau-
dandum Hieronymum de gaglioffis gallum: qui
tunc temporis de caſtris prædictis quæ obligata
prætenduntur, litigabat tempore Gallorum: prout
hæc omnia ex proceſſu penes Angelum ciſa cauſæ
actuarium liquent. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum iuſtificatum, & pœnale extraiudicia-
liter, & abſque cauſa cognitione fieri poteſt in
nunciatione noui operis.*
2 *Pœna ſpreti mandati eſt in regno virtute litera Re-
ginæ Ioannæ ad rationem tareni vnius, ſeu duo-
rum, vel trium, & raro vltra pro vncia.*
3 *Contemptus mandati includit malitiam ſicut vera
contumacia. ibid.*
4 *Aedificium factũ poſt mandatum prohibitiuum di-
rimendum eſt per viam attentati.*
5 *Mandatum ſuper nunciatione noui operis reo com-
parente reſoluitur in vim ſimplicis citationis.*
6 *Per cautionem oblatam de demoliendo in caſu, in
quo iudicatum fuerit demoliri, poteſt procedi in
ædificio incohato non obſtante mandato.*
7 *Cautionis oblatio principali, & aggrauatio, & com-
paritio præbent iuſti erroris cauſam, & non mali-
tiam, ſaltim in caſu in quem non potuiſſet ædifi-
cari.*
8 *Cauſa quælibet etiã iniuſta excuſat à pœna, & pa-
riter conſuetudo. nu. 9.*
10 *Conſuetudo probatur per vſum populi, & frequen-
tiam actuum cum temporis diuturnitate.*
11 *Pontem quem quis poteſt de conſuetudine ædificare
ſuper viam publicam probatur conſuetudo in ta-
libus per binum actum.*
12 *Ponticellum ſi eſt ædificatum in publico patientibus
vicinis, & ſyndicis, nemine contradicente, nec
prætore prohibente, non debet demoliri, ne vrbs
deformetur.*
13 *Aſſenſus epiſcopi requiritur in conſtructione eccle-
ſiæ. ſed in refectione nõ requiritur nouus conſenſus.*

CONSILIVM LXXIII.

IN Ieſu Chriſti redemptoris nomine
amen. Super dubio pridie tranſmiſſo
per veſtram Magnificentiam videre-
tur dicendũ fabricatores, ac mãdan-
tes fabricari incidiſſe in pœnã ſpreti
mãdati:& ab eiſdem exigi poſſe, & griſum, ſeu mo-
nianum reficiendum minimè eſſe, imò refectũ fo-
1 re, & eſſe dirimendum ex infraſcriptis.* Nam nulli
dubiũ in nunciatione noui operis mãdatum iuſti-
ficatum, & pœnale extraiudicialiter, & abſque cau-
ſæ cognitione fieri poſſe: iuxta no. in l. de pupillo.
§. meminiſſe. ff. de noui oper. nun. & eo caſu ſi ſper-
nitur, pœna exigitur: nota gl. in l. j. ff. eo. ri. quam re-
fert & ſequitur Pau. de Caſtr. in d. §. meminiſſe. mo-
derandam tamen iuxta paupertates, & diuitias. l. il-
licitas. §. ſi. de offi. præſi. prout * hodie in regno cõ- 2
ſueuit taxari ad rationem vnius tareni, duorum vel
trium, & rarò vltra pro vncia: prout refert Pari. in
tra. ſyndi. in literá, an ſi poteſtates. iij. col. verſi. vn-
de ſi quis inciderit in pœnam vnius vnciæ &c. &
tale mandatum in præſenti caſu non reſoluitur in
vim ſimplicis citationis: ſicut & aliàs reo compa-
rente: ſed firmum remanet, vt dicit Bart. in d. §. me-
miniſſe. quem ibi ſequitur Pau. de Caſt.* Contem- 3
ptus enim mandati includit malitiã, ſicut vera con
tumacia. l. contumacia. ff. de re iudi. cùm iudex po-
teſt mandare cauſa non cognita ſuper eo quòd ius
permittit:& multat in tali caſu nõ parentes: vt di-
cit Spe. in tit. de noto. crimi. §. j. verſi. quid ſi iudex.
Luc. de pen. in l. iij. C. de mancip. & colo. pa. lib. xj.
* ſimiliter & ædificium factum poſt mandatũ pro- 4
hibitiuum dirimendum eſt:& hoc per viam atten-
tati: vt habetur in c. non ſolũ. de appel. in vj. & to-
to titu. nihil innoua. app. pen. cùm nunciatio noui
operis ſit quædam prouocatio, ſeu extraiudicialis
appellatio: dixit Bart. in l. ſi. ff. de appe. recip. & hoc
probatur in l. prætor. in prin. & §. præterea. & in l. j.
§. ſed & ſi is. & ibi per ſcrib. & in l. pen. & fin. eo. tit.
Sed his non obſtãtibus cõtrariã ſententiã arbitror
de iure veriorem: * & quòd omnino reo cõparen- 5
te mandatum veniat reſoluendum in vim ſimplicis
citationis: tenet Io. pet. de ferra. in ſua pract. Papię.
in libel. de no. ope. nun. licet ante eũ idem cõſulue-
rat Bal. in ſuo conſi. ccxlv. in ij. vol. & Bar. idẽ con-
ſulendo in ſuo cõſi. lxiiij. & in conſi. lxxx. & ſequun-
tur cõmuniter ſcrib. in d. §. meminiſſe. quos refert
ibidem & ſequitur Alex. reiecta opinione Barto. ſi-
bi ipſi contrarij, præter morẽ ſuum, in quibus con-
ſiliis dat modum procedendi in dictis mandatis, &
faciendi dictum mandatum alternatiuè, & nõ co-
pulatiuè: prout hîc factum eſt: & ita refert Bald. in
prædicto cõſi. in curia Romana ſeruari. hoc etiam
comprobatur per cautionem oblatã de demolien-
do in caſu demolitionis, per quam oblationem fa-
ctam procedi poteſt, * & potuit ad ædificandum 6
etiam in loco publico: vt dicit dicta prac. Papi. vbi
ſuprà doct. in d. l. non ſolùm. §. ſi cum poſſem. & in
§. qui remiſsionem. & in §. ſi is cui. & in d. l. de pu-
pillo. Spec. in titu. de appel. §. xj. verſi. illud quoque.
vbi ſufficit probare cautionẽ oblatam: & tũc ſiue
per priuatum, ſiue per prætorem fuerit nũciatum,
ſeu mandatũ, poteſt his nõ obſtãtibus ædificari: vt
per iura prædicta & alia firmat Neapo. in conſuet.
Neap. ſi quis impediat. ſub rub. de noui ope. nun. &
plenè per Bar. & Bal. in d. conſi. in quibus etiã mul-
ta dicuntur in fauorem ædificantium: & idẽ firmat
Pau. de Caſt. in conſi. ccccxiij. viſis punctis & quæ-
ſtionibus. in ij. volu. Et ipſo iure tali caſu fit remiſ-
ſio: vt declarant doct. in locis præal. ergo factũ lege
permittente pœnam non meretur. vulg. l. gracchus.
C. de adulter. & c. nec erat petenda remiſsio, cùm à
lege fiebat, per prædicta. Nec pro tali remiſsione
eſt adeundus prætor. d. §. ſi is cui. in d. l. de pupillo.

& ibi gloſ.& ſcrib.cùm ipſo iure fiat: fruſtra enim
quid precibus impetratur, quod à iure communi
conceditur.l.cùm interdictæ.C. arbit.tutel.l.vnic.
C.de theſau.lib.x.& ſic non eſt veriſimile iudicem
partem voluiſſe grauare, quando ponit clauſulam
iuſtificatam: argumen.l. ſi quis locuples.in fin.de
manumi.teſta.ſecundum Bald.in l.nec quicquam.
§.vbi decretum.de offic.procon.& not.doctor.in
7 dicto §.meminiſſe.maximè Alexand.* Et ſaltem in
caſu in quem non potuiſſet ædificari, prout patebit
ex infrà dicendis, & iam dictis, oblatio prædicta
& aggrauatio, & comparitio præbuerunt iuſſi er-
roris cauſam, & non malitiam: vt in propriis ter-
minis quæſtionis noſtræ tenet Paulus de Caſtro.in
præallegato conſilio cccexiij. motus, quia error
iuris excuſat à pœna, per l.error.ff.de iur.& fact.
ignor.& quælibet cauſa etiam iniuſta, & conſue-
tudo *excuſat à pœna: plenè Deci.in cõſi.ccxlviij.
iiij.colum.& nedum dominum ædificij, ſed fabri-
catores: vt plenè per Pau.in conſi.prædicto.Sic &
de ſecundo dicẽdum eſt propriè in mœnianis: nam
de iure in publico licet de nouo conſtruere reli-
cto ſpacio quindecim pedum; vt dicit Cæpo.in
tract.ſerui.vrban. prædiorum.tit. de mœnia.& di-
ctum mœnianum non impedit viam publicam: ſed
eſt latitudinis fere per dictum ſpacium parum mi-
nus: ergo in hoc non reſiſtit ius: & ſi de illo par-
uo conſideretur, id non debet eſſe in conſidera-
tione: quia in eadem ciuitate ſunt multæ mœnia-
næ calce lapidum conſtructæ propriè in publico: &
in viis arctatis ſatis plus quaſi quàm in aliis parti-
bus ciuitatis prædictæ via non eſt latitudinis qua-
tuor pedum: ſeu x. vel quinque. & in hoc tam in
relinquendo ſpacium quàm in publico conſtruen-
do inſpicienda eſt conſuetudo: vt dicit Cæpo.in
loco præalleg.referendo hoc etiam obſeruari in al-
ma ciuitate Neapoli. Et hæc etiam fieri poſſunt in
publico quatenus ſe extendit ſtillicidium domus
ædificantis: vt dicit Cæpo.in titu.de ſcal.in fin.&
idem obſeruatur in loco, in quo apparent quadra-
ginta fere mœniani, & ſcalæ eo modo conſtructæ:
& toti populo patenter & hominibus, & officiali-
9 bus,*qui non contradicendo tacitè conſenſerunt:
vt dicit Barto.in l.de quibus.verſicu.quæro, quòd
actum eſt de legib.Abb.in capit.fina.verſicu.vij.de
conſuetu.Ex quo infertur probatam eſſe conſue-
tudinem, cùm ea probetur per vſum populi, fre-
10 quentiam actuum *.cum diuturnitate temporis: vt
dicit Angel.inſtitu.de iure natu.§.ex non ſcripto.
Fulgo.in ſuo conſi.vj.Abb.in conſi.liij.& lxxxij.ij.
11 volumi.* Et in materia noſtra in faciendis ponti-
bus in via publica, probatur conſuetudo tamen
per binum actum, dicit Bartol.in d.l.de quibus v.
quæſtio.de legi.& Abb.dicit, quòd ad faciendum
vnum pontem inducitur talis conſuetudo, cùm ſit
actus ſucceſsiuus, & continuò permanens, & pa-
tens omnibus, in dicto ca.fina.verſicu.vij.requiri-
tur.in fin.de conſuetu.& ſic obſeruanda eſt, vt di-
cit etiam Cæpo.in loco præalleg.& in cap.de pon-
ticello.vbi ſi ædificatum eſt in publico patientibus
vicinis.& ſyndicis nemine cõtradicente, neq; præ-
tore prohibente, nõ debet demoliri ne vrbs defor-
12 metur *. & hæc procedunt in ædificando, quanto
fortius in reficiendo, & in publico in caſu nõ per-
miſſo: quia tunc non dicitur de nouo facere: vt no.
doct.in l.j.§.ſi quis ædificium.ff.de no.oper. nunc.
plenè Fely.in c.cùm acceſsiſſent.col.penul.& fi.de
conſt.Iaſ.in l.ius ciuile.iij.colum.ff.de iuſtit.& iur.
vbi loquitur in reficiendo in caſu non permiſſo:
& facit quod dicit Pau.de Caſt.in d.conſi.ccxlv.ij.
parte: & no.tex.in ca.de monachis.xviij.q.ij.vbi li-
cet in conſtructione eccleſiæ requiratur aſſenſus
epiſcopi loci,* tamen poſteà in refectione eiuſdem 13
eccleſiæ non requiritur nouus conſenſus: ſic & in
refectione huius mœniani quòd fuit diu ædifica-
tum per annos quadraginta, & ſic videtur conſen-
ſiſſe populus, & præſides per ſuprà dicta: & offertur
ratio, quia qui reficit, nihil de nouo facit: & refice-
re dicitur quando remanent aliqua veſtigia, ſeu ſi-
gna præteriti ædificij: vt dicunt doct.in præallega-
tis locis, de quibus etiam per Paul.de Caſt.in præ-
dicto conſi.ccxlv.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Parricida nedum tenetur de parricidio ſi mortem intulit, ſeu fuit particeps, verùm etiam ſi fuit conſcius, & ſolum ſcientiam habuit.*

2 *Scientia ſola facit vt puniãtur illi qui ſunt ſub poteſtate eius de cuius morte futura notitiam habuerũt, vt eſt filius, ſeruus, ſubditus, & alij ſub aliena poteſtate reſpectu alicuius iuris.*

3 *Mulier quòd ſit in poteſtate viri reſpectu alicuius iuris. & num. 4. Et conſentiens in necem viri, vel econtrà dicitur parricida.ibid.*

5 *Mandatum nedũ probatur ex verbis imperatiuis, vel preceptiuis, ſed etiam enunciatiuis ex quibus cõiecturatè appareat quòd taliter proferẽs optat mortem fieri.*

6 *Verba apta importare delictum, & non delictum, in dubio interpretantur in non delictum, niſi ex communi vſu loquendi ſonarent in delictum.*

7 *Ratihabitio ad actum non perfectum inducit mandatum ad actum peragendum.*

8 *Confeſſio geminata, & geminatum iuramentum arguit deliberationem.*

9 *Iura tranſgredi licet ob immanitatem delicti.*

10 *Iudex poteſt commutare pœnam mortis ratione ætatis.*

11 *Immanitas criminis vt homicidium horribile, vel aſſaſſinium commiſſum per clericum, facit, vt iudex poſſit iura tranſgredi.*

CONSILIVM LXXIIII.

REdemptoris gentium iterato præſidio, amen. In cauſa Magnifici Sanſonis Lembi V.I.D. ſuper tortura illata mulieri inquiſitæ de aſſaſsinio, admonerẽ potius etiã eũ lachrymis Magnificos Iudices magnę curię Vicarię, vt in peſſimã hanc mulierem, adulterã, parricidã, aſſaſsinam & quæ partum ſui corporis interemit, armatis iuribus gladio vltore animaduerterẽt: vt quod fecit homicida parricida ſemper expectet, quàm vt hũc Magnificum Sanſonẽ vexent, ne vexet cenſura columbas

lumbas,& iniuria naſcatur, vnde iura, & laus, vel
præmiũ oriri deberet. Et quòd iuſtè fecerit in tor-
quendo, quamuis ipſe neget, oſtendo ex infraſcri-
ptis. Et ſi rectè conſideretur, negari non poteſt
iſtam mulierem conſciam futuræ necis ſui viri: vt
clariſsimè teſtes ſentire apparet: ex quo adulter il-
le,& aſſaſsinus prædixerat, quòd intendebat infra
paucos dies illum necare: quo eidem mulieri no-
tiſsimo, nedum non reuelauit,ſed tacuit:& ſubdit
nonnulla verba de quibus infrà: ſed ſic eſt quòd
patricida tenetur nedum ſi mortem intulit, vel ſi
1 particeps fuit,* verùm etiam ſi fuit conſcius, &
ſcientiam ſolam habuit: text. eſt bonus in l. vtrum.
ff. ad l. pompeiam de parricid. vbi text. dicit, etiam
conſcios eadem pœna afficiendos non ſolùm par-
ricidas: quamuis gloſ. conetur deſtruere tex. ſubin-
telligendo conſcios, & participes: attamen Bart.
quem cæteri ſequuntur, ſaluando gloſ. intellexit il-
lum tex. & reſtringit, vt ex ſola ſcientia puniantur
illi qui ſunt ſub poteſtate eius, de cuius morte fu-
tura notitiam habuerit: vt eſt filius, ſeruus, ſubdi-
2 tus,* & alij ſub aliena poteſtate reſpectu alicuius
iuris: aut inſpecta diſpoſitione iuris canonici, aut
iuris ciuilis, vel alterius iuris: & ita Bar. in l. j. §. oc-
ciſorum. ff. ad ſillan. doct. in l. ciuile. C. de fur. Pau.
de Caſt. in l. j. C. de his quib. vt indig. & vbique per
doct. ita limitantes text. in l. culpa caret. ff. de regu.
iur. & in l. iij. §. fin. ff. de condi. ob cau. & ita tranſit,
& extendit in alias perſonas do. Abb. eleganter in
cap. j. extrà de reſtitutio. ſpolia. & in capit. quantæ.
3 extrà de ſenten. excommu.* Quòd autem mulier
ſit in poteſtate viri reſpectu alicuius iuris, decidit
domi. Abb. in capitu. literas. de reſtitutione ſpolia.
& in capitu. illud. vij. colum. extrà de præſumpt. &
Alexand. in conſil. cxxiiij. in iiij. volumi. Et quòd
mulier ſit ſubdita viro, text. eſt in capit. hæc imago.
xxxiij. quæſtio. v. §. primo. & ſequen. ibi etiam quòd
vir eſt caput vxoris. vnde vel teneamus tex. abſolu-
tè dicentem conſcios ita teneri vt parricidas: &
habemus intentum quòd iſta mulier tenetur pœna
tali: nam vxor in necem mariti, vel econtrà mari-
4 tus in necem vxoris conſentiens,* dicitur parrici-
da: vt eſt text. in l. j. ff. ad leg. pompe. de parrici. & in
§. alia deiñ. inſtitu. de publi. iudic. aut volumus re-
ſtringere cum Bar. ad perſonas conſtitutas ſub po-
teſtate, & etiam debet puniri pœna mortis iſta fœ-
diſsima mulier, per prædicta. Secundò adducit,
quòd nedũ tacuit mulier hæc, & deliquit in omit-
tendo, ſed etiam in faciendo, nam mandauit iſtud
parricidium expreſsè: quod probatur præſupponẽ-
do vnum in iure veriſsimum: nam mandatum ne-
dum probatur ex verbis imperatiuis, vel præcepti-
uis, ſed etiam enunciatiuis, ex quibus coniecturatè
5 appareat quòd taliter * proferens optat fieri mor-
tem: prout colligitur ex doctri. Bart. in l. ſi quis mi-
hi bona. §. fi. ff. de acquiren. hæred. Bal. eleganter, &
ibi Iaſ. in l. j. vij. col. C. de ſer. fugi. nam Bart. in d. l. ſi
quis mihi bona. §. pater Seio. ponit exemplum de
quodam nobili, qui dixit famulo, nunquam redeas
domum ſi ego nõ ſentiam aliquid de illo negocio:
nam ſi ille famulus interficiat, tenebitur dominus
tanquam mandans: vt in q. facti euenit, vt ipſe reci-
tat: quem ſequuntur omnes Scribentes, & Alex. ibi:
& idem Alex. in conſi. lxv. in iiij. volu. bene facit in
propoſito quod conſuluit per illam deciſi. Bartol.
Pau. de Caſt. in conſil. cclxij. videtur per prædicta.
vbi per illa verba, vadas, & nõ reuertaris domum,
quin ſentiam noua de tali: quòd per hæc verba in-
ducitur mandatum ad homicidiũ: & ſibi imputet
qui tam effuſo ſermone loquutus eſt, vt ad bonũ &
ad malum trahi potuiſſet: & quòd ſecundũ mẽtem
ſuſcipientis, & non mandantis intelligendus erat
ſermo, vt euentus rei poſtea declarauit: arg. xxij. q.
v. c. quicunque. per quæ dicta reſpondetur cuidam
obiectioni, quæ poſſet in contrarium fieri: nam ille
adulter dixit mulieri, *nõ ſai che tuo marito è morto?*
& illa reſpõdit, *che li volena fare lo beueragio.* Et ille
iterum replicando dixit, *che non era morto, ſed che
preſto ſarria morto.* Poſſet enim dici quòd illa verba
intelligerentur ab ipſa, quòd moreretur naturali-
ter, & non violenter: nam ad hoc reſpondetur per
Pau. vbi ſuprà & etiam reſpondetur quòd illa ver-
ba ſecũdum qualitatem perſonarum, & ſubiectam
materiã intelligi deberent de morte violenta: nam
ſi de morte naturali intellexiſſet, non fuiſſet opus
ipſi mulieri offerre potagium: ſi in domo vxoris
fuiſſet mortuus: Item verba hæc, talis morietur,
idest, *ſarra morto, ſeuſi morto:* vt teſtes dicunt ſe-
cundum communem vſum vulgarium loquendi in
tota Italia præter Siciliam, intelligitur de morte
violenta. Quæ verba ita exponi debent ſecundum
interpretationem vulgarium, & non latinorum: vt
per Bart. in l. ſi quis filiabus. de teſta. tu. & in l. ſtipu-
latio iſta. §. hæc quoque. ff. de verborum obli. Alex.
conſi. lxxiij. j. volu. & conſi. cxv. ij. volumi. & con-
ſilio v. in iij. volum. & dicit Imo. in capi. inter cor-
poralia. §. ſed neque. extrà de tranſla. epiſcop. quòd
ſi à contrahentibus proferuntur verba, quæ vnus
eorum intellexit vno modo,* & alius alio modo, 6
quòd præualet intellectus habens pro ſe commu-
nem vſum loquendi, etiam contra propriam natu-
ram verborum: & dicit Ioan. de ana. in cap. dilecti.
ij. colum. poſt Pet. de Anch. extrà de accuſ. quòd li-
cet verba apta importare delictũ; & non delictum,
in dubio interpretentur in non delictum: vt per
Bart. & alios in l. non ſolùm. §. ſed vt probari. ff. de
no. ope. nun. tamen fallit ſi ex cõmuni vſu loquen-
di ſonarent in delictum. & Ioan. de ana. & Petr. de
Ancha. ſequitur & refert Fely. in procem. decret. in
v. colũ. Cùm ergo in caſu præmiſſo illa verba, *ſarra
morto*, ſonabant in malam partem, ſi promiſit da-
re potagium deferenti nouum de morte, dicitur
mandaſſe mortem, per ſuprà dicta: & in hoc eſt pon-
derandus malus & deſtinatus animus huius mulie-
ris: nam bis mandauit: prima vice illi aſſerenti,
quòd erat eius vir mortuus, dixit: *che li volena fare
lo beueragio*: nam ratihabitio ad actum non perfe-
ctum * inducit mandatum ad actum peragendũ: 7
vt per Bartol. in d. l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid ſi
mandauit. & Alexan. ibi: & eleganter per Alexand.
in conſi. cxlvj. in v. volumi. & per eundem in l. Iu-
lianus. ff. qui ſatiſda. cogan. & Pau. de Caſt. in conſi.
cclxij. & demum ſentiẽs quòd non erat mortuus,
ſed citò moriturus, iterum annuit quòd volebat
ſoluere potagiũ, & ſic ſecundo loco mandauit: quæ
geminatio actus, vt dixi, arguit magis deliberatũ
animũ huius mulieris: vt in ſimili dicimus* de gemi- 8
nata cõfeſsione, & geminato iuramento, per Alex.

in rubri.ff.de verborum obligat.& ſic cùm iſta ita mandauerit, nulli dubiũ ipſam pœna capitali ſuppoſitã, nulla habita differentia an mãdatarius aliàs fuiſſet facturus ita vel ne: vt per Bar.in l.nõ ſolùm. §.ſi mãdato.ff.de iniuriis.& eſt communis opinio, vt pluribus verbis ſequitur Iaſo.in l.j.C.de ſer.fug. Et fortiùs dicẽdum eſt huic parricidio admixtum fuiſſe aſſaſsinium, ex cauſa promiſsionis potagiji & ſic ſuccedit diſpoſitio.cap.pro humani.de homi.in vj.in quo data criminis prædicti atrocitate, probatio ipſius ſufficit per argumenta: vt ibi, circa fin. & ibi per domi.Petr.& alios: & ſic non poteſt dici, quòd mulier ipſa fuerit torta non præcedentibus indiciis: imò per probationes concludentes dictũ mandatum, & non ſuper indicio ad mandatum: vt de ſe eſt clarum. Nec obſtat in caſu, incompetentia iudicis, cùm aſſaſsinus poteſt à quocunque & à priuato puniri, & impunè offendi: nec ordo iuris requiritur: vt in dicto c.pro humani.& ibi Gemi. & Lap. Et iſtud procedit ex immanitate delicti, ob
9 *quam iura tranſgredi licet. vt dicit Inno.in c.canonum ſtatuta.de conſtit.& ibi per Fely.xvij.colũ. cum ſeq.& facit bene dictum Bald.in l.& ſi ſeuerior.C.de infa.quòd iudex poteſt commutare pœnam mortis ratione ætatis: & Bald.in l.obſeruare.
10 x.q.ff.de offi.procon.* quòd propter caſus terribiles licet iura tranſgredi: & excuſantur multi aſſeſſores in ſyndicatu.& quòd emergentia caſus terribilis includant iuſtam excuſationem iudicis, ſi iura tranſgreſſus eſt, voluit Abb.in capitu.cùm non
11 ab homine.de iudic.limitans tex.illum* non habere locum in homicidio horribili commiſſo per clericum: puta pro aſſaſsinamento, vel homicidio: & conſuluit Anch.in conſi.cclvij.& per eũdem Abb. in c.at ſi clerici.de iudi.& in c.j.de homici.& ideo inquit glo.in l.ij.de cura.furi.quòd propter immanitatem criminis reus poteſt tradi beſtiis laniãdus in cibum: & text.in l.per omnes.C.de defen.ciuit. quòd propter immanitatẽ criminis denegatur reo audientia.at in caſu de quo agitur, mulier hæc conſentiens, conſcia.imò mandans necem viri, vt ſupra dictum extitit, commiſerit igitur ac patrauerit crimen immaniſsimum, per text.in c.admonere.in prin.xxxiij.quæſtio.ij.vbi etiam quòd vxor eſt pars corporis viri.cum ſimi.& per dictum Inn.in d.c.j. de conſti.conſuluit punctualiter Alex.in cõſi.lxv. j.vol.habita ſuper his contentis &c.quod eſt repetitum in conſil.xlj.ij.volu.quòd excuſatur iudex ſi torſit ex proceſſu informatiuo.quòd cõſilium rogo vt perlegatur, & ponderetur: ex quo in fortioribus terminis excuſat iudicem ſi denegauit torquendo defenſiõnes & quòd ex cauſa quis torqueri poteſt die feriata in honorẽ Dei, eſt text.in l.nemo.C.de epiſ.& cle.& in l.prouinciarum.C.de feri.Ex quibus omnibus concludendũ arbitror prædictum magnificum Sanſonem cum iuridicè proceſſerit, non eſſe aliter moleſtãdum: ſed potius abſoluendum: & ita conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Raſuram literis, ſeu priuilegio quando non eſt in ſubſtantialibus, non obeſt, vel quando ex verbis præcedentibus, vel ſequentibus poteſt apparere, quòd ita priuilegium ipſum, vel litera ſtare debent. Item quando per comparationem literarum apparet raſuram prædictam eſſe eiuſdem manus, cuius fuit ipſum priuilegium ſcriptũ. Item quando per aliam ſcripturam publicam apparet de raſura bene facta, & ſic ex vnoquoq; ipſorum non nocet raſura. ibid.*

2 *Raſura in loco ſuſpecto non dicitur, vbi per ipſum locum quis non releuatur ab onere probandi.*

3 *Raſura vbi eſt recens in ſcriptura, diminuit eius fidem, ſecus ſi antiqua.*

CONSILIVM LXXV.

IN cauſa Iacobi de Tuſo de Auerſa ſuper obiecta raſura priuilegij, vt prætẽditur ſuſpicari per ipſum abraſi, & ſic de falſitate attingi, prout magnifice Doctor ſcripſiſti, Reſpondeo ex pluribus prædictam raſuram eidẽ magnifico Iacobo non obeſſe. Et in primis, quia non eſt in ſubſtantialibus priuilegij prædicti. Secundò, quia ex verbis præcedentibus & ſequentibus ipſius priuilegij poteſt colligi, quòd ita priuilegium ipſum dictat, & ſtare debet: prout in prætenſa raſura continetur: & non aliter. Tertiò, quia per comparationem literarum apparet raſuram ipſam eſſe eiuſdem manus, cuius fuit & ipſum priuilegiummet ſcriptum. Quartò, quia per aliam ſcripturã publicam apparet de raſura benefacta: ex quo in priuilegio Regis noſtri ſunt inſerta eademmet verba, quæ in aſſerta raſura continentur: quod priuilegium fuit expeditum ſunt iam quinq; anni elapſi: & eo tempore nulla aderat lis, imò nec litis ſuſpicio cogitari poterat: ita ex vnoquoque ex præallegatis * raſu- 1
ram in aliquo minime obeſſe, tenet Inn.& ibi Fely, in ca.ex literis.extrà de fide inſtru.& ibi etiam aliquid per Ant.de Butr.Bal.& Card.in. Item ſcripturæ abraſio non eſt in loco ſubſtantiali, & ſic ſuſpecto, quo caſu obeſſet; nam per illa verba quæ prætenduntur in loco illius raſuræ, non fuit in aliquo releuatus prædictus Iacobus ab onere probandi: quia oportuit ipſum Iacobum probare, prout probauit, contenta in ipſo priuilegio, & pleniſsimè.
*Et tamen nõ dicitur locus ſuſpectus vbi per eum 2
quis non releuatur ab onere probandi: ſecundum Bald.& Fely.in dicto c.ex literis. Præterea apparet, quòd prætenſa abraſio non eſt recens ſcriptura: & tunc diminuitur fides propter abraſionem, * vbi 3
recens eſt ſcriptura abraſa in charta veteri: ſecundum Inno.Felyn.& alios, in cap.inter dilectos.extrà de fide inſtrum.licet etiam addant, quòd non concludat eo caſu, licet præſumptionem inducat. Vltimò concludo quòd ad hoc vt ſcripturæ abraſio noceat, oportet verificari * quòd ab impetran- 4
te facta ſit. Ita Hoſtienſ.poſt Vincent.in ſumma de crimine falſi.ſed cùm Iacobus iſte de Tuſo non fuerit impetrator, ideo ex vnoquoque capite prædictorum dico raſuram ſibi in aliquo non obeſſe: & ita reſcribo veſtræ Magnificentiæ per præſentes, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Lex cùm enumeret caſus, non licet illos extendere ad alios non enumeratos, ex quo illi dicuntur remanere ſub regula iuris communis.*

Reſpublica Romana habet reſtitutionem dũtaxat, & nulla alia vniuerſitas habet priuilegium reſtitutionis quia illa ſola dicitur eſſe eadem quòd fiſcus.

Vniuerſitas nulla debet eſſe melioris conditionis, nec magis priuilegiata, quàm ſit fiſcus, mulier, vel minor.

4 *Minor, mulier, nec fiſcus reſtituitur in delictis, nec pupillus. ibid.*

5 *Concluſa cauſa in criminalibus, non debet quis vlterius audiri.*

6 *Vniuerſitas quolibet eſt adeo priuilegiata, ſicut minor, mulier, & pupillus: & comparatur pupillo. nu. 7. Et vniuerſitas qualibet debet reſtitui non minus, quàm pupilla.*

8 *Vniuerſitas etiam poſt concluſum in cauſa admittitur in criminalibus per reſtitutionem in integrum.*

9 *Concluſio non fit in criminalibus, cùm poſſint in eis quandocũque recipi probationes ad defenſam etiam vſque ad prolationem ſententia. & nume. ſequenti.*

10 *Defenſionibus renunciare etiam expreſsè quis non poteſt.*

11 *Minor, eccleſia, & reſpublica reſtituuntur aduerſus probationes omiſſas.*

12 *Minor quòd non reſtituatur in criminalibus quomodo intelligatur.*

13 *Concluſio non fit in criminalibus, ſed vſque ad ſententia prolationem poſſunt produci teſtes ad defenſam, non ſolùm de innocentia, ſed etiam de cauſis excuſationum, etiam à ſponte confeſſo.*

14 *Minor, & fiſcus non reſtituuntur in criminalibus, quando ipſi accuſant: ſecus ſi accuſantur.*

CONSILIVM LXXVI.

REdemptoris gentiũ ſuffragio repetito, amẽ. In cauſa vniuerſitatis Monopolis cum regio fiſco, ad querelam vniuerſitatis, & particularium vniuerſitatis Polignani, cùm in cauſa ipſa fuerit vniuerſitas ipſa Monopolis citata ad dicendum, & allegandum, quæ citatio habet vim citationis ad concludendum, hæſitatur an debeat audiri in eo quòd dicit ſe eſſe admittẽdam ad pinguius probandum: & ſic an petere poſsit ſe in integrum reſtitui per viam primi, vel ſecũdi beneficij. Et videbatur prima conſideratione dicendũ quòd non, obſtante ritu ipſius magnæ Curiæ nu. 178. incipiente, ſi aliqui litigant, ſub rubrica, quòd nõ poſſint examinari teſtes poſt terminum, niſi ſint perſonæ priuilegiatæ: inter quas non apparet connumerari vniuerſitas alicuius: quare dicendum eſſet ab illis excluſa: quia vt pulchre dicit Bald. in l. donationes. C. de reuocan. dona. quòd vbi lex enumerat caſus, non licet illos extendere ad alios caſus
a non enumeratos: * ex quo illi dicuntur remanere ſub regula iuris communis. licet Lanfran. de oria. in tract. de interpreta. ſtatu. in verſicu. fina. limitet hanc regulam vt ibi per eum. Secundò Reſpublica Romana duntaxat, & nulla alia vniuerſitas habet priuilegium reſtitutionis: quia illa ſola dicitur eſſe eadem * quod fiſcus: per ea quæ habentur in conſti- a
tutione regni, beneficium: ſub rubrica, de beneficio reſtitu. reipubli. vt ibi per text. gloſ. & Andr. de Iſer. & vniuerſitates aliorum locorum non ſolent connumerari inter perſonas priuilegiatas, de quibus in conſtitut. Regni, iuſtitiæ cultores. ſub rubrica, de quibus cauſis primitus cognoſcatur. Tertiò, quia nulla vniuerſitas debet eſſe melioris conditionis, nec magis priuilegiata quàm ſit fiſcus, vel
minor, aut mulier: ſed clarum eſt * quòd in crimi- 3
nalibus poſt concluſum in cauſa, nemo ipſorũ poteſt reſtitui ad pinguius probandum: vt patet per And. de Iſer. in conſti. regni, obſcuritatem. ergo & fortius nõ poterit ad hoc admitti ipſa ciuitas, quæ non dicitur priuilegiata: vt ſuprà. Et quòd nec fiſcus, nec mulier reſtituantur in delictis, nec pupillus, tenet idem Andr. in capitu. imperialem. §. præterea. in fin. primæ colum. de prohibitio. feu. alien. per Federic. & per Scriben. plenè in lege prima. §. aduerſus abſente. ff. de noui operis nuncia. per gloſ. & doct. in l. quinto. ff. de eden. per Bart. in l. minor. ff. de mino. per tex. in l. auxiliũ. ff. de mino. & melior tex. adiicitur in l. ſi ex cauſa. ff. eod. Vltimò, quia in
criminalibus * poſt concluſum in cauſa nõ poteſt 5
quis vlterius audiri, per text. in l. quamuis indubitati. C. de adult. & ita per illum tex. in c. paſtoralis. dixit Bal. extrà de cau. poſ. & pruprie. in ij. col. Sed præallegatis non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem. Et præmitto quòd quælibet vniuerſitas eſt adeo priuilegiata, ſicut &
minor, mulier * & pupillus: prout plenè Afflic. in 6
deciſio ſua clxxv. vltra quæ eſt bona gl. & ibi doct. in c. auditis. de in integ. reſti. probat optimè Andr. de Iſer. in præallegata conſti beneficium. in fin. per tex. optimum in l. j. C. de offic. eius qui vicem alte. ger. vbi gloſ. & doct. hoc firmant: quia compara-
tur pupillæ: * tex eſt in l. j. & in l. rempublicam. C. 7
de iure reipublic. lib. xj. & ibi per Luc. poſt Bartol. & plenè per docto. in l. ciuitas. ff. ſi certum peratur. & latè per Cyn. Bal. & Salyce. & omnes in l. reſpublica. C. ex quibus cau. maior. & dicit Luc. in d. l. rempublicam. quòd ſicut pupilla eſt in manu tutoris, ita & reſpublica in manu rectorũ: & ideo quælibet vniuerſitas debet reſtitui nõ minus quàm pupilla: vt ibi. & ideo pariter iudicatur de vtraque per ſuprà dicta: & ideo debet habere primum & ſecundũ beneficium, ſicut & cæteræ perſonæ priui-
legiatæ. * Secundò quòd non obſtan. concluſione 8
debeant vniuerſitates admitti in criminalibus per viá reſtitutionis in integrum, apparet eſſe de iure communi, quo etiam & quilibet maior debet ad id admitti abſque aliqua petitione reſtitutionis in integrum. l. diui fratres. ff. de pœn. & ibi per Bartolum & alios: & per eundem Bartol. in ſua diſputat. incipiẽte, iudex maleficiorum. ex quo in criminalibus non concluditur, cùm poſsint in eis quandocunque ante ſentẽtiam fieri probationes ad defenſam: vt per Bald. in ſua Marg. in verſicu. concluſio. idem Bald. in l. j. in iiij. qũ. C. de condictio. in-

deb.

debiti.Bat.in ſua diſpu.incip.iudex maleficiorum:
Abb.in c.cùm dilectus.ij.colú.de fide inſtru.& ibi
plenè Felyn.& Ange.in tracta.malefic.in verſic.qui
iudex ſtatuit terminum.& per Augu.in addit.ſua
magna fol.lxxxv.& lxxxvj.& pulchrè per Ange.in
l.pactum inter hæredem.ff.de pact.& ratio eſſe po-
teſt,quia ſi inquiſitus vellet expreſsè ſuis defenſio-
nibus renunciare,non poſſet: vt dicit ibi Bal.imò
quilibet de populo poſſet ipſum inuitum defende-
re, & pro eo appellare, vt ibi.quanto fortius dum
reus ipſe offerret docere de iuribus, & defenſioni-
bus ſuis, audiri debet.& inde dixerunt doct.ma-
9 ximè Bald.in locis prædic.* quòd in criminalibus
non conſueuit concludi; quia talis actus conclu-
ſionis ſeu tacitæ renunciationis non dicitur eſſe
10 terminus excluſiuus, * quominus ſemper porta
non pateat ad ſe defendendum vſque ad horã pro-
lationis ſententiæ: vt dicit Auguſt.in addi.prædi-
cta: & Barto.& Bal.in locis præallegatis cum con-
cord.& ideo in vim conclusionis conſueuit ma-
gna Cur.vicariæ indifferenter ante expeditionem
cauſæ criminalis citari facere inquiſitos, ſeu car-
ceratos ad dicendum,& allegandum in iure, & in
facto quicquid dicere, & allegare voluerint: quo-
niam ipſa magna curia intendit procedere ad ex-
peditionem cauſæ poſt quam citationem expectã-
tur per dies aſsignatos in eadem inquiſiti ipſi: &
demum eo termino elapſo proceditur ad expedi-
tionem cauſæ.Et ſic ſi præmiſſa procedũt dum agi-
tur contra quemlibet inquiſitum, & maiorem in-
diſtinctè; quanto magis in ipſa vniuerſitate, quæ
dicitur eſſe ſimilis pupillæ exiſtenti ſub tutela ſuo-
rum rectorum, & illorum multoties qui nullam
curam ſuſcipiunt: & ideo optimè ſuccedit quòd
voluit d.Maria.Soc.in c.fraternitatis.extrà de te-
11 ſtib.col.xlv.in xviij.limitatione:dum dicit,* quòd
minor, reſpublica, & eccleſia ratione priuilegij
perſonæ eorum reſtituuntur aduerſus probatio-
nem omiſſam, vt ibi.& ibidem plenè examinat in
colum.xxxix. verſicu.circa tertium principale: &
ibi magiſtraliter declarat quomodo intelligitur il-
12 lud, quod dicitur, quòd * minor in criminalibus
non reſtituitur:& dicam in reſponſionibus.Com-
probantur etiam præmiſſa ex dictis per Cæp.conſi.
xxxiij.in fin.quòd in criminalibus intantum non
concluditur, quòd vſque ad prolationem ſenten-
tiæ poſſunt per reum accuſatum produci teſtes, &
probationes ad eius defenſionẽ pro veritate cauſæ
habenda non ſolùm de innocentia, ſed etiam de
13 cauſis excuſationũ * & talis facultas non denega-
tur etiam ſponte confeſſo, per ea quæ habentur in
l.prima.§.ſi quis vltro.ff.de quæſtio.& alleg. Gand.
ita tenere in tract.ſuo malefic.in titu.de homicid.
& eorum pœn.& ita obſeruat totus mundus; & in
tantum quòd ſi iudex hoc denegaret, faceret li-
tem ſuam, & in ſyndicatu poſſet accuſari: vt per
Auguſt.in addi.prædicta, in verſic.qui iudex.reſtat
modò reſpondere ad fundamenta ex aduerſo addu-
cta: & in primis quò ad Andræ.in dicta conſtitu-
tione,beneficium.& ſi bene aduertatur, Andr.ibi
firmat contrarium dicens, quòd quælibet ciuitas
reſtituitur,vt minor: vt ibi. Secundò non obſtat,
quòd nõ connumeretur inter perſonas priuilegia-
tas in conſtitutione Regni prædicta,neq; in deciſ.
clxxviij.quia imò ſatis dicitur expreſſa, dum dicit
de minore: quia idem iuris eſſe intelligitur de om-
nibus illis qui à iure minori comparantur: * vt eſt 14
ciuitas,quæ comparatur pupillo: vt ſuprà per text.
in d.l.rempublicam. & furioſus. vt l. humanitatis.
C.de impub.& al.ſubſt.melior tex.in clem.j.de ho-
mic.Secundò reſpõdetur, vt per Lanfran.in dicto
tract.ſuo de interpre.ſtatu.ver.venio ad quartã.vt
ibi per eum Ad ſecundũ reſpondetur inquantum
dicitur,quòd in criminalibus minor & fiſcus non
reſtituuntur,eſt verum,quando ipſi ſunt accuſato-
res, * & tractant de lucro ad punitionem alterius. 15
& ita loquitur Andr.ibi, dum allegat.l.auxilium.
ff.de minor.& eſt melior text.in l.ſi ex cauſa. ff. eo-
dem titu.& exemplificat clarius Maria.Soc.in co-
lum. prædicta.lix.verſicu.circa tertium.ſed quan-
do minor, mulier,vel reſpublica ſunt rei conuen-
ti,& contra eos proceditur criminaliter, quòd nõ
debeant admitti ſuper eorum defenſionibus vſque
ad prolationem ſententiæ, eſt abſonum dicere: &
eſſent in hoc deterioris conditionis quàm maio-
res, qui indiſtinctè admittuntur abſque aliqua re-
ſtitutione: vt ſuprà & ita fuit nouiſsimè iudica-
tum per S.Regium conſilium me referente,contra
Ambroſium mollum de Neapoli, & in fauorem
domini Simonis porci philoſophi præſtantiſsimi
pro eius vxore. Nec obſtat quòd dixit Bald.in di-
cto capit.paſtoralis.ſecunda colum.quòd etiam in
criminali poteſt fieri concluſio, cùm nihil aliud
reſidet faciendum: quia poſt eam ſola reſtat ſen-
tentia proferenda: cùm iſtud ſit concludere. per
tex.in d.l.quamuis.C.de adul.Nam reſpondetur ex
mente Anton.Corſe.in repet.c.cùm dilectus. de fi-
de inſtrumen.in ix.limi.verſicu.ix.limita non pro-
cedere in cauſa criminali.quia in hoc Bald.non vi-
detur per hoc contrariari communi concluſioni
omniũ,nec minus ſibi ipſi, qui in mille locis tenet
communem: ſed bene dicit, quòd quando nihil
aliud reſtat trutinandum, tunc bene habetur pro
concluſo etiam in criminali, & eſt quando plenè
conſtat de crimine,tunc non debet amplius de iu-
ris apicibus diſputari: vt puta dicendo, quòd non
potuit interuenire procurator in ea cauſa. & ita
propriè eſt intentio d.l.quamuis.ſed dicere, quòd
inquiſito vel accuſato ſit præcluſa via producendi
nouas defenſiones,& nouos teſtes, etiam ſi millies
eſſent omnes termini elapſi. iſtud eſſet pluſquã ab-
ſurdum,& inconueniens: vt per tot iura extitit de-
monſtratum:& ſuper hoc poſſent cumulari infini-
ta, an talis inquiſitus, vel accuſatus poſſet etiam
expreſsè renunciare ſuæ defenſioni, imò volunta-
riè,& ſua ſponte ſi confitendo delictum diceret ſe
nolle vlterius defendere,ſed velle mori,ex quo per
dolum, & malitiam deliquit &c.ſi poſtea ipſemet,
vel alius etiam extraneus comparens dicat ſe velle
probare de eius innocentia &c.& quia ſunt ſuper-
flua,& vulgaria,omittuntur.& de materia pleniſsi-
mè eam cumulant ſcribentes in c.licet.extrà de ac-
cuſat.poſt gloſ.vbi omnes Mod.tractant materiam
reſtitutionis in integrũ in criminalibus: & ibi per
eos.Ex quibus omnibus & eorum ſingulis denega-
ri non poteſt eidẽ vniuerſitati Monopolis primum
beneficium petitum ad pinguius probãdum: & ita
iuris eſt. Thomas Grammaticus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Teſtes de vniuerſitate quãdo vtilitas obuenit vniuerſitati in genere, an probent in cauſa vniuerſitatis.*

2 *Teſtes de vniuerſitate licet admittantur in cauſa vniuerſitatis, tamen eis non plenè creditur.*

3 *Teſtes de vniuerſitate licet admittantur, vt ſuprà, tamen ſi aliter probatur per teſtes aduerſarij, illi præferuntur teſtibus de vniuerſitate deponentibus pro ea.*

4 *Teſtes vniuerſitatis probant pro ipſa, vbi ex materia facti non poſſet per alios ſciri.*

5 *Conceßio in qua dicitur facta propter benemerita debent benemerita probari, vt conceſſio teneat.*

6 *Poßidens beneficium notoriè iniuſtè, poteſt de facto ſpoliari per epiſcopum.*

7 *Diuturnitas temporis præſumere facit omnia ſolenniter proceſſiſſe, quæ requiruntur in conceſſione, maximè rei eccleſiaſticæ.*

8 *Curſus triginta annorum in poſſidente rem eccleſiæ facit præſumere, vt omnia ſolenniter proceſſiſſe appareant.*

9 *In interdicto retinendæ poſſeſſionis probari debet quòd tempore litis cõteſtatæ quis poſſidebat ibid. nu. 9.*

Vel ſi non conteſtatur lis, quòd tempore litis conteſtandæ.

10 *In interdicto retinendæ vbi illud intentans probauit ſe in præteritum poſſediſſe, ſufficeret, & præſumeretur poſſeßionem ad tempus litis cõteſtatæ continuaſſe.*

11 *Teſtis vnus ſufficit in cauſa poſſeſſorij.*

12 *Teſtium maiori numero ſtatur etiam in teſtibus ab eadem met parte productis.*

CONSILIVM LXXVII.

ÆTerni numinis auxilio poſtulato, amen. In cauſa venerandi monaſterij ſancti Heraſmi de Caſtellono partiũ ciuitatis Cayetæ, cũ ipſa vniuerſitate Cayetæ, & hominibus eiuſdẽ, nulli dubium ex proceſſus meritis legitimè apparere de longeua, ac antiquiſſima poſſeſſione ipſius monaſterij montanearum, & nemorum in articulis contentarum, tanquam exiſtentium in bonis dicti monaſterij tam in detinendo ibidem capras, & cætera animalia in paſcuis ibi exiſtentibus, quàm etiam in capiendo fidam & diſfidã pro animalibus venientibus ad paſculandum in eiſdem montaneis, & nemoribus. Et licet ex aduerſo producti appareant quamplures teſtes de eadem vniuerſitate Cayetæ deponentes contrarium eius quod teſtes monaſte-
1 rij prædicti depoſuerunt:* & teſtes de vniuerſitate in cauſa vniuerſitatis eiuſdem producti, quando vtilitas obuenit vniuerſitati in genere probent, vt per Bart. in l. in tantum. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diuiſ. & Cano. in c. inſuper. extrà de teſti. tamen id non habet locũ in caſu præſenti, vbi agitur de territoriis, & nemoribus, in quibus omnibus de vni-
2 uerſitate licet paſculari, & ligna ſcindere: quo caſu cùm vtilitas particulariter obueniat illis de vniuerſitate nõ admittuntur in teſtes: ita voluerunt Io. And. glo. And. & Imo. in c. cùm nũcius. extrà de teſti. Bal. in l. parentes in fin. C. de teſti. & in c. inſuper. co. tit. extrà. Guil. & Bart. in l. in tantum. §. vniuerſitatis. ff. de re. diui. Bart. & alij in l. ſed ſi hac lege. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. Cyn. in l. omnibus. C. de teſtib.* Et licet teſtes de vniuerſitate 2
admittantur in cauſa vniuerſitatis, vt ſuprà, tamen eis non plenè creditur: & ſic non erunt integri teſtes: vt dixit Archi. xij. q. ij. in ſum. & in c. ſuper prudentia. xiij. q. ij. Bald. & Alber. in d. §. vniuerſitatis. Ant. & Imo. in c. cùm nuncius. de teſti. Alex. conſi. xliij. iiij. vol. viſis & ponderatis his &c. & Iaſ. in d. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocã. & Cy. in l. omnibus. C. de teſti. & idem tenet do. Ant. de Alex. in addi. ad Bar. in d. l. ſed ſic hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. Secũdò adduco* quòd 3
licet teſtes de vniuerſitate probẽt in cauſa vniuerſitatis, attamẽ ſi vno modo eſt probatum per teſtes vniuerſitatis, & alio modo per teſtes partis aduerſæ, certè ex quo ob veriſimilem affectionẽ ad vniuerſitatem redduntur impares, & præferendi erunt teſtes aduerſarij cõtra vniuerſitatem: ita voluit do. Abb. in c. inſuper. de teſt. quem ibidem refert & ſequitur Fely. in ij. fallen.* Item quartò & vltimò di- 4
co, quòd vbi veriſimiliter ex natura facti factũ de quo teſtes vniuerſitatis deponunt, non poteſt per alios ſciri, quàm per teſtes vniuerſitatis, nec probari niſi per teſtes de vniuerſitate, tunc in ſubſidium illi de vniuerſitate poterunt teſtificari, & valebit eorũ teſtimonium. voluit ſatis no. Ant. de Bur. in c. 9
tertio loco. extrà de proba. per gl. ibi not. ſequitur Alex. in cõſi. clij. viſo proceſſu cauſæ. in v. vol. Nec ob. quatenus vniuerſitas ipſa ſe fundet in antiquiſſimo titulo ſui inſtrumẽti centũ annorũ producti, quo cautũ eſt priorem cũ tribus monachis ob benemerita ipſius vniuerſitatis ſibi conceſſæ, q̃ poſſint diſponere de d. territoriis pro arbitrio volun- 10
tatis. Nã in primis acceptamus, ac fatemur inſtrumentũ prædictũ quatenus pro nobis facit, quia ex eius tenore manifeſtè oſtẽditur de dominio ipſius eccleſiæ: licet inſtrumentũ prædictũ non obſtet eidem eccleſiæ, cùm nõ ſeruata ſolennitate de qua in c. ſine exceptione. xij. q. ij. & in authẽ. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan. eccl. fuerit dicta cõceſſio factæ: nec obſ. q̃ aſſeratur facta propter benemerita, cùm de prætenſis benemeritis nullatenus cõſtet: prout cõſtare, & apparere debet de iure, ad hoc* vt cõceſ- 5
ſio teneat: & vltra debet interuenire cõſenſus capituli, qui cõſenſus etiã ſi interueniſſet nõ cõſtito de 11
benemeritis, nõ teneret cõceſſio: voluit ſing. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de reb. eccle. non alie. vbi ſubdit, q̃ requiritur probari vera, & ſufficiẽs cauſa. l. ſi forte. & ibi Bar. de caſt. pecu. ita etiã in ſpecie cõſuluit Alex. in conſi. xliij. in iiij. vol. & ſic cùm in caſu de quo agitur appareat de dominio eccleſiæ per publicũ inſtrumentum productum, ergo cõſtito de notorio iniuſto titulo, debẽt expelli à prædicta turbatione, & prætẽſa eorũ poſſeſſione per id quod in ſimili ſatis pulchrè voluit Abb. in c. quod 11
clerici. de iu. patr. qui dixit, q̃ is qui notoriè tenet eccleſiã iniuſtè, poteſt de facto ſpoliari per epiſcopum: nec etiã eſt neceſſe q̃ epiſcopus ipſum vocet & facit in ſimili text. in c. ad petitionẽ. extrà de acc. in q̃ vbi apparet ſpoliatũ nõ* poſſe in beneficio re- 6
manere, non eſt ei poſſeſſio reſtituẽda. & alibi notatur defectus proprietatis obſtat agenti poſſeſſorio.

ſorio.tex.eſt in c.ad decimas.de reſti.ſpol. Nec mi-
litaret quatenus ex aduerſo diceretur inſtrumen-
7 tum hoc habere* curſum centum annorum à tem-
pora ipſius celebrationis: & ſic ex cauſa diuturni-
tatis temporis præſumantur omnia ſolẽniter pro-
ceſsiſſe, & omnia interueniſſe quæ requiruntur in
conceſsione rei eccleſiaſticæ: maximè vbi ſunt de-
curſi xxx.anni; prout ſingu.dicit. Imol.in cap.per-
uenit.extrà de empt.& vend.per gloſ.not.ibi, iun-
cto tex.imò ſi res eccleſiæ eſt poſſeſſa per x.vel xx.
annos per alium patiente eccleſia, & non contra-
dicente, præſumuntur omnes ſolennitates interue-
8 niſſe:* & ſatis eſt allegare eas interueniſſe: vt pul-
chrè dicit Alexan.in conſil.xlv.in fin.in iij.volu.&
Fely.in cap.ſicut.de re iudic.hoc tamen non habet
locum, vbi ex inſpectione inſtrumenti conceſsio-
nis appareret quòd ſolennia non interuenerint: ita
voluit Pau.de Caſt.in ſuo conſi.xlviij.in cauſa quæ
vertitur inter reueren.refert & ſequitur Alexan.in
conſi.j.vj.colum.in iiij.vol. Nec ſuffragaretur vni-
uerſitati allegare, quòd ſumus in interdicto reti-
nẽdæ poſſeſsionis, in quo requiritur in ſpecie pro-
bari, quòd tempore turbationis monaſterium poſ-
ſidebat: aliàs non poſſet obtinere: vt in §.hodie.in-
ſtitu.de interd.not.gl.in l.extat.in gl.mag.ff. quòd
metus cauſa.gloſ.in c.licet cauſam.de probat.gl.in
l.j.§.fina.ff.vti poſſ.& in l.j.C.eo.titu.vel ſi eſt cau-
9 ſa, in qua nõ ſit lis conteſtata, debet probari* quòd
poſsidebat tempore litis conteſtandæ, ſeu tempore
quo reus cœpiſſet eſſe in cõtumacia.ita inquit Bal.
in ſua diſputatione, accuſatus de vi turbatiua.xiiij.
colum.& plenè Alexand.in conſi.liiij.in v.volu.&
tamen dico hoc non habere locum in caſu de quo
agitur, in quo monaſterium probauit in præteri-
10 tum poſſediſſe: * & vbi actor probat ſe in præteri-
tum poſſediſſe, ſufficeret, & præſumeretur poſſeſ-
ſionem ad tempus litis conteſtatæ continuaſſe, per
l.ſiue poſsidetis.C.de proba.& per no.in c.cùm ad
ſedem.de reſtit.ſpol.ita in ſpecie not.Bal.in l.j.vlti.
col.C.eo.& firmat Alexan.in conſi.liiij.in v.volu.
prædicto. & licet clariſsimè probetur in facto ex
depoſitione duorum fide dignorum teſtiom, quòd
ab annis quinquaginta *in la eccleſia ſempre è ſtata in detta poſſeſſione*, eſt etiã & tertius teſtis qui idem
affirmat: & ſubdit, *che ma la vniuerſita ce haue contradicto*: niſi præſenti anno: & tamen *ſempre li monaci* *
11 *haueno poſſeduto, & poſſedeno*: qui tertius teſtis
licet ſit vnicus, tamen ſufficit in cauſa poſſeſſorij:
vt dicit Barto.in l.prima.C.quorum bon.& in l.ij.
verſicu.fina.C.vbi in rem actio.Mathe.in no.ſuis
not.ij.Iaſo.in rep.l.admonendi.ij.char.Felyn.in ca-
pit.o.cùm oporteat.in fin.de accu.& minimè opi-
tulabitur prædictæ vniuerſitati, quòd duo ex teſti-
bus monaſterij depoſuerint, quòd etiã Baluli vni-
uerſitatis interdum cœperunt ſidam ex prædictis
territorijs: nam xij.alij teſtes deponunt totũ con-
12 trariũ: * & ſic ſtari debet maiori numero teſtium,
etiam in teſtibus ab eadẽ parte productis, vbi mi-
nor numerus maiori numero contradicit: vt vo-
luit Barto.in l.j.ff.de vent.inſpicien.Alex.in conſi.
cl.in v.vol.& in conſi.lxiiij.in ij.vol. Cæpo.in ſuo
conſi.xxviij.Ioan.And.in c.dilecti.de elect.Alex.
in conſil.cxlix.viſo proceſſo cauſæ vertentis.in ij.
vol.Cepo.in tract.de teſtib.conclu.lxviij.vbi mul-

ta allegat. Ex quibus concludo partes S.Regij con-
ſilij eſſe in condemnando vniuerſitatem, & homi-
nes ciuitatis Caietæ ad deſiſtendum ab indebitis
turbationibus, & moleſtijs illatis eidem monaſte-
rio: & ad cauendum de amplius non inferendo. Et
tandem ita pronunciatum fuit.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Probationes poſt terminum datum ſunt nullæ, niſi iudex ex cauſa id fecerit.num.2. Verùm ſi iudex videret producentem non malitiosè verſari, poterit ipſas recipere ſi infra modicum tempus offerantur.nu.3.& 6.*

4 *Teſtes licet fuerint citati, & non venerint, intantum quòd terminus labitur, niſi apparuerit per partem producẽtem in ſtatim, vt teſtes pignorarentur, & ſic cogerentur captis pignoribus, eſt ei imputandum.*

5 *Terminus quilibet datus ad probandum, cenſetur peremptorius, etiam ſi non exprimatur.*

7 *Teſtes examinati poſt lapſum termini parte abſente, & alter non monita, facit quòd non teneãt eorum dicta.*

8 *Terminus probatorius non poteſt prorogari etiam de conſenſu partium, niſi ex noua cauſa.*

9 *Terminus aſſignatus à iudice ex legis diſpoſitione, facit vt aſſignatio alterius termini ſit nulla.*

10 *Teſtibus debet deferri iuramẽtum partibus præſentibus, vel ob contumaciam abſentibus, aliàs non probarent.& nu.11.*

12 *Teſtes examinari alia die quàm illa quæ fuit aſsignata in citatione teſtium, vt comparere debuiſſet pars ad videndum eorum iuramẽta, nullíter excuſantur.*

13 *Actus factus alia hora quàm illa quæ fuit præfixa, & aſſignata in citatione, eſt nullus.*

CONSILIVM. LXXVIII.

MAximi, atque incomprehẽſibilis Dei præſidio repetito. In cauſa Magnifici ac ſtrenui militis Loyſij Alphonſi de ſylua, Caſtellani caſtri Capuanæ, cũ Ioanne Baptiſta de Medicis mercatore Florentino actore, ſuper petitione ducatorum octingentorum quinquaginta de auro, virtute aſſerti mãdati aduerſus ipſum Loyſium Alphonſum conuentum: Eſt videndum, an appareat fundata, intentio ipſius actoris, adeo vt in cauſa iuridicè obtinere poſsit. Et breuiter dicendũ eſt quòd non. Conſtat namque quòd comes mater, & duo alij teſtes vltimo loco producti, in quorum depoſitionibus tota præſentis cauſæ ſubſtãtia conſiſtere apparet, fuerunt examinati per lapſum vnius anni, & plus, poſt datum terminum ad probãdum in cauſa, qui fuit terminus iuris, videlicet xx. dierum * Et in iure patet eſſe expeditum quòd proba- 1
tiones factæ poſt terminum datum ſunt nullæ: argumen.l.ſciẽ oportet.§.conſequens.ff.de excuſatut. niſi iudex ex cauſa dixerit probãtem poſt terminum expectandum: quòd declarari debet ante-
quam

quam terminus labatur: vt dixit Baldus in ſua q.
accuſatus de vi turbatiua.in iij.arti.iij. partis.& in
l.à calligato.C.de oupt.verſi. modo reſtat. & idem
quòd probatio poſt terminū facta non teneat, vult
Angel.in l.fina.& ibi Bart.& Bald.ff. de fer.Bart.in
l.mancipiorum.ff.de opt.leg.& melius in l. damni.
2 §.Sabini.ff.de dam.infe.* & ibi ſubdit non probare
etiam ſi iuraſſent in termino: idem voluerunt Bal.
Anto.& Imo.in c.cùm dilectus.extrà de fide inſtr.
Archidia.in cap.iudicantem.xxx.q.v. Salycetus in
l.ſi ea.C.qui accuſ.non poſ.& ibi ſubdit, quòd poſt
terminum nedum teſtis, verum etiā & inſtrumen-
ta produci non poſſunt, ſi per prius de eis habue-
rat notitiam producens: & etiam quòd res ſit in-
tegra,& ius aduerſarij non ſit effectum deterius. &
idem quod ſupra tenent domini de Rota in deciſ.
xxx.aliàs deciſ.ij.de ſequeſtr.poſſeſſ.& fruct. in no-
uis incip.fuit dubitatum, & per me in publicis re-
lationibus.& ideo dicit pulchrè Andr.de Iſer.poſt
glo.in conſtit.Regni,in pecuniariis. quòd licet de
rigore iuris non poſſent teſtes examinari poſt ter-
3 minum,* tamen de bono & æquo poteſt iudex hoc
facere, vt examinentur, ſi viderit producentem
non malitiosè verſari: dummodo intra modicum
tempus, & non multum poſt terminum eos pro-
duxerit: tamē debuit allegare cauſam iofra termi-
num quare eos non examinauerit ad hoc, vt poſsit
poſt terminum examinari facere: ita voluit idem
Andr.in conſtit.incip.lite legitimè conteſtata.ſub
titu.de iura.calum. & ibi ſubdit hoc verum, quòd
infra modicum tempus ſi produxerit, examinātur,
dummodo ipſos iurari fecerit infra terminum: &
dummodo producens fuerit ſollicitus, & demon-
ſtrauerit ſe ſemper inſtitiſſe pro examinādis dictis
teſtibus,& ſic per eum non ſteterit. Hinc dixeruot
Bald.& Imo.in l.quibus diebus.ff. de condit.& de-
monſtrat. quòd licet pars fecerit teſtes citari, qui
non venerunt,adeo quòd elapſus ſit terminus,* ꝙ
4 niſi apparuerit per partem producētem inſtatum,
vt teſtes ipſi pignotarentur,imputandum erit par-
ti ſi eos in termino examinari non fecerit: & ſic la-
pſus termini ei nocebit.idem ſequitur Alexan.in l.
5 ſi quando.C. de teſtib. * quod præſertim procedit,
cùm quilibet terminus datus ad probandum dica-
tur peremptorius, etiam ſi non exprimatur.l.fina.
& ibi Bart.& melius Bald.ff.de fer.Card. in cle.j.§.
ſane.de for.compet. Angel.in §.ſi minus.inſtit.de
actio.Bald.io addit.Specu.in titu.de dila. §. termi-
nus.lo ij.& idem Bald.in marg.in ver. terminus.in
nono verſicu. Et alibi quilibet terminus datus in
curia in dubio intelligitur peremptorius ex con-
ſuetudine: ita dicunt domini de Rota.in dicta con
clu.ſeu deciſ.xxx. aliàs deciſ.ij. de ſequeſtr. poſſeſſ.
& fruct.& deciſ.ccxlv. aliàs deciſ.x, incip. licet in
cauſis prophanis.tit.de re iudic.in nouis.& in cap.
cupientes.§.quòd ſi per viginti.de elect.in vj.& te-
net Socinus in reg.cclij.in vltimo fo. Et potiſsimè
procedunt præallegata in præſenti Regno, in quo
communiter, & ſemper vt plurimum datur in cau-
ſis terminus iuris ad probandum: & vbi* præfigi-
6 tur terminus iuris ad probandum, non auditur
quis poſt terminum volens teſtes producere: ita
voluit Innoccotius in cap.cùm in tua.extrà qui
mat.excuſ.poſ.Baldus in authen.ad hæc.C.de vſur.
penul.colum.Baldus in cap.j. in princip. quo tem-
po.mi.Felynus in c.licet cauſam.ix.colum.extrà de
probat.in iij.limit.vbi pleniſsimè. Or quanto ma-
gis aduertendum eſt in præſenti caſu iſto, in quo
fuerunt per annum * & plus elapſum poſt termi- 7
num datum teſtes examinari parte abſente: nec ali-
ter monita quod fieri nullatenus potuit: vt dixit
ſingulariter Baldus in l.peremptorias.j. colum. C.
ſent. reſcind. non poſſ.& in l.fina. ff. de fer.in lect.
antiq. Imò plus dicit Baldus in dicta l. perempto-
rias.quòd terminus probatorius non poteſt proro
gari etiam de conſenſu partium,* niſi ex noua can 8
ſa: idē tenet Spec. in tit.de ſen.§.videndum.verſi.il
lud. Accedat pro corroboratione præmiſſorū fun-
damentalis ratio, ꝙ nullatenus huiuſmodi pro-
ductio extra terminū valeat: nam certum eſt quòd
iudex poſt terminum recipiendo teſtes productos
videtur tacitè declaraſſe admittere partem ad pro-
bandum non obſtāte lapſu termini; ſed talis decla-
ratio non potuit, nec debuit fieri parte non cita-
ta: quia talis admiſsio poſt terminum, ſeu rece-
ptio, fuit interlocutoria, quæ traxit ſecum execu-
tionem: ſicut etiam & aſsignatio termini primi ad
probandum in cauſa fuit interlocutoria, quæ tra-
xit ſecum executionem: nec poteſt iudex reuoca-
re, niſi pars ſit citata. Præterea in tali aſsignatio-
ne etiam primi termini requiritur cauſæ cognitio,
& ſic partis citatio, ſecundum Antonium de but.
in dicto cap.licet cauſam.de probatio. referentem
Ioannem And.in addit.Spec.& ſentit glo. & Ang.
in dicta l.fin. ff. de fer. ergo cùm talis interlocuto-
ria non potuiſſet ferri ſine cauſæ cognitione, &
parte citata, non potuiſſet minimè reuocari parte
non citata: ſecundum Bartol.in l.quòd iuſsit.ff.de
re iudicata.quæ quidem interlocutoria ſatis appa-
ret reuocata, per quam primus terminus concedi-
tur recipiendo, ſeu admittendo receptionem te-
ſtium productorum poſt terminum aſsignatum.ita
in ſpecie dixit excellens doctor Georg.natta in re-
petitione clem.ſæpè.de verborum ſignifica. in §.&
quia.in glo.in ver. non obſtante.in vij.colum.d.gl,
qui etiam plus ſubdit ad confirmationem præmiſ-
ſorum Bald.dicere in l.fin.§.ſed quia.C.de iure de-
liber.* quòd quādo certus terminus eſſet aſsigna- 9
tus à iudice ex legis diſpoſitione,talis aſsignatio al
terius termini eſt nulla ipſo iure, quando iudex in
primo termino aſsignaſſet terminum iuris: prout
apparet in caſu præſenti. Ex quibus infert prædi-
ctus excellens doctor, * quòd ſi iudex parte non 10
citata aſsignet ſecūdam dilationem, aſsignatio eſt
nulla: quod etiam tenet Bart.in l.fin.ff.de fer. Fran-
ciſcus de Aret.in cap.licet cauſam. de probat. quia
negari non poteſt, quin etiam ſi iſta ſecunda aſsi-
gnatio termini non ſit ſecunda dilatio, ſed ſupple-
tio primæ dilationis, quin requiratur citatio quæ
etiam in prima aſsignatione & dilatione requiri-
tur, vt dictum eſt: & tamen ſatis apparet per rece-
ptionem teſtium poſt terminum, & ſic poſt dila-
tionem iudicem admiſiſſe partem ad ſecundam di-
lationem: quod minimè fieri potuit, nec debuit ex
præmiſsis. Secundò & vltimò in debitati iuris eſt,
* quòd iuramentum debet deferri teſtibus exami- 11
nandis partibus præſentibus, vel ob contumaciam
abſentibus: aliàs ipſorum depoſitio non tenet, nec

valet.c.in nomine domini.extrà de teſtib. ita dicit glo.peregrina, & vnica,iuncto tex. in l.ſi quando.C.de teſti.in ver.introducit. per quam glo. Rapha. Fulg.in l.j.C.quomodo & quãdo iud. dicit Paduæ ſe irritaſſe mille proceſſus, & mille dicta teſtium. idem tenet Lanfranc.de oria.in repetitio.cap.quoniam contra.extrà de probatio.in ver.teſtes. in vj.q.refert etiã & ſequitur magnus practicus Thom. fer.de aduocatis de brixia in ſuis caut.in cau. duo-
12 decima.vnde cùm teſtes ipſi citati fuerint,* vt prima die iuridica comparere debuiſſent ad deponendum in cauſa,& longe poſt dictam diem, imò per menſes & etiam annum poſtea depoſuerint, nulliter quidem depoſuerunt: & ſic actus depoſitionis eſt nullus,cùm alia die quàm die præfixa in citatione factus fuerit: & in quo die non poterat veriſimiliter pars citata ad videndum ipſos iurare eſſe præſens,nec per contumaciam abſens:& ideo non valet.l.fin.§.is qui.& ibi not.Bartol.ff.quod vi aut clam.& in l.aut qui aliter. in princi. & ibi per eundem, eod.tit.& text.in c.conſuluit.cum ibi no.extrà de offi.deleg.& conſuluit Alex.in conſil.ccxij.in ij.vol.ij.colum. Quibus etiam ſuffragatur ritus magnæ cur. Vicariæ chart. vij. qui dicit: item ſi in rubr.teſtium non dicatur teſtes producti &c. & iurati parte præſente, vel abſente per contumaciam, ita quòd de contumacia ipſa conſtet per depoſitiones teſtium, non valent:ſed in caſu noſtro clarum eſt quòd Loyſius Alphonſus ipſe fuit citatus vt prima die iuridica comparere debuiſſet ad videndum iuramenta teſtium: qui ſi comparuit prima die iuridica eo die non fuerunt teſtes examinati, ſed per annum poſt: ſi verò non comparuit nõ apparet de eius contumacia, nec per teſtes, prout requiritur, nedum ex forma ritus, verùm etiam ex diſpoſitione iuris communis: vt plenè per prædictum Tho. Fer.in dicta cautel.nec etiam apparet de contumacia ipſa per acta,licet non potuiſſet per acta probari:vt ſuprà,nec poterat eſſe cõtumax cùm non fuerit vlterius monitus poſt primam citationem iam per annum elapſum ad vidẽdum teſtium iuramenta: videtur neceſſariò concludendum affirmare depoſitiones ipſorum teſtium nulliter receptas:& ſucceſsiuè proceſſum nullũ: non omittendo quòd nedum requirebatur actus ille examinationis, ſeu iuramenti teſtium fieri die prima iuridica appoſita in citatione:verùm etiam fieri certa & determinata hora, ſi hora fuiſſet in citatione ipſa appoſita.
13 * Ex quo actus factus alia hora quàm præfixa in citatione redditur nullus tanquam factus parte non citata:prout ita factus dici poteſt, & debet:ita dicit Bar.per illum tex.in l.ſi.§.ſi.ff.quòd vi aut clam. idem Bart.in l.finita.§.Iulianus.v.col.verſi.quæro vtrum primum decretum.ff.de dam.infe.& in quodam ſuo conſi.incip.iudex.Bald.in l.j.pen..colum. verſic.modo illè vlterius quæro.C.quomodo & quando iud.Bal.in l.ſi.vt proponis.la ſecunda, eo tit. Bald. in l.terminato.iij.colum. C.de fruct.& litium expen.Bald.in c.j.vj.colum.de iudi.& Marſil.in conſil.xlviij.& ita erit concluſum eſt,arbitror iuris eſſe:& ita exequutum fuit & pronunciatum per Sextum Regium conſilium.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Recognitio ſcripturæ facta per debitorem aſſerentem ipſam ſcripſiſſe, inducit plenam probationem pro creditore.*
2 *Scriptura debitoris licet non recognita per ipſum, facit tamen ſemiplenam probationem pro creditore.*
3 *Teſtimonium fratris licet aliqualiter diminuatur pro fratre, tamen probat.*
4 *Teſtis licet alias poſſit incontinenti corrigere dictum ſuum, tamen id facere non poteſt ex interuallo: & dicitur incontinenti, quando adhuc ab examinatore non receſſiſſet, quia ſi rece[ſſiſſe]t & demum rediſſet, non poſſet ſe emendare. nu. 5. & 6.*
7 *Teſtis ſi pro vna parte ſemel depoſuit, & demum pro alia examinatus dixerit, quod precibus illius ita dixerit, licet non verum dixerit, ſtabitur tamen primo dicto.nu.8. Sed ſi tempore quo primo loco fuit examinatus pro illa parte hoc dixiſſet, tunc præiudicaſſet.*
9 *Confeſſio abſente parte inducit ſemiplenam probationem ſecundum vnam opinionem.*
10 *Teſtes in dubio præſumuntur eſſe conteſtes, & de eodem actu deponentes, licet non appareat, quod omnes fuerunt præſentes eodem tempore.nu.11*
12 *Confeſſio geminata probata per teſtes inducit plenam probationem.*
13 *Probationes plures imperfectæ ſimul iunctæ vel plures ſemiplenæ faciunt vnam probationem perfectam.*
14 *Iudex habet præſumptiones, vel aliquas coniecturas ex quibus inducitur ad opinionem, vel ſuſpicionem, quòd res ita ſit, prout petitur, poteſt ex hoc ſolò iuramentum ſuppletorium deferre.*
15 *Probationes imperfectæ faciunt vt ex iis poteſt iuramentum ipſum deferri.*
16 *Clauſula, ſola facti veritate inſpecta, facit, vt iudex credere poteſt probationi perſuaſiuæ licet non concludenti nu.17. Et in tantum quòd iudex poterit in cauſa ipſa manu regia procedere, inſpe[cta] ingenuitum, & non iure ciuili. & recedere a regulis iuris.nu.18.*
19 *Princeps ſola facti veritate inſpecta poteſt cauſam decidere.*

CONSILIVM LXXIX.

TRemẽdi Dei auxilio iterato, Amen. In cauſa honorabilis Aurelij Saglyani cum Ioanne Paulo marzato de Neapol.ſuper petitione ducatorum centum mutuatorum eidem Ioanni Paulo, quoq; iudicio meo ſunt ponderanda, quibus conſideratis ac bene ruminatis, prout de more excellentium dominorum regentium Cancellariam clariſsimè de victoria explorata eiuſdem Aurelij liquebit. In primis eſt conſiderandum * quòd 1 prædictus Ioannes paulus recognouit ſcripturam ſeu chirographum ſua propria manu cõfectum de mutuo prædicto, eſſe ſuæ propriæ manus ſcriptum aſſerendo, quo caſu inducitur plena probatio pro ipſo Aurelio: prout dicit Bartol.in l.ſcripturas.C. qui potiores in pig.hab. Verũ quia ſumus infra biennium

nium, & ipſe conuẽtus excepit de exceptione non
numeratæ pecuniæ, dico quòd iſta ſcriptura ex ſe
ſola ſaltem etiam quando non eſſet ſuffulta reco-
gnitione, & confeſſione ipſius conuenti, facit ſe-
miplenam probationem: vt dicit Bartolus in di-
cta l.ſcripturas.& Anto de but. in c.finali.extrà de
2 iureiur. *Secundò eſt conſiderandum, quòd de
numeratione pecuniæ facta eidem Ioanni paulo,
deponunt duo teſtes, quorum vnus eſt Fabius Sa-
glianus frater ipſius actoris: alter verò eſt Marcus
Antonius, qui demum productus ab eodem Ioan.
paulo depoſuit minimè verũ depoſuiſſe ad inſtan-
tiam prædicti Aurelij, inquantum aſſeruit inter-
fuiſſe numerationi: ſed quòd precibus eiuſdẽ Au-
relij ductus ita depoſuerit. Nam quo ad primum
clarum eſt ex iuris diſpoſitione, quòd licet fratri
3 producto ad inſtantiã fratris* aliquantulum di-
minuatur de fide, nihilominus eius teſtimonium
non improbatur pro fratre, ſed admittitur.glo.eſt
in l.parentes.& ibi Bald. & communiter docto.C.
4 de teſtib. *Quò verò ad Marcum Antoniũ alium
teſtem, certum eſt quòd licet aliàs teſtis poſſit in-
continenti corrigere dictum ſuum, vt dicit gloſſ.
in §.quia verò.in auth.de teſt. non tamen ex inter-
uallo, vt magnum feſtum faciunt Bald.& do. Abb.
quos ſequitur Fely. in c.præterea.de teſtib.cog. at-
tamen dicitur incontinenti in caſu iſto, quando
5 adhuc non receſſit ab examinatore: *nam ſi ſemel
receſſit, & demum reuertatur, & velit emendare,
vel addere, id facere non poterit: ita voluit Bald.
in l.lecta.in fin.ff.ſi certum petatur.refert & ſequi-
tur Iaſon de may. in l.iuriſgentium.§. quinimò. ff.
de pact.imò plus ſubdit Bald. in dicto c.præterea.
quòd ſi teſtis poſtquam depoſuit Incontinenti re-
currat ad notarium, & faciat ſibi legi dictũ ſuum,
& diceret, ego ſic non dixi: non ex hoc licebit no-
6 tario emẽdare, & aliter ſcribere,* prout teſtis ipſe
dicit, abſq; iudicis mandato: & idem ſequitur Ia-
ſon in loco præallegato: Accedat & plus quod in
propriis terminis conſuluit Petrus de Anchara.in
conſilio xxiiij.ſuper inquiſitione formata &c. vbi
7 dixit, quòd ſi ſemel teſtis depoſuit, * & demum ad
inſtantiam alterius partis examinatus deponat ſe
precibus illius partis primum dictum depoſuiſſe,
licet non verum, quòd tamen in præiudicium iu-
ris quæſiti parti, pro qua examinatus fuit ex pri-
mo dicto, non ſtabitur ſecundo dicto ipſius teſtis
aſſerentis ſe precibus illius ita depoſuiſſe, per tex.
in c.ſicut nobis.extrà de teſtib. Ex quo poſtquam
teſtimonium depoſuit, dicitur acquiſitum ius par-
ti: & ideo aliter poſteà deponendo non pręiudicat:
8 *ſed ſi tempore quo primo loco fuit examinatus
ad inſtantiam Aurelij hoc dixiſſet, tunc præiudi-
caſſet: ita dixit pulchrè Iaſon in l.iuſiurandum.§.
procurator.ix.col.ff.de iureiur.& ex hoc apparent
prima duo obſtacula reſoluta. Tertiò eſt conſide-
randum ex meritis probatorum apparere de con-
feſsione prædicti Ioannis pauli plenè probata de
numeratione mutui prædicti per depoſitionẽ qua-
tuor teſtium: & licet poſſit ex aduerſo allegari,
quòd fuerit abſente actore prædicto: tamen infi-
ciari non poteſt quin confeſsio ipſa abſente parte
9 non inducat ſaltim ſemiplenã probationem: *ſe-
cundum veram & communem concluſionem: vt
firmat Bartolus in l.admonendi. xiij. colum.ff. de
iureiur. verſic. his præmiſsis. per textum in cap.fi.
de ſucceſſ. ab inteſta. Bartolus in conſilio factum
ſic ſe habet. Anton.de butr. in cap.fina.extrà de iu-
reiurando. Ludo. in conſilio ccclxxiij. viſis allega-
tionibus: & ſequitur Iaſon in repetitione l.admo-
nendi.xviij.fol.& ibi ſubdit non eſſe in iudicando
nec in conſulendo ab iſta opinione recedendum.
Quartò conſiderandum eſt, quòd confeſsio iſta
fuit geminata: videlicet vna vice in eccleſia ſancti
Laurentij: & alia in gabella carnium, de qua de-
ponit frater Carolus: & de ſecunda Saluator de
yſopo. Et licet alij duo interrogati de loco depo-
nant Neap. attamen intelligenda eſt eorum depo-
ſitio in locis præallegatis: qui ſunt in ciuitate Nea
pol. cùm in dubio teſtes præſumi debeant eſſe con
teſtes, & de eodem actu deponere, * licet non ap- 10
pareat quòd omnes eodem tempore fuerint præ-
ſentes: dixit Baldus in l.ij.C.de bono. poſſ. ſecun-
dum tabu. Baldus in l.de quibus.ff. de legi. Panor,
in cap.cùm Ioan.extrà de fide inſtrum. & ſequitur
Iaſ.in d. l.ij.vbi ſubdit eſſe notab. quia valde quo-
tidianum in practica. Et quia nihil dicti teſtes di-
cunt ex quo in eis de loco detegi poſſet ſingulari-
tas loci: facienda igitur erit interpretatio, * vt ſit 11
conteſtis: vt not.traditur per Innocentium c.qua-
liter & quando.lo vlt.ij.col.de accuſa.Specu.in tit.
de inquiſitio.§.nunc tractemus. verſi.ſuper proba-
tione.Ioan.de Imo. in c.cùm oporteat.de accuſ.&
conſuluit Alex.in conſilio xlvj.vj.colum.in v.vol,
qui in propriis terminis noſtris loquitur.idẽ Alex.
in conſilio clvj.in v.col.in v. volu. & ſic ſtante di-
cta geminata confeſsione, * ſequitur quòd ex ea 12
ſola reſpectu geminationis prædictæ ſit inducta ex
iuris diſpoſitione plena probatio: vt dixit ſingu-
lariter Bart.in l.cùm ſcimus.C. de agrico. & cenſi.
lib.xj. Abb.in c.ſi cautio.extrà de fide inſtrum & in
repet.c.per tuas.extrà de arbit.Paul.de Caſt.in l.pu
blia.ff.depoſi.Ludo.in conſilio ccxc.incip. in caſu
propoſitæ conſultationis.& in l.nuda ratio.de do-
natio.Suffragatur præmiſsis, quòd ipſis abſque veri
præiudicio ceſſantibus, ſaltim ex eis non ſint indu-
ctæ plures ſemiplenæ probationes, vel plures pro-
bationes imperfectæ: * quæ ſimul iunctæ facere 13
non debeant plenam probationem, per tex.in ter-
minis in c.fin.de ſucce.ab inteſta. Bart. in l.admo-
nendi.ff.de iureiur.& in l.j.ff.de quæſtio.Can. in c.
cùm veniſſent.& in c.licet ex quadam.de teſt. Bal.
in auth.rogati.C.de teſtib.qui omnes concorditer
tenent, quòd vna imperfecta probatio iungitur
cum alia ad faciendum plenã probationem, quin-
imò ad abundãtiorem cautelam fuit petitum iura-
mentum ſuppletorium per prædictum Aurelium,
quòd nedum exiſtentibus tot ſemiplenis, imò ple-
niſsimis probationibus deferri debet, verũ etiam
ipſis ſolùm deſeruientibus pro coniecturis, & præ-
ſumptionibus: * ex quo vbi iudex habet præſum- 14
ptiones, vel aliquas coniecturas, per quas induci-
tur ad opinionem, vel ſuſpicionem quòd res ita
ſit, prout petitur, poteſt ex hoc ſolo iuramentum
ſuppletorium deferre: ita dixit Bartolus rectè in-
tuenti in dicta l.admonendi.v.colum. Iacobus de
Aret.in l.ſi fundum.de rei vend. refert & ſequitur
Alexand. in conſilio liij. in j. volum. in cauſa ver-

tente inter Michaelem &c.& ſequitur Iaſ. in repet.
l.admonendi.in xj.chart.ff.de iureiuran.vbi ſubdit
hoc nunquam eſſe tradẽdum obliuioni. Quinimò
& plus ſi ex aduerſo inficiatur,prout dicitur,quòd
in caſu iſto aliqui teſtes deponunt de mutuo, ſed
non perfectè: quia vnus teſtis eſt frater,& alter te-
ſtis reuocauit quod dixerat in fauorem Aurelij &
ſimiliter nonnulli alij deponunt de confeſſione
ipſius Ioannis pauli: & ſimiliter imperfectè: quia
videntur eſſe ſingulares in eorum depoſitionibus:
ego dico quòd dato abſque veri præiudicio, quòd
ita eſſet, prout ex aduerſo fundatur, tamen tales
probationes ita imperfectæ, tam circa mutuum
quàm circa confeſſionem, coniunguntur, vt pro-
bent: ita voluit dominus Abbas in cap. cùm dile-
ctus.extrà de ſucceſſ. ab inteſta.vel ſi vis tenere ſe-
15 cundum aliam opinionẽ, quòd ex præmiſſis * im-
perfectis probationibus reſultet ſolùm ſemiplena
probatio, dico quòd hoc caſu denegari non poteſt
iuramentum ſuppletorium. ita in propriis termi-
nis voluerunt Baldus & Salycetus in authent.ro-
gati.C.de teſt.per textum in dicto c. cùm dilectus.
& per rationem, quòd licet confeſſio ſit quid di-
uerſum ab ipſo contractu mutui, tamen continet
in ſe contractum inquantum ipſa confeſſio præ-
ſupponit contractum eſſe factum. Vltimò adduco
quòd licet hodie in regno in cauſa ſit proceden-
dum ſola facti veritate inſpecta,per capitulum de-
teſtantes:tamen ad maioris cautelæ ſuffragium per
eundẽ Aurelium fuit aditus illuſtriſs.Prorex,& ab
eius illuſt.dominatione obtentũ reſcriptũ, & à ve-
ſtra excellẽtia decretatũ: vt in cauſa ipſa miniſtra-
retur iuſtitia,ſola facti veritate inſpecta.Quæ clau
ſula eſt tantæ importantiæ, vt iudex cui cum clau-
ſula prædicta committitur, poſſit credere proba-
16 tioni perſuaſiuæ licet non concludenti: * ita in-
quit Baldus in l.ſolam.C. de teſtib. & Franciſc.de
Aret. in conſilio lxxxiiij.diligenter ponderatis &c.
& intantum iudex cui fuerit eo modo cauſa com-
miſſa, ſe extendere poteſt, vt in ea poterit manu
regia procedere inſpecto iure gẽtium duntaxat, &
remoto iure ciuili.dixit Bart. in extrauagan. ad re-
primendum.in ver. videbitur. Baldus in dicta l.ſo-
lam.& in l.nemo.C.de ſent.Fran.de Aret. in conſil.
prædicto: & ideo dixit Iaſ. in l.certi condictio.§.ſi
17 nummos.ff.ſi certum petatur per prædicta, * quòd
iudex qui poteſt ſola facti veritate inſpecta proce-
dere,poterit recedere à regul.iuris.Et fortius dixit
pulchrè Baldus in l.ſcimus.quæ eſt pen.ij.col. verſ.
ſextò quæro.C.de iure delibera. quòd iudex qui ha
18 bet iudicare ſola * facti veritate inſpecta,debet iu-
dicare prout Deus eſſet iudicaturus. Idem voluit
Bart.in d.extrauag ad reprimendum in ver. ſine fi-
gura.dicẽs quòd Princeps cognoſcit vt Deus:quia
ſola facti veritate inſpecta cognoſcere poteſt.vt in
c.ad petitionem.extrà de accuſat. idem refert & ſe-
quitur excellens doctor Georg. natta in repetitio.
cle.ſæpè.de verbo.ſignifi.in §.non ſic tamen.in ver
bo,ſecundum conſcientiam tuam.xij.colum. dicti
verbi, & idẽ inquit præclarus doctor Clau. de ſey-
ſello in l.beneficium.ij.colum.de conſtit. princip.
vbi dicit ſe ita ſolitum dicere, quòd habens pote-
ſtatem cognoſcendi ſola facti veritate inſpecta, co
gnoſcit tanquam Deus: tamen arbitriũ eius debet
eſſe limitatum per rationem naturalem, & poſiti-
uam:præſertim cùm exiſtẽte cauſa ipſa in regia au-
dientia, & coram vobis excellentibus dominis re-
gentibus, ſatis dicitur eſſe coram Principe: * & 19
Princeps ſola facti veritate inſpecta poteſt cauſam
decidere, etiam ſi iudiciarius ordo eſſet omiſſus,
per tex.in d.c.ad petitionem. Nam quicquid Prin-
ceps facit,vt Deus facit:vt not.in authent.de hære.
& falc.in prin. colla.j. Deus autem eſt ipſa veritas:
vt dicit Ioann.And.in cap. cùm eſſes.extrà de teſt.
in nouel.& ideo nec fallit nec fallitur.l.vlti.C. de
ponder.& aur.illat.lib. x. verba ſunt elegantia Bal.
in tit.de no.for.fideli.§. inueſtitura.in vltimis ver-
bis:vlt.col. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis
concludo partes regiæ audientiæ, & excellentia-
rum veſtrarum dominorum regẽtium regiam Can
cellariam, eſſe in condemnando prædictum Ioan-
nem paulum ad ſoluendum eidem Aurelio prædi-
ctos ducatos centum.& ita iuris eſſe cenſeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quòd capitale ſit ſaluum, in inſtrumento non eſt à iure improbatum.ſed valet & tenet.numero 2. Maximè vbi contrahentes non habuerunt animum contrahendi mutuum.*

3 *Contractus initium attenditur, nec mutatur natura contractus, ſi præter ſpem ſequatur proſpera, vel aduerſa fortuna.*

4 *Societàs in qua Titius poſuit mille, & Seius operas, & finita ſocietate reperiuntur ſolùm mille, ita quòd nihil eſt ſuperlucratum, ſed deperdita opera Seij quodammodo, certè ſi fuit conuentum quòd capitale ſit ſaluum, tenet contractus.*

5 *Donans eccleſiæ centum oues vt quolibet anno donec vixerit, det ſibi quinque, cùm plus ex eis veriſimiliter percipi poſſit, & quòd poſt mortẽ oues ſint monaſterij etiam ſi fuerint multiplicatæ, talis contractus eſt licitus, nec poteſt eccleſia dici læſa.*

CONSILIVM LXXX.

IN Christi nomine, Amẽ. Viſo inſtru-
mento & actis mihi tranſmiſſis per
Magnificum Capitaneũ terræ guar-
diæ: ante omnia concedendum eſt
obiecta aduerſus liquidũ inſtrumen-
tum debere in vinculis allegari,iuxta formã ritus,
qui inuiolabiliter obſeruari debet. Et dato abſque
veri præiudicio, quòd in carcere allegarentur,ni-
hil ſuffragãtur conuento: cùm huiuſmodi pactum
ſi dici poteſt ineſſe in hoc inſtrumento, videlicet
* quòd capitale ſit ſaluum,valet,& tenet: nec eſt à 1
iure improbatum,vt vſurarium: prout ex aduerſo
prætenditur:ita tenet Hoſtien. poſt Alber. in ſum-
ma de vſur.§.an aliquo. Bald. in quodam ſuo con-
ſilio incipiente, viſo inſtrumento facto inter Ra-
pha.in l.cum duobus.§.item ex facto.ff.pro ſoc.di-
cens, quòd ſi contrahentes non habuerũt animum
contrahendi mutuũ,ipſe non reperit text.iuris ca-
nonici,nec rationem ſcriptam, * quòd contractus 2
talis ſit illicitus: & ſic cũ appareat manifeſtè quòd
non animo ſubeundi mutuum, ſed ſocidam fuerit
huiuſm

huiuſmodi contractus celebratus:& ſequitur quòd
non poteſt dici vſurarius, cùm vſura cadat in ſolo
mutuo,ſecundum theologos.& canon.prout dicit
ſanc.Ber.in ſermone xxxv.attic.j.& ij. & aliis ple-
riſque locis:& patet etiam per dictam gl.& doct.in
c.conqueſtus.& in cap.conſuluit. de vſur. & quòd
not.per Ioan.And.in regula,peccatum non dimit-
3 titur.de reg.iur.in vj.* præterea ſatis eſt principa-
liter aduertendum ad initium contractus:& prout
ab initio fuerunt pacti, nec mutatur natura con-
tractus, ſi præter ſpem ſequatur proſpera vel aduer
ſa fortuna. ad quod facit l.ſi ea lege. C.de vſur. &
quòd ibi Baldus in l.ea pactione.C.eod.titu.& tex.
in c.cùm cauſam.de emptio.& vendit. & quòd per
glo.& do.Ant.ibi.& in c.dilecti.eod. tit. ex quibus
infertur in ſimili,quòd ſi Titius immiſit mille in ſo
cietate, & Seius operas immiſit:& finita ſocietate
reperiũtur ſolùm mille: ita ꝙ nihil eſt ſuperlucra-
4 tum,* ſed deperditæ operæ Seij quodammodo:cer-
tè ſi fuit conuentum quòd capitale ſit ſaluũ, valet
contractus:nec eſt cõtra Theologos,vt voluit Ra-
pha.in l.cum duobus. §.item ex facto. ff.pro ſocio.
per tex. ibi.quinimò cõſuetudo dictat ꝙ etiã citra
pactum idẽ dicendũ ſit: prout dicit gl. in l.j. ff.pro
ſoc. ſentiens ꝙ illa conſuetudo ſit ſeruanda quin-
imò iſtud eſt de iure communi: prout ibi tenent Ia
cob.de Are.& Bal.& ratio eſt:quia non conſidera-
tur exitus, ſed ipſum initium facti depoſitis in ſo-
cidam:tunc enim debet æſtimari ſpes lucri:& con
ſideratur id quod immittitur: nec immutatur na-
tura contractus,vt ſuprà dictum eſt,ſi præter ſpem
ſequatur proſpera;vel aduerſa fortuna: & ideo vo-
luit ſan.Bernardinus in ſuo ſermone xxxix. articu-
5 lo ij. c.iij.* quòd ſi ego dedi monaſterio centum
oues cum hoc,vt quolibet anno donec viuam, ſeu
vixerim, det mihi quinque:cùm plus ex eis percipi
poſſet veriſimiliter, & quòd poſt mortem oues
ſint monaſterij, etiam ſi fuerint multiplicatæ, ſe-
cundum Hoſt.talis contractus eſt licitus: nec po-
teſt eccleſia petere ex eo reſtitutionem,etiam quòd
paulo poſt oues omnes perierint:cùm tempore ſo-
cietatis non fuerit eccleſia læſa. idem ſequitur ſup-
plementum Piſanellæ,in verbo, ſocietas ſecunda.
§.quid ſi finita.vnde cùm tempore initæ ſocidæ pe
cudes integræ conſignatæ fuerint, & bonæ, ac in-
columes, non poteſt vſurarius aut illicitus contra-
ctus allegari prætextu ſalui capitalis,cum longè ac
valde multiplicare potuiſſent: prout credendum
eſt multiplicaſſe: nec apparet de contrario: & al-
legata & oppoſita ex aduerſo poſt finitum tempus
ad diffugiendum ſatisfactionem opponũtur: & ita
prout iuris eſſe arbitror conſulo vobis Magnifico
Capitaneo eſſe exequendum,ego Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *De ſententia nulla non eſt neceſſaria fieri mentio in
reſcripto,ſeu priuilegio.nu.2. Sicut nec de priui-
legio,nec de reſcripto nullo.*
3 *Princeps non præſumitur conceſſiſſe, nec concedere
non concedenda.*
4 *Princeps cõcedendo rem minori, vel pupillo,ſeu vni-
uerſitati,ſemper intelligenda erit conceſſio abſq;
præiudicio tertij.*
5 *Sententia non transfert dominium,nec poſſeſſionem.
numero 6.*
*Et nedum ſi eſſet rei corporalis, quàm etiam iuris
incorporalis adhærentis rei corporali.*
7 *Relatio dum fit Principi, fieri debet coram amba-
bus partibus.*
8 *Actus principalis ſi non valet, minimè valebit ac-
ceſſorium.*
9 *Actus principalis ſi non valebit, nec confeßio vale-
bit ab ea procedens.*
10 *Scriptura vna ſi eſt facta contemplatione alterius,
illa non apparente non tenebit alia ſecunda ſcri-
ptura.*
11 *Paria ſunt non apparere, vel minus legitimè appa-
rere.item nihil,& inualidum æquiparantur.item
quòd nulla exprimatur cauſa, vel friuola. nu.12.
& 13.*
14 *Princeps nec Papa poteſt inaudita parte aliquid
ſtatuere.nu.15.*
*Et hoc, quia eſſet tollere defenſionem quam Princeps
auferre non poteſt. unde dominus omnipotens A-
dam vocauit.nu.16.*
*Etiam ſi id faceret ex certa ſcientia non teneret.
nu.19.*
17 *Reſcripta parte inaudita obtenta non tenent.*
18 *Poſſeſſor quilibet iniuſtus audiri debet antequam
amoueatur.*
20 *Poſſeßio ſeu quaſi iurium non poteſt dici acquiſita
parte aduerſa non conſentiente.*
21 *Ad acquirendum quaſi poſſeßionẽ requiritur con-
ſenſus eius de cuius præiudicio agitur, nec etiam
acquireretur per patientiam violentam, quæ
non habet conſenſum.*

CONSILIVM LXXXI.

REdemptoris gentium ſuffragio reperi-
to,Amen. Audio excell.dominũ Guber
natorem ſtatus Salernitani,porrectũ fuiſſe
memoriale Illuſtriſ.Balio Illuſtr. Prin-
cipis Salerni nunc Proregi digniſsimo,per vniuer-
ſitatem Salæ aſſerenti,quòd dum obreptitiè ac ſub-
reptitiè fuiſſet præteritis menſibus per vniuerſita-
tem Diani obtentum committi ærario prædicti Il-
luſtriſsimi Principis vniuerſitatem ipſam Diani
manuteneri in poſſeſsione paſculandi eorum ani-
malia in demaniis dictæ terræ Salæ:necnon & alia-
rum terrarum:& minimè ſoluendi iura aliqua pla-
teatum,ſeu paſſagij: & hoc ex quo vniuerſitas ipſa
Diani expoſuerat, licet alienum à veritate cum re-
uerentia, ſe fuiſſe, & eſſe in huiuſmodi poſſeſsio-
ne, ſeu quaſi virtute prætenſi priuilegij conceſsi
per quondam bonæ memoriæ Illuſtriſsimum Prin
cipem Robertum genitorem præſentis Principis,
nunc regnantis: & fuiſſet ideo cauſa ipſa commiſ-
ſa veſtræ Magnificentiæ, vt debitè prouideret ſu-
per turbatione * illata per vniuerſitatem Diani,ac 1
prætenſa inſtantia ærarij ſuper accuſatione pœnæ,
& ipſius exactione, obiectóque de ſubreptione ex
aduerſo prætextu aſſertæ ſententiæ, vt prætenditur
latę:imò potius ſomniatę in aëre ſuper poſſeſſorio,
necnon & literarum prędicti Illuſtr.Balij directa-
rum ærario prędicto:ex quibus omnibus cõclude-

 barur,

batur, ex aduerſo ipſam vniuerſitaté Diani eſſe in
quaſi poſſeſsione dictarum exemptionū, ac immu-
nitatum: & debere igitur in ea manu teneri: & ſic
expoſita in memoriali fuiſſe, & eſſe tacita veritate
impetrata &c. Et ſi excellens domine ſentētia cu-
ius copia mihi tranſmiſſa fuit, lata per quendá Ia-
cobum de caeta: tunc Viceprincipem ſuper admiſ-
ſione prætenſi priuilegij obtenti, ea aduerſo poſsit
figurari ſentētia lata ſuper poſſeſſorio, vniuerſitas
ipſa Diani aliud conſilium quærat, & rectius ſibi
conſultum per v. Magnificentiam iudicabitur. Et
dato abſque veri præiudicio, quòd lata dici poſsit
in poſſeſſorio, prout ea aduerſo baptiaari deſidera-
tur: attamen ex quo ea eius tenore liquet vniuerſi-
tatem Salæ minimè auditam fuiſſe: cùm ſententia
ipſa ſe nec ad proceſſum nec ad acta referat, quæ
in rei veritate non interuenerunt: ſed tantummo-
do ſe refert ad viſuram priuilegij: & replicationes
hincinde factas, ea quibus etiam appares minimè
admiſiſſe vniuerſitatem Salæ ad probandum pro
ſuo intereſſe iam allegato: ex quo dicebat magnū,
imò maximum præiudicium inferri eidé vniuerſi-
tati Salæ: vnde infertur ea fulminatione prætenſæ
ſententiæ non audita vniuerſitate ipſa in eius iuri-
1 bus ſatis de eius nullitate apparere: * & ſic de ea
tanquam nulla non erat neceſſe mentioné aliquam
facere: ita dicit Abb. poſt Hoſtié. in c. per veſtras.
iij. colum. de dona. inter virum & vxorem. quod eſt
bene no. vt dicit ibi Præpo. in vj. colum. & pariter
nec de priuilegio ipſo nullo, ſeu ſubreptitio non
2 eſt neceſſe fieri mentionem, * vt dicit Domi. in c.
quoniam. iij. colum. xviij. diſtinctio. ſequitur & re-
fert pulchrè Fely. qui infinita ſimilia allegat in cap.
ea tenore. in colum. de reſcript. & maximè cùm al-
legando vniuerſitatem ipſam ſibi præiudicium in-
ferri ea concesſione prędicta, debebat antè omnia
audiri ante admiſsionem priuilegij prædicti, per
text. & ibi pleniſsimè dicta per doct. communiter
3 in c. de cætero. extrà de re iudic. * Ex quo Princeps
non præſumebatur concesſiſſe, ſeu concedere non
concedēda: vt dicit Bal. in prælud. feu. xj. coſ. cùm
ſemper quādo aliquid ſuperior dat, intelligitur da-
re ſaluo iure alterius l. auctoritate. cum gl. C. vnde
vi. Alex. conſil. cxxv. viſo titu. quæſtionis. ij. col. ij.
volu. & idem Bal. in l. j. de conſtitu. prin. vbi ſubdit
ideo non valuiſſe impetrationem caſtrorum comi-
tis Vgolini per alios nobiles factam, ſecundum gl.
quam Bal. millies allegat in l. fin. C. de fund. & ſalt.
reipub. lib. xj. de quo per Bal. Fulg. & Paul. de Caſt.
in l. ij. C. de legi. per Bartol. in l. prædia. C. de locat.
fun. fiſca. libro xj. & pulchrè Baldus in titu. de pa.
conſtan. xxij. colum. vbi ſatis ornatè loquitur: & ſi-
gnanter, quòd iſta ſunt notanda pro concesſioni-
bus aquarum, quas faciunt Principes: quia debent
intelligi ſaluo iure tertij. Et prædicta vendicát ſibi
locum nedum ſi concesſio fieret vniuerſitati, ve-
4 rùm etiam ſi fieret pupillo, vel minori: * quia in-
telligenda eſt abſque præiudicio tertij. text. eſt in l.
impuberi. ff. de admin. tuto. per quam ita dicit Bar.
in l. idémque in prin. ff. qui potio. in pign. habean.
Nec poteſt ipſa vniuerſitas Diani allegare ſibi fuiſ-
ſe tranſlatam dictam poſſeſsionem, ſeu quaſi, per
ipſam ſententiam: quia dato abſque veri præiudi-
cio, quòd ſententia ipſa eſſet iuſtiſsima, & valida:

* quòd fuiſſet ritè & rectè proceſſum: attamen ex iu- 5
ris diſpoſitione per ſententiam nó transfertur do-
minium, nec poſſeſsio. l. ſciendum. §. ſi fundum. ff.
qui ſatiſd. cog. & l. non eſt mirum. in fin. ff. de pign.
act. not. glo. reputata ſing. inſtitu. de offic. iudi. §. fi.
not. Bart. & alij in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iur. &
hoc procedit nedum ſi tractatur de ſententia rei
corporalis, * verū etiam de ſententia iuris incor- 6
poralis adhærentis rei corporali. ita not. Innoc. &
alij in c. cùm in noſtris. de conceſ. præben. Bal. in l.
traditionibus. vlt. col. C. de pac. in l. fi. in fi. C. com-
mu. vtri. iudi. Angel. in l. iij. §. j. ff. de publ. & in l. qui
reſtituere. ff. de rei vendi. Lud. in l. Pomponius. §. ſi
iuſſu. ff. de acquir. poſſ. facit l. iij. §. dare. ff. de vſufr.
& in l. à quo fundus. ff. de dam. infe. ex quibus con-
cluditur, quòd per prætenſam ſententiá non fuit
tranſlata poſſeſsio, nec dominium in ipſam vni-
uerſitatem Diani. Nec poſſunt eidem vniuerſitati
Diani ſuffragari prætenſæ literæ prædicti Illuſtriſ-
ſimi Balij, directæ ærario ſtatus: cùm ex earum le-
ctura liquet, obtentæ fuerint ad partis aduerſæ ex-
poſitionem prætendentem, & allegantem ſe eſſe in
poſſeſsione, in qua in veritate nunquam fuit: &
ideo quatenus in ipſis literis dicatur, *ve ordinamo,
& comãdamo che in dicta loro poſſeſsione: ſeu quaſi li
manutengate, & conſeruate*: debet intelligi, & ita in-
telligitur de iure quatenus eſſent in dicta poſſeſsio-
ne: quòd quidē aliter in facto apparere demōſtrabitur:
vt mihi porrigitur. Item apparet in eiſdē literis e-
narratum, quòd in cauſa ipſa fuit proceſſum ad in-
formationem capiēdam vocatis partibus: & quòd
dominus Ioannes cola de vicariis Auditor prin-
cipalis fecerat relationem, quòd ipſa vniuerſitas,
& homines Diani erant in poſſeſsione prædicta.
adhuc dicitur ex facie citationis factæ, & relatio-
nis inde ſequutæ per ſubdelegatum à prædicto do-
mino Ioanne cola, cuius copia mihi tranſmiſſa ex-
titit, minimè apparere legitimè citatam fuiſſe ip-
ſam vniuerſitatem Salæ: nec etiam fuiſſe manda-
tum, ſeu ordinatum ipſam legitimè citari: videli-
cet, alta & intelligibili voce, prout decet, & in
locis publicis, & conſuetis prout requiritur, ad
hoc vt dici poſſet vniuerſitati prædictæ præiudi-
catum: vt manifeſtiſsimi iuris eſt. Item propter
relationem factam ipſi Illuſtriſſ. Balio per com-
miſſarium abſentibus partibus, quæ fieri debebat
partibus præſentibus: nec aliter fieri poterat: &
examinato prius diligenter negotio, ſcilicet arti-
culo, ſuper quo fieri debebat, literas quas princi-
pi diceat de proceſſu coram eo habito, * & coram 7
partibus ambabus legi facere: prout in terminis
voluit Speculator in titulo de relat. verſiculo, qua-
liter fiat relatio. Et ideo non ſubſiſtit huiuſmodi
prouiſio in literis contenta, cùm ſi proceſſum nul-
liter fuerit, pariter & literæ prædictæ quæ ortum
habent ea ipſo nullo proceſſu, ſimiliter nullæ ſunt,
nec vim aut robur aliquod habere poſſunt: nam
ſi literæ emanauerunt reſpectiuè ad relationem fa-
ctam per dominum Ioannem cola: & ex quo vo-
catis partibus informationem cœperat: certè ſi
apparet minus legitimè, imò nulliter ex defectu
citationis non adhibitæ proceſſum, nec etiam re-
lationis inde factæ per ipſum delegatum, ſequi-
tur quòd etiam & literæ prædictæ non ſubſiſtant.
Nam

8 Nam * ſi non valet actus priocipalis, noo valebit etiam acceſſorium. ita Bal. in l. non dubium. de legi. & dixit Iuriſconſul. in l. fin. de conſtit. pecu. qui
9 tex. eſt valde ſingu. * quòd ſi non valet principalis actus, nõ valebit etiam, aliqua confeſsio inde procedens: & illum tex. pro ſingulari allegat Bal. in l. ſi abſentis. circa fi. C. ſi cer. pet. & io rubri. C. de cooſtit. pecu. ij. colũ. quòd ſi non valet actus priocipalis, nec etiam confeſsio acceſſoria, nec inſtrumentum guarẽtigiæ propterea factum: per id quod voluit Bald. in l. iuciuile. ff. de legi. qui dixit, quòd ſi vna ſcriptura eſt facta contemplatione alterius,
10 * ea nun apparente illa ſecunda ſcriptura non tenet, & eſt inefficax: idem conſuluit Alex. conſil. iij. in ij. volu. ad quod oo. per Bald. in l. ij. C. de error. aduoca. & in l. j. in fin. C. de epiſ. & cleri. Franciſ. de Are. in conſ. lxviij. & ſatis ad propoſitum, quòd in-
11 cipit, Excellens domine. * Ex quo paria ſunt non apparere, & minus legitimè, ſeu nulliter apparere. l. fi. ff. de condictio. ob cauſam. l. oulla. ff. de auct. toto. l. quamuis. §. ſi conuenerit. vbi Bar. no. ff. ad vel-
12 leia. * Item nihil & inualidum æquiparantur. l. ſi
13 aut nullam. vbi Bal. no. C. de legi. hære. * Item paria ſunt quòd nulla cauſa exprimatur, vel friuola: quia habetur pto nulla: gloſ. io l. j. in ptin. in gl. magna, circa prin. & ibi Bal. ad hoc no. ff. de no. ope. nun. Et ideo nõ legitimè parte audita, ac etiam vt virtute relationis ita oulliter factæ & vnoquoque ipſorum oun potuit, nec poteſt Illoſtr. Balius ipſe ita decernere abſque aliqua cauſæ cognitio-
14 ne: * cùm nec Imperator, nec Papa poſsint ioaudita parte aliquid ſtatuere: tex. eſt in c. j. de cau. poſ. & proprie. & ibi pulchrè Abb. tex. in l. meminerint.
15 C. vnde vi. * Ex quo eſſet tollere defenſionem, quæ eſt de iure naturali, quam Princeps auferre noo poteſt. clem. paſtoralis. de re iudi. & voluit Bald. in
16 l. vt vim. ff. de inſti. & iur. * Inde Dominus omnipotens Adam vocauit, vt habetur io Gen. iij. c. & plenè ſcribit Abb. io c. cùm olim. de re iudic. & ideo conſuluit Pet. de Aocha. in conſi. cliij. oportet pri-
17 mò inquirere. * quòd reſcripta parte inaudita obtenta non tenent: & idem Ancha. in conſi. xcij. tria in fauorem &c. ex quo nedum vniuerſitas ipſa Salę quæ iuſtè, & legitimè poſsidebat, & poſsidet ſua,
18 * verùm etiam & quilibet iniuſtus poſſeſſor audiri debet antequam amoueatur: ita Bar. io l. fi. §. fin. C. de edicto diui. Innoc. io c. cùm olim. de priuileg. Alex. in conſi. v. in ij. volu. Ludo. in conſi. clviij. & præmiſſa concluſio. quòd Princeps non poteſt inaudita, ſeu non citata parte aliquid ſtatuere. proce-
19 dit etiam ſi Princeps id feciſſet, aut faceret * ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis: vt pulchrè & ſingu. concludit Fraoc. de Are. conſi. clxv. xij. colum. verſi. circa ſecundũ: & And. barb. conſi. xxiiij. in antepen. colum. ij. volu. per tex. in prædic. c. j. de cauſ. poſſ. & proprie. in verſicu: non poſſumus. per quæ verba tollitur potentia, per doctri. Bar. in l. fi. de fer. ff. ij. colum. & in l. gallus, & ibi doct. ff. de libe. & poſthu. Bart. in l. de his. circa prin. ff. de tranſactio. & in l. vbi pactum. ij. colum. C. eod. titul. Et ideo iuridicè concludendum eſt prætenſum priuilegium exemptionis & immunitatis ſemper intelligendum eſſe abſque præiudicio tertij ius habentis: & maximè non conſeotiente ipſo tertio, imò expreſsè reluctante: prout ſemper vniuerſitas prædicta Salæ reluctauit, & diſſentiit: * vnde ipſorum 20
iurium quaſi poſſeſsio oon poteſt dici acquiſita parti aduerſæ non conſentieoti: ſecundum Ionoc. & alios in c. cooquerente. de offic. ordi. & in c. bonæ. de poſtu. præla. do. Ant. io c. fi. de cauſ. poſſeſ. & proprieta. * Nam ad acquirendam iſtam quaſi poſ- 21
ſeſsionem requiritur conſenſus eius de cuios præiudicio agitur: vt ȝ. nec etiam acquireretur per patientiam violentam, quę noo habet conſenſum: ita Barto. in l. ſequitur. §. ſi viam. de vſucapio. Anto. de Butr. in c. fin. de cauſ. poſſ. & proprie. & in c. literis. de reſtit. ſpolia. & ſic ex præmiſsis omnibus, & eorum ſingulis ita curſim, & properanter collectis ob nuntij feſtinãtiam me expectare in aliam diem recuſaotis poſt eius applicatum aduentum, concludo partes Magnificentiæ veſtræ domin. Gabriel de Blaſio Gubernator bene merite, eſſe in dando terminum ad probandum vtrique parti in cauſa ipſa poſſeſſorij: quatenus vniuerſitas ipſa Disoi verificare pratẽderet ſe eſſe in poſſeſsione, obteptionibus & ſubreptionibus ex aduerſo obiectis non obſtantibus, reſeruato ſemper ſaniori iudicio v. Magnificeotiæ cui me ſubiicio, præſertim cùm adeo tuam Magnificẽtiam animoſam præſenſerim, ac expertus pluries fuerim pro iuſtitiæ cultu, vt minimè ioter miſeros prælatos illos de quibus gl. in authen. de mand. princ. connumerari paſſus ſis: qui intantum metuant literas Papæ, vt illis cõtradicere non audeant: idcirco ita vt ȝ. cõcluſum eſt conſulendum de iure arbitratus ſum ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Liber mercatoris pro ipſo ſcribẽte ſemiplenam probationem inducit. nu. 2.*

Sed an hoc verum ſit vide ibidem.

3 *Liber mercatoris facit ſemiplenam probationem pro ſe, quando eſſet publicus mercator, & iuraſſet talem mercaturam fideliter exercere, & haberet à publico tale exercitium.*

4 *Teſtes deponentes de conſuetudine ad hoc vt probent, debent atteſtari in ſpecie factum quod viderunt, & de viſis illius factis cuius conſuetudo allegatur, & de actuum frequentia, & temporis diuturnitate.*

5 *Et debent inſuper teſtes prædicti cõcordare in tempore, & actibus, de quibus deponunt, etiam per identitatem, aliàs non probarent.*

CONSILIVM LXXXII.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa honorabilis magiſtri Fraociſci de Palladino conuenti, cum honorabilibus Dionyſio & Iacobo de Ronca aromatariis, de terra Solofræ actoribus ex altera, & etiam recõuentis. Cootingit dubitari an liber ſeu partitæ libri ipſorũ actorũ productæ aduerſus prædictum magiſtrum Frãciſ. probationẽ inducant quò ad bona, & medelas quas, & quę idem Franciſcus negat habuiſſe. Itẽ & ſecundò an poſsit dici liber prædictus taliter eoadiuoatis

per prætenſam atteſtatam conſuetudinem per te-
ſtes eorundem aromatariorum, quòd eorū inten-
tio probata inferri poteſt. Et quò ad primum vul-
gata eſt quæſtio, an liber probet pro ſcribēte, pro-
ut eſt iſte liber rationū priuatus. Et reperio quòd
Specu. in titu. de inſtru. edi. §. nunc dicendum. poſt
1 medium, voluit *quòd talis liber pro ipſo mercato
re ſcribente ſemiplenam probationē inducit. Bart.
tamen in l. admonendi. in vj. col. ff. de iureiuran. aſ-
ſerendo hoc dictum eſſe durum, tenuit cōtrarium:
& quòd nihil probet. mouetur autem per Petr. &
Cy. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. qui hoc dictum
Spec. damnarunt, per rationem, quia priuatæ ſcri-
pturę mercatoris non plus debet credi, quàm viuę
voci eiuſdem: ſed ſi mercator viua voce deponeret
pro ſe, nihil ei crederetur. l. omnibus. cùm vulg. C.
de teſti. pariter nec & eius ſcripturæ pro ſe nihil
plus credi debet: aliàs facillimè vnuſquiſque ſibi
pararet ſemiplenam probationem, ſcribendo pro-
2 ut vellet in eius libro: quod eſt abſurdum: * vnde
pro ipſo ſcribente non poterit liber ipſe probare
l. exemplo. C. de probatio. ita cōcludit Bar. in præ-
allegata l. admonendi. viij. colum. ff. de donatio. &
tenet glo. no. in l. quædam. §. nummularios. ff. eden.
in glo. magna. & ibi Bar. & doct. & Alexā. de Imo.
in l. j. vlti. col. C. de eden. & licet probetur pro par-
te eorundem agentium ipſos eſſe bonæ famæ, fido-
les, & legales: attamen non plus operabitur huiuſ-
modi bona fama & legalitas, niſi quò ad aliquam
præſumptionem. per l. rationes. C. de probatio. ita
concludit Bar. vbi ſ. & licet nonnullorum opinio
ſit, quòd liber publici mercatoris, ſeu cāpſoris fa-
ciet ſemiplenam probationem, licet nō habeat tale
3 exercitium, ſeu officium à publico: * tamē hoc ha-
bet locum, vbi talis mercator iuraſſet talem eius
mercaturā legaliter & fideliter exercere: vt not. in
l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. & ita decla-
rat Bart. vbi ſ. ſubdens quòd ita in hoc ſeruat con-
ſuetudo, quæ potiſsimū eſt attendenda ſecundum
Inno. in c. j. extrà de fide inſtru. ſecus autem erit in
mercatore, vel campſore qui propria auctoritate
ſibi tale officium, ſeu exercitium aſſumpſiſſet: quia
tunc eius libro nulla fides præſtari debet in pręiu-
dicium alterius, cùm ſit omnino priuata ſcriptu-
ra: ita in ſpecie tenet do. Abb. Panor. in c. ij. viij. co
lum. extrà de fi. inſtr. & nihilominus in mercatore
qui à publico tale officium habuiſſet, requireretur
verificari quòd talis liber fuiſſet ſua propria ma-
nu ſcriptus: & quòd partes ita confiterentur. Ita
dicit Bartolus. quem etiam refert & ſequitur Ia-
ſon in repetitione prædictæ legis admonendi. co-
lum. ij. Quò verò ad ſecundum dici non poteſt ali-
quo modo probata conſuetudo, quòd in illis par-
tibus libris aromatariorum conſueuerit fides adhi
4 beri: * ex quo teſtes deponentes de conſuetudine
ad hoc vt probent, debent atteſtari in ſpecie factū
quod viderunt: & etiam de viſu illius facti cuius
conſuetudo allegant, & de actuum frequentia, &
temporis diuturnitate: de quo etiam articulatum,
aut capitulatum non reperio in hoc proceſſu ſal-
tem per decenniū tales actus fuiſſe factos, ita quòd
appareat interceſsiſſe conſenſum ſaltem maioris
partis populi: vt plenè Azo in ſumma. C. quæ ſit
long. conſu. & not. Cyn. in l. ij. C. eod. titu. verſi. ſed
quæro. Guilie. de cun. & Bald. in l. de quibus. & ibi
Saly. in vj. q. ff. de legi. Ioan. Andr. in c. fin. extrà de
conſue. quinimò ſecūdum prædictos doct. debent
huiuſmodi teſtes ad hoc vt probent, * vltra præmiſ-
ſa cōcordare in tempore, & actibus de quibus de-
ponunt etiam per identitatem: aliàs non probarēt:
ita tenet Pau. de leaza. in diſpu. ſua incipiente, cir-
ca inſtrumentum debiti. Anto. de But. in c. licet ex
quadam. de teſti. & in d. c. fin. de conſuetu. Ioan. de
Imo. in l. inter pares. de re iudic. & plenè conſuluit
Alex. in ſuo conſi. cxxvj. & cxcv. in ij. volum. & in
conſi. xlv. eo. volu. Et ſic concluditur ex præmiſsis
prętenſo libro nullatenus credendū eſſe in aliquo:
cùm credi de iure non debeat, niſi in partitis per
ipſum conuentum cōfeſſatis. Quò verò ad recon-
uentionem cùm appareat prædictum magiſtrum
Franciſcum præſtitiſſe operas ſuas, nec liquear de
quantitate operarum, ſuccedere debet condemna-
tio reconuentorum ad ſatisfaciendum, & ſoluen-
dum operas ipſius magiſtri liquidandas tempore
executionis: & hoc per iura vulgaria, & notiſsima,
quæ allegare ſuperfluum eſſet: & ita iuris eſſe con-
ſulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorij & petitorij cognitio vnico eo qui agit poſ-
ſeſſorio recuperanda, eſt interdicta per commu-
nes regulas ciuiles, & canonicas.*

2 *Princeps & Papa qui nō recognoſcunt ſuperiorem,
poſſunt mandare talem cognitionem eorum offi-
cialibus, & ſic cumulationem poſſeſſorij, & peti-
torij fieri, nu. 3. Secus in inferiore à principe.*

4 *Principi ſola reſeruata non transferuntur in alios
quantumcunque mandatum generale habentes,
& poteſtatem ſatis plenam, & amplam.*

5 *Legis dubia correctio imò intelligentia ſoli principi
eſt reſeruata.*

6 *Princeps mandans alicui vt poſſit exercere ea quæ
ſunt ſupremæ poteſtatis, non ex hoc poterit exer-
cere talem poteſtatem niſi cum cauſa, & præce-
dente natura cauſæ cognitione.*

7 *Princeps vbi committendo cauſam certis iudici-
bus mandauit certo modo iuſtitiam fieri, non po-
terit poſteà alius inferior ſe intromittere, & ali-
ter mandare.*

8 *Rationes generales communes & nota principi
faciunt vt de eis non ſit facienda ſibi mentio.*

CONSILIVM LXXXIII.

REdemptoris gentiū ſuffragio, repetito,
amen. In cauſa Magnifici d. Ioā. de tufo
cum Manfredino de buchis in regia au
dientia, & coram excellentibus domi-
nis regentibus regiam Cancellariam, ſuper reſtitu-
tione poſſeſsionis caſtrorum Moſcuti, & montis
Siluani, faciēda de facto, prout de facto ab eodem
erepta fuerat per Māfredinum prædictū. Contigit
hæſitari de modo procedendi in cauſa prędicta: vi-
delicet, an ſuper poſſeſſorio duntaxat, an etiam ſu-
per petitorio eſſet procedendum. Et ſciendum eſt
in facto quòd prædictus dominus Ioan. petebat de
factō ſibi poſſeſsionem reſtitui, prout de facto ſibi
erepta

erepta fuerat:& hoc virtute euiuſdam decretatio-
nis regiæ per quam Maieſtas ſua mandauerat ſuper
dicta reſtitorione iuſtitiam fieri : cúmq; ſuper hoc
auditis partibus pluries fuiſſet diſcuſſum, & voce,
& in ſcriptis, eſſétque cauſa in limine expeditio-
nis, fuit pro parte Manfredini productum memo-
riale cũ decretatione Illuſt. Proregis, in qua man-
dabatur vt in dicta cauſa procederetur tam ſuper
poſſeſſorio, quàm ſuper petitorio ſimul & ſemel
inſpecta iuſtitia naturali. Demum habito per nos
recurſu ad c. Maieſtatẽ, ſua Maieſtas mandauit per
quandam prouiſionem in dicta cauſa procedi ſu-
per poſſeſſorio, iuxta primam prouiſionẽ ſuæ Ma-
ieſtatis, reuocata dicta decretatione Illuſtr. Prore-
gis. Qua prouiſione præſentata pro parte Manfre-
dini fuit oppoſitũ de ſubreptionibus & obreptio-
nibus. nos diximus non obſtantibus per eum op-
poſitis procedẽdum ad reſtitutionem prædictam.
Et ad hoc diſcutiendum erit videndum. Primò an
prædictus Illuſtr. Vicerex potuerit facere talẽ de-
cretationem, & facta, ſit ſeruanda. Secundò an da-
to ſine veri præiudicio quòd talis decretatio po-
tuiſſet fieri, & debuiſſet ſeruari, an ſit reuocata
per dictum regium reſcriptum ſecundo loco pro-
ductum. Ad primum dico, quòd verba illius decre-
tationis dum dicũt, fieri iuſtitiam naturalem, pro-
cedendo in petitorio & poſſeſſorio, de qua loqui
videtur Imo. in c. j. de cau. poſ. & proprie. quamuis
alium haberet intellectum iuxta communes regu-
las iuris, etiam ipſo iure naturali inſpecto, cùm eo
iure prima fuerit poſſeſsio & inde dominium : ta-
men propter verbum ſimul & ſemel, clarum habẽs
intellectum, vt vno proceſſu procedatur: & vnica
ſententia in vtroque iudicetur : ſtante hoc dico,
quòd talis decretatio, ſiue mandatum nõ valet ex
defectu poteſtatis eius qui mandauit : quẽ poteſta-
1 tis defectum probo.* In primis clarum eſt cumula-
tionẽ poſſeſſorij & petitorij inuito eo qui agit poſ
ſeſſorio recuperandæ interdictam, per communes
regulas & ciuiles & canonicas : vt in l. ſi quis ad ſe
fundum. C. ad leg. Iul. de vi publi. & in tit. de reſti.
ſpolia. igitur admittere hanc cumulationẽ eſt con-
trariari regulis, & diſpoſitioni vtriuſque iuris : &
ideo diſputatur an Pontifex & Imperator, & alij
non recognoſcentes ſuperiorẽ poſsint mãdare ta-
lem cumulationem: & concluditur quòd poſſunt,
ex quo ſunt ſ. legem, & poſſunt nouam legem con-
dere, & conditam tollere, & limitare : & ideo poſ-
ſunt talem cumulationẽ mandare: prout conſuluit
2 *per iſtam rationẽ Cępol. in conſil. lx. col. fi. & vo-
luit Abb. in c. in literis. de reſtit. ſpolia & Alexã. in
conſi. liiij. col. j. in v. volo. cùm princeps poſsit ſcri
bere cõtra ius poſitiuum, & illud ad libitum, & ſi-
ne cauſa tollere : vt in ca. propoſuit. de conceſ. prę-
ben. vbi Abb. & cæteri: & in c. innotuit. de elect. in
fi. & in l. fi. C. ſi cõtra ius vel vtil. pub. Inn. & cano:
in c. quæ in eccleſiarũ. de cõſti. & in c. cùm ad mo-
naſteriũ. de ſtatu mona. Abb. in c. at ſi clerici. in §.
de adulteriis. extrà de iudi. & in c. j. & ij. de conſti.
Sed inferior à principe hoc mãdare non poteſt : vt
3 auctoritate probatur, & ratione: igitur, &c.* Et ꝙ
inferior à principe hoc nõ poteſt, ſentit Ioã. an. in
c. conſtitutus. de fili. presbyt. in vlt. ver. dum refert
ſe ad Papã: & expreſsè hoc dicit Abb. in d. c. in lite
ris. de reſti. ſpo. & Cæpol. in cõſ. prædicto. dum fun
dat ſe in ea ratione, quòd ideo hoc mãdare poteſt,
ex quo poteſt legem tollere, & condere : quòd non
poteſt inferior à principe: vt in l. j. de conſti. princ.
& ibi habetur in c. j. de conſtit. & habetur in l. om-
nes populi. de iuſti. & iure. * Hoc idẽ probatur ra- 4
tione: nam ea quæ ſoli Principi ſunt reſeruata, non
tranſeunt in alios quantumcunque habentes man-
datum generale, & poteſtatem ſatis plenam, & am-
plam. c. fi. de offi. vicar. & in l. j. de offi. eius. & cap.
quod tranſlationẽ. extra de offi. leg. & ibi gl. & ple-
nè Spec. in ti. de offi. deleg. §. nunc oſtendẽdum. &
conſuluit Ludo. conſi. lix. ad diſcutiendũ &c. imò
non ſolum correctio, ſed etiam intelligentia legis
dubiæ ſoli principi * eſt reſeruata: vt in l. ex facto. 5
in prin. ff. de vul. & pupil. l. neratius. ff. de verb. ſig.
cum ſimi. & in c. j. de confir. vtil. vel inutili. ſed iſta
confirmatio eſt huiuſmodi: ergo in mandato nõ ve
nit quantuncunque generali. Et ſi diceretur quòd
prædictus Illuſt. Vicerex habebat expreſsè in man-
datis poteſtatem diſpenſandi, etiam in his quæ ſoli
principi ratione ſupremę poteſtatis competunt: ꝙ
non vidi nec præſumitur, niſi appareat: eſto tamen
quòd eſſet, tunc adhuc dico non potuiſſe prędictũ
Illuſt. Viceregem mandare quod mandauit.* Quia 6
quando per principem cõceditur alicui, vt poſsit
exercere ea quæ ſunt ſupremæ poteſtatis, tunc ille
nõ poteſt exercere talẽ poteſtatẽ, niſi cum cauſa, &
præcedẽte matura cauſæ cognitione: ita not. dixit
Inn. in c. inter monaſteriũ. in verſi. ſummus: de ſta.
mona. & in c. veris. in fi. de fil. presbyt. Abb. in c. at
ſi cleri. §. de adulteriis. extrà de iudi. ſed in caſu no
ſtro nulla allegatur cauſa ſufficiens, per quã Vice-
rex potuiſſet hoc concedere: vt patet in ipſo memo
riali, in quo allegatur cauſa, ſcilicet euitãdi circui
tus: & vt partes releuẽtur ab expenſis: quę rationes
in facto non militabant, ex quo tẽpore quo dictus
Vicerex mandauit talẽ cumulationẽ, cauſa poſſeſ-
ſorij erat in limine expeditionis: & nullæ vlterius
in cauſa ipſa erant erogandæ expẽſæ: vt cõſtat illis
dominis, qui tunc iudicaturi erant. & eſto ꝙ tales
cauſæ in facto fuiſſent veræ, in iure nõ erant tantæ
efficacię quòd propter eas talis cumulatio debuiſ-
ſet admitti: vt in d. l. ſi quis ad ſe fundũ. & in c. in li-
teris. de reſtit. ſpoli. cũ vulga. & inde exit illa regu-
la, ꝙ in poſſeſſorio recuperandæ non obſtat exce-
ptio, dolo facis petere, ꝙ ſtatim es reſtituturus. idẽ
enim eſt hoc dicere, ac ſi diceretur ꝙ quamuis per
cumulationẽ dominij euitetur circuitus, & expen-
ſæ : non tamẽ debet cumulari in tali poſſeſſorio: &
ſic talis cauſa non erat ſufficiens ad id concedem-
dum, nec præceſsit aliqua cauſæ cognitio in tali de
cretatione dicti Illuſtriſ. proregis: ſed fuit facta ſo-
lùm ad partis petitionẽ: igitur etiã ſi prędictus do-
minus Prorex habuiſſet expreſſam talẽ poteſtatẽ,
nõ valebat in caſu noſtro tale mandatũ. Quinimò
dato ſine veri præiudicio, ꝙ habuiſſet in mandatis
Vicerex facere talẽ poteſtatẽ: alia ratione dico, talę
mandatũ nõ valuiſſe: nam in cauſa ipſa c. Maieſtas
appoſuerat manũ, cauſam cõmittẽdo certis iudici-
bus, mãdãdo certo modo iuſtitiã fieri:* igitur in ea 7
nõ poterat inferior ſe intromittere, nec aliter mã-
dare: vt ſunt cõmuniter regulę in c. cũ inferior. de
mai. & ob. & habetur in l. ex illo tẽpore. C. de app.
& in c.

& in c. de cætero.de re iudic. & procedit hoc propriè quando ſuperior appoſuit manum per commiſsionem:quia tũc videtur cauſa aduocata: vt in c.ſtuduiſti.& ibi doct. de offic.leg.& per doct.maximè Moder.in rub.de offi.eius.& ſic cùm non poterat Illuſt. Vicerex in cauſa ipſa taliter mandare, tale mandatum non eſt ſeruandum,maximè ſtante quòd tale mandatum eſt maximè præiudiciale dictæ regię decretationi:cùm ſi ſimul cognoſceretur de vtraque, eſſet inanis quæſtio poſſeſſoria, in qua Rex mandat iuſtitiam fieri petitorio abſorbente: maximè quia cogeretur quis litigare per indirectũ de proprietate rei qua deſtitutus fuit, & inermis, quę eſſet res mali exempli, iuxta tex.in c.frequens. de reſtit.ſpolia.in vj.ita dixit Abb.in c.ex conqueſtione.extrà eo.tit.nec iſtis habet obſtare tex.in l.ſi hominem.ff.mandati.vbi inferior habens generale mandatum reuocat ſpecialiter ſuperioris mandatum: nam illud procedit ex noua cauſa, & magna ſuperueniẽti, aut nouiter cognita: vt ibi declarant doct.& Bar.in l.ambitioſa.ff.de decre. ab ordi. facien.quòd non eſt in caſu noſtro,cùm nulla ſubſit cauſa ſufficiens quare debuiſſet mandari talis cumulatio: vt ex facie ipſius memorialis apparet: & eſt ſ.dictum.imò propter talem decretationem Viceregis, tot venerunt circuitus, & expenſæ, quòd adhuc hodie durant:& ſic ſtante quòd Illuſt. Vicerex non habebat poteſtatem taliter decretandi in hac cauſa,dicẽdum eſt tale mandatum eſſe nullum deficiente poteſtate:& ſic per iudices minimè conſiderandum:arg.l.ſi quæramus.ff.de teſta. & in terminis noſtris voluit Inn. in d.c.inter monaſteriũ. de ſtatu monac. Dato tamen & nõ conceſſo, quòd potuiſſet Illuſtr. Vicerex facere talẽ decretationẽ, & fuiſſet per iudices ſeruãda,tunc veniendo ad ſecundum dico talem decretationem, ac Viceregis mandatum eſſe legitimè per c.Maieſtatem reuocatum per vltimam regiam prouiſionem,in qua cap. Maieſtas mandauit procedi iuxta decretationem per eum primo loco factam,reuocato dicto memoriali Viceregis:ſed quia allegãtur aliquæ ſubreptiones,videamus an ſint tales quę debeant cõſiderari. Et prima ſubreptio vel obreptio eſt, quia dicitur fuiſſe dictum de caſtro mõtis fuſculi, de quo nulla eſt, nec erat lis:ſed de caſtro Moſcuſi:in quo nullũ ius prædictus do. Ioann. haber, vt ipſi dicunt:dico quòd talis error nõ habet aliquid importare: cùm iſta regia prouiſio ſit ad litem certam:& certa ſunt caſtra per multas alias demonſtrationes:& ſic talis error nihil obſtat l.ſi quis in fundi vocabulo.de le. j.& ſi habet ius domi.Ioan.in dictis caſtris,non eſt præſentis ſpeculationis. Secunda ſubreptio quam ipſi allegant,eſt,quia non fuit Maieſtati ſuæ expreſſus tenor memorialis ipſius Mãfredini:& rationes in eo inſertæ quibus Vicerex motus fuit ad concedendum quòd conceſsit. Ad hanc ſecundam dicimus quòd in reuocatione alicuius reſcripti, & de clauſulis ſi quæ ſunt in eo notabiles, quæ poſſent mouere concedentẽ ad non concedendũ, aut durius.tex.eſt & ibi doct. & maximè Abb.in ca.cæterum de reſcrip.in c.ex literis. de dolo & contu.ca. poſtulaſti.de reſcrip.& ibi doct.ſed in caſu præſenti facta eſt mẽtio dicti reſcripti, & eius quod in eo diſponitur: vt patet in dicta regia prouiſione: igitur valet: nec in hoc reſcripto reuocatæ erant aliquę notabiles clauſulæ,quę potuiſſent mouere Regem ad illud non reuocandum: vt in eo eſt videre: & cùm in eo inſertæ ſunt ſatis friuolæ nullæ & in facto falſæ, de quibus non eſt facienda mentio: vt not.in c.ex tenore.de reſcrip.& quãdo fuiſſent veræ, * ex quo ipſæ ſunt rationes generales,cõmunes 8
ac notæ principi, de eis non erat aliter facienda mẽtio:ita Fede.in tract.de re. permu.col.v.q.iiij.al leg.per Fely.in c.ſuper literis. col.vij. & eſto quòd non eſſent tales, quæ de iure debebant mouere ſuperiorem ad concedendum cumulationem petitorij & poſſeſſorij, vt ſ.dixi:igitur nulla erat de eis facienda mentio:& ſic ceſſat talis ſubreptio. Secũda ſubreptio vel obreptio quæ allegatur ex aduerſo eſt, quia allegauimus memoriale porrectum ex aduerſo fuiſſe ſubreptitium & obreptitium: nam dicimus Manfredinum ſubreptitiè,& obreptitiè impetraſſe: ſurripuit enim primò dum tacuit in lite poſſeſſoria eſſe proceſſum, & diſputatum, & allegatum: & eſſe iam eam litem in expeditione.quod ſi dixiſſet,aut non conceſsiſſet Illuſtr. Vicerex,aut durius conceſsiſſet, ex quo ſtante quòd cauſa poſſeſſoria fere erat expedita, nullus licitus circuitus euitabatur:nec parcebatur ſumptibus,ex quo nullæ expenſæ in cauſa ipſa vlterius erant faciendæ:& ex hoc reſultat alia obreptio:dum dixit,ad euitandas expenſas.ſubripuit etiam & obripuit, dum dixit in ſuo memoriali, qualiter indebitè per nos moleſtabatur ſuper recuperatione poſſeſsionis dictorum caſtrorum: conſtat enim nos iuſtè petiiſſe reſtitutionem poſſeſsionis dictorum caſtrorum:& notum eſt hoc Magnificis iudicibus: ſua arguunt ſubterfugia quæ vſque ad hanc diem nos ad diſputandum duxere: aliæ ſubreptiones nõ apparent in facto. ſpero quidem breui quòd pro iuſtitia ante iuſtiſsimos iudices poſtulamus. Thom. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Inferior à ſupremo principe iuris beneficium auferre non poteſt.*

2 *Spoliatus ante omnia reſtitui debet tam in principali quàm in fructibus, expenſis, & intereſſe, & ſiquid minimum remaneret, reſtitui non cogitur ſuper petitorio rerum.*

3 *Princeps ſupremus ſolus poteſt tollere ius alteri quæſitum. ibidem.*

4 *Ius dicitur tolli vbi proceditur iuris ordine non ſeruato.*

5 *De facto ſpoliatus, ita de facto reſtitui debet.*

CONSILIVM LXXXIIII.

Allegationes do. Thomæ Grammatici in eodem puncto. Et quia ſol non indiget facibus adiuuari, vt in c. ſi omnia. vj.q.j. ideo licet pleniſsimè ac copioſè fuerit allegatum per prædictum Magnificum do. Ciccum de Loffredo patritium Neapolitã. V.I.D. præclariſsimum, & collegam obſeruandũ in cauſa vt clienti morẽ geram, aliquid in mediũ adducere ſum veritus. Et quò ad defectum poteſtatis Illuſtr. Viceregis cõſidero, * quòd inferior à ſupremo prin 1
cipe iuris beneficium auferre non poteſt. §. ſi verò. in authent. de nup. colum. iiij.& regula, indultum. de regu.iur.in vj.ſed ex iuris beneficio conceditur

ſpolia

ſpoliatis, vt ante omnia reſtitui debeant, per vulga
res regulas. nedum in poſſeſsione rei principalis,
verum etiam in fructibus, expenſis, & intereſſe: a-
2 deo vt ſi quid minimum remaneret reſtitui, * non
cogitur reſtitutus ſuper petitorio reſpondere, niſi
facta integrali reſtitutione: vt voluit Bald. in capi.
conquerente. j. colum. extra de reſtitu. ſpolia. & ibi
ſubdit, idem de expenſis litis. idem tenet Abb. in c.
accedens. vt lite non conteſta. Iaſ. in authenti. qui
rem. C. de ſacr. ſan. eccle. ergo non potuit illuſtriſ.
Prorex hoc beneficiũ iuris prædicto domino Io-
3 anni ſpoliato tollere. * Item ius alteri quæſitũ tol-
lere, eſt ſolius ſupremi Principis. not. in ca. conſti-
tutus. extrà de religio. domi. & xxv. q. ij. in ſumma:
4 & in regula, indultum. §. allegata. in tantum * quòd
etiam inferius Legatus de latere hoc non tollit. c.
ſi. de confir. vtili vel inuti. ſed procedere non ſer-
uato iuris ordine eſt ius partis tollere, vt inquit gl.
in c. ſtatutum. de hære. in vj. & not. Bald. in c. j. §. in-
iuria. de pace iur. firm. ergo prædictus Illuſtr. Pro-
rex non potuit præiudicare ordini iuris, & man-
dare procedi in poſſeſſorio & petitorio: cùm prius
ex iuris ordine ſpoliatis fieri debeat reſtitutio, vt
§. dictum eſt: & ideo cùm iniuſtè fuerit prædictus
dominus Ioan. deſtitutus poſſeſsione ſua propter
5 pœnales regias prouiſiones, & de facto, * ita etiam
de facto reſtitui debet in ſua priſtina poſſeſsione
ante omnia ſine aliqua exceptione: prout optimè
conſuluit Ludo. Rom. in ſuo conſi. clviij. col. j. vbi
allegat idem conſuluiſſe Petr. de Anchara. & idem
conſuluit ipſemet Lud. conſi. ccxx. incipiente, cir-
ca primum conſultationis articulum. & ideo dixit
idem Bal. in ca. ab excommunicato. de reſcri. quòd
iudex debet abſq; difficultate reuocare quod per-
peram fecit: nec requiritur alia cauſæ cognitio: &
ſequitur Iaſo. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact.
vbi dixerunt pulchrè Bald. & Salyc. & Mod. quòd
ſi iudex exequutus eſt de facto parte nõ citata, nec
audita, debet etiam de facto alia parte non citata
reuocare: quia ſicut facilis fuit in concedendo, ita
etiam & in reuocando eſſe debet: & hoc de iuris
cenſura arbitror. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Maior iudex de grauamine inferioris cognoſcere debet, non econtra.*

2 *Spoliationis exceptio, quòd quis teneatur ad fructus, debet opponi contra eum qui ſpoliauit, vel ſpoliari mandauit, vel ſpoliũ ratum habuit. nu. 3.*

Interdictum vnde vi non datur contra ſuccedentem ſpoliatori.

4 *Spolians aliquem vi non propterea illi ſpoliato licet denuum ſpoliare ſpoliantem eadem re, quia vltimum ſpolium purgandum eſt.*

5 *Mandato iudicis de facto emanato licet quis obedierit, debet tamen de facto reuocari.*

6 *Spoliatus habens ciuilem poſſeſſionem, ſi demum poſſeſſio perueniat ad tertium, etiam ſi tertius ipſe cum vitio ſpoli fuiſſet in poſſeſſione, non poterit ille habens ciuilem recuperare naturalem poſſeſſionem. nu. 7.*

8 *Petens aliquid a iudice antequam ſuper petitione ipſi decernatur per iudicem poteſt reuocare id quod petiit.*

CONSILIVM LXXXV.

ALlegationes eiuſdem do. Cicci de Ioffredo in cauſa eadem, quia ex multis
prouiſionibus Capi. Regis non rectè
ex aduerſo informati, & ideo a iuſtitia
deuiantibus Magnificentiæ veſtræ licet illas iniu-
ſtas cognoſcerent, propter tamen earum gemina-
tionem, & expreſſum, ac pœnale regis mandatum
eas executioni mandari decreuerunt: prout iam
mandarunt cõtra do. Io. de tuſo prædictum, quem
multas veras & iuſtas exceptiones opponentẽ nul-
latenus audire voluiſtis: & ſic erepta fuit ſibi poſſeſ
ſio veſtro, ô Magnifici iudices, decreto caſtrorum
Moſcuſij, & montis Siluani: demum verò habita
notitia per prædictum Capi. Regem de iniuſtitia
prouiſionum prædictarum mandauit, vt prouiſio-
nibus prædictis ad ius & iuſtitiã redactis, iuſtitiam
faciatis ſuper reſtitutione poſſeſsionis dictorum
caſtrorum: ob quod prædictus do. Ioan. petiit ſe de
facto decreto veſtrarum dominat. reſtitui, ſicut de
facto ſpoliatus fuerat: quod iuſtiſsimè expoſtulat.
argu. text. in l. pen. §. j. ff. ſi muli. ven. nomine. & not.
l. ſi minor. C. de euictio. Bald. in l. ſi pacto quo pœ-
nam. C. de pact. & ibi cumulat Alex. in l. quod iuſ-
ſit. ff. de re iudi. & in l. de vnoquoque eod. tit. cum
multis aliis relatis per eum. & nulla quidem adhi-
bita cauſæ cognitione procedendum erit: ſed illud
debetis ſine aliqua cauſæ cognitione reuocare, etiã
ſi Rex in decretatione memorialis per nos produ-
cti aliquam impoſuiſſet clauſulam importantem
cauſæ cognitionem: quia quò ad vos qui proprium
decretum habetis reuocare, monitionem & non
cognitionem importaret: vt eſt tex. not. in c. ab ex-
communicato. de reſcrip. * & ibi omnes. & ſignan- 1
ter Bal. qui loquitur in terminis noſtris. ſi igitur ſi-
ne aliqua cauſæ cognitione de facto priuatus fuit,
reſtitui debet: & ſic auditus in ſuis iuſtiſsimis exce-
ptio. audire noluiſtis, ſic & nunc in dicti decreti
reuocatione exceptiones partis aduerſæ minimè
audiri debent: vt verè reddatis vices, iuxta doctr.
Bald. & aliorum §. allegatorum: & voluit Specu. in
tit. de primo decreto. §. iam de defectu. vers. quid ſi
iudex. Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de ſentent. §.
ſpecies. quanto minus debetis ipſum in oppoſitis
exceptionibus audire, quæ cum reuerẽtia loquen-
do, aut ex opponentium errore procedunt, vel ca-
lumnia. Quod autẽ exceptiones ſuæ non militant,
etiã ſi eſſemus in caſu, in quo exceptiones eſſent ad-
mittendæ demonſtro: & hoc primum dum quærit
declinare veſtrum tribunal iudicẽ ſuum, ſub præ-
textu reginalis tribunalis, ſeu regię camerę ſumma
rię ſub quib. protegitur: quę tribunalia licet ſint iu
dicia poteſtatis, tamẽ nõ ſunt maiora, nec æqualia
Regio cõſilio: vnde ſi tractatur de reuocando gra-
uamine per S. Regium conſiliũ, ordinatione & iuſ
ſu ca. Maieſtatis illato: fruſtrà aduerſarius S. conſi-
liũ declinandu * quærit minus adire tribunal, cùm a
maior de grauamine inferioris, non ecõtra, cogno
ſcere debeat. l. Labeo ait. in fi. & l. ſeq. ff. de arbi. & l.
pręcipimus. C. de app. §. pe. eo maximè cũ ipſe eiſdẽ
gauiſus priuilegiis decreto eiuſdem S. cõſilij obti-
nuerit in poſſeſsionẽ: vt dictũ eſt: & ſic nullatenus
in declinatoria videtur audiendus. Minimè audiri
meretur ſuper exceptiõe expoliationis, ex quo di-
cit nos

cit nos teneri ad fructus. hoc enim eſt in iure fal-
ſum:nam talis exceptio quando opponitur in ci-
3 uilibus, debet opponi contra eum * qui ſpoliauit,
vel ſpoliari mandauit, vel ſpoliationem ratam ha-
buit,contra quem interdictum vnde vi, daretur:
ita voluerunt Archidia. Io. Andr.& Gemi.& Phili.
Fran.in c.j.de reſti.ſpoli.in vj. Abb.in c.ij. de ordi.
cog.& ibi Inno.licet alibi aliter ſentire videtur:&
voluit Rota in deciſ. cccc xxxviij. aliàs deciſio.xx.
incip.fuit dubitatum,pone quòd A.ſub titu.de re-
ſtitu.ſpol.in no. Sed in caſu noſtro dominus Ioan-
nes non ſpoliauit ipſum,nec ſpoliari mãdauit,nec
ratum habuit, igitur cõtra ipſum Ioan.talis exce-
ptio obiici non poteſt.Et licet dicatur ex aduerſo,
quòd in caſu noſtro contra dominũ Ioannem da-
retur interdictum vnde vi,ex quo ſucceſsit ſcien-
ter ſpoliatori,vt aſſerunt dicere Innoc. contra ca-
ſum l. j.§.qui vi deiectus.ff.de vi & vi arma. & cõ-
tra caſum ca.ſæpè.de reſti.ſpol.quem ibidem alleg.
Inno.& ipſemet tenet in d.cap. ſæpè. quòd contra
ſuccedentem ſpoliatori non datur interdictũ vn-
de vi,ſed remedium ex illo c. hoc voluit conſtitu-
tio Regni:circa violentiarum.econtrario allegata:
& Albert.de Roſa.in l.cùm a te.ff. de vi & vi arma.
bene verum eſt,quòd id dicit Inno.procedit,quan
do ille qui ſucceſsit ſpoliatori, ſucceſsit pendente
interdicto:vt ipſum declarat Bartol. in d. l. cùm à
te.vel loquitur ſecundum d.c.ſæpè quòd ibi ipſe al
legat:& licet ibi etiam dicat, quòd quando ſpolia-
tor non eſt ſoluendo,interdictũ datur contra ſuc-
ceſſorem:per ea quæ not.gloſ.in d.l.cùm à te.Nam
ad hoc dico, quòd licet daretur interdictum,tamẽ
in hoc caſu non redarguit violentiam :& ſi ceſſat
odium, & exceptio ſpoliationis contra ipſum ceſ-
ſare debet,quæ in odium ſpoliatoris,& mandantis
ſeu ratum habentis inducta eſt:vt ſ. Præterea quòd
exceptio ſpoliationis poſsit opponi contra illum
qui ſucceſsit, quando ſpoliator non eſt ſoluendo:
& hoc aut nos dicimus reſpectu rei in qua cõmiſ-
ſum fuit ſpolium:& in caſu noſtro non poſsit age-
re cùm ipſe poſsideat: aut dicimus reſpectu fru-
ctuum quos percepit ipſe Magnificus dominus
Ioannes: & de iſtis non poteſt dici quòd ſucceſſe-
rit ei qui non eſt ſoluẽdo: aut quærimus de fructi-
bus perceptis per illos de Ricardis , & in iſtis non
poteſt cõtra nos dari interdictum :quia eſto quòd
teneremur interdicto , tamen ſumus poſt annum
commiſsi aſſerti ſpolij: & ſic non tenemur de fru-
ctibus,qui ad nos nõ peruenerunt: licet ad ſpolia-
tum peruenire potuiſſent: bonus eſt text.in l.pen.
in prin. vnde vi. & ſic fruſtratoriè tractatur in ca-
ſu noſtro de exceptione ſpoliationis. Itẽ quòd mi-
nimè obſtat dicta exceptio ſpoliationis:nam poſi-
to abſque veri præiudicio, quòd dominus Ioannes
4 ſpoliaſſet eundem Manfredinum per vim, * non
propterea licebat eidem ſpoliare prædictum do-
minum Ioannem eadem re: quia oportebat, prout
oportet,vltimum ſpolium purgari.l.iij.§. cum igi-
tur.de vi & vi arma.& inſti.de interdict.§. recupe-
randæ. illud bene animaduertit do. Abb. & tenet
poſt doct.in c.fin.iij.col. de ordi.cog.dicunt enim
quòd ille tex.& ſimiles procedũt,quando conuen-
tus excipit de ſpoliatione facta ſuper diuerſa. Quò
verò ad aliam eorum opinionem dum dicitur ex
aduerſo , quòd dictum Bald. in l. ſi pacto quo pœ-
nam.C.de pact.non procedit quando ille qui aſſe-
rit ſe ſpoliatum de facto à iudice, conſenſiſſet man
dato iudicis quamuis compulſus.per tex.in l.fin.in
fin.ff. quòd met.cauſa. quia reſpondeo quòd nun-
quam dominus Ioannes conſenſit, prout nõ appa-
ret:& nihilominus id quod dicitur in d.l.fin.quòd
met.cauſ.procedit quando ageretur remedio illius
l.fi.quod met cau.Secus autẽ ſi ageretur alio reme-
dio,illud nõ procederet:ſed ante omnia debet fieri
reſtitutio:iſtud voluit Bartol.in l.pen. ff. de condi.
ob turp.cauſ.& ibi Angel.& Modern. idem voluit
Imo.in l.a diuo Pio.§.in venditione. & ibi Alexã.
ij.colum.ff.de re iudic. ſed in caſu noſtro non agi-
tur remedio illius l. fin. igitur ea non obſtante de
facto nobis debet reſtitui poſſeſsio:& ſi bene con-
ſideratur id quod dicitur in d. l.fi. procedit. quan-
do iudex violenter mandauit,& pars cui fuit factũ
mandatum conſenſit , & tradidit rem ex mandato
iudicis : tunc ob eius conſenſum , traditionem &
voluntatem , licet coactam talis traditio in tãtum
reuocatur , quatenus intereſt aliter tradentis: ita
declarant ibi docto. Imo.& Alex.in d. §. in vendi-
tione. ſed quando iudex mandauit alteri,vt tradat
poſſeſsionem , & ille cui fit mandatum. non tradi-
didit, ſed replicat mandatum iniuſtum , & ſe non
poſſe reſiſtere potentiæ mandantis : & ob eius po-
tentiam metu ductus deſerit poſſeſsionem : tunc
nõ dicitur ſpoliatus vi compulſiua , ſed expulſiua,
licet metu ductus deſinat poſsidere.text.eſt in l.pe.
§.idem labeo.ff. de vi & vi arma. Imò etiam ſi pars
ſpoliata conſenſit mãdato iudicis,& ablationi poſ
ſeſsionis,dummodo ipſe nõ tradat, adhuc dicitur
de facto reſtitui in poſſeſsione nõ obſtante aliqua
partis oppoſitione:ita dicit Bald.in l.ij.C.de ſerui.
& aqua.verſi.quartò quæro,ſi iudex.vbi allega.d.l.
fin.idem voluit Bald.in d.l.fin. quòd met.cauſ. di-
cens,quòd illud de quo in illo tex.ideo eſt,quia in
teruenit factum partis tradentis : hoc idem voluit
Ioan.Andr.in tit.de ſen.§.ſpecies. verſicu. eſt quo-
que.quem refert & ſequitur Alexand.in d.l.de vno
quoque.*vbi voluit,quòd quamuis pars obedierit 5
mandato Iudicis de facto emanato,debet de facto
reuocari.idem voluit tex.in d.c.ab excommunica-
to. vbi excommunicatus ab ordinario ſine moni-
tione præcedente , quamuis aſſerens ſe excommu-
nicatum , debet de facto ſine alia partis contradi-
ctione & partis citatione, & cauſæ cognitione ab-
ſolui : ſic & in caſu noſtro licet dominus Ioannes
obediſſet Regi,cui per eius potẽtiam reſiſtere non
poterat: tamen non ex hoc dici poteſt compulſiua
vt priuatus:ex quo nõ tradidit: & ſic dico non ob-
ſtare d.l.fin.ex aduerſo oppoſitam. Quò verò ad id
quod dicunt quòd Manfredinus cum decreto ca.
Regis recuperauit poſſeſsionẽ, quam poterat pro-
pria auctoritate recuperare vigore ciuilis poſſeſ-
ſionis in animo retentæ:& ſic talis poſſeſsio ſibi de
facto non debet auferri: per ea quæ voluit Ioann.
Andr.in d.addi.§.ſpecies.verſi. eſt quoque.quia vt
ſæpe dixi,in iure falſum eſt ipſum retinuiſſe poſſeſ
ſionem ciuilem : & credo vobis nullum in hoc du-
bium per aliàs allegata,per id quod in propriis ter
minis tenet idem Aret.in l.j.§.qui præſens.de ver-
borum obliga. vltim. colum. & in l.continuus.in
princi.

princi.eo.tit.tamen ad euitandum diſputationem dico, quòd eſto quòd retinuiſſet ciuilem, ex quo
6 poſſeſsio non eſt penes ſpoliantem,* ſed penes tertium, etiam ſi iſte tertius cum vitio fuiſſet in poſſeſsione, non poterat Manfredinus vigore ſuæ ciuilis poſſeſsionis recuperare naturalẽ à manu noſtra: vt voluit Bartol. in l.j.§. neceſſario. ſi mulier ventr. nomi. & voluit Innocent. in cap. inter quatuor. de maio. & obe. Abbas in c. olim. de reſtitut. ſpolia. & hoc quia contra tertium non poteſt quis
7 habens ciuilem exercere poteſtatẽ, & * recuperare naturalem. tenet per optimas auctoritates Aret. in l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. colum. vj. verſicu. ſecundò eſt limitandum. ff. de acquir. poſſeſ. & idem ſequitur Ludo. Roma. in l. peregrè. §. quibus explicitis. ff. de acquir. poſſ. Bald. in l. j. C. de executione rei iudi. Bald. ſatis not. in l. imperialem. §. callidis. de prohi. feud. alie. per Federi. nec curandum quòd pro parte noſtra fuerit petitum dari terminum ad probãdum: quia illud petiuimus in noſtra petitione: & ſic ad probandum ea quæ incumbe-
8 bant probari, & demõſtrari in iure.* Prætereà antequam ſuper petito termino per iudicem fuiſſet decretum, nos talem termini petitionem reuocauimus: quòd facere potuimus per text. in l. edicimus. de execu. tut. nec curandum de partis acceptatione: quia acceptatio partis operatur in his quæ non expectant iudicis decretum: ſed ſortiuntur effectum ex ſola partis confeſsione, vel poſitione: ita procedit text. & quòd ibi dicitur in l. cum precum. C. de lib. cau. Et ſic ſtantibus partis aduerſæ exceptionibus nullius roboris, & momenti, vt ex prædictis colligere poteritis, veſtrum erit, ô Magnifici Iudices, officium exemplo Catholici domini noſtri Regis qui conſilio in melius mutato ad iuſtitiam ſuas prouiſiones reduxit: ſic & vos veſtro decreto ad ius & iuſtitiam reducto, ac reuocata executione inde indebitè exequuta ipſum dominum Ioannem contrario imperio in ſuam poſſeſſionem reſtituatis. & fiet iuſtitiæ complementum, ac Deo gratum: & catholico Regi vobiſque erit conſonum, & honori. Ciccus de Loffred. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſeu reſponſio facta ad hoc vt nõ poſſit prætextu erroris reuocari, cautela eſt, vt aſſignetur terminus ad confitendum, & quòd eu acceptet dictam confeſſionem.*

2 *Poſſeſſione ſua nemo quis priuari poteſt etiam à principe ſine cauſa cognitione de facto, & inauditus.*

3 *Immiſſio in poſſeſſionem de facto facta, ita de facto, & faciliter reuocari debet.*

4 *L. ſi. ff. quod met. cau. vbi quod non eſſet factum, de nouo fieri deberet, intelligi debet, d. l. prout Ang. in l. ſi finita. ff. de dam. infec. quando præceſſit cauſa cognitio, & fuit ritè iudicatum, & rectè.*

5 *Priuatus iniuſtè, & violenter ante omnia debet reſtitui, etiam ſi per iudicem eſſet deſtitutus poſſeſſione, adeò quod nulla exceptio ante reſtitutionem contra eum opponi poſſit, etiam ſi peteretur cõfirmari adiudicatio, licet nulliter præſtita.*

6 *Confirmari petitio non poteſt id quod nulliter actum extitit, etiam ſi ex defectu formæ id prætendere-tur contra ſententiam.*

7 *Executio quando peteretur confirmari ex ſententia nulla, quia parte non citata, non poteſt peti confirmatio: ſecus ſi erat valida, ſed executio non ritè facta.*

8 *Spoliatus recurrens ad ſuperiorem non poteſt redire ad viã facti, & propria auctoritate ſubintrare poſſeſſionem.*

9 *Spoliatus non eſt veriſimile quòd ſponte, & voluntariè renunciet, ſed per metum.*

10 *Princeps, nec Papa poteſt inaudita parte aliquid ſtatuere, nec de cauſa cognoſcere.*

11 *Reſcripta parte inaudita obtenta non tenent.*

12 *Poſſeſſio vbi mandatur reſtitui etiam ſpoliato, requiritur cauſa cognitio, & citatio.*

13 *Poſſeſſor etiam iniuſtus audiri debet antequam amoueatur. & nu. 17.*

14 *Princeps quòd non poteſt inaudita parte aliquid diſponere, procedit etiam ſi princeps id faceret ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis.*

15 *Poſſeſſio ciuilis ſi eſt penes aliquem, & naturalis penes alium, tamen is qui naturaliter, & ſic corporaliter tenet, requiritur citari, & audiri non obſtante dicta ciuili poſſeſſione penes alium.*

16 *Iudex præceptum quod de facto fecit, & ſine cauſa cognitione, de facto reuocare debet.*

18 *Tenuta data pro vero debito, ſed iuris ordine non ſeruato, non tenet: quia etiam in poſſeſſoriis requiritur ordo iuris.*

19 *Reſcriptum principis per quod denegatur cauſa cognitio, non tenet, nec poteſt auferri poſſeſſio parte non citata etiam cum priuilegio principis.*

20 *Spoliatus per ſententiam nõ ritè habitam non perdit poſſeſſionem.*

21 *Poſſeſſio debet reſtitui, quando non interuenit cauſa cognitio, quia dicitur non iudex, ſed priuatus, licet de facto ſententia interuenerit. nu. 22.*

Et poteſt ſibi reſiſti, nec eſt ei parendum,

23 *Scribens ſi vt officialis, vel vt tutor non præiudicat ſibi proprio nomine, & pariter, nec ſi vt teſtis ſe ſubſcripſit ſibi non præiudicat, vt principali, numero 24.*

Et pariter ſi vt notarius ſcripſit, non præiudicatur ſibi proprio nominè ibidem.

25 *Metu dicitur quod quis ſe obligauit, vbi extaret contra ipſum mandatum pœnale ſuper ſolutione pœna.*

26 *Tenuta data abſque ſententia, & ſine cognitione, non poteſt confirmari.*

27 *Poſſeſſionem ciuilem habens ſi acceſſit ad ſuperiorem pro conſequendo iuſtitiam, non poterit ad viam facti redire, & de facto ingredi naturalem.*

28 *Acta non probantur per teſtes, ſed per proceſſum, & ſcripturas.*

CONSILIVM LXXXVI.

ALiæ allegationes eiuſdem domini Thomaſij Grammatici in eadem cauſa Magnifici do. Ioan. de tufo ſui conſanguinei. Viſis ſubtiliſsimis allegationibus & ſcriptis Magnifici do. Cicci, & ipſis etiã oretenus relatis coram Magnificis Iudicibus regentibus regiam Cancellariam per eundem Magnificum do. Ciccum, licet plenitudo ſuppletione nõ indigeat,

attamen motus agnationis ſanguine, & non ſpiri-
tu ad communis clientis ſatiſtactionem incipien-
do ab vltimo capite circa termini erroneè petiti
reuocationem, adduco quod in ſimili dixit Bal. in
1 l. error. C. de iur. & facti igno.* quod ad hoc vt confeſ-
ſio, vel reſponſio nũ poſsit reuocari ab aduerſario
allegando errorẽ, præcipuè duo facienda ſunt: pri-
mum quod aſsignetur terminus ad confitendũ, vel re-
ſpondendũ, vel contradicendũ: ſecũdum quod ac
ceptes dictam confeſsionem, vel reſponſionem:
idem ſequitur Soc. in ſuis fallen. in regula lxix. in-
cipiente, confeſsio per errorem. in fi. circa cætera
præſupponendo quòd Cathol. Rex noſter ad ſup-
plicationem prædicti noſtri clientis omnia ad ius
& iuſtitiam per ſuam regiam decretationem redu-
xerit: & ſic cæteris prouiſionibus per prius factis,
& de quibus mentio facta fuerat à iuſtitia deuian-
tibus, etiam ſi ad ſententiam proceſſum fuiſſet, de-
rogauit: vt inquit Bald. in ca. iij. quod incipit, pro-
poſuiſti. verſic. quæro ſuppoſitum eſt. de offic. lega.
quem ſequitur ibidem Barba. quia de iure & iuſti-
tia non potuit do. Ioan. ipſe priuari ſua poſſeſsio-
2 ne etiam ab ipſo Cathol. Rege de facto,* & abſque
iuris ordine, ac ipſo in ſuis iuribus non audito, per
tex. in l. fin. C. ſi per vim vel alio modo. quæ loqui-
tur in Imperatore: & in l. meminerint. C. vnde vi.
cùm in iudicio poſſeſſorio ad aduocandum poſſeſ
ſionem etiam violentam, requiritur ordo iuris: &
quòd ſententia ſequeretur per litis cõteſtationem
inter agentem & conuentum: vt in dictis iuribus:
& in l. properandum. C. de iudic. & c. ij. vt lite non
conteſta. ita determinat Bar. in l. j. C. qui legiti. per-
ſon. & in l. vnica. C. ſi de mom. poſ. & in l. naturali-
ter. §. nihil commune. ff. de acquiren. poſſ. ſequitur,
quòd inquantum fuit de facto exequutum, dicta
exequutio ſiue immiſsio vt de facto facta, debet ſic
faciliter reuocari. text. eſt in l. j. §. hoc edictum. de
3 ventr. in poſſe. mit. * per quem ita determinat Bal.
in l. ſi deſerta. C. ſi propter publi. penſi. & in l. ſi pa-
cto quo pœnam. C. de pact. & inquantum in d. l. ſi
deſerta. dicatur requiri citationem, & in d. l. ſi pa-
cto. dicatur quòd non: tamen in qualibet ipſarum
legum concordat: & dicit immiſsionem omnino
reuocandam, & reſtituendam prædicto domino
Ioanni: & ipſe iam citari obtinuit eundem Manfre
dinum: & quòd omnino ſit reuocãda, & reſtituen-
da, tenet Io. And. in ti. de ſentent. §. ſpecies. in addi.
in ver. habeo de præcepto: & ſequitur Ang. & Imo.
in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. Bald. in l. ij. xj. co-
lum. de ſerui. & aqua. verſic. quæro ſi iudex abſque
ordine. & in l. fi. C. de edicto diui Adria. tollend. &
in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Anto.
de Butr. & Abb. in c. cum ceſſante. de appell. & per
dictas auctoritates ſic concludit Alexan. in conſi.
v. in cauſa & lite. verſ. probatum eſt. ſecundo volu.
4 * Et inquantum dicitur, quòd licet dicta immiſsio
eſſet retractanda ex prædictis, tamen debet confir
mari: quia Mãfredinus præſupponit potuiſſe pro-
pter ſuam ciuilem de facto ingredi, & recuperare
ſuam naturalem poſſeſsionem, ex quo habet etiam
priuilegium de dictis caſtris: iuxta l. ſi. ff. quòd me-
tus cauſa. & propter doctrinam Ange. in l. ſi finita.
ff. de dam. infect. dicitur, quòd non poteſt peti tã-
lis confirmatio: quia Angel. loquitur quando præ-
ceſsit cauſæ cognitio, & fuit rite iudicatum, & re-
ctè: ſed fuit facta executio non rite non citata par
te: quia tunc poſſet peti confirmatio: quia iam per
cauſæ cognitionem conſtabat de iuſtitia illius qui
non rite fuit inductus in poſſeſsionem: ſed quãdo
abſque cauſæ cognitione quis fuit priuatus, & cõ-
tra ipſum fuit exequutum: dicta executio debet,
prout fuit facta, reuocari: & non poteſt peti con-
firmatio: quia etiam vt dixi, ad reſtituendam poſ-
ſeſsionem debet interuenire iudicium, & ordo iu-
ris, licet non requiratur tanta exacta probatio, ſi-
cut in petitorio: & ſic ſi aliter diceretur, eſſet per-
mittenda ſpoliatio, quam iura improbant, & nemi
nem poſsidentem ſpoliari, niſi probata ſpoliatio-
ne: & ita expreſsè conſuluit Petr. de Ancha. in con
ſil. ccxciij. videtur quòd dicta poſſeſsio. quia quis
nõ poteſt inauditus priuari ſua poſſeſsione: & con
firmatio quæ petitur, peti debet quando iam * ante 5
executionem conſtabat de debito: & allegat Bart.
in l. meminerint. C. vnde vi. idem conſuluit Ludo.
conſi. clviij. circa articulum primæ quæſtionis. Et
quia iniuſtè & violenter priuatus ante omnia eſt
reſtituendus, etiam ſi per iudicem eſſet deſtitutus
poſſeſsione, adeo quòd nulla exceptio ante reſtitu
tionem contra eum opponi poteſt, etiam ſi petere-
tur confirmari adiudicatio: licet nulliter præſtita.
c. conquerente. de reſti. ſpo. & in l. fin. C. ſi per vim
vel alio modo. & l. auctoritate. C. vnde vi. Barto. in
diſputa. ſua. Lapus. * Item quia nõ poteſt peti con- 6
firmari id quod nulliter actum extitit, etiam ſi ex
defectu formæ id prætenderetur contra ſenten-
tiam. allegat. Cyn. & Baldus in l. cùm anteà. C. de
arbit. vel ſiue ex defectu perſonæ. l. inſtar. C. de iur.
fiſ. libro decimo. & allega. Pe. in d. conſil. & idem
ſequitur Ludouic. in d. l. ſi finita. quando peteretur
confirmari executio ex ſententia nulla: * quia ſi 7
nulla erat ſententia, fortè parte non citata, non pō
teſt peti confirmatio: ſecus ſi erat valida, ſed execu
tio non rite facta: & ſic dicit tenere Ange. & debe-
re intelligi: & idem tenet ibi Pau. de Caſt. & expreſ
ſè etiam Ioan. mona. in c. j. de conceſ. præben. libr.
vj. vbi dixit, quòd licet executio ſententiæ fieri non
debeat parte non citata, ſeu poſſeſſore non citato,
facta tamen debet reuocari, ſi præceſsit cauſæ co-
gnitio ſuper ſententia, de qua prætendebatur exe-
cutio. & idem ſequitur in c. licet. de præben. eo. tit.
& Inno. in c. ex ratione. de appel. cum ergo prædi-
ctus do. Ioan. fuiſſet de facto ſpoliatus non præce-
dente ſententia, idem eſt dicere quòd Rex ipſum
ſpoliauit: ergo reſtituendus eſt, & deinde diſputari
debet ſuper proprietate aut poſſeſsione. Nec obſt.
quòd prætendit Manfredinus, quòd ex ſua poſſeſ-
ſione ciuili retenta ingredi potuit naturalem: quia
ſtante pace nunquam apud eum fuit aliqua ciuilis,
imò ex quo adiuit Regem, & ſtante do. Ioan. in poſ
ſeſsione per cuius potentiam iam ſuſpicatus fuit
poſſe repelli, ex quo nunquam obtinere potuit re-
ſtitutionem: & per ingreſſum * amiſit ciuilem, ſi 8
quam habuit: tenet Bart. in l. j. §. quod ait prætor. ff.
vti poſſ. ſecus ſi non fuiſſet in poſſeſsione potens,
ſcilicet ipſe do. Ioã. ſed poſſeſſor de quo veriſimile
eſſet, quòd non dubitabat: & ita loquuntur iura in
l. ij. C. de iure emphi. per Bal. item cum ſemel iuerit
ad Regem, non potuit, nec poteſt redire ad viam
facti,

factı, & ex ſeipſo poſſeſsionē accipere: imò ipſam
amiſit: ita dicit Bal. in d. l. ij. C. de ſer. & aqua. per l.
de pupillo. §. meminiſſe. de oper. no. nun. in verſi. x.
quarto. item quia contra do. Ioan. non datur inter-
dictum vnde vi: quia non eſt ſententia, poſſeſsio,
& inhibitio alicuius: nec habet cauſam niſi à ſe
ipſo: & diſputare an competat vel non, caſus eſt in
terminis in conſtitutione, circa violentiarum. per
quam deciditur non competere interdictum ali-
quod niſi condictio ex illa conſtitutione: quando
ſcilicet habet cauſam à vitioſo ſpoliatore: q nõ eſt
in caſu noſtro: & in hoc non videtur inſtandũ, ex
quo pars aduerſa nũ agit, ſed vellet retinere: & iura
hoc prohibēt: vt ſ. oſtendi. facta autē reſtitutione
ex eo quia indebitè fuit ſpoliatus, & abſq; iuris or-
dine, tũc diſputabitur ſi competit interdictum vel
ne. Et licet dicatur quòd domi. Ioan. ipſe conſenſit
ſaltem per metum, ergo videtur non poſſe petere
reſtitutionem: dico quòd falſum eſt: ſed poſſeſsio
fuit exequuta de facto: quia renunciatio facta per
ſpoliatum poſt ſpoliationem non prodeſt ſpolia-
9 tori: quia nõ eſt veriſimile,* quòd ſpoliatus renun-
ciet ſponte & voluntariè, ſed per metum: & ita ha-
betur in c. ſollicitæ. de reſti. ſpol. ita concludit ibi
Abb. etiam in rebus prophanis: & ita conſuluit
Alex. in conſi. xciij. in cauſa. in j. col. verſic. & licet
alias renuntiatio. in v. vol. Nec obſt. quòd præten-
ditur dixiſſe Alex. in l. à diuo pio. §. in venditione.
de re iud. quia ipſe loquitur quando præceſsit ſen-
tentia in executionē, deficit ordo iuris in exequē-
do, & ſic de tenuta: & ita intelligit Imo. & expreſ-
ſè declarat ibidem Alexand. allegando Bart. in l. ſi.
ff. quòd met. cau. Quò ad declinatoriam ex aduer-
ſo obiectam, apparet quòd nec Sereniſsima Regi-
na, nec Regia camera ſummariè immiſit, nec exe-
cutionem aut priuationem fecit: ſed dominus Rex
per ſuas literas exequutiuas: & ſ. ipſum nemo eſt,
niſi ipſemet qui cognoſcit: & cognoſcere poteſt de
ſuis ſententiis, & executionibus, authē. quę ſuppli-
catio. C. de precibus imper. offer. & propterea ad
ipſum ſolum ſpectat ſuas literas, & exequutionem
ſic faciliter reuocare, ſicut fecit: & non ad aliud
tribunal: quia eius eſt deſtruere cuius eſt condere.
Et quia loquuti ſumus de iniuſtitia regiarum pro-
uiſionum, quæ conſiſtit, cùm non citato ipſo do.
Io. nec aliter audito mandauerit Rex Cathol. in
eiſdem prouiſionibus, vt deſtitueretur poſſeſsione
dictorum caſtrorum: & poſſeſsio ipſorum eidem
10 Manfredino conſignaretur: & iure cautum eſt * q
nec Princeps, nec Papa poteſt inaudita parte co-
gnoſcere de cauſa: nec aliquid ſtatuere. tex. eſt in c.
j. de cau. poſ. & propri. & ibi pulchrè Abb. tex. in l.
meminerint. C. vnde vi. ex quo eſſe tollere defen-
ſionem quę eſt de iure naturali: & quam princeps
auferre non poteſt. cle. paſtoralis. de re iudi. voluit
Bal. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. plenè Fely. in c. cùm
olim. de re iudi. vbi corrigit quędam quæ aliter di-
xerat in c. quæ in eccleſiarum. de conſti. repreben-
dendo ſolutiones quas dederat ad illam cle. inde
dominus omnipotēs Adam vocauit, vt habetur in
Gen. iij. c. & plenè ſcribit Abb. in c. cum olim. de re
iud. & ideo conſuluit Pet. de Ancha. in conſi. cliij.
11 oportet primò inquirere.* q reſcripta parte inau-
dita obtenta non tenent: & idem in conſi. xcij. in-
cipiẽtia in fauorem.* ex quo vbi mãdatur reſtitui 12
poſſeſsio etiã ſpoliato requiritur cauſæ cognitio,
& citatio. vulg. l. & ſi non cognitio. C. ſi contra ius
vel vti. pub. ita dixit etiam Anto. de But. in c. ſuper
literis. de reſtit. ſpoli. Vital. in clauſula, ſi preces. x.
char. ex* quo etiam iniuſtus poſſeſſor audiri debet 13
antequã amoueatur. Bar. in l. ſi. de edic. diui Adria.
Inno. in c. cùm olim. de priuil. conſulAlt Alexã. in
conſ. v. in ij. volu. & Lud. in conſi. clviij. & q prin-
ceps non poteſt inaudita, & nõ citatã parte aliquid
diſponere, procedit etiam ſi princeps hoc feciſſet,
aut faceret ex certa ſcientia, & de plenitudine* po 14
teſtatis: vt pulchrè concludit Fran. de Aret. in cõſi.
clxv. in xij. col. verſ. circa ſecundũ. quem etiam ſe-
quitur Barb. in conſi. xxiiij. in antepen. col. ij. volu.
per tex. in d. c. j. de cau. poſſ. & proprie. in verſ. non
poſſumus. per quæ verba tollitur potentia, per do-
ctri Bartol. in l. fina. ff. de feri. iij. colum. & in l. Gal
lus. & ibi doct. ff. de liber. & poſthum. Barto. in l. de
his. circa princip. ff. de tranſa. & in l. vbi pactum. ij.
col. C. eo. ti. in quãrum verò. ſ. dictum extitit ex ad-
uerſo, quòd penes Manfredinum remanſerit ciui-
lis poſſeſsio: dico quòd ſalua pace hoc non eſt be-
ne dictum: nam patet quòd Manfredinus ſuſpica-
tus ſe poſſe repelli in aduentu Gallorum, poſſeſsio
nem ſuam dimiſit, & Hiſpaniam acceſsit, vbi pro-
uiſiones obtinuit iam productas à Rege Gallorum
ſuper recuperatione ſuæ poſſeſsionis dimiſſæ. & in
iure clariſsimum eſt,* quòd quò ad amiſsionē poſ- 15
ſeſsionis paria ſunt quem actualiter expelli, vel q
ſuſpicetur ſe poſſe repelli. facit in l. iij. §. ſi quis au-
tem viſis. ff. de vi & vi ar. & in l. iij. §. ſi quis nũciet.
ff. de acquir. poſſ. Et dato abſque veri præiudicio q
poſsit allegari retinuiſſe ciuilem poſſeſsionem,* ta 16
mē d. Io. qui corporaliter poſsidebat, requirebatur
citari & audiri non obſtante aſſerta ciuili, & ſic ſi-
cta poſſeſsione: ita conſuluit Alex. in conſi. lxxxiij.
in ij. vol. Et pro prædictis optimè facit, quia nõ po-
teſt ad aliquam executionē de facto perueniri, niſi
cauſa cognita, & per ſententiam terminata, & ſen-
tentia in rem iudicatam tranſacta. caſus eſt in l. exe
cutorem. & l. ſi. C. de execu. rei iudi. & ſi aliter fie-
ret executio, ſiue tenuta, debet de iure reuocari, &
pati executionem poſſe reſtitui. l. j. vbi caſus: & l. ij.
C. eo. tit. l. ſi cùm nulla. ff. de re iudic. & l. ſi deſerta.
vbi per Bald. C. ſi propter publi. penſitatio, l. prola-
tam. C. de ſentē. vnde dicũt doctores, quòd quan-
do tenuta, ſiue executio fuit facta non rite, ideſt,
parte non citata, & non cauſa cognita, nõ tenet, &
eſt reuocanda etiã parte cui fuerit aſsignata nõ vo
cata, ſed ſic de facto, vt de facto facta fuit. l. ſi mi-
nor. §. j. vbi gl. ff. de minorib. per tex. in l. j. §. hoc edi
ctum. ff. ſi mulie. ventris nomine. Ita ſentit Io. and.
in addi. Spec. in tit. de ſentē. §. ſpecies. in addit. ha-
beo de pręcepto. Idem tenet Inn. in c. querelam. de
elect. Ang. & Imo in l. de vnoquoque. de re iud. An
ge. Imo. Pau. de Caſtr. & Ludo. in l. ſi finita. de dam.
infect. Bald. & doct. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de
pact. & in l. ij. verſ. iiij. quæro. C. de ſerui. vbi dixit,
quòd ſine aliqua cauſæ cognitione debet iudex de
facto reuocare præceptum quod de facto,* & ſine 17
cauſæ cognitione fecit: alleg. d. l. ſi minor. & Inno.
in d. c. querelam. Idem tenet Bal. in l. j. de edict. di-
ui Adria. & in l. j. C. ad carbo. Cano. in c. ſi. de iudi.

vbi Fely. plenè Alex. in conſi. v. ij. vol. & ideo gl. in
c. licet epiſcopus. de præben. in vj. in ver. vocato. te-
18 net* quòd licet poſſeſſor iniuſto tit. poſſideat, quia re-
quiritur quòd citetur, & audiatur, per l. ſi. C. ſi per
vim vel alio modo. Idē tenet Bal. in c. ab excommu
nicato, de reſcrip. & melius in c. ſuper hoc. iij. col.
verſ. ille. §. facit ad q. de tenuta. vbi dixit, quòd ſi te-
19 nuta eſt data pro vero debito,* ſed iuris ordine nō
ſeruato, non tenet: quia etiam in poſſeſſoriis requi
ritur ordo iudiciarius. Bar. in l. j. C. qui legit. perſo.
& ideo Bal. in conſi. cccxxxv. copioſe eſt allegatum
20 &c. j. vol.* dicit non tenere reſcriptum principis,
per quod denegatur cauſæ cognitio, per c. ij. de re-
ſcri. & ſubdit quod non poteſt per prætorem au-
ferri poſſeſsio parte non citata etiam cum priuile-
gio principis: & ſi fiet de facto. debet fieri reſtitutio
incontinenti: & idem conſuluit in conſ. cccxxxvj.
eo. volu. & ideo dixit idem Bal. in conſi. cccxlviij.
ſpoliatus virtute ſententiæ. & conſi. cccl. proponi-
tur. in fina. verb. quòd ſpoliatus virtute ſententiæ
nullæ vel reſciſſæ: & quia prohibitū eſt, quòd pro-
hibitum actum eſt debet reponi in poſſeſsione; &
non eſt quærendū de titu. nec de iuſtificatione poſ-
ſeſsionis: quia ſpoliatus non iure ante omnia reſti-
tuēdus eſt: quinimò poſſeſſor ſpoliatus per ſenten-
21 tiam* non rite habitam non perdit poſſeſsionem l.
ſciēdum. §. ſi fundum. ff. qui ſatiſd. cog. Et quòd quan-
do nō interuenit cauſæ cognitio reſtitui debet poſ
22 ſeſsio: quia dicitur non iudex, ſed priuatus;* licet
de facto ſententia interuenerit, ſed ſine cauſæ co-
gnitione, tenet etiam Archi. in c. notū. ij. q. j. Cardi.
in clem. j. de elect. in fi. vbi dicit poſſe reſiſti iudici,
23 .* & ei non eſt obediendum. & Abb. in ca. dilectus.
lo. j. iiij. not. de reſcrip. & in c. cauſam. lo. j. de offic.
deleg. Anto. de But. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de
conſti. tex. in c. cùm cauſam de offi. deleg. Ant. Ho-
ſti. & alij in c. ad petitionem. de accuſ. quia non po
teſt nec Papa, nec Princeps, vt ſ. dictum eſt: & ideo
cùm prouiſiones regiæ ſint redactæ ad ius & iuſti-
tiam per Cathol. Regem: ideo ſunt nullæ: & tenuta
virtute illarum exequuta debet contrario imperio
reuocari, per text. in l. fin. ſi per vim vel alio modo.
iuncta d. l. ſi cum nulla. de re iud. vel per officiū iu-
dicis: ſicut dicit gloſella, in d. l. minor. de euict. quòd
ſic de facto, vt de facto facta fuit, reſtitui. Nec ob.
ſubſcriptio manus prædicti do. Ioan. in literis ex-
peditis per magnum Capi. ſuper poſſeſsione dicto-
rum caſtrorū conſignanda eidem Manfredino vir-
tute dictarum regiarū literarum, ſeu prouiſionum:
& quòd etiam reſpondit prædictis prouiſionibus
quòd contentabatur parere mādato regio execu-
tiuo ſaluis eius iuribus: quia nō propterea videtur
renunciaſſe, & quòd ſua ſponte reſtituere fecerit:
quia tunc ipſe ſolus penes dominū Proregē ipſum
erat auditor: & qui ſolus vt regens Cancellariā po
24 nebat ſuam manum:* & ideo dictam prouiſionē vt
officialis ſubſcripſit: & non ex capite renunciatio-
nis, ſed vt priuatus: & ideo non ſibi præiudicauit,
tex. eſt in l. ſi pater. C. de fideiuſ. & in l. ſi nō ſubſcri-
pſiſti. C. de admi. tut. & in l. nimia credulitate. iun-
cta gl. C. de acti. & obli. & eſt tex. in l. ſi fideiuſſor. §.
25 parti. ff. de pignori. Et quia* quādo ſubſcriptio fit
vt à teſte. vel notario, & non vt tanquam à princi-
pali, nō præiudicat: vt dictis iuribus. & in l. Caius.
de pigno. acti. & tenet Bar. in d. §. ſi pater. & Bal. in
d. l. ſi pater. C. de fideiuſ. Bar. in l. ſicut. §. nō videtur.
ff. quib. mo. pi. vel hypot. ſol. in j. not. & in l. quæ do
tis. vlti. col. ſol. matri. Præterea dato quòd vt prin-
cipalis ſe obligaſſet, non propterea videtur renun-
ciaſſe, & conſenſiſſe: quia extantibus mādatis exe-
cutiuis etiam ſuper ſolutione pene ducato. x. mille
diceretur metu ſe obligaſſe, & non volūtarie: quia
donec rex non reuocauerit* ipſa, ſemper do. Ioan. 26
erat in metu. Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi præ-
tori. ff. de ope. no. nunci. & in l. pen. ff. de condi. ob
tur. can. Bal. in trac. ſciſm. in ix. col. not. per doct. in
c. j. extrà quòd me. cau. & in l. ſi per impreſsionem.
C. eo. tit. & ideo illud dicitur feciſſe per metum, &
ſic habetur ac ſi non eſſet obligatus, & pro nō con-
ſentiente ceſſante illo metu, vel reuocatis manda-
tis: & ad hoc allegatur in terminis Petr. de Ancha.
in conſi. ccc. viſa ſ. dicta facti narratione. Nec po-
teſt peti confirmatio: quia executio inutiliter fa-
cta non poteſt confirmari, nec de nouo peti con-
cedi;* ſed debet reuocari: ita Bart. in l. iij. §. ſi ſub ea 27
conditione. ff. de bo. poſ. contra tab. ſequitur Ang.
in l. j. C. ad carbo. idem Angel. in l. ſi finita. de dam.
infecti. & Ludo. ibi. Bal. in l. j. ad carbon. vbi dixit,
quòd ſi ſine ordine eſſet decreta poſſeſsio, tunc eſt
infirmanda, & non cōfirmanda: & ſequitur ibi Ra
pha. Fulg. & Saly. in fin. Et quòd omnino debet re-
uocari, & non confirmari: nec habet locum l. fin. quòd
met. cau. tenet Petr. de Anch. conſi. ccxciij. videtur
prima facie. Lud. conſi. cl. per d. Bald. in d. l. ſi pacto
quo pœnam: & ideo Io. mon. in c. j. de conceſ. præ-
ben. in vj. & in c. licet. de præben. eo. tit. dicit non
poſſe confirmari tenutam datam abſque ſententia,
* & ſine cauſæ cognitione: & ideo reuocatio dictæ 28
tenutæ contra ius præſtitæ fiet contrario imperio:
dicit Ang. in §. quadrupli. de act. col. xix. verſ. quæ-
ro, immiſſus eſt in poſſeſsionem. nu. 34. vel per offi
cium iudicis. vt dicit glo. in d. l. minor, de euictio.
Nec ob. quòd Manfredinus habebat ciuilem poſ-
ſeſsionem, & ſic poterat ingredi naturalem: quia
ipſe ſemel acceſsit ad ſuperiorem: & ideo non po-
teſt ad viam facti redire, & de facto ingredi: vt di-
xit Bal. in d. l. ij. verſ. x. quæro. C. de ſerui. quē etiam
allegat Alex. & ſequitur quā do ciuiliter poſsidens
non fuit proteſtatus, in cōſi. cxxx. in cauſa ſtraxia-
rolorum. v. col. verſ. & ſic ex iſto infertur in iiij. vo
lu. Nec eſt audiendus in quantum prætendit domi.
Ioan. fuiſſe auditum: quia acta non probantur per
teſtes, ſed per proceſſum, & ſcripturas: vt dicit Bar. 29
in l. fi. in vlti. verſi. C. de edict. di. & in l. ne in arbi-
tris. C. de arbit. & ita de iure ſentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iure Longobardo ſi quid determinatum non repe-
ritur, recurri debet ad ius Romanum.*
2 *Veſtes feſtiua & iocalia non præſumuntur donata
uxori, ſed fiunt vt magis ornata ſe conferat, ideo
ſemper veniunt in reſtitutione.*
3 *Bona maſſaritia ſimiliter ſunt viri, quia vxor te-
netur viro operari. ibidem.*
4 *Mulier licet ſit maritata, tamen remanet in pa-
tria poteſtate.*
5 *Mulier ſi in aliquo caſu exit poteſtatem patris,*
illo ceſ

illo ceſſante reincidit in eadem.nu.6.& 7.
8 *Filia de iure Lõgobardo nõ eſt in poteſtate patris.*

CONSILIVM LXXXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio itera-
to,amẽ. Preſupponitur in themate pro-
poſito, quod nobilis mulier Margarita
de gaudioo in vltimis cõſtituta ſuum
vltimum condidit vitæ elogium,io quo poſt hære-
dis inſtitutionẽ, legauit Mag. Iacobo de Michaeli
de ſ.Clerico ſuo viro de prouincia principatus ad-
ornum ſuum: quod ego intelligo eſſe ornamenta
ſuæ perſonæ, & iocalia: legauitque inſuper omnia
bona ſibi tangentia de boois maſſaritiis per ipſam
factis domo prædicti eius viri: necooo & boues
qoinq; , ac cubile vuum cum pannis & aliis appa-
ratibus. Dubitari contigit an huiuſmodi legata te-
neaot de iure, cùm io partibus illis ſancti Clerici
viuatur iure Lõgobardo. Et præmitto quòd quan-
do aliquid non reperitur determinatũ a iure Lon-
1 gobardo,* recurri debet ad ius Romanum, not.in
Longobar.de prohib.alieo.minor.l. ſi infans.& de
debit.& guada.l.ſi quis debitum. Nunc ad propo-
ſitum de iure communi , cui in hoc ius Longobar-
dum noo reperitur contradicere,cautum eſt quòd
ornamẽta,veſtes feſtiuæ & iocalia noo intelligun-
2 tur donata vxori per virũ.* ſed fiunt vxori,vt ma-
gis ornata ſe conferat:ideo de iure ſemper veoiunt
in reſtitutione: & ſic etiam quòd legata ooo fuiſ-
ſent,debentur viro: vt in l.mortis ſuæ cauſa. §.j.ff.
de dona. inter vir.& vxo. l. id veſtimentum.ff. de
pecu.& l.ſi vt certo.§.interdum.ff.commod. & ibi
Bar.Bal.& Albe.de Roſ.Bar.Bald.& Ange. Imo.&
Alex.in l.pe.§.j.ff.ſol.mat.Bal.in l.cùm re.de dona.
ante oup.Nico. de Neap.in l.rẽ legatã.ff. de adim.
3 leg.* Et pariter dicendum eſt de bonis maſſaritiis:
cùm vxor teneatur operari viro ſuo.l.ſicut.cũ glo.
de oper.lib. & ideo ſi operando lucretur , eſt viri:
idem tenet Bal.in l.ſi vxorem.C. de condi.ioſer.&
in l.pro oneribus.de iure dot.& Bald.in c.j.§. quia
verò.qui feud.da.poſ.& in l.j.C.de bo.lib. ſequitur
Iaſ.in l.quãuis.j.col.C. de leg. vnde cùm prædictas
maſſaritias factas io domo viri ipſa Margarita le-
gauerit,quas etiam ſi ooo legaſſet, vir ipſe cõſequi
debet:ergo ſequitur quòd ſuper teſtamẽto ipſo du-
bitandum oon ſit. Quò verò ad boues, cubile, &
pannos,dico quòd nullibi cautum iure Longobar
do reperio,nec reperiri credo poſſe, vt vxor dece-
dens teſtari oõ poſsit:& quatenus diceretur,quòd
noo fuit emancipata:& ſic cum tempore matrimo
nij eſſet io poteſtate patris,per matrimoniũ ſeu nu
ptias ſubſequutas oon ſoluitur, nec finitur patria
4 poteſtas:* ſed remanet in patria poteſtate: vt dicit
gl.in §.j.inſti.ad Tertul.& in §.ita quis.inſti. de in-
iut. & ſemper erit in poteſtate patris , niſi emanci-
petur:ſecundũ gl.& doct.in l.ſi vxorem.C.de con-
dit.inſer.& plenè Fely.in c.ſuper eo. lo ij.ij.colum.
extrà de teſti. & ideo dixit pulchrè Spec. in tit. de
tut. §. quid ſi mulier.lo ij. quòd ſi aliquo caſu filia
5 exiret poteſtatẽ patris,illo caſu ceſſante* certè re-
incidit in eiuſdẽ patris poteſtatem: & idem tenet
Spec. in ſuo aureo reperto.in verſi. patria poteſtas.
Et ideo dixit pulchrè Bal.in l.ſi io vita.C. de oupt.
ꝙ licet ſit maior poteſtas mariti in vxorem quàm
patris in eam, * quia poteſt maritus illam repetere 6
iouito patre.l.ij.ff. de libe.exhiben. tamen remanet
filia illa nupta in poteſtate ſui patris quò ad om-
nia. quæ cauſantur à * patria poteſtate:quia teſtari 7
non poteſt,per l.qui in poteſtate.ff.de teſta.& gl.in
l.filiæ.ff.ſolu.matri. Verùm quia in partibus illis vi
oitur iure Longobardo , vt io themate propoſito,
* ex cuius diſpoſitione filia nõ eſt in poteſtate pa- 8
tris,quia ex eo iure omnes ſumus patresfam. & nõ
datur patria poteſtas:vt not.de adop.l.j.ff. de furt.
l.liber homo.& de manu.l.ij. & iij. & diſputat Ca-
ro.in Longobar.de præſcrip.l.ſi inter fines. & Roſ
fre.in tit.de actio. in rem priui. & tractat gl.inſtit.
de ſenatuſcõ.Tertul.io ſi.prin.in gl.ſuper verſ. po-
teſtate patris. in quibus iuribus concordatur con-
ferre in idem ius Longobardum , & ius Frãcorum,
quòd noo habeant filios in poteſtate , ſed prorſus
abſolutos: & ideò ſuccedit ꝙ ex quo de iure iſto
Longobardorum filij noo ſunt in poteſtate paren-
tum,ſequitur quòd vbicunque ius ipſum ſeruatur,
quicquid acquirat filiusfa.acquirit ſibi quo ad pro
prietatem & vſumfructum: & ſic nulli dubiũ erit
quòd teſtari potuit prædicta nobilis Margarita, &
viro ſuo legare,vt ʒ. abſque patris cooſenſu. Et ita
iuris eſſe conſulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex abſolutionis à iuramento præſtito ſuper con-
tractu , erit iudex competens ſuper reſcißione
ipſius contractus ibidem.*
2 *Iudex ſecularis vbi innoteſcit cauſam præiudicia-
lem prout eſt ſuper abſolutione à iuramento pen-
dere coram eccleſiaſtico,non poterit in cauſa mo-
ta coram ipſo procedere.*
3 *Iudex eccleſiaſtico dum ſibi conſtat de mala qua-
litate cõtractus,& timet interim de nouitate fa-
cienda debitori per ſecularẽ,debet ex officio inhi-
bere ,quia aliter officit animæ creditoris. & nu.4.*
5 *Vxor ſe obligans inſimul cum viro etiã quòd ma-
ritus appareat ſolùm fideiuſſiſſe pro ea,non ex hoc
poterit inſolidum conueniri , niſi probatur in ſui
vſum conuerſum,& ipſam recepiſſe.*
6 *In muliere & minore ſimplicitas præſumitur, & ſi
iurent non nocet eis iuramentum, ſed relaxatur.*
7 *Iuramenti relaxatio eſt pars contractus.*

CONSILIVM LXXXVIII.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtu-
lato. In cauſa oobilis mulieris viduæ
Carmoſinę de Riccardis vxoris quon-
dam do.Bernardini Marchiſij de Nea-
poli, V.I.D. prætendentis ob metum & ſuperbiam
ac impetum prædicti quondam ſui viri ſe obligaſſe
inſolidum cum eo ad reſtitutionem mutui duca-
torum centum , cuidam Garſiæ detecta credito-
ri , fuit tandem abſoluta à iuramento contractus
prędicti.vult proſequi iudicium reſciſsionis ipſius
cõtractus coram commiſſario apoſtolico:qui eam
à iuramento abſoluit. fuit inhibitum magnæ Cu-
riæ Vicariæ ne ſuper præſentatione inſtrumenti
procedere debuiſſet :·licet primo loco fuiſſet ſolũ
ſignificata litis pendentia:qua non obſta. prędicta
magna curia proceſsit:& ſic fuit inhibitũ ſub cen-
ſuris:dubitatur ideo quis ſit,aut erit iudex compe-

tens. Et certè nulli dubium quòd iudex abſolutionis à iuramento præſtito ſuper contractu erit iu-
1 dex * competens ſuper reſciſsione ipſius contractus. doctrina eſt not. & vnica Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendi. per quam formaliter dixit etiã Felyn. in c. præterea. extrà de ſpon. quòd abſolutus à iuramento contractus vſurarij, vel ſimulati, ſeu ſimilis, habet neceſſe agere coram iudice abſoluẽte per præallegatum dictum Bald. approbatum: idem voluit Pau. de Caſt. in l. ij. C. vbi & apud quem. Mari. Soci. in c. ij. extrà de mu. peti. Io. Bapt. de S. Seue. in repet. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu. iiij. car. refert & ſequitur Fely. in c. ſuper literis. xj. col. extrà de reſcrip. & in c. j. xij. col. extrà de iureiu. idẽ conſulendo tenet Alex. in conſi. lviij. in j. volu. & conſ. cxcvj. in fi. ij. volu. & idem Alex. in l. quoties. C. de iudi. Nec obſt. quòd fuerit per prius prædicta domina Carmoſina ob contumaciam cõdemnata ſuper præſentatione ita inſtrumenti in ipſa magna Curia, & antequam per commiſſariũ apoſtolicum fuiſſet dictæ magnæ Curiæ inhabitum: nam licet non fuiſſet per prius inhibitum, fuerat tamen litis pendentia ſuper abſolutione iuramenti ſignificata eidem magnæ Curiæ. Et vbi ſeculari iudici inno-
2 teſcit cauſam præiudicialem, * prout eſt, ſuper abſolutione à iuramento, pendere coram eccleſiaſtico iudice, prout iſta pendebat, non poterat ipſe procedere, ſed ſuperſedere debebat abſque aliqua inhibitione: ita voluit Feder. de ſen. in conſi. ſuo. cxxvj. in q. do. Ciampoli. per text. in c. lator. qui fil. ſint legi. refert & ſequitur Alexan. in conſi. lxiij. in cauſa & lite vertente inter Thomam. in iij. volu. & licet ſecundum aliud conſi. Fed. nu. ccc. non impediatur iudex ſecularis procedere, tamen ibi rectè intuenti, vt ex poſitione caſus occurrentis dicti conſilij apparet, videtur proceſſum per iudicem ſecularem ad multos actus: & quaſi vſque ad executionem antequam fuiſſet ſibi inhibitum per eccleſiaſticum. Item & ſecundò ad id quod in d. conſil.
3 ccc. continetur, non habet locum, * vbi apparet iudici eccleſiaſtico de mala natura, ac qualitate contractus, de qua cum veriſimiliter cõſtet iudici eccleſiaſtico, qui timeat interim de nouitate fienda debitori, non ſine diſpendio animæ creditoris debet ex officio præcauere, & inhibere: ita pulchrè dixit Lauren. de rodul. in repet. c. conſuluit. cxxix. q. extrà de vſur. qui alleg. etiã Hoſt. in c. ad noſtram. de emp. & ven. & ibi dicit, quòd hoc æquius videtur: & ſæpè practicatũ contra aliam opi. Quis enim non meminerit prædictum quondam d. Bernardinum ipſius Carmoſinæ virum nõ ſuperbiſsimum, ac impetuoſum: vt probatum eſt: licet notoriũ ſit, nemo eſt qui neſciat: quis enim vxorem ſe adinuicem cum huiuſmodi viro ad reſtitutionem mutui obligatam, enormiſsimè læſam nõ iudicabit: cùm ad virum ipſum integrã pecuniam perueniſſe igno-
4 rari non debeat: * prout in terminis dicit Ioan. de Imo. in c. cùm contingat. extrà de iureiur. cùm videatur vxorem commodè non potuiſſe voluntati viri reſiſtere: & tamen cautum eſt per l. j. cum toto tit. ff. ad velleia. vxorem ſe non poſſe pro viro obli-
5 gare: * & ideo ſi mulier ſe obligat in inſtrumento mutui cum viro principaliter ipſa etiam quòd maritus ſolum fideiuſsit pro ea nõ poteſt in ſolidum conueniri: niſi probetur recepiſſe, & in ſui vſum verſum eſſe: vt in authẽ. ſi qua mulier. & ibi gloſ. & doct. Cy. Iac. But. Alber. & Bal. C. ad velleia. * Et be- 6
ne ſuffragatur, quia in muliere & minore ſimplicitas præſumitur: & ſi iurẽt, iuramentum eis non nocet: quia cùm iuramentum ſit iniuſtum, & captioſum, debet eis per eccleſiaſticum iudicem relaxari: ita Bald. in rub. C. de re permuta. verſic. item quare donatio. in fi. & conſuluit Excellens doctor Phili. Deci. in conſi. ſuo xlv. j. col. vnde cùm iudex abſolutionis contractus ſit iudex competens ſuper cognitione ipſius contractus, & non alius, propter connexitatem præparati iudicij, cum præparate, per dictum Bal. in d. l. ordinarij. debet omnino cauſa ipſa remitti ad iudicem eccleſiaſticum: & præſertim cùm relaxatio iuramenti ſit pars contractus, & concomitantia. l. j. ad ti. ff. de eden. * ita tenet Petr. 7
de Anchar. in d. conſi. ccclxxxij. retento ordine ne continentia &c. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Scripturam producens in iudicio videtur fateri omnia in ea contenta.*
2 *Producens inſtrumentum in iudicio poteſt ex eo conueniri, in tantum quòd etiam ſi conditionaliter produxiſſet, quatenus pro ſe facit, tamen ſibi huiuſmodi productio nocet.*
3 *Bona mobilia capta in bello fiunt occupantium, & non ducis belli, nec alterius, & pariter capti fiũt ſerui hoſtium capientium.*
4 *Teſtes varij & diuerſi inter ſe non probant, etiam ſi eſſent mille.*
5 *Teſtes deponentes de conſuetudine qualiter deponere debeant, vt probent eam.*
6 *In donatione vbi non apparent merita præceſſiſſe, eſt ſuſpecta. & nu. ſeq.*
10 *Teſtes in dubio præſumũtur cõteſtes, & vnus ſupplet fidẽ alterius, licet nõ appareret fuiſſe cõteſtes*
11 *Teſtes non reputãtur diuerſi, ſeu contrarij, ſi in facto vnus depoſuerit minus quàm alter.*
12 *Teſtis minus perfectè examinatus non obſtante publicatione poteſt iterũ repeti, præſertim quando nõ culpa partis, ita imperfectè examinatus fuit*
13 *Probatio plena reſultat ex pluribus imperfectis probationibus. nu. 14. & 15.*
Et nedũ in cauſa criminali, verũ etiã, & ciuili ibid.
16 *In principis conſiſtorio debet veritas amplecti, & & æquitas, & ſecundum illam iudicari. & nu. 17.*
18 *Princeps debet iudicare ſecundum quod Deus eſſet iudicaturus.*
19 *Iudex habens iudicare ſola facti veritate inſpecta, poteſt credere probationi perſuaſiuæ, licet non concludenti ibidem nu. 20.*
Et quicquid facit, vt Deus facit.
22 *Iudex vbi poteſt iudicare ſola facti veritate inſpecta, facit vt mutuũ iudicare poſſit eſſe probatum per ſolam confeſſionem.*
23 *Princeps poteſt condemnare ex cauſa non petita, ſi de illa ſibi conſtet.*

CONSILIVM LXXXIX.

TRemendi Dei præſidio reperito, amen. Illuſtr. domini regentes Cancellariam digniſsimi, nouit Excellentiarum veſtrarum Magnificentia ex proceſſu meritis

ritis ſatis apparere de fundamento intentionis no-
bilis Antonij hiberi mei clientis, aduerſus Ma-
gnific. Alphonſum Tamai, circa petitionem duca-
torum trecentorũ viginti trium de auro, de tiuari,
necnon & duorum ſeruorum, ac aliarũ rerum. De
ſeruis quidem ac rebus aliis nihil dubitandũ, cùm
vltra probationem nonnullorum teſtium clariſsi-
mè id apparet etiam per confeſsionẽ ipſius Magni-
fici Alphonſi. Produxit namque Alphonſus ipſe li-
teras ipſius Antonij ſibi trãſmiſſas, ex quibus appa
ret de tranſmiſsione prædictorũ ſeruorũ ſibi facta:
& negandum non eſt ex iuris diſpoſitione cautum
1 fore, quòd producens ſcripturam in iudicio, * fa-
teri videatur omnia in eo contenta: iuxta not. in l.
cùm precum. C. de liber. cauſ. & in l. j. C. de confeſ.
& in l. alia. & ibi Bald. C. de his quibus vt indi. Et
alibi productio nocet producenti. Bald. in l. quod
2 debitori. C. de ſolut. & ibi eſt * caſus ſecundũ Bald.
quòd producens inſtrumentum poteſt ex eo con-
ueniri, intantum quòd etiam ſi producens produ-
xiſſet conditionaliter quatenus pro ſe facit, nocet
ſibi huiuſmodi productio: ita Bald. in l. j. ij. col. C. vt
quæ deſunt aduoca. & in l. j. §. edenda. ff. de eden. &
in l. rationes. C. de proba. & Innoc. in c. cùm olim.
de cenſibus. Nec ſuffragaretur prædicto Alphonſo
allegare, videri probatum, quòd vnus ex dictis ſer-
uis fuerit prædicto Antonio dimiſſus à conſciis: &
ſic quòd fuerit de lucratis in bello: prout fuit etiã
alia ſeruula quæ fuit ſibi dimiſſa à cõmiſſariis. Nam
reſpondetur, quòd illa probatio fuit facti, & non
iuris: & ſic de facto proceſsit. Conſtat namque
quòd capta in bello mobilia fiunt occupantium,
3 & non ducis belli, nec alterius: & * pariter hoſtes
fiunt ſerui capientium: textus eſt vulga. in l. hoſtes.
ff. de cap. & poſtli. reuer. & ibi Bart. & doct. Bald. in
l. ſi quis pro redemptione. C. de donatio. & plenè
Angel. in illa famoſa diſputatione incip. renouata
guerra. quod procedit etiam in foro conſcientiæ:
vt dicit Bal. in c. j. iij. col. de mili. vaſſal. qui contu-
max eſt. Secundò prætenditur fundatum ex aduer-
ſo per depoſitionem Magnifici Loyſij piſcioni, &
Magnifici domini Inſoler, quorũ alter dicit, quòd
in terra lucratũ per homines nauis acquiritur do-
mino nauis: alter verò dicit quòd aliquid acquiri-
tur patrono, videlicet domino nauis. Franciſcus
verò tertius teſtis deponit, quòd nihil acquiritur
domino: vnde cùm articulatum fuerit ex aduerſo
ita eſſe de cõſuetudine in mari, vt quicquid lucra-
rentur homines nauis, eſſet domini nauis, & ita
fuit ſemper obſeruatum: conſuetudo prædicta ex
depoſitione prædictorũ teſtium diuerſorum nul-
latenus probata apparet: * tum quia teſtes va-
4 rij & diuerſi inter ſe non probant, etiam ſi eſſent
mille. vt dixit Bald. in l. j. C. de teſtam. & in l. iuriſiu
randi. C. de teſti. & conſuluit Alex. conſil. lxxiij. j.
volum. Tum etiam quia conſuetudo probata dici
non poteſt modo aliquo, ex quo teſtes deponentes
5 de conſuetudine, * ad hoc vt probent, debent at-
teſtari in ſpecie factum, quod viderunt: & de vſu
illius facti, cuius cõſuetudo allegatur: & de actuũ
frequentia, & temporis diuturnitate, de qua etiam
articulatum & capitulatum non eſt, ſaltem per x.
annos tales actus fuiſſe factos: ita quòd appareat
interceſsiſſe tacitum conſenſum maioris partis po

puli: ita dicit Azo in ſumma. C. quæ ſit lon. conſue.
& not. Cyn. in l. ij. C. eo. tit. verſi. ſed quæro. Guliel.
de cun. & Bald. in l. de quibus. & ibi Salyc. ſexta q.
ff. de legib. Ioannes Andr. in cap. fina. extrà de con-
ſuetu. * Quinimò ſecundum eos debent etiam con 6
cordare in tempore, & actibus de quibus depo-
nunt, etiam per identitatem: aliàs tanquam ſingu-
lares non probarent: ita tenet Paulus de leazar. in
diſputatione ſua incipiente, circa inſtrumentum
debiti. Anton. de butr. in cap. licet ex quadam. de
teſtibus. & in dicto capitulo finali. de conſuetudi-
ne. Ioannes de Imol. in l. inter pares. ff. de re iudi-
cata. Alexãder in conſilio cxxvj. & cxcv. in ſecun-
do volumine. & conſilio xlv. eodem volumine. ſed
teſtes præfati non concludunt præmiſſa, vt ex eo-
rum depoſitionibus liquet, nec ſunt concordes ad-
inuicem, imò diſcordes: ergo non probant. Item
dominus Loyſius non habet cõteſtem inquantum
deponit, quòd quicquid lucrantur illi de naui, erit
domini, ſeu patroni, & ſic in ſuo dicto deficere vi-
detur, vnde in totum ſua depoſitio ruit: cùm vi-
deatur deeſſe in ſubſtantia eius in quo reddit te-
ſtimonium: * & ſic redditur teſtimonium nullum 7
in totum: ita Innocentius in cap. fraternitatis. de
hæret. & ibi Pet. de Ancha. dum ſubdit, quòd ideo
hoc eſt, cùm teſtis dictum ſit vnicum, quia fun-
datur ſuper vnico fundamento, * videlicet, ſuper 8
iuramento. & idem tenet Oldra. in conſil. xxxv. ad
primam quæſtionem. Spec. in titu. de teſt. §. j. verſic.
quid ſi aliquid de ſuo. Baldus. in l. fin. iij. oppo. C. de
edic. diui Adria. tollend. Bald. Angel. & Moder. in
l. j. §. ſi quis ſimpliciter. de verb. oblig. & præſertim
procedũt prædicta: *per andare la barca albera à fol-
do, & non à parte:* vt probatum eſt. Nec prodeſſet
prædicto Alphonſo allegare, quòd Antonius ipſe
eidẽ tranſmiſerit mãcipia prædicta, ſeu ſeruos, nul-
la facta mentione venditionis, aut alienationis: ob
quod præſumitur donaſſe. Nam reſpondetur quòd
donatio nullatenus præſumitur: quia eſſet ſpes fa-
tuitatis: & nemo præſumitur iactare ſua. vulga. l.
cùm de indebito. ff. de probat. Quinimò etiam ſi
eſſet dictum per prædictum Antonium eidem Al-
phonſo, Tolle iſtos ſeruos, ſeu hanc pecuniam,
non ex hoc præſumeretur donaſſe. quia nulla con-
currit præſumptio, ſeu coniectura donationis, quæ
præſumi faceret donationem: tum quia Alphonſus
non eſt ipſe pauper, ſed ditiſsimus, & dominus
nauis: tum quia non coniuncta perſona ipſius An-
tonij: tum quia res donata non eſt modica: * tum 9
quia non apparent præceſsiſſe merita aliqua reci-
pientis: ita latè Bartolus in l. cùm quid. ff. ſi cert. pe-
tatur. glo. in l. ſed ſi ego. ad velle. Baldus in l. j. C. ad
velle. Abb. & Ioannes de Ana. in cap. & ſi quæſtio-
nes. extrà de ſimo. & plenè Felyn. qui multa refert
in cap. ſi cautio. ij. col. extrà de fide inſtrum. Quò
verò ad aurum de tiuari, dubitari poſſet circa de-
poſitionem Alphonſi de Sibilia: quia non videtur
ita per extẽſum deponere, prout deponit eius con-
teſtis Petrus de arroa: nec deponit eo modo, prout
articulatum fuit: nec deponit ſe aliud neſcire de
contentis in articulo: vnde reſultat, ſeu infertur,
quòd aliter non apparendo præſumuntur conte-
ſtes ex iuris diſpoſitione, ex quo vnus teſtis ſup-
plet dictum alterius: * licet non appareant fuiſſe 10

conteſtes:tamen ita in dubio præſumuntur:ita ſin-
gul. Bald. in l.ij.C.de bono.poſſ.ſecundum tabul. &
in l.de quibus.ff.de legi. Panor. in c. cùm Ioannes.
de fi.inſtrum. Alex.conſilio xlvj.vj.col.v.volum. &
plenè Iaſ.in prædic.l.ij.C.de bono.poſ.ſecund.tab.
vbi ſubdit eſſe perpetuo menti tenendum, quia ſa-
tis quotidianum in practica.& propterea dixerunt
Anton de but.& Ioan. de Imo.in c.j.de offic. lega.
11 quòd * teſtes non erunt diuerſi,ſeu contrarij, ſi in
facto vnus deponit minus quàm alter. idem ſequi-
tur Iaſon in l.cùm antiquitas.C.de teſtam.ij.col.vt
dixi iſte Alphõſus teſtis nec negat, nec fatetur ibi-
dem tempore illius cõfeſsionis adfuiſſe conteſtem
& partem, prout articulatum eſt: quod videtur
proceſsiſſe,quia hora tarda examinatus fuit: & in-
tus nauim,cum qua diſceſſurus erat, quæ examina-
tio ſibi non modicum moleſta fuerat ob amicitiam
habitam cum prædicto Magnifico Alphonſo Ta-
mai: vnde apparet minus perfectè examinatum
fuiſſe: & iure cautum eſt quòd teſtis minus perfe-
ctè examinatus non obſtantę publicatione poteſt
12 iterato repeti ad examen: * præſertim quando cul-
pa partis ita imperfectè examinatus fuit. ita Guliel.
de cun. & Baldus & Angelus in l. veluti. de eden.
& ſequitur Iaſon in l. ſi quis ex argentariis. §.præ-
tor ait.ff.de eden. Felynus in cap. fraternitatis. iij.
colum.extrà de teſtib. Accedit inſuper, quia vltra
prædictos duos teſtes de confeſsione, eſt quidam
argentarius, qui aurum ipſum emit à prædicto Ta-
mai: qui tempore emptionis dixit illud habuiſſe
ex lucro nauis ab ipſo Antonio patrono: & idem
affirmare, ac deponere videtur honorabilis Tho-
mas oliuerius: vnde dato quòd imperfecta hæc di-
13 ci poſſet probatio, quia abſente parte, * attamen
ex pluribus imperfectis probationibus reſultat ple
na probatio: ita dicit Bartolus in l. admonendi.ff.
de iureiurand.canon.in cap.cùm veniſſent. & in c.
licet ex quadam.de teſtib. Baldus in authent. roga-
14 ti.C.de teſtibus. * Imò ex pluribus nedum proba-
tionibus, ſed coniecturis duntaxat in cauſa ciuili
reſultat plena probatio: not.gloſſ.notab.& ibi do-
ctores in l.ij.in ver.legitimis.ff.de excuſa.tuto.iux-
ta illud,& quæ non proſunt ſingula, multa iuuãt.
cap.cùm cauſam. de probationibus. Et militant
præſertim præallegata coram veſtris excellentiis,
ô Magnifici regentes Cancellariam, quæ catholic.
maieſtatem repræſentant,cùm eius vices gerant in
15 hoc almo collaterali conſilio:& clarum eſt * quòd
coram Principe ſola ac mera facti veritas attẽden-
da eſt.cap.ad petitionem.de accuſat.& ideo ſola fa
cti veritate inſpecta in cauſis apud principem ver-
tentibus procedendum eſt: dicit Baldus in cap.j.
§.j.ij.colum.de no.for.fideli. & ſic veſtræ excellen
tiæ, qui poteſtatem Principis repræſentatis, po-
teſtis vt Princeps ipſe procedere: prout eſt de
mente Bart. in extrauag. ad reprimendum: in ver-
16 bo, figura. * & vbi agitur in conſiſtorio Principis
debet ſequi Princeps veritatem & ęquitatem, & ſe-
cundum illam iudicare: iuxta not. per Bartolum
in l.præſenti.C.de his qui ad eccle.confu. vbi ſatis
not.ſubdit, quòd melius eſt ſub iuſto Rege viuere,
quàm ſub iuſta Lege: quia in ſingulis iudicat ſecun-
dum bonam æquitatem, prout ſibi videtur. Et hinc
dixit Baldus in l.Æmilius Largianus.ff. de minori.
quòd * Princeps debet iudicare ſecundum veri- 17
tatem,& non ire per ambages.& idem tenet Bal.in
c.j.de for.fide.& hoc quia eo caſu iudicat vt Deus:
vt dixit Baldus in l.ſancimus.C.de iudi.Hinc dixit
ſingul.Baldus in l.pen.ij.colum. verſ. ſextò quæro.
C.de iu.delib.quòd iudex qui habet eo modo iudi-
care ſola facti veritate inſpecta, * debet iudicare 18
ſicut ſolus Deus eſſet iudicaturus. idem refert &
ſequitur Georg. natta,in repet. clem. ſæpè. de verb.
ſignifica.& Claud.de ſeyſello, licet de Bal.mentio-
nem non faciat in l.beneficium.ij.colum.ff.de con
ſtitutio.princip.vbi dixit ſe ſolitum ita pluties di-
cere,& allegare. Et inde eſt, quòd iudex qui habet
iudicare ſola facti veritate inſpecta, poteſt credere
probationi perſuaſiuæ,*licet non concludenti,ſe- 19
cundum Bald.in l.ſolam.in fi.C.de teſtib. quod di-
ctum pro ſingu.refert Franciſc.de Aret.in conſilio
lxxxiiij.diligenter ponderatis his &c. in penu.col.
per quem dicit ſatis pulchrè Iaſon in l.certi con-
dictio.§. ſi nummos. ff. ſi certum petatur. quòd eo
caſu poteſt iudex recedere à regulis iuris. Hinc
dixit not.Baldus in l.j.C.de iure aure.annul.quòd
Princeps æquitatẽ non ſcriptam præferre poteſt in
iudicãdo rigori ſcripto. * Et quicquid facit, facit 20
vt Deus, qui eſt veritas, quæ nõ fallit, nec fallitur:
verba ſunt elegantia Bald. in cap.ij. de no. for. fid.
quinimò nedum princeps, ſed quilibet iudex de-
bet in iudicando ſequi æquitatem: licet aliquando
non ſequatur oculo iudicis allegante: *dixit not. 21
Baldus in l.inter filios.C.famil. erciſcun. & textus
in l.quòd ſi Epheſi.ff.de eo quod cer.loc.ibi, æqui-
tatem ante oculos habere debet iudex. Et minimè
opitulabitur parti aduerſæ excipere, quòd cùm
videatur actum ex mutuo,& probatur de ſola con
feſsione mutui, non deberemus obtinere: prout
dicit Bartolus in l.j.§.ſi quis ita.de verb.oblig.nam
nos non fundamus intentionem noſtram ſuper nu
meratione,prout in terminis Bart. & tamen vt ibi
doctores concludunt, & præſertim dominus Ale-
xander in dicto §. Chriſogonus. bene probabitur
mutuum per confeſsionem probatam, * quando 22
cauſa vẽtilaretur ſola facti veritate inſpecta, prout
in præſenti cauſa: tum quia coram principe, tum
etiam virtute c. Regni, deteſtantes. & allegat con-
ſilium Anto. de but. quòd non reperitur: idem ſe-
quitur & refert Iaſon in l. certi condictio. in §. ſi
nummos.vj.colum.ff. ſi certum petatur. intantum
quòd poterit princeps condemnare ex cauſa non
petita,* ſi de illa ſibi conſtet. ita magiſtraliter vult 23
Bartolus in l. Æmilius. vlt.colum. & ibi Baldus xj.
colum.ff. de min. In cæteris ſuppleat facundia do-
ctrinæ Excellen. veſtræ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Locator non tenetur de damno dato per ipſam rem locatam, niſi poſſit ſibi aliqua culpa imputari.*

2 *Locator vaſis ſeu vegetis vitioſi tenetur de damno dato per vas corruptum conductori.ibi.nu.3.*

Etiam ſi ignoraſſet vitium quod eſt ſpeciale in vaſi locato, ſecus in aliis rebus.ibidem.& vide ibi pulchram diſtinctionem.

CON

CONSILIVM XC.

IN Chriſti nomine, Amen. Orta lite & controuerſia inter reuerendũ Carolum follerium Abbatem ſancti Ioannis maioris de Neapol. ex vna, & honorabilẽ mercatorem Antonium ſupranum de Neapol. ex altera, ſuper damno illato in pluribus vegetibus græci vini exiſtentibus in magazeno ipſius Abbatis conducto per eundem Antonium: & hoc ob ruinam magazeni prædicti, Aditus ego ab vtraque parte, & interrogatus, an Abbas prædictus teneatur ad emẽdam damni prædicti illati à re locata eidem Antonio, reſpondi, quòd non: cùm de iure locator non teneatur de damno dato ab ipſa re locata, * niſi poſſit locatori aliquid imputari: textus eſt in l. ſi tibi domum. & ibi Bart. ff. loc. & ibi loquitur in homine locato, quòd ſi damnum dederit conductori, non tenetur locator. Nec obſtat quòd aſſerebatur fuiſſe dictum per Magnificum dominum Nicolaum maioranam vtriuſque I. D. & aduocatum prædicti Antonij, quòd locator vaſis, ſeu vegetis vitioſi,
2 * vel corrupti tenetur de damno conductori illato, per tex. in l. tenetur. §. ſed ſi vas. ff. de act. empt. vbi etiam ſi eſſet ignorans locator teneretur. Nam huic reſpondeo id eſſe ſpeciale in vaſe locato, vt teneatur locator etiam ſi fuerit ignorãs. quod quidem non eſt in aliis qualitatibus: ita dicit Bart. in d. §. ſed ſi vas. & idem tenet Bartol. in l. in rebus. §. item qui. in fine. ff. commod. vbi dicit diſtinguendum eſſe de vaſe vitioſo ab aliis rebus vitioſis. & idem tenet Bar. in l. j. C. de ſenten. quæ pro eo quod inter. vbi formaliter dicit, ſi loquimur in contractu ex cuius natura non transfertur dominium, & tunc aut ille contractus celebratur gratia vtriuſq;, vt eſt locatio, & tunc ſi tradatur res inanimata, diſtingue: aut res eſt cuius conditionẽ quis non poteſt probabiliter ignorare: vt conditionem vaſis. & tenetur etiam ignorans ad intereſſe: aut probabiliter poterat ignorare, & tunc ſecus: vt in l. ſed addes. §. j. ff. loc. Maximè quia prædictus Abbas nunquam magazenum prædictum ingreſſus eſt, & ſic non poteſt ei aliqua culpa imputari: & præſertim cùm in tali contractu non veniat * niſi lata &
3 leuis culpa: vt in l. ſi vt certo. §. nunc videndum. & ibi Bart. ff. commo. Et ita prout ſuprà iuris eſſe locantem non teneri ad emendam.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Contractus inter officiales, & ſubditos ſuæ iuriſdictionis eſt nullus.*
2 *Fideiubere nemo ſponte præſumitur, imò potius per vim & metum, cùm nemo quis ſua iactare præſumatur.*
3 *Verba nedum, verumetiam, & preces ſuperioris inducunt iuſtum metum.*
4 *Metus reddit actum nullum, & ideo nec iuramentum ſuper eo obligat, ſed eſt nullum.*
5 *Iuramentum ſuper actu à iure prohibito nõ obligat.*
6 *Iuramentum in contractu per vim & metum extortum eſt ipſo iure nullum.*
7 *Terror ſemper præſumitur inferri ab officiali eius ſubdito.*
8 *Officialis dicitur eſſe terribilis ob ſuum officiũ. bine eſt quòd nedum officialis facta, ſed etiam verba inferunt iuſtum metum.*
9 *Metus cadit in facientem, ſed vis cadit in inferentem.*
10 *Teſtes contrarium dicentes quid ſponte factum, ſed duo teſtes de vi & metu deponentes, præferuntur dictis centum. nu. 11. & 12.*
Imò verba illa, ſponte, & voluntariè, prolata tempore metus, nedum non purgant metum, ſed ingerunt.
13 *Metus iuſtus vel iniuſtus iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Metus iuſtus ſatis dicitur probatus, quando ſuperior conſueuit malè tractare non parentes ſuis præceptis, vel precibus, licet aliàs imperium ſeu dignitas ſuperioris non ſufficiat ad probandum metum.*
15 *Rogatus domini habet vim præcepti.*
16 *Aſſecuratio dotis conceditur vxori conſtante matrimonio ſuper bonis viri implicatis in fideiuſſoribus. nu. 17.*
17 *Conuentio inter hoſtes non tenet.*
19 *Actor habens viam extraordinariam executiuam, intentando ordinariã renunciat extraordinariè.*
20 *Ciuilis actio intentata non præiudicat criminali, quomodo intelligatur.*
21 *Cauſa ciuilis præuenta in vno, & maiori tribunali non poteſt aliud inferius tribunal de cauſa ipſa criminaliter cognoſcere.*
Præuentio inducitur per ſolam citationem. ibid.
22 *Citatio ſi emanauit à duobus iudicibus, debet maiori iudici pareri.*
23 *In conſiſtorio principis proceditur reiectis ſolẽnitatibus iuris ciuilis poſitiui, & ſola facti veritate inſpecta.*
24 *Iudex cui committitur cauſa ſola facti veritate inſpecta poteſt manu regia inſpecto duntaxat iure gentium, & remoto iure ciuili, in cauſa procedere. & nu. 25. 26. 27.*
Et poteſt recedere à regulis iuris, & nihil officeret iudiciarium ordinem omiſiſſe. ibid.
28 *Tutor aſſerens ſe tutorem ſi obiicitur contra tutelam, & tamen fuit admiſſus vt tutor, cenſetur eius perſona legitimata.*
29 *Iudicium ſi fuit inchoatum cum tutore plurium pupillorum, ſi aliqui ex eis exceſſerunt pupillarem ætatem, ſuſtentatur iudicium cum tutore omnium ipſorum pupillorum.*
30 *Metus iuſtus dicitur nedum cùm inſtans eſt periculum, verumetiam cùm res ad id veriſimiliter tendat.*
31 *Sufficit probari ſubeſſe iuſtam cauſam metus, & iuſtus metus eſt, vbi iuſta ſuſpicio ineſt. & paria ſunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem ſuſpicionem metus: nec tenetur quis ſe periculo committere. & numero 31. vſque ad numerum 35.*
36 *Metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur.*

CONSILIVM XCI.

Redemptoris gentium præſidio repeti-
to, Amen. In cauſa præſentationis in-
ſtrumenti præſentati in magna Curia
Vicariæ per filios, & hęredes quondam
Magnifici Franciſci Filingerij de ciuitate Trani,
contra Bartholomæum Marania de Venuſio ſuper
petitione ducatorum mille, ex cauſa fideiuſsionis
præſtitæ pro Rainaldo barbiano, & domino An-
tonio de lamet. Motus ego precibus, & rogatu
Magnifici, ac clariſsimi vtriuſque Iuris doct. do-
mini Roberti Marãta filij eiuſdem Bartholomæi,
qui mihi cauſam hanc ob paternam pietatem plu-
rimum commendauit, eandem non abſque mer-
cedis exceſſu ſub meo patrocinio dirigendo, offe-
rendo ſe tranſmiſſurum ſuas iurium allegationes:
ſicque libentiori animo cauſam amplexus, cogi-
tando principaliter circa dictam prædicti Bartho-
lomæi obligationem in inſtrumento contentam
de ſoluendo dictos ducatos mille, dico eandem
nullam, & nullum ex infraſcriptis. Et primò,
quia contractum fuit cum illis officialibus Gallis,
& pro illis fuit facta fideiuſsio, qui contractus il-
licitus, imò nullus eſt inter officiales, & ſubditos
1 ſuæ iuriſdictioni; * textus eſt in l. fina. C. de reſcin.
venditio. & plenè in l. principalibus. & ibi docto-
res. ff. ſi certum petatur. quod maximè procedit in
caſu de quo agitur, in quo per metum, imò im-
preſsionem & vim res proceſsit: & ſic non eſt opus
intentare actionem, quod met. cauſ. vt dicit Bald.
in tit. de pa. conſtant. in verb. pactiones. Iaſon in §.
quadrupli. inſtit. de actio. & Par. in tracta. ſyndic.
xv. chart. j. col. de quo quidem metu ſatis conſtare
apparet per teſtes id in ſpecie deponentes, ſubden-
do quòd recuſauerunt per prius expreſsè fideiube-
re: & tamen recuſatione non admiſſa fuerunt vi,
metu, ac minis illorum dominorum compulſi Bar-
tholomæus ipſe, & ſocij ſuprà pontem caſtri aſtan-
tes ibidem illico fideiubere. Nec eſt præſumendum
2 ſponte fideiuſsiſſe, * cùm nemo præſumatur iacta-
re ſua, per vulg. l. cùm de indebito. ff. de probatio.
ita etiam dicit Abbas in cap. ſuper hoc. ver. ſecun-
dò nota extrà de renuncia. Imò potius per vim &
metum, vt clariſsimè liquet ex proceſſu: & licet
officiales illi verbis duntaxat metum inducenti-
bus vſi fuerint aduerſus ipſos fideiuſſores, nec pro-
ceſſerint ad aliquem actum facti meticuloſum, at-
3 tamen dico quòd nedum * verba, verùm etiam &
preces ſuperioris inducunt iuſtum metum. glo eſt
not. in l. j. quod iuſſu. & in clement. j. in verbo, ex-
ortam. de teſtib. & dixit And. de Iſer. in cap. ſi quis
miles. de feu. ſine culpa non amit. concurrente po-
tiſsimè conſuetudine Gallorum, & ipſorum terri-
bilitate probata. ita pulchrè Abbas in c. inſinuan-
te. qui cler. vel vouen. in fin. & ibi glo. in c. ij. j. col.
quod met. cau. & plenè Alexan. in conſil. xvj. in iij.
volum. & ſic cùm per metum appareant fideiuſsiſ-
ſe, & ſe obligaſſe, ſuccedit quòd cùm metus ipſe
reddat actum nullum, iuramentum deſuper inter-
4 poſitum non obligat, * ſed etiam eſt nullum: vt
plenè Fely. in c. ſi verò. colum. fin. de iureiur. glo. &
Abb. in c. ij. de eo qui dux. in matr. & c. Ex quo dum
5 actus eſt à iure prohibitus, iuramentum * non ob-
ligat: vt dicit Abbas in cap. cùm contingat. vlti.
not. de iureiur. & in cap. cùm ſit generale. extrà de
foro comp. Nec erat neceſſe aliter impetrare abſo-
lutionem, concurrente etiam vi cum metu: * quia 6
eo caſu iuramentum eſt ipſo iure nullum: vt in c.
ſacris. cum ibi notat. quod met. cau. & tenet Ioan.
Andr. in c. verum. de iureiur. Ita pulchrè Paul. de
Caſtr. & plenè Iaſon in authent. ſacramenta pube-
rum. C. ſi aduer. vend. accedente præſertim, * quia 7
ſemper præſumitur terror inferri ab officiali eius
ſubditos: vt inquit Cynus & poſt eum Baldus in l.
nouiſsimè. ff. quòd falſo tuto. auct. & ſubdit quòd
ſi relaxatur, præſumitur in eo metus inſtare, ne ite-
rum compellatur. & idem tenet Cy. in l. ij. C. quod
met. cau. & conſuluit Petrus de Anch. in conſilio
xxiiij. viſa inquiſitione. Alexand. in conſilio lij. vlt.
colum. vij. volu. * & ideo dicit textus in l. ij. C. ne 8
ruſtici ad vllum offic. quòd officialis dicitur eſſe
terribilis ob ſuum officium. Hinc eſt quòd nedum
eius facta, verùm etiam ſola verba inferunt iuſtum
metum. l. qui in aliena. §. Celſus. de acquir. hære. &
ſic apparet, quòd ex parte ipſius fideiuſſoris negari
non poteſt quin iuſtum metum paſſus non fuerit:
cùm metus cadat in patientem tantũ: ex parte verò
ipſorum officialium appellabitur vis: * quia metus 9
dici nõ poteſt, cùm ipſi non habuerint metum, ſed
intulerint: ita pulchrè declarat Bart. in l. j. ff. quod
met. cau. in ver. metus autem. & probat etiam bene
textus ibi in fine. Nec purgabitur ex verbis inſtru-
menti: dum dicitur in eo, quòd ſponte &c. * Nam 10
etiam ſi eſſent centum teſtes dicentes id ſponte fa-
ctum, & duo alij deponerent de vi, vel metu, præ-
ferrentur ipſi duo: vt ſatis pulchrè inquit Innoc.
in c. ſuper hoc. de renun. in glo quæ incipit, & hoc
vult. quia illi centum videntur deponere ſuper in-
tentione, quæ ſoli Deo nota eſt: ſed alij duo depo-
nunt de eo quod oculus vidit. argument. c. j. extrà
quod met. cau. idem voluit Abbas in c. j. extrà cod.
tit. Bald in conſilio ſchiſmatis. Ang. in l. ſi quis ad
ſe fundum. C. ad leg. Iul. de vi publ. Ludo. Roma. in
repet. rub. de arbit. vij. col. & conſuluit Alex. conſi.
clvj. ij. col. in v. vol. vbi loquitur propriè in termi-
nis noſtris in inſtrumento notarij, qui licet dixerit
in eo ſpõte &c. præferuntur duo teſtes * deponen- 11
tes de vi, vel metu: vt tenet etiam Bart. in l. de pu-
pillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de no. ope. nun. Bald.
in l. obſeruare. §. proficiſci. de offic. proconſ. Par.
de put. in tracta. ſyndic. ver. tortura. cap. quia ſæpè
iudices. & ſequitur Amod. Iuſti. in ſuo tractatu ſyn
dic. in verbo, ſupradictus dominus. ij. colum. in xj.
fol. Imò talia verba, videlicet, quòd ſponte, &
volũtariè &c. prolata tempore metus, nedum non
purgant metum, * ſed potius illum geminant: ſe-
cundum Bald. in prædicto conſi. ſchiſmatis. argu. l. 12
doli. §. diuerſum. ff. de noua. refert & ſequitur Ale-
xand. in prædict. conſi. clvj. in v. volu. Verùm quia
an quid dicatur ſponte factum, vel per metum, &
maximè * an poſsit metus ille dici iuſtus, vel iniu- 13
ſtus, iudicis arbitrio relinquendum eſt: vt inquit
Innocentius in c. cùm dilectus. quod met. cau. glo.
in l. interpoſitas. C. de tráſa. Bal. in l. ij. C. de his qui
per met. & in rub. de reſcind. vend. Ideirco ſumma
prudentia dominorum ſacri Regij conſilij arbi-
trari poterit de maximo & iuſto metu fideiuſsionis
prædict

prædictæ, accedente plena probatione de praua
conſuetudine inferendi metum, & aliis: vt ſuprà.
Et licet aliàs ſecūdū vnam opinionem imperium,
ſeu dignitas ſuperioris nō ſufficiat ad probandum
metum, vt dicit Ioan. Andr. in c. inſinuante. extrà
14 qui cleri. vel vouen.* tamen quando conſueuit talis
ſuperior malè tractare non parentes ſuis præceptis,
vel precibus, ſatis apparet probatus iuſtus metus:
ita Ioannes Andreas in loco prædicto, quem
refert & ſequitur Alexan. de Imol. In conſil. cxxiiij.
in j. volu. & in conſilio xvj. in iij. volum. & ibidem
ſubdit, quòd talis metus verborum ſufficere videtur,
per id quod not. in cap. conuenior. xxiij. q. viij.
& in cap. fuerunt. vij. diſtinct. & in l. ſi per impreſ-
15 ſionem. ff. quod metus cauſa.* & alibi rogatus domini
habet vim præcepti: glo. in l. j. in prin. ff. quod
iuſſu. Bald. in l. ſi mandator. C. quod cum eo. Andr.
de Iſern. in c. ſi quis naturales. de feud. ſine cul. non
amit. Et ideo in propoſito adducitur id quod communiter
dicitur, Eſt rogare ducum ſpecies violenta
iubendi. ita concludit Alexander in d. conſilio
cxxiiij. in j. volu. Concurrit inſuper, quòd ex contractu
fideiuſsionis cùm onerosus ſit, ex eo nullum
ſperari commodū conſueuit, ſed damnum, intan-
16 tum * quòd fideiubens cenſetur dilapidare bona:
& inde eſt quòd vxori conceditur dotium repetitio,
ſeu aſſecuratio conſtante matrimonio ſuper
17 bonis viri *fideiubentis: ita Ang. in l. in perſonam.
§. j. vbi etiam Iaſ. ff. de pact. Alexā. in l. ſi conſtante.
vij. col. ff. ſolu. mat. tum etiam conſiderato contractu
nulliter geſto cum ſuperioribus & ſubditis, ac
etiam tempore inuaſionis Regni, ob quod similiter
contractos ipſe claudicat, per conſtitu. Regni,
inſtrumenta &c. & cùm non præſumantur ſponte
fideiuſsiſſe, vt ſuprà, ſed metu inſtantis periculi.
Præterea ex alio minimè huiuſmodi fideiuſsio tenere
apparet, cùm tam fideiuſſores quàm principales
apparent fuiſſe hoſtes eiuſdem quondā Franciſci
filingerij detinentis ſe pro rege Federico, &
ipſi econtra pro rege Gallorum: & erant priuatæ
18 perſonæ,* & non duces belli: & ſic eorum promiſſio
& conuentio non tenet, nec ſeruanda eſt: ita
Bald. in l. j. §. non fuit. ff. de dol. Bartol. & doct. vbi
etiam Iaſ. plenè in l conuentionum. ff. de pact. Item
nulliter apparet fuiſſe proceſſum ad capturā contra
ipſum Bartholomæum per ipſam magnam Curiam
pendēte lite in S. Regio conſilio, ex quo dum
actor habet viam extraordinariam, & executiuam,
intentando ordinariam, prout hic factum fuit ſu-
19 per iure aſsiſtendi &c.* cenſetur renunciare extraordinariæ:
glo. eſt in l. proinde. ff. ad legem aquil.
in §. notandum. in gloſſ. fina. & colligitur ex dictis
Ludo. in conſilio cxxxiij. Et licet hypothecaria cumulari
poſsit cum perſonali, tamen id procedit
coram eodem iudice, & non coram diuerſis, nec
continentia cauſæ diuidatur, contra l. nulli prorſus.
C. de iudi. quinimò ſi eo caſu non exciperetur,
tamen proceſſus eſſet nullus: voluit Alexan. in l. j.
§. j. ff. ad trebe. & in l. nam & poſtea. ff. de iureiu. vbi
ſubdit hanc eſſe communem opinionem: & idem
tenet Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de ſenten.
§. iuxta. verſic. eſt nulla. & Bald. in l. ſcire oportet.
§. conſequens. ff. de excuſa. tut. Nec pendente cauſa
prædicta: ciuiliter intētata in ſacro conſilio poterat
criminaliter adiri magna Curia ſuper periu-
rio, ex quo id quod dici conſueuit, quòd * ciuilis 20
inteotata non præiudicat criminali, intelligēdum
erit quando cauſa ciuilis fuiſſet finita: ſecus ſi adhuc
penderet, quia ipſa pendente non poterit criminalis
intentari: vt eſt text. in l. interdum. ff. de
public. iud. & ibi Bartol. & ita etiam hoc intelligit
Bart. in l. j. quando ciui. actio crimin. præiudi. Nec
obſtarent clauſulæ inſtrumentales, videlicet, ita
quòd per vnam alia non tollatur: prout communiter
conſueuerunt in inſtrumentis apponi. nam
reſpondetur primò, quòd talis clauſula non ap-
paret in hoc inſtrumento. Secundò, quia coram
diuerſis iudicibus, vt ſuprà dictum fuit. Propterea
pendente cauſa prædicta in ſacro Regio conſilio,
in quo præuentum fuerat cognoſci de cauſa
non poterat magna * Curia Vicariæ tanquā infe- 21
rior curia de ipſa cauſa cognoſcere: ita Baldus in
l. ij. §. j. ff. ſi quis cau. cùm præuentio ipſa per ſolam
citationem inducatur per cap. propoſuiſti. vbi Abbas
de foro competen. dico quando fit ad inſtantiam
partis, & ibi habetur: & eſt textus in clemen.
ſioa. vt lite pendente. & in cap. cùm inferior. extrà
de maiorit. & obedien. ibi, dum ſuperior appoſuit
manum, non poteſt * inferior ſe intromittere. imò 22
ſi eodem die fuiſſet emanata citatio ab vtroque tribunali,
certè diceretur præuentum coram maiori:
& ſic ſacrum conſilium de cauſa ipſa cognoſcet, &
non magna Curia: ita determinat textus notab. &
menti tenendus, in cap. ſi à ſede. de præbend. in vj.
& decidit in ſpecie Felynus in cap. irrefragabili. j.
colum. extrà de offic. ordina. Nec militaret quòd
dictum fuit de nullitate reſpectu tutricia, cuius naturæ
iudicium agitatum fuit, cùm ipſi actores prætendantur
maiores: non conſtat quòd ipſi ratificauerunt
proceſſum geſtum faciendo inſtantiam, vt
tranſmitteretur commiſſarius ad examinandum: &
ita ad eorum inſtantiam fuit tranſmiſſus. Et nihilominus
in conſiſtorio principis in quo. ſumus,
procedendum eſt reiectis ſolennitatibus iuris ciuilis
poſitiui, * & ſola facti veritate inſpecta pro- 23
cedendum eſt. ita Bartolus in l. Æmilius. circa fin.
ff. de minor. intantum quòd ſubdit ita Bart. principem
ex ſua poteſtate poſſe condēnare in alio quàm
ſit petitum. idem ſequitur Paul. de Caſtr. in l. j. C. ſi
ſæp. in integ. reſtit. poſtul. & facit bene c. Regni, detestantes.
diſponens in cauſis in regno ſola facti veritate
inſpecta procedendum.* Quæ clauſula, ſola 24
facti veritate inſpecta, eſt tantæ importantiæ, vt
iudex cui eo modo committitur, poſſet manu regia
inſpecto duntaxat iure gentium, etiam iure ciuili
remoto in cauſis procedere: ita dixit Bartolus
in extrauag. ad reprimendum. in verbo, videbitur.
Bald. in l. ſolam. C. de teſti. & in l. bento. de ſenten.
Franc. de Are. in conſilio lxxxiiij. incip. diligenter
ponderatis. Et ex aliquibus ex præmiſsis infert Iaſ.
de mayo. in l. certi condictio. §. ſi nummos. ff. ſi cer.
pet.* quòd iudex qui habet ſola facti veritate in- 25
ſpecta cognoſcere, poteſt recedere à regulis iuris.
& ideo dixit Bal. in l. pen. ij. col. verſi. ſexto quæro.
C. de iure deliber. quòd habens iudicare ſola facti
veritate inſpecta, debet iudicare * prout Deus eſſet 26
iudicaturus. idē refert & ſequitur excellēs doctor
Georg. natta, in ſua repetit. clemen. ſæpè. in §. non
ſic

ſic tamen.de verb.ſignific.in verbo ſecundum con
ſcientiam tuam. in xij.colum. dicti verbi.& idem
tenet præclarus doctor Claud. de Seyel.in l. bene-
ficium.ij.colum.ff.de conſtitu. princip. vbi ſubdit
ſe ita ſolitum dicere, quòd habens poteſtatem co-
gnoſcendi ſola facti veritate inſpecta, cognoſcet
tanquam Deus: tamen arbitrium eius debet eſſe li-
mitatum per rationem naturalē & poſitiuam, per
id quod dixit Baldus in l.ſolam.C.de teſtib.& Bar-
tolus in d.extraua.ad reprimendum.in verbo, ſine
figura.vbi dixit quòd Princeps cognoſcit vt Deus:
27 * Imò eo caſu nihil officeret iudiciariū ordinem
omiſiſſe,per tex.in c.ad petitionem.extrà de accuſ.
cùm quicquid Princeps facit, vt Deus facit: vt in
authent.de hæred.& falc.in princip.collat.j. Deus
autem eſt ipſa veritas: vt in cap.cùm eſſes.extrà de
teſtam.& ibi Ioan.Andr.in nouel.& ideo nec fallit
nec fallitur.l.vlti.C.de ponderi.aur. libro x. verba
ſunt elegan.Bald.in titu.de no.for.fide.§.inueſtitu-
ra.in vlt.col.& idem tenet Guid. papæ in ſua deciſ.
594.licet de præmiſsis modica alleget. Et eo maxi-
mè procedunt præmiſſa, quia dum fuiſſet obie-
ctum contra tutorem, ſeu tutricem,fuit tutrix ip-
ſa admiſſa in præſenti iudicio pe ſacrum cōſilium:
28 & ſic cenſetur legitimata* eius perſona:prout con
ſuluit Paulus de Caſtro in ſuo conſilio xij. in j. vo-
lumine.in nouis ſtampis, incipien. tota diſputatio
iſtius proceſſus. Et potiſsimè conſiderandum eſt
nihil obſtare quòd aliquis ex pupillis prædictis ex-
ceſſerit pupillarem ætatem, adeo quòd ex hoc poſ-
ſit aliqua nullitas impingi in præſenti iudicio agi-
tato cum tutrice, cuius officium licet ſuperſit quò
ad cæteros pupillos, tamen quò ad puberes fortè
cùm fuerit inchoatum iudicium poteſt, imò debet
29 cum ea finiri nobis inſtantibus: *ita dixit pulchrè
Bartolus in l.ita autem.§.fina.ff.de adminiſtr. tuto.
Baldus in l. tutori. in verſiculo, opponitur. quòd
officium tutoris.C.de negot.geſt. Nec militaret ſi
diceretur quòd tēpore ſtipulationis prædictæ non
apparuiſſet aliquid violenter geſtum fuiſſe contra
prædictos fideiuſſores, niſi dicta verba duntaxat
prolata, quòd ita volebant omnino illos fideiube-
re &c. Ex quo attenta ipſorum praua conſuetudi-
ne, & impetu, non debebant ſe periculo commit-
30 tere: & ſic videntur fuiſſe in iuſto metu: * cùm iu-
ſtus metus dicatur nedum cùm inſtans eſt pericu-
lum, verùm etiam,cùm res ad id veriſimiliter ten-
dat: ita Bartolus in l.metum.in principio.ff. quod
met.cau. Alibi dixit Baldus in l.fina.C.de iure deli-
31 ber. * quòd ſufficit probare ſubeſſe iuſtam cauſam
metus.idem voluit Alexander de Imol. in conſilio
cliiij.in ij.volum. & ideo dixit Baldus in prædicta
32 l.fina.j.colum.* quòd iuſtus metus eſt, vbi iuſta ſu-
ſpicio ineſt. & idem voluit Innocentius in c.cùm
33 olim.de elect.* Et ideo dixit pulchrè Angelus in l.
34 metum.ff.quod met.cau.* quòd paria ſunt aliquid
fieri per metum, vel per probabilem ſuſpicionem
metus. Hinc conſuluit Alexan.de Imo. in ſuo con-
35 ſilio xcix: quoniam per excellentiſsimum. * quòd
non debet quis ſe ſubiicere periculo, ex quo timor
36 violentiæ inferendæ dicitur iuſtus metus: * & ta-
men iuſtus metus ſufficit, licet eius effectus non ſe-
quatur.glo.eſt in c.bonæ.el j.de elect. in verſ. ſuffi-
cit.& gl.in c.ad audientiam.quod met.cau. Ex qui-
bus omnibus concluditur Bartholomæum ipſum,
& litis conſortes liberandos ab impetitione præ-
dictorum actorum. Thom.Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem opponens in ſummariis, ſi ipſam non offerat incōtinenti probare, & etiam probet, præſumitur quòd fecerit animo calumniandi, & audiri non debet.*

2 *Actor dum differt probare præſumitur in eo calumnia.*

3 *Iudex vbi præſumeret malitiam contra tertium volentem impedire executionem pro ſuo intereſſe, non debet ipſum audire, & à ſummaria cognitione poteſt repelli, vbi præſumitur calumniari, & nu.4.*

5 *Tertius comparens non debet audiri ad impediendum executionem, quando ipſe ſciuit litem motam, & ſententiam latam, & nunquam comparuit, niſi in executione.*

6 *Uxor nedum cohabitans viro præſumitur ſcire facta ſui viri, verùm & quilibet cōſanguineus præſumitur ſcire facta ſui conſanguinei.*

7 *Scientia præſumitur ex conuerſatione aſſidua, & amicitia publica voce, & fama nu.8.*

9 *Mulier decipiens non iuuatur auxilio velleiani, ſed decepta. Executio vbi impeditur per reſtitutionē in integrum petitam, & ſic ſuſpicio contra petentem non debet differri executio.ibid. nu.10.*

Maximè oblata cautione de reſtituendo in caſu ſuccumbentiæ.

11 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe nō auditur, niſi per prius de eo docuerit.*

12 *Mulier litigans per ſuum procuratorem cum iuramento conſtitutum perdit beneficium reſtitutionis in integrum.*

13 *Uxor non poteſt conſtante matrimonio dotem repetere, niſi viro vergēte ad inopiam, vel vagante per mundum.nu,14.*

15 *Iudex non debet admittere petitionem cauſam ineptam continentem, quod eſt verum etiam reo non opponente.*

CONSILIVM XCII.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa Magnifici V.I.D. Ioannis Thomaſini de ciuitate Licij ad impediendum executionem ſententiarum in eius fauorem latarum contra Raphaëlem guidanum eius ſocerum, cōparuerunt nobiles Catarina calo, & Maria de muro vxor & Nurus ipſius Raphaëlis, repetendo eorum dotes, ac iura dotalia viuentibus eorum viris: non aliter præſuppoſita virorum inopia: aut quòd vagarent per mundum, quo caſu fuiſſet locus aſſecurationi, quòd non fuit aliter dictum, nec petitum. Apparet ergo in primis nos eſſe in cauſa ſummaria ex duplici capite. Primò, quia cauſa dotis per l.j.ff.ſoluto matrimo. Secundò, quia ſumus in tertio comparente, qui ſummariè audiendus eſt, per l. à diuo pio.§.ſi ſuper rebus.ff. de re iudi.cum vulg. Conſtat autem mulieres prædictas à die prima Aprilis cōparuiſſe

offer

offerendu velle infra breuem dilationem probare
de eatum iuribus ad impediẽdum executionem, &
demum per tres menſes & decẽ dies vſque ad tem-
1 pus decretæ executionis nihil produxerunt. * Et
iure cautum eſt, quòd in ſummariis opponens ex-
ceptionem, ſi ipſam non offerat incontinenti pro-
bare, & etiam probet, præſumitur quòd animo ca-
lumniandi: & non auditur; ita Bald. in l. prima. C.
vt in poſſeſ. leg. per l. ſi. C. de ordi. cog. Spe. in titu.
de lit. conteſt. §. j. verſic quid de cauſa. & de incon-
2 tinenti iuxta naturam, * & qualitatem negocij: vt
dicit Bald. in ca. quia propter. de elect. & ideo pul-
chrè dixerunt Barto. & Bal. & Salyc. in l. nun igno-
3 rat. C. de fruc. & lit. expen. * quòd vbi actor differt
probare, præſumitur in eo calumnia: & dixit Abb.
in capitu. ſuper eo. de officio. delega. in fin. quòd ſi
iudex præſumit malitiam contra tertium volẽtem
4 impedire executionem pro ſuo intereſſe, * non de-
bet eum audire: & ſubdit ibi Bal. quòd etiã à ſum-
maria cognitione poteſt quis repelli, vbi præſumi-
tur calumniari: & dicit eſſe menti tenendum: &
ſequitur Fely. in cap. veniens. el ij. de teſti. Imò plus
ſubdit Fely. quòd non debet audiri tertius compa-
5 rens ad impediendum executionem, * quando ipſe
ſciuit cauſam motam, & ſententiam latam, & nun-
quam comparuit in cauſa, niſi poſtmodum in exe-
cutione. Quis ergo non affirmabit mulieres ipſas
comparentes tam ſero nõ eſſe in manifeſta calum-
nia, cùm per annos xj. per quos lis fuit ſemper agi-
tata, & deciſa, ſemper tacuerint? Et inſuper cùm
à primo Aprilis obtulerint infra breuem dilatio-
nem velle de eorum iuribus docere ad impedien-
dum executionem: & ex tunc eiſdem termino im-
partito, & elapſis iam tribus mẽſibus nihil docue-
rint. Nec poſſent ignorantiam tam diuturnæ litis
6 agitatæ prætendere. * Cùm nedum vxor cohabitãs
viro, verũ etiã & quilibet cõſanguineus præſumi-
tur ſcire facta conſanguinei. l. octaui. cũ vulg. ff. vn-
7 de cog. * Quod maximè procedit in vxore, cùm
ſit cũ viro vnica domus, vnica familia, & vſus pro-
miſcuus: ita Specu. in titu. qui ſi ſint legiti. verſicu.
nunc dicimus. Et dicit Bald. in l. prima. C. de cadu.
8 tol. * quòd præſumitur ſcientia ex conuerſatione
aſſidua, ex amicitia, ex publica voce & fama: con-
currẽte litis diuturnitate: vt dixi, & liquet ex actis.
Nec competit eis beneficium ſi aduerſus procura-
tores, aut mundualdos indemnes ſeruari poſſunt:
vt quia ſoluendo eſſent, prout ſunt: vt dicitur in
d. conſtitutio. Regni, obſcuritatem. per rationem
text. in lege ſecunda. ff. ad velleia. in §. verba. vbi ex
ſenatuſconſulto mulieribus decipientibus nõ im-
penditur auxilium: infirmitas enim fœminarum
9 non calliditas auxiliũ ſumit: * prout in ſimili dici-
mus etiam in minore. l. auxilium. ff. de minoribus.
Item cùm ſit ſuſpicio ex prædictis contra ipſas pe-
tentes beneficiũ, & ſic reſtitutionem in integrum,
non debuit eis impartiri, prout impartitum ſeu
10 conceſſum non fuit: * ex quo vbi impeditur exe-
cutio per reſtitutionem in integrum petitam, &
ſic ſuſpicio contra petentẽ non debet differri exe-
cutio, per text. in capitu. ſciſcitata. extra de in in-
tegrum reſtitu. & optimè Andr. de Iſer. in capitu. j.
de controuer. inter vaſſal. & alium de benefic. in fi.
verbis: & priuſquam de læſione non apparet ex
eiſdem actis, nunquam impeditur executio: ma-
ximè mediante cautione de reſtituẽdo in caſu ſuc-
cumbentiæ, per text. in dicto capitu. ſciſcitata. vt
dixit pulchrè Bald. in authent. quæ ſupplicatio. C.
de precib. imper. offer. & in l. vnica. C. in integrum
reſtitutio. poſtula. ne quid noui fiat. Item nec opi-
tulabitur prædicta petita reſtitutio, ſeu beneficiũ
ſub colore quòd eorum procurator minimè eiſ-
dem mulieribus terminum eis datum notificauit,
nam apparet eaſdem allegaſſe ſe non certioratas
de termino: & ſic aduerſus negligentiam eorum
procuratoris petierunt ſe in integrum reſtitui: &
tamen à xxij. Iunij, fuerunt expectatæ vſque ad x.
diem Iulij, in quo latũ fuit decretum fore exequẽ-
dum: & tamen nihil produxerint; Et quòd fuerit
ita bene pronunciatum apparet, quia tertius com-
parens pro ſuo intereſſe nõ auditur * niſi per prius 11
de eo doceat: vt inquit magiſtraliter Angel. in l. ſi
ſuſpecta. ff. de inofficioſo teſtamento. Felyn. in ca-
pitu. veniens. vltim. no. de teſti. Nec poſſent ex alio
conſequi petitam reſtitutionem, * cùm litigaue- 12
runt per earum procuratorẽ cum iuramento con-
ſtitutum: nam perdit beneficium reſtitutionis in
integrum. l. minor xxv. ann. omiſſam: & ibi Barto.
ff. de mino. & ſequitur Ange. de Are. in §. appellan-
tur. inſtitu. de except. dicens eſſe not. & quòd nun-
quam illud dictum exeat mentem tuam: & tamen
in reſtitutione in integrum parificantur mulieres
& minores, per conſtitutionem Regni, obſcurita-
tem. & minorum iura. Item aduertendum eſt, quòd
terminus datus eiſdem fuit peremptorius: vt ap-
paret ex illa clauſula, aliàs &c. per id quod dixit
Angel. de Aret. in d. §. appellantur. vbi dicit, quòd
poſt datum terminum peremptorium, vel ſi non
fuit poſitum peremptoriè, ſi tamen iudex commi-
natur quòd aliàs &c. * debet intelligi, quòd demum 13
ipſum non audiet, vt contumacem, maximè de-
ficiente actione ipſis principalibus: cùm non poſ-
ſint conſtante matrimonio dotes repetere, niſi vi-
ris vergentibus ad inopiam: vel euntibus vagando
per mundum, de quo verbum nullum: iuxta do-
ctri. Barto. & doct. in l. ſi conſtante. ff. ſoluto matri.
& in l. vbi adhuc. C. de iure dot. Spec. in tit. de dote
poſt diuor. reſti. §. formatis. verſic. ſed nunquid. vbi
ponit formam libelli in prædictis: & ſic eorum pe-
titio minimè admittenda erat vt inepta, cùm iu-
dex minimè admittere debeat petitionem cauſam
ineptam continentem, etiam reo non opponente:
vt dixit Alexan. in l. j. ff. de eden. & in l. edita. C. eod.
tit. & ibi Bald. in repetitio. In reliquis ſuppleat re-
ligio Magnifici Relatoris.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum debet adimpleri in forma ſpecifica.*
2 *Iurans tale quid, quòd non intereſt alterius, ſi peierat, videtur ſolum Deum habere vltorem, tamen poterit per iudicem ſibi imponi pœna extraordinaria.*
3 *In iuramẽto apponitur, & exigitur pœna, aliàs periurium remanet inultum.*
4 *Pœna debetur etiam ratione contemptus.*

CONSILIVM XCIII.

IN Chriſti nomine amen. Cùm doctrina & motes Magnifici Franciſci groſsi de Venuſio V.I.D. mihi innoteſcant, mirari non deſino quonam pacto ita ingenuè, prout in ſuo voto loquutus ſit, niſi fortè iocosè ita ſcripſiſſe videatur, aliàs eſſet deſtruere totam machinam mundialem, cùm allegata per ſuá Magnificentiam nō ſentiant iuramentum in quo quis iurauit non exire à domo ſibi loco carceris aſsignata ſi exiuit, & rediit
1 domum: *quòd non poteſt ab ipſo contrauueniente pœna peti: & tamen firmus remanet cōtractus: tex. eſt in l. ſi quis maior. quem ibi ponderat Bar. & cæteri. C. de trāſact. & conſuluit Alex. in cōſil. xxxvij. in ij vol. maximè cùm iuramentum debeat in forma ſpecifica adimpleri: vt inquit Bar. in l. amplius. ff. rem rat. hab. Et licet quando quis iurat tale, quid quod non intereſt alterius, ſi periurat, videatur ſolum Deum habere vltorem, & non iudicem: vt ha-
5 betur in l. ij. iuncta gloſ. C. de reb. credit. quòd videtur prima facie ſatis poſſe adaptari ad caſum de quo quæritur: dum ipſe iurans licet receſſerit, tamen redit, & ſic videtur ius curiæ nō effectum deterius: attamen regula præmiſſa dum in ea dicitur,
2 quòd non habeat vltorem iudicem: intelligitur *vt poſsit per iurantem punire pœna ordinaria: tamen poterit extraordinaria. ita in ſpecie Ange. in auth. ſcenicas, per gl. ibi, quod dicit eſſe bone no. quia eſt magna ampliatio ad l. ij. C. de reb. cre. & ſic nō punitur pœna manus, quę imponitur periuro, ſeu alia
3 corporali. *Et ideo in iuramento apponitur pœna: aliàs periurium remanet inultum: prout dixit Saly. in l. ij. C. de reb. credi. circa principium. item pœna * debetur etiam ratione contemptus: ex quo con-
4 temnēs religionem puniri debet. l. j. in fi. C. de ſum. trinit. & fid. catho. ſed cum per iuramentum fuerit promiſſum & iuratum non exire caſtrum ſibi loco carceris aſsignatum, & demū receſsit, licet reuerſus fuerit, attamen negari non poteſt, quin exeūdo periurus non fuerit: ergo pœna debetur omnino: aliàs periurium remaneret inultum: & ita iuris eſſe cenſeo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex de his de quibus conſtat ex actis poteſt ex officio iudicare.*
2 *Iudex poteſt iudicare etiam in concomitantiis ad petita, dum petitum fuit ſi non pecuniam, frumentum.*
3 *Iudex habens facultatem iudicandi ſola facti veritate inſpecta, poterit iudicare in alio quàm ſit petitum.*
4 *Equus ſi petitur qui eſt mortuus, ſuccedit æſtimatio, ſi cauſa eſſet ordinaria non poſſet ferri ſententia ſuper æſtimatione, cùm nō fuerit petita, ſed ſi ſummaria, ſic.*

CONSILIVM XCIIII.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa Michaelis faino videtur dubitari de ſententiis latis in eius fauorem vltra petita per ipſum: cùm in mandato obtinēte vim petitionis petierit pecuniā: & in articulis concludat in frumēto: Aduertat tamen magnificētia veſtra, quia comperiet articulos concludere, aut quòd ſibi ſatiſfiat in pecunia, aut in frumento. Quicquid ſit licet ſententia debeat eſſe conformis libello, tamen vbi ex actis cōſtat iudici pluſquam ſit actū in libello poteſt ex ſuo officio pronunciare ſuper omni eo quod probatū fuerit: vt dixit Imo. ſatis pulchrè in c. ex tenore. in fin.
per illum tex. de reſcri. * ſubdens quòd iudex de his 1
de quibus conſtat ex actis poteſt ex officio iudicare, cùm maximè acta faciant notoriū: vt dicit Inn. in c. ex parte. de verb. ſigni. cum concor. idē refert & ſequitur Fely. in ca. licet hely. in x. limi. extrà de ſimo. Et bene facit, quia ſatis dicitur de concomitantiis ad petita, dum petitū fuit, ſi non pecuniam: frumentum, in quibus concomitātiis iudex poteſt
iudicare: * & valet ſententia: dixit Bar. in extrauag. 2
ad reprimendum. in ver. figura. & Fely. in d. c. licet hely. Et præſertim poterit Magnificentia veſtra ita iudicare, vt iudex magnæ curiæ, cùm per c. deteſtātes. detur facultas ſola facti veritate inſpecta in cau
ſis procedendi, virtute cuius clauſulæ * poteſt iu- 3
dex pronunciare in alio quàm ſit petitum: & eius ſententia valet: ita ad dictam regulam pro noua limitatione dat Iaſo. de May. in l. vinum. xv. colū. ff. ſi cer. pet. & latius in l. certi condictio. §. ſi nummos. vj. col. ff. eo. tit. Et hoc, quia eo caſu apparet iudicē poſſe procedere manu regia, ſecundum Bart. in extrauag. ad reprimen. in verſi. videbitur. Bal. in l. nemo. C. de ſen. & in l. nec quicquam. ij. col. ff. de offi. procon. & in c. j. de no. for. fide. Item & plus ſubdit Iaſon, quòd virtute dictę clauſulæ vbi iudex poteſt ſola facti veritate inſpecta iudicare, poteſt recedere à regulis iuris, vt ibi per eum, qui multa alia etiā adducit originaliter tamen opinionem hāc tenuit Ant. de But. in quodam ſuo cōſilio, prout refert & ſequitur Alex. de Imo. in l. ſi ita ſtipulatus. §. chriſo-
gonus. ff. de verb. obli. * Vltimò facit in ſimili, nam 4
ſi petitur equus qui eſt mortuus, & conſequenter ſuccedit ęſtimatio, ſi cauſa ipſa eſſet ordinaria, non poſſet ferri ſententia ſuper æſtimatione, cùm non fuerit petita: tamen ſi proceditur ſummariè, poterit fieri condemnatio in æſtimatione: quia nō poteſt inficiari iſtam ſentētiam fuiſſe latam iuxta formam petitionis: idem ſi prope petita, licet non ſecundum ipſam petitionē: ita formaliter dicit Lanfran. de oria. in repet. clemen. ſæpè. in verſi. libellus. iij. colum. de verbo. ſigni. pariter & in caſu præſenti cùm ſit probatū, quòd de granis fiebat ſatisfactio, aut quòd daretur granum ſi emptum fuit, aut pecunia, & ita de iure conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Executio ſententiæ & executio inſtrumenti habentis executionem paratam, æquiparantur.*
2 *Executio ſententiæ nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ.*
3 *Executio inſtrumenti guarantigiati habet etiam executionem perſonalem.*
4 *Actor habens plura remedia executiua contra conuentum, vno ipſorum intentato ſibi quò ad cætera non*

ra non præiudicat ibid.nu.5. Nec pendentia litis ſuper vna videtur poſſe alij præiudicare.

6 Clauſula qualibet instrumenti ſiue verbum debet aliquid operari.

7 Notarius ſemper cenſetur rogatus, vt in inſtrumento clauſulas conſuetas apponat.

8 Hypothecaria licet ſit intentata contra debitorem, poteſt etiam contra eundem intentari actio perſonalis.

9 Agere dum quis poteſt ciuiliter & criminaliter ſuper eodem facto, & quis proſequitur rem familiarem, non autem principaliter ad vindictam, tunc intentata via ciuili, poteſt etiam agi via criminali: quia vna per aliam non tollitur.

10 Debitoris ſuſpecti captura poteſt lite pendente impetrari.

11 Exceptio metus non reſpicit inſtrumentum, ſed contractum.

12 Exceptio metus vbi ſuit iuratum non poteſt opponi obſtante iuramento.

13 Exceptio metus non admittitur aduerſus inſtrumentum guarentigia iuratum, ad impediendum executionem.

14 Fideiuſſionis contractus eſt onerosus, & damnificatiuus, adeo quòd in eo nullum lucrū ſperatur, ſed ſolum damnum, & amiſſio precij, ex quo fideiubēs cenſetur bona dilapidare.

15 Domini temporales vt Duces, Comites, & ſimiles, cenſentur principes in eorum terris, & habent illam poteſtatem in ſubditos, quam habet Imperator in toto Regno, maximè quando eis ſunt conceſſa regalia, prout omnibus Baronibus Regni conceſſa ſunt.

16 Contrahere non licet officialibus cum ſubditis eorum iuriſdictionis, & ideo contractus tales in læſionem ſubditorum ſunt nulli. nu.17. Quia præſumuntur per impreſſionem facti, nec eſt opus intētare actionem, quod metus cauſa ad ipſis reſcindendum.

18 Dignitas ſola non ſufficit in officiali ad inducendum præſumptionem metus, ſeu impreſſionem, quia id procedit in officiali non habente iuriſdictionem.

19 Superiorum preces inducūt iuſtum metum, maximè dum conſueuit ſæuire in ſubditos.

20 Seruitia indebita præſumuntur extorta à ſubditis per ſuperiores, & per metum.

21 Inſtrumentum in quo continetur actus dependens à volūtate vtriuſque partis, prout eſt obligatio, vel aliquid debitum, non poteſt notarius extrahere inſtrumentum in forma publica, niſi debitore mandante, nec ſufficeret ſola voluntas creditoris.

22 Conuentio facta cum hoſtibus non eſt ſeruanda.

23 Preuentio ſi eſt facta per officialem ſuperiorem non poteſt inferior de cauſa cognoſcere.

24 Cauſa dum eſt aduocata per principem, cenſetur erepta omnis iuriſdictio inferiori ordinario qui poterat aliàs de illa cauſa cognoſcere.

25 Delegato principis mortuo cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad Principem.

26 Cauſa deuoluta ad Principem ſi impetratur alteri committi, nō facta mentione de deuolutione prædicta, talis impetratio nulla eſt, etiam nō conſueuerit Princeps cauſam ad ſe deuolutam extrahere à ſua curia, niſi ex certa ſcientia ibid.

27 Exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit litem agitari coram alio, maximè quando ſententia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ coram alio.

28 Actor habens duas vias, vnam ordinariam, & aliam extraordinariam executiuam, intentando ordinariam cenſetur renunciare extraordinariæ.

Inferius tribunal faciens aliquid cōtra inhibitionem ſuperioris eſt ipſo iure nullum ibid.

29 Exceptio præuentionis eſt declinatoria, quia declinatur iuriſdictio citantis.

30 Hypothecaria licet cumulari poteſt cum perſonali, tamen id intelligitur coram eodem iudice, & non diuerſo.

31 Renunciatio facta omni legum auxilio, ſolùm extenditur ad actiones competentes tempore renunciationis, non autem competituris de futuro, nec tollit defenſiones competentes in cauſa criminali.

32 Ciuilis cauſa non præiudicat criminali, quando ciuilis cauſa eſt finita: ſecus ea pendente, quia dum pendet ciuilis non poteſt criminalis intentari.

33 Procurator non admittitur in criminalibus, quādo allegat aliquid per quod cauſa ipſa diſcutiatur, ſecus ſi compareat ad opponendum declinatoriam fori, vel ineptitudinem libelli, ſeu ad annullādum iudicium, quia tunc admitti debet.

34 Executio quæ virtute ritus, ſeu ſtatuti fieri debet ad inſtantiam creditoris, intelligi debet de creditore efficaci, cui nulla obſtat exceptio.

35 Contractus nullitas quando apparet ex inſpectione ipſius poteſt opponi ad impediendū executionem, etiam quòd ſtatutum tolleret omnem exceptionem, quia intelligitur de inſtrumento valido, & nu.36.

37 Iuramentum non obligat in caſu, in quo iuramētum reddit actū nullum. quia tunc ſimiliter iuramentum eſt nullum.

38 Iuramentum metu extortum ſecundum opinionem canoniſtarum indiſtinctè non obligat.

39 Paria ſunt aliquid fieri per metum, vel per coactionem.

40 In inſtrumento licet dicatur ſponte, tamen non ex hoc creditur inſtrumento quòd actus fuerit ſponte factus, niſi ex quadam iuris præſumptione.

41 Teſtibus duobus deponentibus de metu plus creditur, quàm mille deponentibus de ſpontanea voluntate.

CONSILIVM XCV.

REdemptoris gentium præſidio repetito, amen. In cauſa præſentationis inſtrumenti in magna Curia Vicariæ per filios, & hæredes quondam Magnifici Franciſci filingerij de Trano, contra Bartholomæum maranta de Venuſio ſuper petitione ducatorum mille ex cauſa fideiuſſionis præſtitæ pro Raynaldo barbiano, & domino Antonio de lamet, vltra ſcripta per me in ſuprà ſcriptis allegationibus: Magnificus V.I.D. Robertus maranta filius eiuſdem Bartholomæi, qui mihi cauſam hanc ob paternam charitatem commenda-

tierat,ſcripſit etiam infraſcriptas ſequentes allegationes ſatis ſobriliter,& copioſè: quibus addidi integram colū.fina.In præſenti cauſa principaliter diſcutiendum eſſe cenſeo,an obſtet litis pendentia in S.Regio Conſilio,in quo lis mota apparet ordinariè ſuper aſſiſtentia nonnullorum bonorum,& proceſſum vſque ad publicationē,& ſic ad citatio ſuper dicta præſentatione dicatur ſubreptitia. Et prima facie dicendum videretur prædictam litis pendentiā non obſtare ex pluribus:& primò, quia
1 executio ſententiæ * & executio inſtrumenti habentis executionem paratam æquiparantur: dicit Barto.in l.cum vnus.in fin.ff.de bon.auth.iud.poſ. Bald.in l.fina.ij.colum.C.eodem titu.& tenet expreſsè Roma.conſi.lxxvj.colum.ij.ſed quando ſit
2 executio ſententiæ * nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ,tenet Iono.in c.cùm in iure.de offi.dele.Roma.in d.conſi.lxxvj.in fin.
3 verb.* ergo minimè retardari debet executio inſtrumenti,cuius vigore poteſt deueniri ad capturā perſonæ,ſicut per inſtrumentum guarentigiatum, not.Bart.in l.Titio centum §.ij.ff.de condi.& demon.Innocen.in cap.ex reſcripto.de iureiu.Alex.in addit.ad Barto.in d.l.cùm vnus.& conſuluit in ſpecie.Roman.in conſil.cxxxiij.col.j.& ex quo per ritum magnæ curiæ inſtrumenta habent executionem paratam contra perſonam,ergo fruſtra quæritur de litis pendentia.Secundò,quia quādo actor plura executiua habet remedia contra conuētum, vno ipſorum intentato ſibi quo ad cætera nō præ-
4 iudicatur: * ſi & ſic actor cōſequutus fuit poſſeſsionem bonorum debitoris,non impeditur occurrere ad implorandum capturam perſonæ ipſius, donec ſit ſibi integrè ſatisfactum: vt not.Bartol.in l. conſentaneum.colum.fin.C.quo.& quan.iud.Bal. in l.qui legati.C.vt in poſſ.leg.Bal.in l.ij.in fine.C. de teſti.mil.habetur in c.quoniam frequenter.§.fi.
5 vt lit.non conteſt.* nec pendentia litis ſuper vno videtur poſſe alij præiudicare: vt not.Iaſ.in l.nulli prorſus.col.iij.vj.fallen.C.de iudic. Et ſic licet intentauerit viam executiuam ſuper rebus,tamē hæc talis litis pendentia non debet poſſe præiudicare remedio executiuo contra perſonam quamdio ſibi ſatisfiat.Tertiò, quia communiter in inſtrumentis dicitur, quòd creditor poteſt inſtrumentum præſentare ciuiliter & criminaliter:& quòd electa vna via alia non tollatur:ergo per dictas clauſulas cenſetur data poteſtas creditori, quòd licet præſentauerat inſtrumentum ciuiliter, poteſt etiā illud cri-
6 minaliter præſentare:cùm quælibet clauſula,* imò minimè verbum inſtrumenti debet aliquid operari:ita Bald.in rub.de contrahen.emp.ix.q.gloſ.in c. ſolitæ.in verb.tanquam.de maio.& obe.Iaſo.in l.ij. §.creditum.in fin.ff.ſi cer.pet.Corn.in conſi.cclix.
7 colū.iiij.in iiij.volu.* & notarius ſemper cenſetur rogatus,vt huiuſmodi clauſulas cōſuetas apponat. l.ſi.& ibi Bal.C.de fideiuſ. Alex.conſi.lxxxix.colū. pen.iij.vol.& Iaſ.in l.certi condictio.§.ſi nummos. ff.ſi cer.pet.Quartò,quia licet ſit intentata hypothecaria,poteſt etiam intentari contra eundem de-
8 bitorem actio perſonalis: * & hoc eſt ſpeciale in iſtis duabus actionibus: quia poſſunt & in vno, & in diuerſis libellis cumulari,& eodem tempore, & diuerſo:dixit Bar.in l.edita.col.iiij.in fi.C.de edeo. & in l.fundum.ver.oppo.extra gl.ff.de excep.idem & magis clarè Pau.de Caſt.in cōſi.cccxlviij.col.j. ij.vol.Quintò,quando ex eodem facto quis poteſt agere ciuiliter & criminaliter,& quis proſequitur rem familiarem,non autem principaliter ad vindictam: * tunc intentata via ciuili poteſt etiā agi via 9
criminali:quia vna per aliam non tollitur.caſus eſt in l.j.C.quādo actio ciui.crimi.præiud.& habetur in l.ex morte.C.ad leg.aquil.& in l.prætor.§.j.ff.vi bon.rap.vnde cùm ob periuriū dicatur cauſa criminalis,vt in deciſ.Afflic.lxiiij.vbi plenè, poterat etiam criminaliter agi:& ſic exceptio litis pendentiæ ſuper ciuili nō habet eis obſtare pro hoc etiam eſt tex.& gl.in l.de fide.C.ad leg.Corn.de fal.Sextò,quia litis pendentia fuit allegata per procuratorem,& ſic contra ritum, qui non admittit procuratorem ſuper præſentatione inſtrumenti:& habetur in d.deciſ.lxiiij.* Septimò, quia lite pendente 10
licet impetrare capturam debitoris ſuſpecti, tenet Ange.in l.nemo carcerem.circa medium.C.de exacto.tribu lib.x.Alex.conſi.cvj.col.fi.iij.vol.Octauò, non videtur obſtare quòd fideiuſsio fuerit celebrata metu ſuperioris,& per impreſsionem:quia iſta audiuntur in vinculis iuxta formam ritus: &, nihilominus prædicta reſpiciunt contractum fideiuſsionis,non autem inſtrumentum quod conſiſtit in ſolennitatibus cū interuentu notarij,iudicis, & teſtium,& aliis:cōtractus verò conſiſtit in ſubſtantia negocij: * & ſic iſta exceptio metus nō reſpicit 11
inſtrumentum,ſed contractū:ita pulchrè Bart.in l. j.§.& parui.ff. quòd vi aut clam.refert:& ſequitur Corn.conſi.cclj.col.iij.in litera.h.iij.volu.& not. Bal.in l.j.col.fi.C.plus vale.quòd agi.& ſic non impedit.* Nonò,interuenit in inſtrumento prædicto 12
iuramentum,quo caſu etiam obſtante metu nō poteſt iurans contrauenire non præcedente abſolutione, per tex.in c.ſi verò.extrà de iureiur.maximè cùm dicatur in eo, quòd debitores ipſi ſponte, & voluntariè &c.per quæ verba excluditur metus, cùm omnia verba prolata per notarium cenſeātur de voluntate contrahentium: quia debet cōtradicere ille cui verba diſpliceant:ita in terminis Bal.in l.mater.ver.quid ergo ſi tabellio.C.de rei vendi.& Bal.in l.j.col.fin.C.de priuileg.do. Vndecimò,quia quando inſtrumētum habet executionem paratam vigore ſtatuti, prout eſt inſtrumentum guarentigiæ, non admittitur exceptio metus ad impedien-
dum * executionem: ita in propriis terminis tenet 13
Ang.in conſi ccxxxiiij.viſis ſtatuto, & contractu. col.pen.verſi.ſed licet.ſed certum eſt quòd vigore dicti ritus habet executionem paratam: ergo &c. Sed præmiſsis non obſtantibus contrarium puto de iure verius:& præſuppono, quòd ex hoc cōtractu duæ oriuntur obligationes,& cōſequenter duo facta connexa,& duæ actiones: vna, videlicet obligatio quæ contrahitur inter fideiuſſorē & creditorem,quæ eſt ex ſtipulatione.l.Blanditus.C.de fideiuſ.alia, quæ contrahitur in fideiuſſorem & reum principalem, quæ eſt actio mandati.l.rogatus.& l. qui fide.& l.ſi remunerandi.§.ſi paſſus.ff.man.& l. mandati.& ibi gl.C.de fideiuſ.& inſti.de fideiuſ.§. quid autem.Secundò præſuppono quòd cōtractus fideiuſsionis eſt onoroſus,& damnificatiuus: adeò quòd in eo nullum lucrum ſperatur, ſed ſolū damnum,&

num, & amiſsin patrimonij : intantū quòd fideiu-
bens cēſetur dilapidare bona : & inde eſt ꝙ mulier
14 vxor poteſt repetere dotē conſtāte matrimonio* à
viro: ita expreſsè tenet Ang. in l. in perſonam. §. j. &
ibi etiā Iaſ. ff. de pac. Alex. in l. ſi conſtāte. vij. col. ff.
ſol. mat. facit tex. in l. iij. §. ſi filius. ff. de pecu. Tertio
præſuppono ꝙ domini temporales, vt ſunt Duces,
Comes, & ſimiles, & eorū vicarij, cenſentur Prin-
15 cipes in eorū terris: & habēt illā * poteſtatē in ſub-
ditos, quā habet Imperator in toto regno : maximè
quādo eis ſunt cōceſſa regalia : prout omnibus Ba-
ronibus Regni cōceſſa ſunt ita Lud. cōſi. lix. Corn.
conſi. cc. col. j. & ij. in j. vol. Ang. cōſil. ccxvij. col. ij.
in fi. & iij. & Pau. in conſi. xxxiiij. col. iij. in fi. ij. vol.
in nuiter impreſsis. His præſuppoſitis dico inſtru
mentū fideiuſsionis prædictæ eſſe ipſo iure nullū:
& primò, quia officiales, præſertim prouinciam re-
gentes, prohibentur in ea cōtrahere cū eorū ſubdi-
16 tis : * adeo ꝙ contractus eorū maximè qui præten-
dunt in læſionē ſubditorū, ſunt inualidi, & non te-
nēt. caſus eſt in l. j. C. de cōtrac. iud. l. fi. C. de reſcin.
vendi. l. principalibus. & ibi Mod. ff. ſi cert. peta. &
præſertim quando fiunt metu ipſorū ſuperiorū, &
per eorū impreſsionē : quia ſunt nulli, & habentur
17 pro infectis ; nec erit neceſſe * intentare actionem,
quod metus cauſa ad reſcindendū : ita expreſsè te-
net Bal. in tit. de pa. cōſtant. in ver. pactiones. & in
ver. pro infectis. & Iaſ. in §. quadrupli. ix. col. inſtit.
de actio. & Par. in tract. ſyndic. j. col. xv. char. Et di-
cit Bal. in l. decernimus. C. de ſac. ſan. eccle. ꝙ con-
tractus celebratus cum tyranno per ipſius impreſ-
ſionem nō tenet : præſumitur autem factus per im-
preſsionē, quando ſubditus cū eo cōtrahens enor-
miter læditur: & illud dictum ſequitur Alex. in l. ſi
per impreſsionem. C. de his quæ vi metúſve cauſa.
ſed prædictus contractus fuit celebratus inter ſu-
periorem & ſubditos: item per eorū impreſsionem
& metū: & non præſumitur ſpōte fideiuſsiſſe, cùm
nemo præſumatur iactare ſua, vt not. Abb. in c. ſu-
per hoc. col. ij. ij. no. de renun. ergo &c. Nec obſtat
l. ad inuidiam. quod met. cau. dū dicitur, ꝙ ſola di-
gnitas nō ſufficit ad inducendā impreſsionem, ſeu
18 præſumptionem metus: * quia illud procedit in of-
ficiali non habente iuriſdictionē : prout intelligit
Bar. in l. aufertur. §. quod à præſide. ff. de iure fiſ. &
Alexā. in d. l. ſi per impreſsionem. item in d. l. ad In-
uidiam. non interuenit metus, ſeu impreſsio præ-
ſumpta: no. Bart. in d. l. ſi per impreſsionem. Secūdò
apparet in facto de praua conſuetudine Gallorū,
& eorū terribilitate: & ſic apparet verificatū quòd
no. Abb. in c. inſinuante. in fi. extrà qui cler. vel vo-
uen. & ibi glo. & idem Abb. in c. ij. j. col. extrà quod
met. cau. Alexā. in conſi. xvj. iij. volu. col. penul. vbi
datur not. intellectus ad illam regulam, quæ habet,
19 quòd preces* & rogamina ſuperiorū inducūt præ-
ceptum neceſsitatis: & per conſequens iuſtū metū.
no. gl. in l. j. quod iuſſu. gl. in clem. j. in ver. exhorta-
mur. de teſtib. And. de Iſer. in c. ſi quis miles. de feu.
ſine cul. non amit. nā iſtud procedit in tali officia-
li, vel tyranno qui conſueuit ſæuire in ſubditos
non parentes: quia tunc verum quòd preces indu-
cant iuſtum metum: & ita fuit in caſu præſenti : &
ideo non valet, per not. Bald. in d. verſic. pactiones.
20 & Afflic. deciſ. lxix.* Tertiò adducitur, quia inde-
bita ſeruitia præſumuntur extorta à ſubditis per
ſuperiores, & per metū: ita Io. And. in c. j. de præſcr.
in vj. in nouel. Bal. in titu. de pa. conſtan. in ver. pa-
ctiones. & in dubio præſumitur contra Poteſtates
ſecundū eū, per tex. in l. nolumus. C. de teſta. & inde
eſt quòd ſolus vultus terribilis Poteſtatis inducit
iuſtum metum. no. Io. And. in nouel. in c. quia pro-
pter. colū. pen. de elec. Bal. in c. j. in §. iniuria. de pa.
iura. fir. Iaſo. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff.
de ope. no. nun. & aliquid per Fely. in c. cauſam ma-
trimonij. de offic. deleg. Iaſo. in l. ſi ob turpem. ff. de
condit. ob turp. cauſ. Et quòd indebita ſeruitia in
dubio præſumantur extorta à ſubditis, vt ſupra ſe-
quitur Luc. de pen. in l. hac lege. j. col. C. de aquędu.
li. xj. & ibi ſubdit potius per metū quàm ex debito.
Alex. in l. iuſiurandum. ff. quarum rerum act. nō da-
tur Frnc. de Are. conſi. xxiiij. quatuor dubia. Par. de
pu. in tract. ſyndi. in tit. de offic. ſyndi. viij. char. Iaſ.
in §. quadrupli. inſti. de actio. Quartò, quòd inſtru-
mentū prædictum non teneat, adducitur, quia non
fuit extractum de volūtate vtriuſque partis: ſed ſo-
lùm in eo dicitur fuiſſe extractū ad inſtantiā ipſius
Franciſci creditoris: & quando in inſtrumēto con-
tinetur actus dependens ex voluntate vtriuſque
contrahētis, prout eſt obligatio, vel aliquod debi-
tum, non poteſt notarius extrahere inſtrumentū in
forma publica, niſi debitore mandāte: * & ſic non 21
ſufficit ſola voluntas creditoris: ita Alex. in conſi.
cx. eximie doctor. in ij. volu. Abb. in c. j. col. pen. &
antepen. de fide inſtru. vbi plura allegantur. Quin-
tò, quia fideiuſſores erant hoſtes tēpore promiſsio-
nis, quia erant ſub vexillis Gallorum: & do. Franci-
ſcus creditor ſub Rege Federico Aragoneo : & de
iure non tenetur obſeruare conuentionem per im-
preſsionem* factā hoſti cùm ſint perſonæ priuatæ: 22
not. Bart. in l. j. §. non fuit. ff. de dolo. & idem Bar. &
doct. maximè Iaſ. in l. conuentionū. ff. de pact. Sextò
extante ac pendente cauſa in S. cōſilio, in quo con-
uentum fuerat cognoſci de cauſa, non poterat ma-
gna Cur. Vicariæ, * & ſic inferior curia de ipſa cau- 23
ſa cognoſcere : ita Bald. in l. ij. §. j. ff. ſi quis cau. quæ
præuentio ex ſola citatione inducitur. c. propoſui-
ſti. & ibi Abb. de fo. compet. quando fit ad inſtan-
tiam partis, vt ibi habetur: & eſt text. in cle. fi. vt lit.
penden. & videtur bonus tex. in c. cùm inferior. ex-
trà de maior. & obed. ibi dū ſuperior appoſuit ma-
num nō poteſt inferior ſe intromittere : imò ſi eo-
dem die fuiſſet emanata citatio ab vtroque tribu-
nali, certè dicetur præuētum coram maiori, & ma-
ius tribunal de ipſa cauſa cognoſcet : ita determi-
nat tex. no. & menti tenēdus in c. ſi à ſede de præb.
in vj. & decidit in ſpecie Felyn. in c. irrefragabili. j.
col. extrà de offic. ordi. Septimò quando cauſa eſt
aduocata per Principem, cenſetur tollere omnem
iuriſdictionē inferiori ordinario, qui poterat aliàs
de illa cauſa cognoſcere. caſus eſt in c. vt noſtrum.
& ibi Abb. & Philip. de appel. & cenſetur aduocare
eo ipſo * quòd alteri delegat, prout fuit in caſu 24
præſenti : ita not. tenet Bal. in c. ad hoc. col. iiij. de
pa. iur. fir. Iaſo. in l. more. col. fina. ff. de iuriſdic. om-
nium iudic. Fely. in c. quoniam Abb. in fin. de offi.
dele. Imo. in l. ſi expreſsim. ff. de appel. Rom. in cōſi.
cccxxxv. in tantum * quòd mortuo delegato Prin- 25
cipis cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad

ipſum principé,Bald.in l.ſi vt proponis.la j.col.iij.
C.quomodo & quando iud.Ludo.in conſi.cccxxx.
Octauò, quia in citatione magnæ curiæ nõ fuit fa-
cta mentio de lite pendẽte in S.conſilio: & ſic ſub-
reptitia habetur,per Felyn.in c.ſuper literis.col.ix.
de reſcrip.& in c.cæterum.eo.tit.col.ij.& idẽ Fely.
in c.ad audientiam.el ij.xvij.col.eo.tit.vj.fal.dicit,
quòd ſi cauſa eſt deuoluta ad Cur.principis,& im-
petretur,vt cõmittatur alibi , talis impetratio ſub-
26 reptitia eſt nulla:*quia eo caſu non ſolet Princeps
cauſam ad ſe deuolutam extrahere à ſe , niſi ex cer-
ta ſcientia:idem Lud.in conſi.cccxxx. Nonò, quia
exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impe-
dit litem agitari corã alio plenè Soci.cõſil.xxxviij.
27 in j.vol.* quòd maximè procedit , quando ſenten-
tia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ
coram alio:Bal.in c.j.in fi.de cõtro.feud.apud par.
termi.ſicque ſtante dicta exceptione nõ potuit ma-
gna Curia procedere:& eſt etiam deciſio.cccliiij.S.
conſilij.Decimò,quia quãdo actor habet duas vias
agendi,vnam ordinariã & aliam extraordinariam,
28 & executiuam, * intentando ordinariam cenſetur
renunciare extraordinariæ: ita colligitur ex dictis
Lud.conſi.cxxxiij.& eſt glo.in l.proinde.§. notan-
dum.in glo.fi.in fin.ff.ad leg.aquil.& tanto magis,
quia intentauit ordinariam cauſam corã principe.
Vndecimò , quia fuit inhibitum per S. conſilium
ipſi magnæ Curiæ,quo caſu dum inferior curia fa-
cit aliquid contra inhibitionem ſuperioris,eſt ipſo
iure nullum.ita Aret.in conſi.lxxv.in prin.& facit
bene tex.in c.cùm inferior.de maio.& obed. Duo-
decimò,quia exceptio præuentionis eſt declinato-
29 ria,per quam declinatur iuriſdictio citantis,*tan-
quam incompetentis:ita Bald.in auth.ſed nouo iu-
re.col.iij.C.de ſer.fugit.vnde ſtante dicta præuen-
tione Principis , & exceptione declinatoria oppo-
ſita , dicta magna Cur.eſt incompetens. Nec obſt.
primo loco obiectum,quòd licet inſtrumenta gua-
rantigiæ habeant vim diffinitiuæ : tamen non per
omnia ęquiparantur ſentẽtiæ,& eius executioni:ꝙ
patet:quia cõtra executionem ſentẽtiæ non poteſt
opponi exceptio peremptoria, ſed cõtra executio-
nem inſtrumenti.ſic no.Bal.in l.peremptorias.col.
iij.C.ſen.reſcin.non poſ.& ratio eſt, quia in inſtru-
mẽto nulla præceſsit lis:vnde nõ poterit exceptio
opponi.iſtud etiã magis in terminis tenet Alexã.in
l.iiij.§.condemnatum.iiij.col.de re iudi.vbi loqui-
tur propriè de exceptione litis pendentiæ quæ po-
teſt opponi contra executionem inſtrumẽti : & al-
leg.Fede.de ſe.conſi.cxxvj.in q.dom.Ioannis pauli.
Nec ob.ſecundũ obiectum,quia verũ eſt, ꝙ contra
enntumacẽ poteſt quis pluribus remediis executi-
uis vti:ita loquitur Bar.in l.conſentaneũ prædicta:
quia illud fit ad conuincendũ contumacem:tamen
hoc non reperitur in eo qui ſe legitimè defendit.
Præterea dictum contrarium nõ facit ad propoſi-
tum in caſu pręſenti:quia licet ſecundũ remedium
ſit executiuum,tamen primum intentatum coram
principe fuit ordinarium:vt patet ex tenore libelli
ibi:licet poteſt bona ipſa capere,tamẽ volens vrba
nius agere &c.per quod videtur renũciaſſe viæ ex-
tranrdinariæ,maximè pendẽte lite,per ſuperius di-
cta. Præterea dato ꝙ allegata in cõtrariũ procede-
rent,loquũtur tamen in eodẽ iudice , & nõ coram
diuerſis:ita ſentit Iaſo.in l.nulli.C.de iudi.Nec ob-
ſtare habet tertiũ obiectũ:quia in inſtrumento non
ſunt dictæ clauſulæ: quia fuit extractũ à protocol-
lo notarij mortui,prout iacet , in quo ſi non repe-
riũtur ſcriptæ nnn habẽtur pro appoſitis: no.Alex.
in l.generaliter.in addi.ad Bal.C.de fideiuſ.Et tamẽ
dato ꝙ in eo eſſent,quia inſtrumẽtũ eſt nullũ: vt 3.
ita etiã & omnes clauſulæ, in eo cõtẽtæ & per me-
tum & impreſsionẽ appoſitæ. Itẽ cùm contraxerit
ſubditus cũ ſuperiore , & ſic cũ perſona à lege pro-
hibita,ergo omnes clauſulæ ſunt nullæ:ita Lud.cõſ.
xlij.col.j. Præterea licet dicatur ꝙ per vnã alia nõ
tollatur , intelligi debet quòd nõ tollatur penitus:
quia vna finita poteſt intentari alia:tamen interim
ſuſpẽdi debet,prout iura volunt.quia aliud eſt tol-
lere in totũ,& aliud ſuſpendere. Nec militat quar-
to loco obſtaculum: quia licet actio hypothecaria
poteſt cumulari cũ perſonali,* tamen illud de ne- 30
ceſsitate intelligitur corã eodem iudice , & nõ di-
uerſis:ne cauſſæ continentia diuidatur.caſus eſt in
l.nulli prorſus.C.de iudi.vbi denegatur audientia
adeunti diuerſos iudices per quæ verba etiã ſi non
excipiatur, proceſſus qui fieret per ſecundũ iudicẽ
eſt ipſo iure nullus: vt plenè tenet Alex.in l.j.§.j.ff.
ad Trebel.& in l.nã & poſtea.ff.de iureiu.& hãc di-
xit eſſe cõmunem opi.quã etiã tenet Io.And.in ad-
dit.Spec.in tit.de ſen.§.iuxta.in ver.item eſt nulla.
& habetur in d.deci.cccliiij.Affli.& tenet expreſsè
Bal.in l.ſcire nportet.§.conſequens.ff.de excu.tut.
vbi ſi ſtatutũ dicit,quòd bãnitus non debeat audi-
ri,ſi demũ fuerit auditus per iudicem, proceſſus &
ſentẽtia eſt ipſo iure nulla.Nec ob.renũciatũ fuiſſe
omni legũ auxilio: quia ſolũ extẽditur ad actiones
competẽtes tempore renũciationis,nõ autem com
petituris de futuro,prout hîc.nec tollit* defenſio- 31
nes cõpetentes in cauſa criminali: ita Alex.in l.ſed
& ſi quis.§.quæſitum.col.j.ff.ſi quis cau.Nec ſuffra-
gatur quintũ obſtaculũ:quia verũ eſt ꝙ ciuilis non
præiudicat criminali,cùm id procedat , quia ciui-
lis cauſa eſt finita:ſecus ea pendẽte:quia dũ pendet
ciuilis,* nõ poteſt criminalis intẽtari:caſus eſt in l. 32
interdũ.ff.de publ.iudi.& ibi Bar.ita boc intelligit
Bart.in d.l.j.in fi.in ver.iij.no.C.quando ci.act.cri.
præiu.& obſtat etiã quia coram diuerſis iudicibus.
Nec opitulabitur ſextũ : quia licet in cauſis crimi-
nalibus nõ admittatur procurator , illud intelligi-
tur quãdo cõparet ad allegandũ aliquid,per quod
cauſa ipſa diſcutitur,& crimen examinatur:* ſecus 33
quando cõparet ad opponendũ declinatoriã fori,
vel opponẽdũ ineptitudinẽ libelli,& ad annullan-
dum iudiciũ , quia tũc admitti debet etiã in cauſa
capitali:quia per hoc crimen nõ examinatur:ita in
terminis tenet Bar.in l.pen.§.ad crimen.col.pen.ff.
de publ.iud.Bal.in l.j.ij.col.C.quomodo & quãdo
iudi.ſed in propoſito dicta exceptio præuentionis
& litis pendentiæ eſt declinatoria : ſecundũ Bal.in
auth.ſed nouo iure.col.iij.C. de ſer.fugit.ergo po-
tuit opponi per procuratorẽ. Præterea procurator
in criminalibus admittitur in iudiciis ad oſtẽden-
dum ꝙ aduerſarius calũniatur ad opponendum,ꝙ
nomen rei nõ recipiatur inter reos:ſecundũ Cy.in
l.reos.C.de accuſ.Bald.in l.ij.C.vt nemo priuat.&
plus dicit Bald.in d.l.j.col.ij.C.quomodo & qñ iu.
ꝙ iudex poteſt ex officio ſupplere, qñ videt accu-
ſatorem

ſatorem calũniari:nam calũnia habetur loco libel-
li inepti,ſed nulla eſt maior calũnia, quàm temerè
vexare corã diuerſis iudicibus dictos fideiuſſores,
cùm ſit fabricatus proceſſus, & liqueat de cauſa in
S.cõſilio:ergo nõ tantũ procurator potuit interue-
nire,ſed etiam iudex ex officio debuit ſupplere ad
repellendũ actores calumniãtes. Ad ſeptimum re-
ſpondetur faciliter, quia illud procedit corã eodẽ
iudice, & ſuperueniẽte noua cauſa ſuſpicionis: ita
loquitur Ang.in d.l.nemo carcerẽ.facit tex.in l.in
omnibus.ff.de iudi.Circa octauum dicitur ꝙ ritus
34 dictat,*quòd ad inſtantiã creditoris fiat executio:
ſed debet intelligi de creditore efficaci, cui nulla
obſtat exceptio: ita tenet Lud.conſi.cciiij.in fi.ſed
dicti creditores nõ ſunt efficaces ſtante exceptio-
ne metus: vnde ad eorũ inſtantiam non poteſt fieri
executio. Prætereà quãdo nullitas cõtractus appa-
ret ex inſpectione ipſius, poteſt opponi ad impe-
35 diẽdum executionẽ,* etiam ſi ſtatutũ tolleret om-
nem exceptionem: quia intelligitur de inſtrumẽto
valido:ſecundũ Lud.conſi.xlij.& ccxciiij.col.ij.&
Corn.conſi.xciij.in iiij.volu.& Bal.in l.in vendẽtis
vel ementis.iij.no.C.de cõtrahẽ.empt.Bal.in l.ſan-
cimus.C.de dona.Alex.conſi.cxix.colum.ij.ver.ad
idẽ.j.vol.& conſi.lxxvij.col.pen.in fi.in iij.vol.vbi
36 plus ſubdit,* quòd poteſt tunc iudex ex officio re-
pellere agentẽ.Bal.in l.ſi non fortẽ.§.j.ff. de condi.
inde.Imo.in l.fi.ff. à quibus appel.nõ licet.Iaſ.in l.
iurisgentiũ.§.quod fere.ff.de pact.item poteſt tunc
opponi exceptio reſultãs ex inhabilitate cõtrahen
tis,prout in caſu præſenti:ſecũdũ Io.And.in addi.
Spec.in tit.de ſenten.§.cum aurẽ. Iaſ.in d.l.ij.§.præ-
tor ait.ver.vij.ff qui ſatiſd.cogã.Prætereà & hic re-
ſultat contra inſtrumentũ exceptio,quia nõ inter-
uenit vtriuſque partis conſenſus in extrahendo:vt
dixi.Prætereà iſta diſputatio nõ cadit in magna cu-
ria Vicariæ, in qua nõ fuit oppoſitum de metu,ſed
ſolùm in S.Cõſilio:vbi proceditur ordinariè:& ſic
ceſſat dicta diſcuſſio:ſed in curia vicariç repellitur
inſtrumentum per d.l.nulli vt ſuprà dictũ fuit. Ad
nonũ reſpondetur, quòd iuramẽtum non obligat
37 in caſu quo iuramẽtum reddit actũ nullum: * quia
tunc ſimiliter iuramentũ eſt nullum: prout in caſu
præſenti:ita tenet Fely.in c.ſi verò.col.fi.de iureiu.
gloſ.& Abb.in c.ij.de eo qui dux.in mat. Præterea
quãdo actus eſt aliàs à iure prohibitus,ibi iuramen
38 tum metu extortũ* eſt nullum,& nõ obſtat,ſecun-
dum Abb.in c.cùm cõtingat. vlt.no.de iureiu.Præ-
tereà opinio ciuiliſtarũ communis eſt, quòd iura-
mentũ metu extortũ indiſtinctè nõ obliget: ita te-
nent cõmuniter doc.iuris ciui.in auth.ſacramenta
puberũ.& iſtud dicit ſequi S.conſiliũ Affli.in deci.
cclxiij.ergo vbi iuramẽtum non obligat,nõ eſt ne-
ceſſaria abſolutio:cùm priuatio præſupponit habi-
39 tum.l.decẽ.ff.de verb.obl.* Et quãdo ſumus in ma-
teria metus, vel coactionis, paria ſunt aliqua fieri
per coactionẽ,& fieri per metũ coactionis.l.ſi rem.
& ibi Bald.ff.de leg.iij Bal.in l.nouiſsimè.ff. quod
fal.tut.auth.Ad decimũ licet in inſtrumento dica-
tur ſpõte &c.tamen nõ ex hoc creditur inſtrumen-
40 to,quòd actus fuerit ſpõte factus:* niſi ex quadam
iuris præſumptione: ita no.dicit Bal.in addi.Spec.
in tit.de appel.§.reſtat.in addi.quæ inci.cõfeſſus in
tormentis.& ratio eſt,quia iſta ſpontanea volũtas
conſiſtit in animo contrahẽtium, de quo notarius
non poteſt teſtificari,nec tenetur ſcire animũ con-
trahentium:ita Bal.in rub.C.de fide inſtru.col.v.&
contra iſtam præſumptionẽ reſultantem ex inſtru-
mento,fuit plenè probatũ contrarium de metu,&
impreſsione in proceſſu: quo caſu probato metu
eſt impoſsibile probare ſpontaneã voluntatem: vt
no.dicit Bal.in l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſc.&
cler.& in l.fi.in fi.C.de hæred.inſtit.Hinc eſt quòd
dicimus plus credi duobus deponẽtibus* de metu, 41
quàm mille de ſpontanea voluntate: ſecundũ Inn.
in c.ſuper hoc de renun. Iaſ.in §. quadrupli. col.xj.
nu.71.inſti.de actio.Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci.
xiij.q.in j.lect.ff.de offic.procon.non enim dicitur
aliquid velle is qui per metum velit:ſecundũ Bal.in
tit.de pa.conſtan.ver.item volentibus. Ad vndeci-
mum & vltimũ reſpon.prout in octauo ſuprà con-
trario reſpõſum fuit.Et licet obiiciatur quòd pro-
ceſſus non tenet,tãquam agitatus cum tutrice præ-
tenſa, non apparẽtibus ſolennibus geſtis. Reſpon-
detur quòd dũ fuiſſet oppoſitum contra tutricem,
& replicatum ex aduerſo,cõmiſſarius ipſam admi-
ſit non obſtãte exceptione oppoſita:& ſic cenſetur
legitimaſſe eius perſonam, & proceſſus tenet: ita
conſuluit Pau.de Caſtr.in ſuo conſi.xij.tota diſpu-
tatio & c.In noua impreſsione:& ita conſulo ego

Thomas Grammaticus.

Et Robertus Marãta de Venuſio pro ſuo genitore.

SVMMARIVM.

1 *Iudex nullitatis ſeu appellationis, licet poſſit ſenten tiam in melius reformare, intelligendũ eſt, quando ſententia eſſet fundata ſuper inepto libello.*

2 *Sententia nulla non poteſt confirmari, vel reformari. vbi proceſſus eſt nullus, vt quia libellus eſt ineptus, vel alio modo proceſſus nullus.*

3 *Iudex non videns probationes in proceſſu, facit vt ex hoc ſolo poſſit irritare ſententiam.*

4 *Iudex dicens in ſententia, quòd curia de precio ſe benè informauit, dato quod ſufficit fieri relationem ad id quod non fuit in actis productum, tamen id procedit quando fieret relatio ad id quod de ſe eſt liquidum.*

CONSILIVM XCVI.

IN Chriſti nomine amẽ. Viſo proceſ-
ſu, & actis,ac ſententia lata per Ma-
gnifi.Capi.ciuitatis Sueſſæ mihi trãſ-
miſsis, & allegationibus vtriuſque
partis: licet ſecundũ plenè relata per
Alex.de Imo.in conſi.lxxix.in ij.volu.poſsit iudex
nullitatis, ſeu appellationis ſententiã nullã in me-
lius reformare: * attamen illud non habet locum, 1
quando ſentẽtia lata eſſet fundata ſuper inepto li-
bello:prout in caſu de quo agitur reſpectu adiudi-
cationis petitæ,quæ nullatenus competit: ita pul-
chrè dixit Bal.in l.j.xiiij.q.C.de reſcind. vend.vbi
ſubdit, quòd eo caſu iudex caſſabit ſententiam re-
ſeruato iure agendi:ita etiã tenet Abb.in cap.cùm
dilecti.de emp.& vend.& ibi dicit etiam quòd vbi
proceſſus eſt nullus,vt quia libellus ſit ineptus,vel
alio modo proceſſus ſit nullus, eo caſu ſententia
non poteſt * confirmari vel reformari:idem ſentit 2
Bart.in l.j.C.quando prouoc.non eſt neceſſ.& in l.
iudex poſtquam.de re iudi.Petr.de Ancha.in clem.

j.de re iudi.Anto.de But.& Abb.in c.dilecto.de ap-
pel.Quò verò ad alia contenta in ſententia,in qui-
bus deficit probatio,dixit Bal.in l.ab eo. C. quo.&
quando iud.referendo Inn.in c.cùm Bertoldus.de
re iud.dicere,quòd ſi iudex non vidit probationes
3 in proceſſu,hoc ſibi * ſufficiet ad ſententiã caſſan-
dam,ſeu irritandam:facit l.hæc autem.poſt princi-
pium.in verſi.liquere.ex quib.cau.in poſſeſ.ca.& l.
properãdum.§.& ſi quidem.C. de iudi.ibi negocij
actorem.& hæc eſt communis opinio, dicit Alexã.
in d.conſi.lxxix.ij.volu.& melius in conſi.liij.in v.
vol.vbi plenè & clariùs pluſquam in d.cõſi.lxxix.
4 * Et pariter cùm in ſententia ſit dictum circa pre-
cium prout dicta curia de precio ſe bene informa-
uit, dato quòd ſufficit fieri relationem ad id quod
non fuit in actis productum,prout per Bal.in l.iij.
C.de ſen.quæ ſine cer.quantita.tamen id procedit,
quando fieret relatio ad aliquid quod de ſe eſt li-
quidum ita Bald.in l.j.in fin.C.de ſenten.ex breui.
recitan.facit.l.certum.ff.ſi cer.pet.& l.vbi autem.
§.qui vinum.ff.de verb.obli.Sed quot fructus per-
cepti fuerint, ſi non eſt liquidatum, non poterit
ipſamet curia ſententiam reformare:idem conſuluit
Alex.in d.conſi.liij.in v.vol.Quamobrem ſum vo-
ti prædictam ſententiam declarari nullam: & ita
conſulo vobis Magnifico domino Capitaneo: ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ſi retro donauit bona de quibus ſpoliũ in-
tẽtauit, amittet tam poſſeſſionem, quàm proprie-
tatem.*
2 *De dominio ſuo opponens, & probans per ſententiã,
auditur contra ſpoliatum agentem remedio recu-
perandæ ita & probans de ſuo dominio per inſtru-
mentum publicum quòd æquiparatur ſententia.*
3 *Dominij exceptio contra ſpoliatum quando non re-
quirit probationem facti, non poteſt reijci, & ad-
mittitur.*
4 *Probatio per inſtrumentum non requirit aliam pro-
bationem, quia dicitur probatio probata, & non
probanda. imò dicitur veritas apparens, quod ex
inſtrumento apparet.*
5 *Compulſus per metum ad tradẽdum rem quam de-
diſti, licet coactè, ſi demum egiſti remedio recupe-
randæ poteris opponi exceptio dominij, & nẽ po-
teris eo caſu dici ſpoliatus, nec petere reſtitutio-
nem, quia tradidiſti.*
6 *Iuramentum metu interpoſitum non poteſt propria
authoritate ſperni, ſed requiritur abſolutio.*
7 *Spoliatus quòd ante omnia reſtituatur, non habet
locum, quando fuit metu compulſus ad traden-
dum.*

CONSILIVM XCVII.

MAximi opificis præſidio repetito, a-
men. In cauſa Illuſtr. Comitis Nolæ
cum Bernardino de octaiano, in qua
Bernardinus petiit articulos cõcer-
nẽtes cauſam petitorij vnà cùm de-
poſitionibus teſtium reijci, tanquã impertinentes
attẽto poſſeſſorio iudicio per ipſum intentato. Di-
cimus ꝙ Bernardinus ipſe renũciauit, ac retro do-
nauit bona prædicta eidẽ domino Comiti: quo ca-
ſu amiſit * tam poſſeſsionẽ, quàm proprietatẽ, & ſic 1
notoriè obſtat ſibi defectus proprietatis: text.eſt
opti.in c.accepta.de reſt.ſpo. Secũdò dicimus pro-
baſſe de prædicto dominio noſtro, ſeu proprietate
per inſtrumentũ publicum renunciationis prædi-
ctæ factæ per ipſum Bernardinum: quo caſu obſtat
exceptio dominij & proprietatis: & ideo ſtãte ſta-
tuto, quòd inſtrumentum publicum habeat execu-
tionem paratam, ſicut ſententia: prout hodie eſt in
hoc Regno per ritũ magnæ Cur. Vicariæ: nam ſicut
opponens & probans de ſuo dominio per ſenten-
tiam, auditur contra ſpoliatũ agentem remedio re-
cuperandæ: ita & probans de ſuo dominio per in-
ſtrumentum publicum,* quod æquiparatur ſenten 2
tiæ. facit quòd no. Bar. in ſimili in l. vinum. ff. ſi cer.
pet. & in l. in hac. ff. de condic. tritic. ita pulchrè vo-
luit excellens doct. do. Ant. Corſ. in ſuo trac. de po-
te. & excel. reg. ſuper regula, quòd ſpoliatus ſit ante
omnia reſtituẽdus. in xxxv. lim. Quod fortifico: nã
clarum eſt * quòd quãdo exceptio dominij, obie- 3
cta contra ſpoliatũ non requirit probationẽ facti,
non poteſt reijci, ſed admittitur: ita Bal. in l. pen. C.
ſi à non cõpe. iud. Oldr. conſi. cclxxxj. in cauſa qua
quæritur &c. & Alex. ibidem in apoſt. ſed quia pro-
batio per inſtrumentũ non requirit aliã probatio-
nem facti, quia dicitur probatio probata, & non
probãda: dixit Bal. in l. ij. C. quando fiſc. vel priuat.
& in l. quoties. vlt. col. C. de iudi. & in l. fi. de vſuca.
* Et nedũ dicitur probatio probata, ſed veritas ap- 4
parens, adeo quòd non indiget diſceptatione foris
dixit no. Bald. in l. imperator. la j. ij. col. ff. de ſta. ho-
mi. Alibi dicitur euidentiſsimè conſtare id, quod
per inſtrumentũ apparet, dixit Bal. in l. j. in prin. in
ver. venio. ff. de no. ope. nuoc. Ant. de But. in c. licet
cauſam. de proba ergo cùm talis exceptio dominij
noſtri nõ requirat probationẽ facti, admitti debet.
Vltimò clariſsimè eſt in iure expeditum, quòd ſi
compuli te per metum ad tradendũ rem, & tradi-
diſti, licet coactè, & per metũ, ſi demum agis con-
tra me remedio poſſeſſorio recuperãdæ, potero op-
ponere exceptionem dominij: tex. eſt cum gl. magi-
ſtra in c. ſuper hoc. de renun. & ibi gl. ſubdit, * quod 5
eo caſu non poteris dici ſpoliatus, nec poteris pe-
tere reſtitutionem, ex quo tradidiſti: & licet fuerit
per metum, dabitur tibi actio quòd metus cauſa, &
non interdictum recuperandæ. idem tenẽt Imo. &
Mod. in vulg. §. nihil cõmune. Bal. in l. pen. de con-
dic. ob turp. cau. & in l. iij. quod met. cau. & in l. ij.
per Barto. C. eod. titu. * Nec poterit parti aduerſæ 6
ſuffragari allegatus metus, ſeu vis, cùm iuramen-
tum ex aduerſo interpoſitum non poterat, nec po-
teſt propria authoritate ſperni: ſed acquiritur ab-
ſolutio; voluit Arcbid. in c. ij. de pact. in vj. Innoc.
in c. venerabilem. de elect. Ioan. de Imol. in c. cùm
contingat. de iureiuran. Cano. in ca. ad aures. extrà.
quod metus cau. Et dato abſque veri præiudicio,
quòd pars aduerſa fuiſſet abſoluta à iuramento,
prout minimè fuit, attamẽ nullã probauit vim aut
metũ, prout à iure probari requiritur, quòd fuerit
vi expulſiua, ſeu ablatiua priuatus ſua poſſeſsione,
ad hoc vt reſtitui poſsit: ſecus ſi compulſiua: quia
tunc regula, ꝙ ſpoliatus ante omnia &c. non habet
locum:

locum: vt ſi compulſus eſſet per metum ad traden-
7 dum &c.* Ita diſtinguunt iura allegata in præcedenti verſi. qui incipit, vltimò clariſsimè &c. Et ita ſingulariter colligit limitando prædictus do. Ant. Corſ. in xxxij. loco ſuperius allegato: & ita iuris eſſe conſulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Angaria non poſſunt deberi Baroni ex cauſa, quia ex longæuo vſu præſtita fuerint cum allegatione tituli.*

2 *Conſuetudo tribuit iuriſdictionem, & priuilegium.*

3 *Conſuetudo præſcripta obtinet vim priuilegij.*

4 *Conſuetudo à præſcriptione differt. nu. 5.*

6 *Conſuetudo ſe habet ad ius commune vniuerſale: præſcriptio autem ad particulare priuatum.*

7 *Ius dicitur quæſitum per præſcriptionem quādo acquiritur ius contra quemlibet ſingulariter.*

8 *Ius collectandi, ſeu aliàs angariandi ſubditos non poſſet præſcriptione acquiri.*

9 *Tempus quando eſt fundamentū intentionis debet articulari & probari.*

10 *Conſuetudo tātis temporis in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit, eſt centum annorum ſecundum opinionem multorum.*

11 *Teſtes deponentes memoriam hominum non extare in contrarium, qualiter deponere debeant, ad hoc vt probent.*

12 *Domini non poſſunt exigere à vaſſallis niſi grauamina conſueta.*

13 *Vaſſalli non poſſunt compelli per dominos ad præſtādum ſibi collectas, vel angarias, vel quod aliud extraordinarium inconſulto principe, aliàs puniuntur. nu. 14. Et ibidem de pœna.*

14 *Princeps imponens vectigalia ſine cauſa committit rapinam, quia eo caſu dicitur bona ſubditorum auferre.*

15 *Domini vaſſallorum debent eſſe contenti oneribus & muneribus impoſitis tēpore conceſſionis feudi, nec ſubditos vltra grauare.*

16 *Angaria ſeu ſeruitia indebita præſumuntur à ſubditis per metum extorta, & contra potētes præſumitur præſertim pro ruſticis. nu. 17.*

18 *Collecta ſemper præſumitur exigi à vaſſallis per metum, in tantum quòd in ea præſtanda præſcriptio non procedit.*

19 *Curſus temporis non ſufficit in talibus angarijs probari, niſi etiam & titulus probetur.*

20 *Rex in regno Siciliæ eſt dominus perſonarū in eo degentium.*

21 *Opera liberi hominis non tribuit ius in perſona.*

22 *Angariarum præſtationes poſſunt multipliciter deberi, vt ex conditione libertorum, colonaria conditionis, aſcriptitia, vel curialis, vel procij participandi.*

24 *Confeſſio contra libertatem propriam, nec etiā ſcriptura non obſtat confitenti. num. 25. Quod dicit facere contra Regem Francorum.*

26 *Vaſſallus qui non iurauit fidelitatem, non dicitur homo ligius, adeo quòd nec præſtatio rei longo tempore facit ipſum eſſe vaſſallū, niſi præcedat obligationis cauſa.*

27 *Vaſſallus non ex hoc quòd degat in aliquo loco, nec quòd ibi domicilium faciat, erit vaſſallus.*

28 *Poſſidere nemo præſumitur alieno nomine, nec vt vaſſallus, nec vt emphyteuta.*

29 *Verba appoſita in priuilegio, videlicet, cum angarijs & perangarijs non diſponunt, inducendo obligationem, niſi ſit in illo loco angaria, ſed videntur ſolùm concedere iuriſdictionem in ea, quæ nō competunt niſi concedantur baronibus.*

CONSILIVM XCVIII.

REdemptoris gētium ſuffragio inuocato, amen. Excellen. do. Ludouice Montalte, regens regiā Cancellariā digniſsime, in cauſa vniuerſitatis Raclæ cū Magnif. Bindo Tholomeo eiuſdem terræ, vtili domino: quia ex debito adinuicem nos arbitri, & arbitratores per partes electi polliciti ſumus veſtræ Excellentiſ. dominationi in cauſis ipſis tā ego, quàm magnificus Colucius copula cōcurrens, & nunc collega, & arbiter, abſque animi paſsione & officio patrocinij penitus dimiſſo: ſed iudiciali tegmine indui: ſecūdum veras iuris concluſiones ſemper veritati inhærendo voluntate: adeo V. d. non me, ſed quid loquar conſideret: iuxta illud Hieronymi in c. ego ſolus. ix. diſtin. Dicebam igitur pridie, prout denuo dico, prædictum magnificū Bindum minimè articulaſſe prætenſas ſeruitutes, & operas per vaſſallos ipſos ſibi deberi, & præſtitas fuiſſe, niſi per annos triginta, quadraginta, & quinquaginta, & plus: & ex iuris diſpoſitione ſancitum eſt, ꝙ ad probandū angarias, requiritur titulus, aut probatio tanti temporis in cuius contrariū memoria hominū non exiſtat: & io tantum quòd nō poſſunt dici angariæ debitæ baroni ex probatione lōgæui vſus cùm tituli allegatione:
* quia hoc non ſufficit, vt inquit Archi. in c. ſeruitium. xviij. q. ij. quem refert & ſequitur Luc. de pen. in l. litibus. iij. colū. C. de agri. & cenſi. lib. xj. vbi in ſpecie dicit, ꝙ in talibus non ſufficit probari curſus longi tēporis, niſi etiam & titulus probetur. per cap. quia cognouimus. x. q. iij. cū multis aliis ibi allegatis per eū. Nec ſuffragaretur huiuſmodi angarias fuiſſe exactas ab antiquis temporibus, ſeu ex antiqua conſuetudine: maximè quia conſuetudo ſeruitiū inducit. ca. ſeruitium. xviij. q. ij.* Et cōſue- 2
tudo tribuit iuriſdictionem & priuilegiū. ca. conqueſtus. ix. q. iij. & cap. cùm dilectus. de conſue.* Et 3
maximè ſi eſt conſuetudo præſcripta, quæ videtur obtinere vim priuilegij: iuxta text. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. de aqua quoti. & æſti. & tex. in c. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verbo. ſigni. & conſuluit Alex. in conſi. vj. j. vol. vnde prima facie videretur talis præſcriptio prędicto magnifico Bindo opitulari. Quibus non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem.* Nam differt con- 4
ſuetudo à præſcriptione: quia conſuetudo requirit animū, & cōſenſum populi, aut maioris partis eius. l. de quibus. ff. de legi. præſcriptio verò ſolū animū, & conſenſum præſcribētis, non autem aduerſarij: ideo ei contra quem præſcribitur, habet præiudicare, & non aliis. l. naturaliter. ff. de vſucap. Item ex 5
conſuetudine acquiritur ius in publico vndecunque cauſetur, etiam ſi illud ex priuato cauſetur. l. venditor.

venditor.§.ſi conſtat.ff. commu.præd.& ratio eſt,
5 * quia conſuetudo eſt lex nō ſcripta d.l.de quibus.
& ſic communis eſſe debet capitu.erit autem lex.
diſtinc.iiij.ex præſcriptione autem ius priuato ac-
quiritur,ergo lex dici non poteſt, quia communis
non eſt: ita formaliter Panormi.in capitu.fina. de
conſuetu.poſuit Bald.in rubri.ff.de rerum diuiſio.
colum.j. circa fin.& plenè Moder.in l.de quibus.
xv.colum.ff.de legi.vnde Felyn.in capitu.auditis.
colum.xj. verſicu. quarta, & vltima declaratio.de
præſcript.dicit, quòd conſuetudo ſe habet ad ius
commune, & vniuerſale: præſcriptio verò ad parti-
culare: priuatum. vnde licet actus geſti à priuato
poſſint inducere cōſuetudinem, hoc habet locum
quando per illos actus acquiritur in publico.ſecus
6 ſi priuato: * quia tunc erit præſcriptio.ita voluit
Franc.de Aret.in conſil.xxiij.in præſenti conſulta-
tione.in fin.vnde per tales actus ſit ius inductū, &
commodum priuato, & non in publico: vt patet:
nam ex hoc particulari commodo Baronis aliquid
publicæ vtilitatis non ineſt in terra Raclæ:ergo ſu-
mus in mera præſcriptione, & non in conſuetudi-
ne. Item quoties acquiritur ius contra quemlibet.
7 ſingulariter.* tunc per præſcriptionē dicitur quæ-
ſitum: ſi verò non ſingulariter, ſed communiter,
contra omnes,tūc dicitur ius acquiſitum per con-
ſuetudinem:ita Cyn.& Petr.in l.ij.C.quæ ſit longa
conſue.quos ſequitur.Albe.in rub.eiuſdem tit.ſed
ſic eſt, quòd iſta iura exigendi ab illis de terra Ra-
clæ,non eſt ius acquiſitū cōmuniter contra omnes,
ſed contra omnes ſingulariter: tūc erit ius per præ-
ſcriptionem quæſitum:tūc ius collectandi, ſeu ali-
ter angariandi ſubditos non poteſt præſcriptione.
8 * per dominos acquiri:ita dicunt Cy.Pet.& Albe.
vbi ſuprà refert & ſequitur Iaco.de ſanc.Georg.in
ſuo trac.de homag.x.col.in fi.cùm ergo cenſeantur
talia iura per præſcriptionē acquiſita, ergo ſic per
præſcriptionem ipſi Baroni acquiri non potuerūt.
9 * Item vbi eſſet ſpecialis conſuetudo,per quam ius
gentiū ſpecialiter auferretur,& daretur alteri:tunc
neceſſe eſt quòd talem conſuetudinem inducens
habeat bonam fidem:quia in tali cauſa conſuetudo
naturam præſcriptionis habere cenſetur: vt dicit
Inn.in c.ſuper renouata.de conſuet.quem refert &
ſequitur Bella.in ſuo conſi.x.col.xvj.circa med.ſed
talis conſuetudo ius gentium aufert: quia tollit li-
bertatem:ſed cùm inducens debeat habere bonam
fidē;& in eis præſumitur dolus & metus: ergo ma-
la fides:& ſic induci non potuit.Prætereà Alex.cō-
ſuluit de do.Azone in ſuo conſi.xxxv.in ij.vol.qui
volebat exigere collectas à ſuis ſubditis: vt proba-
ret.de conſuetudine tanti temporis in cuius initij
contrarium &c.quod tēpus erat probandum &c.
quia tale tempus habet vim priuilegij.d.l.hoc iure.
& vbi eſt fundamentū intentionis illud debet ar-
ticulari & probari.l.matrē.C.de proba.l.eū actum.
& ibi no.ff.de nego.geſt. Bart.in l.non ſolū.§.ſed vt
probari.ff. de no.oper.nunc.per quæ ita conſuluit
Alex.conſi.c.ſuper j.col.ij.volu.ſed intentio Bindi
videtur fundari in conſuetudine tanti temporis in
cuius initij contrariū:ergo tempus erat probandū.
10 * Nam multi tenent,quòd illud tēpus excedere de-
bet centū annos, vt tenet Fely.in c.ad audientiam.
vlt.col.v.limi.de reſcri.ſed eſto quòd ſit centū an-
norum, vt tenet Cyn.in l.ij.de ſer.& aqua.in x.q.&
Cæp.in tract.ſer.vrb.præd.xix.char.ij.col.attamen
in caſu de quo agitur.de neutro eſt probatū. Con-
currente etiam diſpoſitione gl.in c.j.de præſcri.in
gl.fi.dum dicit,quòd teſtes deponentes memoriam
hominis non extare, debent dicere * quòd ſemper 11
ſic viderūt,& audierunt: & ꝗ ſic eſt cōmunis opi-
nio & fama quòd nō extet memoria hominū in cō-
trarium:ergo &c. *Concurrit inſuper,quia domini 12
caſtrorū nō poſſunt exigere grauamina à vaſſallis,
niſi conſueta, vt conſuluit Alex.in conſi.xxxv.viſo
themate.j.col.in ij.volu.& in conſi.cxlvj.quoniam
abūdè.in princ.in ij.vol.& ideò dicit Bal.in l.mul-
ta.C.de bon.quæ lib.in fi.*quòd vaſſalli nō poſſunt 13
cōpelli per dominū ad præſtandū ſibi collectas, vel
angarias:& ſic Baro indicēs collectā, vel quid aliud
extraordinarium inconſulto principe, punitur in
quadruplū:ſi verò de impoſitione cōſulto principe
* plus exigat,punietur in duplum:ita voluit Io.de 14
pla.in l.placet.ij.no.de excu.mune.lib.x.quæ pœna
ciuilis parti applicatur; quia criminaliter venit ex
officio iudi.puniēdus:vt ibi per eū,quē vide: vnde
princeps imponēs vectigalia ſine cauſa committit
rapinā:quia dicitur eo caſu bona ſubditorum* au- 15
ferre: vt dicit Andr.de Iſer.in c.j.in verſi.flumina.
quæ ſint reg.multo minus & Barones qui arctiores
habenas habēt. Et ideo debent Barones eſſe cōtenti
oneribus & muneribus impoſitis tēpore cōceſſio-
nis feudi:nec ſubditos vltra grauare.l.cū ſatis.§.ca-
ueāt.C.de agri.& cen.li.xj.per quā ita dicit * Iac.in 16
tra.de homag.x.col.circa med.cùm ergo tempore
cōceſſionis talia onera & grauamina nō appareāt
impoſita ex conceſſione Regia prædeceſſoribus
ipſius Bindi, ergo nec Bindus ipſe exigere poteſt.
*Et ideo quatenus prædicta onera & angarias exe- 17
gerit,præſumūtur per metū extorta per ipſum Bin-
dum à talibus pauperibus ruſticis:vt dicit Bald.in
extrauag.in tit.de pa.cōſtan in verbo,pactiones.re-
ferēdo Io.And.in c.j.de præſcrip.in vj.in nouel.di-
centem, quòd indebita ſeruitia præſumūtur à vaſ-
ſallis per dominos per metū extorta: & contra po-
tentes præſumitur præſertim pro ruſticis: voluit
etiā Alex.de Imo.in l.iuſiurandū.§.j.ff.quarum re.
act.non da: Iaſo.in §.quadrupli.xj col.nu.69.inſtit.
de actio. Iac.de ſan.geor.in trac.de homag.viij.col.
ſicut etiam in ſimili dicimus, quòd ſemper præſu-
mitur collecta exigi per metum, & timorem à vaſ-
ſallis,intantum* quòd in ea præſtanda præſcriptio 18
non procedit:ita pulchrè Luc.de penna.in l.hac le-
ge.C.de aquędu.lib.xj.j.col.& ibi formaliter dicit,
quòd præſumitur ſemper ex timore potius quàm
ex debito: & in ea non currit præſcriptio. allegat
Inn.in c.ſi diligenti.extrà de præſcri in glo.magna
Et idem voluit idem Luc.de penna in d.l.litibus.
iij.colum.in fin.C.de agric.& cenſi libr.xj. ſubdens
quòd in talibus nō ſufficit probari curſus tempo-
ris,niſi etiam & titulus probetur.per capitulū,quia
cognouimus.x.quæſtio.iij.& ibi vide.* Et præmiſ- 19
ſa procedunt maximè in regno præſenti Siciliæ,in
quo ſolus Rex eſt dominus perſonarum: vt in ca-
pitu.ad regale faſtigium. & in conſtitutio. Regni,
* quia frequenter. dicit Princeps ſe nolle perſo- 20
nas ſeruitiis perſonalibus abſque ſuæ Serenitatis
aſſenſu obligari: & intantum hoc eſt verum,quòd
vaſſal

vaſſallus etiam cum iuramento non poſſet ſe obli-
gare ad præſtationem operarum ſuo domino: quia
nullus poreſt ſe obligare ad ea, niſi libertus. l. ſi quis
pro eo. ff. de fideiuſſo. l. vt iuriſiurãdi. de operis li-
21 bertorum.* Nam opera liberti hominis nõ tribuit
ius in perſonam. l. prima. ff. de operis ſeruorũ. quod
eſt notan. ita dicit Lucas de pẽna. in l. cùm ſeimus.
tertia columna. C. de agricolis & cenſitis. libro xj.
Et ideo præſumuntur talia potius extorta per me-
tum à talibus pauperibus ruſticis: dictum fuit ſu-
prà, quod quidem ſatis liquet ex proceſſu de con-
ſuetudine ipſius Bindi in condemnando, & carce-
rando pro quolibet modico vaſſallos: & aſperus,
ac terribilis eſſe ſolitus, prout infiniti teſtes depo-
nunt ſuper. xxiiij. arti. Quibus omnibus ſuffragatur
liſta iurata porrecta in Regia camera tempore pe-
titæ inueſtituræ in qua nulla fuit facta mentio de
prætenſis ſeruitutibus: & quæ nullatenus cõpetunt
Baroni, niſi ex priuilegio concedantur: dixit Bal. in
22 l. cum multa. C. de bonis quæ lib. circa fin.* Et licet
teſtes Bindi deponant, ꝙ vniuerſitas tenetur ad di-
ctas angarias, & quòd ipſas præſtari viderũt: tamen
nullam aſsignãt rationẽ eorum dictis, ex qua cauſa
teneãtur ipſi vaſſalli, maximq́; cùm præſtationes an-
gariarũ & ſeruitiorum poſsint multipliciter debe-
ri, nedum ex cõditione libertorum, ſed colonariæ
conditionis, & aſcriptitiæ, vel curialis, vel precij
23 participandi cauſa obligationis ſequuræ,* & etiam
ex contractu locationis & conductionis: prout di-
cit Azo in ſumma in tit. C. de agri. & cẽſi. vel colo.
in princ. lib. xj. vnde ſi reſpectu prædictorum teſtes
non deponerent per certam rationẽ, & cauſam di-
ctorum ſuorũ etiam non interrogati, nihil conclu-
denter deponerent: & probatio huiuſmodi non re-
leuaret, per l. neque natales. C. de probat. & in c. in
24 præſentia. extrà eo. tit. vbi dicunt doct.* quòd pro-
batio dubia ſemper interpretatur cõtra producen-
tem. Et ſic dico ꝙ meo iudicio debet probari cauſa
concludens neceſſarias angarias, ac ſeruitia perſo-
nalia, & operas prædictas: & ſic ipſos ſubditos eſſe
in cõditione aſcriptitia, ſeu colonaria, & malæ for-
tunæ: vt dicunt doct. & Bar. in l. litibus C. de agr. &
cenſi. lib. xj. quæ conditio ne homines trahãtur in
aduerſam fortunã, voluerunt legiſlatores nec pro-
priam confeſsionẽ eis nocere: nec ſcripturã ſolam
ſufficere. l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſi. & gl. in l.
25 nec ſi volens. C. de libe. cau. & ibi Bal. no. dicit,* ꝙ
confeſsio facta contra propriã libertatem non te-
net: & ſubdit id facere cõtra Regẽ Francorũ, quòd
ſi faceret cõſiteri à ciuibus aliquam ciuitatem eſſe
ſuam, nõ tenebit talis confeſsio: & idẽ ſequitur Iaſ.
in l. ij. C. de iur. emphy. Et plus dico, quòd conditio
ſupradictarũ perſonarũ, quæ dicũtur teneri ad an-
garias, ſeu ſeruitutes aliquas tanquam vaſſalli, non
probatur ſine terra eis data ad colendũ perpetuò
pro ſe & poſteris. l. cùm ſatis. eo. ti. & per omnes fe-
re leges eiuſdem tituli. Et vltra alios ſcribentes per
Azo. ibi, in ſumma: cùm ipſi conſtituantur ex obli-
gatione tanquã pars rei ſeu fundi ad perpetuã agri
culturam, vt coloni: & ſuadet etiã fauor libertatis
vbiq; in iure d. l. nec ſi volens. & l. libertos. C. de li-
ber. cau. Vli imò vltra quòd pro parte prædicti Bin-
di non apparet probatus titulus, nec poſſeſsio tãti
temporis in cuius initij cõtrarium &c. & minimè
apparet probatum quòd homines dictæ terræ ſint
eius vaſſalli ratione feudi recepti cum præſtatione
homagij, ſeu fidelitatis per iuramentum in forma,
cõſtituendo ſe hominẽ concedentis feudũ, & cum
obligatione ad huiuſmodi angarias, & ſeruitia: vt
legitur in multis legibus, in vſib. feu. & in Spec. in
titu. de feu. in §. quoniam fere per totum: vbi dixit
Spec. quòd ſi vaſſallus non iurauit fidelitatem, non
eſt homo ligius.* adeo quòd nec præſtatio alicuius 26
rei longo tempore facit ipſum eſſe vaſſallum, niſi
præcedat obligationis cauſa, vt pro laborerio ter-
ræ, quã tenet ab aliquo domino, & ſimilibus: ſecun
dum Bart. in l. eũ de in rem verſo. circa fi. ff. de vſu-
ris & ibi per alios doct. in l. ſolẽt. ff. de offi. procon.
Bar. in l. litibus. verſic. ex hac litera. C. de agrico. &
cenſit. lib. xj. Nec ex hoc quòd quis degat, & domi-
cilium faciat * in loco alterius, erit ex hoc vaſſal- 27
lus illius: dicit Card. in clemen. paſtoralis. verſi. de-
niq;. de re iudi. adeo quòd dominus ille non ex hoc
habet iuriſdictionem in perſonam illius, vt vaſſal-
li: nec præſumitur quòd bona quæ ibi poſsidẽt illi
de Raclæ eadem teneant ab ipſo Bindo in feudũ,
ſeu à prædeceſſoribus ipſius. c. ſi vaſſallus. ſi de feu.
fue. contro. c. fi. de leg. cor. & eidem Bindo incum-
bit onus probandi, quòd fuerint eiſdem in feudũ
conceſſa: ex quo hoc eſſet fundamentum ſuæ inten
tionis: cùm quilibet præſumatur poſsidere pro ſuo,
& vt dominus. l. filiusfa. §. diui. ver. idem princeps,
in fin. ff. de leg. j. & ibi Ange. no. illum tex. ad hoc: &
doct. in l. Titia. ff. de ſolu. Bald. in l. ij. ix. q. C. de ſer.
& aqua. gloſ. & doct. in l. ij. C. de acquiren. poſſeſſ.
Nemo enim * præſumitur alieno nomine poſsíde- 28
re. l. iij. §. ex contrario. ff. de acquirenda poſſeſsio. &
quòd non poſsidet tanquam vaſſallus, vel emphy-
teuta, & ſimiles, vt in d. §. ex cõtrario. & l. ſi vt cer-
to. §. ſi duobus. ff. commod. requiritur etiam in feu-
dis inueſtitura: vt in titu. ſi de inueſti. inter do. &
vaſ. in vſi. feu. & pariter homagium pro fidelitate. c.
grauem. de exceſ. præla. c. fina. de reg. iur. & vtrobi-
que cum concor. de quibus omnibus requiſitis pro
fundamento intentionis ipſius Bindi in hoc caſu
tanquam contra prætenſos vaſſallos, ſi ipſi accepe-
rint, vel eorum prædeceſſores rem immobilem in
feudum, & ſi iurauerunt fidelitatem, & ſi conſti-
tuerint ſe ligios homines, & ſi promiſerint anga-
rias, vel ſeruitia perſonalia, nõ liquet aliter ex pro-
ceſſu. Et ſic refragatur iuris diſpoſitio ſi teſtes ipſi
deponentes de angariis prædictis & ſeruitiis per-
ſonalibus, ſi ex prædictis cõcludunt de cauſa ſcien-
tiæ: ex quo poteſt dari inſtantia, quòd talia non
ſint præſtita tanquam pro feudo, nec iure obliga-
tionis: & ideo teſtes debent in hoc deponere per
certam ſcientiam, & rationem dicti ſui de obliga-
tione, tanquam à vaſſallo per alterum ex ſenſibus
corporis: vt quòd fuit præſens inueſtituræ, & maxi-
mè in caſu præſtationis angariarũ, & ſeruitiorum,
quæ poſſunt multipliciter deberi: vt ex conditione
libertorum, conditionis aſcriptitiæ, vel curialis:
& ſimilibus. vt ſuprà. Et licet do. Colutius colle-
ga dixerit, ꝙ vt plurimum in priuilegiis Baronum
conceduntur eiſdẽ caſtra cũ angariis & perãgariis:
Ego dico, ꝙ hucuſque nihil apparet de priuilegio,
nec de clauſulis præmiſsis: & dato ꝙ ineſſent clau-
ſulæ prædictæ in priuilegio, dico ꝙ debet conclu-
dentet

denter probari quòd terra ipſa fuerit cõceſſa cum angariis & perangariis: & quòd perſonæ vaſſallorum ſint ibidem in loco tanquam vaſſalli. Ex prædictis deberet etiã aliter conſtare de cauſa & obligatione ad angarias prædictas,& ſeruitia prædicta, quàm per aſſerta verba priuilegij:& hoc ob fauorẽ libertatis, vt per ſcripturam neceſſariã cum aliis, per quã conſtet de cõſtituta cõditione aſcriptitia,
29 vel colonaria in principio factæ obligationis.* Et talia verba,cum angariis &c.nõ diſponunt in priuilegio inducendo obligationem, nec cauſam obligationis,niſi ſit in illo loco: ſed videntur concedere iuriſdictionem in angaria quæ non competit Baronibus, cùm ſint Regalia: niſi concedantur ex priuilegio: vt dicit Bal.in d.l.cùm multa.in fi.C.de bonis quæ lib.Ex quibus & vnoquoque ipſorũ ſaluo ſemper & reſeruato integerrimo veſtræ Excellentiæ judicio,cui ſemper adhærẽdum putani, veluti ducens nauem temoni, concludo illos de Racle facultatem liberam recedendi ab eadem terra cauſa migrandi ad terras demaniales: & ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio in vno capite reſcripti non vitiat reſcriptum, ſi eſſet aliud caput in eo non ſubreptitium.*

2 *Error non cadit in actu geminato, ſeu reiterato.*

3 *Deliberatio præſumitur vbi actus reiteratur.*

5 *Actum bis faciens non videtur contra illum poſſe opponere.*

6 *Geminatio actuum validat actum præcedentem,licet inualidum.*

7 *Princeps aliquid concedens in graue præiudiciũ ſuæ dignitatis.ſeu authoritatis non tenet, nec obligatur illud obſeruare.*

8 *Cardinales ſi ante creationem Papæ aliquid ſtatuant,& promittãt quilibet ſi fuerit electus illud obſeruare,quòd tamẽ ſi eſt in præiudicium eorum dignitatis, non tenetur ad obſeruantiam promiſſionis.ſi eſt electus.*

9 *Perſona loquentis ſemper excepta præſumitur in omni ſermone,& diſpoſitione.*

10 *Princeps licet aliquid aſſerit ſibi reſeruatum,nõ tamen videtur ſe priuaſſe, quin & ipſe quoq; id facere non poſſet: cùm longè maior poteſtas penes ipſum remanſerit.*

11 *Geminatio reſcriptorum facit præſumere deliberationum principis.& nu.12.*

13 *Princeps motu proprio reſcribens excludit omne vitium ſubreptionis & obligationis.*

14 *Geminatio reſcripti habet vim clauſulæ ex certa ſcientia.*

15 *Geminata conceſſio præſumitur emanata ex certa ſcientia concedentis, & eſt tanta efficacia, quòd credendũ eſt principi id quod aſſerit eſſe verum, nec debet in dubium refricari.& nu.16.*

17 *Princeps reſcribens ex certa ſcientia, videtur id facere de plenitudine poteſtatis, adeo quòd de eius viribus,& validitate non poteſt in dubium refricari.*

18 *Princeps cũ clauſula,ex certa ſcientia,validat aliàs inualida.ibid.*

19 *Princeps dum vtitur clauſula, ex certa ſcientia, apparet præiudicare velle illi cui erat ius quæſitum.*

20 *Princeps dum vtitur clauſula prædicta,apparet imponere velle ſilentium perpetuum venienti contra illud quod ipſe geſſit ex certa ſcientia.*

21 *Geminatio reſcriptorum habet vim clauſulæ motu proprio, in tantum quòd ſi clauſula ipſa non apponitur in reſcripto, tamẽ ratione geminationis habetur,ac ſi eſſet appoſita.*

22 *Reſcriptum ſeu priuilegium licet appareat conceſſum ad poſtulationem partis,tamen non excluditur, quin etiam motu proprio non poteſt dici conceſſio facta, licet appareat ad alterius preces facta.*

23 *Geminata reſcripta ob geminationẽ declarant multum mentem concedentis.*

24 *Princeps nunquam præſumitur cõcedere motu proprio, ſed ad poſtulationem partis,attamen quando benemerita concurrunt in conceſſione, tunc præſumitur motu proprio: Maximè vbi poteſt præſumi in Principe aliqua ſubſiſtentia cauſæ.25.*

26 *Renũciatio benemeritorum facit, vt bona aliàs prohibita donari,ſeu alienari etiam ſi eſſent bona eccleſiæ, poſſent alienari in remunerationẽ ſeruitiorum.*

27 *Geminatio reſcriptorum habet vim clauſulæ nõ obſtante.*

Clauſula non obſtante eſt tanta virtutis,vt appoſita in reſcripto,diſpoſitio in eo contenta etiam ſi eſſet contra ius,auferat ius tertij.ibid.

28 *Clauſula non obſtante, facit vt per ipſam appareat de mente Principis quòd intendit vti ſuprema poteſtate.*

29 *Princeps cum clauſula non obſtante, poteſt omnia facere,& de nihilo aliquid.*

30 *Geminatio reſcriptorum ſapit præciſam coarctationem, & omnimodam ſuperioris deliberationem. nume. 31.*

32 *Princeps non præſumitur ita de facili derogare literis geminatis,& triplicatis, dum de eis nulla ſit ſibi mentio in reſcripto.*

CONSILIVM XCIX.

REdemptoris gentium auxilio repetito,amen. Super puncto regiarum literarum productarum pro parte Illuſtriſsi.Ducillarum terræ Nouæ, & Sueſſæ, vltra alias præcedentes literas regias menſibus elapſis productas, mandatur informari ſua Cæſa.Maieſt.nouiſsimè de litibus,& cauſis motis aduerſus eaſdem Illuſt.dominas:& interim quouſque aliter prouiſum fuerit per ſuam Cæſar. Maieſta.minimè procedi in eis;imò & plus admirata ſua Cæſar.Maieſta. quare non fuerit ſuis præcedentibus literis obtemperatũ, iubet ſuæ Maieſt.referri cauſam, quare proceſſum fuerit in cauſis ipſis,non obſtantibus dictis primis literis:& interim nec ex prædictis, nec ex aliquo alio reſpectu mandat minimè procedi in eiſdem,quouſque habita plena informatione aliter per ſuam Cæſa.Maieſ. mandatum fuerit:& hoc non obſtante qualibet informatione tranſmiſſa ſuæ Cæſ.Maieſt. Nec ſuffragabitur

gabitur parti aduerſæ quatenus nbiiceret aduerſus
literas primo loco productas, ipſas fundari ſuper
regia pragmatica in ſecundo capite, ſeu primo, quę
nō videtur habere locū in cauſis de quibus agitur.
Nam reſpondetur, quòd licet mentionem faciant
de regia pragmatica, tamen in eiſdem ſubdit Cæ-
ſar ipſe, competit ſuo ſeruitio regio ita fieri: & da-
to quòd ex capite præmentionatæ pragmaticæ re-
ſcriptum poſſet dici ſubreptitiū, vel obreptitium,
1 * tamen ſubreptitio in vno capite reſcipti non vi-
tiat reſcriptum, ſi eſſet aliud caput in eo non ſub-
reptitium: textus eſt in c. ſi eo tempore. de reſcript.
in vj. quē ad hoc extollit Abb. in c. ſedes. de reſcrip.
& in c. cæterum. eo. tit. lo ij. & ideo dixit ſatis pul-
chrè Anto. de but. Imo. & Domi. de ſancto Gemi. in
c. conſtitutus. de reſcriptis. quòd dum papa reſcri-
pſiſſet, vt quidam admitterentur ad ſocietatem ter
tij ordinis in hoſpitali de pœnitentia Florentiæ, &
prouideretur ſibi de bonis hoſpitalis, tanquam vni
ex aliis, ſi tamen hoſpitale non haber bona, valebit
tamen reſcriptum, & recipietur in ſeipſum alimen-
taturus: quod maximè dicēdum eſt in caſu de quo
agitur, in quo per geminatas iuſsiones Cæſar no-
ſter reſcripſit, ita complere ſuo ſeruitio. videlicet
ſuam Maieſt. informari, & interim minimè proce-
di: & ſic in actu iſto tanquam reiterato, & gemina-
2 to non cadit error: * ſed præſumitur ex certa ſcien
tia. facit glo. in c. ex literis. in verſic. admonita. de
3 diuor. * Nam vbi actus reiteratur, ibi præſumitur
deliberatio. c. ſi quis iratus. ij. q. j. & ideo dixit pul-
chrè Bald. in conſilio ſchiſmatis. xviij. col. verſi. re-
ſpondeo ſæpè in matrimonio. quòd vbi interuenit
4 ſecunda deliberatio, * ſeu iuſsio, ibi præſumitur
plena deliberatio. per text. cum glo. in authent. vt
nul. iud. §. & hæc verò iubemus. col. ix. per quem di
5 xit, * quòd qui facit actum bis non videtur con-
tra illum poſſe opponi: & ſic dato quòd literæ pri-
mæ eſſent fundatæ ſuper duobus capitibus, quorū
vnum nō ſubſiſteret, tamen ex alio conualidaren-
tur. Nunc conceſſo abſque veri præiudicio, quòd
etiam ex vtroque non ſubſiſterent: dico tamen ꝙ
ex ſecundis & tertiis literis regiis vltimo loco pro-
ductis conualidantur, & ſubſiſtunt: cùm gemina-
6 tio actuum validet * actum præcedentem, licet in-
ualidum. l. talis ſcriptura. & ibi docto. & Angel. ff.
de leg. j. l. legata inutiliter. & ibi Bart. eo. tit. Bald. in
conſilio ſchiſmatis. xviij. colum. Nec opitulantur
parti aduerſæ prætenſa capitula Neapolitana mi-
nus legitimè apparentia in aſſerta copia exempla-
ta, & de quibus quando legitimè appareret, quòd
non creditur: dicitur quòd ipſa non emanauerunt
ab eadem Cæſ. Maieſt. tum etiam quia minimè ap-
paret ipſa Maieſt. obligata ad eorū obſeruantiam,
cùm in eis non mentionetur, nec obligetur in ali-
quo, nec in genere, nec in ſpecie: vt ex eorū lectu-
ra liquet: nec eſſent huiuſmodi capitula prætenſa,
quæ poſſent dici tranſiuiſſe in contractum: & ſic
quòd Rex noſter vt ſucceſſor prohibetur ita reſcri
bere: cùm non ex cauſa oneroſa, ſed gratioſè con-
ceſſa liquebit, ſi de eis legitimè conſtaret: tum quia
longè per prius præceſsit priuilegiū in perſonam
quondam illuſtriſs. magni Capitanei de conceſsio-
ne dictorum caſtrorum, & terrarum in remunera-
tionem tot ingentium ſeruitiorum: vt liquet ex
actis, & tenore, ac calendarii priuilegij, cui non
reperitur per prætenſa capitula nec in genere, nec
in ſpecie derogatum: tum quia etiam ſi hodie viue-
ret ille Catholic. Rex qui eadem capitula cōceſsiſ-
ſe dicitur, neſcio ſi in caſu in quo ſumus reſcriben
do pro ſuo regio ſeruitio, ſi ſecundum intellectum
partis aduerſæ teneretur prętenſa capitula ſeruare,
dum adeo poteſtatem, & auctoritatem regiam re-
ſtringerent: vt etiam pro ſuo Regio ſeruitio mini-
mè reſcribere poſſet ſe velle informari, & interim
ſuperſederi: cùm ſi princeps aliquid conceſsit in
graue præiudicium ſuæ dignitatis, ſeu auctorita-
tis, illud non teneat, nec ſeruare teneatur: vt di-
cit Andræas de Iſern. in cap. imperialem. verſicu.
circa hoc videtur. de prohib. alie. feud. per Federic.
* Imò etiam ſi non eſſet enorme præiudicium, mi- 7
nimè teneretur obſeruare in præiudicium ſuæ au-
ctoritatis conceſſum: voluit Abbas in cap. ſicut. el
ij. per textum ibi: extrà de iureiur. vbi ſubdit quòd
ſi Cardinales ante creationem Papæ aliquid ſta-
tuant, & promittat quilibet ſi fuerit electus illud
obſeruare, * quòd tamen ſi eſt in præiudicium di- 8
gnitatis ſuę non tenetur electus illud ſeruare. idem
tenet Calder. in titu. de iureiur. conſilio iij. & facit
c. cùm veniſſent. in verſi. ipſe non timens. extrà de
inſtit. & idem refert & ſequitur Felynus in c. j. iiij.
colum. extrà de probat. vbi ſubdit formaliter, &
hoc bene nota. ad infringendum promiſsiones fa-
ctas per Principes in principio ſuæ creationis: quia
ſi ſunt præiudiciales, non tenentur obſeruare: &
ita dicit aliàs diffusè conſuluiſſe. Et quando abſq;
veri præiudicio Cæſar noſter ipſemet conceſsiſſet
capitula prædicta, videlicet, ꝙ ſuperſeſſoria ali-
qua ad inſtantiam cuiuſuis perſonæ obtenta non
teneat, etiam ſi pro intereſſe regij fiſci emanaſſet,
id intelligendum eſſet de intereſſe aliquo pecunia-
rio: cùm abſurdum eſſet dicere, quòd pro ſuo re-
gio ſeruitio, quod conſiderare non poſſumus, pro-
hibetur Rex velle ſe informari de aliquo facto, * & 9
interim ſuperſederi: & maximè cùm in omni diſ-
poſitione & ſermone intelligatur excepta perſona
ipſius diſponentis, ſeu loquentis: vt plenè prete-
nus pridie allegatum fuit: concurrente etiā quòd
licet princeps capitula prædicta conceſsiſſe appa-
reret, non tamen abdicauit à ſe facultatem, & po-
teſtatem, quin pro ſuo regio ſeruitio non potuiſſet
reſcribere * aliter quando opus eſſet: per textum 10
ſingul. in cap. dudum. de præbendis. in ſexto. & con
ſuluit Petrus de Ancharano in conſilio xxviij. vbi
ſubdit, quòd licet princeps in alium transferat,
tamen longè maior poteſtas remanet penes ſe: con
cordat bene cap. ſuper hoc. de hæretic. in vj. & tex-
tus in l. j. de offi. præte. vrb. vbi licet princeps com-
miſiſſet cauſam alicui, non ex hoc videtur cauſam
ipſam auocaſſe ab alio ordinario ſuperiore, & mul-
to fortius à ſe: imò & ſi rectè conſiderentur capitu-
la ipſa, loquuntur in mera ſuperſeſſoria: quod non
eſt in caſu de quo agitur, in quo non fuit reſcri-
ptum ſimpliciter eſſe ſuperſedendum: ſed quòd
vult princeps ipſe ſe informari, vt prouideri poſ-
ſit: quia ita dicit complere ſuo Regio ſeruitio: &
ita declarat & atteſtatur in geminatis iuſsionibus
ſuæ Maieſtatis: ex quarum ingeminatione apparet
enixa, ac deliberata voluntas, * ſeu mens ipſius 11

principis reſcribentis: vt in ſpecie conſuluit Ale-
xander conſilio cj.x.colum.in j.volum. per textum
valde ſigula.in l.Baliſta.ff. ad trebel. & per not.per
gloſſ.in clem.j.in ver.quibuſcunque.de iudi. & ita
etiam conſuluit Pilip. Decius in ſuo conſilio cacj.
12 * Et bene facit, quòd geminatio reſcriptorum ha-
bet vim clauſulæ motu proprio:vt dixit Bald. in l.
nec damnoſa.C.de precib.impe. offer. quam extol-
lit Ludo. in l. ſi verò.§. de viro.xxxj. fallen.ſoluto
matrimonio. & Præpoſit. in c. per tuas.iiij.col.ex-
trà de dona. Alexander in l.iij.ff. quod quiſque iur.
13 * Ex qua clauſula ſcilicet motu proprio, excludi-
tur omne vitium ſubreptionis & obreptionis.cap.
ſi motu proprio.cum ibi not. in glo. de præbendis.
in vj.& pulchrè Baldus in l.fina.C.de crimin. ſacr.
& not. doct.in c.vlti. de confir.vti. vel inuti. & in
cap.examinato.eod.tit.Bartolus in l.conficiuntur.
de iure codic.Baldus in l.mater.iij.colum.C.de rei
ven.& conſuluit Alexand.conſilio alj.vlti. colum.
14 v.volum. * Et alibi geminatio reſcripti habet vim
clauſulę ex certa ſcientia:textus eſt cum glo.in cap.
ſi quando.de reſcript.glo.in cap.j. in verſic.noſca-
tur.de conſtit.in ſexto.& ideo dixit pulchrè Ioan.
15 Andr.quem communiter ſequuntur doct. * quòd
geminata conceſsio præſumitur emanata ex certa
ſcientia concedentis: & eſt tantæ importantiæ,
16 * quòd credendum eſt principi illud quod aſſerit
verum eſſe, nec debet in dubium refricari:ita Bar-
tolus in l.conficiuntur.de iu.codic. Innoc.in c.in-
notuit.extrà de elec.Bald.in l.fin.C.ſenten.reſcin.
non poſ. intantum quòd dum reſcribitur cum di-
cta clauſula in literis, videtur clarè illud gerere de
17 plenitudine poteſtatis: * adeo quòd de eius viri-
bus, & validitate non poteſt in dubium refricari:
ita conſuluit etiam Old.in conſilio clvij.factũ tale
eſt,dominus Nicolaus papa quartus.in viij.colum.
Bald.in l.eos.C.de appel. Imo. in l.quidam conſu-
lebant.ff.de re iud.Alexand.conſil.ccxiij.vj. col.in
18 ij.vol.* Et tãtæ virtutis eſt clauſula prædicta,quòd
validat aliàs inualida:ſecundum Inno. & Scrib.in
cap.j.extrà de tranſact. Imò & plus quando prin-
19 ceps vtitur dicta clauſula, * apparet ipſum voluiſ-
ſe præiudicare illi, cui erat ius quæſitum. ita con-
ſuluit Paul.de Caſtro in conſilio cv.incip.donatio
prædicta.allegandu glo.in c.ad hoc.de reſcri.idem
conſuluit Ioannes de Ana. in cõſilio lxxxj. viſo in-
ſtrumento. vbi ſubdit, quòd cum dicta clauſula
poteſt princeps res alterius concedere, & pariter
derogare iuri alterius: & ideo cum æquipolleat
clauſulæ ex certa ſcientia, dixit ſingul. Bald. in tit.
20 de pa.conſtã.§.ſi quis autem. * quòd repelli debet:
& imponendum eſt perpetuum ſilentium venienti
contra illud quod geſsit princeps ex certa ſciẽtia.
& idem conſuluit Decius in alleg.ſuo conſil. cacj.
21 Nec omitto * quòd intantũ geminatio reſcripto-
rum habet vim clauſulę motu proprio,quòd ſi non
apponitur in reſcriptis prædictis dicta clauſula, ra-
tione geminationis habetur, ac ſi eſſet appoſita: vt
habetur in authentica vt nulli iudic.§. & hodie. in
verſiculo, iubemus.iuncta l.j.C.de petitio. bonor.
ſubla.lib.decimo.& fuit hoc nouum dictum Bald.
in l.nec damnoſa.C.de precib.impe.offer. ſuprà al-
leg.quem ſequitur Lud.in prædi.l.ſi verò.§.de viro.
xxxj.fallen.ff.ſol.mat.qui ſubdit eſſe diligenter me-
moriæ commendandum, nec alibi meminit ſe le-
giſſe. Nec excluderetur dicta reſcripta fuiſſe con-
ceſſa motu proprio, licet ad alterius * preces appa 22
reant conceſſa: ſecundum Baldum ſing.in cap.nu.
extrà de offic. deleg. & conſuluit pulchè Deci. in
conſilio lj.iij.colum.incip.pro tenui facultate &c.
* Et ſic iſta duo prædicta reſcripta declarant mul- 23
tum mentem ipſius principis:ita egregie conſuluit
Barthol.Soc.in conſil.iij in iiij.& v.colum. in cau-
ſa dicti Guidi &c. Et quamuis princeps nunquam
præſumatur concedere motu proprio, ſed ad po-
ſtulationem: attamen quando * benemerita con- 24
currerent in conceſsione, prout hic exprimitur,
tunc præſumitur motu proprio: dixit Guilielm.
de cun.in l.iij.§.ſi procurator.ff. quod quiſque iur.
& ibidem Alexander, quòd reputat menti tenen-
dum. Alberi.de roſa.in l.j.in prin.v.colum.ff. quod
quiſque iuris. * Et ſic potiſsimè procedunt præ- 25
miſſa, niſi in principe poſsit præſumi aliqua ſubſi-
ſtentia cauſæ: vt pulchrè dixit Antonius de but.&
Imo.in cap.nam concupiſcentiam.extrà de elec.&
cùm nemo ſit qui ignoret ſubſiſtentiam cauſæ pro-
pter tot & tanta ſeruitia præſtita per quondam Il-
luſtriſsimum magnum Capitaneum, in remunera-
tionem quorum fuerunt bona de quibus lis vti-
tur,conceſſa vt priuilegia in actis cantant. * Quæ 26
remuneratio facit, vt bona aliàs prohibita donari,
ſeu alienari: imò etiam ſi eſſent bona eccleſiæ poſ-
ſunt alienari in remuneratione ſeruitiorum: prout
plenè commemorat Iaſ.qui infinitas quotas cumu-
lat in l.ex hoc iure gentium.xvj.col.ff.de iuſt. & iu.
* Vltimò adduco quòd geminatio reſcriptorum 27
habet vim clauſulæ non obſtante: vt dixit Anton.
de butt.in c.j.iiij.col. de reſcript. in verſic. ſaluari
poteſt.& in cap.quæ in eccleſiarum.de conſti. pen.
colum.verſi. quandoque eſt dubium. quæ clauſula
non obſtante, eſt tantæ virtutis, quòd appoſita in
reſcripto, facit vt diſpoſitio in eo contenta etiam
ſi eſſet contra ius,auferret ius tertij:ita Bartolus &
doctores in l.fin.C.ſi contra ius vel vtil.pub. Ioan.
Andr.in nouel.& communiter doc.in c.j.de exceſ.
præla.in vj.* quia per dictam clauſulam apparet de 28
mente principis clarè, quòd intendit vti ſuprema
poteſtate: vt dicit Baldus in l. ſi teſtamentum. C.
de teſtam.per not.per glo.in clem. quia contingit.
de relig.domi. Ant. de but.in cap. quæ in eccleſia-
rum.de conſti. & ideo per dictam clauſulam appa-
ret de mente principis: nec eſt locus præſumptio-
nibus, & quòd noluit vti iure communi, ſed ſu-
prema poteſtate ad validandum contenta in ſuis li-
teris, per ea quæ not.Paulus de Caſtro. in conſilio
cclxxx. Alexã.in l.quanquam.C. de teſtam.mil.po-
teſt enim cum clauſula prædicta omnia facere,* & 29
de nihilo aliquid: ita glo.in cap.propoſuit. in ver.
inueſtiuit.extrà de conceſ.præb. ideo in prædicto
caſu nihil poterit contra prædictas literas opponi:
tum quia ex cauſa geminationis habent vim clau-
ſulæ prædictæ: tum etiam quia expreſsè in eiſdem
apponitur clauſula ipſa non obſtante: vt colligi-
tur ex verbis Bart.in extrauag.ad reprimendum. in
ver.non obſtantibus.& in l.ſi quis in principio te-
ſtamenti.ff.de leg.iij.Bald.in l.reſcripta. C. de pre-
cib.impe.offe. Et ſic obſtante geminatione prædi-
cta reſcriptorum, quæ ſapit præciſam coarctatio-
nem,

30 nem,* & omnimodam ſuperioris deliberationem: vt dixit Præpoſitus in cap. quoniam. xviij. diſtinct. poſt Baldum in titu. de pa. conſtan. in verſi. irritetis, & annulletis: quem ipſe Præpoſit. allegat non poſſunt admitti aduerſarij ad contradicendum literis prædictis: quia incurrerent in crimen ſacrilegij. l. diſputari. C. de cri. ſacri. cùm enim ipſe prin
31 ceps ſic ſtatuerit,* & mandauerit, debet parti aduerſæ ſilentium imponi: vt dicit Baldus in tit. de pace conſtantiæ. in verſiculo, ſi qui autem. præſertim cùm ex tenore ipſarum regiarum literarum liqueat non dari cauſæ cognitionem Illuſtriſsimo domino Proregi, nec S. Regio conſilio: ſed in ſpecie mandatur, vt informatio facta ſuæ Cæſa. Maie. tranſmittatur, & interim ſuperſedeatur. Nec obſtabunt aliæ Regiæ literæ ex aduerſo productæ: cùm noſtræ fuerint poſteriores: & ſic derogant ipſis prioribus per tres menſes per prius expeditis: item ipſemet princeps demõſtrat in literis noſtris poſterioribus ſe minimè informatũ, nec ſuæ mentis eſſe, vt procedatur in dictis cauſis, niſi habita prius informatione, & habito reſponſo: vt apparet in eis dum vult informationem de cauſis & rationibus, quare fuerit proceſſum in cauſis ipſis obſtantibus literis regiis, & interim, quòd nec virtute illarũ, nec ex aliquo alio reſpectu minimè poſsit procedi in cauſis ipſis: ac etiam non obſtante qualibet informatione ſuæ maieſtatis tranſmiſſa ſuper prædictis. Et ſic ecce qualiter in ſpecie derogatur, ꝙ nec virtute declarationis factæ, nec virtute informationis trãſmiſſę, nec ex alio reſpectu permittit poſſe procedi, niſi prius habita plena informatione, & reſponſo quòd proceditur, vel non procedatur: & ſic per noſtras poſteriores literas derogatur prioribus. Nec ſuffragabuntur vltimæ literæ nouiſsimè ex aduerſo obtentæ, in quibus ſimpliciter mandari videtur Illuſtriſsimo Proregi, vt in dictis cauſis procedi faciat: vt in cauſa Franciſci Milani: ex quo & ipſe, & ciuitas Neapolitana conqueſti fuerant, quòd ſuperſedere in cauſa ipſa redundabat in præiudicium capitulorum Neap. conceſſorum. Nam adhuc dico minimè huiuſmodi literas executionẽ mereri: nec ipſarum virtute procedi poſſe in cauſa: cùm obreptitiè, & ſubreptitiè obtentę fuerint, nulla facta mentione de tot geminatis, & triplicatis literis prohibentibus in cauſa procedi, niſi habita prius informatione, & recepto reſponſo regio. Ex quo tot literis geminatis, & triplicatis nulla de eiſdem facta mentione in reſcri
32 pto non præſumitur quòd princeps ipſe * ita de facili derogare voluiſſet. ita in terminis conſuluit Decius in ſuo conſilio clxv. colum. fin. poſt Ludo. Roma. in cõſi. cccxxvij. concurrente maximè, quia capitula ipſa conceſſa vniuerſitati Neapo. non ligant adeo noſtrum Cæſarem, vt eiſdem contrauenire non poſsit: quia in generali ſermone non includitur perſona ipſius loquentis, nec videtur conſenſiſſe contra ſeipſum: vt dicit pulchrè Baldus in l. j. j. colum. C. ſi quis omiſ. cau. teſt. per l. inquiſitio. C. de ſolu. Item quia quis non poteſt ſeipſum ligare: vt in l. penul. ff. de arbit. l. prætor. ff. de tutor. & cura. da. ab his. Et alibi ſtatuentes non videntur ſeipſos ligare: ſecundum Baldum in l. ſi conſul. ff. de adopt. Ex quibus omnibus concludo partes Illuſtriſsimi domini Proregis, ac collateralis conſilij eſſe in conſultando Cæſa. Maieſtatem, iuxta tenorem literarum per nos obtentarum, & interim ſuperſedere in cauſis quouſq; ſecundæ iuſsionis ſuæ Cæſareæ Maieſtatis ſuperuenerint: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps vbi ex certa ſcientia quid conceſſit, ſeu fecit, omnis error excluſus apparet.*
2 *Princeps vbi quid facit ex certa ſcientia, ſibi credendum eſt illud verũ eſſe, nec debet in dubium refricari.*
3 *Princeps reſcribens ex certa ſcientia in ſuis literis videtur id gerere de plenitudine poteſtatis.*
4 *Princeps repetens pluries clauſulam ex certa ſcientia in ſuo priuilegio, ſeu reſcripto, clarius demonſtrat ſuam deliberatam voluntatem.*
5 *Principis deliberata intentio demonſtratur ex geminatione priuilegiorum.*
6 *Princeps quod geſſit ex certa ſcientia, facit imponi ſilentium perpetuum venienti contra illud.*
7 *Princeps dum atteſtatur factum, ſtandum eſt ſuæ aſſertioni.*
8 *Princeps narrando factum in priuilegio præſumitur habere notitiam facti, & non eſſe malè informatus, nec per ſubreptionem inductus. ibid.*
9 *Clauſula ex certa ſcientia validat aliàs inualida.*
10 *Clauſula ex certa ſcientia vbi adeſt, præiudicat illi cui aliàs eſſet ius quæſitum.*
11 *Princeps cum clauſula prædicta apparet velle concedere, id eſt, poteſt cõcedere rem alterius, & derogare iuri alterius.*
12 *Princeps ſecundum vnam opinionem, licet non poteſt ſine cauſa auferre ius alterius, & illi concedere, tamen vbi idem Princeps fuit ille qui conceſſit, bene poterit auferre.*
13 *Princeps dum infert alicui præiudicium præſumitur in ea cauſa. ibid.*
14 *Cauſa iuſta eſt in principe dum reuocat id, quod ipſemet conceſſit.*
15 *Princeps dicitur ex certa ſciẽtia quid facere, quando dictam clauſulam apponit in conceſſione. ibid. nu. 16. Et maximè quando præſumi poſſet aliqua ſubſiſtentia cauſam principe.*
17 *Princeps non recognoſcens ſuperiorem diſponendo cum clauſula ex certa ſcientia, ſemper præſumitur in eo adeſſe iuſtitia cauſæ, adeò vt non admittatur probatio in contrarium.*
18 *Neceſſitas facit probabile, quod aliàs non erat.*
19 *Bona prohibita alienari, poſſunt alienari in cauſam neceſſitatis.*
20 *Bona reipublicæ poſſunt alienari in cauſam neceſſitatis.*
21 *Princeps ex cauſa reipublicæ, & ex cauſa ſtatus poteſt auferre rem priuati.*
22 *Clauſula motu proprio, tollit omne vitium ſubreptionis, & obreptionis.*
23 *Clauſula de plenitudine poteſtatis noſtræ dominica demonſtrat principem velle vti ſuprema poteſtate.*
24 *Clauſula de plenitudine poteſtatis ſuperat clauſu-*

lam motu proprio, & clauſulam ex certa ſcientia, & clauſulam non obſtante, & ſub ipſa cætera complectuntur.

25 Princeps cum clauſula de plenitudine poteſtatis apparet voluiſſe ſupra ius diſponere.

26 Princeps quando ſcribit de plenitudine poteſtatis, facit vt nihil poſſit contra ipſum opponi quod habeat annihilare conceſſionem.

27 Princeps cum clauſula de plenitudine poteſtatis, poteſt rem ſuam alteri auferre, & ſi qui aliter dicerent, mentirentur per gulam. & nu. 28.

29 In principe qualibet ratio motiua ſufficit, etiam ſi auferat dominium alteri.

30 Imperator poteſt de abſoluta poteſtate tollere dominiũ rei alterius, & dare alteri: ſic & quilibet princeps non recognoſcens ſuperiorem.

31 Princeps de plenitudine poteſtatis poteſt dominium rei meæ auferre, & alteri concedere.

32 Principis plenitudo poteſtatis nulli neceſſitati arbitrij eſt ſubiecta, nulliſque publicis regulis iuris limitata, cùm in eo ſit ſedes liberalitatis, & poteſt præferre minus æquum magis æquo.

33 Princeps dum vtitur plenitudine poteſtatis nihil aliud eſt, niſi derogare iuri communi, ſeu ordinarie.

34 Princeps dum reſcribit cùm clauſula non obſtante, aufert ius partis.

35 Princeps cum dicta clauſula non obſtante, apparet voluiſſe vti plenitudine poteſtatis. nu. 36.

Et quòd voluerit vti iure communi, ſed ſuprema poteſtate.

37 Princeps cum dicta clauſula poteſt omnia facere, & de nihilo aliquid.

38 Princeps in eo præſumitur pro ratione voluntas, & præſumitur omnia decenter facere, nec præſumitur concedere non concedenda.

39 Clauſula non obſtante facit, vt nihil contra priuilegium in quo continetur ipſa clauſula, obijci poteſt.

40 Clauſula non obſtante declarat intentionem, ac mentem ipſius principis.

41 Silentium perpetuum eſt imponendum ei qui venit ad contradicendum priuilegio principis, imò incurreret crimen ſacrilegij. ibid. nu. 42. & 43.

44 Clauſula ſupplentes omnes defectus ſeu iuris, & facti ſolennitates, facit vt princeps cum ipſa clauſula videatur voluiſſe vti ſuprema poteſtate, & quòd per ipſam clauſulam, & per clauſulam non obſtantibus quibuſcunque, appareat omnino facta ſingularis expreſſio, & mentio omnium facientium in contrarium.

45 Verba geminata & prægnantia debent latiorem effectum inducere, quia oſtendunt diſponentis latiſſimam, & enixam voluntatem.

46 Princeps dum ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis reſcribit; apparet voluiſſe auferre ius tertij quomodocunque quæſitum, etiam ſubſequuta clauſula non obſtante.

Specialis prohibitio ſpecialem derogationẽ requirit.

47 Princeps nedum poteſt euacuare & auferre iuriſdictionem à ſuis iudicibus in certis caſibus, verùm etiã contra certas perſonas priuilegiatas, & eccleſiaſticas, & mandare in aliquibus caſibus, ne audiantur ab eius iudicibus. ibid.

48 Clauſula, cum deliberatione noſtri aſſiſtentis conſilij, longè ſatis oſtendit præſumptionem informationis præcedentis.

49 Geminatio priuilegij habet vim clauſula motus proprij, etiam quando non fuiſſet expreſſa dicta clauſula.

50 Conceſſio principis non excluditur quòd ſit facta motu proprio, licet ad alterius preces facta appareat.

51 Priuilegium duplicatum, ſeu conceſſio duplicata declarat multum mentem ipſius principis.

52 Princeps nunquam præſumitur concedere motu proprio, ſed ad poſtulationem, niſi bene merita concurrerent, quia tunc conceſſio præſumitur motu proprio.

53 Princeps in conceſſione ſeu priuilegio atteſtatur, quòd concurrunt benemerita conceſſionarij, creditur dictæ aſſertioni ipſius principis.

54 Princeps non recognoſcens ſuperiorem habet tantam poteſtatem, quòd poteſt ſola voluntate moueri in poſitiuis.

55 Princeps mandans conſtitutionem duo ſeruatam, & omnia geſta virtute dicta conſtitutionis, haberi pro infectis, certè omnia deciſa erunt annullata.

56 Princeps poteſt facere factum haberi pro non facto, ex quo princeps eſt omnia, & ſuper omnia.

57 Princeps habet duplicem poteſtatem ordinariam, & abſolutam: in ordinaria conſiſtit ſub lege, in abſoluta non, nec quò ad obſeruantiam, nec quò ad vinculum in iure poſitiuo. ibid.

58 Princeps dum ſcit veritatem, non debet ire per ambages.

59 Princeps quicquid facit, vt Deus facit, ideo nec fallit, nec fallitur.

60 Priuilegium quæſitum à principe propter benemerita cõceſſionarij, nedũ non dependet ex ſola voluntate concedentis, ſeu auctoritate, ſed ex iure eidem conceſſionario quæſito firmitia: & ſic nullatenus reuocari poteſt.

61 Princeps non poteſt reuocare contractum ex conuentione initum.

62 Deus etiam ex conuentione obligaretur.

63 Contrauenire in aliquo ſi quis non poteſt per directum, minimè poterit per indirectum.

64 Imperatores ſuccedentes in imperio minimè contra geſta per eorum prædeceſſores venire queunt.

65 Clauſula derogatoria omnibus, & quibuſcunque priuilegiis, & aliis quæ contenta in conceſſione impedirent, ſeu contradicerent quouis modo, etiam ſi eſſent talia de quibus oportet ſpecialem mentionem facere quæ volunt haberi in eis pro ſufficienter expreſſis, habetur, ac ſi alteri conceſſioni eſſet expreſsè derogatum.

66 Principis clara voluntas ſi apparet, non eſt aliud faciendum, nec quærendum, licet mentio aliter ſpecialis facta non fuerit.

67 Hæres ſeu ſucceſſor regis tenetur obſeruare quod geſtum fuit per Regem eius prædeceſſorem. nu. 68.

69 Principum geſta decet eſſe manſura.

70 Iuramentum quo ad eius obſeruantiam tranſit ad heredem, maximè quando defunctus iurauit pro ſe & heredibus ſuis.

Papa

71 *Papa non poteſt obligationem Deo quæſitam ex iuramento tollere. & nu. 72.*

73 *Hæres tenetur exonerare conſcientiam defuncti.*

74 *Hæres poteſt compelli per epiſcopum ad obſeruantiam iuramenti præſtiti per defunctum pro exoneratione animæ defuncti.*

75 *Iuramentum licet non tranſeat ad ſucceſſorem reſpectu periurij, bene tranſit virtus, & vinculum iuramenti.*

76 *Iuramentum licet non liget animam ſucceſſoris, ligat tamen ſucceſſorem ad obligationes, & contractus.*

77 *Princeps nullus poteſt iuramenti virtutem tollere, imo nec Papa inter merè laicos poſſet eneruare contractum iuratum.*

78 *Laicus nullus poteſt diſponere ſuper iuramẽto, tanquam ſuper re ſpirituali.*

79 *Princeps nec iudex ſecularis non poteſt quouis modo derogare, ſeu delere reſcripta, ſeu decreta iurata.*

80 *Hæres adeundo hæreditatem, videtur ſe obligaſſe ad ea omnia ad quæ defunctus erat obligatus, & per eundem modum, videlicet, cum iuramento: quia videtur quaſi contrahere cum creditoribus hæreditariis.*

81 *Clauſulæ non obſtãtibus ſeu aliter derogatoriæ nunquam extenduntur ad contractus iuratos.*

82 *Clauſula in priuilegio, quòd verba narratiua & enunciatiua in eo contenta, vult habere efficaciam verborum diſpoſitiuorum, ſatis apparet de deliberãta mente Principis, etiam quod in ſpecie non expreſſerit.*

83 *Verba narratiua probant ita eſſe, prout narratur, quia princeps fundat ſe ſuper narratione quam facit.*

84 *Verba enunciatiua licet regulariter non inducant diſpoſitionem, tamen quando proferuntur à principe, bene diſponunt.*

85 *Verba enunciatiua licet aliàs non diſponant, tamen quando ſunt iurata, inducunt diſpoſitionem.*

86 *Qualitates omnes ſunt exprimendæ Principi, quæ haberent ipſum mouere ad non concedendum, vel difficilius concedendum. numero 87.*

Imò requiritur fieri notabilis expreſsio, & nõ in genere ad hoc, vt impetratio ſaluetur à ſubreptione.

88 *Nec ſufficit exprimi generaliter factum, niſi exprimatur modus facti.*

89 *Reſcriptum ſeu litera principis propter inuolucrum verborum remanent obreptitia, quia per illud inuolucrum effugitur deliberata mens ipſius principis.*

90 *Subreptio ſeu obreptio modica vitiat gratiam.*

91 *Princeps ſi aliquid concedat recepto precio, dicitur contractus venditionis, & non priuilegium, etiam ſi vteretur verbo indulgemus: nam eo caſu non poſſet princeps cõceſsionem ipſam reuocare, quia dolum committeret.*

92 *Priuilegium cõceſſum quod non dependet à ſola voluntate concedentis, ſeu auctoritate, ſed ex iure alteri quæſito propter eius factum non poteſt reuocari. ibidem. nu. 93.*

Imò etiam de plenitudine poteſtatis non poſſet contrauenire.

94 *Princeps ſi contrahit cum ſubdito recepta pecunia reddit contractum irreuocabilem. nu. 95.*

Et ſi aliter diceremus, nemo reperiretur qui vellet contrahere cum principe, & ſic hominum priuaretur commercio, quod eſſet valde graue.

96 *Priuatus ſicut obligatur ex contractu, ita & princeps pariter contrauenire non poteſt.*

97 *Princeps ſi contrauenıret contractus ſecum geſto, præſumitur circumuẽtus ex obliuione, vel ex facto impetrantis, & non valet.*

98 *Princeps quando etiam motu proprio reuocat illud quod obſeruare tenetur, præſumitur circumuentus, & ita circumuentus fingitur, quòd e cõtrarium probari non poteſt: quaſi ſit præſumptio iuris.*

99 *Princeps cum clauſula, non obſtante, vel alia ſimili apparet voluiſſe vti plenitudine poteſtatis, & præſumitur eo caſu voluiſſe auferre ius alterius etiam quomodocunque, ac etiam ſi tractaretur de graui præiudicio.*

100 *Princeps poteſt priuilegia quæ in contractum non tranſiuiſſent, reuocare ſine cauſa, quæ verò in contractum, reuocabit cum cauſa.*

CONSILIVM C.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, Amen. In cauſa excellentis domini Ioannis de Tuſo, cum excellente Comite S. Angeli ſuper ciuitate Lauelli, re in iudicium deducta prætextu Cæſarei reſcripti nouiſsimè per ipſum Comitem pręſentati hæſitandum venit, an reſcriptum ipſum poſsit eidem Comiti ſuffragari, vt iudicium proſequi poſsit: Veritati inhærendo quæ ex facto clariſsimè colligitur, reſecatis ſuperfluis per veras cõcluſiones, quò ad potero breuibus me expediam. Ex priuilegij, & ſic tituli ipſius domini Ioannis tenore, de ciuitate prædicta ſibi conceſſa, liquet apertiſsimè ciuitatem Lauelli ſibi venditam fuiſſe per Regiam curiam Catholici Regis Aragonum glorioſæ memoriæ tempore eminentiſsimæ neceſsitatis, & pro euidentiſsima cauſa ſtatus, & reipublicæ, & pro bono ſtatu totius Regni, ac pro ſubuentione exercitus maritimi, & terreſtis: & ex aliis cauſis in eodem priuilegio expreſsis: ex quibus, & aliis iuſtiſsimis cauſis motus prædictus Catholicus Rex declarauit venditionem factam eidem comiti per Regem Federicum de terra prædicta, ſeu eius patri, nullam, & inanem ac etiam celebratam in fraudem ſuæ regiæ Curiæ, derogando ex certa ſcientia, & motu proprio, ac de plenitudine ſuæ regiæ & dominicæ poteſtatis, iuribus cuiuſcunque perſonæ, & præſertim dicti Comitis patris, & filij, clauſulas præmiſſas ſæpius geminando, abdicando iuriſdictionem à quolibet tribunali: & cum clauſula decreti annullatiua reuocandi quaſcunq; conceſsiones, & albarana fortè eidem Comiti facta, eidémque perpetuum ſilentium imponendo, ac iurando inſuper omnia & ſingula contenta dicto priuilegio eſſe vera, & illa obſeruare: ac obſeruari facere etiam per ſuos hæredes & ſucceſſores in hoc Regno: & vltimo loco quòd verba narratiua,

& enunciatiua, & diſpoſitiua in eodem priuilegio
contenta, vult habere efficaciam verborum diſ-
poſitiuorum: & cum clauſula, non obſtantibus,
pluries repetita in genere, & in ſpecie. Et licet ex
cauſis enarratis in priuilegio appareat ipſum Co-
mitem nullum ius fouere: & quòd alienationem
prædictam legitimè, & de iure factam non fuiſſe
dici poſsit: attamen ad tollendum omnem diſpu-
tationem, & controuerſiam, conſtat prædicta om-
nia in themate contenta ex certa ipſius principis
ſcientia proceſsiſſe, vt eius verba ſonant: ob quod
1 omnis error excluſus apparet: * & idem eſt ac ſi il-
lud ſe facere dixiſſet ex plenitudine poteſtatis. glo.
eſt notabilis quam exclamat dominus Abbas in ca
pitulo, ad hæc. extrà de reſcriptis. & in capitulo, ex
multiplici. extrà de decimis. gloſſa in clementina,
& ſi principalis. in verbo, literarum. de reſcriptis.
& tenet Abbas in capitulo, cùm olim. extrà de re
iudicata. & in capitulo, cùm inter. extrà de exce-
ptionibus. & ideo voluit Bartolus in l. conficiun-
2 tur. ff. de iure codicil. * quòd vbi princeps aliquid
facit, ſeu dicit ex certa ſcientia, ei credendum eſt
illud verum eſſe, nec debet in dubium refricari:
idem voluit Innocentius in capitulo. innotuit. ex-
trà de electio. & bene Baldus in l. finali. C. ſenten-
tiam reſcindi non poſſe. & ideo dixit pulchrè Bal.
in l. eos. C. de appellationibus. in principio. quòd
quando per principem apponitur dicta clauſula,
3 * ex certa ſcientia in ſuis literis, videtur clarè il-
lud gerere de plenitudine poteſtatis, intantũ quòd
de eius viribus & validitate non poteſt in dubium
refricari. idem per prius conſuluit Oldrad. in con-
ſilio clvij. incipienti: factum tale eſt, dominus Ni-
colaus Papa quartus. viij. colum. Ioannes de Imol.
in l. quidam conſulebant. ff. de re iudicata. & con-
ſuluit ſatis ad propoſitum Alexander de Imola in
conſilio ccxiij. nec arguendi ſumus. vj. colum. ij. vo
lumine. præſertim extante repetitione dictę clau-
ſulæ, ex certa ſcientia, pluries in eodem priuile-
4 gio repetita, ac geminata: * ex quibus fortius & cla
rius demonſtratur latiſsima, ac deliberata volun-
tas ipſius principis: vt conſuluit idem Alexander
in conſilio cj. incipienti, viſis inſtrumentis. iiij. co-
lum. j. volum. per textum valde ſingularem in l. ba-
liſta. ff. ad Senatuſconſultũ Trebellianum. per not.
per gloſſam in clement. j. in verbo, quibuſcunque.
5 de iudiciis. * & quòd de dicta deliberata volunta-
te principis appareat ex reiteratione priuilegiorũ,
quæ tantò fortius exuberantis Regis voluntatem
oſtendunt, prout in ſimili de reſcripto geminato
dicitur per gloſſam in capitulo j. de conſtitu. in vj.
in verbo, noſcatur. & in cap. ſi quando. de reſcript.
& quod no. Bal. in l. nec damnoſa. C. de precib. im-
pera. offeren. Ludouicus Romanus in l. ſi verò. §. de
viro. xxxj. fallen. ff. ſoluto matrimonio. ita in ſpecie
conſuluit Philippus Decius. in ſuo conſilio cxcj.
6 * Et virtute dictæ clauſulæ ex certa ſcientia, dixit
ſingulariter Baldus in verſic. ſi quis autem. in titu.
de pace conſtantiæ. quòd repelli debet, & impo-
nendum eſt perpetuum ſilentium venienti contra
illud quod geſsit princeps ex certa ſcientia: & con
ſuluit idem Philipp. Decius in dicto conſilio cxcj.
Et præſertim cùm ipſemet princeps atteſtetur fa-
ctum, & habere eiuſdem facti ſcientiam: vt priui-
legium cantat: * quo caſu ſtandum eſt ſuæ aſſertio- 7
ni tanquam de facto proprio. clemen. j. de probat.
Hinc voluit Bald. in cap. naturales. ſi de feud. fuer.
controuer. quòd quando Princeps ſcribit ex certa
ſcientia, non eſt neceſſe apponere clauſulam, non
obſtante: & ſequitur Ioannes de Anan. in conſilio
lxxxj. & Angel. de Aret. in l. ſi conſtat. ff. de appel.
Hinc dixit Baldus in l. fina. vlti. colum. de fruct. &
lit. expenſ. quòd quando Princeps ſcripſit ex certa
ſcientia, non poteſt falli eius conſcientia in his in
quibus reſcribit: & ideo ex narratione facti decla
rata, & poſita in priuilegio per ipſum principem,
non poteſt præſumi malè informatus: nec per ſub-
reptionem inductus ad ita intelligendum: * quia 8
vbi eſt clauſula ex certa ſcientia, ibi non eſt error.
ita Bartolus & omnes in l. ſed & ſi quis. §. finali. ff. ſi
quis caut. Bartolus in l. fina. §. penult. ff. de condic.
indeb. Et tantæ virtutis eſt dicta clauſula, * quòd 9
validat aliàs inualida: ſecundum Innocentium &
ſcribentes in cap. j. extrà de tranſaction. intantum
quòd æquipollet clauſulæ, non obſtante: ita glo.
in cap. j. in verſiculo noſcatur. de conſtitut. in vj.
& Panormitanus in cap. nonnulli. in principio. de
reſcriptis. & conſuluit Paulus de Caſtc. in conſilio
ccxxiij. & ideo cõſuluit pulchrè idem Paul. in con
ſilio cv. donatio prædicta. ij. colum. allegando glo.
in prædicto cap. ad hęc. de reſcriptis. quod quando
Princeps appoſuit dictam clauſulam ex certa ſcien
tia, * apparet ipſum voluiſſe præiudicare illi cui 10
erat ius quæſitum: & idem conſuluit Ioan. de Ana.
in conſilio lxxxj. viſo inſtrumento. vbi conſuluit
quòd Princeps cum clauſula prædicta poteſt rem
alterius concedere, & pariter derogare iuri alte-
rius, * de quo fuerit facta mentio. ita not. gl. in c. ex 11
parte. lo ij. de offic. deleg. per ea quæ dicit do. Abb.
in capit. examinata. de confirm. vtili vel inutili. &
præſertim cùm expreſsè derogauerit iuribus dicti
Comitis: per quæ ſatis oſtenditur mentem ipſius
Principis fuiſſe omnino eidẽ derogare: ita in pro-
priis terminis conſulendo tenet & ſequitur Alex.
in conſilio j. iiij. char. colum. xv. in v. volu. Et licet
quorundam opinio fuerit, * quòd non poteſt prin- 12
ceps ſine cauſa auferre ius, ſeu rem alterius, &
mihi concedere: attamen dico hoc non habere lo-
cum, vbi idem Princeps rem illam conceſsiſſet al-
teri: quia tunc ipſe idem poteſt ſine cauſa auferre
ius ſeu rem alterius, & mihi concedere: dixit pul-
chrè Angelus in l. Antiochenſium. de priuilegiis
credit. in l. bene à Zenone. C. de quadru. præſcript.
alleg. not. per Innocentium, & Ioannem Andręam
in capitulo, in noſtra. de iniur. & in cap. quia ple-
rique. de immu. eccl. & conſuluit Alex. in conſilio
cxxxvj. vlt. col. j. vol. * Et nihilominus in principe 13
dum infert præiudicium alicui præſumitur cauſa.
not. Iac. de Aret. & Cyn. in l. reſcripta. in iij. & iiij.
q. C. de precib. imper. offer. Iacob. but. in l. fina. C. ſi
contra ius vel vtilit. pub. Anto. de but. & Imo. in c.
quæ in eccleſiarum. de conſtit. Anto. de but. in cap.
conſtitutus. de relig. dom. Abbas in c. cùm olim. de
re iudi. Alexand. in conſilio xciiij. in j. volu. * Item 14
iuſta cauſa reuocandi eſt in principe, dum reuocat
quod ipſe conceſsit: prout dicit Angel. In d. l. An-
tiochenſium. & alleg. not. per Imo. in c. quæ in ec-
cleſiarũ. de cõſtit. & idẽ in ſimili voluit Idẽ Ang. in

l. Luc

l.Lucius.ff.de euict.Bald.in l.fi.pen.colū.C.ſen.re-
ſcin.non poſſ.Et dicetur tunc ex certa ſciētia prin-
15 cipem quid facere,ſeu feciſſe, * quādo ipſam clau-
ſulam apponit in conceſsione:ita dicit glo.in Cle-
ment.& ſi principalis.in glo.fin.de reſcript.& in c.
ſtatutum.in verſi.literarum.eod.titu.in vj.not.do-
cto.in c.paſtoralis.§.præterea.de offi.deleg.& pari
ter quando apponit clauſulam de plenitudine po-
teſtatis:prout infrà &c.per glo.in c. ad hæc.in fin.
de reſcrip. & ibi not.docto.& maximè Abb. & ita
conſulendo tenet Alex.in conſil.xvj.xiij.col. in v.
16 volu.* Et præcipuè procedunt præmiſſa, dummo-
do præſumi poſsit in principe aliqua ſubſiſtentia
cauſæ:ita dixit do.Anto.& Imol.in c. nam concu-
piſcentiam. extrà de conſtitut. & ideo Princeps
non recognoſcens ſuperiorem , cùm ita diſpoſue-
rit , ſemper præſumitur in eo adeſſe iuſtitia cauſæ,
17 *adeo vt non admittatur probatio in contrarium:
ſecundum Cy.in l.reſcripta.C. de precibus imper.
offer.& in l.fi.C.ſi contra ius vel vti.publi.do.An-
to.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtit.Abb.in cap.
quantò.v.colum.extrà de iureiur.& in ca. cùm ve-
niſſent.de iudi.v.colū.do.Anto.in cap. quia plæri-
que.de immu.eccleſ.& idem,& Imo.& Anto. in c.
ij.extrà de renun.& conſuluit Rom. in conſi.cccc-
xxxvj.quòd indultum Petri.vj. colū. & conſuluit
Abb.in conſi.lxxxiiij.illud in ſumma. vbi refert ſu
prà relatam opinionem Cyn.in d.l.reſcripta.com-
muniter approbatam per alios legiſtas, & cano.in
d.capit.quæ in eccleſiarum. Et tamen ſatis apparet
de notorietate iuſtiſsimę cauſæ, vt idem Princeps
in ſuis priuilegiis atteſtatur de venditione ipſa fa-
cta tempore imminentiſsimæ neceſsitatis : quòd
inficiari minimè poteſt : quia notorium etiam ex
18 calendario venditionis colligitur: * item ex cauſa
ſtatus & reipublicæ:& ſic reſultat quòd neceſsitas
legem non habet.l.j.C.de oper. libert.l.ij. de offic.
conſu.& ideo voluit Bal.in l. ſi teſtamentum.C.de
teſta. quòd neceſsitas facit probabile quòd aliàs
non erat:& ideo dixit pulchrè Spec.in tit.de accu
ſat.§.fi.verſi.pen.quòd neceſsitas excuſat à calum-
nia.Et hinc dixit Ioan.Andr.in ca.verum.extrà de
19 condi.appo. * quòd licitum eſt ex cauſa neceſsita-
tis prælato alienare bona prohibita alienari per te
ſtatorem.Et dixit ſatis pulchrè Panor.in c.fi.iij.co
lum.extrà de eccle.ædifi. per tex.in l. tutor qui re-
pertorium.in princ.ff.de admi.tuto. quòd ſi immi-
neat neceſsitas alienandi res eccleſiæ cathedralis,
poteſt prælatus inconſulto Romano Pontifice a-
lienare, quamuis non alienare iurauerit incōſulto
Pontifice.c.ſuper.de rebus.eccle.nō alien.Et hinc
Iuriſconſultus in l.vēditor.§.ſi conſtat.ff.commu.
20 præd.ob neceſsitatem reipublicæ*res priuatorum
auferri non dubitauit.Et licet prędictus Catholic.
Rex non teneretur ad obſeruantiam prætenſæ ven
ditionis factæ,vt dicitur eidē Comiti, ſeu eius pa-
tri per Regem Federicū tunc regnantem:cùm eiuſ-
dem Regis geſta irrita,& nulla tāquam ab eius ho-
ſte notorio declarauerit:attamen vrgente neceſsi-
tate præmentionata ex cauſa ſtatus,& publicæ vti
litatis,etiam quando ſecum celebratus contractus
ille fuiſſet , qui cum Rege Federico prætenditur,
21 potuiſſet , & poſſet * prout potuit Rex ipſe catho-
lic.glorioſæ memoriæ illud prætenſum ius quæſi-
tum prædicto Comiti auferre ex cauſa ſtatus , &
reipublicæ:ita dixit ſingulariter Bal. in l.pen.C.de
dona.inter vi.& vxo.& eſt text.ſolennis in l.quod
ſemel.ff.de decre.ab ordi.fac.& conſuluit Cardin.
conſi.lxxxvj.& eſt bonus tex.in l.Lucius.ff. de eui-
ctio. & in l. item ſi verberatum.§.j.ff. de rei vendi-
catio.vbi doct.maximè Ang.& not.gloſ.& doct.in
l.fin.C.ſi contra ius vel vtil.publ. & pulchrè Iaſ.in
l.conuentionum.ff. de pact.Quis enim potentiſsi-
mo tunc Gallorum exercitu propoſito,cum maxi-
mo totius penè Italiæ comitatu , & liga aduerſus
Proregem Hiſpanorum , cum eius exercitu apud
Garilianum tunc temporis dubium litis euentum,
& ſub iudice litem victorię pendere non indulge-
bit? Et quis denique ex huiuſmodi vrgentiſsima
neceſsitate , & ex cauſa reipublicæ & totius ſtatus
venditionem ipſam tunc tēporis celebratam,& ne
ceſſariā, & validiſsimā nō affirmabit?certè nemo.
Secundò accedit in priuilegio,ſeu priuilegiis præ-
dictis,* clauſula motu proprio,ex qua tollitur om- 22
ne vitium ſubreptionis & obreptionis : & confir-
mat ipſum priuilegium , in quo Princeps noſter
atteſtatur habuiſſe,& habere notitiam, ac ſciētiam
facti.c.ſi motu proprio.cum ibi not.in glo.de præ-
ben.in vj.Bald.pulchrè in l.fin.de crimi.ſacril.not.
doct.in c.vltim.de confir.vti. vel inut. & in c.exa-
minata.eod.tit.Barto.in l.conficiuntur.de iure co-
dicil.& in l.ſed & ſi quis.§.fina.vltim. verſicul.ff.ſi
quis can.Bald.in l.mater.iij.columna.C.de rei ven
dicatio. & conſuluit Alexand. conſilio xlj. vltima
colum.quinto volum.*Tertiò adeſt inſuper clau- 23
ſula , de plenitudine poteſtatis noſtræ dominicæ
&c.ex qua manifeſtiſsimè demōſtratur ipſum Prin
cipem voluiſſe vti ſuprema poteſtate:vt clariſsimè
cōſtat ex clauſula ibi,dominicæ poteſtatis &c.quę
quidem clauſula de plenitudine poteſtatis,ſuperat
clauſulam , motu proprio , & clauſulam , ex certa
ſcientia:* & clauſulam,non obſtante:cùm ſub ipſa 24
cæteræ complectantur clauſulæ præmiſſæ : vt vo-
luit Bald.in l.eos.in princ.de appel.& in c. ad hæc.
extrà de reſcriptio.Bald. in l.tertia §.ſi is pro quo.
ff.quod quiſque iur. vbi ſingulariter voluit , quòd
de plenitudine poteſtatis poteſt princeps alicui au
ferre defenſionem in cauſa ciuili pecuniaria : &
idem tenet in l. ij. ff. ne quis eum qui in ius voc. &
colligitur ex verbis Baldi in l. finali , poſt princi-
pium.verſiculo vel dic. C. ſen. reſcind.non poſſe.
& in tantum hoc eſt verum,* quòd per talem clau 25
ſulam de plenitudine poteſtatis , apparet princi-
pem voluiſſe ſupra ius diſponere , & tertio præiu-
dicare,ſi tertij intereſſet, per ea quæ ponit Bald.in
capitu.cùm acceſsiſſent.ix.columna.extrà de con-
ſtit.Abb.in c.ad hæc.extrà de reſcript.& in c.inter
dilectos.vij.col.de fi.inſtru.Ioan. de Ana.in conſi.
lxxxj.& conſuluit pulchrè Bartho.Socin.in conſi.
lxiij.incip.viſis teſtamento.v. col.j.vol. nouiſsimè
in lucem edito vltra aliud primum & ſecundum
volumen aliorum ſuorum conſiliorum.Et ideo di
xit Collectarius, quem refert Bald.in proœm.Gre
gor.columna quarta.quòd quando Princeps ſcri-
bit de plenitudine poteſtatis,nihil poterit opponi,
* quòd habeat annihilare conceſsionem, ſeu illud 26
quod diſpoſuit,aut ſcripſit:& nō poterit dici prin
cipi,cur ita facis? vt not.Bal.in prælud.feud.colū.

ix.verſi.ſed pauca de principe dicamus.& ideo di-
xit Bal.in l.reſcripta.colũ. fin.de precibus. imper.
27 offic.* quòd Princeps cum dicta clauſula poteſt ſi-
ne cauſa rem ſua alicui auferre:& idem voluit in l.
ij.col.vij.verſi.item not.quòd ſi papa.C.de ſerui.&
aqua.& tenet expreſsè Ang.in d. l. item ſi verbera-
tum.§.j.de rei vend.ſubdens quòd qui contrarium
dicunt,videlicet,principem non poſſe de plenitu-
28 dine poteſtatis auferre rem alteri,mẽtiuntur * per
gulam:& idem voluit Ange.in l.ij.C.de quad.præ-
ſcrip.& in l.iij.§.ſi is pro quo.ff. quod quiſque iur.
& tradit Andr.Barba.in conſ.lxiiij.col.pen.in iiij.
volu.in c.quæ in eccleſiarum. de conſti.col.pen.&
& conſuluit pulchrè excellens doctor Philip.Dec.
29 in conſilio.cxcj.& quælibet ratio motiua* ſufficit
in eo, etiam ſi auferat dominium alterius:vt decla
rat Bald.in prædict.l.reſcripta.verſic.iij.quæritur.
C.de precibus imper. offer. quia ſatis eſt quòd ipſe
Princeps putet cauſam ſubſiſtere, & ex opinione
ſua mandet,& reſcribat:dixit ſignanter Bald.in l.ſi
30 teſtamentum. C. de teſta. * Et ſic ſicut Imperator
poteſt de abſoluta poteſtate tollere dominium rei
alterius, & alteri concedere, ſic & quilibet prin-
ceps ſuperiorem non recognoſcens. voluerũt An-
gel.& Mod.in d.l.iij.§.ſi is pro quo. ſæpius prealle-
gata, per text.in l.bene à Zenone.C.de quad. præ-
ſcrip.quod multum not.Aug. pro conceſsionibus
factis nobilibus Peruſinis de bonis ſingularium
perſonarum per Romanos pontifices Gregorium,
& Vrbanum.& idem firmauit Angel.in d.l. item ſi
verberatum. vbi ſatis clarè & melius loquitur: &
31 in ſpecie inquit,* quòd de plenitudine poteſta-
tis poteſt princeps nobis dominium rei noſtræ
etiam nulla ſubſiſtente cauſa auferre ex certa ſcien
tia. per text. in dicta l. bene à Zenone. idem tenet
Ang.in l.venditor.§.ſi conſtat.ff.commu. prædi.&
in dict.l.Lucius.de euict.ff. & in l. omnes.de quad.
præſcript.& ideo dixit Bal.in commento l.ij.C.de
32 ſer. & aqua. * quòd plenitudo poteſtatis principis
nulli neceſsitati arbitrij eſt ſubiecta,nulliſque pu-
blicis iuris regulis limitata: cùm in principe ſit ſe-
des liberalitatis: quia poteſt præferre minus æquũ
magis æquo: & minus bonum magis bono: & ibi
proſequitur Bal. & in tantum hoc eſt veriſsimum,
33 * quòd principem vti plenitudine poteſtatis nihil
aliud eſt, niſi derogare iuri communi ſeu ordina-
rio:ita voluit Inno.in c. innotuit.in glo.ſuper ver.
ordinatione.de elect.& conſuluit Alexan. in con-
ſilio xxx.iij.colum. in v. volu. Quartò adeſt etiam
in priuilegio prædicto, clauſula non obſtante. &
clariſsimi iuris eſt, & abſque ſcrupulo dubitatio-
nis pertranſit,quòd tenet huiuſmodi principis di-
34 ſpoſitio,*etiam ſi eſſet contra ius,& in ea auferret
ius tertii cum clauſula prædicta:ita dixit Barto.&
doct.in d.l.fi.C. ſi contra ius vel vtil.pub. nut.Ioã.
Andr. in nouel. & communiter doct.in ca.j. de ex-
ceſ. præla. in vj. quia ex appoſitione clauſulæ non
35 obſtante apparet clarè de eius mente:* & quòd in-
tendit vti ſuprema poteſtate: vt ſ.dixi allegan.Bal.
in l.ſi teſtamentum.C. de teſta.per not.per gloſſ.in
Clement.quia contigit.de reli.do.d. Anto. in d.ca.
quæ in eccleſiarum. & alibi, vbi princeps apponit
clauſulam non obſtante,& apparet de eius mente,
36 non eſt locus præſumptionibus, * quòd voluerit

vti iure communi: ſed ſuprema poteſtate ad vali-
dandum contenta in dicto priuilegio.ac diſpoſita
in eo. per ea ea quæ not. Paul.de Caſtr. in conſilio
cclxxx.Alexander in l.quanquam.C. de teſt. milit.
poteſt enim princeps * cum prædicta clauſula non 37
obſtante, omnia facere,& de nihilo aliquid: vt di-
cit gloſſ.not.in capi.propoſuit. in verb.inueſtiuit.
extrà de conceſ.præben.& ſufficit in principe pro
ratione voluntas:*quia præſumitur omnia decen- 38
ter facere: cùm non præſumatur concedere non
concedenda:vt dixit Bal.in prælu.feu. in verſi.ali-
qua vel pauca &c. * vnde extante dicta clauſula, 39
non obſtante, nihil contra dictum priuilegium
obiici poteſt: vt colligitur ex verbis Bar.in extra-
uag.ad reprimendũ.in verſi.non obſtantibus.& in
l.ſi quis in principio teſtamenti.ff. de lega.iij.Bald.
in l. reſcripta. C.de precibus imper. offer. & in l.ſi
conſtat.ff. de appel.Barto.& Alexand. in additi.in
l.omnes. C. de aquæ duc. libro xj. & ibidem Ioan.
de Platea.& ſequitur notabilis effectus, * quòd ex 40
clauſula prædicta non obſtãte, declaratur ipſa in-
tentio ac mens ipſius principis in dicto priuilegio:
vt dixit Bald.in l.eam quam. verſ.ſed pone quidam
erat.C.de fideicom.* Nam reſcripta & conceſsio- 41
nes principum capiunt vires ex mente ipſius. gloſ.
In capit. ſuper eo.extrà de offic. & pote. iudic. de-
lega.& ibi Barba. Idem Barbat. in capi. ſuper quæ-
ſtionum.eod.titu. Bald.in capi.mandatum.eod.ti-
titu.Panor.in c.ad aures.iij.colum.eod.titu.* Vn- 42
de obſtantibus præmiſsis non poteſt Comes ad-
mitti ad contradicẽdum priuilegio prædicto:imò
incurreret crimen ſacrilegij.l. diſputari. C. de cri-
mi.ſacri.cùm ipſe princeps ſic ſtatuerit,& manda-
uerit, non poteſt, nec debet pars aduerſa ſuper eo
audiri: ſed ei imponendum eſt ſilentium: vt dixit
Bald.in d. verſic.ſi quis autem.in tit.de pa.conſtan.
* prout ipſemet princeps ſilentium impoſuit per 43
dictum priuilegium.Quintò vltra clauſulã de ple-
nitudine poteſtatis, vt ſuprà, ineſt & alia, videli-
cet, ſupplentes omnes iuris & facti ſolennitates:
quo caſu idem tenen.eſt ipſum principem voluiſſe
vti ſuprema poteſtate.ob quod nullatenus contra-
ueniri poteſt dicto priuilegio, vt ex prænarratis li-
quet,maximè ex adiectione tot, & tantarum clau-
ſularum non tenuis importantiæ,iuncta etiã clau-
ſula non obſtantibus quibuſcunque &c. * ex qui- 44
bus apparet omnino facta ſingularis expreſsio, &
mentio omnium facientium in contrarium, per
text.ſingu.ſecundum Bald.& Angel.in l.omnes.C.
de præſcript.xxx.annorum.l.j.§.fina.& ibi Bald.C.
de lati.lib.tol. Albe.in auct.ad hæc inter liberos.C.
de teſta.Bald. in l.humanum.C. de legi.Bartolus in
l.ſi quis in principio teſtamenti. ff. de lega. tertio.
* Sextò, eſt etiam clauſula reuocatoria cuiuſcun- 45
que conceſsionis factæ cuicunq; perſonæ in qua-
uis dignitate etiam regali conſtitutæ,& pro quauis
cauſa &c. & ſic ſunt verba geminata, & prægnan-
tia, quæ debent latiorem effectum inducere: quia
oſtendunt diſponentis latiſsimam enixam volun-
tatem.text.eſt valde ſingu.in l.baliſta.ff.ad Trebel.
gloſſ.in c.ex eo.verſi. vt omnia & ſingula.de elect.
in vj.gloſ.in Clement.j. verſicu. quibuſcunque.de
iudic.glo.in l.cum pœna.in gl.ibi dum dicit, quo-
cunq; modo.ff.de arbi. & ſic eius intentio fuit au-

ferre

46 ferre ius à quolibet tertio:* præſertim dum ex cer-
ta ſcientia, & de plenitudine poteſtatis reſcribit:
per quæ omnino apparet voluiſſe auferre ius ter-
tij quomodocunque quæſitum, etiam ſubſequuta
clauſula non obſtante:ita do. Ant.& Io. And.in d.
c.quæ in eccleſiarum ſuprà repetito.& ibi conclu-
dunt,quòd vbi dubitatur an princeps voluerit au-
ferre cum effectu ius tertij, inſpiciatur an vti vo-
luerit plenitudine poteſtatis: puta quia dixit, non
obſtante &c.alleg.not.per Cy.poſt gloſ.in d.l.fi.C.
ſi contra ius vel vtil.pub. Septimò, imponitur per
priuilegium ipſum eidem Comiti perpetuum ſilen
tium,euacuando,& abdicando iuriſdictionem cu-
iuſlibet iudicis, cum clauſula decreti annullatiua,
de qua nec de aliis notabilibus clauſulis ſupradi-
ctis nulla fuit facta mentio in reſcripto ex aduerſo
obtento:& ſpecialis prohibitio ſpecialem derogatio-
nem requirit.c.ex parte. extrà de capel.monac.
Saly.in l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pub.Bar.& Ioan.
de Plat.in l.fi.C.de cano.frum.vrb.ro.li.xj. vbi ori
ginaliter traditur hęc doctrina. Angel.in §.quibuſ-
dam.in fi.inſti.de pœn.teme.litig.& intantum hoc
eſt verum, quòd poteſt princeps nedum euacuare,
ſeu auferre iuriſdictionem à ſuis iudicibus in cer-
tis caſibus, verùm etiã contra certas perſonas etiã
47 priuilegiatas,& eccleſiaſticas:& mandare* quòd in
aliquibus caſibus non audiãtur ab eius iudicibus:
ita conſuluit pulchrè Bartol.conſi.clxxvij.domini
priores.in ſecundo dubio.refert etiam & ſequitur
Abb.in repe.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de cõſti.xxvj.
col.ij.q.& tenet Pet.de Ancha.in repe.c.canonum
ſtatuta.de conſti.lxxxv.colũ.verſi. quæro etiam de
48 q.*Octauò ſubnectitur inſuper clauſula, videlicet,
cum deliberatione noſtri aſsiſtentis conſilij: quæ
quidẽ longè ſatis oſtendit præſumptionem infor-
mationis præcedentis.l.ſed & ſi quis.§.fi.& ibi no.
Bar.& alij.ff.ſi quis cau.Bar.in l.ſi dari.ff.de verbo.
obli.& in l.fi.§.item quæſiit. de cond.ind. Bal.in
rub.de confeſ.& in l.j.x.col.eo.tit.Ioan.de Imo.in
l.à Titio.ff.de verb.obli.& conſuluit Alex.in con-
49 ſi.xv.v.volu.* Nonò eſt aduertendum ad gemina-
tum & duplicatum priuilegium de eadem ciuitate
Lauelli expeditum, cum additione quamplurima-
rum clauſularum,& longè plus in primo quàm in
ſecundo:quæ geminatio habet vim clauſulę motus
proprij,etiam quãdo nunquam dicta clauſula mo-
tu proprio fuiſſet expreſſa:vt probatur in authent.
vt nulli iudi.§.& hæc.in verſic.iubemus. iuncta l.j.
C.de petit.bon.ſubla.libr.x. & fuit hoc nouum di-
ctum Bal.in l.nec damnoſa. C. de precibus imper.
offer.& ſequitur Ludo.in repet.l. ſi verò.§. de viro.
xxxj.fallen.ff.ſolu.matri. quòd ſubdit diligenter eſ-
ſe memoriæ commendandum: nec alibi meminit
50 ſe legiſſe.* Nec excluditur quominus dicatur con-
ceſsio facta motu proprio, licet ad alterius preces
appareat facta:ſecundum Bal.ſingulariter in c.niſi.
extrà de offic.delega.& conſuluit pulchrè Deci.in
51 conſi.j.iij.colum. pro tenui facultate &c. * Et ſic
ipſum duplicatum priuilegium ſeu conceſsio de-
clarat multum mentem ipſius principis: vt plenè
conſuluit Barthol.Soci.in ſuo conſi.iij.in iiij.& v.
col.in cauſa dicti Guidi &c.in j volumin.nouiſsi-
mè in luce edito, vltra aliud eius primum volu-
52 men.* Et licet Princeps nunquam præſumatur cõ-
cedere motu proprio, ſed ad poſtulationem: atta-
men quando benemerita concurrerent in conceſ-
ſione,prout hîc exprimitur,tunc præſumitur facta
conceſsio motu proprio:ita Guil. de cun. in l.iij.§.
ſi procurator.ff. quod quiſque iur. ſæpiſsimè ſuprà
alleg.& ibidem Alexã. quòd reputat menti tenen-
dum Alberi.de Roſa. in l.j.in princ.v.col.ff.quod
quiſque iur. & bene facit quod dicit Bal. poſt Iac.
but.in l.quod fauore.iij.colum.C. de legi. Et quòd
in hac conceſsione concurrant etiam benemerita
prædicti Excellentis do.Ioannis, vltra quòd noto-
ria ſunt, atteſtatur idem catholic.Rex in priuilegio
prædicto, cui omnino credendum eſt.* Nam in ta- 53
li caſu creditur decurionibus aſſerentibus ſe feciſ-
ſe donationem ob benemerita: vt not. dixit Bar.in
l.ambitioſa.colum.xj.ff.de decre. ab ordin. fac.&
Philip.Dec. in d.conſi.cxcj.iij.col. ſequitur Alex.
in conſi.xxxiiij.conſultus &c.in iiij.vol.à fortiori
ergo dicendum eſt in principe, vt illi credendum
ſit.& facit tex.in cle.j.de proba. Nec poſſet in du-
bium refricari, ſi prædictus quondam catholi. Rex
potuerit dictam conceſsionem feciſſe ita vel ne,
tum ex præallegatis, tum etiam quia cùm non re-
cognoſcat ſuperiorem, habet tantam poteſtatem,
* quòd poteſt ſola voluntate moueri in poſitiuis: 54
ita voluit Inno.in cap.cùm ad monaſterium.circa
med.extrà de ſtatu mona. quem refert & ſequitur
Io.de Imol.in c.j.de conſtit.Abb. Panor.in c.cùm
ex literis.de in integ.reſtit.& melius in c.at ſi cleri-
ci.§.de adulteriis.vj.colum.extrà de iudi. & intan-
tum quòd ſi Princeps talis mandat cõſtitutionem
diu obſeruatam, & omnia geſta virtute dictæ con-
ſtitutionis haberi pro infectis,* certè omnia deci- 55
ſa erunt annullata:gloſ.eſt ſingu.& non alibi ſecun
dum Cardin.in Clement.j.in verſicul.pro infectis.
de immu.eccleſ.Petrus de Anchara. in commen.c.
j.xxxij.chart.de conſtitut. Imo.in c.cæterùm.extrà
de reſcript.Petr.de Ancharan.in coſi.cxlij.pro do-
mino Paulo.Ioan.Cald.in conſil.xij.an ſi opponatur
&c.in titu. de reſcriptis. poteſt enim Princeps
factum facere haberi pro non facto.capit. is qui fi-
dem.extrà de ſpon. & ſcitum pro non ſcito: Clem.
j.de conceſ.præb. * quia princeps eſt omnia, & ſu- 56
per omnia. Bal.in capitulo primo.qualit.domi.im-
petra.quia poteſt mutare quadrata rotundis:vt di-
xerunt Hoſti. Ioannes Andreas. & omnes in capi.
cùm veniſſent. extrà de iudic. adeò quòd poteſt
etiam mutare ſubſtantialia, ſecundum gloſ.in capi
tulo primo. de cap. monac. * quia habet princeps 57
duplicem poteſtatem: ordinariam, videlicet,& ab-
ſolutam. ita Angel. in l. princeps. ff. de legi.alleg.
Innoc.in c.in cauſis.extrà de re iudi. in ordinaria
verò cenſetur ſub lege:in abſoluta autem non, nec
quò ad obſeruantiam, nec quò ad vinculum in iu-
re poſitiuo. * ex quo princeps dum ſcit veritatem 58
non debet ire per ambages: Baldus in capitu.j.§.j.
de nou.for. fidel. * Et ſubdit, quòd quicquid fa- 59
cit princeps vt Deus facit: vt not.gloſſa. in authen-
tica de hæredib. & falcid. in principio.ideo non
fallit nec fallitur.l.fina. C.de pond. aur. libro de-
cimo.* Et ſic ex præmiſsis antecedẽtibus per Prin- 60
cipem expreſsis liquet priuilegium ipſum fuiſſe
conceſſum eidem domino Ioanni propter eius be-
nemerita, & ſeruitia: & ſic non dependet ex ſola
volun

voluntate concedentis, ſeu auctoritate: ſed ex iure
eidem Magnifico domino Ioanni quæſito propter
ſeruitia: & ſic nullatenus reuocari poſſet: per text.
in l. Aquilius. & in l. ſi pater. in fi. ff. de dona. ita Bal
in l. ſi cùm mihi. ff. eo. tit. & in l. fin. C. de condi. ob
cauſ. & in l. qui ſe patris. C. vnde lib. & conſuluit
Alex. conſi. cj. in j. volum. & ideo dixit Ioan. Andr.
quem communiter ſequuntur doct. in c. nouit. de
iudi. quòd priuilegium conceſſum quando tranſ-
tuit in cõtractum, reuocari non poteſt: & idem te-
net Archi. c. quicunque. xj. q. j. & in c. licet canon.
de electio. in vj. Decimò conſtat ex tenore priuile-
giorum prædictorum catholic. Regẽ glorioſæ me-
moriæ iuraſſe per ſe, ſuóſque hæredes & ſucceſſo-
res pro obſeruantia ipſorum priuilegiorũ, & con-
tentorum in eiſdem. Ex quibus verbis ſicut ipſe-
met princeps hodie ſi viueret, non poſſet contra-
61 uenire. c. j. de proba.* cùm princeps teneatur ipſum
obſeruare tanquam contractum ex conuentione
initum, & obligatur: & non poteſt contrauenire,
per d. c. j. de probat. & not. Cyn. & alij in d. l. digna
vox. C. de legibus. licet enim lege poſitiua nõ obli-
getur, à dictamine tamen rationis non eſt abſolu-
tus: vt inquit Bal. in l. ſi aquam. verſi. xviij. col. xj. C.
62 de ſer. & aqua.* imò etiam ipſe Deus ex cõuentio-
ne obligaretur: vt dicit Bal. in l. j. in prin. ff. de pac.
referens magiſtrum ſententiarum ita dicẽtem, in-
tantum quòd nec etiam de plenitudine poteſtatis
63 poſſet cõtrauenire:* vt pulchrè tenet Pau. de Caſt.
in d. l. digna vox. & ſic pariter nec Rex noſter eius
ſucceſſor contrauenire poſſet, & concedere per
eius reſcriptum ius agendi ei, cùm ſilentium impo
ſitum fuit per priuilegia prædicta: quia eo caſu vi-
deretur per indirectum contrauenire: & qui non
poteſt per directum contrauenire, nec etiam per
directum poſſet: regula, cùm quid vna via. de regu.
iur. in vj. & in l. ſcire oportet. §. ſi mater. ff. de tuto.
& curato. da. ab his. §. eſt tamen caſus, inſtit. de hæ-
red. inſtitu. & in c. auaritiæ. de elect. in vj. cum ſimi
libus. Imò etiam nec ſucceſſor in dignitate ſolum
contrauenire poſſet. c. fi. ne prælа. vi. ſuas. c. j. de ſo-
64 lutio.* Nam hoc etiam ſeruant ſuccedentes in im-
perio, vt cõtra geſta prędeceſſoris venire nequeãt,
per tex. in d. c. j. de probatio. & ibi doct. & not. Cy.
& Bal. in d. l. digna vox. & Bald. in l. qui ſe patris. x.
colũ. C. vnde liber. & conſuluit Alexand. in conſi.
cxxiij. j. volumine j. columna. Vndecimò eſt clau-
ſula in fin. priuilegij derogatoria omnibus, & qui-
buſcunque, quę cõtenta in eo impedirent, ſeu con-
tradicerent, quouis modo, etiam ſi eſſent talia, de
quibus oporteret ſpecialem mẽtionem facere: quæ
voluit haberi in eis pro ſufficienter expreſsis: & ſic
habetur ac ſi prætenſæ conceſsioni partis aduerſæ
65 fuiſſet nominatim * ac ſpecialiter derogatum per
dictum priuilegium: facit quod not. Bartol. in ex-
trauagan. ad reprimendum. in verbo, non obſtan.
Angel. in l. diuus. §. licet. ff. de iura. calum. maximè
propter clauſulam motu proprio: ſecundum Ang.
in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cau. Ex qui-
bus concludo quòd ſiue daretur ſciẽtia principis
de prima conceſsione, ſiue fingeretur expreſſa in
priuilegio, dicitur eſſe ſpecificè in omnibus con-
firmata, tum propter clauſulam ex certa ſciẽtia, &
clauſulam motu proprio, & de plenitudine pote-
ſtatis, vt dictum eſt: tum vel maximè propter plu-
res clauſulas non obſtantium inſertas in eo: nam
quando princeps reſcribit non ſolùm contra ius
commune, ſed etiam contra ius ſingularium perſo
narũ, non ſolùm requiritur clauſula ex certa ſcien
tia, ſed etiam clauſula non obſtãte: ſecundum Bal.
& And. de Iſer. in procemio feudo. xiiij. col. Saly. in
l. fi. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicam. Anto.
in c. quæ in eccleſiarum. pen. col. & eſt gl. in l. iij. §.
ſi is pro quo. ff. quod quiſque iu. dicens in ſpecie q̃
ibi reſcriptum tollit exceptionem, ſi emanauit ex
certa ſcientia, & cum clauſula non obſtãte: Et tan-
tum ex multis clauſulis prænarratis apparet quòd
princeps voluit præiudicare iuri tertij illud in ſpe
cie inculcando per quamplures geminatas clauſu-
las:* & ſic cùm de clara volũtate principis liqueat, 66
non habemus aliud quærere: licet mẽtio aliter ſpe-
cialis non eſſet facta: ſecundum Pau. de leaz. & Io.
de Imo. in Clem. j. ad finem, de ſepul. Bal. & And. de
Iſer. in procem. feudo. vnde non poteſt dictum pri
uilegium informari: licet ſpecificè * non ſit facta 67
de conceſsione partis aduerſæ mentio. ita etiam
conſuluit in ſpecie Barthol. Soci. in conſil. lxiij. in
primo nouiſsimo volu. Duodecimò in priuilegiis
prædictis prædictus Catholic. Rex glorioſæ memo
riæ iurauit per ſe, ſuóſq; hæred. & ſucceſſo. ob quod
non poteſt Rex noſter eius ſucceſſor, & hæres in
fringere: cùm ſucceſſor Regis debeat, imò tenea-
tur habere ratum factum per Regem ſuum præde-
ceſſorem. c. j. qui ſucceſſ. tene. not. Cyn. in l. digna
vox.* totiens ſuprà allegata: & not. in c. abbate ſa- 68
nè. de re iudi. l. ea qua perſona. ff. de reg. iur. l. cùm
à matre. C. de rei vendi. l. poſt mortem. ff. de adopti.
l. ij. C. ſi in fraud. pat. ita etiam Alex. in conſil. iij. in
iij. volu. & conſi. xxxij. eod. volu. & conſi. xxv. eod.
iij. volu. vnde ſicut ſi prædeceſſor Rex catholic. vi-
ueret, contrauenire non poſſet, vt S.* ita nec ſucceſ 69
ſor: quia conceſſa & geſta per principem, decet eſ-
ſe manſura: vt in §. illud. in authenti. conſtitut. quæ
de dignita. & in l. hac ſaluberrima. C. de agen. in re
bus libro x. & maximè quia tanquam ſucceſſor &
hæres tenetur Rex noſter ſeruare iuramentum de-
functi ſui prędeceſſoris:* quia iuramentum quò ad 70
eius obſeruantiam tranſit ad hæredem, maximè
quãdo defunctus iurauit pro ſe & hæredibus, pro-
ut in caſu præſenti: prout firmant doct. in c. verita-
tis. de iureiu. Bar. in l. cùm quis decedens. §. codicil
li. de le. iij.* oportet enim hæredes ſtare ei quòd de- 71
functus iurauit: dixit Andr. de iſern. in conſtit. Re-
gni, eos qui ſcienter. exiſtente præſertim iuramen-
to de iure naturali. cap. & ſi Chriſtus. de iureiuran-
do. vbi probatur, quòd eſt de iure naturali & diui-
no: & voluit Alex. allegando illum tex. in l. ſi dona
tione. C. de colla.* adeo quòd papa nõ poteſt obli- 72
gationem Deo quæſitam ex iuramento tollere: vt
declarat Panormi. in capi. quanto. extrà de iureiu-
ran. Et licet iuramentum regulariter non tranſeat
ad hæredes: vt latè exorditur Georg. natta. in capit.
quamuis. columna xx. & ſequen. ff. de pactis in vj.
* quia tamen hæres tenetur exonerare conſcien- 73
tiam defuncti, & animam: vt dicit Roma. in repeti.
authenti. ſimiliter. colum. vj. ad leg. falcid. & Paul.
de Caſtr. in conſi. lxxxj. in cauſa. ad fi. & conſ. ccc v.
notandum. ij. colum. in ij. volu. & tenetur de re de
qua re

qua tenebatur defunctus:bona gl.in l.ij.ff.de pręt.
ſtipul.& poterit cogi hæres per epiſcopum ad ob-
74 ſeruantiam * iuraměti præſtiti per defunctum pro
exoneratione animæ defunctiita Fely.in c.cùm ſit
generale.col.vij.de fo.compe.qui dixit ſemper eſſe
no.Anto.de bauer.in ſuo trac.de virtu.iura.in xlv.
effectu.incip.nam aliàs facit Roma.conſil.ccj.pro
deciſ.Alex.conſi.xcix.in iiij.vol. videtur prima fa
cie.col.pen.& dicit Soci.in conſi.iiij.in impreſ.Bo
non.nouiter impreſſo.col.j.verſi.præterea.quòd li
75 cet iuramentum non * tranſeat ad ſucceſſorem re-
ſpectu periurij,bene tranſit virtus & vinculum iu-
ramenti.& plenius in conſi. xxxviij.col.ij.verſ.fir-
76 matur.vbi dicit, * quòd licet iuramentum non li-
get animam ſucceſſoris, ligat tamẽ ſucceſſorem ad
obligationes, & contractus. nũ etiam poteſt prin-
ceps contrauenire cõtractui iurato:quia iuramen-
tum eſt de iure diuino:Deci.conſi.clj.ſecundo du-
bio:& idem plenè conſuluit Io.neuiza. inter conſ.
Albe.bru.nu.xij.vij.col. Et intantum præmiſſa ve-
ra ſunt,quòd nullus princeps poteſt iuramenti vir
77 tutem tollere.* Imò nec & papa inter merè laicos
poſſet eneruare contractum iuratum:vt conſuluit
Pau.de Caſt.conſi.ccxviij.præſuppoſito ſine præiu
dicio veritatis.Et dicit pulchrè idem Pau.in conſ.
lxv.viſis & conſideratis omnibus. quòd omnis di-
ſpoſitio ſtatutorum laicorum nunquam compre-
78 hendit conuentionem iuramento firmatam:*quia
nec ſpecialiter ſuper iuramento diſponere poſſunt
laici,veluti ſuper re ſpirituali:idem cõſuluit Alex.
conſil.xxxvij.viſo & opportunè diſcuſſo.in ij.vo-
lumi. eſt enim communis doctrina,quòd princeps
79 nec iudex ſecularis nõ poſſunt * quouis modo de-
rogare,infringere,ſeu delere decreta, aut reſcripta
iurata:vt conſuluit Petrus de Ancharano in conſi-
lio ccxxvij.incipien.legitur in canone.j.columna.
& per plura idem ſequitur Alexander in conſilio
xxvij.viſo libello.vlti.colum.j.vol. quia nec prin-
ceps, nec leges aut reſcripta principum poſſunt di
ſponere ſuper actu iurato : nec ad illum actum iu-
ratum trahuntur.idem conſuluit Alex.conſi.lix.vi
ſo inſtrumento.in eo.j.volu.& conſil.cxxv.incipi.
viſis & conſideratis:in pen.& vlti.col.eo.j.volu.&
conſi.xxxix.viſo ſtatuto.in iiij.vol.vnde ad propo-
ſitum noſtrum iuramentum Regis defuncti repu-
tatur factũ hęredis:no.glo.in l.ſi ſeruus.circa prin.
ff.de condi. fur. & ſic Rex noſter adeundo hæredi-
tatem videtur ſe obligaſſe ad omnia ea ad quę obli
gatus erat Rex defunctus:& per eundem modum,
80 * ſcilicet cum iuramento : quia videtur quaſi con-
trahere cum creditoribus hæreditatis. l. apud Iu-
lianum.in fin.ff.ex qui.cauſ.in poſ.ea. ita conſuluit
Paul.de Caſtr.in conſil.lxxvij. viſis & conſideratis
omnibus. & ſequitur pulchrè conſulendo Bartho.
Soci.in conſi.xxxviij.in ij.col.j.vol. nouiter in lu-
cem edito, incipi.in cauſa dominorũ Marchionũ.
quod eſt vltra aliud.j. volu. Et præmiſſa intantum
procedũt , quòd per Cæſareum reſcriptum in quo
81 ſint appoſitæ clauſulæ,non obſtantibus,* & etiam
aliæ derogatoriæ , nunquam extenduntur ad con-
tractus,vel alios actus iuratos:glo.reputata ſing.in
c.cum non deceat.in gl.fi.de elect.in vj.& in ſimili
gl.in clem.dudum.§.pen.verſ.pacta. de ſepul. bene
facit tex.in c.conſtitutus.de reſcrip. & not.Angel.
in l.j.§.quæ onerandæ.ff. quarum re. ac. non da &
ſubdit quòd ſæpè vidit allegari in curia Regis. &
Idem dicit Bal.in l.j.in fi.C.quando lic.ab emp.di-
ſcede.& latè Seluagall. in trac.de benefi.char.xiij.
& q.xiij.iij.partis.col.pe.& cõſuluit Iaſ. inter cõſi.
Albe.bru.nu.viij.in vij.col.circa primũ cõſultatio
nis articulũ.& idẽ tenet Io.Neuiza.in ſuo cõſi.xij.
vij.col.fol.xx.incip. patres comederunt vuá acer-
bam. * Decimotertiò in priuilegiis ipſis ſubditur 82
clauſula , quòd verba narratiua & enunciatiua in
eis contẽta vult habere efficaciam verborũ diſpo-
ſitiuorum:ex qua clauſula ſatis liquet de delibera-
ta mente & voluntate ipſius principis,etiam quòd
iſtud in ſpecie non expreſſiſſet : ex quo verba nar-
ratiua probant ita eſſe prout narratur, quãdo prin
ceps vel papa fundat intentionẽ ſuá ſuper tali nar-
ratione,* quã facit,prout in caſu de quo quæritur. 83
glo.eſt ordi.in clem.j.de proba.& in c.nulli. de re-
ſcrip.& conſuluit Alex.conſi.lxxix.vj.colũ.j.volu.
* Item pariter & in verbis enunciatiuis licet regu- 84
lariter non inducant diſpoſitionem,tamen quãdo
proferuntur à principe,bene diſponunt:ita gloſ.in
clem.j.iuncto text.& plenè Iaſ.in l. ex his.ij.col.C.
de teſta.mi. Quibus verbis etiam ineſt iuramẽtum
principis iurantis omnia & ſingula contenta in eiſ
dem priuilegiis eſſe vera.*Et licet aliàs verba enũ- 85
ciatiua non diſponant, tamen quando ſunt iurata,
inducunt diſpoſitionem. voluerunt Bald.& Ange.
in l.ex his verbis.prællegata.vbi Ange.in ſua lect.
peruſina idem tenet Bart. in l. ex hac ſcriptura. ff.
de dona.in iij.col.& iiij.Petr.de Ancha. in clemẽ.j.
de probatio. Verùm quia excellens Comes S. An-
geli pars aduerſa de prænarratis notabilibus clau-
ſulis nullam mentionem fecit,vt ex lectura reſcri-
pti per ipſum obtenti liquet , ideo infertur reſcri-
ptũ ipſum ſibi minimè opitulari,adeo vt eius vir-
tute admitti poſsit ad agendum,cùm pręd ictis no-
tabilibus clauſulis derogatũ minimè fuerit per re-
giam decretationẽ in eo:imò expreſſa reſeruatio fa
cta eſt ibi : dum dicitur, ſi vobis de iure videbitur
Comitem prædictùm debere audiri , & poſſe agere
non obſtante priuilegio ſeu cõtractu &c. * Maxi- 86
mè quia ex iuris diſpoſitiõe omnes qualitates ſunt
exprimendæ principi,quę haberent ipſum mouere
ad non concedendũ,vel difficilius concedendum.
ca.poſtulaſti.in verſi.non de leui. vbi Panor.de re-
ſcrip.idem Abb.Panor.in c.in noſtra. & in c.cæte-
rùm.eod.titul.& in ca.paſtoralis.§.præterea. extrà
de offi.dele.Bal.in c.cùm dilecta.extrà de reſcript.
Ludo. conſilio cccxxvj.& ſeq. & conſil. ccclxxxij.
*vbi etiam volunt, quòd requiritur notabilis ex- 87
preſsio,& non ita in genere, ad hoc vt impetratio
ſaluetur à ſubreptione:* quia non ſufficit exprimi 88
generaliter factum , niſi exprimatur modus facti:
glo.eſt notab.in ca.dilectus filius.& ibi Abb.extrà
de reſcript.Old.in conſil.xiiij.vbi ſubdit,quòd ge-
neralitas parit obſcuritatẽ: * imò per inuolucrum 89
verborum remanent literæ obreptitiæ: quia per il-
lud inuolucrum effugitur deliberata mens princi-
pis : itadixit Baldus in d. capitulo cùm dilecta. &
conſuluit Franciſcus Curtius in ſuo conſil.lxxiiij.
in octaua charta. ſuper memorata facti narratio-
ne. * Et intantum quòd modica obreptio ſeu ſub- 90
reptio vitiat gratiam,ſeu reſcriptum.capi. ſi motu
proprio

proprio.ij. reſpon.& capit.non poteſt. in princ.de
præben. in vj. & voluit Bened. de plum. in l.j.ff.de
nat.reſtit.Ioan.Andr.in addi.Spec.in rubr. qui fil.
ſint legi.Ang.in l ſi non lex.ff.de hæred.inſti. Petr.
de Ancha.in conſi.ccccvj.Bal. in c.de cauſis. de re
iudi.& in l.præſcriptinne. C. ſi contra ius vel vtil.
pub. Nec cenſeo omittendum, quòd iſte fuit con-
tractus véditionis,& prout eſt, dictæ terrę Lauelli,
& non priuilegium:prout in ſpecie dixit Bald.in l.
qui ſe patris.colum pen.verſi.hoc ſcias.C. vnde li-
91 be. vbi dixit, * quòd ſi princeps aliquid concedat
recepro precio dicitur contractus venditionis, &
non priuilegium, etiam ſi vteretur verbo indulge-
ntis:nam eo caſu non poſſet princeps conceſsio-
nem ipſam reuocare:quia dolum committeret. l.ſi
cùm mihi .ff. de dolo. & idem conſuluit Roma. in
conſi. cclij. pro deciſione propoſitæ conſultatio-
nis.in ſecundo dubio.& in conſil. ccclij.quæritur
primò.colum.iiij.verſi.cæterum. Abb. in conſi.xlj.
incipiente,videndum eſt;primo volum.& ideo di-
92 xit Bal.in præallegata.l. ſi cùm mihi. * quòd priui-
legium conceſſum quod non dependet ex ſola vo-
luntate concedentis,ſeu auctoritate,ſed ex iure al-
teri quæſito propter eius factum non poteſt reuo-
cari:& pro hoc dicit ſe in ciuitate Senarum conſu-
luiſſe, quòd priuilegium datum quibuſdam banni
tis,quòd poſsint ſecurè morari,eo quòd eorum o-
pera communitas habuerat quoddam caſtrũ erat
irreuocabile,& idem tenent Innocentius,Ioannes
Andr. & doctores in capitulo nouit. de iudiciis.&
tradit Alexander conſil. cj. viſis inſtrumentis. co-
lumna j.j.volu. Et intantum Princeps ex ſuo con-
tractu obligatur,per ca.j.de proba.vt not. Cyn.in
d.l.digna vox.& Bald.in c.j. per illum text.de nat.
feu.quòd non ſolum princeps,ſed etiam ipſe Deus
ex ſua promiſsione obligatur: dixit Bald. in l.j. in
93 prin.ff.de pact.Et intantum quòd * etiam de pleni-
tudine poteſtatis non poteſt contrauenire, ſecun-
dum Pau.de Caſtr.in d.l.digna vox. & Bal.in c.j.§.
ad hæc.colum.v.verſi.item nota ex glo.de pa.iura.
fir.maximè quia geſta per principem cum ſubdito,
ſeu alio recepta pecunia etiam ſi eſſet gratia,reuo-
94 cari non poteſt,* ex quo tranſit in contractum ir-
reuocabilem : & vltra Bald.ſ. allegatum in d.l.qui
ſe patris.tenet Ludo.conſi.ccccluij.an iudex. Car-
di.in conſi.cxlvij. Dominus noſter Papa fecit. Fe-
lyn.in d.c.j.de proba.colum.iij & in c.innotuit co
lum.viij.verſi.dicitur autem ſecundum.& ibi Are.
de iudi.ſatis plenius Ioan.neuiza.in ſuo conſil. xij.
v.colum.quod eſt inter Alber.Bra.in nume. prędi-
95 cto. * Et ſi aliter diceremus, nemo reperiretur qui
vellet contrahere cum Principe: & ſic hominum
priuaretur commercio:quod eſſet valde graue.l.hi
qui.C.de apoſt.ita Roma.in conſi. ccclij.incipien.
quæritur primò.in fi.& idem in effectu not. Bal.in
96 l.Princeps.ff.de legi. * Vnde ſicut priuatus obliga-
tur ex contractu, & contrauenire non poteſt l. ſi-
cut.C.de acti.& obl. ita dicendum eſt in principe,
qui in contractibus vtitur iure communi:no.Bal.
in l.ex imperfecto.in fi.C.de teſta. ita voluit etiam
Cardi.in conſil.calvij. videtur prædictam conceſ-
ſionem. dicens quòd princeps in cõtractibus con-
ſideratur vt priuatus: & ideo tenetur obſeruare q̃
probauit, & contrauenire non poteſt, per d.c.j.de
proba.* & ſi contraueniat, videtur circumuentus 97
ex obliuione, vel ex facto impetrantis, & non va-
let:ita Ludo.Rom. in conſilio cexcviij. circa præ-
miſſam.& idem in ſimili caſu conſuluit Pau.de Ca
ſtro conſi.clvij.viſo & examinato puncto. Alexan.
in con.iij.ex his quæ in themate.volu.v. & in con-
ſilio xxiij.viſo proceſſu.colum.iij.verſi.nec ad hoc
obſtat.eo.volu.idem in ſimili tenet Abb.in conſil.
xciij.in quæſtione hæredum. in tertio dubio, in ij.
volu.Barba.in conſi.xiij.in iij.volum. & ideo con-
ſuluit pulchrè Bald.conſi.cclxxix.pridie conſului.
iij.volu.in nouiſsima ſtampa,* quòd quando prin 98
ceps etiam motu proprio reuocat illud quod ob-
ſeruare tenetur, præſumitur circumuentus, & ita
circumuentus fingitur, quòd contrarium probari
nõ poteſt,quaſi ſit præſumptio iuris & de iure:pro-
ut plenè etiam tradit Deci.in ſuo conſil. cexcij.in
fin.Nec omittam addendo his quæ ſuprà dixeram,
quòd Princeps noſter in præſenti caſu appatet no-
toriè ex verbis priuilegij, & expreſsè voluiſſe au-
ferre ius ipſius Comitis: tum quia expreſsè di-
xit in priuilegio, tum etiam quia vbi de hoc dubi-
taretur, inſpici debet an vti voluerit plenitudine
poteſtatis:puta dum addidit clauſulã, non obſtan-
te,vel aliud ſimile: quo caſu præſumitur voluiſſe
auferre ius alterius* etiã quomodocũque ac etiam 99
ſi tractaretur de graui præiudicio:ita plenè Alexã.
conſil.ccxv.vj.colum.in ij.volu.& ibi habes, quòd
priuilegia quæ in contractum non tranſiuiſſent,
poterat reuocare ſine cauſa.*Quæ verò in contra- 100
ctum reuocabit cũ cauſa: & vide omnino dictum
conſil.ccxv. quia ſatis plenè loquitur in hac mate-
ria de clauſulis ſuprascriptis, & eorum importan-
tia:& ibi in fine quòd non poteſt reuocari priuile-
gium conceſſum non ſubdito: & ibi an imperator
reuocare poteſt factum per ſuum prædeceſſorem.
Ex quibus omnibus, & eorum ſingulis concludo
prædictum Comitem ſancti Angeli commodo di-
cti reſcripti ſubreptitiè & obreptitiè obtenti, nul-
latenus frui poſſe obſtantibus priuilegiis, & con-
ceſsionibus prędictis:ſed reſcriptum ipſum debere
contrario imperio reuocari: & ita audacter,ac in-
trepidè tenendum de iure conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio ſeu quaſi iuriſdictionis, nedum per plures reiteratos actus remiſſionis dicitur acquiſita, verum etiam per vnicum ſolum actum.*

2 *Poſſeſſio, ſeu quaſi iuriſdictionis iudicis probatur per plures remiſſiones factas ipſi iudici.*

3 *Poſſeſſio, ſeu quaſi iuriſdictionis quæſita per aliquem iudicem in vaſſallos alterius iuriſdictionis non ex hoc videtur quæſita in alios, vaſſallos in genere illius iuriſdictionis, ibid.nu.4.*

Niſi conſentiente & patiente iudice illorum ſubditorum.

5 *Poſſeſſio iuriſdictionis, ſeu quaſi vt acquiratur, requiritur conſenſus eius de cuius præiudicio agitur.ibidem.nu.4.& 6.*

Et eo ignorante acquiritur. ibidem. numero 7. vbi omnino vide.

CONSILIVM CI.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa Se-
reniſſ.dominæ Reginæ matris cum ma
gna Curia Vicariæ prætendentis non
teneri remittere ſuos vaſſallos delin-
quentes in ciuitate Neapo.ad auditores ſuæ Maie-
ſtatis degentes, & tribunalia teneutes in ciuitate
Neap.apparet in primis quòd ipſa magna Cur.mul
tos, & quamplures vaſſallos ſuæ Maieſt. captos &
carceratos, prout erant in eadem magna Curi. ad
prædictos Magnificos auditores remiſit delinquẽ-
tes:dico intus ciuitatem Neapo. Et expeditum eſt
1 in iure,quòd quaſi*poſſeſsio iuriſdictiouis nedum
per plures reiteratos actus remiſsionis dicitur ac-
quiſita eidem Sereniſsimæ dominæ Reginę:verùm
etiam per vnicum ſolum actum, ſecundum veram
concluſionem Bar.in l.j.§.hoc interdicto.ff. de iti.
act.priua. Innoc.& Abb.in c.cùm eccleſia ſutrina.
extrà de cauſ.poſ.& propric.iiij.colum. Inno.in c.
cùm dilectus.de cap.mona. Alexan.in l.iij.in prin.
ff.de acquir.poſſ.Quinimò prout in facto deductũ
2 eſt,ac etiam de iure*fundatum dictam quaſi poſſeſ
ſionem eſſe probatam per plures remiſsiones præ-
dictis auditoribus factas: ita conſuluit Franciſ.de
Aret.in ſuo conſi.xlij.in iij.col. ibi, ſecundò prin-
cipaliter dicimus. & ſequitur Socin. in ſuo conſil.
clxxxvij.vj.& viij.col.Nec officit quòd interdum
regij officiales, & iudices prædictæ magnæ Curiæ,
ſiue ipſa magna Curia iuriſdictionem ipſam crimi
nalem exercuerunt in vaſſallos ipſius dominæ Re-
ginæ: & ſic quæſierunt iuriſdictionem prædictam
in dictos vaſſallos:quia reſpondeo per huiuſmodi
3 actus non eſſe quæſitam * quaſi poſſeſsionem iuriſ-
dictionis in alios vaſſallos, prout firmant Io. Aud.
& Inno.in d.c.cùm dilectus.de capel.mona. doct.
in c.cùm contingat. de fo.compe. Cyn. in l.j.C.de
eman.liber. Per.de Ancha.in repe. regu.ſine poſſeſ-
4 ſione.& per Alex.in d.l.iij.in fi. de acqui.poſ. * niſi
conſentiente & patiente domina Regina:ſecundũ
Innocentium & alios in capitulo conquerente. de
officio ordina.& in capitulo,bonæ de poſtula.præ
latorum. do.Ant.in capi.fin. de cauſa poſſeſsion.&
proprietat. Per.de Ancha. in dicta regula,ſine poſ-
5 ſeſsione.in quarta quæſtione principali.* Nam ad
acquirendam quaſi poſſeſsionem requiritur con-
ſenſus eius de cuius præiudicio agitur:quia eo
ignorante non acquiritur:vt per Innoc.& Petr.de
Anchar.in locis præallegatis & per Flori.in l.ſi ſic
conſtituto.ff.quemadmo.ſerui amittan. ſeu conſti.
6 * Nec etiam fuit acquiſita dicta quaſi poſſeſsio per
patientiam violentam quæ non habet conſenſum:
ita Bart.in l.ſequitur.§.ſi viam.de vſuca.do. Anto.
in c.fi.de cau.poſſ.& propr.iiij.colum.in ver. dice-
bam.& in c.literis.de reſtitu. ſpol. maximè quia vt
dictum eſt,requiritur ad acquirendam quaſi poſſeſ
ſionem conſenſus eius de cuius præiudicio agitur.
7 * Nam eo ignorante non acquiritur:ita vltra Inn.
& Flo.tenet Bar.in l.ſi publicanus.§.in omnibus.ff.
de publ. Pau.de Caſtr.in conſi.cclxj.& Are.in con
ſilio præd.xlij.Accedit etiam præmiſsis,quòd cau-
tum eſt in priuilegio prædictæ domi.Reginę quòd
etiam ſi vaſſalli contrahendo ſe alibi obligabunt,
attamen non poſsint extrahi à foro,& iuriſdictio-
ne reginali officialium ipſius Sereniſſ.dominæ Re-
ginæ: & clarum eſt quòd qui nõ poteſt contrahen-
do præiudicare,minimè poteſt delinquendo: text.
eſt in l.imperator.quem ita ſummat Bartol.ff.de fi-
deicom.lib.Socin. in l.filiusfami.§.diui.in notabi.
ff.de lega.j. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſeu lex quæ comprimit libertatem eccle-ſiaſticam,non tenet.*
2 *Libertas eccleſiaſtica dicitur impediri,dum clerici impediuntur ex equis ſibi cõceſſa à iure cõmuni.*
3 *Contra libertatem eccleſiaſticam illa dicuntur,ex quibus clerici euaderent,ſiue redderentur timidiores.*
4 *Clericos audaces eſſe oportet tanquam defenſi ſint à lege Dei dicentis,noli tangere Chriſtos meos.*
5 *Libertas eccleſiaſtica dicitur impediri, nedum ſi principaliter,verùm etiam ſi ſecundariò quid eſ ſit contra libertatem ipſius.*
6 *Seruitores eccleſiæ gaudent priuilegio eccleſiæ.*
7 *Familia clericorum gaudet priuilegio clericali.*
8 *Perſona eccleſiaſtica dicuntur omnes clerici,omnes de tertio ordine ſancti Franciſci, etiam fœminæ, item perpetuò oblati.ibidem.*
Oblati gaudent priuilegio clericali, tanquam perpetuò profeſſi.ibidem.
9 *Libertas eccleſiaſtica dicitur offenſa, quando fieret aliquid contra priuilegia conceſſa eccleſiæ, vel eccleſiaſticis perſonis, ſiue à Deo, ſiue à Papa ſiue Rege.*
10 *Cuſtodes animalium eccleſiæ dantium damna, tenentur illa emendare.nu.11.*
Et ideo dominus animalium récuperat à cuſtode damnum quod ſoluit damna paſſis.ibid.nu.12.
13 *Eccleſia tenentur ad gabellam plauſtrorum quæ deſtruunt viam,& etiam ad gabellam portæ.*
14 *Famulus mercede conductus ab eccleſia non gaudet priuilegio eccleſiæ.*
15 *Seruitores perpetui eccleſiæ ſunt exempti,& gaudent priuilegio eccleſiæ,& non temporales.*
16 *Priuilegium conceſſum non extenditur ad ſeruitores mercede conductos.*

CONSILIVM CII.

REdemptoris gentium ſuffragio repe-
tito,amen.Requiſitus à venerabilibus
patribus priore,& monachis veneran
di monaſterij ſancti Nicolai, & Catal-
di de ciuitate Licij ordinis ſancti Benedicti:an ci-
uitas Licienſis ſuffulta auctoritate Regij priuilegij
condendi ſtatuta inter ſuos ciues, & inibi inhabi-
tantes potuerit ſtatutum condere in fauorem ſuæ
baiulationis: quòd famuli monaſteriorum,ſeu ec-
cleſiarum, animalia earundem eccleſiarum cuſto-
dientium, dum damna inferunt ob negligentiam
cuſtodiæ teneãtur ad emendam ipſius damni, nec-
non & ad pœnam baiulationis. Et prima cõſidera
tione videbatur dicendum huiuſmodi ſtatutum
non tenere:*cùm eſſet comprimere libertatem ec- 1
cleſiaſticam:quod eſt contra text.in l.priuilegia.&
in auct.caſſa.C.de ſa.ſan.eccle.& in c.quæ in eccle-
ſiarum.de conſtit.& tenet Cy.in l.ij.C. quæ ſit lon.
cõſue.Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſt.& iu.& latè

ſcriben.in d.l.cunctos populos.C. de ſum.tri. & fi.
catho.& tanto magis cùm apparet euidenter dero-
gari iuri,ac libertati eccleſiaſticæ:ſecundum Bald.
2 in mar.in verſi.eccleſia.* & cùm clerici impedian-
tur exequi ſibi cõceſſa à iure communi, præſertim
eo caſu dicitur impediri libertas eccleſiaſtica; ita
dixerunt Anto.de Butr.& Imo.in d.c.eccleſia ſan-
ctæ Mariæ,de conſtitut.& in c.cùm terra.de elect.
Bal.in prædic.l.cunctos populos.& Fulg.in d.auc.
caſſa.& ſubdit Fely.in prædic.c.eccleſia ſanctæ Ma
riæ.hanc opin.eſſe iuri cõſonam:& ideo dixit Bart.
& Ang.in l.j.§.quæ onerãdæ.ff.quarum re.acti.non
da. quòd illa dicuntur contra libertatem eccleſia-
3 ſticam,& clericorum, * ex quibus clerici reddun-
tur,ſeu euaderent timidiores.& idem tenent Bart.
& Bald.in d.aut. caſſa.& ſequitur Abb. in c.noue-
rint.de ſen.excom.Sed ſic eſt quòd monachi & cle-
rici fierent timidiores : quia deſiſterent,& ſe retra-
herent ab induſtria animalium, & agriculturæ, ex
qua etiam vitam ducũt : maximè cùm clericos au-
4 daces eſſe oporteat, *. tanquam defenſi ſint à lege
Dei dicentis,noli tangere Chriſtos meos,id eſt,ſa-
cerdotes:vt refert Bal.in d.authen.caſſa.allegando
gl.in authẽ.de non alienan.§.vlti.& videntur præ-
miſſa procedere etiam ſi ſtatutũ principaliter non
diſponeret contra libertatem eccleſiæ,ſeu perſona
5 rum ipſius:ſed etiam ſi per indirectum* & ſecunda-
riò:prout conſuluit Pet.de Anch.conſil.cxxxvj. &
conſi.clxxxv.idem tenet Alex.in addi.ad Bar.in d.
auth. caſſa. ſubdens aliàs habuiſſe in facto in cauſa
domini Protonotarij. Et ideo cùm ruſtici ſeu fa-
muli clericorum teneantur pro eo quòd gerunt in
eorum ſeruitio. videtur id in odium clericorum
introductum :& ſic per indirectum : vnde videtur
6 dicendũ tale ſtatutum fuiſſe* iniquum,& prauum:
cùm non deberent tales pro domino teneri:vt di-
cit Bar.in l.hi penes.C.de agric.& cenſi.& idem ſe-
quutus eſt Fely.in c.nullus.de fo.compe.quòd ma-
ximè concedendum eſt,cùm aſtricti ſeruitiis eccle
ſiæ gaudeant priuilegio eccleſiæ:per tex.in cap.per
exemptionem.de priuileg.in vj.glo.in c.clericum.
xj.q.j. vbi tenet expreſsè quòd familia clericorum
7 *gaudeat priuilegio clericali:ſequitur Barba.in ad
di.c.ij.de fo. compe. vbi poſt multa aſsignat ratio-
nem, quia priuilegium datum clerico, ideo datur
famulo,quia ſeruit clerico:quòd locum habet ſiue
ſeruiat ad tempus, ſiue perpetuò : idem videtur te-
nere Bal.in l.j.& ij.C.de epiſc.& cle.Sed præmiſsis
non obſtantibus contrarium arbitror de iure ve-
rius : & præmitto quòd perſonæ eccleſiaſticæ ſunt
omnes clerici:gl.in c.ſi quis presbyterorum. de re-
bus eccleſ.non alie. quorum appellatione veniunt
presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, & alij inferiores:
iuxta dicta Spec.in titu.de inſtru.edi.§. nunc verò
aliqua.verſi.quid de propoſitis.& no.in c.de perſo
na.xij.q.iiij.ita Archid.& Ioan.And.in c.nullus.de
tempo.or.in vj.Imol.in c.nouit. de iudi. Item om-
nes eremitæ:glo.in c.quia verè.xvj.q.j.& in ca.ij.de
fo.comp. Itẽ omnes qui ſunt de tertio ordine ſan-
cti Franciſci:& ſignanter fœminæ:vt per Bart.in l.
j.ff.de pec.per Bal.in l.officiales.in fi.C.de epiſc.&
cle.Item oblati in perpetuum:& dicuntur cõuerſi.
glo.in c.vt lex.xxvij.q.j.in c.vt priuilegia. extrà de
ſen.excom.& no.Card. in Cle.ij.de præben.in ij.q.
* vbi dicit oblatos gaudere priuilegiis clericali- 8
bus,tanquã profeſſos perpetuò deputatos ad vſum
pium. Item omnes religioſæ perſonæ profeſſæ : vt
ſunt monachi cuiuſcunq; ordinis approbati. Item
fratres.ſ. Auguſtini.ſ.Benedicti.ſ. Franciſci.gloſ.in
Cle.j.& ibi Card.not.de deci.Abb.in c.cauſa.de iu
dic. vbi dicit , quòd religioſi propriè appellantur
fratres:not.glo.in clem.j.de relig.do.Item veniunt
monachi. Card.in cle.ij. de præb.in xij.q. & gau-
dent priuilegiis ipſis clericalibus : vt ſ. Et ſic cùm
famuli cuſtodes animalium complecti. aut inclu-
di non poſsint in prædictis,non poteſt allegari ſta
tutũ aduerſus dictos famulos cuſtodes animalium
damnificantes territoria. & ſata aliena cum anima
libus eccleſiæ, eſſe contra libertatẽ eccleſiaſticam;
* imò daretur materia delinquẽdi,vbi animaduer- 9
ſionem,ſeu mulctã non ſentirent. Et rectè intuenti
illa dicuntur cõtra libertatem eccleſiaſticam , ſeu
perſonas eccleſiaſticas , quæ eſſent contra priuile-
gia cõceſſa eccleſiæ, * vel eccleſiaſticis perſonis in 10
priuilegium,ſiue a Deo.ſiue à papa,ſiue ab Impera
tore,ſeu Rege.vt dicit Inno.in c.nouerit.de ſentẽ.
excom. ſed ſic eſt , quòd cùm ſtatutum directè di-
ſponat contra ipſos cuſtodes animalium , & mini-
mè ipſos grauando ex factis monachorum, aut ec-
cleſiæ,ſed ex eorum propria culpa,ſeu negligentia,
aut malitia in cuſtodiendo animalia,ac permitten
do ea damnum inferre:nec eadem aliter arcendo,
ne damnũ inferãt:videtur ergo eo caſu * damnum 11
dari per ipſos cuſtodes.per l.j.ff.ſi quadr.pau. feci.
dic.& per l.ij.ff.ad leg.aquiliã.Ideo cùm cuſtos ha-
beat mercedem ex cuſtodia , ipſe debet pariter ad
damnum ex eius mala cuſtodia illatum per anima-
lia teneri, tam ex diſpoſitione iuris Cæſarei, quàm
Pontificij:per l.qui mercedem. & l. ſi de damno.&
l.dominus horreorum.ff.locati.per capit. ſi bos.&
cap.ſi læſerit.& ca.ſi.de iniur.& dam.da. & hoc in-
tantum eſt verum, quod emendato damno per do-
minum animalium illud recuperat à cuſtode ipſo-
rum, * quòd pro emenda ſoluit : vt inquit Spec.in 12
tit.de iniur.& dam.da.§.ij.verſi. in ſumma. & ideo
dixit Ant.de Butr.in c.grauem ij.col.extrà de ſen.
excom.quòd iſti cuſtodes poſſunt accuſari de dam
nis datis in paſcuis prohibitis cum animalibus ec-
cleſiæ:& dixit Abb.in ſuo conſi.vj. quòd ſi anima-
lia eccleſiaſticarum perſonarum veniunt ad defen
ſam laici,quòd tenentur ad fidam & diffidam:ma-
ximè cùm monachi ipſi negocientur & lucrentur
cum curribus, gualanis.& bobus:nec retinẽt illos
ad vſum proprium tantum.Hinc eſt quòd eccleſię
tenentur ad gabellam plauſtrorum quæ ſoluitur
*quia plauſtra deſtruunt vias publicas:& ad gabel 13
lam portæ:vt per Bal.in tit. de pa. conſtan.v. col.§.
nos Romanorum.& no.in l.placet.C.de ſac. ſanct.
eccl. * maximè cùm famulus mercede conductus 14
ab eccleſia non gaudeat priuilegio,& immunitate
eccleſiæ : & ideo huiuſmodi ſtatutum de quo quæ-
ritur procedit,& tenet:vt not. Archid. in d.c.ij.xj.
q.j.& in c.eccleſiarum ſeruos.xij.q.ij. Abb.in c.nul
lus iudicũ.de fo.compet.aliàs in c.ij.& facit opti-
mè tex.cum gl.in c.ſi.de ſepul.in vj. vbi priuilegiis
religionum non gaudent oblati , niſi ex toto ſint
tranſlati : vt quia religioni ſe & ſua tradiderunt:a-
liàs remanent ſub iuriſdictione ordinariorum. ad
idem

idem tex. in l. priuilegia. de priuile. & not. Abb. in
c. cum & plantare. de priuileg. idem tenet Abb. in
c. tuarum. ij. colum. de priuile. & dato abſque veri
præiudicio quòd priuilegiũ indulium eidem mo-
naſterio, dum facit dictos monachos exemptos, in-
cluderet etiam ſeruitores, id intelligendum foret
de ſeruitoribus perpetuis, & non temporalibus,
15 * prout ſunt iſti qui ad tẽpus ſub certo ſalario in-
ſeruiunt: ita conſuluit Fede. de ſen. in ſuo conſi. vj.
aliàs. clvj. & Ioan. por. in ſuo conſi. incip. omnipo-
tentis Dei poſtulato ſuffragio. iiij. col. & not. Rom.
in ſuis ſingu. in ſingul. ccccccij. incip. an priuile-
gium. Bar. in ſuo conſi. xxxvij. quidam Cola Pauli:
vbi in terminis decidit. q. Imò & plus, priuilegiũ
conceſſum alicui, licet extendatur ad familiares
ſeu ſeruitores, non tamen extendetur ad ſeruito-
16 res mercede cõductos: * ita voluit Archid. in c. clo-
ricum. xij. quæſt. ij. & Abb. in d. c. ij. de fo. compet.
& licet gl. in d. c. clericum. videatur indiſtinctè te-
nere familiarẽ gaudere priuilegio domini, tamen
quia vtitur verbo mancipiis, intelligitur de perpe-
tuis, & non temporalibus: vt bene enucleat Fely. in
d. c. ij. de fo. compe. reſpondẽdo ad l. j. & ij. de epiſ.
& cleri. aliàs quia communis opinio videtur in
contrarium, non eſſet tenenda, per text. in cap. per
exemptionem. de priuileg. in vj. vbi in oblatis ec-
cleſiæ quorum vita habet aliquid ſpiritualitatis, re
quiritur qualitas perpetuitatis, quanto magis in fa
mulis ruſticis nihil habentibus ſpiritualitatis re-
quirenda eſt, vt priuilegio gaudeat perpetuitas: q
maximè procedit, cùm ſtatutum prædictũ pœnam
imponat cuſtodi ex proprio delicto, & non ex fa-
cto monachorum: ideo validum & iuſtum eſt: nec
militat dictum Bart. in l. hi penes. C. de agri. & cen.
lib. xj. dum voluit per indirectum non poſſe ſtatui
contra eccleſiaſticam libertatem, quòd coloni pro
rebus eccleſiæ teneantur tributa ſoluere: & licet di
ctum illud Bart. in ſe ſit verum, tamen nihil ad ca-
ſum: cùm ibi appareat id ſtatutum in odium cleri-
corum, quod nõ eſt hîc: & idem etiam ſentit Fely.
in d. c. ij. de for. compe. col. ij. vel & ſic cùm multe-
tur cuſtos ob propriã culpam, vt proprij delicti
author, ergo &c. maximè cùm cuſtos ipſe nedum
tenetur ad pœnã, ſed ad emendam damni: & non
dominus animalium, per l. qui mercedem. eum l. ſe
quen. ff. loca. allegata: ideo non poteſt dici deroga-
tum libertati eccleſiaſticæ, aut priuilegio in ali-
quo, per dicta plenè in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de
conſtit. & ibi plenè Fely. col. xxvij. Ex quibus om-
nibus concludo meo iudicio ſtatutum huiuſmodi
ſubſiſtere, cùm aliquid contra libertatem eccleſiæ
non contineat. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſi eſt ſummaria intenta contra aliquem qui reconuenit intentantem ordinariè, non ex hoc quòd ſit cauſa reconuẽtionis ordinaria debet retardari in ea proceds.*

2 *Pœna appoſita in electione ſeu creatione officialis ſeruanda eſt.*

3 *Marchiones & comites habentes iuriſdictionem perpetuam in deſcendentes etiam poſſunt alterare formam iudicij. nu. 4.*

Et particularem legem condere etiam in præiudicium ſuperioris ibidem.

5 *Superior põt in modico tollere ius partis & lædere.*

CONSILIVM CIII.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa ho-
norabilis Ioannis de Lamberto mei
compatris, cum vniuerſitate, & homi-
nibus terræ Turſij ſuper inciden. in iu
dicio ſyndicatus capitanię ipſius vniuerſitatis, cu-
ius officiũ exercuit anno elapſo: prætendit namq;
Ioã. ipſe minimè teneri ſtare ſyndicatui perſona-
liter, ſed per procuratorẽ in omnibus cauſis etiam
criminalibus: cùm ita conuentum fuerit ex ſpecia-
li pacto cum Illuſtr. Principe Salerni vtili domi-
no terræ prædictæ: & dum fuiſſet in ius vocatus ad
hoc Ioan. ipſe in magna Curia Vicariæ, fuiſſẽtque
vniuerſitas ipſa reconuentã ſuper quadam pecu-
niarum ſumma, eſſẽtque tandem per eandem ma-
gnam Curiã decretum ipſum Ioannem debere ac-
cedere ad ſtandum ſyndicatui, nulla facta prouiſio
ne ſuper reconuẽtione prædicta, nec audito aliter
ipſo Ioan. allegante habere teſtes in diuerſis parti-
bus regni iam expreſsis: & tandem interpoſita ap-
pellatione ad S. Regium conſilium, pro ipſius iu-
ſtificatione adduco in primis, quòd magna Curia
ipſa grauauit ſummopere eundem Ioannẽ nõ pro-
cedendo ſuper reconuentione facta per ipſum Io.
Conſtat autem, dato abſque veri præiudicio, quòd
licet cauſa ex aduerſo intenta eſſet ſummaria, non
ex hoc debuit retardari procedi in ordinaria in-
tenta, * licet per viam reconuentionis: prout in 1
propriis terminis tenet Bar. in l. ſed & hæ. §. non ſo
lùm. ff. de procu. Pau. de leaza. & Lap. in cle. ſæpè. §.
non ſit tamẽ. & ibi etiam plenè Georg. natta extrà
de ver. ſigni. Secundò iuſtificatur appellatio inter-
poſita ex tenore conuentionis initæ tempore ac-
ceptationis officij dictę terrę Turſij cum Illuſtriſ.
Princip. Salerni vtili domino terræ prædictæ in
actis iam productis in publicam formam, qua Ioã.
ipſe præcauit expreſsè de non ſtando aliter ſyndi-
catui, quàm per procuratorem. Et pacta appoſita
in electione ſeu creatione officialis ſeruanda ſunt:
* vt not. Bar. in l. dominus. §. fi. de pecul. legat. & in 2
l. ſeruus vetitus. de le. j. & in l. mancipia. de ſer. fug.
ita dixit Par. de put. qui vltra omnes perfectiſsimè
attingit materiam ſyndicatus in verſi. appellatio.
in c. ſubiicio pulchram q. in j. colum. vbi narrat ſer
uari debere illud pactum factum illi officiali: vt à
ſententia ſyndicatorum potuiſſet ipſe appellare
ſuſpenſa executione: & ita cõcludit. Tertiò & vl-
timò licet vniuerſitas ipſa alleget illud pactum nõ
tenere in ſui præiudicium, ego tamẽ dico quòd te-
net & valet: nam iſti Marchiones & comites habẽ-
tes adminiſtrationẽ * & iuriſdictionem perpetuam 3
in deſcendentes, etiam poſſunt alterare formam iu
dicij, ex quo plus poſſumus in eo quod habemus iu
re proprio, quàm alieno: per l. more. & ibi Bal. ff. de
iuriſdi. om. iudic. & ſequitur Georg. natta doctor
præclarus in repetit. cle. ſæpè. in ver. mandamus. de
verb. ſignif. Et ibi plus ſubdit, quòd tales habentes
perpetuam adminiſtrationem, * & dignitatem poſ 4
ſunt particularem legem condere etiam in præiu-
dicium ſuperioris: glo. eſt not. in l. j. §. qui magiſtra-
tum. ff. quod quiſque iur. & in l. neque pignus. ff. de

regulis iuris. Sed in caſu noſtro nihil aliud fit, niſi quia alteratur forma iudicij: quia permittitur eidē Ioanni comparere per procuratorem in caſa criminali: ſi qua querela offerretur aduerſus ipſum in
5 ſyndicatu: * quod quidem eſt nulli aut modici præiudicij querelantibus: maximè cùm in modico ſuperior poſsit tollere ius partis, & lædere: prout dicit gl. in l. ſed cùm ab hæred. in gl. ff. ad treb. & not. Card. in c. mandatum. ibi not. extrà de teſcti. Bart. veron. in ſuo tract. de ſer. ruſt. præd. in tit. de aquæduc. & Iaſ. in l. beneficium. ff. de conſtit. princ. ideo ſeruanda eſt eidem Ioanni conuentio facta cum Illuſtr. Principe Salerni vtili domino vniuerſitatis prædictæ Turſij: & iuris eſſe cenſeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi quid fecit, aut ſcripſit vt tutor, in quo ius aliquod habeat, non videtur ſibi proprio nomine præiudicaſſe.*
2 *Verba non principaliter prolata ad vnū effectum, ſed enunciatiuā, non inducunt diſpoſitionem.*
3 *Verba enuntiatiua licet aliàs probent inter cōtrahentes, attamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato in inſtrumento, tale inſtrumentum non probat illud enunciatum in eo.*
4 *Notarius ſi dicat in inſtrumento, Titius procurator Martini promiſit &c. talia verba etiam aſſertiua non probant illum eſſe procuratorem Martini.*
5 *Inſtrumentum non probat illud enunciatum in eo, vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes. ibidem. nu. 6. & melius 7.*
6 *Verba enunciatiua probāt, vbi adeſſet iuramentū.*

CONSILIVM CIIII.

IN Chriſti nomine amen. In cauſa honeſtæ mulieris Angelæ de Ragone de Capua cum Magnifico Thomaſio ſeniſcalco V.I.D. authore laudato, prætendit prædictus author laudatus ſe dominum alterius tertiæ partis molendini de quo agitur prætextu quòd Thomas de ragona vt tutor Ioannis de ragona, tunc pupilli, aſſeruerit in eius petitione oblata in Cur. baiulorum Capuæ quòd prædictus Ioannes, & Hippolyta ſorores pupilli habent, & poſsident infraſcriptam tertiam partem molendini, cuius reliquæ duæ partes fuerunt, & ſunt Magnifici domi. Thomaſij de ſeneſcalchis de Capua: & in alia ſequenti charta eiuſdem inſtrumēti producti per eundem dominum Thom. dicitur, item tertia pars euiuſdam molendini, quæ dicitur *la molinella*, ſiti, & poſiti in aqua Tuſiſci: cuius reliquæ duæ partes poſsidētur per magnificū Thomam de ſeneſcalchis de Capua: Ex quibus duabus clauſulis ipſe do. Thomas infert quòd Angela ipſa tāquam ceſsionaria prædicti Ioānis hæredis prædicti quōdam Thomaſij de ragona ſit periura: tum quia petit quòd prædictus quondam Thomas dixerit eſſe prædicti domini Thomaſij: tum quia prædicta Angela conſenſit venditioni tertiæ partis molendini factæ per dictum Thomaſium de ragona: & quietauit prædictum dominum Thomaſium, ex quo recepit legatum quatuor vnciarum ſibi factum per quondam Bernardinum de ragona. Et quia ex ſcripturis per eundem do. Thomam productis apparet Molendinum ipſum in tribus partibus ſeparatum: quarum tertia pars fuerat ipſius Thomæ de Ragona: & hæc eſt de qua in præſentiarum agitur. Alia tertia pars fuit Gētilis de Ragona eius fratris, in qua Thomaſius ipſe ſucceſsit pro medietate ipſius
tertiæ partis. Alia tertia pars fuit quōdam Bernardini de ragona fratris prædictorum quōdam Thomaſij, & Gētilis: qui Bernardinus reliquerat dotem prædictæ Angelæ: vnde Angela ipſa non contrauenit venditioni alius tertiæ partis, quæ fuit quondam Bernardini, cui iam ceſſerat. & renunciauerat per conſecutionem legati ſibi facti: ſed bene contrauenit venditioni tertiæ partis, quæ fuit quondam Thomaſij de ragona. Nec obſtat id quod quondam Thomas aſſeruerat, quòd reliquæ duæ partes ſint ipſius domini Thomaſij: ex quo illud dixit tanquàm tutor Ioannis & Hippolytæ pupillorū: & id
* quod fecit, ſeu ſcripſit tutor vt tutor, nō videtur 1
ſibi proprio nomine præiudicaſſe: text. eſt in l. pater. C. de fideiuſ. & in l. ſi nō ſignaſſi. C. de admi. tut. & in l. nimia credulitate. iuncta gl. C. de acti. & ob. Et maximè quia poſtmodum in eodē inſtrumento ſubdit, cuius duæ partes poſsidentur per dictum Thomaſiū de ſeneſcalchis: & ſic illud quod in præcedentibus verbis dixerat, videtur per ſubſequentia declarari, id eſt, quòd poſsidebat dominus Thomas illas reliquas duas partes: non ex hoc iuſtificatur eius poſſeſsio, quin poſsit & dominiū, & poſſeſsio vendicari. Et præſertim procedunt prææallegata, quia illa verba non ſunt principaliter prolata ad illud, * ſed ſunt iam enunciatiua: & ideo non 2
diſponunt: vt dicit Bal. in rub. C. de fid. inſtru. vbi dicit, quòd ſi notarius dicat in inſtrumēto, Titius procurator Martini: illud verbum procurator, dicitur enunciatiuum, & narratiuum: non autem diſpoſitiuum. Et licet verba enunciatiua aliàs probent inter contrahentes, tamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato
in inſtrumento, tunc tale inſtrumētum * non pro- 3
bat illud enunciatum in eo: ita eleganter tenet Anton. de Butr. in c. illud extrà de præſump. & ibi per Innoc. & in capit. fina. extrà de ſucceſ. ab inteſt. & ideo dixit Bal. in l. ad probationem. C. loca. quòd ſi conduxi à te fundum tanquam tuum, tale inſtrumentum locationis non probat te dominū, quando in iudicio inter nos de dominio litigaretur: & eſt ratio, quia illud verbum, tuum, incidenter fuit enunciatum: & incidentia non operantur vltra quàm oporteat ad ipſum principale: & ideo Bald. in præd. rubr. C. de fid. inſtru. circa medium in ver. venio ad ſecundū. dixit, quòd ſi notarius in inſtru-
mento * dicat, Titius procurator Martini promi- 4
ſit ſic. & ſic, talia verba etiam aſſertiua nō probant
ipſum eſſe procuratorem: & eſt ratio, * quia illud 5
verbum procurator, eſt narratiuum: ſed quę ſunt alio tempore geſta non probantur per tale inſtrumentum: quia quò ad ea tale inſtrumentū non habet diem, nec conſulem: alleg. Inno. in c. cùm in iure. extrà de offi. deleg. & in c. quoniam cōtrà. extrà de probatio. ita etiam in caſu noſtro, quia illæ duæ tertiæ prætēduntur alio tempore venditæ, ſeu peruenisſe

ueniſſe ad prædictum do. Thomam: & idem tenet Bal. in c.j.j.col. extrà de procuratoribus. & in c. ſeries. extrà de teſtibus. in quo capitulo ſeries. dixit
6 not. multum,* quòd inſtrumentum non probat illud enunciatum in eo: vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes: & ſubdit quòd lex optimam cum ſua gloſ. in verſi. ſi ſeruus. C. de contrahen. & commit. ſtipul. ad hoc eſt multum ſingu. & ibi eſt caſus, quòd contractus in quo quis ſtipulatur vt ſeruus, non probat ipſum eſſe ſeruũ, ſi poſtea inter partes in iudicio litigaretur ſuper cauſa libertatis: vt ibi dicitur in gloſ. in verſic. ſi ſeruus. Et quòd enunciatũ in inſtruméto non probat, quan-
7 do* de eo in iudicio litigaretur inter partes de tali enunciato, tenet Alexád. in l. ex hac ſcriptura. ff. de dona. verſic. iij. operatur: & Alexan. in conſil. xxj. j. volu. & in conſi. clxxvj. eo. j. vol. & Moder. in l. ex
8 his. C. de teſta. milit. * Nec militabit, quòd ratione iuramenti verba enunciatiua probabunt: & quòd iuramentum facit actum valere omni meliori modo &c. per textum in l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de lega. ij. quia licet operetur iuramentũ quò ad validitatem contractus, qui principaliter geritur, non autem operabitur, vt talis contractus probet ſufficienter illud enũciatum in eo in hoc iudicio, in quo de illo enunciato diſceptatur inter partes: per illud dictum do. Anton. de Butr. in capitulo illud. de præſumptio. allegatum vt ſuprà. neque hoc dicunt doctores prædicti: & hoc etiam quod dicit textus in d. l. optimam. & ibi ſcribentes Bal. in d. l. ex his. C. de teſtament. milita. In reliquis ſuppleat prudentia & conſcientia Magnifici domini commiſſarij, & relatoris: ac ſumma bonitas & æquitas dominorum Sacri Regij Conſilij. Tho. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Filius heres non poteſt factum patris defuncti impugnare.*
2 *Teſtimonium nullum maius quàm qualitas inſpecta verborum.*
3 *Vis verborum ponderanda eſt, & vis ſermonis ſeruanda.*
4 *Verba & voces ſunt earum quæ ſunt in animo paſſionum nota.*
5 *Subtilitas nimia facit nos ſæpè errare in coniecturande mentem teſtatoris, cùm eius animum non videamus.*
6 *Teſtator quando ſeipſum gloſat, & mentem ſuam declarat, nunquam itur ad interpretationem.*
7 *Interpretatio omnis dicitur calumnioſa in caſu claro.*
8 *Teſtator ſufficit quòd ita voluiſſe dicatur, niſi ita diſpoſuiſſe appareat.*
9 *Rigor debet de facili ſuccumbere, vbi per aliquas coniecturas poteſt conſtare de méte, & intentione teſtatoris.*
10 *Teſtatoris mens ſemper præſumitur, vt æqualitatem ſeruare velit inter filios, & quando ipſius verba hoc nõ paterentur, deberent ita reſtringi, & coniecturari ex eo quòd quilibet ſapiens ita feciſſet, & faceret.*
11 *Verba quando poſſunt verificari ſecundum naturalem intellectum, & ſecundum ciuilem, debent intelligi ſecundum naturalem.*
12 *Verbum nullum in teſtamento debet eſſe abſque miniſterio aliquid operandi, ſi poteſt operari, imò nec aliqua ſyllaba, nec dictio.*
13 *Pater ſemper præſumitur voluiſſe æqualitatẽ ſeruare inter filios, ad remouendum odium quod poteſt oriri inter eos ob inæqualitatem. & nu. 14.*
15 *Id eſt habendum pro expreſſo de quo ſi teſtator eſſet interrogatus, ita expreſſiſſet, ſeu reſpondiſſet, ſiue loquamur in teſtamentis, ſiue ſtatutis, ſiue reſcriptis.*
16 *Argumentum de ſtatutis ad vltimas voluntates validum eſt. nu. 17.*
Et pariter de teſtatore ad ſtatuentes. ibidem.
18 *Statuta loquentia in caſu proprie in quo loquuntur, non patiuntur extenſionem.*
19 *Voluntas intelligitur rebus ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanentibus.*
20 *Verba videntur adiecta gratia demonſtrationis, quando non eſſent iuncta verbo executiuo.*
21 *Perſona quando adicitur pacto, cenſetur pactum perſonale: ſi verò imperſonaliter, tunc cenſetur reale. & nu. 22.*
Et dicitur pactum perſonale, vt in num. ſeq. vbi pulchrè, & latè.

CONSILIVM CV.

INcomprehenſibilis Dei ſuffragio poſtulato, amen. In cauſa Magnifici Petrutij Coniger, de ciuitate Licij, cum Magnifico Antonello eius fratre, ſuper eo quòd quondam Nicolaus Coniger communis pater in ſuo vltimo vitæ elogio ſub iſtis verbis cauiſſe compertum eſt: videlicet. *Item laſſe le sardino mio, che ſi de Moyſe vinace a Petrutio mio figlio con tutte le caſe, & alberi, che ce ſine con patto & conditione che ipſo Petrutio mai per nullo tempo poſſa cercare vita e militia a Io. Franciſco ſuo fratre.* inſurgit ergo dubium nunquid ex huius ſeculi peregrinatione migrato prædicto Ioan. Franciſco, & ſuccedente eodem Antonello in feudo, adepto quoque legato prædicto poſsit in præſentiarum peti vita & militia prædicta per ipſum Petrutium ab eodem Antonello. Et quia in iure adeo elegãter, & copioſè reperio in cauſa ipſa per præſtantiſsimos doctores illius prouinciæ Idrontinæ allegatum, vt nihil amplius, nihil præclarius, nihil deniq; præſtantius vltra adduci potuiſſet: & in tantũ, vt mihi allegãdi locus præruptus apparere videatur: attamẽ vt electi meas allegationes deſideranti morẽ geram, colligendo ſpicas poſt terga metentium, eorundémque faſciculis alligando, omiſsis ſuperfluis, præſertim quæ ex eorum lectura ſolutionem, recipiunt ad ea quæ in ſubſtantia materiam tangunt, meo iudicio deueniam.* Fundari ſentio principaliter ex aduer- 5
ſo factum patris dici factũ filij, intantum vt filius hæres non poteſt factum patris defuncti impugnare, per l. cùm à matre. cum vulg. C. de rei vendic. & præſertim approbato teſtaméto paterno per ipſum Petrutium dico, ꝙ de facili non toruo oculo inſpicienti, apparebit eundẽ magnificum Petrutium in aliquo minimè diſpoſitioni paternæ cõtraueniſſe, petendo vitã à prædicto Antonello, cũ pater ipſam peti prohibuerit à Ioã. Franciſc. vnde non apparet prohibuiſſe ne ab alio peti potuiſſet: iuxta tex. in l. 2
cùm prætor. cum vulg. ff. de iudi. & præſertim cùm ipſa teſtatoris verba clara ſint, nec oporteat ab eiſ-

dem recedere.l.pediculis.§.argēto cum gl.ff. de au
ro & arg.le.gl.in l.voluntatis.C.de fideicō.Dyn.&
Bar.in l.j.j.oppo.ff.de iur.codi.ex quo mentē teſta-
2 toris inſpicere non valemus: * ideo nullum maius
teſtimoniū, quàm qualitas inſpecta verborum: vo-
luit Bal.l.cùm quidā.pen.col.ver.ſed quæro, poſſu-
mus eſſe certi de mēte teſtatoris.C. de impub.& al.
ſubſti.& in c.ſuper literis.ad finem iij.col.extrà de
reſcrip.Hinc eſt quòd à tenore teſtamēti recedere
non cōuenit.§.nos igitur.in authē.de reſti.fideicō.
quem allegat Bal.in c.j.de feud.guar.& in l.ſi cùm
3 dotē.§.ſi pater.ſol.mat. * & ideo vis verborū pon-
deranda eſt, & vis ſermonis ſeruāda: dixit Bal.in c.
j.§.& quia videmus.v.colū.qui feu.da.poſ.idē Bal.
in c.j.vij.col.an fil.vel agua.Pet.de Ancha.in cōſi.
clxx. quidam ricolinus &c. Et ſic cùm prædictus
quondā Nicolaus in eius diſpoſitione expreſſerit,
ne ſui filij prædicti peterent vitā à prædicto Ioan.
Franc.videtur tantummodo ipſum Ioan.Franc.no
4 minatim exceptuaſſe, ne ab eodē peti poſſet. * Con
ſtat autem verba, ac voces eſſe earū quæ ſunt in ani
mo paſsionū, notæ.i. ſigna ſecundū Ariſto. cū quo
concordat Iuriſc.in l.Labeo.ff.de ſupel. leg. Hinc
dixit Bal.in c.mandatum.extrà de reſcri, ꝙ lingua
eſt cor principis, & cordis præco eſt lingua: dixit
Bal.in cōſi.ſchiſma.poſito ſub rub.C.ſiquis aliq.te
ſta.prohi.vnde cùm teſtator ipſe clarè & apertè lo
quutus fuerit caſum exprimendo, & ſe reſtringen-
do ad nomen ipſius Ioā.Franc. non poſſumus alle-
gare aliter fuiſſe voluntatis teſtatoris ad detrahen-
dum verbis.l.ſi alij.ff.de vſuf.leg.Bal. in l. cùm vi-
5 rum.C.de fideic. * Quia propter nimiā ſubtilitatē
ſæpè erramus in coniecturando mentem defuncti:
cùm animū teſtatoris non videamus: ita dixit Bal.
in l.precib.ix.col.C.de impub.& al.ſubſtit.& ideo
voluit pulchrè Bal.in auth.niſi rogati.C. ad trebel.
6 ꝙ quādo teſtator ſeipſum * gloſat, & mentē ſuā, de-
clarat nūquam itur ad interpretationē gl. legis: ſed
tūc eius voluntas expreſſa omnibus modis ſeruāda
7 eſt: * & ideo in caſu claro omnis interpretatio dici
tur calūnioſa: voluit gl.no.& ibi no.doc.in l.quic-
quid aſtringendæ.ff.de verb.obli.nec ſufficit ꝙ te-
8 ſtator ita * voluiſſe dicatur, niſi ita diſpoſuiſſe appa-
reat.l.quidā cùm filium.& ibi no.Bal.ff.de hære.in
ſti.Alex.in l.iij.C. de libe. præte.ſic ergo cùm ver-
ba teſtatoris fuerint clariſsima, & apertiſsima, vi-
videlicet, ꝙ vita ipſa non debuiſſet expeti à prædi-
cto Ioan.Franciſco, eiuſdem Ioānis Frāciſci nomē
reiterando in legatis factis cæteris filiis eiuſdem te
noris, certè nō poterimus extendere voluntatem
teſtatoris in aliū caſum, quem ſciuiſſet exprimere
teſtator ipſe ſi voluiſſet: vt dixit tex.not.in l.vnica.
§.ſin autē.C.de cadu.tol.& in l.ſeruum.§.non dixit
prætor.ff.de acqui.hęr.& in c.inter corporalia.ver.
vnde ſi certa. de tranſl.epiſ. ſed quia aliter non di-
xit, nec nos dicere debemus.l.de pretio.de public.
in rem actio.l.Labeo.de ſupel.le.& præſertim cùm
aliter tenere eſſet cenſere fuiſſe inæqualitatem ſer-
uatam inter filios per patrem: ꝙ quidē rigoroſum
eſſet præſumere, aut dicere.& ideo conſuluit Paul.
de Caſtr.in conſi.ccclv.incip.viſo dicto teſtamen-
9 to.ꝙ * rigor debet de facili ſuccūbere, vbi per ali-
quas coniecturas poteſt cōſtare de mente, & inten
tione teſtatoris in contrariū: & in caſu iſto nedum
ſunt coniecturæ conſiderandæ, ſed etiam expreſſa
verba ipſius teſtatoris: & ideo non opus eſt conie-
cturis: quæ coniecturæ ſemper præſumerent teſta-
torē voluiſſe æqualitatē ſeruare inter filios, etiam
quando ipſius verba hoc non paterentur, deberent
* ita reſtringi, & coniecturari: ex eo ꝙ quilibet ſa- 10
piens ita feciſſet & faceret: vt dicit Abb.in conſ.j.
& conſi.lxxv.in vol.idem Abb.in c.nihil. extrà de
elect.Bal.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit. de fur. Petr.
de Ancha.in repet.c.canonum ſtatuta.extrà de cō-
ſtit. & ideo quando prædictus Antonius cōſeque-
retur & legatū ante partem, & feudum, non eſt mo
do aliquo præſupponēdum teſtatorē voluiſſe plus
diligere vnum filium, quàm cæteros tres: * concur- 11
rente etiā quia quando verba poſſunt verificari ſe-
cundum naturalem intellectum & ſecūdum ciui-
lem, potius debent intelligi ſecundū naturalē: vo-
luit Domi.de ſancto Gemi.in c.ſuſceptū.iij.not.de
reſcrip.in vj.Io.And.in c.cum Vintonien.ſuper gl.
in verſ.promeruit.extrà de elect.& idem not.gl.in
d.c.ſuſceptum. & ſuperuacuū fuiſſet exprimere il-
la verba, videlicet, *che non poſſa cercare vita a Ioan.
Franciſco ſuo fratre:* ex quo nullum verbū debet eſ-
ſe ſine miniſterio operandi, ſi poteſt operari: * imò 12
nec aliqua ſyllaba, nec dictio: dixit gl.in l.j. ꝙ met.
cauſ.ff.& in c.ſi Roman.xviij.diſtin. & in c.ſolitæ.
extrà de maio.& obed.Bald.in rubr.de contrahen.
emp.in;ix.q.nec poteſt dici, ꝙ Petrutius ipſe in re-
compēſam dictæ vitæ militiæ legatū ipſum habue-
rit: ex quo teſtator iſtud nō exprimit. Et quādo ab-
ſque veri præiudicio, poſſet dici expreſſum, prout
minimè poteſt, id eſſet de plano intelligēdum pro
recompenſa, ne petatur à prædicto Ioan. Frāciſco.
Et ſuadent præallegata ad euitandū inæqualitatem
inter filios, * quam patrem voluiſſe præſupponen- 13
dum non eſt in dubio, per tex.in l.cùm pater.§.pa-
ter pluribus.& §.dulciſsimis.ff. de lega.ij.alleg.per
magnificos collegas conſulentes in cauſa, & hoc
ad remouendum odiū, quod poſſet oriri inter fra-
tres ex inæqualitate ſeruata: prout in præſentiarum
viget, ex quo vnus conſequeretur pluſquàm alius
nulla ſubſiſtente, * nec verificata cauſa inæqualita- 14
tis prædictę: & ſic odiū excreſceret inter eos.l.cum
oportet.in princ.vbi eſt text.ſingu.C.de bonis quę
lib.& in auth.de trien.& ſemi.§.illud.& not.in au-
then.ex teſtamēto.C. de colla.& in l.inter filios.C.
famil.ercil. ibi, æquo iure.& in l.ſi maior.C. com-
muni diuid. * & hoc ex quo id eſt habendū pro ex- 15
preſſo, de quo ſi teſtator fuiſſet intercogatus, ita re-
ſpondiſſet, ſeu expreſsiſſet: & hoc ſiue loquamur in
ſtatutis, ſiue in teſtamētis, ſiue reſcriptis: gl.eſt not.
in l.tale pactum.& ibi Bal.& Pau.de caſt.in ij.not.
per d.gl.ff.de pac.Bal.in l.j.C.quæ res pig.obli.poſ.
& in l.cuſtodiam.ff.de peri.& commo.rei vēd. bo-
nus eſt tex.quem ad hoc ponderat Pau.de Caſtr.in
l.Titius.§.Lucius.ff.de lib.& poſthu.l.ſi.ſecundum
Bar.Bal.& Ang.ff. de poſthu.hære.inſtit.& hinc eſt
optimum argumentum * de ſtatuto ad vltimas vo- 16
luntates, ſecundum Bar.& alios in l.j.ff. de his qui.
vt indi. Et pariter * de teſtatore ad ſtatuentes.l.fin. 17
C.de rebus ali.nō alien.& tenet Ang.in l.j.ff.de ac-
quir.rer. do. & alibi diſpoſitio ſtatuti & teſtatoris
paribus paſsibus incedūt: ita Nico.de math.& Bal.
in l.pen.C.de verbor.ſignifi.Bald.in tit.de pe.con-
ſtan.in

ſtan.in ver.nos Romanorum. Lud. in conſilio lxv.
Hinc eſt quòd prohibitio teſtatoris æquiparatur
prohibitioni ſtatuariæ:ſecundum Petrum de Anc.
conſilio c.plura ſunt dubia.Et ideo per omnes mo
dos per quos coniectuatur mens teſtatoris, per
eoſdem coniecturatur mens ſtatuti: voluit Angel.
in conſilio cclxxx. Martinus &c. Ioannes de Flo-
18 rentia.iij.colum.in fin.* Et quia ſtatuta intelligun-
tur in caſu proprio in quo loquuntur, nec patiun-
tur extenſionem, per textum in l.ſi verò.in §.de vi-
ro.ff. ſoluto matrimonio. & voluit Bartolus in l.
omnes populi.ff.de iuſti.& iure.& in authent. quas
actiones.C.de ſacr.ſan.eccle.ergo & eodem modo
dicendum eſt in prohibitione teſtatoris, vt in caſu
expreſſo locum habeat:id eſt,ne petatur vita à Ioá.
Franciſco: nec extendatur etiam vt ab ipſo Anto-
nello peti non poſsit. Præthereà apparet clariſsimè
voluntatem teſtatoris fuiſſe, vt à prædicto Ioanne
Franciſco ita expreſsè nominato vita ipſa nullate-
nus peteretur:vnde defuncto prædicto Ioan. Fran-
ciſco videtur voluntas illa teſtatoris ceſſaſſe: cùm
19 voluntas intelligatur rebus ſic ſtantibus,* & in eo-
dem ſtatu permanentibus.cap.quemadmodum. ex-
trà de iureiur. l.fin.ff.qui ſatiſd.cog.c. ſignificante.
de pigno.l.ſi vehenda.§.idem iuris.ff. ad leg.Rhod.
de ia.& ſic tráſlato dicto feudo in alium,ob deceſ-
ſum prædicti quondam Ioan.Fráciſci,apparet diſ-
poſitioné teſtatoris euanuiſſe rebus minimè in eo-
dem ſtatu permanentibus:prout tempore legati,&
poſtea vſque nunc. Nec ſuffragaretur parti aduer-
ſæ quòd in illis verbis legati, videlicet, ne petatur
vita & militia à Ioanne Franciſco,fuerit illud no-
men Ioannis Franciſci appoſitum gratia demon-
ſtrationis:iuxta not.per Bartol.in l. centurio.ff.de
vulga.& pup.Ioan.Andr.in c. ſi pater.de teſtamen.
nam reſpondetur quòd hoc non ſonat, nec eſt ve-
riſimile: quia ſufficeret teſtatori dixiſſe,ne petatur
vita militia ſuper feudo ſic ſimpliciter, nec fuiſſet
neceſſe nominatim exprimere à Ioanne Franciſco:
20 * præſertim quia tunc videntur adiecta dicta ver-
ba gratia demonſtrationis,quando non eſſent iun-
cta verbo executiuo: vt apertè declarat Bart.in d.
l.centurio.& doct. in c.raynutius. de teſta. & pro-
batur in l. cohæredi.§. cùm filiæ. quem ad hoc ibi
inducit Paul.de Caſtr.ff.de vulga.& pup.& conſu-
luit Alexand.in conſilio vigeſimo. in ſecundo vol.
Et minimè opitulabitur prædicto magnifico An-
tonello fundamentum, quòd factum fuerit reale
ad conſtituẽdum pactum merè perſonale:ita quòd
perſonam non egrediatur, requiritur quòd ſit ap-
poſita dictio tantùm,vel dictio duntaxat: & his ſi-
milia:nam hoc non eſt omnino verum: imò iſtud
probat Imo.per optima media in l.ſi ſic.ff.de verb.
oblig.& ibidem Franciſ.de Are.& ſequitur Iaſ.de
may.in l.qui in futurum.ff.de pac.vbi ſubdit Fulg.
21 idem tenere. Imò plus expreſsè ac non firmat,* ꝙ
quando perſona adiicitur pacto, prout eſt in caſu
præſenti, pactum cenſetur perſonale. Si verò im-
perſonaliter, tunc cenſetur reale:textus eſt clarus
in l.cõtra iuris ciuilis.ff.de pac. & probat bene tex.
in l.iuriſgentium.§.pactorum.ff.eo.tit. intelligẽdo
tamen vt declarat Bart.in l.niſi.ff.eo.tit.& ita vide-
tur eſſe doctri.Iuriſc.in d.l.qui in futurũ.Item licet
requiratur dictio tantũ,vel dictio duntaxat, ſeu ſi-
milis,ad conſtituendum pactũ merè perſonale: ita
quòd perſonam nõ egrediatur: tamẽ ſi perſona ad-
iicitur verbo executiuo, abſque dictione exactiua
tantũ, vel alia ſimili, vt promitto non petere à te:
tunc facit pactum perſonale,* quod quidẽ finietur 22
cum perſona,& non porrigetur ad hæredes.ita ma
giſtraliter voluit Bar.in d.l.niſi.in fi.ff.de pac. Pau.
de Caſt.in l.qui in futurũ.ff.eo.tit.quem ibidem ſe-
quitur Iaſon. Et ex præmiſsis cõcurrere arbitratus
ſum in eandem ſententiam cum Magnificis conſu-
lentibus,vltra copioſiſsimas ipſorum allegationes,
& eam vt veridicam, & iuri conſonam approban-
do,videlicet,quòd peti poſsit dicta vita militia ab
Antonello:ne illotis manibus ad rem ipſam acceſ-
ſiſſe videret,ſuprascripta breuiter ad præmiſſæ con
ſultationis confirmationem.prout in themate pro-
poſito ſubiicere volui,cum propriæ manus ſubſcri
ptione, & ſigilli munimine, quo in ſimilibus vti
conſueui ego Thom.Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Euictio dum imminet in limine contractus rei ven-
dita tenetur venditor praſtare fideiuſſores de
euictione, licet in contractu promiſſus non fuerit.
& numero 2.*

*Et intelligitur nedum pro illa quantitate,ſed etiam
pro toto precio,& ſic de euictione futura.*

3 *Fideiuſſor licet non ſit promiſſus,nec datus tempore
contractus,ſi demum mouetur lis ſuper re vendi-
ta ante precij ſolutionem, etiam ſopita lite per ſen
tentiam, vel tranſactionem. vt venditor conſe-
quatur pecuniam,debet praſtare fideiuſſorem de
euictione generali de omni lite qua foret mouenda
ab omni perſona.*

CONSILIVM CVI.

IN Chriſti nomine,Amen. In cauſa Ar-
melinæ Brunæ cum notario Antonio
Gãbardela,ex quo imminente euictio-
ne in limine contractus domus prædi-
ctæ ex iuris diſpoſitione, vt dicta venditrix conſe-
qui poſsit pecuniam,ſiue precium domus prædictę
ab ipſo Antonio Gambardela emptore, debet præ-
ſtare fideiuſſores de euictione, * licet à principio 1
non fuerint dati:iuxta l.ſi poſt perfectá.C. de euic.
l.habitationum.ff.de per.& commo. rei vendic. ſit
dubium an ſi venditrix vincat mouẽtem litem, te-
neatur etiam dare fideiuſſores pro euictione futu-
ra ad effectum vt conſequatur pecuniam rei ven-
ditæ.Et certè prima facie videretur dicendũ quòd
cauſa ceſſante ceſſat etiá præſtatio fideiuſſoris: ni-
hilominus in cõtrarium eſt veritas:quòd quamuis
à principio ante litem motam non ſit dandus fide-
iuſſor,eo ipſo quòd deinde lis mouetur, etiá ſopita
lite mora per ſententiam,* vel tranſactioné,vt ven 2
ditor conſequatur pecuniã de domo vendita, de-
bet dare fideiuſſores de euictione generaliter de
omni lite fortè mouẽda ab vnaquaque perſona. de
hoc eſt caſus in l.fina.§. emptor.ad fi.ff. de reſcind.
vend.qui caſus eſt nota.& ſingula.ibi, ꝙ venditor
prædiorum ob ſuſpicioné quam emptor habuit de
lite ſibi mouenda per Mæuiam & Semproniá fecit
pactum emptori ob lité prædictá dare fideiuſſores
in caſu euictionis:quinimò vẽditor voluit aliud pa
ctũ ab emptore,vt ſi pecunia retẽta ob dictũ caſum

non ſolueretur ad certum tempus poſt præſtitam fideiuſsionem, quod prædia eſſent inempta: euenit quòd venditor non præſtitit fideiuſſorem, ſed Semproniá vicit, cum Mæuia tranſegit, adeo quòd prædia remanſerunt libera ab euictione prædicta: emptor verò minimè ſoluit precium rei emptæ ad tempus deſtinatum: dicebat venditor prædia eſſe inempta: emptor replicabat venditorem non dediſſe fideiuſſorem, cuius occaſione ipſe non ſoluerat: reſpondit igitur Iuriſconſ. quòd licet lites ſuſpicatæ ſint ſopitæ, nihilominus non debuit ſoluere emptor, niſi dentur fideiuſſores: & iſte eſt caſus l. prædictæ. gloſſ. verò ibi aſsignat rationem dictæ l. quòd lis mota à Mæuia & Sempronia, licet ſit ſublata, non ex hoc ceſſat diſpoſitio fundata ex cauſa impulſiua, & non finali: per quem textum Bart. in dicta l. ſi poſt perfectá. & in dicta l. habitationum. & in eadem l. fina. de reſcind. vend. decidit q. mo-
3 tam per gloſſ. in dictis iuribus: * quòd non ſolùm quando lis mouetur emptori, cuius occaſione retinetur pecunia ex lite mota in limine contractus tenetur vẽditor nedum præſtare fideiuſſores in caſu euictionis litis motæ, ſed etiam generaliter de omnibus mouendis. allegat d. §. emptor. & ſic dubium remanet reſolutum per caſum dictæ l. fin. & hoc eſt quod conſuluit Alexand. conſilio lxv. in v. volum. ad intellectum d. l. ſi poſt perfectam. quòd ſufficit ſola lis mota non per calumniá ad effectum conſequendi fideiuſsionem, cùm lis mota non ſit cauſa impulſiua, quæ in dubio præſumitur: ſecundum Bartol. in l. ij. de donat. Dyn. in c. imputari. de reg. iur. in vj. & in c. decet. eod. tit. per Cyn. in l. generaliter. de epiſco. & cle. & nimirum ſi Bart. & clarius Angel. in dicta l. ſi poſt perfectam. & in aliis allegatis iuribus, & in l. j. §. ſtipulationum. de prætor. ſtipulat. adhibent cautelam pro habendo fideiuſſore pro euictione, vt ſupponatur tertius motor litis & controuerſiæ cui dicebat prouideri per iuramentum calumniæ, quæ eſt vana prouiſio, ſecundum Baldum in d. l. ſi poſt perfectam. nam ſi lite illa mota & ſopita, vel iure vel iniuria fuiſſet cauſa tollendi cautionem cum fideiuſſore, doctores prędicti dediſſent cautelá, vt expectaretur litis euentus, qui breuis, & faciliter amouibilis, quando à tertio ſuppoſito lis moueretur: prout declarat Alexand. in præallega. conſilio ex quo tertius non iure agens repelleretur ab agendo, & litis ingreſſu ex defectu actionis, & ſimilium: vnde quia dubium, & caſus deciditur in ſpecie, non opus eſt adducere rationes. concurrit & lis alia mota per venerandum monaſterium ſanctæ Marię Carmelitanę, quæ ſaltem operatur deteriorationẽ perſonæ dictæ venditricis, quo caſu licet aliàs non teneretur præſtare fideiuſſorem, dicto reſpectu debet illos præſtare, per no. per Angelum in l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. & in l. j. ſi cui pluſquam per legem falcid. & in l. apertiſsimi. C. de iudic. Angel. & Imol. in l. qui bona. & in l. qui damni. de dam. infe. & quæ latè Mod. in l. ſi ab arbitro. qui ſatiſd. cogan. & ita de iuris cenſura conſulo ego, quòd nedum debet cautio præſtari de lite mota, ſed etiam de quacunque alia mouenda. ita Bat. in d. l. ſi poſt perfectam. & ibi etiam Bald. & Bart. & Ang. & Imo. in l. j. §. ſtipulationum. ff. de præto. ſtipula. & text. in l. fin. ff. de reſcind. vend. & habebunt locum præmiſſa, etiam ſi pars illa, ſeu tertius qui litem mouit, fuerit concordatus à parte: vt eſt textus in l. fin. & ibi Baldus & Alber. ff. de reſcind. vendit. Thom. Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Uxor habet hypothecam in bonis viri virtute dotium ſuarum, & ſucceſſiuè competit ſibi electio. numero 2.*

3 *Vxor ob vergentiam viri ad inopiam poteſt aduocare pro iuribus ſuis dotalibus, & dote, bona viri etiam emphyteutica.*

4 *Bona emphyteutica poſſunt etiam inuito domino directe obligari.*

5 *Creditor emphyteutæ ad euitandum caducitatem poteſt offerre, & ſoluere precium pro re emphyteutica virtute hypotheca quam habet, vt emphyteuſis duret.*

6 *Tertius quilibet poteſt ſoluere & offerre ſolutionem canonis pro re emphyteutica ad euitandum caducitatem ipſius rei.*

7 *Mora modici temporis non eſt in conſideratione.*

9 *Emptor ſi fuit in mora implendi contractum ex parte ſua, poteſt infra modicũ tempus illam purgare: & dicetur modicum tempus arbitrio iudicis.*

10 *Modicum & nullum æquiparantur.*

11 *Oblatio iudicialis habet vim depoſiti, & liberationem inducit.*

12 *Oblatio facta in iudició ab eo qui habet pecuniam, & facultatem ſoluendi ſufficit.*

14 *Depoſitum iudiciale obtinet vim veræ ſolutionis.*

15 *Oblationem verbalem ſi creditor recuſat recipere, ſeu acceptare, ſufficiet debitori obtuliſſe, maximè in iudicio.*

16 *Creditor ſecundus habet ius offerendi primo creditori, tamen ſecus erit in vxore habente & retinente bona ſui viri hypothecata pro dote, ob vergentiam viri ad inopiam. & nu. 17.*

18 *Vxor quando mittitur in poſſeſſionem bonorum viri pro dote, licet ſibi computet fructus bonorum in ſortem, & ſic in dotem, tamen ſecus erit, quando mitteretur in poſſeſſionẽ in caſu inopia viri: quia tunc fructus cederent ipſi mulieri.*

20 *Teſtes conſanguinei producti per per cõſanguineum, ſeu affinem, non repelluntur in cauſis ciuilibus.*

21 *Teſtium numerus ſupplet defectum fidei ipſorum teſtium.*

CONSILIVM CVII.

REdemptoris gentium præſidio iterato, Amen. In cauſa honeſtæ mulieris Lucię de Oliuerio, cum nobili Ferdinan. monacho, ac Franciſco & Laurentio viualdis. Quo ad Ferdin. monachũ principaliter eſt videndum, an per oblationẽ & verbalẽ & realem ipſius Luciæ debeat Lucia ipſa obtinere. Et nulli dubium q̃ Lucia ipſa habet hypothecam ſuper domo de qua aſsiſtentia petitur per Viualdum, tanquam in bonis ſui viri exiſtentem. vulga. l. aſsiduis. cum vulg. C. qui pot. in pig. hab. l. j. §. & vt plenius: & ibi Bal. C. de rei vxo. act. * & ſic cùm habeat hypothe- 2
cam,

cam,habet etiam electionem reſpectu hypothecæ:
2 *per textum in auth.hoc niſi debitor.& ibi Baldus
C.de ſolut.& Bald.in d.l.j.§.& vt plenius.& ibi di-
cit; quòd habet ius prælationis: & ſic ſucceſſiuè
Lucia ipſa ob vergentiam ſui viri ad inopiam legi-
3 timè potuit admouere pro dote,* & iuribus ſuis do
mum ipſam emphyteuticam: vt dicit Bartol.in l.ſi
conſtante.iij.q.iij. partis.ff.ſoluto matrimo. quem
ibidem ſequitur Alexander, qui dicunt procedere
etiam ſi emphyteuſis eſſet reſtitutioni ſubiecta; vt
quia eſſet vſque ad tertiam generationem:& ſentit
eam Paul.de Caſt.in l.tutor.§.fi.de pign.act. Quo-
4 rum * deciſioni ſuffragatur ratio, quia bona em-
phyteutica poſſunt etiam inuito domino obligari;
l.emptor.§.fin.& ibi etiam hoc not.Bald.ff. de pig.
act.glo.& docto.in l.fina.in ver.vendere.C.de iure
emphyt.Specul. in titu.de emphyt. §.nunc aliqua.
ver.xxiij. vnde licuit prædictæ Luciæ ſoluere, ſeu
realiter & verbaliter offerre penſionem, ſeu cano-
nem pro ipſa domo emphyteutica, attenta hypo-
theca, ita quòd per eius ſolutionem durat emphy-
5 theuſis:* cùm ex iuris diſpoſitione creditor ad e-
uitandum caducitatem poteſt ſoluere canonẽ pro
re emphyteutica virtute obligationis, vel hypothe
cæ quam habet, vt emphyteuſis duret. textus eſt in
l.vectigali.in ver.tam debitor quàm creditor.ff.de
pigno.& ibi hoc not. Angel. & Bartolus vt ſic per
ſolutionem ipſam conſeruetur creditori ius hypo-
6 thecæ, * quòd aliàs pariter perempto iure princi-
palis debitoris: imò plus etiam ſi à quocunque per-
tio fieret ſolutio canonis, euitatur quòd res ex qua
ſoluitur, non incidat in commiſſum: ita Baldus in
l.ſolennibus. de rei vendica. & conſuluit pulchrè
Ludouic.in conſilio c iij. & ſequitur dominus An-
ton.de Alexan.in additio. ad Bartolum in l.in em-
phyteuticariis.C.de iu.emphyt. Nec obſtat quate-
nus dicatur quòd prædicta Lucia fuerit in mora:
nam licet nulla mora per eandem commiſſa fuerit,
vt infrà oſtendam: attamen poſito abſque veri præ-
iudicio quòd eſſet, illa figurari & vocari non poſ-
7 ſet * niſi modica, licet non vera:& clariſsimum eſt
quòd mora modici temporis non eſt in conſidera-
tione.l.ſi in lege.§.colonus. cum vulgar.ff. loca. &
in c.propter ſterilitatem.in fi.& in c.potuit. de lo-
ca.alibi in mora modici temporis non eſt pericu-
lum.l.ſi debitori.ff.de iudic. & ideo dixit Alber.de
roſa.in l.j.C.de verb.lig. quòd mora parua non di-
citur mora:& dicit Specul.in tit.de teſte.§.vj. ver-
8 ſic.datus. quòd licet mora ſit periculoſa, * tamen
fallit in mora modici temporis: & alibi, paria ſunt
aliquid fieri in termino, vel parum poſt.glo.eſt no-
tab.in l.Pomponius.§.rati.ff.de procu.quam repu-
tat ſing.Imol. in l.ex conſenſu.§.cum qui.vj.col.ff.
de appel.& eſt ſimilis in l.ij.in princi.ibi, niſi.poſt
narrationem.C.de iuramen. cal. & dicit Baldus in
9 l.ij.in vij.q.C. quando licet ab empt.diſce. * quòd
ſi emptor fuit in mora implendi contractũ ex par-
te ſua, poteſt eam purgare infra modicum tempus:
& dicitur modicum tempus arbitrio iudicis.l.j in
princip.de verbo.obliga.l.iij.§.cùm igitur.de vi &
vi arm.per quæ iura ita in terminis voluit Franciſ.
de Are.in l.ſi ita quis.§.Seia.de verb.obli. ſed cùm
notoria conſuetudo ſit in ciuitate Neapo.quòd in
xv.die mẽſis Augusti cum tribus diebus feſtiuis ſe-

quentibus conſueuerunt ſolui penſiones, & cen-
ſus, quis igitur dubitabit Luciam ipſam iudicare
etiam in minima, ſeu in modica mora minimè fuiſ-
ſe, prout in rei veritate in nulla fuit mora: cùm
* modicum & nullum æquiparentur.cap.licet cau- 10
ſam.in ver. modica vel nulla.de probationib. cap.
cùm te.de iudic.c.temerè.iuncta gloſ. in ver.præ-
terit.xxxj.diſtin.cap.reuera. de conſecr.diſtinc.iij.
& præſertim dicendum eſt ipſam Luciam in nulla
mora fuiſſe, cùm ante lapſum medietatis mẽſis Au-
guſti præteriti requiſiuerit prædictum Ferdinan-
dum iudicialiter, vt ad ſe reciperet canonẽ trium
annorum, & cautelam faceret.* Quæ oblatio ita 11
iudicialis habet vim depoſiti, & liberationem in-
ducit.Bartolus in l.ſi rem alienam.§.fi.ff.de pig.act.
& ibi plenè Alexand.& Bartol.in l.interdum.ff. de
verbo.oblig.& pulchrè & concluſiuè Bald.in l.in-
uicem.C.de compenſ.Et dicit Bald. in l.acceptam.
C.de vſuris.* quòd oblatio facta in iudicio ab eo 12
qui habet pecuniam, & facultatem ſoluendi, ſuf-
ficit: prout eſt in terminis noſtris; in quibus Ioan.
nepos & procurator Luciæ homo notoriè diues, &
habebat in ſpecie pecuniam deſtinatam ad hoc:* & 13
huiuſmodi verbalis oblatio tollit omnẽ pœnę com-
miſsionem: ita etiam voluit idem Baldus in l.ac-
ceptam.in iij.oppo.ſuprà allogata. Et ſic dum obla-
tio ipſa facta fuiſſet die xiiij. Auguſti, vt ex actis ap-
paret, & per Curiam ipſam intimata prædicto Fer-
dinando, & per eum minimè acceptata, tandem
xviij. die eiuſdem menſis Auguſti fuit pecunia ipſa
etiam realiter depoſita in curia penes magiſtrum
actorum. ad inſtantiam partis aduerſæ, & ad eius
requiſitionem. * Apparet igitur quòd huiuſmodi 14
depoſitum obtinet vim veræ ſolutionis.l.creditor.
& ibi Bartolus.C.de pignoribus.l.j.& ibi Bartolus.
C.qui potio.in pigo. habe. & tandem ſimiliter mi-
nimè acceptatum fuit ex aduerſo, nec à principio,
nec ex poſt facto. * Et quando nedum realem, ve- 15
rum etiam & verbalem oblationem factam aduer-
ſarius recuſat recipere, ſufficit verbalis oblatio
illa, ita ſingulariter voluit Baldus in l.j.ij.colum.
C.ne liceat in vna eadémque cauſa. Rapha. in l.qui
Romæ.in princip.ff. de verborum obligationibus.
& facit gloſ.in cap.paſtoralis.in fin. de offic.ordi.
ſecundum Alexandrum qui idem ſequitur in add.
ad Baldum in præalleg.l.j.in ij.colum. Nec obſtat
quòd dicitur ex aduerſo, domum eſſe longè maio-
ris valoris quàm fuerat appreciata: & ſucceſsiuè
alia bona conſignata &c. nam ſeruatis ſeruandis
proceſſus præſentis cauſæ finem accepit: & nihil
de hoc in eo probatum, aut deductũ. Nec militat
quòd offeratur per ipſum Ferdinandum, ac etiam
per Viualdos creditores, quòd ſunt parati ſoluere
in pecunia id quod eidem Luciæ de ſuis dotibus,
& iuribus dotalibus debetur: * cùm ex vulgata iu- 16
ris diſpoſitione ſecundus creditor habeat ius offe-
rendi primo creditori.l.fina.C.ſi antiq.cred. Nam
huic reſpondetur, quòd Lucia ipſa non venit ad di-
cta bona virtute ſuæ hypothecæ ex cauſa ſoluti ma-
trimonij, cùm vir ſuperſit: ſed venit ob vergen-
tiam prædicti eius viri ad inopiam: & in huiuſ-
modi caſu habet hoc ſpeciale priuilegium, * vt 17
contra ipſam non habeat locum ius offerendi: ſe-
cus enim eſſet ſoluto matrimonio: ita dixit in pro-
prius

priis terminis Cynus in l. cùm tibi. C. qui pot. in
pign. habe. & ibi dixit quòd licet poſterior credi-
tor habeat ius offerēdi, primo creditori, per l. Pau-
lus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. vel hypo. ſol.
tamen ſecus erit in muliere retinente bona hypo-
thecata ob vergentiam viri ad inopiam: idem vo-
luit Cynus in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. in xiij. qu.
Paul. de Caſtr. in l. ij. in prin. ff. ſoluto matrim. & ibi
ſequitur dictum Cyn. ſubdens idem etiam conſu-
luiſſe Bart. & mouetur ratione, ex quo eo caſu du-
rante matrimonio non eſt vera dotis reſtitutio, vt
voluerunt doctores communiter poſt gloſſ. in l. ſi
conſtante. ſoluto mat. & ibi rectè intuenti idem vi-
detur tenere Bartol. in pricip. d. l. ſequutus opinio-
nem Iac. de Are. & Cyn. in dicta l. cùm tibi. & idem
tenuit Io. an. in addit. Specu. in titu. de donatio. in-
ter vir. & vxor. §. formatis inſtrumentis. in addit.
incip. vt nota. in l. vbi idem in ſocero. idem voluit
Baldus in l. vbi adhuc. in iij. colum. in text. ibi quæ-
ſiuerit. & idem dixit in l. j. vlt. colum. ff. ſolut. matr.
& conſuluit idem Baldus in j. volum. conſilio cc-
lxxxij. incip. præmittendum &c. hanc opinionem
firmat etiam Baldus nouel. in tract. ſuo de priuileg.
dot. in vij. par. in xlvij. & penul. priuileg. & ibi ſub-
dit quòd tenebit mulier bona ipſa tāquam ſibi ob-
ligata pro eius cautela, & tanquam poſita in loco
tuto: & ex fructibus dictorum bonorum ſe & fa-
miliam ſuam cum viro ſuſtētabit. per dictam l. vbi
adhuc. nec tales fructus computabuntur in ſortem
dotis: & ſic intereſt mulieris potius habere apud
ſe dicta bona, quàm pecuniam dotalem ſibi obla-
tam: cùm mulier non poſſit ſic de facili ex dicta pe
cunia lucrari, & eius vitam ducere, ſicut ex fructi-
bus dictorum bonorum: idem ſequitur Afflict. re-
gius conſiliarius in ſua deciſione ccix. qui ſubdit,
quod contrarium firmàrunt Baldus, Angelus, Io-
annes de Imo. Ludo. & Paul. de caſt. & Alex. in d. l.
ſi conſtante. in princip. & Baldus in auth. quòd lo-
cum. C. de colla. & Cæpol. in caut. cxxj. circa fin. &
nihilominus ſacrū Regium conſilium bis pronun-
ciauit non habere locū ius offerendi in dicta cauſa
aſſecurationis: quia non eſt vera reſtitutio dotis:
ſed mulier eo caſu retinebit bona loco pignoris &
hypothecæ: ideo creditor non habet ius offeren-
di: ſecus eſſet dicendum quando mulier egiſſet hy-
pothecaria, & adiudicatione ſuper bonis mariti:
quia tunc haberet locum ius offerendi: ſecundum
18 Cyn. in d. l. cùm tibi. * Et inſuper addo vltra prædi-
cta, quòd licet alias quādo mulier mittitur in poſ-
ſeſsionem bonorum viri pro dote, computet ſibi
fructus in ſortem ſeu dotem: tamen ſecus erit quan
do mittitur in poſſeſsionem in caſu inopiæ viri,
prout in caſu de quo agitur: quia tunc fructus ce-
dunt ipſi mulieri: ita dixit do. Ioan. campe. in tract.
de priuileg. dot. in iij. par. quæſtio. lvj. & liiij. & ibi
ſubdit quòd eo caſu reſultant multi effectus, inter
quos etiam eſt, quòd mulier ex dicta dote aletur. &
procedit hoc etiam in fructibus illius anni, quo
dos repetitur: prout in caſu iſto ob inopiam viri.
nam omnes fructus debentur mulieri: ita dicit Io.
campe. in dicto tract. dot. in iij. parte. quæſt. xlviij.
& ſic ex prædictis truncatis fundamentis apparen-
tibus ex aduerſo, apparet minimè competere ius
offerendi allegatum: & minimè ſuffragatur repul-
ſa ſuper qua ſummopere nixi ſunt: cùm licet pro-
bentur quamplures teſtes affines, & alij cōſangui-
nei ipſius Luciæ, attamen ſuperſunt alij teſtes qui
nullam maculam repulſæ paſsi ſunt: & ſic per iſtos
ſuppletur eorum dictum per dicta Bald. & Moder.
in l. ſi quis ex argentariis. §. cogentur. de eden. * ta- 19
men poſito abſque veri præiudicio quòd omnes
eſſent affines, ſeu conſanguinei: non tamen iure
aliquo cauetur, quòd conſanguineus, affinis, vel
cognatus repellatur à teſtimonio: * imò etiam eſt 20
totum contrarium, videlicet, quòd non repellun-
tur in cauſis ciuilibus. glo. eſt in cap. accedens. lo j.
in ver. ſubeſſe. vt lite non conteſta. cum vulga. * & 21
præſertim cùm ſint pluſquam quinque teſtes: & nu
merus ſupplet defectum fidei teſtium. gloſſ. eſt in l.
iij. §. eiſdem. ff. de teſtib. Baldus in l. ſi quis ex argen-
tariis. §. j. ff. de eden. & in cap. ſi qui teſtium. col. pe-
nult. extrà de teſtib. vbi dicit formaliter, quòd id
quod deficit in fide, ſuppletur in numero teſtium:
& ſubdit eſſe menti tenendum. idem voluit Nico.
de Neapol. in l. excuſantur. ff. de excuſatio. tuto. &
ideo dixit Imola. in l. qui teſtamento. j. colum. ff. de
teſtam. quòd licet teſtes amici propter amicitiam
non faciant integram fidem. l. iij. ff. de teſtib. tamen
ſi tres teſtes amici producti ſunt, vbi duo integri
ſufficiebant, ſupplebitur defectus reſultās ex ami-
citia ex ipſo numero. per gl. in d. l. iij. & ibi not. Iac.
but. Cætera quæ ex aduerſo allegantur, figurantur
in aëre: & de eis nihil in facto probatur: & ideo vt
ſuprà cenſeo iuris eſſe ego Thom. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Iudici ſi datur cognitio de certis perſonis, non po-
terit alius iudex habens vniuerſalem iuriſdictio-
nem ſe de cognitione illarum certarum perſona-
rum intromittere, quia priuilegium eſt cōceſſum
illis perſonis, & non rei.*

2 *Iudex ſpecialis deputatus in priuilegium perſonæ ſo-
lus cognoſcere poteſt de illis perſonis.*

3 *Citatus qui notoriè non eſt de iuriſdictione citantis,
non arctatur ad comparendum coram eo.*

CONSILIVM CVIII.

IN Chriſti nomine, Amen. Aditus ab
Illuſtr. Admirato huius regni Siciliæ
Bernardo villa Marina, Comite Ca-
pudatij pro patrocinio aduerſus ma-
gnam Curiam Vicariæ, & interro-
gatus à ſua Illuſtriſs. dominat. an magna Curia ipſa
poſsit procedere contra ſuos recommendatos, ſeu
aliquē ex eis pro cauſa criminali: adeo ꝙ ſi aliquem
citari fecerit, & non comparuerit ad allegandum
declinatoriam fori, poſsit ipſum reputare contu-
macem. Et præmitto quòd anno quolibet, vt noto-
rium eſt, datur liſta eidem magnæ Curiæ Vicariæ
per magnā Curiam admiratiæ de nominibus quin
quaginta recommendatorum per Viceadmiratum:
ad hoc vt habeat de eis notitiam: & hoc non infi-
ciatur: ſed quia per priuilegia conceſſa eidem cu-
riæ admiratiæ datur cognitio quinquaginta recom
mendatorum, reddendo eoſdem immunes, & ex-
emptos ab omni alia curia. Et licet magna curia
Vicariæ habeat iuriſdictionem generalem in toto
Regno,

Regno, attamen vbi de certis perſonis datur co-
gnitio alicui iudici, prout in caſu in quo ſumus,
3 non poterit alius iudex, * licet habeat generalem
iuriſdictionem ſe de cognitione illorum intromit
tere: quia priuilegium illud eſt conceſſum perſo-
nis dictorum recommendatorum, & non rei. text.
eſt in l. nec quicquam. ij. reſpon. ff. de offi. proconſ.
ſecundum Paul. de Caſtr. in l. ſi quis cùm procura-
torio. §. Iulianus. ff. de procura. ſecus ſi in fauorem
cauſæ eſſet tale priuilegium indultum. idem tenet
Baldus in l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. toll. vbi
2 ſubdit, * quòd quando in priuilegium perſonæ de-
putatur iudex ſpecialis, ille ſolus cognoſcere po-
teſt. alleg. idem tenere Iac. de Aret. in l. quòd in re-
rum. ff. de legat. j. quia iſta commiſsio nedum eſt in
ſpecie, ſed etiam in indiuiduo: & ſic quatenus ci-
tatus fuerit recommendatus aliquis per magnam
curiam vicariæ, quæ habet liſtam de ipſis recom-
mendatis, & ſic plenam notitiam per acta notoria
in ipſa magna curia vicariæ non tenebatur, nec te-
3 netur ea iuris diſpoſitione comparere: * cùm cita-
tus qui notoriè non eſt de iuriſdictione citantis,
non arctatur ad comparendum coram citante. tex.
eſt & ibi not. in l. fin. ff. de iuriſdict. om. iud. & tenet
Bart. & alij in l. ij. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & ſic
citatio ipſa habetur pro non facta: per ea quæ not.
Andr. de Iſern. in c. j. §. præterea. iiij. colum. quæ ſit
prima cau. beneſic. amit. Alex. in conſilio lxxvij. in
iij. volum. & ſic ſi non tenebatur comparere, non
poterat contumax reputari: & ſic fui à prædicto
Illuſtriſsimo magno Admirato valde rogatus de
patrocinio ſuæ iuriſdictionis aduerſus magnam
curiam vicariæ: quòd libenter præſtiti, & obtinui
recommendatum iam captum per eandem, & car-
ceratum, remitti ad eandem magnam curiam ad-
miratiæ abſque purgatione alicuius contumaciæ
tanquam nullæ. Thom. Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Brachium ſeculare imploratum per iudicem eccleſiaſticum, non debet aliter impartiri, niſi per prius adhibita aliquali cauſæ cognitione, ſi iuſtè, vel iniuſtè imploretur.*

2 *Iudici eccleſiaſtico circa implorationẽ brachij ſecularis nõ de facili deferendũ eſt: cùm peccatis noſtris exigẽtibus plures hodie reperiantur prælati mali, quàm boni: & ideo oportet conſtare de iuſtitia requirentis, ſeu implorantis brachium.*

3 *Ordinarius vnus dum requiritur per alium ordinarium ſuper executione ſententiæ, & coram ipſo iudice requiſito opponitur de nullitate, ſeu iniquitate ipſius ſententiæ, iudex requiſitus eo caſu non debet exequi.*

4 *Executionem imploratam à iudice eccleſiaſtico impeditur impartiri nedum per nullitatem obiectam, verùm etiam per iniquitatem euidentem.*

5 *Iudex eccleſiaſticus dum implorat brachium iudicis ſecularis pro executione ſuæ ſententiæ à qua fuit appellatum, talis imploratio non ſubſiſtit, nec brachium ſeculare eſt ſibi impartiendum.*

6 *Pœna corporis afflictiua vbi venit imponenda pro crimine, inquiſitus non relaxatur fideiuſſoribus. ibid. nu. 7.*

Et pariter ſi pœna eſſet arbitraria.

8 *Pœna corporis afflictiua imponitur pro crimine falſi, etiam in foro eccleſiaſtico.*

9 *De falſo inquiſitus debet in carceribus defendi, & non liberatur.*

10 *Falſi crimen eſt excepuatum, nec comprehenditur in generali indulto.*

11 *Falſi crimen eſt deteſtabilius homicidio, & veneficio, & in tantum, quòd reducit hominem ad nihilum.*

12 *Appellari non poteſt à iudice retardãte iuſtitiam, ſed debet adiri ſuperior, vt prouideat.*

13 *Iudex ordinarius etiam ſi expreſsè denegaſſet facere iuſtitiam, non priuatur iuriſdictione, niſi requiſitus iuſtitiam denegaſſet.*

14 *Iudex eccleſiaſticus ſi ter requiſitus denegaſſet iuſtitiam clerico, priuatur iuriſdictione, ſi autem laico, incurrit indignationem principis, & tenetur parti cui denegauit ad intereſſe.*

15 *Appellans ſi apoſtolos non petiit, appellatio eſt deſerta.*

16 *Brachium ſeculare poteſt denegari impartiri iudici eccleſiaſtico ſi fuit appellatum per eum contra quem fuit imploratum, & appellatio non fuiſſet admiſſa.*

17 *Appellatio ab interlocutoria tenet etiam ſine expreſſione grauaminũ, & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlocutoriæ, & ſic grauaminũ.*

CONSILIVM CIX.

Redemptoris gentium ſuffragio repeti-
to, Amen. In cauſa vertente inter illu-
ſtriſsimum Comitem Nolæ cuius cau-
ſas ago ex vna, & clericum Bernardi-
num miranda eius vaſſallum carceratum per Re-
uerendum Vicarium Nolanum ad inſtantiam ip-
ſius Illuſtriſsimi Comitis ex altera: audio inuoca-
ri brachium ſeculare per Reuerendum Vicarium
Neapolitanum Metropolitanum ſuper executio-
ne ſui decreti aduocationis cauſæ ad ipſum, ſeu
eius curiam archiepiſcopalem Metropolitanam:
necnon ſuper liberatione, & excarceratione ipſius
Bernardini. *Præcipit* canon Excellentiſsime do-
mine Hieronyme de colle regens Cancellariam di
gniſsime, non aliter inuocanti prælato brachium
ſeculare impartiri, quàm adhibita per prius ali-
quali cauſæ cognitione ad cognoſcendum ſi iuſtè
* vel iniuſtè imploretur. textus eſt in c. j. & ibi doc. 1
extrà de offi. ordi. & in c. adminiſtrator. xviij. q. vj.
per quem textum ita in terminis conſuluit Petr. de
Ancharano in conſilio ccclxxxij. retento ordine
dubiorum. * Ex quo non de facili credendum eſt 2
huiuſmodi implorationi, ſeu literis prælatorum
ad hoc, cùm peccatis noſtris exigentibus plures
hodie reperiãtur prælati mali, quàm boni: & ideo
oportet conſtare de iuſtitia requirentis, ſeu implo
rantis huiuſmodi brachium: ita pulchrè voluit An-
dræas de Iſern. in conſtit. regni poſt mundi machi-
nam. circa med. & etiam in vltimis verbis vlti. col.
& d. Abb. in d. c. j. de offic. ordin. & ideo voluit pul-
chrè Ioan. Andr. in c. cùm in iure. de offi. deleg. * q 3
vbi vnus ordinarius requiritur per alium ordina-
rium ſuper executione ſuæ ſententiæ: & coram tali
requiſito

requiſito opponitur de nullitate, ſeu iniquitate
ipſius ſententiæ, talis iudex requiſitus non debet
exequi: idem not. Innocen. in cap. ad aures. extrà de
æta. & qual. & not. Barto. in l. diuus. ff. de custo. reo.
& conſuluit Petrus de Anchara, in prædicto con-
ſilio ccclxxxij. vbi ſubdit per prædicta, quòd ne-
dum nullitas impedit huiuſmodi executionem,
4 * verùm etiam & eiuſdem iniquitas. Et quòd tali
caſu iudex ſecularis non debeat exequi, etiá quan-
do per ipſum ſuſpicaretur de iniuſtitia ſententiæ
prædictæ: ita ſubdit Ioannes Andreas in d. c. cùm
in iure peritus. de offic. delega. & in cap. j. de offic.
ordin. & ſequitur Thomas Ferra. in caute. ſuis. cau.
liij. incip. ſi coram aliquo iudice. adde plenè Felyn.
in cap. cùm ſit. vj. colum. verſic. limita quintò. ex-
trà de foro compet. Sed quid opus eſt ire per men-
dicata ſuffragia? conſtat autem ab huiuſmodi de-
creto Vicarij Metropolitani fuiſſe appellatum ad
5 ſummum Pontificem: & notiſsimi iuris eſt, * quòd
vbi iudex eccleſiaſticus implorat brachium ſecu-
lare pro executione ſuæ ſententiæ à qua fuiſſet ap-
pellatum, talis imploratio non ſubſiſtit, nec bra-
chium ſeculare ſibi modo aliquo impartiendú eſt.
ita dicit dominus Abbas in cap. j. de offi. ordi. vlti.
& penu. colum & ſentit Bart. in l. diuus. ff. de cuſt.
reo. & conſuluit Oldrad. in conſilio lxxxix. & vo-
luit ſatis pulchrè Andr. de Iſern. in prædicta con-
ſtitu. Regni, poſt mundi machinam: vbi not. ſubdit
hoc procedere etiam ſi appellatio ipſa non fuiſſet
admiſſa: prout in caſu noſtro, in quo minimè ad-
miſſa prætenditur. & inde de ſtylo ſacri conſilij ci-
tatur pars cuius intereſt. Et licet præmiſſa ſufficiát
pro denegatione brachij implorati, attamen vt ho-
nori prædicti excellentis Comitis ſatisfiat, & ſuc-
ceſsiuè reuerendi Vicarij Nolani, oſtendam reue-
rendum Vicarium Nolanú minimè in aliquo gra-
uaſſe prædictum clericum Bernardinum: ex quo
potuiſſet cauſa deuolui ad Metropolitanum. Con-
ſtat primò prædictum Bernardinum in ſua petitio-
ne oblata Metropolitano expoſuiſſe ſe carceratum
ex prætenſo crimine falſi: & ad fideiuſſorum obla-
tionem minimè liberatum fuiſſe, ſeu excarcera-
tum: & ſic appellauit, prout appellaſſe dignoſci-
tur ex concluſione ſuæ petitionis à tarditate ſuæ
excarcerationis. Sed quòd iuſtiſsimè reuerendus
Vicarius Nolanus eundem carceratum detinuerat
per paucos dies, prout adhuc detinet, apparet prin
6 cipaliter, * quòd vbi venit imponenda pœna cor-
poris afflictiua pro crimine inquiſitus non relaxá-
tur ſub fideiuſſoribus: ita dicit Bartolus in l. j. ff. de
cuſto. reo. Baldus & Angelus in l. ij. de exhib. re. &
in l. eos. C. de appel. Ioan. de Anan. in conſilio j. cir-
ca med. Imò plus voluit Lud. in l. ij. ff. de in ius vo-
7 can. * quòd nedum ſi venit imponenda pœna cor-
poralis pro crimine, verú ſi pœna arbitraria, non
debet quis ſub fideiuſſoribus relaxari. ita etiam re-
ferunt & ſequuntur Modern. in tracta. ſyndica. in
8 ver. fideiuſſor. in cap. ſi iudex. in ſexta colum. * Et
quòd pro huiuſmodi crimine falſi imponatur pœ-
na corporis afflictiua in foro etiam eccleſiaſtico,
eſt textus in cap. ad audientiam. & in cap. ad falſa-
9 riorum. extrà de crimine fal. * Et quòd pro crimi-
ne falſi carceratus non liberatur, ſed debet in car-
ceribus audiri, nec ſub fideiuſſoribus relaxari, eſt
etiam textus magis clarus in cap. ij. extrà eodem ti-
tulo. de crim. fal. & in cap. in memoriam. & ibi bo-
na gloſſa nona diſtinctione. vbi etiam voluit Car-
din. Alexand. quòd etiam in dubio ſi fuerit iudex,
an inquiſitus falſum commiſerit, debet interim ſta-
re carceratus. idem etiam in ſpecie tenuit permul-
ta bona iura dominus Antonius de Alex. in addit.
ad Bartolum in l. j. ff. de custo. reor. & idem conſu-
lendo tenet excellens doctor Philippus Decius in
cóſilio cxliij. diuino implorato præſidio &c. & ibi
reprobat excarcerationé ſub fideiuſſoribus factam
de presbytero Tadeo carcerato pro crimine falſi
per Reuerendum Abbatem burgundiorum, cùm
non benefecerit ipſum liberare, ſeu excarcerare ex
cauſa: * quia de falſo imperabatur: quod crimen 10
eſt exceptuatum: hinc eſt quòd non includitur in
generali indultu facto de criminalibus: vt in l. Lu-
cius. ff. ad turpil. ſecundum Alber. de roſa. in rubri.
de crim. fal. idem tenet Bart. in dicta l. Lucius. Pet.
de Ancha. in repetit. c. j. xxxix. char. de conſtitutio.
Angelus in diſput. ſua incip. exorta guerra. Marſil.
in ſingulari ſuo clxiij. incipiente, crimen falſi. * Et 11
in tantum eſt hoc crimen exceptuatum, quòd eſt
deteſtabilius ueneficio & homicidio: ita dicit An-
gelus in authentica, de nuptiis. §. miriores. intan-
tum quòd homo deuenit ad nihilum inter homi-
nes: quia dicitur eo caſu eſſe ſine fide, & ſine con-
ſcientia: ita dicit Cynus in l. tranſigere. C. de tranſ-
act. Secundò apparet prædictum Bernardinum ap-
pellaſſe à tarditate iudicis ob retardatam eius libe-
rationem: nam ex actis nulla apparet mora com-
miſſa per Vicarium Nolanum in procedédo, cùm
xxv. Iunij fuerit expoſita querela de falſo contra
ipſum clericum Bernardinum, & xxvj. eiuſdem
fuerit examinatus, & dum fuiſſet proteſtatus, quòd
non poterat aliquem alloqui, nec facere ſuas de-
fenſiones: & ſic xxvij. eiuſdem fuit liberatus à car-
ceribus in quibus permanſerat præſtita cautione
de tuto carcere, data leuitate carcerum, offeren-
do etiam eidem Bernardino aduocatos, & expe-
diendo mandata pœnalia aduocatis, & procura-
toribus per ipſum nominatis, vt eius patrocinium
ſuſcipere debuiſſent: & tandem citatus recepta-
tus copiam capitulorum, comparuit tertio Iulij:
& dixit in præſentia tum ſe carceratum per vica-
rium, licet in præteritum per dominum archiepi-
ſcopum: & quòd non poteſt procedi ad oblatio-
nem dictorum capitulorum, ſed quòd debet prius
liberari; & dari copiam repertorum, & querelæ: &
dum eſſet intimata procuratori fiſcali reſponſio
prædicta; & dictum per curatorem fore interlo-
quendum ad primam: tandem die vj. Iulij obti-
nuit literas inhibitoriales continentes fuiſſe ſibi
iuſtitiam retardatam; cuius contrarium liquet ex
præmiſsis exactiſsima diligentia, & nulla tardita-
te. Et nihilominus perperam fuit appellatio ipſa
admiſſa per viam retardatæ iuſtitiæ: cùm à tardi-
tate iuſtitiæ non poteſt appellari, * licet poſſet ad- 12
iri ſuperior, vt prouideat: ita voluit Baldus poſt
Guilielmum in l. fina. C. de ſentent. & interlocutor.
& hoc quia appellatio non poteſt interponi, ni-
ſi ſuper eo quòd infirmari vel confirmari poteſt:
quod non eſt in iuſtitia retardata; idem tenet Bal-
dus in l. finali. §. j. C. de tempor. appel. Bald. in l. ſed
& ſi

& ſi per prætorem.§.ait.ff.ex qnib.cau.mai.Cy.in l.
j.C.vbi de cri.agi opor.Mod.in tract.ſyndi.in titu.
13 de offi.ſyndi.viij.car.* Imò etiam ſi expreſsè iudex
ordinarius denegaſſet iuſtitiam, minimè priuare-
tur iuriſdictione, niſi ter fuiſſet per prius requiſi-
tus, & iuſtitiam denegaſſet: ita dixit Ioan. Andr. in
c.dilecto: extrà de appel. Abb. in c.ex parte. extrà
eod.titu.Cyn.& Bal.in auth.ſtatuimus.C.de epiſ.&
cle.& conſuluit Alex.in conſi.xj.in j.volu.vbi ſub-
14 dit prædictos doctores tenere, * quòd ſi ter iudex
requiſitus denegauit iuſtitiam miniſtrare clerico,
priuatur iuriſdictione: ſi autem laico, incurrit in-
dignationem principis, & tenetur parti cui dene-
gauit ad intereſſe: ſed quia in caſu de quo agitur,
non apparet nec retardata, nec denegata ex actis:
ergo nõ potuit cauſa auferri à iuriſdictione & co-
gnitione ipſius Reueren. Vi. Nolani: & ſucceſsiuè
cùm iniuſtè appellatum fuerit, brachium ſeculare
nullatenus impartiri poteſt, aut debet. Tertiò ap-
paret Reueren. Vicarium Neapo. nimis properè, &
animosè cum reuerentia proceſsiſſe ad inhibitio-
nem, & ſucceſsiuè ad aduocationem cauſæ prædi-
ctæ à Vicario Nolano omni iuris ordine præter-
miſſo, nullis productis apoſtolis per prædictum
Bernardinum, ſeu per alium eius nomine coram
ipſo Metropolitano: prout ex iuris diſpoſitione
tenebatur: imò nec etiam petitis coram Vicario
15 Nolano, prout peti debebant. * Conſtat namque
quòd ſi appellans apoſtolos non petiit, appellatio
eſt deſerta: vt in l.eos.§.apoſtolos.C.de appella. in
ibi Barto. Inno. in ca.j.de appel.& ideo dixit tex.in
c.j.de appel.in vj. quòd ſi præmiſſa non obſeruabit
appellans reputabitur non appellans: & ideo ad
prioris iudicis redibit examẽ. Nec habet in aliquo
obſtare quòd appellatio interpoſita ad ſedem apo-
ſtolicam non fuerat rite, nec rectè interpoſita, &
ideo non admiſſa per Metropolitanum, cùm in eo
non fuerint inſertæ aliquæ cauſæ grauaminũ: nam
huic reſpõdetur, quòd ſi rectè inſpiciatur, ſatis ap-
paret inſerta cauſa: quia Metropolitanus declara-
uerat carceratum ex crimine falſi liberandum ſub
16 cautione, contra iura præallegata. * Item etiã quòd
non admiſiſſet appellationem, non poterat proce-
dere ad inuocationem brachij ſecularis: vt dixit
And.de Iſer.in d.conſtitutione Regni, poſt mundi
machinam.& Abb.in c.j.de offi.ordina. Et nihilo-
minus dato quòd nulla eſſet inſerta cauſa graua-
minis, dico quòd de iure ſufficit, ſi appellans dicat
appello, quia iudex me grauauit: prout continetur
in actis: quia tunc huiuſmodi appellatio ab inter-
locutoria valet etiã ſine expreſsione grauaminum:
17 * & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlo-
cutoriç: & erit ſatisfactum clem. appellanti. ita Bal.
in l.minoribus.C.de his quibus vt indignis. Angel.
in conſi.cxiij.incip. quędam domina.& in l.vbi au-
tem.§.qui illud.ff.de verborum obligatio. Felyn.in
capi.ſuper quæſtionum.de offic.delega. domini de
Rota in deciſ.ij.in titulo de appel.in no.in addit.
incipiente, dic circa iſtam materiam. Felyn.in c.ſu-
per quæſtionum.col.v.ver.glo.In verſi.circa finem.
extrà de officio delega.& in capitu.cum ordinem.
colum.ix.verſicu.ad gloſ.in clementina appellanti.
de reſcriptis. Et ſic ex præmiſsis omnibus conclu-
do Metropolitanum minimè in ſua imploratione
brachij ſecularis audiendum, cùm perperam illud
ſibi impartiri petierit, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Doctoris legentis in cathedra dictum non aſtringit de neceſsitate.*

2 *Leges in ſtudijs addiſcuntur, & in palatijs digeruntur.*

3 *Clericatus probari poteſt per teſtes, imò per vnum teſtem. num. 4. & 5. Et etiam probatur per teſtes ſingulares. ibid.*

6 *Clericus dicitur in poſſeſſione clericatus ex ſola delatione habitus.*

7 *Clericus propter coniugium nec propter immiſtionem in negocijs ſecularibus clericis interdictis, niſi conſtet, fuiſſe ter à ſuo diœceſano monitus, vt deſiſteret, non perdit priuilegium clericale.*

8 *Clericus coniugatus non gaudet penitus in omnibus priuilegio clericali, tamen ſaltem in duobus retinet, videlicet, quòd ipſum percutiens incidit in canonem ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. item nec poterit coram iudice laico conueniri, dummodo contraxerit cum vnica, & virgine.*

9 *Poſſeſſio corporalis dicitur adepta per conſtitutum conſenſum in priuilegio.*

CONSILIVM CX.

SVmmi opificis præſidio repetito, a-
men. Auditum mihi eſt Excellens, &
magn. domine locum tenens, ac hu-
ius regiæ cameræ præſidẽtes in cau-
ſa Magnifici ac Reuerẽdi Loyſij Al-
phonſi de Silua de ordine Chriſti commendatoris,
pridie me abſente fuiſſe per magn. Petrutiũ de mi-
nodois meum in hac cauſa concurrentem, allega-
tum fuiſſe, clericatum non poſſe probari per teſtes:
quod mihi cũ reuerentia ab omni veritate alienum
viſum fuit: & licet multas reuoluerim membranas,
nullatenus tamen reperire valui quonam pacto id
iure fundari potuiſſet, niſi dixerim * id comproba- 1
tum aliquibus coloratis rationibus, & opinione
ipſius magnifici cõcurrentis legẽtis in cathedra,
cuius legentis dictum de neceſsitate non aſtringit:
vt dicit And.de Iſer.in tit.de cõtrouer.inter empt.
& vend.in addi. magna quæ inci. notandum. quem
refert & ſequitur Pari. de put.in trac.ſyndi. ver.iu-
dex malè iudicans in cap.licet aliàs.in fi.verb.tum
etiam * quia iura addiſcuntur in ſtudiis, & in pa- 2
latiis digeruntur: vt dixit pulchrè Bald.in l.Aemi-
lius Largianus.ff. de mino. idcirco audacter teneo
contrarium eſſe verum: * & quòd imò clericatus 3
probari poteſt per teſtes: tex.eſt iuncta gloſ.in c.ij.
extrà de cle.coniug. io verſic.per argumenta.& te-
nent docto.in l.ſi qua per calumniam.C.de epiſco.
& cleri. Imò & plus dico, quòd nedum poteſt cle-
ricatus probari per teſtes, * verùm etiam poteſt 4
probari per teſtes ſingulares: ita voluit Angelus in
l.ij.§.diem.ij.colum.ff.quemadmo.teſt.ape. * Quin- 5
imò fortius reperi clericatum probari poſſe per
vnum teſtem: licet aliàs in qualibet plena proba-

rione requirantur duo teſtes : ita voluir nor.Bal.in
c.licet vniuerſis.& in ca.nuper.de teſti.in vj.quem
ibi ſequitur Felyn.& etiam Iaſo.in l.reſcripta.C.de
precib.impe.offeren.dicens eſſe bene no.quia mul-
tum limitatur regula quæ vult,quòd vni teſti non
6 debeat plenè credi.* Accedit inſuper ,quòd ſola
delatio habitus ipſius Reueren.Loyſij Alphonſi fa-
cit ipſum eſſe in quaſi poſſeſsione religionis,& cle-
ricatus , à qua non poteſt excludi per iudicem lai-
cum.ca.ſi iudex laicus.de ſen.excom.in vj.ita dixit
Pet.Iac.But.Bal.& Saly.in l.ſi qua per calumniã.ij.
col.C.de epiſc.& cler.& conſuluit Alex.in conſi.
7 viij.in j.volu.* Nec militare poteſt aduerſus ipſum
quòd ſit coniugatus : quia cùm habeat vnicam &
virginem,non deſinit gaudere priuilegio clericali:
capitulo primo: de cleri.coniug.in vj.idem voluit
Anto.de But.& alij in c.ij.de foro compet.Bal.in l.
affinitatis.in fin.C.commu. de ſucceſ.Imò nec per-
dit huiuſmodi priuilegium clericus propter cõiu-
gium : etiã ſi ſe immiſcuiſſet negociis ſecularibus,
8 * quæ clericis interdicta reperiuntur : niſi conſta-
ret fuiſſe ter à ſuo ſuperiore monitum , vt deſiſte-
ret ab eis.vt probatur in capit.j.de cle.coniu.in vj.
& Alexã.in d.conſi.viij.in j.volu.in fin.Et licet ſe-
cundum aliquos clericus coniugatus non gaudeat
penitus in omnibus priuilegio clericali,tamen ſal-
tim in duobus retinet:videlicet,quia ipſum percu-
tiens incidit in canonem ſi quis ſuadente.xvij.qũ.
iiij.item non poterit coram iudice laico conueni-
ri,dummodo contraxerit cum vnica,& virgine:ita
voluit Ioan.Andr.in ſuo conſi.incip.quia ſæpiſsi-
mè. & propterea cum vltra corporalem poſſeſsio-
9 nem adeptam ſaltem *per conſtitutum contentum
in Regio priuilegio conceſsionis ſibi factæ:vt dixit
Bart.in l.ab emptione.circa fin.ff.de pact.per text.
in l.certè.ff.de prec.& plenè Iaſo.in l.quoties.C.de
rei vendi.ideo cùm ipſe poſsideat principaliter eſt
penitus exemptus à iuriſdictione iudicis ſecularis:
& remitti debet ad eius iudicem competentem,
prout iuris notorij eſt:& ita iuris eſſe dico ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vltima,& ſic poſterior eſt attendenda.*
2 *Conſuetudo dicitur inueterata per lapſum decennij.*
3 *Conſuetudo bina dum probatur, & vna eſt contra- ria alteri,debet ſecundum eam iudicari , quæ apparet iuri communi conformis.*
4 *Scholaris ſi alta voce legit in camera contigua , poteſt expelli.*
5 *Appellari non poteſt à ſententia expulſionis à domo.*

CONSILIVM CXI.

IN Chriſti nomine , amen. In cauſa Fràciſci cori,& Andreæ de Iordano iuris profeſſor.ac do.Vincentij phyſici,cum Morgante armerio,quæſtio eſt trita Bar.in l.j.vlt.col.ff.ſol.matr. Ang.Bal.& Lud.in l.ij.ff.eo.tit.vbi de fabro maleãte quòd expelli poteſt à doctore,ſeu ſcholari vicino:quia impeditur propter ſtrepitũ ſtudere:& maximè quando ſcholaris præuenit:& plenè ibi Iaſo. materiam exorditur idem concludẽdo. Nec militat quòd in facto apparet ibidem vocari ſtrata armeriorũ:& quòd ſunt xxv.anni quòd ibi ſtetit quidam armerius nomine magiſter Triphonus : & ſic ſtante conſuetudine illius contratæ non videtur poſſe expelli:prout declarat Barto.rectè intuenti. Quia reſpõd.quòd ſi ab eo tempore , vt ex aduerſo dicitur xxv.ann.nemo ibidem deguit armerius,ſeu qui ibi artem armeriæ exercuiſſet:ſed ſolùm ibi ſtetit pater eiuſdem domini Andreæ ſcholaris,qui eſt ſartor,& ſucceſsiuè Andreas ipſe qui eſt ſtudẽs, ſequitur quòd iſta poſterior conſuetudo præferenda venit , vt non inhabitent armerij , ſeu malleantes:
cùm poſterior conſuetudo attendenda ſit,* & præ- 1
ferri debeat anteriori conſuetudini:vt inquit Bar.
in l.ſed ſi lege.ff.de peti.hære.Bal.in c.j.in §.notan-
dum.qui feu.da.po.Bar.in l.nemo.§.temporalis.de
reg.iu.* imò in caſu præſenti cùm appareat lapſum 2
fuiſſe decenniũ,dicetur inueterata conſuetudo : vt
per totum tit.quæ ſit lon.conſue.Ita plenè Abb.in
c.fi.de conſue.maximè quia cùm iſta vltima cõſue-
tudine cõcurrat habitatio doctoris ſcilicet medici
phyſici,& ſcholaris ipſius Andreæ:& ſit diſpoſitio
iuris cõmunis conformis,quòd fabrũ malleantem
doctor ſeu ſcholaris expellere poſsit. Et vbicũque
probatur de bina conſuetudine,quarũ vna ſit con-
traria alteri,debet iudicari * ſecundũ eam quæ eſt 3
iuri communi conformis:ita dixit Bal.in l.non ſo-
lùm.de iure dot.Bar.in l.ij.in fi.prin.ff.ſolu.mat.Et
in tantum huiuſmodi ſtrepitus remoueri & expelli
poſſunt ex iuris priuilegio per ſcholares, * quòd ſi 4
alter ſcholaris alta voce legeret in camera conti-
gua,poſſet expelli per alium:ita Spec.in tit.de iudi.
§.generaliter.Ant.de Butr.in c.inter dilectos.extrà
de fide inſtru.& idem in proœ.decret.& plenè Iaſo.
in d.l.j.ff.ſolu.matr.& in l.j.ff. de fer.& hoc ob pu-
blicam vtilitatẽ * adeo quòd non poſſet ab huiuſ- 5
modi ſententia expulſionis appellari, per text.in l.
vnica.C.de ſtudi.libe.vrb.Romæ.lib.xj.& ita mihi
de iure dicendum videtur.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in iudicando ſecurius eſt procedere per vias ſigillatas,id eſt per textus legum,& ipſos diligentius conſiderare.*
2 *In regulis iuris ſe fundans non poteſt errare.*
3 *Prior in hora conceſsionis ſeu impetrationis , licet æqualis in data collationis,venit præferendus.*
4 *Prioratus horæ poteſt probari per teſtes.*
5 *Diſtantia loci facit vt quis ignorare præſumatur.*
6 *Verba appoſita in conceſſione beneficij,videlicet cõfiſi de prudentia,ſufficientia, idoneitate , & legalitate veſtra . apparet fuiſſe habitũ reſpectum ad perſonam cui facta eſt conceſſio.*
7 *Clauſula,anteferri omnibus , derogat indultu alteri conceſſo habenti ius ad rem duntaxat.nu.8.*
9 *Ius non dicitur quæſitũ in beneficio per acceptationem per quemcunque factam circa collationem, etiam ſi petitum ſit ab executore,vt conferatur.*
10 *Papa concedens alteri indultum conferẽdi certa beneficia , non ex hoc videtur à ſe exemiſſe facultatem*

tem conferendi, imò maior poteſtas penes ipſum remanſit.

11 *Clauſula, dummodo data præſentium non ſit alteri ius quæſitum, præſeruatur ille qui haberet ius in re.*

12 *Ordinarij conferentis literis ſtatur etiã contra apoſtolicos impetrantes, etiam reſpectu datæ temporis ſolo ſuo ſigillo ſigillatis ſine tabellione, & teſtibus. ibid. nu. 13.*

14 *Beneficia quæ ſunt de menſa in veritate nõ vacant, licet ex quodam abuſu conferantur tanquam vacantia. & nu. ſeq.*

18 *Vinco vincentem te fortius vinco te.*

19 *Indultum generale ſuper beneficijs ſi vni conceſſum eſt, & vacante beneficio alteri ſuit in ſpecie illud vacans conceſſum, in ſpecie licet ſit poſterior conceſſio, præfertur tamen prima.*

20 *Renunciatio ſeu ceſſio facta lite pendente non poteſt fieri in præiudicium tertij.*

CONSILIVM CXII.

Æterni numinis ſuffragio poſtulato, amen. Nouit Excel. veſtra Illuſtr. domine Hieronyme de colle regẽs Cancel. digniſsime, ex quatuor intrepidis venatoribus duos potiſsimè inſignes proceres, ac magnates aucupationi vnius duntaxat tremulæ coturnicis incubuiſſe: niſi ad decus tantorum virorum conſeruandũ ipſorum nomina tantum collitigantibus accommodata in rei veritate fuiſſe concedamus: ſed fretus tui integerrimi animi rectitudine, ac librata iuſtitiæ trutina, qua hoc imperiũ aſtreæ faſtigio hoc nouiſsimè aſſumpto facillimè moderaris: prout quotidie ſentio, veneror, & admiror patrociniũ meũ huic clerico Lucę de Raynaldo de Capua vni ex venatoribus liberaliter tãquam iuris optimas partes fauẽti
1 impertiri non ſum veritus.* Verùm quia ſumus in deciſiuis, & in iudicando, in quibus ſecurius eſt procedere per vias ſigillatas: ideſt per textus legũ: & ipſos diligentius conſiderare, prout dixit Bal. in conſil. xcvij. ſuper primo quæſito. ij. colum. ij. volu.
2 vel ſaltem * facere fundamentum in regulis iuris, ne poſsit errari: prout dixit idem Bal. in cõſi. xxxvj. factum ſic ſe habere videtur. in iij. volu. Dico principaliter prædictum clericum Lucã eſſe præferendum Pyrrho Antonio de Cõſtantio, tanquã prio-
3 rem in hora: * licet æqualem in data collationis: tex. eſt iuncta gl. in c. ſi à ſede. de præbendis, in vj. & ibi communiter doctores. glo. in l. ſi ex pluribus. & ibi doctores in §. Lucius Titius. el ij. ff. de ſolutio. in
4 verbo obligauit: & in verbo, ex vſu.* Et ſufficit de dicta prioritate horæ fuiſſe probatũ per teſtes duntaxat: vt not. glo. & omnes in d. c. ſi à ſede. in verbo, nec appareat. abſque quòd dicatur in bullis, & ex quo ſufficit probatio per teſtes, cum glo. ibi dicat, vel ſi in bullis fuerit dictum; quaſi in primo caſu: dum loquitur de probatione per teſtes non requiratur quòd dicatur in bullis vltra; quia cum teſtibus concurrunt literæ ſcribæ, ſeu notarij, qui ſcripſit bullas collationis: eo magis quia prædictus Lucas poſſeſsionem habuit; & nullo modo prædictus Pyrrhus Antonius: per tex. cum gl. in d. c. ſi à ſede. Nec obſtat quòd donnus Hilario prior Trinitatis Cauen. qui nobis cõtulit ante dictam collationem nobis factam erat creatus prior S. Pauli de vrbe, in capit. generali, & ſic erat reuocatus à prioratu Cauenſi: vnde carebat poteſtate conferendi. nam huic reſpondetur, quòd adhuc erat in adminiſtratione prioratus Cauenſis: & non erat adhuc ingreſſus prioratum ſancti Pauli, nec intrauerat: & ideo quantum ad hoc cùm tractetur de actu fauorabili, & ad ſuſtinendum ſuum factum, non habebatur vt prior de Vrbe cuius officium ingreſſus nõ fuerat: ſecundum Bartol. in l. j. j. col. in j. oppo. ff. de pœnis. Secundò reſpõdetur, quòd prædictus donnus Hilario prior veriſimiliter præſumebatur ignorare creationem, ſeu permutationem ſibi factã de prioratu prædicto, per regulam vulg. præſumitur ignorantia vbi ſcientia non probatur: tum etiam concurrente qualitate loci, in quo fuit celebratum capitulũ in ciuitate Mantuæ, attenta diſtantia,* cùm 5
ita ſit, in dubio ignorare præſumatur: per tex. in c. cùm intra. extrà qui mat. accu. po. vbi bonus tex. de hoc: per quem ita in propriis terminis conſulendo tenet Lud. Roma. conſi. cccxxx. circa primum. pen. col. verſ. cùm igitur marſilien. capitulum tanquam diuerſæ prouinciæ exiſtens &c. Tertiò reſpondetur quòd prædictus donnus Hilario non habebat facultatem conferendi beneficia, quia prior, ſed tãquam vicarius generalis in ſpiritualibus & temporalibus, imò non ſimpliciter, quia vicarius, ſed quia cum ſpeciali commiſsione conferendi: iuxta tex. cum glo. in c. fin. de offi. vic. in vj. & eſt deciſio Rot. in nonis, deciſ. cccxcvij. aliàs deciſ. v. incip. ſi epiſcopus dat & committit. titu. de offic. vicar. & in antiq. deciſ. cccxxvij. aliàs eſt deciſ. iiij. eod. titu. incip. not. quòd licet ordinarius. vnde licet fuiſſet permutatus in prioratu S. Pauli de Vrbe, tamen quia non habuerat poteſtatem conferendi niſi vt vicarius generalis, & ſpecialis commiſſarius, & nõ vt prior, nihil ad rumbum: quia ex diuerſis non recta fit illatio. l. fin. C. de codi. & l. fin. cum ſi. ff. de calum. Quartò prædictus donnus Hilario non habebat poteſtatem conferendi, quia prior, ſed tãquam perſona prudentiſsima, legalis, ac idonea: & prout apparet in poteſtate vicariatus conceſſa: ibi dũ dicitur, cum facultate & poteſtate conferendi omnia, & quæcunq; beneficia &c. & parum ante ſunt hæc verba, confiſi de prudentia, & ſapiẽtia, idoneitate & legalitate veſtra &c. ex quibus apparet quòd non habito reſpectu ad prioratum prædictũ fuerat hæc facultas conferendi beneficia conceſſa: * ſed 6
fuit habitus reſpectus ad perſonam prædicti donni Hilarionis: quòd ſatis apparet probari per verba ſuprà narrata: ita dixit do. Abb. in c. quoniam Abb. iij. colum. verſic. ſed concludo tertiò. extrà de offi. delega. Ludo. in conſi. cccxxx. iij. colum. verſicu. iij. quia & poſito. Vltimò quia in commiſsione prædicta præceſsit nomen proprium prædicti Hilarionis: quinimò eius qualitatis, prout apparet ſub illis verbis, de prudẽtia &c. igitur ad reuocationem prioratus non cenſetur reuocata poteſtas vicariatus: * cum commiſsio ſpecialis conferendi ſuffi- 7
cit: ita voluit Abb. in prædi. ca. quoniam Abb. iiij. colum. verſi. & idem quòd ſuprà tenet Bar. & plenè Card. in cle. & ſi principalis. de reſcri. maximè. v. &

vj.q.vbi dicit,quòd ita de cõſuetudine ſeruatur:&
quòd hoc voluit ibi gl.cui ſecundum eum ſtãdum
eſt:& ex his apparet ſatis excluſus clericus Pyrrhus
8 Ant.de conſtantio.* Quò verò ad Reueren.domi.
Cardi.de Aragonia in bullis ſuæ dominat.cõceſsis
apparet ineſſe clauſula, anteferri omnibus &c.ſub
data.viij. menſis Iunij, per quæ verba ſatis apparet
derogatum indulto Illuſtr.Ferdinãdi columnæ ha-
benti ius ad rem duntaxat: ita Ioã.And.Butr.Imo.
& Domi.in c.cauſamq́ue.de reſcrip.& ideo voluit
Cardi.in ſuo conſi.lxij.caſus ſuper quo &c.ꝙ non
dicitur ius quæſitum in beneficio per acceptatio-
nem, per quencunque factam citra collationem,
9 etiam ſi petitum ſit ab executore * vt conferat:per
quam petitionem quis dicitur acceptare:idem vo-
luit Imo.poſt Card.in c.inter cætera.iiij.colum.de
præben.item in bullis prædicti do.Cardin.deroga-
tur in ſpecie omnibus & quibuſcunque indultis.
Nec eſt dubitãdũ ſi papa id facere potuerit in con-
ferendo beneficia de quibus alteri poteſtatem per
10 indultum prædictũ conceſſerat:* cùm non ex hoc
videatur à ſe exemiſſe facultatem conferendi: imò
maior poteſtas penes ipſum remanſit.c. dudum de
præbend.in vj.per quem text.ita conſuluit Petr.de
Ancha.in conſi.clxiiii.& conſi.xxviij.incip.ratio-
nes inductæ. & ibi ſubdit ꝙ ſemper remanet penes
dominum maior iuriſdictio quàm transferat, &
præſertim cùm papa in beneficialibus liberam ha-
beat poteſtatem ſeu voluntatem.clem.j.in fi.vt lit.
pẽd.c.ij.de præben.in vj.Accedit inſuper alia clau-
ſula in bullis prædicti Reuerendiſsimi Cardinalis:
11 videlicet,dummodo datæ præſentium non * ſit al-
teri ius quæſitum, virtute cuius clauſulæ præſerua-
tur prædictus clericus Lucas habens ius in re: ita
conſuluit Cald.in conſi.viij.ſub tit.de reſcript.ibi
declarans quid ſit habere ius in re:& idem cõſuluit
Lud.Roma.in conſi.cclvj.approbo ſententias &c.
12 * Et ideo cùm appareat collatio mei clientis Lucæ
facta ſibi ab ordinario anterior quàm fuerit colla-
tio Reuerendiſsimi Cardinalis,& Illuſt.Ferdinan-
di Columnæ: & in prædicta eiuſdẽ Lucæ collatio-
ne ceſſet præſumptio fraudis in data reſpectu in-
ſtrumenti poſſeſsionis adeptæ per ipſum Lucam,ac
etiam per teſtes de hora anterioris collationis de-
ponentes, ſequitur quòd ambobus præfertur. per
tex.in c.ſi à ſede.de præbend.in vj.& ibi gloſ.& ita
voluerunt domini de Rota in deciſi.xxij.in nouis.
aliàs deciſi.j.de probat.incip.fuit dubitatum.& in
deci.cccxlviij.aliàs deciſ.x.eod.tit.inci. voluerunt
& ordinauerunt &c.& vult præallegata deciſ.xxij.
in fin.quòd etiam contra apoſtolicos impetrantes
ſtandum eſt literis ordinarij conferentis etiam re-
ſpectu datæ & temporis ſolo ſuo ſigillo ſigillatis ſi-
ne tabellione & teſtibus,quãdo poſſet apparere de
excluſione fraudis,& anticipationis præſumptæ.&
13 inter alia ponitur,* ſi poſteà apparet de apprehen-
ſione poſſeſsionis facta per notarium de beneficio
collato per ordinarium:& idem dicitur in d.deciſ.
cccxlviij.& præſertim vendicant ſibi locũ prçalle-
14 gata,* cùm ſimus in iure quæſito ad rẽ quò ad apo-
ſtolicos impetrãtes habẽtes poſteriorẽ collationẽ,
quos non defendit dicta clauſula: dũmodo à data
præſentium per deciſ.Rotæ in nou.ccxliiij.incip.
licet de more & ſtilo cur.aliàs deciſ.xvij.de præbẽ.
& deciſ.cccxcij.aliàs eſt deciſ.vj.inci.cùm ad ca-
pitulum.tit.de electio.& latè Fely.in c.cauſamq́ue.
penul.col.verſi.clauſula anteferri.de reſcrip.Item
ſuperatur prædictus Illuſt.Columnenſis per prædi-
ctum Lucam,ex quo eccleſia prædicta eſt de menſa
abbatiali:* & ideo ad eam nõ extendũtur indulta, 15
ſicut nec ad beneficia de menſa: licet in dictis in-
dultis fiat mentio de beneficiis regularibus vacatu-
ris:vt in cle.frequens.§.quædam.& ibi gloſ.in ver-
bo,ad mẽſam,de exceſ.præla.& in cle.j.§.præmiſſa.
& ibi gl.in verbo,de mẽſa.& in verbo, reuocari.de
ſupplen.negli.prælat.* cùm beneficia quæ ſunt de 16
menſa in veritate non vacent,licet ex quodã abuſu
cõferantur tanquã vacantia:ſed ſtandum eſt verbis
Papæ in proprio ſignificatu: videlicet, quòd in ve-
ritate non vacant:vt in d.§.quidam.& ibi Cardi.&
Rota in antiquis deci.xxvij.aliàs eſt deciſ.j.titu.de
conceſ.præbend.incip.no.quòd vbi beneficium.&
ſic literæ prædictæ licet reſpectu beneficiandi, &
ſic reſpectu perſonæ ſint fauorabiliores: vt in c.ſi à
ſede.& c.ei cui.de præben.in vj.* & per cõſequens 17
ampliandæ: tamen reſpectu beneficij ſunt odioſæ
& ſtricti iuris: & non veniunt quælibet beneficia:
ſed illa quæ ſunt ſub proprio ſignificatu,& per con
ſequens quæ in veritate propriè vacant: & ſic non
de menſa,vt in c.quamuis.el j.& in c.cui de non.de
præben.in vj.& no.Pan.& Cardi.ibi,in clem.ne ro-
mani.§.ſanè.col.v.in vij.& viij.q.de elect.& no.gl.
antepe.in d.c.cùm de beneficio.& Cardi.in d.§.ſa-
nè.octaua quæſtione.& voluit Imo.in c.cùm olim.
de præbendis in ſexto.ſecũdum doct.in locis præ-
allegatis: & ideo cùm ex præallegatis clericus Lu-
cas omnino ſuperet prædictum Illuſtr.Columnen-
ſem, cùm indultum eidem nullatenus ſuffragetur
ex prædictis, ſuperat quoque & Reuerendiſsimum
Cardinalem ratione prioris datæ in bulla: maximè
cùm ſit in indultu ſeu bulla domini Cardinalis:dũ-
modo datæ præſentium nõ ſit alteri ius quæſitum,
virtute cuius clauſulæ vincitur etiã dominus Car-
dinalis:& tamen ſua Reuerendiſsima dominat.ha-
bet ius in re:quia in eius bulla ſit ſpecialis collatio
huius beneficij,cum clauſula,non obſtantibus om-
nibus,& quibuſcunque indultis.quo caſu vincitur
Columnenſis à prædicto domino Cardinali:ſed ſic
eſt quòd Lucas vincit domi.Cardi.& ſuperat, ergo
fortius vincit Columnenſem: * quia ſi vinco vin- 18
centem te,fortius vinco te: tex.eſt not.in c.autho-
ritate.de conceſ.præben.in vj.vbi text.ad literam.
& eſt bonus text.in l.de acceſsionibus.ff.de diuer.
& temp.præſcrip.& conſuluit Fran.Curt.in conſi.
xlvj. j. colum.quòd ſi vinco vincentem te, fortius
vinco te: & Alex.in conſi.ccviij.in fin.ij volu.Et.
potiſsimè quòd dominus Cardi.quem vincit præ-
dictus Lucas, ſua reuerendiſsima dominat.vincat
Columnenſem, vltra præallegata adducitur, nam
indultum columnenſis eſt generale: & ſic in gene-
re conceſſum: in bulla verò Reuerendiſsimi domi-
ni Cardinalis eſt in ſpecie conceſſum hoc benefi-
cium: quo caſu * licet.poſterior præfertur colum- 19
nenſi, ex quo ſpecialiter conceditur: ita per plura
conſulendo tenet Federicus de ſen.conſi.cxcvj.&
cxcvij. vbi multa bona adducit. Nec obſtaret re-
nunciatio ſeu ceſsio facta Columnenſi per prædi-
ctum domi.Cardina.* quia ipſa fieri non potuit in 20
præiudi

præiudicium tertij; vt voluit Abb.in c.fi.in v.not.
extrà de maio.& obed. Apparet enim quòd per ac-
ptationem domini Cardi.de beneficio, & præſen-
tationem ſeu productionem bullarum factam in
præſenti iudicio, & intimationem factã partibus
& præſertim huic meo clièti, eſt eidem clienti Lu-
2 cæ ius quæſitum virtute ſupradic.c.authoritate.* &
ideo nõ potuit, nec poteſt renunciare vſui ipſarum
bullarum in præiudicium Lucæ venientis ex eiuſ-
dem Cardinalis perſona ab ipſarum vſu deſiſtentis:
prout not.Innoc.& Hoſt.in c.ex conqueſtione.de
reſtit.ſpol.& ibi doct.Bald.in l.petendæ.vlti.col.C.
temp.in integ.reſtitu.& conſuluit Fede.in d.conſi.
cxcvj.& cxcvij.quòd maximè procedit, quia vir-
tute dictæ renũciationis fuit eidem domino Card.
penſio ſuper beneficio prædicto ſtabilita, quo caſu
non videtur vſui renunciaſſe: & ita ex prænarra-
tis cenſeo de iuris cenſura prædictum clericũ Lu-
cam cæteris præferendum cõcurrentibus. Et quòd
eidem vt intrepido venatori iure optimo huiuſce-
modi venationis palma debeatur: & ita cenſeo iu-
ris eſſe ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictionem habere prætendens in præiudicium alterius eandẽ habentis debet verificare, & probare, quòd illo alio præſente & patiente iuriſdictionem ipſam exercuerit, vt præiudicet.*

2 *Teſtes deponentes de antiquiori poſſeſſione etiã decennij retro, præferuntur teſtibus de iuniore poſſeſſione in interdicto retinendæ.*

3 *Titulus & poſſeſſio iuſtificata, licet multum proſit, tamen hoc eſt verum, niſi poſſeſſio collitigantis eſſet antiquior illo ſuo titulo. & nu.4.*

CONSILIVM CXIII.

IN Chriſti nomine amẽ. In cauſa ma-
gni. Iacobi de Tufo, cũ magni. Ioan-
ne Carrafa de Neapo. vtili domino
caſalis ſancti Elpidij ſuper impoſi-
tione aſſiſiæ in dicto caſali apothe-
carijs: & macellatoribus eiuſdem quam recuſat
prædictus mag. Ioannes, aſſerens ipſum tanquam
vtilem dominũ eſſe in poſſeſſione imponendi aſſi-
ſiam prædictam: & non prædictus Iacob. vel is co-
meſtabilis ciuitatis Auerſæ: & hoc virtute ſui pri-
uilegij de conceſſione caſalis prædicti cum omni-
bus eius iuribus & iuriſdictionibus &c. Quod qui-
dem nihil habet obſtare antiquiſſimæ ac longæuæ
poſſeſſioni ipſius Iacobi: cum ſi prædictus Ioan.
aliquando dictum officium catapaniæ in prædicto
ſuo iure exercuerit per ſuos miniſtros ſeu catapa-
num non tenet huiuſmodi poſſeſſio extante anti-
quiori & priori poſſeſſione ipſius Iacobi: vt ex me-
ritis probatorum liquet, ſed incubuiſſet eidẽ Ioan-
ni de neceſſitate verificare quòd ipſo Iacobo ge-
nerali comeſtabulo præſente & patiente iuriſdi-
1 ctionem prædictam exercuerit: * ad hoc vt intelli-
geretur eidem Iacobo præiudicatum: ita voluerũt
Inno.& alij in cap.conquerente.de offic.ordi.in c.
bona.de poſtu.prælat.do.Anto.in c.fi.de cauſa poſ.
& propriet.Petr.de Anch.in reg.ſine poſſ.in iiij.q.
de regu.iur. Secundo apparet quòd teſtes producti
per eundem mag. Ioanne, & in eius fauorem depo-
nẽtes de eius poſſeſſione per annos x.xij.& ad plus.
xv.& xviij. teſtes autẽ ipſius Iacobi deponunt eun-
dem Iacobum, & ſuos prædeceſſores ſtetiſſe in poſ-
ſeſſione ſeu quaſi imponendi aſſiſiam prædictã in
omnibus vicis ſeu caſalibus ciuitatis Auerſæ, & ſi-
gnanter in caſali prædicto ſancti Elpidij per annos
xxx. item xl. item l.* Et ex iuris diſpoſitione teſtes 2
deponẽtes de antiquiori poſſeſſione etiam decen-
nij retro præferuntur teſtibus de iuniori poſſeſſio-
ne in hoc interdicto retinendæ poſſeſſionis: vt vo-
luit Abb.in c.cùm ad ſedem.vij.col.extrà de reſtit.
ſpol. conſuluit Alex.in conſi.lxxx.in fin.in ij.volu.
& conſi.lxxxviij.in v.volu.& idem voluit Fran.de
Aret.in c.licet cauſam.extrà de probat. vnde ſtante
antiquiori poſſeſſione ſemper recentior præſumi-
tur vitioſa: vt dicũt doct.communiter in d.c.licet
cauſam.& in l.j.C.vti poſ. Nec habet ſuffragari ei-
dem Ioanni titulus ſui priuilegij cum omnibus iu-
riſdictionibus ad dictum vicum, ſeu caſale ſpectan
tibus, & pertinentibus,* ex quo licet multũ poſſit 3
titulus & poſſeſſio iuſtificata, tamẽ hoc eſt verum,
niſi poſſeſſio collitigantis eſſet antiquior illo ſuo
titulo: prout in caſu præſenti eſt poſſeſſio ipſius
Iacob. ita dixit pulchrè Bal.in l.data opera in fi.C.
qui accuſ.non poſſ.& in l.non ignorat.C.ad exhib.
Tertiò & vltimò manifeſtiſſimi iuris eſt ex produ-
ctis liquere, nedum de antiquiori poſſeſſione ſeu
quaſi prædicti magn. Iacobi, verùm etiam de anti-
quiori titulo quòd ſit titulus & poſſeſſio ipſius ma-
gnifi. Ioannis carrafæ:* ex quo quidem antiquiori 4
titulo præſumitur antiquior & iuſtior poſſeſſio:
ita Bald.in cap. licet cauſam.de proba. poſt Iaco.de
Aret.in l.quoties.C.de rei vendi argum. prædictæ l.
quoties. Bald.in l.non ignorat.C.ad exhib. Franciſ.
de Curt.in conſi.lxxvj. ſuper motiuis &c. redditis.
vj.colum. maximè cum titu. eiuſdem Iaco excedat
tempus cxxx.anno. vt ex eius calendario liquet, ſe-
quitur pariter quòd & poſſeſſio ipſa ſit antiquior:
& meritò præferenda cum ſi qua fuerit poſſeſſio
ipſius Ioannis illa fuit clandeſtina reſpectu anti-
quioris poſſeſſionis ipſius Iacobi: & ita videtur
conſulẽdum mihi de iure intrepidè: & ita pronun-
ciatum fuit per S.conſilium in præſenti cauſa.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio receptionis dotium facta per virũ eſt tantæ importantiæ, quòd ſi poſt ſtipulationem capitulatorum matrimonij, & promiſſionis dotium ante confeſſionem receptionis ipſarum fuiſſent alia debita per virum contracta, ſemper attenderetur tempus promiſſionis dotium facta per vxorem, ſeu per alios eius nomine ipſi viro, & mulier ipſa præferretur cæteris creditoribus in hypotheca.*

3 *Confeſſio recepta dotis facta per virum tãtum operatur quantum vera ſolutio. Vxor habet hypothecam virtute legati facti per eius virum. & nu. ſequenti.*

5 *Vxor agens virtute legati nõ tenetur probare rem illam fuiſſe in bonis ipſius teſtatoris legantis, ſed proceſſiſſe à teſtatore duntaxat.*

6 *Vxor poſt mortem viri poteſt remanere in poſſeſſione bonorum viri hypothecatorum ſibi pro ſuis dotibus, & iuribus dotalibus pro quibus vti poteſt retentione in eis. num. 7. Maximè vbi mulier ipſa declaraſſet animum ſuum velle illa pro dote retinere.*

8 *Ius retentionis virtute hypotheca in bonis viri, nedum competit vxori, verùm etiam, & eius filijs virtute dotium maternarum. ibid.*

9 *Vxor mortuo viro ſi adminiſtrauit bona mobilia, & alia, non reddito computo & ratione ipſorum bonorum non poteſt vti retentione bonorũ quondam viri, & ibi narratur quæ requirantur concurrere.*

10 *Titulus legati excludit compenſationem.*

11 *Compenſatio prohibetur opponi aduerſus mulierem agentem actione de dote.*

12 *Tutor comparendo ſeu ſe ſubſcribendo, aut alia faciendo nomine pupilli non videtur ſibi proprio nomine præiudicaſſe. nume. 13. & idem teſtis vel notarius.*

CONSILIVM CXIIII.

REdemptoris gentium præſidio repe-
tito amen. In cauſa Illuſtriſ. dominæ
Ioannæ de picolhominibus de Ara-
gonia Excellentia veſtra pernoſcat
Illuſtriſsi. Prorex vóſque almi huius
S. collateralis concilij proceres, Quòd docẽte phi-
loſopho nihil ita abſque labore manifeſtam facit
veritatem quàm breuis, & pura narratio: idcirco
ſuper puncto, an liceat eidem Illuſt. dominæ Ioan-
næ vti retentione bonorum quæ fuerunt quõdam
Comitis Neocaſtri eius viri loco pignoris: & hy-
pothecæ obligatorum pro dotibus ſuis & aliis iu-
ribus dotalibus. Et præmitto ſatis liquidò apparere
de hypotheca tacita & expreſſa ſuper bonis prædi-
1 ctis eidem dominæ Ioannæ * competenti: de tacita
enim liquet ex iuris diſpoſitione: per tex. vulg. in l.
aſsiduis. qui po. in pign. hab. & in l. j. C. de rei vxor.
act. de expreſſa conſtat per capitula matrimonij: &
confeſsionem receptarum dotium vltra partẽ do-
tium numeratam. Quæ confeſsio eſt tantæ poten-
tiæ fauore dotium quòd ſi poſt ſtipulationem ca-
pitulorum matrimonij, & promiſsionis dotiũ an-
te confeſsionem receptionis ipſarum fuiſſent alia
debita per virum contracta ſemper attenderetur
tempus promiſsionis dotium factæ per vxorẽ ſeu
2 pro eius parte ipſi viro, * & mulier ipſa præferetur
cæteris creditoribus in hypotheca: ita ſing. voluit
Angel. de perigli. in l. j. ff. ſoluto matrimo. vbi ſub-
dit ita fuiſſe conſultum per ſoleones doctores fre-
ros authoritate Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu.
de donat. inter virum vxor. & Cyn. in l. in contra-
ctibus. C. de non numerata pecunia. & idem tenet
Ludouic. in l. ſi conſtante. quarta quæſtione. ff. ſolu-
3 to matrimonio. * Nec militaret ex aduerſo oppo-
ni de non numer. dote, cum ſit lapſum tempus op-
ponendi: quo caſu tantũ operatur confeſsio quan-
tum vera ſolutio in præiudicium mariti: & quo-

runcumque: Ita dixit Andr. de Iſer. in titu. de ſtat.
contra liber. eccleſ. in §. diffidamus. & idem Andr.
in conſtit. regni cauſas &c. & Alexan. in conſi. xxv.
in ij. volum. & in conſil. cxlij. in quinto volu. Item
transfertur hypotheca virtute legati facti per præ-
dictum quondam Comitem Neocaſtri eius * virum 4
in ſuo vltimo vitæ elogio de dictis dotibus: per tex.
in l. prima. C. commu. de leg. per quem ſatis not. vo-
luit Ange. in dicta l. j. quem etiam refert & ſequitur
ibidem Iaſo. in iij. not. quòd intantum transfertur:
* & competit hypothecaria pro legato vt agẽs vir- 5
tute legati non teneatur probare rem illam fuiſſe
in bonis, & de bonis ipſius teſtatoris legantis, ſed
proceſsiſſe à teſtatore duntaxat: idem ſequitur do-
mi. Anton. de Alexan. dicens ipſum eſſe caſum mi-
rabilem in l. rem alienã. C. de pignora. actio. Et ſic
ſuccedit quòd defuncto Comite eius viro potuit
legitime domina Ioanna ipſa remanere in poſſeſ-
ſione bonorum * viri ſibi hypothecatorũ pro eius 6
dotibus cum regio aſſenſu etiam ſuper hypotheca-
ria obligatione legati interpoſito, ſeu obtento, &
retinere poſſeſsionem prædictorum bonorum pro
dotibus ſuis, & iuribus dotalibus pro quibus vti
poteſt retentione in eis: ita voluit Bald. in l. ſi cui.
quæ eſt pen. C. de non nume. pecu. & idem Bal. in l.
pen. C. de pigno. act. Cy. & Bal. in l. cum tibi. C. qui
pot. in pign. hab. & optime ac breuiter Barto. in l. ſi
filiofami. & ibi tex. ff. ſol. matri. & ſequitur pulchrè
Iaſo. in §. item ſeruiana. xj. colum. inſtitu. de act. vbi
ſubdit hoc eſſe diligentiſsime no. ex quo ſæpiſsime
occurrit in facto: & idem confirmat Alex. de Imo.
& Iaſon in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condi.
inde. & idem conſulendo tenet Soci. in cõſi. cxxxj.
in j. vol. vbi ſubdit hoc maximè procedere vbi mu-
lier declaraſſet animum ſuum velle pro dote reti-
nere: * prout mulier ipſa fecit: & idem conſuluit 7
Socinus in conſilio clviij. in ij. volumine. vbi plus
ſubdit quòd nedum virtute hypothecæ poſſunt re-
tineri per vxorem bona viri eo mortuo, * verùm 8
etiam per filios ipſius vxoris ex cauſa dotium ma-
ternarum: quia ius tale retentionis tranſit in ſingu-
larem ſucceſſorem: vt habetur in l. cum prætor. C.
de diſtra. pig. & conſuluit Paulus de Caſt. in conſi.
cccclxj. incip. viſis actis & actitatis: & omnes con-
cludunt hoc maximè procedere quando res ſeu
bona ſine vitio peruenirent ſeu perueniſſent ad di-
ctam vxorem. Nec ſuffragatur quòd ex aduerſo di-
citur prædictam dominam Ioannam habuiſſe mul-
ta, & quãpluta bona mobilia, & pecunias, & quòd
maiorem partem ipſorum bonorũ diſtraxerit. * Et 9
ſic quod tenetur ad reddendum calculum rationis, &
donec reddiderit, nõ poterit interim vti dicta re-
tentione pro ſuis iuribus dotalibus: prout Magni-
ficus do. Ioan. Anto. muſectula concurrens ex ad-
uerſo allegauit tenere in propriis terminis Soci. in
ſuo conſi. clxxx. in ij. vol. per me quidẽ longè præ-
uiſo ac bene ruminato, vt patebit ex infrà dicẽdis
reſponſionibus & ſolutionibus. Et in primis quòd
ibi Soci. ſe fundat, ex quo in caſu prædicti conſilij:
mater illa fuerat tutrix: & per inſtrumentum re-
nũtiauerat omni ll. auxilio, & hypothecauerat om-
nia eius bona pro tutelæ adminiſtratione. Item illi
mulieri de qua in conſi. prædic. non fuerat dos le-
gata in teſtamento prout fuit huic dominæ Ioãnæ.
quo

quo caſu etiam quòd amouiſſet, ſeu diſtraxiſſet bo-
na, cum titulus legati debeat aliquid operari, & de
compenſatione in promptu non liceret excipere,
nec admitteretur compenſatio: et quanto magis
ſi eſſet in liquida expoſitione dicti calculi ſeu ra-
tionis cum aduerſus mulierem repetentem dotem
non liceat excipere de compenſatione quãdoqui-
10 dem fuerit dos legata* cum titulus legati compen
ſationem excludat, & hoc vt aliquid operetur vl-
tra iuris communis diſpoſitionem: ita voluerunt
Bald. & Moder. in l. diuortio. §. donationes. ff. ſolu-
to matrimonio gloſſa ſingula. in l. ſi non deſigna-
tam in verſi. non numeratæ. C. de fal. adie. leg. quam
ad hoc reputat mirabilem ibi Bald. & ſequitur etiã
11 Cyn. & Salyce.* nam compenſatio prohibetur op-
poni aduerſus mulierem agentem actione de dote,
& retinentem per tex. in l. filiofa. in princip. ff. ſolu.
matri. vbi etiam Barto. ſubdit quòd mulier retinet
bona viri pro dote, & compenſat. ADDITIO.
Et dato abſque veri præiudicio quòd ipſa domina
Ioanna fuiſſet tutrix & obligaſſet ſe in forma ad
reddendum calculum rationis tutelæ & reſtitutio-
nis reliquorum adhuc non poſſent hæredes vti re-
tentione dotiũ quouſque redderetur ratio admi-
niſtrationis tutelæ per tex. in terminis. in l. vnica. §.
exactio. C. de rei vxor. actio. qui expreſſe prohibet
retentionem in dote. licet Soci. in ſuo præallegato
conſil. 180. dixerit quòd ille text. locum non habet
dum reperitur dos obligata & legitimè hypothe-
cata per mulierem dum aſſumpſit tutelã filiorum,
maximè dum in huiuſmodi aſſumptione fuiſſet re-
nuntiatum omni legum auxilio iuxta not. in auth.
matri & auiæ. C. quando mulie. tut. offici. fung. po-
teſt. quo caſu poſſet etiam perſonaliter capi, licet
aliàs non. l. vnica. C. de offic. omnium iudic. & per
Barto. in l. ſi quis ſub conditione. C. de teſta. tute. &
Bart. & alij. in d. auth. matri & auiæ. Item promiſsio
redditionis rationum cum reliquorum reſtitutio-
ne quæ fit in tutela non poteſt ſeparari nec aliqua
certa quantitas quæ forte in inuentario eſſet appo-
ſita poteſt de per ſe peti. Sed inſimul tota ratio re-
nideri debet cum poſsit cõtingere quòd tutor plus
oſtendat in redditione rationis ſe impendiſſe in
rem pupilli quàm ipſe habuerit. l. j. §. præterea ſi tu-
telæ. ff. de contra. iud. tute. Ita pulchrè conſulendo
tenet Alex. in conſil. 92. narratis. in vij. volu. Quod
maxime procedit cùm debitum tutelæ prædictæ
non ſit liquidum ſed incertum donec tutelæ ratio
integrè reuiſa non ſit. quia pro reo non debet dari
retentio: quæ eſt quædam compenſatio, vt habetur
per Barto. & alios in l. diuortio. §. ob donationis. ff.
ſolu. matri. & de debito liquido ad non liquidum
non habet locum compenſatio. vt per Bartol. in l.
aufertur. §. qui compenſationem. ff. de iure fiſci: &
latè. per Alexan. conſil. 94. clariſsime domine in 4.
volumine. præſertim cum ſimus in inſtrumento li-
quido dotium habente ex forma ſtatuti ſeu ritus
mag. curiæ vicariæ executionem paratam. quia tũc
non retardatur executio ob retentionem bono-
rum quæ adminiſtrantur ratione tutelæ, cum non
ſit liquidum id quod pro tutela prætenditur debe-
ri vt ſuprà: vt probatur ex dictis Alexand. in con-
ſilio 94. ita ex multis præmiſſorum tenet Anto. ne-
guſa in ſuo tracta. de pignori. & hypote. fol. 131. In
primo membro quintæ partis. xj. colum. verſic. de-
cimo circa effectum vbi dicit deciſionem Socin.
in dicto conſilio clxxx. ſemper fuiſſe viſam ſibi du-
biam: & quòd non videtur bene reſponſum ad di-
ctum §. tacet. in quo retentio dotis generaliter &
indiſtinctè prohibetur per text. in præallegata l.
vnica. §. ſed nec retentio in fi. & ſic concludit quòd
dicta deciſio Soci. non ſit de iure tenenda & quòd
ipſe ita pluries iudicauit & iudicari vidit contra
illam & ita etiam modernis temporibus pluries ſe-
cundum hãc opinionem neguſancij vt veridicam
contra dictum cõſi. Soci. iudicatum fuit per S. Re-
gium conſilium Neapolitanum me exiſtente vno
ex Regiis conſil. & ita votante cum aliis patribus
de dicto conſilio. Nec opitulabitur parti aduerſæ
quòd contra prædictam dominam Ioannam fuerit
lata ſentẽtia ſuper dicto Comitatu: & nihil propo-
ſuit in cauſa in qua vocata fuit de iuribus ſuis circa
ipſam dotem: & ſic videtur ſibi præiudicaſſe, adeo
vt omnino ſententia lata contra ipſam debeat exe-
cutioni mandari, maximè cum ſit regia. Nã reſpon
detur quòd pars aduerſa ab initio præſentis cauſæ
ſupplicationẽ porrexit in qua aſſerebat ſucceſsio-
nem Comitatus Neocaſtri ad eandem ſpectare: &
eandem indebitè detineri per prædictã dominam
Ioannam. & eius filiam quæ tenebãtur ad aſsigna-
tionem & reſtitutionẽ ipſius Comitatus eidẽ parti
aduerſæ vnde citatis ipſa domina Ioanna, & filia
ſemper mater ipſa tutritio nomine prædictæ eius
filiæ comparuit in iudicio prædicto, & nunquam
proprio nomine cum in rei veritate nulla ſibi com
petebat ſucceſsio.* Et ſic quatenus tutritio nomi- 12
ne comparuerit ſemper nihil ſibi præiudicauit ſu-
per hypotheca ſuorum iuriũ dotalium, & dotium
ſuper quibus vocata nõ fuerat, ſed ſuper ſucceſsio-
ne duntaxat. Et ideo tutor comparendo ſeu aliquid
faciendo, aut ſe ſubſcribendo tutorio nomine pu-
pilli non videtur ſibi proprio nomine præiudicaſ-
ſe: text. eſt in l. ſi pater. C. de fideiuſſor. & in l. ſi non
ſignaſti. C. de adminiſtratione tutorum. & in l. ni-
mia credulitate. iuncta gloſſ. C. de actio. & obliga.
& in l. ſi fideiuſſor. §. patri. ff. de pignor. & ideo di-
xit Barto. in dicta l. ſi pater per l. caius. C. de pigno-
ratit. actione.* quòd quando ſubſcriptio fit à te- 13
ſte velut notario, & non vt à principali, non præ-
iudicat: vt in dictis iuribus, & idem tenet Bart. in l.
quæ dotis. vlti. col. ſolu. matr. & in l. ſicut. §. non vi-
detur. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca. ſol. Ex qui-
bus omnibus concludo ſententiam regiam latam
ſuper ſucceſsione Comitatus prædicti minimè in
aliquo officere iuribus prædictæ Illuſtriſ. dominæ
Ioannæ circa retentionem iuridicam ſuarum do-
tium ſeu bonorum hypothecatorũ pro eis. Sentiat
ergo iuſtitiam Sereniſsimi ac Cap. domini noſtri
Regis, & prædicta quoque Illuſt. domina quæ ho-
die per totum orbem terrarum plenis faucibus de-
cantatur, cum aſtream diu ad ſuperos euolatam
redemerit: & cuius veſtra Illuſtriſsi. Doctor & Ex-
cellentiæ veſtræ illuſtriſsimæ cognitrices ac exe-
cutrices exiſtunt, ne ſententia lata contra filiam
aduerſus matrem contra omne iuris debitum exe-
cutioni demandetur.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Veritas ex multis conſiſtit in paucis, & multitudo reſtringitur, quia onoroſa eſt & nihil habet honeſti.

Virtus legum eſt in adaptatione de ſimilibus ad ſimilia.

2 In priuilegio confirmatorio conceſſo ex certa ſcientia ſi ſeriosè narratur factum, & prima cõceſſio, & deinde confirmatur, non eſt neceſſe exhibere primam conceſſionem, ſed ſola confirmatio ſufficit, quòd ſecus eſt, quãdo ſimpliciter fieret prima confirmatio non inſerto tenore priuilegij.

3 Clauſula ex certa ſcientia facit præſumere cauſam in principe concedente gratiam etiam parte non concordata de plenitudine poteſtatis.

4 Clauſula ex certa ſcientia, nedum dat robur actui confirmationis, verùm etiam illum extendit.

5 Conſilium & voluntas præſumitur ex breuitate temporis.

6 Inſtrumentum relatum de quo præſumitur ex qualitate facti quòd pars habuit notitiam, non eſt neceſſe edi.

Hæres ſuus poſt aditam hæreditatẽ præſumitur ſcire facta defuncti. ibid.

7 Sententia antiqua præſumitur etiam quoad acta.

8 Sententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij. & nume. 9.

10 Scriptura antiqua creditur etiam ſine comparatione literarum.

11 Diuturnitas temporis facit præſumere omnia ſolenniter proceſſiſſe nu. 12.

13 Scriptura priuata per ſcribentem confeſſata habetur pro publica.

14 Supponens videtur fateri omnia quæ ſupponit.

15 Scriptura producta per aduerſarium prodeſt alteri parti contra producentem.

16 Scriptura ſi eſt iudicis authoritate exemplata, non eſt neceſſe originalem exhibere, niſi pars petens exhibitionem vellet illam improbare de falſo, tamen ſi iuratur amiſſio originalis releuabitur. & 17.

CONSILIVM CXV.

REdemptoris gentium præſidio ite-
rato amen. In cauſa vniuerſitatis, &
hominum terræ Raclæ prouinciæ
Idrontinæ, cum Magnifico Bindo
Tholomęo eorum vtili domino ſu-
per petita exhibitione originaliũ capitulorum ei-
dem vniuerſitati cõceſſorum per quondam ſalua-
torẽ Tholomæum, & quæ in priuilegio regiæ con-
firmationis conceſſo eidem vniuerſitati ſerioſius
enarrãtur, eſt videndum an teneatur prędicta vni-
uerſitas capitula ipſa originalia exhibere, cùm ipſa
minime reperiantur, ſed amiſerit. Et quia veritas ex
multis conſiſtit in paucis: vt dicunt doct. per text.
in auth. de refer. circa princip. & glo. in conſtitu-
tione regni vniuerſos ſub rubr. de cau. in iudi. ciro.
1 decid. dicit * quòd multitudo reſtringitur, quia
oneroſa eſt & nihil habet honeſti: virtus vero in
modicis ex multis conſiſtit: & ideo Bal. in l. non ſo-
lum. §. qui primipilum. ff. de excuſ. tutor per illum
tex. in ver. adaptans. dicit quòd virtus legum eſt in
adaptatione de ſimilibus ad ſimilia: in caſu iſto re-
periuntur capitula inſerta in priuilegio regij aſſen-
ſus de verbo ad verbum. Et ideo ſuccedit * quod in 2
particulari in terminis noſtris dixit Iaſo. in auth. ſi
quis in aliquo documento. C. de edeod. referendo
Specu. ponere veritatem quòd ſi in priuilegio con-
firmatorio conceſſo ex certa ſcientia ſeriosè narra-
tur prima conceſsio, & deinde confirmatur, nõ eſt
neceſſe exhibere primam conceſsionẽ: ſed ſola con
firmatio ſufficit. quòd ſecus eſt, quando ſimpliciter
fieret prima confirmatio non inſerto tenore priui-
legij: & ſubdit hanc doctrinam Specul. teneri per
Panor. in d. c. inter dilectos. dicẽtẽ eſſe no. & alleg.
etiam Rom. in quodã ſuo cõſi. vbi ſatis clare tenet,
ꝙ ſi princeps ſeu papa ex certa ſcientia confirmat:
& id quod cõfirmat de verbo ad verbũ inſerit: tũc
valet confirmatio, & probabitur per eam conceſ-
ſio confirmata: alleg. lxiij. diſtio. ſinodo: & extrà de
cõfirmatione vtili vel inutili. c. penul. Item in hoc
priuilegio adeſt clauſula ex certa ſcientia, & alia:
videlicet, capitula, & petitiones: quę & quas rece-
pimus decretari modificarique iuſsimus. Et in fine
eiuſdem priuilegij ſunt, & alia verba: videlicet, te-
nore pręſentium, & ex certa noſtra ſcientia, & gra-
tia ſpeciali capitula ipſa &c. * Clauſula iſta vulga- 3
riter operatur vt faciat præſumi cauſam in princi-
po concedente gratiam etiam parte non citata de
plenitudine poteſtatis: Panor. in c. cum olim. verſi.
an autem princeps: extra de re iudi. Ion. in c. inno-
tuit. extra de elec. Bal. in l. eos. C. de appe. & ſupplet
iſta clauſula illam aliam: videlicet, non obſtante
tali lege. Bal. in l. omnes. in prin. C. de quadr. præſcr.
doct. in l. idem Vlpianus. §. ſunt & alij de excu. tuto.
* Et per iſtam clauſulam nedum robur actui con- 4
firmationis, verum etiam illud extendit: Bald. in c.
ex parte. extra de conſti. Iaſ. in l. more. xviij. col. cir-
ca fin. ff. de iuriſd. om. iud. & in eodem ipſo caſu de
quo agitur eſt aliud: quia capitula ipſa fuerũt con-
ceſſa per prædictum eorum vtilem dominum die
xxv. Decẽb. anni M. D. lxiiij. & in priuilegio aſſen-
ſus, ſeu confirmationis prædictæ apparet data in
eadem ciuitate Tarenti. xxvij. eiuſdem menſis eiuſ-
dem anni. Ad quod facit quod habetur in l. opti-
mam. C. de contrahen. & committen. ſtipulat. Ad
præſumptam præſentiam ipſius quondam Salua-
toris concedentis, & abſque aliquo metu, iuxta
regem. * Ex breuitate namque temporis præſumi- 5
tur conſilium, & voluntas: argumen. l. ſi ventri. §.
eorum. vbi Barto. & doct. ff. de priuileg. cred. Barto.
in l. poſt contractum. ff. de donat. Pariter præſumi-
tur ex breuitate, ſeu vicinitate loci. capitu. quoſ-
dam. extra de præſumptio. Bald. in l. ſi vicinis. C.
de nuptiis. & in l. domini horreorum. ff. loca. cum
ſimilib. & inter eaſdem partes non eſt neceſſe edi
etiam inſtrumentum relatum de quo præſumitur
ex facti qualitate habere notitiam pars: vt per
Iaſon. in præallegata. authen. pro imitatione dicti
ſui: ibidem non obſtante quòd ad hæredem fit trãſ-
itus. * Quia hæres præſumitur poſt aditam hæredi- 6
tatem, maximè hæres ſuus ſcire facta defuncti. l.
cum hæres. ff. de liber. legat. & in hoc caſu maximè
vt infrà dicetur. * Item & aliud hic conſiderãdum, 7
quia

quia ſumus in factis antiquis pro quibus præſumē-
dum eſt, vt in ſimili dicimus de ſententia antiqua
8 pro qua præſumēdum eſt etiam quò ad acta:* licet
de eis nó appareat.c.cũ in iure. & ibi Inn.extrà de
offi.deleg.Bar.in l.admonendi.ff.de iureiu.Bal.in l.
emācipatione.C.de fid.inſtr.Abb.in c.cũ inter.ex-
9 trà de re iudic.* & dicetur antiqua ſententia poſt
lapſum biēnij:ſecundũ Hoſt.in d.c.cũ inter.& Bal.
in c.j.de mili.vaſſ.qui cótu.eſt in vſib.feu.Et ꝙ poſt
lapſum biennij præſumatur pro ſentētia,nec debet
pars appellans vlterius audiri: tenet Guid.papæ in
ſuo tract.de pręſump.in fol.iiij.& plene Laur.calc.
in ſuo conſi.xv.vbi pleniſsimè,& aliquid per Frāc.
de Are.in conſi.ſuo xxxvj.& dixit Io.And.in c.cle-
rici.de vi.& ho.cleri.quod breue tempus dicitur
quòd ante biennium: & poſt biēnium dicitur lon-
gum tempus ſeu vetus:& vide etiam Spec.in tit.de
10 ſen.§.fin.* Et facit quod dicitur de ſcriptura anti-
qua cui creditur etiā ſine comparatione literarum:
Bal.& Saly.in l.comparationes.C.de fide inſtru.&
dixit Bal.in prædic.c.j.in verſi.quæro ſi apparet.de
mil.vaſſ.qui contu.eſt. Quod in ſententia antiqua
11 præſumitur citationem factam fuiſſe.* Et dicitur
regulariter in iure quòd ex temporis diuturnitate
12 præſumuntur omnia ſolenniter*acta fuiſſe.l.qui in
aliena.ff.de acquir.hære.xxxiij.q.j.ſi quis acceperit.
& ibi gl.j.q.j.conſtat argu.ad id in c.ad id.extrà de
ſpon.Vltimò ſuffragatur quòd prædictus quōdam
Saluator ductus pęnitētia ſupplicauit Sereniſsimo
Regi Ferdinādo primo pro reuocatione prædicto-
13 rum capitulorũ quo caſu * cũ ſcriptura ipſa fuerit
cōfeſſata habetur pro publica.ita Bal.in l.alia.C.de
14 his quib.vt indig.*Et qui ſupponit confitetur om-
nia quæ ſupponit: & huiuſmodi ſuæ confeſsioni
ſtandum eſt in eius præiudicium.l.cum precum.C.
de libe.cau.& vltra talis prætenſa reuocatio fuit in
iudicio producta ex aduerſo, vnde ſuccedit quòd
15 prodeſt eidem vniuerſitati * contra producentem:
Bal.in l.j.§.edenda.ff.de eden.Bal.in l.j.ij.col.C.vt
quæ de.aduo.Bal.in addi.Spe.in tit.de inſtru.edic.
ver.productio.& ibi etiam Specu.& Inn.in c.olim
extrà de cenſi.Bart.in l.publia.ff.depo.cum multis
concord. Nec cogitetur ex calumnia quòd prædi-
ctus quondam Saluator cogitauerit de aliis gratiis
16 per ſe factis,* quia generaliter nó præſumitur plu-
ralitas actuum.c.in præſentia.§.verbum.lo ij.& ibi
Anto.de Butr.xvij.colum.extrà de proba gloſ.in l.
eum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.Bal.in l.te-
ſtium.C.de teſtib.& in l.neque natales.ij.col.C.de
probat.& in l.edita.C.de edeu.Bal.in l.qui iuraſſe.
§.fin.ff.de iureiur.vbi dixit quòd pluralitas facto-
rum non præſumitur,& ſic non debet aliqua exhi-
17 bitio fieri,& ita iuris eſſe conſulo.*Et tantò magis
cum ſcriptura ipſa iudicis authoritate exemplata
fuerit quo caſu non eſt neceſſe originalem ſcriptu-
ram exhibere, niſi pars petēs exhibitionem voluiſ-
ſet ipſam improbare de falſo: & nihilominus eo
caſu releuaretur ille cuius eſt ſcriptura ſi iuraret
originalem perdidiſſe: vt probatur in l.fina.C.de fi-
de inſtrumen.& tenet gloſ.in capit.abbate.de ver-
borum ſignific.refert & ſequitur Cardin.Alexand.
in capit.& veterum.ix.diſtinct.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum factũ manu notarij apoſtolici coram iudice eccleſiaſtico probat.*

2 *Teſtamenta quæcunque etiam ad non pias cauſas ſunt eccleſiaſtici, & eccleſiaſtici intereſt, vt teſtamenta quæcunque ſint adimpleantur cum nō ſint merè temporalia, ſed eccleſiaſtica et pia, licet non ad piam cauſam.*

Teſtamentum notarij apoſtolici, licet de iure ciuili non teneat cum non interfuerint ſeptem teſtes, tamen de iure canonico, & in eius foro tenet etiam ad nō pias cauſas, & etiam cum duobus teſtibus. ibidem.

3 *Teſtamentum in præſentia presbyteri parochialis cum duobus teſtibus tenet.*

4 *Teſtamentum in quo interuenit alter presbyter, ſeu alius loco presbyteri, & tres alij teſtes, vel quatuor abſq; presbytero valeret teſtamētũ, quia dicti duo alij teſtes ſunt maioris authoritatis quàm presbyter ſolus.*

5 *Confeſſio abſente parte valet & tenet in foro canonico.*

6 *Confeſſio viri in fauorem vxoris cum ſit inter perſonas prohibitas, licet de iure nō teneat, tamen morte ipſius mariti eam non reuocantis confirmatur.*

7 *Confeßio dotis receptæ facta per virum tenet vbi præceſſit promißio dotis, licet fuerit inter perſonas prohibitas.*

8 *Confeßio dotis receptæ per virum in vltima voluntate præſente vxore, & acceptante. concurrentibus alijs coniecturis, tantò magis ceſſat præſumptio fraudis viri.*

CONSILIVM CXVI.

REdemptoris gentium poſtulato ſuf-
fragio.amen. In cauſa nobilis domi-
nę Rachellis ruffæ viduæ de ciuitate
Auerſæ repetētis dotes ab hæredibus
ſui viri defuncti coram iudice eccle-
ſiaſtico virtute teſtamenti confecti per notarium
apoſtolicum.* Dico quòd de iure canonico, & in 1
eius foro bene probat:& valet, vt dixit Io.And.nō
habens contradictorem in hoc in ca.ſicut.ne cler.
vel mona.quem refert & ſequitur Firmia.in ſuo re-
reper.ſeu alpha.in litera N. in verbo mortuus. el
ij.& ratio eſt quia teſtamenta quæcunque etiam ad
nó pias cauſas ſunt eccleſiaſtici, & eccleſiaſtici in-
tereſt:* vt teſtamenta quæcunque ſint adimplean- 2
tur cum non ſint mere temporalia, ſed eccleſiaſti-
ca,& pia: licet non ad piam cauſam:ſecundũ Inn.
& Hoſt.Ant.de But.Imo.& Fely.in c.ſi inſtrumēta.
de fid.inſtr.qui pro hoc alleg.id quod habetur per
Hoſti.& alios in c.Ioan.de teſta.vbi dicitur eccle-
ſiaſticum eſſe competentem pro executione quo-
rumcunque teſtamentorum: & ꝙ iſtud cōmuniter
tenetur ibi: licet aliter ibi dixerit Abb.& quidam
alij: vt ibi per eum, & ſic de iure canonico, & in
eius foro in quo ſumus teſtamētũ illud probat. Sed
an teneat ex quo non interuenerunt ſeptem teſtes,
iuxta tex.in l.hac cōſultiſsima. de teſta.dico quòd
licet de iure ciuili nō teneret:tñ de iure canonico,
& in eius foro tenet etiā ad nō pias cauſas,& etiam
cum

4 cum duobus teſtibus duntaxat:*licet hîc ſint qua-
tuor:quia ſi valet in præſentia presbyteri parochia-
lis cum duobus teſtibus:per tex.in ca.cum eſſes.de
teſta.ſecundũ tertiam lec.quã ibi tenet Io.And.qui
dixit quòd in relictis etiã ad non pias cauſas in fo-
ro canonico etiã in terris imperij ſeruabitur d.ca.
cum eſſes. & quòd ita de cõſuetudine obſeruatur,
prout eũ refert Abb.ibi : licet nõ teneat illam ter-
tiam lecturam:tamen ſecundũ Imol.ibi cõmuniter
tenetur & ſeruatur in practica. Et quòd in deciſi-
uis non eſt recedendũ ab ea: & ꝗ ipſe ſic conſuluit
vnde ſi hoc eſt quando cũ interuẽtu parochiali fit
teſtamentum coram duobus teſtibus:multò magis
quando cũ notario apoſtolico ſub maiori authori-
tate,ſeu ſaltim eadem,& fortius vult Spec.in titu.
de inſtru.edic.§.compendioſe.vj.col.verſi.item per
ius canonicum:& etiã refert & ſequitur Abb.in d.
c.cum eſſes.quòd ſi interuenit alter presbyter ſeu
alius loco presbyteri,& tres alij teſtes vel quatuor
abſque presbytero quòd valeret teſtamentũ : quia
dicti duo alij teſtes ſunt maioris authoritatis quàm
presbyter ſolus:vt in c.licet teſtes ex quadam cum
ſimi.de teſti.igitur multò magis in caſu iſto in quo
ſunt ſubſcripti quatuor teſtes.Secũdo dato abſque
veri præiudicio quòd præmiſſa ceſſarẽt,dico quòd
de hoc debito dotali probatur per plures teſtes;&
per confeſsionem mariti præſente Rachela , & ac-
ceptante:ſecundũ Saly.in l.vnica.C.de confeſ.xv.
oppo.& Saly.in l.iubemus.in fi.C.de libe.cau.& in
l.generaliter.vj.q.C.de nõ nume.pecu.Alex.in cõſi.
xx.in iiij.vol.latè Fely.in c.ſi cautio.vj.col.ſecunda
declaratione:maximè de iure canonico : & in eius
5 foro in quo ſumus,& in quo valet* etiam facta ab-
ſente parte:ita gloſ.ſing.in c.quotiens cordis ocu-
lus in glo.ex parte.in verſi.promitto.in fi.j.q.vij.&
communis opinio in d.c.ſi cautio.ſecundum Fely.
ibid.in viij col.ver.fallit ſecundo:& vltra alios al-
lego deciſio.Rotæ in antiquis cccc xxx.vbi dicitur
quòd opinio dictæ glo.eſt communis:& ideo ab ea
indeciſiuis: nec in practica recedendum eò magis
quia fuit tot vicibus geminata,prout dicit Fely.in
xiiij.col.verſi.fallit vltimò.Nec obſtat quòd ema-
nauerit inter perſonas prohibitas. per l.qui teſta-
mentum.ff.de probat.etiam ſi eſſet iurata : vt tenet
Bart.in l.cum quis decedens.§.titia.ff.de leg.iij.&
latè Fely.in c.ſi cautio.xxj.col.verſi.prima conclu-
6 ſio : * quia eo caſu fuit morte ipſius viri cõfirmata
tacitè:prout dicit Bar.in d.§.titio.etiam quòd non
interuenerit vera traditio:& probatur in c.fina.de
dona.inter vir.& vxor.maximè in vltima volũtate
per gl.in l.j.C.de fal.cau.adie.lega.ſecundũ Roma.
in conſil.cccc xxx.conſultatio præſens &c.& latè
Fely.in d.c.ſi cautio.xxij.col.verſic.fallit ſecundò:
& fallit tertiò : & latius Bald.nouel.in trac.ſuo de
priuileg.do.x.parte.in princ.iij.colum.vbi dicitur
quòd ex quo reuocauit expreſsè dicitur tacitè con
7 firmata per mortem.* Secundò reſpondetur quòd
hîc præceſsit promiſsio dotis quo caſu talis cõfeſ-
ſio probat,licet inter prohibitos.Ita Ioan.Andr.in
addi.Spec.in rub.de donat.inter vir.& vxo.Lud.in
conſi.cccc xlv.cõſultatio.in iij.col.Bal.in l.in con
tractibus.§.ſed quoniã.de non nume.pec.Bal.in l.j.
ff.ſolu.matr.& in tract.dotiũ.in decima parte.verſi.
fallit ſeptimò.in viij.col.Fely.latè in d.c.ſi cautio.
verſic.fallit decimò.Ioan.campe.in ſuo tracta.do-
tium.in prima parte.in q.lij.& ita fuiſſe alias deci-
ſum in S.regio conſilio : refert Afflic.in ſua deciſi.
cccc ij.Tertio ceſſantibus præmiſsis : & quæ vrgere
apparent dicitur quòd ineſt etiam cõfeſsio viri in
ipſa vltima voluntate de recepto & parte præſente
& acceptante : & concurrunt aliæ coniecturæ de
*dicto debito quo caſu ceſſat præſumptio fraudis 8
viri:ita Alexã.in conſi.xviij.conſideratis bis &c.in
iij.volu.Bal.in l.multum.ij.col.verſi.ſed quomodo.
cum ſeq.col.C.ſi quis alteri vel ſibi.Franc.de Aret.
in conſi.lxiij.in præſenti conſultatione &c.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non appellans à ſententia lata contra ſuum principalem apparet euidenter delinquere.*

2 *Procuratoris contumacia ſeu neglegentia, licet noceat domino in non appellando non habebit locum vbi dominus principalis eſſet abſens & ignorans, & cauſa agitabatur per procuratorem, quia tunc non poteſt imputari domino ſi non appellauit.*

3 *Procuratoris contumacia nõ nocet domino, niſi dominus ſciuerit, & purgare potuerit cõtumaciam procuratoris, & ſupplere eius defectum, & non fecit. nu.4.*

5 *Sententia contra dominum non verum contumacem, ſed præſumptum non tranſit in rem iudicatam, niſi poſt decem dies à die ſcientiæ in quo dominus ipſe ſciuit ſententiam contra ſe latam.*

6 *Appellandi tempus currit domino à tempore ſcientiæ, & non à tempore ſententiæ nu.7. Et niſi cum procurator non ſit ſoluendo, & ſic cum dominus non poſſet recuperare à procuratore reſpectu paupertatis ipſius procuratoris non appellantis ſuccurritur domino, vt appellare poſſit.*

7 *Procurator dum ob paupertatem non volens domino reficere intereſſe, ex quo non appellauit à ſententia facit vt ſuccurrendum ſit domino, vt ipſe dominus appellare poſſit, & etiam quòd dominus reſtituatur ad fatalia. & nu.8.*

CONSILIVM CXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio repe-
tito amen. Dum ex reſta inſtrumen-
ti mutui Marcus de alagna prætẽ-
deret ſe creditorem nobilis Franci-
ſci de planellis de ciuitate Butonti
in ducatis quadringentis quinquaginta: eundém-
que in magna Curia conueniri feciſſet ſuper præ-
ſentatione inſtrumenti : idémque Franciſcus per-
ſonaliter comparens :& ſeptuagenarius adiuit ma-
gnificum dominum Marcellum gazellam regen-
tem regiæ cancellariæ aſſerendo integrè ſatiſfe-
ciſſe:& quòd prædictum reſiduum petebatur pro
vſura , prout probauit iam ſatisfeciſſe : ſicque per
prædictum dominum regentem fuit declaratum
Frãciſcũ ipſum minimè moleſtandũ. Et interpoſi-
ta reclamatione à decreto prædicto ad eũdem do-
minum

minum Marcellum reperitur nulla apparente de-
legatione ipſius cauſæ in perſonam magnifici Ni-
colai maiorana regij conſiliarij fuiſſe in cauſa ipſa
proceſſum cum procuratore prædicti Fráciſci ab-
ſentis in ciuitate Butonti vſque ad publicationem
productis impertinẽtibus: & nulla petita reiectio-
ne per procuratorem ipſius Franciſci, nec produ-
cta prædicta citatione magnæ curiæ eidem procu-
ratori relicta: immo quod deterius reſpondit pro-
curator ipſe non eſſe procuratorem prędicti Fran-
ciſci: & nolle comparere pro eo cum ſibi ſalarium
non tranſmiſerit, in tantum quòd fuit lata ſenten-
tia contra ipſum Franciſcum, & intimata eidẽ pro-
curatori minimè appellauit, ob quod deliquiſſe
euidenter apparet, prout dicit Bar. in l. j. §. fi. quádo
1 appel. ſit.* Et licet contumacia ſeu negligẽtia pro-
curatoris in non appellando noceat domino: per
text. in d. l. j. §. fina. ff. quando appel. ſit. & ij. q. vj. §. ſi
aduerſus. & plene per doct. in l. j. & ibi Bar. §. ſi pro-
2 curator. ff. ſi quis ius dic. non obtempe.* attamen
hoc nõ habet locum vbi dominus principalis eſſet
abſens, & ignorans, & cauſa agitabatur per procu-
ratorem: quia tunc non poteſt imputari domino, ſi
non appellauit: ſed quádo dominus eſt præſens, &
ſciens ſententiam contra ſe eſſe latam, tunc nul-
lo modo ſibi ſuccurritur, ſi non appellauit, cũ do-
minus ipſe fuerit in culpa in non appellando: per
text. à contrario ſenſu. in d. l. j. quando appel. ſit. in
§. fi. ibi difficile: quia ſi præſens fuit dominus etiam
3 *cum difficultate aliquo caſu non auditur: ita vo-
luit Alex. in ſuo conſi. xcv. incip. viſis proceſsibus.
in iiij. col. ver. vnde eo caſu quo nos dicimus in ij.
vol. vbi ſubdit ſe hoc etiam probare vrgenti ratio-
ne: quia in caſibus in quibus dicimus cõtumaciam
4 procuratoris non nocere domino: quòd * fortius
eſt quoniam ſola negligentia limitatur procedere,
niſi dominus ſciuerit & potuerit purgare contu-
maciam procuratoris: & ſupplere eiuſdem defe-
ctum, & non fecit: caſus eſt not. & ibi hanc doctri-
nam colligunt omnes in capitu. j. vt lit. non con-
teſta. & in l. ij. & ibi Barto. C. de erogat. mili. an. lib.
xij. Secundo eſt conſiderandum quòd procurator
iſte permanebat tunc temporis ad ſeruitia Illuſtr.
Duciſſæ Mediolani: vnde viſum fuit prędicto Frá-
ciſco bonum elegiſſe, & fidum procuratorem, licet
demum expulſus, & licentiatus fuerit per eãdem,
& inſuper pauperrimus: ex quo caſu minimè poſ-
ſit Franciſcus ipſe ab eodem etiam quid minimum
de ſumma prædicta ad quam condemnatus extitit
recuperare. Et hinc voluerunt doct. in l. j. §. ſi aduer
5 ſus. ff. quando appel. ſit.* quòd ſi contra dominum
non verum contumacem ſed præſumptum feratur
ſententia non tranſit in rem iudic. niſi poſt x. dies à
die ſcientię in quo dominus ipſe ſciuit ſententiam
contra ſe latã: Ang. tamen dicit ibidem ꝙ quando
procurator fuerit verè contumax, tunc dominus
6 poteſt appellare: * quia nõ eſt dominus verè cõtu-
max vel fictus, ſed tẽpus datũ ad appellandũ à tem-
pore ſcientiæ currit, & non à tẽpore ſententiæ, ſeu
notitiæ domini ipſius ſententiæ, niſi cũ procurator
ſoluẽdo nõ ſit: vt firmat idem Ang. in l. & poſt edi-
7 ctũ. §. fi. ff. de iudi.* Et ſic in caſu prædicto: vbi do-
minus nõ poſſet recuperare à procuratore reſpectu
paupertatis ipſius procuratoris nõ appellãtis ſuc-
curritur domino: vt appellare poſsit: idẽ tenet Bal.
in marg. ſua in verbo procurator. & in addi. Spe. in
tit. de appel. §. breuiter. in ver. item quid ſi pars:* ꝙ 8
ſi procurator dolo vel negligentia cauſam appella-
tionis non proſequatur tenetur ad intereſſe domi-
no, ſed ſi non eſt ſoluendo, dominus reſtituitur ad
fatalia: idem ſequitur Ang. & Imo. in l. ab executio-
ne. de appel. in fi. & Cardi. in clem. ſicut. de appel. &
idẽ præ cæteris melius tenet gl. & doct. in l. j. §. fi. ff.
quádo appel. ſit. & in auth. hodie. C. de appel. vbi di-
cunt ꝙ procuratore nõ reperto ſoluẽdo dominus
poteſt in integrum reſtitui aduerſus negligentiam
procuratoris nõ appellantis: & nõ ipſo iure: ſed per
reſtitutionẽ in integrum, prout ita petitum fuit: &
ita tenet Saly. in d. auth. hodie. ſecundũ prædicta ex
cauſa paupertatis procuratoris per nõnulla ex prę-
miſsis deciſionibus: refert Matth. de afflic. ita fuiſſe
iudicatum in S. cõſilio in ſua deci. cccxliiij. & alle-
gat idẽ tenere Fely. in c. j. in iiij. col. vt lite nõ con-
teſt. hodie tamen abſque dubio, ſi procurator ſcri-
pturas: & inſtrumẽta habita produxiſſet ſeu repul-
ſam petiiſſet, & ſic cauſam defendiſſet, & ſententia
fuiſſet lata in eius fauorem, prout indubitanter in
cauſa appellationis conſequetur, ſicque debet om-
nino cauſa ipſius appellationis, & reclamationis
committi non obſtante contumacia procuratoris
prædicti: & ita conſulo iuris eſſe ego: & ſic cõmiſſa
fuit per Excellentem Ludouicum montaltũ regen-
tem, & commiſſa ſic fuit. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantia an currat in ſententia lata per expertos quæ nunquam trãſit in rem iudicatam, & an poteſt dici de nullitate vſque ad xxx. annos.*

2 *Sententia expertorum ſi fuit dicta nulla currit, & perit inſtantia, ſicut in alijs iudicijs.*

3 *Appellatio ſi fuit interpoſita à ſententia expertorum currit & perit inſtãtia anno ſicut in cæteris.*

CONSILIVM CXVIII.

Contigit hæſitari & non abſq; dubio:
an in ſententia expertorũ quæ nun-
quam trãſit in rem iudicatã,* ſi fue- 1
rit appellatũ, currat inſtantia appel-
lationis: ſicut in cæteris: & reſpondi
quòd ſic: ex quo ſicut ſententia nulla nunquam
tranſit in rem iudicatam, ita quòd officio iudicis
principaliter agẽdo poteſt dici de nullitate vſque
ad xxx. annos: vt in l. ſicut. & ibi bona gl. C. de præ-
ſcrip. xxx. anno. Spec. in titu. de ſenten. §. iuſta. in fi.
* Sed tamen poſtquam fuit dictũ de nullitate cur- 2
rit & perit inſtantia, ſicut in aliis iudiciis: vt dixit
Bal. in c. ſæpe. de appel. & ſequitur Philip. in c. dile-
cto. in verſi. v. quæritur. de appel. & ſententia debet
mandari executioni: pari modo dici poteſt, ꝙ licet
ſententia expertorũ nunquã tranſeat in rẽ iudica-
tam, ita ꝙ perpetuò poteſt appellari: vt in c. propo-
ſuiſti. de proba. & ibi cõmuniter doct. Bal. in l. ſi ab
hoſtibus. §. ſi vir. ff. ſol. mat. Ang. in l. quòd ſi nolit. §.
ſi mancipium. ff. de ædil. edict. * Sed tamen poſt- 3
quam à ſententia expertorum fuit appellatum cur-
rit & perit inſtantia appellationis, ſicut in cæteris
iudiciis termino vnius anni: vt in ca. ex ratione. de
appel.

appel.& talis ſententia expertorum mandatur executiooi: nec enim poſſunt leges de vnoquoque articulatim ius dicere, ſed de ſimilibus ad ſimilia arguitur.l. au poſſunt.ff. de legi. Et propterea ſi lata fuit ſententia ſeu rectius relatio per tabularium,& ſucceſsiue per primarium confirmando ſententiam primo loco latam per alium tabularium, & ſic per expertum, & ab hac vltima ſeotentia fuerit appellatum,& non proſecuta appellatio, vt quamplures anni ſint decurſi à tempore appellationis, dico quòd perempta eſt inſtantia appellatioois interpoſitæ, & ſententia prædicta debet executioni mandari ex præmiſsis:& ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Creditor petens debitum principale in iudicio, & nihil de intereſſe, aut expenſis expreſſit, & pariter iudex in nihilum prædictorum condemnauit, niſi in debito principali non poterit actor appellãs in cauſa appellationis petere intereſſe ſeu expenſas quas in cauſa id non petierat. ibid.*

2 *Sententia lata non viſis actis etiam ſi non eſſet iuſta non tenet.in nu.ſeq.*

Delegati iuriſdictio eſt odioſa, & ideo reſtringenda in dubio. ibid.

4 *Emens fructus ante tempus in herba pro viliori pretio, quàm valebant tempore quo erant in eſſe, ſeu maturi dicitur vſuram committere, & vſurarius nuncupandus eſt emptor. ibid.*

5 *Fructus agri geminati in autũno veriſimiliter valituri ſunt viginti, & ſi aliquis det decem tantũ contractus talis fit in fraudem vſurarum, licet ex forma ipſius non appareat vſurarius.*

6 *Contractus redditur vſurarius ex expectatione, dum emens propter illum dat minus quàm res in præſenti valeat.*

7 *Emptor ſi promiſit ſoluere ad certum tempus, & ex quo ante tempus ſoluat dedit minus quàm tenebatur, non licebit.*

8 *Contractus plures vno cõtextu eodem die celebrati, vt eſt contractus quietationis ſatisfactionis, & mutui debent reputari vnus contractus.*

9 *Teſtes aduerſus inſtrumentum in fraudẽ vſurarum confectum in quo ſunt ipſi deſcripti, vel tabellio qui ipſum confecit ignorent de vſura, tamen probari poteſt per alios teſtes dicentes, quòd ita erat preordinatum à partibus.*

CONSILIVM CXIX.

Redemptoris gentium præſidio repetito, amen. In eadem cauſa de qua in præcedẽti folio Franciſci de planellis: cum Marco de alagna plenius allegãdo: vt prædicto Franciſco clienti morem geram, cum de competenti mercede ſatisfecerit præſuppoſito quòd prædictus Marcus creditorem ſe prætendens in ducatis ccccl.ex reſta inſtrumenti mutui ducatorum 1372.fuit tãdem Franciſcus ipſe contumax conuentus,& deſtinato çommiſſario ad exequendũ ſe obligauit infra certum terminum comparere: & tandẽ veniens Neapo.adiuit dominum Marcellum regentem Cancellariæ qui tãdem ipſo audito,& viſis libris eiuſdem Marci, declarauit fuiſſe eidem Marco ſatisfactum, & eundem Franciſcum teneri ad ducatos xlij. duntaxat, & à reliqua quantitate abſoluendum. Et reclamatione interpoſita per prædictum Marcum, Marcus ipſe declarauit prædictos ducatos cccccl. ſibi pro intereſſe deberi. Liquet namque ex iuris diſpoſitione quòd dum creditor petiit debitum principale in iudicio, & nihil de intereſſe, aut expenſis expreſsit. Et pariter iudex in nihilum taliter conuentum condemnauit nihil in debito principali: * quòd tamen non poterit actor appellans in 1
cauſa appellationis petere intereſſe, aut expenſas quæ & quas in cauſa principali nõ petierat: voluit Aoge.in l.cum in bona.in vlt.colum.ff.de appel.reprobando nonnullorum opinionem aliter tenentium: & hoc per regulam Barto.in l.ita demum.C. de procu.per illum text.ex quo appellatio reducit nos ad terminos cauſæ principalis poſt litẽ conteſtatá,& non ante: ſed in cauſa principali poſt litem conteſtatam, iſta acceſſoria, videlicet intereſſe, aut expenſæ quæ veniunt officio iudicis mercenario peti non poſſunt: ergo nec in cauſa appellationis, ſeu reclamationis: idem refert & ſequitur Iaſo.in l. j.iij.colum.C.de iudi.dicẽdo hoc eſſe not.quia caſus frequens eſt & malè declaratus. Et ſic facta declaratione prædicta per prædictum dominum Marcellum,& interpoſita reclamatione per prędictum Marcum reperitur in cauſa ipſa certo modo pronunciatum per Magnificum Nicolaũ maioraoam: neſcitur qua authoritate ſeu commiſsione ſuffultum contra prædictum Franciſcum ſe fundádo ſuper inſtrumento debiti, & informationibus datis per eundem Franciſcum aduerſus dictum inſtrumentum, necnon & ſuper reconuentione facta per eundem Franciſcum eundẽ condemnando ad prædictos ducatos cccel.tam ex reſta debiti quàm pro intereſſe nulla facta mentione præcedentis ſententiæ latæ per d.Marcum in fauorem ipſius Franciſci: & ſic apparet ſentẽtia contra ſententiá: quæ quantum teneat iuris diſpoſitioni me remitto. Accedit & aliud quòd in ſententia prædicta nulla fit mẽtio de viſura librorum Marci prædicti viſorum per prædictum dominum Marcellum: nec de confeſſione eiuſdẽ Marci ſuper partitis in eius libro contentis, prout de his omnibus, & aliis ſigillatim in ſententia ipſa enunciatur, ex quibus apparet eiuſdem domini Marcelli regentis decretum fundamentum ſumpſiſſe, prout ex eius tenore liquet, vnde de prædictis circunſtantiis ſuper quibus fundatum fuit decretum ipſius Magnifici regentis nulla fuerit facta meotin in ſententia ipſius Magnifici Nicolai maiorana reſultare apparet ſentẽtiá ipſam fuiſſe latam non viſis actis quæ etiam ſi fuiſſet iuſta, prout minimè fuit: * attamẽ eſt nulla actis non 2
viſis, vt dixit Barto.in l.ij.in prin.C.de iudi.& in l. j.C.de eden.j.colum.& in l.properandũ.§.& ſi quidem.j.col.verſic.not.illud.C.de iudi. Item non tenet ſententia ex alio. nam non apparet de aliqua cõmiſsione in ipſius Magnifici Nicolai perſonam factam per prædictum dominum Marcellum, ſeu alium virtute cuius potuiſſet ipſe magnificus Nicolaus

colaus de cauſa prædicta, maximæ reclamationis
& reuiſionis interpoſitæ cognoſcere. Et licet certo
modo in acte figuretur ob abſentiam ipſius domi.
di Marcelli prædictum Magnificum Nicolaum ha
buiſſe cognitionẽ cauſarum vertentiũ coram eo-
dem domino Marcello: attamen de huiuſmodi co-
gnitione, & poteſtate adhuc non apparet, nec præ-
ſumenda eſt, quòd eidem fuiſſet delegata reuiſio, &
cognitio cauſarum per eundem magnificum Mar-
3 cellum ducíſarum: * cùm delegati præſertim iu-
riſdictio ſit odioſa, & in dubio reſtringenda. c. j. de
offic. deleg. in vj. & tenet in ſpecie Alex. de Imol. in
l. fi. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Nunc au-
tem dico ad punctum cauſæ principalis, emit Mar-
cus prædictus à dicto Franciſco ccccxxviij. ſalmas
olei die viij. Martij. M. D. xviij. ad rationem tarra-
norum. xij. pro qualibet ſalma aſsignandis eidem
Marco de menſe Februarij ſequẽtis anni M. D. xix.
quo tempore quælibet ſalma olei fuit in pretio tar-
ranorum xxvj. xxvij. & xxviij. prout ita generaliter
vendita fuit, vt liquet ex actis, & proceſſu in quo
infiniti teſtes ipſius Franciſci deponunt quòd ſem-
per ſalma olei tempore recollectionis olei muſti
communiter vendi conſueuit: prout etiam eodem
anno venditionis prædictæ vendita fuit ad ratio-
nem tarranorum xviij. xix. xx. xxj. & xxij. & nun-
quam minori pretio: & ſi interdum minori pre-
tio ſupra dicto vendita fuiſſe eſſet vſura, & contra
conſcientiam ementis: & ita quamplures teſtes ſu-
per expoſitione, xv. atteſtati ſunt. Et non abs re ſa-
tis ad propoſitum voluerunt notanter doctores in
cap. in ciuitate. & in cap. nauiganti. extrà de vſuris.
4 * quòd emens fructus in herba, & ſic ante tempus
pro viliori pretio quàm valebant tẽpore quo erãt
in eſſe ſeu maturi dicitur vſuram committere, &
vſuratius nuncupatus eſt: idem voluit Baldus in
in rubri. de vſuris. in iij. quæſtione, vbi ſubdit hoc
maximè procedere ſi præſens numeratio pretij ſit
cauſa damni venditoris, ſecus ſi pro iuſto pretio
emerit: & idem tenet Cardinalis in clementina j.
xij. quæſtione de vſuris. & ſatis pulchrè idem tenet
Reuerendus pater frater Alexãder arioſti. ordinis
minorum in ſuo copioſo, & not. libello de vſur. in
iij. parte: in quæſtione quid de emẽte. vbi plus ſub-
dit vnum verbum ſatisfaciens ad caſum de quo in
5 præſentiarum agitur. * Quòd ſi fructus agri ſemi-
nati in Autumno veriſimiliter valituri ſint vigin-
ti, & quis det decem tantum, contractus talis ſit
in fraudem vſurarum, licet ex forma ipſius non
appareat vſurarius. Et pro confirmatione prædi-
ctorum accedat quòd non licet minus emere rem
prætextu, quòd pro eius emptione pretium ſol-
uendum anticipetur, & in præſentiarum ſoluatur,
& res empta non ſtatim tradatur, ſed expectatur:
quia vſura eſt, nam expectatio facit cõtractum eſſe
6 vſurarium, dum * emens propter illum dat minus
quàm res in præſenti valeat: ita dixit Alexander
Lombar. in ſua ſumma, & etiam exemplificat di-
cendo quòd ſi tu das decem pro mina frumenti,
quæ valet xij. recepturus minam in Autumno, vſu-
ra eſt: ita etiam refert & ſequitur prædictus Reue-
rendus pater Alexander arioſti ordinis minorum
in ſuo prædicto libello vſurarum, in iij. parte. verſi.
vtrum liceat minus cum quæſtione ſequenti. Nam
ex * quo ante terminum ſoluitur non licet minus 7
dare: ſecundum Franciſcum de mairo. in iij. diſtin-
ctione. xiiij. quæſtione iiij. & idem tenet prædictus
Alexander arioſti. in quæſtione vbi ſuprà. Et opti-
mè ſuffragatur prædictis quòd in ſimilibus cõtra-
ctibus attendendum eſt veriſsimum pretium rei,
& conſuetudo creditoris, & ſic iudex ſubtiliter
veritatem inquirendo cauſam decidat: argumen.
ff. de pigno. actio. l. ſeruus. in fine. & l. vel vniuerſo-
rum. & ff. de vſuris. l. qui ſemiſſes. & conſiderata fa-
ma vniuſcuiuſque contrahentis. ita dicunt Hoſti.
& Ioannes Andr. in cap. ex literis. de iureiur. Et fa-
cit bene aurea deciſio ſummi Pontificis in cap. ad
noſtram. de reb. eccle. non alien. vbi Papa contra-
ctum illum reſcindit, & improbat non ex eo quòd
amplius eſt emptor ipſe percepturus, ſed ratione
læſionis contingentis ex eo quòd minus vltra mo-
dum lædebatur. Eſt inſuper ſatis ſupérq; ſatis cõſi-
derandum quòd idem oleum conſignãdum eidem
Marco eo aliter non conſignato per ipſum Fran-
ciſcum fuit venditum eidẽ Franciſco per eundem
Marcum ad rationem ducatorum ſex pro qualibet
ſalma, & dum Franciſcus tunc temporis in neceſsi-
tate conſtitutus, vt plene docuit pro ſatisfacien-
do compoſitionem mille ducatorum factam cum
ducali Curia per ipſum, oportuit ipſum ita facere
quòd apertiſsimè demonſtratur tam ex caſſatione
inſtrumenti prædicti, & quietatione eiuſdem facta
manu propria eiuſdem Marci in calce dicti inſtru
menti iam recognita & confeſſata per eundẽ Mar-
cum ſub data eadem contenta in inſtrumento mu-
tui eodem celebrato: tam etiam quia non eſt veriſi-
mile, quòd eodem die ſatisfactionis & quietatio-
nis debiti prędicti voluiſſet iterũ Franciſcus etiam
effici debitor iterum eiuſdem Marci in tam maxi-
ma ſumma: ſed veriſimilius eſt: & iſta eſt veritas ꝙ
aſsignatis, & ſatisfactis iam vt ex proceſſu liquet
centum ſalmis olei eidẽ Marco: & remanentibus
ducentũ & xxviij. de aliis fuit conuentum: vt Fran
ciſcus ipſe illas ſolueret infra certũ tempus ad ra-
tionem ducatorũ ſex pro qualibet ſalma: & ſic fuit
celebratus alius contractus eodem die ſub nomine
mutui vnciarum ccxxviij. * qui contractus quieta- 8
tionis & ſatisfactionis, necnon & mutui eodẽ die
celebrari debet reputari vnus duntaxat cõtractus,
vt dixit Baldus in l. pen. §. mulier. ff. ſolu. matrimo.
idem Bald. in l. petens. C. de pact. col. pen. & in l. j.
in fin. C. de oper. lib. & in l. Sempronius. ff. de leg. ij.
& conſuluit Angelus in conſilio cxlv. incip. in pri-
mis. Et nihilominus apparet in fraudem vſurarum
geſtum eſſe, cùm licet in contractu ipſo mutui di-
catur pecuniam fuiſſe numeratam prædicto Fran-
ciſco, attamen probatur per quatuor teſtes con-
cludenter pecuniam ipſam minimè perueniſſe ad
prædictum Frãciſcum, ſed ex quadam oſtentatione
fuiſſe ibi demonſtratã, & minimè prædicto Fran
ciſco numeratam, aut conſignatam: & idem vlti-
mo loco deponit magnificus Cæſar Carlinus prę-
ceptor Regius in eadem prouincia qui pecuniam
ipſam commodauit, vt ita exhiberetur duntaxat:
vnde iuris diſpoſitione cautum eſt, quòd aduerſus
inſtrumentum in fraudem vſurarum confectum,
licet teſtes in eo aſcripti vel tabellio ignoret de
vſura tamen poteſt probari per alios teſtes dicẽtes:

9 * quòd ita erat præordinarum à partibus: ita not. Innoc. in c. grauis. extra de depoſi. Baldus in l. cùm allegas. C. de vſur. vbi concludit in his multum habere locum arbitrium iudicis: vt not. per Innoc. in c. cùm oporteat. de accuſatio. Ita etiam ſequitur & refert Lauren. de Rodul. in repe. c. conſuluit. extrà de vſur. in q. cxx. vbi ſubdit hoc vltimum ſibi placere, & inſuper alleg. not. per Ioan. Andr. in c. ad noſtram. extrà de empt. & ven. & ita vt conrluſum ſuprà eſt: conſulo iuris eſſe ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutum licet ſit actus fictus, tamen transfertur ex eo vera poſſeſſio.*

2 *Conſtitutum transfert naturalem & ciuilem poſſeſſionem, & etiam dominium, ſed per precarium ciuilis tantum.*

3 *Executio facta per iudicem de facto, & parte non citata debet pari modo de facto reuocari, quia ſicut fuit iudex facilis in condemnando, ita & in reuocando.*

4 *Eccleſia prima curata licet per adoptionem ſecunda curata vacet ipſo iure, non tamen poteſt epiſcopus illum ſpoliare ipſo prius non citato, & audito, quia poſſit ſibi defenſio competere, vt puta diſpenſatio, vel quid ſimile.*

5 *Præſumptio iuris licet ſit contra abſentem, non tamen ex hoc debet priuari poſſeſſione ipſo prius non citato, & ſi de facto fieret, deberet de facto incontinenti reuocari.*

6 *Tertius poſſidens quando ſuſpicatur quòd alius petat exequi ſententiam in rebus à ſe poſſeſſis, debet proteſtari victori quòd in talibus rebus non procedatur ad aliquam executionem, nec aliqua nouitas fiat, quia ſunt ſua, & per ipſum poſſidentur, & quatenus eſſet facta executio petat eandem reuocari.*

7 *Pignus iudiciale & prætorium differunt, nam prætorium eſt quando nulla diffinitiua præcedente, ſed ratione contumaciæ ſolum proceditur ad miſſionem in poſſeſſionem contra eum edicto prætoris: pignus iudiciale, eſt quādo pro executione diffinitiuæ capiuntur bona ſecundum formam iſtius §. in venditione l. à diuo pio.*

8 *Executio facta poſſeſſione ſequuta ſemper eſt executa ſciente & patiente venditore per quod ſatis apparet probari de traditione aliter quàm per precarium, & conſtitutum.*

9 *Venditor eo tunc quòd conceſſit titulum rei venditæ emptori videtur conceſſiſſe quouſque poſſeſſionem rei prædictæ acquireret.*

10 *Poſſeſſionis cauſa præſumitur mutata ex titulo.*

11 *Poſſeſſori etiam iniuſto non eſt auferenda poſſeſſio non præcedente citatione.*

12 *Executio ſi fuit nulliter facta contra tertios poſſeſſores, licet aliàs iniuſtè ipſis tamen non citatis, etiam ſi vellet creditor quod iudex ipſam confirmet id fieri non poteſt.*

13 *Venditor licet remanſerit in poſſeſſione rei vendita, ſi tamen conduxit ab emptore ex hoc non inducitur præſumptio ſimulationis, & valet contractus, tam emptionis, quàm locationis.*

CONSILIVM CXX.

Redemptoris gētium auxilio inuocato,
Amen. In cauſa venerandi monaſterij
ſancti Laurentij extra mœnia ciuitatis
Auerſæ, cum nobili Ioanne coſta de
Neapo. ob executinnem factam in bonis monaſterij
prædicti per prædictum Ioannem prætextu certæ
pecuniæ eidē debitæ per quendam Laurentium
contε virtute inſtrumenti exequendo in eodē tanquam
in bonis ipſius Laurentij contε debitoris, &
hoc reuocato precario. nā in hoc fallitur cùm bona
ipſa tam tempore executionis prædictæ, quàm
antè erant: & ſunt ſub poſſeſsione, & dominio ipſius
monaſterij, vt conſtat ex numero infinitorum
teſtium vltra inſtrumentum emptionis dictorum
bonorum productum per dictum monaſterium in
quo ineſt conſtitutum, & precarium virtute cuius
fuit tranſlata poſſeſsio ciuilis & naturalis in ipſum
monaſterium, * & per conſequens dominium: licet 1
enim conſtitutū ſit actus fictus, tamen transfertur
ex eo vera poſſeſsio. l. certè. §. j. ff. de preca & firmat
expreſsè Bart. in l. ab emptione. ff. de pact. in fin. in
vlti. q. & poſt eum Mod. Papi. in viij. col. in fi. Et ꝙ
per precarium transferatur poſſeſsio ſaltem ciuilis
eſt tex. in l. & habet. §. eum qui precario. ff. de preca.
* Et ſimiliter quòd per conſtitutū transferatur, & 2
cinilis & naturalis poſſeſsio, ſi etiā dominium tenet
Bar. in l. interdum. in prin. ff. de acqui. poſ. & ibi
cæteri ſcribentes: & per Pap. vbi ſuprà. & eo magis
cùm liqueat per bona inſtrumēta producta de poſſeſsione
Magnifici Thomæ de aldemari vēditoris,
& qui bnna prædicta vendidit prædicto monaſterio,
& tempore dicti conſtituti & precarij venditor
ipſe poſsidebat bona prædicta. Quibus ſtantibus
minimè poterat, nec poteſt Ioan. ipſe ſe intromittere
in bonis prædictis. Eodē monaſterio prius
non citato nec monito tanquam poſſeſſore cùm
auferri nō poteſt poſſeſsio * etiam iniuſta de facto, 3
& cauſa non cognita, per text. vulga. in c. licet epiſcopus.
de præben. in vj. & in l. fi. C. ſi per vim vel
alio modo. & in l. meminerint. C. vnde vi. hinc dixerunt
Bald. Saly. & Modern. prædicti in l. ſi pacto
quo pœnam. C. de pact. iij col. quòd ſi iudex fecit
aliquam executionem de facto parte nō citata debet
pari mori modo eandem de facto, & parte non
citata reuocare: quia ſicut fuit facilis in condemnando,
ita debet eſſe facilis in reuocando: per text.
in l. j. §. j. ff. ſi mul. ven. nomi. quem text. reputant ad
hoc ſing. Moder. prædicti poſt Bald. in c. inter quatuor.
de maio. & obed. & de prædictis eſt etiam gl.
not. in l. minor. in princi. ff. de euic. quam reputant
ſing. Bal. & Saly. in l. dies feſtos. C. de fer. Hinc dicebat
Panor. in c. ex ratione. pe. col. extrà de appel.
* quòd licet per adoptionem ſecundæ eccleſiæ cu- 4
ratæ vacet prima ipſo iure: vt in c. de multa. de præben.
non tamen poteſt epiſcopus illum ſpoliare ipſo
prius nō citato & audito, quia poſſet ſibi defenſio
competere: vt puta diſpenſatio vel quid ſimile:
& ſic ſunt duo text. notab. probationes: * quòd li- 5
cet contra abſentem ſit præſumptio iuris, non tamen
ex hoc debet priuari poſſeſsione ipſo prius nō
citato, & ſi de facto fieret, deberet incontinenti de
facto reuocari. argu. c. cum cauſa. extrà de offic. deleg.
& in c. conquerente. de offi. ord. & idem in ſpecie
rep

cie reperio conſuluiſſe Alexand.in conſilio lxxxiij.
viſa facti narratinne,& copia teſtamenti.ij.colum.
quaſi per totum. & maximè in v.colum. in ij.volu.
Et plus voluit idem Alex.in l.à diuo pio.in §.ſi ſu-
6 pec rebus.nij.colum.ff.de re iudic. * quòd quando
tertios poſsideus ſuſpicatur, quòd alius petat exe-
qui ſententiam in rebus à ſe poſſeſsis debet prote-
ſtari victori,quòd in talibusrebus non procedatur
ad aliquam executionem , nec aliqua nouitas fiat,
eò quia ſunt ſuæ, vel à ſe poſſeſſæ : & quatenus exe-
cutio ſit facta petat illam cnntrario imperio reuo-
cari , & reuocetur quatenus de facto proceſsit : &
quòd iſta petitio eſt iuſta dicebat ipſe Alex. in qua
ſummariè procedetur , & plus ſubdit quòd ſi pen-
dente dicta petitione & proteſtatione fieret execu-
tio eſſet nulla. Confirmantur præmiſſa per dicta
eiuſdem Alex.in d.l.à diuo pio.in §. in venditione
7 xxiij.col.verſ.additio:queritur Bar.*vbi dicit eſſe.
differentiam inter pignus iudiciale & prætorium:
nam prætorium eſt quando nulla diffiuitiua præ-
cedente,ſed ſolum ratione cõtumaciæ proceditur
ad miſsionem in poſſeſsionem cõtra reum è dicto
prætoris de quo in l. ſiue vnus.ff. quibus ex cau.in
poſ.ea. Pignus autẽ iudiciale eſt quando pro execu
cione diffinitiuæ capiũtur bona ſecundũ formam
iſtius §.in venditione iſtius.l.à diuo pio. Cùm ergo
reſpectu dicti monaſterij nõ poſsit dici fuiſſe con-
tractum aliquod pignus ſuper dictis bonis nõ præ-
torium,ex quo non præceſsit aliqua cõtumacia ip-
ſius monaſterij non aliter citati , & minimè iudi-
ciale cùm non præceſſerit aliqua ſententia diffini-
tiua ſequitur prædictum Ioannem coſſam nullate-
nus audiendum ſuper prætenſa executione bono-
rum quæ poſsidentur per dictum monaſterium fru
ctus percipiendo , & bona ipſa in partem affitan-
do ſciente etiã & patiente prædicto domino Tho-
8 ma venditore per * quod ſatis probari apparet de
traditione aliter quàm per precarium & conſtitu-
tum.l.ij.C.de acquit.poſ.l.quædam mulier.ff.de rei
vend.& eſt tex.ſecundum lect. Iac. de Are.& Bald.
ibi in l.indicia.C.eod.titu.quòd ſine dubio proce-
dit ſiue fuerit probatũ de poſſeſsione prædicti do-
mini Thomæ venditoris,& authoris ſiue non:quia
ſi prædictus dominus Thomas à quo prædictũ mo-
naſteriũ cauſam habet , & titulũ poſsidebat,prout
iam ex proceſſu liquet,clarum eſt, quòd monaſte-
rium intelligebatur , & intelligitur ex illo titulo
poſsidere:ſi verò ipſe venditor tunc non poſside-
bat vel dubitari poſſet an poſsideret , vt quia for-
ſan non eſſet probatum,& tunc etiam dictum mo-
naſteriũ præſumitur poſsidere occaſione eiuſdem
tituli:nam eo ipſo quòd ipſe vẽditor titulum con-
9 ceſsit eidem monaſterio, * videtur cõceſsiſſe quo-
uſque poſſeſsionem dictę rei acquireret:vt in l.hoc
ſi res.ff.de rei vendic.ſecundum Bal.in d.l.indicia.
vbi ſubdit hoc eſſe verum ſiue titulus præceſſerit
10 poſſeſsionẽ ſiue poſſeſsio præceſſerit titulũ : * quia
ex titulo præſumitur cauſa poſſeſsionis mutata, vt
nota.in l.cùm nemo.C. de acquirenda poſſeſsione.
ſecundum Bar.in l.cùm ſolus.ff.de vſuca.quòd ma-
ximè procedit,ex quo in dicto Inſtrumẽto emptio-
nis fuit data licentia appræhendẽdi &c. vt in l.præ-
dia.ff.de acquir.poſ. ſecundun Bald,in prædi. l.in-
dicia. & ideo quouſque cõcludatur in precario &
conſtituto tam reſpectu ad inſtrumentum datio-
nis in ſolutum factæ prędicto domino Thomæ qui
etiam realiter tenuit & poſſedit quàm reſpectu ad
dictum inſtrumentum venditionis poſtea iaris per
interuallata tẽpora factę per dictũ dominum Tho-
mam , ex quo monaſterium prædictum longe ante
executionem prædictam, & tempore executionis:
imò ſatis ante litem ſuper hoc motam contra Lau-
rentium aſſertum debitorẽ tenebat , & poſsidebat
ac tenet & poſsidet fructus percipiendo prout di-
ctum eſt : tamen executio prædicta fieri non po-
tuit , & facta fuit : & eſt nulla , & debet reuocari
contrario imperio ſaltim quatenus de facto proceſ-
ſit tanquam facta in bonis poſſeſsis à tertio non ci-
tato : * cùm etiam iniuſtè poſsidenti non ſit aufe- 11
renda poſſeſsio nulla præcedente citatione.l. ſi de-
ſerta.cum ſimi.& ibi Bald. C. ſi propter publi.pen.
Imo.in c.cum olim.de priuileg. & Bart.in l.fina.C.
de edic.diui.& Angelus in §.quadrupli.inſtitut.de
act.tamen in indiuiduo ad quaſi terminos in qua-
dam executione facta ad inſtantiam cuiuſdam cre-
ditoris contra priorem , & fratres ſancti Domini-
ci emptores , & tertios poſſeſſores ipſis non cita-
tis conſuluit per optima iura : & rationes Ludou.
Roman. in conſilio clviij. circa articulum propo-
ſitæ conſultationis. & ibi ſubdit quòd ex quo di-
cta executio fuit ab initio nulla contra prædictum
priorem,& fratres tertios poſſeſſores:licet & aliàs
iniuſtè ipſis non citatis, tamen ſi vellet creditor
quòd iudex in dicto iudicio executionis eam con-
firmet , ex quo forſitan aliàs poſſeſsio monaſterij
erat iniuſta,quod nõ debet admitti, nec iudex hoc
poſſet:* quia ſicut fuit facilis in exequendo,ita de- 12
bet eſſe facilis in reuocando, adeo quòd nũ debeat
confirmationem petenti applaudere.l.j.§. neceſſa-
rio.ff.ſi mulie.vend. nomi. & plenè dicta per Bald.
in prędicta l.ſi pacto quo pœnam. Et ſic ex hac ſola
ratione tutiſsima conſtat huiuſmodi executionem
fieri non potuiſſe,ſed nulla fuiſſe,& contrario im-
perio,ſaltem quatenus de facto proceſsit reuocan-
dam : & ex hoc tollitur , quòd ex aduerſo dicitur
de ſimulato contractu inter prædictũ Laurentium,
& monaſterium , nam tollitur per inter. quia non
fuit facta alienatio inter Laurentium , & monaſte-
rium : ſed inter prædictum dominum Thomam,&
monaſterium:& ſic licet Laurentius in poſſeſsione
etiam precaria remanſerit cum prædicto domino
Thoma, cùm tamen verè nõ ſit ex quo verè apprę-
hendit poſſeſsionem dictorum bonorum: & dictus
Laurentius ſibi reſpondebat de fructibus ,qui pro
tunc erant : igitur etiam reſpectu dominij Thomę
poſſeſsio fuit vera cum traditione ſeu acquiſitio-
ne reali ex præcedenti titulo per dictam l. indicia.
& ibi Baldus poſt Iacobum de Aret. vt ſuprà fuit
oſtenſum quantum ad monaſterium,& prędictum
dominum Thomam contrahentes , & ideo ceſſat
fraudis,& ſimulationis præſumptio:quia licet non
ceſſet per conſtitutionem precarij abſque tradi-
tione reali , ſeu de reſponſione fructuum:quia non
videtur veriſimile quòd emptor velit dimittere rẽ
per ipſum emptam venditori , & pretium,cum ne-
mo præſumitur iactare ſuum:vulga.l. cùm de inde-
bito.de probationib. tamen quando venditor re-
ſponderet de fructibus emptori : & multò magis

monaſterio prædicto, quòd dictam venditionem
non contraxit cum ipſo Laurentio, ex quo Lauren
tius non remanſit in poſſeſsione ſimpliciter vigore
precarij, ſed vt conductor dictorum bonorum de
fructibus reſpondendo: igitur ceſſat ſimulationis
& fraudis præſumptio. argu. l. litibus. C. de agric. &
cenſ. lib. xj. ſecundum Bart. in l. poſt contractus. ff.
de donat. in prin. iij. col. & in l. ſicut. in §. ſuperua-
cuum. ff. quibus mod. pig. vel hypo. ſol. & latius Cę-
po. in tracta. ſimula. in prin. operis. & colum. xxiiij.
præſumptione Bald. in l. qui fundum. in addi. ff. de
13 contrahen. empt.* vbi licet venditor remanſerit in
poſſeſsione, ſi tamen cõduxerit ab emptore: ex hoc
non inducitur præſumptio ſimulationis, & valet
contractus, tam emptionis, quàm locationis ei-
dem venditori factæ per emptorem. Item & ex alio
liquet de iure ipſius monaſterij tertij poſſeſſoris nõ
citati, quia ex quo probauit ſe poſſediſſe, & poſsi-
dere, & locaſſe, ac fructus percepiſſe, & percipere
dato quòd pars aduerſa probauerit quòd Lauren-
tius debitor dolo deſiiſſet poſsidere alienando in
fraudem etiam paratæ executinnis: vt quia aliena-
tio fuiſſet facta poſt litem motam, licet hoc nõ ſit,
attamen executio fieri non poteſt contra iſtum ter-
tium poſſeſſorem non citatum. Et licet ſecundum
omnes hoc abſque dubio procederet in caſu præ-
ſenti in quo alienatio tam facto prædicto domino
Thomæ, quàm poſtea per interuallata tẽpora per
prædictum dominum Thomam prædicto monaſte-
rio poſſeſſori fuit ſatis ante litem motam per præ-
dictum Ioannẽ coſſam contra dictum Laurẽtium,
prout tenet Bart. & omnes in l. à diuo pio. §. ſuper
rebus. ff. de re iudic. tamen procedit in caſu in quo
fuiſſet facta poſt litem motam, & ſic in fraudẽ exe-
cutionis: ſecundum Bart. qui indiſtinctè loquitur:
& ſic etiam iſto caſu in d. §. ſi ſuper rebus. & eſt opi
nio verior & communior ſecundum Alex. in d. §.
ſi ſuper rebus. iiij. col. in v. addi. reprobata opinio-
ne Bal. de qua ibi per eum: & ſic ex omni capite de-
bet pronunciari pro monaſterio prædicto, & con-
tra prædictum nobilem Ioan. coſſa, & quòd execu-
tio prædicta retractetur, cùm minimè fieri potue-
rit contra prædictum monaſterium tertium poſ-
ſeſſorem non citatum: & ita de iuris cenſura ſen-
tio ego Thomas Grammaticus.

Et ego Pamphilus mollus de Capua concurro
in eandem ſententiam.

SVMMARIVM.

1 *In communione nemo perſiſtere cogitur, maximè
vbi res diuiſionem patitur.*
2 *Domus conceſſa in feudum & domus domini tenent
vnam curtem communem, diuiſio ipſius curtis
debet fieri per cordulam verſus domum domini,
& illa dimidia erit ſua, alia dimidia erit vaſſalli.*
3 *Seruitutem oneris ferẽdi à parte inferiori ſi quis de
bet tenetur de iure parietes ſuſtinẽtes onera ſuis
ſumptibus conſtruere.*
4 *Reficere hoc verbum ſeu verbum reparare quid
importet.*
5 *Contrahẽtibus licet permittatur ad inuicem inter
ſe decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij, nõ ta-
men habet locum in clerico ſeu eccleſia, quæ mini-
mè debet laqueum parare.*
6 *Eccleſia vniuerſitati ſi plus offertur quàm res va-
leat id recipere non debet, ſed iuſtum pretiũ tan-
tum: cum nõ debeat in ſuis contractibus fraudem
adhibere.*
7 *Eccleſia debet eſſe cultrix iuſtitiæ & æquitatis.*

CONSILIVM CXXI.

REdemptoris gentium poſtulato præſi-
dio, Amen. Et quia docente Philoſo-
pho nihil ita abſque labore manifeſtam
facit veritatem, quàm breuis & pura
narratio; idcirco veritati duntaxat inhærendo,
vt conſueui mendicatis ſuffragiis procul pulſis ad
tangens factum deueniam. Et quòd egregius Ma-
rinus tuta abſque dubio debeat obtinere in præ-
ſenti iudicio, adeo quòd Reuerendus rector ec-
cleſiæ ſancti Georgij maioris de Neap. tenetur ad
petitam diuiſionem curtis petitam per eundẽ Ma-
rinum, cum curtis communis ſit prout ex proceſ-
ſu liquet, & inficiari non poteſt vltra vulgaria iura
diſponentia neminem compelli poſſe in commu-
nione perſiſtere: iuxta tex. in l. ſi. communi diuid. l.
inter omnes. C. de prædi. minor. l. ſi non ſortem. §.
ſi centum. de conditione indebiti.* Maximè vbi 1
res diuiſionem patitur, prout ad oculum in caſu j.
demonſtratur: tenet Baldus in propriis terminis in
plateola ſeu curti communi in c. j. §. ſi quis de man-
ſo. de controuerſ. inueſti. in vſib. feud. & ideo ſatis
ad propoſitum voluit Bart. in l. quòd conclaue. ff.
de dam. infec. quòd ſi inter domum conceſſam in
feudum & domum domini eſt vna curtis,* ſeu cu- 2
ria debet diuidi per cordulam verſus domum do-
mini, & illa dimidia erit ſua: alia dimidia erit vaſ-
ſalli, idem in ſpecie & in terminis propriis quæ-
ſtionis propoſitæ voluit Bartho. Cæpo. in tracta. de
ſeruit. vrb. præd. in tit. de curia ſeu curte: & in titu-
lo præcedenti de clauſtro, ſiue conclaui poſt me-
dium: vbi in ambobus ſequitur dictum Bald. præal-
legatum. Quò verò ad refectiones illius membri,
ſeu manſionis quæ eſt eccleſiæ petitã vt poſsit de-
ſuper Marinus ipſæ ædificare, & reparare ſuper eo
domum ſibi in emphyteuſim conceſſam: apparet
namque quòd pars dictæ domus conceſſæ eidem
Marino eſt ſupra membrum illud ſeu domum di-
ctæ eccleſiæ, & ſic Abbatis: & ſic exiſtente domo
Marini prædicti ſeu eius parte, ſupra domũ dictæ
eccleſiæ conſtructa: ſequitur de neceſsitate quòd
dictum membrum eccleſiæ exiſtens in parte infe-
riori debet ſeruitutẽ oneris ferendi prædicto Ma-
rino, quam ſeruitutẽ oneris ferendi* quando quis 3
debet tenetur de iure parietes ſubſiſtentes onera
ſuis ſumptibus facere & cõſtruere per tex. in l. eum
debere columnam. ff. de ſerui. vrb. præd. & in l. & ſi
fortè. & §. etiam. & §. ſeq. & ibi clarè Bart. ff. ſi ſer.
vend. ita in ſpecie tenet etiã Barth. Cæpol. in præd.
tit. de ſeruit. & propriet. in titu. de ſeru. one. fer. ij.
col. Nec obſtat quatenus dubitari cõtingeret quòd
ex forma inſtrumenti tantummodo videatur ex-
preſſum quòd teneatur Marinus ipſe reparare: nam
non ex hoc apparet Marinus ipſe prohibitus ædifi-
care de nouo, quia reparare eſt facilius quàm con
ſtruere

ſtruere de nouo:dixit Bald.in l.ſancimus.C.de teſt.
j.colum.ver.ſed tu dic.maximè cùm interſit eccle-
ſiæ quòd dictum eſt vt domus ipſa magnificetur,&
4 augmentetur.*Suffragatur & aliud quia ſub verbo
reficere ſeu reparare continetur ſarcire, ædificare,
vehere, & apportare, & etiam ea quæ ad eandem
rem opus eſſent: textus eſt in l.j. §. deinde.ff.de ri-
uis.ſuper quo dixit Bartol.in terminis ipſius l.not.
quòd quando quis vult reficere vel immutare ex
neceſsitate vel ex magna vtilitate, & poteſt. Nec
inſuper obſtaret quatenus diceretur: vt ſuprà non
fuiſſe conuentum expreſsè cum prædicto Marino,
vt potuiſſet de nouo ædificare, ſed reparare dun-
taxat:& ſic meritò videretur imputandum prædi-
cto Marino qui legem ſuam clarius non aperue-
rit: præſertim cùm liceat contrahentibus ad inui-
cem inter ſe decipere &c. nam licet per ſuperius al
leg.ſatis reſponſum appareat, attamẽ quo ad dece-
ptionẽ inter contrahentes eſt veriſimiliter cõſide-
randum, & aduertendum ꝙ Marinus ipſe debebat
domos prædictas ſibi in emphyteuſim conceſſas,
adeo bene ædificare, & reparare vt de fructibus,
ſeu penſione ipſarũ potuiſſet ſoluere ſuũ annuum
cenſum eccleſiæ debitum, & aliquid ſibi etiã com-
modi afferre propter præſumptionẽ, quæ reſultat,
vt nemo ſua iactare præſumatur:vnde exiſtẽte for-
ma illa in dictis domibus, quæ in præſentiarũ exi-
ſtit ſine alio ædificio, aut parũ, aut nihil ex eis con-
ſequi poſſet:& ſic enormiſsimè læderetur ex huiuſ-
modi cõtractu. Et licet contrahentibus permitta-
5 tur inter eos ſe decipere &c. * non tamen regula
hæc habet locũ in clerico ſeu eccleſia quæ minimè
debet laqueũ parare.c.de iudæis xxvij.q.j.ita nota.
Ant.de but.in c.cõtinebatur.de his quæ fi. à præla.
ſine cõſen.cap.& in c.in ciuitate. extrà de vſur.&
tenet ſ.Ber.in ſuo libel.de contract.& vſur.in xxx.
artic.in ij.c. vbi etiã dicit quòd ſi in vẽditione rei
eccleſię plus offertur quàm res valeat eccleſia id re-
6 cipere non debet,ſed tantũ iuſtum pretium: *nam
conſtat ꝙ eccleſia in ſuis contractibus non debet
fraudem adhibere.c.per tuas.extrà de dona.& in c.
j.§.j.in tit.de alie.feud.in vſib.feud.vbi pulchrè di-
7 cit tex.* quòd eccleſia cultrix debet eſſe iuſtitiæ,&
æquitatis: & ideo facit contra prælatos ſæpiſsimè
contrarium facientes prætextu ꝙ ſemper melior
conditio eccleſiæ fieri debeat:ita in ſpecie refert &
ſequitur Bartho.Cæp.contra prælatos in vehendo
in libello de contractu emptionis, & venditionis:
in fol. iiij.verſi.ſecunda præſumptio.iij.col.& ideo
dixit ſ. Thom.in ſecunda ſecundæ.q.lxxvij. artic.j.
ver.ad primum,ꝙ ſecundum canones illicitum re-
putatur,ſi in emptione & venditione,& ſic in con
tractibus non ſit æqualitas iuſtitiæ, & ille qui plus
habet recompenſare debet ei qui damnificatus eſt.
Et ſic ſucceſsiuè infertur quòd ſi iuſta Marinus ip-
ſe petiit, vt demonſtratum eſt ſequitur quòd à tem
pore ſuæ proteſtationis & requiſitionis debet ei
aliqua debita, & conueniens remiſsio cenſus, ſeu
canonis ſoluendi fieri: & ideo prodeat de vultu
dei optimi iudicium,vt oculi iudicantium verita
tem reſpiciãt: cùm ſcriptum ſit, ita magnum, ſicut
paruum iudicabis:quia omnis ſpiritus laudat Do-
minum:& ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſeu princeps confirmans aliqua priuilegia exemptionis quæ aliqua eccleſia obtinet in priuilegiis ſuis eo ipſo robur habeãt dicta priuilegia, licet ea de quibus fit mentio obtineri non poſſint.*

2 *Priuilegium vt poſsit creare tabelliones ſi fuit conceſſum alicui per principem, & demum à ſucceſſore principe habitum fuit aliud priuilegiũ confirmationis, & primum priuilegium in progreſſu temporis reuocatum in dubium, ad quod probandum adducitur confirmatio, & opponitur non eſſe ſtandum confirmationi, niſi exhibito primo priuilegio, tamen ſtandum erit ipſi confirmationi.numero 3.*

4 *Clauſula ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis quid importet.nume.5.& 6.*

7 *Princeps tunc dicitur ex certa ſcientia quid facere cùm illam clauſulam apponit in reſcripto, ſeu priuilegio.*

8 *Princeps quando narrat factum in priuilegio, quo caſu habetur ac ſi dixiſſet ſe prouidere ex certa ſcientia.*

CONSILIVM CXXII.

IN Chriſti nomine, Amen. Magnificus
dominus Antoninus de Bononia tenẽs
& poſsidens iuſtis & legitimis titulis ta
bulam macellandi carnes prope caſale
ſancti Ioannis à roduziola, & etiam tabernam: ex-
emptas res prædictas ab omni ſolutione gabellæ:
& iuris tam impoſiti quàm imponendi obtinuit
confirmationẽ à Cæſ.Maie.iuxta formam, ſeriem,
& tenores pleniores priuilegiorũ & literarũ, quæ
de præmiſsis obtinet:quæ licet præſentibus nõ in-
ſerantur in ipſo confirmato:vult tamẽ Cæſ. Maie-
ſtas haberi pro ſufficienter inſertis, & expreſsis ac
ſi de verbo ad verbum particulariter & ſpecificè
annotarentur, & inſererentur: quatenus tamen in
illorum,& illarum poſſeſsione melius, & plenius
hactenus fuit, tenorémque eiuſdem priuilegij con-
firmatorij ex certa ſciẽtia expreſsè deliberatéq;, &
conſultò confirmat, ratificat & acceptat,& quate-
nus opus eſt de nouo concedit & donat, volens
quòd dicta confirmatio; & noua conceſsio ſit, &
eſſe debeat omni futuro tempore eidem Antoni-
no, & ſuis hæredibus ſtabilis & fructuoſa. In du-
bium vertitur cùm prædictus Antoninus amiſerit
priuilegiũ principale an ſufficiat docuiſſe de præ-
dicto priuilegio confirmatorio.& iudicio meo di-
cendum eſt quòd ſic; & * quòd dicta confirmatio 5
modo quo ſuprà, ſufficit non aliter apparente de
priori conceſsione:cùm enarretur in eo ſubſtantia
præcedentis conceſsionis text. eſt iuncta gloſſa in
capitulo ſi Romanorum. decimanona diſtinctio-
ne.in verbo ſunt recipiendæ: vbi colligit gloſſa ar
gumentum ex textu, quòd ſi Papa in aliquo priui-
legio confirmat priuilegia exemptionis, quæ ali-
qua eccleſia obtinet in priuilegiis ſuis eo ipſo ro-
bur habent dicta priuilegia, licet ea de quibus fit
mentio exhiberi nõ poſsint: nam decretales Inno.
& Leonis, quæ in ipſo tex.allegantur hodie non ap-
parent, & ſuper eis ibi Papa ſe fundat. Et ideo vo-

luit pulchrè Speculator in titulo de Inſtrum. edi-
tio.§. nunc autem videndum. verſiculo, quid ſi eſt
conceſſum: referendo etiam Odoffredum ita tene-
2 re, * quòd ſi fuit alicui conceſſum priuilegium à
Principe, vt poſsit creare tabelliones: & demum
obtinuit priuilegium confirmationis à ſucceſſori-
bus principibus ingreſſu temporis reuocatur in du
bium priuilegium & ad illud probandum produ-
citur confirmatio, & opponitur non debere ſtari
confirmationi, niſi producto primo priuilegio: vt
in authentica, ſi quis in aliquo. C. de edendo. de-
terminat Speculator ſtandum eſſe priuilegio præ-
dicto confirmatorio: quòd maximè procedit in
caſu iſto vbi enarratur ſubſtantia prioris priuile-
gij: licet verba formalia non apponantur, text. eſt
& ibi not. Alber. in l. j. C. de epiſcopali audientia. &
tantò magis cùm Cæſar noſter conceſſerit in dicto
priuilegio exprimendo illud ex certa ſcientia con
firmare, prout dicit glo. in cap. ad hæc ſumus. extrà
3 de reſcript. * & ideo ex narratione facti declarata,
& poſita in dicto priuilegio per ipſum principem
non poteſt præſumi malè informatus, nec per ſub-
reptionem inductus: ad ita dicendum quia vbi eſt
clauſula ex certa ſcientia, ibi non eſt error: ita Bar-
rolus & omnes in l. ſed & ſi quis. §. fin. ff. ſi quis cau.
Bartolus in l. fina. §. pen. ff. de condit. indebit. * Et
4 tantæ virtutis eſt clauſula prædicta quòd validat
alias inualidas ſecundum Innocentium & ſcriben-
tes in c. j. extrà de tranſanſact. Imò princeps reſcri-
5 bens cum clauſula ex certa ſcientia, * idem eſt ac
ſi illud ſe facere dixiſſet de plenitudine poteſtatis
glo. eſt not. quam Abb. exclamat in c. ad hæc. extrà
de reſcriptis. & in cap. ex multiplici. extrà de deci.
glo. in clem. & ſi principalis. in verſic. literarum. de
reſcript. Abbas in cap. cùm olim. de re iud. & ideo
dixit pulchrè Baldus in l. eos. C. de appellat. quòd
quando per principem opponitur dicta clauſula
ex certa ſcientia videtur clarè illud gerere de ple-
6 nitudine poteſtatis in tantum: * quòd de eius viri-
bus, & validitate non poteſt in dubium refricari,
idem per prius conſuluerat Oldr. in conſilio clvij.
incip. factum tale eſt. dominus Nicol. papa quar-
tus viij. colum. & Ioan. de Imo. in l. quidam conſu-
lebant. ff. de re iudic. Et dicitur tunc ex certa ſcien-
7 tia principem aliquid facere ſeu feciſſe, * quando
ipſam clauſulam appoſuit in priuilegio ſeu conceſ-
ſione: ita dicit glo. in dicta clem. & ſi principalis.
in glo. fina. de reſcriptis. & in c. ſtatutum. in ver. li-
terarum. eo. tit. in vj. & præſertim vindicabunt ſibi
locum præallegatum in caſu præſenti in quo prin-
ceps noſter narrat factum in priuilegio, quæ nar-
ratio perinde eſt, & operatur ac ſi diceret ſe pro-
uidere ex certa ſcientia ita conſuluit Pet. de Anch.
in conſilio cclxxxviij. vltra alia ſolenniter &c. ij.
colum. & Alexander in conſilio lxxvij. in cauſa &
lite. ij. colum. ij. volu. & Brunus in ſuo conſilio j. x.
colum. & ita de iuris cenſura arbitror.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Maior vnus & alter minor aſſerentes ſe læſos per
ſententiam ſacri conſilij circa venditionem rei
videntur habuiſſe notitiam contētorum in dicta
ſententia ſi in ea continebatur eos habere ius offe-
rendi, & non obtulerunt, demum factis ambobus
maioribus talis ſententia eis nocuit, & nocet.*

2 *Legens ſententiam ſeu aliquam rem in aliqua parte
ipſius, & non in totum præſumitur totum per-
cunctaſſe.*

3 *Minor læſus infra quadriennium poteſt petere ſe re-
ſtitui in integrum aduerſus læſionem numeran-
dum à die notitiæ læſionis prædicta.*

4 *Minor ſeu pupillus non petens rem, ſed aſſerens
ſe non teneri ad obſeruantiam contractus videtur
petiiſſe omne neceſſarium antecedens ad illud.
numero 5.*

6 *Pro ſententia in dubio præſumendum eſt, & maxi-
mè dum fuit ab antiquo lata, & partibus præſen-
tibus, & non contradicentibus præſumitur etiam
quo ad acta valida, licet de eis non conſtat, ma-
ximè dum de ipſa fit mentio in inſtrumento ven-
ditionis.*

7 *Conſilium & interuentus matrimonij, vbi interue-
nit præſumēdum eſt abfuiſſe dolum & culpam in
re minoris.*

8 *Reſtitutio in integrum regulariter non concedi-
tur aduerſus ſententiam principis.*

9 *Minores qui ſciuerunt tenorem ſententiæ in qua
tenebantur offerre, & non obtulerunt non poſſunt
in integrum reſtitui, dum allegant dictam ſenten
tiam nullam.*

CONSILIVM CXXIII.

REdemptoris gentium ſuffragio repeti-
to, Amen. Dum in anno M.cccclxxx-
viij. pro parte Iacobi Nicolai Saxi fra-
tris maioris, & Marci Saxi adulti fuiſ-
ſet petita redditio calculi contra tutores: & reſti-
tutio dictæ terræ contra quondam Diomedem pa-
trem Alphonſi Gargani: oppoſito per ipſum de
ſententia ſacri conſilij, & illius executione fuit
tandem per prædictos replicatum, ſententiam ip-
ſam minimè opitulari, ex quo per alienationem
dictæ terræ fuerant enormiter læſi ratione vilis
pretij: tum etiam ex diſpoſitione iuris aliter pro-
uidentis: prout in actis ſacri conſilij: ex quibus
cùm habuerint notitiam dictæ ſententiæ de vendi-
tione terræ prædictæ, & aſſeruerint quòd alter erat
maior: & alter adultus ſine dubio dicebantur tunc
habere, & continuatis temporibus multo magis
notitiam plenam contentorum in ſententia, & per
conſequens de dicta reſeruatione iuris offerendi
contenta in ſententia in tantum quòd demum ip-
ſis factis maioribus in actibus ſucceſsiuis talis præ-
cedens ſententia nocuit & nocet, * ſicut cuilibet 1
maiori habenti notitiam de aliquo actu: ita ſatis
pulchrè voluit Bartolus in l. qui Romæ. §. duo fra-
tres. iij. quæſtione per totam illam quæſtionem. ff.
de ver. oblig. & multum ad propoſitum conſuluit
Pet. de Ancha. in conſilio clxix. principaliter &c.
& Pau. de Caſt. in conſilio xvij. in cauſa quæ verti-
tur. v. col. ver. item. alleg. ipſe Paul. conſ. x. clarum
eſt &c. & Alex. in conſi. clxvij. pōderatis his. ij. c. ij.
volu. & ibi alleg. Baldum in authen. at qui ſemel. C.
de probatio. in iiij. col. verſic. ſed pone * quòd qui 2
legit in aliqua parte nō in totum præſumitur ſcire

effect

effectum eius, ſi per ſpatium temporis habuit pe-
nes ſe: quia præſumitur totum percunctaſſe ſeu per-
cunctari feciſſe: & melius omnibus ad propoſitum
noſtrum declarant do. Anto. de Alexand. in l. eius
qui. colum. vij. in quarto membro: per iiij. col. ff. ſi
cert. petat. quòd quidem maximè procedit in caſu
præſenti propter reiteratas, & exquiſitas partes li-
tis: cum tam longiſsimo tempore, & tanto diſcur-
ſu factas ſemper cum commemoratione primę ſen
tentiæ: & cum eorũ magna cupiditate recuperan-
di dictam terram ſæpius petitam: & ideo præſu-
muntur ſciuiſſe omnia maximè contenta in ſen-
tentia, & per conſequens dictum ius in executio-
ne dictæ ſententiæ eis reſeruatum: & quòd de reſer
uatione non curauerũt cogitando velle habere ter
ram ipſam abſq; pretij reſtitutione: prout ſenten-
tia cantat. Et ſic data notitia dictæ ſẽtẽtiæ, & tem
poris diſcurſu per annos xxvij. à tempore quo lata
fuit non videtur tractari poſſe de reſtitutione in
3 integrum petita: * quia lapſum eſt quadriennium
ſtatutum ad obtinendum talem reſtitutionẽ à tem
pore læſionis attẽta notitia prędicta ex curſu tem-
poris etiam præſumpta: vt in l. fi. C. de in integr. re-
ſtitu. & in clem. j. eo. tit. & in c. j. & ij. eo. tit. in vj. &
cum prædicta ſint notoria ex actis S. conſilij inter
eaſdem partes per conſequens dicendum eſt quòd
prædicti actores veniunt repellendi à limine iudi
cij per tex. vulg. in l. iij. §. ibidem. ff. ad Trebel. cum
ſimi. & ex quo dicti actores veriſimiliter credebãt,
& credere debebant improbabiliter de alienatio-
nis nullitate diſputari, quod demonſtratur aperte
ex exitu dictæ cauſæ: quia contra eos fuit primo la
ta ſententia ſuper prætenſa nullitate in qua mini-
4 mè curauerunt * tam lõgo tempore litigari, & con-
tra ſe ferri ſententiam ſecundum Bald. in l. contra
maiores. in fi. C. de inoffi. teſta per l. rem nouam. in
fin. & ibi idem Bal. C. de iudic. & quod not. Bar. in
l. ij. §. non ſolum. ff. ad Tertul. qui loquitur in pro-
priis terminis reſtitutionis in integrum circa di-
ctam improbabilitatem credendi, & proinde cur-
ſum termini prædicti optimè probatur in l. intra
vtile. ff. de minori. Maximè cum prædicti ex aduer-
ſo principales fuerint actores: argu. l. petendæ. C.
de tempo. in integr. reſtit. pete. Et quòd fratres ipſi
maximè illi qui erant pupilli prætendendo & alle-
gando ſe læſos dato ꝙ de reſtitutione in integrum
mentionem aliquam non fecerit, videntur tamen
ipſam petiiſſe: & quando eis de iure competiiſſet
debuiſſet eis concedi proculdubio: quia minor ſeu
pupillus petens rem, ſed aſſerens ſe non teneri ad
5 obſeruantiam contractus: * videtur petiiſſe omne
neceſſarium antecedens ad illud vulga. l. ij. ff. de iu
riſd. om. iudicum ita glo. not. & magiſtra quam ad
hoc not. Ant. de Butr. in c. conſtitutus. de relig. do-
mi. in gl. ſuper verſi. iuxta ratam refert & ſequitur
Alex. in rub. C. qui admi. ad bonorum poſſ. Iaſ. in l.
nam & poſtea. §. ſi minor. iij. colum. ff. de iureiuran.
vbi poſt dictam glo. & Anto. de Butr. dicunt quòd
ſi minor tanquam læſus in contractu venditionis
petat rem quam vendidit & tradidit ſibi reſtitui,
ſatis videtur petere per reſtitutionem in integrum
reſcindi contractum, quòd etiam comprobatur
per dictum Bart. in l. ex diuerſo. §. j. ff. de rei vendi.
vbi tenet quòd quis petẽdo rem ſuam ſibi reſtitui

videtur in neceſſarium antecedens petere decla-
rari ſe dominum. Et quia per S. conſilium dicta re-
ſtitutio conceſſa non fuit, præſumendum eſt poſt-
quam fuerat petita & non conceſſa, quòd eidem
non competebat: cum in dubio præſumendum eſt
pro ſententia S. conſilij vt in iure clarum eſt: * & 6
maximę dum fuit ab antiquo lata, & partibus prę-
ſentibus & non contradicentibus pręſumitur etiã
quo ad acta valida, licet de eis non conſtet: & ma-
ximè dum de ipſa fit mentio in inſtrumento ſ. di-
ctæ venditionis: vt tenet Cy. & communiter doct.
in l. emancipa. C. de fi. inſtr. Bar. & Mod. in l. admo-
nendi. ff. de iureiurand. Imol. & alij in ca. quoniam
contra. de proba. & in c. cum in iure. de offi. deleg.
Corroborantur præmiſſa cum venditio terræ præ-
dictæ facta fuerit per quõdam Marcellam matrem
prædictorũ Iacobi, Nicolai, & Marci: & ipſa quo-
que vnà cum aliis fuit condemnata tam proprio
quàm tutorio nomine per d. S. conſilium. Nec prę-
ſumendum dictam Marcellam voluiſſe prędictum
Nicolaum, Iacobum, & Marcum eius filios deci-
pi, & fraudari in dationem inſolutum prædicta, &
captura poſſeſsionis dictæ terræ pro ducatis tre-
centis: ſi plus valuiſſet tunc temporis, attẽto quòd
fuerat eis attributa facultas tempore executionis
dictæ ſententiæ ſoluendi dictos ducatos trecen-
tos: * nam ratione conſilij, & intetuentus matri- 7
monij præſumitur de iure abfuiſſe dolum, & cul-
pam, vt eſt gl. not. in l. ij. in gl. magna. circa medi. C.
de his quibus vt indi. quam ibi pro valde ſingu. &
perpetuò menti tenenda: alle. Pau. de Caſt. & Bald.
maximè quia aduerſus ſententiam principis: * & 8
ſic S. conſilij non conceditur reſtitutio in integrũ
regulariter: ita Innoc. cum de reſtit. in integr. Suf-
fragatur inſuper quia cum dictus contractus per
lapſum quinquennij poſtquàm dicti Marcus, &
frater effecti fuerunt maiores, fuerit ratificatus &
habeatur pro ratificato per lapſum dicti quinquen
nij, & ipſorum taciturnitate ipſis effectis maiori-
bus non poſſunt eſſe per viam reſtitutionis in in-
tegrum venire contra per text. ſing. in l. ſi quando.
C. ſi maio. fac. fue. ſuam alien. factam ratam habuit:
& ſic cum potuerint bene offerre dictos ccc. duca-
tos & noluerunt, videtur eis eſſe pręcluſa via: cum
in facultate ipſorum fuerit tempore executionis
primæ ſententiæ offerre dictos ducatos cl. & no-
luerunt: vnde de iure qui poteſt vel potuit facere,
vt poteſt agere: & noluit potuiſſe videtur vltima. l.
qui poteſt. ſ. de regulis iuris. vnde quia ipſi potue-
runt bene offerre & noluerunt non ſunt aliter vl-
terius audiendi. Et dato abſque veri præiudicio
quòd fuiſſet litigatum ſuper nullitate dicti con-
tractus, prout in rei veritate non fuit litigatum mi
nimè etiam ex capite reſtitutionis cum * ipſi ſciue- 9
rint tenorem dictæ ſententiæ, & habebant noti-
tiam dictæ ſententiæ, ita apparet conſuluiſſe Paul.
de Caſtro in ſuo conſilio ccxciiij. Ego Paul. de Ca-
ſtro vtriuſque Iuris Doct. &c. Sicq; prædicti Saxi
actores improbabili ratione, & modo temerario,
vt ſic inquàm moti ad inchoandum ſeu intentan-
dum dictam cauſam nullitatis eandem, ita impro-
babiliter tam diu non proſequendo, ac permitten-
do labi tempus ſtatutum ad quadrienniũ. Imò per
duplicatũ quadrienniũ tacendo, cum in illa etiam

S 4 ſuccu

ſuccubuerint vlterius audiri non merentur ex prę
miſsis. Et de iure ſentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio nullitatis contra ſententiam impedit exe cutionem quouſque de nullitate cognoſcatur.*

2 *Inſtrumentum ſi debet virtute ſtatuti executioni mandari debet intelligi de inſtrumento valido facto per notarium, & habens requiſita ad inſtrumentum,*

3 *Exceptio nullitatis quæ impedit executionem debet apparere ex reuolutione chartarum.*

4 *Sententia lata non præcedente citatione ad audiendum ſententiam cum peremptorio, & ſub die, & hora eſt nulla ibidem nu. 5. & 6.*

7 *Sententia lata ſub citatione ſeu monitione, vt pars compareat ad audiendum intentionem curiæ, vel iudicis eſt nulla.*

8 *Iudicium inter maiorem & minorem, vel pupillum non eſt validum.*

9 *Curator dari debet pupillo inuito, multò magis ipſo pupillo petente. ibidem nu. ſeq.*

13 *Sententia ſiue decretum eſt indiuiduum, & non poteſt pro parte valere, & pro parte non.*

14 *Iuramentum de ſui natura appoſitum in contractu eſt indiuiduum, licet quantitas in eo appoſita ſit diuidua. & nu. 15.*

CONSILIVM CXXIIII.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, amen. In cauſa Vincentij de Auerſa de ciuitate Monopolis, cum honeſta muliere Duciſſa Maiſa ſuper nullitatibus introductis in S. Regio conſilio à ſententia lata per cur. Magnifici Regij Cap. eiuſdem ciuitatis Monopolis, quæ ex pluribus apparet nulla, & ſic retractanda. Et in primis debet ante omnia in eius executione ſuperſederi: imo impediri executio ipſa quouſque de nullitate prædicta cognoſcatur:
1 *cum de ſententia nulla minimè executio exequi,
ſeu fieri debeat. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi.
& ibi per Bar. & in l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clã.
2 & ſic ſi non eſt ſententia, nec executio. *Sicut dici
mus in ſimili de inſtrumento quòd virtute ſtatuti debet mandari executioni: nam id intelligendum eſt, ſi fuerit inſtrumentum validum factum per notarium: & habeat neceſſaria requiſita ad inſtrumentum: vt per Bart. in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. & in l. diuus. ff. de teſt. mili. Bal. in l. j. C. de iur. & fact. igno. & in l. fi. C. de litigin. & io l.
3 ſi abſentis. C. ſi cert. petat.* & de iſta nullitate ſen-
tentiæ apparente ex reuolutione chartarum quæ impedit executionem ſententiæ loquitur Bald. & Pau. de Caſt. in aut. quæ ſupplicatio. C. de preci. im pe. offe. & Bar. ad repri. in ver. ſummariè. circa fi. & Bar. in l. j. C. ne lit. tertiò prouo. & in l. fi. de ordin. cog. nunc autẽ deueniendo ſeriatim ad exhibitionem nullitatum apparet. In primis ſententiam ipſam fuiſſe latam non præcedente citatione ad audiendum ſententiam ipſam diffinitiuam, & in qua etiam requirebatur contineri peremptorium per l. ad peremptorium. ff. de iudi. & in l. ij. C. quomodo & quando iudic. aliàs ſententia non valet:
* & talis citatio debet continere diem & horam vt 4
ſatis pulchrè conſuluit Bart. in conſi. clxxvj. & ita etiam apparet notoriè de antiquiſsimo ſtilo: & obſeruantia ipſius curiæ ſemper ita fuiſſe: vnde cum
ad audiendum * dictam ſententiam nulla interue- 5
nerit citatio huiuſmodi ſententia fuit, & eſt ipſo iure nulla. l. iij. §. ſtichus. & ibi Bart. ff. de ſtatu li. c. ij. de do. & contuma. lib. vj. Inno. in c. conſuluiſſet. de offi. deleg. & in c. cum olim. de teſti. & Alexã. in conſil. cij. in ij. volu. conſil. & gloſ. in clem. ſæpe. de verbo ſignifi. verſ. ad id. & volueruor do. de Ro. in deciſ. cccxlij. inci. retento eodem themate: idem auditor ſub rubri. de ſent. & re iudi. vbi decidit not.
*quòd ſententia lata ſub hac citatione, videlicet, 6
ad audiendum intentionẽ curiæ vel iudicis eſt nulla ipſo iure: quia dicta citatio dicitur incerta, vaga & nimis generalis. argu. ff. de verb. obli. l. qui inſulam. & c. fi. de reſcrip. & ibi per Bar. io ver. indeterminate. tum quia huiuſmodi pronunciatio poſtea lata eſt diffinitiua: vt liquet ex proceſſu quæ non
erat ferenda, ex *quo pars debebat peremptoriè ci- 7
tari ad ipſam audiendam per l. ad peremptorium. & l. fi. ff. de iudi. & per not. per Inn. in c. ad petitionem. de accuſa. & per Ioan. And. in cle. ſæpe. de verbo. ſigni. ſuper verſ. peremptoriis. qui allegat Inno. vbi & Spec. in tit. de citatio. §. viſo. verſic. quid ſi lata. & conſuluit optimè Alexand. in ſuo conſi. cv. in ij. colum. in v. volum. & ſic cum ſententia ipſa lata fuerit abſq; citatione ſed cum vna monitione tantum, videlicet, ad audiendum intentionem curiæ: quia partes ipſæ ambæ concluſerant ſuper vno emergenti, videlicet, quia curator datus liti, & ad litem propter infirmitatem ſuperuenientem ſibi non potuit adeſſe, nec pupillis minoribus, nec iudicio: & petit de alio prouideri: & dum fuiſſet ſuper hoc concluſum ad interloquẽdum iudex ignarus protulit ſententiam diffinitiuam: nec poteſt allegari prætenſus antiquus ſtilus qui dicitur eſſe in conſilio Regio: videlicet quòd cõcluſo proceſſu fit mãdatum ad dicendum & allegandum quicquid dicere & allegare voluerit: adeo quòd demum non eſt opus alia citatione ad ſententiã. Quare reſpondetur, nos non fuiſſe in S. conſilio. vbi de antiquo ſtilo ita conſueuit: & pariter in magna Curia Vicariæ in quibus ambobus tribunalibus nũquàm conſueuit citari ad ſententiam, niſi ad dicendum & allegandum: vt ſupra: ſed ſumus in Curia Regij Capitanei ciuitatis Monopolis in qua ſeruatur ius commune. Et vltra hoc iſtud mandatum non fuerat factum ipſis pupillis pro parte altera, nec etiam erat concluſum & renunciatum, in cauſa meritò ſententia eſt nulla ipſo iure: maximè quia erat concluſum ad interloquendũ, dum ſcriptum fuerat quòd
curia viſis actis prouideret ad primam. * Secunda 8
nullitas apparet. nam iure cauetur quòd inter maiorem, & minorem, vel pupillum non poteſt eſſe iudicium, vt ſit validum abſque tutore vel curatore per text. in l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de tutel. vbi habetur quòd ſiue ipſi pupilli agant, ſiue conueniantur oportet eis de tutore vel curatore prouideri: & iſtud quòd curator detur, vel non detur incumbit actori & maiori, aliàs iudicium eſt nullum,

nullum,& maior condemnatur ad expenſas atten-
9 to,* quòd ei incumbit iſta petitio tutoris vel cu-
ratoris:tex.eſt in l.j.C.qui pet.tuto.vbi datur for-
ma qualiter peti & dari debeat: nam quando iſte
pupillus eſſet abſque legitima perſona defenſoris
diceretur indefenſus, & iudicium fruſtraretur in
damnum maioris:vt dicit Ioan.Andr.in addi.Spe.
in titu.de reo.§.j.in addi.inci.auctoritati aliàs quẽ
10 Goffre.* Et illud quòd dicitur de minore ſepten-
nio,id eſt de infante, videlicet, vt non valet iudi-
cium ſine tutore procedit etiam in maiore vij. &
minore.xviij.ann.per tex.in l.acta. & l. contra pu-
pillum.ff.de iudi.& ff. de admi.tut.l.j.& ij.C.ſi ad-
uer.rem iudi.l. fin.C. qui legi.perſo.hab.in l.j. & ij.
cum ſimi.& ideo cum in caſu de quo agitur iſti pu-
pilli fuiſſent in medio litis relicti abſq; curatore,
11 & defenſore:* quia curator eorum propter ſuper-
uenientem infirmitatem ſe excuſauit à cura. quæ
quidem excuſatio iuſtiſsima fuit.l.j.ff. de excu.tut.
quæ excuſatio liquet facta manu propria eiuſdem
curatoris in lecto iacentis ſub die xxij. Ianuarij.
M.D.xxiiij.meritò ipſe pupillus dicitur iure inde-
12 fenſus:* nam ſi curator dari debet pupillo inuito,
tantò magis ipſo petente.l.potuit. C. de iure deli-
be.& l.ſi infanti.eod.titul.ergo ſententia debet de-
clarari nulla. Et erit declaranda nulla tam ſi eſſet
lata contra vnum pupillum infantem ſiue mino-
rem xviij. anno. licet omnes litis conſortes eſſent
maiores, quàm ſi eſſet nulla: quia lata contra om-
13 nes infantes,ſiue minores:*quia iudicium, ſenten-
tia,ſiue decretum eſt indiuiduum,& nõ poteſt pro
parte valere: & pro parte non, vt conſuluit Bald.
in conſil.xc. proponitur quòd vnus hæredum in j.
volum per l.in hoc iudicio.ff fami.er.Item quia ſi-
cut decretum eſt nullum quando eſt latum vltra
ſortem debitam.l.ſi non ſortem.§.ſi centum. & ibi
Bar.& Pau.de caſt.& Iaſ.ff.de condi.inde.& Alex.
in l.j.§.pe.ff. de verbo.oblig. ita dicetur & nullum
quando reperitur latum contra minorem indefen
ſum tam reſpectu ipſius infantis quàm aliorũ ma-
iorum:quia eſt indiuiduum:vt dixi per conſi.Bald.
14 *Et ſicut eſt indiuiduum iuramentum de ſui natu-
ra in contractu interpoſitum,licet quantitas ſit di
uidua:vt inquit Bald.in l.fi.C.ſi ex fal.inſtru. & ha-
betur in l.ſi ex falſis.C. de tranſa.Ita etiam dicimus
in ſententia ſiue decreto:vt ſit indiuiduum.Sicque
concludo decretum prædictum fuiſſe nullum in
15 totum reſpectu vnius ex litigatoribus infantis:* li
cet in cauſa præſenti ſint tres pupilli minores per
tex.in l.magis puto.in fin.ff.de rebus eo.Abb. in c.
ſuper literis ij.colum.in verſic.deſcendo. extrà de
reſcript. quia ſententia in totum eſt nulla quando
deficit aliquid de ſubſtantialibus.l cum hi.§. ſi prę
tor.ff.de tranſa. ſicque ſi fuit omiſſa legitima cita-
tio, certè apparet omiſſa maxima pars ſubſtantia-
lium:ergo liquet apertè de nullitate ſententiæ,quę
omnino nulla declarari debet per S.Regium con-
ſilium.& ita iuris eſſe arbitror:& ſic conſulo ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio in qua fit mentio de morte dicitur facta cauſa mortis.*

2 *Donatio cauſa mortis æquiparatur legato.*

3 *Dos vbi legatur per patrem poteſt ante omnia peti tanquam æs alienum ad quod pater ipſe tenebatur, & in tantum quòd dotem ipſam non tenetur filia ipſa conferre.ibid.nu.4.& 5.*

6 *Legatum dotis factum à patre filiæ ſtatim debetur.*

7 *Donatio donatoris morte confirmata ſapit naturam vltimæ voluntatis.*

8 *Præcedentia declarantur per ſequentia.*

9 *Tempus mortis vbi adiicitur verbis executiuis, & non diſpoſitiuis, tunc non demonſtratur mora tanquam cauſa finalis,ſed adiicitur cauſa demonſtrandi tempus executionis.ibidem.*

10 *Donatio facta per patrem filiæ in poteſtate facit quod filia ipſa non videtur capax dictæ donationis.*

11 *Hæres adeundo hæreditatem videtur ſe obligare ad omnia debita hæreditatis, ad quæ erat obligatus defunctus,& per eundem modum,& non aliter, & videtur quaſi contrahere cum creditoribus hæreditariis.nu.12.*

CONSILIVM CXXV.

REdemptoris gentium præſidio inuoca-
to, amen. In facti contingentia propo-
nitur quòd quondam nobilis Ioan. de
admiratis de ciuitate Monopoli ab binas
filias habens:vnam nomine Iuliam primogenitam
nobili Franciſco de indello matrimonio copula-
tam,cum præciſa dote infra certum temporis ſpa-
tium perſoluenda. Aliam verò ſecundam nomine
Admirata nuptui tradidit nobili Camillo de Pe-
trorolia cum longe maiori dote ſimiliter infra cer
tos terminos exſoluenda:& tandem æqualata dote
eidem Iuliæ primogenitæ per quoddam inſtrumen
tum donationis conſequenda poſt eiuſdem patris
mortem,deceſsit pater ipſe ab inteſtato ſucceden-
tibus in eius hæreditate prædictis ambabus filia-
bus. Et cùm Iulia prætendat ob mortem prædi-
ctam eſſe factum caſum ſatisfactionis ſupplementi
dotis æqualatæ: Et econuerſo ipſa quoque admira-
ta de ſuis integris dotibus ſibi in præſentiarum ſa-
tisfieri, & in quibus durat de termino ſatisfacien-
di per plures annos, prætendat quoque prædictam
Iuliam teneri ad collationem ſuæ dotis: idcirco
quid de iuris cenſura ſentitem interrogatus ex in-
fraſcriptis facillimè liquebit. Et in primis aut præ-
ſupponimus hanc dotis æqualitatem factam per
prædictum communem patrem eſſe donationem
inter viuos,prout etiam in ea aſſeritur:& ſumus in
caſu claro, vt infra: aut volumus dicere quòd ſit
donatio cauſa mortis.* quod verius videtur cum 1
faciat mentionem de morte,id eſt,vt poſt mortem
ipſius patris Admirata ipſa illam conſequatur: &
ſic eſt dicenda donatio cauſa mortis: prout dicit
textus in l. ſeia.ff.de donatio. cauſa mortis:Baldus
in l.& ſi mortis. C. ad legem falcidiam. & in l. pri-
ma.ſi quis in fraudem patron. Bartol.in l. finali.C.
de pact. & etiam quòd tempore ſanitatis facta fue-
rit, ſi tamen relicta ſit, ſeu relinquatur ad tempus
*mortis,dicetur tamen donatio cau.mor. vt dixit 2
Bald.in

Bal.in l.fi.C.de donatio.cauſa mortis.& conſuluit
Alex.in conſi.xxviij.in iij. vol. vnde præſuppoſito
3 *quòd fuerit donatio cauſa mortis,dico ꝙ ęquipa
ratur legato per tex.in d.l.fi.& ibi Bal.C.de donat.
cauſa mor.& voluit Spec.in tit.de dona.§.donata-
rius.& eſt text. in l.marcellus.§.j.ff. de dona. cauſ.
mort. ſed vbi dos legatur per patrem poteſt ante
4 omnia peti tanquam * æs alienum ad quod pater
ipſe tenebatur,prout dicit pulchrè Bartol.in l.ij.§.
5 ſi ſponſa.ff.de priuileg. credito. * In tantum quòd
dotem ipſam non tenetur filia conferre: vt dicit
Barto.in l.heri.§. cum pater. ff. de legatis primo.&
Bald.in l.filia legatorum.C. de lega.& ideo conſu-
luit Barto. in ſuo conſilio incipiente Vbertus &c.
quòd legatum dotis factum à patre filiæ ſtatim de-
6 beatur.* Et præſertim cum ex iuris diſpoſitione do
natio ſit morte donatoris confirmata, & ſic ſapiat
naturam vltimæ voluntatis.l.filiæ cuius.C. famil.
erciſcun.& voluit Bal.in l.ſecunda.in ſecunda op-
7 poſitione.C.de condictio.ob cauſam.* Et maxime
cum huiuſmodi donatio morte confirmetur,& re-
cta via transferat dominium in donatarium à die
mortis:ſiue interuenerit traditio ſiue non. text.eſt
ſingu.in l.ij.ff. de public. nota.in l.j.C. de don.cau.
mor.& Bal.in l.ij.C.ſi quis alte.vel ſibi. Et ſi velle-
mus dicere eſſe donationem inter viuos reſpectu
verborum impoſitorum in inſtrumento videlicet
quòd non poſsit ipſam reuocare per text. in l. vbi
donatur.ff.de dona.cau. mor. & quòd dicta verba
poſt ipſius patris mortem abſque aliqua contradi-
ctione:& replicatione,quæ quidem verba executi-
ua ſunt.vt declarat Bart.in l. liber homo.§.decem.
ff.de verbo. obli. & declaratur ex verbis ſequenti-
bus:videlicet, quos ducatos. xl. titulo donationis
inter viuos donauit & dedit , & eos intelligi de-
bere donatos poſt ipſius patris donantis mortem
prædictę Iuliæ patet, quòd dicta verba poſt mortẽ
8 ſunt apoſita ſolutioni:*nam pręcedentia declaran
tur per ſequentia:& econtra.l.qui filiabus.in prin.
& l.ſi ſeruus plurium.in fi.ff.de leg.j.& ideo ſucce-
dit quòd vbi tempus mortis adiicitur verbis exe-
cutiuis & non diſpoſitiuis , tunc non demonſtra-
9 tur mors tãquam cauſa finalis.*ſed addiicitur cau
ſa demonſtrandi tempus executionis ita dicit ſin-
gulariter Bald.in addit.Spec. in titu,de inſtru.edi.
vlti.colum. & eſt de mente Bal.rectè intuenti;in l.
ij.C.de iure dot. Et ſic quò ad iſtud primum caput
cõcluditur quòd ſiue ſit donatio inter viuos , ſiue
cauſa mortis,quam videlicet cauſa mortis in veri-
tate interpretari debemus , vt tantò magis valeat
10 *cum ſit facta per patrem filiæ in poteſtate quæ nõ
videtur capax dictæ donationis:vt conſuluit Bal.
in quodam ſuo conſi.incip.quæſtio iſta ſubtilis eſt
& quòd in ſimili conſuluit Paul.de Caſt.in conſil.
xcix. incipiẽ. in Chriſti nomine notandum eſt vbi
concludit quòd licet poſsit dici donatio inter vi-
uos,tamen potius eſt iudicãda donatio cauſa mor
tis,vt actus potius valeat quàm pereat ; & ad idem
facit caſus ſingul.in l.apud celſum,§.Iulianus.ff.de
dol. except. & ſic ſiue ſit vna ſiue alia concluden-
dum eſt, prædictæ Iuliæ donationem ipſam per
quam fuit ſibi dos æqualata ſtatim deberi.Et econ
uerſo eidem admiratæ pro dimidia parte hæredi-
11 tatis ſibi debitæ de dotibus per quondam eius*pa-
trem promiſsis ſatisfieri , cũ pro ea parte qua ſuc-
cedit confundatur actio,& non in totum.l.ſi adul
ta.& ibi Bald.in ij. not.C. de hære.actio.l. ſi ab eo.
& ibi Bal.C.de nego.geſt.l.Lucius titius.& ibi Bar.
in prin. ff.de leg j.& ibi dicit quòd per aditionem
hæreditatis confunditur actio pro parte hæredita-
ria, & pro alia parte aget contra ipſam Iuliam hæ-
redem per text.in d.l.adulta.& in l.j. & ibi doct.&
Bald. C. de hære.acti. quæ quidem Iulia pro dimi-
dia hæreditatis adeundo hæreditatem videtur ſe
obligare ad omnia ea quæ obligatus erat defun-
ctus,& per eundem modum, & non aliter : * quia 12
videtur quaſi contrahere cum creditoribus hære-
ditariis.l. apud Iulianum. in fin. ff. quibus ex cauſ.
in poſſ.ea ita conſuluit Pau.de Caſt.in cõſi.lxxvij.
viſis & conſideratis omnibus. & ſequitur etiam
conſulendo Soci.in conſi.xxxviij.ij.colum.in j.vo
lumine nouiter in lucem edito vltra aliud pri-
mum volumen,quod incipit in cauſa dominorum
Marchionum:vnde cùm prędicta Admirata ſit cre
ditrix in hæreditate pro ſuis dotibus infra certos
terminos ſibi ſolui promiſsis per quondam Ioan.
eius patrem quo ad dimidiam hæreditatis ſibi tan-
gentem ſit actio confuſa deductis ex tota maſſa hæ
reditatis ducatis quadringentis pro donatione:&
æqualitate dotium vltra medietatem confuſam
quæ remanere debet penes ipſam Iuliam,cum reli-
qua dimidia hæreditatis quam petere minimè po-
teſt in præſentiarum , niſi terminis aduenientibus.
Et ita ex præmiſsis de iure reſpondendum conſu-
lo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Reus cogi poteſt officio iudicis edere inſtrumenta actori,licet aliàs cogi non poſſet.*

2 *Editio facienda eſt per reum quando acta ſunt deperdita.ibidem.nu,3.*

Et hoc quando ex cauſa magna,& quando dicatur hoc procedere ſubſiſtente cauſa magna.

4 *Inſtrumentum in quo continetur aliquid,& eſt de antiquo factum,adeo quòd notarius,& teſtes defecerunt , tamen non eſt iuſta cauſa compellendi reum ad edendum , ex quo imputabitur actori qui in tantum ſe arctauit ad agendũ:debuit enim ipſe agere vel ſui anteceſſores dum factum erat recens.*

5 *Edere quando quis cogitur per officium iudicis fit ex cauſa, vt quãdo id quod edi petitur fuerit factum mandante eo qui ſibi edi petit , & quòd ſua interſit , vt editio fiat , ex quo ſuam continet vtilitatem.*

6 *Edere reus non cogitur inſtrumentum quãdo reus ipſe emit chartam , & ipſum à notario recollegit de ſua propria pecunia.*

7 *Agens ex mãdato oportet probare praceſſiſſe mãdatum antequã mãdatarius expediuerit actum.*

8 *Perſona loquentis non intelligitur in generali ſermone nec comprehenditur,imo exceptuata intelligitur.*

9 *Promittens principi accommodare arcem vel turrem contra omnem hominem mundi, nõ præſumitur ipſum accomodare voluiſſe cõtra ſe ipſum. ibidem. Imo etiam ſi promiſiſſet accommodare contra ſeipſum non teneret promiſſio.*

CON

CONSILIVM CXXVI.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In cauſa Vinceguerræ de falco, cum Marco iuuene & litis conſortibus &c. Non remoueat dicentis auctoritas non quis loquetur, ſed quid loquatur attendas: vt docet diuus Hieronymus regiſtratus in decretis in c.ego ſolus.ix.diſtinc.idcirco cum per eximios V.I.D. ac celeberrimos concurrentes ſuper incidenti præſenti fuerit non minus ſubtiliter quàm copioſe allegatum in fauorem ipſius Vinceguerræ actoris petentis ſibi edi inſtrumentum à prædictis reis, idcirco breuiter eorum allegationibus reſpondēdo quæ eiſdem ſub alia videtur con-
1 futare conabor.* Et inquantum primo loco diſſerendo concludant, quòd ex officio iudicis reus edere actori inſtrumenta cogi poteſt auctoritate Spec.in titul.de inſtru.edi.§. videndum.verſicu.ex præmiſsis. Certè ſalua eorum pace ſi verba Spe. rectè ponderentur ionuunt totum oppoſitum: & in eis fortè in quibus fieri poſsit fundamētum ex aduerſo id proculdubio ruit: cum loquatur de inſtrumentis hæreditariis quæ fiunt pro cautione plurium hæredum vel vbi reus haberet protocollum notarij penes ſe quia edere cogetur. Et pariter minimè Alexand.in d.l.ij.verſi.iij. fallit id tenere apparet ad quod allegatur: imo rectè intuenti contrarium tenere videtur: & in eo ad quod adiicitur ex aduerſo loquitur de actis cauſæ, & non de inſtrumentis quæ longè differunt ſecundum Inno. in c.
2 j.extrà de proba. qui dicit * quòd ex cauſa magna reus edere cogitur acta, vt quando originalia eſſent deperdita, & tantum vult quòd acta edantur per reum quādo originalia eſſent deperdita: quòd in caſu de quo agitur nullatenus adaptari poſſe indubitati iuris eſt. Nec ſimiliter cum reuerentia Iaſ. allegatus in l.fi.C.de eden. de hac materia verbum aliquod facit, niſi fortè ipſum alibi allegare voluiſſe eorum intentionis fuerit. Et pariter de Ludo.in conſil.ccxcvj. nunquam ibi de hoc ſcripſiſſe facillimè inſpici poteſt, niſi in alio conſi.per maximum numerum diſtante ab allegato nu.quod incipit, vt clarior reſultet: & eſt nu. cccxcviij. vbi conſuluit in iudicio denunciationis euangelicæ quòd longè diſtat à caſu propoſito. itē loquitur in libro rationum ſcripto mandante actore: quę omnia ceſſant in caſu in quo ſumus: & alia ratio pactum reformat. Et licet Anto.de But. & Imo.de mente Inno. in c.j.de proba. & Rot.in eis videantur illud tenere, attamen illud tenent procedere cum grano ſalis, videlicet, quando fuiſſet magna cauſa, vt quando debitor fortè amiſiſſet ſuum inſtrumentum, & originale tabellionis eſſet deperditum caſu, vel in-
3 cendio: * quia tunc iudex ex officio cogere poſſet reum ad edendum: vt ex lectura præallegatorum doctorum ita tenētium apparet: quos ſequitur Soci.in ſuis fallen.in regu.cxij.in fi. limit. ex aduerſo allegata: ita illos intelligendo, prout ita dicũt. quæ quidē qualitates in caſu de quo agitur penitus ceſſare apparent, & pariter vnaquæque ipſarum: nam licet factum de quo in inſtrumento ſit antiquum, adeo quòd notarius & teſtes defecerint: attamen non erit iuſta cauſa compellendi reum ad edendum, quia imputabitur actori, qui intantum ſe arctauit ad agendum: debuit enim agere ipſe vel ſui antecesſores dum factum erat recens, vt magiſtraliter inquit inſignis & præclariſsimus domin. Anton. de Alexand. Neapolitanus noſter in l. fina.v.
columna.C.de eden. * vnde cùm ſatis poteſt culpa 4
parti aduerſæ imputari, quæ ob eius negligentiam inſtrumentum ipſum in publicam formam redigi non procurauerit, ergo ceſſat ratio motiua prædictorum doctorum. Et facit optima ratio vltra allegata copioſe per obſeruandum collegam. domin. Ioan.de Ana.de ciuitate Caue. quòd actor habet in ſua facultate quomodo & quando agere velit: & ideo antequam ad iudicium intentandum ſe conferat debet ſibi de probationibus pręuidere ac pręparare, quod ſecus eſt in reo, vt patet: item actoris arma tendunt ad offendendum, & arma rei ad defendendum: & defenſio magis de facili à iure conceditur quàm offenſio: vt in l.j.C. vnde vi. & l. vt vim cum vulga. ff. de iuſti. & iur. Item ex iuris diſpoſitione quādo quis cogitur edere per officium iudicis requiritur id ex cauſa fieri: & cauſa ex cæteris erit, quando id quod edi petitur ſit factum mandante eo qui ſibi edi petit: & quòd ſua interſit, vt editio fiat ex quo ſuam continet vtilitatem: & ſic requiruntur iſta duo copulatiuè interuenire,
videlicet: * quòd eo mandante: & ad ſuam vtilita- 5
tem: vt in l. argentarius. in princ. ff. de eden. & expreſſè tenet idem Bartol. in l.prætor.§.j.ff.eo.tit. & eſt etiam de mente Bar.in l.j.C. de eden. Et clarum eſt quòd inſtrumentum prædictum eſt proprium ipſius rei: quia ipſe emit chartam, & ipſum recollegit à notario de ſua propria pecunia, quo caſu il-
lud edere cogi * non poteſt: ita in propriis termi- 6
nis voluit Bart. in d.l.fin.C.de eden.in fin. verſicu. referens quòd ita videtur velle Innocent. in d.c.j. extra de proba. Et ſic nullatenus concedi poteſt: vt ex aduerſo allegatur quòd inſtrumentum prædictum debeat intelligi factum mandante prædicto Vinceguerra. Et licet eius vtilitatem, vt prætenditur contineat, attamen non ex hoc illud ſibi edi debet: quia non ipſo mandante factum fuit: ita pulchrè Bar.in l.prætor ait.§.j.ff. de eden. Nec ob-
ſtat quòd videtur mandaſſe &c. * nam certum eſt 7
quòd agens ex mandato oportet quòd probet pręceſsiſſe mandatum antequam mandatarius expediuerit actum: vt eſt tex.cum gl.ſing.in l. ſi vero non remunerandi.§.ſi poſt creditam.ff. māda. quem ita allegat Iaco.de Aret. & Bal.in l. ob hęc verba.ff.de his qui no.infa. aut vult agere ex ratihabitione quę retrotrahitur: & mandato comparatur: vt in l.fi.C. ad maced. & non poſſet hoc facere quia ratihabitio non poteſt ei prodeſſe quoad actũ reaſſumptionis qui nō fuit eius nomine geſtus per ipſum reum conuentum.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.de nego.geſt. & l.ſi ſeruus.ff.de procur. vnde cum non appareat quòd ille actus reaſſumptionis inſtrumenti fuerit factus nomine prædicti Vinceguerræ quantum ad hoc vt dictum inſtrumentum debuiſſet ad ipſum peruenire: ergo &c. Nec militat quòd fuerit actus reaſſumptionis celebratus ad inſtantiam cuiuſlibet prætēdentis intereſſe, ex quo certũ eſt ꝙ huiuſmodi actus fuit factus ipſo reo inſtante, vt ex eius lectura patet, & ad eius vtilitatem: & ſic non videtur

derut id facere voluiſſe, nec feciſſe in fauorem alterius prætendentis intereſſe contra ſe: cũ in generali ſermone non cõprehendatur perſona loquen-
8 tis: imo ſemper exceptuata * intelligitur. l. paulus. § fi. vbi Bar. ff. de pign. cum aliis concord. ibi per gl. alleg. Bartol. in l. conſolari. ff. de ſena. Cyn. & Bald. in l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ. Et ideo dixit pulchrè Albericus de Roſa. & Bald. in l. fra-
9 ter à fratre. ff. de conditio. inde. * quòd promittens principi accommodare turrim, vel arcem contra omnem hominem mundi non tenebitur illam accommodare contra ſe ipſum: imo plus etiam ſi in ſpecie promiſiſſet accommodare contra ſe ipſum non tenet talis promiſsio: ita Bal. in c. imperialem. §. fi. de prohi. feud. alien. per Federi. Cęteris autem motiuis reſpondere non curo cum potius Magnificentię concurrentis cathedraliter legenti, prout conſueuit inſeruient quàm in practica, cum leges in ſtudio addiſcantur, & in palatiis digerantur: vt dixit pulchrè Bal. in l. Æmilius largianus. ff. de minoribus. Maximè cùm motiua ipſa ex ſe reſoluantur, nec aſtringant in aliquo, vt ex eorum lectura ſubtile, ac peregrinum ingenium Magnifici iudicantis perpendere poterit, cui placeat præponderare auctoritatem Bal. Franci. de Aret. & Panor. ac Fely. in d. c. j. de proba. contra Ant. de Bur. & Imol. maximè cùm Fely. dicat opinionem cõtrariam eſſe duram: videlicet, ipſius Anto. & Imo. & quòd allegant aliqua in ſimili non vrgentia: & quòd iſta opinio noſtra eſt bona, & ſuper æquitate fundata, & rectè eam comprobat text. in terminis propriis in d. c. j. de proba. nam ibi nulla habebatur probatio, & excuſabarur ex antiquitate temporis actor, & tamen ille text. negat ei impartiri officium iudicis: & idem reperio tenuiſſe excellẽtem Iuriſconſultorum Principem ætate noſtra, & patrem omnium do. Anto. de Alexá. ſub magiſtrali diſtinctione in d. l. fi. viij. col. in verſi. pro concordia potes dicere. vbi concordando opiniones dicit quòd quędam ſunt quæ de ſui natura non poſſunt probari ſine inſtrumentis rei: vt eſt exemplum in teſtamẽto in ſcriptis, & in his iſta eſt iuſta cauſa: quia iudicis officio fieri debeat editio nec poterit imputari actori quare ſibi nõ prouidet de aliis probationibus. Quædam verò de ſui natura poſſunt aliter probari, & tunc licet actor non habeat alium modum probandi, niſi per inſtrumẽtum rei, & iſta non eſt iuſta cauſa editionis, & ita procedat dictum Anto. de But. in d. c. j. imputet enim ſibi actor qui ad hoc ſe arctauit: nec præparauit ſibi alias probationes. Quædam autem ſunt in quibus actor ſibi probationes parauit, quæ ſibi nulla ſubſiſtente culpa perierunt, & tunc fiet editio: & hæc eſt magna cauſa de qua Inno. Anto. de But. & Imo. ex aduerſo allegati: vnde cùm hic ſatis poſſet ex aduerſo imputari actori, quare diligentiam non adhibuerit in reaſſumi faciendo inſtrumentum ad eius inſtantiam, vel ſibi prouidendo per prius de aliis defenſionibus, ſeu probationibus, ergo &c. In cæteris ſuppleat religio, ac prudentia audientiæ reginalis coram qua lis vertitur: & ita conſulo iuris eſſe, vt ſuprà per me concluſum extitit: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta ſeu ſcriptura debent produci in iudicio parte præſente, vel ſaltem citata legitimè, ad hoc vt probet, aliàs nihil probant.*

2 *Quæſtio emergens ſuper rebus pignori captis, dum agitur coram iudice exequente ſummatim, ipſa cognitio non facit præiudicium agere volenti ordinariè.*

3 *Fraus præſumitur inter conſanguineos.*

4 *Conſuetudo ad hoc vt inducatur multa requiruntur ad probandum aliquid eſſe factum, vt trahatur ad conſuetudinem ibidem.*

5 *Inſtrumento, ſeu ſcripturis notarij abſque teſtibus non creditur.*

6 *Baſtardelli notariorum non probant.*

7 *Notarius rogatus de ſcriptura intelligitur de publica ſcriptura.*

8 *Bona paraſernalia non habent priuilegium antelationis.*

9 *Mulier poteſt habere triplex patrimonium.*

10 *Dotarium non habet priuilegium antelationis ſicut dos.*

11 *Mater non poteſt cogi dotare filiam, niſi in ſubſidium.*

12 *Mulier repetens dotem conſtante matrimonio ob dilapidationem bonorum viri non debet audiri, niſi à principio dilapidationis querimoniam fecerit, non autem ſi paſſa fuerit dilapidare, quod intellige etiam ſi tempore querela dilapidaſſet.*

13 *Maritus dum videt creditores irruere contra ipſum, cautela eſt, vt cõſignet vxori prædia pretioſiora ob dotes conſumptas, quia vxor venit in eis præferenda. & de veritate dicta cautela.*

14 *Teſtes idiotæ & illiterati non probant tenorem ſcripturarum.*

CONSILIVM CXXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito amen. In cauſa magnifici vtriuſque Iuris Docto. Ioannis thomaſini de Licio, cum Raphaele guidano eius ſocero: necnon & eius cognata appellantibus à Regia prouinciali audientia Idrontina tanquam tertij comparentes aduerſus executionem ſententiæ latæ in fauorem ipſius domi. Ioan. Thomaſini, & iam executæ, & ſucceſsiuè aduerſus decretũ per quod fuit dictum executionem ipſam eſſe perficiendam. Et in primis ex proceſſu minimè conſtare video ſcripturas productas ex aduerſo ſub prætextu ꝙ ſint inſtrumẽta, fuiſſe eidem Ioanni thomaſino aliter intimatas, cum iure cautum ſit ſcripturas ſeu inſtrumẽta debere in iudicio produci parte præſente, * vel ſaltem legitime citata ad hoc, vt probatio- 1
nem aliquam inducant: aliàs nihil probant. l. iudices. & ibi Bal. in iiij. not. extrà de fide inſtru. & in l. item illa. ff. de conſti. pecu. Ang. in l. properandum. §. ſin autem reus. C. de iudic. & in l. omnium. C. de teſta. Imo ad hoc vt probent eſt neceſſe quòd detur copia parti contra quam producũtur cum termino ad opponendum: ita ſingulariter dixit Bart. in extrauag. ad reprimen. in ver. de plano: ſequitur Ludoui. Roma. in l. qui ante calendas. ff. de verbo. obliga.

oblig.& in ſuo cõſi.clvj. honorab de domine:idem
tenet & ſequitur Ang.de Are.in §.appellantur.cir-
ca fi.inſtitu. de except.refert etiam & ſequitur. Et
ſic cum ſcripturæ ipſæ productæ, & non in modi-
co numero, nec parte præſente productæ, aut ſal-
1 tim eidem intimatæ minimè fuerint, nec ipſarum
copia habita: ergo &c. maximè cum petita fuerit
nec aliter aſsignata, ideò non probant. Secundò
dicitur in cauſa prædictæ interpoſitæ appellatio-
nis minimè procedi poſſe ex mente.l. à diuo pio.§.
ſuper rebus.ff.de re iudi.cũ concord.prout ibidem
ſumit Bar. quòd dum coram iudice exequendi exa
minatur quæſtio emergens ſuper rebus pignori
2 captis ſummatim ipſa cognitio non * facit præiu-
dicium agere volenti ordinariè:idem dicunt doc.
& Fely.in c.veniens.lo ij.extrà de teſti. quòd facta
examinatione per iudicium ſummarium, tertius
poteſt poſteà agere ordinariè,qui prius venerat ad
impediendum executionem:& ſic non procedit ap
pellatio interpoſita per ipſas mulieres tãquam ter-
tias comparentes, ſeu venientes ad impediendum
executionem, & tamen in iudicio ipſo ſummario
reportarunt contrariã ſententiam,ſed debẽt ordi-
nariè agere ſi velint,nec aliter impedire, ne execu-
tio perficiatur, maximè cùm doloſè cũ reuerẽtia,
impius ſocer verſatus ſit.dum elapſis iam annis xx.
à tempore ſatisfactionis faciendæ de dote ſibi pro
miſſa per duo luſtra diuerſis calumniis in litẽ eun-
dem protraxit, ſupponendo mulieres prædictas: vi
delicet vxorem,& nurum ad impediendum execu-
3 tionem,*maximè cum regulariter inter conſangui
neos fraus præſumatur: vt colligit Bartol.in l.poſt
contractum.ff.de dona. & alij poſt ipſum ibidem.
præſertim in ſolito calumniari.per regulam ſemel.
Bart.& cæteri in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.
ff.de noui operis nuntia. cum aliis concordantiis.
Et quatenus ſuper quarto eorum articulo nitãtur
probare de conſuetudine.vt prætenditur,quòd de-
tur fides ſcripturis abſque teſtibus iſtud quidem
eſt omnino iuri contrarium:licet multa requiran-
4 tur ad probandum aliquid eſſe factum, * vt traha-
tur ad conſuetudinem, quæ deficiunt in caſu præ-
ſenti de quibus plenè per Alexã.de Imol.in conſil.
xlv.viſis atteſtationibus in ij.volu. quatenus ibi in
princip.repugnent dicta teſtium deponentiũ ſem-
per fuiſſe conſuetudinem, quia per hoc non con-
cludunt eſſe conſuetudinem, ex quo debent teſtes
atteſtari factum quòd viderũt. non autem ius per
conſuetudinem quod eſt ius non ſcriptum:& ſub-
dit parum infra in verſi.item ad hoc quòd vt teſtis
probet conſuetudinem oportet quòd deponat de
viſu illius actus cuius conſuetudo allegatur, &
quòd deponat de actuum frequentia, & temporis
diuturnitate, & plus ꝙ tales actus fuerint facti,
ita & taliter quòd appareat interueniſſe tacitus
cõſenſus populi,vel maioris partis. Quinimò ſub-
dit aliud neceſſarium requiri, videlicet, quòd te-
ſtes concordent in tempore,& actibus alias.vt ſin-
gulares non probarent, & ibi etiam ad hoc multa
bona allegat: & in præmiſſo caſu non concludunt
teſtes de conſenſu populi etiam tacitè nec de cer-
tis particularibus cauſis ſiue ſuper ipſa conſuetu-
dine,& ideo ſint ſingulares,& nihil probantes: &
in eodẽ conſi.concludit,prout in terminis noſtris

contra aliquos teſtes qui ſunt conſanguinei: & in
hoc caſu ambo teſtes ſunt generi ipſius catharinæ
vxoris ipſius:Raphaelis notarius monachus autem
eſt nepos ipſius ſicut & alij teſtes:vnde dicta con-
ſuetudo ex nullo capite apparet probata, concur-
rente inſuper: * quia videtur eſſe contra ius ſcri- 5
ptum, & ideo daretur occaſio fabricandi falſum,
& ex iuris diſpoſitione ſcripturis tabellionum ab-
ſque teſtibus non creditur:vt in aut. de tabellio. in
prin.& in aut. de inſtr.cau.& fide.§. ſed ſi inſtrumẽ
ta.Alex.in conſi.xxv. viſo inſtrumento cõtractus,
maximè contra ſecundum vt ibi in ij.volum. & in
conſi.xix.in his quæ in themate &c.ſeu in regnante
&c.iij.col.iuxta medium: vbi multa & clara alle-
gat & concludit ſcripturis tabellionum minimè
credendum abſque teſtibus concurrente inſuper
quòd in illa charta ſeu ſcriptura capitulorum ma-
trimonij: prout conſtat illis qui eandem inſpexe-
runt eſt rubrica alterius manus,& huiuſmodi char
tę quæ fiunt: * vt baſtardelli per notarios non pro- 6
bant,nec fidem faciunt. ita Bal.in rub.de fi.inſtru.
colum. vij. Imò etiam ſi fuiſſet ſcriptum in libro
protocolli minime probaret propter ſcripturam
alterius manus:quia notarius nõ poteſt facere ſcri-
bere per alium in protocollo. Bal.eadem rub.C.de
fide inſtrumẽ.colum.vij. verſic. ſed hic dubitatur.
Quartò ſubdunt alium articulum quintum de tra
ditione dotium. placeat cõſiderare quòd refertur
ad ſcripturam contractus de hoc. nõ autem publi-
cum inſtrumentum: & alium quintum articulum
ſupponunt de notario referendo intra ſcripturam
contractus non autem inſtrumentum publicum,
& alium tertium articulum per quem ponũt quòd
tam in contractu conſignationis dotis interfuit
pro te,cola mortea quanto cola de notario Petros
qui ſe reperiũt in conſtitutione dotarij, & ſunt ſu-
perſtites qui teſtes:licet ſint cõſanguinei & affines:
tamẽ ſe referunt omnes ad ſcripturã contractuum
& quatenus aliqui ex eis deponant ꝙ eis præſenti-
bus fuerit dos promiſſa conſignata:tamẽ non con-
cludunt ſi in totum, vel in parte: imò quatenus ſe
referunt ad ſcripturas relatas,adeo probant quate
nus probat ſcriptura relata per ea quæ habentur in
aut.ſi quis in aliquo documento. C. de eden. Imò
circa hæc eorum generalis locutio continet quid
impoſsibile inquantum aſſerant de integra dotis
cõſignatione in eorum præſentia ex quo bona ſta-
bilia quę fuerunt conſignata ſunt extra mœnia vr-
bis: & ideo conſideretur in hoc etiam iuris myſte-
rium. Quod quando partes vadunt ad notarium,
& rogant ipſum de contractu celebrando in du-
bio.quia notarius poteſt rogari, vt tabellio qui fa-
ciat publicam ſcripturam, * & vt priuatus priua- 7
tam. tamen in dubio præſumitur rogatus vt faciat
publicam,vt tabellio:ita Bald.in præalleg.rubr.C.
de fide inſtru.col.iij. circa medium. Et ſic accedat
conſtitutio regni inſtrumẽtorum robur,per quam
diſponitur:quòd niſi ex ſedis, & protocollis nota-
riorum non redigantur Inſtrumenta ipſa in publi-
cam formam & in pergameno,& cũ ſubſcriptione
teſtium propria manu qui interfuerunt nullam fi-
dem faciunt, nec aliquam habent roboris firmita-
tem, & ſi teſtes mortui reperiuntur imputabitur
parti,& ſuæ negligentiæ:vt concludunt gl. & An-

dreas ibi: & ſic concluditur quòd tales ſcripturæ
in protocollis exiſtentes in regno nullam fidem fa
ciunt,& ita etiam teſtatur Afflict. in ſua deciſion.
clxxviij.in cauſa filiorũ,& hæred. vltra quòd con-
ſeruator protocolli eſt omnino reprobus, vt pro-
batur.Conſideranda eſt etiam,& quartò manifeſta
calumnia, dum prætendit vna ex mulieribus præ-
dictæ præferri tanquam in bonis paraſernalibus,
vt interdum in petitionibus ſuis locuta eſt quaſi
iſta bona quæ ſibi obuenerũt per ſucceſsioné fratri
ſuo præmortuo ſint paraſernalia,& ſibi debeantur
8 tanquàm cõſumpta à viro nam calumniatur:* tum
quia ipſa mulier dicitur permutaſſe, & non mari-
tus: tum quia bona paraſernalia quæ non ſunt in
hoc caſu non habent priuilegium antelationis ſi-
cut dos:glo.in l.ſi ego.§.dotis.ff.de iure doti.& ibi
Barth.cap.in ſuis caute. clvij. & cum filia agit pro
dote, & ipſa mater pro prætenſis paraſernalibus
præferenda eſt filia ex priuilegio dotis per l. fin.C.
9 qui poti. in pig.habeã. * Imò eſt & aliud quòd ob-
ſtat quia mulier poteſt habere triplex patrimoniũ,
videlicet,dotis paraſernalium item & aliorum bo
norum quæ retinet penes ſe.l. maritus. & ibi Bald.
Bar.& alij poſt antiquos.C.de procu.& paraſerna-
lia non dicuntur niſi ſint tradita viro: vt habeat &
adminiſtret tanquàm paraſernalia:tex.gl.& Bal.in
l.vbi adhuc. C. de iure dot. & tunc dominium eſt
vxoris,& poteſt ipſa alienare:vt ibidem:& ſi mari-
tus alienaret poteſt vxor vendicare: vt in d.l. vbi
adhuc. ſed in hoc caſu nedum non eſt probatum
quòd ſint paraſernalia, imò nec articulatum inten
dentes calumniis mulieres ipſæ ſuppoſitæ,imò ne-
dum bona quæ habet penes ſe mulier poteſt ven-
dere vt ſuſtineat ſuos, ſed etiam dotes. l. maritus.
ff.de iure do.l.quamuis.ff.ſolu.matri.Quod autem
dicitur de dodario nihil probatur,& minimè de a-
lienatione alicuius rei dotalis quòd fuerit aliena-
tio rei in dotem,niſi bonorum ſucceſsionis ſui fra-
10 tris videlicet,ipſius Catherinæ. * Et Dodario non
appareat niſi per huiuſmodi chartulas nullius fi-
dei,& prætenduntur,vt apparet eſſe tantum. Item
non habet dodarium priuilegium antelationis, ſi-
cut & dos prææallegata.l.aſsiduis.aliàs ſi.C.qui pot.
11 in pig.habe. * licet habeat tacitam hypothecam.d.
l. vbi adhuc. Item cum non ſit probatum de dote,
vt ʒ.& dodarium commenſuretur doti: vt in aut.
ſed iam neceſſe. And.de Iſer.in conſtit. Regni mu-
lier quæ dodarium.Et quòd ſubdit de pannis datis
in dotem filiabus ex cõſuetudine, quòd ſeruentur
filij nihil ad rem:nam ſi ex conſuetudine ſeruantur
filiabus in dotem,nam & mater licet nõ poteſt co-
gi dotare filiam niſi in ſubſidium, tamen poteſt ſi
velit,ſicut quilibet extraneus.l.auia.& l.ſi.C.de iu-
re dot. ſi maximè arctat conſuetudo tenetur hoc fa
cere ſicut & pater promittens tenetur præallega.l.
fin.C.de iure dot. Quò ad nutum de fundo dotali
vendito conſtat per inſtrumentum mandati pro-
ducti per eandem in perſonam ſui viri: vt véderet
pro ſuis negotiis peragendis:& pro eius neceſſariis
exequédis.Quod ſi vendidit vt procurator,& præ-
ſumitur ex tempore,maximè quòd ipſa principalis
percepit pecuniam, cum dicatur in eo pro ſuis ne-
gotiis peragendis quo caſu non eſt locus coniectu
ris, & ſic ſiue pro ære alieno ſoluendo vendidiſſet

abſque veri præiudicio,vel pro alimentis ſuorum,
& ſuæ familiæ:id iure permittente feciſſe conſtat.l.
maius.ff.de iur.do.& l.quàmuis.cum ſeq.ff.ſol.ma.
Eſt etiam conſideranda doctrina Ang. in l.ſi credi-
tores.§.planè.ff.de priuileg.cred.vbi Ang.not. per
illum text. *.contra mulierem repetentem dotem 12
conſtante matrimonio propter defectum faculta-
tum viri: vt minimè audiatur niſi in principio di-
lapidationis querimoniam fecerit,non auté ſi fuit
paſſa diu dilapidare quòd intelligitur niſi etiam
tempore querelæ dilapidaſſet: & hoc adducitur ex
abundanti quando verè appareret de validitate aſ-
ſertorũ inſtrumentũ.Quò verò ad bona paraferna
lia vltra ea quæ dicta ſunt,ꝙ imò nõ ſint paraferna
lia apparet optimè per cõſi.Alex.de imo.xlij.ſuper
præmiſſo themate &c.in j. vol. & apertius Azo in
ſumma.C.de iure dotiũ.j.col. Quò verò ad inſtru-
mentum dotium receptarum in quo Raphael ipſe
recepiſſe dotes fatetur, & quòd ideò ſibi dabat cer-
tum fundum in excambiũ dotium per ipſum con-
ſumptarũ,adducebatur cautela Bal.Nouel.* quòd 13
quando creditores irruunt contra maritum con-
ſignet ipſe vxoris prædia pretioſiora ob dotes con
ſumptas,quia vxor venit in eis præferenda, & ad
hoc allegat Bar.in l.ſi conſtante ſolu.matr. nam ad
hoc reſpondetur quòd Bar.hoc non dicit: & ideo
non bene adaptatur per ipſum Bal.Nouel.ad cau-
telam fraudis prædictæ: imò expreſsè contrarium
tenet Pau.de Caſtr.in l.à diuo pio.§.ſi ſuper rebus.
ff.de re iudi. & ibi dicit quòd ſi poſſeſsio venit ter
tiò à manibus condemnati,ſi in fraudem executio
nis vel debiti, ſi in fraudé executionis:vt quia poſt
litem motam fit executio non obſtante contradi-
ctione tertij,ſi autem ante litem motam agitur via
ordinaria: videtur cùm appareat ex calédario di-
cti inſtrumenti,quòd nedum poſt litem motá imò
poſt latam ſententiam contra ipſum celebratum
fuerit eſt in notoria fraude, & ideo non creditur
ipſi marito propter præſumptam fraudem inter
ipſum,& vxorem: arg.l.qui inteſtato.ff.de probat.
vnde cũ non appareant quòd ſint conſumptæ do-
tes,& ipſe debitor poſsidet longè pluſquam articu
larunt ipſæ mulieres, ideo non eſt locus coniectu-
ris, ſed certè fraudis quòd ad euitandum executio
nem ſententiæ factum apparet. Item adducitur in-
ſuper quòd teſtes deponentes de tenore ſcriptura-
rum ſeu inſtrumentorum de quibus in proceſſu,
* cum ſint notarij idiotæ,& illiterati nũ probant: 14
vt dicit Bart.in l.ſi quis in aliquo.C.de eden. idem
Bar,& Bal.in l.ſicut iniquum.C. de fi.inſtru. Et ſic
cum non appareat probatum de prætenſa dote mi
nimè debet prædicta Catherina audiri, & fruſtra
tentat loqui de ſuis dotibus conſequéter conſum-
ptis: quia quæ non ſunt in rerum natura, non ha-
bét ens nec qualitates: vulgar.l. lecta. ff. ſi certum
petatur nec verificatur quòd dotes fuerint aliter
alienatæ per eius virum, de mulieribus nihil pro-
batur, & veriſimiliter conſiderandum eſt fore
conſumpta conſtante matrimonio quinquaginta
annorum: & de cõſeruatis & datis filiabus ex con-
ſuetudine loci, quia pretioſa conſeruantur: vt di-
citur ex conſuetudine ibi dari filiabus,ſed ex con-
ſuetudine iſta debent dari filiabus:& tacitè ibi vi-
dentur ea conditione dari dotes:vt ipſamet confi-
tetur

tetur ex conſuetudine teneri dare filiabus, ſi ex ne-
ceſſitate, & tacita conditione dotis per conſuetu-
dinem per ipſammet illatam: ergo &c. nõ debet ab
alio reſtitui quod ex neceſſitate dare, & ſoluere al-
teri tenebatur eadem vxor, de ſtabilibus ſeu immo
bilibus nulla probantur fuiſſe conſumpta per vi-
rum quæ fuiſſent in dotem ſibi data. ſed probatur
bene de aliquibus obuentitiis per ſucceſſionem,
quæ nunc poſſunt dici nec dotalia, nec paraferna-
lia: vt dicunt Bar. & Bal. in l. maritus. C. de procur.
& Azo in ſumma de iure dotium Et ita vt ſuprà
concluſum iuris eſſe arbitror ergo

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Patruus contrahens cum nepte minore, cum enormi læſione ipſius minoris præſumitur in dolo.*

2 *Contrahens cum minore quem cognoſcit cõtrahendo enormiter lædi videtur eſſe malæ fidei, & contractus reprobatur, nec validatur iuramẽto tanquam dolo extortum.*

3 *Minor probata minori ætate ſi conqueratur ſe deceptum, nõ requiritur quòd aliter à iuramento abſoluatur, & dum enormiter læditur contrahendo contractus non tenet, & reſtituitur ad alienata.*

4 *Simplicitas & dolus præſumitur in cõtractu damnoſo facto per minorem etiam cum iuramento, & pariter per ruſticum, & mulierem.*

5 *Aſſertiones in renuntiatione contẽta, licet videantur eſſe notarij attamen cenſentur eſſe partium, & quòd ab eis fuerit notarius rogatus de aſſertionibus prædictis. & ibid. nu. 6.*

7 *Renunciatio doloſa & euidenter iniqua nõ valet.*

8 *Liberalitas magna in muliere non modica eſt doli præſumptio. ibid. nu. 9. Cum mulieris naturæ repugnet. nam auariſſimum eſt genus mulierum.*

10 *Puella poteſt repetere renunciata & alienata nulla abſolutione à iuramento obtenta, & pariter minor.*

11 *Maior enormiter læſus non obſtante iuramento poteſt contrauenire, licet promiſerit non contrauenire aliqua ratione, vel cauſa, nec erit neceſſaria abſolutio.*

12 *Læſus enormiter ex contractu iurato tale iuramentum nihil operatur.*

13 *Iuramenti diſpoſitio in minore iurante, vt confirmet contractum habet locum, quando actus non valebat de ſe ex defectu decreti, & auctoritatis, ſecus ſi alia ratione.*

14 *Clauſula iuris & iuſtitia miniſtrari vtilis ſatis eſt ad ſuſtinendum libellum, & ipſum interpretandum, eo modo quo fauorabilius poteſt iuuari intentio actoris.*

15 *Clauſula iuris & iuſtitia miniſtrari operatur, vt veniat ferenda ſententia ſecundũ illum modum, qui in proceſſu narratur, maximè cum quauis narratio, & omne ius demonſtratum per probationes poteſt, & debet iudex attendere etiam ſi vnum ſit petitum, & aliud probatum.*

16 *Reſtitutio in integrum licet non fuerit firmiter & expreſsè poſtulata ante ſententiam tamen ſi fuerit factum ſimpliciter narratum iudex ex officio mediante reſtituet.*

17 *Iudicium licet ſit cœptum ordinariè, quia nihil de ſolennitatibus mutat, ex quo adhuc natura cauſa dicitur ſummaria, licet proceſſus ordinariè peragatur.*

18 *Narratio facti ſimpliciter perinde eſt, ac ſi oppoſita fuiſſet exceptio, quia poſtquam factum proponitur & notum eſt iudici, poteſt iudex ipſe ex officio ſupplere, & abſoluere.*

19 *Furioſus ſi dubitatur an actus factus per ipſum fuerit tempore quo fuerat furioſus, vel ſanæ mentis attenditur, ſi fiat factus more ſapientis, & tunc præſumitur geſtus tempore ſanæ mentis, & econtra nume. 20. & ſeq.*

Et ibi de ſtatuo Pariſienſi.

CONSILIVM CXXIII.

REdemptoris gentium præſidio repeti-
to, amen. In cauſa huius Magnificæ Lu
cretiæ cum eius patruo colligẽdo ſpi-
cas poſt terga metentium eorúmque
faſciculis alligando, cõcurro in eandem ſentẽtiam
cum Magnifico cõſulente.* Nam quis dolum non 1
præſumit in patruo contrahente cum nepte & mi-
nore enormi læſione interueniente, vt probatur in
l. ſi ſuperſtite. C. de dolo. & in l. omne. §. Lucius. ff.
quæ in fraud. cred. & in l. ſi ſocietatem. §. arbitro-
rum. verſi. quæro nunquid. ff. pro ſoc. ita conſulue-
runt Rapha. Fulg. & Cuma. in cõſ. clxxx. viſa prima
fronte &c. ij. colũ. vbi dicunt ꝙ videtur malæ fidei
qui contrahit cum minore quem cognoſcit cõtra-
hendo enormiter lædi: * & cõtractus ille debet re- 2
probari, nec validatur iuramento: & ideo ſubdit
per ipſum iuramentum dolo extortum non vali-
dari contractum, nec ex eo minor repræſentari ma
ior, cum non valeat: per id quod dixit Bald. in præ-
dic. §. item ſacramenta. in verſi. querimoniam. quia
iuramentum non debet eſſe iniquitatis vinculum:
vt dicit Bar. in d. §. item ſacramenta puberum. &
probatur in c. cum contingat. nam Lauram ipſam
ita grauiter deceptam nemini dubium poſſe legiti-
mè propria auctoritate ipſo iure, aut per in inte-
grum reſtitutionem prædicto cõtractui contraire:
quam ſententiam ipſa quoq; naturalis iuſtitia tue-
tur: quãdo patruus prædictus graui iactura, ac de-
trimẽto ipſius mulieris locupletari quæſiuit. Nam
conſtat natura fragilem ſexum infirmum fragiléq;
ætatis conſiliũ, & multis captionibus ſuppoſitum,
& multorum inſidiis expoſitum. Ideóque prætor
naturalem æquitatem ſequutus edictum propoſuit
quo earum curam ſuſcepit, & aduerſus captiones
opitulationem pollicitus eſt l. j. ff. de mino. quæ na-
turalis æquitas in iudiciis admodum eſt ſequenda.
l. non ſine. C. de bonis quæ lib. & l. placuit. de iudi.
ita formaliter dicit Fulgo. conſi. cxxxvij. incipi. ſi-
nus guidonis. Imo plus minor probata minori æta
te ſi conqueratur ſe deceptum nõ requiritur quòd
aliter à iuramento abſoluatur: vt dixit Bart. in l. ij.
& ibi docto. de reſcind. vend. Pau. de caſt. in conſi.
clvj. Soci. in conſi. lxxxv. & xxv. in iij. col. j. volum.
* Imò dum enormiter læditur contrahendo ſeu di- 3
ſtrahendo contractus non valet, & reſtituitur ad
alienata: ita dixit Imo. in ca. cum cauſa. de empt. &
vendi. vbi Moder. & Roma. in l. fin. de in lit. iuran.
etiam non petita abſolutione: & ſuadet ratio, quia

enormis læſio dolus eſt,& iuramentum eſt bonæfi-
dei: talis dolus tanquam dans cauſam contractui
bonæfidei reddat illum ipſo iure nullum: ita Bal.
in conſi.cxiij.j.volu.in quo non facit differentiam,
an ex propoſito vel re ipſa,quòd maxime procedit
data enormi læſione dum renunciauit hæreditati
ſibi debitæ pro modico,& ideo dixit Bal.in rub.de
4 re. permuta. circa fin. * quòd ſimplicitas & dolus
præſumitur in contractu damnoſo facto per mi-
norem etiam cum iuramento,& pariter per ruſti-
cum, & mulierem:ideo tanquam captioſum & in-
iuſtum poteſt contendi quòd maximè procedit in
fœmina,quæ pro tenui dote renunciauit,& matri
monium nihil ſibi obſtatvt dicit Petr.de Anch.in
ſuo conſil. lxxxviij.& lxxxij.& clxxx. & cccxlj.&
ccclxxvj.& dixit Bal.in c.j.§. itẽ ſacramẽta.de pro
hi.feu.alie.iiij.col. ꝙ dolus præſumitur contra mi-
norem,maximè cum contractus renunciationis di
ctæ Lauræ continuetur poſt contractum matrimo-
nij,& promiſsionis dotium:& propter vicinitatẽ,
& vnitatem temporis videtur ineſſe primo con-
tractui, & cenſetur pars illius contractus:arg.l.le-
cta.ff.ſi cert.peta.ita Bal.in conſi.cv.j.volu.& conſ.
ccclxxxiij.eo.volu.& conſi.cccxvij.iij.vol.& con-
ſuluit etiam Soci.in conſil.cxliij.v.colum.j.vol.&
ideo dixit Bar.in l.ij.& ibi doct. de reſcind. vendi.
5 * quòd minor probata minori ætate, ſi conquera-
tur ſe deceptum nõ requiritur abſolui à iuramen-
to:idem conſuluit Paul.de Caſtr. in conſil. clvj. &
Soci.in conſil.lxxxv.xxv.iij.colum.j.volu. Et licet
aſſertiones in renunciatione contentæ videantur
6 eſſe notarij,attamen cenſetur eſſe partiũ,* & quòd
ab eis fuerit notarius ipſe de prædictis aſſertioni-
bus rogatus:vt declarat Bald. in l. mater. C. de rei
vendic.& in l.ij.C.de reſcind. vendi. quæ ex parte
Lauræ prædictæ fuit erronea: & ita præſumitur
iuxta l.error. C. de iur. & fa. ignor. Ex parte verò
ipſius Vincentij patrui fuit ſcienter facta, ex quo
in facto proprio.l.fin.ff.pro ſoc. & ſic fuit falſa,&
vocis aſſeueratio,cum intentione fallendi.l.j.ff.de
dolo.& not. Cy.in l.præſcriptione.C. ſi contra ius
7 vel vtil.publi.* Item tanquam doloſa,& euidenter
iniqua nõ debet renũciatio prædicta valere, iuxta
nota.per Pet.de Ancha.in conſi.clxxx.viſa diligen
ter narratione.Cum enim in domo ipſius Vincẽtij
patrui exiſtens puella prædicta Laura ad ſuggeſtio
nem eiuſdem, vt arbitror, & fallis perſuaſionibus
inducta ad renunciandum, non modicum læſa
exiſtat,apparet enim notoriè circumuenta dolo,&
fallacus ipſius patrui per caſum l.ſi ſuperſtite.C.de
dolo.in verſi.ſi læſa es immodice.per quem text.in
8 ſimili ita caſu Pau.de Caſtr.in conſi.clxxiiij.* con-
tra ſuperius conſulta &c.nõ enim modica eſt doli
præſumptio magna, imò maximẹ libertatis in hac
9 muliere,quæ mulierum naturæ repugnat,* cum a-
uariſsimum ſit genus mulierum.l.ſi ego.ff.ad velle.
ita Anto.de Butr.in ſuo conſi.lviij. domina orabi-
lis &c.& dicit Pau.de Caſt.quòd in huiuſmodi ca-
ſibus ſufficeret iuſtitia naturalis ad intentionem
fundandam.l.ſcire oportet.§.ſufficit.ff.de excuſ.tu
tor. quilibet enim pernoſcere & iudicare poſſet
puellam hanc dolo inductam, & circumuentam
fuiſſe:& iudex quilibet de facili oberraret dum illi
non ſubueniret. Et pariter quòd poteſt puella ipſa
repetere renũtiata, ſeu alienata nulla *alia ſolutio- 10
ne à iuramento obtenta conſuluit Anto. de Butr.
in ſuo conſi.xlv.iuris rigor &c.Calder.in cõſi.viij.
vbi concludit quòd mulier,& minor in contractu
deceptus,ſeu decepta non obſtãte iuramento con-
trauenire poſſet & idem tenet in c.cùm contingat.
col.viij.de iureiur. Et dicit quòd quẽadmodum in
c.quãuis.de pac.excluditur dolus, ita etiã enormis
læſio:& tali caſu nedum minor verum etiam ma-
ior non obſtante iuramento contrauenire poteſt:
*adeò quòd non eſt neceſſaria abſolutio,etiã quòd 11
promiſerit non contrauenire aliqua ratione vel
cauſa quacunque. idem ſequitur Cuma. in conſil.
xviij.Panor.in conſi.viij & in d.c.cùm contingat.
penul.char.idem Abb.in conſi.ccvij.Barba.in con
ſil.xxj.& liij.Petr.philip.Corn.conſil.xj. & conſil.
cxxiiij.& cxiiij.vbi dicit iſtam eſſe communem o-
pinionem,& ſemper in practica ſeruatã:nec omit-
tam idem conſuluiſſe Alexand.in l.ſciendum.xiij.
col.ff.de verbo.obliga.vbi dicit in ſpecie iſtam eſſe
communem opin.contra Bart. in l. ſi duo patroni.
§.idem Iulianus.de iureiur.& ibidem Alexan.* Ex 12
quo dum quis enormiter læditur ibi iuramentum
nihil operatur:ita egregiè conſuluit Deci.in conſ.
xxxj.col.ij. & conſi. xlv. Et diſpoſitio iuramenti in
minore iurante:vt confirmet contractum habet lo
cum quando actus non valebat de ſe ex defectu de-
creti, & auctoritatis:ſecus ſi alia ratione, & idem
ipſe conſuluit in ſuo conſil. lxxvij.colũ. vj.j.volu.
Sicque puella ipſa circumuẽta, & minor à patruo,
& maiore non obſtante iuramento poteſt agere ne
decipiatur, & conſeruetur indemnis: quia illicita
cõmercia præſes prouinciæ reſcindere debet nam
ſagacitas quæ cõtra minorem fragilis ætatis atque
conſilij committitur ſpecies eſt doli mali:maximè
quia proponitur quòd aduerſarius minoris admi-
niſtrauerat ipſius patrimonium: & ſic non poteſt
ignorantiam prætendere de bonis ipſius l.ſi. arbit.
tute. Et ideo à dolo præſumpto vel à magna teme-
ritate, quæ dolo comparatur non poteſt probabi-
liter excuſari:ita Bald.in conſi.cccxij.j.volu. ſi ita
etiã vt proponitur &c.* Nec obſt.in aliquo quod 13
decidit Afflic.in ſua deciſ.cccxxij.quia vt ipſe met
dicit in conſtitutione obſcuritatẽ illud eſt vt cau-
tius cum cõſilio fiat: & ita etiam in terminis tenet
Alex.in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta.& in l.qui
romæ.§.duo fratres vbi latè cæteri ſcribentes.ff.de
verbo.obli. Inquantũ verò Laura prædicta ſe fun-
det ſuper narratis per eam in enormitate læſionis:
nec alleget excipiendo: nec expreſsè per modum
petitionis:non erit ex hoc vis aliqua facienda:cum
in memoriale oblatum appareat petitum ſibi ius
* & iuſtitia miniſtrari quæ clauſula eſt ſatis vtilis 14
ad ſubſtinendum libellum, & ipſum interpretan-
dum, eo modo quo fauorabilius poteſt iuuari in-
tentio actoris:ita inquit Ant.de But.in c.literæ.de
dilatio.& in c.examinata.de iudi.& not.doct.in c.
ij.de ordi.cogni.& conſuluit Alexã. in conſi.vj.iij.
col.iij.volu.& ideò virtute talis clauſulę venit ſen
tentia ferenda: ſecundum illum modum & viam
quæ in proceſſu probatur.arg.l. ſi quis intentione.
ff.de iudi.ita dixit Inno.Ioan.And.& Ant. de But.
in c.ij.de ord.cogni.Spec.in tit.de libe.obla.§.nũc
videndum.verſi.ſed cum his Bal.in l.edita.in repe.
peruſi.

pernſi.C.de edendo.Anto.de Butr.in c.fi.de offic.
Archi.& Ang.in l.fin.de ann.except.maxime cum
quęuis narratio:& omne ius demonſtratū per pro-
15 bationes poteſt,& debet iudex attendere etiam *ſi
vnum ſit petitum,& aliud probatum: Alexá. in l.ſi
quis ſtipulatus.§.griſogonus.ff.de verb.oblig.& in
l.certi condictio.§.ſi nummos.ſi cert.pet.Socin.in
conſi.xxiiij.col.xj.& in conſi.xxxix.in fi.Alex.in l.
j.§.ſi quis ita.ff.de verb. oblig. & in conſi.clxvij.in
ij.volu.Nec militaret dicere quòd reſtitutio in in-
tegrum nō fuerit per eandē formiter, aut expreſsè
poſtulata. nam reſpondetur q̃ non oportet ipſam
16 ſolenniter poſtulari ante ſententiam: * ſed ſufficit
ſimpliciter factū narrari, & iudex ex officio inci-
dēter reſtituet:vt inquit Bar.in l.minor.ff.de mino.
& in l.diuus.in fi.ff.de in integ.reſti. & dicit Bal.in
conſi. cccxxv.j. volu. quòd reſtitutio replicando,
excipiendo,& narrando legitime petitur ſolo ver-
bo, & ſufficit quòd in actis appareat : nam proce-
dendo ſatis videtur reſtitutus,& ſublatum obſtacu-
lum. Et pariter nec obſtat quòd iudicium ſit cœ-
ptum ordinariè quia nihil de ſolennitatibus mu-
17 tat ex quo adhuc naturæ * cauſæ dicitur ſummaria
licet proceſſus ordinariè peragatur:vt dicit glo.in
clem.diſpendioſam.in ver.vsleat.& clemen. ſæpe.
verſic.non contradicentibus. & ibi latè ſcribentes
& ſatis fuit prędictę puellę narrare factum ſimpli-
citer,ex quo reſultat exceptio:nec eſt neceſſe quòd
dicat excipio vel oppono : nam ſimplex narratio
facti perinde eſt, ac ſi oppoſita fuiſſet exceptio:
18 * quia poſtquam factum proponitur, & notum eſt
iudici,poteſt ipſe iudex ex officio ſupplere, & ab-
ſoluere. Bar. in l.j.de excep.& plus dixerunt domi-
ni de Rota in deciſ.cccxxj. quos ſequitur Anto.de
Butr.in c.vnico.de lit.conteſt. quòd etiā ſi factum
ex quo reſultat exceptio narretur in poſitionibus:
& capitulis ad finem probandi ſufficienter tamen
videretur primo poſita. Quæ præſertim procedere
debent in regno iſto in quo omnes cauſę ſunt ſum
mariæ, & in eis ſola facti veritas attendēda eſt per
19 c.deteſtantes.*& iudex qui eo modo in cauſis pro-
cedere debet poteſt manu regia procedere, ſecun-
dum Bar.in extraua.ad reprimen.in verſic. videbi-
tur.& Bal.in l.nemo.C.de ſent.& in l.nec quicquā,
ij.col.ff.de offi.proconſ.& in c.ij.de no.forma fid.
20 * & princeps non attendit ordinem iudiciorum:
ſed meram veritatem.c. ad petitionem.extra de ac-
cu.Et hinc eſt quòd habēs facultatem cognoſcen-
di de cauſa ſola facti veritate inſpecta poterit recu
21 dere à regulis iuris,*& credere probationi perſua-
ſiuè,licet non concludenti:ſecundum Bal. in l.ſo-
lam.in fi C.de teſti.quem pro ſing.alleg.Franciſ.de
Are.in conſi.lxxxiiij.diligēter ponderatis his.pen,
colū.refert & ſequitur Iaſo.in l.certi condictio.§.
22 nummos.ff ſi cert.pet. * Imò eo caſu debet in cau-
ſa ipſa iudicare ſicut Deus eſſet iudicaturus;vt in-
quit pulchrè Bal.in l.pen.ij.colum.verſi.vj.quæro.
C.de iure deliber. Inquātum autem donatio poſt-
modum facta per prædictum Vincētium patruum
eidem Lauren.eiſdem bonis ſibi renunciatis, fortè
conſcientia ductus, & ad eius exonerationem, &
demum diabolico ſpiritu inſtigatus ſe pænituerit,
& conetur donationem ipſam infringere prætex-
tu, quòd tempore donationis prædictæ nō erat ſa-
næ mentis,ſed furioſus:attamen non apparet veri-
ficatum quòd morbus talis furoris fuiſſet conti-
nuatus ſeu perpetuus, ſed interdū furebat, & ideo
ſuccedit : quòd dum contingat dubitari, an actus
geſtus à furioſo fuerit factus tempore furoris,vel
tempore ſanæ mentis,tūc ſi actus ille apparet quòd
more ſapientis geſtus ſit,& tunc præſumendum eſt,
illum fuiſſe factum tempore quo nō erat furioſus,
*ſed ſanæ mentis:aliàs ſecus per l.is qui.de tuto.& 23
cura.da.ab his.& in l.titia. de inoffi. teſta. ita dixit
Bal.in l.furioſum.C.qui teſtamen.facere poſ.& ſe-
cundum prædicta eſt intelligendum, quod dixit
Bal.in c.j.per quos fiat inueſtitu. De Valerio maxi-
mo quòd Romæ à Senatoribus fuit approbatum
teſtamentum furioſi,quia rectè & ritè diſpoſuerat,
ſicut quilibet ſanæ mentis:ſed cum hic Vincentius
patruus ad exonerationem ſuæ conſcientiæ reſti-
tuerit prædictæ Lucretiæ ſuæ nepti indebitè per
ipſum ab eadē recepta & habita, & eius filium hæ-
redem inſtituerit,& dotes filiabus eaſdem ad inui-
cem ſubſtituendo,relinquendo,etiam tutorem pu
pillis eligendóque inſuper ſibi ſepulturas. Sunt
enim iſta non ſigna fatuitatis, aut furoris, ſed ho-
minis ſanæ quidem mentis,& conſilij. Et quando
ſtultus, vel furioſus facit actum quem quilibet ſa-
næ mentis feciſſet,tunc valet & tenet actus ille:ita
voluit Ioan.And.in c.fin.de ſucceſ.ab inteſta. Ho-
ſtien.& Abb.in c. ad noſtram.de conſuetud. * ubi 24
facientes mentionem de ſententia lata à fatuo illo
Pariſienſi contra tabernarium qui volebat ſibi ſol-
ui per quendam pauperem,qui comederat vinum,
& panem ad odorem carnium hoſpitis : nam iudi-
cauit debere ſibi ſolui per tinnitum,ſeu ſonum pe-
cuniæ,& talis ſententia fuit approbata per totum
conſilium Pariſienſe: quia quilibet prudens iudex
ita decreuiſſet,ac pronunciaſſet,idem not. Pet. de
Ancha.in clem.ſi furioſus.de homicidiis. Et ex his
vt complacuiſſem Excellenti do. Marcello gazella
regenti regiam Cancellariā qui pro Lucretia præ-
dicta ſatis me rogauit:ne eius iura defrxudarentur
volui præmiſſa ſuccinctè quoad potui ſcripſiſſe.in
cæteris ſuppleat &c. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum conceditur aduerſus ſen-
tentiam culpa iudicis latam, vt quia iudex ſcie-
bat factum,& ius,& voluit gratiam facere.*
2 *Sententia lata nō admiſſis probationibus,vbi aliàs
exequi poſſet per reſtitutionem in integrum po-
titam, eius executio impeditur, & exequi non
poteſt.*

CONSILIVM CXXX.

IN Chriſti nomine amen. Excellens do
mine locum tenens Regiæ cameræ in
cauſa vniuerſitatis iuuenatij,cum vni-
uerſitate Butonti fuit dictū quòd ſen-
tentia eſt de ſe clariſsima, vt ex eius facie liquet:&
ideo nō indiget aliqua declaratione, vt petitur ex
aduerſo. Nec poſſet declarari ſecundum mentem
iudicātis cùm ex ipſius lectura apertiſsimè digno-
ſcatur,nec iudicantis intētio in mente retenta po-
teſt aliquid operari, ſi verba ſententiæ intentioni
non deſeruiunt: tum etiam quia nullo iure conce-

ditur iudici declaratin huiuſmodi ſecundum eius
intentionem, maximè vbi notoriè grauauit de ne-
gando beneficia, & repulſam ex quibus ſatis appa-
ret læſa cum minimè audita fuerit in ſuis defen-
ſinnibus, videlicet in beneficiis nec in repulſa ſibi
de iure cõpetentibus non abſq; notoria iudicãtis
culpa, & ſic tanquam læſa non poteſt ſibi in inte-
grum reſtitutin denegari ad iura, & probationes
omiſſas procedendum per iura vulgaria. Item com
petit ſibi reſtitutio in integrum ex alio capite vt ĵ.
præſupponendo vnum in iure veriſsimum: quòd
reſtitutio in integrũ conceditur aduerſus ſenten-
1 riam culpa iudicis latam,* vt quia iudex ſciebat fa
ctum, & ius, & voluit gratiam facere: ita dicit gloſ.
ſing. in l. ſeruo inuito. §. cum prætor. in verſi. aucto-
ritatem. & ver. ambitioſè. ff. ad Trebel. idem Guili.
& Cy. in l. pen. ff. de iuſt. & iu. Bald. in l. pœnales. C.
quando prouoca. non eſt neceſ. & in l. conſtitu. C.
de pœna iudi. qui malè iudi. vbi ſubdit gl. ipſam eſ-
ſe ſing. & quòd talis reſtitutio competit ad totam
cauſam. Sed quis inficiabit ſententiam latam non
admiſsis probationibus, immòde negatis beneficiis,
& repulſa, iudicem ipſum nulla aut maxima culpa
2 carcere,* & ſic ſententia ipſa ex gratia iudicis lata.
Et ideo ſuccedit quòd vbi aliàs exequi poſſet per
dictam reſtitutionem in integrum petitam eius
executio impeditur, & exequi nõ poteſt. ita inquit
Bart. in l. iiij. §. condemnatum. & ibi plenè Imo. &
Alex. in ix. col. ff. de re iudi. Bal. in aut. quæ ſuppli-
catio. C. de preci. impe. offer. vbi ſubdit quòd ſi pe-
titur bona fide in integrũ reſtitutio debet eo caſu
ſuſpendi executio: vbi verò euidenter temerè pe-
teretur, vt quia incoloratè petitur non ſuſpenda-
tur, & maximè vbi præſumptio non eſt contra pe-
tentem: vt nota. dixit Ange. in l. falſam. C. ſi ex fal.
inſtr. Itẽ apparet quòd præſumptio eſt pro nobis,
quia pars aduerſa vniuerſitas iuuenatij prætendit
habere ius paſculandi in territorio Butontino: ꝙ
ius non præſumit. Item quòd fuerunt petita quæ
de iure concedi debent, videlicet, repulſa, & be-
neficia, & fuerunt petita coram primis iudicibus
primo loco. & demum coram auditore regiali, &
ſucceſsiuè in præſentiarum, & manifeſtè animi paſ
ſiones hucuſque præmiſſa concedere impediuerũt.

V. Excellentis do. obſequentiſsimus Tho. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Iudici minimè credendum eſt, niſi quatenus cõſtet ex actis, etiam ſi dixerit aliquid fore notorium.*

2 *Index ſi dixerit quòd informatus de fama proce- dit ad inquiſitionem ſibi credendum eſt.*

Index procedens ex officio nedum ſibi non creditur, dum aſſerit aliquid eſſe notorium, ſed etiam non poteſt recipere teſtes ſuper illo notorio, vel infa- mia, niſi prius parte citata ibidem. nume. 3.

3 *Et maximè vbi allegatur notorium extra locum iudicij.*

4 *Iudicis verbo quantũuis auctoritatis credendum non eſt ſiue in cauſis ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet aliis contractibus quæſtio ageretur. ibidem. num. 5. Niſi eſſet cardinalis. ibidem.*

6 *Iudicium etiã duorũ relationi minimè ſtandũ eſt.*

7 *Poſſeſſorij cauſa dicitur medio præiudicij.*

8 *Iudici creditur de geſtis coram eo.*

9 *Index ſpoliare poteſt iniuſtum detentorem benefi- cij, quia quæ poſſunt de facto fieri non requirunt ſcripturas. ibidem.*

10 *Iudices duo ſi atteſtantur de actis geſtis coram eis plenè probabunt.*

CONSILIVM CXXX.

REdemptoris gẽtium auxilio inuocato
amen. Nuper requiſitus à Reuerendiſ.
Dominico de idiaches Archiepiſco-
po brunduſino: & V. J. D. vt reſcribe-
rem ſuæ reuerendiſsimæ do. conſulẽdo an creden-
dum ſit iudici aſſerenti aliquid eſſe geſtum coram
eo.* Et certe prima facie videretur dicẽdum quòd 1
non, cum iudici minime credendum ſit, niſi quate-
nus conſtet ex actis: per text. in c. quoniam contrà.
cum vulg. de probat. ita dicit Abb. in ſuo cõſi. lxv.
vij. colum. & tenet Guid. Papæ in ſingu. ſun. dccc.
vij. incip. ſi credatur: alleg. Spec. in titu. de teſte. §. j.
colum. xxiij. in fi. ibi: ſed quod dixi. Quod proce-
dit etiam ſi dixerit aliquid fore notorium, vt dicit
Fely. in d. c. quoniam contra. in fi. ij. col. ibi ex præ-
dictis &c. & melius Franc. de Aret. in conſil. clxv.
colum. vij. vbi tenet ſecus ſi iudex diceret informa
tus de fama proceſsit ad inquiſitionem:* quia cre- 2
ditur ipſi iudici: quia aſſertio de fama ſit leuis præ-
iudicij: vt ibi cuius contrarium tenet Fely. in præ-
dicto c. quoniam contra. in prin. iij. col. & melius.
Hinc eſt quòd etiam ſi iudex procedat ex officio
non ſolum non creditur aſſerendo aliquid eſſe no-
torium &c. ſed etiam non poſſunt recipi teſtes ſu-
per probatione illius notorij, vel infamiæ parte nõ
citata. * Et maximè vbi allegatur notorium extra 3
locum iudicij: vt tenet Aret. in conſil. ij. loco 3. al-
lega. in fi. & Rapha Fulgo. in conſ. cvij. incip. ſuper
eo: ad mediũ. ij. col. & notabiliter: & hinc eſt ꝙ ſiue
in cauſis ſiue ſuper teſtamẽtis,* ſiue ſuper quibuſli 4
bet aliis cõtractibus quæſtio agitetur verbo vnius
iudicis quantũuis auctoritatis credendum nõ eſt,
per tex. in c. cũ à nobis. de teſti. & in c. poſt ceſsio-
nem. de proba. ita tenet Card. in ſuo conſi. cxxviij.
in q. quæ vertitur &c. j. col. & idem reperio tenere
Henri. boich. in d. c. quoniam contra. de probat. co
lum. j. dummodo cauſa pẽdeat coram eo prædicto
tempore quo fiat relatio per iudicem, & ita dicit
intelligi debere. c. ſtatuẽdum. ij. q. vj. & ibi limitat:
*niſi ſit cardinalis. allegat c. j. de loca. & cond. & c. 5
nobiliſsimus. xcvj. quòd confirmari poteſt per di-
cta Barbæ. in d. c. quoniam contra. col. xix. vbi pro
examinatione præſentis hæſitationis, & ibi etiam
per prædictũ Henri. Boich. j. col. * Et fortius idem 6
dicendũ erit ſi duo iudices eſſent: quia eorum rela-
tioni minimè ſtandum erit per tex. in c. olim ex li-
teris. de reſcript. ibi non obſtãte relatione illorum
priorum iudicũ de falſitate commiſſa per illũ Pe-
trum rubeũ: Pontifex mãdauit inquiri ſecundum
Io. and. Ant. & Abb. ibi: & Henri. Boich. in d. c. quo
niam cõtra. col. ij. & Barb. in d. c. olim. col. ij. ij. no.
vbi ſe remittit ad not. in c. poſt ceſsionem. de pro-
bati. & in c. cũ dilecta. de purg. cano. & in d. c. cum
à nobis. de teſti. & in l. ſi qua per calumniam. C. de
epiſ. & cle. cuius contrariũ tenet Spe. vbi ſ. & in ti.
de ſent. §. iuxta. verſi. ſed pone. Luc. de pen. in l. vni-
ca. C. de quæſtio. lib. xij. colum. ij. verſ xx. & melius
per eundem in l. j. C. de curial. lib. xij. verſ. vltri. not.
fol. liiij. colum. iij. vbi ſubdit contraria procedere
in gra

in grauioribus criminibus &c. & faciunt not. per
7 Felyn.in d.c.quoniam contra j.col.in fin.* Ex quo
infertur quòd cum cauſa poſſeſſorij dicatur leuis
præiudicij, vt pulchrè per Matthe. in ſuo ſingul.ij.
Bart.in l.momentaneæ.C.qui legi.perſo.Iaſ.in l.ad-
monendi.ff. de iureiur.colum.xxv. & in repet.l.ad-
monendi.ff.de iureiur.colum.lxxxv. verſic.dictum
eſt ſuprà.& colum.cvij.circa fin.ſtatur relationi iu-
dicis aſſerẽtis quem fuiſſe ſpoliatum à iuriſdictio-
ne,& ipſius exercitio:confirma per ea quæ latè po-
nit Georg.Natta in repet.clemen.ſæpe. de verb.ſig.
colum.lxxvj.in fin.ibi:an autem in iſtis cauſis bre-
uioribus:& Par.de put.in tracta. ſindic.in ver.cre-
dere, & creditur: & ibi niſi iudici opponitur fol.
xxxix.colum.iiij.in fin.vbi etiam tenet quòd de iu-
re Longobardo ſtatur iudicis aſſertioni. Quibus
omnibus præmiſsis minimè obſtantibus arbitror
contrariam ſententiam Reuerendiſs. domin. fore
de iure veriorẽ cum diſtinctionibus de quibus In-
8 frà.* Et quòd credatur iudici de geſtis coram ipſo,
tenet glo. in conſtitutione Regni Caroli ſub rubr.
de exhib.maleſa. vbi gloſſ. & And. de Iſern.dicunt
quòd de iure Longobardo creditur iudici reme-
moranti quæ geſta ſunt apud ipſum:quia rememo-
ratio iudicis habetur loco actorum:& parificatur
ipſa rememoratio, ſecundum dictum ius Longo-
bardorum ſcripturæ actorum quam iudex coram
ſe ſcribi fecit ſecundum ius commune Romano-
rum: & ideo dimiſsis dictis doctorum in vſib.feu.
ex quo ius conſtitutionum Regni eſt ſpeciale ius
Regni ſecundum conſtitu. puritatem ſub rubr. de
præſtan.iura. baiulis in qua diſponitur quòd iuſti-
tia miniſtrari debet ſecundum conſtitutionem ip-
ſius Regni, & in defectum earum ſecundum con-
ſuetudines approbatas: & demum ſecundum iura
communia Longobarda, videlicet, & Romana:
prout qualitas litigantium exegerit. qualitas enim
in hoc caſu eſt,quæ apparet notoriæ violentiæ, &
de facto illatæ, & notoriæ etiam ex confeſsione
partis: & quampluribus aliis examinatis: vt dici-
tur in relatione: ſeu aſſertione prædicta audientiæ
prouincialis per ſuas literas ad ſuperiores magi-
ſtratus. Quibus ſuffragatur iuris præſumptio quæ
eſt pro ordinario in eius diœceſi: & ex aduerſo al-
legatur priuilegium pro quo non præſumitur, ſed
pro ordinario per c. perſonas. de priuileg. maximè
exiſtente in ſua poſſeſsione, prout ſtetit:& ſtat ipſe
9 Reuerendus Archiepiſcopus ordinis.* Et inſuper
ſuffragatur quòd iudex poteſt nedum de iure: ſed
etiam de facto ſpoliare iniuſtum detentorem: ita
Abbas in c.quia clerici.de iurepatr. & quæ poſſunt
de facto fieri non requirunt ſcripturas.Item in ca-
pit.Regni.de violentiis ſub rubrica de offic.viola.
in capitulis regni char.xiij.dicitur quòd de violen
tiis eccleſiis illatis debet ſummariè procedi, & de
plano abſque libello, aut litis conteſtatione, aut
ſtrepitu, ſeu figura iudicij:& iudex ex officio ſuo
10 inquirit modo: vt ſuprà. & reſtitui faciet.* Maxi-
mè dum duo iudices atteſtantur de actis & geſtis
coram eis plenè probabunt:vt dicit Spec. in tit.de
ſentent.§.iuxtà.verſi.ſed pone. & ſequitur Luc. de
pen.in l.j.C. de quæſtionib.lib.xij.ij.col. ex quibus
concluditur ſtandum aſſertioni iudicis:& ita con-
ſilo,& iuris eſſe dico meo iudicio:ego Thom.Gra.

SVMMARIVM.

1 *Metu compulſus ad retrocedendum, ſeu donandum aliquid, licet coactè, & per metum tradiderit, ſi demum intentauit remedium poſſeſſorij recuperandæ poterit aduerſarius articulare, & excipere de dominio. nu.2.*

3 *Spoliatus poſſeſſione alicuius rei ſi ipſam retrodonauerit, & ſic donatione præmiſſa renunciauerit eo caſu amiſit, tam poſſeſſionem quàm proprietatem ipſius rei.*

4 *Poſſeſſorio recuperandæ conuentus à ſpoliato, ſicut probando de ſuo dominio per ſententiam auditur contra ſpoliatum, ita & probans de ſuo dominio per inſtrumentum publicum.*

5 *Exceptio dominij contra ſpoliatum quando non requirit probationem facti non poteſt reiici, debet admitti.*

6 *Probatio inſtrumenti non requirit probationem facti, ſed dicitur probatio probata.*

7 *Iuramenti exceptio obſtat, dum allegatur metu, ſeu vi fuiſſe interpoſitum iuramentum. quia non poteſt propria authoritate abſolui, ſed requiritur abſolutio.*

8 *Spoliatus quod ſit ante omnia reſtituendus, non habet locum, ſi compulſus eſſet per metum ad tradendum.*

9 *Spoliatus ſi poſt ſpolium renunciauit ſpoliatori, talis renunciatio repelleret ipſum ſpoliatum agentem poſſeſſorio recuperandæ, & hoc in beneficialibus.*

10 *Spoliatus renuncians ſpoliatori videtur voluiſſe purgare vitium ſpolij ſaltem reſpectu poſſeſſionis conſequendæ.*

11 *Spoliatus ſi poſt ſpolium renunciauit in forma promittendo non contrauenire renunciando, ac retrodonando videtur eo caſu feciſſe pactum de non agendo, & ſibi præiudicauit tam in poſſeſſorio quàm in petitorio.*

CONSILIVM CXXXI.

Redemptoris gentium ſuffragio poſtulato, Amen. In cauſa Illuſtriſsimi Comitis Nolæ, cum Bernardino miranda de Ottaiano, aſſerit Bernadinus ipſe ſe ſpoliatum poſſeſsione quorundam bonorum, ſibi vt prætẽdit donatorum per prædictum Comitem: ideo ſe reſtitui petit tanquam ſi armato milite mucrone accinctus galeáq; criſtatus iuſtiſsimo bello, ac iure merito à minore, & puero bona eadem adeptus fuiſſet. Obiectum fuit per Comitem de renuntiatione, ac retrodatione eorundem bonorum ſibi facta per ipſum Bernardinum publico inſtrumento mediáte & præſertim ob imminentẽ neceſſitatem ipſius Comitis concurrente, quia tanquam minor & læſus intendebat donationem ipſam eidem factam reuocare: ideo donationẽ prædictam valoris trium milium ducatorum eidem Comiti retroceſsit: contigit ergo de pluribus hæſitari. Et primò: an competat eidẽ Bernardino cõtra Comitem remedium recuperandæ poſſeſsionis, cum per metum ſpoliatũ fuiſſe proponatur. Secundò an licuerit eidem domino Comiti proponere, & probare ſuper proprietate, & dominio. Tertiò an obſtante iuramento in contractu renuntiationis

factæ per ipſum Bernardinum iurante, de quo plu-
ries obiectum extitit, & reſeruatum in deciſione
cùm cauſæ licuerit eidem Bernardino articulare,
& producere contra iuramentum iuramento ipſo
obſtante. Et quò ad primũ nulli dubium dato abſ-
que veri præiudicio quòd Bernardinus ipſe fuiſſet
compulſus per metum ad retrocedendum, ſeu do-
1 nandum bona de quibus agitur: * licet coactè, &
per metum tradiderit; ſi demum intentauit reme-
dium poſſeſſorij recuperandæ potuit Comes arti-
culare, & excipere de dominio & proprietate. ca-
ſus eſt cum glo. magiſtra. in cap. ſuper hoc. extrà de
renun. & ibi ſubdit gloſſ. quòd eo caſu non poteſt
quis dici ſpoliatus, nec poteſt petere reſtitutionẽ,
2 *ea quo ſemel tradidit: & licet fuerit per metũ da-
bitur ſibi actio quod met. cau. & non interdictum
recuperandæ poſſeſsionis: idem tenet Imo. & Mo-
der. in vulga §. nihil commune. Bald. in l. penult. de
condict. ob turpem cau. & in l. iij. quod met. cau. &
3 in l. ij. per Bartol. eod. titu. * Item cùm Bernardi-
nus ipſe bona prædicta retrodonauerit, & ſic do-
nationi præmiſſæ renunciauerit eo caſu amiſi tam
poſſeſsionem quàm proprietatem ipſorum bono-
rum: vude notoriè obſtat ſibi defectus proprieta-
tis. textus eſt optimus in cap. accepta. de reſti. ſpol.
cum vulga. & nõ poteſt petere reſtitutionem: quia
per renunciationem perdidit tam proprietatem,
quàm poſſeſsionem: vt in l. ſi quis vi. §. differentia.
ff. de acquir. poſ. & not. Innocen. in cap. ſuper hoc.
de renuntia. Præterea probatum fuerit de domi-
nio: & proprietate eiuſdem Comitis per inſtrumen
tum publicum renuntiationis prædictæ: quo caſu
apparet obſtare exceptionem dominij, & proprie-
tatis: & ideo ſtante ſtatuto quòd inſtrumentum pu-
blicum habeat executionem paratam, prout ſenten
tia: & prout hodie in regno per ritum magnæ Cur.
vicariæ ſit præſentatio inſtrumenti liquidi, & in
4 promptu executioni demandatur: * nam ſicut op-
ponens & probans de ſuo dominio per ſententiam
auditur contra ſpoliatom agentem remedio recu-
perandæ: ita & probans de ſuo dominio per inſtru-
mentum publicum quod æquiparatur ſententiæ: fa
cit quod notat Barto. in ſimili in l. vinum. ff. ſi cert.
peta. & ibi in l. in hac. ff. de tritica. Ita pulchrè dixit
excellens doc. Ant. curſ. ſicu. in ſuo tract. de excel.
reg. admiato cum regula quòd ſpoliatus ſit ante o-
5 mnia reſtituendus in xxxv. limit. * Quod corro-
boratur, nam quando exceptio dominij obiecta
contra ſpoliatum non requirit probationem facti
non poteſt reiici, ſed debet admitti: ita Bald. in l.
penul. C. ſi à non compe. iudic. & Oldr. in conſilio
cclxxxj. incip. in cauſa qua quæritur. & Alex. ibid.
6 in apoſtil. * ſed probatio per inſtrumentum non
requirit aliam probationẽ facti. quia dicitur pro-
batio per probata, & non probanda: dixit Bald. in
l. ij. C. quando fiſc. vel priua. & in l. quotiens. vltim.
colum. C. de iudi. & in l. fin. de vſucap. Et nedum di
citur probatio probata, ſed veritas apparens, adeo
quòd non indiget diſceptatione fori: dixit not.
Bal. in l. imperator. ff. de ſta. ho. ij. col. & alibi dici-
tur euidentiſsimè cõſtare quòd per inſtrumentum
apparet: dixit Bal. in l. j. in princi. in ver. venio. ff. de
ope. no. nun. Ant. de But. in c. licet cauſam. de pro-
bat. ergo cùm de tali probatione dominij, & pro-
prietatis docemus in promptu per inſtrumentum:
ergo &c. * Quò verò ad tertium dubium, an ob- 7
ſtet iuramentum eidẽ Bernardino reſpectu metus
allegati ſeu vis, & certè omnino dicẽdum eſt, quòd
ſic cum reſpecto allegationis prædictæ non potuit
propria auctoritate ſperni, ſed requirebatur abſol-
ui: voluit Archi. in c. ij. de pac. in vj. Innoc. in c. ve-
nerabilem. de elect. Ioan. de Imo. in c. cùm contin-
git. de iureiu. Cano. in c. ad aures. extrà quod met.
cau. Et dato abſque veri præiudicio ꝙ pars aduerſa
fuiſſet abſoluta à iuramento, ſeu ꝙ non requirere-
tur abſolutio: attamẽ nulla fuit vis probata, prout
à iure probari requiritur: & etiam ꝙ quis fuerit vi
expulſiua ſiue ablatiua priuatus ſua poſſeſsione ad
hoc, vt reſtitui poſsit: ſecus ſi compulſiua: * quia eo 8
caſu regula ꝙ ſpoliatus ſit ante omnia reſtituẽdus
locum non habet: vt ſi compulſus eſſet per metum
ad tradendum &c. ita diſtinguunt doct. prælleg.
videlicet, Imo. & Mod. in d. §. nihil cõmune. & Bal.
in pluribus l. alleg. & ibidẽ Alex. in d. §. nihil com-
mune. in ix. col. in iij. lim. quæ ita ſingulariter col
ligendo, & limitando modo prædicto, refert & ſe-
quitur prædictus Ant. Curſ. in regula præallegata.
in xxxij. limit. & pulchrè Franc. de Are. in d. §. nihil
commune. Et tamen in facto apparet plenè proba-
tum per infinitos teſtes quòd Bernardin. ipſe ſtetit
carceratus in poſſe Vicarij Nolani tanquam cleri-
cus, & à Vicario carceratus detinebatur in caſtro
Nolæ ad querelam Reuerendi Archiepiſcopi Ni-
coſini ſuper prætẽſa falſitate & fraude. Et quòd tẽ-
pore renunciationis prædictæ, & longè antè Co-
mes cum prædicto Archiepiſcopo diſceſſerat & pe
tierat Romam: & ipſo Comite exiſtente Romæ, &
ipſo Comite inſcio talis renunciatio facta fuit: &
quòd carceratio prædicti Bernardini ſatis diſpli-
cuit eidem Comiti, tunc exiſtenti valde infirmo in
lecto: & quãquam primùm carcerationẽ ipſam au-
diuit fuit viſus publicè flere: adeo ꝙ ea huiuſmodi
mœſtitia ſuſcepta recidit. Et inſuper liquet renun-
tiationem prædictam fuiſſe publice factã in eccle-
ſia Archiepiſcopatus, prout etiã de præmiſsis om-
nibos etiã tres teſtes quorum duo ſunt notarij ea
aduerſo producti deponunt. Nec prodeſſet eidem
Bernardino, quòd duo teſtes vltimò producti, &
pluribus repulſis attẽti videãtur depoſuiſſe quòd
Bernardinus ipſe poſt ſpolium renunciauerit, &
quòd ideo ſuccedat diſpoſitio: textus in c. ſollicitæ.
extrà de reſtitutio. ſpoliat. Nam reſpondeo primò
quòd teſtes ipſi ſunt multi, & quamplurimis effica-
ciſsimis repulſis attincti: vt apparet in repulſa: &
dato abſque veri præiudicio, quòd eſſent integri:
dico quòd illud quod habetur in c. ſollicitæ. pro-
cedit in beneficialibus: * ſecus in prophanis in qui- 9
bus ſi ſpoliatus poſt ſpoliationem renuntiauit, talis
renũtiatio repelleret ipſum ſpoliatum agentẽ poſ-
ſeſſorio: quia manifeſtè fundaret exceptionem ex-
cipientis ſuper proprietate, & conſequẽter obſta-
ret agenti poſſeſſorio: per id quod legitur, & nota.
in cap. ad decimas. de reſt. ſpo. in vj. tum etiam quia
renuntiando illi ſpoliatori videtur voluiſſe purga-
re vitium ſpoliationis ſaltem reſpectu poſſeſsionis
conſequendæ. cùm poſſeſsio ſequatur proprieta-
tem: vbi manifeſta, * ſeu notoria eſt. c. cũ dilectus. 10
de cau. poſ. & proprie. l. pen. ff. de publ. ita ſignãter
voluit

volnit do. Abb. io prædicto c. ſollicitæ. & idem ſe-
quitur conſulendo Alexand. in conſil. xciij. ij. col.
in v. volum. Imò dico & plus quòd talis exceptio
renunciationis factæ per ſpoliatum oppoſita con-
tra agentem ſpolio militat etiam quòd talis renun-
ciatio facta fuiſſet poſt ſpolium, maximè vbi eſt re-
nunciatum in forma: & promiſſum & iuratũ non
contrauenire renunciando, ac retrodonando &c.
Nam eo caſu videtur fuiſſe factum pactum de noo
agendo, & ſpoliatus ſibi præiudicauit tam in peti-
11 torio * quàm in poſſeſſorio, ita voluit Innocent.
in c. ſuper hoc. de renuncia. & ſequitur Imo. in pre-
dicto c. ſollicitæ. per illum textum à contrario ſen-
ſu: vbi ſubdit ꝙ imò eo caſu videtur obſtare texna
in d. e. ſollicitæ. quia ex quo poſt ſpolium fit talis
renunciatio non deberet admitti excipiens: quia
non eſt veriſimile quòd ſponte fecerit Innoc. vide-
tur velle in d. c. ſuper hoc: & ſentit gloſſ. ſequens in
d. c. ſollicitæ. quòd ratio text. dicti c. non ſit perfe-
cta. ſed ratio ſit illa quam voluit glo. quòd quando
renunciat poſt ſpoliationem nõ concludit ad poſ-
ſeſſorium, ſed iſtud eſt literam violare: ideo poteſt
dici, vt dicit do. Anto. in c. ſuper hoc. de renun. xvj.
colum. verſi. ſed adhuc. & etiam in dicto ſollicitæ.
quòd non audiatur talis excipiẽs ſaluo niſi aliquid
alleget & probet per quod diminuatur de præſum-
ptione iuris: nam talis præſumptio non eſt iuris, &
de iure: ſed iuris tantùm. ideo poteſt eneruari: per
not. in l. ſiue poſsideris. C. de prob. & in c. is qui. ex-
trà de ſpon. & ideo ſi excipiens dicat quòd ſponte
12 renunciauit, ex quo coram iudice renũciauit: * co-
ram quo non eſt veriſimile quòd tenuerit vel vio-
lentiam paſſus fuerit per l. fina. ff. quod metu cau.
cum data iudicis præſentia omnis metus ceſſet, vt
dicit Bartol. io l. frater à fratre. in ver. tertio quæro
quid de contractu. ff. de condi. ind. Angel. & Imol.
in l. j. §. fuit quæſitum. ff. ad Trebe. & ideo in ſpecie
dixit Bald. in l. pacta nouiſsima. C. de pact. quòd o-
mnis metus & dolus præſumitur ceſſare quando
interuenit præſentia iudicis: maximè quia dicitur
contractus bona fide fieri quando interuenit præ-
ſentia iudicis: vt dixerunt Bart. & Imol. vbi ſuprà.
& tenet Par. de put. in tracta. ſindic. in ver. iuſtitia.
in c. iudex in iiij. colum. ver. iudex præſumitur mi-
nimè de præallegatis faciens mentionem: idem ſe-
quitur Iaſ. de may. in l. traditionẽ. la ij. C. de tranſ-
act. j. colum. & Pet. gerar. de petra ſancta in ſuo ſin-
13 gul. lvij. incip. qualiter tutorem. * Et idem dicen-
dum eſt ſi renuncians dixiſſet ſe habere conſcien-
tiam læſam, & ideo renunciaret: ita formaliter te-
net Imo. io dicto c. ſollicitæ. de reſtitu. ſpolia. & ſe-
quitur Socin. in ſuis fallen. in reg. incip. ſpoliatio:
quando in renunciatione. iij. fallen. vbi idem for-
maliter dicit: vnde quia prædictus Bernard. cleri-
cus ſtabat ſub iuriſdictione epiſcopi Nolani, & io
eius curia, & abſente Comite, ac prædicto archie-
piſcopo Nicoſino querelante à ciui. Nolæ, & à re-
gno tempore renunciationis prędictæ liberè facta:
prout teſtes etiam producti per eundemmet Ber-
nard. depoſuerunt: item cùm appareat notoriè ha
buiſſe conſciẽtiam læſam dum id aſſeruit ſubdens,
comitem ipſum velle reuocare donationem prędi-
ctam tanquam minorem, & circunuentum ſatis ap
paret de læſa conſciẽtia probata dicta minori æta-
te, ac metu, & reuerentia ipſius comitis erga eun-
dem Bernard. verificatis quoque aliis qualitatibus
inſtrumenti prædictæ renunciationis: & nihil eſt
in eo expreſſum quod verificatum non ſit, maximè
de imminenti neceſsitate ipſius comitis debitoris
in duc. fere xxx. mile: ſicq; ſequitur quòd Bern. ipſe
temere vexans eundem comitem in expeñ. inſuper
condemnari. & ita iuris &c. ego Thomas Gramm.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum vicini facienſ mentionem de duabus viis publicis non probat.*
2 *Fundum alienum pertranſiens per decem ann. præſente domino fundi cui aſſeritur quòd dicta via debetur per dictam terram videtur conſtituta ſeruitus prædicta ibid. nu. 3.*
4 *Via publica dicitur cuius ſolum publicum eſt.*

CONSILIVM CXXXII.

IN Chriſti nomine, Amen. In præſenti
themate propoſito, quò ad primum du-
bium. * Quod inſtrumentum vicini fa- 1
ciens mẽtionem de duabus viis publi-
cis non probet ibi eſſe viam publicam in cõtractu
celebrato inter diuerſas perſonas, ex quo verba
enuntiatiua prolata principaliter non propter ſe,
ſed propter aliud non inducunt diſpoſitionem: di-
xit Bart. in l. ex hac ſcriptura. ff. de donat. & in l. iu-
bemus. C. de libe. cauſ. nam inſtrumenta inter alios
confecta facientia mentionem de viis publicis, &
* quod illa ſit via publica in tali fundo non indu- 2
cunt diſpoſitionẽ: nec ex hoc probat ibi eſſe viam
publicam: vt eſt optima glo. io l. cùm aliquis. C. de
iure delibe & in l. prædiis. §. tuo. ff. de legat. iij. nam
res inter alios acta aliis non præiudicat, niſi clarè
& liquidò demonſtretur illam eſſe viam publicam,
& maximè quia hæc prætenſa via publica non in-
cluditur in publicum vt apparet ex oculari inſpe-
ctione & etiam ex meritis dicti proceſſus. Quò ad
ſecundum dubium quòd ſi per fundum alienum
non vi, clam, aut precario per decem annos tranſ-
iuit per ipſum * fundum præſente domino fundi 3
cui aſſeritur quòd dicta via debetur per dictam ter
ram videtur conſtituta ſeruitus: vt in l. ij. C. de ſer.
& aqua. & in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſer. vend. aliàs
vllo modo debetur: vt in dictis iuribus, ſed ex pro-
ceſſus meritis bene liquet nunquam fuiſſe ſeruitu-
tem io nemore prædicto, & maximè cum prætenſa
via fuerit clauſa, & foſſata: adeo vt nemo auſus fue-
rit ibidẽ pertranſire: ergo &c. maximè cùm nemus
eccleſiæ nunquã præſcribit &c. * Quo ad tertium
quòd illa dicitur via publica, cuius ſolum publi- 4
cum eſt, vt in l. j. §. viam. ff. ne quid in loco public.
nam viæ publicæ ſolum publicum eſt relictum, &
directũ certis finibus latitudinis ab eo qui ius pu-
blicandi habuerit, vt per eam publicè itineretur,
& cõmearetur: ſed per terram alienam non poteſt
conſtitui via publica: ergo non poteſt dici illa
prætenſa via publica eſſe viam publicam, niſi fue-
rit conſtituta à prætore: ſed iſta via quæ non habet
exitum ad publicum non poteſt dici publica: ergò
&c. & ſic ex præmiſsis remanẽt dubia reſoluta: egò
Thomas Grammaticus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Solutio pro domo, ſeu fundo, ſeu pro alia re, dum diuiditur, vt ſoluatur ſingulis annis dicitur locatio.*

2 *Conductor faciens magnam impenſam in re conducta poteſt ipſam à domino repetere, dum neceſſaria fuerit.an.nu.3.vbi plene.*

4 *Vſufructuarius poteſt repetere à proprietario expenſas vtiles quas fecit pro re quam vſufructuarius conſequitur.*

5 *Penſio ad penſionem res dari dicitur quando datur titulo collationis cum auctoritate pontificis, & perpetuò vita hominis durante.*

6 *Damnum pati in re locata aliud eſt, & aliud pati damnum in fructibus ad officium, vt conductor poſſit conſequi remiſſionem mercedis.*

CONSILIVM CXXXIII.

REdemptoris gentium prçſidio repetito, Amen. Dum venerabilis frater Marcus de Lando prior monaſterij montis Virginis in ciuitate Capuæ conduxiſſet redditus, & introitus monaſterij prædicti à magnificis Iconomis ſanctæ Mariæ annunciatæ de Neap. inter quos introitus eſt molendinum, pro vnciis cxx.annuatim, & molendino ipſo inundatione fluminis diruto, licet non in totũ, adeo vt per menſes duos cum dimidio, moliri nõ valuerit intantum ꝙ molendinum ipſum de pecunia debita conductionis prçdictæ intimatis mag. Iconomis prædictis inſtaurauit, & ad macinam reduxit dubium inſurgit de duobus videlicet. Primò an prior ipſe poſsit impenſas prædictas pro inſtauratione molendini repetere ſeu compenſare, cum pecunia ipſa debita per eundem ex conductione introituum prædictorum eiſdem Iconomis. Secundò an pro tempore quo molendinum ipſum molire non potuit poſſit remiſsionem mercedis conſequi. Et circa primum ſi affirmabimus contractum ipſum eſſe locationis, & conductionis, prout eſt cum ſolutio ipſius ſi diuiſa ſingulis annis, & ſic annuatim: *ergo
1 eſt locatio, vt voluit Bart. communiter approbatus in l.cotem ferro.§.qui maximos.ff. de publi. in ij. quæſtione in j.col. & in ſua diſputatione incipiente, publicanus quidam &c. & ſic præſupponendo de neceſsitate eſſe contractum locationis & conductionis, dico quòd ad dominum locantem ſpectat refectio, maximè ſi eſt magna impenſa refectionis, prout iſta: & ideo ſi conductor ipſas erogauit poterit proculdubio repetere à locante per textum formalem in l.colonus. in principio. & ibi gloſſa & Bartolus.ff.loca. & tenet gloſſa in l. ex conducto. in principio glo. in verſiculo, reficitur.
2 ff.loca. dum ponit duo bona verba: * & tangit in ſpecie de molendino deſtructo inundatione aquarum. Bartolus in dicta l. cotem ferro.§.qui maximos. penulti. colum. in vij. quæſtione quem ibi ſequuntur Ludo. & Paul. de Caſtr. & omnes. Ioannes Andræ. in additio. Spec. in tit. de loca.§.poſtquam. verſ. vtrum ſi locator &c. incipiente, additio amittat &c. Et ideo bene facit, quod ſi conductor facit expenſas duraturas vltra tempus ſuæ conductionis, * vt in foſſaris vel aliis reparationibus po- 3
teſt illas à domino repetere: vt dicit Bartolus in l. prædia.§.penult.ff. de fund. inſtru. & in l. ædiles.ff. de via publica & ſequũtur Modern. maximè Iaſon in l.j.C. de iure emphyteutico. colum. vj. verſiculo limitat tamen not. &c. vbi multa refert. at in caſu præſenti, quia prædictæ expenſæ erogatæ in omnibus neceſſariis per prædictum priorem in molendino prædicto durant vltra triennium, imò vltra viginti annos. poterunt ergo per ipſum priorem conductorẽ repeti à prædictis locatoribus. Quod fuerit magna, patet quia eſt xxv. vnc. & ſic cùm ſpectent ad prædictos Iconomos poterunt proculdubio repeti per ipſum priorem conductorem. At ſi vellemus tenere eſſe cõtractum venditionis, ita ꝙ videatur venditus vſusfructus, & tunc dicendũ eſt quòd licet cura, & ſollicitudo refectionis pertineat ad vſumfructuarium: tamen impenſa magna ſine dubio pertinet ad proprietarium ſiue dominum: vt eſt textus in l. hactenus. ff. de vſufruct. & in propriis terminis in molendino deſtructo: tenuit Bartolus. quæ omnes ſequuntur in prædicta l. cotem ferro.§. qui maximos. ff. de publica. in vij. quæſtione præalleg. Imò plus ſubdit ibi Bartolus quòd poteſt vſufructuarius ante refectionem petere à proprietario pecunias pro refectione facienda: * & tamen ſi non peteret antequam faceret, & 4
ex ſe faciat dictas expenſas neceſſarias: quòd competit ſibi actio mandati aduerſus proprietarium, vel in factum, & ſi impenſas vtiles actione negotiorum geſtorum vt ibi per Bartolum quem communiter ſequuntur ſcribentes ibi: & vendicant etiam ſibi locum præmiſſa quando molendinum non eſt totaliter deſtructum per rationem: vt ibi per Bartolum prope finem. ſed cùm in caſu de quo quæritur, expenſæ nedum fuerunt vtiles, ſed etiam neceſſariæ, ex quo abſque eis molendinum non poterat macinare ſeu molere: ex quibus concludendum videtur prædictum Reuerẽdum priorem non rugato ſupercilio repetere poſſe expenſas prædictas. Et licet aliqui aſſerant, vt ignari dictum monaſterium fuiſſe datum ad penſionem: * quòd ri- 5
diculum videtur cùm penſio conſtituatur quando datur titulo collationis, & cum authoritate pontificis, & perpetuò vita hominis durante: vt plenè exorditur Felynus in c. ad audientiam. lo ſecundo, de reſcri. vbi latè de materia pẽſionis. Circa ſecundum autẽ dubium, an poſsit cõſequi remiſsionem prçdictus prior, & omiſsis friuolis quæ obiici poſſent cõcludo, ꝙ ſic per tex. in l. ſi fundus. ff. loca. & in hoc eſt bene conſiderandũ quòd aliud eſt poſſe vtifrui re locata, & pati damnum in froctibus: quia illud requiritur eſſe intolerabile damnũ: per textum in l. ſi merces.§. vis maior. ff. loca. & in l. licet. C. eod. titu. & in cap. propter ſterilitatem loca. & quòd dicatur intolerabile damnũ ſunt opiniones in d.§. vis maior. & in dicta l. licet. & in dicto c. propter ſterilitatẽ. loca. & quia non eſt caſus noſter aliter me non extendo: vnde aliud eſt non poſſe vtifrui re locata, quia tunc debet fieri remiſſio mercedis etiam quòd damnum non fuerit intolerabile, dummodo non ſit modicum: tamen ſi eſt aliquod damnũ etiam nõ intolerabile, * & tunc 6
facienda eſt remiſsio mercedis: quia aliud eſt pati damnum

damnum in re locata, & non poſſe vtifrui re ipſa
caſu fortuito: aliud eſt pati damnum in fructibus:
ita reperio magiſtraliter diſtinctum fuiſſe per do.
Petrum de vbal. in tracta. ſocie. in xj. parte. xxxvij.
quæſt. per optima iura & rationes ad quas me re-
mitto. Et ſic cùm prior ipſe non valuerit vtifrui re
locata: imò paſſus fuerit damnum non modicum:
& caſu fortuito non poteſt ſibi remiſsio mercedis
petita denegari etiam quòd nõ fuerit intolerabile
damnum dummodo non ſit modicum per prædi-
cta. Et quòd omnino remiſsio mercedis prædictæ
ob molendinum deſtructum aquarum inundatio-
ne petita concedi debeat, nec denegari poſsit: te-
net in particulari Bart. in præallegata l. cotem fer-
ro. §. qui maximos, communiter approbatus: & ita
de iuris cenſura concludendum cenſeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier regulariter non poteſt eſſe tutrix, cùm tu-
tela ſit officium virile.*
2 *Voluntas patris in teſtamento facit ceſſare omnis
fraudis ſuſpicionem.*
3 *Mulier maritata data tutrix ſuis filiis per aliam
quõdam eius virum lex præſumit ipſam excoria-
re pupillos, & fraudare ipſos.*
4 *Voluntas teſtatoris licet ſit ſeruanda, non erit ta-
men ſeruanda, quando veniret in derogationem
legis aliud diſponentis, vnde quando lex vult
vnum, & teſtator diſponit aliud ſtatur legi ali-
ter diſponenti. nu. 5.*
6 *Teſtator non poteſt dimittere ea quæ ſunt inuenta,
vt materia delinquendi auferatur.*
7 *Mulier etiam quòd virum non habeat non poſſe
eſſe de iure tutrix, licet relicta fuerit tutrix in
teſtamento.*

CONSILIVM CXXXIIII.

Redemptoris gentium auxilio innoca-
to, Amen. In themate propoſito elicio
dubium: an Nicolaus pater poſsit de
iure in ſuo vltimo teſtamẽto reliquiſſe
Lauram eius ſororem maritatam in tutricem ſuis
filiis, & filiabus pupillis. Et certè prima facie vide-
retur reſpondendum, ꝙ ſic. ex quo in vltimis diſpo
ſitionibus attendi, ac ſeruari debet voluntas teſta-
toris. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demon-
1 ſtrat. cum vulga.* Secundò licet fœmina regulari-
ter non poteſt eſſe tutrix, cùm ſit tutela officium
virile: per text. in l. j. C. quãdo mulie. tute. offi. fung.
poteſt. præter matrem & auiam, vt in vulga. authẽt.
matri & auiæ. attamen quando relinquitur tutrix
in teſtamento: ex quo videtur per teſtatorem ap-
probata ipſius fides poterit eſſe tutrix teſtam. argu.
text. inſtit. de ſatiſd. tuto. §. j. & l. furioſo. in fin. ff. de
2 cura. fur.* Accedit inſuper quia voluntas patris fa
cit ceſſare omnem fraudis ſuſpicionẽ. l. qui autem.
in princip. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. ſicq́; ex præmiſ-
ſis concludendum videretur donationem tutelæ
prædictæ ſubſiſtere, & Lauram ipſam potuiſſe relin
qui in tutricem ſuis nepotibus pupillis, ac nepoti-
bus prædicti Nicolai eius fratris, attenta approba-
tione ipſius teſtatoris, qui in tantum poteſt fidem
tutoribus approbare, quòd poteſt etiam ſibi confe-
ctionem inuentarij remittere per l. fin. C. arb. tute.
cum vulgaribus. Quibus præmiſsis non obſtanti-
bus contrariam ſententiam arbitror de iure verio-
rem. Et ꝙ nullatenus mulier aliqua maritata, niſi ſit
mater vel auia poſsint relinqui, ſeu dari in tutri-
ces, adducitur de iure fuiſſe prouiſum pupillis de
tutore, vt fieret fauor pupillis: vt tam eorum per-
ſonę quàm bona tuerentur, & gubernarentur: cùm
ex alluſione vocabuli tutores dicantur quaſi tuto-
res, id eſt defenſores. l. j. de tutelis & inſtitutioni-
bus. eodem titulo. in principio: vnde ſi pater poſſet
de iure relinquere mulierem maritatã in tutricem
ſuis filiis pupillis, eſſet operari contrarium, videli-
cet, odium, & non fauorem contra l. quod fauore.
de legib.* cùm lex præſumat fœminam maritatam 3
datam in tutricem filiis propriis, pro eius viro ex-
coriare prædictos pupillos, & ipſos fraudare. l. lex
quæ tutores. C. de admin. tuto. quæ loquitur in ma-
tre, multò magis in alia muliere maritata lex pręſu-
mit deceptionem, & fraudem: authent. multò ma-
gis. C. de epiſcop. & cleri. ergo &c.* Item licet vo- 4
luntas teſtatoris ſit ſeruanda: vt ſuprà probaui: at-
tamen non erit ſeruanda quando veniret & tende-
ret in derogationem legis aliud diſponentis. l. ne-
mo poteſt. ff. de leg. j. nam teſtator non poteſt face-
re &c. dicta l. nemo poteſt. & pro hoc optimè facit
quod dixit Bal. in l. precibus. C. de impu. & al. ſubſt.
vbi dixit quòd licet teſtator fingatur cogitare il-
lud quod lex diſponit. argu. l. ſi duo. de acqui. hære.
* attamen quando lex vult vnum, & teſtator diſpo 5
nit aliud, ſtandum erit legi aliter diſponenti. alleg.
l. Titiam. ad l. falc. & l. cerdonem. de operis liberto.
in xiij. col. verſic. procedo vlterius: vnde ſi mulier
maritata poſſet dari tutrix in teſtamento eſſet de-
rogare legi dicenti, quòd mulier prout eſt mater
tranſiens ad ſecunda vota amittit tutelam: non eſt
dicendum. l. ij. & in auth. ibi poſita. C. quando mu-
lier tute. offi. fungi poteſt. Et inſuper dico quòd ſi
mulier maritata poſsit tutrix relinqui in teſtamen-
to eſſet dare materiam delinquendi: cùm præſuma-
tur excoriare pupillos, vt ſupradictum eſt: quòd di
cendum non eſt, cùm nedum dati non debeat, imò
in totum tolli occaſio delinquendi: vulga. l. conue-
nire. de pac. dota. facit etiam textus in l. ſuæ. C. vt in
poſ. lega.* vbi teſtator non poteſt remittere ea quæ 6
ſunt inuenta, vt materia delinquendi auferatur,
videlicet: vt non præſtetur cautio de vtendo &
fruendo &c. ad allegata ſuprà in contrarium dici-
tur quòd apparent locum ſibi vendicare quando
volũtas teſtatoris non præiudicaret legi vt dictum
fuit. Item teſtator poteſt approbare fidem tutoris
quo ad ſatiſdationem: vt per docto. maximè Bar-
tol. in authentica minoris. qui dare tutor. poſſunt.
Imò & plus trãnſcendo quòd mulier etiam quòd
virum non habeat non poſſe de iure aſſumere offi-
cium tutelæ:* licet relicta fuerit tutrix in teſtamẽ- 7
to: tex. eſt in l. fœminæ quæ eſt ſi. de tute. qui tex. lo-
quitur in muliere generaliter tutrice teſtamẽtaria:
ſecundum glo. dictæ l. in verbo dari. vbi dicit dari:
id eſt à teſtatore ſiue à iudice: vt eſt tex. in l. hoc iu-
re. de teſtamento tute. qui loquitur in matre tan-
tum. Et ſic ſi habemus legem hoc dicentem non eſt

recur

recurrendum ad coniecturas l. ille aut ille. §. cum verbis. & ibi Bart. de lega. iij. & quamuis d. hoc iure ſit correpta per d. authen. matri & auiæ, quò ad matrem & auiam, tamen non dicitur eſſe correpta d. l. fin. quæ generaliter loquitur tam in matre & auia: & in cæteris fœminis: cùm per prædictam authen. matri & auiæ: mater & auia dicuntur habilitatæ ad tutelam filiorum: non autem dicuntur habilitatæ aliæ mulieres ad tutelam aliorum quàm ſuorum filiorum: vt expreſsè in præalle. auth. vbi per ius authenticorum eſt inductum quòd mater & auia ſucceſsiuè poſſunt ſi velint amplecti tutelam filiorum ſuorum exceptis aliis fœminis: & quia audio in tutela ipſa cõcurrere auia prædictorum pupillorum: & etiã auunculi dico ipſam tutelam defendendam eſſe auiæ paternæ ſeu maternæ, ſi auia ipſa velit: ſin autem eorum auunculis tanquã proximioribus in gradu: non obſtãte diſpoſitione prædicti teſtatoris in ſororem, nec poſſet obiici deferendam tutori datiuo: quia licet tutore remoto, vt ſuſpecto tutela ſit deferẽda datiuo, & non legitimo. l. ſi quis ſub conditione. de teſtam. tuto. & in aliis iuribus quæ breuitatis cauſa omitto. Nam non apparet nos eſſe in caſu prædicto in quo tutrix prædicta veniat remouenda, vt ſuſpecta. Et licet ſit propter matrimonium, & virum quem habet, & per tranſitum ad ſecundas nuptias aliqualiter ſuſpecta, vt dixi, tamen prædicta mulier relicta tutrix, vt in caſu noſtro tanquam inhabilis non potuit, nec poteſt eſſe tutrix. Imò nunquã fuit legitima tutrix, & ideo dicta tutela defertur aliis, vt dictum eſt: & non remouetur vt ſuſpecta. Nam priuatio præſupponit habitum. l. decem. de verb. oblig. cum vulga. Et ſic non cadit remotio: ſi non fuit legitima tutrix, & per conſequens defertur prætẽtionatis. Ex quo in tutela eſt dare ordinem. primò enim ceſſante teſtamentario defertur legitimo, & ceſſante legitimo defertur datiuo, vt in legibus, & titulis de materia prædicta loquentibus. Et ſic vt ſuprà concluſum eſt conſulendum cenſeo ego Thomas Gramm.

SVMMARIVM.

1 *Monitio iudicialis ad ſententiam habet vim peremptorij, licet hodie cum in regno ſint cauſæ ſummariæ non requiritur peremptorium.*

2 *Sententia quando refert ſe ad acta videndum eſt, an ex actis appareat ſi bene vel malè iudicatum fuit, & id intelligendum eſt, quãdo iudex proceſſiſſet ad ſententiam non viſis actis ſubſtantialibus, & ſic ad acta referretur. ibi nu. 3.*

4 *Sententia non ſolùm ex vna cauſa profertur per relationem ad acta, ſed ex pluribus cauſis, & tunc ſi in ſententia dicitur ex his cauſis, & aliis, & ſuſtentatur ſententia ex aliis, bene valet.*

5 *Poſſidens tempore quo vixit præſumitur vſque ad mortem poſſediſſe nu. 6.*

7 *Poſſeſſio dicitur probata pro tempore quo dicitur etiam ſi probetur extremis temporis, quia medio tempore præſumitur.*

8 *Teſtes dicentes talem poſſediſſe tempore quo vixit verificatur vſque ad mortem.*

9 *Iudex appellationis ſi in cauſa principali reus condemnãdus fuit abſolutus iudex appellationis debet condemnare cõdemnandum, & ſufficiet verbotenus condemnamus, quia ſubintelligitur malè iudicatum, ſed ſufficit quòd dixerit condemno, vel abſoluo.*

10 *Sententia tunc continet nullitatem quando ex ea non apparet abſolutio vel condemnatio, quia eſt de ſubſtantia ſententiæ abſoluere, vel condẽnare.*

CONSILIVM CXXXV.

Redemptoris gentium auxilio inuocato, Amen. Ex themate propoſito plura aliciuntur dubia: & in primis quòd non fuerint citatæ partes ad ſentẽtiam, iuxta tex. in l. ea quæ. C. quo. & quando iud. & ibi ſcribentes. Secundò quòd ſententia refert ſe ad acta, prout ex proceſſu liquet. quo caſu videndum eſt an ex actis appareat ſi bene vel malè iudicatũ fuerit. Tertiò quòd teſtes non videntur concludenter deponere quòd tempore obligationis, vel poſt bona prædicta fuiſſent in bonis: & de bonis ipſius debitoris: iuxta l. pignoris perſequutio. de pigno. ff. & in l. quæ nondum. §. quod dicitur. ff. eodem tit. & in l. ſi venditor. in principio. ff. de euictio. & §. item ſeruiana. inſtitut. de actio. Circa verò quartum dubium dabitur ſolutio: prout infrà & redeundo ad primum, apparet enim ante probationem ſententiæ partes ipſas fuiſſe iudicialiter monitas ad ſententiam. * Quæ monitio habet vim peremptorij, 1 prout dicit glo. in conſtitutione edictorum: & ibi Andreas de Iſern. ſub rubricam de literis citato. & probat optimè text. in l. ceſſante. & ibi Bart. ſecundum quartum: & verum intellectum. C. eodem tit. * quòd maximè procedit hodie in regno in quo in 2 cauſis ſummariè proceditur per c. deteſtantes. quo caſu non requiritur peremptorius per glo. in clem. ſæpe. de verborum ſignifica. Circa ſecundum dubium ſuprà poſitum dicitur * quòd ſententia re- 3 fert ſe ad acta & tamen id intelligendum eſt verum quando iudex proceſsiſſet ad ſententiam non viſis actis ſubſtantialibus: & ſe ad acta refert: ſecundum Baldum in l. ij. C. de edẽ. Angelus in l. iudices. C. de iudiciis. & in l. claudius. ff. qui potio. in pign. habe. Bartolus in l. ij. C. de ſententiis ex peric. & in l. prolatam. C. de ſententiis. Cardi. in cap. cum ex literis. extrà de in integ. reſtit. Card. in cap. dilecto. extrà de appel. verſic. xxiij. Anto. de butr. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. extrà de conſtitut. & iſto caſu eſſet nulla ſententia, quando nõ eſſent viſa acta, & ſubſtantialia: ſed referret ſe ad acta ſuper aliquo articulo, & ille articulus non reperitur, vel non probatur: nam tunc non eſſet nulla, ſed iniuſta, ſecundum Card. in d. cap. dilecto. & Specu. in titu. de ſentent. §. vt autem. ſed eſt aduertendum ad ſententiam: quia non ſolùm vna cauſa profertur ſententia per relationem ad acta, ſed ex pluribus cauſis * & tunc ſi in ſentẽtia dicitur ex his cauſis, & aliis 4 & ſuſtentatur ſententia ex aliis cauſis bene valet & 5 tenet: ita dixit Innoc. in c. in præſentia. de renun. & ibi Anton. & Ludo. in l. ſi is ad quem. allegat textum in c. per tuas qui fil. ſint legit. & ibi firmat d. Antonius. Et ſimiliter ſi iudex vteretur verbo: maximè ex tali cauſa, quæ licet non eſſet vera ex illa cauſa: & ſuſtentatur ex alia, ſeu ex aliis in proceſſu

appar

apparentibus valet ſententia: ita inquit Lud. in d. l.
ſi is ad quē. & do. Ant. in d. c. in præſentia. & Cardi.
Alexand. in capit. dilecto. de appella. verſicu. xxxv.
Item eſt etiam aduertendum: quia non reperitur
in concluſione in fine ſentētiæ, quòd referatur ſen-
tentia, & condemnatio vel abſolutio ad acta, ſed
ſolū in narratione: & ſic vendicant ſibi locum iura
allegata in contrariū. Quò verò ad tertiū dubium
valet quòd teſtes non videantur deponere conclu-
5 denter &c.* reſpondetur quòd imo concludentiſ-
ſimè deponere apparent debitorem tempore quo
vixit poſſediſſe bona prædicta: nam ſi poſſedit tem-
pore quo vixit, certè intelligitur vſq; ad mortem:
ita dixerunt domini de Rota in eorum deciſi. cxx.
6 vbi dixerunt, * quòd ſi conſtat quem ſemel poſſe-
diſſe beneficium præſumitur illud poſſediſſe vſque
ad mortem, & quòd non præſumitur habuiſſe poſ-
ſeſſionem pro derelicta. Et ſimiliter dicit Bal. in l.
nec creditores. C. de pign. actio. in ver. quæro nun-
quid. quòd qui ſemel poſſedit pignus præſumitur
de præſenti poſſidere, & ſuffragatur bene quòd vo-
luit Bal. & glo. in l. ex perſona. j. colum. in fi. de pro-
batio. & not. gloſ. de pace iuramen. firman. & idem
Bal. in l. j. viij. colum. C. de ſenten. quæ pro eo quod
intereſt. verſicu. item dominia. & in l. ſi ij qui. C. de
accuſa. & in l. ij. vlti. colum. verſic. quæro nunquid.
C. quando prouoca. non eſt nec. Bart. in l. ſiue poſ-
ſideris. verſi. quæro quid eſt. C. de proba. vbi dicunt
quòd qui ſemel poſſedit præſumitur hodie poſſi-
dere, & ſic non poteſt dicere quòd poſſedit tempo-
re quo vixit, ſcilicet ſolum tempore principij ſeu
vitæ, & nō vſque ad mortem: quia præſumitur poſ-
ſidere, niſi probetur contrarium per iura præalle-
7 gata.* Et dicitur probata poſſeſſio etiam ſi proba-
tur extremitas temporis: quia medio tempore præ-
ſumitur: vt inquit Bald. in prima conſtitutione. §.
hoc quoque. & in l. fina. C. de edicto diui Adri. tol-
len. in decimaquinta oppoſitio. verſic. item conti-
nuatis. & in l. teſtium. vltima colum. C. de teſtibus:
per textum in capitulo volumus. decimaſexta quæ-
ſtione quarta: & Barto. in l. j. §. j. de aqua quotid. &
æſtiua. & in l. ſicut. §. ſuperuacuum. in fi. col. verſic.
vltimo not. ff. qui potio. in pignor. habeantur. & in
l. celſus. ff. de vſucapionibus. penulti. colum. verſic.
qualiter autem probetur continuatio, & not. per
doctores in l. ſiue poſſideris. & Butr. in capit. licet
cauſam. de probatio. xxvj. colum. verſi. qualiter an-
tem. & in c. cum ad ſedem. & ibi Ioan. And. & Abb.
8 ſicu. xij. colum. de reſtitutione ſpoliatorum.* Et
quòd probando quòd tempore quo vixit intelli-
gatur vſque ad mortem verificari, quia vita homi-
nis extenditur vſque ad mortem. Nam ſecundum
dialecticos in titulo de ampliationibus iſta pro-
poſitio ampliatur pro eo, quòd eſt ad præſens: &
poterit eſſe in futurum: vnde ſuſtentatur iſta pro-
poſitio propter ampliationem temporis decapita-
tur, cantabit, & corrupta erit virgo: & ſic clareſcit
tertium dubium ſuprà poſitum. Ad quartum du-
bium non eſſet reſpondendum, cum iudex appel-
lationis ad quem eſt appellatum, ſi in cauſa princi-
paliter reus condemnandus fuit abſolutus iudex
appellationis debet condemnare condemnādum,
9 & ſufficiet verbum cōdemnamus: * quia ſubintel-
ligitur malè iudicatum. ita Barto. in l. eos. verſi. mo-
dò venio. C. de appel. vbi ſubdit quòd etiam ſi non
dixit malè iudicatū, ſed ſufficit quòd dixerit, con-
demno, vel abſoluo: & idem Bald. in l. cum apud. ff.
iud. ſo. vbi dicit quòd quando iudex appellationis
informat primam ſententiam abſolutoriam for-
ma ſententiæ iudicis appellationis eſt, quia cōdem-
nat abſolutum pronunciando primam ſententiam
iniuſtam: & dicit quòd hoc tene menti per illum
text. & addidit l. creditor. §. j. de ſolut. & l. qui Ro-
mæ. §. peoul. ff. de verb. obli. & ſic non dat formam
talis ſentētiæ quòd requiratur declaratio, quòd ſit
malè iudicatum, & bene appellatum: quia de ſub-
ſtantia ſententiæ eſt abſoluere, vel condemnare. l.
præſes. C. de ſenten.* quia tunc contineret nullita- 10
tem quando non appareret abſolutio, vel cōdem-
natio: & hanc formam ponit Spe. in titu. de ſenten.
§. vt autem. xij. col. & ibi Bal. Ioan. Andr. & Alex. in
addi. ad Bar. in l. of filius. in fin. ff. de leg. iij. & Ioan.
calde. in c. ſignificauerūt. de except. & in c. Raynal.
de teſtamen. & ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Veritatis fides verborum adminicula non deſide-
rat.*
2 *Miſſio in poſſeſſionem abſque cauſa cognitione, vel
colorata non tenet, ſed habetur, ac ſi facta non
fuiſſet.*
3 *Tutor emens de pecunia pupilli, licet inſtrumentum
conceperit nomine proprio nihil obeſt pupillo.*
4 *Mater an poteſt ſibi ſatisfacere de dotibus ſuis pro-
pria authoritate ſuper bonis pupilli, maxime ſu-
per pecunia, vide pro & contra plene in nu. 5.*
6 *Pecunia pupilli deſtinata ad vſum prædiorum, ſeu
ad honeſtam partem lucri abſque decreto iudicis
alienari non poteſt. ibid.*
7 *Reditus annui inter immobilia computantur.*
8 *Curator ſeu tutor ſi de pecunia minoris, ſeu pupilli
deputata ad vſum immobilium ſibi prædium com
parauit vendicatur poſſeſſio prædij per minorem.
ibid nu. 9. Et idem in muliere, eccleſia, et minore,
vbi etiam videbis qua actione vendicatur.*
10 *Tutor repræſentat pupillum, & ipſe non dicitur te-
nere nec poſſidere.*
11 *Pupillus dicitur nomine proprio poſſidere cum etiam
ſine tutore acquirat poſſeſſionem, ſi ætatis eſt vt
intellectum capiat. ibid.*

CONSILIVM CXXXVI.

REdemptoris gentium præſidio poſtu-
lato, amen. In cauſa magnificorum
Antonini, & Thomalij matemontæ
de ciuitate Licij, * quia veritatis fi- 1
des verborum adminicula non deſi-
derat, per tex. in l. prima. C. ſi mino. ſe ab hære. abſti.
* Quòd miſſio in poſſeſſionē abſque cauſæ cogni- 2
tione, vel coloratæ non teneat: ſed habeatur ac ſi
facta non fuiſſet: vt inquit Bald. in l. iudex. C. comi.
vel epiſco. & quòd exiſtens in poſſeſſione alicuius
rei, vel iuris pendente primo iudicio remanebit in
ſua poſſeſſione appellatione pēdēte: vt dicit Ang.

Aret.poſt Rapba.ſequendo gloſ.in l.prima.ff.nihil
innoua. app.pen.Et præceptũ iudicis ne quis vta-
tur poſſeſsione ſua, & quòd non recipiat fructus
ſui fundi,abſque cauſæ cognitione nõ tenet in tan-
tum quòd nunquam tranſit in rem iudicatã etiam
nõ interpoſita appellatione: vt tenet Inn.in c.cum
veniſſent.extra de in integ.reſtit.vbi Abb.notãdo,
quòd iudex non debet nimis animosè procedere
in præiudicium alterius not.ibi in vj.colum.quòd
quando negatur quis eſſe in poſſeſsione alicuius
fundi: & mouetur ei quæſtio ſuper poſſeſsione: ille
autem lite pendente percepit fructus, nõ debet iu-
dex lite pendente præcipere, vt reſtituãtur illi fru-
ctus. Ex quo pendet à quæſtio.principali: & idem
tenet dominus Abb.in capit.ſignificante.ſecundo
not.extrà de appel.quòd lite pendente non debet
quis prohiberi vti ſuo iure. Nam conſtat ex meri-
tis proceſſus matrem ipſam prædictorum magnifi-
corum Antonini, & fratris fuiſſe confirmatam tu-
tricem ſeu baliam. Item quòd tanquam tutrix ac-
cepit reditus, & pretium feudorum alienatorum
magnifico Baroni campiæ. Conſtat inſuper quòd
de dicta pecunia fuit emptum feudum ſurani per
ipſammet matrẽ, & baliam. & quòd poſſeſsio eiuſ-
dem fuit capta per prædictum Antoninum: & de-
mum facta retrouenditione dicti feudi fuit de di-
cta pecunia per eandem matrem exiſtentem in do-
mo prædictorum ſuorum filiorum emptum aliud
feudum, licet nomine proprio nuncupatum ſan-
3 ctæ Mariæ de nouis: * vnde ſuccedit quòd ſi tutor
emit de pecunia pupilli, licet cõcipiat inſtrumen-
tum nomine proprio nihil obſtat pupillo: vt plenè
per Bar.in l.titium & męuium.§.altero.ff.de admi-
ruto.per Bal.& alios in l.ſi patruus.C.commu.vtri.
iudi. Et ſi diceretur quòd erat creditrix in dotibus
ſuis, & quòd poterat ſibimet ſatisfacere de rebus
pupilli, maximè de pecuniis: cum ſint facilis con-
ſumptionis: vt dicit Bal.in l.cum ipſæ.in fi.de con-
trahen.empt. vbi dans intellectum ad l.fiſtulas fun-
dum ponit quæſtionem in matre ſi debet recipere
4 dotem in pecunia: * an poteſt ſibi ſoluere de rebus
pupilli ſua authoritate, & concludit ex illa ratione
quòd aliud pro alio ſolui non poteſt abſque primo
& ſecundo decreto iudicis: quòd non poteſt ſibi
ſoluere declarando dicta l.fiſtulas. loqui de re ipſa
debita: ſed ſecus quando aliud pro alio: vt in caſu
5 præſenti in quo * licet regulariter pecunia ſit de
rebus quæ ſeruando ſeruari non poteſt: vt in l.j.§.
fuit quæſitum.ff.ad Trebellianum.cum cõcord.ibi
per docto.tamen quando pecunia fuit deputata in
6 vſum prædiorum: id eſt in emptionem, * & pariter
ſi ad honeſtam partem lucri.tũc abſque iudicis de-
creto alienari non poteſt.allegant docto.pro caſu
l.iij.§. vſuras.ff. de contrari.tute.act.& ponit bene
Ludoui.in conſilio ſuo clxxxviij.incipiente in hac
cauſa mihi commiſſa, vbi formaliter dicit, quò ad
tertium: an dicta pecunia depoſita per tutorem
abſque iudicis decreto alienari poſsit prima facie
7 videbatur dicẽdum quòd ſic: * quia cũ ſit de rebus
quæ ſeruando ſeruari non poſſunt: vt in l.j.§. fuit
quæſitum.in gl.ff.ad Trebellianum.& inſti.de vſu-
fruct.§.conſtituutum.& in l.Iulia.ff.de peti.hæred.
& in l.ariſto.§.fina.cum l.ſequen.ff.de iure delíber.
igitur &c.contrarium tamen dico verius quòd aut
pecunia depoſita eſt pro prædiorum comparatio-
ne, & illa abſque iudicis decreto alienari non po-
teſt hic eſt caſus in l.iij.§. vſuras.ff.de contra.tute.
act. aut depoſita eſt ad honeſtam partem lucri, &
tunc cũ ipſa ſit in reditu annuo, & reditus annuus
inter immobilia computetur: vt in clemen.exiui.§.
cum cui annui.de verbo.ſigni.& in authen.de non
alien.§.vult enim.& in l.iubemus.in princ.C.de ſa-
croſanctis eccle.& habetur in conſiliis Fede. vt re-
fert Bal.in vſib.feu.igitur conſequens eſt, vt etiam
tunc alienari non poſsit.d.l.lex quæ tutoris.& in
ſpecie allegn caſum.ff.de reb.eo.l.iij.§.nec vſusfru-
ctus.& in §.ſi lapidicinas.in verſic.vel cuius vis al-
terius materiæ iſta ſunt formalia prædicti doctoris
in præſenti caſu pecunia erat collocata in feudis.
& ſic in rebus immobilibus ex quibus feudis per-
cipiebantur annui fructus, & prouentus taliter re-
dacta ipſa pecunia ex retro venditione rei ſtabilis
tanquam taliter deputata non autem redacta ex
fructibus, & introitibus rerum pupillarium: adeo
quòd nec deeſt factum matris declarans iſtud di-
ctam pecuniam eſſe talem & taliter collocatam &
deputatam: cum & ipſa balia poſtquam percepit
ex retrouenditione dictorum trium feudorum pe-
cuniam à Barone campiæ emit aliud feudum exi-
ſtens ipſa balia, & accepit poſſeſsionem ipſe Ma-
gnificus Antoninus, vt clariſsimè oſtenſum eſt ta-
liter limitans intentionem prædefunctorum ſoce-
ri, & mariti tenentium pecuniam ipſam in feudis,
apprehendi faciendo poſſeſsionem per ipſum Ma-
gnificum Antoninum primogenitum, prout talem
eſſe probatum apparet. nec eſt alienus à prædictis:
tex.in l.curator.C.arbi.tute. * vbi curator ſi ex pe- 8
cunia deputata ad emptionem immobilium ſibi
prædium comparauit, vendicatur poſſeſsio &c.&
facit tex.in l.ſi vt proponis.C.de rei vendi.coniun-
cta ibi gloſ.dicente eſſe ſpeciale in minore, milite,
& eccleſia: * quòd licet quis emat nomine proprio 9
de pecunia minoris militis, & eccleſię, tamen man-
dati ſiue negociorum geſtorum actione vẽdicatur
res empta &c.& concordat alter text.apertus in l.
ij.quando ex facto tut.ff. Poſtremò in præſenti caſu
ſtantibus bis plenè probatis ex atteſtationibus, ex
præmiſsis conſtat per quamplures teſtes de poſſeſ-
ſione eiuſdem magnific.Antonini de dicta tertia
parte feudi ſanctæ Mariæ de nouis de qua agitur.
Quod ſi apparet per aliquos teſtes, * quod etiam ipſa 10
poſſederit numero, & authoritate minores: & tu-
tor repræſentat pupillum, Bald.in l.etiam. circa
principiũ.C.de fideicom.& tutor non dicitur poſ-
ſidere neque detinere Bar.in l.j.§.j.col.iij. verſic.an
poſſum mihimet.ff.de acqui.poſſ. Non obſtaret hu-
iuſmodi poſſeſsio matris tutricis etiam ſi non tam
plene per tot teſtes probaſſet ipſe Antoninus filius
de poſſeſsione ſua in eodem loco, cùm non ſint re-
pugnantia, vt tutor poſsideat repræſentãdo pupil-
lum & pupillus poſsideat nomine proprio: * cùm 11
etiam pupillus acquirat poſſeſsionẽ etiam ſine tu-
tore, ſi ætatis eſt vt intellectum capiat.l.j.§. adipi-
ſcimur.ff.de acquiren.poſſeſſ. Ex quibus omnibus
apparet de iuſtitia ipſius Antonini, & filiorum ſi
poteſt dici aliquid attentatũ fuiſſe per ipſos ſtante
huiuſmodi poſſeſsione ſua non curando referre ea
ex quibus ſe defendere conatur pars aduerſa quæ
quantum

quantum potuit repudiare tutelam ſemel ſibi datam relinquitur religioni iudicis quæ videtur defendere ſe referendo ad examen factum in hac cauſa prius: cum factum fuerit examen eo modo quòd appellatio recepta eſt à iudice appellationis: & prupterea lis ſub iudice pendet tanquam receptis teſtibus ſine defenſione partis non citatæ ad videndum iuramenta teſtium, nec aliter ritè, nec curãdo referre quatenus defendit de facto ſunt in poſſeſſione ipſi filij: cùm ſecus eſt attẽtis probationibus factis, & rationibus ſuprà ſcriptis. In cæteris ſuppleat religio Magnificorum dominorum S. Regij conſilij: & ita iuris mihi eſſe videtur: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Tutores poſſident nomine pupillorum quorum tutelam gerunt.*

2 *Tutela finita nõ poteſt vnus ex tutoribus rationem reddere, ſed inſimul omnes.*

3 *Prædium minoris vt nunquam alienetur, quid debet iudex inquirere.*

4 *Cauſa cognitio ſi nõ interuenit in decreto iudicis in cauſa minoris non tenet decretum.*

5 *Bona minorum non poſſunt diſtrahi abſque decreto prætoris.*

6 *Bona minorum antequam diſtrahantur debet iudex inquirere an aliunde pecunia haberi poßit pupilli ad extenuandum æs alienũ. ibid. Et etiam ſi ſint aliæ res, ex quorum pretio ſatisfieri poteſt. Item ſi magis expediat obligare bona quàm vendere. Item ſi ſit res minoris pretij, & illa diſtrahatur. ibid. nu. 7.*

8 *Iudex quid facere debet antequam immobilia pupilli diſtrahantur. ibid. nu. 9.*

10 *Decretum ſuper alienatione rei minoris ſeu pupilli de facto reuocatur, vbi iudex reperit ſe deceptũ. nume. 11. Quia eo caſu habetur pro non interpoſito.*

12 *Decretum iudicis interpoſitum imperitia iuris, vel facti ſucceſſor ipſius illud exequi non debet.*

13 *Cauſa cognitio in decreto debet allegari. & probari, quia non præſumitur cũ cauſa cognitione niſi probetur.*

14 *Bona immobilia pupilli dum alienantur, requiritur tutoris authoritas, cauſa cognitio, decretum iudicis, & quartum ſcilicet ſubhaſtatio, ſicut de re eccleſia. aliàs non tenet. nu. 15.*

16 *Bona pupilli ſeu minoris dum alienantur debet peti interpoſitio decreti per tutorem, ſeu curatorem, nec valet ſi per procuratorem peteretur etiã ſpecialiter per tutorem conſtitutum ad id.*

CONSILIVM CXXXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, amẽ. In cauſa eorundẽ Magnificorum Anton. & Thomaſij maræ monte de ciuitate Licij, cum magnifica Maria quartaria eorum matre. Quia ex eiuſdem matris depoſitione apparet quòd

Iardenum de quo quæritur fuerit prædeceſſorum
ipſorum Antonini, & fratris quibus ipſi ſucceſſe-
runt. Item & quorum filiorũ ipſa tutrix extiterit,
& rationem hucuſque non reddidit. Et his non ob-
ſtantibus aſſeratur fuiſſe interpoſitum decretũ, &
ſibi adiudicatum Iardenum prædictum pro dote
cẽſetur, & quo ad dominium, & quo ad poſſeſsio-
nem eſſe eorundem filiorum quorum tutricem ſe
fuiſſe fatetur. * Conſtat namque tutores poſsidere 1
bona nomine pupillorum quorum tutelam obti-
nent ſeu adminiſtrant, vt probatur in l. ſi vt pro-
ponis. C. de rei vendi. cõiuncta l. per procuratorem
& l. j. C. de acqui. poſſeſ. l. prima. C. per quas perſon.
nob. ius acquiri. & inſti. eo. titu. §. celſus coniuncta
ibi gloſ. in verſic. acquiritur: dum excipit tutorem
& curatorem: nec diuertunt tutores dominia, &
poſſeſsiones pupillorum eorum libito voluntatis,
cum bona ipſorum dentur tutoribus à magiſtrati-
bus, vt teneantur: & adminiſtrent non vt deper-
dant, & ſibi acquirãt: vt patet in toto titulo de tu-
tel. & tuto. &c. & in text. l. j. §. hæc quæ de ſeruis. ff.
de acquir. poſſeſ. coniuncta l. qui mihi. ff. de donat.
quo dato nec tutor poteſt per ſe ſibi ſatisfacere de
eo quod ſibi debetur per pupillos de bonis eorum
quæ ſeruando ſeruari poſſuot etiam mater tutrix
pro dote ſua: prout inquit Bald. in l. cum ipſe. C. de
contrahen. empt. & in hoc caſu, maximè quia habe-
bat ipſa mater in contutricem dominam Sueuiam,
* & ideo nec tutela finita poteſt vnus ex tutoribus 2
rationes reddere: ſecundum Bald. in l. pen. col. vij.
verſicu. item pone aliud exemplum. C. de condict.
inſer. per rationem quia adminiſtratio vnius ex tu-
toribus intelligitur adminiſtratio alterius quò ad
periculum propter indiuiſam tutelam. l. ij. C. de di-
ui. tute. & nemo fere eſt qui neſciat quòd cum ma-
gna ſolennitate diſtrahuntur prædia minorum, &
maximè excutiuntur prius rationes, & multa re-
quiruntur: prout eſt peculiaris: in l. magis puto. §.
ne paſsim. ff. de reb. eo. dum dicit formaliter nõ in
tutoribus ſub obtentu æris alieni permitti debet.
venditio namque non eſſe viam eis diſtractionis
tributam, & ideo prætori arbitrium huius rei Se-
natus dedit: cuius officio in primis conuenit hoc
excutere: an aliunde pecuniam poſsit ad extenuan-
dum æs alienum expediri, & ſubduntur ibi etiam
in tex. multa verba circa ea quæ debet iudex inqui-
rere* antequam diſtrahat prædium minoris: & con 3
cordat alius tex. in l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſ-
actio. per quem text. ſi prætor cauſæ cognitionem
non adhibuerit actus decreti eſt nullus: quia præ-
tori res quærenda commiſſa eſt non neglıgẽda, nec
donanda: adeo quòd ſi de aliquibus inquiſiuerit
iudex obmiſsis aliquibus non propterea ſubſiſtit
actus: ſecundum doct. ibi: vbi Bald. ſumendo illum
text. dixit, quòd decretum ſine cauſæ cognitione
interpoſitum eſt nullum, & totum videtur omiſ-
ſum cum aliquid de ſubſtantialibus omittitur: &
dicit ibi Bal. eſſe tex. not. & notando ipſe ibi: quòd
factum à iudice abſque cauſæ cognitione eſt ipſo
iure nullum: ex quo tex. eſt introductum quod di-
cunt aduocati quotidie quòd factum à iudice ex
abrupto nihil valet. Et pariter vbi eſt de pluribus
inquirendum aliquo omiſſo: totum vitiatur, &
quòd argumentum à diuiſione non procedit, niſi

partibus ſufficienter enumeratis: & plus not.ibi,
4 * quòd vbi non eſt cognitum de cauſa ibi permiſ-
ſio prætoris non tenet allegat.l.meminerint.C. vn-
de vi, & l.fina.C.ſi per vim vel alio mo.& ibidem
Angel.dicit poſt Innocen.in capitu.dilecti.extrà
de deci.quòd in confirmatione actus qui fit per ſu-
periorem in præiudicium,maximè alterius requiri-
tur cauſæ cognitio per capitu.nihil.eodem titu.de
elect.& l.magis puto.§. ne paſsim.vbi in terminis
quando diſtrahitur prædium minoris: & dicit not.
Pau.de Caſt.in dicto §.ſi prætor.quòd ſtante ſtatu-
to vt mulier vel minor nũ poteſt ſe obligare abſq;
5 iudicis authoritate:* nam eo caſu non ſufficeret vt
iudex authoritatem ſuam interponat, niſi cõtinea-
tur in inſtrumento quòd cauſæ cognitionem adhi-
buerit, & quòd reperierit contractum illum cede-
re in vtilitatem illius mulieris, ſeu minoris: quia
ſtatutum noluit committere iudici rem negligen-
dam,vel donandam, ſed perquirendam: vt in hoc
tex.dicit ipſe no.& eſt in l.ob æs.C.de præd.minor.
cum l.prima eod. titu.& fere per omnes lege ipſius
6 titu.maximè per dictam l.ob æs.*quòd prædia mi-
norum non poſſunt diſtrahi ſine decreto prætoris,
nec illud ſufficit ſi deſit cauſæ cognitio cum decre
ta poſſent aliquãdo obtineri per importunitatem,
& ambitionem.hinc Bal.in l.quæcunque.C.de bo-
nis quæ libe.columna.ij.dixit quòd ſi decreta ſunt
facta contra conſuetudinem, vel ſtatutum præſu-
muntur ambitioſa,& obreptitia. Et quòd decreta
perfunctoria, nec perluſoria pariter,nec rectè in-
terpoſita non tenent: vt ibi per ipſum allegat.l.
meminerint.C. vnde vi.& l.iuſtè.ff.de acquirenda
poſſeſsio.l.cum hi §.ſi prætor.ff.de tranſact.l.magis
puto.§.ne paſsim.de reb.eorũ.& in hoc caſu ſi quis
percuntetur diligẽter decretum proceſſum & acta
apparebunt fuiſſe promulgata per ordinarium iu-
dicem: videlicet per Capitaneum prædictæ ciuita-
tis in bonis dictorum pupillorum, & demũ ad in-
ſtantiam prædictæ tutricis fuit ſimpliciter proceſ-
ſum ad executionem ſuper Iardeno de quo agitur
re immobili, & pretioſiori, cæteris omnibus bonis
eorundem pupillorum nulla præcedente inquiſi-
tione iuxta formam iuris in dicta l.magis puto.vbi
7 ſatis apertè cauetur, * quòd antequam prædiũ mi-
noris diſtrahatur eſt per iudicem inquirendum,an
aliunde pecunia poſsit ad extenuãdum æs alienum
haberi, ſi pupillus habeat in pecunia, vel in nomi-
nibus, vel in fructibus, vel in redituum ſpe atque
8 obuentionum.* Item ſi ſint aliæ res ex quarũ pre-
tio ſatisfieri poſsit. Item ſi magis expediat pupillo
obligare bona quàm vendere.Item ſi ſit res mino-
ris pretij, vt illa diſtrahatur ſi aliter de modis præ-
dictis quam per diſtractionem ſatisfieri non poſsit.
Et quòd iudex iubeat edi rationes, & propterea
quòd ſit perſona quæ ſe inſtruat de fortunis pupil-
li,cum nec ſimpliciter credere debeat iudex tuto-
ribus,cum interdum ad eorum vtilitatem ſoleant
aſſerere prætori diſtractionẽ prædiorũ. Item quòd
requirat iudex conſanguineos pupilli, vel ipſis de-
ficientibus alios habentes notitiam, & eorum pu-
9 pillorum:* aut ſi non reperiuntur, vel inueniãtur,
ſed ſuſpecti iudex ipſe det aduocatum pupillis qui
Inſtruere poteſt prætoris religionem,& hæc omnia
quaſi ad literam habentur in prædict.§. ne paſsim.

Et cum prætor antequàm faciat diſtrahi prædium
minoris iubet edi rationes, vt ſuprà in d.§.in hoc
caſu apparet ex ore prædictæ tutricis, & prætenſæ
creditricis ſe non credidiſſe rationes, nec ſeruata
fuere: quæ ſuprà recenſita ſunt & propterea decre-
tum ipſum,tanquam obreptitium, & per importu-
nitatem obtentum fuit, & eſt nullum, & nullius
roboris, aut momenti: vt dicit Bald.in prædict.l.
quæcunque. & dixit Ioannes Andræas.in capitulo
conſultationibus. extrà de officio. delega.* quòd 10
decretum de facto reuocatur,ſi iudex reperit ſe de-
ceptum: ita Specu.in titu.de tut.§.generaliter.ver.
quid ſi pupillus:in terminis alienationis prædij mi-
noris concludat quòd decretum perperam inter-
poſitum pro non interpoſito haberi debet: per tex.
in l.iure noſtro.ff.de teſta tut.vbi in actu illegitimo
etiam ſi præſes imperitia lapſus decretum interpo-
ſuerit,ſucceſſor illud ſequi non debet.l.quamuis.ff.
de rebus eorum, vbi in legitimum factum tutoris
in alienatione *prædij minoris etiam cum decreto 11
iudicis ſucceſſor ipſius iudicis reformat,& ibi Bal.
no.ꝙ ſucceſſor corrigit errorem prædeceſſoris per
dictã l.iure noſtro.vnde cõſueuerũt aduocati dice-
re quòd decretum interpoſitũ per iudicẽ imperitia
iuris vel facti nõ debet ſequi illius ſucceſſor. ratio
ſubeſt:*quia decreta ſubreptitia non valẽt:ita Bar. 12
in l.Carbonianum.§.impub.ff.eod.tit.ad Carbo.&
dicunt doct.communiter:vt per Fede.in conſi.ſuo
cxxxvij.cum alio ſequen.* quòd decretũ ſine cau- 13
ſæ cognitione interpoſitum eſt ipſo iure nullum: vt
ſuprà plenè dictum eſt:& tenet etiam Pau.de Caſt.
in d.l.cum hi.quòd cauſæ cognitio in decretis de-
bet allegari & probari:cum non præſumetur inter-
poſitũ cum cauſæ cognitione,niſi probetur:& vo-
luit Bart.in l.j.C.de prædi.curia.lib.x.vbi notauit
quòd cauſæ requiſitæ in ſimilibus decretis debent
ſolenniter probari,aliàs non tenet decretum per l.
primam.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.& ff.de fideicõ.
libe.l.cum ij.ſubuentum:& propterea tanquã nul-
la nullo tempore conualeſcunt,& ideo ſucceſſores
iudices non ſequuntur.* Nec eſt alienum à ſupra- 14
ſcriptis quod dicunt communiter docto.per l.fin.
C.ſi propter publicam penſit.& l.ob æs. & l.ſi qui-
dem.C.de prædi.minor.& l.cum hi.§. ſi prætor.ff.
de tranſact.quòd in venditione prædij pupillaris
tria requiruntur de forma cõtractus, videlicet tu-
torum authoritas, cauſæ examinatio, & decretum
iudicis:quòd ſi aliquod iſtorum defecerit non va-
let:& addunt doct.quartum videlicet, * quòd fiat 15
ſubhaſtatio.l.& ſi ſine.ff.de minori.ſicut de re eccle
ſiaſtica:authen.hoc ius porrectum.C.de ſacroſanc.
eccle.Inno.in c.dudum.extrà de reb.eccle.nũ alie-
nan.& facit l.j.C.de fide inſtrumentorum & iu.ha-
ſtæ fiſca.* Et adeo requiritur ſolennitas in huiuſ- 16
modi decretis: quòd de iure non poteſt peti inter-
poni decretum in alienatione rerum minoris per
procuratorem tutoris etiã ad hoc ſpecialiter con-
ſtitutum: vt eſt caſus ſingul.ſecundum gloſ.com-
muniter approbatam in l.minorum. C. de prædi.
minor.& voluit Ludoui.in ſingu.in verſicu.procu-
rator.& in hoc caſu: ſi rectè acta inſpiciantur fuit
proceſſum ad id quòd proceſſum apparet ex pro-
ceſſu,licet inutiliter,& allegat per ſuperius allega-
ta non ſolum mediante procuratore prædictæ tu-

tricis

tricis prætēſæ creditricis, imo abſque tutore cum
ipſa ſibi petere, & authorare non poterat: & in ſi-
mili apparet deciſum aliàs fuiſſe per factum conſi-
liū: vt refert Afflic. in ſua deciſ. ccxlix. in ci. fuit in
conſi. in quadam cauſa pupillorum diſcuſſum &c.
quæ ſunt neceſſaria, vt teneat alienatio rei ſtabilis
pupilli: vnde concludendum eſt, quòd remoto de-
creto ipſo tanquam nullo non poteſt prætendi per
ipſam tutricem prætenſam creditricem nomine
proprio poſsidere præcedente decreta ſibi tutela,
& alteri tutrici dominæ Sueuiæ, cùm prætores, &
magiſtratus non decernant tutelas, vt tutores no-
mine proprio non poſsideant, ſed nomine pupil-
lorum ad tuendum ipſos, & eorum bona cum pro-
pter ætatem ſe tueri nequeant: inſtitu. in prin. & ita
vt ſuprà concluſum eſt arbitror iuris eſſe ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Domo alienata intelliguntur cætera alienata quæ ſunt de ſubſtantia domus.*

2 *Domus ſecundum dialecticos conſiſtit ex pluribus, videlicet ſolo ſuperficie & tecto.*

3 *Verba pregnantia faciunt venire in alienatione, quæ aliàs non veniebant.*

4 *Conſtituens ſe precario nomine poſſidere venditor alicuius rei cenſetur ex illo precario tranſtuliſſe poſſeßionem veram, & certam tocius rei.*

5 *Poſſidens domum ſeu fundum præſumitur in ea eſſe poſſeßione, vt totum poßideret.*

6 *Poſſeßionem domus apprehendens videtur apprehendiſſe poſſeſſionem omnium rerum in ea exiſtentium.*

7 *Emptor rei cui venditor conſtituit ſe precario nomine poſſidere, ratione precarij præfertur alteri ſecundo loco recipienti alienationem.*

CONSILIVM CXXXVIII.

REdemptoris gentium ſuffragio repo-
ſito amen. Dum Barnabas de ligorio
Lauram eius filiam nuptui tradidiſ-
ſet Marchenſi curſictæ, eidémque in
dotem aſsignaſſet quandam domum
conſiſtentem in pluribus membris, & nacta corpo-
rali poſſeſsione per eundem Marchēſem poſt mul-
tos annos deceſsit ſuperſtite vxore prædicta cum
filiis ex eodem matrimonio, qui domum eādem in
emphyteuſim conceſſerunt Pyrrho Antonio tore-
glāts: verùm ante conceſsionem prædictam, aliam
domum coniguam domui prædictæ conceſſerant,
imo vendiderant cuidam Andreæ Fratapan. & in
eadem venditione in ſpecie vendiderunt vnū ho-
ſtracum exiſtens ſupra vnam cameram domus præ-
dictæ in dotem datæ: cuius hoſtraci ſtatim prædi-
ctus Andræas poſſeſsionem cepit, & eandem con-
tinuando ſimiliter deceſsit relictis eius filiis, & hæ-
redibus in poſſeſsione prædicta, à quibus in præ-
ſentiarū prædictus Pyrrhus Antonius prædictum
hoſtracum petit. Contingit ergo hæſitari, an com-
petat ius eidem Pyrrho Antonio petendi hoſtra-
cum prædictum. Et veritati ac breuitati inhærēdo,
vt conſueui, dico tenendū quòd ſic: nam prædicta
domus fuit data in dotem prædicto Marchenſi, ob
quod veniunt hoſtraca ac omnia cohærentia con-
iuncta, & affixa illi domui, & mēbris illius domus.
l. ſi venditor. §. Firmius. & l. Iulianus. §. fi. cū l. ſeq. &
l. ſi creditor. §. fi. l. fundi. §. fundo. ff. de act. emp. quæ
iura loquuntur in contractu emptionis, ſed eadem
ratione militabunt in contractu dotis: * alienata 1
enim domo omnia intelliguntur alienata quæ ſunt
de ſubſtantia domus, dicit gl. communiter appro-
bata in l. pen. ff. de verb. ſigni. ſed de ſubſtantia do-
mus intelliguntur hoſtraca, cùm tanquam ſuperfi-
cies domus ex qua, & ſolo domus cōficitur: ſecun-
dum legiſtas; vt l. eum qui ædes. ff. de vſuca. & l. ſo-
lum. ff. de rei vendi. ergo data domo in dotem cen-
ſetur datum dictum hoſtracum. * Dialectici tamen 2
dicunt ex tribus conſiſtere domum, videlicet, ex
ſolo, ſuperficie & tecto: vt dicit glo. in d. l. eum qui
ædes. & in d. l. ſolum. & maximè quia in tali datio-
ne in dotem fuit dictum, cum iuribus, & pertinen-
tiis ſuis: quæ verba ſunt prægnantia, & faciunt in
alienatiōne rei venire ea quæ aliàs non veniebant:
ſi dicta verba non eſſent expreſſa. c. cum ad ſedem.
& ibi gl. in ver. pertinentiis. extrà de reſtit. ſpol. Iaſ.
in l. iij. in fi. in prin. ff. de acquirē. poſſeſ. * quam do- 3
mum ſic, vt ſuprà in dotem datā dictus Barnabas,
conſtituit ſe precario nomine prædicti Marchen-
ſis poſsidere: vt in eodem inſtrumento dotali appa-
ret propter * quòd in dictum Marchenſem cēſetur 4
tranſlata poſſeſsio certa, & vera totius domus: Bar.
in l. ab emptione. in fi. ff. de pactis. Bart. in conſilio
Marinus de eugubio: Bar. in l. ſi is pro tempore. vlti.
q. de vſucap. per tex. in l. certe. §. j. ff. de preca. Bar. in
l. quòd meo. in fi. prin. per illum tex. ff. de acquiren.
poſ. Bal. in c. item inueſtitura. de notis feud. & in l.
j. quādo licet ab empti. diſce. & in l. vnica. §. nē au-
tem. C. de cadu. tol. Ang. de Aret. in §. actionū. inſti.
de actio. Anto. de But. in c. cū veniſſent. de reſti. ſpo.
& iſta eſt communis opinio quam ſequuntur Bald.
Ange. Fulgo. & Mod. in d. l. ab emptione. ff. de pact.
& licet doct. in locis præallegatis loquātur de con-
ſtituto, idem eſt in precario: & mouentur per tex.
in l. certè. §. j. ff. de precar. qui loquitur in precario:
nec tantum ex prædicta conſtitutione precarij ap-
paret in Marchenſem tranſlatam poſſeſsionem do-
mus prædictæ, ſed etiam apparet ex depoſitionibus
teſtium productorum per prædictum Pyrrhū An-
tonium ſuper quarto, & quinto articulo dictam
domum; vbi eſt camera prædicta ſuper qua eſt ho-
ſtracum prædictum fuiſſe in dotem datam prædi-
cto Marchenſi, & de ea cepiſſe corporalem poſſeſ-
ſionem: & diu ipſam poſſediſſe ante prætenſam ſe-
cundam alienationē factā per hæredes dicti quon-
dam Barnabæ de dicto hoſtraco. Nec obſtat quòd
prædicti teſtes deponunt de poſſeſsione domus, &
cameræ; & non de poſſeſsione hoſtraci: videlicet,
quòd viderunt Marchenſem poſſediſſe domum, &
cameram, & de hoſtraco nihil dicunt: * quia dico 5
quòd poſsidens præſumitur in ea eſſe poſſeſsione,
vt totum velit poſsidere, & conſequenter totum
poſsideat. l. ſi ex toto. in prin. & l. quod in rerum. §.
pen. ff. de leg. j. quæ iura ad hoc idem allegauit Iaſo.
in d. l. iij. ff. de acquir. poſſ. Præterea ex quo in dicto
quinto & ſexto articulo, vt dixi probatum fuit di-
ctum Marchenſem poſſediſſe dictum Marchenſem

domum poſtquam fuit ſibi conſignata in dotem ne
ceſſario ſequitur quod eiuſdem domus per prius ap
prehenderit poſſeſsionem: ſi apprehenderit, in du-
bio debemus intelligere apprehendiſſe totius per
apprehenſionem domus dic. l. iij. in princip. & ibi
not. doct. ff. de acquiren. poſſeſ. quod verum eſt no-
dum de partibus quæ erant domus tempore appre-
henſionis, vt erat in iſto hoſtraco, ſed etiam de par-
tibus quæ poſteà obuenerunt domui, vel fundo per
alluuionem, vel ab alio modo: ita Bar. in tracta. ty-
beria. in verſi. acquiritur nobis circa primum: quia
quod adiectum eſt, ſicut primum poſsidetur: quem
ſequitur Bal. in rubr. ff. de rerum diuiſin. xij. colum.
Iaſ. in dicta l. iij. iij. nota. per tex. in l. ſi ego. §. quid ta
men per alluuionē. ff. de publi. Accedat quòd vo-
luit Bal. in l. de his. C. de fur. vbi dicit, quòd in du-
bio apprehendendo poſſeſsionem domus videor
apprehendere poſſeſsionem omnium rerum in ea
6 exiſtentium: *quia qui poſsidet continens, videtur
poſsidere omnia in eo contenta, per tex. in l. ſi ego.
§. dotis. verſi. quid enim intereſt. ff. de iure dotium.
cui vltimo obſtat tex. in l. qui vniuerſas in princip.
ff. de acqui. poſſ. vbi qui vniuerſas ædes poſsidet, nō
intelligitur ſingulas res poſsidere in ædibus exiſtē-
tes: nisi reſpondeas ſecundum Ang. ibi, quòd non
poſsidet ſingulariter, ſed bene in concreto. Ex qui-
bus apparet tum ea iuris miniſterio, tum ex natura
4 Marchenſem apprehendiſſe poſſeſsionem hoſtraci
prædicti, poſtquam domus in qua dictum hoſtracū
permanet, fuit ſibi data in dotem modo ſic ſi quis
alienat primò domum, & tradit poſſeſsionem, ſi ſe-
cundò alienat eandem domum, ſecunda alienatio
nulla eſt in præiudicium primi, qui primò rei alie-
natæ recepit, & habuit poſſeſsionem, dato quòd ſe-
cundo etiam ſit tradita poſſeſsio l. quoties. C. de rei
vendi. & ibi gl. & doct. ergo dictus Pyrrhus Anto-
nius ſucceſſor dicti Marchenſis in dicto hoſtraco
per mediam perſonam hæredum, & bonorum poſ-
ſeſſorem dicti Marchenſis debet præferri dicto An
dreæ ſtrapane, & eius hæredes in dicto hoſtraco: &
debet poſſe ab eis, & ab eo petere dictum hoſtracū:
& quod dicta l. quoties vēdicet ſibi locum non dum
in vera traditione poſſeſsionis facta primò recipiē-
ti alienationem, ſed etiam in ficta, hoc eſt, quando
primò alienās pro primo recipienti alienationem
conſtituit ſe precario nomine poſsidere: videlicet,
7 * quòd debet præferri ſecundò recipienti aliena-
tionē, tenuit originaliter Guid. de ſuza. in d. l. quo-
ties & in l. ſi. C. de ſacroſanct. eccle. Ioan. and. in ad-
di. Specu. in titu. de emp. & vendit. §. ſciendum. ver-
ſic. & not. quòd ſi aliquis. Anto. de butr. in c. cùm ve
niſſent. iij. colum. de reſtit. ſpol. Panor. in c. ij. vlti.
col. de conſue. & in conſil. xix. incip. quò ad primū
dubium. Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. xvj. q.
Alexander in conſil. xiiij. circa primum dubium.
& conſil. cccac. viſo themate. Iaſo. in l. quoties. v.
limitat. referendo quotas ſuprà relatas: & tum ma-
ximè prima alienatio cum conſtitutione precarij
facta dicto Marchenſi præferenda eſt ſecūdæ factæ
prædicto Andreæ: quia in dicta prima alienatione
concurrunt requiſita, de quibus per Bald. in dict.
rubric. in dict. xvj. quæſt. videlicet, quia Barnabas
qui primò alienauit Marchenſi, tunc temporis
poſsidebat dictum hoſtracum: vt in proceſſu in iij.
& iiij. articul. & depoſitionibus teſtium ſuper eis
apparet: nec obſtat quòd d. l. quoties. loquatur in
alienatione prima facta in venditione: quia idem
eſt in alia qualibet alienatione: vt per doct. in diſ-
curſu in dict. l. quoties. & maximè per Iaſ. in v. limi.
& in xv. & ita iuris eſſe cenſeo, & opinor ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Caſus vbi non præceßit dolo vel culpa alicuius, de eo quis non tenetur.*
2 *Puer ſi offendit aliquem, & fuit in dolo præſumpto, aut in culpa, reſtituitur in integrum.*
3 *Animal an & quando debeatur pro noxa.*

CONSILIVM CXXXIX.

IN Chriſti nomine, amen. Quòd hic
Franciſcus puer non teneatur aliqua
pœna etiam per iudicem mitiganda,
colligitur ex facti narratione. Quod
ſi apertè conſiderabitur, apparebit
fuiſſe caſum fortuitum, & non * proceſsiſſe dolo 1
vel culpa aliqua præcedente ipſius pueri, quo caſu
etiam maiores non tenentur: vt in c. dilectus. &
in c. ſignificaſti. de homi. & ibi doct. ſed dato abſque
veri præiudicio, quòd non fuiſſet caſus fortuitus,
dico quòd ille puer aut fuit in dolo vero, aut in
dolo præſumpto, aut in culpa. * De dolo vero nihil 2
apparet: imò per aſſertionem partis aduerſæ, patet
contrarium. Si fuit in dolo præſumpto, aut in cul-
pa: & tunc in vtroque caſu datur reſtitutio in inte-
grum: vt per Bartol. in l. minor. etiam. ff. de mino-
ribus in ſolutione primæ oppoſitionis: & in l. ſi ex
cauſa. §. nunc videndum. eod. titu. verſicu. vltimò
gloſ. tua: & per Bald. in l. prima. C. ſi aduerſus de-
lict. hæc circa puerum, quòd non tenetur aliqua
pœna, cùm per remedium reſtitutionis in inte-
grum ei ſubueniatur, quando aliquo modo eſſet in
culpa, per iura ſuperius allegata. Circa ſecundum
dubium an debeatur animal pro noxa damnum
paſſo: dico quòd non: nam eſt conſiderandū quòd
tunc datur actio ex edicto, ſi quadrupes pauper.
fec. dica. * quando animal commota feritate dam 3
num intulerit, & contra ſui naturam: ac etiam quā-
do abſque culpa alicuius id acciderit: vt eſt text.
in l. j. in principio. ff. eodem titulo. & in §. quòd ſi
propter loci. vbi eſt caſus ad literam: quòd ſi præce
dente culpa alienius damnum per animal fuit illa-
tum, tunc ceſſat illa actio de pauperie, & datur
actio in factum, vel vtilis aquilia contra eum cu-
ius culpa, vel occaſione damnum illatum fuit, tunc
ſic: ponitur dicitur illū equum cucurriſſe commotum
ex facto illius ſecuri ligna incidentis: & ſic quò ad
ipſum puerum fuit caſus fortuitus, quia non cul-
pa ſui id proceſsit, ſed culpa illius ligna incidentis:
& tunc aduerſus illum datur actio legis aquiliæ: vt
dixi, per textum in d. §. quòd ſi propter loci. ibi dicta
glos. aut dicitur illum equum cucurriſſe ex cul
pa pueri equitantis, & tunc datur reſtitutio in
integrum aduerſus actionem legis aquiliæ, qua ille
puer teneretur propter ſui culpam: præcedente
igitur

igitur culpa vel pueri equitantis, vel alterius ligna incidentis, ceſſat actio ex edicto, ſi quadrupes pauperiem feciſſ. dic. & per cõſequens non datur animal pro noxa: vt per docto. in d. l. j. remanet igitur actio legis aquiliæ contra illum qui ligna incidebat, ex cuius facto equus cucurrit, & damnum intulit. Et ſi diceretur patrem pueri teneri ex eo, quia miſit puerum ad aquandum equum, imò duos equos, non curo: quia in hoc petiit ordinariè audiri circa ſuas defenſiones. In cæteris ſuppleat religio magnæ Curiæ Vicariæ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1. *Seruitus quando competit alicui ſupra rem alienam non poteſt ille excedere terminos ſeruitutis.*
2. *Dominium quando non deducitur principaliter, ſed incidenter, ſicut in rei vendicatione, & contigit in aliqua cauſa dubitari quis eſt dominus, ex poſſeſſione præſumitur dominium.*
3. *Aedificatum ab alio ſuper re mea per me poſſeſſa poſſum propria authoritate demoliri, niſi ſit communis. ibid. nu. 4.*
5. *Probatio in ſpecie præualet probationi in genere.*
6. *De poſſeſſione ſi contenditur inter duos, & vterque ipſam probat, debet præferri probans per maiorem numerum teſtium.*
7. *Aedificatum in re mea ab alio poſſeſſa non licebit mihi propria authoritate diruere. ibid.*

CONSILIVM CXL.

Redemptoris gentium præſidio repetito, amen. In cauſa honorabilis Ioannelli de ſeculo cum Nicolao fideli, præſuppoſito veridico themate reſultat non licuiſſe eidem Nicolao manu armata ſua propria auctoritate parietem ipſum demoliri: ſiue præſupponamus dominiũ dicti hoſtraci vnà cum poſſeſſione ad eundem pertinere Ioannellum, qui parietem prædictum ædificauit ſuper eo: vt videtur ex infrà dicendis apparere. Et in primis ex quo ſolum ſupra quod ædificatum fuit, eſt ipſius Ioannelli: vt vltra proceſſum ex oculari inſpectione perpenditur: ob quod ædificium deſuper poſitum cedit ſolo. l. adeo. §. fi. ff. de acqui. rer. dom. l. ſi inferiorem. C. de rei vẽdica. & §. ex diuerſo. inſtitu. de rer. diuiſi. Item ſolũ eſt eiuſmodi, quòd cuius eſt ſolũ, eius debet eſſe aër ſuperior vſque ad cælum. tex. eſt iuncta glo. in ver. quia cælum. in l. fi. in prin. ff. de ſerui. Et licet Nicolaus ſupra ſolũ prædicti Ioannelli habeat certã ſeruitutẽ retinẽdi cameram, tamen eatenus quatenus extẽditur altitudo cameræ poteſt dicta ſeruitutẽ vti. & ſic vſque ad hoſtracũ: quia non inuenitur impoſita ſeruitus, ille aër vſque ad cælũ eſt ipſius Ioannelli, cuius eſt ſolũ vſque ad cælum. d. gl. Nec poſſet ergo prædictus Nicolaus ſe vltra extendere: quia
2 quãdo ſeruitus * cõpetit alicui ſuper rẽ alienã, non poteſt quis excedere terminos ſeruitutis. l. ſeruitutes. §. ſtillicidiũ. & ſeq. ff. de ſer. cũ ſimi. nã præiudicaretur Ioannello circa dun. Primo, quia imponeretur maius onus, & pondus parietibus domus inferioris ipſius Ioannelli tum etiã quia eſſet extẽdere manus ad illũ aërẽ ſuperiorẽ, qui pertinet ad ipſum Ioannellũ tanquã dominũ ſoli: vt ſuprà. Præterea dominiũ dicti hoſtraci à parte ſuperiori probatur ex titulo emptionis ipſius Ioannelli qui expreſſe emit dictũ hoſtracũ, nec non ex poſſeſsione, attento quòd per teſtes maiores numero teſtibus partis aduerſæ apparet quòd per annos ſeptẽ poſſedit dictũ
hoſtracũ: * & ſic ex hac poſſeſsione cũ iuſto titulo 2
cauſatur præſumptio dominij: quia quãdo nõ deducitur dominiũ principaliter, ſicut in rei vẽdicatione, ſed incidenter, contigit in aliqua cauſa dubitari quis eſt dominus, ex poſſeſsione præſumitur dominiũ: Bar. in l. minus inſtructus. C. de acqui poſ. & in l. quidam in ſuo. ff. de condi. inſti. & in l. ſi alienã. ff. ſol. mat. & in l. ſicut §. ſi quæratur. ff. ſi ſer. vend. glo. in l. j. C. de re. permu. & ſecundũ hoc eſſemus in caſu indubitabili, quòd ſtãte nedum poſſeſsione, ſed etiam dominio prædicti Ioãnelli, nullatenus licuerit eidem Nicolao armato vim inferre, & parietem dirimere iam per multos annos ædificatũ per eundem Ioannellũ: ob quod clarũ eſt incidiſſe in pœnã legis iuliæ de vi pub. dum intulit violentiam in corpus inanimatũ, vt magiſtraliter tenet. Andr. de iſern. in conſtitutio. Regni intentionẽ &c. Et quatenus ex aduerſo diceretur hoſtracum non eſſe proprium Ioannelli: negari non poſsit ſaltem dominium eſſe commune inter ambos: & ſtante maiori numero teſtium deponentium de poſſeſsione prædicti Ioannelli, quin ſaltem communiter poſſederunt, de dominio minimè iuſtificari poſſe, quòd etiam ſi Ioannellus non emiſſet in ſpecie dictum hoſtracum, & illud poſſediſſet: ſed tantum haberet ſolum cum domo infima, ſtante quòd alia domus ſuperior ſit Nicolai, hoſtracũ ſuperius de quo lis vertitur, ſupra quod non eſt aliud niſi aër, eſſet ſaltem cõmune. Nam ſecundũ cõſuetudinẽ Neap. incip. ſi domũ habet. ſub rubrica, de colla. expen. in domo cõmuni &c. quando ſunt plura ſolaria, ſupra vnũ ſolum, & ſunt diuerſarũ perſonarum, vltimum tectum, ſeu hoſtracũ verſus cælũ cenſetur, & debet communib. expen. ædificari, ac refici: & ratio eſt, quia cùm domus conſiſtat ex parietibus & tecto. l. eum qui ædes. & ibi gl. in ver. conſtent. ff. de vſuca. quòd tectum ſit, vt defendat à pluuia & vento, ſolum vltimum tectum eſt illud quod pluuiæ reſiſtit, & vento, & deſeruit omnibus domibus inferioribus: & ideo omnibus eſt commune, & communiter debet refici. Alia verò ſolaria media ſunt: & cẽſentur eſſe propria eorum qui ea ſuppeditant, ac pedibus calcant: & ideo ſolarium medium ab illo ſolùm qui illud calcat, debet refici, & non ab inferiori: vt in dicta conſuetudine habetur: & ideo rubrica dictæ conſuetudinis dicebat, de collatione expenſarum in domo communi facienda: & tamen in nigro non loquitur de alia communione, niſi hoſtraci ſupremi, & licitum eſt arguere à rubrica. plenè Alexand. in rubrica. ff. ſi certum pet. & Iaſ. in rubrica de actione inſtitutio. ſi ergo diceretur, quòd dictum hoſtracum in communi & communiter poſſeſſum: licet in rei veritate ſit ſolius Ioannelli, adhuc non potuiſſet ex aduerſo demoliri dictus paries ædificatus per Ioannellum: ex quo quamuis ædificatum ab * alio 3
ſuper re mea à me poſſeſſa, poſsim propria aucto-

ritate demoliri.l.quemadmodum.§.j.ff.ad legem aquil.l.fin.§.ſi ad ianuam.ff.quod vi aut clam.& l.j.

4 C.vt nemi.lic.* Si quid tamen in re communiter poſſeſſa ſit ab altero ædificatum, non poteſt alter demoliri propria authoritate: ita Bart.in l.j.§.nunciatio.j.colum.verſi.ſed quæro.ff.de no.oper.nunc. Et licet aliter videatur dicere Bart.in l.ſed ſi inter.ff.de ſer.vrba.prædio.tamen illud quod dixit in d.§.nunciatio.communiter approbatur.& ibi ſequitur Paul.de Caſtr.ſubdens ſe ita conſuluiſſe: & ibi etiam Alex.in ij.col.verſi.item tene menti.& Iaſon ibidem:& ſequitur Ang.in ſuo conſi.j.ij.colum. Et quando præmiſſa inficiarentur, ſaltem negari minimè poteſt quin Ioannellus ſatis meliùs, & pinguiùs probauerit de ſua poſſeſſione dicti hoſtraci: & in ſpecie vltra teſtes de titulo per inſtrumẽtum, in quo nominatim venditur hoſtracũ prædictum, quod non eſt in inſtrumento partis aduerſæ in quo in genere fit ſibi venditio, non aliter expreſſo ho-

5 ſtraco prædicto:* & ſic reſultat ꝙ probatio in ſpecie præualet probationi in genere: vt plenè Alexã. in l.ob carmen.in apoſtil.ff.de teſti.& in c.auditis. iij.col.extrà de præſcrip.verſi.ex prædictis poſt.& ideo dum duo contendunt de poſſeſſione, & vter-

6 que hincinde ipſam probat, debet præferri is * qui probat per maiorem numerum teſtium: ſecundum Bar.in l.ſi duo.ff.vti poſſi.Bar.in l.ordinarij.penul.col.verſic.ſed iuxta prædicta.C.de rei vendi.alleg. text.in l.ob carmen.§.ſi teſtes.ff.de teſtib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.inſtit.de act.& eſt tex.& ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc poſſeſſionem coadiuuat, & adminiculatur veriſimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioãnellus ipſe ianuam, cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hoſtracum: quòd nõ eſt ex aduerſo: cùm nulla appareat facultas in eo eſſe vti fruendi hoſtraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hoſtracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis ſupra dictum hoſtracum ſemper deſeruiuit, & deſeruit eidem Ioannello defluẽdo in eius piſcinã, ſeu ciſternam. Item ex depoſitione teſtiũ met eiuſdẽ Nicolai liquet Nicolaũ ipſum minimè fuiſſe vſum hoſtraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: ſi ergo Ioannellus ſatis melius probauit de ſua poſſeſſione, ſequitur etiã quòd ſi dominium eiuſdem hoſtraci in totum pertineret ad d. Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus poſſidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietẽ per ipſum

7 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum eſt in re mea ab alio poſſeſſa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff de ope.no.nun.Bal.in l.ſi in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminiſſe.in verſi.vti poſſideris.ff.de oper.no nun.Bald.in l.quemadmodum.§.ſi per tectum.ff.ad legem aquil, & Alexan.in d.§.nunciatio. Nec poſſet ex aduerſo iuſtificari modo aliquo licuiſſe ex interuallo, nedum mẽſium, ſed etiam plurium annorum deſtruere murum ex tũc ædificatum per prædictum Ioan-

8 nellum:* cùm lex permittens authoritate propria recuperare id quod vi aut clam de facto fuit ab alio innouatum, & præiudicium poſſidentis requiritur, vt fiat incontinenti.l.iij.§.cùm igitur.ff. de vi & vi arma.gloſ.in l.j.C.vnde vi.& ibi doct.in l.vt vim.de iuſtit.& iur.& in l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.poſ. vnde cùm paries prædictus ædificatus per Ioannellum ſunt iam ſex anni elapſi, in præſentiarum fuerit armata manu diruptus per Niculaum, licet prætendat ſe tempore ædificij fuiſſe abſentem, attamen reuerſus vidit, & notitiam habuit dicti parietis: vt liquet ex proceſſu: & vſque nunc per tot annos tacuit, non video cauſam excuſationis ipſius quin inciderit in l. extat.ff.quod metus cauſa.& in l.ſi quis in tantam. C.vnde vi.& in l.nullus.C.de iudæ.& ante omnia tenetur in priſtinum parietem ipſum reſtituere.l. ſi quis ad ſe fundum.C.ad legem iuliam de vi publica.cum ſimilibus. Præterea promiſsio quam articulat aduerſarius, & conatur probare per teſtes, non erat quòd ipſe Nicolaus poſſet deſtruere, ſed quòd Ioannellus deberet deſtruere: vnde quo iure Nicolaus authoritate propria deſtruxit, debuerat agere vt Ioannellus deſtrueret virtute promiſsionis: ſed Nicolaus voluit ſibi in ſua cauſa ius dicere, immemor text.l. vnicæ.C.ne quis in ſua cauſa. imò prorupit in faciendo id quod iudex minimè feciſſet: nam ſi fuiſſet aditus iudex per prædictum Nicolaum virtute promiſsionis prædictæ, non potuiſſet iudex pronunciare; niſi iuxta formam promiſsionis, quãdo ex ea agi potuiſſet videlicet quòd Ioannellus demoliretur, non autem vt Nicolaus: nam non erat taliter promiſſum: & tamẽ Nicolaus ipſe demolitus eſt: ex quibus omnibus apparet prædictum Nicolaum teneri pœna legis iuliæ, de vi publi.& incidenter ad reſtituendum dictum murum in priſtinum, prout erat: iuxta ea quæ habentur in l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.per Barto. in l.prætor.§.hoc edicto.in ſecunda oppo.ff.vi bon. rapto.& in l.prima.C.quando ciui.acti.crim.præiud.& ita iuris eſſe cenſeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1. *Agens vt filia ſeu filius, debet ante omnia probare ſe talem qualem dicit.num.2. Et idem erit tam ſi agat, quàm ſi conueniatur: & ſi probaretur per confeſſionem patris dicentem illum eſſe filium, non ſufficeret.*
3. *Mulier ex qua filius concipitur, niſi probetur contraxiſſe matrimonium, præſumitur concubina.*
4. *Confeßio vtriuſque, videlicet hominis & mulieris, aſſerentium matrimonium contraxiſſe, non probat matrimonium fuiſſe contractum.*
5. *Matrimonij probatio multa requirit, multis modis probari poteſt. ibid.*
6. *Filiatio quomodo probetur.*
7. *Pluralitas præſumitur in nomine proprio.*
8. *Confeßio patris in qua aſſerit aliquem eſſe filium ſuum, non probat filiationem, tranſfert tamen onus probandi contrariũ in aduerſarium, & conſtituit filium in quaſi poſſeßione filiationis.*

Hypothe

9 *Hypothecaria non competit aſſerenti ſe dominum, cùm res ſua nemini poteſt eſſe pignorata.*
10 *Contenta in articulis videtur, & intelligitur quis fateri.*
11 *Iuuare quis ſe non poteſt ex poſitione negata.*
Probans vnum ſi aliud deduxit, non poteſt obtinere, niſi ſit in deducto clauſula illa, ius & iuſtitiã miniſtrari, vel omni meliori modo &c. ibid.
12 *Tutrix nõ poteſt eſſe mulier, niſi ſit mater, vel auia, ſi tamen ipſæ voluerint, cùm virile ſit officium.*
13 *Teſtis in vno falſus ſi apparet, in cæteris omnibus depoſitis per ipſum falſarius præſumetur, adeo vt in nihilum ſibi credendum ſit.*

CONSILIVM CXLI.

REdemptoris gentium præſidio repetito, amen. In cauſa honeſtæ mulieris Lauræ Calabræ filiæ & hæredis quondã Adriani, cum Federico balneo ſuper bonis in petitione cõtentis, quæ poſsidentur per honorabilem Federicum ageſillaum: conſiderato themate & atteſtationibus mihi tranſmiſsis, videtur prima conſideratione dicendum Lauram prædictam ſuam intentionẽ fundaſſe: & quòd tanquã filia & hæres prædicti Adriani debeat obtinere in hypothecaria intentata: licet non probauerit de contractu, & ſubſtantia matrimonij inter eius patrem prædictum, & honeſtam Gloriam eius matrem, per id quod in terminis dixit Bald. in l. non nudis. C. de proba. in fi. q. dum inquit, quòd ſi non ſit probatum de ſubſtantia filiationis, ſed tantum de quodam accidenti, vt de fama, & quòd parentes ſic in filium talem vocabant, & tractabant: quòd talis probatio ſit ſufficiens. pro quo accedit bonum conſilium Alexand. lj. viſo & diſcuſſo proceſſu. in j. volu. ij. colum. ibi: non obſt. id quod not. Barto. in l. filium quem diffinimus. & idem Alexand. in l. j. §. j. ff. de quæſtio. dicens, quòd doctri. Bart. in d. l. filium. fuit ad cautelam, non autem ad neceſsitatem. Attamen præmiſsis non obſtantibus contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem, & Lauram prædictam minimè tanquam filiam & hæredem Adriani ex infrà dicendis obtinere poſſe in hypothecaria intentata. Et in primis præſuppono quòd Laura ipſa agit tãquam filia naturalis & legitima prædicti quondam Adriani eius
1 *patris, vt prætendit: ſicque ante omnia debet ſe talem probare qualem dicit: per tex. in l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſſ. & ideo dicit Ange. in l. liberorum. in princi. ff. de his qui not. infam. quòd tam in agendo quàm in conueniendo quis aſſerat ſe filium, ſeu in excipiendo, ſemper tenetur docere ſe filium: prout etiam refert & ſequitur Iaſ. de May. in l. neque profeſsio. C. de teſti. & bene facit in ratione ſui d. l. non ignorat. ſed non apparet probatum prædictum Adrianum patrem vnquã duxiſſe vxorem aliquam, & ſic matrimonium aliquod contraxiſſe, niſi per cõfeſsionem ipſiuſmet Adriani: dico quòd nedum ex confeſsione prædicta nõ inducitur aliqua probatio, verùm nec conſtituit ipſam
2 actricem in quaſi poſſeſsione filiationis.* vt pro ea faceret præſumptionem matrimonij, & in aduerſarium transferret onus probandi cõtrarium: prout pulchrè tenet Bal. in l. non epiſtolis. col. fin. in pen. quæſtio. C. de probat.* & niſi probetur matrimo- 3
nium contractum per verba de præſenti, præſumetur cõcubina: vt ibi per eum: & idem videtur conſentire, licet non ita clarè in l. ij. col. xij. ver. nũc de quinto. C. de ſer. & aqua. & in omnibus iſtis locis alleg. Inn. ita tenere in c. ex parte. de teſtit. ſpol. ibi etiã videtur firmare hoc Abb. vbi plus dicit, quòd cõfeſsio vtriuſque tam viri quàm mulieris aſſerentium adinuicem maritum * & vxorẽ, non probat, 4
nec ſufficientem præſumptionem facit: quia cùm multoties adamatores ita ad inuicem ſe appellent. Non obſtat tex. in c. illud. extrà de præſumpt. quia ibi non ſolùm concurrebat confeſsio, ſed multa alia: & præſertim confeſsio reciproca adinuicem facta. Itẽ tractatus adinuicẽ tanquam vir & vxor: quæ hîc deficiunt. Item cohabitatio per decẽnium & vltra. Item inſtrumenta dotalia. & ita reſpondit Innocen. in dicto capi. ex parte. & ibi Abb. & idem Abb. in dicto capitu. illud. vbi plus ſubdit, * quòd 5
etiam inſtrumẽtum dotale non probat: & videtur bene probare ille tex. cùm vltra inſtrumenta dotalia concurrant aliæ præſumptiones: ergo ſolum inſtrumentum dotale videtur ſufficiens: nec de matrimonio prædicto apparet probatum per famam, quæ etiam concurrebat in d. c. illud. & ſic cùm non appareat de matrimonio contracto, non poteſt concludi actricem fuiſſe legitimam, cùm nõ poteſt eſſe abſque matrimonio. inſtit. de nupt. in princi. de & de pat. poteſta. in prin. vbi filij legitimi & naturales qui ſunt in poteſtate patris, ſunt illi qui ex iuſtis nuptiis procreantur: nati ergo abſque legitimis nuptiis, ex concubina, ſunt naturales tantùm: vt in §. aliquando. in verſi. naturalis. inſtitu. de nupt. & ibi gloſ. in verſi. conſtitu. vbi declarat in qua portiuncula poſſunt ſuccedere tam ex teſtamento quàm ab inteſtato: vt habetur in l. nuper. & in toto tit. C. de natu. lib. & in auth. quib. mod. nat. eff. ſui. & eſt bona gloſ. inſtit. de adopt. in prin. in ver. naturales. vbi enumerat ſpecies filiorum, quòd aliqui ſunt legitimi & naturales, aliqui legitimi tantùm: aliqui naturales tantùm, & ſunt illi qui ex concubina: aliqui nec naturales nec legitimi: vt ibi eſt videre: vnde poſito & non conceſſo, quòd ex cõfeſsione patris dicẽtis dictã actricem eſſe ſuam filiam, probaretur filiatio, prout nõ eſt: dico quòd ex quo non probatur de matrimonio, diceretur naturalis tantum ex cõcubina nata, & non aliter. Item dato abſque veri præiudicio quòd fuiſſet probatũ matrimoniũ fuiſſe contractum inter prætenſum patrem actricis prædictæ & Gloriam eius matrem: dico quòd adhuc minimè probatum apparet ꝙ prædicta actrix fuerit eorum filia: cùm ad probãdum filiationem requirantur ea de quibus per Bart. in dicta l. filium quem diffinimus. & ibi docto. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. cum concor. alleg. ibi per Alexand. in apoſt. *Et primò quòd probetur matrimoniũ con- 6
tractum, ex quo quis dicat ſe natum. Item quòd illi contrahentes matrimonium fuerint habiles ad matrimonium cõtrahendum. Item quòd in cõſtantia dicti matrimonij natus fuerit in domo ſcientibus vicinis. Item quòd à prædictis parentibus nominabatur, tractabatur, & reputabatur vt filius: & pariter ab aliis ipſum cognoſcẽtibus reputabatur.

Nec

Nec obſtat quòd ſuprà dictum fuit de confeſsione
Adriani prædicti patris aſſerentis ſuſcepiſſe eandem Lauram ex matrimonio contracto per ipſum:
nam non ex hoc probatur matrimonium contraaiſſe: & ſic videtur probari quòd ſit filia naturalis
& non legitima: nam de matrimonio ei nõ eſt credendum in præiudicium alterius. Item licet aſſeruerit ex mattimonio ſuſcepiſſe filiã nomine Lauram, non tamen probatur quòd ſit iſta actrix: & ſic
7 potuit eſſe alia: * ſic dubia probatio non releuat
probantem. c. in præſentia. eatrà de probat. doct. in
l. inter ſtipulantem. §. Sticbum. de verb. oblig. vnde
debuit probare ſe eſſe illam Lauram de qua meminit prædictus eius pater eſſe ſuam filiam. Nã poſſet
eſſe alia mulier quæ pariter & Laura vocatetur.
8 Item & plus buiuſmodi * confeſsio patris aſſerentis aliquam eſſe eius filiam, nõ probat filiationem:
transfert tamen onus probandi contrarium in aduerſarium, & conſtituit filium in quaſi poſſeſsione
filiationis. Item eleganter Bart. in l. j. §. per contrarium. ff. de liber. agno. & videtur etiam id ſentire in
l. non nudis. & in l. non epiſtolis. C. de probat. & ad
hoc reſpondet do. Abb. in c. per tuas. eatrà de probat. quòd illud dictum Bart. non eſt verum: & eom
per multas rationes reprætendit, niſi quando iſta
eſſent facta in iudicio, vel extra iudicium parte tamen præſente: per ea quæ habentur in l. certum. §. ſi
quis abſenti. ff. de confeſ. ſed ſic eſt quòd non probatur patrem eſſe boc cõfeſſum in iudicio, nec extra præſente dicta eius filia: ergo dicta cõfeſsio non
probat pro iſta filia, nec plenè, nec ipſam cõſtituit
in quaſi poſſeſsione filiationis, vt in aduerſatium
transferat onus probandi contrarium. Reſtat ergo
qualiter nõ probauit ſe filiam, ergo debet ſuccumbere. Nac obſtat ſi adducerentur depoſitiones teſtium factæ ſuper vij. articulo ipſius actricis: quæ
probant ipſam eſſe filiam prædicti Adriani, nullam
aſsignãdo rationem eorum dictis, niſi quòd id audiuarant à prædicto Adriano patre. quod dictum
cùm habeat in ſe cauſam ſcientiæ eſt magis attendendom: per ea quæ not. per glo. & doct. in l. ſolam.
C. de teſtib. Prætetea in præſenti iudicio minimè
poteſt obtinere ea alio: cùm agat hypothecaria ad
bona quæ aſſeruit poſsideri per conuentum: nam
vigore inſtrumenti dotis datæ auo paterno ipſius
Adriani, ſeu vt rectius loquar, patri ipſius Adriani,
agit ad reſtitutionẽ dotis prædictæ obligata bona
ipſa matri ipſius Adriani: & ſic cùm Adrianus ipſe
ſucceſſerit in bonis matris ſuæ, ſuccedit in dicta
hypotheca & obligatione, cũ deceſſerit prædictus
Adrianus, & hæc Actrix aſſerat ſe filiam & hæredẽ
prædicti eius patris, ſuccedit quòd hypothecaria
ſibi minimè competat: cùm non competat ei qui
aſſerit ſe dominum: cùm res ſua nemini poteſt eſſe
pignorata. l. neque pignus. ff. de regu. iur. intantum
quòd ſi res aliena fuit mihi pignorata, ſtatim quòd
ad me peruenit, & ſum factus dominus, eſt ſubla-
9 tum pignus: & dato * quòd poſtea cadam à poſſeſſione, nõ competit amplius mihi hypothecaria pro
illius rei recuperatione. l. eleganter. in princi. cum
ibi not. per doct. ff. de pignor. actio. vnde cùm ſatis
in articulis dicatur, quòd terra prædicta fuit data
eius patri in ſolutum pro cauſa dotis, vt in quinta
ſua poſitione; ergo non poteſt amplius dici oblata, cùm ſit extinctum pignus: vt in dicta l. eleganter.
vbi propriè text. loquitur in datione in ſolutum.
Item in alio ſuo articu. xviij. dicit, quòd terra prædicta fuerat, & eſt prædicti quondam Adriani patris: ſi ergo eſt dominus, non eſt ſibi obligata: vt in
d. l. eleganter. * Et quòd ea quæ quis in ſuis articu- 10
lis, ſeu poſitionibus ponit, proculdubio fateri intelligatur, ponit Alexand. in l. naturaliter. in §. nihil commune. xv. colũ. ſuper iij. lectu. gloſ. ff. de acquirenda poſſeſsio. per text. in l. cùm precum. C. de
libe. cau. & idem apparet ibi ſentire Bar. dum dicit,
quòd ex poſitione negata quis non poteſt ſe iuuare: ergo vult expreſsè quòd quando non eſt negata,
tunc quis poſitione aduerſarij poteſt ſe iuuare: &
tenet idem Barto. in aliis locis ibi relatis per Alea.
Bald. in l. ſecunda. colum. avj. C. de confeſ. vbi dicit, quòd confeſsio facta in poſitione non poteſt
corrigi re non integra, prout hîc: & idem tenet de
confeſsione facta in libello, vt poſt litem conteſt.
non poſsit corrigi, & ſic in multis ea poſitionibus,
& articulis tam in cauſa principali, quàm appellationis Actria ipſa ſe dominam aſſeruerit, & per
prius eius patrem fruſtra ſuper hypothecaria fabricauit: vt in dicta l. eleganter. in princip. Et ſi replicaretur quòd ſaltem probauit ſe dominã, ſeu eius
patrem dominom. Et licet qui vnum deducit, &
aliud probat, non poteſt obtinere, per l. habebat.
ff. de inſtito. * tamen vbi eſt appoſita clauſula, ius 11
& juſtitiã miniſtrari: vel omni meliori modo &c.
poteſt ex cauſa probata & non deducta obtinere:
ita limitatur dicta l. habebat. per Aleaan. in l. ſi ſtipulatos. §. Chriſog nus. ff. de verborum obligatio,
quem ad hoc refert & ſequitur Soci. in l. naturaliter. §. nibil commone. columna j. in quæſtio. an qui
dicit ſe dominum, & probat ſe emphyteutam, vel
vſufructuarium debeat obtinere. ff. de acquirenda
poſſeſsio. allegat ita etiam tanere Imol. & cano. in
capitu. ij. extra de ordin. cogn. ſed reſpondetur non
probari modo aliquo traditionem eſſe factam prædicto Adriano patri prædictæ Actricis: cùm teſtes
deponant quòd in vita prædicti Adriani Petrus
pater dicti Adriani terram ipſam tenebat, & ſoluebat collectas pro ea nomine prædicti Adriani eius
filij: & ſic ibi teſtes deponunt prædicto Adriano
patri non fuiſſe traditam terram, & ſine traditione
non transfertur dominium regulariter. l. traditionibus. & ibi doct. C. de pact. niſi in certis caſibus
ibi per doct. enomeratis: & per gloſ. in l. ſi ager. ff. de
rei vendi. & per gloſ. in l. ſi fundum. ff. de fun. dot.
& per gloſ. in dicta l. traditionibus. inter quos non
ponitur caſus iſte. Et dato quòd eſſet probata traditio facta, prout non probatur, dico quòd nec
traditio eſt ſufficiens ſola: ſed requiritur quòd
præcedat titu. habilis: vt eſt caſus in l. nunqoam nuda traditio. ff. de acqniren. rerum domi. & no. in dicta l. traditionibus, per gloſ. & doct. & in §. per traditionem. inſtitu. de rerum diuiſio. & ibi doct. ſed
hic non probatur titulua, ergo non probatur ex
dicta traditione dominium tranſlatum: quòd non
probetur titulus, patet, quia per inſtrumentũ productũ non probatur cùm nõ ſit in forma probãte,
ſecundũ Regni conſtitutionẽ, conſuetudinem: quæ
vult ꝙ ex ſcripturis productis in iudicio nulla omnino fides capiatur: niſi ſint in carta de pergameno, ex

no, exceptis apocis & antapocis: & per illa verba
nulla omnino:cùm ſint geminata, quæ multũ ope-
rantur.l. baliſta.ff.ad trebel. vbi dicit Afflic. quòd
in alia charta v. de bombacino: non probat nec vt
publica, nec vt priuata ſcriptura: & teſtes dum de-
ponunt de titulo traditionis ſe referunt ad inſtru-
mentum: ſicque non probatur titulus: ergo nec do-
minium. Item non apparet quòd fuerit hæres inſti-
tuta per eius patrem: & dato quòd fuiſſet, nõ tamen
apparet probatum ſaltem adiuiſſe hæreditatem ad
effectum vt poſsit obtinere, cùm ante aditã hære-
ditatem non dicitur aliquod ius hæreditarium in
eam tranſlatũ, niſi hæreditate adita. l. cùm hæredes.
ff. de acquir. poſſeſ. Nec ſuffragaretur conuento di-
cere poſsidere terram prædictam tutorio nomine:
quia eius vxor erat proximior eidẽ Actrici: & ideo
eius tutrix remanſit: prout teſtes omnes deponere
apparent, & ſubdunt, & quòd exiſtente controuer-
ſia inter coniunctos fuit ipſa admiſſa ad tutelã præ-
dictam tanquam proximior: nã hoc ſalua reuerẽtia
deuiat ab omni veritate: cùm fœminæ non admit-
12 tantur ad tutelam, * niſi eſſet mater, aut auia, & vo-
lentes. vt in auth. matri & auiæ. C. quando mul. offi.
tut. fun. poteſt. quæ deriuat ex §. ex his. in authen. de
hæred. quæ ab inteſta. colla. ix. vnde cùm virile ſit
officium tutelæ mulier non admittitur. l. j. C. quan-
do mulier. offic. tut. fun. po. vnde nec legitima, nec
datiua eſſe poteſt: nec apparet à iudice, nec teſtato-
re data, quo mediante teſtes poſſent ſaltim excuſari
quòd eam viderint à iudice datã, quòd non eſt ve-
riſimile iudicem ita groſſum, & ignarũ: nec depo-
nunt eſſe datã à teſtatore, ſed ſolum deponũt quòd
tanquam proximior admiſſa fuit: quod eſt notoriè
falſum, & à iure improbatum: vnde in cæteris per
ipſos atteſtatis in cauſa ipſa minimè fides aliqua ad-
hiberi debet: cùm teſtis qui in vno falſum deponit,
13 apparet * in omnibus falſarius: vt inquit Bald. in l.
edicto. col. iiij. in iiij. oppo. ver. ſecus in teſte. qui in
vno capitulo dixit falſum, quia in tota cauſa falſus
præſumitur, & in nihilo ei creditur. C. de edicto di-
ui. vt eſt glo in c. defleat. extrà de reg. iur. idem Bal.
in l. ij. C. de fideicom. libe. vbi dicit hæc procedere
in eadẽ cauſa: & Moder. in l. ſi ex falſis. C. de trãſac.
Ex quibus omnibus concludẽdum arbitror Actri-
cem in ſuo ſalutari defeciſſe: & ita iuris eſſe reſpon-
deo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo non poteſt allegari, ſeu introduci in his quæ ſunt meræ facultatis. nume. 2. Etiam ſi eſſet immemorialis. ibid.*

3 *Ius offerendi competit per modũ facultatis, vt quod debitor poteſt, quandocunque vult offerre debitum creditori, & pignus redimere, talis facultas nunquàm præſcribitur.*

4 *Præſcriptibilia non ſunt ea quæ ſunt in mera facultate, ſeu voluntate.*

5 *Præſcriptio nullo tempore inducitur conditioni poteſtatiuæ, & in talibus lapſum temporis nõ inducit obligatio, nec conſuetudo.*

Iuriſdictio non præſcribitur principe ignorante, vel pars ipſius iuriſdictionis.

6 *Conſuetudo non inducitur in præiudicium principis vel iurium ſuorum, niſi adſit certa ſcientia principis, & patientia. ibid.*

7 *Conſuetudo nota ei qui poteſt priuilegiare æquipollet priuilegio.*

8 *Mentio expreſſa fieri requiritur de his quæ principem difficiliorem reddidiſſent.*

9 *Tempus in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit, quomodo probatur, & debet poni, & addi, hoc videlicet ſciente & patiente ipſo rege.*

CONSILIVM CXLII.

IN Chriſti nomine amen. Pridie re-
quiſitus à Reueren. domi. Dominico
de Ydiaches Archiepiſcopo Brũdu-
ſino, V.I.D. & auditore in prouinciis
terrarum Idrunti & bari: vt conſule-
re ac reſcribere ſuæ R. D. debuiſſem, Si in his quæ
ſunt meræ facultatis poſsit allegari, ſeu introduci
conſuetudo. & reuolutis pluribus codicibus pro
elucidatione * veritatis reſcripſi ſuæ R. D. quòd 1
non: cùm ita dicat Panor. in ca. quoniã. ij. col. extrã
de vi. & ho. cle. & in c. cùm Ioan. in fi. de cle. cõiug.
& in c. ad apoſtolicã. & in c. abbate. ij. col. de verb.
ſign. & in c. cùm eccleſia. de cau. poſ. & propric. &
in c. bonæ. el ij. de poſtu. præla. & in c. quòd tranſla-
tionem. de offic. deleg. etiam ſi eſſet immemorialis.
Bal. in c. j. in fi. de feu. da. in vj. leg. commiſ. & in l. li-
cet. C. de iure delibe. Hinc eſt * quòd ius offerendi 2
competens per modum facultatis, vt quia debitor
poſsit quandocũque vult offerre debitũ credito-
ri, & pignus redimere, tunc iſta facultas * nũquam 3
præſcribi poteſt, nec tolli: facit quod tenet Io. And.
in c. non eſt. de conſuet. in vj. quòd illa quæ ſunt in
mera voluntate cõtinent infinitatem, & non ſunt
præſcriptibilia: de quo per Fely. in rub. de præſcrip.
vlt. car. vj. col. in fin. & in c. cũ acceſsiſſent. xiij. col.
in verſi. ij. declaratur. de conſti. & in c. conſuluit. j.
col. de iudi. Hinc etiam eſt quòd conditioni pote-
ſtatiuæ nullo tempore præſcribitur: Bald. in conſi.
ccxciiij. j. vol. verſ. ſuper eo. & in talibus lapſu tem-
poris non inducitur obligatio, nec conſuetudo.
Philip. Corn. cõſi. ccxcvj. circa primũ conſultatio-
nis. iij. col. ſuper litera h: in iiij. vol. Ex quibus infer-
tur reſpõſio ad ea quæ ponuntur in c. ſuper quibuſ-
dam. de verb. ſig. & per Fran. Cur. in conſi. xx. ij. col.
* quòd vẽdicat ſibi locum quando probaretur de 4
patientia concedere potentis: vt eſt in iſto caſu in
Rege non recognoſcente ſuperiorem, & data habi-
litate in præſcribẽte: vt no. doc. in c. quãto. de con-
ſue. & in c. cauſam. & in c. accedentes. iiij. colum. de
præſcri. aliàs principe hoc ignorãte non præſcribi-
tur iuriſdictio: vel pars ipſius iuriſdictionis: itẽ con
ſuetudo nõ inducitur in præiudiciũ principis, * vel 5
iurium ſuorũ niſi adſit certa ſcientia principis, &
patientia: ſecundũ Do. in c. catholica. xj. diſt. * Hinc 6
eſt quòd conſuetudo nota ei qui poteſt priuilegia-
re, ſemper æquipollet priuilegio. ſentit Inn. in c. no-
uit. de iudi. Old. in cõſi. ccliiij. inci. * quia Rota de- 7
cani: & dicebat gl. in d. c. catholica, ꝙ conſuetudo
generalis in toto Regno vbi eſt princeps, cõtra iu-
ra principis procedit: ſecus tamen dicit gloſa de
particulari conſuetudine: vt eſt cuiuſdam loci, vt
terræ ſancti Petri, & ſimiliũ. Nec obſt. quòd ſaltem
in genere de conceſsione eſt facta mentio: * quia 8
debebat

debebat in ſpecie fieri mẽtio de his quæ principem
difficiliorem reddidiſſent: vt pulchrè per Soci.in
ſuo conſi.ccix.in ij.vol.in verſi.confirmatur.& fa-
cit quod tenet Ioan.Andr.in c.cum nobis.de præ-
ſcript.& ibi cæteri ſcribentes.& in cap.ſi diligenti.
9 eodem titulo.* Nec ſufficit probari tempus ſine
memoria: niſi addatur ſciente & patiente ipſo re-
geidẽ voluit in auth.quas actiones.C.de ſac.ſanc.
imò eccle.vbi dat formã probationis centũ anno.
imò etiam videtur neceſſarius titu.probari: ex quo
ius reſiſtit præſcribenti.caſus eſt in c.j.de præſcrip.
in vj.de quo per Fely.in c.veniens.v.col.el j.in ver.
quarta concluſio.de teſtib.Et ita de iure ſentio ſal-
uo ſemper ſeniori & prudentiori iudicio V.R.D.
cui me remitto in omnibus,ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Dotem promittẽs ſi eſt extraneus, præſumitur pro-
miſiſſe animo donandi.*
2 *Pater retinens bona ſuæ filiæ, ſi ipſam maritat, &
dotat, præſumitur dotare de ſuo proprio, tamen
ſi gerit negocia filiæ præſumitur dotaſſe de bonis
filiæ.*

CONSILIVM CXLIII.

IN Chriſti nomine,amen. Conſultus
habẽs pecuniam penes ſe depoſitam,
quæ pecunia fuerat patris cuiuſdam
puellæ ſi idẽ titius promittat certam
pecuniæ quantitatem Gaio nomine
dotis pro puella prædicta, an præſumatur promi-
ſiſſe de pecunia propria ipſius promittẽtis dotem,
an autem de pecunia ipſius puellæ quam loco de-
poſiti tenet.* Et licet multa adduci poſſent, præ-
1 ſumendũ eſſe de pecunia propria ipſius Titij fuiſſe
factam promiſsionem,cùm quando extraneus pro-
mittit dotem, in dubio videtur promiſiſſe animo
donandi.l.cum is.§.j.ff.de condi.inde.l.vnica.§.ac-
cedit.C.de rei vxo.actio.attamen veritas eſt, quòd
præſumitur facta promiſsio de pecunia puellæ, li-
cet expreſſum non fuerit.ex quo quando quis non
tenetur ad aliquod onus,ſi quod expendit pro alio
præſumatur expendiſſe animo repetendi.& expen-
dere de bonis illius cuius negocium geſsit.l.ſi quis
à liberis.§.ſi mater.de lib.agn.& iſta præſumptio eſt
adeo violenta, quòd tollit præſumptionem pieta-
tis:& ideo dicebat Bart.in l.Neſennius.ff.de nego.
2 geſt.* quòd licet in dubio pater dotans filiã videa-
tur dotare de ſuo.l.fin.C.de do.promiſ.tamen ſi ge-
rit negocia filiæ,præſumitur dotare de bonis filiæ:
vnde ſi pater qui gerit negocia filiæ dotando vide-
tur dotare de bonis filiæ:quanto magis in extraneo
qui habet pecuniam mulieris dotando mulierẽ vi-
detur dotare de pecunia mulieris.Et licet Bar.in d.
l.Neſennius.repræhendatur per Imol.& Ro.in l.j.
ff.ſolu.mat.tamen repræhenditur quãtum ad illud
quod dicit de patre;ſed quantum ad extraneũ con-
currunt cum opi.Bart.quòd præſumatur dotata de
bonis ipſius mulieris:nam alia eſt ratio in patre,&
alia in extraneo:ex quo pater tenetur dotare filiã.l.
qui liberos.ff.de rit.nupt.ſed extraneus non: ergo
præſumitur de bonis mulieris,& non ipſius extra-
nei.Nam quando aliquod onus nõ pertinet ad me,
& aliquid expendi,non præſumitur expendiſſe de
meo:ita eleganter inquit Bar.in l.j.§.nec caſtrenſe.
ff.de colla.bo.& ſic patet quòd dicta promiſsio do-
tis non videtur facta de bonis ipſius Titij extranei
promittentis dotem:ſed de bonis ipſius mulieris.de
hoc eſt gl.in l.fi.C.de dot.promiſ.Nec ob.quòd di-
ctum fuit,quòd extraneus dotando videtur dota-
re:nã quando alia coniectura concurrit quàm do-
nationis,non præſumitur donatio,etiam quòd illa
coniectura leuis fuerit:ita Bald.in terminis noſtris
in l.fin.C.de do.promiſ.& in præſenti caſu clarum
eſt quòd eſt coniectura compenſationis illius pe-
cuniæ depoſitæ:ergo non debet cõiecturari dona-
tio.Et ſi diceres,nos nõ loquimur in extraneo ſim-
pliciter dotante:ſed in debitore mulieris promit-
tente dotem: Reſpondeo idẽ eſſe in debitore:nam
debitor mulieris videtur promittere dotem ani-
mo compenſandi, non autem donandi: ita tenet
Bart.qui loquitur in debitore promittente dotem
in l.vxorem.§.pater naturalis.de legat.iij. Et ita in
propoſito themate de iure reſpondeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij impetratio ad hoc vt teneat per intru-
ſum,requiritur quòd fuerit in ipſa facta mẽtio de
ſua præcedenti intruſione,vide infrà.*
2 *Impetrans beneficium ad hoc vt teneat impetratio,
debet facere mentionem de eius iniuſta præcedẽti
poſſeſſione in qua fuerat.*
3 *Impetrans beneficium nedum debet facere mentio-
nem de ſua iniuſta, & illicita poſſeſsione, verùm
etiam de fructibus illicitè perceptis ex eo.*
4 *Intruſus in beneficio dicitur qui cum tali vitio im-
petrauit,quòd priuari debet.*
5 *Simoniacus dicitur habẽs beneficium cum titulo in-
ualido & vitioſo.*
6 *Regula cancellariæ de triennali poſſeſſore non mo-
leſtando, non includit intruſum, nec habens titu-
lum ſimoniacum,aut vitioſum.*
7 *Regula cancellariæ licet fancat triennalem poſſeſſo-
rem,tamen audietur cõtra ipſum volens probare
nullitatem tituli.*
8 *Ex poſſeſsione longæua penes aliquem de re eccleſia,
licet præſumatur omnia ſolẽniter interueniſſe,ta-
men ſi ex inſpectione conceſsionis appareret quòd
ſolennia non interuenerint, non ſuffragatur talis
longa poſſeſsio.*
9 *Poſſeſsio iniuſta non iuuat poſſeſſorem,niſi probet de
titulo ſeu priuilegio.*
10 *Regula triennalis non defendit ſpoliatorem.*

CONSILIVM CXLIIII.

REdemptoris gentium ſuffragio po-
ſtulato, amen. In cauſa Reuerendi
Ioannis lopes perceptoris eccleſiæ
ſancti Antonij de Neap.cum cleri-
co Bernardino perceptore S.Anto-
nij de Sarno grantia eccleſiæ prædictæ Neapo.&
eiuſdem generali perceptoriæ ſubeſſe: vt liquet ex
publi

publicis documentis,ex quibus prædictus Bernar-
dinus fomentum aſſertæ ſuę poſſeſsionis prętendit
obripiendo,per Alexandrum canutum eius prędeceſſorem fuiſſe habitam cauſam à venerabili hoſpi-
tali ſanctę Mariæ annunciatæ:tunc perceptoriá ip-
ſam detinente,idémq; ipſum Alex.penſioné pro di
cta perceptoria Sarni ſoluiſſe multis & continua-
tis annis:ſicq; volentes Bernard.& Alex.ipſi perce-
ptoriam ipſam generalẽ fraudare,cum reuerentia,
procurauerũt bullas impetrari in perſonam ipſius
Bernar.& quòd Bernar. ipſe ſolueret annuatim ei-
dem Alex.duca.xxxvj.tacito de cauſa habita à per-
ceptoria ipſa Neapolitana per eundẽ Alex. nec de
penſione prædicta ſoluta per ipſum Alex. ſing.ann.
eidẽ perceptoriæ Neapol.& pariter nec facta men-
tione de ſentẽtia aliàs lata cõtra ipſum ſuper hoc,
in qua tanquam intruſus condemnatus fuit ad re-
ſtituendum poſſeſsionem eidem perceptoriæ vnà
cũ fructibus, & expẽ.litis : ſicq; ſpoliatus præſens
perceptor nomine ſuæ eccleſiæ poſſeſsione perce-
ptoriæ Sarnenſis, & penſione eidẽ debita:dicẽdum
eſt omnino impetrationem prædictæ perceptoriæ
Sarni obtentã per prędictum Bernar.minimè tene-
re,aut eidẽ ſuffragari:cùm ad hoc vt impetratio be
neficij teneat,requiritur fieri mẽtio per impetran-
tem de ſua præcedẽti intruſione in eo, quia eſt tale
1 quid quo expreſſo ſummus Pontif.difficilius * cõ-
ceſsiſſet:ita dixit Abb.in c.iam dudũ.ij.col.de præ-
ben.& in c.præterea.vlt.col.de iure patron.& in c.
ad aures.iij.col.de reſcri.Bal.in c.in literis. in ſi. de
reſti.ſpo.& ideo voluit Ioan.Andr.in c. cum qui.ij.
reſpon.de prę̄b.in vj.& refert ibi Domi.in vlt.col.
quòd impetrãs beneficium aliàs iniuſtè poſſeſſum
per ipſum,debet facere mentionem de eius iniuſta
2 præcedente * poſſeſsione, in qua fuerat , ad hoc vt
teneat impetratio.hinc conſuluit Calde.in ſuo con
ſilio xj.in tit.de præben.& in ſuo conſi.xiij.ſub tit.
3 de reſcript. * quòd impetrans beneficium tenetur
facere mẽtionem de ſua poſſeſsione illicita, in qua
per prius fuerat:aliàs non tenet impetratio:imò &
plus nedum de iniuſta poſſeſsione,verum etiam de
fructibus illicitè perceptis tenetur exprimere ad
hoc vt impetratio obtenta poſsit debitũ effectum
ſortiri:ita tenet Io.And.in addi. Spe.in tit. de lega.
§.videndũ teſtat. de diſpẽ.circa ſi.ver.ſed pone ali-
quis.ſubdens quòd cùm papa Ioan.iuſtificaſſet ſibi
titulum cuiuſdam ſui ſcholaris,voluit quòd dimi-
dia ipſorum fructuũ ſolueretur cameræ apoſtolicæ
infra certum tẽpus:nam ex perceptione dictorum
fructuum fuit factus inhabilis ad beneficia vt not.
Spe.ibidem,poſt Hoſt.in c.dudum. lo ij.ſuper ver.
canonicè. de elec. & ſequitur Nico.mil.in ſuo re-
pert.in verſi.gratia.§.xiiij.& incip.gratiam benefi-
cialem impetrãs. Nec ſuffragabitur eidem Bernar-
dino obiicere quòd titulo præcedẽte poſſedit:quia
vitioſus eſt titulus dum obrepſit eſſe gratiá perce-
ptoriæ Neapolitanæ:& de eius poſſeſsione longæ-
ua in percipiendo penſioné ſingul.ann. à prædicto
Alex.eius prædeceſſore,& qui habuerat cauſam, id
eſt perceptoriam ipſam de Sarno à prædicta perce
ptoria generali ſ.Aotonij Neapol.ſub notabili an
nua pẽſione : vnde licet Bernard.ipſe fuiſſet autho-
ritate bullarum impetrationis prædictæ immiſſus
in poſſeſsione beneficij prædicti , attamen quia ha-
bet vitium prædictum obreptionis,* ob quod pri- 4
uari debet, dicitur intruſus : vt inquit Domi.de S.
Gem.in c.propter.vlt.col.xix. diſt. & not.glo.in c.
cùm ſuper.de cau.poſ.& prop. * Et pariter dicitur 5
prædictus Bernardinus ſimoniacus. cùm ex prædi-
ctis in proceſſu deductis liqueat ipſum habere ti-
tulum inualidum,& vitioſum, quo caſu dicitur ſi-
moniacus:vt voluit Imo.in c.niſi cùm pridem. vij.
col.extrà de renun.& ſic cùm quilibet ſimoniacus
ſit priuatus ipſo iure , tanquam nullum ius habens,
vt in conſtitutionibus Mod. pontificum extẽſis in
ſupplemento.in verſic.ſimonia.in fine.& in conſti-
tutione Pauli ij.cum deteſtabile. ſed retinẽs bene-
ficium quo eſt priuatus,dicitur intruſus , teſte Bri-
xieñ.in ſuo reper.in ver.intruſus:& in ver.ſimonia-
cus.vt ex prædictis euitari non poteſt,non erit tu-
tus,* regula cancellariæ de triẽnali poſſeſſore non 6
moleſtando , de qua nimium gloriari videtur Ber-
nardinus ipſe in ſuis reſponſionibus : imò eſt peni-
tus exceptus à regula , vt ipſamet regula expreſsè
declarat,quæ eſt xxxiij.in ordine:& incip.item ſta-
tuit , & ordinauit idẽ dominus noſter. & idẽ tenet
Fely.ita regulã ipſam intelligẽdo in c.in noſtra. in
prin.ix.col.iuxta verſ.ꝙ incipit , tertiũ correlariũ.
& parum ĩ.extrà de reſcrip.& alibi idem Felyn. in
c.illud.de præſump.dixit , ꝙ licet prædicta regula
cancellariæ faueat triennalẽ poſſeſſorem : * tamen 7
audietur contra ipſum volens probare nullitaté ti-
tuli:& dicit d. Abb.poſt Hoſti.in prædic.c illud. ꝙ
licet præſumatur pro illo qui diu eccleſiam poſſe-
dit:ſi tamen conſtaret de vitioſo ingreſſu,ſeu intru
ſione,debet remoueri:& ideo voluerũt Domi.Cal.
& Lap.in c.ordinarij.§.j.de offi.ord.in gl. ꝙ ſi agẽs
vellet probare non canonicam inſtitutionem, de-
bet audiri , etiã ſi eſſemus in facto antiquo:& ideo
licet ex poſſeſsione plurium annorum præſumi po
teſt quòd Bernardinus ipſe fuerit canonicè inſti-
tutus in beneficio : attamen quia ex ſcripturis au-
thenticis productis,liquet prædictã perceptoriam
Sarni ſubeſſe huic generali perceptoriæ Neapoli-
tanæ,nec ab ea exemptam, & Alexandr. immedia-
tum poſſeſſorem , & prædeceſſorem ipſius Bernar-
dini obtinuiſſe perceptoriam Sarni à perceptore ſ.
Antonij Neapo.qui tunc erat eccleſia ſ. Mariæ an-
nuntiatæ de Neap.& eidem eccleſiæ reſpondiſſe de
penſione conuẽta pluribus continuatis annis : nec
apparet ſummum Pontificem derogaſſe in aliquo
iuribus dictæ perceptoriæ ſ.Antonij Neapo.ſequi-
tur de neceſsitate dicendum ꝙ poſſeſsio ipſa pro-
bata & allegata per eundem Bernard.in nihilũ ſibi
opitulatur:per ea quæ etiã in ſimili dicimus,* ꝙ li- 8
cet ex poſſeſsione longæua de re eccleſiæ penes ali-
quem præſumantur omnia ſolenniter præceſsiſſe,
inde eſt ꝙ ſatis erit allegare interueniſſe ſolennia
requiſita:hoc tamen non habet locum,vbi ex inſpe
ctione cõceſsionis factę appareret ꝙ ſolennia non
interuenerint.ita voluit Paul.de Caſt. in ſuo conſ.
xlviij.in cauſa quæ vertitur:ſequitur & refert Ale-
xan.in conſi.j.vj.col.in iiij.volu. vnde cùm in caſu
de quo agitur,liqueat de impetratione ſubreptitia
& obreptitia ipſius Bernardini,ſequitur quòd eius
poſſeſsio ita iniuſta,in nihilũ ſibi ſuffragetur : * cũ 9
iniuſta poſſeſsio non iuuet poſſeſſorem,niſi probet
de titulo, ſeu priuilegio.Bal.in l.vis eius.C.de pro-

batio.in fi.& in l.ij.verſi.quarto nunquid.C.de ſenten.& firmat And.de Iſer.in tit.quæ ſint reg.in ver-
10 & extraordinaria.ij.col. * Nec cenſeo omittendum ꝙ regula illa triennalis nõ defendat ſpoliatorem:per text.& doc.in c.reintegrãda.iij.q.j.cùm regula ipſa ſolùm tueatur poſſeſſorem:& ſpoliator dicitur intruſus 1 & ipſa regula intelligitur poſſeſſorem cum titulo tueri, cùm dicat ſuper beneficio: & cauſa ſpolij ſit ſolùm ſuper poſſeſſione.ad quod glo.in c.j.de confirma.vti.vel inuti. & Rota in antiquis deciſ.xxxvj.aliàs eſt deciſ.iij.tit.de cauſ.poſ. & propriet.incip.not.quòd vbi aliquis.facit. l.naturaliter.§. nihil commune.ff.de acquir.poſſ.& ſic practicatur in curia: & ita vt ſuprà concluſum eſt, de iuris cenſura conſulo ego Thomas Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Paragium eſt legitima, ſeu portio quam habet filia, vel neptis de bonis qua habere debet ſine aliquo onere: ad exemplum debiti bonorum ſubſidy.*

2 *Agere volens ex teſtamento, cogitur totum teſtamentum approbare, & in nihilum ab eo deuiare.*

3 *Neptis vel filia noſcens ſe grauatam ex teſtamento, an poteſt renuntiare omni beneficio, & dicere velle ſuam legitimam tantùm, & nihil vltra.*

4 *Diſpoſita in teſtamẽto per teſtatorem reputantur inſeparabilia.ibidem.*

5 *Legatum dotis factum filia vel nepti tradendũ dum ad ætatem nubilem peruenerit. an dicatur purum, vel conditionale, vel in diem expreſſum à teſtatore.*

6 *Dos non poterit congrua ſtatui, nec terminari, niſi ſciatur quis erit ſponſus, & cuius qualitatis, & cogitur expectari tempus quo maritabitur.*

7 *Paragium ante nuptias eſt omnino incertum, & ideo debet expectari dies nuptiarum, quia poſſet contingere, vt aliquis nobilis deſideret eã in vxorem ob eius pulchritudinem: Item ob præminentiam in vrbe, & fauorem.*

Item ex ſpe ſucceſſionis materna cuius eſſet vnica filia, & hinc eius paragium erit ſua legitima.

8 *Diſpoſitio conſtitutionis in aliquibus dicitur eſſe merè fauorabilis, & in fauorem maſculorum.*

9 *Patruus cogitur præſtare alimenta nepti ſuper bonis aui, donec dicta neptis conſequatur portionem legitima.*

10 *Filius dum eſt hæres vniuerſalis, tenetur præſtare alimenta ſorori, vel nepti donec illi dotem tradiderit.*

11 *Legitima relicta poteſt incontinenti peti aſſignari illi cui debetur.*

12 *Minima variatio facti variat multoties totam iuris diſpoſitionem.*

13 *Alimenta relicta præſtari debẽt in domo relinquentis.quia ibi facilius præſtantur.*

14 *Alimenta quoties debentur ex cauſa rei poſſeſſa ab alio. ſtatim quòd illa res offertur, ceſſat omnis obligatio illorum alimentorum.*

15 *Mater magis obligatur alere filiam quàm pater.*

16 *Filius vel filia qua habuit ſuam legitimam, non poteſt petere ſe alimentari ab hærede vniuerſali.*

17 *Agens ex teſtamento non debet vltra mentem teſtatoris petere.*

18 *Teſtator ſemper præſumitur habere animum voluiſſe minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile.*

19 *Teſtator ſi iuſſit filia, vel nepti. ſeu alteri dari paragium tempore nubilis ætatis, præſumitur id feciſſe, vt hæres ex tali dilatione commodum ſentiret.*

CONSILIVM CXLV.

REdemptoris gentium auxilio repetito, Amen. Allegationes magnifici V.I.D. domini Antonij de palmeriis de ciuitate Monopolis mihi trãſmiſſæ, vt quid ſuper eis ſentirem, reſcriberem: & thema tale eſt. Magnificus Iacobus ferro quatuor habens liberos, ipſos hæredes inſtituit vniuerſales, & Antoniam pupillã ex Hieronymo filio prẹmortuo ſuſceptam, & ſic eius neptẽ, hæredem particularem in legitima ſibi ſpectantem, quam legitimam eſſe voluit in dotibus ſibi tradendis per prædictos eius filios, & hæredes, dum ad ætatem nubilem deuenerit: iubendo, & mandando ipſam ab eiſdem hæredibus dotari, & maritari de paragio: & vltra dictam legitimam, ſiue dotes instituit eandem in omni & tota ea ſumma, quam debet conſequi, & habere domina Violantes de indello mater ipſius Antoniæ à prædicto quondam Hieronymo eius viro, ex reſiduo reſtitutionis dotiũ, & lucrorum matiralium, de quibus demum percepit vnc.lx. in vna manu: & in alia vnc.xx. publico inſtrumẽto mediante, Nouiter prædicta Violans mater & tutrix petiit à prẹdictis fratribus tria. Et primò vt illi caueatur legatorum nomine. Secundò quòd ex nunc declaretur paragium. Tertiò quòd hæredes ipſi debeant alimenta præſtare eidem pupillæ tam pro tempore præterito, quàm pro futuro aſcendentia ad ſummam ducatorum quadrigentorum. Quò ad primum oblatum fuit præſtari cautio de ſoluendo paragium tempore prẹfixo: vt ſuprà. Circa ſecundum videtur pro parte aduerſa militare quod dicit Andræas de Iſern. in conſtitutione Regni, in aliquibus.ij.colum. in verſi.nam paragium: * quòd idem 1
eſt paragium, quòd legitima, ſeu portio quàm habet filia, vel neptis de bonis quæ habere debet ſine aliquo onere, ad exemplum debiti bonorum ſubſidij: argum. l. quoniam in prioribus. C.de inoffic. teſta. vbi dicitur, quòd filia vel neptis debet habere talem portionem incõtinenti reiecta omni conditione, ac omni dilatione & onere. Sed quia ſumus in diuerſis terminis, ideo ad id demonſtrandum præſupponitur quòd legitima portio huius pupillæ eſſet triens, & ſic tertia pars eius quod habitura fuiſſet ab inteſtato ex reſiduo bonorum teſtatoris deducto ære alieno: textus eſt in authent. nouiſſima. C.de inoffic. teſtamen. vnde cùm teſtator declaret habere quatuor filios, neceſſariò ſequitur ꝙ portio ipſius neptis ſit duodecima pars omnium bonorum ipſius teſtatoris: & ſic concludendum eſt, quòd ſuper iſta legitima debita iure naturæ nullum poteſt per teſtatorem onus imponi: ſed debetur incontinenti purè & liberè: vt in dicta l.quoniam. & in dicta l. omnimodo. cum ſimilibus. & ſuper hac legitima portione non inſtamus, cùm ſemper oblata fuerit, vt in actis apparet.

Verùm

Verùm quia donec poteſt eſſe locus teſtamento,
non poſsit dicta legitima peti ab inteſtato:per tex-
tum in l.quandiu.ff.de acquiten.hæredita. & in l.j.
ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽti. ſed cogitur aut to-
tum teſtamentum aut renunciare, ſeu repudiare,
& venire ab inteſtato ad dictam legitimam:aut il-
lud totum acceptare,& à diſpoſitione & verbis il-
lius non diſcedere:vt lariſsimè per omnes ſcriben-
tes in l.j.& ij.ff. de acquirenda hæreditate. & infrà
dicam.Sed quia de bonis teſtatoris recepit dictas
vncias nonaginta, ſolutas pro ea, & eius nomine
prædictæ ſuæ matri virtute teſtamenti prædicti, &
propter hoc dicit velle ſtare dicto teſtamento,cùm
acceptando puram legitimam neceſſariò cogere-
tur ante omnia ſibi excomputare in dicta legitima
totam dictam ſummam vnciarũ nonaginta:& age-
re ad ſupplementum:cùm iam agnoſcat eſſe in iure
abſonum,& velut impoſsibile reputari velle habe-
re legitimam ab inteſtato,& ꝫ.dictũ legatum ex te-
ſtamento,cõtra ea quæ habẽtur in d.l.ij.Et inquan-
tum dicat ſe velle ſtare teſtamento, & ex eo agere,
& petere dictum paragium, & tunc neceſſariò di-
cendum ipſam malè & temerè ex eo agere:quando
cogitur totũ dictum teſtamentum approbare per
omnia,& à verbis, & mente illius in nihilo denia-
2 re:* ſed illi in omnibus obedire:vt per multa con-
cludit in his terminis Alex.in conſil.cxxv. v. col.j.
vol.& Corn.in conſ.clxxx.in iiij.vol.& ponunt o-
mnes doct.poſt Bart.in d.l.j.ff.de vulg.& pup.& in
d.l.ij.de illo articulo,an neptis noſcẽs ſe grauatam
in teſtamento, poſsit repudiare & renũtiare omni
3 beneficio teſtamenti,* & dicere ſe velle ſuam legi-
timam tantũ, & nihil vltra:& qualiter, & quando
poſsit ad id admitti, ſufficiat remitti ad pulchram
diſputationẽ Ambro.opizo.in repet. legis filiusfa-
mi.§.diui Seuerus & Antoninus.ff.de leg.j.col.vij.
vbi tandem concludit,quòd licet in legitima nul-
lum poteſt per teſtatorem grauamen imponi, vt in
dictis iuribus:tamen iſtud eſt verum,quando auus,
vel pater in eo teſtamẽto non relinqueret filio,vel
nepti niſi ſolam legitimam ſibi debitam iure natu-
ræ:quia tunc nihil diceretur relinquere de ſuo:ſed
ſolùm dare illud quod ipſa filia deberet ab eo ha-
bere,etiam ipſo inuito: ſed quando teſtator ipſam
inſtituit in legitima,& vltra legitimam inſtituit in
aliqua alia ſumma, & demum imponeret grauamẽ,
conditionem, vel onus quodcunq;, & tũc filia,vel
neptis taliter inſtituta cogitur acceptare totum,
aut repudiare totum tenorem illius teſtamenti: &
acceptãdo ſimpliciter ſibi præiudicat in totum, &
cogitur per omnia obedire voluntati eiuſdem te-
ſtatoris: quia connexa, & ſimul * diſpoſita per te-
4 ſtatorem,reputantur inſeparabilia.l.noſtrũ.ff.de le
gatis ij.Et talis hæres volendo partẽ indiuidui, ne-
ceſſariò habet voluiſſe totũm.l.ſi ex aſſe.ff.de acqu.
hære.lariſsimè per omnes in l.j.C.quando non pet.
par.cum ſimil.& idem pulchrè voluit Saly.in l.hæ-
res inſtituta.C.de impub.& al.ſubſti. & de materia
ſcripſit plenè d.Fabi.de gioch.in ſua elegan. repeti.
ſuper.d.auth.nouiſsima. in xlix. col. vbi ex ſenten-
tia omnium concludit ;quòd talis filia vel neptis
poſſet repudiare hæreditatẽ patris ex eo teſtamen-
to,& dicere ſe velle legitimam ſuam ab inteſtato:
cogitur tamẽ in ea ſua legitima computare ſibi to-
tum illud,quod habuit tam ipſa neptis,quàm quon
dam eius pater ex bonis, & ſubſtantia eiuſdem de-
functi,de cuius hæreditate agitur: & ſuper hoc de-
ducit ſex realia fundamenta per claras regulas iu-
ris:vt ibi per eum. Cùm igitur pupilla non fuerit
inſtituta in ſola,& pura legitima,ſed in paragio, vl-
tra reſpectũ dictarum vnci.xc.vt ſuprà. ideo cogi-
tur duorum alterum ſibi eligere:aut per omnia ſta-
re teſtamento,aut in omnibus renunciare, & veni-
re ab inteſtato, & petere ſolam legitimã ſibi milies
oblatam. Verùm quia eligit viam teſtamenti,& ipſi
aſſerunt ſe paratos cauere de adimplendo, & para-
gium tradere,quando maritabitur in ætate nubili,
vt ſuprà iuxta mentem,& iuſsionem teſtatoris. Et
ſic ex præmiſsis neceſſariò ſequuntur concluſiones
infraſcriptæ,quarum prima eſt, quòd dictus teſta-
tor faciendo eidem nepti inſtitutionẽ præmiſſam,
iure eam facere potuit. Secunda, quòd ipſa neptis
agendo,& acceptando teſtamẽtum prædictum co-
gitur per omnia eidem ſtare. Tertia, quòd omnis
eius petitio dum petit quòd paragium declaretur,
& taxetur per annos decem ante tẽpus ſtabilitum
à teſtatore, neceſſariò dicitur eſſe temeraria & ca-
lumnioſa, ex quo eſt contra mentem teſtatoris,
& contra formam iuris. * Et pro verificatione 5
huius tertiæ cõcluſionis oportet intrare illam dif-
ficultatem,an legatum dotis factum filiæ, vel nepti
tradendum,dum ad ętatem nubilem peruenerit,di
catur purum,vel conditionale,vel in diem expreſ-
ſum à teſtatore. Cyn. diſputat in l. ſancimus.C.de
nupt.& ibi etiam Salyc. Ang. Aret. ponit in §.fue-
rat.inſti.de actio.vij.col.Bart. in l.Titio centum.§.
Titio genero.ff.de condit.& demonſt.Io.campe.in
trac.de do.j part.q.xxix. & tandem per omnes con
cluditur,quòd vbicunq; extat ſtatutum, prout eſt
hoc in regno conſtit.in aliquibus.vt extãtibus ma-
ſculis filia,vel neptis non ſuccedat,ſed debeat ma-
ritari de paragio: & teſtator reliquit ſibi tale pa-
ragium,& ſic dotem incertam:& in teſtamento eſt
appoſitum tempus,dicendo quòd talis dos debeat
per filios maſculos tradi illi, dum ad ætatem nubi-
lem peruenerit,prout ſunt termini noſtri,legatum
neceſſariò intelligitur eſſe cõditionale,& ad diem:
& tunc tale paragium erit taxãdum quando dicta
conditio erit adimpleta:& quando dies præfixus à
teſtatore aduenerit:& ipſa neptis erit per eos mari-
tanda,& non per annos decem ante: & antequam
poteſt intelligi, vel cognoſci cui ipſa erit aptè nu-
benda,& quantum poterit eſſe iſtud paragiũ, cùm
lex dicat iſtud dependere à qualitate conditionis
futuri mariti, qui modo ignoratur quis erit:& etiã
ab omnibus alijs qualitatibus,quas enumerat text.
in l.quæro. cum ſequent.ff.de iure dot. & ideo ele-
ganter dicit Roma. in conſil.cxiiij.quòd dos non
poteſt congrua ſtatui, nec terminari,nec ſtabiliri,
niſi prius cognoſcatur quis erit ſponſus, & cuius
qualitatis:per textum in dicta l.quæro. & pondero
dicta verba Bart.in dicto §.Titio genero.in verſic.
ſecundò eſt videndum an dos ſuccedit in locum
legitimæ: niſi dicat ſe approbare ſententiam Cyn.
qui reprobat omnia argumenta contrariæ partis:
& concludit quòd ſtante dicto ſtatuto de quo in
dicta conſtitutione Regni, in aliquibus.* talis dos 6
non poteſt peti per filiam ſibi ſtatui ante tempus le-

gitimum: ſed cogitur expectare tempus quo mari-
tabitur: & tunc ſtabitur ſecundum formam dictæ
l. quæro. Sed an erit tempus dies nuptiarum, an ve-
rò nubilis ætatis. & concludit quòd ſi eſt factum
pupillæ intantum dicitur conditionale, quòd in-
telligitur factum à teſtatore ſub duplici conditio-
ne: prima, ſcilicet ſi ipſa peruenerit ad ætatem nu
bilem. Item & ſi nuptiæ de ea contrahantur: &
ideo expectandus erit dies feſtiuitatis eius nuptia-
rum: vt ibi per eum. cuius theoricam approbant
omnes, vt ibi per eos: vnde ſequitur quòd minus
properè agit petẽdo paragium declarari, & nunc
ante tempus ſtatutũ à teſtatore, & ante diem ſtatu-
tum: vt dicit Bar. in d. §. Titio genero. cõtra ea quæ
habentur in l. nihil peti poteſt. ff. de reg. iur. iuncta
l. cedere diem. ff. de verb. ſign. & ſicut abſurdũ eſſet
feſtum celebrari ante vigiliã, ſic prius ſtatuere do-
tem paragij antequam intelligi poteſt, cui pari erit
copulanda, cùm dos eſſe non poteſt ſine matrimo-
nio, nec prius ſtatui quàm nubat. l. iij. ff. de iure do-
tium. l. fina. C. de donat. ante nuptias. Præterea ſi pa
ragium dicitur omnino incertum, & multoties
poteſt excedere legitimam, vt dicit Andr. in dicta
conſtitutione, in aliquibus. & quando cum ſola le-
gitima non poſſet virum reperire parem, tunc fra-
tres, vel patrui coguntur ſupplere donec poſsit
pari nubere. Et iſtud quantum ſit hodie, cùm co-
gnoſci non poſsit, nec terminari vt ſuprà: recur-
rendum non eſt ad aliam declarationem quàm ad
illam d. l. quæro. & intantum quòd ſi hodie dicta
pupilla eſſet effecta nubilis ætatis, & deberet ho-
die maritari, & eſſet controuerſia de ſumma huius
paragij quantum eſſe debeat, adhuc illud non po-
teſt terminari ad arbitrium iudicis, nec alicuius,
ex quo teſtator expreſsè prouiſit vt ſuprà. & non
poſſet ipſam & magnam ſummam petere, nec vltra
legitimam: quandoquidem cum ea poſsit aptè nu-
bere ſuo pari: vt concludit Andræ. in conſtitutio.
prædicta, in aliquibus. & ibi Andr. declarare cona-
tur paragium, & cõcludit omnino eſſe incertum:
7 * & ideo expectandum diem nuptiarum: quia po-
terit eſſe quòd aliquis nubilis tũc deſiderabit eam
in vxorem ob eius pulchritudinem. Item ob præ-
eminentiam in vrbe, & fauorem. Item ex ſpe ſuc-
ceſsionis maternæ & auitæ, cuius eſt vnica filia: &
tunc eius paragium erit ſiue legitima: vt ibi cõclu-
dit And. bene verum eſt quòd quando hæredes ipſi
non ſeruarent voluntatem eiuſdem defuncti, & ar-
bitrando tale paragium ipſam grauarent, & viro
indigno collocare vellent, quòd tunc ipſa poſſet
ab eorum iniquo arbitrio ſe grauare, & implorare
tunc officium iudicis, vt tale paragium modere-
tur arbitrio boni viri, ſecundum illas qualitates
quæ enumerãtur in dicta l. quæro. & iſtud eſt quod
ſentit Bartolus in l. filiæ. ff. de legat. tertio. Paulus
de Caſtro in conſilio cviij. & ſequenti, vbi con-
cludit quòd antequam veniat dies ætatis nubilis,
nec ceſsit dies paragij, nec petendi, nec ad illud
agendi: quia ſi interim dicta pupilla moreretur,
nec illud tanquam merè cõditionale poſſet tranſ-
mittere. & hinc voluit Salycetus poſt Bartolum &
alios in l. prima. C. ſi aduerſus dotem. quòd dos di-
citur exceſsione magna vel parua nõ reſpectu mu-
lieris, vel eius matrimonij, ſed reſpectu illius per-
ſonæ quæ ducitur in maritum: & ideo prius debet
diſcuti quis eſt ſponſus, & quanta dote dignus ſit:
vt dicit Bartolus in dicta l. quæro. Salycetus in di-
cta l. prima. per rationes per eos adductas. Præter-
eà communis concluſio omnium eſt, quòd diſpo-
ſitio dictæ conſtitutionis in aliquibus dicitur eſſe
merè fauorabilis, & in fauorem ipſorum * maſcu- 8
lorum: vt firmat Salycetus & omnes in dicta l. ij.
C. de in ius vocã. Iaſon in l. non dubium. x. colum.
C. de legi. & ideo ipſis maſculis datur poteſtas ma-
ritandi ſorores, & neptes: vt ibi per gloſſ. & An-
dræam, ipſi habent liberam electionem dotandi
eas de quibuſcunque bonis ipſi voluerint: & dare
eis in dotem ea bona quæ ſibi ſint minus damnoſa,
non obſtante contradictione ipſius mulieris: quia
debet eis ſufficere quando fratres dant ſibi mari-
tum æqualem, & dotem condecentem: prout con-
ſuluit in terminis Corne. in conſilio xlviij. ij. volu.
v. colum. in litera r. & colligitur clarius ex verbis
Andr. ibi. Et ſemper de intentione teſtatoris con-
cedendum eſt fuiſſe, vt eius filij minus grauaren-
tur quàm fieri poſſet: maximè quia ex mente con-
ſtitutionis eſt, vt dignitas agnationis conſeruetur,
& per filias fœminas non exhauriatur facultati-
bus. vt pulchrè per Bald. & alios in l. hæredes mei.
§. cùm ita. ff. ad Treb. & ibi Angelus & Imol. & cæ-
teri modern. exclamant. Circa tertium principale
dubium de alimentis, videtur prima facie dicen-
dum, quòd ipſi hæredes teneantur alimenta præ-
ſtare eidem pupillæ: argu. eorum quæ habentur in
l. ſi inſtituta. §. ſi de inofficioſo. ff. de inoffi. teſtam.
* vbi patruus cogitur præſtare nepti alimenta ſu- 9
per bonis aui, donec dicta neptis conſequatur por-
tionem legitimæ ſuæ, vel donec durat quæſtio de
legitima. Secundò adducuntur allegata per domi.
Vita. in tract. clauſula. pen. clau. xij. colum. verſi. ſe-
cundò quæritur, pone pater. vbi concludit, * quòd 10
vbicunque maſculus eſt hæres vniuerſalis, tenetur
præſtare alimenta ſorori, vel nepti, donec illi do-
tem tradiderit: quia onus alimentandi dictam pu-
pillam, ſicut ſpectabat ad auum, ita ad eius hære-
des. argu. l. ſecundum naturam eſt. ff. de regu. iuris.
Tertiò facit theorica Bal. in l. generaliter. C. de epi.
& cler. ſuper illo tertio membro, quando nec per
teſtatorem, nec per ſtatutum prouidetur mulieri
de alimentis: ſed ſolùm loquitur de dote danda,
cùm ad ætatem nubilem peruenerit: vnde interim
erit alimentanda, ſi nihil habeat: cùm fame perire
non debeat: & concludit prout tenet Richardus
malumb. quòd mulier poterit petere ſuam legiti-
mam ſtatim aſsignari: * quia illa debetur inconti- 11
nenti ſine aliquo onere: vt in dicta l. quoniam in
prioribus. vt ibi per eum. Sed præmiſsis nõ obſtan-
tibus dico in contrariũ extare veritatem: vt ex in-
frà dicendis oſtendam: & præſuppoſitis verificatis
in facto quæ allegantur, * cùm ex facto ius metiri 12
oportet. l. obligationũ genera. §. ex facto. ff. de act.
& obliga. & quælibet minima variatio facti variat
multoties totam iuris diſpoſitionem. l. ſi is. ff. de ex-
cuſ. tut. l. hoc legatum. ff. de lega. iij. cum ſimilib. Et
præſupponitur primò non eſſe verum, quòd huic
pupillæ relicta fuerit ſimplex legitima: ſed dupli-
cata, per dictam l. quoniam novella. & in d. l. quo-
niam in prioribus. & quicquid ſolutum fuit pro

debito

debito patris cuius dicta pupilla eſt hæres, dicitur
ſolutum pro ea.l. ſi quis filium.§.in omni.ff.de acq.
hæred. iuncta l.hæredem mariti. C.de hæred. actio.
Et paria ſunt quòd tota ſupradicta ſumma fuit ſo-
luta in manibus ſuis, vel creditoris ſui.l. nihil in-
tereſt.C.de ſolut.& tanto magis, quia totum iſtud
debitum ſolutum matri pro lucris maritalibus ve-
nit eidem pupillæ reſtituendum: vt in l.iij.cum au-
thent. ibi poſitis.C. de ſecundis nuptiis. per gloſſ.
& Andr.in conſtitu.reg.mulier quæ dotarium. Se-
cundò, quia auia paterna ſemper voluit ipſam pe-
nes ſe alere, & mater reluctauit. Tertiò, quia ipſi
hæredes ſemper obtulerunt ipſam in eorum domo
alimentare: & honorificè:& clarũ eſt quòd alimen-
ta oblata ex benignitate, vel paterna dilectione nul
la præcedente obligatione ex teſtamento, vel con-
13 tractu, non poſſunt, nec debent præſtari, * niſi in
domo, & eo modo, & forma quibus illa offerantur:
quia cuilibet patrifamil. apparet eſſe facilius præ-
ſtare alimenta tribus perſonis in menſa ſua, quàm
vni extra domum: vt pulchrè per Alexand.in con-
ſilio iij.in iiij.volum. & per Bart. in l.Caio. in fine.
ff.de alimen.& ci.leg. Quartò fuit ſibi oblata legi-
14 tima, & recuſauit: ideo ſuccedit regula illa,* quòd
quoties alimenta debentur ratione rei poſſeſſæ ab
alio, ſtatim quòd illa res offertur, ceſſat omnis ob-
ligatio illorum alimentorum: vt eleganter conclu-
dit Corn.conſil.cxxix.j.vol.litera d. Quintò, quod
mater eius eſt ditiſsima, & ipſa vnica filia, & ſic
tenetur ipſam alimentare: & non habet aliunde: gl.
iuncto tex.in dicta l.ſi quis à liberis.ff.de lib.agno.
& eſt communis concluſio omnium in l.alimenta.
C.de nego.geſt.& nemo eſt qui neſciat magis obli-
15 gari matrem alere filiam, quàm fratrem: * vt dicit
textus in dicto §.penul.& ex eadem naturali ratio-
ne filius diues cogitur alere matrem.dicta l. ſi quis.
in princip.ſed non fratrem. Sextò concurrit, quia
mater voluntariè elegit alere dictam eius filiam, &
nolendo tradere auiæ: per textum in d.l.alimenta.
in dubio videtur feciſſe pietate materna: & maxi-
mè cùm non fuerit proteſtata. Septimò ex præmiſ-
ſis infertur, quòd nullus filius, aut filia quæ habuit
legitimam ſuam poteſt petere ſe alimentari ab hæ-
16 rede vniuerſali: vt per multa* iura concludit Alex.
in l.mulier.§.ij.ff.ad Trebell.quia legitima dicitur
deberi pro alimentis: vt per Salycetum & omnes
in authent.res quæ.C.commu.de legat. per textum
in authent.de trien. & ſemiſſ.§.j. vnde cùm habue-
rint partẽ legitimæ in ſumma vnc. xc. & reliquum
17 ſibi offeratur, ergo &c. * Octauò, nemo agens ex
teſtamento debet vltra mentem teſtatoris petere:
vt in l.j.& ibi doct.ff.de de teſtam. & in l.cùm quæ-
ſtio.C.de leg.& teſtator in dubio videtur id ſolùm
voluiſſe quod expreſsit.l.j.C.de cadu. toll. nec ſuf-
ficit dicere teſtatorẽ id per obliuionem dimiſiſſe:
vt dicunt doctor. in l. filiusfam. §.diui.ff. de legat.
j. ideo dum teſtator de alimentis non grauauerit
hæredem non debentur, cùm de facili id expreſ-
ſiſſet: & iſto argumento vtitur Barb.in conſ. xxix.
18 iij.volu.ij.colum.* Nonò, teſtator ſecundum com
munem ſentẽtiam ſemper præſumitur habere ani-
mum voluiſſe minus grauare hæredẽ quàm ſit poſ-
ſibile.l.ſi ita.in fin.ff.de leg.j.l.nummis legatis. ff.de
legat.iij.& magis præſumitur dilexiſſe hæredes vni-
uerſales, quàm particulares.l.quoties. vbi omnes.
C.de hæred.inſtitu.& magis filios quàm neptem, &
maximè mares: vt dicunt doctores in l. maximum
vitium.C.de libe.præter.& in dubio videtur id vo
luiſſe quod diſponit ſtatutũ patriæ ſuæ: vt per Ale-
xand.in conſilio xlvj.iij.volum. in fin. nec duplici
onere grauare voluiſſe præſumendum eſt: vt dicit
Bart.in l.Mæuius.§.cum qui.ff.de legat.ij.Decimò,
teſtator iuſsit paragium dari tempore nubilis ætá-
tis:& hoc præſumendum, vt hæredes ex tali dila-
tione commodum ſentirent: cùm ita dilationem
in commodum debitorum lex induxit.c.j. de plus.
petitio.* Secundò vt fructus huius legitimæ augē- 19
rent paragium: vt concludit Andr. in dicta conſti-
tut.in iij.colum.& iſtud eſt quod dicit not.Bald.in
conſilio cccvij.& ccvij.in fin.in iij.volu.arg.l. mu-
lier.§.cùm proponeretur. ff. ad Treb. vbi dicitur,
quòd fructus augent dotem, vt ibi latè & vt ele-
ganter dicit Corn.in d.conſilio cxxix. talis dilatio
in tali caſu diceretur data non ad commodum, ſed
ad venenum, & odium eorum contra mentem iu-
ris & teſtatoris: imò contra rationem & æquita-
tem omnium legum: & renuntiando tali dilatio-
ni offerunt conſignare non paragium, quia illud
ſperabatur augeri ex fructibus dictæ legitimæ: ſed
eam ſolam legitimam ſibi iure naturæ ſpectantem:
ſcilicet duodecimam partem tantùm totius ſub-
ſtantiæ dicti teſtatoris: & hoc ob culpam ipſius pu
pillæ, quæ impedit augmentum dicti paragij, vo-
lendo fructus ipſius conuerti potius in alimentis
quàm in augmentum paragij: vt dicit Bald.in con
ſilio ccvij. Nec obſtabunt argumenta in contra-
rium adducta: quia habent locum, quando ipſi hæ-
redes vellẽt retinere penes ſe bona legitimæ & de-
negare eidem pupillæ vtrunque: videlicet legiti-
mam, & alimenta.ſed per ipſos heredes demonſtra-
tur qualiter de dicta legitima debita ſibi conſignâ-
runt vncias prædictas xc. & obtulerunt reliquum
vſque ad ſummam legitimæ. Licet ad demonſtran-
dum eorum charitatem & amorem paternum ob-
tulerint eandem honorificè retinere, & alimentare
ſiue in domo auiæ paternæ, ſiue eorundem hære-
dum: quas oblationes cùm acceptare recuſauerint,
conſideretur quid iuris: ego Io. Anto de palmerio
de Monopoli.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum filiæ, vel nepti tempore quo erit nubilis ætatis, ſiu pro dote, vel pro maritagio; vel ad maritandum, an ſit conditionale, vel modale, an purum, an ſtatim debeatur, vel an ſit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint.*

2 *Legatum tempore nubilis ætatis adueniente nubili ætate peti poteſt etiam nuptiis non cõtractis præſtita tamen cautione de nubendo ibidem nume.* 3
Et fructus qui medio tempore percipiuntur ſpectant ad legatarium, & ſit differentia, an ab eo qui tenetur dotare, & an ab alio.

4 *Cauſa impulſiua dicitur eſſe quæ occaſionem remotam præſtat in qua non fundatur effectus: cauſa autem finalis eſt illa per quam principaliter aliquid conceditur.*

5 *Legatum relictum pro aliqua maritanda, licet reperiatur maritata eo tempore, tamen omnino ſibi debetur.*

6 *Lego Catarinæ pro ipſius dote xl. & in his ipſam hæredem inſtituo, legatum erit purum, & tunc peti poteſt.*

7 *Nepos cui relictum eſt legatum per patrem tẽpore nubilis ætatis poteſt petere interim ſe alimẽtari.*

8 *Teſtator dum inſtituit maſculis relinquit filia dotem, debet interim à fratribus alimentari de bonis ipſorum, nec computabuntur ſibi alimenta in dote relicta.*

9 *Pater dotans filiam, nedum nubilis ætatis, vel quòd eius vir nõ erat ætatis perfectæ ad matrimonium, ſi ſoluta dote pater deceſſit, illa poteſt velle ſuccedere vnà cum fratribus, non obſtante ſtatuto debet interim habere alimenta ſtatus dotis. ibid. numero 10. Cùm omne commodum & lucrum quod medio tempore percipitur, ſpectat ad legatarium.*

11 *Nepos ſuccedit auo in locum patris præmortui, in locum, id eſt, in gradum, ac ſi eſſet in eo gradu in quo erat eius pater; & tamen ſuccedit; vt nepos.*

12 *Alimenta quæ debentur alicui, illa debentur in domo alimentarij, niſi ſit ſiniſtra ſuſpicio contra alimentarium, quia tunc debent præſtari in domo alimentandi.*

13 *Alimentorum cauſa pendente debentur alimenta.*

14 *Appellatio non admittitur à ſententia præſtationis alimentorum. ibid.*

15 *Alimentandus cui alimenta relicta ſunt, ſi aliunde percepit, non poterit petere de præterito.*

16 *Alimenta præſtita per matrem filia præſumuntur donata, nec habet locum repetitio.*

CONSILIVM CXLVI.

Redemptoris gentium ſuffragio repetito, Amen, Eximie doctor, viſis ſupraſcriptis tuæ Magnificentiæ iuris allegationibus, in quibus non minus ſubtiliter quàm copioſè ſe exhibuit: & maturè perpenſo facto, ac meritis propoſiti thematis accuratè ruminatis, perceptiſq; inſuper aureis tribus mihi tranſmiſsis pro candelis, perlectiſque literis veſtræ Magnificentiæ, veritati tamen inhærendo, vt conſueui, cùm minimè inter Laudem & Placentiam pergere conſuouerim: fretus quòd aliquando filius non ſtat cum ſententia patris: vt in l. iij. §. ſi quis. ff. de condi. ob turp. cauſ. vbi Celſus filius tenet contra patrẽ: idcirco quid in facto propoſito ſentiam de iure, inferius apparebit. Et omiſsis ac reſecatis ſuperfluis, & non neceſſariis, deueniendo ad * legatum factum nepti tradendum, dum ad ætatem nubilem peruenerit an dicatur purum, vel conditionale, vltrà allegata per Magnificẽtiam veſtram, dico quòd in hoc doctores in diuerſas ſententias diſſentientes diuerſimodè ſenſerunt, adeo quotquot fuerunt capita, tot ſententiæ fuerunt; vt poteſt colligi ex not. in dicta l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonſtr. vt ibi vltra Bart. per Angel. Bal. & Rapha. Paul. de Caſtr. per Bald. in l. item quia. ff. de pac. & in l. fin. C. de libe. præte. per Iac. Butr. & Salyc. & Paul. in l. quoniam in prioribus. de inoffic. teſta. Bald. in l. ſi plures. x. col. C. de condict. inde. Bald. & Fulg. in l. ſi pater. de inſtit. & ſubſti. Bal. in l. j. C. de priuileg. dot. circa fin. & in l. non ſine. in fi. C. de bonis quæ lib. & in auth. niſi rogati. C. ad Trebel. Baldus in l. quibus diebus. §. Terminus. ff. de condi. & demonſtr. Ioan Andr. in addi. Spec. in rubr. de ſtatu mona. Aret. in ſuo tracta. de teſtamen. fol. xxxviij. verſic. item reliquit. per Bald. Nouell. in ſuo tractatu dot. in j. par. ſpecialium dotis in lxvj. ſpeciali: Paulus de Caſtro in conſilio lxxvj. & hoc quantum ad contenta in lecturis, & in aliis locis ordinariis: attamen ne materiam mihi incognitam fuiſſe pernoſcas, circa dictum legatum factum filiæ, vel nepti tempore nubilis ætatis pro dote, vel pro maritagio, vel ad maritandum: & an ſit conditionale, vel modale, & an purum, & an ſtatim debeatur, an verò ſit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint: quia Doctores in hoc mirum in modum variarunt, idcirco vltra præallegata poterit Magnificentia veſtra videre Paulum de Caſt. in conſilio cvj. & conſilio ccxxxj. & ccxxxij. Ludo. in conſil. lxiiij. & cxxxiiij. & xcij. in ij. vol. Fulgo. in conſilio xix. inci. tertiò principaliter: & conſil. xl. cxcj. colum. ij. Cuman. in conſilio xlvj. poſt Mode. Alexand. in conſilio cxxvij. in fin. Bartolus in conſilio cc. Baldus in conſilio cxlv. quidam domini. & cccclxxxv. ſi vaſſallus. in iiij. volum. Angelus conſilio xxx. Alex. conſilio cxxxix. j. vol. & in conſil. lv. in ij. vol. quorum omnium opiniones referre eſſet laborioſum, & extra propoſitum: & tandem communi concluſione deciditur, vt adueniente tempore nubilis ætatis etiam nuptiis nondum contractis, poteſt tale legatum * peti, præſtita tamen cautione de nubendo: & hoc maximè quando tale legatum factum eſt ab eo qui non eſt aſtrictus dotare: & in hoc etiam reſidet Bar. in d. §. Titio genero. in fin. Quinimò Bald. in l. ſancimus. C. de nupr. voluit, quòd tale legatum poteſt ſtatim peti etiã ante nubilem ætatem: & iſtam opinionẽ amplecti videtur Vber. de Cremo. in ſua diſpu. incip. teſtator legauit. de quo Vber. meminit Bal. in l. j. ix. col. ſi male non recólo. C. de priuileg. doti. dicens ſe libenter ipſum allegare, ex quo fuit de primis qui rexit cathedram in ciuitate Peruſij per priuilegia Bonifacij: prout dicit audiuiſſe à ſuis maioribus. verùm eo caſu quo expectari debet tempus nubilis ætatis omne commodum, * & lucrum quod iſto medio tempore percipitur ex tali legato, ſpectat ad legatarium: per textum in l. ſi ita relictum. §. pegaſus. de leg. ij. & in l. in fideicommiſsi. §. cùm pollidius. ff. de vſur. per quæ iura ita in propriis terminis conſuluit Pau. de Caſtro in conſilio cxxxvj. viſo teſtamento. ij. col. or quanto magis erit hoc concedendum, dum relinquitur ab eo qui aſtrictus eſt dotare: prout in caſu noſtro, in quo auus reliquit ipſam eius neptem hæredem particularem in dote de paragio: & ſuadet etiam qualites perſonæ ipſius neptis, & ſic cauſa finalis ipſius legati ſeu inſtitutionis videtur fuiſſe ratio ſanguinis, & ſic conſanguinitatis quæ præualere debet. l. tutor. §. j. ff. de excuſatione tutor. l. penultima. ff. quod falſ. tutor. aucto. l. Quintus. §. fina. ff. de annuis legatis. quæ iura ad

ra ad hoc propoſitum allegauit prędictus Vbert. de
eremo. in alleg. ſua diſpu. & ſic cauſa maritagij prę-
ſumitur impulſiua. l. cùm talo. §. falſa. ff. de condit.
& demon. & in d. l. ij. §. fin. ff. de dona. per quæ iura
ita voluit Vbertus prædictus ibidem: ad quod ac-
4 cedat, nam cauſa impulſiua dicitur eſſe,* quæ oc-
caſionem remotam præſtat, in qua non fundatur
effectus: ſed finalis cauſa eſt illa per quam princi-
paliter aliquid conceditur: vt declarat Bal. in l. ge-
neraliter. la ij. col. vij. C. de epiſc. & cleri. relictum
enim tanta neceſsitudine tentis atque coniunctis
ampliorem meritò ex charitatis dilectionis affectu
admittit interpretationé, & vberiorem legati cau-
ſam facit l. Quintus. in fi. ff. de au. & argen. leg. mo-
uere ergo debet charitas perſonarum, quibus teſta
tor reliquit, quia eſt neptis: argu. l. qui filiabus. §. j.
& quod ibi not. in glo. in j. ſolut. ad contrarium. l.
ſi quis Titio. §. fi. de le. ij. ita per prædicta conſuluit
Folgo. in conſil. xl. dominus teſtator. col. ij. & ideo
dixit pulchrè Bald. in l. ri. in fin. C. de ſent. quæ ſine
5 cer. quanti. quòd ſi tale legatum pro aliqua* mari-
randa eſſet relictum ei, quæ iam eo tempore mari-
tata erat, quòd nihilominus huiuſmodi legatum
omnino debetur: vnde liquet quòd ex cauſa mari-
tagij non erat cauſa finalis ipſius legati: idem con-
ſuluit Paul. de Caſtr. in conſil. cxcviij. inſpicienda
eſt inſuper ipſius puellæ qualitas infantis, & virgi-
nis: ex qua conſideratione reſultat quòd legatum
ſimpliciter relictum puellæ virgini, tacitè videtur
relictum pro eius dote & maritagio: licet aliter id
expreſſum non fuerit in legato: vt dicit Bald. in l.
nulla. C. de iure dot. & ſing. Bart. in l. quod autem.
ff. eo. titu. Et ſic apparet tale legatum veluti purum
incontinenti deberi. l. in omnibus. ff. de reg. iur. l. j.
ff. de condi. & demon. & ideo idem erit dicendum
ſi illa verba pro maritagio, ſeu tempore maritagij
ſint expreſſa: ex quo expreſsio eorum quæ tacitè
inſunt, nihil operatur. l. hæc verba. cum ſimili. ff. de
lega. j. & ideo conſuluit pulchrè Petr. de Anchara.
in conſi. cccxxxiij. ſubtiliſsimus &c. quòd ſi relin-
quitur hoc modo ſub his verbis, Lego Catarinæ
6 xl. pro ipſius dote,* & in his ipſam hæredem inſti-
tuo, videtur teſtator voluiſſe facere legatum pu-
rum: ex quo aliàs dicta verba nihil operantur. ex
quibus infero, & concludo prędictam puellam ne-
dum petere poſſe de præſenti declarari paragium,
cùm ſit nubilis ætatis: verùm etiam petere poſſe ex
nunc dictum paragium per ſupradicta. Nec videri
debet veſtræ Magnificentiæ inconueniens petitio
alimentorum præſentium & futurorum, non au-
tem præteritorũ: ex quo ſicut auus tenetur neptem
ſuam ex filio dotare. l. dedit. & ibi Bart. ff. de colla.
bo. & l. nihil. de in rem verſ. ita etiam & ipſam ali-
7 mentare tenetur.* & ſic cùm auus ipſe deceſſerit
non relictis alimentis, poterit neptis ipſa almenta
petere: vt dicit Iaco. de Are. in l. ſi quis à liberis. ff.
de libe. agno. Bal. in auth. res quę. C. commu. de leg.
& ideo dixit Bart. in l. qui filium. ff. vbi pupi. educ.
8 deb.* quòd ſi pater inſtitutis filiis maſculis hæredi-
bus reliquit filiæ fœminæ dotem, debent fratres
interim alere ſororem prædictam de bonis ipſo-
rum: nec poterit imputari eidem ſorori in dote re-
licta: & dicit Bartol. ex l. prædicta notari dictum
caſum pulcherrimum: & idem dixiſſe reperio Bal-
dum in propriis terminis in l. nõ ſine. ſecunda co-
lumna verſiculo. ſed nunquid interim debet habe-
re alimenta. C. de bonis quæ liber. vbi in fortiori-
bus terminis tenet, quòd ſi pater dotauit filiam
nondum nubilis ætatis, vel quòd eius vir non erat
ætatis perfectæ ad matrimonium contrahendum,
& poſtquam pater ipſe dotans exoluit dotem, de-
ceſsit, & illa demum petit velle ſuccedere patri
vnà cum fratribus, non obſtante ſtatuto* quod fi- 9
lia dotata excludatur: tamen interim debet habere
alimenta iſtius dotis: quia ſuccedit loco legitimæ:
licet Roffre. Bene. diſputauerit in l. cùm vnus. in fi.
ff. de alim. & cib. lega. quòd nõ inſpiciatur dos, ſed
ſolùm filiatio, & qualitas paterna: vt ipſemet Bald.
commemorat in d. l. non ſine. & facit in terminis il-
lud conſilium Pauli de Caſtro cxxxvj. viſo teſta-
mento. ſuprà alleg. dum dicit, quòd omne lucrum
* & commodum, quòd iſto medio tempore perci- 10
pitur ex dotis legato, ſpectat ad legatarium: & tan-
to magis conſidero deberi cùm titulo inſtitutio-
nis dicta dos de paragio relicta fuerit: * Et in his 11
in quibus in ſimili dixi ſuprà de patre, dico quòd
idem erit dicendum & in auo: cùm auo ſuccedat
nepos in locum patris præmortui: tex. eſt in §. cùm
filius inſtit. de hære. quæ ab inteſta. defe. & dicitur
in locum, id eſt, in gradum, ac ſi eſſet in eo gradu in
quo erat eius pater: & tamen ſuccedit vt nepos:
prout magiſtraliter declarat Barto. in l. j. §. ſi ſit ne-
pos. ff. de colla. bon. & l. prima §. ſi filius. ff. de con-
iung. cum eman. liber. & ſic licet ponatur loco pa-
tris ſui, tamen ſuccedit ex propria perſona ipſius
nepotis, aut neptis: & ſic ſi ſuccesſionem, pariter &
alimẽta petere poteſt. Nec militabit oblatio, quòd
veniat, ſeu ſe conferat ad commorandum in domo
auiæ, matris prædictorũ heredũ, & ibi alimẽta per-
cipiet: quia cùm ſuſpicetur de ſucceſsione prædi-
ctorum patruorum debẽtium eandem de paragio
dotare, alimentanda erit penes matrem, tanquam
in tuto loco, & ſuſpicione carente, per l. penu. &
per totum titulum. ff. vbi pupill. educ. deb.* Et ſic 12
ſubſiſtente ſiniſtra ſuſpicione debentis alimenta
præſtare, poſſunt peti præſtari alibi, quàm in do-
mo, vbi ſuſpicio ineſt: vt dicit Baldus in l. prima.
C. de lega. & ſequitur Alexander de Imola in ad-
di. ad leg. Caio. ff. de aliment. & ciba. lega. Nec te-
nendum eſt non ſubſiſtere condemnationem ali-
mentorum in triginta ducatis factam per ſacrum
conſilium: quia vt bene nouit veſtra Magnificen-
tia, licet alimenta præſtanda ſint ſecundum facul-
tates patrimonij, videlicet, redituum ex patrimo-
nio: vt dicit Bart. in l. cùm alimenta. ff. de alimen-
tis legatis. Bartolus & Angelus in l. Imperator. ff.
ad Trebellianum.* attamen quia pendente cauſa 13
alimentorum debentur alimenta: prout dicit gloſ.
& Bartolus in l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. de
liber. agn. & in l. ſi neger. eodem titulo. ideo ve-
reor difficillimum eſſe obtinere vt. executio ali-
mẽtorum virtute decreti interpoſiti in ſacro con-
ſilio, retardari poteſt: licet infra legitimum tem-
pus fuerit reclamatum:* cùm à ſententia præſtatio 14
nis alimentorum appellatio non admittatur: vt di-
cit Bartol. & poſt eum Alexander in l. finali. ff. de
appellation. recip. & in l. mela. & in l. ſolent. ff. de
alimentis, & cibario legat. circa alimenta autem

15 præterita* dico, quòd ſi aliũde habuit, petere non poterit in præſentiarum: vt dicit Bart. in l. libertis. 16 §. j. ij. q. ff. de adi. lega. * & maximè vbi ſunt præſtita per matrem filiæ: quia eo caſu præſumuntur donata, nec habet locum repetitio, per tex. in l. neſennius. & quod ibi gl. & Bar. ff. de negoc. geſt. Bald. in l. alimenta. C. eo. titu. Bart. in l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. ff. de libe. agnoſ. Imò etiam ſi fuiſſet mater ipſa proteſtata de alimentis ipſis, non tamen repetet: vt dicunt Bartolus & Baldus. in dicta l. alimenta. & in dict. l. neſennius. Et licet aliqui tenuerint contrarium, attamen ipſorum opinio procedit, vbi alimenta fuiſſent legata: vt in l. de alimentis. & ibi Bar. C. de tranſa. & melius in l. j. ij. colum. verſi. oct. quòd ſi legatarius. C. de fideicom. Ex quibus omnibus concludo eandem neptem potuiſſe petere declarari paragium, & alimenta præſentia & futura, quouſque illud ſibi conſignatum non fuerit: veſtræ Magnificentiæ frater, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus ad probandum angarias ſibi deberi per vaſſallos, debet probare titulum, aut exegiſſe per tantum tempus, in cuius initij memoria hominum in contrarium non exiſtat.*

2 *Ius imponendi angarias ſubditis nõ poteſt per ipſos dominos aliqua præſcriptione acquiri.*

3 *Dominus exigens aliquid reale ſibi non debitum inconſulto principe plectendus eſt.*

4 *Rex ſolus eſt dominus perſonarũ in Regno Siciliæ.*

5 *Vaſſallus etiam cum iuramento non poteſt ſe obligare ad præſtationem operarum ſuo domino.*

6 *Seruitia & angariæ in dubio præſumuntur extorta per metum Baronis, ſeu domini à talibus pauperibus ruſticis. ibidem.*

7 *Præſtationes operarum, angariarum, & ſeruitiorum poſſunt multipliciter deberi.*

8 *Probatio dubia ſemper interpretatur contra producentem.*

9 *Vaſſallus ſi non iurauit fidelitatem non eſt homo ligius, adeo quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempore facit ipſum eſſe vaſſallum, niſi præcedat cauſa obligationis, vt pro laboretio terræ, quod tenet à domino: & his ſimilibus.*

10 *Vaſſallus non præſumitur, nec eſt ex eo quòd domicilium faciat in loco Baronis, nec ex hoc Baro ille habet in eum iuriſdictionem, nec præſumitur quòd bona per ipſum poſſeſſa tenuerint à Barone in feudum, ſeu à prædeceſſoribus ipſius.*

11 *Poſſidere quilibet præſumitur pro ſuo, & vt dominus, & non vt vaſſallus, ſeu emphyteuta.*

12 *Vaſſallus dici non poteſt qui nihil terræ tenet à domino.*

13 *Clauſula in priuilegio quòd ſit conceſſa Baroni terra, cum angariis & perangariis, non probat angarias, niſi aliter conſtet de cauſa & obligatione ad angarias & ſeruitia quàm per dicta verba priuilegij, & hoc fauore libertatis. & ſic debet liquere de conſtituta conditione aſcriptitia, ſeu colonaria in principio facta obligationis, vel de obligatione curiali, ſeu aliter, imò etiam ſi eſſent propria verba confitentium ſe eſſe vaſſallos, non tenet confeſſio, ibidem. nu. 14. & 15.*

14 *Confeſſio facta contra propriam libertatem non tenet.*

15 *Collecta ſemper præſumitur exigi per metũ à vaſſallis: in tantum quòd in ea præſtanda non procedit præſcriptio.*

16 *Dominus non poteſt grauamina à vaſſallis ſuis exigere, niſi conſueta.*

17 *Dominus licet habeat in vaſſallos merum, & mixtum imperium, non ex hoc poteſt eis imponere noua vectigalia, niſi in caſu neceſſitatis.*

18 *Dominus exigens aliquid extraordinarium præter conſcientiam principis punitur in quadruplum, ſi verò de conſcientia Principis plus exegit, quàm impoſitum fuit, punitur in duplum.*

19 *Princeps imponens vectigalia ſine cauſa, committit rapinam, & dicitur auferre bona ſubditorum: & ſic ſi non licet principi, ergo nec baronibus.*

20 *Domini debent eſſe contenti oneribus & muneribus impoſitis tempore conceſſionis feudi, nec ſubditos vltra grauare. ibidem.*

21 *Conſuetudo & præſcriptio longè differũt: nam conſuetudo requirit animum, & conſenſum totius populi, aut maioris partis: præſcriptio verò ſolum animum, & conſenſum præſcribentis, non autem aduerſarij: & ideo is contra quem præſcribitur, habet præiudicare. nu. 22. & 23.*

25 *Dominus probans exegiſſe collectas à vaſſallis de conſuetudine tanti temporis in cuius contrarium memoria hominum &c. habet vim priuilegij.*

26 *Tempus vbi eſt fundamentum intentionis alicuius debet articulari & probari.*

27 *Metus omnis ceſſat data præſentia Principis, ſeu iudicis, vel eius auctoritas.*

28 *Immunitas à collectis ſeu ſeruitiis perſonalibus ſpacio xl. ann. præſcribitur.*

29 *Titulus inducitur per curſum centum annorum.*

30 *Verborum inuolucrum effugit deliberatam mentem principis, & dicitur obreptitiè obtentum.*

31 *Clauſula cum angariis & perangariis, in priuilegio non inducit obligationem, niſi ſit in illo loco, vel concedere videtur iuriſdictionem in angaria, quæ non competit Baronibus, cum ſint regalia, niſi concedantur ex priuilegio. ibidem.*

CONSILIVM CXLVII.

REdemptoris gentium auxilio iterato, amen. Excellens dom. Ludouice montalte, regẽs Cancellariam digniſsime: quia in cauſis vertẽtibus inter Magnificum Bindum Tholomeum de ſenis ex vna, ac vniuerſitates, & homines terræ Raclæ, & Felline ex altera, coram veſtra Excellentia: & nobis arbitris & arbitratoribus per ambas partes electis, ex debito polliciti ſumus ego & Magnificus Colutius copula abſque animi paſsione ſecundum veras iuris concluſiones veritati duntaxat inhærendo in cauſis ipſis ad diffinitionem procedere: ideo Dominatio veſtra non me, ſed quid loquar conſideret: iuxta illud Hieronymi in capitulo, ego ſolus. ix. diſtincti. Dicebam pridie, & dico prædictum magnificum Bindum minimè articulaſſe prætẽſas ſeruitutes, ſeu officiales ad illas operas peragendas ſibi

ſibi præſtitas fuiſſe, niſi per xxx. xl. & l. annos, &
plus: & licet eius teſtes deponant de longè minori
tempore, attamen ex iuris diſpoſitione ſancitum,
1 quòd * vt ad probandum huiuſmodi angarias ſibi
deberi requirebatur titulus, aut probatio tanti
temporis in cuius contrarium memoria hominum
non exiſtit: & intantum quòd non poſſunt dici an
gariæ debitæ baroni probato longo vſu, cum alle-
gatione tituli: quia id non ſufficit: vt inquit Archi.
in cap. ſeruitium. xviij. q. ij. quem refert & ſequitur
Luc. de penna. in l. litibus. iij. colum. C. de agri. &
cenſi. vbi in ſpecie dicit, quòd in talibus non ſuffi-
cit probari curſus longi temporis: niſi etiam & ti-
tulus probetur, per ca. quia cognouimus. x. q. iij. Et
intantum hoc eſt verum, quòd ius imponendi hu-
2 iuſmodi onera ſubditis non poteſt per ipſos * do-
minos aliqua præſcriptione acquiri: ita voluit Cy.
poſt Petr. in l. ij. C. quæ ſit long. conſuet. & Alber.
de roſa. ibidem in rubrica. refert pulchrè & ſequi-
tur Iaco. de ſan. Georg. in tract. de homag. x. col. in
fi. & ideo potius plectendus eſſet dominus exigens
aliquid reale ſibi non debitum, quòd minus eſt,
3 cùm inconſulto * principe id exigere nõ poſſet ab
eius ſubditis: prout dicit Ioan. de Plat. in l. placet.
ij. not. de excuſ. muner. lib. x. Quia quanto magis ſi
4 de perſona cõpelleret: * Et maximè in Regno iſto
Siciliæ, in quo ſolus Rex eſt dominus perſonarum:
vt eſt tex. in c. regni, ad regale faſtigium. Et in con.
ſtitutione Regni: quia frequenter. vbi princeps di-
cit ſe nolle perſonas ſeruitiis perſonalibus abſque
ſuæ ſerenitatis aſſenſu obligari. Et intantum hoc
eſt verum, quòd vaſſallus etiam cum iuramento
non poſſet ſe obligare ad præſtationem operarum
5 ſuo domino: * quia nemo poteſt ſe obligare ad ea
niſi libertus. l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſor. l. vt iuſ
iurandi. ff. de oper. libert. Nam opera liberi homi-
nis non tribuit ius in perſonam. l. j. ff. de ope. ſeruo.
quod eſt not. ita decidit Luc. de pen. in d. l. cùm ſci
6 mus. iij. colum. C. de agri. & cenſ. * Et ideo præſu-
muntur huiuſmodi ſeruitia potius extorta per me-
tum baronis, ſeu domini, à talibus pauperibus ru-
ſticis, prout dicit Bal. in extrauag. de pa. conſtan. in
verſi. pactiones. referendo Ioan. and. in c. j. de præ-
ſcript. in vj. in nouel. dicentem, quòd indebita ſer-
uitia præſumuntur à dominis per metum extorta:
& contra potentes præſumitur, præſertim pro ru-
ſticis: idem tenet etiam Alex. de Imo. in l. iuſiuran-
dum. §. j. ff. quarum rerum actio. non datur. Iaſ. in §.
quadrupli. fol. lxxxviij. inſtit. de actio. & plenè Ia-
co. de ſan. georg. in tit. de homag. viij. colum quòd
quidem ſatis indicat conſuetudo ipſius Magnifici
Bindi erga vaſſallos, quæ eſt pro quolibet modico
carcerare: & pro quolibet minimo condemnare,
innouare contra vaſſallos aſsiduas controuerſias,
ac nouas lites mouens: & ſatis aſperum ac terribi-
lem aduerſus ipſos ſe exhibere: prout infiniti teſtes
nulla macula attincti depoſuerunt. Quibus omni-
bus ſuffragatur Iiſta iurata introituum dictorum
feudorum, porrecta in regia camera ſummariè tem
pore petitæ inueſtituræ prędeceſſoris ipſius Bindi,
in qua nulla fuit facta mentio de prætenſis ſerui-
tutibus: nec de aliqua ipſarum, & quæ nullatenus
7 competere poterant Baroni, * niſi ex priuilegio
conceſſæ fuerint: vt dixit Baldus in l. cùm multa.
C. de bonis quæ liber. circa fiu. & licet teſtes Bindi
depoſuerint eaſdem ſeruitutes præſtitas fuiſſe diu:
& quòd vniuerſitas ad illas teneatur: attamen nul-
lam eorum dictis rationem aſsignant de cauſa, ob
quam ad præſtationem prædictam teneantur: ma-
ximè cùm præſtationes angariarum, & ſeruitio-
rum prædictorum poſsint multipliciter deberi
non ſolùm ex conditione libertorum, ſed colona-
riæ conditionis aſcriptitiæ, vel curialis, vel precij
participandi cauſa obligationis ſequutæ: & etiam
ex contractu locationis & conductionis: prout
dicit Azo in ſumma in titul. de agric. & cenſi. vel
coln. in princip. vnde ſi reſpectu prædictorum te-
ſtes non deponerent per certam rationem: & cau-
ſam dictorum ſuorum etiam non interrogati, ni-
hil concludenter deponerent: & probatio huiuſ-
modi non releuaret, per l. neque natales. C. de pro-
ba. & c. in præſentia. extrà eod. titul. vbi doct. di-
cunt, * quòd probatio dubia ſemper interpreta- 8
tur contra producentem: vnde dico quòd meo iu-
dicio probari debet cauſa concludens neceſſarias
angarias, & ſeruitia perſonalia, & operas, & ſic
ipſos ſubditos eſſe in conditione aſcripititia, ſeu
colonaria, & malæ fortunæ: vt dicunt doct. & Bar.
in l. litibus. C. de agrico. & cenſi. libro vndecimo.
qua conditione homines trahantur in aduerſam
fortunam iure ſancitum fuit: nec proprias confeſ-
ſiones eis obeſſe: nec ſcripturas ſolas ſufficere. l.
cùm ſcimus. C. de agrico. & cenſit. & quæ conditio
ſimilium perſonarum non probatur ſine terra da-
ta ad colendum perpetuò pro ſe, & poſteris. l. cùm
ſatis. eodem titul. & per omnes fere leges eiuſdem
tituli: & vltra alios ſcribentes per Azon. in ſum-
ma, cùm ipſi conſtituantur ex obligatione tan-
quam pars rei ſeu fundi ad perpetuam agricultu-
ram, vt coloni: & ſuadet etiam fauor libertatis
vbique. in l. nec ſi volens. & l. liberos. C. de liber.
cauſ. Præterea pro parte ipſius magn. Bindi non
apparet probatus titulus, nec poſſeſsio tanti tem-
poris in cuius initij contrarium memoria homi-
num non exiſtit: & minimè apparet probatum
quòd homines terræ prædictæ Raclæ ſint vaſſalli
ratione feudi recepti cum præſtatione homagij
per iuramentum fidelitatis in forma conſtituen-
do ſe homines concedentes feudum, & cum obli-
gatione ad huiuſmodi angarias & ſeruitia: vt ap-
paret in multis legibus in vſibus feudorum: vt
etiam dicit Specul. in titul. de feud. §. quoniam.
fere per totum: vbi dixit Specul. quòd ſi vaſſallus
non * iurauit fidelitatem non eſt homo ligius: a- 9
deo quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempo-
re facit ipſum eſſe vaſſallum: niſi præcedat cauſa
obligationis, vt pro laborerio terræ quam tenet ab
aliquo domino, & ſimilibus: ſecundum Bartol.
in l. cùm de in rem verſo. ff. de vſur. circa finem: &
ibi per alios docto. & in l. ſolent. ff. de offic. pro-
conſul. Bartol. in l. litibus. in verſicul. ex hac li-
tera. C. de agrico. & cenſi. nec ex hoc quod quis
degat, & domicilium faciat in loco alterius, erit
ex hoc vaſſallus illius: vt dicit Cardinalis in Cle-
mentina, paſtoralis. in verſiculo. denique. de re
iudicata. * adeo quòd dominus ille non ex hoc ha- 10
bet iuriſdictionem in perſonam illius vt vaſſalli,
nec præſumitur quòd bona quæ ipſi poſsident de
Raclæ

Raclæ ibi, teneant ab ipſo Bindo in feudum, ſeu
à prædeceſſoribus ipſius.c.ſi vaſſallus.ſi de feu.fue.
contro.c.ſi.de leg.cotra.& eidem Bindo incumbit
onus probandi quòd fuerint eiſdem in feudū con-
11 ceſſa: cùm ſit fundamentum ſuæ intentionis: * ex
quo quilibet præſumitur poſsidere pro ſuo, & vt
dominus.l.ſiliusfa.§.diui.verſic.idem princeps.in
ſi.ff.de leg.j.& ibi Ang.not.illū tex.ad hoc.& doct.
in l.Titia.ff. de ſolu.Bal.in l.ij.in ix.q.C.de ſer.& a-
qua.gl.& doct. in l.ij.C.de acqui.poſſ. Nemo enim
præſumitur alieno nomine poſsidere.l.j.§.ex con-
trario.ff. de acquir poſſ.& quòd non poſsidet tan-
quam vaſſallus, emphyteuta & ſimiles: vt in d.§.ex
contrario.& l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.cōmoda.
Requiritur etiam in feudis inueſtitura: vt in tit.ſi
de inueſt.inter do.& vaſſal.oriat.& pariter homa-
gium pro fidelitate.c.grauem.de exceſ.præla.c.fin.
12 de reg.& vtrobique cum concor. * qui ergo nihil
terræ tenet à domino, non poteſt cum ratione dici
eius vaſſallus: vt dicit Lucas de penna in l.cum ſci-
mus.iij.colum.C.de agrico.& cen.li.xj. De quibus
omnibus requiſitus pro fundamento intentionis
ipſius Bindi in hoc caſu tanquam prætenſos vaſſal-
los, ſi ipſi, vel eorum prædeceſſores acceperint rem
immobilem in feudū: & ſi iurauerint fidelitatem,
& ſi conſtituerint ſe ligios homines. & ſi promiſe-
rint angarias, vel ſeruitia perſonalia nō liquet ali-
ter ex meritis proceſſus: vnde refragatur iuris di-
ſpoſitio, aduertēdo quòd ſi teſtes aliqui deponen-
tes de angariis prædictis, & ſeruitiis perſonalibus,
ſi ex prædictis concludunt de cauſa ſciētiæ. Ex quo
poteſt dici quòd talia non ſint præſtita tanquam
pro feudo, nec iure obligationis: & ideo teſtis de-
bet deponere in hoc per certam ſciētiam dicti ſuī
de obligatione tanquam à vaſſallo per alterum ex
ſenſibus corporis: vt quòd fuit præſens inueſtitu-
ræ: maximè in caſu præſtationis angariarum, & ſer
uitiorum quæ poſſunt multipliciter deberi: vt ple-
nè ſuprà dictum fuit referendo Azo.in ſumma, de
agrico. & cenſit. Et licet magnificus do. Colucius
copula dicat, quòd vt plurimum in priuilegiis Ba-
ronum, in quibus fiunt conceſsiones caſtrorum
cum angariis & perangariis: ego dico quòd non
ab re de priuilegio huius magnifici Bindi nūquam
apparuit: licet fuiſſent tot proceſſus agitati: & da-
to abſque veri præiudicio quòd in eo continetur
huiuſmodi clauſula, dico quòd debet concluden-
ter probari, quòd terra ipſa fuerit cōceſſa cum an-
gariis & perangariis: & quòd perſonæ vaſſallorum
13 ſint in loco tanquam vaſſalli, * ex prædictis: debe-
ret etiam aliter conſtare de cauſa & obligatione
ad angarias prædictas, & ſeruitia quàm per prætē-
ſa verba priuilegij: & hoc fauore libertatis: & ideo
aliter eſſet ſi per ſcripturas cum aliis ex quibus li-
queret de conſtituta conditione aſcriptitia, aut co
lonaria in principio factæ obligationis: vel de obli
gatione curiali, ſeu aliter, imò etiam ſi eſſent pro-
14 pria verba confitentium, * per quæ confiterentur
ſe vaſſallos, & ſeruitiis, ac angariis obnoxios, eis
non noceret: vt dicit gl.in l.nec ſi volens. C.de li-
be.cau.& ibi Bal.dicens, quòd confeſsio facta con
tra propriam libertatem non tenet: & ibi ſubdit de
rege Francorum, quòd ſi cōfiteri faceret à ciuibus
aliquam ciuitatem eſſe ſuam, non tenebit confeſ-
ſio: & idem tenet & ſequitur Iaſ.in prælud.feud.&
in l.ij.C.de iure emphy.idem refert & ſequitur do-
min.Anto.de Alexand.in addi.ad Bart.in l.vnica.
C.de confeſ.ſubdens eſſe not.contra Regem Fran-
ciæ Carolum octauum, qui tanquam inuaſor ve-
niens ad regnum hoc fecit ſibi iurare fidelitatem
à ciuitate Neapo.& à toto Regno. Nunc redeun-
do ad propoſitum certum eſt, & pro certo præſup-
ponendum talia onera, & ſeruicia deficiente priui
legio fuiſſe à pauperculis, & ſimplicibus ruſticis
ipſis ſubditis vſurpata: vt plenius dicit Luc.de pen.
in prædicta. l. litibus. C. de agrico.& cenſ. ex quo
nec in eis præſtandis de auctoritate principis ap-
paret: nec quòd curſus centum annorum defluxe-
rit: vnde per metum, & violenter præſtita fuiſſe
præſupponuntur. per ſuperius allegata: quibus ad-
dendum cenſui * idquod in ſimili dicimus de col- 15
lecta, quæ ſemper exigi præſumitur per metum à
vaſſallis, in tantum quòd in ea præſtanda non pro-
cepit præſcriptio: vt pulchrè firmat Luc. de pen.in
l.hac lege.C.de aquæduc.lib.xj.j.colum.quòd præ-
ſumitur ſemper ex timore potiuſquàm ex debito:
& in ea non currit præſcriptio. Allegat Inn.in c.ſi
diligenti.extrà de præſcriptio.in glo.magna. Nam
dominus caſtri non poteſt à ſuis vaſſallis grauami
na exigere, * niſi conſueta: vt conſuluit Alexand.in 16
conſi.xxxv.viſo themate.prima colum.ij. volumi.
& in conſil.cxlvj.quoniam abundè. in princi.eod.
volumi.& non poſſunt compelli per dominum ad
ſibi præſtandum collectas, vel angarias: ita Bald.in
l.cum multa. C. de bonis quæ liber. licet dominus
habeat merum & * mixtum imperium. non ex hoc 17
poteſt imponere noua vectigalia: vt dixit Ioann.de
Imol.in conſi.cxxj.vj.col.in fin. niſi in caſu neceſ-
ſitatis: ita dixit Bal.in conſi.cccexxxv.in v.volum.
in fin. vnde ſuccedat quòd inducens, ſeu exigens
aliquid extraordinarium præter conſcientiā prin-
cipis punitur in quadruplum. * Si verò de impoſi- 18
tione ex mente principis factà plus exigat, quàm
impoſitum fuerat, punitur in duplum: ita voluit
Ioan.de Plat.in d.l.placet.ſecundo no.C.de excuſ.
muner. libr. x. quæ pœna ciuilis parti applicatur:
quia criminaliter venit ex officio iudicis punien-
dus, vt ibi per eum.& ideo dico * quòd etiam Prin 19
ceps imponens hæc vectigalia ſine cauſa, committ-
tit rapinam: & dicitur auferre bona ſubditorum:
ita dixit Andr.de iſer.in ca.primo: in verbo, flumi-
na. quæ ſint rega. Si ergo non licet Principi, ergo
nec Baronibus ipſius, qui non habent ita largas ha
benas, * ſed limitatam iuriſdictionem: & ideo do- 20
mini feudatarij debent eſſe contenti oneribus, &
muneribus impoſitis tempore conceſsionis feudi:
nec ſubditos vltra grauare. l. cum ſatis. §. caueant.
C.de agrico.& cēſit.lib.xj.per quem ita dixit Iaco.
in trac.de homag.x.col.circa med. cùm igitur tem
pore conceſsionis factæ eidem baroni, huiuſmodi
onera & grauamina nō appareant impoſita ex con-
ceſsione Regia, imò ex tenore liſtæ iuratæ tempo-
re conceſsionis inueſtituræ factæ eidem Bindo, in-
ter cætera non appareant iſta mētionata: ergo &c.
Et inquantum magnificus do. Colutius collega ar-
biter dixerit, prout etiam dicebat tempore quo
erat patronus cauſarum pro ipſo Bindo, quòd hu-
iuſmodi ſeruitutes reperiantur ab antiquis tem-
poribus:

potibus:& ex quadam inueterata conſuetudine in
ductæ, ex qua conſuetudine inducitur ſeruitium:
vt in capitu.ſeruitium:xviij. quæſtio.ij. ſuprà alle-
gatum:& conſuetudo dat iuriſdictionem,& priui-
legium.c.conqueſtus.ix.q.iij. & c.cùm dilectus. de
conſuetu. & maximè vbi eſt conſuetudo præſcri-
pta, quæ habet vim priuilegij:iuxta tex. in l.hoc iu-
re.§.ductus aquæ.de aqua quot.& æſti.c.ſuper qui-
buſdam.§.præterea.de verbo.ſignific. & conſuluit
Alexan.in conſi.vj.in j.volu.Ex quibus videtur ſe-
cundum eum huiuſmodi præſcriptionem prædi-
cto Bindo opitulari. Nam reſpõdetur magnam eſ-
ſe differentiam inter conſuetudinem, & præſcri-
21 ptionem:* ex quo conſuetudo animum & conſen-
ſum requirit totius populi,aut maioris partis.l. de
quibus.de legibus.Præſcriptio verò ſolũ animum,
& conſenſum præſcribentis, nõ autem aduerſarij:
ideo ei contra quem præſcribitur, habet præiudi-
care,& non aliis.l.naturaliter.ff.de vſucap.Item &
22 eſt alia differentia,quæ confert ad caſum:*nam ex
cõſuetudine acquiritur ius in publico vndecunq;
cauſetur, etiam ſi ius ex priuato cauſatur.l. vendi-
tor.§.ſi conſtat.ff.commu.prædi. & ratio eſt, quia
conſuetudo eſt lex non ſcripta.d.l.de quibus.& ſic
communis eſſe debet.c.erit autem lex.diſtin.iiij.Ex
præſcriptione autem ius priuato acquiritur: ergo
lex dici non poteſt:quia communis non eſt.ita di-
xit formaliter Abb.in c.fi.de conſuet.Bal. in rubr.
de rerum diui.col.j.circa finem.& Moder.plenè in
l.de quibus.xv.colũ.de legi.& ideo dixit Fely.in c.
auditis.xj.col.verſ.iiij.& vltima declaratio.de prę-
ſcript. quòd conſuetudo ſe habet ad ius commu-
ne, & vniuerſale: præſcriptio verò ad particulare
priuatum: vnde licet actus geſti à priuato poſsint
inducere conſuetudinem,hoc habet locum quan-
do per illos actus acquiritur in publico: ſecus ſi
23 priuato:*quia tũc erit præſcriptio:ita voluit Fran.
de Are.in ſuo conſi. xxiij.in præſenti conſultatio-
ne &c.in fi.ſed ſic eſt quòd per huiuſmodi actus eſt
inductum ius, & commodum priuato, & non in
publico:vt patet.nõ enim ex hoc particulari com-
modo Baronis aliquid publicæ vtilitatis ineſt in
terra Raclæ:ergo ſumus in mera præſcriptione, &
24 non in cõſuetudine. * Item quoties acquiritur ius
contra quemlibet ſingulariter, tunc per præſcri-
ptionem dicitur ius quæſitum:ſi verò non ſingula-
riter,ſed communiter contra omnes, tunc dicitur
ius acquiſitum per conſuetudinem.ita Cyn.& Pet.
in l.ij.C.quæ ſit longa conſuetud.quos ſequitur Al
be.in rub.eiuſdem tituli.ſed ſic eſt, quòd iura præ-
tenſa exigendi à viduis grana xv. annuatim:& pro
ſomeriis tenetur vnũ,non eſt acquiſitum ius com-
muniter cõtra omnes:ſed ſingulariter cõtra illos:
ergo erat præſcriptione quæſitũ,& pariter ius cùm
eſſet quæſitum à quolibet patrefamilias,qui ire te-
nebatur ad tabernam:ergo non communiter con-
tra omnes: ſed contra omnes ſingulariter,tũc erit
ius per præſcriptionem quæſitum: tunc ius colle-
25 ctandi,* & onera imponendi ſubditis non poteſt
præſcriptione dominis acquiri:ita formaliter in-
quit Petr.& Cyn.& Alexã.in locis prædictis, quos
refert & ſequitur Iacob.in trac.de homag.x.col.in
fi. cùm ergo cenſeantur talia iura per præſcriptio-
nem acquiſita vt ſupra: ergo ſic per præſcriptionẽ
eidem Baroni acquiri non potuerunt. Item talia
onera cùm præſumantur per metum extorta, vt ſu
prà, non ſufficiet in eis probari curſus temporis:
niſi etiam titulus probetur.capitul. quia cognoui-
mus.x. quæſtione iij. per dicta Luc. de pen. in d.l.
litibus.Poſt Alex.conſuluit de domi.Azo.in d.ſuo
conſi.xxxv. in ij.vol. qui volebat exigere collectas
ab eius vaſſallis,vt probaret de cõſuetudine tanti
temporis, in cuius contrarium non eſt memoria
hominum: quia tale tempus habet vim priuilegij.
d.l.hoc iure. & vbi * tempus eſt fundamentum in- 26
tentionis, illud debet articulari, & probari.l. ma-
trem.C.de proba.l.eum actum. & ibi not.ff.de ne-
go.geſt.Bar.in l. non ſolùm.§. ſed vt probari.ff. de
no.oper.nunc. per quæ ita conſuluit Alexã. in ſuo
conſil.centeſimo.in j.colum.ij. volumin. Sed quia
intentio magnifici Bindi eſt fundata ſuper allega-
ta conſuetudine tanti temporis, in cuius contra-
rium &c.ergo erat probãdum quòd deeſt &c.nam
multi tenet quòd illud tempus debet excedere cen
tum annos:prout tenet Felyn.in c. ad audientiam.
vltim. colum. in v.limitatione.de præſcriptio.ſed
dato quòd ſit centum annorum, vt tenuit Cyn. in
l.ij. de ſeruitu.& aqua.in x.q.& Cæpo. in tract. de
ſerui.vrba. prædio.xix.fol.ij. colum. tamen in iſto
caſu de neutro probatum eſt: imò ex depoſitione
plurium teſtium verificatur, quòd ab octuaginta
annis circa fuerunt impoſita, & cõſueta exigi:nec
aliquis ex teſtibus Bindi inquantũ deponunt non-
nulla ex dictis ſeruitiis, ſeu oneribus fuiſſe exacta
à tempore in cuius contrarium &c. concludenter
deponit. ex quo teſtes deponentes memoriam ho-
minum non extare, debent dicere quòd ſemper
ſic viderunt, & audiuerunt:& ꝙ ſic eſt communis
opinio, & fuit, quòd nõ extat memoria hominum
in contrarium. Item poſt hæc præuidẽs quondam
magnifici Bindi prædeceſſor Buccius nomine, ta-
lia onera ac ſeruitutes minus debitè exegiſſe, con-
ceſsit eiſdem vniuerſitati, & hominibus immuni-
tatem,& exemptionem ab eiſdem ſeruitutibus: de
qua conceſsione fuit obtenta confirmatio, ſeu aſ-
ſenſus quondam Sereniſsimi Regis Ferdinandi pri
mi glorioſæ memoriæ,per quem aſſenſum,ſeu con-
firmationem apparet,* quòd ceſſauerit omnis me- 27
tus: ex quo impulſus prædictus Buccius allegat id
conceſsiſſe: per quod inquit Bartol. loquendo de
iudicis præſentia ſeu auctoritate in l.j. C. de præd.
decurio. libro decimo. per quem ita conſuluit A-
lexander de Imol.in conſilio lij.j.volumi.quia pro
iudice præſumitur: ergo fortius pro Principe pro
quo magis iura præſumunt.not.Cyn. in l.fina. C.ſi
contra ius vel vtil.publi.& tenet Alexand.in con-
ſilio ij. in fin. primo volumine. & Deciſ. in conſil.
cxxv.iij. columna. Et ſic ſecundum iſtam conceſ-
ſionem immunitatis prædicti quondam Buccij Re
gio aſſenſu roboratam,ſteterunt ipſi de Raclæ ſpa-
cio an. xl. vnde immunitas ab his & ſimilibus im-
poſitionibus * ſpacio quadraginta annorum præ 28
ſcribitur:vt dicit Alexander in conſil.xxx.in v.vo
lumine. referunt & ſequuntur Modern. in tractat.
de præſcriptio. in quinta parte principa.columna
quinquageſima. etiam ſi per tantum tempus con-
ceſsio immunitatis etiam inualida præceſsiſſet:
ita ſubdit Alexander ibi: cùm ex inualida con-
ceſsione

ceſsione iuducatur bona fides, vt ibi per eum: &
currit curſus xl.ann. quòd ipſi de vniuerſitate Ra-
clæ non ſoluerant: & ſic immunes ſaltem per pri-
uilegium illud, vt prætenditur inualidum. Item ex
conceſsione priuilegij obtenti in anno 1463. ſæ-
pè fuit interrupta præſcriptio, ſiue cõſuetudo prę-
29 dicta:* quia cùm conſuetudo in talibus titulum re
quirat, cùm ſit contra ius: iuxta not. per Bart. in l. j.
de vſuca. centum annorum curſus requiratur: quia
tale tempus inducit titulum: & ſic debet de nouo
inchoari, & erit neceſſarius idem curſus temporis
qui prius requirebatur: text. eſt in l. ſi ædes. §. liber-
tas. & ibi Bal. not. ff. de ſerui. vrba. prædio. Canoni.
in c. illud. de reſcriptis. Nec militat prætenſa reuo-
catio priuilegij confirmationis prædictæ facta per
30 prædictum Sereniſsimum Regem:* quia per inuo-
lucrum verborum gratia effugit deliberatam con
ſcientiam Principis, & dicitur obreptitiè obtenta:
ita not. Inno. in c. dilecta. de reſcrip. tex. in c. ſedes.
& in c. ſuper literis. eo. titu. ita quòd ſi aliquid eſſet
expreſſum, quod ſi Princeps ſciuiſſet, nõ conceſsiſ-
ſet, vel difficilius: ſeu non ita de leui, vitiatur gra-
tia. tex. eſt in c. poſtulaſti. eo. titu. non enim fuit ex-
preſſum Regi quòd alia erant onera de natura feu-
di, & quòd fuerunt abſque eius conceſsione & li-
centia vſurpata: & ab ipſis vaſſallis minus debitè
extorta. ergo reuocatio huiuſmodi fuit obreptitia,
& ſic nulla: quia veriſimiliter ſi Princeps hoc ſci-
uiſſet, non conceſsiſſet. Et inſuper circa ſupradicta
de verbis priuilegij, cum angariis & perangariis,
conſidero quòd talia verba non diſponunt indu-
cẽdo obligationẽ, nec cauſam obligationis, niſi ſit
in illo loco: vel concedere videtur iuriſdictionem
31 in angaria, quæ nõ competit baronibus:* cùm ſint
regalia, niſi concedâtur ex priuilegio: vt dicit Bal.
in d. l. cum multa. C. de bonis quæ lib. Ex quibus
omnibus ſaluo ſemper & reſeruato integerrimo iu
dicio veſtræ Excellentiæ magnifice Ludouice mõ-
talte, cui ſemper adhæream veluti ducens nauem te
moni: Concludo illos de vniuerſitate Raclæ poſſe
ab eadem terra recedere cum eorum bonis, & fami
lia: & accedere ad morandum, & domicilium con-
trahendum ad terras demaniales: cùm minimè ad
ſeruitia perſonalia obligari ex præmiſsis dici poſ-
ſint: & ita arbitror ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Terminus datus in cauſa non currit, donec oppo-
nens non iurauerit de calumnia.*

2 *Iudex donec tenet in ſuſpenſo, & deliberat, an ex-
ceptio ſit admittenda, ita vel ne, dilatio data ad
probandum interim non currit.*

3 *Terminus ſi eſt datus xxx. dierum ad probãdum.
x. pro primo x. pro ſecundo, & x. pro tertio perem
ptorio, ſi quis comparuit in primo per procurato
rem, & opponitur contra eius mandatum, & in-
terim donec litigatur ſuper procuratorio tranſ-
eunt xxx. dies, ſi pronunciatur mandatum non
eſſe legitimum, illi duo termini cucurrerunt.*

4 *Sententiam dicens nullam probabili ratione mo-
tus, interim non currit terminus datus ad appel-
landum: ſi verò improbabili, & temerario modo,
tunc currit tempus appellandi.*

5 *Libellum producens in cauſa appellationis quem
appellatus dicit ineptum, ſuper quo diu fuit liti-
gatum, ſi appellans obtinuit, quia fuit pronũcia-
tum pro ſuo libello, interim non ſunt decurſa fa-
talia: ſecus autem ſi ſuccubuit, quia ſua culpa non
excuſatur.*

6 *Appellans à diffinitiua ſi appellatus coram iudi-
ce à quo aliquid innouauit, & appellans coram
iudice ad quem petat ante omnia reuocari at-
tentata, & contigit quòd multo tempore litiga-
tur ſuper reuocatione attentatorum, ſi appellans
obtinuit, non ſunt decurſa fatalia. & nu. 7. & 8.*

9 *Dilatio non conceditur ſuper impertinentibus, &
ſi fortè datur per errorem, nõ recipitur probatio.*

10 *Inſtantiam eſſe peremptam ſi quis pronunciari pe-
tit ad impediendum diffinitiuam, & ex aduerſo
fuit proteſtatum ſuper pronũciatione diffinitiua,
terminus dicta inſtantia cenſetur decurſus facto
& culpa illius qui temerè de peremptione inſtan-
tia pertinaciter dixit.*

11 *Iudex ſi ſtatuit mihi terminum ad probandum, &
pendente termino, ego produxi articulos, & iu-
dex dubitat an ſint admittendi, ſi aduerſarius re
ſpondendo, dixit ſe dubitare, quòd tamẽ interim
antequam hoc declaratur, non labitur dilatio ad
probandum.*

CONSILIVM CXLVIII.

COuditoris machinæ mundialis au-
xilio repetito, amẽ. In cauſa Magni-
fici do. Ioannis de ruſo baronis La-
uelli, cum magnifico Manfredino
de buchis dato termino ad proban-
dum eidem Mãfredino, & productis articulis per
eundem, fuit per eundẽ magnificum Ioãnem peti-
tum, vt inſpicerent articuli, & reiicerẽtur imperti-
nẽtes ante omnia: dubium ergo inſurgit: an donec
ſit diſceptatũ ſuper huiuſmodi exceptione, termi-
nus datus currat, & maximè ſi apparet de imperti-
nentia articulorũ: magnificus do. Ioãnes loytiusde
artaldo dicebat ſibi videri quòd talis terminus ſeu
dilatio non currat per text. in l. j. C. de iura. calum.
& quòd ibi voluit Bal. qui dicebat * quòd nec op- 1
ponens iurat de calumnia ei contra quem oppo-
nitur, non currit terminus datus ad probandum:
& propterea infert quòd ſi alicui eſt datus termi-
nus ad probandum aliquam exceptionem donec
diſputatur an illa exceptio ſit admittenda, termi-
nus non currit, & iſtud originaliter: ſecundum Bal.
ibi tenuit Specul. in tit. de dilat. §. j. verſic. ſed nun-
quid. facit quod voluit glo. in c. cupientes. §. quod
ſi per viginti. in verſic. videbitur. de elect. in vj. per
quam dicebat ibi Gemini. * quòd donec iudex te- 2
net in ſuſpenſo, & deliberat an exceptio ſit admit-
tenda, ita vel ne dilatio data ad probandum inte-
rim non currit: & iſtud etiam bene probatur per
textum in l. contra maiores. C. de inoffic. teſta. vbi
donec pendet quæſtio ſuper validitate teſtamenti
tempus querelæ non currit. His tamen non obſtan
tibus in caſu propoſito contraria pars dicitur de
iure verior: videlicet quòd terminus cucurrit ei
qui in dicta exceptione ſuccubuit, per text. in l. ij.
§. non ſolum. ff. ad Tertul. vbi tempus quod datur
matri ad petendum tutorẽ filio, cucurrit donec di
ſcutitur de priuilegio, ſeu excuſatione illorum
quos

quos mater petiit dari : & per illum tex.inferebat
3 ibi Bar.*quòd ſi alicui eſt datus terminus ad com-
parendum xxx.dierum,quorum decem pro primo.
x.pro ſecundo:& x.pro tertio , & peremptorio ter-
mino,quòd ſi aliquis comparuit in primo per pro-
curatorem , & opponitur contra eius mandatū:&
interim donec litigatur ſuper procnratorio tranſ-
eunt illi xxx.dies:dicit ibi Bart.qnòd ſi pronnncia-
tur mandatum non eſſe legitimum , quòd illi duo
termini cucurrerunt.idem in propoſito tenet Bal.
4 in prædi.l.contra maiores.qui plus dicebat,*quòd
ſi aliquis dixit ſententiam nullam , ſi quidem pro-
babili ratione motus dixit nullam , interim non
currit terminus datus ad appellandum : ſi verò im-
probabili,& temerario modo tnnc cnrrit tempus
appellandi: & idem generaliter ſubdit Bart.proce-
dere in opponēte vnam exceptionem:quòd ſi pro-
babili exceptione excepit, non currit interim ter-
minus ſuper alia exceptione:ſecus ſi temerè pronū-
tiabitur per interlocutoriam:quia tnnc currit ter-
minus.accedit etiam quod in propoſito dixit Bal.
5 in aut.ei qui.in prin.C.de appel.qui dicebat,*qnòd
ſi in canſa appellationis appellans produxit libel-
lum,quem appellatns dixit ineptum,ſuper quo din
fnit litigatnm,ſi qnidem appellans obtinuit : quia
fuit prnnnnntiatū pro ſuo libello,interim non ſunt
decurſa fatalia:ſecns autem ſi ſuccubnit : tūc enim
ex qno impedimentum fuit fruſtratorium bene cur
runt fatalia:arg.l.ſi accuſatnrns.C.de adult. & in l.
ſi pater.C.ne de ſtatn defunc.facit etiam quod vo-
luerunt domini de Rota in deciſ.cij.aliàs eſt deciſ.
xv.incip.fatalia ad proſequendnm.in tit. de appel.
6 in deciſio.nouis.qui dicebant,quòd ſi * appellatur
à diffinitiua,& appellatus coram iudice à quo,ali-
quid innouauit:& appellans coram iudice ad quē
petat ante omnia reuocari attentata,& contigit ꝙ
multo tempore litigatur ſuper reuocatione atten-
tatorum:ſi quidem appellans obtinuit, interim nō
ſunt ſibi decurſa fatalia in cauſa appellationis : ſe-
cns ſi ſuccubnit:tunc enim ex qno ſna culpa præſti
tit impedimentum,non excuſatnr:& propterea fa-
taliā currunt : & de præallegata doctrina fuit me-
mor Philip.Fran.in repe.c.ex ratione. in ver.circa
tertium.de appel.& ex his infero nnn obſtare quæ
pro parte negatiua primò adducta fuere : nam illa
7 procederēt quando quis in exceptione * non ſnc-
cnbuiſſet:tunc enim bene verū eſt quòd terminus
non currit:ſecns autē dicitur ſi ſuccubnit,per præ-
allegata:& ita vt ſuprà dnm conſulendo ita forma-
liter prædictus dominns Ioan. Loyſius de artaldo
reſcripſiſſet prædicto mag.do. Ioāni de tufo, idem
do. Ioan.mihi tranſmiſiſſet ſupradictas allegatio-
nes : ego qnoque formaliter reſpondi : vt ſuprà &
infrà.Excellens domine omnia præallegata ad vn-
guē tacito authore abſque aliqna reuolutione char
tarum reperio fuiſſe per eundem magnificum do.
Ioan.Loyſium ſnbtracta per verba formalia ab ad-
ditio.ad Bald.in d.l.contra maiores.iam in ſtampis
din eſt apparentibns:& ſolū allegata fuit per ipſum
vera deciſio Rotæ inci.fatalia.quæ eſt in num.102,
aliàs eſt d.deciſ.xv.tit.de appel.quia in dictis addi-
tionibus corruptè allega. in nu.49.vnde nihil de
nouo addidit ex eius inuētione prædictus magni-
8 ficus doctor,licet conſummatiſsimus:* ego tamen
vltra dictas additiones ad Bald.in prædi.l.contra
maiores,& præallegatos, addo quòd voluerūt Iac.
But.& poſt eum Bal.in l.ſi.ff. de fer.vbi dicit quòd
cauſæ cognitio in prima dilatione conſiſtit in mo-
derando ſpatinm temporis ſecundum diſtantiam
locorum,& ſecundum facultatem probationis:in
aliis verò ſucceſsiuis dilationibus , prout in caſn
iſto,reqniritnr ad hoc vt obtineatur , quòd qninq;
concurrant:in primis quòd petatur dilatio: ſecun-
dò vt petens nō ſit in euidenti calumnia,per ratio-
nem:quia in notoriis nō arctatur iudex ad aſsignā-
dum dilationem reo : & licet petēs ipſam petat ſub
iuramento calamniæ,tamē ſi iudex videt ipſum ca-
lumniari,nō debet tale iuramentū admittere. Ter-
tiò requiritur ꝙ petatur ad probandū articulum,
cuius probatio nō excludatnr per legem: vt in l.in
cōtractibus.C.de non num.pec.§. illo.Quartò re-
quiritur ꝙ petatur ad prnbandum articulum ſiue
capitulum quod faciat ad cauſam:nā ſuper* imper- 9
tinentibus non datur dilatio:& ſi eſſet data per er-
rorem,nō recipitur probatio:vt in l.ſi qnis liberta-
tem.ff. de peti.hæred.& in l.ſi duo.§.idem Iuliauns.
ff.de iureiu.Quintò,ꝙ prnbatio habeat ipſum rele-
uare,aliàs non cōceditur dilatio prædicta ſecūda:
ſed cùm in caſu de quo agitur,ſint producti imper
tinentes , vt ex lectura ipſorū in promptu liquere
poteſt , & terminus datns ſit decurſus , ſequitur ꝙ
alia ſucceſsiua dilatio concedēda non eſt ex præal-
legatis per prædictū magnificum Collegā in cauſa.
Quibus accedit quod in ſimili pulchrè conſuluit
Alex.de Imo.mentionē faciens de omnibus præal-
legatis iuribns ſuprà allegatis per prædictū magni-
ficnm Ioannem Loyſiū , faciens ſpecificam mētio-
nem & de qnampluribus aliis ſimilibus relatis in
ſno cōſi.xliiij.in iiij.col.in iij.vol.verſi.& iſtud vi-
detur eſſe verius.vbi in quadā canſa, in qua ſatis in
ſtitū fuerat pro vna parte ſuper declaratione per-
emptionis inſtātiæ ad impediendum diffinitiuam,
* & ex aduerſo ſuper pronnnciatinne diffinitiuæ, 10
conſuluit Alex.ꝙ terminus dictæ inſtantiæ cēſea-
tur decnrſus facto,& culpa illius qui temere,& ca-
lumnioſè de peremptorio inſtantiæ pertinaciter
diſputat.& alleg.no. per Cy.& Bart.in d.l.ij.ad ter-
tul.Bald.in d.authen.ei qui.& mnlta alia iura alle-
gat:vnde cùm ex aduerſo ſint impertinētes produ-
cti,& pertinaciter allegatū eſſe pertinētes,ſequitur
quòd eius culpa terminus eſt elapſus.Sed poſſet ex
aduerſo allegari,ꝙ prima fronte ſatis ſtringere vi-
detur in oius fauorē,videlicet vnū dictum Bal.in l.
qnandiu.la vlti.ff.de acquir.hære.vbi dixit, quòd ſi
iudex ſtatuit mihi terminū ad probandū in cauſa,
& pendente termino * ego prnduxi articulos , & 11
iudex dubitat an ſint admittendi,vel ſi aduerſarius
reſpōdendo dixit ſe dubitare,ꝙ tamen interim an-
tequā hoc declaretur , non labitnr dilatio ad pro-
bandū;arg.tex.in d.l.quādiu.quia quādo inter plu-
ra eſt ordo,dilatio pendēs in primo nō facit curre-
re terminum in ſecūdo:vt ibi:& arg.l.intra vtile.ff.
de mino.quod eſt no.dicit Bal.hoc eſſe dictū Spec.
cuius dictum rectè intuenti nō obſtabit,ex quo nō
loquitur quando articuli fuiſſent reperti imperti-
nentes:prout ex tennre, & lectura articulorū pro-
ductorū ex aduerſo facillimè apparere poterit : ſed
loquitur in dubio:& ſic quando eſt dubium an ſint

impertinentes:& ideo remanebit firma deciſio ſu-
pradictorum doctorũ,quòd culpa & defectu ipſius
producentis articulos impertinentes ſit dilatio de-
curſa: vnde ſolum reſidet videre in præſentiarũ,an
ſint impertinentes:& idem vt ſuprà plenius voluit
Alex.de Imol.in l.diuus.ff.de ad leg.Fal.& ita vide-
tur de iure concludendum mihi.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1. *Reuocatio inſtrumenti iurati ſuper alienatione feudi non indiſtinctè fieri poteſt. ſed ita demũ vbi princeps requiſitus de aſſenſu renuerit conſentire.*
2. *Reuocatio alienationis feudi non poteſt propria authoritate fieri,ſed requiritur,vt iudicialiter fiat, & ſic in iudicio,& quòd ſubſequatur ſententia.*
3. *Reuocatio alienationis feudi ita demum permittitur ,ſi contractus fuerit celebratus in euidentem diminutionem feudi, & non aliter: ſecus ſi in augmentum.*
4. *Alienationes feudi tenent abſque aſſenſu,quãdo non præiudicant reipublicæ,nec ipſi domino.*
5. *Alienatio feudi ſi fieret in perſonam illius qui melius ſeruiret,licet ſine conſenſu domini,teneret.*

CONSILIVM CXLIX.

REdemptoris geotium ſuffragio repe-
tito,amen.In cauſa imparæ facta per
magnificum Albericum caraffa ad-
uerſus homines,& vniuerſitatem lo-
ci rotundi eius vaſſallos ſuper priui-
legio obtento per eoſdẽ in capitulis & gratiis con-
ceſsis per prædictum Albericum : & hoc prætextu
reuocatioois ipſarum factæ per ipſum Albericum
Baronem ante dicti priuilegij Regij aſſenſus impe-
trationem ſub colore quòd gratiæ ipſæ appareant
eſſe in diminutionem ipſius feudi.Et in primis ap-
paret quòd conſtitutio regni ipſa diuæ memoriæ
&c.edita ſuper reuocatione alienationis rerũ feu-
dalium,non loquitur niſi in contractibus, non au-
tem in gratiis conceſsis per Barones , & proceres
Regni eorum vaſſallis : maximè cum ſuperiorũ be-
neficia ſint latiſsimè interpretanda,per iura vulga-
ria : ſed ſolum videtor conſtitutio ipſa loqui in ca-
ſibus expreſsis in ea,in quibus reuocationem fieri
permiſit:& non in aliis. Secundò non apparet ſim-
pliciter eſſe verũ , quòd indiſtinctè huiuſmodi re-
1 uocatio ſit permiſſa , * maximè concurrente iura-
mento in contractu : imò ita demum fieri poteſt,
vbi princeps requiſitus de conſenſu recuſauerit aſ-
ſenſum præſtare:ita in particulari tenet Luc.de pē-
2 na io l.nulli.C.de fund.patrimo.lib.ij.* Tertiò di-
co quòd huiuſmodi reuocatio non poteſt propria
authoritate,vt ſuprà dictũ eſt fieri , ſed in iudicio:
& quòd ſubſequatur ſententia,ita in ſpecie decidit
And.de Iſern.in c.j.§.poſt refutationẽ:de vaſſal.qui
contra conſti. Lotha.feu.alien.& exponit illã clau
ſulam in coſti.contentam ibi iure proprio : ideſt
iure ſpeciali:prout etiam ante And.tenet gl.& ipſe
etiã And.in d.conſtit.diuæ memoriæ:& pro hoc al-
legat And in d.c.j.tex.in l.lex vectigali.ff.de pigno.
vbi in tex.ibi iure ſuo vſus intelligit ibi Bald.ideſt
in iudicio & ſubſequuta ſequentia,quia tũc intel-
ligitur vſus quis iure ſuo:vnde nõ permittitur cui-
libet reuocare volenti contractum de re feudali id.
propria aothoritate facere:ita in particulari teneat
ille legum antiſtes,& ſupremæ authoritatis do.Bar-
tholomæus de capua ſuper dicta conſtitutione di-
uæ memoriæ.Tertiò & vltimò cõſidero quòd aper-
to iure conſtitutio ipſa determinat , & ita demum
reuocatio * fieri poteſt de contractu inito ſuper re 3
feudali : propria authoritate , id eſt , iure ſpeciali:
vt dicit gloſſ.& Andr.ſi contractus ipſe fuerit ce-
lebratus in euidentem diminutionem feudi , &
nõ aliter ſecus ſi in augmentũ feudi:ita tenet And.
de Iſern.in d.conſti.& meliùs in c.j.§.præterea.in j.
addi.de capi.Corra.& pleniùs in c.imperialem.vij.
col.in prin.de prohib.feud.alie.per Feder.& etiã in
tit.de capi.qui cur.vendi.per rationem quia debet
dominus ſcire cũ lædatur vel lædi poſsit: vt in l.fi.
C.de autho.præſtan.& ideo ſemper attendi debet,
* vt ex alienatione nõ fiat præiudiciũ domino feu- 4
di:& ideo formaliter dixit And.in d.conſtit.quòd
alienationes tenent quando non præiudicãt reipu-
blicæ,nec ipſo domino : quia eo caſu nõ eſt aliena-
tio:& idẽ dicit gl.in ea.cõſti.diuæ memoriæ in ver.
minuendis ibi dũ dicit ſecus ſi pro eis accreſcẽdis:
& idem ex præmiſsis ſequitur Illuſt.doctor d.Ant.
de Alexã.vice protonotarius, & præſidens S.Regij
concilij Neapolitani in præallegata* cõſtitutione 5
in quadam apoſtilla ſua propria manu ſcripta cum
eam habeam notiſsimã à cuius originali ego exem-
plaui & ſcripſi in conſtitutionibus meis:vbi in ſpe-
cie ſubdit prædictus Illuſt.doct.quòd ſi feudi alie-
natio fieret in perſonã eius qui melius ſeruiret etiã
abſque aſſenſu principis teneret , nec haberet lo-
cum dicta conſtitutio : vnde cum gratiæ prædictæ
conceſſæ per baronem in nihilum feudum dimi-
nuunt:vt ex earũ lectura liquet , debet impara ipſa
retractari, & priuilegium ſigillari.ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1. *Imperator nec papa non poſſunt inaudita parte aliquid ſtatuere.*
2. *Defenſionem Princeps tollere non poteſt , cum ſit de iure naturali.*
3. *Princeps non poteſt ex certa ſcientia , nec de plenitudine poteſtatis aliquid inaudita parte ſtatuere , & ſi faceret non teneret nume.4. Et ibi quòd Deus omnipotens citauit Adam.*
5. *Reſcripta parte inaudita obtenta non tenent.*
6. *Poſſeſſio vbi mandatur reſtitui etiam ſpoliato requiritur citatio.*
7. *Poſſeſſor etiam iniuſtus audiri debet antequam à poſſeſsione amoueatur.*
8. *Decretum latum nullis probationibus factus eſt ipſo iure nullum.*
9. *Capitulatio inter regem Franciæ, & Hiſpaniæ, vt fieret reſtitutio poſſeſſoribus tẽpore fractura tripoali etiam intelligenda , vt fieret illis qui iuſte poſsidebant non autem illis qui iniuſte , & ſic non inuaſoribus.*
10. *Statutum loquens in fauorem poſſeſſorum non intelligitur de poſſeſſore alienæ poſſeſsionis, vel turbatore ,ſed de legitimo tantum poſſeſſore.*

Executio

11 *Executio ſententiæ ſeu decreti regij impeditur obſtante defectu iuris naturalis, vt quia latum fuit, ſeu lata parte inaudita.*

12 *Sententia lata contra defunctum non poteſt exequi contra heredem niſi ipſo herede citato, & audito, etiam ſi eſſemus in iudicio poſſeſſorio.*

13 *Ordo iuris requiritur etiam ad aduocandum poſſeſſionem violentam, & quod præcedat litis conteſtatio inter agentem, & conuentum.*

14 *Ordine iuris nõ ſeruato procedere eſt ius partis tollere. ibid.*

15 *Spoliatus de facto reſtitui debet ſine aliqua exceptione.*

16 *Executio de facto emanata, ita de facto reuocari debet.*

17 *Iudex non eſt ſi in eo non eſt iuſtitia.*

18 *Ordo eſt reuocare ſine ordine quod inordinatè factum eſt.*

19 *Reſcriptum per quod rex ſcripſit, vt auferatur poſſeſſio parte inaudita dicitur violenter, & de facto emanatum, & ſic de facto reuocari debet.*

20 *Iudex debet eſſe facilis in reuocando, ſicut fuit in mittendo in poſſeſſionem.*

21 *Contra ſpoliationem factam per iudicem non competit remedium reſtitutorium cum præſumatur pro iudice, & eius ſententia. quod intelligitur quando conſtat de partis citatione. nu. 22.*

23 *Iudex vbi non ſeruat iuris ordinem non præſumitur pro eo.*

24 *Factis datur voluntas & animus intelligi, & talis præſumitur animus qualia ſunt facta.*

25 *Teſtis parte non citata examinatus, nec iuratus non tenet.*

26 *Teſtis non dicitur iuraſſe niſi iudex intelligat, & approbet eius iuramentum.*

27 *Teſtes examinati non citata parte ad videndum iuramẽta teſtium nullum eſt eorum teſtimonium, & ideo Padua fuerunt irritati mille proceſſus, & mille dicta teſtium.*

28 *Executio ſententiæ vbi fieri debet parte non citata, ſeu poſſeſſore non citato, ſi tamen eſt facta debet reuocari.*

29 *Tenuta poſſeſſionis ſi eſt data pro vero debito, ſed iuris ordine non ſeruato non tenet datio prædicta: quia etiam in poſſeſſorijs requiritur ordo iuris.*

30 *Reſcriptum principis per quod aufertur cauſæ cognitio non valet.*

31 *Poſſeſſio auferri non poteſt per prætorem parte non citata etiam cum priuilegio principis, & ſi fiet de facto debet fieri reſtitutio incontinenti.*

32 *Exceptio ſine ordine decreta eſt infirmanda, & non confirmanda.*

33 *Lex finalis. ff. quod metus cauſa. quomodo intelligi debeat. nu. 34.*

35 *Perſona eſt legitimanda in quocunque iudicio etiam ſummario.*

36 *Filium qui ſe dicit ad effectum adipiſcendi poſſeſſionem debet id plenariè probare, quia ea quæ pariunt plenum præiudicium debent plenè probari, prout eſt dare poſſeſſionem. ibid.*

Conſtare nullatenus dici poteſt parte non intimata. ibidem.

37 *Veriſimile quod non eſt, iudex non debet fidem adhibere, vbi etiam multa de veriſimilibus, & quòd diſtat à veriſimili eſt quædam falſitatis imago.*

38 *Iudex dum inordinatè & iuris ordine non ſeruato procedit cenſetur priuata perſona, & non publica, imo dicitur violentiam committere.*

39 *Vis iudicis ſine iuris ordine procedentis æquiparatur vi à priuato commiſſæ.*

40 *Cauſæ cognitio nedum verſatur in ſola citatione, verum etiam in audiendo partes in eorum iuribus.*

41 *Iudex dicitur de facto procedere quando iuris ordine non ſeruato procedit.*

CONSILIVM CL.

Redemptoris gẽtium ſuffragio poſtulato, amen. In cauſa Illuſt. do. Duciſſæ ſuexæ filiæ quoodam Illuſt. magni Capit. Coosalui Ferdinandi de corduba Ducis terræ nouæ ſuexæq́; &c. ſuper reuocatione poſſeſſionis Baroniæ ciuit. cãpi Marani, & turris maioris cum alijs terris traditis Magnificis Paulo, & Antonio de ſangro poſsidente, ac etiam tenẽte eadem Illuſt. Duciſſa bona prædicta ex conceſsione Sereniſsimi quondam Regis Federici Aragonei glorioſæ memoriæ facta prædicto quoodam Illuſtr. Genitori tanquam ad eius regiam Curiam legitimè deuoluta ob ootoriã rebellionem quondam Caroli de ſangro patrem ipſius Pauli: coius Caroli noo aliter prædictus Paulus ſe hæredem verificans virtute prætenſi decreti reſtitutorij: vt prætenditur lati per quõdam Capit. Regem glorioſæ ac iodelebilis memoriæ virtute capitulationis innitæ, cum Chriſtianiſsimo Rege Gallorum Ludouico in fauorem prædicti quondã Caroli. Quæ capitulatio minime circa cætera effectũ ſortita fuit tanquam in bellorum ac temporũ turbine congeſta quaſdam prouiſiones regias à iuris, & iuſtitiæ tramite deuiantes cum reuerentia obtinuerunt per quas quæſito colore decreti prædicti contra prædictum Illuſt. eius Geoitorem lati, & in eo inaudito poſt annos decem ipſa quoque Duciſſa minime aliter intimata, aut io eius iuribus audita poſſeſsione Baroniæ prædictæ de facto, & nullo iuris ordine ſeruato deſtituta fuit: quòd quidẽ imperator nullus * aut Papa minime id facere inaudita parte potuiſſet, per textum in l. fin. C. de legib. 1
& cap. j. de cauſa poſſeſsio. & propriet. vbi pulchrè Abb. text. io l. meminerint. C. vode vi. & io ca. cum olim. & in cap. cum cauſa. de re iudi. ita dixit etiam Ioan. Aod. io additiooe Specul. in titu. de ſen. prolat. §. iuxta. Ludo. in conſi. ccclxix. Oldra. in coosil. xliij.* Et hoe ex quo eſſet tollere defenſionem quæ 2
eſt de iure naturali quam princeps auferre nõ poteſt. clem. paſtoralis. de re iudic. Bald. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. & plenè Felyn. io ca. cum olim. de re iudi. vbi corrigit quædam alia, quæ aliàs dixerat in capitulo quæ in eccleſiarum. de conſtit. repræhendendas ſolutiones quas dederat ad illam clemen. vt habetur in Geneſi. iij. cap. & plenè Abb. in d. ca. cum olim. & in tantum hoc quod dicitur in Geneſi, omnipotentem Deum Adam citaſſe: & plus dico quòd etiam ex certa ſcientia, * & de plenitudi- 3
ne poteſtatis non poteſt princeps aliquid inaudita

parte ſtatuere,& ſi faceret non teneret:ita ſatis no.
4 conſuluit Franciſ.de Are.* ætate noſtra proculdu-
bio Iuriſconſultorum Princeps in conſil.clxj.xij.
colum.verſic.circa ſecundum: & ſequitur Barb.in
coosi.xxiiij.antepen.col.ij.volu.per tex.in d.c.j.de
cau.poſſeſ.& proprie.verſi.non poſſumus. per quæ
verba tollitur potentia per doctri.Barto.in l.fina.
ff.de fer.tertia colum.& in l.Gallus.& ibi doctor.
ff.de liberis & poſthu.& in l.de his circa princip.
ff.de traoſaction.& in l.vbi pactum.ſecunda co-
lum.eodem titu.& ideo conſuluit Petr.de Ancha.
in conſil.cliij.oportet primo inquirere, quòd re-
ſcripta parte inaudita obtenta non tenent: & idem
5 conſuluit in cõſi.xcij.tria in fauorem &c.*ex quo
vbi mandatur reſtitui poſſeſsio etiam ſpoliato re-
quiritur citatio: vt dicit Anto.de Butr.in ca.ſuper
literis.de reſtit.ſpol. Vita.in clauſ.ſi preces.in char.
6 xj.* Ex quo etiam iniuſtus poſſeſſor audiri debet
antequam à poſſeſsione amoueatur: vt dicit Bar.in
l.ſi de edic.diui. Inno.in c.cum olim. de priuileg.&
conſuluit Alexan.in conſi.v.in ij.volu.& Ludo.in
7 conſilio clviij.* Nec obſtaret dicere quòd virtute
prætenſi decreti reſtitutorij prouiſiones prædictæ
ſiot: nam reſpondetur quòd licet capitulatio ipſa
minimè effectum ſortita fuerit inter prædictos Se-
reniſsimos Reges, vt notorium eſt:& offerimus ſta-
tim poſſeſsione ipſa reſtituta verificare:attamen in
prætenſo decreto nulla fuit adhibita cauſæ cogni-
tio, nec partis intimatio in tãtum quòd prædictus
quondam magnus Capit.nunquam intimatus, aut
auditus fuit, & per conſequens decretum nullum
tanquam etiam fuudatum ſuper nullis probationi-
bus:& ideo dicit text.in cap.aduerſario. de except.
quòd ſi dubitatur de viribus ſeotentiæ recurritur
ad acta contẽta in proceſſum,& tamen nullũs fuit
compilatus proceſſus:nec acta in quibus ſe funda-
8 re potuiſſet decretum prædictum:& * ideo tãquam
latum nullis probationibus factis eſt ipſo iure nul-
lum, vt dicit Card.flor.io cap.eccleſia.de cooſtitu.
per illam gloſ.in d. c.eccleſia. & ideo in caſſum di-
citur in executorialibus partis aduerſæ dictum de-
cretum fuiſſe pronunciatum: quia in reſtitutione
dictæ Baroniæ,& caſtrorum concurrebant omnia
in dicta capitulationc requiſita,cum in ęternũ nec
apparebit nec appareat fuiſſe ſcriptum, nec actita-
tum aliquid,nec factus aliquis proceſſus per quod
potuiſſet decretum prædictum formari, ſeu inter-
poni: & tantò magis quia facta dicta reſtitutione
eidem Duciſſæ, prout de iure ante omoia fieri de-
bet in facto:& in iure demonſtrabitur etiam quòd
cum quondam Carolus de ſangro fuerit ob crimen
læſæ Maieſtatis iuſtiſsimè priuatus, licet demũ ſu-
perueniente exercitu Gallorum ad inuadendum
regnum recuperauerit prædictam eius baroniam,
& ſtatum,& ſic quatenus in capitulatione inita in-
ter ipſos Sereniſsimos Reges fuerit dictum quòd
fiat reſtitutio poſſeſſoribus tempore fracturæ tri-
pnalti debet intelligi huiuſmodi capitulatio de
illis qui iuſtè poſtidebant, & non de inuaſoribus
prout inquit Bald.in l.j.C.commu.de vſucap.* vbi
9 vbi quando verbum poſſeſsio, profertur à lege in-
telligitur de ciuili poſſeſtione ſecus ſi profertur à
teſtibus: vt dicit Ioannes de Imo.in l.iij.§.econtra-
rio.in verſi.trebatius.ff.de acquirenda poſſeſsione,
vbi accipitur ciuilis poſſeſsio pro iuſta, vt ibi per
Alexandrum: & tenent Modern.in cap.cauſam.v.
colum.de præſcrip.& ideo quatenus principes ipſi
capitulauerunt poſſeſſores tempore tripoalti reſti-
tuendos intelligi debet dicta capitulatio de iuſtis
poſſeſſoribus per id quod dixit Ludo.in l.iuſtè poſ-
ſidet.ff.de acquirenda poſſeſsione. Nec poteſt intel-
ligi dicta capitulatio quòd talis reſtitutio poſſeſ-
ſionis inuaſoribus poſsideotibus eo tempore fieret
per veros dominos titulatos: vt dicit not.Bald.in
conſilio ccccclxiij.incipien.ſtatutum in quartò vo-
lumi.vbi dicit * quòd ſtatutum loquens in fauo- 10
rem poſſeſſorum nõ intelligitur de poſſeſſore alie-
næ poſſeſsionis, vel de turbatore poſſeſtionis, ſed
de legitimo tantũ poſſeſſore allegat l.æquiſsimum.
de vſufruct.& l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de of-
ficio præſidis. quia ſi aliter eſſet à tramite iuris, &
iuſtitiæ deuiaretur, cum doloſis & violentis poſ-
ſeſſoribus, ſeu inuaſoribus poſſeſsiones reſtitueren-
tur per iuſtos poſſeſſores titulatos, maximè quãdo
cum authoritate iudicis,& fortius regia illi turba-
tores eſſent eiecti: prout in caſu de quo agitur: vt
inquit not.Bald.in diſputatione ſua accuſatur de
vi turbatiua in quinta charta. vnde ad propoſitum
cum ex defectu iuris naturalis non audito, aut in-
timato prædicto magno Illuſtriſsimo * Capitaneo 11
ob quod impeditur eius executio etiam in ſenten-
tia ſeu decreto Regio: vt dixit Innocentius in ca-
pitulo in cauſis.de re iudicata.& ibidem Panormi.
in ſecundo notabili.& in capit.propoſuit.de con-
ceſtio.præbend. Alexan.in l.fina.C.de legibus.idem
Innocen.in ca.cum ex literis.de in integrum reſti-
tutio.& in capit.ſciſcitata.eodem titu.& plenè Fe-
lyn.in capit.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitutio.
& Philip.Franc.in capitulo dilecto.lxvj.colum.de
appellatio.& quatenus aliquid foret dictum decre-
tum quòd nunquam apparebit legitimum, adhuc
infeſtat, quòd cum prętendatur latum cõtra quon-
dam Illuſtriſsimum magnum Capi.nullatenus po-
terat exequi aduerſus prædictam Illuſtriſsimam
Duciſſam eius filiam: & hæredem poſt tantum ſpa-
tium temporis decurſum: * niſi ipſa Duciſſa per 12
prius vocata & audita per tex.formalem.in c.quia
& extra de iudiciis.vbi ſententia lata cõntra defun
ctum mandat ſummus Pontifex non aliter exequi
contra hæredem niſi ipſo hærede per prius citato
& audito, quòd quidem procedit etiam in iudicio
poſſeſſorio: vt dicit Innocen.in capitu.abbate.ex-
trà de verbo.ſignifica.in ij.colum.Bal.in l.de eo.§.
hæres.ff.ad Trebel.& ſic non poterat ipſa Illuſtriſ.
Duciſſa ita de facto ſua poſſeſsione priuari per Cæ-
ſaream Maieſt.* ſed ordine iuris ſeruato,& ipſa au- 13
dita in eius iuribus.l.fina.C.ſi per vim vel alio mo-
do. quæ loquitur propriè in imperatore: vt in l.
meminerint.C.vnde vi.cum in iudicio etiam poſ-
ſeſſorio ad aduocandum poſſeſsionem etiam vio-
lentam requiratur ordo iuris: & quòd præcedat li-
tis conteſtatio,* & ſententia inter agentem,& con 14
uentum: vt in dictis iuribus.& in l.properandum.
de iudi.& in capitulo ſecundo. vt licet non conte-
ſtata.ita tenet Bart.in l.prima.C.qui legiti.perſon.
& in l.vnica.C.ſi de momen.poſſeſſ.& in famoſo.
§. nihil commune. de acquirenda poſſeſsione. Ex
quo procedere non ſeruato iuris ordine eſt tollere
iur par

ius partis : dicit gloſſa capit.ſtatutum.de hæreti.in
vj.& not.Bald.in c.j.§.iniuria.de pace iuramen.fir-
15 mād.*Et ideo de facto ſpoliatus ita de facto reſti-
tuendus eſt ſine aliqua exceptione : vt conſuluit
Ludo.in conſi.clviij.j.col.vbi allegat idem conſu-
luiſſe Pet.de Anch.& idem Ludo.conſi.ccxx.circa
primum conſultationis articulū: vnde inquantum
de facto executum fuit priuando ipſam Illuſtriſſi-
mam Duciſſam ſua poſſeſſione dicta executio ita
16 de facto emanata * debet ſic ſimiliter , & de facto
reuocari.l.j.§.hoc edictum.C.de vent.in poſſeſſio.
mitten.per quem textū ita determināt Inn.& poſt
eum Hoſt.& Io.And.in c.querelam.de elect.Bal.in
l.ſi pacto quo pœnā.C.de pac.& in l.tale pactū.ff.de
pact.Ang.& Imo.in l de vnoquoque.de re iud.Bal.
in l.ij.in xj.col.C.de ſerui.& aqua.verſi.quarto,ſi iu-
dex abſq; ordine:& in l.ſi.C.de edic.diui Adri.tol.
Et dicitur de facto exequutū,quando præter iuris
ordinem : vt no.Anto.de But.in c.dilecti.de iudic:
Bal.in c.j.de noua forma fidelita.Et ſic dum index
procedit omiſſo iuris ordine , æquiparatur facto
priuati,& dicitur violentiam committere: vt pro-
bat gloſ.in capit.fina.de iuramento calum.in vj.&
17 text.in cap.forus.de verbo.ſignifi.* dum dicit non
eſt ergo iudex ſi in eo non eſt iuſtitia : & eſt opti-
mus text.in capit.cum cauſa.de officio delega.vbi
æquiparatur vis iudicis ſine iuris ordine proceden
tis vi à priuato cōmiſſi , quod habet locum etiam
ſi in reſcripto principis fuerit ablata poſſeſſio abſ-
que cauſæ cognitione:nam dicitur de facto factum
per text.in l.meminerint.& in l.authoritate.C.vn.
de vi.& in l.fin.C.ſi per vim vel alio modo.per quæ
iura ſancitur quòd incontinenti , & ſtatim ſint ta-
les reſtituendi,& vendicant ſibi locum : nedum in
iuſto poſſeſſore ſpoliato, non ſeruato iuris ordine:
verum etiam in iniuſto:& violento:vt in c.cum ad
ſedem.& in c.in literis.de reſtit.ſpolia.& in c.licet
epiſcopus. de præben.in vj.& in l.dotis actione.ff.
ſoluto matrimo.vnde erit eodem ordine reuocan-
dum : vt dicit Bald.in l.ordo.de executi.rei iudic.
18 in princip.* quòd ordo eſt reuocare ſine ordine
quòd inordinate factum eſt : & ſic ſentit ordinem
non ſeruari ſi ordo adhiberetur:& ideo voluit Bal.
in capit.inter quatuor.de maio.& obed.quòd abſ-
que citatione factum , pariter & abſque citatione
reuocari debet : & idem voluit in l.ab executore.
C.quorum appel.non recip.& ideo conſuluit Bar-
tho.ſoci.in conſi.xxxij.j.volumi.quòd vbi rex con-
ceſſit reſcriptum parte inaudita per quod aufera-
19 tur poſſeſſio id dicitur violēter,* & de facto:& ſic
de facto reuocari debet. Nec poſſet præmiſſis in
aliquo obſtare quod dixit Bald.in l.ſi deſerta.C.ſi
propter public.penſi.quòd iudex debet eſſe facilis
in reuocando : ſicut fuit in immittendo in poſſeſ-
20 ſionem:* nam id non debet facere abſque partis ci-
tatione: prout etiā ibidem ſequitur Salyc.Nam re-
ſpondetur primo quòd licet in d.l.ſi deſerta.dicat
in reuocando requiri citationem:& in d.l.ſi pacto.
dicatur quòd non : attamen in qualibet ipſarum
legum concordat immiſſionem ipſam omnino re-
uocandam ; & omnino reſtituendam ita ſpoliato.
Item & ſecundò reſpondetur quòd in caſu illius
legis nō conſtat quòd iudex proceſſerit in illa ven-
ditione iuris ordine non ſeruato, & poſſeſſore non

citato : ſed tantum dicit quòd vendita fuerunt ſin-
cera fide & iuſto pretio : ſed quia non præceſſit iu-
ſta authoritas præſidis vocato emptore ,poſſeſſorē
reſcindi debet venditio:ſecus quādo conſtat quòd
nulla citatio nec defenſio interuenit:prout in caſu
iſto quia tunc non requiritur * talis citatio , nec 21
partis aduerſæ defenſio: & in terminis intelligit &
ſaluat à contrarietate prædicta: Alexan.de Imo.in
allegata l.ſi pacto quo pœnam:& in l.ſi reſcripta in
additio. Item minime ſuffragabitur parti aduerſæ
gl.in cap.præſentium.j.quæſtio.j.quòd contra ſpo-
liationem factam à iudice nō competat remedium
reſtitutoriū:* cum præſumatur pro iudice , & eius 22
ſententia : quia illud procedit quando in ſententia
conſtat partis citatione : quia tunc per authorita-
tem iudiciariam in dubio præſumitur pro rectitu-
dine proceſſus: voluit Abb.in c.quanto.de probat.
& in ca.ſicut de re iud.ſed in caſu præſenti non in-
teruenit ſententia,nec citatio : vt notoriè conſtat:
& ſic ceſſat præſumptio : nam eatenus quatenus ri-
tè , ideſt ſecundùm ordinem iuris proceſſum & re-
ctè,videlicet , ſecundùm iuſtitiam actoris : ita pro
ſententiis & decretis iudicum pariter & reſcriptis
præſumitur , & non aliter : vt dicit gloſ.in l.j.C.de
fide inſtru.iure & haſt.fiſca.lib.x.tex.in l.j.& ſecun-
da.de prædi.decur.ſine decre.non alien.quas com-
mendat Alexand.in l.j.C.de prædi.mino.in addit.
ſed in caſu præſenti liquet de contrario , quia non
fuit rectè proceſſum dum fuerunt executoriales
prouiſiones prædictæ traditæ parti aduerſæ abſque
citatione ſeu intimatione aliqua partis:* & ſic vbi 23
iudex non ſeruat iuris ordinē non præſumitur pro
eo : dicit Bald.poſt Cyn.in l.ſancimus.in ſi.in xiij.
quæſt.C.de iudi.& plenè Fely.in cap.dilectus.j.col.
de reſcriptis. vbi dicit iſta eſſe ſignanda tanquam
ab aliis non tacta , & ſequitur deciſ.capit.tholoſ.
nu.490. Nec opitularetur parti aduerſæ allegare
quòd cum virtute dicti decreti obtinuerit proui-
ſiones prædictas ſuper eius executione , & poſſeſ-
ſionem Baroniæ prædictæ adeptus fuerit : quòd li-
cet contra iuris ordinem , attamen debeat in ea ſe
confirmari per textum in l.fina.ff.quod met.cau.
Nam reſpondetur quòd licet prætendatur decre-
tum ipſum latum in ciuitate Neapo.ſunt iam xv.
anni : vel circa elapſi , nulliter:vt ſupra : & pariter
prætendatur executum , ſunt iam tres anni elapſi,
attamen illud proceſſit quòd præuidens demum
quondam Capi.Rex ipſius decreti nullitatem no-
toriè , & quòd inaudito ipſo magno Duce,& non
ſeruatis de iure ſeruandis fuerat emanatum , illud
nullatenus exequi permiſit : imo elapſo anno præ-
fixo in eo per ſuam Maieſtatem ad exequendū con-
ceſſit eidem parti aduerſæ excambium dictæ Baro-
niæ : vt per geminatas eiuſdem Capitanei regis li-
teras,& ſignanter per vltimas directas Illuſtr.Duc.
termularum in poſſe cuius decretum ipſum con-
ſeruatur iuſſit decretum ipſum minimè prædictis
dictis Antonio , & Paulo aduerſariis conſignari:&
ſic per dictas geminatas literas : & quæ in prom-
ptu exhibentur clariſſimam,& enixā eiſdem men-
tem Catho.Regis oſtendentes : maximè ex re ipſa:
quia nunquam viuente , ac ſuperſtite Rege ipſo
Capitaneo executionem decreti prædicti aſſequi
valuerunt notoriè , ac manifeſtiſſimè demonſtra-

tur ex facto: quia ſpatio x.annorum: & plus poſt
latum decretum eius executionem minimè obti-
nere potuerunt, & minimè obtinuiſſent: niſi deceſ-
ſerit ipſe Capi.Rex: nam factis datur voluntas, &
animus intelligi l.reprehendenda cum vulg.de in-
24 ſtit.& ſubſtit.* quia talis præſumitur animus qua-
lia ſunt facta: ſecundum Ludo.in conſi.xcvj.ſuper
eo quòd quæritur: & ideo dixit idem Lud.in conſi.
cclxxj.ij.colū.quòd magis eſt actu voluntatem de-
clarare quàm verbis, & fortiora ſunt facta ad de-
monſtrandum animum quàm verba quæ ſæpe pro-
feruntur contra intentionem proferentis.ca.dile-
cti.extrà de appel.cap.extimant.xj.q.iij. ſecundum
Abb.in conſi.ccxxiiij.illud de iure quæritur. Et ſic
licet prætendatur, prout in executorialibus ex ad-
uerſo obtentis dicitur quondam Capit.Regem or-
dinaſſe executionē decreti prædicti: & morte præ-
uentum ſe non ſubſcripſiſſe: vt dicitur factam fuiſ-
ſe fidem Cæſar.maieſtati per officiales in Hiſpania
reſidentes. Nam reſpōdetur primò nunquam fuiſſe
intentionis eiuſdem Capita.Regis huiuſmodi exe-
cutionem decernere, prout principaliter ex tan-
to temporis curſu decem annorum, & plus poſt la-
tum decretum deprehenditur. Item & ſecundo ex
mandato facto Illuſtr.Duci termulatum ne decre-
tum conſignaret. Item & tertiò, quia elapſo anno
infra quòd debebat Dux ipſe termulatum conſi-
gnare decretum prædictum parti aduerſæ, vt ex
tenore met executorialium productarum ex ad-
uerſo liquet Rex: nedum noluit illud conſignari,
verum etiā voluit potius dare excambium, prout
dedit parti aduerſæ in tot functionibus fiſcali-
bus: vt executori ales ipſe ex aduerſo productæ te-
ſtantur. Item & quartò ex aliis regiis literis dire-
ctis comiti Bipacurtiæ, tūc Protegi, ac etiam The-
ſaur.generali in quibus iniungebatur minimè con-
ſignandam Baroniam prędictam parti aduerſæ, nec
quòd emerent ſtatū æquiualentem conſignandum
per prius Illuſtriſsimo quondam magno Capita-
neo, non obſtātibus aliis literis ſuæ Maieſtatis ex-
peditis ad inſtantiam partis aduerſæ id mandanti-
bus, & ordinantibus. Et ſic quatenus dicatur in
eiſdem executorialibus de hoc habitā fuiſſe fidem
ab officialibus regiis Hiſpaniæ reſidentibus quon-
dam Capit.Regem id ordinaſſe ante eius mortem
nihil eſt ex prædictis, tum quia non apparet de hu-
iuſmodi fide ſaltem intimata prædicta Illuſtr.Du-
ciſſa: tum etiam quia non apparet de ipſorum offi-
cialium receptione facta in forma teſtium, ſeu
iudicij, & cum iuramento: ipſa Duciſſa citata &
audita: prout de iure fieri debebat: ob quod fuit
huiuſmodi fides in facto tam arduo, & præiudicia-
li dictis officialibus vt teſtibus non examinatis,
cum iuramento, & parte citata ob quod non te-
nuit: nec valet eius teſtimonium per tex.in l.iuriſ-
25 iurandi.& ibi doctor.C.de teſti.* & debet teſtis iu-
rans dicere veritatem ad plenum: vt dixit Bal.in c.
j.ij.col.verſi.no.quòd licet teſtes.ſi inter do.& vaſ.
lis oria.& debet iurare in iudicio, & non alibi, aliàs
non probat.l.iij.§.ſabino.cum gl.vnica.ff.de teſta-
men.& debet iurare in manibus iudicis, & nū ma-
giſtri actorū, niſi præcedat commiſsio iudicis Bal.
in l.præcipimus.de appel.& in auth.hac conſultiſ-
ſima.§.ſi quis.C.de teſta.& in l.ij.C.de eden.Spe.in
tit.de teſte.§.teſtium iurata. Et in tantū hoc eſt ve-
rum q teſtis non dicitur iuraſſe, niſi iudex intelli-
gat,* & probet eius iuramentum ſaltem tacitè non 26
ſi reprobat, vel non intelligat: ita Bal.in l.fin.j.col.
vlt.not.C.de compenſ.Item quòd non citata parte
ad vidēdum eorum iurata quòd nulliter ſit eorum
teſtimonium receptum.text.eſt iuncta gloſſ.in l.ſi
quando.C.de teſti.& in capi.in nomine domini.de
teſti.per quam glo.Rapha.Fulgo.in l.prima.C.quo.
& quan.iud.dixit ſe per * hoc Paduæ irritaſſe mil- 27
le proceſſus, & mille dicta teſtium: idem tenet Lan-
fran.de oria.in repe.c.quoniā contra.in verſ.teſtes.
vj.q.extrà de probat. Et quatenus virtute capitula-
tionis prædictæ à qua omnino cadit, prætenderet
pars aduerſa ſuam poſſeſsionem taliter adeptā con-
firmari per d.l.ſi.quòd met.cau.id nullatenus poſ-
ſet in caſu de quo agitur ex prædictis: tū etiam quia
vbi executio ſentētiæ fieri non debet parte non ci-
tata, ſeu poſſeſſore non citato:* ſi tamē eſt facta de- 28
bet reuocari: vt voluit Io.mo.in c.j.de cōceſ.præb.
in vj.& ſequitur Imol.in c.ex tenore.de appel.quia
iniuſtè priuatus ante omnia reſtituendus eſt.idē te-
net idem Io.mon.in c.licet.de præben.in vj.& pro-
cedit hoc etiam ſi per iudicem eſſet deſtitutus poſ-
ſeſsione ſua, adeo quòd nulla exceptio ante reſtitu-
tionem contra eum opponi poteſt etiam ſi petere-
tur confirmari adiudicatio, licet nulliter præſtita.
c.conquerente.de reſtit.ſpol.l.fin.C.ſi per vim vel
alio modo.l.authoritate.C.vnde vi.& voluit Bart.
in ſua diſpu.Lap.& ideo dixit not.Bal.in cap.ſuper
hoc.de renun.iij.col.verſic.ille.§.facit.ad quæſtio.
quòd ſi tenuta poſſeſsionis eſt data pro vero debi-
to, ſed iuris ordine non ſeruato non tenet datio
prædicta:* quia etiam in poſſeſſoriis requiritur or- 29
do iuris: idem tenet Barto.in l.j.C.qui legi.perſo.&
ideo quatenus etiam in executorialibus prouiſio-
nibus per quas deſtituta fuit prædicta Illuſt.Duciſ-
ſa fulminantur cum reuerentia mandetur opera
miniſtrorum, vt verè opinatur: & non principis,
Illuſtr.Proregi noſtro, & aliis de conſilio collate-
rali regni Neap.ſub pœna decem mille ducatorum
omni mora poſtpoſita dari poſſeſsionē eidem Pau-
lo, & Antonio: & ad cautelam contrarium facien-
di, & conſultandi omnimoda poteſtas, ſeu facultas
ablata cum nullitatis decreto etiam ratione aliqua
ſiue cauſa omni cnntradictione appellatione re-
curſu, & conſultu ceſſantibus: apparet etiam in
executione penitus eidem Illuſt.Duciſſæ beneme-
renti audientia denegata.& ideo conſuluit Bald.in
ſuo conſi.ccxxxv.copioſè allegatum in primo vol.
* quòd non valet reſcriptum principis per quod 30
cauſæ cognitio auferatur per capitu.ij.de reſcript.
& plus ſubdit quòd non poteſt per prætorem au-
ferri poſſeſsio parte non citata etiam cum priuile-
gio principis:* & ſi fiet de facto debet fieri reſtitu- 31
tio, & incontinenti: & conſuluit idem Bald.conſi.
cccxxxvj.eodem j volum. Imo qui perdit titulum,
& non poſſeſsionem, nnn eſt ſine ordine iuris à
poſſeſsione amouendus: ita voluerunt do.de Rot.
in eorum deciſ.in titu.de reſtitu.ſpolia.in antiquis:
& ſequitur Felyn.in c.cum olim.ix.col.de reſtitu.
ſpoliat.& ideo non poſſet prætextu aſſertæ capitu-
lationis ſeu decreti executio prædicta validari, aut
confirmari; ſeu de nouo peti concedi: ſed omnino
ante

ante omnia reuncari: vt voluit Bart. in l. iij. §. ſi ſub ea conditione. ff. de bon. poſſeſ. contra tab. & ſequitur Ang. in l. j. C. de char. edi. Ludo. in l. ſi finita. ff. de damno infec. & ideo voluit Bald. in l. j. C. de Carb.
32 edic.* quòd ſi ſine ordine eſſet decreta tunc eſt infirmanda: & non cõfirmanda. ſequitur Raph. Fulg. & Saly. ibi in fin. & Pet. de Ancha. in conſi. ccxciij. videtur prima facie. Ludoui. in conſi. clviij. & ideo reuocatio dictæ executionis cõtra ius præſtitæ debet fieri contrario imperio: vt dicit Ang. in §. quadrupli. col. xix. inſtitu. de actio. vel per officium iudic. vt d. gloſſella in l. ſi minor. de euict. vnde videtur ceſſare remediũ l. fin. ff. quòd met. cau. per quod
33 poſſet ius aduerſariorũ colorari:* quia licet dicta executio minus debitè facta fuerit attamen fuerũt conſequuti id quod eorum erat virtute capitulationis, & ideo non erit irritanda: nam & alia ratione ratio d. l. fin. nihil obſtat ex quo loquitur in debitore compulſo inciuiliter ſoluere debitum cuius ſolutio non retractatur prætextu huiuſmodi indebitæ coactionis, non autem loquitur in ſpoliato à poſſeſsione pro qua recuperanda competunt interdicta reſtitutoria: iuxta text. in l. meminerint. C. vnde vi. & d. l. fin. C. ſi per vim vel alio modo. & in d. cap. conquerente. cum cæteris ſuprà relatis & ſic deciſio ſua aduerſatur dictis remediis recuperatoriis quæ dantur inciuiliter ſpoliatis quæ non impediunt per exceptionem dominij incompetenti probatam. Item & ex alio non militat ratio illius l. fin. quia ibi interuenit vis compulſiua in eo quòd inciuiliter factum eſt à iudice, quia adfuit voluntas debitoris in ſoluendo creditori debitum: & licet illa coacta fuerit, tamen ſufficiens eſt, vt non retractetur, cum ſit de vero debito: ſecus tamen eſſet ſi vis fuiſſet ablatiua: quia ex quo nõ interceſsit conſenſus ante omnia purgari debet nulla dominij quæſtione admiſſa: aut alio eius defectu ita intelligunt tex. illum Bald. ibi: & Ioan. de Imo. in l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iud. & ibi do. Alex. in l. cum nullo. eo. titu. & ideo cum vis illata prædictæ Illuſt. Duciſſæ in priuando eam poſſeſsione ſuæ Baroniæ fuerit ablatiua non poteſt aliquid dubij afferre tex. ille, in caſu de quo agitur: & ſi aliter intelligeretur §. ille, ſequeretur de neceſsitate quòd eſſet correptus per dictam l. meminerint. & alia ſuprà allegata: vt dicit Ioan. de Imol. in d. §. in venditione. Item reſpondetur & tertiò dicto §. quòd ibi ſolutio facta fuit de debito quod debebat creditori, & debitor met non fuit inficiatus debitum, ſed ſolum conqueſtus eſt ſe inordinatè compulſum ad illud ſoluendum quòd ſecus eſt in caſu de quo agitur in quo Illuſtriſ. Duciſſa, nedum fuit vera poſſeditrix dictæ baroniæ, & caſtrorum, ſed etiam domina legitimè titulata, & pro tali ſemper habita
34 fuit donec ſpolium prædictum paſſa extitit.* Præterea in executorialibus ex aduerſo obtentis prædictus magnificus Paulus de ſangro aſſeruit ſe hæredem quondam Caroli de ſangro, de quo nihil apparet, nec conſtitit, & de quo ante omnia liquere debebat, cum eius fundamentũ ſit in ſua ſupplicatione quòd tanquam hæres prędicti quondam Pauli, dico Caroli ſibi caſtra prædicta reſtituãtur. Et qui aſſerit ad ſe vt hæredem aliquid ſpectare debet dictam qualitatẽ hæreditatis ante omnia probare. tex. eſt in l. nec autem. ex quib. cau. in poſ. ea. & not. in l. multum intereſt probare. ff. de cond. & demon. cum in quocunque iudicio etiam ſummario ſit legitimanda perſona. l. non ignorat. C. qui accu. non poſ. Bar. in extrauag. ad reprimẽ. in verſ. ſine figura. & eſt in indiuiduo: text. in l. j. C. quo. bono. & ibi glo. & doc. vbi dicunt * quòd ad adipiſcendam 35
poſſeſsionem requiritur quòd qui dicit ſe filium probet plenariè; & Bal. in d. l. non ignorat. pen. col. quia ea quæ pariunt plenum præiudicium debent plenè probari, & ea quæ ſemiplenũ ſemiplene, ſed dare poſſeſsionem vni, & auferre alteri parit plenum præiudicium: vt no. per Ioan. Andr. & alios in in c. conſultationibus. de offic. deleg. ergo &c. bene facit not. per Alexan. in conſi. lxxx. Bald. in rubric. de cau. poſſ. & proprie. & in conſil. clxvj. & cxxvj. qui dicit quòd verba hæredis, & ſucceſſoris debent intelligi de viro, & ſic in vero ſignificatu: vnde dicit Bal. in tali caſu ante citationem, & cauſæ cognitione debet procedi per iudicem: aliàs quicquid ſit erit in ſe nullum, & de facto reuocandum. Vltimò inquãtum in dictis extraiudicialibus prouiſionibus obtentis ex aduerſo aſſeratur partem aduerſam ad eius Cæſaream Maieſtatem recurſum habuiſſe ſupplicando pro effectuali executione reſtitutionis, ac decretorum, & prouiſionum prædictarum de quibus omnibus ſuprà narratis ſuæ Cæſar. Maieſta. conſtabat. Nam omni qua decet reuerentia loquendo pace miniſtrorum regiorum qui tales prouiſiones ſcripſerunt, & vt verè creditur, ipſo Cæſare iuſtiſsimo inconſulto. Cum nullatenus dici poteſt ſuæ Cæſar. Maieſta. conſtitiſſe, aut conſtare de præmiſsis parte inaudita: imo abſente in partibus Granatæ tam longeuis, ac diſtantibus à partibus Flandriæ: vbi prouiſiones ipſæ expeditæ fuerunt & propriæ in oppido Gandauij. xix. Iunij. 1517.* & nullatenus conſtare dici po- 36
teſt parte non intimata ſeu citata, per tex. in capi. ſi conſtiterit. extra de accuſa. & dixit Innocen. in capitu. dudum. de præſumptio. Ioan. And. in clemen. vnica de offi. delega. in gloſ. magna. in fi. & ibidem per Lap. & Abb. Spec. in titu. de appel. §. de officio. verſi. ſed quæritur. Abb. in c. conquerenti. extra de reſtitu. ſpolia. iij. colum. & in prædi. capi. ſi conſtiterit. & ibidem Felyn. & in tantum eſt verum quòd proceſſus aliter factus eſt nullus tanquam contra formam iuris: iuxta tex. in capit. cum dilecta. de reſcript. ita voluit Abb. in c. ſacro. ij. col. extra de ſen. excom. & conſuluit Franc. de Are. in conſi. clxv. ſicut Ioan. vj. colum. Item diſtat ab omni veriſimili: vt conſtare potuiſſet modo aliquo parte audita: data diſtantia prænarrata: & ſic non eſt ſtandum huiuſmodi aſſertioni cum nõ veriſimili iudex non debeat fidem dare, prout conſuluit Pet. de Anch. in conſi. incipien. extra ordinem contractuum. & in conſi. incipien. Viſa facti narratione, & copia teſtamenti. col. vij. vbi ſubdit * quòd cõtra id quod non 37
eſt veriſimile non debet quis audiri: & ideo dicit Bald. in l. fina. in fine. C. de eden. quòd probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtãdum non eſt: & idem dixit Cæpo. in conſi. xxij. & xxxiij. colum. penul. & ideo dixit Alexan. de Imo. in conſi. xlv. in iiij. volu.

quòd teſtimonium non veriſimile eſt ſuſpectum: veriorum enim ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis, & veriſimilibus: vnde id quod diſtat à veriſimili eſt quædam falſitatis imago: dixit Bal. in l. j. iiij. colum. C. de ſer. fug. & in rubri. C. de probat. Et ſi fortè replicaretur quòd fuit citata & audita, certè non eſt hoc in aere figurandum: ſed oſtende
37 nobis patrem, & retrocedemus. Nec obſtare poteſt theorica Bald. in dicta l. meminerint. & in l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudic. dum dicit quòd lex meminerint: habet locum quando pars ſuámet propria authoritate virtute inualidi reſcripti, aut ſententiæ latæ iuris ordine non ſeruato poſſeſsionem occupat, ſecus ſi per iudicem, aut per nũtium mandato ipſius poſſeſsio parti tradita ſit: quoniam dicta theorica Bald. eſt contra totam iuris prudentiam, & cõtra tot infinita iura, authoritates, & deciſiones præallegatas. Item cõuincitur per id quod ipſemet Bald. dixit in l. iuſtè poſsidet. cum quo cæteri pertrãſeunt vbi dicunt quòd cum aliquis poſſidet authore prætore iuris ordine nõ ſeruato procedente ad amouendum poſſeſſorem ab eius poſſeſsione, quòd tunc ſua poſſeſsio non eſt iuſta: imo reuocari debet remedio dictæ l. meminerint. generaliter ergo dicunt circa auferendam poſſeſsionem per d. l. meminerint. quæ habita fuit authore prætore non ritè procedente non diſtinguendo ſi dicta authoritas fuit per decretum, aut per ſententiam, ſeu per dictum ipſius iudicis: aut ſi poſſeſsio illa fuit tradita per iudicem ſiue per eius executorem: & iura præallegata generaliter loquantur: & ſic ita generaliter intelligenda ſunt ex quo vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. l. de prætin. ff. de publ. in rem actio. l. vna. §. finautem. C. de caducis tollen. cap. & ſi Romanorum. xix. diſtinct. Præterea cũ iudex inordinatè, & iuris ordine non ſeruato procedit, cenſetur priuata perſona, & non publica: * imo dicitur violentiam committere, vt
38 aliàs ſuprà dictum fuit aut expreſsè: tenet gloſ. in capitu. fina. de iura. calum. in vj. probat bene tex. in cap. forus. extra de verbo. ſignifica. dum dicit non
39 eſt ergo iudex * ſi in eo non eſt iuſtitia, vt eſt optimus tex. in c. cum cauſa. de offic. deleg. vbi æquiparatur vis iudicis ſine iuris ordine procedentis vi à priuato commiſſa, & probatur bene per tex. in d. l. meminerint. & in l. authoritate. C. vnde vi. & in l. fin. C. ſi per vim vel alio modo. vbi per reſcriptum principis ſine cauſæ cognitione fuit ab lata poſſeſſio, & dicitur de facto factũ, & vis à iudice cõmiſſa, & antiqui poſſeſſores dicuntur ſpoliati: & ideo diſponitur per dictam l. quod in continenti ſint re-
40 ſtituendi. * Et dico plus quòd cauſæ cognitio nedum verſatur in ſola citatione: vt probat gloſ. in clemen. præſenti. de cenſi. & in l. prima. & ſecunda. de pen. & Bart. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. de offic. procon. verum etiam in audiendo partes in eorum iuribus: vt in l. iu cauſæ. de mino. & in l. ſi non cognitio. C. ſi contra ius vel vtil. publ. quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur: vt
41 in l. fin. C. ſi per vim vel alio modo. * Et eodem modo dicitur procedere de facto quando iuris ordine non ſeruato procedit: vt not. Anto. de Butr. in c. dilecti. de iudic. Bald. in capit. j. de no. for. fide. quia pro iudice iuris ordine non ſeruato procedente non eſt aliqua præſumptio, imo cenſetur potius priuata perſona, vt ſupra & in hoc etiam conueniunt Modern. omnes in capitu. dilectus. extra de
reſcript. Ex quibus omnibus, & eorum ſingulis ar- 42
bitror de neceſsitate concludendum quòd cùm prædicta Illuſt. Duciſſa de facto ſua poſſeſsione deſtituta fuerit iuris ordine prætermiſſo, ita & eodem modo ita de facto minime iuris ordine ſeruato reſtituenda ſit in poſſeſsione prædictæ Baroniæ, & caſtrorum: pariter & inauditis prædictis eius aduerſariis prout & eodem limite ipſa quoque minimè audita fuit. Prodeat ergo de vultu Dei iudiciũ, vt oculi iudicantium veritatem reſpiciant, ne ſuperata Gallorum inuaſio: vt deuicta trophæis, ac bonis prædicti quondã magni Ducis victoris contra omnem iuris diuini ac humani rationem potiri, ac gaudere glorietur: ad quód ſupplicio ſatis ſuperque ſatis hac tempeſtate per tot legum vertices, ac in vtraque iuris cenſura ſemideos in ſacro conſiſtorio Cæſar. Maieſtatis aſsiſtentes conſiderandum. Et ita vt ſuprà concluſum eſt tenendum tanquam iuris conſonum & veriſsimum conſulo ego

Thomas Grammaticus de Neapol. vtriuſque iuris Doctor, ſaluo ſemper rectius ſentientis iudicio, & in fidem præmiſſorum ſcripſi: & ſigillo quo in ſimilibus vtor, ſignaui.

Concurro in eandem ſententiam, ego Colucius coppula de Neapo. vtriuſque iuris Doctor. & in fidem me ſubſcripſi, & proprio ſigillo ſigillaui.

In eandem ſententiam condeſcẽdo, ego Galeacius S. Seuerinus de Neapol. vtriuſque iuris Doctor, & in fidem manu propria ſubſcripſi, & meo annulo ſignaui.

Et in ſententiam Magnifici ſuprà allegantis concurro ego Hieronymus Seuerinus de Neapo. V. I. D. & in fidem me ſubſcripſi manu propria, & ſolito ſigillo ſignaui.

Satis abunde, & eleganter per prædictum Magnificum dominum Thomaſium allegatum, & de ſola ſubſcriptione requiſitus, in eandem concurro ſententiam ego Bartholomæus marcialis vtriuſque iuris Doctor, minimus manu propria.

SVMMARIVM.

1 *Pauca idonea melius eſt effundere, multis, & inutilibus prægrauare.*

2 *Diſtrictus dicitur propriè dominium accedens ciuitati, ſeu caſtro in ſubiectionem iuxta fines ſimul in ciuitate ſeu caſtro ſtantes intra quos quicquid eſt vocatur territorium.*

3 *Redditus exiſtentes infra fines feudi, an præſumantur feudales, vel cenſuarij. Et ſi omnes alij, vel maior pars ibidem exiſtentium ſunt feudales præſumitur eoſdem eſſe ſimilis conditionis.*

Vaſſallus

4 *Vaſſallus iurans fidelitatem domino ſuo debet ſex in memoriam habere.*
5 *Vaſſallus vendens rem feudalem pro franca ipſam amittit.*
6 *Beneficia principum ſunt latiſſimè interpretanda, & quomodo procedat.*
7 *Conceſſa alicui in priuilegium ſi ſunt contraria iuri communi ſunt odioſa,& reſtringenda.*

CONSILIVM CLXI.

IN Chriſti nomine amen. In præſen-
ti conſultatione,quia dicit text.in l.
ij.§. contrarium.C. de vete.iu.enuc.
1 melius * eſſe pauca idonea effunde-
re , quàm multis inutilibus prægra-
uare:vt dicit gl.in c.de ætate extra de ętat.& quali.
allegãtem in cauſis debere eſſe breuiloquum: & ſe-
quitur Abb.in proœ.decret.idcirco præmitto diſ-
ferentiam inter diſtrictum , & territorium: ex quo
2 *diſtrictus dicitur propriè dominium accedẽs ci-
uitati ſeu caſtro in ſubiectione:iuxta fines ſimul in
ciuitate ſeu caſtro ſtatutos intra quos quicquid eſt
vocatur territoriũ per text.in l.pupillus.§.hoc ter-
ritorium.ff.de verb.ſigni.quam diffinitionẽ ſequi-
tur ſubtilis Fran.de Are.conſi.lxxvij.iij.col. Sicque
* videndum eſt an reditus ibi exiſtentes infra fines
3 feudi præſumuntur feudales vel cenſuarij: & certè
dicendũ eſt quòd feudales:ſi nõ probãtur exempti,
ita dicit Andr.de Iſer.in c.j.§.quidã tamen.de con-
trouer.inter maſ.& femi.de benefic.per tex.in cap.
omnes baſilicę.xvj.q.vij.facit tex.& ibi Bal.in l.j.§.
cum vrbem.ff.de offi.præfe.vrb.Secũdo quia in di-
cto loco non ſunt alij reditus niſi feudales,& ſi eſ-
ſent cenſuales,prout ex aduerſo dicitur ſequeretur
abſurdũ :quia iſta eſſent cenſualia: & cætera eſſent
feudalia: & ſic idem feudũ diuerſo iure cenſeretur
quòd eſt contra tex.in argumentũ in l.eũ qui ædes.
ff.de vſucap.Præterea cũ omnes alij vel maior pars
ſint feudales per hoc præſumitur alios eſſe etiã hu-
iuſmodi cõditionis: prout ſingulariter tenet And.
de Iſer.in d.c.j.§.quidam.& ideo debẽt reditus ipſi
iudicari feudales. Secundò quòd fundi prædicti
4 tanquam redditiij minime * potuerint pro fran-
chis alienari probat bene tex.in c.j.de for.fide.vbi
iurans fidelitatem domino ſuo debet ſex in memo-
riam habere:videlicet,incolumen,tutum,honeſtũ,
vtile,facile,& poſsibile.vtile ne ſit ei in damno de
ſuis poſſeſsionibus:& pondero illũ tex.quòd vaſſal
lus alienãdo rem redditiciã ſuo feudo pro frãca &
libera infert dãnũ domino in iure feudali quæ dici
tur eſſe ſua:quia proprietas , ideſt directũ dominiũ
dicitur eſſe domini.vt in c.j.in fi.in quibus cau.feu.
amit.ergo prohibitio alienationis pro franca & li-
bera cõprehenditur in hoc ſacramento fidelitatis,
vel ſi iuramentũ non præſtatur cõprehenditur in
fidelitate debita ipſi domino.Præterea in c.j.de no.
for.fide.dicitur quòd vaſſallus debet procurare vel
facere quòd dominus nõ amittat aliquẽ honorem,
ſed honor eſt domino habere homines , ſeu bona
ipſi feudo redditicia:ergo illã alienando pro franca
& libera facit contra honorẽ domini: quia videtur
ipſum contemnere: vt in ca.j.§.ſi vaſſallus.quæ fuit
prima cauſa benef.amit. Nec obſtat priuilegiũ cõ-
ceſſum per prædeceſſores principes Regni vniuer-
ſitati,& hominibus ciuitatis Auerſæ:in cuius terri-
torio locus ſitus eſt per quod priuilegium omnia
feudalia ſunt redacta ad inſtar burgenſaticorum:
adeo q̃ ſi ceſſaretur à reditu per mille annos,nun-
quam feudum amitteret. Et quòd poſſunt vẽdi ſine
aſſenſu domini ſaluo eius iure.* Et quòd beneficia 5
principum ſint latiſsime interpretanda , per tex.in
l.fi.de conſti.principum.& in l.ſi quãdo.C.de bon.
vaca.lib.x.& ſic fieri debet extenſio prædicta.Quia
reſpondeo quòd aut beneficia principum conce-
duntur ſine iuris communis permiſsione,aut con-
tra primo caſu fit ſuper his latiſsima interpretatio.
l.fin.& l.ſi quando prædallegata fortius dico* quòd 6
debent intelligi ſine iniuria alicuius vt dicit Dy.in
regula quæ à iure.de reg.iur.lib.vj.ſed in caſu præ-
ſenti ſi iniuria domino ſit illata,nemo eſt qui non
ignoret.Secundo caſu quando contra iuris cõmu-
nis permiſsionem,& tunc debet addere aliquid ſu-
pra ius commune,ſed non poteſt extendi ad caſum
non expreſſum:vt dicunt docto.in l.ſi conſtante.ff.
ſol.mat. *Præterea ea quæ ſunt contraria iuri com- 7
muni,licet alicui in priuilegio ſint conceſſa odioſa
ſunt,& in dubio reſtringenda:tex.eſt in l.in onera-
riis.§.ſed cum reſciſſa.ff.de act.& oblig.& in l.eius
militis.§.militia miſſus.de mili.teſta.& ideo con-
cludendum eſt bona prædicta redditicia eſſe deuo-
luta,& feudo reintegranda : prout petitum fuit:&
ita de iure ſentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante,vt in cauſa capitali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem , ſeu declinatoriam opponendum , ſed principalis debeat perſonaliter comparere , quòd tamẽ ſi procurator comparet non debet opponere exceptionem , ſeu declinatoriam, ſed implorare officium iudicis, & admittetur.*
2 *Statuto extãte quòd in criminalibus nullus admitti debeat ad aliquam exceptionem proponendam, ſeu opponẽdam,niſi perſonaliter compareat, quòd tamen ſi compareat clericus poteſt implorare officium iudicis , vt capiat informationem quòd ipſe inquiſitus eſt clericus , vel quod occiſus ab eo erat bannitus,& poterat occidi.*
3 *Statuto extãte quòd nemo admittatur ad excipiendum , niſi ſatiſdet:quòd tamen poteſt implorari officium iudicis:cum officiũ,& exceptio differant realiter & eſſentialiter.*
4 *Citatio debet clarè continere cauſam ob quam quis citatur,& de qua re inquiſitus deferatur.*
5 *Citatio facta in domo tenet,dum non poteſt haberi copia perſonæ citandi,et tunc debet fieri in domo, vbi moram trahit vxor , vel filij , vel ſpecialis familia recepto iuramento à familiaribus quòd quãprimũ poterunt notificabũt citationẽ citato.nu.6.*
7 *Citatio in qua continetur citet & referat in forma, verba ipſa recipiunt interpretationem, vt nũtius perquirere debeat citãdum perſonaliter ſi poteſt inueniri & eo non comperto citare ipſum in domo ſolita habitationis.*

Citatio

8 *Citatio prima facta non ſeruata forma circa inquiſitionem citandi non tenet in tantum quòd tunc ſufficit citatio factu domi ſi nuntius facta debita perquiſitione, vt ipſum perſonaliter citare poſſit non reperijt de quo debet nuntius ipſe relationem facere de perſona non reperta.*

9 *Incitatione ſi omittitur ſupraſcripta inquiſitio vitiat, & reddit proceſſum nullum.*

10 *Nuntio aſſerenti inquiſitum domi non reperiſſe non eſt credendum, dum ſubdit quòd ideo citauit in domo, & ex hoc fuit annullatus proceſſus per Alexan. de Imo.*

11 *Citationis relatio vt teneat debet nuntius referre illum citaſſe domi ſolitu habitationis, aliàs non probat.*

12 *Qualitas dum in aliquo actu requiritur debet ante omnia de ea conſtare.*

13 *Citatione prima vitiata non tenet proceſſus in contumaciam factus.*

14 *Citatio minus legitimè facta habetur pro nulla.*

15 *Relatio nuntij eſt de formu ſubſtantiali citationis.*

17 *Relatio nuntij debet eſſe claru & certa.*

18 *Relatio debet apparere cui facta ſit.*

19 *Relatio nuntij debet fieri iudici.*

20 *Relatio nũtij debet ſcribi per actuarium cauſæ cum ſit de proceſſu, & actis. nu. 21.*

22 *Relatio facta per alium quàm per nuntium citãtem non tenet.*

23 *Citatus ſi eſt inquiſitus & factus contumax vltima die anni ũ die cõtumaciæ accuſator, vel fiſcus debet accuſare contumaciam, aliàs circunducitur edictum, & nõ poteſt procedi ad foriudicationem. Imo oportet quòd ille accuſatus de nouo accuſetur.*

24 *Actus ſi requiritur fieri certo die certè ſi fiet antè, & immaturè non tenet, nec operatur poſtea affectum.*

25 *Rebellis ſeu hoſtis regis dici nõ poteſt qui ad ipſum regem recurrit.*

26 *Foriudicari non poteſt qui habet recurſum ad Regem.*

27 *Iudex inquiſitionis debet eſſe competens iudex inquiſiti, adeo vt in eo habeat merum & mixtũ imperium.*

28 *Clericus non poteſt citari coram iudice laico, nec coram eo contumax reputari, nec penam contumaciæ infligere.*

29 *Citatus ſi non eſt de iuriſdictione citantis non tenetur comparere coram iudice citante.*

30 *Proceſſus iudicis ſecularis contra clericum nõ comparentem ad allegandum priuilegium, ex quo non tenetur comparere, & ſic non valet proceſſus in cauſa principali, nec in contumacia.*

31 *Bannum cõtra clericum latum ſub nomine laici non tenet nec valet.*

32 *Contumacia ad effectum foriudicationis debet eſſe annualis, & incipit à tempore quo bona fuerunt annotata.*

33 *Foriudicatio vt fieri poteſt requiritur accuſari contumacia per accuſantẽ, dum proceditur per querelam.*

34 *Stilus & obſeruantia ad hoc vt ſeruetur debet authoritate ſuperioris confirmari mediante aliqua ſua ſanctione, ſeu conſtitutione.*

35 *Practica alicuius curiæ cõfirmata authoritate præſidis, ad epiſcopi dicitur ſtilus, ſeu ritus.*

36 *Conſuetudo ſeu obſeruantia contraria contra conſtitutionem Regni non poteſt allegari.*

CONSILIVM CLII.

REdemptoris gentium præſidio repetito, amen. In cauſa honorabilis Alphonſi caſtaldi de Neapo. cum regio fiſco inquiſiti de homicidio per magnam Curiam Vicariæ: dum ſuper eo citatus contumax extitiſſet perſeueraſſétque per annum in contumacia, & banno. Et demum citatus ad allegandum cauſam quia non debuiſſet procedi ad ſententiam foriudicationis contra ipſum, licet fuiſſet allegatum ipſum eſſe clericum: & in promptu exhibitũ de titulo clericatus vnà etiam cum ſignificatorialibus literis reueren. Cur. archiepiſcopalis Neapolita. fuiſſétque ipſis non obſtantibus decretum procedendum eſſet ad ſententiam 2
foriudicationis, & introducta cauſa per remedium recurſus, & appellationis in S. Regio conſilio dicebam malè fuiſſe, cum reuerentia per ipſam magnam curiam iudicatũ ex infrà dicendis. & primò: * nam ſtante ſtatuto quòd in cauſa capitali nõ ad- 3
mittatur procurator ad aliquam exceptionem ſeu declaratoriam opponendum: ſed principalis pars debeat ipſe perſonaliter comparere: quòd tamen ſi procurator ipſe comparet nõ debet opponere exceptionem, ſeu declinatoriam: ſed implorare officium iudicis: & admittetur: ita voluit Specu. & Io. And. in titu. de inſtrumen. edit. §. fin. ver. ſed quid ſi debitor. Albe. de Roſa. poſt Iaco. Butr. in l. fin. ff. de peti. hære.* & ideo ſi ex forma ſtatuti in criminali- 2
bus nemo debet admitti ad aliquam exceptionem opponendam: niſi perſonaliter compareat, prout eſt in caſu præſenti, in quo clericus citatus criminaliter ſub nomine laici tenetur virtute ritus magnæ Curiæ perſonaliter comparere in eadem: & allegare priuilegium ſui fori: quòd nihilominus poterit talis clericus implorare officium iudicis: vt judex ipſe capiat informationem quòd ipſe inquiſitus eſt clericus: vel quòd ille occiſus ab eo erat bannitus, & ex forma ſtatuti poterat impune offendi ſeu occidi: ita inquit ſingulariter Iaſ. de May. in l. vbi pactum. v. col. C. de tranſac. & in l. j. vij. col. ff. de iuriſdi. om. iudic. & ſubdit Ange. in l. plane. ff. de peti. hære. quem ipſe iaſ. ad hoc allegat dicere quòd ipſe Ang. vſus fuit dicta practica infinitis vicibus: & alleg. ad hoc alios quamplures doct. dicentes ꝙ ille qui ex forma ſtatuti non admittitur ad excipiendum niſi ſatiſdet, * quòd poteſt implorare of- 5
ficium iudicis: cum officium, & exceptio differant realiter & eſſentialiter: idem in omnibus præallegatis refert & ſequitur Marſi. in repet. l. j. C. de rapt. virgi. in folio x. vbi refert Iaſ. ita ſingulariter: vt ſuprà diceretur poſt Angel. & vltra addit infinitas quotas ad hoc, ex quibus liquet ꝙ prohibita appellatione vel exceptione non impeditur implorari officium iudicis: vt ſe informet de tali exceptione: & ideo debet aduocatus eſſe cautus in hoc: ſecundum Angel. Fulgo. & Moder. in l. nam & poſtea. §. ſi damnetur ad finem. ff. de iureiurando. & Ang. in l. fin.

l.fina.ij.colum.ff.de peti.hæred.vbi ſubdit hoc eſſe
menti tenendum quòd nunquam exeat de memo-
ria:vnde cum magna Curia noluerit ſe de dicta ex-
ceptione clericatu in promptu per authēticas bul-
las,& ſcripturas informare:ſequitur quòd nulliter
proceſſerit ad decretum prædictum. Et nunc poſi-
to abſque veri præiudicio quòd eſſet mere laicus
Alphonſus ipſe, & non clericus: prout eſt, adhuc
dico nulliter fuiſſe proceſſum per magnā Curiam
ſtante obſcuritate primæ citationis aduerſus ipſum
inquiſitum, cum in citatione qualibet debeat cla-
4 re contineri de cauſa ob quam quis citatur:* & de
qua re inquiſitus deferatur per formalia verba con
ſtitutionis Regni edictorum ibi dilucide contine-
ri coram quo: & ibi Andr. de Iſern.ſubdit quòd ci-
tatio debet in ſe continere apertam cauſam: vnde
nō valeret commiſsio iudicis mādantis citari om-
nes facientes brigam: quia non contineret huiuſ-
modi citatio certam cauſam:& maxime cum in ci-
tatione aduerſus prædictum Alphonſum dicatur.
Et aliis prout in querela cōtinetur ſic ſe referen-
do ad querelam, nec aliter declarando illa alia: &
5 per dictionem * prout, quæ reddit citationem ob-
ſcuram ſic etiam, & libellum niſi edatur ſcriptura
ad quam fit relatio:vt habetur per Barto.& alios in
l.edita.penul. colum.verſicu.expedita materia cu-
mulationis.C.de edend.& ſic infertur dictam cita-
tionem cum contumacia inde ſequuta fore: & eſſe
nullam:vt bene declarat gloſ.in d.conſtitu.edicto-
rum:in verſi.continebat. Eritque inſuper prout eſt
citatio ipſa nulla ex defectu relationis dum nun-
tius in eius calce refert citaſſe prædictum Alphon-
ſum domi non aliter exprimendo nomen alicuius
de domo cui ipſe notificaſſet,iuxta formam nouiſ-
ſimi decreti, & obſeruantiæ Sacri Regij conſilij:
omiſſaque inſuper forma conſtitutionis regni ci-
tationis literæ qua cauetur citationem domi fieri
poſſe,dum non poſsit haberi copia perſonæ citan-
dæ,& tunc debet fieri in domo, vbi moram trahe-
ret vxor vel filij ſeu ſpecialis familia recepto iura-
6 mento à familiaribus,* quòd quam primum pote-
runt notificabunt citationē citato,prout eſt etiam
de mente Bald.in l.diffamari.verſic.item ibi voci-
taſſe.C.de ingen.& manu.& ideo dum citatus fuiſ-
ſet Alphonſus ipſe, vt prima die iuridica in eadem
magna curia cōparere debuiſſet recepturus copiā
capitulorum addiiciendo: verba illa in citatione
citet & referat in forma &c. verba ipſa recipiunt
interpretationem,vt nuntius perquirere debuiſſet,
vt ipſum perſonaliter conueniret: & eo non com-
7 perto * citaret in domo ſolitæ habitationis:ita di-
xit Bartol.quem communiter ſequuntur doct.in l.
iiij.§.prætor ait.ff.de damno infect.vbi Alexand.
dicit hanc eſſe communem opinionem Anton.de
8 Butri.& Abb.in c.cauſam.de dolo, & contu.& ibi
tenent * quòd prima citatio facta non ſeruata for-
ma circa inquiſitionem citandi non tenet: in tan-
tum quòd tunc ſufficiet citatio facta domi,ſi nun-
tius facta debita perquiſitione, vt ipſum perſona-
liter citare potuiſſet nō reperiit de quo debet nun-
tius ipſe relationem facere in calce citationis ſe
nō reperiſſe de perſona:& quòd iden in domo, ſeu
domi citauit: ita eandem opinionem ſequutus, &
magiſtraliter declarauit Decius in ca.cum parati.
de appella.ſubdens citationem domi factam non
tenere niſi ſit in ſubſidium:* & ideo ad propoſitum 9
voluit Pau.de Leaza.in clem.cauſam.de elect.quòd
omiſsio iſtius inquiſitionis vitiat,& reddit proceſ-
ſum nullum: idem ſequitur Alexan.in conſi.ccxix.
nume.vj.in vj. volumi. Et quòd nuntio referenti
citaſſe inquiſitum domi non ſit credendum * dum 10
aſſeruit ſe non reperiſſe,ideo citauit in domo:tenet
Alexan.in conſi.ij.circa primum.in iij.volumi.vbi
per ſupradicta,dicit annullaſſe quendā proceſſum:
vnde cum in caſu præſenti nuntius aſſeruerit ſim-
pliciter illum domi citaſſe, & nō ſeruaſſe formam
præmiſſæ perquiſitionis, vt perſonaliter citare po-
tuiſſet,igitur talis relatio per conſequens: & cita-
tio præcedens ruit. Item nec expreſsit citaſſe domi
ſolitæ habitationis,* ſed retulit ſimpliciter citaſſe 11
domi: nam debuit dicere domi ſolitæ habitationis
ad hoc vt citatio tenuiſſet: ita concludit Bartol.in
dicta l.iiij.§.prætor ait.& eſt conſtitutio Regni ci-
tationis literæ ſuprà allegata.& ibi Andr.de Iſer.&
bene.Luc.de pen.in l.j.C.de curi.& ſtati.lib.xij. Et
ſic de præmiſsis qualitatibus oportebat per prius
apparere. Ex quo dū in aliquo actu requiritur ali-
qua qualitas neceſſe eſt per prius, * & ante omnia 12
de dicta qualitate conſtare:vt inquit Ange.in l.j.§.
ſi quis neget.ff. quemadmo.teſtam.ape.& ſequitur
Alexand in conſi.lxxxij.ij.colum.in j.volum.Iaſo.
plene in l.non ſolum.§ ſciendum.in princip.ff.de
noui oper.nun.& in l.j.in fin.iij.colum.C.de teſta.
& ſic data nullitate citationis redditur contu-
macia nulla, & ſic bannum: vt dicit Bald.in l.j.in
fin.ff.ſi quis ius dicen.non obtemper.per l.vir bo-
nus.ff.iudic.ſolu.* Et ideo vitiata prima citatione 13
non tenet proceſſus in contumacia factus: Bald.in
auth.ſi omnes.C.vt ſe ab hæred.abſt.Afflic.in con-
ſtitu.cauſas.num.5.in fin. Defectus enim citationis
eſt defectus iuris naturalis.clemen.paſtoralis.de re
iudica Alexan.in l.iuſtè poſsidet.ff.de acquirenda
poſſeſ.& ideo actus iudiciales nulli nullum produ-
cunt effectum:ita Bal.in l.j.C.ne ex deli.defun.* & 14
ideo citatio minus legitimè facta habetur pro nul-
la. & ſic ſi contra taliter citatum abſentem fertur
ſententia eſt ipſo iure nulla, ità concludit Bal.in l.
properandum.§.& ſi quidem.col.ij.C.de iudi.poſt
Innoc.quem ipſe allegat in ca.præterea.de dilatio.
*Ad corroborationem pręmiſſorum non eſt omit- 15
tendum relationem nuntij eſſe de forma ſubſtan-
tiali citationis: vt dicit Bart.in l.multum intereſt.
ff.de condi.& demon.& in l.hæc autem.§.j.ff.quib.
ex cau.in poſſeſ.ea.Phili.Franc.in cap.cum parati.
colum.xij.extra de appel.verſicu.circa quartum.&
ibidem Propo.in x.colum.* Et quòd relatio præ- 16
miſſa:vt ſuprà facta ſit nulla oſtenditur:* quia re- 17
latio debet eſſe clara & certa:vt conſuluit Alexan.
in alleg.conſi.ij.circa principium.iij.volu.& Soci.
in tract.citationis.artic.xiij.circa finem.nume.iiij.
* Et maximè dum non appareat cui dicta relatio 18
facta fuerit nec actuario cauſæ cui fieri ſufficeret:
vt dicit Barto.in l.ſi finita.§.Iulianus.columna iij.
verſicu.iuxta prædicta quæro.ff.de damno infec.&
ibi Imol.ſubdit dictam opinionem Bartol.eſſe ve-
ram: & quòd eam conſuetudo approbauit,& tenet
etiam Salycet.in l.præcipimus.§.in his.C.de appel.
& ibidem Bald.in verſicu. nota.text.ibi excipere

Ange.

Angel.in l.cum ſatis.C. de agrico.& cenſi.Felyn. &
19 Abb.in c.quoniam contra.extrà de proba.* & mi-
nimè apparet relationem prædictam fuiſſe factam
iudici, prout requirit Ange.in d.§.Iulianus.quod
tenet conſtitutio Regni citationis literæ ibi: dum
dicit citanti reſcribi. Secũdò peccat relatio in de-
20 fectu grauiori * cum nõ fuerit per actuarium ſcri-
pta qui ipſam ſcribere debet, ex quo eſt de proceſ-
ſu:vt dixerunt Saly.& Bal.in l.dies feſtos.C.de fer.
per no.per gl.in l.ſancimus.§.cum autem ver.con-
tumaciam.C.ad trebel.refert & ſequitur Alex.in l.
j.§.nuntiatio.in fi.col.vij.ff.de noui ope.nun.Ang.
in d.l.ſi finita.§. Iulianus.ſuprà alleg.Guid.papæ in
ſuo conſi.xxvj.in fin. verſi.tertio quæro actus &c.
& ibi dicit quòd relatio nũtij debet ſcribi per no-
tarium in actis cauſæ, cum ſit de proceſſu, & actis
21 cauſæ:idem tenet Abb.in conſi.cxij.col.ij.* Tertiò
minimè citatio ipſa ſubſiſtere poteſt cum relatio
prætẽſa in ea facta apparet facta per aliũ quàm per
ipſum nuntiũ citantem,& ex iuris diſpoſitione hu-
22 iuſmodi* relatio requiritur fieri per ipſum nũtium
citantẽ,& nõ per alium, vt dixit Bal.in c.cum dile-
cti.de do.& cõtu.& Propo.in c.cum pari.col.x.in
fin.de appel.ex quo nuntius,dum refert loco teſtis
ſuccedit & teſtis debet principaliter ſeu perſonali-
ter comparere:vt appareat quo vultu: vulga.l.iij.ff.
de teſti.maxime dum non appareat aut cõſtet quis
fuerit ille tertius qui ſcripſit relationem prædictã,
non debet ſcripturæ relationis prædictæ fides ali-
qua adhiberi:iuxta text.& quòd ibi Bald.not.in iij.
not.in j.conſti.digeſtorum:& per Felyn.in c.ij.col.
v.verſicu.quæ omnia.extrà de fide inſtru.text.& ibi
Barto.in l.ad teſtium.§.ſi quis.ff.de teſta.in tex.ibi:
non ſuum non aſcripſerit quòd ad hoc vt ſcriptu-
ra probet,debet in ſe continere nomen ſcribentis,
& maximè cum dicta conſtitutio citationis literæ
expreſsè requirat citationis relationem fieri debe-
re per nuntium citantem & non per alium.Quartò
quod non poteſt procedi ad ſententiam foriudi-
cationis etiam oſtendo, quia in vltima die anni à
die cõtumaciæ,& banni debet accuſator,ſeu fiſcus
accuſare contumaciam: aliàs circunducitur edi-
ctum, & non poteſt procedi ad foriudicationem:
vt dicit And. de iſern.in ſuo reper.actor & reus in
verbo foriudicatus: imo oportet quòd ille accuſa-
23 tus*de nouo accuſetur, vt etiã dixit glo.magna in
conſtitutione pœnam eorum: & ibi etiam Andr.
de Iſern. Et nihilominus liquet ex actis quòd fiſcus
non accuſauit tempore debito ſed per ſex dies an-
te lapſum anni contumaciam. Et de iure quando
actus requiritur fieri certo tempore ſi fiat ante &
ſic immature non tenet nec operatur poſtea effectũ
tempore congruo.l. qui ſuperſtitis.ff.de acqui.hær.
& paria ſunt aliquid fieri ante aduentum tempo-
24 ris & poſt tempus elapſum: * quia ſicut non tenet
vnum nec aliud valebit; vt not.dicit Bart. in l. qui
ante calendas.ff.de verbo.obliga. Bal.Pau.de Caſt.
& Franciſc.de Aret.in.l.fina.C.qui admitti.Nell.in
tract.bãni.in iij.parte.q.xj.Quintò minimè potuit
contumax reputari allegata iuſta abſentia cũ fue-
rit allegatum ipſum Alphonſum acceſsiſſe ad Cæ-
ſaream Maieſtatem, & ſic nec ex contumacia ipſa
foriudicari; cum foriudicatio fundetur in longa
contumacia vnius anni ob quam contumax ipſe
efficitur rebellis regis,& hoſtis publicus:& ſic non
habebit locum in eo qui ad ipſum regem recurrit:
* ex quo non poteſt dici aufugiſſe: per text.forma- 25
lem in l.quid ſit fugitiuus.§.j.verſi.idem probat.ff.
de ædil.edic.ita decidit Ioan.Bapt.de ſancto Seuer.
in ſuo tract.de debito.fugit.j.q.prin.circa princip.
verſi.ex prædictis iurib.& in ſpecie quod qui habet
recurſum * ad ſuum regem non poteſt foriudicari 26
tenet in particulari Afflic.in conſti.clementiæ im-
perialis ſub rub.vt bannito liceat infrà duos men-
ſes &c.iij.col.circa fin.Sextò Alphonſus iſte vt pri-
mo loco dictum extitit eſt clericus vt apparet ex
publicis documentis in promptu exhibitis,*& iu- 27
dex inquiſitionis debet eſſe competens iudex in-
quiſiti: & in eum habere merum & mixtum impe-
rium aliàs proceſſus non tenet:argum.l.iiij.§. con-
demnatum.ff. de re iudic.Et ſic vbi actus debet ab
aliquo explicari requiritur quòd ille talis ſit habi-
lis ad illum:vt inquit Pau.de Caſt.in l.j.ff.de cõſtit.
pecu.ita dicit etiam Afflic.in d.conſti.pœnam eo-
rum in ſecundo requiſito, vnde cùm magna Curia
ſit penitus iudex incõpetens clerici, ſequitur quòd
ipſum foriudicare non poteſt. Et ſi reſpondeatur
quòd debuit perſonaliter comparere,nec ſe contu-
macem facere: ſed allegare priuilegium ſui fori:&
magna Curia cognouiſſet de ſuo clericatu iuxta
formam ritus ipſius magnæ Curiæ,replicatur quòd
ritus loquitur in caſu quòd clericus voluerit ſuum
forum declinare: nam requirit ritus vt perſonali-
ter compareat:in caſu autem præſenti agitur ad ef-
fectum euitandi foriudicationem allegando etiam
nullitatem actorum factorũ quæ nullitas actorum
cùm notoria ſit,poteſt à quolibet allegari etiã per
minorem,per mulierem,ſeu aliàs inhabilem: Inno.
in capit.veniens.de accuſa.Ange.in l.filiusfami.ff.
qui ſatiſda.cogan.Ludo.in l.de pupillo.§.ſi procu-
rator.ff.de no.oper.nuntia.*Concurrente maximè 28
nullitate contumaciæ aperto iure cum non poteſt
clericus citatus per iudicem laicum,coram eo con
tumax reputari: ex quo contumacia ipſa nõ tenet:
ita voluerunt Ioan.And.Anto.de But.& Abb.in c.
diligenti.penul.colum.extrà,de foro competen.ex
quo contumacia eſt delictum: & ideo non poterit
iudex ſecularis pœnam contumaciæ infligere con-
tra clericum.capitulo primo.extrà de cler. coniu.
in vj. idem tenet Bald.in l. generaliter la ſecunda.
C.de epiſcopis & cleri.& in l.ſi quis ex aliena.ff.de
iudic.& Bartol.conſuluit in ſuo conſil.ccxxv.cle-
ricus ſub nomine &c.& conſuluit Deci.in conſi.
ccxlj.ij.volu.ſcripſi alias Iac.de ſan.Geor.in l.non
videtur.ff.de iudic.Et ideo tenuit in propriis ter-
minis do.Aegid.de mandalbertis antiquus doctor
in ſua diſputa.quæſtio talis eſt: quæ eſt inter diſpu-
tationes Paul.de Leaza.& ſubdit reſpondendo ad
Bartol.in l.non videtur.de iudic.quòd clericis co-
ram ſeculari iudice non eſt licita comparatio,nec
poſsibilis prorogatio per dictum capit.ſi diligenti.
de foro competen.& omnia iura deteſtantur quòd
laicus modo aliquo animaduertat in clericum.ca.
nullus iudicum.xj.quæſtio.j.& ideo * cum conſti- 29
terit citatum non eſſe de iuriſdictione citantis non
tenebatur comparere:vt not.Innocen.in c.ſi.extra
de appel.& Henri.bouer.in ſing.ſuo xviij.citatus
&c.& idem ſequitur Guido papæ in ſua deciſ.par-
lamen.

lamen. Gracianopol.cccel.ſub rubr.an multæ de-
claratæ: & ſequitur etiam deciſ.capel.tholoſ.clxv.
item fuit quæſitum bannum &c.& idem etiam in
particulari tenet Ioan.And.in regu.iuris ſcienti. in
mercuria.dum dicit non tenere proceſſum iudicis
ſecularis contra clericum citatum, & non compa-
30 rentem ad allegandum ſuum priuilegium:* ex quo
non tenetur comparere: nec proceſſus in principa-
li valet, nec in pœna contumaciæ, ex quo citãs nul-
lo modo poteſt eſſe iudex, nec in principali, nec in
incidenti: ergo non arctatur principalis cõparere
per c.ſi iudex laicus.de ſen.excom.in vj. Et ſic mini-
31 mè obſtabit bannum, licet ſub nomine laici:* nam
tale bannum non tenet nec valet: ita Bal.in l.j.ff.ſi
quis in ius voc.non ie.& conſuluit Alex.in conſil.
lxv.iiij.colũ.in iij.volumi. Vnde cum foriudicatio
fundetur ſuper contumacia per Regni conſtitu-
tiones, & clericus non poteſt eſſe contumax coram
iudice laico ex pręmiſsis ſequitur quod nullatenus
foriudicari poteſt. Septimò adduco nullatenus
procedi poſſe ad foriudicationem prędictam, nam
annus qui debet præcedere foriudicationem, in
quo requiritur: vt quis perſiſtat in contumacia ad
hoc vt foriudicari poſsit non incipit currere niſi
32 à die * quo bona ipſius contumacis fuerunt anno-
tata per curiam per text.in conſtitutionib.grandis
vtilitas circa med.ſed in caſu præſenti nõ apparet
quo tempore bona fuerint annotata: imo nec an-
notata fuerunt: ergo &c. Octauò foriudicatio fun-
datur principaliter in cõtumacia in tantum quòd
non conſtito de delicto contra contumacem: ta-
men ex ſola contumacia annali quis foriudicatur:
vt in conſti.pœnam eorum.& quamuis in crimina-
libus non requiratur accuſatio contumaciæ, vt te-
net Barto.in l.properandum.§.j.C.de iudi.& in ex-
33 trauagan.ad reprimen.in verſi.neglexerit: * tamen
caſu iſto: vbi proceditur per querelam debet accu-
ſari contumacia. ita voluit Bart.in l.arbiter.la pri-
ma.ff.de arbitr.& melius in l.inter accuſatorem.ff.
de public.iudic. Iaſ.autem d.l.j.§.& ſi quidem.C.de
iudę.tenet quòd in criminalibus requiritur accu-
ſatio contumaciæ: ſed in caſu præmiſſo nullus in-
ſtitit querelator, ſeu accuſator qui contumaciam
ipſam incuſauerit, ſed ſolum reperitur actus dicẽs
accuſata eſt contumacia ex officio, nec dicitur in-
ſtante fiſco, nec parte: ergo foriudicari non poteſt.
Nonò & vltimò nõ militat quòd per fiſcũ regium
dicitur in magnam Curiam Vicariæ ſtylum & ob-
ſeruantiam eſſe in contrarium eorum quæ ſupradi-
cta ſunt requiri ſeu cõcurrere ad foriudicationem
virtute conſtitutionum Regni qui ſtylus eſſet pro
iure ſeruandus: iuxta tex.in c.licet.& in c.quãgra-
34 ui.extrà de crimi.fal.* Nam reſpõdeo quòd ad hoc
vt obſeruantia, ſeu vt ſtylus aliquis ſit conſeruan-
dus requiritur quod fuerit confirmatus authorita-
te ſuperioris mediãte aliqua ſua ſanctione, ſeu con-
ſtitutione: vt ſatis pulchrè tenet Alber.de Roſat.
in ſuo dictionario: in verſicu.curia: vbi dicit non
eſſe neceſſe allegare: quòd ita ſernet curia Roma-
35 na: & ideo ita eſt ſeruandum; * niſi de hoc appareat
per modum declarationis: & conſtitutionis pro-
cedere: idem refert & ſequitur Iaſon, hoc dictum
magni faciendo in l.j.C.de ſum.tri.& fi.catho.col.
xiij.circa principium. Fely.in c.ij.extrà de reſcri.in
ver.ſtylus.& in c.rodulphus.eod.titu. Hinc voluit
Bal.in l.fi.C.quæ ſit longa conſuetu.quòd practica
alicuius curiæ confirmata authoritate præſidis vel
epiſcopi dicitur ſtylus: ſeu ritus.allegat hoc tenere
Cyn.in l.ij.C.eod.titu. Concurrente maximè quòd
contra conſtitutiones Regni non poteſt allegari
* nec induci conſuetudo, ſeu obſeruantia contra- 36
ria ipſis conſtitutionibus: per tex.& ibi gl.& And.
de Iſer.in proœ.ipſarum conſtitu. vbi plenè Affic.
in §.cum igitur.& ibi gloſ.in ver.& conſuetudini-
bus alibi. Andr.& idem Andr.in alia conſti.inci.in
locis demanij, & etiam in prælud.in iij.q.in fin.&
vtrobique tenet quòd conſuetudo contraria con-
ſtitutionibus Regni non tenet, nec ſeruari debet:
ſicque ex præmiſsis, & vnoquoque prædictorum
conſulo nullatenus procedi poſſe ad foriudicatio-
nis ſententiam contra prædictum Alphonſum, ex-
tante potiſsimè ſtylo ipſo contra ius. quo caſu non
valet, vt plenè Alex.in conſi.xxxvj.in ij.volu.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum per maritum vxori, licet per trãſitum ad ſecundas nuptias perdatur, quando fuiſſet ex munificentia, & liberalitate factum; ſecus ſi ex cauſa ſeruitiorum, nec requiritur quòd probetur.*

2 *Relictum per maritum vxori etiam abſque ſeruitijs ſibi debetur & morte confirmatur.*

3 *Legatum factum pro anima per virum ſua vxori tenet, & ſibi debetur.*

CONSILIVM CLIII.

IN Chriſti nomine amen. In themate
propoſito reſpõdeo: quòd licet per-
datur legatum factum per maritum,
ſeu * à marito per trãſitum ad ſecun- 1
das nuptias, vt in l.fœminæ. & ibi
Bal.C.de ſecun.nupt.tamen hoc procedit quando
dictum legatum fuiſſet ex munificentia, & libera-
litate factum: vt ibi in litera. Secus enim erit ſi ex
alio titulo: maximè ſi ex cauſa ſeruitiorum præſti-
torum: vt ibi probatur à contrario ſenſu: vt dicit
Bal.in l.in donatione.in fi.C.eo.titu.& in l.ſi libe-
ris.& ibi Bal.C.de don.ante nupt.& probatur in l.
ſi hac edictali.§.his illud.ij.col.ibi deuolutas: id eſt
titulo lucratiuo.C.de ſecũ.nupt.* Relictum igitur 2
fuit propter ſeruitia quæ aliter probari non requi-
runtur quàm per teſtatoris aſſertionẽ: vt in l.ſi for-
tè.de caſtren.pecu.& ibi Bar.& latè Bar.& alij in d.
l.ſi donatione.& in l.illud.& ibi Bal.C.de ſacroſan.
eccle. quia illud procedit quando illud relictũ non
valuiſſet niſi ſub ratione meritorum ſeu ſeruitio-
rum, & ſic in perſona quæ liberè non potuiſſet diſ-
ponere, vt quia eſſemus fortè in marito donãte in-
ter viuos vxori, vel in patre donante filio in pote-
ſtate, vel filio ſpurio vel in prælato: & ſimilibus qui
ex mera liberalitate liberè diſponere non poſſunt:
nam eo caſu nõ creditur, niſi præcedẽte probatio-
ne ſeruitiorũ; vt in l.ſi fortè.& in d.l.ſi donatione.
ſecus in caſu de quo agitur: quia relicta per maritũ
vxori etiam abſque ſeruitiis non prohibentur, per

tex.in l.vnica.C.de rei vxo.actio.§.ſciendum.& inter eos donatio morte confirmatur:licet inter viuos prohibeatur:vt in l.donationes.la prima.& ibi glo.C.de dona.inter vir.& vxor.& conſuluit Soci. in conſi.lxxv.ſecundum Mod.ordinem.Item eſt &
5 aliud * quia legatum prædictum fuit etiam factum pro anima,& ſic ex pia cauſa: & non ex liberalitate,aut munificentia:ex quo ſit donatio.c.j.de dona. ita dicit Imo.poſt Cardi.in c.cæterum.de donatio. ij.col.& in c.j.ij.col.poſt Cardi.ibi.eod.tit.Nec debent diuidi bona deducta prius legitima, & cum viro ſecundo & filiis: ſed ipſe duæ filiæ habebant duas partes,& vir aliam tertiam: ſecundum Salyc. poſt Cy.& Iac.de Raue.in d.l.hac ædictali.in prin. ij.q.& in l.quoniam.eod.titu.ita conſuluit Alex.in conſil.clix.in v.volu.circa principium.& Ioan.de Ana.in conſi.lxxvij.& ibi latè Ludo.Bolog.in ſuis additin.ad dictum cõſilium:& Bened.capra in ſuo conſi.laxiiij.viſis & conſideratis &c.Sicque de iuris cenſura ſentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non eſt legitimum, niſi præcedente benedictione ſacerdotali, & alijs ſolennitatibus.*
2 *Conſtitutiones regni per largiſſima tempora ſemper fuerunt, & ſunt in viridi obſeruantia in regno.*
3 *Conſtitutiones Regni ſunt ius commune in regno.*
4 *Mater aſſerens filium ſuum eſſe natum in octauo menſe creditur ei.ibid.nu.5. Sicut etiam ſtaretur mulieri aſſerenti ſe prægnantem ibidem, etiam ſi diceret, ex quo viro prægnans euaſit.*
6 *Natus octauo menſe habetur pro mortuo.*
7 *Natus octauo menſe non eſt legitimus.*
8 *Teſtes quando contrariantur adinuicem, videlicet, vnus alter, & alteri alter non probant, etiam ſi ab eadem parte producti fuiſſent, & etiam ſi eſſent inæquales.ibid.nu.9.*
10 *Probatio quæ veriſimiliter fieri non poteſt per alios quàm per domeſticos ſtatur domeſticis.*
11 *Teſtium defectus ſupplet numerus.*
12 *Maritus quòd poſſit vxorem caſtigare eſt intelligendum, videlicet, temperate.*
13 *Teſtium maiori numero ſtatur etiam in teſtibus à me productis, licet contrarijs.*

CONSILIVM CLIIII.

REdemptoris gẽtium ſuffragio inuocato, amen. In cauſa honorabilis Sebaſtiani percatij cũ Stephano Rennante de ciuitate Capuæ agẽtem ex altera ſuper petitione reſidui dotiũ quondam Dianæ eius conſortis tanquam patre & legitimo ſucceſſore quondam Rennantis Paduani eius filij prædefuncti poſt mortẽ prædictæ Dianæ eius matris reperio, adeo copioſè allegatũ per Magnificum V.I.D. Pyrrhum Marcheſium de Capua mihi tanquam filium chariſsimum in fauorem prædicti Sebaſtiani, vt nihil melius allegari potuiſſet: tamen vt clienti: ita à longe ad me recurrenti morem geram eius opinionem velut veridicam,& iuri conſonam: ne illotis manibus ad rem acceſsiſſe videar infraſcriptis mediis comprobare conabor. Et confutando principaliter quæ audio ex aduerſo fundari. In primis dico quòd ſalua pace Magnifici concurrentis in cauſa Affric.in conſtitutione ſancimus ſub rubrica de matrimo. contrahen.tenet tenorem conſtitutionis prædictæ,& rectè eius verba, & mentem conſideranti non apparebit ab ea diuertiſſe: ſed tenuiſſe, & tenere prout in ea. * Et quatenus dicatur quòd in matrimonio ſit iudicandum lege poli,& non lege fori: hoc idem ego tanquam veriſsimum dictum ſequutus allego pro dicta conſtitu.text.in propriis terminis: idem dicentem in capit.aliter legitimum.xxx.quæſtio.v.in quo formaliter dicitur quòd aliter non ſit legitimum coniugium niſi præcedente benedictione ſacerdotali, & aliis ſolennitatibus: & ſic ecce qualiter de iure poli, & ſecundum canones: idem eſt quòd in conſtitutione prædicta. Sicque ſileat prætenſa authoritas Argentini allegata contra text.formalem ſecundum legem poli, & ſecundum legem fori: & qui non habetur in bibliothecis communibus, vt aliter intueri & reſponderi poſsit ſi fortè ita diceret: ad quod allegatur quòd non creditur: nec reperio Magnificum Pamphilum mollum: ita vt allegatur dixiſſe in d. conſtitutio.ſancimus. cum ipſe viuens lecturam quam ſcripſerat, ſeu collegerat ſuper cõſtitutionibus Regni relatis quibuſdam opinionibus antiquorum mihi tradiderit, & in duabus lecturis ſuper dicta conſtitutione ſancimus. in quibus nihil reperio contradictum fuiſſe dictæ conſtitutioni, nec ipſam aliter intellexiſſe, aut limitaſſe: prout in ea continetur relatis opinionibus antiquorum. Et licet dicatur probari quòd filij nati abſque interuentu ſolennitatis, & benedictionis ſacerdotalis in ciuitate Capuæ reputentur legitimi: attamen non probatur quod aliàs in ſimilibus fuerit contradictum, & quòd in contradictorio iudicio ita fuerit obtentum contra dictam Regni conſtitutionem: maximè cum conſtitutiones Regni per longiſsima tẽpora ſemper fuerunt, * & ſint in viridi obſeruantia, vt dicit Andr. 2
de Iſern.in prælud.feud. & in proœmio conſtitu. prædictarum & ideo Illuſtriſ.rex Carolus primus mandauit conſtitutiones ſeruari in regno: vt in c. regni incipien.conſtitutiones.fo.xxix.& idem iuſſit Carolus ſecundus in capitu.regni.quòd incip. ad perpetuam.folio xxxvj.& idem magis expreſsè mandauit Rex Ferdinandus primus per ſuam pragmaticam ſanctionem ſub data in terra fogie.xxv. Decemb.1472.& ideo dixit Andr.de Iſern.in ca. j.in fi.de eo qui ſibi & hæred.ſuis.* quòd conſtitu- 3
tiones Regni ſunt ius commune in Regno. Secundo inficiari nec denegari poteſt quin prædictus Rennas Paduanus filius non ſit natus in octauo menſe, prout liquet nedum ex probationibus in proceſſu, verùm etiam ex confeſsione vtriuſque parentis: * licet plenius per confeſsionem matris 4
eiuſdem probatam per quamplures teſtes cui confeſsioni ſtandum eſt per l.cum te.C.de tranſactio. ſicut etiam ſtatur mulieri aſſerenti ſe prægnantem: vt dicit gloſſ.& poſt eam Angel.in l.illud.ff.ſi pars hære.peta.etiam ſi diceret * ex quo prægnans euaſerit 5

ſerit:vt dicit Barto.in l.iij.§.j.ff.de liber.agnoſcen.
&c ſic quatenus octauo menſe natus fuerit habetur
6 pro mortuo:* & ſic non ſucceder pater filio, ſed
pater filiæ: prout ita in terminis in contingentia
facti refert fuiſſe deciſum in S.cõſilio Afflic.in ſua
deciſ.cxxxvj.vbi allegat Paul.de Caſt.in l.vxor.C.
de poſthum.hæred.inſtituen.tenentem quòd paria
ſunt non naſci viuum,& viuere non poſſe. Cui ad-
do quòd idem tenet Rapha.Fulgo.ibidem,& incip.
lex ipſa vxoris abortu: & non vxor, prout allega-
tur:& ſequitur idem Alexand.in l.quod dicitur.ff.
7 eodem titu.in fin.vbi ſubdit * quòd ſtat cum opi-
nione Pau.& Rapha.& plus inquit Barto.in l.Gal-
lus.in princ.ff.de liber.& poſthu.quòd natus octa-
uo menſe non eſt legitimus ad ſuccedendum. Nec
in aliquo ſuffragatur id quod ex aduerſo probatum
prætenditur quòd filius natus octauo menſe non
poteſt protendere eius vitam vltra octauum, ſeu
x.diem poſt eius ortum:& ſic cum ipſe Renna lon-
ge plus vixerit:ergo &c. Nam ſalua pace partis ad-
uerſæ,apparet enim totum contrarium plenè pro-
batum per teſtéſmet ad eius inſtantiam productos
ſuper tertia exceptione in nouis iuribus maximè
per honeſtam Ioãnellam de Yſa de Capua quartam
teſtem,necnon & per honeſtam Verde oliuam ſex-
tam teſtem productas ex aduerſo quæ tanquam ex
parte ſuper tertia exceptione partis aduerſæ pro-
ductæ deponunt contrarium eius quòd in ea con-
tinetur,& dicunt quòd natus octauo menſe poteſt
viuere tanto tempore quanto morari debuiſſet in
vtero matris vſque ad tempus legitimi partus. Et
licet duæ aliæ mulieres teſtes ſimiliter ex aduerſo
productæ deponant natum octauo menſe nõ poſſe
viuere vltra quartum aut quintum diem. Et alia
tertia teſtis deponat nõ poſſe viuere vltra ſeptem,
aut octo dies. Apparet manifeſtè diſcordantia,imo
contrarietas:nedum inter prædictas, verum etiam
inter eaſdem:& inter alias duas præcedentes teſtes
ab eadémmet parte aduerſa productas. Et quando
teſtes contrariantur ad inuicem:videlicet vnus al-
8 teri & alter alteri non probãt:* nec fidem aliquam
faciunt vt tenet Spec.in titu.de teſte.§.poſtquam.
& §.j.verſi.item quòd teſtes diſcordant: & ibidem
Ioan.Andr.in addi.Specu.in §.iam de interrogato-
riis.in addi.incip.hic autem.Anto.de Butr.& Abb.
9 in cap.cum tu.extra de teſti.* quod quidem proce-
dit etiam ſi teſtes contradicentes inter ſe ab eadem
parte producti fuiſſent,& eſſent inæquales: adhuc
dico quòd per dictam contrarietatẽ inter eos non
probarent, vt dicit Bartol.in l.prima.in fin.C.de
vſufruct.& inter ſtipulantem.ff.de verborum obli-
gatio.Bald.in auth.qui ſemel.iiij.colum.C. de pro-
batio.Iacob.Butrig.& Flor.in l.cum de ætate.ff.de
probatio. & conſuluit Marſil.in ſuo conſil.iiij.de
vultu tuo domine &c.in vltima columna primo
volumine. Tertiò inquantum Magnificus Aduo-
catus patris aduerſæ negligere videatur: vt audio
probationes prædicti Sebaſtiani pleniſsimè veri-
ficantis quondam Dianam eius filiam fuiſſe malè
& peſsimè tractatã, ac à prædicto eius viro pluries
ac ſæpiſsime fuiſſe atrociter verberatam pedibus,
& manibus,ac calcibus,& aliis vſque ad ſanguinis
effuſionem incluſiue tam antequam poſt eius præ-
gnationem,& ſic cõceptionem: & ſignanter vſque
ad præcedentem dies eius partus, adeo quòd tali-
ter malè tractata abortiuum fecerit, & deceſſerit
aſſerendo id minimè verificari, niſi per teſtes do-
meſticos,ac coniunctos ipſius Sebaſtiani. Nam ſal-
ua pace licet multi non probentur domeſtici, nec
coniuncti:prout eſt Nicolaus Perocta,& alij opti-
mè approbati: vt liquet ex atteſtationibus factis,
attamen dato abſque veri præiudicio quòd ita fo-
ret,pront ex aduerſo prętenditur quòd tamen non
eſt:adhuc dico, quòd verberare vxorem, & ipſam
malè tractare, & ſimilia fiunt in domo: imo intus
domum: & ſic ſumus in his quæ non abſque diffi-
cultate probari poſſunt per alios * quàm per do- 10
meſticos coniunctos,& vicinos.quo caſu lex in eis
eſt contenta facilioribus probationibus.l.conſen-
ſu.C.de repud.cap.veniens.el ij.de teſti.l.ſi vicinis.
C.de nupt.& quod not.Barto.in l.ſi quis ex argen-
tariis.§.pen.ff.de eden.Specu.in titu.de fur.ad fin;
Fede.in conſi.cxviij.incipien.nulli dubium.Bal.in
authen.quas actiones.C.de ſacroſanct.eccleſ.ita in
particulari conſuluit Alexan.ex prædictis contra
maritum verberauerat vxorem quòd poſſent hæc
probari per ſimiles perſonas:& teſtes in cõſi.cxiiij.
iij.colum.in iiij.volum.viſo themate ſuprascripto.
Item & ex alio dato abſque veri præiudicio quòd
teſtes eſſent prout ex aduerſo figurantur: adhuc di-
co quòd pleniſsimè probatẽr.Cum multi & quam-
plures ſint,& id quod deficeret in fide ſuppletur in
numero:* cum numerus ſuppleat defectũ teſtium, 11
ſecundum gloſ.in l.iij.§.eiſdem.ff.de teſti.quam ſe-
quitur Bald.in c.ſi quis teſtium.penul.colum.extra
de teſti.& ibi dicit per illam gloſ.quòd licet teſtes
non ſint multum boni,tamen quod deficit in fido
ſuppletur in numero.quod dicit eſſe menti tenen-
dum:& idem refert & ſequitur Fely.dicens hoc eſſe
perpetuo not.in cap.in noſtra.vlti.colum.extrà de
teſti.& vltra Felyn.idem reperio per prius tenuiſſe
Nicol.de Neapo.in l.excuſantur.in princip.ff.de
excuſat.tuto.& conſuluit Alexan.in conſi.cxxj.in
ij.volumi.& in conſil.cxlix.ij.colum.in v.volumi.
& conſi.xcix.eodem v.volumi.* Quartò nec opi- 12
rulari poſſet patri aduerſæ id quod allegatum fuit
maritum poſſe ſuam vxorem caſtigare: per gloſ.in
cap.tua.xxiij.q.iij.& plenè relata per Ioan. And.in
cap.quemadmodum.de iureiuran.cum vulga.nam
prædicta iura permittentia viro correptionem in
vxorem intelliguntur, vt temperatè ipſam corri-
pere ſeu caſtigare poſsit, non tamen licet vxorem
verberibus afficere.l.cõſenſu.C.de republ.ibi dum
dicitur verberibus quæ ingenuis aliena ſunt affi-
cientem probauerit: & not.gloſ.vij.quaſtio.j.capi.
ſicut. vbi dicit gloſ.quòd maritus poteſt vxorem
ſuam.xxiij.q.c.duo iſta:ſed non verberando; quia
illa aliena ſunt ab ingenuis per dictam l. conſen-
ſu. ſed temperatè eam corrigere: ſed gloſ.in dicto
capitu.duo iſta: quæ allegat tex.in cap.hæc imago.
xxxiij.quæſtio.v.verſicu.quando permittitur viro
verberare vxorem intelligitur quando ſubeſſet iu-
ſta cauſa, & leniter verberare; ſecundum Archid.
in dicto capitu.ſicut.& Anton.de Butr.in cap cum
contingat.ſecunda colum.de foro compe.& com-
muniter omnes in dicto capitu.quemadmodum.de
iureiuran.ſed ita eſt quòd non conſtat quòd ex ali-
qua cauſa ſaltem iuſta prædictus Stephanus eãdem

verberauerat, ergo verberatio nõ fuit licita. Quinimo etiam ſi fuiſſet cauſa iuſta tamen non dicitur moderatè, aut leuiter verberata attento quòd grauiter ipſam percuſsit etiam cum calcibus ſeu pedibus vſque ad ſanguinis effuſionẽ incluſiuè, & pluries etiã fuit viſa facie tumefacta: prout de his omnibus plenè ex proceſſatis apparet, vnde iſta non dicitur leuis verberatio, aut caſtigatio, ſed immoderata correptio: & atrox iniuria. l. prætor. §. pen. ad fin. cum duabus legibus ſequen. ff. de iureiuran. & not. Guil. de Cun. Bal. & Angel. in l. ſed & ſi ac. §. inter. ff. de in ius voc. ita in particulari in propriis terminis q. noſtræ in tantũ quod non deficiunt nec nomina propria iſtorum litigantium: cunſuluit Alexan. de Imo. per iura præallegata, & rationes in conſi. cxiiij. ſuprà alleg. viſo themate ſuprà ſcripto in iiij. volu. & nedum non apparet de aliqua cauſa iuſta articulata, nec probata: verum etiam apparet per teſtes numero decem: & nouem ſuper decimo articulo ad inſtantiam ipſius Sebaſtiani productos deponentes prædictam quondam Dianam fuiſſe, & eſſe donec vixit mulierem bonam, bonæ vitæ, & cõuerſationis: ac bene morigeratam pacificam & quietam, ac optimi regiminis, & gubernij: ac optimi intellectus, & ingenij: & quòd ita communiter tenebatur & reputabatur in ciuita. Capuæ dum vixit. Prætterquàm vnus ſolus teſtis xiij. nomine magiſter Georgius catoza: qui deponit quòd erat ebria & mali cerebri: cuius dictum non habet in aliquo obſtare dato tot infinito numero teſtium deponen-
13 tium contrarium.* Ex quo clariſsimum eſt in iure quòd ſi produco tres teſtes vno ipſorum contradicente aliis duobus, ſtatur dictis duobus nõ obſtante contradictione vnius. tex. eſt in c. cùm dilecti. de electio. ita dixit ibi Io. And. in verſi. duo. & ibidem Anto. de Butri. in verſi. not. circa v. colum. vbi voluit vnum non detrahere fidem duobus: & ideo dixit glo. j. in c. in noſtra. in j. colum. quòd vnius teſtimonium non iuſtificat neque damnat. c. admonere. iuncta gloſ. xiiij. q. l. iuriſiurandi. C. de teſti. capi. cùm à nobis. eod. titu. & ſubdit Anto. de Butr. in d. c. in noſtra. quòd illa decretalis facit ad hoc quòd plena probatio non præiudicat pleniori: & ſentit gloſ. ij. & Cy. in d. l. iuriſiurandi. Et quòd ſtatur maiori numero teſtiũ etiam ab eadem met parte productorum tenet etiam in particulari Bartol. in l. prima. ff. de ventre inſpicien. & conſuluit Alexander de Imola in conſilio lxiiij. in ſecundo volumi. Et ita concludo de iure pronuntiandum nec aliter fieri poſſe ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio eſt remedium ordinarium, ideo officium iudicis inquirentis ceſſat ſuperueniente accuſatore, cum illud ſit extraordinarium, tamen quãdo coram iudice inquirente eſſet liquidatũ delictum tempore quo accuſator ſuperuenit, vel eſſent indicia ſufficiẽtia ad torturam eo caſu etiam quòd ſuperuenerit accuſator, non debet iudex deſiſtere à ſua inquiſitione.*

2 *Accuſatoris negligentia data non ceſſat officium iudicis inquirentis.*

3 *Accuſator licet ſit Neapolitanus: & cauſa ſit cepta in curia baronis iudicis originis per inquiſitionem, qui poterat alias eſſe iudex competens, cum caſus ipſe ſit omiſſus per capitulum Neapolitanum conceſſum ſuccedat diſpoſitio iuris communis dictantis iudicem preuenientem non impediendum in ſua iuriſdictione.*

4 *Iudex poteſt repetere delinquentem captum in ſua iuriſdictione, ex quo per talem capturam violatur eius iuriſdictio, ibid.*

CONSILIVM CLV.

IN Chriſti nomine amen. Quod Antonellus criſpinus de fracta picciola debeat remitti per magnã curiam eius vtili domino virtute ſuorum priuilegiorum non obſtante querela in ea expoſita per dictam Caterinã oſtendo: nam quamuis officium iudicis inquirẽtis ceſſare debeat ſuperueniente accuſatore: cum illud ſit remedium extraordinarium, * accuſatio autem ordinarium: 1
per text. in l. in prouinciali. vbi Dyn. ff. de no. oper. nuntia. & Barto. in l. ſi maritus. §. j. ff. de adult. attamen quando coram iudice inquirente eſſet liquidatum delictum tempore quo accuſator ſuperuenit vel eſſent probata indicia ſufficientia ad torturam eo caſu etiã quòd ſuperuenerit accuſator non debet iudex deſiſtere à ſua inquiſitione: ita pulchrè Bald. in l. denique. §. j. ff. de minor. ſequitur Auguſt. in addi. ad Ang. in tractatu maleficiorum, in verbo hæc eſt quædam inquiſitio in tertia charta: vbi ſubdit hoc eſſe ſemper menti tenendum.* Secundò re- 2
gula prædicta non procedit quãdo accuſator fuiſſet negligens in accuſando, ex quo data negligẽtia accuſatoris non ceſſat officium iudicis inquirẽtis vt dicit Bartol. in dicta l. ſi maritus. §. primo. ff. de adulter. Et ſic cùm Baro ipſius inquiſiti præuenerit debet ſibi remitti. Item fuit Antonellus ipſe depoſitatus in carceribus magnæ Curiæ per ipſum Baronem per l. ſi hominem. ff. depoſi. & ideo debet ante omnia ſibi depoſitanti reſtitui. l. bona fides. ff. eodem tit. Nec militat quòd querela expoſita fuerit ad inſtantiam Neapol. nam licet querelans Caterina ſit vaſſalla, * tamen capitulũ Neapolitanum 3
non habet locum quando fuiſſet præuentum per iudicem originis, qui aliàs poterat eſſe competens iudex: & ideo quia caſus iſte eſt omiſſus per dictum capitulũ: remanebit ergo in diſpoſitione iuris communis. l. ſi cum dotem, ſecundum vnam lecturam. ff. ſoluto matrimonio. l. ſi extraneus. ff. de condi. ob. cauſ. & omiſſum debet haberi pro omiſſo. l. quicquid aſtringendæ. ff. de verborum obligatio. Conſtat enim de iure quòd iudex qui præuenit non debet turbari in ſua iuriſdictione. l. ſi momentis. de iureiuran. Bartol. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. viola. & ibi dixit quòd iudex qui primo loco cepit cognoſcere poteſt comparere: & hanc exceptionem opponere: videlicet, * quod non poteſt procedi per 4
alium iudicem: ex quo ipſe præuenit, cum iudex poſsit de iure repetere deliquentem captum in ſua iuriſdictione, ex quo per huiuſmodi capturam violatur eius iuriſdictio: text. eſt in cap. ex parte. & ibi

Abb.in c.j.uot.extra de accuſa.Pau.de Caſt.in l.requirendi.C.de ſet.fugi.& Bar.in diſputa.Lap.& ita de iure ſentio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Princeps reſcribendo delegato, ſeu ordinario dicendo informes per te ipſum important verba hæc vt debeat per ſe ipſum informare, nec per alium loco ſui.nu.2.

3 Principum beneficia, & conceſsiones ſunt latiſsimè interpretanda, maximè contra ipſum principem concedentem.

4 Principis verba appoſita in priuilegio ſeu conceſſione tu non debes tenaciter interpretari, aut ſtrictè.

5 Principis verba in reſcriptis ſeu priuilegijs poſita debemus conformare æquitati, licet verba etiam hoc non patiantur.ibid.

6 Conceßio facta per principem propter benemerita, ſeu ſeruitia non poteſt in dubium refricari, ſeu reuocari.

7 Conceſſio facta propter benemerita tranſit in contractum, & non poteſt per ipſum Principem, nec per eius ſucceſſores reuocari.

8 Princeps concedens ob benemerita tenetur de euictione.

9 Conceſſio propter benemerita dicitur facta motu proprio principis, licet motus proprius non exprimatur.

10 Princeps dũ concedit motu proprio extenditur gratia vltra præſumptam intentionem concedentis.

11 Cauſa reſpiciens fauorem conceſſionarij præſumitur impulſiua.ibid.

12 Pro expreſſo haberi debet id de quo ſi quis fuiſſet interrogatus ita reſpondiſſet.

13 Verba geminata, & prægnantia debent latiorem effectum inducere, quia oſtendunt diſponentis latiſſimam, & eximiam voluntatem.

14 Conceſſiom facta propter benemerita non poteſt, nedum Rex contrauenire: verũ etiam minimè eius ſucceſſor, nec etiam ſucceſſor in imperio, cùm teneatur habere ratum factum ſui prædeceſſoris. nume.15.

CONSILIVM CLVI.

REdemptoris gentium poſtulato ſuffragio, amen. Caſus ſuper quo conſilium petitur ita ſe habet, Car.rex glorioſæ memoriæ dum in humanis ageret in partem remunerationis magnorum ſeruitiorum præſtitorum ſuæ Maieſtati ac Sereniſsimis retro principibus de domo Aragonia per Magnificũ, ac Generoſum militem Franciſcum de Taſſia, aliàs capo de ferro, & eius prædeceſſores motu proprio eidẽ conceſsit officium commiſſarij pro aſſecurandis vaſſallis nouorũ hæredum in feudis & bonis feudalibus in toto præſenti Regno eũdem in hoc creando: & neminẽ alium: ita φ ipſum Franciſcum, & neminẽ alium literæ aſſecurationis prædictæ dirigerentur ad recipiendũ ab hominibus, & vaſſallis nouorũ ſucceſſorum iuramentum, & homagiũ: & ab ipſis nouis ſucceſſoribus de ipſis vaſſallis aſſecurandis, hæc verba pluries reiterãdo: & hoc vt exonerationi conſcientiæ ſuæ Maieſtatis conſuleret, cum maieſtas ſua informata extitiſſet, cõmiſſarios ad id deputatos multa extorſiſſe indebita: contigit igitur dubitari an in huiuſmodi cõmiſsione includantur ſucceſſores qui non vt hæredes: ſed alio iure ſuccederent vt quia nouiter crearentur feudatarij ex principis largitione, vel emptione, ſeu impetratione, & ſimilibus. Et certè iudicio meo dicendum eſt omnia complecti præſupponendo quòd licet ipſe Car.Rex in primordio conceſsionis prædictæ commiſsionis aſſeruerit ipſam concedere in aliqualẽ gratitudinem ſeruitiorum ipſius Magn.Franciſci pro aſſecurãdis vaſſallis nouorum hæredũ in feudis. Attamen in diſpoſitione ipſius conceſsionis, ac etiã in eius concluſione dicitur ita quòd in ipſum Franciſcum, & neminem aliũ literas de accuſandis vaſſallis dirigi volumus ad recipiendũ ab hominibus, & vaſſallis nouorum ſucceſſorum iuramentũ homagium: & ab ipſis nouis ſucceſſoribus de ipſis vaſſallis aſſecurandis &c. Et ſic ecce qualiter omnes ſucceſſores in feudis, & bonis feudalibus, & nedum hęredes complectitur. Quod ſatis corroboratur dum aſſerat ſua Maieſtas ipſum magnificũ Franciſcum in dicto officio creare in toto Regno: & neminem alium: vnde apparet electa induſtria perſonæ ipſius Franciſci in tantum quod nõ poſsit officium prædictum per aliũ explicari: vulga.l.inter artifices.cum ſimil.ff.de ſol.tum maximè concurrẽte legalitate perſonæ cui fuerunt verba dictæ cõmiſsionis directa * quo caſu magis 1
cenſetur electa induſtria perſonæ ipſius l.j.cũ vulg. ff.de offi.præfec.præto.* Et ideo ſi in literis princi- 2
pis, ſeu papæ diceretur delegato, vt informes per te ipſum. importabunt verba hæc: vt debeat per ſe ipſum informare, & non per aliũ loco ſui: vt in c. ſi.de offic.deleg.& in c.cùm dilecta.& ibi no.de reſcriptis.l.vnica.§.ſin autem.C.de cadu.tollen.& in l.fideicommiſſa.§.ſi.in verbo per ipſum id fieri.de leg.iij.& conſuluit Alex.in cõſi.ccxvij. volu.& tamen in plus ſe habet dicere: vt per ipſum magnificum Franciſcũ & neminem aliũ officium prædictũ exerceretur id pluries reiterando in commiſsione prædicta. Et quòd eiuſmodi omnino fuerit eiuſdẽ catholici Regis intẽtio, & nõ alia: apparet per eius expreſſa verba dũ aſſerat ſe informatũ cõmiſſarios alios ad id deputatos multa indebita ſalaria extorſiſſe, & ſic volens exonerationis ſuæ conſcientiæ conſulere attenta fidelitate ipſius magnifici Franciſci eũdem creauit in officio prædicto: & ſic non videtur eius intẽtionis fuiſſe φ in aliis ſucceſſoribus quàm hæredibus alios cõmiſſarios creare voluiſſet: ex quo beneficia principũ, & conceſsiones ſunt latiſsimè interpretanda, * maximè cõtra ipſum prin- 3
cipem concedentem.gl.eſt no.& ibi Bal.in l.beneficium.ff.de conſti.prin.& in l.nec auus.& ibi Bal.C. de eman.libe.& in l.cùm filius.de teſta.mil.& pulchrè Inno.in c.cum dilectus.de verb.ſigni.* maxi- 4
mè quia verba appoſita per principem in cõceſsione, ſeu priuilegio tu non debes tenaciter & ſtrictè interpretari, vt dixit gl.in c.allegant.in ver.tenax. xxvj.q.vij.imo dicit gl.not.in c.paratus.in gloſ.iij.

5 xxiij.qō.j.* quòd verba in reſcripto ſeu priuilegiu
principis poſita debemur cōformare æquitati:licet
etiam verba id non patiantur:idem tenuit Oldr.in
conſil.cclxviij.quæſtio eſt verum per priuilegium:
& ideo dixit Bald.in l.ij.in iiij.not.C.de legi.quòd
priuilegium principis non eſt obſcurè,ſeu abſurdè
interpretādum,ſed ſanè & propriè. Quod maximè
procedere dicendum eſt cum ob benemerita ſeu
6 ſeruitia conceſsio ipſa facta declaretur:* quo caſu
non poteſt in dubium refricari,ſeu renocari:vt di-
cit Andr.de Iſer.in conſti.Regni, ea quæ ad decus.
ex quo eo caſu non dependet ex ſola volūtate, ſeu
anthoritate concedentis, ſed ex iure eidem magni-
fico Franciſco quæſito propter ſeruitia,& ſic reuo-
cari non poteſt, per text.in l.Aquilius.& in l.ſi pa-
ter.in fin.ff.de dona.ita Bal.in l.ſi cùm mihi.ff.eod.
titu.& in l.fin.de condi.ob can.& in l.qui ſe patris.
C.vnde libe.& conſuluit Alexā.conſil.cj.in j.volu.
quia eo caſu dicitur tranſiuiſſe in contractum, per
7 tex.in l.fundo.C.de fun.patri.lib.xj.* quo caſu nec
per ipſummet principem,nec per eius ſucceſſorem
reuocari poſſet:vt dixit Bal.in l.j.ff.de conſti.Petr.
de Anch.in c.quoniam.de conceſ.præb.in vj.Alex.
in conſi.cxcij.in ij.volu.Ioā.And.quem communi-
ter ſequuntur doct.in c.nouit.de iudi.Archid.in c.
quicunque.xj.q.j.& in c.licet canon.de elect.in vj.
Et quòd omnino tranſeat in vim contractus,appa-
ret,quia donans ob benemerita tenetur de euictio-
8 ne,ſi res illa donata,* ſeu conceſſa euicta fuerit:ita
dixit Bart.in l.Iulianus.§.qui fundum.ff.de verbo.
obli.& l.idémque.§.ſi.ff.mand.& plenè Iaſo.in l.ex
9 hoc iure.ff.de inſtit.& iure.* Quibus etiam ſuffra-
gatur cōceſſio ipſa facta motu proprio ipſius prin-
cipis,qui motus proprius licet non exprimatur,fa-
tis dicitur motu proprio facta, dum apparet facta
propter benemerita, licet motus proprius non ex-
primatur, prout pulchrè voluit Guil.de Cun.in l.
iij.§.ſi procurator.ff.quòd quiſque iur.arg.l.ſi vero
non remunerandi.§.idem Papinianus.ff.mand.ſe-
quitur Alex.de Imo.reputans id menti tenendum
in l.iij.in prin.ff.quod quiſque iur.Albe.de Roſa.in
10 l.j.ff.eod.titu.v.colum.ex quo reſultat* quòd dum
princeps cōcedit motu proprio extenditur gratia
vltra præſumptam intentionem concedentis: tex,
eſt in clem.ſi Romanus.de præbē.& in l.qui autē.ff.
ſi quis caut.Prætereà verba primo loco prolata in
conceſsione prædicta ibi pro aſſecurandis vaſallis
nouorum hæred.videntur denotare cauſam impul-
11 ſiuam,* & ſic quandam demonſtrationem factam
in fauorem ipſius magnifi.Franciſci,& cauſa reſpi-
cient fauorem conceſsionarij præſumitur impul-
ſiua.l.ij.in fi.ff.de dona.l.ſed ſi mors.§.fin.de dona.
inter virum & vxor.ſicut etiam dicimus in ſimili
de verbis adiectis per teſtatorē legato in fauorem
legatarij, nam non reſtringunt legatum text.eſt in
l.libertis.ff.de alim.& cib.leg.& in l.donationes in
concubinam.§.ſpecies.ff.de donat.ſed ſic eſt quòd
huiuſmodi conceſsio apparet fauorabilis eidem
magni.Franciſco non debet eius contrarium ope-
rari : iuxta text.in l.quòd fauore.de legi.cum vul-
gar.maximè quia proculdubio,ſi hodie Rex catho.
interrogaretur an talis hæc fuerit eius intentio vl-
tra quod ex verbis ſuæ catho.Maieſta.liquidò com
12 præhenditur,certè reſponderet : quòd ſic * ex quo
id putare debemus pro expreſſo de quo ſi quis fuiſ-
ſet interrogatus,ita reſponderet:vt voluit gloſ.in l.
tale pactum.ff.de pactis.tex.in l.ſi.ſecundum Bart.
Bald.in l.fin.ff.de poſtu.hæred.inſtitu.tex.in l.Bar-
barius.& ibi Bal.v.col.ff.de offic.prætor.Suffraga-
tur inſuper quòd princeps ipſe tot geminatis, imò
triplicatis, & quadruplicatis vicibus reiterauit &
replicauit:quòd eidem magni.Frācifco dirigeren-
tur literæ aſſecurationis prædictæ, & nemini alte-
ri:& quòd ipſe, & nemo alius officium prædictum
exerceret : & ſic apparent verba ipſa geminata, &
prægnantia quæ debent latiorem effectum induce-
re:* quia oſtendunt diſponentis latiſsimam & eni- 13
xam voluntatem.tex.eſt valde ſing.in l.Baliſta.ff.ad
treb.gloſ.in cap.ex eo.verſi.vt omnia & ſingula.de
elect.in vj.glo.in clemen.j.in verſi.quibuſcunque.
de iud.gloſ.in l.cùm pœna.in gloſ.& ibi dum dicit
quocunque modo.ff.de arbit.vnde apparet inten-
tionis regiæ fuiſſe creare prædictum magnificum
Franciſcum ſolum in officio prædicto,& neminem
alium.Et ſic cum ipſe quondam cathol.Rex glorio-
ſæ memoriæ ita decreuerit,ſeu conceſſerit nō poſ-
ſet hodie ſi viueret ex præallegatis contrauenire
conceſsioni prædictæ, & pariter nec poſſet Cæſar
noſter eius hæres, & ſucceſſor etiam ſi in dignitate
ſolummodo * ſucceſsiſſet contrauenire minimè 14
poſſet.capit.fina.ne præl.vi.ſua.c.j.de ſolu.nam hoc
etiam ſeruant ſuccedentes in imperio vt cōtra ge-
ſta prædeceſſorum venire nequeant per tex.in ca.j.
de probat.& ibi doct.& not.Cyn.& Bal.in l.digna
vox.C.de legi.& in d.l.qui ſe patris.x.colum.C.vn-
de libe.& conſuluit Alexand.in conſil.cxxiiij.in j.
volu.j. colum.* cum ſucceſſor Regis teneatur ha- 15
bere ratum factum Regis defuncti ſui prædeceſſo-
ris.c.j.qui ſucceſ.ten.& not.in c.abbate ſanè.de re
iud.& l.ex qua perſona.ff.de reg.iur.& l.cum à ma-
tre.C.de rei vend.l.poſt mortem.ff.de adop.& con-
ſuluit Alexand.de Imo.in conſi.iij.in iij.volumi.&
conſi.xxxij.& in conſi.xxv.eod.volumi.iij.& ità de
iuris cenſura conſulendum arbitror in præſenti
conſultatione ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

*1 Opinionum varietate extāte amplectenda eſt opi-
nio magis rationabilis,& æquior.*

*2 Opiniones quando omnes eſſent rationabiles eo caſu
ſtatur maiori parti doctorum.*

*3 Opinio aliqua ſi iure nō probaretur poſſet licitè ſper-
ni etiam ſi eſſet antiquorū,& ſic hæc omnia ſub-
tilis iudex arbitrabitur.nu.4.*

*5 Opinioni illius doctoris ſtandum eſt qui melioribus
rationibus fundatur,& ſic non eſt ſtādum electio-
ni perſonarum.*

*6 Iunioris ſententia melioris ratione roborata antiquio-
ri præfertur.*

*7 Diſcordia ſiue contrarietate extāte ſuper maritan-
da puella inter conſanguineos,& tutorem iudex
prouidet,& ſubdit non eſſe, quia iudex inter di-
ſcordantes debet eligere meliorem, & æquiorem
partem.nu.8.*

*9 Creditorum plurium ſententia ſtatur, & ſic maiori
parti, niſi minor pars euidenter oſtenderet quòd
opinio illorum manifeſtam continet iniquitatem,
adeo minor pars hoc caſu poterit appellare.*

CON

CONSILIVM CLVII.

IN Chriſti nomine amen. Interroga-
tus vt de iure reſpondere debuiſſem
in varietate opinionum, cui opinio-
ni ſtandum ſit, & quādo omnes opi-
niones eſſent rationabiles, cui eſſet
deterendum:& an poteſt teneri noua opinio in iu-
dicando, & quàmplura alia circa electionem opi-
nionum reſpondi, quòd ſtante opinionum varie-
1 tate amplecti debemus * opinionem magis ratio-
nabilem,& æquiorem:vt dixit Ioā.And.poſt Hoſt.
in c.ij.de cogna.ſpiritu.per textum in c.cum ratio.
2 de præben.& in c.fi.de tranſact.* Et quādo omnes
eſſent rationabiles, eo caſu ſtabitur maiori parti
doctorum.c.in canonicis.xviij.diſtinct.vel conſu-
lendus eſt ſuperior.c.ſuper literis.de reſcri.& c.per
venerabilem.qui fil.ſint legi.in §.rationibus. quod
maximè procedit, quando alia ex opinionibus iu-
3 re non probaretur:* quia poſſet licitè ſperni etiam
ſi eſſet antiquorum doctorum, & ideo hæc omnia
ſubtilis iudex arbitrabitur:ita concludit Anto.de
But.& ibi Abb.in c.tua.de vſur.Et ideo dixit pul-
chrè do.Abb.in c.capellanus.de feri.quòd non de-
4 bemus habere electionem perſonarum,* ſed magis
credere opinioni illius qui melioribus rationibus
fundatur: & allegat pulchrum text.ad hoc, in l.j.
verſi.ſed neque ex multitudine.C.de vet.iur.enucl.
& propterea voluit Io.And.in c.j.extrà de conſtit.
quòd in iudicādo poteſt teneri noua opinio vnius
5 doctoris contra communem, * quando eſt melio-
ribus rationibus fundata: quòd iudex perſpicacis
ingenij facilè perpendet: & ſequitur do.Abb.in d.
c.capellanus.de fer.& ideo ex tex.in l.potioris gra-
dus.C.de offi.rec.prouin.cautum eſt,quòd iunioris
ſententia meliori ratione roborata antiquiori præ-
6 fertur:& ideo extante diſcordia,* ſeu contrarieta-
te votorū præſertim in re viduæ, & mulieris,arbi-
triū iudicis eſt neceſſariū, qui debet eligere quod
eſt vtilius ipſi viduæ. prout in ſimili dicit Bal.in l.
j.C.de nup.faciendum,vbi extaret diſcordia ſuper
maritanda puella inter conſanguineos & tutorem:
7 quia iudex prouidet:& ſubdit notandū eſſe: * quia
iudex inter diſcordantes debet eligere meliorē, &
æquiorem partē.& idem tenet Bar.in l.fi.vlti.col.ff.
de app.recip.vbi in propriis terminis noſtris di-
cit,& ſubdit formaliter:vel pone in caſibus in qui-
bus ſtatur ſentētiæ pluriū creditorum vel maioris
partis, vt l.maiorē.ff.de pact.& in l.ſi plures.quod
intelligo,niſi talis minor pars euidenter oſtēderet,
8 * quòd opinio illorū manifeſtam continet iniqui-
tatem: arg.ff.de inof.teſta.l.ſi pars.ideo minor pars
hoc caſu poterit appellare à ſententia inſerta illa
cauſa manifeſtæ iniquitatis: & per hoc maior pars
prohiberetur vltra aliquid attentare, & ſi quid fe-
cerit,reuocabitur.Et vltra pro nunc aliter me non
extendo:bene omittendū non cenſeo communem
opin.doct.eſſe ſequendā non obſtante vnius docto
ris opinione contraria,per tex.in l.j.& ibi Bal.ff.de
ſena.probatur in l.athletas.ff.de his qui not.infam.
etiam ſi ille vnus eſſet doctor magnæ authoritatis:
vt fuit Bar.ita dixit Ludo.Ro.in ſuo conſi.clxxvij.
Bal.in l.fi.ff.de offi.præfec.vrb.& hæc intelligo niſi
illa opinio faueret libertati:quia ipſa ſequenda eſt.
l.Iulia.ff.de manumiſ.ita Ludo.in l.j.§.per ſeruum.
ff.de acqui.poſ.Item & pariter ſi illa opinio eſſet in
fauorem matrimonij:quia eo caſu ſtabitur ſingula-
ri opinioni, licet habeat plures opiniones in con-
trarium:ita Hoſt.in c.ſuper eo.extrà de cogna.ſpir.
Moder.in cap.fin.de re iud.& vide Abb.in c.ſi vir.
de cogna.ſpir. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Libro mortui ſatis lōgè creditur quàm libro viuētis.*
2 *Libri partitæ quando verificantur per libros mer-
catorum aliter non verificatos præſumitur partí-
tas ipſas veritatem continere propter corrobora-
tionem aliorum.nu.3.*
4 *Libri partitæ quando in vno reperitur falſa in om-
nibus falſa præſumitur, & pariter vbi reperitur
vera,in cæteris vera præſumitur.*
5 *Libri partitæ credendum eſt concurrente difficulta-
te alterius probationis.*
6 *Libro ſi dari debet plena fides pro ſcribente ſtatur
arbitrio iudicis attenta qualitate perſonarum,&
veriſimilium concurrentium.*
7 *Liber rationum probat pro ſcribente quando conti-
net veriſimilia.*
8 *Libro mortui integræ famæ ſatis ſtandum eſt.*
9 *Liber mortui plenè probat, quando viuēs fuerit bo-
nus vir,& legalis.*

CONSILIVM CLVIII.

REdemptoris gentium præſidio repe-
tito,amen.In cauſa pupillarū magni-
fici militis quondā Ludouici de abe-
oabulo de Capua, ciuis Neapo.cum
magnifi.Thoma de Baleza de Capua
ipſarū cognato,ſuper petitione dotiū ſibi promiſ-
ſarū per prædictū quondā Ludouicum pro eius fi-
lia vxore prædicti Thomæ:cū pro reſiduo ipſarum
dotiū longè plus debito petierit,premitto quòd ex
pluribus partitis banchi per nos productis liquet
quamplures quantitates notabilis ſummæ fuiſſe ei-
dem Thomæ ſatisfactas:& quæ in exteouationē de-
biti per eundē petiti iam admiſſæ fuerūt per ſenten-
tiam S.regij cōſilij,virtute quarum infertur minus
fideliter,imò calumnioſè,cū reuerētia, prædictum
Thomā plus debito petiiſſe,ac petere:& ſic in eius
odiū proculdubio ſtari debet partitis contentis in
libro ipſius quondā magni. Ludouici eius propria
manu ſcriptis:nec inficiari poſſunt ex aduerſo quin
ſint ſcriptæ per ipſum:vnde ſuccedit iuris diſpoſi-
tio,* q ſatis longè creditur libro mortui quàm vi- 3
uentis:vt dicit Bal.in l.cōparationes.pen.col.C.de
fi.inſtru.idē Bal.poſt Nicol.de matha.in l.rationes.
C.de proba.& hoc quia animus defuncti nō præſu
mitur corruptus,nec corrūpi poteſt:ſecundū Ari-
ſto.arg.l.cēſus.ff.de prob.& inde eſt q Florētiæ in-
diſtinctè libris defunctorū datur plena fides:prout
dicit Pau.de Caſt.in l.admonēdi.ff.de iureiu.* & in 4
hoc multū verſatur officiū iudicis ex qualitate per-
ſonarū,& veriſimilitudine:vt dixit Io.An.in tit.de
inſtru.edi.§.nūc dicēdū.in addi.magna.Bal.in rub.
de fi.inſtru.xiiij.col.ver.ſequitur.Io.de Imo.in c.ij.
extrà de fid.inſtru.Quod potiſsimè procedit in ca-
ſu de quo agitur,cùm aliquę aliæ partitæ in eodem
libro contentæ, & notabilis quantitatis ſimiliter
verificētur per libros * mercatorū,& literas bāchi 5

productas: quo caſu ſimiliter ſtari debet in aliis
ibidem contentis; licet aliter per eum nõ verifica-
tis: quia liber eo caſu præſumitur veritatẽ cõtinere
propter corroborationẽ aliorum: ita cõſuluit Pau.
de Caſt. in cõſi. cxxxviij. ſecundũ vnam impreſsio-
nem. & cxcix. in fi. pen. col. ſecundum aliá, inci. ad
bene examinãdũ: ſequitur Ang. de Are. in §. actionũ,
autem. inſtit. de actio. in xiij. q. & xxiij. col. ſubdens
ita vidiſſe de facto ſeruari. & ꝙ ſic conſuluit Pau. de
Caſt. ſed nõ meminit vbi idẽ refert & ſequitur Iaſ.
in l. admonendi. xviij col. fol. cj. verſi. v. principali-
ter. in lect. & idẽ Iaſ. in repe. eiuſdem l. admonendi.
lvj. col. fo. cxviij. ff. de iureiur. vbi ſubdit deciſionẽ
hanc eſſe cordi tenendá tanquam nouá, & ſing. &
ipſam reperio tenuiſſe etiam in cõſulendo Philip.
Corne. in conſi. lxxxj. in iiij. volu. iiij. col. quáquam
in hac conſultatione &c. motus ratione, quia cum
in aliis ratio libri vera reperiatur, nec arguatur de
mendacio, præſumenda ſit & in cæteris vera, ſicut
econuerſo, quádo in vno reperitur falſa, præſumi-
4 tur * & ita in omnibus pariter falſa: vt dicit Bar. in
l. ſi ex falſis. & ibi doct. C. de tranſact. Inn. in c. fra-
ternitatis. de hæreti. vt contrariorũ eadẽ ſit ratio: &
idẽ operetur propoſitũ in propoſito quod oppoſi-
tũ in oppoſito: vt in l. inter ſtipulantẽ. in §. ſacrá. ff.
de ver. obli. & in l. & ſi cõtra. ff. de vulg. & pup. Suf-
fragatur inſuper veriſimilitudo, cùm veriſimile nõ
ſit prædictũ quondá Ludouicũ baronẽ, & diuitem
aſsiduè colligentẽ redditus duorũ ſuorũ caſtrorũ,
& de quibus vnũ nouiſsimè oblato ſibi lõgè exube
ranti precio ſui valoris vẽdiderat pro quinq; mille
ducatis, vt notoriũ eſt, velle detinere vſumfruc. do-
tium ſuæ filiæ primogenitæ oneratæ pluribus filiis,
& filiabus: & quam præmaximè diligebat: & pari-
ter quòd prædictus Thomas egenus potiuſquá di-
ues voluiſſet per tot annos, & fere decem, tacere,
& non petere, nec vſumfruct. nec capitale dictarũ
dotium. Sícque dũ liber ipſe contineat veriſimilia,
ſtandũ erit contentis in eo pro ipſo ſcribẽte: prout
multum ſingulariter tradit Bal. poſt Guili. de Cun.
in l. edita. C. de edendo. allegat l. per hanc. §. penul.
C. de temporib. appel. & in l. ſi quis pro redemptio-
ne. C. de donat. quod maximè procedit cùm à ne-
mine poſsit haberi aliqua informatio vltra librum
prædictum veriſimiliter: dum Ludouicus ipſe non
reliquiſſet nec filios, nec fratres quibus veriſimili-
ter potuiſſet innoteſcere ſatisfactio debiti prædi-
cti, niſi & duntaxat Magnificũ Ioannem Baptiſtam
eius fratrem ſeorſum ab eo habitantem, & qui per
multa tempora, & ſignáter per annos duos, & plus,
ſtetit abſens à regno: & prout ſtat penes Cæſar. Ma-
ieſta. Et ſic concurrente difficultate probationis
5 ſtandum erit cõtentis in libro prædicto: * ita mul-
tum ſingulariter ſequitur Alex. & commẽdat in l.
j. in fi. C. de eden. & ante eum Pet. de Anch. in clem.
6 j. §. j. de vſur. & dicit Saly. in d. l. j. vlt. col. * quòd an
detur plena fides pro ſcribente, ſtatur arbitrio &
deliberationi iudicis, attenta qualitate perſonarũ,
& veriſimilibus, ſicque veritas & æquitas quæ mul-
tum coram principe, & eius conſiſtorio in quo ſi-
mus attendi debet, conſideret ſupplico qualitatem
notoriæ integritatis prædicti quondá Ludouici, &
prædicti Thomæ eius generi longe plus debito pe-
tentis, prout conuictus extitit, & eius tenues facul-
tates, necnon & alias partitas eiuſdem libri verifi-
catas, & comprobatas per ſcripturas mercatorum,
ſeu banchi: & difficultatem probationis cùm re-
manſerint pupillæ à quibus nulla poteſt haberi in-
formatio per tutorem. Nec obſtat quatenus obie-
ctum ſit ex aduerſo librum prædictum non eſſe pu-
blicum, ſed priuatum: & confectũ per ipſum Ludo-
uicũ pro eius memoria, ſeu recordio, quia hoc non
obſtat quin data verificatione aliarum partiarum
in eo contentarum libro prædicto ſtetur: cùm do-
ctores præallegati non meminerint, nec differen-
tiam aliquam faciant, aut requirant quòd liber ſit
publicus vel priuatus: imò in prædicto conſi. Pau.
de Caſt. apparet quòd liber ſeu quinternus ille erat
foliorum xxiiij. duntaxat, & erat in forma libri
pro memoria magis quàm publici: & ideo hinc di-
xit Bald. in l. prima. columna finali. C. de edendo.
* quòd liber rationum probat pro ſcribẽte, quan- 7
do cõtinet veriſimilia: ſequitur Alex. in l. j. §. ratio-
nes. ff. de eden. & in conſi. liiij. circa id quod quæri-
tur. ij. colum. verſi. confirma. in ij. volu. & in conſi.
clxxx. viſis ſubtiliſsimis. Aret. in cõſil. clx. longa eſt
&c. col. ij. Pet. de Ancha. in cle. j. §. cæterum. col. iij.
ver. ſubſequenter. de vſur. Soci. in conſi. ccxl. circa
præſentem. col. pen. Deci. in conſi. dxcvj. quæ maxi-
mè vendicant ſibi locũ in hoc libro confecto ma-
nu prædicti quondam Ludouici viri præclariſsimi
nominis & famæ, * vt notorium eſt, quo caſu ple- 8
nè ſtandum erit libro ipſius: vt conſulendo in ſpe-
cie tenet Soci. in conſi. clxj. pro deciſione præſen-
tis conſultationis. in ij. volumi. & maximè ſubdit
ipſe quando erat diues, prout iſte: quod corrobo-
ratur per deciſio. Barto. & Bald. in d. l. admonendi.
vj. colum. * vbi dixerunt, quòd liber mortui pro- 9
bat plenè quando viuens fuerat legalis & bonus:
& aliqua concurrerent adminicula, vel veriſimili-
tudines: & ſequitur Anto. de Butri. & Abb. in capi.
ſecundo de fide inſtru. Reperio tamen quòd Deci.
in l. prima. ij. colum. C. de eden. & in cap. ſcripta. in
princi. extrà de fide inſtru. videtur de dicto domini
Pau. de Caſt. dubitare in libro continente ſeparata
capitula, dum ex eo quòd aliquod capitulum par-
ui ponderis verificatum ſit, non bene infertur ad
capitula ſeparata de quibus ageretur de maioris præ
iudicio: quia hoc modo liber rationis ſemper de
facili probaret in fauorem ſcribentis: quia de faci-
li poſſet aliquid quod in eo continetur iuſtificari:
quod certè videtur abſurdum ſecundum eum. Sed
recte intuenti præmiſſa deciſio longè magis ada-
ptatur, & corroborat opinionẽ prædictam in caſu
de quo agitur: quia etiá de dicto libro ſunt verifica
tæ multæ & quamplures partitæ lõgè maioris quá-
titatis earum quę petũtur de reliqua parte dotium
mille & quingentorum ducatorum per prius aſsi-
gnatæ eidem Thomæ in diuerſis partitis: & quas
Thomas ipſe acceptauit, & reſiduum petiit. Et ni-
hilominus non decidit Decius non eſſe ſtandum
libro: ſed eſſe arbitrarium iudici attenta qualitate
rei & perſonæ: prout etiam dicit Salyce. ſuprà alle-
ga. de quo Deci. prædictus non meminit. Nec mili-
tare poſſet quod dicitur quondam Ludouicũ ſcri-
pſiſſe ſub data diei xviij. Martij in anno 1532. con-
ſignaſſe ducatos c. prædicto Thomæ per banchum
de ſpinolis, in quo bancho id non apparet: ſed
bene

bene apparet eodem die banchum conſignaſſe ducatos c.eidem Ludouico ibi poſitos per mag.Iacobum de tuſo pro ipſo Ludouico eius cognato:& ſic non inconuenit ꝙ illoſmet ducatos c.ſoluerit, ſeu grauauerit eidẽ Thomæ, & minus ſcriptũ fuit: quia fortè ooluit cautelari per petitam banchi:ſed aliter in futurum:vnde ſatis eſt demõſtraſſe ſub eodem die dictos duc.c.recepiſſe per banchũ, & eodem die quo ipſos recepit, poſuit ſeu aſcripſit in prædicto eius libro ſoluiſſe eidem Thomæ: nam ſi in partita banchi idem contineretur non fuiſſet nobis neceſſe producere librum, cùm ſola partita banchi ſufficiens fuiſſet:& ita de iure ſentio ego

Thomas Grammaticus V.I.D. Et ita vt ſuprà conclusũ eſt iudicatum fuit per S. Conſilium in fauorem dictarum pupillarum: & quòd ſtetur libro prædicto: & fuit commiſſarius, & relator magnificus Nicolaus maiorana.

SVMMARIVM.

1 *Habitare quando quis dicatur ſeorſum à patre, & certè ſeorſum habitare ab ipſo nõ dicitur, niſi pro maiori parte anni ſeorſum habitauerit.*

2 *Habitans ad tempus non ligatur lege ciuilitatis, ſed ille qui perpetuò habitat.*

3 *Habitatio ſola non facit quem ſortiri forum, niſi conſtet de vero animo, vel præſumpto contrahendi incolatum.*

4 *De vero animo dicitur conſtare, ſi habitaſſet per decennium.*

5 *Habitare verè dicitur, & propriè vbi in eodem loco perpetuò habiturus eſt.*

6 *Habitare quis non dicitur vbi ad tempus conuerſatur. 7.*

8 *Habitatio longa facit præſumi animum habendi ibi perpetuam reſidentiam.*

9 *Animus cognoſcitur ex reſponſione eius qui interrogatur, & eius reſponſo ſtabitur.*

10 *Domus manſionis dicitur: vbi quis firmiter ſtat, & permanet, non vt recedat.*

11 *Filiusfamil. aſſerens ſe ſeorſum à patre habitare in contractu, dum contrahit ſi tamen non ex hoc remanet obligatus.*

12 *Actus vbi non tenet lege impediente, tunc contrahenſmet poteſt contrauenire contra factum ſuum.*

13 *Donans mille non facta inſinuatione ſi aſſerit donare propter merita, de quibus non apparet, poteſt contrauenire.*

Filiusfam. recipiens pecuniam mutuo, & qui ex forma ſtatuti non poterat obligari, niſi fuiſſet mercator, & ideo contrahens cum eo voluit, vt diceretur quòd ipſe filiusfam. vt mercator recepit dictum mutuum, talis aſſertio non ſufficit, niſi ita probaretur.

14 *Verba enunciatiua prolata à partibus non probant circa ea quæ non dependent à libera voluntate partium.*

Factum proprium quando eſt impugnatum à lege, etiam ſi interuenit iuramentum, licet contrauenire eidemmet contrahenti, quando factum eſt lege impediente.

15 *Filiusfa. obligatur ex omni contractu præterquam ex mutuo & voto.*

CONSILIVM CLIX.

Redemptoris gentium auxilio inuocato, ameo. In cauſa nobilis Camilli famatij de Neapol. fit dubium, an in eius fauorem ſit locus decreto nouiter ædito in fauorem filiorumfamilias, vt contractus & obligationes factæ cũ eis non teneant, niſi ſeorſum ab eorum patribus habitauerint:ſed ſic eſt quòd Camillus ipſe in cõtractu mutui prædicti inito cum Gabriele Vitali aſſeruerit ſeurſum à patre babitare: ergo ſequitur quòd contractus teneat. Nam rectè conſiderãti huic motiuo facilis erit reſpõſio data intelligẽtia terminorum: nam per illam clauſulã, videlicet niſi ſeorſum à patre habitauerint, non eſt intelligendũ pro illo modico tẽpore ſex menſium quo ſeorſum à patre habitaſſe prætenditur, cum tandẽ poſt illud tẽpus reconciliatus cũ patre rediit ad eius habitationem vſque ad tẽpus mortis prædicti eius patris: vt plenè probatum eſt.* Et ſic nõ dicitur quis ſeorſum à patre 1
habitare, niſi pro maiori parte anni ſeorſum habitet: cùm ibi quis habitare dicatur, vbi pro maiori parte anni inhabitat, vt ibi permaneat. l. ſi quis ita. & ibi Bart. ff. de cõdi. & demon. Bar. in l. cum de lanionis. §. Sabinus. ff. de fund. inſtru. gl. in l. j. in ver. maneat. & ibi Bar. ff. de libe. agnoſ. & in l. j. §. habitare. ff. de his qui deiecerũt vel effuderunt. gl. in clem. cauſam. in verſi. cõmuniter. de elect. Bal. in l. ſi quis ad declinandam. x. char. verſic. nunc breuiter. C. de epiſc. & cle. Pau. de Caſt. in l. ij. j. col. C. de iuriſdict. om. iud. & eſt declaratio antiqua regiæ cameræ ſummariè poſita in regiſtro rituũ eiuſdem cameræ, qua in ſpecie cauetur in Regno, ꝙ dicitur quis habitare, vbi pro maiori parte anni habitat, & oon alitet. & inde dicebat Archid. in cap. Romana. de ſeoten. excommunic. in vj.* quòd habitans ad tempus non 2
obligatur lege ciuilitatis: ſed ille qui perpetuò habitat:& ideo conſuluit Angelus in ſuo cooſilio incipiente, quidain victor. quòd habitatio ſola non facit quem ſortiri forum, * niſi cõſtet de vero ani- 3
mo, vel præſumpto contrahendi incolatum: & tenet etiam Alex. in l. lex Cornelia. §. ſi quis tamen. ff. de iniur.* vbi etiã ſubdit de vero animo dici con- 4
ſtare ſi ſtetiſſet per decennium, per gloſ. in l. eſt verum. C. de incol. lib. x. Et quòd non poteſt dici verè ſeorſum à patre habitaſſe, ſed fictè, apparet, quia probatum eſt quòd Camillus ipſe filiusfam. exiſtẽs nihil proprium habebat, nec penes ſe erant dotes vxoris:& volebat ſe à patre alimentari, cùm aliũde minimè poterat ipſe cum vxore alimenta ſuſcipere: vnde illa modica habitatio extra patrem durabat quouſque potuiſſet ſe cum eo reconciliari, vt rei euidentia docuit: quia quamprimum reconciliatus rediit ad habitandum cum patre: & ſic habitatio naturalis vera paterna attendenda eſt, & præfertur illi fictæ habitationi extra domum patris. Item adduco, & dato pro vero, vt clariſsimè probatum eſt, quòd ex cauſa controuerſiæ cum patre Camillus ipſe receſſerit ab ipſo per illud modicũ tempus, quo ſeorſum ab eo deguit, & ſic non vera erat eius habitatio ſeorſum à patre, ſed ficta: & verba decreti dũ dicunt, niſi ſeorſum à patre habitauerit, ſunt intelligenda in caſu vero non autẽ ficto

vt in l.tertia.§.hæc verba.& ibi Bald.ff.de nego.ge-
ſtis.& in l.prima.§.hoc interdictum de ciſterna.ff.
5 de fonte.* nam verè habitare dicitur quis propriè,
vbi in codẽ loco perpetuò habitaturus eſt.l.ciues.
6 C.de inco.lib.x.*& quod plenè not.in l.aſſumptio.
§.iuris.& l.domicilium.ff.ad municip.Imò eo caſu
dicendum eſt Camillum ipſum continuò habitaſſe
cum patre, dato quòd ex cauſa ortæ diſcordiæ in-
ter eos certo tempore abſens fuerit, cùm habuerit
propoſitum reuertendi, vt res ipſa indicat.l.ſi quis
ita.ff.de cõdi.& demon. Nam vt in ſimili dicimus,
ex ſolis laribus niſi conſtet quòd animo faciendi
perpetuam vel longam habitationem non ſortitur
quis forum: vnde aut lares ſunt mobiliter cõſtituti,
7 & * non conſtituunt forum, quia nec ibi videntur
eſſe qui ad tempus conuerſantur.l.debitor.ff.de pi-
gnor.l.ex facto.§.reus autem.ff.de hæred.inſtit.l.re-
ſcripto.§.fi.ff.de muneri.& honori.& ſi eſt dubium
8 de animo faciendi perpetuam reſidentiam,* & tũc
non præſumitur niſi ex longa habitatione: vt in l.
ij.C.de incol.& no.expreſsè in l.eſus.§.fi.ff.ad mu-
9 nicip. * De animo autem ſuo interrogari quis po-
teſt,& ſtabitur eius reſponſo: argu.l.cum probatio.
ff.de proba.& l.nõ omnes.§.à barbaris.ff.de re mili.
cum ſimil.ita conſuluit Bald.in conſi.cccxij.incip.
prædicti excellentiſsimi.in iiij.vol.ſicut enim ori-
go naturalis præfertur ciuili: vt pulchrè conſuluit
Soci.conſi.cxxxviij.incip.præſtantiſsimi.verſic.iij.
reſpondetur.in j.volum. Et quia in rei veritate do-
mus manſionis ſeu habitationis dicitur, vbi quis
firmiter permanet, & non vt recedat: vt dixit Bal.
10 in l.ea quæ.C.quomo.& quando iudex.* Nam in
domo ſuæ ſocrus cum ipſa ſocru nõ dicebatur ha-
bitare, ſed hoſpitari, quo caſu non poteſt dici habi-
tare: vt no.Barto.& Bal.in l.j.§.habitare. per illum
tex.ff.de his qui deiecer.vel effude.& ideo dixit gl.
in l.& habet.§.j.ff.de precar. quòd hoſpites dicun-
tur potius haberi, vel detineri in domo, quàm ipſi
habere vel detinere domum. Item circumſcriptis
præallegatis dico quòd licet Camillus ipſe dixerit
ſe ſeorſum à patre habitare, ſi tamen nõ eſt verum,
non ex hoc remanet obligatus: ita in ſimili in pro-
priis terminis conſuluit Paul.de Caſtr.in conſilio
11 clxxxiiij.vbi dixit,* quòd ſtãte ſtatuto quòd filiuſ-
fam.non poſsit ſe obligare ſine conſenſu patris: &
ipſe tempore quo obligauit ſe, aſſeruit ſe patrem-
famil.non ex hoc remanebit obligatus, idem refert
& ſequitur Bauer.in tract.virtutum iuramenti.in
virtute lxxxij. vnde cùm hodie in Regno per ſan-
ctionem nouiſsimi decreti cõtractus habitus cum
filiofam. ſeorſum non habitans à patre, ſit nullus,
ſequitur quòd Camillus ipſe non remanet obliga-
tus. Et prædictis ſuffragatur, quòd vbi actus non
tenet lege impediente, tunc contrahenſmet poteſt
12 venire* contra factum per ſemetipſum.l.quemad-
modum.C.de agrico.& cenſi.lib.xj.l.iubemus.§.ſa-
ne.C.de ſacroſanctis eccleſ.ita etiam firmat Imo.in
13 l.Aquilius.de donatio.ibi dum dicit,* quòd donãs
miſſe nõ facta inſinuatione, aſſerens ſe donare pro-
pter merita, ſi de meritis non apparet, poteſt con-
trauenire: iuxta l.ſancimus.C.de donatio.& hinc
voluit Bart.& poſt eum Fulgo.in l.ſi donatione.C.
de colla.quòd ſi dedi tibi pecuniam mutuo,& eras
filiuſfam.qui nõ poteras obligari ex forma ſtatuti,
niſi fuiſſes mercator: & ideo volui vt in inſtrumẽto
diceretur, quòd tu vt mercator recepiſti dictã pe-
cuniam mutuo, certè talis aſſertio nõ ſufficiet niſi
probetur; quia illa verba enũciatiua prolata à par-
tibus non probant circa ea quæ non dependent à
libera poteſtate partium, & idem in terminis con-
ſuluit Dyn.in ſuo conſi.incip.iure municipali.* & 14
licet interceſſerit iuramentum ipſius Camilli, ad-
huc dico illud non obſtare: quia quando factum
proprium eſt impugnatum à lege, etiam ſi interue-
nerit iuramentum licitum eſt contrauenire eidem-
met cõtrahenti: quando factum eſt lege impedien-
te: ita conſuluit Federi.de ſenis in ſuo conſi.clxxij.
quem ſequitur Imo.in commento.ca.cum contin-
gat.lvij.charta: de iureiur.refert & ſequitur Iaſ.in
l.ſi donatione.pen.col.ſuprà alleg.C.de colla. Vlti-
mò aduertendum eſt quòd in præſenti cauſa ſumus
in contractu mutui facto cũ filiofaml.& filiusfam.
obligatur * ex omni contractu præterquam ex mu- 15
tuo, & voto.l.tam ex contractibus.ff.de iudiciis.l.
filiofamil.ff.de actio.& obligat.& plenè Alber.de
Roſa.in l.j.§.huius ſtudij.ff.de iuſti.& iure. Ex qui-
bus & vnoquoque ipſorum concludo prædictum
Camillum ex contractu prædicto in nihilum obli-
gari prædicto Gabrieli Vitali, obſtãte regio decre-
to prædicto; & ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum de fructibus fundi vſque ad certam ſum-
mam annis ſingulis pro alimentis libertorũ, quòd
ſi vno anno non peruenerint tot fructus ex eo, de-
bet suppleri in ſequentibus annis nu.2.& 3.*
4 *Sermo ſimpliciter prolatus intelligi debet de pri-
ma vice tantum.*
5 *Frater ſi tenetur maritare ſororem virtute ſtatu-
ti, debet intelligi pro vna vice tantum.*
6 *Teſtator ſi mandauit eius bona diſtribui pro mari-
tandis puellis, non poterunt tale legatum cõſequi
mulieres viduæ, & pauperes.*
7 *Decurionibus aſſerentibus donationem alicui feciſſe
in remunerationem ſeruitiorum ſtatur.*
8 *Donans in remunerationem tenetur de euictione.*
9 *Feudum habens de camera, ſeu catena non poteſt
petere illos panes ciuiles, niſi prius ære alieno ſolu-
to, ita quod creditores tali ſeudatario præferũtur.*
10 *Rex poteſt ex cauſa remunerationis ſeruitiorũ ali-
cui auferre dominium rei ſuæ.*
11 *Cauſa iuſta dicitur, quãdo reſpicit vtilitatẽ publicã.*
12 *Ciuitas poteſt rem priuati auferre ex cauſa remu-
nerationis facta alicui, qui ſit benemeritus de re-
publica.*
13 *Remuneratio ſeruitiorum facit vt à communi re-
gula recedatur.*

CONSILIVM CLX.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtu-
lato, amen. In cauſa vertente inter ma-
gnificum ac ſtrenuum militẽ Loyſium
Alphonſum de Sylua ex vna actorem,
& honorabilem Lucam Ruſſum de Neap. conuen-
tum ex

rum ex altera in regia camera ſummariæ:prætendit
idem Lucas virtute conceſsionis ſibi factæ de du-
ca. cc.annuatim ſuper ſigillis magnæ Curiæ vica-
riæ per quondam Cathol.Regem glorioſæ memo-
riæ, quòd ſi vno anno ex dictis ſigillis non perue-
nerint duc.cc.poſsit in anno ſequen.ſibi ſuppleri
facere de eo pluri quod ſupererit,de quo pluri fuit
facta aliâ conceſsio prædicto magnifico Loyſio
Alphonſo in remunerationem ſuorum ingentium
ſeruitiorum. Et prima conſideratione videbatur
dicendum prædictum Lucam iuſta petere, per tex.
1 formalem in l.Lucius.ff.de ali.& ci.leg.vbi legatis
fructibus quorundam fundorum vſque ad certam
ſummam annis ſingulis pro alimentis libertorum
2 ipſius teſtatoris legâtis,* quòd ſi in vno anno non
peruenitur tot fructus ex illis fundis, debet ſup-
pleri ex fructibus ſequentis, ſeu alterius anni: ad
idem optimè adduci poteſt tex.in l.ex eo.ff.de tri-
2 ti.& ol.leg.vbi teſtator iuſsit hæredem ſuum* præ-
ſtare annis ſingulis decem amphoras vini ex tali
fundo: nam ſi vno anno tantum vinum non fuit
natum,ſeu habitum ex eo,quòd tamen ex ſuperiori
anno eum numerum amphorarum hæredem datu-
rum Sabinus exiſtimauit. Accedit inſuper quod in
propriis terminis videtur tenere Andr.de Iſern.in
3 capit.j.de not.feud.vbi dixit,quòd * ſi dedi tibi in
feudũ viginti percipiẽda quolibet anno de came-
ra mea, vel cannapa, vel cauena de qua percipere
debebas illa.xx.annuatim, debebis expectare do-
nec ſit tãtũ in illo loco camera,ſeu cauena vt poſ-
ſit tibi ſolui: quia eo caſu impinguata camera, &
repleta, tenebor ego promiſſor etiã pro præterito
tempore,quando ſoluere nõ potui:per text.in præ-
dic.l.ex eo.ff.de vino tri.& ole.leg.cum aliis iuri-
bus per ipſum alleg.& idẽ in propriis terminis per
optima iura & rationes tenet Iaco.de S.Geor.in l.
ſi fideicommiſſum.§.tractatũ.ij.colum.ff.de iudic.
& conſuluit Deci.in conſi.cccxxiiij.conſilium ſu-
per quo petitur. Ex quibus omnibus dicendum vi-
detur prædictum Lucam poſſe conſequi in rediti-
bus annorum ſequentium id quod ſibi deficit an-
nuatim in dictis duc.cc.Quibus ſuprà allegatis nõ
obſtantibus contrariam ſententiã arbitror de iure
4 veriorem. * Et in primis præmitto quòd in omni
materia ſermo ſimpliciter prolatus debet intelligi
de primo anno, ſeu de prima vice tantum.l.dotis
promiſsione.verſicu.fin.& ibi Bartol.ff.de iure do-
tium.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verborum ſigni-
ficatione.& ideo Iuriſconſultus in l.ſi ſocius pro
filia.in princip.ff.pro ſoc.cauit pactum inter fra-
tres, vt dotes filiarum ponantur de communi, in-
telligendum eſſe de primo actu,& ſic de prima vi-
ce qua maritabuntur tantum,& non aliter.& idem
tenet Bald.in l.fina.C.de dot.promiſ.& ibi dixit,
5 quòd ſi ſtatuto cauetur,quòd * frater teneatur ma-
ritare ſororem, intelligetur pro vna vice tantùm,
& non aliter:& idem tenet Bald.mirabiliter, vt ſa-
tis ſingulariter in proœ.decret.vij.colum. quòd ſi
teſtator mandauit bona ſua diſtribui in maritan-
dis puellis pauperibus, non poterũt huiuſmodi le-
6 gatum conſequi *mulieres viduæ & pauperes:quia
diſpoſitio ipſa intelligenda eſt de primis nuptiis,&
ſic de primo vice, ſeu de primo actu tãtum.& ideo
voluit Bart.in l.cũ qui.de ann.leg.quòd teſtator re-
linquens pictantiã fratribus minoribus in feſto S.
Franciſci,intelligitur de prima vice tantũ.& idem
tenet Bar.in l.eum qui calend.de verb.obli.Ex qui-
bus pariter dicẽdum erit in caſu præſenti, vt ſuffi-
ciat eundẽ Lucã habuiſſe ſemel,ſeu prima vice du-
ca.cc.nec poſsit in annis ſequẽtibus petere ſibi ſup-
pleri id quod in præcedẽtibus ſibi defecit. Nec ob-
ſtabit l.Lucius ſuprà alleg.de ali.& cib.leg.cùm ibi
concurrat fauor alimentorum,quorũ fauore ſit il-
lud ſupplementũ:vt pulchrè dicit ibi gl.in verſ.in-
tegra. Et pari modo minimè militat text.in l.ex eo.
ff.de vi.tri.& oleo.leg.per quem, & alios ſimiles ſe
fundat Andr.de Iſer.vbi ſuprà cùm in fi.verb.dicti
tex.formaliter dicatur, quæ ſentẽtia ſi volũtati nõ
aduerſetur,mihi quoque placet: ſed cùm voluntas
principis cõcedẽtia aduerſetur huic ſentẽtiæ, cùm
princeps ipſe poſt conceſsionem duca.cc.factã ei-
dem Lucæ annuatim,conceſſerit eidem magnifico
Loyſio Alphonſo annis ſingulis omne id quod ſu-
pereſſet vltra duca.cc.ergo nõ fuit eius intentionis
vt id quod defeciſſet vno anno eidẽ Lucæ, debuiſ-
ſet ſibi in alio ſequẽti ſuppleri:maximè cùm dona-
tio de dictis duca.cc.facta eidẽ Lucę fuerit ſimplex
cõceſsio: & illa quæ fuit facta eidẽ Loyſio Alpũſo
fuerit remuneratoria,& in partẽ ſuorum ingẽtium
ſeruitiorũ,quorum meminit idẽ Rex cathol.in con
ceſsione prædicta: cuius Catholi.Regis aſſertioni
ſtandum eſt ex iuris diſpoſitione.* nam ſi creditur 7
decurionibus atteſtantibus feciſſe donationẽ ali-
cui in remunerationẽ ſeruitiorũ, vt dicit Bart.in l.
ambitioſa.ff.de decre.ab ordi.fac.& cõſuluit Alex.
in cõſi.xxxiiij.in iiij.vol.& Deci.in cõſil.cxcj.mul-
to fortius credendũ erit ipſi principi ita aſſerenti:
* & tãto magis cũ donans in remunerationem te- 8
neatur de euictione:vt dixit Barto.in l.Iulianus.§.
qui fundũ.ff.de verb.obli.& in l.idẽque.per illum
tex.ff.mãd.& tenet Alex.in conſi.xlvij.in iij.vol.Et
ſi prẹſupponitur eo caſu, ꝙ recipiens talẽ donatio-
nem ſit creditor donãtis:& ideo dixit pulchrè Bal.
in d.c.j.de no.feud.per tex.ibi,quẽ ipſe ita ſummat,
* ꝙ ille qui habet feudũ de camera ſeu cauena non 9
poteſt petere illos panes ciuiles,niſi prius ære alie-
no ſoluto:ita ꝙ creditores tali feudatario præferũ-
tur:& ideo quod ibidẽ dicit Andr.de Iſer. ꝙ debet
ſuppleri in anno ſequẽti id quod defecit camera in
anno præſenti ſeu præcedẽti,debet intelligi prout
ita demonſtratur ex verbis Andr.qñ camera ſeu
cãnapa eſſet penes principẽ: ſed quia princeps à ſe
ademit dictos reditus ſigillorũ in totũ diſponẽdo
ꝙ id quod ſuperfuiſſet annis ſingulis vltra duca.
cc. in remunerationẽ ſeruitiorũ daretur prædicto
magni.Loyſio Alphõſo:ſicque nõ poteſt prædictus
Lucas petere ſibi ſuppleri, vt ſ.cũ iniquiſsimũ fo-
ret ꝙ vno anno quo ipſe Lucas nõ habet integrum
cõplemẽtũ, poſsit petere ſibi ſuppleri in anno pin-
guioris reditus:maximè cũ Lucas ipſe habuerit ſem
per annis elapſis ex quatuor partibus tres cũ dimi-
dia,& plus ex dictis reditibus, & prouẽtibus ſigil-
lorũ:& ſic cõſequutus fuit annis ſingulis maiorem
partem ducato. cc.in his annis in quibus integros
duca.cc.non percepit.& ipſe Loyſius nihil habuit.
Quinimò cùm huiuſmodi cõceſsio facta eidẽ fue-
rit in remunerationẽ ſeruitiorum: vt ſ. ſi quid iuris
eidẽ Lucæ cõpeteret,vt prætẽdit,prout nullatenus
competit,

competit, vt ſuprà dictum eſt, poteſt probabiliter
concludi derogatum per dictam conceſsionem re-
muneratoriam: vt ex verbis dictæ cōceſsionis ma-
nifeſtè apparet in eius cōcluſione: & proœmio: ex
quo finalis cauſa conceſsionis colligitur. l. fi. & ibi
Bart. ff. de hære. inſtit. l. j. in princip. ff. ad maced. vbi
10 Bar. liquet autem * quòd ex cauſa remunerationis
ſeruitiorum poteſt Rex ex cauſa dominium rei ſuæ
alicui auferre: vt no. Bar. in proœm. digeſtorū. col.
iij. per. l. ſi priuatus. ff. qui & à quibus. l. venditor. §.
11 ſi conſtat. ff. commu. prædio. * & iuſta cauſa dicitur;
quando reſpicit vtilitatem publicam: vt not. Bal. in
l. quicunque. in fin. C. de iure fiſci. lib. x. & not. Bart.
in l. reſcripta. colum. fina. C. de precib. imper. offer.
& conſuluit Alexan. in conſi. xciiij. viſis. col. pennl.
in v. volum. Et in ſpecie in propoſito pulchrè Ro-
ma. in conſil. cccx. in caſu propoſitæ cōſultationis.
12 * vbi per plura concludit ciuitatem poſſe rem pri-
uati auferre ex cauſa remunerationis factæ alicui,
qui ſit benemeritus de republica allegat l. item ſi
verberatū. §. j. ff. de rei vendi. & l. Lucius. ff. de euict.
l. ſi quis in graui. §. hi quoque. ff. ad ſilania. & in cap.
13 in noſtra. de iniur. & ibi plura ſimilia * adducit, in
quibus à communi regula receditur ob remunera-
tionem ſeruitiorum eius, qui de republica bene-
meritus fuit: & idem pro tali remuneratione con-
cludit Pau. de Caſt. in ſuo conſi. cv. donatio prædi-
cta. in fin. Et ita iuris eſſe conſulo ego.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatus licet non appellauerit infra decē dies,*
tamen poteſt inhærere appellationi aduerſarij, &
ipſam proſequi.
2 *Approbans aliquid non poteſt illud vlterius impu-*
gnare.
3 *Actus approbationis ſententiæ facit vt quis videa-*
tur eidem acquieſcere, & confiteri: quod intelligo
circa caput à quo eſt appellatum: ſecus in alijs ca-
pitibus ipſius.
4 *Approbans actū in his quæ pro eo dixit, ergo etiam*
in his quæ contra eum diceret, intelligetur appro-
baſſe.
5 *Sententia contra aliquem ſi tranſiuit in rem iudi-*
catam, & victor fateretur ſententiam iniuſtam,
poterit ex tali confeſſione quādocunque retracta-
ri nedum exequi.
6 *Sentētia propter tranſitum in rem iudicatam præ-*
ſumitur iuſta, ſed contra talem præſumptionem
admittitur probatio per confeßionem ipſius par-
tis victricis.

CONSILIVM CLXI.

Redemptoris gentium præſidio repe-
tito, amen. Annis ſeptem retro elap-
ſis lata relatione tabularij in magna
Curia Vicariæ in tribus capitibus
contra magiſtrum Romanum, & in
fauorem magiſtri Danielis: in alio autem capite
contra eūdem Danielem in fauorem prædicti Ro-
mani, fuit tandem per prædictum Danielem diuer-
ſis vicibus per plures inſtantias executio ipſius re-
lationis petita nulla interpoſita reclamatione per
ipſum in eo capite quod fecit cōtra ipſum: & econ-
tra per prædictum magiſtrum Romanum fuit re-
clamatum, & cauſa ipſa cōmiſſa tabulario eſt iam
annus elapſus, coram quo ante, & poſt reclamatio-
nem ipſam interpoſitam prædictus Daniel petiit
ſententiam exequi. Nouiſsimè verò prædictus Da-
niel appellauit ab vno ex capitibus relationis præ-
dictæ faciente contra ipſum, inhærēdo appellatio-
ni interpoſitæ ex aduerſo. Et hoc ex quo appellatus
licet appellauerit infra decem dies, * tamen poteſt 1
inhærere appellationi aduerſarij, & ipſam proſe-
qui per tex. in l. fin. & ibi doct. C. de appel. & eſt de-
ciſio Rot. ccclviij. Anto. de But. in c. cum Ioannes,
extrà de fide inſtru. Abb. in ſuo conſil. ij. Bald. in l.
ampliorem. C. de appel. * & id quod eſt approbatū 2
per aliquem non poteſt vlterius per ipſum impu-
gnari. c. quemadmodum. extrà de iureiurando. & l.
ſi vxor. ff. de adulteriis. maximè dū talis approbatio
depēdeat à voluntate ipſius * approbantis, per iura 3
præallegata: cùm per actū approbatiuum ſententiæ
videtur quis acquieſcere & confiteri. l. ſi reus para-
tus. ff. de procur. Secus enim vbi non dependeret à
voluntate ipſius approbantis: vt eſt bonus text. in
c. dilecto. de præben. in c. noſti. de elec. & quod no.
Ioan. Andr. in capit. ſcienti. de regu. iur. in mercur.
gloſ. in l. j. C. vbi de crimi. agi opor. ita concludit
Abb. in c. à nobis. ver. oppono. & videtur extrà de
excep. Et præmiſſa procedūt quo ad caput ſentētiæ
à quo eſt appellatum: ſecus autem quo ad capitula
ſeparata & diuerſa, ſecundum Bal. poſt Iaco. But. in
d. l. fin. in princip. ij. colum. ver. ſed quid ſi diuerſa.
& no. in l. etiam. §. ex cauſa. ff. de mino. & in l. appel
lanti. ff. de appel. Ioan. pet. de ferra. in ſua pract. Pap.
in ſua ſumma. de appel. à diffinitiua. in ver. in illis
paſsibus. Attamen dico præmiſſa nō habere locum
in caſu de quo agitur, in quo dum pluries Daniel
ipſe petiiſſet executionem dictæ relationis ſeu ſen-
tentiæ ſimpliciter, ſatis videtur eādem approbaſſe:
& id quod eſt approbatum per aliquem non poteſt
vlterius per ipſum impugnari, vt ſuprà demonſtra-
tum extitit. Item eſt etiam conſiderandū quòd non
petiit executionem ſententiæ inquantum pro ſe fa-
ciebat: ſed ſic ſimpliciter nihil exceptuando: & ta-
men ſi approbaſſet actum in his quæ pro eo dixit,
ergo etiam in his, quæ contra eum diceret, intelli-
getur * approbaſſe: argum. capit. ſi romanorum. xix. 4
diſtin. & in authen. de his qui ingred. ad appel. col-
lat. v. ita dixit Specu. in tit. de aduocat. §. iam nunc.
verſic. ex præmiſsis. & ideo dixit Ioan. de turre cre-
ma. in d. c. ſi romanorum. quòd id quod quis reci-
pit pro ſe, debet etiam recipere contra ſe; & ideo
ſubdit, quòd qui teſtes aut ſcripturam recipit pro
ſe, debet etiam recipere contra ſe: & etiam qui pro
ſe inducit aliquē in iudicem, contra ſe etiam ipſum
recipere cogitur: argumen. ca. nec quorumlibet. ix.
diſtinct. & ideo dixit Card. Alex. in prædict. c. ſi ro-
manorum. not. modum conuincendi aliquem, vi-
delicet, ex eo quod ipſe facit, vel approbat: & ſic
cùm Daniel ipſe pluries petierit executionem di-
ctæ ſentētiæ ſatis apparet ipſam approbaſſe, & per
actum approbatiuum ſentētiæ ſatis apparet ipſum
acquieſcere, & confiteri. l. ſi reus paratus. cū vulga.
ff. de

ff.de procurato. Et ſic ſtante approbatione ſentẽtiæ prædictæ per petitionem executionis ipſius ſententiæ, ſuccedit id quod dixit ſingulariter Innoc. in c.
5 quia plerique. de immuni. eccle.* quòd ſi ſententia contra aliquem tranſiuit in rem iudi. ſi victor fateretur ſententiam illam iniuſtam, poterit quandocunq; retractari, nedum nõ exequi: ita voluit etiam Ant. de Butr. in c. is qui fidem. de ſponſ. & ibi Abb. ex quo talis ſententia propter tranſitum in rem iu-
6 dicatam iuris præſumptione præſumitur iuſta:* ſed quia cõtra talem præſumptionem admittitur probatio per confeſsionem ipſius partis victricis: vt per glo. & doct. in auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nupt. ergo ſatis videtur confiteri prædictus Daniel ſententiam ipſam iuſtam, petẽdo executionem ipſius: & ſic non poterat, nec poteſt amplius ab ea appellare: & ſic retractari debet decretũ magnæ Curiæ Vicariæ aliter pronunciatum: & ita iuris eſſe conſulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum obtentum falſa cauſa expreſſa, & tacita veritate non tenet.*

2 *Reſcriptum in quo non fit mentio de proceſſu non tenet. & nu. 3.*

4 *De pendentia litis debet fieri mentio, ac etiam quòd iudex ille coram quo lis pendet, non denegauit facere iuſtitiam, aliàs non tenet reſcriptum.*

5 *Mentio fieri debet de litis conteſtatione.*

6 *Impetrare lite pendẽte eſt innouare, & de pendentia litis debet fieri mentio.*

7 *Mentio fieri debet de omni notabili clauſula primi reſcripti, & de omni eleganti clauſula.*

8 *Qualitates omnes ſunt exprimendæ principi, ex quibus moueri poteſt ad non concedendũ, vel difficilius concedendum. nu. 9. Imò requiritur notabilis expreſſio, nec ſufficit in genere fieri, vt impetratio ſaluetur à ſubreptione ſeu obreptione, nec ſufficeret generaliter exprimi factum, niſi exprimatur modus facti.*

10 *Subreptio ſeu obreptio modica vitiat reſcriptum.*

11 *Executio ſententiæ regiæ retardari debet per reſtitutionem in integrum petitam.*

12 *Reſtitutio in integrum vbi petitur bona fide aduerſus ſententiam regiam, interim omnia ſunt in ſuſpenſo.*

13 *Mentio non requiritur de fieri de proceſſu nullo.*

14 *Subreptio in vno capite reſcripti non vitiat reſcriptum, ſi illud fundatur ſuper alio capite non ſubreptitio, ſed vero.*

15 *Dominus malè tractans vaſſallos dicitur malè verſari in feudo quod tenet à domino & debet feudo priuari.*

16 *Vaſſallis licitum eſt imò meritoriũ, dominũ vaſſallos ipſos opprimentẽ occidere, ex quo abutitur dominio, quia ſic facit ſe indignũ dominari. & nu. 19.*

17 *Vaſſallis ſi opprimuntur ab eorum vtili domino, poterit Rex & ſic directus dominus ipſos eximere à tali dominio etiam quòd ipſi vaſſalli oppreſſi non conquerantur.*

20 *Dominus ſi concubuit cum vxore vaſſalli ea inuita, ſeu vaſſallo inuito debet feudo priuari.*

21 *Dominus qui vaſſallos cõtra iuſtitiam diuerſis grauaminibus afficit, debet feudo priuari.*

22 *Officiali perpetuo pendẽte accuſatione cõtra ipſum dum deliquiſſe prætenditur, debet ſibi adminiſtratio interdici, & pariter erit in prælato eccleſiæ.*

23 *Officialis tam temporalis quàm perpetuus dum accuſatur, vel ſyndicatur, debet ſuſpendi ab officio.*

24 *Officialis non poteſt dici malè feciſſe, ſeu facere ſi pro honore regio ſeu alterius domini, vel pro ipſius regis, ſeu domini ſeruitio non exequitur ipſius regis, ſeu domini mandatum, ſeu iuſſiones.*

CONSILIVM CLXII.

Redemptoris gentium ſuffragio iterato, amen. In cauſa vniuerſitatis ciuitatis Neritoni, cum Illuſt. Duce Neritoni eorum vtili domino, fuit per Cæſaream Maieſtatem reſcriptũ eius Illuſtr. Locumtenenti generali Regni Neapol. necnon & collaterali conſilio, quòd cùm aliàs per bina reſcripta Bononiæ expedita, & etiam Mãtuæ reſcripſiſſet Ducem ipſum eſſe reintegrandũ in poſſeſsionem ciuitatis prædictæ, & minimè executum fuiſſet: & de quo Dux ipſe conqueſtus fuiſſet, quòd cùm fideliſsimè ſuæ Maieſtati inſeruiret, nõ videbatur iuſtum ſuæ Maieſtati fauere partibus vniuerſitatis Neritoni: & quòd Dux ipſe ſtaret dicta ſua poſſeſsione deſtitutus: ob quod cõcludit, quod niſi infra mẽſem vniuerſitas ipſa de pacto de retrouendendo inito inter quondam Regem Federicum, & quondam Beliſarium patrem ipſius Ducis docuiſſet, poſſeſsio ipſa reſtitueretur prædicto Duci ſaluis iuribus dictæ vniuerſitatis quibuſcũque, ſuper quibus demũ eorum iuſtitiam proſequi valuiſſent. Nã dicitur ex multis, & quampluribus huiuſmodi reſcriptum nullius roboris, ac efficaciæ tanquam ſubreptitiè & obreptitiè obtentũ. Et in primis apparet reſcriptum ipſum fundatum, ex falſa cauſa, dum aſſeritur de pacto retrouendendo, de quo quidem nunquam per ipſos de Neritono verbum aliquod factũ fuit Cæſareæ Maieſtati, niſi & duntaxat de literis quondam Regis Federici, in quibus poſt priuilegiũ conceſsionis ciuitatis prædictæ factum patri ipſius Ducis, Rex ipſe aſſerit fuiſſe conuẽtum reducendi ciuitatem ipſam ad eius regiũ demaniũ, ad omnem eiuſdẽ Regis requiſitionẽ: & quod omnino breui eandem ad ſuam Regiá coronam, & demaniũ reintegraſſet. Nec aliter apparet fuiſſe mentionatum pactum aliquod de retrouendendo figuratum in reſcripto prædicto:* & ſic tanquá obten- 1
tum falſa cauſa expreſſa, & tacita veritate, non tenet: tex. eſt in l. ſed ſi hac. §. patronum. cũ gl. in verſi. per obreptionem. & ibi doct. de in ius vocã. l. præſcriptione. & ibi doct. C. ſi contra ius vel vti. publi. Io. And. in addi. Spec. in tit. de cau. poſ. & propriet. in prin. in verſi. quod de colligentibus. in ſecunda additione. Secundò fuit reſcriptũ ipſum impetratũ longè poſt cauſam ipſam inchoatá, & proſequutá virtute alterius præcedẽtis * reſcripti per nos præſentati in regia hac camera ſummariæ, de quo reſcripto prædicto, nec de proceſſu eius virtute inchoato fuit aliqua mentio facta in hoc vltimo reſcripto, ſuper quo in præſentiarum agitur: quo caſu eſt obreptitiũ: vt in c. inter. de re iud. cum ibi alleg.
* & tanto magis, quia corá ordinario, prout eſt re- 3
gia camera ſummariæ debebat fieri mentio de pro-

 ceſſu,

ceſſu,qui ibi fiebat: glo.eſt in c.prudentiam.§.ſexta
nobis propoſita.in verb.aliam iuſtã cauſam.quam
4 valde no.ibi Abb.extrà de offic.deleg.* & nedum
requiritur fieri mentio de litis pendentia,prout in
regia camera ſummariæ pendebat, & pendet: ſed
etiam debet exprimi quòd iudex ille corã quo lis
pendet, non denegauit facere iuſtitiam: aliàs non
tenet reſcriptum:ita Bald.in l.ij.in fin.C.vt lit.pen.
per §.ſi vero contigerit.in authen.vt diffe.iudic.&
5 not.doct.in c.cæterum.de reſcri.* & maximè men-
tio fieri debet de litis conteſta.vt dicit Bal.in l.j.in
6 fi.C.de relatio.* Ex quo impetrare lite pendẽte eſt
innouare:dicit gl.iij.in clem.ij.vt lit.penden.& de
pendentia debet fieri mentio, vt in d.gloſ.& tenet
Petr.de Ancha.in conſi.xiij.incip.viſo proceſſu.&
maximè de litis conteſtatione: prout in caſu præ-
ſenti: & hoc per rationem, quia eo caſu ambæ par-
tes viſæ ſunt approbaſſe iudicem: qui præſumptus
conſenſus dignus eſt mentione:vt dicunt Archid.
& Domi.in c.induciæ.§.ſpacium.verſi.ei autem.iij.
qõ.iij.& ſic dum in dicto ſecundo reſcripto ex ad-
uerſo obtento non fuerit facta mentio de præce-
denti reſcripto,cuius virtute fuit lis inchoata, va-
lebit præcedens, & non iſtud ſubreptitium ex ad-
uerſo obtentum:vt in d ca.cæterùm.de reſcript.Et
nedum debuit fieri mentio de prædicto præcedẽti
7 reſcripto,*ſed etiã de omni elegãti clauſula ipſius,
per c.inter.de re iudi.ſuprà allegatum: & etiam de
omni notabili clauſula primi reſcripti: ita dicit
Anto.de Butr.in c.vt debitus.de appel.v.col.& in
8 c.cæterum.de reſcri.vlti.col.* Ex quo omnes qua-
litates ſunt exprimendæ principi,ex quibus poſſet
ipſe moueri ad non concedendum, vel difficilius
concedendum.c.poſtulaſti.extrà de reſcrip.Bal.in
c.cùm dilecta.eod.titu.Abb.in c.in præſentia.& in
c.cæterùm.eo.tit.Ludo.in conſi.cccxxvj.& in cõſi.
xxxvj.vbi ſubdunt, quòd requiratur notabilis ex-
9 preſsio,* nec ſufficeret in genere fieri, vt impetra-
tio ſaluetur ab obreptione, vel ſubreptione: nec
ſufficeret generaliter exprimi factum,niſi exprima-
tur modus facti.gloſ.eſt in capit.dilectus filius.ex-
10 trà de reſcrip.& tenet Oldr.in conſil.xiiij.* & hoc
maximè cùm modica ſubreptio vel obreptio vi-
tiet reſcriptum.c.ſi motu proprio.de præben.in vj.
Bal.in l.præſcriptione.C.ſi contra ius vel vti.publ.
& in c.de cauſis.de re iudi.Benedi.de plumb.in l.j.
ff.de natal.reſtituen.Io.And.in addi.Spec.in rubr.
qui filij ſint legi. Et quòd non fuerit facta mentio
de notabilibus clauſulis noſtri præcedentis reſcri-
pti, nec de modo facti, nec ſuper quo reſcriptum
noſtrum fundamentum ſumit, apparet: quia in eo
dicitur nos querelari apud Cæſaream Maieſtatem:
quia obſtante capitulatione demanij præmiſsi fue-
rat aliter primo loco reſcriptũ per ſuam Cæſaream
Maieſtatem:ob quod ſua Maieſtas mandat, vt viſis
ſcripturis, & auditis partibus nobis fiet iuſtitiæ
complementum: prout magis conuenit, & cui pa-
rere,& iudicio Marchionis alarconi,non obſtanti-
bus aliis quibuſcunque in contrarium facientibus:
de quibus quidem clauſulis ſi Cæſari noſtra facta
fuiſſet mẽtio,proculdubio aut dictum reſcriptum
non conceſsiſſet, aut difficilius conceſsiſſet: & ſic
cùm bina reſcripta primo loco obtenta ex aduer-
ſo fuerint per præcedẽs reſcriptum per nos obten-
tum redacta ad ius & iuſtitiam, fruſtra in præſen-
tiarum dicitur in hoc ipſo vltimo reſcripto, quòd
auditis partibus ita decretum ſit:cùm appareat re-
ſcriptum ipſum fundari ſuper duobus primis re-
ſcriptis reuocatis,& ad ius & iuſtitiam redactis:de
qua reductione & reuocatione pars aduerſa non
meminit:& ſic ſubreptitiè & obreptitiè obtinuit:
vnde ita apparente de notoria ſubreptione & ob-
reptione,ac errore, fuit per nos petitum partẽ ad-
uerſam debere carere impetratis declarari ex præ-
dictis: & minimè poſſeſsio ciuitatis prædictæ &
vaſſallorum conſignari prædicto Duci:ſed vniuer-
ſitatem ipſam,& eius homines audiri ſaltẽ per viam
reſtitutionis in integrum. Qua reſtitutione in in-
tegrũ petita impeditur executio etiã decreti regij:
*maximè allegata probabili cauſa:vt ſuprà.vt dicit 11
Hoſtien.in ſumma,in tit.de in integr.reſtit.in §.an
executio ſententiæ. & ſubdit inſuper Innocentium
dicere,quòd executio ſententiæ regiæ debet retar-
dari per reſtitutionem in integrum petitam.ca.ap-
pellatione.ij.q.vj.& ca.olim.de reſcrip.idem tenet
Bal.in authen.quæ ſupplicatio.C. de precib.impe.
off.ſubdens,* quòd vbi talis reſtitutio petitur bo- 12
na fide contra ſententiam Regis, interim omnia
ſunt in ſuſpenſo.l.ſi cauſa cognita.C.de tranſact.&
ita etiam concludit Afflic.in ſua deciſ.ccclvj.circa
fin.& cõſuluit Pau.de Caſt.in ſuo no.cõſi.cccxxiij.
in cauſa quæ vertitur.vbi in ſpecie dicit,quòd pen-
dente dicta petitione reſtitutionis in integrum nõ
poterit altera pars exequi facere dictam ſententiã,
per l.ſi prætor.§.marcellus.ff.de iudi.& l.fin.C.ſi ex
fal.inſtru.& eſt verum, vt dixi etiam quòd ſit ſen-
tentia regia:ſecundum Bal.in d.auth.quæ ſupplica-
tio.& idem ſequitur Afflic.in cõſtit.obſcuritatem.
iij.col.ſub rub.de in integ.reſti.mulie.vbi etiã ſub-
dit,quòd conſilium Pau.ſuprà allegatum,ita tenẽ-
tis, quòd etiam maiori competit reſtitutio aduer-
ſus ſententiam non ſolùm per inſtrumenta de no-
uo reperta, vel ratione doli petentis: ſed etiam ra-
tione falſæ cauſæ in qua ſit fundata ſentẽtia: prout
ſuprà dictum eſt,reſcriptum ipſum ſuper falſa cau-
ſa fundatum.Nec ſuffragaretur parti aduerſæ dice-
re quòd noſtrum præcedens reſcriptum,ſuper quo
lis pendet, videatur prima fronte aliqualiter fun-
datum ſuper pacto de retrouendendo,de quo cum
non appareat,videtur ſubreptitiè obtentum,& per
conſequẽs nullum: & ideo de reſcripto nullo non
requirebatur * fieri mentio:vt dicit glo.in c.ex te- 13
nore.extrà de reſcriptis.& in c.cum noſtris.de cõ-
ceſ.præbend.& plenè Felyn.qui multa adducit ad
hoc,in d.c.ex tenore.Nam huic reſpondetur,quòd
aſſertum pactum fuit in curia regia æquiuocatum,
cùm nunquam de eo aliquid per nos dictum aut
ſcriptum fuit: ſed de promiſsione duntaxat prædi-
cti Sereniſsimi quondam Regis Federici apparẽte
per ſuas prædictas literas de reducendo vniuerſi-
tatem ipſam ad eius regium demaniũ,cùm ita con-
uentum fuiſſe aſſerat cum prædicto quõdam Be-
liſario Duce patre præſentis Ducis,ad omnẽ ipſius
Regis requiſitionem.Nec apparebit in æternũ ali-
ter fuiſſe per dictam vniuerſitatem dictũ, aut ſup-
plicatũ:& tamen literæ regiæ,quas nos reſcriptum
nominamus, in quibus de prætenſo pacto aliquid
inferri videtur:non enim ad informationẽ, ſeu ex-
poſition

poſitionem noſtrã, ſed Illuſt. Marchionis alarconi
proceſsiſſe apparet: prout dictummet reſcriptũ at-
14 teſtatur:* & tameo dato abſque veri præiudicio q
aliter fuerit, prout non eſt, dico quòd ſubreptio in
vno capite reſcripti non vitiat reſcriptum, ſi illud
fundatur ſuper alio capite nõ ſubreptitio, ſed ve-
ro. tex. eſt io c. ſi eo tempore. de reſcri: quem ad hoc
extollit Abb. in c. ſedes. de reſcri. & in c. cæterùm.
eo. titu. & ideo dixit pulchrè Ant. de Butr. & Imo.
& Domi. in c. conſtitutus. de reſcrip. quòd dum pa-
pa reſcripſiſſet, vt quidam admitterentur ad ſocie-
tatem tertij ordinis in hoſpitali de pœnitẽtia Flo-
rentiæ: & prouideretur ſibi de bonis hoſpitalis tã-
quam vni ex aliis: ſi tamen reperietur quòd hoſpi-
tale non habeat bona, valebit tamen reſcriptum:
& recipientur in ſeipſos alimentaturi. Nec fuit in
reſcripto prædicto ex aduerſo obtento facta mẽtio
aliqua quòd Dux ipſe malè vaſſallos ipſos de Ne-
ritono, cum omni qua conuenit reuerẽtia loquen-
do, tractabat: prout creditur regia curia non pa-
rum informata: & vberius ac plenius verificare ho-
mines, & vniuerſitas ipſa ſe offerunt: & quorum
maiora honoris conſeruandi gratia omiſſa fuerũt:
& pudoris laqueo attricto ex ſuperabundanti in
propatulum exhibebunt: vt tam immoderata ſerui-
15 tutis iuga pertrãſeant.* Et clariſsimi iuris eſt, quòd
dominus malè tractans vaſſallos, ex quo eo caſu
dicitur malè verſari in feudo, quod tenet à domi-
no: argu. c. ad apoſtolicæ. de re iudi. in vj. & no. in c.
j. qualiter do. propri. feu. priue. de feudo priuari: di-
xit Alb. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præſcrip.
16 * quòd talis dominus poteſt priuari ab Imperato-
re, vel papa: imò mirabilius dixit ſanctus Thom. in
ij. ſenten. articu. pen. quòd licitum eſt ſubditis, imò
meritorium, dominum vaſſallos opprimentem, oc-
17 cidere:* quia ex quo abutitur dominio, facit ſe in-
dignum dominari: dixit Bald. in c. j. qualiter dom.
proprie. feud. priue. Iacob. de ſancto Georg. in tra-
ctat. de homag. vlti. colum. & eſt text. in l. ij & rectè
Intuenti. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. imò eo
caſu dominus ſuperior ex proprio ſuo officio hoc
18 facere debet: * ideſt, eximere vaſſallos à tali do-
mino, etiam quòd ipſi vaſſalli oppreſsi non con-
querantur: ita tenet Iacob. fab. in §. fina. inſti. de his
qui ſunt ſui vel alie. iur. & ſequitur Guido papæ in
ſuis deciſ. parlamen. Grationopo. deciſ. lxij. incip. ſi
quis baro. Et quòd baro ſeu dominus malè tractãs
vaſſallos debeat feudo priuari, tenet etiam Bald. in
l. ij. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. & alleg. etiam
19 Cyn. ibi idem tenuiſſe.* Et quòd ille qui abutitur
dominio faciat ſe indignum dominari, tenet etiam
Bald. in capitu. j. §. publici latrones. de pa. ten. & in
auth. ſtatuimus. C. de epiſco. & cler. Pau. de Caſt. in
auth. qui rem. C. de ſac. ſanct. eccleſ. & facit bonus
text. in d. c. ad apoſtolicæ. de re iudic. & quod dicit
Fely. in c. cum nobis. ij. col. circa fi. de præſcri. & ſe-
quitur Iaſ. in d. auth. qui rẽ. ij. col. & in prælud. feud.
colum. lxviij. circa med. Soci. in conſil. cclxxij. non
proſequendo ordinem. colum. iiij. ad fin. Præpo. in
prælud. feud. colum. xxij. Franciſ. in tract. feud. char.
liiij. colum. iij. verſic. quarto igitur in primis domi.
Iacob. in tract. de homag. verſic. marchio in Italia.
colum. iiij. & viij. & Bonus de curtili in ſuo tract.
nobilita. in tertia part. nume. 20. & idem bonus in

ſecunda part. dicti tract. nume. 19. & ij. Et inter cæ-
teros exceſſus & grauamina aſſerunt ipſi de Neri-
tono, quòd abſit, nec credo Ducem ipſum con-
cubuiſſe cũ quampluribus vxoribus vaſſallorum,
* & ipſis inuitis, quæ iuſtiſsima priuationis feudi 20
cauſa eſt, per text. in conſtitu. regni, ſi vaſſallus. in
tit. de fideiuſ. domini à vaſſal. & Par. de put. in tract.
ſyndic. in titu. de exceſsibus baro. & ibi quòd pri-
uatur proprietate vaſſallorum: concurrente inſu-
per, quia multos & quamplures ex eis contra iuſti-
tiam diuerſis grauaminibus affecit: quo caſu pari-
ter feudi priuatione dignum ſe fecit: vt in conſti-
tutinne, præſenti. de homi. baro.* ideo reſcriptum 21
ipſum nullatenus exequi poteſt, aut debet: nec poſ-
ſeſsio ipſa reintegrari eidem Duci ſtãte reſcripto,
quòd ſuper grauaminibus, & querelis expoſitis de-
mum fiat quod iuris eſt, & in cauſis ipſis proceda-
tur: nam eo caſu ſi ſtaret baro ipſe in dominio, cer-
tè nulli. dubium quòd querelantes diſtraherentur
ab eorum querelis porrectis ob metum potentiæ
ipſius domini: & pariter teſtes à teſtificando ſuper
querelis prædictis retraherentur: cùm veritas odiũ
paritura ſit: & ideo de iure nedum non tenetur ex
prædictis in dominio ipſo reintegrari, verũ etiam
ſi in eo eſſet, deberet ſuſpendi interim durante in-
formatione capienda ſuper querelis: ſicut in ſimi-
li dicimus in officiali perpetuo, qui domino æqui-
parari videtur: * & tamen ſi prætenditur deliquiſ- 22
ſe, pendente accuſatione contra ipſum debet ſibi
adminiſtratio interdici: argumen. l. decreto. ff. de
ſuſpectis tutor. & in §. ſi quis autem. inſtitu. eodem
titu. Et eodem modo pariter erit in prælato: vt in
capitu. venerabili. extrà de officio delega. & in ca-
pitu. licet hely. §. quia verò. extrà de ſimon. & in ca-
pitu. quia. iij. quæſtio. ij. & plenè Luc. de pen. in l. iu-
dices. C. de dignitat. lib. xij. iij. colum. Pari. de put.
in tract. ſyndic. in titu. de offic. ſyndic. iiij. char. di-
cit in ſpecie, quòd officialis ſyndicandus debet ſu-
ſpendi ab officio interim: quia diſtraheret teſtes
ſcientes veritatem, vel minas inferret: vt in capitu.
tam literis. §. j. extrà de teſtibus. & in c. conſtitutus.
extrà de exceſsi. prælat. & idẽ Pari. in eo. tract. ſyn-
dic. in ver. accuſatus. j. col. vbi concludit hæc * præ- 23
miſſa locũ habere tam in officiali temporali, quàm
perpetuo: & idem in ſpecie voluit Bar. in l. ordine.
§. quæſtionibus. ff. ad municipalem. vbi in particu-
lari dicit, quòd quando accuſatur qui deliquit in
officio, interdicitur ſibi adminiſtratio. Nec obſta-
ret quatenus diceretur, quòd cum cauſæ cognitio-
ne reſcriptum prædictum emanauerit, & partibus
auditis. Nã apparet de fundamento partis aduerſæ
ſuper illis duobus reſcriptis obtentis Bononiæ, &
Mantuæ, quibus derogatũ fuit: & ideo ad hoc ma-
gis demonſtrandũ fuit per viam reſtitutionis in in-
tegrum petitum declarari ſuper ſubreptione & ob-
reptione reſcripti prædicti: quæ petitio reſtitutio-
nis in integrum impedit executionem ſententiæ
etiam regiæ: vt ſuprà plenè doctum fuit: in tantum
quòd interim pendente dicta petitione reſtitutio-
nis in integrũ omnia ſunt in ſuſpenſo: vt ſuprà al-
legatum fuit: ſicque obſtãtibus ſubreptione & ob-
reptione prædictis nõ debet reſcriptum ipſum ali-
ter executioni mandari, cum honori regio nõ con-
ueniat: * & ideo eſt ipſe princeps conſulendus icum 24

dici minimè poſsit officialē non bene facere, ſi pro honore regio, ac ipſius ſeruitio nō exequitur mandatum, ſeu iuſsiones ipſius Regis interdum: vt dicit pulchrè Bal. in l. fi. C. de nego. geſt. & cōſuluit Alex. in conſi. cvj. in ij. volum. ij. char. & eſt tex. in c. cum teneamur. de præbend. Et ita iuris eſſe conſulo, vt ſuprà concluſum eſt, ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio fieri debet contra ſe fundantē in verbis ambiguis.*

2 *Debitor ex pluribus cauſis ſoluens partem debiti facit vt electio ſit creditoris in quam partem, ſeu cauſam receperit: ſecus ſi debitor tempore ſolutionis declarauit in quam partem.*

3 *Solutio vna non poteſt parere liberationem & obligationem.*

4 *Debita due ſi extant pœnalia, ſolutio ſi fit per debitorem, in dubio cedit in illud debitum cuius pœna commiſſa fuiſſet.*

CONSILIVM CLXIII.

IN Chriſti nomine, amen. Dum Magnificus Capitaneus Fōſeca eſſet creditor Magnifici Scipionis Piſcicelli de Neapo. ex mutuo in diuerſis pecuniarum ſummis virtute diuerſarum obligationum penes acta magnæ Curiæ Vicariæ, de quibus omnibus fuit accuſata pœna præterquā in vna ducatorum ccxx. vlt. loco facta, in margine cuius obligationis reperitur Capitaneum ipſum aſſeruiſſe ſibi fuiſſe de ea ſatisfactum non apparente aliter de ſatisfactione, niſi per quaſdā partitas banchi temporibus retro elapſis receptas, non tamen aſcendētes ad ſatisfactionem omnium prædictarū obligationū, Magnificus Scipio ipſe prætēdit ſolutiones ipſas apparentes cedere in ſatisfactionē præcedētium obligationum: & quòd ipſa vltima fuerit præſentialiter in pecunia numerata per ipſum Scipionē ſatisfacta, nō aliter numerationē prædictam verificando: confeſsio tamen ipſius Capitanei de ſatisfactione prædicta non arguit ſibi numeratam tunc ſatisfactionē: licet dixerit ſe de ea cōtentum, & ſatisfactum: & ſic ſentire videtur de præterito, & non præſenti, & ecōtra Capitaneus ipſe aſſerit confeſsionē ſuam prædictam emanaſſe ex partitis banchi ſibi ſatisfactis: quod ſi ita non eſſet, remanſiſſet ipſe debitor eidem Scipioni in notabili ſumma: hæſitatum igitur fuit in magna Curia Vicariæ quid iuris. Conſiderando igitur dico quòd Magnificus Scipio ipſe cōuentus ſe fundat in verbis ipſius caſſationis obligationis cōtentæ in margine, vt ſuprà in quibus Capitaneus ipſe aſſerit ſe contentū, & ſatisfactum: & dum non declaret de præſenti vel de
1 præterito: * certè debet fieri interpretatio cōtra ſe fundantem in dictis verbis ambiguis. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. ff. de verb. obl. l. veteribus. ff. de pact. & conſuluit Alexan. de Imo. in conſi. ij. in
2 iiij. vol. * Secundò certum eſt quòd debitor ex pluribus cauſis ſoluēs partem debiti, facit vt electio ſit creditoris in quam partē, ſeu cauſam receperit: ita dicit Spe. in titu de obli. & ſolu. & in tit. de accu. & peti. §. ij. ver. ſed quid. Io. And. in tit. de pign. §. j. per l. j. ff. de ſolu. vbi Bar. tenet, ꝙ electio eſt debitoris, ſi debitor quādo ſoluit debitū tempore ſolutionis prædictæ declarauit in quam cauſam ſoluit: ſecus ſi non eo tēpore, ſed ex interuallo: prout in caſu præſenti, in quo tranſlata eſt electio in creditorē. Tertiò ſi verum eſſet id quod ipſe Magnificus Scipio prætēdit, quòd præſentialiter & manualiter ſoluerit dictos ducatos ccxx. eidem Fonſecæ in ſatisfactionem dictæ vltimæ obligationis: certè eo caſu remaneret ipſe creditor ipſius Fonſecæ, & non debitor: imò & in notabili ſumma: quòd quidē diſtat à iuris præſumptione, cùm voluerit tātam pecuniæ quantitatem plus debito ſoluere: & ſic iactare ſuū: quod iura non præſumunt: cùm nemo præſumatur iactare ſua. vulga. l. cū de indebito. ff. de probat. * Et 3
maximè cùm vna ſolutio non poſsit parere liberationem & obligationem. l. cum is. §. j. ff. de condict. inde. l. qui hominem. §. j. ff. de ſolut. & Alex. in prædict. conſi. ij. in iiij. volum. * Quartò & vltimò, vbi 4
extant duo debita pœnalia, ſolutio facta per debitorem, in dubio cedit in illud debitum, cuius pœna non eſt commiſſa, & non in illud cuius pœna commiſſa fuiſſet: ita voluit Alex. in conſi. lxxxv. in iij. volu. refert & ſequitur domi. Anto. de Alexan. in additio. ad Bar. in l. j. ff. de ſolutio. Ex quibus conſulo eſſe exequendum ad inſtantiam prædicti magnifici Capitanei aduerſus prædictum Scipionem, & ita iuris eſſe cenſeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis deponens iudicando excedit notiſſimos terminos teſtis, & non probat. Et minimè ſi deponit ſecundum eius iudicium nu. 2.*

3 *Teſtibus animosè deponentibus non eſt credendum.*

4 *Teſtes mercenarij ex quo loco domeſticorum habentur, non probant.*

5 *Paries dicitur proprius illius cuius trabes penetrāt vltra medietatem parietis: item illius vbi ſunt ſculpta inſignia, ſeu depicta: item vbi ſunt arcus, vel columna marmorea: item vbi eſt ſecretum, ſeu latrina: item vbi ſunt feneſtrellæ penetrantes parietem vltra medietatem: item vbi deponitur per expertos eſſe proprium.*

6 *Patientia appodiādi in pariete meo videtur potius inducere ſeruitutem, quàm communionem.*

7 *Coniectura alia quam donationis quando capi poteſt, illa capi debet.*

8 *Paries non poteſt dici communis, ſi à parte vicini ſint tigna, niſi & duntaxat vſque ad illam partem, vbi tigna reperiuntur. nu. 9.*

10 *Tigna duo vel tria, ſeu vnum ſi vicinus impoſuit in pariete vicini, & ego tacui, tunc dico quòd illa aut alia imponere non poterit in alio loco eiuſdem parietis, vel alterius tigni.*

11 *In cauſa damni infecti conſideratur etiam, & venit culpa leuiſſima.*

12 *Tigna non magis oſtendūt communionem quàm ſeruitutē: quia tigna ſeruitutis conſueuerunt in alieno muro immitti.*

CON

CONSILIVM CLXIIII.

REdemptoris gentium auxilio inuo-
cato,amé. Nixus fuit Fräciſcus bar-
ba demonſtrare parietem interme-
dium,de cuius refectione agitur,eſſe
communem inter ipſum,& me Tho-
mam Grammaticũ:& ad præſens minari ruinam,&
ſic refectione indigere:ad quæ verificanda produ-
xit tres eius fabricatores, qui fere per duos annos
inſeruierũt in opere ſuarum domorũ: prout etiam
hodie in præſentiarum operãtur: prout ipſimet te-
ſtantur: & nihilominus in eorum depoſitionibus
nullam rationem ſaltem concludentem aſsignant:
niſi quòd ita ſe iudicare affirmant, id pluries in di-
uerſis articulis reiterando: & quòd ita pro certo
tenent,ita animosè deponẽdo, prout ex eorum di-
ctis apparet:& ſic deponendo vnuſquiſque ipſorũ
ſe ita iudicare, excedere videntur notiſsimos ter-
1 minos teſtis,* & ex teſtibus euadunt iudices: quo
caſu nihil probant: vt dicit Bart. in l.ſi.C.de vſur.&
conſuluit Franc.de Are.in ſuo conſi.xxxviij.ij.col.
& in multis alijs articulis deponunt ita ſibi videri
ſecundum eorum iudicium: & ſic minimè probãt:
2 * quia non poſſunt dici eo caſu vt teſtes deponere.
l.teſtium.C.de teſtib.l.qui teſtamento.§.fin.ff.de te-
ſta.ita Bar.in l.quid tamen.§.ſi arbiter.ff.de arbitr.
& in ſuo tracta.de teſte.Bal.in l.de quibus.ij.col.ff.
de legi. Alex.in conſi.xxiiij.ij.col.j.volum.& conſi.
lxxiiij.ij.col.eod.volu.& Curt.in conſi.lv.viij.col.
3 * Et pariter, quòd teſtibus animosè deponentibus
non ſit credendum,prout de animoſitate prædicta
clariſsimè ex eorum depoſitionibus perpenditur,
habetur in c.ij.de in integ.reſti.& in c.accedens.vt
lit.non conteſt.& tenet Alexan.in conſi.cliiij.vlti.
col.in v.volu.Item & tertiò non probant ex alio,
quia mercenarij & operarij ipſius Franciſci barbæ:
& qui ex iuris diſpoſitione habentur loco domeſti-
4 corum:* vnde fidem non faciunt: vt dicit Spec.in
titu.de teſte.§.j.colum.iiij.ver.item excipitur.gl.&
docto.in c.in literis.extrà de teſti.ſequitur Stepha.
Aufre.in ſuo tracta.de reprob.de teſti.in ver.malæ
vitæ.in verſic.mercenarij. Et tamen totum contra-
rium eius quòd dicti teſtes depoſuerunt,deponunt
teſtes producti per me:& qui nulla macula, nec ſu-
ſpicione attingi poſſunt, nec attincti ſunt, dũ de-
ponunt parietem ipſum non indigere reparatione:
& paries ipſe eſt proprius meus,& non communis:
quod corroborãt ex multis rationibus:& maximè
propter affixionem trabiũ quatuor ſolariorũ qui
penetrant integrũ parietem: prout Magnificentiæ
do. veſtrarum oculari inſpectione viderunt vltra
teſtium dicta. Secunda,nulla fuit vnquã trabs af-
fixa in dicto pariete proprio à parte domus ipſius
Barbæ: vt deponit vj.teſtis in vj.exceptione. Ter-
tia,apparent à parte domus meæ in ipſo pariete in-
ſignia, ſeu arma in ſcuto ſculpta, quæ regulariter
probãt rem eſſe illius,cuius ſunt arma,ſeu inſignia.
l.qui liberalitate.§.fin.& ibi Bart.ff.de oper.publi.
& plenè Barto.in tract.de inſign.& arm.& plenius
Cæpo.vt infrà.Quarta,exiſtunt in dicto pariete,&
parte domus meæ lapides marmoreæ,videlicet,co-
lumna marmorea, & arcus ſuſtinentes parietem
ipſum.Quinta,apparet neceſſariũ,ſeu latrina, cum
reuerentia,habens aperturam in pariete prædicto:
ac etiam domunculam in eo affixam,& ſe extẽden-
tem per palmos quatuor,vel circa ſupra cortilium
Barbæ:& licet ipſe quoque habeat in dicto pariete
neceſſarium à latere ſuo: tamen illud non habet à
latere domus meæ: nec habet aſpectum ſupra do-
mum meam, prout eſt neceſſarium meum habens
aſpectum ſuprà cortiliũ ſuum:& ſic id quod habet,
habet iure ſeruitutis,& nõ cõmunionis:vt infrà in
iure demonſtrabitur. Sexta, apparent à latere meæ
domus in pariete prædicto infinitæ feneſtrellæ pe-
netrantes parietem,nedũ vltra medietatem, verùm
etiam vſque ad corticẽ ipſius parietis,ſeu tunicam
à parte,ſeu latere ipſius Barbæ:vt eſt videre oculari
inſpectione. Septima & vltima, per plura ex ratio-
nibus,& cauſis prædictis deponunt tres mei teſtes
expertiſsimi parietem eſſe proprium meum,& non
communem: vnde per expertos etiam probari po-
teſt cuius ſit paries, ſi communis,vel proprius: ita
in particulari ex omnibus rationibus,& cauſis pre-
miſsis,concludit parietẽ eſſe proprium eius * cum 5
quo præmiſſa concurrunt Bartbol. Vero.aliàs cæ-
po.in ſuo tracta.de ſerui.vrba.prædio.in tit.de pa-
rie.ſeu muro.in iiij.& v.col.verſi.& primò & prin-
cipaliter.& in verſic.ij.principaliter eſt videndum
qualiter cognoſcatur an murus ſit communis, vel
proprius inter vicinos.Et ideo infero quòd domus
demolita per Barbã in manſionibus cuius apodia-
batur,ſeu inhærebat prædictus paries intermedius,
non præſumitur in eo apodiata iure cõmunionis,
ſed iure ſeruitutis: nec ex hoc murus ipſe poteſt di-
ci communis alio titulo in contrarium non appa-
rente,contradicentibus & obſtãtibus tot præmiſ-
ſis ſignis,ac vrgentibus probationibus:& ſic ſolùm
apparet de patientia apodiãdi in pariete prædicto:
* quæ patientia potius videtur inducere ſeruitutẽ, 6
quàm communionem:arg.l. quoties.la j.§.j.de ſer-
ui.quia ſi præſumeretur communio, eſſet donatio
dimidiæ quæ in dubio non præſumitur.l.cõtra iu-
ris.§.fi.ff.de pact.cum ſimili.* Ex quo quando poſ- 7
ſumus aliam coniecturam capere, quàm donatio-
nis, illam attendimus.l.ſi cum autũ.ff.de ſolutio.l.
Campanus.ff.de oper.lib.ita formaliter ex præmiſ-
ſis tenet idem Cępol.ibidem in vij.col.verſi.aut vi-
cinus nullum habuit precium.& idem in terminis
reperi conſuluiſſe Bal.de quo Cæpo.non meminit,
in conſil.ccxliij.incip.ſi per inſtrumenta.in j.volu.
in fi.per rationem, quia tigna non magis oſtendũt
communionem quàm ſeruitutem; quia tigna ſerui-
tutis conſueuerũt in alieno muro immitti: vt ff.de
ſerui.vrba.prædior.l.hæc autem iura.& interdũ lex
magis præſumit ſeruitutem quàm dominium: quia
minus vertitur præiudicium: vt ff.de lega.j.l.ſi fun-
dum.§.qui fundum.Et tamen * ex quo tigna ex ad- 8
uerſo apparent à ſuo latere in fine ipſius parietis,
& ſic in parte inferiori impoſita, videlicet, illæ duæ
feneſtrellæ,& neceſſarium, vt ſuprà, nõ ex hoc po-
teſt dici ſeruitus in toto pariete impoſita: nec da-
to abſque veri præiudicio, quòd dici poſsit paries
communis, cùm minimè poſſet dici communis
* in totum, niſi vſque ad illam partem in qua ſunt 9
tigna: vt tenet idem Cæpo.in titu.de ſeruitu.tigni
immitten.quinta.colum.verſicu.ſecundo caſu.ſub
tracta.de ſeruitu.vrban.prædior.vbi formaliter di-

cit, quòd quãdo nulla promiſsio ſeu conceſsio per me facta apparet vicino, ſed ipſe vicinus impoſuit
10 tignum vnum, vel duo in pariete meo, * & ego tacui, tunc dico quòd illa, aut alia ponere nõ poterit in alio loco eiuſdem parietis, vel alterius tigni, per text. in l. ſi cùm meus. ſi ſerui. vendic. & idem tenet Cæpo. in tit. de pariet. vij. & viij. col. Et plus ſubdũt testes ad mei inſtantiam producti, quòd paries ipſe non indiget refectione: & ſi fortè indigeret, quod non creditur, illa proceſsiſſet ex culpa, & defectu ipſius partis aduerſę *per hauerno ſatto demolire tanto ſtantie, & membri ſuperiori, & inferiori con li quali ſtaua appogiato detto muro, che li faceano ſpalle*: prout ex parte mei teſtes deponũt, & hoc vltra immoderatam demolitionem factã ex aduerſo, de qua per infinitos teſtes etiã approbatos per ipſum Barbam: ex qua apparet ipſe in maxima culpa, ſumus ergo in
11 * cautione damni infecti, in cuius conſideratione venit etiam culpa leuiſsima, per l. fluminum. §. prætereà. & §. idem ſeruius. ff. de damn. infect. ita dicit Ang. in l. in parietis. ij. col. ff. eo. tit. quæ cautio fuit à principio petita: vt apparet ex actis magnæ curiæ Vicariæ productis in præſenti proceſſu: & ita de iure ſentio ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas incõtata proſequi infra xxx. annos, quando principaliter eſt intentata, ſecus ſi incidenter.*

2 *Nullitas ſi principaliter eſt intentata, regulabitur tempus ipſius, ſicut regulatur inſtantia, & hoc intelligendum eſt in agendo, ſecus ſi excipiendo.*

3 *Appellatio ſi fuit deſerta ex curſu fatalium, ſi principaliter fuit intentata nullitas, tunc cauſa nullitatis pendente non currũt fatalia, & ſic non deſeritur appellatio*

4 *Sententia lata perempta inſtantia eſt ipſo iure nulla.*

5 *Inſufflatio ſpiritus vitæ in cauſa non poteſt pluries peti, niſi in cauſis minorum, & vniuerſitatum & eccleſiarum.*

6 *Spiritus vitæ inſtantia perempta conſueuit per ſacrum conſilium per binam vicem tantum inſufflari.*

7 *Vniuerſitas aduerſus fatalia decurſa reſtituitur in integrum ex cauſa ſuperuenientis mortis ſui procuratoris.*

8 *Fatalia contra minores non currunt, licet Bart. tenet quòd ſic, ſed quòd datur reſtitutio.*

CONSILIVM CLXV.

REdemptoris gẽtium præſidio poſtulato, amen. In cauſa vniuerſitatis, & hominum caſtri Nereti, cũ Martino cornachia de eodem caſtro: dicitur pro parte ipſius Martini, appellationem per ipſam vniuerſitatẽ interpoſitã in S. Regio conſilio à ſententia prouincialis audientiæ ob decurſum fatalium nulla præcedente proteſtatione fuiſſe, & eſſe deſertam: & ſic ſententiam ipſam debere executioni demandari: pro parte verò ipſius vniuerſitatis replicatur à ſententia ipſa, nedũ fuiſſe appellatum, ſed etiã de nullitate dictum per binas ſupplicationes diuerſis diebus oblatas: & ſic dũ de nullitate actum apparet, poterit * talis nullitas pro- 1
ſequi infrà xxx. annos: per not. in l. ſicut. C. de præſcript. xxx. anno. & not. inno. in c. dilecto. de appel. & Alex. in conſi. xlvij. in v. vol. verum habet locum vt prædicti doct. tenent, quando principaliter fuiſſet nullitas intentata: ſecus ſi incidẽter: quia ſi principaliter fuiſſet intentata: tunc regulatur tempus nullitatis, ſicut regulatur inſtãtia: * verum limita- 2
tur hoc eſſe verum in agendo, ſecus ſi excipiendo: prout in caſu præſenti: quia tũc perpetuò proſequi poteſt: ita plenè exorditur Felyn. in d. c. dilecto. extrà de appel. & quòd deſerta appellatione ex curſu fataliũ, ſi principaliter fuit intentata nullitas, tunc pendente cauſa nullitatis non currant fatalia: * & 3
ſic non deſeritur appellatio. l. ſi expreſsim. de appe. Bal. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & voluerunt domini de Ro. in tit. de appel. in nouiſſim. fol. xxvij. quòd cauſa nullitatis eſt præiudicialis ad deſertionẽ: hinc dixit Cy. in l. j. C. qui pro ſua iuriſdi. per no. in l. iij. C. commu. vtr. iud. quòd ſententia nulla non confirmatur, vt valeat vt ſentẽtia ex conſenſu partium tacito vel expreſſo. Et quòd ſententia lata in audientia prouinciali cõtra ipſam vniuerſitatem fuerit, & ſit nulla, apparet: quia lata perempta inſtantia: & ſententia lata perempta * in- 4
ſtantia eſt ipſo iure nulla. l. properandũ. C. de iudi. & conſuluit Alex. conſi. xlij. iij. volu. & conſi. iiij. in iiij. volu. & conſi. cxxxvj. vbi melius. ij. volu. & cõſi. lxxxij. in iij. volu. quia eo caſu dicitur lata ſine inſtantia. Nec obſtat ſi diceretur quòd fuerit inſufflata ſpiritu vitæ per S. Regium conſilium: quia reſpondetur in cauſa ipſa fuiſſe inſufflatum ſpiritum vitæ per tres vices, & in vltima inſufflatione non fuit in ſupplicatione porrecta facta mentio, ꝙ per binas alias vices fuerat inſufflatũ: quia eo caſu proculdubio S. conſiliũ tertiam inſufflationẽ prędictã non conceſsiſſet, aut ſaltẽ abſque cauſæ cognitione nõ inſufflaſſet: per tex. in l. fi. C. ſi ſæpius in integ. reſtit. poſtu. Et licet minoribus, vniuerſitatibus, & aliis habẽtibus reſtitutionẽ in integrum non ſit dubium ꝙ ſæpius peti poteſt dicta inſufflatio: * quia 5.
extincto actu poteſt iterũ reſtitutio ipſa cõcedi ſuper eodẽ actu: vt dixit Saly. in l. j. C. ſi ſæp. in integr. reſti. poſtu. in fi. ad quod no. per Bar. & Bald. in l. ab hoſtibus. ex quib. cau. maio. in §. ſed quod ſimpliciter. & ita dicebat recolendæ memoriæ & mihi præceptor obſeruandiſsimus, quondam dominus Diomedes mariconda, ſubdẽs ita fuiſſe iudicatum in S. Regio cõſilio in cauſa Baronis de Mirabella, cum magni. Hieronymo carrafa. * Sed excellens domi- 6
nus Ciccus de Loffredo de Neapo. Viceprotonotarius, ac præſidẽs S. Regij conſilij dixit pluries in Rota. S. conſilij: quòd bina vice conſueuit inſufflari, & non vltra: & ita pluries vidit practicari temporibus elapſis, & practicaui: licet aliis tẽporibus pluries fuiſſet dicta inſufflatio conceſſa: & ſignãter in cauſa Baronis Sereni Ludouici de Tolfa. * Præ- 7
tereà & fortius indubitati iuris eſt fatalia non currere cõtra minores: per tex. in l. ſi præſes. & ibi pulchrè Bal. & Ange. C. quo. & quando iud. & decidit parlamentum Gracionopolitanum in deciſi. cccc. xxxvj. x. col. Bar. Vero. in l. fi. iuncta gl. in fi. C. ſi aduer. rem iudi. tenet fatalia ipſa de quibus in authen.

ci qui

ei qui appellat.C.de tempo.appella.& in c.cum ſit romana.extrà de appe.omnino currere contra minores: ſed quod detur reſtitutio. Sed ſic eſt quòd per nos dictum fuit fatalia ipſa non cucurriſſe: ſed dato quòd cucurrerint, beneficio reſtitutionis in integrum eſt ſubueniendũ: ergo aut vno modo, aut alio declarandũ eſt nobis fatalia ipſa quatenus decurſa forent, non obſtare: nec replicari poſſet præmiſſa procedere in fauorem minorum, non autem vniuerſitatis: nã cùm in vniuerſitate cõplectantur nedum minores, verùm etiam pupilli, & viduæ, ac aliæ miſerabiles perſonæ, debet vniuerſitas ipſa gaudere beneficio dictis perſonis conceſſo.l.j.C.ſi in communi eadémque cauſa.l.præcipimus.§.eodem obſeruando.C.de appel.& ibi per Bart.ita cõſuluit Alex.conſi.cxxj.iiij.vol.dicitur ergo longè à maiori præmiſſa procedere proculdubio, & nullatenus denegari poſſe: quin in integrum vniuerſitas ipſa Nereti reſtitui nõ debeat, non obſtante cõſi.xxiiij. Fran.Cur.ſenioris: qui contrarium videtur tenere: verũ eſt quòd nihil de præmiſsis allegat, nec præallegatis reſpondeat: & ita tandem iudicatũ fuit per S.Regium conſiliũ referente domino Ioanne martiali Hiſpano relatore, & cõmiſſario cauſæ, ac Regio conſiliario, & fuit vniuerſitas ipſa reſtituta aduerſus decurſum fatalium: concurrente maximè, quia fuit demonſtratum duos procuratores ipſius vniuerſitatis in cauſa prædicta vnum poſt aliũ deceſsiſſe infrà annos duos, quod fuit iuſtum, ac legitimum impedimentum ad impediendum curſum
8 fatalium: & ſic ad concedendum * reſtitutionẽ in integrum: prout in particulari in propriis terminis tenet Par.de put.in tract.ſynd.in ver.ſententia.iiij. char.in c.reſtat vnum aliud.circa fi.j.col.vbi exemplificat in ſpecie, ſi mortuus fuit procurator: & ita conſului & obtinui in S.conſilio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Veritatis fides verborũ adminicula non deſiderat.*
2 *Poſſeſſio naturalis non probatur tranſlata, ſeu quæſita per conſtitutum, vel precarium, intelligendo de poſſeſſione naturali: ſecus de poſſeßione ciuili.*
3 *Vendens rem primò vni, conſtituẽdo ſe precario nomine poßidere, & demum ſecundò alteri ſimpliciter conſtituendo ſe poßidere, & ſecundo tradidit poſſeßionem, tamen primus erit præferendus quoad dominium, ſed ſecundus quoad poſſeßionem.*
4 *Habitans domum dicitur ipſam poßidere.*
5 *Precarium vbi confertur poſt mortem conſtituẽtis nihil operatur, ex quo confertur in tempus mortis.*
6 *Res per negationem efficitur dubia.*
7 *Inſtrumentum conditionale non meretur executionem.*
Dominus rei quando ſe conſtituit poßidere nomine alterius, non transfert poſſeſſionem ex tali conſtituto.
8 *Precarij conſtitutio tanquam acceſſoria regulatur ſecundum principale cui accedit.*
9 *Mulier meretrix, ſiue concubinaria non poteſt donare concubinario.*

CONSILIVM CLXVI.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In cauſa venerandi monaſterij eccleſiæ ſanctæ Crucis de ciuitate Licij: cum Petrutio tabacco, quia veritas ex multis cõſiſtit in paucis, vt in authen.de referen.in prin.colla.ij.* Et ve- 1
ritatis fides verborum adminicula non deſiderat: vt in l.j.C.ſi minor ſe ab hæredi.abſt.& veritas per ſeipſam venit in lucem, & in publicam notionem.ca.j.§.j.extrà de ſciſmat.in vj.& ſic deueniendo ad punctum, ex inſtrumento præcedenti aſſertæ donationis producto ex aduerſo cum clauſula conſtituti, ſeu precarij: quòd ex hoc non debeat, nec poſſit pars aduerſa, vt in caſu opinatur, præferri dicto monaſterio, cui ſecundo loco donatio de domo prædicta facta extitit, probatur:* ex quo per con- 2
ſtitutum ſeu precarium non probatur tranſlatam eſſe, ſeu quæſitam poſſeſsionem naturalem: vt dicunt Bartol.& doctor.in l.ij.C.de acquiren.poſſeſ. vbi formaliter dicit Bartol.tu dic, quòd traditio poſſeſsionis ciuilis bene poteſt probari per inſtrumentum: dum dicitur cõſtituit ſe ſuo nomine poſſidere: ſed traditio poſſeſsionis naturalis, ſeu corporalis ita demum probari poteſt, ſi inſtrumentum eſſet confectũ: & idẽ tenet Panor.in c.ij.v.col.ver. exemplo: extrà de cõſuet.Io.And.& alij ibi allegati per eũ: & ideo dixit formaliter ibi Alb.de Roſ.in l. quoties.C.de rei vend.videlicet. Sed quid ſi vẽdidi Titio, & conſtitui me eius nomine poſsidere: deinde vendidi Seio, & ſimiliter cõſtitui, vel ei tradidi, quis erit potior? & dic quòd primus, pro quo primo conſtitui me poſsidere, * quod pro traditione ha- 3
betur: vt in l.quædã mulier.ff.de rei vendic.& in l. quod meo.ff.de acqui.poſ.quod verũ eſt quoad dominiũ: ſed quoad poſſeſsionem potior eſt ſecũdus, cui tradita eſt: eũ enim poſsiderem nomine primi, tradẽdo poſtea ſecũdo, vel conſtituendo me tenere pro eo.interuerti poſſeſsionẽ primi, & eũ poſſeſsione priuaui: vt ff.de vi & vi arm.l.colonus eũ. Et illa lex coniũcta maximè.l.cum fundum eo.tit.probat apertè dictum Albe.& Iaſo.in d.l.quoties.ſequitur Albe.ita dicere in rub.C.de dona.& quod eſt quotidianum: & idem dixit Abb.in d.c.ij.extrà de conſuet.& intelligendũ quoad ciuilẽ: & contra ſecundum habẽtem naturalẽ: quòd experiatur primus more iudæorũ per interdictũ de quo in d.l.colonus.vel alio cõpetenti, cũ in d.l.colonus.patroni poſſeſsio naturalis interuertitur per colonũ non poſsidentẽ etiã ciuiliter: & taliter intelligẽdo non eſt ſibi ipſi cõtrarius do.Alb.in eo quod dixit ipſe in rub.C.de dona.ab eo quòd dixit in d.l.quoties.& illa procedunt ſi abſolutè figuraretur cauſa & caſus de quo agitur, in illã tantũ cõcluſionẽ iuris, de precario ſeu cõſtituto in duobus inſtrumẽtis diuerſis perſonis vnius eiuſdẽ rei factæ vẽditionis, ſeu donationis: ſed hic ſunt plura quæ cõcurrũt pro eccleſia: nã cõſtat per inſtrumentũ ex aduerſo productum, quòd mulier ipſa donatrix reſeruauit ſibi habitationem domus prædictæ, donec viueret:* ſed ſic eſt quòd habitans 4
dicitur poſsidere: vt per Bartol.in l.ſi duo.§.cæterum.ff.vti poſsid.Bartho.Vero.dictus Cæpo.in ſuo tracta.de ſeruit.vrban.prædio.in c.dicemus, nunc

de alia ſpecie.in rubri.de tertia ſpecie ſeruitutis.in in fi.vbi formaliter dicit.Poſtremò ſcias, quòd ille qui habet habitationem , dicitur poſsidere.ita hoc no.Bar.per illum tex.qui dicit,quòd ſæpe cõtingit: & ſic per hoc intelligendum eſt ſcilicet per habitationem ipſam mulierẽ donatricem propter habitationem ſibi reſernatã poſsidere:ergo nec alter poſſidere inſimul:cũ duo in ſolidum poſsidere nõ poſſint.l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.poſ.l.duo.ff.de preca.l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.cõmo.& cũ poſtea eadem mulier donauit eccleſiæ conſtituẽdo ſuo nomine poſsidere,potuit interuertiſſe alterius poſſeſsionem,ſi apud aliũ fuiſſet, per theoricam Albe. ſuprà relatam:ꝙ in hoc caſu plus eſt:quia cum per habitationem naturalis poſſeſsio erat apud ipſam, potuit in eccleſiã trãſferre etiã de facto:ſed in caſu de quo quæritur de iure per ſuprà & infrà dicẽda, accedit & aliud: quia donatio prætenſa facta parti aduerſę apparet facta ſub cõditione,& pacto,& lege expreſsè adiectis:quaſi donatio ipſa intelligeretur tanquam ſi non facta eſſet: ſed ipſa mulier ideo poſtea facit ſecundo loco donationẽ eccleſiæ:quia nõ ſeruabãtur pacta per donatarium ſibi in alendo illam:& cõſtat etiã ex probationibus factis ex parte eiuſdem eccleſiæ quòd non fuerũt ſeruata pacta, leges, & cõditio in inſtrumẽto prætenſæ donationis adiectæ:vltra quòd ipſi eccleſiæ id probare,nec probaſſe incumbebat:vt infrà apparebit. Suffragatur inſuper,quia vbicunque poſſeſſor confert precariũ poſt mortem ſuã,* licet cõſtituat ſe precario
5 nomine ab alio poſsidere,nihil operatur per rationem:quia cõfertur in tempus mortis:quo tempore poſſeſsio defuncti eſt extincta:ita Ang.per illũ tex. in l.quamuis.§.ſi cõductor.ff.de acqui.poſ.per text. in l.qui vniuerſas.§.quòd per colonum.ff.de acqui. poſ.& in hoc caſu voluit mulier ipſa donans inhabitare domũ donec viueret:& conſequenter poſsidere,per prædicta. Si poſsidẽdo ipſa in aliũ trãſtulit,agendum eſt per interdictũ,vel aliter cõtra poſſidentẽ:& nõ de facto priuare: & maximè quia per inſtrumentum partis aduerſæ manifeſtè apparet,ꝙ donatio facta fuit ſub conditione:vt ſuprà:ſed iuris eſt , ꝙ quando poſſeſsio traditur ſub cõditione, non transfertur incontinenti , ſed ſolũ eueniente conditione:ſcilicet ſi tempore euenietis conditionis extrema ſunt habilia : arg.l.qui abſenti.ff.de acqui.poſ.ſed dicet aliquis,in contrariũ non apparet quòd conditio ſeruata non fuerit in hoc caſu : reſponſio eſt in promptu , ſatis eſt ipſam donatricem negauiſſe conditionẽ ipſam ſeruatam eſſe: & nunc per eccleſiã quæ ab illa cauſam habet idem negari: videlicet , conditionẽ ipſam adimpletã non fuiſſe, neque ſeruatã : cùm iure cautum ſit, per negationẽ
6 rem fieri dubiam:* ſecũdum Bar.in l.poſt rem.ff.de tranſact.ad commodum maximè negantis. Bald.in l.non tamen.§.qui alienn.ff.de procu.& in l.ſi.quibus ad libe.procla.non licet.& proinde ſuccedit, quòd quotieſcunque aliquid conditionale deducitur in iudicio,debet conditio ipſa liquidari:aliàs non audietur agens.l.hoc iure.ff.de verbor.obliga. intantum quòd voluerũt Bal.per illum tex.in ver. extitiſſe.C.de except.& in l.cum teſtamento in fin. C.de teſta.manu.& Bart.in repet.l.iij.in ij.q.C.de pignor.ꝙ inſtrumentum conditionale nõ meretur executionem:* Et ſic ex præmiſsis donatarius ipſe 7
prætenſus audiri non debet prætextu inſtrumenti prædicti. Et facit inſuper ꝙ quando dominus rei conſtituit ſe poſsidere nomine alterius,nõ trãsfert poſſeſsionẽ ex tali cõſtituto,niſi cauſa habilis præcedat.Bar.in l.quod meo.in prin.ff.de acqui.poſ.& per eundẽ in l.cũ à quo.ff. de vſuc.* Et cõprobatur 8
ex alio,quia ſemper cõſtitutio precarij tanquã acceſſoria regulatur ſecundũ principale, cui accedit. Bal.in l.ex teſtamẽto.C.de fideicom.& ibi pulchrè, & Bal.in c.ij.de feud.da.in vic.leg.cõmiſ.& in hoc caſu non præcedit cauſa habilis,nec ſubſiſtens:imò à iure reprobata : & conſequentur nec conſtitutũ, neque contractus ſiue inſtrumentum valet.* quia 9
mulier meretrix ſiue cõcubinaria nõ poteſt donare concubinario.tex.eſt in terminis coniuncta glo.in l.ſi.ff.de act.& oblig.Bart.Bal.Ang.in l.affectionis. ff.de dona.& quòd erat concubina,plenè dictũ eſt in proceſſu : & ſic tuenda eſt eccleſia in ſua poſſeſſione : & nec virtute precarij , aut inſtrumenti audiendus eſt aduerſarius , nec quo ad poſſeſsionem, nec quoad dominiũ:prout bene ad propoſitũ multa cumulat Alex.in ſuo conſi.lxxxij. perſpectis his quæ in themate.in ij.volu.& cùm multa in ſimilibus caſibus ſequeſtrorum conſideranda veniũt per Magnificos Iudicantes,ſecundum Lanfran.de ori. in repet.rubr.extrà de ſequeſt.poſ.& fruct.inuenit ibi ipſe contra iudices faciles , & promptos ad ſequeſtrationes colore metus,ſcãdali, ſeu armorum; & nõ manutenentes quos in poſſeſsione reperiũt, ſine alio ordine iudiciario etiam facti : & ita de iuris cenſura conſulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ben ſta.verba hæc ſunt dubia, cũ plures poſſint habere intellectus, vt quia tua petitio bona eſt , ben ſta,vt quia volo cogitare quid agam.nu.2.*

3 *Verba vbi ſunt dubia,eorũ interpretatio pertinet ad proferentem,qui ſi non declarauit , nihil operantur.*

4 *Verba dubia ſeu ambigua ſemper debent interpretari per proferentem.*

5 *Verba ſunt intelligenda ſecundum communem intellectum,& vulgarem vſum loquendi.*

6 *Verba contrahentium nunquam trahi debent ad aliud,quàm ad id quod ſonant.*

7 *Petens ab aliquo vt det ſibi veſtem,vel librum,ſeu alia,& ille reſpondeat non tantũ veſtem,ſeu alia, ſed quicquid ſibi placuerit , quòd tamen nihil intelligetur promiſſum.*

8 *Verba dubia interpretari debent cõtra proferentẽ.*

Verba quãdo duplici modo intelligi poſſunt, ſemper interpretari debẽt contra ſe fundantem ex dictis verbis.

CONSILIVM CLXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio poſtulato,amen. In cauſa honorabilis Iacobi galli cum Nicolao Ioanne de mauro tutore prætenſorum pupillorum ſuper aſſerta conductione domus ipſorum,dum non aliter eandem locando , ſeu non locando requiſitus de locatione reſpondit,dicendo:ben ſta:cõtigit ergo hæſitari an per reſponſionem prædictam ſit indu

a ſit inducta locatio ſeu conductio.* Et clariſsimi iu-
ris eſt, quòd ex huiuſmodi reſponſione, ben ſta: ap-
parent eſſe verba dubia, cùm plures poſsint habere
intellectus: vt quia ben ſta: ideſt, tua propoſitio ſeu
petitio ben ſta: ideſt, volo cogitare: & reſpondere,
2 & his ſimilia:* & ſic poſſunt intelligi pluribus mo-
dis, quo caſu dicuntur verba ambigua ſeu obſcura:
3 vt in l. in bonæfidei. & in l. ſi. ff. de iur. fiſ.* & ſic vbi
ſunt verba dubia, earum declaratio, ſeu interpreta-
tio pertinet ad proferentem, qui ſi non declaraue-
rit, verba illa nihil operabuntur: ſicque cùm ipſa
non affirment, nec denegent, vidétur inducere de-
liberationem futuram, quæ ex actu ſubſequenti de-
clarata apparet, dum domum ipſam inquilino met
in eadem domo exiſtenti reſirmauerit, per tex. in l.
vtrum. ff. de pet. hæred. & in l. ſi ſeruus plurium. §. fi.
4 ff. de leg. j. maximè* cùm verba dubia ſemper inter-
pretati debeant iuxta intentionem agentis: vt in c.
cùm de beneficio. de præben. lib. vj. & donec verba
dubia nõ declarátur, nihil operátur: vt pulchrè di-
xit Bal. in l. potuit. vj. q. C. de iure delibe. dũ loqui-
tur de interrogato an ſit hæres, ſi videtur repudiaſ-
ſe, dũ reſpondet ꝙ nõ: cũ dupliciter exponi poſsit:
vno modo quòd repudiat: & alio modo pro medio
ſtatu, qui pertinet ad deliberantẽ: nã qui deliberat,
nondum eſt hæres: licet ſit in potentia eſſe, & non
eſſe: & ſic eſt deliberatio medium inter duo extre-
5 ma, id eſt inter additionẽ & deliberationem.* Se-
cundò dum inter ipſos contrahentes non eſt ſcri-
ptura aliqua cõfecta, & ſunt idiotæ, prout iſti ſunt:
verba ab ipſis prolata ſunt intelligenda ſecundum
communem & vulgarem vſum loquendi: vt dicit
Bar. in proœm. digeſtorum: & melius in l. Labeo. vbi
bonus tex. ff. de ſup. leg & in c. inter corporalia. ex-
trà de tranſlat. epiſcop. & in c. ex literis. de ſponſa.
Ioan. And. in c. cum M. de conſti. & dum dubitatur
qualis eſſe debeat interpretatio verborum ſecun-
dum communem vſum loquendi, debẽt partes ſu-
per dicto communi vſu auditi in eorum probatio-
nibus: vt dicit Bart. in locis prædlle & quotidie vſu
& experientia videmus, quòd interrogati, ſeu re-
quiſiti dum complacere negligimus, conſueuimus
vulgariter reſpõdere: ben ſta: & ideo ſermones iſtos
ita in vulgari prolatos debemus non ſecundũ com
munem vſum loquẽdi interpretari: prout in ſpecie
dixit Bald. in l. lege duodecim tabu. C. de legi. hære.
hinc dixit Bal. in auth. ſi qua mulier. in fi. C. de ſac.
6 ſanc. eccle.* quòd nunquam verba contrahentium
trahi debent ad aliud, quàm id quod ſonãt: & idem
dicit Bald. in l. iubemus. in fi. C. ad treb. & Alexan.
in conſil. l. viſis & opportunè. in j. volumi. Et quia
dicta verba, ben ſta, non ſunt negatiua nec affirma-
tiua, ſed potius deliberatiua: ergo ex eis fundari nõ
poteſt quòd fuerit inducta locatio, ſeu conductio:
imò verius apparent huiuſmodi verba eſſe genera-
lia: quæ generalia verba nec contractum, nec obli-
gationem inducunt, per tex. in c. cum veniſſent. de
inſtit. & ſubſtit. ita dixerunt Cardi. Floren. & Imol.
in cap. ex parte. de deci. Hinc dicebat Roma. in ru-
brica de arbit. quòd ſi mihi petenti, vt des mihi ve-
ſtem, ſeu librũ, vel alia in particulari: & tu reſpon-
7 deas, nõ tantũ iſta, ſed quicquid tibi placuerit:* ꝙ
tamẽ nihil intelligitur promiſſum: & ſubdit ita te-
nuiſſe Bald. in ſuis concluſionibus: quod maximè
procedit dũ nulla fuit penſio conſtituta, ſeu men-
tionata, per id quod in ſimili dixit Odoffre. in cap.
ex parte. de decimis. quòd votum factum de dando
eccleſiæ ſancti Iacobi ſingulo anno frumentũ, non
expreſſa certa menſura, eſt nullũ. ob quod infertur
minimè ex verbis prędictis fuiſſe inductum cõtra-
ctum conductionis, aut locationis. Tertiò & vlti-
mò adducitur, quòd ſtante ambiguitate verborum
prædictorũ debet fieri interpretatio contra profe-
rentem verba prædicta,* dum in eis ſe fundat: per 8
textum in l. veteribus. ff. de pact. l. ſtipulatio iſta. §.
in ſtipulatione. ff. de verbo. oblig. & bonus tex. in l.
cum quæritur. ff. de rebus dubiis. & ideo quando
verba duplici modo * intelligi poſſunt, ſemper in- 9
terpretari debent contra ſe fundantẽ ex dictis ver-
bis: vt not. in c. ex literis. de ſponſa. & ibi Panor. &
in ca. in præſentia. de probat. & optimè Barto. poſt
gloſam in præallegata l. veteribus. & ideo text. in l.
in teſtamento. ff. de his quæ pro non ſcript. haben-
tur. dixit, quòd ſi teſtator protulit verbum aliquod
in teſtamento quod eſt ambiguum, ſeu obſcurum:
adeo quòd minimè intelligi poteſt, habetur ac ſi
verbum illud non fuiſſet expreſſum: ſicque cõclu-
do nullam fuiſſe initam locationem.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ante ſolennitatem matrimonij & benedi-
ctionem ſacerdotalem an ſint legitimi.*

2 *Solennitas debita in celebratione matrimonij conſi-
ſtit, quando coram multis perſonis cõtractum eſt,
maximè interuenientibus coniunctis perſonis, &
amicis. & 3.*

4 *Matrimonium dicitur contractum in faciem ec-
cleſiæ, dum publicè fit corã multitudine fidelium:
quia eccleſia dicitur congregatio fidelium.*

5 *Matrimonium licet contrahi non debet, aut fieri
abſque ſolennitate, & aliter factum dicitur clan-
deſtinum, vbi fit abſque præſentia ſacerdotis, at-
tamen aliter factum tenet.*

6 *In matrimonio ſolennia poſſunt omitti ſine peccato,
quia illa de conſilio ſuadentur, & nullum ipſorum
percipitur: & ſic aliter factum non eſt pecca-
tum.*

7 *Princeps ſecularis nec principaliter, nec acceſſoriè
poteſt aliquid ſtatuere in matrimonijs. nu. 13.*

8 *Matrimonium eſt à Deo, & ideo recipienda eſt
voluntas diſponentis quandocunque, & vbicun-
que velit.*

9 *Matrimonij ſolennitates ſi omittantur, tamen ve-
rum eſt matrimonium, licet peccent contrahẽtes
omittendo. & 10.*

11 *Maritus ſi carnaliter cognouit vxorem ante bene-
dictionem ſacerdotalem, ſi animo perſeuerãdi non
peccat.*

12 *Maritus in partibus Lombardiæ de conſuetudine
conuerſatur cum vxore ſtatim ipſa deſponſata
carnaliter.*

14 *Rex nõ poteſt priuare filios ſucceſſione bonorum pa-
tris eo quòd matrimonium ſit contractum abſque
ſolennitate, & benedictione.*

16 *Rex addẽs ſolennitatem matrimonio per ſuã legem
adijciendo*

*adyciendo pœnam, non tenet pœna, quia eſt con-
tra libertatem matrimony.*
16 *Sileant qui ſcripta diſcurrunt, & propter frigiditatem ſtomachi ea digerere non poſſunt.*

CONSILIVM CLXVIII.

REdemptoris gentium præſidio repe-
tito, amē. Proponitur in themate per
honorabilem Nicolaum de Andrio-
lo de læcola partiū proninciæ Idron
tinæ, quòd dum quondam Fabritius
eius filius vxorem duxiſſet mediante legitimo ma-
trimonio, abſque tamen ſolennitate benedictionis
ſacerdotalis, & ſic celebrationis miſſæ ante tradu-
ctionem ad eius domum: & ex eodem matrimonio
Lupum, Antonium, & Victorium ex prædicta eius
vxore filios procreauerit, fuerat ſibi in dubium re-
nocatū, an reſpectu ſolennitatis eccleſiaſticæ non
adhibitæ, vt ſuprà filij prædicti potuiſſent nuncu-
pari legitimi, vel an principis legitimatione indi-
3 geant. Et certè prima fronte,* prout ita ſibi cōſul-
tum fuiſſe aſſerebat, videbatur dicendū quòd ſic: ꝙ
tales filij illegitimi reputari deberēt; per tex. in ter-
minis proprijs in c. aliter legitimum. xxx. q. v. & ma-
gis in ſpecie conſtitutionis Regni, ſancimus. ſub
titulo de matrimon. contrahen. vbi imponitur ne-
ceſsitas omnibus in Regno degentibus, & maximè
nobilibus, vt poſt ſponſalia celebrata ſolennitate
debita ſacerdotali benedictione præmiſsis matri-
monium ſolenniter, & publicè celebrari: alioquin
morientes cōtra dictæ conſtitutionis edictū neque
ex teſtamēto, neque ab inteſtato ſe habituros hære.
legitimos ex clandeſtino matrimonio & illicito
contra noſtrā ſanctionem procreatos: & ibi ſubdit
gl. in ver. alioquin nouerint eſſe non de ſolennita-
te matrimonij quòd nati ex clandeſtino matrimo-
nio non ſuccedunt. Quibus non obſtantibus con-
trariam ſentētiam intrepidè conſulo, ac teneo eſſe
de iure veriorem; & quòd dictum ca. aliter. & ſuc-
ceſsiuè conſtitutio Regni intelligi debeat de clan-
deſtino matrimonio: vt ipſamet conſtitutio ſe de-
clarat, iuncta gl. prædic. in verſi. alioquin moueant,
nam ſolennitas debita io celebratione matrimonij
2 conſiſtit,* quando coram multis perſonis contra-
ctum eſt: vt dicit Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de
cland. deſponſ. & maximè interuenientibus cū iun-
ctis, & amicis: prout fuit in caſu præſenti: vt conſu-
luit optimè Alex. in ſuo conſi. cliij. v. col. in v. volu.
3 * Nā eo caſu dicitur in faciem eccleſiæ ſi publicè
4 fit corā multitudine fideliū:* quia eccleſia dicitur
cōgregatio fidelium: vt dicit Io. And. in addi. Spec.
vbi ſuprà de clād. deſpon. Abb. in c. ſi. eo. tit. & in c.
peo. qui fil. ſint legi. ſequitur Stepha. de caeta, in ſuo
ſacram. in tit. de ſacra. matr. in xlv. q. & in q. lix. cum
5 ſeq. & in q. clxv. * Et licet matrimoniū fieri ſeu con
trahi oon debeat abſque ſolennitate, & aliter factū
dicitur clandeſtinū, vbi fit abſque præſentia ſacer-
dotis: attamen aliter factū tenet. c. noſtrates. xxx. q.
6 v. & ca. ij. de cland. deſpon. * & ſic omnia ſolennia
quæ adhibētur in matrimonio, poſſunt omitti ſine
peccato: quia illa de conſilio ſuadentur: & nullum
ipſorū præcipitur: & ſic aliter facere nō eſt pecca-
tum. c. ſi quis. xiiij. q. j. & c. quod præcipitur. ita præ-
dict. Stepha. de cac, in prædic. ſuo ſacram. q. lx. ſecū-
dum Vgon. & hoc niſi ex tali omiſsione ſurgeret
ſcandalū: vt quia eccleſia remaneret incerta de cō-
tractu matrimonij: quia tūc eſſet peccatū mortale:
ſecūdū Goffr. & Frāc. in c. j. j. q. de ſponſ. ita do. Ste-
pha. in ſua prædic. q. lx. Circa tamen diſpoſitionem
cōſtitutionis regni prædictę dicitur, & bene, prout
verius dicit And. de Iſern. ibi,* ꝙ princeps ſecula- 7
ris nec principaliter nec acceſſoriè poteſt ſtatuere
aliquid in matrimoniis: vt in c. entheniū. §. hinc col
ligitur. ij. q. iij. & in c. legē. x. diſt. & extrà de ſecun.
nupt. §. pen. quāuis gl. dicat, ſolennitatē debitā, ſci-
licet, ꝙ in faciē eccleſiæ: * & hoc videtur vſus iu- 8
diciarius approbare: ſufficit tamen matrimonium
publicè approbari, aliàs celebrari: & hodie intro-
ductū eſt ꝙ matrimonia ſolo affectu contrahantur.
§. quia verò. in authē. vt liceat matri & aoiæ. matri-
monia eoim faciēda ſunt, & nū arctāda, vt in faciē
eccleſiæ: quia hæc cōſtitutio nū ponit: & ſic nec di-
rectè, nec vtiliter hoc inducendū eſt. l. ſi verò. ff. ſol.
mat. cùm matrimoniū ſit * à deo, recipiēda eſt vo- 9
luntas deſpūſantis quādocunq; & vbicūque velit:
vt C. de in integ. reſti. l. fin. ita formaliter. And. in d.
cūſti. ſancimus. idē tenet S. Thom. in iiij. diſt. diſtin.
xxviij. & idē S. Thom. relatus per Io. de tur. crema.
in prædic. c. aliter legitimū. dicit, ꝙ ſicut in aliis ſa-
cramētis quædā ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus
omiſsis nō eſt ſacramentū: quædā autē ad ſolēnita-
tem ſacramēti, quibus omiſsis verum perficitur ſa-
cramentū, quāuis peccet omittēs: ita eſt in matri-
monio: nā cōſenſus per verba de pręſenti inter per-
ſonas legitimas ad contrahendū facit matrimoniū:
qnia hæc duo ſunt de eſſentia ſacramēti: alia omnia
ſunt de ſolennitate ſacramēti: qnia ad hoc adhiben
tur, vt conuenientius fiāt: vnde ſi omittātur, verum
matrimoniū, eſt* quāuis peccent ſic contrahentes: 10
& allegat inſuper S. Bonauēturā dicere ad eſſe ma-
trimonij iſta duo ſufficere: ſcilicet legitimitas in
perſonis, & vnitas in cōſenſu: ad ſolennitatē verò,
& decorem requiritur, & parentū traditio, & ſacer
dotum benedictio: & hæc ſiunt ad decorem ſacra-
menti: non tamen vt ſint de neceſsitate præcepti: &
ratio huius eſt vitatio periculi: quia frequenter qui
io occulto contrahunt, pœnitent: & cum aliis de
facto contrahunt: & cùm nō poſsit primum matri-
monium cōtractum probari, neceſſe habet eccleſia
decipi: & ideo oportuit talia prohiberi: & ſic appa-
ret ꝙ ad euitādum clandeſtinitatē matrimonij, ita
inductum ſit: & pariter gl. in prędic. c. aliter. in ver.
non interueniant. dicit, ꝙ ſolennitates prædict. c.
aliter. non exiguntur de neceſsitate: dicit tamē eſſe
peccatum, ſi huiuſmodi omittantur ſolennitates,
vbi adhiberi poſſunt: & dicit ſanct. Thom. vbi ſu-
prà * quòd ſi maritus cognouit carnaliter vxorem 11
ante ſolennitatem benedictionis ſacerdotalis, non
eſt peccatum, ſi animo perſeuerandi in matrimo-
nio id faciat, ſecus in alio animo: & ita poteſt intel-
ligi quod dicitur in d. c. aliter. & ideo infertur ꝙ in
ciuitatibus Lombardiæ viri * cūuerſantur cū vxo- 12
ribus ſtatim eis deſponſatis in domibus parentum
ipſarum, in quibus degunt: & antequam ad eorum
domos traducant, & eas carnaliter cognoſcunt an-
te feſtum nuptiarum: prout ita dicit Alexander de
Imo. obſeruari de conſuetudine in Lombardia, in
l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de donationib. inter virum
& vxo.

&vxo.in addi.vnde ſi hoc eſſet peccatum,iſta eſſet
mala conſuetudo:& tanquã reſpuenda non obſer-
uaretur.Item eſt aduertendum,quòd prædicta con
ſtitutio , ſancimus.fuit compilata per Regẽ Roge-
rium:qui fuit ante Innocentiũ tertium, cõditorem
decretalis:cum inhibitio.in qua decretali nulla fit
mentio de benedictione ſacerdotali , quòd debeat
obſeruari quo ad dictam pœnam impoſitã in ma-
trimonio contracto non cum benedictione ſacer-
13 dotali:* nã in his quæ ſunt de ſubſtantia matrimo-
nij princeps laicus nihil poteſt ſtatuere : vt dicit
Bal.in rub.de conſtit.v.col.quia matrimoniũ iudi-
catur lege poli,& nõ lege fori.d.§.hinc colligitur.
ij.q.ij.& no.doct.in c.fin.de ſecun.nup.cùm in ma-
trimoniis de iure canonico ſufficiat ſolus conſen-
ſus:vt in c.cum locum.de ſponſ.& in authen.matri
& auiæ.§.quia verò.& filij ſunt legitimi & natura-
les:ideo non potuit ipſe Rex priuare filios ſucceſ-
ſione bonorum patris,eo quòd matrimonium con
14 tractum fuit abſque benedictione * ſacerdotali : ſi
probetur matrimoniũ fuiſſe contractum : ita dicit
15 Io.And.in c.ſtatutum.el j.de hære.in vj.* & ibi di-
xit , quòd lex principis ſecularis addens aliquã ſo-
lennitatem in matrimonio adiiciendo pœnam , ꝙ
talis pœnæ impoſitio nõ valet : quia impeditur li-
bertas matrimonij : & faciunt bene dicta per Fely.
in ca.j.vj.& vij.col.de ſponſ.ſubdens quòd opinio
Io.And.cõmuniter approbatur:& idẽ tenet Luc.de
pen.in l.mulieres.iij.col.C.de incol li.x.Ex quibus
omnibus audacter cõcludo malè fuiſſe conſultum
per alium cõſulentem dicentẽ contrarium:cui me-
ritò dici poteſt,quod dixit Saly.in l.de tutela.C.de
16 in integ.reſti.ibi,ſileant * qui ſcripta diſcurrunt,&
propter frigiditatem ſtomachi ea digerere nõ poſ-
ſunt : ſicq́ue dico prædictos Victorium & Lupum
Antonium ex huiuſmodi matrimonio procreatos
eſſe legitimos,& naturales filios prædicti Fabritij:
& pariter legitimè ad paternam ipſius Fabritij pa-
tris ſucceſſionem deueniſſe:& ita cõſulo iuris eſſe,
& ſatis audacter,ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus poſſeſſione alienius rei ſi non agit contra ſuum ſpoliatorem , ſed contra alium tertium , qui non ſpoliauit , licet etiam cauſam habuerit ab ipſo ſpoliante,obſtabit exceptio dominij ipſius cõuenti.*

2 *Deducens vnum, & aliud probans non poteſt obtinere.*

3 *Interdictum recuperandæ poſſeſſionis intentans , ſi dicat ſe ab alio vi ſpoliatum, & conuentus probat poſſeſſionem illam per prius fuiſſe ab alio occupatam,non poteſt obtinere.*

4 *Spoliato à magno prætore non competit reſtitutio, cùm ſpoliatus à iudice non petat reſtitutionem ,ſicut ſpoliatus à priuato.nu.5.*

6 *Spolium vbi præceßit authoritate magni prætoris, id eſt,ipſius principis,non competit remedium recuperandæ.*

7 *Princeps ex cauſa reuocat priuilegiũ, maximè dum exprimit cauſam.*

8 *De dominio conuenti dum conſtat obſtat exceptio agenti de manifeſta, & notoria iniuſtitia , & dominio ipſius.*

9 *Spoliatus licet ſit ante omnia reſtituendus,tamen ſi de proprietate ſpoliãtis manifeſtè conſtare poteſt, denegabitur reſtitutio.*

10 *Rex Hiſpaniæ eſt cunctis regibus præferendus , cùm habeat quàm plura regna ſub ſe, & ſic plures coronas,quod non eſt in cæteris Regibus nõ habentibus x.regna,vt ipſe.*

11 *Corona ſeu diadema datur pro gloria.*

12 *Rex Hiſpaniæ non recognoſcit ſuperiorem.*

13 *Rex nõ recognoſcens ſuperiorem,poteſt conceſſionem à ſe factam reuocare , & ſic auferre , & alteri benemerenti concedere , & idem facit ciuitas ſuperiorem non habens.*

14 *Remunerandi cauſa eum qui reipublicæ bene inſeruit,poſſet à regulis iuris recedi.*

Remunerandi cauſa bene meritum de republica poteſt Princeps res priuatorum auferre , & illi bene merenti concedere.

15 *Princeps poteſt conceſſionem factã , & ius quæſitum per contractum eius ſubdito ad eius libitum reuocare.*

16 *Succedens alicui non vt heres ,aut ſucceſſor , nõ tenetur habere ratum factum prædeceſſoris.*

Papa & imperator non tenentur ſeruare cõtractus ſuorum prædeceſſorum.

17 *Geſta à non habẽte poteſtatem infeudandi in præiudicium legitimi ſucceſſoris in regno non tenent.*

18 *Regis aſſertioni exiſtente monarcha in regno ſtandum eſt*

19 *Princeps tam de poteſtate abſoluta , quàm de ordinaria poteſt conceßionem etiã à ſemetipſo factam reuocare.*

20 *Princeps poteſt dominium de iure gentium acquiſitum auferre vni, & dare alteri.*

21 *Princeps poteſt de plenitudine poteſtatis auferre feudum datum vaſſallo ſine cauſa , & ſic ipſum priuare feudo.*

22 *Derogatio particulalis ſpecifica longè potentior eſt in derogationem iuris alterius.*

23 *Regis aſſertioni ſtari debet , dum aſſerit concedere in remunerationem ſeruitiorum, cùm in ſimilibus ſtetur aſſertioni decurionum.*

24 *Dominus ignorans vaſſallum feudum alienaſſe ſi dederit eidem licentiam alienandi,non ex hoc videtur confirmaſſe alienationem iam factam de præterito.*

25 *Dominus ignorans obligationem generaliter factam per feudatarium de ſuis bonis feudalibus , ſi dat licentiam creditori quòd poßit ſuper bonis feudalibus conſequi debitum,certè per talem licentiam non videtur conſenſiſſe obligationi bonorum per prius factam , quam tunc ipſe dominus ignorabat.*

CONSILIVM CLXIX.

REdemptoris gẽtium ſuffragio inuocato,amẽ.In cauſa Illuſt. Ducũ Sueſſæ,cum nobili Mazeo magiſtri iudicis,ſuper poſſeſſorio,& petitorio terræ Gioiæ, & feudi de bogicco prouinciæ Calabriæ , omiſsis ſuperfluis , & quæ membranas occupare poſſent , cùm res agatur in Cæſareo cõſiſtorio coram tot legum doct.ac patribus conſcriptis:ideo breuitati ac veritati,vt cõſueui inhærendo,

hærendo,dico,quòd nec in poſſeſſorio , nec in pe-
titorio prædictus magnificus Mazeus obtinere po-
teſt ex infraſcriptis. Et primò quòd in poſſeſſorio
obtinere nõ poteſt,præſuppono ſatis in facto lique
re quondam Illuſtriſ.magnum Capi.prædictorum
Illuſt.Ducum parentem minimè eundem Mazeum
ſpoliaſſe poſſeſsione terræ prædictæ Gioiæ,nec feu-
di prædicti:ſed regia Cur.cathol.Regum:& terram
ipſam cum feudo alienauit Bernardo faraoni mer-
catori,in poſſe,& dominio cuius Bernardi diu tẽ-
ta fuit:& vſque ad tempus quo prædictus quondam
Illuſt.dominus magnus Cap.glorioſæ memorię vir
tute donationis ſibi factæ per prædictos catho.Re-
ges poſſeſsionem ipſius terræ , & feudi conſecutus
fuit : vnde reſultat quòd quando ſpoliatus poſſeſ-
ſione alicuius rei non agit contra ſuum ſpoliato-
1 rem,* ſed contra alium tertium qui non ſpoliauit,
licet etiam cauſam habuerit ab ipſo ſpoliante , eo
in caſu obſtabit ſibi exceptio dominij ipſius con-
uenti : vt eſt de mente Bald.in l.ij.C.de ſer.fugit.&
voluit Lap.in ſua alleg.cccij.& per prius voluit In-
nocen.in cap.ex parte abbatiſſæ.de priuileg.Cano.
in capit.examinata.de iudic.& ideo ſuccedit quòd
cùm intentauerit ſpolium etiam vi factum,& inde
ſe reſtitui petierit etiam quòd vitio ſpolij poſſeſ-
ſio ipſa ad prædictum Illuſt.dominum perueniſſet,
non poterit pars aduerſa reſtitutionem poſſeſsio-
nis prædictæ obtinere ex præmiſsis: dum apparet
2 quòd non ab ipſo Illuſtr.domino,*ſed ab alio ſpo-
liatus fuit:& ſic cùm deduxerit vnum,& aliud pro-
bauerit, non poterit obtinere,per l.qui habebat.ff.
de inſtito.& dicunt Bar.& doct.in l.j.ff.de eden.&
in l.certi cõdictio.§.ſi nummos.ff.ſi cer.pet.& ideo
voluerunt domini de Rot.in deciſ.ccccxxxix.aliàs
eſt deciſ.xxj.titu.de reſtitu.ſpoliat.in nouis , incip.
3 * Si agenti poſſeſſorio.quòd ſi intentaosi oterdictũ
recuperandæ poſſeſsionis dicat ſa ab alio vi ſpolia-
tum , & conuentus doceat poſſeſsionem illam per
prius fuiſſe ab alio occupatam,obtinere non pote-
rit:& ideo cùm tempore quo Illuſt.quondam ma-
gnus Capit. recolendæ memoriæ conſecutus fuit
poſſeſsionem prædictam,eandem nõ habuerit, nec
cœperit à poſſeſsione prædict.Mazei , quam tũc,&
per prius per multos & quamplures menſes perdi-
derat , ſeu amiſerat , nec poſſederat , ſed deſtitutus
fuerat poſſeſsione prædicta non poterit in præſen-
tiarum allegare quòd fuerit ſpoliatus : & ſic nulla
videtur quòd cõpetat ſibi reſtitutio aduerſus præ-
dictos Illuſt.Duces ſucceſſores prædicti quondam
Illuſtr.domini per gloſ.in ca.cum olim cauſam.de
reſtitu.ſpolia.& in capi.conſultationibus.de offic.
delega.ita in propriis terminis reperio conſuluiſſe
Deci.in conſi.cxcj.Concurrente maximè,quia poſ-
ſeſsio ipſa fuerat capta authoritate regia à poſſe
prædicti Mazei ; quod ita dicendum eſt cùm capta
fuerit per eiuſdem Regis armorum Capitaneos, ac
ductores:vt dicit Ange.in l.fina.C.de impube.& al.
ſubſt.& ſic tanquam facta à magno prætore non
poteſt Mazeus ipſe dici ſpoliatus ; nec competit ſi-
4 bi poſſeſſorium * recuperandæ.l.fin.contrario ſen-
5 ſu:& ibi Bal.in j.no.C.vnde vi.* maximè cùm ſpo-
liatus à iudice non petat reſtitutionem , ſicut ſpo-
liatus à priuato:vt dicit gl.in capi.præſentium.vij.
q.j.& no.Arch.in c.quorundã.lxxiiij.diſtin.& in c.
præſulatus.j.q.iiij.Abb.in c.dilectus.el j.de reſcrip.
& in c.ſi conſtiterit.de accu.quia pro iudice præſu-
mitur:vt in c.in præſentia.de renun.Or quãto ma-
gis præſumendũ eſt in principe , pro quo lõgè ſatis
præſumendum eſt:vt not.Cy.in l.fi.C.ſi contra ius
vel vti.pub.Abb.in c.in cauſis.de re iudic.in ij.not.
vbi ſubdit hoc procedere etiam ſi agatur de præiu-
dicio tertij : & tradit etiam idem Abb.in ca.niſi.j.
colum.de offi.deleg.& in capi.cùm inter.ij.colum.
extrà de excep.& in ſuo conſi.lxxxiiij.j. volu.circa
fin.Domi.in cap.grandi.de ſup.negli.præla.in vj.&
plenè Philip.Deci.in cõſi.cxxv.ij.col.& in prędict.
conſi.cxcj.vbi ſubdit pari ratione videri dicendũ,
vbi authoritate principis fuiſſet capta poſſeſsio:*& 6
ideo non ab re conſuluit Bald.in conſil.cccxlv.ij.
colum.in j.volum.incip.ad euidentiam præmitten-
dum.quòd vbi ſpolium proceſsit authoritate ma-
gni prætoris : ideſt ipſius principis non competit
remedium recuperandæ:& idem tenet Ludo.in l.ſi
de vi.vlti.colum.ff.de iudic.& ibi plus ſubdit Bal.
*quòd princeps ex cauſa reuocat priuilegium,ma- 7
ximè dum cauſa exprimitur : idem refert & ſequi-
tur Afflict.in ſua deciſ.ccclxj.niſi ſua fortè fuiſſet
alia impreſsio. Vltimò non omitto quòd quando
conſtat de dominio conuenti poſſeſſorio, vt in ca-
ſu præſenti , in quo conſtat de titulo conceſsionis
prędictæ,obſtabit exceptio ipſi agẽti de notoria &
*manifeſta iuſtitia,& dominio ipſius Illuſt.Ducis, 8
per gloſ.in c ad decimas.de reſtit.ſpol.in vj.in ver.
præſumuntur.glo.in c.fina.eod.titu.in antiquis.per
quas gl.ita conſuluit Pau.de Caſt.in conſi.xxxix.in
cauſa capturæ.in fin.verb.vbi dicit ,* quòd licet 9
ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus , tamen ſi de
proprietate ſpoliantis manifeſtè conſtare poteſt,
deneganda erit reſtitutio:idem conſuluit Alexand.
conſi.lxxvij.in cauſa & lite.in verſi.comprobatur,
quia videmus.in ij.volu.& in l.naturaliter.§.nihil
commune.xj.colum.verſicu.talis ergo exceptio.ff.
de acquiren.poſſeſ.Ex quibus concluditur prædi-
ctum Magnificum Mazeum in poſſeſſorio intenta-
to manifeſtè ſuccubuiſſe,& ſuccumbere.Quò verò
ad petitorium magis apertè audacter ſuccubuiſſe
tenendum eſt , præſupponendo principaliter quòd
Rex Hiſpaniarum ſit cæteris Regibus præferẽdus:
cùm quàm plura habeat ſub ſe Regna,& plures co-
ronas,imò decem regnorum,ſi rectè numerentur:
& ſic ratione multiplicitatis coronarum debet cæ-
teris Regibus anteferri : ſicut in ſimili dicimus de
eo qui eſt Marchio & Comes:nam præferendus eſt
Marchioni ſimpliciter:cũ duo vincula magis ſtrin
gant,& ſint fortiora:vt dixit Bal.in l.ſed & milites.
in princip.ff.de excuſat.tuto.prout etiam in ſimili
dicimus de Doctore in vtroque iure, qui præcedit
Doctorem in vno tantum : ſecundum Bal.ibidem:
& ſic cùm habeat tot & tanta Regna, videtur quòd
habeat totidem coronas:& ſic quòd maiorem glo-
riam habere debeat:*cùm corona ſeu diadema de- 10
tur pro gloria:ita Luc.de pen.in l.temperent.C.de
veſti.olob.& aur.libro.xj.ita in particulari ex præ-
miſsis inquit do.Bartho.Caſſen.Gallus , & fiſci pa-
tronus Eduen.præſidatus , in ſuo vberrimo tract.
gloriæ mundi.in v.parte.in xxvij.conſideratione.
vlti.col.& plenius ibidem in xxxvij.cõſideratione
circa princip.vbi ſubdit alia ratione Reges Hiſpa-
niæ

11 niæ cæteris regibus anteferri:* ex quo qui pluribus
præeſt, dicitur maior: vt ipſe aliàs dixerat in iiij.
parte.in lj.cõſidera.in verſi.viij.vbi alle.gl.in auth.
cõſtitutio quæ de dignit.§.generaliter.quæ forma-
liter dicit not.nobilitari patrem per filium, magi-
ſtrum per ſcholarẽ,& pręſidem per ſubiectos:& ha-
betur Prouerbio.xiiij.in fi.in multitudine populi
dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia
12 principis.* Hoc nunc præſuppoſito tenendum &
præſupponendum eſt aliud, videlicet, Regem Hi-
ſpaniæ non recognoſcere ſuperiorem: & hoc indu-
bitati iuris eſt:gl.eſt in c.Adrianus.lo ij.lxiij.diſt.&
in c.& ſi neceſſe.extrà de dona.inter vir.& vxo.Io.
And.in addi.Spec.in titu.de priuil.Panor.in c.no-
uit.vj.col.de iudi.Ioã.de tur.crema.in c.in apibus.
vij.q.j.Io.Lup.de palat.rube.in repe.c.per veſtras.j.
char.colũ.iiij.extrà de donat.inter vir.& vxo.præ-
ſuppoſitis ergo præmiſsis dico apparere ex tenore
priuilegij donationis factę de terra Gioię per quõ-
dam catho.Reges eidem Illuſt.quondã magno Ca-
pi.donationem ipſam fuiſſe factã propter magna,
ac præclariſsima geſta, ac benemerita ipſius Illuſt.
domini:& iuris diſpoſitione ſancitũ eſt, quòd Prin
ceps non recognoſcens ſuperiorem, conceſsionem
13 etiã à ſemetipſo factã reuocare poteſt,* & ſic aufer-
re, & alteri concedere bene merenti: dixit Barto.in
proœ.digeſtorum.iij.col.per l.ſi priuatus.ff.qui &
à quib.& l.venditor.§.ſi conſtat.ff.commu.prædio.
imò in caſu præmiſſo nedũ ſupremus Princeps, ve-
14 rùm etiam * & ciuitas ſuperiorẽ non recognoſcẽs
hoc facere poteſt: vt dixit Bar.in l.quæcunque.in fi.
C.de iu.fiſ.lib.x.per l.certa forma.C.eo.titu.& in l.
item ſi verberatum.§.j.ff.de rei ven.& not.Bal.in l.
reſcripta.C.de precib.impe.off.& conſuluit plenè
Lud.Roma.in cõſi.cccj.in caſu propoſitæ cõſulta-
tionis.vbi per multa cõcludit, ꝙ ex cauſa remune-
rationis faciendæ alicui, qui ſit bene meritus de re-
publica poſſet Princeps res priuatorum auferre, &
illi benemerenti cõcedere, per d.l.item ſi verbera-
tum.& l.ij.& iij.C.pro quib.cauſ.ſerui.libert.pro
præmi.accepe.l.ſi quis in graui.§.hi quoq;.ff.ad ſil-
lani.& ibi plura ſimilia proſequitur: vbi à commu-
ni regula receditur ob remunerationem eius qui
reipublicæ bene inſeruit:& idem conſuluit Pau.de
Caſt.in conſi.cv.inci.donatio prædicta.in fi.& ita
per præallegata reperio in particulari conſuluiſſe
Deci.in cõſi.clxix.incip.conſultus ab Illuſtr.domi-
no Marchione.iij.col.verſic.ſi autem ex tenore in-
15 ueſtiturę parum.infrà vbi * magiſtraliter loquitur.
& pro prædictis facit quod voluit Andre.de Iſern.
in c.j.de mili.vaſſ.decre.trat.vbi dixit Principem
poſſe conceſsionem factam, & ius quæſitũ per con-
tractum eius ſubdito ad eius libitum reuocare: &
idem tenet Ang.in l.Lucius.per illũ tex.ff.de euict.
& plenè not.per Felyn.in c.quæ in eccleſiarum.de
conſtitutio. Item ex alio denegari non poteſt, quin
pars aduerſa in petitorio non ſuccumbat, ex quo
Reges catholici non tenebantur ad obſeruantiam
conceſsionis factæ parti aduerſæ: ex quo non erant
ſucceſſores, ſeu hæred.quondam Regis Federici in
præſenti Regno: ſed veniebãt ad ipſius Regni ſuc-
ceſsionem ex alio anteriori legitimo iure eiſdem
Regibus validiori & commodiori: vt notoriũ eſt:
16 & ſic ſi non vt hæredes aut ſucceſſores,* non tene-
bantur habere ratum factum prædeceſſoris: cùm
non reputauerint eundem Regem Federicum pro
vero & legitimo Rege, ſed hoſte, vt liquet ex teno-
re priuilegij conceſsionis ciuitatis Lauelli factæ
magnifico quondam Ioanni de ruſo in actis pro-
ducto: ita inquit Bal.in l.j.ff.de conſtitu.prin.dum
loquitur de Papa, & Imperatore: quòd non tenen-
tur ſeruare contractus ſuorum prædeceſſorum, per
text.in l.ſi quis domum.ff.loca.& licet fortè dici
poſſet quòd prædicti Reges tenerẽtur infeudatio-
nes factas per prædeceſſores ſeruare, cùm illæ ve-
niant ex conſuetudine Regni, vel Imperij, tamẽ ex
quo Reges prædicti non venerunt vt ſucceſſores
prædicti quondã Regis Federici, nec fatẽtur ipſum
fuiſſe legitimum Regem, imò eundem tanquã ipſo-
rum catholi.Regum hoſtem, & de Regno per ſum-
mum Pontificem priuatum reputauerũt, eundem,
ſeu ipſum de regno eiiciendo: ergo eius geſta mini-
mè rata habere, aut ſeruare tenentur: & ideo geſta
per prædictum Regem * nulliter concedenda ſunt 17
tanquam ab hoſte geſta, & à non habente poteſta-
tem infeudandi in præiudicium legitimi ſucceſſo-
ris in Regno, per no.per Fely.in c.j.extrà de proba.
Quod maximè procedit in caſu de quo quæritur,
cùm Reges ipſi cathol.in ſpecie infeudationem do
prædicta terra Gioię, & feudi declarauerint irritã,
& inanem pluribus ex cauſis quas exprimere non
curauerunt eandem caſſando, & annullãdo: vt ver-
ba priuilegij prædicti, & producti cantant. Quorũ
catho.* Regum aſſertioni exiſtentium monarcha 18
in regno, ſtandum eſt: vt conſuluit Bald.in conſil.
ccclxxviij.Rex Romanorum &c.pen.colum.in iij.
volu.& ſequitur Iacob.de ſancto Georg.in tracta.
feud.in verſic.& dicti vaſſalli. Item liquet ex priui-
legio donationis prædictæ ex dominica poteſtate
legibus non ſubmiſſa reuocatas fuiſſe omnes, &
quaſcunque conceſsiones factas per eoſdem catho.
Reges, ſeu eorum prædeceſſores ſub quacunque ſe-
rie, & expreſsione verborum, eaſdem annullando
& irritando: & nihilominus tam de abſoluta pote-
ſtate, quàm ordinaria poteſt Princeps conceſsio-
nem etiam à ſemetipſo factam * reuocare: vt ſuprà 19
oſtenſum eſt, per not.in l.digna vox.C.de legi.& in
c.nouit.de indi.& plenè Felyn.in c.j.de proba.imò
dominium de iure gentium acquiſitum poteſt au-
ferre vni, & alteri concedere:* vt vltra præallega- 20
ta tenet etiam pulchrè Ang.in l.bene à Zenone.C.
de quadri.præſcri.& in l.Lucius.de euict.& melius
in l.item ſi verberatum.§.j.de rei vend.& conſuluit
Cur.in conſi.lxv.& bene Iaſ.in l.fin.C.ſi contra ius
vel vti.publ.de plenitudine autem poteſtatis pari-
ter poterit * princeps auferre feudum datum vaſ- 21
ſallo ſine cauſa, & ipſum priuare: ita in particulari
tenet Iaco.Aluar.in titu.de his qui feu.da.poſſ.vbi
dicit, quòd de plenitudine poteſtatis poteſt aufer-
re feudum vaſſallo ſine cauſa: licet aliàs de iure non
poſſet: vt in c.j.de natu.feu.alleg.not.per Innocen.
in cap.ad apoſtolicam.de ſimon.& ſic ſi idem prin-
ceps concedens id facere poſſet, or quãto magis
alius qui in Regno ſucceſsit: & qui non tenetur ha-
bere ratum factũ prædeceſſoris: vt ſuprà. Item vl-
tra reuocationem cuiuſcunque conceſsionis factæ
de terra, & feudo prædictis alteri perſonæ in priui-
legio donationis factæ poſteà Illuſt.quondam ma-

gno Capitaneo fœlicis recordationis, declaratur
dictam terram Gioiæ, & feudum fuiſſe ad eius cu-
22 riam legitimè deuolutas:* quæ particularis ſpecifi-
ca derogatio longè potentior eſt in derogationem
iuris alterius: vt nor. Bald. in authen. hoc inter libe-
ros. col. j. in fin. verſi. de clauſula autem. C. de teſta.
Bald. in ca. naturales. col. j. ſi de feu. fu. contro. & in
conſi. ccxc. ius abbatialis. in j. vol. & præſertim cum
declaretur dictam reuocationẽ & annullationem
fuiſſe factam ex iuſtis & legitimis cauſis: quo caſu
credendum erat eiſdem catho. Regibus ita aſſeren-
ribus, per tex. in clem. j. de probat. Nec de beneme-
ritis prædicti quõdam Illuſtr. magni Capit. ob quæ
principes ipſi moti ſunt ad ita concedendum, du-
bitari poteſt: tum quia notoria ſunt, & etiã in actis
probata: tum etiã quia ſatis de eis conſtare dici po-
teſt per aſſertionẽ ipſorum catho. Regũ in priuile-
gio prædicto, quorũ aſſertioni de iure ſtari debet,
23 * maximè cùm in ſimilibus credatur decurionibus
aſſerentibus ob benemerita donaſſe: ita dicit Bart.
in l. ambitioſa. xj. col. ff. de decre. ab ord. fac. & con-
ſuluit Alex. in conſi. xxxiiij. conſultus. in iiij. vol. &
ſequitur Deci. in prædi. conſi. cxcj. in iij. col. Multò
ergo fortius dicendũ eſt in principe, vt ei creden-
dum ſit: ita Deci. vbi ſuprà & facit bene tex. in præ-
alleg. cle. j. de proba. Et ſic concludendum eſt quòd
exceptio. l. omnes. & l. bene à Zenone. obſtat agenti
tam in poſſeſſorio quàm in petitorio virtute priui-
legij prædicti: & quæ exceptio competit tã haben-
tibus cauſam à fiſco, quàm donatariis, per tex. in d.
l. bene à Zenone. & omnia requiſita cõcurrũt: nam
fuit facta donatio per catholicos Reges non reco-
gnoſcentes ſuperiorẽ: vt pulchrè dixit Bal. in c. ad
apoſtolicæ. de re iudic. in vj. Præterea prædicti ca-
tho. Reges tenuerũt, & poſſederũt: prout dicit Bal.
in l. fi. C. ſi contra ius vel vti. pub. item inueſtierunt
prædictum quondam Illuſtr. dominũ, concedẽdo
ei facultatem ingrediendi propria authoritate: vt
dicit Bal. in c. j §. fin. vlt. colum. de no. for. fide. & ſic
cùm prædictus quondam Illuſtr. dominus, & eius
ſucceſſores tam diu tenuerunt, & poſſederunt per
annos vltra xxx. quis dubitat agenti huiuſmodi ex-
ceptionem obſtitiſſe, & obſtare. Vnde datis pro ve-
ris & legitimis Regibus huius regni Regibus cath.
glorioſæ memoriæ corruent cæteræ conceſsiones
factæ per quondã Regem Federicum eorũ hoſtem:
& tanquam hoſtem eiectum ac priuatum de regno
per ſummum Pontificem: maximè nõ confirmatæ,
nec approbatæ per prædictos catho. Reges veros &
legitimos: & ſic reſultaret quid hæreticum nedum
dicere, verum nec cogitare retro geſta ipſius quon-
dam Regis Federici priuati de regno, & hoſtis præ-
dictorũ catho. Regum præferri geſtis, & conceſsio-
nibus factis per prædic. cath. Reges: maximè in per-
ſonam tam Illuſt. Ducis benemeren. Nec omitten-
dum cenſeo quòd de ſubreptione, & obreptione
fundatum audio per meos Magnificos collegas in
allegationibus porrectis, quòd in conceſsione ob-
tenta ex aduerſo à prædicto Sereniſsimo Rege Fe-
derico fuerit Rex ipſe circumuentus: & ſucceſsiuè
quondam catho. Rex, dum Mazeus ipſe poſuerit ſe
fuiſſe hæredem inſtitutum à quondam Comite ter-
ræ Nouæ, & vxore ipſius Comitis fuiſſe relictam
vſufructuariam: Item aſſeruit ſe eſſe legitimum hæ-
redem ipſius quondam Comitis: quæ omnia mini-
mè vera fuerũt, nec ſunt, vt liquet ex ſcripturis per
eundemmet Mazeum productis: & ſic apparet hu-
iuſmodi conceſsionem in nihilũ ſibi opitulari tan-
quam non ſubſiſtentem, per id quod in ſimili tenet
Pau. de Caſt. in l. ſi quis filio exhæredato. §. irritum.
ff. de iniu. rup. & irri. teſt. * dum dicit, quòd ſi domi- 24
nus ignorans vaſſallum feudum alienaſſe, dederit
eidem licentiam alienandi, nõ ex hoc videtur con-
firmaſſe alienationem iam factam. & idem conſu-
leudo ſequitur Alex. in conſi. cxlvj. in v. vol. & idẽ
Alex. in conſi. ij. in iiij. volu. vbi loquitur de domi-
no ignorante * obligationem generalem factam 25
ſuorum bonorum per feudatarium, qui dat licen-
tiam creditori quòd ſuper bonis feudalibus poſsit
conſequi debitum, quòd per hanc licentiam non
videtur conſenſiſſe obligationi bonorum, quæ tũc
ignorabat. In reliquis ſuppleat facundiſsima do-
ctri. Cæſarei cõſiſtorij, in quo cauſa ventilatur, cui
me ſubmitto ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentia cum principali prodeſt etiam fide-
iuſſori.*
2 *Defenſio competens principali competit etiam fide-
iuſſori.*
3 *Exceptio poteſt opponi contra ſententiã, non autem
contra inſtrumentum quod habet executionem
paratam.*
4 *Fideiuſſori competit beneficium excuſſionis nõ ob-
ſtante iuramento interpoſito.*

CONSILIVM CLXX.

PRidie à magno viro V. I. D. interroga-
tus, an pendẽte lite cum principali, te-
nuerit accuſatio pœnæ contra fideiuſ-
ſorem obligatũ cum eo: reſpondi quòd
non:* ex quo pendentia litis cũ principali prodeſt 1
fideiuſſori: ita no. voluit Bal. in addit. Spec. in tit. de
appel. iij. char. verſic. quid ſi promiſi.* Et facit, quia 2
defenſio competens principali competit etiam &
fideiuſſori. l. tam mandatori. C. mand. & eſt clarum
in caſu de quo quæritur, quòd dicitur lis pendere
per ſolam citationẽ: vt in clem. fi. vt lit. pend. Cum
ſuſcitata nihil obſtat: quia aliud eſt in ſententia, &
aliud in obligatione, in qua ſumus, quæ habet exe-
cutionem paratam:* nam & contra inſtrumentum 3
quod ex forma ſtatuti habet executionem paratam
nõ poteſt opponi exceptio: ſecus contra ſententiã:
vt voluit no. Bal. in l. peremptorias. in iij. col. verſi.
quæro, pone ſtatuto &c. C. ſen. reſcin. non poſ. con-
currente maximè quia prædicto fideiuſſori cõpetit
& * beneficium excuſsionis etiam non obſtante 4
iuramento: vt voluit Alexã. in l. fi. ff. ſi cer. pet. & ita
de iure reſpondeo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Viſitator dum viſitat, debet exquirere quæ ſunt
IESV CHRISTI, & nõ ſua, & intendere præ-
dicationi, exhortationi, correptioni, & reforma-
tioni, non autem procurationibus, aut lucro, ſed
ſaluti*

ſaluti animarum.

2 *Prelatus de omnibus ſibi commiſsis rationem reddere tenetur, ſi non corrigit, monet, & reformet. & nu.4.*

3 *Hodie tamen miſeri prælati ad ditandum conſanguineos intendentes, hunc fructum negligunt, non dirigentes oculos ad conſcientiam, ſed ad burſas ſubditorum.*

5 *Procuratio nullatenus peti poteſt in pecunia præſtari, ſed in victualibus, & pariter nec in alÿs muneribus, quæ etiam à volentibus recipere non poteſt. & nu.6.*

7 *Conſuetudo in cōtrarium quòd poßint recipere pecunias pro procuratione, non teneret.*

8 *Succeſſor in beneficio non ligatur ex eo quòd eius prædeceſſor ita fecerat.*

9 *Eccleſiæ pauperes non tenentur recipere viſitationem, nec tenentur ad aliquam procurationem ex eo. & maximè dum conſtat. & nume.13. Ex quo paupertas ipſam excuſat. & nu.11.*

10 *Prælatus tenetur proprÿs ſumptibus pauperes eccleſias viſitare.*

12 *Eccleſia ſi ſit pauper, dum dubitatur, poteſt prælatus exigere iuramentum à rectore eius, vt veritatem dicat, Et ſtatur eius dicto iurato.*

13 *Eccleſia propter ſterilitatem poteſt denegare procurationem. & nu.14.*

15 *Viſitator dum tranſgreditur præmiſſa, tenetur reſtituere quod accepit, & etiam erogare tantundem de proprio.*

16 *Viſitator non poteſt procurationem in pecunia accipere pro viſitatione etiam ratione cuiuſuis, ſed in victualibus duntaxat.*

17 *Viſitator ſi ſit Patriarcha, vel Archiepiſcopus, & ceperit procurationem in pecunia, ſi diſtulerit infra menſem reſtituere, ab ingreſſu eccleſiæ arceri debet, & ſibi penitus interdici: inferiores autem prælati ab officio & beneficio ſuſpenduntur quouſque de duplo ſatisfecerint.*

Item tales viſitatores non reſtituentes, vt ſuprà, ſiūt irregulares, & ſi interim moriuntur, non facta reſtitutione prædicta, extent excluſi à cœmiterio eccleſiæ, & ibi ſepeliri non poſſunt.

18 *Inferiores autem Archiepiſcopis, & Patriarchis fierent adeo irregulares, vt ab alio, quàm à Papa abſolui non poſſent.*

CONSILIVM CLXXI.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito, amen. Quoniam aliqui curioſi volētes plus ſapere quàm oporteat, contra doctrinam Apoſtoli dimiſſa ſacrorum canonum diſpoſitione, expreſséque contraueniēdo omnia eiſdem licere recenſentes: & quorſum tendunt minimè præuideri arbitrantes circa ea quæ incumbunt deſidioſi. Quo nam iure viſitator in prouincia petat ab eccleſia: & archipresbytero Sancti Petri ſita intus terram S.Georgÿ de molaria ducatos v. pro procuratione viſitationis, prętextu quòd ſibi pro viſitatione debeantur: prout quondam prædeceſſor archipresbyter percepiſſe aſſerit comminando aduerſus archipresbyterum de excommunicatione: & cōtra eccleſiam de interdicto. Secundò cùm fructus & reditus dictæ eccleſiæ ſint paucißimi, & modici, adeo vt paucißimè ad alimēta ſacerdotum, & clericorum diuino cultui in eccleſia prædicta deſeruientium ſufficiant, in tantum vt deductis iuribus Metropolitano, vt prætenditur, debitis, necnon & expēſis neceſſariis nihil aut parum ſuperſit pro alimentis ipſius archipresbyteri: adeo quòd ex eis per menſem alimētari minimè poſſet, vt notorium eſt, & verificari offertur: an ex hoc de iure cogi poteſt ad aliquam viſitationem, ſeu procurationem pro ea. Tertiò & vltimò ad quid teneatur viſitator ſi præter & contra formam ſacrorum canonum procurationē prædictam, & in pecunia exegerit. Quibus in themate præmiſsis veritati inhærēdo, vt conſueui, ac breuitati ex infrà ſcriptis quid ſentiā, apparebit. Et certè inuenire conſultores propter bonum ſalarium qui contra prædicta iura notoria, & peiora conſulant, nemini dubitādum: cum deuiantibus à iuris, & iuſtitiæ tramite non ſemper in hoc
ſeculo pœna inferatur.* Ideo præſumēdum eſt per 1
Reuerendū viſitatorem eſſe exquirenda que IESV Chriſti ſint, & non ſua: vt dicit text. in c. cùm apoſtolus. de cenſi. & in c. procurationes. eo. titu. & ita viſitator in ſua viſitatione ſeruare debet, & intendere prędicationi, exhortationi, correptioni, & reformationi vacando, vt fructum referat, qui non perit, non autem procurationibus, aut lucro, ſeu ad propriam vtilitatem, vt ſibi theſaurizet: ſed ſaluti animarum: & morum profictui, cultuíque di-
uino,* ampliando ſtatum eccleſiarum in melius 2
reformando intentare debet: vt in ca. j. de cenſi. in vj. & in c. procurationes. extrà de cenſi. & facit l. j. §. quies. ff. de offic. præfe. vigi. & ideo dixit pulchrè Pet. de Ancha. in d. c. procurationes. quòd viſitatores debent incumbere prædicationi & exhortationi, & fructum qui non perit id eſt animas ſaluas facere, & curare vt ſubditi ſint Deo grati: & congregent theſauros in cœlo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, nec fures effodiūt, aut furantur. Matth.
vj. & Lucæ xij.* Hodie tamen miſeri prælati ad di- 3
tandum conſanguineos intendentes hunc fructum negligunt, non dirigentes oculos ad conſciētiam: ſed ad burſas ſubditorū: non aduertentes cū quanta ſanguinis aſperſione, alias ſparſione ſancti patres eccleſias erexerant: vt Liber eccleſiaſt. hiſtoriæ demonſtrat: ita formaliter Anch. vbi ſuprà reminiſci quidem debet prælatus ipſe quòd de omnibus ſibi
commiſsis rationē reddere * tenetur, ſi non corri- 4
git, monet, & reformet: vt in c. irrefragabili. de offi. ord. c. j. §. ad hæc. de offi. archi. recordetur obſecro Reuerendus viſitator, ſi hæc in ſuis aſsiduis viſita-
tionibus obſeruauit.* Et circa primum dico nul- 5
latenus procurationem peti poſſe in pecunia præſtari, ſed in victualibus, obſtante c. ij. de cenſi. in vj. & pariter nec in aliis muneribus quæ etiā à volentibus viſitator recipere nō poteſt: vt in c. cùm apoſtolus. de cenſi. & in c. relatum. x. q. iij. & in ca. cùm nuper. de cēſi. & ſubdit tex. in c. j. §. procurationes. de cenſi. in vj. formaliter, nullam tamen pecuniam ipſe viſitator vel aliquis de ſua familia, ſed in victualibus expenſas tantum recipiat moderatas: & ibi ſubdit Io. mon. ſe non videre quonā modo viſitatores poſsint vti eſculentis, & poculētis: cùm in

victualibus procurationes recipiant &c. & ideo
6 viſitatores pecunias recipere non debent:* quia ſi-
cut verè philoſophantes illas deſpiciũt.l.in hono-
ribus.ff.de vacat.mune.& in c.glorioſa.§.ſocrates.
xij.q.j.alias & verius.capi.crates fortius viſitantes.
Item quia vt dicit Hoſtien.Si ciuilis ſapientia pre-
cio nummario inhoneſtari non debet.l.j.§.eſt qui-
dem.ff.de var.& extraordi.cog.multo fortius ca-
nonica vituperanda quæ non acerbè clericorum
auaritiam reprehendit.c.ex parte.de cenſib.& c.ea
quæ.de deci.c.j.& c.irrefragabili.de offic.ord.in fi.
ita Ioan.moo.& Card.in d.c.j.de cenſi.in vj.& ibi-
7 dem Io.An.*Nec cõſuetudo in contrarium exiſtẽs
viſitantes defenderet: ex quo per ſedẽ apoſtolicam
reprobata eſt.c.ſi quis neſciat.xj.diſt.c.j.& ibi Do-
mi.ita ad literam etiam firmat excelleos do.Mari.
Sozi.in ſuo tract.de viſita.viij.char.verſi.vj.quæro,
in quibus rebus ſolui debeat.Nec ſufficeret dicere
quòd à prædeceſſore ipſius archipresbyteri fuerit
recepta ipſa procuratio in pecunia,& ſignanter in
ducatis quinque: vt fortè ſic conuentum cum eo
• prætendantur,tum ex præmiſsis,* tum etiam quia
ex boc ſucceſſor ipſe Modernus archibresbyter nõ
ligatur ex eo quod de functus prædeceſſor fecerit:
vt dixit Ioã And.in c.fœlicis.de cenſi.in vj.tũ ma-
ximè quia poſſet bene dici conuenrum inter ipſum
prædeceſſorem, & viſitatorem tunc temporis, vt
accepta ab ipſo archipresbytero pecunia potuiſſet
alienare: prout alienaſſe reperitur multa immobi-
lia dictæ eccleſiæ,ac etiam iura,vt notoriũ eſt,quo-
rum bonorum & iurium alienatinnẽ ſucceſſor ipſe
pro reuocatis habuit: & intendit Deo duce recu-
perare:& ita proceſsit illius temporis viſitatio:ab-
ſit igitur vt ita de præſenti procedat. Circa ſecun-
dum liquet, & pluſquam notoriè verificari offer-
tur,licet notorium ſit, eccleſiam ipſam ſancti Pe-
tri,à qua petitur procuratio prædicta, fuiſſe & eſſe
pauperem: imo pauperrimam, cùm eius introitus
minimè ſufficiant ad alimenta ſacerdotum, & cle-
ricorum in ipſa cultui diuino ſeruiẽtium: nec ipſi
archipresbytero:cum ipſe non percipiat tantum ex
eis quod ſibi in alimoniam vnius menſis ſufficeret
deductis iuribus Metropolitaun debitis,vt præten
ditur: & in iure expeditum cõperimus, quòd opu-
lentæ eccleſiæ duntaxat debent viſitari,non autem
9 aliæ pauperes:* cùm illæ regulariter non ſint viſi-
tandę,niſi duntaxat cùm viſitator audit aliquod ſi-
niſtrum & graue: quia nec poſſunt recipere archi-
epiſcopum,vel epiſcopum viſitantes.per text.in c.
cùm apoſtolus.de cenſi.ita dicit Hoſtien.in c.cùm
nuper.de cenſi.docto.dicere,quos ipſe ſequitur.&
quòd paupertas eccleſiæ ipſam excuſet à procura-
tione,tenet Petr.de Anch.in d.c.procurationes.ij.
10 colum.extrà de cenſi.*& ideo ſubdit,quòd eo caſu
prælatus ſuis propriis ſumptibus viſitabit: & idem
notauit per prius gloſ.in d.c.procurationes. Ioan.
And.& doct.in d.c.conquerente.extrà de offic.or-
din.& in c.cum inſtantia.eo.titu.Cardi.Zaba.in c.
cùm nuper.in fi.& in c.procurationes.in fi.eo.tit.
Stepha.in clemen.j.de cenſi.idem tenet Mari.in c.
venerabilis.de cenſi Lap.Abb.& Domini.in c.fi.de
cenſi.in vj.ſuis ergo propriis ſtipendiis debet præ-
latus viſitare eo caſu:vt dicit gl.in d.c.venerabilis.
quia ad boc ſunt reditus epiſcopales deputati.cap.
cùm ab omni.de vi.& ho.cle.* Et quòd eccleſia ad 11
nihil contribuere teneatur, dum eſt pauper, tenet
etiam Archid.in c.j.de cenſi.in vj.quia ſemper de-
bet haberi ratio ne miniſtri eccleſiæ egeant, & ne
fraudentur alimentis.l.in condemnatione.ff.de re-
gul.iur.l.qui bonis.ff.de ceſsio.bono.maximè dum
euidenter conſtat eccleſiam impotẽtem, prout ve-
rificari offertur,licet notorium ſit:ita Hoſti.in d.c.
procurationes.argu.c.odoardus.de ſolu.* & ſi du- 12
bitari cõtigerit de paupertate, poſſet prælatus exi-
gere iuramentum à rectore eius, vt veritatem di-
cat,& ſtabitur eius dicto iurato: argu.c.fina.de iu-
reiur.& idem ſequitur Pet.de Anch.io d.c.Et ideo
dixit Cardi.prędic.& Pau.de Leaza.in cle.j.de cẽſi.
* quòd paupertas tribuit legitimam cauſam dene- 13
gandi procurationem,per tex.in c.cauendum x.q.
iij.& c.cum apoſtolus.& c.cum inſtantia.de cenſi.
ex quo impotentiam viſitati ſupplere debet viſitãs
ſuis propriis ſumptibus:vt ſuprà* maximè præſen- 14
ti anno ob ſterilitatem,cùm reditus dictæ eccleſiæ
conſiſtant in decimas frumentorum: habet igitur
archipresbyter ipſe, & etiam eccleſia prædicta le-
gitimam cauſam, imò potiſsimam denegandi pro-
curationem,per tex.in d.c.cauẽdum: vt dicit Lau-
ren.in c.relatum.x.q.j.& ibi Archi.in gl.fi.& Hẽri.
Boych.in c.cùm apoſtolus.de cenſi.Circa tertium
& vltimum, videlicet, ad quid teneatur viſitator
dum tranſgreditur has canonicas ſanctiones? Re-
ſpõdeo quòd id quod acceperit reſtituet eccleſiæ,
ſeu eius rectori,quam taliter grauauit,* & tantun- 15
dem eidem rectori impẽdet de ſuo,tex.eſt in c.pro-
curationes.in fi.de cẽſi.maximè ſi ſolum in victua-
libus procurationem non recipiat, ſed * in pecu- 16
nia:idem firmauit Inn.papa in c.j.de cenſi.in vj.in
§.procurationes.vbi text.dicit, procurationes au-
tem recipiat ſecũdum quod eſt in canonibus con-
ſtitutum: nullam tamen pecuniam occaſione ali-
cuius conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo, ſed
in victualibus expenſas recipiat moderatas. idem
corroborauit,& auxit in pœnam viſitantiũ, & re-
cipientium pecunias pro procuratione Grego.de-
cimus.in cap.ij.de cenſib.in vj.vbi apertè determi-
nat,vt ſi viſitãtes ſint Patriarchæ,vel Epiſcopi, du-
plum eius * quod receperint,infra menſem perſol- 17
uere ipſi eccleſiæ teneantur, adeo vt differẽtes ſol-
uere vltra tempus prædictum ab ingreſſu eccleſiæ
arceantur:& quòd ipſis ſit penitus interdictum:in-
feriores autem prælati ab officio & beneficio no-
uerint ſe ſuſpenſos,quouſque de duplo huiuſmodi
grauatis eccleſiis plenariam ſatisfactionem impen
dant:nulla in boc eis dantium remiſsione, liberta-
te,ſeu gratia valitura:ita dicit tex.in d.c.ij.* intan- 18
tum quòd ſi celebrarent in eorum eccleſia Archi-
epiſcopi,ſeu Epiſcopi, & Patriarchæ prædicti non
obſeruata forma d.c.ij.de cenſi.fierent irregulares,
per c.is cui.de ſent.excom.in vj.& ſi interim more-
rentur, eſſent excluſi à cœmiterio eccleſiæ in tan-
tum quòd ibidem ſepeliri non poſſent, ſecundum
glo.in d.c.ij.de cenſi.ſuper verbo, interdictum.alij
autem inferiores archiepiſcopis & patriarchis fie-
rent irregulares, nec poſſent ab alio quàm à papa
abſolui.capitu.j.de regularib.in vj.& in capitu.j.de
ſenten.excommu.in vj.& tenet gloſ.in d.c.ij.ſuper
verbo,ſuſpenſos.&c.

Et ita

Et ita prout ſ.cõcluſum eſt, de iuris cenſura tenendum arbitror pro prædicto archipresbytero filio meo omni animi paſsione, ſeu affectione remota: nec aliter de iure dici poſſe: ego Thomas Gramma. de Neap. V. I. D. in quorum fidem propria manu ſubſcripſi: & ſigillo quo in ſimilibus vtor conſueto ſignaui: habito quoque prius colloquio cum multis magni. Iuris prudentibus: ne filialis amor me impediret.

Quia veritatem deduxit prædictus Excellens Doctor, ideo viſo ſ.dicto conſilio in eandem opi. vt iuri conſonam, concurro, ego Ioan.angelus Piſanellus de Neapo. V. I. D.

In q.propoſita viſis his quæ per eximium dominum coosulentem vti patrem mihi obſeruandiſsimum ſubtiliter ſcripta, & alleg. ſunt, ipſius amplector ſententiam veluti iuribus, & optimis conſonam rationibus, ſuper qua Sandeus Ferrarien. famigeratiſsimus orbe diſputando articulum. in c. cùm ex officij.de præſcrip. contra Abb.Panor.tantæ diſciplinæ virum inuehit ex viſceribus cordis quòd pro archiepiſcopo Florẽtino centenaria præſcriptione pecuniam pro viſitatione capi poſſe, non niſi prece corruptus, vel precio conſultus reſponderit.

Marinus Freza legum doctor, & miles.

Cùm additione plenitudo non egeat, idem in propoſita q.ſentio quòd prudentiſsimus conſultor adduxit: procuratio nanque viſitanti in vim alimentorum debetur: ita vt nec merces equi à viſitante conducti exolui debet ab eccleſia viſitata: vt notant ſcribentes relati per Philip. Fran. in alleg. c.j.§.procurationes: de cenſi. in vj.

Ioao. Baptiſta Manlius de Neap. V. I. D.

In eandem concurrens ſententiam eximij conſulentis patris, & domini mei colendiſsimi, dico non refragari.cap.fœlicis.de cenſi.in vj.quod permittit prælatum recipere procurationem in pecunia: nam per illud moderatur præcedens ca.ſolum. eo caſu quo recipit pecuniam à volentibus pro ſumptibus moderatè faciendis: ita quòd pecunia ſuccedat loco victualium: ita formaliter ad dictum Abb.in ſuo conſi.vij.in ij.vol.vbi late, & in tãtum ponderat illud verbum à volentibus, quòd etiam ſi clerici paciſcantur de ſoluẽda procuratione in pecunia, eorum ſucceſſores eodẽ modo procurationem ipſam ſoluere non compelluntur: ita dicit Gemin.in prædic.c.fœlicis.verſic.quæro an ſi clerici. per illum tex.ponderando verbum illud, à volentibus, quod vltimum ſatis eſt ad caſum præſentis conſultationis: maximè non apparente de ſolutione ducatorum quinque per tantum tempus in cuius initij memoria hominum non extat in contrarium: in quibus terminis conſuluit Abb.in d.conſi. licet non bene, ſecundum Sande.in c.cùm ex officij.de præſcript.

Hieronymus Bimontius de Neapo.V.I.D.

Viſo ſuprà ſcripto non minus peritiſsimo, quàm elegantiſsimo conſilio Magnifici, & eximij conſulentis: rectéque perpenſis omnibus, quia veriſsima eſt concluſio per dictum eximium conſulentem firmata, in eandem ſententiam concurro

Ego Franciſcus Antonius Villanus de Neap.& in fidem propria manu me ſubſcripſi: & meo ſolito ſigillo ſignaui.

Conſiliorum ciuilium Thomæ Grammatici V. I. D.

FINIS.

INDEX EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONSILIORVM THOMÆ GRAMMATICI CONTINENTVR.

Prior numerus paginam, alter verò marginalem numerum indicat.

ABſolutio à iuramento contractus, in quo fuit iuratum non petere abſolutionem à iuramento, attamen peti poteſt non obſtante iuramēto: & debet primò peti ab ipſo ſecundo iuramento ad effectum agendi, vt demum peti poſſit à primo iuramento ſimilis abſolutio ad reſcindendū contractum 311 nu. 1

accedens ad hoſtes, non vt eis auxilium impendat, ſed vt ſibimet proſit, & ne offendatur, dicitur dolo carere, & non eſt in pœna 73 nu. 29

accuſatio ſeu querela perit, ſeu extinguitur per lapſum viginti annorum 60 nu. 8

accuſatio eſt remedium ordinarium, ideo officium iudicis inquirentis ceſſat ſuperueniente accuſatore, cum illud ſit extraordinarium, tamen quando coram iudice inquirente eſſet liquidatum delictum tempore quo accuſator ſuperuenit, vel eſſent indicia ſufficientia ad torturam eo caſu etiam quòd ſuperuenerit accuſator, non debet iudex deſiſtere à ſua inquiſitione 544 nu. 1

accuſatione pendente contra officialem de delicto commiſſo in officio, debet ei adminiſtratio interdici, & interim alius in eius locum ſubrogari 18 nu. 2

accuſator ſi non requiſiuit iudicem cum inſtantia, vt cauſam expediret, non auditur amplius: ſi autem requiſiuit, & probationes fecit, & tunc non ipſe, ſed iudex punitur 258 nu. 14

accuſator licet ſit Neapolitanus: & cauſa ſit cœpta in curia baroniæ iudicis originis per inquiſitionem, qui poterat aliàs eſſe iudex competens, cum caſus ipſe ſit omiſſus per capitulum Neapolitanum conceſſum ſuccedat diſpoſitio iuris communis dictatis iudicem peruenientem: non impediendum in ſua iuriſdictione 544 nume. 3

accuſator & teſtis quis eſſe non poteſt 116 nu. 2

accuſator dum patitur labi inſtantiam, & ſic hoc modo tacitè deſiſtit, non poteſt de nouo accuſare 253 nume. 5

accuſatoris negligentia data non ceſſat officium iudicis inquirentis 544 nu. 2

accuſatore [illegible] ſeu eorum quæ à natura prouenitū, eſſe non [illegible] 302 nu. 1

accuſatus ſeu inquiſitus de crimine, dum conſtat contra ipſum per vnum teſtem de viſu, vel aliàs de fama publica detinetur 154 nu. 5

ad acquirendum quaſi poſſeſſionem requiritur conſenſus eius de cuius præiudicio agitur, nec etiam acquiretur per patientiam violentam, quæ non habet conſenſum 415 nu. 21

actor habens duas vias, vnam ordinariam, & aliam extraordinariam executiuam, intentando ordinariam cenſetur renunciare extraordinariæ 431 nu. 19 438 nu. 28

actor habens plura remedia executiua contra conuentum, vno ipſorum intentato ſibi quo ad cætera non præiudicat. Nec pendentia litis ſuper vno videtur poſſe alijs præiudicare 436 nu. 4. 5

actor dum differt probare, præſumitur in eo calumnia 433 nu. 2

acta non probantur per teſtes, ſed per proceſſum, & ſcripturas 424 nu. 28

actus ſi requiritur fieri certo die certè ſi fiet ante & immaturè non tenet, nec operatur poſtea effectum 540 nu. 24

actus vbi poteſt interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum. quod intellige quando actus ille non ſonat in delictum 213 nu. 10. 215 nume. 31

actus factus alia hora quàm illa quæ fuit præfixa & aſſignata in citatione eſt nullus 410 nu. 13

actus ex delicto conſumato grauius puniūtur quàm ex inchoato 233 nu. 9

actus grauius puniuntur ex delicto conſummato, quàm inchoato 298 nu. 16

actus approbationis ſententiæ facit vt quis videatur eidem acquieſcere. & conſ tert: quod intellige circa caput à quo eſt appellatum: ſecus in alijs capitibus ipſius 552 nu. 5

actus principalis ſi non valet, minime valebit acceſſorium 415 nu. 8

actus principalis ſi non valebit, nec confeſſio valebit ab ea procedens 415 nu. 9

actus iudiciales nulli, nullum producunt effectum 171 nume. 9

actus quod vnicus ſit factus vbi non conſtat ſ[illegible]iuantur probationes, quia quando apparet factus ſub duplici forma, præſumitur iteratus 376 nu. 7

actum bis faciens non videtur contra illum poſſe opponere 445 nu. 5

actorum notarius vnius tribunalis non poteſt conficere acta in alio tribunali 380 nu. 6

actuum multiplicatio facit vt concordia non procedat, quando actus eſt inſtantaneus, & non reiterabilis 384 nu. 40

adſocians aliquem poſt delictum commiſſum, facit, vt

magna

magna præſumptio oritur contra eum occulti auxilij, imò & conſilij, per quam præſumptionem coguntur inquiſiti probare contrarium 75 numero 5

adulterium maius peccatum eſt, quàm ſtuprum 228 nume. 16

ædificatum in re mea ab alio poſſeſſa non licebit mihi propria authoritate diruere 512 nu. 7

ædificatum ab alio ſuper re mea per me poſſeſſa poſſum propria authoritate demoliri, niſi ſit communis 511 nu. 3. 512 nu. 4

ædificium factum poſt mandatum prohibitiuum diruendum eſt per viam attentati 401 nu. 4

æquitas & non rigor eſt ſeruandus in negotijs mercantibilibus 303 nu. 9

æquitas vbi locum habere poteſt, errant homines diſcedentes ab æquitate, ſequẽdo ſubtilitates: & ideò precauendum eſt, ne aduocati, ſeu iudices, cùm ſequi poſſint æquiorem ſententiam, rigoroſam amplectentur, quia pernitioſè agunt 277 nu. 10. 11

ætas plenè probatur per vicinos, & conterraneos 300 nume. 1

ætas etiam probari poteſt per aſpectum, & ſic oculari inſpectione 300 nu. 2

ætas tanti temporis, non dicitur probata per teſtes vbi reſiſtit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aſpectu adparet contrarium eius, quod probatur 11 nume. 9

ætas quando in caſu dubio non poteſt colligi ſi ſit maior vel minor, tunc oportet teſtibus probari 11 numero 10

affectus ita punitur in veneno non ſequuto effectu, ſicut in homicidio 89 nu. 1

affectus punitur in atrocioribus, licet non ſequatur effectus: id intelligendum eſt, vt puniri debeat eadem lege: ſed non eadem pœna ſed mitius 208 numero 11

Etiam in atrocioribus is qui deuenit etiam ad actum proximum effectus, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadem lege, qua punitur qui conſummauit delictum 208 nu. 12

affectus quando punitur non ſecuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria 208 nu. 15

affectus quòd non puniatur, niſi ſequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus 210 nu. 8

affectio maior habetur ad agnatos quàm ad extraneos 322 nume. 7

agere volens ex teſtamento, cogitur totum teſtamentum approbare, & in nihilum ab eo deuiare 319 numero 2

agere dum quis poteſt ciuiliter & criminaliter ſuper eodem facto, & quis proſequitur rem familiarem, non autem principaliter ad vindictam, tunc intentata via ciuili, poteſt etiam agi via criminali: quia vna per aliam non tollitur 436 numero 9

agens vt filia ſeu filius, debet ante omnia probare ſe talem qualem dicit 513 nume. 1. 2. Et idem erit tam ſi agat quàm ſi conueniatur: & ſi probaretur per confeſſionem patris dicentem illum eſſe filium, non ſufficeret. ibid.

agens ex mandato oportet probare præceſſiſſe mandatum antequam mãdatarius expediuerit actum 491 numero 7

agens ex teſtamento non debet vltra mentem teſtatoris petere 521 nu. 17

agens ex vna cauſa, & probans de alia, non poteſt in illo iudicio obtinere 54 nu. 16

aggreſſus ab aliquo cum armis, ſi eundem aggreſſorem offendit, dicetur ad ſui defenſionem feciſſe 140 numero 8

aggreſſus ſi inſequitur aggreſſorem ex interuallo, & ipſum ob calorem iracũdiæ occiderit, mitius punitur 232 nu. 14

aggreſſus ſi veriſimiliter ſe tueri non poteſt abſque periculo iniuriæ perſonalis, licet ſe cum armis tueri & occurrere, non aliter cõſiderato moderamine inculpatæ tutelæ 64 nu. 5

aggreſſor in dubio præſumitur, qui eſt iunior 65 numero 18

agnati proximiores in gradu ſuccedunt charioribus deficientibus 332 nu. 4

alguzerij cùm ſint beruarij & viles perſonæ, non probant 234 nu. 1

alguzerij probant vbi examinantur à iudice ad inquiſitionem & famam ad ſuas aures reuerberãtem: ita quòd quodammodo ſub diſſimulatione pertranſiri non poteſt: ſecus autem vbi procedit ſuper denunciatione 234 nu. 3

allegans teſtes contra ipſum productos, eſſe ſibi inimicos capitales offerendo verificare in promptu, eſt audiendus, & ſuperſedendum in tortura 198 numero 29

alienatio rei feudalis licet fieri non poteſt abſque aſſenſu domini nec directè, nec indirecte, tamen quando fieret in augmentum feudi, valeret abſque aſſenſu 288 nu. 6. 7

alienatio tenet abſque aſſenſu domini, quando non præiudicaret reipublicæ nec ipſi domino 289 numero 8

alienatio feudi ſi fieret in augmentum ſeruitij, vt quia fieret in perſonam eius qui melius ſeruiret, valet, & tenet ſine aſſenſu domini 289 nu. 9

alienatio feudi ſi fieret in perſonam illius qui melius ſeruiret, licet ſine conſenſu domini teneret 530 numero 5

alienatio rei eccleſiæ ad hoc vt teneat, requiritur quòd eccleſia vtiliter contraxerit 316 nu. 1

alienationes feudi tenent abſque aſſenſu, quando non præiudicant reipublicæ nec ipſi domino 530 numero 4

alimenta quæ debentur alicui, illa debentur in domo alimentarij, niſi ſit ſiniſtra ſuſpicio contra alimentarium, quia tunc debent præſtari in domo alimentãdi 523 nu. 12

alimenta quæ debẽtur in domo alicuius, debentur etiam extra domum, & hoc quatenus expenderet in ſua domo pro illis 326 nu. 3

alimenta relicta præſtari debent in domo relinquentis, quia ibi facilius præſtantur 521 nu. 13

alimenta quoties debentur ex cauſa rei poſſeſſæ ab alio ſtatim quòd illa res offertur, ceſſat omnis obligatio illorum alimentorum 521 nu. 14

alimenta præſtita per matrem filiæ præſumuntur donata, nec habet locum repetitio 524 nu. 16

alimenta petuntur abſque libello, & ſolennitate:

& etiam coram iudice eccleſiaſtico peti poſſunt 327 nume. 9

alimenta relicta per teſtatorem vxori, vt in domo habitaret, & illa non poteſt in domo teſtatoris cōmodè habitare, poſſet vbi permanet alimentari 326 numero 7

alimentorum cauſa pendente debentur alimenta 523 nume. 13

alimentandus cui alimenta relicta ſunt, ſi aliunde percepit, non poterit petere de preterito 524 numero 15

alimentarius cui alimenta debentur, ſi ob ſiniſtram ſuſpitionem eius: qui tenetur ad ea, non poſſet in eius domo habitare, an poßit petere alibi ſibi præſtari 326 nu. 7

amicitia inquiſiti cum vulnerato ab ipſo, facit ceſſare omnem præſumptionem doli 164 nu. 1

amicitia ſemper præſumitur inter aliquos, & non inimicitia, niſi probetur inimicitia 110 nu. 11

amicitia ſatis probatur ex conuerſatione 110 numero 12

amicitiæ reconciliatio præſumitur ex conuerſatione, & colloquio ſubſequnti 265 nu. 1

amici æquiparantur illis, qui ſunt de ſanguine proprio, & alibi amici veri ſunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam 141 nu 22

amicus poteſt accuſare pro iniuria illata amico 141 numero 24

amiſſa ſeu deperdita quòd ſit res, quādo eſt cauſa actionis tunc qui agit, id probare debet manifeſtis probationibus 292 nu. 5

amißio ſeu perditio regiſtrorum qualiter ſit probanda. ibidem 291 nu. 4

angariæ non poſſunt deberi Baroni ex cauſa, quia ex longæuo vſu præſtitæ fuerint cum allegatione tituli 441 nu. 1

angariæ ſeu ſeruitia indebita præſumuntur à ſubditis per metum extorta, & contra potentes præſumitur, præſertim pro ruſticis 442 nu. 16. 17

angariarum præſtationes poſſunt multipliciter deberi, vt ex conditione libertorum, colonariæ conditionis, aſcriptitia, vel curialis, vel precij participandi 443 nume. 22

anima quibuſcunque rebus præponenda eſt 319 numero 5

animal an & quando debeatur pro noxa 510 nu. 3

animus occidendi comprehenditur, quando quis gladio percußit 128 nu. 9

animus cognoſcitur ex reſpōſione eius qui interrogatur, & eius reſponſo ſtabitur 550 nu. 9

animus & voluntas iudicatur ex factis & geſtis, & ex actu præcedenti præſumitur animus. & quòd plura de animo 25 numero 2. 70 numero 3. 213 numero 1

animus alicuius, quòd cum dolo vel abſque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonſtratur dixiſſe extra iudicium 215 nu 27

annotatio ſeu deſcriptio bonorum inquiſiti fieri non poteſt, niſi prius ipſo citato, & contumaco effecto 133 nume. 1

annotatione bonorum inquiſiti & contumacis facta per curiam, debet fieri reſtitutio. & interim breuiter audiro concurrentes ſeu prætendentes ius habere ſuper eis 133 nu. 2. 3

annus contumaciæ ad hoc vt bona perdātur per inquiſitum, elapſo anno ad hoc vt poßit procedi ad foriudicationem, intelligitur incipero à die annotationis bonorum, & non à die prolata contumacia 171 nume. 15. 16

annuli delatio per mulierem non ſufficit ad præſumptionem matrimonij, niſi probetur, quòd vidente & patiente viro illum mulier detulerit 54 nu. 14

appellare nemo poteſt à papa, & fas eſt ei de omnibus iudicare 183 nu. 4

appellari non poteſt à iudice retardante iuſtitiam, ſed debet adiri ſuperior, vt prouideat 468 nu. 12

appellari non poteſt à ſentētia expulſionis a domo 476 nume. 5

appellans ſi produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, & ſuper hoc fuit diu litigatum, ſi appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro ſuo libello, interim nō ſunt decurſa fatalia: Secus autem ſi ſuccubuit 138 nu. 20

appellans à diffinitiua ſi appellatus coram iudice à quo aliquid innouauit, & appellans coram iudice ad quem petat ante omnia reuocari attentata, & contigit quòd multo tempore litigatur ſuper reuocatione attentatorum. ſi appellans obtinuit, non ſunt decurſa fatalia 529 nu. 6. 7. 8

appellatus licet non appellauerit infra decem dies, tamen poteſt inhærere appellationi aduerſarij, & ipſam proſequi 552 nu. 1

appellans ſi apoſtolos non petijt, appellatio eſt deſerta 469 nu. 15

appellandi tempus currit domino à tempore ſcientiæ, & non à tempore ſententiæ 479 nu. 6. 7. Et niſi cum procurator non ſit ſoluendo, & ſic cum dominus non poſſet recuperare a procuratore reſpectu paupertatis ipſius procuratoris non appellantis ſuccurritur domino, vt appellare poſſit. ibid.

appellatio ab interlocutoria tenet etiam ſine expreſſione grauaminum, & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlocutoriæ. & ſic grauaminum 469 numo. 17

appellatio non admittitur à ſententia lata contra homicidam, in magna curia vicariæ 192 nu 8

appellatio, eſt iuris remedium aduerſus grauamen 192 nume. 10

pœna duplici non poteſt quis puniri pro eodem nec crimine 192 nu. 11

appellatio ſi fuit interpoſita à ſententia expertorum currit & perit inſtantia anni ſicut in cæteris 479 nume. 3

appellatio non admittitur à ſententia præſtationis alimentorum 523 nu. 14

appellatio ſi fuit deſerta ex curſu fatalium, ſi principaliter fuit intentata nullitas, tunc cauſa nullitatis pendente non currunt fatalia, & ſic non deſeritur appellatio 558 nu 3

approbans aliquid non poteſt illud vlterius impugnare 558 nu. 2

approbans actum in his quæ pro eo dixit, ergo etiam in his quæ contra eum diceret, intelligetur approbaſſe 552 nu. 4

arbitrandi poteſtas conceſſa alicui intelligitur pro vna vice tantùm 289 nu. 16

arbitris

arbitris ſi fuit conceſſa facultas prorogandi terminum compromiſſi, intelligitur pro vna vice tantùm, vbi infinita adducuntur 289 nu. 17 18

area mea ſi per mille annos ſteriſſet iuxta palatium tuum, & in ea nunquam fuiſſes, nec per prædeceſſores, nec per me ædificatum, nō ex hoc potero à te impediri ex eo quòd per mille annos aër feneſtrarum palatij tui fuit liber 394 nu. 14

argumentum de toto ad partem, eſt permiſſum 246 nume. 13

argumentum de ſtatutis ad vltimas voluntates validum eſt 462 nu. 16. 17

Et pariter de teſtatore ad ſtatuentes ibid.

argumentum bonum et bonus modus arguendi in diſputando allegationibus aduocatorum, dum reſpondetur, quod lōgè differt caſus noſter ab iſto, quem allegatis: & maximè, vbi inter vnum caſum & alium ratio diuerſitatis reddi poteſt 151 nu. 19

argumentum à communiter accidentibus, eſt validum 167 nu. 1

argumenta quæ dicantur 178 nu. 67. nu. 68

arma tenens ad alium finem, quàm cauſa iterandi, vel ſe tuendi, pariter erit & in eadem pœna 112 numero 4

arma deferēs præſumitur habere malum animum 241 nume. 6

articulans non videtur fateri ea quæ in articulis continentur 295 nu. 12

aſcriptitij per curſum temporis libertatem præſcribunt 292 nu. 13

aſſaßinus quis dicatur 177 nu. 59

aſſaßinus dicitur, qui per pecuniam ſeu aliquo ſibi dato delinquit 209 nu. 1

aſſaßinus an dicatur, qui per aliquam promiſſionem ſibi factam crimen commiſit 210 nu. 2

Et an ſi quis delictum commiſit, vt complaceat alteri, dicatur commiſſum crimen aſſaßinij 210 numero 3

aſſaßinus dicitur diffidatus ab omni populo Chriſtiano, ob quod poteſt impunè occidi, nedū per iudicem, ſed à quolibet priuato 210 nu. 4

aſſaßinus clericus propter aſſaßiniū, dicitur omni priuilegio exutus 207 nu. 1. 210 nu. 18

aſſaßinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege 207 nu. 2

aſſaßinus tanquàm ab omni populo diffidatus, poteſt impunè occidi, nedum à iudice, verùm etiam à parte 207 nu. 3. 233 nu. 20

aſſaßinus licet ſit clericus, poteſt tamen cognoſci, & iudicari per iudicem laicum 207 nu. 4

aſſaſſinus clericus vt puniri poßit per iudicem laicum, requiritur quòd qualitas aſſaßinij fuerit probata, adeò quòd concludat 217 nu. 5

aſſaßinus ſi poſt receptam pecuniam deuenit id actum proximum homicidio, habetur, & punitur ac ſi occidiſſet 211 nu. 20

aſſaßinus ſi ſemel deliberauit committere aſſaßinium, & demum ſe pœnituit, talis pœnitentia non excuſabit 210 nu. 11

aſſaßino poteſt ex cauſa pœna minorari 207 numero 7

licet in aliquo caſu pro delicto conſummato & perfecto lex imponat pœnam aliquam determinatam ſi contingit delictum illud fuiſſe attentatum, non tamen perfectè conſummatū, ſi lex ſpecialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet 207 nu. 8

Sed ſi non reperitur ſpecialiter determinata, mitius punietur ibid. & extra ordinem ex arbitrio

contra aſſaßinum proceditur iuris ordine non ſeruato, nec exigitur plena probatio: ſed probabilia argumenta: & poteſt ex mero officio procedi, & de facto 207 nu. 5. 6

contra aſſaßinos ſemper ſolet pœna augeri 211 numero 21

Et licet de generali conſuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictum, debeat quis pœna mortis naturalis puniri, attamen nō habet locum in crimine aſſaßinij 211 nu. 22

aſſaßinij delictum eſt crimen atrox, & exceptuatum, imò æquiparatum crimini læſæ maieſtatis & ſimilibus 210 nu. 12

aſſaßinij crimen, non dicitur cōmiſſum ex ſimplici oblatione pecuniæ oblata alteri, vt occidat, ſeu promiſſione: ſed requiritur quòd fuerit talis oblatio, ſeu promiſſio acceptata 218 nu. 19

in aſſaßinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non ſeruato 210 nu. 17

in aſſaßinij crimine quòd probatio ſufficiat per præſumptiones, ſeu probabilia argumenta, intelligendū eſt, quando talia argumenta eſſent indubitata, & non aliter 218 nu. 22

aſſecuratio dotis conceditur vxori conſtante matrimonio ſuper bonis viri implicatis in fideiuſſoribus 431 nu. 16 17

aſſenſus epiſcopi requiritur in conſtructione eccleſiæ, ſed in refectione non requiritur nouus conſenſus 402 numero 13

aſſenſus regius requiritur in compromiſſo de re feudali, ſed non in laudo 288 nu. 4

idem eſt iudicium de his quæ veniunt in conſequentiam, quod eſt de ipſo principali 288 nu. 5

aſſerens ſe occiſum vel vulneratum ab aliquo, non probat, nec facit indicium. Et ibi ſatis plenè, an & quando probet aſſertio vulnerati ſeu occiſi 109 numero 7

aſſerenti cum iuramento dediſſe aliquid officiali, credendum eſt. Hoc debet intelligi quādo officialis ipſe dum ſtaret in ſyndicatu, aufugiſſet: Secus autem ſi non aufugiſſet: quia tunc requiritur probatio teſtium 86 nu. 42

aſſerenti ſeu atteſtanti de mandato & commiſſione ſibi factis ſtatur 224 nu. 3

aſſertio conſtituti in mortis articulo, quòd fuerit aſſerens ab alio occiſus, ſeu vulneratus, an probet: & an tali aſſertioni ſit ſtandum: Et quòd non ſit ſtandum tali aſſertioni, niſi alia concurrerint 144 num. 14. 15

aſſertioni vulnerati exiſtentis in mortis articulo, & dicentis ſe vulneratum à Titio, an ſtari debeat 168 nu. 3. 4

aſſertioni principis aliquid adſerentis, ſtandum eſt 61 nume. 3

aſſertioni mandatarij, & dicto creditur contra aſſaſſinum mandantem, concurrentibus alijs 265 numero 2

aſſertiones

aſſertiones in renunciatione contentæ, licet videantur eſſe notarij, attamen cēſentur eſſe partium, & quòd ab eis fuerit notarius rogatus de aſſertionibus prædictis 496 nu.5.6

aßiſtentia dum petitur, requiritur probari quòd obligans bona illa tempore obligationis poßidebat illam rem ſuper qua aßiſtentia petitur 341 numero 6

attentare, non eſt verè facere: ſed ius illud habetur pro facto ex quadam fictione 232 nu.7

attentans delictum quod tendat ad mortem, ſi non eſt ſecutus effectus, & euentus, poterit iudex ex hoc pœnam minuere 208 nu.10

attentatus in caſibus, in quibus punitur non ſequuto effectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis in quo iudex debet eligere, & ſe inclinare in mitiorem pœnā, & non excedere relegationem 91 nu.22

attentata & tractata ſi non fuerint perfectè ad exitum perducta, debet mitius attentans puniri 233 nume.5

in atrocioribus per ſolum attentatum, dicitur conſummatum delictum 210 nu 9

in atrocibus ſi deuentum eſt ad actum proximum, debet inquiſitus puniri pro delicto conſummato cōcurrente dolo 210 nu.10

in atrocioribus quòd puniatur affectus, licet non ſequatur effectus, debet intelligi, vt puniri debeat eadem lege, ſed non eadem pœna 233 nu.6.7.8

in atrocioribus delinquens licet venerit ad actum proximum effectus, non tamen punietur eadem pœna, licet puniri poſſit eadem lege, qua punitur, qui conſummâuit delictum 91 nu 20

audiri quis non debet contra id quod non eſt veriſimile: quia probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non eſt 377 nu.15

aufūgiens à carcere, ſi ſponte demum reuerſus eſt, purgat vitium fuga, niſi diu abſens ſteterit: quia tunc habetur pro confeſſo crimē pro quo detinebatur 143 nu.1.2.3

aufugiens à palatio officialis ſibi aſſignato pro carcere, dicitur à carcere aufugiſſe 143 nu.4

auia præfertur cæteris legitimis tutoribus & datiuis 354 nu.8.9

auia in tutela præfertur cæteris agnatis poſt matrem volentem 354 nu.2

Et id quod dicitur, quòd ſicut agnati in ſucceſſione præferuntur, ita, & in tutela procedit in cæteris agnatis, vel cognatis, quibus tutela contemplatione ſucceßionis iniungitur: ibid.

ſecus in matre, cui tutela non defertur eo quòd hæreditas ei deferatur, ſed quia mater eſt. & numero 3. 4. 5

auxiliator nō tenetur eadem pœna qua principalis 120 nume.41

BAldus nihil in iure ignorauit 323 nu.17

Bal. doctri. in l. vnica. ne cōfeßi. vbi vult torqueri confeſſum ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem, impugnatur ſuper ipſa qualitate defenſionis 192 nume.12.13

baldi authoritas multum viget in practica 323 numero 16

bannum ſeu contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam 75 nu.8

bannum pœnale præbet iuſtam excuſationem 72 nume. 20.21

bannum non ligat abſentes, nec ignorantes 50 numero 3

bannum pœnale ſeu mādatum, licet effectum ſuum contra aliquem ſortitum non fuerit, nihilominus metus illius pœna excuſat 72 nu.23

banniti bannitionis pœnam patiuntur ſi fuerint legitimis probationibus conuicti 178 nu.66

banniti noſtri temporis æquiparantur deportatis 232 nume.12

baro dicitur qui tenet ſub ſe ſubfeudatarium habentem feudum quaternatum ab ipſo domino 391 numero 1

baro ſeu dominus non poteſt compellere vaſſallos ad præſtandum ſibi ſeruitia extra diſtrictum 220 numero 24

Baro debet dotare filiam ſuam de proprijs bonis, nec debet grauare ſuos ſubditos in hoc: cùm nec mater teneatur dotare filiam, nec frater ſororem, & pariter, nec vaſſallus filiam domini ſui 391 numero 4

baronia eſt caſtrum quod habet ſub ſe feudum quaternatum quod alius tenet 391 nu.2

baſtardus eſt infamis infamia facti 302 nu.5

baſtardus ſeu ſpurius eſt infamis, & de ipſo requiritur fieri expreſſa mentio, vt reſcriptum, ſeu priuilegium teneat 347 nu 13

baſtardum quem eſſe non eſt vitium naturæ 302 numero 3

baſtardum quem eſſe ſi alicui dicatur, tu es baſtardus, eſt infamia, & iniuria 302 nu.4

baſtardelli notariorum non probant 493 nu.6

ben ſta, verba hæc ſunt dubia, cum plures poßint habere intellectus, vt quia tua petitio bona eſt, ben ſta, vt quia volo cogitare quid agam 561 numero 1.2

beneficij impetratio ad hoc vt teneat per intruſum, requiritur quòd fuerit in ipſa facta mentio de ſua præcedenti intruſione, vide infrà 517 numero 1

beneficia quæ ſunt de menſa in veritate non vacant, licet ex quodam abuſu conferantur tanquam vacantia 472 nu.14.15.16.17

in beneficijs & conceßionibus principum licet fiat larga interpretatio, intelligitur in ijs & circa ea, quæ beneficium exprimit 15 nu.20

item ſecus erit in priuilegijs in quibus debet fieri ſtricta interpretatio 15 nu.21

item debet fieri ſtricta interpretatio, vbi adparet conceßio facta ad poſtulationem partis: ſecus ſi motu proprio 15 nu 22

blaſphemans Deum non poteſt teſtes repulſare, niſi ex capite inimicitiæ: vel niſi calore iracundiæ blaſphemauerit 31 nu.12.13.14

blaſphemator repellitur à teſtimonio. & melius 236 nume.5.6

bona minorum nō poſſunt diſtrahi abſque decreto prætoris 508 nu.5

bona minorum antequam diſtrahantur debet iudex inquirere an aliunde pecunia haberi poßit pupilli

ad exte

ad extenuandum æs alienum. Et etiam ſi ſint alia res, ex quorum pretio ſatisfieri poteſt. Item ſi magis expediat obligare bona quàm vendere. Item ſi ſit res minoris pretij, & illa diſtrahatur 508 numero 6.7

bona immobilia pupilli dum alienantur, requiritur tutoris authoritas, cauſæ cognitio, decretum iudicis, & quartũ ſcilicet ſubhaſtatio, ſicut de re eccleſiæ, aliàs non tenet 508 nu.14.15

bona pupilli ſeu minoris dum alienantur debet peti interpoſitio decreti per tutorem, ſeu curatorem, nec valet ſi per procuratorem peteretur etiam ſpecialiter per tutorem conſtitutum ad id 508 nu.16

bona ſtabilia recuperata in bello, non fiunt occupantium: ſed debent reſtitui prioribus dominis 28 nume. 39.40

bona mobilia capta in bello fiunt occupantium, & non ducis belli, nec alterius, & pariter capti fiunt ſerui hoſtium capientium 427 nu.3

bona emphyteutica poſſunt etiam inuito domino directo obligari 465 nu 4

bona maſſaritiæ ſimiliter ſunt viri, quia vxor tenetur viro operari. ibid. 425 nu.3

bona parafernalia non habent priuilegium antelationis 494 nu.8

bona prohibita alienari, poſſunt alienari in remunerationem meritorum 283 nu.7

bona prohibita alienari, poſſunt alienari in cauſam neceſſitatis 451 nu.19

bona reipublicæ poſſunt alienari in cauſam neceſſitatis 451 nu.20

bona vita & fama operatur, ne inquiſitus ex indicijs torqueri poßit, ex quibus aliàs torqueri potuiſſet 367 nu.25

brachium ſeculare imploratum per iudicem eccleſiaſticum, non debet aliter impartiri, niſi per prius adhibita aliquali cauſæ cognitione ſi iuſtè, vel iniuſtè imploretur 467 nu.1

brachium ſeculare poteſt denegari impartiri iudici eccleſiaſtico, ſi fuit appellatum per eum contra quem fuit imploratum, & appellatio non fuiſſet admiſſa 469 nu 16

CAdit quis à iure ſuo propter ſuas procraſtinationes 137 nu.15

camerarius & conſules, ſeu rectores artium non habent iuriſdictionem, niſi in concernentibus exercitium eorum artis, adeò quòd in alijs aduerſus perſonas artis non poſſunt cognoſcere, in tantum quòd talis iuriſdictio limitata in dictis cauſis, & perſonis non poteſt prorogari 380 nu.1

ex capitis percuſſione quis raro liberatur 6 numero 3

capi non poteſt inquiſitus de delicto, niſi prius aliquid conſtet de ipſo crimine, vel ſaltem ſit ſuſpicio contra ipſum 138 nu.1

capta in bello in diſcurſu territorij fiunt capientis 310 nume.5

captura inquiſiti non debet concedi per iudicem, niſi per prius appareat per informationem de delicto, de quo fit inquiſitio 68 nu.1

capitulatio inter regem Franciæ, & Hiſpaniæ, vt fieret reſtitutio poſſeſſoribus tempore fractura tri-

poalti etiam intelligenda, vt fieret illis qui iuſte poſſidebant: non autem illis qui iniuſte, & ſic non inuaſoribus 532 nu. 9

carcerari poteſt inquiſitus de delicto, vbi dubitari poteſt, ne interim fugiat. & procedit etiam antequàm conſtet de crimine 139 nu.6

carcerati per iudicem repelluntur à teſtimonio contra ipſum iudicem in cauſa ſyndicatus 122 nu.2

carcerarius adhibens in cuſtodia omnem ſuam diligentiam neceſſariã, ſi ex caſu aufugerint carcerati, non tenetur ipſe: licet in dubio fuiſſet præſumptio contra cuſtodem 252 nu.7

carcerarius tenetur præuidere locum carceris, & principaliter ianuam, & ſingula neceſſaria præuidenda 251 nu.4

carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delicto in compedibus & cippis 251 nu.5

carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri: vt ſi dolo vel pretio corruptus fuit: & ſi negligentia vel culpa eius, pariter puniendus eſt: licet culpa & negligentia fuerint ſine dolo 252 nu 14

carcerarius tenetur de negligentia: & debet ſtare per annum in carceribus: & bona eius publicãtur: & hoc de iure conſtitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam 251 numero 2.3

carceratus iniuſtè poteſt à carceribus aufugere: & etiã vulnerare cuſtodes, aut occidere, ſi aliter euadere ſeu aufugere non poſſet 131 nu.6.7

carceratus iniuſtè ſi aufugit à carcere, nedum ipſe in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiuſſor 131 nu.10. 388 nu.66

carceratio eſt ſpecies torturæ 152 nu.4

cardinales ſi ante creationem Papæ aliquid ſtatuunt, & promittũt: quilibet ipſorum, ſi fuerit electus, illud obſeruare, ſi talis promiſſio cederet in præiudiciũ dignitatis ſeu authoritatis ſuæ, non tenebitur ad ipſius obſeruantiam 249 nu.16. 445 nu.5

caſtellanus habens iuriſdictionem intelligitur illam habere in concernentibus officium caſtellani, & circa perſonas deputatas ad illud exercitium 380 numero 1

caſtellanus perdẽs caſtrum captum ab hoſtibus nedum tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuiſſima: maximè de cuſtodia caſtri mercedem cõſequitur 101 nu.1

caſtellanus tempore belli dũ ſtat in caſtro, gaudet priuilegijs militaribus 101 nu.2

caſtrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet reſtitui priori domino gratis, et abſque aliqua ſolutione 28 nu.46

caſus fortuitus tunc dicitur, quando hominis prouidentia reſiſtere non poteſt 271 nu.8

caſus fortuitus non dicitur, vbi diligentißimus præuidere potuiſſet 271 nu.9

caſus vbi nõ præceßit dolo vel culpa alicuius, de eo quis non tenetur 510 nu.1

caſus fortuitus qui de iure excuſare poteſt habentẽ cuſtodiam rei, debet eſſe talis, qui præuideri non poſſit 271 nu.11

caſus non expreßi non veniunt, nec de eis quis tenetur, niſi de expreßis ſolùm 15 nu.13

cato

cato de tribus rebus pœnitentiam egit 270 nu. 3
cauillatio vbi eſt abundantior, ibi euidentior eſt fraus 312 nu. 10
cauſa iuſta eſt in principe dum reuocat id quod ipſemet conceſſit 450 nu. 14
cauſa deuoluta ad Principem ſi impetratur alteri commiti, non facta mentione de deuolutione prædicta, talis impetratio nulla eſt, cùm non cõſueuerit Princeps cauſam ad ſe deuolutam extrahere à ſua curia, niſi ex certa ſcientia 438 nu. 26
cauſa iniuſta cùm excuſet à dolo, pariter & à periurio excuſabit 214 nu. 25
cauſa ceſſante ceſſat & ipſius effectus 345 nu 10
cauſa impulſiua quæ dicatur, & quæ finalis 362. numero 5. 6
cauſa alicuius rei magna dum agitur de eius poſſeſſione, ſeu detentione dicitur breuis 357 nu. 3. 4
cauſa conſimilis dicitur quando eſt idem medium concludendi, & eadem cauſa obtinendi 338 nu. 1
cauſa impulſiua dicitur eſſe quæ occaſionem remotam præſtat, in qua non fundatur effectus: cauſa autem finalis eſt illa per quam principaliter aliquid conceditur 523 nu. 4
cauſa matrimonij eſt grauis & ardua, & æquiparatur criminali cauſæ 58 nu. 47
cauſa modica & breuis dicitur, quando pro re conſequenda plus expẽderetur, quàm ſit valor cauſæ 129 nume. 3
cauſa ſi eſt ſummaria intenta contra aliquem qui reconueniat intentaut em ordinariè, nõ ex hoc quòd ſit cauſa reconuẽtionis ordinaria debet retardari in ea procedi 459 nu. 1
cauſa ciuili præuenta in vno, & maiori tribunali non poteſt aliud inferius tribunal de cauſa ipſa criminaliter cognoſcere 431 nu. 21
cauſa breuis & parua dicitur à duobus aureis infrà: hodie tamen in regno dicitur à duobus auguſtalibus 129 nu. 1. 2
cauſa iuſta imò etiam iniuſta excuſat à dolo 364 nume. 2
cauſa dum eſt aduocata per principem, cenſetur erepta omnis iuriſdictio inferiori ordinario qui poterat aliàs de illa cauſa cognoſcere 437 nu. 24
cauſa reſpiciens fauorem conceſſionarij præſumitur impulſiua 546 nu. 11
cauſa iuſta dicitur quãdo reſpicit vtilitatem publicam 552. nu. 11
cauſa qualibet etiam iniuſta, excuſat quem à pœna 214 nu. 23. 215 nu. 29. 402 nu. 8. 9
cauſa qualibet, etiam iniuſta, excuſat à pœna delicti, etiam in ijs, quæ ſunt de genere prohibitorum 232 numo. 16
cauſa eſt intuenda in delictis, tam ad aggrauandum, quàm ad minuerandum pœnam 156 nu. 9
in cauſa falſi ſemper debet fieri interpretatio, vt falſum excludatur 98 nu. 9
in cauſa domus infecti conſideratur etiã, & venit culpa leuiſſima 558 nu. 11
in cauſa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites quatuor Barones, aut octo milites, aut ſexdecim burgenſes: & idem procedere dicitur in filio comitis 205 nu. 20. 21
ex cauſa enormitatis criminis ex proceſſu informatiuo proceditur ad torturam 195 nu. 9
cauſæ cognitio ſi non interuenit in decreto iudicis in cauſa minoris non tenet decretum 508 nu. 4
cauſæ matrimoniales æquiparãtur cauſis criminalibus 350 nu. 25
cauſæ cognitio nedum verſatur in ſola citatione, verùm etiam in audiendo partes in eorum iuribus 536 nume. 40
cauſæ cognitio in decreto debet allegari, et probari, quia non præſumitur cum cauſæ cognitione niſi probetur 508 nu 13
cautionis oblatio principali, & aggrauatio, & comparitio præbent iuſti erroris cauſam, & non malitiam, ſaltim in caſu in quem non potuiſſet ædificari 402 nume. 7
per cautionem oblatam de demoliendo in caſu, in quo iudicatum fuerit demoliri, poteſt procedi in ædificio incohato non obſtante mandato 401 nu. 6
ciuitas ex ſe, & iure ſuo defendit ciuem ſuum: ex quo vniuerſitas habetur loco domini in ciuem ſuum. & ideo poteſt petere quòd fiat emenda ſubdito ſuo, maximè quando reſpicit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipſius vniuerſitatis. num. 3. & eo caſu agit nomine proprio ſuo 299 nu. 2. 4
ciuitas iurat homagium per ſuos ſyndicos, & ſic maiores ſinguli & vniuerſi de ciuitate per ſyndicos fidelitatem iurant 213 nu. 13
ciuitas poteſt rem priuati auferre ex cauſa remunerationis facta alicui, qui ſit benemeritus de republica 552 nu. 13
ciuitas vna ſi ſtatueret quòd homines alterius ciuitatis fierent ſerui capientium, poſſet ex eadem ratione, & illa idem ſtatuere 395 nu. 18
ciuis dicitur nedum originarius, ſed etiam is qui contrahit domicilium in aliquo loco: & ſtatutum loquẽs de ciuibus, comprehendit etiam contrahentes domicilia in loco 308 nu. 2
ciuis etiã dicitur, qui ſubit onera vel munera ciuitatis 308 nu. 3. 309 nu. 4. 5
ciuis propriè appellatione non continetur niſi ciuis originarius: ſed dicetur incola, & dicetur ſemper incola non obſtante ſua longa habitatione 309 nu. 6
ciuis cognoſcitur in participatione munerum, & onerum 280 nu. 9
ciuis vere dicitur ille, qui eſt originarius ciuis 279 numero 2
ciuis ſi iudicium mouere intendit contra vniuerſitatem ſuam, debet petere veniam antequam illam in ius vocet 335 nu. 1
ciuis quis ſit in eo loco, vbi natus eſt 214 nu. 15
ciuis appellatione venit etiam comitatenſis, quod intelligendum eſt in priuilegiis, & cõceſſionibus conceſſis, ſecundum ius commune: ſecus in priuilegiis factis per principes 309 nu. 10. 11
ciuilitas originis eſt potentior, quàm alia cauſa ex priuilegio 214 nu. 17
ciuilitas originaria dicitur vera ciuilitas, & potentior, & quæ mutari non poteſt: & præfertur cuicunque alteri ciuilitati, cùm naturalis ſit 279 nu. 3
ciuilitati originis quis renunciare non poteſt 214 numo. 16
ciuilis actio intentata non præiudicat criminali, quomodo intelligatur 43 nu. 20

ciuilis

ciuilis cauſa non præiudicat criminali, quando ciuilis cauſa eſt finita: ſecus ea pendente, quia dum pendet ciuilis non poteſt criminalis intentari 438 numero 32

citatio debet clare continere cauſam ob quam quis citatur & de qua reo inquiſitus defertur 539 numero 4

citatio facta in domo tenet, dum non poteſt haberi copia citandi 539 nu. 5.6

citatio in qua continetur, citet referat in forma, verba ipſa recipiunt interpretationem, vt nuncius perquirere debeat citandum perſonaliter ſi poteſt inueniri, & eo non comperto, citare ipſum in domo ſolitæ habitationis 539 nu. 7

citatio prima facta non ſeruata forma circa inquiſitionem citandi non tenet in tantum quòd tunc ſufficit citatio facta domi ſi nuncius facta debita perquiſitione, vt ipſum perſonaliter citare poßit non reperiit de quo debet nuncius ipſe relationem facere de perſona non reperta 539 nu. 8

citatio ad videndum iuramenta teſtium omiſſa, reddit proceſſum nullum. quod locum habet nedũ vbi proceditur ad querelam, verùm etiam vbi procederetur ad inquiſitionem 314 nu. 2

citatio à non ſuo iudice, eſt nulla, ſicut & ſententia 230 nume. 6

citatio ſi redditur nulla, pariter & contumacia ex ea proueniens 171 nu. 8

citatio ſi emanauit à duobus iudicibus, debet maiori iudici pareri 431 nu. 22

citatio minus legitimè facta habetur pro nulla 539 numero 14

citationis defectus, eſt defectus iuris naturalis 171 numero 8

citationis relatio vt teneat debet nuncius referre illum citaſſe domi ſolitæ habitationis: aliàs non probat 539 nume. 11

citatione prima vitiata non tenet proceſſus in contumaciam factus 579 nu. 13

in citatione ſi omittitur ſuprascripta inquiſitio vitiat, & reddit proceſſum nullum 539 nu. 9

citatus ſi eſt inquiſitus & factus contumax vltima die anni à die contumaciæ accuſator, vel fiſcus debet accuſare contumaciam, aliàs circunducitur edictum, & non poteſt procedi ad forindicationem. Imo oportet quod ille accuſatus de nouo accuſetur 540 numero 23

citatus licet habeat breuius iter, ſeu viam veniendi per mare ad locum ad quem comparere debet, & breuiorem ad comparẽdum, tamen tenetur ire per terram, & non per mare 270 nu. 4

citatus non tenetur comparere, ſi conſtat non eſſe de iuriſdictione citantis 174 numo. 28. 229 nu. 2. 248 nu. 7. 540 nu. 29

citatus qui notoriè non eſt de iuriſdictione citantis, non arctatur ad comparendum coram eo 467 numero 3

citatus eo tunc quòd quis eſt, poteſt comparere, & dicere, ſeu contradicere, ſeu allegare quæ ſibi incumbunt, etiam quòd aliàs eſſet inhabilis ad comparendum 170 nu. 2

clauſula motu proprio, tollit omne vitium ſubreptionis & obreptionis 431 nu. 22

clauſula de plenitudine poteſtatis noſtra dominica demonſtrat principem velle vti ſuprema poteſtate 451 nume. 23

clauſula, cum deliberatione noſtri aßiſtentis conſilij, longè ſatis oſtendit præſumptionẽ informationis præcedentis 453 nu. 48

clauſula non obſtante facit, vt nihil contra priuilegium in quo continetur ipſa clauſula, obijci poteſt 452 numero 39

clauſula non obſtante eſt tantæ virtutis, vt appoſita in reſcripto, diſpoſitio in eo cõtenta etiam ſi eſſet contra ius, auferat ius tertij 446 nu. 27

clauſula non obſtante, facit vt per ipſam appareat de mente Principis quod intendit vti ſuprema poteſtate 446 nu. 28. 452 nu. 40

clauſula in priuilegio, quòd verba narratiua & enunciatiua in eo contenta, vult habere efficaciam verborum diſpoſitiuorum, ſatis apparet de deliberata mente Principis, etiam quod in ſpecie nõ expreſſerit 455 nu. 82

clauſula in priuilegio quòd ſit conceſſa Baroni terra, cum angarijs & perangarijs, non probat angarias, niſi aliter conſtet de cauſa & obligatione ad angarias & ſeruitia quàm per dicta verba priuilegij, & hoc fauere libertatis, & ſic debet liquere de conſtituta conditione aſcriptitia, ſeu colonaria in principio facta obligationis, vel de obligatione curiali, ſeu aliter, imò etiam ſi eſſent propria verba confitentium ſe eſſe vaſſallos, non tenet confeßio 526 numero 13 14. 15

clauſula cum angarijs & perangarijs, in priuilegio non inducit obligationem, niſi ſit in illo loco, vel concedere videtur iuriſdictionem in agaria quæ non competit Baronibus, cum ſint regalia, niſi concedantur ex priuilegio 528 nu. 31

clauſula, anteferri omnibus, derogat indultu alteri conceſſo habenti ius ad rem duntaxat 471 nu. 7. 8

clauſula derogatoria omnibus, & quibuſcunque priuilegijs, & alijs quæ contenta in conceßione impedirent, ſeu contradicerent quouis modo, etiam ſi eſſent talia de quibus oporteret ſpecialem mentionem facere quæ voluit haberi in eis pro ſufficienter expreßis, habetur, ac ſi alteri conceßionis eſſet expreßè derogatum 454 nu. 65

clauſula decreti annullatiua, facit, vt iudex non poſſit in contrarium diſpenſare 9 nu. 13

clauſula non adſtringens ſe &c. in articulis contenta, non adparet articulantem ſe voluiſſe adſtringere ad verificandum omnia in articulis contenta 38 numero 1

clauſula qualibet inſtrumenti ſiue verbum debet aliquid operari 436 nu. 6

clauſula ſupplentes omnes defectus, ſeu iuris, & facti ſolennitates, facit vt princeps cum ipſa clauſula videatur voluiſſe vti ſuprema poteſtate, & quòd per ipſam clauſulam, & per clauſulam non obſtantibus quibuſcunque, apparet omnino facta ſingularis expreſſio, & mentio omnium facientium in cõtrarium 452 nu. 44

clauſula, ſupplentes omnes defectus, ex plenitudine poteſtatis non tollerentur defectus cõterneutes perſonam, vt ſi ille eſſet ſpurius, vel baſtardus 347 numero 15

clauſula generalis ſubſequens refertur & reſtringitur ad præcedentia ſpecificata 15 nu. 17

clauſula, dummodo data præſentium non ſit alteri ius quæſitum, præſeruatur ille qui haberet ius in re 472 nume. 11

clauſula ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis quid importet 486 nu. 4. 5. 6

clauſula ex certa ſcientia validat aliàs inualida 450 nume. 9

clauſula ex certa ſcientia vbi adeſt, præiudicat illi cui aliàs eſſet ius quæſitum 450 nu. 10

clauſula ex certa ſcientia facit præſumere cauſam in principe concedente gratiam etiam parte non concordata de plenitudine poteſtatis 476 numero 3

clauſula ex certa ſcientia, nedum dat robur actus confirmationis, verùm etiam illum extendit 476 numero 4

clauſula ius & iuſtitia miniſtrari vtilis ſatis eſt ad ſuſtinendum libellum, & ipſum interpretandum, eo modo quo fauorabilius poteſt iuuari intentio actoris 496 nu. 14

clauſula ius & iuſtitia miniſtrari operatur, vt veniat ferenda ſententia ſecundum illum modum, qui in proceſſu narratur, maximè cum quæuis narratio, & omne ius demonſtratum per probationes poteſt, & debet iudex attendere etiam ſi vnum ſit petitum, & aliud probatum 497 nu. 15

clauſula de plenitudine poteſtatis ſuperat clauſulã motu proprio, & clauſulam ex certa ſcientia, & clauſulam non obſtante, & ſub ipſa cætera complectuntur 451 nu. 24

clauſula, ſola facti veritate inſpecta, facit, vt iudex credere poteſt probationi perſuaſiua, licet non concludenti 412 nu. 12. 17. *Et in tantum quòd iudex poterit in cauſa ipſa manu regia procedere, inſpecto iure gentium, & non iure ciuili: & recedere à regulis iuris* ibid. nu. 18

per clauſulam, ius & iuſtitiam miniſtrari omni meliori modo, &c. videtur omne remedium, & ius competens introductum 312 nu. 2

clauſula non obſtantibus ſeu aliter derogatoriæ nunquam extenduntur ad contractus iuratos 455 numero 81

clericus tanquam publica perſona poteſt alteri ſtipulari: intellige tamen in cauſa vſurarum, & ſic in concernentibus magnum præiudicium ſpirituale: quod eſt quando quis promiſit ſacerdoti reſtituere vſuras omnibus quibus debet: quia poterit ſacerdos ſtipulari nomine omnium 319 nu. 8

clericus cõfeſſus delictum coram iudice laico, ſi demum reuocat talem eius confeſſionem coram iudice eccleſiaſtico, illa confeſſio facta coram ſeculari, nihil operatur: nec faciet indicium ad torturam contra eo, licet in alijs perſonis confeſſio extraiudicialis faciat indicium 108 nu. 2

clericus dicitur in poſſeſſione clericatus ex ſola delatione habitus 470 nu. 6

clericus propter coniugium nec propter immiſtionem in negocijs ſecularibus clericis interdictis, niſi conſtet, fuiſſe ter à ſuo diœceſano monitus, vt deſiſteret, non perdit priuilegium clericale 470 numero 7

clericus coniugatus non gaudet penitus in omnibus priuilegio clericali, tamen ſaltem in duobus retinet, videlicet, quòd ipſum percutiens incidit in canonem, ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. item nec poterit coram iudice laico conueniri, dummodo contraxerit cum vnica, & virgine 470 nu. 8

clericus committens atrox delictum, poteſt abſque aliqua degradatione puniri 101 nu. 9

clericus poteſt conſanguineum aggreſſum defendere, & aggreſſorem occidere, quando iniuria proximi non poſſet aliter propulſari 165 nu. 7

clericus citatus per iudicem ſecularem, ſi non declinat forum, debet puniri extraordinariè tanquam tranſgreſſor canonis 174 nu. 34

clericus citatus per iudicem laicum non tenetur comparere, nec contumax reputari poteſt 174 nu. 35. 540 nume. 28

clericus citatus per laicum non tenetur comparere, etiam ad allegandum priuilegium clericatus 175 nume. 44

clericus ſi citatur à laico iudice, & neſcitur an ſit clericus & minimè allegatur, quia interim habebitur pro laico, valet proceſſus 230 nu. 4

clericus pro talibus expenſis non poteſt in eis condemnari per iudicem ſecularem 230 nu. 17

clericus nullo modo poteſt iudicari à iudice ſeculari, nec principaliter nec incidenter 231 nu. 18

clericus dum citatur à iudice laico, cautela eſt, vt non opponat de clericatu: ſed patiatur fieri proceſſus: & in fine cauſa, aut in ſententia poterit dicere de nullitate. & ſic de facili annullato proceſſu poterit trahere actorem ad concordiam. Tamen dicitur, quòd licet iſta cautela ſit bona: non tamen erit tuta in foro conſcientiæ 231 nu. 19

clericus litigando coram iudice laico, nec tacitè nec expreſsè poteſt in ipſum conſentire 230 nu. 9

clericus citatus à iudice laico, ſi non comparuerit, & fuerit effectus contumax, & bannitus, non valebit bannum, nec contumacia 230 nu. 10

clericus ſi ſit condemnatus per ſententiam à iudice laico, etiã quòd non appellaſſet, poteſt dicere proceſſum & ſententiam nullam 230 nu. 11

clericus vt perdat priuilegium ob inobſeruantiam tonſuræ & habitus, debet moneri trina monitione: nec ſufficit vna pro omnibus 264 nu. 12. 13

clericus licet immiſceat ſe enormitatibus, non amittit priuilegium clericale: licet amittat priuilegium canonis, ſi quis ſuadente diabolo. xvij. q. iiij. nõ amittit priuilegium fori: & ibi, niſi fuiſſet inueteratus in aggreſſuris ſæuis & enormitatibus 264 numero 14. 15

clericos audaces eſſe opertet tanquam defenſi ſint à lege Dei dicentis, noli tangere Chriſtos meos 458 numero 4

clericus non poteſt torqueri, etiam quòd contra ipſum vrgerent mille indicia, niſi de crimine ipſo eſſet publicè diffamatus 217 nu. 15

clericus ſine habitu & tonſura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori 264 numero 17

clericus non poteſt conſentire, vt iudex laicus de ipſo cognoſcat 263 nu. 8

clericus ſemper poteſt dicere de nullitate ſententiæ iudici,

dicit laici lata contra ipſum, & ipſam dolie de clericatu annullare 230 nu.13

clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium ſui clericatus, an debeat cōdemnari in expenſis 230 nume.14

clericus permittens ſe condemnari à iudice ſeculari, & inſuper committi executionem, ſi demum allegauit priuilegium clericale, cùm eſſet clericus coniugatus debet condemnari in expenſis, in quibus fatigauit alterem retardando exceptionem clericatus opponere 230 nu.16

clericus in minoribus conſtitutus, nullo modo poteſt ſortiri forum iudicis laici 264 nu.10

clericus recedens à clericatu aſſumpto, abijciendo tonſuram & veſtes ſeculariter viuendo, vel incedendo, non perdit priuilegium clericatus, niſi fuerit monitus 264 nu.11.12

clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem 264 nu 21

clericus renuens tonſuram clericalem, & habitum, & immiſcens ſe enormibus, & perſeuerando in illis deprehenſus fuerit, non ex hoc poterit iudex laicus de eo cognoſcere 265 nu 22

clericus prima tonſura non poteſt per laicum accuſari 263 nu.5

clericus in minoribus, lato ſumpto vocabulo, dicitur eſſe in gradu ſacro, id eſt, in ordinibus ſacris 263 numero 3

clerici & eorum bona ſunt exempta à legibus imperialibus, nec earum legem pœnalem recipere tenentur 174 nu.32.33

clerici priuilegium fori emanauit à iure diuino, & à Deo 264 nu.16

clerici comparitio coram iudice ſeculari non eſt licita, nec poſsibilis prorogatio 174 nu.37.247.nu.6

clerico ex prima corona an conferatur ordo 263 numero 2

clericum ſe prætendens, & incedens ſine habitu & tonſura, & tentus vt laicus, ac reputatus, poteſt capi & puniri per iudicem laicum, abſque metu excommunicationis 263 nu.1

clericorum appellatione in materia fauorabili, veniunt etiam in minoribus conſtituti 263 nu.4.9

clericorum familiares non deferentes habitum nec tonſuram, tamen gaudent priuilegio clericali 264 nume.20

clericis coram iudice ſeculari non eſt licita comparitio: nec poſsibilis prorogatio 230 nu.12

de clericis non licet iudicare Regi, nec alteri ſeculari perſonæ: dixit Papa Caleſtinus tertius 263 numero 6

clericatus probari poteſt per teſtes, imò per vnum teſtem. 469 nu.3.4.5. Et etiam probatur per teſtes ſingulares ibid.

clericatus eſt de iure diuino: & ideò penitus clericus eſt exemptus à poteſtate Imperatoris 263 nu.7

cogi nemo poteſt ad oſtendendum titulum ſuæ poſſeſsionis etiam fiſco, cùm nihil in eo ſit ſpeciale, niſi iure cautum reperiatur, maximè quãdo poſsidet pro ſuo 17 nu.1.18 nu.3

cogitatum non intelligitur de inſolitis 312 nu.6

cohabitatio aliquid operatur, & ex ea acquiritur maior amicitia, dilectio, & affectio, quæ inducit præſumptionem quod frater ſemper teſtificaretur in commodum fratris 338 nu.14

cohabitatio in teſte, auget ſuſpicionem parentelæ 116 nume.6

collecta ſemper præſumitur exigi à vaſſallis per metum, in tantum quòd in ea præſtanda præſcriptio non procedit 442 nu.18.526 nu.15

collecta differt à gabella: cùm collecta imponatur perſonæ pro rebus, datium verò ſeu gabella imponitur pro rebus mobilibus fructibus, vel induſtrijs 394 numero 6

In collegij rebus in his quæ ſiunt ex mera voluntate, & nō ex neceſsitate, vnus ſolus poteſt omnibus reſiſtere 398 nu.7

collegatarius productus in teſtem per legatariũ probat 319 nu.4

comes ſi conceſsit caſtellaniam militi, cum quarta omnium obuentionum, certè ſi aliquis debet amittere bona, & offendit comitem, non debebit caſtellanus in illis bonis habere quartã: quia illud, quod in vindictam propriæ iniuriæ debetur, alteri non confertur 14 nume.6

commiſsio de examinandis teſtibus, fit de neceſsitate, quando teſtes non ſunt de iuriſdictione illius iudicis, coram quo cauſa ventilatur 107 nu.16.18

committens crimen, etiam iniuſta cauſa motus, ex quo venit imponenda ſibi pœna corporis afflictiua, nō tenebitur ad eam, reſpectu illius cauſæ licet iniuſtæ 214 nume.22

comparere quis non cogitur ad citationem à iure improbatam 230 nu.8

compenſatio prohibetur opponi aduerſus mulierẽ agentem actione de dote 475 nu.11

compoſitio contra formã iuris & conſtitutionem regni, eſt nulla 269 nu.9

compoſitio ad hoc vt teneat contra criminoſum, requiritur conſtare de crimine 131 nu.11

compoſitiones nō debent cum omnibus indifferenter fieri pro delictis: ſed cum his duntaxat, de quibus ſperatur quòd amplius in eiſdem criminibus non incident: & cum his qui ſemel tantùm deliquerunt 268 nume.1

in compoſitionibus multa ſunt conſiderãda vt teneant: de quibus 268 nu.2.6

compulſus per metum ad tradendum rem quam dediſti, licet coactè, ſi demum egiſti remedio recuperandæ poteris opponi exceptio dominij, & non poterit eo caſu dici ſpoliatus, nec petere reſtitutionem, quia tradidiſti 440 nu.5

in communione nemo perſiſtere cogitur, maximè vbi res diuiſionem patitur 484 nu.1

conatus in atrocioribus punitur, & ibi de monachis, qui fuerũt conati dare venenum abbati ſancti Petri 210 nu.14

conceſſum ſi fuit alicui quod maius eſt, videtur multò magis conceſſum id, quod minus eſt 148 nu.20

conceſſa per principem, & nō motu proprio ſed ad partis poſtulationem, debent strictè interpretari 309 nume.8

conceſſa alicui in priuilegium ſi ſunt cõtraria iuris communi ſunt odioſa, & reſtringenda 537 nu.7

conceſsioni factæ propter benemerita non poteſt, nedum Rex contrauenire: verum etiam minimè eius ſucceſſor,

ceſſor in imperio, cùm teneatur habere ratum factum ſui prædeceſſoris 546 nu.14.15

conceßio facta per principem propter benemerita, ſeu ſeruitia non poteſt in dubium refricari, ſeu reuocari 546 nu.6

conceßio facta propter benemerita tranſit in contractum, & non poteſt per ipſum Principem, nec per eius ſucceſſores reuocari 546 nu.7

cõceßio propter benemerita dicitur facta motu proprio principis, licet motus proprius non exprimatur 546 nume.9

conceßio principis primo loco facta ſemper tenet: quoniam variatio, & inconſtantia in principe reprobatur, cùm in eo tanquã in fonte iuſtitia debet eſſe conſtans voluntas. & principibus cõuenit illud verbum, ſemel loquutus eſt Deus 280 nu.5

conceßio motu proprio principis facta excludit omne vitium ſubreptionis, & obreptionis 286 numero 24

conceßio principis non excluditur quòd ſit facta motu proprio, licet ad alterius preces facta appareat 453 nume.50

conceßio in qua dicitur facta propter benemerita debent benemerita probari, vt conceßio teneat 407 nume.5

conceßiones & beneficia principũ, ſunt latißimè interpretanda 14 nu.2

concubinatus an præſumitur exiſtente diſparitate perſonarum, non adparente de voluntate amborũ, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente proteſtatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breui durauerit conuerſatio 206 nu.2

concluſa cauſa in criminalibus, non debet quis vlterius audiri 405 nu.5

concluſio nõ fit in criminalibus, cùm poßint in eis quandocunque recipi probationes ad defenſam etiã vſque ad prolationem ſententiæ. & nume. ſequenti 406 nume.9

condemnari non poteſt quis vltimo ſupplicio ex præſumptionibus 215 nu.39

condemnatus ad mortem ſi dum vadit ad ſupplicium, reuocat ſuam depoſitionem factam contra tertium, dicendo ſe falsò inculpaſſe illum, valet reuocatio ſeu exculpatio prædicta: dummodo alia non adpareat contra inculpatum 218 nu.18

contra condemnatum per præſumptiones moderãda eſt multum ſententia 215 nu.40

conductor faciens magnam impenſam in re cõducta poteſt ipſam à domino repetere, dum neceſſaria foret 502 nu.2.3

conductor eccleſiæ antiquus offerens tantundem penſionis, quantum nouus, non debet à conductione amoueri: imò non debet augeri penſio oblata per alium colonis eccleſiæ 316 nu.14.15

conductor in locatione non habet dominium, nec poſſeßionem, ſed nudam detentationem 318 numero 20

conductor rei à fiſco ſi eſt ſibi aucta penſio conductionis per alium, & ipſe offerat tantundem quantum nouus conductor, poteſt compellere fiſcum, vt ſibi locet tanquam antiquo conductori 318 nu.16

confiteri nemo præſumitur contra ſe, & ſic ſeipſum odio proſequi, maximè vbi tractatur de pœna vltimi ſupplicij, & non eſt veriſimile, quòd etiam per torturam velit fateri delictum ex quo eſt innocens 104 nume.28

confiteri delictum feciſſe, quod non fecit virtute torturæ non eſt veriſimile, ſi erat confeſſus innocens 121 nu.45.46

confitentes in poſſe iudicis commiſiſſe delictum, non ſolent mentiri ſcientes maximè tractari de periculo eorum vitæ 104 nu.29

confeſſus delictum, ſi perſeuerando in confeßione fuerit condemnatus probando de innocentia, ſibi ſubuenietur, etiam poſt ſententiam 206 nu.2

confeſſus crimen, poteſt ſuam confeßionem reuocare, & audietur: licet in hoc iudices ſe reddant difficiles & rigoroſos, etiam ſi iuraſſet 206 nu.4

confeſſus habuiſſe tales res penes ſe, ſi tamen non adparet habuiſſe ſcientiam ipſas res fuiſſe furto ſubtractas, non tenetur 95 nu.22

confeſſus per torturam nõ præcedẽtibus indicijs, etiam ſi millies ratificauerit, non tenet confeßio 120 nume.36.37

confeſſus crimen, eſt confeſtim condemnandus. & vbi conſtat de maleficio, iudices debent eſſe proni, ſeu prompti ad puniendum: nec multum ponderare omnes iuris ſolennitates: quia fauor publicæ diſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur. Homicida ſi inſtat defenſam, vt res protrahatur, debet interfici, & poſtea inquiri 11 nu.13.14 & 15

confeſſus delictum, facit vt ſtetur eius confeßioni, ſi perſeuerat, vbi præceſſerunt legitima indicia: & videtur perſeuerare eo ipſo, quòd non reuocat, & ſi appellat, non dicitur perſeuerare, ſed tacitè reuocare 103 nu.24.25

confeſſus ſimpliciter interfeciſſe hominem in iudicio, poteſt ex interuallo interpretari confeßionem ſuam & illud feciſſe ad ſui defenſionem 165 numero 3

confeſſus pluries commiſiſſe adulterium cum Berta vxore Titij non tamen ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna 228 numero 4

confeſſus ſi reuocat, & ratificauit non obſtante reuocatione prædicta, debet condemnari 104 nu.29

confeſſus commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem, an poßit condemnari ſeu torqueri, reiecta qualitate defenſionis 191 nu.1.192 nu.4.241 nu.2

confeſſus dato ſibi termino ad deliberatè confitendum, adhuc poteſt confeßionem ſuam reuocare 226 numero 12

confeſſus homicidium feciſſe ad ſui defenſionem, licet ipſam non probauerit, non tamen poterit pœna ordinaria puniri ſed extraordinaria 166 nu.13

confeſſus homicidium, verùm ad ſui defenſionem, ſed non probat, an poßit pœna mortis naturalis puniri 192 nu.3

confeſſus ſponte ſeu in tormentis delictum, non ſolet ſtatim per iudices iudicari ſeu cõdemnari: ſed dari teſtes ad ſe defendẽdum, infra quem terminum poteſt reuocare confeßionem, & probare ipſam erroneam 165 nu.1.2

confeſſus delictum, non præcedentibus indicijs tortus & confeſſus, etiam ſi perſeueraſſet, & ratificaſſet, eius

confeßio

confeſſio prædicta non erit valida 204 nume. 7. 8. 9. 10 & 13

confeſſus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs, non tenet talis confeſſio. Id tamen intelligẽdum eſt, vbi magna fuiſſet tortura, & tortus fuiſſet debilis aut infirmus: ſecus ſi tortus fuiſſet robuſtus: & tortura fuiſſet modica ſeu parua: quia tunc valebit confeſſio 204 nu. 8

confeſſus licet quis fuerit delictum contra ſe, ob quod condamnatus fuit per ſententiam, ſi demum adparet de eius innocentia, non debet talis ſententia exequi, nonobſtante confeſſione ſua 34 nu. 23

confeſſus de ſe, ſi ſua ſponte alium nominat in ſocium, minimè ſuper eo interrogatus, talis nominatio ſuſpecta habetur à lege 41 nu. 5

confeſſus delictum ad perſuaſionem iudicis, qui promiſit impunitatem ipſius delicti, ſi confitebitur nõ poterit ſi reuocat confeſſionem ipſam, virtute talis confeſſionis condemnari 188 nu. 10

confeſſus ſe teneri ad ſeruitia perſonalia, nõ concludens certam cauſam ipſius obligationis, non noceret confitenti, nec huiuſmodi confeſſio ſine alijs talem conditionem probaret 294 nu. 9

confeſſus aſſaſinium contra ſeipſum, non probat contra mandantem, ſi aliter non appareat per alia adminicula 44 nu. 32

confeſſus delictum, poterit ſuam confeſſionem reuocare, ſi in ea ſponte non perſeuerauit 188 numero 8

confeſſus crimen extra iudicium ſibi non præiudicat, niſi aliter crimen ipſum eſſet notoriè commiſſum ab ipſo 366 nu. 20

confeſſus crimen, eſt confeſtim condemnandus 129 nu. 18. 225 nu. 17

confeſſio per tormenta extorta, nõ præcedentibus indicijs, eſt ipſo iure nulla, nedum contra ſe, ſed etiam contra alios, contra quos, vt teſtis depoſuiſſet 204 nume. 9

confeſſio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus, ſed etiam quando fuiſſet ligatus, vel conſtitutus in loco tormẽtorum, ſeu exhibitis tormentis ſibi 45 nu. 23

confeſſio per torturam extorta, ſi fuit reuocata licet millies repetita & ratificata, non obeſt: & ideò perſeuerantia debet fieri pluries, & diuerſo tempore 115 nume. 15

confeſſio per torturam non præcedentibus indicijs, licet ſit nulla, tamen quando fuit expreſſè perſeuerata, & non tacitè, tenet perſeueratio 102 numero 17

confeſſio ſine cauſa eſt inefficax, tamen interueniente iuramento erit efficax 102 nu. 18

confeſſio extraiudicialis non præiudicat confitenti quò ad plenam probationem: tamen interueniente iuramento erit valida, & præiudicabit confitenti 102 numero 19

confeſſio extorta abſque indicijs, licet poſſit dici nulla, attamen quando tam ante eam, quam poſt extraiudicialiter emanauit eadem confeſſio, erit valida 102 nu. 20

confeſſio emanata per torturam abſque legitimis indicijs, & ratificata, eſt valida, vbi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis 102 numero 15

Et ibi habes, quòd leuis tortura non eſt tortura 102 nume. 16

confeſſio dicitur facta in tormẽtis, nedum ipſis tormentis adhibitis, verùm etiam, quando eſſet facta prope tormenta 31 nu. 7

confeſſio dicitur extorta metu tormentorum, dum iudex fecit ipſum ſpoliari, vt torqueret: & ille interim confitetur 31 nu. 8

confeſſio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis eſt deductus ad locum tormentorum, ſeu ligatus ad ipſa tormenta 31 nu. 9

confeſſio inquiſiti tempore quo damnatur ad mortem, in qua exculpat aliquem per prius à ſe inculpatum, & etiam ſeipſum exculpando, creditur in exculpationem alterius, ſed non in propriam exculpationem 43 nu. 27

confeſſio inquiſiti de veneno alicui tradito, quòd ex hoc ſit mortuus, non præiudicat inquiſito, vt ipſe ex tali confeſſione poſſit condemnari: & ideò capitulari debet quòd dedit malum venenum 89 nu. 5. 6

confeſſio non nocebit inquiſito, quando non præcedentibus indicijs fuit proceſſum ad torturam, etiam ſi ſit perſeuerata & ratificata 31 nu. 10

confeſſio extorta per tormẽta abſque indicijs, non tenet etiam quòd poſt ipſam ſuperuenirent indicia 204 nume. 11

confeſſio extraiudicialis facit indiciũ ad torturam 365 nume. 4

confeſſio extraiudicialis vt faciat indicium contra confitentem, requiritur quod facta fuerit præſente parte 366 nu. 19

confeſſio extraiudicialis facit ſemiplenam probationem in criminalibus 75 nu. 9

confeſſio ſocij criminis nõ nocet, vbi non concurrũt alia adminicula 113 nu. 1. 2. 3. 4. 114 nu. 5. 6

confeſſio ſocij criminis adminiculata facit indicium ad torturam 83 nu. 20

confeſſio ſocij criminis contra aliquem, ſi reperitur illum nominatum eſſe bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 94 nu. 11

confeſſio inueriſimilis nihil obeſt confitenti 32 nu. 2. 153 nume. 12

confeſſio receptionis dotium facta per virum eſt tantæ importantiæ, quòd ſi poſt ſtipulationem capitulatorum matrimonij, & promiſſionis dotium ante confeſſionem receptionis ipſarum fuiſſent alia debita per virum contracta, ſemper attenderetur tempus promiſſionis dotium factæ per vxorem, ſeu per alios eius nomine ipſi viro, & mulier ipſa præferretur cæteris creditoribus in hypotheca 474 nu. 1

confeſſio receptæ dotis facta per virum tantum operatur quantum vera ſolutio. Vxor habet hypothecam virtute legati facti per eius virum. & nu. ſequenti 474 nu. 3

confeſſio etiam iudicialis reuocatur, & admittitur reuocatio, dum conſtat de errore confeſſionis 226 numero 6

confeſſio iudicialis ad hoc, vt noceat, & reuocari non poſſit, requiritur quòd inſtante actore fuerit aſſignatus terminus ad ita confitendum 226 nu. 7.

confeſſio facta poſt terminum datum ad deliberandum, non poteſt prætextu erroris reuocari 226 nu. 8

confeſſio ſeu nominatio ſocij criminis in caſibus, in quibus noceret, nunquam facit indicium ad torturam, niſi habeat alia adminicula contra nominatum. & ita communiter tenetur 204 nu. 1. 2

Et vnum ex adminiculis eſt, ſi talis nominans habebat conuerſationem cum nominato ibid. nu. 3

confeſſio procuratoris ad hoc vt noceat domino, requiritur quòd inſtāte actore ſit aſſignatus terminus ad ita confitendum: tunc talis confeſſio reuocari non poterit 391 nu. 7

confeſſio facta poſt terminum datum ad deliberandum, non poteſt prætextu erroris reuocari 391 numero 8

confeſſio patris in qua aſſerit aliquem eſſe filium ſuum, non probat filiationem, transfert tamen onus probandi contrarium in aduerſarium, & conſtituit filium in quaſi poſſeſſione filiationis 514 numero 8

confeſſio facta ad liberandum abſente debitore per creditorem, non poteſt reuocari prætextu erroris 301 nume. 12

confeſſio contra propriam libertatem nō tenet: vbi ſubdit & facit contra Regem Francorum, dum faceret confiteri aliquam ciuitatem eſſe ſuam, & iurari fidelitatem à ciuibus: non tenet talis confeſſio 220 nu. 22. 526 nu. 14. 443 nu. 24. 25

confeſſio minoris de delicto, de quo aliter non conſtat, facit, vt minor ipſe nullo probato errore aduerſus eam reſtituatur 153 nu. 11

confeſſio minoris de crimine extra iudiciū poteſt abſque aliqua probatione erroris reuocari, & in integrum reſtitui, et ex hoc ſolo apparet eſſe læſum, quia minor 366 nu. 21

confeſſio filij contra patrem non præiudicat patri 367 nume. 22

confeſſio carcerati emanata abſque tortura, non ex hoc dicitur ſpontanea ſed violenta 152 nu. 5

confeſſio erronea poteſt prætextu erroris reuocari, & non ſolùm ſemel, ſed etiam pluries. numero ſecundo 310 nu. 1

cōfeſſio erronea poteſt prætextu erroris reuocari, etiam ſi fuiſſet ſtatutus terminus confitenti ad deliberatè reſpondendum 310 nu. 3

confeſſio etiam iurata poteſt prætextu erroris reuocari 310 nu. 4

confeſſio vtriuſque, videlicet hominis & mulieris, aſſerentium matrimonium contraxiſſe, non probat matrimonium fuiſſe contractum 503 nu. 4

confeſſio qualificata an poſſit in parte negari, & in parte ſperni 191 nu. 2

confeſſio delicti vbi adparet, non eſt aliter curādum de forma inquiſitionis 127 nu. 1. 2

confeſſio exiſtentis in articulo mortis, tenet & valet 167 nu. 2

confeſſio dementis contra ſe, non tenet 34 numero 20

confeſſio ſecunda perſeuerata & ſpontanea poſt primam, purgat omne vitium extortionis in prima commiſſum per eum, in cuius fauorem fit confeſſio 103 nu. 23

confeſſio creditoris ad liberandum debitorem præiudicat creditori, etiam ſi fieret tertio qui nomine abſentis reciperet talem confeſſionem 301 numero 9. 10

confeſſio damnati ad mortem, dum trāſmittitur ad ſupplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipſum, ſi tunc ipſum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem 196 nu. 15. 16. 17

confeſſio ad hoc vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem, ſed debet expreſſè acceptari 226 nu. 10

confeſſio vt dici poſſit emanata metu carceris, ſufficit probare ipſam confeſſionem factam fuiſſe per detentum in carcere 94 nu. 18. 19

confeſſio propria ciuis dici nō poteſt ſi facta ſit per vniuerſitatem, cùm vniuerſitas fiat nō ex omnibus perſonis ciuitatis 295 nu. 13. 14

confeſſio procuratoris non obeſt in alio iudicio domino: quia non dicitur vera confeſſio domini illa quæ eſt facta per procuratorem, ſed ficta & interpretata 295 nu. 15

confeſſio ſeu reſponſio facta ad hoc vt non poſſit prætextu erroris reuocari, cautela eſt, vt aſſignetur terminus ad confitēdum, & quòd tu acceptes dictam confeſſionem 422 nu. 1

confeſſio erronea facta datis inducijs deliberatorys ad reſpondendum libello, poteſt vt erronea reuocari 227 nu. 13

confeſſio perſonalis poteſt per procuratorem reuocari 227 nu. 14

confeſſio erronea licet geminata per ratificationem ſubſequutam, poteſt nihilominus tanquàm erronea reuocari etiam ſi eſſet iurata 215 num. 33. 34. *Etiam, quòd fuiſſet iudicialis.* ibid. nu. 35

confeſſio procuratoris non facta per modum contentioſæ iuriſdictionis, non præiudicat eius principalibus 390 nume. 4

confeſſio facta ſuper proceſſu nullo, eſt tanti vigoris, vt virtute confeſſionis ſequi poſſit condemnatio 104 nu. 28. 29

confeſſio emanata à minore abſque curatore, eſt nulla 83 nu. 7. 8

confeſſio abſente parte inducit ſemiplenam probationem ſecundum vnam opinionem 411 nu. 9

confeſſio abſente parte valet & tenet in foro canonico 478 nu. 5

confeſſio viri in fauorem vxoris cum ſit inter perſonas prohibitas, licet de iure non teneat, tamen morte ipſius mariti eam non reuocantis confirmatur 478 nume. 6

confeſſio dotis recepta facta per virum tenet vbi præceſſit promiſſio dotis, licet fuerit inter perſonas prohibitas 478 nu. 7

confeſſio dotis recepta per virum in vltima voluntate præſente vxore, & acceptante, concurrentibus alys coniecturis, tantò magis ceſſat præſumptio fraudis viri 478 nu. 8

confeſſio geminata probata per teſtes inducit plenam probationem 411 nu. 12

confeſſio geminata, & geminatum iuramentum arguit deliberationem 403 nu. 8

confeſſioni inquiſiti ſoli ſtandum non eſt 152 numero 9

confeſſioni ſoli ſtari non poteſt, vt ex ea quis damnari poſſit, niſi aliter conſtiterit de delicto 152 nu. 10

confeſſioni factæ in tormentis legitimè illatis ſtatur, ſi perſeuera

perſeueratum fuerit in ea, niſi indicia per quæ fuit tortura illata, fuiſſent leuia, quæ non facerent præſumptionem 121 nu. 44

confeſſioni ſoli inquiſiti non eſt ſtandum de furto: ſed debet iudex mittere exploratores ad verificandũ furta confeſſata fuiſſe commiſſa: & de rebus furto ſubtractis, quòd ibi erant 95 nu. 20. 21

confeſſioni ſolæ inquiſiti iudex non debet de facili credere: ſed debet verificare de veritate dictæ confeſſionis, & mittere exploratores ad verificandum furta, ſeu homicidia confeſſata per inquiſitum 32 nume. 4. 5

confeſſiones criminum debent continere veriſimilitudinem: & ideò officiales debent cautè agere, & non de facili credere cõfeſſionibus iudicialibus, niſi ipſis verificatis 152 nu. 8

confeſſo crimen poteſt defenſio denegari: cùm ob confeſſionem dicatur delictum notorium 129 nu. 17

confeſſo delictum poteſt defenſio denegari 223 numero 16

confeſſum ſe fuiſſe metu allegans, vbi aliter non conſtat de delicto, ex ſola carceratione ſeu captura adparet quòd metu confeſſus eſt: ex quo præſumitur ſemper inferri metus ab officiali eius ſubdito 152 numero 6. 7

confirmari peti non poteſt id quod nulliter actum extitit, etiam ſi ex defectu formæ id prætenderetur contra ſententiam 422 nu. 6

confirmatio ſola tuetur præſentantem, vt dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quia præſentauit, & præſentatus per ipſum fuit inſtitutus, etiam ſi poſſeſſor eſſet malæfidei 371 nu 6

confiſcatio bonorum ſpectat ad principem 15 nu. 11

cognoſcẽs carnaliter virginem vel viduam, abſque violentia, & ſine armis, non habet locum pœna raptus: ſed ſi eſt nobilis, amittit dimidiam partem bonorum. Si autem vilis, debet corporaliter puniri, ſed nõ mori: ſed ſi abſque vi cognouerit, eo modo punietur: tamen pœna talis non excedet relegationem, ſi mulier honeſta cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, ſiue volens ſiue nolens: quia præſumitur ſeducta bonis verbis 202 nu. 23

coniectura alia quàm donationis quãdo capi poteſt, illa capi debet 557 nu. 7

coniectura vbi capi poteſt, quòd non ſit dolus vel fraus, illa capi debet 51 nu. 10. 215 nu. 30

coniectura vna euacuatur per aliam 283 nu. 8

coniectura, ſeu præſumptio doli ſiue fraudis vbi capi poteſt, quòd non ſit fraus vel dolus, ita capi debet 283 nume. 9

coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clandeſtinis & occultis: maximè in his quæ de nocte fiunt 47 nu. 15. 342 nu. 6. 350 nu. 15

coniecturæ in quibus caſibus habeantur loco probationis 195 nu. 4

coniecturæ habentur loco plenæ probationis in his, quæ ſunt difficilis probationis 342 nu. 2

coniurati admittuntur teſtes, volente illo, cui actus criminoſus nocet, & non aliter 151 nu. 20

coniurationis pœna eſt vnius libræ auri 151 numero 17

copia inſtrumenti ſeu obligationis exemplata ab eo qui originale confecit, probat. 397 nu. 3. 4. Et hoc quãdo authoritate iudicis exemplata fuiſſet. nu. 5. Et maximè vbi conſtaret notarium ipſum eſſe bonæ famæ. ibid. nu. 6

copula, conuerſatio, & habitatio inferunt cõcubinatum & non matrimonium 52 nu. 5. 55 nu. 24

corona ſeu diadema datur pro gloria 565 nu. 11

conſcientia alicuius ſe remittens, intelligitur de cõſcientia legibus munita, adeo quòd non poteſt iura tranſgredi 319 nu. 4

conſanguineus pro conſanguineo teſtis non admittitur, maximè ad offenſam 116 nu. 5

conſanguineus ſi defendendo conſanguineum ſuum inſultatum occiderit inuaſorem, non debet puniri 165 nume. 6

conſanguineo licitum eſt conſanguineum ab alio aggreſſum defendere, imo etiam & quemlibet aliũ extraneum aggreſſum 164 nu. 4. 5

conſanguinei & affines in cauſa iniuriæ illatæ eorũ conſanguineo, vel affini, non probant: quia dicuntur in cauſa propria teſtificari 116 nu. 3

conſanguinei & amici citantur in actibus præiudicialibus, dum iudex vult procedere contra inquiſitum abſentem 170 nu. 1

conſenſus patris non præſtitus in iudicio filij reddit proceſſum nullum, tamen quando ſententia proferretur pro filio, & ſic eſſet proceſſus vtilis filio, valebit abſque conſenſu patris 317 nu. 10

conſilium & voluntas præſumitur ex breuitate temporis 476 nu. 5

conſilium & interuentus matrimonij, vbi interuenit præſumendum eſt abfuiſſe dolum & culpam in re minoris 487 nu. 7

conſiliarij ciuitatum hodie habent eandem poteſtatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiã finito officio minimè torqueri non poſſint 191 nu. 29

De conſiſtentibus in animo ſtatur dicto ipſiuſmet, concurrente eius iuramento 215 nu 28

conſiſtorium principis debet æquitatem amplecti, & ſecundum illam iudicare 389 nu. 77

In conſiſtorio principis proceditur reiectis ſolennitatibus iuris ciuilis poſitiui, et ſola facti veritate inſpecta 431 nu. 23

conſtare minimè dici poteſt de delicto, nedũ per vnum teſtem de viſu, ſed etiam ſi eſſent mille teſtes examinati parte non citata: & ſic ex proceſſu informatiuo 30 nu. 1. 2. 3

conſtare nullatenus dici poteſt parte non intimata. ibid. 535 nu. 36

conſtituens ſe precario nomine poſſidere venditer alicuius res cenſetur ex illo precario tranſtuliſſe poſſeſſionem veram, & certam totius rei 509 numero 4

conſtitutio quæ loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium 212 nu. 29

cõſtitutiones regni per largiſſima tempora ſemper fuerunt, & ſunt in viridi obſeruantia in regno 542 nume. 2

conſtitutiones Regni ſunt ius commune in regno 542 nume. 3

conſtitutus in mortis articulo non præſumitur mentiri 179 nu. 74. 180 nu. 75

conſtitutus in vltimis, & ſic vicinus morti, præſumi-

tur habere bonam conſcientiam 319 nu.7

conſtitutum licet ſit actus fictus, tamen transfertur ex eo vera poſſeſſio 482 nu.1

conſtitutum transfert naturalem & ciuilem poſſeſſionem, & etiam dominium, ſed per precarium ciuilis tantum 482 nu.2

conſuetudo tribuit iuriſdictionem, & priuilegium 441 nume.2

conſuetudo præſcripta obtinet vim priuilegij 441 numero 3

conſuetudo à præſcriptione differt 441 nu.4.5

conſuetudo ſe habet ad ius commune vniuerſale: præſcriptio autem ad particulare priuatum 442 numero 6

conſuetudo vltima, & ſic poſterior eſt attendenda 470 nume.1

conſuetudo dicitur inueterata per lapſum decenij 470 nume.2

conſuetudo bina dum probatur, & vna eſt contraria alteri, debet ſecundum eam iudicari, quæ apparet iuri communi conformis 470 nu.3

conſuetudo non inducitur in præiudicium principis vel iurium ſuorum, niſi adſit certa ſcientia principis, & patientia 515 nu.6

conſuetudo ſe habet ad ius cōmune & vniuerſale: præſcriptio verò ad particulare priuatum: & ſic licet per actus geſtos a priuato poſſit induci cōſuetudo, id eſt verum, quando per illos actus acquiritur ius in publico: Secus ſi priuato, quia tunc erit præſcriptio 219 nu.6

conſuetudo ſeu obſeruantia contraria contra conſtitutionem Regni non poteſt allegari 541 numero 36

conſuetudo tollens ſolennitatem in alienatione rerum eccleſiaſticarum non tenet, niſi eccleſia id longo tempore conſueuiſſet 317 nu.12

conſuetudo & præſcriptio longè differunt: nam conſuetudo requirit animum, & conſenſum totius populi, aut maioris partis: præſcriptio verò ſolum animum, & conſenſum præſcribentis, non autem aduerſarij: & ideo ei contra quem præſcribitur, habet præiudicare 527 nu.21.22.23

conſuetudo & qualitas hominis attenditur in præmiſſis 155 nu.4. 237 nu.13

conſuetudo ſi allegatur per aliquem Doctorem, an ſit ei credendum. ibid. vbi concludit, quòd etiam pluribus & pluribus Doctoribus de conſuetudine affirmantibus non eſt ſtandum 221 nu.3

conſuetudo inducēs quòd perſona priuilegiata torqueantur, non tenet 244 nu.3

conſuetudo praua, iniqua, & temeraria excuſat à pœna temporali 368 nu.2

conſuetudo notoria non eſt opus allegari 368 numero 3

conſuetudo probatur per vſum populi, & frequentiam actuum cum temporis diuturnitate 402 numero 10

conſuetudo inducens, quòd Doctores ſeu perſonæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet 190 nu.12

conſuetudo delinquēdi operatur, vt quis poſſit ad mortem puniri: licet aliàs non puniretur pro illo delicto 228 nu.13

conſuetudo inferendi iniuriam, licet probet contra aliquem delictum ſaltem præſumptum: hoc tamen habet locum, quando ciuiliter agitur, ſecus ſi criminaliter 218 nu.21

conſuetudo ad hoc vt inducatur multa requiruntur ad probandum aliquid eſſe factum, vt trahatur ad conſuetudinem 493 nu.4

conſuetudo non poteſt allegari, ſeu introduci in his quæ ſunt meræ facultatis 515 nu.1.2. *Etiam ſi eſſet immemorialis. ibid.*

conſuetudo Italiæ & totius mundi eſt, vt affectus non puniatur, niſi ſequuto effectu 89 nu.7

conſuetudo tanti temporis in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit, eſt centum annorum ſecundum opinionem multorum 442 nu.10

Ex conſuetudine acquiritur ius in publico, vndecunque cauſetur: etiam ſi ius ex priuato cauſetur 219 nume.4

conſuetus delinquere quis dicitur, per binum actum 79 nume.5. 229 nu.21

conſummatio copula cum puella non viripotente non tranſit in matrimonium tanquam immaturum 306 nume.1

contemptus mādati includit malitiam ſicut vera contumacia 401 nu.3

contenta in articulis videtur, & intelligitur quis fateri 514 nu.10

contradictio vnius deſtruit actum, quando ad plures ſpectat negotium, vt ad ſingulos, non vt ad vniuerſos, quia tunc omnium eſt requirendus conſenſus 398 nume.8

contrahere non licet officialibus cum ſubditis eorum iuriſdictioni, & ideo contractus tales in læſionem ſubditorum ſunt nulli. Quia præſumuntur per impreſſionem facti, nec eſt opus intentare actionem, quod metus cauſa, ad ipſos reſcindendum 437 numero 16

contrahens qui contractum ſequutus non eſt, non debet ex eo commodum reportare 19 nu.2

contrahens cum minore quem cognoſcit contrahendo enormiter lædi videtur eſſe malæfidei, & contractus reprobatur, nec validatur iuramento tanquam dolo extortum 495 nu.2

contrahentibus licet permittatur ad inuicem inter ſe decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij, non tamen habet locum in clerico, ſeu eccleſia, quæ minime debet laqueum parere 485 nu.5

contractus redditur vſurarius ex expectatione, dum emens propter illum dat minus quam res in præſenti valeat 481 nu.6

contractus initiū attenditur, nec mutatur natura contractus ſi præter ſpem ſequatur proſpera, vel aduerſa fortuna 413 nu.3

contractus pedagiorum ſeu gabellarum, licet ſonent in venditionem ad certum tempus, tamen eſt in veritate locatio, & non venditio 19 nu.4

contractus nullitas quādo apparet ex inſpectione ipſius poteſt opponi ad impediendum executionem, etiam quòd ſtatutum tolleret omnem exceptionē, quia intelligitur de inſtrumento valido 439 nu.35.36

contractus alienationis rei eccleſiæ licet nullus abſque aſſenſu prælati, & aliȷs requiſitis per cap. ad audientiam de rebus eccleſi. non alien. tamen ſi cedit in vtilitatem eccleſiæ valet 289 nu.10

contractus

contractus plures vno contextu eodem die celebrati, vt eſt contractus quietationis ſatisfactionis, & mutui debent reputari vnus contractus 481 numero 8

contractus inter officiales, & ſubditos ſue iuriſdictioni eſt nullus 430 nu. 1

contractu completo & publicato, non poteſt error corrigi per notarium, etiam quòd ipſius copiam nō dediſſet 49 nu. 7. 8

contrarietas inter duas ſcripturas inducit præſumptionem falſitatis 385 nu. 50

contrarietas ſeu repugnantia inter duas ſcripturas facit vt vna deroget fidei alterius 386 numero 50

contrarietas in inſtrumentis facit vt neutrum valeat 386 nu. 5. 3

contrarietas ſeu diuerſitas quæ reperitur in actis, & proceſſu in teſtibus, debet quantum poßibile eſt reduci ad concordiam 365 nu. 7

contrarietas in teſte eſt excuſabilis ob decurſum tēporis, etiam trium annorum, cùm infrà tātum tempus de facili inducatur obliuio 124 nu. 13

contrarietas in teſtibus, etiam in facto principali, ſi modica eſt, non vitiat dicta teſtium 78 nu. 12

contrauenire in aliquo ſi quis non poteſt per directum, minimè poterit per indirectum 454 numero 63

contumacia ſi fuit accuſata non ſeruato iuris ordine, eſt ipſo iure nulla 93 nu. 4

contumacia clerici coram iudice ſeculari non tenet, nec ex ea poteſt exigi pœna 247 nu 4

contumacia eſt delictum 247 nu. 5

contumacia ſola cum banno circunſcriptis alijs indicijs facit vt quis torqueri poßit 143 nu. 5

contumaciæ pœnam non poteſt exigere iudex ſecularis à clerico 247 nu. 5

contumacia ad effectum foriudicationis debet eſſe annualis, & incipit à tempore quo bona fuerunt annotata 541 nu. 32

contumax & bannitus dum inquiritur de delicto, & nullo exiſtente indicio, poteſt torqueri 22 numero 21

contumax bannitus ex ſola contumacia & banno alijs non exiſtentibus indicijs, poteſt torturæ ſubijci 80 nume. 14

contumax bannitus ex ſola contumacia & banno poteſt de iure torqueri 118 nu. 25

contumax verus dici non poteſt, citatus domi: ſed qui perſonaliter citatus eſt 118 nu. 26. 27

contumax dicitur ille, qui eſt cōdemnatus ex vera contumacia 119 nu. 28

contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus eſt vt quia ritè citatus, & contumax condemnatus & bannitus 93 nu. 2. 3

contumax ſi tempore contumaciæ ſtabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari 119 nu. 29

conuentio inter hoſtes non tenet 431 nu. 17

conuentio facta cum hoſtibus non eſt ſeruanda 437 nume. 22

conuerſatio mala facit quem præſumi ſuſpectum: & econtrà bona cōuerſatio, facit quem præſumi bonum 36 nu 14

conuictus teſtibus licet neget, & in tortura perſeueret negando: attamen debet damnari 22 nu. 24. 25

de corpore vbi conſtat, etiam ſi ſit erratum in reſcripto in nomine, non ex hoc vitiabitur reſcriptum, ſed imò erit validum 343 nu. 9

Inter corrixantes ſi non adparet quis primò inceperit, præſumptio eſt contra magis rixoſum, ſeu conſuetum rixari 237 nu. 10

corrumpens iudicem debet maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens 83 nu. 15

corrumpens iudicem, tenetur pœna falſi, & etiam lege Iuliæ repetundarum 82 nu. 13

corrumpens iudicem, & iudex corruptus, ſunt correlatiua: & diſpoſitum in vno, cēſetur diſpoſitum in alio, etiam reſpectu pœnæ 83 nu. 14

corruptela crimen in iudice eſt ſatis deteſtabile: intantum, quòd reputatur inter magnas & capitales cauſas 82 nu. 1

corruptelæ crimen in pluribus adſimulatur crimini læſæ maieſtatis 82 nu. 2

corruptelæ crimen committitur per iudicem, ſi pecuniam capit, vt ferat ſentētiam iuſtam ſiue iniuſtam. Item, ſiue vt iudicet ſiue vt non iudicet. Itē, ſiue pecuniam capiat, & nihil promittat: & pariter ſi ſibi dari promittitur, etiam ſi promiſerit aliquid non facere, quod tamen facit: & pariter, ſi ſibi promiſſum fuerit aliquod debitum, ad quod tenebatur relaxari 82 nu. 3. 4. 5. 6. 7. 8

credens verbis boni viri, ſeu magni, aut fide digni, excuſatur de ſucceſſu 72 nu. 16

creditor emphyteutæ ad euitandum caducitatem poteſt offerre, & ſoluere precium pro re emphyteutica virtute hypothecæ quam habet, vt emphyteuſis duret 465 nu. 5

creditor quando certum eſt non poſſe conſequi à debitore, & habet regreſſum contra fideiuſſorem, exceptionem diſcußionis non habet, nec ſibi competit diſcußio, quando notorium eſt debitorem non eſſe ſoluendo 327 nu. 2

creditor quando accipit rem debitoris, vt ſibi ſatiſfiat, non tenetur vt bonorum raptorum 130 numero 6

creditor petens debitum principale in iudicio, & nihil de intereſſe, aut expenſis expreßit, & pariter iudex in nihilum prædictorum condemnauit, niſi in debito principali non poterit actor appellans in cauſa appellationis petere intereſſe ſeu expenſas quas in cauſa ed non petierat 480 nu. 1

creditor primus ſi poſſet vendicare à ſecundo creditore pecuniam perceptam à debitore, & iam conſumptam, totus mundus eſſet in litibus, & mercatores ceſſarent, & amitterent commercium 185 numero 4

creditor ſecundus ſi exegit à debitore debitum ſuum in pecunia, quam per eum habitam conſumpſit, an poſſit anterior creditor vendicare ipſam à ſecundo creditore 184 nu. 1

creditor ſecundus habet ius offerendi primo creditori, tamen ſecus erit in vxore habente & retinente bona ſui viri hypothecata pro dote, ob vergentiam viri ad inopiam 465 numero 16 & 17

creditores quando ſunt plures, ille eſt potior, cui primò ſoluitur 185 nu. 2

credit

creditorum plurium ſententiæ caſu quo ſtari debet maiori parti ipſorum, tamen ubi minor pars creditorum oſtenderet quòd ſententia illorum continet iniquitatem, poterit reclamare corā ſuperiore, & cum cauſarum inſertione, & ſic probabitur maiorem partem illud facere, & ſi factum fuerit aliter, reuocabitur 277 nu. 14

creditorum plurium ſententiæ ſtatur, & ſic maiori parti, niſi minor pars euidenter oſtenderet quòd opinio illorum manifeſtam continet iniquitatem; ideo minor pars hoc caſu poterit appellare 547 numero 9

credulitas nedum iuſta, verùm etiam iniuſta & fatua excuſat à dolo, imò & à culpa 136 nu. 1

credulitas vehemens, habetur pro certitudine 125 numero 17

credulitas, etiam fatua, excuſat quem à dolo 214 numero 21

crimen veneni deteſtabile & execrādum, & longe grauius homicidio, & vendens & emens venenum puniuntur, licet non ſequatur mors 195 numero 1

crimen falſæ monetæ, etiam de iure communi, eſt de criminibus exceptuatis 15 nu. 12

crimen committens motus etiam ex iniuſta cauſa, ex quo venit ſibi pœna corporalis imponenda, tamē non tenebitur ad pœnam prædictam reſpectu cauſæ prædictæ licet iniuſtæ 232 nu. 17

crimen aſſaſſinij ad hoc vt puniri poſſit pœna mortis, licet ſit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit conſummatum: aliàs ſecus 208 nu. 18

crimen legis Iuliæ de vi publica, incurritur, nedum ſi inſultus committatur cum cœtu, ſed etiam ſi ſine cœtu, etiam per vnum cum armis, & ſic tenetur communiter, maximè in curia vicariæ 113 numo. 6

crimen ſeu peccatum licet aggrauet delictum, tamen illud procedit in peccato continuato, ſecus in tranſitorio 349 nu. 4

crimen læſæ maieſtatis non committitur niſi à ſubdito 215 nu. 32

crimen læſæ maieſtatis non poteſt imputari carenti dolo 73 nu. 39

In crimine læſæ maieſtatis non fit extenſio de vno caſu ad alium: ſed fit ſtricta interpretatio 73 numero 41

crimina obiecta contra teſtes ipſos repellunt etiam ſi per prius non ſint conuicti, vel confeſſi 84 nu. 29

crimina atrocia non comprehenduntur in diſpoſitione generali. Et indultus ſeu abolitio criminum non extenditur ad criminoſos grauiorum criminum, nec ad crimen falſi 195 nu. 10. 11

criminibus occultis, quæ vt plurimum per vnum ſolum committuntur, lex contentatur facilioribus indicijs 195 nu. 2

criminoſus puniri poteſt per iudicem loci, in quo criminoſus reperitur ipſe, cùm idem ſit in cōtractibus, tamen hoc intelligitur, ſi ipſe delinquens reperitur ibi habere domicilium 59 nu. 6

culpa maior ſeu defectus cōmittitur in faciendo, quàm in omittendo 343 nu. 3

curator ſeu tutor ſi de pecunia minoris, ſeu pupilli deputata ad vſum immobilium ſibi prædium comparauit vendicatur poſſeſſio prædij per minorem. ibidem nume. 9. Et idem in muliere, eccleſia, & minore, vbi etiam videbis qua actione vendicatur 506 nume. 8

curator dari debet pupillo inuito, multò magis ipſo pupillo petente 489 nu. 9 10

curſus triginta annorum in poſſidente rem eccleſiæ facit præſumere, vt omnia ſolenniter proceſſiſſe appareant 408 nu. 8

curſus temporis non ſufficit in talibus angarijs probare, niſi etiam & tempus probetur 442 numero 9

cuſtodiri in vinculis, & fideiuſſoribus committi, ſunt diuerſa 131 nu. 9

cuſtodia arcis, etiam baronum tempore belli ſpectat ad regem 26 nu. 11

cuſtos carceris etiam pro leuiſſima culpa tenetur criminaliter 251 nu. 1. 6

cuſtodes animalium eccleſiæ dantium damna, tenentur illa emendare 458 nu. 10. 11

Et ideo dominus animalium recuperat à cuſtode damnum quod ſoluit damna paſſis. ibid. nu. 12.

D*Amnari quis non poteſt ad mortem, nec pœna ordinaria imponi, dum quis ex præſumptionibus damnatur, ſed alia minor pœna* 239 numero 11

damnū pati in re locata aliud eſt, & aliud pati damnum in fructibus ad effectum, vt cōductor poſſit conſequi remiſſionem mercedis 502 nu. 6

debita duo ſi extant pœnalia, ſolutio ſi ſit per debitorem, in dubio cedit in illud debitū cuius pœna commiſſa fuiſſet 556 nu. 4

debitor confeſſus in inſtrumento recepiſſe pecuniam, poteſt non obſtante lapſu biennij negatiuam probare, id eſt, non habuiſſe pecuniam, dummodo in ſe aſſumat onus id probandi 319 nu. 1. 2. 3. 4

Et maximè vbi id probare vellet per confeſſionem ipſiuſmet creditoris 319 nu 5

debitor vt capi poſſit tanquam ſuſpectus, plura requiruntur 301 nu. 14

debitor pro modico debito non poteſt iurari ſuſpectus 301 nu. 11

debitor ex pluribus cauſis ſoluens partem debiti facit vt electio ſit creditoris in quam partem, ſeu cauſam receperit: ſecus ſi debitor tempore ſolutionis declarauit in quam partem 556 nu. 2

debitoris deterioratio per quam inducatur ſuſpicio fugæ, requiritur quòd superuenerit poſt cōtractum debitum 301 nu. 13

debitoris ſuſpecti captura poteſt lite pendente impetrari 436 nu. 10

declaratio non requiritur in facto notorio 344 numero 5

declaratio non requiritur in eo qui notoriè tenuit caſtrum rebellatum 345 nu. 6

decretum non requiritur in alienatione rei minoris, vbi apparet in inſtrumento eum quodam patre minoris data facultas pro debito in eo contento ingrediendi propria authoritate, & ideo caſu tutores & curatores poſſunt immittere manum ad quam rem velint, quia non requiritur decretum 297 nu. 2

decretum vbi venit interponendum in alienatione rei minoris,

minoris, requiritur ſolennitas, & ideo vbi ceſſat interpoſitio decreti, ceſſat ſolennitas 298 nu. 3

decretum iudicis requiritur in alienatione rei minoris: tamen induci poteſt per longa tempora, vt non requiratur 317 nu. 13

decretum præſumitur interueniſſe in alienatione rei eccleſiæ, quando fuit alienata ex contractu defuncti longi temporis, licet de eo non appareat 298 numero 8

decretum latum nullis probationibus factis, eſt ipſo iure nullum 532 nu. 8

decretum ſeu actus ſine rationabili cauſa non tenet 398 nume. 12

decretum ſuper alienatione rei minoris ſeu pupilli de facto reuocatur, vbi iudex reperit ſe deceptum. 508 nume. 10. 11. Quia eo caſu habetur pro non interpoſito. ibid.

decretum iudicis interpoſitum imperitia iuris, vel facti ſucceſſor ipſius illud exequi non debet 508 numero 12

decretũ non requiritur in alienatione rei minoris, quando fit alienatio ex contractu defuncti qualitercunque defunctus contraxerit 299 nu. 11

decreta decurionum vniuerſitatum per quæ donatur, non tenent, & ſunt ambitioſa 398 nu. 12

decurio dicitur, qui de ordine curiæ officia terræ adminiſtrat: vnde non eſt decurio, qui ſententiam non tulit vel curiam non participauit 191 nu. 19. 20. Quod dicitur in iure de decurionibus, ſeu priuilegijs ipſorum, obſeruabitur in conſiliarijs ciuitatis, & conſulibus ipſius, cùm ſint loco ipſorum ſubſtituti: & hodie loco decurionum habentur, ibid. nu. 22. 23 & 28. Vbi intelligitur de conſulibus ciuitatum & magnorum locorum, non autem oppidorum.

decurionibus aſſerentibus donationem alicui feciſſe in remunerationem ſeruitiorum ſtatur 551 nu. 7

deducens vnum, & aliud probans non poteſt obtinere 564 nu. 2

defectus in ſyllaba ſolennitatum quæ requiruntur, vitiat in totum 172 nu. 21

defendendi animo quòd quis fecerit, ſtabitur eius iuramento, concurrentibus maximè alijs coniecturis 166 numero 12

defendendo ſeu ad defenſam quòd quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur 141 nu. 21

defendendo quid fuiſſe factum ſufficiet probare quòd aduerſarius offenſus ruebat in ipſum, & aggreſſus in dubio ſemper feciſſe videtur ad defenſam, quòd fecit 141 nu. 15

defendens ſe non poteſt habere ſtateram in manibus, & vulnera non dantur ad menſuram 65 numero 26

defenſio competens principali competit etiam fideiuſſori 566 nu. 2

defenſio permiſſa fratri in auxilium fratris ſeu alterius intelligitur permiſſa cum moderamine inculpatæ tutelæ 156 nu. 2

defenſio quæ conſtat ex actis poteſt allegari per quemlibet etiam inhabilem, vt minorem, & mulierem 175 nu. 49

defenſionem Princeps tollere non poteſt, cum ſit de iure naturali 531 nu. 2

Ad defenſionem quod quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur 166 numero 10

Ad defenſionem, quòd quid factum ſit, ſufficit probari, quòd ſe defendens probabiliter dubitare poterat de offenſione 140 nu. 1

Ad defenſionem quòd quid factum fuerit probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur 67 numero 38

defenſionibus renunciare etiam expreßè quis non poteſt 406 nu. 10

delegati iuriſdictio eſt odioſa, & ideo reſtringenda in dubio 481 nu. 3

delegato principis mortuo cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad Principem 437 nu. 25

deliberatio colligitur ex præparatorijs & geſtis 72 numero 15

deliberatio plena præſumitur, vbi interuenit ſecunda conſideratio 286 nu. 27

deliquiſſe quis dicitur ſæpius, ſi per tres vices deliquit 229 nu. 22

delinquẽdi conſuetudo inducitur per binum actum 211 nume. 22

delinquens quando nõ fuit aſſuetus delinquere, nec probatur aliàs deliquiſſe, niſi ſemel tantum, poterit eo caſu iudex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere 240 nu. 24

delinquens in delicto, in quo peruenit ad actum facti remotum, vel actum verbi, non punitur eadem pœna, ſed extraordinariè 90 nu. 12

delinquens ſi eſt vir fortis & ſtrenuus, aut magnus artifex, aut multum vtilis reipublicæ, debet ſibi minorari pœna capitalis, imò quilibet de populo eo caſu poſſet executionem ſententiæ capitalis impedire. & ibi multa alia circa hæc 156 nu. 7. 8

delinquens in foro eccleſiaſtico prima vice, potius expectandus & corripiendus eſt, quàm puniendus 161 numero 7

delinquens non debet puniri pœna delicti conſummati, etiam vbi eſſet deuentum ad actum delicto proximum: ſed minori pœna: & debet eſſe minor pœna mortis 91 nu. 16. 17

delictum in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda pœna mortis, eo caſu principalis ad ipſam condemnabitur, cæteri verò deportantur 120 nu. 42

delictum capitale committens, ſi ſit ſtrenuus & vtilis reipublicæ, abolenda eſt ſibi pœna 67 numero 39

delictum committens, ex quo fuit condemnatus ad mortem, ſi eſt homo vtilis reipublicæ, ſeu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis ſententiæ impedire 67 nu. 40

delictum famuli imputatur domino ſcienti & non prohibenti. quod maximè procedit, vbi ſubeſt aliqua præſumptio, quòd fuerit factum domino mandante 17 nume. 3. 4

delictum quando punitur pœna ſtatuti, nõ habet locum pœna præfata, niſi delictum fuerit conſummatum: ſecus ſi attentatum 210 nu. 7

delictum pluries reiteratum, etiam ſi pluries fuit punitum, ſimiliter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commiſſum 228 nu. 12

delictum vbi committitur in aliqua contrata, in dubio præſumitur contra vicinos & domeſticos: & ideò capi poſſunt, & torqueri vicini & domeſtici 134 numero 3

delictum commiſſum, vbi non tēdebat ad illam ſpeciem delicti, quod poſteà ſequutum eſt, non tenetur quis de eo quod ſequutum eſt 39 nu.2

delictum veneni eſt occultum: & ideò in eo debet iudex eſſe promptior ad torturam 253 nu.1

delictum ad hoc vt non puniatur, ſufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuiſſe licitè fieri, licet punctualiter non probetur factum iure licito 140 nu.10

delictum ſi aliter probari non poteſt, niſi per minorem, ſi fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum 118 nu.21

delictum dicitur haberi per me ratum, quando fuit nomine meo geſtum, & ita dictum tempore actus geſti 40 nume.5

delicti præſumptio tollitur ex præſumptione bona famæ 97 nu.17

in delicto commiſſo de nocte ſufficiūt leuiores probationes, imò coniectura 234 nu 4

delicta commiſſa de nocte, ſunt difficilis inquiſitionis & probationis: & ideò rarò reperiuntur ſine tortura: quia ob tempus nocturnum, dicuntur clandeſtina 5 nu.10.11

delicta præſumuntur principaliter perpetrata animo nocendi 192 nu.5

delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in conſtitutionibus regni, & iuribus municipalibus, niſi delicta ipſa ſint conſummata & perfecta 208 nu.19

delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem damnari poſſit, licet pro vnoquoque delictorum commiſſorum ille non poſſet pœna mortis puniri, ſed pecuniariter: vt quia pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda, ſed pecuniaria 36 numero 16

in delictis quæ ſecretè fiunt iudex debet eſſe promptior ad torturam, & quæ de nocte fiunt, dicantur ſecretè fieri, & occultè 35 nu.5 6

demens æquiparatur mortuo 34 nu.19

depoſitio teſtis ſeruitoris ſeu domeſtici, nullum indicium facit contra dominum 205 nu.19

depoſitio correi ſeu ſocij criminis cum aliquibus adminiculis, vt eſt conuerſatio & habitatio, facit indicium 83 nu.16

depoſitioni principalis ſi quis ſtare ſe offert, denegari non poteſt quin examinetur, nec ſufficeret replicare, quòd adeſt procurator cum libera bene informatus, & quòd principalis eſt in longinquis partibus. & nume.18. & ita aliàs obtinui pro Illuſtr. quondam magno Capuaneo contra Marchionem quarate 277 nu.17.18 20

depoſitiones teſtium tormentatorum abſque indicijs, nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt 204 nu.10

depoſitum iudiciale obtinet vim veræ ſolutionis 465 nume.14

derogatio particularis ſpecifica longè potentior eſt in derogationem iuris alterius 566 nu.22

deus etiam ex conuentione obligaretur 464 numero 62

deus non ſubiecit contractus ſub poteſtate Principis 250 nume.25

dictio, nullatenus, importat nullitatem actus 9 numero 12

dictio, præſertim, comprehendit caſum expreſſum 345 nume.9

dictum doctoris ſemper debet intelligi ſecundum iura quæ allegat ipſe 296 nu.17

dictum probi viri inducit iuſtam credulitatem 136 numero 1

dies vbi eſt expreſſa in obligatione, etiam ſi tacitè inſit ex diſpoſitione legali, tunc non poteſt purgari mora, niſi infra modicum tempus 303 nu.3

diffamatio vbi non præcedit inquiſitionem, corruit inquiſitio: & teſtes deponentes ſuper delicto, de quo fit inquiſitio, non præcedente diffamatione non probant 97 nu.19.98 nu.20 22.23.24

diffamatus ſeu infamis quis non eſt ex eo, quòd ita eſſe dicatur: niſi etiam conuictus fuerit de eo, quòd diffamatur 256 nu.25

difficultas excuſat à pœna 186 nu.3

dignitas ſola non ſufficit in officiali ad inducendum præſumptionem metus, ſeu impreſſionem, quia id procedit in officiali non habente iuriſdictionem 437 numero 18

dignitatibus præferuntur munera patriæ 281 numero 12

dilatio non conceditur ſuper impertinentibus, & ſi forſè datur per errorem, non recipitur probatio 529 nume. 9

diligentia in caſu incendij exculpat præſumptionem culpæ 47 nu 12

diſcipulus in apotheca an obliget magiſtrum 17 numero 5

diſcordia ſiue contrarietate extante ſuper maritanda puella inter conſanguineos, & tutorem iudex prouidet, & ſubdit non eſſe, quia iudex inter diſcordantes debet eligere meliorem, & æquiorem partem 547 nume.7.8

diſſimulandi animo quòd quis aliquid dixerit, vel fecerit probatur per coniecturas 27 nu.36

diſpenſatio quid ſit 184 nu.49

diſpoſitum inter coniunctos, habebit locum inter amicos magna amicitia 141 nu.23

diſpoſita in teſtamento per teſtatorem reputantur inſeparabilia 519 nu.4

diſpoſitio conſtitutionis in aliquibus dicitur eſſe merè fauorabilis, & in fauorem maſculorum 520 numero 8

diſpoſitio iuris qualibet generaliter loquens, non extenditur ad minores, & in cauſa pia, & fauorabili 301 numero 8

diſpoſitio hominis debet intelligi prolata in caſu vero, & non ficto 279 nu.5

diſpoſitio pœnalis pro aliquo crimine in ſpecie contra aliquā ciuitatem, & eius ciues, non extenditur ad villas ſeu caſalia eiuſdem ciuitatis: ſed ſolùm contra ipſam ciuitatem, & ibi exiſtentes 126 nu.3

diſpoſitio qualibet intelligi debet, vt minus lædat ius cōmune, quàm poſſit 10 nu.5

diſpoſitio qualibet vltimarum voluntatum, ſiue cōtractuum recipit interpretationem à conſuetudine 381 numero 8

diſtant

diſtantia loci facit vt quis ignorare præſumatur 471 numero 5

diſtrictus dicitur propriè dominium accedens ciuitati, ſeu caſtro in ſubiectionem iuxta fines ſimul in ciuitate ſeu caſtro ſtatutos intra quos quicquid eſt vocatur territorium 537 nu.2

diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus ſtuprum: & præſumatur concubinatus 200 numero 3

diuturnitas carcerationis inducit minorationem pœnæ ordinariæ 156 nu.5

diuturnitas temporis præſumere facit omnia ſolenniter proceſſiſſe, quæ requiruntur in conceſſione, maximè res eccleſiaſticæ 408 nu.7

diuturnitas temporis facit præſumere omnia ſolenniter proceſſiſſe 477 nu.11.12

doctor non poteſt torqueri: & an ſit hoc ſimpliciter verum: & an requiratur, quòd ſit certi ordinis, vel quòd ſit actu legens, vel actu aduocans 243 numero 2

doctor actu legens dicitur eſſe in dignitate 190 numero 5

doctor dicitur perſona illuſtris: & gaudet omnibus priuilegijs conceſſis militibus 190 nu.6.7.8

doctor licet de iure non poſſit torqueri: tamen de conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, torqueri poteſt. Et quòd talis conſuetudo, quòd poſſit torqueri, nunquam viſa fuit ſeruari 244 nu.4

doctor impetitus de crimine falſi, poteſt torqueri 244 nume.5

doctor intelligi debet ſecundum iura quæ ipſe allegat 325 nu.11

doctori licet magno non eſt credendum, niſi eius dictum probet per authenticam ſcripturam: imò gloſæ non eſt credendum, quando leges non allegat 217 nu.12. 13.325 nu.12

doctoris legentis in cathedra dictum non aſtringit de neceſſitate 469 nu.1

doctoris dictum debet intelligi ſecundum iura quæ ipſe allegat 47 nu.14.217 nu.11

doctores dicũtur quaſi radij ſolis, & per Doctores quaſi luminoſas candelas, vniuerſum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut ſydus irradiat mirum 190 nu.9

doctores, velut ſplendor fulgens firmamenti: & ipſorum ſcientia mundus illuminatur: & niſi fuiſſent Doctores, eſſemus in tenebris 190 nu.10.11

dodarium non habet priuilegium antelationis ſicut dos 494 nu.10

dolore iniuriæ vel metu promotus, non eſt in plenitudine intellectus: & ſic ei tollitur rectum iudicium deliberandi 65 nu.24.25

dolus quid ſit 164 nu.3

dominus ignorans vaſſallum feudum alienaſſe ſi dederit eidem licentiam alienandi, non ex hoc videtur confirmaſſe alienationem iam factam de præterito 566 nu.24

dominus ignorans obligationem generaliter factam per feudatarium de ſuis bonis feudalibus, ſi dat licentiam creditori quòd poſſit ſuper bonis feudalibus conſequi debitum, certè per talem licentiam non videtur conſenſiſſe obligationi bonorum per prius factam, quam tunc ipſe dominus ignorabat 566 nu.25

dominus poteſt reuocare vaſſallum ſuum contumacem qui aufugit à feudo, & poteſt etiam eius bona capere 273 nu.15

dominus poteſt reuocare ad feudum vaſſallum ſuum, qui alibi ſe contulit ad habitandum, etiam ſi fuiſſet effectus conuerſus, vel oblatus 273 nu.15

dominus poteſt ab eius vaſſallo inobediente, & contumace eius bona auferre: & maximè exiſtẽtia in eius iuriſdictione 273 nu.16

dominus, ſi allegat ſe eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi ſeruitia ſeu angarias à ſubditis, non auditur: cùm ex quaſi poſſeſſione non inducatur ius exigendi ſeu poſſidendi 220 nu.15

dominus ſeu cuſtos caſtri ſi tempore guerræ offert illud adſignare regi cuſtodiendum, non tenetur amplius de eo, quod ſuccedit, ſi rex non mittat ad eius cuſtodiam 26 nu.12

dominus probans exegiſſe collectas à vaſſallis de conſuetudine tanti temporis in cuius contrarium memoria hominum &c. habet vim priuilegij 527 numero 25

dominus non poteſt grauamina à vaſſallis ſuis exigere, niſi conſueta 526 nu.16

dominus licet habeat in vaſſallos merum, & mixtum imperium, non ex hoc poteſt eis imponere noua vectigalia, niſi in caſu neceſſitatis 526 numero 17

dominus exigens aliquid extraordinarium præter conſcientiam Principis, punitur in quadruplum, ſi verò de conſcientia Principis plus exegit, quàm impoſitum fuit, punitur in duplum 526 nu.18

dominus præſumitur habere iuſtam cauſam ignorantiæ eorum quæ ſunt geſta per procuratorem 287 numero 5.6

dominus poſtquam eius procurator fuit litem conteſtatus, non poteſt ipſe de per ſe in illo iudicio comparere in abſentia dicti procuratoris 287 nu.7

dominus percuſſus ab alio cum baculo, ſi mandauit ſeruo, vt illum percuteret, intelligitur mandaſſe de pari vindicta, & ſic vt illum ſimiliter baculo verberaret, & non armis 155 nu.1

dominus rei quando ſe conſtituit poſſidere nomine alterius, non transfert poſſeſſionem ex tali conſtituto 560 nume.7

dominus ad probandum angarias ſibi deberi per vaſſallos, debet probare titulum, aut exegiſſe per tantum tempus, in cuius initij memoria hominum in contrarium non exiſtat 525 nu.1

dominus ſi mandauit ſeruo quòd vulneret, ſeu percutiat Baptiſtam, & ſeruus percuſſit Saluatorem, non tenetur mandans de vulnere Saluatori illato 156 numero 4

dominus prætendens aliquas ſeruitutes ſibi deberi à vaſſallis, incumbit ſibi onus probandi de ipſarũ præſtatione, & per tantum tempus, in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit. Nec ſufficeret longæuus vſus ſeu conſuetudo, etiam cum tituli allegatione 219 nu.2

Et in talibus nõ ſufficit longæuus vſus, aut probari curſus longi temporis, niſi etiam & teſtis probetur. ibid. nu.2 & 3

dominus ſi concubuit cum vxore vaſſalli ea inuita, ſeu vaſſallo inuito debet feudo priuari 555 nu.20

dominus qui vaſſallos contra iuſtitiam diuerſis grauaminibus afficit, debet feudo priuari 555 nu. 21

dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, niſi delictum haberet tractum ſucceſsiuum, ſeu cauſam ſucceſsiuam: ſecus ſi momentaneam 16 numero 1

dominus tenetur in omnibus reddere vices vaſſallo 28 numero 41

dominus malè tractans vaſſallos dicitur malè verſari in feudo quod tenet à domino & debet feudo priuari 18 nu. 1. 555 nu. 15

dominus obligatur ex contractu factoris ſeu inſtitoris 17 nume. 6

dominus abutens iuriſdictione ſibi conceſſa per principem, poteſt de facili priuari iuriſdictione prædicta 250 nu. 28

dominus poteſt agere pro intereſſe ſeu iniuria ſuo vaſſallo illata 62 nu. 9

dominus exigens aliquod reale ſibi non debitum inconſulto principe plectendus eſt 525 nu. 3

domini temporales vt Duces, Comites, & ſimiles, cenſentur principes in eorum terris, & habent illam poteſtatem in ſubditos, quam habet Imperator in toto Regno, maxime quando eis ſunt conceſſa regalia, prout omnibus Baronibus Regni conceſſa ſunt 437 nume. 15

domini nō poſſunt exigere à vaſſallis, niſi conſueta grauamina: nec poſſunt eos compellere ad præſtandum ſibi angarias ſeu collectas 219 nume. 10. 442 numero 12

domini extorquendo ſimilia inconſulto principe, tenentur in quadruplum 219 nu. 11

Et ſi conſulto principe exigant plus permiſſo, puniuntur in duplum. ibid.

domini vaſſallorum debent eſſe contenti oneribus & muneribus impoſitis tempore conceſsionis feudi, nec ſubditos vltra grauare 442 nu. 15. 526 nu. 20

dominium quando non deducitur principaliter, ſed incidenter, ſicut in rei vendicatione, & contigit in aliqua cauſa dubitari quis eſt dominus, ex poſſeſsione præſumitur dominium 511 nu. 2

dominij exceptio contra ſpoliatum quando non requirit probationem facti, non poteſt reijci, & admittitur 440 nu. 3

de dominio ſuo opponens, & probans per ſententiam, auditur contra ſpoliatum agentem remedio recuperandæ, ita & probans de ſuo dominio per inſtrumentum publicum quòd æquiparatur ſententiæ 440 numero 2

de dominio cōnenti dum conſtat, obſtat exceptio agenti de manifeſta, & notoria iniuſtitia, & dominio ipſius 564 nu. 8

domus ſecundum dialecticos conſiſtit ex pluribus, videlicet ſolo, ſuperficie & tecto 509 nu. 2

domus manſione dicitur: vbi quis firmiter ſtat, & permanet, non vt recedat 550 nu. 10

domus conceſſa in feudum & domus domini tenent vnam curtem communem, diuiſio ipſius curtis debet fieri per cordulam verſus domum domini, & illa dimidia erit ſua, alia dimidia erit vaſſalli 484 numero 2

domo alienata intelliguntur cætera alienata quæ ſunt de ſubſtantia domus 509 nu. 1

In domo communi conſueta locari ſi aliter ex ſocijs vult inhabitare, alter autem vult vt locetur, præfertur volens locare 358 nu. 5

domeſtici teſtes etiam dicuntur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt 56 nu. 32

donans eccleſiæ centum oues vt quolibet anno donec vixerit, det ſibi quinque, cùm plus ex eis veriſimiliter percipi poſsit, & quòd poſt mortem oues ſint monaſterij etiam ſi fuerint multiplicata, talis contractus eſt licitus, nec poteſt eccleſia dici læſa 413 numero 5

donans mille non facta inſinuatione ſi aſſerit donare propter merita, de quibus non apparet, poteſt contrauenire 550 nu. 13

donans in remunerationem tenetur de euictione 551 nume. 8

donatio facta per patrem filiæ in poteſtate facit quòd filia ipſa non videtur capax dictæ donationis 490 nume. 10

donatio in qua fit mentio de morte, dicatur facta cauſa mortis 489 nu. 1

donatio cauſa mortis æquiparatur legato 489 numero 2

donatio facta per virum vxori minoris ætatis duodecim annorum, tenet & valet 306 nu. 1

donatio donatoris morte confirmata ſapit naturam vltimæ voluntatis 490 nu. 7

In donatione vbi non apparent merita præceſsiſſe, eſt ſuſpecta 427 nu. 6. 7. 8. 9

donationes inofficioſas in extraneū licet ius reuocet in coniunctum, tamen pro parte reuocat, & non in totum 322 nu. 3

dos non poterit congrua ſtatui, nec terminari, niſi ſciatur quis erit ſponſus, & cuius qualitatis, & cogitur expectari tempus quo maritabitur 518 numero 6

dos vbi legatur per patrem poteſt ante omnia peti tanquam æs alienum ad quod pater ipſe tenebatur, & in tantum quòd dotem ipſam non tenetur filia ipſa conferre 490 nu. 3. 4. 5

dotem promittens ſi eſt extraneus, præſumitur promiſiſſe animo donandi 516 nu. 1

duo iura quando concurrunt in perſonam vnius, idem eſt iudicandum, ac ſi in perſonam duorum concurrerent 278 nu. 23

duo non poſſunt eſſe domini inſolidum eodem iure, imò eſt impoſſibile 214 nu. 18

E *Cceleſia vt probetur eſſe pauper ſtatur iuramento ipſius rectoris 568 nu. 12*

eccleſia propter ſterilitatem poteſt denegare procurationem 568 nu. 13. 14

eccleſia licet poſsit venire contra contractum geſtum omiſsis ſolennitatibus, licet vtiliter contraxerit, cùm eo caſu contractus non teneat: id tamen intelligendum eſt, quando ex illo contractu eccleſia modo aliquo læderetur: ſecus ſi vtiliter contraxiſſet 316 nume. 3

eccleſia prima curata licet per adoptionem ſecundæ curatæ vacet ipſo iure, non tamen poteſt epiſcopus illum ſpoliare ipſo prius non citato, & audito, quia poſsit ſibi defenſio competere, vt puta diſpenſatio, vel quid ſimile. 482 nu. 4

eccleſia

eccleſia tenentur ad gabellam plauſtrorum quæ deſtruunt viam, & etiam ad gabellam portæ 458 numero 13

eccleſia eſt in facultate difficilis conueniendi 273 numero 12

eccleſia connumeratur inter potentiores 273 numero 13

eccleſiæ vniuerſitatis ſi plus offertur quàm res valeat id recipere non debet, ſed iuſtum pretium tantum: cum non debeat in ſuis contractibus fraudem adhibere 485 nu. 6

eccleſia debet eſſe cultrix iuſtitiæ & æquitatis 485 numero 7

eccleſia poteſt ſibi facere contractum fauorabilem abſque aliqua ſolennitate canonica, vel legali 316 numero 4

edere tenetur vaſallus copiam inſtrumenti domino petenti 18 nu. 4

edere quando quis cogitur per officium iudicis ſit ex cauſa, vt quando id quod edi petitur fuerit factum mandante eo qui ſibi edi petit, & quod ſua interſit, vt editio fiat, ex quo ſuam continet vtilitatem 491 numero 5

edere reus non cogitur inſtrumentum quando reus ipſe emit chartam, & ipſum à notario recollegit de ſua propria pecunia 491 nu. 6

editio facienda eſt per reum quando acta ſunt deperdita 491 nu. 2. 3

Et hoc quando ex cauſa magna, & quando dicatur hoc procedere ſubſiſtente cauſa magna. ibid.

eiectus ſi quis eſt nomine meo à poſſeſſione per familiam meam, & ego mandaui, vel ratum habui, ego teneor 331 nume. 7

Vbi multa ad intellectum Bar. in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudic. vbi materia iſta digeritur. ibid. nu. 8. 9. 331 nu. 10

electus qui fuit ſeu prior ciuitatis ſuæ, nō poteſt torqueri, licet functus fuerit officio 191 nu. 17. 18

electio dum fit, debet fieri de digniore 281 numemero 11

electio magiſtri actorum cauſæ facta per delegatum, perpetuat eius iuriſdictionem 375 nu. 1

eſt in electione creditoris, an ex contractu, cui eſt contrauentum, velit petere pœnam vel rem 19 numero 3

emens rem à tranſeunte nomine veri domini non amittit pretium ſi reperitur ſubtracta, & quando hoc, & quomodo locum habeat, & quomodo intelligitur 305 nume. 1. 2

emens rem à tranſeunte, ſeu incognito tunc demum recuperat pretium à vero domino, ſi emit rem nomine veri domini, & minus quàm res ipſa valebat: aliàs non competit ſibi vtilis actio negotiorum geſtorum ad repetendum pretium. & idem firmat Anton. de Alexand. in l. ſi pretium. C. de procuratoribus. 305 nu. 3. 329 nu. 1

emens fructus ante tempus in herba pro viliori pretio, quàm valebant tempore quo erant in eſſe, ſeu maturi dicitur vſuram committere, & vſurarius nuncupandus eſt emptor 481 nu. 4

emptor rei cui venditor conſtituit ſe precario nomine poſſidere, ratione precarij præfertur alteri ſecundo loco recipienti alienationem 510 nu. 7

emptor ſi promiſit ſoluere ad certum tempus, & ex quo ante tempus ſoluat dedit minus quam tenebatur, non licebit 481 nu. 7

emptor ſi fuit in mora in implemento ex parte ſua contractum, poteſt moram purgare infra modicum tempus 324 nu. 4. 465 nu. 9

emptoris ius an ſit reſolutum oblato precio ab eo cui infra certum tempus fuit promiſſa reuenditio 282 numero 1

emphyteuta ſi expulit antiquum conductorem fundi, cum bonus eſſet, debet priuari emphyteuſi 318 numero 17

emphyteuta finita emphyteuſi non poteſt amoueri offerendo tantundem eius quod alius offerret 276 numero 2

emphyteuta ſi cecidit à iure ſuo, & eccleſia tamen ſingulis annis recepit penſionem ab ipſo, & non proteſtatur de caducitate, ex hoc videtur caducitatem remiſiſſe 318 nu. 21

emphyteoſis non poteſt alienari in eccleſiam tanquam in potentiorem 273 nu. 14

emphyteuſis ſi ſit finita morte, & dominus velit de nouo emphyteuſim concedere, deſcendentes primi emphyteutæ poſſunt petere quod eis confirmetur emphyteuſis, & hoc de facili impetrabunt. Et ſi eiſdem denegabitur, poſſunt appellare ad ſuperiorem 318 nu. 18. 19

In enormibus licet iura tranſgredi 253 nu. 2

In enormibus quòd licet iura tranſgredi, non eſt ita ſimpliciter verum. Item intelligitur in cauſis arduis, in quibus incurritur ſtatus reipublicæ 255 numero 15

epiſcopus ſi petat contra vnam eccleſiam quartam decimarum, & rector alleget quod omnes eccleſiæ, & rectores earum de conſuetudine non ſoluerunt decimam, & rectores aliarum eccleſiarum ita depoſuerunt: quòd quamuis in conſequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipſorum, tamen probabunt 392 numero 7

equus ſi petitur qui eſt mortuus, ſuccedit æſtimatio, ſi cauſa eſſet ordinaria non poſſet ferri ſententia ſuper æſtimatione, cùm non fuerit petita ſed ſi ſummaria, ſic 434 nu. 4

error vnius inſtrumenti probatur per aliud inſtrumentum. vbi vnum inſtrumētum eſt reducibile ad aliud, vt quia in vno continetur minus, & in alio plus 386 nume. 52

error nō cadit in actu geminato, ſeu reiterato 445 numero 2

error toleratur etiam in facto proprio, dum reus certat de damno vitando, & eius aduerſarius de lucro captando 399 nu. 17

erubeſcere, pallere, & inconſtanter loqui ſunt ſigna malæ conſcientiæ 254 nu. 5

Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant 8 nume. 6. 302 nume. 7

euicta re empta per commiſſum, & non per ſententiam iudicis, ſed per laudum arbitrorum, non tenetur promittens euictionem 307 nu. 2

euictio dum imminet in limine contractus rei venditæ tenetur vēditor præſtare fideiuſſores de euictione, licet in contractu promiſſum non fuerit 463 nu. 1

Et intelligitur nedum pro illa quantitate, ſed etiam pro toto precio, & ſic de euictione futura. ibid.

euictionem promittens non tenetur, ſi res nō fuerit euicta per ſententiam rite & rectè latam, adeo quòd ſi per imperitiam, vel alio modo malè lata fuiſſet, non haberet locum euictio 307 nu. 3

euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur vt lata fuerit ſententia contra emptorem præſente ipſo emptore, & defendente cauſam, aliàs ſi ipſo abſente. præſumetur lata contra eum, quia cauſam non defendit 307 nu. 4

euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur quòd emptor defenderit cauſam cum bono procuratore, & aduocato, adeò quod ſi ex imperitia ipſorum cauſam amitteret, non haberet locum euictio 307 numero 5

euictionem promittens non tenetur ſi de facto res fuerit euicta, & ſi fuiſſet promiſſum de facto, & cum armis defendere, niſi fuiſſet ſuperior qui poſſet promittere etiam cum armis defendere 307 nume. 6. 308 nume 7

euictionem promittenti debet denunciari tempore quo lis mouetur. ſeu aliquid fit ſuper re empta, vt poſſit illam defendere 308 nu. 8

euictione promittens videtur promiſiſſe, ſi de iure res fuerit euicta: ſecus ſi de facto 307 nu. 1

excarcerādus die veneris ſancti, ſi reiterauit delictum, non debet excarcerari 211 nu. 24

excedens moderamen inculpatæ tutelæ, non tamen ex propoſito, ſed in rixa, non dicitur incurriſſe aliquam pœnam 141 nu. 17

excipiens inepte, ſi ſuccubuerit in exceptione terminus ſibi currit 138 nu. 18. 19

exceptio aliqua ſi virtute ſtatuti opponi non poteſt contra inſtrumentum, certè intelligi debet contra illum cum quo confectum eſt inſtrumentum, & ſtipulatum, non autem contra tertium 359 numero 11

exceptio certa ſi non permittitur opponi contra inſtrumentum virtute ſtatuti, non habebit locum contra tertium cum quo non eſt confectum inſtrumentum 359 nu. 12

exceptio licet firmet regulam generalem in caſibus non expreſſis: non ex hoc facit, quòd ſub regula generali comprehendantur vltrà, quàm de ſui natura debeat regula, vel generalis diſpoſitio comprehendere 15 nu. 16

exceptio competens vniuerſitati prodeſt, & competit ipſis conciuibus 399 nu. 13

exceptio competens pluribus, & ex perſona vnius tantum poteſt opponi 399 nu. 14

exceptio quòd quis ſit exemptus à iuriſdictione citantis. poteſt opponi per quamlibet etiam infamem, maximè quando talis exceptio eſt notoria, vt quia ex actis adparet 174 nu. 40

exceptio ſi non poteſt opponi contra inſtrumentum guarentigiatum virtute ſtatuti, poterit tamen opponi quòd is qui fecit inſtrumentum, non erat notarius 381 nu. 8

exceptio falſitatis admittitur etiam contra inſtrumentum habentem executionem paratam 381 numero 9

exceptio incompetentiæ iudicis poteſt opponi per procuratorem 175 nu. 45. 46

exceptio nullitatis ex incompetentia iudicis, ſi de ea in promptu apparet, impedit executionem ſententiæ 175 nu. 47

exceptio nullitatis licet nō admittatur contra tres ſententias conformes, tamen admittitur quando eſt ex incompetentia iudicis 175 nu. 48

exceptio nullitatis contra ſententiam impedit executionem quouſque de nullitate cognoſcatur 448 numero 1

exceptio nullitatis reiecta per ſtatutum, non videtur reiecta, ſi conſtat ex actis met 340 nu. 3

exceptio nullitatis quæ impedit executionem debet apparere ex reuolutione chartarum 488 numero 3

exceptio præuentionis eſt declinatoria, quia declinatur iuriſdictio citantis 438 nu. 29

exceptio declinatoria, quæ apparet notoriè ex actis, poteſt opponi per procuratorem, etiam in cauſa criminali 180 nu. 76

exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit litem agitari coram alio, maximè quando ſententia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ coram alio 438 nu. 27

exceptio dominij contra ſpoliatum quando non requirit probationem facti nō poteſt reijci, debet admitti 500 nume. 5

exceptio licet firmet regulam in nō exceptuatis, tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ aliàs in regula non includuntur 15 nu. 14

exceptio procuratoria poſt concluſum in cauſa opponi non poteſt 390 nu 1. 2

Imò etiam per litis conteſtationem tollitur, ſi oppoſita non fuit. ibid.

exceptio ſine ordine decreta eſt infirmanda, & nō confirmanda 535 nu. 32

exceptio metus non reſpicit inſtrumentum, ſed contractum 436 nu. 11

exceptio metus vbi fuit iuratum non poteſt opponi obſtante iuramento 436 nu. 12

exceptio metus non admittitur aduerſus inſtrumētum guarentigiæ iuratum, ad impediendum executionem 436 nu. 13

exceptio quæ reddit iudiciū retro nullum, poteſt quandocunque opponi 238 nu. 5

exceptio firmat regulam generalem 13 numero 1

exceptio poteſt opponi contra ſententiā, non autem contra inſtrumētum quod habet executionem paratam 566 nu. 3

exceptionem opponens in ſummarijs, ſi ipſam non efferat incontinenti probare, & etiam probet, præſumitur quòd fecerit animo calumniandi, & audiri non debet 433 nu. 1

exceptiones omnes ſi ſunt excluſæ poſt lapſum termini virtute ſtatuti, & pariter probationes non ex hoc auferetur facultas faciēdi articulos ad effectum examinandi principalem 278 nu. 21

exculpatio licet non proſit exculpanti, prodeſt tamen exculpato 179 nu. 73

exculpatio offenſi elidit indicia, quæ eſſent ad torturam contra inquiſitum exculpatum 135 numero 7

exculpatio

excuſpatio vulnerati, aſſerentis quòd Titius fuit qui ipſum vulnerauit, nòn prodeſt: nec nocet inculpato vel excuſpato: etiam ſi in mortis articulo talis excuſpatio facta ſit 168 nu.5

excuſpatio offenſi aſſerētis ſe non offenſum à Titio, elidit indicia ſufficientia ad torturam, quæ exiſterent contra ipſum 160 nu.1

excuſator comparens in quocunque crimine pro inquiſito abſente admitti debet. Et iſta eſt vera & communis ſententia 331 nu.11.12

executio ſententiæ ſeu decreti regij impeditur obſtante defectu iuris naturalis, vt quia latum fuit, ſeu lata parte inaudita 532 nu.11

executio ſententiæ non poteſt fieri contra heredem condemnati, niſi heres ipſe citetur, & in ipſa cauſa cognitione liquidetur, an heres habeat cauſam à condemnato 348 nu.8

executio ſententiæ regia retardari debet per reſtitutionem in integrum petitam 554 nu.11

executio quando peteretur confirmari ex ſententia nulla, quia parte non citata, non poteſt peti confirmatio: ſecus ſi erat valida, ſed executio non rite facta 422 nu.7

executio facta perperam iudicis authoritate, non reuocatur ſi id quod eſt ſolutum, adparet fore debitum 103 nu.27

executio ſi fuit nulliter facta contra tertios poſſeſſores, licet alias, iniuſtè ipſis tamen non citatis, etiā ſi vellet creditor quod iudex ipſam confirmet id fieri non poteſt 483 nu.12

executio facta per iudicem de facto, & parte non citata debet pari modo de facto reuocari, quia ſicut fuit iudex facilis in condemnando, ita & in reuocando 482 nu.3.534 nu.28

executio quæ virtute iuris ſeu ſtatuti fieri debet ad inſtantiam creditorū, intelligi debet de creditore efficaci, cui nulla obſtat exceptio 439 nu.34

executio ſententiæ & executio inſtrumenti habentis executionem paratam, æquiparantur 436 numero 1

executio ſententiæ nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ 436 nu.2

executio inſtrumenti guarentigiati habet etiam executionem perſonalem 436 nu.3

executio facta poſſeſſione ſecuta ſemper eſt executa ſciente & patiente venditore per quod ſatis apparet probari de traditione aliter quàm per precariū, & conſtitutum 483 nu.8

executio de facto emanata, ita de facto reuocari debet 533 nu.16

executionem imploratam à iudice eccleſiaſtico impeditur impartiri nedum per nullitatem obiectam, verùm etiam per iniquitatem euidentem 468 numero 4

In executione licet non requiratur citatio, maximè vbi ſit in eadem re, de qua eſt facta condemnatio, tamen fallit vbi ſit contra ſucceſſorē, quia debet citari 347 nu.11

Pro expreſſo haberi debet id de quo ſi quis fuiſſet interrogatus ita reſpondiſſet 546 nu.12

FActa ſunt fortiora ad demonſtrandum animum, quàm verba 213 nu.1

factum proprium quando eſt impugnatum à lege, etiam ſi interueniat iuramentum, licet contrauenire eidemmet contrahentis quando factum eſt lege impediente 550 nu.14

de facto ſpoliatus, ita de facto reſtitui debet 419 numero 5

factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demonſtrationem voluntatis ex verbis 238 nume.8.534. nume.24

falſans literas principis ad hoc vt capite puniatur; requiritur quòd nedum falſauerit ipſas literas, verùm etiam & ſigillum principis 244 nu.9

falſans literas delegati, qui gerit vices Papæ, non debet ita acriter puniri, ac ſi falſaret literas ipſius Papæ 244 nu.10

falſitas non eſt præſumenda, imò potius varietas loci, & temporis, vt ſaluetur, & excludatur falſitas inſtrumenti 376 nu.13

falſitas dici non poteſt, vbi conſtat de primordio veritatis 343 nu.8

falſitas non poteſt committi abſque dolo 377 numero 16

falſitas inſtrumenti probari poteſt per duos vel tres teſtes, etiam ſi non ſint de de ſcriptis in eo 382 numero 19

falſitas teſtium non exiſtens in negotio principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij principalis, ſed in acceſſorijs, non facit, vt dicta teſtium reprobentur 78 numero 11

falſitas præſumitur ex diuerſitate ſeu varietate ſcripturarum, & contrarietate 49 nu.5

falſitas non eſt, ſi teſtes ſunt contrarij inter vnam partem & aliam, niſi aliter probetur falſitas. Verùm datur materia iudici ad inquirendū in alterutrum 246 nu.14.247 nu.17

falſitas tacendo non committitur, niſi à teſte, & ſic non poteſt præſumi falſitas ex omiſſione 343 numero 4

falſitas eſt mutatio veritatis 343 nu.5

falſitas etiam committitur in omittendo verum ſcribere, ſicut in exprimendo falſum 383 numero 27 & 28

falſitas ad hoc vt excludatur, debet in dubio præſumi potius ignorantia quam dolus 48 nu.4

falſitas non tangens negotium principale, in quo eſt ſubſtantia negotij, non facit quod dicta teſtium reprobentur 38 nu.5

falſitatis imago eſt id, quod diſtat à veriſimili 17 nu.2. 110 nu.14

falſitatis probatio debet de neceſſitate concludere, & requiritur magis ſtricta & concludens probatio in falſitatibus, quàm in alijs 78 numero 15.106 numero 11

In falſitatibus præſumendis attenditur multum qualitas perſonarum teſtium 78 nu.16

In falſitatibus ſemper fieri debet interpretatio, vt falſum excludatur 106 nu.10

falſa grammatica, ſeu falſa latinitas reſultans ex vitio ſcriptoris in reſcripto, vel ex nimia occupatione, non vitiat reſcriptum 343 nu.1

falſum dici nō poteſt id quod non eſt nociuū, nec aptum ad nocendum 377 nu.17

falſum dici non poteſt id quod habet aliquid veritatis

admiſſum 246 nu. 11

falſum dici non poteſt id, quod habet primordium veritatis, & ſemper facienda eſt interpretatio, vt falſum excludatur 246 nu. 12

falſum minimè dici poteſt id quod innatur primordio veritatis 39 nu. 8. 69 nu. 13. 377 nu. 20

In falſi crimine probatio debet de neceſſitate concludere 47 nu. 2

falſi crimen eſt exceptuatum, nec comprehenditur in generali indultu 468 nu. 10

falſi crimen eſt deteſtabilius homicidio, & veneficio, & in tantum, quòd reducit hominem ad nihilum 468 nu. 11

In falſi crimine ſemper debet fieri interpretatio, vt falſum excludatur 68 nu. 2

falſi probatio debet de neceſſitate concludere, & tali modo, quòd aliter res ſe habere non poſſit 38 nu. 3. 68 nu 3. 376 nu. 12

De falſo inquiſitus debet in carceribus defendi, & non liberatur 468 nu. 9

falſarius non poteſt dici teſtis, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari 78 numero 14

fama nullum facit indicium, ſed ſolùm confirmat alias probationes 110 nu 15

fama publica de delicto contra inquiſitum an facit indicium ad torturam 35 nu. 10

fama publica facit indicium ad torturam, & pariter inimicitia 365 nu. 2

fama publica vehemens facit indicium ad torturam 144 nume. 16

fama ſola iunctis alijs adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis, facit plenam probationem 144 nume. 17

fama licet firmiter cum omnibus circunſtantijs requiſitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem teſtes, plenè probabunt famam, licet firmiter de requiſitis ad probationem famæ non depoſuerint 144 nu. 18 & 19

fama publica non probatur per teſtes dicentes de fama, niſi reddant rationem eorum dictis. Et debent dicere à quo audiuerunt, ad hoc vt probent 366 nu. 10 & 11

fama vt faciat indicium debet præcedere inquiſitionem. Item debet habere originem à legitima, & probabili cauſa, alias non probat 366 numero 12 & 13

fama publica probata non facit indicium, ſed confirmat alias probationes 366 nu. 14

fama publica cùm adminiculis aliquibus, facit indicium ſufficiens ad torturam 75 nu. 7

fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur, quòd teſtes deponant ſuper ea, vt probent 265 nu. 3

fama mala facit indicium ad torturam 365 numero 5

fama bona inquiſitorum de falſo, multum operatur ad excluſionem falſitatis: vbi qualitas perſonæ multum operatur ad remouendum falſitatem 68 nume. 9 & 10

fama bona elidit plura indicia, ac euacuat 161 nu. 6

fama non probatur ex quo teſtes deponant id publicè audiuiſſe, niſi dixerint audiuiſſe à maiori parte populi illius loci 369 nu. 4

fama ad hoc vt probetur per teſtes, requiritur quod multa concurrant 369 nu. 5. 6. 7

fama ad hoc vt probetur, requiritur quòd fama ipſa ortū habuerit à probabili & legitima cauſa. vt quia præceſſiſſet aliqua cauſa rixa ſeu inſultus, vel inimicitia inter eos 110 nu. 10

fama non probatur, niſi dicant teſtes ita audiuiſſe per famam à maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, à quibus audiuerunt, videlicet quando non deponūt audiuiſſe à maiori parte populi vbi multa & plenè de fama, quando dicatur eſſe probata 53 nu. 11. 12

fama mala probata contra aliquem, vt ſortiatur effectum ſuum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali 119 nu. 31

fama vt probetur, requiritur quòd teſtes depoſuerint famam ipſam audiuiſſe à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc non fuerint interrogati 110 nume. 13

fama mala ad hoc vt quis dicatur ad effectum, vt pro alio delicto de quo inquiritur, dicatur eſſe malæ famæ, requiritur quòd talis mala fama fuerit in eodem genere mali: nec ſufficeret, ſi de alijs criminibus diuerſis mala fama procederet 256 nu. 28

fama bona ſi quis fuit in præteritum ita quoque & hodie præſumendus eſt 94 nu. 12

famæ probatio eſt minus quàm probatio indiciorū, maximè quando non probatur habuiſſe originem à iuſta ſuſpicione 110 nu. 16. 111 nu. 17. 18

familia clericorum gaudet priuilegio clericali 458 numero 7

famulus ſeu famula dum reperitur in domo mortua, præſumitur à domino domus occiſus, vel à domina ſi dominus eſt abſens 238 nu. 3

famulus non tenetur furti, ſi dum ſibi ſalarium non ſoluitur, ſubtrahit tantum de rebus patroni, quòd ſibi ſatisfiat 129 nu. 5

famulus mercede conductus ab eccleſia non gaudet priuilegio eccleſiæ 458 nu. 14

fatalia contra minores non currunt, licet Bartol. tenet, quòd ſic, ſed quòd datur reſtitutio 559 numero 8

fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat ſe erraſſe in facto 206 nu. 1

febris licet ſit cauſata ex vulnere, nō ex hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis 7 numero 12

fundum alienum pertranſiens per decem annos, præſente domino fundi cui aſſeritur quod dicta via debetur per dictam terram, videtur cōſtituta ſeruitus 501 nu. 2. 3

feudum habens de camera, ſeu canena, non poteſt petere illos panes ciuiles, niſi prius ære alieno ſoluto, ita quod creditores talis feudatario præferuntur 551 nume. 9

feudi bona præſumuntur data ſeu conceſſa vaſallo ſub conditione, vt à feudo ſeu terra nō recedat 273 nu. 7

fides torti augetur per torturam 195 nu. 7

Ex ficta confeſſione per contumaciam nullam propter inordinatum proceſſum, non poteſt ſequi aliqua ſententia 172 nu. 22

fideiubere aliud eſt, & aliud promittere de fideiubēdo, & aliud

& aliud eſt locare, ſeu vendere, & aliud promittere de vendendo 382 nu. 26

fideiubere nemo ſponte præſumitur, imò potius per vim & metum, cum nemo quis ſua iactare præſumatur 450 nume. 2

fideiuſſor nunquam obligatur, niſi per obligationem tacitam vel expreſſam 382 nu. 22

fideiuſſor qui promiſit ſe facturum & curaturum ſub pœna, excuſatur ab ea, ſi fecit quicquid potuit 187 nume. 5

fideiuſſor ſe obligans ad certum tempus elapſo tempore non tenetur 387 nu. 62

fideiuſſor non tenetur ſi principalis aufugit per metum ſibi à ſuperiore illatum 389 nu. 72

fideiuſſor licet nõ ſit promiſſus, nec datus tempore contractus, ſi demum mouetur lis ſuper re vendita ante precij ſolutionem, etiam ſopita lite per ſententiam, vel tranſactionem, vt venditor conſequatur pecuniam, debet præſtare fideiuſſorem de euictione generali de omni lite quæ foret mouenda ab omni perſona 464 nu. 3

fideiuſſor datus de præſentando aliquem pro aliqua cauſa, ſi demum ille fuit iterum captus, & carceratus pro eadem cauſa, ſi poſteà aufugiat à carcere, ille fideiuſſor non tenetur, quia iudex illum capiẽdo pro eadem cauſa, & detinendo videtur liberare fideiuſſorem 383 nu. 65

fideiuſſori competit beneficium excuſsionis non obſtante iuramento interpoſito 566 nu. 4

fideiuſſores primi quomodo à fideiuſsione liberẽtur 389 nume. 69

fideiuſſoribus non relaxatur inquiſitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria 139 nu. 7

fideiuſsio præſtita pro aliquo, illo abſente, & abſque eius interuentu nec ſe obligante vt principalis non tenet 131 nume. 8

fideiuſſionis contractus eſt onerofus, & damnificatiuus, adeo quòd in eo nullum lucrum ſperatur, ſed ſolum damnum, & amiſsio precy, ex quo fideiubens cẽſetur bona dilapidare 437 nu. 14

fideiuſſoria cautio de ſtando iuri, datur aduerſus ſequeſtrum, id eſt, coram iudice competenti 59 nume. 3 & 4

fideiuſſoriam cautionem præſtans de ſtando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri ſeu puniri 60 nu. 11

filiuſfamil. recipiens pecuniam mutuo, & qui ex forma ſtatuti non poterat obligari, niſi fuiſſet mercator, & ideo contrahẽs cum eo voluit, vt diceretur quòd ipſe filiuſfami. vt mercator recepit dictum mutuum, talis aſſertio non ſufficit, niſi ita probaretur 550 numero 13

filiuſfamilias obligatur ex omni contractu prætérquam ex mutuo, & voto 372 nu. 2. 3

filiuſfamil. non poteſt renunciare Senatuſconſulto Macedoniano etiam cum iuramento 372 nu. 2. 3

filiuſfami. in poteſtate conſtitutus iuuatur ſenatuſconſulto macedoniano 300 nu. 5

filiuſfamil. aſſerens ſe ſeorſum à patre habitare in contractu, dum contrahit, ſi tamen non ex hoc remanet obligatus 550 nu. 11

filiuſfamil. obligatur ex omni contractu prætérquam ex mutuo & voto 550 nu. 15

filius Guelfi poteſt eſſe Gebellinus, & econtra 25 numero 4

filius natus ex patre partiali contra regem, vel pro rege, eodem modo præſumitur, prout eius pater fuit 25 nu. 5 & 6

filius priuatur feudo ob delictum paternum 18 numero 3

filius vocans in ius patrem ſine venia, ſi vellet ſoluere pœnam, nõ ex hoc poſſet conualidare proceſſum 336 nume. 4

filius vel filia quæ habuit ſuam legitimam, non poteſt petere ſe alimentari ab herede vniuerſali 521 numero 6

filius dicitur poſsidere feudum, etiam viuo patre 205 nu. 22. 23

filius baſtardus non eſt in poteſtate patris 326 numero 8

filius & heres quòd quis ſit, non requiritur quòd probetur de veritate matrimony, ſed ſufficit quaſi poſſeſsio colorata 360 nu. 9

filius heres nõ poteſt factum patris defuncti impugnare 461 nu. 1

filius infra triennium indiget auxilio materno 326 numero 4

filius non poteſt conſiteri contra patrem in ciuilibus, multò minus in criminalibus 367 nu. 24

filius dum eſt heres vniuerſalis, tenetur præſtare alimenta ſorori, vel nepti donec illi dotem tradiderit 520 nume. 10

filius non poteſt contrauenire contra factum patris, ſi in conuentione ipſa pater incideret in periurium 398 nu. 4. 399 nu. 20

filius præſumitur geſta parentis imitari 70 num. 4. 5. 6. 276 nu. 3. 342 nu. 7

filium qui ſe dicit ad effectum adipiſcendi poſſeſsionem debet id plenariè probare, quia ea qua partiunt plenum præiudiciũ debent plenè probari, prout eſt dare poſſeſsionem 535 nu. 36

fily nati ante ſolennitatem matrimony & benedictionem ſacerdotalem an ſint legitimi 562 numero 1

filia ſi non ſuccedit virtute ſtatuti exiſtentibus maſculis, ſi fuerit dotata, & moritur remanentibus maſculis, qui patri ſucceſſerunt, ſi aliquis ipſorum moritur, ſoror ipſa ei ſuccedit 357 nu. 9

filia ſi tempore quo maritatur renũciat hereditati patris, ſi pater moritur, & ſuccedunt fratres, ſi demum moritur aliquis ex eis, ſoror ſuccedit, licet renunciauerit, quia deſierunt illa bona dici paterna, & dicuntur fraterna 357 nu. 10

filia ſi renunciauit hereditati paternæ, & in illa hereditate ſit feudum, filia non poterit ſuccedere feudo ob ipſam renunciationem factam, ſi tamen moritur pater, & feudum peruenit ad fratres, ſi moritur aliquis ex fratribus, quia deſinit eſſe feudum patris, & dicitur feudum fratris 357 numero 11

filia de iure Longobardo non eſt in poteſtate patris 428 nume. 8

filia quando aliquo caſu exit poteſtatem patris, ceſſante illo caſu reincidit in patriam poteſtatem 373 numero 15

filia maritata exit poteſtatem patris, & ſubintrat poteſtatem viri quo ad debitum carnis, & operas obſequiales, in cæteris remanet ſub patria poteſtate 373 nu. 16

filiam dotare eſt officium paternum, & ideo ad id vaſſalli non tenentur 392 nu. 5

filiatio quomodo probetur 513 nu. 6

fiſcus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum 134 nu. 8

forindicari non poteſt qui habet recurſum ad Regem 540 nu. 26

forindicatio vt fieri poſſit requiritur accuſari contumacia per accuſantem, dum proceditur per querelam 541 nu. 33

forindicatio ad hoc vt fieri poſſit, requiritur quòd bannum fuerit publicatũ per loca publica ciuitatis, nec ſufficit publicatum fuiſſe voce præconia in curia 172 nume. 17

Si ex forma ſtatuti nemo in criminalibus debet admitti ad aliquas exceptiones, niſi perſonaliter cõpareat: tamẽ ſi eſt citatus clericus, poteſt implorari officium iudicis vt capiatur informatio qualiter inquiſitus eſt clericus, vel quòd occiſus ab eo erat bannitus, & ſic poterat impunè occidi 173 nu. 24

fornicatio eſt crimen ſine quo pauci inueniuntur 349 nume. 5

forus domicilij eſt generalis & ordinarius: & concurrit cum quolibet foro 59 nu. 5

fractura parietis ſeu ianua, aut capſæ facit præſumi furtum fuiſſe commiſſum reſpectu illius fracturæ 35 nume. 1

frater ſi tenetur maritare ſororem virtute ſtatuti, debet intelligi pro vna vice tantum 551 nu. 5

fraus probatur ex coniecturis 17 nu. 7

fraus inter coniunctos facillimè præſumitur 397 nu. 1. 493 nu 3

fraude licet vti, & cauillatione contra fraudes aduerſarij, quia dolus contra dolum non eſt dolus 395 numero 17

fraudibus hominum obuiandum eſt 373 nu. 13

fructus pendentes vel futuri, cenſentur eſſe pars ſoli 134 nume 9

fructus & penſiones quæ nondum ceſſerũt tempore confiſcationis, ſi res immobilis confiſcatur, confiſcabuntur etiam & fructus, tanquam pars illius rei immobilis 134 nu. 10

fructus ſuos facit, qui non ſunt ſeparati à ſolo, ille qui habet proprietatem in re 134 nu. 11

fructus agri geminati in autumno veriſimiliter valituri ſunt viginti, & ſi aliquis det decem tantum contractus talis fit in fraudem vſurarum, licet ex forma ipſius non appareat vſurarius 481 numero 5

fuga inquiſiti licet faciat indicium, attamen ſi inquiſitus ipſe citatus comparuit, purgat omne indicium ipſius fugæ 111 nu. 21

fuga ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam 75 nu. 6

fuga ſociorum facit indicium ad torturam contra carceratum 36 nu. 19. 145 nu. 20

furioſus ſi dubitatur an actus factus per ipſum fuerit tempore quo fuerat furioſus, vel ſanæ mentis attenditur, ſi ſunt facti mere ſapientis, & tunc præſumitur geſtus tempore ſanæ mentis, & econtra numero 497 numero 19 & 20 & ſequen. Et ibi de fatuo Pariſienſi.

furioſus & fatuus, in quo differant 34 nume. 14. 15. 16. 17 & 18

furtum dicitur delictum atrox 90 nu. 10

furtum probatur per coniecturas, vt per fracturam oſtij, vel ſcrinij, vel quòd famulus aufugerit, & his ſimilibus 152 nu. 1

furtum dum adparet de nocte fuiſſe commiſſum, eſt difficilis probationis & in ſecretis, & in ijs, quæ de nocte fiunt, ſufficit probatio per coniecturas 35 numero 3

furtum probatur ex coniecturis 105 nu. 1. 4

furtum ex quibus probationibus adparere poſſit fuiſſe commiſſum 105 nu. 2

furtum ſi dicitur fuiſſe commiſſum per aliquem vel homicidiũ, antè quàm iudex inquirat, requiritur conſtare iudici ſaltem in genere illud furtum fuiſſe commiſſum, ſeu homicidium, aut vulnus illatum 152 nume. 3

de furto ad hoc vt probetur, requiritur verificari, quòd in illo loco, in quo prætenditur furtum commiſſum, fuerint aliàs viſa extare bona illa, quæ dicũtur furto ſubtracta, & oſtium repertum fractum 29 numero 1 & 2

furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis 228 nu. 5

furta plura committens, licet parua, debet mori: licet pro vnico furto non magno mori non debeat 211 numero 25

GAbella poteſt imponi mercatoribus exteris declinantibus ad ipſam ciuitatem, & non perſona, ſed induſtriæ eorum 394 nu. 12

gabella nulla dici poteſt ſemper certa, ſed variabilis pro voluntate imponentis, & nemo ſe ab ea exemptum dicere poteſt 395 nu. 15

gabella nulla noua imponi poteſt etiam per principem modum ciuitatis 394 nu. 10

gabellam vbi imponere poteſt ex priuilegio Principis, eam ſemper imponere poterit ad eius arbitriũ, cùm ſit in eius mera facultate, nec cadit præſcriptio 396 nume. 29

geminans delictum, non debet ſperare de venia 211 nu. 23. 228 nu. 8

geminata conceſſio præſumitur emanata ex certa ſcientia concedentis, & eſt tanta efficacia, quòd credendum eſt principi id quod aſſerit eſſe verum, nec debet in dubium reſricari 446 numero 15 & 16

geminata reſcripta ob geminationem declarant multum mentem concedentis 446 nu. 23

geminatio reſcriptorum habet vim clauſulæ non obſtãte 446 nu. 27

geminatio reſcripti habet vim clauſulæ ex certa ſciẽtia 445 nu. 14

geminatio priuilegij habet vim clauſulæ motu proprij, etiam quãdo non fuiſſet expreſſa dicta clauſula 453 nume. 49

geminatio reſcriptorum ſapit præciſam coarctationem, & omnimodam ſuperioris deliberationem 447 nu. 30 & 31

geminatio

geminatio reſcriptorum facit præſumere deliberationum principis 445 nu.11.12

geminatio reſcriptorum habet vim clauſulæ motu proprio, in tantum quòd ſi clauſula ipſa non apponitur in reſcripto, tamen ratione geminationis habetur, ac ſi eſſet appoſita 446 nu.21

geminatio actuum validat actum priorem, licet inualidum 286 nu.28.445 nu.6

in genere non ſufficit aliquid proponere quando quælibet ſpecies generis illum non ſequitur effectum, ad quem proponitur 293 nu.16

geſta à non habente poteſtatem infeudandi in præiudicium legitimi ſucceſſoris in regno non tenent 565 *numero* 17

gloſæ, licet ſummæ auctoritatis, credendum non eſt, quando leges non allegat 325 nu.13

gratia qualibet principis poteſt appellari priuilegium 280 *nume*.4

H*Abitare quando quis dicatur ſeorſum à patre, & certè ſeorſum habitare ab ipſo non dicitur, niſi pro maiori parte anni ſeorſum habitauerit* 549 *numero* 1

habitare verè dicitur, & propriè vbi in eodem loco perpetuò habiturus eſt 550 nu.5

habitare quis non dicitur vbi ad tempus conuerſatur 550 nu.6.7

habitans domum dicitur ipſam poſſidere 559 *numero* 4

habitans ad tempus non ligatur lege ciuilitatis, ſed ille qui perpetuò habitat 549 nu 2

habitandi animum alibi quàm in propria patria quis habere præſumitur, dum ab ea diſceſſit, & alibi acceſſit 303 nu.1

habitatio longa facit præſumi animum habendi ibi perpetuam reſidentiam 550 nu.8

habitatio ſola non facit quem ſortiri forum, niſi conſtet de vero animo, vel præſumpto contrahẽdi incolatum 549 nu.3

An habens generalem hypothecam anteriorem, in qua etiam venit pecunia debitoris, ſi reperit pecuniam ſibi hypothecatã ſolutam poſterioribus creditoribus, & per illos bona fide conſumptam, poſſit eam ab illis aliquo remedio recuperare ſeu auocare. Iſtam quæſtionem, ſic formauit Anton. de Alexan. 185 *numero* 5

habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mulieris non perdiderat, committit ſtuprum 201 *nume*.17

habendum eſt pro expreſſo id, de quo ſi ſtatuens fuiſſet interrogatus, idem reſpondiſſet 80 *nume*.16.277 *numero* 16

hæres adeundo hæreditatem, videtur ſe obligaſſe ad ea omnia ad quæ defunctus erat obligatus, & per eundem modum, videlicet, cum iuramento: quia videtur quaſi contrahere cum creditoribus hæreditarijs 455 nu.80.490 nu.11.12

hæres ſeu ſucceſſor regis tenetur obſeruare quod geſtum fuit per Regem eius prædeceſſorem 454 *nume*. 67 & 68

hæres non petendo inueſtituram infra annum & diem poſt mortem feudatarij, non ſoluendo relenium, pœnam priuationis feudi incurrit, tamen per munificos retro reges ſectantes potius æquitatem quàm rigorem, fuit conſuetum tales pœnas remittere 390 *nume*.81

hæres tenetur exonerare conſcientiam defuncti 454 *nume*.73

hæres poteſt compelli per epiſcopum ad obſeruantiam iuramenti præſtiti per defunctum pro exoneratione animæ defuncti 455 nu.74

hæres domini non poteſt vaſallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret, non reputauit rebellem 28 nu.38

hæres ſuus poſt aditam hæreditatem præſumitur ſcire facta defuncti 476 nu.6

hæreditas quòd non deueniat ad infamatam prolem cuiuſcunque intereſt, vt dignitas, & fama conſeruetur illæſa 302 nu.6

homagium præſtans hoſti præcedente proteſtatione, quod metu præſtabat, excuſatur 73 nu.30

homicida inquiſitus, quòd occiderit Titium, debet condemnari tanquam occiderit: licet Titius fuerit mortuus poſt finitam inquiſitionem, & ea pendẽte mors ſuperuenerit 118 nu.14

homicida quilibet non decapitatur, ſed is demum qui eſt humilioris vitæ: qui verò eſt honeſtioris vitæ, deportatur 240 nu.25

homicida ſi inſtat ad defenſam, vt res protrahatur, debet interfici, & poſteà inquiri 223 nu.19

homicida ob ſolam culpam licet latam, non debet perſonaliter puniri prout doloſus homicida, ſed extraordinariè officio iudicis 13 nu.8

homicida habẽs gratiam de homicidio, quod perpetrauit, ſi deinde commiſit aliud homicidium, & ſimiliter habuit gratiam non faciẽdo mentionem de primo in ſecunda gratia, præfata ſecunda non ſuffragatur 213 nu.12

homicida excuſatur ab homicidio, eo ipſo quòd probat ſe probabiliter dubitaſſe de offenſione contra ſe, ne occiſus ipſum occidiſſet 37 nu.5

homicida teſtis in cauſa graui, repellitur à teſtimonio 153 nu.2

homicida licet regulariter ſit pœna mortis puniendus, tamen poterit Index ex cauſa ipſam pœnam mitigare, & diminuere 243 nu.18

homicida inimicus occiſi, ſi tamen fuit ab alio ſibi mandatum, vt illum occideret, & occidit, præſumitur potius ex propria inimicitia, quàm ex mandato occidiſſe 156 nu.12

homicidium ſi reperitur cõmiſſum in aliqua domo, præſumitur ab exiſtentibus ſub eodem tecto commiſſum. 134 nu.1. *Et in dubio præſumitur contra dominum domus de homicidio præfato. ibid. nu*.2

homicidium ſi eſt commiſſum præſente Titio & armato ad hoc, vt poſſet procedi de homicidio contra Titium, requiritur probari, quòd ibi erat præſens ex propoſito, & animo ſe immiſcendi in maleficio, ſi caſualiter ex accidenti, & in dubio præſumitur quòd caſualiter ibi ſe reperit 75 nu.3.4

homicidium commiſſum per plures, ſed ex cauſa vnius vulneris illati duntaxat, mediãte auxilio aliorũ factum, vt omnes teneãtur. ſi ignoratur percuſſor 12 nu.1

In homicidio pro exceſſu non imponitur niſi pœna pecuniaria, ſeu relegatio, quæ non poſſit inferri vltra quinquennium 37 nu 7

Pro

pro homicidio culpoſo & non doloſo non poteſt dari niſi pœna relegationis temporalis, etiam ſtante ſtatuto, quòd pro homicidio imponatur mors. & hoc arbitrio iudicis circa tempus. Si inter duos corrixantes non adparet de initio quis primò rixam incœperit, præſumendum erit contra iuniorem, & ſic robuſtiorem, quòd fuerit inſultator 37 nu. 8
homo mortuus ſi reperitur in ſtrata & neſcitur à quo, præſumitur occiſus ab eo qui in illa ſtrata conuerſari conſueuerat 342 nu. 7
hominis bonitas facit vt recedatur ab omni iure propter eius integritatem & bonitatem 26 numero 16
Contra homines malæ conditionis & famæ poteſt procedi ad torturam, non data copia indiciorum, etiam de iure communi 197 nu. 26
honor debet cunctis rebus præponi 66 numero 31. 228 nume. 6
hoſtis dicitur veniens contra proprium regem dum ſibi præſtiterat iuramentum fidelitatis 70 numero 1
hoſtis captus in bello, poteſt detineri vt ſeruus: & pariter eius bona 215 nu. 37
hoſtis poſtquàm captus eſt, non poteſt occidi ſed ſeruari 215 nu. 38
hypotheca iuri præſcribitur per tertium poſſeſſorem ſpacio decenny 341 nu. 8
hypothecaria non competit aſſerenti ſe dominum, cùm res ſua nemini poteſt eſſe pignorata 514 numero 9
hypothecaria licet ſit intentata contra debitorem, poteſt etiam contra eundem intentari actio perſonalis 436 nu. 8
hypothecaria licet cumulari poteſt cũ perſonali, tamen id intelligitur coram eodem iudice, & non diuerſo 438 nu. 30

ID eſt habendum pro expreſſo, de quo ſi ſtatuens, vel diſponens fuiſſet interrogatus, ita reſpondiſſet 15 nu. 19. 61 nu. 3. 462 nu. 15
id quod non apparet eſſe in alicuius bonis, cenſendum eſt ad generale dominium Principis pertinere 291 nume. 3
id quod diſtat à veriſimili, eſt quædam falſitatis imago 223 nu. 11
id putare debemus pro expreſſo, de quo ſi quis fuiſſet interrogatus, idem reſpondiſſet 317 nu. 11
ignorantia toleratur in facto proprio, vbi tractatur de damno vitando, & non cum alterius iactura 399 nume. 19
illatio non fit recta, ex diuerſis 14 nu. 4
immanitas criminis, vt homicidium horribile, vel aſſaßinium commiſſum per clericum, facit vt iudex poßit iura tranſgredi 404 nu. 11
immißio in poſſeßionem de facto facta, ita de facto, & faciliter reuocari debet 422 nu. 3
immunitas à collectis ſeu ſeruitijs perſonalibus ſpatio xl. ann præſcribitur 527 nu. 28
immunitatis allegatio de præterito ad futurum in tangentibus impoſitionem collectarum negatiuè nulla cadit, vt ſi diceretur, non teneor, quia non fui ſolitus ſoluere talem collectam in præteritum, quando impoſita non erat 394 nu. 13
impediens ne quis inſtituatur hæres per teſtatorem, tenetur ad intereſſe 313 nu. 4
impediens aliquem quominus conſequatur aliquã commoditatem, etiam ſi ad illam no competeret aliquod ius agendi, tenetur tamen ad totale intereſſe 313 nume. 5
impediens ſeu prohibens aliquem teſtari, tenetur in duplum habentis intereſſe in eo 314 nu. 6
imperator nec papa non poſſunt inaudita parte aliquid ſtatuere 531 nu. 1
imperator poteſt de abſoluta poteſtate tollere dominium rei alterius, & dare alteri. ſic & quilibet princeps non recognoſcens ſuperiorem 452 numero 39
imperator non poteſt facere quòd clericus committens crimẽ læſæ maieſtatis, puniatur per iudicem laicum, tamen conuentum fuit inter regem regni & papam, ſeu Romanam eccleſiam in inueſtitura, quòd Rex nullam habeat iuriſdictionem in clericum, niſi ratione feudi 073 nu. 30. 31
imperator concurrit in iuriſdictione cum quocunque ſuo ſubdito 249 nu. 7
imperatores ſuccedentes in imperio minimè contra geſta per eorum prædeceſſores venire queunt 464 numero 64
impetrare lite pendente eſt innouare, & de pendentia litis debet fieri mentio 346 nu. 2. 554 nu. 46
impetrans beneficium ad hoc vt teneat impetratio, debet facere mentionem de eius iniuſta præcedenti poſſeßione in qua fuerat 517 nu. 2
impetrans beneficium nedum debet facere mentionem de ſua iniuſta, & illicita poſſeßione, verùm etiam de fructibus illicitè perceptis ex eo 517 nu. 3
impetratio vt ſaluetur à ſubreptione, vel obreptione, requiritur quòd notabilis expreßio facta ſit non ita in genere, nec ſufficit generaliter exprimi factum niſi exprimatur modus facti 286 nu. 20. 21
impugnans aliquid non poteſt de eo ſe iuuare 226 numero 9
incendium ad hoc vt præſumi poßit cõtra habitantem, requiritur probari negligentia, aut deſidia ipſorum inhabitantium 47 nu. 13
incendium ſi habuit cauſam ab incerto authore, ſeu ex culpa incerti hominis, non debet imputari habitanti 45 nu. 3
incendium ſi non adparet vnde habuerit ortum, nõ poteſt ſequi condemnatio 45 nu. 1
Si de principio ignis clarè non conſtat, debet ſequi ſententia abſolutoria 45 nu. 2
incendiarius ſi reperiatur non ſoluendo, tenetur vniuerſitas emendare damnum 47 nu. 14
inconſtantia, trepidatio. & pallor, requiritur quòd copulatiuè concurrant, vt faciant indicium. Et tamen multi ob periculi magnitudinem. ſeu cordis debilitatem ſimilia peragunt: & tamen ſunt innocentes 255 nume. 17
indicium debet probari per duos teſtes 236 nume. 1. 367 nume. 26
indicium inimicitia ſolum, non ſufficit ad torturam 9 nume. 16
indicium licet ſufficiens ad torturam, vbi non eſt niſi vnum. ſubſiſtẽte bona fama inquiſiti. ſeu delati, euacuatur, & eneruatur 313 nu. 11

indicium

Index.

indicium ſi fuit inchoatum cum tutore plurium pupillorum, ſi aliqui ex eis exceſſerint pupillarem ætatem, ſuſtentatur iudicium cum tutore omnium ipſorum pupillorum 432 nu. 29

indicium quando reſultat ex confeßione, tūc iudex habet pluſquam indicium, & tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquiſitum 13 numero 7

indicium ad torturam in criminalibus non faciunt ea, quæ non faciūt ſemiplenam probationem in ciuilibus 42 nu. 13

Quando ſumus in remotis à maleficio, requiruntur duo teſtes, vt faciant indicium ad torturam 42 numero 14

indicium ad torturā vbi extitit contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium illud eludit 114 nu. 12. 115 nu. 13

indicium vnum bonum ſufficit ad torturam contra inquiſitum de crimine: & ita iudices maleficiorū practicant 36 nu. 18

indicium vnum ſufficiens ad torturam, euaneſcit ob bonam famam inquiſiti 125 nu. 18

indicia ſunt arbitraria 369 nu. 9

indicia ſi ſubſiſtunt ad torturam contra inquiſitū, illa eneruantur per alia, quæ extiterint in contrarium pro inquiſito 267 nu. 19

indicia ſi ſunt ſufficientia ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium, illa eludit, adeò vt torqueri inquiſitus non poßit 44 nu. 30. 267 nu. 20

indicia plura coniunguntur ad perficiendum vnam integram probationem 351 nu. 26

indicia quando dicantur ſufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis 30 nu. 7

indicia ad torturam contra aliquem eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium 196 numero 20

indicia ad torturam vbi extant contra aliquem pro delicto, debet etiam concurrere leuitas vitæ, ad hoc vt torqueri poßit 31 nu. 5

indicia ſi ſuperuenerunt poſt torturam & confeßionem, confeßio eſt nulla 43 nu. 20

indicia dum ſunt ſufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipſum allegātur talia, quæ ſi eſſent probata, non haberet locum tortura, ex eo erit ſuperſedendum in tortura 134 nu. 4

indicia ſi ſunt ſufficientia ad torturam cōtra aliquem, tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa elideret 135 nu. 5

indicia multa licet probarentur per teſtes ſingulares, tamen ex talibus indicijs probatis reſultant plures præſumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam 76 nume. 10

in indicijs nulla poteſt dari recta doctrina. & ideò indicis arbitrio relinquuntur, quando ſunt ſufficientia 36 numo. 21

indiciorum materia eſt arbitraria 143 nu. 25

indultus ſeu abolitio criminum conceſſa delinquētibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum 102 nu. 10

indultum generale ſuper beneficijs ſi vni conceſſum eſt, & vacante beneficio alteri fuit in ſpecie illud vacans conceſſum, in ſpecie licet ſit poſterior conceßio, præfertur tamen primæ 472 nu. 19

induſtria perſonæ officialis dicitur electa, vbi dicitur in commißione, tu per te cognoſcas 199 nu. 39

ineptè factum id quod à lege facere non arctabatur, non ex hoc vitiatur actus 328 nu. 1

infamis ob delictum ſeu infamatus de delicto ſatis dicitur, vbi extat confeßio ſua 79 nu. 6

infamis ex delicto, vel propter delictū, requiritur quòd delictum ipſum confeſſus fuerit, vel quòd propter ſententiam condemnatus ſit: Nec ſufficeret crimen eſſe probatum 119 nu. 32

infamis ex delicto vt quis dicatur, requiritur, quòd cōfeſſus fuerit delictum in iudicio: vel quòd proceſſerit ſentētia iudicis: nec ſufficiet probatio criminis ipſius 256 nu. 27

inferior à ſupremo principe iuris beneficium auferre non poteſt 418 nu. 1

inferiores archiepiſcopis facti irregulares à nullo quàm à Papa abſolui poſſunt 363 nu. 18

inferius tribunal faciens aliquid contra inhibitionem ſuperioris eſt ipſo iure nullum 433 nu. 28

infirmitas dicitur cauſata ex vulnere in eo, qui deceſſit, ex quo effectus, id eſt, mors, cauſam oſtendit 242 nume. 9

infirmos per teipſum ſi dicitur in literis apoſtolicis, non poterit alteri ſubdelegari 199 nu. 40

Contra ingreſſum domum alterius per vim, non competit accuſatio criminalis, ſed datur actio iniuriarum 232 nume. 6

inimicus capitalis dicitur, qui minatus fuit mortem alicui 145 nu. 7

inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum, etiam ſi de recenti fuiſſent viſi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis 143 nume. 8

inimicus probata conuerſatione præſumitur reconciliatus 255 nu. 18

inimicus teſtis ad hoc vt tanquam inimicus repelli poſſit, requiritur probari euidens inimicitia & manifeſta 114 nu. 8

inimicus dicitur, etiam qui habet cauſam inimicandi 241 nume. 5

inimicus meus ſatis dicitur contrahens amicitiam cum inimicis meis 310 nu. 6

inimicus teſtis vt repellatur, vt non poßit contra aliquem deponere, non eſt neceſſe, quòd ipſe teſtis ſenſerit illum contra quem deponit, ſibi feciſſe aliquam iniuriam, dummodo cum effectu ſit facta 204 nu. 6

Si inter duos inimices eſt facta pax ſub promißione reciproca ſub pœna, ne vnus alium offendat, ſi poſtmodum vnus primo loco alium offendit, offenſus poterit abſque metu ipſius pœnæ præfatum eius offenſorem offendere, & inſuper pœnam petere 19 nu. 1

inimicitia ex qua poßit reſultare indicium, requiritur quòd fuerit capitalis, & ita probetur 114 nu. 9

inimicitia cauſata culpa eius, qui ipſam allegat, an ſit imputanda 255 nu. 19

inimicitia reſultat ex verbis iniurioſis prolatis 204 numero 4. 5

inimicitia contracta cum vno de familia, intelligitur contracta cum omnibus de familia: in tantum, quòd extenditur vſque ad quartum gradum 20 nume. 3. 4 & 5

inimicitia ad hoc vt dicatur probata, requiritur probari qualitas inimicitiæ: aliàs non dicitur probata inimicitia 20 nu.10

inimicitia ad hoc vt ſit conſiderabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in ſpecie 114 nu.7

Nec ſufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec cauſa inimicitiæ, & ſic non eſt probata inimicitia 114 nume.7

inimicitia vt faciat indicium requiritur quòd ſit capitalis, vel omnium bonorum 366 nu.15

inimicitia vera & conſiderabilis quæ ſit vt faciat indicium ad torturam 266 nu.4.5.7

inimicitia ad hoc vt repellat, non requiritur quòd ſit iuſta, aut rationabilis 20 nu.6

inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verum etiam ex ſola carceratione 121 numero 1

inimicitia facit indicium ſufficiens ad torturam contra inimicum. & vide de eius veritate 143 numero 6

inimicitia an ſit ſufficiens indicium ad torturam 254 nu.6.224 nu.2

inimicitia capitalis quæ ſit, & quæ non, remittitur arbitrio iudicis 143 nu.9

inimicitia iuſta cauſa vbi ſubeſt, etiam quòd inimicitia non probetur in teſte, ſemper repellitur: etiam ſi teſtes ipſi atteſtarentur nullam ſubeſſe inimicitiam 146 nu.8.9

idem dicendum de inimico præſumpto, quod de inimico vero 147 nu.10

inimicitia indicium non eſt de per ſe ſufficiens ad torturam 255 nu.20

inimicitia indicium, an ſufficiat ad torturā inter mandantem & offenſum 8 nu.5

iniuria qualibet perſonalis eſt grauior qualibet reali 228 nu.18

iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulſam ipſorum, ſi inducti ſunt in teſtes pro agnato 23 nume.27.146 nu.6.7.116 numero 4

iniuria vbi ſit alicui, pro qua non ſolet adiri prætor ob conſeruationem honeſtatis, & iniuriatus reputaretur vilis ſeu cornutus, poteſt propria authoritate ſe vindicare, & iniuriam repellere: nec debet puniri, licet multum excedat ad propulſationem iniuriæ 66 nume.30

Pro iniuria poteſt inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in ſatisfactionem partis offenſæ, & altera curiæ 225 nu.16

iniuriā ſi mihi feciſti dicto vel facto, & ego prouocatus, ſimiliter intuli tibi iniuriam, non ſum condemnandus, ſed mutuis puniendus 239 nu.15.16

iniuriam ſi mihi verbis feciſti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi ſubueniendum 239 numero 17

iniuriatus verbis iniurioſis ſi occidit iniuriantem, tenetur vt culpabilis, & non vt doloſus: & ſolum tenetur de exceſſu pœna extraordinaria relegationis 136 numero 11

Si inquiritur de mandato ad homicidium contra aliquem qui erat capitalis inimicus occiſi, certè præſumēdum eſt potius ex proprio odio occidiſſe, quàm ex cauſa mandati 205 nu.20

inquiſitus, qui ad perſuaſionem iudicis confeſſus eſt delictum perpetraſſe, ſi reuocat confeſſionem per ipſum factam modo prædicto, aſſerendo fuiſſe extortam per iudicem, qui confiteri ſibi perſuaſit ob honorem curiæ, vel ob aliam cauſam, & quod de pœna non timeret, quia ipſum liberaret, aliàs quòd torqueretur, poterit bene reuocare, nec condemnari poterit 188 nume.9

inquiſitus, contra quem extant indicia ad torturam, ſi allegaret talia, quæ ſi probaret, non torqueretur, debet ſuperſederi in tortura 197 nu.23

inquiſitus ſi fuit conuictus per teſtes de viſu, & tortus negauit perſeuerando in negatione, ſi probationes ſunt vrgentes contra eum, non obſtante negatione, debet componi, non autem pœna ordinaria puniri 20 nume.9

inquiſitus abſens ſi voluntariè comparet, & ſe ponit in fortiam iudicis ſeu in carcerem, videtur demonſtrare maximum ſignum innocentiæ 66 nu.32

inquiſitus vt poſſit forıudicari, requiritur quòd fuerit citatus per iudicem habentem iuriſdictionē in eum, tempore quo ipſum citauit 176 nu.56

inquiſitus ſi fuit vulneratus, & ſic eſt infirmus, & non poteſt carcerari abſque periculo, debet ſaltim iudex ſi de ipſo aſſecurare per fideiuſſoriam cautionem, nec poſſet iudex ſe excuſare, ſi ab accuſato ſeu inquiſito non accepit fideiuſſores: & ſic ſi non præſtat, debet ſibi adhiberi cuſtodia ſuis ſumptibus 139 nume.9.10 & 11

inquiſitus in ſua libertate exiſtens, ſi citatus ſpōte comparuit, purgat certo modo inquiſitionem: & videtur per comparitionem habere indicium innocentiæ pro ſe, cùm nemo ſit adeò inſanus, vt noſcens ſe reum criminis, velit ſe præſentare ad carceres 154 numero 4

inquiſitus quando habet aliqua indicia ſeu præſumptiones pro ſe, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipſum exiſterent, intātum quòd illa quæ contra ipſum eſſent ad hoc, vt attendi debeant, deberent eſſe magis vrgentia 98 nu.27

Ad hoc, vt procedi poſſit contra inquiſitum, requiritur quòd ante omnia præcedat infamia cōtra ipſum, aliàs teſtes deponentes ſuper dicta inquiſitione, non probant, ſed corruit inquiſitio 198 nu.38

Si contra inquiſitum ſit vnicum indicium ſufficiens ad torturam, ſi tamen ſit bonæ famæ, non procedit inquiſitio, nec poterit torqueri ex illo 86 numero 47 & 48

inquiſitio ceſſat, tanquam remedium extraordinarium ſubſequuto remedio ordinario accuſationis 62 numero 11

inquiſitio contra iudicem quando de mero iure ſcrupuloſa fieri poſſet, debet adparere quòd fuerit requiſitus, & neglexit iuſtitiam facere. Et dicitur inquiſitio ſcrupuloſa, dum ſit de negligentia 186 numero 4

inquiſitio non poteſt formari ad dictum ſolius ſocij criminis 122 nu.18

inquiſitio de crimine non poteſt formari ad dictum ſolius ſocij criminis: etiam & plus, ſi eſſent duo ſocij criminis 87 nu.52

inſtantia ſyndicatus eſt perempta quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulātis

cauſa

cauſa non fuit expedita 137 nu.13.14

inſtantia non currit, etiam ſi ſtaret per mille annos in his quæ fiunt ante litis conteſtationem 61 nu.6

inſtantia an currat in ſententia lata per expertos quæ nunquam tranſit in rem iudicatam, & an poteſt dici de nullitate vſque ad 30. annos. 479 nu.1

inſtantia per lapſum biennij nedum perit, ſed omne ius 258 nume.6

inſtantia perit per lapſum biennij, vbi fuiſſent probationes factæ: & debet reus diffinitiuè abſolui: ſed ſi non fuerunt probationes productæ ſeu factæ, tunc abſoluitur ab obſeruatione iudicij 259 nu.15

inſtantia an perit per lapſum biennij, quando ſuit proceſſum in cauſa per inquiſitionem 259 nu.16

inſtantia perimitur lapſu biennij in criminalibus, & abſoluitur reus ab obſeruatione iudicij 257 nu.1

inſtātia perempta ad principem ſpectat eidem ſpiritum vitæ inſufflare 61 nu.7

inſtantia perit, quãdo ſtat per iudicem quòd cauſa non fuit expedita: & ſubdit infrà quòd non competit reſtitutio 258 nu.31

inſtãtia tempus currit, etiam ſi ſteterit per iudicem quòd cauſa non fuerit expedita. Et iſta eſt communis opinio, & hoc, dummodo partes non appareant negligentes 258 nu.12.13

inſtantiam eſſe peremptam ſi quis pronunciari petit ad impediendum diffinitiuam, & ex aduerſo fuit proteſtatum ſuper pronunciatione diffinitiua, terminus dictæ inſtãtiæ cenſetur decurſus facto & culpa illius qui temerè de peremptione inſtantiæ pertinaciter dixit 529 nu 10

inſtitor dicitur, qui præponitur certæ adminiſtrationi quæſtuariæ, & vniuerſali 300 nu.6

inſtitor alterius promittendo non videtur contrahere animo ſe obligandi 301 nu.7

inſtitutus heres in primo teſtamento, ſi demum prohibuit fieri aliud teſtamentum per teſtatorem, facit vt primum teſtamentum factum in nihilo ſibi ſuffragetur, & ſic non tenet inſtitutio de ipſo facta, ſed venit ſucceſſio deferenda venienti ab inteſtato 513 nume.2.3

inſtrumentum quod apparet dicitur euidens, & notorium 400 nu.21

inſtrumentum continens errorem non tenet 400 nume.22

inſtrumentum vbi diceretur falſum, vel falſò fabricatum, vbi & ſic vbi non eſſet quæſtio erroris, ſed fidei, prout in dicto caſu, tunc etiam de mandato iudicis non poſſet corrigi 49 nu.10

inſtrumentum conditionale non meretur executionem 560 nu.7

inſtrumentum, in quo continetur, quòd Canonici talis eccleſiæ, tale quid fecerunt, non intelligitur de omnibus Canonicis 246 nu.3

Si contra inſtrumentum guarentigiatum ſtatutum non permittit opponi certas exceptiones, hoc enim non habebit locum quo ad tertium, cum quo non eſt confectum inſtrumentum 226 nu.1

inſtrumentum non habet vim impediendi tranſlationem dominij 283 nu.6

inſtrumentum non dicitur inſtrumentum ſi non eſt factum ſecundum formã: & ideo aliud eſt dicere, quòd contra contractum dotis nulla admittatur probatio in conſilium, & aliud quòd contra inſtrumẽtum 290 nume.1

inſtrumentum vbi eſt falſum in vno capitulo ex vitio notarij committentis falſum in ſubſtantialibus inſtrumenti, in totum vitiatur inſtrumentum 388 nu. 30.31. *Etiam ſi eſſet in verbis narratiuis.* nu.32

inſtrumentum virtute iuramenti habet executionem paratam 290 nu.3

inſtrumentum quòd virtute iuramenti nullam admittit exceptionem, intelligi debet quando eſſet exceptio, quæ contrariaretur iuramento oppoſita per illum, qui iurauit: ſecus ſi compatitur cum iuramento 290 nu.4

inſtrumentum quando caret ſolennitate debita, nõ caret ſuſpitione falſi 373 nu.10

inſtrumentum in quo continetur actus dependens à voluntate vtriuſque partis, prout eſt obligatio, vel aliquid debitum, non poteſt notarius extrahere inſtrumentum in forma publica, niſi debitore mandante, nec ſufficeret ſola voluntas creditoris 437 numero 21

inſtrumentum ſcriptum manu alterius notarij quàm illius qui ſtipulatus fuit, propter aliquod impedimentum, debet fides in eo fieri de impedimento notarij rogati in ſubſcriptione quam facit. Vbi datur forma qualiter fieri debet 275 nu.7

inſtrumentum relatum de quo præſumitur ex qualitate facti quòd pars habuit notitiam, non eſt neceſſe edi. 476 nu.6

inſtrumentum non probat illud enunciatum in eo, vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes 46 cnu.5.6.7

inſtrumentum ſi debet virtute ſtatuti executioni mandari debet intelligi de inſtrumento valido facto per notarium, & habens requiſita ad inſtrumentum 488 nu.2

inſtrumentum viam faciens mentionem de duabus vijs publicis non probat 501 nu.1

inſtrumentum confeſſionatum, licet habeat executionem paratam, id intelligi debet ad inſtantiam ſtipulatoris principalis, & ſic promiſſoris creditoris, non autem tertij etiam quòd ſua interſit 359 numero 9

inſtrumentum ſi virtute ſtatuti habet executionem paratam, id intelligitur ad inſtantiam creditoris, non autem tertij etiam cuius interſit 359 numero 10

inſtrumentum in quo continetur aliquid, & eſt de antiquo factum, adeo quòd notarius, & teſtes defecerunt, tamen non eſt iuſta cauſa compellendi reum ad edendum, ex quo imputabitur actori qui in tantum ſe arctauit ad agendum: debuit enim ipſe agere vel ſui anteceſſores dum factum erat recens 491 numero 4

contra inſtrumentum quòd nulla admittatur probatio in contrarium, intelligendũ eſt, quando ageretur contra illum cum quo fuit celebratum inſtrumentum: ſecus ſi contra heredem, ſeu alium 290 nu.5

Si in inſtrumento enunciatiuè narretur ſocietas cõtracta inter nos: demum principaliter mouetur quæſtio de ſocietate, per illa verba non probatur contracta ſocietas 226 nu.4

Si in inſtrumento dicitur, quòd conduxi fundum tuum à

te,& demum tu illum vendicas à me: illud verbum, tuum in inſtrumento locationis enunciatiuè adiectum, non probat dominium tuum 226 nu. 3

inſtrumento, ſeu ſcripturis notarij abſque teſtibus non creditur 493 nu. 5

in inſtrumento licet dicatur ſponte, tamen non ex hoc creditur inſtrumento quod actus fuerit ſponte factus, niſi ex quadam iuris præſumptione 439 numero 40

inſtrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipſis inſtrumentis probet 49 nu. 6

inſtrumenta ſeu ſcriptura debēt produci in iudicio parte præſente, vel ſaltem citata legitimè, ad hoc vt probet, aliàs nihil probant 492 nu. 1

inſufflatio ſpiritus vitæ in cauſa non poteſt plures peti, niſi in cauſis minorum, & vniuerſitatum & eccleſiarum 558 nu. 5

inſultator ſi non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquē, ex eis præſumi poteſt quis fuerit 237 nu. 15

inſultatus occidens inſultantem, eo ipſo quòd probat ſe inſultatum, euitat pœnam homicidij: imò & plus, ex ſola præparatione ad offendēdum, licet occidere præparantem ſe ad offenſionem 37 nu. 2

inſultatus ſemper præſumitur feciſſe id quod fecit, ad ſui defenſionem 64 nu. 13. 141 nu 14

inſultatus in dubio potius quicquid fecit, præſumitur feciſſe ad defenſionem potius, quàm ad vltionem 64 nume. 14

inſultatus habet præſumptionem iuris pro ſe, quòd quicquid fecit, ad ſui defenſionem fecit: quod maximè procedit, quando aggreſſor eſſet rixoſus 65 numero 15

inſultatus non debet expectare, quòd vulneretur, ſed debet ipſe incipere 140 nu. 12

inſultatus eo ipſo, quòd fuit inſultatus ſi occidit inſultantem, adparet homicidiū ipſum ad offenſam fuiſſe commiſſum 37 nu. 1

interdictum vnde vi non datur contra ſuccedentem ſpoliatori 420 nu. 3

interdictum recuperandæ poſſeſſionis intentans, ſi dicat ſe ab alio vi ſpoliatum, & conuentus probat poſſeſſionem illam per prius fuiſſe ab alio occupatam, non poteſt obtinere 564 nu. 3

in interdicto retinendæ poſſeſſionis probari debet quòd tempore litis conteſtatæ quis poſſidebat 408 numero 9

Vel ſi non conteſtatur lis, quòd tempore litis conteſtandæ. ibid.

in interdicto retinendæ vbi illud intentans probauit ſe in præteritum poſſediſſe. ſufficeret, & præſumeretur poſſeſſionem ad tempus litis conteſtatæ continuaſſe 408 nu. 10

intereſſe quòd interfuerit à principio non ſufficit, ſi poſt factum deſinit intereſſe 389 nu. 75

intereſſe nō conſideratur in pœnis vbicunque debet ſeruari æquitas, inde videmus quòd in pœnis iudicialibus vel prætorijs conſideratur an interſit, aliàs non poſſunt exigi 389 nu. 76

interpretatio fieri debet contra ſe fundantem in verbis ambiguis 556 nu. 1

interpretatio ſemper facienda eſt, vt falſum excludatur: & ideò datur cautela vt fiat interrogatio de vnitate actus 124 nu. 11. 12

interpretatio in ſtatutis regulariter fit ſtrictiſſima cùm ſint ſtricti iuris 317 nu. 9

intruſus in beneficio dicitur qui cum tali vitio impetrauit, quòd priuari debet 317 nu. 4

iracundia calor etiſt iuſta cauſa minuendi pœnam 232 nume. 15

Nil Iudæus Iudæo, nil Catilina Cetego 319 numero 19

iudicari poteſt in cauſa criminali ex pluribus indicijs, vel argumentis vehementibus 145 nu. 21

iudicatur licitè contra communem opinionem etiā gloſa, quando eius opinio iure non fundatur 217 nu. 14

iudicandum in dubio ſemper eſt pro matrimonio 353 nume. 45

iudicium etiam duorum relationi minimè ſtandum eſt 498 nu. 6

iudicium inter maiorem & minorem, vel pupillum non eſt validum 488 nu. 8

iudicium licet ſit cœptum ordinariè quia nihil de ſolennitatibus mutat, ex quo adhuc natura cauſa dicitur ſummaria, licet proceſſus ordinariè peragatur 497 nume. 17

index licet habeat arbitrium liberum: tamen non poteſt ex hoc torquere non præcedētibus legitimis indicijs: nec poteſt negare defenſiones contra indicia: licet liberum arbitrium habeat 255 nu. 21. 22

index originarius poteſt citare ſubditum vbique ſiſtentem. Et in hoc differt à iudice loci delicti ſeu contractus 59 nu. 6

index qui non eſt ratione domicilij vel originis, non poteſt petere delinquentem ſibi remitti 59 nu. 6

index dum inordinatè & iuris ordine non ſeruato procedit, cenſetur priuata perſona, & non publica, imò dicitur violentiam committere 536 nu. 38

index debet eſſe facilis in reuocando, ſicut fuit in mittendo in poſſeſſionem 533 nu. 20

index dum impetitur de corruptione, debet cōuinci per teſtes legitimos, & omni exceptione maiores 85 numero 38

index poteſt actorum notarium conſtituere in concernentibus eius iuriſdictionem 380 nu. 5

index vt puniri poſſit de corruptela, requiritur, quòd is, qui dicit ſibi aliquid dediſſe, illud probet: aliàs debet puniri 36 nu. 42

index ſi non præcedēte cauſa cognitione, tamen ex principis mandato aliquem ſuſpendat, ſeu vltimo ſupplicio afficiat, poteſt illud abſque peccato exequi 260 nume. 2

index non debet admittere petitionem cauſam ineptam continentem, quod eſt verum etiam reo nō opponente 433 nu. 15

index cui committitur cauſa ſola facti veritate inſpecta poteſt manu regia inſpecta duntaxat iure gentium, & remoto iure ciuili, in cauſa procedere 431 nume. 24. 25. 26. 27

Et poteſt recedere à regulis iuris, & nihil officeret iudiciarium ordinem omiſiſſe. ibid.

index licet non teneatur obſeruare promiſſionem impunitatis delicti in foro cōtentioſo, attamen in foro conſcientiæ tenetur obſeruare 188 nu. 4

index abſolutionis à iuramento præſtito ſuper contractu, erit index compeтēs ſuper reſciſſione ipſius contractus

tractus 426 nu. 1

iudex eccleſiaſticus dum implorat brachium iudicis ſecularis pro executione ſuæ ſententiæ à qua fuit appellatum, talis imploratio non ſubſiſtit, nec brachium ſeculare eſt ſibi impartiendum 468 numero 5

iudex habens iudicare ſola facti veritate inſpecta, poteſt credere probationis perſuaſiuæ, licet non concludenti 428 nu. 19. 20

Et quicquid facit, vt Deus facit.

iudex ſi ſtatuit mihi terminum ad probandum, & pendente termino, ego produxi articulos, & iudex dubitat an ſint admittendi. ſi aduerſarius reſpondendo, dixit ſe dubitare, quòd tamen interim antequam hoc declaratur, non labitur dilatio ad probandum 529 nume. 11

iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concuſſionem 132 numero 13

iudex poteſt vſque ad ſententiam interrogare ad clarificandum dubia circa merita cauſæ, & præſertim circa ea quæ acta ſunt ante concluſionem 337 numero 10

iudex poſt concluſum in cauſa poteſt ad omnem finem ex proprio officio interrogationes facere: quia ſibi non ligantur manus in ordinarijs, in ſummarijs autem etiam ad partis inſtantiam poteſt hoc facere 337 numero 1e

iudex poſt concluſum in cauſa poteſt facere interrogationes non ſolum ad declarandum dubiam probationem, ſed etiam ad fundandum intentionem aduerſarij 337 nu. 12

iudex recognoſcens ſuperiorem non poteſt concedere Guidaticum ſeu ſaluum conductum delinquenti ſeu bannito, & hoc, niſi iudex ipſe faceret ex cauſa, & eſſet idem et iudex, qui delinquentem banniuit 245 nume. 11

iudex poteſt ſe informare de infamia ſeu bona fama à teſtibus etiam inhabilibus ſine ordine & forma iudicij receptis, & ſine ordine iudiciario 80 nu. 12. 198 nume. 33

iudex donec tenet in ſuſpenſo, & deliberat, an exceptio ſit admittenda, ita vel ne, dilatio data ad probandum interim non currit 528 nu. 2

iudex habet præſumptiones, vel aliquas coniecturas ex quibus inducitur ad opinionem, vel ſuſpicionem, quòd res ita ſit, prout petitur. poteſt ex hoc ſolo iuramentum ſuppletorium deferre 411 nu. 14

iudex vbi non ſeruat iuris ordinem non præſumitur pro eo 573 nu. 23

iudex vbi præſumeret malitiam contra tertium volentem impedire executionem pro ſuo intereſſe, non debet ipſum audire, & à ſummaria cognitione poteſt repelli, vbi præſumitur calumniari 433 nu. 3. 4

iudex proferens ſententiam, etiam poſt lapſum inſtantiæ debet puniri . 258 nu. 9

iudex impeditus multitudine cauſarum, ſi non potuit cauſam expedire, facit vt competat reſtitutio parti ſeu fiſco aduerſus lapſum inſtantiæ, ſi tranſiuit biennium 258 nu. 10

iudex dũ impetitur de corruptela, debet legitimis probationibus conuinci 85 nu. 34

iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falſi: & pariter punitur pœna exilij: id eſt, deportationis 82 nu. 10. 11

iudex corruptus punitur pœna pecuniaria per conſtitutionem regni, corruptela. 244 nu. 6. Sed per ius commune ſoluit triplum fiſco: & cingulo dignitatis priuatur: in criminalibus verè punitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & tenetur etiam crimine falſi: & ſubditur quòd cõſtitutio regni prædicta, & etiam capitulum regni loquuntur vbi ciuiliter agitur. ibid. nu. 7

iudex quod facere debet antequam immobilia pupilli diſtrahantur 508 nu. 8. 9

iudex vbi videt teſtibus etiam clarè deponentibus non eſſe fidem adhibendam poterit ſi ſibi videtur, non adhibere ex cauſa: cùm in eius arbitrio ſit: & debet exprimere cauſam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in ſyndicatu 223 nu. 20. 21. 22

iudex non debet procedere ad examinationem inquiſiti, nec ad eius detentionem, niſi prius de delicto ipſo conſtet ipſi iudici 87 nu. 51

iudex debet replicare principi ſibi mandanti vt quid iniuſtum exequatur 120 nu. 38 39

iudex debet moueri ex rationabili dicto, ſicut ſi allegaretur ſibi textus iuris 67 nu. 41

iudex dicens ſubdito, grauabo te, ſeu carcerabo, niſi dederis mihi tantam pecuniam, committit concuſſionem 132 nu. 15. 16

iudex vigore cuiuſcunque ampli arbitrij ſibi cõceſſi circa maleficia non poterit aliquem inquiſitum torquere, non præcedentibus legitimis indicijs 157 numero 2

iudex habens plenum & liberum arbitrium non poteſt denegare defenſionem contra indicia ad torturam 157 nume. 3

iudex ſpoliare poteſt iniuſtum detẽtorem beneficij, quia quæ poſſunt de facto fieri, non requirunt ſcripturas 499 nu. 9

iudex debet eſſe certus de ſua iuriſdictione, & non dubitare 217 nu. 7

iudex dicens in ſententia, quod curia de precio ſe bene informauit, dato quod ſufficit fieri relationem ad id quod non fuit in actis productum, tamen id procedit quando fieret relatio ad id quod de ſe eſt liquidum 440 nu. 4

iudex loci delicti, quòd habet iuriſdictionem in delinquentem, intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti 59 nu. 7

iudex vbi habet præſumptiones, vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel ſuſpicionem, quòd res ita ſit, prout dicitur, poteſt ex hoc ſolo iuramentum ſuppletorium deferre 60 nu. 16

iudex dũ impetitur de corruptione, facit vt ſtetur dicto tertij, qui in hoc fuiſſet mediator: & hoc ſi ciuiliter agatur contra officialem: ſecus ſi criminaliter. Et pariter minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis eſſet bona fama 86 nu. 46

iudex in ſyndicatu non tenetur in aliquo parti læſæ, vbi fuit in errore ex cauſa probabili 136 nu. 2

iudex dum non diffamatur de corruptione ſeu baratraria, non debet pati ſcrupuloſam inquiſitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipſum ſubuenitur, & in memoriam præteriti officij lex ſibi fauet 136 nu. 3

iudex poteſt euidentem calumniam ex officio repellere: nec debet admittere ipſam proponentem: imò ſi ex non admiſſione appellaret, non debet appellationem curare 223 nu.13

iudex licet procedat ex officio in caſu in quo non poterat, cõtra aliquem inquiſitum, & inquiſitus ipſe non opponit ante litis conteſtationem, tamen non impeditur poſteà opponere, & proceſſum irritare 243 numero 16

iudex ſeu officialis ſi pro honore Regio non exequitur ipſius regis mandatum; non poteſt dici quòd malè egerit, ſen fecerit 262 nu.25

iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum, vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non punit, vel innocentem punit, capite punietur: vel in inſulam deportabitur 244 nu.8

iudex poteſt torquere teſtem abſque aliquibus indicijs, dum ſuſpicatur quòd ſciant veritatem, & nolũt reuelare, vt veritatem dicant 259 nu.20

iudex quando eſt dubius, vtile eſt inquiſitum diffinitiuè non abſoluere à crimine, ſed à proceſſus duntaxat 259 nu.21

iudex nullitatis poteſt ſententiam ipſam nullam in melius reformare, nec eſt neceſſe per prius pronunciare ſuper reformatione, ſed procedi ad vlteriora ad ſententiam 296 nu.2. 297 nu.3

iudex inter vota diſcordantia debet eligere meliorem & æquiorem partem 277 nu.13

iudex ordinarius etiam ſi expreſſè denegaſſet facere iuſtitiam, non priuatur iuriſdictione, niſi requiſitus iuſtitiam denegaſſet 469 nu.13

iudex eccleſiaſticus ſi ter requiſitus denegaſſet iuſtitiã clerico, priuatur iuriſdictione, ſin autem laico, incurrit indignationem principis, & tenetur parti cui denegauit ad intereſſe 469 nu.14

iudex de qualitate rei, & communi æſtimatione poteſt à teſtibus informari ex officio, etiam ſi de ſingulari æſtimatione teſtes ipſi ſenſerunt, dum dixerũt quòd ipſi tantum darent 328 nu.5

iudex loci delicti vbi de crimine ciuiliter agitur, nõ petit ſibi accuſatum remitti 60 nu.9

iudex inquiſitionis debet eſſe competens iudex inquiſiti, adeo vt in eo habeat merum & mixtũ imperium 540 nu.27

iudex non debet ſedere de nocte 373 nu.14

iudex ante quàm procedat ad inquiſitionẽ, debet monere offenſum vel alium, cuius intereſt ſi velit accuſare ſtatuendo etiam ſibi terminũ ad deliberandum. Et iſta eſt magna cautela ad impediendum executionem per iudicem 111 nu.22

iudex ante formatam inquiſitionẽ debet facere dictam interrogationem offenſo, alias non valeret inquiſitio 111 nu.23

iudex debet inquirere de innocentia inquiſiti, etiam abſentis 179 nu.69.70.71

iudex in caſu arduo torquens inquiſitum ex proceſſu informatiuo eſt excuſatus 101 nu.5

iudex nullitatis, ſeu appellationis, licet poſſit ſententiam in melius reformare, intelligendum eſt quando ſententia eſſet fundata ſuper inepto libello 439 nu.1

iudex ſi impetitur de iniuſtitia vel dãno debet probari euidens iniuſtitia, vel manifeſta, & non occulta, nec præſumpta 86 nu.41

iudex parte contumace abſente poteſt de cauſis eam releuantibus ſe informare. Multo magis ſi compareret excuſator offerens illas verificare 331 nu.13

iudex debet eſſe certus, & non dubitare de ſua iuriſdictione 176 nu.54

iudex detinens carceratum poſt habitam fideiuſſoriam cautionem, videtur fideiuſſores rotecisse 387 numero 60

iudex habens plenum & liberum arbitrium, non poteſt quempiam torquere ſine legitimis indicijs 308 numero 33

iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere non præcedentibus legitimis indicijs 9 nu.19

iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando poteſt ſe extendere vſque ad pœnam mortis 99 nu.7

iudex vbi poteſt iudicare ſola facti veritate inſpecta facit vt minimum iudicare poſſit eſſe probatum per ſolam confeſſionem 428 nu.22

iudex non videns probationes in proceſſu facit vt ex eo ſolo poſſit irritare ſententiam 440 nu.3

iudex dum cognoſcit vel ſuſpicatur aliquid per calumniam petitum, poteſt petentem ex officio repellere, & exceptionem non admittere etiam ſi fuerit iuratum quòd non animo dilatandi factum ſit 128 nu.15

iudex vbi nouit aliquid ad procraſtinandum litem fieri, debet ex officio occurrere 129 nu.16

iudex non veriſimili non debet fidem dare 32 nu.8. 117 nu.8. 315 nu.9

iudex debet in genere interrogare delinquentem, & neminẽ ſibi nominare, aut ſuggerere: aliàs nihil probaret, quod reus diceret contra illum ſibi nominatum 150 nu 8

iudex debet interrogare ſuper circunſtantijs, vbi habet teſtes ſuſpectos, quod falſum depoſuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur 193 nu.14

iudex ex cauſa poteſt pœnam diminuere, vbi aliàs non poſſet, quando eſſet à iure ſtatuta 233 nu.3

iudex debet laborare, vt intercipiat & inuoluat teſtem ſi ei ſuſpectus videbitur etiam in his, in quibus rei ſubſtantia non conſiſtit 193 nu.16

iudex an torquendo inquiſitum vbi conſtat de delicto per teſtes de viſu tenetur in ſyndicatu 189 nu.2

iudex non eſt ſi in eo non eſt iuſtitia 533 nu.17

iudex in criminalibus debet ipſe examinare teſtes: nec notarius alterum hoc facere poteſt, niſi ſibi cõmittatur 199 nu 42

iudex promittens delinquenti remittere delictum, ſi illud confitebitur, ſi tamen confitetur illud, poterit ipſum damnare 188 nu.6

iudex omnino tenetur ſuam promiſſionem impunitatis delicti obſeruare 183 nu.8

iudex promittens impunitatem delicti delinquenti, ſi delictum ipſum fatebitur, an teneatur talem promiſſionem obſeruare 187 nu.1

iudex prohibetur à iure remittere pœnam corporalem delinquenti, cùm ad ſolum principem ſpectet id facere 187 nu.2

iudex poteſt punire delinquentem, non obſtante ſecuritate ſibi data, & ideo ſi dedit ſaluum cõductum homicida, & demum fecit ipſum decapitari, bene fecit 188 nu.3

iudex

iudex in iudicando ſecurius eſt procedere per vias ſigillatas, idest per textus legum, & ipſos diligentius conſiderare 471 nu. 1

iudex appellationis ſi in cauſa principali reus condemnandus fuit abſolutus, iudex appellationis debet cõdemnare condemnandum, & ſufficit verbum condemnamus, quia ſubintelligitur malè iudicatum 505 nume. 9

iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis, ſecundum vnam opinionem: ſecũdum aliam tenetur eadem pœna, qua carceratus puniretur pro eo delicto, pro quo tortus eſt. Item tenetur actione iniuriarum. Quartò, ſecundum aliam opinionem damnatur ad carcerem per certum tempus. & cum iſta pœna concordat capitulum regni, quo datur carceratio biennalis, & publicatio tertiæ partis bonorum 31 nu. 15. 32 nu. 16. 17

iudex vbi procedit ad querelam, & ad inquiſitionem facit proceſſum nullum 243 nu. 17

iudex dum vult condemnare abſentem, debet conſiderare an abſentia proceſſerit ex metu vel ex conſcientia delicti, vel ſi accuſatori cauſam fugæ dediſſet 172 nu. 23

iudex non debet ſtare confeſſioni inquiſiti, dum confitetur delictũ, de quo aliter non conſtat: ſed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confeſſionem de facto emanatam, & multa alia 152 nu. 2.

iudex dicitur de facto procedere quando iuris ordine non ſeruato procedit 536 nu. 41

iudex eccleſiaſticus non tenetur ſtare proceſſui iudicis ſecularis, dum ſibi remittitur clericus captus cum proceſſu prædicto 108 nu. 1

iudex ſeu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege inſtantiæ 259 nu. 16

iudex poteſt repetere delinquentem captum in ſua iuriſdictione, ex quo per talem capturam violatur eius iuriſdictio 544. nu. 4

iudex ſi dixerit quòd informatus de fama procedit ad ad inquiſitionem ſibi credendum eſt 498. nu. 2

iudex procedens ex officio nedum ſibi non creditur, dũ aſſerit aliquid eſſe notorium, ſed etiam nõ poteſt recipere teſtes ſuper illo notorio, vel infamia, niſi prius parte citata 498. nu. 2. 3

Et maximè vbi allegatur notorium extra locũ iudicij. ibid. nu. 3

iudex de his de quibus conſtat ex actis poteſt ex officio iudicare 434 nu. 1

iudex poteſt iudicare etiam in concomitantijs ad petita, dum petitum fuit ſi non pecuniam, frumentum 434. nu. 2

iudex habens facultatem iudicandi ſola facti veritate inſpecta, poterit iudicare in alio quàm ſit petitum 434. nu. 3

iudex, vbi vidit aliquid ad procraſtinandum litem, debet ex officio occurrere 11. nu. 12

iudex poteſt compellere habentem vxorem, & detinentem concubinam, vt ipſam concubinam dimittat, & ad vxorem redeat 368. nu. 1

iudex antequam procedatur contra cõtumacem, debet aduertere, quòd ſi in eo ſit aliqua qualitas delictum aggrauans, quòd de illa qualitate verè conſtet 176 nume. 56

iudex vbi ſibi conſtat de maleficio, debet eſſe promus ad puniendum: nec debet multum ponderare omnes iuris ſolemnitates: quia fauor publicæ diſciplinæ ſuadet, vt maleficia puniantur 223. nu. 18

iudex appellationis an poteſt ſuper nullitate cognoſcere 340. nu. 5

iudex etiam nemine petente debet ſe informare de conditione inquiſiti, quando nominatur per ſocium criminis, & ſi reperit ipſum eſſe bonæ famæ, talis nominatio non operatur aliquid contra ipſum 178. numero. 63

iudex quòd denegauerit iuſtitiam facere, debet liquidò probari in ſyndicatu 136. nu. 5

iudex vbi nouit aliquid fieri ad procraſtinãdum litem, poteſt ex officio occurrere, imò debet 223. nu. 15

iudex quid debeat facere antequam procedat contra contumacem, & ipſum ab omnibus exceptionibus & iuribus excludat 172. nu. 20

iudex poteſt commutare pœnam mortis ratione ætatis 404. nu. 10

iudex non conuenitur de negligentia, aut denegata ſeu retardata iuſtitia, niſi fuerit ter requiſitus ſeu interpellatus 136. nu. 8

iudex ſpecialis deputatus in priuilegium perſonæ ſolus cognoſcere poteſt de illis perſonis 467. nu. 2

iudex præceptum quod de facto fecit, & ſine cauſæ cognitione, de facto reuocare debet 423. nu. 16

iudex laicus poterit contra clericum aſſaßinum procedere, & eius Epiſcopum in ſententia, & proceſſu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè ſi delictum eſt ita notorium. quòd nõ poteſt celari 217. nu. 8

iudex laicus etiam de conſenſu epiſcopi non habet iuriſdictionem in clericum, nec etiam de conſenſu Papæ 173 nu. 29

iudex laicus quòd poßit iuriſdictionem exercere in clericum, vel modo aliquo animaduertere, iura omnia deteſtantur 230. nu. 7

iudicis verba nedum facta, inferunt iuſtum metum, & concußionem 132. nu. 14

iudicis verbo quantumuis autoritatis credendum non eſt ſiue in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet alijs contractibus quæſtio ageretur 498 nu. 45

Niſi eſſet cardinalis. ibidem

iudici ſeculari vbi innoteſcit cauſam præiudicialem, prout eſt ſuper abſolutione à iuramento pendere coram eccleſiaſtico, non poterit in cauſa mota coram ipſo procedere 426. nu. 2

iudici eccleſiaſtico dum ſibi conſtat de mala qualitate contractus, & timet interim de nouitate facienda debitori per ſecularẽ, debet ex officio inhibere, quia aliter officit animæ creditoris. 426. nu. 3. 4

iudici eccleſiaſtico circa implorationem brachij ſecularis non de facili deferendum eſt: cùm peccatis noſtris exigentibus plures hodie reperiantur prælati mali, quàm boni: & ideo oportet conſtare de iuſtitia requirentis, ſeu implorantis brachium 467. numero 2

iudici torquenti conſtitutum in dignitate, vel torquendo, quem non poterat in memoriam præteritæ dignitatis, poteſt de iure reſiſti 262. nu. 24

iudici minimè credendum eſt, niſi quatenus conſtet ex actis, etiam ſi dixerit aliquid fore notorium 495 numero 1

iudici creditur de geſtis coram eo 493 nume. 8
iudici ſi datur cognitio de certis perſonis, non poterit alius iudex habens vniuerſalem iuriſdictionem ſe de cognitione illarum certarum perſonarum intromittere, quia priuilegium eſt conceſſum illis perſonis, non rei 467 nu. 1
Per iudicem ſtari non præſumitur, niſi fiat ſibi proteſtatio 136 nu. 7
iudices plures quando potuerunt pro eadem cauſa adiri, ſi vnus ex eis non fecit id, quod facere tenebatur in officio, præſumitur in dolo. Et ſi perit ius partis, facit litem ſuam. Sed ſi illa pars potuit idem conſequi ab alio officiali etiam eius ſucceſſore, tunc iudex ille primò aditus non tenetur 136 nu. 9
iudices ſi plures eſſe poſſunt contra inquiſitum de crimine, ſi vnus ipſorum aditus eſt, erit inquiſitus ipſe ab alio iudice tutus, cum alter præueniat 62 nu. 8
iudices duo ſi atteſtantur de actis geſtis coram eis plenè probabunt 499 nu. 10
iunioris ſententia meliori ratione roborata antiquiori præfertur 547 nu. 6
iuſtitia vera eſt miſereri delinquentibus 121 numero 48
iuſta cauſa metus ſufficit. & ibi dicitur iuſtus metus, vbi iuſta eſt ſuſpicio 213 nu. 5
iuſtus metus dicitur timor violentiæ inferendæ 213 numero 2
Ad iuſtificandum concubinatum eſſe, oportet plura concurrere: imò ſeptē requiſita. 201 nu. 6. de quibus & nu. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.
ius vbi alteri quæſitum eſt, non admittitur quis ad deſerandum 324 nu. 1
ius nō dicitur quæſitum in beneficio per acceptationem per quemcunque factam circa collationem, etiam ſi petitum ſit ab executore, vt conferatur 471 numero 9
ius dicitur quæſitum per præſcriptionem, quando acquiritur ius contra quemlibet ſingulariter 442 numero 7
ius collectandi, ſeu aliàs angariandi ſubditos non poſſet præſcriptione acquiri 442 nu. 8
ius dicitur tolli vbi proceditur iuris ordine non ſeruato 419 nu. 4
ius patronatus ex ſola præſentatione acquiritur 323 nume. 23
ius patronatus poteſt haberi per baſtardum 371 numero 9
ius offerendi competit per modum facultatis, vt quod debitor poteſt quandocunque vult offerre debitum creditori & pignus redimere talis facultas nūquam præſcribitur 515 nu. 3
ius retentionis virtute hypothecæ in bonis viri, nedum competit vxori, verùm etiam, & eius filijs virtute dotium maternarum 474 nu. 8. 9
ius imponendi angarias ſubditis non poteſt per ipſos dominos aliqua præſcriptione acquiri 525 nu. 2
ius quando acquiritur contra quemlibet ſingulariter, dicitur eo caſu ius quæſitum per præſcriptionem: Si verò non ſingulariter, ſed communiter cōtra omnes, tūc dicitur acquiſitum per conſuetudinem 219 nu. 7
ius exigendi ſeruitia ſeu angarias à ſubditis non poteſt præſcriptione acquiri, niſi eſſet probatio tanti temporis, cuius initij in contrarium memoria hominum non exiſtit 219 nu. 8. 9
iuris canonici diſpoſitio attendi debet in cauſa matrimoniali 58 nu. 46
iuris ordine non ſeruato procedi poteſt contra inquiſitum ratione enormitatis criminis 101 nu. 3
iure Longobardo ſi quid determinatum non reperitur, recurri debet ad ius Romanum 425 nu. 1
iura punientia affectum, licet non ſequatur effectus, non habent locum ſecundum conſuetudinem vniuerſalem Italiæ 233 nu. 6. 208 nu 13
iura licet tranſgredi propter caſus terribiles 101 nu. 16. 210 nu. 19. 404 nu. 9
iurans non denūciare malefactorem facit, vt iuramentum iſtud non teneat 313 nu. 12
iurans ſe non accuſare non poteſt contrauenire iuramento 323 nu. 21
iurans tale quid, quòd non intereſt alterius, ſi periurat, videtur ſolum Deum habere vltorem, tamen poterit per iudicē ſibi imponi pœna extraordinaria 434 nu. 2
iurans ſe non repetere reſtitui ad beneficium quo ſpoliatus fuit, non poteſt amplius petere reſtitutionem 323 nu. 18
iurans non reuocare procuratorem ſi demum reuocat, tenet reuocatio, tamen iurans eſt periurus 322 numero 13
iuramentum appoſitum in obligatione, ſeu inſtrumentum in quo confitetur quis mutuum recepiſſe, infra biennium poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ non obſtante iuramento 372 numero 4 & 5
iuramentum quo ad eius obſeruantiam tranſit ad hæredem, maximè quando defunctus iurauit pro ſe & hæredibus ſuis 454 nu. 70
iuramentum non operatur extenſionem ad incogitata 312 nu. 7
iuramentum præſtitum inter certas perſonas non nocet alijs, nec prodeſt 359 nu. 7
iuramentum & ſententia æquiparantur 359 nu. 8
iuramentum licet ſit obligatorium ex parte iurantis, tamen vbi altera pars incideret in peccatum, tenetur ad relaxationem iuramenti 313 nu. 11
iuramentum ſuper actu à iure prohibito non obligat 430 nu. 5
iuramentum in contractu per vim & metum extortum eſt ipſo iure nullum 430 nu. 6
iuramentum metu interpoſitum non poteſt propria authoritate ſperni, ſed requiritur abſolutio 440 numero 6
iuramentum ſuppletorium non defertur, niſi probanti per teſtem omni exceptione maiorem 338 nu. 15
iuramentum ſuppletorium defertur etiam concurrentibus pluribus coniecturis 303 nu 8
iuramentum de ſui natura appoſitum in contractu eſt indiuiduū, licet quantitas in eo appoſita ſit diuidua 487 nu. 14. 15
iuramentum ex parte iurantis eſt perſonale 299 nu. 1
iuramentū debet adimpleri in forma ſpecifica 434 nu. 1
iuramentum non trahitur ad id, de quo veriſimiliter tempore iuramenti non cogitauit 312 nu. 8
iuramentum ſecundum contra primum iuramentū non ligat iurantem: quia ſolum primum valet 322 nu. 12
iuramentum non obligat in caſu, in quo iuramentum

reddit

reddit actum nullum quia tunc ſimiliter iuramentum eſt nullum 439 nu.37
iuramentum metu extortum ſecundum opinionem ciuiliſtarum indiſtinctè non obligat 439 nu.37
iuramentum priuati non arctat ipſam vniuerſitatẽ & ciues 299 nu.7
iuramentum operatur illam clauſulam expreſſam: ſe facturum & curaturum 186 nu.1
iuramentum licet non tranſeat ad ſucceſſorem reſpectu periury, bene tranſit virtus, & vinculum iuramenti 455 nu.75
iuramentum licet non liget animam ſucceſſoris, ligat tamen ſucceſſorem ad obligationes, & contractus 455 nu.76
iuramentum contra publicam vtilitatem non eſt obligatorium 299 nu.5
Contra iuramentum quæ fiunt, an valeant, & quæ ſint 323 nu.14
iuramenti diſpoſitio in minore iurante, vt confirmet contractum habet locum, quando actus non valebat de ſe ex defectu decreti, & authoritatis, ſecus ſi alia ratione 496 nu.13
iuramenti relaxatio eſt pars contractus 426 nu.7
iuramenti exceptio obſtat, dum allegatur metus, ſeu vi fuiſſe interpoſitum iuramẽtum. quia non poteſt propria authoritate abſolui, ſed requiritur abſolutio 500 nume.7
in iuramento apponitur, & exigitur pœna, aliàs periurium remanet inultum 434 nu.3
iuramento proprio ſtatur in his quæ dependent ab animo 388 nu.67
iuriſdictio regulariter videtur conceſſa accumulatiuè per principem: & per conceſſionem alteri factã, non videtur ſublata ſeu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat: ſed vt vtrique competat 249 nu.6
iuriſdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex cõtumacia incumbit onus probandi defectum iuriſdictionis 247 nu.1
iuriſdictio nunquam intelligitur prorogata ex cõtumacia, ſi iudex erat ipſo iure incompetens: ſecus ſi per exceptionem 247 nu.3
iuriſdictio ordinaria poterit reuocari per principẽ concedentem ad libitum 250 nu.21
iuriſdictio non præſcribitur principe ignorante, vel parte ipſius iuriſdictionis 515 nu.5
iuriſdictio conceſſa cum verbis taxatiuis: vt puta, ipſe duntaxat, vel ſolus ipſe cognoſcere poſſit, intelligitur excludere alios iudices pares illis, cui conceditur iuriſdictio, non autem, qui eſt maior & generalis ordinarius 181 nu.8.9 & 10
iuriſdictio dum conceditur alicui, ſemper authoritas ipſius concedentis præſeruatur illæſa, & in eo ſemper reſidet ſuprema poteſtas & inſeparabilis 181 nume. 5.6.7
iuriſdictio temporalis dependet ab eccleſia, ex quo eccleſia reſeruata ſibi ſubſtantia, remiſit Imperatori exercitium 183 nu.26
iuriſdictio limitata non poteſt prorogari 380 nu.2
iuriſdictionis defectus magis inficit quàm alius defectus 380 nu.3
iuriſdictionis defectus opponi poteſt contra inſtrumentum guarentigiatum, cõtra quod nulla exceptio opponi poteſt virtute ſtatuti 380 nu.4
iuriſdictionem habere prætendens in præiudicium alterius eandem habentis, debet verificare, & probare, quòd illo alio præſente & patiente iuriſdictionem ipſam exercuerit, vt præiudicet 473 nu.1
iuuare quis ſe non poteſt ex poſitione negata 514 numero 11

L *Aeſus enormiter ex contractu iurato tale iuramentum nihil operatur* 496 nu.12
laicus nullus poteſt diſponere ſuper iuramẽto, tanquam ſuper re ſpirituali 455 nu.78
Aduerſus lapſum inſtantiæ in criminalibus non datur reſtitutio 257 nu.2
latrones dicuntur, qui in ſtratis publicis aggrediuntur homines, & ipſos violenter ſpoliant & furantur 149 nume. 4
lego Catarinæ pro ipſius dote xl. & in his ipſam heredem inſtituo, legatum erit purum, & tũc peti poteſt 523 nu.6
legans fundum, cuius dimidiam partem habet duntaxat, videtur illam partem quam habet duntaxat legaſſe 61 nu.1
legatum pro dote vbi eſt conditionale, ſi contigit legatariam decedere antequam nubat, legatum non tranſmittitur ad matrem ſed remanet apud heredem grauatum 362 nu.15
legatum pro dote licet ſit conditionale, tamen ſecus erit in legato relicto occaſione dotis: quia illud tanquam purum ſtatim debetur 361 nu.2
legatum relictum pro maritando, ſeu ad maritandum, ſeu pro maritagio quando debeatur 361 nu.3
legatum dotis factum filiæ vel nepti tradendum dum ad ætatem nubilem peruenerit, an dicatur purũ, vel conditionale, vel in diem expreſſum à teſtatore 519 nume. 5
legatum dotis factum à patre filiæ ſtatim debetur 490 nume.6
legatum dotis ſi habuit vna ex ſororibus, quia nupſit, & aliæ deceſſerunt ante contractas nuptias, dictum legatum tranſmittitur ad eorum heredes, vt inter eos æqualitas ſeruetur 363 nu.18
legatum dotis eſt adeo pium, quòd in eo nõ eſt locus detractionis falcidiæ 363 nu.19
legatum pium detrahitur vt æs alienum, ante cætera legata 363 nu.20
legatum relictum pro aliqua maritanda, licet reperiatur maritata eo tempore, tamẽ omnino ſibi debetur 523 nu.5
legatum factum pro anima per virum ſuæ vxori tenet & ſibi debetur 542 nu. 3
legatum factum per maritum vxori, licet perdatur per tranſitum ad ſecunda vota, valet ſi fuerit factum ex cauſa ſeruitiorum ;41 nu.1
legatum rei alienæ tenet, quando legatur conſanguineo, ſed quando legatur extraneo, non tenet 322 numero 4
legatum de fructibus fundi vſque ad certam ſummam annis ſingulis pro alimentis libertorum, quòd ſi vno anno non proueniunt tot fructus ex eo, debet ſuppleri in ſequentibus annis 551 nu 1 2.3
legatum pro maritagio peti poteſt præſtita cautione de nubendo. 362 nu.8.9.& *etiam ſtatim ante nubilem ætatem.* nu.10

legatum pro maritagio puella, ſi non reperitur eſſe nubilis ætatis, omne commodum, & lucrum proueniens ex tali legato, ſpectabit ad legatarium 362 numero 11

legatum pro maritagio dum teſtator dixit, lego Catarinæ centum pro ipſius dote, & in his eam hæredem inſtituo, videtur eo caſu legatum purum, & ſtatim peti poteſt: dummodo præſtetur cautio de nubendo 362 nu. 12. 13

legatum factum filiæ, vel nepti tempore quo erit nubilis ætatis, ſeu pro dote, vel pro maritagio, vel ad maritandum, an ſit conditionale, vel modale, an purum, an ſtatim debeatur, vel an ſit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint 522 nu. 1

legatum tempore nubilis ætatis adueniente nubili ætate peti poteſt etiam nuptijs non contractis præſtita tamen cautione de nubendo 522 nu. 2. 3

Et fructus qui medio tempore percipiuntur ſpectant ad legatarium, & ſit differentia, an ab eo qui tenetur dotare, & an ab alio. ibid.

legata pecunia pro dote ſi teſtator diſponit, vt ſi nuptiæ non ſequerentur, fieret vnum altare, non ex hoc videtur voluiſſe huiuſmodi legatum eſſe conditionale, ex quo hoc non dixiſſet, ſi voluiſſet purè relinquere 363 nn. 16. 17

legens ſententiam ſeu aliquã rem in aliqua parte ipſius, & non in totum præſumitur totum percunctaſſe 486 nume. 2

legitima relicta poteſt incontinenti petiaſsignari illi cui debetur 520 nu. 11

legitima ſucceſsio ceſſat in fœminis 332 numero 2

lex, ſtatutum, vel pragmatica non obſeruata tollitur, & abrogatur per contrarium vſum 292 numero 12

lex ſeu ſtatutum vbi profert aliquid cum adiuncta qualitate, nedum ſtatutum illud probari debet, ſed qualitas 217 nu. 6

lex licet per non vſum non tollatur, tamen tollitur per contrarium vſum tacitum vel expreſſum 292 numero 14

lex vel ſtatutum prohibens aliquid in fauorem alicuius, & beneficium, habet tacitam conditionem, vt non intelligatur prohibitum, ſi voluerit vti in beneficium 394 nu. 18

lex faciens mentionem de aliquo actu faciendo per aliquem, intelligitur, dummodo ille fuerit habilis eo tempore, & non ex poſt facto 177 nu. 57. 58

lex ſuperueniens quæ deuiat à iure commum, intelligenda eſt, vt minus lædat ius commune, quàm poſsit 391 nu. 3

lex finalis. ff. quod metus cauſa. quomodo intelligi debeat 535 nu. 33. 34

lex fin. quod met. cau. vbi quod non eſſet factum, de nouo fieri deberet, intelligi debet, d. l. prout Ange. in l. ſi finita ff. de dam. infect. quando præceſsit cauſa cognitio, & fuit ritè iudicatum. & rectè 422 numero 4

lex noua vbi expreſsè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illam tollere: & ita Ianua obtentum per conſilium peritorum. vbi plenè ad ſaturitatem 88 nu. 57

lex cùm enumeret caſus, non licet illos extendere ad alios non enumeratos, ex quo illi dicuntur remanere ſub regula iuris communis 405 nu. 1

lex, ſiue ſtatutum dictans, Bannimus omnes aſſaſsinos, ſeu latrones, habet locũ in illis, qui ſunt culpati per ſententiam vel confeſsionem vi iudicis factam, vel per euidẽtiam facti ſeu legitimis probationibus conuicti 176 nu 55. 217 nu. 4

legis dubia correctio imò intelligentia ſoli principi eſt reſeruata 417 nu. 5

leges in ſtudijs addiſcuntur, & in palatijs digeruntur 469 nu. 2

legibus punientibus conatum eſt hodie derogatum per contrariam conſuetudinem 231 nu. 4

liberalitas magna in muliere non modica eſt doli præſumptio. Cum mulieris naturæ repugnet. nam auariſsimum eſt genus mulierum 496 nu. 8. 9

libertas eccleſiaſtica dicitur impediri, dum clerici impediuntur exequi ſibi conceſſa à iure communi 458 nume 2

libertas eccleſiaſtica dicitur impediri, nedum ſi principaliter, verùm etiam ſi ſecundariò quid eſſet contra libertatem ipſius 458 nu. 5

libertas eccleſiaſtica dicitur offenſa, quando fieret aliquid contra priuilegia conceſſa eccleſiæ, vel eccleſiaſticis perſonis, ſiue à Deo, ſiue à Papa, ſiue Rege 453 nu. 9

contra libertatem eccleſiaſticam illa dicuntur, ex quibus clerici euaderent, ſiue redderentur conditiores 458 nu. 3

liber mercatoris pro ipſo ſcribente ſemiplenam probationem inducit. 416 nu. 1. 2. Sed an hoc verum ſit vide. ibid.

liber mercatoris facit ſemiplenam probationem pro ſe, quando eſſet publicus mercator, & iuraſſet talem mercaturam fideliter exercere, & haberet à publico tale exercitium 416 nu. 3

liber mortui plenè probat, quando viuens fuerit bonus vir, & legalis 548 nu. 9

liber rationum probat pro ſcribente quando continet veriſimilia 548 nu. 7

libri partitæ quando verificantur per libros mercatorum aliter nõ verificatos præſumitur partitas ipſas veritatem continere propter corroborationem aliorum 547 nu. 2. 3

libri partitæ quando in vno reperitur falſa in omnibus falſa præſumitur, & pariter vbi reperitur vera, in cæteris vera præſumitur 548 nu. 4

libri partitæ credendum eſt concurrente difficultate alterius probationis 548 nu. 5

libro mortui ſatis longè creditur quàm libro viuentis 547 nu. 1

libro mortui integra fama ſatis ſtandum eſt 548 nu. 8

libro ſi dari debet plena fides pro ſcribente ſtatur arbitrio iudicis attenta qualitate perſonarum, & veriſimilium concurrentium 548 nu 6

libellum inducens in cauſa appellationis quem appellatus dicit ineptum, ſuper quo diu fuit litigatum, ſi appellans obtinuit, quia fuit pronunciatum pro ſuo libello, interim non fuit decurſa fatalia: ſecus autem ſi ſuccubuit, quia ſua culpa non excuſatur 529 nu. 5

lis ſi cum vno ex cohæredibus agitatur pro parte ſua, cum

cum alijs coheredibus, rectè agetur: quia cauſa vnius cenſetur alia, & diuerſa à cauſa alterius 339 numero 3

lis dicitur pendere per ſolam ſupplicationem oblatam principi: aliàs per ſolam citationem 61 nu. 5

lis dicitur pendere, etiam per ſententiam à qua fuit appellatum 346 nu. 4

litis pendentia cum principali prodeſt etiam fideiuſſori 566 nume. 1

lite pendente ſuper cauſa ſtatus, vt quia quis prætendat ſe liberum, ſemper pro libero haberi debet 219 nume 1

lite pendente impetrans dicitur innouare 400 numero 2

locator non tenetur de damno dato per ipſam rem locatam, niſi poſſit ſibi aliqua culpa imputari 429 numero 1

locator vaſis ſeu vegetis vitioſi tenetur de damno dato per vas corruptum conductori 429 nu. 2. 3

Etiam ſi ignoraſſet vitium quod eſt ſpeciale in vaſi locato ſecus in alijs rebus. & vide ibi pulchram diſtinctionem 429 nu. 3

locationis & conductionis cauſa ſummaria eſt, & breuis, & in ea abſque libello proceditur ad implorationem partis, & dicitur cauſa breuis 357 nume. 1 & 2

In locatione communis domus ſoliti locari. ſi vnus ex ſocijs vult ipſam locare, alter recuſat, præfertur volens locare 358 nu. 5. 6

loci qualitas. ſatis attenditur ad reddendum quem ſuſpectum de delicto 36 nu. 11. 342 nu 8

longè deterius eſt hominem veneno necare, quàm gladio occidere 198 nu. 34

loqui nemo præſumitur ad impugnandum ſua iudicia ad incommodum proprium 398 nu. 5

lucrari ſatis dicitur, quando quis voluntatem ſuam adimplet 45 nu. 7

lupus qui exit ſyluam, non tamen dicitur exiuiſſe, ſicut & qui vult aſcendere arborem non tamen dicitur aſcendiſſe: nec qui vult eligere, non ex hoc dicitur elegiſſe 50 nu. 6. 7

luſor teſtis eſt criminoſus, cùm ludus ſit crimen: & dicitur luſor malè vti ſubſtantia ſua: & teſtes luſores & bl ſphematores repelluntur à teſtimonio 23 nu. 29 & 30

MAgis eſt actu voluntatem declarare, quàm verbis 213 nu. 1

magna Curia Vicaria virtute cõſtitutionis regni mandat officialibus in regno, vt intra duos mẽſes cauſam expediant: aliàs ipſam aduocant ad magnã curiam. Et nedum hoc ſit Officialibus Regis, verùm etiam Officialibus Baronis 248 nu 1. 2

magna curia vicaria poteſt componere de omni crimine, niſi de crimine leſæ maieſtatis in quo nedum non poteſt componere, verum etiam nec à carceribus liberare abſque mandato regio 14 nu. 8

magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoſcit de cauſis regalibus de conſuetudine generali approbata 15 nume. 5

maior enormiter læſus non obſtãte iuramẽto poteſt contrauenire, licet promiſerit non contrauenire aliqua ratione, vel cauſa, nec erit neceſſaria abſolutio 496 nume. 11.

maior vnus & alter minor aſſerẽtes ſe læſos per ſententiam facti conſilij circa venditionem rei videntur habuiſſe notitiam contentorum in dicta ſententia ſi in ea continebatur eos habere ius offerendi, & non obtulerunt, demum factis ambobus maioribus talis ſententiã eis nocuit, & nocet 486 nu. 1

maior iudex de grauamine inferioris cognoſcere debet, non econtra 419 nu. 1

maior pars creditorum quòd attrahat ad ſe minorem non procedit, quando minor pars eſſet diſcretior, vel ſanior, aut prudentior 277 nu. 15

maior pars quòd attrahat ad ſe minorem, debet intelligi, dummodo conuocati vniti fuerunt inter eos ad illum actum 277 nu. 6

maior pars attrahit ad ſe minorem, quando non faceret id, quod eſſet iuri cõtrarium, aliàs nõ attraheret 277 nu. 7

maior pars attrahit ad ſe minorem, vbi minor pars non habet iuſtam cauſam contradicendi 277 nu. 8

mala vita & fama repellit teſtem 236 nume. 7. 266 nume. 8

maleficos non patiaris viuere ſuper terram 11 nu 16

mandans non poteſt puniri, vbi mãdatarius omiſit exequi mandatum 97 nu. 8

mandans non dicitur, quòd extraordinariè puniri debet, intelligitur procedere in mandante committi adulterium, vel ſtuprum, quæ delicta frequentius committuntur 96 nu 9

mandans homicidium committi mediante pecunia, ſi non fuit ſequutum homicidium non erit pœna mortis: ſed pœna criminis ſtellionatus ſeu pecuniaria 208 nu. 20. 21

mandans homicidium committi ſeu aſſaſinium per aliquem ſi demum ille fuit occiſus ab alijs quàm ab illis quibus fuit mãdatum, & id fuit ob inimicitiam & odium proprium habitum cum illis occiſoribus, eo caſu non eſt in aliqua conſideratione nec mãdatum, nec aſſaßinium: quia tunc mandans non teneretur 218 nu. 20

mandans homicidium fieri non tenetur, effectu non ſequuto pœna homicidij 234 nu. 12. 13

mandans verberari non tenetur pœna legis vel ſtatuti punientis verberantes 224 nu. 13

mandans aliquem verberari licet dixerit, vt non occidat: tamẽ ſi ſequitur mors, tenetur de occiſo 39 nu. 1

mandãs quem percuti alapa, vel ligno, & ille ferro percuſſit, non tenetur niſi de eo quod mandatum eſt: & licet mandatarius illum occiderit, tamen mandans non tenetur 39 nu. 2. 3

mandans tenetur ex genere inſtrumenti apti vel non apti ad mortem inferendam 39 nu. 2

mandans delictum committi, non tenetur ex mandato, ſi mandatarius id non agat 90 nu. 14. 15

mandans non tenetur in delictis, vbi mandatarius exceßit fines mandati 39 nu. 2

mandans non dicitur verè facere, ſed interpretatiuè 224 nume. 7

mandatorẽ homicidij ſeu aſſaßinij, licet non requiratur pronunciari incurriſſe pœnas in cap. pro human. de homici. in vj. tamẽ requiritur quod declaretur ipſum mandatorem ita mandaſſe, & illud eſſe probatum 177 nu. 60. 178 nu. 66

mandatum nedum probatur ex verbis imperatiuis, vel praeceptiuis, ſed etiam enunciatiuis, ex quibus coniecturatè appareat quòd taliter praeferens optat mentem fieri 403 nu. 5

mandatum ſuper nunciatione noui operis reo comparente reſoluitur in vim ſimplicis citationis 401 numer. 5

mandatum ſi fuit in actis productum per procuratorem, & non fuit oppoſitum contra ipſum, non poteſt vlterius opponi 390 nu. 3

mandatum alicui factum, & demum tacitè reuocatum, ſi mandatarius ex interuallo id faciat, mandans non tenetur 387 nu. 63

mandatum iuſtificatum, & pœnale extraiudicialiter, & abſque cauſa cognitione fieri poteſt in nunciatione noui operis 401 nu. 1

mandatum licet in delictis non excuſet, tamen facit, vt delicti pœna leniatur 89 nu. 4

mandatum ſuperioris irrationabile probari debet per ſcripturam authenticam, niſi ſuperior ipſe eſſet in loco: quia tunc ſtaretur dicto officialis aſſerentis ſibi fuiſſe ita mandatum à ſuperiore 137 nu. 17

mandatum quantumcunque ſit res atrociſſima, tamen attenditur eius executio, & non ſuſceptio ſola mandati: & tali caſu extraordinariè arbitrariè puniendum 91 nu. 18

mandato iudicis de facto emanato licet quis obedierit, debet tamen de facto reuocari 420 nu. 5

mandato principis ſeu papae licet duro, obtemperandum eſt: nec ſibi replicari poteſt, cur ita faciat 260 nume. 1

manens cum hoſtibus non in damnum domini, ſed vt euitaret periculum, & ipſe non ſit aptus ad arma excuſabitur 27 nu. 35

marchiones & comites habentes iuriſdictionem perpetuam in deſcendẽtes etiam poſſunt alterare formam iudicij 459 nu. 3. 4

Et particularem legem condere etiam in praeiudicium ſuperioris 459 nu. 4

maritus cognoſcens carnaliter vxorem minorem duodecim annorũ, tenetur de ſtupro de iure ciuili: quod ſecus eſt de iure canonico 306 nu. 2

maritus dum vidit crediteres irruere contra ipſum, cautela eſt, vt conſignet vxori praedia pretioſiora ob dotes conſumptas, quia vxor venit in eis praeferenda, & de veritate dicta cautela 494 numero 13

maritus & vxor dicuntur vnum corpus, & vna anima: & alter alterius debet eſſe particeps infortuniorum ſuorum 116 nu. 6

maritus ſi carnaliter cognouit vxorem ante benedictionem ſacerdotalem, ſi animo perſeuerandi non peccat 562 nu. 11

maritus in partibus Lombardiae de conſuetudine conuerſatur cum vxore ſtatim ipſa deſponſata carnaliter 562 nu. 12

maritus quòd poſſit vxorem caſtigare eſt intelligendum, videlicet temperate 543 nu. 12

mare hominum crudeli aequiparatur 270 nu. 2

maris iter incertum eſt, & periculoſum 270 nu. 1

materia ex parte perſonarum quae debent in ius vocari praecedente venia, eſt fauorabilis, & per conſequens extendenda 335 nu. 3

mater tranſiens ad ſecunda vota poteſt petere quem maluerit dari tutorem filio ſuo 353 nu. 1

mater non poteſt cogi dotare filiam, niſi in ſubſidium 494 nu. 11

mater & auia excludunt agnatos etiam patruos in tutela 354 nu. 7

mater aſſerens filium ſuum eſſe natum in octauo menſe creditur et ſicut etiam ſtaretur mulieri aſſerenti ſe praegnantem ibidem, etiam ſi diceret, ex quo viro praegnans euaſit 542 nu. 4. 5

mater an poteſt ſibi ſatiſfacere de dotibus ſuis propria authoritate ſuper bonis pupilli, maximè ſuper pecunia 506 nu. 4. 5

mater magis obligatur alere filiam quàm pater 521 numero 15

matri non datur tutela contra eius voluntatem, ſed ſi velit, ſibi permittitur 354 nu. 6

matrimonium eſt à Deo. & ideo recipienda eſt voluntas diſponentis quandocunque, & vbicunque velit 562 nu. 8

matrimonium licet poſſit inferri per copulam carnalem fuiſſe contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat, tamen id procedit, quando probatur, quòd poſt promiſſionem per verba de futuro fuiſſet copula carnalis ſubſecuta 52 nu. 1. 2

matrimonium dicitur contractum in faciem eccleſiae, dum publicè fit coram multitudine fidelium: quia eccleſia dicitur congregatio fidelium 562 numero 4

matrimonium licet contrahi non debet, aut fieri abſque ſolennitate, & aliter factum dicitur clandeſtinum, vbi fit abſque praeſentia ſacerdotis, attamen aliter factum tenet 562 nu. 5

matrimonium non eſt legitimum, niſi praecedente benedictione ſacerdotali, & alijs ſolennitatibus 542 numero 1

matrimonium plenè cognoſci poteſt in x. anno: quia tũc dicitur matrimonium valere, cùm mulier ſit viripotens, id eſt, cùm pati poteſt ſe à viro cognoſci 306 nume. 5

matrimonium praeſumitur ex conſuetudine inſimul cohabitandi in eodem lecto, & menſa 53 nu. 6. 7

matrimonium quomodo dicitur contrahi in faciem eccleſiae 360 nu. 8

matrimonium cum ſit maximi praeiudicij, non debet iudicari ex leui praeſumptione 53 nu. 9. 17

matrimonij tractatus videlicet quòd ſe tractauerint vt coniuges in eodem lecto & menſa, concurrente etiam fama vicinia, non ſufficiunt ad plenam probationem matrimonij 53 nu. 8

matrimonij ſolennitates ſi omittantur, tamen verum eſt matrimonium, licet peccent contrahentes omittendo 562 nu. 9. 10

matrimonij probatio multa requirit, multis modis probari poteſt 513 nu. 5

In matrimonio in poſſeſſorio recuperandae, dato quòd probaretur vere & praeſumptiuè de matrimonio, nunquam obtinebit agens poſſeſſorio, niſi excludatur clandeſtinitas, vt quia in faciem eccleſiae ſint contracta ſponſalia, emiſſis bannis, & ſeruatis contentis in cap. inhibitio. extra de cland. deſpon. 54 nu. 15

In matrimonio ſolennia poſſunt omitti ſine peccato, quia illa de conſilio ſuadentur, & nullum ipſorũ percipitur: &

tur : & ſic aliter factum non eſt peccatum 562 numero 6

matrimonialis cauſa eſt grauis & ardua 54 nu. 17. 58 nume. 47

melius eſt eſſe popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem mediocris ciuitatis 53 nu. 13

mendacium inducit magnam ſuſpicionem contra inquiſitum : & poteſt torturæ ſubijci ex mendacio 35 nume. 9

mendacium in principali inducit non modicam ſuſpicionem, imò indicium ad torturam 365 nu. 1

mendacium, quòd nõ ſit indicium ad torturam 255 numero 16

mendacium facit indicium contra inquiſitum, ſeu magnam præſumptionem 63 nu. 6

mendacium facit magnum indicium contra mẽdacem, & magnam ſuſpicionem 351 nu. 24

mendax de iure torqueri poteſt 252 nu. 5

mente captus æquiparatur minori & pupillo 34 numero 22

mente captus ſeu furioſus, probatur ex ſuis dictis & geſtis 33 nu. 9

Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quòd quis ſit fatuus. ibid. nu. 10. 11. 12. 13

mentio fieri debet de omni notabili clauſula primi reſcripti, & de omni eleganti clauſula 534 nu. 7

mentio fieri debet de litis conteſtatione 554 nu. 5

mentio non requiritur de fieri de proceſſu nullo 554 nume. 13

meretrix dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recipit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi teſtes deponunt ſe ſcire, quòd eſt meretrix 148 nu. 16

metuendum eſt quod abſque periculo eſſe non poteſt 64 nume. 4

metus iuſtus vel iniuſtus iudicis arbitrio relinquitur 430 nu. 13

metus iuſtus ſatis dicitur probatus, quando ſuperior conſueuit malè tractare non parentes ſuis præceptis, vel precibus, licet aliàs imperium, ſeu dignitas ſuperioris non ſufficiat ad probandum metum 431 numero 14

metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus nõ ſequatur 432 nume 36

metus iuſtus dicitur metus perditionis honoris : & pariter perditionis bonorum. & metus mortis, pariter iuſtus eſt 26 nu. 19. 27 nu. 20. 21

metus iuſtus dicitur, nedum cum inſtans eſt periculum, verum etiam cùm ſuſpicatur, ne res ad id veriſimiliter tendat 27 nu. 22

metus iuſtam cauſam ſubeſſe, ſufficit verificare, ad hoc vt dicatur iuſtus metus 27 nu. 23

metus iuſtus eſt, vbi iuſta ſuſpitio ineſt 27 nu. 24

Paria ſunt quid fieri per metum, vel per probabilem ſuſpicionem metus 27 nu. 25

metus violentiæ inferendæ, dicitur iuſtus metus. & ideo non debet quis ſe ſubijcere periculo. & nu. ſequenti. 27 nu. 26

metus iuſtus armorum dicitur, etiam quod armis depoſitis geſtum eſt 27 nu. 28

metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur 27 nume. 29

metus iuſtus dicitur, metus cruciatus corporis : & pariter terror armorum, vt ſi armatus quis adſtabat, licet ipſa arma exercita non fuerint 132 nu. 57. 58

metus iuſtus dicitur timor violentiæ inferendæ 64 nume. 373 nu. 31

metus iuſtus dicitur, timere violentiam inuaſoris 73 nume. 32

metus iuſtus dicitur, nedum cùm inſtans eſt periculum verùm etiam cum res ad id veriſimiliter tendit 73 nume. 33

metus iuſtus ſufficit, licet eius effectus non ſequatur 253 nume. 6

metus iuſtus dicitur nedum cùm inſtans eſt periculum, verumetiam cùm res ad id veriſimiliter tẽdat 432 nume. 30

metus iuſtus excuſat à iuramento fidelitatis præſtitò alteri inuaſori, ſeu tyranno 74 nu. 42

metus iuſtus eſt, nedum compulſio, ſed timor coactionũ 74 nu. 43

metus iuſtus facit, vt vaſallus non perdat feudum, ſi ex metu ductus contrahat amicitiam cum hoſtibus: Secus, ſi in damnum ſui domini amicitiam præfatam contraxit 74 nu. 44

metus iuſtus vel iniuſtus quando ſit, arbitrio iudicis committitur 28 nu. 47

metus iuſtus vel iniuſtus excuſat à culpa 29 nu. 48

metus iuſtus, vel iniuſtus ſit nec ne, & an ſufficiat ad excuſationem, committitur arbitrio iudicis 253 numero 8

metus iuſtus ſiue iniuſtus excuſat à culpa 74 nu. 45

metus præſumitur durare, vbi durat eadem torquendi poteſtas in officiali 502 nu. 54

metus reddit actum nullum, & ideo nec iuramentum ſuper eo obligat, ſed eſt nullum 430 nu. 4

metus ſiue terror ſemper inferri præſumitur per officialem ſuo ſubdito 132 nu. 12

metus cadit in facientem, ſed vis cadit in inferentem 430 nu. 9

metus omnis ac ſuſpitio ceſſat data præſentia iudicis, maximè ſuperioris. & ibi vide plenè 103 nu. 22

metus in carcerato durare videtur quouſq; durat eius detentio 93 nu. 9

metus perditionis bonorum, ſeu amißionis vitæ & honoris præbet iuſtum metum 72 nu. 22

metus omnis ceſſat data præſentia Principis, ſeu iudicis, vel eius auctoritas 327 nu. 27

metus ſufficit & dicitur iuſtus, vbi quis ſcit de facili ſe poſſe compelli 72 nu. 24

metus amißionis bonorum & mortis, æquiparatur : & dicitur iuſtus metus 72 nu. 25. 26

metus mortis dicitur iuſtus metus 72 nu. 27

metu compulſus ad retrocedendum, ſeu donandũ aliquid, licet coactè, & per metum tradiderit, ſi dominum intentauit remedium poſſeſſorij recuperandæ poterit aduerſarius articulare, & excipere de dominio 500 nu. 1. 2

metu paria ſunt quòd aliquid fiat, vel per probabilem ſuſpicionem metus 73 nu. 34

metum paſſus non tenetur aufugere, ſi periculum eſt in fuga 27 nu. 34

minatus non debet expectare ſe percuti: ſed melius occurrere in tempore, quàm poſt tempus vindicare 65 nume. 27

minatus

minatus mortem alicui poteſt in illo actu à præfato minato occidi: quia non debet expectare ſe percuti 65 nume. 28

minatus à conſueto minas executioni mandare, dicitur eſſe in iuſto metu 26 nu. 18

mina operantur, quòd ſi aliquis eſt mihi minatus mortem, & ſit ſolitus minas executioni mandare, poſſum impunè eundem præuenire & occidere 166 numero 6

mina facta per ſolitum minas executioni mandare, probant factum ſubſequutum 342 nu. 1

minima variatio facti variat multoties totam iuris diſpoſitionem 520 nu. 12

minor, eccleſia, & reſpublica reſtituũtur aduerſus probationes omiſſas 406 nu. 11

minor quòd non reſtituatur in criminalibus quomodo intelligatur 406 nu. 12

minor & eccleſia æquiparantur 317 nu. 7

minor ſi virtute ſtatuti non poteſt contrahere abſque præſentia officialiũ mercantiæ, & authoritate trium eius conſanguineorum, tamen poterit facere contractum ſibi vtilem: & valebit abſque tali ſolemnitate à ſtatuto requiſita 317 nu. 6

minor ætas, vel maior ſi aſpectu corporis præſumatur, quàm illa, quæ allegatur: tunc iudex debet transferre onus probandi in eum, contra quem eſt præſumptio: vt quia ille, qui negatur eſſe maior, adparet quòd eſt barbatus, grandis, & durus, ita quòd verſimiliter adparet, quod eſt maior 222 numero 5

minor læſus infra quadriennium poteſt petere ſe reſtitui in integrum aduerſus læſionem, numerandum à die notitiæ læſionis prodicta 487 nu. 3

minor ſeu pupillus non petens rem, ſed aſſerens ſe non teneri ad obſeruantiam contractus videtur petiſſe omne neceſſarium antecedens ad illud 487 numero 4 & 5

minor læſus reſtituitur in integrum, maximè in contrahendo, in quo præſumatur lædi niſi probetur per creditorem quòd ex tali contractu minor ipſe fuerit effectus locupletior 300 nu. 3

minor pro alio ſe obligando dicitur circumuentus, & ſic reſtituitur 300 nu. 4

minor excluditur à beneficio reſtitutionis in integrum per iuramentum: quia ad iuramentum quis præſumitur accedere certioratus 322 nu. 10. 11

minor, & fiſcus non reſtituuntur in criminalibus, quando ipſi accuſant: ſecus ſi accuſantur 406 numero 14

minor delinquens non poteſt puniri pœna ordinaria 222 nume. 1

minor probata minori ætate ſi conqueratur ſe deceptum, non requiritur quòd aliter à iuramento abſoluatur, & dum enormiter læditur cõtrahendo contractus non tenet, & reſtituitur ad alienata 496 numero 3

minor licet promiſerit non venire contra alienationem rei ſuæ venditæ, & pariter mulier contra alienationem rei dotalis, contrauenire poſſunt: tamen ſi iurauerunt in alienatione non contrauenire, impediuntur agere, & venire contra iuramentum 323 numero 19

minor accuſans, poteſt demum reuocare accuſationem, ex quo non tenet accuſatio abſque curatore 33 numero 6

minor dum doloſè ſe gerit, reſtituere tenetur ea quæ doloſè conſequutus eſt ab alio 370 nu. 3

minor in delictis non reſtituitur. 370 nu. 4

minor poteſt defendi per maiorem, qui ſit ſibi coniuncta perſona 370 nu. 5

minor litigans in iudicio per procuratorem ab ipſo minore conſtitutum, cum iuramento, valet, & tenet iudicium 570 nu. 6

minor, mulier, nec fiſcus reſtituitur in delictis, nec pupillus 405 nu. 4

minor confeſſus delictum, de quo aliter non adparet, niſi per dictam confeſſionem, debet aduerſus ipſam in integrum reſtitui abſque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem 32 nume. 1

minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, vel terreri: niſi in crimine læſæ maieſtatis 153 numero 13 & 14

minor, quod quis ſit vel maior, quando ex aſpectu non poteſt colligi, tunc oportet teſtibus probari 222 numero 6

Et eo caſu in dubio iudex poteſt ex aſpectu pronuntiare, cum ſit commiſſum eius arbitrio in caſu dubio ibidem.

minoris dictum in criminalibus non probat 367 numero 23

minoris res quando alienatur in alium per ſententiam, non eſt neceſſarium decretum 298 nu. 10

minoris geſta tenent, dum apparet, quòd ſit publicè diligens, & induſtrioſus 370 nu. 2

minoris delinquẽtis iudex tenetur pœnam delicti minuere: cùm minor ætas ſit cauſa intrinſeca legis minuentis pœnam 222 nu. 2

minorem ſe alleganti, incumbit onus probandi, niſi aſpectus corporis aliud patenter induceret 222 numero 3

minorem ætate & aſpectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis 222 nu. 4

minores qui ſciuerunt tenorem ſententiæ in qua tenebantur offerre, & non obtulerunt non poſſunt in integrum reſtitui, dum allegant dictam ſententiam nullam 487 nu. 9

miſericordia non deneganda delinquentibus, cum nemo ſine crimine viuat 121 nu. 48

miſſio in poſſeſſionem abſque cauſæ cognitione, vel colorata non tenet, ſed habetur, ac ſi facta non foret 505 nume. 2

mitior pars teneri debet ſtante diuerſitate opinionum inter doctores 331 nu. 10

moderamen inculpatæ tutelæ quando non fuit exceſſum ex propoſito, nulla incurritur pœna 66 numero 33

moderamen inculpatæ tutelæ non eſt in conſideratione, ſi inſultatus indeliberatè, & accenſus furore iracundiæ exceſſit modum in defendendo: quia tunc non imputatur 66 nu. 34, 141 nu. 18

Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuiſſe dicitur, quando non potuit aliter quis euadere periculum perſonæ, famæ ſeu honoris, vel rerum 141 numero 16

modicum & nullum æquiparantur 461 nu. 10

momen

momentum temporis non curatur. & ibi multa de geſtis per momentum temporis, quæ non ſunt in conſideratione 273 nu.6

monetam falſam cudens, committit crimen leſæ maieſtatis 64 nu.7

monitio iudicialis ad ſententiam habet vim per emptorij, licet hodie cùm in regno ſint cauſa ſummaria non requiritur peremptorium 504 nu.1

mora vbi purgari poteſt, intelligitur, ſi fiat infra modicum tempus: quia poſt longum interuallum mora purgari non poteſt. ibidem 303 nu.2

mora dicitur purgata ex ſubſequentibus actis diligentia 25 nu.1

mora purgari non poteſt re non exiſtente integra 340 numero 10

mora modici temporis non eſt in conſideratione 465 numero 7

mora purgatio non admittitur in præiudicium tertij, & ſic vbi agitur de præiudicio tertij 304 nu.11

mora purgatio non admittitur, ſi in præmiſſo caſu fieret proteſtatio cum comminatione, quòd de cætero eſſet in facultate ipſius proteſtantis ſi volebat vendere, ita vel ne 304 nu.6

mora purgatio fundatur ſuper æquitate 304 nu.7

mora purgari non poteſt, vbi ita conuentum eſt inter partes 304 nu.8

mora purgatio non admittitur poſt litis conteſtationem 304 nu.9

moriens aſſerendo inculpatum de eius morte, non eſſe eius inimicum, facit, vt etiam exiſtentibus indicijs ad torturam contra ipſum minimè torqueri poſſit 135 nu.8

moriens ſeu offenſi exculpatio in fauorem alicuius inculpati, contra quem exiſtunt indicia, facit præſumere indicium innocentiæ 242 nu.14

mortuus præſumitur ex vulnere, ſi infra paucos dies poſt vulnus deceſſerit, etiam ſi infra lx. dies deceſſerit ſecus ſi infra octo menſes 128 nu.10

motu proprio dicitur conceſſum per principem id, quod eſt propter benemerita conceſſum: licet non fuerit expreſſa clauſula motu proprio 147 nu.14

mulier repetens dotem conſtante matrimonio ob dilapidationem bonorum viri non debet audiri, niſi à principio dilapidationis querimoniam fecerit, nō autem ſi paſſa fuerit dilapidare, quod intellige etiam ſi tempore querelæ dilapidaſſet 494 nu.12

mulier licet ſit maritata, tamen remanet in patria poteſtate 425 nu.4

mulier ſi in aliquo caſu exit poteſtatem patris, illo ceſſante reincidit in eadem 425 nu.5.6.7

mulier etiam quòd virum non habeat, non poſſet eſſe de iure tutrix, licet relicta fuerit tutrix in teſtamento 503 nu.7

mulier maritata data tutrix ſuis filijs per alium quondam eius virum lex præſumit ipſam excoriare pupillos, & fraudare ipſos 503 nu.3

mulier regulariter non poteſt eſſe tutrix, cùm tutela ſit officium virile 503 nu.1

mulier eo caſu data abſentia viri, dum heſitatur de eius morte, qualitercunque conſtaret veriſimiliter de morte mariti, ſufficeret, vt ſecundo loco nubere poſſit 360 nu.5.6

Et in tantum quòd ſuperueniente primo viro, proles ex ipſo ſecundo matrimonio non poteſt dici illegitima. ibidem nu.7

mulier minor xij. annis tanquam non viri potens non habet velle, nec nolle 306 nu.3.4

mulier quòd ſit in poteſtate viri reſpectu alicuius iuris, 403. nu.3.4. Et conſentiens in necē viri, & econtra dicitur parricida. ibidem.

mulier dotata quæ excluditur à ſucceſſione virtute conſtitutionis regni, ſeu ſtatuti, intelligitur à ſucceſſione ipſius dotantis 324 nu.26

mulier litigans per ſuum procuratorem cum iuramēto conſtitutum perdit beneficium reſtitutionis in integrum 433 nu.12

mulier meretrix, ſiue concubinaria non poteſt donare concubinario 560 nu.9

mulier baſtarda nuptui tradita viro honeſto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti 202 nu.20.21

mulier attenta ſexus fragilitate & inconſtantia citius delictum confitebitur, quàm homo: cùm habeat cor inſtabile propter ſexum fragilem 349 nu.1

mulier poteſt habere triplex patrimonium 494 numero 9

mulier ex qua filius concipitur, niſi probetur contraxiſſe matrimonium, præſumitur concubina 513 nu 3

mulier decipiens non iuuatur auxilio velleiam, ſed decepta. Executio vbi impeditur per reſtitutionem in integrum petitam, & ſic ſuſpicio contra petētem non debet differri executio 433 nu.9.10

maximè oblata cautione de reſtituendo in caſu ſuccumbentia ibidem

mulier bona fide contrahens quaſi certificata de morte viri, ſi contraxit cum alio, & demum conſtat de vita prioris viri, tunc tenetur redire ad priorem 360 numero 3

mulier quando petit aliquem in virum, ſi non probat plenè de matrimonio, vir debet abſolui 54 nu.18

Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perſeuerantia abſque vlla proteſtatione præſumitur concubinatus 200 nu.4

mulieri dicenti ſe carnaliter cognitam ab aliquo, non debet ſtari 116 nu.1

In muliere & minore ſimplicitas præſumitur, & ſi iurent non nocet eis iuramentum, ſed relaxatur 426 numero 6

mulieres facillimè ſubducuntur minis, & blanditijs 345 nu.12

mulierum contractus ſtante ſtatuto quòd non teneant, niſi cum interuentu conſenſus propinquorum, intelligendum eſt de contractibus damnoſis: ſecus, de vtilibus ipſis 317 nu.8

mutatio literæ loco alterius non reddit reſcriptum nullum 345 nu.2

mutatio coloris in facie inquiſiti, erubeſcere, pallere, & inconſtanter loqui, ſunt ſigna malæ conſcientiæ: & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis 35 numero 7 8

NArratio facti ſimpliciter perinde eſt, ac ſi oppoſita fuiſſet exceptio. quia poſtquam factum proponitur & notum eſt iudici, poteſt iudex ipſe ex

officio ſupplere, & abſoluere 497 nu. 18

natus in aliqua ciuitate ſortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam 214 nu. 14

natus octauo menſe habetur pro mortuo 543 nu. 6

natus octauo menſe non eſt legitimus 543 nu. 7

nauigare per mare eſt prohibitũ à menſe Octobris vſque ad menſem Aprilis 271 nu. 6.7

nauigans tempore prohibito dicitur eſſe in culpa 271 numero 10

neceſſitas facit probabile quod alias non erat 451 numero 18

negligentia magna, culpa eſt: & magna culpa, dolus eſt 251 nu. 4

nemo cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis 335 numero 16

nemo loqui præſumitur ad impugnationem proprij ſermonis, & ſuæ defenſionis 295 nu. 10

nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur 144 numero 13

nepos ſuccedit auo in locum patris præmortui, in locum, id eſt, in gradum, ac ſi eſſet in eo gradu in quo erat eius pater, & tamen ſuccedit, vt nepos 523 nu. 11

nepos cui relictum eſt legatum per patrẽ tempore nubilis ætatis poteſt petere interim ſe alimentari 523 numero 7

neptis vel filia noſcens ſe grauatam ex teſtamento, an poteſt renũtiare omni beneficio, & dicere velle ſuam legitimam tantùm, & nihil vltra 519 nu. 3

nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur pœna corporali 224 nu. 5

nobiles licet furcis non ſuſpendantur, tamen in proditionibus ſuſpenduntur 102 nu. 11. 195. nu. 8

De nocte facta dicuntur ſecretè & occultè fieri, & ſufficit in his probatio per præſumptionem 342 numero 3.4

In nocturnis ob difficultatem probationum, ſæpius iudex procedit ad torturam 235 nu. 6

nomen turpe ſeu malum reddit hominem ſuſpectum, & facit indicium iniquitatis 102 nu. 12

nominatio facta ſponte per inquiſitum de ſocio criminis, minimè aliter interrogatum facit vt talis nominatio ſuſpecta habeatur à lege 161 nu. 1

nota eſt priuata ſcriptura nullius fidei quæ nulli nocere poteſt 385 nu. 49

notarius requiſitus edere primam imbreuiaturam, ſeu matricem quam feciſſe aſſerit de inſtrumento, ſeu obligatione, & ipſam exhibere recuſans, aſſerendo amiſiſſe, præſumitur falſarius, & intantum quòd ex hoc ſolo poſſet torqueri 382 nu. 16

notarius tenetur oſtendere ſuam imbreuiaturam, aliàs tenetur de falſo 382 nu. 17

notarius non poteſt conficere inſtrumentum, niſi de his quæ vidit, & audiuit, & quæ fiunt in ſui præſentia 382 nu. 18

notarius ſemper cenſetur rogatus, vt in inſtrumento clauſulas conſuetas apponat 436 nu. 7

notarius non poteſt corrigere ex ſe errorem factum per ipſum inſtrumento, niſi de mandato iudicis, & parte citata, & cauſa cognita, vbi error eſt in ſpectantibus ad partes, & mutat ſubſtantiam facti: ſecus vbi eſt erratum in ſpectantibus ad officium notarij 386 nu. 54

notarius varians notam, & mutans tenetur de falſo, ſi id faciat ſine auctoritate iudicis 386 nu. 54

notarius poteſt errorem ſuum corrigere, ſi nondum erat mota quæſtio erroris inter partes, & copia non erat data parti. ibidem 386 nu. 54. 55

Et debet talis correctio fieri incontinenti. ſecus ſi ex interuallo. nu. 56

Et ibi etiam quòd in actu in quo de neceſſitate requiritur ſcriptura, non poteſt error corrigi, etiam cum licentia iudicis. ibidem

notarius iuſto impedimento impeditus, poteſt ſcribere inſtrumentum per manus alterius notarij, dummodo ipſe ſubſcribat, & in ea faciat mentionem de impedimento infirmitatis, ſeu alterius impedimenti 274 nu. 2.3.4

notarius ſcripto inſtrumento eo modo, vt ſuprà manu alterius, debet illud ſtipulari & publicari partibus, aliàs non probat 274 nu. 5

notarius licet ſe ſubſcribendo inſtrumento ſcripto per alium, inſtrumentum illud probet, id intelligi debet, dummodo fidem faciat quòd impeditus ipſe alteri commiſerit vt ſcriberet 274 nu. 6

Et etiam alia requiruntur in inſtrumento ſcripto manu alterius, vt ſuprà, ob impedimentum, de quibus ibidem plenè videas. ibidem

notarius nedum poteſt nouum inſtrumentum facere, quando primum non fuit ſortitum effectum, verùm etiam poteſt illud factum emendare, & corrigere etiam ſi copiam dederit parti 378 nu. 24

notarius rogatus de ſcriptura intelligitur de publica ſcriptura 493 nu. 7

notarius ſi in inſtrumento deſcripſit vnum teſtem vltra numerum teſtium interuenientium ibi, vitiatur inſtrumentum in totum 383 nu. 33

notarius ſi dicat in inſtrumento. Titius procurator Martini prout &c. talia verba etiam aſſertiua non probant illum eſſe procuratorem Martini 460 numero 4

notarius faciens falſum inſtrumentum aliàs nullum, non punitur pœna falſi: & pariter in eo, qui ſcienter depoſuit falſum vltra capitula: cuius depoſitio non tenet. & ibi ſubditur, quòd inſtrumentum eſſe dicimus, quod eſt validum: & condemnatum eſſe dicimus, ritè condemnatum. ibidem. Et ſic concluditur, quòd talis notarius, & tales teſtes non tenentur pœna falſi. ſed alia extraordinaria 245 nu. 12

notarius dato quòd de errore adpareret, non poſſet ex ſe ipſo non præcedente partis citatione, & iudicis authoritate, ac cauſa cognitione, corrigere ſeu emandare, maximè quando ſcripturam ipſam complenit, & publicauit 49 nu. 2.3

notarius vbi reputatur vilis, & abiectus vacillat fides ſui inſtrumenti 387 nu. 59

notarius poteſt corrigere errorem prouenientem ex inaduertentia, ſed non ex falſitate, quia ex hoc ipſe erat priuandus auctoritate ſcribendi 386 numero 57

notarius licet antequam ſit priuatus officio poſſit inſtrumenta conficere, licet deliquerit falſum committendo, tamen attenditur fides aliorum inſtrumentorum poſteà confectorum per ipſum 383 nu. 35

notarius obtinet vicem duorum teſtium pro ſuo inſtrumento 163 nu 6

notar

notarius ſi fecit inſtrumentum falſum, & omiſit in eo apponerere diem vel locum, ob quod inſtrumentum non tenet, non tenetur pœna falſi 71 nu. 14
notarius dum adſignauit inſtrumentum parti, eſt adeò functus officio ſuo, quòd nec punctum nec ſyllabam mutare poſſet 49 nu. 9
notarius vbi debet interuenire, vt quia alia ex partibus dixerit, portate lo notario demane, &c. non dicitur perfectus contractus quouſque non venerit notarius 357 nu. 8
notarius dicens in inſtrumento quod ſponte factum, ſi duo teſtes aſſerant id fuiſſe vi & metu factum, præferuntur illi duo 132 nu. 20
notarius variando notam contractus ſine iudicis authoritate, tenetur de falſo 49 nu. 4
notarij verba in inſtrumento contenta, quòd quid ſponte & voluntariè geſtum ſit, & ſimilia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, ſed potius illum geminant 133 nu. 21
notarij dicto ſtandum eſt, dum deponit de pertinentibus ad eius officium 377 nu. 18
notario actorum, ſeu actuario eſt credendum de actis coram ipſe geſtis 396 nu. 1
notario adſerenti ſe aliquid ex errore ſcripſiſſe, ſtari non debet, etiam quòd fuerit, ſeu ſit bonæ famæ 49 numero 1. 356 nu. 51
notario aſſerenti feciſſe falſum inſtrumentum, ſeu teſti aſſerenti protuliſſe falſum teſtimonium non creditur, etiam ſi eſſet in mortis articulo: maximè quando eſſet quæſitum ius parti per ſententiam 401 numero 4. 5
In notario præſumitur error, potiuſquàm dolus 378 numero 23
Pro notario præſumptio capienda eſt in eius fauorem, vt excuſetur à falſo 378 nu. 25
notarium ſi dicitur aliud ſcripſiſſe quàm fuerit à partibus dictum, ex hoc ſolo non præſumitur falſitas ſed quod in dubio præſumitur error: ſecus ſi ex alijs circunſtantijs poteſt apparere de falſitate: quia tunc non præſumitur error, ſed falſitas, maximè vbi notarius eſt ſolitus ſimilia facere 383 nu. 29
notarium, qui venit cauſa faciendi teſtamentum alicuius expellens, videtur factionem teſtamenti prohibuiſſe 313 nu. 7
notorium eſt illud quod ex actis apparet 174 numero 41. 42
nouerca ſemper conſueuit eſſe odioſa priuigno 326 numero 5
nouerca non cogitur habitare cum priuigno, & poteſt accuſari de furto ab eo, ſi eius expilauit hereditatẽ, & repellitur à tutela priuigni 326 nu. 6
nullitas reſultans ex incompetẽtia iuriſdictionis etiam ſi fuerint latæ tres ſententiæ conformes, debet talis exceptio admitti, quod maximè procedit quando aliter probari non requiritur, ſed apparet ex actiſmet ibidem 340 nu. 1. 2
nullitas intentata proſequi infra xxx. annos, quando principaliter eſt intentata, ſecus ſi incidenter 558 numero 1
nullitas ſi principaliter eſt intenta, regulabitur tempus ipſius, ſicut regulatur inſtantia, & hoc intelligendum eſt in agendo, ſecus ſi excipiendo 558 nu. 1
nullitas contra ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam, licet ex actis non appareat, ſi tamen in promptu probatur etiam aduerſus executionem dictæ ſententiæ admitti debet 340 nu. 4
nullitas ex defectu iuriſdictionis proueniens, nunquam excluſa intelligitur 380 nu. 4
nullitas ex incompetentia iudicis eſt maior quæ poſſit eſſe in mundo 175 nu. 47
nuncius dicitur ille qui ad certam perſonam mittitur. 301 nu. 7
nuntius ſi ſimpliciter refert ſe domi citaſſe, talis citatio non tenet, ſed debet dicere ſe citaſſe domi ſolitæ habitationis 170 nu. 3
nuntius dum refert citaſſe quem domi, quoniam ipſum non reperit de perſona, debet dicere in relatione cui de domo intimauit citationem, aliàs non valet intimatio. 171 nu. 4.
nuntius debet citare in domo ſolitæ habitationis, vbi quis moratur cum vxore & familia, & debet exigere iuramentum à familiaribus vt quamprimum poterunt notificent citationem citato abſenti 171 numero 5
nuntius debet referre perquiſiuiſſe citandum, & non reperiſſe perſonaliter, & ideo domi citaſſe, aliàs ſi omittitur talis perquiſitio, redditur citatio nulla 171 numero 6
nuntij relatio debet eſſe ſcripta per actuarium cauſæ 171 nume. 14
nuntij relatio eſt de forma ſubſtantialis citationis 171 numero 10
nuntij relatio debet eſſe certa & clara 171 nu. 11
nuntij relatio debet fieri iudici vel actuario 171 numero 12
nuntio aſſerenti inquiſitum domi non reperiſſe non eſt credendum, dum ſubdit quòd ideo citauit in domo, & ex hoc fuit annullatus proceſſus per Alexan. de Imola. 538 nu. 10

O Blati gaudent priuilegio clericali, tanquam perpetuò profeſſi. ibidem 438 nu. 8
Oblatio iudicialis habet vim depoſiti, & liberationem inducit 465 nu. 11
oblatio facta in iudicio ab eo qui habet pecuniam, & facultatem ſoluendi ſufficit 465 nu. 12
oblationem verbalem ſi creditor recuſat recipere, ſeu acceptare, ſufficiet debitori obtuliſſe, maximè in iudicio 465 nu. 15
obligatio penes acta abſque teſtibus, & capta extra curiam non tenet. 373 nu. 11. 12
obligatio penes acta recipi poteſt per actuarium cauſæ abſque interuentu teſtium: & bene probat non obſtante quòd aliter teneat Luc. de pen. 375 numero 2
obligatio quæ oritur contra mandantem, non oritur ex mandato, ſed ex delicto ſubſequuto 90 numero 11
obligatio nulla oritur quando ius reſiſtit actui 312 numero 5
obligationis ſcriptæ tenor ſi negaretur pro vna parte, & non adeſſent teſtes, credendum eſt ſoli notario magis quàm teſti aliter aſſerenti, & ſibi fides daretur quouſque de contrario non appareret 396 numero 2
obliuiſci de præterito quis de facili poteſt, etiam de ijs

quæ ipſe fecit 106 nu.8.125.nu.15
obliuio præſumitur in teſte ex tractu temporis, in quo teſtes poſſunt quodammodo variare fidem 125 numero 14
obliuio cadit in teſte ſpacio duorum annorum: & quandoque minori tempore 106 numero 5.125 numero 20
obſcuro loco nata, quæ dicatur: & an baſtarda ita dici poſſit 200.nu.5.202.nu.22
Si occidi venientem cum enſe contra me, ſatis dicitur probatum me ad defenſam illum occidiſſe 37 numero 4
occidere ſeu offendere mihi licet aggreſſorem ex ſola ſua preparatione ad me offendendum, vel aggrediendum 166 nu.8
occidere licet nedum quando timeretur periculum mortis, verùm etiam ſi timeretur periculum iniuriæ perſonalis 37 nu.6.63.nu.140.nu.2
occidens aliquem vltra propoſitum, & non ex deliberatione precedenti, vt ſi verberauit cum baculo ſeu aliter, non tenetur de occiſo, ſed minori pœna 39 numero 13
occidẽs aliquem ad hoc vt excuſetur, ſufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offenſione 63 numero 2
occidens aliquem ex ſolo terrore armorum ſeu inſultu excuſatur 66 nu.29
occidens aliquem me præſente & non præſtante auxilium, cùm poſſem, nõ teneor in aliquo, niſi aliàs probaretur me eſſe participem 75 nu.2
occidens aliquem ſe defendendo, non dicitur committere maleficium 140 nu.6.7
occidens venientem contra ſe gladio euaginato, vt offenderet, eſt excuſatus 166 nu.7
occidendi animus declaratur ex coniecturis 65 numero 19
Percutiens in capite præſumuntur habere animum occidendi: quia eſt locus periculoſus: & ex vno ictu in capite quis leſi aliter lædi poteſt 65 numero 19.20
occidendi animus non præſumitur, vbi percuſſio fit in loco, in quo veriſimiliter percuſſio facta non facit periculum 65 nu.21
occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percuſſerit, poteſt etiam adparere, vbi non conſtat quòd percutiens ſit rixoſus, vel frugi, & optimæ vitæ 65 numero 22.23
occiſus ſi reperitur vnus ex quinque hominibus exiſtẽtibus in vna domo, & neſcitur à quo, poſſunt omnes torqueri, incboando ab eis, qui eſſent malæ conditionis & vitæ, & ibi de proijciunt lapidem à domo, vbi erant quatuor homines, ex quo lapide præteriens occiſus eſt 12 nu.2.3.4
occiſus ab aggreſſo, & ſe defendente, præſumitur occiſus ab ipſomet magis, quam ab aggreſſo 64 numero 10.11
Si percutio te antè quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi, certè dicor feciſſe ad mei defenſionem 64 nu.12
ocularis inſpectio omnes alias probationes antecedit 341 nu.3.4
occultè factum dicitur, quando non eſt peruentum ad notitiam illius, cuius intereſt 350 nu.16.17
offendere mihi licet alium ex ſola preparatione ad offendendum, vel aggrediendum 140 numero 11
offendens aliquem primo loco, cẽſetur etiam denuò velle offendere 241 nu.3
offendens præſumitur habere animum iterum offendendi 64 nu.9
offenſus ſi ex interuallo occidit, ſeu vulnerat offendentem, non tenetur de dolo, ſed de culpa, & de exceſſu ſolium moderatæ tutelæ, & non de toto, ſed de tanto, & non ordinaria pœna arbitrio iudicis, vt relegationis, & ſimilium 156 nu.10
offerens ſe promptè probare teſtes examinatos contra ipſum, & probantes delictum, eſſe ſuos inimicos capitales, audiendus eſt ſuperſeſſa tortura, quando aliàs de iure torqueri poſſet 9 nu.17
officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, poteſt ei reſiſti 190 nu.15
officialis, qui ſuit alicuius ciuitatis non poteſt torqueri per ſyndicatorem 190 nu.16
officialis dicitur eſſe terribilis ob ſuum officium. hinc eſt quòd nedum officialis facta, ſed etiam verba inferunt iuſtum metum 430 nu.8
officialis ſyndicandus debet interim ab officio ſuſpendi, ex quo aliàs adſtrueret teſtes ſcientes veritatem, vel illis minaretur 18 nu.3
officialis tenetur de culpa cuſtodis, quem adpoſuit: ac etiam de negligentia, ſi captiuus aufugit 252 numero 9
officialis exhibendo cuſtodem carceris, non euadit pœnam 252 nu.10.11.12
officiali credendum eſt in ſuo officio 311 nu.11
officiali iniuſtè exiquenti poteſt de iure reſiſti 130 numero 8
officiali ſeu eius literis credendum eſt in pertinentibus ad eius officium 310 nu.8.311.nu.11
officiali in ſuo officio credendum eſt, maximè dum dicit, id ſibi à ſuperiore commiſſum 26 numero 13.14
officiali perpetuo pendente accuſatione contra ipſum dum deliquiſſe prætenditur, debet ſibi adminiſtratio interdici, & pariter erit in prælato eccleſiæ 555 numero 22
officialis tam temporalis quàm perpetuus dum accuſatur, vel ſyndicatur, debet ſuſpendi ab officio 555 numero 23
officialis non poteſt dici malè feciſſe, ſeu facere ſi pro honere regio, ſiu alterius domini, vel pro ipſius regis, ſeu domini ſeruitio non exequitur ipſius regis, ſeu domini mandatum, ſeu iuſſiones 555 nu.24
officiales hodie in pluribus locis, ac etiam de conſuetudine, & per ſtatuta ciuitatum non ſyndicantur, niſi de furtis pecunia accepta & malè ablatis, & de cæteris baratarijs nõ autem de iniquis decretis ac ſententijs malè latis 137 nu.11.12
omnimodo, hæc dictio, omnimodo comprehendit omnem caſum 257 nu.3
omnimodo, hæc dictio dum apponitur in aliqua diſpoſitione, excludit facultatem diſpenſandi in contrarium, & facultatem retractandi 258 numero 7
omnino, hæc dictio, intelligitur, id eſt, ipſo iure, & non per ſententiam 258 nu.8

omnino:

omnino: hæc dictio neceſſitat, & rem præciſam facit 258 numero 4
opera liberi hominis non tribuit ius in perſona 443 numero 21
opinio illa eſt bona, quæ plurimorum teſtimonio roboratur 340 nu. 1
opinio vnius doctoris pro matrimonio eſt ſequenda, & ſecundum eam iudicandum, licet multorum opinio ſit in contrarium 353 nu. 46
opinio etiam antiquorum doctorum, licet multorum, ſi iure non probatur, licitè ſperni poteſt 277 numero 12
opinio noua etiam vnius doctoris contra communem teneri poteſt, imò debet, quando melioribus rationibus fundaretur 277 nu. 12
opinio aliqua ſi iure non probaretur poſſet licitè ſperni etiam ſi eſſet antiquorum, & ſic hæc omnia ſubtilis iudex arbitrabitur 547 nu. 3. 4.
opinioni illius doctoris ſtandum eſt qui melioribus rationibus fundatur, & ſic non eſt ſtandum electioni perſonarum 547 nu. 5
opiniones vbi reperiuntur variæ, amplecti debemus rationabiliorem & æquiorem 277 nu. 9
opiniones quando omnes eſſent rationabiles, eo caſu ſtatur maiori parti doctorum 547 nu. 2
opinionum varietate extante amplectenda eſt opinio magis rationabilis, & æquior 547 nu. 1
In opinionibus dubijs in iudicando circa delicta ſemper mitior opinio eſt ſeruanda 13 nu. 9
ordo eſt reuocare ſine ordine quod inordinatè factum eſt 533 nu. 18
ordo iuris requiritur etiam ad aduocandum poſſeſſionem violentam, & quod præcedat litis conteſtatio inter agentem, & conuentum 532 nu. 13
ordine iuris non ſeruato procedere eſt ius partis tollere 532 nu. 14
ordinatio ſola ſeu tractatus etiam in atrocioribus, non punitur, niſi fuerit inſuper proceſſum ad aliquem actum de per ſe ordinatum ad ipſum factum 231 numero 3
ordinarius vnus dum requiritur per alium ordinarium ſuper executione ſententiæ, & coram ipſo iudice requiſito opponitur de nullitate, ſeu iniquitate ipſius ſententiæ, iudex requiſitus eo caſu non debet exequi 467 nu. 3
ordinarij conferentis literis ſtatur etiam contra apoſtolicos impetrantes, etiam reſpectu datæ temporis ſolo ſuo ſigillo ſigillatis ſine tabellione, & teſtibus 472 numero 12. 13
ortus in aliqua ciuitate in qua eius parentes non degebant, non ex hoc acquirit ciuilitatem in ea: ſed ſequitur parentum originem 213 nu. 11
oſculari mulierem per vim eſt pœna extraordinaria de iure 125 nu. 1

PActum quòd capitale ſit ſaluum, in inſtrumento non eſt à iure improbatum, ſed valet & tenet 412 numero 1. 2
Maximè vbi contrahentes non habuerunt animum contrahendi mutuum. ibidem
pacta legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem, ita demum operantur reſolutionem contractus, quādo fierent per verba directa, vt quia diceretur quòd res ſit inempta, & ſimilia: ſecus ſi per verba obliqua importantia factum primi emptoris, vt quia eſſet oppoſitum in contractu, quòd teneretur retrouendere 282 nu. 3. 4
papa poteſt diſpenſare nedum contra ius poſitiuum, ſed etiam contra legem Euangelicam 183 numero 37
papa eſt omnia iudicaturus, & à nemine iudicandus. nam Deus voluit aliorum cauſas per homines iudicari: ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio 183 nu. 38
papa ſolus legibus ſolutus eſt: & dummodo non faciat contra fidem, poteſt facere quicquid vult, & ſibi placet: etiam auferendo ius ſuum, cui vult: & nemo dicere poteſt ſibi, cur ita facis 183 nu. 39
papa poteſt etiam omne ius alteri tollere & contra ius diſpenſare: quia non habet ſuperiorem, niſi Deum 183 numero 40
papa eſt caput omnium, quo ad maioritatem, nam & vnus Deus tantùm eſt caput noſtrum, dominus ſpiritualium & temporalium 183 numero 41
papa non poteſt obligationem Deo quæſitam ex iuramento tollere 454 nu. 71. 72
papa poteſt diſpenſare contra apoſtolum, dummodo abſque læſione fidei 183 nu. 29
papa ſeu princeps confirmans aliqua priuilegia exemptionis quæ aliqua eccleſia obtinet in priuilegijs ſuis eo ipſo robur habeant dicta priuilegia, licet ea de quibus fit mentio obtineri non poſſint 485 numero 1
papa dum ex certa ſcientia aliquid ordinat ſeu mādat contra ſtatutum alicuius concilij vel papæ, non debet reprehenſibile reputari: & præualet eius ordinatio ſeu conſtitutio 182 nu. 22
papa eſt ſupra omne concilium, & ſupra omne ſtatutum 182 nu. 23
papa cum redemptore noſtro facit vnum tribunal: & non puri hominis, ſed veri Dei vices gerit in terris, & eſt ſuper omnia 183 nu. 33
papa non ligatur legibus poſitiuis, & ſi aliter faciet, quàm promiſerit, tenet actus 183 nu. 34
papa ſolus diſpenſat circa canones pœnam irrogantes in enormibus delictis, vt cum homicida, vel ſimoniaco 133 nu. 43
papa tanquam maior reuocat ſtatuta concilij, cùm ſit maior concilio: quia ei præbet authoritatem 184 numero 44. 45
papa concurrit cum quolibet ordinario, & non habet poteſtatem limitatam: & eſt ordinarius cunctorum, & totus mundus dicitur eius diœceſis 184 numero 47
papa non tenetur ſeruare geſta ſuorum prædeceſſorum, nec ſubijcitur conſtitutionibus, aut ſtatutis ipſorum 184 nu. 48
papa Alexander tertius promiſit impunitatem ſimoniæ cuidam epiſcopo ſimoniaco, & ſibi ſecretè confeſſo, ſi idem confiteretur coram Cardinalibus, & quia confeſſus eſt, ipſum depoſuit 185 nu. 5
papa vel princeps concedendo iuriſdictionem alicui in aliquibus caſibus, non ex hoc videtur abdicaſſe à ſe iuriſdictionem & poteſtatem de his cognoſcendi, quando vult, imò maior remanet poteſtas penes

ipſum 181 nu.1.2.3.4
papa poteſt tollere & derogare & diſpenſare contra capitula ſeu ſtatuta omnium quatuor conciliorum, etiam ſi eſſent in corpore iuris clauſa 182 numero 16.17
papa non poteſt in aliquibus canonibus quatuor Conciliorum aut aliorum diſpenſare in his, quæ pertinent ad articulos fidei, ſeu ad generalem ſtatum vniuerſalis eccleſiæ 182 nu.18.19
papa an poſſit diſpenſare in his quæ pertinent ad articulos fidei 183 nu.27
papa poteſt in omnibus diſpenſare, niſi vbi adparet ſibi prohibitum, & ſi ſine cauſa diſpenſaret, valeret diſpenſatio, licèt ipſe maneret oneratus, & teneretur Deo rationem reddere, cum dicitur Deus in terris 183 nu.28
papa concedens alteri indultum conferendi certa beneficia, non ex hoc videtur à ſe exemiſſe facultatem conferendi, imo maior poteſtas penes ipſum remanſit 472 nu.10
papa licet contra ius non diſpenſet ſine cauſa: tamen poteſt pro libito voluntatis diſpenſare 184 numero 50
papa & imperator non tenentur ſeruare contractus ſuorum prædeceſſorum 565 nu.16
papa ſolus eſt vti claue in quibuſlibet: quia eius poteſtas non eſt limitata: ſed omnes fideles ad eius iuriſdictionem pertinent ordinariè 184 nu.46
papæ authoritas tanta eſt, quòd poteſt ſolo verbo abſoluere: & iudicat ſecundum conſcientiam, & non ſecundum allegata & probata: & eius dictum habetur pro lege 183 nu.35.36
papæ poteſtas, nullis legibus ac regulis coarctatur 183 numero 30
papa vicario Ieſu Chriſti & conditori canonis, eſt ſubdita omnis creatura: & ideò diſpenſare poteſt ſecundum velle ſuum 183 nu.31.32
papæ ſententiæ ſtandum eſt, etiam ſi contradicat eccleſia vel concilio. Nec licet de eo diſputare, vel ab eo appellare 183 nu.24.25
Et ideò ad obſeruantiam eorum, quæ ſunt ſtatuta in concilijs, non ligatur. ibidem
papæ diſpoſitioni ſunt relicta ea, quæ decreuerunt ſancti patres de iure poſitiuo: & ea poteſt mutare & diſpenſare, ſecundum oportunitatem negotiorum & temporum 182 nu.20.21
paragium eſt legitima, ſeu portio quam habet filia, vel neptis de bonis quæ habere debet ſine aliquo onere: ad exemplum debiti bonorum ſubſidij 518 nu.1
paragium ante nuptias eſt omnino incertum, & ideo debet expectari dies nuptiarum, quia poſſet contingere, vt aliquis nobilis deſideret eam in vxorem ob eius pulchritudinem: Item ob præeminentiam in vrbe, & fauorem 520 nu.7
Item ex ſpe ſucceſſionis maternæ cuius eſſet vnica filia, & hunc eius paragium erit ſua legitima ibidem
paria ſunt non apparere, vel minus legitimè apparere. item nihil, & inualidum æquiparantur, item quòd nulla exprimatur cauſa, vel friuola 415 numero 11.12.13
paria ſunt, confiteri in tormentis, vel metu tormentorum 205 nu.14
paria ſunt aliquid fieri per metum, vel per coactionem 439 nu.39
paria ſunt aliquid non eſſe factum, vel factum eſſe, & perperam 324 nu.3.4
paria ſunt non aſſignare rationem, & aſſignare non bonam, ſeu non concludentem 320 nu.4
paritas contradictionis, ſi apparet probata, multum operatur in matrimonio inter coniuges 350 nu.20
paries non poteſt dici communis, ſi à parte vicini ſint tigna, niſi & duntaxat vſque ad illam partem, vbi tigna reperiuntur 557 nu.8.9
paries dicitur proprius illius cuius trabes penetrant vltra medietatē parietis: item illius vbi ſunt ſculpta inſignia, ſeu depicta: item vbi ſunt arcus, vel columna marmorea: item vbi eſt ſecretū, ſeu latrina: item vbi ſunt feneſtrella penetrantes parietem vltra medietatem: item vbi deponitur per expertos eſſe proprium 557 nu.5
pars cui actus criminoſus nocet, poteſt inhabilitati teſtium renuntiare 151 nu.20
parricida nedum tenetur de parricidio ſi mortem intulit, ſeu fuit particeps, verùm etiam ſi fuit conſcius, & ſolùm ſcientiam habuit 403 nu.1
In parricidij crimine ob eius immanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ, de qua infrà 145 numero 23
pater præſumitur æqualitatem voluiſſe ſeruare inter filios 345 nu.9.472.nu.13
pater ſi quid promiſerit, etiam videtur promiſiſſe pro filio ſuo hærede, & ſic factum filij hæredis promiſiſſe, etiam ſi fuiſſet appoſita dictio tantùm 397 numero 2
pater tenetur alimentare filium baſtardum 326 numero 1
pater tenetur præſtare alimenta prædicta in domo eius matris, dum baſtardus ipſe fuerit minor trienmo, quia indiget auxilio materno 326 numero 2
pater dotans filiam, nedum nubilis ætatis, vel quòd eius vir non erat ætatis perfectæ ad matrimonium, ſi ſoluta dote pater deceſſit, illa petit velle ſuccedere vnà cum fratribus, non obſtante ſtatuto debet interim habere alimenta idibus dotis 523 numero 9.10
Cùm omne commodum & lucrum quòd medio tempore percipitur ſpectat ad legatarium. ibidem
pater retinens bona ſuæ filiæ, ſi ipſam maritat, & dotat, præſumitur dotare de ſuo proprio, tamen ſi gerit negocia filiæ præſumitur dotaſſe de bonis filiæ 516 nu.2
patientia appodiandi in pariete meo videtur potius inducere ſeruitutem, quàm communionem 557 numero 6
patronus iuris patronatus licet poteſt in electione per ipſum facta de capellano variare, tamen illud intelligitur cumulando primo, non autem prorſus à primo recedendo 322 nu.1
patronus ſi plures capellanos præſentauit vnum poſt alium poteſt Epiſcopus inſtituere quem vult, & ſic gratificare, maxime eum qui maioribus meritis innaretur 322 nu.2
patronus, ſufficit quòd credatur patronus, & ſic in quaſi poſſeſſione: quia præſentauit, & præſentatus per ipſum fuit inſtitutus etiam ſi poſſeſſor eſſet malefides 371 nu.8

patron

patronis duobus exiſtentibus vno mare, & alia fœmina, diſcordantibus ipſis præfertur præſentatus à maſculo 372 nu. 13

patruus contrahens cum nepte minore, cum enormi læſione ipſius minoris præſumitur in dolo 495 numero 1

patruus cogitur præſtare alimenta nepti ſuper bonis suis, donec dicta neptis conſequatur portionem legitima 520 nu. 9

pauca idonea melius eſt effundere multis, & inutilibus prægrauare 537 nu. 1

paupertas excuſat eccleſiæ pauperes à viſitatione 568 nu. 9. 11. 13

pecunia ſoluta in genere, poſtquam conſumpta eſt, facit extingui dominium ipſius apud quēcunque exiſtens, & impedit vendicationem, quæ competebat ratione dominij 185 nu. 6

pecunia pupilli deſtinata ad vſum prædiorum, ſeu ad honeſtam partem lucri, abſque decreto iudicis alienari non poteſt 506 nu. 6

pecunia ſoluta ſecundo creditori, eſt hypothecata primo creditori, & in ea ſibi competit hypotheca, vel condictio indebiti, vel condictio ſine cauſa, vel ex lege 185 nu. 3

Dependentia litis debet fieri mentio, ac etiam quòd iudex ille coram quo lis pendet, non deneganti facere iuſtitiam, aliàs non tenet reſcriptum 554 numero 4

penſio ad penſionem res dari dicitur quando datur titulo collationis cum auctoritate pontificis, perpetuò vita hominis durante 502 nu. 5

Si percuſſi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum es in actu me offendendi, dicor ad defenſionem feciſſe 140 nu. 13

percutiens cum baculo, licet nō habuerit animum occidendi, attamen quando percuſſit in capite, præſumitur habuiſſe animum occidendi 238 nu. 2

percutiens cum baculo non videtur habuiſſe animum occidendi 238 nu. 5

percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali, niſi in capite percuteret 6 nu. 1

Ex modico ictu in capite quis letaliter lædi poteſt 6 numero 2

percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali 39 nu. 4

percutiens cum baculo, dum potuiſſet percutere cum ferro, & occidit, non punitur vt homicida 239 numero 10

Ex percuſſione cum fuſte vel lapide regulariter non venit pœna corporis afflictiua. & ibi quomodo puniatur percutiens cum baculo 224 nu. 8. 10. 11 *fit diſtinctio an congregatis hominibus ſeu excogitato inſultu id factum ſit* ibidem

In percutiente animus occidendi, vel non, præſumitur ex genere armorum 238 nu. 6. 7

percuſſio in capite eſt magna & periculoſior, quàm in reliqua parte corporis 238 nu. 3

percuſſus cum pugno, poteſt occidere gladio, ſi euadere non poteſt ab iniuria perſonali, vt ab altero pugno: pro quo euitando, & pro qualibet iniuria perſonali, licet occidere 64 nu. 6

periculo ſe exponens iuſtè perit 270 nu. 5

periculo non debet quis ſe committere 213 nu. 4

Ad periurandum quis non admittitur, vbi eſt alterius quæſitum, vel quærendum 323 nu. 15

periurus eſt infamis 323 nu. 21

periurus quis non eſt ceſſante dolo 214 nu. 25

periurium non poteſt committi abſque dolo 48 numero 7. 214 nu. 24. 364 nu. 3

perſona eſt dignior rebus 228 nu. 17

perſona loquentis non intelligitur in generali ſermone nec comprehenditur, imò exceptuata intelligitur 445 nu. 9. 472 nu. 8

perſona eſt legitimāda in quocunque iudicio etiam ſummario 535 nu. 35

perſona quando adiicitur pacto, cenſetur pactum perſonale: ſi verò impèrſonaliter, tunc cenſetur reale 463 numero 21. 22

Et dicitur pactum perſonale, vt in nu. ſeq. vbi pulchrè & latè ibidem

perſona loquentis non comprehenditur in generali ſermone 182 nu. 13

perſona publica tenetur ſuam promiſſionem & fidem ſeruare cuicunque perſonæ 188 nu. 9

perſonæ induſtria dicitur electa, vbi in commiſſione ſeu diſpoſitione aliqua dicitur. per te videas, ſeu, per te cognoſcas, & ſimilia 274 nu. 1

perſonæ induſtria præſumitur electa, vbi ſcribitur, tu ſolus, ſeu tu per te, & ſic per geminationem talis pronominis, adeò vt non poſſit actus per alium explicari 154 nu. 5

perſonæ eccleſiaſticæ dicuntur omnes clerici, omnes de tertio ordine ſancti Franciſci, etiam fœmina, item perpetuò oblati 458 nu. 8

perſonæ nobiliſſimæ, ſeu clariſſimæ credendum eſt aſſerenti aliquid ſibi commiſſum à principe: quod maximè procedit, dum Princeps eſt in loco, & ſic de facili explorari poſſet 311 nu. 9. 10

perſonarum qualitas multum attenditur in facultatibus conſiderandis 125 nu. 19

petens aliquid à iudice antequam ſupèr petitione ipſa decernatur per iudicem, poteſt reuocare id quod petit 421 nu. 8

petens ab aliquo vt det ſibi veſtem, vel librum, ſeu alia, & ille reſpondeat non tantùm veſtem, ſeu alia, ſed quicquid ſibi placuerit, quòd tamen nihil intelligitur promiſſum 561 nu. 7

pignus iudiciale & prætorium differunt, nam prætorium eſt quando nulla diffinitiua præcedente, ſed ratione contumaciæ ſolùm proceditur ad miſſionem in poſſeſſionem contra eum edicto prætoris: pignus iudiciale, eſt quādo pro executione diffinitiuæ capiuntur bona ſecundum formam iſtius §. in venditione. l. à diuo pio 483 nu. 7

plures ſi interfuerunt in homicidio, & vnus ex illis pluribus occidit, alij non poſſunt puniri tanquam auxiliatores. ſi ad id non fuerunt principaliter coadunati 11 nu. 7

Bartoli authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipſo 11 nu. 8

pluralitas præſumitur vbi non probatur identitas 315 numero 5

pluralitas præſumitur in rebus, niſi probetur identitas 271 nu. 13

pluralitas actuum præſumenda eſt ad euitandum falſitatem, ſeu excludendum 47 nu. 1. 124 nu. 10

pluralitas actuum in dubio præſumenda eſt, ad euitandum contrarietatem: & ideò ad euitandum, ne teſtes diſcordantes cōcordentur per multiplicationem actuū datur cautela, quòd fiat interrogatio de vnitate actus 144 nu. 10

pluralitas actuum non præſumitur, & ideo fiat cautela, quòd ille actus fuit ſemel celebratus 384 nu. 37

pluralitas actuū præſumitur in dubio, & maximè vbi tractatur de concordandis teſtibus 334 nu. 12

pluralitas præſumitur in nomine proprio 514 nu. 7

pluralitas non præſumitur in actibus hominum 376 numero 4

pluralitas ſi arguitur per contrarietatem ceſſat præſumptio vnitatis. Et ideo vt poſſit conſtare de vnitate actus, requiritur fieri poſitio, & probatio quòd ſemel tantùm: & eodem tempore, & loco fuerit 378 numero 5.6

pluralitas non præſumitur in actibus hominum, nec ſententiarum, nec teſtamentorum nec in nomine proprio 328 nu. 6

pluralitas in rebus præſumitur in dubio, vbi non probatur identitas 341 nu. 5

pluralitas non præſumitur in actibus hominum, ſicut nec in teſtamentis, nec in ſententiis, niſi duntaxat in rebus quibus præſumitur pluralitas, niſi probetur identitas 341 nu. 5

pœna vbi eſt arbitraria, eo caſu non grauior, ſed mitior pœna eſt imponenda 99 nu. 6

pœna arbitraria ſeu extraordinaria, non eſt pœna capitis 100 nu. 8

pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non ſe extēdit ad mortem, ſed ad illam pœnam, quæ pro ſimilibus culpis imponi conſueuit 100 nu. 9

Et vbi non apparet de conſuetudine quid faciendum ibidem nu. 10

pœna vbi eſt commiſſa arbitrio iudicis, debet iudex ipſe ſeruare æquitatem 100 nu. 11

pœna mortis ſi venit imponenda pro aliquo delicto, ſeu corporis afflictiua: & ex aliqua cauſa ab ea receditur, tunc non imponitur minor pœna corporalis: ſed cōuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur 91 nu. 23. 99. nu. 4 100 nu. 12. 240 nu. 20

pœna capitalis tunc pro homicidio imponitur, quando illud fuit dolo commiſſum: ſecus ſi culpa: & tunc dabitur mitior pœna 235 num. 11. 12 *vt relegatio, & non minor quinquennio* nu. 13 & 14 *& etiam ſi occidens fuerit in lata culpa* nu. 15

pœna capitis ſi quis pro aliquo delicto venit plectendus, iudex tamen poteſt ex cauſa pœnam prædictam minuere 239 nu. 19

pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non conſtaret, ſed ſolùm eſſet aliqua ſuſpicio contra inquiſitum ſi vilis erit, carcerabitur: Si autem nobilis, debebit honeſto modo in palatio detineri 139 nu 8

pœna minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando 121 nu. 47

pœna cōuentionalis videtur eſſe adiecta propter intereſſe ſtipulatoris, adeo quòd vbi ceſſat intereſſe, non committitur ſtipulatio ad pœnam 389 nu. 74

pœna falſi, erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem eſt ſublata pœna publicationis: & eſt ſolùm deportatio 245 nu. 13

pœna homicidij licet ſit pœna mortis, tamen eſt in facultate iudicis ipſum non condemnare ad mortem, ſed deportare ſi vult 240 nu. 21

pœna legis Iuliæ de vi publica quæ ſit 198 nu. 4

pœna arbitraria, vbi venit imponenda, poteſt quis carcerari 138 nu. 5

pœna legis Iuliæ de vi publica, eſt deportationis, & quæ ſit pœna deportationis 112 nu. 1. 232. nu. 11

pœna violentiæ cum armis, eſt pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur 112 nu. 2

pœna appoſita in electione ſeu creatione officialis ſeruanda eſt 459 nu. 2

pœna pecuniaria ſi venit imponēda pro crimine, tamen ſi ſit inquiſitio contra hominem tanquam talia facere conſuetum, & de hoc fuerit conuictus, poteſt tamen capitaliter puniri propter conſuetudinem delinquendi 228 nu. 14. 15

pœna corporis afflictiua vbi venit imponenda pro crimine, inquiſitus non relaxatur fideiuſſoribus 468 nume. 6. 7

Et pariter ſi pœna eſſet arbitraria 468 nu. 7

pœna corporis afflictiua imponitur pro crimine falſi, etiam in foro eccleſiaſtico 468 nu. 8

pœna corporalis quantumcunque minima, eſt maior qualibet pecuniaria 228 nu. 17

pœna corporalis ad hoc vt locum habeat in delicto, requiritur quòd dolosè commiſſum fuerit 164 numero 2

pœna amputationis manus pro vulnere non habet locum in conſueto delinquere, vbi vulnus nō deformaret perſonam vulnerati 233 nu. 10

pœna exilij cum publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptelæ 87 numero 53

pœna vbi imponitur pro delicto infra relegationem, non habet locum tortura 87 nu. 54

pœna delicti eſt temperāda alicui, dum iuſto dolore commotus crimen commiſit 239 nu. 13

pœna delicti alleuiatur, & diminuitur ex diuturnitate temporis 99 nu. 1

pœna augetur ex reiteratione delicti 228 nu. 7

pœna non habet locum, niſi præcedat per prius declaratio 344 nu. 4

pœna pro delicto vbi imponenda venit, infrà relegationem non poteſt tortura inferri 31 nu. 4

pœna relegationis ſimilis eſt pœna fuſtigationis, per quam corpus affligitur 94 nu. 15

pœna ſacrilegij eſt extraordinaria 369 nu 8

pœna debetur etiam ratione contemptus 434 numero 4

pœna poteſt per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam ſi per indicia adpareat 210 numero 16

pœna dupliciquis puniri non debet 156 nu. 6

pœna quæ ex indiciis procedit arbitrio, nō debet eſſe capitalis 91 nu. 21

A pœna quis excuſatur propter difficultatem, quia difficultas impedit pœnam committi 187 nu. 6

pœna debita non debet pretio dimitti, ſicut nec vitio cupiditatis inferri: & non recipiet pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis 268 nu. 4. 5

Index.

pœna hodie etiam per ſtatuta Italiæ locum non habet in eo, qui voluit delinquere: nec ſufficit affectus, niſi ſequatur effectus. & ſic non ſufficit volūtas, nec propoſitum 50 nu. 5
pœna in iudice corrupto, qua ſit 82 nu. 9
pœna ſtupri, eſt pœna dimidiæ partis bonorum, cum relegatione 202 nu. 23. 24. 227 nu. 1
pœna ſpreti mandati eſt in regno virtute literæ Reginæ Ioannæ ad rationem tarenum vnum, ſeu duorum, vel trium, & raro vltra pro vncia 401 numero 2
pœna incendiarijs impoſita, ad hoc vt habeat locum, requiritur quòd nedum domus combuſta ſit, verùm etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit 232 nu. 5
pœna ſtatutaria tollit pœnam iuris communis 87 numero 56
pœna cap. pro humani. de homicid. in vj. habet locum tam in mandante, quàm in mandatario 211 numero 28
pœna extraordinaria imponenda, intelligitur illa quæ eſt conſueta imponi in ſimilibus, ſeu pro ſimilibus criminibus: & nihilominus iudex conari debet, vt in quantum minus poteſt, condemnet 125 nu. 2
pœna non mitigatur in ſeruo 128 nu. 7
pœna omnis in principe eſt arbitraria 215 numero 41
pœnæ quando plures imponuntur pro vno met delicto, per diuerſa iura diuerſis temporibus facta, ſtant cumulatiuè: & vna cēſetur addita alteri: & ſic vel omnes imponi poſſunt, vel poteſt iudex ipſe de omnibus pœnis imponere illam, quam maluerit 82 numero 12
pœnæ maleficiorum fiſcalium ſpectant ad principem 15 numero 10
pœnæ capitales de conſuetudine Italiæ non imponuntur pro delictis imperfectis 208 nu. 14
In pœnis corporalibus minus punitur nobilis, quam popularis: & ſic nobilitas alleuiat pœnam delicti 240 numero 22
pœna corporalis quælibet eſt maior qualibet pecuniaria 240 nu. 23
In pœnis conuentionalibus non conſideratur an interſit, quando illa obligatio pœnalis nō fundatur ſuper aliqua cauſa finali, ſed vbi fundatur ſuper cauſa finali, ſi in illa non vertitur intereſſe, talis pœna exigi non poteſt 390 nu. 80
Pontem quem quis poteſt de conſuetudine ædificare ſuper viam publicam probatur conſuetudo in talibus per binum actum 402 nu. 11
ponticellum ſi eſt ædificatum in publico patientibus vicinis, & ſyndicis, nemine contradicente, nec prætore prohibente, non debet demoliri; ne vrbs deformetur 402 nu. 12
portans arma præſumitur habere malum animum 235 numero 7
portans rem contra decretum extra regnum, tamen captus antè, quàm exiuiſſet regnum, non eſt in pœna 50 nu. 9
poſſe quid aliquis facere intelligendum eſt, dum de iure poteſt, & non aliter 325 nu. 9
poſſidere quilibet præſumitur pro ſuo, & non alterius nomine 294 nu. 4. 5
Nec vaſſallus, nec vt emphyteuta nemo poſſidere præſumitur 443. nu. 28. 526. nu. 11
poſſidens beneficium notoriè iniuſtè, poteſt de facto ſpoliari per epiſcopum 407 nu. 6
poſſidens iniuſtè beneficium ſi impetrat literas ad illud, non facta mentione de ſua poſſeſſione, literæ erunt ſubreptitiæ 346 nu. 9
poſſidens domum ſeu feudum præſumitur in ea eſſe poſſeßione, vt totum poßideret 509 nu. 5
poßidens tempore quo vixit præſumitur vſque ad mortem poſſediſſe 505 nu. 5. 6
poſſeſſor bonorum habetur pro domino ipſorum bonorum 325 nu. 15
poſſeſſor quilibet iniuſtus audiri debet antequam amoueatur 415 nu. 18. 423. nu. 13. 17. 538 nu. 7
poſſeſſorij cauſa dicitur modici præiudicij 499 nu. 7
poſſeſſorij & petitorij cognitio mixto eo quo agit poſſeſſorio recuperanda, eſt interdicta per communes regulas ciuiles & canonicas 417 nu. 1
poſſeſſorio recuperanda conuentus à ſpoliato, ſicut probando de ſuo dominio per ſent. etiam auditur contra ſpoliatum, ita & probans de ſuo dominio per inſtrumentum publicum 500 nu. 4
poſſeßio ciuilis ſi eſt penes aliquem, & naturalis penes alium, tamen is qui naturaliter, & ſic corporaliter tenet, requiritur citari, & audiri non obſtante dicta ciuili poſſeßione penes alium 423 nu. 15
poſſeßio vbi mandatur reſtitui etiam ſpoliato, requiritur cauſa cognitio & citatio 423 nu. 12
poſſeßio ſeu quaſi iurium non poteſt dici acquiſita parte aduerſa non conſentiente 415 nu. 20
poſſeßio auferri non poteſt per prætorem parte non citata etiam cum priuilegio principis, & ſi fiet de facto debet fieri reſtitutio incontinenti 534 nu. 31
poſſeßio ſeu quaſi præſentandi in iure patronatus acquiritur per vnicum actum præſentationis, quæ fuit ſortita effectum 371 nu. 1. 5
poſſeßio ſeu quaſi iuriſdictionis, nedum per plures reiteratos actus remißionis dicitur acquiſita, verum etiam per vnicum ſolum actum 457 nu. 1
poſſeßio, ſeu quaſi iuriſdictionis iudicis probatur per plures remißiones factas ipſi iudici 457 nu. 2
poſſeßio, ſeu quaſi iuriſdictionis quæſita per aliquem iudicem in vaſallos alterius iuriſdictionis non ex hoc videtur quæſita in alios vaſſallos in genere illius iuriſdictionis 457 nu. 3. 4
Niſi conſentiente & patiente iudice illorum ſubditorum ibidem
poſſeßio iuriſdictionis, ſeu quaſi vt acquiratur, requiritur conſenſus eius de cuius præiudicio agitur 457 numero 5, 6
Et eo ignorante acquiritur ibid. nu. 7. vbi omnino vide.
poſſeßio corporalis dicitur adepta per conſtitutum contentum in priuilegio 470 nu. 9
poſſeßio naturalis non probatur tranſlata, ſeu quæſita per conſtitutum, vel precarium, intelligēdo de poſſeßione naturali: ſecus de poſſeßione ciuili 559 numero 2
poſſeßio inordinatè capta confirmatur 374 numero 4
poſſeßio non attenditur in beneficialibus, ſed qui primò præſentationem, ſeu collationem habuerit, præfertur 323 nu. 25

poſſeſſ

poſſeſſio iniuſta ſeu violenta, nullum ius tribuit poſſeſſori 220 nu.19.317.nu.9
poſſeſſio præſumitur ex perceptione fructuum, ſeu penſionis 124 nu.7
poſſeſſio dicitur probata pro tempore quo dicitur etiam ſi probetur extremitas temporis, quia medio tempore præſumitur 505 nu.7
poſſeſſio ſi traditur ſub conditione, non transfertur incontinenti, ſed ſolùm euenientе conditione, ſi tempore euenientis conditionis extrema ſunt habilia 272 numero 2
poſſeſſio debet reſtitui, quando non interuenit cauſa cognitio, quia dicitur non iudex, ſed priuatus, licet de facto ſententia interuenerit 424 nu.21.22
Et poteſt ſibi reſiſti, nec eſt ei parendum ibid.
poſſeſſio ubi mandatur reſtitui etiam ſpoliato requiritur citatio 532 nu.6
poſſeſſio iuſtificata multum prodeſt ad victoriam nudæ poſſeſſionis 273 nu.10
poſſeſſio non eſt reſtituenda ſpoliato, ubi notoriè conſtat ad non iure ſpoliati 273 nu.11
poſſeſſio à iure damnata non iuuat poſſeſſorē, niſi probet de priuilegio vel titulo 292 nu.9
poſſeßio diutina in præſentando demonſtrat quem habere ius patronatus in eccleſia, etiam quòd non appareat de aliquo titulo 371 nu.10
Si poſſeßio turbari dubitatur, poteſt cogi, vt ille de quo timetur, caueat de non turbando 374 numero 3
poſſeßionis cauſa præſumitur mutata ex titulo 483 numero 10
poſſeßionem ciuilem habens ſi acceßit ad ſuperiorem pro conſequendo iuſtitiam, non poterit ad viam facti redire, & de facto ingredi naturalem 424 numero 27
poſſeßionem domus apprehendens videtur apprehendiſſe poſſeßionem omnium rerum in ea exiſtentium 510 nu.6
poſſeßione ſua nemo quis priuari poteſt etiam à principe ſine cauſa cognitione de facto, & inauditus 422 numero 2
De poſſeßione ſi contēditur inter duos, & vterque ipſam probat, debet præferri probans per maiorem numerum teſtium 512 nu 6
Ex poſſeßione longæua penes aliquem de re eccleſiæ, licet præſumatur omnia ſolenniter interueniſſe, tamen ſi ex inſpectione conceßionis appareret quòd ſolennia non interuenerint, non ſuffragatur talis longa poſſeßio 517 nu.8
practica alicuius curiæ confirmata authoritate præſidis, aut epiſcopi dicitur ſtilus, ſeu ritus 541 nu.35
præcedentia declarantur per ſequentia 490 numero 8
prædium minoris vt nunquam alienetur, quid debet iudex inquirere 507 nu.3
præeminentia magnæ curiæ habet locum contra valde diffamatos, & in notariis criminalibus concurrente leuitate vitæ torquendi 197 nu.24
præeminentia magna vicariæ deriuat à capitulis regni, quatuor ſeu quinque: ex quorum diſpoſitione non indifferenter proceditur ad torturam. ſed contra diffamatos etiam reprobos ad reiteratores criminum 158 nu.4
præeminentia magnæ curiæ vicariæ ſumpta à capitulis regni, non permittit contra quemlibet indifferenter procedi ad torturam: ſed ſolùm contra publicè diffamatos & reprobos, & publicos latrones, & diſrobatores ſtratarum, leuéſque perſonas 255 numero 23
prælatus tenetur propriis ſumptibus pauperes eccleſias viſitare 568 nu.10
prælatus de omnibus ſibi commißis rationem reddere debet ſi non corrigit, monet, & reformet 567 numero 2.4
Secus hodie obſeruatur, cum omnes magis intenti ſint lucro ibid.nu 3
prælatus poteſt venire contra factum ſuum proprium ex parte eccleſiæ ſuæ 399 nu.15
præſcriptio nullo tempore inducitur conditioni poteſtatiuæ, & in talibus lapſum temporis non inducit obligatio, nec conſuetudo 515 nu.5
præſcriptio in iure præſentandi ſatis apparet, ſi compatronus patitur, & permittit alium ſecum præſentare capellanum 371 nu.11
præſcriptibilia non ſunt ea quæ ſunt in mera facultate, ſeu voluntate 515 nu.4
præſentare non poteſt in iure patronatus qui reperitur minor ſeptennio 324 nu.7
præſentatus ſe ingerens adminiſtrationi iuris patronatus ante inſtitutionem, perdit omne ius quod habet ex præſentatione 324 nu.5
præſentatus in iure patronatus à maiori parte patronorum, præfertur 324 nu.6
præſentatus ab exiſtente in quaſi poſſeßione præſentandi præfertur præſentato à vero patrono 371 numero 7
præſentatis duobus capellanis, ſeu pluribus, ſi vnus excedit alium in literis, in idoneitate, moribus, ætate, conuerſatione, & vita præfertur 371 nu.12
præſentate in iure patronatus acquiritur ius ad remouendum malum inſtitutum 324 nu.2
præſentatio facta de duobus, vnus poſt alium, facit, vt primus præferatur 323 nu.24
præſentatio eſt fructus iuris præſentandi 371 numero 2.3.4
præſentatio ab exiſtente in quaſi poſſeßione præſentandi valet, & tenet 323 nu.22
præſentia coniunctarum perſonarum excludit omnem præſumptionem doli, & fraudis in contractu inito per minorem, ſeu mulierem 345 nu.11
præſentia cōſanguineorum puellæ facit ceſſare præſumptionem deceptionis & læſionis 307 nu.11
præſes in duabus prouinciis, nō poteſt negotia vnius prouinciæ in alia prouincia expedire 60 numero 10
præſumptio iuris licet ſit contra abſentem, non tamen ex hoc debet priuari poſſeßione ipſo prius non citato, & ſi de facto fieret, deberet de facto incontinenti reuocari 482 nu.5
præſumptio vna tollitur per aliam 25 num.7.46.nu.11, 71 numero 10.238.numero 4.267.numero 18.283 numero 8
præſumptio ſpecialis tollit generalem 71 numero 11
præſumptio delicti tollitur ex præſumptione bonæ famæ 197 nu.28

una

vna præſumptio tollitur per aliam, & vnum indicium tollitur per aliud: & vna coniectura per aliam 195 num.12.13.14.239 nu.12.368.nu.30
præſumptiones & coniectura non ſufficiunt ad quem condemnandum 28 nu.37
præſumptiones & coniectura ſufficiunt loco plenæ probationis in criminibus occultis ad torturam, veluti in crimine veneni 195 nu.3
præſumptiones ſpeciales tollunt præſumptiones generales 25 nu.8
præſumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna eſt excluſiua delicti, & alia incluſiua, ſemper attenditur excluſiua 23 nu.9.71 nu.12.283.nu.10.368.nu.31
præſumptionibus & coniecturis verificatur quòd quis aliquid ſimulatè, vel fictè ſcripſerit, & ſic ſimulatio probatur per ſcripturas 71 nu.9
præſtationes operarum, angariarum, & ſeruitiorum poſſunt multipliciter deberi 525 nu.7
Ex præterito non præſumitur in præſenti, nec in futuro 350 nu.9
præuentio non poteſt allegari virtute inquiſitionis formata, vbi non fuiſſet ſubſequuta citatio 62 numero 10
præuentio ſi eſt facta per officialem ſuperiorem non poteſt inferior de cauſa cognoſcere 437 nu.23
præuentio inducitur per ſolam citationem 431 nu.21
In præuentionibus iudex realiter preueniens, præfertur 62 nu.12
precarium vbi confertur poſt mortem conſtituentis nihil operatur, ex quo confertur in tempus mortis 560 numero 5
precarium vbi confertur per poſſeſſorem poſt eius mortem, & conſtituit ſe precario nomine poſſidere, nihil operabitur precarium 272 nu.1
precarij conſtitutio tanquam accessoria ex iuris diſpoſitione regulatur ſecundum naturam principalis contractus cui accedit 272 nu.3.560.nu.8
precij quantitas facit diſcernere contractum emptionis & venditionis à contractu locationis, & conductionis 362 nu.14
primus creditor tunc demùm poſt ſolutionem reuocat condictionem ex lege, quando ſecundus quis conſumpſiſſet, habuiſſet ex cauſa lucratiua 185 nu.7
Secus ſi oneroſa: quia tunc poſt conſumptionem, creditor qui recepit, non poteſt inquietari ibid.
primo creditori non competit hypotheca pro pecunia data ſecundo creditori per debitorem, quando eſt bona fide conſumpta 186 nu.9
principalis quando non poteſt conueniri prætextu exceptionis ſibi competentis, exceptio ipſa denegabitur fideiuſſori, quia ipſi non competit modo aliquo 327 numero 2
princeps ſi ſe de cauſa intromittat, eandem ad ſe, vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipſo principe inconſulto poteſt ſe in ea intromittere, quaſi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iuriſdictione 249 numero 8
princeps poteſt ad ſui libitum iuriſdictionalia reuocare: & tollit quando vult 249 nu.9
princeps concedens alicui iuriſdictionem ad vitam, non ex hoc videtur abdicaſſe à ſe poteſtatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi 249 nu.10
princeps poteſt ſupprimere iuriſdictionem nedum ſingularium perſonarum, ſed etiã ciuitatum 249 nu.11
Iuriſdictiones fiunt à Rege, & refluunt ad Regem 249 nu.12
princeps ſi in præmium bonorum ſeruitiorum conceſſit priuilegium iuriſdictionis alicui, non ita reuocare poſſet ſine cauſa 249 nu.13
princeps ſi conceſſit aliqua in præiudicium ſuæ dignitatis ſeu authoritatis ſupremæ, poteſt reuocare: & non tenetur obſeruare 249 nu.14.15
princeps non poteſt ex certa ſcientia, nec de plenitudine poteſtatis aliquid inaudita parte ſtatuere, & ſi faceret non teneret 531 nu.3.4. *Et ibi quòd Deus omnipotens citauit Adam*
princeps poteſt conceſſionem factam, & ius quæſitum per contractum eius ſubdito ad eius libitum reuocare 565 nu.15
princeps de plenitudine poteſtatis poteſt dominium rei meæ auferre, & alteri concedere 452 numero 31
princeps tam de poteſtate abſoluta, quàm de ordinaria poteſt conceſſionem etiam à ſemetipſo factam reuocare 565 nu.19
princeps poteſt dominium de iure gentium acquiſitum auferre vni, & dare alteri 565 nu.20
princeps poteſt de plenitudine poteſtatis auferre feudum datum vaſallo ſine cauſa, & ſic ipſum priuare feudo 565 nu.21
princeps concedens inferiori aliquid de ſibi reſeruatis, in dubio videtur concedere, vt ea exerceat cum debita cauſæ cognitione, & non cum illa plenitudine poteſtatis, quam habet ipſe concedens 79 nu.8
princeps non conſueuit remittere pœnam delinquenti, niſi parte concordata, & de qua concordia conſtet per inſtrumentum 80 nu.15
princeps motu proprio reſcribẽs excludit omne vitium ſubreptionis & obligationis 446 nu.13
princeps nunquam præſumitur cõcedere motu proprio, ſed ad poſtulationem partis, attamen quando benemerita cõcurrunt in conceſſione, tunc præſumitur motu proprio 79 nu.4. *Maximè vbi poteſt præſumi in Principe aliqua ſubſiſtentia cauſa* 446 numero 242.5
princeps non recognoſcens ſuperiorem diſpenendo cum clauſula ex certa ſcientia, ſemper præſumitur in eo adeſſe iuſtitia cauſæ. adeo vt non admittatur probatio in contrarium 451 nu.15.16.17
princeps & Papa qui non recognoſcunt ſuperiorem, poſſunt mandare talem cognitionem eorum officialibus, & ſic cumulationem poſſeſſorij, & petitorij fieri. Secus in inferiore à Principe 417 nu.2.3
princeps nec Papa poteſt inaudita parte aliquid ſtatuere 415 nu.14.15.423 nu.10
Et hoc. quia eſſet tollere defenſionem quam Princeps auferre non poteſt. inde dominus omnipotens Adam vocauit ibid. nu.16
Etiam ſi id faceret ex certa ſcientia non teneret ibid. nu.19
princeps ad hoc vt dicatur promouiſſe ſcienter inhabilem. oportet quòd de certa eius ſcientia apparuerit, aliàs non præſumitur 347 nu.14
princeps ſi contrahit cum ſubdito recepta pecunia reddit contractum irreuocabilem 456 nu.94.95

Et ſi

Et ſi aliter diceremus, nemo reperiretur qui vellet contrahere cum principe, & ſic hominum primaretur commercio, quod eſſet valde graue. ibidem
princeps non remittit pœnam delicti niſi parte concordata, & ſi fieret, non tenet 269 nu. 8
princeps ſola facti veritate inſpecta poteſt cauſam decidere 412 nu. 19
princeps dum atteſtatur factum, ſtandum eſt ſue aſſertioni 450 nu. 7
princeps narrando factum in priuilegio, præſumitur habere notitiam facti 450. nu. 8
princeps nunquam præſumitur concedere motu proprio, ſed ad poſtulationem, niſi bene merita concurrerent, quia tunc conceſſio præſumitur motu proprio 453 nu. 52
princeps in conceſſione ſeu priuilegio atteſtatur, quòd concurrunt benemerita conceſſionarij, creditur dictæ aſſertioni ipſius principis 453 nu. 53
princeps non recognoſcens ſuperiorem habet tantam poteſtatem, quod poteſt ſola voluntate mouere in poſitiuis 453 nu. 54
princeps mandans conſtitutionem diu ſeruatam, & omnia geſta virtute dictæ conſtitutionis, haberi pro infectis, certè omnia deciſa erunt annullata 453 numero 55
princeps poteſt facere factum haberi pro non facto, ex quo princeps eſt omnia, & ſuper omnia 453 numero 56
princeps habet duplicem poteſtatem ordinariam, & abſolutam: in ordinaria cenſetur ſub lege, in abſoluta non, nec quò ad obſeruantiam, nec quò ad vinculum in iure poſitiuo 453 nu. 57
princeps dum ſcit veritatem, non debet ire per ambages 453 nu. 58
princeps quicquid facit, vt Deus facit, ideo nec fallit, nec fallitur 453 nu. 59
princeps debet iudicare vt Deus eſſet iudicaturus 389 nu. 78. 428 nu. 18
princeps & quilibet iudex ſequi debent æquitatem in iudicando, licet aliquando non ſequantur oculo iudicantis caligante 390 nu. 79
princeps quod facit, præſumitur legitimè facere 260 numero 3
princeps ita vult, hoc dicere ſufficit 260 nu. 5
princeps non poteſt mandare vt non ſubſiſtentibus indicijs homo bona fama torqueatur 261 nu. 6
princeps licet poſſit excedere modum, quod iudex facere non poteſt: tamen non intelligitur id facere poſſe in his, quæ ſunt de iure diuino ſeu naturali; ex quo ipſe princeps ligatur iure gentium vel naturali. Matth. de Afflic. dicit ſe ita reſpondiſſe regi Federico volenti vt cuidam nobili tortura daretur 261 numero 7
princeps cum clauſula de plenitudine poteſtatis apparet voluiſſe ſupra ius diſponere 451 nu. 25
princeps quando ſcribit de plenitudine poteſtatis, facit vt nihil poſſit contra ipſum opponi quod habeat annihilare conceſſionem 451 nu. 26
princeps cum clauſula de plenitudine poteſtatis poteſt rem ſuam alteri auferre, & ſi quis aliter diceret, mentirentur per gulam 452 nu. 27
princeps dum ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis reſcribit, apparet voluiſſe auferre ius tertij quomodocunque quæſitum, etiam ſubſequuta clauſula non obſtante 453 nu. 46
princeps reſcribens ex certa ſcientia, videtur id facere de plenitudine poteſtatis, adeo quòd de eius viribus, & validitate non poteſt in dubium reſricari 446 nu. 17
princeps cum clauſula, ex certa ſcientia, validat aliàs inualida 446 nu. 18
princeps tunc dicitur ex certa ſciẽtia quod facere cùm illam clauſulam apponit in reſcripto, ſeu priuilegio 486 nu. 7
princeps quando narrat factum in priuilegio, quo caſu habetur ac ſi dixiſſet ſe prouidere ex certa ſcientia 486 nu. 8
princeps tempore ſuæ creationis, ſi promittat aliquid ſibi præiudiciale, non tenetur ſeruare 249 nu. 17
princeps quod geſſit ex certa ſcientia facit imponi ſilentium perpetuum venienti contra illud 450 nu. 6
princeps vnius loci non poteſt imponere ſeu facere legem ſibi non ſubditis 50. nu. 4
princeps poteſt condemnare ex cauſa non petita, ſi de illa ſibi conſtet 428 nu. 23
princeps ſupremus ſolus poteſt tollere ius alteri quæſitum 419 nu. 3
princeps quòd non poteſt inaudita parte aliquid diſponere, procedit etiam ſi princeps id faceret ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis 423 nu. 14
princeps non poteſt tollere defenſiones inquiſito, in cauſa criminali. cùm defenſio ſit de iure diuino, quam princeps tollere non poteſt 254 nu. 9. 10. 11
princeps poteſt tollere defenſionem de iure ciuili competentem: ſed non eam, quæ competit de iure naturali 254 nu. 12
princeps non poteſt mandare de poteſtate ordinaria, quod quis torqueatur abſque indicijs 254 nu. 13
princeps concedens iuriſdictionem alicui Baroni in vaſallos, non videtur à ſe eximere iuriſdictionem, quin poſſit & ipſe quoque princeps cognoſcere, ſi vult 249 nu. 3
princeps concedendo iuriſdictionem ſeu delegando cauſam alteri ſpecialiter committendo, non videtur ipſam abdicaſſe ab alio ordinario ſuperiore: & multò fortius à ſemetipſo cognitionem, ſed ipſam accumulaſſe 249 nu. 4
princeps ſucceſſor poteſt reuocare iuriſdictiones amplas conceſſas per prædeceſſorem in præiudicium ſuæ iuriſdictionis regni: vt ſunt iuriſdictiones ſecundarum cauſarum conceſſa Baronibus: quia Rex non habet ibi niſi iuriſdictionem in habitu 250 nu. 26
princeps ſi contrauenerit contractui ſecum geſto, præſumitur circumuentus ex obliuione, vel ex facto impetrantis, & non valet 456 nu. 97
princeps quando etiã motu proprio reuocat illud quod obſeruare tenetur, præſumitur circumuentus, & ita circumuentus fingitur, quod contrarium probari non poteſt: quaſi ſit præſumptio iuris 456 nu. 98
princeps cum clauſula non obſtante, vel alia ſimili apparet voluiſſe vti plenitudine poteſtatis, & præſumitur eo caſu voluiſſe auferre ius alterius etiã quomodocunque, ac etiam ſi tractaretur de grani præiudicio 456 nu. 99
princeps poteſt priuilegia quæ in contractum non tranſiuiſſent, reuocare ſine cauſa, quæ verò in cõtractum,

renocab

- reuocabit cum cauſa 456 nu.100

princeps dum vtitur plenitudine poteſtatis nihil aliud eſt, niſi derogare iuri communi, ſeu ordinario 452 nume 33

princeps dum reſcribit cum clauſula non obſtante, aufert ius partis 452 nu.34

princeps cum dicta clauſula non obſtante, apparet voluiſſe uti plenitudine poteſtatis. 452 num.35.36. Et quòd voluerit uti iure communi, ſed ſupremu poteſtate. ibid.

princeps cum dicta clauſula poteſt omnia facere, & de nihilo aliquid 452 nu.37

princeps in eo præſumitur pro ratione volũtas, & præſumitur omnia decenter facere, nec præſumitur concedere non concedenda 452 nu.38

princeps ubi ex certa ſcientia quid conceſſit, ſeu fecit, omnibus error excluſus apparet 450 nu.1

princeps ubi quid facit ex certa ſcientia, ſibi credendum eſt illud verum eſſe, nec debet in dubium refricari 450 nu.2

princeps reſcribens ex certa ſcientia in ſuis literis, videtur id gerere de plenitudine poteſtatis 450 numero 3

princeps repetens pluries clauſulam, ex certa ſcientia, in ſuo priuilegio, ſeu reſcripto, clarius demonſtrat ſuam deliberatam voluntatem 450 nu.4

princeps nunquã præſumitur concedere non concedenda 119 nu.34

princeps mandare non poteſt, vt quis torqueatur non præcedentibus legitimis indicijs 119 nu.35

princeps imponens angarias ſeu collectas ſine cauſa, diceretur rapinam committere, cum bona ſubditorum auferat 219 nu.12

princeps ubi aliquid concederet in præiudicium dignitatis ſuæ, licet non enorme, non tenetur illud ſeruare. ubi multa circa prædicta 286 nu.29

princeps licet aliquid aſſerit ſibi reſeruatum, no tamen videtur ſe priuaſſe, quin & ipſe quoq; id facere non poſſet: cum lõgè maior poteſtas penes ipſum remanſerit 445 nu.10

princeps videtur conceſſiſſe motu proprio, ubi concurrunt benemerita, & ſeruitia 286 nu.22.23. Et licet aliter ſonarent verba, videlicet quòd ad poſtulationem partis fuiſſet facta, tamen non excluditur quin etiam motu proprio facta non fuerit. ibid.

Princeps ſi reuocaret id quod per prius fecit, fingitur eo caſu circumuentus, adeo vt contrarium probari non poſſit 281 nu.6

princeps quod vult fieri, habetur pro facto, & quod dari mandat, habetur pro dato 281 nu.7

Maior temperantia præſumitur in ſeniore quàm in iuuene 281 nu.8

princeps non præſumitur conceſſiſſe, nec concedere non concedenda 414 nu.3

princeps concedendo rem minori, vel pupillo, ſeu vniuerſitati, ſemper intelligenda erit conceſſio abſque præiudicio tertij 414 nu.4

princeps concedens rem alteri conceſſam ad hoc, vt teneat ſecunda conceſſio, debet illi primæ conceſſioni derogare cum clauſula non obſtante 280 nu.2

princeps ſi daret caſtrum alicui quod ſecũdo loco alius impetraret, talis ſecunda impetratio eſſet obreptitia & nulla 280 nu.3

princeps, etiam quòd parti pecuniariter intereſſet, remittere non poteſt 269 nu.10

princeps dum vtitur clauſula. ex certa ſcientia, apparet præiudicare velle illi cui erat ius quæſitum 446 nume.19

princeps dum vtitur clauſula prædicta. apparet imponere velle ſilentium perpetuum venienti cõtra illud quod ipſe geſſit ex certa ſcientiá 446 nu.20

princeps imponens vectigalia ſine cauſa committit rapinam, quia eo caſu dicitur bona ſubditorum auferre 442 nu.14. 526 nu.19

princeps aliquid concedens in graue præiudicium ſuæ dignitatis, ſeu authoritatis non tenet, nec obligatur illud obſeruare 445 nu.7

princeps reſcribendo delegato, ſeu ordinario dicẽdo informes per te ipſum. important verba hæc vt debeat per ſeipſum informare, nec per alium loco ſui 545 nume 1.2

princeps ſemper poteſt cauſam inferioris ad ſe aduocare 250 nu.22

princeps non poteſt reuocare priuilegium, quod trãſiuit in vim contractus 250 nu.24

princeps dum concedit motu proprio extenditur gratia vltra præſumptam intentionem concedentis 546 nume.10

princeps ſi aliquid cõcedat recepto precio, dicitur contractus venditionis, & nõ priuilegium, etiam ſi vteretur verbo indulgemus. nam eo caſu nõ poſſet princeps conceſſionem ipſam reuocare. quia dolum committeret 456 nu.91

princeps quòd poteſt remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea qua veniet applicãda ſuo fiſco, non autem partis 79 nu.2

princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo incurſam 79 nu.7

princeps cum clauſula non obſtante. poteſt omnia facere, & de nihilo aliquid 446 nu.29

princeps dum narrat ſe conceſſiſſe cum deliberatione ſui adſiſtentis conſilij, non poteſt cogitari, quòd error interuenerit 148 nu.21

princeps tunc dicitur facere ex certa ſcientia, quando dictam clauſulam ponit in priuilegio 148 nu.22

princeps non præſumitur ita de facili derogare literis geminatis, & triplicatis, dum de eis nulla fit ſibi mentio in reſcripto 447 nu.32

princeps generaliter concedendo, non videtur cõceſſiſſe ſibi reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis 15 numero 9

princeps ſucceſſor poteſt indiſtinctè priuilegium gratia Regis ſui prædeceſſoris facta alicui remittere 250 nume.19

princeps nec iudex ſecularis non poteſt quouis modo derogare, ſeu delere reſcripta, ſeu decreta iurata 451 nume 79

princeps laicus & iudex non poſſunt imponere legem perſonis eccleſiaſticis, quia non ſunt, nec eſſe poſſunt de eorum iuriſdictione 173 nu.27

princeps ſecularis nec principaliter, nec acceſſoriè poteſt aliquid ſtatuere in matrimonijs 562 nu.7

princeps ex cauſa reipublicæ, & ex cauſa ſtatus poteſt auferre rem priuati 451 nu.21

princeps concedens ob benemerita tenetur de euictione 546 nu.8

princeps ſi cōfirmat tale priuilegium, erit gratia:& ſi denegetur confirmatio, erit iniuria 250 nu.20

princeps ex cauſa reuocat priuilegium, maximè dum exprimit cauſam 364 nu.7

princeps ſecundum vnam opinionem, licet nō poteſt ſine cauſa auferre ius alterius, & mihi concedere, tamen vbi idem princeps fuit ille qui conceſſit, bene poterit auferre 450 nu.12

princeps dum infert alicui praeiudicium, praeſumitur in eo cauſa 450 nu.13

princeps non poteſt remittere pœnam corporalem delinquentis in praeiudicium partis: nec etiam id, quod intereſt partis pecuniariter abſque vrgenti cauſa, & abſque partis voluntate: aliàs peccat mortaliter: cùm id faceret de abſoluta poteſtate 79 nu.1

princeps mandans alicui vt poſſit exercere ea quae ſunt ſupremae poteſtatis, non ex hoc poterit exercere talem poteſtatem niſi cum cauſa, & praecedente natura cauſae cognitione 417 nu.6

princeps vbi committēdo cauſam certis iudicibus mandauit certo modo iuſtitiam fieri, non poterit poſteà alius inferior ſe intromittere, & aliter mandare 417 nu.7

princeps ſi ſemel delinquenti induſit: facinoroſi autem habenti conſuetudinem, minimè parcere debet 228 nume.10

princeps ſi reiteranti homicidium indulſit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commiſſi, non valebit indultum 228 nu.11

princeps nedum poteſt euacuare & auferre iuriſdictionem à ſuis iudicibus in certis caſibus, verùm etiam contra certas perſonas priuilegiatas, & eccleſiaſticas, & mandare in aliquibus caſibus, ne audiantur ab eius iudicibus 453 nu.47

princeps non poteſt reuocare contractum ex conuentione initum 454 nu.61

princeps concedendo iuriſdictionem alteri, ſeu ſibi cauſam committendo, non ex hoc videtur ſe priuaſſe poteſtate cognoſcendi in cauſa illa: ſed videtur cumulaſſe iuriſdictionem ipſam 16 nu.23

princeps nullus poteſt iuramenti virtutem tollere, imo nec Papa inter merè laicos poſſet eneruare contractum iuratum 455 nu.77

principis clara voluntas ſi apparet, nō eſt aliud faciendum, nec quaerendum, licet mentio aliter ſpecialis facta non fuerit 454 nu.66

principis de intentione non praeſumitur eſſe, velle praeiudicare iuri alterius ſibi incognito 346 numero 7.

principis beneficia ſunt latiſſimè interpretanda, maximè contra ipſum principem concedentem 142 numero 25

In principis conſiſtorio debet veritas amplecti, & aequitas, & ſecundum illam iudicari 428 numero 16 & 17

principis atteſtationi ſtandum eſt 250 nu.23

principis mens praeſumitur eſſe talis, qualis de iure eſſe debet 79 nu.3.119 nu.38

principis deliberata intentio demonſtratur ex geminatione priuilegiorum 450 nu.5

principis aſſertioni ſtatur, quòd conceſſerit aliquid propter bene merita: licet de benemeritis probetur 147 nume.15

principis donatio facta alicui tempore guerrae, vel in principio ſuae acquiſitionis regni, non valet 249 numero 18

principis plenitudo poteſtatis nulli neceſſitati arbitrij eſt ſubiecta, nulliſque publicis regulis iuris limitata, cùm in eo ſit ſedes liberalitatis, & poteſt praeferre minus aequum magis aequo 452 nu.32

principis verba appoſita in priuilegio ſeu conceſſione, in non debet tenaciter interpretari, aut ſtrictè 545 nume.4

principis verba in reſcriptis ſeu priuilegijs poſita debemus conformare aequitati, licet verba etiam hoc non patiantur 546 nu.5

principi ſoli reſeruata non transferuntur in alios quantumcunque mandatum generale habentes, & poteſtatem ſatis plenam, & amplam 417 nu.4

principi ſeu domino ſemper remanet maior poteſtas & iuriſdictio, quàm in alium transferat 249 numero 5

principi ſunt exprimenda omnes cauſae, ex quibus moueri poſſet ad non concedendum, vel difficilius concedendum: nec ſufficit in genere fieri expreſſionem, ſed requiritur notabilis expreſſio 79 nume.9.80 nume.10

principi debet exprimi qualitas, qua expreſſa, aut ipſe non concederet, quod petitur, vel difficilius concederet, aliàs non tenet conceſſio 346 nu.8

In principe qualibet ratio mutua ſufficit, etiam ſi auferas dominium alteri 452 nu.29

principum geſta decet eſſe manſura 454 nu.69

principum beneficia, & conceſſiones ſunt latiſſimè interpretanda, maximè contra ipſum principem concedentem 545 nu.3

principum conceſſiones & beneficia licet ſint latiſſimè interpretanda contra ipſum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mētem ipſius concedentis 15 nu.18

prior conceſſio attenditur in conceſſionibus principum 280 nu.1

prior in hora conceſſionis ſeu impetrationis, licet aequalis in data collationis, venit praeferendus 471 numero 3

prioratus hora poteſt probari per teſtes 471 nu.4

priuatus iniuſtè, & violenter ante omnia debet reſtitui, etiam ſi per iudicem eſſet deſtitutus poſſeſſione, adeò quòd nulla exceptio ante reſtitutionem contra eum opponi poſſit, etiam ſi peteretur confirmari adiudicatio, licet nulliter praeſtita 422 nu.5

priuatus ſicut obligatur ex contractu, ita & princeps pariter contrauenire non poteſt 456 nu.96

priuilegium conceſſum quod non dependet à ſola voluntate concedentis, ſeu auctoritate, ſed ex iure alteri quaeſito propter eius factum non poteſt reuocari. ibid. 456 nu.92.93. Imò etiam de plenitudine poteſtatis non poſſet contrauenire. ibid.

priuilegium duplicatum, ſeu conceſſio duplicata declarat multum mentem ipſius principis 453 nu.51

priuilegium poſt ſententiam quae tranſiuit in rem iudicatam impetratum, non valet 346 nu.8

priuilegium quaeſitum à principe propter benemerita conceſſionarij, nedum non dependet ex ſola voluntate concedentis, ſeu auctoritate, ſed ex iure eidem conceſſionario quaeſito ſeruatia: & ſic nullatenus reuocari

uocari poteſt 453 nu.60

priuilegium principis non eſt abſurdè interpretandum ſeu obſcurè, ſed ſanè & propriè. & verba adpoſita per ipſum principem in priuilegio, non debent tenaciter interpretari: & ſunt conformanda æquitati: licet verba ipſius non patiantur 142 nu.23

priuilegium obtentum lite pendente nil ſuffragatur impetranti 346 nu.1.400 nu.1

priuilegium in quo conceditur caſtrum cum angarijs, & perangarijs, iſta verba, cum angarijs &c. non diſponunt inducendo obligationem, & cauſam obligationis perpetui ſeruitij, ſed inducit conceſsionem iuriſdictionis in angaria & perangaria, quæ non competunt baronibus, niſi concedantur ex priuilegio 295 nume.16

priuilegium vt poßit creare tabelliones ſi fuit conceſſum alicui per principem, & demum à ſucceſſore principe habitum fuit aliud priuilegiũ confirmationis, primũ priuilegium in progreſſu temporis reuocatum in dubium, ad quod probandum adducitur confirmatio, & opponitur non eſſe ſtandum confirmationi, niſi exhibito primo priuilegio, tamen ſtandum erit ipſi confirmationi 486 nu.2.3

priuilegium conceſſum per Principem priuans legem communem debet ſtrictè interpretari 309 nu.9

priuilegium eccleſiæ Camalduenſis, in quo Papa concedit monaſterium ſancti ſepulchri cum toto Burgo. intelligitur, id eſt, cum tota parte Burgi, quæ ratione rerum aut perſonarum eſt ordinis Camalduenſis 246 nu.7

priuilegium tacens proceſſum fabricatum in cauſa ſuper qua eſt obtentum, nil iuuat impetrantem 400 nume.3

priuilegium cõtra ius debet intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm poßit 199 nu.44

priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate 262 numo.23

priuilegium tacens de reſcripto præcedenti non valet 346 nu.5

priuilegium tacitè de reſcripto, ſeu proceſſu facto cum impetrante non tenet 346 nu.6

priuilegium debet intelligi, vt minus lædat ius commune quàm poßit 279 nu.6

priuilegium conceſſum non extenditur ad ſeruitores mercede conductos 459 nu.16

priuilegio intelligitur iam præiudicatum, nedum per non vſum, ſed etiam per contrarium vſum 279 nu.8

In priuilegio confirmatorio conceſſo ex certa ſcientia, ſi ſerioſè narratur factum, & prima conceßio, & deinde confirmatur, non eſt neceſſe exhibere primam conceßionem, ſed ſola confirmatio ſufficit, quòd ſecus eſt, quando ſimpliciter fieret prima confirmatio non inſerto tenore priuilegij 476 nu.2

priuilegia ita interpretanda ſunt, vt minus lædant ius commune, quàm poßint 15 nu.13

priuilegia fori duo ſi quis habet, attenditur illud priuilegium fori quod eſt maius 280 nu.9

priuilegia principum ſunt latißimè interpretanda 299 numo.6

probans vnum ſi aliud deduxit, non poteſt obtinere, niſi ſit in deducto clauſula illa, ius & iuſtitiam miniſtrari, vel omni meliori modo 514 nu.11

probatio plena reſultat ex pluribus coniecturis & præſumptionibus 60 nu.13.351 nu 27.428 nu.13.14.15. Et nedum in cauſa criminali, verum etiam, & ciuili. ibid.

probatio dubia ſemper contra producentem interpretabitur 294 nu.7.8.525 nu.8

probatio vbi liquida & clara haberi non poteſt, ſufficit quòd iudex ex vehementi opinione ſe informet 60 nume.15

probatio inquiſiti quando reddit dubiam probationem querulantis ſeu fiſci exiſtentem contra ipſum inquiſitum debet inquiſitus ipſe abſolui: unde probatio fiſci non ſolum remanet dubia, ſed etiam eliſa 164 nume.14

probatio bona fama elidit fidem indiciorum 86 nu.46

probatio quæ veriſimiliter fieri non poteſt per alios quàm per domeſticos ſtatur domeſticis 543 numero 10

probatio per inſtrumentum non requirit aliam probationem, quia dicitur probatio probata, & non probanda. imò dicitur veritas apparens, quod ex inſtrumento apparet 440 nu.4

probatio inſtrumenti non requirit probationem facti, ſed dicitur probatio probata 500 nu.6

probatio vbi à iure legitima requiritur, non ſufficiet probatio priuilegiata: vt eſt illa, quæ fit per iuramẽtum ſeu aliter ſimili modo. Et quæ dicitur priuilegiata probatio 85 nu.40

probatio per coniecturas ſufficit in ſecretis 350 numero 18

probatio in ſpecie præualet probationi in genere 512 numero 5

probatio per teſtes de ætate deponentes ex aſpectu eſt fallax 370 nu.1

probatio non concludens nedum non releuat producentem, verùm etiam non facit rem dubiam 376 numero 10

probatio ſemiplena impeditur per modicum defectum in teſte 338 nu.17.19

probatio debet eſſe veriſimilis, aliàs ei ſtandum non eſt 223 nu.9

probatio falſi debet de neceßitate concludere 364 numero 6

probatio tendens ad infringendum inſtrumentum debet eſſe concludens, & neceſſaria 376 nu.14

probationes contra iudicem debent eſſe claræ & manifeſtæ. vbi ſubdit hoc procedere, quo ad condemnationem: Secus, quo ad torturam: in qua ſufficient indicia concludentia in ſubſidium plenæ probationis: & ſubditur, quòd pro iudice præſumendum eſt, dum debito ordine procedit, & non aliter 83 nu.17.18.19

probationes poſt terminum datum ſunt nullæ, niſi iudex ex cauſa id fecerit 408 nu.1.2. Verũ ſi iudex videret producentẽ non malitioſè verſari, poterit ipſas recipere, ſi infra modicum tempus offerantur 409 nu.3.6

probationes ſaluãtur in actu reiterabili propter diſtinctionem temporum, vel locorum 384 nu.38

probationes imperfectæ faciũt vt ex ijs poteſt iuramentum ipſum deferri 412 nu.15

proabtio1.es plures imperfectæ ſimul iunctæ vel plures ſemiplenæ faciunt vnam probationem perfectam 411 nume.13

probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in cauſa falſi ſunt neceſſariæ. 68 nu.4

probationes vbi ſunt difficilis probationis, veriſimiliter lex eſt contenta omni probatione, etiam per argumenta, & veriſimiles coniecturas 60 nu. 14

probationes in cauſa matrimoniali ſunt neceſſaria, quæ in cauſis criminalibus requiruntur, cum eis æquiparentur 54 nu. 19

probationes multum euidentes requiruntur contra officialem 85 nu. 37

probationes delicti contra inquinatum de crimine purgantur per tormenta 192 nu. 7. 9

proceſſus contra minorem abſque curatore eſt nullus: ſecus ſi eſt in eius fauorem 391 nu. 6

proceſſus in quo proceditur per inquiſitionem, & per accuſationem 314 nu. 3

proceſſus iudicis ſecularis contra clericum non tenet 174 nu. 38. 541 nu. 30

procuratio nullatenus peti poteſt in pecunia præſtanda, ſed in victualibus, & pariter nec in alijs muneribus, quæ etiam à volentibus recipere non poteſt 567 nu. 5. 6. 7

procurator non admittitur in criminalibus, quando allegat aliquid per quod cauſa ipſa diſcutitur: ſecus ſi compareat ad opponendum declinatoriam fori, vel ineptitudinem libelli ſeu ad annullãdum iudicium, quia tunc admitti debet 438 nu. 33

procurator debet admitti in omni crimine, in quo venit imponenda pœna minor relegatione 331 numero 3

procurator debet admitti vbi cauſa criminalis incidit cum ciuili. Et ideò Ange. dat cautelam, vt in citatione dicatur, vt compareat perſonaliter, & non per procuratorem, tamen loquitur vbi dubium eſt, an poſſit interuenire procurator 331 nu. 4. 5

procurator non appellans à ſententia lata contra ſuum principalem apparet euidenter delinquere 479 nume. 1

procurator ſi fuit litem conteſtatus cum ipſo ſemper procedi poteſt, & non cum domino, cum quo non fuit lis conteſtata 287 nu. 1

procurator autem dicitur qui conſtituitur ad vnum actum, & non inſtitor. ibid. 300 nu. 6

procurator contrahens pro domino ipſum dominum obligat, & non ſe, niſi expreſſè ſe obligando diceret, obligo me & heredes meos, ex quo per clauſulam heredes exceditur à notiſſimis terminis officij 301 nu. 7

procurator licet vnum confiteatur, tamen ſi probatur rem aliter ſe habere, non nocebit domino talis confeſſio 391 nu. 5

procurator dum ob paupertatem non valens domino reficere intereſſe, ex quo non appellauit à ſententia facit vt ſuccurrendum ſit domino, vt ipſe dominus appellare poſſit, & etiam quòd dominus reſtituatur ad fatalia 479 nu. 7. 8

procurator non poteſt à ſeipſo vendente emere nomine domini 278 nu. 22

procurator non agit contra procuratorem 276 numero 1

procurator generalis ſeu ſyndicus, etiam habens ſpeciale mandatum, non poteſt rem auferre ab vno poſſeſſore, & alteri dare, ſi primus poſſeſſor tantundem offert quantum alius obtulit 276 nu. 2

procurator debet admitti in cauſa in qua pro crimine venit pœna pecuniaria 330 nu. 1

pœna corporalis vbi fieret pecuniaria per ſtatutum, poteſt & eodem modo procurator interuenire 330 nume. 2

procurator & informator de defenſionibus abſentis poteſt interuenire in cauſa criminali 179 nu. 72

procurator debet admitti vbi dubium eſt an ſit admittendus in cauſa 331 nu. 6

procuratoris contumacia ſeu negligentia, licet noceat domino in non appellando non habebit locum vbi dominus principalis eſſet abſens & ignorans, & cauſa agitabatur per procuratorem, quia tunc non poteſt imputari domino ſi non appellauit 479 nu. 2

procuratoris contumacia non nocet domino, niſi dominus ſciuerit, & purgare potuerit contumaciam procuratoris, & ſupplere eius defectum, & non fecit 479 nu. 3. 4

procuratori ſub quacunque magna poteſtate ſibi conceſſa in mandato non venit quòd poſſit dolum committere 276 nu. 5

procuratorẽ conſtituens videtur eidem mandare quòd faciat ea quæ ſunt de conſuetudine fieri per procuratorem 381 nu. 7

producens inſtrumentum in iudicio poteſt ex eo conueniri, in tantum quòd etiam ſi conditionaliter produxiſſet, quatenus pro ſe facit, tamen ſibi huiuſmodi productio nocet 427 nu. 2

prohibitio morientis, per quam prohibiti ſunt heredes querulari contra inquiſitum, facit vt ſit impoſita neceſſitas heredibus, vt contrauenire non poſſint diſpoſitioni decedentis 242 nu. 15

prohibitus alienare extra familiam, poterit tamen ea lege alienare, vt incontinenti, reſtitui debeat familiæ 272 nu. 4

promittens factum ſuum teneretur etiam de facto ſucceſſoris 397 nu. 3

promittens factum alienum, cum clauſula, ſe facturum & curaturum: an ſi feciſſet omnem ſuum conatum, excuſetur à pœna 186 nu. 2. 4

promittens facere aliquid cum iuramento, euitat periurium & pœnæ commiſſionem, ſi fecit quicquid potuit 187 nu. 7

Et licet multi teneant, quòd poteſt peti pœna, tamen Canoniſtæ communiter tenẽt, quòd nullatenus committatur pœna. ibid. nu. 8

promittens ſe facturum & curaturum ſi fecit quicquid potuit, an ſit excuſatus 186 nu. 1

promittens vendere rem immobilem, deceſſit relicto filio pupillo, ſi demum pupillus fecit ipſam venditionem non requiritur decretum iudicis, quia non eſt alienatio ſed executio promiſſionis defuncti de alienando 283 nu. 2

promittẽs habere quid ratum & firmum, nec de facto, nec de iure contrauenire, non poterit demum cõtrauenire 322 nu. 8

promittens teneri de caſu fortuito, non tenetur ſi contingit culpa partis cui eſt facta promiſſio 389 numero 73

promittens accommodare turrim ſeu arcem principi contra omnem hominem mundi, non intelligitur contra ſeipſum, etiam ſi contra ſeipſum accommodare promiſiſſet 182 nu. 14. 15

promittens principi accommodare arcem vel turrem contra omnem hominem mundi, non præſumitur ipſum

ipſum accommodare voluiſſe contra ſe ipſum. ibid. Imo etiā ſi promiſiſſet accommodare contra ſeipſum non teneret promiſſio 492 nu. 9

promiſſio qualibet intelligi debet rebus in eodem ſtatu permanentibus 388 nu. 68

promiſſio de vendendo nedum ſi ſit facta, verùm etiam ſi fuerit iuratum nemini alteri vendere, tamen ſi hoc non obſtante venderet, & traderet, emptor ipſe ſecundus non obſtante iuramento prædicto conſequeretur rem venditam: ex quo inſtrumentum non habet vim impediendi tranſlationem dominij 282 numero 4

promiſſio nuda operatur, quòd ſi ex ipſius obſeruantia quis damnum conſequeretur, tunc promittens tenetur ad emendam damni 333 nu. 1. 2

In promiſſione nuda quando deducitur id, ad quod quis de iure tenebatur, tunc ex dicta promiſſione tanquam à iure fomentata, actio competit 333 numero 3

propoſitum & voluntas diſtinguunt maleficia 164 numero 1

per prorogationem termini factam principali ſunt liberati fideiuſſores 387 nu. 61

protocollum inſpicitur, & ad ipſum recurritur ſtante diuerſitate inter ſcripturas, & notas 377 nu. 21

Ad protocollum ſemper recurritur, & ei datur plena fides 377 nu. 22

prouiſio ſpecialis ſpecialem derogationem requirit 276 nume. 4

prouocatus excuſatur de eo quod facit cōtra prouocantem 99 nu. 5

prouocatus ab armato veniēte contra ipſum, licet illum prouocantem occidere: & dicetur ad defenſionem feciſſe, & dicitur ille à ſemet ipſo occiſus, & non ab aggreſſo 140 nu. 5

prouocatus occidens prouocantem, non poteſt condemnari vera pœna homicidij 99 nu. 2

prouocatus occidens prouocātem, præſumitur illum occidiſſe ad defenſionem 64 nu. 8

prouocatus quoties infert æqualem iniuriam, vel maiorem, fit compenſatio, & omnino euitatur pœna 395 nume. 20

prouocatus nō punitur de toto facto ſed exceſſu tantum 99 nume. 3

publica vtilitas vbi verſatur, non attenditur intereſſe priuati 229 nu. 20

publicatio bonorum. ſpectat ad fiſcum 14 nu. 4

publicationem bonorum non habet ciuitas, niſi in priuilegio ſit conceſſum 14 nu. 4

publicatione bonorum, veniunt etiam actiones 16 numero 1

publicatione bonorum nedum veniunt bona præſentia, ſed etiam alia poſtmodum quæſita: cùm fiſcus ſuccedat bannito, etiam in bonis quæſitis poſt bannum 16 nume. 2

publicatione bonorum applicātur fiſco actiones. & obligationes, etiam conditionales 16 nu. 3

puella poteſt repetere renunciata & alienata nulla abſolutione à iuramento obtenta, & pariter minor 496 nume. 10

puer ſi offendit aliquem, & fuit in dolo præſumpto, aut in culpa. reſtituitur in integrūm 510 nu. 2

pupillus licet non poteſt abſque authoritate curatoris ſpecialiter obligari, dico efficaciter, tamen quando obligatio eſt facta in eius commodum, valet & tenet 259 num. 11. 12. *& idem in minore, ſi ex ſtatuto non poſſet ſe obligare abſque præſentia conſanguineorum. & idem in muliere* ibid. nu. 13 & 317 nu. 5

pupillus debet dari ſub tutela auia, non autem alterius, qui ſuccedet 332 nu. 3

pupillus dicitur nomine proprio poſſidere cum etiam ſine tutore acquirat poſſeſſionem, ſi ætatis eſt vt intellectum capiat 506 nu. 11

pupilla deſponſata & tradita ſpōſo debet educari apud ſponſum, nec ab eo amoueri, niſi eſſet minor ſeptennio, maximè vbi eſſet nupta æquali ſuæ conditionis & cum interuentu legitima perſonæ pro ea 306 nume. 6. 7

pupilla nuptui tradita ſi reperitur alibi quàm penes virum, poſſet per virum vendicari: & donec de aptitudine diſcuteretur, eſſet viro reſtituenda 306 nume. 8

pupilla ſi virtute ſtatuti non poteſt ſine authoritate tutoris ſui contrahere, & tamen matrimonium contraxit, tutor eius non poteſt illud dirimere: etiam ſi ſtatutum diceret, quòd nullum contractum facere poſſit pupilla abſque conſenſu tutoris. 307

QVæſtio emergēs ſuper rebus pignori captis, dum agitur coram iudice exequente ſummatim, ipſa non facit præiudicium agere volenti ordinariè 493 nume. 2

quæ requirantur ad hoc, vt quis dici poſſit infamis per delictum 198 nu. 36

quæ de nocte fiunt dicuntur occultè & ſecretè fieri 234 nume. 5

qualitas quæ fundat & priuat iuriſdictionem, debet de ea ante omnia conſtare 217 nu. 7

qualitas perſonæ multum confert ad remouendum præſumptionem falſitatis 122 nu. 13

qualitas dum requiritur in aliquo actu, neceſſe eſt ante omnia de ea conſtare 171 nu. 7. 539 nu. 12

qualitas expreſſa in libello vbi mutat ſpeciem actionis, & variat naturam condemnationis, tunc niſi per aſterem probetur, ſemper reus abſolui debet 396 nume. 22

qualitas quæ requiritur in aliquo facto ex diſpoſitione legis vel ſtatuti, non ſufficit probari factum, niſi probetur etiam qualitas 176 nu. 50. 51. 52

qualitas quæ fundat & priuat iuriſdictionem, debet ante omnia conſtare 176 nu. 53

qualitas hominis multum operatur ad remouendū præſumptionem falſitatis 48 nu. 5

qualitas perſonæ attenditur ad cognoſcendum an dolo vel culpa homicidium ſit commiſſum 235 nu. 16. 17

qualitates omnes ſunt exprimendæ Principi, quæ haberent ipſum mouere ad non concedendum, vel difficilius concedendum. 455 nu. 86. *Imò requiritur fieri notabilis expreſſio, & non in genere ad hoc, vt impetratio ſaluetur à ſubreptione. Nec ſufficit exprimi generaliter factū, niſi exprimatur modus facti.* ibid. nume. 88

qualitates omnes ſunt exprimendæ principi, ex quibus moueri poteſt ad non concedendum, vel difficilius concedendum nume. 9. *Imò requiritur notabilis expreſſio, nec ſufficit in genere fieri, vt impetratio ſal-*

netur à ſubreptione ſeu obreptione, nec ſufficeret generaliter exprimi factum, niſi exprimatur modus facti 554 nu. 8

quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis, ſed ex aliqua cauſa minuatur, pœna illa non debet eſſe corporalis ſed pecuniaria 203 nu. 3

quando homo interficit hominem, omnes virtutes cœlorum clamant ad diuinam maieſtatem 197 numero 25

querulans in ſyndicatu contra officialem debet iuſtificare grauamen ex eiſdem actis & proceſſu: nec poſſet nouas probationes inducere contra officialem 137 nume. 16

qui poteſt id quod plus, poterit etiam facere quod eſt minus 228 nu. 19

qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, ſi ex eo ſequatur damnũ alicui, illud reſarcire tenetur 45 nume. 6

quis dicitur eſſe in numero illorum, de quorum numero in veritate non eſt, propter facti ſimilitudinem 229 nume. 1

quod vna via prohibetur, non debet alia via concedi 399 nu. 18

quòd capit. perſonas de teſtib. inhabilitans teſtem habentem conſimilem cauſam, habet locum in cauſa criminali 339 nu. 6

quòd contra inſtrumentum nulla admittatur probatio virtute ſtatuti, vel conſuetudinis, debet meo iudicio intelligi, quando quis vellet probare contra vigorem inſtrumenti. ibid. nu. 2

R Apere viro nedum licet ſponſam ſuam, verùm etiam illam, cum qua fuit tractatus matrimonij: licet aliàs pœna raptus ſit capitalis 126 nu. 5

raſura in literis, ſeu priuilegio quando non eſt in ſubſtantialibus, non obeſt, vel quando ex verbis praecedentibus, vel ſequentibus poteſt apparere, quòd ita priuilegium ipſum, vel litera ſtare debent. Item quando per comparationem literarum apparet raſuram praedictã eſſe eiuſdem manus, cuius fuit ipſum priuilegium ſcriptum. Item quando per aliam ſcripturam publicam apparet de raſura bene facta, & ſic ex vnoquoque ipſorum non nocet raſura 404 nume. 1

raſura in loco ſuſpecto non dicitur, vbi per ipſum locum quis non releuatur ab onere probandi 404 numero 2

raſura vbi eſt recens in ſcriptura, diminuit eius fidem, ſecus ſi antiqua 404 nu. 3

ratihabitio ad actum non perfectum inducit mãdatum ad actum per agendum 403 nu. 7

ratificans faciens generaliter promiſſiones, et pacta contenta in inſtrumento abſque ſpeciali ſpecificatione dictorum pactorum, dolo verſatur, vnde talis ratificatio nihil nocet 389 nu. 70

ratificans venditionem non alienat, & ideò ſi pupillus factus maior ratificat alienationem, non requiritur decretum in ratificatione 288 nu. 3

ratificatio venditionis inualida ex defectu ſui conſenſus, confirmat actionem, & non nouam producit 288 nume. 1

ratio eſt illa qua dat eſſe rei, id eſt, teſtimonio 320 numero 2

ratione enormitatis criminis licet iura tranſgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia inquiſito & comparentibus pro eo, etiam aduocato 195 nu. 8

rationes generales communes & nota principi faciunt vt de eis non ſit facienda ſibi mentio 418 nu. 8

rebellis ſeu hoſtis regis dici non poteſt qui ad ipſum regem recurrit 540 nu. 25

rebellis dici non poteſt exiſtens cum hoſtibus, & qui originarius eſt terrae occupatae per hoſtes 73 nu. 28

rebellis punitur in amiſſione bonorum, & vita 344 numero 3

rebellis poteſt impunè occidi vt hoſtis 215 nu. 36

receptans delinquentem illico poſt delictum commiſſum videtur non minus delinquere, quàm ille, qui crimen commiſit 224 nu. 1

receptans furtum ad hoc vt teneatur furti ratione receptationis, requiritur quod vltra receptationẽ ſcienter etiam de furto praefato participauerit, ex quo requiritur ad commiſſionem furti, vt interuenerit animus lucrandi 95 nu. 23

recognoſcens alium in dominum, petendo ab eo confirmationem feudorum, venit feudo priuandus 70 nu. 2

recognitio ſcripturae facta per debitorem aſſerentem ipſam ſcripſiſſe, inducit plenã probationem pro creditore 410 nu. 1

redditus exiſtentes infra fines feudi, an praeſumantur feudales, vel cenſuarij. Et ſi omnes alij, vel maior pars ibidem exiſtentium ſunt feudales praeſumuntur eoſdem eſſe ſimilis conditionis 537 nu. 3

redditus annui inter immobilia computantur 506 nu. 7

reficere hoc verbum ſeu verbũ reparare quid importet 485 nu. 4

regnũ hoc Siciliae dicitur de patrimonio Petri, & eiuſdem Regni Rex eſt feudatarius eccleſiae 344 nu. 1

In regno Siciliae ex pacto inito cum eccleſia, primogenitus ſuccedit in Regno, & ſi poſt mortem Regis non extat primogenitus, Regnum deuoluitur ad eccleſiam, licet poſtmodum dicta conceſſio fuerit ampliata fauorabilior 344 nu. 2

In hoc regno Siciliae ſolus rex eſt dominus perſonarũ in eo degentium 220 nu. 18

regula triennalis non defendit ſpoliatorem 518 nu. 10

regula tenaciter eſt ſeruanda, vbi in contrarium diſpoſitio ſpecialis non apparet. Et multa de regula, & eius obſeruantia, vide ibidem per extenſum in fine conſilij 325 nu. 16

regula cancellariae de triennali poſſeſſore non moleſtando, non includit intruſum, nec habens titulum ſimoniacum, aut vitioſum 517 nu. 6

regula cancellariae licet faueat triennalem poſſeſſorem, tamen auditur contra ipſum volens probare nullitatem tituli 517 nu. 7

regula: & quae non proſunt ſingula, multa iuuant, habet locum, quando vnumquodque indicium eſſet plenè de per ſe probatum 9 nu. 18

In regulis iuris ſe fundans non poteſt errare 471 nu. 2

A regulis iuris eſt recedendum propter periculum animae 319 nu. 11

reiterator delictorum etiam ſi pro eiſdem, vel quolibet delictorum veniret imponenda pœna pecuniaria: attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri 281 nu. 26

reiteratio delicti facit, vt illud, quod aliàs non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter 211 nume. 27
reiteratio actus facit præſumere deliberationem 286 nume. 26
relatio dum ſit Principi, fieri debet coram ambabus partibus 414 nu. 7
relatio nuntij eſt de forma ſubſtantiali citationis 539 nume. 15
relatio nuntij debet eſſe clara & certa 539 numero 17
relatio debet apparere cui facta ſit 539 nu. 18
relatio nuntij debet fieri iudici 540 nu. 19
relatio nuntij debet ſcribi per actuarium cauſæ cum ſit de proceſſu, & actis 540 nu. 20. 21
relatio facta per alium quàm per nuntium citantem non tenet 540 nu. 22
relictum per maritum vxori etiam abſque ſeruitijs ſibi debetur, & morte confirmatur 541 numero 2
relictum ſeu legatum pro maritagio puellæ, facit vt expectari non debeat tempus nubilis ætatis: ſed legatum ipſum tanquam penitus purum illico deberi 361 nume. 1
relictum tanta neceſſitudine tentis atque coniunctis, ampliorem meritò ex dilectionis, & charitatis affectu admittit interpretationem, & vberiorem legati cauſam facit 362 nu. 7
remunerandi cauſa eum qui reipublicæ bene inſeruit, poſſet à regulis iuris recedi 565 nu. 14
remunerandi cauſa bene meritum de republica poteſt Princeps res priuatorum auferre, & illi bene merẽti concedere 565 nu. 14
remuneratio ſeruitiorum facit vt à communi regula recedatur 552 nu. 13
renunciari non poteſt iuri publico 299 nu. 1
renunciaſſe quis non videtur iuri quod ignorabat ſibi competere 312 nu. 9
renunciatio per quam renunciatur non petere abſolutionem à iuramento, ipſa non obſtante peti poteſt abſolutio 312 nu. 3
renunciatio ſeu ceſſio facta lite pendente non poteſt fieri in præiudicium tertij 472 nu. 20
renunciatio facta omni legum auxilio, ſolùm extenditur ad actiones competentes tempore renunciationis, non autem competituris de futuro, nec tollit defenſiones competentes in cauſa criminali 438 numero 31
renunciatio benemeritorum facit, vt bona aliàs prohibita donari, ſeu alienari etiam ſi eſſent bona eccleſiæ, poſſent alienari in remunerationem ſeruitiorum 446 nu. 26
renunciatio doloſa & euidenter iniqua non valet 496 nume. 7
renunciatio inſolita reddit contractum ſuſpectum 312 nume. 9
repreſaliæ ſi ſunt conceſſæ contra aliquam ciuitatem, vel eius ciues, non extenduntur ad villas ſeu caſalia eiuſdem ciuitatis 126 nu. 4
repreſalijs ſi vna terra vti incipit contra aliam terram conuicinam, poterit & illa conuicina ſimiliter impunè vti repreſalijs contra ipſam 395 numero 16
res debitoris capta per creditorem, poteſt loco pignoris per ipſum creditorem detineri 129 nu. 4
res furto ſubtracta ſi reperitur penes leuem perſonam, facit indicium ad torturam contra eam 29 numero 3
Si de furto inquiritur contra aliquem, & ſocij ipſius inquiſiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquiſitum carceratum 29 nu. 4
res inter alios acta, probata, vel iudicata nullum alijs præiudicium infert 339 nu. 2
res furto ſubtracta, licet non appareat quæ fuerit, probato furto ſtabitur iuramento patroni 35 nu. 2
res minoris poteſt alienari abſque decreto, vbi apparet de debito 297 nu. 1
res per negationem efficitur dubia 560 nu6
res eccleſiæ poſſeſſa per alium per viginti annos ſciente eccleſia, & non contradicente, præſumuntur omnes ſolennitates interueniſſe, & ſatis erit ipſas allegare. Attamen ſi ex inſpectione inſtrumenti conceſſionis adparet, quòd ſolennia non interuenerint, ceſſat dicta præſumptio 220 nu. 14
res inter alios acta alijs non præiudicat 347 numero 1
reſpublica Romana habet reſtitutionem duntaxat, & nulla alia vniuerſitas habet priuilegium reſtitutionis quia illa ſola dicitur eſſe eadem quòd fiſcus 425 nu. 2
rempublicam dicuntur habere villæ & caſtra 335 nu. 2
reſcriptum ſeu priuilegium licet appareat conceſſum ad poſtulationem partis, tamen non excluditur, quin etiam motu proprio non poteſt dici conceſſio facta, licet appareat ad alterius preces facta 446 numero 22
reſcriptum ſeu priuilegium obtentum non facta mentione de ſententia lata contra impetrantem, nec de condemnatione expenſarum non tenet. Et ſimiliter ſi non meminit de tranſitu in rem iudicatam 347 numero 10. 11
reſcriptum ſeu priuilegium non faciens mentionem de appellatione interpoſita à ſententia lata, non tenet 347 nu. 12
reſcriptum ſeu priuilegium continens plura capita, quorum alterum eſt ſubreptitium, & alterum verum, ſuſtentabitur ex capite vero: licet aliud fuerit ſubreptitium 148 nu. 19
reſcriptum obtẽtum falſa cauſa expreſſa, & tacita veritate non tenet 553 nu. 1
reſcriptum in quo non fit mentio de proceſſu non tenet 553 nu. 2. 3
reſcriptum magis redditur ſubreptitium propter expreſſionem, quàm propter omiſſionem 343 numero 4
reſcriptum per quod rex ſcripſit, vt auferatur poſſeſſio parte inaudita dicitur violenter, & de facto emanatum, & ſic de facto reuocari debit 533 nu. 19
reſcriptũ principis per quod denegatur cauſæ cognitio, non tenet, nec poteſt auferri poſſeſſio parte non citata etiam cum priuilegio principis 424 numero 19
reſcriptum principis per quod aufertur cauſæ cognitio non valet 534 nu. 30
reſcriptum non vitiatur ex latinitate imperfecta 343 numero 7

reſcriptum ſeu litera principis propter inuolucrū verborum remanent obreptitia, quia per illud inuolucrum effugitur deliberata mens ipſius principis 455 nume. 89
reſcriptum ſuſtinetur vbi apparenter non conſtat de falſa latinitate 343 nu. 6
reſcripta parte inaudita obtenta non tenent 415 nu. 17. 423 nu. 11. 532 nu. 5
reſiſtens officiali violēter, aut ſine ordine iuris exequenti, poteſt conuocare amicos & coniunctos, qui etiam ex ſe abſque alia conuocatione concurrere poſſunt ad reſiſtendum 130 nu. 3
reſtitutio in integrum vbi petitur bona fide aduerſus ſententiam regiam, interim omnia ſunt in ſuſpenſo 554 nu. 12
reſtitutio in integrum regulariter non conceditur aduerſus ſententiam principis 487 nu. 8
reſtitutio in integrum conceditur aduerſus ſententiam culpa iudicis latam, & quia iudex ſciebat factum & ius, & voluit gratiam facere 498 nu. 1
reſtitutio in integrum licet non fuerit formiter & expreſſè poſtulata ante ſententiam tamen ſi fuerit factum ſimpliciter narratum iudex ex officio incidenter reſtituet 497 nu. 16
reſtitutio ad famam fieri non poteſt, etiam per generalem vicarium imperatoris 79 nu. 8
Ex retentione rei vēdita ſeu donatæ poſt alienationem præſumitur contractus ſimulatus, niſi fuerit donatio omnium bonorum 335 nu. 17
reuocatio inſtrumenti iurati ſuper alienatione feudi non indiſtinctè fieri poteſt, ſed ita demum vbi princeps requiſitus de aſſenſu renuerit conſentire 530 nu. 1
reuocatio alienationis feudi non poteſt propria authoritate fieri, ſed requiritur, vt iudicialiter fiat, & ſic in iudicio, & quòd ſubſequatur ſententia 530 nume. 2
reuocatio alienationis feudi ita demum permittitur, ſi contractus fuerit celebratus in euidentem diminutionem feudi, & non aliter: ſecus ſi in augmentum 530 nu. 3
reuocatio alienationis rei feudalis fieri poteſt propria authoritate ante impetratum aſſenſum virtute cōſtitutionis Regni, quæ debet intelligi quādo Princeps requiſitus denegauit: aliàs non 289 nu. 14
reuocatio alienationis feudi non poteſt fieri ita paſſim & indiſtinctè, niſi appareat fraudem præceſſiſſe, & quòd venditio doloſe facta ſit 289 nu. 15
reus non debet per iudicem ſpecialiter interrogari, nominando ſibi aliquem, aliàs diceretur ſuggerere: nec probaret id quod deponeret 266 nu. 12
reus criminis non poteſt renūtiare defenſionibus, etiam volens .206 nu. 6
reus licet non poſſit proponere defenſiones ſuas niſi perſonaliter compareat, tamen non ex hoc videtur prohibitum, quòd pro eius parte opponi poſſit de incompetentia iudicis 174 nu. 39
reus tenetur edere fiſco ad eius intentionē fundandam, quod eſt ſpeciale in fiſco 17 nu. 2
reus cogi poteſt officio iudicis edere inſtrumenta actori, licet aliàs cogi non poſſet 491 nu. 1
reus interrogatus de ſe: & de alio, ſtatur prima eius depoſitioni, licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis 266 nu. 11
reus poteſt plures exceptiones etiam contrarias, conditionaliter & ſubordinatè proponere, & nedū in criminalibus, verum etiam in ciuilibus 166 nu. 4
rex non poteſt priuare filios ſucceſſione bonorum patris eo quod matrimonium ſit contractum abſque ſolennitate, & benedictione 563 nu. 14
rex poteſt filium ſuum Regem conſtituere in vita 345 nume. 7
rex non poteſt feudum publicatum ob delictum Baronis ad ſe reuerſum detinere pro ſe, ſed tenetur illud alteri concedere 345 nu. 8
rex poteſt ex cauſa remunerationis ſeruitiorum alicui auferre dominium rei ſuæ 552 nu. 10
rex ſi facit expenſas pro fortificando caſtrum vaſalli tempore guerra, ſi demū illud reſtituit vaſallo, non poterit ab eo repetere expēſas factas, ſed debet gratis reſtituere 28 nu. 44
rex Francorum, ſi faceret confiteri vnam ciuitatem eſſe ſuam, faciendo ſibi iurari fidelitatem, talis confeſſio, & iuramentum præſtitum non tenent 71 numero 13
rex addens ſolennitatem matrimonio per ſuam legem adiiciendo pœnam, non tenet pœna, quia eſt contra libertatem matrimonij 563 nu. 16
rex Hiſpaniæ eſt cunctis regibus præferendus, cùm habeat quàm plura regna ſub ſe, & ſic plures coronas, quod non eſt in cæteris Regibus non habentibus x. regna, vt ipſe 564 nu. 10
rex Hiſpaniæ non recognoſcit ſuperiorem 565 nu. 12
rex recognoſcens ſuperiorem, poteſt conceſſionem à ſe factam reuocare, & ſic auferre, & alteri benemerēti concedere, & idem facit ciuitas ſuperiorem non habens 565 nu. 13
rex in regno Siciliæ eſt dominus perſonarū in eo degentium 442 nu. 20
rex huius regni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum, Ducum, & Baronum ipſius, & ipſi habent vtile 344 nu. 2
rex ſolus eſt dominus perſonarum in Regno Siciliæ 525 nume. 4
regis aſſertioni exiſtente monarcha in regno ſtandū eſt 565 nu. 18
regis aſſertioni ſtari debet, dum aſſerit concedere in remunerationem ſeruitiorum, cùm in ſimilibus ſtetur aſſertioni decurionum 566 nu. 23
rigor debet de facili ſuccumbere, vbi per aliquas coniecturas poteſt conſtare de mente, & intentione teſtatoris 462 nu 9
ritus magnæ curiæ, quòd clericus citatus, tenetur cōparere in ea cum priuilegio clericatus, non tamē dicit, quòd ſi non compareat, ſit contumax, vel quòd poſſit contumax reputari, & banniri 230 nu. 12
Inter rixantes ſi nō apparet quis primò inceperit præſumitur incœpiſſe is, qui magis grauiter percuſſus ſeu vulneratus reperitur, & quod ipſe aggreſſor fuerit 155 nu. 6
In rixa ſi Titius rixabatur cū Seio, & ſuperueniens frater Seij, & occidit Titium, quòd tamen Seius ipſe non tenebitur de homicidio 75 nu. 1
rixoſus præſumitur rixam incœpiſſe, & prouocaſſe 241 nume. 5
rixoſus præſumitur per primo aggreſſor, ſeu rixam incœpiſſe, & ſubdit quòd præſumitur pro eo, qui eſt pacificus

cificus & quietus 65 nu.16.17

Contra rixoſum eſt præſumptio, quòd ipſe inceperit rixam, ſeu ad eam prouocauerit: dum non adparet inter duos rixantes quis primò inceperit 155 nu.3

robuſtior præſumitur, quòd alium ad rixam prouocauerit, & inceperit, dum ſumus in dubio 155 nume.5. 237 nu.14. 241 nu.4

rogatus domini habet vim præcepti 431 nu.15

ruſticus ſibi contrarius excuſatur à falſo 48 nu.6

ruſtici ſeu vaſalli angarij obligati ad ſeruitia perſonalia non poſſunt contra nobilem teſtificari 44 nu.31

ruſticus ut excuſat à dolo, in tantum quòd ruſticus ſibi contrarius in depoſitione ſua non erit periurus, & ſic ſi excuſatur à dolo, excuſabitur & à periurio 364 nume.4

S Alutis æterna nemo immemor eſſe præſumitur 312 nu.4. 319 nu.6

ſacerdos ad hoc vt poßit alteri ſtipulari pro reſtitutione vſurarum, requiritur, quòd in actu confeßionis ſtipuletur 319 nu.9

ſacerdotis ſtipulatio non probatur in foro iudiciali, cùm fiat in actu confeßionis, cùm cẽſeatur Deo facta. & ſecundum aliquos requiritur quòd ſit ſacerdos parochialis 319 nu.10

ſæpe, duas aut tres vices requirit 229 nu.24

ſæpißimè cùm dicitur, id ter agi ſatis eſt 229 numero 23

ſanguinis ratio eſt cauſa finalis legati 361 nu.4. 362 nume.8

In ſchemate concubinæ dicitur animi deſtinatio & proteſtatio, quæ faciat mulierem concubinam 206 numero 1

ſcribens ſe vt officialis, vel vt tutor non præiudicat ſibi proprio nomine, & pariter, nec ſi vt teſtis ſe ſubſcripſit ſibi non præiudicat, vt principali. 424 nume. 23.24. *Et pariter ſi vt notarius ſcripſit, non præiudicauit ſibi proprio nomine. ibid.*

ſcriptura priuata per ſcribentem confeſſata habetur pro publica 477 nu.13

ſcriptura notarij præſumitur vera, & emanare à protocollo, licet protocollum non appareat quia illa ſcriptura poteſt eſſe protocollum 397 nu.6

ſcriptura producta per aduerſariũ prodeſt alteri parti contra producentem 477 nu.15

ſcriptura ſi eſt iudicis authoritate exemplata, non eſt neceſſe originalem exhibere, niſi pars petens exhibitionem vellet illam improbare de falſo, tamen ſi iuratur amißo originali releuabitur 477 nu.16.17

In ſcriptura actorum notarij non requiruntur teſtes 373 nu.7

ſcriptura debitoris licet non recognita per ipſum, facit tamen ſemiplenam probationem pro creditore 411 nume.2

ſcriptura pro parte falſa, reputatur in totum falſa ſicut ex vno inſtrumento falſo propter vitium notarij reſultat ſuſpicio falſitatis etiam reſpectu aliorum inſtrumentorum eiuſdem 383 nu.34

ſcriptura minus ſolennis producta in iudicio non probat etiam contra producentem 61 nu.2

ſcriptura vna ſi eſt facta contemplatione alterius, illa non apparente non tenebit alia ſecunda ſcriptura. 415 nu.10

ſcriptura notarij nõ creditur niſi habeat teſtes 372 nu.6

ſcriptura antiqua creditur etiam ſine comparatione literarum 477 nu.10

ſcripturam producens in iudicio videtur fateri omnia in ea contenta 427 nu.1

in ſcripturis quæ fiunt apud acta requiruntur ſaltem duo teſtes 372 nu.7

ſcientia ſola facit vt puniãtur illi qui ſub poteſtate eius de cuius morte futura notitiam habuerunt, vt eſt filius, ſubditus, & alij ſub aliena poteſtate reſpectu alicuius iuris 403 nu.2

ſcholaris ſi alta voce legit in camera contigua, poteſt expelli 470 nu.4

ſecretum non dicitur, quod per ſufficientes teſtes probari poteſt 350 nu 19

ſecretè fieri dicitur quod probari non poteſt 342 numero 5

ſenex poteſt armis ſe defendere contra iuuenem ſe robuſtiorem licet inermem 64 nu.7

ſeniores preferuntur in conſequẽdis priuilegiis 281 nu.9 *Et pariter in honoribus & dignitatibus ibidem numero 10*

ſententia lata cum procuratore cum quo non fuit lis conteſtata, eſt ipſo iure nulla 287 nu.2

ſententia lata cum procuratore qui fuit litem conteſtatus, ſed non citatus ad vidẽdum iuramenta teſtium, pariter eſt nulla, imò nec principalis dominus, nec alius nouus procurator poſt litis conteſtationem poteſt in iudicio comparere, niſi omnia acta renouentur 287 numero 3.4.

ſententia lata non viſis actis etiam ſi non eſſet iniſta non tenet 480 nu.2.3

ſententia lata contra defunctum non poteſt exequi contra heredem niſi ipſo herede citato, & audito, etiam ſi eſſemus in iudicio poſſeſſorio 532 nu.12

ſententia lata non admißis probationibus vbi alias exequi poſſet per reſtitutionem in integrum petitã, eius exequutio impeditur, & exequi non poteſt 498 nu.2

ſententia lata perempta inſtantia eſt ipſo iure nulla 558 numero 4

ſententia lata in conſiſtorio principis perempta inſtantia, eſt nulla 259 nu.17

ſententia lata ſub citatione ſeu monitione, vt pars compareat ad audiendum intentionem curiæ, vel iudicis eſt nulla 488 nu.7

ſententia lata non præcedente citatione ad audiendum ſententiam cum peremptorio, & ſub die, & hora eſt nulla ibidem 488 nu.4.5.6

ſententia lata contra vnum, licet præiudicet tertio, debet intelligi eum præiudicare, quãdo ille tertius fuiſſet in cauſa ipſa citatus 348 nu 3

ſententia lata contra vnum, licet poßit tertio nocere, id tamen non habet locum, quando ille tertius fuiſſet abſens, & ignoraſſet dictam ſententiam, nec ad eam citatus fuiſſet 348 nu 4

ſententia non poteſt exequi niſi conſtet de præſentia partis in ſententia, vel quod fuerit citata pars tempore latæ ſententiæ. 348 nu.5

ſententia ſi eſt lata contra aliquem, qui demum moritur non facta executione contra ipſum, non fiet demum contra heredem, niſi ipſo herede citato, & cognoſcatur ſummarie an ſua inter ſit 348 numero 6.7

ſent

ſententia tunc continet nullitatem quando ex ea non apparet abſolutio vel condemnatio, quia eſt de ſubſtantia ſententia abſoluere, vel condemnare 505 nume.10

ſententia contra dominum non verum contumacem, ſed præſumptum non tranſit in rem iudicatam, niſi poſt decem dies à die ſcientia in quo dominus ipſe ſcinit ſententiam contra ſe latam 479 numero 5

ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam, licet dicatur habere præſumptionem iuris, & de iure pro ſe, nihilominus poteſt in contrarium probari per confeſſionem partis met principalis 359 nu.6

ſcientia præſumitur ex conuerſatione aſsidua, & amicitia publica voce, & fama 433 nu.7.8

ſententis expertorum, ſi fuit dicta nulla, currit & perit inſtantia ſicut in alijs iudicijs 479 nu.2

ſententia facit vt in tantum pro ea præſumatur, quòd ſi eſt lata poſt lapſum biennij exequi poteſt, etiã non productis actis, quia per lapſum biennij præſumitur pro eius rectitudine 298 nu.6.7

ſententia ſeu decretum iudicis licet fuerit iniquiſsima, ob quod iudex faceret litem ſuam, id habet locum quando iudex ipſe exequeretur dictam ſententiam: ſecus ſi ſolùm illam protulit, quia tunc non teneretur parti 137 nu.10

ſententia non ſolùm ex vna cauſa profertur per relationem ad acta, ſed ex pluribus cauſis, & tunc ſi in ſententia dicitur ex his cauſis, & alijs, & ſuſtẽtatur ſententia ex alijs, bene valet 504 nu.4

ſententia ſuper cauſa in qua ſunt duo capita, vnũ pertinens, aliud autem impertinens, ſi iudex in ſententiando expreſsit impertinens ſuper eo ſe fundando, non ex hoc vitiatur ſententia. vbi multa ſimilia 328 nume.2

ſententia non transfert dominium, nec poſſeſsionem 414 nume.5

Et nedum ſi eſſet res corporalis, quàm etiam iuris incorporalis adhærentis rei corporalis. ibid.

Pro ſententia in dubio præſumendum eſt, & maximè dum fuit ab antiquo lata, & partibus præſentibus, & non contradicentibus præſumitur etiam quo ad acta valida, licet de eis non conſtat, maximè dum de ipſa ſit mentio in inſtrumento venditionis 487 nume.6

ſententia quando refert ſe ad acta videndum eſt, an ex actis appareat ſi bene vel malè iudicatum fuit, & id intelligendum eſt, quando iudex proceſsiſſet ad ſententiam non viſis actis ſubſtãtialibus, & ſic ad acta referretur 504 nu.2.3

ſententia cõtra aliquem ſi tranſiuit in rem iudicatam, & victor fateretur ſententiam iniuſtam, poterit ex tali confeſsione quandocunque retractari nedũ exequi 553 nu.5

ſententia propter tranſitum in rem iudicatam præſumitur iuſta: ſed contra talem præſumptionem admittitur probatio per confeſsionem ipſius partis victricis 553 nu.6

ſententia ſi eſt iuſta ex primis ex quibus iudex iudicauit, debet iudex ipſe abſolui, licet ex nouis poſsit impugnari 129 nu.21

ſententia nulla non poteſt confirmari vel reformari vbi proceſſus eſt nullus, vel quia libellus eſt ineptus 439 nu.2

De ſententia nulla non eſt neceſſaria fieri mentio in reſcripto, ſeu priuilegio. 413 nu.1.2. *Sicut nec de priuilegio, nec de reſcripto nullo. ibid.*

ſententia ſiue decretum eſt indiuiduum, & non poteſt pro parte valere, & pro parte non 489 numero 13

ſententia quando reſpicit acta, & ſententiam vniformiter, vt ſi litigatum fuerit cum minore nõ habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari, & pariter ſi procedit ex inepto libello, vel ex litis conteſtatione 297 nu.5

ſententia antiqua præſumitur etiam quo ad acta 476 nume.7

ſententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij 477 nume.8.9

ſententia allegata nulla ex defectu in ea exiſtente, ſeu in concernentibus ipſam ſententiam, & non in reliquis ſubſtantialibus proceſſus reformari poteſt in melius 296 nu.1

ſententia iudicis venit temperanda, dum iudex iudicare habet ex indicijs 342 nu.10

Pro ſententia ſemper præſumitur, cùm iudex potuerit ſe ex multis informaſſe 321 nu.10

Pro ſententia præſumitur, quando eſt antiqua, & lata partibus præſentibus, & non contradicentibus, quia tunc pro ea præſumitur etiam quo ad acta, licet de eis non conſtet 298 nu.5

ſententia iniquitas ſi apparet per facti euidentiam, nunquam tranſiuit in rem iudicatam 340 numero 2

ſententiam dicens nullam probabili ratione motus, interim non currit terminus datus ad appellãdum: ſi verò improbabili, & temerario modo, tunc currit tempus appellandi 529 nu.4

ſententiam nullam quia lata parte nõ citata, poteſt iudex appellationis confirmare, ipſam pronunciando parte citata 297 nu.4

ſeparatorum ſeparata debet eſſe ratio 151 nu.18

ſequeſtrum fieri non poteſt, niſi conſtito prius de debito. vbi dicitur etiam quod debet conſtare per publicum inſtrumentum 59 nu.2

ſequeſtri medicina, in dubio eſt fideiuſsio 220 nu.26

ſermo ſimpliciter prolatus debet intelligi de vna prima vice tantum 551 nu.4

ſermones debent verificari ſecundum communem opinionem hominum habentium intellectum, quia verriorum ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis & veriſimilibus 384 nu.39

ſeruiens de pecunia principis veluti ſoluendo, ad hoc non tenebitur perſonaliter ſeruire 72 nu.17

ſeruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet 196 nu.18

ſeruus eſt, ergo fur: ſeruus eſt, ergo malus: tenet conſequentia 128 nu.8

ſeruitores eccleſiæ gaudent priuilegio eccleſiæ 458 nu.6

ſeruitores perpetui eccleſiæ ſunt exempti, & gaudent priuilegio eccleſiæ, & non temporales 459 numero 15

ſeruitus quando competit alicui ſupra rem alienam non poteſt ille excedere terminos ſeruitutis 511 numero 1

ſeruitutem oneris ferendi à parte inferiori ſi quis debet tenetur

tenetur de iure parietes ſuſtinentes onera ſuis ſumptibus conſtruere 484 nu.3
ſeruitium præſtans alicui per decennium, præſtatio ipſa non eſt ſufficiens ad probandum ius vaſſallagij 294 nume.2
ſeruitia perſonalia poſſunt deberi, nedum ex conditione libertorum, ſed colenariæ conditionis aſcriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi cauſæ obligationis ſequutæ, & etiam ex contractu locationis, & conductionis 294 nu.5.6
ſeruitia indebita præſumuntur extorta à ſubditis per ſuperiores, & per metum 437 nu.20
ſeruitia & angariæ ſemper præſumuntur extorta per metum potius, quàm ex debito per dominos, & præſertim à ruſticis 220 nu.17.525 nu.6
ſicut pro pluribus furtis habet locum pœna mortis, ita ego infero idem ter eſſe debere pro pluribus ſtupris 228 nu.18
ſignum, quod quis aliquem animo occidendi percuſſit, adparet, quia cum gladio percußit 128 nu.9
ſi plures inierūt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cæteri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiſo 11 nu.6
ſileant qui ſcripta diſcurrunt, & propter frigiditatem ſtomachi, ea digerere non poſſunt 150 nu.10.11.563 nume.16
ſilentium perpetuum eſt imponendum ei qui venit ad contradicendum priuilegio principis, imò incurreret crimen ſacrilegij 452 nu.41.42.43
ſimoniacus dicitur habens beneficium cum titulo inualido & vitioſo 517 nu.5
ſimplicitas & dolus præſumitur in contractu damnoſo facto per minorem etiam cum iuramento, & pariter per ruſticum. & mulierem 496 nu.4
ſingula ſi non proſunt, multa iuuant 342 nume.9 365 nu.5
ſingula ſi non proſunt, multa iuuant. habet locum hæc regula quando vnumquodque indicium eſt de ſe ſufficienter probatum: quia tunc iunguntur plura indicia 368 nu.32
ſingulares opiniones non ſunt ſequendæ in iudicando. imò Bartolo non eſt credendum in ſua noua fantaſia 325 nu.14 & 15
ſocius criminis nominando alium in ſocium eiuſdem criminis, etiam quòd ille nominatus eſſet malæ conditionis, & famæ, non ex hoc poterit torqueri 162 numero 4
ſocius criminis dum nominat alium in ſocium, facit vt iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis nominati & non moueatur ex ſola confeßione, etiam in caſibus exceptis: & reperto ipſo bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 162 nu.5
ſocius criminis dum alium nominat in ſocium ſi contra illum nominatum non cōcurrat aliqua legitima præſumptio, ſeu indicium, non creditur nominanti, niſi ſolùm ad inquirendum 162 nu.6
Quando non cōcurrit aliqua legitima præſumptio contra ſocium nominatum, non creditur illi nominanti, niſi ſolùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam. ibid.
ſocius criminis in caſibus, in quibus poteſt interrogari de ſocijs, eo caſu eius depoſitio contra ſocium facit indicium ſufficiens ad torturam, id intelligendum eſt, ſi concurrant alia adminicula 96 nu.1.2
ſocius criminis, ſi alium nominat in crimine illo, etiam in caſibus exceptis, ſi aliud non adparet contra illum nominatum, niſi dictum ipſum ſocij criminis, non facit indicium contra ſocium 168 nu.6
ſocius criminis dum deponit contra ſocium, debet iudex inquirere de conditione & fama inquiſiti nominati. Et ſi repererit ipſum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam, etiam ſi plures eſſent confitentes de nominato: nam eo caſu non debet iudex moueri ex ſola confeßione 168 nu.7
ſocius criminis in caſibus exceptuatis licet probet iunctis aliquibus alijs contra ſocium, id intelligendum eſt procedere in ſocio criminis, aliàs nō infami, quàm ob illud delictum 168 nu.8
ſocius criminis, etiam ſi eſſet presbyter, non probat contra ſocium, niſi in exceptis criminibus quando fortius, ſi eſſet malæ famæ & vitæ 41 nu.3
ſocius criminis etiam in exceptis, ſi deponit cōtra aliquem, ipſum nominando, nō facit indicium ad torturam ſola eius nominatio: ſed ſolùm operatur, vt inquiſitio formari poßit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere 41 nu.8
Imò ſi nominatus eſſet malæ conditionis, & famæ, minimè ex ſola nominatione poſſet torqueri: vnde iudex inquiret de fama & de conditione nominati, & non moueatur ex ſola confeßione, etiam in exceptis. Et ſi reperiet ipſum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam: ex quo debent eſſe præſumptiones, & argumenta: & quòd nominatus ſit leuis vitæ, vt plenè And. in conſtitutione ſi damna 41 nu.9.10
ſocius poteſt propulſare iniuriam ſocij, & nedum ſocij, verùm etiam & cuiuſlibet extranei aggreßi: etiam ſi aggreſſus ille eſſet ſibi inimicus capitalis 142 nu. 25.26.27.28
ſocius criminis confeſſus de alio, eius dictum non ſufficit ad torturam contra illum 149 nu.6
ſocius criminis poteſt in criminibus exceptis duntaxat de ſocijs interrogari 40 nu.1
ſocius criminis etiam in criminibus exceptis de ſe confeſſus nō aliter facit præſumptionem, quàm cum tormentis 41 nu.2
ſocius criminis in caſu quo poſſet recipi in ſubſidiū, quia aliter veritas haberi non poteſt, tamen quando eſſet criminoſus non admitteretur 177 nu.62
ſocius criminis tunc probat contra ſocium, vbi delictum non fuit principaliter commiſſum in odium alterius: ſed propter commodum committētis: vt eſt furtum, falſa moneta & his ſimilia, tunc ſocius deponēs contra ſocium, ex quo non interrogatur de ſocijs, facit indicium 96 nu.4
ſocius criminis, ſi deponit cōtra infamatum de illo crimine, interrogatus facit indicium ad torturam 41 nume.7
ſocius criminis licet in aliquibus probet contra ſocium, id tamen intelligitur in ſocio criminis aliàs nō infami ob aliud delictum 97 nu.9
ſocius criminis, licet in aliquibus caſibus probet cōtra ſocium malæ famæ, tamen intelligitur in ſocio criminis aliàs non infami ex alijs delictis 177 nu.61
ſocius criminis probat plenè cōtra ſocium in latrocinio, non autem in furto 151 nu.17

ſocius

ſocius criminis probat contra ſocium in criminibus occultis 195 nu.6

ſocius criminis in caſibus in quibus admittitur, debet intelligi in ſocio criminis. aliàs non infami, ſeu criminoſo 84 nu.27

ſocius criminis, ſi probatur inimicus, non probat contra ſocium 97 nu.13

ſocius criminis non probat contra ſocium in furto latronis & furis differentia 94 nu.14.149 nu.3

ſocij criminis dictum non probat contra ſocium, niſi quo ad inquirendum duntaxat 94 nu.14

ſocij criminis ſola confeſſio, licet in tormentis, etiam in caſibus exceptis, alijs non concurrentibus nullã probationem inducit 153 nu.1

ſocij criminis ſola aſſertio non facit indicium, etiam ad inquiſitionem 98 nu.21

ſocij criminis depoſitio ſola nõ ſufficit ad torturam contra ſocium, etiam ſi ſocius nominatus eſſet malæ conditionis & famæ 96 nu.3

ſocij criminis depoſitio contra alium, quem in ſociũ criminis nominat, etiam in caſibus, in quibus de ſocijs interrogare poteſt, non facit indicium ad torturam: ſed ſolum operatur, vt inquiſitio formari poſſit 161 nume.2

ſocij criminis depoſitio, etiam in tormentis, & in caſibus exceptuatis, non facit indicium ad torturam: ſed ſolùm qualem qualem præſumptionem 161 numero 3

ſocij criminis dicto in aliquibus licet ſtetur, non habet locum hoc in ſocio criminis aliàs infame 154 nu.3

ſocij criminis confeſſio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam 97 nu.15.16

Ad ſocij criminis ſolius dictum non poteſt formari inquiſitio 97 nu.18

ſocij inculpatio ſeu nominatio in caſibus exceptis, quòd ſit ſufficiens ad torturam, debet intelligi, ſi alia adminicula, ſeu indicia præcedant: & non aliter. 41 nu. 11.12 & 13

ſocio criminis in caſibus in quibus creditur, debet intelligi in ſocio criminis, aliàs non infami ex alio delicto 266 nu.9.10

ſocio criminis ad hoc vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero teſtium, vel ex qualitate deponentium, vel ex perſona eorum contra quos deponitur, veriſimile ſit eos non mentiri 86 nume.49

ſocio criminis non ſtatur, etiam cum tortura, & etiam in caſibus exceptuatis, niſi alia concurrant: nec ſufficiet, ſi perſona per ipſum nominata, eſſet malæ cõditionis & famæ: & etiam ſi eſſent plures confitentes de nominato: & ſi nominatus eſſet bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 83 nume.23.24.25 & 26

de ſocijs poteſt in illis criminibus quis interrogari quãdo principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id eſt, committẽtis, vt in furto, falſa moneta, & cæteris ſimilibus. Secus in his quæ committuntur principaliter in odium & offenſam alterius 41 nu.4

ſocietas in qua Titius poſuit mille, & Seius operas, & finita ſocietate reperiuntur ſolùm mille, ita quòd nihil eſt ſuper lucratum, ſed deperdita opera Seij quodammodo, certè ſi fuit conuentum quòd capitale ſit ſaluum, tenet contractus 413 nu.4

ſolennitas debita in celebratione matrimonij conſiſtit, quando coram multis perſonis contractum eſt, maximè interuenientibus coniunctis perſonis, & amicis 562 nu.2.3

ſolennitas iuris non curatur, vbi conſtat de veritate facti, in tantum quòd ſit executio 103 nu.26

ſolennitas omiſſa in inſtrumento per notarium ſeu in obligatione ex imperitia, vel errore tabellionis, reddit actum nullum 381 nu.12

ſolennitatis omiſſio inducit præſumptionem doli, & falſitatis 373 nu.9

ſolutio vna non poteſt parere liberationem & obligationem 556 nu.3

ſolutio pro domo, ſeu fundo, ſeu pro aratro, dum dividitur, vt ſoluatur ſingulis annis dicitur locatio 502 nume.1

ſolus tractatus etiam in atrociſſimis non puniretur, quando non eſſet proceſſum ad aliquem actum ordinatum ad ipſum factum 208 nu.17

ſpecialis prohibitio ſpecialem derogationem requirit 453 nu.46

ſpiritus vitæ inſtantiæ perempta conſueuit per ſacrum concilium per binam vicem tantum inſufflari 558 nume.6

ſpolians aliquem vi non propterea illi ſpoliato licet denuum ſpoliare ſpoliantem eadem re, quia vltimum ſpolium purgandum eſt 420 nu.4

ſpoliatus ante omnia reſtitui debet tam in principali quam in fructibus, expenſis, & intereſſe, & ſi quid minimum remaneret, reſtitui non cogitur ſuper petitorio rerum 419 nu.2

ſpoliatus licet ſit ante omnia reſtituendus, tamen ſi de proprietate ſpoliantis manifeſte conſtare poteſt, denegabitur reſtitutio 564 nu.9

ſpoliatus quòd ſit ante omnia reſtituendus, non habet locum, ſi compulſus eſſet per metum ad tradendum 500 nume.8

ſpoliatus ſi poſt ſpolium renuncians ſpoliatori, talis renunciatio repelleret ipſum ſpoliatum agentem poſſeſſorio recuperandæ, & hoc in beneficialibus 500 nume.9

ſpoliatus renuncians ſpoliatori videtur voluiſſe purgare vitiũ ſpolij, ſaltem reſpectu poſſeſſionis cõſequendæ 500 nume.10

ſpoliatus ſi poſt ſpolium renunciauit in forma præmittendo non cõtrauenire renunciando, ac retrodonando videtur eo caſu feciſſe pactum de non agendo, & ſibi præiudicauit tam in poſſeſſorio quàm in petitorio 501 nu.11. & ſequen.

ſpoliatus poſſeſſione alicuius rei ſi non agit contra ſuum ſpoliatorem, ſed contra alium tertium, qui non ſpoliauit, licet etiam cauſam habuerit ab ipſo ſpoliato, obſtabit exceptio dominij ipſius conuenti 564 nume.1

ſpoliatus ſi tertio donauit bona de quibus ſpolium intentauit, amittet tam poſſeſſionẽ, quàm proprietatem 440 nu.1.500 nu.3

ſpoliatus per ſententiam non rite habitam non perdit poſſeſſionem 424 nu.20

ſpoliatus de facto reſtitui debet ſine aliqua exceptione 533 nu.15

ſpoliatus recurrens ad ſuperiorem non poteſt redire ad viam

in viam facti, & propria auctoritate ſubintrare poſſeſſionem 422 nu.8

ſpoliatus non eſt veriſimile quòd ſponte, & voluntariè renunciet, ſed per metum 423 nu.9

ſpoliatus habens eiuſdem poſſeſſionem, ſi demum poſſeſſio perueniat ad tertium, etiam ſi tertius ipſe cum vitio ſpolij fuiſſet in poſſeſſione, non poterit ille habens eiuſdem recuperare naturalem poſſeſſionem 421 numero 6.7

ſpoliatus quòd ante omnia reſtituatur, non habet locum quando fuit metu compulſus ad tradendum 440 numero 7

ſpoliatus non dicitur qui alium ſpoliauit, & incontinenti deiectus eſt 273 nu.9

ſpoliato à magno prætore non competit reſtitutio, cùm ſpoliatus à iudice non petat reſtitutionē ſicut ſpoliatus à priuato 564 nu.4.5

ſpoliationis exceptio, quòd quis teneatur ad fructus, debet opponi contra eum qui ſpoliauit, vel ſpoliari mandauit, vel ſpolium ratum habuit 419 nu.2.3

Contra ſpoliationem factam per iudicem non competit remedium reſtitutorium cum præſumatur pro iudice, & eius ſententia. quod intelligitur quando conſtat de partis citatione 533 nu.21.22

ſpolium vbi præceſſit authoritate magni prætoris, id eſt, ipſius principis, non competit remedium recuperandæ 564 nu.6

ſponſalia præſumuntur ratificata per pupillam per eius acceſſum ad habitandum cùm viro ad eius domum 306 nu.9

In ſponſalibus probari requiritur mutuus conſenſus contrahentium 52 nu.3

ſtante veritate ſcripturarum inſtrumenti ſtandum eſt protocollo, niſi contrarietas reperiatur inter protocollum, & copiam inſtrumenti traditam à notario 387 nu.58

ſtatutum ſeu lex quæ comprimit libertatem eccleſiaſticam, non tenet 457 nu.1

ſtatutum reiiciens exceptionem nullitatis, non reiicit eam quæ ex actis apparet 175 nu.43

ſtatutum ſuperioris mandantis, quòd poteſt inquiri contra non diffamatum, non tenet 98 nu.25.26

ſtatutum imponens pœnam officiali nō terminanti cauſam infra tempus, intelligendum erit ſi à parte petatur, & non aliter 136 nu.6

ſtatutū laicorum in fauorē eccleſiæ non valet 173 nu.28

ſtatutum loquens in fauorem poſſeſſorum non intelligitur de poſſeſſore alienæ poſſeſſionis, vel turbatore, ſed de legitimo tantum poſſeſſore 532 nu.10

ſtatutum, quòd inſtrumentum guarentigiæ poteſt mandari executioni contra hæredem defuncti, ſicut ſi eſſet ſententia, oportet quòd per prius citetur hæres: & liquidetur, an ſit hæres: & idem erit ſi debet fieri contra tertium poſſeſſorem, ſeu detētorem 347 nume.9.10

ſtatutum puniens aliquid facientem, non extenditur ad mandantem fieri 212 nu.30.224 nu.6.8

ſtatutum loquens de ciue, intelligitur de vero & naturali ciue 279.nu.7

Si ex forma ſtatuti quis non admittitur ad excipiendum niſi ſatiſdet, poterit tamen implorare officium iudicis, cùm officium & exceptio differant realiter & eſſentialiter 173 nu.24

ſtatuto extante, vt in cauſa capitali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem, ſeu declinatoriam opponendum, ſed principalis debeat perſonaliter comparere, quòd tamen ſi procurator comparet, non debet opponere exceptionem, ſeu declinatoriam, ſed implorare officium iudicis, & admittetur 538 nu.1

ſtatuto extāte quòd in criminalibus nullus admitti debeat ad aliquam exceptionem proponendam, ſeu opponendam, niſi perſonaliter compareat, quòd tamen ſi comparet clericus poteſt implorare officium iudicis, vt capiat informationem quòd ipſe inquiſitus eſt clericus, vel quod occiſus ab eo erat bannitus & poterat occidi 538 nu.2

ſtatuto extante quòd nemo admittatur ad excipiendum, niſi ſatiſdet, quod tamen poteſt implorari officium iudicis, cùm officium & exceptio differant realiter & eſſentialiter 538 nu.3

ſtatuto extante quòd ſententia contra vnum lata poſſit exequi contra alium, non tenet 247 numero 2

ſtatuto dictante quòd in cauſa criminali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem ſeu declinatoriam opponendam, ſed debeat principalis perſonaliter comparere, poterit tamen procurator comparere implorando officium iudicis 173 numero 25.26

ſtatuta loquentia in caſu proprio in quo loquuntur, non patiuntur extenſionem 463 nu.18

ſtatus perſonæ non mutatur ex diutina præſtatione, nec ex cauſa quòd quis degat in terra, ſeu baronia alterius, adeò vt dici poſſit eius vaſallus 294 numero 3

ſtatus vltimus rei conſiderandus eſt 850 numero 8

ſtipulatio non requiritur in loco obligationis penes acta 375 nu.3

ſtipulatio requiritur in fideiuſſione 382 numero 20

In ſtipulatione prætoria & iudiciali nō ſeruatur rigor, ſed æquitas 387 nu.64

ſtuprans virginem ſeu viduam honeſtè viuentem non debet pœna capitali puniri 227 numero 3

ſtupra plura committens, debet puniri pœna mortis. in iſta eſt noua opinio authoris 228 numero 5

ſtylus & obſeruantia ad hoc vt ſeruentur, requiritur confirmatio authoritate principis, mediante ſua conſtitutione, ſeu ordinatione 172 nume.20.541. numero 34

ſtylus contrarius, ſeu conſuetudo contraria cōſtitutioni non poteſt induci ſeu allegari 172 numero 18.19

ſubditus, cui aliquid dubium præcipitur à ſuperiore, debet parere 229 nu.3

ſubditus alterius iuriſdictionis quis dici non poteſt, niſi eius, ſub qua retinet domicilium in loco 59 numero 5

ſubſcribens ſe ſcripturæ per alium factæ ſibi præiudicat, ac ſi totam ſcripturā ipſam ſua propria manu ſcripſiſſet 123 nu.8

ſubſcribens ſe ſcripturæ alterius, ad hoc vt ſibi præiudi-

eet, requiruntur tria concurrere, ad hoc ut probent: videlicet primò quod ita ſcriptum fuerit de eius voluntate. ſecūdo quòd ſcripturam ipſam viderit. tertiò, quod ipſam legerit 123 nu. 3. 4

ſubſcriptio & ſigilli appoſitio facta non lecto tenore inſtrumenti, nec dato ſibi ad intelligendum, non praiudicat 389 nu. 71

ſubreptio ſeu obreptio modica, vitiat reſcriptum 80 numero 11. 286 nu. 21. 455. nu. 90. 554. nu. 10

ſubreptio in vno capite reſcripti non vitiat reſcriptum, ſi illud fundatur ſuper alio capite non ſubreptitio, ſed vero 555 nu 14

ſubreptio in vna parte reſcripti non vitiat reſcriptum, ſi videſt alia pars in eo non ſubreptitia 286 nu. 25. 445 nu. 1

ſubſtantia inſtrumenti ſi ſunt omiſſa, etiam ceſſante dolo non valet quod ſcriptum eſt, tanquam imperfectum 381 nu 13

ſubtilitas nimia facit nos ſæpe errare in coniecturando mentem teſtatoris, cùm eius animum nō videamus 462 nu. 5

Si ſubtraxi furto tali equum, & tu indignatus ſimiliter ſubtraxiſti mihi mulam, ambo puniemur 395 numero 21

ſuccedens alicui non vt heres, aut ſucceſſor, non tenetur habere ratum factum prædeceſſoris 565 numero 16

ſucceſſor in beneficio non ligatur ex eo quòd eius prædeceſſor ita fecerit 568 nu. 8

ſucceſſio per ordinem debitum qualiter deferatur 332 numero 1

ſufficit probari ſubeſſe iuſtam cauſam metus, & iuſtus metus eſt, vbi iuſta ſuſpicio ineſt. & paria ſunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem ſuſpicionem metus: nec tenetur quis ſe periculo committere 432 numero 31 vſque ad num. 35

ſufficit ad probandum quem eſſe in periculo vitæ quòd quis armatus veniebat contra ipſum: cùm terror armorum ſufficiat 140 nu. 9

ſuperior ſemper in conceſſione iuriſdictionis excipitur, ne ſibi legem imponere videatur. 182 numero 11. 12

ſuperiorum preces inducunt iuſtum metum, maximè dum conſueuit ſæuire in ſubditos 437 numero 19

ſupplicans regulariter fateri videtur omnia contenta in ſua ſupplicatione porrecta 293 numero 15 16. 17

ſupponens videtur fateri omnia quæ ſupponit 477 numero 14

ſuſpicio ſola habetur pro veritate in crimine falſi 381 numero 10

ſolennitatis omiſſio inducit præſumptionem doli. & falſitatis 381 nu. 18

ſuſpicio ſola in cauſa falſi habetur pro veritate: intellige, vbi eſt ciuiliter motu: quia quando criminaliter fuit mota, requiruntur probationes ſicut etiam in cæteris cauſis criminalibus 68 nu. 5

ſuſpicio probabilis tormentorum idem operabitur ac ipſorum illatio 161 nu. 5

ſuſpicio fugæ id eſt, cauſa ſuſpicionis, requiritur quòd de nouo ſuperuenerit, nec ſufficit ſi per prius inerat 302 numero 15

TAlis quis non poteſt dici, niſi fuerit per prius pronunciatus pro tali 178 nu. 65. 199. nu. 37

talis qui vult admitti ad probandū vt talis, debet primò probare ſe talem 59 nu. 1

tempus quando eſt fundamentū intentionis debet articulari & probari 341 nu. 7. 376. nu. 11. 442. numero 9 527. nu. 26

tempus longum in præmiſſis dicitur decennium, id eſt in alienatione rei eccleſiæ & ſimilium 298 nu. 9

tempus mortis vbi adijcitur verbis executiuis, & non diſpoſitiuis, tunc non demonſtratur mors tanquam cauſa finalis, ſed adijcitur cauſa demonſtrandi temporis executionis 490 nu. 9

tenuta data pro vero debito ſed iuris ordine non ſeruato, non tenet: quia etiam in poſſeſſorijs requiritur ordo iuris 424 nu. 18

tenuta poſſeſſionis ſi eſt data pro vero debito, ſed iuris ordine non ſeruato, non tenet dato prædictu: quia etiam in poſſeſſorijs requiritur ordo iuris 534 nu. 29

tenuta data abſque ſententia, & ſine cognitione, non poteſt confirmari 424 nu. 26

terminus ſi eſt datus xxx. dierum ad probandum x. pro primo x. pro ſecundo, & x. pro tertio peremptorio, ſi quis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mandatum, & interim donec litigatur ſuper procuratorio tranſeunt xxx. dies, ſi pronunciatur mandatum nō eſſe legitimum, illi duo termini cucurrerunt 529 nu. 3

terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in cauſa ſyndicatus: ſed debet grauamen allegans ex eiſdem actis & proceſſu illud iuſtificare, vnde ſi ex nouis actis contigerit reuocari quod fecit, iudex non poterit dici malè iudicaſſe, ne quod teneatur in aliquo 129 nu. 20

terminus quilibet datus ad probandum, cenſetur peremptorius, etiam ſi non exprimatur 409 nu. 5

terminus probatorius non poteſt prorogari etiam de conſenſu partium, niſi ex noua cauſa 409 nu. 8

terminus aſſignatus à iudice ex legis diſpoſitione, facit vt aſſignatio alterius termini ſit nulla 409 nu. 9

terminus currit & imputatur ſuccumbēti in exceptione, vbi plura adducuntur 138 nu. 18

terminus datus in cauſa non currit donec opponens non iurauerit de calumnia 528 nu. 1

terror ſemper præſumitur inferri ab officiali eius ſubdito 430 nu. 7

tertius poſſeſſor vbi fuiſſet citatus in iudicio eo caſu poſſet exequi contra ipſum 347 nu. 12

tertius poſſidēs quando ſuſpicatur quòd alius petat exequi ſententiam in rebus à ſe poſſeſſis, debet proteſtari victori quòd in talibus rebus non procedatur ad aliquam executionem, nec aliqua nouitas fiat, quia ſunt ſua, & per ipſum poſſidentur, & quatenus eſſet facta executio petat eandem reuocari 483 nu. 6

tertius comparēs pro ſuo intereſſe non auditur, niſi per prius de eo docuerit 433 nu. 11

tertius quilibet poteſt ſoluere & offerre ſolutionem canonis pro re emphyteutica ad euitandum caducitatem ipſius rei 465 nu. 6

tertius comparens non debet audiri ad impediendum executionem, quando ipſe ſciuit litem motam, & ſententiam latam, & nunquam comparuit, niſi in executione 433 nu. 5

teſtator

teſtator non debet interrogari per notarium, an faciat talem heredem, ſed debet expectare notarium quòd teſtator ex ſeipſo heredem ſibi nominet 150 *numero* 9

teſtator quando ſeipſum gloſat, & mentem ſuam declarat, nunquam itur ad interpretationem 462 *numero* 6

Interpretatio omnis dicitur calumnioſa in caſu claro 462 *nu.* 7

teſtator ſufficit quòd ita voluiſſe dicatur, niſi ita diſpoſuiſſe appareat 462 *nu.* 8

teſtator dum inſtitutis maſculis reliquit filia dotem, debet interim à fratribus alimentari de bonis ipſorum, nec imputabuntur ſibi alimenta in dote relicta 523 *nu.* 8

teſtator ſi reliquit aliquid arbitrio alicuius, ſi per annum ille non declarauit ſuum iudicium, expirat arbitrium, & maximè in vltimis voluntatibus 319 *numero* 1.2

teſtator ſemper præſumitur habere animum voluiſſe minus grauare heredem quàm ſit poſſibile 521 *numero* 18

teſtator ſi iuſſit filiæ, vel nepti, ſeu alteri dari paragium tempore nubilis ætatis, præſumitur id feciſſe, vt hæres ex tali dilatione commodum ſentiret 521 *numero* 19

teſtator ſi mandauit eius bona diſtribui pro maritandis puellis, non poterunt tale legatum conſequi mulieres viduæ, & pauperes 551 *nu.* 6

teſtator non poteſt dimittere ea quæ ſunt inuenta, vt materia delinquendi auferatur 503 *nu.* 6

teſtatoris mens ſemper præſumitur, vt æqualitatem ſeruare velit inter filios, & quando ipſius verba hoc non paterentur, deberent ita reſtringi, & coniecturari ex eo quòd quilibet ſapiens ita feciſſet, & faceret 462 *nu.* 10

teſtamentum notarij apoſtolici, licet de iure ciuili non teneat cùm non interfuerint ſeptem teſtes, tamen de iure canonico, & in eius foro tenet etiam ad non pias cauſas, & etiam cum duobus teſtibus 477 *numero* 2

teſtamentum in præſentia preſbyteri parochialis cum duobus teſtibus tenet 478 *nu.* 3

teſtamentum in quo interuenit alter preſbyter, ſeu alius [illegible]*o preſbyteri, & tres alij teſtes, vel quatuor abſque preſbytero valeret teſtamentum, quia dicti duo alij teſtes ſunt maioris authoritatis quàm preſbyter ſolus* 478 *nu.* 4

teſtamentum factum manu notarij apoſtolici coram iudice eccleſiaſtico probat 477 *nu.* 1

teſtamenta duo ab eodem confecta, quorum primo loco factum eſt validum, & ſecundum inualidum, verùm in ſecundo ſint inſtituti coniuncti, & in primo extranei, ſecundum tenebit fauore coniunctionis 322 *nu.* 5.6

teſtamenta quæcunque etiam ad non pias cauſas ſunt eccleſiaſtici, & eccleſiaſticis intereſt, vt teſtamenta quæcunque ſint adimpleantur cum nõ ſint merè temporalia, ſed eccleſiaſtica & pia, licet non ad piam cauſam 477 *nu.* 2

teſtis conuictus de crimine per modum exceptionis, non poteſt puniri pœna ordinaria: quia ſatis eſt ipſum repelli à teſtimonio: maximè in cauſa criminali 84 *numero* 30

teſtis falſus non probat, etiam ſi deponeret contra falſarium 84 *nu.* 31

teſtis, qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euadit infamis 84 *nu.* 32

teſtis vbi tractat de ſe onerando vel exonerando, non probat 85 *nu.* 33

teſtis pauper non repellitur ex hoc, quòd ſit pauper 350 *numero* 12

teſtis pauper & male fama non probat, ſed repellitur 36 *nu.* 12. 236 *nu.* 8

teſtis aliàs carceratus pro delicto, vt vilis, propter carcerationem repellitur à teſtimonio. 36 *nu.* 13

teſtis quando fuit non ritè, ſeu non rectè examinatus, poteſt etiam poſt publicationem iterum examinari 163 *numero* 5

teſtis allegans aliquem in conteſtem in actu, in quo conteſtis negat ſe interfuiſſe, non probat 54 *nu.* 20

teſtis vnus ſi contradicat alteri, neutri credi debet 54 *numero* 21

teſtis ſingularis eſt, vbi non eſt numerus teſtium. vnde tantum probant mille, quantum vnus 55 *nu.* 22

teſtis male fama & pauper repellitur à teſtimonio 55 *numero* 23

teſtis crimino ſus repellitur à teſtificando 55 *numero* 25

teſtis vnus de viſu integer, facit ſufficiens indicium ad torturam 3 *nu.* 1

teſtis deponens ſecundum eius iudicium & videre probat, vbi adſignat rationem 66 *nu.* 35

teſtis deponens de ſua credulitate ſeu iudicio ſuper re, quæ non ſubiacet ſenſus immediatè, ſed mediatè diſcurſu intellectus probat 66 *nu.* 36

teſtis de credulitate deponens id, actum ad defenſionem, probat 66 *nu.* 37

teſtis clericus deponens coram iudice laico abſque licentia ſui ſuperioris, probat in ciuilibus cauſis, intelligendo in clerico ſimplici, ſecus autem in religioſo 8. *numero* 8

teſtis clericus licet non admittatur in cauſa criminali contra laicum, debet intelligi quando non in ſubſidium, vbi veritas aliter adparere non poſſet 8 *numero* 9.10

teſtis prohibitus examinari per legem non reſiſtentem nec adſiſtentem actui: vt quia dicit, domeſticus teſtis non probabit: & tunc faciet indicium: ſed vbi reſiſtit, dicens, quòd talis nõ poſſit examinari, vel non admittatur, & tunc non faciet etiam indicium 9 *numero* 11

teſtis ob inhoneſtatem eſt infamis 55 *nu.* 27

teſtis non poteſt eſſe ſeruus, etiam reputatur liber 56 *numero* 28

teſtis ſeruus nõ admittitur pro domino abſque tortura 56 *nu.* 29

teſtis licet aliàs poſſit incontinenti corrigere dictum ſuum, tamen id facere non poteſt ex interuallo: & dicitur incontinenti, quando adhuc ab examinatore non receſſiſſe, quia ſi receſſit, & demum rediſſet, non poſſet ſe emendare 411 *nu.* 4.5.6

teſtis ſi pro vna parte ſemel depoſuit, & demum pro alia examinatus dixerit, quòd precibus illius, ita dixerit, licet non verum dixerit, ſtabitur tamen primo dicto 411 *nu.* 7.8 *Sed ſi tẽpore quo primo loco fuit*

examinatus pro illa parte hoc dixiſſet, tunc præiudicaſſet ibidem
teſtis ſi aſſignat cauſam ſcientiæ cum dicto, non tenetur amplius aſſignare ipſam 328 nu. 3
teſtis non aſſignans rationem dicto ſuo, dicitur vt pecus, & non vt homo deponere 320 nu. 3
teſtis ſi conuincitur de crimine, non tamen notorio, ſeu manifeſto præſumitur emendatus, niſi aliud in oppoſitum probetur 349 nu. 6
teſtis & alius quiuis criminoſus ſi bene vixit per triennium, præſumitur emendatus, licet per prius malè vixerat: & ſic mali mores præteriti præſumuntur purgati, ſi per triennium continuauit in bonis moribus 350 nu. 7
teſtis ſi quid minus aduertenter depoſuerit, præſumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falſitas excludatur 68 nu. 7
teſtis non dicitur falſum deponere, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari 68 numero 8
teſtis domeſticus dicitur, nedum qui ſubeſt ratione patria, vel dominica poteſtatis, ſed etiam, qui cohabitat: vel aliquo modo eſt inferior, vel ſubiectus capiti familiæ: vt mercenarius libertus, & ſimiles 56 numero 31
teſtis deponens ſuo iudicio, non præmittendo rationem per accommodatum ſenſum corporis, non probat 21 numero 15
teſtis mater in cauſa matrimoniali filia quando non repellatur, & quando eius teſtimonium eſt ſuſpectum 57 nu. 40. 41. 42
teſtis infamis regulariter repellitur à teſtimonio, nedum in cauſa criminali, verùm etiam in ciuili ardua 97 nu. 10
teſtis ex illo crimine à teſtificando repellitur, ex quo ſi condemnaretur, incurreret infamiam 97 numero 11
teſtis dicitur inimicus capitalis propter minas: & ſic propter verba minatoria prolata 97 nu. 12
teſtis ſi interrogatus ſuper aliquo facto, depoſuit quicquid ſciebat, ſi demum verũ interrogatus ſuper eo, respondet quòd neſcit, certè debet intelligi illud neſcire, id eſt, aliter quàm vt ſuprà dixerat 77 numero 2
teſtis poteſt variare à primo dicto dummodo incontinenti id faciat, non autem ex interuallo 77. numero 3
teſtis ſi dicat aliquid factum tempore vindemiæ, dicitur bene probare, etiam ſi id factum probaretur parum ante vindemiam: ſicut rectè dicitur factũ tempore guerræ quod fuit parum ante guerram, & in ipſius guerræ trepidatione 77 nu. 4. 5
teſtis deponẽs ſe vidiſſe de nocte hominem committere maleficium, niſi adiiciat ad lumen lunæ, vel accenſo igne, non probat 146 nu. 1
teſtis criminoſus, ſeu in peccato mortali, repellitur à teſtimonio 146 nu. 2
teſtis eſſe non poteſt particeps litis, quia ratione affectionis dicitur habere ſimilem cauſam 337 numero 5
teſtis eſſe non poteſt qui fuit procurator, ſeu aduocatus in illa cauſa 337 nu. 6
teſtis idoneus eſſe non poteſt habens veriſimiliter affectionem ad cauſam 337 nu. 7
teſtis conditio & ſtatus inſpicitur tempore depoſitionis, & non poſt. Et ideo opponens contra teſtem, quòd ſit infamis, vel non omni exceptione maior, erit inepta exceptio: quia debet dicere quòd tẽpore iuramenti, ſeu depoſitionis, ita erat 337 nu. 8. 9
teſtis de die non eſt interrogandus 385 nu. 47
teſtis varius & contrarius inter ſemetipſum, nihil probat 114 nu. 10
teſtis repellitur à teſtimonio contra illum cum quo litigauit, ſeu litigat in cauſa criminali 122 nu. 3
teſtis inimicus dicitur ille, qui accuſat aliquem de crimine 122 nu. 4
teſtis licet eſſe poſſit frater pro fratre in ciuilibus tamen ſi cohabitat cum fratre non poterit eſſe teſtis pro eo, 338 nu. 13
teſtis licet eſſe non poſſit frater pro fratre, tamẽ ſi eſſet religioſus, & ſpectata fides, nihil ſibi de fide diminueretur 26 nu. 17
teſtis vnus licet non reprobet inſtrumentum, tamen facit iudicium ad torturam contra notarium 131 numero 5
teſtis inimicus capitalis etiam in crimine læſæ maieſtatis, non admittitur 217 nu. 17
teſtis inimicus licet non capitalis, tamen poteſt dici ſuſpectus 20 nu. 8
teſtis nedum inimicus repellitur, ſed etiam ſuſpectus de inimicitia capitali 122 nu. 6
teſtis inimicus repellitur à teſtificando, etiam ſi iuſta cauſa fuerit inimicus 122 nu. 7
teſtis inimicus repellitur à teſtimonio, etiam ſi in vltimis conſtitutus tenens corpus Chriſti ita deponeret 122 nu. 8
teſtis ad hoc, vt tanquam inimicus repelli poſſit, requiritur probari euidens inimicitia & manifeſta 21 numero 11
teſtis tenetur adſignare rationem eius dicto: quia ratio eſt illa, quæ validat & inualidat dictum teſtis 21 numero 12
teſtis deponens ſecundum ſuum iudicium, & videre, an probet 21 nu. 13
teſtis criminoſus repellitur à teſtimonio, ſi condemnatus de illo crimine incurreret infamiam 84 numero 29
teſtis omni exceptione maior dicitur ille, cui nulla exceptio obiici poteſt, ſeu qui ſuperat omnem friuolam exceptionem 85 nu. 35. 36. 338 nu. 16. 19. 366. nu 17
teſtis perſiſtens in peccato mortali, repellitur à teſtimonio: & hoc quia propter peccatũ excluditur à Deo: & ſic cùm ſit Deo infidelis, præſumitur quòd nec hominibus ſit fidelis 96 nu. 5. 6
teſtis de crimine conuictus ſeu confeſſus, repellitur à teſtimonio 96 nu. 7
teſtis repellitur à teſtimonio, dum eſt malæ vitæ & famæ 96 nu. 8
teſtis deponens iudicando excedit notiſſimos terminos teſtis, & non probat. Et minime ſi deponit ſecundum eius iudicium 557 nu. 1. 2
teſtis valde amicus repellitur à teſtimonio 236 numero 9
teſtis conſimilem cauſam habens admittitur, ſed non adhibetur ſibi plena fides 339 nu. 5

teſtis

teſtis non dicitur falſum deponere, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari 246 numero 9

teſtis dictum ad hoc vt ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verum vel non eſſe implicitè 246 nu. 10

teſtis deponens falſum non in ſubſtantia negotij principalis, non ex hoc irritabitur eius dictum 48 numero 8. 9

teſtis deponens falſum in iudicio contra fiſcum, qua pœna veniat plectendus 202 nu. 1. 203. nu. 2

teſtis etiam ſi ſcienter falſum deponit, nõ tangens illud falſum ſubſtantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet 38 nu. 4

teſtis in vno falſus ſi apparet, in cæteris omnibus depoſitis per ipſum falſarius præſumetur, adeo vt in nihilum ſibi credendum ſit 515 nu. 13

teſtis ſi depoſuit falſum vltra capitula, ob quod eius dictum non valet, non punietur pœna contenta in ſtatuto, ex quo factum per eum non valuit de iure 72 numero 14

teſtis parte non citata examinatus, nec iuratus non tenet 534 nu. 25

teſtis non dicitur iuraſſe niſi iudex intelligat, & apprebet eius iuramentum 534 nu. 26

teſtis licet aliàs non poſſit deponere ſuper non contentis in libello efficaciter, tamen poteſt deponere ſuper circunſtantiis petitorum 334 nu. 11

teſtis dicens vidiſſe hominem de nocte, & non dicit accenſa candela ſeu lumine, aut lucente luna, non probat 117 nu. 7

teſtis iuratus dicere veritatem in cauſa, ſi quòd dixit extra articulum facit ad cauſam, valet & tenet eius dictum, quia deponit ſuper eo, ſuper quo iurauit 334 nu. 8

teſtis vnus non reprobat inſtrumentum, tamen facit indicium ad torturam 382 nu. 21

teſtis deponens per verbum, credo, licet non probet: tamen aſſignando rationem probabit 50 nu. 8

teſtis dicens credo, quia vidi, mutat naturam ſuam illud credo, & ponitur affirmatiuè, & non dubitatiuè 398 nu. 6

teſtis allegans alium fuiſſe conteſtem, qui negat ſe interfuiſſe, facit vt neutri credatur: & ſic illius diſpoſitio erit ſuſpectiſſima 98 nu. 28

teſtis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, niſi aliqua alia coniectura reſiſteret in contrarium 135 nu. 6

teſtis deponens extra articulum non probat 356 numero 7

teſtis eſſe non poteſt ſocer pro genero, nec ſocrus pro nuru 117 nu. 16

teſtis cum quo ſubeſt cauſa inimicitiæ, licet aliter de ea non appareat, & etiam ſi teſtis aſſerat nullam habere inimicitiam, tamen repellitur 117 nu. 17

teſtis vnus de viſu delicti abſque alijs adminiculis non facit indicium ad torturam 42 nu. 11

teſtis inſtrumẽtarius ſi ea die qua fuit nominatus teſtis in inſtrumento per notariũ, probat ſe illa die fuiſſe extra ciuitatem, ita quòd non poterat interfuiſſe contractui ſi opponitur quòd inſtrumentum eſt falſum, erit ſufficiens indicium ad torturam contra notarium 382 nu. 25

teſtis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locũ, vbi eſſemus in pluribus indicijs: quia etiam quod ſuper eis teſtes ſingulares deponant, attamen ex eorum depoſitionibus reſultant plures præſumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam 145 nu. 22

teſtis, qui non debuit examinari in aliqua cauſa, ſi tamen examinatus eſt, non faciet indicium. Vbi vide magiſtralem diſtinctionem 109 nu. 4. 5

teſtis adſerens aliter depoſuiſſe, quàm ſcriptum eſt, ſi in ciuili cauſa, creditur magis notario: Si autem in criminali, magis creditur teſti, maximè in cauſa falſi 69 nu. 11

teſtis dictum ad hoc vt ſaluetur à falſo, ſufficit aliquid eſſe verum, vel non eſſe implicitè 69 nu. 12

teſtis poteſt addere eius dicto id, de quo non habuit memoriam in primo dicto, ſi cum primo dicto ſe compatitur. Et an & quando ſit permiſſum teſti addere 352 nu. 33. 34

teſtis varius reducendus eſt ad concordiam in quantum poteſt, vt probet 352 nu. 35

teſtis habens conſimilem cauſam, nedum non probat, verum etiam à teſtificando repellitur 336 nu. 1. 2

teſtis vnus ſufficit in cauſa poſſeſſorij 408 nu. 11

teſtis luſor propter ludum repellitur à teſtimonio in fine conſilij, & ſubſcriptionis, maximè in criminalibus ibidem

teſtis deponens non veriſimile, non probat: vbi multa de non veriſimili 236 nu. 2

teſtis luſor repellitur à teſtimonio: teſtis crimino ſus ſimiliter 236 nu. 3. 4

teſtis vnus de viſu facit indicium ſufficiens ad torturam 92 nu. 1

teſtis aſſignans eandem rationem cum dicto, vt dicens ſe ſcire, quia ſcit, non probat 315 nu. 8

teſtis interrogatus de ſe ipſo, & de alio, ſtatur primæ depoſitioni: licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis 150 nu. 7

teſtis examinatus tanquam principalis in ſe, & vt teſtis in alium, facit indicium ad torturam contra illum, contra quem depoſuit 30 nu. 6

teſtis examinatus parte non citata, nullum facit indicium 178 nu. 64

teſtis credens dicere veritatem, iurando ſic eſſe, non poteſt dici periurus, nec falſus: licet veritas fuerit in contrarium eius, quod dixerit 125 nu. 16

teſtis qui bene depoſuit circa ſubſtãtiam negotij principalis, licet in alijs diſcordet, non ex hoc reputari poteſt varius, aut reprobari 329 nu. 2

teſtis qui nõ poterat examinari, examinatus non facit indicium 97 nu. 14

teſtis dictum debet intelligi ſecundum articulum, ſeu interrogatorium 363 nu. 1

teſtis deponens contra fiſcum ad defenſionem alterius, non eſt pœna ordinaria plectendus 203 nu. 4

teſtis ſibi contrarius debet ſaluari quantum poteſt, ne incidat in periurium 364. nu. 5

teſtis de viſu delicti, facit vt procedi poſſit ad condemnationem contra inquiſitum, & non ad torturam: quia tortura datur in ſubſidium, quando veritas aliter haberi non poteſt 22. nu. 22. 23

teſtis ſocius criminis in caſibus, in quibus non potuit interrogari de alijs, niſi de ſe tantùm, ſi eo caſu nominauit alios, talis nominatio ſuſpecta habetur à lege:

ſicut dicimus in ſimili de teſte ſponte ſe offerente 83 numero 22
teſtis dicens ſe ſcire quia ſcit, quia ratio eſt eadem cum dicto, non tenet eius dictum 271 nu. 12
teſtis ſi in cauſa criminali dicat ſe aliter depoſuiſſe, quàm ſcriptum fuit, cui magis creditur ipſi teſti, vel notario, qui ſcripſit 162 nu. 1
teſtis corruptus quòd probet contra corrumpentem, intelligendum eſt, quando examinaretur ſuper corruptione prædicta, ne teſtificaretur id, quod ſciebat: non autem ſuper eo, quod ſciebat: & ſic ſuper facto populi 217 nu. 9
teſtis corruptus probat contra corrumpentem, pariter & fortius notarius, & teſtis 400 nu. 4
teſtis etiam quòd ſcienter addat aliquam falſitatem dicto ſuo, quæ non tangit ſubſtantiam negotij principalis, tamen eius dictum valet 329 nu. 3
teſtis deponens de actu à ſe geſto, ſtatur eius depoſitioni 377. nu. 19
teſtis vnus bonus facit indicium ad torturam, niſi alia coniectura reſiſteret in contrarium 196 nu. 21
teſtis conditio inſpicitur ſecundum tempus productionis teſtium, & præſtiti iuramenti 330 nu. 7
teſtis ſponte ſe offerens, eſt ſuſpectus 41 nu. 6
teſtis & principalis in cauſa propria quis eſſe non poteſt 149 nu. 5
teſtis qui aliàs non faceret indicium, ſi tortus bene probat 349 nu. 3
teſtis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti ſui 109 nu. 9
teſtis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd depoſuerit famam inſurrexiſſe ante inquiſitionem inchoatam, aliàs non probat 110 nu. 10
teſtis dictum vt ſaluetur, ſufficit aliquid eſſe verum, vel non eſſe implicitè 123 nu. 6
teſtis dictum inualidatur ob malam redditionem cauſæ ſcientiæ ipſius teſtis 314 nu. 4
teſtis ratio ſi eſt friuola, & non cõcludens, deſtruit dictum teſtis 314 nu 4
teſtis dictum debet de neceſſitate concludere, & præſumptiuè 320 nu. 4
teſtis non poteſt eſſe filius pro matre 57 nu. 44. 58. numero 45
teſtis eſſe non poteſt maritus pro vxore 116 nu. 6
teſtis eſſe non poteſt vxor pro viro, nec vir pro vxore, ſecundum communem opinionem 30 nu. 5
teſtis an poteſt eſſe mulier, in cauſa criminali 20 numero 7
teſtis mulier in criminalibus de iure canonico licet non admittatur, tamẽ quando veritas aliter haberi non poteſt, admittitur 118 nu. 20
teſtis ſi dixerit aliquid fuiſſe factum ſimul, alius verò depoſuit fuiſſe factum per prius, & ſic non ſimul, id eſt eodem tempore, & ſic intelligitur ſimul, id eſt eodem die 77 nu. 6
teſtis poteſt vno tempore recordari, & alio tempore non recordari, & econtra 48 nu. 3
teſtis tẽtatus ſeu requiſitus de delicto poteſt teſtificari contra tentantem, ſeu requirentem ipſum de delicto committendo, ſi illud committere recuſauit 8 nu. 1
teſtis dicens ſe pecunia corruptum, an & quando probet contra corrumpentem 8 nu. 2. 3
teſtis deponens protuliſſe falſum teſtimonium pro Titio, non probat contra ipſum Titium 122 nu. 10
teſtis deponens quid fuiſſe factum præſente Seio, poteſt eſſe, quòd fuerit Seius præſens, ſed quòd illud non viderit, ſed audierit 38 nu. 2
teſtis extra iudicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo, facit vt eius primum dictum ſit ſuſpectum 43 nu. 26
teſti deponenti quando non credendum 71 nu. 8
teſti deponenti ſe releuando, & ſic pro ſuo intereſſe, non creditur 356 nu. 3. 357. nu. 4
teſti non deponenti de tempore, vel dubitatiuè deponenti magis creditur, cùm veriſimilior videatur deponere propter obliuionem temporis, quæ de facili contingit 385 nu. 46
teſti deponẽti de eo, quòd ipſe fecit ſtatur, etiam ſi eſſet infamis 148 nu. 17. 18
teſti deponenti ſe pecunia corruptum, ne teſtimonium dicat contra aliquem, credendum eſt: & fortius credendum erit, ſi dixerit ſe tentatum de corruptela, ne deponeret 5. nu. 12. 13
teſti animosè deponenti, non eſt credendum 21 nu. 14
teſti periuro non eſt credendum 114 nu. 11
teſti, quando eſt perſona non leuis, ſed grauis, vt ſi eſt clericus, vel alius probatæ vitæ, ſi deponat nõ ſic depoſuiſſe prout tabellio ſcripſit, creditur 163 nu. 7
teſti deponenti de mandato, & commiſſione ſibi facta, an ſit credendum 8 nu. 4
teſti notabili, & probatæ vitæ, licet ſoli, credendum eſt 311. nu. 12
teſti inhoneſtæ ac reprehenſibilis vitæ, non creditur 55 nu. 26
teſti ſpectatæ fidei, licet vnico, ſtandum 26 nu. 15
teſti tractanti de ſui exoneratione, ſeu exculpatione in nihilum credi debet 385 nu. 48
teſti tertio longè maior fides per torturam adhibetur ſibi 349 nu. 3
Potius in teſte præſumenda eſt ignorantia, quàm dolus ad excluſionem falſi 78 nu. 10
teſtes tres inſtrumentarij vel non inſtrumentarij probare poſſunt aliter fuiſſe dictũ, & factum in inſtrumento, quàm in eo contineatur: & pariter probare poterunt falſitatem inſtrumenti 131 nu. 4
teſtes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non poteſt: tamẽ debet per prius apparere quòd aliter veritas haberi non poteſt. & quando & quomodo hoc intelligendum ſit, quòd veritas aliter haberi non poteſt. vbi vide multas limitationes 117 nu. 9. 10. 11. 12. 118. nu. 19. 23. 24. 150. nu. 12 vſque ad numerum 17
teſtes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur quando veritas aliter haberi non poteſt, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter 118 nu. 22
teſtes inhabiles probant, vbi ex natura facti veriſimiliter alij teſtes adeſſe non potuerunt. 350 numero 14
teſtes inhabiles quòd poſſint admitti, quando veritas aliter haberi non poteſt, non debet intelligi, quod poſſint admitti in teſtes partes principales, aut inimici 118 nu. 18
teſtes inhabiles licet admittãtur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici 9 nu. 14
teſtes inhabiles admittuntur in geſtis in domo, ſeu ſecretè 385 nu. 44

teſtes

teſtes inhabiles, ac etiam crimino ſi recipi poſſunt ad informationem iudicis, ſeu in cauſa inquiſitionis 117 numero 13.14
teſtes affines in criminalibus repelluntur à teſtimonio, intantum, quòd ſi ſunt admiſſi, minimè probabunt 117 nu. 15
teſtes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur eſſe omni exceptione maiores: aliàs non debent admitti 85 nu. 39
teſtes conſanguinei, ſi teſtificantur in cauſa criminali pro conſanguineo inquiſito, quod ſi reperirent ſententiam contrà, fieret iniuria cõſanguinitati, eo caſu non probabunt 76 nu. 11
teſtes conſanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defenſam, maximè, vbi ex officio procederetur in cauſa: Secus ſi ad querelam 76. numero 12.13
teſtes in cauſa criminali ſi ſunt plures, & reperiuntur repulſati, licet non ſufficiant ad condemnationem, ſufficient tamen ad torturam 76 nu. 14
teſtes ſi in cauſa criminali depoſuerunt de viſu delicti, & aliqui alij teſtes depoſuerunt de fama: ſi illi deponentes de viſu repulſantur, remanent alij de fama publica illæſi, certe teſtes præfati de fama ſufficiunt ad torturam 76 nu. 15
teſtes conſanguinei ad hoc, vt repelli poſſint in cauſa conſanguinei in criminalibus, requiritur quòd ſint conſanguinei de linea deſcendenti vel aſcendenti: Secus ſi de linea tranſuerſali 76 nu. 16
teſtes poſſunt eſſe conſanguinei & fratres: vſque ad quartum gradum ad defenſam pro conſanguineo ſeu fratre ipſorum in cauſa criminali 20 nu. 8
teſtes conſanguinei non admittuntur in cauſa criminali pro conſanguineo, tanto minus quando inſimul habitarent 57 nu. 43
teſtes conſanguinei producti per conſanguineum, ſeu affinem, non repelluntur in cauſis ciuilibus 466 nu. 20
teſtes conſanguinei non reprobantur ex hoc quòd probentur conſanguinei producentis, ſed debet probari, quòd ſint coniuncti ex linea aſcendenti vel deſcendenti: Secus, ſi probarentur conſanguinei ex linea tranſuerſali 22 nu. 26
teſtes familiares & domeſtici nedum non probant, verùm etiam nec indicium faciunt, nec præſumptionem 56 nu. 33
teſtes domeſtici in cauſa matrimonij, regulariter non probant 56 nu. 34
teſtes viles non probant 56 nu. 35. 147. nu. 11. 12
teſtes non poſſunt eſſe viles perſonæ in cauſa graui 56 numero 30
teſtes vbi ſunt ſuſpecti, & in circunſtantijs non concordant, non probant 56 nu. 36
teſtes de collegio, vel de eccleſia, vel de vniuerſitate, quando admittuntur, eſt verum in ſubſidium, videlicet quãdo ex natura actus alij teſtes non reperirentur & quomodo hoc intelligatur 57 nu. 37
teſtes in ſubſidium quomodo, & quando ſunt admittendi, licet inhabiles, & in quibus caſibus 57 numero 38
teſtes domeſtici licet non probent, niſi in ſubſidium, tamen vbi agitur de dirimendo, vel probando matrimonium non probabunt 57 nu. 39
teſtes crimino ſi aut infames non ita paſſim & indiſtinctè admitti debent, niſi cum tortura 146 nu. 3
teſtes aliàs non integri ſeu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter haberi non poſſet, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia ſit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non poſſet, niſi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc 146 nu. 4. 5
teſtes de vniuerſitate quando vtilitas obuenit vniuerſitati in genere, an probent in cauſa vniuerſitatis 407 nu. 1
teſtes de vniuerſitate licet admittantur in cauſa vniuerſitatis, tamen eis non plene creditur 407 nu. 2
teſtes de vniuerſitate licet admittantur, vt ſuprà, tamen ſi aliter probatur per teſtes aduerſarij, illi præferuntur teſtibus de vniuerſitate deponẽtibus pro ea 407 nume. 3
teſtes vniuerſitatis probant pro ipſa, vbi ex materia facti non poſſet per alios ſciri 407 nu. 4
teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus de iure admittuntur, procedit, vbi ex natura regulari illius facti, veriſimiliter alij teſtes actu & habitu haberi non potuerunt 46 nu. 10
teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus inducti per vniuerſitatem probarent, intelligendum eſt, ſi alij teſtes ex aduerſo producti contrarium non deponerent: quia tunc contrarij præferuntur illis de vniuerſitate 46 nu. 11
teſtes de vniuerſitate in caſibus, in quibus de iure admittuntur, tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri, & maximè quando ſupportant illi de vniuerſitate de communi onera litis. & ſi condemnarentur ſimiliter in communi condemnarentur 46 numero 8. 10
teſtes quando contrariantur adinuicem, videlicet, vnus alteri, & alter alteri nõ probant, etiam ſi ab eadem parte producti fuiſſent, & etiam ſi eſſent inæquales 543 nu. 8. 9
teſtes ſufficit eſſe concordes in ſubſtãtia principalis negotij, licet in aliis diſcordent: quia ex hoc non poſſent reputari varij, ſeu ſuſpecti 351 nu. 28
teſtes varij qui in diuerſum eunt, non probant vt ſingulares, ſed ſi conferunt in eundem rei finem, dicuntur conteſtuales, & conferentes in vnam concluſionem. Et eo caſu videntur tunc teſtes ipſi melius deponere 351 nu. 29
teſtes etiam quòd in ſubſtantia negotij in modico contradicant adinuicem probabunt 351 numero 30
teſtes poſſunt hodie recordari de eo, de quo pridie non recordabantur 352 nu. 31
teſtes poſſunt per iudicem repeti, vt addant eorum dictis 352 nu. 32
teſtes ſi dicunt ſe non bene recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicunt, & non affirmatiuè 106 nu. 6. 7
teſtes non deſcripti in inſtrumento, ſi deponant aliquos teſtes interfuiſſe in inſtrumento, qui negauerant interfuiſſe, ſeu fuiſſe præſentes, ſtabitur eis 163 numero 8
teſtes ſi depoſuerunt non recordari ſe interfuiſſe in inſtrumento, vel non recordari de contentis in eo, non ex hoc inſtrumentum redditur falſum 163 numero 9

teſtes etiam recepti in ſubſidium, vbi veritas aliter haberi non poſſet, ſi reperirentur pluribus repulſis attinctis, non probarent 168 nu. 9

teſtes repulſati, licet non ſufficiant ad cōdemnationem, vt quando eſſent inhabiles, quia infames, vel aliàs criminoſi, ſufficerent tamen ad torturam 168 numero 10

teſtes infames ſeu aliter inhabiles, & criminoſi, quòd ſufficiant ad torturam, licet non ad condemnationem, intelligi debet, ſi ipſimet cum tortura id teſtificati ſint, & melius 169 nu. 11

teſtes non ſunt idonei fratres in cauſa, vbi requirantur teſtes omni exceptione maiores 338 nu. 18

teſtes repulſati ſeu prohibiti examinari operantur, vt ex eis quis non torqueatur 367 nu. 29

teſtes de viſu, vbi extant de delicto contra inquiſitum plures, debet conuinci per ordinarium proceſſum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et ſi iudex torquet, tenetur in ſyndicatu: & malè facit, & tenetur, ac ſi eſſet homicida 159. nu. 11

teſtes diuerſimodè deponentes probant, ſi ad concordiam reducuntur 334 nu. 7

teſtes ſuper teſtamento diuerſimodè deponentes non probant 356 nu. 6

teſtes producti poſſunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenā probationem, volente illo, cui actus criminoſus nocebat 217 nu. 18

teſtes producti ſuper certis articulis, non videtur pars eorum productioni renunciaſſe ſuper eo quòd teſtes ſeruit in cauſa 334 nu. 10

teſtes mercenarij ex quo loco domeſticorum habentur, non probant 557 nu. 4

teſtes examinati per quos poteſt procedi ad torturam, ſi allegantur per inquiſitum inimici, debet ſuperſederi in tortura ſi offertur incontinenti probari de inimicitia 158 nu. 6

teſtes examinati alia die quam illa quæ fuit aſſignata in citatione teſtium, vt comparere debuiſſet pars ad videndum eorum iuramenta, nulliter excuſantur 410 nu. 12

teſtes examinati poſt lapſum termini parte abſente, & aliter non monita, facit quod non teneant eorum dicta 409 nu. 7

teſtes in præmiſſo caſu ita deponendo faciunt quòd eorum teſtimonium reddatur credibilius: quia nō videntur eodem præmeditato ſermone depoſuiſſe 107 numero 14

teſtes examinati non citata parte ad videndum iuramenta teſtium nullum eſt eorum teſtimonium, & ideo Paduæ fuerunt irritati mille proceſſus, & mille dicta teſtium 534 nu. 27

teſtes examinati parte non citata non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam ſi eſſent mille teſtes 157 nu. 1

teſtes non poſſunt eſſe mulieres in criminalibus, maximè de iure canonico 366 nu. 16

teſtes licet recipere parte non citata in cauſa aſſaſſinij, & probabunt 101 nu. 8

teſtes parte non citata recepti, non probant, etiam in crimine aſſaſſinij, licet aliqui tenuerint contrarium 217 nu. 16

teſtes parte non citata non probant: nec ex eis reſultat indicium etiam ſi eſſent mille teſtes ita examinati 254 numero 7

teſtes licet fuerint citati, & non venerint, intantum quòd terminus labitur, niſi appareret per partem producentem inſtantiam, vt teſtes pignorarentur, & ſic cogerentur captis pignoribus, eſt ei imputandum 409 nu. 4

teſtes reddentes rationem eorum dicto præferuntur ipſam non reddentibus 320 nu. 5. 6

teſtes in dubio præſumuntur conteſtes, & de eodem actu deponere 60 nu. 12. 427. nu. 10

teſtes in dubio præſumuntur eſſe cōteſtes, & de eodem actu deponentes licet non appareat, quòd omnes fuerunt præſentes eodem tempore 411 numero 10. 11

teſtes non reputantur diuerſi, ſeu contrarij, ſi in facto vnus depoſuerit minus quàm alter 428 numero 11

teſtes duo requiruntur in his quæ ſunt de actis, nec fiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus, & his ſimiles 373 nu. 8

teſtes non requiruntur in actis quæ fiunt per actorum notarium, vt ſunt de actis quæ conſueuerunt fieri coram iudice, vt litis conteſtatio, & ſimilia: ſecus in his quæ non ſunt de actis, nec fiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus, & ſimilia quæ fiunt apud acta 381 nu. 415

teſtes deponentes ſuper aliquo facto, quòd non ſit memoria hominum in contrarium, qualiter deponere debeant. 292 nu. 6

teſtes deponentes quòd non ſit memoria hominum in contrarium, non ſolùm debent deponere de auditu, verùm etiam de fama 292 nu. 7. 8. 442 nu. 11

teſtes contra quos opponitur quòd ſint domeſtici, vel infames, vel alia eiuſdibilis exceptione attincti, non ſufficit ita indiſtinctè, & ſimpliciter opponere, ſed in ſpecie articulari, & probari quòd ita fuerint tempore eorum depoſitionis 330 nu. 6

teſtes angarij & perangarij non probant pro domino ipſorum in teſtes producti 293 nu. 18

teſtes deponētes de antiquiori poſſeſſione etiam decennij retro, præferuntur teſtibus de iuniore poſſeſſione in interdicto retinendæ. 473 nu. 2

teſtes varij, diuerſi & mendaces, nihil probant 259 nu. 19

teſtes varij & diuerſi inter ſe non probant, etiam ſi eſſent mille 427 nu. 4

teſtes deponentes de conſuetudine qualiter deponere debeant, vt probent eam 427 nu. 5

teſtes deponentes de conſuetudine ad hoc vt probent, debent atteſtari in ſpecie factum quod viderunt, & de viſu illius facti cuius conſuetudo allegatur, & de actuum frequentia, & temporis diuturnitate 416 nu. 4

Et debent inſuper teſtes prædicti concordare in tempore, & actibus, de quibus deponunt, etiam per identitatem, aliàs non probarent ibidem numero 5

teſtes dato quòd contradicerent ad inuicem, ſi talis cōtradictio eſſet in modico, etiam quòd eſſet in eo ſuper quo conſiſtit ſubſtantia negocij principalis, non ex hoc eſſent varij, nec ex hoc reprobarentur 329 numero 4

teſtes aduerſus inſtrumentum in fraudem vſurarum

confect

conſilium in quo ſunt ipſi deſcripti, vel tabellio qui ipſum confecit ignorent de vſura, tamen probari poteſt per alios teſtes dicentes, quòd ita erat praeordinatum à partibus 482 nu. 9

teſtes ſingulares probant de corruptela contra officialem: hoc tamen verum, conſiderata prius qualitate officialis, & eius fama, & conditione: & pariter fama illius adſerentis dediſſe officiali 86 nu. 43 44. 45

teſtes centum dicentes quid ſponte factum, ſed duo teſtes de vi & metu deponentes, praeferuntur dictis centum 430. nu. 10. 11. 12

Imò verba illa ſponte, & voluntariè, prolata tempore metus, nedum non purgant metum, ſed ingeminant ibidem

teſtes idiotae & illiterati non probant tenorem ſcripturarum 494 nu. 14

teſtes dicentes cognouiſſe homines de nocte ad vocem, non dicendo, quòd lucebat luna: vel quòd erat lumen accenſum, non probant 234 nu. 2

teſtes inimici non probant 20 nu. 1

teſtes inimici non admittuntur etiam in crimine laeſae maieſtatis, nec haereſis 198 nu. 30. 122. nu. 9

teſtes inimici capitales non debent recipi in teſtes 122 numero 5

teſtes coniurati admittuntur ad probandum coniurationem 149 nu. 1

teſtes inſtrumentarij ſi de directo contradicant contentis in teſtamento, nemo poteſt propterea de falſo puniri, nec notarius propter teſtes, nec teſtes propter inſtrumentum 247 nu. 16

teſtes ſuper aeſtimatione deponentes, ſi non addant illa verba, ſcilicet communi aeſtimatione, tamen validatur eorum dictum: quia videntur omnino de communi aeſtimatione ſenſiſſe 328 nu. 4

teſtes dicentes talem poſſediſſe tempore quo vixit, verificatur vſque ad mortem 565 nu. 8

teſtes dicentes Titium poſſediſſe talem fundum, ſi non deponerent de toto, non probarent concludenter: ex quo in materia probatoria indefinita non aequipollet vniuerſali 246 nu. 4

teſtes dicentes, quòd illi de tali caſata, quid fecerint, non intelligitur de omnibus de illa caſata: cùm illa verba, illi de illa caſata, poſſint verificari in duobus de ipſa caſata 246 nu. 5

teſtes ſi ſe referrent ad articulum, & in articulo contineretur quòd omnes de illa caſata id fecerint, & ſe retuliſſent ad articulum: tunc indefinita aequipolleret vniuerſali: & intelligeretur de omnibus 246 numero 6

teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs ſint diſcordes: quia non ex hoc poterunt reputari falſi ſeu varij, nec reprobantur 48 nu. 10. 124. numero 8

teſtes vbi ſunt pares numero, eo caſu iudex poteſt iudicare, prout ſibi videtur, & praeſertim pro actore 321 numero 11

teſtes meos approbare poſſum, quos aduerſarius meus reprobauit 350 nu. 10

teſtes meos probare poſſum bonae famae, quos aduerſarius probauit malae 350 nu. 11

teſtes deponentes ſuper verbis teſtamenti debent eſſe concordes, aliàs non probant 354 nu. 1

teſtes non requiruntur eſſe conteſtes in ſenſu proprio, ſed in re quam ſenſu percipiunt 355 nu. 2

Niſi pars ſe reſtrinxiſſet ad probandum verba formalia. nu. 3

teſtes licet vnus ipſorum dicat quod alius non dicit, non ex hoc ſunt varij 355 nu. 4

teſtes aliqui licet non deponant ſuper aliquo, vel non recordentur, tamen ſi alij conteſtes, qui ibidem interfuerunt, id deponant, plenè probant 355 nu. 5

teſtes duo ſufficiunt in teſtamento condito à patre inter liberos 355 nu. 6

teſtes omnes ſi praemeditato ſermone deponant, non carent ſuſpicione 355 nu. 7

teſtes ſuper fama deponentes vt probet, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt, etiam quòd de eis interrogati non fuerunt 109 nu. 8

teſtes mulieres in cauſa criminali, an probent. Et concluditur quòd ſic 21 nu. 16

teſtes fratres ſeu conſanguinei, quòd admittantur pro fratre ſeu cōſanguineo in cauſa criminali, eſt verum, quando producuntur ad meram defenſionem, & innocentiam inquiſiti. Secus ſi ad repulſam ſeu impugnationem alterius 21. nu. 17. 18. 19. & 20

teſtes ſi ex vna parte ſunt mulieres, & mares ex altera, praeferuntur mares 320 nu. 1

teſtes rei & actoris ſi ſunt numero pares, praeferuntur teſtes rei 320 nu. 2

teſtes mulieres in criminalibus contra presbyterum, ſeu clericum non probant 315 nu. 6

teſtes mulieres in foro canonico in criminalibus nō probant, etiam contra laicum, niſi in ſubſidium, quando veriſimiliter ex natura facti alij teſtes adeſſe non potuerunt 315 nu. 7

teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs diſcordent 39 nu. 6. 106. nu. 12. 13

teſtes quando ſunt ſuſpecti, datur cautela, vt iudex ipſos interroget ſuper circunſtantijs ad effectum, vt cognoſcat ſi eis deferre debeat 44 nu. 28

teſtes in cauſa ardua ſunt examinandi per iudicem, qui eo caſu non debet cauſam committere: ſed mandare teſtibus, quibus praecipere poteſt, vt ad ſe veniant, ſi habet ipſos ſuſpectos 107 nu. 17

teſtes ſi ſunt in alia prouincia, eſt in arbitrio iudicis, ſi viderit iuſtam cauſam ſubeſſe, committere audientiam teſtium in cauſa criminali 107 nu. 18

teſtes licet ſint in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, diſcordes, adeò quòd contradicant inter ſe, ſi tamen in modico contradicant, non ex hoc ipſorum dicta reprobantur 38 nu. 7

teſtes ob magnam amicitiam in totum repelluntur 23 numero 28

teſtes dum diſcordant ab inſtrumento, in quo ſunt deſcripti, debet fieri articulus de vnitate actus 144 numero 11

teſtes in cauſa matrimoniali requiruntur omni exceptione maiores, & non ſufficeret quòd aliàs eſſent idonei 58 nu. 48

teſtes in cauſa matrimonij requiruntur eſſe probatae vitae, optimae opinionis, & fidelis conuerſationis, ita quòd non ſit veriſimile ipſos deierare ex cauſa aliqua 58 nu. 49. 50

teſtes plures infames etiam de facto non probãt in cauſa matrimoniali 58 nu. 51
teſtes infames producti contra aliquem, non audiuntur, nec probant ſine tortura 88 nu. 58
teſtes infames & criminoſi licet admittuntur in crimine læſæ maieſtatis tamen dum allegantur teſtes inimici, non admittuntur 158 nu. 7
teſtes infames licet non ſufficiant ad condemnandum, ſufficiunt tamen ad torquendum 243 nu. 1
teſtes infames, licet non ſint habiles quo ad condemnationem, ſufficiunt tamen ad torturam 83 nu. 21
teſtes omni exceptione maiores requiruntur in criminalibus 366 nu. 18
teſtes pro matrimonio filiæ poſſunt eſſe mater puellæ, & conſanguinei, licet plebeia, aduerſus nobilẽ amore ipſius puellæ captum 351 nu. 20
teſtes de viſu delicti commiſſi deponentes, licet repulſentur, tamen ſi remanent illæſi, alij teſtes deponentes de fama, plenè probabunt 4 nu. 6
teſtes contrarij ſeu diuerſi à depoſitione principali, an poſſint reduci ad concordiam ad euitandam falſitatem 4 nu. 7
teſtes vbi ſunt ſuſpecti de falſo, datur cautela, vt interrogentur ſuper circunſtantes, ſi ipſi ſtabant, vel ſedebant: & ſi aer erat nubiloſum vel obſcurum, ſeu clarum eo die, & pariter de qualitate veſtium & de forma loquendi, & ſimilibus, ad ipſos intercipiendum, ſi verum dixerint 5 nu. 8. 9
teſtes deſcripti in inſtrumento ſi deponunt pro inſtrumento, non vitiantur eorum dicta per alios teſtes ſupernumerarios non deſcriptos contrarium deponentes 164 nu. 11
teſtes duo ſi ſe affirmant interfuiſſe in inſtrumento dum celebrabatur ſeu ſtipulabatur, alij verò duo teſtes negant interfuiſſe, inſtrumentum probat, quia coadiuuatur ab illis duobus affirmantibus 164 nu. 12
teſtes duo vna voce deponentes contra inſtrumentum, præualere debent notario, data paritate conditionis inter eos & notarium 131 nu. 5
teſtes duo reprobant inſtrumentum, & vnus teſtis facit vacillare inſtrumentum 131 nu. 5
teſtes duo ſi videntur adinuicem contrariari, debent reduci ad concordiam. Secus, ſi eſſet vnus & idem ſibi contrarius 78 nu. 8
teſtes duo vna voce dicentes præualere debent notario 352 nu. 20
teſtes plerunque extra iudicium deponunt aliquid, vt complaceant partibus, de quo poſtmodum examinati cum iuramento, aliter deponunt 160 nu. 2
teſtes producti ad defenſionem, licet deponant per verbum, credo probant 166 nu. 9
teſtes producti ſuper inquiſitione contra non diffamatum, licet deponant de ipſo crimine de viſu, tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant inquiſito 87 nu. 50
teſtes licet non dicant formiter, prout in articulo continetur probant: reprobata opinione Anto. de Butr. quæ ſola intelligitur in verbis teſtatoris, vel vbi ſe aſtrinxit ad probandum verba formalia ipſius 352 nu. 42. 43. 44
teſtes centum deponentes aliquid fuiſſe ſponte factum, & duo dicentes per metum, vel vim factum, præferuntur illis centum 132 nu. 19
teſtes ſeculares regulariter in cauſis criminalibus contra clericos non admittuntur, niſi in defectum aliorum 109 nu. 6
teſtes deponentes ſe aliter dixiſſe in ſuis depoſitionibus, quàm per notarium ſcriptum fuit, dum de falſo agitur, eſt potius ſtandum eorum dicto, quàm notarij 123 numero 1
teſtes deponentes de credulitate, non probant, niſi aſſignauerint congruas rationes eorum dictis 141 numero 19
teſtes deponentes ad deffuſam, ſi deponant ſecundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt 141 numero 20
teſtes deponentes ad reprobationem inſtrumẽti debent eſſe omni exceptione maiores, & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obijci poteſt 384 nu. 41. 42
teſtes reprobatorios repellit repulſa leuis, nedum valida & vrgens 23 nu. 31
teſtes vbi in aliquo caſu requiruntur eſſe optimæ opinionis, requiritur, vt optima ſit opinio, & quòd tales teſtes articulentur, & probentur ita ipſis eſſe: aliàs nõ poterit quis obtinere 85 nu. 38
teſtes ſi contra dicunt inter ſe in modico, & contrarietas etiam non eſſet concordabilis in ſubſtantia negotij facti principalis, non vitiantur eorum dicta, nec poſſunt ex hoc falſi reputari 124 nu. 9
teſtes ſi depoſuerunt maleficium fuiſſe commiſſum præſente Titio & Seio, & demum iterum interrogati qui fuerint præſentes, reſponderunt: quòd nullus: certè debet intelligi, niſi exceptis prænominatis 77 numero 1
teſtium dicta debent de neceſſitate concludere, ſicut qualibet alia probatio 376 nu. 8
teſtium dicta quando neceſſario non concludunt, ſemper contra producentem interpretantur 376 numero 9
teſtium dicta non poſſunt dici falſa, quando poſſunt aliqua interpretatione verificari 123 nu. 5. 144 numero 12
teſtium dictis ſatis eſt quòd non reperiatur varietas inexcuſabilis 352 nu. 40
teſtium dicta debent interpretari, vt ſuſtineantur: & & quòd nec falſum depoſuerint 68 nu. 6. 106 numero 9
teſtium dicta ſunt interpretãda ad bonum intellectum, & non calumnianda 329 nu. 5
teſtium dicta debent impropriari, vt ſuſtineantur 78 nu. 7. 352. nu. 41. 364 nu. 7
teſtium dicta non ſunt calumnianda, ſeu cauillanda, ſed interpretanda ab bonum intellectum 333 nu. 3 352 numero 38. 39
teſtium dicta intelligi debent ſecundum ſubiectam materiam 334 nu. 4
teſtium dicta concurrendo ad ſubſtantiam negocij principalis per diuerſa verba inter eos, maior fides adhibenda eſt eis, quia videntur non præmeditato ſermone dixiſſe 334 nu. 5
teſtium contrarietas ſeu diuerſitas inter eos etiam quòd eſſet in ſubſtantia negocij principalis, dummodo modica, non inualidat dicta teſtium 334 numero 6
teſtium tormentatorum depoſitiones abſque indicijs,

nihil

nihil valent ,nec faciunt indicium contra illum ,contra quem deponunt 43 nu.19

teſtium ſubſcriptio de iure non requiritur in inſtrumento 163 nu.10

teſtium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus ,certè ſufficiunt duo teſtes ,etiam ſi actus eſſet grauis & magni præiudicij 164 nu.13

teſtium numerus ſupplet defectum : non tamen in cauſa criminali 4.nu.4.384 nu.43.466.nu.21.543.nu.11 & numero 43

teſtium numerus ſupplet defectum etiam in cauſa criminali , vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles ſeu infames ſufficiunt :ſecus vbi tractatur de condemnando 4.nu.5

teſtium numerus ſupplet defectum in cauſa graui , licet ciuili 58 nu.52

teſtium approbatio facta per iudicem alias reijciende non poſſunt denuo reijci prætextu affinitatis , vel alterius qualitatis ,quæ non faceret eos eſſe omni exceptione maiores 385 nu.45

In teſtium receptione idem iudicandum eſt de inimico præſumpto ,quod de inimico vero 118 nu.18

teſtium examinatio in criminalibus non committitur: ſed debet fieri per iudicem 163 nu.2

teſtium examinatio non committitur niſi alicui electo de voluntate ambarum partium 163 nu.3

teſtium examinatio quando committitur de voluntate partium alicui tabellioni, debet conſtare de commiſſione ipſa per ſcripturam alterius notarij ſeu tabellionis 163 nu.4

teſtium maiori numero ſtatur etiam in teſtibus à me productis ,licet contrarijs 544 nu.13

teſtium maiori numero etiam à me productorum ſtandum eſt : licet minor numerus alter, videlicet contrarium depoſuerit 193 nu.17

teſtium maiori numero ſtatur etiam in teſtibus ab eadem met parte productis 403 nu.12

teſtium inhabilitas ſuppletur per numerum teſtium 339 nu.7

teſtium reprobatio non admittitur in ſummarijs reſpectu perſonarum 339 nu.8

teſtium optima opinio vbi eſſet ipſa cauſa inductiua plenæ probationis ,tunc de plena & optima opinione teſtium eſſet articulandum, & probandum 85 nu.38

teſtium probatio illa præfertur ,in qua datur exceſſus 320 nu.8

teſtium defectus ſuppletur in numero eorundem 350 numero 13

teſtium defectus quòd numerus ſuppleat , non habet locum in cauſa graui, ſeu criminali 119 numero 30

teſtibus non veriſimilia deponentibus iudex non debet fidem dare 223 nu.8

teſtibus debet deferri iuramentum partibus præſentibus, vel ob contumaciam abſentibus , aliàs non probaret 409 nu.10.& 11

teſtibus dicentibus , precibus & rogatu alterius falſum depoſuiſſe,non creditur 122 nu.11

teſtibus paucis affirmantibus magis creditur , quàm mille negantibus 292 nu.10

teſtibus duobus affirmantibus , quòd alter gerebat arma , ſtatur potius quàm mille negantibus. Et quomodo hoc intelligi debet contra iſtam præſumptionem iuris ex eo ,quòd daret operam rei illicitæ 166 numero 11

teſtibus deponentibus de mandato & commiſſione ſibi factis ,credendum eſt 216 nu.1

teſtibus deponentibus ſe corruptos ,credendum eſt 216 numero 2

teſtibus aſſerentibus ſe tentatos de corruptela , credendum eſt 216 nu.3

teſtibus deponentibus veriſimilia & conſona veritati, magis ſtandum eſt 320 nu.7

teſtibus animosè deponentibus non eſt credendum 557 numero 3

teſtibus etiam clarè deponentibus , ſi iudici videbitur non ſore fidem adhibendam , poterit non adhibere, ſed debet exprimere cauſam quare fidem non adhibeat 321 nu.9

teſtibus duobus deponentibus de metu plus creditur quàm mille deponentibus de ſpontanea voluntate 439 nu.41

teſtibus deponentibus ſe conformando cum diſpoſitione iuris magis creditur ,quàm alijs 292 nu.11

In teſtibus contrarietas , etiam in ſubſtantia negotij, dummodo ſit modica , non facit eos reputari varios ſeu falſos 107 nu.15

In teſtibus indefinita non æquipollet vniuerſali 246 numero 1

teſtis dictum ſimpliciter deponentis , facit vt dictum eius intelligatur ſecundum articulum ,ſuper quo examinatur 246 nu.2

teſtimonium non veriſimile eſt ſuſpectum 223 nu.10

teſtimonium virorum præfertur teſtimonio mulierum 120 numero 40

teſtimonium mulierum in cauſa criminali coram iudice eccleſiaſtico nihil probat 108 nu.3

teſtimonium mentis noſtræ nullum maius , quàm qualitas inſpecta verborum 71 nu.7

teſtimonium nullum maius quàm qualitas inſpecta verborum 462 nu.2

teſtimonium fratris licet aliqualiter diminuatur pro fratre ,tamen probat 411 nu.3

tigna non magis oſtendunt communionem quàm ſeruitutem : quia tigna ſeruitutis conſueuerunt in alieno muro immitti 558 nu.12

tigna duo vel tria , ſeu vnum ſi vicinus impoſuit in pariete vicini , & ego tacui , tunc dico quod illa aut alia imponere non poterit in alio loco eiuſdem parietis ,vel alterius tigni 558 nu.10

titius obligauit mihi omnia ſua bona , & demum res aliqua ſua peruenit ad Caium , qui eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium , an poſſim, & quo iure 186 nu.8

timere ſufficit ſaltim probabiliter ,etiam ſi non iuſtè ad excuſandum quòd propter metum quod factum ſit 73 nu.35. 213 nu.7

timens ſi turbari in ſua poſſeſſione ,poterit petere ſe defendi per iudicis officium 374 nu.2

timens futurum malum , debet etiam proteſtari coram honeſtis perſonis , vt habeat iuſtam excuſationem 213 numero 9

timendum eſt id , quod abſque periculo eſſe non poteſt 213 numero 3

timor violentiæ inferendæ ,dicitur iuſtus metus 140 numero 3.4

tutel

titulus inducitur per curſum centum annorum 528 *numero 29*
titulus legati excludit compenſationem 475 *numero 10*
titulus & poſſeſſio iuſtificata, licet multum proſit, tamen hoc eſt verum, niſi poſſeſſio colitigantis eſſet antiquior illo ſuo titulo 473 *nu. 5.*
tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur 31 *numero 6*
tormentorum probabilis ſuſpitio, idem operatur, ac ipſorum illatio 43 *nu. 24. 349. nu. 3*
torquere non licet inquiſitum vltra tertiam vicem: quia eo caſu dicetur iudex immoderatè procedere 115 *numero 14*
torquetur inquiſitus ex communi obſeruantia, ad euitandum calumnioſas appellationes: licet per teſtes de viſu conuincatur 188 *nu. 3*
torqueri vbi quis non poteſt, minimè poteſt detineri 87 *numero 55*
torqueri quis non poteſt vltra tertiam vicem 45 *nu. 17. 205. nu. 17. 18*
torqueri an poſſit inquiſitus ſtantibus de viſu delicti commiſſi contra ipſum 189 *nu. 1*
torqueri licet in aliquibus caſibus quis non poteſt, poterit tamen terreri 369 *nu. 10*
torqueri non poteſt, qui aliàs fuit Conſiliarius ciuitatis ſua, ſeu poteſtas, licet hodie non ſit: & hoc in memoriam priſtina dignitatis. Et Marti. de Fan. euaſit condemnatus ad mortem, ex quo confeſſus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat 190 *numero 13. 14*
torqueri non poteſt clericus, niſi cùm fuerit de crimine publice diffamatus 160 *nu. 3*
torqueri vbi poteſt clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis: & etiam eo caſu debet tortura moderari: quia in foro eccleſiaſtico non dantur tormenta, prout in foro ſeculari, ſed virgis tãtum ſubijciuntur clerici in locum torturo 160 *nu. 4*
torqueri poteſt teſtis, qui ſcit aliquod factum, & non vult reuelare, & hoc fieri poteſt abſque indicijs 103 *numero 21*
torqueri de iure prohibitus ſi fuerit tortus, & confitetur delictum, confeſſio non tenet 153 *nu. 15*
torqueri non debent honeſti viri, nec vilibus pœnis affici 191 *nu. 26*
torqueri an poſſit Doctor, & pariter Miles, & ibi, quid ſi ſit actu legens: & dicitur contigiſſe de facto 190 *numero 4*
torqueri poteſt de iure communi homo mala fama data leuitate vito ipſius, maximè, vbi proceditur ex officio, & non ad querelam 36 *nu. 17*
torqueri quis non poteſt ex ſola contumacia, niſi alia concurrunt 93 *nu. 5*
torquẽdus quando habet aliquo indicia pro ſe, illa quo vrgent contra ipſum, debent eſſe magis grauia ad hoc, vt torqueri poſſit 145 *nu. 24*
torquendus ſi ex proceſſu haberet aliqua indicia pro ſe, indicia quæ extarent contra ipſum debent eſſe magis vrgentia 196 *nu. 22*
tortus etiam ex proceſſu ordinario, nõ poteſt repeti ad torturam, niſi ſuperuenerint noua indicia 159 *numero 9*
tortus ſi in tortura fuit conſtans, conſtantia illa eneruat ac euacuat indicia, licet ſufficientia, & tollitur probatio contra ipſum, quaſi non vera fuerit 159 *numero 10*
tortus ſuper furto, ſi eſt malo famo, & eſt confeſſus, poterit de alijs delictis interrogari, licet non extent indicia 221 *nu. 4*
tortus ſuper furto, de quo inquiſitus eſt, & confeſſus, non poterit de iuris ſubtilitate de alijs furtis interrogari, de quibus nulla exiſtunt indicia. Vbi ſubdit hoc eſſe verum, de iure: licet de generali conſuetudine Italia ſeruemus contrarium 221 *nu. 1. 2*
Et quòd conſuetudo de qua in præcedenti, non teneat. *ibidem*
tortus ſi contradicit ijs quæ cum iuramento dixerat, tanquàm periurus, non creditur ei 205 *nu. 15*
tortus abſque legitimis indicijs & confeſſus, facit vt eius confeſſio ſit ipſo iure nulla, nec præiudicet confitenti: etiam ſi eſſet millies ratificata, & etiam quòd demum ſuperueniſſent indicia. & ſubditur quòd nec præiudicaret eidem confitenti nec alteri 93 *numero 6. 7*
tortus licet confiteatur & in eadem confeſſione perſeueret ratificando, ſi tamẽ fuit tortura adhibita abſque legitimis indicijs non nocebit confitenti 93 *numero 8*
tortus non debet retorqueri non ſuperuenientibus nouis indicijs poſt torturam. Et quòd debent cauere iudices tanquam ab igne, repetere torturam abſque nouis indicijs 42 *nu. 15. 43. nu. 16*
Et quid debet facere iudex poſtquam torſerit inquiſitum, & negauit. *ibidem*
tortus quando quis dici poſſit, vbi pluribus modis poteſt quis dici, quòd tortus fuerit 161 *nu. 8*
tortus per tres vices, & non confeſſus, debet relaxari ſub cautione 120. *nu. 43*
torti confeſſio non præcedentibus indicijs, eſt nulla 42 *numero 18*
tortura licet poſſit ex præeminentia aliqua adhiberi ex proceſſu informatiuo, attamen non poteſt repeti ex proceſſu informatiuo. & iſta eſt noua inuentio authoris 159 *nu. 9. 12*
tortura poteſt inferri in proditionibus & tractatibus quæ fiunt ſecretè, ob probationis difficultatem 101 *numero 7*
tortura dari non poteſt homini bonæ famæ, etiamſi extaret vnum indicium ſufficiens ad torturam contra ipſum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum 95 *nu. 24*
tortura datur in ſubſidium, quando veritas aliter haberi non poteſt: & non vbi conſtat de delicto. & iudex aliter faciens tenetur, ac ſi eſſet homicida: & tanquam crudelis tenetur in ſyndicatu 3. *nu. 2*
tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo cõuincitur, ne per appellationem retardetur id, quod pronunciatum fuerit: & ita ſeruat conſuetudo 4 *numero 3*
tortura non eſt repetenda non exiſtentibus nouis indicijs ſuperuenientibus, & niſi indicia præfata eſſent multum vrgentia 43 *nu. 25*
tortura ceſſat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium 256 *nu. 30*
tortura non habet locum in regno vbi in cauſa non veniret imponẽda pœna vltra relegationem 224 *nu. 12*

tortura

tortura data abſque indiciis facit inſurgere præſumptionem violentiæ contra iudicem 94 nu. 10

tortura de facili adhibenda eſt in delictis nocturnis 80 numero 17

tortura poteſt dari homini malæ conditionis, & famæ ex proceſſu informatiuo 80 nu. 13

tortura regulariter non datur nobilibus 224 nu. 4. 235 nu. 9

tortura an habeat locum in furto minimo 94 nu. 16

torturæ ſpecies eſt carceratio: & ideò carceratus confeſſus, poteſt talis confeſſio dici violenta, & non ſpontanea 94 nu. 17

Ad torturam deuenitur in ſubſidium, deficiētibus probationibus 192 nu. 7

Ad torturam non proceditur extantibus iudiciis: vbi allegatur talis defenſio quæ ſi eſſet probata, ceſſare debet tortura: ſed eo caſu debet differri 256 nu. 31

trahi ſeu intelligi quæ poſſunt in malum, & in bonū, maximè aduerſus ſacerdotem, ſemper in bonum trahenda ſunt, cùm ſemper capienda ſit via, vt excludamus delictum 315 nu. 10

tractare quis non dicitur mulierem vt coniugem, ſi non tenet ipſam in lecto, & ad menſam in domo 53 numero 10

trepidatio & inconſtantia, & titubatio, facit indicium contra inquiſitum 254 nu. 4

tria ſunt ſpecialia cōtra poteſtatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit: primò, quod incumbit ſibi onus probandi diligentiam, quòd carceratus caſu aufugit. ſecundò quod non liberatur exhibendo cuſtodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis 252 nu. 16

tumultum popularem facientes puniuntur pœna capitali, niſi tumultus accidēt aliter euenitſet ob aliquod factum, vt ex ciuili diſſenſione, & ſimilibus 231 numero 1. 2

turpe eſt alierū ſcripta referre, vbi nihil habet aliquid additione dignum 314 nu. 1

tutela finita non poteſt vnus ex tutoribus rationem reddere, ſed inſimul omnes 527 nu. 2

tutor emens de pecunia pupilli, licet inſtrumentum conceperit nomine proprio, nihil obeſt pupillo 506 numero 3

tutor aſſerens ſe tutorem ſi obiicitur contra tutelam, & tamen fuit admiſſus vt tutor, cenſetur eius perſona legitimata 432 nu. 28

tutor comparendo ſeu ſe ſubſcribendo, aut alia faciendo nomine pupilli videtur ſibi proprio nomine præiudicaſſe 475 nu. 12. 13. *& idem teſtis vel notarius*

tutor ſi quid fecit, aut ſcripſit vt tutor, in quo ius aliquod habeat, non videtur ſibi proprio nomine præiudicaſſe 460 nu. 1

tutor rem pupilli palam & bona fide emere non prohibetur 279 nu. 26

tutor repræſentat pupillum, & ipſe non dicitur tenere nec poſſidere 566 nu. 19

tutores poſſident nomine pupillorum quorum tutelam gerunt 507 nu. 1

tutrix non poteſt eſſe mulier, niſi ſit mater vel auia, ſi tamen ipſa voluerint, cùm virile ſit officium 515 numero 12

V*Arietas & contradictio inter plures in ipſorum dictis facit, vt torqueri poſſint.* 12 nu. 5

varietas in principali non inducit indicium ad torturam 365 nu. 8. 9

varietas in principali non obeſt 44 numero 29

vaſſallus dicitur pars feudi 273 nu. 8

vaſſallus ſi in ſeruiendo pro domino expugnauit, & cepit aliquod caſtrum à poſſe hoſtium, licet in eo expenderit pro expugnatione, tamen ex quo tenetur ſeruire Regi, reſtituet caſtrum priori domino, & non recuperabit expenſas 28 nu. 43

vaſſallus dici non poteſt qui nihil terræ tenet à domino 526 nu. 12

vaſſallus ſi pro conſecutione gloriæ belligerando contra hoſtes, vt impetraret id, quod ab hoſtibus conſequeretur non obligat illum, in cuius ſubuentionem acceſſit 28 nu. 45

vaſſallus ſi tēpore guerræ notificat domino ſe impotentem, aut inermem ſi caſtrum ab hoſtibus ſibi eripiatur, excuſatur 26 nu. 10

vaſſallus dimittens dominum in prælio priuatur feudo, niſi periculum vitæ ſibi videatur imminere, vel propter valetudinē ſuā: & ob parentum & affinium ſuccurſum: vel quia neſcit iuuare dominum 27 numero 33

vaſſallus debet de neceſſitate interpellari à dominō, & requiri de ſeruitio: nec tenetur vltrò ſe offerre 72 nu. 18

vaſſallus infirmus non poteſt arctari, vt perſonaliter ſeruiat domino 72 nu. 19

vaſſallus accedens ad hoſtes de loco infideli ad infidelem, non poteſt dici transfuga, ſeu hoſtis 73 numero 40

vaſſallus ſi quid fecerit contra dominum, per quod veniat feudo priuandus, ſi id per metum feciſſe docuerit, excuſabitur 27 nu. 30

vaſſallus ſi reliquit dominum in prælio, metuendo vim hoſtium, excuſatur 27 nu. 31

vaſſallus tenetur impendere auxilium domino ſalua ſua perſona, & vita, quam præponere debet ſaluti domini 27 nu. 32

vaſſallus committens cauſam priuationis feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen ſi id per metum fecerit, excuſabitur 73 nu. 36

vaſſallus timens vim hoſtium, ſi tamen vt euitaret periculum dimiſit dominum in prælio periclitantem, excuſatur 73 nu. 37

vaſſallus tenetur iuuare dominum ſalua ſua perſona & vita, quam præponere debet ſaluti domini 73 numero 38

vaſſallus præſenſus Baronis, qui confiſſus etiam cum iuramento teneri ad ſeruitia perſonalia ipſi Baroni, & quòd ipſa ſibi præſtitit, & etiam quòd de hoc ſe obliget abſque aſſenſu Regis, non tenet talis confeſſio, nec obligatio 226 nu. 21

vaſſallus ſi non iurauit fidelitatem non eſt homo ligius, adeo quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempore facit ipſum eſſe vaſſallum, niſi præcedat cauſa obligationis, vt pro laborerio terra, quod tenet à domino, & his ſimilibus 325 nu. 9

vaſſallus non præſumitur, nec eſt ex eo quòd domicilium faciat in loco Baronis, nec ex hoc Baro ille habet in eum iuriſdictionē, nec præſumitur quòd bona per ipſum poſſeſſa tenuerunt à Barone in feudum,

ſeu à prædeceſſoribus ipſius 525 nu.10
vaſſallus habens duos dominos . tenetur primo domino perſonaliter ſeruire: Nec poſſet replicare primo domino , & dicere , tu vadis contra alium dominum meum , cui etiam ſum obligatus 214 nu.19.20
vaſſallus alienans feudum abſque aſſenſu domini , vt confeſtim redeat, non dicitur alienaſſe abſque aſſenſu, nec patitur pœnas alienantis eo modo 273 nu.5
vaſſallus qui non iurauit fidelitatem, non dicitur homo ligius, adeo quod nec præſtatio rei longo tempore facit ipſum eſſe vaſſallum , niſi præcedat obligationis cauſa 443 nu. 26
vaſſallus nõ ex hoc quòd degat in aliquo loco, nec quod ibi domicilium faciat, erit vaſſallus 443 nu.27
vaſſallus non iurans fidelitatem non poteſt dici homo ligius: in tantum quòd nec præſtatio alicuius rei longo tempore reddit aliquem vaſſallum, niſi præcedat cauſa obligationis, vt pro laborerio quod tenet à domino & ſimilibus 294 nu.1
vaſſallus contrahens amicitiam cum inimico domini poteſt feudo priuari 310. nu.7
vaſſallus etiam cum iuramento non poteſt ſe obligare ad præſtationem operarum ſuo domino 525 numero 6
vaſſalli non poſſunt compelli per dominos ad præſtandum ſibi collectas , vel angarias, vel quid aliud extraordinarium inconſulto principe, aliàs puniuntur 442 nu.13.14. Et ibidem de pœna
vaſſalli non poſſunt obligari ad ſeruitia perſonalia perpetua eorum vtili domino , ſeu alteri. abſque aſſenſu Regio , cùm ſolus Rex ſit dominus perſonarum in præſenti Regno 291 nu.1.2
vaſſalli perſonaliter obligati non poſſunt deſerere terram Baronis, & recedere 273 nu.8
vaſſalli ſoluentes iura fiſcalia regi, non tenentur ad ſeruitia perſonalia eorum Baronibus ſeu dominis 220 numero 26
vaſſalli ſi opprimuntur ab eorum vtili domino , poterit Rex & ſic directus dominus ipſos eximere à tali domino etiam quòd ipſi vaſſalli oppreſſi non conquerantur 555 nu.17
vaſſallis licitum eſt, imò meritorium, dominum vaſſallos ipſos opprimentem occidere, ex quo abutitur dominio quia ſic facit ſe indignum dominari 555 numero 16.19
vbi timetur ſubornatio teſtium , licet iura tranſgredi 223 numero 12
vbi de libertate tractatur , ſemper pro eo præſumendum eſt 220 nu.16
vbi fuiſſet aliquid mandatum alicui, non tamẽ in atrocibus: licet acceptaſſet mandatum non ſequuto effectu, non eſt in aliqua pœna 205. nu.15
vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto , ſi non habet in ære, luat in corpore 202 nu.23
vbi quis condemnatur ex indicijs , debet ſententia minorari multum 225 nu.14
Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicitur probatio perſpectiua , & quæ pleniſſima ad torturam, committitur arbitrio iudicis nu.15
vbi agitur de pœna criminali imponenda ex ſolo conatu, quis mitius punitur arbitrio iudicis : Secus vbi lex in tali caſu ſpecificaret quantitatem pœnæ 210 numero 13
vectigal nouum inſtituens eſt in pœna legis Iuliæ de ambitu , etiam quod non exegerit 396 numero 23
vectigal nouum eſt meri imperij , & ſolus princeps imponere poteſt 396 nu. 24
vectigal nouum imponens ciuitas , vel priuatus ſine licentia Principis, ex quo aſſumit quod eſt Principis capitaliter punitur tanquam vſurpator regiæ iuriſdictionis 396 nu. 29
vectigal nouum conſtituens tenetur lege Iulia de ambitu. 293 nu. 2. 3
Et ibi dicitur pœnam eſſe centum aureorum, & vbi vltra cõſuetum exegerit abſque aſſenſu principis, datur pœna perpetui exilij, nec ſufficeret conſenſus, imò nec decretum totius vniuerſitatis ibid.
vectigal nouum dicitur aut illud quod de nouo imponitur , aut illud quod vltra conſuetum augeretur, vel diminueretur 393 nu.4
vectigalia noua violenter exercens tenetur lege Iulia de vi publica 393 nu.1
vendere ſi quis promiſerit alicui rem, ſi eundem requirat , vt emat , ſequuta negligentia & mora poſt dictam interpellationem per duos menſes liberatur à promiſſione vendendi, & poteſt vendere cuicunque voluerit 303 nu.1
vendere ſi quis tenebatur ad tempus , ſi elapſo termino requirit eum qui debebat emere, quòd ſoluat pretiũ; ex quo paratus eſt vendere , non adiecto aliquo termino infra quem ſoluere debeat, intelligitur, dum tamen infra modicum tempus moram purgando ſoluerit 304 nu.5
vendere aliud eſt, & aliud promiſſio de vendendo 283 numero 5
vendens rem primò vni, conſtituendo ſe precario nomine poſſidere, & demũ ſecundo alteri ſimpliciter conſtituendo ſe poſſidere , & ſecundo tradidit poſſeſſionem , tamen primus erit præferendus quoad dominium, ſed ſecundus quoad poſſeſſionem 359 numero 3
vendens ſibi ipſi palam , publicè, & bona fide, tenet & valet venditio, ex quo auctor eſſe quis poteſt in facto proprio, vbi ius alterius non læditur 278 numero 24.25
venditor licet remanſerit in poſſeſſione rei venditæ , ſi tamen conduxit ab emptore ex hoc non inducitur præſumptio ſimulationis , & valet contractus , tam emptionis, quam locationis 484 nu.13
venditor eo tunc quòd conceſſit titulum rei venditæ emptori videtur conceſſiſſe quouſque poſſeſſionem rei prædictæ acquireret 483 nu.9
venditor ſi cauit in contractu inito cum emptore, quòd emptor ipſe non poteſt in alium alienare , non ex hoc impediretur alienatio 282 nu.2
venenare volens aliquem, ſi non fecit niſi præparatoria, nec peruenit ad actum facti proximum , non debet niſi pœna extraordinaria puniri 90 nu. 13
venenum vendens & emens puniuntur , & veneni crimen habet admiſtam proditionem in ſe 89 numero 3
veneni crimen , eſt grauius homicidio , & deteſtabile 89 nu.2
verbum, ſi ut tu cognoſceris pare , videtur commiſiſſe arbitrio boni viri 319 nu.3
verbum

verbum vnum non poteſt mutare veritatem eius quod geritur 398 nu.7

verbum nullum in teſtamento debet eſſe abſque miniſterio aliquid operandi, ſi poteſt operari, imò nec aliqua ſyllaba, nec dictio 462 nu.12

verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretari aut ſtrictè 14 nu 3

verba prægnantia faciunt venire in alienatione, quæ aliàs non veniebant 509 nu.3

verba appoſita in priuilegijs, videlicet, cum angarijs: & perangarijs: non diſponunt, inducendo obligationem, niſi ſit in illo loco angaria, ſed videntur ſolùm concedere iuriſdictionem in ea, quæ non competunt niſi concedantur baronibus 444 nu.29

verba appoſita in conceſſione beneficij, videlicet, conſiſi de prudentia, ſufficientia, idoneitate, & legalitate veſtra, apparet fuiſſe habitum reſpectum ad perſonam cui facta eſt conceſſio 471 nu.6

verba vbi ſunt dubia, earum interpretatio pertinet ad proferentem, qui ſi non declarauit, nihil operantur 561 nu.3

verba dubia ſeu ambigua ſemper debent interpretari per proferentem 561 nu.4

verba ſunt intelligenda ſecundum communem intellectum & vulgarem vſum loquendi 561 nu.5

verba contrahentium nunquam trahi debēt ad aliud, quàm ad id quod ſonant 561 nu.6

verba dubia interpretari debent contra proferentem 561 nu.8

verba quando duplici modo intelligi poſſunt, ſemper interpretari debent contra ſe fundantem ex dictis verbis 561 nu.8

verba quando poſſunt verificari ſecundum naturalem intellectum, & ſecundum ciuilem, debent intelligi ſecundum naturalem 462 nu.11

verba non principaliter prolata ad vnum effectum, ſed enunciatiua, non inducunt diſpoſitionem 460 numero 2

verba videntur adiecta gratia demonſtrationis, quando non eſſent iuncta verbo executiuo 463 numero 20

verba apta importare delictum & non delictum, in dubio interpretantur in non delictum, niſi ex communi vſu loquendi ſonarent in delictum 403 numero 6

verba indifferenter prolata debent intelligi in potiori ſignificatu 279 nu.1

verba vbi poſſunt ciuiliter & naturaliter intelligi, debent naturaliter intelligi 279 nu.4

verba nedum, verumetiam, & preter ſuperioris inducunt iuſtum metum 430 nu.3

verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus 392 nu.6

verba & voces ſunt earum quæ ſunt in animo paſſionum notæ 462 nu.4

verba narratiua probant ita eſſe, prout narratur, quia princeps fundat ſe ſuper narratione quam facit 455 numero 83

verba enunciatiua licet regulariter non inducant diſpoſitionem, tamen quando proferuntur à principe, bene diſponunt 455 nu.84

verba enunciatiua licet aliàs non diſponant, tamen quando ſunt iurata, inducunt diſpoſitionem 455 numero 85

verba enunciatiua prolata à partibus non probant circa ea quæ non dependent à libera voluntate partium 550 nu.14

verba enuntiatiua licet inter contrahentes plenè probent, hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enunciatur: ſed ſi principaliter, illa non ſufficiunt 226 nu.2

verba enuntiatiua licet aliàs probent inter contrahentes, attamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato in inſtrumento, tale inſtrumentum non probat illud enunciatum in eo 460 numero 3

verba enuntiatiua inducunt diſpoſitionem, quando ſuper eis fuiſſet interpoſitum iuramentum 226 numero 5

verba enunciatiua probant, vbi adeſſet iuramentum 461 numero 8

verba geminata principis demonſtrant latiſſimam & enixam voluntatem ipſius 147 nu.13

verba geminata, & prægnantia debent latiorem effectum inducere, quia oſtendunt diſponentis latiſſimam, & enixam voluntatem 452 nu.45.546 numero 13

verborum inuolucrum effugit deliberatam mentem principis, & dicitur obreptitiè obtentum 528 numero 30

verborum geminatio multum operatur, quia demonſtrant enixam voluntatem 356 nu.4

veriorum ſermonum eſt, vt concordent rebus ſenſatis. Et quod diſtat à veriſimili, eſt quædam falſitatis imago. & contra id quod non eſt veriſimile, non debet quis audiri 154 nu.1.2

veriſimile tollitur per aliud magis veriſimile 46 numero 11

veriſimile ſi quid non eſt, iudex non debet fidem dare 377 nu.15.535 nu.37

veritas ex multis conſiſtit in paucis, & multitudo reſtringitur, quia onéroſa eſt & nihil habet honeſti 476 numero 1

veritatis fides verborum adminicula non deſiderat 605 numero 1.559.nu.1

veritatem præhonorare ſanctum eſt, & quòd magnus eſt Cæſar, ſed maior eſt veritas 261 num.7. vſque ad numerum 23

veſtes feſtiua & iocalia non præſumuntur donata vxori, ſed ſiunt vt magis ornata ſe conferat, ideo ſemper veniunt in reſtitutione 425 nu.2

via publica dicitur cuius ſolum publicum eſt 501 numero 4

villa qualibet poteſt dictam gabellam imponere 394 numero 7

vis iudicis ſine iuris ordine procedentis æquiparatur vi à priuato commiſſa 536 nu.39

vis verborum ponderanda eſt, & vis ſermonis ſeruāda 462 numero 3

vis tunc dicitur cum armis inferri, quādo conſtat quòd ad offendendum alium quis arma teneat. & ſic qui allegat quòd cauſa offendendi arma deferebat, probare debet 332 nu.14

vis publica tunc dicitur inferri, quando arma interuenerunt ad offenſionem accuſantis 332 nu.15

vis publica commiſſa dicitur, etiam ſi vnus ſolus inſul-

tum commiſerit : & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iulia de vi publica 138 numero 2.3.

vim faciens ſolus, ſiue hominibus coactis, vel armatis, eodem edicto tenetur 112 nu.3

vinco vincentem te, fortius vinco te 472 nu.18

violentia qualibet, quæ fit punitur lege iulia de vi publica, ſi cum armis : & lege iulia de vi priuata, ſi ſine armis 112 nu.5

violentia aliud eſt, & aliud eſt actus violentia 232 numero 8

Pro violentia expulſiua non reperitur prodita accuſatio criminalis, ſed iniuriarum, vel ſimile 232 numero 9

violentia præſumptio oritur ex confeſſione carcerati extorta ab ipſo, in qua fatetur delictum: quia præſumitur extorta 102 nu.13

violentiam non dicitur committere, ſi vnus ſolus faciat iniuriam alicui ſine armis, niſi id faciat hominibus coadunatis 112 nu.2

Ex violentis præſumptionibus nemo damnari poteſt vltimo ſupplicio: ſed temperanda eſt ſententia 235 numero 8.10

virgo vel vidua poſtquam fuit ſtuprata, & ſic à principio fuit delictum ex cohabitatione continuata non purgatur ſed augetur delictum 201 nu.18

virgo, nec vidua honeſta vita poteſt eſſe concubina: quia cum eis contraheretur ſtuprum, & non concubinatus: niſi ab initio intercesſerit proteſtatio 20 numero 6

virtus legum eſt in adaptatione de ſimilibus ad ſimilia 476 numero 1

viſitator ea quæ ſunt Christi, & non ſua exquirere debet 567 nu.1

viſitator quando ad reſtitutionem teneatur 568 numero 15

viſitator non poteſt procurationem in pecunia accipere pro viſitatione, etiam ratione cuiuſuis ſed in victualibus tantum 578 nu 16

viſitator patriarcha, vel archiepiſcopus quando ab ingreſſu eccleſiæ arceantur 568 nu.17. & quando fiant irregulares. ibidem

viſus in loco homicidij redditur ſuſpectus, adeò vt torqueri poteſt, quando conſuetus eſt ſimilia facere, & ibidem conuerſari, & ſi eſſet mala fama 367 numero 27.28

vita precedens inquiſiti, & indicia magnam partem conferunt ad præſumendum 94 nu.13

vitium paternum non nocebit filio, ſi filius virtuoſus fuerit 302 nu.2

vniuerſitas nulla debet eſſe melioris conditionis, nec magis priuilegiata, quàm ſit fiſcus, mulier, vel minor 405 nu.3

vniuerſitas tota non poteſt procedere ad derogationem illius ordinationis quæ fuit facta in honorem, & vtilitatem eccleſiæ ſine vniuerſitatis 398 nu.11

vniuerſitas qualibet eſt adeo priuilegiata, ſicut minor, mulier, & pupillus: & comparatur pupillo. Et vniuerſitas qualibet debet reſtitui non minus, quàm pupilla 405 nu.6.7

vniuerſitas etiam poſt concluſum in cauſa admittitur in criminalibus per reſtitutionem in integrum 405 numero 8

vniuerſitas ex cauſa iuſta poteſt gabellam imponere abſque principis licentia 394 nu.8

vniuerſitas non poſſet gabellam imponere etiam quòd de ea vellet facere donum principi, ſeu eius officialibus 394 nu.9

vniuerſitas tenetur reddere ſua loca tuta: alias tenetur reſarcire damna paſſis, niſi probet ſe ſummã diligentiam adhibuiſſe 45 nu.4.5

vniuerſitas vel priuatus ſi habet ex antiqua conſuetudine ius imponendi collectas, ſeu nouas gabellas, ipſas imponere poteſt. 396 nu.26

vniuerſitas qualibet ſeu caſtrum poteſt imponere gabellam animalibus delatis cauſa commercij 396 numero 27.28

Et pariter animalibus, tranſeuntibus per eius territorium. ibidem

vniuerſitas aduerſus ſuſtalia decurſa reſtituitur in integrum ex cauſa ſuperuenientis mortis ſui procuratoris 558 nu.7

vniuerſitas non obſtante iuramento ſui ciuis poteſt inuito ipſo iurante eundem defendere, vt non fiat præiudicium vniuerſitati 399 nu.16

vniuerſitatis maior pars non poteſt eſt ſtatuendo tollere ius ſemel vniuerſitati quæſitum, nec aliquod inferre præiudicium 398 nu.9

vniuerſitatis maior pars non poteſt ſtatuere contra id quod prius concorditer ordinatum fuit ab omnibus 398 nu.10

vniuerſitates regni pro commodiori ſolutione fiſcalium functionum virtute regia pragmatica Sereniſſimi Regis Ferdinandi primi poſſunt ſibi imponere datia ſeu gabellas pro eius arbitrio 394 nu.5

volo, verbum hoc, an inducat diſpoſitionem in contractibus, & an in vltimis voluntatibus 356 numero 1.2.3.5

volens pro vſu proprio domum communem inhabitare inuito ſocio præfertur, vbi non haberet aliam habitationem pro vſu proprio, ita quòd vſus fuerit inopinatus 358 nu.7

voluntas magis declaratur ex actis quàm ex verbis 25 numero 3

voluntas patris in teſtamento facit ceſſare omnis fraudis ſuſpicionem 503 nu.2

voluntas præſumitur durare 384 nu.36

voluntas teſtatoris licet ſit ſeruanda, non erit tamen ſeruanda, quando veniret in derogationem legis aliud diſponentis, vnde quando lex vult vnum, & teſtator diſponit aliud, ſtatur legi aliter diſponenti 503 nu.4.5

voluntas datur ex verbis intelligi, vbi multa cum multa cumulata circa hoc 237 nu.16

voluntas intelligitur rebus ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanentibus 463 nu.19

vſufructuarius poteſt repetere à proprietario expenſas vtiles quas fecit pro re quam vſufructuarius conſequitur 502 nu.4

vtilitas contractus alienationis ſatis apparet eo tunc quod de contrario non liquet 316 nu.2

vulnerare non poſſum gladio inſultantem mecum baculo, ſi poteram aliter me defendere : prout in dubio præſumendum eſt me aliter defendere poſſe 156 nu.3

vulnerans ſi accuſatus fuit de vulnere, & petitum puniri, dicitur criminaliter actum : & videtur petitum

tum de lege cornelia condemnari 128 nu.13

vulneratus ſi adhibuit medicum ignarum, & bibit vinum purum, & alia contra regulam medicinæ fecit dum vulnus eſſet in capite, facit vt vulnerans non teneatur de morte ſecuta 242 nu.11

vulneratus quòd deceſſerit ex vulnere probatur ab effectu: videlicet, quòd mortuus eſt: & ſic exitus acta probat 242 nu.10

vulneratus ſi fecit ordinatam vitam, facit vt mors ſecuta ſibi imputetur 242 nu.13

vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere, ſi non obſeruauit regulas medici, & ſua culpa perit 6.nu.6

vulneratus ad mortem dicitur ille, qui ſecundum regulas medicinæ non poteſt euadere, vel cum magna difficultate 6 nu.4

Quod vulneratus ſeu percuſſus in loco periculoſo non ſit mortuus ex vulnere, probatio huius negatiua eſt multum difficilis 6 nu.5

vulneratus debet ipſe ſe curari facere, & ſi non adhibuit ſibi ſalutifera, non excuſatur 127 nu 5

vulneratus ſi aliquis fuit pluribus vulneribus ſibi datis per plures & moritur, nec ſcitur, cuius ictu perierit, facit omnes teneri de homicidio 10 nu.1

Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percuſſit, & occidit: ille qui intulit vulnus non letale, tenetur de ope præſtita vulneranti letaliter, & ſic occidenti 10 nu.2

Idem eſt habendum pro ſtatuto ſeu expreſſo, de quo ſi fuiſſet quis interrogatus, idem reſpondiſſet ſeu ſtatuiſſet 10 nu.3.4

vulnerato ſi ſuperuenit febris poſt multos, & plures dies à die illati vulneris, adeo quòd moritur, dicitur ex febre ſuperueniente mortuus, & non ex vulnere 7 nu.9.10.11

vulnus in dubio præſumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiſo, cùm euentus mortis ſequuta id oſtendat, & tamen totum hoc conſiſtit in arbitrio iudicis 127 nu.3

vulnus mortale dicitur, quando apparuit in vulnerato ſignum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies 6 nu.7.8

vulnus ex quo quis deceſſit ſi non adparuit de ſe mortale, debet ſaltem pœna mitigari 7 nu.13

vulnus poteſt iudicari mortale & non mortale, ex iudicio medicorum 242 nu.12

vulnus tunc dicitur mortale, quando ſecundum regulas medicinæ percuſſus non poteſt euadere mortem, vel cum magna difficultate 241 nu.7

vulnus an ſit mortale necne, non poſſunt hoc deponere, niſi medici 242 nu.8

vulnus ſi probatur fuiſſe mortale, non iuuant probationes, quòd ob malam curam vel negligentiam deceſſerit 128 nu.11

Interpretis vnius dicto ſtatur, quando alij non interfuerint 128 nu.12

vulnus quando eſt in loco periculoſo, & medicus refert eſſe mortale, tunc probatio negatiua, videlicet, quòd non deceſſerit ex vulnere, eſt valde difficilis 127 n.4

Si ſuper vulnere medici examinati diuerſimodè deponunt, eo caſu iudicatur contra vulnerãtem: & præſumitur ex vulnere deceſſiſſe 128 nu.6

vxor quando mittitur in poſſeßionem bonorum viri pro dote, licet ſibi computet fructus bonorum in ſortem, & ſic in dotem, tamen ſecus erit, quando mitteretur in poſſeßionem in caſu inopiæ viri: quia tunc fructus cederent ipſi mulieri 466 nu 18

vxor mortuo viro ſi adminiſtrauit bona mobilia, & alia, non reddito computo & ratione ipſorum bonorum, non poteſt vti retentione bonorum quondã viri, & ibi narratur quæ requiruntur concurrere 474 numero 9

vxor poteſt repetere dotis, id eſt, aſſecurationem dotium ſuarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando 133 nu.4

vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus ſuis, & nedum pro dotibus, ſed etiam pro alimentis, præſertim quando mulier eſt pauper, & non habet vnde ſe alat: etiam quod nullam dotem dediſſet 133 nu.5

vxor debet alimentari à viro, etiam quòd nullam ſibi dotem conſtituiſſet ſeu aßignaſſet 134 nu.6

vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro ſuis dotibus, propter dictam hypothecam competit ſibi electio in dictis bonis 134 nu.7

vxor vbi præſumeret de morte viri, qui acceſſerat ad longinquas regiones, & diu abſens ſtetiſſet, per ſolam famam publicam de eius morte poſſet procul dubio ſecundo nubere 360 nu.1.2.4

vxor agens virtute legati non tenetur probare rem illam fuiſſe in bonis ipſius teſtatoris legantis, ſed proceſſiſſe à teſtatore duntaxat 474 nu.5

vxor poſt mortem viri poteſt remanere in poſſeßione bonorum viri hypothecatorum ſibi pro ſuis dotibus, & iuribus dotalibus pro quibus vti poteſt retentione in eis 474 nu.6.7. *Maximè vbi mulier ipſa declaraſſet animum ſuum velle illa pro dote retinere* ibid.

vxor habet hypothecam in bonis viri virtute dotium ſuarum, & ſucceßiuè competit ſibi electio 464 nu.1 465 nu.2

vxor ob vergentiam viri ad inopiam poteſt aduocare pro iuribus ſuis dotalibus, & dote, bona viri etiam emphyteutica 465 nu.3

vxor non poteſt conſtante matrimonio dotem repetere, niſi viro vergente ad inopiam, vel vagante per mundum 433 nu.13.14

vxor nedum cohabitans viro præſumitur ſcire facta ſui viri, verùm & quilibet conſanguineus, præſumitur ſcire facta ſui conſanguinei 433 nu.6

vxor ſe obligans inſimul cum viro etiam quòd maritus appareat ſolùm fideiuſsiſſe pro ea, non ex hoc poterit inſolidum conueniri, niſi probatur in ſui vſum conuerſum, & ipſam recepiſſe 426 nu.5

vxor non poteſt teſtificari pro viro 29 nu.4

vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari, ſed pœna ſtupri ſuprà dicta puniri, ſubdit in hoc eſſe aduertendum: quia multi iudices errant 227 nu.2

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Series chartarum huius voluminis.

abcdefghiklmnopqrstvxyz. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii.

Omnes ſunt terniones, præter I i, qui eſt duernio.

[illegible]

fasc. 42

NAZ NAL